NOVI TESTAMENTI SECVNDVS TOMVS

CONTINENS

EPISTOLAS

S. PAVLI

S. PETRI II

S. IACOBI I

S. IOHANNIS III

S. IVDÆ I

ET

APOCALYPSIN

IOHANNIS.

NOVI TESTAMENTI SECVNDVS TOMVS;

CONTINENS

EPISTOLAS

S. PAVLI, XV.
S. PETRI, II.
S. IACOBI, I.
S. IOHANNIS, III.
S. IVDÆ. I.

ET

APOCALYPSIN IOHANNIS.

AD CANDIDVM LECTOREM.

ELIAS HVTTERVS GERMANVS.

COlligite fragmenta, inquit Filius Dei, ne quid pereat: Quibus verbis Sapientia divina nos monet, ut tam in omni vitæ genere, quam in studio cœlestis doctrinæ, omnia etiam minima, ad fragmentum panis & micam salis, nempè ad minimum Iota & Chirek usque, summa diligentia colligere, eaque in futuram necessitatem asservare studeamus. Hinc, meo quidem judicio, omnes illi piè & rectè fecerunt & faciunt, qui in restituenda doctrina Verbi DEI, Linguarum Scripturarumque & Artium singula diligenter rimantur, inquirunt, & instar canis Venatici odore suo perscrutantur, inventaque sua quælibet suo loco asservanda restituunt: ne posteritas ex unius atque alterius oscitantiæ vitio, de uno errore in alium, atque inde in confusionem inextricabilem delabatur. Sicuti ante hæc nostra tempora factum videmus, in quibus tota penè Sapientiæ & Linguarum scientia tenebris densissimis obscurata fuit. Hujusmodi olim rimatores diligentissimi fuerunt, Inter Græcos Origenes Adamantinus, Inter Latinos D. Hieronymus, & hoc nostro seculo quam plurimi pii & docti viri, qui in hunc usq; diem indefatigabili studio fragmenta cœlestis doctrinæ undique diligentissime conquisiverunt, quibus nunc vescimur & ad salutis æternæ satietatem cum gaudio & exultatione fruimur. Quibus meritò gratias agimus immortales, quod tam diligentes & fideles patresfamilias & curatores domus DEI fuerunt, qui non sibi saltem sed nobis & posteritati vixerunt. Quorum diligentiam & fidem & nos imitari fas est, ut & posteritas nostra aliquid utlitatis & fructus ex nobis nostrisque studis percipiat, donec integra domus DEI ad summum perficiatur consummeturque. Hanc ob causam, & ego licet indignus cum muliercula illa Chananea, Caniculæ instar, fragmenta de mensa Domini & Liberorum Christi decidentia collegi, non ad meam saltem implendum avaritiam sed ad meorum, totiusque posteritatis utilitatem & gloriam. Hoc est, in editione mea Novi Testamenti 12. Linguarum, hinc inde collegi fragmenta, Dictiones, Versiculos & Membra, quæ in una atque altera Editione, Lingua, Versione, vel ex negligentia interpretum, amanuensium, scribarum, typographorum, manca & mutila fuerunt: & pedibus quasi conculcanda in terram deciderunt, quibus meo judicio anima esuriens & sancta posteritas ad satietatem usq; cum voluptate sese oblectare possit. Quæ ut Candidus Lector benignè à me accipiat, etiam atq; etiam rogo atq; oro.

* SEQVVN-

AD CANDIDVM
SEQVVNTVR EA QVÆ IN PRIMO TOMO OBSERVATIONE DIGNA FVERVNT.

In Evangelista S. Matthæo.

Matthæi 4. verſ. 4. & 5.

In Latina & Bohemica verſione, inuicem transpoſiti fuerunt verſus 4. & 5. Quos ad Exemla Græcæ aliarumq; Linguarum ſuo loco & ordine reſtitui.

Matth. 5. verſ. 4.

In Latina verſione defuerunt hæc verba: Benè precamini iis, qui imprecantur vobis: quæ pr Parentheſin textui Latino appoſui, ut textus textui Symmetricè reſponderet.

Matth. 6. verſ. 13.

In Latina & Bohemica verſione hæc itidem verba defuerunt: *Latin: Quia tuum eſt regnum, & potentia, & gloria, in ſecula ſeculorum.* Quæ quia ſine ſcandalo omitti non potuerunt, per Parentheſin, & quidem cum litera Curſiva ut vocant, ad inſtar aliarum Linguarum in proprium locum collocavi.

Matth. 9. verſ. 25.

Cum in Græco aliiſque exemplaribus ſequentia verba non invenirem, quæ tamen propriè ò pertinent, ut Marci 5 expreſsè ponitur, atque inſuper Latina, atque aliæ Linguæ hoc idem teſtantu, Addidi ea in Ebr. Græc. & Bohemico, hoc modo:

Ebra. וַיֹּאמֶר לָהּ טַלִיתָא קוּמִי וַתָּקָם׃

Græ. Καὶ λέγει αὐτῇ ταλιθὰ κοῦμι.

Bohe: Y řekl děwečka / wſtaň.

Matth. 20. verſ. 22.

Defuerunt in Latino hæc verba: Baptiſmate quo ego baptizor baptizari.

Matth. 20. verſ. 23.

In Latino itidem defuerunt hæc: Et Baptiſmate quo ego Baptizor baptizabimini.

Matth. 23. verſ. 8.

In Latino defuit verbum, CHRISTVS.

Matth. 27 verſ. 9.

Allegatur teſtimonium Sacræ ſcripturæ ex Propheta Ieremia, quod tamen non in eodem, ſed in Zacharia inuenitur. Forſitan ex inſcitia ſcribæ ſemel neglectum eſt hoc, quod nemo poſtea corrigere auſus fuit, ne Evangeliſtæ verbis contradicere videretur.

Matth. 28. verſ. 18.

Ex verſione Syriaca, in reliquis Linguis, reſtitui hæc verba: Καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. *Latin:* Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos

In Evangeliſta S. Marco.

Cap. II. verſ. 24.

In Hiſpanico, Germanico, Danico, & Bohemico abundant hæc verba: (*Diſcipuli tui*) quæ & in Latino per Parentheſin appoſui.

Marci 6. verſ. 11.

In Latina verſione defuerunt hæc verba: *Amen dico vobis, tolerabilius erit Sodomis aut Gomorrhis in die Iudicii, quam Civitati illi.*

Quæ ex aliis Linguis reſtituimus, ſiquidem meo iudicio omitti minimè poſſunt, ac pro huius ſeculi conditione, æquè atque Oratio dominica in quotidiano uſu, & cohortatione impiorum, neceſſariò urgenda ſunt.

Marci 9.

In Germanico & Danico capitis & verſuum alia fuit diſtinctio, quam in reliquis Linguis: Ne ergo inordinata Symmetriæque contraria fieret confuſio, ad aliarum Linguarum diſtinctionem coordinavi, & meo quidem iudicio iuxta veram contextus rationem & ſententiam.

Marci 11.

Marci 11. vers. 26.

In Germanico & Danico integer Versus in omnibus ferme exemplaribus quæ ego vidi, omissus fuit quem sic restitui:

Germ: **Wo jhr aber nicht vergeben werdet / so wirdt euch ewer himlischer Vater auch nicht vergeben ewre feyle.**

Dan: Men verlade de icke/da skal oc eder Himmelske Fader icke forlade eder eders Brøde.

Hæc verba proprie cum præcedentibus cohærent, nec omitti possunt: Videtur autem scriba vel Literarum collector indoctus & sciolus hanc Syzygiam textus non intelligens, & pro suo arbitrio verba hæc, præcedentibus quodammodo similia, quasi bis in textu posita, ut minus necessaria, è medio sustulisse.

Simili modo in veteris Instrumenti Bibliis Ebraicis, Latinis, Germanicis, Italicis, Hispanicis, Gallicis, Anglicis: Danicis, excepta Græca, Arabica & Aethiopica Lingua. *In Psal. 145. vers. 14.* integra Litera Nun deest, Quæ Ebraice sic habere debet:

נֶאֱמָן יְהֹוָה בְּכָל־דְּבָרָיו וְקָדוֹשׁ בְּכָל מַעֲשָׂיו׃

Fidelis vel verax est Dominus in omnibus verbis suis, & Sanctus in omnibus operibus suis.

Cur autem in Ebraicis Bibliis versus hic omissus sit, duplici ratione colligo: Primo quod in Litera צ. mox sequitur:

צַדִּיק יְהֹוָה בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו׃

Iustus est Dominus in omnibus viis suis, & misericors in omnibus operibus suis.

Putavit fortassis scriba abundare versum alterutrum: Priorem ergo omisit. Ne res eadem bis posita Lectoem offendat. Nec animadvertens Psalmum hunc Artificialem & Acrostichum esse, qui iuxta Alphabethi ordinem conscriptus sit, aliàs hoc minime perpetrasset. Debuisset præterea discernere nter Iustitiam & Veritatem, nec non inter Sanctitatem, Misericordiam, Verbum & Viam DEI. Qæ diversa ratione Deo tribuuntur, & confundi nec possunt nec debent. Id quod Diabolus procul mni dubio per huiusce Versiculi elisionem conatus est. Ne verbo Dei veritas, & operibus divinis sactitas tribueretur. Sicuti in collatione Symmetrica Linguarũ, textuumq; biblicorũ sese offerunt mula millia huiusmodi errata, præsertim si res ardua ad Christi gloriam & nostræ salutis assecurationem spectat. Tunc enim diabolus plerunque suo more aliquid decerpsit. De quo suo loco & tempore e professo, Deo Iuvante, agemus pluribus. Exercendi sunt autem potissimum Iudæi hoc versiculo, ut respondeant, Deo & Ecclesiæ, Cur, quando & ubi amiserint hunc versum, in quo totius Ecclesia salus tanquam firmo fundamento nititur. Si enim verbo Dei veritas, & operibus Dei sanctitas derogtur, actum est de Ecclesia, & de nobis omnibus.

Marci 14. vers. 6.

Variant exemplaria Græca, quædam habent εἰς ἐμὲ quædam ἐν ἐμοὶ, ac idem ferè est.

Marci 15. vers. 3.

Ex Græco Regi Hispanico, in Latina versione apposui: Ipse vero nihil respondit: Quæ verba, quia in Parisiensi κemplari in margine saltem collocata repperi, nec omninò autentica esse apparent, atq; in mox sequenti 5. versu habentur, in reliquis Linguis omissa sunt.

In Evangelista S. Luca.

Cap. I. vers. 73. & 74.

Variant exemplaa in distinctione Versuum, quam varietatem ut spero, haud incongruè composui.

Lucæ 7. vers. 40.

Ex Syriaca Lingu hæc verba in reliquis apposui. (*Et Iesus dixit illi*) ne vacuum spacium relinqueretur.

Lucæ 8. vers. 54.

Defuit in Latina Veione: *Eiectis foràs omnibus.*

Lucæ 11. vers. 2.

In Latina omissum fit: Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra. Quæ verba meritò apponenda esse, nemo non intellig, ne manca & mutila permaneat oratio Dominica. Simili modo in Bohemica Lingua qua vsus sum defuit: **yako wnebi tak y na Zemi.**

Lucæ 11. verſ. 4.

In Latino & Bohemico iterum defuerunt hæc verba: Sed libera nos à malo: Ale zbaw nás od zleho.

Lucæ. 17. verſ. 36.

Integer hic verſus pluribus in Linguis defuit:

Lat. Duo erunt in agro, vnus aſſumetur, & alter relinquetur.

Ger. Denn werden zween auff dem Felde ſeyn / Einer wird angenommen / vnd der ander wird verlaſſen werden / Vt ex contextu apparet,

Lucæ. 18. verſ. 8.

Variant Exemplaria Græca, Quædam enim habent dictionem ἆρα cum tono circumflexo, quæ particula dubitationem quandam ſignificat. Hinc verterunt:

Lat. Veruntamen Filius hominis veniens putas inueniet fidem in terra.

Ger. Doch wenn deß Menſchen Sohn kommen wird / meinſtu daß er werde Glauben finden auff Erden.

Quædam Exemplaria habent ἄρα cum tono Acuto, quod firmiſſimam certitudinem ſignificat. Hinc vertendum cenſeo;

Lat. Ergo Filius hominis veniens certè inueniet fidem in terra.

Ger. Darumb wenn deß Menſchen Sohn kommen wird / wird er gewiß Glauben finden auff Erden.

Et ratio eſt:

Orandum enim eſt ſemper & nunquam deficiendum, donec veniat Dominus Quod ſi orandum eſt, Ergo & fides maneat neceſſe eſt: Siquidem ſine fide omnis irrita fit oratio, & liberationis expectatio.

DEVS enim non exaudit impios, Nec Chriſtus liberabit impios, ſed credentes & invocantes nomen eius, Iuxta illud: Omnis qui invocauerit nomen Iehovæ ſalvabitur, & Iuſtus fide ſua vivet.

An ergo hic locus de dubitatione, an vero de certitudine fidei hominibus proponendus ſit, piis & doctis iudicandum relinquo.

Luce 22. verſ. 47.

Integer verſiculus in pluribus exemplaribus defuit, quem ex opere Compluenſi ſic reſtitui.

Græ. τῦτο γὰρ σημεῖον δεδώκει αὐτοῖς, ὃν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστι:

Lat: *Quia dedit illis ſignum, dicens, Quemcunq; oſculatus fuero, ipſe eſ.*

Reliquas Linguas vide ſuo loco in contextu.

In Evangeliſta S. Iohanne.

Cap. I. verſ. 41.

Defuerunt in Latino hæc verba: Quod interpretatum eſt Chriſtus.

Iohan. 7. & 8.

In ſeptimo capite à verſu 53. uſque ad verſum 12. octaui capitis, integra dulteræ hiſtoria in Syriaca Lingua omiſſa fuit: quam per DEI gratiam reſtitui.

Iohan. 19. ver. 38.

In Italico, Germanico, & Danico, defuerunt & ad huc deſunt hæc veba:

Ital: E venue e preſſe il corpo di IESV.

Ger: Vnd er kam vnd nam den Leib JESV.

Dan: Oc kom oc tog Jeſu lege met.

Quæ ſibi quiſque pro libitu competenti loco aſcribere poterit.

In Actis Apoſtolorum.

Cap I. verſ. 4.

In Latina, Itali: Hiſpan: Angl: Germ: Dani: Bohem: ponitur vrbum, Inquit, Diſse, Dize, Said he / Sprach er; &c. quod in Græco & cæteris Linguis, non habetu.

Actor. 2.

Actor. 2. vers. 43.

Ponuntur hæc verba in Latino & Bohemico: quæ in reliquis Linguis non reperiuntur:

Lat: *In Ierusalem, & metus erat magnus in universis.*

Bohem: W Gerusalémě/a strach welický byl mezij wssemi.

Actorum 2. vers. 46. & 47.

In Germanica & Danica Linguis, Græcæ aliarumque Linguarum, non observata est distinctio. Quapropter sic posuimus:

Ger: Namen die Speise mit frewden/vnd einfaltigem hertzen/vnd lobten Gott/vnd hatten gnade bey dem gantzen Volck.

Dan: Finge made/met glæde oc enfoldige hierter/oc loffuede Gud/oc haffde naade hoss alt Folcket.

Actor. 7. vers. 14.

In Hebræa Lingua, vocabulum (וַחֲמֵשׁ) Et quinque, parenthesi inclusimus, quod Historiæ Iacobi Patriarchæ non respondere videatur, an mutandū sit necne, Candidi lectoris Iudicio permitto.

Actor. 8. vers. 37.

In Syriaca Lingua totus versus omissus fuit.

(וְאֶמַר פִּילִפּוֹס אֶן מֶשְׁכַּח אַנְתְּ דַּתְהַיְמֵן מֶשְׁכַּח דְּתֶהְוֶה וְעַנָא וְאֶמַר מְהַיְמֵן אֶנָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא הוּא:)

Lat: *Dixit autem Philippus: si credis ex toto corde, licet: Et respondens ait, Credo Filium* DEI *esse Iesum Christum.*

Germ: Philippus aber sprach: Glaubestu das von gantzem hertzen so mags wol sein: Er antwortet vnd sprach: Ich glaube das Jesus Christus Gottes Sohn ist.

Hoc insigne & præclarum testimonium in libris Syrorum & Christianorum in Turcia, & Armenia &c. degentium non extat, quod meo iudicio à scriba Ariano, ut Christo divinus honor detraheretur, sicut in multis locis videre licet, suffuratum est.

Actor. 10, vers. 6.

In Syriaca quoque Lingua hæc verba defuerunt:

וְהוּ נֵאמַר לָךְ. מָנָא וָלֵא לָךְ. לְמֶעְבַּד:

Lat: *Hic dicet tibi quid te oporteat facere.*

Ger: Der wirdt dir sagen was du thun solt.

Actor 13. vers 20.

Variant Exemplaria Germanica, quædam enim habent trecentos & quinquaginta annos, quædam vero quadringentos quinquaginta. Quem numerum cum cæteris Linguis plurimis retinuimus quod Candidi Lectoris iudicio permitto.

Actor. 14. vers. 6.

Ex Latina versione reliquis Linguis hæc verba apposui: *Latin:* Et commota est omnis multitudo in doctrina eorum: Paulus autem & Barnabas, morabantur Lystris.

Germ: Vnd alles Volck ward bewegt über jhrer Lehr. Paulus aber vnd Barnabas hielten jhr wesen zu Lystra/ reliquas Linguas quære suo loco.

Actor. 14. vers. 9.

Ex Syriaca & Græca Linguis hæc verba apposui: *Latin:* Tibi dico in nomine Domini nostri Iesu Christi.

Germ: Ich sage dir in dem Namen vnsers HErrn Jesu Christi.

Dan: Jeg siger dig i vor Herris Jesu Christi Naffn.

Quod ea in honorem Christi Domini nostri atque in nostram consolationem optimè posita esse viderentur.

Actor. 14 vers. 18.

Ex opere Hispanico reliquis Linguis hæc verba addidi:

Græ: Διαλεγόντων αὐτῶν καὶ διδασκόντων.

Latin: Cunctantibus vero ipsis & docentibus.

Germ: Als sie aber verzogen vnd lehreten.

Actor. 15. vers. 34.

Hunc versum ex Græco Parisiensi Exemplari, hisce verbis in omnibus Linguis complevi.

Græc: Καὶ ἰούδας μόνος ἐπορεύθη εἰς ἱερουσαλήμ.

Latin: Iudas autem solus abiit Ierusalem.

Germ: **Judas aber zog allein gen Jerusalem / rc.**

Actor. 19. vers. 23.

Quedam Syriaca, Latina, Hispanica, Bohemica exemplaria & Linguæ habent vocabulum אֱלָהִים τοῦ θεοῦ, Domini, Gottes : quædam non.

Actor. 20. vers. 28.

Nec Syriaca, nec Græca, nec Latina, nec Germanica sibi invicem hoc in loco ritè correspondent. Meo iudicio sic corrigenda esse statuo.

Græc: Ποιμένειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος.

Latin: Regere Ecclesiam Dei & Domini nostri Iesu Christi, quam acquisivit sanguine suo.

Germ: **Zu Hüten vnd weiden die Gemeine Gottes / vnd vnsers HERrn Jesu Christi / welche er durch sein eigen Blut erworben hat.**

Hunc locum, absque dubio, Ariani quoque corruperunt, ne expressum testimonium extaret quod Iesus Christus tam verus DEVS, quam homo esset.

Actor. 23 vers. 25.

Sequentia verba reliquis Linguis, ex Latino adiunxi, ne vacuum relinqueretur spacium:

Latin: Timuit enim ne fortè raperent eum Iudæi, & occiderent, & ipse postea Calumniam sustineret, tanquam accepturus pecuniam.

Germ: **Denn er besorget sich / die Jüden möchten jhn mit gewalt nemen vnd tödten / vnd er müßte jhm nachmals übel nachreden lassen / als hette er gelt genommen.**

SEQVVNTVR EA QVÆ IN SECVNDO TOMO NOTATV DIGNA FVERE.

In Epistola S. Pauli ad Romanos.

Cap. 1. vers. 20.

Germanica Exemplaria invicem variant.

Roman. 4 vers. 5.

Extat in Syriaco vocabulum בִּלְחוּד Tantum, **Allein** / quod aliàs nullibi reperitur, propterea, reliquis Linguis addidi, nec malè quidem quantum ego ex Linguis intelligo: Sicut quoque in opere Regio Hispanico, Testamento Syriaco VVidmanstadii Viennæ excuso aliisque videre licet.

Rom. 4 vers. 5.

Habetur in Latino: Secundum propositum gratiæ Dei. Bohem. **wedlé vložení milosti Božij.** An huc pertineat nec ne, iudicet candidus Lector: arbitror eum, qui particulam exclusiuam expunxerit, hoc illius loco substituisse.

Rom. 4. vers. 6.

Defuit in Græco, Latino, & Bohemico vocabulum λέγων, dicens, **řka.**

Rom. 4. vers. 18.

Hæc verba: Sicut Stellæ cœli & arena maris: Bohe. **yakožto hwězdy nebeské a yako pjsek mořský /** extabant solum in Latina & Bohemica lingua, hæc qui reliquis addere cupit facilimè id efficere poterit.

Rom. 8. vers. 1.

Defuit in latino: Sed iuxta Spiritum.

Rom 9. vers. 11. & 12.

Hi duo versus in Anglica & Polonica Linguis aliter atque in aliis distincti fuerunt, quos ad normam reliquarum principum Linguarum disposui.

Rom. 9. vers 25.

Abundabant hæc verba in Latino, Hispanico & Bohemico: Et non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam.

Rom. 11. vers. 6.

In Latino defuit: Si ex operibus, iam non est gratia, quoniam opus id non est opus.

Rom. 11. vers. 29.

Græca Exemplaria malè inuicem conueniunt, quæ candidus Lector ipse conferat.

Rom. 12. vers. 11.

Quædam Græca Exemplaria habent καιρῷ, quædam κυρίῳ. Hinc in Latino traductum: Servientes Domino. In Germanico: Schicket euch in die zeit: utrumque non malè quadrat, sed meo iudicio, servite Domino, retinendum.

Rom 12. vers. 17.

Extant in Latino, Hispanico & Bohemico hæc verba:

Lat. *Non tantum coram Deo, sed etiam &c.*

Hisp. No solo delante de dios mas aun.

Boh. Netolíko před bohem / ale také.

Quæ quia in reliquis linguis non reperiebantur, Parenthesi inclusimus.

Rom. 14. vers. 11.

Hæc verba in quibusdam Exemplaribus Græcis reperiuntur: τῶν ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων. Cælestium, terrestrium, & subterrestrium Im Himel / auff Erden / vnd vnter der Erden. hæc qui reliquis vult adiicere facilè hoc efficiet.

Rom 14. vers. 16.

In Latino extabat (*nostrum,*) quod iuxta reliquas Linguas (*vestrum*) esse debuit, ut & restitutum est.

Rom. 15. vers. 14.

In Græca & quibusdam aliis Linguis ponitur ἀλλήλους Alterutrum. In Syro לְאַחְרָנֵא ἄλλους, alios: Quod Emphaticoteron positum esse videtur, de quo ex contextu, iudicet lector.

Rom. 16. vers. 20.

In Italica, Hispanica & Bohemica Linguis Amen extabat. quod reliquæ non habebant.

Rom. 16. vers. 24.

Hic versus in Syriaco: טַיְבוּתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא עַל כֻּלְכוֹן in finem epistolæ reiectus erat, quem competenti loco reposui.

In I. Epistola ad Corinthios.

Cap I. vers 20.

In Polonica Lingua hæc verba non reperiebantur: Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi.

Germ: Hat nicht GOtt die Weißheit dieser welt zur Thorheit gemacht?

Polon: Azaż Bóg mądrość świáta tego głupstwo vczynił.

1. Cor. 1. vers. 27.

Defuerunt in Gallica Lingua hæc verba:

Latin. Sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes.

Gall: Mais Dieu à esleu les choses folles de ce monde pour confonde les sages.

Germ: Sondern was Thöricht ist für der Welt / das hat Gott erwehlet / daß er die Weisen zu schanden machet.

Quæ

Siquidem verba salubertima & solatii plena sunt quæ nullo modo omitti possunt nec debent: quibus significatur, quod nihil omninò ex nobis simus, sciamus, vel possimus, sed quicquid sumus, scimus & possumus, id omne habeamus ex Deo per Christum Iesum Dominum nostrum, gratis, non ex merito, saltem ut gratos nos exhibeamus erga Deum & proximum, ac denique cum illo prorsus unum fiamus.

1 Cor. 4, vers. 16.

In Bohemica lingua hæc verba posita reperiuntur.

Lat: Imitatores mei este *(sicut & ego Christi)*

Ger: Seyd meine nachfolger (gleich wie ich Christi nachfolger bin.)

Boh: Yako y yá gsem Krystuow.

1. Cor. 6. vers. 20.

In Latina & Bohemica lingua vocabulum (*portate* (a noste) super additum erat, quod parenthesi inclusimus, cum nil scandali obiiciat, Econtra in hisce duabus linguis hæc verba omissa fuerunt, quæ per parenthesin adiecimus.

Lat: *Et in Spiritu vestro, quæ Dei sunt.*

Boh: Y duchem wassim kterzž to wěci Božj gsau.

1. Corinth. 7. vers. 33. & 34.

Hi duo versus in Latino & Bohemico perperam distincti fuerunt, quos sic restitui.

Latin: Divisa sunt hæc duo; & mulier & virgo: Innupta cogitat quæ Domini sunt; ut sit sancta & corpore & Spiritu. Quæ autem nupta est; cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro.

Bohe: Rozdilnét sau gest žena á Panna / newdáná ta myslí na to což gest Božijho / aby byla swatá tělem y dussý / etc.

1. Corinth 9. vers 4.

In Danica Lingua totus versus omissus fuit, quem sic restitui: Ha fue wi icke mact at æde oc at dricke.

1. Corinth. 10. vers. 17.

In Bohemica Lingua solummodo extabant hæc verba: Et de uno calice: *Bohem:* A gednoho kalicha. Cum autem meo iudicio ad textum pertineant, reliquis linguis apposui.

1. Corinth. 10. vers. 28.

In Syriaca, Latina, & Hispanica lingua hæc verba omissa fuerunt:

Syr. דְּמָרְיָא הִי גֵּיר אַרְעָא בְּמֻלָיָאה :

Lat. Quia Domini est terra & plenitudo eius.

Hisp. Porque del Sennor es la tierra, y loque la hinche.

Hæc quia tam insignia & præclara sunt verba, ex contextu eadem abesse nolui.

1. Corinth. 11.

Variat initium huius capitis in Germanico & Danico ab aliis linguis.

1. Corinth 15. vers. 55

Versus hicce aliter in Nouo Testamento citatur, quam in veteri legitur, id quod factum est propter vocabulum אֱהִי quod alii per transpositionem Iod & He אַיֵּה ubi, legerunt, Id generis multa millia in Bibliis reperiuntur, de quibus suo tempore.

In Epistola II. ad Corinthios.

2. Corinth. 1. vers. 1. 6. 7.

Item. *2 Corinth. 8. vers. 7. 13. 14. & 20.*
Item. *2. Corinth 10. vers. 4. & 5.*
Item. *2. Corinth. 11. vers. 1.*

Multum variant Exemplaria, quod tamen, DEO iuvante, in ordinem redegimus. Hoc qui nosse desiderat, conferat Exemplaria, & videbit quantos labores in corrigendis & distinguendis Exemplaribus exanthlaverimus.

Ad

Ad Galatas.

Cap. IIII. vers. 31.

Hic versus in Latino aliter fuit distinctus quam in reliquis Linguis.

Galat. 5. vers. 9.

Hæc verba in Latino abundarunt: Nemini consenseritis.

Galat. 5. vers. 13.

Extat in Latino vocabulum Spiritus, quod in reliquis non reperitur.

Galat. 5. vers. 23.

In Italica & Gallica Lingua vocabulum Fides, Fede, Foi, omissum fuit: quod ut fas est, restitui.

Galat. 5. vers. 22. & 23.

Hos duos versus, quia in Hisp. Lat. Boh. & Syriaca Linguis non admodum benè distincti fuerunt, in melius, ut arbitror, restituimus.

Galat. 6.

Aliud fuit initium huius capitis in Germanico & Danico quam in reliquis Linguis.

Ad Ephesios.

Cap. III. vers. 15.

Quædam Germanica exemplaria habent vocabulum Kinder pro Vater / meo iudicio ita legendum censeo:

Germ: Derhalben beuge ich meine Knie / gegen dem Vater vnsers HERrn Jesu Christi / der der rechte Vater ist über alles was da Vater heisset / im Himmel vnd auff Erden.

Hic quædam Exemplaria habent: Vber alles was da Kinder heisset / sed hæc Candido Lectori iudicandum relinquo.

Ephes. 5. vers. 18.

In Latino extabat vocabulum (Sanctus) Heilig / quod & reliquis Linguis addidimus.

Ephes. 5. vers. 21.

Quædam exemplaria & Linguæ habent vocabulum θεοῦ, DEI, Gottes. Quædam במשיחא Χριστοῦ, Christi. Vtrumque haud malè quadrat, potuit quoque unum alteri coniunctum, & ex incitia scribæ vel hoc vel illud omissum fuisse, quod in aliis quoque factum videmus pluribus.

Ad Philippenses.

Cap. IIII. vers. 13.

Omissum fuit in Latina Lingua vocabulum CHRISTO.

Ad Colossenses.

Cap. II. vers. 21.

In Germanica & Danica Lingua hæc verba (die da sagen) (huilcke som sige) abundant.

Cap. 4.

Aliud initium huius capitis est in Germanico & Danico quam in reliquis Linguis.

Ad Thessalonicenses II.

Cap. I. vers. 7.

In Syriaca Lingua vocabulum משיחא Messias extitit, quod reliquæ Linguæ non habuerunt.

Ad Timotheum.

Cap. 6. verſ. 5.

In Latina Lingua defuit: Seiungere ab iis qui eiuſmodi ſunt.

Ad Hebræos.

Cap III. verſ. 1.

In Latino vocabulum Chriſtus defuit.

Hebr. 5.

Aliud initium huius capitis in Germ: & Dan: quam in reliquis Linguis fuit.

Hebr 7. verſ. 21.

In Latino defuit: Secundum ordinem Melchiſedech.

Heb. 8. verſ. 6.

Syriaca Lingua habuit : מְשִׁיחָא יֵשׁוּעַ Ieſus Chriſtus, quod in honorem nominis Ieſu Chriſti, reliquis quoque Linguis appoſui.

Heb. 9 verſ. 14.

Græca, Syriaca, Anglica, & Polonica Linguæ habuerunt Aeternum, reliquæ vero Sanctum, quod non mutavi, meo iudicio tamen, potius ſanctum quam æternum legendum, id quod ſcribæ culpa depravatum eſſe arbitror qui pro ἁγίου, αἰωνίου ſcripſerit, quod poſtea ita inolevit.

Heb 10. verſ. 5.

Dictum Pſalmi aliter citatur quam in veteri Teſtamento legitur.

Heb. 11. verſ. 13.

In quibusdam Græcis Exemplaribus deeſt vocabulum πεισθέντες.

Heb 12. verſ. 2.

Variant Græca Exemplaria.

Heb. 12. verſ. 18.

In quibusdam Exemplaribus defuit: ἢ βολίδι κατατοξευθήσεται, vel confodietur iaculis.

Heb. 12. verſ. 29.

In Hiſpanicis Bibliis hic verſus planè omiſſus fuit.

Hiſp. Porque Iehoua nueſtro Dios es fuego que conſume.

In Epiſtola S. Iacobi.

Cap. III verſ. 6.

Pleraque Exemplaria inter ſe diſcrepabant quæ tamen σὺν θεῷ mediante Syriaca Lingua in ordinem redegi, ut ex contextu apparebit.

Jacob. 3. verſ. 12.

Latina, uuas pro oleis, & Germanica, Oleum pro Olivis, habuerunt.

Iacob 4. verſ. 4.

In Latina vocabulum Adulteræ defuit, quod in Syriaca adhuc deeſt.

Iacob. 4. verſ. 6.

Totus hic verſus defuit in German. & Danica Linguis quem ſic reſtituimus.

Ger. Aber der HErr gibt vns reichlich ſeine gnade / darumb ſagt er / Gott widerſtehet den Hoffertigen / den Demütigen aber gibt er gnade.

Dan. Men Herren giffuer rigelige hans naade / der ſaare ſiger hand / Gud ſtaar de hofferdige i mod men de ydmige giffuer hans Naade.

Hæc

Hæc inſignia verba, bona conſcientia omittere non potui, & miror, cum ferè quotannis, iam à 70. annis, Germanica Biblia hinc inde de novo excuſa ſint, quod hæc aliaque inſignia teſtimonia turpi negligentia omiſſa ſint, quaſi peccatum ſit, denuò corrigere quod ſemel ex incuria neſcio qua neglectum fuit.

In I. Epiſtola S. Petri.

Cap. II. verſ 23.

Latina exemplaria habent, Iniuſtè pro iuſtè poſitum.

1. Pet. 3. verſ. 15.

Variant Exemplaria & Linguæ: quædam habent κύριον τὸν θεὸν Dominum DEVM: quædam vero habent Dominum Chriſtum: hinc colligo utrumq; coniunctum fuiſſe Dominum DEVM Chriſtum, ſed ex malitia Diaboli factum, quod in vno loco vocabulum DEVM in altero vero vocabulum Chriſtum omiſſum fuit, ad derogandam Chriſto diuinitatis gloriam, de quibus candidus Lector, Iudicium ferat.

1. Pet. 4. verſ. 14.

Defuerunt in Latina & Bohemica Linguis hæc verba.

Latin. Iuxta ipſos quidem maledictis afficitur, iuxta vos autem glorificatur.

In II. Epiſtola S. Petri.

Hæc Epiſtola planè defuit in Syriaca Lingua, quam σὺν θεῷ integram reſtitui.

2. Pet. 1. verſ. 11.

Item 2. Pet. 2. verſ. 8.

Plurimum variant Græca Exemplaria.

In I. Epiſtola S. Iohannis.

Cap. I. verſ. 14.

In Latino defuit: Scripſi vobis patres, quoniam cognovistis eum qui ab initio eſt, reliquæ Linguæ habuerunt, Scribo pro ſcripſi, quod equidem ut ſpero haud malè reſtitutum eſt.

1. Ioh. 2. verſ. 23.

Defuit in Græco, Anglico, Germanico, Danico & Polonico: Qui confitetur Filium, & Patrem habet. Hoc evidens erratum ſilentio præterire non potuimus, parum curans quid lividi calumniaturi ſint.

1 Ioh. 3. verſ. 32.

Variant itidem Græca Exemplaria.

1. Ioh. 5. verſ. 3.

Defuerunt in Danico hæc verba.

Thy det er Guds Kærlighed/ at wi ſkulle holde hans bud.

1. Ioh. 5. verſ. 6.

Vocabulum Spiritus penè in omnibus Linguis à principio omiſſum, in fine loco vocabuli Chriſtus inſertum eſt, & hoc pacto textus peſsimè depravatus fuit, malitia Diaboli, in deſpectum gloriæ domini noſtri IESV CHRISTI.

1. Ioh. 5. verſ. 7.

Hic totus verſus in Danico & Germanico deſideratus fuit.

Ger. **Denn Dreye ſind die da zeugen im Himmel/ Der Vater/ das Wort/ vnd der heilige Geiſt/ vnd dieſe dreye ſind eins.**

Dan. Thy de ere tre ſom vidne paa himmelen/ Faderen/ oc Ord/ oc hellige Aand/ oc de tre ere til ſammen.

Hoc inſigne erratum nec ſilentio prætereundum nec ulla ratione excuſandum eſt: cum & D. Hieronymus in prologo ſeptem Epiſtolarum Canonicarum huius dicti meminerit, ſic ſcribens:

Eſt enim prima earum Epiſtola Iacobi, duæ Petri, tres Iohannis, & Iudæ una: Quæ ſi ſicut ab eis digeſtæ ſunt, ita quoq; ab interpretibus fideliter in Latinum verterentur eloquium, nec ambiguitatem legentibus facerent, nec ſermonum ſeſe varietas impugnaret, illo præcipuè loco ubi de vnitate Trinitatis in prima Iohannis Epiſtola poſitum legimus, in qua etiam ab infidelibus tranſ-

latoribus multum erratum esse à fidei veritate comperimus: trium tantummodo vocabula, hoc est, Aquæ, Sanguinis & Spiritus in ipsa sua editione ponentibus, Patris Verbiq; ac Spiritus testimonium omittentibus, in quo maximè & fides Catholica roboratur & Patris & Filii & Spiritus Sancti Divinitatis substantia comprobatur. In cæteris vero Epistolis, quantum à nostra aliorum distet editio lectoris prudentiæ derelinquo. Hæc sunt D. Hieronymi verba, quæ meritò legi, intelligi ac ponderari debebant.

1. Iohan. 5. vers. 13.

Defuerunt in Latino hæc verba, ut & in Bohemico: Scripsi credentibus in nomen filii Dei &c.

1. Iohan. 5. vers. 17.

In Latino, & in Bohemico omissum fuit vocabulum (*Non*) (Ne/) in Germanico verba (Sünde vnd nicht) transposita fuere.

In II. Epistola S. Iohannis.

Hæc quoque Epistola omissa fuit in Syriaca lingua, quæ nunc per Dei gratiam à nobis restituta est.

2. Iohan. 1. vers. 11.

Hæc verba in omnibus ferè Linguis defuerunt: Ecce prædixi vobis, ut in die Domini non confundamini.

In III. Epistola S. Iohannis.

Et hæc Epistola desiderata fuit in Syriaca Lingua, quam quoque de nouo restituimus.

In Epistola S. Iudæ.

Et hac caruit Syriacæ Linguæ exemplar, quam auxilio diuino restituimus.

Iud. vers. 5. 22. 23.

Multum discrepabant Exemplaria, quæ nunc ita correcta & disposita sunt, ut de ordine neminem conqueri posse confidam.

In Apocalypsi S. Iohannis.

Totus hic liber Apocalipseos Syris defuit, igitur eundem de novo transferre & restituere coacti fuimus.

Apoc. 3. vers. 1.

In Germanico & Danico vocabulum Sieben defuit.

Apoc. 3. vers. 2.

Plurimum discrepabant Exemplaria Græca.

Apoc. 5. vers. 9.

In Germanico & Danico vocabulum Gott/Gud omissum fuit.

Apoc. 8. vers. 4.

Integer Versus in Bohemico ex incuria typographi omissus fuit.

Apoc 8. vers. 13.

In Latina & Bohemica Lingua positum erat vocabulum Aquilæ pro Angeli.

Apocal. 21 vers. 26.

Integer versus in Germanico & Danico desideratus fuit.

Ger. Vnd sie (*reges terræ*) werden die Ehre vnd herrligkeit der Heyden in dieselbige (*in urbem sanctam videlicet Ecclesiam Christi*) bringen

Dan. Oc de skulle føre de a re oc herlighed de hedninge til hannem.

Quæ quidem insignia ac solatii plena verba sunt & digna ut ab omnibus principibus Viris intelligantur, considerentur, imò si possibile sit aureis literis cordibus inscribantur, quibus moniti omnia sua consilia eò dirigant, ut Dei gloria illustretur & Evangelium Regni de quo Christus loquitur in toto terrarum Orbe in omnibus Linguis & Scripturis efficaciter prædicetur.

QVOD

QVOD RELIQVVM EST, AMICE ET CANDIDE LECTOR.

CVm D. Paulus in Epiſtola ad Coloſſenſes mentionem faciat Epiſtolæ quam ad Laodicenſes vicinos eorum ſcripſerit iisq; injungat, ut Epiſtolam ad ſe ſcriptam in Eccleſia Laodicenſium legi procurent: Et econtrà Epiſtola ad Laodicenſes ſcripta apud Coloſſenſes legatur: Nec eandem in ullo vel Græco vel Syriaco vel Latino Codice, niſi in Iacobi Fabri Stapulenſis Latino commentario ſuper Novum Teſtamentum, nec non in Germanico Iohannis Dietenbergii Coloniæ impreſſo, atque Bohemico Pragenſi, invenerim, propemodum à nobis neglecta fuiſſet: Quia tamen inſignes & ſolatii plenas in ſe doctrinas continet, operæ pretium eſſe judicavi, ut eandem & in reliquas Linguas converterem, prout divina mihi conceſſum eſt gratia. Quod ut candidus & ſyncerus Lector tanquam ad gloriam Dei & communem Eccleſiæ ſalutem directum, benignè à me accipere dignetur etiam atque etiam rogo.

Præterea amice & candide Lector, te ignorare nolo, quod, cum primum Novi Teſtamenti editionem in 12. Linguis molitus ſum, potiſsimum Ebrææ ſanctæ Linguæ exemplar nobis defuit, cujus copiam (excepto S. Matthæo & Epiſtola ad Ebræos Baſileæ impreſsis, quæ magis Rabbinicam, quam Biblicam phraſin redolent nec ſine nauſea legi poſſunt) nec in ulla Bibliotheca, nec ab ullo hominum, etiamſi multis millibus aureorum redimere voluerim, nanciſci potui: Quapropter ego licet omnium minimus, urgente neceſsitate, conſideratione inſuper gloriæ divinæ & publicæ utilitatis, & ne cum dedecore rem tantam deſerere cogerer, integrum Novum Teſtamentum à capite ad calcem, in Linguam ſanctam, divino fretus auxilio, convertendum ſuſcepi: Quantum autem onus humeris meis impoſuerim, omnibus piis, bonis & doctis judicandum relinquo. Converti, correxi, onera domeſtica & rei familiaris ſuſtinui, annuo temporis ſpacio ἐνθέως abſolvi. Qua autem felicitate hoc à me præſtitum ſit, tuo ſyncero & candido tuo judicio ſubmitto. Studio & ex proæreſi nil quicquam perperam reddidi. Si quo tamen in loco forſitan à me meisque amanuenſibus peccatum fuerit, ne nos propterea inſontes, totique poſteritati optimè cupientes calumniis proſcindas: ſed, ut bonum virum decet, me de ſphalmate aut errore amicè & ſyncerè admonere digneris: Id quod tibi honorificum, mihi vero tam gratum quam gratiſsimum erit, qui & operamque daturus ſum ut ejusmodi mendæ per correcturæ modum, ſicuti in ſummorum etiam Regum & Principum operibus fieri ſolet, debito modo corrigantur, quod hac importunitate fieri non potuit. Vnius enim hominis & anni non eſt, rem tanti momenti ſimul inchoare & ad placitum cujusvis æquè adornare & perficere. Potuiſſet hoc dubio procul, ab aliis doctioribus viris, melius quàm à me inchoari & tractari opus, qui quidem tanta mole preſſus & oppreſſus penè ſuccubui: Verum enimvero, quia ipſi rem ſilentio præterierunt, plurimique

mique mihi magni viri de suscipiendo negotio hoc authores & hortatores fuere: satius esse duxi, ipsorum pio & Christiano consilio morem gerere & cum infantibus in illustranda decantandaque gloria DEI, incondita voce balbutire, quam omninò conticescere.

Miror autem, cum Ecclesia Christiana jam ultra mille quingentos annos Evangelicam doctrinam à Domino nostro IESV CHRISTO, qui secundum carnem de Tribu David & Iuda fuit, atque à sanctis Apostolis, qui omnes Ebræi & Iudæi fuere, ad fidas manus traditam acceperit: quod post illa tempora, nemo fuerit, qui in gloriam Filii Dei, sanctorum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, nec non communem gloriam & utilitatem totius Ecclesiæ & posteritatis, imò ad conversionem Iudæorum, Turcarum, aliarumque Gentium, Novum Testamentum in Ebræam sanctam Linguam transferre tentarit, vel si tentavit ad exoptatum finem perducere valuerit. Cum nec de gloria, nec de utilitate, nec de necessitate quisquam dubitare potuerit. Siquidem phrasis Biblica veteris Testamenti absque eodem intelligi rectè nunquam poterit.

Equidem arbitror, non levissimum hoc esse peccatiolum, propter quod orbis terrarum tot rixis, contentionibus & calamitatibus hactenus punitus sit: quàm quod ea Lingua & Scriptura, quæ sola quicquid usquam divini est, docet, quo ad Novum Testamentum unicum salutis nostræ præsidium, tam turpiter neglecta fuit. Quodque nemo doctorum in Ecclesia fuit, qui rem tantam pro dignitate aggredi, cœcisque Iudæis, qui propter contemptum Verbi DEI & Linguarum tam atroces pœnas luunt, veram salutis viam, majori Zelo monstrare conatus sit: Miror item DEI clementiam & longanimitatem, quod hujusmodi somnolentiæ & quodammodo ingratitudinis peccatum non atrocius, instar Iudæorum Turcarumque, puniverit. Quod certè singulari providentia Divina ita factum esse arbitror: Vt & per nos in hac ultima mundi senecta, glorificetur Deus, juxta Christi & Psalmistæ dictum: Ex ore infantium & lactentium fundasti robur, ut destruas inimicum & ultorem.

Hæc ego, amice & candide Lector, pro eo, quo erga Ecclesiam Christi & totam posteritatem affectus sum animo syncero & candido, in nullius contemptum aut ignominiam, sed eo fine scribo, ut excitem nostri seculi homines, ad Zelum verè pium & Christianum; an forsitan, divina providentia, ut minimè dubito, adhuc aliqui futuri sint, qui nobiscum Templum Domini, Tabernaculum sanctitatis & Civitatem illam Cubicam & Quadratam, cujus mentio fit in Apocalypsi, cujus lapides & membra, Christo Angulari, nos nostraque posteritas existimus, pari Zelo in opus absolutum exædificare studeant.

Ad me ergò meamque tenuitatem quod attinet, feci, quod potui, & plus quam potui, DEVS enim astitit mihi, & operatus est in nobis visibiliter, ut ultra vires humanas opus tam arduum & audax sustinuerimus. Cui sit laus & gloria in sempiterna secula.

Vt autem hactenus indefesso studio rem tantam persecutus sum: sic quoq; deinceps assistente gratia divina, quantum in me fuerit, nulla unquam defatigatione cessabo, donec tandem Babylonica illa Linguarum confusio è medio tollatur Ecclesiæ Christianæ, ne vel locus ejus in cordibus sanctorum conspiciatur amplius.

Certò

LECTOREM.

Certò confidens, Deum Opt. Max. affore nostris conatibus, ut integra veteris Testamenti Biblia in aut 2. Linguis, unà cum necessariis Grammaticis & Lexicis, aliisque exercitiis, ac denique coronidis & supplementi loco Novum Testamentum in aliis 12. Linguis, Arabica, Aethiopica, Moschouitica, Vngarica &c. Harmonicè & Symmetricè huic primo Operi respondentibus, typis excudantur elegantissimis: Sicque A & Ω, numero viginti quaternario absoluto & perfecto, tantum claudatur negotium: Ac juxta Apocalypseos revelationem, viginti quatuor seniores illi (quos cum D. Hieronymo de 24. Libris Biblicis, de Literis Alphabeti, de Nationibus, Linguis & Scripturis intelligo.) Deo & Agno veram & competentem gloriam tribuant. Quod faxit DEVS Pater, Filius & Spiritus sanctus, Amen. Anno 1600. I. Iulij Noribergæ.

EPISTOLA PAVLI
AD
ROMANOS,

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דפולוס שליחא דלות רהומיא :

קפלאון א

פולוס עבדא דישוע משיחא, קריא ושליחא דאתפרש לאונגליון דאלהא :

Paulo ſeruo di IESV Chriſto, chiamato per eſſere Apoſtolo ſcelto à predicare l'Euangelio di Dio.

2 דמן קדים מלך ביד נביוהי בכתבא קדישא :

(Ilquale egli haueua prima promeſſo per li ſuoi Profeti ne le ſante Scritture.

3 על ברה הו דאתילד בבסר מן זרעא דבית דויד :

Che parla del ſuo Figliuolo: che è ſtato fatto del ſeme di Dauid ſecondo la carne.

4 ואתידע ברא דאלהא בחיל וברוחא קדושא דקם מן בית מיתא ישוע משיחא מרן :

E dichiarato Figliuol di Dio in potententia, ſecondo lo Spirito de la ſantificatione, per la reſurrettion de morti, cioè, IESV Chriſto noſtro Signore.

5 דבה נסבן טיבותא ושליחותא בכלהון עממא איך דנשתמעון להימנותא דשמה :

Per ilqual noi habbiamo riceuuta gratia, & offitio d'Apoſtolo (acciochè s'obbediſca à la fede) tra tutti i Gentili per il Nome ſuo.

שליח הקדוש אל־הרומים :

א

פולוס עבד ישוע המשיח נקרא שליח נפרד אל־בשורת אלהים :

PAulo ſieruo de Ieſus el Chriſto, llamado Apoſtolo apartado ál Euangelio de Dios.

2 אשר מלפנים הגיד בנביאיו בכתבים הקדושים :

El qual auia antes prometido, por ſus Prophetas en las ſanctas Eſcripturas:

3 על־בנו הנולד מזרע דויד כבשר :

De ſu Hijo, (el qual le fue hecho de la ſimiente de Dauid, ſegun la carne:

4 על־בן־אלהים הנודע בגבורת רוח הקדש מתקומת המתים ישוע משיח אדנינו :

El qual fue declarado Hijo de Dios con potencia ſegun el Eſpiritu de ſanctificacion, por la reſurrecion, de los muertos) de Ieſus el Chriſto Sennor nueſtro:

5 אשר בו לקחנו חן ומלאכות ליקהת האמונה בכל־הגוים על־שמו :

Por el qual recebimos la gracia y el Apoſtolado para hazer que ſe obedezca à la fe en todas las Gentes en ſu nombre.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙ-ους Ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α'.

ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ.

Paul ſeruiteur de Ieſus Chriſt appelé à eſtre Apoſtre, mis à part pour annoncer l'Euangile de Dieu.

2. Ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις.

(Lequel il auoit auparauant promis par ſes Prophetes és ſainctes Eſcritures.)

3. Περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα.

Touchant ſon Fils (qui a eſté fait de la ſemence de Dauid, ſelon la chair:

4. Τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει, κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Et à eſté pleinement declaré Fils de Dieu en puiſſance, ſelon l'Eſprit de ſanctification, par la reſurrection des morts) c'eſt aſſauoir noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

5. Δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

(Par lequel nous auons receu grace & charge d'Apoſtre, afin qu'il y ait obeiſſance de foy, entre tous les Gentils en ſon Nom.

AD ROMANOS.

CAP. I.

PAVLUS, servus Iesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Evangelium Dei.

Paul a servant of Jesus Christ, called to be an Apostle, put apart to preach the Gospel of God.

2. Quod antè promiserat per Prophetas suos in scripturis sanctis.

(Which he had promised afore by his Prophetes in the holye scriptures.)

3. De filio suo, (qui factus est ei ex semine David secundum carnem.

Concerning his Sonne Jesus Christ our Lord (which was made of the seed of David according to the flesh.

4. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, secundùm spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri.

And declared mightily to be the Sonne of God, touching the Spirit of sanctification by the resurrection from the dead.)

5. Per quem accepimus gratiam & Apostolatum ad obediendum fidei in omnibus Gentibus pro nomine eius.

By whom we haue receyued grace and Apostleship (that obedience might be giuen vnto the fayth) in his Name among all the Gentiles.

An die Römer.

Das I. Capitel.

PAulus ein Knecht Jesu Christi/ beruffen zum Apostel/ außgesondert zu predigen das Evangelium Gottes.

PAulus Jesu Christi Tienere/ kaldet til Apostel / vdualt til at predicke Guds Euangelium.

2. Welches er zuvor verheissen hat/ durch seine Propheten / in der heiligen Schrifft.

Huilcket hand loffuede tilforn / formedelst sine Propheter/ i den hellige Scrifft.

3. Von seinem Sohn / der geboren ist von dem Samen David/ nach dem Fleisch.

Om sin Søn/ som er fød aff Dauids Sæd effter kødet.

4. Vnnd erweiset der allmächtige Sohn Gottes/ nach dem geist / der da heiliget durch die Aufferstehung der Todten/ nemlich / Jesus Christ vnser HERR.

Oc krafftelige beuist at vere Guds Søn / effter Aanden / som helliger / Siden den tid hand opstod fra de Døde/ som er / Jhesus Christus vor HERRE.

5. Durch welchen wir haben empfangen Gnade vnd Apostelampt vnter alle Heyden / den gehorsam des Glaubens auffzurichten / inn seinem Namen.

Formedelst huilcken wi finge Naade oc Apostels Embede iblant alle Hedninge/ at oprette Troens lydighed/ vnder hans Naffn.

K Ržijmanuom.

Kapitola I.

PAwel Služebnijk Gežu Krystůw / powolaný Apoštol / oddělený k Ewangelium Božijmu.

PAwel sługa Jezusa Krystusa po wołániem Apostol/ wyłaczony ku przepowiedániu Ewánieliey Bożey.

2. Kterěžto prwé zaslijbil skrze Proroky swé w Pijsmijch Swatých.

(Kthora przed thym obiecał był przez Proroki swoie w písmiech świetych.)

3. O Synu swém/ genž gest narozen z Semene Dawidowa podlé těla;

O synu swoim ktory sie stał z plemienia Dawidowe° ile wedle ciała.

4. Kterýž dokázán gest / že gest Syn Božij w mocy/ wedlé Ducha poswěcenij / a wedlé toho že wstal z Mrtwých Gežijš Krystus Pán náš:

A iest o kazan Synem Bożym mocnie wedle Duchá poświecenia/ przez zmartwych wstánie / to iest o Jezusie Krystusie Pánie nászym.

5. Skrze něhožto přijali gsme milost Apoštolstwij/ ăby poslussni byli Wijry wssyckni Pohané/ pro Gméno geho.

Przez kthorego wzięlismy łáskey vrzad Apostolski / ku posłuszeństwu wiáry miedzy wszythkimi narody/ dla imieni iego.

א

6 דאף אנתון מנהון א
אנתון קריא בישוע
משיחא :

Tra iquali ancor voi sete chiamati à IESV Christo.

7 לכלהון דברהומי ה
חביבוהי דאלהא קריא
וקדישא שלמא וטיבותא
עמכון מן אלהא אבון
ומן מרן ישוע משיחא :

A voi tutti che sete in Roma, diletti di Dio, chiamati ad esser santi, gratia & pace à voi da Dio Padre nostro, e dal Signor IESV Christo.

8 לוקדם מודא אנא
לאלהי בישוע משיחא על
אפי כלכון דהימנותכון
אשתמעת בכלה עלמא :

Primamente io rendo gratie di tutti voi al mio Dio per IESV Christo che la vostra fede è annuntiata per tutto'l mondo.

9 סהד הו לי גיר אלהא
דלה משמש אנא ברוח
באונגליון דברה דדלא
שלינא בכל זבן מתדכר
אנא לכון בצלותי :

Percioche Iddio (al qual io seruo col mio spirito ne l'Euangelio del suo Figliuolo) m'è testimonio che senza intermissione io fo mentione di voi.

10 ומתחנן אנא דאו מן
כדו תתפתח לי אורחא
בצביניה דאלהא דאתא
לותכון :

Pregando sempre ne le mie orationi ch'io venga à voi, se mai per alcun modo à la fine io possa qualche volta per volontà di Dio hauere prospero camino.

11 מטול דטב סוא אנא
דאחזיכון ואתל לכון מ
מוהבתא דרוחא דבה
תשתררון :

Percioche io desidero grandemente di vederui, per farui partecipi di qualche dono spirituale in vostra confermatione.

א

6 אשר בם הווים גם אתם
נקראי ישוע המשיח :

Entre las quales soys tambien vosotros llamados de Iesu Christo.

7 לכלכם אשר אתם ברומה
לאהובי אלהים לקרואים
הקדושים תחנה לכם ושלום
מאלהי אבינו ואדנינו ישוע
המשיח :

A todos losque estays en Roma, Amados de Dios, llamados Sanctos, Gracia y paz ayays de Dios nuestro padre, y del Sennor Iesus el Christo.

8 ובראשונה מודה אני לאלהי
בישוע המשיח על־כלכם כי־
אמונתכם מגדה ונשמעת היא
בכל־התבל :

Primeramente cierto hago gracias à mi Dios por Iesus el Christo acerca de todos vosotros, deque vuestra fe es predicada en todo el mundo.

9 כי עדי אלהים הוא אשר
אני עובד ברוחי בבשורת בנו
כי־בלתי הפוגה מזכיר אני
את־שמכם :

Porque testigo me es Dios. àl qual siruo en mi espiritu en el Euangelio de su Hijo, que sin cessar me acuerdo de vosotros.

10 תמיד בתפלותי מתחנן אני
אי מתי אצליח דרכי ברצון
אלהים לבוא אליכם :

Siempre en mis oraciones, rogando si àl fin algun tiempo aya de auer por la voluntad de Dios prospero viaje para venir à vosotros.

11 כי מתאוה אני לראות
אתכם להשביר לכם מאומה
ממתת הרוח להעיז אתכם :

Porque hos desseo ver: para repartir con vosotros algun don espiritual para confirmarhos.

α'.

6. Ἐν οἷς ἐστε καὶ ὑμεῖς κλητοὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Entre lesquels aussi vous estes, vous qui estes appeles de Iesus Christ.)

7. Πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν Ῥώμῃ, ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

A vous tous qui estes à Rome, bien aimés de Dieu, appelés à estre saincts, Grace vous soit & paix de par Dieu nostre Pere, & de par le Seigneur Iesus Christ.

8. Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.

Tout premierement ie ren graces touchant vous tous à mon Dieu par Iesus Christ, de ce que vostre foy est renommee par tout le monde.

9. Μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεός, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι.

Car Dieu (auquel ie sers en mon Esprit en l'Euangile de son Fils) m'est tesmoin que sans cesse ie fai memoire de vous:

10. Πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ, ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.

Requerant tousiours en mes oraisons que ie viene à vous, si à la par fin en quelque maniere que ce soit ie puis obtenir adresse pour paruenir à vous, par la volonte de Dieu.

11. Ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς.

Car ie desire grandement de vous voir, afin de vous departir quelque don spirituel, a ce que vous soyez confermés:

CAP. I.

6. In quibus estis & vos vocati Iesu Christi.

Among whome ye be also the called of Jesus Christ.

7. Omnibus, qui sunt Romæ, dilectis Dei, vocatis sanctis. Gratia vobis & pax à Deo patre nostro, & Domino Iesu Christo.

To all you that bee at Rome beloued of God/ called to be Saints: Grace be with you/ and peace from God our father/ and from the Lord Jesus Christ.

8. Primum quidem gratias ago Deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur universo mundo.

First I thanke my God through Jesus Christ for you all/ because your fayth is published throughout the whole worlde.

9. Testis enim mihi est Deus, cui servio in spiritu meo in Evangelio Filii eius, quòd sine intermissione memoriam vestri facio.

For God is my witnes (whom I serue in my spirit in the Gospel of his Sonne) that without ceasing I make mencion of you.

10. Semper in orationibus meis, obsecrans si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate Dei, veniendi ad vos.

Alwayes in my prayers/ beseeching/ that by some meanes one time or other I might haue a prosperous journey by the will of God/ to come vnto you.

11. Desidero enim videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis, ad confirmandos vos,

For I long to see you/ that I might bestowe among you some spirituall gyft/ to strengthen you.

Das I. Capitel.

6. Welcher jhr zum theil auch seyt/ die da beruffen sind von Jesu Christo.

Aff huilcke i ere oc en deel / som ere kallede aff Jhesu Christo.

7. Allen die zu Rom sind / den liebsten Gottes/ vnd beruffenen Heiligen. Gnade sey mit euch vnd Friede / von Gott vnsern Vatter/ vnd dem HERREN Jesu Christo.

Alle dem som ere i Rom / Guds elskelige/ oc kallede Helligen. Naade vere met eder oc Fred / aff Gud vor Fader / oc den HERRE Jhesu Christo.

8. Auffs erste/ dancke ich meinem Gott durch Jesum Christ/ ewer aller halben / daß man ewren glauben inn aller Welt preiset.

Først tacker ieg min Gud / formedelst Jhesum Christum/ paa alle edersvegne/ at mand taler om eders Tro i al Verden.

9. Denn Gott ist mein Zeuge (welchem ich diene inn meinem geist/ am Evangelio von seinem Sohn) daß ich on vnterlaß ewer gedencke.

Thi Gud er mit Vidne (huilcken ieg tien i min Aand vdi Euangelio om hans Søn) At ieg vden affladelse tencker paa eder.

10. Vnd allezeit inn meinem Gebet flehe/ ob sichs eimal zutragen wolt/ daß ich zu euch keme durch GOTtes willen.

Oc formaner altid i min Bøn / om det vilde en gong ske/ at ieg kunde komme til eder/ formedelst Guds vilie.

11. Denn mich verlanget euch zu sehen/ auff daß ich euch mittheile etwas geistlicher Gabe / euch zu stercken.

Thi mig forlengis effter at see eder / Paa det at ieg maatte dele nogen aandelig Gaffue met eder / at stycke eder mere

Kapitola I.

6. Mezy nimižto y wy gste/ powolanij od Gežijsse Krysta Pána nasscho.

Miedzy ktorymi y wy iestešcie wezwáni Jezu Krystowi.

7. Wssem kteřijž gste w Rzijmě/ milým Božým/ powolaným Swatým: Milost wam a pokog od Boha Otce nasseho/ a Pána Gežijsse Krysta.

Wszytkim ktorzy iesteście w Rzymie Bogu milym/ wezwánym ábyście byli świetymi/ łáská niech wam bedźie y pokoy od Bogá Oycá nászego/ y Páná Jezu Krystá.

8. Naypprwé zagisté děkugi Bohu mému skrze Gežijsse Krysta za wás za wssecky/ proto že wijra wasse rozhlassuge se po wssem Swětě.

Naprzod dźiekuie Bogu mojemu przez Jezusa Krystusá zá was wszytkich/ iż wiárá wászá bywa opowiedaná po wszytkim świecie.

9. Swědek mi gest zagisté Buoh/ kterémužto slaužijm Duchem mým w Ewangelium Syna geho/ že bez přestánj přpomjnám wás wždycky.

Abowiem Bog ktoremu ia służe duchem moim w Ewánieliey Syná iego / iest mi świadek/ iż vstáwicz mie o was wspominánie czynie.

10. Na mých modlitbách/ žádage abych aspoň někdy mohl ssťastně k wám z Božij wůle přigjti.

Záwsze w modlitwách moich prosząc ábym do was przyszedł iesliby mi sie ktorym sposobem szcześliwa drogá zdárzyłá z woley Bożey.

11. Neb wás žádám widěti/ abych wám vdělil částku milosti Duchownij k potwrzenij wassemu.

Abowiem prágne was widźieć/ ábym wam vżyczył iákiego dáru duchowne^o ku vtwierdzeniu wászemu.

א

12 וְאֶתְבַּיְאָא נֶתְבַּיְאָא
בְּהַימָנוּתָא דִּילְכוֹן וְדִילִי ׃

Cioè, per consolarmi con essouoi, per la mutua fede vostra, e mia.

13 צָבֵא אֶנָא הָוֵין דְּתֶדְעוּן
אַחַי דִּזְבְנִין סַגִּיאָן צְבִית
דְּאֶתָא לְוָתְכוֹן וְאֶתְכְּלִית
עַד מָא לְהָשָׁא דְּאַף בְּכוֹן
נֶהְוֵא לִי אַרְשְׁתָא אַיְךְ
דְּבְשַׁרְכָא דְּעַמְמֵא ׃

Hor io voglio che voi sappiate, fratelli, che io mi son molte volte proposto di venire à voi, (ma sono stato infin ad hora impedito) per hauer ancora qualche frutto tra voi, come tra l'altre nations.

14 יַוְנָיֵא וּבַרְבְּרָיֵא חַכִּימֵא
וְסַכְלֵא דִּלְכֻל נָשׁ חַיָּב אֶנָא
דְּאַכְרֶז ׃

Io son debitore à i Greci parimente & a i Barbari, a i dotti & à gl'ignoranti.

15 וְהָכַנָּא מְתַחַפַּט אֶנָא
דְּאַף לְכוֹן דִּבְרְהוֹמִי
אַסְבַּר ׃

Si che per quanto è in me, io sono apparecchiato ad euangelizare ancor à voi che sete in Roma.

16 לָא גֵּיר בָּהֵת אֶנָא בֵּה
בְּאֶוַנְגֶּלְיוֹן מְטוּל דְּחַיְלָא
הוּ דַּאלָהָא לְחַיֵּא דְּכֻל
דִּמְהַימְנִין בֵּה אֵן מֶן
יְהוּדָיֵא לוּקְדַם וְאֵן מֶן
אַרְמָיֵא ׃

Imperoche io non mi vergogno de l'Euangelio di Christo: conciosia ch'egli è la possanza di Dio in salute à ciascun che crede, al Giudeo primamente, e poi al Greco.

17 בְּאֶוַנְגֶּלְיוֹן גֵּיר דַּאלָהָא
בֵּה מֶתְגַּלְיָא מֶן הַימָנוּתָא
לְהַימָנוּתָא אַיְךְ דַּכְתִיב
דְּכֵאנָא מֶן הַימָנוּתָא
יְחֵא ׃

Percioche la giustitia di Dio si riuela in esso, di fede in fede, si come è scritto, Il giusto viuerà per fede.

א

12 וְזֹאת הִיא לְהִתְנַחֵם בָּכֶם
כַּאֲשֶׁר בֵּינֵינוּ בֶּאֱמוּנַתְכֶם
וּבֶאֱמוּנָתִי ׃

Es à saber para ser juntamente consolado con vosotros por la comun fe, vuestra y juntamente mia.

13 לֹא אֲכַחֵד מִמֶּכֶּם אַחַי כִּי
פְּעָמִים רַבּוֹת שַׂמְתִּי עַל־לִבִּי
לָבוֹא אֲלֵיכֶם וָאֶכָּלֵא עַד־הֵנָּה
אֲשֶׁר פְּרִי מְאוּמָה יְהִי־לִי בָּכֶם
כְּמוֹ גַם בַּגּוֹיִם אֲחֵרִים ׃

Mas no quiero, hermanos, que ignoreys, que muchas vezes he propuesto de venir à vosotros, (empero hasta aora he sido estoruado,) para tener tambien entre vosotros algun fruto, como entre las otras Gentes.

14 לַיְּוָנִים וְלַלּוֹעֲזִים לַחֲכָמִים
וְלַפְּתָיִים חוֹב אָנֹכִי ׃

A Griegos y à barbaros, à sabios y à no sabios sey deudor.

15 כָּכָה כָּל אֲשֶׁר בִּי נְדָבוֹת
הִנֵּה גַם אֶתְכֶם אֲשֶׁר בִּרְהוֹמָה
לְבַשֵּׂר ׃

Ansique quanto à mi, presto està el annunciar el Euangelio tambien a losque estays en Roma.

16 כִּי לֹא בֹשְׁתִּי עַל־בְּשׂוֹרַת
הַמָּשִׁיחַ כִּי גְבוּרַת אֱלֹהִים הִיא
לִישׁוּעָה לְכָל אֲשֶׁר מַאֲמִין גַּם
לַיְּהוּדִי בָּרִאשׁוֹנָה וְגַם לַיָּוָן ׃

Porque no me auerguenço del Euangelio: porque es potencia de Dios para dar salud à todo aquel que cree: àl Iudio primeramente, y tambien àl Griego.

17 כִּי־צִדְקַת אֱלֹהִים בּוֹ נִסְתָּרָה
מֵאֱמוּנָה לֶאֱמוּנָה כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב
וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה ׃

Porque la justicia de Dios se descubre en el de fe en fe, como està escripto, Mas el justo biuirà por la fe.

α'.

12. Τοῦτο δέ ἐστι, συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.

C'est à dire afin d'estre consolé auec vous, par la foy mutuelle de vous & de moi.

13 Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα καρπόν τινα σχῶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν.

Or mes freres, ie ne vueil point que vous ignoriez que i'ai souuent proposé de venir vers vous (mais i'en ai esté empesché iusqu'à present) afin que ie recueillisse quelque fruict entre vous aussi, comme entre les autres nations.

14. Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί.

Ie suis debteur tant aux Grecs qu'aux Barbares, tant aux sages qu'aux ignorans:

15. Οὕτω τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι.

Ainsi entant qu'en moi est, ie suis prest d'euangelizer à vous aussi qui estes à Rome.

16. Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ· δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλληνι.

Car ie ne pren point à honte l'Euangile de Christ, veu que c'est la puissance de Dieu en salut à tous croyans, au Iuif premierement, puis aussi au Grec.

17. Δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται, ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

Car en icelui se descouure tout à plein la iustice de Dieu de foy en foy: selon qu'il est escrit, Or le iuste viura de foy.

CAP. I.

12. Id est, simul consolari in vobis per eam quæ invicem est, fidem vestram atque meam.

That is/that I might be comforted together with you/through our mutuall fayth/both yours and mine.

13. Noloautem vos ignorare, quia sæpe proposui venire ad vos, (& prohibitus sum usque adhuc) ut aliquē fructum habeam in vobis, sicut & in cæteris gentibus.

Now my brethren/I would that ye should not be ignorant/howe that I have oftentimes purposed to come unto you (but have bene let hitherto) that I might have some fruite also among you/ as I have among the other Gentiles.

14. Græcis ac Barbaris, sapientibus & insipientibus debitor sum.

I am detter both to the Grecians/ and to the Barbarians/both to the wise men and unto the unwise.

15. Ita, quod in me promptum est, & vobis qui Romę estis, evangelizare.

Therefore/ as much as in me is/ I am readie to preach the Gospel to you also that are at Rome.

16. Non enim erubesco Evangelium. Virtus enim Dei est, in salutem omni credenti, Iudæo primùm & Græco.

For I am not ashamed of the Gospel of Christ: for it is the power of God unto saluation to every one that beleeveth / to the Jewe first / and also the Grecian.

17. Iustitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem: sicut scriptum est: Iustus autem ex fide vivit.

For by it the righteousnes of God is reveiled / from faith to faith: as it is written/ The iust shall live by fayth.

Das I. Capitel.

12. (Das ist) daß ich sampt euch getröstet würde/ durch ewren und meinen Glauben/ den wir untereinander haben.

(Det er) At ieg kunde bliffue trøstet met eder formedelst eders oc min Tro / so wi haffue tilsammen.

13. Ich will euch aber nicht verhalten lieben Brüder / daß ich mir offt habe fürgesetzt / zu euch zukommen/ bin aber verhindert bißher / daß ich auch unter euch Frucht schaffete/gleich wie unter andern Heiden.

Jeg vil icke dølie før eder / kære Brødre / at ieg haffuer offte sæt mig faare /at komme til eder/Men ieg haffuer her til veret vorhindret / At ieg kunde ocsaa haffue giort Fruct iblant eder / lige som iblant andre Hedninge.

14. Ich bin ein Schuldner beyde der Griechen und der Ungriechen / beyde der Weisen und der Unweisen.

Jeg er deris Skyldener / baade som ere Greker oc icke Greker / baade de Visis oc de Wuisis.

15. Darumb so vil an mir ist/bin ich geneiget auch euch zu Rom das Evangelium zu predigen.

Der faare / er ieg tilbøyelig / saa meget som mig mueligt er / at ocsaa predicke Euangelium faar eder i Rom.

16. Denn ich scheme mich deß Evangelii von Christo nicht / denn es ist eine krafft Gottes/ die da selig machet/ alle die daran glauben/die Jüden erstlich/ und auch die Griechen.

Thi ieg bluiss icke Euangelium om Christo / Thi det er Guds Krafft / som gør dem alle salige/ der tro paa / Joderne besynderlige oc Greker ocsaa.

17. Sintemal darinnen offenbart wird die gerechtigkeit / die für GOtt gilt / welche kommet auß Glauben in Glauben / wie den geschrieben stehet: Der Gerechte wird seines Glaubens leben.

Fordi at den Retferdighed bliffuer obenbaret der udi / som gelder faar Gud / huilcken som kommer aff Troen til Troen/lige som och staar screffuit/ Den Retferdige skal leffue aff sin tro.

Kapitola I.

12. To gest/abychom se spolu potěssyli skrze Wijru společnau wassy y mau.

To iest ábych byl vczestnikiem spol nego náponminánia z wámi przez społeczną wiárę wáßey y moie.

13. Chcyt pak Bratřij abyste wěděli / že gsem častokrát vmyslil sobě/ abych přissel k wám: Ale překážku měl gsem až dosawád/ abych některaký vžitek měl mezy wámi / yakož to y mezy ginými Pohány.

Przyzym nie chce ábyście wiedźiec nie mieli brácia/iżem czestho vmyslil przyydź do was/ (álem iest do tad záwściagnion) ábych miał iaki pożitek y miedzy wámi / iáko y miedzy inßemi pogany.

14. Řekuom y Národuom ginym/Maudrym y Nemaudrym powinen gsem:

K Grekom/ y prosthym ludźiam/ y mádrym/ y glupim powinien iestem.

15. Tak že což na mně gest / gsem hotow/ y wám kteřij gste w Řijmě/zwěstowati Ewangelium.

A przeto ile ze mnie być może/ gotowem iest Ewánielia opowiedáć/ y wam ktorzy iesteście w Rzymie.

16. Neb nestydijm se za Swaté Ewangelium. Moc zagiste Božij gest/ k Spasenij každému wěřijcýmu/ Zidu předkem/ též y Pohanu.

Abowiem nie wstydam sie Ewánieliey Krysthusowey/ gdyż iest moc Boża ku zbáwieniu káżdemu wierzącemu / Żydowi naprzod / potym teży Grekowi.

17. Nebo sprawedlíwost Božij/ zgewuge se skrze ni z Wijry k wijře: Jakož napsáno gest Sprawedliwý žiw bude z Wijry.

Abowiem spráwiedliwość Boża przez one bywa obiáwiona z wiáry w wiárę/ iáko iest nápisáno/ Spráwiedliwy z wiáry będźie żyt.

א

18 מתגלא הו גיר רוגזה דאלהא מן שמיא על כלה עולהון ורושעהון דבני־נשא הנון דקושתא בעולא אחידין׃

Imperoche l'ira di Dio si mostra chiaramente dal cielo sopra ogni impietà & ingiustitia de gl'huomini che ritengono la verità ne l'ingiustitia.

19 מטול דידיעותה דאלהא גליא הי בהון אלהא גיר גלה בהון׃

Percioche quello che si può conoscer di Dio, è manifesto in essi: conciosia cosa che Iddio l'ha manifestato loro.

20 כסיתה גיר דאלהא מן תרמיתה דעלמא לבריתה בסוכלא מתחזין חילה ואלהותה דלעלם דיהון דלא מפק ברוחה׃

Imperò che le cose invisibili di esso (cioè la sua eterna potentia e diuinità) si veggono per la creatione del mondo, considerandosi per queste opere: à fine che siano inescusabili.

21 מטול דידעו לאלהא ולא איך דלאלהא שבחוהי ואודיו לה אלא אסתרקו במחשבתהון ואתחשך לבהון דלא מסתכל׃

Percioche havendo conosciuto Iddio, non l'hanno glorificato come Iddio, e non gli hanno rendute gratie: anzi sono inuaniti ne i lor discorsi, e il loro cuore priuo d'intelligenza è stato ripieno di tenebre.

22 וכד סברין בנפשהון דחכימין אנון שטו להון׃

Facendo essi professione d'esser savij, son diuenuti stolti.

א

18 כי־נגלה אף יהוה משמים על־כל רשעה ועל־כל עולת האנשים האחזים את־אמת בעולתם׃

Porque manifiesta es la yra de Dios del cielo contra toda impiedad y injusticia de los hombres que detienen la verdad de Dios con injusticia:

19 על־כן דעת האלהים מגלה היא בהם כי־אלהים הופיע להם׃

Porque loque de Dios se conoce, a ellos es manifiesto: porque Dios se lo manifestó.

20 כי־מסתריו המבריאת העולם המה במעשיו נבונים נראו גם כחו אשר מעולם לו וגם אלהותו אשר לא יוכלו לדבר על־אודותם׃

Porque las cosas inuisibles deel, entendidas por la creacion del mundo es à saber por las cosas que son hechas, se veen: como son su eterna potencia, y diuinidad, para que queden sin excusa:

21 לכן בדעתם את־אלהים אינם כהוגן כבדו ולא ברכו את אלהים כי־אם הבלו במחשבותם ויחשך לבב כסילותם׃

Deque auiendo conocido à Dios, no lo glorificaron como à Dios, ni le hizieron gracias antes se desuanecieron en sus fantasias, y el tonto coraçon deellos fue entenebrecido.

22 הנראים להיות חכמים נכסלו׃

Que diziendose ser sabios, fueron bueltos locos.

α΄.

18. Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων.

Car l'ire de Dieu se descoeure tout à plein du ciel sur toute impieté & iniustice des hommes, d'autant qu'ils detienent la verité en iniustice.

19. Διότι τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς· ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσε·

Pourautant que ce qui se peut cognoistre de Dieu est manifesté en eux: car Dieu le leur a manifesté,

20. Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους.

Car les choses inuisibles d'icelui (assauoir tant sa puissance eternelle que sa diuinité) se voyent comme à l'oeil par la creation du monde, estans considerees en ces ouurages, afin qu'ils soyent rendus inexcusables.

21. Διότι γνόντες τὸν θεόν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ εὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία.

Pource qu'ayans cognu Dieu, ils ne l'ont point glorifié comme Dieu, & ne lui ont rendu graces: ains ils sont deuenus vains en leurs discours, & leur coeur destitué d'intelligence a esté rempli de tenebres.

22. Φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν.

Se disans estre sages, ils sont deuenus fols.

CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
18. Revelatur enim ira Dei de cælo, super omnē impietatem & iniustitiam hominum eorum qui veritatem Dei in iniustitia detinent.	18. Denn Gottes zorn vom Himel / wird offenbaret vber alles Gottloses wesen / vnd vngerechtigkeit der Menschen / die die warheit in vngerechtigkeit auffhalten.	18. Zgewuge se zagistě hněw Božij s Nebe / nad každau bezbožnostij a nespprawedlnostij / těch Lidij / kteřijž Prawdu Božij w nesprawedlnosti zadržugij:
For the wrath of God is reueiled from heauen against all vngodlines / & vnrigtheousnes of men / which with hold the truth in vnrigtheousnes.	Thi Guds vrede skal obenbaris aff Himmelen offuer alt vgudeligt væsen oc Menniskens vretferdighed / som opholde Sandhed i vretferdighed.	Bo gniew Boży iáwny iest z niebá przećiwko wszelákiey niepobożności y niespráwiedliwości ludzkiey / ktorzy zátrzymawáia práwdę niespráwiedliwie.
19. Quia quod notum est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestavit,	19. Denn daß man weiß / daß Gott sey / ist jhnen offenbar / denn Gott hat es jhnen offenbaret.	19. Proto / že což známé býtj má o Bohu / gest gim oznámeno. Buoh zagisté zgewil gim
Forasmuch as that / which may be knowen of God / is manifest in them: for God hath shewed it vnto them.	Thi at mand veed / at Gud er til / det er dem obenbaret / Thi Gud obenbarede dem det.	Przeto iż co może bydź wiedziano o Bogu / iest w nich iawno / gdyż im to Bog obiawił.
20. Invisibilia enim ipsius, à creatura mundi, per ea quę facta sunt intellecta, conspiciuntur: sempiterna quoq; eius virtus & divinitas: ita ut sint inexcusabiles.	20. Damit / daß Gottes vnsichtbares wesen / das ist / seine ewige Allkrafft vnnd Gottheit wird ersehen / denn man muß es mercken an den Wercken die er thut / an der Welt die er geschaffen hat. Also daß sie keine entschuldigung haben.	20. Nebo newiditedlné wěcy geho / skrze ty kteréž gsau včiněny při stwoření Swěta / když se rozumem pochopugij / mohau spatřijny býti / totiž geho wěčná moc a Božstwij / tak že se giž wymluwiti nemohau.
For the inuisible thinges of him / that is / his eternall power and Godhead / are seene by the creation of the worlde / being considered in his workes / to the intent that they should be without excuse.	Der met at Guds vsynlige væsen / det er / hans euige Krafft oc Guddom bliffuer seet / naar mand acter det / paa Gerningerne / som er / paa Verdens skabelse. Saa / at de haffue ingen aarsage.	Abowiem niewidome rzeczy iego / gdy przez stworzone rzeczy zrozumiáne bywáią / z stworzenia świátá bywáią vpátrowáne / to iest wieczna iego mocy bostwo / dla thego áby oni nie mieli wymowki.
21. Qui cùm cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum.	21. Dieweil sie wusten / daß ein Gott ist / vnd haben jn nicht gepreiset als einen Gott / noch gedancket / sondern sind in jrem tichten eytel worden / vnnd jhr vnverstendiges Hertz ist verfinstert.	21. Nebo poznawsse Boha / neslawili yako Boha / ani gemu děkowali: ale zmařeni gsau na swém my šlenij / a protož zatmijno gest gich nemaudré Srdce.
Because that when they knewe God / they glorifyed him not as God / neyther were thankefull / but became vaine in their imaginations / and their foolish heart was full of darkenes.	Efterdi de viste / at der er en Gud / oc de prisede hannem icke / oc ey heller tackede hannem som en Gud / Men de ere bleffne / forfengelige i deris Tancker / oc deris vforstandige Hierte er formørcket.	Przeto iż znáiąc Bogá / przedsię go nie chwalili iáko Bogá / áni mu dziękowáli / owszem prożnymi się stáli w myslách swych / y zaćmione iest glupie serce ich.
22. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.	22. Da sie sich für Weise hieltnn / sind sie zu Narren worden.	22. Neb domnijwagijce se že gsau maudřij / blázni včiněni gsau.
When they professed them selues to bee wise, they became fooles.	Der de hulde sig Vise / ere de bleffne til Daarer.	Ktorzy mieniąc się bydź mądrymi / glupimi się stáli.

א

23 וחלפו תשבוחתה ד דאלהא דלא מתחבל בדמותא דצלמא דבר נשא דמתחבל ובדמותא דפרחתא ודארבעא רגליה ודרחשא דארעא :

Et hanno mutata la gloria de l'incorruttibile Iddio rassimigliandolo à l'huomo corruttibile, e à gli vccelli, e à gli animali quadrupedi, e à reptibili.

24 מטול הנא אשלם אנון אלהא לתיגתא טמאתא דלבהון דנצערון בפגריהון בהון :

Per laqual cosa Iddio gli ha ancora dati in preda à le concupiſcentie de lor cuori, à l'immonditia per ſuergognare i lor corpi tra lor medeſimi.

25 וחלפו שררה דאלהא בכדבותא ודחלו ושמשו לבריתא טב מן דלברוהי הלה תשבחן ובורכן לעלם עלמין אמין :

Come quelli iquali hanno mutata la verità di eſſo Iddio in bugia & hanno adorato e ſeruito la creatura, laſciando il Creatore, ilquale è benedetto in ſempiterno, Amen.

26 מטול הנא אשלם אנון אלהא לכאבא דצערא נקבתהון גיר חלפי חשחתא דכיניהין ובמדם דלא מכן אתחשחי :

Per laqual coſa dico Iddio gli ha dati in preda à i loro affetti dishoneſti: imperoche le loro femine iſteſſe hanno mutato l'vſo naturale, in quello che è contra natura.

27 ותוב אף דכריהון ה הכנא שבקו חשחתא דכינא דנקבתא ואשתרחו ברגתא חד על חד ודכרא על דכרא בהתתא עבדו ופורענא דזדק הוא לטעיותהון בקיומהון ק קבלוהי :

E ſimilmente ancor i maſchij, laſſando l'vſo natural de la femina, ſi ſono infiammati ne la loro concupiſcenza l'vn verſo l'altro, operando maſchij con maſchij coſe vituperoſe, e riceuendo in lor medeſimi la ricompenſa del loro errore, tale che ſe gli doueua.

א

23 וימירו את־כבוד אלהים אשר בלי־תמורה בתבנית סמל תמורת אדם ועוף השמים ושור אכל עשב ורמש :

Y trocaron la gloria del Dios incorruptible en ſemejança de imagen de hombre corruptible, y de aues, y de animales de quatro pies, y de ſerpientes.

24 על־כן גם נתנם אלהים בתאות לבותם בטמאה לגאל את־גופותם בנפשם :

Por loqual tambien Dios los entregó á las concupiſcencias de ſus coraçones para immundicia, paraque contaminaſſen ſus cuerpos entre ſi:

25 אשר המירו את־אמת אלהים בכזב וייראו ויעבדו את־הבריאה מן־הבורא הקדוש ברוך הוא לעולם ועד אמן :

Que mudaron la verdad de Dios en mentirà honrrando y ſiruiendo à las criaturas antes que àl Criador, el qual es bendito por ſiglos. Amen.

26 על־כן נתנם האלהים במכאובות בשת כי־נשיהם המירו את־דרך הטבע להפך הטבע :

Por loqual Dios los entrego a affectos vergonçoſos; porque aun ſus mugeres mudaron el natural vſo en el vſo que es contra nature.

27 וכמו כן האנשים עזבו את־דרך טבע הנשים ויחמו במחמדיהם איש אל־רעהו זכרים בזכרים פועלי־עול עושי זמה ונבלה וגם את־שכיר מעשיהם ונבלתם כהוגן בגופותם ובנפשם לקחו :

Y por el ſemejante los machos, dexado el vſo natural de la hembra, ſe encendieron en ſus concupiſcencias los vnos con los otros, cometiendo torpedades machos con machos, y recibiendo en ſi miſmos la recompenſa que conuino de ſu error.

α'.

23. Καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν.

Et ont changé la gloire de Dieu incorruptible à la reſſemblance & image de l'homme corruptible, & des oiſeaux, & des beſtes à quatre pieds, & des reptiles.

24. Διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς.

A raiſon dequoi auſſi Dieu les a liurés aux conuoitiſes de leurs propres cœurs, à ordure, pour vilener entr'eux leurs propres corps.

25. Οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Comme eſtans ceux leſquels ont changé verité de Dieu en fauſſeté, & ont adoré, & ont ſerui la creature, en delaiſſant le Createur, qui eſt benit eternellement, Amen.

26. Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας· αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν.

A raiſon de quoi Dieu les a liurés à leurs affections infames: car meſme les femmes d'entr'eux ont change l'vſage naturel en celui qui eſt contre nature.

27. Ὁμοίως τε καὶ οἱ ἄρρενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας, ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι, καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει, τῆς πλάνης αὐτῶν, ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες.

Et ſemblablement auſſi les maſles, delaiſſans le naturel vſage de la femme, ſe ſont embraſés en leur conuoitiſe l'vn enuers l'autre, commettans maſle auec maſle choſes infames, & receuans en eux-meſmes la recompenſe de leur erreur telle qu'il faloit.

CAP. I.

23. Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium.

For then turned the glorie of the incorruptible God to the similitude of the image of a corruptible man / and of birdes / and foure footed beastes / and of creeping things.

24. (Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immũditiam: ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis.)

Wherefore also God gaue them vp to their hearts lustes / vnto vncleannes / to defile their owne bodies betwene thẽselues:

25. Qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium: & coluerunt, & servierunt creaturæ potius quã creatori, qui est benedictus in secula, Amen.

Which turned the trueth of God vnto a lie / and worshipped and serued the creature / forsaking the Creator / which is blessed for euer / Amen.

26. Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiæ. Nam feminæ eorum immutaverunt naturalem usum, in eum usum qui est contra naturam.

For this cause God gaue thẽ vp vnto vile affections: for euen their women did change the naturall vse into that which is agaynst nature.

27. Similiter autem & masculi, relicto naturali usu feminæ, exarserunt in desideriis suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, & mercedẽ (quam oportuit) erroris sui in semetipsis recipientes.

And likewise also the men left the natural vse of the woman / and burned in their lust one towarde another / and man with man wrought filthines / and receyued in themselues such recompense of their errour / as was meete.

Das I. Capitel.

23. Vnd haben verwandelt die herrligkeit deß vnvergenglichen Gottes / in ein Bilde gleich den vergenglichen Menschen / vnnd der Vögel / vnnd der vierfüssigen vnnd der kriechenden Thiere.

Oc de haffue foruent den wforgengelige Guds Herlighed / til it Billede / som er det forgengelige Menniske ligt / oc Fulene / oc de fireføttede oc de krybende Diur.

24. Darumb hat sie auch Gott dahin gegeben in jhrer hertzen gelüste / in vnreinigkeit / zu schenden jhre eigene Leibe an jnen selbst.

Der faare haffuer oc Gud giffuit dem hen i deris Hiertis begering / i wrenlighed / at bestemme deris egne Legeme paa dem selff.

25. Die Gottes Warheit haben verwandelt inn die Lügen / vnd haben geehret vnd gedienet dem Geschöpffe mehr denn dem Schöpffer / der da gelobet ist in ewigkeit / Amen.

De som foruende Guds Sandhet til Løgen / oc ærede oc tiente Skabelsen mere end Skaberen / som er loffuit i euighed / Amen.

26. Darumb hat sie Gott auch dahin gegeben in schendliche lüste / denn jre Weiber haben verwandelt den natürlichen brauch inn den vnnatürlichen.

Der faare haffuer Gud oc giffuit dem hen i skendelig begering / Thi deris Quinder foruende den naturlige brug til wnaturlig.

27. Desselbigen gleichen auch die Mann haben verlassen den natürlichen brauch deß Weibes / vnd sind an einander entbrandt in jren lüsten / vnd haben Mañ mit Mann schande getrieben / vnnd den lohn jhres jrrthumbs (wie es denn sein solte) an jnen selbs empfangen.

Disligest ocsaa Mendene forlode Quindernis naturlige brug / oc de ere optende til huer andre i deris begering / oc brugede dem skendelige / Mand met Mand / oc finge deris vildfarelsis Løn (som det da skulde vere) paa dem selff.

Kapitola I.

23. A změnili sláwu neporussytedlneho Boha / w podobenstwij obrazu porussytedlného Cžlowěka / a Ptactwa / a Howad čtwernohých / a země plazuow.

Gdyż odmienili chwałę nieśmiertelnego Bogá / spráwiwszy obraz człowieká śmiertelne° / y ptakow / y źwierząt o czterech nogách / y gádziny.

24. Protož wydal ge Buoh skrze žádosti Srdce gegich / w nečistotu / aby vwodili hanbu na swá těla wespolek.

A przetoż podał ie Bog po żądliwościam serc ich ná nieczystość / áby miedzy soba ciała swe lżyli.

25. Kteřijžto změnili prawdu Božij w Lež / a ctili a slaužili stwořenij rádegi / nežli Stwořiteli / kterýž gest požehnaný na wěky / Amen.

Dla tego iż oni prawdę Bożą mienili w kłamstwo / y chwalili á służyli rzeczam stworzonym / mimo stworzyciela ktory iest błogosłáwiony ná wieki / Amen.

26. Protož poddal ge Buoh w žádosti ohawné. Nebo ženy gegich změnily přirozený běh / w ten běh / kterýž gest proti přirozenij.

A przetoż podał ie Bog pożądliwościam sromotnym / gdyż niewiasthy ich odmieniły vżywánie przyrodzone w to ktore iest przeciw przyrodzeniu.

27. Též také y mužské pohlawij / opustiwsse přirozené vžiwánij Ženy / rozpálili se w žádostech swých Mužské pohlawj wespolek mrzkost páſſýce / a odplatu / kteráž slussala na gegich bludy / sami na sebe berauce.

Tákże y mężczyzny opuściwszy przy rodzone vżywánie niewiásty / zápalili się pożądliwościa swoia ieden ku drugiemu / mężczyzná z mężczyzna sromote popełniáiac / á zapłatę słuszna błędu swego na się biorac.

א

28 ואיך דלא דנו בנפשהון דידעון לאלהא אשלם אנון אלהא למדעא ד דסריקותא דיהוון עבדין מדם דלא ולא ׃

Imperoche ſi come non tenner conto di reconoſcere Iddio, coſi Iddio gli ha dati in preda ad vno ſpirito priuo d'ogni giuditio per far coſe inconuenienti.

29 כד מלין כל עולותא וזניותא ומרירותא וביִשותא ועלובותא וחסמא וקטלא וחרינא ונכלא ומחשבתא בישתא׃

Eſſendo ripieni d'ogni ingiuſtitia, fornicatione, maluagita, auaritia, malitia, pieni d'inuidia, d'occiſione, di contentione d'inganno, di malignita, rapportatori.

30 ורטנא ומאכל קרצא וסניאין לאלהא מצערנא חתירא שבהרנא משכחי בישתא חסירי רעינא דלאבהיהון לא מתטפיסין׃

Detrattori, odiatori di Dio, ingiurioſi, ſuperbi, arroganti, inuentori di mali, diſobbedienti al padre e à la madre.

31 ודקימא לית להון ולא חובא ולא שינא ולא רחמא אית בהון׃

Senza intelletto, ſenza lealtà, ſenza naturale affettione, genti che mai ſi poſſono pacificare, ſenza miſericordia.

32 אילין דכד ידעין דינה דאלהא דלאילין דאיך הלין סערין למותא מחיב לא הוא בלחוד עבדין להין אלא אף משתותפין לאילין דהלין עבדין׃

Iquali hauendo conoſciuta la ragione di Dio, cioè che quei che fanno tali coſe, ſon degni di morte, non ſolamente le fanno eſſi, ma ancor fauoriſcono quei che le fanno.

ב

1 מטול הנא לית לך מפק ברותא או בר־נשא דדאן חברה בהו גיר דדאן אנת חברך נפשך הו מחיב אנת ואף אנת גיר דדאן אנת בהין הו מתהפך א אנת׃

Per laqual coſa tu ſei ineſcuſabile, o huomo, qualunque tu ſei che giudichi de gli altri: percioche in quel che tu giudichi d'altrui, condanni te ſteſſo, conciosia che tu che giudichi, fai de le medeſime coſe.

א

28 וכי לא אבו לדעת את־אלהים נתן אלהים להם לב סורר לעשות את־אשר לא ישוה להם׃

Y como à ellos no les pareció tener à Dios en la noticia, Dios tambien los entregó à peruerſo entendimiento, paraque hagan loque no conuiene;

29 המלאים בכל־עולה תזנות רעה בצע סורים מלאי־קנאה רצח מריבה ומה ומזמה׃

Ateſtados de toda iniquidad, de fornicacion de malicia, de auaricia, de maldad: llenos de embidia, de homicidios, de contiendas, de enganos, de malignidades:

30 מלחשים מלשנים משנאי אלהים אפיקים גאים הוללים מפיקי רעות לילדיהם מסררים׃

Murmuradores, detractores, aborrecedores de Dios, injurioſos, ſoberuios, altiuos, inuentores de males, deſobedientes à ſus padres.

31 תפלים בגדים מחסדים זדים אכזרים׃

Necios, desleales, ſin affecto humano ſin lealtad, ſin miſericordia.

32 אשר אף כי ידעי צדקת אלהים המה כי־אשר כאלה יעשו משפט מות יהיה להם לא יעשום לבדם כי־אם גם ירצו את־עושיהם׃

Que auiendo entendido la juſticia de Dios, no entendieron que losque hazen tales coſas ſon dignos de muerte: no ſolo los que las hazen, mas aun losque conſienten à losque las hazen,

ב

1 על־כן אינך נקי כל־האנוש הדן כי באשר תדין את־אחר את־נפשך תשפט כי את־האלה אשר עושה את שופט׃

Por loqual eres inezcuſable, ó hombre qual quiera que juzgas: porque en lo miſmo que juzgas àl otro, te condenas à ti miſmo: porque lo miſmo hazes tu que juzgas á los otros.

α'.

28. Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα.

Car ainſi qu'ils n'ont tenu conte de recognoiſtre Dieu, ainſi Dieu les a liurés en vn eſprit deſpourueu de tout iugement pour commettre choſes qui ne ſont nullement conuenables.

29. Πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας.

Eſtans remplis de toute iniuſtice, paillardiſe, meſchanceté, auarice, mauuaiſtié: pleins d'enuie, meurtre, noiſe, fraude, malignité:

30. Ψιθυριστάς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς.

Rapporteurs, detracteurs, haiſſans Dieu, iniurieux, orgueilleux, vanteurs, inuenteurs de maux, rebelles à péres & à meres.

31. Ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας.

Sans entendement, ne tenans point ce qu'ils ont accordé: ſans affection naturelle, gens qui iamais ne ſe rappaiſent, ſans miſericorde.

32. Οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσὶν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.

Leſquels combien qu'ils ayent cognu le droict de Dieu, aſſauoir que ceux qui commettent telles choſes, ſont dignes de mort: ne les commettent pas ſeulement, mais auſſi fauoriſent à ceux qui les commettent.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων· ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων.

Pourtant ô homme, quiconque ſois-tu qui iuges des autres, tu es ſans excuſe: car en ce que tu iuges d'autrui, tu te condamnes toi-meſme, veu que toi qui iuges, commets les meſmes choſes.

CAP. I.

28. Et ſicut non probaverunt Deum habere in notitia: tradidit illos Deus in reprobum ſenſum: ut faciant ea quæ non conveniunt.

For as they regarded not to knowe God / euen ſo God deliuered them vp vnto a reprobate minde / to doe thoſe things which are not conuenient.

29. Repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones.

Being full of all vnrighteouſnes / fornication / wickednes / couetouſnes / maliciouſnes / full of enuie / of murther / of debate / of deceyte / taking all things in the euill parte / whiſperers.

30. Detractores, Deo odibiles, contumelioſos, ſuperbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes.

Backebiters / haters of God / doers of wrong / proude / boaſters / inuenters of euill things / diſobedient to parents.

31. Inſipientes, in compoſitos, ſine affectione, abſque fœdere, ſine miſericordia.

Without vnderſtanding / couenant breakers / without naturall affection / ſuch as can neuer be appeaſed / mercileſſe.

32. Qui cum iuſtitiam Dei cognoviſſent, non intellexerunt: quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte: non ſolum qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

Which men / though they knewe the Law of God / how that they which commit ſuch things / are worthie of death / yet not onely to the ſame / but alſo fauour them that do them.

CAP. II.

PRopter quod inexcuſabilis es ô homo omnis qui iudicas, in quo enim iudicas alterum, teipſum condemnas eadem enim agis quæ iudicas.

Therefore thou art inexcuſable / O man / whoſoeuer thou art that iudgeſt: for in that that thou iudgeſt another / thou condemneſt thy ſelfe: for thou that iudgeſt / doeſt the ſame things.

Das I. Capitel.

28 Und gleich wie ſie nicht geachtet haben daß ſie Gott erkenneten / hat ſie Gott auch dahin gegeben in verkerten ſinn / zu thun eitel laſter.

Oc lige ſom de icke actede / at kende Gud / ſaa gaff Gud dem oc hen i deris vanartige ſind / at gøre / det ſom icke duer.

29. Voll alles vngerechten / Hurerey / Schalckheit / Geitzes / Boßheit / voll haſſes / mordes / haders / liſts / gifftig / Ohrenbläſer.

Fulde aff al Vretferdighed / Horeri / Skalckhed / Gerighed / ondſkaff / fulde aff Auind / Mord / Trætte / Suig / Forgifftighed / Oretudere.

30. Verläumbder / Gottes feinde / frefeler / hochfertig / rhumrettig / erfinder böſer tück / den Eltern vngehorſam.

Baguaſkere / Gudsforactere / Fortredere / Hoffmodige / Stortalende / Skadelige / deris Foreldre wlydige.

31. Vnvernünfftige / treuloſe / störrige / vnverſünlich / vnbarmhertzig.

Wfornumſtige / Troløſe / Wkærlige / Wforligelige / Wbarmhertige /

32. Die Gottes Recht wiſſen (daß / die ſolches thun / deß Todtes wirdig ſind) thun ſie es nicht allein / Sondern haben auch gefallen an denen / die es thun.

Som vide Guds Retferdighed (at de / ſom saadant gøre / ere ſkyldige at dø) De gøre det icke aleniſte / men haffue oc behagelighed til dem / ſom det gøre.

Das II. Capitel.

DArumb / O Menſch / kanſt du dich nicht entſchuldigen / wer du biſt / der da richtet. Denn worinnen du einen andern richteſt / verdammeſt du dich ſelbs / Sintemal du eben daſſelbige thuſt / das du richteſt.

DEr faare / O Menniſke / kant du icke aarſage dig / thuo du eſt / ſom dømer. Thi du fordømer dig ſelff i det / du dømer en anden / Effterdi du gør lige det ſamme ſom du dømer.

Kapitola I.

28. A yakož gſau nedbali aby Boha znali: wydal ge Buoh w přewrácený ſmyſl / aby činili to / což neſluſſý.

A iáko ſie im nie zdáło áby Bogá poználi / tákże też podał ie Bog w myſl bez rozumna / áby czynili to co ſie nie godzi.

29. Gſauce naplněni wſſý neprawoſtij / zloſtij / ſmilſtwem / lakomſtwijm / neſſlechetnoſtij / plni záwiſti / wraždy / ſwárůow / lſtij / zlobiwoſtij / pomluwači.

Napełnieni wſzelákiey nieſpráwiedliwośći / nieczyſtoty / złośći / łákomſtwá / niecnoty / pełni zazdrośći / morderſtwá / ſwaru zdrády / przewrotnośći.

30. Vtrhači / Boha nenáwidijce / hánliwij / pyſſnij / nadutij / wymayſſlegijce zlé wěcy / rodičuow neposluſſnij.

Zauſznicy / obmowce / nie náwidzacy Bogá / gwałtownicy / pyſzni / chlubni / wynálazce złośći / nieposluſzni rodzicom.

31. Nemaudřij / rozpuſtilij / bezewſſý přijwětiwoſti / nezdrželiwij / ſmluw / bez Miloſrdenſtwij.

Bez rozumni / nie dzierżacy vmowy / bez miłośći przyrodzoney / nieprzeiednáni / nie miłośierni.

32. Kteřijžto poznawſſe Sprawedlnoſt Božij / že ti kteřij takowé wěcy činij / hodni gſau ſmrti / ne toliko ſami ty wěcy činij / ale y činijcým powolugij.

Ktorzy znáiac práwo Boże / iż ći co tákowe rzeczy czynia / godni ſa śmierći / nie tylko ſámi ty rzeczy czynia / ale też zezwaláia tym ktorzy ie czynia.

Kapitola II.

NRotož nemůžeſs ſe wymluwiti / ó člowěče / každý kterýž ſaudijſs giného / Nebo w čem ſaudijſs giného ſám ſebe potupugeſs / poněwadž to též činijſs / co na giném ſaudijſs.

A przethož wymowki nie máſz / o człowiecze / ktorykolwiek ine poſadzaſz / ábowiem tym iż drugiego ſadziſz / ſámego śiebie oſadzaſz / gdyż toż czyniſz ine poſadzáiac.

ב

2 וידעינן דאיתוהי דינה
דאלהא בקושתא על
אילין דבהלין מתהפכין:

Or noi sappiamo che il giuditio di Dio è secondo la verità contra quelli che fanno tali cose.

3 מנא דין מתחשב אנת
או בר נשא דדאן אנת
לאילין דבהלין מתהפכין
כד אף אנת בהין מתהפך
אנת דאנת תערוק מן ד
דינה דאלהא:

E pensi tu, ô huomo che giudichi di quelli che fanno tali cose: e fai tu le medesime, hauere a scampare il giuditio di Dio?

4 או על עותרא ד
דבסימותה ועל מגרת
רוחה ועל אתרא דיהב לך
ממרח אנת ולא ידע אנת
דבסימותה דאלהא ל
לתיבותא הו מיתיא לך:

Ouero disprezzi tu le ricchezze de la sua benignità, e de la tolerantia e de la patientia sua: non conoscendo che la benignità di Dio t'inuita à penitentia?

5 אלא מטול קשיות לבך
דלא תאב סאם אנת לך
סימתא דרוגזא ליומא
דרוגזא ולגלינא דדינא
כאנא דאלהא:

Ma per la tua durezza, e cuore impenitente, tuti raccogli ira nel giorno de l'ira, e de la dichiaratione del giusto giuditio di Dio.

6 הו דפרע לכל נש
איך עבדוהי:

Ilqual renderà à ciascuno secondo le sue opere.

7 לאילין דבמסיברנותא
דעבדא טבא תשבוחתא
ואיקרא ולא מתחבלנותא
בעין יהב להון חיא ד
דלעלם:

Cioè à quelli che con patientia à ben fare cercano gloria, & honore, & immortalità la vita eterna.

8 אילין דין דעצין ולא
מתטפיסין לשררא אלא
לעולא מתטפיסין יפרוע
אנון רוגזא וחמתא:

Ma à quelli che son contentiosi, e che non obbediscono a la verità, ma obbediscono à l'ingiustitia sarà furore & ira.

ב

2 כי ידענו כי משפט אלהים
כצדקה הוא עליהם אשר כאלה
פועלים:

Porque sabemos que el juyzio de Dios es segun verdad contra los que hazen tales cosas.

3 התחשב זאת האדם השופט
את אותם העושים את הדברים
כאלה ואת עושה אותם כי
את תברח ממשפטי אלהים:

Piensas poruentura esto, ó hombre que juzgas à los que hazen tales cosas, es à saber que tu escaparás el juyzio de Dios?

4 או את עשר טובתו ודומיתו
וארך אפים תבוז הלא תדע
כי טובת אלהים מוליך אותך
אל התשובה:

O menosprecias las riquezas de su benignidad, y paciencia, y longanimidad: ignorando que su benignidad te guia à penitencia?

5 ובקשיך וכסרת לבך תאצר
לנפשך חרון אף יהוה ביום אפו
בהגלות משפט צדקת האלהים:

Mas por tu dureza por tu coraçon inpenitente athesoras para ti mismo yra para el dia de la yra y de la manifestacion del justo juyzio de Dios:

6 אשר יתן לכל איש כמעשיו:

El qual pagarà à cada vno conforme à sus obras.

7 לאלה אשר בתקות מעשה
טוב את כבוד והדר ולא שחיתה
מבקשים את חיי עולם:

A los que perseueraron en bien hazer, gloria, y honrra y incorrupcion es à saber à los que buscan la vida eterna.

8 ולאלה אשר ממריבה ולא
מאמינים לאמת כי אם בוטחים
על עולתה חרון אף יהוה:

Mas à los que son contenciosos, y que no obedecen à la verdad: antes obedecen à la injusticia, enojo, y yra.

β'.

2. Οἴδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ ἐστι κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας.

Or nous sauons que le iugement de Dieu est selon verité sur ceux qui commettent telles choses.

3. Λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας, καὶ ποιῶν αὐτὰ, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ.

Et cuides-tu, ô toi homme, qui iuges de ceux qui commettent telles choses, & qui les cõmets, que tu doiues eschapper le iugement de Dieu?

4. Ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει;

Ou mesprises-tu les richesses de sa benignité, & de sa patience, & de sa longue attente: ne cognoissant point que la benignité de Dieu te conuie à repentance?

5. Κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ.

Mais par ta dureté, & ton cœur qui est sans repentance, tu t'amasses ire au iour de l'ire & de la declaration du iuste iugement de Dieu:

6. Ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Qui rendra à chacun selon ses œuures:

7. Τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ, δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσι, ζωὴν αἰώνιον.

Assauoir à ceux qui auec patience à bien faire cerchent gloire, honneur & immortalité, la vie eternelle:

8. Τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, θυμὸς καὶ ὀργή.

Mais à ceux qui sont contentieux, & qui se rebellent contre la verité & obeissent à iniustice, sera indignation & ire.

CAP. II.

2. Scimus enim quoniam iudicium Dei eſt ſecundùm veritatem in eos qui talia agunt.

But we know that the iudgement of God is according to trueth / against them which commit ſuch things.

3. Exiſtimas autem hoc ô homo, qui iudicas eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei.

And thinkeſt thou this/O thou man/ that iudgeſt them which do ſuch thinges/and doeſt the ſame/ that thou ſhalt eſcape the iudgement of God

4. An divitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?

Or deſpiſeſt thou the riches of his bountifulnes / and pacience / and long ſufferance: not knowing that the bountifulnes of God leadeth thee to repentance?

5. Secundùm autem duritiam tuam & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram, in die iræ & revelationis iuſti iudicii Dei.

But thou/ after thine hardnes/and heart that cannot repent / heapeſt unto thy ſelfe wrath / againſt the day of wrath/and of the declaration of the iuſt iudgement of God.

6. Qui reddet unicuique ſecundùm opera eius.

Who will reward every man according to his workes.

7. Iis quidem, qui ſecundùm patientiam boni operis, gloriam & honorem & incorruptionem quęrunt vitam æternam.

That is/to them which by cõtinuance in well doing ſeeke glorie/and honour/ and immortalitie/eternall life:

8. Iis autem qui ſunt ex contentione, & qui non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati: ira & indignatio.

But unto them that are contentions and diſobey the trueth/and obey unrighteouſnes / ſhalbe indignation and wrath.

Das II. Capitel.

2. Denn wir wiſſen/ daß Gottes Vrtheil iſt recht über die/ ſo ſolches thun.

Thi vi vide/ at Guds Dom er retferdig offuer dem / ſom ſaadant gøre.

3. Denckeſt du aber / O Menſch/ der du richteſt die/ ſo ſolchs thun/ vnd thuſt auch daſſelbige/ daß du dem Vrtheil Gottes entrinnen werdeſt?

Men tencker du / o Menniſke / du ſom dømmer dem / der ſaadant gøre/ oc du gør ocſaa detſamme/ at du ſkalt vndkomme Guds dom?

4. Oder verachteſt du den Reichthumb ſeiner güte / gedult vnnd langmütigkeit? Weiſſeſt du nicht/ daß dich Gottes güte zur buſſe leittet?

Eller foracter du hans godhez Rigdom/ taalmodighed oc langmodighed? Vedſt du icke/ at Guds godhed leder dig til Penitentze?

5. Du aber/ nach deinem verſtockten vnd vnbußfertigen hertzen / häuffeſt dir ſelbs den zorn auff den tag deß zorens vnd der offenbarung deß gerechten Gerichts Gottes.

Men du verſamler dig ſelff / met dit forſtockede oc forherdede Hierte/ vrede paa Vredens dag/ oc Guds retferdige Domis obenbarelſe.

6. Welcher geben wirdt einem jeglichen nach ſeinen Wercken.

Huilcken ſom ſkal giffue huer effter ſine Gerninger.

7. Nemlich / preiß vnd ehre / vnnd vnvergenglichs weſen/ denen / die mit gedult in guten wercken trachten nach dem ewigen Leben.

Som er Priſſ oc ære/ oc it vforgengeligt væſen/ dem / ſom met taalmodighed i gode gerninger tracte effter det euige Liff.

8. Aber denen die da zänckiſch ſind/ vnd der Warheit nicht gehorchen/ gehorchen aber dem vngerechten/ vngnade vnd zorn.

Men dem/ ſom ere kiffactige/ oc icke lyde ſandhed/ men lyde wretferdighed/ Wgunſt oc vrede.

Kapitola II.

2. Wijme zagiſtě že ſaud Božij geſt wedlě prawdy/ proti těm kteřijž takowé wěcy činij.

A my wiemy iż ſąd Boży ieſt wedle prawdy przeciwko tym ktorzy tákowe rzeczy czynią.

3. Co ſe domnijwáš o čłowěče/ každý kterýž ſaudiš ty kdož takowé wěcy činij/ a ſam ge činijš/ že ty vgdeš ſaudu Božijho?

Rozumiáß ty o człowiecze ktory poſadzaß ty co takowe rzeczy czynią/ y toż dziáłaß żebyś miał vydź ſądu Bożego?

4. Čili zbožijm dobroty geho a trpěliwoſtij dlauhého čekánij pohrdáš? zdali newijš/ že dobrota Božij k pokánij tebe wede?

Abo gárdziß obfitośćią dobroći iego/ y cierpliwośći/ y dlugiego oczekawánia/ nie wiedząc iż dobroć Boża ku vpámietaniu ciebie przywodzi?

5. Ale wedlě twrdoſti twé/ a nekagijcýho ſrdce/ shromažduges ſobě hněw k dni hněwu/ a zgewenij ſprawedliwého ſaudu Božijho.

Ale podług zátwárdziáłośći twey / y ſercá niepámiętnego/ ſkárbiß ſobie ſámemu gniew w dzień gniewu / y záwienia ſpráwiedliwego ſądu Bożego.

6. Kterýž odplatij gednomu každému wedlě ſkutkůw geho.

Ktory oddá káżdemu podług vczynkow iego.

7. Těm zagiſté kteřijž trwagijce w dobrém ſkutku / ſláwy a cti a neſmrtedlnoſti hledagij/ žiwot wěčný:

Tym ći ktorzy trwáią / dobrego vczynku chwałę / cześć / y nieśmiertelność / to ieſt / tym ktorzy ßukáią żywota wiecznego.

8. Ale těm kteřijž gſau ſwarliwij/ a kteřijž nepowolugij prawdě/ ale wěřij neprawoſti/ hněw a popuzenij.

Tá ſię ſwarliwym y ktorzy nie ſą poſłußni prawdzie / ále ſłucháią nieſpráwiedliwośći / oddana będzie popędliwość y gniew.

ב

9 ואולצנא וטורפא לכל בר נש דפלח בישתא ליהודיא לוקדם ולארמיא׃

Ne vi è altro che tribulatione & angoscia sopra ogni anima d'huomo che opera male del Giudeo prima, poi ancora del Greco.

10 תשבוחתא דין ואיקרא ושלמא לכל דפלח טבתא ליהודיא לוקדם ולארמיא׃

Ma gloria, & honore, e pace à ciascun che opera bene, al Giudeo prima, poi ancora al Greco.

11 לית גיר אית מסב באפא לות אלהא׃

Imperoche in Dio non è rispetto alcuno d'apparenza di persone.

12 אילין גיר דדלא נמוסא חטו אף דלא נמוסא יאבדון ואילין דבנמוסא חטו מן נמוסא נתתדינון׃

Perche tutti quelli che hanno peccato senza Legge, perranno ancor senza Legge: e tutti quelli che hanno peccato ne la Legge, saranno giudicati per la Legge.

13 לא הוא גיר שמועוהי דנמוסא כאנין קדם אלהא אלא עבודוהי דנמוסא מזדדקין׃

(Percioche appresso Iddio non son giusti quelli che odono la Legge: ma quelli saranno hauuti per giusti, che osseruan la Legge co i fatti.

14 אן גיר עממא דנמוסא לית להון מן כינהון נעבדון נמוסא הנון דכד נמוסא לית הוא להון לנפשהון הוו נמוסא׃

Perche, conciosia che i Gentili, che non hanno Legge, facciano per natura le cose de la Legge, essi non hauendo Legge, son Legge a lor medesimi.

15 והנון מחוין עבדה דנמוסא כד כתיב על לבהון ומסהדא עליהון תארתהון כד מחשבתהון מכונא או נפקן רוחא לחדדא׃

Come quelli che mostrano l'opera de la Legge essere scritta ne i cuori loro, rendendone parimente testimonianza le lor conscientie, e i lor pensieri, accusandosi fra loro, o ancora scusandosi.)

ב

9 צרה ומצוקה על־כל־נפש האנוש הפועל עול ליהודי בראשונה וליון׃

Tribulacion y angustia sera sobre toda persona humana que obra lo malo, el Iudio primeramente, y el Griego.

10 וכבוד והדר ושלום לכל־עשה טוב ליהודי בראשונה וליון׃

Mas gloria, y honra, y paz à qualquiera que obra el bien, àl Iudio primeramente, y àl Griego.

11 כי אין עם יהוה משא פנים׃

Porque no ay accepcion de personas acerca de Dios:

12 כי־כמה בלי תורה חטאו גם בבלי תורה יאבדו וכמה בתורה חטאו בתורה ישפטו׃

Porque todos los que sin Ley peccaron, sin Ley tambien pereceran? y todos los que en la Ley peccaron, por la Ley seran juzgados.

13 כי אינם שומעי התורה צדיקים היו לפני אלהים כי אם עושי התורה יצדקו׃

(Porque no los oydores de la Ley son justos acerca de Dios, mas los hazedores de la Ley seran justificados.

14 ואם הגוים לאשר לא יש להם התורה מלבותם עושים את־התורה אף כי לא יש להם התורה לנפשם היו לתורה׃

Porque las Gentes que no tienen la ley, haziendo naturalmente lo que es de la Ley, los tales aunque no tengan la Ley, ellos mismos se son la Ley.

15 המגידים כי־מעשה התורה נכתב הוא בלבם בהעד עליהם מדעם או בהריב בינותם מחשבותם ובענותן על־אודותם׃

Mostrando la obra de la Ley escripta en sus coraçones, dando testimonio juntamente sus consciencias; y accusandose y tambien escusandose sus pensamientos vnos con otros.

β'.

9. Θλίψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν. ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ ἕλληνος.

Il y aura tribulation & angoisse sur toute ame d'homme faisant mal, du Iuif premierement, puis aussi du Grec:

10. Δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι.

Mais gloire, honneur, & paix à vn chacun qui fait bien: au Iuif premierement, puis aussi au Grec.

11. Οὐ γάρ ἐστι προσωποληψία παρὰ τῷ θεῷ.

Car enuers Dieu il n'y a point d'esgard à l'apparence des personnes.

12. Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται. καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται.

Car tous ceux qui auront peché sans la Loy, periront aussi sans la Loy: & tous ceux qui auront peché en la Loy, seront iugés par la Loy:

13. Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται.

(Car ceux qui oyent la Loy, ne sont point iustes deuant Dieu: mais ceux qui mettent en effect la Loy, seront iustifies.

14. Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος.

Car veu que les Gentils qui n'ont point la Loy, font naturellement les choses qui sont de la Loy: iceux n'ayans point la Loy, sont loy à eux-mesmes,

15. Οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων.

Comme ainsi soit qu'ils monstrent l'œuure de la Loy, escrite en leurs cœurs, leur conscience rendant pareillemẽt tesmoignage, & leurs pensees entr'elles s'accusans, ou aussi s'excusans.)

CAP. II.

9. Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primùm & Græci.

Tribulation and anguish shalbe vpon the soule of euery man that doeth euill: of the Iewe first/and also of the Grecian.

10. Gloria autem & honor & pax omni operanti bonum, Iudæo primùm & Græco.

But to euery man that doeth good/ shalbe glorie/ and honour/and peace/to the Iewe first/and also to the Grecian.

11. Non enim est acceptio personarum apud Deum.

For there is no respect of persons with God

12. Quicunque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt: & quicunque in lege peccaverunt, per legem iudicabuntur.

For as many as haue sinned without the Law/ shall perish also without the Law: and as many as haue sinned in the Lawe// shalbe iudged by the Law.

13. Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum: sed factores legis iustificabuntur.

(For the hearers of the Lawe are not righteous before God: but the doers of the Lawe shalbe iustified.

14. Cum enim Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciũt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex.

For when the Gentiles which haue not the lawe/do by nature the things conteined in the Lawe/ they hauing not the Law/are a Lawe vnto them selues.

15. Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium.

Which shewe the effecte of the Law written in their heartes/their conscience also bearing witnes/and their thoughts accusing one another or excusing.)

Das II. Capitel.

9. Trübsal vnnd angst/ über alle Seelen der Menschen/ die da böses thun/ fürnemlich der Jüden vnd auch der Griechen.

Droffuelse oc angist/ offuer alle Menniskens Siele/ som gøre ont/ besynderlige Jøderne oc Grekerne ocsaa.

10. Preiß aber/ vnd ehre vnd fride/ allen denen die da guts thun/ erstlich den Jüden vnd auch den Griechen.

Men priss oc ære oc fred/ alle dem/ som gøre gaat/ besynderlige Jøderne oc Grekerne ocsaa.

11. Denn es ist kein ansehen der Person für Gott.

Thi der er ingen Personers anseelse faar Gud.

12. Welche ohn Gesetz gesündiget haben/ die werden auch ohn Gesetz verloren werden/ vnd welche am Gesetz gesündiget haben/ die werden durchs Gesetz verurtheilt werden.

Huilcke som haffue syndet vden Lowen/ de bleffue oc fortabte vden Lowen/ Oc huilcke som haffue syndet i Lowen/ de bliffue fordømde formedelst Lowen.

13. Sintemal für Gott nicht die das Gesetz hören/ gerecht sind/ sondern die das Gesetz thun/ werden gerecht sein.

Efftersdi de ere icke retferdige faar Gud/ som høre Lowen/ Men de som gøre Lowen/ skulle bliffue retferdige.

14. Denn so die Heiden/ die das Gesetz nicht haben/ vnd doch von Natur thun deß Gesetzes werck/ dieselbigen/ dieweil sie das Gesetz nit haben/ sind sie jhnen selbs ein Gesetz.

Thi at Hedninge/ som icke haffue lowen/ oc gøre dog aff naturen Lowens gerninger/ de samme efftersdi de haffue icke lowen/ da ere de dem selff ein low.

15. Damit/ daß sie beweisen/ deß Gesetzes werck sey beschrieben in jrem Hertzen/ Sintemal jhr Gewissen sie bezeuget/ darzu auch die gedancken/ die sich vntereinander verklagen oder entschuldigen.

I det/ at de beuise/ at Lowens gerning er screffuen i deris hierte/ Efftersdi deris Samuittighed giffuer dem vidnisbyrd/ oc der til met de tancker/ som skulle forklage eller aarsage sig iblant huer andre

Kapitola II.

9. Zámutek a auzkost/ na kazdau dussy člowěka/ kterýž činij zlé. Zidu předkem/ též y Rzeku.

Vtrapienie y ucisk przeciwko kázdey duszy człowieká ktory złość popełnia/ Zydá naprzod/ potym y Greká.

10. Ale sláwa a čest/ a pokog/ kazdemu kdož činij dobré/ predkem Zidu/ též y Rzku.

A chwałá y cześć/ y pokoy wszelkiemu ktory czyni dobrze/ naprzod Zydowi/ potym y Grekowi.

11. Neboť nenij přigijmánij osob v Boha.

Abowiem nie mász bráku osoby v Bogá.

12. Kteřijžkoli zagisté bez Zákona hřessyli/ bez Zakona zahynau: a kteřijžkoli pod Zákonem hřessyli/ Zákonem odsauzeni budau.

Gdyż ktorzy kiedno bez zakonu zgrzeszyli/ bez zakonu pogina/ á ktorzy w zakonie zgrzeszyli/ przez zakon będą osadzeni.

13. Nebo ne posluchači Zákona gsau spravedliwij před Bohem/ ale činitelé Zákona sprawedliwij včiněni budau.

Abowiem nie ci ktorzy słucháia zakonu sa spráwiedliwymi v Bogá/ ále ci ktorzy zakon pełnia beda vspráwiedliwieni.

14. A poněwad Pohané kteřij Zákona nemagij/ od přirozenij činij to což gest Zákona: takowij Zákona nemagice/ sami gsau sobě za Zákon.

Bo gdyż pogáni ktorzy zakonu nie máia/ z przyrodzenia czynia to co iest zakonnego/ ci zakonu nie máiac/ sami sobie sa zakonem.

15. Kteřijž vkazugij skutek Zákona napsaný na srdcých swých/ neb gim swědectwij wydáwá swědomij gegich/ a také gegich mysslenij/ kteraž budau žalowatj/ aneb ge zastáwati.

Ktorzy okázuia vczynek zakonu być nápisány w sercách swych/ á sumnienie ich wespoł im świádczy/ y myśli ich wespoł śiebie oskárżáiace/ ábo też wymáwiáiace.

ב

16 בְּיוֹמָא דְּדָאֵן אֱלָהָא
כַּסְיָתָא דִּבְנַי־נָשָׁא אַיךְ
אֶוַנְגֶּלְיוֹן דִּילִי בְּיַד יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא׃

Nel giorno quando Iddio giudicarà le cose occulte de gli huomini, secondo il mio Euangelio, per IESV Christo.

17 אֶן אַנְתְּ דֵּין דִּיהוּדָיָא
מֶתְקְרֵא אַנְתְּ וּמֶתְתְּנִיחַ
אַנְתְּ עַל נָמוּסָא
וּמֶשְׁתַּבְהַר אַנְתְּ בַּאלָהָא׃

Ecco tu sei cognominato Giudeo, e ti riposi ne la Legge, e ti glorij di Dio.

18 דְּיָדַע אַנְתְּ צֶבְיָנֵהּ וּפָרֵשׁ
אַנְתְּ וְלַיְתָא דְּיָלִיף אַנְתְּ
מֶן נָמוּסָא׃

E conosci la sua volontà, e sai discerner quello ch'è cótrario, essendone instrutto per la Legge.

19 וְאֶתְתַּכְלַת עַל נַפְשָׁךְ
דִּמְדַבְּרָנָא אַנְתְּ דְּעַוִירֵא
וְנוּהְרָא דְּאַילֵין דְּאִיתַיְהוֹן
בְּחֶשׁוֹכָא׃

E ti persuadi d'esser guida di ciechi, lume di quelli che sono in tenebre.

20 וְרָדוּיָא דְּחַסִירַי רֶעְיָנָא
וּמַלְפָנָא דְּטַלְיֵא וְאִית לָךְ
דּוּמְיָא דְּיִדַּעְתָּא וְדִשְׁרָרָא
בְּנָמוּסָא׃

Ammaestrator de gl'ignoranti, maestro de gl'idioti, che habbi la forma de la cognitione, e de la verità per la Legge.

21 אַנְתְּ הָכִיל דְּמַלֵּף אַנְתְּ
לַאחְרָנָא לְנַפְשָׁךְ לָא מַלֵּף
אַנְתְּ וּדְמַכְרֶז אַנְתְּ דְּלָא
נֶגְנְבוּן אַנְתְּ גָּנֵב אַנְתְּ׃

Tu dunque che insegni ad altri, non insegni à te stesso? tu che predichi che non si debbe furare, furi?

22 וּדְאָמַר אַנְתְּ דְּלָא
נֶגּוּרוּן אַנְתְּ גָּאַר אַנְתְּ
וְאַנְתְּ דְּסָאֵט אַנְתְּ בְּפַתְכְּרֵא
מַחְלֵץ אַנְתְּ בֵּית מַקְדְּשָׁא׃

Tu che dici che non si debbe adulterare, adulteri? tu che hai in abominatione gl'idoli, fai sacrilegio?

23 וְאַנְתְּ דְּמֶשְׁתַּבְהַר אַנְתְּ
בְּנָמוּסָא בְּהָו דְּעָבַר אַנְתְּ
עַל נָמוּסָא לַאלָהָא הוּ
מְצַעַר אַנְתְּ׃

Tu che ti glorij ne la Legge, dishonori Iddio con la trasgressione de la Legge?

ב

16 בְּיוֹם אֲשֶׁר יִשְׁפֹּט אֱלֹהִים
אֶת־נִסְתְּרוֹת הָאֲנָשִׁים כִּבְשׂוֹרָתִי
בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

En el dia que juzgarà el Sennor lo encubierto de los hombres conforme à mi Euangelio, por Iesus el Christo.

17 הִנֵּה אַתְּ יְהוּדִי תִּקָּרֵא וְתָנוּחַ
בַּתּוֹרָה וּלְהִתְהַלֵּל בֵּאלֹהִים׃

Heaqui, te llamas por sobre nombre Iudio: y estas reposado en la Ley, y te glorias en Dios.

18 וְיוֹדֵעַ אַתְּ אֶת־רְצוֹנוֹ לְהַבְדִּיל
בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל וּבֵין הַטָּמֵא
וּבֵין הַטָּהוֹר מְלֻמָּד בַּתּוֹרָה׃

Y sabes su voluntad, y aprueuas lo mejor instruydo por la Ley.

19 כִּי־מַבְטִיחַ אַתְּ לִהְיוֹתְךָ
מַדְרִיךְ הַעִוְרִים וְאוֹרָם אֲשֶׁר
בַּחֹשֶׁךְ׃

Y confias que eres guia de los ciegos, luz de los que estan en tinieblas.

20 מוֹרֵה הַפְּתָיִים מְלַמֵּד
עוֹלָלִים אֲשֶׁר לְךָ דְּמוּת הַדַּעַת
וֶאֱמֶת בַּתּוֹרָה׃

Ensennador de los que no saben maestro de ninnos, que tienes la forma de de la sciencia y de la verdad en la Ley.

21 וַאֲשֶׁר אַתְּ מְלַמֵּד אֶת־אַחֵר
אֶת־נַפְשְׁךָ אֵינְךָ מְלַמֵּד הַקּוֹרֵא
לֹא לִגְנֹב תִּגְנֹב׃

El que, pues, ensennas à otre, no te ensennas à ti mismo? El que predicas que no se ha de hurtar, hurta, ?

22 הָאוֹמֵר לֹא לִנְאֹף תִּנְאַף
הַמְּתַעֵב אֶת־הָאֱלִילִים גּוֹזֵל אֶת־
בֵּית הַקֹּדֶשׁ׃

El que dizes que no se ha de adulterar, adulteras? El que abominas los idolos, hazes sacrilegio?

23 אֲשֶׁר בַּתּוֹרָה תִּתְהַלֵּל בַּעֲבוֹר
הַתּוֹרָה אֶת יְהוָה תְּקַלֵּל׃

El que te jactas de la Ley, con rebellion de la Ley deshonrras à Dios?

β.

16. Ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.

Au iour que Dieu iugera les secrets des hommes par Iesus Christ selon mon Euangile.

17. Ἴδε σὺ ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν θεῷ.

Voici, tu es surnommé Iuif, & te reposes du tout en la Loy, & te glorifies en Dieu:

18. Καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα, κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου.

Et cognois sa volonté, sais discerner ce qui est contraire, estant instruit par la Loy:

19. Πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει.

Et te cuides estre conducteur des aueugles, lumiere de ceux qui sont en tenebres:

20. Παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ.

Instructeur des ignorans, enseigneur des idiots, ayant le patron de la cognoissance & de la verité en la Loy?

21. Ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις.

Toi, donc qui enseignes autrui, ne t'enseignes-tu point toi-mesme? toi qui presches qu'on ne doit point desrobber, desrobbes-tu?

22. Ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις; ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς;

Toi, qui dis que l'on ne doit point commettre adultere, commets-tu adultere? toi qui as en abomination les idoles, commets-tu sacrilege.

23. Ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις;

Toi qui te glorifies en la Loy; deshonores-tu Dieu par la transgression de la Loy?

CAP. II.

16. In die cùm iudicabit Deus occulta hominum, secundùm evãgelium meum, per Iesum Christum.

At the day when God shall iudge the secretes of men by Jesus Christ, according to my Gospel.

17. Si autem tu Iudæus cognominaris, & requiescis in lege, & gloriaris in Deo.

Beholde, thou art called a Jewe, and restest in the Law, and gloriest in God.

18. Et nosti voluntatem eius, & probas utiliora, instructus per legem.

And knowest his will, and alowest the thinges that are excellent, in that thou art instructed by the Lawe.

19. Confidis teipsum esse ducem cæcorum, lumen eorum qui in tenebris sunt.

And perswadest thy selfe that thou art a guide of the blind, a light of them which are in darkenes.

20. Eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiæ & veritatis in lege.

And instructer of them which lacke discretion, a teacher of the vnlearned, which hast the forme of knowledge, and of the trueth in the Lawe.

21. Qui ergo alium doces, teipsum non doces, qui prędicas non furandum, furaris

Thou therefore, which teachest another, teachest thou not thy selfe? thou that preachest, a man should not steale, doest thou steale?

22. Qui dicis non mœchãdum, mœcharis: qui abominaris idola, sacrilegium facis?

Thou that sayest, A man should not commit adulterie, doest thou commit adulterie? thou that abhorrest idoles, committest thou sacriledge?

23. Qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras.

Thou that gloriest in the Lawe, through breaking the Law dishonourest thou God?

Das II. Capitel.

16. Auff den Tag, da Gott das verborgen der Menschen, durch Jesum Christ richten wird, laut meines Euangelij

Paa den dag, naar Gud skal dømme Menniskens lønlige, formedelst Jhesum Christum, efter mit Euangelij lydelse.

17. Sihe aber zu, Du heissest ein Jüde, vnd verlessest dich auffs Gesetz, vnd rühmest dich Gottes.

Men see til, Du kaldis en Jøde, oc forlader dig paa Lowen, oc roser dig aff Gud.

18. Vnd weissest seinen willen, vnd weil du auß dem Gesetze vnterrichtet bist prüfest du was das beste zu thun sey.

Oc vedst hans vilie, Oc effterdi du est vnderuist aff Lowen, da forsøger du huad det beste er at gøre.

19. Vnnd vermissest dich zu sein ein Leiter der Blinden, ein Liecht dere, die im Finsterniß sind.

Oc du fordrister dig til at vere de Blindis Ledere, deris Liuss, som ere i mørcke.

20. Ein Züchtiger der Törichten, ein Lehrer der einfeltigen, hast die forme, was zu wissen vnd recht ist im Gesetz.

De daarligis Tuctere, de enfoldigis Lærere, oc du haffuer skickelse, paa huad mand skal vide oc ret er i Lowen.

21. Nun lehrest du andre, vnd lehrest dich selber nicht, du predigest man solle nicht stelen, vnd du bist selbst ein Dieb.

Nu lærer du andre, oc lærer dig selff icke, Du predicker, at mand skal icke stiele, oc du stiel.

22. Du sprichst man solle nicht Ehebrechen, vnnd du bist selber ein Ehebrecher. Dir greuelt für den Götzen, vnd du bist selbst ein Gottsdieb.

Du siger, at mand skal icke bedriffue hoer, oc du bedriffuer hoer, Du gruer for Affguder, oc berøffuer Gud fra det hans er.

23. Du rühmest dich des Gesetzes, vnnd schendest Gott durch übertrettung des Gesetzes.

Du røser dig aff Lowen, oc skender Gud formedelst Lowens offuertrædelse.

Kapitola II.

16. W ten den, w kterýžto saudití bude Bůh taynē wēcy lidské, wedle Ewangelium mého skrze Gežijsse Krysta.

Dnia ktorego Bog osadzi tá iemnice ludzkie, wedlug Ewániey moiey przez Jezusá Krystusá.

17. Ponēwadž pak ty slowesš Žid, a zpolijhášš na Zákon, a chlubijšš se Bohem.

Otho ciebie názywáia Żydem, y przestáwasz ná zakonie á chlubisz sie w Bogu.

18. A znášš wůli geho, a zkussugešš toho což gest vžitečného, naučen gsa Zákonem.

Y znasz wola iego, y rozeznawasz rzeczy ktore sa rozne od niey, bedac náuczony z zakonu.

19. A mášš nadēgi o sobē že by byl wůdce slepých, swētlem těch kteříž gsau w temnostech.

Ktory dufasz izes iest wodzem slepych, y świátłościa tych ktorzy sa w ciemności.

20. Včitelem nemaudrých, Mistrem nevmēlých, a yako by mēl způsob vmēnj a prawdy Zákona:

Nauczycielem nieumiejetnych, mistrzem niemowniatek, máiac sposob wiá domości y prawdy przez zakon.

21. Protož ty kterýž giného včijšš, kterak sám sebe nevčijšš? Wyprawugešš že nemá kradeno býti, a sám kradešš?

Ktory tedy vczysz drugie, siebie samego nie vczysz, ktory przepowiedasz iż nie máia kráść, ty kradniesz.

22. Prawijšš že nemagij smilniti, a sám smilnijšš? kterýž mášš za ohawnost Modly, a sám swatokradeže se do paušstijšš?

Ktory powiedasz iż nie mála cudzołożyć, cudzołożysz, ktory sie brzydzisz bálwany, świethokradztwo pełnisz.

23. Kterýž se Zákonem chlubijšš, a sám přestupowánijm Zákona, tupijšš Boha?

Ktory sie z zakonu chlubisz, przestepowániem zakonu Bogá lżysz.

ב

24 שמה גיר דאלהא מטולתכון הו מתגדף בית עממא איך דכתיב :

Percioche il nome di Dio per cagion vostra e bastemmiato tra i Gentili: si come è scritto.

25 גזורתא גיר מהניא אן נמוסא תגמור אן תעבר לך דין מן נמוסא גזורתך הות לה עורלותא :

Percioche la Circoncisione è bengioueuole, se tu osserui la Legge: ma se tu sei trasgressor de la Legge, la tua circoncisione diuien preputio.

26 אן הו דין דעורלותא תטר פוקדנה דנמוסא לא הא עורלותא מתחשבא לה גזורתא :

Se adunque il preputio osserua le ordinationi de la Legge, il suo preputio non sarà egli riputato per circoncisione?

27 ותדון עורלותא דמן כינה גמרא נמוסא לך דבכתבא ובגזורתא עבר אנת על נמוסא :

E se il preputio, che è di natura, osserua la Legge, non ti giudicarà egli, tu che per la lettera e per la circoncisione sei trasgressor de la Legge?

28 לא הוא גיר מן דבגליא הו הו יהודיא אף לא אידא דמתחזיא בבסרא גזורתא :

Imperoche non è mica Giudeo colui, che è tale pel di fuora: ne quella è circoncisione, che si fa esteriormente ne la carne.

29 אלא הו הו יהודיא אינא דבכסיא הו וגזורתא אידא דדלבא הי ברוח ולא בכתבא אידא דתשבוחתה לא הות מן בני אנשא אלא מן אלהא :

Ma colui è Giudeo, che è tale interiormente: e la circoncisione è quella del cuore ne lo spirito, e non ne la lettera: la laude del quale non è da gli huomini, ma da Dio.

ד

24 כי שם יהוה בכם מקלל בגוים כמו נכתב :

Porque el Nombre de Dios es blasphemado por causa de vosotros entre las Gentes, como está escripto.

25 כי המולה מועלת היא אם תעשה את־התורה ואם תבגד בתורה אז מולתך לערלה נהיתה :

La circuncision à la verdad aprouecha, si guardáres la Ley: mas si eres rebelle à la Ley, tu circuncision es hecha capullo:

26 ואם הערלה את־צדקות התורה תשמור הלא ערלתו למולה תחשב :

De la manera que si el capullo guardáre las justicias de la Ley, no sera auido su capullo por circuncision?

27 ותשפוט הערלה אשר מעצמה את התורה מכלה אותך אשר את באות ובמולה בוגד בתורה :

Y lo que de su natural es capullo, guardando perfectamente la Ley, te juzgará à ti, que con la letra y con la circuncision eres rebelle à la Ley?

28 כי איננו אשר בגלוי יהודי הוא ואיננה אשר בגלוי בבשר המולה היא :

Porque no el que es Iudio en manifiesto, ni la circuncision que es en manifiesto en la carne:

29 כי־אם אשר בכסוי יהודי הוא ומולת הלב ברוח ולא באות אשר תהלתו איננה מאנשים כי־אם מאלהים היא :

Mas el que en lo secreto es Iudio: y la circuncision del coraçon: en espiritu, no en letra: el alabança del qual no es por los hombres, mas por Dios.

β'.

24. Τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καθὼς γέγραπται.

Car le nom de Dieu est blasphemé a cause de vous entre les Gentils: comme il est escrit.

25. Περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πράσσῃς· ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν.

Car vrai est, que la circoncision est profitable, si tu gardes la Loy: mais si tu es transgresseur de la Loy, ta circoncision deuient prepuce.

26. Ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται;

Si donc le prepuce garde les ordonnances de la Loy, son prepuce ne lui sera-il point reputé pour circoncision?

27. Καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία, τὸν νόμον τελοῦσα, σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου;

Et si le prepuce qui est de nature, accomplit la Loy, ne te iugera-il point, toi qui par la lettre & circoncision es transgresseur de la Loy?

28. Οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ, Ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ, ἐν σαρκὶ, περιτομή.

Car celui n'est point Iuif qui l'est par dehors, & celle n'est point circoncision qui est faite par dehors en la chair.

29. Ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος· καὶ περιτομὴ καρδίας, ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι· οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ.

Mais celui est Iuif, qui l'est au dedans, & la circoncision est celle qui est du cœur en esprit non point en la lettre: duquel Iuif la louange ne vient point des hommes, mais de Dieu.

CAP. II.

24. (Nomen enim Dei per vos blasphematur inter Gentes, sicut scriptum est.)

For ÿ Name of God is blasphemed among the Gentiles through you/ as it is written.

25. Circuncisio quidem prodest, si legem observes: si autem prævaricator legis sis, circuncisio tua præputium facta est.

For circumcision verely is profitable/ if thou do the Law: but if thou be a transgressor of the Lawe/ thy circumcision is made vncircumcision.

26. Si igitur præputium iustitias legis custodiat: nónne præputium illius in circuncisionem reputabitur?

Therefore if the vncircumcision keepe the ordinances of the Law/ shall not his vncircumcision be counted for circumcision?

27. Et iudicabit id quod ex natura est pręputium, legem consummans, te, qui per literam & circuncisioné prævaricator legis es?

And shall not vncircumcision which is by nature (if it keepe the Lawe) iudge thee/ which by the letter and circumcision art a transgressour of the Lawe?

28. Non enim qui in manifesto, Iudæus est, neque quæ in manifesto in carne, est circuncisio.

For he is not a Jewe which is one outward: neither is that circumcision/ which is outward in the flesh.

29. Sed qui in abscondito, Iudæus est, & circuncisio cordis, in spiritu, non litera: cuius laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

But he is a Jewe which is one within/ & the circumcision is of the heart/ in the spirit/ not in the letter/ whose prayse is not of men/ but of God.

Das II. Capittel.

24. Denn eurenthalben wird Gottes Namen gelestert vnter den Heiden/ als geschrieben stehet.

Thi at for eders skyld bliffuer Guds Naffn bespaattet iblant Hedningene/ lige som screffuit staar.

25. Die Beschneidung ist wol nütz/ wenn du das Gesetz heltest. Heltest du aber das Gesetz nicht/ so ist deine Beschneidung schon ein Vorhaut worden.

Omskærelsen er vel nyttelig/ naar som du holder Lowen/ Men holder du icke Lowen/ da er din Omskerelse allerede bleffuen en Forhud.

26. So nun die Vorhaut das Recht im Gesetz helt/ meinest du nicht/ daß seine Vorhaut werde für eine Beschneidung gerechnet?

Der som nu Forhuden holder den retferdighed i Lowen/ ment du icke/ at hans Forhud bliffuer regnet for en Omskærelse?

27. Vnd wird also/ das von Natur eine Vorhaut ist/ vnnd das Gesetz vollbringet/ dich richten/ der du vnter dem Buchstaben vnd Beschneidung bist/ vnnd ein übertretter des Gesetzes.

Oc det som er aff naturen en Forhud/ oc Fuldkommer Lowen/ skal saa dømme dig/ du som est vnder Bogstaue/ oc Omskærelse/ oc offuertraar Lowen.

28. Denn das ist nicht ein Jüde/ der außwendig ein Jüde ist/ auch ist das nicht eine Beschneidung die außwendig im Fleisch geschicht.

Thi den er icke en Jøde/ som er vduortis en Jøde/ Det er oc icke Omskærelse som skeer vduortis i kødet.

29. Sondern das ist ein Jüde/ der innwendig verborgen ist/ vnd die Beschneidung des Hertzen ist eine Beschneidung/ die im Geist/ vnnd nicht im Buchstaben geschicht/ welches lob ist nicht auß den Menschen/ sondern auß Gott.

Men der er en Jøde/ som er skiult induortis/ oc den Omskærelse i hiertet/ er en Omskærelse/ som skeer i Aanden oc icke vdi Bogstaue/ hues loff icke er aff Mennisken men aff Gud.

Kapitola II.

24. Nebo Gmēno Božij pro was w rauhánij gest mezy Pohany: Jakož gest napsáno.

Abowiem imie Boze dla wás bluznione iest miedzy pogany/ iako nápisano iest.

25. Obřezánij zagisté prospěge/ budešli Zákon zachowáwati: Pakli budeš přestupi telem Zákona/ obřezánij twé včiněno gest ne obřezanijm.

Boć obrzezánie iest pożyteczne iesli zachowasz zakon/ á iesliby byl przestepcą zakonu/ twoie obrzezanie stalo sie nieobrzezániem.

26. Pakli neobřezaný sprawedlnosti Zákona bude ostříhati/ wšak geho neobřezánij za obřezánij počteno bude.

Jesli thedy nieobrzezány chowa prawá zákonne/ á zaż iego nieobrzezánie nie bedźie poczytáne za obrzezánie.

27. Ten kterýž gest od přirozenij neobřezaný/ plnije Zákon sauditi bude tebe/ kterýž skrze Literu a obřezánij přestupnijk gsy Zákona.

A iesli nieobrzezány z przyrodzenia/ chowa zakon/ á zaż cie nie osądzi ktory przez pismo y obrzezanie iestes przestepca zakonu?

28. Nebo ne ten gest prawý Žid/ kterýž gest zgewně Židem/ aniž to gest prawé obřezanij/ kteréž býwá zgewně na Těle:

Abowiem nie ten ktory tylko iawnie bedźie Żydem/ iest Żydem/ áni obrzezánie ciala ktore iest tylko iawnie/ obrzezániem iest.

29. Ale ten gest prawý Žid/ kterýžto tayně gest Židem: a toť gest prawé obřezánij/ kteréž gest srdečné w duchu/ a ne wedlé Litery/ kteréhožto chwála nez Lidij/ ale z Boha gest:

Ale ktory iest w skrytośći Żydem/ y obrzezanie serca/ to iest/ w duchu nie w pismie/ ktorego chwala nie z ludźi ale z Bogá.

ג

1 מנא הי הכיל יתירותה דיהודיא או מנא יותרנה דגזורתא:

Qual è dunque la prerogatiua del Giudeo? ò quale è l'Vtilità de la circoncisione?

2 סגי בכל מדם לוקדם דאתהימנו מלוהי דאלהא:

Molto per ogni modo: principalmente in questo che sono stati commessi loro gl'oracoli di Dio.

3 אן מנהון גיר לא הימנו דלמא בדלא הימנו הימנותה דאלהא בטלו:

Perche, che cosa sarà, se alcuni non hanno creduto? La loro incredulità renderà ella Vana la fede di Dio?

4 חס איתוהי גיר אלהא שרירא וכל בר־נש דגל איך דכתיב דתהוא כאין במליך ותזכא כד דינין לך:

Non sia gia cosi: anzi sia Iddio Verace, & ogni huomo mendace, si come è scritto, Accioche tu sii trouato giusto ne le tue parole, e resti Vincitore, quando tu sei giudicato.

5 אן דין עולן כאנותה ד דאלהא מקים מנא נאמר למא עול הו אלהא ד דמיתא רוגזה איך בר נשא הו ממלל אנא:

Ma se la nostra ingiustitia illustra la giustitia di Dio, che diremo noi? Iddio è egli ingiusto dandone la pena? (io parlo come huomo.)

6 חסנאן לא איכנא ידון אלהא לעלמא:

Non gia: altrimenti, Iddio come giudicarà egli il mondo?

7 אן גיר שררה דאלהא אתיתר בדגלותי לתשבוחתה דילה למנא הכיל אנא איך חטיא מתתדין אנא:

Ma se la Verità di Dio è abbondata per la mia bugia in sua gloria, perche sono ancor io giudicato piu come peccatore?

ג

1 ומה היא יתרת היהודי או מה־תועיל המולה:

Que pues tiene mas el Iudio, o que aprouecha la circuncision.

2 רב מאד בכל־דרך ובראשונה כי נמסרו להם דברי אלהים:

Mucho en todas maneras. Lo primero ciertamente, Que la palabra de Dios les ha sido confiada.

3 ומה־תהי אם אנשים לא האמינו הסוריו יהבל את־אמונת אלהים:

Porque que ay, si algunos de ellos han sido incredulos? La incredulidad de ellos aurá por esso hecho vana la verdad de Dios?

4 חלילה יהי־יהוה נאמן וכל האדם כזב הוא כמו נכתב למען תצדק בדברך תזכה בשפטך:

En ninguna manera: qorque Dios es verdadero, y todo hombre es mentiroso: como está escripto, Para que seas justificado en tus dichos: y venças quando juzgares.

5 ואם־עולתכם את־צדקת־אלהים תקים מה־נאמר החומס אלהים החרה באפו כאדם מדבר אנכי:

Y si nuestra iniquidad encarece la justicia de Dios, que diremos: Será por esso injusto Dios, que da castigo? (hablo como hombre.)

6 חלילה ואיככה ישפוט אלהים את־העולם:

En ninguna manera? de otra manera, como juzgaria Dios el mundo?

7 ואם אמת אלהים בכזב אשר בי הותירה אל־כבודו מה־עוד אני כמו חטא אשפט:

Porque si la verdad de Dios con mi mentira creció à gloria suya, porque aun tambien yo soy juzgado como peccador?

ΚΕΦΑΛ. γ.

Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου; ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς;

Quel est donc l'auantage du Iuif? ou quel est le profit de la Circoncision?

2. Πολὺ κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν γὰρ ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ.

Grand en toute mainiere: sur tout en ce que les oracles de Dieu leur ont esté commis.

3. Τί γάρ, εἰ ἠπίστησάν τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει;

Car qu'en est-il, si quelques vns n'ont point creu? leur incredulité aneantira-elle la foy de Dieu?

4. Μὴ γένοιτο. γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται. ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.

Ainsi n'aduiene: ains Dieu soit veritable, & tout homme menteur: selon qu'il est escrit, Afin que tu sois trouué iuste en tes paroles, & que tu ayes gain de cause quand tu es iugé.

5. Εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ θεὸς ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν; κατὰ ἄνθρωπον λέγω.

Que si nostre iniustice recommande la iustice de Dieu, que dirons-nous? Dieu est-il iniuste, quand il punit? (ie parle en homme.)

6. Μὴ γένοιτο· ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον;

Ainsi n'aduiene: autrement, comment Dieu iugera-il le monde?

7. Εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν, εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι.

Car si la verité de Dieu est plus abondante par ma menterie à sa gloire, pourquoi suis-ie encor condamné pour pecheur?

CAP. III.

QVid ergo amplius Iudæo est? aut quæ utilitas circuncisionis?

What is then the preferment of the Jewe? or what is the profite of circumcision?

2. Multum per omnem modum. Primum quidem quia credita sunt illis eloquia Dei.

Much euerie maner of way: for chiefly / because vnto them were committed the oracles of God.

3. Quid enim si quidam illorum non crediderunt? Nunquid incredulitas illorum fidem Dei evacuavit?

For what/though some did not beleeue? shall their vnbeliefe make the faith of God without effect?

4. Absit. Est autem Deus verax: omnis autem homo mendax: sicut scriptum est, Vt iustificeris in sermonibus tuis: & vincas cum iudicaris.

God forbid: yea/let God be true/ and euerie man a liar/as it is written/ That thou mightest be iustified in thy wordes/ and ouercome/when thou art iudged.

5. Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei commendat, quid dicemus? Nunquid iniquus est Deus qui infert iram? (secundùm hominem dico.)

Now if our vnrigtheousnes commend the righteousnes of God / what shall we say? Is God vnrighteous which punisheth? (I speake as a man)

6. Absit, alioquin quomodo iudicabit Deus hunc mundum?

God forbid: els how shall God iudge the worlde?

7. Si enim veritas Dei in meo mendacio abundavit, in gloriam ipsius: quid adhuc & ego tanquam peccator iudicor?

For if the veritie of God hath more abounded through my lie vnto is glorie/why am I yet condemned as a sinner?

Das III. Kapitel.

WArumb wird den das Judenthumb so hoch gehalten? Oder was nützet die Beschneidung?

HVad fordel haffue da Joderne? Eller huad gaffner Omskærelsen?

2. Zwar fast vil. Zum ersten: Jnen ist vertrauet Gottes Wort.

Sandelige gantske meget. Først/ At de ere betrode til det / som Gud talede.

3. Daß aber etliche nicht glauben an dasselbige/ was ligt dran? solt jrer Vnglaube Gottes Glaube auffheben?

Men at nogle icke tro paa det samme/ huad ligger der mact paa? Skulde deris vantro gøre Guds tro til inted?

4. Das sey ferne. Es bleibe vilmehr also/ daß Gott sey warhafftig/ vnnd alle Menschen falsch. Wie geschrieben stehet: Auff daß du gerecht seyest inn deinen Worten/ vnd überwindest wenn du gerichtet wirst.

Det vere longt fra. Det bliffue meget mere saa/ At Gud er sandeu / oc alle Mennisker falske. Lige som screffuit staar / Paa det du skalt vere retferdig i dine ord / oc offeruinde/naar du bliffuer dømt.

5. Jsts aber also/ daß vnser vngerechtigkeit Gottes Gerechtigkeit preiset/ was wöllen wir sagen? Jst denn Gott auch vngerecht / daß er darüber zürnet? (Jch rede also auff Menschen weise.)

Men er det saa / at vor vretferdighed priser Guds Retferdighed / huad ville wi sige? Er da Gud oc vretferdig / at hand bliffuer vred der faare? (Jeg taler saa effter Menniskelig viss.)

6. Das sey ferne wie köndte sonst Gott die Welt richten?

Der vere longt fra. Huorledis kunde Gud ellers dømme Verden?

7. Denn so die Warheit Gottes durch meine Lügen herrlicher wirdt zu seinem preiß/ Warumb solt ich denn noch als ein Sünder gerichtet werden?

Thi at bliffuer Guds sandhed herligere til hans priss/ formedelst min Løgn / Hui skulde ieg dá end nu bliffue dømt som en Syndere?

Kapitola III.

WCzemž tehdy přewyšsuge Žid? aneb který gest vžitek obřezowánij?

COž tedy za godność ma Żyd abo co za pożytek obrzezánia?

2. Weliký náramně. Nayprwé tijm/ že gest Židuom swěřen Zákon Božij.

Wielka wszelákim sposobem/ ábowiem náprzednieysza tho iest rzecz iż im zwierzone sa slowá Boże.

3. A což pak/ že gsau někteřij z nich newěřili? Zdali gest newěra gegich wijru Božij wyprázdni la?

Bo coż na tym/ iesli niektorzy byli niedowiarki / á zaż niedowiarstwo ich wynicuie wiare Boża.

4. Nikoli. Nebok gest Bůh prawdomluwný / ale každý člowěk lhař: Jakož psáno gest: Aby sprawedliw byl včiněn w řečech twých / a přemohl když budeš saudití.

Niedary thego Boże / y owszem nieg Bog bedzie prawdziwy / á wszelki człowiek klamca/iako nápisano iest. Abyś był nálezion spráwiedliwym w powieściách twoich / y ábyś zwycie z.l gdy by wasz sadzon.

5. Pakli neprawost naše/ sprawedlnost Boží wychwaluge/ což dijme? Zdali nesprawedliwý gest Buoh/ kterýž vwodij hněw? obyčegem lidským prawijm.

A iesli niesprawiedliwość nászá Boża spráwiedliwość zaleca/ coż rzeczemy? A zaż niespráwiedliwy Bog ktory karánie przepuszcza? (mowie wedle człowieká.)

6. Odstup to: Nebo/ kterak bude sauditi Bůh tento swět:

Nie thakci iest/ bo inaczey/ Jákoż Bog sadzic bedzie świat?

7. Gestli pak že prawda Božij mau lžij rozmo hla se k slávě geho/proč gesstě y vá yako hřijšsnijk býwám sauzen?

Abowiem iesli prawda Boża przez moie klamstwo obfitowála ku chwale iego/czemu ia dáley bywam osadzon iáko grzeszny?

ג

8 או דלמא איך דמגדפין עלין אנשא ואמרין ד דאמרינן דנעבד בישתא דיאתין טבתא הנון דדינהון נטיר הו לכאנותא׃

E non piu tosto (secondo che noi siamo calunniati, e secondo che alcuni dicono che noi diciamo) facciam de mali, acciochè ne vengano i beni? La damnatione de i quali è giusta.

9 מנא הכיל אחידינן יתירא דקדמן פסקן על יהודיא ועל ארמיא דתחית חטיתא אנון כלהון׃

Che dunque? siamo noi piu eccellenti? per niun modo, imperoche noi habbiam qui di sopra conuinto che, tanto Giudei che Greci, tutti son sotto'l peccato.

10 איך דכתיב דלית כאנא אף לא חד׃

Si come è scritto, Non è chi sia giusto, ne pur vn solo.

11 ולא דמסתכל ולא דבעא לאלהא׃

Non è alcuno che intenda, non è chi cerchi Iddio.

12 כלהון סטו אכחדא ואסתליו ולית דעבד ט טבתא אף לא חד׃

Tutti hanno deuiato, e sono insiememente diuentati inutili: non è chi faccia bene, ne pur insin ad vn solo.

13 קברא פתיחא גגרתהון ולשניהון נכולתין וחמתא דאספס תחית ספותהון׃

La lor gola è vn sepolcro aperto: hanno adoperate le lor lingue ad ingannare, sotto le lor labbra, è veleno d'aspidi.

14 פומהון מלא לוטתא ומרתא׃

La bocca de quali è piena di maladittione e d'amaritudine.

ג

8 ולא כאשר מגדפין אותנו וכמו אומרים אנשים לאמר לנו כי נעשה את הרעות אשר תבואנה הטובות אשר משפטם נשפט הוא׃

No siendolo, como somos blasphemados, y como algunos dizen que nosotros dezimos, Hagamos males, paraque vengan bienes? la condenacion de los quales es justa.

9 ומה ניקד לא מאומה ונחיב את היהודים ואת היונים כלם להיותם תחת החטאה׃

Pues que? Somos mejores que ellos? En ninguna manera: porque ya auemos accusado à Iudios y à Griegos, que todos estan debaxo de peccado:

10 כמו נכתב איננו צדיק אין גם אחד׃

Como esta escripto, Que no ay justo, ni aun vno.

11 לא יש משכיל איננו דורש את אלהים׃

No ay quien entienda, no ay quien busque a Dios.

12 הכל סר יחדו נאלחו אין עושה טוב אין גם אחד׃

Todos se apartaron, à vna fueron hechos inutiles: no ay quien haga lo bueno: no ay ni aun vno.

13 קבר פתוח גרונם לשונם יחליקון חמת עכשוב תחת שפתימו׃

Sepulchro abierto es su garganta: con sus lenguas tratan engannosamente: veneno de aspides esta debaxo de sus labios.

14 אלה פיהו מלא ומרמות ותך׃

Cuya boca està llena de maledicencia, y de amargura:

γ΄.

8. Καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμεθα, καὶ καθώς φασί τινες ἡμᾶς λέγειν, ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακά, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά; ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστι.

Ains plustost selon que nous sommes blasmés, & selon que disent quelques vns que nous disons, que ne faisons-nous des maux, afin que bien en aduiene? (desquels la condamnation est iuste.)

9. Τί οὖν; προεχόμεθα; οὐ πάντως· προῃτιασάμεθα γὰρ Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι.

Quoi donc sommes-nous plus excellens? Nullement. Car nous auons cideuant conuaincu que tous, tant Iuifs que Grecs, sont sous peché.

10. Καθὼς γέγραπται, ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιος, οὐδὲ εἷς.

Selon qu'il est escrit, Il n'y a nul iuste, non pas vn seul.

11. Οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν.

Il n'y a nul qui entende, il n'y a nul qui recerche Dieu.

12. Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός.

Ils ont tous fouruoyé, & ont esté ensemble rendus inutiles: il n'y a nul qui face bien, non iusqu'à vn.

13 Τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν· ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν· ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν.

C'est vn sepulcre ouuert, que leur gosier: Ils ont frauduleusement vsé de leurs langues: sous leurs leures il y à venin d'aspic.

14. Ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει.

Desquels la bouche est plein de malediction & d'amertume.

CAP. III.

8. Et non (sicut blasphemamur, & sicut aiunt quidam nos dicere) faciamus mala, ut veniant bona? quorum damnatio iusta est.

And (as we are blamed / & as some affirme that we say) why do we not euill / that good may come thereof? whose damnation is iust.

9. Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquã. Causati enim sumus Iudæos & Græcos, omnes sub peccato esse.

What then? are we more excellent? No: in no wise: for we haue already proued, that all, both Jewes & Gentiles are vnder sinne.

10. Sicut scriptum est: Quia non est iustus quisquam.

As it is written / There is none righteous, no not one.

11 Non est intelligens, non est requirens Deum.

There is none that vnderstandeth: there is none that seeketh God.

12. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

They haue all gone out of the way: they haue bene made altogether vnprofitable: there is none that doeth good / no not one.

13. Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant. Venenum aspidum sub labiis eorum.

Their throte is an open sepulchre: they haue vsed their tongues to deceyte: the poyson of aspes is vnder their lippes.

14. Quorum os maledictione & amaritudine plenum est.

Whose mouth is full of cursing and bitternesse.

Das III. Capitel.

8. Vnd nicht vil mehr also thun (wie wir gelestert werden / vnnd wie etliche sprechen / daß wir sagen sollen) Lasset vns übel thun / auff daß vns gutes darauß komme? Welcher verdamniß ist gantz recht.

Oc icke meget mere gøre saa (lige som wi bespaattis / oc som nogle sige / at wi skulde sige) lader off gøre ilde / at der kand komme gaat aff? Huilcke fordømelse ere gantske retferdig.

9. Was sagen wir denn nun? haben wir einen Vortheil? Gar keinen. Denn wir haben droben beweiset / daß beyde Jüden vnd Griechen alle vnter der Sünde sind.

Huad sige wi da nu? Haffue wi nogen fordel? Aldelis ingen. Thi wi haffue før beuist / at baade Jøder oc Greker ere alle vnder synden.

10. Wie denn geschrieben stehet: Da ist nicht der gerecht sey / auch nicht einer.

Lige som oc screffuit staar / der er ingen som er retferdig / ja icke en.

11. Da ist nicht der verständig sey / da ist nicht / der nach Gott frage.

Der er icke nogen som er forstandig / der er ingen som spør effter Gud.

12. Sie sind alle abgewichen / vnd allesampt vntüchtig worden. Da ist nicht der gutes thu / auch nicht einer.

De ere alle affuigede / oc ere allesammen bleffne vduillige / Der er icke nogen som gør gaat / oc icke end en.

13. Ihr Schlund ist ein offen Grab / mit jren zungen handeln sie trieglich / Otterngifft ist vnter jhren Lippen.

Deris Strube er en oben Graff met deris Tunge handle de besuigelige / der er Øgle forgifft vnder deris læbe.

14. Ihr Mund ist voll fluchens vnd bitterkeit.

Deris Mund er fuld aff Bander oc besthed.

Kapitola III.

8. A ne radḗgij podlé toho / yakož se nám rauhagij / a yakož prawij nḗkterij / zebychom rijkali: Cžiňme zlé wḗcy / aẛ přijgdau dobré: kterýchžto odsauzenij gest sprawedliwé.

A (tako zle o nas mowia / y tako nie ktorzy powiedaia iż mowiemy /) Cze muż złych rzeczy nie czynitemy aby przyszły dobre? ktorych potḱepienie iest sprawiedliwe.

9. Což tehdy my přewyšsugem ge? Žádným obyčegem. Neb gsme dokázali toho že gsau Židé y Řzekowé wšsyckni pod hřijchem:

Coż tedy / a zaż my iesteśmy zacnieyszymi? żadnym sposobem / gdyżechmy przed thym przepárli Żydy y Greki iż wszyscy sa pod grzechem.

10. Jakož gest psáno: Ze nenij sprawedliwého žádného.

Jáko nápisano iest / Nie mász żadnego sprawiedliwego áż do iednego.

11. Nenij rózumného / nenij kdoby hledal Bóha.

Nie iest żaden ktoryby rozumiał / á nie mász ktoby Bogá szukał.

12. Wšsyckni se vchýlili / wšsyckni neužitečnij gsau včinḗni: Nenij kdoby činil dobré / nenij až do gedného.

Wszyscy odstapili / y społu sta li sie niepożytecznymi / nie mász ktoby dobrze czynił / nie masz áż do iednego.

13. Hrob otewřený gest hrdlo gegich / yazyky swými lstiwé mluwili: Ged Hadowý pod rty gegich.

Gárdło ich iest grobem otwártym / ięzykow swych vżywáli ná zdrade / á pod wárgámi ich iest iad Aspidow.

14. Kterýchžto vsta plná gsau zlořečenstwij a hořkosti.

Ktorych vstá nápełnione sa prze klinania y gorzkości.

ג

15 ורגליהון קלילן למאשד דמא׃

I lor piedi ſon veloci à ſpargere il ſangue.

16 שחקא ודונא באורחתהון׃

Ne le vie loro è diſtruttione e calamità.

17 ואורחא דשלמא לא ידעו׃

E non hanno conoſciuta la via de la pace.

18 ודחלתה דאלהא לית קדם עיניהון׃

Non è timor di Dio dinanzi à gli occhij loro.

19 ידעינן דין דמדם דאמר נמוסא לאילין דבנמוסא אנון אמר דכל פום נסתכר ועלמא כלה נתחיב לאלהא׃

Hor noi ſappiamo che tutte le coſe che la Legge dice, ella le dice à quelli che ſon ſotto la Legge: accioche ogni bocca ſi chiuda, e tutto'l mondo ſia colpeuole dinanzi à Dio.

20 מטול דמן עבדוהי דנמוסא לא מזדדק כל בסר קדמוהי מן נמוסא גיר אתידעת חטיתא׃

Perilche niſuna carne ſi giuſtificarà dinanzi à lui per le opere de la Legge: imperoche per la Legge ſi ha la cognitione del peccato.

21 השא דין דלא נמוסא כאנותה דאלהא אתגלית ומסהד עליה הו נמוסא ונביא׃

Ma hora la giuſtitia di Dio s'è manifeſtata ſenza la Legge, hauendo teſtimonio da la Legge e da i Profeti.

22 כאנותה דין דאלהא ביד הימנותא הי דישוע משיחא לכל נש אף על כל נש דמהימן בה לית גיר פורשנא׃

La giuſtitia dico di Dio per la fede di IESV Chriſto, in tutti e ſopra tutti quelli che credeno, percioche non ci è alcuna differentia.

23 מטול דכלהון חטו וחסרין מן תשבוחתה דאלהא׃

Concioſia che tutti hanno peccato, e ſono ſpogliati de la gloria di Dio.

ג

15 ימהרו רגליהם לשפך דם׃

Sus pies ſon ligeros à derramar ſangre.

16 שד ושבר במסלותם׃

Quebrandamiento y deſuentura ay en ſus caminos.

17 ודרך שלום לא ידעו׃

Y camino de paz no conocieron.

18 אין פחד אלהים לנגד עיניהם׃

No ay temor de Dios delante de ſus ojos.

19 וידענו כי כל־המדברת התורה הדבר לאלה אשר בתורה למען כל־פה יסכר ויכנע כל־העולם לאלהים׃

Empero ya ſabemos que todo loque la Ley dize à los que eſtan en la Ley lo dize: para que toda boca ſe tape, y que todo el mundo ſe ſujete à Dios.

20 על־כן במעשי התורה לא נצדק כל־בשר לפניו כי בתורה דעת החטאה׃

Que por las obras de la Ley ninguna carne ſe juſtificarà delante del: porque por la Ley es el conocimiento del peccado.

21 ועתה בבלי תורה צדקת אלהים נגלתה התועדה מהתורה והנביאים׃

Empero aora, ſin la Ley, la juſticia de Dios ſe ha manifeſtado teſtificada por la Ley y por los Prophetas.

22 כי צדקת אלהים באמונת ישוע המשיח בכלם ואל־כלם המאמינים כי איננה מבדלה׃

La juſticia, digo de Dios por la fe de Ieſus el Chriſto, para todos y ſobre todos losque creen en el: porque no ay differencià.

23 כי כלם חטאו וחסרו כבוד אלהים׃

Porquanto todos peccaron, y tienen neceſſidad de la gloria de Dios:

γʹ.

15. Ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα.

Leurs pieds ſont legers à eſpandre le ſang.

16. Σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν.

Deſtruction & miſere eſt en leurs voyes,

17. Καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν.

Et n'ont point cognu la voye de paix.

18. Οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

La crainte de Dieu n'eſt point deuant leurs yeux.

19. Οἴδαμεν δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ· ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ.

Or ſauons nous que tout ce que la Loy dit, elle le dit à ceux qui ſont ſous la Loy, afin que toute bouche ſoit fermee, & que tout le monde ſoit coulpable deuant Dieu.

20. Διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ· διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.

Parquoi nulle chair ne ſera iuſtifiee deuant lui par les œuures de la Loy: car par la Loy eſt donnee cognoiſſance du peché.

21. Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν.

Mais maintenant la iuſtice de Dieu eſt manifeſtee ſans Loy eſtant à icelle rendu teſmoignage par la Loy, & par les Prophetes.

22. Δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας· οὐ γάρ ἐστι διαστολή.

Voire la iuſtice de Dieu, qui eſt par la foy en Ieſus Chriſt, enuers tous, & ſur tous les croyans: (car il n'a nulle difference:

23. Πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ.

Veu que tous ont peché, & ſont entierement deſtitués de la gloire de Dieu.)

CAP. III.

15. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.

Their feete are swift to shead bloud.

16. Contritio & infelicitas in viis eorum.

Destruction and calamitie are in their wayes.

17. Et viam pacis non cognoverunt.

And the waye of peace they haue not knowen.

18. Non est timor Dei ante oculos eorum.

The feare of God is not before theyr eyes.

19. Scimus autem quoniam quæcunque lex loquitur, iis qui in lege sunt loquitur: ut omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo.

Now we know that whatsoeuer ỷ Law sait / it saith it to them which are vnder the Law / that euery mouth may be stopped / & all the worlde be culpable before God.

20. Quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati.

Therefore by the workes of the Lawe shall no flesh be iustified in his sight for by the Law commeth the knowledge of sinne.

21. Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est: testificata à lege & Prophetis:

But nowe is the righteousnes of God made manifest without the Lawe/hauing witnes of the Lawe and of the Prophete.

22. Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi, in omnes & super omnes qui credunt in eum, non enim est distinctio.

To wit/the righteousnes of God by the fayth of Jesus Christ / vnto all/ and vpon all that beleeue.

23. Omnes enim peccaverunt: & egent gloria Dei.

For there is no difference: for all haue sinned/ & are depriued of the glorie of God.

Das III. Capitel.

15. Jhre Füsse sind eilend Blut zuvergiessen.

Deris Føder ere snare til at vdstyrte Blod.

16. In jhren wegen ist eitel Vnfall vnd Hertzenleid.

Der er idel wlycke oc Hiertis sorg i deris vey.

17. Vnnd den Weg des Friedens wissen sie nicht.

Oc de kende icke fredens vey.

18. Es ist keine Forcht Gottes für jhren augen.

Der er ingen Guds fryct faar deris øyen.

19. Wir wissen aber das/ was das Gesetz saget/ das saget es denen/ die vnter dem Gesetze sind/ auff daß aller Mund verstopffet werde/ vnnd alle Welt Gott schuldig sey.

Men wi vide/at huad som Lowen siger/ det siger hun til dem/ som ere vnder Lowen/ Paa det allis Mund skal tilstoppis/ oc al Verden skal vere Gud skyldig.

20. Darumb/ das kein Fleisch durch des Gesetzes werck für jhm gerecht sein mag. Denn durch das Gesetz kompt erkenntniß der Sünde.

Fordi/ at der kand inted kød vere retferdig faar hannem/ formedelst Lowens Gerninger. Thi at formedelst Lowen kommer syndsens bekendelse.

21. Nun aber ist ohn zuthun des Gesetzes/ die Gerechtigkeit/ die für Gott gilt/ offenbaret/ welche doch ist bezeuget/ durch das Gesetz vnd die Propheten.

Oc nu er den Retferdighed som gelder faar Gud/ obenbaret oc vidnet/ formedelst Lowen oc Propheterne/ vden Lowens tilgørelse.

22. Jch sage aber von solcher Gerechtigkeit für Gott/ die da kompt durch den Glauben an Jesum Christ/ zu allen/ vnd auff alle/ die da glauben. Deñ es ist hie kein vnterscheid.

Men ieg siger om saadan retferdighed faar Gud/ som kommer formedelst Troen til Jhesum Christum. til alle oc paa alle/ som tro. Thi at her er inted forskel.

23. Sie sind allzumal Sünder/ vnd mangeln des Ruhms/ den sie an Gott haben sollen.

De ere allesamme Syndere/ oc dem fattis den Roess/ som de skulle haffue i Gud.

Kapitola I.

15. Nohy gegich rychlé k wylitij krwe.

Nogi ich sa predkie ku rozlaniu krwie.

16. Setkenij a nesstěstij na cestách gegich.

Spustoszenie y vtrapienie iest na drogach ich.

17. A cesty pokoge nepoznali;

A drogi pokoiu nie poznali.

18. Nenij bázně Božij před očima gegich.

Boiazni Boza nie iest przed oczyma ich.

19. Wijme pak/ že cožkoli Zákon mluwij/ těm kteříž gsau pod Zákonem mluwij: aby každá vsta byla zacpaná/ a aby poddán byl wesskeren Swět Bohu:

A my wiemy iż cokolwiek zakon mowi/ tym ktorzy w zakonie sa mowi/ aby wszelkie vstá byly zatulone/ y áby byl winien wszytek świat sadu Bozego.

20. Nebo z skutkuow Zákona/ nebude sprawedliw včinen žádný člowěk před ním Nebo skrze Zákon poznánij hřijchu gest.

Przetho zadne ciálo nie bedzie vspráwiedliwione przedóbliczności iego z vczynkow zakonu/ gdyż przez zakon bywa poznánie grzechu.

21. Ale nynij bez Zákona spráwedlnost Božij zgewena gest oswědčena gsauc Zákonem y Proroky.

Ale teraz spráwiedliwość Boża iest obiáwiona przez zakon/ poświadczona świádectwem zakonu y Prorokow.

22 Sprawedliwost pak Božij/ skrze wijru Gežijsse Krysta kewssem/ a nadewssemi kteříž wěřij w něho. Nebo nenij žádného rozdijlu.

Spráwiedliwość mowie Boża/ przez wiare Jezusá Krystusá/ wszytkim y ná wszytki ktorzy wierza/ gdyż nie masz rożności.

23. Wssyckni gsau zagisté zhřessyli/ a potřebugij slawy Božij.

Abowiem wszyscy zgrzeszyli/ y nie dostáwa im chwály Bozey.

ג

24 ומזדדקין בטיבותא
מגן בפורקנא דאיתוהי
בישוע משיחא :

Essendo giustificati in dono per la sua gratia, per la redentione che è in Christo IESV.

25 הנא דקדם סמה
אלהא חוסיא בהימנותא
בדמה מטול חטהין דמן
קדים חטין :

Ilquale Iddio ha constituito propitiatore per la fede nel sangue di esso, à dimostrar la sua giustitia, per la remession de peccati precedenti, per la patientia di Dio.

26 באתרתא דיהב לן
אלהא במגררת רוחה
לתחויתא דכאנותה ד
בזבנא הנא דהו יהוא
כאנא ונזדדק בכאנותא
למן דבהימנותא הו דמן
ישוע משיחא :

Per dimostrar dico la sua giustitia in questo presente tempo: accioche egli sia trouato giusto, e giustificante colui che è da la fede di IESV.

27 איכו הכיל שובהרא
אתבטל לה באינא נמוסא
דעבדא לא אלא בנמוסא
דהימנותא :

Doue è dunque la gloriatione? Ella è esclusa. Per qual Legge? de le opere? Non gia: ma per la Legge de la fede.

28 מתרעינן הכיל ד
דבהימנותא הו מזדדק
בר נשא ולא בעבדא
דנמוסא :

Noi concludiamo dunque che l'huomo è giustificato per fede, senza l'opere de la Legge.

29 למא הו גיר אלהא
דיהודיא הו בלחוד
ודעממא לא אין אף
דעממא :

Iddio è egli solamente Dio de Giudei? non è egli ancor de Gentili? certo egli è ancor de Gentili.

30 מטול דחד הו אלהא
דמזדק גזורתא בהימנותא
אף עורלותא בה
בהימנותא :

Conciosia ch'egli è vn sol Iddio, ilqual giustificarà la Circoncisione de la fede, e il Preputio per la fede.

ג

24 נצדקים חנם בחננתו בפדות
אשר היא בישוע המשיח :

Iustificados graciosamente por su gracia por la redemcion que es en Iesus el Christo.

25 אשר שמו אלהים לכפרת
באמונה בדמו להראות את
צדקתו בשאתו את חטאת
הראשונות :

Alqual Dios ha propuesto por aplacacion por la fe en su sangre para manifestacion de su justicia por para la remission de los peccados passados:

26 בדמית אלהים להראות
את צדקתו בעתותינו להיותו
צדיק ומצדק לאשר מאמונת
ישוע הוא :

Por la paciencia de Dios: manifestando su justicia en este tiempo: paraque el solo sea el Iusto, y el que justifica al que es de la fe de Iesus el Christo.

27 ואיו המהלל נהבל במה
תורה הבתורת המעשים לא
כי אם בתורת האמונה :

Donde pues està la jactancia? Es Echada fuera. Por qual Ley? De las obras? no: mas por la Ley de la fe.

28 לכן מחשבים אנחנו באמונה
להצדק את האדם בבלי
מעשי התורה :

Ansique determinamos ser el hombre justificado sin las obras de la Ley.

29 או אם אלהים אלהי
היהודים לבדו הלא גם אלהי
הגוים אף כי הגוים :

O es Dios solamente dios de los Iudios? No es tambien Dios de las Gentes? cierto tambien es Dios de las Gentes.

30 על כן יהוה אחד הוא אשר
מצדיק למולה באמונה ולערלה
באמונה :

Porque vn Dios es de todos, el qual justificarà de la fe la Circuncision y por la fe al Capullo.

γ.

24. Δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Estans iustifiés gratuitement par la grace d'icelui, par la redemption qui est en Iesus Christ:

25. Ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων.

Lequel Dieu a ordonné de tout temps pour propitiatoire par la foy, au sang d'icelui, afin de demonstrer sa iustice, par la remission des pechés precedens.

26. Ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως ἰησοῦ.

Suiuant la patience de Dieu: Voire afin de demostrer sa iustice au temps present, afin qu'il soit trouué iuste, & iustifiant celui qui est de la foy de Iesus.

27. Ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων; οὐχί. ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως.

Où est donc la vantance: Elle est forclose par quelle loy: est ce par celle des œuures: Non. mais par la loy de la foy.

28. Λογιζόμεθα οὖν πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου.

Nous concluons donc que l'homme est iustifié par foy sans les œuures de la Loy.

29. Ἢ ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον; οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν.

Dieu est il seulement le Dieu des Iuifs: ne l'est-il point aussi des Gentils: certes il l'est aussi bien des Gentils.

30. Ἐπείπερ εἷς ὁ θεὸς, ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως.

Car il y a vn seul Dieu qui iustifiera de la foy la Circoncision, & le prepuce par la foy.

24. Iusti-

CAP. III.

24. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Iesu.

And are iustifyed freelye by his grace / through the redemption that is in Christ Iesus.

25. Quem proposuit Deus propitiationem, per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum.

Whome God hath set forth to be a reconciliation through fayth in his blood/ to declare his righteousnes / by the forgiuenesse of sinnes that are passed through the pacience of God.

26. In sustentatione Dei, ad ostensionem iustitiæ eius in hoc tempore: ut sit ipse iustus, & iustificans eum, qui est ex fide Iesu Christi.

To shewe at this time his righteousnes / that he might be iust / and a iustifier of him which is of the fayth of Iesus.

27. Vbi est ergo gloriatio tua? Exclusa est, Per quam legem? factorum? Non, sed per legem fidei.

Where is then the reioyceing? It is excluded. By what Lawe? of workes? Nay: but by the Lawe of fayth.

28. Arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus legis.

Therefore we conclude/ that a man is iustified by fayth without the workes of the Lawe.

29. An Iudæorum Deus tantum? nónne & Gentiũ? Imò & Ge[illegible]tium.

God/ is he the God of the Iewes onely/ and not of the Gentiles also? yes/ euen of the Gentiles also.

30. Quoniam quidem unus est Deus, qui iustificat circuncisionem ex fide, & præputium per fidem.

For it is one God who shall iustifie circumcision of fayth / & vncircumcision through fayth.

Das III. Capitel.

24. Vnnd werden ohn verdienst gerecht auß seiner Gnade/ durch die Erlösung / so durch Christo Jesu geschehen ist.

Oc de bliffue retferdige aff hans naade vden fortieniste / ved den Genløsning / som er skeet formedelst Christum Jhesum.

25. Welchen Gott hat fürgestellt zu einem Gnadenstul durch den Glauben in seinem Blut / damit er die Gerechtigkeit / die für jhm gilt/ darbiete/ in dem/ daß er Sünde vergibt/ welche biß anher blieben war.

Huilcken Gud haffuer sticket til en Naadestol formeddelst Troen i hans Blod / Huor met hand tilbiuder den Retferdighed / som gelder faar hannem / i det / at hand forlader Synden. Huilcken som vaar bleffuen hid indtil.

26. Vnter Göttlicher Gedult/ auff daß er zu disen Zeiten darböte die Gerechtigkeit/ die für jhm gilt/ Auff daß er allein Gerecht sey / vnnd gerecht mache den / der da ist des Glaubens an Jesu.

Vnder Guddommelig taalmodighed / At hand vilde paa denne tid frembiude den Retferdighed / som gelder faar hannem / Paa det at hand skal alene vere Retferdig / oc gøre den retferdig / som haffuer Troen til Jhesum.

27. Wo bleibet nun der Ruhm? Er ist nichts. Durch welch Gesetz? durch der werck Gesetz? Nicht also/ sondern durch des Glaubens Gesetz.

Huor bliffuer nu den Roess? Hand er vde/ Formedelst huilcken Low? ved Gerningers Lowen? Icke saa / formedelst Troens Low.

28. So halten wir es nun / daß der Mensch gerecht werde/ ohn des Gesetzes Werck/ alleine durch den Glauben.

Saa holde wi det nu/ At Mennisken bliffuer retferdig/ vden Lowens Gerninger/ alene formedelst Troen.

29. Oder ist Gott allein der Jüden Gott? Ist er nicht auch der Heiden Gott? Ja freylich auch der Heiden Gott.

Eller er Gud alene Jødernis Gud? Er hand oc icke Hedningernis Gud? Ja friilge ocsaa Hedningernis Gud.

30. Sintemal es ist ein einiger Gott/ der da gerecht machet die Beschneidung auß den Glauben/ vnd die Vorhaut durch den Glauben.

Efterdi hand er en eniste Gud / som retferdig gør Omskærelsen aff Troen/ oc Forhuden formedelst Troen.

Kapitola III.

24. Sprawedliwij včiněni gsauce darmo / milostij geho/ skrze wykaupenij / kterěž gest w Krystu Gežijssy.

Ale vspráwiedliwieni sa dármo/ to iest / z łáski iego/ przez odkupienie spráwione przez Jezusá Krystusá.

25. Gehožto Bůh wydal za Smijrcy/ skrze wijru/ we krwi geho/ k dokázanij sprawedlnosti Boži / pro odpusstěnij předesslých hřijchuow.

Ktorego Bog postánowił áby był vbłagániem przez wiárę/ wylawszy krew swoię/ ku okazániu spráwiedliwośći swoiey / dla odpuszczenia grzechow przeszłych.

26. W showijwánij Božijm/ k okázanij sprawedlnosti geho wtomto času: aby on Sprawedliwým byl/ a sprawedliwého činil toho/ kterýž gest z wijry Gežijsse Krysta.

Z ćirpliwośći Bożey / áby się okazáłá spráwiedliwość teraznieyszego czásu / áby on był spráwiedliwy / y vspráwiedliwiáiący thego kthory iest z wiary Jezusowey.

27. Kde gest tehdy chlauba twá? wyprázdněna gest. Skrze který Zákon? Skutků wli? Nic/ ale Zákonem wijry.

Gdźież tedy chluba? Wyrzucona iest. Przez ktory zakon? vczynkowli? Nie/ ále przez zakon wiáry.

28. Nebo za to držijme/ že člowěk sprawedliw býwá včiněn skrze wijru bez skutkůw Zákona.

My thedy dowodzimy iż człowiek bywa vspráwiedliwion przez wiárę / oprocz vczynkow zakonu.

29. Zdali gest toliko Buoh Židůw? Zdali nenij y Pohanůw? Ba gistě y Pohanůw.

Izali Bog iest thylko żydow? izaż nie iest y pogánow? Iśćieć y pogánow.

30. Nebo zagistě geden gest Bůh/ kterýž obřezánij sprawedliwé činij z wijry/ y také neobřezánij skrze wijru.

Abowiem ieden iest Bog ktory vspráwiedliwi obrzezánie zwiany / y nie obrzezánie przez wiárę.

ג | ד | γʹ.

31 למא הכיל נמוסא הו מבטלינן בהימנותא חס אלא נמוסא הי מקימינן׃

Annulliamo noi dunque la Legge per la fede? Non gia: anzi stabiliamo la Legge.

31 האף נבאר את התורה באמונה חלילה לנו כי אם נקים את התורה׃

Luego deshazemos la Ley por la fe? En ninguna manera? antes establecemos la Ley.

31. Νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν.

Aneantissons-nous donc la Loy par la foy: Ainsi n'aduiene: ains nous establissons la Loy.

ד | ד | ΚΕΦΑΛ. δʹ.

1 מנא הכיל אמרינן על אברהם רישא דאבהתא דאשכח בבסר׃

Che diremo dunque noi, che secondo la carne habbia trouato Abraam padre nostro?

1 ומה נאמר על אברהם אבינו כי מצא כבשר׃

Que pues diremos que halló Abraham nuestro padre segun la carne?

Τί οὖν ἐροῦμεν ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν εὑρηκέναι κατὰ σάρκα;

Que dirons nous donc qu'Abraham nostre pere a trouué selon la chair.

2 אלו גיר אברהם מן עבדא אזדדק הוא איתיהוא לה שובהרא אלא לא לות אלהא׃

Perche se Abraam fu giustificato per le opere, ha di che gloriarsi, ma non appresso Iddio.

2 ואם אברהם ממעשים נצדק יש לו מהלל אך לא לפני אלהים׃

Que si Abraham fue justificado por las obras, tiene gloria; mas no acerca de Dios.

2. Εἰ γὰρ ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν θεόν.

Certes si Abraham a esté iustifié par les œuures, il a dequoi se vanter, mais non pas enuers Dieu.

3 מנא גיר אמר כתבא דהימן אברהם לאלהא ואתחשבת לה לזדיקו׃

Ma che dice la Scrittura? Abraam credette à Dio, e fugli riputato da esso à giustitia.

3 ומה אמר הכתב והאמין אברהם ביהוה ויחשבה לו צדקה׃

Porque que dize la escriptura? Y creyo Abraham à Dios, y fuele atribuy do à justicia.

3. Τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

Car que dit l'Escriture? Abraham a creu à Dieu, & il lui a esté alloué à iustice.

4 למן דפלח דין לא מתחשב לה אגרה איך דבטיבו אלא איך מן ד
דמתחיב לה׃

Doue à colui che opera, la mercede non gli è deputata per gratia, ma per debito.

4 והפועל פעליו מחירו לא נחשב לו בחנה כי אם כשכר׃

Empero àl que obra, no se le cuenta el salario por merced, mas por deuda.

4. Τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὀφείλημα.

Or à celui qui œuure, le loyer ne lui est point alloué pour grace, mais pour chose deuë.

5 להו דין דלא פלח אלא הימן (בלחוד) במן דמזדק לחטיא מתחשבא לה הימנותה לזדיקו׃

Et à colui che non opera, ma crede (solamente) in colui che giustifica l'empio, la sua fede gli è riputata à giustitia.

5 ואשר איננו פועל כי אם מאמין (בלבד) באותו המצדיק לרשע תחשב לו אמונתו צדקה׃

Mas al que no obra, sino cree (tambien) en aquel que justifica àl impio, la fe le es contada por justicia.

5. Τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ (μόνον) ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην.

Mais à celui qui n'œuure point, ains croit (seulement) en celui qui iustifie le meschant, sa foi lui est allouee à iustice.

6 איכנא דאף דויד אמר על טובה דגברא אינא דאלהא חשב לה זדיקותא דלא עבדא כד אמר׃

Come ancor David dichiara la beatitudine de l'huomo, à cui Iddio imputa la giustitia senza le opere, dicendo.

6 כאשר גם דוד אומר על אשור האדם לאשר יחשב יהוה לו צדקה בלי מעשים לאמר׃

Como tambien Dauid dize, Ser bienauenturado el hombre, àl qual Dios atribuye justicia sin las obras, Diziendo.

6. Καθάπερ καὶ δαβὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ ὁ θεὸς λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων (λέγων.)

Comme aussi Dauid declare la beatitude de l'homme à qui Dieu alloue iustice sans œures, disant.

CAP. III.

31. Legem ergo destrui mus per fidem? Absit, sed legem statuimus.

Do we then make the Law of none effect through fayth? God forbid: Yea we establish the Law.

Das III. Capitel.

31. Wie? heben wir denn das Gesetze auff durch den Glauben? Das sey ferne/ sonder wir richten das Gesetz auff.

Huorledis? Gøre wi da Lowen til inted/ formedelst Troen? Det vere long: fra/ Men wi oprette Lowen.

Kapitola III.

31 Cožtehda Zákon kažýme skrze wijru? Nikoli/ ale Zákon twrdijme?

Zakon tedy niecuſemy przez wiárę? By namniey/ ále zakon stánowimy.

CAP. IIII.

Qvid ergo dicemus invenisse Abraham patrem nostrum secundùm carnem?

What shall we say then/ that Abraham our father hath founde concerning the flesh?

2. Si enim Abraham ex operibus iustificatus est: habet gloriam, sed non apud Deum.

For if Abraham were iustified by workes, he hath wherein to reioyce, but not with God.

3. Quid enim dicit scriptura? Credidit Abraham Deo: & reputatum est illi ad iustitiam.

For what saith the Scripture? Abraham beleeued God, and it was counted to him for righteousnes.

4. Ei autem qui operatur, merces non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum.

Now to him that worketh, the wages is not counted by fauour/ but by dette.

5. Ei verò qui non operatur, credenti autem (*tantum*) in eum qui iustificat impium, reputabitur fides eius ad iustitiam (secundùm propositum gratiæ Dei.)

But to him that worketh not/ but beleeueth (onely) in him that iustifieth the vngodly/ his fayth is counted for righteousnes.

6. Sicut & David dicit beatitudinē hominis, cui Deus accepto fert iustitiam sine operibus (*dicens.*)

Euen as Dauid declareth the blessednes of the man/ vnto whom God imputeth righteousnes without workes/ saying.

Das IIII. Capitel.

WAs sagen wir denn von vnserm Vater Abraham/ daß er funden habe nach dem Fleisch?

HVad sige wi da om vor Fader Abraham/ at hand haffuer fundet effter kødet?

2. (Das sagen wir:) Ist Abraham durch die Werck gerecht/ so hat er wol rhum/ aber nicht für Gott.

Det sige wi/ Er Abraham retferdig formedelst Gerninger/ da haffuer hand vel roess/ Men icke faar Gud?

3. Was sagt aber die Schrifft? Abraham hat Gott geglaubet/ vnnd das ist jhm zur Gerechtigkeit gerechnet.

Huad siger da Scrifften? Abraham trode Gud/ oc det er regnet hannem til Retferdighed.

4. Dem aber/ der mit Wercken vmbgehet/ wirdt der Lohn nicht auß gnaden zugerechnet/ sondern auß pflicht.

Men den som omgaaff met Gerninger/ hannem bliffuer icke Løn tilregnet aff naade/ men aff fortieniste.

5. Dem aber/ der nicht mit Wercken vmbgehet/ glaubet aber (alleine) an den/ der die Gottlosen gerecht macht/ dem wirdt sein Glaube gerechnet zur Gerechtigkeit.

Oc den/ som icke omgaaff Gerninger/ oc troer (alene) paa den/ som gør den Vgudelige redferdig/ hannem bliffuer hans Tro regnet til retferdighed.

6. Nach welcher weise auch David sagt/ daß die Seligkeit sey allein des Menschen/ welchem Gott zurechnet die Gerechtigkeit/ ohn zuthun der Werck/ da er spricht:

Effter huilcken Sick Dauid oc taler/ At salighed hører allene det Menniske til/ huilcket Gud regner retferdighed til/ vden Gerningers tilgørelse. Der som hand siger.

Kapitola IIII.

COž tehdy dijme/ že gest dossel Abraham Otec náš podlé těla.

COž tedy rzeczemy iż Abrákám ociec náß otrzymal wedle ciáła.

2. Gestli Abraham z skutkůw Zákona sprawedliw učiněn/ máť chwálu/ ale ne v Boha.

Abowiem ieśli Abrákám z uczynkow był vspráwiedliwion/ má ſię z czego chlubić/ ále nie przed Bogiem.

3. Nebo co pijsmo o něm prawij? Uwěřil Abraham Bohu/ y počteno gemu k sprawedlnosti.

Abowiem coż pismo mowi? Uwierzył Abrákám Bogu/ y poczytano mu ieſt ku spráwiedliwośći.

4. Tomu pak kdož činij skutky/ odplata nebýwá počtena wedlé milosti/ ale wedlé dluhu.

A themu co roby/ zapłátá nie ieſt poczytáná zá łáſkę/ ále zá powinną rzecz.

5. Tomu pak kdož nečinij skutkůw/ ale wěřj (toliko) w toho kterýž sprawedliwého činij hřjšného/ býwá počtena wijra geho k sprawedlnosti/ (wedlé vloženij milosti Božij.)

Temu zaś co nie robi/ ále wierzy (thylko) w tego ktory vspráwiedliwia niepoboznego/ ieſt poczytaná wiárá iego zá spráwiedliwość.

6. Jakož y Dawid prawij o blahoslawenstwj člowěka/ kterému Buoh přičijtá sprawedlnost bez skutkuow Zákona: (řka)

Ják że z Dawid opowieda błogosłáwieństwo człowieká/ ktoremu Bog poczyta spráwiedliwość bez vczynkow/ mowiac:

ד

7 דטוביהון לאילין דאשתבק להון עולהון ואתכסיו חטהיהון:

Beati coloro, de quali le iniquità son rimesse, e i peccati de quali son coperti.

8 וטוביהי לגברא דלא נחשוב לה אלהא חטיתה:

Beato l'huomo, à cui il Signore non imputarà il peccato.

9 הנא הכיל טובא על גזורתא הו או על עורלותא אמרינן גיר דאתחשבת לאברהם הימנותה לכאנו:

Questa dichiaratione dunque de la beatitudine tocca ella solamente à la circoncisione, o al preputio ancora? Imperoche noi diciamo che la fede ad Abraam fu riputata à giustitia.

10 איכנא הכיל אתחשבת לה בגזורתא או בעורלותא לא הוא בגזורתא אלא בעורלותא:

Come dunque gli fu riputata? quando egli era ne la circoncisione, ò pur quando egli era nel preputio? Non gia ne la circoncisione: ma nel preputio.

11 אתא הו גיר שקלה לגזורתא וחתמא דכאנותא דהימנותה דבעורלותא דנהוא אבא לכלהון אילין דמהימנין מן עורלותא דתתחשב אף להון לכאנו:

E poi prese il segno de la circoncisione per sigillo de la giustitia de la fede, che era stata nel preputio: accioch'ei fusse padre di tutti i credenti che si trouassen nel preputio: à fine che anco à loro fusse imputata la giustitia.

12 ואבא לגזורתא לא הוא לאילין דמן גזורתא אנון בלחוד אלא אף לאילין דשלמין לעקבתא דהימנותא דעורלותא דאבון אברהם:

E fusse padre de la circoncisione, cioè à quelli che non solamente sono de la circoncisione, ma che ancor seguitano le vestigie de la fede, del nostro padre Abraam, che hebbe, durando il preputio.

ד

7 אשרי נשוי פשע כסוי חטאה:

Bienauenturados aquellos cuyas iniquidades son perdonadas, y cuyos peccados son cubierdos.

8 אשרי אדם לא יחשב יהוה לו עון:

Bienauenturado el varon àl qual el Sennor no imputó peccado.

9 והאשור הזה היש על־המולה או גם על־הערלה ואומרים אנחנו כי נחשבה לאברהם אמונתו לצדקה:

Esta beatificacion pues es solamente en la çircuncision, ò tambien en el capullo? porque dezimos que à Abraham fue contada la fe por justicia?

10 ואיך נחשבה אם־בהיותו במולה או בערלה לא במולה כי אם בערלה:

Como pues le fue contada en la circuncision o en el capullo? no en la circuncision, sino en el capullo.

11 ואות המולה לקח לחותם הצדקה והאמונה אשר בערלה להיותו אבי כל־המאמינים בערלה להחשב גם להם לצדקה:

Y recibió la circuncision por sennal, por sello de la Iusticia de la fe que tuuo en el capullo: paraque fuesse padre de todos los creyentes por el capullo, paraque tambien á ellos les sea contado por justicia:

12 ואבי המולה לאלה לא לבד אשר ממולה כי־אם גם לאלה אשר יקומו בעקבות אמונת אברהם אבינו אשר היתה לו במולה:

Y que sea padre de la circuncision, no solamente à los que son de la circuncision, mas tambien à losque siguen las pisadas de la fe que fue en nuestro padre Abrahã antes de ser circuncidado.

δ.

7. Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι·

Bien-heureux sont ceux desquels les iniquités sont pardonnees, & desquels les pechés sont couuerts.

8. Μακάριος ἀνὴρ ᾧ οὐ μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν.

Bien-heureux est l'homme auquel le Seigneur n'aura point impute le peché.

9. Ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν γὰρ ὅτι ἐλογίσθη τῷ ἀβραὰμ, ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην.

Ceste declaration donc de la beatitude est-elle seulement en la circoncision, ou aussi au prepuce? car nous disõs que la foy a esté allouée à Abraham à iustice.

10. Πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ' ἐν ἀκροβυστίᾳ.

Comment donc lui a-elle esté allouee? a-ce esté lui estant ia circoncis, ou durant le prepuce? ce n'a point esté en la circoncision, mais durant le perpuce.

11. Καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς, σφραγῖδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ. εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δι' ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην.

Puis il receut le signe de la circoncision pour vn seau de la iustice de la foy, laquelle il auoit receue durant le prepuce, afin qu'il fust pere de tous ceux qui croyent estans au prepuce, & que la iustice leur fust aussi allouee.

12. Καὶ πατέρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον. ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ πίστεως τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ.

Et pere de la circoncision, assauoir de ceux qui ne sont point seulement de la circoncision, mais qui aussi suiuent le train de la foy de nostre Pere Abraham, laquelle il a eue durant le prepuce.

CAP. IIII.

7. Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.

Blessed are they / whose iniquities are forgiuen/ and whose sinnes are couered.

8. Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum.

Blessed is the man/ to whom the Lord imputeth not sinne.

9. Beatitudo ergo hæc in circuncisione manet, an etiam in præputio? Dicimus enim quia reputata est Abrahæ fides ad iustitiam.

Came this blessednes then vpon the circumcision onely / or vpon the vncircumcision also? For we say/ that fayth was imputed vnto Abraham for righteousnes.

10. Quomodo ergo reputata est? in circuncisione, an in præputio? Non in circuncisione, sed in præputio.

How was it then imputed? when he was circumcised/or vncircumcised? not whē he was circumcised/ but when he was vncircumcised.

11. Et signum accepit circuncisionis, signaculum iustitiæ fidei quæ est in præputio: ut sit pater omnium credentium per præputium, ut reputetur & illis ad iustitiam.

After he receyued the signe of circumcision/ as the seale of the righteousnes of the fayth which he had / when he was vncircumcised / that he should be the father of all them that beleeue / not being circumcised / that righteousnesse might bee imputed to them also:

12. Et sit pater circuncisionis, non iis tantùm qui sunt ex circuncisione sed & iis qui sectantur vestigia fidei quæ est in præputio patris nostri Abrahæ.

And the father of circumcision/not vnto them onely which are of the circumcision/but vnto them also that walke in the steppes of the fayth of our father Abraham / which he had when he was vncircumcised.

Das IIII. Capitel.

7. Selig sind die / welchen jhre Vngerechtigkeit vergeben sind / vnd welchen jhre Sünde bedecket sind.

Salige ere de / huilcke deris wretferdighed er forladen / Oc huilcke deris synder ere skiulte.

8. Selig ist der Mann / welchen Gott keine Sünde zurechnet.

Salig er den Mand/ huilcken Gud tilregner ingen synd.

9. Nun dise Seligkeit/gehet sie über die Beschneidung/oder über die Vorhaut? Wir müssen je sagen/ daß Abraham sey sein Glaube zur Gerechtigkeit gerechnet?

Nu denne Salighed / gaar hun offuer Omskærelsen / eller offuer Forhuden? Wi maa io sige/ at Abrahams Tro er regnet hannem til retfertighed.

10. Wie ist er jm denn zugerechnet? in der Beschneidung/ oder in der Vorhaut? Ohn zweiffel nicht inn der Beschneidung / sondern in der Vorhaut.

Huorledis er hun hannem da tilregnet? J Omskærelse/ eller i Forhuden? Uden tuiffelicke i Omskærelsen/ men i Forhuden.

11. Das Zeichen aber inn der Beschneidung empfieng er zum Sigel der Gerechtigkeit des Glaubens/ welchen er noch inn der Vorhaut hatte/ auff daß er würde ein Vater aller/die da glauben in der Vorhaut/ daß denselbigen solchs auch gerechnet werde zur Gerechtigkeit.

Oc hand fick det tegen i Omskærelsen til en Beseyling paa den retferdighed som er i Troen/ huilcken hand haffde end nu i Forhuden / Paa det hand skulde vorde alle deris Fader / som tro i Forhuden / at saadant skal oc regnis dem til retferdighed.

12. Vnnd würde auch ein Vater der Beschneidung / Nicht alleine dere/die von der Beschneidung sind / sondern auch dere/ die da wandeln in den Fußstapffen des Glaubens / welcher war in der Vorhaut vnsers Vaters Abrahams.

Oc hand skulde ocsaa bliffue Omskærelsens Fader / Icke aleniste deris / som ere aff Omskærelsen/ Men ocsaa deris / som vandre i Troens Fodspor/ som vaar i vor Faders Abrahams Forhud.

Kapitola IIII.

7. Blahoslawenij kterýmžto odpuštěny gsau neprawosti/ a gichžto hřijchowé gsau přikryti.

Blogosławieni sa ktorych nieprawości sa odpuszczone / a ktorych zakryte sa grzechy.

8. Blahoslawený muž/ kterémuž PAN nepočijtá hřijchu.

Blogosławiony ten/ ktoremu Pan grzechu nie poczyta.

9. Protož blahoslawenstwij to/ k obřezowánijli se wztahuge toliko/ čili také k neobřezowánij? Wšak prawijme/ že Abrahamowi wijra gest počtena k sprawedlnosti.

To tedy błogosławieństwo czyż w obrzezániu tylko iest / ábo też nie iest w nie obrzezániu? Gdyż powiedamy iż poczytháná iest Abrahamowi wiárá zá spráwiedliwość.

10. Kterakž tehda gest gemu počtena? tehdážli když se obřezal/ čili před obřezánijm? Ne tehdáž když se obřezal/ ale před obřezánijm.

Jákoż mu tedy iest poczytáná? gdy był w obrzezániu? ábo gdy był w nieo brzezániu? Nie w obrzezániu/ ále w nieobrzezániu.

11. Potom znamenij obřezánij přijal/ za znamenij sprawedlnosti wijry/ kteráž byla před obřezánijm/ aby byl Otcem wšech wěřijcých skrze neobřezánij/ a aby y gim počteno bylo k sprawedlnosti:

Y wziął znak obrzezánia iáko pieczęć spráwiedliwości wiáry/ ktora byłá w nieobrzezániu/ áby był oycem wszytkich wierzących w nieobrzezániu/ iżby im też poczytana byłá spráwiedliwość.

12. A tak aby byl Otcem obřezowánij / ne toliko těm kteřij gsau z obřezaných/ ale y těm kteřijž následugij šlépěgij wijry geho/ kteráž byla gesstě před obřezánijm Otce našeho Abrahama.

Y oycem obrzezánia tym ktorzy nie tylko są z obrzezánia/ ále ktorzy też chodzą w ty ślepy wiáry oyca nászego Abráhama/ ktora byłá w nieobrzezániu.

ד

13 לא הוא גיר בנמוסא הוא מולכנא לאברהם ולזרעה דיהוא ירתא לעלמא אלא בכאנותא דהימנותה :

Imperoche la promeſſa non è auuenuta ad Abraam, o al ſuo ſeme per la Legge, cioè di eſſere herede del mondo ma per la giuſtitia de la fede.

14 אלו גיר הלין דמן ב
נמוסא הוו ירתא סריקא הות הימנותא ומבטל הוא מולכנא :

Perche ſe ſono heredi quelli che ſon da la Legge, la fede è fatta vana, e la promeſſa è annullata.

15 נמוסא גיר מעבדנא הו דרוגזא כד דלית גיר
נמוסא אף לית עבר ג
נמוסא :

Percioche la Legge genera ira: conciosia coſa che doue non è Legge, ui non è traſgreſſione.

16 מטול הנא בהימנותא דבטיבותא נזדהק דיהוא שריר מולכנא לכלה זרעה לא לאינא דמן נמוסא הו בלחוד אלא אף לאינא דמן הימנותא הו דאברהם דאיתוהי אבא דכלן :

Per queſto l'heredità ſi da per la fede: accioche ſia per gratia, à fin che la promeſſa ſia ſtabile à tutto'l ſeme: non ſolamente à quello che è da la Legge, ma ancor à quello che è da la fede d'Abraam ilquale è padre di tutti noi.

17 איכנא דכתיב דסמתך אבא לסוגאא דעממא קדם אלהא הו דהימנת בה דמחא מיתא וקרא לאילין דלא איתיהון איך איתיהון :

(Si come è ſcritto, Io t'ho conſtituito padre di molte nationi) dinanzi à Dio, à cui egli credette: ilqual fa viuere i morti, e chiama le coſe che non ſono, come s'elle fuſſeno.

18 ודלא סברא לסברא הימן דיהוא אבא לסוגאא
דעממא איך דכתיב ד
דהכנא יהוא זרעך :

Ilquale Abraam fuor di ſperanza credette ſotto ſperanza, hauere ad eſſer padre di molte nationi: ſecondo che gli era ſtato detto, Coſi ſarà il tuo ſeme.

ד

13 כי השבועה איננה בתורה לאברהם או לזרעו להיותו יורש את העולם כי אם בצדקת האמונה :

Porque no por la Ley fue dada la promeſſa à Abraham ó à ſu ſimiente, que ſeria heredero del mundo: ſino por la juſticia de la fe.

14 לכן אם אלה אשר מתורה המה יורשים היו אז הונאה האמונה ונהבל השבועה :

Porque ſi losque ſon de la Ley, ſon los herederos, vana es la fe: y anulada es la promeſſa.

15 כי תורה פועלה את חרון אף יהוה כי באינה תורה גם איננה סורה :

Porque la Ley obra yra: porque donde no ay Ley, alli tampoco ay rebellion.

16 על כן מאמונה אשר בחנה יורד השבועה על כל זרע לא לבדו על אשר מן התורה כי אם גם על אשר מאמונת אברהם אשר הוא אבי כלנו :

Portando por la fe, paraque ſea por gracia: porque la promeſſa ſea firma à toda ſimiente; es à ſaber no ſolamente àlque es de la Ley, mas tambien alque es de la fe de Abraham elqual es padre de todos noſotros.

17 כמו נכתב כי לאב המון גוים נתתיך לפני אלהים אשר האמנת בו אשר מחיה את המתים וקורא לאשר לא הוים כהוים :

Como eſta eſcripto, Que por padre de muchas gentes te he pueſto delante de Dios al qual creyó: el qual da vida à los muertos, y llama las coſas que no ſon, como las que ſon.

18 אשר על שבר בשבר האמין להיותו אב המון הגוים כמו נאמר כה יהיה זרעך :

El qual creyó para eſperar contra eſperança, Que ſeria hecho padre de muchas gentes conforme à loque le auia ſido dicho, Anſi ſerà tu ſimiente.

δ.

13. Οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ ἀβραάμ, ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως.

Car la promeſſe n'eſt point aduenue par la Loy à Abraham, ou à ſa ſemence (aſſauoir d'eſtre heritier du monde) mais par la iuſtice de la foy.

14. Εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου, κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις, καὶ κατήργηται ἡ ἐπαγγελία.

Car ſi ceux qui ſont de la Loy ſont heritiers, la foy eſt aneantie, & la promeſſe abolie.

15. Ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται· οὗ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις.

Veu que la Loy engendre ire: car là où il n'y a point de Loy, il n'y a point auſſi de tranſgreſſion.

16. Διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως ἀβραάμ, ὅς ἐστι πατὴρ πάντων ἡμῶν.

Pour ceſte cauſe c'eſt par foy: à ce que ce ſoit par grace, afin que la promeſſe ſoit aſſeuree à toute la ſemence: non ſeulement à celle qui eſt de la Loy, mais auſſi à celle qui eſt de la foy d'Abraham, lequel eſt pere de nous tous.

17. Καθὼς γέγραπται, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε· κατέναντι οὗ ἐπίστευσε θεοῦ, τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκρούς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα.

(Selon qu'il eſt eſcrit, Ie t'ai eſtabli pere de pluſieurs nations) deuant Dieu, auquel il a creu, lequel fait viure les morts, & appele les choſes, qui ne ſont point comme ſi elles eſtoyent.

18. Ὃς παρ᾽ ἐλπίδα ἐπ᾽ ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον, οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου.

Lequel Abraham outre eſperance creut ſous eſperance à ce qu'il deuinſt pere de pluſieurs nations: ſelon ce qui lui auoit eſté dit, Ainſi ſera ta ſemence.

CAP. IIII.

13. Non enim per legem promiſſio Abrahæ, aut ſemini eius ut hæres eſſet mũdi: ſed per iuſtitiam fidei.

For the promes that he ſhould be the heire of the worlde / was not giuen to Abraham / or to his ſeede / through the Lawe / but through the righteouſnes of fayth.

14. Si enim qui ex lege, hęredes ſunt: exinanita eſt fides, abolita eſt promiſſio.

For if they which are of the Lawe / bee heyres / fayth is made voyde / and the promes is made of none effect.

15. Vbi enim non eſt lex: nec prævaricatio.

For the Lawe cauſeth wrath: for where no Law is / there is no tranſgreſſion

16. Ideo ex fide, ut ſecundùm gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini, non ei qui ex lege eſt ſolùm, ſed & ei qui ex fide eſt Abrahæ, qui pater eſt omnium noſtrorum.

Therefore it is by faith / that it might come by grace / and the promes might bee ſure to all the ſeede / not to that one-ly which is of the Law: but alſo to that which is of the fayth of Abraham / who is the father of vs all.

17. (Sicut ſcriptum eſt: Quia patrem multarum gentium poſui te) ante Deũ, cui credidiſti, qui vivificat mortuos: & vocat ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt.

(And it is written / I haue made thee a father of many nations) euen before God whome hee beleeued / who quickeneth the dead / and calleth thoſe thinges which bee not / as though they were.

18. Qui contra ſpem in ſpem credidit: ut fieret pater multarum gentium ſecundùm quod dictum eſt ei: Sic erit ſemen tuum (*ſicut ſtellæ cæli, & arena maris.*)

Which Abraham aboue hope / beleeued vnder hope: that he ſhould be the father of many nations: according to that which was ſpoken to him / ſo ſhall thy ſeede be.

Das IIII. Capitel.

13. Denn die Verheiſſung / daß er ſolte ſein der Welt Erbe / iſt nicht geſchehen Abraham oder ſeinem Samen durchs Geſetz / ſondern durch die Gerechtigkeit des Glaubens.

Thi det løffte / At hand ſkulde vere Verdens Arffuing / ſkede icke Abraham eller hans Sæd formedelſt Lowen / men ved Troens retfertighed.

14. Denn wo die von Geſetz Erben ſind / ſo iſt der Glaube nichts vnd die Verheiſſung iſt abe.

Thi at ere de Arffuinge ſom ere aff Lowen / da er Troen inted / oc Løfftet er vde.

15. Sintemal das Geſetze richtet nur Zorn an. Denn wo das Geſetze nicht iſt / da iſt auch keine übertrettung.

Efferdi at Lowen kommer ekon vrede aff ſted / Thi at huor ſom Lowen icke er / der er oc ingen offuertrædelſe.

16. Derhalben muß die Gerechtigkeit durch den Glauben kommen / auff daß ſie ſey auß gnaden / vnd die Verheiſſung veſt bleibe / allem Samen / nicht dem alleine der vnter dem Geſetze iſt / ſondern auch dem / der des Glaubens Abraham iſt / Welcher iſt vnſer aller Vater

Der faare kommer Retferdighed formedelſt Troen / Paa det hun ſkal vere aff Naade / oc Løfftet ſkal bliffue faſt hoſſ al Sæd / Icke aleniſte hoſſ den / ſom er vnder Lowen / men ocſaa hoſſ den / ſom er aff Abrahams Tro / huilcken ſom der er allis vaare Fader.

17. Wie geſchrieben ſtehet: Jch habe dich geſetzt zum Vater viler Heiden / für Gott / dem du geglaubet haſt / der da lebendig machet die Todten / vnd ruffet dem das nicht iſt / daß es ſey.

Lige ſom ſcreffuit ſtaar / Jeg ſette dig til en Fader faar mange Hedninge / faar Gud / den ſom du trode / huilcken der leffuendis gør de Døde / oc kalder det ſom icke er / at det ſkal vere.

18. Vnd der hat geglaubet auff Hoffnung / da nichts zu hoffen war / auff daß er würde ein Vater viler Heiden. Wie denn zu jhm geſagt iſt / Alſo ſol dein Same ſein.

Oc hand trode paa Haabet / der ſom inted vaar at haabis til / Paa det hand ſkulde bliffue mange Hedningers Fader. Lige ſom oc er ſagd til hannem / Saa ſkal din Sæd vere.

Kapitola IIII.

13. Nebo ne ſkrze Zákon ſtalo ſe zaſlijbenij Abrahamowi aneb Semeni geho / aby byl dědicem ſwěta / ale ſkrze ſprawedlnoſt wijry.

Abowiem nie przez zakon obietnicá ſie zſtálá Abrahamowi / ábo plemieniu iego / áby był dziedzicem ſwiátá / ale przez ſpráwiedliwość wiáry.

14. Nebo geſtli ti / kteřijž gſau z Zákona / toliko dědicowé gſau / daremná geſt wijra / a zmařené zaſlijbenij.

Bo ieſliſi ktorzy ſa z zakonu dziedzicmiſa / tedy ceprozna zoſtała wiárá / á w niwecz ſie obrociłá obietnicá.

15. Zákon zagiſté hněw půſobij. Nebo kdež nenij Zákona / tu nenij přeſtaupenij.

Gdyż zákon gniew ſprawuie / ábowiem gdzie zakonu nie maß / támy przeſtepſtwá nie máß.

16. A protož gſau dědicowé z wijry / aby wedlé miloſti pewné bylo zaſlijbenij každému Semeni: ne toliko tomu kterýž z Zákona geſt / ale y tomu kterýž geſt z wijry Abrahamowy / genž geſt Otec wſſech nás:

A przeto z wiáry ieſt dziedzictwo / áby było z łáſki / żeby byłá trwáła obietnicá wßytkiemu plemieniowi / to ieſt / nie tylko temu ktore ieſt z zákonu / ále y temu ktore ieſt z wiáry Abraámowey / kthory ieſt ociec na s wßytkich.

17. Jakož pſáno geſt / Otcem mnohých národůw poſtawil gſem tebe / před Bohem / kterémuž gſy uwěřil / kterýž obžiwuge mrtwé / a wolá to ceho ž nenij / yakoby bylo.

(Jáko ieſt nápiſano: Oycem wiela narodow poſtánowiłem cie) á to przed tym Bogiem ktoremu on vwierzył / ożywiáiacym vmárłe / y wzywaiacym ty rzeczy ktore nie ſa / iákoby były.

18. Kterýžto proti naději / w naději uwěřil / aby byl Otcem mnohých národůw / wedlé toho yakož geſt řečeno gemu / Tak bude Sýmě twé / (yakožto hwězdy nebeſké / a yako pijſek mořſký.)

Ktory Abráám przeciw nádziei pod nádzieia vwierzył / áby ſie zſtał oycem wiela narodow / podlug tego co mu było rzeczono: Thák bedzie plemie twoie.

ד

ד

δ.

19 ולא אתכרה בהימנותה כד מתבקא בפגרה מיתא דהוא בר מאא שנין ובמרבעא מיתא דסרא:

E non essendo debile ne la fede, non considerò il suo corpo gia mezzo morto, essendo egli quasi d'età di cento anni: ne la matrice mortificata di Sara.

19 ולא נחלה באמונה ולא הקשיב אל־גויתו אשר מאז מתה בהיותו בן־מאת שנה ולא אל־מות רחם שרי:

Y no se enflaqueció en la fe, ni consideró su cuerpo ya muerto (siendo ya de casi cien annos) ni la matriz muerta de Sara.

19. Καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει, οὐ κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον, ἑκατονταέτης που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας σάρρας.

Et n'estant pas debile en la foy, n'eut point esgard à son corps ia amorti, veu qu'il auoit enuiron cent ans, ni aussi à la mortillement de la matrice de Sara.

20 ובמולכנא דאלהא לא אתפלג איך חסיר הימנותא אלא אתחיל בהימנותא ויהב תשבוחתא לאלהא:

E quanto à la promessa di Dio, non andò dubbitando per diffidentia: ma fu fortificato per fede, dando gloria à Dio,

20 ובמאמר אלהים לא חקר בסוריו כי־אם התחזק באמונה לשים כבוד ליהוה:

Tampoco en la promessa de Dios dubdo con desconfiança: antes fue es forçado en fe dando gloria à Dios:

20. Εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ, οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ.

Et ne fit point de doute sur la promesse de Dieu par dessiance: mais fut fortifié par foy, donnant gloire à Dieu,

21 ואשר דמדם דמלך לה אלהא משכח למגמר:

Essendo pienamente certificato, che colui che haueua promesso, era potente ancor à farlo.

21 ממלא בלבו כי המדבר יכול הוא גם לעשותו:

Sabiendo enteramente que todo loque auia prometido era tambien poderoso para hazerlo.

21. Καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὃ ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι.

Et sachant certainement que celui qui lui auoit promis, estoit puissant aussi de ce faire.

22 מטול הנא אתחשבת לה לכאנו:

Per laqual cosa ancora questo gli fu riputato à giustitia.

22 לכן נחשב לו לצדקה:

Por loqual tambien le fue atribuydo à justicia.

22. Διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

Parquoi aussi cela lui a esté alloué à iustice.

23 ולא הוא מטולתה בלחוד אתכתבת הדא דאתחשבת הימנותה לכאנו:

E non è scritto per lui solo, che gli fusse riputato.

23 ולא נכתב בעבורו לבדו כי־נחשב לו לצדקה:

Y no es escripto esto solamente por el, que le aya sido ansi contado.

23. Οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ.

Or que cela lui ait esté alloué à iustice, n'a point esté escrit seulemēt pour lui.

24 אלא אף מטולתן דאף לן עתיד הו דנתחשב אילין דהימנן במן דאקים למרן ישוע משיחא מן בית מיתא:

Ma per noi ancora: ai quali ancora questo sarà riputato, cioè à noi che crediamo in colui che ha risuscitato da morte il nostro Signor Iesv.

24 כי אם גם בעבורנו לאשר יחשב למאמינים בו אשר הקים את־ישוע (המשיח) ממתים:

Sino tambien por nosotros aquien será ansi contado à losque creen en el que leuantó de los muertos à Iesus el Sennor nuestro.

24. Ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν.

Mais aussi pour nous, ausquels aussi il sera alloué, assauoir à nous qui croyons en celui qui a ressuscité des morts Iesus nostre Seigneur.

25 דהו אשתלם מטול חטהין וקם מטול דנזדדקן:

Ilquale è stato dato à la morte per li nostri peccati, & è risuscitato per la nostra giustificatione.

25 אשר מחולל מפשעינו מדכא מעונתינו ויקם בעבור צדקתנו:

El qual fue entregado por nuestros delictos, y resuscitó por nuestra justificacion.

25. Ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

Lequel a esté liuré pour nos offenses, & est ressuscité pour nostre iustification.

CAP. IIII.

19. Et non infirmatus est fide: nec consideravit corpus suum emortuum, cùm iam ferè centum esset annorum, & emortuam vulvam Saræ.

And he not weake in the fayth, considered not his owne bodie, which was nowe dead, being almost an hundreth yere olde, neither the deadnes of Saras wombe.

20. In repromissione etiam Dei non hæsitavit diffidentia: sed confortatus est fide, dans gloriam Deo.

Neither did he doute of the promes of God through vnbeliefe, but was strengthened in the fayth, and gaue glorie to God.

21. Plenissimè sciens quia quæcunque promisit, potens est & facere.

Being fully assured that he which had promised, was also able to do it.

22. Ideo & reputatum est illi ad iustitiam.

And therefore it was imputed to him for rigtheousnes.

23. Non est autem scriptum tãtùm propter ipsum quia reputatum est illi ad iustitiam.

Now it is not written for him onely, that it was imputed to him for righteousnes.

24. Sed & propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, qui suscitavit Iesum Christum Dominum nostrum à mortuis.

But also for vs, to whome it shall be imputed for rigtheousnes, which beleeue in him that raysed vp Jesus our Lorde from the dead.

25. Qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram.

Who was deliuered to death for our sinnes, and is risen againe for our iustification.

Das IIII. Capitel.

19. Vnd er ward nicht schwach im Glauben / sahe auch nicht an seinen eigen Leib / welcher schon erstorben war / weil er fast hundertjärig war / auch nicht den erstorben Leib der Sara.

Oc hand bleff icke skrøbelig i Troen / hand saa oc icke til sit eget Legeme / huilcket som vaar allerede død / effterdi hand vaar meget nær hundrede aar / Oc icke heller til Sare døde Legeme.

20. Denn er zweiffelt nicht an der Verheissung Gottes durch vnglauben / sondern ward starck im Glauben / vnd gab Gott die Ehre.

Thi hand tuilede icke paa Guds Løffte formedelst vantro / Men hand bleff sterck i Troen / oc gaff Gud ære.

21. Vnd wuste auffs aller gewissest / daß / was Gott verheisset / das kan er auch thun.

Oc viste paa det allervissiste / at / huad som Gud loffuer / det kand hand oc gøre.

22. Darumb ists jhm auch zur Gerechtigkeit gerechnet.

Der faare bleff det oc regnet hannem til Retferdighed/

23. Das ist aber nicht geschrieben allein vmb seinent willen / daß im zugerechent ist.

Dette er icke alenist screffuit for hans skyld / at det er hannem tilregnet.

24. Sondern auch vmb vnsern willen / welchen es soll zugerechnet werden / so wir glauben an den / der vnsern HERRN Jesum aufferweckt hat von den Todten.

Men oc for vor skyld / som det skal tilregnis / Der som wi tro paa den / som opuecte vor HERRE Jhesum / fra de Døde.

25. Welcher ist vmb vnser sünde willen dahin gegeben / vnd vmb vnser gerechtigkeit willen aufferwecket.

Huilcken som er giffuen der hen for vore Synder skyld / Oc opuect for vor Retferdigheds skyld.

Kapitola IIII.

19. A nepochybowal v wijře / ani patřil na swé tělo giž sessl̃é / kteréž těměř giž we Stu Letech bylo / ani na žiwot Sary giž sesslý.

A nie badac semdlonym w wierze / nie ogladał sie na swe ciało iuż zmartwiałe / gdyż miał około stá lat / ani ná zmartwiáły żywot Sary.

20. Též také v při zaslijbenij Božijm nepochybowal newěrau / ale posylil sebě v wijře / daw chwálu Bohu.

Nprzeciwko obietnicy Bożey nie swárzył sie niedowiárstwem / ále sie zstał mocnym w wierze / y dał chwále Bogu.

21. Dokonale to wěda / že co gest koli slijbil Bůh / mocen gest včiniti.

A prawdziwie wiedzac / iż on co był obiecał / mogł też y vczynić.

22. A protož počteno gest gemu to k Spravedlnosti.

Dla tego y tho mu poczytano zá spráwiedliwość.

23. A nenij to napsáno toliko pro něho / že gest gemu to počteno k spravedlnosti.

A nie nápisano iest dla niego tylko / iż to mu przyczytano iest.

24. Ale y pro nás / kterýmž to bude počteno k Spravedlnosti / genž wěřijme w toho / kterýž gest wzkřijsyl Gežijsse Krysta PANA nasscho z mrtwých.

Ale też dla nas / ktorym ma być poczytano / cobychmy vwierzyć mieli w thego ktory wzbudził Jezusá Páná nászego z martwych.

25. Kterýž wydán gest na Smrt pro hřijchy nasse / a wstal z mrtwých pro osprawedlněnij nasse.

Ktory był wydan ná śmierć dla wpadkow nászych / á wzbudzon iest dla vspráwiedliwieniá nászego.

ה

1 מטול דאזדדקן הכיל בהימנותא יהוא לן שלמא לות אלהא במרן ישוע משיחא :

Essendo dunque giustificati per fede, noi habbiamo pace verso Iddio per il nostro Signor IESV Christo.

2 דבה אתקרבן בהימנותא לטיבותא הדא דבה קימינן ומשתבהרינן — בסברא דתשבוחתה ד דאלהא :

Per ilquale habbiamo ancor hauuta l'entrata per la fede à questa gratia, ne laqual noi stiamo, e gloriamoci ne la speranza de la gloria di Dio.

3 ולא הכנא בלחוד אלא אף באולצנין משתבהרינן דידעינן דאולצנא מ מסיברנותא גמר בן :

E non sol questo, ma ci gloriamo ancor ne le tribulationi: sapendo che la tribulatione produce patientia.

4 ומסיברנותא בוקיא ובוקיא סברא :

E la patientia esperienza, e la esperienza speranza.

5 סברא דין לא מבהת מטול דחובה דאלהא משפע על לבותן ברוחא דקודשא דאתיהבת לן :

La speranza poi non fa vergognare, percioche l'amor di Dio è sparso ne i nostri cuori per lo Spirito santo che ci è stato dato.

6 או דין משיחא מטול כד יהותן בובנא הנא חלף רשיעא מית :

Imperoche Christo, essendo noi ancor infermi. al suo tempo è morto per noi che erauamo senza religione.

7 למחסן גיר אנש חלף רשיעא מאת חלף טבא גיר טך ממרח אנש — למאת :

Certo à gran pena sarà che alcun muoia per vn giusto: perche per vn buono forse qualcuno ardirebbe ancor di morire.

ד

1 וכי־נצדקנו באמונה יש־לנו שלום את־האלהים באדנינו ישוע המשיח :

Iustificados pues por la fe tenemos paz para con Dios por el Sennor nuestro Iesus el Christo:

2 אשר בו גם מצאנו חן בעיני יהוה לקרוב אליו באמונה לתחנה הזאת אשר בה עמדים אנחנו ומתהללים בשבר כבוד־ אלהים :

Por el qual tambien tenemos entrada por la fe à esta gracia en la qual estamos firmes, y nos gloriamos en la esperança de la gloria (de los hijos) de Dios.

3 לא לבד בכבוד כי־אם גם מתהללים אנחנו בצרות יודעים כי־הצרה פועלה את־דמיה :

Y no solo esto, mas aun nos gloriamos en las tribulaciones, sabiendo que la tribulacion haze paciencia:

4 והדומיה את־הבחן והבחן את־השבר :

Y la paciencia, prueua: y la prueua. esperança:

5 השבר איננו מביש כי אהבת אלהים נשפכה בלבותינו ברוח הקדש הנתנה לנו :

Y la esperança no será auergonçada: porque el amor de Dios está derramado en nuestros coraçones por el Espiritu Sancto que nos es dado.

6 ואם המשיח בהיותנו חולים בעתו מת על־הרשעים :

Porque el Christo, aun quando eramos flacos, à su tiempo murió por los impios.

7 כי־בדחק על־הצדיק איש ימות כי על־הטוב אולי גם איש ימלאו לבו למות

Ciertamente à penas muere alguno por lo justo: porque por lo bueno por ventura alguno osará morir.

ΚΕΦΑΛ. ε'.

Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Estans donc iustifiés par foy, nous auons paix enuers Dieu par nostre Seigneur Iesus Christ.

2. Δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ᾗ ἑστήκαμεν, καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ.

Par lequel aussi nous auons esté amenés par foy à ceste grace, en laquelle nous-nous tenons fermes, & nous glorifions en l'esperance de la gloire de Dieu.

3. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται

Et non seulement cela, mais nous nous glorifions mesmes és tribulatiõs: sachans que la tribulation produit patiense.

4. Ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα.

Et la patience espreuue, & l'espreuue esperance.

5. Ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει· ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν.

Or l'esperance ne confond point, pour autant que la dilection de Dieu est espandue en nos cœurs par le sainct Esprit qui nous a esté donné.

6. Ἔτι γὰρ χριστὸς, ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν, κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε.

Car du temps que nous estions encore desnués de toute force, Christ est mort en son temps pour nous qui estions du tout meschans.

7. Μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται· ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν.

Car à grand' peine aduient-il que quelcun meure pour vn iuste: mais encore pourroit-il estre que quelcun oseroit mourir pour quelque bien-faiteur.

CAP. V.

IVſtificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

Then being iuſtified by fayth / we haue pace towarde God through our Lord Jeſus Chriſt.

2. Per quem & habemus acceſſum per fidem in gratiam iſtam in qua ſtamus, & gloriamur, in ſpe gloriæ filiorum Dei.

By whom alſo we haue acceſſe through fayth vnto this grace/wherein we ſtande / and reioyce vnder the hope of the glorie of God.

3. Non ſolùm autem: ſed & gloriamur in tribulationibus: ſcientes quod tribulatio patientiam operatur.

Neither do we ſo onely/ but alſo wee reioyce in tribulations / knowing that tribulation bringeth forth pacience.

4. Patientia autem probationem, probatio verò ſpem.

And pacience experience/and experience hope.

5. Spes autem non confundit: quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis.

And hope maketh not aſhamed / becauſe the loue of God is ſhed abroad in our hearts by the holy Ghoſt / which is giuen vnto vs.

6. Vt quid enim Chriſtus, cùm adhuc infirmi eſſemus, ſecundùm tempus pro impiis mortuus eſt?

For Chriſt when wee were yet of no ſtrength, as his time / died for the vngodly.

7. Vix enim pro iuſto quis moritur: nam pro bono forſitan quis audeat mori.

Doutles one will ſcarce die for a righteous man: but yet for a good man it may be that one dare die.

Das V. Capitel.

NVn wir denn ſind gerecht worden durch den Glauben/ ſo haben wir Fride mit Gott / durch vnſern HERREN Jeſum Chriſt.

EFterdi wi ere nu bleffne Retferdige formedelſt Troen/ Saa haffue wi Fred met Gud formedelſt vor HERRE Jheſum Chriſtum.

2. Durch welchen wir auch einen zugang haben im Glauben zu diſer Gnade/ darinnen wir ſtehen/ vnnd rühmen vns der hoffnung der zukünfftigen Herrligkeit/ die Gott geben ſoll.

Formedelſt huilcken wi haffue oc en Tilgang i Troen / til denne Naade / ſom wi ſtaa vdi / oc roſe oſſ aff det Haab ſom wi haffue til den tilkommende Herlighed / ſom Gud ſkal giffue.

3. Nicht allein aber das / ſondern wir rühmen vns auch der trübſalen/ dieweil wir wiſſen/ daß trübſal gedult bringet.

Oc icke end det aleniſte / Men wi roſe oſſ oc aff Drøffuelſe / efterdi wi vide / At drøffuelſe gør taalmodighed.

4. Gedult aber bringet erfahrung/ erfahrung aber bringet hoffnung.

Oc taalmodighed gør forfarenhed / oc forfarenhed gør haabet.

5. Hoffnung aber leſſet nicht zu ſchanden werden. Denn die Liebe Gottes iſt außgegoſſen in vnſer hertz durch den heiligen Geiſt/ welcher vns gegeben iſt.

Men haabet lader icke beſkemme. Thi Guds kærlighed er vdgyden i vore hierter formedelſt den hellige Aand / ſom er oſſ giffuen.

6. Denn auch Chriſtus/ da wir noch ſchwach waren nach der zeit / iſt für vns Gottloſen geſtorben.

Thi at Chriſtus døde oc for oſſ Vgudelige / der wi vaare endſkrøbelige effter tidens leyelighed.

7. Nun ſtirbet kaum jemand vmb des Rechtes willen. Vmb etwas guts willen dörffte villeicht jemand ſterben.

Nu døer neppelige nogen for det Retferdige For noget Gaat ſkyld torde maa vel ſke nogen dø.

Kapitola V.

PRotož ſprawedliwij včiněni gſauce z wijry / máme pokog s Bohem / ſkrze Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

BEdac tedy przez wiárę vſpráwiedliwieni / pokoy v Bogá ſmamy / przez Páná náſzego Jezuſá Kryſtuſá.

2. Skrze něhož y přijſtup máme wěrau k miloſti této / w kterež ſtogijme a chlubijme ſe naděgij ſláwy ſynůw Božijch.

Przez ktoregoſmy thez wiárą otrzymáli przyſtęp ku they łáſce przez ktorą ſtoimy / y chlubimy ſię wnádzieię chwały Bożey.

3. A ne toliko naděgij / ale také chlubijme ſe zármutky. Wědauce to / že zármutek trpěliwoſt vwodij.

A nie tylko to / ále ſię thez y w vćiſkách chlubimy / wiedząc iż vćiſk ćirpliwość ſpráwuie.

4. A trpeliwoſt zkuſſenij činij / zkuſſenij pak naděgi.

A ćirpliwość doświádczenie / á doświádczenie nádzieię.

5. A naděge nezahanbuge: nebo láſka Božij rozlita geſt w srdcých naſſých / ſkrze Ducha Swatého / kterýž dán geſt nám.

A nádzieiá nie pohánbia / przeto iż miłość Boża ieſt wylána w ſercách náſzych przez Duchá świętego / ktory nam ieſt dan.

6. Kryſtus zagiſté / když gſme my geſſtě mdlij byli / wedlé čaſu za neſſlechetné geſt vmřel.

Abowiemći Kryſtus gdyſmy my ieſzcze żadney mocy nie mieli / czáſu ſwego vmárł zá niepobożne.

7. Geſſto ſtěžkem kdo za ſprawedliwého vmijrá / Ale ſnad za dobrého někdo ſmělby vmřijti.

Záiſteć ledwieby kto vmárł zá ſpráwiedliwego / ábowiem ſnadźby thez ktho śmiał vmrzeć zá dobrodzieiá ſwoiego.

ה

8 הרכא מחוא אלהא חובה דלותן דאן כד חטיא איתין הוין משיחא חלפין מית :

Ma Iddio ne rende ben certa, la sua charità verso noi, percioche essendo noi ancor peccatori, Christo è morto per noi.

9 כמא הכיל יתיראית נזדדק השא בדמה ובה נתפצא מן רוגזא :

Molto piu dunque essendo noi hora giustificati per il suo sangue, saremo salui per lui da l'ira.

10 אן גיר כד איתין בעלדבבא אתרעי עמן אלהא במותא דברה כמא הכיל בתרעותה נחא בחיוהי :

Imperoche, se quando noi erauammo nimici, siamo stati riconciliati à Dio per la morte del suo Figliuolo, molto piu essendo riconciliati, saremo salui per la sua Vita.

11 ולא הכנא בלחוד אלא אף נשתבהר באלהא ביד מרן ישוע משיחא דבה הו השא קבלן תרעותא :

E non sol questo, ma ancor ci gloriamo in Dio per il nostro Signor IESV Christo, per cui habbiamo hora conseguita la riconciliatione.

12 איכנא דביד חד בר נשא עלת חטיתא לעלמא ובית חטיתא מותא ו והיכנא בכלהון בני אנשא עבר מותא בהי דכלהון חטו :

Per laqual cosa, si come per vn huomo il peccato e entrato nel mondo, e per il peccato la morte: e cosi la morte è trascorsa in tutti gli huomini in quanto che tutti hanno peccato.

13 עד מא גיר לנמוסא חטיתא כד איתיה הות בעלמא לא חשיבא הות חטיתא מטול דלית הוא נמוסא :

Perche il peccato era ben nel mondo infin à la Legge: or quando non cioè Legge, il peccato non è imputato.

ה

8 ומקים את־אהבתו אלינו האלהים כי־בהיותנו עוד חטאים המשיח עלינו מת :

Mas Dios, encarece su Charidad para con nosotros, que siendo aun peccadores, el Christo murio por nosotros.

9 וכמה יותר כי־נצדקים עתה בדמו נושע בידו מחרון אף יהוה :

Luego mucho mas aora justificados en su sangre, por el seremos saluos de la yra.

10 ואם בהיותנו אויביו התימרנו בכבוד אלהים במות בנו כמה יותר כי־מתימרים נושע בחייו :

Porque si siendo enemigos, fuemos reconciliados con Dios por la muerte de su Hijo, mucho mas ya reconciliados seremos saluos por su vida.

11 לא לבד כי אם גם מתהללים באלהים באדנינו ישוע המשיח אשר בו עתה את החליפה לקחנו :

Y no solo esto, mas aun nos gloriamos en Dios por el Sennor nuestro Iesus el Christo, por el qual hemos aora recebido la reconciliacion.

12 על־כן כאשר באדם אחד החטאה באה אל־העולם ובחטאה המות וכן בכל־האנשים בא המות על־כי כלם חטאו :

Portanto, de la manera que el peccado entrô en el mundo por vn hombre, y por el peccado la muerte: y la muerte ansi passô à todos los hombres en aquel en quien todos peccaron.

13 כי עד התורה חטאה היתה בעולם והחטאה לא נחשבה באינה התורה :

Porque hasta la Ley el peccado estaua en el mundo: mas el peccado no era imputado, no auiendo Ley.

έ.

8. Συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεὸς, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε.

Mais Dieu recommande du tout sa dilection enuers nous en ce que lors que nous n'estions que pecheurs, Christ est mort pour nous.

9. Πολλῷ οὖν μᾶλλον, δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς.

Beaucoup plustost donc, estans maintenāt iustifiés en son sang, serōs-nous sauués de l'ire par lui.

10. Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ.

Car si lors que nous estions ennemis nous auons esté reconciliés à Dieu par la mort de son fils: beaucoup plustost, estans desia reconciliés, serōs-nous sauués par la vie d'icelui.

11. Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν.

Et non seulement cela, mais nous-nous glorifions mesmes en Dieu par nostre Seigneur Iesus Christ: par lequel maintenant nous auons obtenu reconciliation.

12. Διὰ τοῦτο ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον.

Parquoi comme par vn seul homme le peché est entré au monde, & par le peché la mort: & ainsi la mort est paruenuë sur tous les hommes, d'autant que tous ont peché.

13. Ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ· ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται, μὴ ὄντος νόμου.

Car iusqu'à la Loy le peché estoit au monde: or le peché n'est point imputé quand il n'y a point de Loy.

8. Com-

CAP. V.

8. Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis: quoniam adhuc cũ peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt.

But God ſetteth out his loue towarde vs / ſeeing that whyle wee were yet ſinners / Chriſt died for vs.

9. Multo igitur magis nunc iuſtificati in ſanguine ipſius, ſalvi erimus ab ira per ipſum.

Much more then / being nowe iuſtifyed by his bloud / wee ſhall be ſaued from wrath through him.

10. Si enim cùm inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filii eius: multo magis reconciliati, ſalvi erimus in vita ipſius.

For if when we were enemies / we were reconciled to God by ỹ death of his Sonne / much more being reconciled / we ſhalbe ſaued by his life.

11. Non ſolùm autem, ſed & gloriamur in Deo per Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum, per quem nunc reconciliationem accepimus.

And not onely ſo / but wee alſo reioyce in God through our Lorde Jeſus Chriſt / by whom we haue now receiued ỹ atonement.

12. Propterea ſicut per unũ hominẽ peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.

Wherefore / as by one man ſinne entered into the worlde / and death by ſinne / and ſo death went ouer all men: foraſmuch as all men haue ſinned.

13. Vſque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cùm lex non eſſet.

For vnto the time of the Law was ſinne in the worlde / but ſinne is not imputed / while there is no Law.

Das V. Capitel.

8. Darumb preiſet Gott ſeine Liebe gegen vns / daß Chriſtus für vns geſtorben iſt / da wir noch Sünder waren.

Der faare priſer Gud ſin kærlighed mod oſſ / i det at Chriſtus er død for oſſ / der wi vaare end da ſyndere.

9. So werden wir je vilmehr durch jhn behalten werden für dem Zorn / nach dem wir durch ſein Blut gerecht worden ſind.

Saa ſkulle wi io meget mere bliffue formedelſt hannem beuarede fra vreden / efterdi wi ere bleffne formedelſt hans Blod.

10. Denn ſo wir Gott verſönet ſind / durch den Todt ſeines Sohns / da wir noch Feinde waren / vil mehr werden wir ſelig werden durch ſein Leben / ſo wir nun verſönet ſind?

Thi at ere wi forligte met Gud / formedelſt hans Søns Død / der wi end vaare Fiender / Da ſkulle wi meget mere bliffue ſalige formedelſt hans Liff / efterdi wi ere nu forligte?

11. Nicht allein aber das / ſondern wir rühmen vns auch Gottes / durch vnſern HErren Jeſum Chriſt / durch welchen wir nun die Verſönung empfangen haben.

Oc icke det aleniſte / men wi roſe oſſ oc aff Gud / formedelſt vor HERRE Jeſum Chriſtum / formedelſt huilcken wi haffue nu faaet Forligelſen.

12. Derhalben wie durch einen Menſchen die Sünde iſt kommen inn die Welt / vnd der Todt durch die Sünde / vnd iſt alſo der Todt zu allen Menſchen durchgedrungen / dieweil ſie alle Sünder ſind.

Der faare / lige ſom Synden kom i Verden formedelſt it Menniſke / oc Døden formedelſt Synden / oc Døden trengde ſaa igennem til alle Menniſke / efterdi at de ſyndede alle.

13. Denn die Sünde war wol inn der Welt / biß auff das Geſetz / Aber wo kein Geſetze iſt / da achtet man der Sünde nicht.

Thi Synden vaar vel i Verden / indtil Lowen kom / Men der ſom ingen Low er / der acter mand icke Synden.

Kapitola V.

8. Dokazuge zagiſtě Buoh Láſkÿ ſwé k nám / Nebo / když gſme my geſſtě hřijſſnij byli / tehdy Kryſtus vmřel za nás.

Ale Bog zaleca miłość ſwoię ku nam / że gdyſmy my ieſzcze byli grzeſznymi / Kryſtus zá nas vmárł.

9. Mnohem tehdy wijce nynij giž ſprawedliwij včiněni gſauce krwij geho / wyſwobozeni budeme od hněwu ſkrze něho.

Będąc thedy vſprawiedliwieni krwią iego / dáleko więcey teraz będziemy przezeń od gniewu záchowáni.

10. Poněwadž zagiſtě když gſme byli nepřátelé / ſmijřeni gſme s Bohem / ſkrze ſmrt Syna geho: Mnohem wijce giž ſmijřeni gſauce / wyſwobozeni budeme ſkrze žiwot geho.

Bo ieſliże będąc nieprzyiacielmi / ieſteśmy ziednáni z Bogiem przez śmierć Syná iego / dáleko więcey będąc ziednáni / będziemy przez żywot iego záchowáni.

11. A ne toliko to / ale y chlubijme ſe w Bohu / ſkrze Pána naſſého Gežijſſe Kryſta / ſkrze něhož nynij ſmijřenij gſme doſſli.

A nie tylko to / ále ſie też y chlubimy w Bogu przez Páná náſzego Jezuſá Kryſtuſá / przez ktorego my y teraz ziednánie otrzymáli.

12. Protož / yakož ſkrze gednoho člowěka na tento Swět hřijch weſſel / a ſkrze hřijch Smrt / a tak na wſſecky lidi Smrt přiſſla / neb gſau wſſyckni zhřeſſyli.

A dla tegoż iáko przez iednego człowieká grzech ná świát wſzedł / á przez grzech śmierć / y tákże ná wſzytki ludzi śmierć przeſzłá / w ktorym wſzyſcy zgrzeſzyli.

13. Až do Zákona zagiſtě hřijch byl na Swětě: Ale hřijch nebyl wažen dotud / dokudž nebylo Zakona.

Abowiem áż do zakonu grzech był ná świecie / á grzech nie bywa przyczytán gdy zakonu nie máß.

ה

14 אלא אמלך מותא מן אדם ועדמא למושא אף על אילין דלא חטו בדמותא דעבר נמוסא דאדם הו דאיתוהי דמותא דהו דעתיד:

Ma la morte ha regnato da Adamo infin à Moise, ancor sopra quelli che non haueuan peccato al modo de la trasgressione d'Adamo, ilquale era figura di quel la che doueua venire.

15 אלא לא הוא איך שורעתא הכנא מוהבתא אן גיר מטול שורעתה דחד סגיאא מיתו כמא הכיל יתיראית טיבותה דאלהא ומוהבתה מטול חד ברנשא ישוע משיחא בסגיאא תתיתר:

Ma non è gia cosi il dono, come il delitto; percioche se per il delitto d'vno molti son morti: molto piu la gratia di Dio, e il dono per la gratia, che è d'un huomo, cioè IESV Christo, è redondato sopra molti.

16 ולא איך סכלותא דחד הכנא מוהבתא דינא גיר דחיא מן חד לחויבא הוא מוהבתא דין מן חטהא סגיאא הות לכאנו:

Ne cosi è del benefitio come di quello ch'era entrato per vno che peccò: imperoche la colpa è ben da vn delitto à condannatione: ma il dono è di molti delitti à giustificatione.

17 אן גיר מטול סכלותא דחד אמלך מותא יתיראית אילין דנסבו סוגאא ד דטיבותא ודמוהבתא ודכאנותא בחיא נמלכון ביד חד ישוע משיחא:

Perche se per il delitto d'vno, la morte ha regnato per vno, molto piu quelli che riceuono l'abbondantia de la gratia e del dono de la giustitia, regnaranno in vita per vno, cioè IESV Christo.

18 איכנא הכיל דמטול סכלותא דחד הוא חויבא לכלהון בני נשא הכנא מטול כאנותא דחד תהוא זכותא לחיא לכלהון בני נשא:

Si come dunque per vn delitto la colpa è venuta in tutti gli huomini: cosi ancora per vna giustitia che ci giustifica il beneficio è redondato in tutti gli huomini in giustificatione de la vita.

ה

14 אך מלך המות מאדם עד משה גם על האלה האינם חטאו בדמות עולת אדם אשר הוא צורת האדם הבא:

Contodo esso reynó la muerte desde Adam hasta Moysen aun en losque no peccaron á la manera de rebellion de Adám; el qual es figura delque auia de venir.

15 אך לא כמו העולה כן גם התחנה ואם בעולת אדם אחד רבים מתו כמה יותר תחנת האלהים והמתה בתחנת האדם אחד ישוע המשיח ברבים הותיר:

Mas no como el delicto, tal fue el don: porque si por el delicto de aquel vno murieron muchos, mucho mas la gracia de Dios y el don por la gracia de vn hombre Iesus el Christo abundó á muchos.

16 והלא כמו באחד החטאת כן המתה כי המשפט מאחד לדין אך מתת חן מעולות רבות לצדקה:

Ni tampoco de la manera que por vn peccado, ansi tambien el don: porque el juyzio á la verdad vino de vn peccado para condenacion. mas la gracia vino de muchos delictos para justificació.

17 ואם בעולת האחד מלך המות באחד כמה יותר האלה אשר את יתר התחנת ומתת הצדקה לקחים בחיים ימלכו באחד ישוע המשיח:

Porque si por vn delicto reynó la muerte por causa de vno, losque reciben la abundancia de la gracia, y de la merced, y de la justicia, mucho mas reynarán por vn Iesus el Christo.

18 על כן כאשר בעולת אחד על כל האנשים למשפט כן גם בצדקת אחד על כל האנשים לצדקה:

Ansique de la manera que por vn delicto vino el juyzio á todos los hombres para condenacion. ansi, por vna justicia vino la gracia á todos los hombres para justificacion de vida.

ε.

14. Ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως Ἀδάμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος.

Mais la mort a regné depuis Adam iusqu'à Moyse, mesme sur ceux qui n'auoyent point peché à la façon de la trãsgression d'Adam, qui est figure de celui qui deuoit venir.

15 Ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτω καὶ τὸ χάρισμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσε.

Mais il ne en prend pas du don comme de l'offense, Car si par l'offense d'vn seul plusieurs sont morts, beaucoup plustost la grace de Dieu, & la donation par la grace, qui est d'vn seul homme, assauoir de Iesus Christ, à abondé sur plusieurs.

16. Καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσαντος, τὸ δώρημα· τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων, εἰς δικαίωμα.

Et n'en prend pas ainsi du don comme de ce qui est entré par vn seul qui a peché. Car la coulpe est d'vne seule offense en condamnation: mais le don est de plusieurs offenses à iustification.

17. Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνός, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Car si par l'offense d'vn seul la mort a regné par vn seul, beaucoup plustost ceux qui reçoiuent l'abondance de grace, & du don de iustice, regneront en vie par vn seul, assauoir par Iesus Christ.

18. Ἄρα οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτω καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς.

Comme donc par vne seule offense la coulpe est venue sur tous hommes en condamnation, ainsi aussi par vne seule iustice nous iustifiante le don est venu sur tous hommes en iustification de vie.

CAP. V.

14. Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ, qui est forma futuri.

But death reigned from Adam to Moses / euen ouer them also that sinned not after the like maner of the transgression of Adam/which was the figure of him that was to come.

15. Sed non sicut delictum, ita & donum, si enim unius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia Dei & donum, in gratia unius hominis Iesu Christi in plures abundavit.

But yet the gift is not so/as is the offence: for if through the offence of one/many bee dead / much more the grace of God/and the gift by grace / which is by one man Jesus Christ / hath abounded vnto many.

16 Et non sicut per unum peccatum, ita & donum, nam iudicium quidem ex uno, in condemnationem: gratia autem ex multis delictis, in iustificationem.

Neithers is the gift so / as that which entred in by one that sinned: for the fault came of one offence vnto condemnation: but the gift is of many offences to iustification.

17. Si enim in unius delicto mors regnavit per unum: multo magis abundantiam gratiæ & donationis & iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Iesum Christum.

For if by the offence of one / death reigned through one / much more shal they which receyue the abundance of grace/ and of the gift of righteousnes / reigne in life through one / that is / Jesus Christ.

18. Igitur sicut per unius delictum, in omnes homines in condemnationem: sic & per unius iustitiam, in omnes homines in iustificationem vitæ.

Likewise then as by the offence of one / the fault came on all men to condemnation / so by the iustifiyng of one / the benefite abounded toward all men to the iustification of life.

Das V. Capittel.

14. Sondern der Todt herrschet von Adam an biß auff Mosen / auch über die / die nicht gesündiget haben / mit gleicher übertrettung / wie Adam / welcher ist ein Bilde des der zukünfftig war.

Men Døden regnerede fra Adam indtil Mose, ocsaa offuer dem / som icke syndede / met lige saadan offuertrædelse / som Adam / huilcket der er it Billede / til det / der tilkommende vaar.

15. Aber nicht helt sichs mit der Gabe / wie mit der Sünde. Denn so an eines Sünde vil gestorben sind / So ist vil mehr Gottes Gnade vnd Gabe vilen reichlich widerfahren / durch die Gnade des einigen Menschen Jesu Christi.

Men det vaar icke met Gaffuen / som met Synden. Thi at døde de mange vdi it Menniskis synd / Da ere meget mere Guds Naade oc Gaffue rigelige vederfaren mange / formedelst Jhesum Christum / som vaar det eniste Menniske i Naade.

16. Vnd nicht ist die Gabe alleine über eine Sünde / wie durch des einigen Sünders einige Sünde alles verderben. Denn das Vrtheil ist kommen auß einer Sünde zur verdamniß / die Gabe aber hilfft auch auß vilen Sünden zur Gerechtigkeit.

Oc den Gaffue er icke aleniste offuer en Synd som alting er forderffuit / formedelst den eniste Synderis eniste synd. Thi Dommen er kommen aff en synd til Fordømmelse / Men Gaffuen hielper / oc aff mange synder til Retferdighed.

17. Denn so vmb des einigen Sünde willen der Todt geherrschet hat durch den einen / Vilmehr werden die / so da empfahen die fülle der Gnade vnd der Gaben / zur Gerechtigkeit herrschen im Leben / durch einen Jesum Christ.

Thi at regnerede Døden formedelst den ene for en eniste Synd skyld / Da skulde de meget mere / som faa Naadens oc Gaffuens offuerflodighed til retferdighed regnere i Liffuit / formedelst Jesum Christum.

18. Wie nun durch eines Sünde die Verdamniß über alle Menschen kommen ist / Also ist auch durch eines Gerechtigkeit die Rechtfertigung des Lebens über alle Menschen kommen.

Lige som nu fordømelse er kommen offuer alle alle Menniske formedelst it Menniskis synd / Saa er Liffzens retferdighed kommen offuer alle Menniske for den enis Retferdighed.

Kapitola V.

14. Ale kralowala Smrt od Adama až do Moyžijsse / také y nad těmi kteřijž nezhřessyli / a to pro podobenstwij přestaupenij Adamowa / kterýž byl prijkladem Adama budaucýho.

Ale śmierć krolowáłá od Adámá áż do Moizeszá / nád tymi thež ktorzy byli nie zgrzeszyli ná podobieństwo przestępstwá Adámowego / ktory iest kstałtem onego ktory miał przyidź.

15. Ale ne yako hřijch / tak y milost. Nebo poňewadž pro hřijch gednoho mnoho gich zemřelo / mnohem wijce milost Božij a dar / z milosti gednoho člowěka Gežijsse Krysta / na mnohých se rozmnožil.

A wszákoż dar nie iest táko przestępstwo / ábowiem iesli przestępstwem iednego wiele ich pomárło / dalekoć wiecey ná wiele ich oplynela łáská Boża / y dar z łásky / ktora iest iednego człowieká Jezusá Krystusá.

16. A ne yako skrze hřijch gednoho / tak za se milost. Nebo saud Božij z gednoho hřijchu pocházý k zatracenij / ale milost ze mnohých hřijchůw pocházý k sprawedlnosti.

A dobrodzieystwo nie thákowe iest yáko śmierć co przyszłá przez iednego ktory zgrzeszył / gdyż winá z iednego wystepku przyszłá ku potepieniu / ále dar bywa dan z wielá wystepkow ku vsprawiedliwieniu.

17. Nebo poňewadž hřijchem gednoho Smrt kralowala skrze gednoho člowěka / mnohem wijce lidé přigmauce hognost milosti a obdarowanij sprawedlnosti / w žiwotě kralowati budau / skrze gednoho Gežijsse Krysta.

Abowiem iesli iednego przestepstwem śmierć krolowáłá przez iednego / dáleko wiecey ci ktorzy obfitą one łáskę y dar spráwiedliwośći biorą / w żywocie krolowáć będą przez iednego Jezusá Krystusá.

18. A protož / yakž skrze gednoho hřijch / wssyckni Lidé přissli k potupenij: tak y skrze gednoho sprawedlnost / wssyckni mohau přigijti k sprawedlnosti žiwota.

A także tedy táko przez iedno przestępstwo zstáł / sie wszyscy ludzie winni potepienia / tákże przez iednego vspráwiedliwienie. / Dobrodzieystwo oplynelo ná wszytki ludzi / ku vsprawiedliwieniu żywotá.

ה

19 איכנא גיר מטול לא משתמענותה דחד ברנשא חטיא סגיאא הוו הכנא אף מטול משתמענותה דחד סגיאא כאנא הוין׃

Imperoche ſi come per la diſobedientia d'vn huomo, molti ſono stati conſtituiti peccatori: coſi per l'obbedientia d'vno, molti ſaranno conſtituiti giuſti.

20 מעלנא דין דהוא לנמוסא דתסגא חטיתא וכד דסגית חטיתא תמן אתיתרת טיבותא׃

Hor la Legge ſopraueuenne, accioche il delitto abbondaſſe: ma doue è abbondato il peccato, iui è abbondata maggiormente la gratia.

21 דאיך דאמלכת חטיתא במותא הכנא תמלך טיבותא בכאנותא לחיא דלעלם ביד מרן ישוע משיחא׃

Accioche come il peccato ha regnato à morte, coſi ancor la gratia regnaſſe per la giuſtitia à vita eterna per IESV Chriſto noſtro Signore.

ו

1 מנא הכיל נאמר נקוא בה בחטיתא דטיבותא תתיתר׃

Che diremo noi dunque? dimoraremo noi nel peccato, accioche la gratia abbondi?

2 חס אילין גיר דמיתן לחטיתא איכנא נחא בה תוב׃

Non ſia gia coſi. Noi che ſiamo morti al peccato, come viueremo piu in eſſo?

3 או לא ידעין אנתון דאילין דעמדן בישוע משיחא במותה הו עמדן׃

Non ſapete voi che quanti ſiamo stati battezati in Chriſto IESV, ſiamo stati battezati ne la ſua morte?

ה

19 כִּי כַּאֲשֶׁר עַל־לֹא שְׁמוֹעַ אָדָם אֶחָד חַטָּאִים רַבִּים נִהְיוּ כֵּן גַּם בִּיקְהַת אֶחָד צַדִּיקִים רַבִּים יָקֻמוּ׃

Porque como por la deſobediencia de vn hombre muchos fueron hechos peccadores, anſi por la obediencia de vno muchos ſeran hechos juſtos.

20 וְהַתּוֹרָה בָּאָה אֲשֶׁר תּוֹתֵר הָעַוְלָתָה וְאִם נוֹתְרָה הַחַטָּאָה גַּם עַל־יֶתֶר הוֹתִירָה הַחֲנִינָה׃

La Ley empero entró paraque el peccado creciesse: mas quando el peccado creció, ſobrepujó la gracia.

21 לְמַעַן כְּמוֹ מָלְכָה הַחַטָּאָה בַּמָּוֶת כֵּן תִּמְלֹךְ הַחֲנִינָה בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ׃

Paraque de la manera que el peccado reynó para muerte, anſi tambien la gracia reyne por la juſticia para vida eterna por Ieſus el Chriſto Sennor nueſtro.

ו

1 וּמָה נֹּאמַר נַעֲמֹד בַּחַטָּאָה אֲשֶׁר תּוֹתִיר הַחֲנִינָה׃

Pues que diremos Perſeueraremos en peccado paraque la gracia crezca?

2 חָלִילָה לָּנוּ אֲשֶׁר מַתְנוּ לַחַטָּאת אֵיךְ עוֹד נִחְיֶה בָּהּ׃

En ninguna manera, porque losque ſomos muertos ál peccado, como biuiremos aun enel?

3 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי כֻּלָּנוּ אֲשֶׁר נִטְבַּלְנוּ בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּמוֹתוֹ נִטְבָּלְנוּ׃

O no ſabeys que todos losque ſomos baptizados en el Chriſto Ieſus, ſomos baptizados en ſu muerte?

ε.

19. Ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοὶ, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί.

Car comme par la deſobeiſſance d'vn ſeul homme pluſieurs ont eſté rendus pecheurs, ainſi par l'obeiſſance d'vn ſeul, pluſieurs ſeront rendus iuſtes.

20. Νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα· οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις.

Or la Loy eſt entreuenue, afin que l'offenſe abondaſt: mais là où le peché a abondé, grace y a abondé par deſſus,

21. Ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Afin que comme le peché a regné à mort, ainſi auſſi la grace regnaſt par iuſtice à vie eternelle, par Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Τί οὖν ἐροῦμεν ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ;

Que dirons nous donc: demeurerons-nous en peché, afin que la grace abonde:

2. Μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ;

Ainſi n'aduiene. Car nous qui ſommes morts à peché, comment viurons-nous encore en icelui.

3. Ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν;

Ne ſauez-vous pas que nous tous qui auons eſté baptizés en Ieſus Chriſt, auons eſté baptizés en ſa mort.

19. Sicut

CAP. V.

19. Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi: ita & per unius obeditionem, iusti constituentur multi.

For as by one mans disobedience/ manie were made sinners : so by the obedience of one/ shall many also be made rigtheous.

20. Lex autem subintravit ut abundaret delictum. Vbi autem abundavit delictum, superabundavit gratia.

Moreouer the Lawe entred thereupon that the offence should abound: neuertheles/ where sinne abounded there grace abounded much more.

21. Vt sicut regnavit peccatum in mortem: ita & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.

That as sinne had reigned vnto death/ so might grace also reigne by righteousnes vnto eternal life/ through Jesus Christ our Lorde.

CAP. XI.

QVid ergo dicemus? Permanebimus in peccato ut gratia abundet? Absit.

What shall we say then? Shall we continue still in sinne / that grace may abounde? God forbid.

2. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?

How shall we / that are dead to sinne/liue yet therein?

3. An ignoratis, quia quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus?

Know ye not / that all we which haue bene baptized into Jesus Christ/ haue bene baptized into his death?

Das V. Capitel.

19. Denn gleich wie durch eines Menschen vngehorsam vil Sünder worden sind/ Also auch durch eines gehorsam werden vil Gerechten.

Thi at lige som der ere bleffne mange Syndere for it Menniskis wlydighed/ Saa bliffue oc mange retferdige formedelst den enis Lydighed.

20. Das Gesetz aber ist neben einkommen/ auff daß die Sünde mechtiger würde. Wo aber die Sünde mechtig worden ist/ da ist doch die Gnade vil mechtiger worden.

Oc Lowen kom dissimellem ind/ paa det at Synden skulde bliffue mectigere. Oc huor som Synden er bleffuen mectig/ Der er dog Naaden bleffuen meget mectigere.

21. Auff daß/ gleich wie die Sünde geherrschet hat zu dem Tode/ Also auch herrsche die Gnade durch die Gerechtigkeit zum ewigen Leben/ durch Jesum Christ.

Paa det at lige som Synden regnerede til Døden/ Saa skal oc Naaden regnere ved Retferdighed til det euige Liff/ formedelst Jhesum Christum.

Das VI. Capitel.

Was wöllen wir hiezu sagen? Sollen wir denn inn der Sünde beharren/ auff daß die gnade desto mechtiger sey? Das sey ferne.

HVad ville wi sige her til? Skulle wi da bliffue varactige i Synden/ paa det at Naaden kand bliffue diss mectigere? Det vere longt fra.

2. Wie solten wir in Sünden wöllen leben/ der wir abgestorben sind?

Huorledis skulde wi ville leffue i synd/ wi som ere aff Døde?

3. Wisset jhr nicht/ daß alle/ die wir inn Jesum Christum getaufft sind/ die sind in seinen Todt getaufft?

Vide i icke/ At alle/ wi som ere døbte i Jhesum Christum/ wi ere døbte i hans Død?

Kapitola V.

19. Neb yako skrze neposlussenstwij gednoho člowěka/ včiněno gest mnoho hřijssných: tak také skrze poslussenstwij gednoho/ včiněni budau mnozij sprawedliwij.

Bo iáko przez nieposłuszeństwo iednego człowieká wiele ich zstáło sie grzesznymi/ tákże przez posłuszeństwo iednego wiele ich zstanie sie spráwiedliwymi.

20. Zákon pak wkročil mezy to/ aby se rozhognil hřijch. A kdež se rozhognil hřijch/ tu se gesstě hogněgij vkázala milost.

A zakon ći kremu przyszedł/ áby sie mnozyło przestępstwo/ ále gdźie sie grzech rozmnozył/ tám łáská obfitowáłá.

21. Aby yakož gest kralowal hřijch k Smrti/ tak aby y milost kralowala skrze Sprawedlnost k žiwotu wěčnému/ skrze Gežijsse Krysta Pána nasseho.

Aby iáko grzech krolował ku śmierći/ ták też áby łáská krolowáłá przez spráwiedliwość ku zywotowi wiecznemu/ przez Jezusá Krystusá Páná nászego.

Kapitola VI.

COž tehda dijme? Budeme trwati w hřijchu/ aby se milost rozhognila? Nikoli.

COż tedy rzeczemy? Będźiemyli w grzechu trwáć/ áby sie łáská obfitsza zstáłá?

2. Nebo kteřij gsme zemřeli hřijchu/ kterakž gesstě žiwi budeme w něm?

Nie day tego Boże/ ábowiem ktorzysmy vmárli grzechowi/ iákoż daley w nim żyć będźiemy?

3. Zdali newijte Bratřij/ že kteřijžkoli pokřtěni gsme w Krysta Gežijsse/ w smrti geho pokřtěni gsme?

A zaż niewiecie iż ile kolwiek nas w Krystusá Jezusá iest okrzczonych/ iesteśmy okrzczeni w śmierći iego?

ו

4 אתקברן גיר עמה ב
במעמודיתא למותא
דאיכנא דקם ישוע משיחא
מן בית מיתא בתשבוחתא
דאבוהי הכנא אף חנן
בחייא חדתא נהלך:

Noi siamo dunque sepolti con esso lui ne la morte, per il battesimo: acciochè si come Christo è risuscitato da morte per la gloria del Padre, così noi ancora caminiamo in nouità di vita.

5 אן גיר אכחד אתנצבן
עמה בדמותא דמותה
הכנא אף בקימתה נהוא:

Imperoche se noi siamo innestati insieme con esso à la conformità de la sua morte, certo noi saremo ancora à la conformità de la sua resurrettione.

6 ידעינן גיר דבר נשן ע
עתיקא אזדקף עמה ד
דנתבטל פגרא דחטיתא
דתוב לא נשמש לחטיתא:

Sapendo questo che il nostro vecchio huomo è stato crocifisso insieme con lui, acciochè si sneruasse il corpo del peccato: à fin che noi non seruiamo piu al peccato.

7 איגא דמית גיר אתחרר
לה מן חטיתא:

Perciochè chi è morto, e assoluto dal peccato.

8 אן הכיל מיתן עם
משיחא נהימן דעמה (עם
משיחא) נחא:

Hor se noi siamo morti insieme con Christo, noi crediamo d'hauere ancor à viuere con lui.

9 ידעינן גיר דמשיחא
קם מן בית מיתא ותוב
לא מאת ומותא לא
משתלט בה:

Sapendo che Christo, poi ch'egli è risuscitato da morte, non muore piu: la morte non ha piu dominio in lui.

10 דמית גיר לחטיתא
הו מית חדא זבן ודחי חי
הו לאלהא:

Perciochè quanto à quello ch'egli è morto, è morto al peccato vna sola volta: ma quanto à quel ch'es viue, viue à Dio.

ו

4 ונקברנו עמו בטבילה למות
למען כמו קם המשיח ממתים
בכבוד אביו כן גם אנחנו
בחדשת החיים נהלך:

Porque somos sepultados juntamente con el à muerte por el Baptismo, paraque como el Christo resuscitó de los muertos à gloria del Padre, ansi tambien nosotros andemos en nouedad de vida.

5 לכן אם נטועים נהיינו
בדמות מותו גם בתקומה
נהיה:

Porque si fuemos plantados juntamente en el la semejança de su muerte, tambien lo seremos juntamente à la de su resurrecion:

6 וזאת נדע כי אדמנו הישן
נצלב עמו אשר תהבל גוית
החטאת ועוד לא נעבד לחטאת:

Ciertos que nuestro viejo hombre juntamente fue crucificado con el, para que el cuerpo del peccado sea deshecho, que mas no siruamos à peccado.

7 כי אשר מת נצדק מן
החטאת:

Porque el que es muerto, justificado es del peccado.

8 ואם נמות עם המשיח
מאמינים אנחנו כי גם נחיה
עמו:

Y si morimos con el Christo, creemos que tambien biuiremos con el.

9 יודעים כי המשיח קם ממתים
עודנו לא ימות המות לא ימשל
בו:

Ciertos que el Christo auiendo resuscitado de los muertos, ya no muere: la muerte no se ensennoreara mas deel.

10 כי אשר מת לחטאת מת הוא
פעם אחת ואשר חי הוא
לאלהים:

Porque, que es muerto, àl peccado murió vna vez: y que biue, à Dios biue.

ϛ'.

4. Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον· ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν.

Nous sommes donc enseuelis auec lui en sa mort par le Baptesme: afin que comme Christ est ressuscité des morts par la gloire du Pere, nous aussi pareillement cheminions en nouueauté de vie.

5. Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα.

Car si nous auons esté faits vne mesme plante auec lui par la conformité de sa mort, aussi le serons-nous par la conformite de sa resurrection.

6. Τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ.

Sachans cela, que nostre vieil homme a esté crucifié auec lui, à ce que le corps de peché fust reduit à neant: afin que nous ne seruions plus à peché.

7. Ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.

Car celui qui est mort, est quitte de peché.

8. Εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ.

Or si nous sommes morts auec Christ, nous croyons qu'aussi viurons nous auec lui.

9. Εἰδότες ὅτι χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκ ἔτι κυριεύει.

Sachans que Christ estant ressuscité des morts ne meurt plus: la mort n'a plus de domination sur lui.

10. Ὃ γὰρ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ· ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ.

Car ce qu'il est mort, il est mort pour vne fois à peché: mais ce qu'il est viuant, il est viuant à Dieu.

CAP. VI.

4. Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem: ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.

We are buried then with him by baptiſme into his death / that like as Chriſt was rayſed vp from the dead by the glorie of the Father / ſo we alſo ſhoulde walke in newnes of life.

5. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius: ſimul & reſurrectionis erimus.

For if we be grafted with him to the ſimilitude of his death, euen ſo ſhall we bee to the ſimilitude of his reſurrection.

6. Hoc ſcientes quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, ut ultrà non ſerviamus peccato.

Knowing this / that our olde man is crucified with him / that the bodie of ſinne might be deſtroyed / that henceforth wee ſhould not ſerue ſinne.

7. Qui enim mortuus eſt, iuſtificatus eſt à peccato.

For he that is dead / is freede from ſinne.

8. Si mortui ſumus cum Chriſto: credimus quia ſimul etiam vivemus cum Chriſto.

Wherefore / if we be dead with Chriſt / we beleeue that we ſhall liue alſo with him.

9. Scientes quòd Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur.

Knowing that Chriſt being rayſed from the dead / dieth no more: death hath no more dominion ouer him.

10. Quod enim mortuus eſt, peccato mortuus eſt ſemel, quod autem vivit, vivit Deo.

For in that he died / he died once to ſinne: but in that he liueth / he liueth to God.

Das VI. Capitel.

4. So ſind wir je mit jm begraben durch die Tauffe in den Todt / Auff daß / gleich wie Chriſtus iſt aufferwecket von den todten / durch die Herꝛligkeit des Vatters alſo ſollen wir auch in einem newen Leben wandeln.

Saa ere wi oc begraffne met hannem formedelſt Daaben i Døden / Paa det / at lige ſom Chriſtus er opueet fra de Døde / formedelſt Faderens Herlighed / Saa ſkulle wi ocſaa vandre vdi it nyt Leffnet.

5. So wir aber ſampt jhm gepflantzet werden / gleich wie er / inn ſeinen Todt / ſo werden wir auch der Aufferſtehung gleich ſein.

Oc der ſom wi bliffue plantede met hannem til lige Død / Da ſkulle wi oc vere Opſtandelſen lige.

6. Dieweil wir wiſſen / daß vnſer alter Menſch ſampt jhm gecreutziget iſt / auff daß der ſündliche Leib auffhöre / daß wir hinfort der Sünde nicht dienen.

Efferdi wi vide / At vor gamle Menniſke er kaarſfeſt met hannem / Paa det at det ſyndelige Legeme ſkal afflade / at wi ſkulle icke fremdelis tiene Synden.

7. Denn wer geſtorben iſt / der iſt gerechtfertiget von der Sünde.

Thi huo ſom død er / hand er giort retferdig fra Synden.

8. Sind wir aber mit Chriſto geſtorben / ſo glauben wir / daß wir auch mit jhm leben werden.

Oc ere wi døde met Chriſto / da tro wi / at wi ſkulle oc leffue met hannem.

9. Vnd wiſſen / daß Chriſtus / von den Todten erwecket / hinfort nicht ſtirbet / der Todt wirdt hinfort über jhn nicht herrſchen.

Oc wi vide / At Chriſtus ſom er opueet fra de Døde / døer icke fremdelis / Døden ſkal fremdelis icke regnere offuer hannem.

10. Denn daß er geſtorben iſt / das iſt er der Sünde geſtorbē / zu einem mal / daß er aber lebet / das lebet er Gotte.

Fordi at det hand døde / det døde hand en gong for Synden / Men at hand leffuer / det leffuer hand Gud.

Kapitola VI.

4. Nebo pohřbeni gſme s nim ſkrze Křeſt w ſmrt: abychom yako geſt z mrtwých Kryſtus wſtal / ſkrze ſláwu Otce / tak y my w nowotě žiwota chodili:

Jeſteſmy thedy z nim poſpolu pogrzebieni w śmierci iego przez krzeſt / áby iáko Kryſtus wzbudzon ieſt zmartwych ku chwale Oycowſkiey / tákżebyſmy the y my w nowośći żywotá chodzili.

5. Nebo poňewadž gſme ſſtijpeni k podobenſtwj ſmrti geho / ſpolu také y wzkřijſſenij aučaſtni budeme.

Beſliżeſmy ſpolu rośli podobienſtwem śmierći iego / tećie też y podobienſtwem zmartwych wſtánia iego ſpoln rość bedziemy.

6. Toto wědauce / že ſtarý člowěk náš s nim ſpolu vkřižowán geſt / aby bylo zkaženo Tělo hřijcha / abychom giž wijce neſlaužili hřijchu.

Wiedzac to że ſtáry on naſz człowiek poſpolu ieſt z nim vkrzyżowan / áby ciáło grzechu było zniſzczone / żebyſmy iuż dáley nie ſłużyli grzechowi.

7. Neb kdož geſt vmřel / ſprawedliw včiněn geſt od hřijchu.

Boć ten ktory vmárł / ieſt od grzechu wolny.

8. Protož zemřelili gſme s Kryſtem / wěřijme / že ſpolu s nim také žiwi budeme:

A ieſliżeſmy z Kryſtuſem vmárli wierzymy iż też z nim żyć bedziemy.

9. Wědauce / že Kryſtus wſtaw z mrtwých giž wijce neumijra / ſmrt nad nim wijce panowati nebude.

Wiedzac że Kryſtus powſtawſzy zmartwych / iuż dáley nie vmiera / á śmierć nád nim daley nie pánuie.

10. A že geſt vmřel / hřijchu vmřel gednau: a že geſt žiw / žiw geſt Bohu:

Bo iż vmárł / grzechowi ráz vmárł. A iż też żywie / żywieć Bogu.

ו

11 הכנא אף אנתון חשובו נפשכון דמיתא אנתון לחטיתא וחיא אנתון לאלהא במרן ישוע משיחא :

Cosi ancor Voi riputateui esser morti al peccato, ma Viui à Dio, in Christo Iesv nostro Signore.

12 לא הכיל תמלך איך חטיתא בפגרכון מיתא איך דתשתמעון לרגיגתא :

Non regni dunque il peccato nel Vostro corpo mortale, per obbedirli ne le sue concupiscentie.

13 ואף לא תטיבון הדמיכון זינא דעולא לחטיתא אלא טיבו נפשכון לאלהא איך אנשא דמן מיתא חייתון והדמיכון זינא יהון לכאנותה דאלהא :

Ne presentate le Vostre membra per instrumenti d'ingiustitia al peccato: ma presentate Voi stessi à Dio, come quelli che hora sete stati fatti di morti Viui, e le Vostre membra per instrumenti di giustitia à Dio.

14 וחטיתא לא משתלטא עליכון לא גיר איתיכון תחית נמוסא אלא תחית טיבותא :

Perche il peccato non hauerà dominio in Voi: conciosia che Voi non sete sotto la Legge, ma sotto la gratia.

15 מנא הכיל נחטא דלא הוין תחית נמוסא אלא תחית טיבותא חס :

Che dunque? peccaremo noi, perciochè noi non siam sotto la Legge, ma sotto la gratia? Non sia gia cosi.

16 לא ידעין אנתון דלמן דמטיבין אנתון נפשכון דתשתמעון לה לעבדותא דילה אנתון עבדא דהו דמשתמעין אנתון לה אן לחטיתא ואן למשמע ארנא דכאנותא :

Non sapete Voi che à chi Voi Vi date per serui ad obbedire, sete serui di colui à chi Voi obbedite? ò sia il peccato à morte, ò l'obedientia à giustitia?

ו

11 כן גם אתם התחשבו כי מתים אתם לחטאת וחיים לאלהים בישוע המשיח אדנינו :

Ansi tambien vosotros, pensad que vosotros decierto soys muertos àl peccado; mas que biuis à Dios en el Christo Iesus Sennor nuestro;

12 לכן אל־תמלך החטאת בפגרכם ימות לשמוע אותה במאוייו :

No reyne pues el peccado en vuestro cuerpo mortal obedeciendo àl peccado en sus concupiscencias.

13 ואל תכינו את־נתחיכם לכלי העולתה לחטאת כי־אם הכינום איש איש לאלהים כמו חיותם ממתים ואת־נתחיכם לכלי־הצדקה לאלהים :

Ni tampoco presenteys vuestros miembros àl peccado por instrumentos de iniquidad: antes os presentad à Dios como resuscidados de los muertos: y vuestros miembros à Dios por instrumentos de justicia.

14 וחטאתכם לא ימשול כי אתם אינכם תחת התורה כי אם תחת התחנה :

Porque el peccado no se ensennoreará de vosotros: porque no estays debaxo de la Ley, mas debaxo de la gracia.

15 ומה נעשה הנחטא כי אין אנחנו תחת התורה כי אם תחת התחנה חלילה לנו :

Puesque? Peccaremos, porque no estamos debaxo de la Ley, sino debaxo de la gracia? en ninguna manera.

16 הלא ידעתם כי לאשר תכינו לו את־נפשכם לעבדים ליקחה כי עבדיו אתם לאשר תשמעון או עבדי־החטאה למות או עבדי השמועה לצדקה :

O no sabeys que aquien hos presentastes à vosotros mismos por sieruos para obedecer le, soys sieruos de aquel a quien obedeceys, o del peccado para muerte, o de la obediencia para justicia.

ϛ'.

11. Οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Vous aussi faites ainsi vostre conte, que vous estes morts à peché, mais viuans à Dieu en Iesus Christ nostre Seigneur.

12. Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ.

Que le peché donc ne regne point en voitre corps mortel pour lui obeir en ses conuoitises.

13. Μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ.

Et n'appliquez point vos membres pour estre instrumens d'iniquité à peché: mais appliquez-vous à Dieu comme de morts estans faits viuans, & vos membres pour estre instrumens de iustice à Dieu.

14. Ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν.

Car peché n'aura point domination sur vous, puis que vous n'estes point sous la Loy: mais sous la grace.

15. Τί οὖν; ἁμαρτήσομεν ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο.

Quoi donc? pecherons-nous, pourtant que nous ne sommes point sous la Loy, mais sous la grace? Ainsi n'aduiene.

16. Οὐκ οἴδατε ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην;

Ne sauez-vous pas bien qu'à quiconque vous-vous rendez serfs pour obeir, vous estes serfs de celui à qui vous obeissez, soit de peché à mort, ou d'obeissance à iustice?

CAP. VI.

11. Ita & vos exiſtimate, vos mortuos quidem eſſe peccato: viventes autem Deo, in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

Likewiſe thinke ye alſo/ that ye are dead to ſinne/ but are aliue to God in Jeſus Chriſt our Lord.

12. Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis eius.

Let not ſinne reigne therefore in your mortall bodie/ that ye ſhoulde obey it in the luſtes thereof.

13. Sed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato, ſed exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis viventes: & membra veſtra arma iuſtitiæ Deo.

Neither giue ye your members as weapons of vnrighteouſnes vnto ſinne: but giue your ſelues vnto God/ as they that are aliue from the dead/ and giue your members as weapons of righteouſnes vnto God.

14. Peccatum enim vobis non dominabitur: nõ enim ſub lege eſtis, ſed ſub gratia.

For ſinne ſhall not haue dominion ouer you: for ye are not vnder the Lawe/ but vnder grace.

15. Quid ergo? peccabimus, quoniam non ſumus ſub lege, ſed ſub gratia? Abſit.

What then? ſhal we ſinne/ becauſe we are not vnder the Law/ but vnder grace? God forbid.

16. Neſcitis quoniam cui exhibetis vos ſervos ad obediendum, ſervi eſtis eius cui obeditis, ſive peccati ad mortem, ſive obeditionis ad iuſtitiam?

Know ye not/ that to whomſoeuer yee giue your ſelues as ſeruants to obeye/ his ſeruants ye are to whome ye obey/ whether it be of ſinne vnto death/ or of obedience vnto righteouſnes?

Das VI. Capitel.

11. Alſo auch ihr/ haltet euch darfür/ daß ihr der Sünde todt ſeyt/ vnd lebet Gott/ in Chriſto Jeſu vnſerm HERRN.

Lige ſaa i/ holder eder der faare/ at i ere døde faar ſynden/ oc leffuer i Gud/ vdi Chriſto Jheſu vor HERRE.

12. So laſſet nun die ſünde nicht herrſchen inn eurem ſterblichen Leibe/ jhr gehorſam zu leiſten in jren lüſten.

Saa lader nu Synden icke regnere/ i eders dødelige Legeme/ at vere det lydige in ſin begering.

13. Auch begebet nicht der ſünden eure Glider zu Waffen der vngerechtigkeit/ Sondern begebet euch ſelbs Gott/ als die da auß den Todten lebendig ſind/ vnd eure Glieder Gott zu Waffen der gerechtigkeit.

Giffuer oc icke ſynden eders Lemmer til vretferdigheds Vaaben/ Men giffuer Gud eder ſelff/ ſom de der ere leffuendis fra de Døde/ oc Gud eders Lemmer til Retferdigheds Vaaben.

14. Denn die ſünde wirdt nicht herſchen können über euch/ Sintemal jr nicht vnter dem Geſetze ſeyt/ ſondern vnter der Gnade.

Thi at ſynden ſkal icke kunde regnere offuer eder/ Efferdi i ere icke vnder Lowen/ Men vnder Naaden.

15. Wie nun? Sollen wir ſündigen/ dieweil wir nicht vnter dem Geſetz/ ſondern vnter der Gnade ſind? Das ſey ferrne.

Huorledis nu? Skulle wi ſynde/ efferdi wi ere icke vnder Lowen/ men vnder Naaden? Det vere longt fra.

16. Wiſſet jr nicht/ welchen jhr euch begebet zu Knechten/ inn gehorſam/ des Knechte ſeyt jhr/ dem jhr gehorſam ſeyt/ es ſey der ſünde zum Tode/ oder dem Gehorſam zur Gerechtigkeit?

Vide i icke/ at huem i giffue eder til Tienere/ i lydighed/ da ere i hans Tienere/ ſom i ere lydige/ Huad heller det er Synden til Døden/ eller lydighed til Retferdighed?

Kapitola VI.

11. Táky wy drzteza to/ že gſte zemřeli zagiſté hřijchu/ ale žiwi gſte Bohu/ w Kryſtu Gežijſſe y Pánu naſſem.

Ták tež y wy rozumieyćie ſię być vmárłymi grzechowi/ á żywemi Bogu/ przez Krystusá Jezuſá Páná náſzego.

12. Protož/ ať nepanuge hřijch w waſſem ſmrtedlném těle/ abyſſte měli powolowati žádoſtem geho.

Niechay że tedy nie kroluie grzech w wáſzym śmiertelnym ćiele/ ábyśćie grzechowi pe ſłużni byli w żądzách ćieleſnych.

13. Aniž wydáwayte audůw waſſych/ za oděnij neprawoſti hřijchu: ale oddáwayte ſe Bohu/ yakožto wſtawſſe z mrtwých a gſauce žiwi/ a audy ſwé wydáwayte, za oděnij ſprawedlnoſti Bohu.

Ani ſtáwćie członkow wáſzych áby były zbroią nieſpráwiedliwośći grzechowi/ ále ſtáwćie ſiebie ſámych Bogu ták o z vmárłych żywymi/ y członki wáſze áby były zbroią ſpráwiedliwośći Bogu.

14. A tak hřijch nebude panowati nad wámi. Nebo giž negſte pod Zákonem/ ale pod miloſtij:

Abowiem ći grzech nád wámi pánowáć nie będźie/ bo nie ieſteśćie pod zakonem/ ále pod łáſką.

15. Což tehdy hřeſſyti budeme/ proto/ že negſme pod Zákonem/ ale pod miloſtij? Nikoli.

Coż thedy? Będźiemyli grzeſzyć że nie ieſteſmy pod zakonem ále pod łáſką? Nie day tego Boże.

16. Zdaliž toho newijte/ že komu wydáwáte ſe za Služebnijky k poſluſſenſtwij/ gſte Služebnijcy toho koho poſlauchát e/ budto hřijchu k Smrti/ budto poſluſſenſtwij k Sprawedlnoſti?

Záż niewiećie że komu ſię ſtáwićie ſługámi ku poſłuſzeńſtwu/ thego ieſteśćie ſługi/ komu ieſteśćie poſłuſzni/ choć grzechu ná śmierć/ choć poſłuſzeńſtwu ku ſpráwiedliwośći.

ז | ז | ζ.

17 טיבו דין לאלהא דעבדא הויתון דחטיתא ואשתמעתון מן לבא לדמותא דיולפנא דאשתלמתון לה:

Hor sia ringratiato Iddio che voi eravate servi del peccato, ma havete obbedito di cuore à quella forma di dottrina, à laqual sete stati introdotti.

17 ותהי תודה לאלהים כי הייתם עבדי החטאה ושמעתם מלבב בצורת הבשורה אשר בה נתתם:

Gracias à Dios, que fuestes sieruos del peccado: mas aueys obedecido de coraçon à la forma de doctrina à la qual soys entregados:

17. Χάρις δὲ τῷ θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς.

Or graces a Dieu que vous avez eſte ſerfs du peché: mais vous auez obeï de cœur a la forme expreſſe de doctrine a laquelle vous auez eſté attires.

18 וכד אתחררתון מן חטיתא אשתעבדתון לכאנותא:

Essendo dunque stati liberati dal peccato, sete fatti servi de la giustitia.

18 וכי חפשים מחטאה עבדים נהייתם לצדקה:

Y libertados del peccado, ſoys hechos ſieruos de la justicia.

18. Ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ.

Ayans donc eſté affranchis du peché, vous eſtes faits ſerfs a iuſtice.

19 איך דבית בני נשא אמר אנא מטול כריהותא דבסרכון דאיכנא דטיבתון הדמיכון לעבדותא דטנפותא ודעולא הכנא אף השא טיבו הדמיכון לעבדותא דכאנותא ודקדישותא:

Io parlo all'usanza de gl'huomini per l'infermità de la vostra carne: che come voi havete presentate le vostre membra per serve à l'immonditia & à l'iniquità à commetter iniquità: così anch'adesso presentiate le vostre membra per serve à la giustitia in santificatione.

19 כדרך אנוש אדבר בעבור מחלת בשרכם כאשר הכינותם את־נתחיכם לעבד לטמאה ולעון לעולה כן מעת הכינו את־נתחיכם לעבודת הצדקה לקדש:

Humana coſa digo, por la flaqueza de vueſtra carne: Que como para iniquidad preſentaſtes vueſtros miembros à ſeruir à la immundicia y à la iniquidad, anſi aora para ſanctidad preſenteys vueſtros miembros à ſeruir à la juſticia:

19. Ἀνθρώπινον λέγω διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτω νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν.

Ie parle à la façõ des hommes, à cauſe de l'infirmité de voſtre chair. Ainſi donc que vous auez appliqué vos membres pour ſeruir a ſouillure & iniquité, a commettre iniquité: ainſi appliquez maintenant vos membres pour ſeruir a iuſtice, en ſainctetè.

20 כד עבדא הויתון גיר דחטיתא מחררא הויתון לכאנותא:

Perche quando voi eravate servi del peccato, eravate liberi quanto à la giustitia.

20 וכאשר הייתם עבדי־החטאה כן חפשים הייתם עבדי הצדקה:

Pueſque ſiendo antes ſieruos del peccado, aora aueys ſido hechos ſieruos de la juſticia.

20. Ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ.

Car lors que vous eſtiez ſerfs du peché, vous eſtiez francs quant à la iuſtice.

21 ומנא אדשא אית הוא לכון הידין אינא דיומנא בהתין אנתון בה חרתה גיר איתיה מותא:

Che frutto dunque havevate voi allora in quelle cose, delequali hora vi vergognate? imperoche la fine di quelle è la morte.

21 ומה פרי היה אז לכם מאלה באשר היום תבושו כי אחריתם המות:

Que fruto pues teniades de aquellas coſas, de las quales aora hos auergoncays? porque el fin deellas es muerte.

21. Τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος.

Quel fruict donc auiez-vous lors ès choſes deſquelles maintenãt vous auez honte? certes la fin d'icelles eſt la mort.

22 והשא דאתחררתון מן חטיתא והויתון עבדא לאלהא אית לכון פארא קדישא דחרתהון חיא דלעלם:

Ma hora essendo voi liberati dal peccato, e fatti servi di Dio, havete il vostro frutto in santità, e per fine la vita eterna.

22 ועתה כי מחפשים אתם מחטאה עבדים נעשיתם לאלהים יש לכם פריכם לקדש ואחריתו את־חיי עולם:

Mas aora librados del peccado, y hechos ſieruos à Dios, teneys por vueſtro fruto la ſanctificacion, y por fin la vida eterna.

22. Νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος, ζωὴν αἰώνιον.

Mais maintenant ayans eſté affranchis du peché, & faits ſerfs à Dieu, vous auez voſtre fruict en ſanctifications: & pour fin vie eternelle.

CAP. VI.

17. Gratias autem Deo, quòd fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ in qua traditi estis.

But God be thanked, that ye haue bene the seruantes of sinne, but ye haue obeyed from the heart vnto the forme of the doctrine, whereunto ye were deliuered.

18. Liberati autem à peccato, servi facti estis iustitiæ.

Being then made free from sinne, ye are made the seruants of righteousnes.

19. Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestræ, sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ & iniquitati, ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire iustitiæ, in sanctificationem,

I speake after the maner of man, because of the infirmitie of your flesh: for as ye haue giuen your members seruants to vncleannesse and to iniquitie, to commit iniquitie, so nowe giue your members seruants vnto righteousnes in holines.

20. Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ.

For when ye were the seruants of sinne, ye were freed from righteousnes.

21. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est.

What fruite had ye then in those thinges, whereof ye are now ashamed? For the end of those things is death.

22. Nunc vero liberati á peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem veró vitam æternam.

But nowe being freed from sinne, and made seruantes vnto God, yee haue your fruite in holinesse, and the ende, euerlasting life.

Das VI. Kapitel.

17. Gott sey aber gedanckt, daß jr Knechte der Sünde gewesen seyt, Aber nun gehorsam worden von hertzen, dem Fürbilde der Lehre, welchem jhr ergeben seyt.

Men Gud vere tacket, at i haffue veret Syndens tienere, Men ere nu bleffne lydige aff hiertet, den Lærdoms Exempel, som i haffue giffuit eder til.

18. Denn nun jhr frey worden seyt von der sünde, seyt jr Knechte worden der Gerechtigkeit.

Thi nu i ere bleffne fri fra Synden, da ere i bleffne Retferdighedz Tienere.

19. Jch muß menschlich davon reden, vmb der schwachheit willen euers Fleisches. Gleich wie jhr euer Glieder begeben habet zu dienst der vnreinigkeit, von einer Vngerechtigkeit zu der andern, Also begebet auch nun eure Glieder zu dienste der Gerechtigkeit, daß sie heilig werden.

Jeg maa tale menniskelige der om for eders kødes skrøblighed skyld. Lige som i haffue giffuit eders Lemmer til vrenlighedztienst, oc fra en Vrenlighed til den anden, Saa giffuer oc nu eders Lemmer til Retferdighedz tienste, at de kunde bliffue hellige.

20. Denn da jhr der sünde Knecht waret, da waret jhr frey von der gerechtigkeit.

Thi at der i vaare Syndens tienere, da vaare i fri fra Retferdighed.

21. Was hattet jr nun zu der zeit für frucht? welcher jhr euch jetzt schämet, denn das ende derselbigen ist der Todt.

Huad haffde i nu paa den tid for Fruct? aff huilcket i nu skamme eder Thi enden der paa, er Døden.

22. Nun jhr aber seyt von der sünde frey, vnnd Gottes Knechte worden, habt jhr eure Frucht, daß jhr heilig werdet, das ende aber das ewige Leben.

Men nu i ere fri fra Synden, oc ere bleffne Guds tienere, da haffue i eders Fruct, at i bliffue hellige, Oc enden det euige Liff.

Kapitola VI.

17. Ale děkugi Bohu, že gste byli služebnijcy hřijchu, ale giž gste vposlechli z Srdce wedlé toho naučenij, w kterémž vwedeni gste.

Ale niech bedzie dzięká Bogu, że chociaście byli slugámi grzechu, vsłuchaliście z sercá sposobu oney náuki, pod ktora iesteście poddáni.

18. A tak gsauce wysswobozeni od hřijchu, včiněni gste Služebnijcy Sprawedlnosti.

A bedac wyswobodzeni od grzechu, zstáliście sie slugámi spráwiedliwośći.

19. Lidskau wěc prawijm, pro nemoc těla wasseho. Jakož gste zagisté wydáwali audy wasse slaužiti nečistotě a neprawosti, od gedné k druhé neprawosti: tak giž wydáwayte audy wasse slaužiti sprawedlnosti k poswěcenij.

Ludzkimći obyczáiem mowię dla mdłośći ćiáłá wászego, ábowiem iákoście stáwili członki wásze slugámi nieczystośći y niepráwośći, ku wypełnieniu nieprawośći, ták też y teraz sthawćie członki wásze slugámi spráwiedliwośći, ku świątobliwośći.

20. Nebo tehdáž když gste byli služebnijci hřijchu, zbaweni gste byli sprawedlnosti.

Bo gdyście byli slugámi grzechu, byliście wolnymi spráwiedliwośći.

21. A proto kterýž gste vžitek měli w těch wěcech, za kteréž se nynij stydijte? Nebo konec těch wěcý, gest Smrt.

Ktoryżeście thedy ná on czás pożytek mieli z tych rzeczy zá ktore sie dziś wstydźićie? bo koniec ich iest śmierć.

22. Nynij pak wysswobozeni gsauce od hřijchu, a Služebnijcy gsauce včiněni Božij, máte vžitek wáš w poswěcenij, a konec žiwot wěčný.

A theraz bedac wyswobodzeni od grzechu, á zstawszy sie służebniki Bogu, macie pożytek wász ku świątobliwośći, á koniec żywot wieczny.

ו | ו | ϛ'.

23 תאגורתא דין דחטיתא מותא הו ומוהבתה דאלהא חיא דלעלם במרן ישוע משיחא :

23 כי־שכר החטאה המות ומתת אלהים חיי עולם באדנינו ישוע המשיח :

23. Τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας, θάνατος· τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ζωὴ αἰώνιος ἐν χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Imperoche li stipendij del peccato sono la morte: & il dono di Dio è la vita eterna, per Christo IESV nostro Signore.

Porque las pagas del peccado es muerte: mas la gracia de Dios es vida eterna.

Car les gages de peché c'est la mort: mais le don de Dieu, c'est la vie eternelle par Iesus Christ nostre Seigneur.

ז | ז | ΚΕΦΑΛ. ζ'.

1 או לא ידעין אנתון אחי לידעי נמוסא גיר ממלל אנא דנמוסא שליט הוא על גברא כמא דחי :

1 או לא תדעו אחי (כי ליודעי תורה מדבר אנכי) כי־התורה מושלה באדם בכל־עת חייו :

Ἢ ἀγνοεῖτε ἀδελφοί, γινώσκουσι γὰρ νόμον λαλῶ, ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ;

Non sapete voi, fratelli, (io parlo à quelli che hanno cognition de la Legge) che la Legge ha dominio ne l'huomo per quanto tempo egli viue.

O ignorays, hermanos, (hablo con los que saben la Ley,) que la Ley solamente se enseñorea del hombre entre tanto que biue?

Ne sauez vous pas, freres (car ie parle à ceux qui entendent que c'est de la Loy) que la Loy a domination sur la personne tout le temps qu'icelle persõne est en vie?

2 איך אנתתא דאסירא הי בבעלה כמא דחי בנמוסא אן דין מית בעלה אתחררת מן ב נמוסא דבעלה :

2 כי אשת האיש בעת חייו אסורה היא לאישה כתורה ואם מת האיש או מחפשה היא מתורת האיש :

2. Ἡ γὰρ ὕπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός.

Imperoche la donna sottoposta à marito, mentre che il marito viue, gli è obligata per la Legge: ma se il marito muore, ella è sciolta da la legge del marito.

Porque la muger que es sujecta á marido mientras el marido biue está òbligada à la Ley: mas muerto el marido, ella es libre de la Ley del marido.

Car la femme qui est en puissance de mari, tant que son mari est en vie, est liee à icelui par la Loy: mais si son mari meurt, elle est deliuree de la Loy du mari.

3 אן דין כד חי בעלה תקפי לגבר אחרין הורית לה גירתא אן דין ימות בעלה אתחררת מן ב נמוסא ולא איתיה גירתא אן תהוא לגברא א אחרנא :

3 על־כן בעודנו חי האיש מנאפת תקרא אם־תהי לאיש אחר ואם ימות האיש חפשית היא מתורה מהיותה מנאפת אם תהיה לאיש אחר :

3. Ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρός, μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα, γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ.

La onde, se mentre che il marito viue, ella si congiugne ad vnaltro marito, si chiamarà adultera: ma se il marito muore, ell'è liberata da quella Legge: in modo ch'ella non è adultera, congiugnendosi ad vnaltro marito.

Ansi que biuiendo el marido se llamará adulrera, si fuere de otro varon: mas si su marido muriere es libre de la Ley (del marido) del tal manera que no sera adultera, si fuere de otro marido.

Le mari donc vivant, si elle se ioint à vn autre mari: elle sera appelee adulteresse, mais son mari estant mort, elle est deliuree de la Loy: tellement qu'elle ne sera point adulteresse si elle est iointe à vn autre mari.

4 והשא אחי אף אנתון מיתתון לנמוסא בפגרה דמשיחא דתהוון לאחרין אינא דקם מן בית מיתא דתתלון פארא לאלהא :

4 לכן אחי גם אתם המתם לתורה בגוית המשיח להיותכם לאחר אשר קם ממתים לעשות פרי לאלהים :

4. Ὥστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἀνδρὶ ἑτέρῳ τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ.

Pertanto voi ancora, fratelli mei, sete morti à la Legge per il corpo di Christo: per congiugnerui ad vnaltro, cioè a colui che è risuscitato da morte: accioche noi fruttifichiamo à Dio.

Ansi tambien vosotros hermanos mios soys muertos à la Ley en el cuerpo del Christo, paraque seays de otro, es à saber del que resuscitó de los muertos, para que frutifiquemos à Dios.

Ainsi mes freres vous estes aussi morts à la Loy par le corps de Christ: afin que soyez à vn autre, assauoir à celui qui est ressuscité des morts, à celle fin que nous fructifions à Dieu.

 23. Stipen-

CAP. VI.

23. Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

For the wages of ſinne is death: but the gift of God is eternall life through Jeſus Chriſt our Lord.

CAP. VII.

AN ignoratis fratres (ſcientibus enim legem loquor) quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit?

Knowe ye not brethren / (for J ſpeake to them that knowe the Lawe) that the Law hath dominion ouer a man as long as he liueth?

2. Nam quæ ſub viro eſt mulier: vivente viro alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit vir eius: ſoluta eſt à lege viri.

For the woman which is in ſubiection to a man / is bounde by the Lawe to the man / while he liueth: but if the man bee dead / ſhee is deliuered from the lawe of the man.

3. Igitur vivente viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro, ſi autem mortuus fuerit vir eius, liberata eſt à lege viri: ut non ſit adultera ſi fuerit cum alio viro.

So then / if while the man liueth / ſhe take another man / ſhe ſhalbe called an adultereſſe: but if the man be dead / ſhe is free from the Lawe / ſo that ſhe is not an adultereſſe / though ſhe take another man.

4. Itaque fratres mei & vos mortificati eſtis legi per corpus Chriſti: ut ſitis alterius qui ex mortuis reſurrexit, ut fructificetis Deo.

So ye, my brethren, are dead alſo to the Law by the bodie of Chriſt / that yee ſhoulde be vnto other / euen vnto him that is rayſed vp from the dead / that we ſhould bring forth fruite vnto God.

Das VI. Capitel.

22. Denn der Tod iſt der ſünden Sold / Aber die Gabe Gottes iſt das ewige leben / in Chriſto Jeſu vnſerm HERRN.

Thi Døden er Syndens ſold / Men Guds gaffue er det euige Liff i Chriſto Jheſu vor HERRE.

Das VII. Capitel.

WJſſet jr nicht / lieben Brüder (Denn ich rede mit denen / die das Geſetz wiſſen) daß das Geſetze herrſchet über den Menſchen / ſo lange er lebet?

Vide i icke / kære Brødre (Thi ieg taler met dem ſom vide Lowen) at Lowen regnerer offuer Menniſken ſaa lenge ſom hand leffuer?

2. Denn ein Weib / das vnter dem Manne iſt / dieweil der Mann lebet / iſt ſie verbunden an das Geſetz / ſo aber der Mann ſtirbet / ſo iſt ſie loß vom Geſetz des Mannes.

Thi en Quinde / ſom er Manden vnderdanig / hun er forbunden til Lowen / ſaa lenge ſom Manden leffuer / Men der ſom Manden døer / da er hun loſſ fra Lowen / ſom er Manden anrørendis.

3. Wo ſie nun bey einem andern Manne iſt / weil der Mann lebet / wirdt ſie eine Ehebrecherin geheiſſen. So aber der Mann ſtirbet / iſt ſie frey vom Geſetze / daß ſie nicht eine Ehebrecherin iſt / wo ſie einen andern Mann nimpt.

Men der ſom hun er nu hoſſ en anden Mand / den ſtund Manden leffuer / da kaldis hun en Hore. Men der ſom Manden døer / da er hun fri fra Lowen / at hun er icke en Hore / om hun er hoſſ en anden Mand.

4. Alſo auch / meine Brüder / jr ſeyt getödtet dem Geſetz / durch den Leib Chriſti / daß jhr eines andern ſeyt / nemblich des / der von den Todten aufferwecket iſt / auff daß wir Gott frucht bringen.

Lige ſaa ere i / kære Brødre / døde giorde fra Lowen formedelſt Chriſti Legeme / at i ſkulle vere hoſſ en anden / ſom er / hoſſ den der er opueckt fra de døde / paa det wi ſkulle bære Gud fruct.

Kapitola VI.

23. Odplata zagiſtě za hřijch / geſt Smrt. Ale miloſt Božij / žiwot wěčný / w Kryſtu Gežijſſy Pánu naſſem.

Abowiem zapłáthá grzechu ieſt ſmierć / á dar Boży ieſt ći żywot wieczny / przez Kryſtuſá Jezuſá Páná náſzego:

Kapitola VII.

Zdali ž newjte Bratřij (zná gijcým zagiſtě Zákon mluwijm) že Zákon panuge nad člowěkem / dotud / dokud žiw geſt?

Azaſz niewiecie bráćia (boć z ueznonymi w zakonie mowię) iż zakon pánuie człowiekowi / poki by żyw był?

2. Nebo která Žena za Mužem geſt / dokudž geſt Muž gegij žiw / přiwázána geſt gemu Zákonem. Pakli vmře Muž gegij / giž geſt rozwázána od Zákona Muže.

Abowiemći niewiáſtá kthora ma męża / ieſt zakonem mężowi obowiązána poki on żyw / á ieſliby mąż vmárł / ieſt wyſwobodzona od zakonu mężowego.

3. A protož / dokud geſt žiw Muž gegij / ſlauti bude cyzoložnicý / budeli s giným Mužem: Pakli vmře Muž gegij / giž geſt zbawena od Zákona Muže / tak že nebude cyzoložnicý / budeli oddána s giným Mužem.

A ták poki mąż żyw / będźie zwaná cudzołożnicá / ieſliby mężá inſzego żona zoſtáłá. A ieſliby mąż vmarł / wolná ieſt od zakonu onego / áby nie byla cudzołożnica / ieſliby inſzego mężá żona zoſtáłá.

4. Protož y wy Bratřij mogi / vmrtweni gſte Zákonu / ſkrze tělo Kryſtowo: abyſſte byli giného / toho kterýž geſt z mrtwých wſtal / abychom vžitek přináſſeli Bohu.

A tákże moi bráćia / y wy też ieſteſćie wmartwieni zakonowi w ćiele Kryſtuſowym / ábyſćie byli przyłączeni inſzemu / to ieſt / temu ktory powſtał zmartwych / ábyſmy owoc przynośili Bogu.

ז

5 כד בבסרא הוין גיר כאבא דחטהא דבנמוסא מתחפשין הוו בהדמין דפארא נתל למותא :

Perche quando noi erauamo ne la carne, gli affetti de peccati, che son per la Legge, haueuano vigore ne le nostre membra, per fruttificare a la morte.

6 השא דין אתבטלן מן נמוסא ומיתן להו דאחיד הוא לן דנשמש מכיל בחדתותא דרוחא ולא בעתיקות כתבא :

Ma hora siamo sciolti da la Legge, essendo morti à quella, ne laquale erauamo ritenuti: accioche noi seruiamo ne la nouità de lo spirito, e non ne la vecchiezza de la lettera.

7 מנא הכיל אמרינן נמוסא חטיתא הו חס אלא לחטיתא לא ילפת אלא ביד נמוסא לא גיר רגתא ידע הוית אלו לא נמוסא דאמר דלא תרג :

Che diceмо noi dunque? La Legge è ella peccato? Non gia. Anzi io non ho conosciuto il peccato se non per la Legge. Imperoche io non hauerei conosciuta la concupiscentia, se la Legge non hauesse detto, Non hauer concupiscentia.

8 ובהנא פוקדנא אשכחת לה חטיתא עלתא וגמרת בי כל רגא בלעד נמוסא גיר חטיתא מיתא הות :

Ma il peccato presa occasione per il comandamento, ha generato in me ogni concupiscentia. Percioche senza la Legge il peccato è morto.

9 אנא דין חי הוית דלא נמוסא מן קדים כד אתא דין פוקדנא חטיתא חית :

Et io gia qualche tempo ch'ero senza Legge viueuo: ma come venne il comandamento, il peccato riuisse.

10 ואנא מיתת ואשתכח לי פוקדנא הו דחיא למותא :

Et io morij: onde il comandamento che m'era ordinato à vita, fu trouato esser morte à me.

ז

5 וכי־היינו בבשר בעותי החטאות אשר בתורה פועלים היו בנתחינו לעשת פרי למות :

Porque mientras eramos en la carne, los affectos de los peccados que eran por la Ley, obrauan en nuestros miẽbros fructificando à muerte.

6 ומעתה כי־חפשנו מתורה אשר בה נאחזנו מתנו אשר נעבוד בחדשת הרוח ולא בתבלית הכתב :

Mas aora, somos libres de la Ley de la muerte en la qual estauamos detenidos para que siruamos en nouedad de Espiritu, yo no en vejez de letra.

7 ומה נאמר כי־התורה חטאת היא חלילה כי־אם את־החטאת לא ידעתי כי אם בתורה כי את־חמדה לא ידעתי אם לא אמרה התורה לא תחמוד :

Que pues diremos? la Ley es peccado? En ninguna manera empero yo no conocí al peccado sino por la Ley: porque (tampoco) conociera la concupiscencia, si la Ley no dixera No cudiciarás.

8 כי־החטאה מצאה את־סבתה במצוה לפעול בי את־כל־חמדה כי־בלתי התורה החטאה מתה היא :

Entonces el peccado auida occasion obró en mi por el mandamiento toda concupiscencia porque sin la Ley el peccado estaua muerto.

9 ואני חייתי בלתי התורה בעת ובבוא המצוה אז שבה חיתה החטאה :

Ansi que yo sin la Ley biuiá por algun tiempo: mas venido el mandamiento, el pecccdo rebiuió.

10 ואני מתי ונמצאה בי המצוה הנתנה לחיים כי למות היא :

Y yo mori: y hallé que el mandamiento que de suyo era viuifico, para mi era mortal.

ζ.

5. Ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκὶ, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν, τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ.

Car quand nous estions en la chair, les affections des pechés (estans esmeues par la Loy) auoyent vigueur en nos membres, pour fructifier à la mort.

6. Νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος.

Mais maintenant nous sommes deliurés de la Loy, estans morts a celle, en laquelle nous estions retenus: afin que nous seruions en nouueauté d'Esprit, & non point en vieillesse de Lettre.

7. Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων, εἰ μὴ διὰ νόμου· τήν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ᾔδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, οὐκ ἐπιθυμήσεις.

Que dirons-nous donc? La Loy est elle peché? Ainsi n'aduiene; ainçois ie n'ai point cognu le peché, sinon par la Loy. Car ie n'eusse point cognu que c'estoit de conuoitise, si la Loy n'eust dit, Tu ne conuoiteras point.

8. Ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς, κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν· χωρὶς γὰρ νόμου ἁμαρτία νεκρά.

Mais le peché, ayant prins occasion, a engendré en moi toute conuoitise par le commandement: car sans la Loy le peché est mort.

9. Ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ· ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς, ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν.

Car iadis que i'estoye sans la Loy, ie viuoye: mais quand le commandement est venu, le peche a commencé à reuiure.

10. Ἐγὼ δὲ ἀπέθανον. καὶ εὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωὴν, αὕτη εἰς θάνατον.

Et moi ie suis deuenu mort: & le commandement qui m'estoit ordonné pour vie, a esté trouué me tourner à mort.

CAP. VII.

5. Cùm enim eſſemus in carne, paſſiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris noſtris, ut fructificarent morti.

For when we were in the fleſh/the motions of ſinnes/which were by the Lawe/had force in our members/to bring forth fruite vnto death.

6. Nunc autem ſoluti ſumus à lege mortis, in qua detinebamur: ita ut ſerviamus in novitate ſpiritus, & non in vetuſtate literæ.

But now we are deliuered from the Law/being dead vnto it/wherein we were holden/that we ſhoulde ſerue in newneſſe of Spirit/and not in the oldnes of the letter.

7. Quid ergo dicemus? lex peccatum eſt? Abſit. Sed peccatum non cognovi, niſi per legem, nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret: Non concupiſces.

What ſhall we ſay then? Is the Law ſinne? God forbid. Nay/I knew not ſinne/but by the Law: for I had not knowen luſt/except the Law had ſayd/Thou ſhalt not luſt.

8. Occaſione autem accepta, peccatum per mandatum operatum eſt in me omnem concupiſcentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat.

But ſinne tooke an occaſion by the commandement/and wrought in me all maner of concupiſcence: for without the Lawe ſinne is dead.

9. Ego autem vivebam ſine lege aliquando. Sed cùm veniſſet mandatum: peccatum revixit.

For I once was aliue/without the Law: but when the commandement came/ſinne reuiued.

10. Ego autem mortuus ſum: & inventum eſt mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc eſſe ad mortem.

But I died: and the ſame commandement which was ordeyned vnto life/was founde to be vnto me vnto death.

Das VII. Capitel.

5. Denn da wir im Fleiſch waren/ da war das wüten der Sünde (welche durchs Geſetze ſich erreget) kräfftig inn vnſern Gliedern/ dem Todt frucht zu bringen.

Thi der wi vaare i Kødet/ da vaar den ſyndelige lyſt (ſom ſig oprørde formedelſt Lowen) krafftig i vore Lemmer/ at bære Dødenfruct.

6. Nun aber ſind wir vom Geſetze loß/ vnd jhm abgeſtorben/ daß vns gefangen hielt/ Alſo daß wir dienen ſollen im neuen Weſen des Geiſtes/ vnd nicht im alten Weſen des Buchſtabens.

Men nu ere wi løſe fra Lowen/ oc døde fra hende/ ſom holt oſſ fangne/ Saa/ at wi ſkulle tiene i Aandens ny væſen/ oc icke i Bogſtauens gamle væſen.

7. Was wollen wir denn weiter ſagen? Iſt das Geſetz Sünde? Das ſey ferrne. Aber die Sünde erkannte ich nicht/ ohn durchs Geſetze. Denn ich wuſte nichts von der Luſt/ wo das Geſetze nicht hette geſagt: Laß dich nicht gelüſten.

Huad ville wi nu da ſige? Er Lowen ſynd? Det vere longe fra. Men ieg kende icke ſynden vden ved Lowen. Thi ieg viſte inted aff den lyſt/ der ſom Lowen haffde icke ſagd/ Du ſkalt icke begære.

8. Da nam aber die Sünde vrſach am Gebot/ vnd erreget in mir allerley Luſt. Denn ohn das Geſetze war die Sünde todt.

Da tog Synden aarſage aff Budet/ oc oprørde i mig allehonde lyſt. Thi at vden Lowen vaar Synden død.

9. Ich aber lebete etwa ohn Geſetze. Da aber das Gebot kam/ ward die Sünde wider lebendig.

Oc ieg leffde nogen tid vden Lowen. Men der Budet kom/ da bleff Synden leffuendis igen.

10. Ich aber ſtarb. Vnnd es befand ſich/ daß das Gebot mir zum Tode reichet/ das mir doch zum Leben gegeben war.

Oc ieg døde. Oc det befant ſig/ at det Bud bekom mig til Døden/ ſom mig dog vaar giffuit til Liffuit.

Kapitola VII.

5. Nebo když gſme byli w těle/ žádoſti hřijchůw/ kteréž byly ſkrze Zákon/ waywodiny w audech naſſých/ aby owotce neſly k Smrti.

Abowiem gdyſmy byli w ćiele/ pożądliwośći grzechow ktore ſie zſtały przez zakon/ mocmiały w członkach náſzych/ ku przynoſzeniu owocu ná śmierć.

6. Ale nynij gſme zbaweni Zákona Smrti/ w němž gſme držyni byli/ tak abychom ſlaužili w nowotě Ducha/ á ne w wetchoſti litery.

A teraz ieſteſmy wolni od zakonu/ gdyż ten vmárł w ktoryniesmy byli zátrzymáni/ ábyſzmy ſłużyli w nowośći duchá/ á nie w ſtárośći piſmá.

7. Což theda dijme/ Zakon geſt hřijchem? Nikoli. Ale hřijchu gſem nepoznal/ gedině ſkrze Zákon. Nebo newěděl gſem by žádoſt byla hřijch/ by byl Zákon nekekl/ Nepožádáſs.

Coż thedy rzeczemy? Zakon ieſtli grzechem? Nie day tego Boże/ owſzemem grzechu nie poznał iedno przez zakon/ bobych thez y Pożądliwośći nie poznał/ by był zakon nie rzekł: Nie bedźieſz pożądał.

8. Ale přijčinu wzaw hřijch ſkrze Přikázanij/ učinil we mně wſſelikau žádoſt. Bez Zákona zagiſtě hřijch mrtew byl.

Ale grzech wźiawſzy przyczyne/ vrodźił we mnie wſzeláka pożądliwość przez ono przykázánie/ ábowiem bez zakonu grzech ieſt martwy.

9. Já zagiſtě někdy žiw gſem byl bez Zákona: Ale když přiſſlo Přikázanij/ hřiich geſt ožil.

Bom ia niekiedy żył bez zakonu/ á gdy przyſzło ono roſkazánie/ grzech ożył.

10 Já pak gſem vmřel: Y naleźlo ſe to Přikázanij/ kteréž mi býti mělo k žiwotu/ že geſt bylo k ſmrti.

Alem ia vmárł/ y nálazło ſie ono przykazánie ktore było poſtánowione ku żywothowi/ iż mi ſie obráca ku śmierci.

ז

11 חטיתא גיר בעלתא דאשכחת לה ביד פוקדנא אטעיתני ובה קטלתני׃

Imperoche il peccato, presa occasione, m'ha sedutto per il comandamento: e per esso m'hà occise.

12 נמוסא מדין קדיש הו ופוקדנא קדיש הו וכאין וטב׃

Pertanto la Legge è santa, e il precetto è santo, e giusto, e buono.

13 טבתא הכיל לי למותא הו הות חס אלא חטיתא דתתחזא דחטיתא הי דבטבתא גמרת בי מותא דיתיראית תתחיב ח
חטיתא בפוקדנא׃

Adunque quel che è buono mi si è fatto morte? Non già. Ma il peccato, acciochè apparisse peccato, mi ha operato la morte, per mezo di quel che era buono: à fine che il peccato per il comandamento divenisse sommamente peccante.

14 ידעינן גיר דנמוסא דרוח הו אנא דין דבסר אנא נמזבן אנא לחטיתא׃

Perche noi sappiamo bene che la Legge è spirituale, ma io son carnale, venduto sotto'l peccato.

15 מדם דסער אנא גיר לא ידע אנא ולא הוא מדם דצבא אנא עבד אנא אלא מדם דסנא אנא הו הו עבד אנא׃

Io certo non approuo quel ch'io fo: perciochè io non fo quel ch'io voglio, ma fo quello ch'io ha in odio.

16 ואן מדם דלא צבא אנא עבד אנא סהד אנא על נמוסא דשפיר הו׃

Or se io fo quel ch'io non voglio, vengo à consentire à la Legge ch'ella sia buona.

17 השא דין לא הוא אנא סער אנא הדא אלא חטיתא דעמרא בי׃

Gia dunque non son piu io che fo quello, ma è il peccato che habita in me.

ז

11 כי־החטאה כאשר מצאה סבתה במצוה השיאתני ובה המיתתני׃

Porque el peccado, auida occasion, me enganno por el mandamiento, y por el me mató.

12 לכן התורה קדושה היא והמצוה קדושה צדיקה וטובה היא׃

De manera que la Ley à la verdad es sancta, y el mandamiento sancto, y justo, y bueno.

13 ואשר טובה היא היתה לי למותה חלילה כי־אם אשר תראה החטאה כי חטאה היא בטובה פעלה בי את־המות להיותה על־יתר חטאת חטאת במצוה׃

Luego loque es bueno, à mi me es hecho muerte? No sino el peccado, que para mostrarse peccado por lo bueno, me obró la muerte, haziendose peccado sobre manera peccante por el mandamiento.

14 כי ידענו כי־התורה רוח היא ואני בשר הוא נמכר תחת החטאת׃

Porque ya sabemos que la Ley es espiritual: mas yo soy carnal-vendido à sujeció del peccado.

15 כי־את־אשר פועל אני אינני יודע כי אינני עושה אשר אוהב כי אם אשר שונא אנכי׃

Porque loque cometo, no lo entiendo. Item ni el (bien) que quiero hago: antes lo que aborrezco, aquello hago.

16 ואם עושה אני אשר אינני אוהב יאות אני לתורה כי טובה היא׃

Y si loque no quiero, esto hago, aprueuo que la Ley es buena:

17 ומעתה אינני עוד פועל אותה כי אם החטאה אשר שוכנה בי׃

De manera que ya no òbro aquello, sino el peccado que mora en mi.

ζ.

11. Ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς ἐξηπάτησέ με, καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν.

Car peché prenant occasion, par le commandement m'a seduit, & par icelui m'a mis a mort.

12. Ὥστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή.

La Loy donc est saincte, & le commandement est sainct, & iuste, & bon.

13. Τὸ οὖν ἀγαθὸν ἐμοὶ γέγονε θάνατος; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία. ἵνα φανῇ ἁμαρτία διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς.

Ce donc qui est bon, m'est-il tourné a mort? Ainsi n'aduiene, mais le peché, afin qu'il apparust peché, m'a engendré la mort par le bien: a ce que le peché fust rendu excessiuement pechãt par le commandement.

14. Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν· ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν.

Car nous sauuons que la Loy est spirituelle: mais ie suis charnel, vendu sous peché.

15. Ὃ γὰρ κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο πράσσω· ἀλλ' ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ.

Car ie n'approuue point ce que ie fai, veu que ne fai point ce que ie vueil, mais ie fai ce que ie hai.

16. Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός.

Or si ie fai ce que ie ne vueil point, ie consen à la Loy qu'elle est bonne.

17. Νυνὶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

Maintenant donc ce n'est plus moi qui fai cela: mais c'est le peché habitant en moi.

11. Nam

CAP. VII.

11. Nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit me, & per illud occîdit.

For sinne tooke occasion by the commandement/ and deceyued mee / and thereby slewe me.

12. Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum.

Wherefore the Lawe is holy/ and the commandement is holy / and iust / and good.

13. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit, sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem: ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum.

Was that then which is good / made death vnto me? God forbid: but sinne / y it might appeare sinne / wrought death in mee by that which is good / that sinne might be out of measure sinfull by the commandement.

14. Scimus enim quòd lex spiritualis est: ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato.

For we know that the Law is spiritual / but I am carnal / solde vnder sinne.

15. Quod enim operor, non intelligo, non enim quod volo, hoc ago: sed quod odi, illud facio.

For I alow not that which I do: for what I would / that do I not: but what I hate/that do I.

16. Si autem quod nolo, illud facio: consentio legi, quoniam bona est.

If I do thē that which I would not/ I consent to the Law/ that it is good

17. Nunc autem iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.

Now then/it is no more I that do it/but the sinne that dwelleth in me.

Das VII. Capitel.

11. Denn die Sünde nam vrsache am Gebott / vnd betrog mich / vnnd tödtet mich durch dasselbige Gebot.

Thi at Synden tog aarsage aff Budet / oc bedrog mig / oc dræbte mig formedelst det samme Bud.

12. Das Gesetz ist je heilig/ vnd das Gebot heilig / recht vnd gut.

Lowen er io hellig / oc budet helligt / ret oc gaat.

13. Ist denn / das da gut ist/ mir ein Todt worden? Das sey ferne. Aber die Sünde / auff daß sie erschiene/wie sie sünde ist / hat sie mir durch das gute den Todt gewircket / Auff daß die Sünde würde überauß mechtig durchs Gebot.

Er da det / som er gaat / bleffuit mig en Dod? Det vere longt fra. Men paa det / at Synden skulde obenbaris/huorledis hun er Synd/da giorde hun mig Doden formedelst det gode/ Paa det at Synden skulde bliffue offuermaade syndig / formedelst Budet.

14. Denn wir wissen daß das Gesetz geistlich ist/ich bin aber fleischlich/ vnder die Sünde verkaufft.

Thi wi vide / at Lowen er aandelig/ Men ieg er kødelig / oc sold vnder Synden.

15. Denn ich weiß nicht was ich thu / denn ich thu nicht das ich wil/ sondern das ich hasse/ das thu ich.

Thi ieg veed icke / huad ieg gør/ Thi ieg gør icke det som ieg vil / men ieg gør det som ieg hader.

16. So ich aber das thu / das ich nicht wil/ so willige ich / daß das Gesetz gut sey.

Men gør ieg det / som ieg icke vil / da samtycker ieg/at Lowen er god.

17. So thue ich nun dasselbige nicht/ sondern die Sünde / die in mir wohnet.

Saa gør icke ieg nu det samme / men Synden/ som boer i mig.

Kapitola VII.

11. Neb hřjch wzaw přjčinu skrze Přikázanij / swedel mne: a skrze ně y zabil.

Gdyż grzech wziawszy przyczyne zwiodł mie onym przykazániem/ y przez nie zábił mie.

12. A tak Zákon zagisté Swatý/a Přikázanij Swaté y sprawedliwé a dobré gest.

A tákże zakon sam iesci święty / y ono przykazánie święte / y sprawiedliwe / y dobre.

13. Tehdy což dobrého bylo/ to včiněno mi gest Smrtj? Nikoli. Ale hřjch aby se okázal hřjchem/ skrze to dobré včiněn mi gest smrt/ aby hřjch skrze Přikázanij byl přjliš welikým hřjchem.

To tedy co iest dobrego / iż mi sie zstało śmierćia? Nie day tego Boże / Owszem grzech zstał mi sie śmiertelny/ gdyż áby sie okazał być grzechem/ná mie śmierć przywiódł/ przez to co iest dobrego/ to iest/ áby on sam zstál sie nád miárę grzeszący/ przez ono przykazánie.

14. Wijme zagisté/ že Zákon gest duchownij: ale yá gsem tělesný/ prodán gsa pod hřjchem.

Bowiemy iż zakon iest Duchowny/ ále iacielesny iestem / záprzedány pod grzech.

15. Nebo co činijm/neschwalugi Nečinijm zagisté toho dobrého což chcy/ale činijm to zlé kteréž mám w nenáwisti.

Abowiem co czynię/nie chwalę/ gdyż nie czynię tego co chcę/ ále czẽ nienawidzę to czynię.

16. A poněwadž činijm to čehož nechcy / tehdy powolugi Zákonu/ že gest dobrý.

A iesli czego niechcę to czynię/ przyzwalam ci zakonowi że dobry iest.

17. A nynij giž ne yá činijm toto/ ale kterýž přebýwá we mně hřjch.

Teráz tedy iuż nie ia to czynię/ ále grzech ktory we mnie mieszka.

ז

18 ידע אנא הו גיר דלא עמרא בי הנו דין בבסרי טבתא דאצבא גיר בטבתא פשיק לי דאסעריה דין לא משכח אנא :

Perche io so che in me, cioè ne la mia carne, non habita bene alcuno: imperoche il volere è in me, ma non trouo come render perfetto il bene.

19 לא הוא גיר לטבתא דצבא אנא דאעבד עבד אנא אלא בישתא דלא צבא אנא דאעבד להי הו עבד אנא :

Perche io non so il bene ch'io voglio, anzi so il male ch'io non voglio.

20 ואן מדם דלא צבא אנא עבד אנא לא הוא אנא עבד אנא אלא חטיתא דעמרא בי :

Hor se io so quello ch'io non voglio, non son piu io che lo so, ma il peccato che habita in me.

21 משכח אנא הכיל לנמוסא דשלם לרעיני הו דצבא דיעבד טבתא מטול דבישתא קריבא הי לי :

Io ritrouo dunque questa Legge essere in me, quando io voglio fare il bene, cioè che il male è in me.

22 חדא אנא גיר בנמוסא דאלהא בבר נשא דלגו :

Percioche la Legge di Dio mi diletta ben quanto à l'huomo interiore.

23 חזא אנא דין נמוסא אחרנא בהדמי דמקרב לוקבל נמוסא דרעיני ושבא לי לנמוסא דחטיתא דאית בהדמי :

Ma io vedo vnaltra Legge ne le mie membra, che combatte contra la legge de la mia mente, è rendemi prigione à la legge del peccato, che è ne le mie membra.

24 דויא אנא בר נשא מנו נפציני מן פגרא הנא ד דמותא :

O me misero huomo, chi mi liberarà dal corpo di questa morte?

25 מודא אנא לאלהא ביד מרן ישוע משיחא השא הכיל אנא ברעיני עבדא אנא דנמוסא דאלהא בבסרי דין איתי עבדא דנמוסא דחטיתא :

Io rendo gratie à Dio per IESV Christo nostro Signore. Io stesso dunque seruo ben con la mente à la Legge di Dio: ma con la carne seruo à la legge del peccato.

ז

18 כי ידעתי כי איננה שוכנה בי זה הוא בבשרי הטובה אך כי יש בי התשוקה לטובה אך את־יכלת ומשל לעשותה אינני מוצא בי :

Item, yo se que no mora en mi, es à saber en mi carne? bien, porque tengo el querer mas perficionar el bien, no lo alcanço.

19 כי את־הטובה אשר חפצי בה אינני עושה כי אם את־הרעה אשר לא אוהב אני אותה עושה אנכי :

Porque no el bien que quiero, esto hago: mas el mal que no quiero, esto hago.

20 ואם עושה אני את־אשר אינני אוהב אינני עוד עושה אותה כי־אם החטאה אשר בי שוכנה :

Y si hago lo que no quiero, ya no lo obro yo sino el peccado que mora en mi.

21 לכן מוצא אני את־התורה אם חפצי לעשות את־הטובה כי־דובקה בי הרעה :

Ansique queriendo yo hazer el bien, hallo esta Ley, Que el mal me es proprio.

22 כי חפצתי בתורת אלהים באדם הפנימי :

Porque con el hombre interior me deleyto con la Ley de Dios:

23 ורואה אני את־תורה אחרת בנתחי הנלחמה עם תורת בינתי ומשבה אותי בתורת החטאה אשר היא בנתחי :

Mas veo otra Ley en mis miembros que rebella contra la Ley de mi espiritu, y que me lleua captiuo à la Ley del peccado que esta en mis miembros.

24 אמלל אנוש אני מי־יפלטני מגויה הזאת תמות :

Miserable hombre de mi, quien me librarà del cuerpo de esta muerte?

25 מודה אני לאלהים בישוע המשיח אדונינו לכן אני הוא ברוחי עובד לתורת אלהים ובבשר לתורת החטאת :

La gracia de Dios por Iesus el Christo, Sennor nuestro. Ansique yo mismo con el espiritu siruo à la Ley de Dios, mas con la carne à la Ley del peccado.

ζ.

18. Οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοὶ, τουτέστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν· τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι· τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν, οὐχ εὑρίσκω.

Car ie sai qu'en moi (c'est à dire en ma chair) n'habite point de bien: car le vouloir est bien attaché à moi: mais ie ne trouue point le moyen de parfaire le bien.

19. Οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθὸν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακὸν, τοῦτο πράσσω.

Car ie ne fai point le bien que ie vueil, ains ie fai le mal que ie ne vueil point.

20. Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, ἐγὼ τοῦτο ποιῶ, οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

Que si ie fai ce que ie ne vueil point, ce n'est plus moi qui le fai, mais le peché qui habite en moi.

21. Εὑρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλὸν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται.

Ie trouue donc ceste Loy estre en moi, c'est que quand ie vueil faire le bien, le mal est attache à moi.

22. Συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον.

Car ie pren plaisir à la Loy de Dieu quant à l'homme de dans.

23. Βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου.

Mais ie voy vne autre Loy en mes membres, bataillant contre la Loy de mon entendement, & me rendant prisonnier à la Loy de peché, qui est en mes membres.

24. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου.

(Las, miserable que ie suis, qui me deliuera du corps de ceste mort.

25. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῒ δουλεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας.

Ie ren graces à Dieu par Iesus Christ nostre Seigneur.) Moi-mesme donc sers de l'entendement à la Loy de Dieu mais de la chair, à la Loy de peché.

CAP. VII.

18. Scio enim quia non habitat in me, hoc eſt, in carne mea, bonum. Nam velle adiacet mihi: perficere autem bonum, non invenio.

For I knowe/ that in me/ that is in my fleſh/ dwelleth no good thing: for to will is preſent with me: but I finde no meanes to performe that which is good

19. Non enim quod volo bonum, hoc facio: ſed quod nolo malum, hoc ago.

For I doe not the good thing/ which I would/ but the euill/ which I woulde not/ that do I.

20. Si autem quod nolo, illud facio: iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me, peccatum.

Nowe if I doe that I woulde not/ it is no more I that do it/ but the ſinne that dwelleth in me.

21. Invenio igitur legẽ, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet.

I finde then by the Lawe/ that when I would do good/ euill is preſent with me.

22. Condelector enim legi Dei, ſecundùm interiorem hominem.

For I delite in the Lawe of God/ concerning the inner man.

23. Video autem aliam legem in membris meis, repugnantẽ legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis.

But I ſee another law in my members/ rebelling agaynſt the lawe of my minde/ and leading me captiue vnto the lawe of ſinne/ which is in my members.

24. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius.

O wretched man that I am/ who ſhal deliuer me from the bodie of this death?

25. Gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Igitur ego ipſe mente ſervio legi Dei: carne autem, legi peccati.

I thanke God through Jeſus Chriſt our Lord. Then I my ſelfe in my minde ſerue the Lawe of God/ but in my fleſh the lawe of ſinne.

Das VII. Capitel.

18. Denn ich weiß daß in mir/ das iſt/ in meinem Fleiſch wohnet nichts gutes. Wöllen habe ich wol/ Aber vollbringen das gute/ finde ich nicht.

Thi ieg veed/ at i mig/ det er/ i mit kød boer inted gaat. Vilien haffuer ieg wel/ Men at fuldkomme det gode/ finder ieg icke.

19. Denn das gute das ich wil/ das thu ich nicht/ ſondern das böſe/ das ich nicht wil/ das thu ich.

Thi at det Gode ſom ieg vil/ det gør ieg icke/ men det Onde ſom ieg icke vil/ det gør ieg.

20. So ich aber thu/ das ich nicht wil/ ſo thu ich daſſelbige nicht/ ſondern die Sünde die in mir wohnet.

Gør da ieg/ det ſom ieg icke vil/ ſaa gør icke ieg det ſamme/ men Synden ſom boer i mig.

21. So finde ich mir nun ein Geſetz/ der ich wil das gute thun/ daß mir das böſe anhanget.

Saa finder ieg mig nu en Low/ ieg ſom vil gøre det Gode/ at det Onde henger ved mig.

22. Denn ich habe luſt an Gottes Geſetz/ nach dem innwendigen Menſchen.

Thi ieg haffuer lyſt til Guds Low/ effter det induortis Menniſke.

23. Ich ſehe aber ein ander Geſetz/ in meinen Gliedern/ das da widerſtreittet dem Geſetz inn meinem Gemüte/ vnd nimmet mich gefangen in der Sunden Geſetz/ welches iſt inn meinen Gliedern.

Men ieg ſeer en anden Low i mine Lemmer/ ſom ſtrider mod Lowen i mit ſind/ oc tager mig fangen i Syndens Low/ ſom er i mine Lemmer.

24. Ich ellender Menſch/ wer wird mich erlöſen von dem Leibe diſes Todtes?

Jeg elendige Menniſke/ huo ſkal frelſe mig aff denne Dødis legeme?

25. Ich dancke Gott durch Jeſum Chriſt vnſern HERRN. So diene ich nun mit dem Gemüthe dem Geſetz Gottes/ aber mit dem Fleiſche dem Geſetze der Sünden.

Jeg tacker Gud formedelſt Jheſum Chriſtum vor HERRE. Saa tien ieg nu Guds Low met ſindet/ Men Syndſens Low met kødet.

Kapitola VII.

18. Wijm zagiſtě/ že nepřebýwá we mně/ to geſt w těle mém/ dobrě. Nebo wuole při mně geſt/ ale činěnij dobrěho nenalězám.

Gdyż wiem iż nie mieſzka we mnie/ to ieſt/ w ciele moim nic dobrego/ ábowiem mamći wola/ ále ábym to cżynił co ieſt dobrego/ nie náyduie.

19. Neb nečinijm toho dobrěho cožchcy/ ale činijm to zlé/ čehož nechcy.

Bo nie cżynie dobrego ktore chce/ ále cżego niechce złego/ to cżynie.

20. A čině to čehož nechcy/ ne yá činijm to/ ale hřijch kterýž přebýwá we mně.

A ieſli to cżynie cżego niechce/ iuż nie ia tho cżynie/ ále grzech ktory we mnie mieſzka.

21. Protož nalezám ſkrze Zákon/ že když chcy činiti dobrě/ y přijdržij ſe mne zlé.

Znáyduie tedy gdy chce dobrze cżynić/ then być zákon/ że mi przyległá złość.

22. Neb yá ſe kochám w Zákoně Božijm/ wedlě wnitřnijho člowěka:

Abowiem rádnie ſie zakonowi Bożemu wedle wnetrznego cżłowieká.

23. Ale widijm giný Zákon w audech mých/ kterýž geſt odporen Zákonu myſli mé/ a kterýž mne gijmá Zákonu hřijchu/ genž geſt w audech mých.

Ale widzę inſzy zakon w cżłonkach moich/ odporny zakonowi vmyſlu mego/ y ktory mie cżyni wieznem zakonowi grzechu/ ktory ieſt w cżłonkach moich.

24. Neſſtiaſtný yá člowěk/ Kdo mne wyſwobodij z těla Smrti této?

Nedzni ia cżłowiek/ ktoż mie wybáwi z tego ciáłá śmierci?

25. Miloſt Božij/ ſkrze Gežijſſe Kryſta Pána naſſěho. A protož tanž yá ſlaužijm myſlij Zákonu Božijmu/ ale tělem Zákonu hřijchu?

Dziekuie Bogu przez Jezuſá Kryſtuſá Paná naſzego. Jać tez y vmyſłem ſłuże zakonowi Bożemu/ á ciáłem zakonowi grzechu.

ז

1 מכיל לית חיבותא לאילין דלא מהלכין בבסר בישוע משיחא ׃

Non è dunque hora condannatione alcuna à quelli che sono in Christo IESV, cioè che non caminano secondo la carne, ma secondo lo Spirito.

2 נמוסא גיר דרוחא דחיא דבישוע משיחא חררך מן נמוסא דחטיתא ודמותא ׃

Percioche la Legge de lo Spirito de la Vita, che è in Christo IESV, m'ha liberato da la Legge del peccato e de la morte.

3 מטול דמחיל הוא גיר נמוסא ביד בריהותה ד
דבסרא שדר אלהא לברה בדמותא דבסרא דחטיתא מטולתה דחטיתא ד
דיחיביה לחטיתא ד
בבסרה ׃

Imperoche (quello che era impossibile à la Legge, inquanto ch'ella era debile per la carne) Iddio mandando il suo proprio Figliuolo in forma di carne di peccato, e per il peccato, ha condannato il peccato ne la carne.

4 דכאנותא דנמוסא בן תתמלא דלא הוא בבסר מהלכינן אלא ברוח ׃

Accioche la giustitia de la Legge s'adempiesse in noi, che non caminiamo secondo la carne, ma secondo lo Spirito.

5 אילין גיר דבבסר אנון דבסר הו מתרעין ואילין דרוח אנון דרוח הו מתרעין ׃

Perche quelli che son secondo la carne, sono affettionati à le cose de la carne: ma quelli che son secondo lo spirito, à le cose de lo Spirito.

6 תרעיתא גיר דבסרא מותא הו ותרעיתא ד
דרוחא חיא ושלמא ׃

Certamente l'affetto de la carne è morte: ma l'affetto de lo Spirito è vita è pace.

ח

1 על־כן משפט מות גם לא אחד מעתה יש־לאלה אשר בישוע המשיח לא כבשר כי־אם כרוח את־אלהים יתהלכו ׃

Ansique aora, ninguna condennacion ay para los que estan en el Christo Iesus; que no andan conforme à la carne mas conforme àl Espiritu.

2 כי־תורת רוח החיים בישוע המשיח חפשה אתי מתורת החטאה ומתורת המות ׃

Porque la Ley del Espiritu de vida en el Christo Iesus, me ha librado de la Ley del peccado y de la muerte.

3 ואשר בלתי יכלת לתורה בחלותה בעבור הבשר שלח אלהים את־בנו יחידו בדמות בשר החטאת ובחטאת שפט את־החטאה בבשר ׃

Porque loque era impossible à la Ley por quanto era debil por la carne, Dios embiando à su Hijo en semejança de carne de peccado, del peccado tambiē condenó al peccado en la carne.

4 אשר תמלא צדקת התורה בנו אשר אנחנו לא כבשר כי־אם כרוח את־אלהים נתהלך ׃

Para que la justicia de la Ley fuesse cumplida en nosotros que no andamos cōforme à la carne, mas conforme àl Espiritu.

5 כי־אשר כבשר המה את־אשר לבשר מבינים ואשר כרוח המה את־אשר לרוח ׃

Porque los que son conforme à la carne, las cosas que son de la carne saben: mas los que conforme àl Espiritu, las cosas que son del Espiritu.

6 כי תבונת הבשר מות היא ותבונת הרוח חיים ושלום ׃

Porque la prudencia de la carne, es muerte: mas la prudencia del Espiritu, vida y paz.

ΚΕΦΑΛ. η'.

Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.

Ainsi donc il n'y a maintenant nulle condamnation à ceux qui sont en Iesus Christ, c'est à dire qui ne cheminent point selon la chair, mais selon l'Esprit.

2. Ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου.

Car la Loy de l'Esprit de vie qui est en Iesus Christ, m'a affranchi de la Loy du peché & de la mort.

3. Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί.

Car ce qui estoit impossible à la Loy d'autant qu'elle estoit foible en la chair, Dieu ayant envoyé son propre Fils en forme de chair de peché, & pour le peché, a condamné le peché en la chair.

4. Ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.

Afin que la iustice de la Loy fust accomplie en nous, qui ne cheminons point selon la chair, mais selon l'Esprit.

5. Οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες, τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν· οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα, τὰ τοῦ πνεύματος.

Car ceux qui sont selon la chair, sont affectionnés aux choses de la chair: mais ceux qui sont selon l'Esprit, aux choses de l'Esprit.

6. Τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς, θάνατος· τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ζωὴ καὶ εἰρήνη.

Car l'affection de la chair est mort: mais l'affectiō de l'Esprit est vie & paix.

7. Quid

CAP. VIII.

Nihil ergo nunc damnationis est iis qui sunt in Christo Iesu: qui non secundùm carnem ambulant: (sed iuxta spiritum.)

Now then there is no condemnation to them that are in Christ Jesus / which walke not after the flesh / but after the Spirit.

2. Lex enim Spiritus vitæ in Christo Iesu, liberavit me à lege peccati & mortis.

For the Law of the Spirit of life which is in Christ Jesus / hath freed me from the Law of sinne and of death.

3. Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne.

For (that that was impossible to the lawe, in as much as it was weake / because of the flesh) God sending his owne Sonne / in the similitude of sinfull fleshe, and for sinne, condemned sinne in the flesh.

4. Vt iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundùm carnem ambulamus, sed secundum spiritum.

That the righteousnes of the Law might be fulfilled in vs / which walke not after the flesh / but after the Spirit.

5. Qui enim secundùm carnem sunt: quæ carnis sunt sapiunt, qui vero secundùm spiritum sunt: quæ sunt spiritus, sentiunt.

For they that are after the flesh / sauour the things of the flesh: but they that are after the Spirit / the things of the Spirit.

6. Nam prudentia carnis, mors est: prudentia autem spiritus, vita & pax.

For the wisedome of the flesh is death: but the wisedome of the Spirite is lyfe and peace.

Das VIII. Capitel.

So ist nun nichts verdamlichs an denen / die in Christo Jesu sind / die nicht nach dem Fleisch wandeln / sonder nach dem Geist.

Saa ere nu inted fordømligt i dem / som er i Christo Jhesu / de som icke vandre effter Kødet / men effter Aanden.

2. Denn das Gesetz des Geistes / der da lebendig machet inn Christo Jesu / hat mich frey gemacht von dem Gesetz der Sünden vnd des Todtes.

Thi at Aandens Low / som gør oss leffuendis i Christo Jhesu / giorde mig fri fra Syndens oc Dødzens Low.

3. Denn das dem Gesetz vnmüglich war (Sintemal es durch das Fleisch geschwächet ward) das that Gott / vnd sandte seinen Sohn in der gestalt des sündlichen Fleisches / vnd verdammet die Sünde im Fleisch durch Sünde.

Fordi at det som vaar Lowen vmueligt (Efferdi hun bleff skrøbelig formedelst Kødet) Det giorde Gud / oc hand vdsende sin Søn / i det syndelige Kødis skickelse / oc fordømde Synden i Kødet formedelst Synden.

4. Auff daß die Gerechtigkeit / vom Gesetz erfordert / in vns erfüllet würde / die wir nun nicht nach dem Fleisch wandeln / sondern nach dem Geist.

Paa det at den Retferdighed som Lowen eskede / skulde fuldkommis i oss / Wi som nu icke vandre effter Kødet / Men effter Aanden.

5. Denn die da fleischlich sind / die sind fleischlich gesinnet. Die aber geistlich sind / die sind geistlich gesinnet.

Thi at de som ere kødelige / de ere kødelige til sinde / Oc de som ere aandelige / de ere aandelige til sinde.

6. Aber fleischlich gesinnet sein / ist der Todt / Vnd geistlich gesinnet sein / ist Leben vnd friede.

Men at vere kødelige til sinde / er Døden / Oc at vere Aandelige til sinde / er Liff oc Fred.

Kapitola VIII.

Protož nynij žádného nenij zatracenij / těm kteříž gsau w Krystu Gežijšy / genž ne wedlé těla chodij / ale wedlé Ducha.

Teraz tedy żadne nie iest potepienie tym ktorzy są w Jezusie Krystusie / to iest / Ktorzy nie wedle ciała chodzą / ale według ducha.

2. Neb Zákon Ducha žiwota w Krystu Gežijšy / wyswobodil mne od Zákona hřijchu a Smrti.

Abowiem Zakon Ducha żywota ktory iest w Krystusie Jezusie wyswobodził mię od zakonu grzechu y śmierci.

3. Nebo což bylo nemožného Zákonu / pokudž mdel byl skrze tělo / Buoh poslaw Syna swého w podobenstwij těla hřijchu / tak ž hřijchu potupil hřijch skrze tělo.

Bo mdłość zakonu gdy nie mogła nic w ciele / Bog posławszy własnego Syna swego w podobieństwie grzesznego ciała / a tho dla grzechu potępił grzech w ciele.

4. Aby ospráwedlněnij Zákona dokonáno bylo na nás / kteřijžto nechodijme wedlé těla / ale wedlé ducha.

Aby ono práwo zakonne było wypełnione w nas / ktorzy nie podlug ciała chodzimy / ale według ducha.

5. Ti zagisté kteřijž gsau wedlé těla žiwi / chutnagij ty wěcy které gsau tělesné. Ale ti kteřijž gsau žiwi wedlé ducha / smayšlegij o to / což gest duchownijho.

Abowiem ktorzy są wedle ciała / bawią się rzeczami cielesnemi / a ktorzy są wedle ducha / rzeczami duchownemi.

6. Neb žádost těla / gest Smrt: žádost pak ducha / žiwot a pokog.

Gdyż zrozumienie cielesne iesth śmierć / a rozumienie duchowne iest żywot y pokoy.

ח

7 מטול דתרעיתה ד
דבסרא בעל דבבותה הי
לות אלהא לנמוסה גיר
דאלהא לא משתעבדה
מטול דלא משכחא :

Percioche l'affetto de la carne è vna nimicitia contra Dio: conciosia ch'egli non ſi ſottomette à la Legge di Dio, percioche ne anco puo farlo.

8 ואילין דבבסר אנון ל
למשפר לאלהא לא
משכחין :

Onde quelli che ſon ne la carne, non poſſon piacere à Dio.

9 אנתון דין לא הויתון
בבסר אלא ברוח אן ש
שרירא אית רוחה דאלהא
עמרא בכון אן דין אנש
לית בה רוחה דמשיחא
הנא לא הוא דילה :

Hor voi non ſete ne la carne, ma ne lo ſpirito: ſe pur lo Spirito di Dio habita in voi, ma s'egli è alcuno che non habbia lo Spirito di Christo, coſtui non è de ſuoi.

10 ואן דין משיחא בכון
פגרא מית הו מטול
חטיתא רוחא דין חיא הי
מטול כאנותא :

E ſe Christo è in voi, il corpo è ben morto per cagion del peccato, ma lo Spirito è vita per cagion de la giuſtitia.

11 ואן רוחה דהו מן דאקים
למרן ישוע משיחא מן בית
מיתא עמרא בכון הו מן
דאקימה למרן ישוע ----
משיחא מן בית מיתא אף
לפגריכון מיתא יחא מטול
רוחה דעמרא בכון :

Se lo Spirito dunque di colui che ha riſuſcitato IESV da morte, habita in voi, colui che ha riſuſcitato Chriſto da morte, viuificara etiandio i voſtri corpi mortali, per mezo del ſuo Spirito che habbita in voi.

12 השא אחי חיבין לו
לבסרא דבבסר נהלך :

Per laqualcoſa dunque, fratelli, noi ſiamo debitori, non gia à la carne, per viuer ſecondo la carne, ma à lo ſpirito.

13 אין גיר בבסר הוין א
אנתון עתידין אנתון הו ל
למממת ואן ברוחה הופכי
פגרא ממיתין אנתון הוין
אנתון :

Imperoche ſe voi viuerete ſecondo la carne, morirete: ma ſe voi mortificarete con lo Spirito le attioni del corpo, viuerete,

ח

7 על־כן תבונת הבשר איבה
היא באלהים כי לתורת אלהים
איננה נכבשה וגם לא יכלה :

Porquanto la prudencia de la carne es enemiſtad contra Dios: porque no ſe ſujeta à la Ley de Dios, ni tan poco puede.

8 ואשר בבשר המה לאלהים
לא יוכלו להרצות :

Anſi que los que ſon en la carne, no pueden agradar à Dios.

9 ואתם אינכם בבשר כי אם
ברוח אך אם רוח אלהים שכנה
בכם ואם לאיש לא יש לו רוח
המשיח זה הוא איננו לו :

Mas voſotros no ſoys en la carne, ſino en el Eſpiritu por quanto el Eſpiritu de Dios mora en voſotros. Y ſi alguno no tiene el Eſpiritu del Chriſto, el tal no es deel.

10 ואם המשיח בכם או הגויה
מתה בחטאת והרוח חיה על־
הצדקה :

Empero ſi el Chriſto eſta en voſotros el cuerpo à la verdad es muerto à cauſa del peccado: mas el eſpiritu biue à cauſa de la juſticia.

11 ואם רוח ההוא אשר הקים
את־ישוע ממתים שוכנה בכם
זה אשר הקים את־המשיח
ממתים יחיה גם את־גויותיכם
ברוחו השוכנה בכם :

Y ſi el Eſpiritu de aquel que leuantó de los muertos à Ieſus, mora en voſotros, el que leuantó à Ieſus el Chriſto de los muertos, viuificara tambien vueſtros cuerpos mortales por ſu Eſpiritu que mora en voſotros.

12 על־כן אחי חובים אנחנו
לא לבשר לחיות כבשר :

Anſi que, hermanos, deudores ſomos, no à la carne para que biuamos conforme à la carne:

13 ואם כבשר תחיו עתידים
אתם למות ואם ברוח את־פעלי
הגויה תמותתו תחיו :

Porque ſi biuierdes conforme à la carne, morireys: mas ſi por el Eſpiritu mortificardes las obras de la carne, biuireys.

η'.

7. Διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, ἔχθρα εἰς θεόν· τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται. οὐδὲ γὰρ δύναται.

Pource que l'affection de la chair eſt inimitie contre Dieu: car elle ne ſe rend point ſuiette à la Loy de Dieu: & de vrai elle ne le peut.

8. Οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται.

Parquoi ceux qui ſont en la chair ne peuuent plaire à Dieu.

9. Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ.

Or vous n'eſtes point en la chair, mais en l'ſprit: voire ſi l'Eſprit de Dieu habite en vous: mais ſi quelcũ n'a point l'Eſprit de Chriſt, ceſtui-la n'eſt point à lui.

10. Εἰ δὲ χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην.

Et ſi Chriſt eſt en vous, le corps eſt bien mort à cauſe du peché: mais l'Eſprit eſt vie à cauſe de la iuſtice.

11. Εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν, οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν.

Or ſi l'Eſprit de celui qui a reſſuſcité Ieſus des morts habite en vous, celui qui a reſſuſcité Chriſt des morts viuifiera auſſi vos corps mortels, à cauſe de ſon Eſprit habitant en vous.

12. Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ τῇ σαρκὶ, τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν.

Pourtant donc, mes freres, nous ſommes detteurs non point à la chair, pour viure ſelon la chair.

13. Εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε.

Car ſi vous viuez ſelon la chair, vous mourrez: mais ſi par l'Eſprit vous mortifiez les faits du corps vous viurez.

CAP. VII.

7. Quoniam sapientia carnis, inimica est Deo: legi enim Dei non est subiecta, nec enim potest.

Because the wisedome of the flesh is enmitie agaynst God: for it is not subiect to the Law of God, neither in deed can be.

8. Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt.

So then they that are in the flesh, can not please God.

9. Vos autem in carne non estis, sed in spiritu; si tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet: hic non est eius.

Nowe ye are not in the fleshe, but in the Spirit, because the Spirit of God dwelleth in you: but if any man hath not the Spirit of Christ, the same is not his.

10. Si autem Christus in vobis est: corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit propter iustificationem.

And if Christ be in you, the bodie is dead, because of sinne: but the Spirit is life for righteousnes sake.

11. Quòd si Spiritus eius qui suscitavit Iesum à mortuis, habitat in vobis: qui suscitavit Iesum Christum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem spiritum eius in vobis.

But if the Spirit of him that raysed vp Jesus from the dead, dwel in you he that raysed vp Christ from the dead, shall also quicken your mortal bodies, because that his Spirit dwelleth in you

12. Ergo fratres, debitores sumus: non carni, ut secundùm carnem vivamus.

Therefore brethren, we are detters not to the flesh, to liue after the flesh.

13. Si enim secundùm carnem vixeritis, moriemini, si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

For if ye liue after the flesh, ye shall die: but if ye mortifie the deedes of the bodie by the Spirit, ye shall liue.

Das VIII. Capittel.

7. Denn fleischlich gesinnet sein/ ist eine feindschafft wider Gott/ Sintemal es dem Gesetze Gottes nicht vnterthan ist/ denn es vermag es auch nicht.

Thi det er Findskaffe mod Gud/ at vere kødelige til sinde/ Efterdi det er Guds Low icke vnderdanigt/ thi hand formaar det oc icke.

8. Die aber fleischlich sind/ mögen Gott nicht gefallen.

Oc de som ere kødelige/ kunde icke behagis Gud.

9. Jr aber seyt nicht fleischlich/ sondern geistlich/ so anders Gottes Geist in euch wohnet. Wer aber Christi Geist nicht hat/ der ist nicht sein.

Oc i ere icke kødelige/ men aandelige/ Saa fremt som Guds Aand boer i eder. Oc huo som icke haffuer Christi Aand/ hand hører hannem icke til.

10. So aber Christus in euch ist/ so ist der Leib zwar todt vmb der Sünde willen/ der Geist aber ist das Leben vmb der Gerechtigkeit willen.

Men der som Christus er i eder/ Da er io Legemet død for Syndens skyld/ Oc Aanden er Liffuit/ for Retferdigheds skyld.

11. So nun der Geist des/ der Jesum von den Todten aufferwecket hat/ in euch wohnet/ so wirdt auch derselbige/ der Christum von den Todten aufferwecket hat/ eure sterbliche Leibe lebendig machen/ vmb des willen/ daß sein Geist in euch wohnet.

Der som nu hans Aand/ der opuecte Jhesum fra de døede/ boer vdi eder/ Da skal oc den samme som opuecte Christum fra de Døde/ gøre eders dødelige Legeme Leffuendis/ for den skyld/ at hans Aand boer i eder.

12. So sind wir nun/ lieben Brüder/ schuldener/ nicht dem fleisch/ daß wir nach dem fleisch leben.

Saa ere wi nu/ kære Brødre/ icke kødet skyldige wi/ at skulle leffue effter Kødet.

13. Denn wo jr nach dem fleisch lebet/ so werdet jr sterben müssen. Wo jr aber durch den Geist des fleisches geschäffte tödtet/ so werdet jr leben.

Thi at leffue i effter Kødet/ da skulle i dø. Men dræbe i Kødsens Gerninger formedelst Aanden/ da skulle i leffue.

Kapitola VIII.

7. Proto že opatrnost těla/ gest nepřijtelkyně Bohu: Nebo Zákonu Božijmu nenij poddána/ anijž muož býti.

Przeto iż rozumienie ciała iest nieprzyiacielsthwem przeciwko Bogu/ bo nie bywa poddane zakonowi Bożemu/ gdyż też ani być może.

8. Ti pak kteřijž gsau tělesnij/ Bohu se lijbiti nemohau.

A tak ktorzy sa w ciele/ Bogu sie podobać nie moga.

9. Wy pak tělesnij negste/ ale duchownij/ poněwadž Duch Božij přebýwá w wás. Pakli kdo Ducha Krystowa nemá/ tenť nenij geho.

Wy tedy nie iesteście w ciele/ ale w duchu/ gdyż Duch Boży mieszka w was/ a iesli ktho Ducha Krystusowego nie ma/ tenci nie iest iego.

10. A gestli Krystus w wás/ tělo zagisté vmrtwno gest pro hřijch/ ale duch žiw gest pro sprawedlnost.

A iesli Krystus w was iest/ ciało iestci martwe dla grzechu/ a Duch iest żywot dla sprawiedliwości.

11. Gestliže pak Duch toho kterýž wzkřijsyl Gežijsse Krysta z Mrtwých přebýwá w wás/ ten kterýž wzkřijsyl Gežijsse Krysta z mrtwých/ obžiwij y smrtedlná těla wasse/ pro přebýwagijcýho Ducha geho w wás.

A iesli Duch onego ktory Krystusa wzbudził zmartwych w was mieszka/ ten ktory wzbudził Krystusa z martwych/ ożywi y ciała wasze śmiertelne/ przez Ducha swoiego ktory w was mieszka.

12. Protož Bratřij/ dlužnijcy gsme/ ne tělu/ abychom wedlé těla žiwi byli.

A także bracia powinni iesteśmy nie ciału/ abyśmy podlug ciała żyli.

13. Nebo budeteli wedlé těla žiwi/ zemřete: Paklibysste duchem skutky tělesné mrtwili/ žiwi budete.

Abowiem ieślibyście wedlug ciała żyli/ pomrzecie: Ale iesli Duchem sprawy ciała vmartwicie/ żyć bedziecie.

ח

14 אילין גיר דברוחא דאלהא מתדברין הלין בניא אנון דאלהא:

Perche tutti quelli che son guidati da lo Spirito di Dio, son figliuoli di Dio.

15 לא גיר נסבתון רוחא דעבדותא תוב לדחלתא אלא נסבתון רוחא דסימת בניא דבה קרינן אבא אבון:

Imperoche voi non hauete riceuuto lo spirito de la seruitu, per esser di nuouo in timore: anzi hauete riceuuto lo Spirito de l'adottattione, per il qual noi gridiamo. Abba, Padre.

16 והי רוחא מסהדא לרוחן דאיתין בניא דאלהא:

Il medesimo Spirito rende testimonio col nostro spirito, che noi siamo figliuoli di Dio.

17 ואן בניא אף ירתא ירתא דאלהא ובני ירתותה דישוע משיחא דאן נחש עמה אף עמה נשתבח:

E se noi siamo figliuoli, siamo ancor heredi: heredi (dico) di Dio, e coheredi di Christo: se però noi pattiamo insieme con lui, acciochè insieme con lui siamo ancor glorificati.

18 מתרעא אנא גיר דלא שוין חשוהי דזבנא הנא לתשבוחתא אידא דעתידא דתתגלא בן:

Perche fatto bene il conto, io stimo che le afflittioni del tempo presente non siano equipolenti à la gloria à venire che si riuelarà verso di noi.

19 כלה גיר בריתא מסברא ומסכיא לגלינא דבנוהי דאלהא:

Et etiandio le creature con grandissimo desiderio aspettano la manifestation de figliuoli di Dio.

20 בריתא גיר אשתעבדת לסריקותא לא בצבינה אלא מטול מן דשעבדה:

Imperoche le creature sono soggette à la vanità, non già volontariamente: ma per cagion di colui che l'ha sottoposte in speranza.

ח

14 כי כמה מרוח אלהים מולכים אלה הם בני אלהים:

Porque todos los que son guiados por el Espiritu de Dios, los tales son hijos de Dios.

15 כי לא לקחתם את רוח העבודה עוד ליראה כי אם לקחתם את רוח מקח הבנים אשר בה נזעק אבא אבינו:

Porque no aueys recebido (otra vez) el Espiritu de seruidumbre para temor: mas aueys recebido el Espiritu de adopcion (de hijos) por el qual clamamos Abba, Padre.

16 ורוח הזאת מעידה לרוחנו כי בני אלהים אנחנו:

Porque el mismo Espiritu dà testimonio à nuestro espiritu que somos hijos de Dios.

17 ואם בנים אתם גם יורשים יורשי אלהים וחברי נחלת המשיח אך אם נענה עמו אשר גם נהדר עמו:

Y si hijos, tambien herederos ciertamente de Dios, y juntamente herederos con el Christo: si empero padecemos juntamente conel paraque juntamente conel seamos glorificados.

18 כי מחשב אני כי בעתי העת הזאת אינם שוים לכבוד העתיד להגלות עלינו:

Porque yo me resueluo, en que lo que en este tiempo se padece, no es de comparar con la gloria venidera que en nosotros ha de ser manifestada.

19 כי תקוה כל הבריאה משברה לגלוי הליפת בני אלהים:

Porque la esperança solicita de las criaturas la manifestacion de los hijos de Dios espera:

20 כי הבריאה הושתה תחת ההבל לא כרצונה כי אם בעבורו אשר שתה תחתיו בתקוה:

Porque las criaturas sujetadas fueron à vanidad, no de su voluntad: mas por causa dolque las sujetó.

η'.

14. Ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ.

Car tous ceux qui sont conduits par l'Esprit de Dieu, sont enfans de Dieu.

15. Οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν, ἀββᾶ, ὁ πατήρ.

Car vous n'auez point receu vn esprit de seruitude, pour estre derechef en crainte, ains vous auez receu l'Esprit d'adoption, par lequel nous crions Abba Pere.

16. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα θεοῦ.

C'est ce mesme Esprit qui rend tesmoignage auec nostre esprit que nous sommes enfans de Dieu.

17. Εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι· κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ χριστοῦ· εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν.

Et si nous sommes enfans, nous sommes donc heritiers: heritiers de Dieu, & coheritiers de Christ: voire si nous souffrons auec lui, afin que nous soyōs aussi glorifies auec lui.

18. Λογίζομαι γὰρ, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς.

Car tout bien conté, i'estime que les soufrances du temps present ne sont à contrepeser à la gloire à venir, laquelle doit estre reuelee en nous.

19. Ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται.

Car le grand & ardent desir des creatures est en ce qu'elles attendent que les enfans de Dieu soyent reueiés.

20. Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι.

Car les creatures sont suiettes à vanité, non point de leur vouloir: mais à cause de celui qui les à assuietties, sous esperance.

14. Qui-

CAP. VIII

14. Quicunque enim ſpiritu Dei aguntur, ii ſunt filii Dei.

For as many as are led by the Spirite of God, they are the ſonnes of God.

15. Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba, (Pater.)

For ye haue not receyued the Spirit of bondage to feare againe: but ye haue receyued the Spirit of adoption, whereby we crie Abba, Father.

16. Ipſe enim Spiritus, teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filii Dei.

The ſame Spirit beareth witnes with our ſpirit, that we are the children of God.

17. Si autem filii: & hæredes, hæredes quidem Dei: cohæredes autem Chriſti, ſi tamen compatimur, ut & conglorificemur.

If we be children, we are alſo heires, euen the heires of God, and heires annexed with Chriſt, if ſo be that we ſuffer with him, that we may alſo be glorified with him.

18. Exiſtimo enim quòd non ſunt condignæ paſſiones huius temporis, ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis.

For I count that the afflictions of this preſent time are not worthie of the glorie, which ſhall be ſhewed vnto vs.

19. Nam expectatio creaturæ, revelationem filiorum Dei expectat.

For the feruent deſire of the creature wayteth when the ſonnes of God ſhalbe reueiled.

20. Vanitati enim creatura ſubiecta eſt, non volens, ſed propter eum qui ſubiecit eam in ſpe.

Becauſe the creature is ſubiect to vanitie, not of it owne wil, but by reaſon of him, which hath ſubdued it vnder hope.

Das VIII. Capitel.

14. Denn welche der Geiſt Gottes treibet, die ſind Gottes Kinder.

Thi huilcke Guds Aand driffuer, de ere Guds Børn.

15. Denn jr habt nicht einen knechtlichen Geiſt empfangen, daß jhr euch abermal förchten müſtet, Sondern jhr habt einen kindlichen Geiſt empfangen, durch welchen wir ruffen: Abba lieber Vater.

Thi at i haffue icke anammet en treldoms Aand, at i ſkulle atte frycte eder, Men i haffue anammet en ſønlig Aand, Formedelſt huilcken wi robe, Abba kære Fader.

16. Derſelbige Geiſt gibt zeugniß vnſerm Geiſt, daß wir Gottes Kinder ſind.

Den ſamme Aand giffuer vor Aand vidnisbyrd at wi ere Guds Børn.

17. Sind wir denn Kinder, ſo ſind wir auch Erben, nemblich, Gottes Erben, vnd Miterben Chriſti, doch daß wir mit leiden, auff daß wir auch mit zur Herrligkeit erhaben werden.

Ere wi da Børn, ſaa ere wi oc Arffuinge, det er, Guds Arffuinge, oc Chriſti Metarffuinge, Om wi ellers lide met hannem, paa det at wi ſkulle ophøyis mit hannem til Herlighed.

18. Denn ich halte es dafür, daß diſer Zeit leiden der Herrligkeit nicht werth ſey, die an vns ſoll offenbart werdem.

Thi ieg holder det ſaa, At denne tids pin er ickeligheb er icke den Herlighed verd, ſom ſkal obenbaris i oſſ.

19. Denn das ängſtliche harren der Creaturen wartet auff die Offenbarung der Kinder Gottes.

Thi at Creaturens omhyggelige forlengelſe tøffuer effter Guds Børns obenbarelſe.

20. Sintemal die Creatur vnterworffen iſt der Eitelkeit, ohn jhren willen, Sondern vm̃ deß willen, der ſie vnterwoffen hat auff hoffnung.

Efferdi Creaturet er vnder forfengelighed, mod ſin vilie, Men for hans ſkyld, ſom det gaff der vnder i Haabet.

Kapitola VIII.

14. Neb kteřijžkoli Duchem Božijm ſe zprawugij, tiť gſau Synowé Božij.

Bo wſzyſcy ktorzy Duchem Bożym bywáią rządzeni, ci ſą ſynmi Bożymi.

15. Nepřijali gſte zagiſté Ducha ſlužebnoſti opět k báżni, ale přijali gſte Ducha zalijbenij Synůw Božijch, w němžto woláme, Otče, Otče.

Gdy żeſcie nie wzieli duchá niewolſtwa ku bojáźni, ále wzieliſcie duchá przyſpoſobienia, przez ktorego wolámy Abbá, to ieſt, Ociec.

16. Tayž zagiſté Duch, ſwědectwij wydáwá Duchu naſſemu, že gſme Synowé Božij.

Ktory Duch ſam świadczy ſpolu y z duchem naſzym, iż ieſteſmy ſyny Bożymi.

17. A poněwádž Synowé, tehdy y Dědicowé: Dědicowé zagiſté Božij, ſpolu pak Dědicowé Kryſtowi. Ač wſſak ſpolu s njm trpijme, abychom ſpolu y oſlaweni byli.

A ieſliſ ſynmi, tedy też y dziedzic mi dziedzicy Boży mowie, á ſpolu dziedzicy z Kryſtuſem, ieſli z nim cirpimy, ábyſmy y z nim byli vwielbieni.

18. Wijm zagiſté, že negſau rowná vtrpenij tohoto čaſu, oné budaucý ſláwě, kterážſe zgewij w nás.

Abowiem rozumiem iż nie ſą rowne vtrápienia ktore czáſu tego cirpimy przyſzley chwále, ktora ſię nam obiáwi.

19. Nebo očekáwánij ſtwořenij tohoto čeká, aby Synowé Božij zgeweni byli.

Bo rzeczy ſtworzone z wielką chućią oczekawaią, ażby ſię okazali ſynowie Boży.

20. Poněwadž marnoſti poddáno geſt ſtwořenij nechtě, ale pro toho kterýž ge poddal w naděgi:

Gdyż prożności poddane ſą rzeczy ſtworzone, nie dobrowolnie, ále dla tego ktory ie poddáwe mi vczynił pod nadzieia.

ח

21 על סברא דאף הי בריתא תתחרר מן עבדותא דחבלא בחרורא דתשבוחתא דבניא דאלהא:

Ch'elle saranno ancora liberate da la seruitù de la corruttione, per essere ne la libertà de la gloria de figliuoli di Dio.

22 ידעינן גיר דכלהין בריתא מתתנחן ומחבלן עד מא ליומנא:

Imperoche noi sappiamo che ogni creatura sospira è conduolsi insin ad hora.

23 ולא בלחוד הנין אלא אף חנן דאית בן רישיתא דרוחא מתתנחינן בנפשן ומסכינן לסימתא בניא לפורקנא דפגרין:

E non sol esse creature, ma ancor noi, che habbiam le primitie de lo Spirito, noi medesimi dico sospiriamo in noi stessi, aspettando l'adottione, cioè la liberation del nostro corpo.

24 מטול דבסברא הוי חיין סברא דין דמתחזיא לא הוא סברא אן גיר חזינן לה מנא מסכינן לה:

Percioche noi siamo saluati per isperanza. Hor la speranza che si vede, non è speranza: perche quello che un vede, come lo spera egli ancora?

25 אן דין למדם דלא מתחזא מסברינן בכסיברנותא מקוינן:

Ma si noi speriamo quel che non vediamo: noi l'aspettiamo per patientia.

26 הכנא אף הי רוחא מעדרא לכוריהותן מנא גיר נצלא איך מא דולא לא ידעינן אלא הי רוחא מצליא חלפין בתנחתא דלא מתמללן:

Similmente ancor lo Spirito aiuta le nostre infermità: percioche noi non sappiamo quel che ci debbiam pregare: secondo che conuien farsi: ma esso Spirito domanda per noi con sospiri che non si possan esprimere.

ח

21 כי כל־הבריאה גם היא תחפש מעבדת השחת לחפשת כבוד בני־אלהים:

Con esperança que tambien las mismas criaturas seran libradas de la seruidumbre de corrupcion en la liberdad gloriosa de los hijos de Dios.

22 כי ידענו כי כל־הבריאה נאנחה ומחבלה עד־עתה:

Porque ya sabemos que todas las criaturas gimen (à vna) y (à vna) estan departo hasta aora.

23 אך לא לבדה כי־אם גם אנחנו לאשר יש לנו בכורי הרוח ואנחנו בנפשנו נאנחים ומקוות אנחנו את־מקח הבנים את־פדות גויתינו:

Y no solo ellas, mas tambien nosotros mismos que tenemos las primicias del Espiritu, nosotros tambien gemimos dentro de nosotros mismos esperando la adopcion, es à saber, la redempcion de nuestro cuerpo.

24 כי־לתקוה נושענו ותקוה הנראה איננה תקוה היא כי־אותה אשר רואה האיש למה יקוה:

Porque en esperança somos saluos: que la esperança que se vee, no es esparança: porque lo que alguno vee lo espera.

25 ואם אליה אשר לא רואים מקוים אנחנו בדומיה משברים אותה:

Pues si lo que no vemos esperamos, por paciencia esperamos.

26 ולכה גם הרוח עוזרה לחלינו כי אותה אשר־נתפלל כהגן לא ידענו כי־אם הרוח מעתיר על־יתר עלינו באנחות כי־לא ידענו ספורות:

Item que tambien el Espiritu (à vna) ayuda nuestra flaqueza: porque que oremos como conuiene, no lo sabemos: mas el mismo Espiritu demanda por nosotros con gemidos indicibles.

η'.

21. Ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ.

Qu'elles seront aussi deliurees de la seruitude de corruption, pour estre en la liberté de la gloire des enfans Dieu.

22. Οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν.

Car nous sauons que toutes creatures souspirent & sont en trauail ensemble iusques à maintenant.

23. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν.

Et non point icelles seulement, mais nous aussi, qui auons les premices de l'Esprit, nous-mesmes souspirons en nous-mesmes, en attendant l'adoption assauoir la redemption de nostre corps.

24. Τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν· ἐλπὶς δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὃ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει;

Car ce que nous sommes sauués, c'est en esperance: or l'esperance qu'on voit n'est point esperance: car pourquoi mesmes espereroit quelcun ce qu'il voit?

25. Εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν, ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.

Mais si nous esperons ce que nous ne voyons point, c'est que nous l'attendons par patience.

26. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν· τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν· ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις.

Pareillement aussi l'Esprit soulage de sa part nos foiblesses: car nous ne sauons point ce que nous deuons prier comme il appartient: mais l'Esprit lui mesme fait requeste pour nous par souspirs qui ne se peuuent exprimer.

CAP. VIII.

Das VIII. Capitel.

Kapitola VIII.

21. Quia & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.

Because the creature also shalbe delivered from the bondage of corruption into the glorious libertie of the sonnes of God.

21. Denn auch die Creatur frey werden wirdt von dem dienst des vergenglichen Wesens / zu der herlichen Freyheit der Kinder Gottes.

Thi Creature skal oc bliffue fri aff det forgengelige væsens tienste / til Guds Børns herlige Frihed.

21. Nebo y ono stwořenj wyswobozeno bude od služebnosti porussenj / w swo bodu slávy synuow Božijch.

Dla tego iž ony bedą wyswobodzone z niewolnikowá skázenia / ná wolność chwały synow Bozych.

22. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc.

For we knowe that every creature groneth with us also / and travayleth in paine together unto this present.

22. Denn wir wissen / daß alle Creatur sehnet sich mit uns / unnd ängstet sich noch jmmerdar.

Thi wi vide / at alle Creature forlengis met oss / oc de ere end nu stedze i banghed.

22. Wijme zagisté / že wssecko stwořenij spolu lká / a při swém porodu pracuge až dosawád.

Gdyž wiemy iž wszythki rzeczy stworzone spolu wzdycháią y spolu boleią / áž y do czásu tego.

23. Non solùm autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habentes, & ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes redemptionem corporis nostri.

And not onely the creature / but wee also which have the first fruites of the Spirit / even we do sigh in our selves / wayting for the adoption / even the redemption of our bodie.

23. Nicht allein aber sie / sondern auch wir selbst / die wir haben des Geistes Erstling / sehnen uns auch bey uns selbst / nach der Kindtschafft / und warten auff unsers Leibs erlösung.

Oc icke de aleniste / Men ocsaa wi selff / som haffue Aandens første grøde / forlengis oc hoss oss selff / effter Børnenis udkaarelse / oc bie effter vore Legemis forløsning.

23. A ne toliko ono / ale y my prwotiny Ducha magijce / sami w sobě lkáme zalijbenij synuow Božijch čekagijce / totiž wykaupenij těla nasseho.

A nie tylko ony rzeczy / ale y ći ktorzy máia poczatki ducha / to iest / my sami w sobie wzdychamy / oczekawáiac przyspośobienia synow / tho iest / odkupienia ciálá náßego.

24. Spe enim salvi facti sumus: Spes autem quæ videtur, non est spes: nam quod videt quis: quid sperat?

For we are saved by hope: but hope that is seene / is not hope: for how can a mā hope for that which hee seeth?

24. Denn wir sind wol selig / doch in der Hoffnung. Die Hoffnung aber / die man sihet / ist nicht hoffnung / denn wie kan man des hoffen / das man sihet?

Thi wi ere vel salige / dog i Haabet. Oc det Haab / som mand seer / er icke haab / Thi huorledis kand mand haabis til det / som mand seer?

24. Neb skrze naděgi / k spasenij gsme přiwedeni. Ale naděge kteráž se widij / nenij naděge: Nebo kdo widij něco / kterak o tom mámijti naděgi?

Abowiem nádzieia iesteśmi záchowáni / á nádzieia ieśliby widziana byla / nie iesćći nádzieia / A co kto widzi przeczżeby sie tego nádziewal?

25. Si autem quod non videmus, speramus: per patientiam expectamus.

But if we hope for that we see not / we doe with pacience abide for it.

25. So wir aber des hoffen / daß wir nicht sehen / so warten wir sein durch gedult.

Men Haabis wi til det / som wi icke see / Da bie wi der effter met taalmodighed.

25. Gestli čeho newidjme / o tom naděgimáme / a toho skrze trpeliwost očekáwáme.

Ale ieśli sie tego nádziewamy czego nie widzimy / tácież cirpliwościa oczekawamy.

26. Similiter autem & Spiritus adiuvat infirmitatem nostram, nam quid oremus sicut oportet nescimus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

Likewise the Spirit also helpeth our infirmities: for we knowe not what to pray as we ought: but the Spirite it selfe maketh request for us with sighs / which can not be expressed.

26. Desselbigen gleichen auch der Geist hilfft unser schwachheit auff. Denn wir wissen nicht was wir beten sollen / wie sichs gebürt / sondern der Geist selbst vertrit uns gewaltiglich / mit unaußsprechlichen seufftzen.

Disligest hielper oc Aanden vor skrøbelighed or Thi wi vide icke / huad wi skulle bede / som det sig burde Men Aanden traader selff frem for oss til det beste / met usigelig suck.

26. Též takky duch Swatý nápomocen gest nemocy nassý: Nebo zač se máme modliti / yak slussý neowijme: Ale ten duch prosý a oroduge za nás lkánijm newypráwitedlným.

Takže też y duch dopomaga krewkosciam náßym / ábowiem tego o cobyśmy prośili / iákoby potrzebá / niewiemy / ále sam duch prosi zá námi wzdychániem niewymowionym.

ח

27 דמאש דין לבותא הו ידע מנא הי תרעיתא דרוחא דאיך צביניה הו דאלהא מצליא חלף קדישא׃

E colui che eſamina i cuori conoſce qual ſia l'affetto de lo Spirito : percioch' egli domanda per gli Santi ſecondo Iddio.

28 ידעינן דין דאילין דמחבין לאלהא בכל מדם מעדר להון לטבתא לאילין דקדם סם דנהוון קריא׃

E noi ſappiamo che tutte le coſe aiutano di compagnia in bene à quelli che amano Iddio : cioè à quelli che ſon chiamati ſecondo il ſuo propoſito.

29 ומן לוקדם ידע אנון ורשם אנון בדמותא דצורתא דברה דהו יהוא בוכרא דאחא סגיאא׃

Imperoche quelli ch'egli ha prima conoſciuti, gli ha etiandio predeſtinati a eſſer fatti conformi à l'imagine del ſuo Figliuolo : accioche eſſo ſia il primogenito tra molti fratelli.

30 לאילין דין דקדם רשם להון קרא ולאילין דקרא להון זדק ולאילין דזדק להון שבח׃

E quelli ch'egli ha predeſtinati, gli ha ancho chiamati : e quelli ch'egli ha chiamati, gli ancor giuſtificati : e quelli ch'egli ha giuſtificati, gli ha ancor glorificati.

31 מנא הכיל נאמר על הלין אן אלהא חלפין מנו דלקובלן׃

Che diremo noi dunque à queſte coſe? ſe Iddio è per noi, chi ſarà contrà di noi?

32 ואן על ברה לא חס אלא חלף כלן אשלמה איכנא לא כל מדם עמה נתל לן׃

Colui che non ha riſparmiato il ſuo proprio Figliuolo, ma l'ha dato per tutti noi : come non ci darà egli ancor tutte le coſe inſieme con eſſo?

33 מנו נקבול על גביא דאלהא אלהא מזדק׃

Chi metterà innanzi accuſe contra gli eletti di Dio? Iddio è quel che giuſtifica.

ח

27 כי־הדורש לבבות והמבין כל־יצר מחשבות יודע את־שכל הרוח כי כרצון אלהים מעתיר על־הקדושים׃

Mas elque eſcudrinna los coraçones, ſabe que es el deſſeo del Eſpiritu, es à ſaber que conforme à Dios demanda por los Sanctos.

28 כי ידענו כי לאהבי אלהים כל־דברים יפעל לטובה לאלה אשר כערך קרואים המה׃

Y ya ſabemos, que à losque à Dios aman, todas las coſas les ayudan à bien, es à ſaber à losque conforme àl propoſito ſon llamados (Sanctos.)

29 כי האלה אשר מקדם ידעם אותם ערך וחתם להשות לדמות בנו להיותו בכור באחים רבים׃

Porque losque antes conoció, tambien predeſtinó paraque fueſſen hechos conformes à la imagen de ſu Hijo, paraque el ſea el Primogenito entre muchos hermanos.

30 ואשר מקדם ערך וחתם אותם גם קרא ואשר קראם להם גם הצדיק ולאשר הצדיק אותם גם האדיר׃

Y à losque predeſtinó, à eſtos tambien llamó; à losque llamó, à eſtos tambien juſtificó : y à losque juſtificó, à eſtos tambien glorificó.

31 ומה נאמר על־האלה אם האלהים חלף אותנו מי־יוכל עלינו׃

Pues que diremos à eſto? Si Dios es por noſotros, quien ſera contra noſotros?

32 אשר גם על־בנו יחידו לא חס כי אם נתנו על־כלנו איככה לא חנן אותנו עמו את־כל־אשר לו׃

Elque aun á ſu proprio Hijo no perdonó : antes lo entregó por todos noſotros, como no nos dió tambien con el todas las coſas.

33 מי־יחיב את־בחירי אלהים ויהוה הוא המצדיק׃

Quien accuſara contra los Eſcogidos de Dios? Dios es el que los juſtifica.

η'.

27. Ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας, οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων.

Mais celui qui ſonde les cœurs, cognoiſt quelle eſt l'affection de l'Eſprit : car il fait requeſte pour les ſaincts ſelon Dieu.

28 Οἴδαμεν δὲ, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθὸν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν.

Or ſauons-nous auſſi que toutes choſes aident enſemble en bien à ceux qui aiment Dieu, aſſauoir à ceux qui ſont appeles ſelon ſon propos arreſté.

29 Ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς.

Car ceux qu'il a cognus auparauant, il les a auſſi predeſtinés à eſtre rendus conformes à l'image de ſon Fils : afin qu'icelui ſoit le premier ne entre pluſieurs freres.

30. Οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε· καὶ οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε.

Et ceux qu'il a predeſtinés, il les a auſſi appelés : & ceux qu'il a appelés, il les a auſſi iuſtifiés, & ceux qu'il a iuſtifies, il les a auſſi glorifies.

31. Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν;

Que dirons-nous donc à ces choſes? ſi Dieu eſt pour nous, qui ſera contre nous?

32. Ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται;

Lui qui n'a point eſpargné ſon propre Fils, mais l'a liuré pour nous tous : comment ne nous eſlargira-il auſſi toutes choſes auec lui?

33. Τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ; θεὸς ὁ δικαιῶν.

Qui intentera accuſation contre les eſleus de Dieu? Dieu eſt celui qui iuſtifie.

CAP. VIII.

27. Qui autem ſcrutatur corda: ſcit quid deſideret Spiritus, quia ſecundùm Deum poſtulat pro ſanctis.

But he that ſearcheth the hearts/ knoweth what is the meaning of the ſpirit: for he maketh requeſt for the Saintes/according to the will of God.

28. Scimus autem quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, iis qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti.

Alſo we knowe that all things worke together for the beſt vnto them that loue God/ euen to them that are called of his purpoſe.

29. Nam quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui: ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus.

For thoſe which he knewe before/ he alſo predeſtinate to be made like to the image of his Sonne/ that he might be the firſt borne among many brethren.

30. Quos autem prædeſtinavit: hos & vocavit, & quos vocavit: hos & iuſtificavit, quos autem iuſtificavit: illos & glorificavit.

Moreouer whome he predeſtinate/ them alſo he called/ and whome he called/ them alſo he iuſtified/ and whome hee iuſtified/ them he alſo glorified.

31. Quid ergo dicemus ad hæc? ſi Deus pro nobis, quis contra nos?

What ſhall we then ſay to theſe things? If God be on our ſide/ who can be agaynſt vs?

32. Qui etiam proprio filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?

Who ſpared not his owne Sonne/ but gaue him for vs all to death/ how ſhall he not with him giue vs all things alſo?

33. Quis accuſabit adverſus electos Dei? Deus qui iuſtificat.

Who ſhall lay any thing to the charge of Gods choſen? it is God that iuſtifieth.

Das VIII. Capitel.

27. Der aber die Hertzen forſchet/ der weiß/ was des Geiſtes ſinn ſey/ denn er vertrit die Heiligen nach dem das Gott gefellet.

Oc den ſom randſager hiertene/ hand veed/ huad Aandens ſind er/ Thi hand traader frem for de Hellige/ effter ſom det er Gud behageligt.

28. Wir wiſſen aber/ daß denen/ die Gott lieben/ alle ding zum beſten dienen/ die nach dem Fürſatz berüffen ſind.

Oc wi vide/ at alle ting tiene dem til det beſte/ ſom elſke Gud/ de ſom ere kallede effter Forſettet.

29. Denn welche er zuvor verſehen hat/ die hat er auch verordnet/ daß ſie gleich ſein ſolten dem Ebenbilde ſeines Sons/ auff daß derſelbige der Erſtgeborne ſey vnter vilen Brüdern.

Thi huilcke hand haffde tilforn forſeet dem haffuer hand oc beſkicket/ at de ſkulde vere hans Søns Billede lige/ Paa det at hand ſkal vere den Førſtfødde iblant mange Brødre.

30. Welche er aber verordnet hat/ die hat er auch beruffen. Welche er aber beruffen hat/ die hat er auch gerecht gemacht. Welche er aber hat gerecht gemacht/ die hat er auch herrlich gemacht.

Men huilcke hand haffuer beſkicket/ dem haffuer hand oc kaldet. Oc de ſom hand haffuer kaldet/ dem haffuer hand oc giort retferdige. Oc de hand giorde retferdige/ dem haffuer hand oc giort herlige.

31. Was wöllen wir denn weiter ſagen? Iſt Gott für vns/ wer mag wider vns ſein?

Huad ville wi da ydermere ſige? Er Gud met oſ/ huo kand vere imod oſ?

32. Welcher auch nicht ſeines einigen Sohns nicht hat verſchonet/ ſondern hat jhn für vns alle dahin gegeben/ Wie ſolt er vns mit jhm nicht alles ſchencken.

Huilcken ſom oc icke ſparde ſin egen Søn/ Men gaff hannem der hen for oſ alle/ Hui ſkulde hand icke giffue oſ alting met hannem?

33. Wer wil die Außerwehlten Gottes beſchuldigen? Gott iſt hie der da gerecht machet.

Huo vil ſkylde Guds Vdualde? Gud er her/ ſom gør retferdige.

Kapitola VIII.

27. Ten pak kterýž geſt zpytatel ſrdcý/ zná která geſt žádoſt Ducha: Nebo wedlé Boha modlí, ſe za Swaté:

A ten ktory ſie wywiáduie ſerc/ wie ktory ieſt vmyſł Ducha/ iż według Bogá proſi zá świetymi.

28. Wijme pak/ že těm kteřijž milugj Boha wſſeckny wěcy nápomocny gſau k dobrému/ totižtěm/ kteřijž wetě vloženij powoláni gſau/ Swatij.

Wiemy też że tym ktorzy miłuią Bogá/ wßytki rzeczy spolu dopomagáią ku dobremu/ to ieſt/ tym ktorzy ſą według naznáczenia iego wezwáni.

29. Nebo kteréž geſt předzwěděl/ ty předzřijdil/ aby byli připodobněni obrazu Syna geho/ aby on byl prworozený mezy mnohými Bratřijmi.

Abowiem ktore on przed tym poznał/ ty teſ przed tym naznáczył/ áby ſie zſtháli podobnymi wyobráżeniu Syná iego/ żeby on był pirworodnym miedzy wielem bráćiey.

30. Kteréž pak předzřijdil/ těch y powolal: a kterých powolal/ ty y ſprawedliwé včinil/ ty y oslawil.

A ktore on przed thym náznáczył/ tych też wezwał/ á ktorych wezwał/ ty też vſprawiedliwił/ á ktore vſpráwiedliwił/ ty też vwielbił.

31. Což tehdy dijme ktomu? Geſtli Bůh s námi/ y kdo proti nám?

Coż tedy rzeczemy na to? Jeſli Bog zá námi/ ktoż przeciwko nam?

32. Kterýž také ani wlaſtnijmu Synu ſwému neodpuſtil/ ale za nás za wſſeckny wydal ho: kterakžby tehdy s ním nedal nám wſſech wěcý?

Ktory też własnemu Synowi nie zfolgował/ Ale go zá nas wßytki wydał ná śmierć/ Jakoż teſ nam wßytkich rzeczy z nim nie dar nie?

33. Kdo bude žalowati na wywolené Božij? Buoh geſt kterýž oſprawedlňuge:

Ktoż bedźie ſkarżył ná wybráne Boże? Bog ci ieſt ktory vſpráwiedliwia.

ח

34 מנו מחיב משיחא מית וקם ואיתוהי על ימינא דאלהא ובעא חלפין׃

Chi sarà quel che condanni? Christo è quel che è morto, anzi che è ancor risuscitato: ilquale è ancora à la destra di Dio, & intercede per noi.

35 מנו יפרשני מן חובה דמשיחא אולצנא או חבושיא או רדופיא או כפנא או ערטליותא או קינדונוס או סיפא׃

Chi ci separarà da l'amor di Christo? alcuna tribulatione? ò angoscia? ò persecutione? ò fame? ò nudità? ò pericolo? ò coltello?

36 איך דכתיב דמטולתך כל יום מיתינן ואתחשבן איך אמרא לנכסתא׃

Si come è scritto, Noi siamo per tua cagione ammazzati ogni giorno: siamo tenuti come pecore del macello.

37 אלא בהלין כלהון זכינן ביד מן דאחבן׃

Anzi in tutte queste cose noi siamo più che vincitori per colui che ci ha amati

38 מפס אנא גיר דלא מותא ולא חיא ולא מלאכא ולא שולטנא ולא חילא ולא דקימן ולא דעתידן׃

Percioche io son assicurato che ne morte, ne vita, ne Angeli, ne principati, ne potestà, ne cose presenti, ne future.

39 ולא רומא ולא עומקא ואף לא בריתא אחרתא תשכחי תפרשני מן חובה דאלהא דבמרן ישוע משיחא׃

Ne altezza, ne profondità, ne alcun' altra creatura ci potrà separare da l'amor di Dio che ci ha portato in Christo IESV nostro Signore.

ט

1 קושתא אמר אנא במשיחא ולא מדגל אנא ורעיני מסהד עלי ברוחא דקודשא׃

Io vi dico la verità in Christo, io non mento: rendendomene testimonianza la mia conscienza per lo Spirito santo.

ח

34 מי־הוא זה השופט ישוע המשיח מלך הכבוד המת אף יותר הקם ממתים היושב לימין אלהים אשר גם עותר עלינו הוא השופט׃

Quien es el que los condenara? El Christo Iesus el que murió: antes elque tambien resuscitó, elque tambien esta à la diestra de Dios, elque tambien demanda por nosotros.

35 ומי־יפריד אותנו מאהבת המשיח הצרה או מצוקה או רדופה או רעב או ערם ועריה או מצרים או חרב׃

Quien nos apartará de la Charidad del Christo? Tribulacion? ó angustia? ó persecucion,? ó hambre? ó desnudez? ó peligro? o cuchillo?

36 כמו נכתב כי עליך הורגנו כל־היום נחשבנו כצאן טבחה׃

(Como esta escripto, que Por causa de ti somos muertos todo el tiempo: somos estimados como ouejas de matadero.)

37 אך בכל־זאת מנצחים אנחנו בו אשר אהב אותנו׃

Antes en todas estas cosas vencemos por aquet qul nos amó.

38 כי־בטחתי כי לא המות ולא חיים ולא מלאכים ולא שלטונות ולא גבורות ולא הקמים לפנינו ולא עתידים׃

Por loqual estoy cierto que ni la muerte, ni la vida, ni Angeles, ni principados, ni potestades, ni lo presente, ni lo por venir.

39 ולא רום ולא עמק ולא בריאה אחת אחרת יוכלו לפרד אותנו מאהבת אלהים אשר היא בישוע המשיח אדונינו׃

(Ni forraleza, ni lo alto, ni lo baxo, ni ninguna criatura nos podra apartar de la charidad de Dios, que es en el Christo Iesus Señor nuestro.

ט

1 את־אמת מדבר אני במשיח ואינני כוזב ומעיד לי מדעי ברוח הקדש׃

Verdad digo en el Christo, no miento, dandome testimonio mi consciencia en el Espiritu Sancto.

η'.

34. Τίς ὁ κατακρίνων; Χριστὸς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθείς. ὃς καί ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν.

Qui sera celui qui condamnera? Christ est celui qui est mort, & qui plus est qui est ressuscité: lequel aussi est à la dextre de Dieu, & qui fait mesme requeste pour nous.

35. Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμὸς, ἢ λιμὸς, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα;

Qui nous separera de la dilection de Christ? sera-ce oppression, ou angoisse, ou persecution, ou famine, ou nudité, ou peril, ou espee.

36. Καθὼς γέγραπται, ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς.

Ainsi qu'il est escrit, Nous sommes liurés à la mort pour l'amour de toi tous les iours, & sommes estimés comme brebis de la boucherie.

37. Ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς.

Ains en toutes ces choses nous sommes plus que vainqueurs par celui qui nous a aimés.

38. Πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαὶ, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα,

Car ie suis asseuré que ni mort, ni vie, ni Anges, ni principautés, ni puissances, ni choses presentes, ni choses à venir.

39. Οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Ni hautesse, ni profondeur, ni aucune autre creature ne nous pourra separer de la dilection de Dieu, qu'il nous a monstree en Iesus Christ nostre Seigneur.

ΚΕΦΑΛ. θ'.

Ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Ie di verité en Christ, ie ne men point, ma conscience me rendant tesmoignage par le sainct Esprit.

CAP. VIII.

34. Quis est qui condemnet? Christus Iesus qui mortuus est, imò qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

Who shall condemne? it is Christ, which is dead, yea or rather, which is risen againe, who is also at the right hand of God, and maketh request also for vs.

35. Quis ergo nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius?

Who shall separate vs from the loue of Christ? shal tribulation or anguish, or persecution, or famine, or nakednes, or perill, or sworde?

36. Sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oves occisionis.)

And it is written, For thy sake are wee killed all daye long: we are counted as sheepe for the slaughter.

37. Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos.

Neuertheles, in all these things wee are more then conquerours through him that loued vs.

38. Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo,

For I am perswaded that neither death nor life, nor Angels, nor principalities, nor powers, nor things present nor things to come.

39. Neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quę est in Christo Iesu Domino nostro.

Nor height, nor depth, nor any other creature shalbe able to separate vs frō the loue of God, which is in Christ Iesus our Lord.

CAP. IX.

VEritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto.

I say the trueth in Christ, I lie not, my conscience bearing me witnes in the holy Ghost.

Das VIII. Capitel.

34. Wer wil verdammen / Christus ist hie / der gestorben ist / ja viel mehr / der auch aufferwecket ist / welcher ist zur Rechten Gottes / vnd vertritt vns.

Huo vil fordøme? Christus er her / som er død / Je meget mere / den som oc er opueet / huilcken som er hoss Guds høyre Haand / oc traader frem for oss.

35. Wer will vns scheiden von der Liebe Gottes? Trübsal oder Angst? oder Verfolgung? oder Hunger? oder blösse? oder fährligkeit? oder schwert?

Huo vil skilie oss fra Guds kærlighed? Drøffuelse eller angist / eller forfølgelse / eller hunger / eller nøgenhed / eller fahrlighed / eller Suerd?

36. Wie geschrieben stehet: Vmb deinet willen werden wir getödtet den gantzen tag / Wir sind geachtet für Schlachtschafe.

Lige som screffuit staar / For din skyld drebis wi den gantske tag / Wi ere regnede som slacte Faar.

37. Aber in dem allen überwinden wir weit / vmb deß willen / der vns geliebt hat.

Men i ale dette vinde wi longt offuer / for hans skyld / som oss elskte.

38. Denn ich bin gewiß / daß weder Todt noch Leben / weder Engel noch Fürstenthumb / noch gewalt / weder gegenwertiges noch zukünfftiges.

Thi ieg er vis paa / At huercken Død eller Liff / huercken Engel eller Førstedøme / icke eller Mact / huercken det neruerendis eller tilkommendis.

39. Weder hohes noch tieffes / noch kein andere Creatur / mag vns scheiden von der Liebe Gottes / die in Christo Jesu ist vnserm HERRN.

Hüercken høyt eller dybt oc ey noget andet Creature / kand skilie oss fra Guds kærlighed / som er i Christo Jhesu vor HERRE.

Das IX. Capitel.

JCh sage die Warheit inn Christo / vnd liege nicht / des mir zeugnuß gibt mein Gewissen / in dem heiligen Geist.

JEg siger sandhed i Christo / oc liuger icke / Til huilcket min samuittighed giffuer mig vednisbyrd / i den hellig Aand.

Kapitola VIII.

34. Kdo gt kterýžby odsaudil? Krystus Gežijs / kterýž vmřel / nébrž kterýž y zmrtwých wstal / a kterýž gest na prawicy Božij kterýž také or oduge za nás.

Ktoryż iest coby potepił? Krystus iestci tym ktory vmarł / y owszem też ktory powstał / y ktory iest ná práwicy Bożey / ktory też prosi zá námi.

35. A protož kdo nás odlaučij od Lásky Krystowy? Zdali zámutek? aneb auzkost? nebo protiwenstwij? Zdali hlad? čili nahota? Zdali nebezpečenstwj? čili meč?

Ktoż nas odłaczy od miłośći Krystusowey? izali vtrápienie? izali vcisk? izali prześladowánie? izali głod? izali nágość? izali niebespieczeństwo? izali miecz?

36. Jakož psáno gest: Že pro tebe mrtweni býwáme celý den: domněni gsme yako Owce oddané k zabitij.

Jáko nápisano iest: Dla ciebie cáły dźień zabiji ani bywamy / byliśmy poczytáni iáko owce ná zabicie naznáczone.

37. Ale toto wssecko přemáháme skrze toho / kterýž nás zamilowal.

Ale w tym wszytkim przezwyciężamy przez tego ktory nas vmiłował.

38. Gist gsem zagisté / že ani smrt / ani žiwot / ani Angelé / ani Principatowé / ani potestátowé / ani přijtomné wěcy / ani budaucy / aný sýla.

Abowiem ia mocnie wierzę / iż áni śmierć / áni żywot / áni Aniołowie / áni zwirzchności / áni przełożeństwá / áni teráznieysze rzeczy / áni przyszłe.

39. Ani wysokost / ani hlubokost / ani které giné stwořenij bude mocy nás odlaučiti od Lásky Božij / kteráž gest w Krystu Gežijssy Pánu nassem.

Ani wysokość / áni głębokość / áni żadna insza rzecz stworzona nie będźie mogła nas odłączyć od miłośći Bożey / ktora iest w Jezusie Krystusie Pánie nászym.

Kapitola IX.

PRawdu prawijm w Krystu Gežijssy / a neklamám / neb mi swědectwij wydáwá swědomij me w Duchu swatém.

PRawdę mowię przez Krystusá / nie kłamam / w czym mi poświádcza sumnienie moie przez Duchá świętego.

ט

2 דִּכְרִיוּתָא הִי לִי רַבְּתָא וְכֵאבָא דְּמֵן לֵבִי לָא שָׁלָא׃

Che io ho vn gran dolore, e vn continuo tormento al mio cuore.

3 מְצַלֵּא הֲוִית גֵּיר דְּאֶנָא קְיוּמִי חֶרְמָא אֶהְוֵא מֵן מְשִׁיחָא חֲלָף אַחַי וַאחַיְנַי דְּבַבְּסַר׃

Imperoche desiderarei io stesso esser separato da Christo per li miei fratelli, che son miei parenti secondo la carne.

4 דְּאִיתַיְהוֹן בְּנַי יִסְרָאֵיל דְּדִילְהוֹן הֲוָת סִימַת בְּנַיָּא וְתֶשְׁבּוּחְתָּא וְקְיָמֵא וְנָמוֹסָא וְתֶשְׁמֶשְׁתָּא וּמוּלְכָּנֵא׃

I quali sono Israëliti, de i quali è l'adottatione, e la gloria, e le confederationi, è le ordinations de la Legge, è il culto diuino, è le promesse.

5 וַאֲבָהָתָא וּמֶנְּהוֹן אֶתְחְזִי מְשִׁיחָא בַּבְסַר דְּאִיתַוְהִי אֱלָהָא דְּעַל כֻּל דְּלֵהּ תֶּשְׁבְּחָן וּבוּרְכָן לְעָלַם עָלְמִין אָמֵין׃

De i quali sono i Padri, e quelli onde è disceso Christo quanto à la carne, il quale è Iddio sopra tutte le cose benedetto in sempiterno, Amen.

6 לָא הֲוָא גֵּיר מְפַל נֶפְלַת מֶלְּתֵהּ דְּאֱלָהָא וְלָא הֲוָא גֵּיר כֻּלְּהוֹן דְּמֵן יִסְרָיֵל אִיתַיְהוֹן יִסְרָיֵל׃

Nondimeno non puol esser che la parola di Dio sia caduta. Imperoche non tutti quelli che sono da Israël, sono d'Israël.

7 וְאַף לָא מֶטוּל דְּמֵן זַרְעֵהּ אֶנוּן דְּאַבְרָהָם כֻּלְּהוֹן בְּנַיָּא מֶטוּל דְּאֶתְאֲמַר דְּבְאִיסְחָק נֶתְקְרֵא לָךְ זַרְעָא׃

Ne per che siano seme d'Abraam, sono però tutti figliuoli: ma, In Isaac ti si chiamarà il seme.

8 הָנוֹ דֵּין לָא הֲוָא בְּנַיָּא דְּבֶסְרָא אִיתַיְהוֹן בְּנַיָּא דְּאֱלָהָא אֶלָּא בְּנַיָּא דְּמוּלְכָּנָא מֶתְחַשְׁבִין לְזַרְעָא׃

Cioè, non quelli che son figliuoli de la carne, son figliuoli di Dio: ma quei che son filiuoli de la promessa, son riputati nel seme.

ט

2 כִּי תוּגָה לִי גְדוֹלָה וּכְאֵב לִבִּי גָּדוֹל מְאֹד׃

Que tengo gran tristeza, y contino dolor en mi coraçon.

3 כִּי־חָפַצְתִּי גַּם אֲנִי לִהְיוֹת חֵרֶם מִמָּשִׁיחַ עַל־אַחַי אֲשֶׁר דּוֹדַי כַּבָּשָׂר׃

Porque dessseaua yo mismo ser apartado del Christo por mis hermanos, losque son mis parientes segun la carne:

4 אֲשֶׁר הֵם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לָהֶם הַמָּנוֹן וּמִקַּח הַבָּנִים וְהַכָּבוֹד וְהַבְּרִית וְלֶקַח הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה וְדִבְרֵי הַשְּׁבוּעָה׃

Que son Israelitas, de los quales es la adopcion (de hijos) y la gloria, y los conciertos, y la data de la Ley, y el culto, y les promessas.

5 לַאֲשֶׁר הָיוּ הָאָבוֹת וּמֵאֲשֶׁר הַמָּשִׁיחַ הוּא כַּבָּשָׂר אֲשֶׁר הוּא עַל־כֹּל־ אֱלֹהִים מְבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד אָמֵן׃

Cuyos son los Padres, y de los quales es el Christo segun la carne EL QVAL ES DIOS sobre todas las cosas Bendito por siglos, Amen.

6 וּבַעֲבוּר כִּי דְבַר אֱלֹהִים לֹא נָפַל בָּאָרֶץ כִּי־כֻלָּם אֲשֶׁר מִיִּשְׂרָאֵל אֵין בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵמָּה׃

No empero que la palabra de Dios aya faltado, porque no todos losque son de Israel son Israelitas:

7 וְגַם־לֹא כִּי־הוּיִם זֶרַע אַבְרָהָם כֻּלָּם בָּנִים הֵמָּה כִּי־בְּיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע׃

Ni por ser simiente de Abraham luego son todos hijos mas: En Isaac te serà llamada simiente.

8 זֹאת הִיא אֵינָם אֲשֶׁר בְּנֵי הַבָּשָׂר גַּם בְּנֵי אֱלֹהִים הֵמָּה כִּי־אִם בְּנֵי הַשְּׁבוּעָה יֵחָשְׁבוּ זָרַע׃

Quiere dezir, No losque son hijos de la carne, estos son los hijos de Dios: mas losque son hijos de la promessa, estos son contados en la generacion:

θ'.

2. Ὅτι λύπη μοι ἐστὶ μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου.

Que i'ai grande tristesse & continuel torment en mon cœur.

3. Ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα.

Car desireroy-ie moi-mesme estre separé de Christ pour mes freres, qui sont mes parens selon la chair.

4. Οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱοθεσία καὶ ἡ δόξα καὶ αἱ διαθῆκαι καὶ ἡ νομοθεσία καὶ ἡ λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι,

Lesquels sont Israelites, desquels est l'adoption, & la gloire, & les alliances, & la ordonnance de la Loy, & le seruice diuin, & les promesses.

5. Ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς, τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Desquels sont les peres, & desquels selon la chair est descendu Christ, qui est Dieu sur toutes choses, benit eternellement. Amen.

6. Οὐχ οἷον δὲ ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ· οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραήλ.

Toutesfois il ne se peut faire que la Parole de Dieu soit decheute: car tous ceux qui sont d'Israel, ne sont pas pourtant Israel.

7. Οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα Ἀβραὰμ, πάντες τέκνα· ἀλλ' ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα.

Et pour estre semence d'Abraham ils ne sont point pourtant tous enfans: mais, en Isaac te sera appelee semence.

8. Τουτέστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, ταῦτα τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα.

C'est à dire, non point ceux qui sont enfans de la chair, sont enfans de Dieu: mais ceux qui sont enfans de la promesse, sont reputés pour semence.

CAP. IX.

2. Quoniam triſtitia mihi magna eſt, & continuus dolor cordi meo.

That I haue great heauineſſe/ and continuall ſorowe in mine heart.

3. Optabam enim ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundùm carnem.

For I woulde wiſhe my ſelfe to be ſeparated from Chriſt/ for my brethren that are my kinſmen according to the fleſh.

4. Qui ſunt Iſraëlitæ, quorum adoptio eſt filiorum, & gloria, & teſtamentum & legislatio, & obſequium, & promiſſa.

Which are the Iſraelites/to whom perteyneth the adoption/and the glorie/ and the Couenants / and the giuing of the Lawe/ and the ſeruice of God / and the promiſes.

5. Quorum patres, & ex quibus eſt Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula, Amen.

Of whome are the fathers / and of whome concerning the fleſh/ Chriſt came / who is God ouer all bleſſed for euer/ Amen.

6. Non autem quod exciderit verbum Dei. Nõ enim omnes qui ex Iſraël, ii ſunt Iſraëlitæ.

Notwithſtanding it cannot be that the word of God ſhould take none effect for all they are not Iſrael / which are of Iſrael.

7. Neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filii : ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen.

Neither are they all children /becauſe they are the ſeede of Abraham: but / In ſaac ſhall thy ſeed be called.

8. Id eſt, non qui filii carnis: hi filii Dei, ſed qui filii ſunt promiſſionis, æſtimantur in ſemine.

That is/they which are the children of the fleſh/are not the children of God: but the children of the promes are counted for the ſeed.

Das IX. Capitel.

2. Daß ich groſſe trawrigkeit vnd ſchmertzen on vnterlaß in meinem hertzen habe.

At ieg haffuer vden affladelſe ſtor ſorg oc bedrøffuelſe i mit hierte.

3. Ich habe gewünſchet / verbannet zu ſein von Chriſto / für meine Brüder / die meine Gefreunde ſind nach dem Fleiſch.

Jed yndſkede at vere forbandet aff Chriſto / for mine Brødre/ ſom ere mine frender effter kødet.

4. Die da ſind von Iſrael/ welchen gehöret die Kindſchafft vnd die Herrligkeit/ vnd der Bund/ vnnd das Geſetz/ vnnd der Gottesdienſt / vnnd die Verheiſſung.

De ſom ere aff Iſrael/ Huilcke Børnenis vdkaarelſe tilhører / oc Herligheden / oc Pacten / oc Lowen/ oc Gudstienſte/ oc Løfftet.

5. Welcher auch ſind die Vätter/ auß welchem Chriſtus her kompt nach dem Fleiſche/der da iſt Gott über alles/ gelobet inn Ewigkeit/ Amen.

Huilcke ſom oc ere de Fedre/der Chriſtus er kommen aff effter kødet/ Som er Gud offuer alting/loffuit euighed/ Amen.

6. Aber nicht ſage ich ſolches / daß Gottes Wort darumb auß ſey. Denn es ſind nicht alle Iſraeliter / die von Iſrael ſind.

Men icke ſiger ieg dette/ad Guds ort er fordi vde. Thi de ere icke alle Iſraeliter ſom ere aff Iſrael.

7. Auch nicht alle die Abrahams Samen ſind/ ſind darumb auch Kinder/ ſondern in Iſaac ſoll dir der Samen genennet ſein.

Ey heller alle de ſom ere aff Abrahams Sæd / ere fordi ocſaa Børn / Men Sæden ſkal kaldis dig i Iſaac.

8. Das iſt / Nicht ſind das Gottes Kinder / die nach dem Fleiſch Kinder ſind/ ſondern die Kinder der Verheiſſung werden für Samen gerechnet.

Det er/ De ere icke alle Guds Børn/ ſom ere born effter kødet/ Men Foriettelſens Børn bliffue regnede for Søden.

Kapitola IX.

2. Ze zámutek mám weliký a vſtawičnau žaloſt na ſrdcy mém.

Ze mam wielka záłość / y ſerce moie vſtáwiczna boleść.

3. Žádalbych zagiſté/ abych yá ſám byl oddělen od Kryſta miſto mých Bratřij / kteřijž/ gſau přijbuznij mogi wedlé těla.

Abowiem ia ſam žadałbych odłaczonym być od Kryſtuſa za bráćia moie/to ieſt / zá krewne moie wedlug ciała.

4. A ti gſau Izrahelſſtij / gegichžto geſt zalijbenij ſynowſké/ y ſláwa/ y přikázanij/ y Zákona dánij/ ſlužba Božij/ a zaſlijbenij.

Ktorzy ſa Izráelczycy / á ktorich ieſt ſpoſobienie ſynow / y chwałá y poſtánowienie zakonu/ y ſlužbá Boža / y obietnice.

5. Gegich takéy Otcowé / z nichžto geſt Kryſtus wedlé Těla/ kterýž geſt nade wſſecko Buoh pożehnaný/ Amen.

Ktorych oycowie ſa y ći co z nich poſzedł Kryſtus wedlug ciała/ ktory ieſt nád wſzytkimi Bog blogoſławiony ná wieki. Amen.

6. Ne tak mluwijm to/ yako by mělo býti zmařeno Slowo Božij. Neb ne wſſyckni kteřijž gſau z Izrahele / ti gſau Izrahelſſtij :

Ale to nie može być žeby wniwecz poſzło ſłowo Boże / abowiem ći nie wſzyſcy ſa Izraelem. ktorzy z Izráela poſzli.

7. Ani ti kteřij gſau Sýmě Abrahamowo/ wſſyckni gſau ſynowé: Ale w Izákowi nazwáno bude tobě Sýmě :

Ani wſzyſcy ſa ſynmi že ſa plemieniem Abraámowym / ale w Izáaku bedzie tobie plemie nazwáne.

8. To geſt/ ne ti kteřijž gſau ſynowé těla/ gſau ſynowé Božij: ale kteřij gſau Synowé zaſlijbenij / ti počijtagij ſe za Semeno.

To ieſt/ nie ktorzy ſa ſynowie ćiálá/ ći też ſa ſynowie Božy/ ale ktorzy ſa ſynmi obietnice / ći bywáia w plemie policzeni.

ט

9 דְמוּלְכָנָא גֵיר אִיתַיְהּ מֶלְתָא הָדָא דַבְזַבְנָא הָנָא אָתֵא וְנֶהְוֵא בְרָא לְסָרָא׃

Percioche questa è la parola de la promessa, Io verrò in questo tempo, e Sara hauerà vn figliuolo.

10 וְלָו הָדָא בַּלְחוּד אֶלָּא אָף רַבְקָא כַּד עַם חַד אֲבוּן אִיסְחָק אִית הְוָת לָהּ שׁוּתָפוּתָא׃

E non sol questo, ma ancora Rebecca, quando hebbe conceputo d'vno, cioè del nostro padre Isaac.

11 עַד לָא יִתִילְדוּן בְּנַיְהּ וְלָא יַסְעְרוּן טָבְתָא אָו בִּישְׁתָא קַדְמַת אֶתִידַעַת גַבְיוּתֵהּ דַאלָהָא דְהִי תְקוּם׃

Perche non essendo ancor nati i fanciulli, ne hauendo fatto bene ò male alcuno (accioche il proposito di Dio stesse fermo secondo l'elettione.

12 לָא בַעְבָדָא אֶלָּא בְיַד מַן דַקְרָא אֶתְאֶמַר גֵיר דְקַשִׁישָׁא נֶהְוֵא עַבְדָא לַזְעוּרָא׃

Non per le opere, ma per colui che chiama) le fu detto, Il maggiore seruirà al minore.

13 אַיְךְ דַכְתִיב דַלְיַעְקוּב רַחְמֶת וַלְעִיסוּ סְנִית׃

Si come è scritto, Io ho amato Iacob, & hauuto in odio Esau.

14 מָנָא הָכִיל נֵאמַר דַלְמָא עַוְלָא אִית לְוָת אֱלָהָא חָס׃

Che diremo noi dunque? In Dio eus egli ingiustitia? Non gia.

15 הָא אָף לְמוּשָׁא אָמַר אֶרְחַם עַל אַיְנָא דַמְרַחֵם אֶנָא וְאֶחוּן לְאַיְנָא דְחָאֵן אֶנָא׃

Percioch'egli dice à Moise, Io hauerò misericordia di chiunque hauero misericordia: e farò mercè à chiunque io farò mercè.

16 לָא הָכִיל בְאִידַי מַן דְצָבֵא וְלָא בְאִידַי מַן דְרָהֵט אֶלָּא בְאִידַי אֱלָהָא מְרַחְמָנָא׃

Non è dunque di chi vuole, ne di chi corre: ma è di Dio che fa misericordia.

ט

9 כִּי דְבַר הַשְּׁבוּעָה זֶה הוּא כָּעֵת חַיָּה הִנֵּה בֵן־לְשָׂרָה אִשְׁתֶּךָ׃

Porque la palabra de la promessa es esta, Como en este tiempo vendré: y tendrá Sara vn hijo.

10 וְלֹא לְבַדָּהּ לְשָׂרָה כִּי־אִם רִבְקָה מִמִּשְׁכַּב אֶחָד הָרְתָה לְיִצְחָק אָבִינוּ וְהִנֵּה תוֹמִים בְּבִטְנָהּ׃

Y no solo esto, mas tambien Rebecca concibiendo de vna vez, de Isaac nuestro padre.

11 וְאַף כִּי־לֹא יֻלְּדוּ וְלֹא פָעֲלוּ מְאוּמָה טוֹבָה וְרָעָה אֲשֶׁר כְּמִבְחַר אֱלֹהִים יָקוּם הָעֵרֶךְ׃

Porque no siendo aun nacidos, ni auiendo hecho aun ni bien ni mal, paraque el proposito de Dios conforme à la elecion.

12 לֹא מִמַּעֲשִׂים כִּי אִם מֵאֲשֶׁר קוֹרֵא נֶאֱמַר לָהּ כִּי־רַב יַעֲבוֹד צָעִיר׃

No por las obras, si no por el que llama, permaneciesse. Le fué dicho que, El mayor seruiria àl menor.

13 כְּמוֹ נִכְתַּב וָאֹהַב אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־עֵשָׂו שָׂנֵאתִי׃

Como està esçripto A Iacob amé, mas à Esau aborreci.

14 וּמָה נֹּאמַר אִם יֵשׁ עַוְלָה אֶת־אֱלֹהִים חָלִילָה׃

Puesque diremos? Que ay injusticia acerca de Dios En ninguna manera.

15 כִּי־לְמֹשֶׁה אָמַר וְחַנֹּתִי אֶת־אֲשֶׁר אָחֹן וְרִחַמְתִּי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם׃

Mas à Moysen dize, Auré misericordia? del que vuiere misericordia: y compadecermehé delque me compadeceré.

16 עַל־כֵּן לֹא לַמִּתְאַוֶּה וְלֹא לַקַּל לָרוּץ כִּי אִם לֵאלֹהִים הַמְרַחֵם׃

Ansique no es delque quiere, ni delque corre: si no de Dios, que ha misericordia.

θ.

9. Ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι, καὶ ἔσται τῇ Σάρρᾳ υἱός.

Car voici la parole de la promesse, Ie viendrai en ceste mesme saison, & Sara aura vn fils.

10. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ Ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα Ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν.

Et non seulement cestui-ci, mais aussi Rebecca quand elle eut conceu d'vn, assauoir de nostre pere Isaac.

11. Μήπω γὰρ γεννηθέντων, μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν τοῦ θεοῦ πρόθεσις μένῃ.

Car deuant que les enfans fussent nés. & qu'ils eussent fait ne bien ne mal, (afin que le propos arresté selon l'election, de Dieu demeurast.

12. Οὐκ ἐξ ἔργων ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος. Ἐρρέθη αὐτῇ, ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι.

Non point par les œuures, mais par celui qui appele) il lui fut dit, Le plus grand seruira au moindre:

13. Καθὼς γέγραπται, τὸν Ἰακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἠσαῦ ἐμίσησα.

Ainsi qu'il est escrit, I'ai aimé Iacob, & ai hai Esau.

14. Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο.

Que dirons nous donc: Ya-il iniquité enuers Dieu: Ainsi n'aduiene.

15. Τῷ γὰρ Μωσῇ λέγει, ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω.

Car il dit à Moyse, I'aurai merci de celui de qui i'aurai merci: & ferai misericorde à celui à qui ie ferai misericorde.

16. Ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ.

Ce n'est point donc ne du voulant ne du courant: mais de Dieu qui fait misericorde.

CAP. IX.

9. Promissionis enim verbum hoc est, Secundùm hoc tempus veniam: & erit Saræ filius.

For this is a worde of promes/ In this same time will I come/ and Sara shall haue a sonne.

10. Non solùm autem illa: sed & Rebecca ex vno concubitu habens, Isaac patris nostri.

Neyther hee onely felte this/ but also Rebecca when she had conceyued by one/ euen by our father Isaac.

11. Cùm enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali (vt secundum electionem propositum Dei maneret.)

For yer the children were borne/ and when they had neither done good/ nor euill (that the purpose of God might remaine according tho electiõ not by workes/ but by him that calleth.)

12. Non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: Quia maior seruiet minori.

It was sayde vnto her/ The elder shall serue the yonger.

13. Sicut scriptum est: Iacob dilexi, Esau autem odio habui.

As it is written: I haue loued Jacob/ and haue hated Esau.

14. Quid ergo dicemus? nunquid iniquitas apud Deum? Absit.

What shall we say then? Is there vnrightheousnes with God? God forbid.

15. Moysi enim dicit, Miserebor cuius misereor: & misericordiam præstabo cuius miserebor.

For he sayth to Moses/ I wil haue mercie on him/ to whom I will shew mercie: & will haue compassion on him/ on whome I will haue compassion.

16. Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.

So then it is not in him that willeth/ nor in him that runneth but in God that sheweth mercie.

Das IX. Capitel.

9. Denn diß ist ein wort der Verheissung/ da er spricht: Vmb dise zeit will ich kommen/ Vnd Sara sol einen Sohn haben.

Thi dette er Forjettelsens ord/ der hand siger/ Paa denne tid vil ieg komme/ oc Sara skal haffue en søn.

10. Nicht allein aber ists mit dem also/ sondern auch da Rebecca von dem einigen Isaac vnserm Vater schwanger ward.

Oc det er icke alleniste saa met hende/ men oc saa der Rebecca bleff fructsommelig aff den eniste Isaac vor Fader.

11. Ehe die Kinder geboren waren/ vnd weder guts noch böses gethan hatten/ auff daß der fürsatz Gottes bestünde/ nach der wahle/ ward zu jhr gesagt.

For end Børnene bleffue fødde/ oc huercken haffde giort gaat eller ont/ paa det at Guds forsæt skulde bliffue bestandig/ effter vduelelsen/ da bleff der sagd saa til hende.

12. Nicht auß verdienst der Werck sondern auß Gnaden des Beruffers/ also: Der grössest soll dienstbar werden dem kleinen.

Icke aff Gerningers fortienste/ men aff hans naade som kallede/ Den Største skal tiene den Minste.

13. Wie den geschrieben stehet: Jacob habe ich geliebet/ Aber Esau hab ich gehasset.

Som der oc staar screffuit/ Jacob elskte ieg/ men Esau hadede ieg.

14. Was wöllen wir denn hie sagen? Ist denn Gott vngerecht? Das sey ferne.

Huad wille wi da her sige til? Er da Gud wretferdig? Det vere longt fra.

15. Denn er spricht zu Mose: Welchem ich gnedig bin/ dem bin ich gnedig/ vnd welches ich mich erbarme/ des erbarme ich mich.

Thi hand siger til Mose/ huilcken ieg er naadig/ den er ieg naadig/ Oc huilcken ieg forbarmer mig offuer/ den forbarmer ieg mig offuer.

16. So ligt es nun nicht an iemands wöllen oder lauffen/ sondern an Gottes erbarmen.

Saa staar det icke nu i nogens vilie eller løben/ men i Guds forbarmelse.

Kapitola IX.

9. Neb toto gest slowo zaslijbenij/ W těmž času přijdu/ a Sára bude mijti Syna.

Abowiem słowa obietnice thy sa: W ten to czas przyydę/ a będzie Sará syná miáła.

10. A netoliko ona/ ale y Rebeka počala z gednoho sgitij s Izákem Otcem nassým.

A nie tylko to/ ále też y Rebbeka zástąpiwszy w brzemię z iednego/ to iest/ z Izaaka oyca nászego syny miáła.

11. A když se gesstě byli nenarodili/ ani co dobrého ani zlého včinili/ aby wedlé wywolenij vpewněno bylo zaslijbenij Božij.

Abowiem gdy sie były ieszcze nie narodziły dziatki/ ani co dobre° abo złego vczyniły/ aby mocne zostáło náznáczenie Boże/ ktore iest według wybránia iego/ to iest/ nie z vczynkow/ ale z tego ktory wzywa.

12. A než skutkuow/ ale z toho kterýž k sobě wolá mluweno gest gij: Wětssý slaužiti bude menssýmu.

Rzeczono iey/ że wietsy szy będzie służył mnieyszemu.

13. Nakož psáno gest: Jákoba gsem zamilowal/ ale Ezau w nenáwisti gsem měl.

Jako iest nápisano: Jákubám vmiłowal/ a Ezauam nienawidział.

14. Y což pak dijme? Zdali nesprawedlnost gest v Boha? Nikoli.

Coż tedy rzeczemy? Zieśt że nieśpráwiedliwość v Bogá? Nie day tego Boże.

15. Neb on řekl k Moyžijssowi/ Smiluigi se nad tijm/ nad kým se smilowati chcy/ a slituigi se nad tijm/ nad kým se slitowati chcy.

Abowiemci Mojżeszowi mowi: Zmiłuię sie nád kim się zmiłuię á zlituię sie nád kim sie zlituię.

16. A protož neniť na tom kdož chce/ ani na tom kdož běžij/ ale gest na Bohu/ kterýž se smiluge.

A tedyć wybránie nie iest tego ktoryby chciał/ ani tego ktoryby biegł/ ále Bogá ktory sie zmiłuie.

ט

17 אמר גיר בכתבא לפרעון דלה להדא אקימתך דאחוא בך חילי ונתכרז שמי בארעא כלה:

Imperoche la Scrittura dice à Faraone, A queſto proprio fine t'ho ſuſcitato per moſtrar in te la mia potentia, & accioche il mio nome ſia annuntiato in tutta la terra.

18 מדין על מן דצבא הו מרחם ועל מן דצבא מקשא:

Egli ha dunque miſericordia di chi egli vuole, e indura chi egli vuole.

19 וכבר תאמר דעל מנא רשא מנו גיר דיקום לוקבל צביניה:

Tu mi dirai dunque, Perche ſi lamenta egli piu di noi? perche, chi è che poſſa reſiſtere à la ſua volonta?

20 אנת הכיל מן אנת או בר־נשא דמתנמא לאלהא יהב אנת דלמא אמרא גבילתא למן דגבלה דלמנא הכנא גבלתני:

Ma piu toſto, o huomo chi ſei tu, che replichi contra Dio? La coſa formata dirà ella à colui che l'ha formata, Perche mi hai tu fatta coſi?

21 או לא שליט פחרא על טינה דמנה מן גבילתא יעבד מאנא חד לאיקרא וחד לצערא:

Il vaſato che fa vaſi di terra, non ha egli poteſtà di far de la medeſime maſſa vn vaſo ad honore, & vnaltro à diſonore?

22 או דין צבא אלהא דנחוא רוגזה ויודע חילה איתי בסוגאא דמגרת רוחה רוגזא על מאנא דרוגזא דגמירין לאבדנא:

E che dunque, ſe Iddio volendo moſtrar la ſua ira, e far conoſcere il ſuo potere, ha ſofferti con molta patientia i vaſi de l'ira preparati à la perditione.

23 ואשפע רחמוהי על מאנא דרחמא דמטיבין הוו לאלהא לתשבוחתא:

E per far note le ricchezze de la ſua gloria ne i vaſi de la miſericordia, i quali ha preparati à la gloria?

ט

17 כי־אומר הכתב לפרעה ואולם בעבור זאת העמדתיך בעבור הראותך את־כחי ולמען ספר שמי בכל־הארץ:

Porque la Eſcriptura dize de Pharaon que Para eſto miſmo te hé leuantado, es à ſaber para moſtrar en ti mi potencia, y que mi Nombre ſea denunciado por toda la tierra.

18 לכן חנן את־אשר יחן ורחם אשר ירחם וגם חזק אשר יחזק:

De maneraque del que quiere tiene miſericordia. y al que quiere endurece.

19 ותאמר אלי ומה עודנו יוכיח ומי־על־עצתו יקום:

Diras me pues, Porque pues ſe enoja? porque quien reſiſtira à ſu voluntad?

20 לכן מי את האנוש כי־תענה לאלהים היאמר חמר ליצרו מה תעשה הוי אומר לאב מה־תוליד ולאשה מה־תחילין:

Mas antes, ô hombre, tu quien eres paraque alterques con Dios? ó dira el vaſo de barro al que lo labró, Porque me has hecho tal?

21 הלא יש ליוצר שלטנו על־החמר מעריסה אחת לעשות את־כלי אחד לכבוד ואחד לבשת:

O no tiene poteſtad el ollero para hazer de la miſma maſſa vn vaſo para honrra, y otro para verguença?

22 ואם יחפוץ אלהים להראות את־חרונו אפו ולהודיע את־גבורתו התאפק ברב חסד וארך אפים את־כלי חרונו הנכונים לאבדון:

Y que ſi Dios, queriendo moſtrar la yra y hazer notoria ſu potencia, ſupportó con mucha manſedumbre los vaſos de yra, preparados para muerte.

23 ואשר יודיע את־עשר כבודו על־כלי התחנה אשר הכינם לכבוד:

Y haziendo notorias las riquezas de ſu gloria para con los vaſos de miſericordia que el ha preparado para gloria?

θ'.

17. Λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ Φαραώ, ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.

Car l'Eſcriture dit à Pharao, Ie t'ai ſuſcité à ceſte propre fin pour demonſtrer en toi ma puiſſance, & afin que mō Nom ſoit annoncé en toute la terre.

18. Ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει.

Il a donc mercî de celui qu'il veut, & endurcit celui qu'il veut.

19. Ἐρεῖς οὖν μοι, τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκε;

Or tu me diras, pourquoi ſe plaind-il encore: car qui eſt celui qui peut reſiſter à ſa volonté:

20. Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως;

Mais pluſtoſt ô homme, qui es-tu, toi qui conteſtes contre Dieu: La choſe formee dira-elle à celui qui l'a formee, Pourquoi m'as-tu ainſi faire.

21. Ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ; ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν;

Le potier de terre n'a-il point puiſſāce de faire d'vne meſme maſſe de terre vn vaiſſeau à honneur, & vn autre à deshonneur?

22. Εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργήν, καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν.

Et qu'eſt-ce, ſi Dieu en voulant monſtrer ſon ire, & donner à cognoiſtre ſa puiſſance, a toleré en grande patience les vaiſſeaux d'ire, appareillés à perdition?

23. Καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη ἐλέους, ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν;

Et pour donner à cognoiſtre la richeſſe de ſa gloire es vaiſſeaux de miſericorde, leſquels il a preparés à gloire?

17. Dicit

CAP. IX.

17. Dicit enim scriptura Pharaoni : Quia in hoc ipsum excitavi te, vt ostendam in te virtutem meam: & ut annuntietur nomen meum in vniversa terra.

For the Scripture sayeth vnto Pharao/For this same purpose haue I stirred thee vp/ that I might shewe my power in thee/ and y my Name might be declared throughout all the earth.

18. Ergo cui vult miseretur: & quem vult indurat.

Therefore he hath mercie on whome hee will/and whom he will / he hardeneth.

19. Dicis itaq; mihi: Quid adhuc queritur ? voluntati enim eius quis resistit ?

Thou wilt say then vnto me/ Why doeth he yet complaine ? for who hath resisted his will ?

20. O homo, tu quis es qui respondeas Deo ? Nunquid dicit figmentum ei qui se finxit: Quid me fecisti sic ?

But/ O man / who art thou which pleadest against God ? shall the thing formed say to him that formed it/ Why hast thou made me thus ?

21. An non habet porestatem figulus luti, ex eâdem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam ?

Hath not the potter power of the clay to make of the same lumpe one vessell to honour/and another vnto dishonour ?

22. Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia, vasa iræ apta in interitum.

What and if God woulde/to shewe his wrath / and to make his power knowen/suffer with long patience the vessels/of wrath/prepared to destruction ?

23. Vt ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ quæ præparavit in gloriam.

And that he might declare the riches of his glorie vpon the vessels of mercie / which he hath prepared vnto glorie ?

Das IX. Capitel.

17. Denn die Schrifft sagt zu Pharao: Eben darumb habe ich dich erwecket / daß ich an dir meine Macht erzeige / auff daß mein Name verkündiget werde in allen Landen.

Thi Scrifften siger til Pharao / Lige der faare opuecte ieg dig/at ieg vilde beuise min Macht paa dig/ Paa det at mit Naffn skulde forkyndis i alle Land.

18. So erbarmet er sich nun / welches er wil / vnnd verstocket welchen er wil.

Saa forbarmer hand sig nu offuer den / som hand vil / Oc forherder den som hand vil.

19. So sagest du zu mir: Was schuldiget er denn vns ? Wer kan seinem willen widerstehen ?

Da siger nu til mig. Hui skylder hand oss da? Huo kand staa imod hans vilie?

20. Ja lieber Mensch / wer bist du denn / daß du mit Gott rechten wilt? Spricht auch ein Werck zu seinem Meister / warumb machest du mich also?

Ja kære Menniske/ huo est du da / at du vilt bruge Retten met Gud? Siger oc en Gerning til sin Mestere / Hui gor du mig saa?

21. Hat nicht ein Töpffer macht / auß einem klumpen zu machen / ein Faß zu ehren / vnd das ander zu vnehren?

Haffuer icke en Paattemagere mact til at gore it Kar til ære / oc it andet til vanære / aff it stocke leer.

22. Derhalben da Gott wolte zorn erzeigen / vñ kunth thun seine Macht / hat er mit grosser gedult getragen die Gefesse des zorns / die da zugerichtet sind zur verdammnuß.

Der faare der Gud vilde beuise vrede / oc kundgøre sin mact / Da leed hand met stor taalmodighed vredens Kar / som ere beredde til fordømelse.

23. Auff daß er kunth thete den Reichthumb seiner Herrligkeit an den Gefessen der Barmhertzigkeit / die er bereitet hat zur Herrligkeit.

Paa det hand kunde kundgøre sin Rigdoms herlighed / paa barmhertighedsens Kar / som hand haffde bered til Herlighed.

Kapitola IX.

17. Neb dij Pijsmo k Faraonowi: Proto že gsem wzbudil tebe / abych dokázal na tobě mocy mé/a aby bylo rozhlássseno Gméno mé na wssý zemi.

A bowiemci mowi pismo Faraonowi : Na tom cie pobudzil / abych okazal moc moię w tobie / y zby bylo opowiedáne imie moie po wszytkiey ziemi.

18. A protož nad kým ráčij smiluge se / a koho chce zatwrdij.

Nád kimći tedy chce / nád tym sie zmiłuie, a kogo chce / tego zatwardza.

19. Ale dijš ty mně: Y proč gestě nařijká ? nebo wůli geho kdo gest odepřel ?

Rzeczeš mi tedy : Przecžże sie ieszcze gniewa ? bo ktož sie sprzeciwił woley iego ?

20. O člowěče / ty kdo gsy kterýž odmlauwáš Bohu ? Zdaliž hrnec může řijcy Hrnčijři : Y proč gsy mne tak vdělal ?

Rowszem o człowiecze / ktożeś thy iest / ktory odpowiedasz náprzeciwko Bogu ? Zali rzecž vlepiona powie temu ktory ia vlepił: Przecžeś mie tak vczynił ?

21. Zdaliž Hrnčijř nemá mocy nad hlijnau / aby z gedno stayného truple vdělal gednu Nádobu k ecti / a ginau ku potupě ?

Zali gárncarz gliny w mocy niema / aby z teyże bryłki vczynił iedno naczynie ná vczciwość / á drugie ná zelżywość ?

22. Cožpak že Buoh chtěge vkázati hněw swůg / a oznámiti mocswau / snássselwe mnohé trpěliwosti / nádobij hněwu / připrawené k zahynutij.

A iesli też Bog chcąc gniew okázáć / y znaczną vczynić mozność swoię / znosił wielka cirpliwością naczynia gniewu / ná stracenie przyprawione.

23. Aby také vkázal Zbožij slávy swé / při nádobij Milosrdenstwij / kteréž gest připrawil k Slávě.

A izby wiádome vczynił bogactwo chwały swey nad naczyniem miłosierdzia / ktore ku chwale zgotował ?

ט

24 דאיתין חנן קרא לא
הוא בלחוד מן יהודיא
אלא אף מן עממא ׃

Iquali egli ha etiandio chimati, cioè noi non sol de Giudei, ma ancora de Gentili.

25 איכנא דאף בהושע
אמר דאקרא לאילין דלא
הוו עמי עמא דילי ולא
אתרחמת אתרחמת ׃

Si come egli dice ancor in Osea, io chiamarò mio popolo, quello che non era mio popolo: e diletta quella che non era diletta.

26 יהוא גיר בדוכתא
כד דמתקרין הוו לא עמי
תמן נתקרון בניא לאלהא
חיא ׃

Et auuerrà che nel luogo doue fu detto loro, Voi non sete mio popolo, iui saranno chiamati figliuoli di Dio viuente.

27 אשעיא דין אכרז על
בני יסריל דאן נהוא מ
מנינא דבני יסריל איך
חלא דימא שרכנא
דמנהון נחא ׃

Et Esaia grida sopra Israel, Se ben il numero de figliuoli d'Israel fusse come l'arena del mare, le reliquie sole si saluaranno.

28 מלתא גמר ופסק
ונעבדיה מריא על
ארעא ׃

Perche il Signor mette à fine, & abbreuia il fatto in giustitia: conciosia che farà vn fatto abbreuiato sopra la terra.

29 ואיך מדם דקדם
אמר הו אשעיא דאלולא
מריא צבאות אותר לן
סרידא איך סדום הוין
הוין ולעמורא מתדמין
הוין ׃

E come prima haueua detto Esaia, Se il Signor de gli eserciti non ci hauesse lasciato qualche seme, noi saremmo diuenuti come Sodoma, e saremmo fatti simili à Gomorra.

ט

24 אֲשֶׁר גַּם קָרָא אוֹתָנוּ לֹא
לְבַד מִן הַיְּהוּדִים כִּי־אִם גַּם
מִן הַגּוֹיִם ׃

Los quales tambien llamó, (à nosotros,) no solo de los Iudios, mas tambien de las Gentes.

25 כַּאֲשֶׁר גַּם בְּהוֹשֵׁעַ אוֹמֵר
וְאָמַרְתִּי לְלֹא עַמִּי עַמִּי אַתָּה
וְרִחַמְתִּי אֶת־לֹא רֻחָמָה ׃

Como tambien en Oseas dize, Llamaré al que no era mi pueblo Pueblo mio: y á la no amada, amada: (y à la que no auia alcançado misericordia, la que alcançó misericordia.)

26 וְהָיָה בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יֵאָמֵר
לָהֶם לֹא עַמִּי אַתֶּם יֵאָמֵר לָהֶם
בְּנֵי אֵל־חָי ׃

Y será que en el lugar donde antes les era dicho, Vosotros no soys pueblo mio, alli, serán llamados Hijos del Dios Biuiente.

27 וִישַׁעְיָהוּ זוֹעֵק עַל־יִשְׂרָאֵל
אִם יִהְיֶה (מִסְפַּר בְּנֵי) יִשְׂרָאֵל
כְּחוֹל הַיָּם שְׁאָר יָשׁוּב בּוֹ ׃

Item, Isajas clama acerca de Israel, Si fuere el numero de los hijos de Israel como el arena de la mar, las reliquias serán saluas.

28 כִּלָּיוֹן חָרוּץ שׁוֹטֵף צְדָקָה
כִּי כָלָה וְנֶחֱרָצָה אֲדֹנָי יֱהוִה
צְבָאוֹת עֹשֶׂה בְּקֶרֶב כָּל־הָאָרֶץ ׃

Porque palabra consumadora y abreuiadora en justicia: porque palabra abreuiada hará el Sennor sobra la tierra.

29 וּכְמוֹ נִבָּא יְשַׁעְיָהוּ לוּלֵי יְהוָה
צְבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שָׂרִיד כִּמְעַט
כִּסְדֹם הָיִינוּ לַעֲמֹרָה דָּמִינוּ ׃

Y como antes dixo Isayas, Si el Sennor de los exercisos no nos vuiera dexado simiente, como Sodoma fueramos hechos, y como Gomorrha fueramos semejantes.

θ.

24. Οὓς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, οὐ μόνον ἐξ Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν.

Lesquels aussi il a appelés, assauoir nous, non point seulement d'entre les Iuifs, mais aussi d'entre les Gentils.

25. Ὡς καὶ ἐν τῷ ὠσηὲ λέγει. καλέσω τὸν οὐ λαόν μου, λαόν μου· καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην, ἠγαπημένην.

Selon aussi qu'il dit en Osee, I'appelerai mō peuple celui qui n'estoit point mon peuple: & la bien-aimee celle qui n'estoit point bien-aimee.

26. Καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐῤῥέθη αὐτοῖς, οὐ λαός μου ὑμεῖς, ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος.

Et aduiendra, qu'au lieu où il leur a esté dit, Vous n'estes point mon peuple, là ils seront appelés les enfans du Dieu viuant.

27. Ἡσαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ, ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται.

Aussi Esaie crie touchant Israel, Quād le nombre des enfans d'Israel seroit comme le sablon de la mer, le seul residu sera sauué.

28. Λόγον γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ, ὅτι λόγον συντετμημένον ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς γῆς.

Car le Seigneur met à fin & abbrege l'affaire en iustice: voire il fera vn affaire abbregé sur la terre.

29. (Καὶ) καθὼς προείρηκεν ἠσαΐας, εἰ μὴ κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς γόμοῤῥα ἂν ὡμοιώθημεν.

Et, comme Esaie auoit dit auparauant, Si le seigneur des armees ne nous eust laissé quelque semence, nous eussions esté faits comme Sodome, & eussions esté semblables à Gomorre.

CAP. IX.

24. Quos & vocavit nos: nō ſolùm ex Iudæis, ſed etiam ex Gentibus.

Euen vs, whom he hath called, not of the Iewes onely, but alſo of the Gentiles.

25. Sicut in Oſee dicit, Vocabo non plebē meam, plebem meam: & non dilectam, dilectam: (& non miſericordiam conſecutam, miſericordiam conſecutam.)

As he ſaith alſo in Oſee, I will cal them, My people, which were not my people: and her, Beloued, which was not beloued.

26. Et erit: in loco ubi dictum eſt eis, Non plebs mea vos: ibi vocabuntur filii Dei vivi.

And it ſhalbe in the place where it was ſayde vnto them, Ye are not my people, that there they ſhalbe called, the children of the liuing God.

27. Iſaias autem clamat pro Iſraël: Si fuerit numerus filiorum Iſraël tanquam arena maris, reliquiæ ſalvę fient.

Alſo Eſaias cryeth concerning Iſrael, Though the nomber of the children of Iſrael were as the ſand of the ſea, yet ſhall but a remnant be ſaued.

28. Verbum enim conſummans & abbrevians in æquitate: quia verbum breviatum faciet Dominus ſuper terram.

For he will make his account, & gather it into a ſhort ſumme with righteouſneſſe: for the Lord will make a ſhort count in the earth.

29. Et ſicut prædixit Iſaias: Niſi Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen: ſicut Sodoma facti eſſemus, & ſicut Gomorrha ſimiles fuiſſemus.

And as Eſaias ſayde before, Except the Lorde of hoſtes had left vs a ſeede, we had bene made as Sodom, and had bene like to Gomorrha.

Das IX. Capitel.

24. Welche er beruffen hat/ nemlich vns/ nicht allein auß den Jüden/ sondern auch auß den Heyden.

Huilcke hand kallede/ som er oſſ/ Icke aleniſte aff Joderne/ men ocſaa aff Hedningene.

25. Wie er denn auch durch Osee spricht: Ich will das mein Volck heissen/ das nicht mein Volck war. Vnd meine Liebe/ die nicht meine Liebe war.

Lige ſom hand da oc ſiger formedelſt Oſeam/ Jeg vil kalde det mit Folck/ ſom icke vaar mit Folck/ Oc min Elſkelige/ den ſom icke vaar den elſkelige.

26. Vnd sol geschehen/ an dem ort/ da zu jhnen gesagt ward/ Ihr seydt nicht mein Volck/ sollen sie Kinder deß lebendigen Gottes genennet werden.

Oc det ſkal ſke/ Paa den Sted/ ſom der bleff ſagt til dem/ Jere icke mit Folck/ Der ſkulle de kaldis den leffuendis Guds Børn.

27. Esaias aber schreyet für Israel: Wenn die zahl der Kinder von Israel würde sein/ wie der sand am Meer/ so wird doch das übrige selig werden.

Oc Eſaias raaber for Iſrael/ Der ſom det tal paa de Børn aff Iſrael bleffue/ lige ſom ſand i Haffuit/ Saa ſkulle dog de Offuerbleffne vorde ſalige.

28. Denn es wirdt ein verderben geschehen/ dem doch gesteurt wirdt zur Gerechtigkeit/ vnd der HERR wirdt dasselbige steuren thun auff Erden.

Thi der ſkal ſke en forderffuelſe oc hielp til Retferdighed/ Oc HERREN ſkal gøre den hielp paa Jorden.

29. Vnnd wie Esaias davor sagt: Wenn vns nicht der HERR Zebaoth hette lassen Samen überbleiben/ so weren wir wie Sodoma worden/ vnd gleich wie Gomorra.

Oc lige ſom Eſaias ſagde tilforn/ Der ſom den HERRE Zebaoth haffde icke ladet oſſ offuerbliffue Sæd/ Da haffde wi veret bleffne ſom Sodoma/ oc lige ſom Gomorra.

Kapitola IX.

24. Kteréchžto y powolal/ totižto nás: ne toliko z Židuow ale také y z Pohanuow:

To ieſt/ nas ktorych tez y wezwal: nie tylko z Zidow/ ále thez y z pogánow.

25. Jakož y ſkrze Proroka Ozeáſſe dij: Nazowu ne Lid muog/ Lidem mým: a nemilau mau/ milau mau: (a kteryž nedoſſel Miloſrdenſtwij/ doſſlým miloſrdenſtwij)

Jáko tez v Ozeaſzá mowi: Wzowe lud ktory moim nie byl/ ludem moim/ y te ktora vmilowana nie byla/ vmilowana.

26. A bude na tom mijſtě/ kdež powědijno gim: Negſte wy Lidem mým/ tu budau nazwáni Synowé Boha žiwého.

A bedzie miáſto tego gdzie im powiedziano: Wy nie ieſteſcie ludem moim/ tám ie beda zwać ſyny Bogá zywego.

27. Nzayáš pak wolá/ o Izrahelſkém lidu/ řka: Budeli Sijnuow Izrahelſkých počet yako Piſek Mořſký/ oſtatkowé ſpaſeni budau.

A Izaiaſz nád Izráelem wola: By liczba ſynow Izráelſkich byla iáko piaſek morſki/ oſtátek tylko záchowán bedzie.

28. Neb ſlowo dokonáwage/ a vkrocuge w ſprawedlnoſti/ Je ſlowo krátké včinij Pan Buoh na zemi.

Abowiem liczbe vczyni y krotko wypráwi ſpráwiedliwoſcia/ gdyż liczbe krotka vczyni Pan na ziemi.

29. A yakož geſt předpowěděl Nzayáš: By byl PAn záſtupuow neoſtawil nám Semene/ bylibychom včiněni yako Sodoma/ a k Gomoře bylibychom podobnij.

Y iáko przed tym powiedzial Ezáiaſz: By byl Pan zaſtepow nam plemienia nie zoſtáwil/ zſtálibyſmy ſie iako Sodomá/ y bylibychmy byli Gomorze podobni.

ט

30 מנא הכיל נאמר
דעממא דלא רהטין הוו
בתר כאנותא אדרכו
כאנותא כאנותא דין
אידא דמן הימנותא הי :

Che diremo noi dunque? Che i Gentili, squali non seguitauano la giustitia, hanno ottenuta la giustitia: la giustitia (dico) che è da la fede.

31 יסראיל דין רהט הוא
בתר נמוסא דכאנותא
לנמוסא דכאנותא לא
אדרך :

Ma Israël che seguitaua la Legge di la giustitia, non è arriuato à la Legge de la giustitia.

32 מטול מנא מטול
דלא הוא מן הימנותא
אלא מן עבדוהי דנמוסא
אתתקלו גיר בכאפא
דתוקלתא :

Perche cagione? percioche non per la fede, ma come per le opere de la legge: imperoche hanno vrtato ne la pietra de l'inciampo.

33 איך דכתיב דהא
סאם אנא בצהיון כאפא
דתוקלתא וכאפא
דמכשולא ומן דבה
נהימן לא נבהת :

Si come è scritto, Ecco io pongo in Sion vn sasso, da vrtarui dentro, & vna pietra da inciamparui: e chiunque crederà in essa, non ne rimarrà con vergogna.

י

1 אחי צבינא דלבי ובעותי
דלות אלהא חלפיהון
דיחון :

Fratelli, la buona affettione del mio cuore, e il prego ch'io porgo à Dio per Israel che siano saluati.

2 מסהד אנא גיר עליהון
דטננא דאלהא אית בהון
אלא לא בידעתא :

Imperoche io rendo lor testimonianza, ch'essi hanno Zelo di Dio, ma non secondo la scientia.

ט

30 ומה נאמר כי הגוים אשר
לא רדפו אחרי הצדקה לקחו
את הצדקה רוצה לאמור את
צדקה מאמונה :

Puesque diremos? Que las Gentes que no seguian justicia han alcançado la justicia: es à saber la justicia que es por la fe:

31 וישראל הרודף אחרי צדקת
התורה אל צדקת התורה לא
הגיע :

Y Israel que seguia la Ley de justicia no ha llegado à la Ley de la justicia.

32 מה זאת כי איננה מאמונה
כי אם כמו מפעלי התורה
היא כי נגפו לאבן הנגף :

Porque? Porque no por fe: mas como por las obras (de la Ley) por loqual trompeçaron en la piedra de trompeçon:

33 כמו נכתב הנני יסד בציון
אבן נגף וצור מכשול וכל
המאמין בו לא יבוש :

Como está escripto, He aqui, pongo en Sion piedra de trompeçon, y piedra de cayda: y todo aquel que creyere en ella, no será auergonçado.

י

1 אחי רצון לבבי ותפלתי
לאלהים על ישראל היא
לישועה :

Hermanos, ciertamente la voluntad de mi coraçon, y la oracion à Dios es sobre Israel para salud.

2 ומעיד אני להם כי יש להם
קנאת אלהים אך איננה בדעה :

Porque yo les doy testimonio que à la verdad tienen zelo de Dios, mas no conforme à sciencia.

θ.

30. Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως.

Que dirons-nous donc? Que les Gentils qui ne pourchassoyent point la iustice, ont atteint la iustice, voire la iustice qui est par la foy.

31. Ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε.

Mais Israel pourchassant la Loy de iustice, n'est point paruenu à la Loy de iustice.

32. Διατί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων νόμου. προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος.

Pourquoi? Pource que ce n'a point esté par foy, mais comme par les œuures de la Loy, car ils ont heurté contre la pierre d'achoppement.

33. Καθὼς γέγραπται, ἰδοὺ ἐγὼ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον προσκόμματος, καὶ πέτραν σκανδάλου, καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.

Ainsi qu'il est escrit, Voici, ie mets en Sion la pierre d'achoppement: & la pierre de tresbuchement, & quiconque croit en lui ne sera point confus.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ δέησις ἡ πρὸς τὸν θεὸν, ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ ἐστιν εἰς σωτηρίαν.

Freres, quant à la bonne affection de mon cœur, & la priere que ie fai à Dieu pour Israel, c'est qu'ils soyent sauués.

2. Μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν.

Car ie leur porte tesmoignage qu'ils ont le zele de Dieu, mais nõ point selon cognoissance.

CAP. IX.

30. Quid ergo dicemus? Quòd gentes quæ non sectabantur iustitiam, apprehenderunt iustitiam, iustitiam autem quæ ex fide est.

What shall we say then? That the Gentiles which followed not righteousnesse/ haue attained vnto righteousnes/ euen the righteousnes which is of fayth.

31. Israël verò sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non pervenit.

But Israel which followed the Lawe of righteousnes, coulde not attaine vnto the Lawe of righteousnes.

32. Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex operibus, offenderunt enim in lapidem offensionis.

Wherefore? Because they sought it not by fayth/ but as it were by the workes of the Lawe: for they haue stumbled at the stumbling stone.

33. Sicut scriptum est: Ecce pono in Sion lapidem offensionis, & petram scandali: & omnis qui credit in eũ, non confundetur.

And it is written/ Beholde/ I lay in Sion a stumbling stone/ and a rocke to make men fall: and euery one that beleeueth in him/ shall not be ashamed.

CAP. X.

FRatres, voluntas quidem cordis mei & obsecratio ad Deum, fit pro illis in salutem.

Brethren/ mine hearts desire/ and prayer to God for Israel is/ that they might be saued.

2. Testimonium enim perhibeo illis quòd æmulationem Dei habent, sed non secundum scientiam.

For I beare them recorde/ that they haue the zeale of God/ but not according to knowledge.

Das IX. Capitel.

30. Was wöllen wir nun hie sagen? Das wöllen wir sagen: Die Heiden/ die nicht haben nach der Gerechtigkeit gestanden/ haben die Gerechtigkeit erlanget. Ich sage aber von der Gerechtigkeit/ die auß dem Glauben kompt.

Huad ville wi nu sige her til? Dette ville wi sige/ Hedningene som icke stode effter Retferdighed/ de finge Retferdighed/ Men ieg siger om den Retferdighed/ som kommer aff Troen.

31. Israel aber hat dem Gesetze der Gerechtigkeit nachgestanden/ vnnd hat das Gesetz der Gerechtigkeit nicht überkommen.

Oc Israel stod effter Retferdigheds Low/ oc fick icke Retferdigheds Low.

32. Warumb das? Darumb daß sie es nicht auß dem Glauben/ sondern als auß den Wercken des Gesetzes suchen: Denn sie haben sich gestossen an den Stein des anlauffens.

Huor faare? Der faare/ at de icke atspurde hende aff Troen/ men lige som aff Lowens gerninger. Thi de stötte sig paa paalobelsens Sten.

33. Wie geschrieben stehet: Sihe da/ ich lege in Zion einen Stein des anlauffens/ vnd einen Felß der ergerniß/ vnd wer an jhn glaubet/ der soll nicht zu schanden werden.

Lige som screffuit staar/ See der/ Jeg legger paalobesen Sten i Zion/ oc forargelsens Klippe/ Oc huo som troer paa hannem/ hand skal icke bliffue beskemmet

Das X. Capitel.

Lieben Brüder/ meines hertzen wunsch ist/ vnd flehe auch Gott für Israel/ daß sie selig werden.

Kære Brødre/ mit hiertis begering er/ oc ieg formaner oc saa Gud for Israel/ at de maatte bliffue salige.

2. Denn ich gebe jnen des zeugniß/ daß sie eiffern vmb Gott. Aber mit vnverstand.

Thi ieg giffuer dem det Vidnisbyrd/ at de ere nidkære for Gud/ Men met vforstand.

Kapitola IX.

30. Cožtheda díjme? že Pohané kteřijž nenáſledowali ſprawedlnoſti/ doſáhli ſprawedlnoſti/ ſprawedlnoſti pak te/ kteráž geſt z wijry:

Coż tedy rzeczemy? Iż pogáni ktorzy nie ſtárali ſie o ſpráwiedliwość/ doſtali ſpráwiedliwośći/ á tey ſpráwiedliwośći ktora ieſt z wiáry.

31. Ale Lid Izrahelſký náſleduge Zákona ſprawedlnoſti/ k Zákonu ſprawedlnoſti nepřiſſel.

A lud Izraelſki ſtáráiac ſie o ſpráwiedliwość zakonu/ nie przyſzedł ku zakonowi ſpráwiedliwośći.

32. Proč? Nebo ne z Wijry/ ale yako z ſkutkuow Zákona: Vrazyli ſe zagiſté o kámen vrazu.

Dla czegoż? Iż nie z wiáry/ ále iáko z vczynkow zakonu/ ábowiem ſie otrácili o kámień obráżenia.

33. Yakož pſáno geſt: Ay kladu na Syonu kámen vrazu/ a ſkálu pohorſſenij a každý kdož vwěřij w něho/ nebude zahanben.

Jáko náptſano ieſt: Oto poſkádam na Syonie kámień obráżenia/ y ſkále pogorſzenia/ A wſzelki ktory weń wierzy zawſtydzon nie będzie.

Kapitola X.

BRatřij/ žádoſt zagiſté dobrá a hotowá ſrdce mého y Modlitba ku Pánu Bohu/ kteráž býwá za Izrahele/ geſt k ſpaſenij.

BRacia/ vprzeymá chuć ſercá mego y proſbá ku Bogu zá ludem Izráelſkim ieſt/ áby byli zbáwieni.

2. Nebť o nich ſwědectwij wydáwám/ že milowánj zagiſté Božij horliwé magij/ ale ne wedle vmělij.

Abowiemći o nich świádczę/ żeć chuć ku Bogu máia/ ále nie według wiádomośći.

י

3 באנותא דין דאלהא לא ידעו אלא בער דכאנותא דנפשהון יקימון ומטול הנא לכאנותה דאלהא לא אשתעבדו׃

Imperoche non conoſcendo eſſi la giuſtitia di Dio, e cercando di ſtabilir la lor propria giuſtitia, non ſi ſono ſottomeſſi à la giuſtitia di Dio.

4 סכה גיר דנמוסא משיחא הו לכאנותא לכל דמהימן בה׃

Perciochè il fin de la Legge è Chriſto in giuſtitia à ciaſcun che crede.

5 מושא גיר הכנא כתב כאנותא דבנמוסא דמן דעבד הלין יחא בהין׃

Imperoche Moiſe ſcriue coſi de la giuſtitia che è da la Legge, cioè Che l'huomo che farà quelle coſe, viuerà per eſſe.

6 כאנותא דין דהימנותא הכנא אמרא דלא תאמר בלבך דמנו סלק לשמיא ואחת למשיחא׃

Ma la giuſtitia che è per la fede, dice in queſto modo, Non dir nel tuo cuore, Chi salirà in cielo? Queſto è vn rico dur Chriſto da alto.

7 ומנו נחות לתהומא דשיול ואסק למשיחא מן בית מיתא׃

Ouero, chi ſcenderà ne l'abbiſſo? Queſto è vn rimenar ſu Chriſto da i morti.

8 אלא מנא אמר קריב הו לך פתגמא לפומך וללבך הדא הי מלתא דהימנותא דמכרזינן׃

Ma che coſa dice? La parola è preſſo à te, ne la tua bocca, e nel tuo cuore: queſta è la parola de la fede, laqual noi predichiamo.

9 ואן תודא בפומך במרן ישוע ותהימן בלבך דאלהא אקימה מן בית מיתא תאחא׃

Cioè che ſe tu confeſſarai con la tua bocca il Signor IESV, e crederai nel tuo cuore che Iddio l'ha riſuſcitato da morte, ſarai ſaluo.

י

3 וכי אינם יודעים את צדקת אלהים ומבקשים לקים את־צדקת נפשם לצדקת אלהים אינם נכנעו׃

Porque ignorando la juſticia de Dios, y procurando de eſtablecer la ſuya, no ſon ſujetos à la juſticia de Dios.

4 כי סוף התורה המשיח הוא לצדקה לכל־אשר מאמין׃

Porque el fin de la Ley es el Chriſto para dar juſticia à todo aquel que cree.

5 כי־משה כתב על־הצדקה אשר מתורה היא כי כל־אשר יעשה אותם האדם וחי בהם׃

Porque Moyſen eſcriue, Que la juſticia que es por la Ley, el hombre que la hiziere, biuira por ella.

6 והצדקה אשר מאמונה היא כה אומרת אל־תאמר בלבבך מי יעלה לנו השמימה זאת היא להוריד את־המשיח׃

Mas de la juſticia que es por la fe dize anſi, No digas en tu coraçon, Quien ſubirà àl cielo (eſto es, à traer (de lo alto) àl Chriſto.)

7 או־מי־ירד תהומה זאת היא להעלות את־המשיח ממתים׃

O quien decendirà àl abyſmo? (eſto es, à boluer à traer el Chriſto de los muertos.)

8 כי־אם מה אומר הוא כי־קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו זה הוא דבר האמונה אשר מבשרים אנחנו׃

Mas que dize (la Eſcriptura?) Cercano eſta el negocio, es à ſaber en tu boca y en tu coraçon. Eſte es el negocio de la fe el qual predicamos.

9 כי־אם תודה בפיך את־אדנינו ישוע המשיח ותאמין בלבבך כי האלהים הקים אותו ממתים תושע׃

Que ſi confeſſares con tu boca àl Sennor Ieſus, y creyeres en tu coraçon que Dios lo leuantó de los muertos, ſeras ſaluo.

ι.

3. Ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν.

Car ne cognoiſſans point la iuſtice de Dieu, & cerchans d'eſtablir leur propre iuſtice, ils ne ſont point rangés à la iuſtice de Dieu.

4. Τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς, εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.

Car Chriſt eſt la fin de la Loy, en iuſtice à tout croyant.

5. Μωσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς.

Car Moyſe deſcrit ainſi la iuſtice qui eſt par la Loy, aſſauoir, Que l'homme qui fera ces choſes, viura par icelles.

6. Ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει, μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστι Χριστὸν καταγαγεῖν.

Mais la iuſtice qui eſt par la foy, dit ainſi, Ne di point en ton cœur, Qui mōtera au ciel? cela eſt ramener Chriſt d'en haut:

7. Ἤ, τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τουτέστι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν.

Ou, qui deſcendra en l'abyſme? cela eſt ramener Chriſt des morts.

8. Ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τουτέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν.

Mais que dit-elle? La parole eſt pres de toi en ta bouche, & en ton cœur. C'eſt là la parole de la foy, laquelle nous preſchons.

9. Ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ.

Car ſi tu confeſſes le Seigneur Ieſus de ta bouche, & que tu croyes en ton cœur que Dieu l'a reſſuſcité des morts, tu ſeras ſauué.

CAP. X.

3. Ignorantes enim iustitiam Dei, & suam quærentes statuere, iustitiæ Dei non sunt subiecti.

For they, being ignorant of the righteousnes of God, and going about to stablishe theyr owne righteousnesse, haue not submitted them selues to the righteousnes of God.

4. Finis enim legis, Christus: ad iustitiam omni credenti.

For Christ is the ende of the Law for righteousnesse vnto euery one that beleeueth.

5. Moyses enim scripsit, quoniam iustitiam quæ ex lege est qui fecerit homo, vivet in ea.

For Moses thus describeth the righteousnes which is of the Lawe, That the man which doeth these things, shall liue thereby.

6. Quæ autem ex fide est iustitia, sic dicit, Ne dixeris in corde tuo, quis ascendet in cælum? id est, Christum deducere.

But the righteousnes which is of fayth, speaketh on this wise, Say not in thine heart, Who shall ascend into heauen? (that is to bring Christ from aboue.)

7. Aut quis descendet in abyssum? hoc est, Christum à mortuis revocare.

Or, Who shall descend into ye deepe? (that is to bring Christ againe from the dead.)

8. Sed quid dicit scriptura? Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo, hoc est verbum fidei quod prædicamus.

But what sayth it? The word is nere thee, euen in thy mouth, & in thine heart. This is the word of fayth which we preach.

9 Quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris quod Deus illum suscitavit à mortuis: salvus eris.

For if thou shalt confesse with thy mouth the Lord Jesus, and shalt beleeue in thine heart, that God raysed him vp from the dead, thou shalt be saued.

Das X. Capittel.

3. Denn sie erkennen die Gerechtigkeit nicht/ die für Gott gilt/ vnd trachten jhre eigene Gerechtigkeit auffzurichten/ vnd sind also der Gerechtigkeit / die für Gott gilt / nicht vnterthan.

Thi de kende icke den Retferdighed / som gelder faar Gud/ oc de tracte effter at oprette deris egen Retferdighed/ oc ere icke saa den Retferdighed vnderdanige/ som gelder faar Gud.

4. Denn Christus ist des Gesetzes ende / Wer an den glaubet / der ist Gerecht.

Thi Christus er Lowens ende/ Huo som tror paa Hannem/ hand er Retferdig.

5. Moses schreibet wol von der Gerechtigkeit/ die auß dem Gesetze komt/ welcher Mensch diß thut / der wirdt darinnen leben.

Mose screff vel om Retferdighed/ som kommer aff Lowen / Huilcket Menniske som dette gør/ hand skal leffue der vdi.

6. Aber die Gerechtigkeit auß dem Glauben / Spricht also: Sprich nicht in deinem hertzen: Wer wil hinauff gen Himmel fahren? (Das ist nicht anders/ denn Christum herab holen).

Men den Retferdighed aff troen/ siger saa / Sig icke i dit hierte/ Huo vil fare hen op i Himmelen (Det er icke andet/ end at hente Christum hid ned.

7. Oder/ wer wil hinab in die Tieffe fahren? (Das ist nichts anders / denn Christum von den todten holen.)

Eller/ huo vil fare ned i Dybet? (Det er icke andet/ end at hente Christum fra de Døde.)

8. Aber was sagt sie? Das wort ist dir nahe/ nemlich/ in deinem Munde/ vnd in deinem Hertzen. Diß ist das wort vom Glauben/ daß wir predigẽ.

Men huad siger hun? Ordet er dig nær / som er i din Mund/ oc vdi dit Hierte. Dette er det ort om Troen/ som wi predicke.

9. Denn so du mit deinem Munde bekennest Jesum/ daß er der HERR sey/ vnnd glaubest in deinem Hertzen/ daß jn Gott von den todten aufferwecket hat/ so wirst du selig.

Thi der som du bekender Jhesum met din mund/ at hand er HERRE/ oc tror i dit hierte/ ad Gud opueckte hannem fra de Døde/ da bliffuer du salig.

Kapitola X.

3. Neb neznagijce Božij sprawedlnosti/ a swau hledijce vstanowiti/ sprawedlnosti Božij nebyli poddáni.

Bo sprawiedliwość Bożey nieznáiac/ y własna sprawiedliwość chcac postánowic/ spráwiedliwości Bożey nie byli poddáni.

4. Konec zagisté Zákona gest Krystus/ k sprawedlnosti každému wěřijcýmu.

Gdyż Krystus iest koniec zakonu ku spráwiedliwości wszelkiemu ktory wierzy.

5. Neb Mogžijš napsal/ že který Člowěk bude činiti sprawedlnost/ kteráž gest z Zákona žiw bude w nij.

Abowiem Mojżesz opisuie spráwiedliwość ktora iest z zakonu: Iż człowiek ktoryby ie czynił/ będzie żył przez nie.

6. Ta pak sprawedlnost/ kteráž gest z Wijry/ takto prawij: Neřijkey w srdcy twém: Kdo wstaupij na Nebe? to gest Krystu rozkázati sstaupiti.

A sprawiedliwość ktora iest z wiáry/ thák mowi: Niemow w sercu twoim/ ktoż wstapi w niebo? Toć iest Krystusá zwodzić z wysokości.

7. Aneb kdo sstaupij do Pekla? to gest z mrtwých Krysta powolati.

Abo kto zstapi w przepáść? Toć iest Krystusá zásie z martwych przywodzić.

8. Ale co dij Pijsmo? Blijzkost tebe gest slowo w v stechtwých/ a w srdcy twém. Toť gest slowo wijry/ o kterémž hlásáme.

Ale coż powieda? Blisko ciebie iest słowo w vstach thwoich/ y w sercu twoim/ toć iest słowo wiáry kthore przepowiedamy.

9. Budešli zagisté wyznáwati vsty twými Krysta Gežijše/ a Srdcem twým wěřiti/ že gest ho Buoh wzkřijsyl z Mrtwých/ spasen budeš.

Że ieśliby wyznał vsty twoimi Páná Jezusá/ y vwierzył w sercu twoim że go Bog z martwych wzbudził/ bodzieß zbawion.

10 לבא גיר דמהימן בה מזדדק ופומא דמודא בה חיא׃

Percioche col cuore si crede à giustitia, è con la bocca si confessa à salute.

11 אמר גיר כתבא דכל דמהימן בה לא יבהת׃

Imperoche la Scrittura dice, Chiunque crede in lui, nō restarà con vergogna.

12 ובהדא לא פרש לא ליהודיא ולא לארמיא חד הו גיר מריא דכלהון דעתיר בכל דקרא לה׃

Perche non ci è distintione alcuna di Giudeo, ò di Greco: conciosia che vn medesimo è Signor di tutti, ricco inuerso tutti quei che l'inuocano.

13 כל גיר דנקרא שמה דמריא נחא׃

Percioche chiunque inuocarà il nome del Signore sarà saluo.

14 איכנא הכיל נקרון לאינא דלא הימנו או איכנא נהימנון להו דלא שמעוהי או איכנא נשמעון דלא מכרזנא׃

Come dunque inuocaranno colui, nel qual non hanno creduto? e come crederanno in quello, di cui non hanno vdito? come ne vdiranno senza predicatore?

15 או איכנא נכרזון אן לא נשתלחון איך דכתיב דמא יאין רגליהון דמסברי שלמא ודמסברי טבתא׃

E come predicaranno se non son mandati? si come è scritto, Quanto son belli i piedi di coloro che annuntiano la pace, di coloro dico che annuntiano i beni.

16 אלא לא הוא כלהון אשתמעו לסברתא דאונגליון אשעיא גיר אמר מרי מנו הימן לברת קלן׃

Ma non tutti hanno obbedito à l'Euangelio. Percioche Esaia dice. Signore chi ha creduto à la nostra predicatione?

י

10 כי־בלבבו יאמין איש אל־הצדקה ובפיו יתודה לתשועה׃

Porque con el coraçon se cree para alcançar justicia: mas con la boca se haze confession para alcançar salud.

11 כי אמר הכתב כל קויו וכל־אשר יאמינו בו לא יבושו׃

Porque la Escriptura dize, Todo aquel que en el creyere, no sera auergonçado.

12 כי איננו מבדיל בין היהודים ובין הגוים כי הוא אדוני כלם עשיר על־כלם הקראים בשמו׃

Porque no ay differencia de Iudio y de Griego: porque el mismo es el Sennor de todos, rico para con todos los que lo inuocan.

13 כי כל אשר יקרא בשם יהוה ימלט׃

Porque todo aquel que inuocare el Nombre del Sennor, sera saluo.

14 ואיככה יקראוהו אשר בו לא האמינו ואיך יאמינו בו אשר עליו לא שמעו ואיכה ישמעו בבלי־מבשר׃

Como pues inuocaran à quel en el qual no han creydo? Y como creeràn à aquel de quien no han oydo? Y como oyran si no ay quien les predique?

15 ואיך יבשרו אם לא שלחו כמו נכתב מה נאוו על־ההרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב משמיע ישועה׃

Y como predicaran algunos si no fueren embiados? como esta escripto, Quan hermosos son los pies de los que annuncian el Euangelio de la paz. de los que annuncian el Euangelio de los bienes?

16 אך כי לא כלם שמעו לבשורה גם ישעיהו אמר יהוה מי האמין לשמעתנו׃

Mas no todos obedecen al Euangelio que Isaias dize, Sennor, quien creyó à nuestro oydo.

ι.

10. Καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.

Car de cœur on croit à iustice, & de bouche on fait confession à salut.

11. Λέγει γὰρ ἡ γραφὴ, ὅτι πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.

Car l'Escriture dit, Quiconque croit en lui, ne sera point confus.

12. Οὐ γάρ ἐστι διαστολὴ ἰουδαίου τε καὶ ἕλληνος· ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν.

D'autant qu'il n'y a point de difference du Iuif ne du Grec: car il y a vn mesme Seigneur de tous qui est riche enuers tous ceux qui l'inuoquent.

13 Πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται.

Car quiconque inuoquera le Nom du Seigneur sera sauué.

14. Πῶς οὖν ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσουσιν οὗ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος;

Comment donc inuoquerent-ils celui auquel ils n'ont point creu? & comment croiront-ils en celui duquel ils n'ont point oui parler? & comment orront ils sans qu'il y ait qui leur presche?

15. Πῶς δὲ κηρύξουσιν, ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσι; καθὼς γέγραπται, ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά.

Et comment preschera on sinon qu'il y en ait qui soyent enuoyés? ainsi qu'il est escrit, O que les pieds de ceux qui annoncent paix sont beaux, voire de ceux qui annoncent les choses bonnes.

16. Ἀλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ, Ἡσαΐας γὰρ λέγει, κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν;

Mais tous n'ont pas obei à l'Euangile: car Esaie dit, Seigneur, qui a creu à nostre predication?

CAP. X.

10. Corde enim creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem.

For with the heart man beleeueth vnto righteousnes, and with the mouth man confesseth to saluation.

11. Dicit enim scriptura: Omnis qui credit in illum non confundetur.

For the Scripture sayth, Whosoeuer beleeueth in him, shall not be ashamed.

12. Non enim est distinctio Iudæi & Græci: nam idē Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum.

For there is no difference betweene the Iewe and the Grecian: for he that is Lord ouer all, is rich vnto all, that call on him.

13. Omnis enim quicunq; invocaverit nomen Domini, salvus erit.

For whosoeuer shall call vpon the Name of the Lord, shalbe saued.

14. Quomodo ergo invocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?

But how shall they cal on him, in whome they haue not beleeued? And how shal they beleeue in him, of whome they haue not heard? and how shall they heare without a preacher?

15. Quomodo verò prædicabunt nisi mittantur? sicut scriptum est: Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evāgelizantium bona.

And howe shall they preach, except they be sent? as it is written, Howe beautifull are the feete of them which bring glad tidings of peace, and bring glad tidings of good things.

16. Sed non omnes obediunt evangelio. Isaias enim dicit, Domine, quis credidit auditui nostro.

But they haue not all obeyed the Gospel: for Esaias sayth, Lord, who hath beleeued our report.

Das X. Capitel.

10. Denn so man von hertzen glaubet / so wird man gerecht / Vnnd so man mit dem Munde bekennet / so wird man selig.

Thi at tror mand aff Hiertet / da bliffuer mand retferdig / oc bekender mand met Munden / Da bliffuet mand salig.

11. Denn die Schrifft spricht: Wer an jhn glaubet / wirdt nicht zu schanden werden.

Thi Scrifften siger / Huo som tror paa hannem / hand skal icke bliffue beskemmet.

12. Es ist hie kein vnterscheidt vnter Jüden vnnd Griechen / es ist aller zu mal ein HErr / reich über alle / die jhn anruffen.

Her er inted forskel iblant Jøder oc Greker / De haffue allesammen en HERRE / som erRig offuer alle dem / som paa kalde hannem.

13. Denn wer den Namen deß HErren wird anruffen / soll selig werden.

Thi at huo som kalder paa HERRENS Naffn / hand skal bliffue salig.

14. Wie sollen sie aber anruffen / an den sie nicht glauben? Wie sollen sie aber glauben / von dem sie nichts gehört haben? Wie sollen sie aber hören ohn Prediger?

Men huorledis skulde de kalde paa den / som de icke tro paa? Oc huorledis skulle de tro paa den / om huilcken de haffue inted hørt? Oc huorledis skulle de høre vden Predickere?

15. Wie sollen sie aber predigen / wo sie nicht gesandt werden? Wie denn geschrieben stehet: Wie lieblich sind die füsse dere / die den Fried verkündigen / die das gute verkündigen.

Oc huorledis skulle de predicke / om de bliffue icke vdsende? Lige som er screffuit staar / Huor deylige ere deris Føder / som forkynde Fred / de som forkynde det gode.

16. Aber sie sind nicht alle dem Euangelio gehorsam. Denn Esaias spricht: HERR / wer glaubet vnserm predigen?

Men de ere icke alle Euangelio lydige. Thi Esaias siger / HERRE / Huo tror vor predicken?

Kapitola X.

10. Srdcem se zajisté wěřij k sprawedlnosti / ale vsty wyznánij býwá k spasenij.

Abowiemći sercem wierza ku sprawiedliwości / a vsty wyznánie czynia ku zbáwieniu.

11. Nebo prawij Pijsmo: Každý kdož wěřij w něho / nebude zahanben:

Gdyž pismo powieda: Wszelki kto weń wierzy / pohańbion nie będzie.

12. Nenijť gisté rozdijlu mezy Zidem / a Rzekem: neb geden gest PAN / wssech / bohatý ke wssem / kteřijž wzýwagij ho.

Abowiemći niemász roznośći áni Zydá / áni Greká / bo tenże Pan wszytkich bogáty iest ná wszytki ktorzy go wzywáia.

13. Každý zagisté kdožkoli wzýwati bude Gméno PAně / Spasen bude.

Abowiem wszelki ktoryby wzywał imienia Páńskiego / będzie zbáwion.

14. Ale kterak budau wzýwati toho / w kteréhož neuwěřili? Aneb kterak vwěřij tomu / o kterémž neslyssely? A kterak vslyssý / bez kazatele?

Jákoż tedy będą wzywáli tego w ktorego nie vwierzyli? Jákoż zaś vwierzą tego ktorym nie słyszeli? A iáko vsłyszą oprocz przepowiedáiace?

15. A kterak kázati budau / nebudauli poslání? Jakož psáno gest: Kterak krásné nohy těch / kteřijž zwěstugij pokog / kteřijž zwěstugij dobré wěcy.

Jákoż záś je będą przepowiedáli / ieśliby nie byli posłáni? gdyż ták nápisáno iest: Jákoż piękne nogi tych ktorzy pokoy opowiedáią: ktorzy opowiedáią dobre rzeczy.

16. Ale ne wssyckni gsau poslussni Ewangelium. Nebo Izayáš prawij: PANE / kdo gest vwěřil slyssenij nassemu?

Alec nie wszyscy vsłucháli Ewánieliey / Abowiem Ezáiasz mowi: Pánie ktoż vwierzył przepowiedániu nászemu?

י

17 מכיל הימנותא מן משמע אדנא הי ומשמע אדנא מן מלתא דאלהא׃

La fede dunque è da l'Vdito, e l'Vdito è per la parola di Dio.

18 אלא אמר אנא דלמא לא שמעו והא בכלה ארעא נפקת ברת קלהון ובסופיה דתביל מליהון׃

Ma dico io. Non hanno eglino Vdita? Anzi il lor suono è andato per tutta la terra, e le lor parole infino à l'estremità de l'Vniuerso.

19 אלא אמר אנא דלמא לא ידע יסריל קדמיא מושא הכנא אמר אטנכון בעם דלא עם ובעמא דלא מתטבים ארגזכון׃

Ma dico io, Israël non l'ha egli conosciuto? Moise per il primo dice, Io V'inciterò à gelosia per Vna gente, che non è gente: e Vi commouerò ad ira per Vna gente stolta.

20 אשעיא דין אמרח ואמר דאתחזית לאילין דלא בעאוני ואשתכחת לאילין דצלי לא שאלו׃

Dipoi Esaia prende ardire, e dice, Io sono stato trouato da quelli che non mi cercauano: e mi son renduto manifesto à quelli che non domandauano di me.

21 לאיסריל דין אמר דפשטת אידי יומא כלה לות עמא דמתחרא ולא מתטבים׃

Ma contra ad Israël dice, Io ho disteso tutto'l giorno le mani ad Vn popolo rebelle e contradicente.

יא

1 אלא אמר אנא דלמא דחקה אלהא לעמה חס אף אנא גיר מן יסריל אנא מן זרעה דאברהם מן שרבתא דבנימן׃

Io dico dunque, Iddio ha egli rifiutato il suo popolo? Non sia gia: percioche io ancora sono Israëlita, del seme d'Abraam, de la tribu di Beniamin.

י

17 על־כן האמונה משמועה והשמועה בדבר יהוה׃

Luego la fe es por el oyr: y el oydo por la palabra del Christo.

18 כי אם אומר אני הלא שמעו כי בכל הארץ יצא קולם ובקצה תבל מליהם׃

Mas digo yo no han oydo? antes cierto por toda la tierra ha salido la fama de ellos, y hasta los cabos de la redondez de la tierra las palabras de ellos.

19 אך אומר אני הלא ידע ישראל משה הראשון אמר ואני אקניאם בלא עם בגוי נבל אכעיסם׃

Mas digo yo no ha Israel venido àl conocimiento? Primeramente Moysen dize, Yo os prouocaré à celos con gente que no es mia: con gente ignorante os prouocaré à yra.

20 וישעיהו ומם לאמר נדרשתי ללוא שאלו נמצאתי ללוא בקשני׃

Item, Isaias osa dezir, Fué hallado de los que no me buscauan: manifestéme à los que no preguntauan por mi.

21 ואל־ישראל אמר פרשתי ידי כל־היום אל־עם סורר ההולכים הדרך לא טוב אחר מחשבתיהם׃

Item, contra Israel dize, Todo el dia estendi mis manos àl pueblo rebelle y contradezidor.

יא

1 ואומר אנכי אם מאס אלהים את־עמו חלילה כי גם אני ישראלי הוא מזרע אברהם ממטה בנימין׃

Digo pues, ha Desechado Dios à su pueblo? En ninguna manera, porque tambien yo soy Israelita, de la simiente de Abraham, del tribu de Ben-jamin.

ι.

17. Ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς· ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος θεοῦ.

La foy donc est par l'ouir: & l'ouir par la parole de Dieu.

18. Ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; μενοῦνγε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν.

Mais (ie demande) ne l'ont-ils point oui: ains leur son est allé par toute la terre, & leurs paroles iusques aux bouts du monde.

19. Ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἔγνω Ἰσραήλ; πρῶτος Μωσῆς λέγει, ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς.

Mais (ie demande) Israel ne l'a il point cognu: Moyse le premier dit, Ie vous prouoquerai à ialousie par celui qui n'est point peuple: ie vous esmouuerai à ire par vne nation destituee d'intelligence.

20. Ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ, καὶ λέγει, εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι.

Et Esaie s'enhardit tout à fait, & dit, I'ai esté trouué de ceux qui ne me cerchoyent point: & suis manifestement apparu à ceux qui ne s'enqueroyent point de moi.

21. Πρὸς δὲ τὸν Ἰσραὴλ λέγει, ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.

Mais quant à Israel, il dit, I'ai tout le iour estendu mes mains vers vn peuple rebelle & contredisant.

ΚΕΦΑΛ. ια.

Λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ γένοιτο· καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμί, ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, φυλῆς Βενιαμίν.

Ie demande donc, Dieu a-il debouté son peuple? Ainsi n'aduiene: car ie suis aussi Israelite, de la posterité d'Abraham, de la lignee de Ben-iamin.

CAP. X.

17. Ergo fides ex auditu: auditus autem per verbum Christi.

Then faith is by hearing, and hearing by the worde of God.

18. Sed dico, Nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.

But I demaunde, Haue they not heard? No dout their sounde went out through all the earth, and their words into the ends of the world.

19. Sed dico, Nunquid Israël non cognovit? Primus Moyses dicit, Et ego ad æmulationem vos adducam in non gentem, in gentem insipientem, in iram vos mittam.

But I demaund, Did not Israel knowe God? First Moses saith, I will prouoke you to enuie by a nation that is not my nation, & by a foolish nation I will anger you.

20. Isaias autem audet, & dicit, Inventus sum à non quærentibus me: palam apparui iis qui me non interrogabant.

And Esaias is bolde, and sayth, I was found of them that sought me not, and haue bene made manifest to them that asked not after me.

21. Ad Israël autem dicit, Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem mihi.

And vnto Israel he sayth: All the day long haue I stretched forth mine hande vnto a disobedient, and gainesaying people.

CAP. XI.

DIco ergo: Nunquid Deus repulit populum suum? Absit. Nam & ego Israëlita sum, ex semine Abraham, de tribu Ben-iamin.

I demande then, Hath God cast away his people? God forbid: for I also am an Israelite of the seede of Abraham, of the tribe of Beniamin.

Das X. Capitel.

17. So kompt der Glaube auß der predig, das predigen aber durch das Wort Gottes.

Saa kommer Troen aff predicken, Oc predicken formedelst Guds ord.

18. Ich sage aber: Haben sie es nicht gehöret? Zwar es ist je in alle Land außgegangen jrer schall, vnd in alle Welt jhre Wort.

Men ieg siger, Haffue de der icke hørt? Sandelige der er io deris liud vdgangen i alle Land, oc deris ord i al Verden.

19. Ich sage aber, Hat es Jsrael nicht erkannt? Der erste Moses spricht: Ich wil euch eifern machen über dem, das nicht mein Volck ist, vnd über einem vnverstendigen Volck wil ich euch erzürnen.

Men ieg siger, Kende Jsrael det icke? Den første Mose siger, Jeg vil gøre eder nidkære paa dem, som ere icke mit Folck, oc ieg vil fortørne eder paa it vforstandigt Folck.

20. Jesaias aber darff wol so sagen: Ich bin erfunden von denen, die mich nicht gesucht haben, vnd bin erschienen denen, die nicht nach mir gefragt haben.

Oc Esaias tør vel saa sige, Jeg er funden aff dem, som mig icke søgte, oc ieg er obenbaret faar dem, som icke spurde effter mig.

21 Zu Jsrael aber spricht er: Den gantzen tag habe ich meine Hände außgestrecket, zu dem Volck, daß jm nicht sagen lesset, vnd widerspricht.

Men hand siger til Jsrael, Jeg vdrecte mine Hender den gantske dag, til det Folck, som icke vil lade sig sige, oc siger imod.

Das XI. Capitel.

So sage ich nun: Hat denn Gott sein Volck verstossen? Das sey ferne. Denn ich bin auch ein Jsraeliter, von dem Samen Abraham, auß dem Geschlecht BenJamin.

SAa siger ieg nu, Haffuer da Gud forskudet sit Folck? Det vere longt fra. Thi ieg er oc en Jsraeliter, aff Abrahams Sæd, aff BenJamins Slect.

Kapitola X.

17. Protož wijra z slyssenij, a slyssenij skrze Slowo Krystowo.

Wiárá tedy iest z słuchánia, á słuchánie przez słowo Boże.

18. Ale prawijmť, zdali gsau neslyssely? An zagisté powssy zemi roznesl se zwuk gegich, a až do končin okresslku země slowa gegich.

Ale powiedam, zali nie słyszeli? Y owszem ná wszythkie ziemie wyszedł głos ich, y ná kończyny świátá słowa ich.

19. Ale prawijm: Zdaliž gest nepoznal lid Izrahelský. Ano prwnij z nich Moyžijss, řekl: Jáť záwisti wás přiwedu skrze Národ kterýhož nemáte za lid, a popudjm wás k hněwu skrze Lid bláznjwý.

Lecż powiedam, zali Izráel nie poznał Bogá? Pierwszy Moiżesz mowi: Ja was poruszę ku zazdrości przez narod ktory nie iest narodem, przez narod nierozumny zagniewam was.

20. Též Yzayáss směle mluwij, a dij: Nalezen gsem od těch, kteřijž mne nehledali, zgewně gsem se okázal těm kteřijž se na mne neptali.

A Ezáiasz bierze śmiáłość y mowi: Jestem náleziony od tych ktorzy mienie szukáli, á zstałem sie iáwnym tym ktorzy sie o mnie nie pytáli.

21. Ale k Lidu Izrahelské mu dij: Celý den wztahowal gsem ruce mé k Lidu, kterýž mně newěřij, ale odporný gest.

A przeciw Izráelowi mowi: Przez cały dźień roszczerzałem ręce moie do ludu nieposłusznego y odpornego.

Kapitola XI.

NNotož prawijm: Zdali gest Bůh zawrhl Lid swůg? Nikoli. Neb y yá Izrahelský gsem, z semene Abrahamowa, z pokolenij Benyaminowa.

MOwię tedy, izali Bog odrzucił lud swoy? Nie day tego Boże, Abowiemci y iam iest Izráelczykiem, z plemienia Abráhamowego, z pokolenia Beniaminowego.

יא

2 לא דחק אלהא לעמה אינא דמן קדים ידיע הוא לה או לא ידעין אנתון בכתבא דאליא מנא אמר כד קבל הוא לאלהא על יסריל ואמר׃

Non ha Iddio risiutato il suo popolo, ilquale egli haueua dauanti conosciuto. Non sapete voi quel che la Scrittura dice d'Elia? come egli domanda à Dio contra Israel, dicendo.

3 מרי לנביך קטלו ולמדבחיך סחפו ואנא הו בלחודי אשתחרת ובעין לנפשי׃

Signore, essi hanno ammazzati i tuoi Profeti, & hanno ruinati i tuoi altari, & io son restato solo, e cercano di togliermi la vita.

4 ואתאמר לה בגלינא דהא שבקת לנפשי שבעא אלפין גברין אילין דעל בורכיהון לא ברכו ולא סגדו לבעלא׃

Ma che gli dice la diuina risposta? Io m'ho riserbati sette milia huomini che non hanno piegato il ginocchio à Baal.

5 הכנא אף בזבנא הנא שרכנא הו אשתחר בגביתא דטיבותא׃

Cosi dunque ancor nel tempo presente ci sono alcune reliquie secondo l'elettion gratuita.

6 או דין בטיבותא לא הוא מן עבדא ואן לא טיבותא לא איתיה טיבותא או דין בעבדא לא הוא מן טיבותא ואן לא עבדא לא איתוהי עבדא׃

E s'egli è per gratia, non è piu per opere: altrimenti la gratia non è piu gratia. Ma s'egli è per opere, gia non è piu gratia: altrimenti l'opera non è piu opera.

7 מנא הכיל הי דבעא הוא יסריל לא אשכח גביתא דין אשכחת שרכהון דין אתעורו בלבהון׃

Che cosa dunque? Quello che Israel cerca, non l'ha conseguito: ma l'elettione l'ha conseguito, & il resto è stato indurato.

8 איכנא דכתיב דיהב להון אלהא רוחא מדעכניתא ועינא דלא יבחרון בהין ואדנא דלא ישמעון עדמא ליומא דיומנא׃

Si com'è scritto, Iddio ha dato loro vno spirito di stupore, occhij da non vedere, & orecchie da non vdire, infin al giorno d'hoggi.

יא

2 לא מאס אלהים את־עמו אשר מקדם ידעו הלא ידעתם באליהו מה מדבר הכתב כאשר מתפלל אל־יהוה על־בני ישראל לאמר׃

No ha Dios desechado su pueblo, alqual antes conoció. O no sabeys que dize de Elias la Escriptura, como hablando con Dios dize contra Israel.

3 יהוה את־נביאיך הרגו בחרב ואת־מזבחותיך הרסו ואותר אני לבדי ויבקשו את־נפשי לקחתה׃

Sennor, á tus Prophetas han muerto, y tus altares han minado, y yo he quedado solo y procuran matarme.

4 כי אם מה אומר לו דבר יהוה השארתי בישראל שבעת אלפים איש כל הברכים אשר לא כרעו לבעל׃

Mas que le dize la diuina respuesta? Yo me he dexado siete mil varones que no han doblado las rodillas delante de Baal.

5 כן גם בעת הזאת שארית כמבחר התחנה היתה׃

Ansi tambien en este tiempo han quedado reliquias por la elecion graciosa de Dios.

6 ואם בתחנה איננה עוד מפעלים או התחנה איננה עוד תחנה ואם מפעלים או איננה עוד מתחנה או הפעל איננו פעל עוד׃

Y si por gracia, luego no por las obras: otramente la gracia ya no es gracia: (y si por las obras ya no es gracia, otramente la obra ya no es obra.)

7 ומה זאת אשר מבקש ישראל אותה לא אחז אך המבחר אחזה והאחרים כהו׃

Pues que? Lo que buscaua Israel, aquello no ha alcançado, mas los electos lo han alcançado: y los de mas fueron cegados.

8 כמו נכתב כי־נסך עליהם יהוה רוח תרדמה ונתן להם עינים ולא יראו אזנים ולא ישמעו עד־היום הזה׃

(Como esta escripto, Dioles Dios espiritu de remordimiento, ojos con que nó vean, y oydos con que no oygan,) hasta el dia de oy.

ια'.

2. Οὐκ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἴδατε ἐν Ἠλίᾳ τί λέγει ἡ γραφή; ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ, λέγων.

Dieu n'a point debouté son peuple, lequel il a auparauant cognu. Ne sauez-vous pas que l'Escriture dit d'Elie? comment il fait requeste à Dieu contre Israel, disant.

3 Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, κἀγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου;

Seigneur, ils ont tué tes Prophetes, & ont demoli tes autels: & ie suis demeuré moi seul, & si taschent à m'oster la vie.

4. Ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ Βάαλ.

Mais que lui fut-il respondu de Dieu? Ie me suis reserué sept mille hommes, qui n'ont point ployé le genouil deuant Baal.

5. Οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν.

Ainsi donc aussi au temps present il y a du residu selon l'election de grace.

6. Εἰ δὲ χάριτι, οὐκ ἔτι ἐξ ἔργων· ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκ ἔτι γίνεται χάρις, εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκ ἔτι ἐστὶ χάρις· ἐπεὶ τὸ ἔργον, οὐκ ἔτι ἐστὶν ἔργον.

Que si c'est par grace, ce n'est plus par les œuures: autrement, grace n'est plus grace: mais si c'est par les œuures, ce n'est plus par grace: autrement œuure n'est plus œuure.

7. Τί οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ Ἰσραὴλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν. ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν.

Quoi donc? ce qu'Israel est apres à cercher, il ne l'a point obtenu, mais l'election l'a obtenu, & les autres ont esté endurcis.

8. Καθὼς γέγραπται, ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα κατανύξεως, ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν, ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.

Ainsi qu'il est escrit, Dieu leur a dōné vn esprit assopi: & des yeux pour ne point voir, & des oreilles pour ne point ouir iusqu'au iour present.

CAP. XI.

2. Non repulit Deus plebem suam quam præscivit. An nescitis in Elia quid dicit Scriptura: quemadmodum interpellat Deum adversum Israël, (*dicens,*)

God hath not cast away his people which he knewe before. Knowe ye not what the Scripture saith of Elias/ howe he maketh request unto God agaynst Israel/ saying.

3. Domine, prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt: & ego relictus sum solus, & quærunt animam meam.

Lord/ they haue killed thy Prophets/ and digged downe thine altars: and I am left alone/ and they seeke my life?

4. Sed quid dicit illi divinum responsum? Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genua Baal.

But what sayeth the answere of God to him? I haue reserued unto my selfe seuen thousande men/ which haue not bowed the knee to Baal.

5. Sic ergo & in hoc tempore reliquiæ secundùm electionem gratiæ salvæ factæ sunt.

Euen so then at this present time is there a remnant through the election of grace.

6. Si autem gratia: iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gratia, (*si ex operibus, iam non est gratia, quoniam opus id non est opus.*)

And if it be of grace/ it is no more of works: or els were grace no more grace: but if it be of workes/ it is no more grace: or els were worke no more worke.

7. Quid ergo? quod quærebat Israël, hoc non est consecutus: electio autem consecuta est: cæteri verò excæcati sunt.

What then? Israel hath not obteyned y he sought: but the election hath obteyned it/ and the rest haue bene hardened.

8. Sicut scriptum est: Dedit illis Deus spiritum compunctionis: oculos, ut non videant: & aures, ut non audiant usque in hodiernum diem.

According as it is written/ God hath giuen them the spirite of slumber: eyes that they should not see/ and eares that they should not heare unto this day.

Das XI. Capitel.

2. Gott hat sein Volck nicht verstossen/ welches er zuvor versehen hat. Oder wisset jhr nicht/ was die Schrifft saget von Elia? Wie er tritt für Gott wider Israel. Vnd spricht:

Gud haffuer icke forskudet sit Folck/ huilcket hand tilforn haffuer forseet. Eller vide i icke/ huad Scrifften siger om Elia? Huorledis hand gaar frem faar Gud mod Israel/ oc siger.

3. HERR/ sie haben deine Propheten getödtet/ vnd haben deine Altar außgegraben/ vnd ich bin allein überblieben/ vnd sie stehen mir nach meinem Leben.

HERRE/ De haffue ihielslaget dine Propheter/ oc de haffue opgraffuet dine Altere/ oc ieg er alene offuerbleffuen/ oc de staa effter mit Liff.

4. Aber was sagt jm die Göttliche Antwort? Ich habe mir lassen überbleiben sieben tausend Man/ die nicht haben jhre Knie gebeuget für dem Baal.

Men huad siger det guddommelige gensuar til hannem? Jeg loed mig offuerbliffue siu tusinde Mend/ som icke bøyde deris knæ faar Baal.

5. Also gehets auch jetzt zu diser zeit/ daß dennoch etliche bleiben nach der Wahl der Gnaden.

Saa gaar det oc nu paa denne tid/ met disse offuerbleffne/ effter naadens Vduelelse.

6. Ists aber auß Gnaden/ so ists nicht auß verdienst der Werck/ Sonst würde Gnade nicht Gnade sein. Ists aber auß verdienst der Werck/ so ist die Gnade nichts/ Sonst were verdienst nicht verdienst.

Men er det aff naade/ da er det icke aff Gerningers fortienste/ Ellers bleffue naade icke naade. Men er det aff gerningers fortienste/ da er naaden inted/ Ellers vaare fortienste icke fortienste.

7. Wie denn nun? Das Israel suchet/ das erlanget er nicht/ die Wahl aber erlanget es/ Die andern sind verstockt.

Huorledis da nu? Det Israel søger/ det faar hand icke/ Men Vduelelsen faar det/ De andre ere forherdede.

8. Wie geschrieben stehet: Gott hat jnen gegeben einen erbitterten Geist/ Augen daß sie nicht sehen/ vnd Ohren daß sie nicht hören/ biß auff den heutigen tag.

Lige som screffuit staar/ Gud gaff dem en genstridig Aand/ øyen at de icke see/ oc øern at de icke høre/ indtil denne dag.

Kapitola XI.

2. Ne zawrhlk gest Buoh Lidu swého/ kterýž gest předzwěděl. Zdali newijte co dij Pijsmo o Eliássowi/ kterak se modlil Bohu proti lidu Izrahelskému/ řka:

Nie odrzucilci Bog ludu swego ktory on przed tym poznal/ A zaż niewie cie co pismo o Heliaszu mowi? iako rozmawia z Bogiem/ mowiac przeciwko Izráelowi.

3. PANE/ Proroky twé gsau zmordowali/ a Oltáře twé zbořili: Já pak zuostal gsem sám/ a hledagij bez žiwotij mého.

Pánie proroki twoie pobili/ y oltarze thwoie poborzyli/ á iam sam zostal/ y szukáia dusze moiey.

4. Ale co pak dij gemu odpowěd Božij? Zůstawil gsem sobě sedm Tisycůw mužůw/ kteřijž neklaněli se před Bálem.

Ale coż mu odpowiedziano od Bogá? Zostáwilem sobie siedm tysiecy meżow/ ktorzy sie nie kłániáli przed obrázem Báalowym.

5. A protož tak gest y w tomto času/ ostatkowé wedlé wywolenij milosti Božij spaseni gsau.

Także tedy y czasu tego zstáło sie to zostáwienie podług wybránia z łáski.

6. A poněwadž z milosti Božij/ giž ne z skutkuow? Ginák milost/ giž nenij milostij. Pakli z skutkůw/ giž nenij milost. Nebo tak skutek/ giž nenij skutek.

Ieśli z łáski/ iuż ci nie z uczynkow/ bo inaczey/ łáska iuż nie iest łáska/ Ieśli z uczynkow/ iuż nie iest łáska bo inaczey/ uczynek iuż nie iest uczynkiem.

7. Což tehda? Czehož hledal lid Izrahelský/ toho gest nedossel: ale wywolenij gest dosslo/ ginij pak oslepeni gsau.

Coż tedy? Czego Izráel szuka tego nie dostał/ ále wybráni dostali/ á drudzy zákamienieli.

8. Jakož gest psáno: Že dal gim Buoh ducha zkřenij: oči/ aby newiděli/ a vssi aby neslysseli/ až do dnessnijho dne.

Iáko iest napisano: Dał im Bog duchá strecfienia/ oczy áby nie widziały y uszy áby nie słyszały/ aż do dzisieyszego dnia.

יא

9 וְדָוִיד תּוּב אָמַר נֶהֱוֵא פָּתוּרְהוּן קְדָמַיְהוּן לְפַחָא וּפוּרְעָנְהוּן לְתוּקָלְתָא׃

E Dauid dice, Conuertasi la mensa loro in laccio, e in trabocchetto, e in vrtamento, e ciò per loro retributione.

10 נֶחְשְׁכָן עַיְנַיְהוּן דְּלָא נֶחְזוּן וְחַצְּהוּן בְּכֻלְּזְבַן נֶהֱוֵא כְּפִיף׃

O scurinsi gli occhij loro, si che non veggano: e piega tu sempre il lor dosso.

11 אָמַר אֲנָא דֵּין דַּלְמָא אֶתְתְּקִלוּ אַיְךְ דְּנֶפְּלוּן חָס אֶלָּא בְּתוּקָלְתְהוּן דִּילְהוּן הֲוַו חַיֵּא לְעַמְמֵא לְטַנָּנְהוּן׃

Io dico dunque, sono eglino inciampati per cadere? Non gia: ma per la lor caduta, è venuta la salute à i Gentili, per prouocarli ad emulatione.

12 וְאֶן תּוּקָלְתְהוּן הֲוָת עוּתְרָנָא לְעָלְמָא וְחַיָּבוּתְהוּן עוּתְרָנָא לְעַמְמֵא כְּמָא הָכִיל שׁוּמְלָיְהוּן׃

Doue se la lor caduta è la ricchezza del mondo, e la lor diminutione è la ricchezza de Gentili: quanto piu sarà la lor piena abbondantia?

13 לְכוֹן דֵּין אָמַר אֲנָא לְעַמְמֵא אֲנָא דְּאִיתַי שְׁלִיחָא דְּעַמְמֵא לְתֶשְׁמֶשְׁתִּי מְשַׁבַּח אֲנָא׃

Io dico à voi Gentili: in quanto che io sono Apostolo de Gentili, honorò il mio ministerio.

14 דַּלְמָא אַטְּן לִבְנַי בֶּסְרִי וְאַחֵא אֲנָשִׁין מִנְּהוּן׃

Per prouare se per alcun modo io potessi prouocar quelli de la mia carne ad emulatione, e salui alcun di loro.

51 אֶן גֵּיר מֶסְתְּלִינוּתְהוּן תַּרְעוּתָא לְעָלְמָא הֲוָת כְּמָא הָכִיל פּוּנָיְהוּן אֶלָּא חַיֵּא דְּמֶן בֵּית מִיתֵא׃

Perche se il rifiuto di loro è la riconciliatione del mondo: che sarà il riceuimento, se non vita da morte?

יא

9 וְדָוִד אָמַר יְהִי־שֻׁלְחָנָם לִפְנֵיהֶם לְפַח לְמוֹקֵשׁ לְשִׁלּוּמִים׃

Y Dauid dize, Sea les buelta su mesa en lazo, y en red, y en trompeçadero, y en paga.

10 תֶּחְשַׁכְנָה עֵינֵיהֶם מֵרְאוֹת מָתְנֵיהֶם תָּמִיד הַמְעַד׃

Sus ojos sean escurecidos paraque no vean: y agouiales siempre el espinazo.

11 וְאוֹמַר אֲנִי הֲנִגְפוּ לִנְפּוֹל חָלִילָה כִּי־אִם בְּעָלְתָם הַיְשׁוּעָה הִיא לַגּוֹיִם לְקַנְּאָתָם׃

Digo pues, trompecaron luego de tal manera, que cayessen del todo? En ninguna manera mas por la cayda deellos vino la salud à las Gentes paraque por ellas fuessen prouocados à celos.

12 וְאִם עוֹלָתָם הוֹן וְעֹשֶׁר הָעוֹלָם הִיא וּמְחֻתָּכָם הֲמוֹן הַגּוֹיִם כַּמָּה יוֹתֵר מְלֹאָם׃

Y si la cayda deellos es la riqueza del mundo, y el menoscabo deellos la riqueza de las gentes, quanto mas lo sera el henchimientó deellos?

13 וְלָכֶם הַגּוֹיִם אוֹמֵר אֲנִי וּבִהְיוֹתִי שְׁלִיחַ הַגּוֹיִם אֶת־כְּהֻנָּתִי אַאְדִּיר׃

Porque (à vosotros dico gentes) en quanto à la verdad yo soy Apostol de las Gentes, mi ministerio honrro.

14 אוּ אִם אַקְנִיא אֶת־בְּשָׂרִי וְאוֹשִׁיעַ אֲחָדִים מִקְצָתָם׃

Si en alguna manera prouocasse à çelos à mi nacion, y hiziesse saluos algunos deellos.

15 וְאִם מְאוּסָם חֲלִיפַת הָעוֹלָם מַה מִקָּח כִּי־אִם חַיִּים מִמֵּתִים׃

Porque si el desechamiento deellos es la reconciliacion del mundo, que sera el recebimiento deellos, si no vida de los muertos?

ια΄.

9. Καὶ Δαυὶδ λέγει, γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς θήραν, καὶ εἰς σκάνδαλον, καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς.

Et Dauid dit, Que leur table leur soit tournee en piege & en tresbuchement, & ce pour leur retribution.

10. Σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον.

Que leurs yeux soyent obscurcis pour ne point voir: & courbe continuellement leur dos.

11. Λέγω οὖν, μὴ ἔπταισαν, ἵνα πέσωσι; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς.

Mais ie demande, Ont-ils choppé pour tresbucher: Ainsi n'aduiene: mais par leur cheute le salut est aduenu aux Gentils, pour les prouoquer à ialousie.

12. Εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου, καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ πλήρωμα αὐτῶν;

Or si leur cheute est la richesse du Monde, & leur diminution la richesse des Gentils: combien plus le sera leur abondance?

13. Ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς ἔθνεσιν, ἐφ᾽ ὅσον μὲν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω.

Car ie parle à vous, Gentils, entant certes que ie suis Apostre des gentils, ie ren honorable mon ministere:

14. Εἴπως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα, καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν.

Pour voir si en quelque façon ie puis prouoquer ceux de ma chair à ialousie, & en sauuer quelques vns.

15. Εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν, καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόσληψις, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν.

Car si leur reiection est la reconciliation du monde, quelle sera leur reception, sinon vie d'entre les morts?

CAP. XI.

9. Et David dicit, Fiat mensa eorum: in laqueum & in captionem, & in scandalum, & in retributionem illis.

And David sayeth, Let their table be made a snare, and a net, and a stumbling blocke, euen for a recompence vnto them.

10. Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurva.

Let their eyes be darkened y they see not, and bowe downe their backe alwayes.

11. Dico ergo, Nunquid sic offenderunt ut caderent? Absit. Sed illorum delicto, salus est Gentibus, ut illos æmulentur.

I demaunde then, Haue they stumbled, that they shoulde fall? God forbid: but through their fal saluation cometh vnto the Gentiles, to prouoke them to follow them.

12. Quod si delictum illorum divitiæ sunt mundi, & diminutio eorum divitiæ Gentium: quanto magis plenitudo eorum?

Wherefore if the fall of them be the ryches of the worlde, and the diminishing of them the riches of the Gentiles, howe much more shall theyr abundaunce be?

13. Vobis enim dico Gentibus, quandiu quidem ego sum Gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo.

For in that I speake to you Gentiles, in as much as I am the Apostle of the Gentiles, I magnifie mine office.

14. Siquo modo ad æmulandum provocem carnem meam, & salvos faciam aliquos ex illis.

To trie if by any means I might prouoke them of my flesh to follow the, and might saue some of them.

15. Si enim amissio eorum, reconciliatio est mundi: quę assumptio, nisi vita ex mortuis?

For if the casting away of them be the reconciling of the worlde, what shall the receiuing be, but life from the dead?

Das XI. Capitel.

9. Vnd David spricht: Laß jhren Tisch zu einem Strick werden, vnd zu einer Berückung, vnd zum Ergerniß, vnd jhnen zur vergeltung.

Oc David siger, Lad deris Bort bliffue til en Snare, oc til en felde oc til en forargelse, oc dem selff til Betalninge.

10. Verblende jhre augen, daß sie nicht sehen, vnd beuge jren rücken allezeit.

Forblinde deris øyen, at de skulle icke see, oc bøye altid deris Rig.

11. So sage ich nun, Sind sie darumb angelauffen, daß sie fallen solten? Das sey ferne. Sondern auß jhrem fall ist den Heiden das Heil widerfahren, auff daß sie denen nacheifern solten.

Saa siger ieg nu, Løbe de der faare paa, at de skulde falde? Det vere longt fra. Men aff deris Fald er Salighed vederfaren Hedningene, Paa det at de skulde vere niedkære effter dem.

12. Denn so jhrer Fall der Welt Reichthumb ist, vnd jhr schade ist der Heiden Reichthumb, Wie vil mehr wenn jhr zahl voll würde?

Thi at er deris Fald Verdens Rigdom, oc deris Skade er Hedningenis rigdom, Huor meget mere om deris tal bleffue fult?

13. Mit euch Heiden rede ich. Denn dieweil ich der Heiden Apostel bin, wil ich mein ampt preisen.

Met eder Hedninge taler ieg, Efferdi ieg er Hedningenis Apostel, da vil ieg prise mit Embede.

14. Ob ich möchte die, so mein fleisch sind, zu eiffern reitzen, vnd jrer etliche selig machen.

Om ieg kunde drage dem til niedkærhed, som ere mit kød, oc gøre nogle salige aff dem.

15. Denn so jrer verlust der Welt versöhnung ist, was were das anders, denn das leben von den todten nemen?

Thi at er deris fortabelse Verdens forligelse, Huad vaare det andet, end at tage Liffuit aff de døde?

Kapitola XI.

9. A David dij: Budiž Stůl gegich před nimi za osydlo, a k polapenij gich, a k pohorssenij, y k odplacenij zlého gim.

A Dawid mowi: Niechay im bedzie stol ich miásto sidla, y zasadki, y otracenia, y rowney nagrody.

10. Oči gegich ať gsau zatmijny, ať newidij, a hřbet gegich nakloňug wždycky.

Niech zaćmione bedą oczy ich aby nie przeyzrzeli, á sturcz záwżdy grzbiet ich.

11. Protož prawijm: Zdali gsau Zidé tak klesli, aby zcela padli? Nikoli. Ale gegich klesnutijm spasenij stalo se Pohanům, aby gich w tom následowali.

Mowie tedy: A zaż sie otrácili áby padli? Nie day tego Boże, ale przez ich przestepstwo zstáło sie zbáwienie poganom, dla thego áby ie wzruszył ku zazdrości.

12. Gestliže klesnutij gegich gest zbožij Swěta, a gegich vmenssenij gest zbožij Pohánůw, čijm wijce plnost gegich?

A iesli ich przestepstwo iest bogáctwem świátá, á vmnieyszenie ich bogáctwem pogánow, iákoż dáleko wiecey bedzie ich napelnienie?

13. Wám zagisté prawijm pohanům, pokudž gsem Apostolem Pohanským, posluhowánij mé welebiti budu.

Abowiem powiedam wam poganom, ilem iest Apostolem poganow, iż ia vrzad moy zacnym czynie.

14. Zdabych kterak k následowánij mohl popuditi Tělo mé, a k spasenij přiwesti některé z nich.

Jesliżbych ktorym sposobem pobudził ku zazdrości powinowate moie, y záchował niektore z nich.

15. Neb poňewádž zawrženij gegich gest smijřenij swěta: co pak bude giného gegich zase přigetij, než žiwot z mrtwých?

Abowiem iesli odrzucenie ich iest ziednanie świata, iákie bedzie przyiecie, iedno żywot zmartwych?

יא

16 אן דין רישיתא קדישא
אף גבילתא ואן עקרא
קדיש הו אף סוכא :

Doue se le primitie son sante, ancor la massa è santa: e se la radice è santa, sono i rami ancora

17 ואן מן סוכא אתפסח
ואנת דזיתא אנת דברא
אתטעמת בדוכיתהין
והוית שותפא לעקרה
ולשומנה דזיתא :

Che se alcuni de rami si son rotti, e tu che eri oliuastro, sei stato innestato in luogo d'essi, e fatto partecipe de la radice, e de la grassezza de l'oliue.

18 לא תשתבהר על סוכא
אן דין משתבהר אנת לא
הוא אנת שקיל לה לעקרא
אלא הו עקרא שקיל לך :

Non ti gloriar contra i rami, che se ti glorij, non porti gia tu la radice, ma la radice porta te.

19 וכבר תאמר דסוכא
דאתפסח דאנא בדוכיתהין
אתטעם :

Hor tu dirai. I rami si son rotti, accioche io vi fossi innestato.

10 שפיר הלין מטול דלא
הימנו אתפסחו אנת דין
בהימנותא קמת לא
תתרים ברעינך אלא דחל :

Ben deci, essi si son rotti per l'incredulita, e tu stai saldo per la fede: non ti leuare in superbia, ma sta in timore.

21 אן אלהא גיר על
סוכא דמן כינהין לא חס
דלמא אף לא עלך
יחוס :

Perche se Iddio non ha perdonato à i rami naturali guarda che non auuenga, che ne anco à te perdoni.

22 חזי הכיל בסימותה
וקשיותה דאלהא על
אילין דנפלו קשיותא
עליך דין בסימותא אן
תקוא בה בבסימותא ואן
לא אף אנת תתפסח :

Vedi dunque la benignità e la seuerità di Dio. La seuerità in quelli che son caduti: e la benignità in te, se tu perseuerai ne la sua benignità: altrimenti tu ancora sarai tagliato.

יא

16 ואם הבכור קדוש הוא גם
העריסה ואם השרש קדוש גם
האמיר :

Y si el primer fruto es sancto, tambien lo sera el todo y si la rayz es sancta, tambien lo seran los ramos.

17 ואם אחדים מאמירים
נשברו ואתה בהיותך זית־השדה
נשתלת בהם ותחבר שרש ושמן
הזית נהייתה :

Y si algunos de los ramos fueron quebrados y tu siendo azebuche has sido enxerido en lugar deellos, y has sido hecho participante de la rayz y de la grossura de la oliua.

18 אל־תתהלל על־האמירים
ואם תתהלל אינך סובל את־
השרש כי־אם השרש סובל אותך:

No te jactes contra los ramos: y si te jactas sabe que no sustentas tu à la rayz, si no la rayz à ti.

19 ואומר אתה נשברו האמירים
להשתל אותי :

Diras pues, Los ramos fueron quebrados paraque yo fuesse enxerto.

20 היטב על־כי לא האמינו
נשברו ואתה באמונה קמת אל־
תהי גבה בעיניך כי־אם ירא:

Bien por su incredulidad fueron quebrados mas tu por la fe estas en pie: no te en soberuezcas antes teme.

21 ואם יהוה לא חמל על־
האמרים אשר כדרך הטבע
המה פן גם עליך לא יחמל :

Que si Dios no perdonò à los ramos naturales, à ti tampoco no perdòne.

22 וראה גם את־טוב וגם את־
מאום האלהים באלה אשר
נפלו את־המאום ועליך את־
הטוב אם תעמד בטוב ואם
לא גם את תגמד :

Mira antes la bondad, y la seueridad de Diòs la seueridad ciertamente en los que cayeron: mas la bondad (de Dios) en ti, si permanecieres en la bondad: otramente tu tambien seràs cortado.

ια'.

16. Εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι.

Or si les premices sont sainctes, aussi est la masse: & si la racine est saincte, aussi sont les branches.

17. Εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν ἐνεκεντρίσθης ἐν αὐτοῖς, καὶ συγκοινωνὸς τῆς ῥίζης καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας ἐγένου.

Que si quelques vnes des branches ont esté retranchees: & toi qui estois oliuier sauuage, as esté enté en la place d'icelles, & as esté fait participant de la racine & de la graisse de l'oliuier.

18. Μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων. εἰ δὲ κατακαυχᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βαστάζεις, ἀλλ' ἡ ῥίζα σέ.

Ne te glorifie point contre les branches: que si tu te glorifies, ce n'est pas toi qui portes la racine, mais c'est la racine qui te porte.

19. Ἐρεῖς οὖν, ἐξεκλάσθησαν οἱ κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ.

Or tu diras, les branches, ont esté retranchees, afin que i'y fusse enté.

20. Καλῶς. τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν· σὺ δὲ τῇ πίστει ἕστηκας. μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ.

C'est bien dit, elles ont esté retranchees par incredulité, & tu es debout par foy: ne t'esleue point par orgueil, mais crain.

21. Εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, μήπως οὐδὲ σοῦ φείσηται.

Car si Dieu n'a point espargné les branches naturelles, garde qu'il n'aduienne qu'aussi il ne t'espargne point.

22. Ἴδε οὖν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ· ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας, ἀποτομίαν· ἐπὶ δὲ σὲ χρηστότητα, ἐὰν ἐπιμείνῃς τῇ χρηστότητι· ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ.

Regarde donc la benignité & la seuerité de Dieu: assauoir la seuerité, sur ceux qui sont tresbuschés: & la benignité enuers toi, si tu perseueres en la benignité: autrement du seras aussi coupé

CAP. XI.

16. Quod si delibatio sancta est, & massa: & si radix sancta, & rami.

For if the first fruites be holy / so is the whole lumpe: and if the roote be holy / so are the branches.

17. Quòd si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cùm oleaster esses, insertus es in illis, & socius radicis, & pinguedinis olivæ factus es.

And though some of the braunches bee broken of / and thou being a wild oliue tree / wast graft in for them / and made partaker of the root / & fatnesse of the oliue tree.

18. Noli gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris: nō tu radicem portas, sed radix te.

Boast not thy selfe against the branches: and if thou boast thy selfe / thou bearest not the roote / but the roote thee.

19. Dicis ergo: Fracti sunt rami, ut ego inserar.

Thou wilt say then / The braunches are broken of / that I may be graft in.

20. Bene: propter incredulitatem fracti sunt, tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time.

Well: through vnbeliefe they are broken of / and thou standest by fayth: be not high minded / but feare.

21. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne fortè nec tibi parcat.

For if God spared not the natural braunches / take heede / lest he also spare not thee.

22. Vide ergo bonitatem & severitatem Dei: in eos quìdem qui ceciderunt, severitatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excidêris.

Beholde therefore the bountifulnesse / & seueritie of God: toward thē which haue fallen / seueritie: but towarde thee / bountifulnes / if thou continue in his bountifulnes: or els thou shalt also be cut of.

Das XI. Capitel.

16. Ist der Anbruch heilig / so ist auch der Teig heilig / vnd so die Wurtzel heilig ist / so sind auch die Zweige heilig.

Er Meler hellig da er oc Deyen hellig / Oc er Roden hellig / da ere oc Grenene hellig.

17. Ob aber nun etliche von den Zweigen zubrochen sind / vnnd du / da du ein wilder Oelbaum warest / bist vnter sie gepfropffet / vnd theilhafftig worden der Wurtzel vnd des Saffts im Oelbaum.

Oc om nu nogle aff Grenene ere sønderbrudne / oc du / der du vaast it vilt Olie træ / est poder iblant dem / oc est bleffuen delactig i Olie træens roed oc vedske.

18. So rühme dich nicht wider die Zweige. Rhümest du dich aber wider sie / so solt du wissen / daß du die Wurtzel nicht trägest / sondern die Wurtzel träget dich.

Saa rose dig icke mod Grenene. Men roser du dig mod dem / Da skaltdu vide at du bær icke roden / men roden bær dig.

19. So sprichst du / die Zweige sind zubrochen / daß ich hinein gepfropffet würde.

Saa siger du da / Grenene ere sønderbrudne / at ieg skulde podis der ind.

20. Ist wol geredt / sie sind zubrochen vmb jhres vnglaubens willen / Du stehest aber durch den glauben. Sey nicht stoltz / sondern förchte dich.

Der er vel sagd. De ere sønderbrudne for deris vantro skyld / Oc du staar formedelst Troen. Ver icke Hoffmodig / men fryct e dig.

21. Hat Gott der natürlichen Zweige nicht verschonet / daß er villeicht dein auch nicht verschone.

Hafuer Gud icke spart de naturlige Grene / At hand maa vel ske oc icke skal spare dig.

22. Darumb schau die güte vnnd den ernst Gottes. Den ernst an denen / die gefallen sind / die güte aber an dir / so ferne du an der güte bleibest / Sonst wirst du auch abgehauen werden.

Der faare see Guds godhed oc strenghed / Strengheden mod dem / som er faldne / Oc godheden mod dig / Saa freme som du bliffuer i godheden / Ellers bliffuer du oc affhuggen.

Kapitola XI.

16. Gestlize prwotiny swatě gsau / takě swatě gě wssecko z nich possle: a gestli koken swatý / tehdy y ratolesti swatě gsu.

A iesli pirworodztwa sa świete / iestci świete y zadziałante / A iesli korzeń świety iest / tedy też y gałazki.

17. A ač někteř ratolesti gsu vlomeny / ty pak byw planau Oliwau / sstjpen gsy mezy ně / a včiněn gsy aučastnijkem kořeně y tučnosti Oliwy:

A iesli sie niektore gałazki wyłamały / á thy bedac plona oliwa / miasto ich iestes wszczepion / y zstałes sie vczestnikiem korzenia / y tłustości oliwney.

18. Nechlu biž se proti ratolestem: Pakli se chlubijss / ne ty kořen neses / ale kořen tebe.

Nie chlubże sie przeciw gałazkam / bo iesli sie chlubisz / nie ty korzenia nosisz / ále korzeń ciebie.

19. Pakli dijss: Vlomeny gsau ratolesti / abych yá byl wsstijpen.

Rzeczesz tedy: Wyłamáne sa gałazki / ábym ia był wszczepion.

20. Dobře prawijss: pro newěru vlomeny gsau / ale ty wěrau stogijss. Nesmyssleyž tehda wysoce o tobě / ale bog se.

Dobrze / przez niewiáre wyłamáne sa / á ty przez wiáre stoisz / Nie wynoszże sie / ále sie boy.

21. Neb poňwadž Buoh Ratolestem přirozenym neodpustil / hleď ačby snad y tobě neodpustil.

Abowiem iesli Bog przyrodzonym gałazkam nie przepuścił / á ták oż tobie przepuści?

22. A protož znamenay dobrotu a zůkiwost Božij: Proti těm zagistě kteřij padli / zuokiwost: ale k tobě dobrotu Božij / ač budessli trwati w dobrotě / gináč y ty wykat budess:

Obacz tedy dobroć y srogość Boża / przeciwko tym ktorzy vpádli / srogość / á przeciwko tobie dobroć / iesliby ś trwał w dobroci / bo ináczey y ty bedziesz wycięt.

יא

23 והנון אן לא יקוון
בחסירות הימנותהון אף
הנון יתטעמון משכח גיר
אלהא דתוב יטעם אנון :

E quegli à l'incontro, se non perseuereranno ne l'incredulità, saranno innestati: percioche Iddio gli puo innestar di nuouo.

24 אן גיר אנת דמן זיתא
אנת דברא הו דבכינך
אתפסחת הלא בכינך
אתטעמת בזיתא טבא
כמא הכיל הנון אן
יתטעמון בזיתא דכינהון :

Imperoche se tu sei stato tagliato da quello che era per natura oliuastro, e fuor di natura, sei stato innestato nel buono oliuo: quanto piu quelli che son naturali, saranno innestati nel lor proprio oliuo?

25 צבא אנא דין דתדעון
אחי ארזא הנא דלא תהוון
חכימין ברעין נפשכון ד
דעוירות לבא מן אתר
קליל הות ליסריל עד מא
דיעול מוליא דעממא :

Perche io voglia, fratelli, che voi sappiate questo segreto, (accioche voi no siate arroganti in voi stessi) che l'induramento è auuenuto in parte ad Israël, infin à tanto che il pieno numero de Gentili sia entrato.

26 והידין כלה יסריל
יחא איכנא דכתיב דיאתא
מן צהיון פרוקא ויהפך
עולא מן יעקוב :

E cosi tutto Israël sarà saluo, si come è scritto, Di Sion verrà colui che libera, e rimouerà le impietà da Iacob.

27 והידין תהוא להון
דיתקא הי דמן לותי מא
דשבקת להון חטהיהון :

E questo è il patto ordinato loro da me, Quando io torrò via i lor peccati.

28 באונגליון דין בעל
דבבא אנון מטולתכון
ובגביתא חביבין אנון
מטול אבהתא :

Secondo l'Euangelio essi son ben nimici, per cagion di voi: ma secondo l'elettione, son diletti, per cagion de Padri.

יא

23 וגם המה אם לא יעודדו
לעמד בסורים שתול ישתלו כי
יכל יהוה עודנו שנית לשתול
אותם :

Y aun ellos, si no permanecieren en incredulidad, seran enxeridos: que poderoso es Dios para boluerlos à enxerir.

24 ואם את מזית אשר כטבעו
זית השדה הוא נגזרת ועל
דרך הטבע נשתלת בזית
טוב כמה יותר האלה אשר
כטבעם המה ישתלו בעצמות
זיתיהם :

Porque si tu eres cortado del natural azebuche, y contra natura fueste exerido en la buena oliua, quanto mas estos, que son los ramos naturales, seran enxertos en su oliua?

25 ותדעו אחי את סוד ומסתר
הזה פן תהיו חכמים בעיניכם
כי עורון למקצת ישראל נהיתה
עד כי יבוא מלוא הגוים :

Porque no quiero, Hermanos que ignoreys este misterio, paraque no seays acerca de vosotros mismos arrogantes, que la ceguedad en parte acótecio en Israel paraque entre tanto entrasse la plenitud de las Gentes:

26 ולכה יושע כל ישראל כמו
נכתב ובא לציון גואל ולשבי
פשע ביעקב :

Y ansi todo Israel fuesse saluo: como esta escripto, Vendra de Sion el Librador que quitara de Iacob la impiedad.

27 ואני זאת בריתי אותם
בשאתי את חטאתם :

Y esto sera mi testamento à ellos, quando quitare sus peccados.

28 כי כבשורה אויבים בעבורכם
וכמבחר אהובים בעבור האבות:

Ansique quanto al Euangelio tengo los por enemigos por causa de vosotros: mas quanto à la elecion de Dios, son me muy amados por causa de los Padres.

ια΄.

23. Καὶ ἐκεῖνοι δὲ ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς.

Et quant à ceux-la aussi, s'ils ne perseuerent point en incredulité, ils seront entés: car Dieu est puissãt pour les enter derechef,

24. Εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου, καὶ παρὰ φύσιν, ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον οὗτοι οἱ κατὰ φύσιν, ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ;

Car si tu as esté coupé de l'oliuier qui de nature estoit sauuage, & as esté contre nature enté en l'oliuier franc: ceux qui le sont selon nature, combien plustost seront ils entés en leur propre oliuier:

25. Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ἦτε παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ.

Car freres, ie vueil bien que vous sachiez ce secret, afin que ne soyez sages en vous mesmes: c'est qu'il est aduenu endurcissement en Israel en partie, iusqu'à ce que la plenitude des Gentils soit entree.

26. Καὶ οὕτω πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς γέγραπται, ἥξει ἐκ Σιὼν ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ.

Et ainsi tout Israel sera sauué: ainsi qu'il est escrit, Celui qui fait deliurance viendra de Sion, & destournera de Iacob les infidelites.

27. Καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

Et auront de par moi ceste alliance, C'est quand i'osterai de dessus eux leurs pechés.

28. Κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον, ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς· κατὰ δὲ τὴν ἐκλογήν, ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας.

Ils sont certes ennemis quant à l'Euangile, à cause de vous: mais ils sont bien-aimés quant à l'election, à cause des Peres.

CAP. XI.

23. Sed & illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur, potens est enim Deus iterum inserere illos.

And they also/ if they abide not still in vnbeliefe/ shalbe graffed in: for God is able to graffe them in againe.

24. Nam si & tu ex naturali excisus es oleastro, & contra naturam insertus es in bonam olivam: quanto magis ii qui secundùm naturam, inserentur suæ olivæ?

For if thou wast cut out of the oliue tree/ which was wilde by nature / and wast graffed contrary to nature in a right oliue tree/ howe much more shall they that are by nature / bee graffed in their owne oliue tree?

25. Nolo enim vos ignorare, fratres, mysterium hoc, (ut non sitis vobisipsis sapiẽtes) quia cæcitas ex parte contigit in Israël, donec plenitudo Gentium intraret.

For I would not/ brethren / that ye should bee ignorant of this secret/ (least ye shoulde be arrogant in your selues) that partly obstinacie is come to Israel / vntill the fulnes of the Gentiles be come in.

26. Et sic omnis Israël salvus fieret, sicut scriptum est: Veniet ex Sion, qui eripiat, & avertat impietatem à Iacob.

And so all Israel shall be saued/ as it is written / The deliuerer shall come out of Sion/ and shall turne away the vngodlines from Iacob.

27. Et hoc illis à me testamẽtum: cùm abstulero peccata eorum.

And this is my couenant to them / When I shall take away their sinnes.

28. Secundùm Evangelium quidem, inimici propter vos: secundùm electionem autem charissimi propter patres.

As concerning the Gospell / they are enemies for your sakes: but as touching the election / they are beloued for the fathers sakes.

Das XI. Capitel.

23. Vnd jene/ so sie nicht bleiben inn dem vnglauben / werden sie eingepfropffet werden / Gott kan sie wol wider einpfropffen.

Oc de andre skulle indpodis/ der som de bliffue icke i vantro/ Gud kand vel indplante dem igen

24. Denn so du auß dem Oelbaum/ der von natur wilde war/ bist außgehauen/ vnd wider die natur in den guten Oelbaum gepfropffet/ wie vil mer werden die natürlichen eingepfropffet/ in jren eigen Oelbaum.

Thi at est du affhuggen aff det Olie træ/ som vaar vile aff naturen/ oc est podet i det gode Olie træ/ imod naturen/ Huor meget mere skulle de naturlige indpodis/ i deris eget Olie træ?

25. Ich wil euch nicht verhalten/ lieben Brüder/ dieses Geheimnuß/ auff daß jhr nicht stoltz seyt. Blindheit ist Israel eines theils widerfahren/ so lange biß die fülle der Heiden eingegangen sey.

Jeg vil icke dølie faar eder/ kære Brødre/ denne Hemmelighed/ paa det i skulle icke vere hoffmodige. Blindhed er vederfaren en del aff Israel/ Saa lenge/ indtil Hedningernis tal kommer ind.

26. Vnd also das gantze Israel selig werde / wie geschrieben stehet: Es wird kommen auß Zion der Erlöser/ der da abwende das Gottlose wesen von Jacob.

Oc al Israel skal saa bliffue salig. Lige som screffuit staar/ Den skal komme aff Zion/ som skal frelse/ oc affuende det vgudelig væsen fra Jacob.

27. Vnd diß ist mein Testament mit jnen/ wenn ich jhre sünde werde wegnemen.

Oc dette er mit Testamente met dem/ naar jeg bortlager deris synder.

28. Nach dem Evangelio halte ich sie für Feinde/ vmb eurent willen/ Aber nach der Wahl habe ich sie lieb vmb der Väter willen.

Effter Euangelium holder jeg dem for Fiender/ for eders skyld/ Men effter vduelelsen elsker jeg dem/ for Fedrenis skyld.

Kapitola XI.

23. A oni též nebudauli trwati w swé newěře/ zase wštijpeni budau: Neboť gest mocen Buoh zase wštijpiti ge.

Ale y oni iesli nie beda trwáć w nie dowiárstwie/ beda wszczepieni/ gdyż ie może Bog zás wszczepić.

24. Neb poněwadž ty wyťad gsy z přirozené plané Oliwy/ a proti přirozenij wštijpen gsy w dobrau Oliwu: Mnohém wijce ti kteřijž wedlé přirozenij gsau/ wštěpeni budau w swau wlastnij Oliwu.

Abowiem iesliś ty iest wycięty z oliwy/ ktora z przyrodzenia byłá płona/ y przećiwko przyrodzeniu iesteś wszczepion w prawdziwą oliwę/ iáko dáleko wiecey ći ktorzy przirodzeni ią/ beda w własna oliwę wszczepeni?

25. Neb chcy bratři abysste wěděli toto tagemstwj abysste nebyli sami v sebe maudřij a pysnij/ že slepota s někteřé strany přihodila se lidu Izrahelskému/ dokawádžby plnost Pohanuow newessla.

Bo niechce abyście nie mieli wiedzieć bráćia they táiemnice (żebyście nie byli sámi wsobie nádetemi) iż záthwárdziáłość poczęćá przyszłá ná Izráelá/ ażby nápełnienie pogánow weszło.

26. A tak wsseckeń Izrahel spasen bude. Jakož psáno gest: přijgde z Syonu/ kterýž odtrhne a odwrátij nepobožnost od Jákoba.

A ták wszytek Izráel bedzie zbáwion/ iáko nápisano iest: Przyidzie z Syonu on zbáwiciel/ y odeymie nie pobożności od Jákoba.

27. A tento gim odemne Zákon y smlauwa/ když shladijm hřijch gegich.

A to przymierze beda mieć odemnie/ Gdy ia grzechy ich wygladzę.

28. A tak wedlé Ewangelium žagisté gsau nepřátelé pro wás: ale wedlé wywolenij/ gsau milij pro swé Otce.

A ták co sie tycze Ewánieliey/ oni sa nieprzyiacielmi dla wás/ á podług wybránia bywáia miłowáni dla oycow.

יא

29 לא גיר הפך אלהא במוהבתה ובקריתה :

Percioche i doni e la vocatione di Dio ſon ſenza pentimento.

30 איכנא גיר דאף אנתון לא מתטפיסין הויתון לאלהא מן קדים והשא אתחננתון מטול לא מתטפיסנותהון דהנון :

Perche ſi come ancor voi gia erauate ribelli à Dio, & hora hauete conſeguito miſericordia per la loro ribellione.

31 הכנא אף הלין לא אתטפיסו השא לרחמא דעליכון דאף עליהון נהוון רחמא :

Coſi ancor eſſi hora ſono ſtati ribelli per la miſericordia che vi è ſtata vſata: accioche ancor eſſi conſeguano miſericordia.

32 חבש גיר אלהא לכל נש בלא מתטפיסנותא דעל כל אנש נרחם :

Imperoche Iddio ha rinchiuſi tutti ne la ribellione per vſare à tutti miſericordia.

33 או עומקא דעותרא וחכמתא ומדעא דאלהא דאנש לא משדינוהי ואורחתה לא מתעקבן :

O profonde ricchezze de la ſapientia, e de la cognitione di Dio, quanto incomprenſibili ſono i ſuoi giuditij, e le ſue vie impoſſibili à ritrouarſi.

34 מנו גיר ידע דעינה דמריא או מנו הוא לה בעל מלכא :

Perche, chi ha conoſciuta la mente del Signore? ò chi è ſtato ſuo conſigliere?

35 ומנו קדם יהב לה וכן נסב מנה :

O chi ha prima dato à lui, e ſaragli renduto?

36 מטול דכל מנה וכל בה וכל באידה דלה תשבחן ובורכן לעלם עלמין אמין :

Imperoche da lui, e per lui, & à lui ſon tutte le coſe: à lui ſia gloria in ſempiterno, Amen.

יא

29 כי לא ינחם יהוה על־מתנות תחנתו וקריאתו :

Porque ſin arrepentimiento ſon las mercedes y la vocacion de Dios.

30 כי־כאשר גם אתם לפנים לא האמנתם באלהים ועתה רחמתם בעבור סוריהם :

Porque como tambien voſotros en algun tiempo no creyſtes á Dios, mas aora aueys alcançado miſericordia por ocaſion de la incredulidad de ellos:

31 ככה גם האלה לא האמינו לתחנתכם אשר גם המה ירחמו :

Anſi tambien eſtos aora no han creydo en vueſtra miſericordia, paraque ellos tambien deſpues alcancen miſericordia.

32 כי הסגיר יהוה את־כלם בידי חטאה אשר ירחם את־כלם :

Porque Dios encerró à todos en incredulidad, para auer miſericordia de todos.

33 הוי עמק עשר חכמת ודעת אלהים איככה בלי חקר משפטיו המה ובלי דעת ומחשבה דרכיו :

O profundidad de las riquezas de la Sabiduria y de la ſciencia de Dios? quan incomprehenſibles ſon ſus juyzios, y inueſtigables ſus caminos

34 מי־תכן את־רוח יהוה ואיש עצתו יודיענו את־מי נועץ ויבינהו :

Porque quien entendió el intento del Sennor? ó quien fué ſu conſegero?

35 או־מי־הקדים לתת לו וישלם לו :

O quien le dió à el primero, paraque le ſea pagado?

36 כי ממנו ובו ואליו הכל ולו הכבוד לעולמים אמן :

Porque de el, y por el, y en el son todas las coſas. A el ſea la gloria por ſiglos Amen.

ια'.

29. Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα, καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ.

Car les dons & la vocation de Dieu ſont ſans repentance.

30. Ὥσπερ γὰρ καὶ ὑμεῖς ποτὲ ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, νῦν δὲ ἠλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ.

Car comme vous auez auſſi autresfois eſté rebelles à Dieu, & maintenant vous auez obtenu miſericorde par la rebellion de ceux-ci.

31. Οὕτω καὶ οὗτοι νῦν ἠπείθησαν τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι.

Pareillement auſſi maintenant iceux ont eſté rebelles, afin qu'eux auſſi obtinent miſericorde par la miſericorde qui vous a eſté faite.

32. Συνέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ.

Car Dieu a enclos tous ſous rebellion, afin qu'il fiſt miſericorde à tous.

33. Ὦ βάθος πλούτου, καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ.

O profundeur des richeſſes, & de la ſapience, & de la cognoiſſance de Dieu: que ſes iugemens ſont incomprehenſibles, & ſes voyes impoſſibles à trouuer.

34. Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο;

Car qui eſt-ce qui a cognu la penſee du Seigneur? ou qui a eſté ſon conſeiller?

35. Ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ;

Ou qui eſt-ce qui lui a donné le premier, & il lui ſera rendu?

36. Ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Car de lui, & par lui, & pour lui ſont toutes choſes: à lui ſoit gloire eternellement, Amen.

CAP. XI.

29. Sine pœnitentia enim ſunt dona & vocatio Dei.

For the giftes and calling of God are without repentance.

30. Sicut enim aliquando & vos non credidiſtis Deo, nunc autem miſericordiam conſecuti eſtis propter incredulitatem illorum.

For euen as ye in time paſt haue not beleeued God / yet haue now obteined mercy through their vnbeliefe.

31. Ita & iſti nunc non crediderunt in veſtram miſericordiam, & ipſi miſericordiam conſequantur.

Euen ſo nowe haue they not beleeued by the mercy ſhewed vnto you/ that they alſo may obteine mercie.

32. Concluſit enim Deus omnia in incredulitatem: ut omnium miſereatur.

For God hath ſhut vp al in vnbeliefe/that he might haue mercie on all.

33. O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei: quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inveſtigabiles viæ eius.

O the deepnes of the riches/ both of the wiſedome/ and knowledge of God: howe vnſearcheable are his iudgemēts/ and his wayes paſt finding out.

34. Quis enim cognovit ſenſum Domini? Aut quis conſiliarius eius fuit?

For who hath knowen the minde of the Lord? or who was his counſeller?

35. At quis prior dedit illi, & retribuetur ei?

Or who hath giuen vnto him firſt / and he ſhalbe recompenſed?

36. Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia: ipſi gloria in ſecula. Amen.

For of him/ and through him/ and for him are all thinges: to him be glorie for euer. Amen.

Das XI. Kapitel.

29. Gottes Gaben vnd Beruffung (mögen jn nicht gereuen.)

Guds gaffuer oc kald kunde icke angre hannem.

30. Denn gleicher weiſe/ wie auch jhr weiland nicht habt geglaubet an Gott/nun aber habt jr Barmhertzigkeit über kommen/ über jrem vnglauben.

Thi ligerwiſſ/ ſom i oc icke en tidlang trode paa Gud / Oc nu haffue i faaet Barmhertighed / offuer deris vantro.

31. Alſo auch jene haben jetzt nicht wöllen glauben an die Barmhertzigkeit/ die euch widerfahren iſt/ auf daß ſie auch Barmhertzigkeit überkommen.

Saa vilde oc de nu icke tro paa den Barmhertighed/ſom er eder vederfaren/ at de kunde oc faa Barmhertighed.

32. Denn Gott hats alles beſchloſſen vnter dem vnglauben/ auff daß er ſich aller erbarme.

Thi Gud beſlutede alle vnder vantro/paa det hand vilde forbarme ſig offuer alle.

33. O welch ein tieffe des Reichthumbs/ beide der Weißheit vnd erkentniß Gottes/ wie gar vnbegreifflich ſind ſeine Gerichte / vnnd vnerforſchlich ſeine wege.

O huilcket Rigdoms dyb / baade paa Guds Viſdom oc kendelſe/ Huor aldelis vbegribelige ere hans Domme/ oc hans veye vrandſagelige.

34. Denn wer hat des HERRN ſinn erkennt? Oder wer iſt ſein Rathgeber geweſen?

Thi huo haffuer kent HERRENS ſind? Eller huor vaar hans Raadgiffuere?

35. Oder wer hat jhm etwas zuvor gegeben/ daß jm werde wider vergolten?

Eller huo gaff hannem noget tilforn at hannem ſkal betalis igen?

36. Denn von jm/ vnd durch jn/ vnd in jm/ ſind alle ding/ Jhm ſey Ehre in Ewigkeit/ Amen.

Ti at aff hannem / oc formedelſt hannem/ oc vdi hannem / ere alle ting/ Hannem vere ære euindelige/ Amen.

Kapitola XI.

29. Neb bez želenij a změněnij gſau darowé a powolánj Božij.

Abowiem dáry y wezwánie Boże tákowe ſa / iż ich żáłowác nie może.

30. Jakož zagiſté y wy někdy gſte new ěřili Bohu / ale nynij miloſrdenſtwij gſte doſſli/ pro gegich newěru:

Bo iáko y wy przed tym nie byliſcie poſłuſznymi Bogu / á teraz doſtapiliſcie miłoſierdźia / przez nieposłuſzeńſtwo ich.

31. Tak y oni nynij newěřij / pro miloſrdenſtwij wám vkázané/ aby y oni Miloſrdenſtwij doſſli.

Táky ći teraz nie byli poſłuſznymi/ áby przez miłoſierdźie waſze y oni miłoſierdźia doſtąpili.

32. Zawřel zagiſté Buoh wſſecky pod hřjchem pro newěru/ aby ſe nad wſſemi ſmilowal.

Abowiem zamknął Bog wſzytki w nieposłuſzeńſtwo / áby ſie zmiłowal nád wſzytkimi.

33. O weliká hlubokoſt/ Zbožij/ Maudroſti a vměnij Božijho: kterak nezpytatedlnij gſau Saudowé geho / a neſtižhlé ceſty geho.

O głębokie bogáctwá mądrośći y poznánia Bożego / iáko ſą nie wybádane ſądy iego / y niedośćignione drogi iego.

34. Neb kdo geſt poznal ſmyſl PAné? Aneb kdo gemu radil?

Bo ktoż poznał vmyſł Páńſki / ábo kto mu był ná rádźie?

35. Nebo kdo prwnij dal gemu/ a bude gemu odplaceno?

Abo kto mu pierwſzy dał / á będźie mu oddano?

36. Neb z něho a ſkrze něho/ a w něm gſau wſſecky wěcy / gemu čeſt a ſláwa na wěky wěkuow/ Amen.

Gdyż od niego / y przezeń / y w nim ſą wſzytki rzeczy / iemu niech będźie chwałá ná wieki. Amen.

יב

יב

ΚΕΦΑΛ. ιβ΄.

1 בעא אנא הכיל מנכון אחי ברחמוהי דאלהא דתקימון פגריכון דבחתא חיתא וקדישתא ומקבלתא לאלהא בתשמשתא מלילתא:

Io vi prego dunque, fratelli, per le miſericordie di Dio, che voi offeriate i voſtri corpi in ſacrifitio viuo, ſanto, grato à Dio, che è quel voſtro culto ſecondo la ragione.

1 ומתחנן אנכי לכם אחי ברחמי אלהים לקים את גויתיכם לזבח חי קדוש נרצה לאלהים בעבודת הבשורה ובדבר אשר לכם:

Anſique, hermanos, ruego hos por las miſericordias de Dios que preſenteys vueſtros cuerpos en ſacrificio, biuo, ſancto, agradable à Dios, que es vueſtro racional culto.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν.

Ie vous exhorte donc freres, par les compaſſions de Dieu, que vous preſentiez vos corps en ſacrifice viuant, ſainct, plaiſant à Dieu, qui eſt voſtre raiſonnable ſeruice.

2 ולא תתדמון לעלמא הנא אלא אשתחלפו בחודתא דרעיניכון ו והויתון פרשין אינא הי צביניה דאלהא טבא ומקבלא וגמירא:

E non vi conformate à queſto ſeculo, ma trasformateui per la rinouation de la voſtra mente, per prouare qual ſia la buona volontà di Dio, grata, e perfetta.

2 ואל תדמו לבני העולם הזה כי אם התחלפו בחליפת רוחכם לבחן את נפשכם מה היא רצון אלהים הטובה ונרצה ותמימה:

Y no hos conformeys à eſte ſiglo: mas reformahos por la renouacion de vueſtra anima para que experimenteys qual ſea la buena volundad de Dios, agradable y perfecta.

2. Καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον.

Et ne vous conformez point à ce preſent ſiecle, mais ſoyez transformés par le renouuellement de voſtre entendement, afin que vous eſprouuiez quelle eſt la volonté de Dieu, bonne, & plaiſante & parfaite.

3 אמר אנא דין בטיבותא דאתיהבת לי לכלכון דלא תהוון מתרעין לבר מן מא דולא דתתרעון אלא תהוון מתרעין בנכפותא כל נש איך דפלג לה אלהא הימנותא במשוחתא:

Onde per la gratia che m'è data, dico à ciaſcuno che conuerſa tra voi, che niuno ſi preſuma ſaper piu di quello che biſogna ſapere: ma ſappia à ſobrietà, ciaſcun ſecondo che Iddio gli ha partito la miſura de la fede.

3 כי אומר אנכי בתחנה הנתנה לי לכל אשר בכם מהתחכם יותר על אשר שוה לכם לחכם כי אם להתחכם לענוה איש איש כמדת האמונה החלק לו אלהים:

Digo pues por la gracia que me es dada, à todos los que eſtàn entre voſotros, que no ſepan mas de loque conuiene ſaber: mas que ſepan con templança, cada vno conforme à la medida de fe que Dios le repartió.

3. Λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι, παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἑκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως.

Or par la grace qui m'eſt donnee ie di à chacun d'entre vous que nul ne preſume d'eſtre ſage par deſſus ce qu'il faut eſtre ſage: mais qu'il ſoit ſage à ſobrieté, ſelon que Dieu a departi à chacun la meſure de foy.

4 איכנא גיר דבחד פגרא הדמא סגיאא אית לן וכלהון הדמא לא הוא חד סועדנא אית להון:

Imperoche ſi come noi habbiamo molti membri in vn corpo, e tutti i membri non hanno vna medeſima operatione.

4 כי כמו בגויה אחת נתחים רבים הוים לנו ולנתחים כלם לא יש להם מעשה אחד:

Porque de la manera que en vn cuerpo tenemos muchos miembros, empero todos los miembros no tienen la miſma operacion.

4. Καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν.

Car comme nous auons pluſieurs membres en vn ſeul corps, & tous les membres n'ont pas vne meſme operation:

5 הכנא אף חנן דסגיאא חנן חד חנן פגר במשיחא חד חד מנן דין הדמא חנן דחדדא:

Coſi noi eſſendo molti, ſiamo vn corpo in Chriſto: e tutti particolarmente ſiamo membri l'vn de l'altro.

5 כי רבים גויה אחת אנחנו במשיח ואיש איש נתח חברו הוא:

Anſi muchos ſomos vn cuerpo en el Chriſto mas cada vno los vnos miembros de los otros.

5. Οὕτως οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἷς, ἀλλήλων μέλη.

Ainſi nous qui ſommes pluſieurs, ſommes vn ſeul corps en Chriſt: & vn chacun en ſon endroit membres l'vn de l'autre.

6 אלא אית לן מוהבתא משחלפתא איך טיבותא דאתיהבת לן אית דנביותא איך משוחתא דהימנותה:

Hauendo dunque differente doni, ſecondo la gratia che ci è data: ò profetia profetiamo ſecondo la proportion de la fede.

6 ובהיות לכם מתנות כתחנה הנתנה לכם נפרשות ואם נבואה היא כמדת האמונה:

De manera que teniendo differentes dones ſegun la la gracia que nos es dada, o prophecia conforme à la regla de la fe:

6. Ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν, διάφορα, εἴτε προφητείαν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως.

Or comme ainſi ſoit que nous ayons dons differens ſelon la grace qui nous eſt donnee: ſoit prophetie, prophetizons ſelon l'analogie de la foy:

CAP. XII.

OBſecro itaque vos fratres per miſericordiā Dei, ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrū.

I beſeeche you therefore / brethren / by the mercies of God / that yee giue vp your bodies a liuing ſacrifice / holy / acceptable vnto God / which is your reaſonable ſeruing of God.

2. Et nolite conformari huic ſeculo: ſed reformamini in novitate ſenſus veſtri, ut probetis quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta.

And facion not your ſelues like vnto this worlde / but be ye changed by the renewing of your minde / that yee may proue what is the good will of God / and acceptable / and perfect.

3. Dico enim per gratiam quæ data eſt mihi, omnibus qui ſunt inter vos, Non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatē, unicuique ſicut Deus diviſit menſuram fidei.

For I ſay through the grace that is giuen vnto me / to euerie one that is among you / that no man preſume to vnderſtand aboue that which is meet to vnderſtand / but that hee vnderſtand according to ſobrietie / as God hath deal: to euery man the meaſure of faith

4. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent.

For as we haue many members in one bodie / and all members haue not one office.

5. Ita multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra.

So we being many are one body in Chriſt / and euery one / one anothers members.

6. Habentes autem donationes, ſecundùm gratiam quæ data eſt nobis, differentes, ſive prophetiam ſecundum rationem fidei.

Seeing thē that we haue giftes that are diuers / according to the grace that is giuen vnto vs / whether we haue propheſie / let vs propheſie according to the proportion of faith.

Das XII. Capitel.

Jch ermane euch lieben Brüder / durch die Barmhertzigkeit Gottes / daß jhr euere Leibe begebet zum Opffer / das da lebendig / heilig / vnnd Gott wolgefellig sey / welches sey euer vernünfftiger Gottesdienst.

Jeg formaner eder / kære Brødre / ved Guds Barmhertighed / At i giffue eders Legeme til it Offer / som er leffuendis / helligt / oc Gud velbehageligt / huilcket skal vere eders fornumstige Gudstieneste.

2. Vnd stellet euch nicht diser Welt gleich / sondern verendert euch durch verneurung eures sinnes / auff daß jhr prüfen möget / welches da sey der gute / der wolgefellige / vnnd der volkommene Gottes Wille.

Oc skicker eder icke lige som denne Verden / men omuender eder formedelst eders sinds fornyelse / Paa det at i kunde prøffue / huilcken der er Guds Gode / velbehagelige oc fuldkomne vilie.

3. Denn ich sage euch durch die Gnade / die mir gegeben ist / jederman vnter euch / daß niemand weiter von jhm halte / denn sichs gebürt zuhalten / sondern daß er mässiglich von jm halte / nach dem Gott außgetheilet hat / einem jeglichen glaubigen seine Maß.

Thi ieg siger formedelst den Naade / som mig er giffuen / til huer Mand iblant eder / At ingen skal holde ydermere aff sig / end det sig bør at holde / Men at hand skal holde maadelige aff sig / huer effter som Gud haffuer vddelt Troens maade.

4. Denn gleicher weise als wir inn einem Leibe vil Glieder haben / aber alle Glieder nicht einerley geschäfft haben.

Thi at ligeruisse som wi haffue mange Lemmer paa it Legeme / men alle Lemmer haffue icke enff Gerning.

5. Also sind wir vil ein Leib in Christo / Aber vntereinander ist einer des andern Glid.

Lige saa ere wi mange it Legeme i Christo / Men iblant huer andre er den ene den andens Ledemod.

6. Vnd haben mancherley Gaben nach der Gnade / die vns gegeben ist. Hat jemand Weissagung / so sey sie dem Glauben ehnlich.

Oc haffue atskillige Gaffuer effter den Naade / som oss er giffuen. Haffuer nogen Prophecie / da skal den vere lige met Troen.

Kapitola XII.

PRotož prosým wás Bratřij / skrze Milosrdenstwij Božij / abysste wydáwali těla wasse w Oběť žiwau / swatau / Bohu libau / rozumnau službu wassy.

PRosse was tedy bráćia przez litość Bożę / ábyśćie stáwili ćiáłá wásse ná ofiárę żywą / świetą / przyiemną Bogu / która iest ono słuszne wásse posługowánie.

2. A nesrownáwayte se s tijmto bijdným Swětem: ale obnowte se w nowotě mysli wassý / abysste zkusyli která gest wůle Božij / dobrá / libá a dokonalá.

A nie przypodobywayćie śie temu wiekowi / ále śie przemieńćie przez odnowienie vmysłu wásse go / ktemu ábyśćie doświadczyli ktoraby byłá wola Boża dobra / wdzięczna / y doskonáła.

3. Neboť prawijm / skrze milost (kteráž dána mi gest) wssechněm kteřijž gsau mezy wámi / Aby newijce v sebe smyssil nežli slussý smysliti / ale aby smyssil k střijdmosti / a gednomu každému yakž gest Buoh oděl il mijru wijry.

Abowiem z łáski ktora mi iest daná opowiedam káżdemu ktory miedzy wami przebywa / żeby o sobie nie rozumiał nád to co ma rozumieć / ále iżby rozumiał skromnie / ile káżde Bog vdźielił miáre wiáry.

4. Nebo yakož w gednom těle mnohé audy máme / ale ne wsyckni audowé magij gednostayné dijlo:

Abowiem iáko w iednym ćiele wiele członkow mamy / á wszytki członki iedneyże spráwy nie máią.

5. Tak mnozý gedno tělo gsme w Krystu / a obzwlásstně gedni druhých audowé.

Tákże wiele nas iest iednym ćiáłem w Krystusie / á z osobná iedni drugich członkámi.

6. Magijce pak obdarowánij rozdijlná / podlé milosti kteráž dána gest nám: Buďto Proroctwij wedlé častky Wijry.

Máiąc rozne dáry wedle łáski ktora nam iest dána / choć proroctwo / ábysmy prorokowáli wedle rozmierzenia wiáry.

יב.

7 ואית דתשמשתא אית לה בתשמשתה ואית דמלפנא הו ביולפנא:

O ministerio, occupiamoci ne l'amministratione: ò chi insegna, ne l'insegnare.

8 ואית דמביאנא הו בבויאה ודיהב בפשיטותא ודקאם ברישא בחפיטותא ודמרחם בפציחותא:

Et chi esorta, ne l'esortatione: chi distribuisce, faccialo in simplicità: chi sta sopra gl'altri, gouernisi con diligentia: chi vsa misericordia, la vsi allegramente.

9 ולא יהוא נכיל חובכון אלא הויתון סנין לבישתא ומתנקפין לטבתא:

La charita sia senza simulatione: abborrite il male: aggiungendoui al bene.

10 הויתון רחמין לאחיכון ומחבין חד לחד הויתון מקדמין מיקרין חד לחד:

State inclinati ad amarui con fraterna charità l'vn l'altro: & preuenendo l'vn l'altro nel farsi honore.

11 הויתון חפיטין ולא חבנבין הויתון רתחין ברוח הויתון פלחין למרכון:

Non pigri à far seruitio: ferventi di spirito: seruendo al Signore.

12 הויתון חדין בסברכון הויתון מסיברין אולצניכון הויתון אמינין בצלותא:

Rallegrandoui ne la speranza: stando patienti ne la tribulatione: perseuerando ne l'oratione.

13 הויתון משתותפין לסניקותא דקדישא הויתון רחמין אכסניא:

Communicando à le necessità de Santi: esercitando l'hospitalità.

14 ברכו לרדופיכון ברכו ולא תלוטון:

Benedite quelli che vi perseguitano: beneditels dico e non gli maledite.

15 חדו עם דחדין ובכו עם דבכין:

Rallegrateui con quelli che si rallegrano, e piangete con ques che piangono.

יב

7 ואם כהנה בכהנה ואם מלמד בלמוד:

O ministerio en seruir, o el que ensenna, en doctrina.

8 ואם מנחם בנחמה הנותן בתם לבב המפקיד הוא בדאגה המרחם בשמחה:

El que exhorta en exhortar: el que reparte, en simplicidad: el que preside, en solicitud: el que haze misericordia, en alegria.

9 האהבה תהי בלי חנפה שנאו רע ודבקו בטוב:

El amor sea sin fingimento: aborreciendo lo malo, llegando os à lo bueno:

10 באחוה אשר ביניכם רחמנים מקדימים ביניכם בכבוד:

Amando la charidad de la hermandad los vnos para con los otros: peruiniendo hos con honrra los vnos à los otros.

11 בדאגה לא עצלים ברוח מרתחים ליהוה עובדים:

En la solicitud no perezosos: ardientes en Espiritu: siruiendo àl Sennor.

12 בתקוה שמחים בצרה מחלים בתפלה מעודדים:

Gozosos en la esperança: suffridos en la tribulacion: constantes en la oracion.

13 לצרך הקדושים פרסים לחם לקראת הגרים מריצים:

Communicando à las necessidades de los Sanctos: siguiendo la hospitalidad.

14 ברכו את רודפיכם ברכו ולא תארו:

Bendezid à los que hos persiguen: bendezid y no maldigays.

15 שמחו את השמחים ובכו את הבוכים:

Gozaos con los que se gozan: llorad con los que lloran.

ιϐ.

7. Εἴτε διακονίαν, ἐν τῇ διακονίᾳ. εἴτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ.

Soit ministere, que ce soit en administration: soit que quelcun enseigne, qu'il donne enseignement:

8. Εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλήσει ὁ μεταδιδοὺς, ἐν ἁπλότητι, ὁ προϊστάμενος, ἐν σπουδῇ· ὁ ἐλεῶν, ἐν ἱλαρότητι.

Soit que quelcun exhorte, que ce soit en exhortation: soit que quelcun distribue, qu'il le face en simplicité: soit que quelcun preside, qu'il le face soigneusement: soit que quelcun exerce misericorde, qu'il le face ioyeusement.

5. Ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος. ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρόν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ.

Que la charité soit sans feintise. Ayez en horreur le mal, vous tenans collés au bien:

10. Τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι.

Enclins par charité fraternelle à mõstrer affectiõ l'vn enuers l'autre: preuenans l'vn l'autre par honneur.

11. Τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί. τῷ πνεύματι ζέοντες. τῷ κυρίῳ (alii, καιρῷ) δουλεύοντες.

Non paresseux à vous employer pour autrui: feruans d'esprit: seruans au Seigneur.

12. Τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες.

Ioyeux en esperance: patiens en tribulation: perseuerans en oraison.

13. Ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες, τὴν φιλοξενίαν διώκοντες.

Communiquans aux necessités des saincts: pourchassans hospitalité.

14. Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε.

Benissez ceux qui vous persecutent: benissez-les, & ne les maudissez point.

15. Χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων.

Soyez en ioye auec ceux qui sont en ioye: & soyez en pleur auec ceux qui sont en pleur.

CAP. XII

7. Sive ministerium, in ministrando, sive qui docet, in doctrina.

Or an office, let vs wayte on the office: or he that teacheth, on teaching.

8. Qui exhortatur, in exhortando, qui tribuit, in simplicitate, qui præest, in solitudine, qui miseretur, in hilaritate.

Or he that exhorteth, on exhortation: hee that distributeth, let him do it with simplicitie: he that ruleth, with diligence: hee that sheweth mercie, with chearefulnes.

9. Dilectio sine simulatione. Odientes malum: adhærentes bono.

Let loue be without dissimulation. Abhorre that which is euill, and cleaue vnto that which is good.

10. Charitatem fraternitatis invicem diligentes. Honore invicem prevenientes.

Be affectioned to loue one another with brotherly loue. In giuing honour, goe one before another.

11. Solicitudine non pigri. Spiritu ferventes (Domino, *tempori*, servientes.)

Not slothful to doe seruice: feruent in spirit: (seruing the Lord.)

12. Spe gaudentes. In tribulatione patientes. Orationi instantes.

Reioycing in hope, patient in tribulation, continuing in prayer.

13. Necessitatibus sanctorum communicantes. Hospitalitatem sectantes.

Distributing vnto the necessities of the Saintes: giuing your selues to hospitalitie.

14. Benedicite persequentibus vos: benedicite & nolite maledicere.

Blesse them which persecute you: blesse, I say, and curse not.

15. Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus.

Reioyce with them that reioyce, & weepe with them that weepe.

Das XII. Capittel.

7. Hat jemand ein Ampt/ so warte er des Ampts. Lehret jemand/ so warte er der Lehre.

Haffuer nogen it Embede/ da skal hand tage vare paa sit Embede. Lærer nogen/ da skal hand vare paa Lærdommen.

8. Ermanet jemand/ so warte er des ermanens. Gibt jemand/ so gebe er einfeltiglich. Regieret jemand/ so sey er fleissig. Vbet jemand Barmhertzigkeit/ so thue ers mit gutem willen.

Formaner nogen/ da vare hand paa formanelsen. Giffuer nogen/ da skal hand giffue enfoldige. Regerer nogen/ da skal hand vere omhyggelig. Gør nogen Barmhertighed/ da gøre sig det met lyst.

9. Die Liebe sey nicht falsch. Hasset das arge/ hanget dem guten an.

Kærlighed skal icke vere falsk. Hader det onde/ Bliffuer ved det gode.

10. Die Brüderliche Liebe vntereinander sey hertzlich. Einer komme dem andern mit Ehrerbietung zuvor.

Eders Broderlig kærlighed iblant huer andre skal vere aff hiertet. Den ene skal komme før end den anden met ære at beuise.

11. Seyt nicht träge was jr thun solt. Seyt brünstig im Geiste. (Schicket euch in die Zeit.)

Verer icke lade til det i skulle gøre. Verer brendende i Aanden. (Skicker eder effter tiden.)

12. Seyt frölich inn hoffnung/ Gedultig inn trübsal/ Haltet an am Gebet.

Verer glade i haabet/ Taalmodige i bedrøffuelse/ Holder hart ved at bede.

13. Nemet euch der Heiligen nothdurfft an. Herberget gerne.

Tager eder de Helligis nødtørfftighed til. Lener gerne herbere.

14. Segnet die euch verfolgen/ Segenet vnd fluchet nicht.

Velsigner dem eder forfølge/ Velsigner oc bander icke.

15. Freuet euch mit den frölichen/ vnd weinet mit den weinenden.

Fryder eder met de Glade/ oc græder met de grædendis.

Kapitola XII.

7. Budto auřad k posluhowánij/ budto kdo včij k naučenij.

Choć postugowánie abyśmy służili/ ták też y on ktory vczy/ áby vczył.

8. Kdo napomijná k napomijnánij/ kdo dáwá w vpřijmnosti/ kdo nad ginými wládne s pilnostij/ kdo se slituge s ochotnostij.

Też y on ktory nápomina/ áby napominał/ ktory dáfa/ czeby w szczyrości/ ktory iest przełożony/ iżby w pilności/ ktory czyni miłosierdzie/ iżby z ochotá.

9. Milowánij buď bez pokrytstwij. Nenáwiďte zlého/ a přidržte se dobrého:

Miłość niech nie bedzie obludna/ brzydzcie sie złościá/ vprzeymie przystáwszy ku dobremu.

10. Lásku bratrskau magijce/ wespolek sebe milůgte: Poctiwostij se wespolek předcházegte:

Badźcie iedni ku drugim bráterská miłościá przychylnymi/ vczciwościá iedni drugie vprzedzáiac.

11. Při swé prácy nebýwayte leniwij: Duchem wraucý/ (Pánu slaužijcý:)

Nie leniwemi w pilności/ duchem rozżáleni/ (Pánu służac.)

12. W naděgi se radůgte/ w zámutku buďte trpěliwij/ Modlitby buďte pilni:

W nádziei sie weselac/ w vtrapieniu ćierpliwi/ trwáłacy w modlitwie.

13. W potřebách Swatých/ s nimi se zděluigijce/ přijwětiwosti následuogte.

Potrzebam świetych vdzieláiac/ gośćie rádzi przyimuiac.

14. Dobrořečte těm kteřijž se wám protiwij/ dobrořečte a nezlořečte.

Blogosławćie tym ktorzy was prześladuia/ dobrorzeczcie im á nieprzeklinayćie.

15. Raduogte se s radugijcými/ plačte s plačijcými.

Weselćie sie z tymi ktorzy sie wesela/ á płaczćie z tymi ktorzy płacza.

יב

16 ומדם דמתרעין אנתון על נפשכון אף על אחיכון ולא תתרעון רעינא רמא אלא קפו לאילין דמכיכין ולא הויתון חכימין ברעין נפשכון:

Hauendo vn medesimo parere tra voi: non hauendo l'animo a cose alte, ma accommodandoui à gli humili. Non siate prudenti appresso da voi medesimi.

17 ולא תפרעון לאנש בישתא חלף בישתא אלא יתבטל לכון דתעבדון טבתא קדם בני נשא כלהון:

Non rendete ad alcuno male per male, procurate cose honeste dinanzi à tutti gli huomini:

18 ואן משכחא איך דמן לותכון עם כל בר נשא שלמא עבדו:

S'egli è possibile, per quanto è in voi, habbiate pace con tutti gli huomini.

19 ולא הויתון תבעין נפשכון חביבי אלא הבו אתרא לרוגזא כתיב הו גיר דאן לא תעבד דינא לנפשך אנא אעבד דינך אמר אלהא:

Non vi vendicate voi stessi, diletti miei: ma date luogo à l'ira: percioch'egli è scritto, A me appartien la vendetta: io ricompensarò, dice el Signore.

20 ואן כפן בעל דבבך אוכליהי ואן צהא אשקיהי ואן הלין תעבד לה גומרא דנורא תקבר על קרקפתה:

Se adunque il tuo nimico ha fame, dagli mangiare: s'egli ha sete, dagli beuere, perche cosi facendo, tu gli adunarai carboni di fuoco sopra la testa.

21 לא תזכיכון בישתא אלא זכאוה לבישתא בטבתא:

Non sii superato d'al male: ma supera il male col bene.

יג

1 כל נפש לשולטנא דרבותא תשתעבד ליתגיר שולטנא דלא הוא מן אלהא הו ואילין שולטנא דאיתיהון מן אלהא הו פקידין:

Ogni anima stia sogetta à le potestà superiori. Percioche non è alcuna potestà se non da Dio: e le Potestà che sono, sono ordinate da Dio.

יב

16 יחד ביניכם חוכמים לא מעמיקים את־מחשבותיכם כי אם בדרך ענוים הולכים אל־תהיו חכמים בעיניכם:

Vnanimes entre vosotros: no altiuos, mas accomodándo hos á los baxos: no seays prudentes en vuestra opinion.

17 לאיש לא משלמים רעה תחת טובה ומתמים להטיב את־פני כל־בני־אדם:

No pagando à nadie mal por mal: procurando lo bueno, (no solo delante de Dios mas aun) delante de todos los hombres.

18 אם תוכל להיות כמה יש בכם השלימו את כל־בני האדם:

Si se puede hazer, quanto es en vosotros, teniendo paz con todos los hombres.

19 אל־תתנקמון באויביכם אהובי כי אם תנו מקום לחרון אף כי־נכתב לי נקם ושלם אמר יהוה:

No defendiendo hos à vosotros mismos, amados; antes dad lugar à la yra: porque escripto està, Mia es la vengança: yo pagaré, dize el Señor.

20 אם־רעב שנאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים ובעשותך זאת גחלי־אש את חתה על־ראשו:

Antes si tu enemigo tuuiere hambre da le de comer: si tuuiere sed, da le de beuer: que haziendo esto, ascuás de fuego amontónas sobre su cabeça.

21 אל־תמשול הרעה בך כי אם אתה תמשול בה בטוב:

No seas vencido de lo malo: mas vence con bien el mal.

יג

1 כל־נפש תכנע תחת האלה לאשר יש להם השלטון כי איננה שלטון כי אם מאלהים וכל־שלטונות אשר הנה תחת מאלהים נפקדנו:

Toda anima sea sujeta à las potestades superiores: porque no ay potestad sino de Dios: y las que son, de Dios son ordenadas.

ιβ'.

16. Τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες, μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς.

Ayans vn mesme sentiment les vns enuers les autres: n'affectans point choses hautes: mais vous accõmodans aux choses basses. Ne soyez point sages en vous mesmes.

17. Μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες. προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων.

Ne rendez à personne mal pour mal. Pourchassez choses honnestes deuant tous hommes.

18. Εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες.

S'il se peut faire, entant qu'en vous est, ayez paix auec tous hommes.

19. Μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ· γέγραπται γάρ, ἐμοὶ ἐκδίκησις· ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος.

Ne vous venger point vous-mesmes bien-aimés: mais donnez lieu à l'ire, car il est escrit, A moi appartient la vengeance: ie le rendrai, dit le Seigneur.

20. Ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν. ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν. τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Si donc ton ennemi a faim: donne lui à manger: s'il a soif, donne lui à boire: car en ce faisant tu lui assembleras charbons de feu sur sa teste.

21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

Ne sois point surmonté du mal: mais surmonte le mal par le bien.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία εἰ μὴ ἀπὸ θεοῦ· αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν.

Que toute personne soit suiette aux puissances superieures: car il n'y a point de puissance sinon de par Dieu: & les puissances qui sont en estat, sont ordonnees de Dieu.

16. Idi-

CAP. XII.

16. Idipsum invicem sen-
tientes. Non alta sapientes,
sed humilibus consentien
tes. Nolite esse prudentes
apud vosmetipsos.

Be of like affection one towardes another: bee not hie minded: but make your selues equall to them of the lower sort: be not wise in your selues.

17. Nulli malum pro ma-
lo reddentes. Providentes
bona (non tantùm coram
Deo, sed etiam)coram om-
nibus hominibus.

Recompence to no man euill for euill: procure thinges honest in the sight of all men.

18. Si fieri potest, quod ex
vobis est, cum omnibus ho-
minibus pacem habentes.

If it bee possible/as much as in you is/ haue peace with all men.

19. Non vosmetipsos de-
fendentes charissimi, sed
date locum iræ, scriptum est
enim, Mihi vindictam: & e-
go retribuam, dicit Domi-
nus.

Deerely beloued / auenge not your selues/but giue place vnto wrath: for it is written/Vengeance is mine: I will repay/sayeth the Lord.

20. Sed si esurierit inimi-
cus tuus, ciba illum: si sitit,
potum da illi: hoc enim fa
ciens, carbones ignis conge-
res super caput eius.

Therefore / if thine enemie hunger / feede him: if he thirst/ giue him drinke: for in so doing/thou shalt heape coales of fyre on his head.

21. Noli vinci à malo, sed
vince in bono malum.

Be not ouercome of euill/but ouercome euill with goodnes.

CAP. XIII.

OMNIS anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi à Deo, quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt.

Let euery soule be subiect vnto the higher powers: for there is no power but of God: and the powers that be / are ordeined of God.

Das XII. Capitel.

16. Habt einerley Sinn vnterein-
ander. Trachtet nicht nach hohen
dingen/ sondern haltet euch herunter
zu den nidrigen. Haltet euch nicht
selbst für klug.

Haffuer it sind iblant huer andre/ Tracter icke effter høye ting/ men holder eder nedre til de Fornedrede. Holder eder icke selff for kloge.

17. Vergeltet niemand böses mit
bösem. Fleissiget euch der Erbarkeit
gegen jederman.

Betaler ingen ont met ont. Verer flitige til fromhed mod huer mand.

18. Ists müglich / so vil an euch ist/
so habt mit allen Menschen friede.

Er det muelige/ da haffuer fred met alle Menniske / saa meget som eder muelige er.

19. Rechet euch selber nicht / meine
liebsten/sondern gebet raum dem zorn
(Gottes) Denn es stehet geschrieben:
Die Rache ist mein / Ich wil vergel-
ten/ spricht der HERR.

Heffner eder icke selff / mine allerkæriste/ men giffuer (Guds) vrede rum / Thi der staar screffuit/ Heffnen er min / Jeg vil betale/ siger HERREN.

20. So nun deinen Feind hungert/
so speise jhn/ dürstet jhn/ so trencke jn/
wenn du das thust/ so wirst du feurige
Kolen auff sein Haupt sammlen.

Der som din Fiende nu hungrer / da giff hannem Mad/ Tørster hand/ da giff hannem dricke/ Naar du det gør / da samler du gloende Kul paa hans hoffuit.

21. Laß dich nicht das böse überwin-
den / Sondern überwinde das böse
mit gutem.

Lad icke det onde offueruinde dig / Men offueruint det onde met gaat.

Das XIII. Capitel.

JEderman sey vnterthan der Oberkeit / die gewalt über jhn hat. Denn es ist keine Oberkeit / ohn von Gott/ Wo aber Oberkeit ist / die ist von Gott verordnet.

HVer mand skal vere Offuerigheden vnderdanig/ som haffuer mact offuer hannem. Thi der er ingen Offrighed/ vden aff Gud/ Oc huor som Offrighed er/ den er skicket aff Gud.

Kapitola XII.

16. Gednostaynė wespolek o
sobė smaysslegijce. Ne wysoce
smaysslegijce/ alek nijzkým se
spaussťėgijce/ a gim powolu-
gijce. Nebuďte opatrnij (a
hrdij) sami v sebe.

Badźcie iednostáyney myśli ieden przeciw drugiemu / nie pysznie o sobie rozumieiac / ále pokornym folguiac / á nie badźcie madrymi sami v siebie.

17. Žádnėmu zlého za zlė
neodplacugte Opatrnė čiňte
dobrė/(ne tolliko před Bohem/
ale také(y před wssemi lidmi.

Żadnemu złym zá złe nie oddawaycie/ stáráiac sie o poczciwe rzeczy przed wszytkimi ludźmi.

18. Muoželi to býti cožna
wás gest / se wssemi lidmi po-
kog mėgte.

Jesli być może ile w was iest z wszytkimi ludźmi w pokoiu żywiac.

19. Nemstijce sami sebe nay-
milegssij/ ale dayte mijsto hnė-
wu: Neb psáno gest: Mnė
pomsta/ a yá odplatijm / pra
wij PAn:

Nie mszczac sie sami o namileyszy/owszem daycie mieysce gniewowi / ábowiem nápisano iest: Moiá iest pomstá / á iá oddam / mowi Pan.

20. Gestliže nepřijtel twuog
lačnij / nakrm gey: žijžnijlie
day gemu nápog/neb to včinė/
vhlij řeřawė shrneš na geho
hlawu.

Jesli tedy łáknie nieprzyiaciel twoy/ nákarm go/ iesli prágnie/ nápoy go/ bo tho czyniac/ węgle ogniste zgarniesz ná głowe iego.

21. Nedayž se přemocy zlé-
mu/ ale přemáhay w dobrém
zlé.

Nie badź zwyciezon od złego/ ále zwycież złe dobrym.

Kapitola XIII.

KAždý člowėk Mocnostem wywýssenym / poddán buď. Nebo nenij Mocnost nežli od Boha/ a které gsau / ty od Boha zřijzene gsau.

KAżdy człowiek niechay bedźie poddány zwirzchnim przełożenstwam/Abowiem nie iest przełożenstwo iedno od Bogá/ á przełożenstwá ktore bywáia od Bogá/ sa porzadnie postánowione.

י ג

2 מַן דְקָאֵם הָכִיל לוּקְבַל שׁוּלְטָנָא לוּקְבַל פּוּקְדָנָא דַאלָהָא קָאֵם וְהָלֵין דְקָיְמִין לוּקְבַלְהוּן דִינָא נֶסְבוּן׃

Per laqual cosa chiunque resiste à la Potestà, resiste à l'ordinatione di Dio: è quelli che vi resisteno, faranno venire condannatione sopra lor medesimi.

3 דִינָא גֵיר לָא הָוֵו דְחֶלְתָא לַעבָדָא טָבָא אֶלָא לְבִישָׁא צָבֵא אַנְתְּ הָכִיל דְלָא תֶדְחַל מַן שׁוּלְטָנָא עֲבֵד טָבְתָא וְתֶשְׁבּוּחְתָא תֶהְוֵא לָךְ מֶנֵהּ׃

Imperoche i Magistrati non son per terrore de le buone opere, ma de le male. E vuoi tu non hauere à temer la Potestà? fa bene, e riceuerai laude da essa.

4 מְשַׁמְשָׁנָא הוּ גֵיר דַאלָהָא אֶלָא לָךְ לְטָבְתָא וְאֶן בִּישְׁתָא עָבֵד אַנְתְּ הְוַא דְחַל לָא הְוָא גֵיר סְרִיקָאִית אָסִיר לְסַפְסָרָא מְשַׁמְשָׁנָא הוּ גֵיר דַאלָהָא וְתָבוֹעָא דְרוּגְזָא לְאַילֵין דְעָבְדִין בִּישָׁתָא׃

Percioche il Magistrato ti è vn ministro di Dio al bene. Ma se tu fai male, habbine timore: percioche non senza cagione porta il coltello: conciosia ch'egli è ministro di Dio, vendicatore ad ira contra chi fa male.

5 וּמֶטוּל הָנָא אַלְצָא לַן דְנֶשְׁתַעְבַד לָא מֶטוּל רוּגְזָא בַלְחוּד אֶלָא אָף מֶטוּל תֶארְתַן׃

Però è necessario star soggetto, non solamente per l'ira, ma etiandio per la conscientia.

6 מֶטוּל הָנָא אָף כְּסֵף רִישָׁא יָהְבִין אַנְתּוּן מְשַׁמְשָׁנֵא אֶנוּן גֵיר דַאלָהָא דְעַלַיְהֵין דְהָלֵין קָיְמִין׃

Imperoche per questo ancora pagate i tributi: percioche son ministri di Dio, che attendeno à questo istesso.

7 פְרוּעוּ הָכִיל לְכֻל נָשׁ אַיךְ דְמֶתְתְחִיב לֵהּ לְמַן דִכְסֵף רִישָׁא כְּסֵף רִישָׁא וְלְמַן דְמַכְסָא מַכְסָא וְלְמַן דְדַחְלְתָא דֶחְלְתָא וְלְמַן דְאִיקָרָא אִיקָרָא׃

Rendete dunque à tutti cio che loro è debito: à chi si deue il tributo, rendete il tributo: à chi la cabella, la cabella: à chi il timore, il timore: à chi l'honore, l'honore.

י ג

2 לָכֵן הַמִּתְקוֹמֵם עַל־הַשִּׁלְטוֹן לְתוֹרַת אֱלֹהִים הִתְקוֹמֵם וְהַמִּתְקוֹמְמִים לְנַפְשָׁם מִשְׁפָּט יִקָּחוּ׃

Ansi que el que se oppone à la potestad, à la ordenacion de Dios resiste: y los que resisten, ellos mismos ganan condenacion para si.

3 כִּי הַנְּשִׂיאִים אֵינָם לְיִרְאַת הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים כִּי אִם הָרָעִים וְאִם לֹא תֹאבֶה לְיִרְאָה אֶת־הַשִּׁלְטוֹן עֲשֵׂה טוֹב וְיִהְיֶה לְךָ כָּבוֹד מִמֶּנָּה׃

Porque los magistrados no son temerosos àl que bien haze, sino al malo. Quieres pues no temer la potestad? Haz lo bueno, y auràs alabança de ella.

4 כִּי מְשָׁרֵת אֱלֹהִים הוּא לְךָ לְטוֹבָה וְאִם תַּעֲשֶׂה אֶת־הָרָעָה תִּירָא כִּי אֵינֶנּוּ חִנָּם נֹשֵׂא אֶת־הַחֶרֶב כִּי מְשָׁרֵת אֱלֹהִים הוּא נֹקֵם לַחֲרוֹן אַף לְפֹעֲלֵי עָוֶל׃

Porque es ministro de Dios para tu bien. mas si hizieres lo malo, teme porque no sin causa trae el cuchillo: porque es ministro de Dios, vengador para castigo àl que haze lo malo.

5 לָכֵן צָרִיךְ לְהִכָּנַע לֹא לְבַד בַּעֲבוּר הָאַף כִּי אִם גַּם בַּעֲבוּר הַמַּדָּע׃

Por lo qual es necessario que le seays sujetos, no solamente por el castigo, mas aun por la consciencia.

6 עַל־כֵּן גַּם תַּעֲלוּ אֶת־הַמִּנְחָה כִּי־עַבְדֵי אֱלֹהִים הֵמָּה וְעַל־זֹאת מְנַצְּחִים׃

Porque por esto le pagays tambien los tributos: porque son ministros de Dios que siruen à esto mismo.

7 לָכֵן שַׁלְּמוּ לְכָל־אִישׁ אֶת־חֲבוּלָתוֹ לַאֲשֶׁר הַמִּנְחָה אֶת־הַמִּנְחָה לַאֲשֶׁר הַמֶּכֶס אֶת מַס לַאֲשֶׁר הַיִּרְאָה אֶת־הַיִּרְאָה לַאֲשֶׁר הַכָּבוֹד אֶת־הַכָּבוֹד׃

Pagad pues à todos lo que deueys: àl que tributo, tributo: al que pecho, pecho: al que temor temor: al que honrra, honrra.

ιγʹ.

2. Ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς κρίμα λήψονται.

Parquoi qui resiste a la puissance, resiste a l'ordonnance de Dieu: & ceux qui y resistent, feront venir condamnation sur eux-mesmes.

3. Οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς.

Car les princes ne sont point a craindre pour bõnes œuures, mais pour mauuaises. Or veux tu ne craindre point la puissance? fai bien, & tu receuras louange d'icelle.

4. Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ. οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ. θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι.

Car le prince est seruiteur de Dieu pour ton bien mais si tu fais mal, crain: d'autant qu'il ne porte point l'espee sans cause: car il est seruiteur de Dieu, ordonné pour faire iustice en ire, de celui qui fait mal.

5. Διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν.

Et pourtant il faut estre suiets, non point seulement pour l'ire, mais aussi pour la conscience,

6. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε. λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσιν, εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες.

Car pour ceste cause aussi payez-vous les tributs: d'autant qu'iceux sont ministres de Dieu s'employans a cela.

7. Ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς· τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον· τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος· τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον· τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμήν.

Rendez donc à tous ce qui leur est deu: à qui tribut, le tribut: à qui peage, le peage: à qui crainte, la crainte: a qui honneur, l'honneur.

2. Itaque

CAP. XIII.

2. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.

Whosoever therefore resisteth the power/resisteth the ordinance of God: and they that resist/shall receiue to thẽ selues iudgement.

3. Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac: & habebis laudem ex illa.

For Princes are not to be feared for good workes/ but for euill. Wilt thou then be without feare of the power? doe well: so shalt thou haue prayse of the same.

4. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris: time, non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram, ei qui malum agit.

For hee is the minister of God for thy wealth: but if thou do euil/ feare: for hee beareth not the sworde for nought: for he is the minister of God: to take vengeance on him that doeth euill.

5. Ideo necessitate subditi estote: non solùm propter iram, sed etiam propter cõscientiam.

Wherefore ye must be subiect/not because of wrath only/ but also for conscience sake.

6. Ideo enim & tributa præstatis: ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum servientes.

For/for this cause ye pay also tribute: for they are Gods ministers/ applying them selues for the same thing.

7. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem, cui honorem, honorem.

Giue to all men therefore their duetie: tribute/to whome ye owe tribute: custome/to whome custome: feare/to whome feare: honour/ to whome ye owe honour.

Das XIII. Capitel.

2. Wer sich nun wider die Oberkeit setzet/ der widerstrebet Gottes Ordnung/ Die aber widerstreben/ werden über sich ein Vrtheil empfahen.

Huo som nu setter sig mod Offuerigheden/hand staar imod Guds stickelse/ Oc de som imod staa/ de skulle faa en Dom offuer sig.

3. Denn die Gewaltigen sind nicht den guten Wercken/ sondern den bösen zu förchten. Wilt du dich aber nicht förchten für der Oberkeit/ so thu gutes/ so wirst du lob von derselbigen haben.

Thi at de Veldige ere icke de gode gerninger/ Men de onde til fryct. Oc vilt du icke fryete dig for Offrigheden/ da gor det som gaat er/ saa skalt du haffue loff aff hannem.

4. Denn sie ist Gottes Dienerin/ dir zu gut. Thust du aber böses/ so förchte dich/ denn sie tregt das Schwerdt nicht vmb sonst/ Sie ist Gottes Dienerin/ ein Rächerin zur straffe über den/ der böses thut.

Thi hand er Guds Tienere/ dig til gode/ Men gør du det som ont er/ da fryete dig/ Thi hand bær icke Suerdet forgeffuis/ Hand er Guds Tienere/ en Heffnere til straff offuer dem/ som gøre ilde.

5. So seyt nun auß noth vnterthan nicht alleine vmb der Straffe willen/ sondern auch vmb des Gewissens willen.

Saa verer nu vnderdanige for noden/ oc icke aleniste for straffen skyld/ Men ocsaa for eders Samuittighed skyld.

6. Derhalben müsset jhr auch Schoß geben/ denn sie sind Gottes Diener/ die solchen Schutz sollen handhaben.

Der faare skulle i oc giffue Skat/ Fordi at de ere Guds Tienere/ som skulle forfremme saadan beskermelse.

7. So gebet nu jederman/ was jhr schuldig seyt/ Schoß/ dem der Schoß gebürt/ Zoll/ dem der Zoll gebürt/ Forcht/ dem die Forcht gebürt/ Ehre/ dem die Ehre gebürt.

Saa giffuer nu huer Mand/ det som i ere skyldige/ Skat/ dem som bør Skat/ Told/den som bør Told/ Fryct/ den som bør Fryct/ ære/ den som bør ærer.

Kapitola XIII.

2. Protož kdož se Mocnosti protiwij/ Božijmu zřijzenij se protiwij. A kteřijž se protiwij/ sami sobě odsauzenij dobýwagij.

Przeto ktory sie záſtáwuie przełożeńſtwu/ ſprzeciwia ſie poſtánowieniu Bożemu/ á ktorzy ſie ſprzeciwiáia/ oni ná ſie káránie wnoſzą.

3. Neb wrchnosti negsau k strachu dobře činijcým/ ale zlé činijcým. Chcešli pak se nebáti Wrchnosti? Činiž dobré/ a budeš míjti chwálu od nij.

Abowiem przełożeńcie ſą ku ſtráchowi zá dobre vczynki/ ále zá złe/ A chceſz ſię nie bać przełożeńſtwá? co ieſt dobrego czyń/ y odnieſieſz chwałe od niego.

4. Služebnijk zagisté Božij/ gest tobě k dobrému. Pakli budeš zlé činiti/ bog se: neb ne na darmo Meč nese. Božij zagisté služebnijk gest/ aby mstil zuořiwě nad tijm/ kdo zle činij.

Abowiem ieſt ſługą Bożym tobie ku dobremu/ á ieſli vczyniſz co ieſt złego/ boy ſie/ bo nie dármo miecz noſi/ gdyż ieſt ſługą Bożym/ mściciełem ku gniewu przeciwko temu ktoryby złe czynił.

5. A protož z powinnosti poddáni buďte: ne toliko pro hněw/ ale y pro swědomij.

A przeto potrzebá ieſt áby ſie człowiek poddał/ nie tylko dla gniewu/ ále thez dla ſumnienia.

6. Neb proto y daně dáwáte Služebnijcy zagisté Božij gsau/ proto pracugjce.

Abowiem y dla tego cłá dawácie/ gdyż ſą ſługámi Bożymi tego vſtáwicznie pilnuiacy.

7. A protož plaťte wšechněm což gste powinni: Komu daň/ tomu daň: Komu clo/ tomu clo: Komu bázeň/ tomu bázeň: Komu čest tomu čest.

Oddawaycie tedy wſzytkim co ieſteſcie powinni/ komu podatek/ podatek/ komu cło/ cło: komu bojaźń/ bojaźń: komu cześć/ cześć.

יג

8 ולאנש מדם לא תחובון
אלא חד לחד למאחבו
מן דמחב גיר לחברה ג
נמוסא מלי :

Non siate debitori à persona di cosa veruna, se non de l'ammarui l'vn l'altro. Percioche chi ama altrui, ha adempiuta la Legge.

9 אף הי גיר דאמר דלא
תקטול ולא תגור ולא
תגנוב ולא תרג ואן איתי
פוקדנא אחרנא בהדא
מלתא משתלם דתרחם
לקריבך איך נפשך :

Imperoche questo, Non fare adulterio, Non occidere, Non furare, Non dir falso testimonio, Non hauer concupiscentia, e se ci è alcun altro comandamento, si comprende, sommariamente in questa parola: cioè, Ama il tuo prossimo come te stesso.

10 חובא לקריבה בישתא
לא סער מטול דחובא
מוליה הו דנמוסא :

La charità non fa male alcuno al prossimo. Il compimento dunque de la Legge è la charità.

11 ואף הדא דעו דזבנא
הו ושעתא הי מכיל
דנתתעיר מן שנתן השא
הו גיר אתקרבו לן חיין
יתיר מן דכד הימנן :

E questo tanto piu veduto il tempo che è cioè, ch'egli è hora che noi ci suegliamo hoggimai dal sonno, percioche adesso la nostra salute ci è piu vicina, che quando noi habbiam creduto.

12 ליליא מכיל עבר
ואיממא קרב נהיח הכיל
מנן עבדא דחשוכא
ונלבש זינה דנוהרא :

La notte è passata vie, e il giorno s'è approssimato. Mettiam dunque giu l'opere de le tenebre, e vestiamoci vn habito conueniente à la luce.

13 ואיך דבאיממא
באסכמא נהלך בזמרא
ולא ברויותא ולא
במדמכא טנפא ולא
בחסמא ובחרינא :

Accioche caminiamo honestamente, come di giorno: non in mangiamenti & hebbriachezze: non in letti e lasciuie: non in contentione & inuidia.

יג

8 לאיש מאומה לא תחבלו
כי אם לאהב איש את רעהו
כי אשר אוהב את־רעהו מלא
את־התורה :

No deuays à nadie nada, sino que hos ameys vnos à otros: porque el que ama àl proximo, cumplió la Ley.

9 כי המצוה הזאת לא תנאף
לא תהרג לא תגנב לא תענה
עד שקר לא תחמד ואם יש־
מצוה אחרת בדבר הזה נשלמה
היא כמו תאהב את־רעך כנפשך :

Porque, No adulterarás, No matarás, No hurtarás, No dirás falso testimonio, No cudiciarás; y si ay algun otro mandamiento, enesta palabra se comprehende (sumariamente,) Amaras à tu proximo, como à ti mismo.

10 האהבה לרעה את רעה
איננה עושה לכן מלא התורה
אהבה היא :

La Ch r dad no haze mal àl proximo. Ansi que el cumplimiento de la Ley es la Charidad.

11 ועל־זאת גם ידעו את־
העת כי־עת יש השעה להקיצנו
משנה כי עת קרובה היא לנו
הישועה יותר מאשר האמנו :

Y esto conociendo el tiempo, Que es ya hora de leuantarnos del sueño: porque aora nos está mas cerca nuestra salud, que quando creyáos.

12 הלילה עבר והיום קרב
ונשליכה ממנו את־פעלי־החשך
ונלבש כלי־האור :

La noche ha passado, y el dia hallegado: echemos pues las obras de las tinieblas, y vistamos nos las armas de luz.

13 כמו ביום כהוגן נתהלך לא
במחולות ושכרון לא במשכבות
וסובאים לא במריבה וקנאה :

Andemos, como de dia, honestamente: no en vanqueterias y borracherias: no en lechos, y desuerguenças. no en pendencias y embidia.

ιγ'.

8. Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾷν ἀλλήλους· ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκε.

Ne deuez rien à personne, sinon que vous aimiez l'vn l'autre: car qui aime autrui, il a accompli la Loy.

9. Τὸ γὰρ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολὴ, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν.

Car ce qui est dit, Tu ne commettras point adultere: Tu ne tueras point: Tu ne desrobberas point: Tu ne diras point faux tesmoignage: Tu ne conuoiteras point, & s'il y a quelque autre commandement, est sommairement comprins en ce poinct ici, assauoir, Tu aimeras ton prochain comme toi-mesme.

10. Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται. πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη.

La charité ne fait point de mal au prochain: l'accomplissement donc de la Loy c'est charité.

11. Καὶ τοῦτο, εἰδότες τὸν καιρὸν, ὅτι ὥρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι. νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν.

Mesmement veu la saison, assauoir qu'il est ia temps de nous resueiller du sommeil: car maintenant le salut est plus pres de nous, que lors que nous auons creu.

12. Ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός.

La nuict est passee, & le iour est approché: rejettons donc les œuures de tenebres, & soyons reuestus des armes de lumiere.

13. Ὡς ἐν ἡμέρᾳ, εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ.

Cheminons honestement comme de iour: non point en gourmandises, ni en yurongneries: non point en couches, ni en insolences: non point en noise, ni en enuie.

CAP. XIII.

8. Nemini quicquam debeatis: nisi, ut invicem diligatis, qui enim diligit proximum, legem implevit.

Owe nothing to any man / but to loue one another: for he that loueth another / hath fulfilled the Lawe.

9. Nam, Non adulterabis, Non occîdes, Non furaberis, Non falsum testimoniũ dices, Non concupisces, & si quod est aliud mandatum: in hoc verbo instauratur, Diliges proximum tuum sicut teipsum.

For this / Thou shalt not commit adulterie / Thou shalt not kill / Thou shalt not steale / Thou shalt not beare false witnesse / Thou shalt not couet: & if there be any other commandement / it is briefly comprehended in this saying / euen in this / Thou shalt loue thy neighbour as thy selfe.

10. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio.

Loue doeth not euil to his neighbour: therefore is loue the fulfilling of the Law.

11. Et hoc, scientes tempus, quia hora est iam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus, quàm cum credidimus.

And that / considering the season / that it is now time that we should arise from sleepe: for now is our saluatiõ neerer / then when we beleeued it.

12. Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis.

The night is past / and the day is at hand: let vs therefore cast away the workes of darkenesse / and let vs put on the armour of light.

13. Sicut in die, honestè ambulemus: non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione.

So that we walke honestly / as in the day: not in gluttonie / and drunkennes / neyther in chambering and wantonnes / nor in strife and enuying.

Das XIII. Kapitel.

8. Seyt niemand nichts schuldig / denn daß jr euch vntereinander liebet / denn wer den andern liebet / der hat das Gesetz erfüllet.

Verer ingen mand inted skyldige / vden at i elske huer andre / Thi huo som elsker den anden / hand haffuer fuldkommet Lowen.

9. Denn das da gesagt ist / Du solt nicht Ehebrechẽ / du solt nicht tödten / du solt nicht stelen / du solt nicht falsch gezeugniß geben / dich soll nichts gelüsten / vnd so ein anders Gebot mehr ist / das wirdt in disem Wort verfasset Du solt deinen Nechsten lieben als dich selbs.

Thi at der er sagd / Du skalt icke bedriffue hoer / Du skalt icke ihielsla / Du skalt icke stiele / Du skalt icke bære falske vidnisbyrd / Du skalt inted begære. Oc om der er noget ander Bud mere / det befattis i disse ord / du skalt elske din Neste som dig selff.

10. Die Liebe thut dem Nechsten nichts böses. So ist nun die Liebe des Gesetzes erfüllung.

Kærlighed gør den Neste inted ont. Saa er nu kærlighed Lowens fuldkommelse.

11. Vnnd weil wir solches wissen / nemlich / die zeit / daß die stunde da ist / auff zu stehen vom schlaff (Sintemal vnser Heil ietzt näher ist / denn da wirs glaubten).

Oc efterdi wi saadant vide / som er tiden / at stunden er der / at opstaa aff Søffne (Efferdi vor Salighed er nu nærmer / end der wi det trode.)

12. Die nacht ist vergangen / der tag aber herbey kommen. So lasset vns ablegen die werck der Finsternuß / vnd anlegen die Waffen des Liechts.

Natten er fremgongen / oc Dagen er kommen nær hid. Thi lader oss afflegge Mørckens gerninger / oc tage Liusens vaaben paa oss.

13. Lasset vns ehrbarlich wandeln / als am tage / nicht in fressen vnd sauffen / nicht in kammern vnd vnzucht / nicht in hader vnd neid.

Lader oss vandre erlige / som om dagen / Icke i frodzeri oc druckenskaff / icke i kammer oc wtuct / icke i kiff oc auind.

Kapitola XIII.

8. Žádnému nebýwayte nic dlužni / gedině to / abysste se wespolek milowali: Nebo kdož miluge Bližnijho / Zákon gest naplnil.

Nie badźcie nikomu nic winni / iedno to abyście się społecznie miłowáli / bo kto miłuie drugie° / zakon wypełnił.

9. Nebo toto / Nesesmilnijss / Nezabigess / Neukradness / Nepromluwijss křiwého swědectwij / Nepožádáss / a gestli které giné Přikázanij / w tomto se promluwenij zawijrá / Milowati budess bližnijho twého / yako sebe samého.

Gdyżto: Nie będźieß cudzołożył / nie będźieß zábijał / nie będźieß kradł / nie będźieß fałßywie świádczył / nie będźieß pożądał / y ieśli ktore inße iest roskazánie / w thym słowie krotko sie zámyka / to iest: Będźieß miłował bliźniego twego iáko sámego siebie.

10. Milowánij bližnijmu zlého nečinij: A protož naplněnij Zákona / gestiť milowánij.

Miłość bliźniemu złości nie wyrządza / á ták wypełnienie zakonu iest miłość.

11. A znagijce tento čas / že hodina gest nám giž ze sna wstáti. Nynij zagisté gest bližssý nasse spasenij / nežli když gsme se nadali.

Zwłaßcżá wiedząc iż iest cżás y godźina ábyśmy się ocucili ze snu / bo iuż teraz bliżße nam iest zbáwienie / a niż kiedyśmy vwierzyli.

12. Noc pominula / ale den se přiblijžil. A protož odwrzme skutky temnostij / a oblecme se w oděnij swětla.

Noc przeminełá á dźień się przybliżył / Odrzućmyż tedy vczynki ćiemności / á obleczmy się w zbroię świátłości.

13. Tak / abychom we dne poctiwě chodili: ne w hodowánij a w opilstwij / ne w smilstwij a w nestydatostech / ne w swáru a w záwisti:

Ták abyśmy vczćiwie chodźili iáko we dnie / nie w biesiádech áni w pijánstwách / nie w łożach / áni w nieczystościách / nie w zwadźie áni w zazdrości.

יג

14 אלא לבשוהי למרן ישוע משיחא ולא תאצפון דבסרכון לרגיגתא:

Ma vestiteui il Signor IESV Christo, e non habbiate cura de la carne, per contentarla ne le sue concupiscentie.

יד

1 לאינא דין דכריה בהימנותא הבו לה אידא ולא תהוון מתפלגין במחשבתכון:

Riceuete à voi quello che è infermo ne la fede, non gia per contender con dispute.

2 אית גיר דמהימן דכל מדם נאכול ודכריה ירקא הו אכל:

L'vno crede che si possa mangiar di tutte le cose: e l'altro che è infermo in fede, mangia de l'herbe.

3 הו דין דאכל להו מן דלא אכל לא ישוט והו מן דלא אכל להו מן דאכל לא ידון אלהא גיר קרבה:

Colui che mangia, non disprezzi colui che non mangia: e colui che non mangia, non giudichi colui che non mangia, percioche Iddio l'ha riceuuto à se.

4 אנת מן אנת דדאן אנת לעבדא דלא דילך דאן קאם למרה קאם ואן נפל למרה נפל מקם הו דין קאם מטל גיר באידי מרה דיקימיוהי:

Tu chi sei, che giudichi il famiglio d'altrui? Egli sta fermo, ouer cade al suo proprio Signore: ma egli starà fermo, percioche Iddio è potente de farlo stare.

5 אית דדאן יומא מן יומא ואית דדאן כלהון יומתא כלנש דין במדעא דנפשה ישתרר:

L'vno giudica vn giorno esser da piu che vn altro giorno: e l'altro giudica ogni giorno egualmente. Ciascuno sia pienamente certificato ne la sua mente.

6 מן דמתרעא דיומא למרה מתרעא וכל דלא מתרעא דיומא למרה לא מתרעא ודאכל למרה אכל ולאלהא מודא ודלא אכל למרה לא אכל ומודא לאלהא:

Chi si cura de giorni, sene cura al Signore, e chi non si cura de giorni, non sene cura al Signore. Chi mangia, mangia al Signore: percioche ne rende gratie à Dio: e chi non mangia, non mangia al Signore: e rende gratie à Dio.

יג

14 כי אם לבשו את־אדנינו ישוע המשיח ולא תרעו זוללים למחמדי הבשר:

Mas vestihos del Sennor Iesus el Christo: y no hagays caso de la carne en sus desseos.

יד

1 את־החולה באמונה תקחו לא למחלקות המחשבות:

Al enfermo en la fe sobrelleuad: no en contiendas de disputas.

2 כי אחד מאמין לאכל כל־דברים והחולה יאכל את־ירוק:

Porque alguno cree que se hà de comer de todas cosas: otro enfermo come legumbres.

3 האוכל לא יבוז אותו אשר איננו אוכל ואשר איננו אוכל לא ישפוט את־האוכל כי אלהים לקחו:

El que come, no menosprecie àl que no come: y el que no come, no juzgue àl que come: porque Dios lo hà leuantàdo.

4 ומי־את כי תשפוט עבד אחר לאדניו יקום או יפול מה־אליך אך יקום כי יכול אלהים להקימנו:

Tu quien eres, que juzgas el sieruo ageno? por su Sennor està en pie, o cae: y si cae affirmarseha: que poderoso es Dios para affirmarlo.

5 ואחד מבדיל בין יום ויום ואחד כאחד משוה את כל־יום איש איש בעצת נפשו יתמלא:

Item, alguno haze differencia entre dia y dia otro juzga iguales todos los dias. Cada vno esté assegurado en su animo.

6 הבחר את־יום ליהוה בוחר הוא ואשר איננו בוחר את־יום ליהוה לא בוחר האוכל ליהוה אוכל הוא ומודה ליהוה ואשר איננו אוכל ליהוה לא אוכל ומודה ליהוה:

El que haze caso del dia, hagalo para el Sennor y el que no haze caso del dia, no lo haga ansi mismo para el Sennor. El que come, coma para el Sennor: por lo qual haga gracias à Dios: y el que no come, no coma para el Sennor, y haga gracias à Dios.

ιγ'.

14. Ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας.

Mais soyez reuestus du Seigneur Iesus Christ, & n'ayez point soin de la chair pour accomplir ses conuoitises.

ΚΕΦΑΛ. ιδ'.

Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν.

Or quant à celui qui est debile en foy, receuez-le à vous, mais non point en debats de disputes.

2. Ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα· ὁ δὲ ἀσθενῶν, λάχανα ἐσθίει.

L'vn croit qu'on peut manger de toutes choses, & l'autre qui est debile mange des herbes.

3. Ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω. ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο.

Celui qui mange, qu'il ne mesprise celui qui ne mange point: & celui qui ne mange point, qu'il ne iuge point celui qui mange. Car Dieu l'a prins à soi.

4. Σὺ τίς εἶ, ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει. σταθήσεται δέ· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόν.

Qui es-tu toi, qui iuges le seruiteur d'autrui? il se tient ferme ou tresbuche à son propre Seigneur, mesmement sera il affermi: car Dieu est puissant pour l'affermir.

5. Ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν· ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῒ πληροφορείσθω.

L'vn estime vn iour plus que l'autre, & l'autre estime chaque iour esgalemẽt: qu'vn chacun soit pleinement resolu en son entendement.

6. Ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ φρονεῖ· καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ οὐ φρονεῖ. καὶ ὁ ἐσθίων, κυρίῳ ἐσθίει· εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ.

Celui qui a esgard au iour, il y a esgard au Seigneur, & qui n'a point d'esgard au iour il n'y a point d'esgard au Seigneur. Qui mange, il mange au Seigneur: car il en rend graces à Dieu: & qui ne mange point, il ne mange point au Seigneur, & en rend graces à Dieu.

CAP. XIII.

14. Sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis.

But put yee on the Lorde Jesus Christ / and take no thought for the flesh/to fulfill the lustes of it.

CAP. XIIII.

INfirmum autem in fide assumite: non in disceptationibus cogitationum.

Him that is weake in the faith /receiue vnto you/ but not for controuersies of disputations.

2. Alius enim credit se manducare omnia: qui autem infirmus est, olus manducet.

One beleeued ÿ he may eate of all things: and another / which is weake/eateth herbes.

3. Is qui manducat, non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem non iudicet, Deus enim illum assumsit.

Let not him that eateth/ despise him that eateth not: and let not him which eateth not / iudge him that eateth: for God hath receiued him.

4. Tu quis es, qui iudicas alienum servũ? Domino suo stat aut cadit, stabit autem: potens est enim Deus statuere illum.

Who art thou that condemnest another mans seruant? he standeth or falleth to his owne master: yea/ he shalbe establis hed: for God is able to make him stand.

5. Nam alius iudicat diem inter diem: alius autem iudicat omnem diem, unusquisq; in suo sensu abundet.

This man esteemeth one day aboue another day/ and another mã counteth euery day alike: let euery man be fully perswaded in his minde.

6. Qui sapit diem, Domino sapit Et qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo.

He that obseru eth the day / obserueth it to the Lord: and he that obserueth not the day /obserueth it not to the Lord. He that eateth / eateth to the Lord: for he giueth God thanks: & he that eateth not /eateth not to the Lorde/ and giueth God t hankes.

Das XIII. Capitel.

14. Sondern ziehet an den HERREN Jesum Christ. Vnd wartet des Leibes / doch also / daß er nicht geil werde.

Men fører eder i vor HERRE Jhesum Christum. Oc beuarer Legemet / Dog saa / at det bliffuer icke løssactigt.

Das XIIII. Capitel.

DEn Schwachen im Glauben nehmet auff / vnnd verwirret die Gewissen nicht.

ANammer den som er skrøbelig i Troen / oc forbistrer icke hans Samuittighed.

2. Einer glaubet / er möge allerley essen. Welcher aber schwach ist / der isset Kraut.

Den ene tror / at hand maa æde allehonde / Men den som er skrøbelig / hand æder Vrter.

3. Welcher isset / der verachte den nicht / der da nicht isset. Vnd welcher nicht isset / der richte den nicht / der da isset. Denn Gott hat jhn auffgenommen.

Huo som æder / hand foracte icke den / som icke æder / Oc huo som icke æder / hand dømeicke den / som æder / Thi Gud haffuer anammet hannem.

4. Wer bist du / daß du einen frembden Knecht richtest? Er stehet oder fellet seinem Herren / er mag aber wol auffgerichtet werden. Denn Gott kan jhn wol auffrichten.

Huo est du / at du dømer en fremmet Suend? Hand staar eller falder faar sin Herre / Oc hand kand vel opreetis igen / Thi Gud kand vel oprette hannem.

5. Einer helt einen Tag für den andern / der ander aber helt alle tage gleich. Ein jeglicher sey in seiner meinung gewiß.

Den ene holder en dag for den anden / Men den anden holder alle dage lige. Huer vere vis i sin mening.

6. Welcher auff die tage helt / der thuts dem HERREN. Vnd welcher nicht darauff helt / der thuts auch dem HERRN. Welcher isset / der isset dem HErrn / denn er dancket Gott. Welcher nicht isset / der isset dem HErrn nicht / vnd dancket Gott.

Huo som holder aff dagene / hand gør det for HERREN / Oc huo som icke holder der aff / hand gør det oc faar HERREN. Huo som æder / hand æder faar HERREN / thi hand tacker Gud / Huo som icke æder / hand æder icke faar HERREN / oc tacker Gud.

Kapitola XIII.

14. Ale oblecte se w Pána naſſeho Gežijſſe Krysta. Apké o tělo nemijwayte pro žádoſti.

Ale przyobleczćie Páná Jezu Krystá / á nie mieycie stáránia o ciele ku popelnieniu pożądliwośći.

Kapitola XIIII.

NEmocného pak vwijře přigijmayte / neſaudijce myšlenij geho.

PRzyimuiecie tego ktory jest mdły w wierze / przyimuiecie / nie ábyśćie wszczynáli poswarki okolo gádek.

2. Nebo někdo wěřij že muže gijſti wſſecko: Kdo pak geſt nemocen / gež zeliny.

Bo ieden wierzy iż sie godźi káżdą rzecz jeść / á drugi ktory iest mdły / iárzyny iada.

3. Ten kdož gij / nepohrzeg tijm kdož negij: a kdo negij / neſuď toho kdo gij / nebo Buoh přiyal gey.

Ktory ie / niechay sobie za nic nie ma tego ktory nie ie / á ktory nie ie / niechay tego nie osadza ktory ie / gdyż go Bog przyiał.

4. Ty kdo gſy / kterýž ſaudijs cyzýho Služebnijka? wſſak ſwemu PAnu ſtogij neb padá: ſtaneč zagiſté / nebo mocen geſt Bůh poſtawiti gey.

Ty ktoryś iest co osadzasz cudzego sługe? Własnemu Pánu stoi ábo vpada / á bedźie vtwirdzon / ábowiem może go Bog vtwirdźić.

5. Neb někdo rozſuzuge mezy dnem a dnem: a někdo pak ſaudij každý den za rowen. Geden každý na ſwém ſmyſlu doſti měg.

Drugi zásie wiecey sobie waży ieden dźień niż drugi / á drugi rowno sobie káżdy dźień poczyta / á káżdy niech bedźie vpewnion w vmyśle swoim.

6. Kdo rozſuzuge den: PAnu rozſuzuge. Kdo nerozſuzuge / PAnu nerozſuzuge. A kdo gij / PAnu gij / a děkuge Bohu A kdo negij / Panu negij a děkuge Bohu.

Ktory dniá pilnuie / Pánu pilnuie / á ktory dnia nie pilnuie / Pánu nie pilnuie / ktory ie / Pánu ie / gdyż dźieki czyni Bogu / A kto nie ie / Pánu nie ie / á wżdy dźieki czyni Bogu.

יד

7 ליתְ גיר אנש מנן דלנפשה חי וליתְ אנש דלנפשה מאת׃

Percioche nissun di noi viue à se stesso, e nissuno à se stesso muore.

8 מטול דאן חאינן למרן הו חאינן ואן מיתינן למרן הו מיתינן ואן חיינן הכיל ואן מיתינן דמרן חנן׃

Conciosia che se noi viuiamo, viuiamo al Signore: e se noi moriamo, moriamo al Signore. O che noi dunque viuiamo, ò che noi moriamo, siamo del Signore.

9 מטול הנא אף משיחא מית וחיא וקם דהו נהוא מריא למיתא ולחיא׃

Imperoche per questo Christo è morto, e risuscitato, e tornato in vita, per esser Signore è de morti è de viui.

10 אנת דין מנא דאן אנת לאחוך או אף אנת למנא שאט אנת לאחוך כלן גיר עתידינן למקם קדם בים דמשיחא׃

Ma tu perche condanni tu il tuo fratello? ò tu ancora, perche disprezzi il tuo fratello? Conciosia che tutti compariremo dinanzi al tribunal di Christo.

11 איך דכתיב דחי אנא אמר מריא דלי תכוף כל ברוך (דבשמיא ודבארעא ודתחית ארעא) ולי ידא כל לשן׃

Imperoche egli è scritto, Io viuo, dice il Signore: ogni ginocchio si piegarà dinanzi à me, & ogni lingua confessarà Iddio.

12 מדין כל אנש מנן פתגמא חלף נפשה יהב לאלהא׃

Ciascun di noi dunque renderà ragione à Dio di se medesimo.

13 לא מכיל נדון חד לחד אלא הדא דונו יתיראית דתוקלתא לאחוך לא תסים׃

Però non condanniamo piu l'vn l'altro: ma piu tosto vsate giudicio in questo di non porre alcuno inciampamento ò scandalo al fratello.

יד

7 כי איש ממנו לא חי לנפשו ואיש לא מת לנפשו׃

Porque ninguno de nosotros biue para si: y ninguno muere para si.

8 ואם נחיה ליהוה נחיה ואם נמות ליהוה נמות לכן אם נחיה או־נמות ליהוה אנחנו׃

Que si biuimos: para el Sennor biuimos y si morimos, para el Sennor morimos. Ansi que o que biuamos, o que muramos del Sennor somos.

9 כי על־זאת גם מת גם קם המשיח ושב חי המשיח אשר על־המתים ועל־החיים ימשול׃

Porque el Christo para esto murió, y resuscitó, (y boluió à biuir) para ensennorearse ansi de los muertos como de los que biuen.

10 ואתה מה תשפט את־אחיך או־מה תביש את־אחיך כי כלנו נקום לכסא המשיח׃

Mas tu porque juzgas à tu hermano? O tu tambien porque menosprecias à tu hermano: porque todos estaremos delante del tribunal del Christo.

11 כי־נכתב חי אני נאם יהוה כי־לי תכרע כל־ברך (אשר בשמים ואשר בארץ ואשר מתחת לארץ) תשבע כל־לשון׃

Porque escripto està, Biuo yó, dize el Sennor que à mi se doblara toda rodilla: y toda lengua confessarà à Dios.

12 על־כן כל־איש ממנו על־אודות נפשו ישיב ליהוה׃

De manera que cada vno de vosotros darà à Dios razon de si.

13 ואל־נשפוט עוד איש את־אחר כי־אם את זאת תשפטו יותר פן תתנו נגף או־מכשול לאחיכם׃

Ansi que no juzguemos mas los vnos de los otros: antes juzgad mas de que no pongays trompeçon al hermano, o escandalo.

ιδ.

7. Οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει.

Car nul de nous ne vit à soi, & nul ne meurt à soi.

8. Ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν· ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν.

Car soit que nous viuions, nous viuons au Seigneur: ou soit que nous mourions, nous mourons au Seigneur. Soit donc que nous viuions, soit que nous mourions, nous sommes au Seigneur.

9. Εἰς τοῦτο γὰρ χριστὸς καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη καὶ ἀνέζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ.

Car pour cela Christ est mort, & est ressuscité, & est retourné à vie: afin qu'il ait seigneurie tant sur les morts que sur les viuans.

10. Σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ χριστοῦ.

Mais toi, pourquoi iuges-tu ton frere? ou toi aussi, pourquoi mesprises tu ton frere? certes nous comparoistrons tous deuant le siege iudicial de Christ.

11. Γέγραπται γὰρ, ζῶ ἐγὼ, λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, (ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων) καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται (τῷ θεῷ.)

Car il est escrit, Ie suis viuant, dit le Seigneur, que tout genoüil se ployera deuant moi, & toute langue donnera louange à Dieu.

12. Ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ.

Par ainsi donc vn chacun de nous rendra conte pour soi-mesme à Dieu.

13. Μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν· ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον.

Ne iugeons plus donc l'vn l'autre: mais vsez plustost de iugement en cela, de ne mettre aucun achoppement ou tresbuchement deuant vostre frere.

CAP. XIIII.

7. Nemo enim noſtrum ſibi vivit: & nemo ſibi moritur.

For none of vs liueth to him ſelfe/ neyther doeth any die to him ſelfe.

8. Sive enim vivimus, Domino vivimus: ſive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, ſive morimur, Domini ſumus.

For whether we liue/ we liue vnto the Lord: or whether we die/ we die vnto the Lord: whether wee liue therefore/ or die/ we are the Lords.

9. In hoc enim Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit: ut & mortuorum & vivorum dominetur.

For Chriſt therefore died and roſe againe/ and reuiued/ that he might be Lord both of the dead and the quicke.

10. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut tu qu are ſpernis fratrem tuũ? Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti.

But why doeſt thou iudge thy brother? or why doeſt thou deſpiſe thy brother? for we ſhall all appeare before the iudgement ſeate of Chriſt.

11. Scriptum eſt enim, Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu: & omnis lingua confitebitur Deo.

For it is written/ I liue/ ſaith the Lord/ and euery knee ſhall bowe to me/ and all tongues ſhall confeſſe vnto God.

12. Itaque unuſquiſq; noſtrum pro ſe rationem reddet Deo.

So then euery one of vs ſhall giue accounts of him ſelfe to God.

13. Non ergo amplius invicem iudicémus, ſed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculũ fratri vel ſcandalum.

Let vs not therefore iudge one another any more: but vſe your iudgement rather in this/ that no man put an occaſion to fall/ or a ſtumbling blocke before his brother.

Das XIIII. Capitel.

7. Denn vnſer keiner lebet jhm ſelber/ vnd keiner ſtirbet jhm ſelber.

Thi at ingen aff oſſ leffuer for ſig ſelff/ oc ingen døer for ſig ſelff.

8. Leben wir/ ſo leben wir dem HErren/ Sterben wir/ ſo ſterben wir dem HErren. Darumb/ wir leben oder ſterben/ ſo ſind wir des HERRN.

Leffue wi/ da leffue wi faar HERREN/ Dø wi/ da dø wi faar HERREN. Der faare/ huad helder wi leffue eller dø/ da høre wi HERREN til.

9. Denn dazu iſt Chriſtus auch geſtorben vnd aufferſtanden/ vnd wider lebendig worden/ daß er über Todte vnd Lebendige HERR ſey.

Thi der til er Chriſtus oc død oc opſtanden/ oc bleffuen leffuendis igen/ at hand ſkulde vere HERRE offuer Døde oc leffuendis.

10. Du aber/ was richteſt du deinen Bruder? Oder du ander/ was verachteſt du deinen Bruder? Wir werden alle für den Richtſtul Chriſti dargeſtellet werden.

Men du/ hui dømer du din Broder? Eller du anden/ hui foracter du din Broder? Wi ſkulle alle ſtickis faar Chriſti Domſtoel.

11. Nach dem geſchrieben ſtehet: So war als ich lebe/ ſpricht der HERR/ mir ſollen alle Knie gebeuget werden/ vnd alle Zungen ſollen Gott bekennen.

Effter ſom ſcreffuit ſtaa/ Saa viſt ſom ieg leffuer/ ſiger HHERREN/ ſkulle alle Knæ bøys faar mig/ oc alle Tunger ſkulle bekende Gud.

12. So wirdt nun ein jeglicher für ſich ſelbs Gott rechenſchafft geben.

Saa ſkal nu huer gøre Gud regenſkaff for ſig ſelff.

13. Darumb laſſet vns nicht mehr einer den andern richten. Sondern das richtet vil mehr/ daß niemand ſeinem Bruder einen anſtoß oder ergerniß darſtelle.

Der faare lader oſſ icke mere den ene døme den anden/ men dømer det meget mere/ at ingen ſetter noget ſtød eller forargelſe faar ſin Broder.

Kapitola XIIII.

7. Neb žádný z nás nenij ſám ſobě žiw/ a žádný ſobě neumijrá.

Abowiem žaden z nas ſobie ſámemu nie żywie/ á żaden ſobie ſámemu nie vmiera.

8. Nebo gſmeli žiwi/ PAnu gſme žiwi: a pakli vmijráme/ PAnu vmijráme. A tak/ budto že gſme žiwi/ budto že vmijráme/ PAně gſme:

Bo choć żywiemy Pánu żywiemy/ choć vmieramy Pánu vmierámy/ choć tedy żywiemy/ choć vmieramy/ Páńſcy ieſteſmy.

9. Nebo geſt Kryſtus proto vmřel a z mrtwých wſtal/ aby panowal nad žiwými y mrtwými.

Gdyż na to Kryſtus y vmárł/ y powſtał/ y ożył/ áby y nád vmárłymi/ y nád żywiącemi pánował.

10. Ty pak proč ſaudijš bratra twého? nebo proč pohrzýš Bratrem twým? Wšak wšyckni ſtaneme před ſtolicý Kryſtowau.

A thy przecże ſądźiß brátá twego? ábo też ty czemu ſobie niżacż niemaß brátá twego? Abowiem wßyſcy poſtáwieni bedźiemy przed ſtolicą Kryſtuſową.

11. Pſáno geſt zagiſté: Žiwť gſem yá/ prawij PAn: Nebo předemnau bude klekati každé koleno/ a každý yazyk wyznáwati bude Boha:

Boć ieſt nápiſano: Żywęć ia mowi Pan/ iż mi ſię wßelkie koláno ſkłoni/ y wßelki iezyk da chwałę Bogu.

12. Protož gedenkaždý z nás ſám za ſebe počet wydáwati bude Bohu.

Przeto tedy káżdy z nas zá ſię liczbę da Bogu.

13. Otehdy neſuďme wijce gedni druhých/ Ale raděgij toto v ſebe vložte/ abyſſte nekladli vrazu Bratru/ aneb pohorſſenij.

A ták iuż nie ſądźmi ieden drugiego/ ále więcey tego ſtrzeżcie áby zgorſzenie brátu nie było położone/ ábo też obráżenie.

יד

14 יָדַע אֲנָא גֵּיר וּמְפַּס
אֲנָא בְּמָרַיָא יֵשׁוּעַ דְּמִדֶּם
דַּמְסַיַּב מֶן לְוָתֵהּ לַיְת
אֶלָּא לַאיְנָא דְּרָנֵא עַל
מִדֶּם דַּטְמָא לְהָו הוּ
בַּלְחוּד טָמֵא׃

Io so, e tengo per certo nel Signor IESV, che niuna cosa è immonda per se medesima, senon che à chi stima che qualche cosa sia immonda, à colui è immonda.

15 אֶן דֵּין מֶטוּל מֵאכוּלְתָא
מְעִיק אַנְתְּ לַאחוּךְ לָא
הָוֵית בְּחוּבָּא מְהַלֵּךְ
אַנְתְּ לָא תַּוְבֵד בְּמֵאכוּלְתָךְ
לְהָו דְּמֶטוּלָתֵהּ מִית
מְשִׁיחָא׃

Ma se per cagion del cibo il tuo fratello si contrista, gia tu non camini piu secondo la charità. Non far col tuo cibo perir colui, per cui Christo è morto.

16 וְלָא תֶּתְגַּדַּף טָבְתַן׃

Non sia dunque vituperato il (vostro) bene.

17 מַלְכוּתֵהּ גֵּיר דַּאלָהָא
לָא הָוָת מֵאכָלָא וּמַשְׁתְּיָא
אֶלָּא כֵּאנוּתָא וַשְׁלָמָא
וַחֲדוּתָא בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

Imperoche il regno di Dio non è cibo: e beuanda: ma giustitia, pace, & allegrezza in Spirito santo.

18 מַן דַּבְהָלֵין גֵּיר מְשַׁמֵּשׁ
לַמְשִׁיחָא שָׁפַר לַאלָהָא
וַקְדָם בְּנַי נָשָׁא בְּקֵא׃

Perche chi serue à Christo in queste cose, è grato à Dio, & approuato da gli huomini.

19 הָשָׁא בָּתַר שְׁלָמָא
נֶרְהַט וּבָתַר בְּנְיָנָא דְּחַד
דְּחַד׃

Per tanto seguitiamo le cose appartenenti à la pace, & à la mutua edificatione.

20 וְלָא מֶטוּל מֵאכוּלְתָא
נֶשְׁרֵא עֲבָדָא דַּאלָהָא כֻּל
מִדֶּם גֵּיר דְּכֵא הוּ אֶלָּא
בִּישׁ הוּ לְבַר נָשָׁא
דַּבְתוּקָלְתָא אָכֵל׃

Non volere per cagion del cibo distruggere l'opera di Dio. Certo è che tutte le cose son monde: ma è male à l'huomo che mangia con offesa.

יד

14 יָדַעְתִּי וּבָטַחְתִּי בַּאדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ
כִּי אֵין דָּבָר טָמֵא בּוֹ כִּי־אִם
לַמְחַשֵּׁב לִהְיוֹתוֹ טָמֵא לוֹ טָמֵא
הוּא לְבַדּוֹ׃

Yo sé y confio en el Sennor Iesus, que por el nada ay immundo? mas à aquel que pien sa alguna cosa ser immunda, à aquel le es immunda.

15 וְאִם בַּעֲבוּר הָאֹכֶל יִפְּלוּ
פְּנֵי אָחִיךָ אֵינְךָ עוֹד כָּאַהֲבָה
מְהַלֵּךְ אַל־בָּאֹכֶל תְּאַבֵּד אוֹתוֹ
אֲשֶׁר עָלָיו מֵת הַמָּשִׁיחַ׃

Empero si por causa de la comida tu hermano es contristado, ya no andas conforme à la charidad. No eches à perder con tu comida à aquel por el qual el Christo murió.

16 לָכֵן אַל תְּנֹאַץ טוֹבַתְכֶם׃

Ansi que no sea blasphemado (vuestro) bien.

17 כִּי מַלְכוּת אֱלֹהִים אֵינֶנָּה
אֹכֶל אוֹ שְׁתִי כִּי אִם צְדָקָה
שָׁלוֹם וְשִׂמְחָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Que el Reyno de Dios no es cómida ni beuida, sino justicia, y paz, y gozo por el Espiritu Sancto.

18 כִּי אֲשֶׁר בְּאֵלֶּה יַעֲבֹד לַמָּשִׁיחַ
הוּא מִתְהַלֵּךְ אֶת אֱלֹהִים וְיִמְצָא
חֵן בְּעֵינֵי הָאֲנָשִׁים׃

Porque el que en esto sirue àl Christo, agradà à Dios, y es accepto à los hombres.

19 עַל־כֵּן נְבַקֵּשׁ שָׁלוֹם וְנִרְדְּפֵהוּ
וְנִבְנֶה בֵּינוֹתֵינוּ אִישׁ אֶת אֲשֶׁר
לְמִבְנֶה׃

Ansi que sigamos lo que haze à la paz, y à la edificacion de los vnos à los otros.

20 אַל־נָא בַּעֲבוּר הָאֹכֶל תַּהֲרֹס
אֶת־מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים כִּי כָל־
דְּבָרִים טְהוֹרִים הֵמָּה כִּי־אִם
טָמֵא הוּא לָאֱנוֹשׁ אֲשֶׁר בְּמִכְשׁוֹל
אוֹכֵל׃

No destruyas la obra de Dios por causa de la comida. todas las cosas à la verdad son limpias: mas malo es àl hombre que come con escandalo.

ιδʹ.

14. Οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν (κυρίῳ) ἰησοῦ, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' ἑαυτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν.

Ie sai & suis persuadé par le Seigneur Iesus, que rien n'est souillé de soimesme; sinon à celui qui estime quelque chose estre souillee elle lui est souillee.

15 Εἰ δὲ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκ ἔτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ χριστὸς ἀπέθανε.

Mais si ton frere est contristé pour la viande, tu ne chemines plus selon charité, ne destrui point pour ta viande celui pour lequel Christ est mort.

16. Μὴ βλασφημείσθω οὖν (ὑμῶν) τὸ ἀγαθόν.

Que donc (vostre) bien ne soit point blasmé.

17. Οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη, καὶ εἰρήνη, καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Car le royaume de Dieu n'est point viande ne bruuage: mais est iustice, paix, & ioye par le sainct Esprit.

18. Ὁ γὰρ ἐν τούτοις δουλεύων τῷ χριστῷ, εὐάρεστος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.

Car qui en cela sert à Christ, est agreable à Dieu, & est approuué des hõmes.

19. Ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν, καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους.

Pourchassons donc les choses qui sont de paix, & qui sont d'edification mutuelle.

20. Μὴ ἕνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρά· ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι.

Ne ruine point l'œuure de Dieu pour la viande: vrai est que toutes choses sont nettes: mais il y a mal pour l'homme qui mange auec achoppement.

CAP. XIIII.

14. Scio & confido in Domino Ieſu, quia nihil commune per ipſum: niſi ei qui exiſtimat quid commune eſſe, illi commune eſt.

I know/and am perſwaded through the Lorde Jeſus/that there is nothing vncleane of it ſelfe: but vnto him that iudgeth any thing to be vncleane/to him/it is vncleane.

15. Si enim propter cibum frater tuus contriſtatur: iam non ſecundùm charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere pro quo Chriſtus mortuus eſt.

But if thy brother be grieued for the meat/nowe walkeſt thou not charitably: deſtroy not him with thy meate/for whome Chriſt dyed.

16. Non ergo blaſphemetur bonum (veſtrum.)

Cauſe not your commoditie to be euill ſpoken of.

17. Non eſt enim regnum Dei eſca & potus, ſed iuſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto.

For the kingdome of God is not meate nor drinke/ but righteouſnes/ and peace/& ioye in the holy Ghoſt.

18. Qui enim in hoc ſervit Chriſto, placet Deo, & probatus eſt hominibus.

For whoſoeuer in theſe thinges ſerueth Chriſt/ is acceptable vnto God/ and is approued of men.

19. Itaque quæ pacis ſunt, ſectemur: & quæ ædificationis ſunt, invicem cuſtodiamus.

Let vs then followe thoſe thinges which concerne peace/and wherewith one may edifie another.

20. Noli propter eſcam deſtruere opus Dei, omnia quidem ſunt munda: ſed malum eſt homini qui per offendiculum manducat.

Deſtroy not the worke of God for meats ſake: all thinges in deede are pure: but it is euill for the man which eateth with offence.

Das XIIII. Capitel.

14. Ich weiß vnnd bins gewiß/ in dem HERRN Jeſu/daß nichts gemein iſt an jm ſelbs/Ohn der es rechnet für gemein/ demſelbigen iſts gemein.

Jeg veed oc er der vis paa/i den HERRE Jheſu/at inted er almindelige i ſig ſelff/ Vden den ſom regner det for almindeligt/ hannem er det ſamme almindelige.

15. So aber dein Bruder über deiner Speiſe betrübet wirdt/ ſo wandelſt du ſchon nicht nach der liebe. Lieber/ verderbe den nicht mit deiner Speiſe/ vmb welches willen Chriſtus geſtorben iſt.

Oc der ſom din Broder bliffuer fortørnet offuer din Mad/ da vandrer du allerede icke effter kærlighed. Kære forderffue den icke met din Mad/ for hues ſkyld Chriſtus er død.

16. Darumb ſchaffet/ daß euer Schatz nicht verleſtert werde.

Der faare ſticker det ſaa/ At eders Liggendefæ icke bliffuer beſpaattet.

17. Denn das Reich Gottes iſt nicht eſſen vnd trincken/Sondern gerechtigkeit vnd friede/vnnd freude in dem heiligen Geiſte.

Thi Guds Rige er icke mad oc dricke/ Men Retferdighed/ oc Fred/ oc glæde i den hellig Aand.

18. Wer darinnen Chriſto dienet/ der iſt Gott gefellig/ vnd dem Menſchen werth.

Huo ſom tiener Chriſto der vdi/ hand er Gud behagelig/ oc Menniſken teckelig.

19. Darumb laſſet vns dem nachſtreben/ das zum Friede dienet/vnnd was zur beſſerung vntereinander dienet.

Der faare lader oſſ ſtaa effter det ſom tiener til Fred/ oc huad ſom tiener oſſ til forbedring iblant huer andre.

20. Lieber verſtöre nicht vmb der Speiſe willen Gottes Werck. Es iſt zwar alles rein/Aber es iſt nicht gut/ dem der es iſſet mit einem anſtoß ſeines Gewiſſens.

Kære/forſtyre icke Guds gerning for Mad ſkyld. Det er vel alleſammen rent/ Men det er hannem icke gaat/ſom det æder met ſin Samuittigsheds ſtød.

Kapitola XIIII.

14. Nebo wijm a za giſtau wěc mám ſkrze Pána Gežjſſe/ že nic nečiſtého nenij ſamo z ſebe/ gedině/ kdo ſe domnijwá žeby nečiſté bylo/ tomu geſt nečiſté.

Wiem y pewienem tego przez Páná Jezuſá/ iż niemáſſ nic coby przez ſię było nieczyſtego/ iedno themu ktory mnima co być nieczyſtym/ tho iemu nieczyſtym ieſt.

15. Neb zarmucugeli ſe Bratr twůg pro pokrm/ giž wedlé láſky nechodijš. Nezatracůg pokrmem twým toho/ za kteréhož geſt Kryſtus vmřel.

A wſſákże ieſliby dla pokármu brát twoy był záſmucon/ iuż nie według miłości poſtępuieſſ. Pokármem twoim nie zátracay thego zá ktorego Kryſtus vmárł.

16. Nebudiž tehdy w rauhánij dáno dobré waſſe.

Niechay tedy dobro wáſſe oſławione nie bedzie.

17. Králowſtwij zagiſté Božij/ nenij pokrm a nápog: ale ſprawedlnoſt/ pokog a radoſt w Duchu Swatém.

Abowiem kroleſtwo Boże nie ieſt pokarm áni picie/ ále ſpráwiedliwość y pokoy/ y weſele przez Duchá ś.

18. Nebo kdož těmi wěcmi ſlaužij Kryſtu/ lijbij ſe Bohu/ a chwály hodný geſt v lidij.

Bo ktory przez tyrzeczy ſłuży Kryſtuſowi/ ieſt wdzięczny Bogu/ y przyiemny ludziam.

19. Protož které wěcy gſau pokoge/ těch ná ſledugme wždycky: a které gſau k wzdělánij/ wſpolek gich oſtřijhayme.

Przetoż thedy ſtárraymy ſię o rzeczy ktore pokoiowi należą/ y też ſpołecznemu budowániu.

20. Nekaz pro pokrm ſtwořenij Božijho. Wſſecko zagiſté čiſté geſt/ ale zlé geſt Člowěku kterýž s pohorſſenijm gij.

Dla pokarmu nie pſuy ſprawy Bożey/ wſſytkie rzeczy ſą czyſte/ ále złe ieſt człowiekowi ktory ie z zgorſſenim.

יד

21 שפיר הו דלא נאכול בסרא ולא נשתא חמרא ולא מדם דמתתקל בה אחוך׃

Egli è bene non mangiar carne, ne bever vino, ne cosa alcuna, per laquale il tuo fratello s'offenda, ò si scandalizi, ò sia reso infermo.

22 אנת דאית לך הימנותא בנפשך אחודיה קדם אלהא טוביהי למן דלא דן נפשה במדם דפרש׃

Tu hai fede? habbi la in te stesso dinanzi à Dio. Beato colui che non condanna se stesso in quel ch'egli approua.

23 אינא גיר דמתפלג ואכל אתחיב להו מטול דלו בהימנותא כל מדם גיר דלא הוא מן הימנותא חטיתא הו׃

Ma chi ne sta in dubbio, s'egli ne mangia, è condannato: percioche non ne mangia per fede. E tutto cio che non vien da la fede è peccato.

יה

1 חיבינן הכיל חנן חילתני דכורהנא דמחילא נשקול ולא לנפשן נשפר׃

Hor noi che siamo potenti, debbiam portare le infermita de gl'impotenti, è non compiacere a noi stessi.

2 אלא אנש מנן לקריבה נשפר בטבתא איך דלבניאנא׃

Pertanto ciascun di noi piaccia al suo prossimo nel bene à edificatione.

3 מטול דאף משיחא לא הוא לנפשה שפר אלא איך דכתיב דחסדא דמחסדניך נפל עלי׃

Percioche Christo ancora non ha voluto compiacere à se stesso: ma sicome è scritto, Le ingiurie di quelli che t'ingiuriano son cadute sopra me.

יד

21 טוב הוא לא לאכל בשר ולא לשתות יין ולא את אשר בו יגף אחיך או יכשל או יחלה׃

Bueno es no comer carne, ni beuer vino, ni nada en que tu hermano trompiece, o se offenda, o sea enfermo.

22 אתה יש־לך האמונה יהי לך לנפשך לפני אלהים אשרי האיש אשר איננו שופט את־נפשו בבחונו׃

Tu tienes fe: tenla contigo delante de Dios Bienauenturado el que no se condenna à si mismo con lo que apprueua.

23 ואשר מתנכר באכלו נשפט כי־איננו באמונה הוא כי־כל־דבר אשר איננו מאמונה חטאה הוא׃

Mas el que haze differencia, si comiere, es condennado: porque no comio por fe: y todo loque no sale de fe, es peccado.

טו

1 וחובים אנחנו הגבורים לסבול את־המחלות החולים ולא לשאת את־פני־נפשנו׃

Ansi que los que somos mas firmes deuemos sobrelleuar las flaquezas de los flacos, y no agradarnos à nosotros mismos.

2 כי־איש איש ממנו ימצא חן בעיני רעהו לטובה למבנה׃

Cada vno de nosotros agrade à su proximo en bien, à edificacion.

3 כי גם המשיח לא נשא את־פני־נפשו כי־אם כמו נכתב וחרפות חורפיך נפלו עלי׃

Porque el Christo no se agradó à si mismo: antes, como esta escripto, Los vituperios de los que te vituperan, cayeron sobremi.

ιδ.

21. Καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ.

Il est bon de ne manger chair, & de ne boire vin, ne faire chose, en quoi tō frere choppe, ou se scandalize, ou soit debilité:

22. Σὺ πίστιν ἔχεις; κατὰ σαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει.

As tu foy? aye la en toi mesme deuant Dieu: bien heureux est celui qui ne se iuge point soi-mesme en ce qu'il approuue.

23. Ὁ δὲ διακρινόμενος, ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται· ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως. πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν.

Mais celui qui en fait scrupule, il est condamné, s'il en mange: car il n'en mange point par foy: or tout ce qui n'est point de foy est peché.

ΚΕΦΑΛ. ιε΄.

Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ, τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν.

Or deuons nous, nous qui sommes forts, supporter les infirmites des foibles, & nō point complaire à nous-mesmes.

2. Ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν.

Pourtant qu'vn chacun de nous cōplaise à son prochain en bien pour edification.

3. Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν· ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ.

Car aussi Christ n'a point voulu cōplaire à soimesme: mais ainsi qu'il est escrit, Les reproches de ceux qui te font reproches sont tombées sur moi.

CAP. XIIII.

21. Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur.

It is good neither to eate flesh/nor to drinke wine/nor anie thing/whereby thy brother stumbleth/ or is offended/ or made weake.

22. Tu fidem habes? penes temetipsum habe coram Deo: Beatus qui non iudicat semetipsum in eo quod probat.

Hast thou fayth? haue it with thy selfe before God: Blessed is hee that condemneth not him selfe in that thing which hee aloweth.

23. Qui autem discernit, si manducaverit, damnatus est: quia non ex fide. Omne autem quod non est ex fide, peccatum est.

For he that douteth/is condemned if hee eate/because he eatet not of fayth: and whatsoeuer is not of fayth/ is sinne.

CAP. XV.

DEbemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere, & non nobis placere.

We which are strong/ ought to beare the infirmities of the weake/and not to please our selues.

2. Vnusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad ædificationem,

Therefore let euery man please his neighbour in that is good to edification.

3. Etenim Christus non sibi placuit: sed sicut scriptũ est, Improperia improperantium tibi, ceciderunt super me.

For Christ also would not please him selfe/but as it is written/ The rebukes of them which rebuke thee/ fel on me.

Das XIIII. Capitel.

21. Es ist besser/du essest kein Fleisch/ vnd trinckest keinen Wein/ oder das/ daran sich dein Bruder stösset/oder ergert/oder schwach wirdt.

Det er meget bedre/ at du æder icke kød/ oc dricker icke Vin eller noget/ som din Broder kand støde sig paa/ eller forargis/eller bliffue skrøbelige aff.

22. Hast du den Glauben/so habe jhn bey dir selbst/für Gott. Selig ist der jhm kein Gewissen machet/ inn dem/das er annimpt.

Haffuer du den Tro/ Da behold hende hoss dig selff/ faar Gud. Salig er den som icke gør sig selff nogen Samuittighed/ paa det/ som hand anammer.

23. Wer aber darüber zweifelt/ vnd isset doch/der ist verdampt/deñ es gehet nicht auß dem Glauben. Was aber nicht auß dem Glauben gehet/ das ist Sünde.

Men huo som tuiler der paa/ oc æder dog/ hand er fordømt/ Thi det gaar icke aff Troen. Oc huad som gaar icke aff Troen/ det er synd.

Das XV. Capitel.

WIr aber/ die wir starck sind/sollen der Schwachen gebrechligkeit tragen/ vnd nicht gefallen an vns selber haben.

OE wi som ere stercke/skulle bære de Skrøbeligis brøst/ oc icke haffue behagelighed til oss selff.

2. Es stelle sich aber ein jeglicher vnter vns also/ daß er seinem Nechsten gefalle/zum guten/zur besserung.

Oc der skal huer skicke sig saa iblant oss/at hand kand behage sin Neste/ til gode til forbedering.

3. Denn auch Christus nicht an jm selber gefallen hatte/ Sonder/ wie geschrieben stehet/ die Schmache dere die dich schmehen/sind über mich gefallen.

Thi Christus haffde icke oc behagelighed til sig selff/men lige som screffuit staar/ Deris forsmedelser/ som dig forhone/er faldne paa mig.

Kapitola XIIII.

21. Dobré gest negesti masa/ ani pijti Wijna/ ani toho na čem se bratr vrážij/ aneb horssý/ aneb čijm w nemoc padá.

Dobra iest rzecz nie ieść mięsa/ áni pić winá/ áni żádney rzeczy w ktorey sie twoy brat obraża/ ábo pogársza/ ábo sie mdłym zstawa.

22. Ty Wijru máſſli? sám gi v sebe měg před Bohem. Blahoslawený/ kdož nesaudij sebe samého w tom/ což za dobré má.

Ty masz wiare/ mieyże ia v siebie sámego przed Bogiem. Błogosłáwiony ktory nie osadza siebie sámego w tym co pochwala.

23. Ale ten/kdož klade rozdijl mezy pokrmy/ budli gijsti/ zatracen bude: neb nenij to z Wijri. Wssecko pak což nenij z Wijry/ hřijch gest.

A kto watpi/ ieśliby iadł/ iest osadzon/ gdyż nie ie z wiáry: A cokolwiek nie iest z wiáry/ grzech iest.

Kapitola XV.

MAme my pak sylněgssý/ nedostatky mdlegssých snásseti/ a ne sami se sobě lijbiti.

A My ktorzy iesteśmy mocni/ powinniśmy znośić krewkośći mdłych/ á nie folgowáć sámym sobie.

2. Ale gedenkaždý z wás lib se Bližnijmu swému/ pro dobré/ k wzdělánij.

Przeto káždy z nas niechay bliźniemu swoiemu folguie ku dobremu/ to iest/ ku iego zbudowániu.

3. Nebo y Krystus ne sám se sobě lijbil: Ale yakož psáno gest: Haněnij těch kteřijž tebe haněli/ spadla gsau na mne.

Abowiem Krystus nie folgował sam sobie/ ale iáko iest nápisano: Sromocenia tych ktorzy cie sromocą/ námie wpádły.

טו

4 כלמדם גיר דמן קדים
אתכתב ליולפנא הו דילן
אתכתב דבמסיברנותא
ובבויאא דכתבא סברא
נהוא לן:

Imperoche tutte le cose che gia dauanti sono state scritte, sono state scritte à nostra dottrina, accioche per la patientia è consolation de le Scritture, noi habbiamo speranza.

5 אלהא דין דמסיברנותא
ודבויאא נתל לכון
דשויות תתחשבון חד
על חד בישוע משיחא:

Iddio dunque autor de la patientia e de la consolatione vi conceda che habbiate tra voi vn medesimo sentimento secondo Christo IESV.

6 נבחד רעין ובחד פום
תשבחון לאלהא אבוהי
דמרן ישוע משיחא:

Accioche d'vn animo & d'vna bocca glorifichiate l'Iddio e Padre del nostro Signor IESV Christo.

7 מטול הדא הוו מקרבין
וטענין לחדדא איכנא
דאף משיחא קרבכון
לתשבוחתה דאלהא:

Per laqual cosa riceueteui l'vn l'altro, si come ancor IESV Christo ci ha riceuuti à se à gloria di Dio.

8 אמר אנא דין דישוע
משיחא שמש גזורתא
חלף שררה דאלהא א
איכנא דישר מולכנא
דאבהתא:

Hor io dico che IESV Christo è stato ministro de la Circoncisione, per la verità di Dio à confermar le promesse fatte à i Padri.

9 ועממא ישבחון לאלהא
חלף רחמא דהוו עליהון
איך דכתיב דאודא לך
בעממא ולשמך אזמר:

Et accioche i Gentili glorifichino Iddio, per la sua misericordia si come è scritto, Per questo io ti laudarò tra i Gentili, è cantarò al tuo Nome.

10 ותוב אמר אתבסמו
עממא עם עמה:

E di nuouo dice, Rallegrateui, Gentili, col suo popolo.

טו

4 כי־כל הדברים אשר מקדם
נכתבו אל־למודנו נכתבו אשר
בתקוה ובנחם הכתבים תהי
לנו השברה:

Porque las cosas que antes fueron escriptas, para nuestro ensennamiento fueron escriptas: para que por el padecer, y por la consolacion de las Escripturas, ayamos esperança.

5 ואלהי־התקוה והנחם יתן
לכם לחכם יחד בניכם
כדברת ישוע המשיח:

Mas el Dios del padecer y de la consolacion os de que entre vosotros seays vnanimes segun el Christo Iesus.

6 אשר ברוח אחת ובפה אחת
תכבדו את־יהוה אבי־אדנינו
ישוע המשיח:

Paraque concordes à vna boca glorifiqueys àl Dios y Padre de nuestro Sēnor Iesus el Christo.

7 לכן התלקחו איש את רעהו
כמו גם המשיח לקח אתכם
לכבוד אלהים:

Portanto sobrelleuahos los vnos à los otros como tambien el Christo nos sobre lleuó para gloria de Dios.

8 כי אומר אני כי ישוע המשיח
נהיה משרת המולה בעבור
אמת אלהים לקים את־שבעות
מטות אמר סלה:

Digo pues, Que el Christo Iesus fué Ministro de la circuncision, por la verdad de Dios para confirmar las promessas de los Padres.

9 ואשר יכבדו הגוים את־
אלהים על־רב חסד כמו נכתב
על־כן אודך בגוים ולשמך
אזמרה:

Empero que las Gentes glorifiquen à Dios por la misericordia, como està escripto, Portanto yo te confessaré à ti entre las Gentes, y cantaré à tu Nombre.

10 ועוד אמר ישמחו וירננו
לאמים את־עמו:

Y otra vez dize, Alegraos Gentes con su pueblo.

ιέ.

4. Ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν, τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν.

Car toutes les choses qui ont esté auparauant escrites, ont esté escrites pour nostre endoctrinement: afin que par patience & consolation des Escritures nous ayons esperance.

5. Ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως, δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις, κατὰ χριστὸν ἰησοῦν.

Or le Dieu de patience & consolation vous doint sentir vne mesme chose entre vous selon Iesus Christ.

6. Ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Afin que tous d'vn courage, & d'vne bouche vous glorifiez le Dieu, & Pere de nostre Seigneur Iesus Christ.

7. Διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς προσελάβετο ὑμᾶς εἰς δόξαν θεοῦ.

A raison de quoi receuez l'vn l'autre, comme aussi Christ nous a receus à soi à la gloire de Dieu:

8. Λέγω δὲ ἰησοῦν χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων.

Or ie di que Iesus Christ a esté ministre de la Circoncision, pour la verité de Dieu, afin de ratifier les promesses faites aux Peres.

9. Τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεόν, καθὼς γέγραπται, Διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι, κύριε, καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ.

Et pour faire que les Gentils honorent Dieu pour sa misericorde selon qu'il est escrit, Pour ceste cause ie te donnerai louange entre les Gentils, & psalmodierai à ton nom.

10. Καὶ πάλιν λέγει, Εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

Et derechef il dit, Gentils, esiouissez-vous auec son peuple.

CAP. XV.

4. Quæcunq; enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam & consolationem scripturarum, spem habeamus.

For whatsoeuer things are written afore time/are written for our learning/that wee through patience / and comfort of the Scriptures might haue hope.

5. Deus autem patientiæ & solatii det vobis idipsum sapere in alterutrum secundùm Iesum Christum.

Now the God of pacience and consolation giue you that ye be like minded one towardes another / according to Christ Jesus.

6. Vt unanimes, uno ore honorificetis Deum & patrem Domini nostri Iesu Christi.

That yee with one minde/ and with one mouth may praise God / euen the Father of our Lord Jesus Christ.

7. Propter quod suscipite invicem: sicut & Christus suscepit vos in honorem Dei.

Wherefore receiue yee one another/ as Christ also receiued vs to the glorie of God.

8. Dico enim Christum Iesum ministrum fuisse circuncisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum.

Now I say/that Jesus Christ was minister of the circumcision / for the trueth of God / to confirme the promises made vnto the fathers.

9. Gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptũ est: Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine, & nomini tuo cantabo.

And let the Gentiles praise God for his mercy/as it is written/For this cause I will confesse thee among the Gentiles/and sing vnto thy Name.

10. Et iterum dicit, Lætamini Gentes cum plebe eius.

And againe he sayt / Reioyce/ ye Gentiles with his people.

Das XV. Capittel.

4. Was aber zuvor geschrieben ist/ das ist vns zur Lehre geschrieben/ Auff daß wir durch gedult vnd trost der Schrifft hoffnung haben.

Oc huad som er tilforn screffuit / det er screffuit oss til Lærdom / paa det wi skulle haffue haab formedelst taalmodighed oc Scrifftens trøst.

5. Gott aber der gedult vnnd des trostes / gebe euch / daß jhr eintrechtig seyt vntereinander/ nach Jesu Christ.

Men Taalmodigheds oc Trøstelsens Gud/ giffue eder / at i kunde haffue it sind iblant huer andre/ effter Jhesum Christum.

6. Auff daß jhr einmütiglich/ mit einem Munde lobet Gott vnd den Vater vnsers HERRN Jesu Christi.

At i endrectelige/met en Mund kunde prise Gud/ oc vor HERRIS Jhesu Christi Fader.

7. Darumb nemet euch vnter einander auff/ gleich wie euch Christus hat auffgenommen zu Gottes lobe.

Der faare anammer huer andre/ Lige som Christus haffuer anammet eder til Guds Loff.

8. Jch sage aber / daß Jesus Christus sey ein Diener gewesen der Beschneidung/ vmb der Warheit willen Gottes/zubestetigen die verheissung/ den Vätern geschehen.

Oc ieg siger / At Jhesus Christus vaar Omskærelsens Tienere / for Guds sandhed skyld / at stadfeste de Loffte som vore Fedre giorde.

9. Daß die Heiden aber Gott loben / vmb der Barmhertzigkeit willen / Wie geschrieben stehet: Darum wil ich dich loben vnter den Heiden/ vnd deinem Namen singen.

Oc at Hedningene skulle loffue Gud / for sin Barmhertighed skyld / Lige som screffuet staar / Der faare vil ieg loffue dig iblant Hedningene / oc siunge dit Naffn.

10. Vnd abermal spricht er: Freuet euch jhr Heiden mit seinem Volck.

Oc atter siger hand / Glæder eder i Hedninge met hans Folck.

Kapitola XV.

4. Kterézkoli wěcy napsány gsau/ k nasſemu naučenij napsány gsau / abychom skrze trpělivost a potěssenj pjsem/ naděgi měli.

Bo ty rzeczy ktore przed tym sa napisane / ku nászey náuce napisane sa/ ábysmy przez cirpliwość y pociechę pism nádzieię mieli.

5. Bůh pak trpělivosti a potěssenij / dayž wám / abysste gednostaynė smysili / gedni o druhých / podlé Gežijsse Krysta.

A Bog cirpliwości y pociechy niech wam da/ ábyście iednostáyny vmyſł miedzy soba záchowáli społecznie/ wedle Krystusá Jezusá.

6. Abysste gednomyslně/ gednými vsty ctili Boha a Otce Pána nasſeho Gežijsse Krysta.

Abyście zgodnie iednymi vsty chwalili Bogá y Oycá Páná nászego Jezu Krystá.

7. Protož y přigijmayte se wespolek/ yakož y Krystus přigal wás k sláwě Božij.

Przeto przymuycie iedni drugie/ iáko y Krystus przyiał nas do chwały Bożey.

8. Prawijm zagisté wám/ že Krystus Gežijs byl služebnjkem obřezánij / pro prawdu Božij / aby potwrdil sliibuow Otcowských:

A ia to powiedam / iż Jezus Krystus był sługa obrzezánia / dla prawdy Bożey / áby vtwirdził obietnice oycow.

9. Ale Pohané aby z milosrdenstwij slawili Boha: Yakož psáno gest: Protož chwáliti tebe budu mezy Pohany/ a gménu twému budu zpěwati

Aby pogáni zá miłosierdzie chwálili Bogá/ iáko nápisano iest: Dla tego będę cie wyznawał miedzy pogány/ y imieniowi twemu śpiewáć będę.

10. A opět dij: Weselte se národowé s lidem geho.

A záśie powieda: Weselcie sie pogáni z ludem iego.

טו

11 ותוב אמר שבחו ל
למריא כלכון עממא
שבחיהי כלהין אמותא :

E piu, Laudate il Signor tutti voi Gentili, è laudatelo insieme tutti voi popoli.

12 ותוב אשעיא אמר
דיהוא עקרא לאישי ומן
דיקום יהוא רישא
לעממא ועלוהי יסברון
עממא :

Et ancora Esaia dice, Sarà la radice di Iesse, & vno che surgera à gouernare i Gentili, e i Gentili speraranno in lui.

13 אלהא דין דסברא
נמליכון כלה חדותא
ושלמא בהימנותא ד
דתתיתרון בסברה בחילא
דרוחא דקודשא :

Hor l'Iddio de la speranza vi riempia d'ogni allegrezza è pace nel vostro credere: accioche voi abbondiate ne la speranza per la potentia de lo Spirito santo.

14 מפס אנא דין אף
אנא עליכון אחי דאף
אנתון מלין אנתון הו ט
טבתא ומשמליתון בכלה
ידעתא ומשכחין אנתון
אף לאחרנא למרתיו :

Ora io son ben assicurato di voi, fratelli miei: che ancor voi sete pieni di bontà, ripieni d'ogni cognitione, che potete ettiandio ammonirui l'vn l'altro.

15 קליל דין מרחאית
כתבת לכון אחי איכנא
דאעהדכון בטיבותא
דאתיהבת לי מן אלהא :

Ma pur vi ho scritto, fratelli, alquanto piu arditamente, come riducendoui queste cose in memoria, per la gratia che mi è stata data da Dio.

16 דאהוא משמשנא
לישוע משיחא בעממא
ואפלוח לאונגליון דאלהא
דיהוא קורבנא דעממא
מקבל ומקדש ברוחא
דקודשא :

Accioch'io sia ministro di IESV Christo à i Gentili, occupandomi nel sacrifitio de l'Euangelio di Dio: à fin che l'offerta de Gentili sia accetta, santificata per lo Spirito santo.

טו

11 ועוד הללו את יהוה כל
גוים שבחוהו כל האמים :

Y otra vez, Alabad àl Sennor todas las Gentes, y magnificaldo todos los pueblos.

12 ועוד אמר ישעיהו והיה שרש
ישי העמד לנס עמים אליו
גוים ידרש :

Y otra vez dize Isaias, Estará la rayz de Iesse, y el que se leuantara à regir las Gentes, las Gentes esperarán en el.

13 ואלהי התקוה ימלא אתכם
בכל שמחה ושלום להאמין
להותיר אתכם בתקוה בגבורת
רוח הקדש :

Y el Dios de esperança hos hincha de todo gozo y paz creyendo: paraque abundeys en esperança por la virtud del Espiritu Sancto.

14 כי בטחתי אחי גם אני
עליכם כי גם אתם תמלאו
באהבת טוב נמלאים בכל מדע
ותוכלו להזהיר איש את רעהו :

Empero cierto estoy yo de vosotros, hermanos mios, que por vosotros mismos estays llenos de charidad, llenos de todo conocimiento, de tal manera que podays amonestarhos los vnos à los otros.

15 ובבטחון כתבתי אליכם אחי
מקצתי להזכיר אתכם בתחנת
הנתנה לי מאלהים :

Mas heos escripto, Hermanos, en parte osadamente, como amonestandohos por la gracia que de Dios me es dada.

16 להיותי משרת ישוע המשיח
בגוים מקדש את בשורת
אלהים אשר תהי מנחת הגוים
נרצה ונקדשה ברוח הקדש :

Por ser ministro de Iesus el Christo en las Gentes sacrificando el Euangelio de Dios, paraque la offrenda de las Gentes sea agradable sanctificada por el Espiritu Sancto.

ιε'.

11. Καὶ πάλιν, αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί.

Et derechef, Toutes nations, louez le Seigneur, & vous tous peuples, celebrez-le.

12. Καὶ πάλιν Ἠσαΐας λέγει, Ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαί, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν.

Et derechef Esaie dit, Il y aura vne racine de Iessé, & vn qui s'esleuera pour gouuerner les Gentils: les Gentils auront esperance en lui.

13. Ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν, εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι, ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου.

Le Dieu d'esperance donc vous veuille remplir de toute ioye & de paix en croyant: afin que vous abondiez en esperance par la puissance du Sainct Esprit.

14. Πέπεισμαι δέ, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ (ἀλλήλους) νουθετεῖν.

Or mes freres, ie suis aussi moi-mesme persuadé de vous, que vous aussi estes pleins de bonté, remplis de toute cognoissance, & que vous pouuez mesmes admonnester l'vn l'autre.

15. Τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν, ἀδελφοί, ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς, διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

Mais, freres, ie vous ai escrit en quelque sorte plus librement, comme vous remettant en memoire, & ce à cause de la grace qui m'a esté donnee de Dieu.

16. Εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Afin que ie soye ministre de Iesus Christ enuers les Gentils, vacquant au sacrifice de l'Euangile de Dieu: à ce que l'oblation des Gentils soit agreable, estant sanctifiee par le sainct Esprit.

CAP. XV.

11. Et iterum : Laudate omnes gentes Dominum, & magnificate eum omnes populi.

And againe, Praise the Lorde, all yee Gentiles / and laude ye him / all people together.

12. Et rursus Isaias ait, Erit radix Iesse : & qui exurget regere Gẽtes, in eum Gentes sperabunt.

And againe Esaias sayeth, There shalbe a roote of Jesse, and he that shal rise to reigne ouer the Gentiles, in him shall the Gentiles trust.

13. Deus autem spei repleat vos omni gaudio & pace in credendo : ut abundetis in spe, & virtute spiritus sancti.

Nowe the God of hope fill you with all ioye / and peace in beleeuing / that yee may abounde in hope / through the power of the holy Ghost.

14. Certus sum autem fratres mei & ego ipse de vobis, quoniam & ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum monere.

And I my selfe also am perswaded of you / my brethren / that ye also are full of goodnes / and filled with all knowledge / and are able to admonish one another.

15. Audaciùs autem scripsi vobis fratres ex parte, tanquam in memoriam vos reducens : propter gratiã quæ data est mihi à Deo.

Neuerthelesse brethren, I haue some what boldely after a sort written vnto you / as one that putteth you in remembrance / through the grace that is giuen mee of God.

16. Vt sim minister Christi Iesu in Gentibus : sanctificans Euangelium Dei, ut fiat oblatio Gentium accepta, & sanctificata in Spiritu sancto.

That I shoulde be the minister of Jesus Christ towarde the Gentiles / ministring the Gospell of God, that the offering vp of the Gentiles might be acceptable being sanctified by the holy Ghost.

Das XV. Capitel.

11. Vnd abermal: Lobet den HErrn alle Heiden / vnd preiset jhn alle Völcker.

Oc atter / Loffuer HERREN alle Hedninge / oc priser hannem alle Folck.

12. Vnd abermal spricht Esaias: Es wird sein die Wurtzel Jesse / vnd der aufferstehen wird zu herrschen über die Heiden / auff den werden die Heiden hoffen.

Oc atter siger Esaias / Det skal vere Jesse rod / oc den som skal opstaa at regere offuer Hedningene / paa den skulle Hedningene haabe.

13. Gott aber der Hoffnung / erfülle euch mit aller Freude vnd Friede im Glauben / daß jhr völlige hoffnung habt / durch die Krafft des heiligen Geistes.

Men Haabens Gud / opfylde eder met al glæde oc fred i Troen / At i kunde haffue it fuldkommet haab / formedelst den hellige Aands Krafft.

14. Ich weiß aber fast wol von euch lieben Brüder / daß jhr selber voll gütigkeit seit / erfüllet mit aller Erkenntniß / daß jhr euch vntereinander könnet ermahnen.

Jeg ved oc gantske vel om eder / kære Brødre at i ere selff fulde aff godhed / opfylte met al Forstand / at i kunde formane huer andre.

15. Ich habs aber dennoch gewagt / vnd euch etwas wollen schreiben / lieben Brüder / euch zu erinnern / vmb der Gnade willen / die mir von Gott gegeben ist.

Men ieg dristede mig alligeuel til / at scriffue eder noget til / kære Brødre / oc paaminde eder / for den naade skyld / som mig er giffuen aff Gud.

16. Daß ich soll sein ein Diener Christi vnter die Heiden zu opffern daß Euangelium Gottes / auff daß die Heiden ein Opffer werden / Gott angenehme / geheiliget durch den heiligen Geist.

At ieg skal vere Christi Tienere iblant Hedningene / at offre Guds Euangelium / Paa det at Hedningene skulle bliffue Gud it tacknemeligt Offer / helliget formedelst den hellig Aand.

Kapitola XV.

11. A opět : Chwalte wssyckni Národowě Boha / a welebte ho wssyckni lidě.

Rzkąc: Chwalcie Páná wszyscy pogáni / á chwalcie go spolu wszyscy narodowie.

12. A opět Yzayáss prawij : Bude kořen Jesse / a ten kterýž powstane k zprawowánij pohanů / w něho Pohanė daufati budau.

Záśie Ezáiaß mowi: Będźie korzeń Jesse / y ten ktory powstánie rostązowac pogánom / á pogáni w nim vfáć będą.

13. Bůh pak naděge / naplniž wás wsselikau radostij a pokogem w wijře / abysste se rozmáhali w naděgi / á w mocy Ducha swatého.

A Bog nádźieie niech was nápełni wszelákiey rádośći y pokoiu w wierzeniu / ábyśćie obfitowáli w nádźiei przez moc Duchá świętego.

14. Gist gsem zagisté Bratřij mogi y yá sám o wás / že gste plnij milowánij / naplněni gsauce wsselikým vměnijm / tak že můžete geden druhého napomijnati.

A iestem tego pewien bráćia moi y ia sam o was / iż wy sami przeż śie iesteśćie pełni dobroći / y nápełnieni wszeláki wiadomośći / y możećie też społecznie śie nápominać.

15. A protož gsem směleji psal wám Bratřij z některé strany yakožto k paměti wás přiwodě / pro milost kterážmi dána od Boha / na ten konec.

A iam śmieley do was pisał bráćia po niektorey częśći / iákoby vpominájac was z tey łáski / ktorá mi iest daná od Bogá.

16. Abych byl služebnijkem Krysta Gežijsse mezy Pohany / posluhugjc s poswěcenijm Ewangelium Božijm / aby byla oběť Pohanůw wzáctná a poswěcená duchem swatým.

Ku temu / ábych był sługą Jezusá Krystusá v pogánow / świętobliwie spráwuiąc Ewánieliá Bożą / áby śię zstáłá ofiárá pogánow wdźięczna / poświęcona przez Duchá świętego.

טו

17 אית לי הכיל שובהרא בישוע משיחא לות אלהא׃

Io ho dunque di che gloriarmi in Christo IESV ne le cose che appartengono à Dio.

18 לא גיר ממרח אנא דאמר מדם דלא סעיר באידי משיחא למשמעא דעממא במלתא ובעבדא׃

Percioche io non ardirei dir cosa alcuna di quelle che Christo non ha operate per mezo mio, per condurre i Gentili à l'obbedientia in parole & opere.

19 בחילא דאתותא ודתדמרתא ובחילא דרוחה דאלהא איכנא דמן אורשלם אתכרך עד־מאלאלוריקון ואמלית סברתה דמשיחא׃

Per virtù de segni e miracoli, per la potentia de lo Spirito di Dio: in tal modo che da Ierusalem e la intorno infin à l'Illirico, io ho fatto abbondare l'Euangelio di Christo.

20 כד מתחפט אנא דאסבר לא כד דאתקרי שמה דמשיחא דלא אבנא על שתאסא נוכריתא׃

E cosi mi sono ingegnato con ogni studio à annuntiar l'Euangelio, non gia doue Christo era stato nominato: accioche io non edificassi sopra il fondaméto altrui:

21 אלא איכנא דכתיב דאילין דלא אתאמר להון עלוהי נחזונה ואילין דלא שמעו נתטפיסון׃

Anzi secondo che è scritto, Quelli, à iquali non è stato annuntiato di lui, vedranno: e quelli che non n'hano vdito, intenderanno.

22 מטול הנא אתתכסת זבנין סגיאן דאתא לותכון׃

Per questo ancora sono stato molte volte impedito di venire à voi.

23 השא דין מטול דדוכא לית לי בהלין אתרותא וסיא הוית מן קדם שניא סגיאתא דאתא לותכון׃

Ma hora non hauendo io piu luogo in queste parti, & hauendo gia molti anni desiderio di venire à voi.

טו

17 כי יש לי תהלה בישוע המשיח לפני־אלהים׃

Ansique tengo de que gloriarme en el Christo para con Dios.

18 כי לא ימלאני לבי לדבר על־אשר פעל המשיח בידי ליקהת העמים בדבר ופעל׃

Porque no osaria hablar alguna cosa que el Christo no aya hecho por mi para la obediencia de las Gentes, con la palabra y con las obras.

19 בכח אותת ומופתים בגבורת רוח אלהים כן אשר מירושלים סביב סביב עד־אילוריקון מלאתי את־בשורת המשיח׃

Con potencia de milagros y prodigios en virtud del Espiritu de Dios: de tal manera que desde Ierusalem y por los alderredores hasta la Esclauõia aya hechido del Euãgelio del Christo.

20 ובזאת נצחתי לבשר לא במקומות באשר נשמע שם המשיח פן־על־יסוד אחר אבנה׃

Y de esta manera prediqué este Euangelio, no donde antes el Christo fuesse nombrado, por no edificar sobre ageno fundamento.

21 כי־אם כמו נכתב אשר לא ספר להם ראו ואשר לא שמעו התבוננו׃

Antes, como esta escripto: A los que no fue annunciado de el, veran: y losque no oyeron, entenderan.

22 לכן נמנעתי ברבים לבוא אליכם׃

Por loqual aun he sido impedido muchas vezes de venir à vosotros.

23 ועתה כי־עוד לא נשאר לי מקום בנופות האלה ומתאוה אני לבוא אליכם משנים רבות׃

Mas aora teniendo mas lugar en estas partes y desseando venir à vosotros muchos annos ha.

ιε'.

17. Ἔχω οὖν καύχησιν ἐν χριστῷ ἰησοῦ τὰ πρὸς θεόν.

I'ai donc de quoi me glorifier en Iesus Christ ès choses qui appartienent à Dieu.

18. Οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τι ὧν οὐ κατειργάσατο χριστὸς δι' ἐμοῦ, εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ.

Car ie n'oseroye rien dire que Christ n'ai fait par moi pour amener les Gentils à obeissãce, par parole, & par oeuure.

19. Ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει πνεύματος θεοῦ. ὥστε με ἀπὸ ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ.

Auec vertu de signes & miracles, en la puissance de l'Esprit de Dieu: tellement que depuis Ierusalem & à l'enuiron iusqu'en Illyric, i'ai fait abonder l'Euangile de Christ.

20. Οὕτω δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη χριστὸς, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ;

M'estudiant ainsi affectueusement d'annoncer l'Euangile, non point où il auoit esté fait mention de Christ (afin que ie n'edifiasse sur la fondation d'autrui.)

21. Ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οἳ οὐκ ἀκηκόασι, συνήσουσι.

Ains selon qu'il est escrit, Ceux ausquels il n'a point esté annoncé de lui, le verront: & ceux qui n'en ont rien ouï, l'entendront.

22. Διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.

Parquoi aussi i'ai esté souuentesfois empesché de venir vers vous.

23. Νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπιποθίαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν.

Mais maintenant, veu que ie n'ai plus de lieu en ces quartiers ici, & que ia par plusieurs annees i'ai grand desir de venir à vous.

CAP. XV.

17. Habeo igitur gloriam in Christo Iesu ad Deum.

I haue therefore whereof I may reioyce in Christ Jesus in those thinges which pertaine to God.

18. Non enim audeo aliquid loqui eorum: quæ per me non efficit Christus in obedientiam Gentium, verbo & factis.

For I dare not speake of anye thing/ which Christ hath not wrought by mee/ to make the Gentiles obedient in word and deede.

19. In virtute signorum & prodigiorum, in virtute Spiritus sancti: ita ut ab Ierusalem per circuitum usq; ad Illyricum repleverim Evangelium Christi.

With the powre of signes and wonders/by the power of the Spirit of God: so that from Jerusalem / and rounde about vnto Illyricum / I haue caused to abounde the Gospell of Christ.

20. Sic autem prædicavi Evangelium hoc, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem.

Yea/so I enforced my selfe to preach the Gospell/ not where Christ was named / least I should haue built on another mans foundation.

21. Sed sicut scriptum est, Quibus non est annunntiatum de eo, videbunt; & qui non audierunt, intelligent.

But as it is written / To whome he was not spoken of/they shall see him/ and they that heard not / shall vnderstand him.

22. Propter quod & impediebar plurimum venire ad vos.

Therefore also I haue bene oft let to come vnto you.

23. Nunc verò ulteriùs locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos, ex multis iam præcedentibus annis.

But nowe seeing I haue no more place in these quarters/ & also haue bene desirous many yeeres agone to come vnto you.

Das XV. Capitel.

17. Darumb kan ich mich rhümen/ in Jesu Christ/ daß ich Gott diene.

Der faare kand ieg rose mig / i Jhesu Christo/ at ieg tien Gud.

18. Denn ich dörffte nicht etwas reden / wo dasselbige Christus nicht wirckete / die Heiden zum gehorsam zubringen/ durch wort vnd thaten.

Thi ieg torde icke tale noget / der som Christus icke giorde det samme formedelst mig / at komme Hedningene til lydighed/ ved ord oc gerninger.

19. Durch krafft der Zeichen vnnd Wunder / vnd durch die Krafft des Geistes Gottes / Also / daß ich von Jerusalem an/ vnd vmbher biß an Illyricum / alles mit dem Euangelio Christi erfüllet habe.

Formedelst Krafft met Tegen oc vnderlige ting/ oc ved Guds Aands krafft/ Saa at ieg haffuer opfylt alleuegne fra Jerusalem trint omkring indtil Illyricum / met Christi Euangelio.

20. Vnnd mich sonderlich geflissen/ daß Evangelium zu predigen / wo Christi Namen nicht bekannt war/ Auffdaß ich nicht auff einen frembden grund bauete.

Oc ieg giorde besynderlige min flid til/ at predicke Euangelium huor som Christi Naffn vaar icke bekent/ Paa det ieg skulde icke bygge paa en fremmet grunduol.

21. Sondern wie geschrieben stehet: Welchen nicht ist von jm verkündigt/ die sollens sehen / Vnd welche nicht gehöret haben / sollens verstehen.

Men lige som screffuit staar / Huilcke som icke er kundgiort om hannem / de skulle det see / oc de som icke haffue hørt / skulle det forstaa.

22. Das ist auch die Sache / darumb ich vilmal verhindert bin zu euch zu kommen.

Denne er oc Sagen / huor faare ieg er mange gonge forhindret at komme til eder.

23. Nun ich aber nicht mehr raum habe in disen Ländern/ habe ich aber verlangen zu euch zu kommen / von vilen Jaren her.

Men nu ieg haffuer icke mere rum i disse Land/ oc ieg haffuer lenge begeret at komme til eder/ i mange aar/ da vil ieg komme til eder.

Kapitola XV.

17. A protož mám se čijm chlubiti w Krystu Gežijssy/ před Bohem.

Mam tedy z czego sie chlubic przez Krystusa Jezusa w tych rzeczach ktore Bogu naleza.

18. Nebť nesmijm mluwiti toho/ čehož skrze mne nevčinil Krystus/ aby poslussni byli pohané/ slowem y skutky.

Abowiem nie śmiałbym nic mowic/ czegoby Krystus nie vczinit przez mie / przywodzac pogany ku posłuszeństwu słowem y vczynkiem.

19. W mocy diwůw a zázrakuow/ w sýle Ducha swatého: Tak že gsem od Geruzaléma y wůkol až k Slowanské zemi naplnil Ewangelium Krystowým.

Moca cudow y znamion/ y moca Ducha Bożego/ tak iż od Jeruzalem y okolo przyle głych krain aż do Słowakow/ iam wypełnił vrząd przepowie dania Ewanieliey Krystusowey.

20. A tak gsem kázal Ewangelium toto/ ne tu kdež gest byl Krystus gmenowán/ abych na cyzý základ nestawěl.

Tym że sposobem chcac przepowiedać Ewanelia/ nie gdzie by był mianowan Krystus/ abych na cudzym fundamencie nie budował.

21. Ale yakož psáno gest: Že ti kterýmž nenij zwěstowáno o něm/ vzřij: a ti kteřijž o něm neslýchali srozuměgij.

Ale iako iest napisano: Ktorym nie iest oznaymiono o nim / thedy ci vyzra ; A ktorzy nie słychali/ zrozumieia.

22. Protož gest mi překaženo častokrát / abych nepřissel k wám/ a zbráněno mi až dosawád.

Dla czego też czesto iestem hamowan iżem do was nie przyszedł.

23. Nynij pak giž wijce mijsta nemage w těchto Kragjnách/ a mage žádost přigijti k wám/ od mnohých giž minulých Let.

Ale teraz gdy iuż mieysca nie mam w tych krainach/ a mam wola przyiydź do was od wielu lat.

טו | טו | ιε'.

24 מא דאזל אנא לאספניא מסבר אנא דאתא ואחזיכון ואנתון תלוונני לתמן מא דקליל מן סגי אתבסמת בחזתכון :

Come io sia per andare in Ispagna, verrò à vederui. Perche spero hauerui à vedere nel passare, e da voi hauere ad esser condotto là, se prima mi sarò alquanto satiato di voi.

24 וכאשר אסע בספרד אבוא אליכם כי משבר אני בעברי לראות אתכם ובידיכם להובא שמה אם אראה בראשונה את פניכם ומקצתכם אתמלא :

Quando me partière para Espanna, vendre à vosotros: porque espero que passando hos veré y que seré lleuado de vosotros allà: si empero antes vuiere gozado de vosotros.

24. Ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν ἱσπανίαν, ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐλπίζω γὰρ διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς, καὶ ὑφ᾽ ὑμῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ.

Quand ie partirai pour aller en Espagne ie viendrai vers vous: car i'espere que ie vous verrai en passant par deuers vous, & serai là conduit de par vous, apres auoir esté premierement en partie rassasie d'auoir esté auec vous.

25 השא דין אזל אנא לאורשלם דאשמש לקדישא :

Al presente io me ne vo in Ierusalem, per souuenire à i Santi.

25 ועתה נסע אני ירושלימה לשרת את הקדושים :

Mas aora me parto parà Ierusalem à ministrar à los Sanctos.

25. Νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις.

Mais pour le present ie m'en vai en Ierusalem pour subuenir aux saincts.

26 צבו גיר הלין דבמקדוניא ובאכאיא דשותפותא תהוא להון עם מסכינא וקדישא דאית באורשלם :

Percioche è piaciuto à quei di Macedonia & Achaia far qualche contributione à i poueri Santi che sono in Ierusalem.

26 כי חפצו הכתים ואכאיה לעשות מתת חבר וצדקה במסכני הקדושים אשר בירושלים :

Porque Macedonia y Achaia tuuieron por bien de hazer vna colecta para los pobres de los Sanctos que estan en Ierusalem:

26. Εὐδόκησαν γὰρ μακεδονία καὶ ἀχαΐα κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ.

Car il a semble bon aux Macedoniens & aux Achaïens de faire vne contribution pour communiquer aux poures d'entre les saincts qui sont en Ierusalem.

27 צבו מטול דאף חיבין להון אן גיר ברוחה אשתותפו עמהון עממא חיבין אנון דאף בבסר נשמשון אנון :

Percioche dico è piaciuto loro così, e ne sono lor debitori. Imperoche se i Gentili sono stati partecipi de le lor cose spirituali, ancor essi deeno souuenir loro ne le carnali.

27 כי חפצו (וגם חוביהם המה) כאשר חברי מתנות הרוח נעשו הגוים כי חוביהם גם במתנות הבשר לשרת אותם :

Porque les parecio bueno, y son deudores à ellos: porque si las Gentes han sido hechos participantes de sus bienes espirituales, deuen tabien ellos seruirles en los carnales.

27. Εὐδόκησαν γάρ, καὶ ὀφειλέται αὐτῶν εἰσιν· εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς.

Car il leur à semblé bon ainsi, & aussi sont-ils attenus à eux, Car si les Gentils ont esté participans de leurs biens spirituels, ils leur doiuent aussi administrer quant aux charnels.

28 הדא הכיל מא דגמרת וחתמת להון ארשא הנא עבר אנא עליכון לספניא :

Fatto dunque ch'io harò questo, e consegnato lor questo frutto, passando da voi me n'andarò in Ispagna.

28 וכאשר אכלה זאת לחתם את פרי הזה אבוא בכם ספרדה :

Ansique quando vuiere concluydo esto y les vuiere consignado este fruto passaré por vosotros à Espanna.

28. Τοῦτο οὖν ἐπιτελέσας, καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι᾽ ὑμῶν εἰς τὴν ἱσπανίαν.

Apres donc que i'aurai paracheué cela, & que i'aurai consigné ce fruict, i'irai en passant par deuers vous en Espagne.

29 ידע אנא גיר דאמתי דאתא אנא לותכון במוליא הו דבורכתא דאונגליון במשיחא אתא אנא :

Io so che quando verrò à voi, io verrò con vn' abondanza di beneditione de l'Euangelio di Christo.

29 וידעתי כי בבואי אליכם במלא ברכת בשורת המשיח אבוא :

Porque se que quando viniere à vosotros, que vendré con abundancia de la bendicion del Christo.

29. Οἶδα δὲ ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς, ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ ἐλεύσομαι.

Et sai que quand ie viendrai à vous, i'y viendrai auec abondance de benediction de l'Euangile de Christ.

CAP. XV.

24. Cum in Hispaniã proficisci cœpero, spero quod præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc, si vobis primum ex parte fruitus fuero.

When I shall take my iourney into Spaine I will come to you: for I trust to see you in my iourney, and to be brought on my way thitherwarde by you, after that I haue bene somewhat filled with your company.

25. Nunc igitur proficiscar in Ierusalem ministrare sanctis.

But nowe goe I to Jerusalem, to minister vnto the Saintes.

26. Probaverunt enim Macedonia & Achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorum qui sunt in Ierusalem.

For it hath pleased them of Macedonia and Achaia, to make a certaine distribution vnto the poore Saintes which are at Jerusalem.

27. Placuit enim eis: & debitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt Gentiles: debent & in carnalibus ministrare illis.

For it hath pleased them, and their detters are they: for if the Gentiles be made partakers of their spirituall thinges, their duetie is also to minister vnto them in carnall thinges.

28. Hoc igitur cum consummavero, & assignavero eis fructum hunc: per vos proficiscar in Hispaniam.

When I haue therefore perfourmed this, and haue sealed them this fruite, I will passe by you into Spanie.

29. Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Christi veniam.

And I know when I come, that I shall come to you with abundance of the blessing of the Gospell of Christ.

Das XV. Capitel.

24. Wenn ich räisen werde in Hispanien / will ich zu euch kommen. Deñ ich hoffe / daß ich da durchräisen vnnd euch sehen werde / vnd von euch dorthin geleittet werden möge / So doch / daß ich zuvor mich ein wenig mit euch ergetze.

Naar sam ieg reyser til Hispanien. Thi ieg haabis at ieg skal reyse der igennem oc see eder / oc bliffue ledsaget der hen aff eder / Dog saa / at ieg vil tilforn verquege mig lidet met eder

25. Nun aber fahre ich hin gehn Jerusalem / den Heiligen zu dienst.

Oc nu far ieg til Jerusalem / at tiene de Helligen.

26. Denn die auß Macedonia vnd Achaia haben williglich eine gemeine Steur zusammen gelegt / den Armen Heiligen zu Jerusalem.

Fordi at de aff Macedonia oc Achaia haffue velvillige lagd en almindelig Hielp tilsammen / til de Fattige Helligen i Jerusalem.

27. Sie habens williglich gethan / vnd sind auch jre Schuldener. Denn so die Heiden sind ihrer geistlichen güter theilhafftig worden / Ists billich / daß sie jhnen auch in leiblichen gütern dienst beweysen.

De giorde det veluillige / oc de ere ocsaa deris Skyldener. Thi at ere Hedningene bleffne delactige i deris aandelige Gode / Da er det tilbørligt at de oc beuise dem tienisie i det legemlige Gode.

28. Wenn ich nun solches außgerichtet / vnd jnen dise frucht versigelt habe / wil ich durch euch in Hispanian ziehen.

Naar som ieg haffuer nu vdret dette / oc beseglet dem denne Fruct / da vil ieg drage igennem hoss eder til Hispaniam.

29. Ich weiß aber / wenn ich zu euch komme / daß ich mit vollem segen des Evangelii Christi kommen werde.

Oc ieg ved / at naar som ieg kommer til eder da skal ieg komme met Christi Euangeli fulde velsignelse.

Kapitola XV.

24. Kdy koli do Hyspanye puogdu / k wám přijdu: Mámť zagisté naděgi / že tady gda / vzřijm wás / a od wás tam budu doweden / ažbych prwé z společného s wámi shledánij a obcowánij se potěssyl.

Kiedykolwiek poyde do Hiszpániey / przyde do was / bo nam nadzieie że tám tedy idac vyzre was y tám że od was odprowadzon bede / pirwey sie społecżności wászey pocżeáci násyciwszy.

25. Nynij pak gdu do Geruzaléma / abych posláužil Swatým.

A teraz ide do Jeruzálem posługuiac świetym.

26. Neb gsau vmínili Macedonsstij a Achayssstij zbijrku něyakau včiniti na chudé swaté / kteřij gsau w Geruzalémě.

Abowiem sie podobało Macedonczykom y Achayczykom nie co złożyć dla vbogich świetych / ktorzy sa w Jeruzálem.

27. Tak se gim zagisté líbilo / a tijm dlužni gsau gim. Neb poněwádž včiněni gsau včastnijcy gegich duchownijch wěcý Pohané / magijť gim posluhowati tělesnými.

Także sie im podobało / y nád to sa dłużnicy ich / Abowiem iesli ducho w nych dobr ich pogáni v żywáli / powinni też sa w rzecżach cielesnych im służyć.

28. A protož když to wykonám a rozdělijm gim vžitek ten / puogduť skrze wás do Hyspanye.

To tedy wykonawszy / y im zápieczetowáwszy ten owoc / poyde me mi idac wás do Hiszpániey.

29 A wijm když přijdu k wám / že w hognosti požehnánij Krystowa přigdu.

A wiemci iż gdy do was przyde / z zupełnym błogosławieństwem Ewánieliey Krystusowey przyde.

טו

30 בעא אנא דין מנכון
אחי במרן ישוע משיחא
ובחובא דרוחא דתעמלון
עמי בצלותא דחלפי לות
אלהא׃

E pregoni, fratelli, per il nostro Signor Iesu Christo, e per la charità de lo Spirito, che voi combattiate meco, con le orationi che douete fare à Dio par me.

31 דאתפצא מן אילין
דלא מתטפיסין דביהוד
ותשמשתא דמובל אנא
לקדישא דבאורשלם
תתקבל שפיר׃

Accioche io sia liberato dai rebelli che sono in Giudea, e che questa mia amministratione che ho à fare in Ierusalem, sia accetta ai Santi.

32 ואתא לותכון בחדותא
בצביניה דאלהא ואתתניח
עמכון׃

A fine ch'io venghi à voi con allegrezza, per volontà di Dio, e mi recrei con essovoi.

33 אלהא דשלמא יהוא
עם כלכון אמין׃

Hor l'Iddio de la pace sia con tutti voi, Amen.

טו

30 ומתחנן אנכי לכם אחי
באדנינו ישוע המשיח ובאהבת
רוח הקדש לעזרני בתפלותיכם
עלי לפני אלהים׃

Ruego hos empero, Hermanos, por el Sennor nuestro Iesus el Christo, y por la charidad del Espiritu-que me ayudeys con oraciones por mi à Dios.

31 להמלטני מידי הסוררים
ביהודה ואשר מנחתי אשר
אעלה לירושלים תהי לרצון
לקדושים׃

Que sea librado de los rebelles que estan en Iudea, y que la offrenda de mi culto à los Sanctos en Ierusalem, sea accepta.

32 אשר בשמחה אבוא אליכם
ברצון אלהים וינוח לי בכם׃

Paraque con gozo venga à vosotros por la voluntad de Dios, y que sea recreado juntamente con vosotros.

33 ואלהי השלום יהי עמכם
כלכם אמן׃

Y el Dios de paz sea con todos vosotros. Amen.

ιε'.

30. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος, συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν θεόν.

Or ie vous exhorte, freres, par nostre Seigneur Iesus Christ, & par la dilection de l'Esprit, que vous combatiez auec moi, en vos prieres à Dieu pour moi:

31. Ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἡ εἰς ἱερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς ἁγίοις.

Afin que ie soye deliuré des rebelles qui sont en Iudee: & que mon administration que i'ai à faire en Ierusalem, soit rendue agreable aux saincts:

32. Ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν.

A celle fin que ie viene à vous en ioye par la volonté de Dieu, & que ie me recree auec vous.

33. Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν ἀμήν.

Or le Dieu de paix soit auec vous tous, Amen.

יו

1 מגעל אנא לכון דין
לפובא חתן דאיתיה
משמשנית דעדתא
דקנכראוס׃

Io vi raccommando la nostra sorella Feba, seruitrice de la Chiesa di Cencrea.

2 דתקבלוניה במרן איך
דזדק לקדישא ובכל צבו
דבעיא מנכון תקומון לה
מטול דאף הי קיומתא
הות לסגיאא אף לי׃

A fin che voi la riceuiate nel Signore, come si conuiene ai Santi: e statale in aiuto in qualunque cosa ella hauerà bisogno di voi: perciòche ella è stata albergatrice di molti, & etiandio di me proprio.

3 שאלו בשלמה
דפריסקלא ודאקלוס בעלי
פלחנא דעמי בישוע
משיחא׃

Salutate Prisca & Aquila, miei coaiutori in Christo Iesu.

יו

1 ומפקיד אני בידיכם את פובא
אחותכם אשר היא משרתת
העדה אשר בקנכריאה׃

Encomiendo hos empero à Phebe nuestra hermana laqual esta en el seruicio de la Iglesia que està en Cenchreas.

2 לקחת אותה באדנינו כהוגן
לקדושים ולעמוד עמה בכל
דבר צרכה וגם היא עמדה
עם רבים וגם עם נפשי׃

Que la recibays en el Sennor como es digno à los Sanctos: y le ayudeys en qualquiera cosa en que hos vuiere menester: porque ella ha ayudado à muchos, y à mi mismo.

3 שאלו לשלום לפריסקלא
ולאקולס העוזרי בישוע המשיח׃

Saludad à Priscilla y à Aquila mis ayudadores en el Christo Iesus.

ΚΕΦΑΛ. ιϛ'.

Συνίστημι δὲ ὑμῖν φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν κεγχρεαῖς.

Ie vous recommande nostre sœur Phebe, laquelle est seruante de l'Eglise de Cenchree:

2. Ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν κυρίῳ ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρῄζῃ πράγματι· καὶ γὰρ αὕτη προστάτις πολλῶν ἐγενήθη, καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ.

Afin que vous la recuelliez au Seigneur, comme il appartient aux saincts, & que lui assistiez en toute chose qu'elle aura besoin de vous: car elle a esté hostesse de plusieurs, voire de moi-mesme.

3. Ἀσπάσασθε πρίσκιλλαν καὶ ἀκύλαν τοὺς συνεργούς μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Saluez Priscille & Aquile mes compagnons d'œuure en Iesus Christ:

CAP. XV.

30. Obsecro ergo vos fratres per Dominum nostrum Iesum Christum, & per charitatem sancti Spiritus, ut adiuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum.

Also brethren I beseech you for our Lorde Jesus Christes sake/ and for the loue of the spirit / that ye would striue with mee by prayers to God for me.

31. Vt liberer ab infidelibus qui sunt in Iudæa, & obsequi mei oblatio accepta fiat in Ierusalem sanctis.

That I may be deliuered from them which are disobedient in Judea / and that my seruice which I haue to do at Jerusalem / may be accepted of the Saintes.

32. Vt veniam ad vos in gaudio per volūtatem Dei, ut refrigerer vobiscum.

That I may come vnto you with ioye by the will of God / and may with you bee refreshed.

33. Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen

Thus the God of peace be with you all. Amen.

CAP. XVI.

COmmendo autem vobis Phœben sororem nostram, quæ est in ministerio ecclesiæ quæ est in Cenchris.

I commende vnto you Phebe our sister which is a seruaunt of the Churche of Cenchrea.

2. Vt eam suscipiatis in Domino dignè sanctis: & assistatis ei in quocunq; negotio vestri indiguerit, etenim ipsa quoque astitit multis, & mihi ipsi.

That ye receiue her in the Lorde/ as it becommeth Saintes / and that yee assist her in whatsoeuer busines shee needeth of your aide: for shee hath giuen hospitalitie vnto many/ and to me also.

3. Salutate Priscam & Aquilam adiutores meos in Christo Iesu.

Greete Priscilla and Aquila my fellowe helpers in Christ Jesus.

Das XV. Capitel.

30. Ich ermane euch aber / lieben Brüder / durch vnsern HERRN Jesum Christ/ vnd durch die Liebe des Geistes / daß jhr mir helffet kempffen / mit beten für mich zu Gott.

Oc ieg formaner eder kære Brødre / formedelst vor HErre Jesum Christum / oc ved Aandens kærlighed / at i vilde hielpe mig at stride / met eders bøn for mig til Gud.

31. Auff daß ich errettet werde von den Vnglaubigen in Judea / vnd daß mein dienst / den ich gen Jerusalem thu/ angenem werde den Heiligen.

At ieg kand bliffue frelst fra de Vantro i Judea / Oc at min Tieniste som ieg gør til Jerusalem / kandt bliffue de Helligen tacknemelig.

32. Auff daß ich mit freuden zu euch komme / durch den Willen Gottes/ vnd mich mit euch erquicke.

Paa det ieg kand komme til eder met glæde/ formedelst Guds vilie/ oc verquege mig met eder.

33. Der Gott aber des Friedes sey mit euch allen/ Amen.

Men Fredens Gud vere met eder alle/ Amen.

Das XVI. Capitel.

ICh befelh euch vnser Schwester Pheben / welche ist am dienst der Gemeine zu Kenchrea.

JEg befaler eder vor Søster Pheben / huilcken der er i Menighedens tieniste vdi Kenchrea.

2. Daß jhr sie auffnehmet in dem HERRN/ wie sichs ziemet den Heiligen/ vnd thut jhr beystand in allem Geschäffte/ darinnen sie euer bedarff/ Denn sie hat auch vilen beystand gethan/ auch mir selbst.

At i ville anamme hende i HERREN/ lige som det er Helligen tilborlige / Oc gører hende bistand i al den Gerning som hun haffuer eder behoff vdi / Thi hun haffuer oc giort mange bistand/ ia ocsaa mig selff.

3. Grüsset die Priscam vnd den Aquilam / meine Gehülffen inn Christo Jesu.

Hilser Priscam oc Aquilam / mine methielpere i Christo Jesu.

Kapitola XV.

30. Protoz prosym wás Bratřij/ skrze Pána nasseho Gežijsse Krysta / a skrze lásku ducha swatého/ abysste mi pracugijcýmu pomáhali wassými Modlitbami/ za mne se modlijce Bohu.

A proszę was brácia przez Páná nászego Jezu Krystá/ y przez miłość Duchá/ abyście ze mną bojowáli modlitwámi wászemi zá mną v Bogá.

31. Abych wyswobozen byl od newěrných/ kteřijž gsau w Judstwu/ a sluzebnost má aby byla wzácná w Geruzalémě Swatým.

Abych był wyzwolon od tych ktorzy niepoſłusznymi sa w ziemi Zydowskiey/ áżby posługowánie moie w dzięczne było świętym ktorzy sa w Jeruzálem.

32 Abych přissel k wám s radostij skrze wůli Božij/ a s wámi se potěssyl.

Abych z weselem przyszedł do was przez wola Boża/ y spolu z wámi był ochłodzon.

33. Bůh pak pokoge/ budiž se wssemi wámi/ Amen.

A Bog pokoiu niech bedźie z wámi wszytkimi. Amen.

Kapitola XVI.

POrauči jmk wáam Feben Sestru nassi/ kteráž posluhuge Cyrkwi Cenchrenské.

Zálecam wam Febe siostre nászę/ ktora iest służebnicá Kośćiołá Cenchreeńskiego.

2. Abysste gi přijali w Pánu Bohu/ tak yakž slussý na Swaté/ a abysste gi radni a pomocni byli w čemžby koli potřebowala was. Nebo zagisté y ona posluhowala mnohým/ y mně také.

Abyśćie ia przyięli w Pánu/ ták iáko przystoi świętym/ y ratuyćie ia w ktoreyby was rzeczy potrzebowáłá/ ábowiem thá wiele ich w dom swoy przyimowáłá/ y mnie też sámego.

3. Pozdrawte Pryska a Aquila pomocnijkuow mých/ w Krystu Gežijssy.

Pozdrowćie Pryscylle y Akile pomocniki moie w Krystusie Jezusie.

י״ו

4 דהנון הלין חלף נפשי צורהון יהבו ולא הוא אנא בלחודי מודא אנא להון אלא אף כלהין עדתא דעממא׃

(Iquali hanno sottoposto il lor collo per la mia vita : à iquali non rendo gratie io solo, ma ancor tutte le Chiese de Gentili.)

5 והבו שלמא לעדתא דבביתהון שאלו בשלמא דאפינטוס חביבי אינא דאיתיהי רישיתא דאכאיא במשיחא׃

E salutate la Chiesa che è in casa loro. Salutate il mio carissimo Epeneto, che è le primitie di quelli d'Acaia in Christo.

6 שאלו בשלמא דמריא אידא דסגי לאית בכון׃

Salutate Maria, laqual s'è molto affaticata verso noi.

7 שאלו בשלמא ד דאנדרוניקוס ודיוניא אחיני דהוו שביא עמי וידיעין אנון בשליחא ובמשיחא קדמי הוו׃

Salutate Andronico e Iunia parenti miei, e già prigioni insieme con essome: iquali son notabili tra gli Apostoli, e sono stati innanzi à me in Christo.

8 שאלו בשלמא ד דאמפליאוס חביבי במרן׃

Salutate Amplia mio amantissimo nel Signore.

9 שאלו בשלמא ד דאורבנוס פלחא דעמן במשיחא ודאסטכוס חביבי׃

Salutate Vrbano, nostro coaiutore in Christo, e il mio carissimo Stachino.

10 שאלו בשלמא דאפלא בחנא במרן שאלו בשלמא דבני ביתה דארסטובולוס׃

Salutate Apelle huomo approuato in Christo. Salutate quelli che son de la casa d'Aristobulo.

11 שאלו בשלמא דהרודיון אחיני שאלו בשלמא דבני ביתה דנרקיסוס אילין ד דאיתיהון במרן׃

Salutate Herodione mio parente. Salutate quelli che son de la casa di Narcisso : quei che son nel Signore.

י״ו

4 אשר תחת נפשי את־צואריכם השימו לאשר לא אני לבדי מודה כי־אם כל־עדת הגוים׃

(Que pusieron sus cuellos al degolladero por mi vida : à los quales no hago gracias yo solo mas aun todas las Iglesias de las Gentes,)

5 וגם לקהלותם מביתה לביתת שאלו לשלום לאפנטוס לידידי אשר הוא בכורת אסיא במשיח׃

Ansi mismo à la Iglesia de su casa. Saludad à Epeneto amado mio (que es) las primicias de Achaja en Christo.

6 שאלו לשלום למרים אשר היא רבת יגעה לה בנו׃

Saludad à Maria, laqual ha trabajado mucho con nosotros.

7 שאלו לשלום לאנדרוניקוס ויוניא לדודי הנשבו עמי אשר הם נכבדים בשלוחים ואשר לפני היו במשיח׃

Saludad à Andronico y à Iunia mis parientes (y mis compañneros en la captiuidad) los quales son insignes en el Apostolado, los quales fueron antes de mi en el Christo.

8 שאלו לשלום לאמפליאוס לאהובי במשיח׃

Saludad à Ampliato amado mio en el Sennor.

9 שאלו לשלום לאורבנוס העוזרנו במשיח ולאסטכוס לאהובי׃

Saludad à Vrbano nuestro ayudador en el Christo Iesus, y à Stachis amado mio.

10 שאלו לשלום לאפלס הנבחן במשיח שאלו לשלום לאשר בבית אריסתובולוס המה׃

Saludad a Apelles prouado en el Christo, Saludad à los que son de Aristobulo.

11 שאלו לשלום להירודיון דודי שאלו לשלום אשר בבית נרקסוס אשר הם באדנינו׃

Saludad a Herodion mi pariente. Saludad à los que son de (la casa de) Narcisso, losque son en el Sennor.

ιϛ.

4. Οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν.

Qui ont submis leur col pour ma vie : ausquels ie ne ren point graces moi seul, mais aussi toutes les Eglises des Gentils.

5. Καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε ἐπαίνετον τὸν ἀγαπητόν μου, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας εἰς χριστόν.

Saluez aussi l'Eglise qui est en leur maison. Saluez Epainete mon bien-aimé, qui est les premices d'Achaie en Christ.

6. Ἀσπάσασθε μαριάμ, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς.

Saluez Marie, laquelle a fort trauaillé enuers nous.

7. Ἀσπάσασθε ἀνδρόνικον καὶ ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς μου καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν χριστῷ.

Saluez Andronique & Iunias mes cousins, & qui ont esté prisonniers auec moi, lesquels sont notables entre les Apostres & qui mesmes ont esté deuant moi en Christ.

8. Ἀσπάσασθε ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ.

Saluez Amplias mon bien-aimé au Seigneur.

9. Ἀσπάσασθε οὐρβανὸν τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν χριστῷ, καὶ στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου.

Saluez Vrbain nostre compagnon d'œuure en Christ, & Stachys mon bien aimé.

10. Ἀσπάσασθε ἀπελλῆν τὸν δόκιμον ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ἀριστοβούλου.

Saluez Appelles approuué en Christ. Saluez ceux de chez Aristobule.

11. Ἀσπάσασθε ἡρωδίωνα τὸν συγγενῆ μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ναρκίσσου τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ.

Saluez Herodion mon cousin. Saluez ceux de chez Narcisse, qui sont en nostre Seigneur.

4. Qui

CAP. XVI.

4. (Qui pro anima mea suas cervices supposuerunt: quibus non solus ego gratias ago, sed cunctæ ecclesiæ Gentium.)

(Which haue for my life layed downe their owne necke. Unto whome not I onely giue thankes / but also all the Churches of the Gentiles.)

5. Et domesticam ecclesiam eorum. Salutate Epænetum dilectum mihi: qui est primitivus Asiæ in Christo.

Likewise greete the Church that is in their house. Salute my beloued Epenetus, which is the first fruites of Achaia in Christ.

6. Salutate Mariam, quæ multum laboravit in nobis.

Greete Marie which bestowed much labour on vs.

7. Salutate Andronicum & Iuliã cognatos & concaptivos meos: qui sunt nobiles in Apostolis, qui & ante me fuerũ in Christo.

Salute Andronicus and Junia my cousins and fellow prisoners / which are notable among the Apostles / & were in Christ before me.

8. Salutate Ampliatum dilectissimũ mihi in Domino.

Greete Amplias my beloued in the Lord.

9. Salutate Vrbanum adiutorem nostrum in Christo Iesu, & Stachyn dilectum meum.

Salute Vrbanus our fellowe helper in Christ / and Stachys my beloued.

10. Salutate Apellen probum in Christo. Salutate eos qui sunt ex Aristoboli.

Salute Apelles approued in Christ. Salute them which are of Aristobolus friendes.

11. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt in Domino.

Salute Herodion my kinsman. Greete them which are of the friendes of Narcissus which are in the Lord.

Das XVI. Capitel.

4. Welche haben für mein Leben jre Hälse dargegeben. Welchen nicht allein ich dancke / sondern alle Gemeine vnter den Heiden.

Huilcke som gaffue deris halse hen for mit Liff / Huilcke ieg icke alene tacker / men al Menigheden iblant Hedningene.

5. Auch grüsset die Gemeine in jrem Hause. Grüsset Epenetum meinen liebesten / welcher ist der Erstling vnter denen auß Achaia in Christo.

Hilser ocsaa Menigheden i deris Huss. Hilser Epenetum / min kæriste / som er den første grøde iblant dem aff Achaia i Christo.

6. Grüsset Mariam / welche vil mühe vnd arbeit mit vns gehabt hat.

Hilser Mariam / huilcken som haffuer hafft megen wmage oc arbeyde met oss.

7. Grüsset den Andronicum vnnd den Junian / meine Gefreundte / vnd meine mitgefangene / welche sind berhümte Apostel / vnd vor mir gewesen inn Christo.

Hilser Andronicum oc Junian mine Venner / oc mine Metfangne / som ere naffnkundige Apostler / oc haffue veret faar mig i Christo.

8. Grüsset Amplian meinen lieben in dem HERRN.

Hilser Amplian min elskelige i HERREN.

9. Grüsset Vrban vnsern gehülffen in Christo / vnd Stachyn meinen lieben.

Hilser Vrban vor Methielpere i Christo / oc Stachin min elskelige.

10. Grüsset Apellen den bewerten in Christo. Grüsset die da sind von Aristobuli gesinde.

Hilser Apellen / som er forsøgt i Christo. Hilser dem som ere Aristobuli Hussolck.

11. Grüsset Herodionem meinen gefreundten. Grüsset die da sind von Narcissus gesind / in dem HERRN.

Hilser Herodionem min frende. Hilser dem i HERREN / som ere aff Narcissi Hussolck.

Kapitola XVI.

4. (Kteřijž pro mnog žiwot swých hrdel nasadili: gimž to netolico sám yá děkugi / ale y wssecky Cýrkwe pohanské.)

Ktorzy za duße moie ßyie swoiey nastawili / ktorym nie ia sam dziekuie / ale y wßytki kościoły pogánskie.

5. Y domacýho gegich shromáždění. Pozdrawte Epeneta milého mně / kterýž gest prwotiny Achaytské Cýrkwe w Krystu Gežijssy.

Przytym zbor ktory iest w domu ich. Pozdrowcie Epeneta mnie milego / ktory iest początkiem Acháiey w Krystusie.

6. Pozdrawte Marye / kteráž mnohau prácy měla s námi.

Pozdrowcie Márya / ktora wiele prácowáłá dla nas.

7. Pozdrawte Andronyka a Junya / přátel krewnijch a spolu Wězňuow mých / kteřijž gsau znamenitij mezy Apostoly a kteřijž předemnau byli / w Krystu Gežijssy.

Pozdrowcie Andronika y Juniaßá powinowátemoie / y towárzyßewiezienia mego, ktorzy znacznymi sa miedzy Apostoły, y ktorzy też przedemna byli w Krystusie.

8. Pozdrawte Ampliata mého naymilegssýho / w Pánu Bohu.

Pozdrowcie Ampliaßá mnie milego w Pánu.

9. Pozdrawte Vrbana pomocnjka nasseho w Krystu / a Stachyna mého milého.

Pozdrowcie Vrbána pomocniká náßego w Krystusie / y Stáchiná mnie milego.

10. Pozdrawte Apella zkussenėho w Krystu. Pozdrawte těch kteřijž gsau z domu Arystobolowa.

Pozdrowcie Apelle doświadczonego w Krystusie. Pozdrowcie thy ktorzy sa z przyiaciol Arystobulusowych.

11. Pozdrawte Herodyona / přijbuzného mého. Pozdrawte těch kteřij gsau z Czeledi Narcyssowy / kteřijž gsau w PAnu.

Pozdrowcie Herdyoná krewnego mego. Pozrowcie ty ktorzy sa z przyiaciol Narcysowych / co sa w Pánu.

יו

12 שאלו בשלמה דטרופנא וטרופסא דלאין
במרן שאלו בשלמה
דפרסס חביבתי אידא
דסגי לאית במרן :

Salutate Trifena e Trifosa, che s'affaticano nel Signore. Salutate Perside mia diletta, laqual s'è molto affaticata nel Signore.

13 שאלו בשלמא דרופוס
גבינא במרן ודאמה דילה
ודילי :

Salutate Rufo eletto nel Signore, e la madre sua e mia.

14 שאלו בשלמה ד
דאסונקרטוס ודפלגון ו
ודהרמא ודפטרבא
ודהרמא ודאחא דעמהון :

Salutate Asincrito, Flegonte, Herma, Patroba, Herme, e i fratelli che son con essi.

15 שאלו בשלמה ד
דפיללגוס ודיוליא —
ודנארוס ודחתה ודלומפא
ודכלהון קדישא דעמהון :

Salutate Filologo, e Iulia, Nereo, e la sua sorella, & Olimpa, e tutti i Santi che son con essolero.

16 שאלו בשלמא חד דחד
בנושקתא קדישתא שאלן
בשלמכון כלהין עדתה
דמשיחא :

Salutateui l'vn l'altro nel santo bacio. Le Chiese di Christo vi salutano.

17 בעא דין מנכון אחי
דתזדהרון מן אילין —
דפלגותא ומכשולא
עבדין לבר מן יולפנא
דאנתון ילפתון דתתרחקון
לכון מנהון :

Or io vi prego, fratelli, che poniate mente à coloro che fanno partialità e scandali contra la dottrina che voi hauete imparata, e ritirateui da essi.

18 אילין גיר דהכנא אנון
לא משמשין למרן ישוע
משיחא אלא לכרסהון
ובמללא בסימתא ו
ובבורכתא מטעין לבתא
דפשיטא :

Percioche quei che son tali, non seruono al Signor IESV Christo, ma al lor proprio ventre: e con dolci e adulatrici parole ingannano gli animi de le persone semplici.

יו

12 שאלו לשלום לטרופנא
ולטרופסא היגעות באדונינו
שאלו לשלום לפרסס אהובתי
אשר רבת יגעה לה באדונינו :

Saludad à Tryphena, y a Tryphosa las quales trabajan en el Señor. Saludad à Persida amada, laqual ha trabajado mucho en el Sennor.

13 שאלו לשלום לרופוס הבחיר
באדונינו ולאמו ולאמי :

Saludad à Rufo escogido en el Sennor, y à su madre y mia.

14 שאלו לשלום לאסונקריטוס
לפלגון להרמן לפטרובן להרמא
ולאחים אשר אתם :

Saludad à Asyncrito à Phlegonte, à Hermas, à Patrobas, à Mercurio, y à los Hermanos que estan con ellos.

15 שאלו לשלום לפילולוגוס
ליוליא ולנרוס ולאחותו
ולאלומפא ולקדושים כלם אשר
אתם :

Saludad à Philologó. y à Iulia: à Nereo: y à su Hermana: y à Olimpa, y à todos los Sanctos que estan con ellos.

16 שאלו לשלום איש לרעהו
בנשיקת הקדש שאלו לכם
לשלום הקהלות המשיח :

Saludahos los vnos à los otros en sancto beso. Saludan hos (todas) las Iglesias del Christo.

17 ומתחנן אני לכם האחי
להשמר לכם מאשר את
המחלקות ומכשולים על
הלמוד אשר אתם למדתם
מעידים וסורו מהם :

Y ruegohos, Hermanos, que mireys por los que hazē dissensiōes y escādalos fuera de la doctrina que vosotros àueys aprēdido: y apartaos dellos.

18 כי האנשים כאלה אינם
עובדים לאדונינו ישוע המשיח
כי אם לבטנם ולנפשם ובעלילת
הדברים ובברכותם יפתו את
לבות התמימים :

Porque los tales no siruen àl Sennor nuestro Iesus el Christo, si no à sus vientres: y con suaues palabras y bendiciones engannan los coraçones de los simples.

ιϛʹ.

12. Ἀσπάσασθε τρύφαιναν καὶ τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ.

Saluez Thryphene & Thryphose, lesquelles trauaillent en nostre Seigneur. Saluez Perside la bien aimee laquelle a beaucoup trauaillé en nostre Seigneur.

13. Ἀσπάσασθε ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ. καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ.

Saluez Rufus esleu au Seigneur, & sa mere & la miene.

14. Ἀσπάσασθε ἀσύγκριτον, φλέγοντα, ἑρμᾶν, πατρόβαν, ἑρμῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς.

Saluez Asyncrite, Phlegon, Hermas, Patrobas, Hermes, & les freres qui sont auec eux.

15. Ἀσπάσασθε φιλόλογον καὶ ἰουλίαν, νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἁγίους.

Saluez Philologue & Iulie, Neree, & sa sœur, & Olympe, & tous les saincts qui sont auec eux.

16. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ χριστοῦ.

Saluez-vous l'vn l'autre par vn sainct baiser. Les Eglises vous saluent.

17. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν.

Or ie vous exhorte, freres, que vous preniez garde à ceux qui font partialités & scandales contre la doctrine que vous auez apprinse: & vous destourniez d'eux.

18. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν ἰησοῦ χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ· καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων.

Car ceux qui sont tels, ne seruent point à nostre Seigneur Iesus Christ, mais à leur propre ventre: & par douces paroles & flatteries seduisent les cœurs des simples.

CAP. XVI.

12. Salutate Tryphænam & Tryphosam: quæ laborant in Domino. Salutate Persidem charissimam, quę multum laboravit in Domino.

Salute Tryphena and Tryphosa/ which women labour in the Lord. Salute the beloued P:rsis/ which woman hath laboured much in the Lord.

13. Salutate Rufum electum in Domino, & matrem eius & meam.

Salute Rufus chosen in the Lord/ and his mother/and mine.

14. Salutate Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen: & qui cum eis sunt fratres.

Greete Asyncritus/Phlegon/Hermas/Patrobas/Mercurius/ and the brethren which are with them.

15 Salutate Philologum & Iuliam, Nereum, & sororem eius, & Olympiadem: & omnes qui cum eis sunt, sanctos.

Salute Philologus and Julias/ Nereas/and his sister/and Olympas/ and all the Saintes which are with them.

16. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes Ecclesiæ Christi.

Salute one another with an holy kisse. The Churches of Christ salute you.

17. Rogo autem vos fratres, ut observetis eos qui dissensiones & offendicula præter doctrinam quam vos didicistis faciunt: & declinate ab illis.

Nowe I beseech you brethren/ marke them diligently which cause division & offences / contrary to the doctrine which yee haue learned / and avoide them.

18. Huiuscemodi enim Christo Domino nostro nó serviunt, sed suo ventri: & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium.

For they that are such/ serue not the Lord Jesus Christ/ but their owne bellies/ and with faire speach / and flattering deceiue the heartes of the simple.

Das XVI. Capitel.

12. Grüsset die Tryphena / vnd die Tryphosa / welche vil erlitten haben in dem HERREN. Grüsset die Persida meine liebe/ welche vil erlitten hat in dem HERRN.

Hilser Tryphena/ oc Tryphosa som haffue arbeydet i HERREN. Hilser Persida min elskelige/ som haffuer meget arbeydet i HERRen.

13. Grüsset Ruffum den außerwehlten in dem HERREN / vnnd seine vnd meine Mutter.

Hilser Ruffum som er vdualt i HERREN/ oc hans oc min Moder.

14. Grüsset Asyncritum vnd Phlegonten / Herman / Patroban / Hermen / vnd die Brüder bey jhnen.

Hilser Asyncritum oc Phlegonten/ Herman/ Patroban / Hermen / oc de Brødre hoss dem.

15. Grüsset Philologum vnd die Julian / Nereum vnd seine Schwester/ vnd Olympan / vnd alle Heiligen bey jhnen.

Hilser Philologum oc Julian / Nereum oc hans Søster / oc Olympan / oc alle Helligen hoss dem.

16. Grüsset euch vntereinander mit dem heiligen Kuß. Es grüssen euch die Gemeinen Christi.

Hilser eder indbyrdis met en hellig Kyss. Christi Menighed hilser eder.

17. Ich ermane aber euch / lieben Brüder / daß jr aufffehet / auff die da zutrennung vnd ergerniß anrichten/ neben der Lehre / die jhr gelernet habt/ vnd weichet von denselbigen.

Oc ieg formaner eder/ Kære Brødre/ at i tage vare paa dem / som begynde Splidactighed oc Forarcelse / mod den Lærdom / som i haffue lært/ oc viger fra dem.

18. Denn solche dienen nicht dem HERREN Jesu Christo / sondern jhrem Bauche / vnd durch süsse wort vnd prechtige rede / verführen sie die vnschuldigen hertzen.

Thi saadane tiene icke den HERRE Jhesu Christo men deris Bug/ oc formedelst søde ord oc stolt tale/ bedrage de de vskyldige hierter.

Kapitola XVI.

12. Pozdrawte Tryffeny / a Tryffozy / kterěž pracugij w Pánu. Pozdrawte Persydy naymilegssij / kteráž mnoho pracowala w PAnu.

Pozdrowćie Tryfeney Tryfoze / ktore prácuia w Pánu. Pozdrowćie Persydę miłą/ ktora wiele prácowáłá w Pánu.

13. Pozdrawte Ruffa wywolenkho w PAnu/ a Matky geho y také mé.

Pozdrowćie Rufá wybránego w Pánu/ y mátkę iego/ y moię.

14. Pozdrawte Asynkryta/ Flegonta / Herměna /Patroby / Hermam / y těch kterijž gsau s nimi Bratřij.

Pozdrowćie Asynkrytá/ Flegontá/ Hermaßá/ Pátrobę/ Hermaná/ y bráćia ktorzy są z nimi.

15. Pozdrawte Filologa / Julia / y Nerea a Sestry geho y Olimpy / y wssech kterijž gsau s nimi Swatých.

Pozdrowćie Filologá y Iulię/ Nerego/ y siostrę iego/ y Olimpá/ y wßytki świete ktorzy z nimi są.

16. Pozdrawte sebe wespolek / w polijbenij Swatém. Pozdrawugij wás wssecky Cýrkwe Krystowy.

Pozdrowćie iedni drugie z pocáłowániem świetym. Pozdrawiáiá was Zbory Krystusowe.

17. Prosýmť pak wás Bratřij/ abyste ssetřili těch kterijž ruoznice a pohorssenij činij/ na odpor tomu včenij kterémuž gste se naučili / a waruogte se gich.

Przytym proßę was bráćia/ ábyśćie obaczali ty ktorzy czynią zwády y pogorßenia/ oprocz nauki ktoreiescie sie náuczyli/ á chrońcie sie ich.

18. Neb takowij Krystu Pánu nassemu neslaužij/ ale swému břichu : a skrze lahodné řeči a pochlebné / swodij srdce sprostných.

Abowiem tákowi Pánu naßemu Jezusowi Krystusowi nie służą/ ále brzuchowi swemu/ y przez łagodną mowę y pobłażánie/ sercá prostych zwodzą.

יו

19 משתמענותכון דין ד דילכון לכל ברנש אתידעת חדא אנא הכיל בכון וצבא אנא דתהוון חכימין לטבתא ותמימין לבישתא:

Certo la vostra obbedientia è peruenuta à l'orecchie di tutti: onde io mi rallegro di voi: ma voglio che voi siate sauij al bene, e semplici al male.

20 אלהא דין דשלמא נשחקיוהי בעגל לסטנא תחית רגליכון טיבותה דמרן ישוע משיחא תהוא עמכון:

Iddio autor de la pace pestarà in breue satana sotto i vostri piedi. La gratia del nostro Signor IESV Christo sia con essouoi, (Amen.)

21 שאלין בשלמכון ט טימתאוס פלחא דעמי ולוקיוס ואיסון וסוסי— פטרוס אחיני:

Timoteo mio compagno ne l'opera vi saluta, e Lucio, e Iasone, e Sosipatro miei parenti.

22 שאל אנא בשלמכון אנא טרטיוס דכתבית אגרתא במרן:

Vi saluto io Tertio, che ho scritto l'Epistola nel Signore.

23 שאל בשלמכון גאיוס מקבלני ודכלה עדתא שאל בשלמכון ארסטוס רב ביתא דמדינתא וקוארטוס אחא:

Vi saluta Gaio albergator mio', e di tutta la Chiesa. Salutaui Erasto procurator de la citta, e Quarto nostro fratello.

24 (טיבותה דמרן ישוע משיחא עם כלכון אמין:)

La gratia del nostro Signor IESV Christo sia con tutti voi. Amen.

25 לאלהא דין הו דמשכח דישררכון באונגליון דילי הו דאתכרז על ישוע משיחא בגליונא דארזא דמן זבנא עלמא מכסי הוא:

Or à colui che vi puo confermare secondo il mio Euangelio, e la predication di IESV Christo, secondo la riuelation del secreto ch'è stato taciuto per cosi lungo tempo.

יו

19 כי־יקהתכם בכלם הולכה וגדלה וחדוה לי עליכם ומתאוה אנכי להיותכם חכמים לטובה ופתאים לרעה:

Porque vuestra obediencia diuulgada es por todos lugares: Ansique gozome de vosotros mas quiero que seays sabios en el bien y simples en el mal.

20 ואלהי השלום ישוף ראש השטן תחת רגליכם במהרה תחנת אדונינו ישוע המשיח תהי־עמכם:

Y el Dios de paz quebrante presto à Satanas debaxo de vuestros pies. La gracia del Sennor nuestro jesus el Christo sea con vosotros (Amen.)

21 שאלו לכם לשלום טימוטאוס עוזרי ולוקיוס וניסון וסוסיפטרוס דודי:

Saludanhos Timotheo mi ayudador, y Lucio, y Iason, y sosipater mis parientes.

22 שואל לכם לשלום אני טרטיוס אשר כתבתי את־אגרת באדנינו:

Yo Tercio que escreui la epistola, hos saludo en el Sennor.

23 שואל לכם לשלום גאיוס בעל־מלוני וכל־קהלה שואל לכם לשלם ארסטוס אשר על־בית העיר וקוארטוס אחינו:

Saludahos Gaio mi huesped y de toda la Iglesia. Saludahos Erasto Thesorero de la ciudad, y el hermano Quarto.

24 תחנת אדונינו ישוע המשיח תהי־עמכם כלכם אמן:

La gracia del Sennor nuestro Iesus el Christo sea con todos vosotros Amen.

25 ולו אשר יוכל להעיז אתכם כבשורתי וקריאת ישוע המשיח כגלוי הסוד הנסתר מעולם עד היום הזה:

Y al que puede confirmaros segun mi Euangelio y la predicacion de Iesus el Christo segun la reuelacion del mysterio encubierto desde tiempos eternos.

ιϛ'.

19. Ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο. χαίρω οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν· θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθὸν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν,

Car vostre obeissance est paruenue à la cognoissance de tous: ie m'esioui donc de vous: mais ie desire que vous soyez sages quant au bien, & simples quant au mal.

20. Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει· ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

Or le Dieu de paix brisera de brief Satan dessous vos pieds. La grace de nostre Seigneur Iesus Christ soit auec vous, (Amen.)

21. Ἀσπάζονται ὑμᾶς τιμόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ λούκιος καὶ ἰάσων καὶ σωσίπατρος οἱ συγγενεῖς μου.

Timothee mon cõpagnon d'œuure vous salue, & Lucius, & Iason, & Sosipater mes cousins.

22. Ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ τέρτιος, ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν, ἐν κυρίῳ.

(Moi Tertius qui ai esté l'escriuain de ceste Epistre, vous saluë en nostre Seigneur.)

23. Ἀσπάζεται ὑμᾶς γάϊος ὁ ξένος μου, καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἔραστος ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ κούαρτος ὁ ἀδελφός.

Gaius mon hoste, & de toute l'Eglise, vous salue. Eraste le procureur de la ville vous saluë, & Quartus nostre frere.

24. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

La grace de nostre Seigneur Iesus Christ soit auec vous tous, Amen.

25. Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, καὶ τὸ κήρυγμα ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου.

Or à celui qui est puissant pour vous affermir selon mon Euangile, & selon la predication de Iesus Christ, suiuant la reuelation du secret qui a esté teu dés les temps iadis.

CAP. XVI.

19. Vestra enim obedientia in omnem locum divulgata est. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos sapientes esse in bono: & simplices in malo.

For your obedience is come abroad among all: I am glad therefore of you: but yet I would haue you wyse/ vnto y which is good/ and simple concerning euill.

20. Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris velociter. Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum.

The God of peace shall treade Satan vnder your feet shortly. The grace of our Lord Jesus Christ be with you.

21. Salutat vos Timotheus adiutor meus, & Lucius, & Iason, & Sosipater cognati mei.

Timotheus my companion / and Lucius/and Jason/and Sosipater my kinsmen/salute you.

22. Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam, in Domino.

I Tertius / which wrote out this epistle/salute you in the Lord.

23. Salutat vos Caius hospes meus, & universa ecclesia. Salutat vos Erastus arcarius civitatis, & Quartus frater.

Gaius mine hoste/and of the whole Church saluteth you. Erastus the chamberlaine of the citie saluteth you/ & Quartus a brother.

24. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

The grace of our Lord Jesu Christ be with you all. Amen.

25. Ei autem qui potens est vos confirmare iuxta Evangelium meum, & prædicationem Iesu Christi, secundùm revelationem mysterii temporibus æternis taciti.

To him now that is of power to establish you according to my Gospel/ and preaching of Jesus Christ / by the reuelation of the mysterie/ which was kept secret since the world began.

Das XVI. Capitel.

19. Denn euer gehorsam ist vnter jederman außkommen. Derhalben freue ich mich über euch. Ich wil aber daß jr weise seyt auffs gute/ aber einfeltig auffs böse.

Thi eders lydighed er vdkommen hoss huermand. Thi glæder ieg mig paa eders vegne. Oc ieg vil/ at i skulle vere vise til det gode/ oc enfeldige til det onde.

20. Aber der Gott des Frides/ zutrette den Sathan vnter eure füsse in kurtzen. Die gnade vnsers HERRN Jesu Christi sey mit euch.

Men fredens Gud skal inden en stacket tid træde Satan ned vnder eders Foder. Vor HERRIS Jhesu Christi Naade vere met eder.

21. Es grüssen euch Timotheus mein gehülffe/ vnnd Lucius/ vnnd Jason/ vnd Sosipater/ meine gefreundten.

Thimotheus min Methielpere / oc Lucius / oc Jason / oc Sosipater / mine Frender/ hilse eder.

22. Ich Tertius grüsse euch/ der ich disen Brieff geschrieben habe/ in dem HERRN.

Jeg Tertius hilser eder / ieg som screff dette Breff/ i HERREN.

23. Es grüsset euch Gajus / mein vnd der gantzen Gemeine wirth. Es grüsset euch Erastus der Statt Renntmeister / Vnnd Quartus der Bruder.

Gaius som er min oc den gantske Menigheds Vert/ hilser eder. Erastus Stadens Rentemestere hilser eder / oc Quartus vor Broder.

24. Die gnade vnsers HERRN Jesu Christi sey mit euch allen/ Amen.

Vor HERRIS Jhesu Christi Naade vere met eder alle Amen.

25. Dem aber der euch stercken kan/ lauts meines Euangelii vnd Predigt von Jesu Christ/ durch welche das Geheimniß offenbaret ist/ das von der Welt her verschwigen gewest ist.

Oc den som eder kand styrcke / effter mit Euangelij lydelse oc predicken om Jhesu Christo formedelst huilcken den Hemmelighed er obenbaret/ som vaar tagd fra Verdens begyndelse.

Kapitola XVI.

19. Wasse zagisté poslussenstwij/ na kazdém mijstě gest rozhlássено: a protož se radugi z wás. Ale chcyť abyšte byli maudřij k dobrému/ a prostij ke zlému.

Bo posłuszeństwo wásze do wszytkich doszło / przeto sie z was weselę/ ale chce ábyście byli mądrymi ná dobre/ á prostemi ná złe.

20. Buoh pak pokoge potřij Ssatanásse pod nohami wassými i brzy. Milost Pána nasseho Gežijsse Krysta buď s wámi.

A Bog pokoiu zetrze szátáná pod nogámi wászymi w rychle. Łáská Páná násze° Jezusá Krystusá niech bedźie z wámi. (Amen.)

21 Pozdrawugj wás/ Tymotheus pomocnijk mũg/ a Lucyus/ a Jázon/ á Sozypater přjbuznij mogi.

Pozdrawia ia was Tymotheusz pomocnik moy / y Lucyus / y Jazon/ y Sozypáter krewni moi.

22. Pozdrawugiť wás yá Tercius/ kterýž gsem psal tento List w PAnu.

Pozdrawiam was w Pánu ia Tercyus/ ktorym list nápisał.

23. Pozdrawuge wás Gaius Hospodář muog/ y wssij Cyrkwe. Pozdrawuge wás Erastus Aukednijk nad důchody Města/ a Quartus Bratr.

Pozdrawia was Gáius gospodarz moy/ y wszytkiego Zboru. Pozdrawia was Erástus szafarz mieyski/ y Quártus brat.

25. Milost Pána nasseho Gežijsse Krysta sewssemi wámi buď/ Amen.

Łáská Páná nászego Jezusá Krystusá niech bedźie z wámi wszytkimi. Amen.

25. Tomu pak (kterýž mocen gest wás potwrditi wedlé Ewangelium mého/ a Kázanij Gežijsse Krysta/ wedlé zgewenij tagemstwj skrytého od wěčnosti.

A temu ktory może was utwierdźić według Ewánieliey moiey/ y przepowiedánia Jezu Krystusowego/ z obiáwienia táiemnice/ ktora od czásow wiecznych zámilczána byłá.

יו

26 אֶתְגְּלִי דֵּין בְּזַבְנָא הָנָא
בְּיַד כְּתָבֵא דְּנְבִיֵּא
וּבְפוּקְדָּנֵה דַּאלָהָא דַּלְעָלַם
אֶתִּידַע לְכֻלְּהוֹן עַמְמֵא
לְמַשְׁמְעָא דְּהַימָנוּתָא׃

Et hora manifestato, e per le Scritture Profetiche, secondo l'ordination de l'eterno Iddio, notificato in tutte le genti, à l'obbedientia de la fede.

27 דְּהוּיוּ חַכִּימָא בַּלְחוּדוֹהי
שׁוּבְחָא בְּיַד יֵשׁוּע מְשִׁיחָא
לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין׃

A Dio dico solo sapiente, per IESV Christo sia gloria in sempiterno, Amen.

שְׁלֶמַת אִגַּרְתָּא דְּלְוָת
רְהוֹמָיֵא דְּאֶתְכַּתְבַת מִן
קוֹרִנְתּוֹס וְאֶשְׁתַּדְּרַת בְּאִידַי
פּוּבָא מְשַׁמְשָׁנִיתָא
מְהַימְנָתָא׃

יו

26 וּמֵעַתָּה נִגְלָה בְּכְתַב הַנְּבִיאִים
כְּמִצְוַת אֱלֹהֵי־כָל־עֹלָמִים לִיקְהַת
הָאֱמוּנָה וּלְהוֹדִיעַ בְּכָל־הַגּוֹיִם׃

Mas manifestado aora, y por las Escripturas de los Prophetas por el mandamiento del Dios eterno declarado à todas las Gentes paraque obedezcan à la fe:

27 אֲשֶׁר לְבַדּוֹ חָכָם לֵאלֹהִים
בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כָּבוֹד לְעוֹלָם
וָעֶד אָמֵן׃

A el solo Dios sabio sea gloria por Iesus el Christo por siglos (de siglos) Amen.

אֶל־הָרוֹמִים נִכְתְּבָה מִקּוֹרִנְתּוֹס
בְּפוֹבֶא הַמְשָׁרֶתֶת הָעֵדָה אֲשֶׁר
הִיא בְּקֶנְכְּרֵאָה׃

ιϛ'.

26. φανερωθέντος δὲ νῦν, διά τε γραφῶν προφητικῶν, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος.

Mais maintenant manifesté & donné à cognoistre par les Escritures des Prophetes, suiuant le mandement du Dieu Eternel, afin qu'il y ait obeissance de foy parmi toutes nations.

27. Μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

A Dieu seul sage, soit gloire à tout iamais, par Iesus Christ, Amen.

Πρὸς ῥωμαίους ἐγράφη ἀπὸ κορίνθου διὰ Φοίβης τῆς διακόνου τῆς ἐν κεγχρεαῖς ἐκκλησίας.

CAP. XVI.

26. Quod nunc patefactum est per scripturas Prophetarum secundùm præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei, in cunctis Gentibus cogniti.

(But now is opened/and published among all nations by the Scriptures of the Prophets / at the commaundement of the euerlasting God for the obedience of fait.)

27. Soli sapienti Deo, per Iesum Christum, cui honor, & gloria in secula seculorum. Amen.

To God/I say/only wise/be prayse through Jesus Christ for euer. Amen.

Ad Romanos.

Scripta fuit à Corintho, per Phæben ministram Cenchreensis Ecclesiæ.

Das XVI. Capitel.

26. Nun aber offenbaret / auch kunth gemacht durch der Propheten schrifft/ auß befelh des ewigen Gottes / den gehorsam des Glaubens auffzurichten/ vnter allen Heiden.

Oc er nu obenbaret oc kundgiort / formedelst Propheternis Scrifft/aff den euige Guds befalning/ at oprette Troens lydighed/ iblant alle Hedninge.

27. Demselbigen Gott / der alleine weise ist / sey Ehre / durch Jesum Christ / in ewigkeit / Amen.

Den samme Gud / som er alene viss/ vere ære/ formedelst Jhesum Christum i Euighed/ Amen.

An die Rômer.

Gesandt von Corintho/ durch Pheben/ die am dienst war der Gemeine zu Kenchrea.

Kapitola XVI.

26. Nynij pak zgewenkho skrze Pijsma Proroká / podlé vloženij wěčného Boha / genž gest dáno poznati wšechněm Pohanvom / aby wijry byli poslussni.)

Ale teraz objáwiona jest / y przez pismá Prorockie z rostazánia wiecznego Bogá/ ku posłuszeństwu wiáry wszelákim narodom oznaymiona.

27. Saměmu Maudrému Bohu skrze Gežijsse Krysta/ Cžest a Sláwa/ na wěky wěkuow/ Amen.

Sámemu madremu Bogu chwałá przez Jezusá Krystusá ná wieki. Amen.

Ta Epistola k Rzijmanuom poslaná byla z Korynthu po Pheben Služebnicy Cyrkwe Cenchreenské.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
CORINTHIOS
PRIMA

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דפולוס לות קורינתיא קדמיתא :

קפלאון א

פולוס קריא ושליחא דישוע משיחא בצבינה דאלהא וסוסטנס אחא :

Paulo chiamato ad essere Apostolo di IESV Christo, per volontà di Dio, e Sostene nostro fratello.

2 לעדתא דאלהא דבקורינתוס קריא וקדישא דבישוע משיחא מקדשין ולכלהון אלין דקרין שמה דמרן ישוע משיחא בכל אתר דילהון ודילן :

A la Chiesa di Dio che è in Corinto, a' santificati per Christo IESV, chiamati ad esser santi, insieme con tutti quelli che inuocano il Nome del nostro Signor IESV Christo, in qualunque luogo, Signor dico, e loro, e nostro.

3 טיבותא עמכון ושלמא מן אלהא אבון ומן מרן ישוע משיחא :

Gratia e pace à voi dan Dio Padre nostro, e dal Signor IESV.

4 מודא אנא לאלהי על טיבותא דאלהא דאתיהבת לכון בישוע משיחא :

Io rendo sempre gratie al mio Dio di voi, de la gratia di Dio che v' è stata data per Christo IESV.

5 דבכל מדם עתרתון בה בכל מלא ובכל ידעתא :

Che in tutte le cose voi sete stati arricchiti per lui, in ogni eloquenza, e in ogni cognitione.

6 איך סהדותה דמשיחא דאשתררת בכון :

Secondo che il testimonio di IESV Christo è stato confermato in voi.

הקדוש אל־קורינתים ראשונה :

א

פולוס קרוא שלוח ישוע המשיח ברצון אלהים וססתניס האח :

PAVLO llamado Apostol de Iesus el Christo por voluntad de Dios, y el Hermano Sosthenes.

2 לעדת אלהים אשר היא בקורינטוס למקדשים בישוע המשיח לקרואים הקדושים עם כלם הקוראים בשם אדנינו ישוע המשיח בכל־מקומם וגם במקומכם :

A la Iglesia de Dios que está en Corintho, Sanctificados en el Christo Iesus, llamados Sanctos, y à todos losque inuocan el Nombre del Sennor nuestro Iesus el Christo en qualquier lugar, Sennor de ellos y nuestro:

3 חנה לכם ושלום מאלהים אבינו ומאדנינו ישוע המשיח :

Gracias y paz ayays de Dios nuestro Padre y del Sennor Iesus el Christo.

4 אודה לאלהי תמיד עליכם על־חנת אלהים הנתנה לכם בישוע המשיח :

Hago gracias à mi Dios siempre por vosotros, por la gracia de Dios que hos es dada en el Christo Iesus:

5 כי־בכל דברים עשרתם בו בכל־דבר ובכל מדע :

Que en todas las cosas soys enrriquecidos en el, en toda lengua y en toda sciencia.

6 איכה עדות המשיח לרה בכם :

Con loqual el testimonio del Christo hà sido confirmado en vosotros:

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ πρώτη Ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α'.

ΠΑΥΛΟΣ κλητὸς ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ θελήματος Θεοῦ, καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφός.

PAVL appelé à estre Apostre de Iesus Christ, par la volonté de Dieu, & le frere Sosthenes:

2. Τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν.

A l'Eglise de Dieu qui est en Corinthe, aux sanctifiés en Iesus Christ, qui estes appelés à estre saincts, auec tous ceux qui inuoquent le Nom de nostre Seigneur Iesus Christ, en tout lieu, Seigneur d'eux & de nous:

3. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Grace vous soit, & paix de par Dieu nostre Pere, & de par le Seigneur Iesus Christ.

4. Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Ie ren tousiours graces à mon Dieu à cause de vous, touchant la grace de Dieu qui vous est dõnee en Iesus Christ:

5. Ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ, καὶ πάσῃ γνώσει.

De ce qu'en toutes choses vous estes enrichis en lui, en tout don de parole & en toute cognoissance:

6. Καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν.

Selon que le tesmoignage de Iesus Christ a esté confermé en vous:

I. AD CORINTH.

CAP. I.

PAVLVS vocatus Apostolus Iesu Christi, per voluntatem Dei, & Sosthenes frater.

Paul called to be an Apostle of Jesus Christ/through the will of God / and our brother Sosthenes.

2. Ecclesiæ Dei quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Iesu, vocatis sanctis, cum omnibus qui invocant nomen Domini nostri Iesu Christi, in omni loco ipsorum & nostro.

Vnto the Church of God which is at Corinthus / to them that are sanctified in Christ Jesus / Saints by calling / with all that call on the Name of our Lorde Jesus Christ in euery place / both their Lord / and ours.

3. Gratia vobis & pax à Deo patre nostro & Domino Iesu Christo.

Grace be with you / and peace from God our Father / & from the Lord Jesus Christ.

4 Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei quæ data est vobis in Christo Iesu.

I thanke my God alwayes on your behalfe for the grace of God / which is giuen you in Jesus Christ.

5. Quòd in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia.

That in all thinges ye are made rich in him / in all kinde of speach / and in all knowledge.

6. (Sicut testimonium Christi confirmatum est vobis,)

As the testimonie of Jesus Christ hath bene confirmed in you.

I. An die Corinther.

Das I. Capitel.

PAulus beruffen zum Apostel Jesu Christi / durch den Willen Gottes / vnd Sosthenes vnser Bruder.

PAulus som er kaldet til Jhesu Christi Apostel / formedelst Guds vilie / oc Sosthenes den Broder.

2. Der Gemeine Gottes zu Corintho / den geheiligten in Christo Jesu / den beruffenen Heiligen sampt allen denen / die anruffen den Namen vnsers HERRN Jesu Christi / in allen jhren vnd vnsern orten.

Guds Menighed i Corintho / de helligede i Christo Jhesu / de kallede Helligen / Met alle dem / som paa kalde vor HERRIS Jhesu Christi Nafn / i alle deris oc vore Steder.

3. Gnade sey mit euch vnd Friede / von Gott vnserm Vater / vnnd dem HERRN Jesu Christo.

Naade vere met eder oc Fred / Aff Gud vor Fader / oc den HERRE Jhesu Christo.

4. Ich dancke meinem Gott allezeit ewrent halben / für die Gnade Gottes / die euch gegeben ist inn Christo Jhesu.

Jeg tacker min Gud altid paa eders vegne / for Guds naade / som eder er giffuen i Christo Jhesu.

5. Daß jr seyt durch jn an allen stücken reich gemacht / an aller Lehre / vnd in aller Erkenntniß.

At i ere formedelst hannem giorde rige i alle stycker / vdi all Lærdom / oc i al Forstand.

6. Wie denn die Predig von Christo in euch kräfftig worden ist.

Lige som oc predicken om Christo er bleffuen kraffrig i eder.

I. K Korynthom.

Kapitola I.

PAwel powolaný Apostol Gežjsse Krysta / skrze wůli Božij / a Bratr Sosthenes.

PAwel powołaniem Apostoł Jezu Krystha / przez wolą Bozą / y Sosthenes brát.

2. Cýrkwi Božij kterážto w Korynthu gest / Poswěcenŷm w Krystu Gežijssy / powolanŷm Swatŷm / spolu sewssemi kteřijž wzŷwagij Gměno Pána nasscho Gežijsse Krysta / na každěm mijstě / yak na gegich tak na nassem.

Kośćiołowi Bozemu ktory iest w Korynćie / poświeconym w Jezuśie Krystuśie / wezwánym świetym / ze wszytkimi ktorzy wzywaią imienia Páná nászego Jezu Krysthá ná wszelkim mieyscu / ták ich iáko y nászego.

3. Milost wám a pokog od Boha Otce nasscho / a Pána Gežijsse Krysta.

Láská wam y pokoy od Bogá oycá nászego y Páná Jezu Krystá.

4. Děkugi Bohu měmu wždycky za wás / z tě milosti Božij / kterážto dána gest wám w Krystu Gežijssy.

Dziękuię Bogu moiemu zawsze zá was / dla láski Bozey ktora iest wam daná w Jezuśie Krystuśie.

5. Že we wssem bohatij včiněni gste w něm / w každěm slowu a we wsselikěm Vměnij.

Iż we wszytkich rzeczách iesteśćie vbogáceni w nim / wszelką powieśćią / y wszelką vmieiętnośćią.

6. Yakož swědectwij Krystowo vpewněno gest mezy wámi:

Jáko świádectwo Krystusowe potwierdzone iest w was.

א

7 דְּלָא אֶתְבַּצַּרְתּוּן בְּחַדָא
מֶן מוֹהַבָתֵה אֶלָּא מְסַכִּין
אַנְתּוּן לְגֶלְיָנֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא׃

In tal modo che non vi manca dono alcuno, mentre aspettate la manifestatione del nostro Signor IESV Christo.

8 דְּהוּ יְשַׁרְרְכוּן עַד־מָא
לַאחֲרִיתָא דַּדְלָא רַשְׁיָן
תֶּהְווּן בְּיוֹמֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא׃

Ilquale ancor vi confermarà infin al fine per esser irreprensibili nel giorno del l'istesso nostro Signor IESV Christo.

9 מְהַימַן הוּ אֱלָהָא
דְּבַאידֵה אֶתְקְרִיתוּן
לְשׁוּתָּפוּתָא דַּבְרֵה יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא מָרַן׃

Fedele è Iddio, per ilquale voi sete stati chiamati ne la communione del suo Figliuol IESV Christo nostro Signore.

10 בָּעֵא אֶנָא דֵּין מֶנְּכוּן
אַחַי בַּשְׁמֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא דְּתֶהְוֵא חְדָא
מֶלְּתָא לְכֻלְּכוּן וְלָא נֶהְוְיָן
בְּכוּן פֻּלְגוּתָא אֶלָּא דְּתֶהְווּן
גְּמִירִין בְּחַדָא תַּרְעִיתָא
וּבְחַד רֶעְיָנָא׃

Hor io vi prego, fratelli, nel nome del nostro Signor IESV Christo, che voi parliate tutti vna medesima cosa, e che non siano fra voi diuisioni: ma siate ben congiunti insieme in vna medesima mente, & in vn medesimo parere.

11 שְׁלַחוּ לִי גֵּיר עֲלַיְכוּן
אַחַי מֶן בֵּית כְּלוֹאֵא
דְּחֶרְיָנֵא אִית בֵּינָתְכוּן׃

Percioche m'è stato significato di voi, fratelli miei, da quelli della famiglia di Cloe, che fra voi sono de le contentioni.

12 הָדָא דֵּין אָמַר אֶנָא
דְּאִית מֶנְּכוּן דְּאָמַר אֶנָא
דְּפַוְלוֹס אֶנָא וְאִית דְּאָמַר
אֶנָא דַּאפַּלּוֹ אֶנָא וְאִית
דְּאָמַר אֶנָא דְּכֵאפָא אֶנָא
וְאִית דְּאָמַר אֶנָא דַּמְשִׁיחָא
אֶנָא׃

E quel ch'io dico è che ciascun di voi dice, Io son di Paulo, & io d'Apollo, & io di Cefa, & io di Christo.

א

7 כֵּן אֲשֶׁר לֹא חֲסַרְתֶּם כָּל־
מַתָּן וּמְקַוִּים אַתֶּם אֶת־גִּלּוּי
אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

De tal manera que nada hos falte en ningun don esperando la manifestacion del Sennor nuestro Jesus el Christo:

8 אֲשֶׁר גַּם יְעִיז אֶתְכֶם עַד־
קֵץ בִּבְלִי־עַוְלָה בְּיוֹם אֲדֹנֵינוּ
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

El qual tambien hos confirmarà que permanezcays sin peccado hasta la fin, hasta el dia (de la venida) del Sennor nuestro Iesus el Christo.

9 נֶאֱמָן יְהוָה אֲשֶׁר בּוֹ נִקְרָאתֶם
אֶל־חֶבְרַת בְּנוֹ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
אֲדֹנֵינוּ׃

Fiel es Dios por el qual soys llamados à la communicacion de su Hijo Iesus el Christo Sennor nuestro.

10 וּמִתְחַנֵּן אֲנִי לָכֶם אַחַי
בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר
תְּדַבְּרוּ דָבָר אֶחָד כֻּלְּכֶם וְלֹא
תִהְיוּ בָכֶם מִפְלָגוֹת וְתִהְיוּ
נְכוֹנִים גַּם בְּשֵׂכֶל אֶחָד וְגַם
בְּנֶפֶשׁ אַחַת׃

Toda via, Hermanos, ruego hos por el Nombre del Sennor nuestro Iesus el Christo, que hableys todos vna misma cosa: y que no aya entre vosotros dissensiones: antes seays enteros en vn mismo entendimiento, y en vn mismo parecer.

11 כִּי־סֻפַּר לִי עֲלֵיכֶם אַחַי
מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּבֵית כְּלֹאָה כִּי־
מְרִיבוֹת הָיוּ בֵּינֵיכֶם׃

Porque me hà sido declarado de vosotros, hermanos mios, de los que son de Chloes, que ay entre vosotros contiendas.

12 וְזֹאת אוֹמֵר אֲנִי כִּי־אִישׁ אִישׁ
מִכֶּם אוֹמֵר כִּי־אֲנִי לְפּוּלוֹס
וַאֲנִי לְאַפּלּוֹ וַאֲנִי לְכֵיפָה וַאֲנִי
לַמָּשִׁיחַ׃

Quiero dezir, que cada vno de vosotros dize Yo cierto sòy de Paulo, mas yo de Apollos, mas yo de Cephas, mas yo del Christo.

ά.

7. Ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Tellement qui il ne vous defaut aucun don, cependant que vous attendez la manifestation de nostre seigneur Iesus Christ.

8. Ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Lequel aussi vous affermira iusqu'à la fin, pour estre irreprehensibles en la iournee de nostre Seigneur Iesus Christ.

9. Πιστὸς ὁ θεός, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Dieu est fidele par lequel vous auez esté appelés à la communion de son fils Iesus Christ nostre Seigneur.

10. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα· ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοΐ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ.

Or ie vous prie, freres, par le Nom de nostre Seigneur Iesus Christ, que vous parliez tous vn mesme langage, & qu'il n'y ait point de partialites entre vous: ains que vous soyez bien vnis en mesme sens, & en vn mesme aduis.

11. Ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσι.

Car mes freres, il m'a esté declaré touchãt vous par ceux qui sont de chez Chloé, qu'il y a des contentions entre vous.

12. Λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει, ἐγὼ μέν εἰμι παύλου, ἐγὼ δὲ ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ κηφᾶ, ἐγὼ δὲ χριστοῦ.

Or voici que ie di, c'est qu'vn chacun de vous dit, De moi, ie suis de Paul: & de moi, d'Apollos: & de moi, de Cephas: & de moi de Christ.

CAP. I. | Das I. Capitel. | Kapitola I.

7. Ita ut nihil vobis desit in ulla gratia expectantibus revelationem Domini nostri Iesu Christi.

So that ye are not destitute of any gifte: waiting for the appearing of our Lorde Jesus Christ.

7. Also daß jhr keinen mangel habt an jrgent einer Gaben/ vnnd wartet nur auff die Offenbarung vnsers HErrn Jesu Christi.

Saa/ at eder Fattis inted paa nogen Gaffue/ Oc vocter eken paa vor HERRIS Jhesu Christi obenbarelse.

7. Takže nemáte žádného nedostatku w žádné milosti/ čekagjce zgewenij Pána nasseho Gezijsse Krysta.

Ták iż wam ná żadnym dárze nie schodźi/ oczekawaiąc zíáwienia Páná nászego Jezu Krystá.

8. Qui & confirmabit vos usque in finem sine crimine, in die adventus Domini nostri Iesu Christi.

Who shall also confirme you unto ỹ end/ that ye may be blamelesse in the day of our Lord Jesus Christ.

8. Welcher euch auch wirdt vest behalten/ biß ans ende/ daß jhr vnsträfflich seyt auff den tag vnsers HErrn Jesu Christi.

Huilcken som oc skal beholde eder fast indtil enden/ At i skulle vere wstraffelige paa vor HERRIS Jhesu Christi dag.

8. Kterýž y vtwrdij wás až do konce bez auhony/ ke dni přijsstij Pána nasseho Gezijsse Krysta.

Ktory (Bog) thez was vtwierdźi áż do końcá/ ábyśćie byli nie ná gánionymi w dźień Páná nászego Jezu Krystá.

9. Fidelis Deus: per quem vocati estis in societatem filii eius Iesu Christi Domini nostri.

God is faithful/ by whome ye are called vnto the fellowshippe of his Sonne Jesus Christ our Lord.

9. Denn Gott ist treu/ durch welchen jhr beruffen seyt zu der Gemeinschafft seines Sohns Jesu Christi vnsers HErrn.

Thi Gud er trofast/ formedest huilcken i ere kaldede til hans Sons Jhesu Christi vor HERRIS samfund.

9. Wěrnýť gest Buoh/ skrze kterýhož gste powoláni k aučastnosti Syna geho Gezijsse Krysta Pána nasseho.

Wierny ć Bog/ przez ktorego jesteśćie wezwáni ku społeczności syná iego Jezu Krystá Páná nászego.

10. Obsecro autem vos fratres, per nomen Domini nostri Iesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem scientia.

Nowe I beseeche you/ brethren by the Name of our Lord Jesus Christ/ that yee all speake one thing/ and that there be no dissensions among you: but be ye knit together in one minde/ and in one iudgement.

10. Ich ermahne euch aber/ lieben Brüder/ durch den Namen vnsers HErrn Jesu Christi/ daß jhr allzumal einerley rede führet/ vnnd lasset nicht spaltung vnter euch sein/ Sondern haltet vest an einander in einem Sinn/ vnd in einerley meinung.

Oc ieg formaner eder kære Brødre/ ved vor HERRIS Jhesu Christi Naffn/ at i haffue allesammen en Tale/ oc lader icke Splidactighed vere iblant eder/ Men holder fast tilsammen vdi it sind/ oc i en mening.

10. Prosým wás pak a napomijnám bratřij/ skrze Gméno Pána nasseho Gezijsse Krysta/ ábysste gednostayné wssyckni mluwili/ a aby nebylo mezy wámi roztržitosti: ale buďte dokonalij w gednostayném smyslu/ a w gednostayném rozumu.

Proszę was tedy bráćia przez imię Páná nászego Jezu Krystá/ ábyśćie też mowili wszyscy/ á iż by nie były miedzy wámi rozerwánia/ ále żebyśćie byli spoieni iednákim zevmysłem y zdániem.

11. Significatum est enim mihi de vobis, fratres mei, ab iis qui sunt Chloës, quia cōtentiones sunt inter vos.

For it hath bene declared vnto me/ my brethren/ of you by them that are of the house of Cloe/ that there are contentions among you.

11. Denn mir ist fürkommen/ lieben Brüder/ durch die auß Cloes gesinde/ von euch/ daß zanck vnter euch sey.

Thi mig er sagd om eder/ kære Brødre/ ved dem aff Cloes Huffolck/ At der er Trette iblant eder.

11. Oznámeno mi zagisté o wás Bratřij mogi/ od těch kteřijž gsau w Chloe/ žeby byly růžnice mezy wámi.

Abowiem mi iest oznáymiono o was bráćia moi/ od domowników Chloi/ iż poswarki bywáia miedzy wámi.

12. Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit. Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ, ego autem Christi.

Nowe this I say/ that every one of you saith/ I am Paulus/ and I am Apollos/ and I am Cephas/ and I am Christes.

12. Ich sage aber davon/ daß vnter euch einer spricht: Ich bin Paulisch/ der ander ich bin Apollisch/ der dritte/ Ich bin Cephisch/ der vierdte/ Ich bin Christisch.

Men ieg siger der om/ At den ene siger iblant eder/ Jeg er Pouels/ Den anden/ Jeg er Apollos/ den tredie/ Jeg er Cephe/ Den fierde/ Jeg er Christi.

12. Mijnijm pak toto/ že gedenkaždý z wás řijká: Ja gsem zagisté Pawlůw/ yá Apollů/ ya Petrůw/ yá pak Krystůw.

A tho powiedam/ iż káżdy z wás mowi/ iam iesth Páwłow/ á ia Apollow/ ia záśie Cefy/ á ia Krystusow.

א

13 דלמא אתפלג לה משיחא או למא פולוס אזדקף על אפיכון או בשמה דפולוס עמדתון :

Christo è egli diuiso? Paulo è egli stato crocifisso per voi? ò sete voi battezati nel nome di Paulo?

14 מודא אנא לאלהי דלאנש מנכון לא אעמדת אלא לקריספוס ולגאיוס :

Io ringratio Iddio, ch'io non ho battezato alcun di voi, se non Chrispo e Gaio.

15 דלא אנש נאמר דבשמי אעמדת :

Acciochè alcun non dica ch'io habbi battezato nel nome mio.

16 אעמדת דין לביתה דאסטפנא תוב דין לא ידע אנא אן לאנש אחרין אעמדת :

Ho battezato ancora la famiglia di Stefana: del resto, non so s'io n'habbia battezato alcun altro:

17 לא גיר שדרני משיחא למעמדו אלא למסברו לא בחכמת מלא דלא נסתרק זקיפה דמשיחא :

Imperochè Christo non m'ha mandato à battezare, ma ad annuntiar l'Euangelio: non gia con sapentia di parole, acciochè non si renda vana la croce di Christo.

18 מלתא גיר דזקיפא לאבידא שטיותא הי לן דין לאילין דחיינן חילא הי דאלהא :

Perche la parola de la croce à quei che periscono, è vna pazzia: ma à noi che ci saluiamo, è vna possanza di Dio.

19 כתיב גיר דאובד חכמתא דחכימא ואגלוז תרעיתא דסכולתנא :

Percioch'egli è scritto, Io distruggerò la sapientia de sauij, e abolirò la prudentia de prudenti.

א

13 הנפרד המשיח אם פולוס נתלה עליכם או אם בשם פולוס נטבלתם :

Es diuiso el Christo? Fué crucificado Paulo por vosotros: ó aueys sido baptizados en el Nombre de Paulo?

14 אודה לאלהים כי את איש לא אחד טבלתי כי אם את קרישפוס ואת גאיוס :

Hago gracias à mi Dios, que à ninguno de vosotros he baptizado, mas de à Chrispo y à Gaio:

15 פן יאמר איש כי בשמי טבלתי :

Paraque ninguno diga que yo lo baptizé en mi nombre.

16 וגם טבלתי את בית אסטפנא ואיש שאר לא ידעתי כי גם אחד אחר טבלתיו :

Y tambien baptizé la casa de Estephania: mas no se si aya baptizado à algun otro.

17 כי לא שלחני המשיח לטבל כי אם לבשר לא בחכמת הדבר פן יהבל תו דמי המשיח :

Porque no mi embió el Christo à babtizar, si no à predicar el Euangelio: no en sabiduria de palabras, porque no sea hecha vana la cruz del Christo

18 כי דבר התו לאובדים נבלה הוא ולנו הנושעים אנחנו גבורת אלהים הוא :

Porque la palabra de la Cruz à la verdad, locura es à losque se pierden: mas à losque se saluan, es à saber à nosotros, potencia de Dios es.

19 כי נכתב ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבניו הסתתר :

Porque està escripto, Destruyré la sabiduria de los sabios, y la intelligencia de los entendidos reprouaré.

α'.

13. Μεμέρισται ὁ χριστός; μὴ παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα παύλου ἐβαπτίσθητε;

Christ est-il diuisé? Paul a il esté crucifié pour vous? ou auez-vous esté baptizés au nom de Paul?

14. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ κρίσπον καὶ γάϊον.

Ie ren graces à Dieu que ie n'ai baptizé aucun d'entre vous, sinon Crispus & Gaius.

15. Ἵνα μή τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα.

Afin que quelcun ne die que i'aye baptizé en mon nom,

16. Ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν στεφανᾶ οἶκον. λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα.

I'ai bien aussi baptizé la famille de Stephanas, au sur plus ie ne sai si i'ai baptizé quelque autre.

17. Οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ χριστοῦ.

Car Christ ne m'a point enuoyé pour baptizer, mais pour euangelizer: non point auec sagesse de parole, afin que la croix de Christ ne soit aneantie.

18. Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστί· τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν, δύναμις θεοῦ ἐστι.

Car à ceux qui perissent la parole de la croix leur est folie: mais à nous qui obtenons salut, elle est vertu de Dieu.

19. Γέγραπται γάρ, ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω.

Car il escrit, I'abolirai la sapience des sages, & aneanterai l'intelligence des entendus.

CAP. I.

13. Divisus est Christus? Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis?

Is Christ deuided? was Paul crucified for you? either were ye baptized into the name of Paul?

14. Gratias ago Deo, quod neminem vestrum baptizavi, nisi Crispum & Caium.

I thanke God/that I baptized none of you/but Crispus/ and Gaius.

15. Nequis dicat, quòd in nomine meo baptizati estis.

Least any should say / that I had baptized into mine owne name.

16. Baptizavi autem & Stephanæ domum. Cæterùm nescio si quem alium baptizaverim.

I baptized also the housholde of Stephanas: furthermore know I not/ whether I baptized any other.

17. Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare: non in sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi.

For Christ sent me not to baptize / but to preach the Gospell/ not with wisedome of wordes / lest the crosse of Christ shoulde be made of none effect.

18. Verbum enim crucis, pereuntibus quidem stultitia est: iis autem qui salvi fiunt, id est, nobis, Dei virtus est.

For the preaching of the crosse is to them that perish/ foolishnes: but unto us/ which are saued / it is the power of God.

19. Scriptum est enim, Perdam sapientiam sapientiũ: & prudentiam prudentium reprobabo.

For it is written/ I will destroy the wisedome of the wise / and will cast away the understanding of the prudent.

Das I. Kapitel.

13. Wie? ist Christus nun zertrennet? Ist denn Paulus für euch gecreutziget? Oder seyt jhr in Paulus Namen getaufft?

Huorledis? Er Christus nu atskilt? Er da Paulus kaarsfest for eder? Eller ere i døbte i Pauli naffn?

14. Ich dancke Gott/ daß ich niemand vnter euch getaufft habe / ohn Crispum vnd Gaium.

Jeg tacker Gud / at jeg døbte ingen iblant eder/ vden Crispum ob Gaium.

15. Daß nicht jemand sagen möge/ ich hette auff meinen Namen getaufft.

At icke nogen kand sige / At ieg døbte i mit Naffn.

16. Ich habe aber auch getaufft des Stephana Haußgesinde / darnach weiß ich nicht / ob ich etliche ander getaufft habe.

Oc ieg døbte ocsaa Stephane Hussolck / Siden veed ieg icke / om ieg døbte nogle andre.

17. Denn Christus hat mich nicht gesant zu tauffen/ sondern das Evangelium zu predigen/ nicht mit klugen worten / auff daß nicht das Creutz Christi zu nichte werde.

Thi Christus vdsende mig icke at døbe / men at predicke Euangelium / Icke met kloge ord / Paa det at Christi Kaarss icke skal bliffue til inted.

18. Denn das Wort vom Creutz ist eine Thorheit denen/ die verloren werden/ Vns aber/ die wir selig werden/ ists eine Gottes Krafft.

Thi det ord om Kaarsset er dem en daarlighed/ som bliffue forrabte / Men oss / wi som bliffue salige/ er det en Guds krafft.

19. Denn es stehet geschrieben: Ich wil zu nichte machen die Weißheit der Weisen/ vnd den Verstand der Verstendigen wil ich verwerffen.

Thi der staar screffuit / Jeg vil til inted gøre de Visis Visdom / oc de Forstandigis forstand/ vil ieg bortkaste.

Kapitola I.

13. Cožgest rozdělen Krystus? Zdali gest Pawel vkřižowán za wás? aneb / zdali gste we gměnu Pawlowu pokřtěni?

Izali iest rozdzielon Krysthus? Azaž Páwel iest vkrzyżowan za was? ábo w imie Páwlowe iesthescie pokrzczeni?

14. Děkugi Bohu mému / že gsem žádného z wás nekřtil/ gedině Krysspa a Kája:

Dziekuie Bogu memu tżem nikogo z was nie krzcil / iedno Kryspá y Gáiuszá.

15. Aby někdo neřekl / že gste we gměnu mém pokřtěni.

Aby żaden nie rzekł żebych krzcił w imie woie.

16. Křtil gsem také y Sstěpánowu čeled. A nad to wijce newijm/ abych koho giného z wás křtil.

O krzcilem też dom Stefánán/ zá thym niewiem iesslim kogo drugiego krzcił.

17. Nebo nepóslal mne Krystus křtijti / ale Ewangelium kázati: ne w maudrosti a ozdobnosti řeči / aby nebyl wyprázdněn křijž Krystuow.

Boć Krystus nie posłał mie ábym krzcił / ále ábym Ewanielia przepowiedał / á wssákoż / nie za cna wymowa / áby sie nie sthał prożnym krzyż Krystusow.

18. Slowo zagisté křijže / bláznowstwij gest těm kteřijž magij zahynauti/ ale nám kteřijž máme spaseni býti / moc Božij gest.

Abowiem powieść ona o krzyżu tym kthorzy gina / iest glupstwem / á nám ktorzy bywamy zbáwieni / iestci moca Boża.

19. Nebo psáno gest: Zatratijm maudrost maudrých / opatrnost opatrných zawrhu.

Bo iest nápisano / Wytrácę madrość madrych; á zrozumienie rozumnych odrzucę precz.

א

20 איכא הו חכימא או איכא הו ספרא או איכא הו דרושא דעלמא הנא לא הא אשטיה אלהא חכמתה דעלמא הנא :

Doue è il sauio? dou'è lo scriba? doue il disputator di questo secolo? Non ha Iddio fatta stolta la sapientia di questo mondo?

21 מטול גיר דבחכמתה דאלהא לא ידע עלמא בחכמתא לאלהא צבא אלהא דבשטיותא דכרוזותא יחא לאילין דמהימנין :

Percioche poi che ne la sapientia di Dio, il mondo non ha conosciuto Iddio per mezo da la sapientia, e piaciuto à Dio per mezo de la stoltitia de la predicatione saluare i credenti.

22 מטול דיהודיא אתותא שאלין וארמיא חכמתא בעין :

Poi che i Giudei domandano segno, e i Greci cercano sapientia.

23 חנן דין מכרזינן משיחא כד זקיף תוקלתא ליהודיא ולארמיא שטיותא הי :

Ma quanto à noi, noi predichiamo Christo crocifisso, che è scandalo à i Giudei, e stoltitia à i Greci.

24 להנון דין דקרין יהודיא וארמיא משיחא חילא דאלהא וחכמתא דאלהא :

Ma à quelli che son chiamati, e Giudei e Greci, predichiamo Christo potentia di Dio, e sapientia di Dio.

25 מטול דשטיותה דאלהא חכימא הי מן בני נשא וכריהותה דאלהא חילתנא הי מן בני אנשא :

Imperoche la stoltitia di Dio è piu sauia che gli huomini: e la debilezza di Dio, è piu forte che gli huomini.

26 חזו גיר אף קריתכון אחי דלא סגיאין בכון חכימא בבסר ולא סגיאין בכון חילתנא ולא סגיאין בכון בני טוהמא רבא :

Perche voi vedete, fratelli, la vostra vocatione, che non son tra voi molti sauij secondo la carne, non molti potenti, non molti nobili.

א

20 איה חכם איה ספר איה שוקל העולם הלא מפיר אלהים אותות בדים וקוסמים יהולל משיב חכמים אחור ודעתם יסכל :

Que es del sabio? Que es del Escriba? Que es del inquiridor deeste siglo no ha Dios enloquecido la sabiduria deeste mundo.

21 וכי־העולם בחכמת אלהים לא ידע את־אלהים בעבור חכמתו לכן חפץ אלהים בסכלות הקריאה להושיע את־המאמינים :

Porque por no auer el mundo conocido en la sabiduria de Dios à Dios por sabiduria, agrado à Dios saluar los creyentes por la locura de la predicacion.

22 כי־היהודים שואלים את־אותות והיונים מבקשים את־חכמה :

Porque los Iudios piden sennales: y los Griegos buscan sabiduria:

23 ואנחנו קוראים את־משיח התלוי ליהודים מכשול ולגוים כסלות :

Mas nosotros predicamos al Christo crucificado, que es à los Iudios ciertamente trompeçadero y à las Gentes locura.

24 אך לקרואים גם ליהודים וגם לגוים את־המשיח גבורת אלהים וחכמת אלהים :

Empero à las llamados, ansi Iudios como Griegos, el Christo potencia de Dios, y sabiduria de Dios.

25 כי־כסלות אלהים חכמה מכל־האנשים ומחלת אלהים גבורה מכל־האדם :

Porque lo loco de Dios es mas sabio que los hombres. y lo flaco de Dios es mas fuerte que los hombres.

26 ושעו אל־קריאתכם אחי כי־חכמים לא רבים כבשר לא בגבורים רבים לא בחורים רבים :

Porque mirad, Hermanos, vuestra vocacion que no soys muchos sabios segun la carne: no muchos poderosos, no muchos nobles.

α'.

20. Ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεύς; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου;

Où est le sage: où est le scribe? où est le disputeur de ce siecle? Dieu n'a-il pas affoli la sapience de ce monde?

21. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεόν, εὐδόκησεν ὁ θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας.

Car depuis qu'en la sapiēce de Dieu, le monde n'a point cognu Dieu par sapience, le bon plaisir de Dieu a esté de sauuer les croyans par la folie de la predication.

22. Ἐπειδὴ (γὰρ) Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι, καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν.

Puis que & les Iuifs demandent signe, & les Grecs cerchent sapience.

23. Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν.

Mais quant à nous, nous preschons Christ crucifiē, qui est scandale aux Iuifs, & folie aux Grecs.

24. Αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι Χριστὸν θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν.

Mais a ceux qui sont appelés tant Iuifs que Grecs, nous leur preschons Christ, puissance de Dieu, & sapience de Dieu.

25. Ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί.

Car la folie de Dieu, est plus sage que les hommes: & la foiblesse de Dieu, est plus forte que les hommes.

26. Βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς.

Car, me freres, vous voyez vostre vocation, que vous n'estes point beaucoup de sages selon la chair, ne beaucoup de forts, ne beaucoup de nobles.

CAP. I.

20. Vbi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor huius seculi? Nónne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi?

Where is the wise? where is ÿ Scribe? where is the disputer of this worlde? hath not God made the wisedome of this world foolishnes?

21. Nam quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum; placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes.

For seeing the world by wisedome knewe not God in the wisedome of God, it pleased God by the foolishnes of preaching to saue them that beleeue.

22. Quoniam & Iudæi signa petunt, & Græci sapientiam quærunt.

Seeing also that the Jewes require a signe/ and the Grecians seeke after wisedome.

23. Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam.

But we preach Christ crucified: unto the Jewes, euen a stumbling blocke, and unto the Grecians, foolishnes.

24. Ipsis autem vocatis Iudæis atque Gręcis Christum Dei virtutem & Dei sapientiam.

But unto them which are called/ both of the Jewes/ and Grecians we preach Christ/ the power of God/ and the wisedome of God.

25. Quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.

For the foolishnes of God is wiser then men/ and the weakenes of God is stronger then men.

26. Videte enim vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles.

For brethren/ you see your calling/ howe that not many wise men after the flesh/ not many mightie/ not many noble are called.

Das I. Capitel.

20. Wo sind die Klugen? Wo sind die Schrifftgelehrten? Wo sind die Weltweisen? Hat nicht Gott die Weißheit dieser Welt zur Thorheit gemacht?

Huor ere de Kloge? Huor ere de Scrifftlærde? Huor ere de verdzlige Vise? Haffuer icke Gud giort denne Verdens Visdom til daarlighed?

21. Denn dieweil die Welt durch jhre Weißheit/ Gott in seiner Weißheit nicht erkannte/ gefiel es Gott wol/ durch thörichte Predigt selig zu machen/ die/ so daran glauben.

Efferdi at Verden/ formedelst sin Visdom/ kende icke Gud i sin Visdom/ da behagede det Gud vel/ at gøre dem salige formedelst daarlig predicken/ som tro der paa.

22. Sintemal die Jüden Zeichen fordern/ vnd die Griechen nach weißheit fragen.

Efferdi at Jøderne eske Tegen/ oc Greckerne spørie effter Visdom.

23. Wir aber predigen den gecreutzigten Christ/ den Jüden ein Ergerniß/ vnd den Griechen eine Thorheit.

Men wi predicke den kaarsfeste Christum/ Som er Jøderne en Forargelse/ Oc Grekerne en Daarlighed.

24. Denen aber die beruffen sind/ beyde Jüden vnd Griechen/ predigen wir Christum/ Göttliche krafft vnd Göttliche Weißheit.

Men dem som ere kallede/ baade Jøder oc Greker/ predicke wi Christum/ guddommelig Krafft oc guddommelig Visdom.

25. Denn die Göttliche thorheit ist weiser denn die Menschen sind/ vnnd die Göttliche schwachheit ist stärcker denn die Menschen sind.

Thi den guddommelige Daarlighed er visere end Menniskenere/ oc den guddommelige Skrøbelighed er sterckere end Menniskenere.

26. Sehet an/ lieben Brüder/ euren Beruff. Nicht vil Weisen nach dem Fleisch/ nicht vil Gewaltige/ nicht vil Edle sind beruffen.

Seer/ kære Brødre/ til eders Kald/ Der ere icke mange Vise paa Legemens vegne/ icke mange Veldige/ icke mange Fribaarne kallede.

Kapitola I.

20. Kde gest maudrý? a kde gest pijsma včitel? a kde gest mudrák tohoto Swěta? Wssak gest Buoh bláznivau včinil maudrost tohoto Swěta.

Gdźież madry? Gdźież náuczyciel? gdźież bádácz świátá tego? (A zaz Bog madrość świátá tego glupstwo vczynil?)

21. Nebo proto/ že w Božij maudrosti Swět nepoznal skrze maudrost Boha/ lijbilo se Bohu/ aby skrze kázanij bláznowstwj spasený činil wěřijcý.

Abowiem gdyž w mądrości Bożey/ świáth nie poznal Bogá przez mądrość/ podobáło się Bogu przez glupie przepowiedánie záchowáć wierzace.

22. Nebo Židé žádagij diwuow/ a Řekowé hledagij maudrosti:

Gdyž y Żydowie cudá żadaią/ á Grekowie mądrości szukáią.

23. My pak rozhlassugeme Krysta vkřižowaného/ Židuom zagisté pohorssenij/ a Řekuom bláznowstwij:

Ale my przepowiedomy Krystusá vkrzyżowánego/ ktory iest Żydom zgorszeniem/ á Grekom glupstwem.

24. Ale tayměž powolaným/ Židům také y Řekům/ Krysta Božij moc a Božij maudrost:

Sámymći wezwánim ták Żydom iáko y Grekom przepowiedamy Krystusá/ moc Bożą/ y mądrość Bożą.

25. Nebo což gest bláznivého Božijho/ toť gest maudřegssý nad Lidi: a co gest mdlého Božijho/ gest sylnegssý nežli Lidé.

Abowiem glupstwo Boże iest mędrsze niż ludzkie/ á moc Boża iest możnieysza niż ludzkie.

26. Nebo widijte powolánij wasse Bratřij/ že gsau w něm ne mnozý maudřij wedlé těla/ ne mnozý mocnij/ ne mnozý vrozenij;

Bo widźcie powolánie wásze bráćia/ iż nie wiele was mądrych iest wedle ciáłá/ nie wiele możnych/ nie wiele zacnego narodu.

א | א | α′.

27 אֶלָא גְבָא אֱלָהָא לְסַכְלוּתֵהּ דְעָלְמָא דְנַבְהֵת לְחַכִּימֵא וְגַבָא כְּוַיְהוּתֵהּ דְעָלְמָא דְנַבְהֵת לְחַיְלְתָנֵא׃

27 כִּי אִם בְּכִסְלוּת הָעוֹלָם בָּחַר אֱלֹהִים אֲשֶׁר יָבִישׁ אֶת הַחֲכָמִים וּבְמַחֲלָיֵי הָעוֹלָם בָּחַר הָאֱלֹהִים לְהָבִישׁ אֶת הַגְּבוּרוֹת׃

27. Ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ· καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά.

Ma Iddio ha elette le cose stolte del mondo, per isuergognare i sauij: & ha Iddio elette le cose debili del mondo, per isuergognar quelle che son forti.

Antes loque es la locura del mundo escogiò Dios para auergoncar à los sabios: y loque es la flaqueza del mundo escogió Dios para auergonçar lo suerte.

(Mais Dieu a esleu les choses folles de ce Monde pour confonde les sages,) & les choses foibles, de ce Monde Dieu les esleues pour confondre les fortes.

28 וְגַבָא לְאִילֵין דְבַצִיר טוּהְמְהוּן בְּעָלְמָא וַלְמְסַלְיָא וַלְאִילֵין דְלַיְתֵיהוּן אַגְוָן דְנְבַטֵל לְאִילֵין דְאִיתֵיהוּן׃

28 וּבַחֲשֻׁכִים וּבַנִּקְלוֹת הָעוֹלָם בָּחַר אֱלֹהִים וּבַאֲשֶׁר אֵינָם הוֹיִם לַהֲנִיאָם אֲשֶׁר הוֹיִם׃

28. Καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεὸς, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ.

Et ha elette Iddio le cose ignobili del mondo, e le cose disprezzate, e quelle che non sono per annullar quelle che sono.

Y lo vil del mundo, y lo menaspreciado escogióDios y lo que no es, para deshazer lo que es.

Et Dieu a chosi les choses viles de ce monde, & les mesprisees, voire celles qui ne sont point, afin d'abolir celles qui sont.

29 דְלָא נֶשְׁתַּבְהַר כֻּל בְּסַר קְדָמוֹהִי׃

29 פֶּן יִתְהַלֵּל כָּל־בָּשָׂר לְפָנָיו׃

29. Ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Accioche nissuna carne si glorij dinanzi a lui.

Paraque ninguna carne se jacte en su presencia.

Afin que nulle chair ne se glorifie deuant lui.

30 אַף אַנְתּוּן דֵין מִנֵהּ אַנְתּוּן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הַו דַהֲוָא לַן חֶכְמְתָא מִן אֱלָהָא וְזַדִיקוּתָא וְקַדִישׁוּתָא וּפוּרְקָנָא׃

30 כִּי־מִמֶּנּוּ הוֹיִם אַתֶּם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר נִהְיָה לָכֶם חָכְמָה מֵאֱלֹהִים וּצְדָקָה וּמִקְדָּשׁ וּפְדוּת׃

30. Ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις.

E da lui è che voi sete in Christo IESV, ilquale ci è stato fatto da Dio sapientia, e giustitia, e santificatione, e redentione.

Deel empero soys vosotros renacidos en el Christo Iesus, el qual es hecho para nosotros de Dios sabiduria, y justicia, y sanctificacion, y redempcion:

Or c'est de lui que vous estes en Iesus Christ, qui vous a esté fait de par Dieu sapience, & iustice, & sanctification, & redemption.

31 אַיְך דַכְתִיב דְמַן דְמִשְׁתַּבְהַר בְּמָרְיָא נֶשְׁתַּבְהַר׃

31 אֲשֶׁר כְּמוֹ נִכְתַּב הַמִּתְהַלֵּל בַּיהוָה יִתְהַלֵּל׃

31. Ἵνα, καθὼς γέγραπται, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

Accioche (com'è scritto) chi si gloria, si glorij nel Signore.

Paraque como està escripto, El que se gloria, en el Sennor se glorie.

Afin que (comme il est escrit) celui qui se glorifie, se glorifie au Seigneur.

ב | ב | ΚΕΦΑΛ. β′.

1 וְאֶנָא אַחַי כַּד אֶתִית לְוָתְכוּן לָא בְּמַמְלְלָא דְרוּרְבָא אַף לָא בְּחֶכְמְתָא סַבְּרֶתְכוּן אָרָזֵהּ דַאֲלָהָא׃

1 וַאֲנִי בְּבוֹאִי אֲלֵיכֶם אַחַי בָּאתִי לֹא בְּגֹבַהּ הַדָּבָר אוֹ חָכְמָה בְּהַגִּידִי לָכֶם אֶת־עֵדוּת אֱלֹהִים׃

Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ.

Et io, fratelli, quando venni à voi, non venni con alcuna eccellentia d'eloquenza, ò di sapientia, annuntiandoui il testimonio di Dio.

Ansique hermanos, quando yo vine à vosotros, no vine con altiuez de palabra o de sabiduria à annunciaros el testimonio del Christo.

Et de moi, freres, quand ie suis venu vers vous, ie n'y suis point venu auec excellence de bien parler ou de sapience, en vous annonçant le tesmoignage de Dieu.

CAP. I.

27. Sed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, ut confundat ſapientes, & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia.

But God hath choſen the fooliſh thinges of the worlde to confounde the wiſe / and God hath choſen the weake thinges of the worlde / to confound the mightie thinges.

28. Et ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non ſunt, ut ea quę ſunt deſtrueret.

And vile things of the world / and things which are deſpiſed / hath God choſen / and thinges which are not / to bring to nought thinges that are.

29. Vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius.

That no fleſh ſhould reioyce in his preſence.

30. Ex ipſo autem vos eſtis in Chriſto Ieſu, qui factus eſt nobis ſapientia à Deo, & iuſtitia, & ſanctificatio, & redemptio.

But ye are of him in Chriſt Jeſus / who of God is made vnto vs wiſedome and righteouſneſſe / and ſanctification / and redemption.

31. Vt quemadmodum ſcriptum eſt: Qui gloriatur, in Domino glorietur.

That / according as it is written / Hee that reioyceth / leth him reioyce in the Lorde.

CAP. II.

ET ego cùm veniſſem ad vos fratres, vêni non in ſublimitate ſermonis aut ſapientiæ, annuntians vobis teſtimonium Chriſti.

And I / brethren / when I came to you / came not with excellẽcie of words / or of wiſedome / ſhewing vnto you the teſtimonie of God.

Das I. Capitel.

27. Sondern was thöricht iſt vor der Welt / das hat Gott erwehlet / daß er die weiſen zu ſchanden machet. Vnnd was ſchwach iſt für der Welt / das hat Gott erwehlet / daß er zu ſchanden machet was ſtarck iſt.

Men huad ſom Daarligt er faar Verden / det vdualde Gud / At hand vilde beſkemme de Viſe. Oc Gud vdualde / det ſom ſkrøbeligt er faar verden / at hand vilde beſkemme det Stercke.

28. Vnd das vnedle für der Welt / vnd das verachte hat Gott erwehlet / vnd das da nichts iſt / daß er zu nicht macht / was etwas iſt.

Oc Gud vdualde / Wædelt faar verden / oc det foractede / oc det ſom inted er / At hand vilde til inted gøre / det ſom noget er.

29. Auff daß ſich für jhm kein fleiſch rhüme.

Paa det at inted Kød ſkal roſe ſig faar hannem.

30. Von welchem auch jr herkompt in Chriſto Jeſu / Welcher vns gemacht iſt von Gott zur Weißheit / vnnd zur Gerechtigkeit / vnd zur Heiligung / vnd zur Erlöſung.

Aff huilcken i ere oc kommet i Chriſto Jheſu / huilcken der er giort oſſ aff Gud til Viſdom / oc til Retferdighed / oc til Hellighed / oc til genløſelſe.

31. Auff daß (wie geſchrieben ſtehet) Wer ſich rhümet / der rhüme ſich des HERRN.

Paa det (lige ſom ſcreffuit ſtaar) Huo ſig roſer / hand ſkal roſe ſig i HERREN.

Das II. Capitel.

Vnd ich / lieben Brüder / da ich zu euch kam / kam ich nicht mit hohen worten / oder hoher weißheit / euch zu verkündigen die Göttliche Predig.

OC ieg kære Brødre / der ieg kom til eder / da kom ieg icke met høye ord eller met høy Viſdom / at forkynde eder den guddommelige predicken.

Kapitola I.

27. Ale cožgeſt bláznivwého Swětu / to geſt wywolil Bůh / áby zahanbil maudré: a to což geſt w Swětě mdlého Buoh wywolil / aby potupil ſylné:

Ale wybrał Bog rzeczy głupie tego świátá / áby záwſtydźił mądre / á mdłe rzeczy świátá wybrał Bog / áby záwſtydźił ty ktore ſą mocne.

28. A ne vrozené Swěta a potupné wywolil Bůh / a to což nenij / aby ty wěcy kteréž gſau zkazyl.

A podłe rzeczy świátá y ktorych zá nic nie máią wybrał Bog / y thy ktorych nie máß / áby zniſzczył ty ktore ſą.

29. Aby ſe nechlubil před obličegem geho žádný člowěk.

Aby ſie żadne ćiáło przed nim nie chlubiło.

30. Wy pak gſte z toho / w Krystu Gežijſſy / kterýž včiněn geſt nám Maudroſtij od Boha / a Sprawedlnoſtij / a Swatoſtij / a Wykaupenijm:

Ale z niego wy ieſteśćie w Kryſtuśie Jezuśie / ktory ſie nam ſtał mądrośćią od Bogá y ſpráwiedliwośćią / y poświecenim y odkupienim.

31. Aby (yakož geſt napſáno) Kdo ſe chlubij / w PANu ſe chlubyl:

Aby iáko ieſt nápiſſano kto ſie chlubi / niech ſie w Pánu chlubi.

Kapitola II.

AJá milij Bratřij / když gſem přiſſel k wám / nepřiſſel gſſem s wywýſſenoſtij řeči nebo maudroſti / zwěſſugijc wám Swědectwij Kryſtowo.

JA thedy gdy ćem do was bráćia nie przyßedłem z zacną wymową ábo mądrośćią / opowiádáiąc wam świádectwo Boże.

ב

2 וְלָא דָּנֵת נַפְשִׁי בֵּינָתְכוֹן אֵיךְ דְּמֵדֵם יָדַע אֲנָא אֶלָּא לְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אַף לֵהּ כַּד זְקִיף :

Percioche io non ho delibberato di saper alcuna cosa tra voi senon IESV *Christo, & esso crocifisso.*

3 וְאֶנָא בְּדֶחְלְתָא סַגִּיאָתָא וּבְרְתִיתָא הֲוִית לְוָתְכוֹן :

E fui appresso di voi con debolezza, e con timore, e con molto tremore.

4 וּמֶלְּתִי וְכָרוּזוּתִי לָא הֲוָת בַּמְפִיסָנוּתָא דְּמֶלָּא דְּחֶכְמְתָא אֶלָּא בְּתַחְוִיתָא דְּרוּחָא וְדְחַיְלָא :

E il mio parlare, e la mia predicatione, non fu in parole persuasiue de l'humana sapientia: ma in dimostramento di Spirito e di potentia.

5 דְּלָא תֶּהְוֵא הַיְמָנוּתְכוֹן בְּחֶכְמְתָא דִּבְנַי נָשָׁא אֶלָּא בְּחַיְלָא דַּאלָהָא :

Accioche la vostra fede non consista ne la sapientia degli huomini, ma ne la potentia di Dio.

6 חֶכְמְתָא דֵּין מְמַלְּלִינַן בַּגְמִירֵא חֶכְמְתָא לָא דְּהָנָא עָלְמָא אַף לָא דְּשַׁלִּיטָנַוְהִי דְּעָלְמָא הָנָא דְּמֶתְבַּטְלִין :

Hor noi annuntiamo la sapientia tra i perfetti, non gia la sapientia di questo secolo, ne de principi di questo secolo, che perisceno.

7 אֶלָּא מְמַלְּלִינַן חֶכְמְתֵהּ דַּאלָהָא בְּאָרָזָא הִי דַּמְכַסְּיָא הֲוָת וְקַדֵּם הֲוָא פְּרַשָׁהּ אֲלָהָא מֶן קְדָם עָלְמֵא לְשׁוּבְחָא דִּילַן :

Ma annuntiamo la sapientia di Dio che è in ministerio, cioè, nascosta: laquale Iddio haueua gia determinata innanzi a i secoli à nostra gloria.

8 הָי דְּחַד מֶן שַׁלִּיטָנֵא דְּעָלְמָא הָנָא לָא יִדְעָהּ אֶלּוּ גֵּיר יַדְעוּהָ לוּ לְמָרָהּ דְּתֶשְׁבּוּחְתָּא זְקַפְוּ הֲווֹ :

Laqual nissun de principi di questo secolo ha conosciuta. Imperoche se l'hauessen conosciuta, non hauerebben mai crocifisso il Signor de la gloria.

ב

2 כִּי לֹא אָמַרְתִּי לָדַעַתִּי מְאוּמָה בָּכֶם כִּי אִם אֶת־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְאוֹתוֹ הַתָּלוּי :

Porque no me juzgue saber algo entre vosotros sino à Iesus el Christo, y à este crucificado.

3 וַאֲנִי בְּמַחֲלָה וּבְיִרְאָה וּבִרְעָדָה גְּדוֹלָה הָיִיתִי עִמָּכֶם :

Y estuue yo con vosotros con flaqueza, y mucho temor y temblor.

4 וּדְבָרַי וּקְרִיאָתִי לֹא בַּעֲלִילוֹת דִּבְרֵי חָכְמַת הָאֲנָשִׁים כִּי אִם בְּרְאוּת עֵינַיִם הָרוּחַ וְהַכֹּחַ :

Y ni mi palabra ni mi predicacion fue en palabras persuasorias de humana sabiduria, mas en demonstracion del Espiritu y de potencia:

5 אֲשֶׁר אֱמוּנַתְכֶם לֹא תִהְיֶה בְּחָכְמַת הָאֲנָשִׁים כִּי־אִם בִּגְבוּרַת אֱלֹהִים :

Porque vuestra fe no sea en sabiduria de hombres, mas en potencia de Dios.

6 כִּי־מְדַבְּרִים אֲנַחְנוּ אֶת־חָכְמָה בְּתַכְלִית הָאֲנָשִׁים לֹא אֶת־חָכְמַת הָעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא אֶת חָכְמַת נְשִׂיאֵי הָעוֹלָם הַזֶּה אֲשֶׁר יֵהָבֵלוּ :

Empero hablamos sabiduria entre perfectos: y sabiduria, no de este siglo, ni de los principes de este siglo que se deshazen:

7 כִּי־אִם מְדַבְּרִים אֲנוּ אֶת־חָכְמַת אֱלֹהִים בַּסּוֹד הַנִּסְתָּר אֲשֶׁר גְּזָרוֹ אֱלֹהִים מֵאָז־מֵעוֹלָם לִכְבוֹדֵנוּ :

Mas hablamos sabiduria de Dios en mysterio, la sabiduria occultada: lo que Dios predestino antes de los siglos para nuestra gloria.

8 אֲשֶׁר אוֹתוֹ אִישׁ לֹא יָדַע מִנְּשִׂיאֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וְאִם יָדְעוּ לֹא הוֹקִיעוּ אֶת־אֲדוֹן וּמֶלֶךְ הַכָּבוֹד :

La que ninguno de los principes de este siglo conoció; (porque si la conocieran, nunca crucificaran àl Sennor de gloria,)

β'.

2. Οὐ γὰρ ἔκρινά τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον.

Car ie n'ai rien proposé de sauoir entre vous, sinon Iesus Christ, & icelui crucifié.

3. Καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ, καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς.

Et moi mesme ai esté entre vous en foiblesse, en crainte, & en grand tremblement.

4. Καὶ ὁ λόγος μου, καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως.

Et ma parole & ma predication n'a point esté en paroles attrayantes de sapience humaine: mais en euidence de Esprit & de puissance:

5. Ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ.

Afin que vostre foy ne soit point en sapience d'hommes, mais en puissance de Dieu.

6. Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων.

Or nous proposons sapience entre les parfaits, voire vne sapience, nō point de ce monde, ne des princes de ce siecle qui s'en vont à neant.

7. Ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν θεοῦ ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν.

Mais nous proposons la sapience de Dieu, qui est en mystere, c'est à dire cachee: que Dieu auoit ia deuant tous les siecles determinee à nostre gloire.

8. Ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν.

Laquelle nul des princes de ce siecle n'a cognue, car s'ils l'eussent cognue, iamais ils n'eussent crucifié le Seigneur de gloire.

CAP. II.

2. Non enim iudicavi me ſcire aliquid inter vos, niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum.

For I eſteemed not to knowe any thing among you / ſaue Jeſus Chriſt / and him crucified.

3. Et ego in infirmitate & timore & tremore multo fui apud vos.

And I was among you in weakenes/and in feare / and in much trembling.

4. Et ſermo meus & prædicatio mea non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus, & virtutis.

Neither ſtoode my word/& my preaching in the enticing ſpeach of mans wiſedome/but in plaine euidence of the Spirit and of power.

5. Vt fides veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute Dei.

That your faith ſhould not be in the wiſedome of men / but in the power of God.

6. Sapientiam autem loquimur inter perfectos. Sapientiam verò non huius ſeculi, neque principum huius ſeculi, qui deſtruuntur.

And wee ſpake wiſedome among them that are perfect: not the wiſedome of this worlde / neither of y princes of this world/which come to nought.

7. Sed loquimur Dei ſapientiam in myſterio, quæ abſcõdita eſt, quam prædeſtinavit Deus ante ſecula in gloriam noſtram.

But we ſpeake the wiſedome of God in a myſterie / euen the hid wiſedome / which God had determined before the world vnto our glorie.

8. Quam nemo principum huius ſeculi cognovit: ſi enim cognoviſſent, nũquam Dominum gloriæ crucifixiſſent

Which none of the princes of this world hath knowen: for had they knowẽ it / they woulde not haue crucified the Lorde of glorie.

Das II. Capitel.

2. Denn ich hielt mich nicht darfür/ daß ich etwas wüſte vnter euch/ohn allein Jeſum Chriſtum den Gecreutzigten.

Thi ieg holt mig icke der faare/ at ieg viſte noge iblant eder/ vden alene den kaarſfeſte Jheſum Chriſtum.

3. Vnnd ich war bey euch/ mit ſchwachheit/ vnd mit forcht/ vnd mit groſſen zittern.

Oc ieg vaar hoſſ eder / met ſkrøbeligħed / oc met fryct/oc met ſtor beffuelſe.

4. Vnd mein Wort vnd meine Predigt war nicht in klugen reden menſchlicher Weißheit / ſondern in überweiſung des Geiſtes vnd der Krafft.

Oc mit ord oc min predicken vaar icke i Menniſkelig viſdoms fornumſtige Tale/ Men i Aandens oc Krafftens beuiſning.

5. Auff daß euer Glaube beſtehe/ nicht auff menſchen weißheit/ ſondern auff Gottes Krafft.

At eders Tro ſkulde ſtaa faſt/ icke paa Menniſkens viſdom / men paa Guds Krafft.

6. Da wir aber von reden/ das iſt dennoch weißheit / bey den volkommenen/ nicht eine weißheit diſer welt/ auch nicht der Fürſten diſer Welt/ welche vergehen.

Oc det ſom wi tale om/er alligeuel viſdom/ hoſſ de Fuldkomne/ Icke denne Verdens viſdom/ oc icke denne Verdens Øffuerſters / huilcke ſom forgaa.

7. Sondern wir reden von der heimlichen verborgenen Weißheit Gottes/ welche Gott verordnet hat vor der Welt / zu vnſer Herrligkeit.

Men wi tale om Guds hemmelige ſkiulde viſdom/ huilcken Gud ſkickede faar Verdens begyndelſe /til vor herlighed.

8. Welche keiner von den Fürſten diſer Welt erkannt hat . Denn wo ſie die erkannt hetten / hetten ſie den HERRN der Herrligkeit nicht gecreutziget.

Huilcken ingen aff denne Verdens Øffuerſte kende / Thi at haffde de kent hannem / da haffde de icke kaarſſeſt Her lighedens HERRE.

Kapitola II

2. Nebo gſem to vkázal / že nic ginkého nevmijm mezy wámi gedinė Kryſta Gežijſſe / a toho vkřižowaného.

Abowiem nie obrałem ſobie nic miedzy wami cobych vmiał iedno Jezuſá Kryſtuſá / y thego vkrzyżowánego.

3. A yá w nedoſtatku / a w bázni / y w ſtrachu welikém byl gſem v wás:

A iam był z mdłośćia / bojáżnia / y ze drżenim wielkim v was.

4. A řeč má / a Kázanij mé / nebylo w ſlowijch duowodných lidſké maudroſti / ale w dokázanij Ducha Swatého a mocy Božij.

A mowá moia y przepowiedánie moie nie pazkto ſie ſłowy przyłudzaiacemi madrośći ludzkiey / ále było w okazániu duchowney mocy.

5. Aby wijra waſſe nezáležela na maudroſti Lidſké / ale w mocy Božij.

Aby wiárá waſzá nie byłá w madrośći ludzkiey / ále w mocy Bożey.

6. Maudroſt zagiſté mluwijme mezy dokonalými: ale maudroſt ne tohoto Swěta / ani Knijžat Swěta tohoto / kteřijž magij zkaženi býti:

A my powiedamy madrość miedzy doſkonáłymi / madrość nie świátá tego / áni Kśiążat świátá tego ktorzy bywáia zniſzczeni.

7. Ale mluwijme maudroſt Božij w tagemſtwij kteráž ſkrytá geſt / a tu Bůh připrawil před wěky k ſlawě naſſý.

Ale powiedamy madrość ſkrytá w táiemnicy / którą Bog przeyzrał przed wieki ku chwale naſzey.

8. Kteréžto žadný z Knijžat tohoto Swěta nepoznal. Nebo byť byli poznali / nikdýby PAna Sláwy newkřižowali.

Ktorey żaden z kśiążat świátá tego nie poznał / bo gdyby byli poználi / nie vkrzyżowáliby byli Páná chwały.

ב

9 אלא איך דכתיב דעינא לא חזת ואדנא לא שמעת ועל לבא דבר נשא לא סלק מדם דטיב אלהא לאילין דרחמין לה ׃

Ma egl è come è scritto, che occhio non ha vedute, ne orecchio ha udite, ne in cuor d'huomo son salite, le cose che Iddio ha preparate à ques che l'amano.

10 לן דין גלא אלהא ברוחה רוחא גיר כל מדם בצינא אף עומקוהי ד דאלהא ׃

Ma Iddio le ha reuelate à noi per il suo Spirito. Imperoche lo Spirito penetra tutte le cose, ancor quelle profonde di Dio.

11 אינא הו גיר בר נשא דידע דבבר נשא אלא אן רוחא דבר אנשא לא ידע אלא אן רוחה דאלהא ׃

Perche qual de gli huomini sa le cose de l'huomo, senon lo spirito de l'huomo, che è in lui? Così ancora niuno ha conosciute le cose di Dio, senon lo Spirito di Dio.

12 חנן דין לא הוא רוחא דעלמא נסבן אלא רוחא דמן אלהא דנדע דמוהבתא מן אלהא אתיהבי לן ׃

Hor noi non habbiam riceuuto lo spirito del mondo, ma lo Spirito che è da Dio: accioche noi conosciamo le cose che ci sono state donate da Dio.

13 אילין דאף ממללינן לא הוא ביולפנא דמלא דחכמתא דבני נשא אלא ביולפנא דרוחא ולרוחנא רוחניתא מפחמינן ׃

Lequali ancor annuntiamo, non gia con le parole che insegna la sapientia humana, ma con quelle che insegna lo Spirito santo, accommodando le cose spirituali à le spirituali.

ב

9 כי אם כמו נכתב עין לא ראתה ומעולם לא שמעו לא האזינו ובלב אדם לא עלה אשר יעשה אלהים לאהביו ׃

Antes, como està escripto, loque ojos nunca vieron, ni orejas oyeron, ni en coraçon de hombre subió loque Dios preparó à losque lo aman.

10 ואוננו גלה אלהים ברוחו כי הרוח מחקר את־כל גם את־עמק אלהים ׃

Empero Dios nos lo reueló à nosotros por su Espiritu por que el Espiritu todo lo escudrinna, aun lo profundo de Dios.

11 כי מי באנשים יודע את־אשר לאדם כי אם רוח האדם אשר בו כן אשר לאלהים איש לא יודע כי אם רוח האלהים ׃

Porque quien de los hombres sabe las cosas que son del hombre, sino el espiritu del mismo hombre que està enel? ansi tampoco nadie conoció las cosas que son de Dios sino el Espiritu de Dios.

12 ואנחנו לא לקחנו את־רוח העולם כי אם את־רוח אשר מאלהים לדעת את־אשר חנן אלהים אותנו ׃

Y nosotros auemos recebido no espiritu del mundo: mas el espiritu que es venido de Dios, paraque conozcamos loque Dios nos ha dado:

13 אותם אשר גם מדברים אנחנו לא בדברי למודי חכמת האנשים כי אם בלמודי רוח הקדש לבני רוח את אשר מתת רוח היא מפרשים אנו ׃

Loqual tambien hablamos no con doctas palabras de humana sabiduria, mas con doctrina del Espiritu sancto accomodando lo espiritual à lo espiriptual.

β'.

9. Ἀλλά, καθὼς γέγραπται, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

Mais ainsi qu'il est escrit, Ce sont les choses qu'œil n'a point veues, ni oreille ouïes, & qui ne sont point montees en cœur d'homme, que Dieu à preparees a ceux qui aiment.

10. Ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ· τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ.

Mais Dieu les vous a reuelees par son Esprit. Car l'Esprit sonde toutes choses, voire mesme les choses profondes de Dieu.

11. Τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ.

Car qui est ce des hommes qui sache les choses de l'homme, sinon l'Esprit de l'homme qui est en lui? Pareillement aussi nul n'a cognu les choses de Dieu, sinon l'Esprit de Dieu.

12. Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν.

Or auons nous receu non point l'esprit de ce monde mais l'Esprit qui est de Dieu: afin que nous cognoissions les choses qui nous ont esté donnees de Dieu.

13. Ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ᾽ ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες.

Lesquelles aussi nous proposons, non point en paroles qu'enseigne la sapience humaine, mais qu'enseigne le Sainct Esprit, approprians les choses spirituelles à ceux qui sont spirituels.

9. Sed

CAP. II. | Das II. Capitel. | Kapitola II.

9. Sed ſicut ſcriptum eſt: Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ preparavit Deus iis qui diligunt illum.

9. Sondern wie geſchrieben ſtehet: Das kein auge geſehen hat/ vnd kein Ohre gehört hat/ vnd in keines Menſchen Hertz kommen iſt/ das Gott bereittet hat/ denen die jhn lieben.

9. Ale yakož pſano geſt: Oko newijdalo/ ani vcho ſlyſſchalo/ ani na ſrdce Lidſké to wſtaupilo/ co geſt připrawil Bůh těm/ kteřijž gey milugij:

But as it is written/ The things which eye hath not ſeene/ neither eare hath heard/ neither came into mans heart/ are/ which God hath prepared for them that loue him.

Men ſom ſcreffuit ſtaar/ At inted oye haffuer ſeet/ oc inted øre haffuer hørt/ oc det er icke kommet i noger Menniſkis hierte/ ſom Gud haffuer bered dem/ der hannem elſke.

Ale przepowiedamy iáko ieſt nápiſano/ Czego oko nie widziáło/ y vcho nie ſłyſzáło/ y w ſerce człowiecze nie wſtąpiło/ co nágotował Bog tym ktorzy go miłuią.

10. Nobis autem revelavit Deus per ſpiritum ſuum. Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei.

10. Vns aber hat es Gott offenbart durch ſeinen Geiſt. Denn der Geiſt erforſchet alle ding/ auch die Tieffe der Gottheit.

10. Nám pak zgewil Bůh ſkrze Ducha ſwého. Nebo Bůh zpytuge wſſecky wěcy/ také y hluboké wěcy Božij.

But God hath reueiled them vnto vs by his Spirit: for the Spirit ſearcheth all thinges/ yea/ the deepe things of God.

Oc Gud obenbarede oſſ det formedelſt ſin Aand/ Thi Aanden randſager alle ting/ ocſaa Guddommens dybhed.

Ale nam to Bog obiáwił przez duchá świętego/ ábowiem ci duch wſzytkich rzeczy ſie wywiaduie/ też y głebokości Bożych.

11. Quis enim hominum ſcit, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt? ita & quæ Dei ſunt nemo cognovit, niſi ſpiritus Dei.

11. Denn welcher Menſch weiß/ was im Menſchen iſt/ ohn der Geiſt des Menſchen der in jhm iſt? Alſo auch/ niemand weiß/ was in Gott iſt/ ohn der Geiſt Gottes.

11. Nebo kdo wij z lidij cǒ geſt w člowěku/ gedinké Duch člowěka/ kterýž geſt w něm? A tak y toho což geſt Božijho nezná žádný/ gedinké Duch Božij.

For what man knoweth the thinges of a man/ ſaue the ſpirit of a man/ which is in him? euen ſo the thinges of God knoweth no man/ but the Spirit of God.

Thi huilcket Menniſke veed/ huad i Menniſken er/ vden Menniſkens aand/ ſom er i hannem? Saa veed oc ingen/ huad i Gud er/ vden Guds Aand.

Bo ktoż z ludzy wie rzeczy ktore ſą człowiecze iedno duch człowieczy ktory w nim ieſt? tákże też rzeczy Bożych nikt nie wie iedno Duch Boży.

12. Nos autem non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt: ut ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis.

12. Wir aber haben nicht empfangen den Geiſt der Welt/ ſondern den Geiſt auß Gott/ daß wir wiſſen können/ wie reichlich wir von Gott begnadet ſind.

12. My pak nepřijmali gſme Ducha tohoto Swěta/ ale Ducha kterýž geſt z Boha/ abychom znali které wěcy dány gſau od Boha nám.

Nowe we haue receiued not the ſpirit of the worlde/ but the Spirit/ which is of God/ that we might knowe the thinges that are giuen to vs of God.

Oc wi haffue icke anammet Verdens Aand/ Men den Aand ſom er aff Gud/ at wi kunde vide/ huad ſom oſſ er giffuit aff Gud.

A my nie wzięliſmy duchá świátá/ ále Duchá ktory ieſt z Bogá/ ábyſmy wiedzieli co nam Bog dárował.

13. Quæ & loquimur non in doctis humanæ ſapientiæ verbis: ſed in doctrina Spiritus, ſpiritualibus ſpiritualia comparantes.

13. Welches wir auch reden/ nicht mit worten/ welche Menſchliche weißheit lehren kan/ ſondern mit worten die der heilige Geiſt lehret/ vnd richten Geiſtliche ſachen geiſtlich.

13. Kterež y mluwijme/ ne ſlowy vmělými Lidſké maudroſti/ ale w naukenij Ducha/ duchownij wěcy s duchownijmi ſrownáwagijce.

Which thinges alſo we ſpeake/ not in the wordes which mans wiſedome teacheth/ but which the holy Ghoſt teacheth/ comparing ſpirituall thinges with ſpirituall thinges.

Huilcket wi oc tale/ icke met ord/ ſom Menniſkelige viſdom kand lære/ Men met ord ſom den hellig Aand lærer/ oc wi døme Aandelige ſager aandelige.

Ktore rzeczy też opowiedamy/ nie ſłowy ktorych vczy ludzka mądrość/ ále ktorych vczy Duch S. duchow ne rzeczy z duchownemi ſtoſuiac.

ב

14 בר נשא גיר דבנפש הו לא מקבל רוחניתא שטיותא אנין גיר לה ולא משכח דנדע דברוחא מ מתתדרין:

Or l'huomo naturale non comprende le cose che son de lo Spirito di Dio: percioche elle gli sono pazzia: e non le puo intendere, percioche elle si discerneno spiritualmente.

15 רוחנא דין כל מדם דאן והו מן אנש לא מ מתתדרין:

Ma l'huomo spirituale discerne tutte le cose, & egli non è giudicato da veruno.

16 מנו גיר ידע רעינה דמריא דילפיוהי לן דין רעינא דמשיחא אית לן:

Perche, chi ha conosciuta la mente del Signore, che possa instruirlo? ma noi habbiam la mente di Christo.

ג

1 ואנא אחי לא אשכחת דאמלל עמכון איך דעם רוחנא אלא איך דעם פגרנא ואיך דלילודא במשיחא:

Et io, fratelli, non ho potuto parlare à voi come à spirituali, ma come à carnali, cioè, come à fanciulli in Christo.

2 חלבא אשקיתכון ולא יהבת לכון מאכולתא לא גיר עדכיל משכחין הויתון אלא אף לא השא משכחין אנתון:

Io v'ho dato à beuer del latte, e non v'ho dato del cibo: percioche voi non poteuate ancor riceuerlo, anzi ne anco adesso potete.

3 עדכיל גיר בבסר אנתון איכא גיר דאית בכון חסמא וחרינא ופלגותא לא הא בגרנא אנתון ובבסר מהלכין אנתון:

Conciosia che voi sete ancor carnali. Perche essendo fra voi inuidia, e contentione, e discordie, non sete voi carnali, e caminate secondo l'huomo?

ב

14 כי האדם מעצמו ומנפשו נלאה להכיל את־אשר לרוח אלהים כי־נבלה הנה לו ולא יוכל לדעת כי־ברוח נשפטו:

Mas el hombre animal no percibe las cosas que son del Espiritu de Dios: porque le son locura: y no las puede entender, por que se han de examinar espiritualmente.

15 ואדם רוחני שופט ומכיר בין כל־דברים והוא מאיש לא נשפט:

Empero el espiritual examina (ciertamente) todas las cosas: mas el de nadie es entendido.

16 כי־מי־ידע את־דעת אלהים להורות אותו ואנחנו יש לנו דעת המשיח:

Porque quien conoció el entendimiento del Sennor? Quien lo instruyo? mas nosotros tenemos el entendimiento del Christo.

ג

1 ואני אחי לא יכלתי לדבר אליכם כמו עם־רוחנים כי־אם כמו לבני־הבשר כמו לעוללים במשיח:

De manera que yo hermanos, no pude hablaros como à espirituales: mas hableòs como à carnales, es à saber como à ninnos en el Christo.

2 בחלב השקיתי אתכם ולא באכל כי אז לא יכלתם אף גם עד עת לא תוכלו להכיל:

Dihos à beuer leche, no vianda: porque aun no podiades, mas ni aun podeys;

3 כי עד־הנה בני הבשר אתם כי־בהיות בכם קנאה ומריבה תלונות הלא בני בשר אתם וכדרך האדם מהלכים:

Porque aun soys carnales, porque auiendo entre vosotros celos, y contiendas (y dissensiones,) no soys carnales, y andays como hombres?

ϐ.

14. Ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστὶ καὶ οὐ δύναται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται.

Or l'homme animal ne comprend point les choses qui sont de l'Esprit de Dieu: car elles lui sont folie: & ne les peut entendre, d'autant qu'elles se discernent spirituellement.

15. Ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται.

Mais le spirituel discerne toutes choses, & lui n'est iugé de personne.

16. Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου ὃς συμβιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς δὲ νοῦν χριστοῦ ἔχομεν.

Car qui a cognu l'intention du Seigneur, qui le puisse instruire? mais nous tenons l'intention de Christ.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Κἀγὼ, ἀδελφοὶ, οὐκ ἠδυνήθην λαλῆσαι ὑμῖν ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν χριστῷ.

Mais de moi, freres, ie n'ai peu parler à vous comme à spirituels, mais comme à charnels c'est à dire, comme enfans en Christ.

2. Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα καὶ οὐ βρῶμα. οὔπω γὰρ ἠδύνασθε. ἀλλ' οὔτε ἔτι νῦν δύνασθε· ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε.

Ie vous ai donné du laict à boire, & ne vous ai point donné de la viande, car vous ne le pouuiez encore porter, mesme maintenant ne le pouuez-vous encore: pource que vous estes encore charnels.

3. Ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε;

Car comme ainsi soit qu'il y ait entre vous enuie, & contentions, & partialités, n'estes-vous pas charnels, & ne cheminez-vous pas à la façon des hommes?

CAP. II.

14. Animalis autem homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Stultitia enim est illi, & non potest intelligere: quia spiritualiter examinatur.

But the naturall man perceiueth not the thinges of the Spirit of God: for they are foolishnesse vnto him: neither can hee knowe them, because they are spiritually discerned.

15. Spiritualis autem iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur.

But hee that is spirituall, discerneth all thinges: yet hee him selfe is iudged of no man.

16. Quis enim cognovit sensum Domini, qui instruat eum? Nos autem sensum Christi habemus.

For who hath knowen the minde of the Lord, that he might instruct him? but wee haue the minde of Christ.

CAP. III.

ET ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tanquam parvulis in Christo.

And I could not speake vnto you, brethren, as vnto spiritual men, but as vnto carnall, euen as vnto babes in Christ.

2. Lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis, sed nec nunc quidem potestis: adhuc enim carnales estis.

I gaue you milke to drinke, & not meate: for ye were not yet able to beare it, neither yet nowe are ye able.

3. Cùm enim sit inter vos zelus & contentio, nónne carnales estis, & secundùm hominem ambulatis?

For ye are yet carnall: for where as there is among you enuying, and strife, and diuisions, are yee not carnall, and walke as men?

Das II. Capittel.

14. Der natürlich mensch aber vernimpt nichts vom Geist Gottes / es ist jm eine Thorheit / vnd kan es nicht erkeñen / denn er wirdt von geistlichen sachen gefraget.

Men det naturlige Mennisfe forstaar inted aff Guds Aand/ Det er hannem en Daarlighed/ oc hand kand det icke kende/ Thi det skal dømis aandelige.

15. Aber der geistliche ergründets alles / Er aber wirdt von niemand ergründet.

Oc den som er Aandelig/ dømer alting/ oc dømis aff ingen.

16. Denn wer hat des HERRN sinn erkannt? oder wer wil jn vnterweisen? Wir aber haben Christus sinn.

Thi huo haffuer kent HERRENS sind? Eller huo vil vnderuise hannem? Men wi haffue Christi sind.

Das III Capitel.

Vnd ich / lieben Brüder / kündt nicht mit euch reden / als mit geistlichen / sondern als mit Fleischlichen / wie mit jungen Kindern in Christo.

OC ieg/ kære Brødre/ kunde icke tale met eder/ som met Aandelige/ men som met kødelige/ lige som met vnge Børn i Christo.

2. Milch hab ich euch zutrincken geben / vnd nicht Speise / denn jhr kondtet noch nicht / auch kondt jhr noch jetzt nicht / dieweil jhr noch Fleischlich seyt.

Jeg gaff eder Milck at dricke/ oc icke Mad/ Thi atti kunde icke end da/ I kunde oc icke heller end nu/ efftersdi i ere end nu kødelige.

3. Denn sintemal eiffer vnd zanck / vnd zwytracht vnter euch sind / Seyt jhr denn nicht Fleischlich / vnd wandelt nach Menschlicher weise?

Efftersdi der er niedkærhed/ kiff oc tuedract iblant eder/ Ere i icke da kødelige/ oc vandre effter Menniskelig skick?

Kapitola II.

14. Ale tělesný člowěk/ nerozumij/ těm wěcem/ kteréž gsau Ducha Božijho. Nebo blázuowstwij gest gemu/ a nemůž rozuměti že se duchowně rozsuzuge a zkussuge.

A człowiek z przyrodzenia swego nie poymuie thych rzeczy ktore sa Ducha Bożego/ abowiem sa temu glupsthwem/ a nie może ich poznać/ gdyż duchownym obyczáiem bywáia rozsadzone.

15. Ale duchownij člowěk rozsuzuge wssecky wěcy/ a sám od žádného nebýwá sauzen: (Jakož psáno gest:)

Ale duchowny rozsadza wszytki rzeczy/ a sam od zadnego nie bywa rozsadzon.

16. Kdo zagisté poznal smysl PANIE? Nebo kdo gey naučil? My pak smysl Krystůw máme.

Abowiem ktoż poznal vmysł Páński żeby go náuczyc miał? a my cvmysł Krystusow mamy.

Kapitola III.

A Já milij Bratřij/ nemohl gsem mluwiti wám yako duchowným/ ale musyl gsem mluwiti yako tělesným/ yako malickým w Krystu.

Y Ja brácia nie mogłem wam mowic iáko duchownym/ ále iáko cielesnym y práwie iáko nie mowniath kam w Krystusie.

2. Mléko dal gsem wám ku pitij/ ne pokrm: neb gste tehdáž nemohli rozuměti/ ale aniž zagisté nynij muožete/ neb gste gesstě tělesnij.

Kármiłem was napotem mleka/ á nie pokármem/ boście byli iesżcze tego nie mogli znosić/ á owszem y teraz iesżcze nie możecie.

3. Ponewádž gest mezy wámi nenáwist/ různice/ a záwist/ zdaliž gessté tělesnij negsté? a tak wedlé Człowěka chodijte.

Bo iesżcze cielesni iesteście/ abowiem gdyż miedzy wámi sa zadrość/ swar/ y niesnaski/ A zaż nie iesteście cielesni y według człowieka postepuiecie?

ג

4 מא דאמר גיר אנש מנכון אנא דפולוס אנא ואחרנא אמר אנא דאפלו אנא לא הא פגרנא אנתון :

Perche quando l'vn dice, Io ſon di Paulo: e l'altro, Io ſon d'Apollo, non ſete voi carnali?

5 מנו גיר פולוס או מנו אפלו אלא משמשנא דבאידיהון הימנתון ואנש אנש איך דיהב לה מריא :

Hor chi è Paulo? chi è Apollo? ſenon miniſtri, per mezo de quali voi hauete creduto, e ſecondo che il Signore ha dato à ciaſcuno?

6 אנא נצבת ואפלו אשקי אלא אלהא רבי :

Io ho piantato, Apollo ha adacquato: ma Iddio ha fatto creſcere.

7 לא הכיל הו דנצב איתוהי מדם ולא הו דמשקא אלא אלהא דמרבא :

Per il che ne colui che pianta è coſa alcuna, ne colui che adacqua: ma Iddio che fa creſcere.

8 מן דנצב דין ומן דמשקא חד אנון אנש איך עמלה אגרה מקבל :

E colui che pianta, e colui che adacqua ſon ben vna medeſima coſa: ma ciaſcuno riceuerà la ſua mercede ſecondo la ſua propria fatica.

9 עם אלהא גיר פלחינן ופולחנא דאלהא ובנינא דאלהא אנתון אנון :

Percioche noi ſiamo operari inſieme con Dio: voi ſete l'agricoltura di Dio, l'edifitio di Dio.

10 ואיך טיבותא דאלהא דאתיהבת לי סמרת שתאסתא איך ארדכלא חכימא אחרנא דין עליה בנא כל נש דין יחזא איכנא בנא עליה :

Io ſecondo la gratia di Dio, che m'è ſtata data, come prudente architettore, ho poſto il fondamento, & vnaltro vi edifica ſopra: ma ciaſcun guardi come vi edifica ſopra.

ג

4 כי אם יאמר איש אך אני לפולוס ואחר אני לאפלו הלא בני הבשר אתם :

Porque diziendo el vno. Yo cierto ſoy de Paulo: y el otro, yo di Apollos, no ſoys carnales?

5 כי מי הוא פולוס ומי אפלו הלא משרתים אשר בידיהם האמנתם ולכל איש כמדתו אשר נתן לו יהוה :

Que pues es Paulo? y que es Apollos? Miniſtros por los quales aueys creydo: y cada vno conforme à loque el Sennor dió.

6 אני נטעתי ואפלו השקה כי אם האלהים הפרה והרבה :

Yo planté, Apollos regó: mas Dios ha dado el crecimiento.

7 וכן איננו הנטע יש מאומה ואיננו המשקה כי אם האלהים המפרה ומרבה :

Anſique ni elque planta es algo, ni elque riega: ſino Dios, que dà el crecimiento.

8 והנטע והמשקה כאחד איש איש את־שכרו יקח כיגיע כפיו :

Empero elque planta y elque riega ſon vna miſma coſa; aunque cada vno recibira ſu ſalario conforme à ſu labor.

9 כי עוזרי אלהים אנחנו ואתם כרם שדה ובנין אלהים :

Porque noſotros coadjutores ſomos de Dios: y voſotros labrança de Dios ſoys, edificio de Dios ſoys.

10 כחנת אלהים הנתנה לי כמו חרש חכם שתי את־יסוד ואחר יבנה עליו איש איש יראה איך יבנה עליו :

Conforme à la gracia de Dios que me ha ſido dada, yo como ſabio maeſtro de obra, puſe el fundamento: mas otro proſsigue el edificio: empero cada vno vea como proſsigue el edificio.

γ'.

4. Ὅταν γὰρ λέγῃ τις, ἐγὼ μέν εἰμι Παύλου· ἕτερος δὲ, ἐγὼ Ἀπολλῶ, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε;

Car quand l'vn dit, De moi, ie ſuis de Paul, & l'autre, De moi, ie ſuis d'Apollos, n'eſtes-vous pas charnels?

5. Τίς οὖν ἐστι Παῦλος, τίς δὲ Ἀπολλῶς; ἀλλ' ἢ διάκονοι δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν;

Qui eſt donc Paul, & qui eſt Apollos, ſinon miniſtres par leſquels vous auez creu, voire comme le Seigneur a donné à chacun?

6. Ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλῶς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ θεὸς ηὔξανεν.

I'ai planté, Apollos a arrouſé: mais Dieu a donne l'accroiſſement.

7 Ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστί τι, οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός.

Parquoi, ni celui qui plante n'eſt rien, ni celui qui arrouſe: mais Dieu qui donne l'accroiſſement.

8. Ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἕν εἰσιν. ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον.

Or tant celui qui plante que celui qui arrouſe ſont vne meſme choſe, mais vn chacun receura ſon propre ſalaire ſelon ſon labeur.

9. Θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί· θεοῦ γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε.

Car nous ſommes ouuriers auec Dieu: vous eſtes le labourage de Dieu, l'edifice de Dieu.

10. Κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι, ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ.

I'ai poſé ſelon la grace de Dieu qui m'a eſté donnee, le fondement, comme vn architecte bien expert: & vn autre edifie deſſus, mais qu'vn chacun regarde comment il edifie deſſus.

4. Cùm

CAP. III.

Das III. Capitel.

Kapitola III.

4. Cùm enim quis dicat, Ego quidem ſum Pauli, alius autem, Ego Apollos: nónne homines eſtis?

For when one ſaith/ I am Pauls/ & another/ I am Apollos/ are ye not carnall?

4. Denn ſo einer ſaget/ ich bin Pauliſch/ der ander aber/ ich bin Apolliſch/ ſeyt jr denn nicht fleiſchlich?

Thi at ſiger den ene/ Jeg er Pouels/ Oc den anden/ Jeg er Apollos/ ere i icke da Kødelige?

4. Neb ponkwádž některý z wás řijká. Já gſem zagiſté Pawlůw: Giný pak/ yá gſem Apolluow: Zdali (to čině) tělesnij negſte?

Abowiem gdy niektory powieda/ Ja ieſthem Páwlow/ á drugi/ Jam ieſt Apollow/ á zaž ćielesnymi nie ieſteśćie?

5. Quid igitur eſt Apollo? quid verò Paulus? Miniſtri eius cui credidiſtis, & unicuiq; ſicut Dominus dedit.

Who is Paul then? and who is Apollos/ but the miniſters by whome ye beleeued/ & as the Lord gaue to euery man?

5. Wer iſt nun Paulus? Wer iſt Apollo? Diener ſind ſie durch welche ihr ſeyt glaubig worden/ vnd daſſelbige/ wie der HErr einem jeglichen gegeben hat.

Huo er nu Paulus? Huo er Apollo? Tienere ere de/ formedelſt huilcke i trode/ oc det/ lige ſom HERREN haffuer giffuer huer.

5. Protož kdo geſt Apollo? a kdo Pawel? Wſſak toliko Služebnijcy gſau ſkrze něž gſte wy vwěřili/ yakž gednomu každému Bůh dal.

Czymže tedy ieſt Páwel? á czym ieſt Apollo? iedno ſludzy przez kthoreſćie vwierzyli/ á iáko káždemu Pan dal.

6. Ego plantavi, Apollo rigavit: ſed Deus incrementum dedit.

I haue planted/ Apollos watred/ but God gaue the encreaſe.

6. Ich habe gepflantzet/ Apollo hat begoſſen/ aber Gott hat das gedeyen gegeben.

Jeg plantede/ Apollo vandede/ Men Gud gaff vext.

6. Ják gſem ſſtijpil/ Apollo zalěwal/ ale Bůh dal zroſt.

Jamći wſádził/ Apollo polewal/ ále Bog pomnożył.

7. Itaque neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat, Deus.

So then neither is he that planteth/ any thing neither hee that watreth/ but God that giueth the encreaſe.

7. So iſt nun weder der da pflantzet/ noch der da begeuſſet/ etwas/ ſondern Gott der das gedeyen gibt.

Saa er nu huercken den noget ſom planter/ icke heller ſom vander/ Men Gud ſom giffuer vext.

7. Protož ani ten kdož ſſtěpuge geſt něco/ ani ten kdož zalěwá/ ale ten kterýž zroſt dáwá/ Buoh.

A ták áni ten ktory ſádzi ieſt czym/ áni ten ktory polewa/ ále Bog ktory pomnaża.

8. Qui autem plantat & qui rigat, unum ſunt. Vnuſquiſq; autem propriam mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem.

And he that planteth/ & he that watreth/ are one/ and euery man ſhall receiue his wages/ according to his labour.

8. Der aber pflantzet/ vnd der begeuſſet/ iſt einer wie der ander/ Ein jeglicher aber wirdt ſeinen Lohn empfahen/ nach ſeiner arbeit.

Oc den ſom planter/ oc den ſom vander/ ere den ene lige ſom den anden. Oc huer ſkal faa ſin Løn/ effter ſit arbeyde.

8. Ten pak kdož ſſtěpuge/ a ten kdož zalěwá/ gſauť gedno. A wſſak geden každý wlaſtnij odplatu weżme/ podlé ſwé práce.

A ten ktory ſádzi/ y ten co polewa/ iedno ſą/ á káždy ſwoie zápláthe weźmie według pracey ſwoiey.

9. Dei enim ſumus adiutores, Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis.

For we together are Gods labourers: ye are Gods huſbandry/ and Gods building.

9. Denn wir ſindt Gottes Mitarbeyter/ Ihr aber ſeyt Gottes Ackerwerck/ vnd Gottes Gebäu.

Thi wi ere Guds Methielpere/ I ere Guds agergerning/ oc Guds bygnin.

9. My zagiſté Božij pomocnijcy gſme/ a wy Božij Role wzdělané/ Božij ſlawenij gſte.

Abowiem ieſteſmy pomocniki Bożymi/ rola Boża/ y budowániem Bożym ieſteśćie.

10. Secundùm gratiam Dei quæ data eſt mihi, ut ſapiens architectus fundamentum poſui: alius autem ſuperædificat. Vnuſquiſque autem videat quomodo ſuperædificet.

According to the grace of God giuen to me/ as a ſkilfull maſter builder/ I haue laid the foundation/ and another buildeth thereon: but let euery man take heede how he buildeth vpon it.

10. Ich von Gottes Gnaden/ die mir gegeben iſt/ hab den Grundt gelegt/ als ein Weiſer Baumeiſter/ ein ander bauet darauff. Ein jeglicher aber ſehe zu/ wie er darauff baue.

Jeg lagde Grunduollen/ ſom en viſſ Bygningsmand/ aff Guds Naade/ ſom mig er giffuen/ En anden bygger der paa. Men huer ſee til/ huorledis hand bygger der paa.

10. Já/ podlé miloſtij kteráž mi geſt dána/ yako maudrý Stawitel základ gſem založil: Ale giný na něm ſtawij. Geden každý pak wiž/ kterak ſtawij.

Wedle łáſki Bożey ktora mi ieſt daná iáko mądry budowniczy záłożyłem grunt/ á drugi ná nim buduie/ á wſſákoż káždy wiedz baczy iáko ná nim buduie.

ג | ג | γ'.

11 שְׁתֶאסְתָא גֵּיר אַחֲרִתָא סְטַר מֶן הָדָא דְסִימָא אֱנָשׁ לָא מֶשְׁכַּח לְמִסָּם דְאִיתֶיהּ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Perche niuno puo porre altro fondamento, oltra quel che s'è posto, ilquale è IESV Christo.

11 אַךְ יְסוֹד אַחֵר אִישׁ לֹא יוּכַל לְיַסֵּד עַל־הַיֻּסָּד אֲשֶׁר הוּא יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque nadie puede poner otro fundamento del que està puesto, el qual es Iesus el Christo.

11. Θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ἰησοῦς ὁ χριστός.

Car nul ne peut poser autre fondement que celui qui est pose, lequel est Iesus Christ.

12 וְאֶן אֱנָשׁ דֵּין בָּנֵא עַל הָדָא שְׁתֶאסְתָא דַהֲבָא אָו סֵאמָא אָו כֵאפֵא יַקִּירָתָא אָו קַיְסֵא אָו עֲמִירָא אָו חַבְתָּא׃

E se alcuno edifica sopra questo fondamento oro, argento, pietre pretiose, legna, fieno, stoppia.

12 וְאִם אִישׁ יִבְנֶה עַל־הַיְסוֹד הַזֶּה אֶת זָהָב כֶּסֶף אֲבָנִים יְקָרוֹת עֵצִים דֶּשֶׁא קַשׁ׃

Y si alguno edificàre sobre este fundamento oro, plata, piedras preciosas madera, heno, hojarasca:

12. Εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην.

Que si quelcun edifie sur ce fondement, or, argent, pierres precieuses: bois, foin, chaume.

13 עֲבָדָא דְכֻל נָשׁ מֶתְגַּלֵא יוֹמָא גֵּיר הוּ גָּלֵא לֵהּ מֶטוּל דַּבְנוּרָא מֶתְגַּלֵא וַעֲבָדֵהּ דְכֻל נָשׁ אַיְכַנָא אִיתַוְהִי נוּרָא תֶּבַקְשִׁיוּהִי׃

L'opera di ciascun sarà manifestata: percioche il giorno la scoprirà, conciosia ch'ella sarà manifestata col fuoco: e qual sia l'opera di ciascuno il fuoco ne farà la proua.

13 אִישׁ אִישׁ מַעֲשֵׂהוּ יֵרָאֶה כִּי־הַיּוֹם יְגַלֵּהוּ כִּי־בָאֵשׁ יִגָּלֶה וּמַעֲשֵׂה אִישׁ אִישׁ מַה הוּא יִבְחַן הָאֵשׁ׃

La obra de cada vno sera manifestada: porque el dia la declararà: porque por el fuego sera manifestada, y la obra de cada vno qual sea, el fuego harà la prueua.

13. Ἑκάστου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται. ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται. καὶ ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει.

L'œuure d'vn chacun sera manifestee: car le iour la declarera, d'autant qu'elle sera manifestee par feu & le feu esprouuera quelle sera l'œuure d'vn chacun.

14 וְאִינָא דְקָוֵא עֲבָדֵהּ הוּ דְבָנָא אַגְרֵהּ יְקַבֵּל׃

Se l'opera d'alcuno ch'egli vi ha edificata sopra, starà salda: ne riceuerà la mercede.

14 אִם מַעֲשֵׂה אִישׁ יָקוּם אֲשֶׁר בָּנָה עָלָיו יִקַּח אֶת־הַשָּׂכָר׃

Si la obra de alguno que prosiguió el edificio, permaneciére, recibirà el salario.

14. Εἴ τινος τὸ ἔργον μένει ὃ ἐπῳκοδόμησε, μισθὸν λήψεται.

Si l'œuure de quelcun qui aura edifié dessus, demeure, il en receura salaire.

15 וְאִינָא דַעֲבָדֵהּ יֵאקַד יֶחְסַר הוּ דֵּין יִשְׁתַּוְזַב הָכַנָא דֵין אַיְךְ דְמֶן נוּרָא׃

Se l'opera d'alcuno s'abbrusciarà, n'hauerà il danno: nondimeno esso si saluarà, ma nondimeno così come per fuoco.

15 וְאִם מַעֲשֵׂה אִישׁ יִשָּׂרֵף יֵעָנֵשׁ וְהוּא יִוָּשַׁע אַךְ כֵּן כְּמוֹ בָאֵשׁ׃

Mas si la obra de alguno fuere quemada, serà perdida: el empero serà saluo mas ansi como passado por fuego.

15. Εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται· αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτω δέ, ὡς διὰ πυρός.

Si l'œuure de quelcun brusle, il en sera perte: mais il sera sauué quant à lui, toutesfois ainsi comme par feu.

16 לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְהַיְכְלֵהּ אַנְתּוּן דַאלָהָא וְרוּחֵהּ דַאלָהָא עָמְרָא בְכוּן׃

Non sapete voi che voi sete il tempio di Dio, e che lo Spirito di Dio habita in voi?

16 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־הֵיכַל יְהוָה אַתֶּם וְכִי רוּחַ אֱלֹהִים שׁוֹכְנָה בָּכֶם׃

O no sabeys que soys templo de Dios, y que el Espiritu de Dios mora en vosotros?

16. Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν;

Ne sauez vous pas que vous estes le temple de Dieu, & que l'Esprit de Dieu habite en vous.

17 מַן דְמַחְבֵּל הַיְכְלֵהּ דַאלָהָא מְחַבֵּל לֵהּ אֱלָהָא הַיְכְלֵהּ גֵּיר דַאלָהָא קַדִּישׁ הוּ דְאַנְתּוּן אַנוּן׃

Se alcuno profana il tempio di Dio, Iddio lo mandarà in perditione: percioche il tempio di Dio è santo, ilqual sete voi.

17 אִם אִישׁ אֶת־הֵיכַל יְהוָה מְנַבֵּל וּמַשְׁחִית אוֹתוֹ הָאֱלֹהִים כִּי הֵיכַל יְהוָה קָדוֹשׁ הוּא אֲשֶׁר הוּיִם אַתֶּם׃

Si alguno violàre el templo de Dios, Dios destruyrà al tal. porque el templo de Dios, el qual soys vosotros, sancto es.

17. Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός. ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς.

Si quelcun destruit le temple de Dieu, Dieu le destruira: car le temple de Dieu est sainct, lequel vous estes.

11. Fun-

CAP. III.

11. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est: quod est Christus Iesus.

For other foundation can no man lay / then that which is laid / which is Jesus Christ.

12. Si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam.

And if any man build on this foundation / gold / siluer / precious stones / tymber / hay / or stubble.

13 Vniuscuiusq; opus manifestum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: & uniuscuiusq; opus quale sit, ignis probabit.

Euery mans worke shalbe made manifest: for the day shall declare it / because it shalbe reueiled by the fyre: and the fire shall trie euery mans worke of what sort it is.

14. Si cuius opus manserit quod superædificavit: mercedem accipiet.

If any mans worke / that he hath builte vpon / abide / he shall receiue wages.

15. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit: sic tamen quasi per ignem.

If any mans worke burne / he shall lose / but he shall be safe himselfe: neuerthelles yet as it were by the fyre.

16. Nescitis quia templum Dei estis: & Spiritus Dei habitat in vobis?

Know ye not that ye are the Temple of God / and that the Spirit of God dwelleth in you?

17. Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est: quod estis vos.

If any man destroy the Temple of God / him shall God destroy: for the Temple of God is holy / which ye are.

Das III. Capitel.

11. Einen andern Grund kan zwar niemand legen ausser dem / der gelegt ist / welcher ist Jesus Christ.

Der kand ingen legge en anden Grunduol / end den / som lagt er / som er Jhesus Christus.

12. So aber jemand auff disen Grund bauet / Gold / Silber Edelstein / Holtz / Heu / Stoppeln.

Oc der som nogen bygger paa denne Grunduol / Guld / Sølff / Dyrebare stene / træ / hø / straa.

13. So wirdt eines jeglichen Werck offenbar werden / der Tag wirds klar machen / denn es wirdt durchs Feuer offenbar werden / vnd welcherley eines jeglichen Werck sey / wirdt das Fewer beweren.

Da skal huers gerning bliffue obenbare / Dagen skal gøre det klart / Thi det skal obenbaris formedelst ild / oc ilden skal prøffue / huordan huer Mands gerninger.

14. Wird jemands Werck bleiben / daß er darauff gebauet hat / so wirdt er Lohn empfahen.

Bliffuer nogen mands gerning / som hand byggede der paa / da skal hand faa Løn.

15. Wirdt aber jemands Werck verbrennen / so wirdt er des schaden leiden / er selbst aber wirdt selig werden / so doch / als durchs feuer.

Men bliffuer nogens Mands gerning opbrent / da skal hand lide skaden / Oc hand skal selff bliffue salig dog saa / formedelst ilden.

16. Wisset jr nicht / daß jhr Gottes Tempel seyt / vnd der Geist Gottes in euch wohnet?

Vide i icke / at i ere Guds Tempel / oc Guds Aand boer i eder?

17. So jemand den Tempel Gottes verderbet / den wird Gott verderben. Denn der Tempel Gottes ist heilig / der jhr seyt.

Der som nogen forderffuer Guds Tempel / Den skal Gud forderffue. Thi Guds Tempel er helligt / huilcket i ere.

Kapitola III.

11. Nebo Základu žádného nemuož giného položiti / mimo ten kterýž gest položen / genž gest Krystus Gežijš.

Abowiem grunthu inego nikt nie może záłożyc / oprocż tego co iest záłożon / ktory iest Jezus Krystus.

12. Protož stawijli kdo na ten základ / Zlato / Střijbro / Kamenij drahé / Dřijwij / Seno / Strnisſtě.

A ieſliby kto budował ná tym gruncie złotho / śrebro / kámienie drogie / drwá / siáno / ściernń.

13. Gednoho každého dijlo zgeweno bude: Den zagisté PAně to wssecko okáže / neb se w ohni zgewij: a gednoho každého dijlo yaké bude / oheň zprobuge.

Kàżdego robotá iáwna bedźie / bodźień okaże / gdyż przez ogień obiáwiona bedźie / á káżda robothá iáka iest / ogień doświádczy.

14. Zůstaneli čij dijlo / které stawěl / ten odplatu wezme:

Jeſli ktorego robotá zostánie ktora zbudował / zapłatę weźmie.

15. Pakli čij dijlo shořij / ten sſkodu ponese / ale sám spasen bude / ale tak yako skrze oheň.

Jeſli ktorego robotá zgore / szkodę popádnie / á on bedźie zachowan / ale táktáko przez ogień.

16. Zdaliž newijte / že Chrám Božij gste wy / a že Duch Božij přebýwá w wás?

Azaż nie wiecie / iż Kośćiołem Bożym iesteśćie / á Duch Boży mieszka w was?

17. Gestliže kdo possſkwrnij Chrám Božij zatratij ho Bůh / nebo Chrám Božij Swatý gest / kterýž gste wy.

A ieſli kto gwałci Kośćioł Boży / tego stráci Bog / ábowiem Kośćioł Boży święty iest ktorym iesteśćie wy.

ג

18 אֱנָשׁ לָא נַטְעֵא נַפְשֵׁהּ מַן דְּסָבַר בְּכוֹן דְּחַכִּים הוּ בְּעָלְמָא הָנָא נֶהְוֵא לֵהּ סַכְלָא דְּנֶהְוֵא חַכִּימָא׃

Niuno s'inganni: se alcun fra voi pensa esser sauio in questo secolo, diuenti stolto, per esser sauio.

19 חֶכְמְתָא גֵּיר דְּעָלְמָא הָנָא לַלְוָתָא הִי לְוָת אֲלָהָא כְּתִיב הוּ גֵּיר דָּאחֵד חַכִּימֵא בְּחַרְעוּתְהוֹן׃

Imperoche la sapientia di questo mondo, è stoltitia dinanzi à Dio: percioch' egli è scritto, Egli sopraprende i sauij ne la loro astutia.

20 וְתוּב מָרְיָא יָדַע מַחְשְׁבָתְהוֹן דְּחַכִּימֵא דַּסְרִיקָן אֶנֵּין׃

E piu Il Signor conosce che i pensieri de sauij son vani.

21 מְטוּל הָנָא לָא אֱנָשׁ נֶשְׁתַּבְהַר בַּבְנַי נָשָׁא כֻּל מֶדֶם גֵּיר דִּילְכוֹן הוּ׃

Per laqual cosa niuno si glorij ne gli huomini: percioche tutte le cose son vostre.

22 אֶן פּוּלוֹס וְאֶן אַפָּלוֹ וְאֶן כֵּאפָא וְאֶן עָלְמָא וְאֶן חַיֵּא וְאֶן מַוְתָּא וְאֶן דְּקָיְמָן וְאֶן דַּעֲתִידָן כֻּל מֶדֶם דִּילְכוֹן הוּ׃

O Paulo, ò Apollo, ò Cefa, ò il mondo, ò la vita, ò la morte, ò le cose presenti, ò le future, tutte son vostre.

23 וְאַנְתּוּן דִּמְשִׁיחָא וּמְשִׁיחָא דַּאלָהָא׃

E voi sete di Christo, e Christo è di Dio.

ד

1 הָכַנָא הָוֵין חָשְׁבִין לְכוֹן אֵיךְ מְשַׁמְשָׁנֵא דִּמְשִׁיחָא וְרַבַּי בָּתֵּא דְּאָרָזוֹהִי דַּאלָהָא׃

Cosi stimi l'huomo di noi, come di ministri di Christo, e dispensatori de misterij di Dio.

ג

18 אִישׁ לֹא יַפְתֶּה אֶת־נַפְשׁוֹ אִם אִישׁ יֵרָאֶה לִהְיוֹת חָכָם בֵּינֵיכֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה יְהִי־כְסִיל אֲשֶׁר יְהִי־חָכָם׃

Nadie se enganne: si alguno entre vosotros parece ser sabio en este siglo, hagase loco, para ser de veras sabio.

19 כִּי־חָכְמַת הָעוֹלָם הַזֶּה נְבָלָה הִיא אֶת־הָאֱלֹהִים כִּי נִכְתַּב לֹכֵד חֲכָמִים בְּעָרְמָם׃

Porque la sabiduria de este mundo locura es acerca de Dios: porque escripto està, El que prende à los sabios en la astucia de ellos.

20 וְעוֹד יְהוָה יוֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹת אָדָם כִּי הֵמָּה הָבֶל׃

Y otra vez, El Sennor conoce los pensamientos de los sabios, que son vanos.

21 לָכֵן אִישׁ לֹא יִתְהַלֵּל בָּאֲנָשִׁים כִּי־כָל־דְּבָרִים לָכֶם הוֹיִם׃

Ansique ninguno se glorie en los hombres: porque todo es vuestro.

22 אִם פּוֹלוֹס וְאִם אַפּלוֹ וְאִם כֵּיפָה וְאִם הָעוֹלָם וְאִם חַיִּים וְאִם מָוֶת וְאִם הַקָּמִים לְפָנֵינוּ וְאִם הָעֲתִידִים כָּל־אֵלֶּה לָכֶם הֵמָּה׃

Sea Paulo, sea Apollos, sea Cephas, sea el mundó, sea la vida, sea la muerte. Sea lo presente sea lo por venir, que todo es vuestro:

23 וְאַתֶּם לַמָּשִׁיחַ וְהַמָּשִׁיחַ לֵאלֹהִים׃

Y vosotros, del Christo: y el Christo, de Dios.

ד

1 כָּכָה יַחְשֹׁב אוֹתָנוּ הָאָדָם כְּמוֹ מְשָׁרְתֵי הַמָּשִׁיחַ וּבַעֲלֵי־סוֹדוֹת הָאֱלֹהִים׃

Tengan nos los hombres por ministros del Christo, y dispensadores de los mysterios de Dios.

γ.

18. Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν, ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός.

Que nul ne s'abuse soi-mesme: si quelcun entre vous cuide estre sage en ce monde, qu'il soit rendu fol, afin qu'il soit rendu sage.

19. Ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστι. γέγραπται γάρ, ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν.

Car la sagesse de ce monde est folie deuant Dieu: d'autant qu'il est escrit, C'est lui qui surprend les sages en leur ruse.

20. Καὶ πάλιν, κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι.

Et derechef, le Seigneur cognoist les discours des sages, qu'ils sont vains.

21. Ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν.

Parquoi que nul ne se glorifie es hõmes: car toutes choses sont à vous.

22. Εἴτε Παῦλος, εἴτε Ἀπολλώς, εἴτε Κηφᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε ζωή, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα· πάντα ὑμῶν ἐστιν.

Soit Paul, soit Appollos, soit Cephas, soit le monde, soit la mort, soit les choses presentes, ou les choses à venir, toutes choses sont à vous.

23. Ὑμεῖς δὲ χριστοῦ, χριστὸς δὲ θεοῦ.

Et vous à Christ, & Christ a Dieu.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ.

Que chacun nous tiene comme pour ministres de Christ, de dispensateurs des secrets de Dieu.

CAP. III.

18. Nemo se seducat: si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo, stultus fiat ut sit sapiens.

Let no man deceiue him selfe. If any man among you seeme to bee wise in this worlde / let him be a foole / that he may bee wise.

19. Sapientia enim huius mũdi, stultitia est apud Deũ. Scriptum est enim: Comprehendam sapiẽtes in astutia eorum.

For the wisedome of this worlde is foolishnesse with God: for it is written, Hee catcheth the wise in their owne craftines.

20. Et iterum, Dominus novit cogitationes sapientium quoniam vanæ sunt.

And again, The Lord knoweth that the thoughts of the wise be vaine.

21. Nemo itaque glorietur in hominibus. Omnia enim vestra sunt.

Therefore let no man reioyce in men: for all thinges are yours.

22. Sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive præsentia, sive futura, omnia enim vestra sunt.

Whether it bee Paul / or Apollos / or Cephas / or the worlde / or liue / or death: whether they bee thinges present / or thinges to come / euen all are yours.

23. Vos autẽ Christi: Christus autem Dei.

And ye Christes / and Christ Gods.

CAP. IIII.

SIc nos æstimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorũ Dei.

Let a man so thinke of vs / as of the ministers of Christ / and disposers of the secrets of God.

Das III Capitel.

18. Niemand betriege sich selbst. Welcher sich vnter euch düncket weise sein / der werde ein Narr in dieser Welt / daß er möge weise sein.

Ingen besnige sig selff. Huo som lader sig tycke iblant eder at vere viss / hand bliffue en Daare i denne Verden / at hand kand vere viss.

19. Denn dieser Welt weißheit ist thorheit bey Gott. Denn es stehet geschrieben: Die Weisen erhaschet er in jhrer klugheit.

Thi at denne verdens Visdom er Daarlighed hoss Gud. Thi der staar screffuit / hand griber de Vise i deris Klogskaff.

20. Vnd abermal: der HERR weiß der Weisen gedancken / daß sie eitel sind.

Oc atter / HERREN veed de visis tancker at de ere forfengelige.

21. Darumb rühme sich niemand eines Menschen. Es ist alles ewer.

Der faare skal ingen rose sig aff noget Menniske. Alting hører eder til.

22. Es sey Paulus oder Apollo / es sey Cephas oder die Welt / es sey das Leben oder der Todt / es sey das gegenwertige oder das zukünfftige / alles ists ewer.

Vere sig Paulus eller Apollo / vere sig Cephas eller Verden / vere sig Liffuit eller Døden / vere sig det nærwerendis eller det tilkommende / altsammen hører det eder til.

23. Jhr aber seyt Christi / Christus aber ist Gottes.

Oc i høre Christo til / oc Christus hører Gud til.

Das IIII. Capitel.

Dafür halte vns jederman / nemlich / für Christi Diener vnnd Haußhalter über Gottes Geheimniß.

HVer mand skal holde oss for Christi Tienere / oc Husholdere offuer Guds hemmelige ting.

Kapitola III.

18. Žádný sám sebe neswoď. Zdáli se kdo mezy wámi maudrý býti / na tomto Swětě budiž bláznem / aby byl včiněn maudrým.

Niech żaden sámego siebie nie oszukawa / Jesli kto zda sie / sobie być mądrym miedzy wámi na tym świecie / niech sie stánie glupim / áby zostal mądrym.

19. Maudrost zagisté Swěta tohoto / blaznowstwij gest v Boha. Nebo takto psáno gest: Polapijm ný Maudrc w chytrosti gegich.

Abowiem madrość świát / tego glupstwem iest v Bogá / bo napisano iest / Podchwythawa medrce w chytrościach.

20. A opět: PAn zná myšlenij Maudrých / že gsau marná.

A záśie / Pan zná iż myśli medrcow sa prożne.

21. Protož žádný se nechlub lidmi: Nebo wšecky wěcy wašše gsau.

A ták niech sie nie chlubi żaden w ludziach / ábowiem wszytki rzeczy sa wásze.

22. Budto Pawel / budto Apollo / budto Petr / budto Swět / budto žiwot / budto Smrt / budto přijtomné wěcy budto budaucý / wšecknyk wěcy wašše gsau:

Choć Páwel / choć Apollo / choć Cefás / choć świáth / choć żywot / choć śmierć / choć teráźnieysze rzeczy / choć przyszle / wszytki rzeczy wásze sa.

23. Ale wy Krystowy Krystus pak Božij.

A wy Krystusowi / á Krysthus Boży.

Kapitola IIII.

TAk se o nás domnijway Cžlowěk / yako o služebnijchých Krystowých / a o Sšaffářijch tayných wěcý Božijch.

NIech człowiek thák o nas rozumie táko o slugách Krystusowych / y szafárzoch táiemnic Bożych.

ד

2 הרכא מביל מתבעא
ברבי ביתא דאנש בר
מהימן נשתכח :

Quanto al resto poi, ne i dispensatori si ricerca che ciascheduno sia trouato fedele.

3 לי דין הדא בצירותא
היא לי דמנכון אתתדין או
מן כל בר אנש אלא אף
לא אנא נפשי דאן אנא :

Io quanto à me mi curo pochissimo d'esser giudicato da voi, ò da humano giorno: anzi ne anch'io giudico me stesso.

4 לא גיר מדם בנפשי
חשיש אנא אלא לו בהדא
אזדדקת דינני גיר מריא
הו :

Imperoche la conscientia non mi rimorde gia di cosa alcuna, ma non per questo sono io giustificato: anzi colui che mi giudica è il Signore.

5 מטול הנא לא מן קדם
זבנא תהוון דינין עדמא
דאתא מריא הו דמנהר
כסיתה דחשוכא ונגלא
מחשבתהון דלבותא הידין
נהוא שובחא לאנש אנש
מן אלהא :

Per tanto non giudicate cosa veruna innanzi al tempo, fin che venga il Signore, il qual metterà ancor in luce le cose occulte de le tenebre, e manifestarà i consigli de cuori: & allor ciascuno hauerà la laude da Dio.

6 הלין דין אחי מטולתכון
הו סמת על פרצופא
דילי ודאפלו דבכון תאלפון
דלא תתרעון יתיר מן
מא דכתיב ואנש על
חברה לא נתתרים מטול
אנש :

Queste cose, fratelli, io l'ho tirate per vn modo di parlare sopra me & sopra Apollo, per cagion vostra: accioche impariate in noi à non sentir sopra quello che è scritto: à fin che l'vno non s'insuperbisca per l'altro contr'altrui.

7 מנו גיר בצך או מנא
אית לך דלא נסבת ואן
נסבת למנא משתבהר
אנת איך הו דלא נסבת :

Perche, chi ti distingue da gli altri? e che hai tu, che tu non l'habbi riceuuto? E se l'hai riceuuto, perche te ne glorij tu, come se tu non l'haueßi riceuuto?

ד

2 והנשאר אשר מבקש מבעל
הבית זה הוא אשר איש אמונים
ימצא :

Resta empero que se requiere en los dispensadores, que cada vno sea hallado fiel.

3 ובעיני קטון הוא להשפטי
ממכם או מיום דין האדם אף
גם אינני שופט את־נפשי :

Yo en muy poco tengo ser juzgado de vosotros, o de qualquier humano fauor; antes ni aun yo me juzgo.

4 אף כי־חטאה גם אחת לא
ידעתי עלי אך בזאת לא נצדקתי
כי־השופטני יהוה הוא :

Porque aunque de nada tengo mala consciencia, no por esso soy justificado: mas el que me juzga el Sennor es.

5 על־כן לא תשפטו לפני
העת עד־אשר יבוא האדון
אשר יוציא לאור את־מסתרי
החשך ויגלה עצות לבות ואז־
תהלה תהיה לאיש איש מאלהים:

Ansique no juzgueys nada antes de tiempo hasta que venga el Sennor, el qual tambien aclarará lo occulto de las tiniebias, y manifestará los intentos de los coraçones: y entonces cada vno aurá de Dios la alabança.

6 ואת הדברים האלה אחי
במשל משלתי על־נפשי ועל־
אפלוא בעבורכם אשר תלמדו
בנו לא על־אשר נכתב לחכם
פן־חד על־אחד תפחו בעבור
האחר :

Esto empero, Hermanos, he passado por exemplo en mi y en Apollos por amor de vosotros paraque en nosotros aprendays à no saber mas de loque está escripto, hinchandohos por causa de otro el vno contra el otro.

7 כי־מי־מפרש אותך ומה
יש לך אשר לא לקחתה ואם
לקחת מה־תתהלל כמו לא
לקחתה :

Porque quien te juzga? ó que tienes que no ayas recebido? y si tambien tu lo recebiste, de que te glorias como sino vuieras recebido?

δ.

2. Ὃ δὲ λοιπὸν, ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ.

Mais au reste, il est requis entre les dispensateurs que chacun soit trouué fidele.

3. Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας· ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω.

Quant à moi, il me chaut bien peu d'estre iugé de vous, ou de iugement d'homme: mesmes aussi ie ne me iuge point moi-mesme.

4. Οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι· ὁ δὲ ἀνακρίνων με, κύριός ἐστιν.

Car ie ne me sen en rien coulpable: mais pour cela ne suis-ie pas iustifié: mais celui qui me iuge, c'est le Seigneur.

5. Ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν· καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

Parquoi ne iugez de rien deuant le temps iusqu'à ce que le Seigneur viene, lequel aussi metera en lumiere les choses cachees des tenebres, & manifestera les conseils des cœurs: & alors à vn chacun sera rendue sa louange de Dieu.

6. Ταῦτα δὲ, ἀδελφοὶ, μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν καὶ Ἀπολλὼ δι' ὑμᾶς· ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν· ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου.

Or mes freres, i'ai tourné ces propos par vne façon de parler, sur moi & sur Apollos, à cause de vous: afin que vous appreniez en nous que personne ne presume outre ce qui est escrit: à ce que l'vn pour l'autre ne s'enfle contre autrui.

7. Τίς γάρ σε διακρίνει; τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών;

Car qui est-ce qui met difference entre toi & vn autre? & qu'est-ce que tu as, que tu ne l'ayes receu: & si tu l'as receu, pourquoi t'en glorifies tu comme si tu ne l'auois point receu?

CAP. IIII.

2. Hîc iam quæritur inter diſpenſatores ut fidelis quis inveniatur.

And as for the reſt/it is required of the diſpoſers /that euery man be found faithfull.

3. Mihi autem pro minimo eſt, ut à vobis iudicer, aut ab humano die: ſed neque me ipſum iudico.

As touching me/ I paſſe very litle to be iudged of you/ or of mans iudgement: no/ I iudge not mine owne ſelfe.

4. Nihil enim mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum: qui autem iudicat me, Dominus eſt.

For I knowe nothing by my ſelfe/ yet am I not thereby iuſtified: but he that iudgeth me/is the Lord.

5. Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcôdita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo.

Therefore iudge nothing before the time/ vntill the Lord come/ who will lighten thinges that are hid in darkeneſſe/and make the counſels of the hearts manifeſt: and then ſhall euery man haue praiſe of God.

6. Hæc autem fratres tranſfiguravi in me & Apollo, propter vos: ut in nobis diſcatis, ne ſuprà quàm ſcriptum eſt, unus adverſus alterum inſletur pro alio.

Nowe theſe thinges/ brethren/ I haue figuratiuely applied vnto mine owne ſelfe & Apollos/ for your ſakes/ that yee might learne by vs/ that no man preſume aboue that which is written/ that one ſwell not againſt another for any mans cauſe.

7. Quis enim te diſcernit? Quid autem habes quod nô accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?

For who ſeparateth thee? & what haſt thou/ that thou haſt not receiued? if thou haſt receiued it/ why reioyceſt thou/ as though thou haddeſt not receiued it?

Das IIII. Kapitel.

2. Nun ſuchet man nicht mehr an den Haußhaltern/ denn daß ſie treu erfunden werden.

Nu begærer mand icke mere aff Hußholdere end at de ſkulle findis tro.

3. Mir aber iſts ein geringes/ daß ich von euch gerichtet werde/ oder von einem Menſchlichen tage/ auch richte ich mich ſelbſt nicht.

Men mig er deten ringe ting/ at ieg dømis aff eder/ eller aff nogen Menniſkelig Dag/ Jeg dømer mig oc icke ſelff.

4. Jch bin wol nichts mir bewußt/ aber darinnen bin ich nicht gerechtfertiget/ der HERR aber iſts/der mich richtet.

Jeg veed mig icke ſkyldig i noget/ Men der met er ieg icke retferdig/ Thi HERREN er den ſom mig dømer.

5. Darumb richtet nicht vor der zeit/ biß der HERR komme/ welcher auch wirdt ans Liecht bringen/ was im Finſtern verborgen iſt/ vnnd den Rath der Hertzen offenbaren/ als denn wirdt einem jeglichen von Gott lob widerfahren.

Der faare dømer icke faar tiden/ før end HERREN kommer/ſom oc ſkal føre til liuſet/ det ſom ſkiult er i mørcket/ oc obenbare Hierternis raad/ Oc da ſkal vederfaris Loff aff Gud.

6. Solches aber/ lieben Brüder/ hab ich auff mich vnd Apollo gedeutet/ vmb eurent willen/ daß jr an vns lernet/ daß niemand höher von ſich halte/ denn jetzt geſchrieben iſt/ auff daß ſich nicht einer wider den andern vmb jemands willen auffblaſe.

Men dette/ kære Brodre/ vdtydde ieg om mig oc Apollo/ for eders ſkyld/ At i kunde lære aff oſſ/ at ingen ſkal holde høyre aff ſig/ end nu ſcreffuit er/ Paa det den ene ſkal icke oplæſe ſig mod den anden for nogen mands ſkyld.

7. Denn wer hat dich fürgezogen? Was haſt du aber daß du nicht empfangen haſt? So du es aber empfangen haſt/ was rühmeſt du dich denn/ als der es nicht empfangen hette?

Thi huo haffuer draget dig frem? Oc huad haffuer du/ ſom du icke haffuer anammet? Oc der ſom du haffuer det anammet/ hui roſer du dig da/ ſom den der haffde det icke anammet?

Kapitola IIII.

2. Přitom ſe pak wyhledáwá toto/ aby někdo mezy Sſaffáři wěrný nalezen býti mohl.

A ná oſtátek tego potrzebá w ßáfárzoch/ áby káżdy był náleziön wiernym.

3. Ale v mne geſt to za naymenſſý/ abych od wás byl ſauzen/ aneb od lidſkého ſaudu: něbrž anižť ſám ſebe ſaudjm.

Ale ia ſobie zá namnieyßa rzecż mam być rozſadzon od was/ ábo od ſadu ludzkiego/ y owßem ia ſam śiebie nie rozſadzam.

4. Ačkoli do ſebe nic zlého newjm/ a wſſak proto ſám ſebe za ſprawedliwého nemám. Nebo kdo mne ſaudij/ PAN geſt.

Abowiem nic cżuię ſie ni wczym winnym/ á wżdy nie przez to ieſtem vſpráwiedliwion/ ále Pan ci yeſt ktory mie rozſadza.

5. Protož neſuďte/ nic před čaſem/ dokudž nepřijde Pan/ kterýž oſwijtij ſkryté wěcy tem noſti/ a zgewij raddy ſrdcý: a tehdáž bude chwála gednomu každému od Boha.

A tákże nie ſadźćie nic przed czaſem/ áżby Pan przyßedł ktory oświeci ſkrythe ciemnośći. y obiáwi rády ſerc/ á thedy chwała/ káżdemu będźie od Bogá.

6. Tyto wěcy w podobenſtwij wtáhl gſem na mne a na Apolla/ pro wás/ abyſſte ſe na nás naučili/ aby nad to což pſáno geſt někdo o ſobě neſmaýſſlel a proti druhému ſe nepozdwihowal/ pro někohoginého.

A ty rzeczy bráćia przez podobieńſtwo przyſtoſowałem ku ſobie ſámemu/ y ku Apollosowi dlá wás/ ábyśćie ſie náuczyli z nas o ſobie nie rozumieć/ nád to co ieſt nápiſano/ Iżbyśćie ſie ieden zá drugim nie nádymáli przećiwko drugiemu.

7. Kdo zagiſté tebe rozeznáwá? A co máſſ geſſtoby toho odginud newzal? Pakli gſy odginud wzal/ y proč ſe chlubiſſ yakoby newzal?

Abowiem ktoż ćie rozſadza? á co też maß czegobyś nie wziął? A ieſliś wziął/ przecż ſie chlubiß iákobyś nie wziął?

ד | ד | δ.

8 מן כדו סבעתון לכון עתרתון ובלעדין אמלכתון אשתויף דין א אמלכתון דאף חנן נמלך עמכון :

Voi sete hormai satiati, voi sete hormai arricchiti, voi hauete conseguito il regno senza noi: e piaccia à Dio che voi habbiate conseguito il regno, acciochè ancor noi regniamo insieme con essouos.

8 מעט שבעתם עת עשרתם מבלעדנו מלכתם ומי יתן כי־מלכתם אשר גם אנחנו נמלך עמכם :

Ya estays hartos: ya estays ricos: sin nos reynays ya: y oxala reyneys paraque nos reynemos tambien juntamente con vosotros.

8. Ἤδη κεκορεσμένοι ἐστὲ ἤδη ἐπλουτήσατε. χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε· καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν.

Vous estes desia saoulés, vous estes desia enrichis, vous estes faits rois sans nous: à la miene volonté que vous regnissiez, afin que nous aussi regnissions auec vous:

9 סבר אנא דין דלן לשליחא אחריא הו סמן אלהא איך דלמותא דהוין תאטרון לעלמא דמלאכא ולבני נשא :

Imperoche io penso che Iddio ci habbia disegnati noi, dico che siamo ultimi Apostoli come persone deputate à la morte: conciosia che noi siamo fatti spettacolo al mondo, & à gli Angeli, & a gli huomini.

9 ומחשב אני כי־שמנו אלהים השליחים אנחנו לאחרונים וכבני־מות כי־ראיה נהיינו לעולם למלאכים ולאנשים :

Porque, à lo que pienso. Dios nos ha mostrado por los postreros de los Apostoles, como à sentenciados à muerte: Porque somos hechos espectaculo àl mundo, y à los Angeles, y à los hombres.

9. Δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ Θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους· ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις.

Car ie pense que Dieu nous a mis en monstre, voire nous, qui sommes les derniers Apostres, comme gens cõdamnés à mort, veu que nous sommes rendus le spectacle du monde, & des Anges, & des hommes.

10 חנן שטיא מטול משיחא אנתון דין חכימא במשיחא חנן כריהא ואנתון חילתנא אנתון משתבחין ונחן מצטערין :

Noi siamo stolti per Christo, e voi prudenti in Christo: noi debili, e voi forti: voi honorati, e noi disonorati.

10 אנחנו כסילים בעבור המשיח ואתם נבונים במשיח אנחנו נחלים ואתם גבורים אתם נכבדים ואנחנו נחרפים :

Nosotros locos por amor del Christo, y vosotros prudentes en el Christo. nosotros flacos, y vosotros fuertes: vosotros nobles, y nosotros viles.

10 Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι.

Nous sommes fols pour l'amour de Christ, mais vous estes sages en Christ: nous sõmes debiles, & vous forts: vous estes honorables, & nous sans honneur.

11 עדמא להדא שעתא כפנינן וצהינן וערטליינן ומתקפחינן ובית קימא לית לן :

Infin à quest'hora noi habbiamo e fame e sete, è siamo ignudi, è riceuiamo de le guanciate, & andiam vagabondi.

11 עד העת הזאת רעבים גם צמאים נפשנו בנו תתעטף ערומים מכי־פנים נעים ונדים :

Hasta esta hora hambreamos y tenemos sed y estamos desnudos, y somos heridos de pescoçones, y andamos vagabundos.

11. Ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν.

Iusqu'à ceste heure nous souffrons & faim, & soif, & sõmes nuds, & sommes buffetés, & sommes vagabonds.

12 ולאיינן כד פלחינן ב באידין מצערין לן —— ומברכינן רדפין לן —— ומסיברינן :

Et affatichiamoci lauorando con le proprie mani. Dicendosi mal di noi, noi diciamo bene: essendo perseguitati, sopportiamo.

12 ויגענו לפעול בידינו מקללים נברך נרדפים נתאפק :

Y trabajamos, obrando de nuestras manos: somos maldichos, y bendezimos: padecemos persecucion, y suffrimos:

12. Καὶ κοπιῶμεν, ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί· λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν· διωκόμενοι ἀνεχόμεθα.

Et trauaillons œuurans de nos propres mains: on dit mal de nous, & nous benissons: nous sommes persecutés, & nous l'endurons:

13 מצתחין לן ובעינן מנהון איך נפתא דעלמא הוין וכופרא דכל נש עדמא להשא :

Essendoci dette de l'ingiurie, preghiamo: noi siam fatti come le lordure del mondo, la raschiatura di tutti, insin ad hora.

13 מנאצים נתחנן כמו מדמנות העולם היינו סחי ומאוס כלם כסוחה בקרב חוצות עד היום הזה :

Somos blasphemados, y rogamos, somos auidos como por la vassura deeste mundo, immundicias de todos hasta aora.

13. Βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν· ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι.

Nous sommes blasmés, & nous prions: nous sommes faits comme les balliures du monde, & comme la raclure de tous, iusqu'à maintenant.

CAP. IIII.

8. Iam saturati estis, iam divites facti estis: sine nobis regnatis, & utinam regnetis, ut & nos vobiscum regnemus.

Nowe ye are full: now ye are made rich: ye reigne as Kinges without vs/ & would to God yee did reigne/ that wee also might reigne with you.

9. Puto enim quòd Deus nos Apostolos novissimos ostendit, tanquam morti destinatos: quia spectaculum facti sumus mundo, & angelis & hominibus.

For I thinke that God hath set forth vs the last Apostles / as men appointed to death: for we are made a gasing stock vnto the worlde / and to the Angels/ and to men.

10. Nos stulti propter Christum: vos autem prudentes in Christo: nos infirmi: vos autem fortes, vos nobiles: nos autem ignobiles.

Wee are fooles for Christes sake / and yee are wise in Christ: we are weake / and ye strong: ye are honourable / and wee are despised.

11. Vsque in hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus.

Vnto this houre wee both hunger/ and thirst/ and are nacked/ and are buffeted / and haue no certaine dwelling place.

12. Et laboramus operantes manibus nostris, maledicimur: & benedicimus, persecutionem patimur: & sustinemus.

And labour working with our owne handes: we are reuiled / and yet we blesse: we are persecuted / and suffer it.

13. Blasphemamur: & obsecramus, tanquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsêma usque adhuc,

We are euil spoken of/ and we praye: we are made as the filth of the worlde / the offskowring of all things / vnto this time.

Das IIII. Capitel.

8. Ihr seyt schon satt worden / jr seyt schon reich worden / jhr herrschet ohn vns / vnd wolte Gott jhr herrschetet / auff daß auch wir mit euch herrschen möchten.

I ere allerede bleffne Mætte/ I ere allerede bleffne Rige / I regere vden oss / oc Gud giffue at i regerede/ Paa det at wi maatte oc regere met eder.

9. Ich halte aber / Gott habe vns Apostel für die allergeringsten dargestellet / als dem tode übergeben. Deñ wir sind ein Schawspil worden der Welt / vnnd den Engeln / vnnd den Menschen.

Oc ieg acter / / at Gud haffuer giort oss Apostler til de allerringeste / som offuergiffue til Doden. Thi wi ere bleffne it Vidunder faar Verden / oc faar Englene / oc faar Menniskenn.

10. Wir sind Narren vmb Christi willen / jhr aber seydt klug in Christo. Wir schwach / jhr aber starck / jr herrlich / wir aber verachtet.

Wi ere Daarer for Christi skyld / Men i ere kloge i Christo. Wi skrøbelige / Men i stercke. I herlige / Men wi foractede.

11. Biß auff dise Stunde leiden wir hunger vnd durst / vnd sind nacket / vnd werden geschlagen / vnnd haben keine gewisse stette.

Wi lide hunger oc torst indtil denne stund / oc ere nøgne / oc bliffue slagne / oc haffue ingen vis Sted.

12. Vnd arbeiten vnnd wircken mit vnsern eigen händen. Man schilt vns / so segnen wir / man verfolget vns / so dulden wirs.

Oc wi arbeyde oc gøre met egne Hender. Mand taler oss ilde til / saa velsigne wi / Mand forfølger oss / saa lide wi det.

13. Man lästert vns / so flehen wir / Wir sind stets als ein Fluch der Welt / vnd ein Fegopffer aller Leute.

Mand bespaatter oss / saa formane wi / Wi ere stedze som Verdens Forbandelse / oc it affskum faar alle Folck.

Kapitola IIII.

8. Giž wy nasyceni / giž bohatij včiněni gste: bez nás kralugete / a dayž waam to Buoh / abyšste kralowali / abychom y my také spolu s wámi kralowali.

Jużeście násyceni / już vbogáceni / y oprocz nas doszáliście Krolestwá / á day to Boże ábyście doszháli Krolestwa / żebyśmy społecznie z wámi krolowáli.

9. Mám zagisté za to / že nás Buoh / kteřijž gsme Apostolé posledníj / otázal / yakožto smrti oddané. Nebo gsme diwadlo včiněni tomuto Swětu y Angeluom / y Lidem.

Bo mniemam iż Bog nas ostátnie Apostoly náznáczil tákoby na śmierć skazáne / ábowiem stáliśmy sie náponziw świátu / Aniolom / y ludziam.

10. My bláznij pro Krysta: ale wy maudřij skrze Krysta. My mdlij / wy pak sylnij. Wy wzáctnij / ale my opowrženij.

My głupi dla Krystusá / á wy mądrzy w Krystusie / my mdli / á wy mocni / wy zacnymi / á my bez vczciwości.

11. Až do tohoto času / y lačnijme / y žijžnijme / y nahotu trpijme / polickowáni bywáme / a nemagijce gistého swého obydlij.

Aż do tey godziny łáknienny y prágniemy / y nádzy iesteśmy / y policzkowáni bywamy / y tułamy sie.

12. A pracugeme dělagijce rukama wlastnijma: Kteřij zlořečij nám / my gim dobrořečijme: protiwenstwij trpijce mijle snássýme.

Y prácuiemy robiąc własnymi rękomá gdy o nas źle mowią / dobrorzeczymy / gdy nas prześládują / cierpiemy.

13. Když se nám rauhagij / my se za ně modlijme. Jako smeti tohoto Swěta včiněni gsme / a yako něyaký ohryzek mezy wssemi až do tohoto dne.

Gdy bywamy osławieni / modlimy sie / stáliśmy sie śmieciámi świátá / y táko strużyny wszytkich áż do tad.

ד

14 לָא הֲוָא אַיךְ דַּאבְהֶתְכוֹן כָּתֶב אֶנָא הָלֶין אֶלָּא אַיךְ דַּלְבְנַיָּא חַבִּיבֶא מַרְתֶּ אֶנָא׃

Io non iscriuo gia queste cose per isuergognarui : ma vi ammonisco come miei diletti figliuoli.

15 אִין גֵּיר רִבּוֹ תַּרְבּ יֶהֱווּן לְכוֹן בַּמְשִׁיחָא אֶלָּא לָא סַגִּיאֵא אַבָהֵא בְּיֵשׁוּעַ גֵּיר מְשִׁיחָא אֶנָא הוּ אוֹלֶדְתְּכוֹן בַּסְבַרְתָּא׃

Imperoche se ben voi haueste dieci milia pedagoghi in Christo, nondimeno voi non hauete molti padri : percioche io v'ho generati in Christo IESV, per l'Euangelio.

16 בָּעֵא אֶנָא הָכִיל מֶנְּכוֹן דְּבֵי תֶּתְדַּמּוּן׃

Io vi prego dunque che voi siate miei imitatori.

17 מֶטוּל הָנָא שַׁדְּרֶת לְוָתְכוֹן לְטִימָתָאוֹס דְּאִיתַוְהִי בְּרִי חַבִּיבָא וּמְהַיְמְנָא בְּמָרְיָא הָהוּ נַעְהֶדְכוֹן אוּרְחָתַי דִּבְמְשִׁיחָא אַיךְ מֶדֶם דַּמַּלֶף אֶנָא בְּכֻלְהֵין ע עִדְתָא׃

Per questa cagione ho mandato à voi Timoteo, ilquale è mio carissimo figliuolo, e fedele nel Signore, che vi ridurrà in memoria le mie vie in Christo : come io insegno per tutto in ogni Chiesa.

18 אַיךְ הָו דִין דְּלָא אָתֵא אֶנָא לְוָתְכוֹן אֶתְחַתַּרוּ אֱנָשָׁא מֶנְּכוֹן׃

Alcuni si sono gonfiati, come se io non douessi venire à voi.

19 אֶלָּא אִן מָרְיָא צָבֵא בַּעְגַּל אָתֵא אֶנָא לְוָתְכוֹן וְאֵדַע לָא מֶלַּתְהוֹן דְּהָנוּן דַּמְרִימִין נַפְשְׁהוֹן אֶלָּא חַיְלְהוֹן׃

Ma io verrò ben tosto à voi, se il Signor vorrà : e conoscerò, non gia il parlar di coloro che si sono gonfiati, ma la virtù.

20 מַלְכוּתֵה גֵּיר דַּאלָהָא לָא הֲוָת בְּמֶלְתָא אֶלָּא בְּחַיְלָא׃

Percioche il regno di Dio non consiste nel parlare, ma ne la virtù de lo Spirito.

ד

14 לֹא לְהַכְלִים אֶתְכֶם כֹּתֵב אֲנִי זֹאת כִּי־אִם כְּבָנַי יְדִידַי מְיַסֵּר וּמֵבִין אָנֹכִי׃

No escriuo esto para auergonçarhos : mas amonestohos como à mis hijos amados.

15 כִּי אִם יֵשׁ לָכֶם רִבְבוֹת הַמְלַמְּדִים בַּמָּשִׁיחַ אַךְ לֹא יִהְיוּ אָבוֹת כִּי־בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בַּבְּשׂוֹרָה הוֹלַדְתִּי אֶתְכֶם׃

Porque aunque tengays diez mil ayos en el Christo, no tendreys muchos padres : que en el Christo Iesus yo hos engendré por el Euangelio.

16 לָכֵן שׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּכֶם תִּדַּמּוּ לִי׃

Portanto ruegohos que me ymiteys.

17 וּבַעֲבוּר כֵּן שָׁלַחְתִּי אֲלֵיכֶם אֶת־טִימוֹטָאוֹס אֲשֶׁר הוּא בְּנִי אֲהוּבִי וְנֶאֱמָן בַּיהוָה אֲשֶׁר יְסַפֵּר לָכֶם אֶת־דְּרָכַי אֲשֶׁר בַּמָּשִׁיחַ כְּמוֹנִי תָמִיד בְּכָל־הָעֵדָה מְלַמֵּד׃

Por loqual hos embie à Timotheo, que es mi hijo amado, y fiel en el Sennor, el qual hos amonestarà de mis caminos quales sean en el Christo, de la manera que ensenno en todas partes, en todas las Iglesias.

18 כְּמוֹהֶם כִּי־בוֹא לֹא בָאתִי אֲלֵיכֶם יָפִיחוּ אֲנָשִׁים מֵהֵמָּה׃

Mas como si nunca vuiesse, yo de venir à vosotros, ansi andan hinchados algunos.

19 אַךְ אָבוֹא בִמְהֵרָה אֲלֵיכֶם אִם יִרְצֶה יְהוָה וְאֵדְעָה לֹא אֶת־דִּבְרֵי הַנְּפוּחִים בְּנַפְשָׁם כִּי־אִם אֶת־הַגְּבוּרָה׃

Empero vendré presto à vosotros, si el Sennor quisiere : y entenderé, no las palabras de estos que ansi andan hinchados, sino la virtud.

20 כִּי־לֹא בַעֲלִילַת הַדְּבָרִים מַלְכוּת אֱלֹהִים תָּקוּם כִּי־אִם בִּגְבוּרָה׃

Porque no esta el Reyno de Dios en palabras sino en virtud.

δ.

14. Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθετῶ.

Ie n'escri point ces choses pour vous faire honte : mais ie vous admonneste comme mes chers enfans.

15. Ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα.

Car quand vous auriez dix mille pedagogues en Christ : neantmoins vous n'auez pas plusieurs peres, car c'est moi qui vous ai engendré en Iesus Christ par l'Euangile.

16. Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε.

Ie vous prie donc que vous soyez mes imitateurs.

17. Διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὅς ἐστι τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς μου τὰς ἐν Χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω.

Pour ceste cause vous ai-ie enuoyé Timothee, qui est mon fils bien aimé & fidele en nostre Seigneur : lequel vous ramenteura mes voyes en Christ, comme i'enseigne par tout en chacune Eglise.

18. Ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν τινες·

Or se sont enflés quelques vns, cõme si ie ne deuoye point venir vers vous.

19. Ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν.

Mais ie viendrai bien tost vers vous, si le Seigneur le veut : & cognoistrai nõ point la parole de ceux qui se sont enflés, mais la vertu.

20. Οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει.

Car le royaume de Dieu ne gist point en parole, mais en vertu.

CAP. IIII.

14. Non ut cōfundam vos, hæc scribo: sed ut filios meos charissimos moneo.

I write not these thinges to shame you/ but as my beloued children I admonishe you.

15. Nam si decem millia pædagogorum habeatis in Christo Iesu, sed non multos patres. Nam in Christo Iesu, per Evangelium ego vos genui.

For though yee haue ten thousand instructours in Christ/ yet haue ye not manie fathers: for in Christ Jesus I haue begotten you through the Gospell.

16. Rogo ergo vos, imitatores mei estote (*sicut & ego Christi.*)

Wherefore/ I pray you/ be yee followers of me.

17. Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus charissimus & fidelis in Domino: qui vos commonefaciet vias meas quæ sunt in Christo Iesu, sicut ubique in omni Ecclesia doceo.

For this cause haue I sent unto you Timotheus/ which is my beloued sonne/ and faythfull in the Lorde/ which shall put you in remembrance of my wayes in Christ as I teache euery where in euery Church.

18. Tanquam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam.

Some are puffed vp as though I would not come to you.

19. Veniam autem ad vos citò, si Dominus voluerit: & cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt, sed virtutem.

But I will come to you shortly/ if the Lorde will/ and will knowe/ not the speach of them which are puffed vp/ but the power.

20. Non enim in sermone est regnum Dei: sed in virtute.

For the kingdome of God is not in word/ but in power.

Das IIII. Kapitel.

14. Nicht schreibe ich solches/ daß ich euch beschäme/ sondern ich vermahne euch/ als meine liebe Kinder.

Dette scriffuer ieg icke/ at ieg vil beskemme eder/ Men ieg formaner eder/ som mine kære Børn.

15. Denn ob ihr gleich zehen tausend Zuchtmeister hettet in Christo/ so habt ihr doch nicht vil Väter/ denn ich habe euch gezeuget in Christo Jesu durchs Evangelium.

Fordi at haffde i end thi tusinde Tuctemestere i Christo/ Saa haffue i dog icke mange Fedre/ Thi ieg fødde eder i Christo Jhesu/ formedelst Euangelium.

16. Darumb ermane ich euch/ seyt meine Nachfolger.

Der faare formaner ieg eder/ verer mine Efterfølgere.

17. Auß derselbigen vrsache hab ich Timotheum zu euch gesandt/ welcher ist mein lieber vnd getrewer Sohn in dem HERREN/ daß er euch erinnere meiner wege/ die da in Christo sind/ Gleich wie ich an allen enden/ in allen Gemeinen lehre.

For denne samme sag sende ieg Timotheum til eder/ som er min elskelige oc trofaste Søn i HERREN/ at hand skal paa minde eder om mine Veye/ som ere i Christo/ Lige som ieg lærer alleuegne/ i huer Menighed.

18. Es blehen sich etliche auff/ als würde ich nicht zu euch kommen.

Der opblæse sig nogle/ lige som ieg skulde icke komme til eder.

19. Ich wil aber gar kürtzlich zu euch kommen/ so der HERR wil/ vnd erlernen/ nicht die wort der auffgeblasenen/ sondern die Krafft.

Men ieg vil meget snarlige komme til eder/ om HERREN vil/ oc forfare/ icke de opblæsdis ord/ men krafften.

20. Denn das Reich Gottes stehet nicht in worten/ sondern in krafft.

Thi Guds Rige staar icke i ord/ men i krafften.

Kapitola IIII.

14. Ne proto toto pijssy abych wás zahanbil/ ale yako syny mé naymilegssý napomijnám:

Nie pisséć wam thych rzeczy ábych was záwstydźił/ ále nápominam iáko syny moie miłe.

15. Neb byste pak deset Tisýcůw Pěstaunůw měli w Krystu/ wssak proto nemnoho máte Otcůw. Poněwádž w Krystu Gežijssý skrze Ewangelium yá gsem wás zplodil.

Abowiem choćbyśćie mieli dźieśiać thysięcy mistrzow w Krystuśie/ wszákże nie wiele oycow maćie/ bom ci ia was w Krystusie Jezusie przez Ewánielia vrodźił.

16. A protož (Bratřij) napomijnám wás/ abyste byli následownijcy mogi (yako y yá gsem Krystuow.)

Przetho was proszę badźćie násládowcámi moimi.

17. Pro tu přijčinu poslal gsem k wám Tymothea/ kterýžto gest Syn muog naymilegssý a wěrný w Pánu Bohu/ kterýž wám připomijnati bude Včenij mé/ kteréž gest w Krystu Gežijssy/ yakž wssudy w každé Cyrkwi včijm.

Dla tegomći wam posłał Tymotheusza/ kthory iest syn moy miły y wierny w Pánie/ kthory wam przywiedźie nápámiec drogi moie w Krystuśie/ iáko w káżdym kośćiele vczę.

18. Rowně yakobych neměl k wám přigijti/ tak se pyssně pozdwihli někteřij.

Ale iákobych ia nie miał przyjdź do was nádeli sie niektorzy.

19. Ale přijduk k wám brzo/ budeli PAN ráčiti: a poznám/ ne řeč těch kteřijž gsau pyssnij a zpurnij/ ale moc.

Lecz rychło przyjdę do was/ ieśli Pan będźie raczył/ y poznám nie powieść tych to nádętych/ ále moc (duchowna.)

20. Neboť nezáležij Králowstwij Božij w řeči/ ale w mocy.

Abowiem nie w mowie należy krolestwo Boże/ ale w mocy (duchá)

ד

21 איכנא צבין אנתון בחוטרא אתא לותכון או בחובא וברוחא דמכיכותא :

Che volete voi? ch'io venghi à voi con la verga, ò con la charita, e spirito di mansuetudine?

ה

1 סכא משתמעא בינתכון זניותא ודאיך הדא זניותא אידא דאף לא בית חנפא משתמהא עדמא דנסב ברא אנתת אבוהי :

Al tutto s'ode esser fra voi de la fornicatione: e tal fornicatione che ne pur fra i Gentili si nomina: cioè che alcun si tenga la moglie di suo padre.

2 ואנתון חתירין אנתון ולא הוין יתיראית יתבתון באבלא דנשתקל מן בינתכון הו מן דהנא סוערנא סער :

E voi sete gonfiati, e non piu tosto hauete pianto, accioche fusse tolto via del mezo di voi, colui che ha fatto questo male.

3 אנא גיר כד רחיק אנא מנכון בבסר וקריב אנא לכון ברוח מן כדו דנת איך קריבא להו מן דהנא סער :

Io certo, come assente col corpo, ma presente con lo spirito ho gia giudicato come presente, che colui ch'ha fatto questo male.

4 דבשמה דמרן ישוע משיחא תתכנשון כלכון ואנא עמכון ברוח עם חילה דמרן ישוע משיחא :

Congregati insieme, voi & lo spirito mio nel Nome del nostro Signor IESV Christo, con la potestà del nostro Signor IESV Christo.

5 ותשלמוניהי להנא לסטנא לאבדנא דפגרה דברוח יחא ביומה דמרן ישוע משיחא :

Cosi fatto huomo dico sia dato à satanna in distruttion de la carne, accioche lo spirito sia saluo nel giorno del Signor IESV (Christo.)

ד

21 מה חפצתם הבשבט אבוא אליכם או־באהבה וברוח ענוה :

Que quereys? vendré à vosotros con vara, o con charidad y con Espiritu de mansedumbre?

ה

1 בכליל נשמעה בכם תזנות וכזאת תזנות אשר איננה בגוים בשם נקבה כן כי־איש לקח את־אשת אביו :

Decierto se oye entre vosotros fornicacion y tal fornicacion qual ni aun (se nombra) entre las Gentes: tanto que alguno tenga la muger de su padre.

2 ואתם נפוחים הוים הלא יותר התאבלו אשר ינשא מתוככם אשר את־מעשה הזה עשה :

Y vosotros estays hinchados, y no tuuistes antes luto: para que fuesse quitado de en medio de vosotros el que hizo tal obra-

3 ואני כמו רחוק ממכם בגויה וקרוב לפניכם ברוח עתה גזרתי כמו קרוב אותו אשר את מעשה כזה עשה :

Yo ciertamente como ausente con el cuerpo, mas presente con el Espiritu, ya como presente he juzgado, que el que esto ansi ha cometido.

4 בשם־אדנינו ישוע המשיח אם תקהלו אתם ורוחי בגבורת אדנינו ישוע המשיח :

En el Nombre del Sennor nuestro Iesus el Christo: ayuntados vosotros y mi espiritu, con la facultad del Sennor nuestro Iesus el Christo.

5 להסגיר את־אשר כזה בידי השטן לאבדן הבשר אשר תושע הרוח ביום אדנינו ישוע המשיח :

El tal sea entregado à Satanas para muerte de la carne, porque el Espiritu sea saluo en el dia del Sennor Iesus (el Christo.)

δ.

21. Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ, πνεύματί τε πρᾳότητος;

Que voulez-vous? viendrai-ie à vous auec la verge, ou en charité & esprit de douceur?

ΚΕΦΑΛ. ε.

Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν.

On oit totalement dire qu'il y a entre vous paillardise, voire telle paillardise, qu'entre les Gentils n'est faite mention de semblable: c'est que quelcun entretient la femme de son pere.

2. Καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστὲ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας.

Et vous estes enflés, & n'auez point plustost mené dueil, afin que celui qui a commis cest acte fust osté du milieu de vous?

3. Ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν τὸν οὕτω τοῦτο κατεργασάμενον.

Moi certes, comme absent de corps, mais present d'esprit, ai desia arresté comme present. touchant celui qui a ainsi commis vn tel acte.

4. Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(Vous & mon esprit estans assemblés au Nom de nostre Seigneur Iesus Christ, auec la puissance de nostre Seigneur Iesus Christ.

5. Παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Qu'vn tel soit liuré à Satan, à la destruction de la chair: afin que l'esprit soit saué au iour du Seigneur Iesus (Christ.)

CAP. IIII.

21. Quid vultis? in virga veniam ad vos: an in charitate, & spiritu mansuetudinis?

What will ye? shall I come vnto you with a rodde, or in loue, and in the Spirit of meekenes?

CAP. V.

OMnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem patris aliquis habeat.

It is heard certainely that there is fornication among you, and such fornication as is not once named among the Gentiles, that one shoulde haue his fathers wife.

2. Et vos inflati estis: & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit.

And yee are puffed vp and haue not rather sorowed, that hee which hath done this deede, might bee put from among you.

3. Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam iudicavi ut præsens, eum qui sic operatus est.

For I verely as absent in body, but present in spirit, haue determined already as though I were present / that hee that hath thus done thing.

4. In nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu Christi.

When ye are gathered together, and my spirit / in the Name of our Lorde Jesus Christ / that such one / I say / by the power of our Lord Jesus Christ.

5. Tradere huiusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Iesu Christi.

Be deliuered vnto Satan / for the destruction of the fleshe / that the spirit may be saued in the day of the Lord Jesus.

Das IIII. Kapitel.

21. Was wolt ihr? Soll ich mit der Ruthen zu euch kommen / oder mit Liebe vnd sanfftmütigem Geist?

Huad ville i? Skal ieg kamme til eder met Riset / eller met kærlighed oc en sactmodig Aand?

Das V. Kapitel.

Es gehet ein gemein Geschrey / daß Hurerey vnter euch ist / vnd eine solche Hurerey / da auch die Heiden nicht von zu sagen wissen / daß einer seines Vaters Weib habe.

Der gaar it almindelige rocte / At der er Horeri iblant eder / oc saadant Horeri / som Hedningene oc icke vide at sige aff / At en haffuer sin Faders Hustru.

2. Vnd ihr seydt auffgeblasen / vnnd habt nicht vil mehr leide getragen / auff daß / der das Werck gethan hat / von euch gethan würde.

Oc i ere opblæsde / oc haffue icke meget mere sorg / Paa det / at den som giorde den gerning / maatte tagis fra eder.

3. Ich zwar / als der ich mit dem Leibe nicht da bin / doch mit dem Geist gegenwertig / habe schon als gegenwertig beschlossen / über den der solches gethan hat.

Sandelige / ieg som icke er der met Legemet / dog næruerendis met Aanden / ieg haffuer allerede lige som ieg vaare nærucrendis beslutter / offuer den / som dette giorde.

4. Inn dem Namen vnsers HErrn Jesu Christi / in eurer versammlung / mit meinem Geist / vñ mit der Krafft vnsers HErrn Jesu Christi.

At i vor HERRIS Jhesu Christi Naffn / i eders vorsamling met min Aand / oc met vor HERRIS Jhesu Christi krafft.

5. Jhn zu übergeben dem Sathan / zum verderben des fleisches / auff daß der Geist selig werde am tage des HERRN Jesu.

Befahle hannem Satan til Legemens forderffuelse / Paa det at Aanden kand bliffue salig paa vor HERRIS Jhesu dag.

Kaptola IIII.

21. Což toho dwého chcete / s metlauli abych přišel / čili s Láskau / a s duchem tichosti?

Coż chcecie? z rozgali m m przyiydz do was / czyli z miłością y z duchem cichości?

Kapaptola V.

Owssem slyssy se / že gest mezy wámi smilstwo / yakė se ani mezy Pohany gmenuge / tak že geden z wás má Manželku Otce swého.

KOniecznie słycháć iż miedzy wámi iest nieczystość / y táka nieczystość ktora y miedzy pogány nie bywa wspominána / to iest / iż niektory ma żone oycá swego.

2. A wy tak gste nadutij / že z toho žalosti nemáte / aby byl wyhnán z prostředku wás takowý kdo gest ten skutek včinil.

A wyście się nádeli / y owszemeście tego nie żałowáli / áby był odiet z pośrzodku was ktory uczynek ten popełnił.

3. Já zagisté / ač gsa wzdálen od wás tělem / ale přijtomen duchem / giž gsem to vsaudil / yakobych wám přijtomen byl / aby ten kterýž to zlé včinil.

Jaczátšte iáko nie obecny ciálem / ále obecny duchem / iużciem táko obecny osadził / áby ten ktory to ták uczynił.

4. We gménu Pána nasseho Gežijsse Krysta / segdauce se spolu y s mým duchem / a s mocý Pána Gežijsse Krysta.

(A wy bedac w imie Páná nászego Jezu Krystá zgromádzeni z duchem moim) moca Páná nászego Jezu Krystá.

5. Dán byl takowý Ssatanu / aby ho na těle trápil / Duch pak aby spasen byl w den Páná nasscho Gežijsse Krysta.

Był podan szátánowi ná zgienienie ciálá / áby duch był záchowan w dzień on Páná Jezusow.

ה

6 לא שפיר שובהרכון אחי לא ידעין אנתון דחמירא קליל כלה גבילתא מחמע ׃

La vostra gloriatione non è punto buona. Non sapete voi che un poco di lievito fa lievitar tutta la massa?

7 דכו מנכון חמירא עתיקא דתהוון גבילתא חדתא איכנא דאיתיכון פטירא פצחא גיר דילן משיחא הו דאתנכס חלפין ׃

Purgate dunque il vecchio lievito, acciochè voi siate nuoua pasta, si come voi sete azimi, percioche la nostra Pascha è stata sacrificata per noi, cioè, Christo.

8 מטול הנא נעבד עדעאדא לא בחמירא עתיקא ולא בחמירא דבישותא ודמרירותא אלא בפטירא דדכיותא ודקדישותא ׃

Perilche celebriamo la festa, non gia col vecchio lievito, ne col lievito de la maluagita è malitia: ma con gli azimi de la sincerità è verità.

9 כתבת לכון באגרתא דלא תתחלטון עם זניא ׃

Io vi scrissi per un'epistola: che voi non vi mescolaste co i fornicatori.

10 לא דין אמר אנא עם זניא דבעלמא הנא או על עלובא או על חטופא או על פלחי פתכרא ואן לא חיבין הויתון אף מן עלמא למפק ׃

Et non gia uniuersalmente con i fornicatori di questo mondo, ò con gli auari, ò con i rapaci, ò con gl'idolatri: ò altrimenti vi bisognarebbe certo uscir del mondo.

11 הדא דין דכתבת לכון דלא תתחלטון ואן אית דמתקרא אחא ואיתוהי זניא או עלובא או פלח פתכרא או מצערן או רוי או חטוף עם אינא דהכנא הו אף לא לחמא למאכל׃

Ma hora quelch'io vi scriuo, che voi non vi mescoliate, è che se alcuno che si nomini fratello, sia fornicatore, ò auaro, ò idolatra, ò maldicente, ò imbriaco, ò rapace: con quel tale dico voi non debbiate pur mangiare.

ה

6 התהללתכם איננה טובה הלא יודעים אתם כי־שאר מעט את־כל־עריסה יחמץ ׃

No es buena vuestra jactancia. No sabeys que con vn poquito de leuadura toda la massa se leúda?

7 לכן בררו את־שאר ישן אשר תהיו עריסה חדשה כמוכם היום מצות כי־פסחנו הזבוח עלינו המשיח הוא ׃

Limpiad pues la vieja leuadura para que seays nueua massa, como soys sin leuadura, porque nuestra Páscua es sacrificada por nosotros, el Christo.

8 על־כן נחג את־החג לא בחמץ ישן ולא בשאר הרעה ומזמה כי־אם במצות תמה ואמת ׃

Ansique hagamos fiesta no en la vieja leuadura, ni en la leuadura de malicia y de maldad, sino en panes por leudar de sinceridad y de verdad.

9 כתבתי לכם באגרת לא להתערב לקדשים ׃

Escripto hos he por carta, que no hos emboluays con los fornicarios.

10 אך מאומה לא כתבתי על־קדשי העולם הזה או־על־בוצעי בצע או על־טורפים או־על־עובדי אלילים ובעבור כן יהי־צרככם לצאת מן־העולם ׃

No del todo con los fornicarios deste mundo, o con los auaros, o con los ladrones, o idolatras: otramente seria hos menester salir del mundo.

11 ועתה כתבתי לכם לא להתערב אם איש הנקרא אח־יהיה קדש או־בוצע בצע או־עובד אלילים או־בעל מריבות או־סובא או־טורף את־האיש כזה גם לא לאכל לחם ׃

Mas aora hós he escripto, que no hos emboluays, es à saber, Que si alguno llamandose Hermano fuere fornicario, o auaro, o idolatra, o maldiziente, o borracho, o ladron, con el tal ni aun comays.

ε.

6. Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν. οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ;

Vostre vantance n'est point bonne! ne sauez-vous pas bien qu'vn peu de leuain fait leuer toute la paste?

7. Ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθώς ἐστε ἄζυμοι. καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη, Χριστός.

Repurgez donc le vieil leuain, afin que vous soyez nouuelle paste, comme vous estes sans leuain. Car nostre Pasque, assauoir Christ, a esté sacrifié pour nous.

8. Ὥστε ἑορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας.

Parquoi faisons la feste, non point auec vieil leuain, ni auec leuain de mauuaistie & de malice, mais auec pains sans leuain de sincerité & de verité.

9. Ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις·

Ie vous ai escrit par lettres que vous ne vous entremesliez-point auec les paillards.

10. Καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ τοῖς πλεονέκταις, ἢ ἅρπαξιν, ἢ εἰδωλολάτραις. ἐπεὶ ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν.

Mais n'entendant pas absolument d'auec les paillards de ce monde, ou auaricieux, ou rauisseurs, ou idolatres: car autrement certes il vous faudroit sortir du monde.

11. Νυνὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι, ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ λοίδορος, ἢ μέθυσος, ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν.

Or maintenant, ie vous escri que vous ne vous y entremesliez point: c'est que si quelcun qui se nomme frere, est paillard, ou auaricieux, ou idolatre, ou mesdisant, ou yurongne ou rauisseur, vous ne mangiez pas mesme auec vn tel.

CAP. V.

6. Non est bona gloriatio vestra Nescitis quia modicum fermētum totam massam corrumpit?

Your reioycing is not good: know ye not that a litle leauen / leaueneth the whole lumpe?

7. Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus.

Purge out therefore the olde leauen / that ye may be a newe lumpe / as ye are vnleauened: for Christ our Passouer is sacrificed for vs.

8. Itaq; epulemur: non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ: sed in azymis sinceritatis & veritatis.

Therefore let vs keepe the feast / not with old leauen / neither in the leauen of maliciousnes and wickednes: but with the vnleauened bread of synceritie and trueth.

9. Scripsi vobis in epistola, Ne commisceamini fornicariis.

I wrote vnto you in an Epistle / that ye should not companie together with fornicatours.

10. Non utique fornicariis huius mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idólis servientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exisse.

And not altogether with the fornicatours of this worlde / or with the couetous / or with extortioners / or with idolaters: for then ye must go out of the worlde.

11. Nunc autem scripsi vobis non commisceri, si is qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idólis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cum eiusmodi nec cibum sumere.

But nowe I haue written vnto you / that ye cōpany not together: if ÿ any is called a brother / be a fornicator / or couetous / or an idolater / or a railer / or a drunkard / or an extortioner / with such one eate not.

Das V. Kapitel.

6. Euer rhum ist nicht fein. Wisset jr nicht daß ein wenig Sauerteig den gantzen Teig versauret?

Eders Roff er icke smuck. Vide i icke / at liden Surdey gør den gantske Dey sur?

7. Darumb feget den alten Sauerteig auß / auff daß jhr ein neuer Teig seydt / gleich wie jr vngesauert seydt. Denn wir haben auch ein Osterlam / das ist Christus / für vns geopffert.

Der faare vdrenser den gamle Surdey / paa det i kunde vere en ny Dey / lige som i ere vsurede. Thi wi haffue oc it Paaskelam / som er Christus / offret for oss.

8. Darumb lasset vns Ostern halten / nicht im alten Sauerteig / auch nicht im Sauerteig der Boßheit / vnd Schalckheit / Sondern inn dem Süßteig der Lauterkeit vnnd Warheit.

Der faare lader oss holde Paaske / icke i den gamle Surdey / oc icke i ondskaffs oc skalckheds Surdey / Men i Renheds oc Sandheds søde Dey.

9. Ich habe euch geschrieben in dem Brieffe / daß jhr nichts solt zuschaffen haben mit den Hurern.

Jeg screff eder til / vdi it Breff / At i skulle intet haffue at skaffe met Skiørlefnere.

10. Das meine ich gar nicht von den Hurern inn diser Welt / oder von den Geitzigē / oder von den Raubern / oder von den Abgöttischen / sonst müstet jr die Welt räumen.

Det mener ieg ingenlunde om Skiørlefnere i denne Verden / eller om Gerige / eller om Roffuere / eller om Affgudiske / Ellers maatte i fly aff Verden.

11. Nun aber habe ich euch geschrieben / jr solt nichts mit jnen zuschaffen haben / nemlich / So jemand ist / der sich lesset einen Bruder nennen / vnd ist ein Hurer oder Geitziger / oder ein Abgöttischer / oder ein Lästerer / oder ein Trunckenbold / oder ein Räuber / mit demselbigen solt jhr auch nicht essen.

Oc nu haffuer ieg screffuit eder til / at i skulle intet haffue at skaffe met dem / som er / Der som nogen er / som lader kalde sig en Broder / oc er en Skiørlefnere / eller Gerig / eller Affgudisk / eller en Bespaattere / eller en Drancker / eller en Roffuere / Met de samme skulle i oc icke æde.

Kapitola. V.

6. Nenij dobrá a poctiwá chlauba wasse. Zdaliž toho newijte / že málo kwasu / wssecko těsto porussuge?

Chlubá wászá nie iest dobra / á zaž nie wiecie iż trochá kwásu wszytko zádziálanie zákwászá?

7 A protož wyčisťte starý kwas / abysste byli nowé skropenij aneb těsto yakož gste nenakwasseni. Neb zagisté Beránek náss Welikonočnij / obětowán gest Krystus.

Wyczyściećież tedy stáry kwás / ábyście byli nowym zádziáłániem iáko bez kwásu iesteście / ábowiem ofiárá násza Wielkonocna iest zá nas ofiárowaná / to iest Krystus.

8. A protož slawně hodugme: new kwasu starém / ani w kwasu zlosti a neprawosti / ale w chlebijch nekwassených / čistoty a prawdy.

A tákże obchodźmy święto nie stárym kwásem / ani z kwásem złośći y przewrotnośći / ále z przaśnikámi szczyrośći y prawdy.

9. Psal gsem wám w Listu / abysste se zase nesspogowali s smilnijky.

Pisałem wam w liśćie ábyśćie śie nie miészáli z nieczystymi.

10. A to nes smilnijky tohoto Swěta / aneb s lakomými / neb s laupežnijky / a neb s Modláři / sye musylibysste z tohoto swěta wygijti.

A nie iżby koniecznie z nieczystymi świátá thego / ábo z łákomymi / ábo z drapieżnymi / ábo z bałwochwálcami / bo byśćie záiste muśieli z thego świátá wynidź.

11. Protož wám y nynij pijsy / abysste s nimi neobcowali / yako / gestliže ten kterýž mezy wámi slowe bratr / gest smilnijkem / neb lakomcem / neb modláře neb zlolance / neb opilce / neb dráč: s takowým ani negezte.

A teraz pisałem wam ábyśćie śie nie miészáli z nimi / ieśliby śie kto ozywał brátem / á byłby ábo nieczystym / ábo łákomym / ábo báłwochwálcá / ábo obmowcá / ábo pijánicá / ábo drapieżnym / żebyśćie z tákowym áni iedli.

ה

12 מא לי גיר למדן לברינא אנתון דין לדלגו דונו:

Perche, che s'appartiene à me giudicare ancor quei che son fuore? Non giudicate voi quelli che son dentro?

13 לברינא דין אלהא דאן ושוקלוהי לבישא מן בינתכון:

Ma quelli che son fuore li giudica Iddio. Scacciate dunque via da voi quello scelerato.

ו

1 ממרח אנש מנכון כד אית לה דינא עם אחוהי דידון קדם עולא ולא קדם קדישא:

Hauendo alcun di voi da far con vn altro, ha egli ardire di farsi giudicare appresso gl'ingiusti, e non appresso i Santi?

2 או לא ידעין אנתון דקדישא לעלמא ידונון ואן עלמא בכון מתתדין לא שוין אנתון למדן דינא דקדקא:

Non sapete voi che i Santi giudicaranno il mondo? E se il mondo è giudicato per voi, sete voi indegni de minimi giudicij?

3 לא ידעין אנתון דלמלאכא דיגינן חד כמא אילין דדעלמא אנין הנא:

Non sapete voi che noi giudicaremo gli Angeli, non pur le cose di questa vita?

4 אלא אן אית לכון דינא על דעלמא לאילין דבסין בעדתא אותבו לכון בדינא:

Perilche, se voi hauete giuditij di cose appartenenti à questa vita mettete à sedere quelli che sono i meno stimati nella Chiesa.

ה

12 כי־מה אלי ואשר בחוץ הוא לשפט אותו הלא את־אשר בבית תשפטו:

Porque que me va à mi en juzgar de los que estan fuera? no juzgays vosotros de los que estan dentro?

13 ואלה אשר בחוץ האלהים ישפטם ובערתם הרע מקרבכם:

Porque de los que estan fuera Dios juzgarà Quitad pues à este malo de vosotros mismos.

ו

1 איש איש מכם אשר לו דבר על־רעהו הימלאו לבו להשפט לפני־הרשעים ולא לפני הקדושים:

Osa alguno de vosotros, teniendo pleyto con otro, yr à juyzio delante de los injustos, y no delante de Sanctos?

2 הלא ידעתם כי־הקדושים ישפטו את־העולם ואם בכם ישפט העולם הלא ישוו לכם משפטים קטנים הזה:

O no sabeys que los Sanctos han de juzgar el mundo? Y si el mundo ha de ser juzgado por vosotros, indignos soys que vays à juyzio por cosas muy pequennas.

3 הלא ידעתם כי־נשפט את־המלאכים כמה יותר את־אשר לעולם הזה:

O no sabeys que auemos de juzgar à los angeles? quanto mas las cosas deeste siglo?

4 ואם על־דברי העולם הזה יש לכם לשפוט אז ולות לבני אדם אשר בקהלה תושיבון במשפט:

Por tanto si vuierdes de tener juyzios de cosas de este siglo, los mas baxos que estan en la Iglesia, à los tales poned en las sillas.

ε'.

12. Τί γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε;

Car qu'ai-ie à faire de iuger aussi de ceux qui sont de dehors? ne iugez-vous pas de ceux qui sont de dedans?

13. Τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρίνει, καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

Mais Dieu iuge ceux qui sont de dehors Ostez donc d'entre vous-mesmes le meschant.

ΚΕΦΑΛ. ϛ'.

Τολμᾷ τις ὑμῶν, πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων;

Quand quelcun d'entre vous a quelque affaire contre vn autre, est-il bien si osé d'aller en iugement par deuant les iniques, & non point par deuant les saincts:

2. Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινοῦσι; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων;

Ne sauez-vous pas que les saincts iugeront le monde? & si le monde est iugé par vous, estes-vous indignes de iuger des plus petites choses?

3. Οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν, μήτι γε βιωτικά;

Ne sauez-vous pas que nous iugerons les Anges? combien plus des choses appartenantes à ceste vie?

4. Βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε.

Par ainsi donc, si vous auez des plaidoyers touchant les affaires de ceste vie establissez au siege ceux qui sont de moindre estime en l'Eglise.

12. Quid

CAP. V.

12. Quid enim mihi de iis qui foris ſunt iudicare? Nónne de iis qui intus ſunt, vos iudicatis?

For what haue I to do, to iudge them alſo which are without? do ye not iudge them that are within?

13. Nam eos qui foris ſunt, Deus iudicabit. Auferte malum ex vobiſipſis.

But God iudgeth them that are without. Put away therefore from among your ſelues that wicked man.

CAP. VI.

AVdet aliquis veſtrum habens negotium adverſus alterũ, iudicari apud iniquos, & non apud ſanctos?

Dare anie of you, hauing buſines againſt another, be iudged vnder the vniuſt, and not vnder the Saints?

2. An neſcitis quoniam ſancti de mundo iudicabũt? Et ſi in vobis iudicabitur mundus: indigni eſtis qui de minimis iudicetis?

Do ye not knowe, that the Saintes ſhall iudge the world? If the world thẽ ſhalbe iudged by you, are ye vnworthie to iudge the ſmalleſt matters?

3. Neſcitis quoniam angelos iudicabimus? quanto magis ſecularia.

Knowe ye not that we ſhall iudge the Angels? how much more things that pertaine to this life?

4. Secularia igitur iudicia ſi habueritis: contemptibiles qui ſunt in eccleſia, illos conſtituite ad iudicandum.

If then yee haue iudgementes of thinges pertaining to this life, ſet vp them which are leaſt eſtemed in the Church.

Das V. Capitel.

12. Denn was gehen mich die drauſſen an / daß ich ſie ſolt richten? Richtet jhr nicht / die da hinnen ſind?

Thi huad kommer mig det ved ſom er vduortis / at jeg det ſkulde døme? Døme i icke / dem ſom ere in den til?

13. Gott aber wirdt die da drauſſen ſind / richten. Thut von euch ſelbſt hinauß / wer da böſe iſt.

Men Gud ſkal døme dem / ſom ere vden til. Borttager ſelff fra eder / den ſom ond er.

Das VI. Capitel.

Wie darff jemand vnter euch / ſo er eine ſache hat mit einem andern / hadern für den Vnrechten / vnd nicht für den Heiligen?

HVorledis tør nogen aff eder / ſom haffuer nogen Sag mod en anden / trette faar de vretferdige / oc icke faar de Hellige?

2. Wiſſet jhr nicht / daß die Heiligen die Welt richten werden? So denn nun die Welt ſoll von euch gerichtet werden / ſeyt jhr denn nicht gut genug / geringer ſachen zurichten?

Vide i icke / at de Hellige ſkulle døme Verden? Skal nu da Verden dømis aff eder / Ere i icke da gode nock / til at døme ringe Sager?

3. Wiſſet jhr nicht / daß wir über die Engel richten werden / Wie vil mehr über die zeitlichen Güter?

Vide i icke / at wi ſkulle døme offuer Englene? Huor meget mere offuer det timelige Godz.

4. Jhr aber / wenn jhr über zeitlichen Gütern ſachen habt / ſo nehmet jhr die / ſo bey der Gemeine veracht ſind / vnd ſetzet ſie zu Richter.

Men naar i haffue Sager om timeligt godz / Da tage i dem / ſom ere foractede hoſſ Menigheden / oc ſette dem til Dømere.

Kapitola V.

12. Neb co mi poťebij ty kteřijž gſau wně / sauditi? Wſſak ty kteřij gſau wnitř / wy ſaudijte?

Abowiem co mnie do tego ábym ia ſadźić miał y obce? á zaż domowych nieſadźicie?

13. Ty pak kteřij gſau wně / Buoh ſauditi bude. Wywržtež tehdy zlé z proſtředku waſſeho.

A Bog ſadźi obce / przeto wyimicie od śiebie ſámych tego złośliwego.

Kapitola. VI.

Proč někdo z wás / maje Při proti druhému / ſmj ſe ſauditi před newěrnými / a ne před Swatými raděgi?

GDy ktory z was ma ſpráwę z drugim / táko śmie wdáć ſię w prawo przed nieſpráwiedliwym / á nie przed świetymi?

2. Zdaliž newijte / že ſwatij tento Swět ſauditi budau? A poněwádž ſkrze wás ſwět má ſauzen býti / což gſte pak nehodnij / abyſſte malé wěcy nerozſuzowali?

A zaż nie wiecie iż święci będą ſadźić świat? á ieśli świat bywa ſądzon przez was / zazeście nie godni ſądow mnieyſzych?

3. Zdaliž newijte / že Angely ſauditi budeme? mnohem wijce tyto tělesné a ſwětſké wěcy?

A zaż nie wiecie iż my Anioły ſadźić będziemy? nie rzkąc abyſmy rzeczy tych ktore należą k temu żywotowi ſadźić nie mieli.

4. Protož magijce ſaudy o ſwětſké wěcy / ty kteřijž gſau potupnij w Cyrkwi vſtanowugete k rozſuzowánij.

A thák ieśli macie ſady około tych rzeczy ktemu żywotowi náleżacych / poſadźcież náto ty ktorzy ſa podleyſzy w kośćiele.

ו

5 לכוּוראא הו דין אמר
אנא לכון הכנא לית בכון
אף לא חד חכימא דנשכח
ישוא בית אחא לאחוהי :

Io dico questo à vostra vergogna, e egli cosi, che non sia fra voi alcun sauio, ne pur vn solo, che possa giudicare tra l'vn suo fratello è l'altro?

6 אלא אחא עם אחוהי
מתתדין ותוב קדם אילין
דלא מהימנין :

Ma l'vn fratello litiga con l'altro fratello: è questo fa dinanzi gl'infedeli.

7 מן כדו הכיל קיומכון
חבתון לכון דדינא חד עם
חד אית לכון מטול מנא
גיר לא מתעלבין אנתון
ומטול מנא לא מתגלזין
אנתון :

Gia certo in tutti i modi è mancamento in voi che hauete fra voi de litigij. Per che nō patite voi piu tosto de l'ingiurie? Perche non vi lasciate voi piu tosto dannificare?

8 אלא אנתון עלבין
אנתון וגלזין אנתון אף ל
לאחיכון :

Anzi voi ingiuriate è dannificate altrui: e questo fate à i fratelli.

9 או לא ידעין אנתון
דעולא מלכותה דאלהא
לא ירתין לא תטעון לא
זניא ולא פלחי פתכרא
ולא גירא ולא מחבלא
ולא שכבי עם דכרא :

Non sapete voi che gl'ingiusti non hereditaranno il regno di Dio? Non v'ingannate: ne i fornicatori, ne gl'idolatri, ne i sodomiti.

10 ולא עלובא ולא גנבא
ולא רויא ולא מצערנא
ולא חטופא הלין מלכותה
דאלהא לא ירתין :

Ne i ladri, ne gli auari, ne gli ebbriachi, ne i maldicenti, ne i rapaci hereditaranno il regno di Dio.

11 והלין אית הוי באנש
אנש מנכון אלא סחיתון
ואתקדשתון ואזדדקתון ב
בשמה דמרן ישוע משיחא
וברוחה דאלהן :

E queste cose gia erauate alcuni di voi: ma sete stati lauati, ma sete stati santificati, ma sete stati giustificati, per il Nome del Signor IESV, e per lo Spirito del nostro Iddio.

ו

5 לכלמתכם אומר אני לכם
כן הלא יש בכם איש חכם גם
אחד היוכל לשפט בין אחיו :

Para auergonçarhos lo digo. Ansi, que no ay entre vosotros sabio, ni aun vno que pueda juzgar entre sus hermanos?

6 כי אם אח על אחיו מריב
הוא וזאת לפני אינם מאמינים :

Sino que el hermano con el hermano pleytea en juyzio: y esto delante de los infieles.

7 ועתה בכליל מחיבים אתם
את נפשכם כי יש לכם
מריבות ביניכם למה לא יותר
עשוקים ולמה לא יותר שכולים
אתם :

Luego ya sin falta ay culpa en vosotros, Que tengays pleytos entre vosotros mismos. Porque no suffris antes la iniuria? porque no suffris antes la calumnia?

8 כי אם אתם עושקים
ומשכלים וזאת עושים לאחיכם :

Sino que vosotros hazeys la injuria, y calumniays: y esto à los Hermanos.

9 הלא ידעתם כי חטאים את
מלכות אלהים לא יירשו אל
תתעו כי לא קדשים ולא
עובדי פסילים ולא מנאפים
ולא מתלהמים ולא מחסדים :

O no sabeys que los injustos no posseeran el reyno de Dios? No erreys, que ni los fornicarios, ni los idolatras, ni los adulteros, ni los effeminados, ni los que se echan con machos.

10 ולא גנבים ולא בוצעי בצע
ולא סובאים ולא מריבים ולא
טורפים את מלכות אלהים
יירשו :

Ni los ladrones, ni los auaros, ni los borrachos, ni les maldizientes, ni los robadores, no heredaràn el Reyno de Dios.

11 ואלה אנשים ממכם הייתם
כי אם נטבלתם כי אם
נקדשתם כי אם נצדקתם בשם
אדנינו ישוע וברוח אלהינו :

Y esto erades algunos: mas ya soys lauados mas ya soys sanctificados, mas ya soys justificados en el Nombre del Sennor Iesus el Christo, y con el Espiritu del Dios nuestro.

ϛ'.

5. Πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν σοφὸς οὐδὲ εἷς, ὃς δυνήσεται διακρῖναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

Ie le di à vostre honte: est il ainsi qu'il n'y ait point de sage entre vous, nō pas vn seul, qui puisse iuger entre les freres:

6. Ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων;

Mais vn frere a proces contre son frere, & ce par deuant les infideles.

7. Ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστιν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε;

Desia certes y a-il totalement du defaut en vous, de ce que vous auez proces entre vous. Pourquoi plustost n'endurez vous que tort vous soit fait? Pourquoi plustost ne receuez-vous dommage:

8. Ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελφούς.

Mais vous faites tort, & endommagez, & ce encores à l'endroit en vos freres.

9. Ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι; μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται.

Ne sauez-vous pas que les iniustes n'heriteront point le Royaume de Dieu? Ne vous abusez point: ni les paillards, ni les idolatres, ni les adulteres, ni les effemines, ni les bougres,

10. Οὔτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὐ λοίδοροι οὐχ ἅρπαγες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.

Ni les larrons, ni les auaricieux, ni les yurōgues, ni les mesdisans, ni les rauisseurs, n'heriteront point le royaume de Dieu,

11. Καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

Et telles choses estiez-vous quelques vns: mais vous en auez esté laués, mais vous en auez esté sainctifiés, mais vous en auez esté iustifiés au Nom du Seigneur Iesus, & par l'Esprit de nostre Dieu.

CAP. VI.

5. Ad verecundiã vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratrem suum?

I speake it to your shame. Is it so that there is not a wise man among you? no not one, that can iudge betweene his brethren?

6. Sed frater cum fratre iudicio contendit: & hoc apud infideles?

But a brother goeth to Lawe with a brother, and that vnder the infidels.

7. Iam quidem omnino delictum est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?

Now therefore there is vtterly a fault among you, because ye goe to lawe one with another: why rather suffer ye not wrong? why rather susteine ye not harme?

8. Sed vos iniuriam facitis, & fraudatis: & hoc fratribus.

Nay, ye your selues do wrong, and doe harme, and that to your brethren.

9. An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare, Neque fornicarii, neque idólis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores.

Knowe ye not that the vnrighteous shall not inherite the kingdome of God? Be yee not deceiued: neither fornicatours, nor idolaters, nor adulterers, nor wantons, nor bouggerers.

10. Neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt.

Nor thieues, nor couetous, nor drunkards, nor railers, nor extortioners shall inherite the kingdome of God.

11. Et hæc quidem fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in Spiritu Dei nostri.

And such were some of you: but yee are washed, but ye are sanctified, but ye are iustified in the Name of the Lord Jesus, and by the Spirit of our God.

Das VI. Capitel.

5. Das muß ich sagen / denn es ist euch eine Schande. Ist so gar kein Weiser vnter euch? oder doch nicht einer / der da könt richten zwischen Brüder vnd Brüder?

Jeg nod is at sige dette eder til skendsel. Er der saa aldelis ingen Vijs iblant eder? eller dog icke en / som kunde dømme mellem Broder oc Broder?

6. Sondern ein Bruder mit dem andern hadert / dazu für den Vngläubigen.

Men en Broder trettis met den anden / Der til met faar de Vantro.

7. Es ist schon ein Fehl vnter euch / daß jhr mit einander rechtet. Warum lasset jhr euch nicht viel lieber vnrecht thun? Warumb lasset jhr euch nicht viel lieber vervortheilen?

Der er allerede Brøst iblant eder / at i gaa til rette met huer andre. Hui lade i icke meget helder gøre eder wret / Hui lade i icke meget heller gøre eder skade?

8. Sondern jhr thut vnrecht / vnnd vervortheilet / vnnd solches an den Brüdern.

Men i gøre wret / oc søge fordel / oc det hoss eders Brødre.

9. Wisset jhr nicht / daß die Vngerechten werden das Reich Gottes nicht ererben? Lasset euch nicht verführen / weder die Hurer / noch die Abgöttischen / noch die Ehebrecher / noch die Weichlinge / noch die Knabenschänder.

Vide i icke de / At wretferdige skulle icke arffue Guds Rige? Lader eder icke forføre / Huercken Skørleffnere eller Affguders dyrckere / Eller Hoorkarle / eller Blødactige / eller desom synde mod natur.

10. Noch die Diebe / noch die Geitzigen / noch die Truncken bold / noch die Lästerr / noch die Räuber / werden das Reich Gottes ererben.

Eller Tyffue / eller Gerige / eller Dranckere / eller Bespaattere / eller Roffuere / skulle arffue Guds Rige.

11. Vnd solche sind euer etliche gewesen / aber jr seyt abgewaschen / jr seyt geheiliget / jhr seyt Gerecht worden / durch den Namen des HErrn Jesu / vnd durch den Geist vnsers Gottes.

Desaadane haffue nogle aff eder weret / Men i ere afftone / i ere helligede / i ere bleffne Retferdige formedelst den HERRIS Jhesu Naffn / oc ved vor Guds Aand.

Kapitola VI.

5. Totoť k zahanbenij wassemu prawijm: Zdaliž neníj mezy wámi žádného tak mudrého kterýžby mohl rozsauditi mezy Bratrem a Bratrem geho?

Toć mowie wam ku záwstydzeniu / Rzkâze nie máß miedzy wámi mádrego y iednego / ktoryby mogł rozsadzic miedzy brátyswemi?

6. Ale Bratr s Bratrem saudij se / a to před newěrnými.

Rowßem brát z bráthem práwo wiedzie / á to przed nie wiernymi.

7. Giž zagisté konečně hřijch gest mezy wámi / že Saudy máte mezy sebau. Proč raděgi křiwdy netrpjte? a proč raděgi sskody nebéřete?

Juž thedy koniecżnie iest w was co gánic / iż sie miedzy soba práwuiecie / Czemuż rádßey krzywdy nie cierpicie? czemu rádßey ßkody nie podeymuiecie?

8. Nýbrž wy křiwdu činijte / a škodě přiwodijte / a to Bratřij wasse.

Ale wy krzywdzicie / y ßkodę czynicie / á kremu bráciey.

9. Zdaliž newijte / že nespravedliwij Králowstwij Božijho dědictwj nedosáhnau? Nemylte se. Wssak ani Smilnijcy / ani Modláři / ani Cyzoložnijcy / ani Rozkossnij / ani Sodomsstij hřijssnijcy.

Abo nie wiecie iż nie spráwiedliwi nie beda dziedzicmi Krolestwa niebieskiego. Nie mylcie sie / áni nieczyści / áni bálwochwálcy / áni cudzołożnicy áni rozkoßnicy / áni Sodomczycy.

10. Ani Zlodějj / ani Lakomcy / ani Opilcy / ani Zlolagcy / ani Laupežnijcy / Králowstwij Božijho dědictwj nedogdau.

Ani złodziete / áni łákomi / áni pijánice / áni obmowce / áni drapieżce / nie beda dziedziczmi Krolestwá niepieskiego.

11. A takowij gste zagisté někdy byli / ale giž obmyti gste / giž poswěceni / giž sprawedliwij včiněni / skrze Gméno Pána nasseho Gežijsse Krysta / a skrze Ducha Boha nasseho.

Ktemiście byli niektorzy / ále iesteście omyci / ále iesteście poświeceni / ále iesteście vspráwiedliwieni w imie Páná Jezusowo / y przez Duchá Bogá náßego.

ו

12 כל שליט לי אלא לא כל בפקח לי כל שליט לי אלא אלי אנש לא ישתלט :

Tutte le cose mi son lecite, ma non è il tutto espediente: tutte le cose sono in mia potestà, ma io non mi ridurrò già sotto la potestà d'alcuna cosa.

13 מאכולתא דכרסא וכרסא למאכולתא אלהא דין לתרתיהין מבטל פגרא דין לא לזניותא אלא למרן ומרן לפגרא :

I cibi son per il ventre, e il ventre è per li cibi: ma Iddio distruggerà e questo e quelli. Ma il corpo non è per la fornicatione, ma per il Signore, e il Signor per il corpo.

14 אלהא דין ולמרן אקים ולן יקים בחילה :

E Iddio ha risuscitato il Signore, e risusciterà noi per la sua potentia.

15 לא ידעין אנתון ד דפגריכון הדמא אנון דמשיחא נסב הדמא דמשיחא נעבדיוהי הדמא דזניתא חס :

Non sapete voi che i vostri corpi son membri di Christo? Torrò io dunque i membri di Christo, e farolli membri d'una meretrice? non sia già così.

16 או לא ידעין אנתון דמן דנקיף לזניתא חד הו פגר אמיר גיר דיהון ת תריהון חד פגר :

Non sapete voi che chi si congiugne con la meretrice, è un corpo con essa? Perciochè due saranno (dice) in una carne.

17 מן דנקף דין למרן הוא עמה חדא רוח :

Ma chi si congiugne col Signore, è uno spirito con lui.

ו

12 כל־דברים ישוו לי כי־אם כלם לא יועילו כל־דברים ישוו לי כי־אם אחד מהם לא ישלט בי :

Todas las cosas me son licitas, mas no todas conuienen: todas las cosas me son licitas, mas yo no me meteré debaxo de potestad de nada.

13 אכל לגויה וגויה לאכל ואלהים גם את־גויה גם את־האכל יאבד ואת־גויה לא לתזנות כי אם לאדנינו ואדנינו לגויה :

Las viandas son para el vientre, y el vientre para las viandas: empero y à el y à ellos desharà Dios, mas el cuerpo no es para la fornicacion, sino para el Sennor: y el Sennor para el cuerpo.

14 ויהוה הקים את־אדנינו וגם אותנו יקים בגבורתו :

Empero Dios leuantó al Sennor, y tambien à nosotros nos leuantara con su potencia.

15 הלא ידעתם כי־גויותיכם נתחי המשיח הנה ואשא את־נתחי המשיח ואעשה לנתחי תזנות חלילה לנו :

O ignorays que vuestros cuerpos son miembros del Christo, Quitare pues los miembros del Christo y hazer los he miembros de la ramera? Lexos sea.

16 הלא ידעתם כי־הדבק בזונה בשר אחד עמה הוא כי יהיו אומר שניהם לבשר אחד :

O no sabeys que el que se junta con la ramera, es hecho con ella vn cuerpo? porque Seran, dize, los dos (en) vna carne.

17 והדבק ביהוה רוח אחת עמו הוא :

Empero el que se junta con el Sennor, vn espiritu es.

ϛʹ.

12. Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος.

Toutes choses me sont licites, mais toutes choses ne sont pas expedientes: toutes choses me sont licites, mais ie ne serai point assuietti sous la puissance d'aucune chose.

13. Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν. ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι.

Les viandes sont bien pour le ventre, & le ventre pour les viandes: mais Dieu destruira & icelui & icelles. Or le corps n'est point pour la paillardise, mais pour le Seigneur, & le Seigneur pour le corps.

14. Ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρε, καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

Or Dieu a ressuscité le Seigneur, & nous ressuscitera aussi par sa puissance.

15. Οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη χριστοῦ ἐστιν; ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο.

Ne sauez-vous pas que vos corps sont membres de Christ? osterai-ie donc les membres de Christ pour en faire des membres d'vne paillarde? ainsi n'aduiene.

16. Ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ, ἓν σῶμά ἐστιν; ἔσονται γάρ, φησιν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

Ne sauez-vous pas que celui qui s'adioint à vne paillarde, est fait vn mesme corps auec elle? car deux (dit-il) seront vne mesme chair.

17. Ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστι.

Mais celui qui est adioint au Seigneur, est vn mesme esprit auec lui.

CAP. VI.

12. Omnia mihi licent, ſed nõ omnia expediũt. Omnia mihi licent: ſed ego ſub nullius redigar poteſtate.

All thinges are lawfull vnto me: but all thinges are not profitable. I may doe all thinges / but I will not bee brought vnder the power of any thing.

13. Eſca ventri, & venter eſcis Deus autem & hunc & hanc deſtruet, corpus autem non fornicationi, ſed Domino, & Dominus corpori.

Meates are ordeined for the bellie/ and the bellie for the meates: but God ſhall deſtroy both it/ and them. Nowe the body is not for fornication / but for the Lorde / and the Lord for the body.

14. Deus veró & Dominum ſuſcitavit: & nos ſuſcitabit per virtutem ſuam.

And God hath alſo raiſed vp the Lorde/ & ſhall raiſe vs vp by his power

15. Neſcitis quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti? Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis? Abſit.

Knowe yee not/ that your bodies are the members of Chriſt? ſhall I then take the members of Chriſt/ & make them the members of an harlot? God forbid.

16. An neſcitis, quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carne una.

Doe ye not know/ that he which coupleth him ſelfe with an harlot/ is one bodie? for two/ ſaith he/ ſhalbe one fleſh.

17. Qui autem adhæret Domino, unus ſpiritus eſt.

But he that is ioyned vnto the Lorde/ is one ſpirit.

Das VI. Capitel.

12. Ich habe es alles macht/ es frommet aber nicht alles. Ich habe es alles macht / es ſoll mich aber nichts gefangen nehmen.

Jeg haffuer mact til alting / Men det er icke altſammen nyttelig. Jeg haffuer mact til alting / Men der ſkal inted tage mig fangen.

13. Die Speiſe dem Bauche / vnnd der Bauch der Speiſe / Aber Gott wirdt diſen vnd jene hinrichten. Der Leib aber nicht der Hurerey / ſondern dem HERRN / vnnd der HERR dem Leibe.

Maden til Bugen / oc Bugen til maden / Men Gud ſkal døme baade denne oc den. Oc Legemet icke til Skiørleffnit / men til HERREN/ oc HERREN til Legemet.

14. Gott aber hat den HERRN aufferwecket / vnnd wird vns auch aufferwecken durch ſeine Krafft.

Men Gud opuecte HERREN / oc hand ſkal ocſaa opuecke oſſ / formedelſt ſin Krafft.

15. Wiſſet jhr nicht / daß eure Leibe Chriſti Glieder ſind? Solt ich nun die Glieder Chriſti nemen / vnd Hurenglieder drauß machen? Das ſey ferrne.

Vide i icke/ at eders Legeme ere Chriſti Lemmer? Skulde ieg nu tage Chriſti Lemmer / oc gøre Skøge Lemmer aff? Det vere longt fra.

16. Oder wiſſet jhr nicht / daß / wer an der Huren hanget / der iſt ein Leib mit jhr / denn ſie werden (ſpricht er) zwey in einem Fleiſche ſein.

Eller vide i icke / at huo ſom tilhenger Skøgen / hand er it Legeme met hende? Thi de bliffue (ſiger hand) tho i it Kød.

17. Wer aber dem HERRN anhanget / der iſt ein Geiſt mit jhm.

Men huo ſom tilhenger HERREN / hand er en Aand met hannem.

Kapitola VI.

12. Wſſecko mi ſluſſý/ ale ne wſſecko proſpjwá. Nadewſſým moc mám/ ale yáť žádné wěcy pod moc poddán nebudu.

Wßytko mi wolno / ále nie wßytko pożyteczno/ wßythko mi wolno / ále ia nie bede z niewolon od zadney rzeczy.

13. Pokrmowé břichu oddáni gſau/ a břicho Pokrmuom: Buoh pak y pokrmy y břicho zkazý: Tělo zagiſté nemá oddáno býti Smilſtwu/ ale Pánu: a Pán Tělu.

Pokármy ſa dla brzuchá / á brzuch dla pokármow / á Bog y ten y ony w niwecz obroci/ á ciálo nie ieſt dla nieczyſthośći / ále dla Páná/ á Pan dla ciáłá.

14. Bůh pak wzkřijſyl Pána Geżijſſe/ y nás také wzkřijſý ſkrże moc ſwau.

A Bog y Páná wzbudził/ y nas wzbudzi mocą ſwoią.

15. Newijteli/ že těla waſſe audowé gſau Kryſtowi? Což tehda wezma audy Kryſtowy/ včinijm z nich audy Newěſtky? odſtupiž.

Izaż nie wiećie iż ćiáłá wáße ſą członkámi Kryſtuſowemi? Záli tedy wziąwßy członki Kryſtuſowe vczynię ie członkámi wßetecznice? nie day tego Boże.

16. Zdaliž toho newijte/ že kdož ſe ſpogij s newěſtkau/ gedno tělo býwá včiněn s nij? Neb Bůh dij: Budau dwa w gednom těle.

Azaż nie wiećie/ iż ten co ſie przyłącza wßetecznicy/ iednym ciáłem ieſt? Abowiem dwá (mowi) będą iednym ciáłem.

17. Ale kdož ſe ſpogij s Bohem/ geden duch geſt s nim.

A kto ſie przyłącza Pánu/ iednym duchem ieſt.

ו

18 ערוקו מן זניותא כל חטיתא גיר דעבד בר נשא לבר מן פגרה הי מן דמזנא דין בפגרה הו חטא :

Fuggite la fornicatione : ogni altro peccato che l'huomo faccia, è fuor del corpo : ma chi commette la fornicatione, pecca nel proprio corpo.

19 או לא ידעין אנתון דפגרכון היכלא הו דרוחא דקודשא דעמרא בכון הו דקבלתון מן אלהא ולא הויתון דנפשכון :

Non sapete voi che il vostro corpo è tempio de lo Spirito santo, che è in voi, il qual voi hauete da Dio, e non sete vostri?

20 אודבנתון גיר בדמיא הויתון הכיל משבחין לאלהא בפגרכון וברוחכון הנון דאיתיהון דאלהא :

Imperoche voi sete stati comprati con prezzo. Glorificate dunque Iddio nel vostro corpo, e nel vostro spirito, iquali sono da Dio.

ז

1 ועל אילין דכתבתון לי דין שפיר הו לגברא דלאנתתא לא נתקרב :

Quanto poi à quelle cose, di che voi m'hauete scritto, Per l'huomo è bene si non toccar donna.

2 אלא מטול זניותא אנש אנתתה נאחוד ואנתתא לבעלה תאחוד :

Nondimeno per euitar le fornicationi, ciascuno habbia la sua propria moglie, e ciascuna habbia il suo proprio marito.

3 וגברא לאנתתה חובא דמתתחיב נפרוע הכנא אף הי אנתתא לבעלה :

Il marito renda la debita beneuolentia à la moglie, e similmente ancor la moglie al marito.

ו

18 נֻסוּ לָכֶם מִפְּנֵי תְזְנוּת כָּל־חֵטְאָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ הָאָדָם מִחוּץ לַגְּוִיָּה הִיא אַךְ הַתְּזְנוּת בְּעַצְמוּת גְּוִיָּתוֹ חָטְאָה :

Huyd la fornicacion, qualquier otro peccado que el hombre hiziere, fuera del cuerpo es : mas el que fornica, contra su proprio cuerpo pecca.

19 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־גְוִיַּתְכֶם הֵיכַל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הִיא אֲשֶׁר שֹׁכְנָה בָּכֶם אֲשֶׁר יֵשׁ לָכֶם מֵאֱלֹהִים וְאַתֶּם לֹא הֹוִים לְנַפְשְׁכֶם :

O ignorays que vuestro cuerpo es templo del Espiritu Sancto (el qual està) en vosotros, el qual teneys de Dios, y que no soys vuestros ?

20 כִּי־נִקְנֵיתֶם בִּמְחִיר יָקָר לָכֵן כַּבְּדוּ אֶת־יְהוָה בִּגְוִיַּתְכֶם וּבְרוּחֲכֶם אֲשֶׁר הֵן לֵאלֹהִים :

Porque comprados soys por (gran) precio glorificad pues (y traed) à Dios en vuestro cuerpo y en vuestro espiritu, los quales son de Dios.

ז

1 וְעַל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר כְּתַבְתֶּם אֵלַי כִּי טוֹב לָאָדָם לֹא לְהַגִּיעַ אֶת־הָאִשָּׁה :

Quanto à las cosas de que me escreuistes : bueno seria àl hombre no tocar muger :

2 וּבַעֲבוּר הַתְּזְנוּת אִישׁ אִישׁ יִדְבַּק בְּאִשְׁתּוֹ וְאִשָּׁה אִשָּׁה תִּדְבַּק בְּאִישָׁהּ :

Mas por euitar las fornicaciones, cada vno tenga su muger, y cada vna tenga su marido.

3 אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ עֹנָתָהּ לֹא יִגְרַע וְכָמוֹ כֵן הָאִשָּׁה לְאִישָׁהּ :

El marido pague à la muger la deuda : y ansi mismo la muger àl marido.

ϛ΄.

18. Φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει.

Fuyez paillardise : car quelque peché que l'homme commette, il est dehors du corps : mais celui qui paillarde peche contre son propre corps.

19. Ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν ;

Ne sauez-vous pas que vostre corps est temple du sainct Esprit, qui est en vous, lequel vous auez de Dieu & n'estes point à vous mesmes ?

20. Ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς. δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ θεοῦ.

Car vous auez esté achetés par prix : glorifiez donc Dieu en vostre corps, & en vostre esprit, lequels appartienent à Dieu.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι.

Or touchant les poincts, dont vous m'auez escrit, il est bon à l'homme de ne toucher à femme.

2. Διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω.

Toutesfois pour euiter paillardise, que chacune ait sa femme, & chacune ait son mari.

3. Τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί.

Le mari rende la bien-vueillance deuë à la femme : semblablement aussi la femme au mari.

18. Eu-

CAP. VI.

18. Fugite fornicationem Omne peccatum quodcunque fecerit homo, extra corpus eſt: qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat.

Flee fornication: euery ſinne that a man doeth/ is without the bodie: but hee that cōmitteth fornication/ ſinneth againſt his owne bodie.

Das VI. Capitel.

18. Fliehet die Hurerey. Alle Sünde/ die der Menſch thut/ ſind auſſer ſeinem Leibe. Wer aber huret/ der ſündiget an ſeinem eigen Leibe.

Flyr Skiørleffner. Alle ſynder ſom Menniſken gør/ ere vden hans Legeme/ Men huo ſom leffuer i Skiørleffner/ hand ſynder mod ſit eget Legeme.

Kapitola VI.

18. Vtijkante před Smilſtwem. Neb každý hřijch kterýkoli činij cžlowěk/ kromě těla geſt: ale kdož ſmilnij/ ten proti tělu ſwému wlaſtnijmu hřeſſý.

Strzeżcie ſie nieczyſtości: Wſzelki grzech ktoryby cżłowiek popełnił/ nie ieſt wćiele; ále ten ktory ſie dopuſzcza nieczyſthości/ przeciwko własnemu ciáłu grzeſzy.

19. An neſcitis quoniam membra veſtra, templum ſunt Spiritus ſancti qui in vobis eſt, quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri?

Knowe yee not/ that your body is the temple of the holy Ghoſt/ which is in you/ whome ye haue of God? and yee are not your owne.

19. Oder wiſſet jhr nicht/ daß ewer Leib ein Tempel des heiligen Geiſtes iſt/ der in euch iſt/ welchen jhr habt von Gott/ vnd ſeyt nicht ewer ſelbſt?

Eller vide i icke/ at eders Legeme er den hellig Aands Tempel/ ſom er i eder/ huilcken i haffue aff Gud/ oc i høre eder icke ſelff til?

18. Zdali newijte/ že tělo waſſe geſt Chrámem Ducha ſwatého/ kterýž přebýwá w wás/ gehož máte od Boha/ a negſte ſami ſwogi?

Azaż nie wiecie iż ćiáło wáſze ieſt przybytkiem Duchá świetego ktory w was ieſt? ktorego macie od Bogá/ á nie ieſteście ſami ſwoi.

20. Empti enim eſtis pretio magno. Glorificate (& portate) Deum in corpore veſtro. *(Et in ſpiritu veſtro quæ Dei ſunt.)*

For ye are brought for a price: therefore glorifie God in your bodie/ and in your ſpirit: for they are Gods.

20. Denn jhr ſeyt thewer erkaufft. Darumb ſo preiſet Gott an ewrem Leibe/ vnd in ewrem Geiſt/ welche ſind Gottes.

Thi at i ere dyre købte. Der faare da priſer Gud i eders Legeme/ oc vdi eders Aand/ ſom høre Gud til.

20. Nebo gſte kaupeni za welikau mzdu. Oſlawugtež tehdy giž (a noſte) Boha w těle waſſem/ (y duchem waſſim/ kterěžto wěcy Boží gſau.)

Abowiem ieſteście zá zapłáte kupieni/ Chwalcież tedy Bogá w ćiele wáſzym/ y w duchu wáſzym/ ktore ſa Boże.

CAP. VII.

DE quibus autem ſcripſiſtis mihi: Bonum eſt homini mulierem non tangere.

Now concerning the things whereof ye wrote vnto me/ It were good for a man not to touch a woman.

Das VII. Capitel.

Von dem jhr mir aber geſchrieben habt/ antwortte ich: Es iſt dem Menſchen gut/ daß er kein Weib berühre.

MEn det ſom i ſcreffue mig til om/ ſuarer ieg/ Det er Menniſken gaat/ at hand icke rører nogen Quinde.

Kapitola VII.

OČemž gſte mi pak pſali/ wám toto odpowijdám: Dobré geſt zagiſté člowěku Ženi ſe nedotýkati.

PRzytym co ſie tycże tych rzeczy o ktorycheſcie do mnie piſali/ dobráby rzecż byłá meżowi nie thykác ſie niewiáſty.

2. Propter fornicationem autem unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque ſuum virum habeat.

Neuertheles/ to auoid fornication/ let euery man haue his wife/ and let euery woman haue her owne huſband.

2. Aber vmb der Hurerey willen/ habe ein jeglicher ſein eigen Weib/ vnd ein jegliche habe jhren eigen Mann.

Men for Skørleffner ſkyld/ ſkal huer haffue ſin egen Huſtru/ oc huer haffue ſin egen Mand.

2. Ale wſſak pro vwarowánij ſmilſtwa/ geden každý Manželku ſwau měg/ a též geden každá žena/ měg Manžela ſwého.

Ale dla vwiárowánia nieczyſtości/ niech każdy ma ſwoie żone/ á káżda niechay ma własnego meżá.

3. Vxori vir debitum reddat: ſimiliter autem & uxor viro.

Let the huſband giue vnto the wife due beneuolence/ and likewiſe alſo the wife vnto the huſband.

3. Der Mann leiſte dem Weibe die ſchuldige Freundſchafft/ deſſelbigen gleichen das Weib dem Manne.

Manden ſkal beuiſe Huſtruen tilbørligt venſkaff/ Diſligiſt Huſtruen Manden.

3. Mužplať dluh Manželce ſwé/ též také y Manželka muži.

Zenie niech oddáie mąż powinna życzliwość/ tákże też y żoná meżowi.

ז

4 אַנְתְּתָא לָא שַׁלִּיטָא עַל פַּגְרָהּ אֶלָּא בַּעְלָהּ הָכַנָא אַף גַּבְרָא לָא שַׁלִּיט עַל פַּגְרֵהּ אֶלָּא אַנְתְּתֵהּ׃

La moglie non ha la potestà del suo proprio corpo, ma il marito: e similmente ancor il marito non ha la potestà del suo proprio corpo, ma la moglie.

5 לָא הָכִיל תֶּגְלְזוּן חַד לְחַד אֶלָּא אֶמַתַי דְּתִתְרַיְכוּן תֶּשְׁתַּוּוּן בְּזַבְנָא דְּתֶתְעַנּוּן ל לְצוֹמָא וְלַצְלוֹתָא וְתוּב לָהּ לַצְבוּתָא תֶּתְפַּנּוּן דְּלָא נְנַסֵיכוּן סָטָנָא מֶטוּל רַגְתָא דְּפַגְרְכוּן׃

Non vi priuate l'vn de l'altro, se gia questo non fusse di commune consentimento per qualche tempo, per attendere al digiuno & à l'oratione: e di nuouo ritornate à starui insieme, accioche satana non vi tenti, per la vostra incontinentia.

6 הָדָא דֵּין אָמַר אֲנָא אַיךְ דְּלַמְחִילָא לַו מֶן פּוּקְדָנָא׃

Ma questo vi dico per concessione, non gia per comandamento.

7 אֲנָא גֵּיר צָבֵא אֲנָא דְּכֻלְּהוֹן בְּנַי נָשָׁא אַכְוָתִי נֶהְוֹון בְּדַכְיוּתָא אֶלָּא כֻּל נָשׁ מַוְהַבְתָּא יְהִיבָא לֵהּ מֶן אֱלָהָא אִית דְּהָכַנָא וְאִית דְּהָכַנָא׃

Percioche io vorrei che tutti gli huomini fossero come sono anch'io: ma ciascuno ha il suo proprio dono da Dio, l'vno in vn modo, e l'altro in vn altro.

8 אָמַר אֲנָא דֵּין לַאִילֵין דְּלַיְת לְהוֹן נֶשָׁא וְלַאַרְמְלָתָא דְּפַקַּח לְהוֹן אֵן נְקַוּוּן אַכְוָתִי׃

Or io dico à quei che non son maritati, & à le vedoue, che per loro è bene, se se ne stanno cosi come sto anch'io.

9 אֵן לָא דֵּין מְסַיְבְרִין נֶזְדַּוְּגוּן פַּקַּח גֵּיר לְמֶסַּב אַנְתְּתָא טָב מֶן דְּלַמְאקַד בְּרַגְתָא׃

Ma se non si contengono, maritinsi: percioche meglio è maritarsi, che abbruciare.

ז

4 לָאִשָּׁה לֹא יֵשׁ לָהּ שִׁלְטוֹן עַל־גְּוִיָּתָהּ כִּי־אִם לָאִישָׁהּ וְכָכָה לָאִישׁ לֹא יֵשׁ לוֹ שִׁלְטוֹן עַל־בְּשָׂרוֹ כִּי־אִם לְאִשְׁתּוֹ׃

La muger no tiene la potestad de su proprio cuerpo sino el marido: y por el semejante tampoco el marido tiene la potestad de su proprio cuerpo, sino la muger.

5 אַל־תְּגָרְעוּ בֵינֵיכֶם אִם לֹא תֵאוֹתוּ לָכֶם לְעֵת לַעֲנוֹת נַפְשְׁכֶם בַּצּוֹם וּתְפִלָּה וְעוֹד תָּשׁוּבוּ לְיַחַד יַחַד פֶּן יְנַסֶּה אֶתְכֶם הַשָּׂטָן בַּעֲבוּר תַּאֲוַתְכֶם׃

No hos defraudeys el vno àl otro, sino fuere algo por tiempo, de consentimento de ambos, por occuparhos en ayuno y en oracion: y bolued a juntarhos en vno, porque no hos tiente Satanas à causa de vuestra incontinencia.

6 וְזֹאת אוֹמֵר אֲנִי כִּרְשׁוּתִי וּכְחֶמְלַת נַפְשִׁי וְלֹא כְּמִצְוָה׃

Mas esto digo por permision, no por mandamiento:

7 כִּי־חָפַצְתִּי לִהְיוֹת כָּל־הָאֲנָשִׁים כָּמוֹנִי אַךְ לְכָל אִישׁ יֶשׁ־לוֹ מַתָּנוֹ כְּמִדָּתוֹ מֵאֱלֹהִים לְאֶחָד כֹּה וּלְאַחֵר כֹּה׃

Porque querria que todos los hombres fuessen como yo empero cada vno tiene proprio don de Dios: vno à la verdad ansi, y otro ansi.

8 וְאוֹמֵר אֲנִי לַאֲשֶׁר בְּגַפּוֹ וּבְגַפָּהּ וְלָאַלְמָנוֹת כִּי טוֹב לָהֶם אִם יִהְיוּ כָּמוֹנִי׃

Digo pues, à los por casar, y à los biudos, que bueno les es si se quedaren como yo.

9 וְאִם לֹא יִתְאַפְּקוּ יִקְחוּ לָהֶם נָשִׁים כִּי טוֹב לָקַחַת אִשָּׁה מֵהִתְאַוּוֹת תַּאֲוָה׃

Y si no tienen don de continencia, casen se: que mejor es casarse, que quemarse.

ζ.

4. Ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει; ἀλλ' ὁ ἀνήρ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή.

La femme n'a point la puissance de son propre corps mais le mari: semblablement aussi le mari n'a point la puissance de son propre corps, mais la femme.

5. Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.

Ne fraudez point l'vn l'autre, si ce n'est par consentement mutuel pour vn temps, afin que vous vaquiez à iusne, & à oraison: & derechef retournez ensemble, afin que Satan ne vous tente à cause de vostre incontinence.

6. Τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν.

Or ie di ceci par permission, non point par commandement.

7. Θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν. ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως.

Car ie voudroye que tous hommes fussent comme moi: mais vn chacun a son propre don de Dieu, l'vn en vne maniere, & le autre en vne autre.

8. Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις, καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστιν ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ.

Or ie di à ceux qui ne sont point mariés, & aux vefues, qu'il leur est bon s'ils demeurent comme moi.

9. Εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν· κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι.

Mais s'ils ne se continent, qu'ils se marient: car il vaut mieux se marier que brusler.

CAP. VII.

4. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir, Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet: sed mulier.

The wife hath not the power of her own body/but the husband: and likewise also the husband hath not the power of his owne body/but the wife.

5. Nolite fraudare invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi, & iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram.

Defraude not one another / except it be with consent for a time / that wee may giue your selues to fasting and prayer / & againe come together that Satan tempt you not for your incontinencie.

6. Hoc autem dico secundùm indulgētiam, & non secundùm imperium.

But I speake this by permission/not by commandement.

7. Volo autem omnes homines esse sicut meipsum: sed unusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius verò sic.

For I would that all men were euen as I myselfe am: but euery man hath his proper gifte of God / one after this maner/ and another after that.

8. Dico autem nō nuptis & viduis: bonum est illis si sic permaneant sicut & ego.

Therefore I say vnto the vnmarried/ and vnto the widowes / it is good for them if they abide euen as I do.

9. Quod si non se continent: nubant. Melius est enim nubere, quàm uri.

But if they can not absteine / let them marrie: for it is better to marrie then to burne.

Das VII. Capitel.

4. Das Weib ist jhres Leibs nicht mechtig / sondern der Mann. Desselbigen gleichen der Mann ist seines Leibs nicht mechtig / sondern das Weib.

Hustruen er icke mectig offuer sit Legeme / men Manden. Disligest er Manden icke mectig offuer sit Legeme / men Hustruen.

5. Entziehe sich nicht eins dem andern / es sey denn auß beyder bewilligung / eine Zeitlang / daß jr zum fasten vnd beten musse habt / Vnd kommet widerumb zusammen / auff daß euch der Sathan nicht versuche / vmb euer Vnkeuschheit willen.

Den ene skal icke holde sig fra den anden / vden saa er at det skeer met beggis samtycke / til en tid / at i kunde vere ledige til at faste oc bede / Oc kommer tilsammen igen / at Satan icke skal friste eder / for eders wkyskhed skyld.

6. Solchs sage ich aber auß vergunst / vnd nicht auß gebot.

Oc dette siger ieg aff tilladelse / oc icke aff Bud.

7. Ich wolte aber lieber / alle Menschen weren wie ich bin. Aber ein jeglicher hat seine eigene Gabe von Gott / einer sonst der ander so.

Oc ieg vilde heller / at alle Mennisker vaare lige som ieg er. Men huer haffuer sin egen Gaffue aff Gud / Den ene i saa maade / den anden i anden maade.

8. Ich sage zwar den Ledigen vnnd Witwen: Es ist jhnen gut / wenn sie auch bleiben wie ich.

Men ieg siger til de wgyffte oc Encker / At det er dem gaat / om de oc bliffue lige som ieg.

9. So sie aber sich nicht enthalten / so laß sie freyen / Es ist besser freyen denn brunst leiden.

Men kunde de icke affholde sig / da lad dem giffteis / Det er bedre at giffteis / end lyde brynde.

Kapitola VII.

4. Zena nad swým tělem mocy nemá / ale Manžel. Též také y Manžel nemá mocy nad swým tělem / ale Manželka.

Zoná własnego ciáłá nie ma w mocy / ále mąż / tákże też y mąż własnego ciáłá nie ma w mocy / ále zoná.

5. Neoklamáwayte se wespolek / gedině poněkud s powolenijm společným na čas / abysste se vprazdňowali k Postu a k Modlitbě: a potom zase se spolu swázegte / aby wás nepokaussel Satanáss / pro nezdrželiwost wassý.

Nie vymyyćie nie ieden drugiemu / chybaby ze zwolenia społecznego do czásu / ábyśćie wolnieyszy byli ná post y modlitwy / A zásię społu się zeydźćie / áby was szátan nie kusił przez niewstrzemięźliwość wászę.

6. Ale totok wám prawijm podlé odpusstěnij / a ne podlé přikázanij.

Ale ia tho mowię z dozwolenia / nie z roskazania.

7. Neb yábych chtěl / aby wssyckni lidé byli / yako yá gsem. Ale že geden každý wlastnij dar od Boha má: někdo zagisté takto / a giný giná.

Abowiem chćiałbym áby wszyscy ludźie byli tákom ia sam iest / ále káżdy ma własny dar od Bogá / ieden ták / á drugi inák.

8. Prawijm pak nežena tým a newdaným / a wdowám / že gest gim dobré / aby tak zuostali / yaka y yá.

Powiedam tedy tym ktorzy w małżeństwie nie są / y wdowam / dobrze im iest iesliby trwali tako ia.

9. Pakliť nemohau zdrželiwé býti / ty ať se wdáwagij: neb gest lépe wstaw manželský wstupiti / nežli se páliti.

Ale iesli się nie wstrzymawáia / niech w małżeństwo wstapią / bo lepiey w małżeństwo wstąpić / á niż zápalenie ćierpieć.

ז

10 לאילין דין דאית להון נשא מפקד אנא לא אנא אלא מרי דאנתתא מן בעלה לא תתפרושי:

E à quelli che son maritati comando, non io, ma il Signore, Che la moglie non si separi dal marito.

11 ואן תתפרושי תקוא דלא גברא או לבעלה תתרעא וגברא לאנתתה לא נשבוק:

E se pur ella sene separa, resti senza maritarsi, ò vero si riconcilij al marito. Similmente che il marito non lasci la moglie.

12 לשרכא דין אמר אנא אנא לא מרי אן אית אחא דאית לה אנתתא דלא מהימנא והי צביא דתתעמר עמה לא נשבקיה:

A gli altri poi dico io, non il Signore, Se qualche fratello ha la moglie infedele, & essa consente habitar con lui non la lasci.

13 ואנתתא אידא דאית לה בעלא דלא מהימן והו צבא דנעמר עמה לא תשבוקי בעלה:

Parimente la donna che ha il marito infedele, & egli consente habitar con essa, non lo lasci.

14 מקדש הו גיר גברא אינא דלא מהימן באנתתא דמהימנא ומקדשא הי אנתתא אידא דלא מהימנא בגברא דמהימן ואן לא בניהון טמאין אנון השא דין דכין אנון:

Percioche il marito infedele è santificato per la moglie: e la moglie infedele è santificata per il marito. Altrimenti i vostri figliuoli sarebbeno immondi, doue hora son santi.

15 אן דין הו דלא מהימן פרש נפרוש לא משעבד אחא או חתא בהלין לשלמא הו קרן אלהא:

Ma se l'infedele si separa, separasi: non è soggetto à seruitù il fratello ò la sorella in cosi fatti casi: ma Iddio ci ha chiamati in pace.

ז

10 ואשר לקחו נשים מגיד לא אני כי־אם יהוה בל־תפרד אשה מאישה:

Mas à losque estan juntos en matrimonio denuncio, no yo sino el Sennor, Que la muger no se aparte del marido.

11 ואם תפרד תהי־בגלמה או־לאישה תתערב ואיש לא יעזב את־אשתו:

Y si se apartàre, quedese por casar, o reconciliese con su marido: y que el marido no embie à su muger.

12 ולאחרים אני אומר ואינני אדני אם לאח־אחד יש לו אשה אשר לא מאמנת והיא חפצה לשכן עמו אל־יעזבנה:

Y à los demas yo digo, no el Sennor, Si algun Hermano tiene muger infiel, y ella consiente para habitar con el, no la embie.

13 והאשה אשר יש־לה איש לא מאמין והוא חפץ לשכון עמה לא תעזבנו:

Y la muger que tiene marido infiel, y el consiente para habitar con ella, no lo dexe.

14 כי נקדש איש לא מאמין באשה מאמנת ונקדשה אשה לא מאמנת באיש מאמין ואם לא כן בניכם טמאים הם ועתה קדושים המה:

Porque el marido infiel es sanctificado à la muger (fiel:) y la muger infiel àl marido (fiel;) de otramanera ciertamente vuestros hijos serian immundos, empero aora son sanctos.

15 ואם איש לא מאמין נפרד יפרד כי־אח או אחות בדברים כאלה לא יעבדו עבודת עבודה כי בשלום קרא אתכם אלהים:

Mas si el infiel se aparta, apartese: que el Hermano o la hermana no es sujecto à seruidumbre en semejãte caso: antes à paz nos llamó Dios.

ζ΄.

10. Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι.

Et quant aux mariés ie leur commande, nõ point moi, mais le Seigneur, Que la femme ne se departe point du mari.

11. Ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω· καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι.

Et si elle s'en depart, qu'elle demeure sans estre mariee, ou qu'elle se reconcilie au mari. Aussi que le mari ne delaisse non plus sa femme.

12. Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ κύριος, εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὐτὴ συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν.

Mais aux autres ie leur di, non point le Seigneur, Si quelque frere a femme infidele, & elle consent d'habiter auec lui, qu'il ne la delaisse point.

13. Καὶ γυνὴ ἥ τις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτόν.

Et si quelque femme a mari infidele, & il consent d'habiter auec elle, qu'elle ne le delaisse non plus.

14. Ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικὶ, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί. ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι. νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν.

Car le mari infidele est sanctifié en la femme: & la femme infidele est sanctifiee au mari: autrement vos enfans seroyent pollus: or maintenant ils sont saincts.

15. Εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω. οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιούτοις. ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός.

Que si l'infidele se depart, qu'il se departe: car le frere ou la sœur ne sont asseruis en tel cas: mais Dieu nous a appelés à paix.

CAP. VII.

10. Iis autem qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere.

And vnto the married I command/ not I/but the Lorde/ Let not the wife departe from her husband.

11. Quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.

But and if she departe/ let her remaine vnmarried/ or bee reconciled vnto her hu band/and let not the husband put away his wife.

12. Nam cæteris ego dico, non Dominus Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.

But to the remnant I speake / and not the Lorde / if any brother haue a wife/that beleeueth not / if she be content to dwell with him / let him not forsake her.

13. Et si qua mulier habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum.

And the woman which hath an husband that beleeueth not/if he be content to dwell with her/let her not forsake him

14. Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem: & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem, alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt.

For the vnbeleeuing husband is sanctified by the wife/ and the vnbeleeuing wife is sactified by the husband/els were your children vncleane: but nowe are the holy.

15. Quòd si infidelis discedit discedat, non enim servituti subiectus est frater aut soror in huiusmodi, in pace autem vocavit nos Deus.

But if the vnbeleeuing depart / let him departe: a brother or a sister is not in subiection in such things: but God hath called vs in peace.

Das VII. Kapitel.

10. Den Ehelichen aber gebiete/nicht ich/sondern der HERR/ daß das Weib sich nicht scheide von dem Mann.

Ecte Folck biuder icke ieg/men HERREN/ At hustruen skal icke skielie sig fra Manden.

11. So sie sich aber scheidet/ daß sie ohn Ehe bleibe/ oder sich mit dem Mann versöhne/vnd daß der Mann das Weib nicht von sich lasse.

Men skil hun sig fra hannem/at hun da bliffuer vden Ecteskaff eller forliger sig met Manden/ Oc at Manden icke skal forlade Hustruen fra sig.

12. Den andern aber/sage ich/nicht der HERR: So ein Bruder ein vnglaubig Weib hat/vnd dieselbige lesset es jhr gefallen/ bey jhm zu wohnen/der scheide sich nicht von jhr.

Men til de andre/ siger ieg/icke HERREN/ Der som nogen Broder haffuer en vantro Hustru/oc det behager hende/ at bo hoss hannem/ da skal hand icke skilie sig fra hende.

13. Vnd so ein Weib einen vnglaubigen Mann hat/ vnd er lesset es jhm gefallen/ bey jhr zu wohnen/ die scheide sich nicht von jhm.

Oc der som en Quinde haffuer en vantro Mand. oc det behager hannem/at bo hoss hende/da skal hun icke skilie sig fra hannem.

14. Denn der vnglaubige Mann ist geheiliget durchs Weib/Vnd das vnglaubige Weib wirdt geheiliget durch den Mann/sonst weren eure Kinder vnrein/nun aber sind sie heilig.

Thi den vantro Mand er helliget formedelst Quinden/Oc den vantro Quinde bliffuer helliget ved Manden/Ellers vaare eders Børn vrene/ men nu ere de hellige.

15. So aber der Vnglaubige sich scheidet/ so laß jhn sich scheiden/ es ist der Bruder oder die Schwester nicht gefangen in solchen fällen/ Im friede aber hat vns Gott beruffen.

Men fra skil den vantro sig/da lad hannem fra skilie sig/ der er icke nogen Broder eller Søster fangen i saa maade.

Kapitola VII.

10. Těm pak kteřij gsau w Manželstwij přikázugi/ne yá/ ale PAn/ ať žena od muže neodcházý.

A tym kthorzy sa w malżeństwie oznáymuie/ nie ia/ ále Pan/ izby żoná od męża swego nie odstepowála.

11. Pakliž odegde ať se newdáwá/ aneb ať se zase s Manželem swým smjřij. A manžel též manželky nepropausstěg

A jeśliby odstapila/ niechayże zá mąż niechodzi/ ábo sie niech z mężem pojedna/ a mąż żony swey niech nie opuszcza.

12. Ginym pak prawijm yá/ a ne PAn: Máli který bratr Manželku newěřijcý/ a taby powolila/ aby byla s nim/ nechť nepropausstij gi.

Inym zasie ia powiedam/ nie Pan/ Jeśli ktory brát ma żonę niewierna/ á tá z nim zezwala mieszkáć/ niechay iey nie opuszcza.

13. A též máli která Manželka Manžela newěřijcýho/ a tenby též chtěl bydleti s nij/ ať nepropausstij ho:

A żoná ktora ma męża niewiernego/ á on zezwala mieszkáć z nia/ niechay go oná nie opuszcza.

14. Nebo newěřijcý Manžel/ poswěcen gest skrze wěřijcý Manželku: a Manželka newěřijcý/ poswěcena gest skrze Manžela wěřijcýho: ginák Děti wassy nečistijby byli/ ale nynij swatij gsau.

Abowiem poświecon bywa mąż niewierny przez żone/ y żony niewierna przez męża/ boinaczey byly bydzieci wásze nieczystymi/ á teraz świetymi sa.

15. Pakli newěřijcý chce pryč gjti/ nech ať gde: Nenj zagisté službě poddán Bratr a nebo Sestra w takowé wěcy/ nebo k pokogi powolal nás Bůh.

A jeśli niewierny odstepuie/ niech odstepuie/ ábowiem nie iest zniewolon brat ábo siostrá w tákowych rzeczach/ ále ku pokoiowi wezwal nas Bog.

ז

16 מנא גיר ידעא אנתי אנתתא אן לבעלכי תאחיני או אנת גברא ידע אנת אן לאנתתך תאחא:

Or che ſai tu donna, ſe ſaluarai il tuo marito? ò che ſai tu huomo ſe ſaluarai la tua moglie?

17 אלא אנש אנש איך דפלג לה מריא ואנש אנש איך דקריהי אלהא איכנא יהלך ואף לכלהין עדתא הכנא מפקד אנא:

Comunque ſi ſia, ciaſcuno camini ſecondo che Iddio gli ha compartito, ciaſcun dico ſecondo che il Signor l'ha chiamato: e coſi ordino in tutte le Chieſe.

18 אן כד גזיר אנש אתקרי לא נהפיך לה לעורלותא ואן בעורלותא אתקרי לא נגזור:

E ſtato chiamato alcuno ne la circonciſione? non ritiri il preputio. E ſtato chiamato alcun nel preputio? non ſi circoncida.

19 גוזרתא גיר לא הית מדם אף לא עורלותא אלא נטורתא דפוקדנוהי דאלהא:

La circonciſione è niente, è il preputio è niente: ma l'oſſeruation de comandamenti di Dio.

20 כל נש בקרינא דאתקרי בה יקוא:

Ciaſcun ſi rimanga in quella vocatione, ne laquale è ſtato chiamato.

21 אן עבדא אתקרית לא יתבטל לך אלא אפן משכח אנת למתחררו גבי לך מן דתפלוח:

Sei tu ſtato chiamato ſeruo? non tene curare: ma ſe ancor tu poteſſi diuenir libero, piu toſto vſane.

22 אינא גיר דעבדא אתקרי במרן מחררא הו דאלהא הכנא אינא דבר חארא אתקרי עבדא הו דמשיחא:

Imperoche il ſeruo che è ſtato chiamato nel Signore, è il franco del Signore. Similmente ancora chi è ſtato chiamato libero, è ſeruo di Chriſto.

ז

16 ומה־תדעי האשה אם לא את תושיעי את־אישך או־מה תדע האיש אם לא תושיע את־אשתך:

Porque dedonde ſabes, o muger ſi por ventura harás ſaluo à tu marido? ó dedonde ſabes, ó marido, ſi por ventura harás ſalua à tu muger?

17 כי אם איש איש כמדת אלהים ואיש איש איכה קראו יהוה כן־יהלך וכן בכל־קהלות מלמד אנכי:

Sinoque cada vno como el Sennor le repartió, y como el Sennor llamó à cada vno, anſi ande: y anſi enſenno en todas las Igleſias.

18 אם נמול נקרא איש אל־יסחב והנקרא בערלה לא ימול:

Es llamado alguno circuncidado? no eſtienda (el capullo:) es llamado alguno en capullo? no ſe circuncide.

19 המולה לא יש־מאומה והערלה איננה מאומה כי אם נצרת מצות אלהים:

La Circunciſion nada es, y el capullo nada es, ſino la obſeruancia de los mandamientos de Dios.

20 איש איש בפקדתו באשר נקרא בה יעמד:

Cada vno en la vocacion en que fue llamado, en ella ſe quede.

21 עבד נקראת אל־תדגע אך אם תוכל לחפש יותר תבקש:

Eres llamado ſiendo ſieruo? no ſete de nada: mas tambien ſi puedes hazerte libre, procuralo mas.

22 כי אשר ביהוה נקרא עבד חפשי יהוה הוא וכמו כן אשר חפשי נקרא עבד המשיח הוא:

Porque elque en el Sennor es llamado ſiendo ſieruo, horro es del Seonor: anſimiſmo tambien elque es llamado ſiendo libre, ſieruo es del Chriſto.

ζ.

16. Τί γὰρ οἶδας γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις;

Car que ſais tu femme: ſi tu ſauueras ton mari? ou que ſais-tu mari, ſi tu ſauueras ta femme?

17. Εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεός, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ κύριος, οὕτω περιπατείτω. καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι.

Toutesfois qu'vn chacun chemine ainſi que Dieu lui a departi, voire chacun comme le Seigneur l'appelé. Et c'eſt ainſi que i'en ordonne en toutes les Egliſes.

18. Περιτετμημένος τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκροβυστίᾳ τις ἐκλήθη; μὴ περιτεμνέσθω.

Quelcun eſt il appelé eſtant circoncis? qu'il ne ramene point le prepuce: quelcun eſt-il appelé eſtant au prepuce? qu'il ne ſoit point circoncis.

19. Ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ.

La Circonciſion n'eſt rien, & le prepuce n'eſt rien, mais l'obſeruation des commandemens de Dieu.

20. Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει, ᾗ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω.

Que chacun ſi tiene en la vocation en laquelle il eſt appelé.

21. Δοῦλος ἐκλήθης; μή σοι μελέτω. ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι.

Et tu appelé eſtant ſerf? qu'il ne t'en chaille: mais ſi tu peux auſſi eſtre mis en liberté, vſes-en pluſtoſt.

22. Ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστί· ὁμοίως καὶ ὁ ἐλεύθερος κληθείς, δοῦλός ἐστι χριστοῦ.

Car le ſerf qui eſt appelé en noſtre Seigneur, eſt l'affranchi de noſtre Seigneur, ſembblalement auſſi celui qui eſt appelé eſtant franc, eſt ſerf de Chriſt.

CAP. VII.

Das VII. Capitel.

Kaptola VII.

16. Vnde enim scis mulier, si virum salvum facies? aut unde scis vir, si mulierem salvam facies?

For what knowest thou / O wife / whether thou shalt saue thine husband? Or what knowest thou / O man / whether thou shalt saue thy wife?

16. Was weissest du aber / du Weib / ob du den Mañ werdest selig machen? Oder du Mann / was weissest du / ob du das Weib werdest selig machen?

Oc huad vedst du Quinde / om du kant göre Manden salig? Eller du Mand / huad vedst du / om du kand göre Quinden salig?

16. Kterak ty pak wijš Ženo/ že Manžela swého k wijře přiwedeš? A neb yak wijš Muži/ že Manželce k wijře pomuožeš?

Abowiem co ty wieß żono ieśli záchowaß męża swego? ábo co ty wieß mężu záchowaßli żone ábo nie?

17. Nisi unicuique sicut divisit Dominus, unumquēque sicut vocavit Deus, ira ambulet, & sicut in omnibus ecclesiis doceo.

But as God hath distributed to euerie man / as the Lorde hath called euery one / so let him walke: and so ordeine I in all Churches.

17. Doch wie einem jeglichen Gott hat außgetheilet. Ein jeglicher / wie jn der HErr beruffen hat / also wandele er / vnnd also schaffe ichs in allen Gemeinen.

Dog som Gud haffuer vddelt til huer. Huer skal vandre / som HERREN kallede hannem / oc ieg skicker det saa i alle Forsamlinger

17. Gedinkť tak / yakž Buoh gednomukaždému vdělil / a yakž gednohokaždého powolal Bůh / tak choď: a takť w každé Cýrkwi vstanowugi.

Jáko káždemu vdźielił Bog / iáko káždego wezwał Pan / ták niech postepuie / y tákže w káždym Kośćiele postánawiam.

18. Circuncisus aliquis vocatus est? non adducat præputium. In præputio aliquis vocatus est? non circuncidatur.

Is any man called beeing circumcised? let him not gather his vncircumcision: is any man called vncircumcised? let him not bee circumcised.

18. Jst jemand beschnitten beruffen / der zeuge keine Vorhaut. Jst jemand beruffen in der Vorhaut / der lasse sich nicht beschneiden.

Er nogen kaldet som er omskaaren / hand søge icke effter Forhud. Er nogen kaldet i Forhuden / hand lade sig icke omskære.

18. Obřezaný někdo powolán gestli? nechť neuwodij na sebe neobřezánj. Z neobřezaných někdo powolán gestli? nechť neobřezuge se.

Jeśli kto wezwany w obrzezániu? niechay nie przyćiąga nieobrzezki / ieśli kto w nieobrzezániu wezwan? niechay sie nie obrzezuie.

19. Circuncisio nihil est, & præputium nihil est, sed observatio mādatorum Dei.

Circumcision is nothing / & vncircumcision is nothing / but the keeping of the commandements of God.

19. Die Beschneidung ist nichts / vnnd die Vorhaut ist nichts / sondern Gottes Gebot halten.

Omskærelsen er inted / oc Forhuden er inted / Men at wi holde Guds Bud.

19. Neb obřezowánij nic nenij / a neobřezowánij také nic nenij: Ale záchowáwanij Přikázanij Božijch.

Obrzezánie nic nie iest / á nieobrzezánie nic nie iest / ále záchowánie przykazánia Bożego.

20. Vnusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat.

Let euery man abide in the same vocation wherein he was called.

20. Ein jeglicher bleibe in dem Beruff / darinnen er Beruffen ist.

Huer bliffue i det Kald / som hand er kaldet vdi.

20. Gedenkaždý w kterém powolánij powolán gest / w tom trway.

Káždy w tym wezwániu w ktorym iest wezwan / niechay trwá.

21. Servus vocatus es? non sit tibi curæ, sed & si potes fieri liber: magis utere.

Art thou called being a seruaunt? care not for it: but if yet thou mayest be free / vse it rather.

21. Bist du ein Knecht beruffen / sorge dir nicht. Doch kanst du frey werden / so brauche dich des vil lieber.

Est du kaldet en Tienere / sorge icke / Men kant du bliffue Fri / da bruge det meget helder.

21. Služebnijk gsyli powolán? nedbay na to: Ale můžešli býti swobodný / raděgi toho vžijway.

Jesteś wezwan sługą / nie frásuy że śie oto / ále ieśli też możeß byc wolnym / vżyway tego rádśey.

22. Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini: similiter qui liber vocatus est, servus est Christi.

For he that is called in the Lorde being a seruant / is the Lords freeman: likewise also he y is called beeing free / is Christ seruant.

22. Denn wer ein Knecht beruffen ist inn dem HERREN / der ist ein Gefreyter des HERREN. Desselbigen gleichen / wer ein Freyer beruffen ist / der ist ein Knecht Christi.

Thi huo som er kaldet en Tienere i HERREN / hand er HERRENS Frigiort. Disligest / huo som er kaldet Fri / hand er Christi Tienere.

22. Nebo kdož gest w Pánu powolán služebnijkem / swobodnýť gest Páně. Též y kdo gest powolán swobodný / služebnijkem gest Krystowým.

Abowiem sługá ktory iest wezwány w Pánie / dárowan iest wolnośćią od Páná / tákže też ktory iest wezwan wolnym / iestći sługą Krystusowymi.

ז

23 בדמיא אזדבנתון לא תהוון עבדא דבני נשא :

Voi sete stati comperati con prezzo, non vogliate esser serui de gli huomini.

24 כל נש במדם דאתקרי אחי בה יקוא לות אלהא :

Fratelli, ciascun si resti appresso Iddio in quello essere nel quale è stato chiamato.

25 על בתולותא דין פוקדנא מן אלהא לא אית אנא מלכא דין יהב אנא איך גברא דאתחננת מן אלהא דאהוא מהימן :

Or quanto à le vergini, io non ho comandamento dal Signore, ma ne do il mio parere, come quello che ho riceuuto misericordia dal Signore d'essere fedele.

26 וסבר אנא דהדא שפירא מטול אננקא דזבנא דפקח לה לבר נשא דהכנא נהוא :

Io dunque stimo questo esser bene per la presente necessità, che à l'huomo sia bene l'esser così.

27 אסיר אנת באנתתא לא תבעא שריא שרא אנת מן אנתתא לא תבעא אנתתא :

Sei tu legato à la moglie? non cercar d'essere sciolto. Sei tu sciolto da la moglie? non cercar moglie.

28 ואן תסב אנתתא לא חטא אנת ואן בתולתא תהוא לגברא לא חטיא אולצנא גיר בבסר הוא לאילין דהכנא אנון אנא דין עליכון חאס אנא :

Ma se ancor tu ti mariti, non hai però peccato. E se la vergine si marita, non ha peccato: nondimeno questi tali haueranno tribulation ne la carne: & io vi perdono.

29 והדא אמר אנא אחי דזבנא מכיל אזדלהו לה דאילין דאית להון נשא נהוון איך דלית להון :

Ma vi dico questo, fratelli, che il tempo è breue: resta che ancor quelli che hanno moglie, siano come se non l'hauessero.

ז

23 במחיר יקר נקניתם אל תהיו עבדי האנשים :

Por precio soys comprados, no hos hagays sieruos de los hombres.

24 איש איש אשר בה נקרא אחי בזאת יעמד לפני אלהים :

Cada vno, Hermanos, en loque es llamado en esto se quede acerca de Dios.

25 ועל־הבתולות מצות יהוה איננה לי אך איעצה לכם כמו הוחן מיהוה להיות נאמן :

Empero de las virgines, no tengo mandamiento del Sennor: mas doy mi parecer, como hombre que ha alcançado misericordia del Sennor para ser fiel.

26 ומחשב אני להיות טוב בעבור עתות צרה ומצוקה כי־טוב לאדם להיות ככה :

Tengo pues, esto por bueno à causa de la necessidad que appremia; por loqual bueno es àl hombre estarse ansi.

27 אם בעל־אשה את אל תבקש כריתות אם־בגפך את אל־תבקש אשה :

Estás atado à muger? no procures. soltarte estas suelto de muger? no procures muger.

28 ואם תקח אשה לא חטאת ואם־בתולה תקח איש לא חטאה אך צרת הבשר תהיה להם אשר כאלה ואני אחוס עליכם :

Màs tambien si tomares muger, no peccaste: y si la donzella se casare, no peccò: pero afflicion de carne tendran los tales: mas yo hos dexo.

29 וזאת אמרתי אחי כי העת נקצרה הנשאר למען־אשר היו להם נשים תהיו כמו לא היו להם :

Esto empero digo, Hermanos, que el tiempo es corto: loque resta es, que losque tienen mugeres sean como losque no las tienen:

ζ.

23. Τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων.

Vous estes achetes par prix, ne deuenez point serfs des hommes.

24. Ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῷ.

Freres, que chacun se tiene enuers Dieu en ce en quoi il est appelé.

25. Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω. γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι.

Or touchant les vierges, ie n'ai point de commandement du Seigneur, mais i'en donne aduis comme ayant obtenu misericorde du Seigneur, pour estre fidele?

26. Νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι.

I'estime donc que cela est bon pour la necessité presente: entant qu'il est bon à l'homme d'estre ainsi.

27. Δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν. λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα.

Es-tu lié à femme? ne cerche point separation, es-tu deliuré de femme? ne cerche point femme.

28. Ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς, οὐχ ἥμαρτες· καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτε. θλῖψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι. ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι.

Que si tu te maries, elle n'a point peché: & si la vierge se marie, elle n'a point peché. Toutesfois tels auront tribulation en la chair, or ie vous espargne.

90. Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος, τὸ λοιπόν ἐστιν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι.

Mais ie vous di ceci, mes freres que le temps est raccourci: il reste que ceux qui ont femme, se portent comme n'en ayans point:

CAP. VII.

23. Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum.

Ye are bought with a price: be not the seruants of men.

24. Vnusquisque in quo vocatus est, frater, in hoc permaneat apud Deum.

Brethren / let euery man/ wherein he was called/ therein abide with God.

25. De virginibus autem præceptum Domini non habeo: consilium autem do, tanquam misericordiam cõsecutus à Domino ut sim fidelis.

Nowe concerning virgines/ I haue no commandement of the Lord: but I giue mine aduice / as one y hath obteined mercie of the Lord to be faithfull.

26. Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse.

I suppose then this to be good for the present necessitie: I meane that it is good for a man so to be.

27. Alligatus es uxori? noli quærere solutionem. Solutus es ab uxore? noli quærere uxorem.

Art thou bound vnto a wife? seeke not to be loosed: art thou loosed from a wife? seeke not a wife.

28. Si autem acceperis uxorem: non peccasti. Et si nupserit virgo, non peccavit, tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco.

But if thou takest a wife / thou sinnest not: and if a virgine marie / she sinnet not: neuertheles / such shall haue trouble in the flesh: but I spare you.

29. Hoc itaque dico, fratres, tempus breve est, reliquum est ut & qui habent uxores, tanquam non habentes sint.

And this I say/ brethren / because the time is shorte / hereafter that both they which haue wiues / be as though they had none.

Das VII Capitel.

23. Ihr seyt theuer erkaufft / werdet nicht der Menschen knechte.

I ere dyre købte / bliffuer icke Menniskens Tienere.

24. Ein jeglicher/ lieben Brüder/ warinnen er beruffen ist / darinnen bleibe er bey Gott.

Huer/ kære Brødre/ bliffue der vdi hoss Gud/ som hand er kaldet vdi.

25. Von den Jungfrauen aber/ habe ich kein Gebot des HErrn/ Ich sage aber meine meinung / als ich Barmhertzigkeit erlanget habe von dem HERREN/ treu zu sein.

Om Jomfruer haffuer ieg inted HERRENS Bud / Dog siger ieg min mening / som ieg haffuer faaet Barmhertighed aff HERREN/ til at vere tro.

26. So meine ich nun / solches sey gut vmb der gegenwertigen noth willen / daß es dem Menschen gut sey also zu sein.

Saa acter ieg nu saadant gaat at vere / for denne næruerendis Nød skyld/ at det er Mennesken gaat/ at vere saa.

27. Bist du an ein Weib gebunden/ so suche nicht loß zu werden. Bist du aber loß vom Weibe / so suche kein Weib.

Est du bunden til en Hustru / da stunde icke effter at bliffue løss / Est du oc løss fra Hustru / da stunde icke effter en Hustru.

28. So du aber freyest/ sündigest du nicht/ Vnd so eine Jungfrau freyet/ sündiget sie nicht. Doch werden solche leibliche trübsal haben / Ich verschonet aber euer gerne.

Men der som du giffter dig / da synder du icke/ Oc der som en Jomfru giffter sig/ da synder hun icke. Dog skulle saadane haffue legemlig Bedroffuelse. Men ieg spaarde eder gerne.

29. Das sage ich aber/ lieben Brüder / die Zeit ist kurtz. Weiter ist das die meinung / die da Weiber haben/ daß sie seyen/ als hetten sie keine.

Men det siger ieg / kære Brødre/ tiden er stacket/ Fremdelis er det Meningen / At de som haffue Hustruer/ skulle vere / som de haffde ingen.

Kaditola VII.

23. Za mzdu kaupeni ste/ nebýwayte služebnijcy lidstj

Jesteście záplatą kupieni/ nie bądźcież sługámi ludzkimi.

24. Protož gedenkaždý k čemu powolán gest/ Bratřij/ w tom trway před Bohem.

Káždy w czym iest wezwan bracia/ w tym niechay trwa przed Bogiem.

25. O Pannách pak přikázanij PAně nemám: ale wšak radu dáwám/ yako milosrdenstwij dossly od Boha/ w tom abych byl wěrný.

A o dziewicach nie mamci roskazánia Páńskiego / aleć o tym swe zdánie powiedam / iáko then ktoremu Pan z miłośierdzia dal być wiernym.

26. Protož mám to za dobré/ pro nastáwagijcý trápenij/ že dobré gest Cžlowěku tak býti.

Rozumiem thedy iż to iest dobra rzecz dla nádchodzącey potrzeby/ á mowie iż dobra rzecz człowiekowi ták być.

27. Poyalli gsy ženu? nehleday rož rozwázanj. Pakli gsy prost od ženy? nehledey ženy.

Jesteś obowiązan żoną? nie szukayże rozwiązania/ Jestheś rozwiązány od żony? nie szukayże żony.

28. Pakli pogmeš ženu/ nezhřessýs. A Panna wdáli se/ nezhřessý / ale wšak trápenij těla takowj mijti budau. Ják wám pak odpaussijm.

A ieśliby ś sie thež ożenił / nie zgrzeszyleś/ ieśliżby też pánná szlá zá mąż nie zgrzeszyłá/ á wszákże trapienie w ciele mieć będą ktorzy tákowi są/ ále ia wam folguie.

29. Ale toto prawjm Bratřj/ čas gest krátký: w němž nic giného nepozůstáwa / než aby ti kteřjž magij ženy/ byli yakoby gich neměli.

A toć powiedam bráćia/ Iż czas skrocił sie ná potym/ áby y ći kthorzy żony máia byli tákoby ich nie mieli.

ז

30 ואילין דבכין איך לא בכין ואילין דחדין איך לא חדין ואילין דזבנין איך לא מקנין:

E quei che piangono, come se non piangessero: e quei che si rallegrano, come se non si rallegrassero: e quei che comprano, come se non possedessero.

31 ואילין דמתחשחין ב בעלמא הנא לא לבר מן דקא דחשחתא עבר לה גיר אסכימה דעלמא הנא:

E quelli che usano questo mondo, come se non l'usassero. Percioche la figura di questo mondo passa via.

32 מטול הנא צבא אנא דדלא צפתא תהוון אינא גיר דלית לה אנתתא רנא בדמרה דאיכנא נשפר למרה:

Or io vorrei che voi fuste senza sollecitudine. Colui che non è maritato, ha cura de le cose del Signore, in che modo egli possa piacere al Signore.

33 ואינא דאית לה אנתתא יצף דעלמא דאיכנא נשפר לאנתתה:

E colui che è maritato, ha cura de le cose del mondo, in che modo egli possa piacere à la moglie.

34 פורשנא דין אית בינת אנתתא לבתולתא אידא דלגברא לא הות רניא במרה דתהוא קדישא בפגרה וברוחה ואידא דאית לה בעלא רניא בעלמא דאיכנא תשפר לבעלה:

Sono differenti la maritata e la vergine, la donna non maritata ha cura de le cose del Signore, per esser santa di corpo e di spirito: ma la maritata ha cura de le cose del mondo, in che modo ella possa piacere al marito.

35 הדא דין לעודרנכון הו דילכון אמר אנא לא הוא מהנוקיתא רמא אנא לכון אלא דתהוון אמינין לות מרכון באסכמא שפירא כד לא רנין אנתון בעלמא:

Hor io dico questo per vostro proprio commodo: non per gittarvi un laccio addosso, ma per mostrarve quello che è commodo e proprio per congiungervi al Signore senz'alcuna distrattione.

ז

30 והבוכים כמו אינם בוכים והשמחים כמו לא שמחים והקונים כמו לא אוחזים:

Y losque lloran, como losque no lloran: y losque se huelgan, como losque no se huelgan: y losque compran, como losque no posseen:

31 ואשר יועילו מעולם הזה כמו לא יועילון כי יעבר קצב העולם הזה:

Y los que usan deeste mundo, como los que no usan porque la apparencia deste mundo se passa.

32 וחפץ אני להיותכם בלי דאגה אשר בגפו הוא דאג לאשר היה ליהוה איך ישר בעיני יהוה:

Mas querria que estuuiesse des sin congoxa. El por casar tiene cuydado de las cosas que son del Sennor, como ha de agradar al Sennor:

33 ואשר לקח אשה דואג לאשר לעולם איככה ייטב בעיני אשתו:

Empero elque se caso tiene cuydado de las cosas que son del mundo, como ha de agradar à su muger:

34 מחלקת היא בין האשה ובין הבתולה אשר בגפה דואגה לאשר ליהוה להיותה קדושה גם בגויה גם ברוח ואשר לקחה את האיש דואגה לאשר לעולם איככה תשוה לאישה:

Y està diuiso y la muger y doncella, por casar tiene cuydado de las cosas que son del Sennor, para ser sancta ansi en el cuerpo como en el espiritu: mas la casada, tiene cuydado de las cosas que son del mundo, como ha de agradar à su marido.

35 וזאת אומר אני להועיל לנפשכם לא לתת לכם פח ולהשיק כי אם לאשר נאוה ושוה ליהוה בבלי עניין:

Esto empero digo para vuestro prouecho: no para echar hos lazo, sino para lo honesto y decente, y paraque sin impedimento hos llegueys al Sennor.

ζ'.

30. Καὶ οἱ κλαίοντες, ὡς μὴ κλαίοντες, καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες, καὶ οἱ ἀγοράζοντες, ὡς μὴ κατέχοντες.

Et ceux qui sont en pleurs, comme s'ils n'estoyent point en pleurs: & ceux qui sont en ioye, comme s'ils n'estoyent point en ioye: & ceux qui achetent, comme ne possedans point:

31. Καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.

Et ceux qui vsent de ce monde, comme n'en abusans point: car la figure de ce monde passe.

32. Θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ.

Or ie voudroye que vous fussiez sans solicitude Celui qui n'est point marié, a soin des choses qui sont du Seigneur, comment il plaira au Seigneur.

33. Ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί.

Mais celui qui est marié a soin des choses de ce monde: comment il plaira à sa femme.

34. Μεμέρισται ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος. ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί.

Et est diuisé la femme & la vierge qui n'est point mariee, a soin des choses qui sont du Seigneur, à ce qu'elle soit saincte de corps & d'esprit: mais celle qui est mariee, a soin des choses qui sont du monde, commét elle plaira à son mari.

35. Τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ (εὐπρόσεδρον) τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως.

Or ie di ceci ayant esgard à ce qui vous est expedient, non point pour vous enlacer, mais tendant à ce qui est bien seant, & propre à vous ioindre au Seigneur sans aucun destourbier.

CAP. VII.

30. Et qui flent, tanquam non flentes, & qui gaudent, tanquam non gaudentes: & qui emunt, tanquam non possidentes.

And they that weepe/as though they wept not: & they that reioyce/as though they reioyced not: and they that buye/ as though they possessed not.

31. Et qui utuntur hoc mũdo, tanquam non utantur præterit enim figura huius mundi.

And they that vse this worlde / as though they vsed it not: for the facion of this world goeth away.

32. Volo autem vos sine solicitudine esse. Qui sine uxore est: solicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.

And I would haue you without care. The vnmarried careth for the thinges of the Lord / how he may please the Lord.

33. Qui autem cum uxore est, solicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori.

But hee that is married/careth for the thinges of the worlde / how he may please his wife.

34. (*Divisa sunt hæc duo, & mulier, & virgo, innupta*) cogitat quæ Domini sunt: ut sit sancta & corpore, & spiritu. Qui autem nupta est, cogitat quę sunt mundi, quomodo placeat viro.

There is difference also between a virgine & a wife: the vnmarried woman careth for the things of the Lord / that she may be holy / both in body and in spirit: but she that is married/careth for the thinges of ẏ worlde / how she may please her husbande

35. Porro hoc ad utilitátem vestram dico, non ut láqueum vobis iniiciam, sed ad id quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum observandi.

And this I speake for your owne commoditie/ not to tangle you in a snare/but that ye follow that / which is honest / and that ye may cleaue fast vnto the Lord without separation.

Das VII. Capitel.

30. Vnnd die da weinen / als weineten sie nicht / vnd die sich freuen / als freueten sie sich nicht / vnd die da kauffen / als besessen sie es nicht.

Oc de der græde / lige som de græde icke / Oc de sig glæde / lige som de glædde sig icke / Oc de der købe / lige som de besade det icke.

31. Vnd die diser Welt brauchen / daß sie derselbigen nicht mißbrauchen / deñ das Wesen in diser Welt vergehet.

Oc de som bruge denne Verden / at de icke misbruge hende / Thi det væsen i denne Verden forgaar.

32. Jch wolte aber / daß jhr ohn sorge weret. Wer ledig ist / der sorget was den HERREN angehöret / wie er dem HERREN gefalle.

Men ieg vilde at i vaare vden sorg. Huo ledig er / hand sørger for det som hører HERREN til / Huorledis hand kand behagis HERREN.

33. Wer aber freyet / der sorget was der Welt angehöret / wie er dem Weibe gefalle.

Men huo sig gifffter / hand sørger for det som hører til Verden / huorledis hand kand behagis Hustruen.

34. Es ist ein vnterscheid zwischen einem Weibe vnd einer Jungfrauen. Welche nicht freyet / die sorget was dem HERREN angehöret / daß sie heilig sey / beyde am Leibe vnd auch am Geist. Die aber freyet / die sorget was die Welt angehöret / wie sie dem Manne gefalle.

Der er forskel mellem en Quinde oc en Jomfru. Huilcken sig icke giffter / hun sørger for det som HERREN tilhører / at hun kand vere hellig / baade paa Legeme oc paa Aand. Men den sig giffter / hun sørger for det som Verden tilhører / huorledis hun kand behagis Manden.

35. Solches aber sage ich zu eurem besten / nicht daß ich euch einen Strick an den Halß werffe / Sondern dazu / daß es fein ist / vnd jhr stets vnd vnverhindert dem HERRN dienen könnet.

Dette siger ieg eder til nytte / icke at ieg vil kaste eder nogen Snare paa halsen / Men fordi / at det er smuckt / oc i kunde stedze oc vbehindrede tiene HERREN.

Kapitola VII.

30. A kteřij plačij / yakoby neplakali: a kteřj se radugij / yakoby se neradowali: a kteřij kupugj / yakoby newiádli:

Ktorzy zaś płácża iákoby nie płákáli / á ktorzy sie ráduia iákoby sie nie rádowáli / á ktorzy kupuia iákoby nie dzierżeli.

31. A ti kteřij požjwagij toho to Swěta / yakoby nepožijwali / neboť pomjgij způsob tohoto Swěta.

Y ktorzy vżywáia świátá tego / iákoby go nie vżywáli / boć przemiia kształt świátá tego.

32. A yábych rád abyste wy bez pečowánij byli. Neb kdo ženy nemá / pečuge o to co gť Božjho / kterakby se ljbil Bohu.

A chćiałbym ábyśćie byli bez stáránia ktory żony nie ma / stára sie o rzeczách Páńskich / iákoby sie podobał Pánu.

33. Ale kdož gest poyal ženu / pečuge o to což gest tohoto Swěta / kterakby se ljbil ženě.

Ale ktory sie ożenił / stára sie o rzeczách świeckich / y iákoby sie podobał żenie.

34. (Rozdjl něk sau gest) Žena a Panna / newdáná ta myslj na to což gest Božjho / aby byla swatá tělem y dussj. Zase kterágť wdáná / myslij na to což gest Swěta / kterakby se ljbila Mužj swému.

Żoná y pánienká rozneśa / ktora nie szłá zá mąż / stará sie o rzeczách Páńskich / áby byłá świętá / ták ciałem iáko y duchem / A ktora szłá zá mąż / stára sie o rzeczách świeckich iákoby sie podobáłá mężowi.

35. Toto záğistě k vžitku wassemu prawijm / ne abych wás k tomu záwazowal / ale k tomu což slussné a poctiwého gest napomijnám / a coby wám dalo swobodu slaužiti Pánu Bohu bez překážky.

A thoć powiedam ábym okazał co wam iest pożytheczno / nie ábym ná was śidło rzucił / ále ábym okazał iáko przyzthoynie y słusznie máćie stać przy Pánie / przez żadnego rosthárgnienia.

ז

36 אן אנש דין סבר דמתבהת בבתולתה דעבר זבנה ולא יהבה לגברא וליא הי דיתליה איך דצבא יעבד לא חטא תתדבר׃

Ma se alcuno pensa esser cosa disonoreuole à la sua Vergine ch'el' apassi il fior de l'età sua, & è necessario farsi così: faccia quel ch'ei Vuole, egli non pecca: maritinsi.

36 וְאִם אִישׁ חֹשֵׁב עַל־בְּתוּלָתוֹ כִּי לֹא נָאוָה לַעֲבָרָהּ אֶת־עִתָּהּ וְכָכָה צָרִיךְ לִהְיוֹת אֶת־חֶפְצוֹ יַעֲשֶׂה לֹא יֶחֱטָא אִם לְאִישׁ׃

Mas si alguno parece cosa fea en su hija, que passe ya de edad, y que ansi conuiene que se haga, haga loque quisiere: no pecca; case se.

36. Εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ θέλει ποιείτω. οὐχ ἁμαρτάνει. γαμείτωσαν.

Mais si quelcun cuide que ce soit deshonorer sa vierge, qu'elle passe sa fleur d'aage, & faille qu'ainsi soit fait: qu'vn tel face qu'il veut, il ne peche point: qu'elles soyent mariees.

37 אינא דין דשריראית בפסק ברעינה ולא אלצא לה צבותא ושליט על צבינה והכנא דן בלבה דנטר בתולתה שפיר עבד׃

Ma colui che sta fermo nel suo cuore, e non ha alcuna necessita, & ha potestà de la sua propria Volontà, & ha deliberato questo ne l'animo suo, di conseruar la sua Vergine, fa bene.

37 וְאִישׁ אֲשֶׁר זָמַם לְקַיֵּם בְּלִבּוֹ וְזֹאת עֹשֶׂה בִּבְלִי צָרְכּוֹ וְיֵשׁ לוֹ שִׁלְטוֹן עַל־עֲצַת נַפְשׁוֹ וְהִתְאַמֵּץ בִּלְבָבוֹ לִנְצֹר אֶת־בְּתוּלָתוֹ מֵטִיב לַעֲשׂוֹת׃

Empero elque está firme en su coraçon, y que no tiene necessidad mas que tiene libertad de su voluntad; y determino en su coraçon esto de guardar su hija, bien haze.

37. Ὃς δὲ ἕστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τοῦ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιεῖ.

Mais celui qui demeure ferme en son cœur, & n'a point necessité, mais a puissance sur sa propre volonté, & a arresté cela en son cœur, assauoir de garder sa vierge, il fait bien.

38 ואינא הכיל דיהב בתולתה שפיר עבד (ואינא דלא יהב בתולתה יתיראית שפיר עבד׃)

Pertanto, e colui che la marita fa bene: e colui che non la marita fa meglio.

38 וְגַם אֲשֶׁר לָקַח אִשָּׁה מֵטִיב לַעֲשׂוֹת וַאֲשֶׁר בְּגַפּוֹ הוּא עַל־יֶתֶר מֵטִיב׃

Ansique elque casa su hija, bien haze: y elque no la casa, mejor haze.

38. Ὥστε καὶ ὁ ἐκγαμίζων, καλῶς ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων, κρεῖσσον ποιεῖ.

Parquoi celui que marie sa vierge, fait bien: mais celui qui ne la marie point fait mieux.

39 אנתתא כמא דחי בעלה אסירא הי בנמוסא אודין דמך בעלה מחררא הי דתהוא למן דצביא בלחוד במרן׃

La moglie è legata per la Legge al matrimonio per quanto tempo Viue il suo marito: ma se il suo marito muore, ha libertà di maritarsi à chi ella Vuole, pur che cio faccia nel Signore.

39 הָאִשָּׁה אֲסוּרָה לַתּוֹרָה בְּכָל עֵת חַיֵּי אִישָׁהּ וְאִם יִישַׁן אִישָׁהּ חָפְשִׁית הִיא לַאֲשֶׁר חָפְצָה תִּנָּתֵן לְאִישָׁה אַךְ לְבַד בַּאֲדוֹנֵינוּ׃

La muger casada está atada à la Ley mientras biue su marido: mas si su marido muriere, libre es; casese con quien quisiere, con tal que sea en el Sennor:

39. Γυνὴ δέδεται νόμῳ ἐφ᾽ ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστίν, ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ.

La femme est liee par la Loy tout le temps que son mari vit: mais si son mari meurt, elle est en liberté de se remarier à qui elle veut, seulement que ce soit en nostre Seigneur.

40 טוביה דין אן הכנא תקוא איך רעיני דילי סבר אנא דין אף אנא דרוחא דאלהא אית בי׃

Nondimeno ell'è piu beata, s'ella si rimane così, secondo il mio parere. Io penso hauer anch'io lo Spirito di Dio.

40 וְעַל־יֶתֶר אַשְׁרֵי הָאִשָּׁה אִם כָּכָה תְּעוֹדֵד כִּגְזֵרָתִי וּמִתְחַשֵּׁב גַּם אֲנִי כִּי־יֵשׁ לִי רוּחַ אֱלֹהִים׃

Empero mas bienauenturada será, si se quedáre ansi: y pienso que tambien yo tengo Espiritu de Dios.

40. Μακαριωτέρα δέ ἐστιν, ἐὰν οὕτω μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

Toutesfois elle est plus heureuse si elle demeure ainsi, selon mon aduis. Or i'estime que i'ai aussi l'Esprit de Dieu.

ח

ΚΕΦΑΛ. η'.

1 על דבחא דין דפתכרא ידעינן דבכלן אית ידעתא וידעתא מחתרא חובא דין בנא׃

Quanto poi à le cose che si sacrificano à gl'idoli, noi sappiamo che tutti habbiam cognitione: la cognitione insuperbisce, e la charità edifica.

1 וְעַל־זִבְחֵי אֱלִילִים יָדַעְנוּ כִּי־לְכֻלָּנוּ יֵשׁ דֵּעָה וְהַדֵּעַ מְפִיחָה וְהָאַהֲבָה בּוֹנָה׃

Empero de loque à los idolos es sacrificado, sabemos que todos tenemos sciencia de Dios. La sciencia hincha, mas la charidad edifica.

Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ.

Touchant les choses qui sont sacrifiees aux idoles, nous sauons que tous auons cognoissance: la cognoissance enfle mais la charité edifie.

CAP. VII.

36. Si quis autem turpem ſe videri exiſtimat ſuper virgine ſua, quòd ſit ſuperadulta, & ita oportet fieri: quod vult faciat, non peccat, ſi nubat.

But if any man thinke that it is vncomely for his virgine / if ſhee paſſe the flowre of her age/and neede ſo require/ let him doe what he will / he ſinneth not: let them bee married.

37. Nam qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis, & hoc iudicavit in corde ſuo, ſervare virginem ſuam: bene facit.

Neuertheles he that ſtandeth ſtime in his heart / that he hath no neede/ but hath power ouer his owne will / and hath ſo decreed in his heart/that hee will keepe his virgine/he doeth well.

38. Igitur & qui matrimonio iungit virginem ſuam, bene facit, & qui non iungit melius facit.

So then he that giueth her to marriage/doeth well/but hee that giueth her not to marriage/doeth better.

39. Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir eius vivit, quòd ſi dormierit vir eius, liberata eſt: cui vult nubat: tantùm in Domino.

The wife is bound by the Law / as long as her huſband liueth: but if her huſband be dead / ſhe is at liberty to marie with whom ſhe will/ onely in the Lord.

40. Beatior autem erit, ſi ſic permanſerit ſecundùm meum conſilium. Puto autem quòd & ego ſpiritum Dei habeam.

But ſhe is more bleſſed/if ſhe ſo abide/in my iudgement: and I thinke that I haue alſo the Spirit of God.

CAP. VIII.

DE iis autem quæ idólis ſacrificantur, ſcimus quia omnes ſcientiam habemus. Scientia inflat: charitas verò ædificat.

And as touching things ſacrificed vnto idoles/we knowe that we all haue knowledge: knowledge puffeth vp / but loue edifieth.

Das VII. Capitel.

36. So aber jemand ſich leſſet dünken / es wölle ſich nicht ſchicken mit ſeiner Jungfrauen / weil ſie eben wol Mannbar iſt/vnd es wil nicht anders ſein / So thu er was er wil/ er ſündiget nicht / er laſſe ſie freyen.

Men der ſom nogen lader ſig tycke/ At det vil icke ſticke ſig met hans Jomfru/efferdi hun er nu Mandvoxen / oc det vil icke anderleds vere / Da gore ſig huad hand vil / hand ſynder icke / hand lade den giffte ſig.

37. Wenn einer aber jhm veſt fürnimmet/weil er vngezwungen iſt/vnd ſeinen freyen Willen hat / vnnd beſchleuſt ſolches in ſeinem Hertzen / ſeine Jungfrau alſo bleiben zu laſſen/ der thut wol.

Men naar nogen tager ſig faſt faare / efferdi hand er twuingd/ oc haffuer ſin fri vilie / oc beſlutter ſaadant i ſit Hierte/ at hand vil lade ſin Jomfru ſaa bliffue / hand gør vel.

38. Endlich / welcher verheirathet/ der thut wol/ Welcher aber nicht verheirathet / der thut beſſer.

Endelige/huo ſom giffter/ hand gør vel/ Oc huo ſom icke giffter / hand gør bedre.

39. Ein Weib iſt gebunden an das Geſetz / ſo lange jhr Mann lebet / ſo aber jhr Mann entſchläfft / iſt ſie frey ſich zuverheyrathen / welchem ſie wil / allein daß es in dem HERRN geſchehe.

En Quinden er bun del ti Lowen/ ſaa lenge ſom hendis Mand leffuer / Men ſoffner hendis Mand hen/da er hun fri / at giffte ſig / met huem hun vil/ aleniſte / at det ſkeer i HERREN.

40. Seliger iſt ſie aber / wo ſie alſo bleibet / nach meiner Meinung. Ich halte aber / ich habe auch den Geiſt Gottes.

Men hun er ſaligere/ om hun bliffuer ſaa / effter min Mening / Jeg holder ocſaa / at jeg haffuer oc Guds Aand.

Das VIII. Capitel.

Von dem Götzenopffer aber wiſſen wir/ denn wir haben alle das wiſſen. Das wiſſen bläſet auff / aber die Liebe beſſert.

DE wi vide om Affguders offer / Thi wi haffue alle den viſdom. Viſdom opblæſſ / Men kærlighed forbedrer.

Kapitola VII.

36. Pakli kdo za neſluſſnu wěc pokládá ſwé Pan ně/ žeby pominul čas wdánij / y tok muſý býti / nechť včinij co chce: Nezhřeſſij / wdáli ſe.

Ale ieſliby ktho mniemal iż co nieprzyſtoynego czyni przeciwko pánien ce ſwey/ ieſliżby z młodych lat wyſzłá/á iż ták ma być/to co chce niech czyni / nie grzeſzy / niechay że wſtąpią w małżeńſtwo.

37. Paklit geſt kdo pewně vložil w ſrdcy ſwém vtwrzen gſa/a nemage nauze/ale w mocy mage ſwau wůli/ to vſaudil w ſrdcy ſwém aby chowal Pannu ſwau/dobřě činij.

A ten ktory trwa mocnie w ſercu ſwym,/ y nie przymuſza go potrzebá/ owſzem ma w mocy ſwą włáſna wolą / y to poſtánowił w ſercu ſwym áby záchował dźiewice ſwą / dobrze czyni.

38. A protož y ten kdož wdáwá za muže Pannu ſwau/ dobře činij: ale kdo newdáwá lépe činij.

A ták ktory ią dáie zá mąż / dobrze czyni / á ktory niedáie zá mąż / lepiey czyni.

39. Žena přiwázaná geſt k manželſtwij dotud dokudž gegij Muž žiw geſt. Pakli vmře Muž gegij/ giž geſt ſwobodná od manželſtwij/a může ſe wdáti za koho chce/ toliko w PAnu.

Zoná ieſt ci obowiązána zákonem poki żywie mąż iey / á ieſliby záſnął mąż iey / wolna ieſt áby ſzłá zá kogo chce / tylko áby w Pánie.

40. Ale Blahoſlaweněgſſý bude/ zuoſtaneli tak podlé mé raddy / nebť držijm za to/ že y yá mám Ducha Božijho.

Ale ſzcześliwſza ieſt ieſliby ták trwałá/ wedle mego zdánia/ á mniemam żeć y ia mam Duchá Bożego.

Kapitola VIII.

O Těch pak wěcech kteréž Modlam obětowány bywagij / wjme že wſſickni známoſt máme. Vměnij pak toho nadýmá/ale Láſka wzdělawá.

CO ſie záś tycze rzeczy báłwanom ofiárowánych / wiemy wſzyſcy że o thym wiádomość mámy / á wiádomość nadyma / ále miłość buduie.

ח

2 אין אנש דין סבר דידע מדם לא עדכיל מדם ידע איך מא דולא לה למדע׃

Che se ad alcuno pare saper qualche cosa, egli non ha conosciuto ancor niente nel modo che si dee conoscere,

3 אן אנש דין מחב לאלהא הנא אתידע לה מנה׃

Ma se alcuno ama Iddio, costui è conosciuto da lui.

4 על מאכולתא הכיל דדבחא דפתכרא ידעינן דלא הוא מדם הו פתכרא בעלמא ודלית אלהא אחרין אלא אן חד׃

Quanto dunque al mangiar di quelle cose che son sacrificate à gl'idoli, noi sappiam che l'idolo non è niente nel mondo, e che non ci è alcuno altro Iddio, senon vn solo.

5 אפן גיר אית דמתקרין אלהא אן בשמיא אן בארעא איכנא דאית אלהא סגיאא ומריא סגיאא׃

Imperoche ben che siano alcuni che si chiamano iddij, o in cielo, o in terra: (si come ci son molti iddij, e molti signori.)

6 אלא לן דילן חד הו אלהא אבא דכל מנה ותנן בה וחד מריא ישוע משיחא דכל באידה אף חנן באידה׃

Nondimeno à noi è vn solo Iddio, che è il Padre, da cui son tutte le cose, e noi in lui: & vn sol Signor IESV Christo, per cui son tutte le cose, e noi per lui.

7 אלא לא הוא בכל נש אית ידעתא אית גיר אנשא דבתארתהון עד מא להשא דעל פתכרא איך דדביחתא אכלין ומטול דכריהא תארתהון מתטושא׃

Ma la cognitione non è in tutti, anzi alcuni con conscientia de l'idolo, infin ad hora ne mangiano come di cose sacrificate à gl'idoli: è la lor conscientia essendo inferma si contamina.

ח

2 ואם נראה לאיש לדעתו מאומה עודנו אחד לא ידע כהגן לדעת׃

Y si alguno se piensa que sabe algo, aun no sabe algo como le conuiene saber.

3 ואם איש אוהב את־האלהים הוא נודע ממנו׃

Mas el que ama à Dios, el tal es conocido de Dios.

4 ומאכל זבחי האלילים ידענו כי־אליל לא אחד בעולם וכי אלה לא אחר כי אם אחד הוא׃

Ansique de las viandas que son sacrificadas à los idolos, sabemos que el idolo nada es en el mundo: y que ningun Dios ay, mas de vno.

5 ואף כי־הוים הנאמרים אלהים או בשמים ואו בארץ כמו הין אלהים רבים ואדונים רבים׃

Porque aunque aya algunos que se llamen dioses ò en el cielo, ò en la tierra, como ay muchos dioses, y muchos sennores.

6 אך לנו אחד אלהים האב אשר ממנו כלם ואנחנו אליו ואחד אדנינו ישוע המשיח אשר בידו כלם ואנחנו בידו׃

Nosotros empero no tenemos mas de vn Dios, el Padre, del qual son todas las cosas, y nosotros en el: y vn Sennor, Iesus el Christo, por el qual son todas las cosas, y nosotros por el.

7 כי אם איננה בכלם הדעה ואנשים במדע האליל עד עת כזבחי אלילים אוכלים ומדעם כי־נחלה הוא נטמא׃

Mas no en todos ay esta sciencia: porque algunos con consciencia del idolo hasta aqui, comen como sacrificado à idolos: y su consciencia, siendo flaca, es contaminada.

η´.

2 Εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε καθὼς δεῖ γνῶναι.

Mais si quelcun cuide sauoir quelque chose, il n'a encore rien cognu, comme il faut cognoistre.

3. Εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ᾽ αὐτοῦ.

Mais si quelcun aime Dieu il est cognu de lui.

4. Περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος εἰ μὴ εἷς.

Ainsi donc, quant au manger des choses sacrifiees aux idoles, nous sauons que l'idole n'est rien au monde, & qu'il n'y a aucun autre Dieu qu'vn seul.

5. Καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοί, εἴτε ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς, ὥσπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοί, καὶ κύριοι πολλοί.

Car iaçoit qu'il y en ait qui soyen appeles dieux, soit au ciel, soit en terre: (comme il y a plusieurs dieux & plusieurs Seigneurs.)

6. Ἀλλ᾽ ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατὴρ ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν. καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι᾽ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι᾽ αὐτοῦ·

Toutesfois nous n'auons qu'vn seul Dieu, qui est le Pere, duquel sont toutes choses, & nous en lui: & vn seul Seigneur Iesus Christ par lequel sont toutes choses, & nous par lui.

7. Ἀλλ᾽ οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις. τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα μολύνεται.

Mais il n'y a pas cognoissance en tous: car quelques vns en mangent auec conscience de l'idole, iusqu'à maintenant, comme de choses sacrifiees à l'idole: & comme ainsi soit que leur conscience soit debile, elle est polluee.

CAP. VIII.

2. Si quis autẽ se existimat scire aliquid, nõdum cognovit quemadmodum oporteat eum scire.

Now / if any man thinke that he knoweth any thing / he knoweth nothing yet as hee ought to knowe.

3. Si quis autem diligit Deum, hic cognitus est ab eo.

But if any man love God / the same is knowen of him.

4. De escis autem quæ idolis imolãtur, scimus quia nihil est idôlum in mundo, & quòd nullus est Deus, nisi unus.

Concerning therefore meate sacrificed unto idoles / we know that an idole is nothing in the worlde / and that there is none other God but one.

5. Nam etsi sunt qui dicantur dii, sive in cælo, sive in terra (siquidem dii multi, & domini multi.

For though there be that are called gods / whether in heaven / or in earth / (as there be many gods / and many lords.)

6. Nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia, & nos in illum: & unus Dominus, Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum.

Yet unto us there is but one God / which is the Father / of whome are all thinges / and we in him: and one Lord Jesus Christ / by whome are all thinges / and we by him.

7. Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem cõscientia usque nunc idôli, quasi idolothytum manducant: & conscientia ipsorum cùm sit infirma, polluitur.

But every man hath not knowledge: for some having conscience of the idole / untill this houre / eat as a thing sacrificed unto the idole / and so their cõscience being weake / is defiled.

Das VIII. Capitel.

2. So aber jemand sich dũncken lesset er wisse etwas / der weiß noch nichts / wie er wissen soll.

Oc der som nogen lader sig tycke / at vide noget / hand veed end nu inted / som hand skal vide.

3. So aber jemand Gott liebet / derselbige ist von jm erkannt.

Men der som nogen elsket Gud / den samme er kent aff hannem /

4. So wissen wir nun von der Speise des Götzenopffers / daß ein Götz nichts in der Welt sey / vnd daß kein ander Gott sey / ohn der einige.

Saa vide wi nu om Affguders offers mad / at en Affgud er inted i Verden / Oc at der er ingen anden Gud / vden den eniste.

5. Vnd wiewol es sind / die Götter genennet werden / es sey im Himmel oder auff Erden (sintemal es sind vil Götter vnd vil Herrn.)

Oc alligevel der ere nogle som kaldis Guder / vere sig i Himmelen eller paa iorden (efftersi der ere mange Guder oc mange Herrer.)

6. So haben wir doch nur einen Gott / den Vater / von welchem alle ding sind / vnd wir in jhm / vnd einen HErren Jesum Christ / durch welchen alle ding sind / vnd wir durch jhn.

Saa haffue wi dog ekon en Gud / Faderen / aff huilcken alle ting ere / oc wi i hannem / Oc en HERRE Jhesum Christum / formedelst huilcken alle ting ere / oc wi formedelst hannem.

7. Es hat aber nicht jederman das wissen / denn etliche machen jnen noch ein Gewissen über dem Götzen / vnnd essens für Götzenopffer / damit wird jhr Gewissen / dieweil es so schwach ist / befleckt.

Men huer Mand haffuer icke denne Visdom / Thi nogle gøre sig end nu samuittighed om Affguder / oc æde det for affguders offer / Der met bliffuer deris Samuittighed besmittet / efftersi hun er saa skrøbelig.

Kapitola VIII.

2. Pakli kdo domnijwá se o sobě / žeby něco vměl / gesstě nic neznã toho / tak iakžby měl vměti.

A iesli sie ktho sobie zda iako by co vmiał / ieszcze nic nie wie ia ko wiedzieć potrzeba.

3. Ale kdož miluge Boha / ten gě poznán od něho.

Ale iesli kto miluie Bogá / ten ci iest náucz onym od niego.

4. O pokrmijch pak / kteřij se Modlám obětugij / wijme že nic nenj Modla na swětě / a že nenij giného žádného Boha / gedině geden.

Około tedy iedzenia rzeczy báłwanom ofiarowánych / wiemy iż báłwan nic nie iest ná świecie / á iż żaden inszy Bog nie iest iedno z ieden.

5. Neb ačkoli gsau někteřij / kteřijž slowau Bohowé / budto na Nebi / / aneb na Zemi (yakož gsau mnozý Bohowé a Páni mnozý.)

Abowiem choć są ktore Bogi zowa / ták wniebio iáko y ná ziemi / iákoż iest wiele Bogow y wiele panow.

6. Ale my gedine[a] máme Boha Otce / z něhož gsu wssecky wěcy / a my w něm / a gednoho Pána Gežisse Krysta / skrze něhož gsu wssecky wěcy / y my skrze něho;

Ale my iednegoż Boga mámy / Oycá onego od ktorego wszytki rzeczy są / á my w nim / y iednego Pana Jezu Krystá przez ktorego wszytki rzeczy są / á my przezeń.

7. Ale ne we wssech gest takowé vměnij. Neb někteřij w swém swědomj držice / žeby něco Modla byla / až dosawád yáko Modlám obětowané gedij / a swědomij gegich / poněwádž gest mdlé / posskwrňuge se.

Lecz oná wiádomość nie iest we wszytkich / abowiem niektorzy z sumnieniem báłwaná aż do tego czásu / iedzą iáko rzec báłwanom ofiárowána / á bedac sumnienie ich mdłe / pokaláne bywa.

ח

8 מאכולתא דין לא מקרבא לן לאלהא לא גיר אן אכלינן מתיתרינן ולא אן לא נאכול מתבצרינן:

Il cibo non ci fa gia grati à Dio, perciochè ne se noi mangiamo, ne habbiam piu: nè se non mangiamo, ne habbiam meno.

8 כי האכל איננו מקריב אותנו לאלהים כי אם נאכל לא נותיר ואם לא נאכל נחסר:

Empero la vianda no nos haze mas acceptos à Dios: porque ni que comamos, seremos mas ricos: ni que no comamos, seremos mas pobres.

η'.

8. Βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ, οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν· οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑστερούμεθα.

Or la viande ne nous rend pas plus agreables à Dieu: car si nous mangeõs, nous n'en auons rien d'auantage, & si nous ne mangeons point, nons n'en auons pas moins.

9 חזו דין דלמא שולטנכון הנא יהוא תוקלתא לכריהא:

Ma guardate che per modo alcuno questa vostra potestà non sia di scandalo à gl'infermi.

9 וראו פן שלטונכם הזאת מכשול תהיה לחולים:

Mas mirad que esta vuestra libertad no sea trompeçadero à los que son flacos.

9. Βλέπετε δὲ μήπως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν.

Mais prenez garde que ceste puissance que vous auez, ne soit en quelque sorte en scandale aux infirmes.

10 אן אנש גיר יחזיך לך דאית בך ידעתא דסמיך אנת בית פתכרא לאהא תארתה מטול דכריה הו משתרגא למאכל דדבחא:

Perche se alcun vede te, che hai cognitione, sedere à tauola nel tempio de gl'idoli, la conscientia di colui, che pur è infermo, non sarà ella instrutta à mangiar de le cose sacrificate à gli'idoli?

10 ואם איש יראה אותך לאשר יש־דעה לך לשבתך בבית אלילים הלא מדעו אשר חולה הוא יבנה לאכל מזבחי אלילים:

Porque si te vee alguno, à ti que tienes esta sciencia, que estas sentado à la mesa en el lugar de los idolos, la consciencia de aquel que es flaco, no será adelantada à comer de lo sacrificado à los idolos?

10. Ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σε τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν.

Car si quelcun te voit, toi qui as cognoissance, estre à table au temple des idoles, la conscience de celui qui est foible, ne sera-elle pas induite à manger des choses sacrifiees à l'idole.

11 ונאבד לה בידעתך דילך הו אינא דמרע דמטולתה מית משיחא:

E cosi il tuo fratello, che è infermo, perirà per la tua cognitione, per il quale Christo è morto.

11 ויאבד אחיך החולה בדעתך אשר עליו מת המשיח:

Y con tu sciencia se perderà el Hermano flaco, por el qual el Christo murió?

11. Καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι᾽ ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν.

Et ainsi, ton frere qui est foible, pour lequel Christ est mort, perira par ta cognoissance?

12 ואן הכנא מסכלין אנתון באחיכון ומקפחין אנתון תארתהון מרעתא במשיחא הו מסכלין אנתון:

Doue peccando voi cosi contra i fratelli, e percotendo la lor conscientia inferma, peccate contra Christo.

12 וכן אם חטאים אתם באחיכם ומכים את־מדע החולים במשיח תחטאון:

De esta manera, pues peccãdo contra los Hermanos, y hiriendo su flaca consciencia, contra el Christo peccays.

12. Οὕτω δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε.

Or quant vous pechez ainsi contre vos freres, & naurez leur conscience qui est debile, vous pechez contre Christ.

13 מטול הנא אן מ מאכולתא מכשלא לאחי לעלם בסרא לא אכול דלא אכשל לאחי:

Per laqual cosa, se il cibo scandalizza il mio fratello, io non mangiarò carne in eterno, per non iscandalizare il fratel mio.

13 לכן אם האכל מכשיל את־אחי איננו אכל בשר לעולם פן אכשיל את־אחי:

Por loqual si la comida es à mi Hermano occasion de caer, jamàs comeré carne, ni haré cosa conque cayga mi hermano.

13. Διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.

Pour ceste cause, si la viande scandalize mon frere, ie ne mangerai iamais chair, afin que ie ne scandalize mon frere.

CAP. VIII.

8. Esca autem nos non cõmendat Deo. Neque enim si manducaverimus, abundabimus, neque si non manducaverimus, deficiemus.

But meate maketh not vs acceptable to God: for neither if we eat / haue we y more: neither if we eate not / haue we the lesse.

9. Videte autem ne fortè hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis.

But take heede lest by any meanes this power of yours be an occasion of falling to them that are weake.

10. Si enim quis viderit eum qui habet scientiam, in idolio recumbentem: nónne conscientia eius, cùm sit infirma, ædificabitur, ad manducandum idolothyta?

For if any man see thee which hast knowledge, sit at table in the idoles temple, shal not the conscience of him which is weake, be boldened to eate those thinges which are sacrificed to idoles?

11. Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est?

And through thy knowledge shall the weake brother perish / for whome Christ dyed.

12. Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam: in Christum peccatis.

Nowe when ye sinne against the brethren / and wound their weake consciences / ye sinne against Christ.

13. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.

Wherfore if meate offend my brother / I will eate no flesh while the world standeth / that I may not offend my brother.

Das VIII. Capitel.

8. Aber die speise fördert vns nicht für Gott. Essen wir / so werden wir darumb nicht besser sein / Essen wir nicht / so werden wir darumb nichts wenigers sein.

Men Maaden forfremmer oss icke faar Gud / æde wi / da bliffue wi der faare icke bedre / æde wi icke / da bliffue wi der faare inted ringere.

9. Sehet aber zu / daß dise eure Freyheit nicht gerahte zu einem anstoß der Schwachen.

Men seer til / at denne eders Frihed bliffuer icke de Skrøbelige til it Stød.

10. Denn so dich (der du das Erkentniß hast) jemand sehe zu Tische sitzen im Götzenhause / würde nicht sein Gewissen / dieweil er schwach ist / verursacht / das Götzenopffer zuessen?

Thi der som nogen seer dig (du som haffuer Forstand) side til Bordz i Affguders Huss / tager icke hans Samuittighed aarsage der aff / efferdi hand er skrøbelig / at æde Affguders offer?

11. Vnd wird also über deinem Erkenntniß der schwache Bruder vmbkommen / vmb welches willen doch Christus gestorben ist.

Oc den Skrøbelige Broder bliffuer saa forderffuit for din Forstand / for hues skyld Christus dog er død.

12. Wenn jhr aber also sündiget an den Brüdern / vnnd schlaget jhr schwaches Gewissen / so sündiget jhr Christo.

Oc naar som i saa synde mod eders Brødre / oc sla deris skrøbelige Samuittighed / da synde i mod Christum.

13. Darumb / so die Speise meinen Bruder ergert / wolte ich nimmermehr Fleisch essen / auff daß ich meinen Bruder nicht ergerte.

Der faare / om saa er at Maden forarger min Broder / da vilde ieg heller aldri æde kød / paa det ieg skulde icke forarge min Broder.

Kapitola VIII.

8. Pokrm pak nečinij nás wzáctných Bohu. Neb ani / nebudemeli gjjsti / měně budeme mijti: ani budemeli gjjsti / hogněgssj budeme.

Wßakże pokarm nas nie zaleca Bogu / bo chocbyśmy iedli / nic nam nie przybywa / a chocbyśmy nie iedli / nic nam nie vbywa.

9. Ale wizte / aby snad tato swoboda wasse nebyla k vrážce mdlým:

Ale bacżcie iżby tákim obyczájem moc wáßá nie byla ku zgorßeniu tym ktorzy są mdłymi.

10. Nebo vzřijli kdo toho kterýž má poznánij / an sedj při pokrmu Modlám obětowaněm: Wssak swědomij geho / kteréž gest mdlé / přiwedeno bude k tomu / aby také gedl Modlám obětowané?

Abowiem ieśliby kto widźiał ciebie kthory maß wiadomość / a siedziß w kościele bałwáńskim / zaż sumnienie tego kthory iest mdłym nie będźie przywiedźione ku iedzeniu rzeczy bałwanom ofiárowánych?

11. Y zahyne Bratr mdlý v wijře pro twé vmenj / za kteréhož gest Krystus vmřel:

Y przez też twą wiádomość zginie brát mdłym dla ktorego Krystus vmárł?

12. A tak hřessýce proti Bratřijm / a vrážegijce swědomij gegich mdlé / proti Krystu hřessýte.

A gdy ták grzeßycie przećiw bráciey / y ránicie mdłe ich sumnienie / przećiw Krystusowi grzeßycie.

13. A protož pohorssugeli pokrm bližnijho mého / nebudu gijsti Masa na wěky / abych bližnijmu mému nebyl k pohorssenij.

A przeto ieśli dla pokarmu bywa obrážon brát moy / nie będę iadł mięsa na wieki / ábym bráthá swego nie obráźił.

ט

1 למא לא הוית בר חארא או לא הוית שליחא או לישוע משיחא מרן לא חזית או לא הויתון עבדי במרי׃

Non sono io Apostolo? non sono io libero? non ho io veduto IESV Christo nostro Signore? non sete voi la mia opera nel Signore?

2 ואן לאחרנא לא הוית שליחא אלא לכון איתי וחתמא דשליחותי אנתון אנון׃

Se io non sono Apostolo à gli altri, à voi certo sono: percioche voi sete il sigillo del mio Apostolato nel Signore.

3 ומפק ברוחי לאילין דדינין לי הנו׃

Questa è la mia risposta à coloro che mi esaminano.

4 למא לא שליט לן למאכל ולמשתא׃

Non habbiam noi potestà di mangiare è di beuere?

5 או למא לא שליט לן חתא אנתתא למכרכו עמן איך שרכא דשליחא ואיך אחוהי דמרן ואיך כאפא׃

Non habbiam noi potestà di menare attorno vna donna sorella, come anco gli altri Apostoli, e i fratelli del Signore, e Cefa?

6 או אנא בלחוד ובר נבא לית לן שולטנא דלא נפלוח׃

O pur io solo e Barnaba non habbiam potestà di non lauorare?

7 מנו דמפלח בפלחותא בנפקתא דנפשה או מנו דנצב כרמא ומן בארוהי לא אכל או מנו דרעא ענא ומן חלבא דמרעיתה לא אכל׃

Chi è che eserciti mai la militia à sue proprie spese? chi pianta vna vigna, e non mangia del frutto di essa? chi pasce il gregge, e non mangia del latte del gregge?

ט

1 הלא שליח אני הלא חפשי הלא את־ישוע המשיח אדנינו ראיתי הלא מעשי אתם הוים ביהוה׃

No soy Apostol? no soy libre? no vide à Iesus el Christo el Sennor nuestro? no soys vosotros mi obra en el Sennor?

2 ואם לאחרים אינני שליח אך לכם הוה אני חתם משלחתי אתם הוים ביהוה׃

Si à los otros no soy Apostol, à vosotros ciertamente lo soy: porque el sello de mi Apostolado vosotros soys en el Sennor.

3 ומענה אשר אשיב למריבי זה הוא׃

Mi respuesta para con losque me preguntan es esta.

4 הלא יש לנו שלטון לאכל ולשתות׃

O no tenemos potestad de comer y de beuer.

5 הלא יש לנו שלטון להוליך עמנו את־אחות לאשה כמו גם התלמידים האחרים ואחי אדונינו וכיפה׃

O no tenemos potestad de traer con nos vna muger Hermana tambien como los otros Apostoles, y los Hermanos del Sennor, y Cephas?

6 או־אני לבד וברנבא לא יש לנו שלטון לעשותה׃

O solo yo y Barnabas no tenemos potestad de no trabajar?

7 מי נלחם מלחמה בתוצאות עצמו בכל־עת או־מי נטע כרם ומפריו לא אוכל או מי רועה צאן ומחלב הצאן לא אוכל׃

Quien jamas peleó à sus expensas? Quien planta vinna, y no come de su fruto? ó quien apacienta el ganado, y no cõe de la leche del ganado.

ΚΕΦΑΛ. θ.

Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐχὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ;

Ne suis-ie pas Apostre? ne suis-ie pas en liberte? n'ai-ie pas veu nostre Seigneur Iesus Christ: n'estes vous pas mon ouurage au Seigneur.

2. Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμι· ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ.

Si ie ne suis Apostre aux autres, au moins le suis-ie à vous: car vous estes le seau de mon Apostolat au Seigneur.

3. Ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν αὕτη ἐστί.

Telle est ma defense enuers ceux qui me contrerollent.

4. Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν;

Ne auons nous pas puissance de manger & de boire?

5. Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου καὶ Κηφᾶς;

Ne auos-nous pas puissance de mener auec nous vne fẽme sœur, ainsi aussi que les autres Apostres, & les freres du Seigneur, & Cephas?

6. Ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι;

Ou, moi seul & Barnabas n'auons nous pas la puissance de ne trauailler point.

7. Τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει;

Qui est ce qui iamais va à la guerre à sa solde? qui plante la vigne, & n'en mange point du fruict? qui paist le troupeau & ne mange point du laict du troupeau.

CAP. IX.

NOn sum liber? Non sum Apostolus? Nónne Christum Iesum Dominum nostrum vidi? Nónne opus meum vos estis in Domino.

Am I not an Apostle? am I not free? haue I not seene Iesus Christ our Lorde? are ye not my worke in the Lord?

2. Et si aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum, nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino.

If I bee not an Apostle vnto other, yet doutles I am vnto you: for ye are the seale of mine Apostleship in the Lord.

3. Mea defensio apud eos qui me interrogant, hæc est.

My defence to them that examine mee, is this.

4. Nunquid non habemus potestatem manducandi & bibendi?

Haue wee not power to eate, and to drinke?

5. Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi, sicut & cæteri Apostoli & fratres Domini, & Cephas?

Or haue we not power to leade about a wife being a sister, as well as the rest of the Apostles, and as the brethren of the Lord, and Cephas?

6. Aut ego solus & Barnabas, non habemus potestatem hoc operandi?

Or I onely and Barnabas, haue not wee power not to worke?

7. Quis militat suis stipendiis unquam? Quis plantat vineam: & de fructu eius nó edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat?

Who goeth a warrefare any time at his owne cost? who planteth a vineyarde, and eateth not of the fruite thereof? or who feedeth a flocke, and eateth not of the milcke of the flocke?

Das IX. Capitel.

Bin ich nicht ein Apostel? Bin ich nicht frey? Habe ich nicht vnsern HERREN Jesum Christum gesehen? Seyt nicht jhr mein Werck in dem HERRN?

ER ieg icke en Apostel? Er ieg icke fri? Haffuer ieg icke seet vor HERRE Jhesum Christum? Ere i icke min Gerning i HERREN?

2. Bin ich andern nicht ein Apostel/ so bin ich doch euer Apostel/ Denn das Sigel meines Apostelampts seyt jhr/ in dem HErrn.

Er ieg icke andris Apostel/ saa er ieg dog eders Apostel/ Thi i ere mit Apostel Embedis Indsegel/ i HERREN.

3. Wenn man mich fraget/ so antwortte ich also:

Naar mand spør mig at/ da suarer ieg saa.

4. Haben wir nicht macht zu essen/ vnd zu trincken?

(Haffue wi icke mact at æde oc at dricke.)

5. Haben wir nicht auch macht/ eine Schwester zum Weibe mit vmbher zu führen/ wie die andern Apostel/ vnd des HERRN Bruder/ vnd Cephas?

Haffue wi icke oc mact/ at føre en Søster omkring til Hustru/ som de andre Apostle/ oc HERRENS Brødre oc Cephas?

6. Oder haben alleine ich vnd Barnabas nicht macht solches zu thun?

Eller haffue aleniste ieg oc Barnabas icke mact at gøre det?

7. Welcher räiset jemals auff seinen eigen Sold? Welcher pflantzet einen Weinberg/ vnd isset nicht von seiner Frucht? Oder welcher weidet eine Herde/ vnd isset nicht von der Milch der Herden.

Huo far nogen tid i strid paa sin egen Sold? Huo planter en Vingaard/ oc æder icke aff hans Fruct? Eller huo føder en Hiord/ oc æder icke aff Hiordens Milck?

Kapitola IX.

ZDaliž yá negsem swobodným? Zdaliž negsem Apoštolem? Zdaliž sem Krysta Gežjsse Pána nassého newiděl? wssak djlo mé gste wy w PAnu?

Yzalim nie iest Apostoł? izalim nie iesth wolny? izalim Jezusá Krystusá Páná nászego nie widział? izali spráwa moia wy nie iesteście w Pánu?

2. Abychť pak giným nebyl Apošstolem/ wssak wam gsem. Neb pogiſstěnij mého Apoſstolſtwij/ wy gste w Pánu.

Jesli inym nie iestem Apostołem/ ále wam iście iestem/ ábowiem pieczęcią vrzędu mego Apostholskiego wy iesteście w Pánu.

3. Tatoť gest obrana má y odpowěd před temi kteřij se mne tažij.

Moiá odpowiedź tym kthorzy się o mnie wywiáduią/ tác iest.

4. Zdali nemáme moci abychom gedli a pili?

Izali nie mamy mocy ieść y pić?

5. Zdaliž nemáwe moci Zeny Sestry s sebau woditi/ yako ginij Apoſstolé a Bratřij PAné/ a yako Petr?

Izali nie mamy mocy wodzić z soba siostry żony/ táko y inſ Apostołowie/ y bracia Páńscy/ y Cefás?

6. Zdali sam ya a Barnabáš nemáme moci činiti toho?

Rzaż ia sam y Bárnábaß nie mámy mocy nie robić?

7. Y kdo bogugе kdy na swůg žold? A kdo ſſtěpuge Winici/ geſſtoby z nė Owotce negedl? Kdo pase stádo/ a Mléka od Stáda nepožjwá?

Ktoż kiedy walczy swoim kosztem? ktoż sádzi winnice á owocu nie pożywa? Abo ktoż trzodę pásie á mleká trzody nie pożywa?

ט

8 דלמא איך בר נשא הלין אמר אנא הא אף נמוסא הלין אמר:

Dico io queste cose secondo l'huomo? la Legge non dice ancor ella le medesime cose?

9 כתיב גיר בה בנמוסא דמושא דלא תבלום תורא דמדרך למא על תורא בטיל לה אלהא:

Percioche egli è scritto ne la Legge di Moise, Non legar la bocca al bue che tribbia. Iddio ha egli cura di buoi?

10 אלא ידיעא דמטול הו אמר ומטולתן גיר אתכתבת מטול דעל סברא ולא לה לכרובא דיכרוב ואינא דמדרך על סברא דצללתא:

O pur lo dice al tutto per conto nostro? Certamente questo è stato scritto per noi: che chi ara, debbe arare sotto speranza: è chi batte le biade, sotto speranza d'esser partecipe di quel ch'egli spera.

11 אן חנן דרוחא זרען בכון רבא היא אן חנן מנכון דפגרא נחצד:

Se noi v'habbiam seminate le cose spirituali, è però gran fatto che noi mietiamo le vostre carnali?

12 ואן לאחרנא אית להון שולטנא עליכון לא לן ולא יתיראית אלא לא אתחשחן בשולטנא הנא אלא כל מדם מסיברינן דבמדם לא נתבס סברתה דמשיחא:

Se gli altri son partecipi di questa potestà sopra di voi, per che non piu tosto noi? ma noi non habbiamo vsata questa potesta: anzi sopportiamo ogni cosa, per non dare impedimento alcunò à l' Euangelio di Christo.

13 לא ידעין אנתון דאילין דבבית קודשא פלחין מן בית קודשא מסתיברין ואילין דלמדבחא פלחין עם מדבחא פלגין:

Non sapete voi che quelli che fanno i sacrifitij, mangiano di quello che si sacrifica? e che quelli che attendeno à l'altare, sono insieme partecipi de l'altare?

ט

8 אם כתור האדם מדבר אני זאת הלא גם התורה אומרה זאת:

Digo esto solamente segun los hombres? No dize esto tambien la Ley?

9 כי־בתורת משה נכתב לא תחסם שור בדישו אם לשורים יסכן לאלהים:

Porque en la ley de Moysen esta escripto, No ataras la boca al buey que trilla. Tiene Dios cuydado de los bueyes?

10 או־בעבור אותנו בכליל אומר כי בעבור אותנו נכתב כי בשבר ישנה לאכר לחרש חרישו והאדוש ידוש בשברו לקחת את־תבואתו:

O dizelo decierto por nosotros? porque por nosotros está escripto. Porque con esperança ha de arar elque ara: y elque trilla, con esperança de recebir el fruto trilla.

11 אם אנחנו זרענו לכם את־אשר לרוח הגדול הוא אם אנחנו את־אשר לבשר נקצר:

Si nosotros hos sembramos lo espiritual, gran cosa es si segaremos vuestro bien carnal.

12 אם אחרים לקחים להם שלטון עליכם כמה יותר שוה לנו אך לא לקחנו לנו את־שלטון הזאת כי אם כלכלתי כל פן ביגיע אחד נוגיע בשורת המשיח:

Si otros tienen en vosotros esta potestad, porque no antes nosotros? mas no vsamos de esta (nuestra) potestad, antes lo suffrimos todo por no dar alguna interrupcion àl curso del Euangelio del Christo.

13 הלא תדעו כי אלה אשר ישרתו בהיכל גם מן ההיכל יאכלו ואשר למזבח יכהנו ממזבח חלקתם יקחו:

No sabeys que losque obran en el Sanctuario, comen del Sanctuario? Y losque siruen àl altar, con el altar participan.

θ'.

8. Μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα (λαλῶ;) ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει;

Di ie ces choses selon l'homme? La Loy ne dit-elle point aussi le mesme?

9. Ἐν γὰρ τῷ Μωσέως νόμῳ γέγραπται, Οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ;

Car il est escrit en la Loy de Moyse, Tu n'emmuseleras point le bœuf qui foule le grain. Dieu a-il soin des bœufs?

10. Ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη· ὅτι ἐπ' ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν, ἀροτριᾶν, καὶ ὁ ἀλοῶν, τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ μετέχειν, ἐπ' ἐλπίδι.

Ne dit-il point totalement ces choses pour nous? certes elles sont escrites pour nous: car celui qui laboure, doit labourer sous esperance, & qui foule le blé sous especance d'en estre participant.

11. Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν;

Si nous vous auons semé les choses spirituelles, est-ce si grand cas que nous recueillions les vostres charnelles?

12. Εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ ἐγκοπήν τινα δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ.

Si les autres sont participans de ceste puissance sur vous, pourquoi non plustost nous? mais nous n'auons point vsé de ceste puissance ains supportons tout, afin que ne donnions aucun destourbier à l'Euangile de Christ.

13. Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι, ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν; οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται;

Ne sauez-vous pas que ceux qei vaquant aux choses sacrees, mangent de ce qui est sacré? & que ceux qui seruent à l'autel, participent à l'autel?

8. Nun-

CAP. IX.

8. Nunquid ſecundùm hominem hæc dico? An & lex hæc non dicit?

Say I theſe thinges according to man? ſaith not the Law the ſame alſo?

9. Scriptum eſt enim in lege Moyſi, Non alligabis os bovi trituranti. Nunquid de bobus cura eſt Deo?

For it is written in the Law of Moſes / Thou ſhalt not muſſell the mouth of the oxe that treadeth out the corne: doeth God take care for oxen?

10. An propter nos utique dicit? Nam propter nos ſcripta ſunt, quoniam debet in ſpe qui arat, arare, & qui triturat, in ſpe fructus percipiendi.

Either ſayeth hee it not altogether for our ſakes? For our ſakes no doubt it is written/that hee which eareth/ſhould eare in hope: and that hee that threſheth in hope/ſhoulde be partaker of his hope.

11. Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus: magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus?

If wee haue ſowen vnto you ſpirituall thinges / is it a great thing if we reape your carnall thinges?

12. Si alii poteſtatis veſtræ participes ſunt: quare nō potiùs nos? Sed non uſi ſumus hac poteſtate, ſed omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Chriſti.

If others with you bee partakers of this power / are not wee rather? neuertheleſſe / we haue not vſed this power: but ſuffer all thinges / that wee ſhoulde not hinder the Goſpell of Chriſt.

13. Neſcitis quoniam qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt, & qui altari deſerviunt, cum altari participant?

Doe ye not knowe/ that they which miniſter about the holy thinges/ eate of the thinges of the Temple? & they which wayt at the altar / are partakers with the altar?

Das IX. Kapitel.

8. Rede ich aber ſolches auff Menſchenweiſe? Saget nicht ſolchs das Geſetze auch?

Taler ieg oc dette effter Menniſkens ſtick? Siger icke Lowen oc ſaadant?

9. Denn im Geſetze Moſi ſtehet geſchrieben: Du ſolt dem Ochſen nicht das Maul verbinden/ der da dreſchet. Sorget Gott für die Ochſen?

Thi der ſtaar ſcreffuit i Moſe Low / Du ſkalt icke tilbinde Munden paa den Oxe/ ſom terſker. Sørger Gud for Oxen?

10. Oder ſaget ers nicht aller dinge vmb vnſernt willen? Denn es iſt ja vmb vnſernt willen geſchrieben. Deñ der da pflüget / ſoll auff Hoffnung pflügen / vnd der da dreſchet / ſoll auff Hoffnung dreſchen/ daß er ſeiner Hoffnung theilhafftig werde.

Eller ſiger hand det icke i alle maade for vor ſkyld? Thi det er io ſcreffuit for vor ſkyld / Fordi at den ſom pløyer/ hand ſkal pløye paa haabet/ oc den ſom terſker/ hand ſkal terſke paa haabet/ at hand kand bliffue delactig aff ſit Haab.

11. So wir euch das Geiſtliche ſäen/ iſts ein groß ding / ob wir euer leiblichs erndten?

Der ſom wi ſaa eder det Aandelige / Er det en ſtor ting / om wi hoſte eders Legemlige?

12. So aber andere diſer macht an euch theilhafftig ſind / warumb nicht vil mehr wir? Aber wir haben ſolcher macht nicht gebrauchet / ſondern wir vertragen allerley/ daß wir nicht dem Euangelio Chriſti eine Hinderniß machen.

Oc ere andre delactige i denne mact hoſſ eder/ Hui ere icke wi meget mere? Men wi brugede icke ſaadan mact/ men wi lidde allehonde / at wi ſkulde icke gøre Chriſti Euangelio nogen forhindrelſe.

13. Wiſſet jhr nicht / daß / die da opffern/ eſſen vom Opffer? Vnnd die des Altars pflegen / genieſſen des Altars?

Vide i icke/ at de ſom offre/ æde aff offeret? Oc de ſom røcte Alteret / haffue nytte aff Alteret.

Kapitola IX.

8. Zdali wedlé Člowěka to prawijm? wſſak y Zákon to prawj.

Izali wedlug człowieka ty rzeczy mowie? á zali też zakon tego nie mowi?

9. Neb pſáno geſt w Zákoně Moyžiſſowě: Nezawijžeſs vſt Wolu kterýž mlátij. Y zdali o Wolijch takowau péči má Buoh?

Abowiem w zakonie Moiżeſſowym nápiſano ieſt/ Nie záwiążeſz geby wołowi ktory zboże wymłoca/ Izali ſię Bogo woły ſtárá?

10. Čili pro nás to prawij? Giſtě pro nás pſány gſau tyto wěcy / neb kdo woře/ má w naděgi worati: a kdo mlátij / w naděgi to činij / že má vžitek wzýti.

A zaż tho ſkácie nie dla nas mowi? gdyż dla nas ieſt nápiſano / ábowiem w nádziei ma oráć ten ktory orze/ á ktory młoci w nádziei/ ma być vczeſt nikiem nádzieie ſwoiey.

11. Poněwádž my wám duchownij wěcy rozſýwáme / neníž to weliká wěc/ geſtliže waſſe tělesné žneme.

Jeſliſmy wam duchowne rzeczy śiali / á zaż to wielka rzecz ieſli byſmy żeli wáſze cielesne rzeczy?

12. Poněwádž ginij mocy waſſé včaſtni gſau / pročbychom raděgi my nebyli? A wſſak nepožjwali gſme té mocy/ ale wſſecky wěcy ſnáſſýme / abychme žádného vrazu nedali Ewangelium Kryſtowu.

Jeſliż inſzy tey mocy nád wámi vżywáią / czemuż nie wiecey my? á wżdyſmy tey mocy nie vżywali / ále wſzytki rzeczy cierpiemy abychmy nic nie zámieſzkawáli Ewánieliey Kryſtuſowey.

13. Zdaliž newijte / že ti kteřij w Chrámu pracugij/ které wěcy gſau Chrámu/ gedij? A kdo Oltáři ſlaužij/ Oltáře požijwagij?

A zaż nie wiecie iż ći ktorzy około świetych rzeczy prácuią / pożywáią tych rzeczy ktore ſą z Mieyſca świetego? á ktorzy przy ołtarzu záwżdy ſą / z ołtarza też pożywáią?

ט

14 הכנא אף מרן פקד דאילין דסברתה מכרזין מן סברתה יחון :

Così ancora ha ordinato il Signore à quelli che annuntiano l'Euangelio, che viuano de l'Euangelio.

15 אנא דין לא אתחשחת בחדא מן הלין ולו מטול הדא כתבת דהכנא נהוא לי פקח לי גיר דממת אמות ולא דאנש שובהרי נסרק :

Nondimeno io non mi son seruito d'alcuna di queste cose. E non ho scritto questo, à fine che così sia fatto in me: perciochè meglio m'è il morire, che non è che alcuno renda vana la mia gloriatione.

16 אף דמסבר אנא גיר לית לי שובהרא קטירא גיר סים עלי וי לי דין אלא אסבר :

Imperochè se io annuntio l'Euangelio, non ho però di che gloriarmi: conciosia che men' è imposta la necessità. E guai à me, se io non l'annuntio.

17 אן גיר בצביני הדא סער אנא אגרא אית לי אן דין דלא בצביני רבת ביתותא הו מהימן אנא :

Doue se io fò questo volentieri, ne ho la mercede: ma se io lo fò mal volentieri, la dispensatione in tanto me n'è stata commessa.

18 אינא הו הכיל אגרי דכד מסבר אנא דלא נפקתא אעבדיה לסברתה דמשיחא ולא אתחשח בשולטנא דיהב לי ב באונגליון :

Che premio dunque n'ho io? cioè, che predicando, io proponghi l'Euangelio di Christo senza darne spesa: per non vsar male la mia potestà ne l'Euangelio.

19 כד מחרר אנא גיר מן כלהון לכל נש שעבדת נפשי דלסגיאא אתר :

Imperochè essendo io libero da tutti, mi son fatto seruo di tutti, per guadagnar piu persone.

ט

14 וככה גם אדנינו הפקיד לאשר מבשרים את־הבשורה לחיותם מבשורה :

Ansi ordenó el Sennor à losque annuncian el Euangelio, que biuan del Euangelio.

15 ואני לא אחד לקחתי להועיל לי ולא כתבתי את־האלה אשר יהי־כן בי כי טוב לי למות מהניא איש את־תהלתי :

Mas yo de nada desto me aprouechè: ni tampoco he escripto esto paraque se haga ansi conmigo; porque tengo por mejor morir, antes que nadie haga vana mi gloriacion.

16 ואם מבשר אני לא יש־לי תהלה כי צרכי הושם עלי ואוי לי אם לא מבשר אני :

Porque si annunciare el Euangelio, no tengo porque gloriarme: porque me es impuesta necessidad, porque ay de mi sino annunciare el Euangelio.

17 ואם בנדבה עשה אני זאת יש־לי שכרי ואם אינני חפץ פקדת הבית המפקדה בידי :

Por loqual si lo hago de voluntad, premio auré: mas si por fuerça, la dispensacion me ha sido encargada,

18 ומה שכרי הוא זה אשר אבשר את בשורת המשיח בלתי הוצאות ולא לקחת את שלטוני להועיל לי בבשורה :

Que premio pues tendré? Que predicando el Euangelio, ponga el Euangelio del Christo de balde por no vsar mal de mi potestad en el Euangelio.

19 כי־בהיותי חפשי מכלם את־נפשי העבדתי לכלם לבצע לרבים :

Por loqual siendo libre para con todos, me he hecho sieruo de todos por ganar à mas.

θ'.

14. Οὕτω καὶ ὁ κύριος διέταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν.

De mesme aussi, le Seigneur à ordonné que ceux qui anoncent l'Euangile, viuent de l'Euangile.

15. Ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχρησάμην τούτων· οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτω γένηται ἐν ἐμοί. καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ.

Toutesfois ie n'ai vsé de pas vne de ces choses. Or ie n'ai point escrit ceci, afin que ainsi en soit fait en mon endroit: car il m'est bon de mourir plustost, que si quelcun aneantissoit ma gloire.

16. Ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα· ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ δέ μοι ἐστίν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι.

Car encore que i'euangelize, ie n'ai dequoi me glorifier: pourtant que necessité m'est imposee, & malheur est sur moi si ie n'euangelize.

17. Εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι.

Que si ie le fai volontiers, i'en ai loyer: mais si ie le fai à cōtre cœur, toutesfois la dispensation m'en est commise.

18. Τίς οὖν μοί ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ μὴ καταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

Quel loyer donc en ai ie? c'est qu'en preschant l'Euangile, ie propose l'Euangile de Christ sans porter coust à ce que ie n'abuse point de ma puissance en l'Euangile.

19. Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω.

Car combien que ie soye en liberté à l'endroit de tous, ie me suis asserui à tous afin de gagner plus de personnes:

CAP. IX.

14. Ita & Dominus ordinavit iis qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.

So also hath the Lord ordeined/that they which preach the Gospell/should liue of the Gospell.

15. Ego autem nullo horum usus sum. Non autem scripsi hæc, ut ita fiant in me: bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet.

But I haue vsed none of these thinges: neither wrote I these things/that it should be so done vnto mee: for it were better for me to die/thē that any man shoulde make my reioycing vaine.

16. Nam & si evangelizavero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: væ enim mihi est si non evangelizavero.

For tough I preach the Gospell/I haue nothing to reioyce of: for necessitie is layed vpon me/and wo is vnto me/if preach not to Gospell.

17. Si enim volens hoc ago: mercedem habeo, si autem invitus: dispensatio mihi credita est.

For if I do it willingly/I haue a reward: but if I doe it against my will/notwithstanding the dispensation is committed vnto me.

18. Quæ est ergo merces mea? Vt evangelium prædicans, sine sumptu ponam Evangelium, ut non abutar potestate mea in Evangelio.

What is my rewarde then? verely that when I preache the Gospell/I make the Gospell of Christ free/that I abuse not mine authoritie in the Gospell.

19. Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci: ut plures lucrifacerem.

For though I be free from all men/yet haue I made my selfe seruant vnto all men/that I might winne thē mo.

Das IX. Capitel.

14. Also hat auch der HERR befohlen/daß/die das Euangelium verkündigen/sollen sich vom Euangelio nehren.

Saa haffuer oc HERREN befahlet/At de som forkynde Euangelium/skulde nære sig aff Euangelio.

15. Ich aber habe der keines gebrauchet. Ich schreibe auch nicht darumb darvon/daß mit mir also solte gehalten werden/Es were mir lieber ich stürbe/denn daß mir jemand meinen Ruhm solte zu nichte machen.

Men ieg haffuer inted bruget aff dette. Jeg scriffuer oc icke fordi der om/at det skal saa holdis met mig/Jeg vilde heller dø/end at nogen skulde gøre mig min Roff til inted.

16. Denn das ich das Euangelium predige/darff ich mich nicht rühmen/denn ich muß es thun/vnd wehe mir/wenn ich das Enangelium nicht predigete.

Thi ieg tør icke rose mig/at ieg predicker Euangelium/fordi at ieg skal det gøre/Oc we mig/der som ieg icke predicker Euangelium.

17. Thue ichs gerne/so wird mir gelohnet/Thue ichs aber vngerne/so ist mir das Ampt doch befohlen.

Gør ieg det gerne/da faar ieg løn/Men gør ieg det icke gerne/saa er det Embede mig dog befahlet.

18. Was ist denn mein Lohn? Nemblich daß ich predige das Euangelium Christi/vnd thu dasselbige frey vmb sonst/auff daß ich nicht meiner Freyheit mißbrauche am Euangelio.

Huad er da nu min Løn? I det/at ieg predicker Euangelium Christi/oc gør det frilige forgeffuis paa det ieg skal icke misbruge min Frihed i Euangelio.

19. Denn wiewol ich frey bin von jederman/habe ich mich doch selbst jederman zum Knecht gemacht/auff daß ich jhrer vil gewinne.

Thi alligeuel at ieg er fri fra huer mand/saa haffuer ieg dog giort mig selff til en tienere for huer mand/paa det ieg kand vinde mange aff dem.

Kapitola IX.

14. Takť gest y Pán zřjdil těm/kteřijž Ewangelium zwěstugij/aby z Ewangelium žiwi byli.

Ták też Pan postánowił tym ktorzy Ewánielia opowiedáia/áby z Ewánieliy żyli.

15. Já gsem pak nižádné těto wěcy nepožijwal. Nepsal gsem pak tohoto/aby se toto na mně tak dálo. Neb lépe mi gest vmřijti/nežliby kdo chwálu mau wyprázdnil.

A wszákże żadnieiem z tych rzeczy nie vżywał/ánim tych rzeczy pisał áby sie ták we mnie dźiáło/ábowiem lepiey mi vmrzeć/niżby kto przechwalánie moie miał prożnem vczynić.

16. Nebo buduli Ewangelium kázati/nemám se z toho chlubiti/neb mne k tomu powinnost táhne. A pakli nebudu kázati/běda mně bude.

Bo ieśli Ewánielią opowiedam/nie mám sie przecż chlubić/gdyż mie potrzebá przynuca/á biedá mnie ieślibym Ewánieliey nieopowiedał.

17. Buduli dobrowolně to činiti/odplatu mijti budu. Pakli bezděky/vřad ten gest mi swěř/en

Abowiem ieśli dobrowolnie czynię/mam zapłatę/ieśliż nie rad/to ßáfowánie iest mnie zwierzone.

18. Protož kterau budu mijti odplatu? Abych Ewangelium káže/bez hledánij püžitku včil Ewangelium Krystowo/a zle nepožijwal mocy mé při Ewangelium.

Ktoraż tedy iest moiá zapłátá? Iż gdy Ewánielią opowiedam/żeby nie czyniono żadnych nákładow ná Ewánielią Krystusowę/iżbych źle nie vżywał mocy mey w Ewánieliey.

19. Nebo když gsem byl swoboden ode wssech/včiněn gsem wssechněm služebnijkem/abych mnohé zýskal.

Abowiem bedac wolnym od wßytkich vczyniłem sámego śiebie wßytkim sługą/ábym ich wiecey zyskał.

ט

20 והוית עם יהודיא איך יהודיא דליהודיא אתר ועם דתחית נמוסא אנון הוית איך דתחית נמוסא דלאילין דתחית נמוסא אנון אתר׃

E mi son fatto à i Giudei come Giudeo, per guadagnare i Giudei: à quei che son sotto la Legge, come se io fussi sotto la Legge, per guadagnar quelli che son sotto la Legge.

21 ולאילין דנמוסא לית להון הוית איך דלא נמוסא כד לא איתי לאלהא דלא נמוסא אלא בנמוסה דמשיחא דאף להנון דדלא נמוס אנון אתר׃

A quei che son senza legge, come se io fussi senza legge, (ancor che io non sia senza Legge, quanto à Dio, ma soggetto à la Legge di Christo) per guadagnar quelli che son senza Legge.

22 הוית עם כריהא איך כריהא דלכריהא אתר לכל נש כל הוית דלכל נש אחא׃

Io mi son fatto à gl'infermi come infermo, per guadagnar gl'infermi. Io mi son fatto à tutti tutte le cose, per saluarne in ogni modo alcuni.

23 הדא דין עבד אנא מטול דאהוא שותפא לסברתא׃

E questo fo io per l'Euangelio, à fin di diuenirne partecipe.

24 לא ידעין אנתון דאילין דבאסטדיון רהטין כלהון הו רהטין אלא חד הו נסב לה זכותא הכנא הרטו איך דתדרכון׃

Non sapete voi che quei che correno nel corso, correno tutti, ma vn solo ne porta il palio? correte in modo, che voi l'ottenIate.

25 כל אנש גיר דאגונא עבד מן כל מדם אחד רעינה והלין דרהטין דיסבון כלילא דמתחבל חנן דין דלא מתחבל׃

Or Ciascun che combatte ne lo steccato, s'astiene da tutte le cose. E quelli il fanno per riceuere vna corona corruttibile, e noi altri per riceuerne vna incorruttibile.

ט

20 ונהייתי ליהודים כמו יהודי אשר אבצע את היהודים לאשר תחת התורה כמו תחת התורה (אף כי אינני תחת התורה) לבצע אותם אשר תחת התורה׃

Y soy hecho à los Iudios como Iudio, por ganar à los Iudios: à los que estan sujetos à la Ley como sujeto à la Ley (no estando yo sujeto à la Ley,) por ganar à losque estan sujetos à la Ley.

21 ולאשר אינם תחת התורה כמו בלי תורה אף כי אינני בלי תורת אלהים כי אם תחת תורת המשיח לבצע אותם אשר בלי תורה׃

A los que son sin Ley, como si yo fuera sin Ley, no estando yo sin Ley de Dios, mas en la Ley del Christo, por ganar à los que estauan sin Ley.

22 נהייתי לחולים כמו חולה לבצוע את החולים לכלם נהייתי כל אשר אושיע אנשים מכלם׃

Soy hecho à los flacos. como flaco por ganar à los flacos, A todos soy hecho todo, por hazer saluos à todos.

23 וזאת עשה אני בעבור הבשורה להיותי בהתחברותה׃

Y esto hago por causa del Euangelio, por ser hecho juntamente participante deel.

24 הלא ידעתם כי כגבורים רצי ארח כלם כאחד ירוצו ואחד יקח נצח כן רוצו אשר תאחזון׃

O no sabeys que losque corren en el estadio todos à la verdad corren, mas vno lleua el premio? corred pues de tal manera que lo tomeys.

25 כי כל־הנאבק בכל מתאפק ומתפתל ואלה אשר את־עטרת השחת יקחו ואנחנו את־אשר בלי שחת היא׃

Item, todo aquel que lucha, de todo se abstiene: y aquellos à la verdad para recebir vna corona corruptible: mas nosotros, incorruptible.

θ'.

20. Καὶ ἐγενόμην τοῖς ἰουδαίοις ὡς ἰουδαῖος, ἵνα ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον. (μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ νόμον,) ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω.

Et me suis fait aux Iuifs comme Iuif, afin de gagner les Iuifs: à ceux qui sont sous la Loy, comme si i'estoye sous la Loy, afin de gagner ceux qui sont sous la Loy.

21. Τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, (μὴ ὢν ἄνομος θεῷ, ἀλλ' ἔννομος χριστῷ,) ἵνα κερδήσω ἀνόμους.

A ceux qui sont sans Loy, comme si i'estoye sans Loy (combien que ie ne soye point sans Loy quant à Dieu, mais sous la loy de Christ:) afin de gagner ceux qui sont sans Loy.

22. Ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω.

Ie me suis fait comme foible: aux foibles afin de gagner les foibles: ie me suis fait toutes choses à tous, afin que totalement i'en sauue quelques vns.

23. Τοῦτο δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι.

Et fai cela à cause de l'Euangile, afin que i'en soye fait aussi participant auec les autres.

24 Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτω τρέχετε ἵνα καταλάβητε.

Ne sauez-vous pas que quand on court à la lice, tous courent bien, mais vn seul emporte le prix? courez tellement que vous l'emportiez.

25. Πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος, πάντα ἐγκρατεύεται, ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον.

Or quiconque luite, vit entierement par regime: & quant à ceux la ils le font pour auoir vne couronne corruptible: mais nous autres, vne incorruptible.

CAP. IX.

20. Et factus sum Iudæis tanquam Iudæus: ut Iudęos lucrarer, iis qui sub lege sūt, quasi sub lege essem (cum ipse non essem sub lege) ut eos qui sub lege erant, lucricerem.

And vnto the Jewes I become as a Jew / that I may winne the Jewes. To them that are vnder the Lawe / as though I were vnder the Law / that I may winne them that are vnder the Law.

21. Iis qui sine lege erant, tanquā sine lege essem (cùm sine lege Dei non essem: sed in lege essem Christi) ut lucrifacerem eos qui sine lege erant.

To them that are without Law / as though I were without Law (when I am not without Lawe as pertaining to God / but am in the Lawe through Christ) that I may win them that are without Law.

22. Factus sum infirmis infirmus: ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos.

To the weake I become as weake / that I may win y weake: I am made al things to all men / that I might by all meanes saue some.

23. Omnia autem facio propter Evangelium: ut particeps eius efficiar.

And this I do for the Gospels sake / that I might be partaker thereof with you.

24. Nescitis quod ii qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite ut comprehendatis.

Knowe ye not / that they which runne in a race / runne all / yet one receiueth the price? so runne / that ye may obteine.

25. Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.

And euery man that proueth masteries / absteineth from all things: and they do it to obteine a corruptible crowne; but wee for an vncorruptible.

Das IX. Kapitel.

20. Den Jüden bin ich worden als ein Jüde / auff daß ich die Jüden gewinne. Denen die vnter dem Gesetz sind / bin ich worden als vnter dem Gesetz / auff daß ich die / so vnter dem Gesetz sind Gewinne.

Jeg er bleffuen lige som en Jøde for Jøderne / paa det ieg kunde vinde Jøderne. Faar dem som ere vnder Lowen / er ieg bleffuen som ieg haffde veret vnder Lowen / paa det ieg kunde vinde dem som ere vnder Lowen.

21. Denen die ohn Gesetz sind / bin ich als ohn Gesetze worden (so ich doch nicht ohn Gesetz bin für Gott / sondern bin in dem Gesetz Christi) auff daß ich die / so ohne Gesetze sind / gewinne.

Faar dem som ere vden Lowen / er ieg bleffuen som ieg haffde veret vden Lowen (alligeuel at ieg er icke vden Lowen faar Gud / men er i Christi Low) Paa det ieg kunde vinde dem / som ere vnder Lowen.

22. Den Schwachen bin ich worden als ein Schwacher / auff daß ich die Schwachen gewinne. Ich bin jederman allerley worden / auff daß ich allenthalben ja etliche selig mache.

Jeg er bleffuen faar de Skrøbelige / som den der er Skrøbelig / paa det ieg kunde vinde de Skrøbelige. Jeg er bleffuen allehonde faar huer mand / paa det ieg kunde io alleuegne gøre nogle salige.

23. Solches aber thu ich vmb des Euangelij willen / auff daß ich sein theilhafftig werde.

Oc dette gør ieg for Euangelij skyld / at ieg kand bliffue delactig der vdi.

24. Wisset jhr nicht / daß die / so in den Schrancken lauffen / die lauffen alle / aber einer erlanget das Kleinot? Lauffet nun also / daß jr es ergreiffet.

Videlicke / at de / som løbe paa Banen / de løbe alle / Men en faar Klenodet. Løber nu saa / at ? kunde faa fat der paa.

25. Ein jeglicher aber der da kempffet / enthelt sich alles dinges / Jene also / daß sie eine vergengliche Krone empfahen / Wir aber ein vnuergengliche.

Huer den som kempis / hand holder sig aff alting / De gøre saa / at de kunde anamme en forgengelig Krune Men wi en wforgenglig.

Kapitola IX.

20. Zidůom učiněn gsem yakobych Zidem byl / abych Zidy zyskal. Těm pak kteřij byli pod Zákonem / učiněn gsem yakobych také pod Zákonem byl (a negsa pod Zákonem) abych ty kteřijž pod Zákonem byli / zyskal:

Y stalem sie Zydom iako Zyd / ábych Zydy zyskał / á tym ktorzy podzakonem są / iákobych był pod zakonem / abym ty co pod zakonem są zyskał.

21. Těm opět kteřijž byli bez Zákona / učiněn sem yakobych bez Zákona byl (a negsa bez Zákona Božijho / ale gsa w Zákoně Krystowě) abych zyskal ty kteřijž byli bez Zákona.

Tym ktorzy są bez zakonu / iáko bez zakonu / (aczkolwiek nie iestem bez zakonu Bogu / ále w zakonie w Krystusie) ábym zyskał ty ktorzy są bez zakonu.

22. Mdlým v wijře učiněn gsem mdlý / abych mdlé zyskal. Wssechněm wssecko gsem učiněn / abych wssechněm k spasenij pomohl.

Stałem sie mdłym iáko mdły / ábych mdłe zyskał / wszytkim stałem sie wszytko / ábych wzdy niektore záchował.

23. A to wssecko činijm pro Ewangelium / abych ho toliko včasten byl.

Y to czynie dla Ewánieliey / ábym sie stał vczestnikiem iey.

24. Y zdali newijte / že ti kteřijž w závod běžij / wssyckni zagisté běžij / ale geden běře základ? Tak běžte abyste doběhli.

Azaż nie wiecietż / iż ci ktorzy w zawod biegáią / áczći wszyscy bieżą / ále ieden zakład bierze? Także bieżćie abyśćie otrzymáli.

25. Každý kdo w bogi boyuge / od wssech wěcý se zdržuge. A oni zagisté aby porussytedlnau Korunu wzali / ale my neporussytedlnau.

Y ten ktory z zápásy chodzi / ná wszytkim sie miernie chowa Ont thedy miernemi są / áby wzięli korone śmiertelna / á my áby nie śmiertelna.

ט

26 אנא הכיל הכנא רהט אנא לא הוא איך דעל מדם דלא ידיע ׀ והכנא מתכתש אנא לא הוא איך הו דלאאר כתש:

Io dunque così corro, non come à l'incerto, così combatto, non come se io battessi l'aria.

27 אלא בגרי הו כבש אנא ומשעבד אנא דדלמא אנא לאחרנא אכרזת אנא קיומי א אסתלא לי:

Ma pesto il mio corpo, e riducolo in seruitu: acciochè per modo alcun non auuenga, che hauendo predicato à gli altri, sia io medesimo riprouato.

ט

26 ואני עד־עת כה רץ לא כמו בשוא וכן כותש לא כמו מתהפך ברוח:

Ansique yo de esta manera corro, no como á cosa incierta: deesta manera peleo, no como quien hiere el ayre.

27 כי־אם מענה ומעביד אני את־בשרי פן־בקראי לאחרים אמאס אנכי:

Antes hiero mi cuerpo, y pongolo en seruidumbre: porque predicando à los otros, no me haga yo reprouado.

θ'.

26. Ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως· οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων.

Ie cour donc, non pas sans sauoir comment: ie comba, non point comme batant l'air.

27. Ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

Ains ie matte & redui mon corps, en seruitude, afin qu'en quelque maniere, apres auoir presché aux autres, moimesme ne soye troué non receuable.

י

1 צבא אנא דין דתדעון אחי דאבהין כלהון תחית עננא הוו וכלהון בימא עברו:

Hor io voglio, fratelli, che voi sappiate, che i nostri Padri furon tutti sotto la nuuola, e tutti passarono per il mare.

2 וכלהון ביד מושא עמדו בעננא ובימא:

E tutti furon battezati per Moise ne la nuuola è nel mare.

3 וכלהון חדא מאכולתא דרוחא אכלו:

E tutti mangiorono del medesimo cibo spirituale.

4 וכלהון חד משתיא דרוחא אשתיו שתין הוו גיר מן כאפא דרוחא דאתיא הות עמהון כאפא דין הי הו הות משיחא:

E tutti beuuero de la medesima beuanda spirituale: percioche beueuano de la Pietra spirituale che gli seguitaua: è la Pietra era Christo.

5 אלא לא הוא בסוגאהון אצטבי אלהא נבלו גיר במדברא:

Ma Iddio in molti di loro non si compiacque: conciosia che furono abbattuti nel diserto.

י

1 ולא אכחש מכם אחי כי־אבותינו כלם היו תחת הענן וכלם הלכו ביבשה בתוך הים:

Mas no quiero, Hermanos, que ignoreys, que nuestros Padres todos estuuieron debaxo de la nuue y todos passaron la mar;

2 וכלם במשה נטבלו בענן ובים:

Y todos en Moysen fueron baptizados en la nuue y en la mar:

3 וכלם אכל הרוח אחד אכלו:

Y todos comieron la misma vianda espiritual,

4 וכלם שתו הרוח אחד שתו כי־שתו מסלע הרוח ההולך אחריהם והסלע ההוא היה המשיח:

Y todos beuieron la misma beuida espiritual: porque beuian de la Piedra espiritual que los seguia, la qual Piedra era el Christo.

5 כי־אם לא ברבים מהם רצה אלהים כי־נשטחו במדבר:

Mas de muchos deellos no se agradó Dios: por lo qual fueron prostrados en el desierto.

ΚΕΦΑΛ. ι'.

Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον.

Or, freres, ie ne vueil pas que vous ignoriez que uos Peres ont tous esté sous la nuee, & ont tous passé par la mer.

2. Καὶ πάντες εἰς τὸν Μωσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ.

Et ont tous esté baptizés en Moyse en la nuee & en la mer.

3. Καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον.

Et ont tous mangé d'vne mesme viande spirituelle.

4. Καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον. ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός.

Et ont tous beu de mesme bruuage spirituel: car ils beuuoyent de la pierre spirituelle qui les suiuoit, & la pierre estoit Christ.

5. Ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ Θεός· κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Mais Dieu n'a point prins plaisir en plusieurs d'iceux: car ils ont esté accablés au desert.

CAP. IX.

26. Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertū: ſic pugno, non quaſi aërem verberans.

I therefore ſo runne/not as vncertainely: ſo fight I/not as one that beateth the aire.

27. Sed caſtigo corpus meū, & in ſervitutem redigo, ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.

But I beat: downe my body/ and bring it into ſubiection/leſt by any meanes after that I haue preached to other/ I my ſelfe ſhould be reproued.

CAP. X.

NOlo enim vos ignorare fratres, quoniam patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt.

Moreouer/brethren/ I would not that ye ſhoulde bee ignorant / that all our fathers were vnder the cloude/and all paſſed through the ſea.

2. Et omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari.

And were all baptized vnto Moſes/in the cloud/and in the ſea.

3. Et omnes eandem eſcam ſpiritualem manducaverūt.

And did all eate the ſame ſpirituall meate.

4. Et omnes eundem potum ſpiritualem biberunt, (bibebant autē de ſpirituali, conſequente eos, petra, petra autem erat Chriſtus.)

And did all drinke the ſame ſpirituall drinke (for they dranke of the ſpirituall Rocke that followed them: and the Rocke was Chriſt.)

5. Sed non in pluribus eorum beneplacitum eſt Deo, nam proſtrati ſunt in deſerto.

But with many of them God was not pleaſed: for they were ouerthrowen in the wildernes.

Das IX. Capitel.

26. Ich lauffe aber alſo / nicht als auffs vngewiſſe. Ich fechte alſo/nicht als der in die Lufft ſtreichet.

Oc ieg løber ſaa icke/ ſom paa det wiſſe. Jeg ſticter ſaa / icke ſom den der ſlar i Været.

27. Sondern ich beteube meinen Leib/ vnnd zäme jhn / daß ich nicht andern predige/ vnd ſelbſt verwerfflich werde.

Men ieg ſpæger mit Legeme/ oc tuinger det/ At ieg ſkal icke predicke faar andre / oc bliffue ſelff forhærdet.

Das X. Capitel.

Ich wil euch aber/ lieben Brüder / nicht verhalten / daß vnſer Väter ſind alle vnter der Wolcken geweſen/ vnd ſind alle durchs Meer gegangen.

MEn ieg vil icke dølie faar eder / kære Brødre / At vore Fedre vaare alle vnder Skyen / Oc de ginge alle igennem Haffuet.

2. Vnnd ſind alle vnter Moſen getaufft/ mit der Wolcken/vnd mit dem Meer.

Oc ere alle døbte vnder Moſe / met Skyen / oc met Haffuet.

3. Vnd haben alle einerley Geiſtliche Speiſe geſſen.

Oc de ode alle enhonde aandelig Mad.

4. Vnnd haben alle einerley Geiſtlichen Tranck getruncken / Sie truncken / aber von dem Geiſtlichen Felß / der mit folget / welcher war Chriſtus.

Oc drucke alle enhonde aandlig Drick / Oc de drucke aff den aandelige Klippe/ſom effterfulde dem/ huilcken vaar Chriſtus.

5. Aber an jr vilen hat Gott keinen wolgefallen / denn ſie ſind nidergeſchlagen in der Wüſten.

Men Gud haffde icke behägelighed til mange aff dem / Thi ere nedſlagene i Ørcken.

Kapitola IX.

26. Protož yá tak běžijm/ ne yako w negiſtotu: tak boyugi/ ne yako wjtr rozrážege.

A przetoż ia thák bieżenie táko ná nie pewno / thák ſzermuie nie táko wiátr biiac.

27. Ale treſticy tělo mé/ a w ſlužbu ge podrobugi/ abych ſnad ginými káže/ ſam neſlechetným nebyl včiněn?

Ale podbiiam ciáło moie / y zniewalam ie / ábym ia ſnad z przepowiedziawſzy inſzym / ſam ſie nie ſtał odrzuconym.

Kapaptola X.

CHcyť zagiſté abyſſte wěděli Bratřij/ že Otcowé naſſy wſſyckni pod Oblakem byli/ a wſſyckni Moře přeſſli.

A niechcee ábyście nie wiedzieć wiedzieć bráćia / iż oycowie náſzy wſzyſcy pod onym obłokiem byli / á wſzyſcy przez morze przeſzli.

2. A wſſyckni od Moyžiſſe pokřtěni gſau w Oblace a w Moři:

A wſzyſcy byli okrzczeni w Moizeſu / w obloku y w morzu.

3. A wſſyckni týž pokrm Duchownij gedli.

A wſzyſcy vżywali iednego pokarmu duchownego.

4. A wſſyckni týž nápog Duchownij pili / neboť gſau pili z duchownij ſkály/ kteráž gich náſledowala / a ſkála byl Kryſtus:

A wſzyſcy pili iedno picie duchowne / abowiem pili z ſkály duchowney / ktora zá nimi ſzłá / A thá ſkálá byla Kryſtus.

5. Ale mnozý z nich ſe nelijbili Bohu / neb gſau zhynulii na pauſſti.

Ale wiele ich niepodobáło ſie Bogu / ábowiem poráženi ſa ná puſzczy.

י

6 הלין דין טופסא לן הוו דלא נהוא רגין בישתא איכנא דהנון רגו׃

Queste cose furon figure di noi altri, accioche noi non siamo desiderosi di cose male, come ne furon desiderosi ancor quelli.

7 ואף לא נהוא פלחי פתכרא איכנא דאף מנהון פלחו איך דכתיב דיתב עמא למאכל ולמשתא וקמו למשתעיו׃

Ne siate idolatri, come alcuni di loro, si come è scritto, Il popolo si pose à sedere per mangiare è per beuere, è poi si leuorono su à giocare.

8 אף לא נזנא איכנא דמנהון זניו ונפלו בחד יומא עסרין (ותלתא) אלפין׃

Ne siamo fornicatori come alcuni di loro fornicorono, onde ne morirono in vn giorno venti tre milia.

9 ולא ננסא למשיחא איכנא דאף מנהון נסיו ואובדו אבון חוותא׃

Ne tentiamo Christo, come alcuni di loro il tentorono, e furono estinti da i serpenti.

10 אף לא תרטנון א איכנא דמנהון רטנו ואבדו באידי מחבלנא׃

Ne mormorate, com'alcuni di loro mormororono, è furon distrutti da l'estermiatore:

11 הלין דין כלהין דגדש להון לטופסן הוי ואתכתבי מטול מרדותא דילן דחרתהון דעלמא עלין מטית׃

Hor tutte queste cose accadeuano loro in figure: ma sono state scritte per ammonition di noi altri, à iquali son peruenuti i fini de secoli.

12 מכיל מן דסבר דקם יזדהר דלא יפל׃

Per laqual cosa chi si pensa stare in piedi guardi si di non cadere.

י

6 והאלה לצורתנו נעשו אשר לא נהיה מתאוים רעות כמו גם האלה התאוו תאוה׃

Empero estas cosas fueron hechas en figura de nosotros: para que no cudiciemos cosas malas, como ellos cudiciaron.

7 ולא תהיו עובדי עגל מסכה כמו אנשים מהם איך נכתב וישב העם לאכל ושתו ויקמו לצחק׃

Ni seays honrradores de idolos como algunos de ellos, como está escripto, Sentose el pueblo à comer, y à beuer, y leuantaronse à jugar.

8 ולא נזנה כמו אנשים מהם הזנו ויפלו ביום אחד (ארבעה ועשרים אלף׃

Num: 25. v. 9.

Ni forniquemos, como algunos de ellos fornicaron, y cayeron muertos en vn dia veynte y tres mil.

9 ולא ננסה את־המשיח כמו גם אנשים מהם נסוהו וישלח יהוה את־הנחשים השרפים וינשכו את־העם וימת עם רב׃

Ni tentemos àl Christo, como algunos dellos lo tentaron: y perecieron por lás serpientes.

10 ולא נלון כמו אנשים מהם הלינו וירדו חיים שאולה ויאבדו מאבדון׃

Ni murmureys, como algunos de ellos murmuraron, y perecieron por el Destruydor.

11 וכל־האלה בצורה קרו להם ונכתבים להזהר אותנו אשר עליהם עת קץ העולמים הגיעה׃

Mas estas cosas les acontecieron en figura: y son escriptas para nuestra admonicion en quien los fines de los siglos han parado.

12 על־כן החשב כי־קם יראה פן־יפול׃

Ansi que el que se piensa estar firme mire no cayga.

ι.

6. Ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν.

Or ces choses ont esté exemples pour nous, afin que nous ne soyōs point conuoiteux des choses mauuaises, comme eux aussi ont conuoité.

7. Μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθώς τινες αὐτῶν, ὥσπερ γέγραπται, ἐκάθισεν ὁ λαὸς τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν.

Et que vous ne deueniez idolatres, comme quelques vns d'entr'eux: ainsi qu'il est escrit, Le peuple s'est assis pour manger & pour boire, puis se sont leués pour iouer.

8. Μηδὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσι(τρεῖς) χιλιάδες.

Et que ne paillardions point, comme quelques vns d'entr'eux ont paillardé, & sont tombés en vn iour vingt & trois mille.

9. Μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν Χριστόν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο.

Et que ne tentions point Christ, comme aussi quelques vns d'entr'eux l'ont tenté: & ont esté destruits par les serpens.

10. Μηδὲ γογγύζετε, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.

Et que ne murmuriez point comme aussi quelques vns d'entr'eux ont murmuré, & sont peris par le destructeur.

11. Ταῦτα δὲ πάντα τύποι συνέβαινον ἐκείνοις. ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν.

Or toutes ces choses leur aduenoyent en exemple, & sont escrites pour nous admonester, comme ceux ausquels les derniers temps sont paruenus.

12. Ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ.

Parquoi que celui qui s'estime estre debout, regarde qu'il ne tombe.

6. Hæc

CAP. X.

6. Hæc autem in figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum, sicut & illi concupierunt.

Nowe these are ensamples to vs / to the intent that we shoulde not lust after euill thinges as they also lusted.

7. Neque idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptũ est: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.

Neither bee ye idolaters as were some of them/as it is written/The people sate downe to eate and drinke / and rose vp to play.

8. Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt una die viginti tria millia.

Neyther let vs committe fornication/as some of them cõmitted fornication/and fell in one day three and twenty thousand.

9. Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentaverunt, & à serpentibus perierunt.

Neither let vs tempt Christ/ as some of them also tempted him / and were destroyed of serpents.

10. Neque murmuraveritis: sicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore.

Neither murmure ye / as some of them also murmured / and where destroyed of the destroyer.

11. Hæc autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autẽ ad correptionem nostram, in quos fines seculorum devenerunt.

Now all these things came vnto them for ensamples/ and were written to admonish vs / vpon whome the endes of the worlde are come.

12. Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat.

Wherefore/let him that thinketh he standeth/ take heede lest he fall.

Das X. Capitel.

6. Das ist vns aber zum Fürbilde geschehen/ daß wir nicht vns gelüsten lassen deß bösen/ gleich wie jene gelüstet hat.

Oc det skede oss til it Exempel/at wi skulle icke haffue lyst til det Onde/Lige som de haffde lyst.

7. Werdet auch nicht Abgöttische/ gleich wie jener etliche worden/ als geschrieben stehet: Das Volck satzte sich nider zu essen vnd zutrincken/ vnd stund auff zu spielen.

Bliffuer oc icke Affgudiske/ Lige som nogle aff dem bleffue/ som screffuit staar/ Folcket sette sig ned at æde oc at dricke/ oc stad op at lege.

8. Auch lasset vns nicht Hurerey treiben/ wie etliche vnter jenen Hurerey trieben/vnd fielen auff einen Tag drey vnd zweintzig tausent.

Lader oss oc icke bedriffue Horeri/ Som nogle iblant dem bedreffue Horeri/ oc fulde paa en dag/ try oc tiue tusinde.

9. Lasset vns aber auch Christum nicht versuchen/ wie etliche von jhnen jhn versuchten/ vnd wurden von den Schlangen vmbbracht.

Lader oss oc icke friste Christum/ Som nogle aff dem fristede hannem/ Oc bleffue forderffuede aff Hugorme.

10. Murret auch nicht/ gleich wie jener etliche murreten/ vnnd wurden vmbbracht durch den Verderber.

Knurrer oc icke/Lige som nogle aff dem knurrede/ Oc bleffue ødelagde formedelst Forderffueren.

11. Solches alles widerfuhr jnen/ zum Fürbilde/es ist aber geschrieben/ vns zur Warnung/ auff welche das Ende der Welt kommen ist.

Alt dette skede dem/til it Exempel/ Oc det er screffuit oss til atuarsel/ paa huilcken Verdens ende er kommen.

12. Darumb/ wer sich lesset düncken/ er stehe/ mag wol zusehen/ daß er nicht falle.

Der faare/ Huo sig lader tycke/ At hand staar/ Den skal see vel til/ at hand icke falder.

Kapitola. X.

6. A to se gim stalo v Figůře pro nás. Abychom nebyli žádostiwij zlého/ yakož y oni žádali:

A ty rzeczy były wzormi nászymi/ ku temu ábyśmy złych rzeczy nie pożądáli/ iáko oni żądáli.

7. Ani Modlářij včiněni býwayte/ yako někteřj z nich: Jakož psáno gest: Posadil se Lid aby gedl a gil/ a wstali aby tancowali.

Nie badźcież báłwochwálcámi iáko niektorzy z nich/ ták iáko iest nápisano/ Siadł lud áby iadł y pił/ y wstáli ku igrániu.

8. Ani smilněme/ iako někteřjž nich smilnili/ a pobito gich geden den Třimecytma Tisýcůw.

A ni sie dopuszczaymy nieczystoty/iáko niektorzy z nich nieczystymi byli/ y poległo ich dniá iednego trzy y dwádźieśćiá tysiecy.

9. Ani pokaussegme Krysta/ yako někteři z nich pokausseli/ a od Hadůw gsu zhynuli.

Ani kuśimy Krystusá iáko niektorzy z nich kuśili/ y od węzow poginęli.

10. Ani repcete/ yako někteřij z nich reptali gsau/ a zhynuli od záhubce.

Ani szemrzycie/ yáko niektorzy z nich szemráli/ y poginęli od tego kthory wytracał.

11. Toto pak wssecko v Figuoře dálo se gim/ ale napsáno gest k nassemu napomenutij/ kteřijž gsme giž na koncý Swěta.

A ty wszytkie rzeczy przydáły sie im ku przykłádowy/ á sa nápisa nie dla ná pominánia nászego/ na ktore skończenia wiekow przyszły.

12. A protož kdo se domnijwá žeby stal/ hlediž aby nepadl.

A ták ktory sie zda sobie iże sthoi/ niechże pátrza áby nie vpadł.

י

13 נסיונא לא מטיכון אלא דבני נשא מהימן הו דין אלהא דלא ירפיכון דתתנסון יתיר מן מדם דמצין אנתון אלא יעבד לנסיונכון מפקנא איכנא דתשכחון למסוברו׃

Tentatione alcuna non vi ha soprapresi se non humana: Ma Iddio è fedele, ilqual non permetterà che voi siate tentati sopra'l vostro potere: anzi insieme con la tentatione farà ancor la riuscita buona, accioche voi possiate sostenerla.

14 מטול הנא חביבי ערוקו מן פולחנא דפתכרא׃

Per laqual cosa, diletti miei, fuggitevi da l'idolatria.

15 איך דלחכימא אמר אנא דונו אנתון מדם דאמר אנא׃

Io parlo come à persone intelligenti: giudicate voi stessi quel ch'io dico.

16 כסא הו דתודיתא דמברכינן לא הו שותפותא איתוהי דדמה דמשיחא ולחמא הו דקצינן לא הוא שותפותא איתוהי דפגרה דמשיחא׃

Il calice de la beneditione, ilqual noi benediciamo, non è egli la communication del sangue di Christo? e il pane che noi spezziamo, non è egli la communication del corpo di Christo?

17 איכנא הכיל דחד הו לחמא הו הכנא כלן חד חנן פגרא כלן גיר מן הו הו חד לחמא (ומן הו הו כסא) נסבינן׃

Conciosia che molti insieme siamo vn pane, & vn corpo: percioche tutti participiamo d'un medesimo pane, (e medesimo calice.)

18 חזו לאיסריל דבבסר לא הנא אילין דאכלין דבחא הוין שותפא למדבחא׃

Guardate Israël che è secondo la carne: quei che mangiano i sacrifitij, non sono eglino partecipi de l'altare?

19 מנא הכיל אמר אנא דפתכרא מדם איתוהי או דבחתא דפתכרא מדם הו לא׃

Che dico io dunque? Che l'idolo sia qualche cosa? ò che quello che è sacrificato à gl'idoli sia qualche cosa? Non già.

י

13 מסה לא אחזתכם כי אם כאדם כי־נאמן יהוה אשר לא יניח אתכם להנסות על־יכלתכם כי אם יעשה עם המסה גם את המוצא אשר תוכלו להכיל׃

No hos ha tomado tentacion, sino humana, mas fiel es Dios, que no hos dexarà ser tentados mas de lo que podeys lleuar: antes dara tambien juntamente con la tentacion salida, para que podays suffrir.

14 על־כן אהובי נוסו מעבודת האלילים׃

Por lo qual, amados mios, huyd de la idolatria.

15 כמו אל־נבונים מדבר אני ואתם שפטו מה מדבר אנכי׃

Como à sabios hablo, juzgad vosotros lo que digo.

16 הכוס התודה אשר אותה מברכים אנחנו הלא חבר דמי המשיח היא והלחם אשר אותו שוברים אנחנו הלא חבר גוית המשיח הוא׃

El vaso de bendicion' àl qual bendizemos, no es la communion de la sangre del Christo? el pan que partimos, no es la communion del cuerpo del Christo?

17 כי־לחם אחד גויה אחת רבים אנחנו כלנו אשר מלחם אחד (ומכוס אחת) מתחברים אנחנו׃

Porque vn pan, es, que muchos somos vn cuerpo: porque todos participamos de vn pan. (e de mismo vaso.)

18 הביטו את־ישראל כבשר הלא האוכלים את־הזבחים חברי המזבח המה׃

Mirad àl Israel segun la carne, Los que comen los sacrificios no son participātes del altar?

19 ומה אמר כי־אליל מאומה הוא או־כי זבח אלילים מאומה הוא׃

Pues que digo? Que el idolo es algo? o que lo que es sacrificado à los idolos es algo?

ι.

13. Πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν εἰ μὴ ἀνθρώπινος. πιστὸς δὲ ὁ θεὸς ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε· ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν, τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν.

Tentation ne vous a point saisis, sinon humaine: or Dieu est fidele, lequel ne permettra pointque vous soyez tentez outre ce que vous pouuez: ains il donnera auec la tentation, l'issue en sorte que vous la puissiez soustenir,

14. Διόπερ, ἀγαπητοί μου, φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας.

Pourtant mes bien aimés, fuyez arriere de l'idolatrie.

15. Ὡς φρονίμοις λέγω· κρίνατε ὑμεῖς ὅ φημι.

Ie parle comme à ceux qui sont entendus: vous mesme iugez de ce que ie di.

16. Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ ἐστι; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ ἐστι;

La coupe de benediction laquelle nous benissons, n'est-elle pas la communion du sang de Christ? & le pain que nous rompons, n'est-il pas la communion du corps de Christ?

17. Ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν. οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου (καὶ ἐκ τοῦ ἑνὸς ποτηρίου) μετέχομεν.

D'autant que nous qui sommes plusieurs, sommes vn seul pain & vn seul corps: Car nous tous sommes participans d'vn mesme pain (& d'vne mesme coupe.)

18. Βλέπετε τὸν ἰσραὴλ κατὰ σάρκα, οὐχὶ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυσίας, κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσί;

Voyez l'Israel qui est selon la chair: ceux qui mangent les sacrifices, ne sont ils pas participans de l'autel?

19. Τί οὖν φημι; ὅτι εἴδωλον τί ἐστιν; ἢ ὅτι εἰδωλόθυτόν τί ἐστι;

Que di-ie donc: que l'idole soit quelque chose: ou que ce qui est sacrifié à l'idole, soit quelque chose? non.

CAP. X.

19. Tentatio vos non apprehendat nisi humana, fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis: sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.

There hath no tentation taken you/ but such as appertaineth to man: and God is faithfull/ which will not suffer you to bee tempted aboue that you be able/ but will euen giue the issue with the tentation/that ye may be able to beare it.

14. Propter quod charissimi mihi, fugite ab idolorum cultura.

Wherefore my beloued/ flee from idolatrie.

15. Vt prudentibus loquor, vos ipsi iudicate quod dico.

I speake as vnto them which haue vnderstanding: iudge ye what I say.

16. Calix benedictionis cui benedicimus, nónne communicatio sanguinis Christi est? & panis quem frangimus, nónne participatio corporis Domini est?

The cuppe of blessing which we blesse/is it not the communion of the blood of Christ? The bread which wee breake/ is it not the communion of the bodie of Christ?

17. Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane (*& de uno calice*) participamus.

For we that are many/are one bread & one bodie/ because we all are partakers of one bread (and of one cuppe.)

18. Videte Israël secundùm carnem: nónne qui edunt hostias, participes sunt altaris?

Beholde Israel which is after the fleshe: are not they which eate of the sacrifices/partakers of the altar?

19. Quid ergo? dico quod idolis immolatum, sit aliquid? aut quod idolum sit aliquid?

What saye I then? that the idole is anye thing? ohr that that which is sacrificed to idoles/is any thing?

Das X. Capitel.

13. Es hat euch noch keine/ denn Menschliche versuchung betretten. Aber Gott ist getreu/ der euch nicht lesset versuchen über euer vermögen/ sondern machet daß die versuchung so ein ende gewinne/ daß jrs köndt ertragen.

Eder er end nu ingen fristelse paa kommen/ vden Menniskelig. Men Gud er trofast/som lader icke friste eder/offuer eders formue/ Men hand gør saadan ende paa fristelsen/ at i det kunde taale.

14. Darumb/meine liebesten/fliehet von dem Götzendienst.

Der faare mine Elskelige / flyr fra Affguders tieniste.

15. Als mit den Klugen rede ich/ richtet jr/ was ich sage.

Jeg taler som met de Forstandige/ Døme i/ pva det som ieg siger.

16. Der gesegnete Kelch / welchen wir segenen/ ist der nicht die Gemeinschafft des Bluts Christi? Das Brodt/ daß wir brechen/ ist das nicht die Gemeinschafft des Leibs Christi?

Den velsignede Kalck/ huilcken wi velsigne/ Er hand icke Christi Blodz Menighed? Det Brød som wi bryde/ Er det icke Christi Legemis menighed?

17. Denn ein Brot ists / so sind wir vil ein Leib/ dieweil wir alle eines Brodts (vnd eines Kelchs) theilhafftig sind.

Thi det er it Brød / saa er wi mange it Legeme/ efferdi wi ere alle delactige i it Brød (oc i it Kalck.)

18. Sehet an den Jsrael nach dem Fleisch/ welche die Opffer essen/ sind die nicht inn der Gemeinschafft des Altars?

Seer til Jsrael effter kødet / de som æde Offeret/ Ere de icke i Alterens Menighed?

19. Was soll ich denn nun sagen? Soll ich sagen/ daß der Götze etwas sey? oder daß das Götzenopffer etwas sey?

Huad skal ieg da nu sige? Skal ieg sige/ at Affguder ere noget? Eller at Affguders offer ere noget?

Kapitola X.

13. Pokussenj wás nezachwacuog gedinē lidskē. Ale wěrnýť gest Buoh/ kterýž nedopustij na wás / abyste byli pokussení nad to/ což můžte/ než včinijť s pokussenjm také prospěch/ abyste mohli snésti.

Pokussenie was nie zięło iedno ludzkie/ a Bogci iest wierny ktory nie dopuści abyście byli kuszeni nad to co możecie/ owszem wam da vydź z pokusy abyście znieść mogli.

14. Protož naymilegssý mogi/ warugte se Modlosluženstwij.

Dla tego bráćia namilszy mocı strzeżcie się bałwochwálstwa.

15. Jakožto opatrným mluwijm wám / sami to sudte což prawijm.

Mowięć iáko mądrym / rozsądźcież wy co powiedam.

16. Kalich požehnánj/ kterýmuž dobrořečijme/ wssak společnost Krwē Krystowy gest. A chleb kterýž lámáme/ wssak společnost těla PAné gest.

Kubek błogosłáwienia ktory błogosłáwiemy/ Izali społecznośćia krwie Krystusowey nie iest? A chleb ktory łamiemy/ izali nie iest społecznośćia ciáłá Krystusowego?

17. Nebo geden chleb/ a gedno tělo mnozý gsme. Wssyckni zagisté gednoho chleba/(a gednoho Kalicha) požijwáme.

Abowiemći wiele nas iest iednym chlebem/ y iednym ciáłem/ gdyż wszyscy iedne° chleba (y iedne° kubek) iesteśmy vczestniki.

18. Pohledte ná Jzrahelský lid wedlé těla: Wssak ti/ kteříž gedij Oběti/ vžijwagij Oltáře?

Pátrzcie ná Izráela ktory iest wedle ciáłá/ izaż ci ktorzy pożywáia ofiar nie są vczestniki oltarzá.

19. Což tehda prawijm? že Modlám obětowané gest něco? anebo že Modla gest něco?

Coż thedy powiedam? áby bałwan miał czym być? ábo iżby to co iest bałwanom ofiárowano miáło czym być?

י

20 אלא הו מדם דדבחין חנפא לשאדא הו דבחין ולא לאלהא לא דין צבא אנא דתהוון שותפא לשאדא :

Ma dico che le cose che sacrificano i Gentili, le sacrificano à i demonij, e non à Dio. Hor io non voglio che voi siate partecipi de demonij.

21 לא משכחין אנתון דתשתון כסא דמרן וכסא דשאדא ולא משכחין אנתון דתשתותפון בפתורא דמרן ובפתורא דשאדא :

Voi non potete beuere il calice del Signore, e il calice de demonij. Non potete participar de la mensa del Signore, e de la mensa de demonij.

22 או דלמא מטננ מטנינן למרן דלמא ח חסינינן מנה :

Vogliam noi prouocare il Signore ad ira? Siamo noi piu forti di lui?

23 כל מדם שליט לי אלא לא כל מדם פקח כל מדם שליט לי אלא לא כל מדם מבנא :

Tutte le cose mi son lecite, ma il tutto non è espediente: tutte le cose mi son lecite, ma non tutte edificano.

24 לא אנש דנפשה נבעא אלא כל נש אף דחברה :

Niuno cerchi il suo proprio, ma ciascun cerchi quel d'altri.

25 כל מדם דמזדבן במקלון הויתון אכלין ד דלא עוקבא מטול תארתא :

Mangiate di tutto cio che si vende ne la beccaria senza domandar di niente per conto de la conscientia.

26 דמריא הי גיר ארעא במלאה :

Imperoche la terra è del Signore, e cio che in essa si contiene.

י

20 כי־אם אשר מזבחים הגוים לשדים יזבחו ולא לאלהים ולא חפצתי להיותכם חברי השדים :

Antes digo que lo que las Gentes sacrifican, à los demonios lo sacrifican, y no à Dios: y no querria que vosotros fuesse des participes de los demonios.

21 לא תוכלו לשתות את־ כוס יהוה ואת כוס השדים לא תוכלו להתחבר לשלחן יהוה ולשלחן השדים :

No podeys beuer el vaso del Sennor, y el vaso de los demonios: no podeys ser participes de la mesa del Sennor, y de la mesa de los demonios.

22 התקניא את יהוה הגבורים ממנו אנחנו :

O prouocaremos à zelo al Sennor? Somos mas fuertes que el?

23 על־כלם היתה שלטוני אך כלם אינם יועילו לי כלם היו תחת שלטוני אך אינם כלם יבנו :

Todo me es licito, mas no todo conuiene: todo me es licito, mas no todo edifica.

24 איש לא יבקש את־אשר לנפשו כי־אם אשר לאחר :

Ninguno busque lo que es suyo: mas cada vno lo que es del otro.

25 כל־אשר בבית־הטבחה נמכר אכלו אינכם מכירים בעבור המדע :

De todo lo que se vende en la carneceria, comed, sin preguntar nada por causa de la conscien cia:

26 כי ליהוה הארץ וכל־מלואה תבל ויושבי בה :

Porque del Sennor es la tierra y lo que la hinche.

ι.

20. Ἀλλ᾽ ὅτι ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ θεῷ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι.

Mais ie di que les choses que les Gentils sacrifient, ils les sacrifient aux diables, & non point à Dieu: or ie ne vueil point que vous soyez participians des diables.

21. Οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων· οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων.

Vous ne pouuez boire la coupe du Seigneur & la coupe des diables: vous ne pouuez estre participans de la table du Seigneur & de la table des diables.

22. Ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμέν;

Voulons-nous prouoquer à ialousie le Seigneur? sommes-nous plus forts que lui?

23. Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽ οὐ πάντα συμφέρει, πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽ οὐ πάντα οἰκοδομεῖ.

Toutes choses me sont licites, mais toutes choses ne sont pas expedientes: toutes choses me sont licites, mais toutes choses n'edifient pas.

24. Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος.

Que personne ne cerche son propre, ains que chacun cerche ce qui est pour autrui.

25. Πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν.

Mangez de tout ce qui se vend à la boucherie, sans vous en enquerir pour la conscience.

26. Τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.

Car la terre est au Seigneur, & le contenu en icelle.

CAP. X.

20. Sed quæ immolant Gentes, dæmoniis immolãt, & non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum.

Nay, but that these thinges which the Gentiles sacrifice, they sacrifice to deuils, and not vnto God: & I would not that yee should haue fellowship with the deuils.

21. Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: non potestis mensæ Domini participes esse, & mẽsæ dæmoniorum.

Ye cannot drinke cuppe of the Lorde, and the cuppe of the deuils. Ye can not bee partakers of the Lordes table, and of the table of deuils.

22. An æmulamur Dominum? Nunquid fortiores illo sumus?

Doe we prouoke the Lord to anger? are we stronger then he?

23. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant.

All things are lawfull for mee, but all thinges are not expedient: all thinges are lawfull for me, but all thinges edifie not.

24. Nemo quod suum est quærat, sed quod alterius.

Let no man seeke his owne but euerie man anothers wealth.

25. Omne quod in macello vænit, manducate: nihil interrogantes propter conscientiam.

Whatsoeuer is solde in the shambles, eate ye, and aske no question for conscience sake.

26. Domini est terra, & plenitudo eius.

For the earth is the Lordes, and all that therein is.

Das X. Capitel.

20. Aber ich sage / daß die Heiden / was sie opffern / das opffern sie den Teufeln / vnd nicht Gotte. Nun wil ich nicht / daß jhr inn der Teufel gemeinschafft sein solt.

Men ieg siger / at huad som Hedninge offre / det offre de Dieffuelen / oc icke Gud. Nu vil ieg icke at i skulle haffue samfund met Diefflene.

21. Jr köndt nicht zu gleich trincken des HERRN Kelch / vnd der Teufel Kelch. Jr köndt nicht zu gleich theilhafftig sein des HErren Tisches / vnd der Teuffeln Tische.

J kunde icke til lige dricke HERRENS Kalck / oc Diefflenis Kalck. J kunde icke til lige vere delactige aff HERRENS Bord / oc aff Diefflenis Bord.

22. Oder wöllen wir den HErrn trotzen? Sind wir stercker denn er?

Eller ville wi tradze met HERREN? Ere wi stercke re end hand?

23. Jch habe es zwar alles macht / aber es frommet nicht alles. Jch habe es alles macht / aber es bessert nicht alles.

Jeg haffuer vel mact til alting / Men alting er icke nytteligt / Jeg haffuer mact til alting / Men alting forbedre icke.

24. Niemand suche was sein ist / sondern ein ieglicher was des andern ist.

Jngen skal søge det som hannem hører til / men huer det som en anden hører til.

25. Alles was feil ist auff dem Fleischmarckt / das esset / vnd forschet nichts / auff daß jhr des Gewissens verschonet.

Alt huad som falt er paa Kødtorffuit / det æder / oc spørier inted at / Paa det i kunde spare Samuittigheden.

26. Denn die Erde ist des HErrn / vnd was darinnen ist.

Thi Jorden er HERRENS / oc huad som der er paa.

Kapitola X.

20. Wssak což oběťugij Modlaři ďáblům oběťugij / a ne Bohu. Ale yá nechcy abysste byli účastnjcy Ďáblůw.

A owßem to powiedam / Jż rzeczy ktore poganie ofiáruią / dyablom ofiáruią / á nie Bogu / áni chćiałbym ábyśćie byli vczestnicy dyablow.

21. Neb nemůžete Kalicha Božijho pijti / a Kalicha Ďiablowa. Nemůžete Stolu PAně účastni býti / a Stolu Ďábelského.

Nie możecie pić kubká Páńskie° / y kubká dyablow / nie możecie być vczestniki stolu Páńskiego y stolu dyablow.

22. Zdali chceme k hněwu Bohá popuditi? Zdali sylněgssý gsme nežli on?

A mamyż wzruszyć ku gniewu Páná? Izali my iesteśmy mocnieyszy niż on?

23. Wssecko mi slussý / ale ne wsseckno gest užitečné. Wssecko mi slussý / ale ne wssecko wzdělawá.

Wszythko mi wolno / ále nie wszytko pożyteczno / wszytko / mi wolno / ále nie wszytko buduie.

24. Žádný nehledaý toho / což gest wlastnijho geho / ale což gest giného.

Niechay nikth nie szuka co iest iego / ále każdy co iest drugiego.

25. Wssecko což se w Krámijch prodáwá gezte / nic se newytazugjce pro swědomj.

Cokolwiek w iáthce przedawáia / iedzćie / nic się nie pytháiąc dla sumnienia.

26. PAně gest země / y plnost gegij.

Abowiem ći ziemia iest Páńska / y wszytko co ná niey iest.

י

27 ואן אנש דין מן חנפא קרא לכון וצבין אנתון למאזל כל מדם דמתתסים קדמיכון אכולו דלא עוקבא מטול תארתא:

E se alcun de gl'infedeli vi conuita, e voi vi volete andare: mangiate di tutto quello che vi è posto dauanti, senza domandar di niente per la conscientia.

28 ואן אנש דין נאמר לכון דהנא דדביחא הו לא תאכלון מטול הו דאמר לכון ומטול תארתא (דמריא היא גיר ארעא במליאה:)

Ma se alcun vi dice, Questo è sacrificato à gl'idoli, non ne mangiate, per cagion di colui che l'ha significato, e per la conscientia, percioche la terra, e cio che in essa si contiene, è del Signore.

29 תארתא דין אמר אנא לא הוא דילכון אלא דהו דאמר למנא גיר חארותי מתתדינא מן תארתא דאחרנא:

E la conscientia, dico, non la tua, ma di quell'altro: percioche, perche e giudicata la mia libertà da l'altrui conscientia?

30 ואן אנא בטיבותא מתתשח אנא מנא מתגדף אנא על מדם דאנא מודא אנא:

E se io per gratia ne partecipo, per che sono io biasimato di quello, di che io rendo gratie?

31 ואן אכלין אנתון הכיל ואן שתין אנתון ואן מדם עבדין אנתון כל מדם לתשבוחתא דאלהא הויתון עבדין:

O che voi dunque mangiate, ò che voi beuiate, ò facciate alcuna altra cosa, fatele tutte à gloria di Dio.

32 דלא תוקלתא הוו ליהודיא ולארמיא ולעדתה דאלהא:

Siate tali che voi non offendiate ne i Giudei, ne i Greci, ne la Chiesa di Dio.

33 איך דאף אנא בכל מדם לכל נש שפר אנא ולא בעא אנא מדם דלי פקח אלא מדם דלסגיאא פקח דנחון:

Si come ancor io piaccio à tutti in tutte le cose, non cercando la mia propria vtilità ma quella di molti, accioche si saluino.

י

27 ואם איש יקרא לכם מאשר אינם מאמינים ותחפצו ללכת כל־אשר יושם לפניכם אכלו לא מכירים בעבור המדע:

Y si algun infiel hos llama, y quereys yr de todo lo que se hos pone delante, comed, sin preguntar nada por causa de la consciencia.

28 ואם איש יאמר אליכם זה הוא זבח האלילים לא תאכלו בעבור ההוא אשר הגיד ובעבור המדע כי ליהוה הארץ ומלואה:

Mas si alguien hos dixere. Esto fue sacrificado à los idolos, no lo comays por causa de aquel que lo declaró, y por causa de la consciencia. (porque del Señor es la tierra y loque la hinche.)

29 את־המדע אומר אני לא אשר לך כי אם אשר לאחר הוא ולמה חפשי ישפט במדע איש אחר:

La consciencia digo, no tuya, sino del otro. Mas porque es juzgada mi libertad por otra consciencia?

30 אם אני בתחנה לוקח מה אחרת על־אשר אני מודה:

Item, si no con gracia de Dios participo, por que soy blasphemado por loque hago gracias:

31 לכן אם תאכלו או־תשתו או־מאומה תעשו את־כלם לכבוד אלהים תעשו:

Pues si comeys, o si beueys, o hazeys otra cosa, hazeldo todo à Gloria de Dios.

32 בלי מכשול היו גם ליהודים גם ליונים וגם לקהל אלהים:

Sed sin offensa à Iudios y à Gentes, y à la Iglesia de Dios.

33 כאשר גם אני בכלם לכלם מטיב לא מבקש את־אשר יועיל לנפשי כי־אם לרבים אשר יושעו:

Como tambien yo por todas las cosas agrado à todos no procurando lo que à mi es vtil, sino lo que à muchos, para que sean saluos.

ι'.

27. Εἰ δέ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων, καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν.

Que si quelcun des infideles vous conuie, & vous y voulez aller, mangez de tout ce qui est mis deuant vous sans vous en enquerir pour la conscience.

28. Ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ, τοῦτο εἰδωλόθυτόν ἐστι, μὴ ἐσθίετε δι' ἐκεῖνον τὸν μηνύσαντα, καὶ τὴν συνείδησιν· τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.

Mais si quelcun vous dit, Cela est sacrifié aux idoles: lors n'en mangez point, à cause de cestui-la qui vous en à aduertis, & à cause de la conscience: car la terre est au Seigneur, & le contenu en icelle.

29. Συνείδησιν δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου· ἱνατί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως;

Or ie di la conscience, non point la tiene, mais celle de l'autre: car pourqui est iugee ma liberté par la conscience d'autrui?

30. Εἰ δὲ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ;

Et si par grace i'en puis estre participant, pourquoi suis ie blasmé en ce de quoi ie ren graces?

31. Εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε.

Soit donc que vous mangiez, soit que vous beuuiez, ou que vous faciez quelque autre chose, faites tout à la gloire de Dieu.

32. Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ.

Soyez tels que vous ne bailliez aucun achoppement ni aux Iuifs, ni aux Grecs, ni à l'Eglise de Dieu.

33. Καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι.

Comme aussi ie complai à tous en toutes choses, ne cerchant point ma cômodité propre, mais celle de plusieurs, afin qu'ils soyent sauués.

CAP. X.

27. Si quis vocat vos infidelium & vultis ire: omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conscientiam.

If any of them which beleeue not / call you to a feast: and if ye wil goe / whatsoeuer is set before you / eate / asking no question for conscience sake.

28. Si quis autem dixerit, Hoc immolatum est idolis: nolite manducare propter illum qui indicavit, & propter conscientiam. *(quia Domini est terra, & plenitudo eius)*

But if any man say vnto you/ This is sacrificed vnto idoles/ eate it not/ because of him shewed it/ and for the conscience (for the earth is the Lordes / and all that therein is.)

29. Conscientiam autem dico non tuam, sed alterius. Vt quid enim libertas mea iudicatur ab aliena cōscientia?

And the conscience I say/not thine/ but of that other: for why should my libertie bee condemned of another mans conscience?

30. Si ergo cum gratia participo: quid blasphemor pro eo quod gratias ago?

For if I through Gods benefite be partaker/ why am I euill spoken of/ for that wherefore I giue thankes?

31. Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite.

Whether therefore yee eate or drinke / or whatsoeuer yee doe/ doe all to the glorie of God.

32. Sine offensione estote Iudæis & Gentibus, & Ecclesiæ Dei.

Giue none offence / neither to the Jewes/nor to the Grecians/nor to the Church of God.

33. Sicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant.

Euen as I please all men in all things/not seeking mine owne profite / but the profite of many/that they might be saued.

Das X. Capitel.

27. So aber jemand von den Vnglaubigen euch ladet / vnnd jhr wolt hingehen / so esset alles was euch fürgetragen wird/vnd forschet nicht/auff daß jhr deß Gewissens verschonet.

Oc der som nogen aff de Vantro biuder eder ind/ oc i ville gaa did / Da æder aff alt det som bæris faar eder/ oc spørier inted at/ paa det i kunde spare Samuittigheden.

28. Wo aber jemand würd zu euch sagen/ das ist Götzenopffer/ so esset nicht/ vmb des willen/ der es anzeiget/ auff daß jhr deß Gewissens verschonet (Die Erde ist des HERRN/ vnnd was drinnen ist.)

Men vilde nogen sige til eder/ det er Affguders offer/ Da æder icke/ for hans skyld/ som det gaff til kende/paa det i kunde spare Samuittigheden (Jorden er HERRENS/ oc huad som der er paa.)

29. Jch sage aber vom Gewissen/ nicht dein selbst/ sondern des andern. Denn warumb solte ich meine Freiheit lassen vrtheilen von eines andern Gewissen?

Jeg siger oc icke om din egen Samuittighed/ men om en andens. Thi huor faare skulde ieg lade min Frihed dømis/ aff en andens Samuittighed?

30. Denn so ichs mit Dancksagung geniesse/ Was solt ich denn verlästert werden über dem/dafür ich dancke?

Thi at bruger ieg det met tacksigelse / Hui skulde ieg da talis ilde til for det / som ieg tacker HERREN faare.

31. Jhr esset nun oder trincket / oder was jhr thut/ so thut alles zu Gottes Ehre.

Huad helder i nu æde eller drycke/ eller huad i gøre / da gører det altsammen til Guds ære.

32. Seyt nicht ergerlich / weder den Jüden noch den Griechen / noch der Gemeine Gottes.

Giffuer ingen forargelse huercken Jøder eller Greker / icke helder Guds Menighed.

33. Gleich wie ich auch jederman in allerley mich gefällig mache/ vñ suche nicht was mir/ sondern was vilen frommet / daß sie selig werden.

Lige som ieg oc skicker mig effter huer mand i alle maade / oc søger icke det som er mig / men det som er mange nytteligt / at de kunde bliffue salige.

Kapitola X.

27. Paklit kdo z newěrných powolá wás k wečeři/ a chcete gjti: wsseckno což před wás bude předloženo gezte/ nic se newytazugjce pro swědomij.

A iesli kthory z niewiernych was prosi/ á chcecie idź/ cokolwiek przed was położą/ iedzcie/ nic nie pytáiac dla sumnienia.

28. Pakliby kdo řekl: Toto gest obětowané Modlám / negezte/pro toho kterýž oznámil/ á pro swědomij (Páně zagisté gest země y plnost gegj.)

Ale iesliby kto wam rzekł/Toć iest bálwanom ofiárowano/ nie iedzcie dla onego ktory oznaymił/ y dla sumnienia/ ábowiemci Páńska iest ziemia / wszytko co na niey iest.

29. A prawjm pro swědomij/ ne twé/ ale toho druhého. Y proč zagisté swoboda má bywá sauzena od cyzýho swědomj?

A powiedam dla sumnienia / nie twe°/ále onego drugiego/ ábowiem przeczże wolność moiá bywa osadzona od sumnienia inego?

30. Poněwádž yá s milostij požj wám/ proč mi se rauhagj/ proto z čehož dijky wzdáwám?

A iesli z łáski pożywam / czemuż dla tego bywam sadzon niepobożnym/ zá co ia dziekuie?

31. Buď pak že gjte/ neb pigete / neb což koli giného činijte/ wsseckno k chwále Božij čiňte.

Choć tedy iecie/ choć pijecie/ choć co czynicie/ wszythko ku chwale Bożey czyńcie.

32. Bez vrazu buďte Zidům y Pohanům/ y Cýrkwi Božij.

Badźcie bez pogorszenia / y Zydom y Grekom / y Kościołowi Bożemu.

33. Jakožto y yá we wssem lijbjm se wssechněm / nehledage toho což gest vžitečného mně samému / ale co mnohým aby spaseni byli.

Jáko y ia we wszythkich rzeczách wszythkim się podobam / nie szukáiac pożytku mego / ále wiela ich áby byli zbáwieni.

יא

1 אֶתְדַמּוּ בִּי אַיכַּנָא דָאף אֶנָא בַּמְשִׁיחָא׃

Siate miei imitatori, come ancor io son di Christo.

2 מְשַׁבַּח אֶנָא לְכוֹן דֵּין אַחַי דַּבְכֻל מֶדֶם עֲהִידִין אַנְתּוּן לִי וְאַיכַּנָא דְּאַשְׁלְמֶת לְכוֹן פּוּקְדָנָא אָחִידִין אַנְתּוּן׃

Io vi lando, fratelli, che voi vi ricordate di tutte le cose mie, è ritenete le mie ordinationi, secondo che io ve l'ho ordinate.

3 צָבֵא אֶנָא דֵּין דְּתֶדְעוּן דְּכֻל גְּבַר רִישֵׁהּ מְשִׁיחָא הוּ וְרִישָׁהּ דְּאַנְתְּתָא גַּבְרָא הוּ וְרִישֵׁהּ דִּמְשִׁיחָא אֱלָהָא הוּ׃

Hor io voglio che voi sappiate, che il capo d'ogni huomo è Christo: è il capo de la donna è l'huomo: è il capo di Christo è Iddio.

4 כֻּל גַּבְרָא דִּמְצַלֵּא אַו מֶתְנַבֵּא כַּד מְכַסֵּי רִישֵׁהּ מַבְהֵת רִישֵׁהּ׃

Ogni huomo che fa oratione, ò che profetiza, hauendo alcuna cosa in capo, disonora il suo capo.

5 וְכֻל אַנְתְּתָא דִּמְצַלְיָא אַו מֶתְנַבְּיָא כַּד גְּלֵא רִישָׁהּ מַבְהֲתָא רִישָׁהּ שַׁוְיָא הִי גֵּיר עַם הָי דַּגְרִיעַ רִישָׁהּ׃

Et ogni donna che fa oratione, è che profetiza à capo scoperto, disonora il suo capo: percioch'egli è il medesimo che s'ella fosse rasa.

6 אֶן גֵּיר לָא מֶתְכַּסְיָא אַנְתְּתָא אַף תֶּסְתַּפַּר׃ אֶן דֵּין מְסַכַּר הוּ לְאַנְתְּתָא לְמֶסְתַּפָּרוּ אַו לְמֶגְרַע תֶּתְכַּסֵּא׃

Se la donna dunque non si copre, tosisi ancora: e s'egli è cosa brutta à la donna l'esser tosa ò rasa, coprasi.

7 גַּבְרָא גֵּיר לָא חַיָּב דְּנְכַסֵּא רִישֵׁהּ מֶטוּל דַּדְמוּתָא הוּ וְתֶשְׁבּוּחְתָּא דַּאלָהָא אַנְתְּתָא גֵּיר תֶּשְׁבּוּחְתָּא הִי דְּגַבְרָא׃

Perche quanto al'huomo ei non debbe coprirsi il capo, essendo egli imagine è gloria di Dio: ma la donna è gloria de l'huomo.

י א

1 הִדַּמּוּ לִי כָּמוֹ גַּם אֲנִי לַמָּשִׁיחַ׃

Sed imitadores de mi, como yo del Christo.

2 וּמְשַׁבֵּחַ אֲנִי אֶתְכֶם אַחַי כִּי בְּכֻלָּם תִּזְכְּרוּ לִי וְכִי־אֶת־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם תֹּאחֵזוּן׃

Y alabo hos Hermanos, que en todo hos acordays de mi: y de la manera que hos enseñe, reteneys mis preceptos.

3 מִי־יִתֵּן אֲשֶׁר תֵּדְעוּ כִּי־רֹאשׁ כָּל־הָאִישׁ הַמָּשִׁיחַ הוּא כִּי רֹאשׁ הָאִשָּׁה הָאִישׁ וְרֹאשׁ הַמָּשִׁיחַ הָאֱלֹהִים׃

Mas quiero que sepays, que el Christo es la cabeça de todo marido: empero el marido, la cabeça de la muger: y Dios, la cabeça del Christo.

4 כָּל־אִישׁ הַמִּתְפַּלֵּל אוֹ מִתְנַבֵּא וְרֹאשׁ לוֹ חָפוּי מֵבִישׁ אֶת־רֹאשׁוֹ׃

Todo varon que ora, o propheriza cubierta la cabeça, affrenta su cabeça.

5 וְכָל־אִשָּׁה הַמִּתְפַּלְּלָה אוֹ מִתְנַבְּאָה וְרֹאשׁ לָהּ לֹא חָפוּי מְבִישָׁה אֶת־רֹאשָׁהּ כִּי־תִּשְׁוֶה הָאִשָּׁה כְּזֹאת לִמְגֻלַּחַת׃

Mas toda muger que ora, o prophetiza no cubierta su cabeça, affrenta su cabeça: porque lo mismo es que si se rayesse.

6 וְאִם לֹא תֶחְפֶּה הָאִשָּׁה וְתִגַּלַּח וְאִם בֹּשְׁנָה הִיא לְאִשָּׁה לְהִקָּרֵחַ אוֹ־לְגַלֵּחַ תֶּחְפֶּה׃

Porque si la muger no se cubre, tresquilese tambien: y si es deshonesto à la muger tresquilarse, o raerse, cubrase (la cabeça.)

7 וְלָאִישׁ לֹא צָרִיךְ לַחְפּוֹתוֹ אֶת־רֹאשׁוֹ כִּי צֶלֶם וּכְבוֹד אֱלֹהִים הוּא וְהָאִשָּׁה כְּבוֹד אִישָׁהּ הִיא׃

Porque el varon no ha de cubrir la cabeça, porque es imagen y gloria de Dios: mas la muger es gloria del varon.

ΚΕΦΑΛ. ια´.

Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ χριστοῦ.

Soyez mes imitateurs, comme aussi ie le suis de Christ.

2. Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὅτι πάντα μου μέμνησθε· καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε.

Or, freres, ie vous louë de ce que vous auez souuenance de tout ce qui est de moi, & que vous gardez mes ordonnances comme ie les vous ai baillees.

3. Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ, ὁ χριστός ἐστι· κεφαλὴ δὲ γυναικὸς, ὁ ἀνήρ· κεφαλὴ δὲ χριστοῦ, ὁ θεός.

Mais ie vueil que vous sachiez que le chef de tout homme, c'est Christ: & le chef de la femme, c'est l'homme: & le chef de Christ, c'est Dieu.

4 Πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν (αὐτοῦ.)

Tout homme faisant oraison, ou prophetizant, en ayant quelque chose sur la teste deshonore son chef:

5. Πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς· ἓν γάρ ἐστι καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ.

Mais toute femme faisant oraison ou prophetizant sans auoir la teste couuerte, deshonore son chef: car c'est tout vn comme si elle estoit rasee.

6. Εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται γυνὴ, καὶ κειράσθω. εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω.

Pourtant si la femme n'est couuerte, qu'elle soit mesme tondue: or s'il est deshonneste à la femme d'estre tondue, ou estre raiee qu'elle soit couuerte.

7. Ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων· γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν.

Car quant à l'homme, il ne doit point couurir sa teste; veu qu'il est l'image & la gloire de Dieu, mais la femme est la gloire de l'homme.

CAP. XI.

IMitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.

Be ye ẏ followers of me/ euen as I am of Chriſt.

2. Laudo autem vos fratres, quòd per omnia mei memores eſtis: & ſicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.

Now/ brethren/ I commend you/ that ye remember all my thinges / & keepe the ordinances/ as I deliuered them to you.

3. Volo autem vos ſcire, quòd omnis viri caput, Chriſtus eſt: caput autem mulieris, vir: caput vero Chriſti, Deus.

But I will that ye know/ that Chriſt is ẏ head of euery man: and the man is the womans head: and God is Chriſtes head.

4. Omnis vir orans aut prophetans velato capite, deturpat caput ſuum.

Euery man praying or propheſying hauing any thing on his head / diſhonoureth his head.

5. Omnis autem mulier orans aut prophetans non velato capite, deturpat caput ſuum, unum enim eſt ac ſi decalvetur.

But euery woman that prayeth or propheſyeth bare headed / diſhonoureth her head: for it is euen one very thing / as though ſhe were ſhauen.

6. Nam ſi non velatur mulier, tondeatur. Si verò turpe eſt mulieri tonderi aut decalvari: velet caput ſuum.

Therefore if the woman bee not couered/ let her alſo be ſhorne/ and if it be ſhame for a woman to be ſhorne or ſhauen/ let her bee couered.

7. Vir quidem non debet velare caput ſuum: quoniam imago & gloria Dei eſt, mulier autem gloria viri eſt.

For a man ought not to couer his head: foraſmuch as he is the image and glorie of God: but the woman is the glorie of the man.

Das XI. Capitel.

SEyt meine Nachfolger/ gleich wie ich Chriſti.

VErer mine Efterfølgere/ lige ſom ieg er Chriſti.

2. Jch lobe euch lieben Brůder/ daß jhr an mich gedencket in allen ſtücken/ vnd haltet die Weiſe/ gleich wie ich euch gegeben habe.

Jeg loffuer eder/ kære Brødre/ at i tencke paa mig i alle ſtycke/ oc holde den Skick/ lige ſom ieg haffuer giffuit eder.

3. Jch laſſe euch aber wiſſen/ daß Chriſtus iſt eines jeglichen Mannes Haupt/ der Mann aber iſt des Weibes Haupt/ Gott aber iſt Chriſtus Haupt.

Jeg giffuer eder oc tilkende/ At Chriſtus er huer Mands Hoffuit/ oc Manden er Quindens Hoffuit/ Men Gud er Chriſti Hoffuit.

4. Ein jeglicher Mann der da betet oder weiſſaget/ vnnd hat etwas auff dem Haupt/ der ſchåndet ſein Haupt.

Huer Mand ſom beder eller propheterer/ oc haffuer noget paa hoffuedit/ hand beſkemmer ſit Hoffuit.

5. Ein Weib aber/ das da betet oder weiſſaget mit vnbedecktem Haupt/ die ſchåndet jr Haupt/ Denn es iſt eben ſo vil/ als were ſie beſchoren.

Oc en Quinde/ ſom beder eller propheterer met vſkiult Hoffuit/ hun beſkemmer ſit Hoffuit/ Thi det er lige ſaa meget/ ſom hun vaare raget.

6. Wil ſie ſich nicht bedecken/ ſo ſchneide man jhr auch das Haar abe. Nun es aber ůbel ſtehet/ daß ein Weib verſchnitten Haar habe/ oder beſchoren ſey/ ſo laſſet ſie das Haupt bedecken.

Vil hun icke ſkiule ſig/ da maa mand affrage hendis Haar. Men efterdi det lader nu ilde/ at en Quindis Haar affklippis/ eller hun ragis/ Da lader hende ſkiule Hoffuedit.

7. Der Mann aber ſoll das Haupt nicht bedecken/ ſintemal er iſt Gottes Bilde vnd Ehre. Das Weib aber iſt des Mannes Ehre.

Men Manden ſkal icke ſkiule Hoffuedet/ efterdi hand er Guds Billede oc ære/ Men Quinden er Mandens ære.

Kapitola XI.

NAſledownjcy mogi buďte/ yako y yá gſem Kryſtuow.

Bądźcie náſládowcámi moimi iáko y ia Kryſtuſow.

2. Chwálijmť pak wás Bratřij/ proto/ že we wſſem mne w paměti máte a yakož ſem wám wydal přikázanij/ tak ge zachowáwáte.

Chwalę wás bráćia/ iż pámiętacie wſzytki moie rzeczy á iákom wam podał/ trzymaycie ſie tego co wam podano.

3. Ale chcyť zagiſté abyſſte wěděli/ že každého muže hlawa geſt Kryſtus: a hlawa Ženy Muž: hlawa pak Kryſtowa/ gt Bůh.

A chcę ábyśćie wiedźieli/ iż káżdego męžá głową Kryſtus ieſt/ á głową niewiáſty mąż/ á głową Kryſtuſá/ Bog.

4. Každý pak Muž modle ſe aneb Prorokuge přikrytau mage hlawu/ ohyzdruge hlawu ſwau.

Káżdy mąż modląc ſie ábo prorokuiąc zákrywſzy głowę/ ſromoći głowę ſwoię.

5. A každá Žena modlicy ſe/ neb prorokugijcy nezawitau hlawau/ ohyzduge hlawu ſwau/ nebo wſſe geſt gedno yakoby ſe woholila.

A káżda niewiáſtá modląc ſie ábo prorokuiąc nie zákrywſzy głowy ſwoiey/ ſromoći głowę ſwą/ boć to wſzytko ieſt záiedno iákoby y ogolona byłá.

6. Nebo nepřikrýwali Žena hlawy ſwé/ ohol ſe. Pakli geſt Ženě mrzko ſe woholiti aneb woſtřihati/ nechť ať zawige hlawu ſwau.

Abowiem niewiáſtha ieſli ſie nie przykrywa/ niech ſie też oſtrzyże/ á ieſli ſromotá niewieśćie ſtrzydz ſie ábo golić/ niech ſie przykrywa.

7. Muž zagiſté nemá přikrýwati hlawy ſwé/ neb obraz a ſláwa Božij geſt: ale žena geſt ſláwa mužowa.

Abowiem mąż nie ma zákrywáć głowy ſwoiey/ gdyż ieſt wyobrażeniem y chwałą Bożą/ ále niewiáſthá ieſt chwałá mężową.

יא

8 לא גיר איתוהי גברא מן אנתתא אלא אנתתא מן גברא ׃

Percioche non è l'huomo da la donna, ma la donna da l'huomo.

9 אף לא גיר גברא אתברי מטול אנתתא אלא אנתתא מטול גברא ׃

Imperoche l'huomo non fu creato per la donna, ma la donna per l'huomo.

10 מטול הנא חיבא אנתתא דשולטנא יהוא על רישה מטול מלאכא ׃

Per questo la donna per causa de gl' Angeli debbe hauere sopra il suo capo, vna insegna per mostrare ch'ella è sotto potestà.

11 ברם דין לא גברא לבר מן אנתתא אף לא אנתתא לבר מן גברא במרן ׃

Nondimeno ne l'huomo è senza la donna, ne la donna senza l'huomo nel Signore.

12 איכנא גיר דאנתתא מן גברא הכנא גברא ביד אנתתא כל מדם דין מן אלהא הו ׃

Imperoche si comme la donna è da l'huomo, cosi l'huomo è per la donna: ma tutte le cose son da Dio.

13 דונו ביניכון לנפשכון יאא לאנתתא דכד גלא רישה תצלא לאלהא ׃

Giudicatelo per voi medesimi, è egli conueniente, che la donna faccia oratione à Dio senza esser coperta?

14 אף לא הו כינא מלף לכון דגברא מא דקאם סערה צערא הו לה ׃

La natura istessa non v'insegna ella, che se l'huomo porta la chioma, gli è dishonore?

15 ואנתתא מא דמרביא סערה תשבוחתא הי לה מטול דסערה חלף תכסיתא הו אתיהב לה ׃

E se la donna porta la chioma le è honore? percioche la chioma le è data per coprimento.

יא

8 כי איש איננו מאשה כי־אם האשה מאיש ׃

Porque el varon no es sacado de la muger, sino la muger del varon.

9 ואיש לא נברא בעבור האשה כי אם האשה בעבור האיש ׃

Porque tan poco el varon es criado por causa de la muger, sino la muger por causa del varon.

10 על־כן חובה היא האשה להיות לה שלטון על־ראשה בעבור המלאכים ׃

Por lo qual la muger deue tener sennal de potestad sobre su cabeça por causa de los Angeles.

11 לכן איננו איש בלי אשה ולא אשה בלי איש ביהוה ׃

Mas ni el varon sin la muger, ni la muger sin el varon en el Sennor.

12 כי כמו האשה מן־האיש כן האיש באשה וכל־האלה מאלהים

Porque como la muger salió del varon, ansi tambien el varon nace por la muger: todo empero sale de Dios.

13 בנפשכם שפטו כי נאוה לאשה לחפות בהתפללה לאלהים ׃

Iuzgad vosotros mismos es honesto orar la muger à Dios no cubierta?

14 או הלא הטבע מלמד אתכם כי־האיש אם יגדל פרע שער ראשו בשת היא לו ׃

Ni aun la misma naturaleza hos ensenna que àl hombre sea honesto criar el cabello:

15 ואשה אם תשלח פרע כבוד הוא לה כי־הפרע שער ראשה חלף כסות נתן לה ׃

Por el contrario à la muger criar el cabello le es honrroso: porque en lugar de velo le es dado el cabello.

ια'.

8. Οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός.

Car l'homme n'est point de la femme, mais la femme est de l'homme.

9. Καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα.

Car aussi l'homme n'a pas esté creé pour la femme, mais la femme pour l'homme.

10. Διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ τοὺς ἀγγέλους.

Pourtant la femme à cause des Anges doit auoir sur la teste vne enseigne qu'elle est sous puissance.

11. Πλὴν οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ.

Toutesfois ni l'homme n'est point sans la femme, ni la femme sans l'homme en nostre Seigneur.

12. Ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, οὕτω καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικὸς, τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ.

Car comme la femme est de l'homme, semblablement l'homme est par la femme: mais toutes choses sont de Dieu.

13. Ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε· πρέπον ἐστὶ γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι.

Iugez-en entre vous-mesmes: est-il conuenable que la femme prie Dieu sans estre couuerte.

14. Ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει ὑμᾶς ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστι.

Nature mesme ne vous enseigne-elle pas que si l'homme nourrit sa cheuelure, ce lui est deshonneur.

15. Γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστιν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται αὐτῇ.

Mais si la femme nourrit sa cheuelure, ce lui est gloire, pourtant que la cheuelure lui est baillee pour couuerture.

CAP. XI.

8. Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro.

For the man is not of the woman / but the woman of the man.

9. Etenim non est creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum.

For the man was not created for the womans sake: but the woman for the mans sake.

10. (Ideo debet mulier potestatem habere supra caput propter angelos.)

Therefore ought the woman to haue power on her head / because of the Angels.

11. Veruntamen neque vir sine muliere, neque mulier sine viro, in Domino.

Neuerthelesse / neither is the man without the woman / neither the woman without the man in the Lord.

12. Nam sicut mulier de viro, ita & vir per mulierem: omnia autem ex Deo.

For as the woman is of the man / so is the man also by the woman: but all thinges are of God.

13. Vos ipsi iudicate: decet mulierem non velatam orare Deum?

Judge in your selues / Is it comely that a woman pray vnto God vncouered?

14. Nec ipsa natura docet vos, quòd vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi.

Doeth not nature it selfe teach you / that if a man haue long heare / it is a shame vnto him?

15. Mulier verò si comam nutriat, gloria est illi, quoniam capilli pro velamine ei dati sunt?

But if a woman haue long heare / it is a praise vnto her: for her heare is giuen her for a couering.

Das XI. Capitel.

8. Denn der Mann ist nicht vom Weibe / sondern das Weib ist vom Manne.

Thi Manden er icke aff Quinden / men Quinden aff Manden.

9. Vnnd der Mann ist nicht geschaffen vmb des Weibes willen / sondern das Weib vmb des Mannes willen.

Oc Manden er icke skabt / for Quindens skyld / men Quinden for Mandens skyld.

10 Darumb soll das Weib eine Macht auff dem Haupt haben / vmb der Engel willen.

Derfaare skal Quinden haffue en Macht paa hoffuedet / for Englenis skyld.

11. Doch ist weder der Mann ohn das Weib / noch das Weib ohn den Mann in dem HERREN.

Dog er huercken Manden vden Quinden / oc ey heller Quinden vden Manden / i HERREN.

12. Denn wie das Weib von dem Manne / Also kommet auch der Mañ durchs Weib / aber alles von Gott.

Thi at lige som Quinden er aff Manden / Saa kommer oc Manden formedelst Quinden / Men alt ng aff Gud.

13. Richtet bey euch selbst / obs wol stehet / daß ein Weib vnbedecket für Gott bete.

Dømer hoss eder selff / Om det lader vel / at en Quinde beder obenhoffuit faar Gud.

14. Oder lehret euch auch nicht die Natur / daß einem Mann ein vnehre ist / so er lange Haar zeuget?

Eller lærer oc icke Naturen eder / at det er en Mand en vanære / om hand lader vore longe Haar.

15. Vnnd dem Weibe eine Ehre / so sie lange Haar zeuget? Das Haar ist jhr zur Decke gegeben.

Oc at det er Quinden en ære / om hun lader vore longe Haar? Haaret er hende giffuit til it skiul.

Kapitola XI.

8. Neb ne muž z ženy gt / ale žena z Muže.

Bo mąż nie iest z niewiásty / ále niewiástá z mężá.

9. A zagisté nenij stwořen pro Ženu Muž / ale žena pro Muže.

Záiste nie iest stworzon mąż dla niewiásty / ále niewiástá dla mężá.

10. Protož má Žena přikrytij mjti na hlawě pro Angely.

A przetoż niewiástá ma mieć mieć znák mocy ná głowie dla Aniołow.

11. Ale wšak ani Muž bez Ženy / ani Žena bez muže w PAnu.

A wszákże mąż nie iest bez niewiásty / y niewiástá nie iest bez mężá w Pánu.

12. Neb yakož žena gt z muže / tak y Muž skrze Ženu: ale wšecky wěcy z Boha.

Abowiem táko niewiástá z mężá iest / thák też mąż przez niewiástę / á wszytki rzeczy z Bogá.

13. Wy sami suďte to / Slussyli Ženě nezawité modliti se Bohu?

Sámi v siebie rozsądźcie / słuszali niewieście nie przykrywszy sie modlić sie Bogu.

14. Ano samo přirozenij včij wás tomu / že muž budeli mjti dlauhé wlasy / ohyzda gt gemu:

A zaż sámo przyrodzenie was tego nie naucza? iż mąż gdyby włosy zápuszczał / iest iemu ku zelżywości.

15. Ale žena budeli mjti dlauhé wlasy / chwála gt gij / proto / neb wlasowé k zakrytij dáni gsau gij

Ale iesli niewiástá zápuszcza włosy / iest iey ku chwale / przeto iż włosy sa iey dáne zá przykrycie.

יא

16 אן אנש הין מתחרא על הלין לן לית לן עידא האיך הנא ולא לעדתה דאלהא׃

Che se pare che qualcuno sia contentioso, noi non habbiamo tale vsanza, ne ancor le Chiese di Dio.

17 הדא הין דמפקד אנא לא איך משבח אנא לכון מטול דלא הוא לקדמיכון אתיתון אלא לבצירותא הו נחתתון׃

Hor in questo ch'io vi significo io non vi laudo gia. Et è che voi vi adunate non in meglio, ma in peggio.

18 לוקדם גיר מנא דמתכנשין אנתון בעדתא פלגותא שמע אנא דאית בינתכון ומדם מדם מהימן אנא׃

Imperoche primamente quando voi vi riducete insieme ne la Chiesa, odo esser fra voi de le diuisioni: & in qualche parte il credo.

19 עתידין אגון אף חריגא דנהוון בינתכון דאילין ד דבקין בכון נתידעון׃

Percioche bisogna che fra voi siano ancor de le heresie, à fin che siano manifesti fra voi quelli che sono approuati.

20 מא הכיל דמתכנשין אנתון לו איך דזדק ליומה דמרן אכלין אנתון ושתין׃

Quando dunque voi vi raunate insieme, ciò non è mangiare la Cena del Signore.

21 אלא אנש אנש ח חשמיתה קדם אכל לה והוא חד כפן וחד רויא׃

Conciosia che ciascuno s'affretta di prendere la sua cena particulare, quando si viene à mangiare: onde l'vno ha fame, e l'altro è ebbriaco.

22 דלמא בתא לית לכון דתאכלון ותשתון או ב בעדתה דאלהא בסין אנתון ומבהתין אנתון ל לאילין דלית להון מנא אמר לכון אשבחכון בהדא לא משבח אנא׃

Non hauete voi le case per mangiare è beuere? disprezzate voi la Chiesa di Dio, e fate vergogna à quelli che nõ hanno? Che vi dirò io? laudarouui? in questo io non vi laudo.

יא

16 ואם איש יריב על־האלה לא יש לנו תעודה כואת ולא לקהלות אלהים׃

Con todo esso si alguno parece ser contencioso, nosotros no tenemos tal costumbre, ni la Iglesia de Dios.

17 ובהגידי את־זאת אינני משבח אתכם כי לא לטובה כי אם לרעה תקהלו יחד׃

Esto empero hos denuncio, que no alabo, que no por mejor, sino por peor hos juntays.

18 ובראשונה בהקהלכם בעדה שמעתי כי פלגות בכם היו ומקצתי מאמין אנכי׃

Porque lo primero, quando hos juntays en la Iglesia, oygo que ay entre vosotros dissensiones. y en parte lo creo.

19 כי־צריך להיות מפלגות בכם אשר יודעו הנבחנים בכם׃

Porque conuiene que tambien aya entre vosotros heregias? para que los que son prouados se manifiesten entre vosotros.

20 וכאשר תקהלו יחד לא תהי ללחם את־יהוה בלחמו ולשתות ביין מסך׃

De manera que quando hos juntays en vno esto no es comer la Cena del Sennor.

21 כי אם איש איש את־פת־בגו מלפנים לוקח לאכל וכן אחד רעב ואחר צמא׃

Porque cada vno toma antes para comer su propria cena: y el vno tiene hambre, y el otro esta harto.

22 הלא יש לכם הבתים לאכל ולשתות בהם כי־את־קהלת אלהים תגעלו ותבישו אותם אשר לא יש להם מה־אמר לכם אם אשבח אתכם בזאת לא אוכל לשבח׃

A la verdad no teneys casas para en que comays y beuays? O menospreciays la Iglesia de Dios, y auergonçays à los que no tienen? Que hos dire? alabarhos he, mas en esto no hos alabo.

ια'.

16. Εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ.

Que s'il y'a quelcun qui cuide estre contentieux, nous n'auons pas vne telle coustume, ni aussi les Eglises de Dieu.

17. Τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον, ἀλλ' εἰς τὸ ἧττον συνέρχεσθε.

Or en ceci que ie vous declare, ie ne vous louë point: c'est que vous vous assemblez non point en mieux, mais en pis.

18. Πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος τι πιστεύω.

Car premierement, quand vous vous assemblez en l'Eglise, i'enten qu'il y a des partialités entre vous: & i'en croy quelque partie.

19. Δεῖ γὰρ καὶ ἐν ὑμῖν αἱρέσεις εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν.

Car il faut qu'il y ait mesmes des heresies entre vous, afin que ceux qui sont demise soyent manifestés entre vous.

20. Συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, οὐκ ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν.

Quand donc vous vous assemblez ensemble, cela n'est point manger la Cene du Seigneur.

21. Ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν, καὶ ὃς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει.

Car chacun s'auance de prendre son souper particulier quand ce vient à manger: & l'vn a faim, & l'autre fait bonne chere.

22. Μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί ὑμῖν εἴπω; ἐπαινέσω ὑμᾶς ἐν τούτῳ; οὐκ ἐπαινῶ.

N'auez-vous point donc de maisons pour manger & pour boire? mesprisez-vous l'Eglise de Dieu? & faites vous honte à ceux qui n'ont dequoi? que vous dirai-ie? vous louerai-ie? ie ne vous louë point en ceci.

CAP. XI.

16. Si quis autem videtur contentioſus eſſe: nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.

But if any man luſt to be contentious/ we haue no ſuch cuſtome/ neither the Churches of God.

17. Hoc autem præcipio, non laudans quod non in melius, ſed in deterius convenitis.

Nowe in this that I declare/ I praiſe you not/ that ye come together / not with profite/ but with hurt.

18. Primum quidem convenientibus vobis in eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos, & ex parte credo.

For firſt of all / when ye come together in the Church/ I heare that there are diſſenſions among you: and I beleeue it to be true in ſome part.

19. Nam oportet & hæreſes eſſe: ut & qui probati ſunt, manifeſti fiant in vobis.

For there muſt be hereſies euen amōg you: that they which are approued among you/ might be knowen.

20 Convenientibus ergo vobis in unum, iam non eſt dominicam cœnam manducare.

When yee come together therefore into one place / this is not to eat y Lords ſupper.

21. Vnuſquiſq; enim ſuam cœnam præſumit ad manducandum. Et alius quidem eſurit: alius autem ebrius eſt.

For euery man when they ſhould eate/ taket his owne ſupper afore / and one is hungrie / and another is drunken.

22. Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? aut eccleſiam Dei cōtemnitis: & confunditis eos qui non habēt? Quid dicam vobis? Laudo vos in hoc? non laudo.

Haue ye not houſes to eate & to drinke in? deſpiſe ye the Church of God/ & ſhame them that haue not? What ſhall I ſay to you? Shall I praiſe you in this? I praiſe you not.

Das XI. Kapitel.

16. Iſt aber jemand vnter euch/ der luſt zu zancken hat/ der wiſſe/ daß wir ſolche weiſe nicht haben/ Die Gemeine Gottes auch nicht.

Men er der nogen iblant eder/ ſom haffuer lyſt til at trette / hand ſkal vide/ at wi haffue icke ſaadan ſtick / oc ey heller Guds Menighed.

17. Ich muß aber diß befelhen/ ich kans nicht loben/ daß jhr nicht auff beſſer weiſe/ ſondern auff erger weiſe zuſammen kommet.

Jeg maa oc det befale / Jeg kand det icke loffue/ at i komme icke tilſammen met bedre ſtick / men met verre ſtick.

18. Zum erſten/ wenn jr zuſammen kommet in der Gemeine/ höre ich/ es ſeyen Spaltungen vnter euch/ vnnd zum theil glaube ichs.

Førſt/ naar i komme tilſammen i Menigheden/ da hører ieg / At der er Splidactighed mellem eder/ oc noget troer ieg der aff.

19. Denn es müſſen Rotten vnter euch ſein/ auff daß die/ ſo rechtſchaffen ſind/ offenbar vnter euch werden.

Thi der ſkulle vere Parti iblant eder / Paa det at de ſom ere retſindige/ kunde bliffue obenbare iblant eder.

20. Wenn ihr nun zuſammen kommet/ ſo helt man da nicht des HErrn Abendmal.

Naar ſom i nu komme til ſammen / da holder mand der icke HERRENS Naduere.

21. Denn ſo man das Abendmal halten ſol/ nimpt ein jeglicher ſein eigens vorhin/ vnd einer iſt hungerig/ der ander iſt truncken.

Thi naar mand ſkal holde Nadueren / da tager huner ſin egen tilforn / Oc den ene hungru / den anden er drucken.

22. Habt jhr aber nicht Häuſer/ da jhr eſſen vnnd trincken möget? Oder verachtet jhr die Gemeine Gottes/ vnnd beſchämet die/ ſo da nichts haben? Was ſoll ich euch ſagen? ſoll ich euch loben? Hierinnen lobe ich euch nicht.

Haffue i icke Huſ/ der ſom i kunde æde oc dricke? Eller foracte i Guds Menighed / oc beſkemme dem ſom inted haffue? Huad ſkal ieg ſige til eder? Skal ieg loffue eder? Her vdiloffuer ieg eder icke.

Kapitola XI.

16. Zdáli ſe pak kdo ſwárliwým býti/ mýt takowého obyčege nemáme/ ani Cýrkew Božij.

A ieſliby ſie kto zdał być ſwarliwym/ nie mamy takiego obyczáiu/ áni Kościoły Boże.

17. Toto pak přikazugic wám za zlé w tom mám/ že ne k lepſſýmu ale k horſſýmu ſe ſcházýte.

A ia thák wám opowiedam/ nie chwalac was/ iż nie z pożytkiem/ ále z ſzkoda ſchadzacie ſie.

18. Nayprwé zagiſté když ſe ſcházýte weſpolek / /ſlyſſým že gſau rozděleni mezy wámi/ a poněkud tomu wěřjm.

Abowiem naprzod gdy ſie ſchodzicie w kościele/ ſłyſzę iż rozerwánia bywáia miedzy wámi / y temu po częſci wierzę.

19. Neb muſe gij y Kacýřſtwa býti / aby ti kteřijž gſau zkuſſenij / zgewnij byli mezy wámi.

Abowiem muſzać też być/ odſzczepieńſtwá miedzy wámi/ áby ci ktorzy doświádczeni ſą/ byli iáwni miedzy wámi.

20. Protož když ſe ſcházýte weſpolek/ giž neſluſſý wám Wečeře PAně giſti.

Gdy ſie tedy w iedno ſchodzicie/ toć nie dla vżywánia wieczerzey Páńſkiey.

21. Neb geden každý naypřed wečeři ſwau beře k gedenj. Někdo pak zagiſté lačnij / a giný ſe přepinil.

Abowiem káżdy wprzod wieczerzey ſwoiey vżywa / y łáknie ieden / á drugi ieſt piánym.

22. Zdali domůw nemáte k gedenij a ku pitj? čili Cýrkew Božij tupijte/ a k hanbě přiwodj te/ ty kteřijž nemagij? Což dijm wám? Chwáliti budu wás: W tom nechwálijm.

Záli domow nie maćie ku iedzeniu y piciu? ábo Kościołem Bożym gárdzićie/ y záwſtydawaćie ty ktorzy nie máia? Coż wam rzekę? Pochwaleli was w tym? nie chwalę.

יא

23 אֶנָא גֵּיר קַבְּלֵת מֶן מָרַן הַו מֶדֶם דַּאשְׁלְמֵת לְכוּן דְּמָרַן יֵשׁוּע בְּהוּלְלְיָא דְּמֶשְׁתְּלֵם הֲוָא נְסַב הֲוָא לַחְמָא׃

Percioche io ho riceuuto dal Signore quello che ancor ho dato à voi: cioè, che il Signor IESV la notte che fu tradito, prese il pane.

24 וּבַרֶךְ וּקְצָא וֶאמַר סַבוּ אֱכוּלוּ הָנוּ פַּגְרִי דְּעַל אַפַּיְכוּן מֶתְקַצָּא הָכַנָא הֲוַיתוּן עָבְדִין לְדוּכְרָנִי׃

E poi ch'egli hebbe rendute gratie, lo spezzò, e disse, Pigliate, mangiate, questo è il mio corpo, che si spezza per voi. Fate questo in mia memoria.

25 הָכַנָא מֶן בָּתַר דַּאחְשֵׁמוּ אַף כָּסָא יַהֵב וֶאמַר הָנָא כָּסָא אִיתַוְהִי דְּיַתִּיקְתָא חַדַתָּא בַּדְמִי הָכַנָא הֲוַיתוּן עָבְדִין כֻּל אֶמָתַי דְּשָׁתֵין אַנְתּוּן לְדוּכְרָנִי׃

Similmente prese ancora il calice, poi che si fu cenato, dicendo: Questo calice è il nuouo Testamento, nel mio sangue: fate questo, ogni volta che voi ne beuerete, in mia memoria.

26 כֻּל אֶמָתַי גֵּיר דְּאָכְלִין אַנְתּוּן לַחְמָא הָנָא וְשָׁתֵין אַנְתּוּן כָּסָא הָנָא מַוְתֵּה הוּ דְּמָרַן מַעְהֲדִין אַנְתּוּן עַד מָא לְמֵתִיתֵה׃

Percioche ogni volta che voi mangiarete questo pane, e beuerete di questo calice, annuntiarete la morte del Signore in fin à tanto ch'ei venga.

27 אַיְנָא הָכִיל דְּאָכֵל מֶן לַחְמֵה דְּמָרְיָא וְשָׁתֵא מֶן כָּסֵה וְלָא שָׁוֵא לֵה מְחַיַּב הוּ לַדְמֵה דְּמָרְיָא וּלְפַגְרֵה׃

Per laqual cosa chiunque mangiarà questo pane, e beuerà il calice del Signore indegnamente, sarà colpeuole del corpo è del sangue del Signore.

28 מֶטוּל הָנָא נֶהְוֵא אֶנָשׁ בָּקֵא נַפְשֵׁה וְהָיְדֵין נֶאכֻל מֶן לַחְמָא הָנָא וְנֶשְׁתֵּא מֶן כָּסָא הָנָא׃

Proui dunque l'huomo se stesso, e cosi mangi di questo pane, e beua di questo calice.

י א

23 כִּי־אֲנִי לָקַחְתִּי מֵאֲדֹנִי אֲשֶׁר גַּם נָתַתִּי לָכֶם כִּי־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ בַּלַּיְלָה הַהוּא אֲשֶׁר בּוֹ נִמְסַר לָקַח אֶת־הַלָּחֶם׃

Porque yo recebi del Sennor loque tambien hos he ensennado. Que el Sennor Iesus, la noche que fue entregado, tomó el pan:

24 וַיְבָרֶךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיֹּאמֶר קְחוּ אִכְלוּ זֹאת יֵשׁ בְּשָׂרִי אֲשֶׁר עֲלֵיכֶם נִשְׁבָּרָה זֹאת עֲשׂוּ לְזִכְרוֹנִי׃

Y auiendo hecho gracias lo partió, y dixo, Tomad, (y) comed: esto es mi cuerpo que por vosotros es partido? hazed esto en memoria de mi.

25 וּכְמוֹ כֵן גַּם אֶת־הַכּוֹס מֵאַחֲרֵי שֶׁאָכַל בַּלַּיְלָה לֵאמֹר זֹאת הַכּוֹס יֵשׁ בְּרִית חֲדָשָׁה בְּדָמִי אֶת־זֹאת עֲשׂוּ כַּמָּה פְּעָמִים תִּשְׁתּוּ לְזִכְרוֹנִי׃

Ansimismo tomó tambien al vaso, despues de auer cenado diziendo, Este vaso es el Nueuo testamento en mi sangre: hazed esto todas las vezes que beuereys, en memoria de mi.

26 כִּי כַּמָּה פְּעָמִים תֹּאכְלוּ אֶת־הַלֶּחֶם הַזֶּה וְתִשְׁתּוּ אֶת־הַכּוֹס הַזֹּאת אֶת־מוֹת אֲדֹנֵינוּ תַּגִּידוּ עַד אֲשֶׁר יָבוֹא׃

Porque todas las vezes que comierdes este pan, y beuierdes este vaso, la muerte del Sennor annunciays hasta que venga.

27 לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר יֹאכַל אֶת־הַלֶּחֶם הַזֶּה אוֹ־יִשְׁתֶּה אֶת־כּוֹס אֲדֹנֵינוּ וְלֹא שָׁוֶה לוֹ מְחַיָּב הוּא בְּגוּפַת וּבִדְמֵי־אֲדֹנֵינוּ׃

De manera que qualquiera que comiere este pan, o beuiere este vaso del Sennor indignamente sera culpado del cuerpo y de la sangre del Sennor.

28 לָכֵן יִבְחַן אָדָם אֶת־נַפְשׁוֹ וְכֵן מִלֶּחֶם יֹאכַל וּמִכּוֹס יִשְׁתֶּה׃

Portanto prueuese cada vno à si mismo, y coma ansi de aquel pan, y beua de aquel vaso.

ια'.

23. Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι, ὁ κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον.

Car i'ai receu du Seigneur ce qu'aussi ie vous ai enseigné: c'est que le Seigneur Iesus en la nuict en laquelle il fut trahi, print du pain,

24. Καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε, Λάβετε, φάγετε· τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

Et ayant rendu graces le rompit, & dit, Prenez, mangez: ceci est mon corps qui est rompu pour vous: faites ceci en commemoration de moi.

25. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι. τοῦτο ποιεῖτε ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

Semblablement aussi apres le souper il print la coupe, disant, Ceste coupe est la nouuelle alliance en mõ sang: faites ceci toutesfois & quãtes que vous en boirez en commemoration de moi.

26. Ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ.

Car toutes fois & quantés que vous mangerez de ce pain, & boirez de ceste coupe, vous annoncerez la mort du Seigneur iusqu'a ce qu'il vienne.

27. Ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ κυρίου.

Parquoi quiconque mangera de ce pain ou boira de la coupe du Seigneur indignement, sera coulpable du corps & du sang du Seigneur.

28. Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω.

Que chacun donc s'esprouue soimesme, & ainsi mange de ce pain, & boiue de ceste coupe.

CAP. XI.

23. Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem.

For I haue receiued of the Lorde that which I also haue deliuered vnto you, to wit, That the Lord Jesus in the night that he was betrayed, tooke bread.

24. Et gratias agens, fregit, & dixit: Accipite & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur: hoc facite in meam commemorationem.

And when he had giuen thankes, hee brake it, and said, Take, eate: this is my bodie, which is broken for you: this do ye in remembrance of me.

25. Similiter & calicem, postquam cœnavit, dicens, Hic calix novum testamentum est in meo sanguine, hoc facite, quotiescunque biberitis, in meam commemorationem.

After the same maner also he tooke the cuppe, when hee had supped, saying, This cuppe is the Newe testament in my blood, this doe as oft as yee drinke it, in remembrance of me.

26. Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis: mortem Domini annuntiabitis, donec veniat,

For as often as ye shall eate this bread, & drinke this cup, ye shewe the Lordes death till he come.

27. Itaque quicunq; manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè: reus erit corporis & sanguinis Domini.

Wherefore, whosoeuer shall eate this bread, and drinke the cuppe of the Lorde vnworthily, shall be giltie of the body and blood of the Lord.

28. Probet autem seipsum homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat.

Let a man therefore examine him selfe, and so let him eat of this bread, and drinke of this cup.

Das XI. Kapitel.

23. Jch habe es von dem HERREN empfangen/ das ich euch gegeben habe. Denn der HERR Jesus in der nacht/ da er verrathen ward/ nam er das Brodt.

Jeg anammede det aff HERREN/ som ieg haffuer giffuit eder/ Thi at vor HERRE Jhesus/ i den nat som hand bleff forraad/ tog hand Brødet.

24. Dancket vnd brachs/ vnd sprach: Nemet/ esset/ das ist mein Leib/ der für euch gebrochen wirdt/ Solchs thut zu meinem Gedechtniß.

Tackede/ oc brød det/ oc sagde/ Tager/ æder/ det er mit Legeme/ som brydis for eder/ Det gører i min Hukommelse.

25. Desselbigen gleichen auch den Kelch nach dem Abendmal/ vnnd sprach: Diser Kelch ist das neue Testament in meinem Blut/ Solchs thut/ so offt jhrs trincket/ zu meinem Gedechtniß.

Disligest ocsaa Kalcken/ effter Nadueren/ oc sagde/ Denne Kalck er det ny Testamente i mit Blod/ det gører/ saa offte som i det dricke i min Hukommelse.

26. Denn so offt jhr von disem Brodt esset/ vnnd von disem Kelch trincket/ solt jr des HERRN Todt verkündigen/ biß daß er kompt.

Thi saa offte som i æde aff dette Brød/ oc dricke aff denne Kalck/ da skulle i forkynde HERRENS død/ indtil hand kommer?

27. Welcher nun vnwirdig von disem Brot isset/ oder von dem Kelch des HERREN trincket/ der ist schuldig an dem Leib vnd Blut des HERREN.

Huo som nu æder vuerdelige aff dette Brød/ eller dricker aff HERRENS Kalck/ hand er skyldig i HERRENS Legeme oc Blod.

28. Der Mensch prüfe sich aber selbst/ vnd also esse er von disem Brot/ vnd trincke von disem Kelch.

Men huert Menniske skal prøffue sig selff/ oc æde saa aff dette Brød/ oc dricke aff denne Kalck.

Kapitola XI.

23. Já zagisté wzal gsem od PAna což y wydal gsem wám/ že Pan Gežijs w kterau noc zrazen byl/ Wzal chléb.

Abowiemciem ia wźiął od Páná com też wam podał/ iż Pan Jezus tey nocy ktorey był wydan/ wźiął chleb.

24. A díky čině lámal a řekl: Wezměte/ a gezte/ toto gest Tělo mé/ kteréž za wás bude zrazeno. To čiňte na mé připomijnánij.

A podźiękowawszy złamał/ y rzekł/ Bierzcie/ iedzcie/ thoc iest ciáło moie ktore zá was bywa łamáne/ to czyńcie ná pámiątkę moię.

25. Též y Kalich když odwečeřel/ řka: Tentoť gest Kalich nowé Swědectwij we mé Krwi/ to čiňte/ kolikrátkoli pijti budete na mau památku.

Thákże y kubek po wieczerzy/ mowiąc/ Then kubek iest nowy Testament przez krew moię/ To czyńcie ile kroć bedźiecie pić ná pámiątkę moię.

25. Neb kolikrát koli budete gijsti chléb tento/ a z Kalicha pijti: Smrt PAně/ z wěstowati budete/ dokawádž nepřijgde.

Abowiem ile kroć bedźiecie ieść ten chleb/ y ten kubek bedźiecie pić/ śmierć Páńską opowiedáć bedźiecie aż przyidźie.

27. A protož kdož koli bude gijsti chléb tento/ a z Kalicha PAně pijti nehodně/ winen bude Tělem a Krwij PAně.

A ták ktoby iadł chleb ten/ ábo pił ten kubek Páński nie godnie/ bedźie winien iż wzgárdźił ciáło y krew Páńską.

28. A protož/ zkus sám sebe Člowěk/ a tak chléb ten gez/ a z Kalicha pij.

A káżdy niech śie doświádczy/ á tákże niechay ie on chleb/ y z kubká nego pije.

יא

29 מן דאכל גיר ושתא
מנה כד לא שוא חיבא
הו לנפשה אכל ושתא
דלא פרש פגרה דמריא :

Imperoche chi ne mangia è beue indegnamente, si mangia è beue la condannatione, non discernendo il corpo del Signore.

30 מטול הנא סגיאין
בכון מרעא וכריהא
וסגיאא דדמכין :

Per questa cagione molti fra voi sono infermi & ammalati, è molti s'addormeno.

31 אלו גיר נפשן דינין
הוין לא מתתדינין הוין :

Perche se noi giudicassimo noi stessi, non saremmo puniti.

32 כד מתתדינן דין מן
מרן מתרדין מתרדינן ד
דלא עם עלמא נתחיב :

Ma essendo noi giudicati, siamo ammaestrati dal Signore: accioche noi non siamo condannati col mondo.

33 מכיל אחי אמתי ד
דמתכנשין אנתון למאכל
הויתון מקוין חד לחד :

Per laqual cosa, fratelli miei, quando voi vi raunate insieme à mangiare, aspettateui l'vn l'altro.

34 מן דין דכפן בביתה
ילעס דלא לחיבותא
תהוון מתכנשין על שרכא
דין מא דאתית אפקדכון :

E se alcuno ha fame, mangi in casa: accioche voi nō vi rauniate à vostra condannatione. L'altre cose le ordinarò poi quando io verrò.

יב

1 על רוחניתא דין אחי
צבא אנא דתדעון :

Appresso, quanto à gli doni spirituali, io non voglio, fratelli, che voi ne siate ignoranti.

יא

29 כי האכל והשתה ולא שוה
לו את־משפט לנפשו אכל ושותה
כי לא ינכר בין גופת אדנינו :

Porque el que come y beue indignamente juyzio come y beue para si, no discerniendo el cuerpo del Sennor.

30 על־כן בכם חולים ונחלים
רבים ורבים ישנו שנת עולם :

Por loqual ay muchos enfermos y debilitados entre vosotros: y muchos duermen.

31 ואם נשפט את־נפשנו לא
נשפט :

Que si nos examinassemos à nosotros mismos, cierto no seriamos juzgados.

22 וכאשר נשפט מאדני נוסר
פן את־העולם נגור :

Mas siendo juzgados, somos castigados del Sennor-para que no seamos condemnados con el mundo.

33 לכן אחי מתי תקהלו לאכל
תקוו איש לאחר :

Ansique, Hermanos mios, quando has juntays à comer esperahos vnos à otros.

34 ואם איש רעב בביתו יאכל
פן־למשפט תקהלו והנשארים
כאשר אבוא אערך :

Y si alguno tuuiere hambre, coma en su casa, porque no hos junteys para juyzio. Las de mas cosas ordenaré quando viniére.

יב

1 ועל־מתנות הרוח אחי
לא אכחד מכם :

Y de los dones espirituales, no quiero, Hermanos, que ignoreys.

ια.

29. Ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου.

Car qui en mange & qui en boit indignement, mange & boit son iugement, ne discernant point le corps du Seigneur.

30. Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί.

Pour ceste cause plusieurs sont foibles & malades entre vous, & plusieurs dorment.

31. Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα.

Car certes si nous nous iugions nous mesmes, nous ne serions point iugés.

32. Κρινόμενοι δὲ, ὑπὸ τοῦ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.

Mais quand nous sommes iugés, nous sōmes enseignés par le Seigneur, afin que nous ne soyons condamnés auec le monde.

33. Ὥστε, ἀδελφοί μου, συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε.

Pourtant mes freres, quand vous-vous assemblez pour manger, attendez l'vn l'autre.

34 Εἰ δέ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρίμα συνέρχησθε. τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι.

Que si quelcun a faim, qu'il mange en la maison: afin que vous ne vous assembliez en iugement. Touchant les autres poincts, i'en ordonnerai quand ie serai venu.

ΚΕΦΑΛ. ιβ.

Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοί, οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν.

Or touchant les dons spirituels, ie ne vueil point, freres, que vous soyez ignorans.

CAP. XI.

Das XI. Capitel.

Kapitola XI.

29. Qui enim manducat & bibit indigne; iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini.

For he that eateth and drinketh vnworthily/eateth and drinketh his owne damnation / because hee discerneth not the Lords bodie.

29. Denn welcher vnwirdig isset vnd trincket / der isset vnd trincket jm selber das Gerichte / damit das er nicht vnterscheidet den Leib des HERRN.

Thi huo som æder oc dricker wuerdelige / hand æder oc dricker sig selff Domen / der met at hand icke gør forskel om HERRENS Legeme.

29. Nebo kdo gij a pige nehodně/ odsauzenij sobě gij a pige/nerozsuzuge Těla PAně.

Abowiem ktory sie y piie niegodnie/ potepienie sobie sámemu ie y piie/ nie rozeznawáiąc ciáłá Pańskiego.

30. Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.

For this cause many are weake/ and sicke among you/and many sleepe.

30. Darumb sind auch also vil schwachen vnd krancken vnter euch/ vnd ein gut theil schlaffen.

Der ere oc der faare saa mange Skrøbelige oc Siuge iblant eder/ oc mange soffue.

30. A protož mezy wámi mnohý gsau nemocnij a mdlij/ a spij mnozý.

Dla tego miedzy wámi wielec iest mdłych y nemocnych / á wiele ich záśneło

31. Quòd si nosmetipsos diiudicaremus: non utique iudicaremur.

For if wee woulde iudge our selues/ wee shoulde not be iudged.

31. Denn so wir vns selber richteten/ so würden wir nicht gerichtet.

Thi at dømde wi oss selff/da bleffue wi icke dømde.

31. Budemeli pak sami sebe rozsuzowati/ nebudem zagisté sauzeni.

Bobyśmy sie sámi rozsadzáli/ nie bylibyśmy karáni.

32. Dum iudicamur autem, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.

But when we are iudged / we are chastened of the Lorde / because we should not bee condemned with the world.

32. Wenn wir aber gerichtet werden so werden wir von dem HERRN gezüchtiget/auff daß wir nicht sampt der Welt verdammet werden.

Men naar wi dømis / da straffis wi aff HERREN/ Paa det wi skulle icke fordømis met Verden.

32. Nebo když býwáme sauzeni/od PAna býwáme trestáni/ abychom s tijmto Swětem nezahynuli.

Ale gdy bywámy karáni/od Páná bywámy náuczáni/ ábyśmy nie byli z świátem osadzeni.

33. Itaque fratres mei, cùm convenitis ad manducandum, invicem expectate.

Wherefore/ my brethren / when ye come together to eate/tarie one for another.

33. Darumb meine lieben Brüder/ wenn jr zusammen kommet zu essen/ so harre einer des andern.

Der faare mine kære Brødre/ naar i komme tilsammen at æde / da toffue sig den ene effter den anden.

33. A protož Bratřij mogi/ když se scházyte k gedenij / wespolek se sčekáwayte.

A ták brácia moi gdy sie schodźićie ku iedzeniu/ oczekáwayćie ieden drugie°.

34. Si quis esurit, domi manducet, ut non in iudicium conveniatis. Cætera autem, cùm venero, disponam.

And if any man be hungrie/let him eate at home/that ye come not together vnto condemnation. Other things will I set in order when I come.

34. Hungert aber jemand / der esse daheimen / auff daß jhr nicht zum Gerichte zusammen kommet. Das ander wil ich ordnen/ weñ ich komme.

Men hunger nogen / da æde hand hiemme / paa det/at i skulle icke komme tilsammen til Dommen. Det andet vil ieg beskicke/ naar ieg kommer.

34. Pakli kdo lačnij / doma gez/ abyste se k odsauzenij nescházeli. Gine pak wěcy když přijgdu zřijdijm.

A ieśli kto łáknie/ niechay sie domá náie/ ábyśćie sie ná potepienie nie schodźili. Ine rzeczy przyszedszy postánowie.

CAP. XII.

Das XII. Capitel.

Kapitola XII.

DE spiritualibus autem, nolo vos ignorare fratres.

Nowe concerning spiritual giftes/ brethren / I woulde not haue you ignorant.

Von den Geistlichen Gaben aber/wil ich euch/ lieben Brüder/ nicht verhalten.

OM de aandelige Gaffuer / vil ieg icke/ kære Brødre dølie faar eder.

O Duchownijch pak wěcech/ chcy abyste wěděli bratřj.

PRzythym o duchownych dárzech brácia niechcę ábyśćie wiedźiec nie mieli.

י ב

2 דחנפא הויתון ולפתכרא
ולאילין דלית להון קלא
הליכין בפרשן מתדברין
הויתון :

Voi sapete che erauate Gentili essendo trasportati dietro à gl'idoli muti, secondo che erauate menati.

3 מטול הנא מודע אנא
לכון דלית אנש דברוחה
דאלהא ממלל ואמר
דחרם הו ישוע ואף לא
אנש משכח למאמר ד
דמריא הו ישוע אלא אן
ברוחא דקודשא :

Per ilche io vi fo sapere, che niuno parlando per lo Spirito di Dio, dice IESV essere anatema: è niuno puo dire IESV esser Signor, senon per lo Spirito santo.

4 פולגא דין דמוהבתא
איתיהון אלא חדא הי
רוחא :

Ci sono ben le differentie de doni, ma egli è vn medesimo Spirito.

5 ופולגא דתשמשתא
איתיהון אלא חד הו
מריא :

E sonoci le differentie de le amministrationi, ma egli è vn medesimo Signore.

6 ופולגא דחילותא אית
אלא חד הו אלהא דמעבד
כל בכל נש :

Sonoci ancor le differentie de l'operationi, ma egli è vn medesimo Iddio, che opera tutte le cose in ciascheduno.

7 לאנש אנש דין מתיהב
לה גלינא דרוחא איך
דעדרא לה :

Ma à ciascuno è data la manifestation de lo Spirito à commune vtilità.

8 אית דיתיהבא לה ברוחא
מלתא דחכמתא לאחרנא
דין מלתא דידעתא בה
ברוחא :

Imperoche ad vno è data per lo Spirito la parola de la sapientia: e ad vnaltro la parola de la scientia, secondo il medesimo Spirito.

9 לאחרנא הימנותא בה
ברוחא לאחרנא מוהבתא
דאסיותא בה ברוחא :

Ad vnaltro è data la fede, per il medesimo Spirito: ad vnaltro i doni de risanamenti per il medesimo Spirito.

י ב

2 ידעתם כי כאשר הייתם
גוים או הלכתם אל־האלילים
פי להם ולא ידברו כמו אשר
הוליכו אתכם :

Sabeys que quando erades Gentiles, yuades, como erades lleuados, à los idolos mudos.

3 על־כן אודיע לכם כי־איש
המדבר ברוח אלהים איננו
מדבר כי חרם ישוע הוא ואיש
לא יוכל לאמר כי אדוני ישוע
הוא כי אם ברוח הקדש :

Portanto hos hago saber, que nadie que hable por Espiritu de Dios, llama anathema à Iesus y que nadie puede llamar à Iesus Sennor, sino por Espiritu Sancto.

4 ומחלקות המתנות הנה ורוח
אחת היא :

Empero ay repartimientos de dones: mas el mismo Espiritu es.

5 ומחלקות הכהנות הנה ואדני
אחד הוא :

Y ay repartimientos de ministerios: mas el mismo Sennor es.

6 ומחלקות הפעלים הנה
ואלהים אחד הוא הפועל את־
כלם בכלם :

Y ay repartimientos de operaciones. mas el mismo Dios es, el qual obra todas las cosas en todos.

7 ולכל איש נתנה דעת הרוח
להועיל :

Empero á cada vno le es dada manifestacion del Espiritu para prouecho.

8 ולאחד ברוח נתן דבר חכמה
ולאחר דבר בינה כרוח ההיא :

Porque à la verdad à este es dada por el Espiritu palabra de sabiduria: àl otro, palabra de sciencia segun el mismo Espiritu.

9 ולאחר האמונה כרוח ההיא
ולאחר מתנות הרפאות כרוח
ההיא :

A otro, fe por el mismo Espiritu: y à otro dones de sanidades por el mismo Espiritu:

ιβ'.

2. Οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαγόμενοι.

Vous sauez que vous estiez Gentils, qui estiez transportés apres les idoles muettes selon que vous estiez menés

3. Διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα ἰησοῦν. καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν κύριον ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Pource vous fai-ie sauoir, que nul parlant par l'Esprit de Dieu, ne dit Iesus estre malediction, & nul ne peut dire Iesus estre Seigneur, sinon par le sainct Esprit.

4. Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσί, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα.

Or il y a diuersité de dons: mais il y a vn mesme esprit.

5. Καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσι, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος.

Il y a aussi diuersité d'administrations: mais il y a vn mesme Seigneur.

6. Καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτός ἐστι θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.

Il y a pareillement diuersité d'operations: mais il y a vn mesme Dieu, qui operé toutes choses en tous.

7. Ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον.

Mais à chacun est donnee la manifestation de l'Esprit pour ce qui est expedient.

8. Ὧι μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.

Car à l'vn est donnee par l'Esprit, la parole de sapience: & à l'autre, selon le mesme Esprit, la parole de cognoissance:

9. Ἑτέρῳ δὲ πίστις, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι· ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι.

A l'autre, foy en ce mesme Esprit: à l'autre, dons de guerison en ce mesme Esprit:

CAP. XII.

2. Scitis quoniam cum Gentes essetis, ad simulachra muta prout ducebamini euntes.

Ye knowe that ye were Gentiles / & were caryed away unto the domme idoles/as ye were led.

3. Ideo notum vobis facio, quòd nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu. Et nemo potest dicere, Dominus Iesus: nisi in Spiritu sancto.

Wherefore/I declare unto you/that no man speaking by the Spirit of God/ calleth Jesus execrable: also no man can say that Jesus is the Lorde/ but by the holy Ghost.

4. Divisiones verò gratiarum sunt: idem autem Spiritus

Nowe there are diversities of giftes/but the same Spirit.

5. Et divisiones ministrationum sunt: idem autem Dominus.

And there are diversities of administrations/but the same Lord.

6. Et divisiones operationum sunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus.

And there are diversities of operations/but God is the same/which worketh all in all.

7. Vnicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem.

But the manifestation of the Spirit is given to every man / to profit withall.

8. Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ: alii autem sermo scientiæ secundùm eundem Spiritũ.

For to one is given by the Spirit the word of wisedome: and to another the worde of knowledge / by the same Spirit.

9. Alteri fides in eodem Spiritu, alii gratia sanitatum, in uno Spiritu.

And to another is given fayth/by ẏ same Spirit: and to another the giftes of healing by the same Spirit.

Das XII. Capitel.

2. Ihr wisset daß ihr Heiden seyt gewesen/ vnd hingegangen zu den stummen Götzen/wie jr geführet würdet.

I vide/ at i haffue veret Hedninge/ oc ginge til de dumme Affguder/ effter som i bleffue førde til.

3. Darumb thu ich euch kunth/ daß niemand Jesum verfluchet/ der durch den Geist Gottes redet. Vnnd niemand kan Jesum einen HERREN heissen/ ohn durch den heiligen Geist.

Der faare kundgør ieg eder. At ingen forbander Jhesum/ som taler formedelst Gud Aand. Oc ingen kand kalde Jhesum en HERRE / vden ved den hellige Aand.

4. Es sind mancherley Gaben/ aber es ist ein Geist.

Der ere atskillige Gaffuer/ men der er en Aand.

5. Vnd es sind mancherley ämpter/ aber es ist ein HERR.

Oc der ere atskillige Embede/ men der er en HERRE.

6. Vnd es sind mancherley kräfften/ aber es ist ein Gott/ der da wircket alles in allen.

Oc der ere atskillige Krafftter/ men der er en Gud/ som gør alting i alle.

7. Inn einem jeglichen erzeigen sich die Gaben des Geistes/ zum Gemeinen nutz.

Aandens Gaffuer giffue sig til kende vdi huer/ til Menighedens nytte.

8. Einem wird gegeben durch den Geist zu reden von der Weißheit/ dem andern wirdt gegeben zu reden von der Erkentniß nach demselbigen Geist.

Den ene giffuis formedelst Aanden at tale om Visdom / Den anden giffuis at tale om Forstand/ effter den samme Aand.

9. Einem andern der Glaube inn demselbigen Geist / einem andern die Gabe gesund zu machen / in demselbigen Geist.

Den anden Troen / i den samme Aand. En anden Gaffuen til at helbrede / i den samme Aand.

Kapitola XII.

2. Neb wjte když gste byli Pohané/ k Modlám němým yak gste býwali wedeni/ tak gste chodili.

Wiecie iż bedac pogány do niemych cheście bálwanow chodzili/ práwie sie zá nimi porywaiac.

3. Protož známo wám činjm/ že žádný w Duchu Božjm mluwě/ nezlořečij PAnu Gežijšy. A žádný nemuože řijcy: Pán Gežijš gedině w Duchu Swatém.

A przeto oznáymuie wam/ iż żaden przez Duchá Bożego mowiac/ nie powieda Jezusá być przeklectwem/ á nikt nie może powiedzieć Jezusá Pánem/ iedno przez Duchá świetego.

4. Rozdijlné pak milosti gsu/ ale týž Duch.

Acżci są rożnosci dárow / ále Duch tenże.

5. A rozdilná gsau pesluhowánj/ ále týž PAn.

Y są rożnosci postug/ ále Pán tenże.

6. A rozdijluij gsau skutkowé/ ale týž Bůh / kterýž činij wssecko we wssech.

Tákże rożności spraw/ ále Bog tenże / spráwuiacy wszytki we wszytkich.

7. Gednomu pak každému dáno býwá zgewenij Ducha/ k vžitku.

A każdemu bywa dane obiáwienie duchá ku pożytkowi.

8. Nekomu dána bźwá skrze ducha/ řeč Maudrosti: Ginému pak řeč vměnij/ wedlé téhož Ducha:

Abowiem iednemu przez duchá bywa dáná mowá madrości/ á drugiemu mowá vmieietnośći przez tegoż duchá.

9. Ginému wijra / w témž Duchu: Ginému dary vzdrawowánij/ w gednostaynem Duchu:

Drugiemu záś wiárá przez tegoż duchá/ á drugiemu dáry vzdrawiániá przez tegoż duchá.

יב

10 לאחרנא דין חילא לאחרנא דין נביותא לאחרנא דין פרושותא דרוחא לאחרנא דין זניא דלשנא לאחרנא דין פושקא דלשנא:

Ad vnaltro facultà di far miracoli: ad vn vnaltro la profetia: ad vnaltro le diſcretioni de gli ſpiriti: ad vnaltro le diverſe maniere de le lingue: ad vnaltro l'interpretatione de le lingue.

11 כלהין דין הלין חדא הי רוחא סערא ומפלגא לכל נש איך דהי צביא:

Ma tutte queſte coſe le opera quel ſolo è quel medeſimo Spirito, diuidendo particolarmente à ciaſcun ſecondo ch'ei vuole.

12 איכנא גיר דפגרא חד הו ואית בה הדמא סגיאא כלהון דין הדמא דפגרא כד סגיאא איתיהון חד אנון פגר הכנא אף משיחא:

Perche ſi come il corpo è vno, & ha molte membra: e tutte le membra d'vn corpo, ben che ſiano molte, ſon tuttauia vn corpo: coſi ancora è Chriſto.

13 אף חנן גיר כלן בחדא רוח לחד פגר עמדן אן יהודיא ואן ארמיא ואן עבדא ואן בני חארא וכלן חדא רוחא אשתין:

Imperoche tutti noi ſiamo ſtati battezati in vno Spirito per eſſer vn corpo: ò Giudei, ò Greci, ò ſerui, ò liberi: e tutti habbiam beuuto d'vno Spirito.

14 אף פגרא גיר לא הוא חד הדם אלא סגיאא:

Perche il corpo non è vn ſol membro, ma molti.

15 אן תאמר גיר רגלא דמטול דלא הוית אידא דלא הוית מנה מן פגרא לו מטול הדא ליתיה מנה מן פגרא:

Se il pie dice, Io non ſon mano, adunque non ſon del corpo è egli per queſto che non ſia del corpo?

16 ואן תאמר אדנא על דלא הוית עינא לא הוית מנה מן פגרא לו מטול הדא ליתיה מנה מן פגרא:

E ſe l'orecchio dice, Io non ſono occhio, adunque non ſon del corpo: per queſto non è egli del corpo?

יב

10 ולאחר פעלי הכחות ולאחר הנבואה ולאחר הכרת הרוחות ולאחר מיני הלשונות ולאחר פשר הלשונות:

Aotro operaciones de milagros; y à otro, prophecia: y à otro diſcrecion de eſpiritus: y à otro, generos de lenguas: y à otro, interpretacion de palabras.

11 ואת־כל האלה פועלה האחת ורוח הזאת מחלקת לכל איש כצרכו כרצונה:

Mas todas eſtas coſas obra vno y el miſmo Eſpiritu repartiendo (particularmente) à cada vno como quiere.

12 כי כמו גויה אחת היא ויש־לה נתחים רבים וכל־נתחי הגויה רבים המה וגויה אחת היא כן גם המשיח:

Porque de la manera que es vn cuerpo, y tiene muchos miembros, empero todos los miembros de eſte vn cuerpo, ſiendo muchos, ſon vn cuerpo, anſi tambien el Chriſto.

13 כי־ברוח אחת כלנו לגויה אחת נטבלנו אם יהודים ואם יונים ואם עבדים ואם חפשים וכלנו לרוח אחת שקינו:

Porque por vn Eſpiritu ſomos todos baptizados en vn (cuerpo) Iudios, ó Griegos ſieruos, ó libres: y todos beuemos (de vna beuida) de vn miſmo Eſpiritu.

14 וכן הגויה לא יש־נתח אחד כי אם נתחים רבים:

Porque tampoco el cuerpo no es vn miembro, ſi no muchos.

15 אם תאמר הרגל כי־אינני יד־לכן אינני נתח הגויה לא בעבור זאת איננה נתח הגויה:

Si dixère el pie, Porque no ſoy mano, no ſoy del cuerpo: por eſſo no ſera del cuerpo?

16 ואם יאמר האזן כי אינני העין לכן אינני נתח הגויה לא לכן איננה נתח הגויה:

Y ſi dixère la oreja, Porque no ſoy ojo, no ſoy del cuerpo: por eſſo no ſerà del cuerpo?

ιβ'.

10. Ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν.

A l'autre operations de vertus: & à l'autre prophetie: & à l'autre le don de diſcerner les eſprits: & à l'autre, diuerſités de langages: & à l'autre, le don d'interpreter diuers langages.

11. Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καθὼς βούλεται.

Mais ce ſeul & meſme Eſprit fait toutes ces choſes, diſtribuant particulierement à vn chacun ſelon qu'il veut.

12. Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἕν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλά, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνὸς πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστι σῶμα, οὕτω καὶ ὁ Χριστός.

Car comme le corps eſt vn, & a pluſieurs membres: mais tous les membres de ce corps qui eſt vn, iaçoit qu'ils ſoyẽt pluſieurs, ſont vn corps: en telle maniere auſſi eſt Chriſt.

13. Καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι, εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι· καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν.

Car nous auons tous eſté baptizés en vn meſme Eſprit pour eſtre vn meſme corps: ſoit Iuifs, ſoit Grecs, ſoit francs: & auons tous eſté abbruués d'vn meſme Eſprit.

14. Καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά.

Car auſſi le corps n'eſt point vn ſeul membre, mais pluſieurs.

15. Ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰμὶ χείρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;

Si le pied dit, D'autant que ie ne ſuis point la main, ie ne ſuis point du corps, n'eſt-il point du corps pourtant.

16. Καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;

Et ſi l'oreille dit, D'autant que ie ne ſuis point l'œil, ie ne ſuis point du corps: n'eſt elle point du corps pourtant:

CAP. XII.

10. Alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituũ, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum.

And to another the operations of great workes: and to another/ prophecie: and to another / the discerning of spirits: and to another / diuersities of tongues: and to another / the interpretation of tongues.

11. Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.

And all these thinges worketh euẽ the selfe same Spirit / distributing to euery man seuerally as he wil.

12. Sicut enim corpus unũ est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cùm sint multa, unum tamen corpus sunt: ita & Christus.

For as the bodie is one / and hath many members / and all the members of the body/which is one/though they be many / ye are but one body / euen so is Christ.

13. Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum baptizati sumus, sive Iudæi, sive Gentiles, sive servi, sive liberi: & omnes in uno Spiritu potati sumus.

For by one Spirit are we all baptized into one bodie / whether we be Iewes or Grecians / whether we be bonde/or free / and haue bene all made to drinke into one Spirit.

14. Nam & corpus non est unum membrũ, sed multa.

For the body also is not one member/ but many.

15. Si dixerit pes, Quoniam non sum manus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore?

If the foot would say / Because I am not the hand/ I am not of the body / is it therefore not of the body?

16. Et si dixerit auris, Quoniam non sum oculus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore?

And if the eare would say/ Because I am not the eie / I am not of the body/is it therefore not of the bodie?

Das XII. Capitel.

10. Einem andern Wunder zu thun/ einem andern Weissagung/ einem andern Geister zu vnterscheiden/ einem andern mancherley Sprachen/ einem andern die Sprachen außzulegen.

En anden at gøre vnderlige Gerninger. En anden Prophecie. En anden at gøre Forskel paa Aanderne. En anden atskillige tungemaal. En anden at vdlegge tungemaal.

11. Diß aber alles wircket derselbige einige Geist/ vnd theilet einem jeglichen seines zu/ nach dem er wil.

Oc alt dette gør den samme eniste Aand / oc deler huer besynderlige sit til/ effter som hand vil.

12. Denn gleich wie ein Leib ist/ vnd hat doch vil Glieder / alle Glieder aber eines Leibes / wiewol jhr vil sind / sind sie doch ein Leib / Also auch Christus.

Thi lige som it Legeme er / oc haffuer dog mange Lemmer / men alle Lemmer høre til it Legeme/ alligeuel at de ere mange / saa ere de dog it Legeme / saa er oc Christus.

13. Deñ wir sind durch einen Geist alle zu einem Leibe getaufft/ wir seyen Jüden oder Griechen/ Knechte oder Freyen/ vnd sind alle zu einem Geist getrencket.

Thi wi ere alle formedelst en Aand døbte til it Legeme/ huad heller wi ere Jøder eller Greker/ Tienere eller Fri / Oc wi ere alle skenckte til en Aand.

14. Denn auch der Leib ist nicht ein Glied/ sondern vile.

Thi at Legemet er oc icke en Lem/ men mange.

15. So aber der fuß sprech/ ich bin kein hand / darumb bin ich des Leibes Glied nicht/ solte er vmb des willen nicht des Leibes Glied sein?

Oc der som Foden siger / ieg er icke en Haand/ der faare er ieg icke Legemens Lem / Skulde hand for den skyld icke vere Legemens Lem?

16. Vnnd so das Ohre spreche / ich bin kein auge / darumb bin ich nicht des Leibes Glied / Solt es vmb des willen nicht des Leibes Glied sein?

Oc der som Oret siger / Jeg er icke it Oye / der faare er ieg icke Legemens Lem / Skulde det for den skyld icke vere Legemens Lem?

Kapitola VII.

10. Někomu diwůw činěnj/ giněmu Proroctwj/ giněmu rozeznánij Duchůw: Giněmu rozličnost yazykůw/ Giněmu wykládanij řečij.

Drugiemu záś mocy czynienia cudow/drugiemu proroctwo/ drugiemu rozeznánia duchow/ drugiemu rozmáite iezyki / á drugiemu wykłádánie iezykow.

11. Tyto pak wssecky wěcy činij geden a týž Duch rozděluge gednomu každému obwzlásstně yakž rácij.

Ale ty wszythki rzeczy spráwuie ieden / y tenże duch wdzielaiac ich z osobná káżdemu iáko chce.

12. Neb yakož gedno Tělo gest / a mnohé má audy / a wssyckni audowé těla gedno[a]/ ač gsau mnozý / wssak gedno tělo gsau: Taky Krystus.

Abowiem iáko iest iedno ciáło/ á członkow wiele ma / á wszytki członki ciáła iednego choć ich wiele iest/ ále iednym ciáłem sa / tákże y Krystus.

13. Neb zagisté w gednom Duchu my wssyckni w gedno tělo gsme pokřtěni / budto Židé. budto Řekowé/ budto Služebnijcy neb swobodnij: a wssyckni gednijm Duchem napogeni gsme.

Bo przez iednego duchá my wszyscy w iedno ciáło iesteśmy okrzczeni/ choć Zydowie/ choć Grekowie/ choć niewolnicy/ choć wolni/ á wszyscy iesteśmy nápoieni iednym nápoiem w iednego z duchá.

14. Neb y tělo nenij geden aud/ ale mnozý.

Abowiem ciáło nie iest iednym członkiem/ ále wiele.

15. Dijli noha: Že negsem rukau / negsem z těla / zdaliž proto nenij z těla?

Iesliby rzekłá nogá / Nie iestem ci ręká / nie iestem z ciáłá / Izali dla tego z ciáłá nie iest?

16. A dijli vcho: Že negsem z oko / negsem z těla / zdaliž proto nenij z těla?

A iesliby rzekło vcho / Nie iesthem okiem / nie iestem z ciáłá / Izali dla tego z ciáłá nie iest?

יב

17 אלו גיר כלה פגרא עינא הוא איכא הות משמעתא ואלו כלה משמעתא הוא איכנא מריח הוא׃

Se tutto il corpo fosse occhio, doue sarebbe l'udito? Se tutto fosse udito, doue sarebbe l'odorato?

18 השא דין אלהא סם כל חד חד מן הדמא בפגרא איכנא דהו צבא׃

Ma hora Iddio ha poste le membra, ciascun d'essi nel corpo, secondo ch'egli ha uoluto.

19 אלו דין כלהון חד הוא הדמא איכא הוא פגרא׃

Che se tutti fossero un sol membro, doue sarebbe il corpo?

20 השא דין הדמא איתיהון סגיאא חד הו דין פגרא׃

Et hora le membra sono ben molte, ma il corpo è un solo.

21 לא משכחא עינא דתאמר לאידא דלא מתבעיא אנתי לי אף לא רישא משכח למאמר לרגלא דלא מתבעין אנתין לי׃

E non puo l'occhio dire à la mano, Io non ho bisogno di te: ne ancora il corpo à i piedi, Io non ho bisogno di uoi.

22 אלא יתיראית אילין הדמא דמסתברין דמחילין עליהון סונקנא׃

Anzi quei membri del corpo che paiono essere i piu infermi, son molto piu necessarij.

23 ואילין דסברינן דמצערין אנון בפגרא להלין איקרא יתירא מסגינן ואלין דדנוכבא אנון אסכמא יתירא עבדינן להון׃

E quelli che noi stimiamo essere i piu disonesti del corpo, li circondiamo di maggior honore: e le nostre parti inhoneste hanno maggior honestá.

יב

17 אִם גְּוִיָּה כֻּלָּהּ הָעַיִן אַיֵּה שֵׁמַע הָאֹזֶן וְאִם הַשְּׁמוּעָה כֻּלָּהּ אַיֵּה הָרֵיחַ׃

Si todo el cuerpo fuesse ojo, donde estaria el oydo? si todo fuesse oydo, dõde estaria el olfato?

18 וְעַתָּה הַשִּׂים אֱלֹהִים אֶת־נְתָחִים כָּל־אֶחָד מֵהֶם בַּגְּוִיָּה כַּחֲפֵצוֹ׃

Mas aora Dios hà colocado los miembros cada vno dellos por si en el cuerpo, como quiso.

19 וְאִם יִהְיוּ כָּל־הַנְּתָחִים נֵתַח אֶחָד אַיֵּה הַגְּוִיָּה׃

Que si todos fueran vn miembro, donde estuuiera el cuerpo?

20 וְעַתָּה נְתָחִים רַבִּים הֵמָּה וּגְוִיָּה אַחַת הִיא׃

Mas aora muchos miembros son à la verdad empero vn cuerpo.

21 לֹא תוּכַל הָעַיִן לְדַבֵּר אֶל־הַיָּד כִּי־אֵינֶךָ לְצָרְכִּי וּכְמוֹ כֵן הָרֹאשׁ לָרַגְלַיִם כִּי לֹא אֶצְטָרֵךְ לָכֵנָה׃

Ni el ojo puede dezir à la mano, No te he menester. ó ansi mismo la cabeça à los pies, No tengo necessidad de vosotros.

22 כִּי אִם נְתָחֵי הַגְּוִיָּה כַּמָּה יוֹתֵר נִרְאִים לִהְיוֹתָם חֲלוּיִם כֵּן צְרִיכִים הֵמָּה׃

Antes los miembros del cuerpo que parecen mas flacos, son muchomas necessarios.

23 וְהַנִּרְאִים לָנוּ לִהְיוֹתָם מִבְּשֵׁי הַגְּוִיָּה לָאֵלֶּה כָּבוֹד יוֹתֵר מְשִׂימִים אֲנַחְנוּ וּלְצֵאֵינוּ יֵשׁ לָהֶם נוֹי יוֹתֶרֶת׃

Y los miembros del cuerpo que estimamos ser mas viles, à estos vestimos mas honrrosamente: y los que en nosotros son mas indecentes, tienen mas honestidad.

ιβ'.

17. Εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοή, ποῦ ἡ ὄσφρησις;

Si tout le corps est l'œil, où sera l'ouïe: si tout est l'ouïe, où sera le flair:

18. Νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησεν.

Mais maintenant Dieu à posé vn chacun membre au corps, ainsi qu'il a voulu.

19. Εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα;

Que si tous estoyent vn seul membre, où seroit le corps?

20. Νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα.

Mais maintenant il y a plusieurs membres: toutesfois il n'y a qu'vn seul corps.

21. Οὐ δύναται δὲ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρί, χρείαν σου οὐκ ἔχω· ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσί, χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω.

Et l'œil ne peut dire à la main, ie n'ai que faire de toi: ni aussi la teste aux pieds, ie n'ai que faire de vous.

22. Ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι.

Et qui plus est, les membres du corps qui semblent estre les plus debiles, sont beaucoup plus necessaires.

23. Καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν· καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει.

Et ceux que nous cuidons estre les moins honorables au corps, sont accoustrés par nous plus soigneusement: & les parties qui sont en nous les moins belles à voir, ont plus de parement.

CAP. XII.

17. Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus?

If the whole bodie were an eie / where were the hearing? If the whole were hearing / where were the ſmelling?

18. Nunc autem poſuit Deus membra, unumquoq; eorum in corpore ſicut voluit.

But nowe hath God diſpoſed the members euery one of them in the bodie at his owne pleaſure.

19. Quod ſi eſſent omnia unum membrum, ubi corpus?

For if they were all one member / where were the bodie?

20. Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus.

But now are there many members / yet but one bodie.

21. Non poteſt autem oculus dicere manui, Opera tua non indigeo, aut iterum caput pedibus, Non eſtis mihi neceſſarii.

And the eye cannot ſaye vnto the hande / I haue no neede of thee: nor the heade againe to the feete / I haue no neede of you.

22. Sed multo magis quæ videntur membra corporis infirmiora eſſe, neceſſariora ſunt.

Yea / much rather thoſe members of the bodie / which ſeeme to be more feeble / are neceſſarie.

23. Et quæ putamus ignobiliora membra eſſe corporis, his honorem abundantiorem circundamus: & quę inhoneſta ſunt noſtra, abundantiorem honeſtatem habent.

And vpon theſe members of the bodie / which we thinke moſt vnhoneſt / put wee more honeſtie on: and our vncomely partes haue more comelines on.

Das XII. Capitel.

17. Weñ der gantze Leib Auge were / wo bliebe das Gehöre? So er gantz das Gehöre were / wo bliebe der Geruch?

Der ſom det gantſke Legeme vaare Oyet / huor bleffue da hørelſen? Om det vaare gantſke hørelſen / huor bleffue da luctelſen?

18. Nun aber hat Gott die Glieder geſetzet / ein tegliches ſonderlich am Leibe / wie er gewolt hat.

Men nu ſette Gud Lemmerne / huer beſynderlige i Legemet / Lige ſom hand vilde.

19. So aber alle Glieder ein Glied weren / wo bliebe der Leib?

Oc der ſom alle Lemmerne vaare en Lem / huor bleffue da Legemet?

20. Nun aber ſind der Glieder vil / aber der Leib iſt einer.

Saa ere nu Lemmerne mange / men der er it Legeme.

21. Es kan das Auge nicht ſagen zu der Hand / ich darff dein nicht / oder widerumb das haupt zu den füſſen / ich darff euer nicht.

Oyet kand icke ſige til Haanden / Jeg haffuer dig icke behoff. Eller tuert imod / Hoffuedet til Foderne / Jeg haffuer eder icke behoff.

22. Sondern vil mehr / die Glieder des Leibs / die vns dúncken die ſchwecheſten ſein / ſind die nötigſten.

Men meget mere / de Lemmer paa Legemet / ſom ſynis oſſ at vere de ſkrøbeligſte / de ere de nytteligſte.

23. Vnd die vns dúncken die vnehrlichſten ſein / denſelbigen legen wir am meiſten ehre an / vnd die vns übel anſtehen / die ſchmúcket man am meiſten.

Oc de oſſ ſynis at vere meſt wærlige / dem gøre wi ſtørſt ære. Oc de oſſ lade ilde / dem pryde wi allermeſt.

Kaptola XII.

17. Geſtli wſſecko tělo okem / kde pak ſluch? Pakli wſſecko tělo geſt ſluch / kde powoněnj?

Jeſliż wſzythko ćiáło okiem / gdzież ſłuch ieſt? ieſliż wſzythko ſłuchem gdzież wonienie?

18. Ale nynj vſtanowil Bůh audy w těle / gedenkaždý z nich / yakž geſt ráčil.

A teraz Bog położył wſzytki cżłonki zoſobná w ćiele iáko chćiał.

19. Nebo kdyby byli wſſyckni audowé geden aud / kdeby bylo tělo?

A ieſliby wſzytki były iednym cżłonkiem / gdzież ciało?

20. Ale nynj mnoho zagiſté audůw / wſſak gedno tělo.

Ale teraz ieſtći wiele cżłonkow / ktwżdy iedno ciáło.

21. Nemůž oko řijcy ruce: Skutkůw twých nepotřebugi. Anebo opět hlawa nohám / negſte mi potřebny.

Ani może rzec oko rece / Ja ćiebie nie potrzebuie / ábo záſie głowá nogam / Nie potrzebuie was.

22. Ano mnohem wjce ti audowé kteřij ſe zdagij mdlegſſý w těle býti / potřebněgſſý gſau.

Nowſzem dáleko wiecey cżłonki ciáłá ktore ſie zdádzą być namdleyſze / potrzebne ſą.

23. A kteréž máme audy za nepoctiwěgſſý w těle / těm wětſſj poctiwoſt čjnijmé: A kteřij audowé gſau neſluſſněgſſj / ti w wětſſý wážnoſti gſau.

Ale cżłonki ciáłá ktore mniemamy być naſproſnieyſze / tymći wiecſzą poczćiwość przydawamy / á nie vczćiwe cżłonki náſze wiecſzą poczćiwość máią.

יב

24 אילין דין הדמא דאית
בן דמיקרין לא מתבעא
להון איקרא אלהא גיר
מזגה לפגרא ויהב איקרא
יתירא להדמא אינא
דזעור:

Doue le noſtre parti honeſte non n'hanno biſogno. E certo Iddio ha ben temperato il corpo inſieme, dando maggior honore à chi n'haueua biſogno.

25 דלא תהוא פלגותא
בפגרא אלא כלהון הדמא
שויאית חד על חד יהוון
יצפין:

Acciochè nel corpo non ſia diſſenſione, ma che le membra habbiano l'vn per l'altro vna medeſima cura.

26 דאמתי דחד הדם
יהוא כאב כלהון יהוון
חשין ואן משתבח חד ה
הדם כלהון הדמא יהוון
משתבחין:

Onde ſe vn membro patiſce, tutte le membra patiſcono inſieme: e ſe vn membro è honorato, tutte le membra inſieme ſi rallegrano.

27 אנתון דין פגרה אנתון
דמשיחא והדמא
ברוכתכון:

Hor voi ſete corpo di Chriſto. e membra in parte.

28 סם גיר אלהא
בעדתה לוקדם שליחא
בתרהון נביא בתרהון
מלפנא בתרהון עבדי ח
חילא בתרהון מוהבתא
דאסיותא ומעדרנא
ומדברנא וזנא דלשנא:

Et ha Iddio conſtituiti alcuni ne la Chieſa, primamente Apoſtoli, altri ſecondariamente Profeti, altri nel terzo luogo Dottori: dipoi le poteſtà: poi i doni de riſanamenti, i ſuſſidij, i gouerni, le diuerſe maniere de le lingue.

29 דלמא כלהון נביא
למא כלהון מלפנא למא
כלהון סערא חילא:

Son eglino tutti Apoſtoli? ſon tutti Profeti? ſon tutti Dottori? hanno tutti le poteſtà?

יב

24 והנאוים אינם מצטרכים
כי־אלהים יצר את־הגויה
לתתו את־יקר יותר לנתח לחסר:

Porque los que en noſotros ſon mas honeſtos, no tienen neceſſidad de nada. mas Dios ordenó el cuerpo (todo) dando mas abundante honor al que le faltaua.

25 פן תהי־מריבה בנתחי הגויה
כי אם כלם יחדיו איש איש
על־רעהו ידאגון:

Paraque no aya diſſenſion en el cuerpo, mas que los miembros todos ſe ſoliciten los vnos por los otros.

26 ואם חולה נתח אחד או־
חלוים עמו כל־הנתחים ואם
יכבד נתח אחד ישמחו עמו כל־
נתחים:

De tal manera que ſi el vn miembro padece, todos los miembros à vna ſe duelen y ſi el vn miembro es honrrado, todos los miembros à vna ſe gozan.

27 ואתם הוים גוית המשיח
ונתח במחלקתו:

Y voſotros ſoys el cuerpo del Chriſto, y miembros en parte.

28 וישם אלהים בקהלה
בראשונה את השליחים שנית
את־הנביאים שלישית את־
המלמדים ואחריהם את־הכחות
ואחרי־כן מתנות הרפואות
מעוים התחבולות ומיני הלשונות:

Y à vnos puſo Dios en la Igleſia, primeramente Apoſtoles luego Prophetas, lo tercero, Doctores: luego facultades: luego, dones de ſanidades: Ayudas, Gouernaciones. Generos de lenguas.

29 הכלם שליחים המה או־
כלם נביאים או־כלם מלמדים
או־כלם כחות:

Son todos Apoſtoles? ſon todos Prophetas? ſon todos Doctores? ſon todos Facultades?

ιβ'.

24. Τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρείαν ἔχει. ἀλλ' ὁ θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστεροῦντι περισσοτέραν δοὺς τιμήν.

Et les parties qui ſont belles en nous, n'en ont point meſtier: mais Dieu a tẽperé le corps enſemble, donnant plus d'honneur à celui qui en auoit faute.

25. Ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη.

Afin qu'il n'y ait point de diuiſion au corps, ains que les membres ayent vn ſoin mutuel les vns pour les autres.

26. Καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη.

Et ſoit que l'vn des membres ſouffre quelque choſe, tous les membres ſouffrent auec lui: ou ſoit que l'vn des mẽbres ſoit honoré, tous les membres enſemble s'en eſiouiſſent.

27. Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους.

Or eſtes vous le corps de Chriſt, & les membres d'icelui, chacun en ſon endroit.

28. Καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν.

Et Diéu en a mis les vns en l'Egliſe, premierement Apoſtres, ſecondement Prophetes, tiercement Docteurs: & puis les vertus: conſequemment les dons de gueriſons, les ſecours, les gouuernemens, les diuerſités de langages,

29. Μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι, μὴ πάντες δυνάμεις;

Tous ſont-ils Apoſtres? tous ſont-ils Prophetes? tous ſont-ils Docteurs? tous ſont-ils ayans vertus.

CAP. XII.

24. Honeſta autem noſtra, nullius egēt: ſed Deus temperavit corpus, ei cui deerat abundantiorem tribuendo honorem.

For our comely partes neede it not: but God hath tempered the bodie together/and hath giuen the more honour to that part which lacked.

25. Vt non ſit ſchiſma in corpore, ſed idipſum pro invicem ſolicita ſint membra.

Leaſt there ſhould be any diuiſion in the bodie: but that the members ſhould haue the ſame care one for another.

26. Et ſi quid patitur unum membrum: compatiuntur omnia membra, ſive gloriatur unum membrum: congaudent omnia membra.

Therefore if one member ſuffer/all ſuffer with it: if one member bee had in honour/all the members reioyce with it

27. Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro.

Now ye are the body of Chriſt/and members for your part.

28. Et quoſdam quidem poſuit Deus in eccleſia primùm Apoſtolos, ſecundò prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, (*interpretationes ſermonum.*)

And God hath ordeyned ſome in the Church: as firſt Apoſtles/ſecondly Prophets/thirdly teachers/then them that do miracles: after/the that giftes of healing/helpers/gouernours/diuerſitie of tongues.

29 Nunquid omnes Apoſtoli? nunquid omnes prophetæ? nunquid omnes doctores? Nunquid omnes virtutes?

Are all Apoſtles? are all Prophets? are all teachers? are all doers of miracles?

Das XII. Capitel.

24. Denn die vns wol anſtehen/die bedörffens nicht. Aber Gott hat den Leib alſo vermenget/ vnd dem dürfftigen Glied am meiſten Ehre geben.

Thi at de ſom lade off vel/de haffue det icke behoff. Men Gud haffuer ſaa beblandet Legemet/oc gaff den nødtørfftige Lem meſt ære.

25. Auff daß nicht eine Spaltung im Leibe ſey/ ſondern die Glieder für einander gleich ſorgen.

Paa det der ſkulde icke vere tuidract i Legemet/ men at Lemmerne ſkulde ſørge lige for huer andre.

26. Vnd ſo ein Glied leidet/ſo leiden alle Glieder mit/ vnnd ſo ein Glied wird herrlich gehalten/ſo freuen ſich alle Glieder mit.

Oc der ſom en Lem lider/da lide alle Lemmerne met/ Oc der ſom en Lem bliffuer herlige holden/ Da glæde alle Lemmerne ſig der met.

37. Ihr ſeyt aber der Leib Chriſti vnd Glieder/ ein jeglicher nach ſeinem theil.

Men i ere Chriſti Legeme oc Lemmer/ huer effter ſin deel.

28. Vnd Gott hat geſetzt in der Gemeine/ auffs erſt die Apoſtel/ auffs ander die Propheten/ auffs dritte die Lehrer/ darnach die Wunderthäter/ darnach die Gaben geſund zu machen/ Helffer/Regierer/mancherley Sprachen.

Oc Gud ſette i Menigheden/ førſt Apoſtlerne/ der neſt Propheterne/ i det tredie/ Lærere/ der neſt dem ſom gøre vnderlige Gerninger/ der neſt gaffuer at gøre helbrede/ Hielpere/ Regerere/ atſkillige Tungemaal.

29. Sind ſie alle Apoſtel? Sind ſie alle Propheten? Sind ſie alle Lehrer? Sind ſie alle Wunderthäter:

Ere de alle Apoſtler? Ere de alle Provheter? Ere de alle Lærere? Kunde de alle gøre vnderlige Gerninger?

Kapitola XII.

24. Ale poctiwj naſſy audowé/ ničehěhož nepotřebugij: ale Bůh ſpůjobil tělo tomu audu kterémuž ſe nedoſtáwalo/ dáwage hogněgſſý poctiwoſt.

Abowiem to co w nas ieſt ochędožnego/ ochędogi nie potrzebuie/ále Bog ſpolu vmiárkował ciáło/ temu członkowi ktory nie miał/ więcſza cześć podáwſzy.

25. Aby ne byla roztržitoſt w těle/ ale aby gedni o druhé pečowali audowé.

Aby nie było rozerwánie w ciele/ ále iżby iedny członki o drugich toż ſtáránie miały.

26. A trpjli co geden aud/ ſpolu trpij s nijm wſſyckni audowé: Pakli geſt w ſláwě geden aud/ ſpolu ſe s nim radugij wſſyckni audowé.

A przeto choć cierpi ieden członek/ ſpolu boleia wſzytki członki/ choć bywa vczcion ieden członek/ weſpoł ſie raduia wſzytki członki.

27. Wy pak gſte na dijle těla Kryſtowo/ y audowé.

A ták wy ieſteście ciáłem Krystuſowym/ y członkámi po cześci.

28. A někteřé zagiſté vſtanowil Bůh w Cýrkwi: Nayprw Apoſtoly/ druhé Proroky/ třetij Včitele: Potom ty/ kteřijž činij diwy/ Potom ty/ kteřijž magij dar vzdrawowánij/ Potom pomocnijky/ potom zpráwce giných/ též ty kteřijž magij rozličnoſt yazykůw/ (a wykládanij řečij.)

Y poſtánowił Bog niektore w kościele/ naprzod Apoſtoly/ potym Proroki/ trzecie náuczyciele/ potym mocy czynienia cudow/ kthemu dáry vzdrawiánia/ pomocy/ rządzenia/ rożności ięzykow.

29. Zdali gſau wſſyckni Apoſſtolé? Zdali wſſyckni Proroci? Zdali wſſyckni Včitelé? Zdali wſſyckni diwy činij?

Izali wſzyſcy Apoſtołmi? izali wſzyſcy Proroki? izali wſzyſcy náuczycielmi? izáli wſzyſcy cuda czynia?

יב

30 לְמָא לְכֻלְהוֹן אִית לְהוֹן מוֹהַבְתָא דְּאָסְיוּתָא לְמָא כֻּלְהוֹן בַּלְשָׁנֵא מְמַלְּלִין אוֹ לְמָא כֻּלְהוֹן מְפַשְּׁקִין׃

Hanno tutti i doni de risanamenti? parlano tutti diuerse lingue? son tutti interpreti?

31 אֶן דֵּין טָנִין אַנְתּוּן בְּמוֹהַבְתָא רַוְרְבָתָא אֶנָא תּוּב אַחֲוֵיכוֹן אוּרְחָא דַּמְיַתְּרָא׃

Ma desiderate ardentemente i doni piu eccellenti. Et io vi mostro ancor vna via piu eccellente.

יג

1 אֶן בְּכֻל לְשָׁן דַּבְנַי נָשָׁא אֱמַלֵּל וּבְדַמְלַאכֵא וְחוּבָּא לָא נֶהְוֵא בִּי הֲוִית לִי אַיְךְ נְחָשָׁא דְּנָאֶם אַו צֶצְלָא דְּיָהֵב קָלָא׃

Se io parlassi ne le lingue de gli huomini, e de gli Angeli, e non habbi charita, son fatto come vn rame che risuona, ò vn cembalo che tintinna.

2 וְאֶן תֶּהְוֵא בִּי נְבִיוּתָא וְאֵדַע אַרְזֵא כֻּלְהוֹן וְכֻלָּה יִדַעְתָּא וְאֶן תֶּהְוֵא בִּי כֻּלָּה הַיְמָנוּתָא אַיְכַנָּא דְּטוּרָא אֲשַׁנֵּא וְחוּבָּא לַית בִּי לָא הֲוִית מֶדֶם׃

E se io hauessi la Profetia, e sapessi tutti i misterij, & ogni scientia: e se io hauessi tutta la fede, in modo ch'io trasmutassi i monti, e non habbi charita, niente sono.

3 וְאֶן אוֹכֵל כֻּל דְּאִית לִי לְמֶסְכֵּנֵא וְאֶן אַשְׁלֵם פַּגְרִי דְּיֵאקַד וְחוּבָּא לָא נֶהְוֵא בִּי מֶדֶם לָא יָתַר אֲנָא׃

E se io distribuissi in nutrimento de bisognosi tutte le mie facultá, è se io dessi il mio corpo ad esser arso, è non habbi charitá, niente mi gioua.

4 חוּבָּא נַגִּירָא הִי רוּחֵהּ וּבַסִּים חוּבָּא לָא חָסֵם חוּבָּא לָא מְשַׁתְגֵשׁ וְלָא מְתְתַּתַּר׃

La charitá è patiente, e benigna: la charitá non ha inuidia, la charitá non è insolente, non s'insuperbisce.

יב

30 הֲיֵשׁ לְכֻלָּם מַתְּנוֹת הָרְפוּאוֹת אִם־כֻּלָּם בִּלְשׁוֹנוֹת מְדַבְּרִים אוֹ כֻּלָּם מְתַרְגְּמִים׃

Tienen todos dones de sanidades? hablan todos lenguas? interpretan todos?

31 וְקַנְּאוּ אֶת־מַתְּנוֹת טוֹבוֹת וְעוֹדֶנִּי דֶּרֶךְ יְתֵרָה אַגִּיד לָכֶם׃

Empero procurad los mejores dones: mas aun, yo hos enseño el camino mas excellente.

יג

1 אִם בִּלְשׁוֹנוֹת כָּל־בְּנֵי אָדָם מְדַבֵּר אֲנִי וּבִלְשׁוֹנוֹת הַמַּלְאָכִים וְאַהֲבָה אֵינֶנָּה לִי הָיִיתִי כִּנְחֹשֶׁת שֹׁמֵעַ וּכְצִלְצְלֵי תְרוּעָה׃

SI yo hablasse lenguas humanas y angelicas: y no tenga charidad, soy metal que ressuena, ó campana que retinne.

2 וְאִם יֵשׁ לִי הַנְּבוּאָה וְדַעַת כָּל־סוֹדוֹת וְכָל־דֵּעָה וְאִם יֵשׁ לִי כָּל־אֱמוּנָה גַּם לְהַעֲבִיר אֶת־הֶהָרִים וְאֵינֶנָּה לִּי הָאַהֲבָה מְאוּמָה לֹא הָיִיתִי׃

Y si tuuiesse prophecia, y entendiesse todos los mysterios, y toda sciencia: y si tuuiesse toda la fe, de tal manera que traspassasse los montes, y no tenga Charidad, nada soy.

3 וְאִם אֲפַרֵּס אֶת־כָּל אֲשֶׁר לִי לָרְעֵבִים וְאִם אֶתֵּן אֶת־גּוּפָתִי לְהִשָּׂרֵף וְלֹא יֵשׁ לִי אַהֲבָה מְאוּמָה לֹא אוֹעִיל׃

Y si repartiesse toda mi hazienda para dar de comer à pobres: y si entregasse mi cuerpo para ser quemado, y no tenga Charidad, de nada (me) sirue.

4 הָאַהֲבָה אֶרֶךְ אַפַּיִם הִיא מֵיטִיב לַעֲשׂוֹת הָאַהֲבָה אֵינֶנָּה מְקַנְּאָה הָאַהֲבָה לֹא מְפַרְפְּרָה וְלֹא מוּפָּחָה׃

La Charidad es suffrida, es benigna: la Charidad no tiene embidia, la Charidad no haze sin razon, no es hinchada.

ιβ'.

30. Μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι;

Tous ont-ils les dons de guerisons? tous parlent-ils diuers langages? tous interpretent-ils?

31. Ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα. καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι.

Mais soyez conuoiteux des plus excellens dons, & ie m'en vai vous en monstrer encore vn chemin qui surpasse de beaucoup.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

ΕΑν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον.

Quand bien ie parleroy les langages des hommes, voire des Anges, & que ie n'aye point charité, ie suis comme l'airain qui resonne, ou comme la cymbale qui tinte.

2. Καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι.

Et quand bien i'auroy le don de Prophetie, & cognoistroy tous secrets & toute science: & quand i'auroy toute la foy, tellement que ie transportasse les montagnes, & que ie n'aye point charité, ie ne suis rien.

3. Καὶ ἐὰν ψωμίζω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι.

Et quand bien ie distribueroy tout mon auoir à la nourriture des poures, & quand bien ie liureroy mon corps pour estre bruslé, & que ie n'aye point charité, cela ne me profite en rien.

4. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται.

Charite est d'vn esprit patient: elle se monstre benigne: charité n'est point enuieuse: charité n'vse point d'insolence: elle ne s'enfle point.

CAP. XII.

30. Nunquid omnes gratiam habent curationum? nunquid omnes linguis loquuntur? nunquid omnes interpretantur?

Haue all the gifts of healing? do all speake with tongues? do all interpret?

31. Æmulamini autem charismata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.

But desire you the best giftes/ and I will yet shew you a more excellent way.

CAP. XIII.

SI linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem nõ habeam: factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens.

Though I speake with the tongues of men and Angels/and haue not loue/ I am as sounding brasse / or a tinckeling cymball.

2. Et si habuero prophetiam, & noverim mysteria omnia, & omnem scientiam, & si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum.

And though I had the gift of prophecie/and knewe all secretes/and all knowledge / yea / if I had all fayth / so that I could remoue mountaines / and had not loue/I were nothing.

3. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero: nihil mihi prodest.

And though I feede the poore with all my goodes / and though I giue my bodie/that I be burned/and haue not loue/I profite thme nothing.

4. Charitas patiens est, benigna est. Charitas non ęmulatur, non agit perperam, non inflatur.

Loue suffreth long: it is bountifull: loue enuieth not: loue doeth not boast it selfe: it is not puffed vp.

Das XII. Capitel.

30. Haben sie alle Gaben gesund zu machen? Reden sie alle mit mancherley Sprachen? Können sie alle außlegen?

Haffue de alle Gaffue til at helbrede? Tale de alle met atskillige Tungemaal? Kunde de alle vdlegge?

31. Strebet aber nach den besten Gaben. Vnd ich will euch noch einen köstlichern Weg zeigen.

Men legger eder effter de beste Gaffuer/ Oc ieg vil end nu vise eder en kaasteligere vey.

Das XIII. Capitel.

Wenn ich mit Menschen vnd mit Engel Zungen redet/ vnd hette der Liebe nicht/ so were ich ein döhnend Ertz/ oder ein klingende Schelle.

DEr som ieg talede met Menniskens oc met Englenis Tunger / oc haffde icke Kærlighed/ Da vaare ieg en liudende Malm / eller en klingende Bielde.

2. Vnd wenn ich weissagen köndte/ vnd wüste alle Geheimniß / vnd alle Erkenntniß/ vnnd hette allen Glauben / also daß ich Berge versetzte/ vnd hette der Liebe nicht/ so were ich nichts.

Oc der som ieg kunde spaa / oc viste alle lønlige Ting / oc al visdom / oc haffde al Troen / saa / at ieg kunde flytte Bierge/ oc haffde icke Kærlighed / Da vaare ieg inted.

3. Vnnd wenn ich alle meine Habe den Armen gebe/ vnnd liesse meinen Leib brennen / vnnd hette der Liebe nicht / so were mirs nichts nütze.

Oc der som ieg gaffue de Fattige alt mit Godz/ oc lode brende mit Legeme / oc haffde icke Kærlighed/ Da vaare mig inted nytteligt.

4. Die Liebe ist langmütig vnnd freundlich / die Liebe eiffert nicht / die Liebe treibet nicht mutwillen / sie blehet sich nicht.

Kærlighed er langmodig oc venlig / Kærlighed er icke niedkær/ Kærlighed bruger icke fortredelighed/ hun opblæss sig icke.

Kapitola XII.

30. Zdali wssyckni magij dar vzdrawowánij? Zdali wssyckni yazyky rozličnými mluwij? Zdali wssyckni řeči wykládagij?

Izali wßyscy dáry máia vzdrówiánia? Izali wßyscy iezyki mowia? izali wßyscy wykładáia?

31. Wy pak toho s welikau pilnostij hledte/ abysste mohli dogijti daruow lepssých. A wssak nad ty wěcy wyssssý cestu wám okáži?

A zadacież lepßych darow? othoż ießcze wam z wielką pilnością droge okaże.

Kapitola XIII.

Bych yazyky Lidskými mluwil y Angelskými/ a Lásky kdybych neměl/ včiněn gsem yako Měď zwučijcý/ aneb Zwonec zněgijcý.

Gdybych mowił iezyki ludzkiemi y Anielskimi/ á miłośći bych nie miał/ sthałem sie miedźią brzakáiacą / ábo cymbałem brzmiącym.

2. A bych měl Proroctwij/ a znalbych wssecka tagemstwij y wsseliké vměnij / abych měl tak dokonalau Wijru žebych hory přenassel/ Lásky pak kdybych neměl/ nic negsem.

R gdybych miał proroctwo/ y wiedźiał wßytki tátemnice/ y wßelką náukę/ á gdybych miał wßelką/ wiárę/ żebych też y gory przenośił/ á miłośći bych nie miał/ niczem nie nieśt.

3. Abych rozdal na pokrmy chudým wessteren Statek mũg/ abych wydal tělo mé k spálenij na oheň / Lásky pak kdybych neměl/ nic mi to neprospijwá.

R gdybych wßytki máiętność moie rozdał vbogim / á podałbych ćiało moie ábych był spalon/ á miłośći bych nie miał / nic mi to nie pomaga.

4. Láska trpěliwá a dobrotiwá gest. Láska nezáwidij / nenij wssetečná/ nenadýmá se.

Miłość ćierpliwa/ dobrotliwa/ miłość nie zayźrzy/ miłość nie iest hárda/ y nie nádęta.

י״ג

5 וְלָא סָעַר דְּבַהְתָתָא
וְלָא בָּעְיָא דִילָהּ לָהּ
מֶתְתְּבִיר וְלָא מֶתְרַעְיָא
דְּבִישׁ׃

Non ſi porta dishoneſtamente, non cerca i ſuoi proprij commodi, non è diſpettoſa, non penſa al male.

6 לָא חָדְיָא בְּעַוְלָא אֶלָּא
חָדְיָא בְּקוּשְׁתָּא׃

Non ſi rallegra de l'ingiuſtitia, ma ſi rallegra de la verità.

7 כֹּל מֶדֶּם מְסַיְבַּר כֹּל
מֶדֶּם מְהַיְמַן כֹּל מְסַבַּר וְכֹל
סָבְלָא׃

Patiſce ogni coſa, ogni coſa crede, ogni coſa ſpera, ogni coſa ſopporta.

8 חוּבָּא מֶן מֶתּוּם לָא
נָפֶל גְּבִיוּתָא גֵּיר נֶתְבַּטְּלָן
וְלֶשָּׁנָא נֶשְׁתַּתְקוּן וְיִדַעְתָּא
תֶּתְבַּטַּל׃

La charità non vien mai meno, ò ſia che le Profetie manchino, ò che le lingue ceſſino, ò che la ſcientia ſia abolita.

9 קַלִּיל הוּ גֵּיר מֶן סַגִּי
יָדְעִינַן וְקַלִּיל מֶן סַגִּי
מֶתְנַבִּינַן׃

Perche noi conoſciamo in parte, e in parte profetiamo.

10 אֶמָּתַי דֵּין דְּתֵאתֵא
גְּמִירוּתָא הָיְדֵין נֶתְבַּטַּל הָו
מֶדֶּם דְּקַלִּיל הֲוָא׃

Ma quando ſarà venuto quello che è perfetto, allor quello che è in parte s'annullarà.

11 כַּד יַלּוּדָא הֲוִית אַיְך
יַלּוּדָא מְמַלֵּל הֲוִית וְאַיְך
יַלּוּדָא מֶתְרַעֵא הֲוִית וְאַיְך
יַלּוּדָא מֶתְחַשֵּׁב הֲוִית כַּד
הֲוִית דֵּין גַּבְרָא בַּטְלֶת הָלֵין
דְּטַלְיוּתָא׃

Quando io ero fanciullo, parlavo come fanciullo, intendevo come fanciullo, penſavo come fanciullo: ma poi ch'io ſon divenuto huomo, ho laſciato ſtar le coſe che ſon da fanciullo.

12 הָשָׁא דֵּין אַיְך דִּבְמַחְזִיתָא
חָזֵינַן בְּפֶלְאֵתָא הָיְדֵין דֵּין
אַפִּין לוּקְבַל אַפִּין הָשָׁא
יָדַע אֶנָא קַלִּיל מֶן סַגִּי
הָיְדֵין דֵּין אֵדַע אַיְך מָא
דְּאֶתִּידְעֵת׃

Imperoche noi hora vediamo per vno ſpecchio oſcuramente: ma allora vedremo faccia à faccia, Io hora conoſco in parte: ma allora conoſcerò ſecondo che ancor io ſono ſtato conoſciuto.

י״ג

5 לֹא תַעֲשֶׂה בְּשִׁנָּה לֹא תְבַקֵּשׁ
אֶת־אֲשֶׁר לְנַפְשָׁהּ לֹא תֵחָרֶה
בְּאַפָּהּ וְלֹא תַחֲשֹׁב רָעָה בִּלְבָבָהּ׃

No es injurioſa, no buſca ſus provechos, no ſe irrita, no pienſa mal.

6 לֹא תִשְׂמַח עַל־עַוְלָתָה אַךְ
תִּשְׂמַח עַל־אֱמֶת׃

No ſe huelga de la injuſticia, mas huelga ſe de la verdad:

7 אֶת־כֹּל מְסַבְּלָה כָּל־מַאֲמִינָה
כָּל־מְשַׂבְּרָה כָּל־מְקַוָּה׃

Todo lo ſuffre, todo le cree, todo lo eſpera, todo lo ſupporta.

8 הָאַהֲבָה בְּכָל־עִתּוֹת לֹא תִבּוֹל
וְאִם הַנְּבוּאוֹת תְּבֻטְּלוּ וְאִם
הַלְּשׁוֹנוֹת יִשְׁתֹּקוּ וְאִם הַדֵּעוֹת
חֲרֵבְלוּ׃

La Charidad nunca ſe pierde: aunque las prophecias ſe ayan de acabar, y las lenguas de ceſſar, y la ſciencia de ſer quitada.

9 כִּי קְלוֹקֵל יוֹדְעִים וּקְלוֹקֵל
מִתְנַבְּאִים אֲנַחְנוּ׃

Porque en parte tan ſolamente tenemos conocimiento, y en parte prophetamos.

10 וְאִם תָּבוֹא הַתַּכְלִית אָז
יְבֻטַּל הֶהָבֶל׃

Mas desque venga loque es lo perfecto, entonces loque es en parte ſerá quitado.

11 בִּהְיוֹתִי עוֹלָל כְּעוֹלָל דִּבַּרְתִּי
כְּעוֹלָל נְבוּנוֹתִי כְּעוֹלָל חָשַׁבְתִּי
וְכַאֲשֶׁר הָיִיתִי לְאִישׁ אֶת־דִּבְרֵי
הָעוֹלָל הֶהֱבַלְתִּי׃

Quando yo era ninno, hablava como ninno penſava como ninno, ſabia como ninno: mas quando ya ſoy hombre hecho, quité loque era de ninno.

12 מַבִּיטִים אֲנַחְנוּ עַתָּה כְּמוֹ
בְּמַרְאָה בְּחִידָה וְאָז מִפָּנִים אֶל־
פָּנִים עַתָּה יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ בְּחֵלֶק
וְאָז אֵדְעָה כְּמוֹ נוֹדָעָה׃

Aora vemos como por eſpejo en eſcuridad: mas entonces veremos cara à cara. aora conozco en parte: mas entonces conoceré como ſoy conocido.

ιγ΄.

5. Οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν.

Elle ne ſe porte point deshonneſtement: elle ne cerche point ſon propre profit: elle n'eſt point deſpiteuſe: elle ne penſe point à mal.

6. Οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ.

Elle ne s'eſiouit point de l'iniuſtice: mais elle s'eſiouit de la verité.

7. Πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει.

Elle endure tout, elle croit tout, elle eſpere tout, elle ſupporte tout.

8. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. εἴτε δὲ προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνῶσις καταργηθήσεται.

Charité ne dechet chamais, au lieu que quant aux propheties, elles ſeront abolies: & quant aux langages, ils ceſſeront: quand à la cognoiſſance, elle ſera abolie.

9. Ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν.

Car nous cognoiſſons en partie, & prophetizons en partie,

10. Ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται.

Mais quand la perfection ſera venue, lors ce qui eſt en partie ſera aboli.

11. Ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην. ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου.

Quand i'eſtoye enfant, ie parloye comme enfant, ie iugeoye comme enfant, ie penſoye comme enfant: mais quand ie ſuis devenu homme, ce qui eſtoit d'enfance s'en eſt allé.

12. Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι᾽ ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην.

Car nous voyons maintenant par vn miroir obſcurement, mais alors nous verrons face à face: maintenant ie cognoi en partie, mais adonc ie recognoiſtrai ſelon qu'auſſi i'ai eſté recognu.

CAP. XIII.

5. Non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum.

It diſdaineth not: it ſeeketh not her owne thinges / it is not prouoked to anger: it thinketh not euill.

6. Non gaudet ſuper iniquitate: congaudet autem veritati.

It reioyceth not in iniquitie / but reioyceth in the trueth.

7. Omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.

It ſuffreth all things: it beleueth all things: it hopeth all things: it endureth all things.

8. Charitas nunquam excidit, ſive prophetiæ evacuabuntur, ſive linguę ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur.

Loue doeth neuer fall away / though that propheeyings be aboliſhed / or the tongues ceaſe / or knowledge vaniſh away.

9. Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus.

For we know in part / and we propheçie in part.

10. Cùm autem venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt.

But when that which is perfect / is come / then that which is in part / ſhall be aboliſhed.

11. Cùm eſſem parvulus, loquebar ut parvulus, ſapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus ſum vir: evacuavi quę erant parvuli.

When I was a childe / I ſpake as a childe / I vnderſtoode as a childe / I thought as a childe: but when I became a man / I put away childiſh things.

12. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciẽ. Nunc cognoſco ex parte: tunc autem cognoſcam ſicut & cognitus ſum.

For nowe we ſee through a glaſſe darkely: but then ſhall we ſee face to face. Nowe I know in part: but then ſhall I knowe euen as I am knowen.

Das XIII. Capitel.

5. Sie ſtellet ſich nicht vngeberdig / ſie ſuchet nicht das jhre / ſie leſſet ſich nicht erbittern / ſie trachtet nicht nach ſchaden.

Hun ſticker ſig icke haſtmodig / hun ſøger icke det hende hører til / hun lader ſig icke fortørne / hun tracter icke effter ſkade.

6. Sie freuet ſich nicht wenns vnrecht zugehet / ſie freuet ſich aber weñs recht zugehet.

Hun glæder ſig icke aff wretferdighed / men hun glæder ſig aff ſandhed.

7. Sie verträget alles / ſie vertrawet alles / ſie hoffet alles / ſie duldet alles.

Hun fordrager alting / hun tror alting / hun haaber alting / hun lider alting.

8. Die Liebe höret nimmermehr auff / ſo doch die Weiſſagungen auffhören werden / vnd die Sprachen auffhören werden / vnd das Erkenntniß auffhören wirdt.

Kærlighed bliffuer icke træt / Spaadomme ſkulle afflade / oc Tungemaal ſkulle afflade / oc Viſdom ſkal ocſaa afflade.

9. Denn vnſer wiſſen iſt Stückwerck / vnd vnſer weiſſagen iſt Stückwerck.

Thi vort vidſkaff er wfuldkommen / oc vor Prophecie er wfuldkommen.

10. Wenn aber kommen wird das Vollkommen / ſo wird das Stückwerck auffhören.

Men naar ſom det fuldkomne kommer / da ſkal det wfuldkomne afflade.

11. Da ich ein Kind war / da redet ich wie ein Kind / vnnd war klug wie ein Kind / vnnd hatte Kindiſche anſchläg. Da ich aber ein Mann ward / that ich ab was Kindiſch war.

Der ieg vaar it Barn / da talede ieg ſom it barn / oc vaar klog ſom it barn / oc haffde børne anſlag. Men der ieg bleff en Mand / da afflagde ieg det ſom vaar barnactigt.

12. Wir ſehen jeßt durch einen Spiegel in einem dunckeln wort / denn aber von Angeſicht zu Angeſicht. Jeßt erkenne ichs Stückweiſe / Denn aber werde ichs erkennen gleich wie ich erkennet bin.

Wi ſee nu igennem en Spegel i it morcke ord / Men da fra anſict til anſict. Nu kender ieg det i ſtycketal / Men da ſkal ieg kende lige ſom ieg er kent.

Kapitola XIII.

5. Nečinj nic neſluſſného / nehledij toho cožgeſt wlaſtnijho gegijho / nezpauzý ſe / nemyſlj zlého.

Miłość niczym ſię nie brzydzi iákoby nieprzyſtoyinym / nie ſzuka co ieſt iey / nie bywa wzruſzoná ku gniewu / nie myſli złego /

6. Neraduge ſe z neprawoſti / ale ſpolu raduge ſe Prawdě:

Nie ráduie ſię z nieſpráwiedliwośći / ále ſię weſeli z prawdy.

7. Wſſeckno ſnáſſý / wſſemu wěřij / a o wſſem naděgi má / wſſcho trpěliwě čeká.

Wſzytko znośi / wſzytkiemu wierzy / wſzytkiego ſię nádziewa / wſzytko ćierpi.

8. Láſka nikdý newypadá / ačkoli Proroctwij přeſtanau / budto že yazykowé zhynau / budto že vměnij zkaženo bude.

Miłość nigdy nie odpada / choć y proroctwa będą zgładzone / iezyki vſtháná / y vmieiętnośc będźie zniſzczoná.

9. Poněkud zagiſté poznáwáme / á poněkud Prorokugeme.

Abowiem po cześći znamy / y po cześći prorokuiemy.

10. Ale když přijgde to což geſt dokonalého / zkaženo bude to což geſt nedokonalé.

Ale gdy przyidźie to co ieſt doſkonálego / tedy to co ieſt po cześći zginie.

11. Dokud gſem byl Dijtětem / mluwil gſem yako Dijtě / ſmýſlel / gſem yako Dijtě / myſlil gſem yako Dijtě. Ale když gſem včiněn Mužem / wyprázdnil gſem to cožbylo Dijtěte.

Gdym był dźiećięćiem / mowiłem iáko dźiećię / rozumiałem iáko dźiećię / lecz gdym ſię ſtał mężem / zkáráłem ty rzeczy ktore dźiećinne były.

12. Nyni zagiſté widijme ſkrze Zrcadlo w podobenſtwij / ale tehdáž potom twářj w twár. Nynij poznáwam poněkud / ale potom poznám / tak yakž y poznán gſem.

Abowiemći teraz widźiemy przez zwierciádło / y przez podobienſtwo / ále won czás oblicznie vyzrymy / teraz znam po cześći / á w on czás poznam iáko náuczon będę.

י ג

13 הלין אגין גיר תלרת דמכתין הימנותא וסברא וחובת דרב דין מנהין חובת :

Al presente stanno queste tre cose, fede, speranza, charità : ma la maggior di queste è la charità.

13 ועתה מכתירות אמונה שברה אהבה שלוש הנה וגדולה מהן היא האהבה :

Mas aora permanece la fe, la esperança, y la Charidad. estas tres cosas : empero la mayor dellas, la Charidad.

ιγ΄.

13. Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη. τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

Or maintenant ces trois choses demeurent, foy, esperance, charité: mais la plus grande d'icelles, est charité.

י ד

1 הרטו בתר חובא וטנו במוהבתא דרוחא יתיראית דין דתתנבון :

Seguite con ogni studio la charità, e desiderate i doni spirituali : e maggiormente per profetare.

1 רדפו אחרי אהבה וקנאו למתנת הרוח ויותר להתנבא :

Seguid la Charidad : procurad los otros dones espirituales: mas sobre todo que propheteys.

ΚΕΦΑΛ. ιδ΄.

Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε.

Pourchassez la charité, soyez connoiteux des dons spirituels : mais beaucoup plus que vous prophetiziez.

2 מן דממלל גיר בלשנא לא הוא לבני נשא ממלל אלא לאלהא לא גיר אנש שמע מדם דממלל אלא ברוח ארזא ממלל :

Perche chi parla in lingua strania, non parla à gli huomini, ma à Dio : percioche nissun l'intende, e parla i misterij con lo Spirito.

2 כי אשר מדבר בלשון איננו לאנשים מדבר כי אם לאלהים כי איש לא שומע וברוח מדבר את־סודות :

Porque el que habla en lenguas, no habla à los hombres, si no a Dios. porque nadie lo oye, aunque el Espiritu hable mysterios.

2. Ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια.

Car celui qui parle langage incognu, ne parle point aux hõmes, mais à Dieu: car nul ne l'entend, & il prononce mysteres en esprit.

3 אינא דין דמתנבא לבני נשא ממלל בנינא ולובנא ובויאא :

Ma chi profetiza, parla à gli huomini cose d'edificatione, e d'esortatione, e di consolatione.

3 ואשר מתנבא לאנשים מדבר למבנה ונחמה ואל־לבב :

Mas elque propheteiza, habla à los hombres para edificacion, y exhortacion, y consolacion.

3. Ὁ δὲ προφητεύων, ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν.

Mais celui qui prophetize, propose aux hommes edification, & exhortation, & consolation.

4 דממלל בלשנא נפשה הו בנא ודמתנבא עדתא בנא :

Chi parla in lingua non intesa, edifica se stesso : ma chi profetiza, edifica la Chiesa.

4 המדבר בלשון את־נפשו בונה הוא והמתנבא בונה את־הקהל :

Elque habla lengua, à si mismo edifica : mas el que propheteiza, la Iglesia (de Dios) edifica.

4. Ὁ λαλῶν γλώσσῃ, ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ. ὁ δὲ προφητεύων, ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ.

Celui que parle langage incognu, il s'edifie soi-mesme: mais celui qui prophetize, edifie l'Eglise.

5 צבא אנא דין דכלכון תמללון בלשנא יתיראית דין דתתנבון רב הו גיר אינא דמתנבא מן הו דממלל בלשנא או לא מפשק או דין מפשק עדתא בנא :

Io desidero bene che tutti voi parliate ne le lingue, ma maggiormente che voi profetiate. Percioche colui che profetiza è maggior che colui che parla ne le lingue, se gia egli non interpreta, accioche la Chiesa ne riceua edificatione.

5 ומי־יתן אשר כלכם תדברו בלשונות אך יותר אשר תתנבאון כי־המתנבא גדול הוא ממדבר בלשונות בלבד אם מבאר הוא אשר הקהלה מבנה תקח ממנו :

Ansique querria que todos vosotros hablassedes lenguas, mas empero querria que prophetizassedes. porque mayor es elque propheteiza que el que habla lenguas, si tambien no interpretare, paraque la Iglesia tome edificacion.

5. Θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μείζων γὰρ ὁ προφητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ.

Ie desire bien que vous tous parliez diuers langages : mais beaucoup plus, que vous prophetiziez : car celui qui prophetize est plus grand que celui qui parle diuers langages, hormis s'il n'interprete, afin que l'Eglise en reçoiue edification.

CAP. XIII.

13. Nunc autem manent, fides, ſpes, charitas: tria hæc, maior autem horum eſt charitas.

And nowe abideth fayth/hope and loue/euen theſe three: but the chiefeſt of theſe is loue.

CAP. XIIII.

SEctamini charitatem, æmulamini ſpiritualia, magis autem ut prop hetetis.

Follow after loue / and couet ſpiritualgiftes / & rather that ye may propheſie.

2. Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, ſed Deo: nemo enim audit. Spiritu autem loquitur myſteria.

For he that ſpeaketh a ſtrange tongue / ſpeaketh not vnto men / but vnto God; for no man heareth him: howbeit in the Spirit he ſpeaketh ſecret things.

3. Nam qui prophetat: hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem & conſolationem.

But hee that propheſieth/ ſpeaketh vnto men to edifying / and to exhortation/and to comfort.

4. Qui loquitur lingua, ſemetipſum ædificat: qui autem prophetat, eccleſiam ædificat.

He that ſpeaketh ſtrange language/ edifieth himſelfe: but he that propheſieth/edifieth the Church.

5. Volo autem omnes vos loqui linguis: magis autem prophetare. Nam maior eſt qui prophetat, quam qui loquitur linguis: niſi forte interpretetur, ut eccleſia ædificationem accipiat.

I would that ye all ſpake ſtrange languages/but rather that yee propheſied: for greater is hee that propheſieth/ then hee that ſpeaketh diuers tongues / except he expound it / that the Church may receyue edification.

Das XIII. Capitel.

13. Nun aber bleibt Glaube/ Hoffnung/ Liebe/ diſe drey / Aber die Liebe iſt die gröſſeſt vnter jhnen.

Oc nu bliffuer Troen/ Haabet/ Kærlighed/ diſſe try / Men Kærlighed er ſtørſt iblant dem.

Das XIIII. Capitel.

Strebet nach der liebe/ fleiſſiget euch der Geiſtlichen Gaben/ am meiſten aber/ daß jr weiſſagen möget.

LEgger eder effter Kærlighed/ Gører eders flid til de aandelige Gaffuer/ Oc allermeſt at i kunde prophetere.

2. Denn der mit der Zungen redet/ der redet nicht den Menſchen/ ſondern Gotte/ denn jhm höret niemand zu / Im Geiſt aber redet er die Geheimniß.

Thi at den ſom taler met Tungen/ hand taler icke til Menniſken / Men til Gud / Thi der hører ingen hannem / Oc hand taler hemmelige ting i Aanden.

3. Wer aber weiſſaget/ der redet den Menſchen zur Beſſerung/ vnd zur Ermahnung/ vnd zur Tröſtung.

Men huo ſom prophetérer / hand taler Menniſken til forbedring / oc til formaning / til fortrøſtelſe.

4. Wer mit Zungen redet / der beſſert ſich ſelbſt/ wer aber weiſſaget/ der beſſert die Gemeine.

Huo ſom taler met Tungen / hand forbedrer ſig ſelff / Men huo ſom Prophetérer/ hand forbedrer Menigheden.

5. Ich wolte/ daß jhr alle mit Zungen reden köndet/ aber vil mehr / daß jhr weiſſagetet. Denn der da weiſſaget / iſt gröſſer / denn der mit Zungen redet / Es ſey denn / daß ers auch außlege/ daß die Gemeine davon gebeſſert werde.

Jeg vilde / at i kunde alle tale met Tunger/ Men meget mere / at i kunde prophetere. Thi at den ſom prophetérer/ hand er ſtørre end den ſom taler met Tunger / Vden ſaa er / at hand det vdlegger / ſaa at Menigheden bliffuer forbedret der aff.

Kapitola XIII.

13. Nynij zagiſtě trwagij / Wijra / Naděge / Láſka / ty tři Ctnoſti / Ale naywětſſý geſt z nich Láſka.

Ale terazći trwa wiárá / nádźieiá / miłość / ty trzy rzeczy / a z nich nawiecſza ieſt miłość.

Kapitola XIIII

NAſledugte Láſky / žádayte duchownijch wěcý / ale naywijce abyſſte Prorokowali.

NAſláduyćie miłośći / żądayćie dárow duchownych / ále więcey ábyśćie prorokowáli.

2. Neb kdo mluwij yazykem / ne lidem mluwij / ale Bohu: neb žádný nerozumij / ale Duch Swatý wyprawuge taynė wěcy.

Abowiem ktory mowi ięzyki obcymi / nie ludźiam mowi ale Bogu / bo go żaden nie ſłyſzy / á on duchem mowi táiemnice.

3. Kdož pak prorokuge / Lidem mluwij k wzdělánij / napomijnanij / a potěſſenij

A ktory prorokuie / opowiedá ludźiam zbudowánie / y nápominánie / y poćieſzenie.

4. Kdo mluwij (cyzým) yazykem / ſám ſebe wzdělawá: ale kdož Prorokuge / tenť Cýrkew wzdělawá.

Ktory ięzykiem obcym mowi / ſámego śiebie buduie / á ktory prorokuie / zbor buduie.

5. Protož chtělbych abyſſte wſſyckni (cyzými) yazyky mluwili / ale wſſak raděgibych chtěl / abyſſte Prorokowali. Neb wětſſý geſt ten kterýž Prorokuge / nežli ten kdož (cyzými) yazyky mluwij / lečby ſnad to což mluwij wykládal / aby Cýrkew Božij z toho wzdělánj brala.

A chćiałbym ábyśćie wſzyſcy mowili ięzyki / ále więcey ábyśćie prorokowáli / ábowiem więcſzy ieſt ten ktory prorokuie / á niż ten co ięzyki mowi / wyiąwſzy by wykłádał / áby zbor wźiął budowánie.

יד

6 והשא אחי אן אתית לותכון ואמלל עמכון בלשנא מנא מותר אנא לכון אלא אן אמלל עמכון או בגלינא או בידעתא או בנביותא או ביולפנא:

Et hora, fratelli, se io verrò à voi, parlando ne le lingue, che vi giouarò io, se io non vi parlarò ò per riuelatione, ò per cognitione, ò per profetia, ò per dottrina?

7 אף צבותא גיר אילין דלית בהין נפשא ויהבן קלא אן אבובא ואן קיתרא ואן פורשנא לא עבדן בית קינתא לחברתה איכנא מתידע מדם דמזדמר או מדם דמתנקש:

E certo le cose inanimate che rendeno voce, ò trombone, ò cetra, se non danno distintione à i suoni, come si conoscerà egli quel che si suona col trombone, ò quel che si suona con la cetra?

8 ואן קרנא תקרא קלא דלא פריש מנו יתטיב לקרבא:

Perche se la tromba rende vna voce incerta, chi s'apparecchiarà à la battaglia?

9 הכנא אף אנתון אן תאמרון מלתא בלשנא ולא תהוא מפשקא איכנא מתידע מדם דאמרין אנתון הויתון לכון איך הו דעם אאר ממללין אנתון:

Così voi ancora se per la lingua non rendete parole significanti, come s'intenderà quel che si dice? certo voi parlarete in aria.

10 הא גיר גנסא דלשנא סגיאא אית בעלמא ולית חד מנהון דלא קלא:

Sono (come ordinariamente auuiene) nel mondo tante maniere di suoni, e niente è muto.

11 ואן לא ידע אנא חילה דקלא הוא אנא לי ברבריא להו דממלל ואף הו דממלל הוא לה לי ברבריא:

Se io dunque non intendo la forza de la voce, sarò barbaro à colui che parla: è colui che parla, sarà barbaro appresso di me.

יד

6 ומעתה אחי אם אבוא אליכם לדבר בלשונות מה אועיל לכם אם לא אדבר אליכם או בחזון או בדעה או בנבואה או בלמוד:

Aora pues, Hermanos, si yo viniere á vosotros hablando lenguas, que hos aprouecharé, si no hos hablare ó con reuelacion, ò con sciencia, ò con prophecia, ò con doctrina.

7 הלא הכלים אשר בלי נפש המה נותנים את־קולם אם חליל או כנור ואם את־מחלקת בקולות לא יתנון איככה יודע מה־חלול או מה מזמר:

Ciertamente las cosas sin anima que hazen son (flauta, ó vihuela,) si no diere distincion de bozes, como se sabrá loque se tanne con la flauta ó con la vihuela?

8 ואם השופר יתן תקעו בלי מחלקת מי יערך למלחמה:

Item, si la trompeta diere sonido incierto, quien se apercebira à la batalla?

9 וכן גם אתם בלשון אם לא מאמר באר היטב מפורש תתנו איך יודע מה־ידבר כי תהיו מדברים לרוח:

Ansi tambien vosotros, si por la lengua no dierdes palabra bien significante, como se entenderá loque se dize? porque hablareys àl ayre.

10 כי הנה כמה מיני הלשונות היו בעולם ואחת מהן איננה בלי קולה:

Tantos generos de bozes, (por exemplo,) ay en el mundo: y nada ay mudo:

11 ואם אינני יודע את־כח ומנהג הקול אהיה לעז למדבר והמדבר בי לעז הוא:

Mas si yo ignorare la virtud de la boz, seré barbaro àl que habla: y el que habla, me será à mi barbaro.

ιδ.

6. Νυνὶ δὲ, ἀδελφοὶ, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ;

Maintenant donc, freres, si ie vien à vous parlant langages incognus, que vous profiterai-ie, si ie ne vous parle par reuelation, ou par science, ou par prophetie, ou par doctrine?

7. Ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα, εἴτε αὐλὸς, εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον, ἢ τὸ κιθαριζόμενον;

Et de fait, les choses qui sont sans ame, qui dõnent leur son, soit haut bois: soit harpe, si elles ne donnent quelque distinction en leurs tons, comment cognoistra-on ce qui est sonné sur le haut-bois ou sur la harpe?

8. Καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς παρασκευάσεται εἰς πόλεμον;

Car si la trompette donne vn son qu'on n'entende point, qui se preparera a la bataille?

9. Οὕτω καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες.

Pareillement aussi vous, si vous ne prononcez par vostre langage parole qui puisse estre entendue comment entendra-on ce qui se dit? car vous serez parlans en l'air.

10. Τοσαῦτα, εἰ τύχοι, γένη φωνῶν ἐστιν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον.

Il y a (selon qu'il eschét) tant de diuers sons au monde, & nul d'iceux n'est muet.

11. Ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ βάρβαρος.

Si donc ie ne sai ce qu'on veut signifier par la parole, ie serai barbare à celui qui parle: & celui qui parle me sera barbare.

CAP. XIIII.

6. Nunc autem fratres, si venero ad vos linguis loquens: quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in revelatione, aut in scientia, aut in prophetia, aut in doctrina?

And nowe/ brethren/ if I come unto you speaking divers tongues / what shall I profite you / except I speake to you/ either by revelation/ or by knowledge/ or by prophecying / or by doctrine?

7. Tamen quæ sine anima sunt vocem dantia, sive tibia, sive cithara: nisi distinctionem sonituũ dederint, quomodo scietur id quod canitur, aut quod citharizatur?

Moreover things without life which give a sound/ whether it be a pipe or an harpe/ except they make a distinction in the sounds / howe shall it be knowen what is pyped or harped?

8. Etenim si incertam vocem det tuba: quis parabit se ad bellum?

And also if the trumpet give an uncertaine sounde / who shall prepare him selfe to battel?

9. Ita & vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis: quomodo scietur id quod dicitur? eritis enim in aëra loquentes.

So likewise you / by the tongue/ except ye utter wordes that have signification / howe shall it be understand what is spoken? for ye shall speake in the aire.

10. Tam multa, ut puta, genera linguarum sunt in hoc mundo, & nihil sine voce est.

There are so many kindes of voyces (as it commeth to passe) in the world/ and none of them is domme.

11. Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei cui loquor barbarus: & qui loquitur, mihi barbarus.

Except I knowe then the power of the voyce/ I shalbe unto him that speaketh/ a barbarian/ and he that speaketh / shalbe a barbarian unto me.

Das XIIII. Capitel.

6. Nun aber/ lieben Brůder/ wenn ich zu euch keme/ vnd redet mit Zungen/ was were ich euch nůtze? so ich nicht mit euch redet/ entweder durch offenbarung/ oder durch erkenntniß/ oder durch weissagung / oder durch Lehre?

Oc nu/ kære Brødre der som ieg komme til eder/ oc talede met Tunger/ huad vare ieg eder da nyttelig/ om ieg icke talede met eder / huercken ved obenbarelsee/ eller ved Forstand / eller ved prophecie/ eller formedelst Lærdom?

7. Helt sichs doch auch also inn den dingen/ die da lauten/ vnd doch nicht leben/ es sey eine Pfeiffe oder eine Harpffe/ wenn sie nicht vnterschiedliche Stimme von sich geben/ wie kan man wissen was gepfiffen oder geharpffet ist?

Der haffuer sig dog oc lige saa i de ting/ som giffue liud / oc dog icke leffue. Huad heller der er en Pibe eller en Harpe / naar de icke giffue atskillig liud fra sig/ huorledis kand mand da vide / huad der er Piber eller Harpet?

8. Vnd so die Posaune einen vndeutlichen Thon gibt/ wer wil sich zum streit růsten?

Oc der som Basunen giffuer en vbeskedelig liud/ Huo vil dil da ruste sig til strid?

9. Also auch ihr/ wenn ihr mit Zungen redet/ so ihr nicht eine deutliche Rede gebet/ wie kan man wissen was geredt ist? Denn ihr werdet inn den Wind reden.

Saa ere i ocsaa/ naar i tale met Tunger/ der som i giffue icke en forstandig tale/ huorledis kand mand vide/ huad som taler er? Thi at i tale i været.

10. Zwar es ist mancherley art der Stimme in der Welt/ vnd derselbigen ist doch keine vndeutlich.

Sandelige / der er atskillig art paa røsten i Verden/ oc der er dog ingen aff dem vforstandelig.

11. So ich nun nicht weiß der Stime deutunge/ werde ich vnteutsch seyn/ dem / der da redet / vnnd der da redet/ wirdt mir vnteutsch seyn.

Der som ieg nu icke veed røstens vdtydelse/ da bliffuer ieg vforstandig faar den som taler/ oc den som taler bliffuer mig vforstandig.

Kopitoia XIIII.

6. Protož nynij Bratř/ přijgduli k wám yazyky (cyzými) mluwě / což wám prospěgi? lečbych mluwil wám skrze zgewenij / neb skrze vměnij/ nebo skrze Proroctwj/ aneb skrze včenj?

A teráz bráćia gdybych przyszedł do was ięzyki mowiąc/ coż wam pomoże ieśli wam nie będę mowił/ ábo przez obiáwienie/ ábo przez wiádomość/ ábo przez proroctwo ebo przez náukę?

7. Wssák také ty wěcy kteréž dusse nemagj a zwuk wydáwagij/ yako Pijsstiala / neb hausle/ gedině leč rozdělený zwuk wydadj/ ginák nebude wědijno co se Pijsstialau zpijwá/ neb co Huslemi se hude?

Wszák ty rzeczy ktore dusze nie máiąc głos dawáłá/ choc piszczałká / choc hárfá/ ieśliby dźwiękow rozności nie dawáły / iákoż będźie poznano to co ná piszczałce ábo ná hárfie grái?

8. Neb zagisté budeli wydáwati trauba negistý hlas/ y kdo se připrawij k bogi?

Abowiem ieśliby nie pewny głos trąbá dálá/ ktoż sie ku woynie gotowác będźie.

9. Tak nápodobně y wy/ nebudeteli yazykem srozumitedlným mluwiti řeči/ kterak bude rozumijno co se mluwij? A tak budete na darmo yako v wjtr mluwiti.

Tákże y wy ięzykiem ieślibyśćie nie dáli mowy znáczney / iákoż będźie rozumiano co sie powieda? bo będźiecie ná wiátr mowić.

10. Ták mnozy (vpřijkladu) gsau yazykowé na tomto Swětě/ a žádný z nich nenij němý.

Jáko ná przykłádźie/ ták wiele iest głosow ná świecie/ á żaden z nich nie iest niemy.

11. Protož nebuduli rozuměti mocy hlasu/ budu tomu kterýž mluwij/ cyzozemec: a ten kdo mi mluwj/ bude mně také cyzozemec.

Jeślibych tedy nie wiedźiał co znáczy głos/ będę obcego ięzyká człowiekiem / á ten ktory mowi/ będźie theż v mnie obcego ięzyká człowiekiem.

יד

12 הכנא אף אנתון מטול דטננא אנתון דמוהבתא דרוחא לבנינא דעדתא בעו דתתיתרון:

Cosi voi ancora, poi che sete desiderosi de doni spirituali, cercate d'esserne abbondanti à l'edificatione de la Chiesa.

13 והו דממלל בלשנא יצלא דנפשק:

Per laqual cosa chi parla in lingua strania, preghi di potere interpretare.

14 אן הו גיר דהוית מצלא בלשנא רוחי הו מצליא מדעי דין דלא פארין הו:

Perche se io oro in lingua strania, il mio spirito ora, ma la mia intelligenza è senza frutto.

15 מנא הכיל אעבד א אצלא ברוחי ואצלא במדעי ואזמר ברוחי ו ואזמר אף במדעי:

Che è dunque? io orarò con lo spirito, ma orarò ancor con la intelligenza: cantarò con lo spirito: ma cantarò ancor con la intelligenza.

16 ואולא אן מברך אנת ברוח הו דממלא דוכתה דהדיוטא איכנא יאמר אמין על תודיתך דילך מטול דמנא אמר אנת לא ידע:

Altrimenti se tu benedirai con lo spirito, colui che è nel grado de gl'idioti, come dirà egli Amen, al tuo render di gratie? conciosia ch'egli non sia quel che tu dici.

17 אנת גיר שפיר מברך אנת אלא חברך לא מתבנא:

Certo tu rendi ben gratie: ma l'altro non n'è edificato.

18 מודא אנא לאלהא דיתיר מן כלכון ממלל אנא בלשנא:

Io rendo gratie al mio Dio, che io parlo ne le lingue piu che tutti voi.

יד

12 לכה גם אתם כי מקנאי מתנות הרוח תהיו גם את אשר למבנה הקהל תבקשו אשר תותירו:

Ansi tambien vosotros: puesque desseays dones del Espiritu, procurad de ser excellentes para la edificacion de la Iglesia.

13 לכן המדבר בלשון יבעה מאלהים אשר יתרגם:

Por loqual el que habla lengua, ore que interpréte.

14 לכן אם אתפלל בלשון רוחי מתפללה לבדה אך שכלי לא עשה פרי:

Porque si yo oráre en lengua, mi espiritu ora: mas mi entendimiento es sin fruto.

15 ומה לעשות אתפלל ברוח ואתפללה בשכל אומר ברוח ואומרה בשכל:

Que pues? oraré con el espiritu, mas oraré tambien con entendimiento: cantaré con el espiritu, mas cantaré tambien con entendimiento

16 כי כאשר תברך ברוח איכה זה הממלא את מקום לועז יאמר אמן לברכתך אם לא ידע מה דברת:

Porque si bendixeres con el espiritu, el que occupa lugar de idiota como dirá Amen sobre tu bendicion? porque no sabe loque has dicho.

17 ואת היטבת לברך כי אם האחר לא נבנה:

Porque tu à la verdad bien hazes gracias: mas el otro no es edificado.

18 אודה לאלהי כי בלשונות יותר מכלכם מדבר אנכי:

Hago gracias à mi Dios que hablo lenguas mas que todos vosotros.

ιδ.

12. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε, ἵνα περισσεύητε.

Ainsi donc, puis que vous estes conuoiteux des dons spirituels, cerchez d'abonder en iceux pour l'edification de l'Eglise.

13. Διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ, προσευχέσθω ἵνα διερμηνεύῃ.

Parquoi il faut que celui qui parle langage incognu, prie de pouuoir interpreter.

14. Ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται· ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι.

Car si ie prie en langage incognu, mon esprit prie, mais mon intelligence est sans fruict.

15. Τί οὖν ἐστι; προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ.

Quoy donc? ie prieray d'esprit, mais ie prierai aussi d'intelligence: ie chanterai d'esprit, mais ie chanterai aussi d'intelligence.

16. Ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου, πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ, ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδε;

Autrement si tu benis d'esprit, celui qui est du simple populaire, cōment dira-il Amen a ton action des graces? car il ne sait que tu dis.

17. Σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται.

Vrai est que tu rens biē graces: mais vn autre n'en est point edifiè.

18. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν.

Ie ren graces à mon Dieu que ie parle plus de langages que vous tous.

CAP. XIIII. — Das XIIII. Capitel. — Kapitola XIIII.

12. Sic & vos, quoniam æmulatores estis spirituum, ad ædificationem ecclesiæ quærite ut abundetis.

Euen so, for as much as ye couet spirituall giftes, seeke that ye may excell vnto the edifying of the Church.

12. Also auch jhr / sintemal jr euch fleissiget der geistlichen Gaben / trachtet darnach / daß jhr die Gemeine bessert / auff daß jhr alles reichlich habt.

Saa gøre oc i / efterdi at i ere flitige til de Aandelige Gaffuer / da tracter der effter / at i kunde forbedre Menigheden / paa det i kunde haffue alting rigelige.

12. Tež y wy / poněwádž gste milownjcy duochownjch wěcý / k wzdělánij Cyrkwe hledte abysste se rozmáhali.

Tak też y wy gdyż duchownych rzeczy żądacie / starayćież ábyście w nich przewyższáli ku zbudowániu Kościołá.

13. Et ideo qui loquitur lingua, oret ut interpretetur.

Wherefore, let him that speaketh a strange tongue, pray, that he may interpret.

13. Darumb welcher mit Zungen redet / der bete also / daß ers auch außlege.

Der faare / huo som taler met Tunger / hand skal saa bede / at hand det kand vdlegge.

13. A protož kdož mluwij (cyzým) yazykem modl se aby mohl wykládati.

Dla tego ktho mowi ięzykiem obcym / niech prosi áby mogł wykládáć.

14. Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est.

For if I pray in a strange tongue, my spirit prayeth: but mine vnderstanding is without fruite.

14. So ich aber mit Zungen bete / so betet mein Geist / aber mein Sinn bringet niemand frucht.

Thi at beder ieg met Tungen / da beder min Aand / Men mit Sind / gør ingen mand frucτ.

14. Nebo buduli se modliti (cyzým) yazykem / duch můg se toliko modlij / ale mysl má bez vžitku gest.

Bo ieśliby ch sie modlił ięzykiem / modli sie duch moy / ále wyrozumienie moie iest niepożyteczne.

15. Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo & mente: psallam spiritu, psallã & mente.

What is it then? I will pray with the spirit, but I will pray with the vnderstanding also: I will sing with the spirit, but I will sing with the vnderstanding also.

15. Wie soll es aber denn sein? Nemlich also / Jch wil beten mit dem Geist / vnd wil beten auch im Sinn. Jch wil Psalmen singen im Geist / vnnd will auch Psalmen singen mit dem Sinn.

Huorledis skal det da vere? Saa skal det vere / Jeg vil bede met min Aand / oc ieg vil ocsaa bede i mit Sind. Jeg vil siunge Psalmer i Aanden / oc ieg vil ocsaa siunge Psalmer met sindet.

15. Což tehda gest? Tak modliti se budu duchem / abych se modlil y myslij srozumitedlně. Tak zpijwati budu duchem abych zpijwal myslij srozumitedlně.

Coż thedy iest? bede sie modlił duchem / bede sie też modlił y wyrozumieniem / bede śpiewał duchem / á też bede śpiewał wyrozumieniem.

16. Cæterum si benedixeris spiritu, qui supplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, super tuam benedictionẽ? quoniam quid dicas, nescit.

Els, when thou blessest with the spirite, how shall he that occupieth the roome of the vnlearned, say, Amen, at thy giuing of thankes, seeing he knoweth not what thou sayest?

16. Wenn du aber segnest im Geist / wie soll der / so an stat des Leyen stehet / Amen sagen / auff deine Dancksagung / sintemal er nicht verstehet / was du sagest?

Oc naar du velsigner i Aanden / huorledis skal da den / som staar i en Legmands sted / sige Amen / til din Tacksigelse / efterdi hand icke veed / huad du siger?

16. Pakli co dobrého powijšs duchem / kterýž gest neuměly / kterak dj Amen / k twému dobrořečenij? Poněwádž tomu co mluwijš nerozumij.

Bo ieśliby ch błogosłáwił duchem ten ktory iest z pospolstwá / tákoż rzecze Amen ná twe dziekowánie / gdyż nie wie co ty mowisz?

17. Nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non ædificatur.

For thou verely giuest thankes well, but the other is not edified.

17. Du dancksagest wol fein / aber der ander wirdt nicht davon gebessert.

Du tacksiger vel smuct / Men den anden bliffuer icke forbedet der aff.

17. Neb ty zagisté dobře dijky činijš / ale giný se newzdělá wá.

Abowiem dobrze ty dziekuiesz / ále drugi sie nie buduie.

18. Gratias ago Deo meo quòd omnium vestrûm linguis loquor.

I thanke my God, I speake languages more then ye all.

18. Jch dancke meinem Gott / daß ich mehr mit Zungen rede / denn jhr alle.

Jeg tacker min Gud / at ieg taler mere met Tunger / end i alle.

18. Děkugi Bohu mému / že yazykem wšech wás mluwjm.

Dziekuie Bogu moiemu / iż wiecey niż wy wszyscy mowie ięzyki.

יד

19 אֶלָּא בְּעִדְתָּא צָבֵא אֲנָא דְּחַמֵּשׁ מֶלִּין בְּמַדְּעִי אֲמַלֵּל דְּאָף לַאחְרָנֵא אַלֵּף יַתִּיר מֶן רִבּוֹ מֶלִּין בְּלֶשָּׁנָא׃

Ma ne la Chieſa voglio piu toſto parlar cinque parole con la mia intelligenza, per inſtruire gli altri ancora, che dieci milia parole in linguaggio foreſtiero.

20 אַחַי לָא תֶהְוּוּן טַלְיֵן בְּרֶעְיָנַיְכוֹן אֶלָּא לְבִישְׁתָא הֲווּ יַלּוּדֵא וּבְרֶעְיָנַיְכוֹן הֲווּ גְמִירִין׃

Fratelli, non ſiate fanciulli ne ſentimenti, ma ſiate piccoli fanciulli ne la malitia, e ſiate huomini fatti ne ſentimenti.

21 בְּנָמוֹסָא כְּתִיב דְּבַמְמַלְּלָא נוּכְרָיָא וּבְלֶשָּׁנָא אַחְרָנָא אֲמַלֵּל עַמֵּה עַם עַמָּא הָנָא אָף לָא הָכַנָּא נֶשְׁמְעוּנַנִי אֵמַר מָרְיָא׃

Egli è ſcritto ne la Legge, Per queſto. Io parlarò à queſto popolo in altri linguaggij, & in altre labbra: è ne ancor coſi m'vdiranno, dice il Signore.

22 מֶדֵין לֶשָּׁנֵא לְאָתָא הוּו סִימִין לָא לִמְהַיְמְנֵא אֶלָּא לְאַיְלֵין דְּלָא מְהַיְמְנִין נְבִיּוּתָא דֵּין לָא הֲוָא לְאַיְלֵין דְּלָא מְהַיְמְנִין אֶלָּא לְאַיְלֵין דִּמְהַיְמְנִין׃

Per laqual coſa le diuerſe lingue ſono per vn ſegno, non gia à i credenti, ma à gl'increduli: e per il contrario, la profetia, non à gl'increduli, ma à i credenti.

23 אֶן הוּ הָכִיל תֶּתְכַּנַּשׁ כֻּלָּהּ עִדְתָּא וְכֻלְּהוֹן בְּלֶשָּׁנֵא נְמַלְּלוּן וְנֵעֲלוּן הֶדְיוֹטֵא אַו אַיְלֵין דְּלָא מְהַיְמְנִין לָא אָמְרִין דְּהָלֵין שְׁנֵא לְהוֹן׃

Se adunque tutta la Chieſa ſi rauna inſieme, è tutti parlano ne le lingue, & entriui de gl'idioti, ò de gl'infedeli, non diranno eglino che voi impazzite?

24 וְאֶן כֻּלְּכוֹן תֶּהְווֹן מֶתְנַבְּיִן וְנֵעוּל לְוָתְכוֹן הֶדְיוֹטָא אַו מֶן דְּלָא מְהַיְמֶן מֶתְכַּסֵּא מֶן כֻּלְּכוֹן וּמֶתְדַּיַּן מֶן כֻּלְּכוֹן׃

Ma ſe tutti profetano, & entriui qualche infedele, ò qualche idiota, egli è conuinto da tutti, è giudicato da tutti.

יד

19 אַךְ בַּקְּהִלָּה חָפַצְתִּי לְדַבֵּר חֲמִשָּׁה דְבָרִים בְּשִׂכְלִי לְהוֹרוֹת גַּם אֶת־אֲחֵרִים מֵרְבָבַת הַדְּבָרִים בַּלָּשׁוֹן׃

Mas en la Igleſia mas quiero hablar cinco palabras con mi ſentido, paraque enſenne tambien à los otros, que diez mil palabras en lengua.

20 אַחַי אַל־תִּהְיוּ עוֹלְלִים בִּתְבוּנוֹת כִּי־אִם בָּרָעָה הִתְעוֹלֵל וּבִתְבוּנוֹת שְׁלֵמִים תִּהְיוּ׃

Hermanos, no ſeays mochachos en el ſentido, mas ſed mochachos en la malicia, empero perfectos en el ſentido.

21 בַּתּוֹרָה נִכְתַּב כִּי־בְלַעֲגֵי שָׂפָה וּבְלָשׁוֹן אַחֶרֶת אֲדַבֵּר אֶל־הָעָם הַזֶּה וְגַם כָּכָה לֹא יִשְׁמְעוּ אֵלַי נְאֻם יְהוָה׃

En la Ley eſtá eſcripto, que en otras lenguas, y en otros labios hablaré à eſte pueblo: y ni aun anſi oyran, dize el Sennor.

22 לָכֵן הַלְּשׁוֹנוֹת לְאוֹת הֵנָּה לֹא לַמַּאֲמִינִים כִּי אִם לַאֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים וְהַנְּבוּאָה לֹא לַאֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים כִּי אִם לַמַּאֲמִינִים׃

Anſique las lenguas por ſennal ſon, no à los fieles, ſi no à los infieles: mas la prophecia, no ſe dà à los infieles, ſi no à los fieles.

23 וְאִם תִּקָּהֵל הָעֵדָה כֻּלָּהּ יַחַד וְכֻלָּם יְדַבְּרוּ בִּלְשׁוֹנוֹת וְיָבוֹאוּ בֹעֲרִים אוֹ אֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים הֲלֹא יֹאמְרוּ כִּי נִבְעַרְתֶּם׃

De manera que ſi toda la Igleſia ſe juntàre en vno, y todos hablen lenguás, entren empero idiotas ó infieles, no dirán que eſtays locos?

24 וְאִם כֻּלָּם יִנָּבְאוּ וְיָבוֹא אִישׁ לֹא מַאֲמִין אוֹ־בַעַר יוּכַח מִכֻּלָּם יִשָּׁפֵט מִכֻּלָּם׃

Mas ſi todos prophetizen, y entre algun infiel ó idiota, de todos es conuencido, de todos es juzgado.

ιδ'.

19. Ἀλλ' ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ.

Mais i'aime mieux prononcer en l'Egliſe cinq paroles en mon intelligence, afin que i'inſtruiſe auſſi les autres, que dix mille paroles en langage incognu.

20. Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε.

Freres, ne ſoyez point enfans de ſens, mais ſoyez petis enfans en malice: mais quant au ſens, ſoyez hômes faits.

21. Ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονταί μου λέγει κύριος.

Il eſt eſcrit en la Loy, Pourtant parlerai-ie à ce peuple-ci par gens d'autre langue, & par leures eſtranges? & encores ainſi ne m'entendront-ils point, dit le Seigneur.

22. Ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις· ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν.

Parquoi les langages ſont pour ſigne, non point aux croyans, mais aux infideles: au contraire, la prophetie non point aux infideles, mais aux croyans.

23. Ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν, εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν, ὅτι μαίνεσθε;

Si donc toute l'Egliſe s'aſſemble en vn, & que tous parlent eſtranges langages, & que le commun peuple, ou les infideles y entreut, ne diront-ils point que vous eſtes hors du ſens?

24. Ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων.

Mais ſi tous prophetizent, & qu'il y entre quelque infidele, ou quelcun du commun, il eſt redargué de tous, & eſt iugé de tous.

CAP. XIIII.

19. Sed in eccleſia volo quinque verba ſenſu meo loqui, & ut alios inſtruam: quam decem millia verborum in lingua.

Yet had I rather in the Church to ſpeake fiue wordes with mine vnderſtanding / that I might alſo inſtruct others / then ten thouſand wordes in a ſtrange tongue.

20. Fratres, nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia parvuli eſtote, ſenſibus autem perfecti eſtote.

Brethren / be not children in vnderſtanding / but as concerning maliciouſnes bee children / but in vnderſtanding bee of a ripe age.

21. In lege ſcriptum eſt, Quoniam in aliis linguis, & labiis aliis loquar populo huic, & nec ſic exaudient me, dicit Dominus.

In the Lawe is written / By men of other tongues / and by other languages will I ſpeake vnto this people: yet ſo ſhall they not heare me / ſayth the Lorde.

22. Itaq; linguæ in ſignum ſunt non fidelibus, ſed infidelibus: prophetiæ autem, non infidelibus, ſed fidelibus.

Wherefore ſtrange tongues are for a ſigne / not to them that beleeue / but to them that beleeue not: but propheſying ſerueth not for thē that beleeue not / but for them which beleeue.

23. Si ergo conveniat univerſa eccleſia in unum, & omnes linguis loquantur, intrent autem idiotæ aut infideles, nónne dicent, quòd inſanitis?

If therefore / when the whole Church is come together in one / and all ſpeake ſtrange tongues / there come in they that are vnlearned / or they which beleeue not / will they not ſay / that ye are out of your wittes?

24. Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel idiota, convincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus.

But if all propheſie / and there come in one that beleeueth not / or one vnlearned / he is rebuked of all men / and is iudged of all.

Das XIIII. Capitel.

19. Aber ich wil in der Gemeine lieber fünff wort reden / mit meinem ſinn / auff daß ich auch andere vnterweiſe / denn ſonſt zehen tauſent wort mit Zungen.

Mend ieg vil heller tale fem ord i Menigheden / met mit Sind / paa det ieg oc kand vnderviſe andre / en ellers thi tuſinde ord met tungen.

20. Lieben Brüder werdet nicht Kinder an dem verſtändniß / ſondern an der Boßheit ſeyt Kinder / an dem Verſtändniß aber ſeyt vollkommen.

Kære Brødre / bliffuer icke Børn i forſtand / men verer Børn i ondſkaff / oc verer fuldkomne i forſtand.

21. Im Geſetz ſtehet geſchrieben: Ich wil mit andern Zungen / vnd mit andern Lippen reden zu diſem Volck / vnd ſie werden mich auch alſo nicht hören / ſpricht der HERR.

Der ſtaar ſcreffuit i Lowen / Jeg vil tale met andre Tunger oc met andre Læbe til dette Folck / oc de ſkulle icke end ſaa høre mig / ſiger HERREN.

22. Darumb / ſo ſind die Zungen zum Zeichen nicht den Glaubigen / ſondern den Vnglaubigen / Die Weiſſagung aber nicht den Vnglaubigen / ſondern den Glaubigen.

Der faare ere Tungerne til it Tegen / icke dem ſom tro / men de vantro / Oc Prophecie icke de vantro / men dem ſom tro.

23. Wenn nun die gantze Gemeine zuſammen keme an einen ort / vnd redeten alle mit Zungen / Es kemen aber hinein Leyen oder Vnglaubige / würden ſie nicht ſagen / jr weret vnſinnig?

Der ſom den gantſke Menighed nu komme tilſammen paa en ſted / oc talede alle met Tunger / Oc der komme Ligfolck eller Vantro ind / monne de icke ſige / At i vaare galne?

24. So ſie aber alle weiſſageten / vnd keme denn ein Vnglaubiger oder Leye hinein / der würde überwieſen von jhnen allen / daß er bekennen muß für allen.

Men Prophetere de alle / oc der komme da nogen de Vantro eller Ligmand ind / da bleffue hand ſtraffet aff dem alle / oc dømdis aff alle.

Kapitola XIIII.

19. Neb w Cyrkwi raděgi chcy aby mi pět ſlow rozumijno bylo / promluwiti / gimiž bych y giné včil / nežli deſet Tiſýcuow ſlow yazykem nerozumným.

Lecz w zgromádzeniu wole pieć ſlow moim wyrozumieniem powiedźieć / ábych też y drugie náuczył / niżeli dźieśieć tyśiecy ſlow ięzykiem obcym.

20. Bratřj / nebuďte dětmi ſmyſly waſſými / ale zloſtj dětmi buďte / ſmyſlem pak buďte doſpělj.

Bráćia nie bądźćie dźiećmi w rozumieniu / ále bądźcie dźiećmi złośćią / y rozumem doſkonáli.

21. Neb gt pſáno w Zákoně: Rozličnými yazyky / a cyzými vſty mluwiti budu Lidu tomuto / a aniž mne tak ſlyſſeti budau / prawij Pán Bůh.

W zakonie náপiſano ieſt Przeto przez ludźi obcego ięzyká y cudzemi wárgámi bede mowił ludowi temu / á przedśię mie y ták nie vſłucháią / mowi Pan.

22. A tak yazykowé negſau za znamenij wěřijcým / ale newěřijcým: Proroctwj pak nenij za znamenij newěrným / ale wěřijcým

A tákże ięzyki ſą ná znák nie tym ktorzy wierzą / ále tym ktorzy nie wierzą / proroctwo záśię nie tym kthorzy nie wierzą / ále tym ktorzy wierzą.

23. Protož kdyby ſe ſeſſla wſſecka Cýrkew ſpolu / a kdyby wſſyckni yazyky cyzými mluwili / a weſſliby také tam y neuměljj aneb newěřijcý / wſſak děgij: Y co bláznijte?

Gdyby ſie tedy wſzytko zgromádzenie weſpoł zeſzło / y wſzyſcy ięzyki mowili / á weſzliby nie náuczeni ábo nie wierni / izali nie rzeką że ſzálejecie?

24. Pakliby wſſyckni Prorokowali / a wſſelliby mezy ně někdo newěřijcý neb neuměly / přemožen bude od wſſech / á bude rozſauzen od wſſech:

A gdyby wſzyſcy prorokowáli / á wſzedł ktho nie wierny ábo nie náuczony / bywa od wſzytkich ſtrofowan / od wſzytkich bywa rozſądzon.

י ד

25 וכסיתא דלבה מתגלין והידין נפל על אפוהי ו ונסגוד לאלהא ונאמר דשריראית אלהא אית בכון׃

E cosi le cose occulte del suo cuore si fanno manifeste: è cosi gittando si giu con la faccia, adorarà Iddio, confessando che Iddio è veramente in voi.

26 אמר אנא הכיל אחי דאמתי דמתכנשין אנתון לאינא מנכון דאית לה מזמורא יאמר ואינא דאית לה יולפנא ואינא דאית לה גליונא ואינא דאית לה לשנא ואינא דאית לה פושקא כלהין לבנינא יהוין׃

Che è dunque, fratelli? Quando voi vi congregate, chiunque di voi ha salmo, ha dottrina, ha linguaggio, ha riuelatione, ha interpretatione, facciansi tutte le cose ad edificatione.

27 ואן בלשנא אנש ממלל תרין נמללון וכד סגי תלתא וחד חד נמללון וחד נפשק׃

E se alcuno parla in lingua straniera, facciasi questo per due, ò per tre al piu, e à vicenda, & vno interpreti.

28 ואן לית דמפשק נשתוק לה בעדתא הו דממלל בלשנא ובינוהי לנפשה ולאלהא נמלל׃

E se non v'è interprete, tacciasi ne la Chiesa, è parli à se stesso, & à Dio.

29 נביא דין תרין או תלתא נמללון ושרכא נפרשון׃

I Profeti ancora parlino due, ò tre, è gli altri ne giudichino.

30 ואן לאחרנא נתגלא כד יתב קדמיא נשתוק לה׃

E se ad vnaltro che siede, è riuelato, tacciasi il primo.

31 משכחין אנתון גיר כ כלכון דחד חד תתנבון דכל נש נאלף וכל נש נתבאא׃

Percioche voi potete tutti ad vno ad vno profetare, accioche tutti imparino, è tutti siano consolati.

י ד

25 וְכֵלְכָה מִסְתְּרֵי לִבּוֹ יִגָּלוּ וְכֵן יִפּוֹל עַל־פָּנָיו וְיִשְׁתַּחֲוֶה לֵאלֹהִים וְיַגִּיד כִּי־אֱלֹהִים הָיוֹ הֹוֶה בָּכֶם׃

Porque lo occulto de su coraçon se haze manifiesto: y ansi prostrandose sobre el rostro adorarà à Dios, pronunciando, Que verdaderamente Dios està en vosotros.

26 וּמָה יֵשׁ לַעֲשׂוֹת אַחַי כַּאֲשֶׁר תִּקָּהֲלוּ לְאִישׁ וְאִישׁ מִמֶּכֶם יֵשׁ לוֹ תְּהִלָּה יֵשׁ לוֹ לִמּוּד יֵשׁ לוֹ לָשׁוֹן יֵשׁ־לוֹ חָזוֹן יֵשׁ־לוֹ תַּרְגּוּם כָּל־דְּבָרִים יִהְיוּ לְמִבְנֵה הַקָּהָל׃

Que ay pues Hermanos? Quando hos juntays, cada vno de vosotros tiene psalmo, tiene doctrina, tiene lengua, tiene reuelacion, tiene interpretacion? todo se haga à edificacion.

27 אִם אִישׁ יְדַבֵּר בְּלָשׁוֹן כִּשְׁנַיִם אוֹ־לָרֹב שְׁלוֹשֶׁת אֲנָשִׁים אִישׁ כְּחֶלְקוֹ יְדַבֵּר וְאֶחָד יְתַרְגֵּם׃

Si hablàre alguno en lengua, sea por dos: ô à lo mas, por tres à vezes: mas vno interprète.

28 וְאִם אִישׁ לֹא יִהְיֶה אֲשֶׁר יְתַרְגֵּם יֶחֱשֶׁה בָּעֵדָה וּלְנַפְשׁוֹ יְדַבֵּר וְלֵאלֹהִים׃

Y si no vuiere interprete, calle en la Iglesia: y hable à si mismo y à Dios.

29 וְהַנְּבִיאִים שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשֶׁת יְדַבְּרוּן וְהָאֲחֵרִים יִשְׁפֹּטוּ׃

Empero prophetas, hable vno, ô dos: y los de mas juzguen.

30 וְאִם לְאַחֵר הַיּוֹשֵׁב נִגְלָה הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן יֶחֱשֶׁה׃

Y si à otro que estuuiere sentado, fuere reuelado, calle el primero.

31 כִּי־תוּכְלוּ אִישׁ לְאִישׁ כֻּלְּכֶם לְהִתְנַבֵּא אֲשֶׁר יִלְמְדוּ כֻּלָּם וְכֻלָּם יִנָּחֵמוּ׃

Porque podeys todos prophetizar cada vno por si: paraque todos aprendan, y todos sean exhortados.

ιδ.

25. Καὶ οὕτω τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ οὕτω πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, προσκυνήσει τῷ θεῷ ἀπαγγέλλων ὅτι ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστι.

Et ainsi les secrets de son cœur sont manifestés, dont il se iettera sur sa face, & adorera Dieu, & declarera pleinemẽt que vrayement Dieu est entre vous.

26. Τί οὖν ἐστιν, ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω.

Que sera-ce donc freres? c'est que toutes les fois que vous-vous assemblerez, selon qu'vn chacun de vous aura pseaume, ou doctrine, ou langage, ou reuelation, ou interpretation, le tout se face à edification.

27. Εἴτε γλώσσῃ τις λαλεῖ, κατὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς διερμηνευέτω.

Soit que quelcun parle langage incognu, que cela se face par deux, ou au plus par trois, & ce par tous, mais qu'il y en ait vn qui interprete.

28. Ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτής, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ· ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ.

Que s'il n'y a point d'interpreteur, qu'il se taise en l'Eglise, & qu'il parle à soi-mesme & à Dieu.

29. Προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν.

Et que deux ou trois prophetes parlent, & que les autres en iugent.

30. Ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω.

Et si quelque chose est reuelee à vn autre qui est assis, que le premier se taise.

31. Δύνασθε γὰρ καθ' ἕνα πάντες ἕκαστοι προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται.

Car vous pouuez tous prophetizer l'vn apres l'autre, afin que tous apprenent. & que tous soyent consolés.

CAP. XIIII.

25. Occulta cordis eius manifeſta fiunt: & ita cadẽs in faciem adorabit Deum, pronuncians quòd verè Deus in vobis ſit.

And ſo are the ſecretes of his heart made manifeſt/and ſo he will fall downe on his face/ and werſhip God/ and ſay plainely that God is in you in deede

26. Quid ergo eſt fratres? cum convenitis, unuſquiſque veſtrûm pſalmum habet, doctrinam habet, apocalipſin habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad ædificationem fiant.

What is to be done then/brethren? when ye come together / according as every one of you hath a pſalme / or hath doctrine/ or hath a tongue/or hath reuelation / or hath interpretation / let all thinges bee done vnto edifying.

27. Sive lingua quis loquitur, ſecundùm duos, aut ut multum tres, & per partes, & unus interpretetur.

If any man ſpeake a ſtrange tongue/ let it be by two/or at the moſt / by three/ and that by courſe/and let one interpret.

28. Si autem non fuerit interpres, taceat in eccleſia, ſibi autem loquatur & Deo.

But if there bee no interpreter / let him keepe ſilence in the Church / which ſpeaketh languages / and let him ſpeake to him ſelfe/and to God.

29. Prophetæ autem duo aut tres dicant, & cæteri diiudicent.

Let the Prophets ſpeake two / or three/& let the other iudge.

30. Quòd ſi alii revelatum fuerit ſedenti, prior taceat.

And if any thing bee reveiled to another that ſitteth by/let the firſt holde his peace.

31. Poteſtis enim omnes per ſingulos prophetare, ut omnes diſcant, & omnes exhortentur.

For ye may all propheſie one by one/ that all may learne/ and all may haue comfort.

Das XIIII. Capitel.

25. Und alſo würde das verborgen ſeines hertzen offenbar/ vnd er würde alſo fallen auff ſein angeſichte/ Gott anbeten/ vnnd öffentlich außruffen/ daß Gott warhafftig in euch ſey.

Oc det ſkiulte i hans Hierte bleffue ſaa obenbare/ oc hand ſkulde ſaa falde ned paa ſit anſict/tilbede Gud oc bekende/ at Gud er ſandelige i eder.

26. Wie iſt jm denn nun lieben Brüder? Wenn jr zuſammen kommet/ ſo hat jeglicher Pſalmen / er hat Lehre/ er hat Zungen/ er hat Offenbarung/ er hat Außlegung/ Laſſet es alles geſchehen zur beſſerung.

Huorledis er det da nu/ kære Brødre? Naar i komme tilſammen/ da haffuer huer en Pſalme/hand haffuer en Lærdom/hand haffuer en Tunge/hand haffuer obenbarelſe / hand haffuer vdleggelſe / Lader det altſammen ſke til forbedring.

27. So jemand mit der Zungen redet / oder zween / oder auffs meiſte drey/eins vmbs ander/ſo lege es einer auß.

Der ſom nogen taler met Tungen/ eller tho/ eller paa det meſte tre/ den ene effter den anden / da ſkal der en vdlegge det.

28. Iſt er aber nicht ein Außleger/ ſo ſchweige er vnter der Gemeine/ rede aber jhm ſelber vnd Gotte.

Men er hand icke en Vdleggere / da tie ſig i Menigheden/ oc tale met ſig ſelff oc met Gud.

29 Die Weiſſager aber laſſet reden/zween oder drey/ vnnd die andern laſſet richten.

Men lader Propheterne tale/ tho eller tre/ oc lader de andre døme.

30. So aber eine Offenbarung geſchicht einem andern der da ſitzet/ ſo ſchweige der erſte.

Men faar en anden ſom der ſider en Obenbaring da ſkal den førſte tie.

31. Ir köndtet wol alle weiſſagen/ einer nach dem andern/auff daß ſie alle lernen/vnd alle ermahnet werden.

I kunde vel alle Prophetere den ene effter den anden/ Paa det de kunde alle lære/ oc alle bliffue formanede.

Kapitola XIIII.

25. A tak taynē wěcy Srdce geho Budau zgeweny/ a padna na twářſwu/ klaněti ſe bude Bohu/ wyznáwage/ že giſtě yeſt Bůh w wás.

A tákże ſkrytośći ſercá iego bywáią obiáwione / á ták vpadſzy ná oblicże da chwale Bogu/ opowiedáiac że Bog w was ieſt prawdziwie.

26. Což tehdy geſt bratřij? když ſe ſcházýte / gedenkaždý z wás Piſſeň má/ aneb má včenij/ aneb má zgewenij/aneb rozličnoſt yazykuow/aneb wyklá danij řečij. Tyto wſſecky wěcy budtež mezy wámi k wzdělánj.

Coż tedy ieſt bracia? gdy ſie ſchodzicie káżdy z was má Pſalm/ ma nauke/ ma iezyk/ ma obiáwienie/ ma wykládánie/ wſzytko tedy niech bedzie ku zbudowániu.

27. Mluwijli pak někdo yazykem cyzým/ ať geſt to ſkrze dwa aneb nawyſe ſkrze tři/ a to ať mluwij geden po druhém/ a geden ať wykládá.

Chociaż kto iezykiem mowi/ niech tho bedzie podwu/ ábo náwiecey potrzech/ á kthemu ieden po drugim/ á ieden niechay wykláda.

28. Pakli nenij wykladače/ ať mlčij w Cýrkwij/ale ať mluwij ſám ſobě a Bohu.

A ieſliby wykládácza nie było/ niech milczy ten w zgromadzeniu ktory obcym iezykiem mowi/ á niech mowi ſobie á Bogu.

29. Proroci pak/dwa neb třij ať mluwij / a ginij rozſuzugte.

Prorocy też niech mowią dwá ábo trzey/ á inſzy niechay rozſadzáią.

30. Byl-li by pak giném zgeweno tu ſedijcýmu / prwnij mlč.

A ieſliby inſzemu ktory ſiedzi było obiáwiono/ pirwſzy niechay milczy

31. Neb můžete wſſyckni po gednom prorokowati / aby ſe wſſyckni včili / a wſſyckni ſe w dobrém těſſýc twrdili.

Bo możecie wſzyſcy po iednemu prorokowáć/ áby ſie wſzyſcy vczyli/ y wſzyſcy pocieſzeni byli.

יד

32 ורוחא גיר דנביא לנביא משתעבדא :

E li spiriti de Profeti son soggetti à i Profeti.

33 מטול דאלהא לא הוא דשגושיא אלא דשלמא איך דבכלהין עדתא דקדישא :

Imperoche Iddio non è Dio di confusione, ma di pace, come si vede in tutte le Chiese de Santi.

34 נשיכון בעדתא יהון שתיקן לא גיר מפס להין דנמללן אלא דנשתעבדן איכנא דאף נמוסא אמר :

Le vostre donne taccianſi ne le Chieſe: percioche non è conceſſo loro il parlare, ma deenoſtar ſoggette, come ancor dice la Legge.

35 ואן מדם צבין דילפן בבתיהין נשאלן לבעליהין בהתתא הי גיר דנשא בעדתא נמללן :

E s'elle vogliono imparar qualche coſa, domandinne in caſa i lor proprij mariti, percioche è coſa diſconueniente à le donne il parlar ne la Chieſa.

36 או דלמא מנכון הו נפקת מלתה דאלהא או לותכון הו בלחוד מטת :

La parola di Dio è ella vſcita da voi? è ella peruenuta à voi ſoli?

37 אן אנש דין מסבר דנביא הו או דרוחא הו נדע הלין דכתב אנא לכון דפוקדנא אנון דמרן :

Se alcuno ſi penſa eſſer profeta, ò ſpirituale, riconoſca le coſe ch'io vi ſcriuo, ch'elle ſono comandamenti del Signore.

38 אן אנש דין לא ידע לא ידע :

E ſe alcuno è ignorante, ſia ignorante.

39 טבו הכיל אחי למתנביו ולממללו בלשנא לא תכלון :

Pertanto, fratelli, ſiate zelatori del profetare, e non prohibite il parlar ne le lingue.

יד

32 ורוחת הנביאים תכנענה תחת הנביאים :

Y los eſpiritus de los que prophetaren, ſujetenſe à los prophetas:

33 כי אלהינו איננו אלהי התלונה כי אם השלום כמו בכל־קהלות הקדושים :

(Porque Dios no es Dios de diſſenſion, mas de paz) como en todas las Igleſias de los Sanctos.

34 נשיכם תחשו בקהלותיכם כי לא שוה להם לדבר כי־אם להכנע כמו אמרה התורה :

(Vueſtras) mugeres callen en las congregaciones: porque no les es permittido hablar ſi no que eſten ſujetas, como tambien la Ley dize.

35 ואם חפצות ללמד בבית תשאלנה לאישיהן כי בשנה היא לנשים לדבר בקהלה :

Y ſi quieren aprender alguna coſa, pregunte en caſa à ſus maridos: porque deshoneſta coſa es hablar las mugeres en la congregacion.

36 הממכם יצא דבר אלהים או בכם לבדכם הגיע :

O hà ſalido de voſotros la palabra de Dios? ò à voſotros ſolos hà llegado?

37 ואם נראה לאיש כי־נביא הוא או־כי־בעל־הרוח ידע את־אשר כתב אני לכם כי מצות אדני הנה :

Si alguno, à ſu parecer, es Propheta, ò eſpiritual, reconozca loque hos eſcriuo, porque ſon mandamientos del Sennor.

38 ואם איש איננו יודע לא ידע :

Mas el que fuere ignorante, ſerá ignorado.

39 לכן אחי קנאו להתנבא ולדבר בלשונות אל־תכלאו :

Anſique, Hermanos, procurad de prophetizar: y no impidays el hablar lenguas.

ιδ.

32. Καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται.

Et les Eſprits des Prophetes ſont ſuiets aux Prophetes.

33. Οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ Θεὸς, ἀλλὰ εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων.

Car Dieu n'eſt point Dieu de confuſion, mais de paix, comme on voit en toutes les Egliſes des ſaincts.

34. Αἱ γυναῖκες ὑμῶν, ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει.

Que les femmes qui ſont entre vous ſe taiſent ès Egliſes: car il ne leur eſt point permis de parler, mais doiuent eſtre ſuiettes: comme auſſi dit la Loy.

35. Εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν· αἰσχρὸν γάρ ἐστι γυναιξὶν ἐν ἐκκλησίᾳ λαλεῖν.

Que ſi elles veulent apprendre quelque choſe, qu'elles interroguent leurs propres maris en la maiſon: car il eſt deshonneſte que les femmes parlent en l'Egliſe.

36. Ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν;

La parole de Dieu eſt-elle procedee de vous? eſt-elle paruenue tant ſeulement à vous?

37. Εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικὸς, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι τοῦ κυρίου εἰσὶν ἐντολαί.

Si quelcun cuide eſtre Prophete, ou ſpirituel, qu'il recognoiſſe que les choſes que ie vous eſcri ſont commandemens du Seigneur.

38. Εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοείτω.

Et ſi quelcun eſt ignorant, qui'il ſoit ignorant.

39. Ὥστε ἀδελφοί μου, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε.

Pourtant, freres, ſoyez conuoiteux de prophetizer & n'empeſchez point de parler langages.

CAP. XIIII.

32. Et ſpiritus propheta-
rum, prophetis ſubiecti ſunt.

And the ſpirits of the Prophets are ſubiect to the Prophets.

33. Non enim eſt diſſenſio-
nis Deus, ſed pacis: ſicut &
in omnibus eccleſiis ſancto-
rum doceo.

For God is not the authour of confuſion, but of peace, as we ſee in all the Churches of the Saintes.

34. Mulieres in eccleſiis
taceant, non enim permit-
titur eis loqui, ſed ſubditas
eſſe, ſicut & lex dicit.

Let your women keepe ſilence in the Churches: for it is not permitted vnto them to ſpeake: but they ought to bee ſubiect, as alſo the Law ſayeth.

35. Si quid autem volunt
diſcere, domi viros ſuos in-
terrogent. Turpe eſt enim
mulieri loqui in eccleſia.

And if they will learne any thing, let them aſke their huſbandes at home: for it is a ſhame for women to ſpeake in the Church.

36. An à vobis verbum
Dei proceſſit? aut in vos ſo-
los pervênit?

Came the worde of God out from you? either came it vnto you onely?

37. Si quis videtur prophe-
ta eſſe, aut ſpiritualis cogno-
ſcat quæ ſcribo vobis, quia
Domini ſunt mandata.

If any man thinke him ſelfe to be a Prophete, or ſpirituall, let him acknowledge, that the things, that I write vnto you, are the commaundements of the Lord.

38. Si quis autem ignorat,
ignorabitur.

And if any man be ignorant, let him bee ignorant.

39. Itaque fratres æmula-
mini prophetare: & loqui
linguis nolite prohibere.

Wherefore, brethren, couet to propheſie, and forbid not to ſpeake languages.

Das XIIII. Capitel.

32. Vnd die Geiſter der Propheten
ſind den Propheten vnterthan.

De Propheternis Aander ere Propheterne vnderdanige.

33. Denn Gott iſt nicht ein Gott
der vnordnung/ ſondern des Friedes/
wie in allen Gemeinen der Heiligen.

Thi Gud er icke wſkickeligheds Gud/ men Fredens/ lige ſom i alle Helligens Menighede.

34. Euere Weiber laſſet ſchweigen
vnter der Gemeine/ denn es ſoll jhnen
nicht zugelaſſen werden/ daß ſie pre-
digen/ ſondern vnterthan ſein/ Wie
auch das Geſetz ſagt.

Lader eders Quinder tie i Menigheden/ Thi det ſkal icke tilſtedis dem/ at de ſkulle tale/ men vere vnderdanige/ Lige ſom Lowen oc ſiger.

35. Wöllen ſie aber etwas lernen/
ſo laſſet ſie daheim jhre Männer fra-
gen. Es ſtehet den Weibern übel an/
vnter der Gemeine predigen.

Men ville de lære noget/ da lader dem ſporie deris Mend at hiemme. Det lader Quinder ilde/ at tale iblant Menigheden.

36. Oder iſt das Wort Gottes von
euch außkommen? Oder iſts allein
zu euch kommen?

Eller er Guds ord vdkommet fra eder? Eller er det aleniſte kommet til eder?

37. So ſich iemand leſſet düncken/
er ſey ein Prophet oder Geiſtlich/ der
erkenne/ was ich euch ſchreibe/ denn es
ſind des HERREN Gebott.

Der ſom nogen lader ſig tycke/ ad hand er en Prophete/ eller aandelig/ hand giffue act paa det/ ſom ieg ſcriffuer til eder/ Thi det er HERRENS bud.

38. Iſt aber iemand vnwiſſend/ der
ſey vnwiſſend.

Men er nogen vanuittig/ hand bliffue vanittig.

39. Darumb lieben Brüder/ fleiſſi-
get euch des weiſſagens/ vnd wehret
nicht mit Zungen zu reden.

Der faare/ kære Brodre/ verer flittige til Prophecie/ oc forbinder icke at tale met Tunger.

Kapitola XIIII.

32. Wſſak duch Prorocký/
Prorokům gſt poddán.

Y duchowiec Prorokow ſą poddáni Prorokom.

33. Nebť nenij Bůh různice/
ale pokoge: yakož yá we wſſech
Cýrkwijch ſwatých včijm.

Abowiemci Bog nie ieſt Bogiem zámieſſánia/ ále pokoiu/ táko we wſzytkich zborzech świetych.

34. Ženy waſſe w Cýrkwi
ať mlčij/ neb ſe gim nedopauſſ-
tij mluwiti/ ale aby poddány
byly/ yakožy Zákon tak včij.

Niewiáſty wáſſe niech milczą we zborzech/ ábowiemci mowić im nie ieſt dopuſſczono/ ále im roſkazano áby poddáne były iáko y zakon mowi.

35. Pakli ſe chtij čemu náučiti/
nechť ſe doma mužuow
ſwých ptagij. Nebť geſt mrzká
wěc Ženě/ mluwiti w Cýrkwi.

A ieſli ſie czego náuczyć chcą/ niech domá ſwych mężow pytáią/ ábowiemci nieprzyſthoyna rzecz ieſt niewiáſtám w zgromádzeniu mowić.

36. Zdaliž geſt od wás Slo-
wo Božij wyſſlo? anebo/ zdali
geſt k ſamým wám přiſſlo?

Izali od wás weſſlo ſłowo Boże? Izali ku wam tylko przyſſlo?

37. Zdáli ſe ſobě kdo býti Pro-
rokem/ nebo duchownijm/ po-
znay toto což přijſſy wám/ že
gſau Božij Přikázanij.

Jeſliże kto zdá ſie być Prorokiem/ ábo duchownym/ niech vzna ty rzeczy ktore wam piſſe być Páńſkim roſkazániem.

38. Pakli kdo newij/ nebude
wěděn.

A ieſli ktho nie wie/ niechay nie wie.

39. Protož Bratřij o to pěči
měgte/ abyſſte Prorokowali/ a
yazyky cyzými mluwiti ne-
braňte.

A tákże brácia żądayćie tego ábyśćie prorokowáli/ á iezyki mowić nie zábrániaycie.

יד

40 כלמדם דין באסכמא ובטכסא נהוא :

Faccianſi tutte le coſe conueniente-mente, e con ordine.

40 וכל־דברים כהגן וכסדר יהיו :

Empero todo ſe haga (entre voſottos) decentemente, y con orden.

ιδ.

40. Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

Que toutes choſes ſe facent honneſtement & par ordre.

טו

1 מודע אנא לכון דין אחי אונגליון דסברתכון וקבלתוניהי וקמתון בה :

Ora io vi auuiſo, fratelli, de l'Euangelio, che io v'ho annuntiato, e che voi hauete riceuuto: e nel quale ſtate.

1 ומודיע אנכי לכם אחי את־הבשורה אשר בשרתיה אתכם ואשר קבלתם ואשר בה עומדים אתם :

EMpero declaro hos, Hermanos, el Euangelio que hos hé predicado, el qual tambien recebiſtes, en el qual tambien perſeuerays:

ΚΕΦΑΛ. ιε'.

Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε.

Or ie vous aduiſe, freres, touchant l'Euangile que ie vous ai annõce, & que vous auez receu, & auquel vous-vous tenez fermes:

2 ובה חאין אנתון באידא מלתא סברתכון אן אחידין אנתון אן לא הוא סריקאית הימנתון :

E per il qual voi ſete ſaluati, ſe voi ritenete in che modo io ve l'annuntiai: ſe gia voi non hauete creduto in vano.

2 באשר גם תושעון במה־דבר בשרתי אתכם אם תאחזו מלבד אם לא לשוא האמנתם :

Por el qual anſimiſmo, ſi reteneys la palabra que hos hé predicado, ſoys saluos, ſi no aueys creydo en vano.

2. Δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε.

Et par lequel vous eſtes auſſi ſauués, ſi vous retenez en quelle maniere ie le vous ai annoncé: ſi ce n'eſt que vous ayez creu en vain.

3 אשלמית לכון גיר מן לוקדם איך מדם דקבלת דמשיחא מית על אפי חטהין איכנא דכתיב :

Percioche auanti à tutte le coſe io vi detti quello che ancor io haueuo riceuuto, cioè che Chriſto mori per li noſtri peccati, ſecondo le Scritture.

3 כי נתתי לכם בראשונה את־אשר לקחתי כי־המשיח מת על־חטאתינו ככתבים :

Porque primeramente hos hé enſennado loque anſi miſmo yo aprendi, es á ſaber, Que el Chriſto fue muerto por nueſtros pecados, conforme à las Eſcripturas:

3. Παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς γραφάς.

Car auant toutes choſes, ie vois ai baillé ce que i'auoy auſſi receu, aſſauoir que Chriſt eſt mort pour nos pechés, ſelon les Eſcritures:

4 ודאתקבר וקם לתלתא יומין איך דכתיב :

E che fu ſepolto: e che riſuſcitò il terzo giorno, ſecondo le Scritture.

4 וכי־נקבר וכי־קם ביום השלישי ככתבים :

Y que fué ſepultado, y Que reſuscitó àl tercero dia, conforme à las Eſcripturas.

4. Καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, κατὰ τὰς γραφάς.

Et qu'il a eſté enſeueli, & qu'il eſt reſſuſcité le troiſieme iour, ſelon les Eſcritures.

5 ואתחזי לכאפא ובתרה לתרעסר :

E ch'egli apparue à Ceſa, e poi à i dodici.

5 וכי־נראה לכיפה ואחרי־כן לשנים עשר :

Y que appareció à Cephas: y deſpues deeſto à los doze.

5. Καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα.

Et qu'il a eſté veu de Cephas, & puis des douze.

6 ובתר כן אתחזי ליתיר מן חמש מאא אחין אכחדא דסגיאא מנהון קימין אנון עד מא דהשא ומנהון דמכו :

E poi apparue à piu di cinquecento fratelli inſieme: de quali i piu ſon viui infin al preſente, & alcuni ne ſono addormiti.

6 ומאחרי־כן נראה לאחים יותר מחמש מאות כאחד אשר מהם רבים מעודדים עד עתה ואנשים מהם ישנו :

Deſpues appareció á mas de quinientos hermanos juntos de los quales muchos biuen aun, y otros ſon muertos.

6. Ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν.

Depuis il a eſté veu de plus de cinq cens freres à vne fois, deſquels pluſieurs ſont viuans iuſqu'à preſent, & quelques vns dorment.

CAP. XIIII.

Das XIIII. Capitel.

Kapitola XIIII.

40. Omnia autem honestè, & secundum ordinem fiant in vobis.

Let all thinges be done honestly/ and by order.

40. Lassets alles ehrlich vnd ordentlich zugehen.

Lader alting gaa erlige oc skickelige til.

40. Wssecko poctiwě a podlě řadu ať se děge mezy wámi:

A wszytki rzeczy niechay będą vczćiwie y porzadnie sprawowane.

CAP. XV.

Das XV. Capitel.

Kapitola XV.

Notum autem vobis facio, fratres, Evangeliũ quod prædicavi vobis, quod & accepistis, in quo & statis.

Moreouer/ brethren/ I declare vnto you the Gospell/ which I preached vnto you/ which ye haue also receyued/ and wherein ye continue.

Ich erinnere euch aber lieben Brüder/ des Evangelii/ das ich euch verkündiget habe/ welches jhr angenommen habet/ in welchem jhr auch stehet.

Jeg giffuer eder oc til kende/ kære Brødre/ det Euangelium/ som ieg kundgiorde eder/ Huilcket i oc anammede/ vdi huilcket i oc staa.

Připomjnám wám pak k paměti bratřij Ewangelium Swaté/ kteréž gsem zwěstowal wám/ kteréž gste y přijali/ w němž stogijte.

A Oto bráćia oznáymuie wam Ewanielia/ ktorem wam przepowiedział/ ktoraśćie też przyjęli/ y w ktorey też stoicie.

2. Per quod & salvamini, qua ratione prædicaverim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis.

And whereby ye are saued/ if ye keepe in memorie/ after what maner I preached it vnto you/ except yee haue beleeued in vaine.

2. Durch welches jr auch selig werdet/ Welcher gestalt ich es euch verkündiget habe/ so jrs behalten habt/ Es were denn daß jrs vmb sonst gegläubet hettet.

Formedelst huilcket i oc bliffue salige/ I huad maade ieg forkyndede eder det/ der som i det behulde/ Vden saa er/ at i trode det forgeffuis.

2. Skrze kteréž y spasenj béřete/ kterak kázal sem wám/ pamatugeteli/ gedině leč gste nadarmo vwěřili.

Przez ktorą też záchowáni jesteśćie/ jesli pámiętacie ktorym sposobem przepowiedziałem wam/ wyiąwszy byśćie prożno vwierzyli.

3. Tradidi enim vobis in primis quod & accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas.

For first of all/ I deliuered vnto you that which I receyued/ how that Christ dyed for our sinnes/ according to the Scriptures.

3. Denn ich habe euch zu vorderst gegeben/ welches ich auch empfangen habe/ Daß Christus gestorben sey für vnsere sünde/ nach der Schrifft.

Thi ieg gaff eder i det første/ det som ieg anammede/ At Christus er død/ for vore Synder/ effter Scrifften.

3. Wydal gsem zagisté wám nayprwé to což gsem y wzal/ že Krystus vmřel za hřijchy naše/ wedlé pijsem.

Abowiem naprzod podałem wam com też sam wźiął/ tho iest/ że Krysthus vmárł zá grzechy násze/ według pismá.

4. Et quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die, secundum scripturas.

And that hee was buryed/ and that hee arose the thirde daye/ according to the Scriptures.

4. Vnnd daß er begraben sey/ vnd daß er aufferstanden sey am dritten tage/ nach der Schrifft.

Oc at hand bleff begraffuen/ Oc at hand opstod tredie dag effter Scrifften.

4. A že gest pochowán/ a že wstal z mrtwých třetijho dne/ wedlé Pijsem.

A iemu że iest pogrzebion/ że thez wzbudzon iest trzeciego dniá według pismá.

5. Et quia visus est Cephæ: & post hoc undecim.

And that hee was seene of Cephas/ then of the twelue.

5. Vnnd daß er gesehen worden ist von Cephas/ Darnach von den Zwölffen.

Oc at hand bleff seet aff Cephas/ Der effter aff de Tolff.

5. A že widijn gest od Petra a potom od Gedenácti.

A był widźian od Cefásá/ potym od onych dwunaśćie.

6. Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt.

After that/ hee was seene of mo then fiue hundreth brethren at once: whereof many remaine vnto this present/ and some also are a sleepe.

6. Darnach ist er gesehen worden von mehr denn fünff hundert Brüdern auff einmal/ der noch vil leben/ etliche aber sind entschlaffen.

Der effter bleff hand seet aff mere end fem hundrede Brødre paa en gong/ aff huilcke der end nu mange leffue/ men nogle hen soffuede.

6. Potom pak widijn gest wijce nežli od pěti Set Bratřij spolu/ z nichžto mnozý gsau žiwi gesstě až do dnessnijho dne: a někteřij giž zemřeli.

Zátym widźian iest więcey niż od piąci set bráciey záraz/ z ktorych wiele ich trwa áż do tego czasu/ á niektorzy też záſnęli.

טו

7 ומן בתר הלין אתחזי ליעקוב ובתרה לשליחא כלהון׃

Di poi apparue à Iacopo, poi à tutti gli Apoſtoli.

8 לחרתא דין דכלהון איך דליחטא אתחזי אף לי׃

E doppo tutti apparue ancor à me, come ad vno abortiuo.

9 אנא אנא דין זעורהון דשליחא ולא שוא אנא דאתקרא שליחא מטול דרדפת עדתה דאלהא׃

Perche io ſono il minimo de gli Apoſtoli, il qual non ſon degno d'eſſer chiamato Apoſtolo, percioche io ho perſeguitato la Chieſa di Dio.

10 בטיבותה דין דאלהא איתי מדם דאיתי וט וטיבותה דבי לא הות סריקא אלא יתיר מן כלהון לאית לא אנא אלא טיבותה דעמי׃

Ma per la gratia di Dio ſon quel ch'io ſono: e la gratia ſua verſo di me non è ſtata vana: anzi io mi ſono affaticato molto piu che tutti loro: non io già, ma la gratia di Dio che è con meco.

11 אן אנא הכיל ואן הנון הכנא מכרזינן והכנא הימנתון׃

O ſia dunque io, ò ſiano quelli, coſi predichiamo, e coſi hauete voi creduto.

12 אן דין משיחא מתכרז דקם מן בית מיתא איכנא אית בכון אנשא דאמרין דלית חית מיתא׃

Hor ſe ſi predica che Chriſto è riſuſcitato da morte, come dicono alcuni tra voi, che la reſurrettion de morti non è?

13 ואן חית מיתא לית אף לא משיחא קם׃

Ma ſe la reſurrettion de morti non è, ne Chriſto ancora è riſuſcitato.

14 ואן משיחא לא קם סריקא הי כרוזותן סריקא ואף הימנותכון׃

E ſe Chriſto non è riſuſcitato, vana è dunque la noſtra predicatione, e vana è ancor la voſtra fede.

טו

7 ואחר נראה ליעקב אחר לשליחים כלם׃

Deſpues apparecio à Iacobo: deſpues à todos los Apoſtoles.

8 ואחרי־כלם כמו לנפל נראה גם אלי׃

Y à la poſtre de todos, como à abortiuo, me apparecio à mi:

9 ואני הוא קטון מכל־השליחים וקטנתי להקרא שליח על־כי רדפתי את־קהל אלהים׃

Porque yo ſoy el mas pequenno de los Apoſtoles, que no ſoy digno de ſer llamado Apoſtol, porque perſegui la Igleſia de Dios.

10 אך בחנת אלהים אני הוה אשר אני הוא ותחנתו לא היתה בי ריקה כי אם יותר מכלם יגעתי אך לא אני כי אם תחנת אלהים אשר אתי׃

Empero por la gracia de Dios ſoy lo que ſoy: Y ſu gracia no ha ſido en vano para conmigo antes he trabajado mas que todos ellos: pero no yo ſino la gracia de Dios que fue conmigo.

11 ואם אני או האלה כן מבשרים אנחנו ולכה האמנתם׃

Porque, ó ſea yo, ó ſean ellos, anſi predicamos, y anſi aueys creydo.

12 ואם המשיח מבשר כי קם מהמתים איכה יאמרו אנשים בכם כי־איננה תקומת המתים׃

Y ſi el Chriſto es predicado auer reſuſcitado de los muertos, como dizen algunos entre voſotros, que no ay reſurrecion de muertos.

13 ואם תקומת המתים איננה גם המשיח לא קם׃

Porque ſi no ay reſurrecion de muertos el Chriſto tampoco reſuſcitó.

14 ואם המשיח לא קם ושוא היא בשורתנו ושוא אמונתנו׃

Y ſi el Chriſto no reſuſcitó, vana luego es nueſtra predicacion. vana es tambien vueſtra fe.

ιε'.

7. Ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, ἔπειτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν.

Depuis il a eſté veu de Iaques, & puis de tous les Apoſtres.

8. Ἔσχατον δὲ πάντων, ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι, ὤφθη κἀμοί.

Et apres tous, il a eſté auſſi veu de moi, comme d'vn auorton.

9. Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ.

Car ie ſuis le moindre des Apoſtres, qui ne ſuis pas digne d'eſtre appelé Apoſtre, d'autant que i'ai perſecuté l'Egliſe de Dieu.

10. Χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι ὅ εἰμι, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ, οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί.

Mais par la grace de Dieu ie ſuis ce que ie ſuis: & ſa grace qui eſt enuers moi n'a point eſté vaine: ains i'ai trauaillé beaucoup plus qu'eux tous: toutesfois non point moi, mais la grace de Dieu qui eſt auec moi.

11. Εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε.

Soit donc moi, ſoit eux, nous preſchons ainſi, & ainſi l'auez-vous creu.

12. Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστι;

Or ſi on preſche que Chriſt eſt reſſuſcité des morts, cõment diſent quelques vns d'entre vous, qu'il n'y a point de reſurrection des morts?

13. Εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται.

Car s'il n'y a point de reſurrection dés morts, Chriſt auſſi n'eſt point reſſuſcité.

14. Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν.

Et ſi Chriſt n'eſt point reſſuſcité, noſtre predication donc eſt vaine, & voſtre foy auſſi eſt vaine.

CAP. XV.

7. Deinde visus est Iacobo, deinde Apostolis omnibus.

After that, he was seene of James: then of all the Apostles.

8. Novissimè autem omnium tanquam abortivo, visus est mihi.

And last of all he was seene also of me as of one / borne out of due time.

9. Ego enim sum minimus Apostolorum: qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam Dei.

For I am the least of the Apostles / which am not meete to bee called an Apostle / because I persecuted the Church of God.

10. Gratia autem Dei sum id quòd sum: & gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum.

But by the grace of God / I am that I am: and his grace which is in me / was not in vaine: but I laboured more abundantly then they all: yet not I / but the grace of God which is with me.

11. Sive enim ego, sive illi: sic prædicamus, & sic credidistis.

Wherefore whether it were I / or they / so we preach / and so haue ye beleeued.

12. Si autem Christus prædicatur quòd resurrexit à mortuis: quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est?

Now if it be preached / that Christ is risen from the dead / how say some among you that there is no resurrection of the dead?

13. Si autem resurrectio mortuorum non est: neque Christus resurrexit.

For if there be no resurrection of the dead / then is Christ not risen.

14. Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est & fides vestra.

And if Christ bee not risen / then is our preaching vaine / and your fayth is alse vaine.

Das XV. Capitel.

7. Darnach ist er gesehen worden von Jacobo / Darnach von allen Aposteln.

Der effter bleff hand seet aff Jacobo / der effter aff alle Apostler.

8. Am letzten nach allen / ist er auch von mir / als einer vnzeitigen Geburt / gesehen worden.

Paa det siste effter dem alle / er hand oc seet aff mig / som aff en weidig Fodzel.

9. Denn ich bin der geringste vnter den Aposteln / als der ich nicht werth bin / daß ich ein Apostel heisse / darumb daß ich die Gemeine Gottes verfolget habe.

Thi ieg er den ringste iblant Apostlerne / ieg som er icke verdig at kaldis en Apostel / Fordi at ieg forfulde Guds Menighed.

10. Aber von Gottes gnaden bin ich / das ich bin / vnnd seine gnade an mir / ist nicht vergeblich gewesen / sondern ich habe vil mehr gearbeitet / denn iemand vnter jnen allen / Nicht aber ich / sondern Gottes gnade / die mit mir ist.

Men aff Guds naade er ieg / det som ieg er / oc hans naade i mig / haffuer icke veret forgeffuis / Men ieg arbeyede meget mere end alle de andre / Dog icke ieg / men Guds naade / som er i mig.

11. Es sey nun ich oder jene / also predigen wir / vnd also habt jhr geglaubet.

Huad heller det er nu ieg eller de / saa predicke wi / oc i trode saa.

12. So aber Christus geprediget wirdt / daß er sey von den Todten aufferstanden / Wie sagen denn etliche vnter euch / die Aufferstehung der Todten sey nichts?

Efferdi at Christus predickis / at hand opstod fra de Døde huorledis sige da nogle iblant eder / At de Dødis Opstandelse er inted?

13. Ist aber die Aufferstehung der Todten nichts / so ist auch Christus nicht aufferstanden.

Er nu Dødis Opstandelse inted / da opstod oc icke Christus.

14. Ist aber Christus nicht aufferstanden / so ist vnser Predig vergeblich / so ist auch euer glaube vergeblich.

Men opstod icke Christus / Da er vor predicken forgeffuis / Saa er oc eders Tro forgeffuis.

Kapitola XV.

7. Potom pak widijn gk od Jakuba / a potom odewssech Apostolůw.

Pothym iest widzian od Jakuba, potym od wszytkich Apostolow.

8. Naypossleze pak ze wssech / yakožto Nedochůdčeti okázal se y mně.

Na ostatek po wszythkich vkazal sie thez y mnie iákoby poronionemu plodowi.

9. Já zagisté gsem naymenssij z Apostolůw / kterýž negsem hoden slauti Apostolem / proto / že sem se protiwil Cyrkwi Božij.

Bom ci ia iest namnieyszy z Apostolow kthorym nie iest godzien abych byl názywan Apostolem / iżem przeszladowol kosciol Boży.

10. Ale milostij Božij / gsem to cožgsem: a milost geho (kteráž mi dána) we mně daremná nebyla / Ale wjce gsem nad giné wssecky pracowal / wssak ne sám yá / ale milost Božij kteráž byla semnau.

Ale z łáski Bożey iestem thym / czymem iest / á łáska ie° przeciwko mnie prozna sie nie stálá / álem wiecey prácowal niż oni wszyscy / wszákże nie ia / ále łáska Boza ktora iest zemna.

11. Protož budto že yá / budto ginj Apostolé / tak gsme kázali a tak gste vwěřili.

Ria tedy y oni / thák przepowiedamy / y tákeśćie vwierzyli.

12. Poněwádž pack káže se / že Krystus z Mrtwých wstal / y kterak někteřij prawij mezy wámi / že wzkřijssenij z Mrtwých nenij?

A iesliże Krysthus przepowiedan bywa / iż zmartwych wzbudzon iest / Jákoż mowia niektorzy miedzy wámi / że zmartwych wstánia niemász?

13. A gestliže wzkřijssenij z mrtwých nenij / anižť gest Krystus z mrtwých wstal.

Abowiem iesli zmartwych wsthánia niemász tedyć áni Krysthus iesth wzbudzon.

14. A newstalli gt Krystus z mrtwých / daremněť gt tehda Kázanij nasse / daremnáť gest y wijra wasse.

A iesli Krysthus nie iesth wzbudzon: iściec iest prozne násze przepowiedánie / prozna też y wiárá wászá.

טו

15 ומשתכחין חנן דין אף סהדא דגלא דאלהא דאסהדין על אלהא דאקים למשיחא כד לא אקים :

E siamo ancor trouati falsi testimonij di Dio: conciosia che noi habbiam testificato di Dio, ch'egli ha risuscitato Christo, ilquale es non ha risuscitato, se cosi è che i morti non risuscitino.

16 אן מיתא גיר לא קימין אף לא משיחא קם :

Imperoche se i morti non risuscitano. ne Christo ancora è risuscitato.

17 ואן משיחא לא קם בטלא הי הימנותכון ועדכיל בחטהיכון אנתון :

E se Christo non è risuscitato, la vostra fede è vana: voi sete ancor ne vostri peccati.

18 ונכבר אף אילין דדמכו במשיחא אבדו להון :

Adunque ancor quelli che si sono addormiti in Christo son periti.

19 ואן בהלין הו חיא בלחוד מסברינן במשיחא דוינן הו מן כלהון בני ב נשא :

Se noi habbiamo speranza in Christo solamente in questa vita, noi siamo i piu miseri di tutti gli huomini.

20 השא דין משיחא קם מן בית מיתא והוא רישיתא דדמכא :

Ma hora Christo è risuscitato da i morti, & è stato le primitie di quelli che si sono addormiti.

21 ואיכנא דביד בר נשא הוא מותא הכנא אף ביד בר נשא הויא חיתא מיתא :

Perche poi che per vn huomo è la morte, ancor per vn huomo è la resurrettion de morti.

טו

15 ונמצא עדי שקרי אלהים כי העדנו על אלהים כי הקים את המשיח אשר לא הקימנו אם לא באמת יקומו המתים :

Item, somos hallados falsos testigos de Dios: porque auemos testificado de Dios, que el aya leuantado àl Christo: alqual empero no leuantó, si los muertos no resuscitan.

16 ואם המתים לא יקומו גם המשיח לא קם :

Porque si los muertos no resuscitan, tampoco el Christo resuscitó.

17 ואם המשיח לא קם שוא היא אמונתכם ועודכם בחטאתיכם :

Y si el Christo no resuscitó, vuestra fe es vana Y aun hos estays en vuestros peccados.

18 לכן גם כלם אשר ישנו במשיח אבדו :

Item, y losque durmieron en el Christo, son perdidos.

19 ואם בחיה הזאת לבדנו משברים אנחנו במשיח או עניים אנחנו מכל בני אדם אשר על פני האדמה :

Si en esta vida solamente esperamos en el Christo, los mas miserables somos de todos los hombres.

20 ומעת קם המשיח ממתים ויהי ראשית הישנים :

Mas aora, el Christo ha resuscitado de los muertos. primicias de losque durmieron (es hecho.)

21 כי באשר באדם המות כך באדם תקומת המתים :

Porque porquanto la muerte entró por vn hombre, tambien por vn hombre, la resurrecion de los muertos.

ιε´.

15. Εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ ὅτι ἤγειρε τὸν χριστόν· ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται.

Et mesmement nous sommes trouués faux tesmoins de Dieu: car nous auons porte tesmoignage de par Dieu, qu'il a ressuscité Christ, lequel il n'a point ressuscité, voire si les morts ne ressuscitent point.

16. Εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται.

Car si les morts ne ressuscitēt point: Christ aussi n'est point ressuscité.

17. Εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν, ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.

Et si Christ n'est point ressuscité, vostre foy est vaine, vous estes encores en vos pechés.

18. Ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν χριστῷ, ἀπώλοντο.

Ceux donc aussi qui dorment en Christ sont peris.

19. Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν.

Si nous auons esperance en Christ en ceste vie seulement, nous sommes les plus miserables de tous les hommes.

20. Νυνὶ δὲ χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο.

Or maintenant Christ est ressuscité des morts, & a esté fait les premices des dormans.

21. Ἐπειδὴ γὰρ δι᾽ ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι᾽ ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν.

Car depuis que la mort est par vn homme aussi la resurrection des morts est par vn homme.

15. Inve.

CAP. XV.

15. Invenimur autem & falsi testes Dei: quoniam testimonium diximus adversus Deum, quod suscitavit Christum, quem non suscitavit, si mortui non resurgunt.

And we are found also false witnesses of God: for we haue testified of God/ that he hath raised vp Christ: whome he hath not raised vp / if so be the dead be not raised

16. Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit.

For if the dead be not raised/ then is Christ not raised.

17. Quod si Christus non resurrexit: vana est fides vestra, adhuc enim estis in peccatis vestris.

And if Christ be not raised / your fayth is vaine: ye are yet in your sinnes.

18. Ergo & qui dormierunt in Christo, perierunt.

And so they which are a sleepe in Christ/ are perished.

19. Si in hac vita tantùm, in Christo sperantes sumus: miserabiliores sumus omnibus hominibus.

If in this life onely wee haue hope in Christ/ we are of all men the most miserable.

20. Nunc autem Christus resurrexit à mortuis, primitiæ dormientium.

But now is Christ risen from the dead / & was made the first fruites of them that slept.

21. Quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum.

For since by man came death / by man came also the resurrection of the dead.

Das XV. Capitel.

15. Wir würden auch erfunden falsche Zeugen Gottes/ daß wir wider Gott gezeuget hetten/ Er hette Christum aufferwecket/ den er nicht aufferwecket hette/ sintemal die Todten nicht aufferstehen.

Wi bleffue oc da befundne Guds falske Vidne/ At wi haffde vidnet mod Gud/ At hand opuecte Christum huilcken hand icke opuecte/ Efferdi de Døde opstaa icke.

16. Denn so die Todten nicht aufferstehen/ so ist Christus auch nicht aufferstanden.

Thi at opstaa icke de Døde/ Da opstod oc icke Christus.

17. Ist Christus aber nicht aufferstanden/ so ist euer Glaube eitel/ so seyt jhr noch in euren sünden.

Men opstod icke Christus/ da er eders Tro forfengelig/ Saa ere i end nu i eders synder.

18. So sind auch die/ so in Christo entschlaffen sind/ verloren.

Saa ere oc de fortabte/ som hen soffuede i Christo.

19. Hoffen wir allein in diesem Leben auff Christum/ so sind wir die elendesten vnter allen Menschen.

Haabe wi alenisste paa Christum i dete Liff/ Da ere wi elendigste iblant alle Menniske.

20. Nun aber ist Christus aufferstanden von den Todten/ vnd der Erstling worden vnter denen/ die da schlaffen.

Men nu opstod Christus fra de Døde/ oc er bleffuen den første grøde iblant dem/ som souffue.

21. Sintemal durch einen Menschen der Tod/ vnnd durch einen Menschen die Aufferstehung der Todten kompt.

Efferdi at Døden kommer ved it Menniske/ Oc de Dødis opstandelse formedelst it Menniske.

Kapitola XV.

15. Bylibychom zagisté nalezeni y křiwij swědkowé Božij: Neb swědectwij gsme powěděli o Bohu / že wzkřijsyl z mrtwých Krysta: Kteréhož gest newzkřijsyl / gestliže mrtwij z mrtwých newstáwagij.

A my też naydujemy się fałszywemi świádkami Bożymi/ iżeśmy świadczyli o Bogu że Krystusá wzbudził: ktore go ć nie wzbudził/ iesliże vmárli niebywaia wzbudzeni.

16. Gestliže zagisté mrtwj z mrtwých newstáwagj/ aniž gest Krystus wstal.

Abowiem iesliżeć vmárli wzbudzeni nie bywaia: anić Krysthus wzbudzon iest.

17. A newstallit gest Krystus z mrtwých/ marná gest wjra wasse / a tak gste gessté w hřijssých wassých.

A ieśliż Krysthus nie wzbudzon: prożnaćiest wiárá naszá/ iescze iesteście w grzechach wászych.

18. Tehdyt gsau y ti kteřijž zemřeli w Krystu zahynuli.

A także y ci też poginęli ktorzy zásnęli Krystusie.

19. Gestliže pak w tomto žiwoté toliko máđegi nadiegi w Krystu bijdněgssý gsme nade wssecky Lidi.

Jesliż tylko w tym żywocie w Krystusie nádzieie mamy / nadewszyć ktoludzi iesteśmy nanedznieyszy.

20. Ale nynijť gest Krystus z mrtwých wstal/ a včiněn gest naypřwněgssým/ z těch kteřijž zemřeli.

Aleć teraz Krysthus zmartwych wzbudzon / ystal się pierwszym tych ktorzy zásnęli.

21. Nebo poňwádž skrze člowěka Smrt stala se / také skrze člowěka wzkřijssenij mrtwých gest.

Bo gdyż przez człowieká śmierć przyszłá/ też przez człowieká powstánie zmartwych.

טו

טו

ιέ.

22 איכנא גיר דבאדם כלהון בני נשא מיתין הכנא אף במשיחא כלהון חאין:

Che si come in Adam tutti muoiono, cosi ancor in Christo saranno tutti viuificati.

22 וכאשר באדם כלם מתים כן במשיח כלם יוחיון:

Porque de la manera que en Adam todos mueren, ansi tambien en el Christo todos seran viuificados.

22. Ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται.

Car comme en Adam tous meurent, pareillement aussi en Christ tous sont viuifiés.

23 אנש אנש בטכסה רישיתא הוא משיחא בתר כן אילין דמשיחא אנון במתיתה:

Ciascun però nel suo proprio ordine: le primitie, Christo: poi, quelli di Christo nel suo auuenimento.

23 ואיש איש לגורלו בראשון המשיח ואחריו האלה אשר למשיח בביאתו:

Mas cada vno en su orden: el Christo, las primicias: luego losque son del Christo en su venida.

23. Ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι· ἀπαρχὴ χριστὸς, ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ.

Mais vn chacun en son rang, les premices, c'est Christ: puis apres, ceux qui sont de Christ seront viuifiés en son aduenement.

24 והידין תהוא חרתא מא דמשלם מלכותא לאלהא אבא מא דבטל כל ריש וכל שולטן וכל חילין:

Dipoi sarà la fine, quando egli hauerà dato il regno à Dio Padre: quando egli hauerà estinto ogni principato, & ogni potestà, e virtù.

24 ואחרי־כן קץ הימים כאשר ישלים ויסגיר את־הממלכה בידי אלהים ולאב כאשר הבדיל את־כל־משרה ואת־כל־ממשלה שלטון וגבורה:

Luego, la fin: quando entregará el Reyno àl Dios y àl padre: quando quitará todo imperio, y toda potencia, y potestad.

24. Εἶτα τὸ τέλος, ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί· ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν.

Et puis la fin, quand il aura remis le royaume à Dieu le Pere: quand il aura aboli tout empire, & toute puissance & force.

25 עתיד הו גיר דימלך עדמא דיסים בעל דבבוהי כלהון תחית רגלוהי:

Imperoche bisogna ch'ei regni, infin à tanto ch'egli habbia posti i suoi nimici sotto i suoi piedi.

25 כי שוה לו למלך עד ישית כל־אויביו הדם לרגליו:

Porque es menester que el reyne hasta poner todos sus enemigos debaxo de sus pies:

25. Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Car il faut qu'il regne, tant qu'il ait mis tous ses ennemis sous ses pieds.

26 ואחריא בעל־דבבא מתבטל מותא:

L'vltimo nimico che si distrugge sarà la morte.

26 ואויב האחרון יהבל המות:

Y el postrer enemigo que será deshecho, sera la muerte.

26. Ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος.

L'ennemi qui sera destruit le dernier, c'est la mort.

27 כל גיר שעבד תחית רגלוהי מא דאמר דין דכל מדם משתעבד לה ידיעא הי דסטר מן הו דשעבד לה כל:

Perche il Padre ha sottoposte tutte le cose sotto i suoi piedi. (Ma quando dice che tutte le cose gli son soggette, apperisce che ne è eccettuato colui, che gli ha sottoposte tutte le cose.)

27 כי כל־שת תחת רגליו ובאמרו כי־כל־הושתו בגלוי הוא כי־מלבדו אשר שת תחתיו כל:

Porque todas las cosas sujetó debaxo de sus pies: y quando dize, todas las cosas son sujetadas à el claro esta que se entiende excepto el mismo que sujetò à el todas las cosas.

27. Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα,

Car il a assuietti toutes choses sous les pieds d'icelui: (or quand il dit que toutes choses lui sont assuietties, il appert que s'est reserue celui qui lui a assuietti toutes choses,

CAP. XV.	Das XV. Capitel.	Kapitola XV.
22. Et sicut in Adam omnes moriuntur: ita & in Christo omnes vivificabuntur.	22. Denn gleich wie sie in Adam alle sterben / also werden sie in Christo alle lebendig gemacht werden.	22. A yakož skrze Adama wssyckni vmjragj / tak skrze Krysta wssickni obživen budau.
For as in Adam all die / euen so in Christ shall all be made aliue.	Thi at lige som de dø alle i Adam / Saa bliffue de alle leffuende giorde i Christo.	Abowiem iáko przez Adámá wszyscy vmieráiá / ták y w Krystusie wszyscy ożywieni bedá.
23. Vnusquisque autem in suo ordine, primitiæ Christus: deinde ii qui sunt Christi, qui in adventum eius crediderunt.	23. Ein jeglicher aber in seiner Ordnung / Der Erstling Christus / darnach die Christum angehören / wenn er kommen wird.	23. Ale každý w swém pořádku. Nayprwé Krystus / potom ti kteříž gsau Krystowi w posedním přijsstij geho
But euery man in his owne order: the first fruites is Christ / afterwarde / they that are of Christ / at his comming shall rise againe.	Dog huer i sin skickelse / Den første fruct Christus / Der nest de som Christo tilhøre / naar hand kommer.	A káždy porządkiem swoim / Krystus pierwszy powstał / potym ci ktorzy sá Krystusowymi / powstháná w przyściu iego.
24. Deinde finis: cùm tradiderit regnum Deo & Patri, cùm evacuaverit omnem principatum & potestatem & virtutem.	24. Darnach das ende / wenn er das Reich Gott vnd dem Vater überantworten wirdt / Wenn er auffheben wird alle Herrschafft vnnd alle Oberkeit vnd Gewalt.	24. Potom pak konec bude / kdyžwzdá Králowstwij Bohu a Otcy / když wyprázdnij wsseliké Knijžetstwo / y moc / y sýlu.
Then shal bee the ende / whē hee hath deliuered vp the kingdome to God / euen the Father / when he hath put down all rule / and all authoritie and power.	Der effter enden / naar hand skal antuorde Gud oc Faderen Riget / Naar hand skal borttage alle Herredømme / oc al Øffrighed oc Vold.	Potym koniec bedźie gdy poda krolesthwo Bogu á oycu / gdy zniszczy wszelkie przełożeństhwo y wszelką zwierzchność y moc.
25. Oportet autem illum regnare: donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius.	25. Er muß aber herrschen / biß daß er alle seine Feinde vnter seine füsse lege.	25. Ale mussýť on kralowati dotud / dokudž nepoložij wssech nepřátel pod nohy swé.
For he must reigne till he hath put all his enemies vnder his feete.	Men hand skal regnere / indtil hand haffuer lagd alle sine Fiender vnder sine Føder.	Boć on krolowáć musi / áżby położył wszytki nieprzyiacioły pod nogi swoie.
26. Novissima autem inimica destruetur mors.	26. Der letzte Feind / der auffgehaben wird / ist der Todt.	26. Nayposledněgssý pak Nepřij telkyně bude zkažena Smrt.
The last enemie that shalbe destroyed / is death.	Den siste Fiende som skal borttagis / er Døden.	A ostháteczny nieprzyiaciel Smierć bedźie zniszczona.
27. Omnia enim subiecit sub pedibus eius. Cùm autem dicat, Omnia subiecta sunt ei: sine dubio, præter eum qui subiecit ei omnia,	27. Denn er hat jm alles vnter seine füsse gethan. Wenn er aber saget / daß es alles vnterthan sey / ists offenbar / daß außgenommen ist / der jhm alles vnterthan hat.	27. Neb wssecky wěcy poddal pod nohy geho. Poněwádž pak prawij / že wssecky wěcy poddány gsau gemu / mussý wyňat a wymijšen býti ten / kterýž gemu poddal wssecko.
For he hath put downe all things vnder his feet. (And when he sayth that all things are subdued to him / it is manifest that he is excepted / which did put downe all thinges vnder him.)	Thi hand lagde hannem alting vnder hans Føder. Oc naar hand siger at alting er hannem vnder lagd / da er det obenbare / at hand er vndtagen / som lagde alting vnder hannem.	Boć wszytki rzeczy poddał pod nogi iego / A gdy mowi / że mu wszytki rzeczy poddáne sá / iáwna rzecz iest iż to bywa mowiono okrom tego / ktory mu poddał wszytki rzeczy.

טו

28 ומא דאשתעבד לה כל הידין הו ברא נשתעבד להו דשעבד לה כל דנהוא אלהא כל בכל:

Quando poi tutte le cose gli siano soggette, allora etiandio esso Figliuol sarà soggetto à colui che gli ha sotto poste tutte le cose: accioche Iddio sia il tutto in tutte le cose.

29 ואלא מנא נעבדון הנון דעמדין חלף מיתא אן מיתא לא קימין מנא עמדין חלף מיתא:

Altrimenti che faranno coloro che si battezano per morti, se al tutto i morti non risuscitano? perche si batteZano egli no per morti?

30 ולמנא אף חנן בכל שעא בקינדונוס קימינן:

Noi ancora perche siamo à tutte l'hore in pericolo?

31 ימא אנא בשובהרכון אחי דאית לי במרן ישוע משיחא דבכל יום מאת אנא:

Per la nostra gloria, laquale ho in Christo IESV nostro Signore, ch'io muo io ogni giorno.

32 אן איך דבית בני נשא אשתדית לחיותא באפסוס מנא אתהנית אן מיתא לא קימין נאכול ונשתא מחר גיר מיתינן:

Se io ho secondo l'huomo combattuto in Efeso con le bestie, che mi gioua egli, se i morti non risuscitano? Mangiamo e beuiamo, perche domane noi morremo.

33 לא תטעון מחבלן גיר רעינא בסימא שועיתא בישתא:

Non siate sedotti: i tristi ragionamenti corrompeno i buoni costumi.

34 אעירו לבכון זדיקאית ולא תחטון אית גיר אנשא דידעתא דאלהא לית בהון לבהתתכון הו אמר אנא:

Suegliateui à viuere giustamente, e non peccate: perche alcuni non hanno cognitione di Dio: à vostra vergogna il dico.

טו

28 וכאשר ישית תחת רגליו את־כל אז גם הוא הבן־יושת לאשר שת תחתיו כל אשר יהי־אלהים הכל בכל:

Mas desque todas las cosas le fueren sujetas entonces tambien el mismo Hijo se sujetará al que le sujetó à el todas las cosas, paraque Dios sea todas las cosas en todos.

29 ואם לא כן מה עשים הנטבלו על־המתים אם־בכליל המתים לא יקומו ומה יטבלו על־המתים:

Otramente que hazen, losque se baptizan por los muertos, si en ninguna manera los muertos resuscitan? Porque pues se baptizan por los muertos.

30 ומה גם אנחנו אמללים בכל־עת:

Item, porque nosotros peligramos à toda hora?

31 יום יום מת אנכי בעבור תהלתכם אשר לי בישוע המשיח אדנינו:

Cada dia muero por vuestra gloriacion, (Hermanos) laqual tengo en el Christo Iesus Sennor nuestro.

32 ואם כדרך האנשים עם חיות השדה נחרבתי באפסוס מה יועיל לי אם המתים לא יקומון נאכלה ונשתה ולמחר נמות:

Si como hombre batallé en Epheso contra las bestias, que me aprouecha, si los muertos no resuscitan? Comamos y beuamos, que mannana moriremos.

33 אל־תתעו כי אמרי־שוא מאבדים את־תעודות טובות:

No erreys. Las malas conuersaciones corrompen las buenas costumbres.

34 התעוררו בצדק רגזו ואל תחטאו כי אנשים ממכם אינם יודעי אלהים אל־בשתכם אני אומר לכם:

Yelad justamente, y no pequeys: porque algunos no conocen à Dios. para verguença vuestra hablo.

ιε′.

28. Ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσι.

Et quand toutes choses lui auront esté assuietties, lors aussi le Fils mesme sera assuietti à celui qui lui assuietti toutes choses: afin que Dieu soit tout en tous.

29. Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν;

Autrement que feront ceux qui sont baptizés pour morts, si totalement les morts ne ressuscitent point? pourquoi aussi sont-ils baptizés pour mors.

30. Τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν κατὰ πᾶσαν ὥραν;

Pourquoi aussi sommes-nous en danger à toute heure:

31. Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Par nostre gloire qu'i'ai en nostre Seigneur Iesus Christ, ie meur de iour en iour.

32. Εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; Φάγωμεν καὶ πίωμεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν.

Si i'ai combatu contre les bestes en Ephese selon l'homme, que me profite-il, si les morts ne ressuscitent point? mãgeons & beuuons: car demain nous mourons.

33. Μὴ πλανᾶσθε· Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί.

Ne soyez point seduits, Mauuaises compagnies corrompent: les bonnes mœurs.

34. Ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινες ἔχουσι· πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω.

Esueillez-vous à viure iustement, & ne pechez point: car quelques vns sont sans cognoissance de Dieu: ie le vous di à vostre homme.

CAP. XV.

28. Cùm autem ſubiecta fuerint illi omnia: tunc & ipſe Filius ſubiectus erit ei qui ſubiecit ſibi omnia, ut ſit Deus omnia in omnibus.

And when all things ſhalbe ſubdued vnto him, then ſhall the Sonne alſo him ſelfe by ſubiect vnto him, that did ſubdue all things vnder him, that God may be all in all.

29. Alioquin quid facient qui baptizãtur pro mortuis, ſi omnino mortui non reſurgunt? ut quid & baptizantur pro illis?

Els what ſhall they do which are baptized for dead? if the dead riſe not at all, why are they then baptized for dead?

30. Vt quid & nos periclitamur omni hora?

Why are we alſa in ieopardie euery houre?

31. Quotidie morior per veſtram gloriam fratres, quam habeo in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

By our reioycing which I haue in Chriſt Jeſus our Lorde, I die dayly.

32. Si (ſecundùm hominem) ad beſtias pugnavi Epheſi, quid mihi prodeſt, ſi mortui non reſurgunt? manducemus & bibamus, cras enim moriemur.

If I haue fought with beaſts at Epheſus after the maner of men, what aduantageth it me, if the dead be not raiſed vp? let vs eate and drinke: for to morow we ſhall die.

33. Nolite ſeduci. Corrumpunt mores bonos colloquia mala.

Be not deceyued: euill ſpeakings corrupt good maners.

34. Evigilate iuſti, & nolite peccare, ignorantiam enim Dei quidam habent, ad reverentiam vobis loquor.

Awake to liue righteouſly, and ſinne not: for ſome haue not the knowledge of God. I ſpeake this to your ſhame.

Das XV. Capitel.

28. Wenn aber alles jhm vnterthan ſein wird/ alsden wird auch der Sohn ſelbs vnterthan ſein dem/ der jhm alles vnterthan hat/ auff daß Gott ſey alles in allen.

Oc naar alting bliffuer hannem vnderdanigt/ da ſkal oc Sønnen ſelff vere hannem vnderdanig/ ſom giorde alting vnderdanig vnder hannem/ Paa det at Gud ſkal vere alting i alle.

29. Was machen ſonſt/ die ſich tauffen laſſen/ über den Todten/ ſo aller ding die Todten nicht aufferſtehn? Was laſſen ſie ſich tauffen über den Todten?

Huad gøre de ellers/ ſom lade ſig døbe offuer de Døde/ Der ſom de Døde opſtaa ingenlunde? Hui lade de døbe ſig offuer de Døde?

30. Vnd was ſtehen wir alle ſtunde in der fahr.

Oc hui ſtaa wi huer ſtund i fard?

31. Bey vnſern ruhm/ den ich habe in Chriſto Jeſu vnſerm HERREN? Ich ſterbe täglich.

Hoſſ vor roſſ/ ſom ieg haffuer i Chriſto Jheſu vor HERRE/ Jeg døer daglige.

32. Habe ich Menſchlicher meinung zu Epheſo mit den wilden Thieren gefochten? Was hilfft michs/ ſo die Todten nicht aufferſtehn? Laſſet vns eſſen vnnd trincken/ denn morgen ſind wir todt.

Stridde ieg aff Menniſkelig mening met vilde Diur i Epheſo? Huad hielper det mig/ der ſom de Døde icke opſtaa? Lader oſſ æde oc dricke/ Thi vdi morgen ere wi døde.

33. Laſſet euch nicht verführen/ Böſe Geſchwätze verderben gute ſitten.

Lader eder icke forføre/ Ond Snack forderffuer gode Seder.

34. Werdet doch ein mal recht nüchtern/ vnd ſündiget nicht/ denn etliche wiſſen nichts von Gott/ daß muß ich ſagen den es iſt euch ſchande.

Vaager rettelige op/ oc ſynder icke/ Thi nogle vide inted aff Gud/ Dette ſiger ieg eder til ſkendzel.

Kapitola XV.

28. A když gemu poddány budau wſſecky wěcy/ tehdy y on Syn poddán bude tomu/ kterýž gemu poddal wſſecko/ aby byl Bůh wſſecko we wſſech.

A gdy mu wſzytki rzeczy poddáne bedą, tedyć też y ſam ſyn będzie poddan temu ktory mu poddał wſzytko/ áby Bog był wſzytkim we wſzytkich.

29. Ginák co včinij ti/ kteřijž ſe křtij za mrtwé/ newſtáwagijli mrtwij z mrtwých? Y proč ſe křtij za ně?

Bo inaczey/ coż vczynIáći ktorzy ſie zá vmárłe krzczą? ieſliże koniecznie vmarli wzbudzeni nie bywáią/ przecżże zá vmárłe krzczeni bywáią.

30. Proč y my nebezpečenſtwij trpijme na každau hodinu?

Przecz też y my ná káżdy czás wnie beſpieczenſtwie ieſteſmy?

31. Na každý den mru/ pro ſláwu waſſy Bratřij/ kterauž mám w Kryſtu Gežijſſy Pánu naſſem.

Káżdyć dzień vmieram przez chwałe wáſze/ ktora mam w Jezuſie Kryſtuſie pánie náſzym.

32. Pokwádž (wedlé člowěka) bogowal gſem proti ſſelmám w Effezu/ y co mi to proſpěge/ newſtanauli mrtwij? Gezme tehda/ a pijme/ neb zýtra zemřeme.

Jeſliżem według człowieká w Efezie z zwierzęty walczył/ ktoryż mám z tąd pożytek/ ieſli vmárli wzbudzeni nie bywáią? Jedzmy y piymy/ boć iutro pomrzemy.

33. Nedayte ſe ſwoditi. Neboť poruſſugij dobré mrawy/ zlá ſpolu rozmlauwánij.

Nie błądźcież/ złeć rozmowy pſuią obyczáie dobre.

34. Procyťte ſprawedliwij/ a nehřeſſte/ neb někteřij Boha neznagij. K hánbě waſſý toto mluwijm?

Ocućcież ſie ſpráwiedliwie/ á nie grzeſzćie: boć niektorzy nieznáią Bogá/ mowięć to ábych was záwſtydził.

טו

35 יאמר אנש מנכון ד
דאיכנא קימין מיתא
ובאינא בפגרא אתין:

Ma qualcun dira, Come risuscitano i morti? e con qual corpo verranno?

36 סכלא זרעא דזרע
אנת אן לא מאת לא חיא:

O stolto, quel che tu semini, non si viuifica gia, se prima non muore.

37 והו מדם דזרע אנת
לא הוא הו פגרא דעתיד
למהוא זרע אנת אלא
פרדתא ערטליתא דחטא
או דסערא או שרכא
דזרעונא:

E quel che tu semini, non semini gia il corpo che nascerà, ma il nudo granello, come di grano, ò d'alcuno de gli altri semi.

38 אלהא דין יהב לה
פגרא איכנא דצבא ולחד
חד מן זרעונא פגרא
דכינה:

E Iddio gli da il corpo come vuole, & à ciascun de semi il suo proprio corpo.

39 לא הוא גיר כל בסר
שוא אחרין הו גיר פגרא
דבר אנשא ואחרין
דבעירא ואחרין דפרחתא
ואחרין דנונא:

Non ogni carne è la medesima carne: ma altra è la carne de gli huomini, & altra è la carne de le bestie, & altra quella de pesci, & altra quella de gli vccelli.

40 ואית פגרא שמיניא
ואית פגרא ארעניא אלא
אחרין הו שובחא דשמיניא
ואחרין דארעניא:

Cosi ci sono de corpi celesti, e de corpi terrestri: ma altra è la gloria de celesti, & altra è quella de terrestri.

41 ואחרין הו שובחא
דשמשא ואחרין הו ש
שובחא דסהרא ואחרין
שובחא דכוכבא וכוכבא
מן כוכבא מיתר הו
בשובחא:

Altra è la gloria del sole, & altra è la gloria de la luna, & altra è la gloria de le stelle. Percioche vna stella è differente da l'altra stella ne lo splendore.

טו

35 ואם יאמר איש איכה
יקומו המתים ובמה גויה יבואו:

Mas dirá alguno, Como resuscitarán los muertos? Con que cuerpo saldràn?

36 הכסיל זה אשר זורע אתה
לא יחיה אם לא ימות:

O loco, lo que tu siembras, no rebiue, sino muriere antes.

37 ואשר זורע אתה איננו גויה
הנזרעה כי־אם גרגר ערום
כמו דגן או זרע אחד מן
השארים:

Y lo que siembras, no siembras el cuerpo que ha de salir sino el grano desnudo, es à saber, de trigo o de otro grano:

38 ואלהים נותן לו גויתו כחפצו
ולכל אחד מן־הזרעים את־
גויתו:

Mas Dios le dá el cuerpo como quiso, y à cada simiente su proprio cuerpo.

39 כל־בשר איננו בשר אחד
כי־אם אחד הוא בשר האדם
ואחד בשר הבהמה ואחד הדגה
והעוף:

Toda carne no es la misma carne: mas vna carne ciertamente es la de los hombres, y otra carne es la de los animales, y otra la de los peces, y otra la de las aues.

40 וגופות השמים וגופות מתחת
הארץ וגם כבוד אחר הוא
לגופות השמים וגם אחד לאשר
מתחת הארץ:

Y cuerpos ay celestiales, y cuerpos terrestres mas ciertamente vna es la gloria de los celestiales, y otra la de los terrestres.

41 כבוד אחר לשמש וכבוד אחר
ללבנה וכבוד אחד לכוכבים
כי מחלקת היא בין כוכב לכוכב
בכבוד:

Otra es la gloria del Sol, y otra la gloria de la Luna, y otra la gloria de las estrellas: porque vna estrella es differente de otra en gloria,

ιε'.

35. Ἀλλ' ἐρεῖ τις, πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται;

Mais quelcun dira, comment ressuscitent les morts? & en quels corps viendront ils?

36. Ἄφρον, σὺ ὃ σπείρεις, οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ.

O fol, ce que tu semes, n'est point viuifié, s'il ne meurt.

37. Καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου, ἤ τινος τῶν λοιπῶν.

Et quant à ce que tu semes, tu ne semes point le corps qui naistra, mais le grain nud selon qu'il eschet, de blé, ou de quelque autre grain.

38. Ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα.

Mais Dieu lui donne le corps ainsi qu'il veut, & à vne chacune des semences son propre corps.

39. Οὐ πᾶσα σὰρξ, ἡ αὐτὴ σάρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν σὰρξ ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν.

Toute chair n'est point vne mesme sorte de chair mais autre est la chair des hommes, & autre la chair des besties: & autre des poissons, & autre des oiseaux.

40. Καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλ' ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων.

Aussi y a-il des corps celestes & des corps terrestres: mais autre est la gloire re des celestes, & autre celle des terrestres.

41. Ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ.

Autre est la gloire du soleil, & autre la gloire de la lune, & autre la gloire des estoiles: car vne estoile est differente de l'autre estoile en gloire:

CAP. XV.

35. Sed dicit aliquis, Quomodo reſurgunt mortui? quali autem corpore venient?

But ſome man will ſay/ How are the dead raiſed vp? and with what bodie come they forth?

36. Inſipiens, tu quod ſeminas non viuificatur, niſi priùs moriatur.

O foole/ that which thou ſoweſt/ is not quickened/ except it die.

37. Et quod ſeminas, non corpus quod futurum eſt, ſeminas, ſed nudum granum, ut puta, tritici aut alicuius cæterorum.

And that which thou ſoweſt/ thou ſoweſt not that bodie that ſhalbe/ but bare corne/ as it falleth/ of wheat/ or of ſome other.

38. Deus autem dat illi corpus ſicut vult, & unicuique ſeminum proprium corpus.

But God giueth it a bodie at his pleaſure/ euen to euery ſeede his owne bodie.

39. Non omnis caro, eadem caro: ſed alia hominum, alia pecorum, alia volucrum, alia piſcium.

All fleſh is not the ſame fleſh/ but there is one fleſh of men/ & another fleſh of beaſtes/ and another of fiſhes/ & another of birdes.

40. Et corpora cœleſtia, & corpora terreſtria: ſed alia quidam cæleſtium gloria, alia autem terreſtrium.

There are alſo heauenly bodies/ & earthly bodies: but the glory of the heauenly is one/ and the glorie of the earthly is another.

41. Alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, & alia claritas ſtellarum. Stella enim à ſtella differt in claritate.

There is another glory of the ſunne/ and another glorie of the moone/ and another glorie of the ſtarres: for one ſtarre differeth from another ſtarre in glorie.

Das XV. Capitel.

35. Möchte hie aber jemand ſagen: Wie werden die Todten aufferſtehn/ vnnd mit welcherley Leibe werden ſie kommen?

Der maatte nogen ſige/ Huorledis ſkulde de Døde opſtaa? Oc met huordane Legeme ſkulle de komme?

36. Du Narr/ das du ſäeſt/ wird nicht lebendig/ es ſterbe denn.

Du Daare/ det ſom du ſaar/ bliffuer icke leffuende/ vden det døer.

37. Vnd das du ſäeſt/ iſt ja nicht der Leib/ der werden ſoll/ ſondern ein bloß Korn/ nemlich Wäitzen oder der andern eines.

Oc det ſom du ſaaer/ er io icke det Legeme/ ſom ſkal bliffue/ Men it blot Korn/ ſom er/ Huede eller it aff de andre?

38. Gott aber gibt jm einen Leib/ wie er wil/ vnd einem jeglichen von dem Samen ſeinen eignen leib.

Men Gud giffuer det Legeme/ ſom hand vil/ oc huert aff Sæden ſit eget Legeme.

39. Nicht iſt alles Feiſch einerley fleiſch/ ſondern ein ander fleiſch iſt der Menſchen/ ein anders des Viehs/ ein anders der Fiſche/ ein anders der Vögel.

Icke er alt kød enhaande kød/ Men Meninſken haffue it ander kød/ Queg it andet/ Fiſke it andet/ Fule it andet.

40. Vnd es ſind himliſche Cörper/ vnnd jrrdiſche Cörper. Aber eine andere herrligkeit haben die himliſchen/ vnd eine andere die jrrdiſchen.

Oc der ere himmelſke Legeme oc iordiſke Legeme. Men de Himmelſke haffue en anden Herlighed/ oc de Jordiſke en anden.

41. Ein ander klarheit hat die Soñe/ ein ander klarheit hat der Mond/ ein ander klarheit haben die Sternen. Deñ ein Stern übertrifft den andern nach der klarheit.

Solen haffuer en anden klarhed/ Maanen en anden klarhed/ Stierner en anden klarhed. Thi en Stierne offuergaar den anden vdi klarhed.

Kapitola XV.

35. Ale řekne někdo: Kterakž pak wſtanau mrtwij? a s kterakým tělem přijgdau?

Ale rzecze ktory/ Jakoż wzbudzeni bywaią vmárly/ á w iákiem ciele wychodzą?

36. O ne maudrý ty/ wſſak to což roſſýwáš/ nebýwá obžjweno/ leč prwé vmře.

Szalony/ Tho co ty ſieieſz/ nie bywa ożywiono/ áżby obumárło.

37. A což rozſſýwáš/ ne to zrno kteréž budaucý geſt rozſſýwáš/ ale holé zrno/ budto Pſſenice/ nebo kteréžkoli giné.

A co ſieieſz/ nie ſieieſz ciáłá kthore ma wynidź/ ále gole ziárno (iáko ná przykład) pszeniczne ábo iákie inſze.

38. Buoh pak dáwa tělo tomu/ yakž rácij/ a gednomukaždému ſemeni zwlááſſtnij tělo.

Ale Bog daie mu ciáło iáko chciał y káżdemu náſieniu iego włáſne ciáło.

39. Nekaždé tělo geſt gednoſtayné tělo: ale giné zagiſté geſt lidſké/ giné howadſké/ giné tělo ptačij/ a giné Rybij.

Nie ieſtći wszelkie ciáło iednym że ciálem/ ále inſze ieſt ciáło ludzkie/ á inſze ciáło bydlęce/ inſze ryb/ á inſze ptákow.

40. A gſau těla Nebeſká/ a gſau těla zemſká: ale giná zagiſté ſláwa geſt Nebeſkých/ a giná zemſkých.

Są też ciáłá niebieſkie/ y ciáłá ziemſkie/ álec inſza ieſth chwałá niebieſkich á inſza ziemſkich.

41. Giná ſwětloſt Slunce/ a giná Měſýce/ a giná ſwětloſt Hwězd. Neb Hwězda od Hwězdy dělij ſe ſwětloſtij:

Inſza ieſt chwałá ſłońcá/ á inſzá mieſiacá/ á inſzá gwiazd: ábowiem gwiazdá od gwyazdy ieſth rozna w chwale.

טו

42 הכנא אף חית מיתא מודרעין בחבלא קימין דלא חבלא :

Cosi ancora sarà la resurrettion de morti. Si semina il corpo ne la corruttione, risuscitasi ne l'incorruttibilità.

43 מודרעין בצערא קימין בשובחא מודרעין בכריהותא קימין בחילא :

Si semina ne l'ignominia, risuscitasi ne la gloria: si semina ne l'infermita, risuscitasi ne la forza.

44 מודרע פגרא נפשניא קאם פגרא רוחניא אית גיר פגרא דנפש ואית פגרא דרוח :

Si semina corpo animale, risuscitasi corpo spirituale. Ecci è corpo animale, & ecci corpo spirituale.

45 הכנא אף כתיב הוא אדם בר נשא קדמיא לנפש חיא ואדם חריא לרוחא מחיניתא :

Si come ancor è scritto, Il primo huomo Adam fu fatto in anima viuente: l'vltimo Adamo in spirito viuificante.

46 אלא לא הוא לוקדם רוחניא אלא נפשניא והידין רוחניא :

Ma non è gia prima lo spirituale: ma l'animale è prima, e poi lo spirituale.

47 בר נשא קדמיא עפרנא דמן ארעא בר נשא דתרין מריא מן שמיא :

Il primo huomo di terra, fu terreno: e il secondo huomo, cioè il Signore, e dal cielo.

48 איכנא דאיתוהי הו עפרנא הכנא אף עפרניא ואיכנא דאיתוהי הו דמן שמיא הכנא אף שמיניא :

Qual fu il terreno, tali sono ancora i terreni: e quale è il celeste, tali sono ancora i celesti.

49 ואיך דלבשן דמותא דהו דמן עפרא הכנא נלבש דמותא דהו דמן שמיא :

E si come noi habbiam portata l'imagine del terreno, portaremo ancora l'imagine del celeste.

טו

42 ככה גם היא תקומת המתים הנזרעה בשחת קמה בבלי שחת:

Ansi tambien es la resurrecion de los muertos siembrase en corrupcion, leuantarseha en incorrupcion:

43 הנזרעה בבושה קמה בכבוד הנזרעה במחלה קמה בכח וגבורה :

Siembrase en verguença, leuantarseha con gloria: siemprase en flaqueza, leuantarseha con potencia:

44 נזרעה גופת הנפש קמה גופת הרוח יש גופת הנפש ויש גופת הרוח :

Siembrase cuerpo animal, leuantarse ha espiritual: ay cuerpo animal, y ay cuerpo espiritual.

45 וכן נכתב ויהי האדם (אדם הראשון) לנפש חיה והאדם האחרון לרוח מחיה :

Ansi tambien esta escripto, Fue hecho el primer hombre Adam en Anima biuiente: el postrer Adam, en Espiritu viuificante.

46 כי־אם לא בראשונה גופת הרוח כי־אם גופת הנפש ואחר גופת הרוח :

Mas lo espiritual no es primero: sino lo animal, luego lo espiritual.

47 אדם הראשון מעפר בן האדמה הוא ואדם השני אדני משמים הוא :

El primer hombre, de la tierra, terreno: el segundo hombre del cielo, celestial:

48 כמוהו האדם אשר מעפר כמוהם בני האדמה וכמוהו האדם אשר משמים כמוהם בני־אלהים :

Qual el terreno, tales tambien los terrenos: y qual el celestial, tales tambien los celestiales.

49 וכאשר לבשנו את־צלם האדם אשר מעפר כן נלבש את־צלם האדם אשר משמים הוא :

Y como truximos la imagen del terreno, traygamos tambien la imagen del celestial.

ιε'.

42. Οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ.

Ainsi aussi sera la resurrection des morts. le corps est semé en corruption, il ressuscitera en incorruption.

43. Σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει.

Il est semé en deshonneur, il ressuscitera en gloire: il est semé en foiblesse, il ressuscitera en force.

44. Σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν· ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν.

Il est semé corps sensuel, il ressuscitera corps spirituel: il y a corps sensuel, & y a corps spirituel.

45 Οὕτω καὶ γέγραπται· ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ, εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν.

Comme aussi il est escrit, Le premier homme Adam a esté fait en ame viuante: & le dernier Adam en esprit viuifiant.

46. Ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικόν· ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν.

Mais ce qui est spirituel, n'est point le premier, ains ce qui est sensuel: puis apres ce qui est spirituel.

47. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός· ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ κύριος, ἐξ οὐρανοῦ.

Le premier homme estant de terre, est de poudre: & le second homme, assauoir le Seigneur, est du ciel.

48. Οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι.

Tel qu'est celui qui est de poudre, tels aussi sont ceux qui sont de poudre: & tel qu'est le celeste tel aussi sont les celestes.

49. Καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου.

Et comme nous auons porté l'image de celui qui est de poudre, aussi porterons-nous l'image du celeste.

CAP. XV.

42. Sic & reſurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione: ſurget in incorruptione.

So alſo is the reſurrection of the dead. The bodie is ſowne in corruption/ & is rayſed in incorruption.

43. Seminatur in ignobilitate: ſurget in gloria. Seminatur in infirmitate; ſurget in virtute.

It is ſowne in diſhonour / and is raiſed in glorie: it is ſowne in weakenes / and is rayſed in power.

44. Seminatur corpus animale: ſurget corpus ſpirituale. Si eſt corpus animale, eſt ſpirituale.

It is ſowne a naturall body / and is raiſed vp a ſpritual bodie: there is a naturall body / and there is a ſpiritual body.

45. Sicut ſcriptum eſt, Factus eſt primus homo Adam in animam viventem, noviſſimus Adam in ſpiritum vivificantem.

As it is alſo written The firſt man Adam was made a liuing ſoule: & the laſt Adam was made a quickening Spirit.

46. Sed non prius quod ſpirituale eſt, ſed quod animale: deinde quod ſpirituale.

Howbeit ẏ was not firſt made which is ſpirituall: but that which is natural/ and afterward that which is ſpiritual.

47. Primus homo de terra, terrenus: ſecundus homo de cælo, cæleſtis.

The firſt man is of the earth/earthly: the ſecond man is the Lord from heauen.

48. Qualis terrenus: tales & terreni, & qualis cæleſtis: tales & cæleſtes.

As is the earthly/ſuch are they that are earthly: and as is the heauenly/ſuch are they alſo that are heauenly.

49. Igitur ſicut portavimus imaginem terreni: portemus & imaginem cæleſtis.

And as we haue borne the image of the earthly/ſo ſhall wee beare the image of the heauenly.

Das XV. Capitel.

42 Alſo auch die Aufferſtehung der Todten. Es wirdt geſäet verweßlich/ vnnd wird aufferſtehen vnverweßlich.

Saa er oc de Dodis opſtandelſe. Det bliffuer ſaaet i raadnelſe/ oc det ſkal opſtaa vden raadnelſe.

43. Es wird geſeet in vnehre/ vnnd wirdt aufferſtehen in Herrligkeit. Es wirdt geſeet inn Schwachheit vnnd wirdt aufferſtehen in Krafft.

Det bliffuer ſaaet i vanære/ Oc det ſkal opſtaa i Herlighed. Det bliffuer ſaaet i Skrøbelighed/ oc ſkal opſtaa i krafft.

44. Es wirdt geſäet ein natürlicher Leib / vnnd wirdt aufferſtehen ein geiſtlicher Leib. Hat man ein natürlichen Leib / ſo hat man auch einen geiſtlichen Leib.

Det bliffuer ſaaet it naturligt Legeme/ Oc ſkal opſtaa it aandeligt Legem. Haffuer mand it naturligt Legeme da haffuer mand oc it aandeligt Legeme.

45. Wie es geſchrieben ſtehet: Der erſte Menſch Adam iſt gemacht ins natürliche Leben/ vnd der Letzte Adam ins geiſtliche Leben.

Som det ſtaar ſcreffuit/ Det førſte Menniſke Adam er giort til it naturlige Liff/ Oc den ſiſte Adam til it aandelige Liff.

46. Aber der geiſtliche Leib iſt nicht der erſte/ ſondern der natürliche/ darnach der Geiſtliche.

Men det aandelige Legeme er icke det førſte/ Men det naturlige/ der effter det aandelige.

47. Der erſte Menſch iſt von der Erden vnd jrrdiſch/ der ander Menſch iſt der HERR vom Himmel.

Det førſte Menniſke er aff Jorden oc iordiſk/ Det ander Menniſke er HERREN aff Himmelen.

48. Welcherley der jrrdiſche iſt/ ſolcherley ſind auch die jrrdiſchen. Vnnd welcherley der Himmliſche iſt/ ſolcherley ſind auch die Himliſchen.

Saadant ſom det iordiſke er/ ſaadane ere oc de iordiſke/ Oc ſaadant ſom det Himmelſke er/ Saadane ere oc de Himmelſke.

49. Vnd wie wir getragen haben das Bilde des jrrdiſchen/ alſo werden wir auch tragen das bilde des Himliſchen.

Oc lige ſom wi bare den Jordiſkis Billede/ Saa ſkulle wi oc bære den Himmelſkis Billede.

Kaptola XV.

42. Tak y wzkřiſſenij mrtwých. Nebo tělo pochowáno býwá poruſſytedlné/ a wſtane neporuſſytedlné.

Takći y zmartwychſthánie/ Bywa wſiánie ciáło poddane ſkáženiu/ á bywa wzbudzone nie ſkážone.

43. Pochowáno býwá ſſkaredé/ a wſtane ſlawné. Pochowáno býwá nemocné/ a wſtane mocné.

Bywá wſiáne procž wzgárdzone/ á bywa wzbudzone wwielbione: bywa wſiane mdłe/ á bywa wzbudzone mocne.

44. Pochowáno býwa tělesné/ a wſtáne tělo duchownij. Neb poněwádž geſt tělo tělesné/ geſt také y duchownij.

Bywa wſiáne ćiáło do czáſu duſſą żywiące/ á bywa wzbudzone ciálem duchowaym/ Jeſtći ciáło duſſą do czáſu żywiące/ ieſt też y ciáło duchowne.

45. Gákož napſáno geſt: Včiněn geſt prwnij člowěk Adam/ w duſſy žiwau/ ale poſlednij Adam w ducha obžiwugijcýho.

Takći też ieſt nápiſano/ Stał ſię pirwſzy człowiek Adam w duſzę żywą/ á poſledni Adam ſthał ſię duchem ożywiáiacym.

46. Ale ne prwé to kteréž geſt duchownij/ ale které tělesné/ potom pak to které geſt duchownij

Ale ſię nie pierwſzym ſtáło co ieſth duchowne/ ále to ktore ieſt duſſą do czáſu żywe/ potym ktore duchowne.

47. Prwnij Člowěk z Země/ zemſký: druhý člowěk z Nebe/ Nebeſký.

Pierwſzy człowiek z ziemie ziemſki ieſt/ wthory człowiek ſam Pan z nieba ieſt.

48. Jakýž ieſt zemſký/ takowij gſau také y zemſtij: a yaký Nebeſký/ takowij také y Nebeſſtij.

Jaki ziemſki/ tacy y ći ktorzy ziemſcy ſą/ á iáki on niebieſki/ tácy y ći ktorzy ſą niebieſcy.

49. Protož yakož gſme neſli Obraz zemſkého/ neſmež také Obraz y Nebeſkého.

Jákoſmy noſili wyobráżenie ziemſkiego/ będziem też noſić wyobráżenie y niebieſkiego.

טו

50 הדא דין אמר אנא אחי דבסרא ודמא מלכותא דשמיא למארת לא משכחין ולא חבלא ירת לא מתחבלנותא׃

Or dico questo fratelli, che la carne e il sangue non possono hereditare il regno di Dio: ne la corruttione heredita l'incorruttione.

51 הא אמר אנא לכון ארזא לו כלן נדמך כלן דין נתחלף׃

Ecco, io vi dico vn misterio, Noi non dormiremo gia tutti, ma ben tutti ci trasmutaremo.

52 חריפאית איך רפף עינא בקרנא חריתא כד תקרא ויקומון מיתא דלא חבלא והנן נתחלף׃

In vn momento, in vn voltar d'occhio, à l'vltima tromba: percioch'ella sonarà, e i morti risusciteranno incorruttibili, e noi ci trasmutaremo.

53 עתיד הו גיר הנא דמתחבל דנלבש לא מתחבלנותא והנא דמאת דנלבש לא מיותותא׃

Imperoche bisogna che questo corruttibile si vesta d'incorruttibilità: e questo mortale si vesta d'immortalità.

54 מא דלבש דין הנא דמתחבל לא מתחבלנותא והנא דמאת לא מיותותא הידין תהוא מלתא הי דכתיבא דאתבלע מותא בזכותא׃

E quando questo corruttibile si sarà vestito d'incorruttibilità, e questo mortale si sarà vestito d'immortalità, allor sarà adempiuta la parola che è scritta, La morte è stata inghiottita in vittoria.

55 איכו עוקסך מותא ואיכא הי זכותכי שיול׃

O morte dov'è la tua vittoria? ò sepolcro dove è il tuo stimolo?

טו

50 וְזֹאת אוֹמֵר אֲנִי אַחַי כִּי־בָשָׂר וָדָם לֹא יוּכְלוּ לָרֶשֶׁת אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים וְהַשַּׁחַת לֹא יִירַשׁ אֶת אֲשֶׁר בְּלִי מַשְׁחִית׃

Esto empero digo Hermanos, Que la carne y la sangre no pueden heredar el reyno de Dios ni la corrupcion hereda la incorrupcion.

51 הִנֵּה סוֹד אֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי כֻּלָּנוּ לֹא נִישַׁן אַךְ כֻּלָּנוּ נַחֲלֹף׃

Heaqui, Vn mysterio hos digo, Todos ciertamente resuscitaremos: mas no todos, seremos mudados.

52 בְּרֶגַע בְּשֶׁצֶף עֵינַיִם בַּשּׁוֹפָר הָאַחֲרוֹן כִּי יִתָּקַע בַּשּׁוֹפָר וְיָקוּמוּ הַמֵּתִים בְּלִי שַׁחַת וַאֲנַחְנוּ נַחֲלֹף׃

En vn momento, en vn abrir de ojo, à la final trompeta: porque será tocada trompeta, y los muertos seran leuantados sin corrupcion: mas nosotros seremos mudados.

53 כִּי־שָׁוֶה לַשַּׁחַת הַזֶּה לִלְבֹּשׁ אוֹתוֹ אֲשֶׁר בְּלִי שַׁחַת וּתְמוּתָה הַזֹּאת לִלְבֹּשׁ אוֹתָהּ אֲשֶׁר בְּלִי מָוֶת׃

Porque es menester que esto corruptible sea vestido de incorrupcion, y esto mortal sera vestido de immortalidad.

54 וְכַאֲשֶׁר הַשַּׁחַת הַזֶּה יִלְבַּשׁ אֶת־בְּלִי שַׁחַת וּתְמוּתָה הַזֹּאת תִּלְבַּשׁ אֶת־בְּלִי מָוֶת אָז־יֵאָמֵן הַדָּבָר הַנִּכְתָּב בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח׃

Y quando esto corrupto fuere vestido de incorrupció, y esto mortal fuere vestido de immortalidad, entonces sera hecha la palabra que esta escripta, soruida es la muerte con victoria.

55 (אֱהִי דְבָרֶיךָ מָוֶת אֱהִי־קָטָבְךָ שְׁאוֹל׃)

Donde esta, o muerte, (tu) victoria? Donde està, o muerte tu aguijon?

ιε'.

50. Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ.

Voila donc que ie di, freres, que la chair & le sang ne peuuent heriter le royaume de Dieu: ni la corruption n'herite point l'incorruption.

51. Ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω· πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα.

Voici, ie vous di vn secret: vrai est que nous ne dormirõs point tous, mais nous serons tous transmués:

52. Ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίσει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα.

En vn moment, & en vn clin d'oeil, à la derniere trompette: (car la trompette sonnera) & les morts ressusciteront incorruptibles, & nous serons transmués.

53. Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν.

Car il faut que ce corruptible-ici reueste l'incorruption: & que ce mortel-ici reueste l'immortalité.

54. Ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος, Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος.

Or quand ce corruptible ici aura reuestu l'incorruption, & que ce mortel-ici aura reuestu l'immortalité, alors sera accommplie la parole qui est escrite, La mort est engloutie en victoire.

55. Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ᾅδη, τὸ νῖκος;

Où est, ô mort, ta victoire: où est, ô sepulcre, ton aiguillon?

CAP. XV.

50. Hoc autem dico fratres, quia caro & ſanguis regnum Dei poſſidere nõ poſſunt, neque corruptio, incorruptelam poſſidebit.

This ſay I/brethren / that fleſh & bloud cannot inherite the kingdome of God / neither doth corruption inherite incorruption.

51. Ecce myſterium vobis dico. Omnes quidem reſurgemus: ſed non omnes immutabimur.

Beholde/I ſhewe you a ſecrete thing/ Wee ſhall not all ſleepe/but wee ſhal all be chaunged.

52. In momento, in ictu oculi, in noviſſima tuba (canet enim tuba) & mortui reſurgent incorrupti: & nos immutabimur.

In a moment/in the twinkeling of an eye at the laſt trumpet: for the trumpet ſhall blowe / and the dead ſhalbe raiſed vp incorruptible/ and we ſhalbe changed.

53. Oportet enim corruptibile hoc, induere incorruptionem: & mortale hoc, induere immortalitatem.

For this corruptible muſt put on incorruption: and this mortall muſt put on immortalitie.

54. Cùm autem mortale hoc induerit immortalitatem: tunc fiet ſermo qui ſcriptus eſt: Abſorpta eſt mors in victoria.

So when this corruptible hath put on incorruption/ and this mortall hath put on immortalitie/thẽ ſhalbe brought to paſſe the ſaying that is written/ Death is ſwallowed vp into victorie.

55. Vbi eſt mors victoria tua? ubi eſt mors ſtimulus tuus?

O death/where is thy victorie? O graue/where is thy ſting?

Das XV. Capitel.

50. Davon ſage ich aber / lieben Brüder / das fleiſch vnnd blut nicht können das Reich Gottes ererben / auch wirdt das verweßliche nicht erben das vnverweßliche.

Men det ſiger ieg der om / kære Brødre / At kød oc Blod kunde icke arffue Guds Rige/ Oc ſkal det forkrenckelige icke arffue det wforkrenckelige.

51. Sihe/ich ſage euch ein Geheimniß: Wir werden nicht alle entſchlaffen/wir werden aber alle verwandelt werden.

See/Jeg ſiger eder en Hemmelig ting. Wi ſkulle icke alle ſoffue / Men wi ſkulle alle forūendis.

52. Vnnd daſſelb plötzlich in einem augenblick/zur zeit der letzten Poſaunen. Denn es wird die Poſaune ſchallen/vnd die Todten werden aufferſtehen vnverweßlich/vnnd wir werden verwandelt werden.

Oc det ſkal ſke haſtelige vdi it øyeblick / i den ſiſte Baſaunis tid / Thi Baſunen ſkal lude/ oc de Døde ſkulle opſtaa wforkrenckelige/ Oc wi ſkulle forūendis.

53. Denn diß verweßliche muß anziehen das vnverweßliche/ vnnd diß ſterbliche muß anziehen die vnſterbligkeit.

Thi dette wforkrenckelige ſkal føris i det wforkrenckelige/ oc dette dødelige ſkal føris i det wdødelige.

54. Wenn aber diß verweßliche wirdt anziehen das vnverweßliche/ vnd diß ſterbliche wirdt anziehen die vnſterbligkeit / denn wirdt erfüllet werden das wort / das geſchrieben ſtehet: Der Todt iſt verſchlungen in dem Sieg.

Men naar dette forkrenckelige ſkal føris i det wforkrenckelige / oc dette dødelige ſkal føris i wdødelighed/ Da ſkal det ord fuldkommis/ ſom ſtaar ſcreffuit. Døden er opſlugen i Seyer.

55. Todt / wo iſt dein Stachel? Helle / wo iſt dein Sieg?

Død/huor er din Braad? Helffuede huor er din Seyer?

Kapitola XV.

50. Totok pak prawijm Bratřij proto/že Tělo a Krew Králowſtwij Božijho dědictwij nedoſáhnau: ani poruſſytedlnoſt/ neporuſſytedlnoſti mijti bude.

A toć mowię bráćia / żeć ćiáło y krew kroleſtwá Bożego dziedzicznie otrzymáć nie mogą / áni ſkáżenie nie otrzymawa dziedzictwa nieſkáżonego przyrodzenia.

51. Ay tagemſtwij wám prawijm: že wſſyckni zágiſté wſtaneme z mrtwých / ale ne wſſyckni ſe změnijme.

Otoć wam tájemnicę powiedam / Nie wſzyſcyć záſniemy/ ale wſzyſcy odmienieni bedziemy.

52. Hned pogednau a w okamženij / k poſlednijmu zatraubenij (neboť trauba zawznij) a Mrtwij wſtanau neporuſſytedlnij/ a my ſe změnijme.

Barzo predko y we mgnieniu oká ná glos traby oſthátecżney/(ábowiemći zátrabi/ á vmárli wzbudzeni bedą nie ſkáżeni / y my bedziemy odmienieni.)

53. Muſý zagiſté tělo toto naſſe poruſſytedlné / oblěcy ſe w neporuſſenij / a ſmrtedlné toto oblěcy ſe w neſmrtedlnoſt.

Boć muśi to ſkáżone przyoblecnie ſkáżone przyrodzenie / y to śmiertelne przyoblec nie śmiertelność.

54. A když poruſſytedlné toto tělo/ přijgme neporuſſytedlnoſt/ a ſmrtedlné toto oblěče ſe w neſmrtedlnoſt: Tehda ſe naplnij řeč/ kteráž napſaná geſt: Pohlcena geſt ſmrt w wijtězſtwij.

A gdy to ſkáżone przyobleczenie ſkáżone przyrodzenie / y to śmiertelne przyobleczenie nieśmiertelność / tedy ſię ſtánie ſłowo nápiſáne/ Smierć ieſt pożártá w zwyćieſtwo.

55. Kde geſt ó Smrti wijtězſtwij twé? Kde geſt Smrti oſten twůg?

Gdzież ieſth zwyćieſthwo twe o śmierći? gdzież ieſth bodziec twoy o grobie?

טו

56 עוקסה דין דמותא חטיתא הי וחילה דחטיתא נמוסא הו׃

Lo stimulo de la morte è il peccato, & la potentia del peccato è la Legge.

57 טיבו דין לאלהא דיהב לן זכותא ביד מרן ישוע משיחא׃

Ma sia ringratiato Iddio, che ci ha dato vittoria per il nostro Signor IESV Christo.

58 מכיל אחי וחביבי הוו משררין ולא תהוון מתתזיעין אלא הוו מתיתרין בכל זבן בעבדה דמריא כד ידעין אנתון דעמלכון לא הוא סריק במריא׃

Per laqual cosa, fratelli miei diletti, siate fermi & immobili, abbondando sempre ne l'opera del Signore: sapendo che la vostra fatica non è vana nel Signore.

יו

1 על מדם דין דמתכנש לקדישא איכנא דפקדת לעדתא דגלטיא הכנא אף אנתון עבדו׃

Quanto poi à la colletta da farsi per li Santi, così fate ancora voi, come io ne ho ordinato ne le Chiese di Galatia.

2 בכל חד בשבא אנש אנש מנכון בביתה סאם ונטר הו מדם דמטא באידוהי דלא מא דאתית הידין נהוין גביתא׃

Cioe che vn giorno de la settimana, ciascun di voi ponga da parte appresso di se, raccogliendo quel che egli potrà per la benignita di Dio: accioche quando io verrò, non s'habbiano à fare allora le collette.

3 ומא דאתית לאילין דגבין אנתון להון אשדר באגרתא דיובלון טיבותכון לאורישלם׃

E come io sarò venuto, mandarò quelli che voi hauerete approuati per epistole, à portar, la vostra limosina in Ierusalem.

טו

56 ודבר המות החטאה וכח החטאה התורה׃

Empero el aguijon de la muerte es el peccado: y la potencia del peccado, la Ley.

57 ולאלהינו תהי־תודה הנותן לנו את־הנצח באדנינו ישוע המשיח׃

Mas á Dios gracia, que nos Dió victoria por el Sennor nuestro Iesus el Christo.

58 לכן אחי אהובי עמדו ואל תמוטו והותירו במעשה אדנינו תמיד ודעו כי־יגיעכם איננו לשוא ביהוה׃

Ansi que, Hermanos mios amados, estad firmes y constantes, creciendo en la obra del Sennor siempre, sabiendo que vuestro trabajo en el Sennor no es vano.

יו

1 ועל־הצדקה אשר תאסף לקדושים כמו אשר צויתי לקהלות בגלטיא ככה תעשו גם אתם׃

ITem de los recogimientos de la lymosna para los Sanctos, de la manera que ordené á las Iglesias de Galatia, hazed tambien vosotros lo mismo.

2 משבת לשבת איש איש מכם אל־נפשו ישים לאצר מה תמצא ידו פן אבא ואז תאספנה הצדקות׃

Cada primer dia de la semana cada vno de vosotros aparte en su casa, guardando loque por la bondad de Dios pudiere; porque quando yo viniere, no se hagan entonces los recogimientos.

3 ואם אבוא את האלה אשר תבחנו באגרות אותם אשלחם ויובילו שי ומתתכם לירושלים׃

Y quando yo fuere presente, los que aprouardes por cartas, á estos embiaré que lleuen vuestro beneficio á Ierusalem.

ιε'.

56. Τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου, ἡ ἁμαρτία· ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας, ὁ νόμος.

Or l'aiguillon de la mort, c'est peché: & la puissance du peché, c'est la Loy.

57. Τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ.

Mais graces à Dieu, qui nous a donné la victoire par nostre Seigueur Iesus Christ.

58 Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν κυρίῳ.

Parquoi, mes freres bien aimés, soyez fermes, immuables, abondans tousiours en l'oeuure du Seigneur: sachans que vostre labeur n'est point vain en nostre Seigneur.

ΚΕΦΑΛ. ις'

Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε.

Touchant la collecte qui se fait pour les saincts, faites-en comme i'en ai ordonné aux Eglises de Galatie.

2. Κατὰ μίαν σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων, ὅ,τι ἂν εὐοδῶται· ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται.

C'est que chaque premier iours de la semaine, chacun de vous metté à part par deuers soi, assemblant ce qu'il pourra selon la benignité de Dieu: afin que lors que ie viendrai, les collectes ne soyent à faire.

3. Ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε δι' ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς Ἱερουσαλήμ.

Puis quand ie serai arriué, i'enuoyerai ceux que vous approuuerez par lettres pour porter vostre liberalité en Ierusalem.

CAP. XV.

56. Stimulus autem mortis, peccatum est: virtus verò peccati, lex.

The sting of death is sinne: and the strenght of sinne is the Lawe.

57. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum.

But thankes be unto God, which hath given us victorie through our Lorde Jesus Christ.

58. Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote & immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes quod labor vester non est inanis in Domino.

Therefore my beloved brethren, be yee stedfast, unmoveable, abound alwaies in the worke of the Lorde, forasmuch as yee knowe, that your labour is not in vaine in the Lorde.

CAP. XVI.

De collectis autem quæ fiunt in sanctos, sicut ordinavi ecclesiis Galatiæ, ita & vos facite.

Concerning the gathering for the Saints, as I have ordeyned in the Churches of Galatie, so do ye also.

2. Per unam sabbathi unusquisque vestrum apud se seponat, recondens quod ei bene placuerit, ut non cum venero, tunc collectæ fiant.

Every first day of the weeke, let every one of you put aside by him selfe, and lay up as God hath prospered him, that then there be no gatherings when I come.

3. Cùm autem præsens fuero: quos probaveritis per epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram in Ierusalem.

And when I am come, whosoever ye shall alow by letters, them will I send to bring your liberalitie unto Jerusalem.

Das XV. Capitel.

56. Aber der Stachel des Todes ist die Sünde. Die krafft aber der Sünde ist das Gesetze.

Men Dødens Braad er Synden. Oc Lowen er Syndens Krafft.

57. Gott aber sey danck, der uns den Sieg gibt, durch unsern HERREN Jesum Christum.

Men Gud vere tack, som gaff oss Seyer, Formedelst vor HERRE Jhesum Christum.

58. Darumb meine lieben Brüder, seyt veste, unbeweglich, und nehmet jmmer zu in dem Werck des HERREN, Sintemal jhr wisset, daß euer arbeit nicht vergeblich ist in dem HERRN.

Der faare, mine kære Brødre, verer faste, urøelige, oc forfremmis altid i HERRENS gerning, Efftherdi i vide, at eders arbeyde er icke forgeffuis, i HERREN.

Das XVI. Capitel.

Von der Steuere aber, die den Heiligen geschicht, Wie ich den Gemeinen in Galatia geordnet habe, also thut auch jhr

MEn om den Hielp som skeer Helligen, lige som ieg befalede Menigheden i Galatia, Saa gøre oc i.

2. Auff einen jeglichen Sabbather, lege bey sich selbst ein jeglicher unter euch, unnd sammle nach seinem vermögen, auff daß nicht, wenn ich komme, denn allererst die Steure zu samlen sey.

Huer aff eder legge io hoss sig selff, paa en aff Sabbatherne, oc samle huad hannem gaat tyckis, Paa det, at naar ieg kommer, Hielpen skal icke da samlis først.

3. Wenn ich aber darkommen bin, welche jhr durch Brieffe dafür ansehet, die wil ich senden, daß sie hin bringen eure Gabe gen Jerusalem.

Oc naar ieg kommer, huilcke i da betro der til met Breff, dem vil ieg sende bort, at de skulle føre eders Velgerning til Jerusalem.

Kapitola XV.

56. Osten zagistě Smrti, hřijch gest: ale moc hřijchu, gest Zákon.

A bodziec śmierći iestći grzech, a moc grzechu zakon.

57. Budiž pak Pánu Bohu chwála, kterýž nám dal wytězstwij skrze Pána nasseho Gežijsse Krysta.

Ale dźiekuie Bogu ktory nam dal zwyćiestwo przez Páná nászego Jezusá Krystusa.

58. Protož Bratřij mogi milij, stálij budte a nepohnutedlnij, rozmáhagijce se w každém skutku Božijm wždycky, poněwádž wijte že práce wasse nenij daremná w PAnu.

A ták bráćia moi mili badźcie mocni, nie poruszeni, obfituiące mi w uczynku Páńskim záwżdy, wiedząc iż praca wászá nie iestći prozna w Pánie.

Kapitola XVI.

CO se pak dotýče zbijrky, kteráž se děge na Swaté, yakž gsem nařjdil w Cýrkwi Galatské, tak y wy čiňte

Zá tym około skłádánia dla świethych, tákom postánowił w kośćiełech Gálácyyey, ták też y wy czyńcie.

2. W každau Neděli každý z wás sám v sebe slož, schowage cožby se dobře lijbilo aby se teprwa když ná přijgdu, zbijránij nedálo.

Pierwszego dniá w tego dnia káżdy z was niechay odłoży zbieráiac, co z dobrotliwośći Bożey bedźie mogł, iżby gdy przyidę skłádánia nie czyniono.

3. Když pak přigdu, kteréž chwálijte skrze Lijsty, ty ná possli, a by donesli tuto milost wassý do Geruzaléma.

A gdy przyidę ktorebyśćie kolwiek chwalili przez listy, ty poślę áby odnieśli szczodrobliwość wászę do Jeruzálem.

י ו

4 אן דין שָׁוֵא הו סוּעָרָנָא
דְּאף אֶנָא ־ אזַל אף עַמִי
נאזְלוּן׃

E se sara conueniente che ancor io vi vadi, essi v'andaranno con meco.

5 אָתֵא אֶנָא דֵין לְוָתכוּן
מָא דְּעֶבְרֵת מֶן מַקְדוּנִיָא
עָבַר אֶנָא לָה גֵּיר ־
לְמַקְדוּנִיָא׃

Io verrò dunque à voi, passata ch'io habbi Macedonia (percioche io passarò per Macedonia.)

6 וַכְבַר אף לְוָתכוּן אֶקּוֵא
אַו אֶסְתַא לְוָתכוּן דַּאנְתוּן
תְּלַוּוּנָי לְאַתַר דְּאזֵל אֶנָא׃

E forse mi restarò con voi, ouero ci farò ancor l'inuerno: à fine che voi mi conduciate douunque io andarò.

7 לָא צָבֵא אֶנָא דְּהָשָׁא
אַיךְ עָבַר אוּרְחָא אֶחְזֵיכוּן
מְסַבַּר אֶנָא גֵּיר דַּאוְחַר
זַבְנָא לְוָתכוּן אֶן מָרְי
מְפַיֵּס לִי׃

Percioche io non voglio vederui hora in vn passare: ma spero di starmi con voi qualche tempo, se il Signore il permetterà.

8 מְקַוֵּא אֶנָא גֵּיר בְּאֶפֶסוֹס
עַד מָא לְפֶנְטִיקוּסְטָא׃

Nientedimeno io dimorarò in Efeso insin à la Pentecoste.

9 תַּרְעָא גֵּיר רַבָּא אֶתְפְּתַח
לִי דַּמְלֵא סוּעָרָנָא
וַסְקוּבְלָא סַגִּיאִין׃

Percioche mi ci è aperta vna gran porta, & efficace, e sonni molti auuersarij.

10 אן דֵין נאתָא צֶאדַיְכוּן
טִמָתָאוֹס חָזַו דַּדְלָא דַּחְלָא
נֶהְוֵא לְוָתכוּן עְבָדָא גֵּיר
דְּמָרְיָא פָּלַח אַכְוָתִי׃

E se verrà Timoteo, vedete ch'egli sia appresso di voi sicuramente, imperoch'es fa l'opera del Signore, come so ancor io.

11 לְמָנָא הָכִיל אֶנָשׁ י
נְשׁוּטִיוּהי אֶלָּא לַוּאוּהי
בִּשְׁלָמָא דְּנאתֵא לְוָתי
מְקַוֵּא אֶנָא לָה גֵּיר עַם
אַחֵא׃

Niuno dunque il dispergi: ma accompagnatelo con sicurezza, accioch'egli ne venga à me: perche io l'aspetto insieme co i fratelli.

י ו

4 וְאִם יִשְׁוֶה לִּי לַהֲלֹךְ אִתָּם
גַּם עִמִּי יֵלֵכוּן׃

Y si fuere digno el negocio que yo tambien vaya, yran conmigo.

5 וְאָבוֹא אֲלֵיכֶם כַּאֲשֶׁר אֶעֱבֹר
בְּכִתִּים כִּי־אֶעֱבֹר בְּכִתִּים׃

Empero à vosotros vendré, quando passare à Macedonia: porque à Macedonia tengo de passar.

6 וַאֲלֵיכֶם אִם אָבוֹא אוּלַי
אֶאֱרוֹךְ לִי עִמָּכֶם אוֹ גַּם אֶחֱרַף
אֲשֶׁר תְּשַׁלְּחוּנִי אֶל־אֲשֶׁר אֵלֵךְ
שָׁמָּה׃

Y por ventura me quedare con vosotros, o inuernaré tambien: para que vosotros me lleueys donde vuiere de yr.

7 כִּי־מְעַט לֹא חָפַצְתִּי בְּמַעֲבָר
לִרְאוֹת אֶתְכֶם כִּי אִם שִׂבַּרְתִּי
לַאֲרֹךְ עִמָּכֶם לְיָמִים אִם יִרְצֶה
יְהוָה׃

Porque no quiero aora verhos de passada: mas espero estar con vosotros algun tiempo, si el Sennor lo permitiere.

8 וְאֶקָּוֶה בְּאֶפְסוֹס עַד חַג־
שָׁבוּעוֹת׃

Empero estaré en Epheso hasta la Pentecoste.

9 כִּי שַׁעַר נִפְתַּח לִי גָּדוֹל מָלֵא
מִרְמָה וָתֹךְ וְאוֹיְבִים רַבִּים הָיוּ
עָלָי׃

Porque se me há abierto puerta grande y efficaz: y aduersarios muchos.

10 וְאִם יָבוֹא טִימוֹתָאוֹס רְאוּ
אֲשֶׁר יְהִי־בְלִי יִרְאָה עִמָּכֶם כִּי
הוּא פּוֹעֵל פֹּעַל יְהוָה כָּמוֹנִי
גַּם אָנִי׃

Y si viniere Timotheo, mirad que esté con vosotros seguramente: porque la obra de Dios haze, tambien como yo.

11 וְאִישׁ לֹא יְקַל אוֹתוֹ בְּעֵינָיו
וְשַׁלְּחוּהוּ בְּשָׁלוֹם אֲשֶׁר יָבוֹא אֵלַי
כִּי־מְקַוֶּה אֲנִי אוֹתוֹ עִם הָאַחִים׃

Portanto nadie lo tenga en poco: antes lô lleuad en paz, para que venga à mi: porque lo espero con los Hermanos.

ιϛʹ.

4. Ἐὰν δὲ ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται.

Et s'il est conuenable que i'y aille, ils viendront aussi auec moi.

5. Ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὅταν μακεδονίαν διέλθω· μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι.

Ie viendrai donc vers vous, ayant passé par Macedone: (car ie passerai par Macedone.)

6. Πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε οὗ ἐὰν πορεύωμαι.

Et peut estre que ie seiournerai auec vous, ou mesme que i'passerai l'hyuer: afin que vous me conduisiez par tout là où i'irai.

7. Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν, ἐλπίζω δὲ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέπῃ.

Car ie ne vous vueil point maintenant voir en passant: mais i'espere queu demeurerai auec vous quelque temps, si le Seigneur le permet

8. Ἐπιμενῶ δὲ ἐν ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς.

Toutesfois ie demeurerai en Ephese iusqu'à la Pentecoste.

9. Θύρα γάρ μοι ἀνέῳγε μεγάλη καὶ ἐνεργὴς, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί.

Car vne grande porte & de efficace m'est ouuerte, mais il y a plusieurs aduersaires.

10. Ἐὰν δὲ ἔλθῃ τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς· τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς καὶ ἐγώ.

Que si Timothee vient, prenez garde qu'il soit auec vous seurement: car il s'employe à l'œuure du Seigneur cōme moi mesme.

11. Μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ· προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν.

Nul donc ne le mesprise: mais conduisez-le en seureté, afin qu'il viene à moi: car ie l'atten auec les freres.

CAP. XVI.

4. Quod si dignum fuerit ut & ego eam: mecum ibūt.

And if it be meete that I go also/they shall go with me.

5. Veniam autem ad vos, cùm Macedoniā pertransiero, nam Macedoniam pertransibo.

Now I will come vnto you / after I haue gone through Macedonia(for I will passe through Macedonia.)

6. Apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hyemabo: ut vos me deducatis, quocunque iero.

And it may be that I will abide/yea/ or winter with you / that ye may bring mee on my way whithersoeuer I go.

7. Nolo enim vos modò in transitu videre, spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus permiserit.

For I will not see you now in my passage: but I trust to abide a while with you/if the Lorde permit.

8. Permanebo autē Ephesi usque ad Pentecosten.

And I will tarie at Ephesus vntil Pentecost.

9. Ostium enim mihi apertum est magnum & evidens, & adversarii multi.

For a great doore and effectual is opened vnto me: but there are many aduersaries.

10. Si autem venerit Timotheus, videte ut sine timore sit apud vos, opus enim Domini operatur, sicut & ego.

Now if Timotheus come / see that hee be without feare with you: for he worketh the worke of the Lorde/euen as I do.

11. Ne quis ergo illum spernat, deducite autem illum in pace: ut veniat ad me, expecto enim illum cum fratribus.

Let no man therefore despise him: but conuey him forth in peace / that hee maye come vnto me: for I looke for him with the brethren.

Das XVI. Capitel.

4. So es aber werth ist/daß ich auch hin räise/sollen sie mit mir räisen.

Oc der som det gøris behøff/ at ieg oc skal reyse did/da skulle de reyse met mig.

5. Ich wil aber zu euch kommen/ wenn ich durch Macedoniam ziehe/ denn durch Macedoniam werde ich ziehen.

Men ieg vil komme til eder/naar ieg drager igennem Macedoniam/Thi ieg vil drage igennem Macedoniam.

6. Bey euch aber werde ich villeicht bleiben/oder auch Winteren/ Auff daß jhr mich geleittet/ wo ich hin ziehen werde.

Oc ieg bliffuer/maa vel ske hoss eder eller ocsaa tøffuer Vinteren offuer/Paa det i kunde ledsage mig/ huort ieg skal drage hen.

7. Ich wil euch jetzt nicht sehen im fürüberziehen/ denn ich hoffe/ ich wölle etliche zeit bey euch bleiben/ so es der HERR zulesset.

Jeg vil icke nu see eder i det ieg drager der frem/ Thi ieg haabis at ieg vil bliffue nogen tid hoss eder/om HERREN det vil tilstede.

8. Ich werde aber zu Epheso bleiben/biß auff Pfingsten.

Men ieg bliffuer i Epheso/indtil Pingzdag.

9. Denn mir ist eine grosse Thür auffgethan/die vil Frucht wircket/ vnd sind vil widerwertiger da.

Thi mig er en stor Dør opladen/oc de ere flitige/ oc de ere mange Genstridige.

10. So Timotheus kompt/ so sehet zu/daß er ohn forcht bey euch sey/ denn er treibet auch das Werck des HERREN wie ich.

Der som Timotheus kommer til eder/ Da seer til/at hand bliffuer hoss eder vnden Fryct/ thi hand gør oc HERRENS Gerning/lige som ieg.

11. Daß jhn nun nicht iemand verachte/Geleittet jn aber im friede/daß er zu mir komme/ denn ich warte sein mit den Brüdern.

At der icke nu nogen foracter hannem/Oc ledsager hannem i fred/at hand kand komme til mig/ Thi ieg venter hannem met Brøderne.

Kapitola XVI.

4. Pakli bude potřeba abych y yá ssel/ půgdauk semnau.

A iesliby słuszna rzecz byłá ábych też y sam szedł/ oni zemną poydą.

5. Přigdu pak k wám když Macedonij progdu / neb Macedonij mjnjm progijti.

Y przyidęć do was przeszedszy przez Mácedonią: bo przez Mácedonią poydę.

6. Ale v wás poostanu / a snad y přes zymu také pobudu/ abysste wy mne doprowodili/ kamžkoli potom půgdu.

A podobno pomieszkam przy was/ ábo y zimowáć będę ábyście mię prowádźili kedy kolwiek poydę.

7. Nechcy zagisté wás nynj toliko na zastawenj krátkém widěti/ neb tu naděgi mám že yá některý čas pobudu v wás/ budeli Pán chtjti.

Abowiem niechcę was teraz widźieć śpiesząc się w drogę/ ále spodźię wam się iż pomieszkam z wámi do czásu/iesli Pan dopuści.

8. Nynij pak pobudu w Efezu/ až do Letnic.

Pomieszkam też w Efezie áż do świątek.

9. Nebo dwéře tu gsau mi otewřijny weliké a zgewné/ a protiwnijků gest mnoho.

Abowiem drzwi mi sa otworzone wielkie y skuteczne y wiele przeciwnikow.

10. Přigdelik pak wám Tymotheus/hlédtež ať gest bez strachu v wás/ neb dijlo Božij působij/ yako y yá.

A iesliby przyszedł Tymotheusz/ pátrzcie áby bespiecznie mieszkał miedzy wámi: bo vczynek Páński spráwuie iáko y ia.

11. Protož ať gim žádný nepohrdá/ ale prowoďte gey w pokogi/ ať přigde ke mně/ neb ho čekám s Bratřijmi.

Niechay go tedy nikt sobie lekce nie waży/ ále odprowadźcie go spokoynie/ áby do mnie przyszedł/ gdyż go czekam z bracią.

יו

12 מן אפלון דין אחי סגי בעית מנה דיאתא לותכון עם אחא ובכבר לא הוא צבינא דיאתא לותכון אמתי דין דיהוא לה אתרא אתא לותכון :

Quanto ad Apollo nostro fratello, io l'ho esortato molto à venire à voi co i fratelli, e per nissun modo è stata sua volontà di venirui hora: ma ben vi verrà quãdo gli sarà tempo commodo.

12 אתתעירו וקומו בהימנותא אתגברו ואתחסנו :

Vegliate, state fermi ne la fede, portateui virilmente, fortificateui.

14 כלהין צביותכון בחובא נהוין :

Tutte le vostre cose si facciano con charità.

15 בעא אנא דין מנכון אחי על ביתא דאסטפנא (ודפרטונטס ודאכאיקוס) מטול דידעין אנתון דהנון אנון רישיתא דאכאיא וסמו נפשהון לתשמשתא דקדישא :

Or io vi prego, fratelli: voi conoscete la famiglia di Stefano (di Fortunato e d'Acaico) essere le primitie d'Acaia, e che si son dedicati lor medesimi al seruitio de Santi.

16 דאף אנתון תהוון משתמעין לאילין דהכנא אנון ולכל נש דלאא עמן ומעדר :

Fate dunque che voi ancora siate soggetti à genti tali, & a ciascuno che s'aggiugne con noi à l'opera, e s'affatica.

17 חדא אנא דין במאתיתה דאסטפנא ודפרטונטוס ודאכאיקוס דמדם דבצרתון לותי הנון מליו :

Io mi rallegro de la venuta di Stefano, di Fortunato, e d'Acaico: percioch'essi hanno supplito à quello che mancauate.

18 אניחו גיר רוחי דילי ודילכון הויתון הכיל משתודעין לאילין דהכנא אנון :

Perche hanno ricreato il mio spirito e il vostro riconoscete dunque questi tali.

יו

12 ועל־אפלו אחינו יודע לכם כי רב מאד שאלתי ממנו אשר יבוא אליכם עם התלמידים ובכל־זאת לא היתה רצונו אשר יבוא עתה אך יבוא בעתו :

Item, del Hermano Apollos, mucho le he rogado que viniesse à vosotros con algunos Hermanos; mas en ninguna manera tuuo voluntad de venir por aora: mas vendrá quando tuuiere apportunidad.

13 שקדו עמדו באמונה התאוששו חזקו ויאמץ לבבכם :

Velad, estàd firmes en la fe: auchos varonilmente, y es forçaos.

14 כל־דבריכם ומעשיכם באהבה יהיון :

Todas vuestras cosas sean hechas con Charidad.

15 ושואל אני מכם אחי ידעתם את־בית סטפנא (פרטונטוס ואכאיקוס) כי בכורי אכאיא המה ולשרת הקדושים שמו את־נפשם :

Ruego hos empero, Hermanos, ya sabeys que la casa de Estephania (y de Fortunato y de Achaico) son las primicias de Achaia: y que se han dedicado àl ministerio de los Sanctos:

16 אשר גם אתם תשמעו לאשר כאלה ולכל־הפועל והיוגע עמם :

Que vosotros hos sujeteys à los tales, y à todos los que ayudan, y trabajan.

17 ושומח אני על־ביאת סטפנא ופרטונטוס ואכאיקוס כי־את חסרונכם האלה מלאון :

De la venida de Estephania y de Fortunato, y de Achaico, me huelgo: porque estos supplieron vuestra ausencia.

18 כי הניחו את־רוחי ורוחכם לכן הכירו אתם־אשר כאלה :

Porque recrearon mi espiritu y vuestro, Reconoced pues à los tales.

ιϛʹ.

12. Περὶ δὲ Ἀπολλὼ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν· καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ· ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ.

Touchant Apollos nostre frere, ie l'ai beaucoup prié qu'il allast vers vous auec les freres: mais il n'a nullement eu le vouloir d'y aller maintenant: toutesfois il y ira quand il aura l'opportunité.

13. Γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει· ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε.

Veillez, soyez fermes en la foy, portez-vous vaillament, fortifiez-vous.

14. Πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.

Que tous vos affaires se facent en charité.

15. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, οἴδατε τὴν οἰκίαν στεφανᾶ, (καὶ φορτουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ) ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς.

Or ie vous prie, freres, vous cognoissez la famille de Stephanas (de Fortunat & d'Achaique:) comme elle est les premices d'Achaie, & qu'ils se sont du tout adonnés au seruice de saincts.

16. Ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις, καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι.

Donnez ordre que vous soyez aussi assuiettis à telles gens, & à vn chacun qui s'employe en l'œuure, & qui trauaille auec nous.

17. Χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ στεφανᾶ καὶ φορτουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα οὗτοι ἀνεπλήρωσαν.

Or ie m'esioui de la venue de Stephanas, de Fortunat, & d'Achaique: pource qu'iceux ont suppleé à vostre defaut.

18. Ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν· ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους.

Car ils ont recreé mon esprit & le vostre: recognoissez donc ceux qui sont tels.

CAP. XVI.

12. De Apollo autem fratre vobis notum facio, quoniam multum rogavi eum ut veniret ad vos cum fratribus : & utique non fuit voluntas eius vt nunc veniret, veniet autem cùm ei vacuum fuerit.

As touching our brother Apollos / I greatly desired him/to come vnto you with the brethren : but his minde was not at all to come at this time : howbeit hee will come when he ſhall haue conuenient time.

13. Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite, & confortamini.

Whatve : ſtand faſt in the faith : quite you like men/and be ſtrong.

14. Omnia veſtra in charitate fiant.

Let all your things be done in loue.

15. Obſecro autem vos fratres, noſtis domum Stephanæ (& Fortunati *& Achaici,*) quoniam ſunt primitiæ Achaiæ, & in miniſterium ſanctorum ordinaverũt ſeipſos.

Now/brethren / I beſeech you (ye knowe the houſe of Stephanas / that it is the firſt fruites of Achaia / and that they haue giuen them ſelues to miniſter vnto the Saintes.)

16. Vt & vos ſubditi ſitis eiuſmodi , & omni cooperanti & laboranti.

That ye be obedient euen vnto ſuch/ and to all that helpe with vs and labour.

17. Gaudeo autem in præſentia Stephanæ & Fortunati & Achaici , quoniam id quod vobis deerat, ipſi ſuppleverunt.

I am glad of the comming of Stephanas/ and Fortunatus / and Achaicus : for they haue ſupplied the want of you.

18. Refecerunt enim & meum ſpiritum & veſtrum. Cognoſcite ergo qui huiuſmodi ſunt.

For they haue comforted my ſpirite and yours : acknowledge therefore ſuch men.

Das XVI. Capitel.

12. Von Apollo dem Bruder aber (wiſſet) daß ich jhn ſehr vil ermahnet hab/daß er zu euch keme mit den Brüdern/Vnd es war aller ding ſein wille nicht / daß er jetz keme. Er wird aber kommen/ wenn es jhm gelegen ſein wirdt.

Men om den Broder Apollo (maa i vide) at ieg vormanede hannem gantſke meget/at hand ſkulde komme til eder met Brøderne / Oc det vaar ingenlunde hans vilie/at hand vilde nu komme / hand ſkal dog komme/ naar det bliffuer hannem beleyligt.

13. Wachet/ſtehet im Glauben/ſeyt Männlich / vnd ſeyt ſtarck.

Vaager/ſtaar i Troen / verer mandelige oc verer ſtercke.

14. Alle eure ding laſſet in der Liebe geſchehen.

Lader al eders ting ſke i kærlighed.

15. Jch ermahne euch aber / lieben Brüder/Jr erkennet das Hauß Stephana / daß ſie ſind die Erſtling in Achaia / vnd haben ſich ſelbſt verordnet / zum dienſt den Heiligen.

Oc ieg formaner eder / kære Brødre / J kende Stephane huſſ / at de ere den førſte grøde i Achaia/ oc haffue ſticket ſig ſelff til / at tiene Helligen.

16. Auff daß auch jhr ſolchen vnterthan ſeyt / vnnd allen die mitwircken vnd arbeiten.

Paa det i ville oc vere ſaadane vnderdanige / oc alle dem ſom hielpe til met oc arbeyde.

17. Jch freue mich über der Zukunfft Stephana vnd Fortunati / vnnd Achaici. Denn wo ich euer mangel hatte/das haben ſie erſtattet.

Jeg glæder mig aff Stephane oc Fortunati / oc Achaici tilkommelſe/ Thi huad ieg ſagnede hoſſ eder/ det vederlagde de.

18. Sie haben erquicket meinen vnd euren Geiſt / Erkennet / die ſolche ſind.

De haffue verqueget min oc eders Aand/ Kender dem / ſom ere ſaadane.

Kapitola XVI.

12. O Apollowi pak Bratru oznamugi wám/ že gſem ho welmi proſyl/ aby ſſel k wám s Bratřijmi / ale nikoli nebyla wůle geho / aby nynij přiſſel : Ale přijdek/ když bude mijti prázdnoſt.

Przykym co ſie tycze Apolloſa brátá / bárzom go proſił / áby ſzedł do was z brácia / ále konieczynie niemiał teraz woley idź / ále przyidźie gdy czás potemu mieć bedźie.

13. Bděte/ a ſſtágte v Wijře/ zmužile ſobě čiňte a poſylňugte ſebe :

Czuycież y ſtoyćie w wierze/ meżnie ſobie poczynayćie / badźcie ſtalemi.

14. Wſſecky wěcy waſſe / ať gſauw láſce.

Wſzytkie rzeczy wáſze niech bedą z miłośćią ſpráwowáne.

15. Proſým wás pak/ Bratřij : Znáte Čzeled Sſtěpanowu (a Fortunátowu/a Achaykowu) že gſau oni prwotnij z Achaye/ a že w ſlužbu Swatým ſami ſe poddali.

A proſzę was bráćia/ Wiećie dom Stefány być pierwſzym w Achaiey/á iż ſie podlá poſługowánie świetych.

16. Abyſſte y wy poddáni byli takowým / y každému tomu kterýž pomáhá wám/ a pracuge mezy wami.

Abyśćie byli poddáni tákowym/ y káżdemu ktory pomaga y prácuie.

17. Radugi ſe zagiſtě z přijchodu Sſtěpana/ a Fortunáta/ a Achayka / nebo čehož ſe mně ſtrany waſſý nedoſtáwalo/ oni to doplnili ;

Ráduię ſie z przyśćia Stefánego y Fortunata / y Achaiká/ ábowiemci nagrodźili mi niebytność wáſzę.

18. A tak potěſſyli mého Ducha y waſſcho. Protož znayteż ge / kteřijž gſau takowij.

Bo ochłodźili duchá mego y wáſzego/ á przetoż poznáyćie tákowe.

יו

19 שאלין בשלמכון עדתא
כלהין דבאסיא שאלין
בשלמכון סגי במרן אקלוס
ופריסקלא עם עדתא
דבביתהון :

Le Chiese d'Asia vi salutano: Salutanvi molto nel Signore Aquila e Priscilla con la Chiesa che è in casa loro.

20 שאלין בשלמכון אחין
כלהון שאלו בשלמא חד
לחד בנושקתא קדישתא :

Tutti i fratelli vi salutano. Salutatevi l'un l'altro col santo bacio.

21 שלמא בכתבת אידי
דפולוס :

La salutatione de la mano di me Paulo.

22 מן דלא רחם למרן
ישוע משיחא נהוא חרם
מרן אתא :

Se alcun non ama il Signore IESV Christo: sia anatema, maran atha.

23 טיבותה דמרן ישוע
משיחא עמכון :

La gratia del nostro Signor IESV Christo sia con essovoi.

24 וחובה עם כלכון
במשיחא ישוע אמין :

La mia dilettione sia con tutti voi in Christo IESV, Amen.

שלמת אגרתא דלות
קורנתיא קדמיתא
דאתכתבת מן
אפסוס :

יו

19 שאלו לכם לשלום הקהלות
אסיא שאלו לכם לשלום
באדנינו על רב אקולס
ופריסקלא עם קהל ביתם :

Las Iglesias de Asia hos saludan, Saludanhos mucho en el Sennor Aquila y Priscilla, con la Iglesia que esta en su casa.

20 שאלו לכם לשלום האחים
כלם שאלו ביניכם איש לאחיו
בנשק הקדש :

Saludan hos todos los Hermanos, Saludad los vnos à los otros con sancto beso.

21 שלום לכם בידי ביד
פולוס :

Salud. De mi mano, de Paulo.

22 אם איש לא אוהב את
אדנינו ישוע המשיח יהי חרם
בבוא אדנינו :

El que no amáre al Sennor Iesus el Christo, sea anathema maran ata.

23 תחנת אדנינו ישוע המשיח
עמכם :

La gracia del Sennor Iesus el Christo sea con vosotros.

24 אהבתי את כלכם בישוע
המשיח אמן :

Mi Charidad en el Christo Iesus con todos vosotros. Amen.

אל קורינתים אגרת הראשונה
כתובה בעיר פילפוס בידי סטפנא
ופרטונטוס ואכאיכוס
וטימותאוס :

ις΄.

19. Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἀσίας· ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ.

Les Eglises d'Asie vous saluent. Aquile & Priscille (auec l'Eglise qui est en leur maison) vous saluent affectueusement en nostre Seigneur.

20. Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες· ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

Tous les freres vous saluent. Saluez l'vn l'autre d'vn sainct baiser.

21. Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου.

LA SALVTATION DE LA PROPRE MAIN DE MOI PAVL.

22. Εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, ἤτω ἀνάθεμα· μαρὰν ἀθά.

S'il y a quelcun qui n'aime le Seigneur Iesus Christ, qu'il soit anatheme maranatha.

23. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

La grace de nostre Seigneur Iesus Christ soit auec vous.

24. Ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

Ma dilection soit auec vous tous en Iesus Christ. Amen.

Πρὸς κορινθίους πρώτη ἐγράφη ἀπὸ φιλίππων διὰ στεφανᾶ καὶ φουρτουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ καὶ τιμοθέου.

CAP. XVI.

19. Salutant vos eccleſiæ Aſiæ. Salutant vos in Domino multum Aquila & Priſcilla, cum domeſtica ſua eccleſia (*apud quos & hoſpitor.*)

The Churches of Asia salute you: Aquila and Priscilla with the Church that is in their house, salute you greatly in the Lorde.

20. Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in oſculo ſancto.

All the brethren greete you. Greete ye one another with an holy kisse

21. Salutatio, mea manu Pauli.

The salutation of me Paul with mine owne hande.

22. Si quis non amat Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſit anáthema, Maranatha.

If any man loue not the Lorde Jesus Christ, let him be had in execration, yea excommunicate to death.

23. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum.

The grace of our Lorde Jesus Christ be with you.

24. Charitas mea cum omnibus vobis in Chriſto Ieſu, Amen.

My loue be with you all in Christ Jesus, Amen.

Ad Corinthios prior,

Miſſa fuit è Philippis, per Stephanam & Fortunatum & Achaicum & Timotheum.

Das XVI. Capitel.

19. Es grüssen euch die Gemeine in Asia. Es grüsset euch sehr inn dem HERRN Aquilas vnd Priscilla, sampt der Gemeine in jhrem Hause.

Menigheden i Asia hilser eder. Aquila oc Priscilla hilse eder meget i HERREN, met Menigheden i deris Huss.

20. Es grüssen euch alle Brüder. Grüsset euch vntereinander mit dem heiligen Kuß.

Alle Brøderne hilser eder. Hilser eder indbyrdis met en hellige Kyss.

21. Jch Paulus grüsse euch mit meiner Hand.

Jeg Paulus hilse eder met min Haand.

22. So jemand den HERRN Jesum Christ nicht lieb hat, der sey Anathema, Maharam Motha.

Der som nogen icke elsker, den HERRE Jhesum Christum, hand vere Anathema Maharam Motha.

23. Die Gnade des HERRN Jesu Christi sey mit euch.

Vor HERRIS Jhesu Christi naade vere met eder.

24. Meine Liebe sey mit euch allen in Christo Jesu Amen.

Min kærlighed vere met eder alle i Christo Jhesu, Amen.

Die erste Epistel an die Corinther.

Gesand von Philippen, durch Stephanan vnd Fortunatum vnd Achaicum vnd Timotheum.

Kapitola XVI.

19. Pozdrawugijk wás wsseckny Cyrkwe kteréž gsau w Azij. Pozdrawugijk wás w Pánu Bohu welmi, Akwila, a Pryscylla, s domácý swau čeledij neb Cyrkwij (v nichž yá hospodu mám)

Pozdrawiaia was zbory Azyiey, pozdrawiáia was bárzo w Pánu Akillá y Pryscyllá, y z tym zborem ktory iest w domu ich.

20. Pozdrawugj wás wssyckni Bratřij. Pozdrawtež sebe wespolek polijbenijm Swatým.

Pozdrawiáia was brácia wszyscy. Pozdrowcie iedni drugie świetym pocałowániem.

21. Pozdrawenij mé napsáno rukau Pawlowau.

Pozdrowienie ręka moiá Páwłowa.

22. Nemilugeli kdo Pána Gežijsse Krysta, budiž proklatý, PAN nás gest giž přissel.

Jesli kto nie miłuie Páná Jezusá Krystusá, niech bedźie przeklętym y Máránátá.

23. Milost Pána nasscho Gežijsse Krysta budiž s wámi.

Łáská Páná Jezusá Krysthusá niech bedźie z wámi.

24. Láska má w Krystu Gežijssy budiž se wssemi wámi, Amen.

Miłość moiá iest z wámi wszytkimi w Krystusie Jezusie Amen.

Skonáwá se prwnij Episstola Swatého Pawla k Korinthům, poslaná z Města Philippis, po Sstěpánowi, Fortunátowi, Achaykowi a Tymotheowi

D. PAVLI EPISTOLA
AD
CORINTHIOS
SECVNDA,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דלות קורנתיא דתרתין :

קפלאון א

פולוס שליחא דישוע משיחא בצבינה דאלהא וטמתאוס אחא לעדתא דאלהא דאית בקורנתוס ולכלהון קדישא דאית באכאיא כלה :

Paulo Apostolo di IESV Christo, per volonta di Dio, e Timoteo fratello, à la Chiesa di Dio che è in Corinto, con tutti i Santi, che sono in tutta l'Acaia.

2 טיבותא עמכון ושלמא מן אלהא אבון ומן מרן ישוע משיחא :

Gratia e pace sia à voi da Dio Padre nostro, e dal Signor IESV Christo.

3 מברך הו אלהא אבוהי דמרן ישוע משיחא אבא דרחמא ואלהא דכל בויאא :

Benedetto sia Iddio e Padre del nostro Signor IESV Christo, Padre de le misericordie: e Dio d'ogni consolatione.

4 הו דמביא לן בכלהון אולצנין דאף חנן נשכח נביאא לאילין דבכל אולצנין אנון בהו בויאא דחנן מתביאינן מן אלהא :

Il quale ci consola in ogni nostra tribulatione, accioche noi possiam consolar quelli che si trouano in qualunque tribulatione si sia, per la consolatione con che noi siamo consolati da Dio.

5 איכנא גיר דמתיתרין בן חשוהי דמשיחא הכנא ביד משיחא מתיתר אף בויאן :

Imperoche si come le afflittioni di Christo abbondano in noi, cosi per Christo abbonda ancor la nostra consolatione.

השליח אל־קורנטים השנית :

א

פולוס שליח ישוע המשיח ברצון אלהים וטימוטאוס אחיו לעדת אלהים אשר היא בקורינטוס עם הקדושים כלם אשר המה בכל אכאיא :

PAVLO Apostol de Iesus el Christo por la voluntad de Dios y el Hermano Timotheo, à la Iglesia de Dios que està en Corintho, juntamente cõ todos los Sanctos que està por toda la Achaia:

2 תהיה לכם ושלום מאלהים אבינו ומן־ישוע המשיח :

Gracia ayays, y paz de Dios nuestro Padre, y del Sennor Iesus el Christo.

3 ברוך האלהים ואבי אדנינו ישוע המשיח אבי חסד והרחמים ואלהי־כל־נחמה :

Bendito sea el Dios y Padre del Sennor Iesus el Christo, el padre de misericordias, y el Dios de toda consolacion.

4 המנחם אותנו בכל־מצוקותינו שנוכל לנחם אותם אשר בכל־צרה המה בתנחומות אלהים אשר ננחם גם אנחנו מאלהים :

El que nos consuela en todas nuestras tribulaciones: de tal manera que podamos tambien nosotros consolar à los que estan en qualquiera angustia, con la consolacion con que nosotros somos consolados de Dios.

5 כי־כמו הותירו בנו צרות ומצוקות המשיח כן במשיח יותירו תנחומותינו :

Porque de la manera que abundan en nosotros las afliciones del Christo, ansi abunda tambien por el mismo Christo nuestra consolación.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ἐπιστολὴ δευτέρα.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Παῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ ἀχαΐᾳ.

PAVL Apostre de Iesus Christ par la volonté de Dieu, & le frere Timothee à l'Eglise de Dieu qui est en Corinthe, auec tous les saincts qui sont en toute l'Achaïe

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous soit, & paix de par Dieu nostre Pere, & de par le Seigneur Iesus Christ

3. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως.

Benit soit Dieu qui est le Pere de nostre Seigneur Iesus Christ, le Pere de misericordes, & Dieu de toute consolation:

4. Ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει, διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ

Qui nous console en toute nostre affliction, afin que par la consolation de laquelle nous-mesmes sommes consolés de Dieu, nous puissions cõsoler ceux qui sont en quelque affliction que ce soit.

5. Ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτω διὰ χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν.

Car comme les souffrances de Christ abondent en nous, pareillement aussi par Christ abonde nostre consolation.

II. AD CORINTH:

CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti, per voluntatẽ Dei, & Timotheus frater: eccleſiæ Dei quæ eſt Corinthi, cum omnibus ſanctis qui ſunt in univerſa Achaia.

Paul an Apoſtle of Jeſus Chriſt/ by the will of God / and our brother Timotheus / to the Church of God / which is at Corinthus with all the Saintes/ which are in all Achaia.

2. Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.

Grace be with you/and peace from God our Father/ & from the Lorde Jeſus Chriſt.

3. Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis.

Bleſſed be God/euen the Father of our Lord Jeſus Chriſt / the Father of mercies/and the God of all comfort.

4. Qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra: ut poſſimus & ipſi conſolari eos qui in omni preſſura ſunt, per exhortationem qua exhortamur & ipſi à Deo.

Which comforteth vs in all our tribulation/that wee may be able to comfort them which are in any affliction by the comfort wherewith we our ſelues are comforted of God.

5. Quoniam ſicut abundant paſſiones Chriſti in nobis: ita & per Chriſtum abundat & conſolatio noſtra.

For as the ſuffrings of Chriſt abound in vs / ſo our conſolation aboundeth through Chriſt.

2. An die Corinther.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apoſtel Jeſu Chriſti/ durch den willen Gottes/ vnnd Timotheus vnſer Bruder. Der Gemeine Gottes zu Corinthen/ ſampt allen Heiligen in gantz Achaia.

PAulus Jheſu Chriſti Apoſtel / formedelſt Guds vilie/ oc Timotheus den Broder. Guds Menighed i Corinthen/ met alle Helligen i gantſke Achaia.

2. Gnade ſey mit euch / vnd Friede von Gott vnſerm Vater/vnnd dem HERREN Jeſu Chriſto.

Naade vere met eder / oc Fred / aff Gud vor Fader / oc den HERRE Jheſu Chriſto.

3. Gelobet ſey Gott vnd der Vater vnſers HERRN Jeſu Chriſti / der Vater der Barmhertzigkeit/ vñ Gott alles Troſtes.

Loffuit vere Gud oc vor HERRIS Jheſu Chriſti Fader / barmhertigheds Fader / oc al Trøſtis Gud.

4. Der vns tröſtet inn alle vnſerm Trübſal/ daß wir auch tröſten können / die da ſind inn allerley trübſal/ mit dem troſt / damit wir getröſtet werden von Gott.

Som oſſ trøſter i alle vor bedrøffuelſe / At wi oc kunde trøſte dem / ſom ere i allehonde bedrøffuelſe/ met den troſt / der wi bliffue trøſtede met aff Gud.

5. Denn gleich wie wir des Leidens Chriſti vil haben / alſo werden wir auch reichlich getröſtet durch Chriſtum.

Thi at lige ſom wi haffue meget aff Chriſti pine/ Saa bliffue wi oc rigelige trøſtede formedelſt Chriſtum.

II. K Korintuom.

Kapitola I.

PAwel Apoſſtol Kryſta Gežijſſe ſſkrze wůlij Božij/ a Tymotheus Bratr. Cýrkwi Božij kteráž geſt w Korynthu ſewſſemi ſwatými kteřijž gſau we wſſý Achaij.

PAwel Apoſtol Jezuſá Kryſtuſá przez wolá Bożá/ y Tymoteuß brat / Koſciołowi Bożemu ktory ieſt w Koryncie/ ze wßytkimi świetemi ktorzy ſą we wßytkiey Achaiey.

2. Miloſt wám a pokog od Boha Otce naſſeho / a Pána Gežijſſe Kryſta.

Láſká niech wam bedzie y pokoy od Bogá Oycá náßego / y od Páná Jezuſá Kryſtuſá.

3. Požehnaný Bůh/ a Otec Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta / Otec Milosrdenſtwij / á Buoh wſſelikého potěſſenij.

Niech Bedzie blogosłáwiony Bog y Ociec Páná náßego Jezuſá Kryſtuſá/ Ociec on namiłoſiernieyßy/ á Bog wßelákiego pocieſzeniá.

4. Kteryž těſſý nás w každém zámutku naſſem/ proto abychom mohli y my těſſyti ty kteřijž w každé teſknoſti gſau/ ſkrze to potěſſenij / gijmž nás ſamy těſſý / Bůh.

Ktory nas cießy we wßelkim vćiſku náßym/ ku temu ábyſmy mogli cießyć ty ktorzy ſą w káżdym vtrapieniu przez pociechę ktora nas ſamy cießy Bog.

5. Neb yakož ſe rozmnožugij vtrpenij Kryſtowa na nás/ tak y ſkrze Kryſta rozmnožuge ſe potěſſenij naſſe.

Bo iáko w nas obfituia vtrapienia Kryſtuſowe/ ták przez Kryſtuſá obfituie y pociechá náßá.

א | א | α'.

6 אפן דין מתאלצינן על אפי בויאכון הו ועל אפי חייכון מתאלצינן ואן — מתביאינן מטול דאנתון תתביאון ותהויא בכון חפיטותא דתסיברון אנון לחשא הנון דאף חנן חשינן להון וסברן דעליכון שריר הו :

6 ואם נצור או על נחמתכם ועל ישועתכם נצור (הפועלה בדמיות הבעותים האלה כמו גם אנחנו מענים) ואם ננחם על נחמתכם ועל ישועתכם ננחם ושברנו מריד עליכם :

6. Εἴτε δὲ θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως, καὶ σωτηρίας τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν· εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας. Καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν.

Ma, ò che noi siamo tribulati, cio auuiene per vostra consolatione è salute, laqual si operane la patientia de le medesime afflittioni, lequali ancor noi patiamo: ò che noi siamo cõsolati, e cio auuiene per vostra consolatione è salute. E la nostra speranza è ferma di voi.

Si somos attribulados, es por vuestra consolacion y salud, (o si somos consolados es por vuestra consolacion y salud,) la qual es obrada en la tolerancia de las mismas afficiones que nosotros tambien padecemos : y nuestra esperança de vosotros es firme :

Et soit que nous soyons affligés, c'est pour vostre consolation & salut, qui se produit en endurant les mesmes souffrãces, qu'aussi nous souffrons : soit que nous soyons consolés, c'est pour vostre consolation & salut. Et l'esperance que nous auons de vous, est ferme.

7 ידעינן גיר דאן שותפין אנתון בחשא שותפין אנתון אף בבויאא :

7 יודעים כי כמו הייתם חברי הבעותים כן תהיו חברי הנחמה:

7. Εἰδότες ὅτι ὥσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως.

Sapendo che si come voi sete partecipi de l'afflitioni, cosi sarete etiandio de la consolatione.

Estando ciertos que como soys companneros de las affliciones, ansi tambien lo sereys de la consolacion.

Sachans que comme vous estes participans des souffrances, pareillement aussi le serez-vous de la consolation.

8 צבינן דין דתדעון אחי על אולצנא דהוא לן באסיא דרורבאית אתאלצן יתיר מן חילן עד מא דקריבין הוינן דחיין ל
למתשלקו :

8 ולא נכחד מכם אחינו על מצוקתנו אשר היתה לנו באסיא כי על יתר ועל מאדנו מסבלים היינו כן אשר קצנו בכם ובחיינו :

8. Οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν.

Perche noi vogliamo bene che voi sappiate, fratelli, de la nostra tribulatione che ci è accaduta in Asia: che noi siamo stati oltr'a modo grauati sopra le nostre forze, in tal sorte che noi dubbitauamo ancor de la vita.

Porque, Hermanos, no queremos que ignoreys nuestra tribulacion que nos fue hecha en Asia, que (sobre manera) fuemos cargados sobre nuestras fuerças, de tal manera que estuuiessemos en dubda de la vida.

Car, freres, nous voulons bien que vous soyez aduertis de nostre affliction qui nous est aduenue en Asie : c'est que nous auons esté chargés a outrance plus que ne pouuions porter : tellement que nous en auons esté en extreme perplexité, mesme de la vie.

9 ועל הלין בסקן מותא דלא יהוא לן תוכלנא על נפשן אלא על אלהא הו דמקים מיתא :

9 ועל כן בנפשנו משפט מות היה לנו פן נבטח על נפשנו כי אם על אלהים המקים את המתים :

9. Ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς.

Anzi noi haueuamo in noi stessi la sententia de la morte: accioche non ci confidassimo in noi medesimi, ma in Dio che risuscita i morti.

Mas nosotros tuuimos en nosotros mismos respuesta de muerte, para que no confiemos en nosotros mismos, sino en Dios, que leuanta los muertos :

Mesme nous-nous sommes veus comme si nous eussions receu en nous-mesmes la sentence de mort : afin que nous n'eussions cõfiance en nous-mesmes, ains en Dieu qui ressuscité les morts.

10 הו דמן מותא חסינא פרקן ותוב מסברינן ד
דפרק לן :

10 אשר הציל ומציל אותנו ממות ומכל רעות אשר בו שברנו כי עודנו יצילנו :

10. Ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσατο ἡμᾶς καὶ ῥύεται· εἰς ὃν ἠλπίκαμεν ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται.

Ilquale ci ha liberati da tanta morte, e ci libera: nel quale speriamo che ancor per l'auuenire ci liberarà.

El qual nos libró, y libra de tanta muerte : en el qual esperamos que aun nos librará :

Lequel nous a deliurés de si grande mort, & nous deliure : auquel nous esperons qu'encores ci apres nous deliurera.

CAP. I

Das I. Capitel.

Kapitola I.

6. Sive autem tribulamur, pro vestra exhortatione & salute, (*sive consolamur, pro vestra cōsolatione*) sive exhortamur, pro vestra exhortatione & salute, quæ operatur tolerantiam earundem passionum quas & nos patimur. Et spes nostra firma est pro vobis

And whether we afflicted/it is for your consolation/and saluation/which is wrought in the induring of the same sufferings/which wee also suffer: or whether we be comforted/it is for your consolation and saluation. And our hope is stedfast concerning you.

6. (Wir haben aber Trübsal/oder Trost/so geschicht es euch zu gute.) Ists Trübsal/so geschicht es euch zu trost vnd heil (welches Heil beweiset sich/so jhr leidet mit gedult/der massen wie wir leiden) Ists Trost/so geschicht es euch zu Trost vnd Heil/Vnd stehet vnser Hoffnung vest für euch.

Oc huad heller wi haffue bedrøffuelse eller trøst/ da skeer det eder til gode. Er det bedrøffuelse/da skeer det eder til trøst oc Salighed (Huilcken Salighed sig beuiser/der som i lide met taalmodighed/i saa maade som wi lide) Er det trøst/da skeer det eder oc til trøst/ oc salighed/Oc vort Haab staar fast for eder.

6. Nebo budto že se rmautijme/pro wasse napomijnánij a spasenij: Budto že se těssijme/pro wasse potěssenij: Budto že bywáme napomijnánij/pro wasse napomenutij a spasenij: kteréžto činij/abyste snássely taž vtrpenij kterážto y my trpijme. Aby naděge nasse byla pewná o wás.

A choć bywamy vtrapieni/toć bywa dla pociechy wászey/y zbáwienia ktore sie spráwuie w cierpliwości tychże vciskow ktore y my cierpimy/ a nádzieiá nászá o was mocna iest/Choć też pociechy bierzemy/tedy to bywa dla wászey pociechy y zbáwienia.

7. Scientes quod sicut socii passionum estis, sic eritis & consolationis.

In as much as yee know ỳ as yee are partakers of the suffrings/so shall ye be also of the consolation.

7. Dieweil wir wissen/daß wie jhr des leidens theilhafftig seyt/so werdet jr auch des Trostes theilhafftig sein.

Efterdi wi vide/at lige som i ere delactige i Pinen saa skulle i oc vere delactige i Trøsten.

7. Wědauce to/že yakož gste aučastnijcy vtrpenij/tak také budete aučastnijcy y potěssenij.

Wiedząc to iż iáko iesteście vczestniki vtrapienia/ták też będziecie vczestniki pociechy.

8. Nō enim volumus ignorare vos fratres, de tribulatione nostra, quæ facta est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere.

For brethren/we would not haue yeu ignorant of our affliction/ which came vnto vs in Asia/howe wee were pressed out of measure passing strenght/so that we altogether douted/euen of life.

8. Denn wir wöllen euch nicht verhalten/lieben Brüder/vnsern Trübsal/der vns in Asia widerfahren ist/da wir über die masse beschweret waren vnnd über macht/also/daß wir vns auch des Lebens erwegten.

Thi wi wille icke dølie for eder/kære Brødre/vor Bedrøffuelse/som oss er vederfaren i Asia/thi wi vaare der offuer made besuarede offuer vor mact/saa/at wi oc vaare mistrøstige om Liffuit.

8. Neb chceme abyste wěděli wy Bratřij/o zámutku nassem/kterýž se přihodil nám w Azij/neb nad obyčeg byli sme obtijženi a nad možnost/tak že se nám styskalo žiwu býti.

Abowiem nie chcemy/ ábyście niemieli wiedźiec brácia/ o vcisku nászym ktoryśmy mieli w Aziey/tho iesth/iżeśmy bárzo nád przemożenie nasze byli obciążeni/thák iżeśmy práwie zwatpili y o żywocie.

9. Sed ipsi in nobismetipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo qui suscitat mortuos.

Yea/we receyued the sentence of death in our selues/because we should not trust in our selues/but in God/which rayseth the dead.

9. Vnd bey vns beschlossen hatten/wir müsten sterben. Das geschach aber darumb/daß wir vnser vertrauen nicht auff vns selbst stellen/sondern auff Gott/der die Todten aufferwecket.

Oc haffde beslutter hoss oss/at wi skulde dø. Men det skede der faare/At wi skulde icke forlade oss paa oss selff/men paa Gud som opuecker de Døde.

9. Nýbrž nám sámým zdálo se/že giž máme zemřijti/a to proto/abychom nedauffali sami w sebe/ale w Pána Boha/kterýžto křijsý mrtwé:

Aley sámi v siebie mieliśmy wyrok śmierći/ ábyśmy nie dufáli sámi w sobie/ále w Bogu ktory wzbudza vmárłe.

10. Qui de tantis periculis nos eripuit & eruit, in quem speramus, quoniam & adhuc eripiet.

Who deliuered vs from so great a death/and doeth deliuer vs: in whome we trust/that yet hereafter he will deliuer vs.

10. Welcher vns von solchem Todte erlöset hat/vnd noch täglich erlöset/vnd hoffen auff jn/er werde vns auch hinfort erlösen.

Huilcken der frelste oss aff den Død/oc end nu dagligе frelser/Oc wi haabis til hannem/at hand skal oc fremdelis frelse oss.

10. Kterýž z tak welikých nebezpečenstwij wysswobodil nás a wytrhl: w něhož splně aufáme/že gesstě potom nás wytrhne.

A ktory z tákowey śmierći wybáwił nas y wybáwia/w ktorym nádzieie mamy iż też iescze wybawi.

א

11 בַּמְעַדְּרָנוּתָא דְּבָעוּתְכוֹן דְּעַל אַפַּין דְּתֶהְוֵא מ מֵוְהַבְתֵהּ דַּלְוָתַן טַיְבוּתָא דְּעַבִידָא בַּאפֵי סַגִּיאֵא וְסַגִּיאֵא יַוְדוּן לֵהּ עַל אַפַּין׃

Aiutandoci insieme ancor voi con l'oratione per noi: acciochе per molti siano rendute gratie per noi del dono che ci è stato fatto per cagion di molte persone.

12 שׁוּבְהָרַן גֵּיר הָנַו סָהֲדוּתָא דְּרֶעְיָנַן דְּב דְּבַפְשִׁיטוּתָא וּבַדְכִיוּתָא וּבְטַיְבוּתָא דַּאלָהָא אֶתְהַפַּכְן בְּעָלְמָא וְלָא בְּחֶכְמְתָא דְּפַגְרָא וְיַתִּירָאִית לְוָתְכוֹן דִּילְכוֹן׃

Imperoche la nostra gloria è questa, cioè il testimonio de la nostra conscientia, che noi con semplicità e sincerità di Dio, non con sapientia carnale, ma per la gratia di Dio, habbiam conuersato nel mondo, e molto piu appresso di voi.

13 לָא הָוַיְן אַחְרָנְיָן כ כָּתְבִינַן לְכוֹן אֶלָּא אַיְלֵין דְּיָדְעִין אַנְתּוּן אַף מֶשְׁתַּוְדְעִין אַנְתּוּן תְּכִיל אֲנָא דֵּין דְּעַד מַטָּא לַאחֲרָיְתָא תֶּשְׁתַּוְדְעוּן׃

Imperoche noi non vi scriuiamo altre cose che quelle che voi sapete, ò etiandio riconoscete: e spero che voi le riconoscerete ancora infin al fine.

14 אַיְכַנָּא דְּאַף א אֶשְׁתַּוְדַעְתּוּן קַלִיל מֶן סַגִּי דְּשׁוּבְהָרְכוֹן חְנַן אַיְךְ דְּאַף אַנְתּוּן דִּילַן בְּיַוְמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Si come ancor ci hauete conosciuti in parte, che noi siamo la vostra gloria, come ancor voi la nostra pel giorno del Signor Iesv.

15 וּבְהָנָא תּוּכְלָנָא צְבָא הֲוֵית מֶן קְדִים דְּאֵתֵא לְוָתְכוֹן דַּאעִיבָאִית ת תְּקַבְּלוּן טַיְבוּתָא׃

E con questa confidentia voleuo io prima venire à voi, acciochе voi haueste vna seconda gratia.

א

11 בְּעָזְרְכֶם אוֹתָנוּ בִּתְפִלּוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תְּהְיֶינָה עָלֵינוּ אֲשֶׁר מִפָּנִים רַבִּים הַמַּתָּה אֲשֶׁר בָּנוּ בְּרַבִּים תְּהִי תּוֹדָה עָלֵינוּ׃

Ayudandonos tambien vosotros, con oracion por nosotros, paraque de la merced hecha à nos por respecto de muchos, por muchos tambien sean hechas gracias por nosotros.

12 כִּי תְהִלָּתֵנוּ הִיא עֵדוּת מַדָּעֵנוּ כִּי בְּתֹם וְיֹשֶׁר אֱלֹהִים לֹא בְחָכְמַת הַבָּשָׂר כִּי אִם בְּחֶנַּת אֱלֹהִים מִתְהַלְּכִים אָנוּ בָּעוֹלָם וְעַל יֶתֶר אִתְּכֶם׃

Porque nuestra gloriacion es esta, es à saber el testimonio de nuestra consciencia: que con simplicidad y sinceridad de Dios, no con sabiduria carnal, mas con la gracia de Dios, auemos conuersado en el mundo, y mas con vosotros.

13 כִּי לֹא כֹתְבִים אָנוּ לָכֶם אֲחֵרוֹת כִּי אִם אֲשֶׁר תִּקְרָאוּ וְתֵדְעוּ וְשִׂבַּרְתִּי כִּי עַד קֵץ תֵּדְעוּן׃

Porque no hos escreuimos otras casas de las que leeys, ó tambien conoceys: y espero que aun hasta el cabo lo conocereys:

14 כְּמוֹ גַּם יְדַעְתּוּנוּ מִקְצָתֵנוּ כִּי תְהִלַּתְכֶם הוּיִם אֲנַחְנוּ כְּמוֹ גַּם אַתֶּם תְּהִלָּתֵנוּ בְּיוֹם אֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Como tambien en parte aueys conocido que somos vuestra gloriacion, como tambien vosotros la nuestra, para el dia del Sennor Iesus (el Christo.)

15 וּבְבִטָּחוֹן הַזֹּאת חָפַצְתִּי לָבוֹא אֲלֵיכֶם בָּרִאשׁוֹנָה אֲשֶׁר תְּחִנָּה שֵׁנִית תִּקָּחוּ׃

Y con esta confiança quise primero venir à vosotros, porque tuuiesse des otra segunda gracia.

α'.

11. Συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ (ὑμῶν.)

Moyennant aussi vostre aide par la priere que ferez pour nous: afin que par plusieurs graces soyent rendues pour nous, pour le don qui nous aura esté fait pour l'esgard de plusieurs personnes.

12. Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστὶ, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς.

Car c'est là nostre gloire, assauoir le tesmoignage de nostre cõscience, qu'en simplicité & sincerité de Dieu, & non point en sapience charnelle, mais selon la grace de Dieu nous auons conuersé au monde, & singulierement vers vous.

13. Οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε, ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε· ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε.

Car nous ne vous escriuons point autres choses que celles que vous sauez ou mesme recognoissez: & ie espere que vous les recognoistrez iusqu'au bout.

14. Καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμεν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Comme aussi vous nous auez recogneus en partie, que nous sommes vostre gloire, comme vous aussi estes la nostre pour le iour du Seigneur Iesus.

15. Καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν τὸ πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε.

Et en vne telle confiance ie vouloye premierement venir vers vous, afin que vous eussiez vne seconde grace.

CAP. I.

11. Adiuvantibus & vobis in oratione pro nobis: ut ex multarum perſonis facierum, eius quæ in nobis eſt donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.

So that yee labour together in prayer for vs / that for the gift beſtowed vpon vs for many/thankes may bee giuen by many perſons for vs.

12. Nam gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quòd in ſimplicitate & ſinceritate Dei, & non in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei converſati ſumus, in hoc mundo: abundantiùs autem ad vos.

For our reioycing is this / the teſtimonie of our conſcience / that in ſimplicitie & godly pureneſs/and not in fleſhly wiſdome / but by the grace of God we haue had our conuerſation in the world/ and moſt of all to you wardes.

13. Non enim alia ſcribimus vobis, quam quæ legiſtis & cognoviſtis. Spero autem quòd uſque in finem cognoſcetis.

For we write none other things vnto you/ then that ye reade / or els that ye acknowledge / and I truſt ye ſhall acknowledge vnto the ende.

14. Sicut & cognoviſtis nos ex parte, quòd gloria veſtra ſumus, ſicut & vos noſtra in die Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Euen as ye haue acknowledged vs partly /that we are your reioycing/euen as ye are ours / in the day of our Lord Jeſus Chriſt.

15. Et hac confidentia volui priùs venire ad vos, ut ſecundam gratiam haberetis.

And in this confidence was I minded firſt to come vnto you / that yee might haue had a double grace.

Das I. Capitel.

11. Durch hülffe euer Fürbitte für vns/auff daß über vns für die Gabe/ die vns gegeben iſt/durch vil Perſonen vil danckes geſchehe.

Formedelſt eders forbedelſis hielp for oſſ/paa det der ſkal ſke megen Tack aff mange perſoner/offuer oſſ/ for den Gaffue/ſom oſſ er giffuen.

12. Denn vnſer ruhm iſt der / nemlich/das Zeugniß vnſers Gewiſſens/ daß wir in Einfeltigkeit vnd Göttlicher Lauterkeit/nicht in Fleiſchlicher weißheit/ ſondern in der gnade Gottes in der Welt gewandelt haben/ allermeiſt aber bey euch.

Thi denne er vor Roſſ/ſom er vor Samuittighede vidnisbyrd/ At wi haffue vandret i Verden i enfoldighed oc i Guds klarhed / icke i kødelig viſdom / men i Guds naade / dog allermeſt hoſſ eder.

13. Denn wir ſchreiben euch nichts anders/ denn daß jhr leſet / vnd auch befindet. Ich hoffe aber / jhr werdet vns auch biß ans ende alſo befinden.

Thi wi ſcriffue eder inted andet til/ end det i læſe/ oc befinde oc ſaa. Oc ieg haabis/at i ſkulle oc befinde oſſ ſaa indtil enden.

14. Gleich wie jhr vns zum theil befunden habt. Denn wir ſind euer rhum / gleich wie auch jhr vnſer rhum ſeyt / auff des HERRN Jeſu tag.

Lige ſom i haffue i nogen maade befundet oſſ. Thi wi ere eders Roſſ/ lige ſom i oc ere vor Roſſ/ paa vor HERRIS Jheſu dag.

15. Vnd auff ſolch vertrauen/gedachte ich jenes mal zu euch zukommen/ auff daß jhr abermal eine Wolthat empfienget.

Oc paa denne fortrøſtning/ tenckte ieg at komme en gong til eder / at i ſkulde atter ànamme en velgerning.

Kapitola I.

11. Kdyžwy nám pomáhati pudete Modlitbami waſſými/ aby od mnohých Oſob bylo děkowáno Pánu Bohu za nás/ z toho daru a dobrodinij kteréž včinil nám.

Gdy też wy bedźiecie nam pomágać modlitwa kthora za nas czynic bedźiecie/ ábyzá dobrodzieyſthwo kthore nam ieſt od wielá ich dáne byly czynione dźieki zá nás od wiela ich.

12. Neb chlauba naſſe tato geſt/ ſwědectwj ſwědomij naſſeho/ že w ſproſtnoſti a w vpřjmnoſti Božij/ a ne w maudroſti tělesné/ale w miloſti Božij/ obcowali gſme na tomto ſwětě/ zwláſstě pak v wás.

Abowiem toć ieſt przechwálánie náße świádectwo ſumnienia náßego/ iż z proſtośćia y z ßczerośćia Boża/ nie z madrośćia cieleſna/ ále z láſka Boża przebywáliſmy ná świecie/ á zwłaßczá miedzy wámi.

13. Nebť nepijſſeme wám gine[a]/ nežli co gſte čtli prwé a poznali. A naděgi mám / že až do konce také poznáte.

Bo nie inße rzeczy pißemy wam/ nižli czytacie/ ábo też z naſcie/ á nádziewam ſie/ iż do końcá też poznacie.

14. Yakož gſte s některé ſtrany poznali nás. Neb ſláwa waſſe my gſme / rowně yako y wy naſſe/ w den Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Jákośćie też poználi nas pocżeśći/ iż ieſteſmy przechwalániem wáßym iáko y wy náßym/ w dźień Pana Jezuſow.

15. A z toho dauffánij/chtěl gſem prwé přigjti k wám/abyſſte druhau miloſt měli.

A tház thym vfániem chćiałem przyidż do was przed thym/ ábyśćie wtore dobrodzieyſtwo mieli.

א

16 ואעבר עליכון
למקדוניא ותוב מן מ
מקדוניא לותכון אתא
ואנתון תלוונני ליהוד :

E passar per da Voi in Macedonia, è di nuouo di Macedonia venire à Voi, e da Voi esser condotto in Giudea.

17 הדא הכיל דאתרעית
למא איך מסרהבא
אתרעית או דלמא דבסר
אנון אילין דמתרעא אנא
מטול דלא הוא דיהוא
בהין אין אין ולא לא :

Deliberando dunque io questo, ho io per tanto Vsato leggierezza? ouero le cose ch'io delibero, deliberole io secondo la carne, in tal modo che appresso di me sia Sì, Sì, Nò, Nò?

18 מהימן הו אלהא
דלא הות מלתן דלותכון
אין ולא :

Ma fedale è Iddio, che la nostra parola à Voi non è stata, Sì, e Nò.

19 ברה גיר דאלהא ישוע
משיחא הו דבאידן א
אתכרז לכון בי ובסלונוס
ובטמתאוס לא הוא אין
ולא אלא אין הוא בה :

Imperoche il Figliuol di Dio IESV Christo, che è stato per noi predicato tra Voi, cioè per me, e Siluano, e Timoteo, non è stato Sì, e Nò: ma in lui è estato Sì.

20 כלהון גיר מולכנוהי
דאלהא בה הו במשיחא
אין הוו מטול הנא באידה
יהבינן אמין לתשבוחתה
דאלהא :

Perciochè tutte quante le promesse di Dio sono in lui Sì, e sono in lui Amen: à la gloria di Dio per noi.

21 אלהא הו דין דמשרר
לן עמכון במשיחא הו
דהו משחן :

E colui che ci conferma insieme con esso Voi in Christo, e che ci ha Vnti, è Iddio.

22 וחתמן ויהב רהבונא
דרוחה בלבותן :

Il quale ci ha ancor segnati, & hacci data l'arra delo Spirito ne nostri cuori.

א

16 ובכם לעבר בכתים ולשוב
מכתים לבוא אליכם ומכם
לשלח ביהודה :

Y por vosotros passar à Macedonia: y de Macedonia venir otra vez à vosotros, y ser buelto de vosotros à Iudea.

17 וזאת כי־חפצתי הלשוא
חשבתי או אשר חפצתי הכבשר
חפצתי להיות אתי כן כן ואין
אין :

Ansique pretendiendo esto, vse de liuiandad poruentura? ó loque pienso hazer, piensolo segun la carne, paraque aya en mi si y no?

18 כי נאמן אלהים כי־דברנו
אשר היה אליכם לא היה כן
ואין :

Antes es Dios fiel que nuestra palabra (que ha sido) acerca de vosotros, no ha sido (en el) si y no.

19 כי־בן האלהים ישוע
המשיח אשר בכם בנו נקרא
בפי בסילונוס ובטימוטאוס לא
היה כן ואין כי אם כן ואמן
היה בו :

Porque el Hijo de Dios Iesus el Christo, que por nosotros ha sido entre vosotros predicado, por mi, y Syluano, y Timotheo, no ha sido si y no: mas ha sido: Si en el.

20 כי כמה אמרי אלהים המה
בו כן ובו אמן לכבוד אלהים
בידינו :

Porque todas las promessas de Dios son en el Si, y en el Amen por nosotros à gloria de Dios.

21 ואלהים המעיז אתכם
עמנו במשיח ומשח אתכם :

Y el que nos confirma con vosotros àl Christo, y el que nos vngió, Dios:

22 והחתם אותנו ונתן את־
ערבון הרוח בלבותינו :

Elqual tambien nos selló, y nos diò el arra del Espiritu en nuestros coraçones.

α'.

16. Καὶ δι' ὑμῶν διελθεῖν εἰς μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν ἰουδαίαν.

Et puis passer par deuers vous en Macedone, puis derechef de Macedone venir à vous, & estre conduit par vous en Iudee.

17. Τοῦτο οὖν βουλευόμενος μή τι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην, ἢ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα βουλεύομαι· ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναί, καὶ τὸ οὒ οὔ;

Quand donc ie proposoye cela, ai ie vsé de legereté? ou les choses que ie pense, les pense-ie selon la chair, tellement qu'en mon endroit il y ait Ouy, ouy: & puis Non, non?

18. Πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ.

Or Dieu est fidele, que nostre parole de laquelle i'ai vsé enuers vous, n'a point esté Ouy, & Non.

19. Ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς ἰησοῦς χριστὸς ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθείς, δι' ἐμοῦ καὶ σιλουανοῦ καὶ τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ· ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν.

Car le Fils de Dieu Iesus Christ, qui par nous a esté presché entre vous, assauoir par moi & par Siluain & par Timothee, n'a point esté Ouy & Non: ains a esté Ouy en lui.

20. Ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι τοῦ θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναὶ καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμήν, τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν.

Car autant qu'il y a de promesses de Dieu, elles sont Ouy en lui, & sont Amen en lui, à la gloire de Dieu par nous.

21. Ὁ δὲ βεβαιῶν ὑμᾶς σὺν ἡμῖν εἰς χριστόν, καὶ ὁ χρίσας ἡμᾶς, θεός.

Or celui qui nous conferme auec vous en Christ, & qui nous a oincts, c'est Dieu.

22. Ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς, καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

Lequel aussi nous a seelés, & nous a dōné les arres de l'Esprit en nos cœurs.

CAP. I.

16. Et per vos transire in Macedoniam, & iterum à Macedonia venire ad vos, & à vobis deduci in Iudæam.

And to passe by you into Macedonia/ and to come againe out of Macedonia vnto you / & to be led forth toward Judea of you.

17. Cùm ergo hoc voluissem, nunquid levitate usus sum? Aut quæ cogito, secundùm carnem non cogito, ut sit apud me EST & NON?

When I therefore was thus minded/ did I vse lightnes? or minde I these thinges which I minde/ according to the flesh/ that with me should be / Yea/ yea/ & Nay/ nay?

18. Fidelis autem Deus, quia sermo noster qui fuit apud vos, non est in illo EST & NON.

Yea / God is faythfull / that our word toward you / was not yea / and Nay?

19. Dei enim filius Iesus Christus, qui in vobis per nos prædicatus est, per me & Sylvanum & Timotheum, non fuit EST & NON, sed EST in illo fuit.

For the Sonne of God Jesus Christ who was preached among you by vs / that is/ by me/ and Siluanus/ & Timotheus/ was not Yea/ and Nay: but in him it was Yea.

20. Quotquot enim promissiones Dei, sunt in illo est: ideo & per ipsum, Amen Deo, ad gloriam nostram.

For all the promises of God in him are Yea/ and are in him Amen / vnto the glorie of God through vs.

21. Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos, Deus.

And it is God which stablisheth vs with you in Christ/ and hath anoynted vs.

22. Qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.

Who hath also sealed vs/ and hath giuen the earnest of the Spirit in our hearts.

Das II. Capitel.

16. Vnd ich durch euch in Macedoniam raisete / vnnd widerumb auß Macedonia zu euch keme / vnnd von euch geleittet würde in Judeam.

Oc at ieg kunde formedelst eder reyse til Macedoniam / oc komme igen aff Macedonia til eder/ oc bliffue ledsaget aff eder til Judeam.

17. Habe ich aber einer Leichtfertigkeit gebraucht/ da ich solchs gedachte? Oder sind meine Anschläge fleischlich? Nicht also / sondern bey mir ist / ja / ja/ vnd nein ist nein.

Men haffuer ieg bruget nogen wstadighed / der ieg saadant tenckte? Eller ere mine anslag kødelige? Icke saa/ men hoss mig er Ja/ ia/ oc Ney / er ney.

18. Aber O ein treuer Gott/ daß vnser wort an euch nicht ja vnd nein gewesen ist.

Men O huilcken trofast Gud / at vort ord til eder haffuer icke veret Ja oc Ney.

19. Denn der Sohn Gottes Jesus Christus / der vnter euch durch vns geprediget ist / durch mich vnd Sylvanum vnnd Timotheum/ der war nicht ja vnd nein / sondern es war ja in jhm.

Thi Guds Søn Christus Jhesus som er predicket iblant eder formedelst oss/ ved mig oc Siluanum oc Timotheum / hand vaar icke Ja oc Ney / men det vaar Ja i hannem.

20. Denn alle Gottes verheissung sind ja in jhm/ vnd sind Amen in jm/ Gott zu lobe / durch vns.

Thi alle Guds løffte ere ia i hannem / oc de ere Amen i hannem / Gud til loff/ formedelst oss.

21 Gott ists aber / der vns bevestiget sampt euch in Christum/ vnd vns gesalbet.

Oc Gud er den / som stadfester oss met eder i Christo / oc saluede.

22. Vnd versigelt/ vñ in vnser hertzen das Pfand /den Geist/ gegeben hat.

Oc beseglede oss / oc gaff Aanden til pant i vore hierter.

Kapitola I.

16. A tu dy skrze wás abych ssel do Macedonye/ a za se abych k wám přissel z Macedonie/ a potom od wás abych byl doweden do Zidowstwa.

Y przez was przeydz do Macedonicy / y zásie z Macedonicy przeydz do was y od was byc doprowádzon do Zydowskiey ziemie.

17. A protoz kdyz gsem to na mysli měl zdali gsem yako lehkomyslnosti vzijwal? Aneb co myslijm / zdali wedlé těla myslijm: Nikoli / Ale raděgi aby bylo we mně/ Gest/ aneb Nenij?

A gdym to vmyslił / izálim vzył tákiey niestátec znośći? ábo izali ty rzeczy ktore myslę/ według ciała myslę/ áby we mnie było Ták / y Nie?

18. Wěrnyt gest zagisté Bůh/ ze řeč nasse kteráz byla k wám/ nebyla na tom / gest a nenij/ ale na tom/ Gest.

Owssem wiernyiest Bog/ iz mowá nássá do was nie byłá/ ták y nie.

19. Bozij zagisté Syn Gezus Krystus/ kteryz kázán gest skrze nás mezy wámi/ skrze mne a Sylwána/ a Tymothea/ nebylo na tom Gest a nenij/ ale na tom bylo/ Gest.

Abowiem syn Bozy Jezus Krystus/ ktory miedzy wámi przez nás iest przepowiedan/ to iest/ przez mie y przez Sylwáná/ y Tymoteussá / nie był Ták y Nie/ ále Ták w nim było.

20 Nebo kolikokoli zaslijbenij Bozijch gsau/ na tom Gest gsau. Protoz také skrze to/ Amen řijkáme/ Bohu k sláwě skrze nás.

Abowiem ile iest obietnic Bozych / w nim są Ták/ á w nim Amen/ ku chwale Bozey przez nas.

21. Ten pak kteryz potwrzuge nás s wámi w Krystu/ a kteryz pomazal nás/ Bůh gest.

Przytym ten ktory nas potwierdza z wami w Krystusie / y ktory nas pomázał iest ći Bog.

22. Kteryz také znamenal nás/ a dal záwdawek Ducha w Srdce nasse.

A ktory thez zapieczętował nas/ y dał zadátek duchá w sercách nássych.

א

23 אנא דין לאלהא מסהד אנא על נפשי דמטול דחאס אנא עליכון לא אתית לקורינתוס׃

Hor io chiamo Iddio in testimonio sopra l'anima mia, che per risparmiarui non sono ancor venuto a Corinto.

23 ואני העידותי על־נפשי את־האלהים כי חתוס עיני עליכם עוד לא באתי בקורנתוס׃

Mas yo llamo à Dios por testigo sobre mi alma, que hasta aora no he venido à Corintho por no serhos carga.

α΄.

23. Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν Θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον.

Or i'appele Dieu à tesmoin sur mon ame, que ç'a esté pour vous espargner qui ie ne suis point encore venu à Corinthe.

24 לא הוא מטול דמרי הימנותכון חנן אלא מעדרנא חנן דחדותכון בהימנותא הו גיר קימין אנתון׃

Non gia che noi habbiam dominio sopra la vostra fede, ma siamo aiutatori de la vostra allegrezza: percioche voi state fermi per la fede.

24 לא כי־נגביר על־אמונתכם כי אם עוזרי שמחתכם אנחנו כי קמתם באמונה׃

No que nos ensonnoreemos de vuestra fe: aunque omos ayudadores de vuestro gozo: porque por la fe estays en pie.

24. Οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν. τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε.

Non point que nous ayons domination sur vostre foy, mais nous aidons à vostre ioye: car c'est par foy que vous estes debout.

ב

1 דנת דין הדא בנפשי דלא תוב בכריותא אתא לותכון׃

Ma io ho deliberato questo in me medesimo, di non venir di nuouo à voi con tristezza.

1 כי שמתי את זאת בנפשי משובי עוד אליכם ביגון׃

Empero esto he determinado en mi es à saber de no venir otra vez à vosotros con tristeza.

ΚΕΦΑΛ. β΄.

Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐλθεῖν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς.

Mais i'auoye deliberé cela en moi-mesme de ne venir point vers vous derechef auec tristesse.

2 אן אנא גיר מכרא אנא לכון מנו יחדיני אלא הו דאנא אכרית לה׃

Percioche se io vi contristo, chi è poi che mi rallegri? senon colui che è contristato da me?

2 כי אני אם אוגה אתכם ומי ישמחני כי־אם הנוגה ממני׃

Y si yo hos contristo, quien sera pues el que me alegrara, si no aquel aquien yo contristare?

2. Εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ;

Car si ie vous contriste, qui sera-ce puis apres qui me resiouiera, sinon celui qui auroit esté contristé par moi?

3 ודכתבת לכון הי הדא דלא כד אתא יכרון לי הנון אילין דולא הוא להון דהנון יחדונני תכיל אנא דין עליכון דחדותי דכלכון הי׃

E questo medesimo v'ho scritto, à fine che venendo io nõ sij contristato da quelli da quali mi doueuo rallegrare, confidandomi di voi tutti, che la mia allegrezza sia quella di tutti voi.

3 וזאת כתבתי לכם אשר אם אבוא לא תהי לי תוגה על־תוגה מאשר ישוה לי לשמח ובטח אני בכלכם כי־שמחתי שמחת כלכם היא׃

Y esto mismo hos escreui, porque quando viniere no tenga tristeza (sobre tristeza) de loque auia de auer gozo: confiando en vosotros todos que mi gozo es de todos vosotros.

3. Καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτό, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ ἀφ᾽ ὧν ἔδει με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ, πάντων ὑμῶν ἐστι.

Et ceci mesme vous ai-ie escrit, afin que quand ie viendrai, ie n'aye tristesse de par ceux desquels ie deuoye receuoir ioye: me confiant de vous tous que ma ioye est celle de vous tous.

4 ומן אולצנא רבא ומן בוסיא דלבא כתבת לכון הלין בדמעא סגיאתא לא מטול דתכרא לכון אלא מטול דתדעון חובא יתירא דאית לי לותכון׃

Percioche io per la molta afflittiono & angoscia di cuore vi scrissi, con molte lagrime: non gia à fine che voi vi contristaste, ma accioche voi conosceste la charita ch'io ho abbondantissimamente inuerso di voi.

4 כי במצוקה גדולה ובצרת לבי כתבתי לכם בדמעות רבות לא אשר תוגיון את־נפשכם כי־אם אשר תדעו את־אהבתי אשר לי על־יתר אליכם׃

Porque por la mucha tribulacion y angustia del coraçon hos escreui con muchas lagrimas: no paraque fuessedes contristados, mas paraque conociessedes quanta mas charidad tengo para con vosotros.

4. Ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν, διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς.

Car ie vous ai escrit en grande affliction & angoisse de cœur, auec beaucoup de larmes: non point afin que vous fussiez contristés, mais afin que vous seussiez la charité que i'ai tres-abondamment vers vous.

CAP. I.

23. Ego autem teſtē Deum invoco in animam meam, quòd parcens vobis, non veni ultra Corinthum.

Nowe/ I call God for a recorde unto my ſoule / that to ſpare you/ I came not as yet unto Corinthus.

24. Non, quia dominamur fidei veſtræ, ſed adiutores ſumus gaudii veſtri, nam fide ſtatis.

Not that we haue dominion ouer your fayth / but we are helpers of your ioy: for by fayth ye ſtande.

CAP. II.

STatui autem hoc ipſum apud me ne iterum in triſtitia venirem ad vos.

But I determined thus in my ſelfe/ that I would not come againe to you in heauineſſe.

2. Si enim ego contriſto vos, & quis eſt qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex me?

For if I make you ſorie/ who is hee then that ſhoulde make mee glad / but the ſame which is made ſory by me.

3. Et hoc ipſum ſcripſi vobis, ut non cum venero, triſtitiam ſuper triſtitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium omnium veſtrum eſt.

And I wrote this ſame thing unto you/ leſt when I came/ I ſhould take heauines of them / of whome I ought to reioyce: this confidence haue I in you all/ that my ioy is the ioy of you all.

4. Nam ex multa tribulatione, & anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lachrymas: non ut contriſtemini, ſed ut ſciatis, quam charitatem habeam abundantiùs in vobis.

For in great affliction/ and anguiſhe of heart I wrote unto you with many teares: not that ye ſhould be made ſory/ but that ye might perceyue the loue which I haue/ ſpecially unto you.

Das I. Capitel.

23. Ich ruffe aber Gott an zum Zeugen / auff meine Seele / daß ich euer verſchonet habe/ in dem / daß ich nicht wider gen Corinthen kommen bin.

Oc ieg kalder Gud til Vidne/ paa min Siel at ieg haffuer ſparet eder / i det/ at ieg kom icke til Corinthen igen.

24. Nicht daß wir Herren ſeyen über euren Glauben / ſondern wir ſind Diener euch zur Freude/ denn jhr ſtehet im Glauben.

Icke at wi ere Herrer offuer eders Tro/ men wi ere Tilhielpere i eders glæde/ thi at i ſtaa i Troen.

Das II. Capitel.

JCh dachte aber ſolches bey mir / daß ich nicht abermal in Traurigkeit zu euch keme.

MEn ieg tenckte ſaadant hoſſ mig/ At ieg ſkulde icke atter komme til eder i ſorg.

2. Denn ſo ich euch traurig mache/ Wer iſt der mich frölich mache / ohn der da von mir betrübet wird?

Thi at bedrøffuer ieg eder / Huo er da den / ſom ſkal gøre mig glad / Uden den ſom bliffuer bedrøffuit aff mig?

3. Und daſſelbige habe ich euch geſchrieben / daß ich nicht / wenn ich keme / traurig ſein müſte/ über welchen ich mich billich ſol freuen/ ſintemal ich mich des zu euch allen verſehe / das meine freude euer aller freude ſeye.

Oc ieg ſcreff eder det ſamme til/ At ieg ſkulde icke vere bedrøffuit / naar ieg komme / aff det ſom mig burde met rette / at haffue glæde / Efftérdi ieg forſeer mig det til eder alle/ At min glæde / er allis eder glæde.

4. Denn ich ſchreib euch in groſſer Trübſal und Angſt des Hertzen / mit vil threnen / Nicht daß jhr ſolt betrübet werden / ſondern auff daß jhr die Liebe erkennetet / welche ich habe ſonderlich zu euch.

Th ieg ſcriffuer eder til i ſtor bedrøffuelſe/ oc i mit hiertis angeſt/ met megen graad/ Icke at i ſkulle bliffue bedrøffuede / Men paa det i ſkulde kende den Kærlighed / ſom ieg haffuer beſynderlige til eder.

Kapitola I.

23. Já pak Boha za ſwědká beru na mau Duſſy / že ſſetřuge wás nepřiſſel gſem wijce do Korynthu.

A iá wzywam Boga ná świádectwo/ ná duße moie/ iż folguiac wám ießczem nie przyßedł do Korynthu.

24. Ne žebychme panowali nad wámi za příčinau Wijry/ ale ſpomocnijcy gſme radoſti waſſý. Neb wy wěrau ſtogijte.

Nie iżebyśmy pánowáli nád wiárą waßą/ ále iż ieſteśmy ſludzy weſela wáße: ábowiem wiárą ſtoicie.

Kapitola II.

TOto gſem pak vložil ſám v ſebe/ abych opět s zármutkem nepřiſſel k wám.

ALem ty vmyślił vczynił/ ábych záſię nie przyßedł z záſmuceniem do wás.

2. Nebo geſtliže yá zarmautjm wás/ y kdo geſt kterýž by mne potěſſyl/ gedině ten kterýž geſt mnau zarmaucen?

Bo ieśli bych ia was záſmucił/ á ktoż ieſt co by mię vweſelił / iedno ten ktory ſmuthek ma zemnie?

3. A protož gſem toto pſal wám/ abych když k wám přijgdu / neměl zámutku / z těch z nichžto měl bych ſe radowati Dauffage o wſſech wás/ že má radoſt/ wſſech wás geſt

A tom ći wám nápiſał / ábych przyßedßy nie miał z tych ſmutku/ z ktorych bych ſie miał weſelić/ vfáiac o was wßytkich / że weſele moie wßytkich was ieſt.

4. Nebo z mnohého zámutku a boleſti Srdce / pſal gſem wám ſkrze mnohé ſlzy: Ne abyſſte ſe z toho rmautili / ale abyſſte poznali láſku kteraužweliká k wám mám.

Bom ći wám nápiſał z wielkiego vćiſku y vtrapienia ſercá moie z wiela łez / nie ábyśćie byli záſmuceni / ále ábyśćie miłość moię poználi/ kthorą ia mam bárzo obfitą przećiwko wám.

ב

5 אִן דֵּין אֱנָשׁ אַכְרִי לָן הָוָא לִי אַכְרִי אֶלָּא בְּצִיר קַלִיל לְכֻלְּכוֹן דְּלָא תֵאקְרִי מֶלְתָא עֲלַיְכוֹן׃

E se qualcuno m'ha contristato, non m'ha contristato, ma in qualche parte accioche io non graui Voi tutti.

6 כַּדּוּ לֵהּ דֵּין לְהָנָא כָּאתָא דְּמֶן סַגִּיאֵא׃

A quel tale basta questa riprensione che si gli è fatta da molti.

7 וּמֶכִּיל אֲחְרָנָיָאִית וְלָא דְתֶשְׁבְּקוּן לֵהּ וְתֶבַּיְאוּנָיְהִי דַּלְמָא בַּכְרִיוּתָא יַתִּירְתָּא נֶתְבְּלַע לֵהּ הָוּמָן דְּהָכַנָּא הוּ׃

In modo che à l'incontro Voi douete piu tosto perdonargli, è consolarlo: accioche per alcun modo non auuenga che quel tale sia oppresso da la soperchia tristezza.

8 מֶטוּל הָנָא בָּעֵא אֶנָא מֶנְכוֹן דְּתֶשַׁרְרוּן בֵּהּ חוּבְכוֹן׃

Pertanto io Vi prego che Voi confermiate la charità Verso lui.

9 מֶטוּל הָנָא גֵּיר כֶּתְבֵת אַף דְּאֵדַע בְּנֶסְיָנְכוֹן אִן בְּכֻל מֶדֶּם מֶשְׁתַּמְעִין אַנְתּוּן לִי׃

Percioche à questo effetto ancora Vi scrissi, per conoscere l'esperientia di Voi, cioè se sete obbedienti in tutte le cose.

10 לְמַן דְּאַנְתּוּן דֵּין שָׁבְקִין אַנְתּוּן אַף אֶנָא אַף אֶנָא גֵּיר מֶדֶּם דְּשֶׁבְקֵת מֶטוּלָתְכוֹן הוּ שֶׁבְקֵת בְּפַרְצוּפֵהּ דִּמְשִׁיחָא׃

Hor à chi Voi perdonate qualche cosa, io ancora glie la perdono. Perche io se ho perdonato cosa alcuna, à chi io l'ho perdonata, l'ho fatto per conto Vostro in presentia di Christo.

11 דְּלָא נֶעְלְבַן סָטָנָא יָדְעִינַן גֵּיר מַחְשְׁבָתֵהּ׃

Accioche noi non siamo occupati da satana. Imperoche sappiam bene le sue machinationi.

ב

5 וְאִם אִישׁ הוֹגָה לֹא הוֹגָה אוֹתִי כִּי אִם מִקְצָת פֶּן־אַכְבִּיד אֶת־כֻּלְּכֶם׃

Que si alguno me contristó, no me contristó á mi si no en parte por no cargar hos à todos vosotros.

6 דַּיּוֹ הוּא אֲשֶׁר כָּמוֹהוּ הַמּוּסָר הַזֶּה אֲשֶׁר מֵרַבִּים הוּא׃

Bastale àl tal esta reprehension hecha de muchos.

7 לָכֵן לְהֵפֶךְ יוֹתֵר תְּחָנּוּהוּ וּתְנַחֲמוּהוּ פֶּן־בְּתוּגָה יוֹתֶרֶת יְבֻלַּע אֲשֶׁר כָּמוֹהוּ׃

Paraque àl contrario vosotros antes lo perdoneys y consoleys, porque porventura no sea el tal consumido de la tristeza (en alguna manera.)

8 עַל־כֵּן שׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּכֶם לִבְחֹן בּוֹ אֶת־אַהֲבַתְכֶם׃

Por loqual hos ruego que confirmeys la charidad para con el:

9 כִּי גַּם עַל־זֹאת כָּתַבְתִּי לִבְחָנְכֶם אִם־בְּכֻלָּם תִּשְׁמָעוּן׃

Porque tambien por este fin hos escreui à vosotros, es à saber por reconocer experiencia de vosotros si soys obedientes en todo.

10 כִּי לְמִי־מְאוּמָה תָחֹנּוּ גַּם אֲנִי אָחֹן וְגַם אֲנִי אִם מְאוּמָה חַנּוֹתִי לְמִי חַנּוֹתִי בַּעֲבוּרְכֶם בִּפְנֵי הַמָּשִׁיחַ׃

Y àl que vosotros perdonardes, yo tambien: porque tambien yo loque he perdonado, si algo he perdonado, por vosotros lo he hecho en persona del Christo:

11 פֶּן־יְבַצְּעֵנוּ הַשָּׂטָן כִּי־יָדַעְנוּ אֶת־מַחְשְׁבוֹתָיו׃

Porque no seamos engannados de satanas. Porque no ignoramos sus machinaciones.

β'.

5. Εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλ' ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς.

Que si quelcun a esté cause de tristesse, ce n'est point moi qu'il a contristé, mais aucunement (afin que ie ne le surchargé) vous tous.

6. Ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων.

Il suffit à celui qui est tel de ceste censure qui à esté faite par plusieurs.

7. Ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος.

Tellement qu'aucontraire vous lui deuez plustost pardonner & le consoler: afin que celui qui est tel ne soit englouti de la trop grande tristesse.

8. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην.

Parquoi ie vous prie, que vous ratifiez enuers lui vostre charité.

9. Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε.

Car pour cela aussi vous ai-ie escrit, afin de cognoistre l'experience de vous, assauoir si vous estes obeissans en toutes choses.

10. ᾯ δέ τι χαρίζεσθε, καὶ ἐγώ· καὶ γὰρ ἐγὼ εἴ τι κεχάρισμαι, ᾧ κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ.

Or à qui vous pardonnez quelque chose, ie pardonne aussi: car de ma part aussi si i'ai pardonné quelque chose, à qui i'ai pardonné, ie l'ai fait à cause de vous deuant la face de Christ.

11. Ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.

Afin que Satan ne gagne le dessus: car nous n'ignoorons point ses machinations.

CAP. II.

5. Si quis autem contristavit, non me contristavit: sed ex parte, ut non onerem omnes vos.

And if any haue caused sorowe/the same hath not made me sory/but partly (least I should more charge him) you all.

6. Sufficit illi qui eiusmodi est, obiurgatio hæc quæ fit à pluribus.

It is sufficient unto the same man/ that he was rebuked of many.

7. Ita ut econtrario magis donetis & consolemini, ne fortè abundantiori tristitia absorbeatur qui eiusmodi est.

So that now contrary wise ye ought rather to forgiue him/and comfort him least the same should be swallowed up with ouermuch heauines.

8. Propter quod obsecro vos ut confirmetis in illum charitatem.

Wherefore/ I pray you/ that you woulde confirme your loue towards him.

9. Ideo enim & scripsi, ut cognoscam experimentum vestrum, an in omnes obedientes sitis.

For this cause also did I write/ y I might know the proofe of you / whether ye would be obedient in all things.

10. Cui autem aliquid donastis, & ego. Nam & ego quod donavi, siquid donavi, propter vos, in persona Christi.

To whom ye forgiue any thing / I forgiue also: for verily if I forgaue any thing/to whom I forgaue it / for your sakes forgaue I it in the sight of Christ.

11 Vt non circumveniamur à satana, nō enim ignoramus cogitationes eius

Lest Satan should circumuent us: for we are not ignorant of his enterprises.

Das II. Kapitel.

5. So aber iemand ein betrübniß hat angericht/der hat nicht mich betrübet / ohn zum theil / auff daß ich nicht euch all beschwere.

Men der som nogen haffuer kommet nogen Bedroffuelse aff sted / Da haffuer hand icke bedroffuit mig/uden i nogen maade/ at ieg skal icke besuare eder alle.

6. Es ist aber gnug / daß derselbige von vilen also gestraffet ist.

Oc det er nock / at den samme er saa straffet aff mange.

7. Daß jhr nun fort jm desto mehr vergebet und tröstet/Auff daß er nicht in all zu grosser traurigkeit versincke.

At i nu fremdelis dissmere skulle tilgiffue oc husuale hannem/ Paa det hand skal icke nedsiuncke i alt for stor sorg.

8. Darumb ermahne ich euch / daß jr die liebe an jhm beweiset.

Der faare formaner ieg eder/ at i ville beuise hannem kærlighed.

9. Denn darumb habe ich euch auch geschrieben / daß ich erkenne / ob jhr rechtschaffen seyt/ gehorsam zu sein in allen stücken.

Fordi at ieg skreff eder oc der faare til / at ieg vilde vide / om i ere retsindige til at vere lydige i alle stycker.

10. Welchem aber jhr etwas vergebet / dem vergebe ich auch. Denn auch ich/so ich etwas vergebe iemand/ das vergebe ich umb eurent willen/ an Christi stat.

Oc huilcken i forlade noget/ den forlader ieg det oc saa. Thi at ieg der som ieg forlader nogen mand noget / da forlader ieg det for eders skyld / i Christi sted.

11. Auff daß wir nicht vervortheilet werden vom Sathan. Denn uns ist nicht unbewust / was er im sinn hat.

Paa det wi skulle icke forraskis aff Satan / Thi oss er ecke uuiderligt huad hand haffuer i sinde.

Kapitola II.

5. Gestliže gest pak kdo zarmautil mne / nezarmautil mne/ než poněkud/ abych neobtěžowal wás wssech.

A ieśliż kto przynioſł to záſmucenie/ nie mnieć záſmucił/ ále poczęści was wſzytki/ ábych onego nie obciążył.

6. Dostik má ten člowěk kterýž takowý gest / na tom trestánij/ kterěž gest od mnohých.

Dosyć ci ma tákowy człowiek náʒukániu tym/ ktore sie od wielu ich stáło.

7. Tak abysste giž gemu zase odpustili a gey těssyli/ aby snad přjlissným zármutkem sobě nezauffal/ ten kterýž takowý gest.

Ták iżbyście wy mu dáleko wiecey odpuśćić mieli/ y cieszyć go/ by snadź zbytnim smuthkiem nie był pochłoniony tákowy.

8. Protož prosým wás / abysste wkážijc utwrdili Lásku k němu.

Przetoż was proſſę/ ábyśćie miłość przeciwko niemu ſkutecz ná okazáli.

9. Nebť gsem y proto psal wám/ abych zkussyc poznal wás/ gsteli we wssem poslussnj.

Abowiemci też dla tegom był nápisał / ábych doświádczenie waſſe poznał/ to iest / ieśliże ná wſzytko posłuszni iesteśćie.

10. Nebo komu wy co odpausstijte/ y yá také odpausstijm. Neby yá/ gestliže gsem co odpustil / tomu komu gsem odpustil/ pro wás gsem odpustil/ před oblijčegem Krystowým.

A komu wy co przepuśćićie y ia też/ abowiem ieślim ia co przepuścił komu/ dla waſſem przepuścił przed obliczności a Krystusowa.

11. Abychom nebyli oklamáni od Diábla: Neb negsau nám neznámá myssleni geho.

Aby nas ſſátan nie poſiadł/ ábowiemci wiemy zmysłámi iego.

ב

12 כד אתית דין לטרואוס בסברתה דמשיחא ואתפתח לי תרעא במריא:

Essendo io poi venuto à Troade per l'Euangelio di Christo, & essendomi aperta la porta nel Signore.

13 לא הוא לי ניחא ברוחי דלא אשכחת לטטוס אחי אלא שריתא אנון ונפקת לי למקדוניא:

Non hebbi alcun riposo nel mio spirito, per non hauer trouato Tito mio fratello: onde hauendo presa licenza da quelli, me n'andai in Macedonia.

14 טיבו דין לאלהא דבכל זבן חותנא עבד לן במשיחא וגלא בן ריחא דידעתה בכל אתר:

E ringratiato sia Iddio, che sempre ci fa trionfare in Christo: e manifesta per noi l'oder de la sua notitia in ogni luogo.

15 ריחא חנן גיר בסימא במשיחא לאלהא באילין דחאין ובאילין דאבדין:

Percioche noi siamo buono oder di Christo à Dio, in quelli che si saluano, & in quelli che periscono.

16 לאילין דריחא דמותא למותא ולאילין דריחא דחיא לחיא ולהלין מנו ישוא:

A questi certo odor di morte à morte: & à quelli odor di vita à vita. Et à queste cose chi è bastante?

17 לא הוין גיר איך שרכא דממזגין מלוהי דאלהא אלא איך דבשררא ואיך דמן אלהא קדם אלהא במשיחא ממללינן:

Percioche noi non facciamo, come molti, mercantia de la parola di Dio: ma parliamo quanto à Christo come in sincerità, e come da parte di Dio, dinanti à Dio.

ב

12 ובבואי אל־טרואוס לבשר את־בשורת המשיח ונפתח לי השער באדנינו:

Como vine à Troas por el Euangelio del Christo, aunque me fué abierta puerta en el Sennor.

13 לא נתתי שנת לעיני לעפעפי תנומה כי לא מצאתי את־טיטוס אחי כי אם עזבתי אותם בשלום ונסעתי לכתים:

No tuue reposo en mi espiritu, por no auer hallado à Tito mi Hermano: Y ansi despidiendome deellos, partime à Macedonia.

14 ותודה לאלהים אשר תמיד נותן לנו להריע במשיח ומגלה את־ריח דעתו בידינו בכל־מקום:

Mas à Dios sean dadas gracias, elqual haze que siempre triumphemos en el Christo Iesus: y manifiesta el olor de su conocimiento por nosotros en todo lugar.

15 כי ריח ניחח במשיח אנחנו לאלהים בנושעים ובאובדים:

Porque por Dios somos buen olor del Christo en los que se saluan, y en los que se pierden:

16 לאלה ריח מות למות ולאלה ריח חיים לחיים ומי ישוה לאלה:

A estos ciertamente olor de muerte para muerte: y à aquellos olor de vida para vida. Y para estas cosas quien es bastante?

17 כי לא היינו כמו רבים הממזגים את־דבר אלהים כי־אם כמו בבר תם וישר אך מאלהים לפני אלהים במשיח מדברים:

Cierto no somos, como muchos, tauerneros de la palabra de Dios: antes como de sinceridad, como de Dios, delante de Dios, hablamos del Christo.

β'.

12 Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυρίῳ.

Au surplus, estant venu en Troas pour l'Euangile de Christ encores que la porte me fust ouuerte par le Seigneur.

13. Οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου. Ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἐξῆλθον εἰς μακεδονίαν.

Ie n'ai point eu de relasche en mon esprit, d'autant que ie n'ai trouué Tite mon frere: ains ayant prins cõgé d'eux, ie m'en suis venu en Macedone.

14. Τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ χριστῷ, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ.

Or graces à Dieu qui tousiours nous fait triompher en Christ: & qui manifeste par nous l'odeur de sa cognoissance en tous lieux.

15. Ὅτι χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις.

Car nous sommes la bonne odeur de Christ, à Dieu, en ceux qui sont sauués, & en ceux qui perissent.

16. Οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὀσμὴ ζωῆς εἰς ζωήν· καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός;

C'est assauoir a ceux-ci odeur de mort à mort: & à ceux-la odeur de vie à vie. Et qui est suffisant pour ces choses?

17. Οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ (πολλοὶ) καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ κατενώπιον τοῦ θεοῦ, ἐν χριστῷ λαλοῦμεν.

Car nous ne sommes pas maquignons de la Parole de Dieu comme plusieurs, ains nous parlõs touchant Christ comme en sincerité, & comme de par Dieu, deuant Dieu.

CAP. II.

12. Cùm venissem autem Troadem propter Evangelium Christi, & ostium mihi apertum esset in Domino.

Furthermore, when I came to Troas to preach Christs Gospel, and a doore was opened vnto me of the Lord.

13. Non habui requiem spiritui meo, eo quod non invenerim Titum fratrem meum, sed valefaciens eis, profectus sum in Macedoniam.

I had no rest in my spirit, because I found not Titus my brother, but tooke my leaue of them, and went away into Macedonia.

14. Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco.

Nowe thankes be vnto God which alwayes maketh vs to triumph in Christ & maketh manifest the sauour of his knowledge by vs in euery place.

15. Quia Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi fiunt, & in iis qui pereunt.

For we are vnto God the sweete sauour of Christ, in them that are saued, and in them which perish.

16. Aliis quidē odor mortis in mortem: aliis autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis tam idoneus?

To the one we are the sauour of death vnto death, and to the other the sauour of life vnto life, and who is sufficient for these things?

17. Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur.

For we are not as many, which make marchandise of the word of God: but as of synceritie, but as of God in the sight of God speake we in Christ.

Das II. Capitel.

12. Da ich aber gen Troada kam, zu predigen das Evangelium Christi, vnnd mir eine Thür auffgethan war in dem HERREN.

Oc der ieg kom til Troada, at predicke Christi Evangelium, oc mig vaar opladen en Dør i HErren.

13. Hatte ich keine ruhe in meinem geist, da ich Titum meinen Bruder nicht fand, Sonder ich macht meinen abschied mit jnen, vnnd fuhr auß in Macedoniam.

Da haffde ieg ingen rolighed i min Aand, der ieg fand icke Titum min Broder, Men ieg skilde mig fra dem, oc foer vd til Macedoniam.

14. Aber Gott sey gedancket, der vns allezeit Sieg gibt inn Christo, vnd offenbaret den Geruch seiner Erkentniß, durch vns an allen örtern.

Men Gud vere tacket, som altid giffuer oss Seyer i Christo, oc obenbarer sit Vidskaffs luct, formedelst oss, i alle Stæder.

15. Denn wir sind Gott ein guter Geruch Christi, beyde vnter denen die selig werden, vnnd vnter denen die verloren werden.

Thi wi ere Christi gode luct faar Gud, baade iblant dem som bliffue salige, oc iblant dem som bliffue fortabte.

16. Disen ein Geruch des Todtes zum tode, Jenen aber ein Geruch des Lebens zum Leben. Vnd wer ist hiezu tüchtig?

Disse Dodens lucr til doden, oc de andre liffsens lucr til Liffuit. Oc huo er her til bequem?

17. Denn wir sind nicht wie etliche vil, die mit Gottes Wort Krämerey treiben, Sondern als auß lauterkeit, vnnd als auß Gott für Gott, reden wir in Christo.

Thi wi ere icke, so mange andre, der forfalske Guds ord, Men wi tale klarlige i Christo, oc lige som aff Gud faar Gud.

Kapitola II.

12. Kdyż gsem pak přissel do Troady pro Ewangelium Krystowo, a dwéře mi byly otewřijny w Pánu.

A gdym przyszedł do Troády ku przepowiedániu Evánieliey Krystusowey, y gdy mi sie drzwi przez Páná otworzone.

13. Neměl gsem žádného vpokogenij w Duchu mém, proto, že gsem nenalezl Tyta Bratra mého, ale rozžehnaw se s nimi, ssel gsem do Macedonye.

Nie miałem vlżenia duchowi moiemu, iżem nie nálazł Tytá bratá moiego, ále pożegnawszy sie z nimy, wyszedłem do Mácedoniey.

14. Bohu pak děkugi, kterýž wždycky dáwá wám wijtězstwij w Krystu Gežijšy, a wůnj známosti swé zgewuge skrze nás na každém mijstě.

A dziekuie Bogu, ktory nas záwsze zwyciezcámi czyni w Krystusie, y wonność vznania swego obiáwia przez nas ná kádym miejscu.

15. Neb gsme Krystowa dobrá wuoně Bohu, w těch kteřijž magij spasení býti, y w těch kteřijž magij zahynauti;

Bo iesteśmy dobra wonnośćia Krystusowa Bogu w tych ktorzy zbáwieni bywáia, y w tych ktorzy giną.

16. Gedněm zagisté gsme wůnij Smrti k smrti: a giným wůně žiwota k žiwotu. A k tomu kdo tak hodný gest?

Thym wonnośćia śmierći ná śmierć, á onym wonnośćia żywotá ku żywothowi, ale ku thym rzeczam ktoż iest godny?

17. Nebo negsme (yako gsau mnozý) cyzoložijce Slowo Božij, ale yako z vpřijmnostij, a yako z Boha, před oblijčegem Boha, w Krystu mluwijme.

Bo nie przekupuiemy iáko wiele ich, słowem Bożym, ále iáko z szczerośći, á iáko z Bogá przed oblicznośćia Bożą o Krystusie mowimy.

ג

1 משרינן לן תוב מן דריש דנחויכון מנא חנן או ד
דלמא סניקינן איך אחרנא דאגרתא דפוקדנא
נתכתבן לכון עלין או ד
דאנתון תכתבון תפקדון עלין׃

Incominciamo noi dinuouo à commendar noi stessi? Habbiam noi bisogno, come alcuni, d'epistole di raccomandatione appresso di voi ò di raccomandatione da parte vostra?

2 אגרתן דין דילן אנתון אנון דכתיבא בלבן וידיעא ומתקריא מן כל־נש׃

Voi sete la nostra epistola scritta ne i nostri cuori: laquale è conosciuta è letta da tutti gli huomini.

3 ידיעתון גיר דאגרתה אנתון דמשיחא
דאשתמשת מנן דכתיבא לא בדיותא אלא ברוחא דאלהא חיא לא בלוחא דכאפא אלא בלוחא דלבא דבסרא׃

Essendo manifesto che voi sete l'epistola di Christo amministrata da noi, scritta non con l'inchiostro, ma con lo Spirito di Dio viuente: non ne le tauole di pietra, ma ne le tauole carnali del cuore.

4 תוכלנא דין הכנא אית לן במשיחא לות אלהא׃

Et habbiamo vna tal confidentia inuerso Dio per Christo.

5 לו דחנן ספקינן
דנתרעא מדם איך דמן נפשן אלא חילן מן אלהא הו׃

Non gia che noi siamo sufficienti per noi stessi à pensar cosa alcuna, come da noi stessi, ma la nostra sufficientia è da Dio.

6 הו דאשוין דנהוא משמשנא דדיתיקא חדתא לא בכתבא אלא ברוחא כתבא גיר קטל רוחא דין מחיא׃

Il quale ci ha ancor fatti sufficienti ministri del nuouo Testamento, non de la lettera, ma de lo spirito: percioche la lettera occide, e lo Spirito viuifica.

ג

1 ומחלים אנחנו עוד להשתבח בתהלתנו אם נצטרך כמו אנשים אגרות לשבח אליכם או מכם אל־אחרים׃

Començamos otra vez à alabarnos à nosotros mismos? O tenemos necessidad, como algunos, de letras deencomendacion para vosotros, ó de recommendacion de vosotros para otros?

2 אגרתנו אתם היום הנכתבה בלבותינו הנודעה ונקראה מכל־האנשים׃

Nuestras letras soys vosotros mismos escriptas en nuestros coraçones las quales son sabidas y leydas de todos los hombres:

3 נודעים כי־אתם אגרת המשיח המשרתה ממנו ונכתבה לא בדיו כי אם ברוח אל חי לא בלוחות האבן כי אם בלוחות לבות הבשר׃

Quando es manifiesto que soys letra del Christo administrada de nosotros, y escripta no con tinta mas con el Espiritu del Dios biuo: no en tablas de piedra, si no en tablas de carne del coraçon:

4 ומבטח כזה יש־לנו במשיח אל־האלהים׃

Y tal confiança tenemos por el Christo para con Dios.

5 לא כי־שוים אנחנו בנפשנו לחשב מאומה כמו מנפשנו כי אם דינו מאלהים׃

No que seamos sufficientes de nosotros mismos para pensar algo como de nosotros mismos si no que nuestra sufficiencia es de parte de Dios.

6 אשר גם השוה אותנו להיותנו משרתי ברית החדשה לא ברית הספר כי אם ברית הרוח כי־הספר ממית והרוח מחיה׃

Elqual aun nos hizo que fuessemos ministros sufficientes del Nueuo Testamento: no de la Letra mas del Espiritu: Porque la Letra mata, mas el Espiritu viuifica.

ΚΕΦΑΛ. γ΄.

Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; εἰ μὴ χρῄζομεν, ὥς τινες, συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν;

Commençons-nous derechef à nous recommander nous-mesmes? ou bien auons nous faute comme quelques vns d'epistres recõmandatoires vers vous, ou de recommandatoires de par vous?

2. Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων.

Vous estes nostre epistre escrite en nos cœurs: laquelle est cognue & leue de tous hommes.

3. Φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι Θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις.

Entant qu'il apparoist en vous que vous estes l'epistre de Christ, administree par nous, & escrite non point d'encre, mais de l'Esprit de Dieu viuant, nõ point en plaques de pierre, mais en plaques charnelles du cœur.

4. Πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεόν.

Or auons-nous vne telle confiance en Dieu par Christ.

5. Οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ.

Non point que nous soyons suffisans de penser quelque chose de nous, comme de nous-mesmes, mais nostre suffisance est de Dieu.

6. Ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ.

Lequel aussi nous à rendus suffisans pour estre ministres du nouueau Testament, non pas de lettre, mais d'esprit: car la lettre tue, mais l'Esprit viuifie.

1. Incipimus

CAP. III.

INcipimus iterũ noſmetipſos commendare? aut nunquid egemus (ſicut quidam) commendatitiis epiſtolis ad vos, aut ex vobis?

Doe we begin to prayſe our ſelues againe? or neede we as ſome other / epiſtles of recommendation vnto you / or letters of recõmendation from you?

2. Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cordibus noſtris, quæ ſcitur & legitur ab omnibus hominibus.

Ye are our epiſtle / written in our hearts / which is vnderſtand and read of all men.

3. Manifeſtati quòd epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à nobis, & ſcripta non atramento, ſed Spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.

In that ye are manifeſt / to be the epiſtle of Chriſt / miniſtred by vs / and written / not with inke / but with the ſpirite of the liuing God / not in tables of ſtone / but in fleſhly tables of the heart.

4. Fiduciam autem talem habemus per Chriſtum ad Deum.

And ſuch truſt haue we through Chriſt to God.

5. Non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.

Not that we are ſufficient of our ſelues / to thinke any thing / as of our ſelues: but our ſufficiencie is of God.

6. Qui & idoneos nos fecit miniſtros novi teſtamenti, non litera, ſed Spiritu, litera enim occìdit, Spiritus autem vivificat.

Who alſo hath made vs able miniſters of the newe teſtament / not of the letter / but of the Spirit: for the letter killeth / but the ſpirit giueth life.

Das III. Capitel.

HEben wir denn abermal an / vns ſelbſt zu preiſen? Oder bedörffen wir / wie etliche / der Lobebrieff an euch / oder Lobebrieff von euch?

BEgynde wi da atter / at priſe oſſ ſelff? Eller behøffue wi / ſom nogle / Loffuebreff til eder / eller Loffuebreff aff eder?

2. Ir ſeyt vnſer Brieff in vnſer hertz geſchrieben / der erkannt vnnd geleſen wirdt von allen Menſchen.

I ere vort Breff ſom er ſcreffuit i vore Hierter / ſom kendis oc læſis aff alle Menniſke.

3. Die jhr offenbar worden ſeyt / daß jhr ein Brieff Chriſti ſeyt / durch vnſer Predigampt zubereittet / vnd durch vns geſchrieben / Nicht mit Dinten / ſondern mit dem Geiſt des lebendigen Gottes / Nicht in ſteinern Tafeln / ſondern in fleiſchern Tafeln deß Hertzen.

I ſom ere bleffne obenbare / at i ere Chriſti Breff / tilberedde formedelſt Predicke embedet / oc ſcreffne aff oſſ / Icke met Bleck / men met den leffuende Guds Aand / Icke i Steentaffler / men i Hiertens Kødtaffler.

4. Ein ſolch vertrauen aber haben wir durch Chriſtum zu Gott.

Saadan fortrøſtning haffue wi oc til Gud formedelſt Chriſtum.

5. Nicht daß wir tůchtig ſind rath zu finden von vns ſelber / als von vns ſelber / ſondern daß wir tůchtig ſind / iſt von Gott.

Icke at wi ere duelig aff oſſ ſelff / at tencke noget / ſom aff oſſ ſelff / Men at wi ere duelige / det er aff Gud.

6. Welcher auch vns tůchtig gemacht hat / das Ampt zuführen des neuen Teſtaments / nicht des Buchſtabens / ſondern des Geiſtes. Denn der Buchſtabe tödtet / aber der Geiſt machet lebendig.

Huilcken ſom oc giorde oſſ duelige / at føre det ny Teſtamentis Embede / Icke Bogſtauens / men Aandens. Thi at Bogſtauen ihielſlar / Men Aanden gøre leffuende.

Kapitola III.

ZAčijnáme opět ſami ſebe chwáliti? Awſſak / zdali potřebugeme (yako ginij někteřij) zchwalugijcých Liſtůw k wám / nebo od wás?

Zaż ſie záſie zálecáć poczynamy? Czyli potrzebuiemy / iáko niektorzy liſthow zálecáiacych do was ábo też od was zálecáiacych?

2. Liſt zagiſté nás / wy gſte / napſaný w Srdcých naſſých / kterýž to znagij a čtau wſſyckni Lidé:

Liſtem náſzym wy ieſteſćie náſ piſanym w ſercách náſzych / ktory znáia y czytaia wſzyſcy ludzie.

3. A geſt to zgewné / že gſte wy Liſt Kryſtůw / od nás včiněný a pſaný / ne černidlem / ale Duchem Boha žiwého: ne na Dſkách kamenných / ale na dſkách těleſných ſrdce waſſeho.

Gdy ſie okázuie / że ieſteśćie liſthem Kryſthuſowym przez náſ ſie poſługe ſprawionym / napiſánym nie inkauſtem / ále duchem Bogá żywego / nie ná tablicách kámienych / ále ná tablicách ſercá cieleſnych.

4. Dauffánij pak takowé máme / ſkrze Kryſta k Bohu.

A mamyć tákowe vfánie ku Bogu przez Kryſtuſá.

5. Ne abychom byli doſtatečnij myſliti něco ſami z ſebe / yakožto ſami z ſebe / ale geſtliže k čemu doſtatečnij gſme / to z Boha geſt.

Nie iżebyſmy byli godni ſami od ſiebie co myſlić iákoby z nas ſamych / ále godność náſzá z Bogá ieſt.

6. Kterýžto y hodné nás včinil ſlužebnijky Nowého Zákona: ne Litery / ale ducha / neb Litera zabijgij / ale Duch obžiwuge.

Ktory też vczynił nas godnemi ſługámi nowego Teſtámentu / nie piſma / ále duchá / ábowiem piſmo zábiia / á duch ożywia.

ג

7 אן דין תשמשתא דמותא בכתבא אתרשמת בכאפא והות בתשבוחתא איכנא דלא ישכחון בני יסריל למחר בברצופה דמושא מטול שובחא דברצופה הו דאתבטל ׃

Hor ſe l'amminiſtration de la morte ſcritta ne le lettere, e ſcolpita in pietre, fu talmente glorioſa, che i figliuoli d'Iſrael non poteuano riguardar ne la faccia di Moiſe, per la gloria de la ſua faccia, che pur doueua eſtinguerſi.

8 איכנא הכיל תשמשתא דרוחא לא יתיראית תהוא בשובחא ׃

Come non ſarà maggiormente glorioſa l'amminiſtration de lo Spirito?

9 אן גיר לתשמשתא דחויבא הוא שובחא חד כמה תתיתרי תשמשתא דזדיקותא בשובחא ׃

Imperoche ſe l'amminiſtration de la condamnatione è ſtata glorioſa, molto maggior mente l'amminiſtration de la giuſtitia abbonda in gloria.

10 איך הו גיר דאף לא משבחא הי דאשתבחת בפורחמא דהנא שובחא מיתרא ׃

Concioſia coſa che quel che fu glorificato, non fu glorificato in queſta parte, à comparaiſon de la gloria che ſoprabbonda.

11 אן גיר מדם דאתבטל משובחא הוא יתיראית אינא דמקוא בשובחא יהוא ׃

Percioche ſe fu glorioſo quel che ſi doueua annullare, molto piu è glorioſo quel che rimane.

12 מטול דאית לן הכיל הנא סברא יתיראית בגלא עין מתדברינן ׃

Hauendo dunque noi tale ſperanza, vſiamo molta liberta.

13 ולא איך מושא דרמא הוא תחפיתא על אפוהי דלא יחורון בני יסריל בשולמה דהו דמתבטל ׃

E non ſiamo come Moiſe che ſi poneua vn velame ſopra la faccia, accioche i figliuoli d'Iſrael non riguardaſſeno nel fine di quelo che ſi doueua annullare.

ג

7 ואם כהנת המות בספרים מוחקקה באבנים היתה בכבוד כן אשר לא יכלו בני ישראל להביט בפני משה בעבור כבוד פניו ההבל ׃

Y ſi el miniſterio de muerte formado en las piedras fue para gloria, tanto que los hijos de Iſrael no pudieſſen poner los ojos en la faz de Moyſen, à cauſa de la gloria de ſu roſtro, laqual auia de perecer.

8 כמה יותר כהנת הרוח תהיה בכבוד ׃

Como no ſerá para mayor gloria el miniſterio del Eſpiritu?

9 ואם כהנת המשפט כבוד היא כמה יותר תותיר כהנת הצדקה בכבוד ׃

Porque ſi el miniſterio de condemnacion fué de gloria, mucho mas abundarà en gloria el miniſterio de juſticia.

10 כי הנכבד לא נכבד בחלק הזה בעבור יתר הכבוד ׃

Porque loque fue tan glorioſo, en eſta parte ni aun fue glorioſo en comparacion de la excellente gloria.

11 ואם ההבל בכבוד כמה יותר העמד בכבוד ׃

Porque ſi loque perece es para gloria, mucho mas ſera para gloria loque permanece.

12 וכי־יש־לנו שברה כזאת על־כן בבטחון רבה מדברים אנחנו ׃

Anſique teniendo tal eſperança, hablamos con mucha confiança:

13 ולא כמו משה נתן על־פניו מסוה מהביט בני ישראל בפניו ההבל לסוף ׃

Y no como Moyſen, que ponia vn velo ſobre ſu faz, para que los hijos de Iſrael no puſieſſe los ojos en ſu cara, cuya gloria auia de perecer:

γ.

7. Εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν, ἐντετυπωμένη ἐν λίθοις, ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωσέως, διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, τὴν καταργουμένην.

Que ſi le miniſtere de mort eſcrit en lettres & en graué en pierres, à eſtés glorieux, tellement que les enfans d'Iſrael ne pouuozent regarder en la face de Moyſe pour la gloire de ſa face: (laquelle gloire deuoit prendre fin.)

8. Πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ;

Comment ne ſera pluſtoſt glorieux le miniſtere de l'Eſprit?

9. Εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῷ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ.

Car ſi miniſtere de condamnation a eſté glorieux, le miniſtere de iuſtice ſur paſſe de beaucoup en gloire.

10. Καὶ γὰρ οὐδὲ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, εἵνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης.

Car meſme ce qui a eſté glorifié n'a point eſté glorifié en ceſt eſgard, à cauſe de la gloire qui ſurmonte.

11. Εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ.

Car ſi ce qui deuoit prendre fin, a eſté glorieux, ce qui eſt permanent, eſt beaucoup plus glorieux.

12. Ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα, πολλῇ παρρησίᾳ χρώμεθα.

Depuis donc que nous auons vne telle eſperance, nous vſons de grande hardieſſe de parler,

13. Καὶ οὐ καθάπερ Μωσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου.

Et ne ſommes point comme Moyſe, qui mettoit vn voile ſur ſa face, à ce que les enfans d'Iſrael ne regardaſſent à la conſommation de ce qui deuoit prendre fin.

CAP. III.

7. Quod si ministratio mortis, literis deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non possent intendere filii Israël in faciem Moysi, propter gloriam vultus eius, quę evacuatur,

If then the ministration of death written with letters / and in grauen in stones / was glorious / so that the children of Israel could not beholde the face of Moses for the glorie of his countenance (which glorie is done away.)

8. Quomodo non magis ministratio Spiritus erit in gloria?

Howe shall not the ministration of the Spirit be more glorious?

9. Nam si ministratio damnationis, in gloria est: multo magis abundat ministerium iustitiæ in gloria.

For if the ministerie of condemnation was glorious / much more doeth the ministration of the righteousnesse exceede in glorie.

10. Nam nec glorificatum est, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam.

For euen that which was glorified / was not glorifyed in this point / that is / as touching the exceeding glorie.

11. Si enim quod evacuatur per gloriam est: multo magis quod manet, in gloria est.

For if that which should be abolished / was glorious / much more shall that which remaineth / be glorious.

12. Habentes igitur talem spem, multa fiducia utimur.

Seeing then that we haue such trust / we vse great boldnes of speach.

13. Et non sicut Moyses ponebat velamē super faciem suam, ut non intenderent filii Israël in faciem eius quod evacuatur.

And we are not as Moses / which put a vaile vpon his face / that the children of Israel should not looke vnto the ende of that which should be abolished.

Das III. Capitel.

7. So aber das Ampt / das durch die Buchstaben tödtet / vnd inn die Steine ist gebildet / klarheit hatte / also daß die Kinder Israel nicht kondten ansehen das Angesicht Mosi / vmb der klarheit willen seines Angesichtes / die doch auffhöret.

Men haffde det Embede / som ihielslar formedelst Bogstauene / oc er vdgraffuet i Stene / saadan klarhed / at Israels Børn kunde icke see paa Mose ansict / for hans ansictis klarhed skyld / som dog forgaar.

8. Wie solte nicht vil mehr das Ampt / das den Geist gibt / klarheit haben?

Hui skulde icke meget mere det Embede / som giffuer Aanden / haffue klarhed?

9. Denn so das Ampt daß die Verdamniß prediget / klarheit hatte / vil mehr hat das Ampt daß die Gerechtigkeit prediget / überschwenckliche klarheit.

Thi at haffuer Embede klarhed / som predicker Fordømmelsen / da haffuer meget mere det Embede som predicker Retferdighed / offueruettis klarhed.

10. Denn auch jenes theil / das verklāret war / ist nicht für klarheit zu achten gegen diser überschwencklichen Klarheit.

Thi at oc den anden deel / som forklaret vaar / er icke at acte for klarhed / Mod denne offueruettis klarhed.

11. Denn so das Klarheit hatte / das da auffhöret / vil mehr wird das Klarheit haben / das da bleibet.

Thi at haffde det klarhed / som forgaar / Da skal det haffue meget mere klarhed / som bliffuer.

12. Dieweil wir nun solche Hoffnung haben / brauchen wir grosser freudigkeit.

Efferdi wi haffue nu saadant Haab / da bruge wi stor dristighed.

13. Vnd thun nicht wie Moses / der die Decke für sein Angesicht hieng / daß die Kinder Israel nicht ansehen kondten das ende des / der auffhöret.

Oc gøre icke som Mose / der hengde it Skiul faar sit Ansict / at Israels Børn kunde icke see enden paa det / som forgick.

Kapitola III.

7. A ponkwadž posluhowánij smrti pijsmem napsané na Dſkách kamenných / mělo takowau ſláwu / že nemohli patřiti Synowé Izrahelſſtij w twář Moyžiſſowu / pro ſláwu oblicege geho kteráž geſt zkažena:

A ieſliż też posługá ſmierći w piśmie wyráżona ná kámieniách byla chwálebna / ták iż też synowie Izráelowi nie mogli pátrzyć ná oblicże Moiżeſzowe / dla chwały oblicza iego ktora miálá zniſzczeć.

8. Čjm pak wijce posluhowánij Ducha bude ſlawné?

Jákoż nie dáleko wiecey posługá ducha bedźie chwálebna?

9. Nebo ponkwádž posluhowánij pomſty ſlawné geſt / mnohem wijce přewyſſuge posluhowánij ſprawedlnoſti ſláwau.

Bo ieſlić posługá potepienia ieſth chwálebna / dálekoć wiecey posługa ſprawiedliwośći obfituie w chwale.

10. Neb nenij oslaweno což ſe gë zaſtkwělo malicko / prowywyſſenau ſláwu.

Abowiem to co było vwielbiono / nie z tey cżęśći ſtrony było vwielbiono / to ieſth co ſie tycże chwały przewyżſzáiacey.

11. Neb ponkwádž to což pominulo w ſláwě geſt / geſt mnohem wijce což zůſtáwá / geſtiť w ſláwě.

Bo ieſlić tho co miáło zniſzczeć było chwálebne dálekoć to wiecey co trwa ieſt chwálebne.

12. Protož magijce takowau naděgi / mnohého dauffanij požijwáme:

Przeto máiac táka nádźieie / práwie ſmiełey mowy vżywamy.

13. A ne yako Moyžiš kladl záſſtěru na twář ſwau / aby nehledieli Synowé Izrahelſſtij na twář geho genž pomijgij:

A nie ieſteśmy iáko Moizeſz ktory kładł zasłonę ná oblicże ſwoie / dla tego aby synowie Izráelowi nie pátrzyli ná koniec tego co miało zniſzczeć.

ג

14 אלא אתעורו במדעיהון
עד מא גיר ליומנה אמתי
דדיתקא עתיקתא
מתקריא הי הי תחפיתא
קימא עליהון ולא מתגליא
דבמשיחא הו מתבטלא :

Laonde i loro intelletti sono accecati: perche insin al giorno d'hoggi resta il medesimo velame ne la lettion del vecchio Testamento, senza esser rimosso: il qual per Christo è tolto via.

15 ועדמא ליומנא אמתי
דמתקרא מושא תחפיתא
על לבהון רמיא :

Anzi insin ad hoggi quando si legge Moise, il velame è posto sopra il lor cuore.

16 ואמתי דאנש מנהון
נתפנא לות מריא
משתקלא מנה תחפיתא :

Ma quando si conuertirà al Signore: il velame sarà tolto via.

17 מריא דין הויו רוחא
ואתר דרוחה דמריא
חארותא הי :

Il Signore è lo Spirito e doue è lo Spirito del Signore, iui è la libertà.

18 חנן דין כלן באפא
גליתא תשבוחתה דמריא
איך דבמחזיתא חזינן ולה
לדמותא משתחלפינן מן
שובחא לשובחא איך דמן
מריא רוחא :

Onde noi tutti specchiandoci à faccia scoperta ne la gloria del Signore, siamo trasformati ne la medesima imagine di gloria in gloria, come da lo spirito del Signore.

ד

1 מטול הנא לא מאנא
לן בתשמשתא הדא
דאחידינן איך רחמא דהוו
עלין :

Per laqual cosa hauendo noi questa amministratione, secondo la misericordia che habbiam riceuuta, non manchiamo.

ג

14 כי אם כהה כהתה תבונתם
כי עד־היום הזה המסוה
במקרא ברית ישנה מעודד לא
גלוי אשר במשיח יהבל :

(Y ansi los sentidos deellos se embotaron: porque hasta el dia de oy les queda el mismo velo no descubierto en la lecion del Viejo testamento, el qual por el Christo es quitado:

15 כי אם עד־היום הזה אם
נקרא משה המסוה על־לבותם
יעודד :

Antes hasta el dia de oy quando Moysen es leydo, el velo està puesto sobre el coraçon deellos

16 ואם ישובו אל־יהוה יוסר
המסוה :

Empero quando se conuirtieren àl Sennor, el velo se quitarà.)

17 ויהוה רוח הוא ואיה רוח
יהוה שם החפשה :

Porque el Sennor es el Espiritu: y donde ay aquel Espiritu del Sennor, alli ay libertad.

18 ואנחנו כלנו בפנים גלויים
מפנים אל־פנים נביט את־
כבוד יהוה ונחלוף לתמונתו
מכבוד אל־כבוד כמו מרוח
יהוה :

Portanto nosotros todos, puestos los ojos como en vn espejo en la gloria del Sennor con cara descubierta, somos transformados de gloria en gloria en la misma semejança, como por el Espiritu del Sennor.

ד

1 על־כן בהיות לנו הכהנה
הזאת כמו רחמנו לא נמאן
לשמוע את־דבריו :

Por loqual teniendo nosotros esta administracion segun la misericordia que auemos alcançado, no faltamos:

γ'.

14. Ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν· ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅ, τι ἐν Χριστῷ καταργεῖται.

Parquoi leurs entendemens sont endurcis: car iusqu'à ce iourd'hui ce mesme voile demeure en la lecture de l'ancien Testament: sans estre osté (lequel est aboli par Christ.)

15. Ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα ἀναγινώσκεται Μωσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται.

Ains iusqu'à ce iourd'hui quand on lit Moyse, le voile demeure sur leur cœur.

16. Ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα.

Mais quand il se sera conuerti au Seigneur, le voile sera osté.

17. Ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν· οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία.

Or le Seigneur est cest esprit-la: & là où est l'Esprit du Seigneur, là est liberté.

18. Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος.

Ainsi nous tous qui contemplons comme en vn miroir la gloire du Seigneur à face descouuerte, sommes transformes en la mesme image de gloire en gloire, comme de par l'Esprit du Seigneur.

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν.

Pour ceste cause ayans ce ministere selon la misericorde que nous auons receuë, nous ne nous anonchalissons point.

CAP. III.

14. Sed obtusi sunt sensus eorum. Usque in hodiernum enim diem, idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum (quoniam in Christo evacuatur.)

Therefore their mindes are hardened: for until this day remaineth the same couering untaken away in the reading of the Olde Testament/ which vaile in Christ is put away.

15. Sed usque in hodiernum diẽ, cùm legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum.

But euen unto this day/ when Moses is read/ the vaile is layd ouer their hearts.

16. Cùm autem conversus fuerit ad Dominum, auferetur velamen.

Neuertheles when their heart shall bee turned to the Lorde/ the vaile shalbe taken away.

17. Dominus autem Spiritus est. Vbi autem Spiritus Domini: ibi libertas.

Now the Lord is the Spirit/ & where the Spirit of the Lord is/ there is libertie.

18. Nos verò omnes, revelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu.

But we all behold as in a mirrour the glorie of the Lorde with open face/ & are changed into the same image/ from glorie to glorie/ as by the Spirit of the Lord.

CAP. IIII.

IDeo habentes hanc ministrationem: iuxta quod misericordiam cõsecuti sumus, non deficiemus.

Therefore/ seeing that we haue this ministerie/ as wee haue receiued mercie/ we faint not.

Das III. Capitel.

14. Sondern jhre Sinne sind verstocket. Denn biß auff den heutigen tag bleibet dieselbige Decke vnauffgedecket/ über dem alten Testament/ wenn sie es lesen/ welche in Christo auffgehöret.

Men deris sind ere forherdede. Thi det samme Skiul bliffue icke fortaget/ indtil denne dag/ offuer det gamle Testamente/ naar de dette læse/ huilcket der forgaar i Christo.

15. Aber biß auff den heutigen tag/ wenn Moses gelesen wird/ henget die Decke für jhrem hertzen.

Men der skiul henger faar deris Hierter/ indtil denne dag/ naar Mose læsis.

16. Wenn es aber sich bekehrte zu dem HERRN/ so würde die Decke abgethan.

Men der som det omuende sig til HERREN/ da bleffue Skiulet borttaget.

17. Denn der HERR ist der Geist. Wo aber der Geist des HERRN ist/ da ist freiheit.

Thi HERREN er Aanden/ Oc huor som HERRENS Aand er/ der er Frihed.

18. Nun aber schauen wir alle die klarheit des HERRN/ wie in eim Spiegel/ mit auff gedecktem angesichte/ vnnd wir werden verkleret inn dasselbige Bilde/ von einer klarheit zu der andern/ als vom HERRN der der Geist ist.

Men nu speyler HERRENS klarhed sig i oss alle/ met it bart Ansict/ oc wi bliffue forklarede i det samme Billede/ fra den ene klarhed til den anden/ som aff HERRENS Aand.

Das IIII. Capitel.

DArumb/ dieweil wir ein solch Ampt haben/ nach dem vns barmhertzigkeit widerfahren ist/ so werden wir nicht müde.

DEr faare/ effterdi wi haffue saadant it Embede/ effter som oss skede Barmhertighed/ Da bliffue wi icke trette.

Kapitola III.

14. Ale ztupeni gsau smyslowé gegich. Nebo až do dnessnijho dne ta záſtěra w čijtanij Starého Zákona zůſtáwá neodkrytá/ neb ta ſe ſkrze Krysta odgijmá.

Ale zátwárdzone ſa zmyſly ich: ábowiem áž y do dziſieyſzego dnia táż zaſłoná w czytániu ſtárego Teſtámenthu trwa/ nie bedac odkryta/ ktora przez Kryſtuſá zniſzcona bywa.

15. Ale až do dnessnijho dne/ když ſe čtau Knihy Moyžijſſowy/ záſtěra geſt položená na ſrdce gegich.

Ale áż do dziſieyſzego dnia gdy Moizeſz czythan bywa/ zaſłona leży ná ſercu ich.

16. Pakliby ſe obrátilij ku Pánu Bohu/ tehdáž odyata bude záſtěra.

A gdy ſie do Páná náwroci/ bedzie odietá zaſłoná.

17. Neb PAN/ Duch geſt. A kde geſt Duch PANě/ tuk geſt y ſwoboda.

A Pan ieſtci duch/ á gdziec duch Páńſki/ tamci wolnoſc.

18. My pak wſſickni odkrytau twáři na ſláwu PANě hledijce/ w týž obraz býwáme proměněni od Sláwy w Sláwu/ yakožto od Ducha PANě.

A my wßyſcy odkrythym obliczem w chwale Páńſkiey iáko w zwierciedle ſie przypátruiac w toż wiobráżenie przemienieni bywamy z chwaly w chwale/ ták iáko od duchá Páńſkie°.

Kapitola IIII.

PRotož magijce toto přiſluhowánij pokudž gſme miloſrdenſtwij doſſli/ neuſtáwáme w něm.

DLa tego máiac vrzad tákowy/ iákoći ktorzyſmy otrzymali miloſierdzie/ nie oſłabiamy.

ד

2 אלא אסלינן כסיתה
דבהתתא ולא מהלכינן
בחרעותא ולא נכלינן
מלתה דאלהא אלא ב
בגליותא דשררא מחוינן
נפשן לכלהון רעינא דבני
נשא קדם אלהא׃

Ma habbiam gittate via le coperte de la vergogna: non caminando con astutia, ne falsificando la parola di Dio, ma rendendoci approuati appresso ogni conscientia d'huomini dinanzi à Dio, con la manifestation de la verità.

3 ואן דין מכסי הו
אונגליון דילן לאילין דא
דאבדין הו מכסי׃

E se il nostro Euangelio è ancor coperto è coperto tra quelli che periscono.

4 אילין דאלהה דעלמא
הנא עור מדעיהון על דלא
מהימנין דלא ידנח להון
נוהרה דאונגליון דשובחה
דמשיחא דהויו דמותה
דאלהא׃

Ne i quali l'iddio di questo secolo ha accecate le menti, cioè de gl'infedeli: accioche non risplenda loro la luce de l'Euangelio de la gloria di Christo, il quale è imagine di Dio.

5 לא הוא גיר נפשן מ
מכרזינן אלא למשיחא
ישוע מרן לנפשן דין ד
דעבדיכון חנן מטול ישוע׃

Imperoche noi non predichiamo noi medesimi, ma Christo IESV Signore: e noi esser vostri seruitori per IESV.

6 מטול דאלהא הו דאמר
דמן חשוכא נוהרא ידנח
הו דנח בלבותן דנתנהר ב
בידעתא דשובחה דאלהא
בפרצופה דישוע משיחא׃

Percioche Iddio, il qual commandò che la luce risplendesse da le tenebre, è quello che ha renduto splendore ne nostri cuori, per dare illuminatione de la cognition de la gloria di Dio ne la faccia di IESV Christo.

7 אית לן דין סימתא
הדא במאנא דחצפא
דרבותא דחילא מן אלהא
תהוא ולא מנן׃

Ma noi habbiam questo tesoro in vasi di terra, accioche l'eccellentia de la fortezza sia da Dio, e non da noi.

ד

2 כי־אם מחסדים אנחנו את־תעלמות הבשת ולא מתהלכים בערמה ולא מרגילים את־דבר אלהים כי אם בדעת האמת משתבחים את־תהלתינו אל־כל־מדע האנשים לפני אלהים׃

Antes quitamos de nosotros todos escõdrijos de vergüença, no andando con astucia, ni adulterando la palabra de Dios: mas en manifestacion de verdad encomendãdonos à nosotros mismos à toda consciencia humana delante de Dios.

3 ואם גם תכסה בשורתנו באובדים תכסה׃

Que si nuestro Euangelio es encubierto, à los que se pierden es encubierto.

4 באשר אלהי העולם הזה עוד את־תבונת הרשעים מנגה להם אור בשורת כבוד המשיח אשר הוא דמות האלהים׃

En los quales el dios deeste siglo cegó los entendimientos de los incredulos, paraque no les resplandezca la lumbre del Euangelio de la gloria del Christo, el qual es la imagen de Dios.

5 כי לא בשרנו את נפשנו כי אם את ישוע המשיח אדונינו וכי־אנו עבדיכם בישוע׃

Porque no nos predicamos à nosotros mismos, si no à Iesus el Christo, el Sennor: y nosotros, vuestros sieruos por Iesus.

6 כי־האלהים האומר מחשך לנגה אור הוא נגה בלבותינו למאור דעת כבוד אלהים בפני־ישוע המשיח׃

Porque el Dios, que dixo que de las tinieblas resplandeciesse la luz, es el que resplandeció en nuestros coraçones para illuminacion de sciencia (de la claridad de Dios) en la faz del Christo Iesus.

7 ויש לנו אוצר הזה בכלי־יוצר אשר רב הגבורה יהי־לאלהים ולא ממנו׃

Tenemos empero este thesoro en vasos de barro, à fin que la alteza sea de la virtud de Dios, y no de nosotros.

δ.

2. Ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Ains nous auons entierement reietté les cachettes de honté: ne cheminans point auec ruse, & ne falsifians point la parole de Dieu, mais nous approuans à toute conscience des hommes deuant Dieu par la manifestation de la verité.

3. Εἰ δὲ καὶ ἔστι κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον.

Que si nostre Euangile est encores couuert, il est couuert à ceux qui perissent:

4. Ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ (τοῦ ἀοράτου)

Esquels le Dieu de ce siecle à aueuglé les entendemens, assauoir des incredules, à ce que la lumiere de l'Euangile de la gloire de Christ (qui est l'image de Dieu) ne leur resplendist.

5. Οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ χριστὸν ἰησοῦν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ ἰησοῦν.

Car nous ne nous preschons point nous-mesmes, mais Iesus Christ le Seigneur: & que nous sommes vos seruiteurs pour l'amour de Iesus.

6. Ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ ἰησοῦ χριστοῦ.

Car Dieu qui a dit que la lumiere resplendist des tenebres, est celui qui a relui en nos cœurs, pour donner illumination de la cognoissance de la gloire de Dieu en la face de Iesus Christ.

7. Ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ θεοῦ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν.

Mais nous auons ce thresor en vaisseaux de terre, afin que l'excellence de ceste force soit de Dieu, & non point de nous:

CAP. IIII.

2. Sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo.

But haue cast from us the clokes of shame/ and walke not in craftines/ neither handle we the worde of God deceytfully: but in declaration of the trueth we approue our selues to euery mā conscience in the sight of God.

3. Quòd si etiam opertum est Evangelium nostrum, in iis qui pereunt est opertum.

If our Gospell be then hid/ it is hid to them that are lost.

4. In quibus Deus huius seculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illuminatio Evangelii gloriæ Christi, qui est imago Dei.

In whome the god of this worlde hath blinded the mindes / that is / of the infidels that the light of the glorious Gospell of Christ/ which is the image of God/ should not shine vnto them.

5. Non enim nosmetipsos prędicamus, sed Iesum Christum Dominum nostrum: nos autem servos vestros per Iesum.

For we preach not our selues / but Christ Jesus the Lorde/ and our selues your seruants for Jesus sake.

6. Quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei in facie Christi Iesu.

For God that commanded the light to shine out of darkenes / is he which hath shined in our heartes / to giue the light of the knowledge of the glory of God in the face of Jesus Christ.

7. Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus: ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis.

But wee haue this treasure in earthen vessels / that the excellencie of that power might be of God / and not of vs.

Das IIII. Capitel.

2. Sondern meiden auch heimliche schand / vnd gehen nicht mit schalckheit vmb / felschen auch nicht Gottes Wort / sondern mit offenbarung der Warheit / vnd beweisen vns wol gegen aller Menschen Gewissen / für Gott.

Men fly lønlig skendzel / oc omgaaff icke met skalckhed / forfalske oc icke Guds ord / Men met sandheds obenbarelse / oc bewise oss vel mod alle Menniskis samuittighed faar Gud.

3. Ist nun vnser Evangelium verdeckt / so ist es inn denen / die verloren werden / verdecket.

Er nu vort Euangelium skiult / da er det skiult faar dem / som bliffue fortabte.

4. Bey welchen der Gott diser Welt der vnglaubigen sinn verblendet hat / daß sie nicht sehen das helle Liecht des Evangelii von der klarheit Christi / welcher ist das ebenbilde Gottes.

Hoss huilcke denne Verdens Gud / haffuer forblindet de Vantrøis sind / saa at de icke see det klare Euangelij Liuss om Christi klarhed / huilcken som er Guds rette Billede.

5. Denn wir predigen nicht vns selbs / sondern Jesum Christum / daß er sey der HERR / Wir aber eure Knechte vmb Jesu willen.

Thi wi predicke oss icke selff / Men Jhesum Christum / hand er ta HERREN / Oc wi eders Tienere for Jhesus skyld.

6. Denn Gott / der da hieß das Liecht auß der finsterniß herfür leuchten / der hat einen hellen schein in vnser hertzen gegeben / daß durch vns entstünde die erleuchtung von der erkenntniß der klarheit Gottes / in dem Angesichte Jesu Christi.

Thi Gud som bød Liuset skinne frem aff mørcket / Hand gaff it klart skin i vore Hierter / at den opluſning om Guds klarheds vidskaff er frem kommen formedelst oss / i Jhesu Christi Ansict.

7. Wir haben aber solchen Schatz in jrrdischen gefessen / auff daß die überschwengliche krafft sey Gottes / vnd nicht von vns.

Wi haffue oc dette Liggendefæ i Jordkar / paa det at den offueruettis krafft / skal vere Guds / oc icke aff oss.

Kapitola IIII.

2. Ale odmitáme skryté hanebnosti / nechodijce w chytrosti / ani lstně s Slowem Božijm se obijragijce / ale w zgewenij prawdy zchwalugijce sami sebe v každého swědomij lidského před Bohem.

Ale smy odrzucili precz pokrywánia nie przystoyne / nie postepuiac w przewrotnosci / ani fálszuiac słowá Bozego / ále okazániem prawdy zálecáiac sie v wszelkiego sumnienia ludzi przed Bogiem.

3. Pakli gestli zakryté gest Ewangelium nasse / w těch kteřijž hynau / zakryté gest.

A iesli tez iest zákryta Ewánielia nasza / iestci zákryta tym ktorzy giną.

4. W nichžto Buoh Swěta tohoto / oslepil mysli něwěrných / aby se gim nezaswijtilo swětlo Ewangelium Sláwy Krystowy / kterýž gest obraz Božij.

W ktorych Bog świata tego oslepił zmysły / to iest w niewiernych / áby im nie świeciłá świátłość Ewánieliey Krystusowey / ktory iest wyobrázeniem Bozym.

5. Neb my nekážeme sami sebe / ale Gežijsse Krysta Pána nasseho: sami pak o sobě prawijme / že gsme služebnijcy wassi pro Gežijsse.

Abowiem nie sámi siebie przepowiedamy / ále Krystusá Jezusá Pánem / á sámi siebie sługámy wászemi dla Jezusá.

6. Nebo Buoh / kterýž rozkázal / aby swětlo z temnostij se zaswijtilo / ten oswijtil Srdce nasse / k oswijcenij poznánij Sláwy Božij skrze twář Gežijsse Krysta.

Abowiem Bog ktory rzekł / áby sie z ciemności świátłość wyśápniła / tenci iest ktory sie oświecił w sercách nászych ku poddániu świátłości vznánia chwały Bożey w obliczu Jezusá Krystusá.

7. Máme pak poklad tento w Nádobách hliněnných / aby moc wywýssenost byla Božij / a ne z nás.

A mamyć ten skarb w náczyniu glinianym / áby tey mocy zacność byłá Boza / á nie z nas.

ד

8 בכל מדם דין מתאלצינן אלא לא מתחנקינן מתטרפינן א אלא לא חיבינן :

Quando noi ſiamo in tutte le coſe tribulati, ma non però ne ſiamo oppreſſi: ci trouiamo in eſtrema neceſſita, ma non però deſtituiti.

9 מתרדפינן אלא לא משתבקינן מסתחפינן א אלא לא אבדינן :

Siamo perſeguitati, ma non abbandonati: ſiamo abattuti, ma non periamo.

10 בכל זבן גיר מיתותה דישוע בפגרין שקילינן דאף חיוהי דישוע בפגרין נתגלון :

Portando ſempre attorno nel noſtro corpo la mortification del Signor IESV: accioche ancor la Vita di IESV ſi manifeſti nel corpo noſtro.

11 אי חנן גיר חיא למותא משתלמינן מטול ישוע הכנא אף חיוהי דישוע נתגלון בפגרן הנא ד דמאית :

Imperoche noi, che viuiamo, ſiam ſempre dati à morte per IESV: accioche ancor la Vita di IESV ſi manifeſti ne la noſtra carne mortale.

12 השא מותא בן מתחפט וחיא בכון :

La morte dunque opera certamente in noi, ma la Vita in Voi.

13 אף חנן הכיל דחדא הי רוחא דהימנותא אית לן איך דכתיב דהימנת מטול הנא אף מללת מהימנינן מטול הנא אף ממללינן :

Nondimeno hauendo noi il medeſimo ſpirito di fede, ſecondo quel che è ſcritto, Io ho creduto, e però ho parlato: ancor noi crediamo, e però parliamo.

ד

8 צרה ומצוקה לנו בכל אך לא נחנק מעלפים אנחנו אך לא שכולים :

En todo ſomos attribulados, mas no nos eſtrechamos: dudamos, mas no deſeſperamos.

9 נרדפים ולא עזובים נמכים ולא אובדים :

Padecemos perſecucion, mas no ſomos deſamparados en ella ſomos abatidos, mas no perecemos.

10 ותמיד את־המותת אדונינו ישוע בגויתינו סביב סביב נושאים אשר גם חיי ישוע בגויותינו יגלה :

Siempre traemos por todas partes la mortificacion del Sennor Ieſus en nueſtro cuerpo, paraque tambien la vida de Ieſus ſea manifeſtada en nueſtros cuerpos.

11 כי בעת חיינו כצאן ההרגה הושתנו בעבור ישוע אשר גם חיי ישוע יגלו בבשרנו המת :

Porque ſiempre noſotros que biuimos, ſomos entregados à muerte por Ieſus: paraque tambien la vida de Ieſus ſea manifeſtada en eſta nueſtra carne mortal.

12 לכן המות פועל בנו והחיים בכם :

De manera que la muerte obra en noſotros, y en voſotros la vida.

13 וכי יש לנו רוח האמונה הזאת ככתוב האמנתי כי אדבר ואנחנו מאמינים כי נדבר :

Mas porque tenemos el miſmo Eſpiritu de fe, conforme à loque eſta eſcripto Crey, por loqual tambien hable: noſotros tambien creemos, por loqual tambien hablamos:

δ.

8. Ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι· ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι·

Eſtans oppreſſés en toutes ſortes: mais non point reduits du tout à ſe ſtroit: eſtans en perplexité: mais non point deſtitués:

9. Διωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι.

Eſtans perſecutés, mais non point abandonnés: eſtans abbatus, mais non point perdus:

10. Πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ.

Portans touſiours par tout en noſtre corps la mortification du Seigneur Ieſus, afin auſſi que la vie de Ieſus ſoit manifeſtee en noſtre corps.

11. Ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν.

Car nous qui viuons, ſommes touſiours liurées à mort pour l'amour de Ieſus, afin auſſi que la vie de Ieſus ſoit manifeſtee en noſtre chair mortelle.

12. Ὥστε ὁ μὲν θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν.

Parquoi la mort ſe deſploye en nous, mais la vie en vous.

13. Ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον· Ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν.

Or comme ainſi ſoit que nous aiōs vn meſme eſprit de foy, ſelon qu'il eſt eſcrit, I'ai creu, pource ai ie parlé: auſſi croyons nous, & pourtant parlōs nous.

8. In

CAP. IIII.

8. In omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur: aporiamur, ſed non deſtituimur.

We are afflicted on euery ſide/ yet are wee not in diſtreſſe: in pouertie/but not ouercome of pouertie.

9. Perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur, deiicimur, ſed non perimus.

We are perſecuted / but not forſaken: caſt downe/but we periſh not.

10. Semper mortificationem Ieſu in corpore noſtro circunferentes, ut & vita Ieſu manifeſtetur in corporibus noſtris.

Euery where we beare about in our bodie the dying of the Lorde Jeſus/that the life of Jeſus might alſo be made manifeſt in our bodies.

11. Semper enim nos qui viuimus, in mortem tradimur propter Ieſum: ut & vita Ieſu manifeſtetur in carne noſtra mortali.

For we which liue / are alwayes deliuered vnto death for Jeſus ſake / that the life alſo of Jeſus might bee made manifeſt in our mortall fleſh.

12. Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis.

So then death worketh in vs / and life in you.

13. Habentes autem eundem ſpiritum fidei, ſicut ſcriptum eſt: Credidi, Propter quod locutus ſum: & nos credimus, propter quod & loquimur.

And becauſe we haue the ſame Spirit of fayth/ according as it is written/ J beleeued / and therefore haue J ſpoken / wee alſo beleeue / and therefore ſpeake.

Das IIII. Capitel.

8. Wir haben allenthalben trübſal/ aber wir ängſten vns nicht. Vns iſt bange/aber wir verzagen nicht.

Wi haffue alleuegne bedroffuelſe/ Men wi gremme oſſ icke. Wi haffue angiſt/ Men wi ere icke miſtroſtige.

9. Wir leiden verfolgung / Aber wir werden nicht verlaſſen. Wir werden vntergedruckt / aber wir kommen nicht vmb.

Wi lide forfølgelſe/ men wi bliffue icke forladne. Wi vnderdryckis/Men wi ødeleggis icke.

10. Vnnd tragen vmb allezeit das ſterben des HERRN Jeſu an vnſerm Leibe / auff daß auch das leben des HERRN Jeſu an vnſerm Leibe offenbar werde.

Oc wi bære altid vor HERRIS Jheſu Død omkring / i vort Legeme/ Paa det at oc vor HERRIS Jheſu Liff ſkal obenbaris i vort Legeme.

11. Denn wir / die wir leben / werden immerdar in den Todt gegeben vmb Jeſu willen/ Auff daß auch/ das leben Jeſu offenbar werde an vnſerm ſterblichen fleiſche.

Fordi at wi/ wi ſom leffue / bliffue ſtedze giffne i Døden/for Jheſu ſkyld/ Paa det/ at Jheſu Liff oc ſkal obenbaris i vort dødelige kød.

12. Darumb ſo iſt nun der Todt mechtig im vns / aber das Leben in euch.

Der faare ſaa er nu Døden mectig i oſſ/ Men Liffuet i eder.

13. Dieweil wir aber denſelbigen Geiſt des Glaubens haben / nach dem geſchrieben ſtehet / Jch glaube/ darumb rede ich / So glauben wir auch / darumb ſo reden wir auch.

Oc effterdi wi haffue den ſamme Troens Aand/ effter ſom ſcreffuit ſtaar / Jeg trór/ der faare taler ieg. Saa tro wi oc / der faare tale wi oc.

Kapitola IIII.

8. We wſſem zármutek trpjme/ ale neſtýſkáme ſobě: Pracuge me / ale nebýwáme opuſſtěni:

Gdy my we wßem bywamy vtrapieni / ale przedſie nie teſteſmy ſćiśnieni / wątpimy / ale nie zwątpimy.

9. Protiwenſtwj trpjme/ ale nebýwáme přemoženi Býwáme ſnijženi/ ale nebýwáme zahanbeni: Býwáme potupeni/ ale nehyneme:

Prześladowánie ćierpimy/ále nie bywamy opußczeni bywamy zrzuceni/ ále nie giniemy.

10. Wždycky mrtwenij Gežiſſowo na těle ſwém noſýce / aby žiwot Gežiſſůw na těle naſſem zgewen byl.

Záwße vmartwienie Páná Jezuſowe noßąc ná ćiele / áby y on żywot Páná Jezuſow w nááßym ćiele byl okazan.

11. Neb wždycky my kteřijž gſme žiwi / na Smrt býwáme wydáni pro Gežiſſe / aby y žiwot Gežiſſůw zgewen byl ná naſſem ſmrtedlném těle.

Abowiem my ktorzy żywiemy/ záwße bywamy wydáni ná śmierc dla Jezuſá/ áby thež żywot Jezuſow byl okazan w śmiertelnym ćiele nááßym.

12. Protož ſmrt w nás panuge/ ale w wás žiwot.

A tákże w nás okazuie śmierć moc ſwoię/ á żywot w was.

13. A wſſak magjce gednoho ducha wijry / yakož pſáno geſt: Vwěřil gſem / protož gſem mluwil: A my wěřijme/ protož také y mluwijme:

Atž mamy tegož duchá wiáry/ iáko nápiſano ieſt/ Vwierzylem á przetożem mowil / y my thež wierzymy/ y dla tego też mowimy.

ד

14 וידעינן דהו מן
דאקים למרן ישוע אף לן
ביד ישוע יקים ונקרבן
עמכון לותה׃

Sapendo che colui che ha risuscitato il Signor IESV, risusciterà noi ancora per IESV e faracci venir in sua presenza con essouoi.

15 כל מדם גיר
מטולתכון הו דכר מת
מתיתרא טיבותא ביד
סגיאא תסגא תודיתא
לשובחה דאלהא׃

Perche tutte le cose son per voi, acciò che la gratia che è soppr abondata, per il ringrattiamento di molti ridondi à la gloria di Dio.

16 מטול הנא לא מאננא
לן אף אן בר נשן גיר בריא
מתחבל אלא דמן לגו
מתחדת יום מן יום׃

Per laqual cosa noi non manchiamo: anzi quantunque il nostro huomo esteriore si corrompa, nondimeno l'interiore si rinuoua di giorno in giorno.

17 אולצנה גיר דובננא
הנא כד טב זעור וקליל
שובחא דלא סכא לעלם
עלמין מטיב לן׃

Imperoche la nostra tribulatione sopra modo breue e leggiera, opera in noi vn eterno peso di gloria marauigliosamente eccellente.

18 דלא חרינן בהלין
דמתחזין דמתחזין דין ד
דזבנא אנין דלא מתחזין
דין דלעלם אנין׃

Mentre non consideriamo le cose che si veggono, ma quelle che non si vedeno. Percioche le cose che si veggono, son temporali, e quelle che non si veggono, sono eterne.

ד

14 יודעים כי־ההקים את־
אדנינו ישוע גם אותנו בישוע
יקים ויעמידנו עמכם :

Estando ciertos que el que leuantó àl Sennor Iesus, à nosotros tambien nos leuantarà por Iesus y nos pondrá con vosotros.

15 כי כל־הדברים בעבורכם
אשר התחנה המותרת בתודת
הרבים תותיר לכבוד אלהים :

Porque todas estas cosas padecemos por vosotros. paraque abundando la gracia por muchos, en el hazimiento de gracias abunde tambien à gloriá de Dios.

16 ובעבור־כן לא ניעף ואם
אדמנו החיצון נשחת אך הפנימי
מתחדש מימים ימימה :

Portanto no faltamos: antes aunque este nuestro hombre exterior sea corronpido, el interior empero se renueua de dia en dia.

17 כי רגע קטון ושצף צרותינו
ומצוקותינו מיתר אל־יתר
רחמים גדולים חסד וכבוד
עולם פועל לנו :

Porque loque al presente es momentaneo y leue de nuestra tribulacion, sobre manera alto y eterno peso de gloria nos obra.

18 כי לא מביטים אנחנו אל־
הנראים כי־אם אל־אשר לא
נראים כי הנראים מזמנים
המה ואשר אינם נראים לכל־
עולמים :

No mirando nosotros à loque se vee, mas à loque no se vee, porque loque se vee, temporal es mas loque no se vee, eterno.

δ.

14. Εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ ἐγερεῖ, καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν.

Sachant que celui qui a ressuscité le Seigneur Iesus: nous resuscitera aussi par Iesus, & nous fera comparoir en la presence auec vous.

15. Τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν, περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

Car toutes choses sont pour vous, afin que ceste tresgrande grace redonde à la gloire de Dieu, par le remerciement de plusieurs.

16. Διὸ οὐκ ἐκκακοῦμεν, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ.

Parquoi nous ne nous anonchalissons point: ains combien que nostre homme exterieur se dechee, toutesfois l'interieur est renouuellé de iour en iour.

17. Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν.

Car nostre legere affliction, qui ne fait que passer, produit en nous vn poids eternel d'vne gloire excellentement excellente.

18. Μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα, πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια.

Quand nous ne regardons point aux choses visibles, mais aux inuisibles: car les choses visibles sont pour vn temps: mais les inuisibles sont eternelles.

CAP. IIII. | Das IIII. Capitel. | Kapitola IIII.

14. Scientes quoniam qui suscitavit Iesum, & nos cum Iesu suscitabit & constituet vobiscum.

Knowing that he which hath raised vp the Lorde Jesus, shall raise vs vp also by Jesus, and shall set vs with you.

14. Vnnd wissen / daß der / so den HERRN Jesum hat aufferweckt / wird vns auch aufferwecken / durch Jesum / vnd wird vns darstellen sampt euch.

Oc vide / at den / som opuecte den HERRE Jhesum / hand skal oc opuecke oss / formedelst Jhesum oc skal sticke oss der met eder.

14. Wědauce že ten kterýž gest wzkřijsyl Gežijsse / y nás skrze Gežijsse wzkřijsy a postawj s wámi.

Wiedzac iż ten ktory wzbudził Pána Jezusá / y was wzbudźi przez Jezusá / y postáwi z wámi.

15. Omnia enim propter vos, ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei.

For all things are for your sakes, that most plenteous grace by the thanksgiuing of many, may redound to the prayse of God.

15. Denn es geschicht alles vmb euren willen / Auff daß die überschwengliche Gnade / durch vieler Dancksagung Gottreichlich preise.

Thi det skeer altsammen for eders skyld / Paa det den offueruettis naade / skal met megen tacksigelse / rigelige prise Gud.

15. Neb wssecky wěcy pro wás gsau / aby milost Božij (kteráž se rozhognila) skrze mnohých děkowánij / byla hognák slávě Božij.

Abowiemći wszytki rzeczy sa dla was / aby láská ona bárzo obfitha / z dźiekowániem wiela ich / obfitsza sie stálá ku chwale Bozey.

16. Propter quod non deficimus: sed licet is qui foris est noster homo, corrumpitur: tamen is qui intus est, renovatur de die in diem.

Therefore wee faint not, but though our outward man perish, yet the inward man is renued dayly.

16. Darumb werden wir nicht müde / sondern ob vnser eusserlicher Mensche verweset / so wird doch der innerliche von tage zu tage verneuert.

Der faare bliffue wi icke trette / men der som vor vduortis Mennniske raadener / Saa skal dog det induortis fornyes dag fra dag.

16. Protož nehyneme: ale ačkoli ten Člowěk náš zewnitřnij / russý se / wšak wnitřnij / obnowuge se den ode dne.

Dla tegoć nie ostabiámy / ále choć theż nasz zwierzchni człowiek zepsowan bywa / przedsie wnetrzny człowiek odnawia sie ná káżdy dźień.

17. Id enim quod in præsenti est momentaneum & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.

For our light affliction which is but for a moment, causeth vnto vs a farre most excellent, and an eternall waight of glorie.

17. Denn vnser Trübsal / die zeitlich vnd leichte ist / schaffet eine ewige vnd über alle maß wichtige Herrligkeit.

Thi vor Bedrøffuelse / som er timelig oc læt / gør oss en euig oc offuer al maade suar Herlighed.

17. Nebo to kteréž nynij časné a lehké zarmaucenij naše gest / welmi weliké nad obyčeg wěčné slávy břijmě w nás puosobij.

Abowiem bárzo krotki á lekki vćisk nász / zacnie á známienićie spráwuie nam wiekuistawage chwały.

18. Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna sunt.

While we looke not on the things which are seene, but on the things which are not seene: for the thinges which are seene, are temporall: but the things which are not seene, are eternall.

18. Vns die wir nicht sehen auff daß sichtbare / sondern auff das vnsichtbare. Denn was sichtbar ist / das ist Zeitlich / was aber vnsichtbar ist / das ist Ewig.

Wi som icke see til det synlige men til det wsynlige. Thi huad som synligt er / det er timeligt / Oc huad som wsynligt er / det er euigt.

18. Když nepatřijme na ty wěcy kteréž se widij / ale kteréž se newidj. Neb ty wěcy kteréž se widj / časné gsau / ale kteréž se newidij / wěčné gsau.

Gdyż my nie pátrzymy ná rzeczy ktore sa widome / ále ná ty ktore nie widome sa / ábowiem ty ktore sa widome / sa doczesne: ábowiem niewidome sa wieczne.

ה

1 ידעינן גיר דאן ביתן ד
דבארעא הנא דפגרא
נשתרא אלא אית לן בנינא
דמן אלהא ביתא דלא
בעבד אידיא בשמיא
לעלמ :

Imperoche noi sappiamo, che se la nostra casa terrena di questo tabernacolo sarà disfatta, habbiamo vn edifitio da Dio, cioè, vna casa che non è fatta à mano, eterna ne cieli.

2 אף על הדא גיר ———
מתתנחינן וסוינן דנלבש
ביתן דמן שמיא :

Imperoche noi per questo sospiriamo, desiderando esser sopraueſtiti del nostro habitacolo, che è dal cielo.

3 אלא אף מא דלבשן
נשתכח לן ערטל :

Se però saremo trouati vestiti, e non ignudi.

4 כד איתין גיר השא
בהנא ביתא מתתנחינן
מן יוקרה ולא צבינן
למשלחה אלא דנלבש
לעל מנה דתתבלע ב
מיתותה בחיא :

Imperoche noi che siamo in questo tabernacolo, gemiamo, essendo aggrauati: percioche non desideriamo essere spogliati, ma esser sopraueſtiti: accioche quel che è mortale, sia inghiotitto da la vita.

5 ודמעתד לן לה להדא
אלהא הו הו דיהב לן
רהבונא דרוחה :

Hor colui che ci ha formati à questo istesso, è l'Iddio: il qual ci ha ancor dato l'arra de lo spirito.

6 מטול דידעינן הכיל
ומתפסינן דכמא דבפגרא
שרינן עגידינן מן מרן :

La onde noi habbiam sempre confidentia, e sapendo che noi siamo viandanti in questo corpo, siamo assenti dal Signore.

7 בהימנותא הו גיר
מהלכינן ולא בחזיא :

Percioche noi caminiamo per fede, e non per veduta.

ה

1 כי ידענו אם פגרנו בית
משכננו על־האדמה הזאת ימות
כי יש לנו בנין מאלהים בית
עולם ואיננו מעשה ידים
בשמים :

Porque sabemos que si la casa terrestre de esta nuestra habitacion se deshiziere, que tenemos de Dios edificio, casa, no hecha de manos, eterna, en los cielos:

2 ובזאת מתאוננים ומתאוים
אנחנו להלבש את־משכננו אשר
משמים הוא :

Y por esto tambien gemimos desseando ser sobre vestidos de aquella nuestra habitacion celestial:

3 אך אם לבושים ולא ערומים
נמצא :

Si tambien fueremos hallados vestidos, y no desnudos.

4 כי אנחנו אשר היום במשכן
הזה מתאוננים נכבדים אשר
עליו לא נאבה להתפשט כי
אם להלבש במעיל אשר תבלע
התמותה מן־החיים :

Porque ansi mismo los que estamos en esta cabanna, gemimos cargados: porque no querriamos ser desnudados, antes sobre vestidos consumiendo la vida à lo que es mortal.

5 ואלהים המעתד אותנו אל־
הפעלה הזאת והנותן לנו את־
ערבון הרוח :

Mas el que nos hizo para esto mismo es Dios el que ansimismo nos ha dado el arra del Espiritu.

6 לכן מבטיחים אנחנו תמיד
ויודעים כי בכל עת אשר נשכן
בגויה נגור מאדונינו :

Ansique biuimos confiados siempre: y sabiendo que entretanto que estamos en el cuerpo, peregrinamos del Sennor.

7 כי באמונה מתהלכים אנחנו
ולא בראות עינים :

(Porque por fe andamos, no por vista.

ΚΕΦΑΛ. έ.

Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον, ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Car nous sauons que si nostre habitation terrestre de ceste loge est destruite, nous auons vn edifice de par Dieu, asſauoir vne maison eternelle és cieux qui n'est point faite de main.

2. Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες.

Car aussi pour cela gemissons-nous, desirans tant & plus d'estre reuestus de nostre domicile qui est du ciel.

3. Εἴγε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα.

Voire mesmes si nous sommes trouués vestus & non point nuds.

4. Καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει στενάζομεν βαρούμενοι, ἐπειδὴ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς.

Car nous qui sommes en ceste loge, gemissons estans chargés: entant que nous desirons nō point d'estre despouilles mais d'estre reuestus: afin que ce qui est mortel, soit englouti par la vie.

5. Ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, θεός, ὁ καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος.

Or celui qui nous a formés à cela mesme, c'est Dieu: lequel aussi nous a donné les arres de l'Esprit.

6. Θαρροῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου.

Parquoi en ayant tousiours confiance, & sachans que nous sommes voyagers en ce corps, nous sommes absens du Seigneur.

7. Διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους.

(Car c'est par foy que nous cheminons, & non point par veuë.

CAP. V.

SCimus enim quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſolvatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam æternam in cælis.

For we know ỹ if our earthly house of this tabernacle be deſtroyed / we haue a building giuen of God / that is / an house not made with handes / but eternall in the heauens.

2. Nam & in hoc ingemiſcimus, habitationem noſtram quæ de cælo eſt, ſuperindui cupientes.

For therefore we ſigh / deſiring to bee clothed with our houſe / which is from heauen.

3. Si tamen veſtiti, non nudi inveniamur.

Becauſe that if we be clothed / we ſhall not be founde naked.

4. Nam & qui ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus gravati: eo quòd nolumus expoliari, ſed ſupervestiri, ut abſorbeatur quod mortale eſt, à vita.

For in deede we that are in this tabernacle / ſigh and are burdened / becauſe wee would not be vnclothed / but woulde be clothed vpon / that mortalitie might be ſwalowed vp of life.

5. Qui autem efficit nos in hoc ipſum, Deus, qui dedit nobis pignus ſpiritus.

And he that hath created vs for this thing / is God / who al●o hath giuen vnto vs the earneſt of the Spirit.

6. Audentes igitur ſemper, & ſcientes quoniam dum ſumus in corpore, peregrinamur à Domino.

Therefore we are alway bolde / though we knowe that whiles we are at home in the bodie / we are abſent from he Lord.

7. (Per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem)

(For we walke by fayth / & not by ſight.)

Das V. Capitel.

WIr wiſſen aber / ſo vnſer irrdiſch Hauß dieſer Hütten zubrochen wird / daß wir einen Bau haben / von Gott erbauet / ein Hauß nicht mit Händen gemachet / das ewig iſt im Himmel.

WI vide oc / der ſom dette vort Tabernackels iordiſke Huſſ bliffuer ſønderbrudet / at wi haffue en Bygning off bygd aff Gud / it Hnſſ / ſom icke er giort met hender / huilcket der er euigt i Himmelen.

2. Vnd über demſelbigen ſehnen wir vns auch / nach vnſer Behauſung / die vom Himmel iſt / vnd vns verlanget / daß wir damit überkleidet werden.

Oc offuer den ſamme ſucke wi ocſaa / effter vor Bolig / ſom er aff Himmelen / Oc oſſ forlengis / at wi kunde der met bliffue offuerklædde.

3. So doch / wo wir bekleidet / vnd nicht bloß erfunden werden.

Dog ſaa om wi findis klædde / oc icke nøgne.

4. Denn dieweil wir in der Hütten ſind / ſehnen wir vns / vnd ſind beſchweret / ſintemal wir wolten lieber nicht entkleidet / ſondern überkleidet werden / Auff daß das ſterbliche würde verſchlungen von dem Leben.

Thi den ſtund wi ere i Tabernackelen / ſucke wi oc ere beſuarede / Efferdi wi vilde helder icke affklædis men offuerklædis / Paa det at det dødelige kunde opſiugis aff Liffuit.

5. Der vns aber zu demſelbigen bereittet / das iſt Gott / der vns das Pfand / den Geiſt gegeben hat.

Men den ſom beredde oſſ til det ſamme / hand er Gud / ſom gaff oſſ Aanden til pant.

6. Wir ſind aber getroſt allezeit / vnd wiſſen / daß / dieweil wir im Leibe wohnen / ſo wallen wir dem HERRN.

Wi ere oc altid frimodige / oc vide / at efferdi wi bo i Legemet / da ere wi fremede fra HERREN.

7. Denn wir wandeln im Glauben / vnnd nicht im ſchauen.

Thi wi vander i Troen / oc icke i beſkuelſen.

Kapitola V.

WIme zagiſtě že budeli Dům zemſký náſs twhoto přijbytku zboken / že wzděl any od Boha Duom máme / ne rukau vdělany / ale wěčný / w Nebeſých.

ZAiſte wiemy / iż ieśli przybytek tego ziemſkiego domu náſzego bedzie ſkázon / zbudowánie mamy od Bogá / to ieſt mieſzkánie nie vrobione rękà / wiekuiſte na niebie.

2. Nebo y proto plačtiwě lkágeme / w přijbytek náſs kterýž geſt z Nebe žádagijce býti oblečeni:

Abowiem dla tego wzdychamy / żadáiac być przyobleczeni przybytkiem náſzym ktory ieſt z niebá.

3. Geſtliže wſſak oblečenij á nenazý naleženi budeme.

Jeſliże bedziemy náleziem przyobleczeni / á nie nágiemi.

4. Neb y kteřijž gſme w tomto Stánku / lkáme / gſauce obtijženi / a to proto / že nechceme swlečeni býti / ale přiodijni / aby byla pohlcena ſmrtedlnoſt / od žiwota.

Bo my ktorzy ieſteſmy w tym przybytku / wzdychamy bedac obćiazonemi / w ktorym nie żadamy byc zwleczeni / ale przyobleczeni / áby pożárta byłá śmiertelność od żywotá.

5. Kdož pak způſobuge nás k tomu / Bůh geſt / kterýž dal nám záwdawek ducha ſwého.

Przytym ten ktory nas ſtworzył ku temu / ieſtći Bog / ktory też nam dal zadátek duchá.

6. Protož wždycky dobré myſli gſme / a naděgi máme / wědauce / že dokud gſme w tomto těle / wzdáleni gſme od PAna:

Dufáiac tedy záwſze / y wiedzac że ieſteſmy przychodniami wćiele / ieſteſmy od Páná dáleko.

7. (Neb ſkrze Wijru chodijme / a ne ſkrze widěnij giſtoty.)

Abowiem przez wiáre chodzimy / á nie przez widzenie /

ה

8 מטול הנא תכילינן ומסוחינן דנענד מן פגרא ונהוא לות מרן:

Ma pur ci confidiamo, e desideriamo piu tosto essere assenti del corpo, e presenti appresso il Signore.

9 מתחפטינן דאן עגודא חנן ואן עמודא לה הוין שפרין:

E però noi desideriamo & assenti, e presenti di piacerli.

10 כלן גיר עתידינן ל למקם קדם בים דמשיחא דנתפרע אנש אנש בפגרה מדם דעביד לה אן דטב ואן דביש:

Imperoche ci bisogna tutti manifestarne dinanzi al tribunal di Christo, à fine che ciascun riporti nel suo corpo secondo quel ch'egli hauerà fatto, ò ben, o male.

11 מטול דידעינן הכיל דחלתה דמרן לבני נשא הו מפיסינן לאלהא דין גלינן סבר אנא דין דאף למדעיכון דילכון גלינן:

Sapendo noi dunque l'horrore che si dee hauer del Signore persuadiamo à gli huomini, e siamo manifesti à Dio: e spero che noi siamo manifesti ancor ne le vostre conscienze.

12 לא הוינא תוב נפשן משבחינן לכון אלא עלתא הו יהבינן לכון דהוניתון משתבהרין בן לות הנון דבאפא הו משתבהרין ולא בלבא:

Noi certo non ci laudiamo gia di nuouo appresso di voi, ma vi diamo occasione di gloriarui per noi: accioche voi habbiate qualche cosa contra quelli che si gloriano in apparentia, e non nel cuore.

13 אן גיר שטינן לאלהא ואן תקינן לכון:

Imperoche se noi vsciamo di mente, vsciamo à Dio: ò se noi siamo di sana mente, siamo à voi.

14 חובה גיר דמשיחא אליץ לן דדינן הדא דחד חלף כל נש מית מדין כל נש מית לה:

Perciochè la charità di Christo ci stringe, tenendo questo per risoluto, che se vno è morto per tutti, adunque tutti son morti.

ה

8 גם בטוחים ורוצים אנחנו יותר לגור מן הגויה ולשכון אל־יהוה:

Mas confiamos, y querriamos mas peregrinar del cuerpo, y ser presentes àl Sennor.

9 על־כן נתחזק אם שוכנים ואם גרים אנחנו כרצונו להתהלך אתו:

Y portanto procuramos tambien, ó ausentes, o presentes, agradarle.

10 כי צריך לכלנו להראות לפני־כסא המשיח אשר יסבל איש איש את סבל גביתו כמעשיו אם טובים ואם רעים:

Porque es menester que todos nosotros parezcamos delante del tribunal del Christo: paraque cada vno sea pagado de lo propio de su cuerpo, como vuiere hecho, ó bueno, ó malo.

11 וכי־ידענו את־יראת יהוה מפתים אנחנו את האנשים ולאלהים נודענו ושברתי כי־גם במדעכם נודענו:

Ansique estando ciertos de aquel terror del Sennor, persuadimos al mundo mas à dios somos manifiestos: y espero que tambien en vuestras consciencias somos manifiestos:

12 כי־לא נוסיף לספר לכם את־תהלותינו כי אם נתנה לכם את תאנה להתהלל עלינו להיות לכם להשיב דבר אל־אשר בפנים ולא מלב כי אם בלב ולב ידברו:

Non os encomendamos otra vez à vosotros: mas damoshos occasion de gloriaros de nosotros, paraque tengays que responder contra losque se gloriā en las apparēcias, y no en el coraçō.

13 ואם משוטטים אנחנו לאלהים נשוטט ואם מבינים אנחנו לכם נבין:

Porque si loquemos, à Dios: y si estamos en seso, à vosotros.

14 כי־אהבת המשיח מסיתה אותנו לחשב את־זאת כי־אם אחד על־כלם מת לכן כלם מתו:

Porque la charidad del Christo nos constrinne: Pensando esto, Que si vno fue muerto por todos, luego todos son muertos;

Ε.

8. Θαῤῥοῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον.

Mais nous auons confiance, & aimons mieux estre estrāgers de ce corps, & estre auec le Seigneur.

9. Διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι.

A raison dequoi aussi nous conuoitons de lui estre agreables, & presens & absens,

10. Τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν.

Car il nous faut tous comparoir deuāt le siege iudicial de Christ, afin qu'vn chacun reporte en son corps selon qu'il aura fait, ou bien ou mal.

11. Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου, ἀνθρώπους πείθομεν, θεῷ δὲ πεφανερώμεθα· ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι.

Sachans donc que c'est de la frayeur du Seigneur, nous induisons les hommes à la foy, & sommes manifestes à Dieu & ie m'atten aussi que nous sommes manifestés en vos consciences.

12. Οὐ γὰρ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχήματος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καὶ οὐ καρδίᾳ.

Car nous ne nous recommandons point derechef enuers vous, mais c'est que nous vous dōnons occasion de vous glorifier de nous: afin que vous ayez de quoi respondre à ceux qui se glorifient de l'apparēce, & non point du cœur.

13. Εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, θεῷ· εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν.

Car soit que nous soyons transportés d'entendement, nous le sommes à Dieu: Soit que soyōs de sens rassis, nous le sommes à vous.

14. Ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον.

Car la charité de Christ nous estreint, tenans cela pour resolu, que si vn est mort pour tous, tous aussi sont morts.

8. Aude-

CAP. V.

8. Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præsentes esse ad Dominum.

Neuertheles/we are bolde/ and loue rather to remoue out of the bodie/ and to dwel with the Lorde.

9. Et ideo contendimus, siue absentes, siue præsentes placere illi.

Wherefore also we couet/ that both dwelling at home/ and remouing from home/we may be acceptable to him.

10. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum.

For we must all appeare before the iudgement seat of Christ/ that euery man may receyue the thinges which are done in his bodie/ according to that he hath done/whether it be good or euill.

11 Scientes ergo timorem Domini hominibus suademus: Deo autem manifesti sumus. Spero autem in conscientiis vestris manifestos nos esse.

Knowing therefore the terrour of the Lorde/ we perswade men/ and we are made manifest vnto God/and I trust also that wee are made manifest in your consciences.

12. Non iterum commendamus nos vobis, sed occasionē damus vobis gloriandi pro nobis: ut habeatis ad eos qui in facie gloriantur, & non in corde.

For we prayse not our selues againe vnto you/but giue you an occasion to reioyce of vs/ that ye may haue to answere against them/ which reioyce in the face/ and not in the heart.

13. Siue enim mente excedimus, Deo: siue sobrii sumus, vobis.

For whether we be out of our wit/we are it to God: or whether we be in our right minde/ we are it vnto you

14. Charitas enim Christi urget nos: æstimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt.

For the loue of Christ constrayneth vs: because we thus iudge/ that if one be dead for all/ then were all dead.

Das V. Capitel.

8. Wir sind aber getrost/ vnd haben vil mehr lust ausser dem Leibe zu wallen/ vnd daheimen zusein bey dem HERREN.

Wi ere dog ved god trøst/ oc haffue meget mere lyst/ at vere fremmede vden legemet/ oc at vere hiemme hoss HERREN.

9. Darumb fleissigen wir vns auch/ wir sind daheimen oder wallen/ daß wir jhm wolgefallen.

Der faare ere wi oc flitige/ huad helder wi ere hiemme eller fremmede/ at wi kunde vere hannem behagelige.

10. Denn wir müssen alle offenbar werden für dem Richtstul Christi/ Auff daß ein jeglicher empfahe nach dem er gehandelt hat/ bey leibes Leben/ es sey gut oder böse:

Thi wi skulle alle obenbaris faar Christi Domstol/ Paa det at huer skal faa effter som hand haffuer handlet i Legemens leffnet/ huad helder det er gaat eller ont.

11. Dieweil wir denn wissen/ daß der HERR zu förchten ist/ fahren wir schon mit den Leuten/ aber Gott sind wir offenbar. Ich hoffe aber/ daß wir auch in eurem Gewissen offenbar sind.

Efftedi wi da vide/ at HERREN bør at fryctis/ da fare wi sactelige met Folcket/ men wi ere obenbare faar Gud. Oc ieg haabis/ at wi ocsaa ere obenbare i eder Samuittighed.

12. Daß wir vns nicht abermal loben/ sondern euch eine vrsache geben zu rühmen von vns/ Auff daß jr habt zu rühmen wider die/ so sich nach dem ansehen rühmen/ vnd nicht nach dem Hertzen.

At wi icke atter loffue oss/ men wi giffue eder aarsage at rose aff oss/ Paa det i kunde haffue at rose aff mod dem/ som rose sig effter anseelsen/ oc icke effter hiertet.

13. Denn thun wir zuvil/ so thun wirs Gotte/ sind wir mässig/ so sind wir euch mässig.

Thi at gøre wi formeget/ da gøre wi Gud det/ Ere wi sactmodige/ da ere wi eder sactmodige.

14. Denn die Liebe Christi dringet vns also/ Sintemal wir halten/ daß/ so einer für alle gestorben ist/ so sind sie alle gestorben.

Thi Christi kærlighed tuinger oss saa/ Effterdi wi acte/ at der som en døde for alle/ da ere de alle døde.

Kapitola V.

8. Ale smělé dauffáme/ a to oblibugeme/ raděgi s tělem se rozděliti/ a býti přijtomnij Bohu.

Dufamy theż/ y wolimy precz wynidź z ciáłá/ á idź do Páná mieszkać.

9. Protož y vsylugem/ budto že gsme od něho wzdáleni/ neb gemu přijtomni/ abychom se ljbili gemu.

A przetho teź vprzeymie żadamy y mieszkáiac/ y precz idac/ bysmy byli iemu wdźiecznymi.

10. Wssyckni my zagisté musýme se okázati před Stolicý Krystowau/ aby přinesl gedenkaždý wlastnij wěcy těla swého/ yakéž činil/ budto dobré/ nebo zlé.

Abowiem mamy sthánać iáwnie wszyscy przed stolica Krysthusowa/ áby káżdy odniosl coby ná ciele wźiął słusznie wedle tego/ co vczynił/ ábo dobrego ábo złego.

11. Protož znagijce bázeň Božij/ lidem radijme: ale Bohu zgewnij gsme. A mámť naděgi/ že y w swědomij wassem zgewnij gsme.

Wiedzac tedy on strách Páński/ ludzie ku wierze przywodzimy/ á iesteśmy v Bogá iáwnemi/ y nádźiewam sie/ iż teź w sumnieniách wászych iesteśmy iáwnemi.

12. Nechwálijme sami sebe opět před wámi/ ale přijčinu wám dáwáme/ abyste se chlubili námi/ a tak měli to proti těm/ kteřijž se na oko chlubij/ ne w srdcy.

A iście nie powtore sámi siebie zálecamy wam/ ale wam dáiemy przyczyne ábyście sie chlubili z nas/ zebyście mieli co rzec przećiwko tym kthorzy z oblicza chwalu szuká'a/ á nie z sercá.

13. Nebo budto že nesmyslnij gsme/ Bohu nesmyslnij gsme: budto že gsme rozumnij/ wám rozumnij gsme.

Bo choć száleiemy/ Bogu szálejemy/ choć iesteśmy rozumu zupełnego/ wam iesteśmy.

14. Láska zagisté Krystowa nutij nás/ tak o tom saudijce/ poněwadž geden za wssecky vmřel/ tehdyť gsau wssyckni zemřeli:

Gdyż ona miłość Krysthusowá przyćiska nas/ y gdyżechmy teź to postánowili/ iż iesli ieden zá wszytki vmárł/ tedy wszyscy byli vmárlymi.

ה

15 וחלף כל נש הו מית דאילין דחאין לא לנפשהון יחון אלא לאינא דעל אפיהון מית וקם:

Et egli è morto per tutti, accioche quei che viueno, non viuano piu à se stessi, ma à colui che è morto è risuscitato per loro.

16 ומכיל חנן לאנש בפגר לא ידעינן ואן ידען בפגר למשיחא אלא מן השא לא ידעינן:

Per laqual cosa noi da hora non conosciamo alcuno secondo la carne: & ancor che habbiam conosciuto Christo secondo la carne, nondimeno hora noi no'l conosciamo piu.

17 כל מן דבמשיחא הו הכיל בריתא הו חדתא עתיקתא עברי להין:

Pero che è se alcuno è in Christo, egli è nuoua creatura. Le cose vecchie son passate via: ecco, tutte le cose son fatte nuoue.

18 וכל מדם הוא חדתא מן אלהא הו דרעין לה במשיחא ויהב לן תשמשתא דתרעותא:

E tutte le cose son da Dio, il qual ci ha riconciliati à se per IESV Christo: & hacci data l'amministration de la riconciliatione.

19 אלהא הו גיר במשיחא הו דרעי לעלמא עם רבותה ולא חשב להון חטהיהון וסם בן דילן מ מלתא דתרעותא:

Conciosia cosa che Iddio era in Christo, riconciliando il mondo à se, non imputando loro i lor peccati: & ha posta in noi la parola de la riconciliatione.

20 איגדא חנן הכיל חלף משיחא ואיך הו דאלהא בעא מנכון באידן חלף משיחא הכיל בעינן אתרעו לאלהא:

Noi siamo dunque ambasciatori per Christo, come se Iddio vi esortasse per noi: onde vi preghiamo per Christo, che vi reconciliate à Dio.

ה

15 ועל־כלם מת הוא אשר החיים אינם עוד יחיו לנפשותם כי אם לאשר עליהם מת וקם ממתים:

Item, por todos fue muerto el Christo: para que tambien losque biuen, ya no biuan para si, mas para aquel que murió y resuscito por ellos.

16 לכן אנחנו מעת את־איש לא ידענו כבשר ואם לפנים גם את המשיח ידענו כבשר אך מעת לא עוד ידענו:

Demaneraque nosotros de aqui adelante à nadie conocemos segun la carne y se, aun al Christo conocimos segun la carne, aora empero ya no lo conocemos.

17 לכן אשר במשיח בריאה חדשה הוא הקדמוניות עברו הנה נעשו חדשות כלנה:

Demanera que elque es en el Christo, nueua criatura es: las vejezes se passaron, heaqui todo es hecho nueuo:

18 וכל־האלה מאלהי ישענו על־דבר כבוד שמו אשר הצילנו וכפר על־חטאתינו למען שמו לנפשו בישוע המשיח ונתן לנו את־כהנת הכפרים וחליפה:

Y todo esto por dios, el qual nos reconcilió à si por Iesus el Christó, y (nos) dio el ministerio de la reconciliacion:

19 כי כאשר אלהים היה במשיח מחליף את־העולם לנפשו לא מחשב להם את־חטאתם והשים בנו את־דבר הכפרים וחליפה:

Porque ciertamente Dios estaua en el Christo reconciliando el mundo à si, No imputandoles sus peccados: y puso en nosotros la palabra de la Reconciliacion:

20 לכן בשם המשיח מצירים אנחנו כמו בשם אלהים המנחם בנו ומתחננים במשיח התחלפו לאלהים:

Ansique embaxadores somos en Nombre del Christo como si Dios hos orasse por medio nuestro: oramos hos en Nombre del Christo, Reconciliahos à Dios.

έ.

15. Καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι.

Et qu'il est mort pour tous, afin que ceux qui viuent, ne viuent point d'ores enauant à eux mesmes, mais à celui qui est mort, & qui est ressuscité pour eux.

16. Ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα. εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα χριστὸν, ἀλλὰ καὶ νῦν οὐκ ἔτι γινώσκομεν.

Parquoi dés maintenant nous ne cognoissons persone selon la chair mesmes encores que nous ayons cognu Christ selon la chair, toutesfois maintenant nous ne le cognoissons plus.

17. Ὥστε εἴ τις ἐν χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά.

Si quelcun est en Christ, qu'il soit nouuelle creature: les choses vieilles sont passees, voici toutes choses sont faites nouuelles.

18. Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς.

Or le tout est de par Dieu, qui nous a reconciliés à soi par Iesus Christ, & nous a donné le ministere de reconciliation.

19. Ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς.

Car Dieu estoit en Christ, reconciliant le monde à soi, en ne leur imputãt point leurs forfaits: & a mis en nous la parole de reconciliation.

20. Ὑπὲρ χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ θεῷ.

Nous sommes donc ambassadeurs pour Christ, comme si Dieu exhortoit par nous: voire nous supplions pour Christ, que vous soyez reconciliés à Dieu.

CAP. V.

15. Et pro omnibus mortuus est Christus: ut & qui vivunt, iam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.

And he died for all/that they which liue/ should not henceforth liue vnto them selues / but vnto him which died for them/and rose againe.

16. Itaque nos, ex hoc neminem novimus secundùm carnem. Et si cognovimus secundùm carnem Christum: sed nunc iam non novimus.

Wherefore/ henceforth know we no man after the flesh/ yea though we had knowen Christ after the flesh/ yet nowe henceforth knowe we him no more.

17. Si qua ergo in Christo nova creatura: vetera transierunt, ecce facta sunt omnia nova.

Therefore if any man be in Christ/let him be a newe creature. Olde thinges are passed away: beholde/ all thinges are become newe.

18. Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per Christum, & dedit nobis ministerium reconciliationis.

And all things are of God / which hath reconciled vs vnto him selfe by Jesus Christ / and hath giuen vnto vs the ministerie of reconciliation.

19. Quoniam quidē Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis.

For God was in Christ/and reconciled the world to him selfe / not imputing their sinnes vnto them / and hath committed to vs the worde of reconciliation.

20. Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo.

Now then are wee ambassadours for Christ: as though God did beseeche you through vs/we pray you in Christes stead/ that ye be reconciled to God.

Das V. Capitel.

15. Vnd er ist darumb für sie alle gestorben/ auff daß die/ so da leben/ hinfort nicht jhnen selbst leben/ sondern dem/ der für sie gestorben/ vnnd aufferstanden ist.

Oc hand døde fordi for dem alle /Paa det at de / som leffue/ icke skulle fremdelis leffue dem selff/ men den/ som døde oc opstod for dem.

16. Darumb von nun an kennen wir niemand nach dem Fleisch. Vnnd ob wir auch Christum gekant haben nach dem Fleisch / so kennen wir jhn doch jetzt nicht mehr.

Der faare kende wi nu lenger/ ingen effter kødet. Oc der som wi end kende Christum effter kødet/saa kende wi hannem dog nu icke mere.

17. Darumb ist jemand in Christo/ so ist er eine neue Creatur. Das alte ist vergangen/ sihe/ es ist alles neu worden.

Er fordi nogen i Christo/ da er hand it nyt Creature/ Det gamle forgick/ see/ alle ting ere bleffne ny.

18. Aber das alles von Gott/ der vns mit jhm selber versöhnet hat/ durch Jesum Christ/ vnd das Ampt gegeben/ daß die versöhnung prediget.

Men det alsammen aff Gud/ som forligte oss met sig selff/ formedelst Jhesum Christum/ oc gaff oss dette Embede/ som predicker forligelse.

19. Denn Gott war inn Christo/ vnd versöhnet die Welt mit jm selber/ vnd rechnet jhnen jhre Sünde nicht zu/ vnd hat vnter vns auffgerichtet das Wort von der versöhnung.

Thi Gud vaar i Christo/ oc forligte Verden met sig selff/oc tilregnede dem icke deris synder/oc hand oprette Ordet iblant oss om forligelsen.

20. So sind wir nun Botschafften an Christi statt/ denn Gott vermahnet durch vns. So bitten wir an Christi stat/ lasset euch versöhnen mit Gott.

Saa ere wi nu Sendebud i Christi sted/ Thi Gud formaner formedelst oss. Saa bede wi nu i Christi sted/ Lader eder forlige met Gud.

Kapitola V.

15. A za wssecky vmřel Krystus/ aby ti kteřijž gsau žiwi/ giž ne sami sobě žiwi byli/ ale tomu kterýž vmřel za ně/ a z mrtwých wstal.

A zá wszytki vmárł/ ábyći ktorzy żywa nápotym sobie nie żyli/ ále temu ktory zá nie vmárł/ y powstał.

16. A tak my giž potom žádného neznáme podle těla. A ačkoli poznali gsme Krysta podlé těla/ nynij giž wijce neznáme.

Przeto nápotym żadnego nie znamy wedle ciáłá/ choć iheż vználismy Krystusá wedle ciáłá/ wszákże theraz wiecey nie znamy

17. Protož gestliže kdo w Krystu nowé stwořenij gest/ staré wěcy giž pominuly/ a hle včiněno gest wssecko nowé.

A ták jesli kto jest w Krystusie/ nowemći stworzeniem jest stare rzeczy przeminęły/ oto sie wszytki nowo stáły.

18. A wssecko z Boha/ kterýž smijřil nás s sebau skrze Krysta/ a dal nám služebnost smijřenij toho.

A wszytki rzeczy sa z Bogá ktho ry nas sobie poiednał przez Jezusá Krystusá / y dał nam posługowánie ziednánia.

19. Neb zagisté Bůh byl w Krystu/ smiřuge swět s sebau/ nepočijtage gim gegich hřijchuow/ a složil w nás Slowo smijřenij.

Abowiem Bog był w Krystusie świat sobie iedna iac / nie przyczytáiac im grzechow ich / y położył w nas mowe ziednánia.

20. Protož my na mijstě Krysta/poselstwij požijwáme/ nakoby Buoh napomijnal wás skrze nás A tak prosýme na mijstě Krystowě / smiřte se s Bohem.

A ták w imie Krystusowe jesteśmy posły / iákoby Bog was prosił przez nas / Prosimy tedy dla Krystusá/ ábyście sie poiednáli z Bogiem.

ה

21 הו גיר דלא ידע הוא חטיתא מטולתכון חטיתא עבדה דחנן נהוא בה זדיקותא דאלהא׃

Perciochè egli ha fato esser peccato per noi colui che non conobbe mai peccato: accioche noi fussimo giustitia di Dio in esso.

ו

1 ואיך מעדרנא בעינן מנכון דלא תסתרקי בכון טיבותה דאלהא ד דקבלתון׃

Hor noi essendo suoi aiutatori vi preghiamo che non vogliate hauer riceuuta la gratia di Dio in vano.

2 אמר גיר דבזבנא מקבלא ענית וביומא דחיא עדרתך הא השא זבנא מקבלא והא השא יומא דחיא׃

Perciochè egli dice. Io t'ho esaudito nel tempo accetto, & hotti dato aiuto nel giorno de la salute, ecco hora il tempo accetto, ecco hora il giorno de la salute.

3 למדם במדם תתלון לאנש עלתא דתוקלתא דלא יהוא מומא בתשמשתן׃

Non diamo alcuno scandalo in cosa che sia, accioche la nostra amministratione non sia vituperata.

4 אלא בכל מדם נחוא נפשן דמשמשנא חנן דאלהא במסיברנותא סגיאתא באולצנא באננקאוס בחבושיא׃

Ma mostriamoci lodeuoli in tutte le cose come ministri di Dio, ne la molta patientia, ne le tribulationi, ne le necessità, ne l'angustie.

5 בנגדא באסורא בשגושיא בלאותא בשהרא בצומא׃

Ne le piaghe, ne le prigioni, ne le seditioni, ne le fatiche, ne le vigilie, ne i digiuni.

6 בדכיותא בידעתא בנגירות רוחא בבסימותא ברוחא דקודשא בחובא דלא נכלא׃

Ne la purità, ne la scientia, ne la sofferenza, ne la benignità, ne lo Spirito santo, ne la charità non finta.

ה

21 כי־אותו אשר לא ידע את־החטאה עלינו עשה לחטאה אשר אנחנו נהיה צדקת אלהים בו׃

Alque no conoció peccado, hizo peccado por nosotros, paraque nosotros fuessemos hechos justicia de Dios enel.

ו

1 וכי עוזריו אנחנו נשאל מכם לא לשוא לקחת את־תחנת אלהים׃

Por loqual nosotros ayudando tambien, exhortamos hosque no ayays recebido en vano la gracia de Dios.

2 כי־אומר הוא בעת רצון עניתיך וביום ישועה עזרתיך הנה עתה היא עת רצון הנה עתה הוא יום הישועה׃

(Porque dize, En tiempo accepto te hé oydo, y en dia de salud te he socorrido: heaqui aora el tiempo accepto, heaqui aora el dia de la salud.)

3 לאיש בכל דבר לא משימים מכשול פן תכלם הכהנה׃

No dando à nadie ningun escandalo, porque nuestro ministerio no sea vituperado:

4 כי־אם בכל־דברים נחוה את־נפשנו כמו משרתי אלהים בדמיה רבה בצרות בזועות במצוקות׃

Antes auiendo nos en todas cosas como ministros de Dios en mucha paciencia, en tribulaciones, en necessidades, en angustias.

5 במכאובות במטרות במדחות ותלונות ביגיעות בשקוד בצומות׃

En açotes, en carceles, en alborotos, en trabajos, en vigilias, en ayunos.

6 בבר לבב במדע טוב בארך אפים בטוב ברוח הקדש באהבה בבלי־חנפה׃

En castidad, en sciencia, en mansedumbre, en bondad, en Espiritu sancto, en Charidad no fingida.

ε΄.

21. Τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ.

Car il a fait celui qui n'a point cognu peché, estre peché pour nous: afin que nous fussions iustice de Dieu en lui.

ΚΕΦΑΛ. ϛ΄.

Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς.

Ainsi donc estans ouuriers auec lui nous vous prions aussi que vous n'ayez point receu la grace de Dieu en vain:

2. Λέγει γάρ, καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας.

(Car il dit, Ie t'ai exaucé en temps agreable, & t'ai secouru au iour de salut Voici maintenant le temps agreable, voici maintenant le iour de salut.)

3. Μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία.

En sorte que nous ne donnions aucun scandale en quelque chose que ce soit, afin que nostre ministere ne soit vituperé.

4. Ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις.

Mais nous rendans recommandables en toutes choses, cõme estans ministres de Dieu, en grande patience, en afflictions, en necessités, en angoisses.

5. Ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις.

En batures, en prisons, en troubles, en trauaux.

6. Ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ.

En veilles, en iusnes, en pureté: par cognoissance, par vn esprit patient, par benignité, par le sainct Esprit, par charité non feinte.

CAP. V.

21. Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit: ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso.

For he hath made him to be sinne for vs, which knewe no sinne, that wee shall bee made the righteousnes of God in him.

CAP. VI.

ADiuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.

So wee therefore as workers together beseech you, that yee receyue not the grace of God in vaine.

2. (Ait enim, Tempore accepto exaudivi te & in die salutis adiuvi te. Ecce, nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis.)

For he saith, I haue heard thee in a time accepted, and in the day of saluation haue I succoured thee: beholde now the day of saluation.

3. Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum.

Wee giue no occasion of offence in any thing, that our ministerie should not be reprehended.

4. Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis.

But in all things we approue our selues as the ministers of God, in much patience, in afflictions, in necessities, in distresses.

5 In plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis.

In stripes, in prisons, in tumultes, in labours, by watchings, by fastings.

6. In castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta.

By puritie, by knowledge, by long suffering, by kindenes, by the holy Ghost by loue vnfained.

Das V. Capitel.

21. Denn er hat den, der von keiner Sünde wusste, für vns zur Sünde gemacht. Auff daß wir würden in jhm die Gerechtigkeit, die für Gott gilt.

Thi hand giorde den til Synd for Oss, som icke viste aff nogen Synd, Paa det wi skulde bliffue den Retferdighed i Hannem, som gelder faar Gud.

Das VI. Capitel.

WIr ermahnen aber euch, als Mithelffer, daß jhr nicht vergeblich die gnade Gottes empfahet.

JEg formaner eder som Methielpere, at i icke tage Guds naade forgeffuis.

2. Denn er spricht: Jch habe dich inn der angenemmen zeit erhöret, vnd habe dir am tage des Heils geholffen. Sehet, ietzt ist die angeneme zeit, ietzt ist der tag des Heils.

Thi hand siger, Jeg bønhørde dig i den behagelige tid, oc halp dig paa Salighedens dag, Seer, Nu er den behagelige tid, Nu er Salighedens dag.

3. Lasset vns aber niemand jrgend eine Ergerniß geben, auff daß vnser Ampt nicht verlästert werde.

Lader oss oc icke nogen sted giffue nogen forargelse, Paa det vort Embede skal icke straffis.

4. Sondern inn allen dingen lasset vns beweisen, als die Diener Gottes. Jn grosser gedult, in trübsalen, in nöten, in ängsten.

Men lader oss beuise oss i alle ting, som Guds Tienere.

5. Jnn schlägen, in gefängnissen, in auffruhren, in arbeit, in wachen, in fasten.

J stor Taalmodighed, i Bedørffuelse, i Nød, i angist, i slag, i Fengsel, i oprør, i arbeyde, i vect, i fasten.

6. Jn keuschheit, inn erkenntniß, in langmut, in freundligkeit, in dem heiligen Geist, in vngefärbter Liebe.

J Kyskhed, i vidskaff, i langmodighed, i venlighed, i den hellig Aand, i vbedragelig kærlighed.

Kapitola V.

21. Neb toho kterýž hřijchu nepoznal, včinil Bůh za nás hřijchem, abychom my byli včiněni Sprawedlnostij Božij w něm.

Abowiem to vczynił iż ten ktory nie vznał grzechu, stał sie grzechem za nas, ábyśmy sie stháli spráwiedliwośćią Bożą w nim.

Kapitola VI.

NApomáhagjce pak wám napomijnáme wás, abyste milosti Božij nadarmo nebrali.

OWßem iáko sludzy nápominamy was, ábyście wy dáru miłáśći Bożey nie przyjeli.

2. Nebť prawij: W čas wzáctný wslyssal gsem tebe, a w den spasenij spomohl gsem tobě. Ay nynij čas wzáctný, hle nynij dnowé spasenij.

Abowiem mowi Bog Czásu przyiemnego wysłuchałem ćie, á w dźień zbawienia rátowałem ćie, Oto theraz czas przyiemny, otho teraz dźień zbáwienia.

3. Žád němu nedáwayme žádného pohorssenij, aby nebyla pohaněna služba nasse:

Nie dawaymy żadnego pogorszenia w żadney rzeczy, aby posługowánie nie było posromocone.

4. Ale we wssech wěcech wydáwayme sebe sami, yakožto Božij služebnjcy, we mnohé trpělivosti, w zámutcých, w nedostatcých, w vzkostech.

Aley we wßytkim stháwamy sie iáko sludzy Boży, z wielką ćierpliwośćią, w vtrápieniu, y w potrzebách, y w vćiskách.

5 W ranách, w žalářijch, w ruoznicých, w pracech, w bděnij, w postech.

W obićiu, w więzieniu, w rozsterkach, w pracách,

6. W čistotě, w vměnij, w dlauhočekánij, w dobrotiwosti, w Duchu Swatém, w Láske neossemetné.

Przez czystość, przez posty, przez trzeźwość, przez vmiejetność, przez ćichość, przez dobroć, przez Duchá świete°, przez miłość nie obłudną.

ו

7 במלתא דקושתא בחילא דאלהא בזינא דזדיקותא דבימינא ובסמלא׃

Ne la parola de la verità, ne la potentia di Dio, per le armi de la giustitia da la destra & da la sinistra.

8 בשובחא ובצערא בקולסא ובגונא איך מטעינא ושרירא׃

Per la gloria & ignominia, per l'infamia e buona fama: come ingannatori, e pur veraci.

9 איך לא ידיעא וידיעינן איך מיתינן והא חאינן איך דמתרדינן ולא ממיתינן׃

Come incogniti, e pur conosciuti: come se noi morissimo, & ecco che pur viviamo: come castigati, e pur non occisi.

10 ואיך דכריא לן ובכל זבן חדינן ואיך מסכינא ולסגיאא מעתרינן איך דמדם לית לן וכל מדם אחידינן׃

Come contristati, e pur sempre rallegrandoci: come poveri, e pur arricchendo molti: come se niente haveßimo, e pur possedendo ogni cosa.

11 פומן פתיח הו לותכון קורנתיא ולבן רויח׃

La nostra bocca è aperta a voi, ò Corintij, il nostro cuore è allargato.

12 לא אליציתון בן אליציתון דין ברחמיכון׃

Voi non sete ristretti ne le vostre interiora.

13 איך דלבניא דין אמר אנא פורענא חולפי דלותכון ורוחו חובכון לותי׃

Hor io ricerco da voi il medesimo contracambio, come da figliuoli allargateui ancor voi.

14 ולא תהוון בני זוגא לאילין דלא מהימנין אידא גיר שותפותא אית לזדיקותא עם עולא או אינא חולטנא אית לנהירא עם חשוכא׃

Non vi accompagnate al medesimo giogo con gl'infedeli. Perche qual partecipatione ha la giustitia con l'iniquità? ò qual compagnia ha la luce con le tenebre?

ו

7 בדבר אמת בגבורת אלהים בכלי הצדקה לימין ולשמאל׃

En palabra de verdad, en potencia de Dios, en armas de justicia à diestro y à siniestro.

8 בכבוד בדפי בדבה רעה בשם טוב כמו מתעים ואנשי אמונים׃

Por honrrá y por deshonrra, por infamia y por buena fama: como engannadores, mas hombres de verdad.

9 כמו נכרים וידועים כמו מתים והנה חיים אנחנו כמו מיסרים אך לא מומתים׃

Como ignorados, mas conocidos: como muriendo, mas heaqui biuimos como punidos, mas no mortificados.

10 כמו נוגים ותמיד שמחים כמו אביונים ומעשירים את־רבים כמו מאומה לא תהי־לנו ויש לנו כל־דברים׃

Como dolorosos; mas siempre gozos: como pobres, mas que enrriquecen à muchos: como losque no tienen nada, mas que lo posseen todo:

11 פינו נפתח אליכם הקורינטים נרחב לבנו׃

Nuestra boca está abierta à vosotros, ó Corinthios, nuestro coraçon es ensanchado.

12 אל תוגיון את־נפשכם למעננו ואם תוגיון ברחמיכם תהי־זאת׃

No estays estrechos en nosotros mas estays estrechos en vuestras proprias entrannas.

13 ומה גמלותיכם אשר תשיבו לי (מדבר אני אליכם כמו לבנים) הרחיבו את־לבותיכם׃

Pues por la misma recompensa (como à hijos hablo) ensanchaos tambien vosotros.

14 אל־תמשכו ידיכם את־לצים כי מה־חברת הצדקה עם רשעה או־מה חברת האור לחשך׃

No hos junteys en jugo con los infieles, porque que compannia tiene la justicia con la injusticia? y que communicacion la luz con las tinieblas.

ς'.

7. Ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ, διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν.

Par la Parole de verité, par la puissance de Dieu, par armes de iustice à droite & à gauche:

8. Διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας. ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς.

Parmi honneur & ignominie, parmi diffame & bonne renommee:

9 Ὡς ἀγνοούμενοι, καὶ ἐπιγινωσκόμενοι· ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν· ὡς παιδευόμενοι, καὶ μὴ θανατούμενοι.

Comme seducteurs, & toutesfois veritables: comme cognus, & toutesfois recognus: comme mourans, & voici nous viuons: comme chastiés, & toutesfois non mis à mort:

10. Ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες· ὡς πτωχοί, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες· ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες.

Comme contristés, & toutesfois tousiours ioyeux: comme poures, & toutesfois enrichissans plusieurs: comme n'ayans rien, & toutesfois possedans toutes choses.

11. Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς, Κορίνθιοι· ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυνται.

O Corinthiens, nostre bouche est ouuerte enuers vous, nostre cœur s'est eslargi.

12. Οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν.

Vous n'estes point à l'estroit dedans nous: mais vous estes à l'estroit en vos entrailles

13. Τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν ὡς τέκνοις λέγω, πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς.

Or pour nous recompenser de mesme (ie parle comme à mes enfans) eslargissez-vous aussi.

14. Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις· τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ; τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;

Ne vous accouplez point auec les infideles: car quelle participation y a-il de iustice auec iniquité? & quelle communication y a-il de la lumiere auec les tenebres?

CAP. VI.

7. In verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iuſtitiæ à dextris & à ſiniſtris.

By the worde of trueth / by the power of God / by the armour of righteouſnes on the right hand and on the left.

8. Per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam: ut ſeductores, & veraces.

By honour / and diſhonour / by euill reporte / and good reporte / as deceyuers / and yet true.

9. Sicut qui ignoti, & cogniti: quaſi morientes, & ecce vivimus: ut caſtigati, & non mortificati.

As vnknowen / and yet knowen: as dying / and beholde / we liue: as chaſtened / and yet not killed.

10. Quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes: ſicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes.

And ſorowing / and yet alway reioyſing: as poore / and yet make many riche: as hauing nothing / and yet poſſeſſing all things.

11. Os noſtrum patet ad vos ô Corinthii, cor noſtrum dilatatum eſt.

O Corinthians / our mouth is open vnto you: our heart is made large.

12. Non anguſtiamini in nobis: anguſtiamini autem in viſceribus veſtris.

Ye are not kept ſtraict in vs / but yee are kept ſtraict in your owne bowelles.

13. Eandem autem habentes remunerationem (tanquam filiis dico) dilatamini & vos.

Nowe for the ſame recompence / I ſpeake as to my children / Be you alſo enlarged.

14. Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio iuſtitię cum iniquitate? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras?

Bee not vnequally yoked with the infidels: for what felowſhip hath righteouſnes with vnrighteouſnes? and what communion hath light with darkenes?

Das VI. Capitel.

7. In dem Wort der warheit / in der krafft Gottes / durch waffen der Gerechtigkeit / zur rechten vñ zur lincken.

I ſandheds ord / i Guds Krafft / formedelſt Retferdigheds vaaben / baade paa den hoyre oc paa den venſtre ſide.

8. Durch ehre vnd ſchande / durch böſe gerüchte vnnd gute gerüchte. Als die verführer / vnnd doch waarhafftig.

Ved ære oc ſkendzel / formedelſt ont røcte / oc gaat røcte. Som bedragere / oc dog ſandrue.

9. Als die vnbekannten / vnd doch bekannt / als die ſterbenden / vnd ſihe / wir leben / als die gezüchtigeten / vnnd doch nicht ertödet.

Som de vbekende / oc dog bekende. Som de der dø / oc ſee / wi leffue. Som de der ere ſtraffede / oc dog icke ihielſlagne.

10. Als die traurigen / aber allezeit frölich / als die armen / aber die doch vil reich machen / als die nichts inne haben / vnd doch alles haben.

Som de bedørffuede / men altid glade. Som de Fattige / men de ſom dog gøre mange rige. Som de der haffue inted inde / oc haffue dog alting.

11. O jhr Corinther / vnſer mund hat ſich zu euch auffgethan / vnſer hertz iſt getroſt.

O I Corinther / vor Mund oplod ſig til eder / vort Hierte er troſtige.

12. Vnſernt halben dörfft jhr euch nicht ängſten / daß jr euch aber ängſtet / das thut jr auß hertzlicher meinung.

For vor ſkyld tøre i icke haffue angiſt / Men at i tage eder angiſt til / det gøre i aff en hiertelig mening.

13. Jch rede mit euch / als mit meinen Kindern / daß jr euch auch alſo gegen mir ſtellet / vnd ſeyt auch getroſt.

Jeg taler met eder / ſom met mine Børn / at i ſkulle oc ſkicke eder lige ſaa mod mig / oc verer ocſaa trøſte.

14. Ziehet nicht am frembden joch mit den vnglaubigen Denn was hat die Gerechtigkeit für genieß mit der Vngerechtigkeit? Was hat das Liecht für gemeinſchafft mit dem Finſterniß?

Drager icke i det fremmede Aag met de vantro. Thi huad omgengelſe haffuer Retferdighed met Vretferdighed? Huad ſamfund haffuer Liuſet met Mørcket?

Kapitola. VI.

7. W ſlowu prawdy / w mocy Božij / ſkrze oděnij ſprawedlnoſti na prawo y na lewo.

W mowie prawdy / w mocy Bożey / przez zbroie ſpráwiedliwośći / ręką práwą y lewą.

8. Skrze Sláwu y pohaněnij / ſkrze zlau y dobrau powěſt: Jakožto ſwůdcowé / a gſauce prawdomluwnij:

Przez chwáłę y ſromotę / przez zoſławienie y dobrą ſłáwę / iáko by zwodnicy / ále prawdziwi ieſteſmy.

9. Jakožto neznámij / a gſauce známij: yakožto vmijragijce / a hle žiwi gſme: a yakožto ztreſtanij / a neomrtwenij:

Jáko nieznáiomi / ále znáiomi ieſteſmy / iáko vmieráiący / ále otho żywiemy / iáko będąc pokáráni / ále nie ieſteſmy zábici.

10. Jako ſmutnij / ale wždyckyſe radugijce: yako chudij / a mnohé zbohacugijce: a yako nic nemagijce / a wſſak wſſemi wěcmi wládnauce:

Jáko żáłuiący / ále záwſze weſeli / iáko vbodzy / ále ich wiele vbogacamy / iáko nic niemáiący / ále wſzyto trzymamy.

11. Vſta naſſe otewřijna gſau k wám ó Koryntſſtij / ſrdce naſſe rozſſijřeno geſt.

O Koryntowie / vſtá náſze otworzone ſą ku wam / ſerce náſze rozſzerzyło ſię.

12. Neſužugte ſe pro nás / ale ſužugte ſe w ſtřewách waſſých

Nie mieſzkaćie ćiáſno w nas / ále ieſteśćie ściśnieni w wnętrznośćiách wáſzych.

13. Wſſak tauž odplatu magijce (yakožto Synům prawijm /) rozſſijřte ſe y wy.

A ia od was żądam / ábyśćie mi tożoddali / mowię iáko ſynom / rozprzeſtrzeńćież ſię y wy.

14. A neneſte břemene s newěrnými. Nebo kterké má včaſtenſtwij Sprawedlnoſt s neprawoſtij? Aneb keeré má Towaryšſtwij ſwětlo s temnoſtmi?

Nie bądźćie złączeni nierządnym iarzmem z niewiernemi: ábowiem co zá towárzyſthwo ſpráwiedliwośći z nie ſpráwiedliwośćią? á co zá ſpołeczność świátłośći z ciemnośćiámi?

ו

15 או אידא שלמותא איתֿ למשיחא עם סטנא או אידא מנתא אית למהימן על דלא מהימן:

O quale accordo ha Christo con Belial? ò che parte ha il fedele con l'infidele?

16 או אידא אויותא אית להיכלה דאלהא עם דשאדא אנתון גיר היכלה אנתון דאלהא חיא איכנא
דאמיר דאעמר בהון ר
ואהלך בהון ואהוא א
אלההון והנון נהוון לי ע
עמא:

O che conuenientia ha il tempio di Dio con gl'idoli? Imperoche voi sete tempio di Dio viuente, si come Iddio ha detto, Io habiterò in essi, e caminarò in essi: e sarò loro Iddio, & essi saranno mio popolo.

17 מטול הנא פוקו מן בינתהון ואתפרשו מנהון אמר מריא ולטמאא לא תתקרבון ואנא אקבלכון:

Per laqual cosa vscitteui del mezo di di loro, e separateui da essi, dice il Signore: e non toccate cosa immonda, & io vi riceuerò.

18 ואהוא לכון לאבא ואנתון תהוון לי לבניא ולבנתא אמר מריא דכל אחיד:

E sarouui in luogo di padre, e voi sarete à me in luogo di figliuoli e di figliuole, dice il Signore omnipotente.

ו

15 ומה תכונת המשיח אל־בליעל או מה חלק איש אמונים את־סורד:

Y que conueniencia el Christo con Belial? ó que parte el fiel conel infiel.

16 ומה מתכנת היכל יהוה את־הגלולים ואתם הוים היכל אל־חי כמו אמר אלהים ונתתי משכני בתוככם והתהלכתי בתוככם והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם:

Y que consentimiento el templo de Dios con los idolos? pòrque vosotros soys el templo del Dios Biuiente, como Dios dixo, Que habitaré y andaré en ellos: y seré el Dios deellos, y ellos seran mi pueblo,

17 על־כן סורו סורו צאו משם נאם יהוה טמא אל־תגעו צאו מתוכה ואני אקבל אתכם:

Por loqual salid de en medio deellos, y apartaos, dize el Sennor. y no toqueys cosa immunda y yo hos recibiré.

18 והייתי לכם לאב ואתם תהיו לי לבנים ולבנות נאם יהוה צבאות:

Y seré à vosotros Padre, y vosotros me sereys à mi hijos y hijas: dize el Sennor Todopoderoso.

ς.

15. Τίς δὲ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαλ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου;

Et quel accord y a-il de Christ auec Belial? ou quelle portion a le fidele auec l'infidele?

16. Τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐστε ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς, ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω. καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεὸς, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι λαός.

Et quelle conuenance y a-il du temple de Dieu auec les idoles? car vous estes le temple de Dieu viuant, ainsi que Dieu a dit, I'habiterai au milieu d'eux, & y cheminerai: serai leur Dieu, & ils seront mon peuple.

17. Διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε, κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς.

Parquoi departez-vous du milieu de eux, & vous en separez, dit le Seigneur: & ne touchez à chose quelconque souillee, & ie vous receurai.

18. Καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

Et vous serai pour pere, & vous me serez pour fils & pour filles, dit le Seigneur tout-puissant.

ז

1 מטול דאית לן הכיל הלין מולכנא חביבי נדכא נפשן מן כלה טמאותא דבסרא ודרוחא ונגמר קדישותא ב
בדחלתא דאלהא:

Hauendo dunque noi queste promesse, carissimi miei, purghiamoci da ogni bruttura di carne e di spirito, facendo perfetta la santificatione nel timor di Dio.

2 סיברון אחי באנש לא אעולן לאנש לא חבלן לאנש לא עלבן:

Riceuete noi: noi non habbiamo ingiuriato alcuno, non habbiam corrotto alcuno, non habbiamo tolto ad alcuno.

ז

1 וכי יש לנו מאמרים כאלה אהובי אך נטהר את־נפשינו מכל־טמאת הבשר ורוח לכלות את־הקדש ביראת אלהים:

Ansique, amados, pues tenemos tales promessas, limpiemos nos de toda immundicia de carne y de espiritu, perficionando la sanctificacion en temor de Dios.

2 קבלו אותנו איש לא חמסנו דם נקי לא שפכנו איש לא גזלנו או עשקנו:

Admittid nos: à nadie auemos injuriado, à nadie auemos corrompido, à nadie auemos engannado.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοὶ, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ.

Or donc, bien aimés, puis que nous auons de telles promesses: nettoyons-nous de toute souillure de chair & d'esprit, paracheuans la sanctification en la crainte de Dieu.

2. Χωρήσατε ἡμᾶς. οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν.

Receuez-nous, nous n'auős fait tort à personne, nous n'auős corrompu personne, nous n'auons pillé personne.

CAP. VI.

15. Quæ autem conventio Christi ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli?

And what concord hath Christ with Belial? or what part hath the beleeuer with the infidell?

16. Qui autem consensus templo Dei cum idôlis? Vos enim estis templum Dei vivi: sicut dicit Deus, Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, & ero illorum Deus: & ipsi erunt mihi populus.

And what agreement hath the Temple of God with idoles? for ye are the Temple of the liuing God: as God hath sayd, I will dwell among them, and walke there: and I will be their God, and they shall bee my people.

17. Propter quod exite de medio eorum, & separamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis: & ego recipiam vos.

Wherefore come out from among them, and separate your selues, saith the Lord: & touch none vncleane thing, and I will receyue you.

18. Et ero vobis in patrem: & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens.

And I will be a father vnto you, and ye shalbe my sonnes and daughters, sayth the Lord allmightie.

CAP. VII.

HAs ergo habentes promissiones charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.

Seeing then wee haue these promises, dearely beloued, let vs cleanse our selues from all filthines of the flesh and spirit, and grow vp vnto full holines in the feare of God.

2. Capite nos. Neminem læsimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus.

Receyue vs: we haue done wrong to no man: we haue consumed no man: we haue defrauded no man.

Das VI. Capitel.

15. Wie stimpt Christus mit Belial / oder was für ein theil hat der Glaubige mit dem Vnglaubigen?

Huorledis kand Christus komme offuer ens met Belial? Eller huad del haffuer den som tror / met den vantro?

16. Was hat der Tempel Gottes für ein gleiche mit dem götzen? Jhr aber seyt der Tempel des lebendigen Gottes / wie denn Gott spricht: Jch wil inn jhnen wohnen / vnnd in jhnen wandeln / vnd wil jr Gott sein / vnd sie sollen mein Volck sein.

Huad lignelse haffuer Guds Tempel met affguder? Oc i ere den leffuende Guds Tempel / som Gud oc siger / Jeg vil bo i dem / oc vandre i dem / oc ieg vil vere deris Gud / oc de skulle vere mit Folck.

17. Darumb gehet auß von jhnen / vnnd sondert euch abe / spricht der HERR / vnd rüret kein vnreines an / So wil ich euch annemen.

Der faare gaar vd fra dem / oc fraskilier eder / siger HERREN / oc rører icke noget vrent / Da vil ieg annamme eder.

18. Vnnd euer Vatter sein / vnd jhr solt meine Söhne vnd Töchter sein / spricht der allmechtige HERR.

Oc vere eders Fader / oc i skulle vere mine Sønner oc Døtter / siger den almectige HERRE.

Das VII. Capitel.

DJeweil wir nun solche verheissung haben / meine liebesten / so lasset vns von aller befleckung des fleisches vnd des geistes vns reinigen / vnd fortfahren mit der heiligung / inn der forcht Gottes.

EFterdi wi haffue nu saadane Løffte / mine Elskelige / Da lader oss rense oss aff al Kødsens oc aandens besmittelse / oc fremfare met Hellighed / i Guds fryct.

2. Fasset vns / wir haben niemand leid gethan / wir haben niemand verletzt / wir haben niemand übervortheilt.

Anammer oss / wi haffue ingen giort wret / wi haffue ingen giort skade / wi haffue ingen bedraget.

Kapitola VI.

15. A kterè srownánij Krysta s dáblem? Aneb který dijl gest wěrného / s newěrným?

A co zá zgodá iest Krysthusowi z Belialem? ábo co zá częśc wiernemu z niewiernym?

16. A kterà společnost Chrámu Božijho / s Modlami? Wy gste zagisté Chrám Boha žiwého / yakož prawij PAN Bůh: Přebýwati budu w nich / a choditi mezy nimi / a budu Lid můg.

A co zá zezwolenie iest Kośćiołowi Bożemu z Bálwany? Abowiem wy iesteśćie Kośćiołem Bogá żywego / ako mowił Bog / Będe mieszkał w nich / y chodzic bede / y bede Bogiem / á oni mnie bedą ludem.

17. Protož wýgděte z prostředka gegich / a oděłte se od nich / prawj Pán: a nečistého se nedotýkayte / a yá přijgmu wás:

A przeto wynidźcie z pośrodku ich / y odłączćie sie / Mowi Pan / á nieczystego nie tykaycie sie / tedy przyimę was.

18. A budu wám za Otce / a wy mi budete za Syny a za Dcery / prawij Pán Buoh wsse mohauch.

Y bede wam zá oycá á wy bedźiećie mi zá syny y corki / Mowi Pan wszechmogacy.

Kaditola VII.

PRotož magijce tato zaslijbenij naymilegssý / očistku geme se od každé poskwrny těłesné y duchownij / konagijce poswěcenij nasse w bázni Božij.

MAiac thedy namileyszy ty obietnice / oczyśćmyż sami siebie od wszelakiego splugáwienia ćiáłá y duchá: dokonywáiac poświecenia z boiáźnią Bożą.

2. Přijgměteż nás / wssak gsme žádnému w ničemž neublijžili / žádného neporussyli / žádného neoklamali.

Przyimićież nas / Zadnemuśmy krzywdy nie uczynili / żadnegosmy nie skáźili / żadnegosmy nie złupili.

ז

3 לא הוא למחיבותכון
אמר אנא קדמות גיר
אמרת דבלבן סימין א
אנתון למומת אכחדא
ולמחא:

Io non dico questo à vostra condannatione: conciosia cosa ch'io v'ho prima detto che voi sete ne i nostri cuori à morire insieme & à vivere insieme.

4 פרהסיא סגיאתא אית
לי לותכון וסגי איתי לי
בכון שובהרא ומלא אנא
בויאא וסוגאא מתיתרא
ביחדותא בכלהון אולצני:

Io ho molta libertà verso di voi, ho molta gloria di voi, io son ripieno di consolatione, abbondo sopra modo d'allegrezza in ogni nostra tribulatione.

5 אף מן דאתין גיר ל
למקדוניא אף לא חד ניח
הות לפגרן אלא בכל
מדם אתאלצן מן לבר
קרבא ומן לגו דחלתא:

Perche essendo noi venuti in Macedonia, la nostra carne non hebbe alcun riposo, ma eravamo afflitti, da ogni parte: combattimenti di fuore, timori di dentro.

6 אלא אלהא הו דמביאא
למכיכא ביאן במאתיתה
דטטוס:

Ma iddio che consola gli humili, ci consolò per la venuta di Tito.

7 ולא בלחוד במאתיתה
אלא אף בניחה הו דא
דאתתניח בכון סברן גיר
על חובכון דלותן ועל
אבלכון וטננכון דעל אפין
וכד שמעת חדותא
סגיאתא הות לי:

E non solamente per la sua venuta, ma etiandio per la consolatione, con che egli era stato consolato di voi: raccontandoci il vostro gran desiderio, il vostro pianto, il vostro zelo per me: in tal modo che io mi rallegrai maggiormente.

8 דאפן אכרית לכון
באגרתא לא תוית לי
נפשי אפן תויא הות חויא
אנא גיר דהי אגרתא אפן
דשעתא אכרית לכון:

Imperoche se bene io v'ho contristati per l'epistola, non mene pento ancor che io mene fussi pentito: percioche io vedo che quella epistola (benche à tempo) pur vi ha contristati.

ז

3 לא למשפטכם אומר אני
כי מקדם אמרתי כי־בלבותינו
עתידים אתם גם למות עמנו
וגם לחיות:

No para condenaros lo digo: que ya he dicho antes, que estays en nuestros coraçones para morir y para biuir juntamente con nosotros.

4 כי בטחון רבה לי אליכם
ותהלה גדולה לי עליכם נמלאתי
בנחמה נותרתי לשמחה על־כל־
מצוקתכם:

Mucho atreuimiento tengo para con vosotros, mucha gloriacion tengo de vosotros: lleno estoy de consolacion: sobre abundo de gozo en todas nuestras tribulaciones.

5 כי כאשר באנו בכתים מאומה
לא היתה שנה לעינינו ותנומה
לעפעפינו כי אם בכל־עת
נצורים בחוץ מצות ומביתה
חרדות:

Porqve aun quando venimos en Macedonia ningun reposo tuuo nuestra carne; antes en todo fuemos attribulados, de fuera quistiones, de dentro temores:

6 כי אם אלהים המנחם את־
הענוים נחם אותנו במבוא
טיטוס:

Mas el que consuela los humildes, Dios, nos consolò con la venida de Tito.

7 אך לא לבד במבואו כי אם
גם בנחמה אשר נחם מכם
בהגיד לנו את־אהבתכם אלינו
ואת־תמרוריכם ואת־קנאתכם
עלי כן אשר שמחתי על־יתר:

Y no solo con su venida mas aun con la consolacion conque el fue consolado de vosotros, haziendonos saber vuestro desseo (grande,) vuestro lloro vuestro zelo por mi paraque ansi me gozase mas.

8 ואם הוגיתי את־נפשכם
באגרתי לא נחמתי ואם אנחם כי
רואה אני כי־אגרת ההיא אך
לשעה אחת הוגתה את־נפשכם:

Porque aunque hos contristé por carta, no me arrepiento: aunque me pesó. porque veo que aquella carta, aunque por algun poco de tiempo hos contristo.

ζ.

3. Οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω· προείρηκα γὰρ ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστε εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συζῆν.

Ie ne di point ceci à vostre condamnation: car i'ai dit ci-deuant que vous estes en nos cœurs à mourir & à viure ensemble.

4. Πολλή μοι παῤῥησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν, πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν.

I'ai grande liberté en vostre endroit, i'ai dequoi grandement me glorifier de vous: ie suis rempli de consolation, ie suis plein de ioye tant & plus en toute nostre affliction.

5. Καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ᾽ ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι.

Car nous estans venus en Macedone nostre chair n'a eu aucune relasche, ains nous auons totalement esté affligés: combats par dehors, craintes par dedans.

6. Ἀλλ᾽ ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς, παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ τίτου.

Mais Dieu qui console les abbatus, nous a consolés par la venue de Tite:

7. Οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ᾗ παρεκλήθη ἐφ᾽ ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμὸν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ· ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι.

Et non seulement par sa venue, mais aussi par la consolation de laquelle il à esté consolé en vous: nous racontant vostre grand desir, vostre pleur, vostre affection ardente enuers moi: en sorte que ie m'en suis tant & plus esioui.

8. Ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέλομαι, εἰ καὶ μετεμελόμην· βλέπω γὰρ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν ὑμᾶς.

Car iaçoit que ie vous aye contristés par mon epistre, ie ne m'en repen point: encores que ie m'en fusse repenti: car ie voy que ceste epistre-la, quoi que pour vn temps, vous a contristés.

CAP. VII.

3. Non ad condemnationem vestram dico, prædixi enim quòd in cordibus nostris estis ad commoriendum & ad convivendum.

I speake it not to your condemnation: for I haue said before, that ye are in our hearts, to die and liue together.

4. Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis: repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.

I vse great boldnes of speach toward you: I reioyce greatly in you: I am filled with comfort, and am exceeding ioyous in all our tribulation.

5. Nam & cum venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi sumus: foris, pugnæ: intus, timores.

For when we were come into Macedonia, our flesh had no rest, but we were troubled on euery side, fightings without, and terrours within.

6. Sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus, in adventu Titi.

But God, that comforteth the abiect, comforted vs at the comming of Titus.

7. Non solum autem in adventu eius, sed etiam in consolatione, qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram æmulationem pro me, ita magis ut gauderem.

And not by his comming onely, but also by the consolation wherewith he was comforted of you, when he tolde vs your great desire, your morning, your feruent minde to meward, so that I reioyced much more.

8. Quoniam & si contristavi vos in epistola, nõ me pœnitet: etsi pœniteret, videns quòd epistola illa (& si ad horam) vos contristavit.

For though I made you sorie with a letter, I repent not, though I did repent: for I perceiue that the same epistle made you sorie, though it were but for a season.

Das VII. Capitel.

3. Nicht sage ich solchs/ euch zuverdammen/ Denn ich habe droben zu vor gesagt/ daß jhr in vnserm hertzen seyt/ mit zu sterben vnd mit zu leben.

Icke siger ieg dette/ til at fordømme eder/ Thi ieg sagde tilforn/ at i ere i vort hierte/ til ad dø oc at leffue.

4. Ich rede mit grosser freydigkeit zu euch/ ich rühme vil von euch/ ich bin erfüllet mit trost/ ich bin überschwenglich inn freuden/ inn alle vnserm trübsal.

Jeg taler met stor dristighed til eder/ Jeg roser meget aff eder/ Jeg er opfylt met trøst/ Jeg er offueruettis i glæde/ vdi al vor bedrøffuelse.

5. Denn da wir in Macedoniam kamen/ hatte vnser fleisch kein ruhe/ sondern allenthalben waren wir in trübsal/ Außwendig streit/ inwendig forcht.

Fordi at der wi komme til Macedoniam/ da haffde vort Kød ingen rolighed/ men wi vaare alleuegne i Bedrøffuelse Vduortis strid/ indwortis fryct.

6. Aber Gott/ der die geringen tröstet/ der tröstet vns durch die zukunfft Titi.

Men Gud som trøster de foractelige/ hand trøstede oss formedelst Titi tilkommelse.

7. Nicht allein aber durch seine zukunfft/ sondern auch durch den trost/ damit er getröstet war an euch/ vnnd verkündiget vns euer verlangen/ euer weinen/ euren eifer vmb mich/ also/ daß ich mich noch mehr freuete.

Men icke aleniste formedelst hans tilkommelse/ men ocsaa met den trøst/ som hand vaar trøstet met aff eder/ oc forkyndede oss eders forlengelse/ eders graad/ eders nidkærhed for oss/ saa at ieg glædde mig end mere.

8. Denn daß ich euch durch den Brieff habe traurig gemacht/ reuet mich nicht. Vnd obs mich reuete/ so ich aber sehe/ daß der Breff villeicht eine weile euch betrübet hat.

Thi at ieg giorde eder bedrøffuede met Breffuet/ det fortryder mig icke. Oc der som ieg end angrede det/ men effterdi ieg seer/ at Breffuet maa vel ske nogen stund bedrøffuede eder.

Kapitola VII.

3 Ne k potupě wassý to prawijm/ ponèwadž gsem wám prwé powèděl/ že w srdcých nassých gste/ abychom spolu zemřeli/ y spolu žiwi byli.

Ku osądzeniu wászemu nie mowię/ bo przedtymem rzekł/ iż wy w sercách nászych iesteście ku społeczney śmierci/ tákże y społecznemu żyćiu.

4. Mnohét o wás mám douffánij mnohá mi chlauba z wás: naplněn gsem potěssenjm/ a mám hognau radost w každém zámutku nassem.

Mam wielkie beśpieczeństwo mowienia á was/ mam wielkie chlubienie z wás/ iestemci nápelnion poćiechy/ á dziwnie obfitnie weselem we wszytkim vtrapieniu nászym.

5. Neb y když gsme byli přissli do Macedonye/ žádného odpočinutij nemělo tělo nasse/ ale wsseliké zarmaucenij trpěli gsme: zewnitř bog/ a w nitř bázeň.

Abowiem przyszedszy do Mácedoniey/ ćiáło násze żadne° vlżenia nie miáło/ owszem we wszytkim byliśmy vćiśnieni/ zewnątrz bitwy/ á wewnątrz stráchy.

6. Ale ten kterýž těssý pokorné/ Potěssyl nás Buoh/ skrze přijsstij Týtowo.

Ale ten ktory ćieszy vtrapione poćieszył nas Bog przyśćim Tytusowym.

7. A ne toliko přijsstijm geho/ ale také potěssenjm kterýž on měl z wás/ wypprawugijc nám wássy žádost/ wass pláč/ wassy péči o mne/ tak že gsem se welmi radowal.

A nie tylko przyśćim tego/ ále też poćiechą ktorą on wźiął z was gdy nam oznáymił vprzeyme żądánie wásze/ płácz wász/ y chuć wásze dla mnie/ ták iżem sie iesżcze wiecey weselił.

8. Nebo ač gsem zarmautil wás prwnijm Listem/ nenij mi lijto toho/ by mi pak lijto toho bylo. Nebo widijm že List ten/ ačkoli na čas byl wás zarmautil:

Abowiem choćiam was zásmućił przez list/ tego mi nie żáło/ choćiam żáłowal: bo widzę iż on list was zafrásowal/ choćiaż do czásu.

ז

9 אלא חדותא עבדת לי לא על דכרית לכון אלא מטול דכריותכון לתיבותא הו איתיתכון כרית לכון גיר באלהא איכנא דבמדם לא תתחסרון מנן׃

9 מעתה שומח אני לא כי נוגיתם כי אם כי־נוגיתם לתשובה מרעות כי נוגיתם באלהים אשר במאומה לא תענשו ממנו׃

ζ'.

9. Νῦν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν. ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεόν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν.

Io hora mi rallegro: non gia che vi siate contristati, ma che vi siate contristati à penitentia: percioche vi sete contristati secondo Iddio: in modo che vos nõ hauete riceuuto da noi danno alcuno.

Aora me huelgo: no porque ayays ſido contriſtados mas porque ayays ſido contriſtados para emmienda; porque aueys ſido contriſtados ſegun Dios, de tal manera que ninguna perdida ayays padecido por nueſtra parte.

I'en ſuis maintenant ioyeux, non point pource que vous auez eſté contriſtés, mais pource que vous auez eſté cõtriſtés à repentance: car vous auez eſté contriſtés ſelon Dieu, tellement que vous n'auez eſté endommagés en rien de par nous.

10 כריותא גיר דמטול אלהא תית נבשא עבדא דלא הבכא ומתפניא לחיא כריותא דין דעלמא מותא הו עבדא׃

10 כי־התוגה אשר באלהים היא פועלה את־התשובה לישועה בלי תנחומות ותוגת העולם הזה פועלה את־המות׃

10. Ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται· ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται.

Imperoche il contriſtamento che è ſecondo Iddio, genera vn pentimento à ſalute da non pentirſene: ma il contriſtamento del mondo genera morte.

Porque el dolor que es ſegun Dios, haze emmienda ſaludable, de la qual no ay arrepentimiento. mas el dolor del ſiglo, obra muerte.

Car la triſteſſe qui eſt ſelon Dieu, produit repentance à ſalut, dont on ne ſe repent iamais: mais la triſteſſe de ce monde produit la mort.

11 הא גיר הי הדא דאתתעיקתון מטול אלהא כמא אעבדת בכון חפיטותא ומפק ברוחא ורוגזא ודחלתא וחובבא וטננא ותבעתא ובכל מדם חויתון נפשכון דדכין אנתון בה בצבותא׃

11 כי הנה התוגה הזאת אשר בה באלהים הוגיתם את־נפשכם כמה פועלה בכם בעות כי אם את־בטחון לדבר על אודות נפשכם כי אם זעם כי אם יראת יהוה כי אם אהבה כי־אם קנאה כי־אם נקמה בכל־דבר התבררו את־נפשיכם כי נקיים אתם בפעל׃

11. Ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσην κατειργάσατο ἐν ὑμῖν σπουδήν, ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλ' ἐκδίκησιν· ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς εἶναι ἐν τῷ πράγματι.

Perche ecco, queſto proprio, d'eſſerui voi contriſtati ſecondo Iddio, quanta ſollecitudine ha generato in voi, anzi eſcuſatione, anzi ſdegno, anzi timore, anzi gran deſiderio, anzi zelo, anzi vendetta: Voi vi ſete del tutto moſtrati eſſer puri in tale affare.

Porque heaqui eſto miſmo, que ſegun Dios fueſtes contriſtados, quanta ſolicitud ha obrado en voſotros? antes defenſa antes enojo, antes temor, antes (gran) deſſeo, antes zelo, antes vengança en todo hos aueys moſtrado limpios enel negocio.

Car voici ceci meſme que vous auez eſté contriſtés ſelon Dieu, quel ſoin a il produit en vous? voire quelle ſatisfaction? voire marriſſement, voire crainte, voire grand deſir, voire zele, voire vengeance? vous vous eſtes par tout monſtrés eſtre purs en ceſt affaire.

12 תתהוא דין הדא דכתבת לכון דלא הוא מטול מסכלנא אף לא מטול הו מן דמסכל בה אלא מטול דתתידע קדם אלהא חפיטותכון דמטולתן׃

12 לכן אף כי כתבתי לכם לא על־המעול ולא על־הנכשל כי־אם להראות את־בעתתנו אשר יש לנו עליכם ואליכם לפני אלהים׃

12. Ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ εἵνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος, οὐδὲ εἵνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ' εἵνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

La onde ſe bene io vi ſcriſſi, non lo feci per colui che haueua fatto l'ingiuria, ne per colui che era ſtato ingiuriato: ma perche ſi manifeſtaſſe appreſſo di voi la cura che per noi hauete dinanzi à Dio.

Anſique aunque hos eſcreui, no hos eſcreui ſolamente por cauſa delque hizo la injuria, ni por cauſa delque la padeció, mas tambien para que hos fueſſe manifieſta nueſtra ſolicitud que tenemos por voſotros delante de Dios.

Iaçoit donc que ie vous aye eſcrit, ce n'a point eſté pour celui qui a commis la faute, ne pour celui enuers qui elle a eſté commiſe, mais pour manifeſter entre vous le ſoin que i'ai de vous deuãt Dieu.

CAP. VII.

9. Nunc gaudeo: non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Contriſtati enim eſtis ſecundum Deum, vt in nullo detrimentum patiamini ex nobis.

I now reioyce/not that ye were ſorie/but that ye ſorowed to repentance: for yee ſorowed godly/ſo that in nothing ye were hurt by vs.

Das VII. Capitel.

9. So freue ich mich doch nun/nicht davon/daß jhr ſeyt betrübet worden/ſondern daß jhr betrübt ſeyt worden zur reue. Denn jhr ſeyt Göttlich betrübet worden/daß jhr von vns ja keinen ſchaden jrgent inne nemet.

Saa glæder ieg mig dog nu/Icke der aff/ at i bleffue bedrøffuede/men at i bleffue bedrøffuede til anger. Thi at i bleffue Gudelig bedrøffuede/ ſaa at i io icke nogen ſted finge nogen ſkade aff oſſ.

Kapitola VII.

9. Ale giž ſe nynij radugi/ ne pro to/ že gſte zarmauceni byli/ ale pro to/ že gſte ſe zarmautili k pokánij. Zarmautili gſte ſe zagiſté wedlé Boha/ tak že gſte žádné ſſkody newzali ſkrze nás.

Theraz ráduieſię/ nie iżeśćie záſmuceni byli/ ale iżeśćie byli záfráſowáni ku vpámietániu: á bowiem byliśćie záſmuceni wedle Bogá/ ták iż w żadney rzeczy ſzkody śćie nie podieli dla nas.

10. Quæ enim ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur: ſeculi autem triſtitia, mortem operatur.

For godly ſorow cauſeth repentance vnto ſaluation/not to be repented of: but the worldly ſorow cauſeth death.

10. Denn die Göttliche traurigkeit wircket zur ſeligkeit eine reue/ die niemand gereuet/die traurigkeit aber der Welt wircket den Todt.

Thi den Gudelige bedrøffuelſe gør Anger til ſalighed/ſom ingen fortryder/ men Verdens bedrøffuelſe gør døden.

10. Ten zagiſté zámutek/kterýž geſt wedlé Boha/ činij pokánij vžitečné k ſpaſenij: Ale ſwětſký zámutek/ ten přináſſý Smrt.

Abowiem ſmutek ktory ieſt wedle Bogá tenże vpámietánie ſpráwuie ku zbawieniu/ ktoregoń nigdy żalowáć nie możemy/ áleć ſmutek świátá śmierć ſpráwuie.

11. Ecce enim hoc ipſum, ſecundum Deum contriſtari vos, quantam in vobis operatur ſolicitudinem: ſed defenſionem, ſed indignationem, ſed timorem, ſed deſiderium, ſed æmulationem ſed vindictam. in omnibus exhibuiſtis vos incontaminatos eſſe negotio.

For beholde/this thing that ye haue bene godly ſorie/what great care it hath wrought in you: yea/ what clearing of your ſelues: yea/ what indignation/yea what feare: yea/howe great deſire yea/ what a zeale: yea/what puniſhment: in all things ye haue ſhewed your ſelues/ that ye are pure in this matter.

11. Sihe/daſſelbige/daß jhr Göttlich ſeyt betrübet worden/ welchen fleiß hat es in euch gewircket/ dazu verantwortung/Zorn/Forcht/ verlangen/eifer/ rache. Jhr habt euch beweiſet in allen ſtücken/ daß jhr rein ſeyt an der That.

See/Det ſamme at i bleffue gudelige bedrøffuede/ huilcken flid giorde det i eder der til met forſuarelſe/ vrede/ fryct/ forlengelſe/ nidkærhed/ heffn. I beuiſde eder i alle ſtycke/ at i ere rene i gerningen.

11. Neb hle to/ že gſte wedlé Boha zarmauceni byli/ kterakau w wás činij pečliwoſt/ yakau obranu/ kteraké rozhněwánij/ kterakau bázeň/ yakau žádoſt/ yakau horliwoſt/ a yakau pomſtu: A tak w těch wſſech wěcech vkázali gſte ſe neposſkwrnili tijm ſkutkem.

Abowiem oto iżeśćie wedle Bogá byli záſmuceni/iáka wielka pilność w was ſpráwiło/y owſzem iáko pilna obmowe/ owſzem żáłość/ owſzem boiazń/owſzem vprzeyme żadánie/ owſzem zapálczywáchuć/ owſzem pomſtę: ná koniec we wſzytkim iáwnieśćie okázáli/ iżeśćie czyſtemi w they rzeczy.

12. Igitur etſi ſcripſi vobis, non propter eum qui fecit iniuriam, nec propter eum qui paſſus eſt: ſed ad manifeſtandam ſolicitudinem noſtram quam habemus pro vobis coram Deo, ideo conſolati ſumus.

Wherefore/though I wrote vnto you/ I did not it for his cauſe that had done the wrong/neither for his cauſe that had the iniurie / but that our care towarde you in the ſight of God might appeare vnto you.

12. Darumb ob ich euch geſchrieben habe/ ſo iſts doch nicht geſchehen vmb des willen/ der beleidiget hat/ auch nicht vmb des willen/ der beleidiget iſt/ ſondern vmb des willen/das euer fleiß gegen vns offenbar würde bey euch/ für Gott.

Derfaare om ieg end ſcreff eder til/ſaa er det dog icke ſcreffuit for hans ſkyld/ſom giorde wret/ oc icke heller for hans ſkyld/ſom lidde wret/Men for den ſkyld/at eders flid mod oſſ ſkulde bliffue obenbare hoſ eder/faar Gud.

12. Protož ač gſem pſal wám/ ne pro toho kterýž zhřeſſyl a včinil tu křiwdu/ ani pro toho kterýž trpěl gi/ ale pſal gſem aby zgewena byla pilnoſt naſſe o wás/ kteraužmáme o wás před Bohem.

Záiſte chociam do was piſał/ niepiſałem wam dla onego ktory był krzywde vczynił/ án dla tego ktoremu ſie krzywdá ſtáłá/ ále iżby miedzy wámi znáczna byłá oná pilność náſzá o was przed oblicznośćią Bożą.

ז

13 מְטוּל הָנָא מְתְבַּיְאִין וְעַם בּוּיָאַן יַתִּירָאִית חְדִין בְּחַדוּתֵהּ דְּטִטָוס דְּאֶתְתְּנִיחַת רוּחֵהּ עַם כֻּלְּכוֹן:

Per questo noi ci siam consolati de la vostra consolatione: ma molto piu largamente ci siam rallegrati per l'allegrezza di Tito, che il suo spirito sia stato ricreato da tutti voi.

14 דְּבְמֶדֶם דְּאֶשְׁתַּבְּהַרֶת לֵהּ עַל אַפַּיְכוֹן לָא בַּהְתֵת אֶלָּא אַיְךְ דְּבְכֻל מֶדֶם קוּשְׁתָּא מַלֶּלְן עַמְּכוֹן הָכְנָא אַף שׁוּבְהָרַן דְּלְוָת טִטָוס בְּקוּשְׁתָּא אֶשְׁתְּכַח:

Che se in cosa alcuna mi sono gloriato di voi appresso di lui, io non n'ho hauuta vergogna: ma si come noi v'habbiam parlato tutte le cose con verità, così ancor la nostra gloria, ch'è stata appresso di Tito, s'è fatta verità.

15 וְאַף רַחְמוֹהִי יַתִּירָאִית סַגִּיו עֲלַיְכוֹן כַּד מֶתְדְּכַר מַשְׁתַּמְעָנוּתָא דְּכֻלְּכוֹן דְּבַדְחִלְתָּא וּבְרְתִיתָא קַבֶּלְתּוּנָיְהִי:

E la sua affettione abbonda maggiormente verso di voi, ricordandosi egli de l'obbedientia di voi tutti, e come con timore e tremore voi lo riceueste.

16 חָדֵא אֶנָא דְּבְכֻל מֶדֶם תְּכִיל אֶנָא עֲלַיְכוֹן:

Io mi rallegro dunque che in tutte le cose mi confido di voi.

ח

1 מוֹדְעִינַן לְכוֹן דֵּין אַחַי טַיְבוּתֵהּ דַּאלָהָא דָא דְּאֶתְיְהֶבַת בְּעִדָּתָא דְּמַקְדּוּנִיָא:

Appresso noi vi facciam sapere, fratelli la gratia di Dio, data a le Chiese di Macedonia.

2 דְּבְבוּקְיָא סַגִּיאָא דְּאוּלְצָנְהוֹן יַתִּירוּתָא הֲוָת לְחַדוּתְהוֹן וְעוּמְקָא דְּמֶסְכֵּנוּתְהוֹן אֶתְיַתַּר בְּעוּתְרָא דְּפְשִׁיטוּתְהוֹן:

Cioè che in molta proua di tribulatione è soprabbondata la loro allegrezza, e la lor profonda pouertà è soprabbondata in ricchezze de la semplicità loro.

ז

13 עַל־כֵּן נִחָמְנוּ עַל־תַּנְחוּמוֹתֵיכֶם וְיוֹתֵר מְאֹד שָׂמַחְנוּ עַל־שִׂמְחַת טִיטוֹס כִּי רֻוָּה לוֹ בְּרוּחוֹ מִכֻּלְּכֶם:

Portanto tomamos consolacion de vuestra consolacion: empero mucho mas nos gozamos por el gozo de Tito, que aya sido recreado su espiritu de todos vosotros.

14 וְאִם מְאוּמָה אֵלָיו הִתְהַלַּלְתִּי עֲלֵיכֶם לֹא בֹשְׁתִּי כִּי אִם כְּמוֹ כָל־דְּבָרִים בֶּאֱמֶת דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם וְכֵן תְּהִלָּתֵנוּ אֲשֶׁר הָיְתָה אֶל־טִיטוֹס אֱמֶת נַעֲשְׂתָה:

Y si algo me he gloriado á el de vosotros, no he sido auergonçado: antes como todo loque auiamos dicho de uosotros era con verdad, ansi tambien nuestra gloriacion con Tito fue hallada verdadera.

15 וְרַחֲמָיו יוֹתֵר נִכְמְרוּ עֲלֵיכֶם בְּזָכְרוֹ יִקְהַת כֻּלְּכֶם כַּאֲשֶׁר בְּיִרְאָה וּבִרְעָדָה קִבַּלְתּוּהוּ:

Y sus entrannas son mas abundantes para con vosotros quando se acuerda de la obediencia de todos vosotros: y de como lo recebistes con temor y temblor.

16 לָכֵן חֶדְוָה לִי כִּי־בְּכָל־דָּבָר אַבְטִיחַ עֲלֵיכֶם:

Ansique gozome de que en todo estoy confiado de vosotros.

ח

1 וּמוֹדִיעִים אֲנַחְנוּ לָכֶם אַחֵינוּ אֶת־תְּחִנַּת אֱלֹהִים הַנִּתְּנָה בִּקְהִלּוֹת הַכִּתִּים:

Ansimismo, Hermanos, hos hazemos saber la gracia de Dios, que ha sido dada á las Iglesias de Macedonia.

2 כִּי־בְּרֹב בֹּחַן הַמְּצוּקָה הִיא יִתְרַת שִׂמְחָתָם וְעֹמֶק מִסְכֵּנוּתָם הוֹתִיר לְעֹשֶׁר תֻּמָּתָם:

Que en grande prueua (de tribulacion) el abundancia de su gozo permaneció: y su profunda pobreza abundó en riquezas de su bondad.

ζ'.

13. Διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν· περισσοτέρως δὲ μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν.

Pour ceste cause auons-nous esté cõsoles de vostre consolation: mais encore nous sommes-nous de plus fort esiouis pour la ioye de Tite, de ce que son esprit a esté recree par vous tous.

14. Ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην· ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ Τίτου, ἀλήθεια ἐγενήθη.

Et de ce que si ie me suis glorifié de vous enuers lui en aucune chose, ie n'en ai point receu confusion: ains comme nous vous auons dit toutes choses en verité, pareillement ce de quoi ie m'estoye glorifié enuers Tite, a esté trouué verité.

15. Καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστιν, ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν.

Parquoi quand il lui souuient de l'obeissance de vous tous, & comment vous l'auez receu auec crainte & tremblement, son affection est d'autant plus grande en vers vous.

16. Χαίρω ὅτι ἐν παντὶ θαῤῥῶ ἐν ὑμῖν.

Ie m'esiouï donc qu'en toutes choses ie me puis asseurer de vous.

ΚΕΦΑΛ. η'.

Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς μακεδονίας.

Or freres, nous vous faisons sauoir la grace de Dieu qui a esté donnee aux Eglises de Macedone.

2. Ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν, καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς ἁπλότητος αὐτῶν.

C'est assauoir qu'en grande espreuue d'affliction, l'abondance de leur ioye & leur profonde poureté a redonde en richesses de leur prompte liberalité.

13. Ideo

CAP. VII.

Das VII. Capitel.

Kapitola VII.

13. Ideo consolati sumus. in consolatione autem nostra, abundantiùs magis gavisi sumus super gaudio Titi, quia refectus est spiritus eius ab omnibus vobis.

Therefore we were comforted / because ye were comforted: but rather we reioyced much more for the ioy of Titus / because his spirit was refreshed by you all.

13. Derhalben sind wir getröstet worden/ daß jhr getröstet seyd. Vberschwenglicher aber haben wir vnns noch mehr gefrewet/ über der freude Titi/ denn sein Geist ist erquicket an euch allen.

Der faare ere wi trøstede/ fordi at i ere trøstede. Men wi glædde oss end offueruettis mere/ aff Titi glæde/ Thi hans Aand er verqueget aff eder alle.

13. Protož y potěšſyli sme se z wassého potěssenij/ Ale wijce gsme se radowali z radosti Týtowy/ že občerstwen gest duch geho od wssech wás.

Dla tegosmy pocieche wzieli z pociechy wászey/ álesmy sie nawiecey rádowáli z wesela Tytusowego/ iż ochłodzon iesth duch iego od was wszytkich.

14. Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita & gloriatio nostra quæ fuit ad Titum, veritas facta est.

For if y I haue boasted any thing to him of you / I haue not bene ashamed: but as I haue spokē vnto you all things in trueth/ euen so our boasting vnto Titus was true.

14. Denn was ich für jhm von euch gerühmet habe/ bin ich nicht zuschanden worden/ sondern gleich wie alles waar ist/ daß ich mit euch geredt habe/ also ist auch vnser thun bey Tito waar worden.

Fordi ieg er icke beskemmet aff det som ieg rosede faar hannem om eder/ Men lige som det er altsammen Sandhed/ der ieg talede met eder/ Saa er oc vor Ross bleffuen sanden hoss Titum.

14. A gestli že gsem se čijm chlubil před nim z wás/ nehanbijm se: Ale yakož wsseckny wěcy mluwili gsme wám w prawdě/ ták y chlauba nasse kteraž byla před Týtem/ prawdau gest včiněna.

Abowiem ieslim v niego z wás sie w czym przechwalał/ nie záwstydziłem sie/ ákosmy wszytki rzeczy prawdziwie mowili wam/ tak też y przechwalánie násze v Tytusá/ prawdziwym iest ználezione.

15. Et viscera eius abundantiùs in vobis sunt: reminiscentis omnium vestrum obedientiam, quomodo cum timore & tremore excepistis illum.

And his inward affection is more abundant toward you/ whē he remembreth the obedience of you all/ and howe with feare/ and trembling ye receyued him.

15. Vnd er ist über auß hertzlich wol an euch/ wenn er gedencket an ewer aller gehorsam/ wie jhr jhn mit forcht vnd zittern habt auffgenommen.

Oc hand haffuer offuermaade hiertelig vilie til eder/ naar hand tencker paa allis eders lydighed/ huorledis i anammede hannem met fryct oc beffuelse.

15. A střewa geho s hognau láskau k wám gsů obrácena/ tak že wzpomijná na posslussenstwij wás wssech/ neb gste s baznij a s strachem přiyali ho.

A wnetrznośći ieo ku wam wiecey wzruszone sa/ gdy wspámietywa posłuszeństwo wszythkich wás/ y iákośćie go z boiáźnia y z stráchem przyieli.

16. Gaudeo, quòd in omnibus confido in vobis.

I reioyce therefore/ that I may put my confidence in you in all things.

16. Jch frewe mich/ daß ich mich zu euch alles versehen darff.

Jeg glæder mig/ at ieg tør forsee mig alting til eder.

16. Radugi se pak/ že we wssech wěcech mám o wás dauffánij.

Ráduie sie tedy iż wam we wszytkim dufam.

CAP. VIII.

Das VIII. Capitel.

Kapitola VIII.

NOtam autem facimus vobis fratres gratiam Dei quæ data est in ecclesiis Macedoniæ.

We do you also to wit/ brethren/ of the grace of God bestowed vpon the Churches of Macedonia.

Jch thue euch kunth/ lieben Brüder/ die gnade Gottes/ die in den gemeinen in Macedonia gegeben ist.

JEg kundgør eder/ Kære Brødre/ Guds Naade/ som er giffuen i den Menighed vdi Macedonia.

Známo wám pak činjme Bratřij o Milosti Boži/ kterážgt dána Křestianům w Macedonij.

PRzytym brácia/ oznaymuiemy wam łáskę Bożą dáná kośćiołom Macedońskiey.

2. Quòd in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipsorum fuit, & altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum.

Because in great triall of affliction their ioy abounded / and their most extreme pouertie abounded vnto their riche liberalite.

2. Denn jhre frewde war da überschwenglich/ da sie durch vil trübsal bewehret wurden/ vnd wiewol sie sehr arm waren/ haben sie doch reichlich gegeben in aller einfeltigkeit.

Thi deris glæde/ vaar da offuerflødig/ der de bleffue prøffuede met megen bedrøffuelse/ oc alligeuel at de vaare meget Fattige/ saa gaffue de dog rigelige i al enfoldighed.

2. Tak že skrze mnohé zkussenij w zarmaucenij/ hognā radost gegich byla/ přewelikā chudoba gegich rozmnožena gest w bohatstwj vpřijmnosti gegich:

Iż w wielkim doświádczeniu vtrapienia obfitowáło wesele ich/ á vbostwo ktorym byli práwie do gruntu wyniszczeni opłynęło ku wielkiey szczodrobliwośći ich.

ח

3 סהד אנא גיר דאיך חילהון ויתיר מן חילהון בצבין נפשהון

Percioche ſecondo le forze loro (io ne ſon teſtimonio) & ancor ſopra le forze, ſono ſtati pronti.

ח

3 כי־ככחם מעיד אנכי וגם על־כחם נדבות המה :

Porque conforme à ſus fuerças, (como yo teſtifico por ellos) y aun ſobre ſus fuerças han ſido liberales :

η'.

3. Ὅτι κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐθαίρετοι·

Car ie ſuis teſmoin qu'ils ont eſté volontaires ſelon leur pouuoir, voire outre leur pouuoir.

4 בעו מנן בבעותא סגיאתא דנשתותפון בטיבותא דתשמשתא דקדישא :

Pregandoci con molti preghi, che noi riceueſſimo i benefitij e la participation de la ſouentione che ſi fa à i Santi.

4 עם תחנונים רבים שאלים ממנו לקחת מידיהם את־מתת התחנה ואת־נדבות השרת אשר לקדושים הנה :

Rogandonos con muchos ruegos que recibieſſemos la gracia y la communicacion del ſeruicio que ſe haze para los Sanctos.

4. Μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν, τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, δέξασθαι ἡμᾶς.

Nous requerans auec grandes prieres que nous receuſſions la grace & ſocieté de ceſte ſubuention qui ſe fait enuers les ſaincts :

5 ולא איך מא דסברין הוין אלא נפשהון אשלמו לוקדם למרן ואף לן בצביניה דאלהא :

E non han fato ſecondo che noi ſperamamo, ma ſi ſon dati lor medeſimi, primamente al Signore, e poi à noi per volontà di Dio.

5 ולא כאשר שברנו כי אם את־נפשם נתנו בראשונה ליהוה ולנו בחפץ אלהים :

Y no como lo eſperauamos, mas aun à ſi miſmos dieron primeramente àl Sennor-y à noſotros por la voluntad de Dios :

5. Καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ, καὶ ἡμῖν, διὰ θελήματος θεοῦ.

Et n'ont point fait comme nousnous attendions, ains ils ſe ſont donnes tout premierement eux-meſmes au Seigneur, & puis à nous par la volonté de Dieu :

6 דבען נבעא מן טטוס דאיך דשרי הכנא ישלם בכון אף טיבותא הדא :

Afin che noi eſortaſſemo Tito, che come egli haueua dauanti cominciato, coſi ancora conduceſſe à fine verſo di voi queſto benefitio.

6 כן אשר שאלנו מטיטוס איך החל כן גם לכלות בכם את־המתה הזאת :

De tal manera qne exhortamos à Tito, que como començó antes, anſi tambien acabe eſta gracia entre voſotros tambien.

6. Εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα καθὼς προενήρξατο, οὕτω καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην.

Afin que nous enhortiſſions Tite, qu'ainſi qu'il auoit auparauant commencé, pareillemēt auſſi il paracheuaſt ceſte grace par deuers vous.

7 אלא איכנא דבכל מדם מתיתרין אנתון בהימנותא ובמלתא ובידעתא ובכל חפיטו ובחובן דלותכון הכנא אף בהדא טיבותא תתיתרון :

Perilche ſi come voi abbondate in ogni coſa di fede, e di parola, e di ſcientia, e d'ogni diligentia, e de la voſtra charità inuerſo di noi, fate che voi abbondiate ancora in queſto benefitio.

7 כי־אם כאשר בכל מותירים אתם באמונה בדבר בדעה ובכל־יגיעה ובאהבתכם אלינו אשר גם בתחנה הזאת תותירון :

Portanto como en todo abundays en fe, y en Palabra, y en ſciencia, y en toda ſolicitud, y en vueſtra charidad con nos, que tambien abundeys en eſta gracia.

7. Ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε, πίστει, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ πάσῃ σπουδῇ, καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε.

Parquoi comme vous abondez en toutes choſes, en foy, & en parole, & en cognoiſſance, & en toute diligence, & en voſtre charité enuers nous, faites que vous abondiez auſſi en ceſte grace.

8 לא הוא מפקד פקד אנא לכון אלא בחפיטותא דחבריכון שררא דחובכון מנסא אנא :

Io non dico gia queſto per comandamento, ma per la ſolleciſtudine de gli altri, prouare ancora la ſincerità de la charità voſtra.

8 אינני כמצוה אומר לכם כי אם ביגיע האחרים ולבחן את־אמת אהבתכם :

No hablo como quien manda : ſino por experimentar la liberalidad de vueſtra charidad por la ſolicitud de los otros.

8. Οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑτέρων σπουδῆς, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων.

Ie ne le di point par commandement, mais pour eſprouuer auſſi par la diligence des autres le naïf de voſtre charité.

CAP. VIII.

3. Quia ſecundùm virtutem (teſtimonium illis reddo) & ſupra virtutem voluntarii fuerunt.

For to their power (I beare record) yea, & beyond their power, they were willing.

4. Cum multa exhortatione obſecrantes nos gratiam & communicationem miniſterii quod fit in Sanctos.

And prayed vs with great inſtance that we would receyue the grace, & fellowſhip of the miniſtring which is towarde the Saintes.

5. Et non ſicut ſperavimus, ſed ſemetipſos dederũt, primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei.

And this they did, not as we looked for: but gaue their owne ſelues firſt to the Lorde, and after vnto vs by the will of God.

6. Ita ut rogaremus Titum, ut quemadmodum cœpit, ita & perficiat in vobis etiam gratiam iſtam.

That we ſhould exhort Titus, that as he had begonne, ſo he woulde alſo accompliſhe the ſame grace among you will of alſo.

7. Sed ſicut in omnibus abundatis fide & ſermone, & ſciẽtia, & omni ſolicitudine, inſuper & charitate veſtra in nos, ut & in hac gratia abundetis.

Therefore, as ye abound in euery thing, in faith and worde, and knowledge, and in all diligence, and in your loue towards vs, euen ſo ſee that ye abound in this grace alſo.

8. Non quaſi imperans dico: ſed per aliorum ſolicitudinem, etiam veſtræ charitatis ingenium bonum cõprobans.

This ſay I not by commaundement, but becauſe of the diligence of others: therefore proue I the naturalnes of your loue.

Das VIII. Capitel.

3. Denn nach allem vermögen (das zeuge ich) vnd über vermögen, waren ſie ſelbs willig.

Thi de vaare villige aff al deris formue (det vidner ieg) oc offuer deris formue.

4. Vnd fleheten vns mit vilem ermanen, daß wir auffnemen die wolthat vnd gemeinſchafft der handreichung, die da geſchicht den Heiligen.

Oc bade oſſ bønlige met megen formanelſe, at wi ſkulde anamme den Velgernig oc den Hielpis ſamfund, ſom der ſkeer til Helligen.

5. Vnd nicht wie wir hoffeten, ſondern ergaben ſich ſelbs, zu erſt dem HERRN, vnd darnach vns durch den willen Gottes.

Oc icke ſom wi haabede, men de gaffue dem ſelff HERREN, oc der effter oſſ, formedelſt Guds vilie.

6. Daß wir muſten Titum ermanen, auff daß er, wie er zuvor hatte angefangen, alſo auch vnter euch ſolche wolthat außrichtet.

At wi maatte formane Titum, at lige ſom hand tilforn beaynte, ſaa ſkulde hand oc vdrette denne Velgerning iblant eder.

7. Aber gleich wie jhr in allen ſtücken reich ſeydt, im Glauben vnnd im Wort, vnd in der Erkentniß, vnd in allerley fleiß, vnd in ewer lieb zu vns, alſo ſchaffet, daß jr auch in diſer wolthat reich ſeydt.

Men lige ſom i ere rige i alle ting, i Troen oc i Ordet, oc i forſtand, oc i allehonde flitighed, oc i eders kærlighed til oſſ, Saa ſkicker det, at i oc ere rige i denne Velgerning.

8. Nicht ſage ich, daß ich etwas gebiete, ſondern dieweil andere ſo fleiſſig ſind, verſuche ich auch ewer Liebe, ob ſie rechter art ſey.

Jeg ſiger icke at ieg binder noget, Men efftherdi at andre ere ſaa flitige, da forſøger ieg oc eders Kærlighed, om hand er aff den rette art.

Kapitola VIII.

3. Nebo wedle možnoſti (ſwědectwij gim wydáwám) že gſau nad možnoſt chtiwij byli s mnohými žádoſtmi.

Abowiem świádkiem ieſtem, iž oni wedle možności, y thež nád možność dobrowolnemi byli.

4. Proſýce nas, abychom přijali od nich Almužnu a zdijlnoſt ſlužebnoſti, kteráž bywá činěna na Swaté.

Z wiela prozb żadaiac nas, ábyſmy przyieli łáſkę y ſpołecżność poſługi ktora świetym bywa czyniona.

5. A ne toliko yak gſme ſe nádáli, ale nayprwé dali ſami ſebe Pánu, potom také nám ſkrze wuoli Božij.

A nie ták iakoſmy ſie ſpodziewáli, ále ſámi ſiebie oddali naprzod Pánu, potym y nam przez wolą Bożą.

6 Tak abychom napomenuli Tyta, aby yakož geſt počal, tak y dokonal také mezy wámi miloſt (a Almužnu) tuto.

Ku temu, ábyſmy nápomináli Tytuſá, iżby iáko przed tym począł, ták też dokonał v was teyże łáſki.

7. A wy yak we wſſech wěcech gſte hognij, v Wijře, w řeči, w vmění, y we wſſelikě ſnažnoſti, y w láſce waſſý k nám, tak y w této miloſti hognj buďte.

A ták iáko we wſzytkim obfitujecie wiárą, y mową, y vmieietnością y wſzelaką pilnością, y ſwą miłością przeciwko nam, ták też abyście w tey łáſce obfitowáli.

8. Ne yako přikazuge toto prawjm, ale ſkrze pečowánij o giné, také waſſý Láſky vpřijmně zkuſyti a potwrditi chtěge.

Nie roſkázuiacći mowię, ále przez ſtáránie inych, ſzczyrość miłości wáſzey oświádczáiac.

ח

9 ידעין אנתון גיר טיבותה דמרן ישוע משיחא דמטולתכון אתמסכן כד איתוהי עתירא דאנתון במסכנותה תעתרון :

Imperoche voi conoscete la gratia del nostro Signor IESV Christo, che essendo ricco, per amor vostro s'è fatto povero: accioche per la sua povertà voi fuste arricchiti.

10 ממלך דין מלך אנא לכון הדא דמעדרא לכון מטול דמן אשתקדי שריתון לו למצבא בלחוד אלא אף למעבד :

Et in questo io vi do consiglio, percioche questo v'è utile: i quali fin da l'anno passato non solamente cominciaste à fare, ma ancora à volere.

11 השא דין שלמו בעבדא הו מדם דצביתון דאיכנא דהוא לכון סויתא למצבא הכנא בעבדא תשלמון מן מא דאית לכון :

Finite dunque hora quello che voi havete incominciato à fare: accioche si come l'animo è stato pronto à volere, così sia ettiandio à farlo perfettamente secondo il vostro havere.

12 אן גיר צביננא איתוהי איך מא דאית לה הכנת מתקבל לא הוא איך מא דלית לה :

Percioche se ci è la prontezza de l'animo, ella è accetta secondo quello ch'altri ha, e non secondo quel che non ha.

13 לא הוא גיר דלאחרנא תהוא רוחתא ולכון אולצנא אלא בשיותא הוו :

Imperoche non dee fare in modo che à gli altri sia rilassamento, & à voi strettezza: ma che per egualità.

14 בזבנא הנא דיתירותכון דילכון תהוא לחסירותהון דהנון דאף יתירותהון דהנון תהוא לחסירותכון דילכון דתהוא שויותא :

Ora la vostra abbondantia supplisca al lor mancamento: à che ancor l'abbondantia di quelli supplisca al mancamento di voi altri: accioche ci sia egualità.

ח

9 כי־יודעים אתם את־חנת אדנינו ישוע המשיח כי־עליכם מסכן הוא בהיותו עשיר אשר אתם במסכנותו תעשרון :

Porque ya sabeys la gracia del Sennor nuestro Iesus el Christo, que por amor de vosotros se hizo pobre, siendo rico: paraque vosotros con su pobreza fuessedes enrriquecidos.

10 ועצתי בזאת אתן לכם כי־זאת תועיל לכם אשר החלותם משנה הראשונה לא לבד לאוות כי־אם גם לעשות :

Y en esto doy mi consejo: porque esto hos conuiene à vosotros que no solo a hazerlo, mas aun à quererlo començastes antes, el anno passado,

11 ומעתה גם לכלות במעשה למען כאשר רוח נדבות היא לאוות כן גם לכלות מאשר תמצאנה ידיכם :

Aora pues acabaldo con el hecho: paraque como fue prompto el animo en el querer, ansi tambien lo sea en el cumplirlo de loque teneys.

12 ואם רוח נדבה בו או מה תמצא ידו מקבל ולא אשר לא תמצא :

Porque si primero ay la voluntad prompta, sera accepta por loque tiene no por loque no tiene.

13 ולא אשר לאחרים נרפה ולכם מצוקה כי־אם בשוה :

Porque no paraque à otros sea relaxacion, y á vosotros apretura: por la equidad.

14 בעת הזאת יתרכם ימלא את־חסרם אשר גם יתרם בעתו ימלא את־חסרכם אשר תהי־צדקה :

Sino paraque en este tiempo vuestra abundancia supla la falta de los otros: paraque tambien la abundancia deellos otra vez supla vuestra falta, y aya igualdad.

η.

9. Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὅτι δι᾽ ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε.

Car vous cognoissez la grace de nostre Seigneur Iesus Christ, assauoir qu'il s'est rendu poure pour vous, combien qu'il fust riche: afin que par sa poureté vous fussiez rendus riches.

10. Καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι· τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι.

En ceci donc ie donne aduis: car cela vous est conuenable, voire à vous qui auez commencé dés l'annee passee, non pas le fait seulement, mais aussi le franc vouloir.

11. Νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτω καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν.

Maintenant donc paracheuez aussi le fait: afin qu'ainsi que la promtitude du vouloir y a esté, tel soit aussi le parfaire selon vostre auoir.

12. Εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν ἔχῃ τις, εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει.

Car si la promptitude de courage va deuant, on est agreable selon ce qu'on a, & non pas selon ce qu'on n'a point.

13. Οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλίψις· ἀλλ᾽ ἐξ ἰσότητος.

Car ce n'est point afin que les autres soyent soulagés, & que vous soyez foulés: ains afin que ce soit par esgalité.

14. Ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης.

Maintenant vostre abondance supplee à leur indigence, afin aussi que leur abondance soit pour vostre indigence, à ce qu'il y ait esgalité.

CAP. VIII.

9. Scitis enim gratiam Domini nostri IesuChristi, quoniam propter vos egenus factus est, cùm esset dives: ut illius inopia vos divites essetis.

For ye knowe the grace of our Lorde Jesus Christ / that he being rich / for your sakes became poore / that ye through his povertie might be made riche.

10. Et consilium in hoc do: hoc enim vobis utile est, qui non solùm facere, sed & velle cœpistis ab anno priore.

And I shew my minde herein: for this is expedient for you: which have begonne not to doe onely / but also to will / a yeere a goe.

11. Nunc verò & facto perficite: ut quemadmodum promptus est animus voluntatis: ita sit & perficiendi ex eo quod habetis.

Nowe therefore performe to doe it also / that as there was a readines to will: euen so ye may performe it of that which ye haue.

12. Si enim voluntas prompta est: secundùm id quod habet, accepta est, non secundùm id quod non habet

For if there be first a willing minde / it is accepted according to that a man hath / and not according to that he hath not.

13. Non enim ut aliis sit remissio vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate

Neither is it that other men should be eased and you grieued / but vpon like condition.

14. In præsenti tempore, vestra abundantia illorum inopiam suppleat: ut & illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum, ut fiat æqualitas.

At this time your abundance supplieth theyr lacke / that also their abundance may be for your lacke / that there may be equalitie.

Das VIII. Capitel.

9. Denn jr wisset die gnade vnsers HERREN Jesu Christi / daß ob er wol reich ist / ward er doch arm vmb ewrent willen / auff daß jhr durch sein armut reich würdet.

Thi at i vide vor HERRIS Jesu Christi Naade / at / alligeuel hand er riq / saa bleff hand dog Fattig for eders skyld / Paa det i skulle bliffue Rige formedelst hans Fattigdom.

10. Vnd mein wolmeinen hierinnen gebe ich / denn solches ist euch nützlich / die jhr angefangen habt für dem Jare her / nicht alleine das thun / sondern auch das wöllen.

Oc ieg giffuer min gode mening her vdi / Thi det er eder nytteligt / i som begynte it aar siden / icke aleniste at gøre / men oc at ville.

11. Nun aber volbringet auch das thun / Auff daß / gleich / wie da ist ein geneiget gemüte zu wöllen / so sey auch da ein geneiget gemüte zu thun / von dem daß jhr habt.

Saa fuldkommer oc nu Gerningen / At lige som findet er tilbøyligt til at ville / saa skal der oc vere it tilbøyligt sind til at gøre / aff det som i haffue.

12. Denn so einer willig ist / so ist er angeneme / nach dem er hat / nicht nach dem er nicht hat.

Thi der som en er villig / da er hand behagelig / effter det hand haffuer / icke effter det som hand icke haffuer.

13. Nicht geschicht das der meinung / daß die andern ruhe haben / vnnd jhr trübsal / sondern daß es gleich sey.

Dette skeer icke i den mening / at de andre skulle haffue rolighed / oc i bedrøffuelse. Men at det skal vere lige.

14. So diene ewer überfluß jhrem mangel / dise (thewer) zeit lang / auff daß auch jhrer überschwang hernach diene ewrem mangel / vnnd geschehe das gleich ist.

Saa skal eders Offuerflødighed tiene deris trang / i denne (dyre) tid / Paa det at deris Offuerflødighed oc skal her effter tiene eders trang. Oc det skal ske som lige er.

Kapitola VIII.

9. Neb znáte milost Pána nasseho Gežjsse Krysta / že pro wás včiněn gest chudý / gsa bohatý / abyšste wy geho Chudobau / bohatij včiněni byli.

Abowiem wiecie dobrotliwość Pána nászego Jezu Krysthá / iż sie dla nas vbogim stał bedac bogáty / ábyście vbogáceni byli vbostwem iego.

10. A k tomut wám raddu dáwám. Neb to wám vžitečné gt / kteřjž gste ne toliko počali činiti / ale y wůli gsteč tomu dali Léťha předesslého.

A w tey rzeczy zdánie moie oznawiedam: abowiem to wam pożyteczno / kthorzy nie tylko czynić / ale y chcieć przedthy mieście poczeli / roku przeszłego.

11. Protož nynij co gste začali y skutkem to konayte: aby nakož gt hotowý vmysl wůle wassy / tak byl y skutek wykonán / z toho což můžte.

A teraz to coście czynić poczeli dokonywaycie / ábyiáko było ochotne ono chcenie / ták też áby było też dokończenie z tego co macie.

12. Nebo když gest wůle hotowá / podlé toho což má / wzácná gest Bohu / ne wedlé toho čehož nemá

Abowiem ieśli przed tym był ochothny vmysł / thenże iesth przyiemny wedle thego co kto ma / á nie wedle tego co niema.

13. (A toť prawijm /) ne aby giným bylo polehčenij a příčina dána k prázdněnij / a wám vzkost a zámutek: Ale aby z rownosti.

Bo nie áby inszy mieli vlżenie / á wy vthrapienie ále zárowno.

14. W tomto času nynějssým / wasse hognost gegich chudobě spomohla: a gegich hognost wassých u doby aby byla rownost:

Ną then czás wászá obfithość nágrádza ich niedostátek / áby thez y ich obfithość wász niedosthátek nágrádzálá / żeby było porownánie.

ח

15 איך דכתיב דהו דאסגי שקל לא אתיתר לה והו דקליל שקל לא אתבצר לה׃

Si come è scritto, Chi haueua molto, non hebbe niente di soperchio: e chi haueua poco, non hebbe meno.

16 טיבו דין דאלהא דיהבה חביבותא הדא חלפיכון בלבה דטטוס׃

Hor sia ringratiato Iddio, che ha messa la medesima sollecitudine per voi nel cuor di Tito.

17 בעותן גיר קבל ומטול דטב בטיל לה מן צבינה נפק לאידיכון׃

Conciosia ch'egli ha hauuta la mia esortatione cara: anzi essendo egli piu diligente, s'en è venuto à voi di sua volontà.

18 שדרן דין עמה לאחון אינא דתשבוחתה ב באונגליון בכלהין עדתא׃

Et habbiam mandato con esso lui quel fratello, la cui laude è ne l'Euangelio per tutte le Chiese.

19 הכנא דאף מגבא גבא מן עדתא דיפוק עמן בטיבותא הדא דמשתמשא מנן לשובחה דילה דאלהא וללובבן דילן׃

(E non sol questo, ma che è stato ancor eletto da le Chiese per compagno del nostro viaggio con questo benefitio, che è amministrato da noi à la gloria di esso Signore, & la prontezze del vostro animo.)

20 קניטינן דין בהדא דלא אנש ישים בן מומא בהדא רבותא דמשתמשא מנן׃

Guardandoci da questo, che alcun non ci riprenda in questa gran quantità che s'amministra da noi.

21 וציפינן גיר דשפירתא לא קדם אלהא בלחוד אלא אף קדם בני נשא׃

Procurando quel che è bene, non sol dinanzi à Dio, ma ancor dinanzi à gli huomini.

ח

15 כמו נכתב ולא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר׃

Como està escripto, El que tuuo mucho, no tuuo mas: y el que poco, no tuuo menos.

16 ותודה לאלהים הנותן את־רוח נדבה אחת עליכם בלב טיטוס׃

Empero gracias à Dios que dio la misma solicitud por vosotros en el còraçon de Tito.

17 כי את־תחנתימינו לקח על־נפשו וכי־נדיב לב הוא ברוח נדיבה יצא אליכם׃

Que recibió la exhortacion: y aun con mayor solicitud, de su voluntad se partió para vosotros.

18 ושלחנו גם עמו את־אחינו אשר יש לו תהלה בבשורה בכל־קהלות׃

Y embiamos juntamente con el àl Hermano, cuya alabança es en el Euangelio por todas las Iglesias.

19 ולא לבדו כי אם נשלחו אצבעות עליו מקהלות להיותו חבר מגורינו את התחנה הזאת לשרתנו לכבוד אדנינו ולחושכם בכם׃

Y no solo este mas aun tambien fue ordenado por las Iglesias el compannero de nuestra pregrinacion para lleuar esta gracia que es administrada de nosotros y del animo vuestro prompto para gloria del Sennor.

20 נשמר לנו בזאת פן יחרפנו איש בהון הזה אשר משרתיו אנחנו׃

Euitando que nadie nos vitupere en esta abundancia que ministramos:

21 כי זממנו טובות לא לבד לפני יהוה כי־אם גם לפני האנשים׃

Procurando lo honesto no solo delante del Sennor, mas aun delante de los hombres.

η'.

15. Καθὼς γέγραπται, ὁ τὸ πολὺ, οὐκ ἐπλεόνασε· καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἠλαττόνησε.

Ainsi qu'il est escrit, Qui auoit beaucoup, n'a rien eu de superabondant: & qui auoit peu, n'a point eu moins.

16. Χάρις δὲ τῷ θεῷ τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου.

Or graces à Dieu qui a donné le mesme soin pour vous au cœur de Tite:

17. Ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, αὐθαίρετος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς.

Assauoir qu'il a eu mon exhortation pour agreable, & mesme qu'estant fort affectionné, il s'en est allé vers vous volontairement.

18. Συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.

Or nous auons aussi enuoyé auec lui le frere, duquel la louange est en l'affaire de l'Euangile par toutes les Eglises:

19. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν, συνέκδημος ἡμῶν σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν, καὶ προθυμίαν ὑμῶν.

(Et non seulement cela, mais aussi il a esté ordonné par les Eglises compagnon de nostre voygage, pour ceste grace qui est administree par nous à la gloire du Seigneur mesme, & pour seruir à la promptitude de vostre courage.)

20. Στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν.

Nous donnans garde que personne ne nous reprene en ceste abondance qui est administree par nous.

21. Προνοούμενοι καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων.

Et procurans ce qui est bon, non seulement deuant le Seigneur, mais aussi deuant les hommes.

CAP. VIII.

15. Sicut ſcriptum eſt: Qui multum, non abundavit: & qui modicum, non minoravit.

As it is written, He that gathered much, hath nothing over: & hee that gathered litle, had not the leſſe.

16. Gratias autem Deo, qui dedit eãdem ſolicitudinem pro vobis in corde Titi.

And thankes be unto God, which hath put in the heart of Titus the ſame care for you.

17. Quoniam exhortationem quidem ſuſcepit; ſed cum ſolicitior eſſet, ſua voluntate profectus eſt ad vos.

Becauſe hee accepted the exhortation, yea, he was ſo careful, that of his owne accorde he went unto you.

18. Miſimus etiam cum illo fratrem, cuius laus eſt in Evangelio per omnes eccleſias.

And we have ſent alſo with him the brother, whoſe prayſe is in the Goſpell throughout all the Churches.

19. Non ſolùm autem, ſed & ordinatus eſt ab eccleſiis comes peregrinationis noſtræ, in hanc gratiam quæ miniſtratur à nobis ad Domini gloriam, & deſtinatam voluntatem noſtram.

(And not ſo onely, but is alſo choſen of the Churches to be a fellow in our iourney concerning this grace that is miniſtred by us unto the glorie of the ſame Lorde, and declaration of your prompt minde.)

20. Devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine quę miniſtratur à nobis.

Avoyding this, that no man ſhould blame us in this abundance ŷ is miniſtred by us.

21. Providemus enim bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus.

Providing for honeſt things, not onely before the Lorde, but alſo before men.

Das VIII. Capitel.

15. Wie geſchrieben ſtehet: Der vil ſamlet, hatte nicht überfluß, vnd der wenig ſamlet, hatte nicht mangel.

Lige ſom ſcreffuit ſtaar, Den ſom ſanckede meget, hand haffde icke offuerflødigt, Oc den ſom ſanckede lidet, hannem fattedis icke.

16. Gott ſey aber danck, der ſolchen fleiß an euch gegeben hat, in das hertz Titi.

Men Gud vere tak, der gaaff ſaadan flid til eder, i Titi hierte.

17. Denn er nam zwar die ermanung an, aber dieweil er ſo ſehr fleiſſig war, iſt er von jm ſelber zu euch geräiſet.

Thi hand anammede den formanelſe, Men effterdi hand vaar ſaa meget flitig, da reyſde hand aff ſig ſelff til eder.

18. Wir haben aber einen Bruder mit jhm geſandt, der das lob hat am Evangelio, durch alle Gemeinen.

Wi ſende oc en Broder met hannem, hand haffuer loff i Euangelio, aff al Menigheden.

19. Nicht allein aber das, ſondern er iſt auch verordnet von den Gemeinen, zum Gefärten vnſer fahrt, in diſer wolthat, welche durch vns außgericht wird, dem HERRN zu ehren, vnd (zum preiß) ewers guten willens.

Oc icke det alleniſte, men hand er ocſaa beſkicket aff Menigheden til at vere vor Vandrebroder paa reyſen, i denne Velgerning, ſom ſkal vdrettis formedelſt oſſ, HERREN til ære, oc eders gode vilie (til priſſ.)

20. Vnnd verhüten das, daß vns nicht jemand übel nachreden möge, ſolcher reichen ſteure halben, die durch vns außgericht wird.

Oc vocte paa, at der ſkal icke nogen kunde tale ilde paa oſſ, for denne rige Hielp ſkyld, ſom ſkal vdrettis formedelſt oſſ.

21. Vnd ſehen darauff, daß es redlich zugehe, nicht allein fur dem HERREN, ſondern auch für dem Menſchen.

Oc ſee til, at det kand gaa redelige til, Icke aleniſte faar HERREN, men ocſaa faar Menniſken.

Kapitola VIII.

15. Jakož geſt napſáno: Kdo geſt mnoho ſebral, nic mu nezbýwalo: a kdo málo, neměl nedoſtatku.

Jako ieſt nápiſáno, Ktory wiele názbierał, nie wiecey miał, á kto máło, nie mniey miał.

16. Děkugi pak Bohu, kterýž tuto pilnoſt o wás dal w ſrdce Tytowo.

A dźiekuie Bogu ktory włożył tho ſtáránie o was w ſerce Tytuſowe.

17. Že napomjnánij naſſe přijal geſt: a wſſak wijce gſa toho pilen, z ſwé dobré wůle ſſel k wám.

Iż ono nápomínánie zá wdzieczne przyiał, że też wierſza pilność okázuiac, dobrowolnie do was przyſzedł.

18. Apoſlali gſme s nim také Bratra naſſeho, kterýž má také chwálu w Ewangelium po wſſech Cýrkwých.

Poſłaliſmy też weſpoł z nim bráthá onego, ktore° chwałá ieſt w Ewánieliey po wſzytkich Kościelech.

19. A netoliko to, ale také wywolen geſt od Cýrkwij, aby byl towaryſſem putowánij naſſeho, při této milosti (Almužen) kterauž to poſluhugeme k chwále Božij, a k wyplněnij nakijzenij wůle waſſý:

(A nie tylko to, ále też obran ieſt od Kośćiołow zá towárzyſzá drogi náſzey, z tą dobrotliwośćią ktorá bywa ſzáfowaná od nas ku chwale ſamego Páná, y ochotnemu ſercu wáſzemu.)

20. Warugijce ſe toho, aby někdo nehaněl nás w té hojnoſti, kterauž poſluhugeme (k chwále Božij.)

Wyſtrzegáiac ſie tego, áby was kto nie gánił, w tey ſzczodrośći, kthora bywá ſzáfowana od nas.

21. Neb opatrugeme což dobrého a poctiwého geſt, ne toliko před Bohem, ale také předewſſemi Lidmi.

Ktorzy poczćiwych rzeczy pilnuiemy, nie tylko przed Bogiem ale też przed ludźmi.

ח

22 שַׁדַּרַן דֵּין עַמְּהוֹן אַף לַאחוּן אִינָא דְּלַן בְּקָא בְּכָל זְבַן בְּסַגִּיאָתָא דַּחֲפִיטְ הוּ הָשָׁא דֵּין יַתִּירָאִית חֲפִיט בְּתוּכְלָנָא סַגִּיאָא דַּעֲלַיְכוֹן׃

Noi habbiamo ancor mandato insieme con loro il nostro fratello (il quale habbiam piu volte prouato in molte cose ch'egli è diligente, & hora molto piu diligente) per la molta confidentia che ho in voi.

23 אֵן הָכִיל טִטָּוס שׁוּתָּפָא הוּ דִּילִי וּמְעַדְּרָנָא בְּכוֹן וְאֵן אַחִין אַחְרָנֵא שְׁלִיחֵא אֶנּוּן דְּעִדָּתָא דְּשׁוּבְחֵה דִּמְשִׁיחָא׃

Or quanto à Tito egli è mio compagno & aiutatore inuerso di voi, e quanto a i nostri fratelli, essi sono ambasciadori de le Chiese, e gloria di Christo.

24 מִכִּיל תַּחְוִיתָא דְּחוּבְּכוֹן וְשׁוּבְהָרַן דַּבְכוֹן בְּהוֹן חַוּו בְּפַרְצוֹף עִדָּתָא כֻּלְּהֵין׃

Mostrate dunque verso di loro, & in presentia de le Chiese segno de la vostra charita, e de la gloria che habbiamo di voi.

ט

1 עַל תֶּשְׁמֶשְׁתָּא דֵּין דְּקַדִּישֵׁא יַתִּירְתָא עֲבַד אֵנָא אֵן כָּתֵב אֵנָא לְכוֹן׃

Certamente lo scriuerui de la souentione che si fa à i Santi, m'e di soperchio.

2 יָדַע אֵנָא גֵּיר טוּיָבָה דְּרַעְיָנְכוֹן וּמְטוּל הָנָא אֶשְׁתַּבְהַרֵת בְּכוֹן לְמַקְדּוּנָיֵא דְּאַכָּאִיָא עֲתִידָא הִי מֵן אֶשְׁתַּקְדִּי וְטַנְנָא דִּילְכוֹן לְסַגִּיאֵא גְּרַג׃

Perciochè io conosco la prontezza de l'animo vostro, de la qual mi glorio per voi appresso i Macedoni, cioè che l'Acaia è apparechiata fin de l'anno passato: e che il vostro zelo ha incitati molti.

ח

22 וְשָׁלַחְנוּ אִתָּם גַּם אֶת אָחִינוּ אֲשֶׁר בְּחַנּוּהוּ בִּדְבָרִים רַבִּים בִּפְעָמִים רַבּוֹת כִּי־מְנַצֵּחַ הוּא וּמֵעַתָּה עַל־יֶתֶר יִהְיֶה לִמְנַצֵּחַ בְּבִטְחָה גְדוֹלָה אֲשֶׁר לוֹ עֲלֵיכֶם׃

Embiamos tambien con ellos à nuestro Hermano, al qual muchas vezes auemos experimentado diligente: mas aora mucho mas con la mucha confiança que tenemos en vosotros.

23 וְאִם עַל־טִיטוּס שֶׁהוּא חֲבֵרִי וְעוֹזְרִי אֲלֵיכֶם אוֹ־אִם אַחֵינוּ שְׁלִיחֵי הַקְּהִלּוֹת לִכְבוֹד הַמָּשִׁיחַ׃

O por Tito, que es mi compannero, y coadjutor para con vosotros: o por nuestros Hermanos que son Apostoles de las Iglesias, y la gloria del Christo.

24 לָכֵן אֶת־אוֹת אַהֲבַתְכֶם וּתְהִלָּתֵנוּ עֲלֵיכֶם חַוּוּ אֲלֵיהֶם גַּם עַל־פְּנֵי הַקְּהִלּוֹת׃

Mostrad pues para con ellos en la faz de las Iglesias la muestra de vuestra charidad y de nuestra gloriacion de vosotros.

ט

1 כִּי עַל־הַכְּהֻנָּה אֲשֶׁר בַּקְּדוֹשִׁים הִיא אֵין צָרִיךְ לִכְתֹּב אֲלֵיכֶם׃

Porque de la administracion que se haze para los Sanctos, por de mas me es escreuir hos.

2 כִּי יָדַעְתִּי אֶת־נִדְבַת רוּחֲכֶם אֲשֶׁר עָלֶיהָ מִתְהַלֵּל אָנֹכִי בְּאָזְנֵי הַכִּתִּים כִּי־גַם אַחָאיָא עֲתִידָה הִיא מִשָּׁנָה כִּי תַּעֲבוֹר וְקִנְאַתְכֶם גֵּרְתָה רַבִּים׃

Porque conozco vuestro prompto animo del qual me glorio entre los de Macedonià, Que Achaia està apercebida desde el anno passado: y vuestro exemplo ha prouocado à muchos.

η'.

22. Συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς.

Nous auons aussi enuoyé auec eux nostre frere: lequel nous auons esprouué souuentesfois en plusieurs choses, estre diligent, & maintenant beaucoup plus diligent, pour la grande asseurance que i'ai de vous.

23. Εἴτε ὑπὲρ Τίτου κοινωνὸς ἐμὸς καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα Χριστοῦ.

Ainsi donc quant à Tite, il est mon associé & compagnon d'œuure enuers vous: & quant à nos freres, ils sont ambassadeurs des Eglises, & la gloire de Christ.

24. Τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν, καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε, καὶ εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.

Monstrez donc enuers eux & deuant les Eglises, l'approbation de vostre charité, & de ce que nous-nous glorifions de vous.

ΚΕΦΑΛ. θ'.

ΠΕρὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, περισσόν μοί ἐστι τὸ γράφειν ὑμῖν.

Car de vous escrire de la subuention qui se fait enuers les saincts, ce m'est chose surperflue.

2. Οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι Μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι· καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας.

Veu que ie sai la promptitude de vostre courage, pour laquelle ie me glorifie de vous enuers ceux de Macedone: leur faisant entendre qu'Achaïe est preste dés l'annee passee: & le zele venant de vous en a prouoqué plusieurs.

CAP. VIII.

22. Misimus autem cum illis & fratrem nostrum, quē probavimus in multis sæpè solicitum esse: nunc autem multo solicitiorem, confidentia multa in vos.

Das VIII. Capitel.

22. Auch haben wir mit jm gesandt vnsern Bruder / den wir offt gespüret haben in vielen stücken / daß er fleissig sey / nun aber vil fleissiger. Vnd wir sind grosser zuversicht zu euch.

Kapitola VIII.

22. Postali gsme pak s nimi y Bratra nasseho / kterěhož gsme giste we mnohých wěcech / a často gsme ho zkusyli / že gest pilný a nynij mnohem pilněgssý bude pro mnohě dauffánij mě o wás.

And we haue sent with them our brother whom we haue of times proued to be diligent in many things / but now much more diligent / for the great confidence / which I haue in you.

Wi sende oc vor Broder met hannem / huilcken wi haffue offte befundet i mange stycker / at hand er flitig / men nu meget flitigere. Oc wi haffue stor tillid til eder.

Postalismy też z nimi brátá náße° ktoregosmy często doświádczyli w wielu rzeczách być pilnym / á teraz dáleko pilnieyßym dla wielkiego vfánia / ktore mam o was.

23. Sive pro Tito qui est socius meus, & in vos adiutor, sive fratres nostri Apostoli ecclesiarum, gloriæ Christi.

23. Es sey Titus halben (welcher mein Geselle vnd Gehülffe vnter euch ist) oder vnser Brüder halben (welche Apostel sind der Gemeinen / vnd eine ehre Christi.)

23. Gedno pro Týta / kterýž gest towarys muog / a mezy wámi pomocnijk: Druhě také pro ty / kteřijž gsau Bratřij nassy a Apostolě Cýrkwj pro Slávu Krystowu.

Whether any do enquire of Titus / he is my fellowe and helper to youwarde: or of our brethren / they are messengers of the Churches / and the glorie of Christ.

Vere sig enten paa Titi vegne (huilcken som er min Staldbroder oc en Tilhielpere iblant eder (Eller paa vore Brødris vegne (huilcke der ere Menighedens Apostler / oc Christi ære.

A iesli tdźie o Tytusá / iestći moim towárzyßem / v was pomocnikiem / á iesliż o brácia náße / sąć posłowie kościołowi / y chwałą Krystusową.

24. Ostensionem ergo quæ est charitatis vestræ & nostræ gloriæ pro vobis, in illos ostendite in facie ecclesiarum.

24. Erzeiget nun die beweisung ewer liebe vnd vnsers ruhmes von euch / an disen / auch öffentlich für den Gemeinen.

24. Protož duowodu kterýž gest Lásky wassý / a nassi chlauby o wás / dokažte k nim / před twářij Křestianuow.

Wherefore shewe towarde them / and before the Churches the proofe of your loue / and of the reioycing that we haue of you.

Giffuer nu eder Kærligheds oc vort roses beuisning fra eder / mod disse / ocsaa obenbare faar Menigheden.

A ták doświádczenie miłości wáßey / y przechwalánia náßego o was / pokáżcie nád nimi przed obliczności kościołow.

CAP. IX.

NAM de ministerio quod fit in sanctos: ex abundanti est mihi scribere vobis.

Das IX. Capitel.

Denn von solcher Stewre / die den Heiligen geschicht / ist mir nicht noth euch zu schreiben.

Kapitola IX.

O Almužně pak / kteráž se zbijrá na Swaté / zdá mi se wám za nepotřebně psáti.

For as touching the ministring to the Saintes / it is superfluous for mee to write vnto you.

Thi ieg haffuer icke behoff / at scriffue til eder om denne Hielp / som skeer Helligen.

Abowiem o posługo wániu ktore bywa czyniona świętym / nie potrzebá ábych wam pisał.

2. Scio enim promptum animum vestrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaia parata est ab anno preterito, & vestra æmulatio provocavit plurimos.

2. Denn ich weiß ewren guten willen / davon ich rühme bey den auß Macedonia (vnd sage) Achaia ist für dem Jar bereit gewesen / vnd ewer Exempel hat vil gereitzet.

2. Nebo znám k tomu hotowý vmysl wáš / z kterěhožto chlubijm se wámi před Macedonskými / Neb y Achaya hotowa gest od předesslěho Léta / a wáš přijklad wzbudil k tomu mnohě.

For I knowe your readines of mind / whereof I boast my selfe of you vnto them of Macedonia / & say / that Achaia was prepared a yere a go / & your zeale hath prouoked many.

Thi ieg veed eders gode vilie / huilcken ieg roser hoss dem / aff Macedonia (oc siger) Achaia er bered / it aar siden / Oc eders Exempel tilskyndede mange.

Bo znam ochotne serce wáße / ktorym się przechwálam o was v Mácedończykow / iż Achaiá gotowá iest od roku przeßłego / á chuć ktora od was wyßłá / wiele ich pobudziłá.

ט

3 שדרת דין לאחא דלא יסתרק שובהרן דא דאשתבהרן בכון על הדא צבותא דאיכנא דאמרת תהוון משיבין :

Ora io ho mandati questi fratelli, à fin che la gloria, che habbiamo di Voi non sia Vana in questa parte: accioche Voi (come io diceuo) siate apparecchiati.

4 דלמא יאתון עמי מקדוניא ונשכחונכון כד לא עתידין אנתון ונבהת חנן דלן נאמר דאנתון תבהתון בשובהרא הו דאשתבהרן :

Che se i Macedoni Venissemo meco, e non Vi trouassemo apparecchiati, noi non habbiam Vergogna (per non dir Voi,) in questa confidenza di gloria.

5 מטול הנא אתבטל לי דאבעא מן אחי הלין דיאתון קדמי לותכון ונעתדון בורכתא הי דמן קדים אשתמעתון דתהוא מטיבא הכנא איך בורכתא לא הנא איך יענותא :

Io ho dunque pensato esser necessario esortare i fratelli, che prima Venissemo à Voi, e finissemo la Vostra gia promessa beneditione: accioch'ella fusse apparecchiata cosi come beneditione, e non come scarsita.

6 הדא דין מן דזרע בחוסנא אף בחוסנא חצד ומן דזרע בבורכתא אף בבורכתא יחצוד :

Doue io Vi dico questo, Chi semina scarsamente, mietera ancora scarsamente: e chi semina in abbondantia, mietera etiandio in abbondantia.

7 כל אנש איך דאית ברעינה לא הוא איך דמן כריותא או איך דמן קטירא לחובא הו גיר חדיא רחם מריא :

Ciascun faccia secondo che si propone nel'animo: non per molestia, o per necessita: percioche Iddio ama colui che da allegramente.

ט

3 ושלחתי אליכם את־האחים פן־תהלתנו אשר עליכם היא תהבל בחלק הזה אשר כדברי נכונים תהיו :

Y he embiado los Hermanos, porque nuestra gloriacion de vosotros no sea vana en esta parte: paraque, como lo he dicho, esteys apercebidos.

4 פן אם יבואו עמי הכתים ומצאו אתכם בהבליכם ונתבושש אנחנו (פן־נאמר אתם) בדבר־תהלתנו ותפארתנו :

Porque si vinieren conmigo Maedonios, no hos hallen desabercebidos, y nos auergoncemos nosotros, por no dezir vosotros, deeste glorioso attreuimiento.

5 לכן חשבתי כי־לצרכנו לשאל מאחים אשר יקדימו לבא אליכם ולהכין את־ברכתכם הנאמרת מלפנים כי נכנה היא וכל־זאת כברכה ולא כבצע :

Portanto tuue por cosa necessaria exhortar à los Hermanos que viniessen primero à vosotros y acaben primero vuestra bendicion antes prometida, para que este aparejada como de bendicion, y no como de escasseza.

6 זאת היא הזרע בחסרון גם בחסרון יקצר ואשר זרע בברכה גם בברכה יקצר :

Esto empero digo, El que siembra escassamente, tambien siega escassamente: y el que siempra en bendiciones, en bendiciones tambien segarà

7 איש איש כעצת לבו לא מיגון או מצרך כי־הנתן בשמחה אהבו אלהים :

Cada vno como propuso en su coraçon, (haga,) no con tristeza o por necessidad: porque Dios ama el dador alegre.

θ'.

3. Ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφούς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν, κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα καθὼς ἔλεγον, παρεσκευασμένοι ἦτε.

Or ai ie enuoyé ces freres, afin que ce que ie me suis glorifie de vous, ne soit vain en cest endroit: à celle fin que vous soyez prests comme i'ai dit.

4. Μήπως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ μακεδόνες καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους, καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ τῆς καυχήσεως.

De peur que ceux de Macedone estans venus auec moi, & vous ayans trouués mal prests, nous ne receuions honte (ie n'ose dire vous) en ceste asseurance de nous estre glorifiés de vous.

5 Ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφούς, ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προκαταρτίσωσι τὴν προκατηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν, ταύτην ἑτοίμην εἶναι, οὕτως ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὥσπερ πλεονεξίαν.

Parquoi i'ai estimé estre necessaire de prier les freres, que premierement ils allassent vers vous, & qu'ils parachenassent de mettre en ordre la beneficence desia par ci deuant denoncee: afin qu'elle soit preste, ainsi comme beneficence, & non point comme chicheté.

6. Τοῦτο δέ, ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει· καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει.

Or ie di ceci, Que qui seme chichement, recueillira aussi chichement: & qui seme liberalement, recueillira aussi liberalement.

7. Ἕκαστος καθὼς προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης· ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός.

Que chacun en face selon qu'il a proposé en son cœur, non point à regret, ou par contrainte: car Dieu aime celui qui donne gayement.

CAP. IX.

3. Miſi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati ſitis.

Nowe haue I ſent the brethren: leaſt our reioycing ouer you ſhould bee in vaine in this behalfe, that ye (as I haue ſayde) be readie.

4. Ne cùm venerint Macedones mecum, & invenerint vos imparatos, erubeſcamus nos (ut non dicamus vos) in hac ſubſtantia.

Leſt if they of Macedonia come with me, and finde you vnprepared, we (I neede not to ſay, you) ſhoulde be aſhamed in this my conſtant boaſting.

5. Neceſſarium ergo exiſtimavi rogare fratres ut perveniant ad vos, & præparent repromiſſam benedictionē hanc paratam eſſe ſic, quaſi benedictionem, non tanquam avaritiam.

Wherefore, I thought it neceſſarie to exhort the brethren to come before vnto you, and to finiſh your beneuolence appointed afore, that it might be readie, and come as of beneuolence, and not as of ſparing.

6. Hoc autem dico, Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.

This yet remember, that he which ſoweth ſparingly, ſhall reape alſo ſparingly, and he that ſoweth liberally, ſhal reape alſo liberally.

7. Vnuſquiſque proût deſtinavit in corde ſuo: non ex triſtitia, aut ex neceſſitate, hilarem enim datorem diligit Deus.

As euery man wiſheth in his heart, ſo let him giue, not grudgingly, or of neceſſitie: For God loueth a cheerefull giuer.

Das IX. Capitel.

3. Ich hab aber dieſe Brůder darumb geſandt / daß nicht vnſer ruhm von euch zu nichte wůrde / in dem ſtůck / vnd daß jhr bereit ſeydt / gleich wie ich von euch geſagt habe.

Oc ieg ſende der faare denne Broder / at vôr Roſſ om eder ſkulde icke bliffue til inted / i det ſtycke / Oc at i ſkulle vere rede / lige ſom ieg ſagde om eder.

4. Auff daß nicht / ſo die auß Macedonia mit mir kemen / vnd euch vnbereit fůnden / wir (wil nicht ſagen / jhr) zu ſchanden wůrden / mit ſolchem růhmen.

Paa det / at der ſom de aff Macedonia komme met mig / oc funde eder wberedde / at wi (ieg vil icke ſige i) icke da ſkulle bliffue beſkemmede / met ſaadan Roſſ.

5. Ich habe es aber fůr nôtig angeſehen / die Brůder zu ermanen / daß ſie zuvor anzôgen zu euch / zuverfertigen diſen zuvor verheiſſenen Segen / daß er bereitet ſey / alſo / daß es ſey ein Segen / vnd nicht ein Geitz.

Men mig ſyntis det vere nyttelig / at formane Brodrene / at de ſkulle før drage til eder / oc beſkicke denne Velſignelſe / ſom tilforn er tilſagd / at hun kand vere rede / Saa / at det kand vere en Velſignelſe / oc icke en Gerighed.

6. Ich meine aber das: Wer da kerglich ſeet / der wirdt auch kerglich erndten / vnd wer da ſeet im ſegen / der wird auch erndten im ſegen.

Thi det meen ieg / At huo ſom ſparlige ſaar / hand ſkal oc ſparlige høſte / oc huo ſom ſaar i Velſignelſe / hand ſkal oc høſte i Velſignelſe.

7. Ein jeglicher nach ſeinem willkůhr / nicht mit vnwillen oder auß zwang / denn ein frôlichen Geber hat Gott lieb.

Huer effter ſine vilkaar / icke met wuillighed eller aff tuang / Thi Gud elſker en glad Giffuere.

Kapitola IX.

3 Vposlal gſem k wâm Bratřij / aby to čjm ſe chlubijm z wâs nebylo marně w tě ſtrânce (Almužen) aby ſſte (yakož gſem řekl) byli hotowij.

Y poſlałem thy bráty / iżby przechwalánie náſze o was nie było prożne w they mierze / ábyście iákom powiedział gotowymi byli.

4. Abychom kdyžby přiſſli ſemnau Macedonſſtij / a nalezli wás nehotowě / neſtyděli ſe my / ať nedijm wy / za takowau chlaubu.

By ſnadź ieſliby zemna przyſſli Macedończycy / á záſtaliby was nie gotowe / ábychmy my nie byli zawſtydzeni / (á mowie by iedno nie wy) w tym ták beśpiecżnym przechwalániu.

5. Protož widělo mi ſe za potřebně / napomenauti Bratřij / aby předeſſli k wám / a připrawili zaſlýbenau Almužen zbijrku / aby hotowě bylo yako dobrowolná zbijrka / a ne yako s těžkoſtij dáwanij / aneb lakomſtwij.

A tháko zdáło mi ſie zá potrzebna rzecż nápominác brácia / áby pierwey do was przyſſli / á pierwey zgotowáli waſſe ſſczodrobliwość przed tym opowiedziána / áby była gotowá ták iáko ſſczodrobliwość / á nie iáko rzecz poniewolna.

6. Tok pak prawijm / Kdo ſkaupě rozſýwá / ſkaupě y žijti bude: a kdo rozſýwa z hogna / hogně žijti bude.

A toć mowie / Ktory ſieie ſkápie / ſkápie też żąć bedzie / A kto ſieie hoynie / też hoynie żąć bedzie.

7. Gedenkaždý yakož geſt vložil w ſrdcy ſwěm: ne s žiwau obtijžnoſtij neb bezděky. Nebo ochotného Dárcy miluge Buoh.

Każdy iáko vmyślił w ſercu ſwoim / ták niechay da nie z fráſunkiem / áni z przymuſſenia: ábowiem weſołego rozdáwcę Bog miłuie.

ט

8 מטיבותא הי גיר באידי אלהא כל טיבו דייתר בכון דבכל זבן בכל מדם הו מא דספק לכון יהוא לכון ותתיתרון בכל עבד טב :

Et è potente Iddio à far abbondare in voi ogni gratia : accioche hauendo in ogni cosa tutto quello che vi bisogna, voi abbondiate in ogni buona opera.

9 איך דכתיב דבדר ויהב למסכנא וזדיקותה קימא לעלם :

Si come è scritto, Egli ha distribuito, e dato à i poveri: La sua giustitia sta in eterno.

10 הו דין דיהב זרעא לזרועא ולחמא למאכולתא הו יתל ויסגא זרעכון וירבא פארא דזדיקותכון :

Hor colui che somministra il seme à chi semina somministri ancor à voi del pane in cibo, e moltiplichi la vostra sementa, & accresca i frutti de la vostra giustitia.

11 דבכל מדם תעתרון בכלה בפשיטותא דהי גמרא באידן תודיתא לאלהא :

Essendo totalmente arricchiti in ogni semplicità, laqual fa che per noi si rendano gratie à Dio.

12 מטול דפולחנא דתשמשתא הדא לא הוא בלחוד חסירותא דקדישא ממלא אלא אף מיתר בתודיתא סגיאתא לאלהא :

Imperoche l'amministration di questa oblatione, non solamente supplisce à le cose che mancano à i Santi : ma etiandio ridonda in questo che da molti ne son rendute gratie à Dio.

13 מטול בוקיא גיר דתשמשתא הדא לאלהא משבחינן דאשתעבדתון לתודיתא דסברתה דמשיחא ואשתותפתון בפשיטותכון עמהון ועם כל נש :

(i quali per l'esperientia di questa souentione, glorificano Iddio de l'obbedientia del vostro consentimento ne l' Euangelio di Christo: e de la vostra pronta contributione verso essi, e verso tutti.)

ט

8 כי יכל יהוה להותיר את־כל־מתת התחנה בכם אשר בכל דבר תמיד יהי לכם כל־די להותירכם אל־כל־מעשה טוב :

Y poderoso es Dios para hazer que abunde en vosotros toda gracia, para que teniendo en todo con vosotros todo lo que basta, abundeys para toda buena obra :

9 כמו נכתב פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד :

Como està escripto, Derramó, dió à los pobres, su justicia permanece para siempre.

10 והנותן זרע לזרע ולחם לאכל גם הוא יתן וירבה את־זרעכם ויפרה את־אבי צדקתכם :

Y el que dà la simiente àl que siembra, tambien darà pan para comer : y multiplicarà vuestra sementera, y augmentarà los crecimientos de los frutos de vuestra justicia.

11 לעשר בכל־דבר אל־כל־תם וישר אשר יפעל בפינו את־תודה לאלהים :

Para que enriquecidos en todo abundeys en toda bondad, la qual obra por nosotros hazimiento de gracias à Dios.

12 כי־עבודת הכהנה הזאת לא תמלא לבדה את־חסרון הקדושים כי אם גם תותיר בתודות רבות לאלהים :

Porque la administracion de este seruicio no solamente suple lo que à los Sanctos falta, mas tambien abunda en muchos hazimientos de gracias acerca de Dios.

13 בבחן הצדקה הזאת מכבדים את־אלהים ביקהת תודתכם לבשורת המשיח ובתם החברה אשר אליהם ואל־כלם :

Que por la experiencia de esta administracion glorifican à Dios por la obediencia de vuestro consentimiento en el Euangelio del Christo, y en la bondad de la communicacion para con ellos y para con todos.

θ'.

8. Δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν.

Et Dieu est puissant de faire abonder toute grace en vous, afin qu'ayans tousiours toute suffisance en toute chose, vous soyez abondans en toute bonne œuure :

9. Καθὼς γέγραπται, ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

(Ainsi qu'il est escrit, Il a espars, & donné aux poures : sa iustice demeure eternellement.

10. Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσαι, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσαι τὰ γεννήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν·

Or celui qui fournit de semence au semeur, vous vueille aussi pouruoir de pain à manger, & multiplier vostre semence, & augmenter les reuenus de vostre iustice.)

11. Ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι᾽ ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ.

Estans totalement enrichis en toute prompte liberalité, laquelle fait que par nous graces soyent rendues à Dieu.

12. Ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ.

Car l'administration de ceste oblation n'est pas seulement pour subuenir aux indigences des sancts, mais aussi redonde en ce que plusieurs en rendent graces à Dieu :

13. Διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, καὶ ἁπλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας.

En glorifiant Dieu par le moyen de l'espreuue de ceste subuention, de ce que vous vous submettez à l'Euangile de Christ ; & de vostre prompte & liberale communication enuers eux & enuers tous.

CAP. IX.

8. Potens eſt autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus ſemper omnem ſufficiẽtiam habentes, abundetis in omne opus bonum.

And God is able to make all grace to abounde towarde you / that ye alwayes hauing all ſufficiencie in all things / maye abound in euery good worke.

9. Sicut ſcriptum eſt: Diſperſit, dedit pauperibus: iuſtitia eius manet in æternum

As it is written / He hath ſparſed abroad/and hath giuen to the poore:his beneuolence remaineth for euer.

10. Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti: & panem ad manducãdum præſtabit: & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum iuſtitiæ veſtræ.

Alſo he that findeth ſeede to the ſower / will miniſter likewiſe bread for foode / and multiplie your ſeede/and increaſe the fruites of your beneuolence.

11. Vt in omnibus locupletati abundetis in omnem ſimplicitatem, quę operatur per nos gratiarum actionem Deo.

That on all partes ye may bee made riche vnto all liberalitie / which cauſeth through vs thankeſgiuing vnto God.

12. Quoniam miniſterium huius officii non ſolùm ſupplet ea quæ deſunt ſanctis, ſed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino.

For the miniſtration of this ſeruice not only ſupplieth the neceſſities of the Saints / but alſo is abundant by the thankeſgiuing of many vnto God.

13. Per probationem miniſterii huius, glorificantes Deum in obedientia confeſſionis veſtræ in Evangelium Chriſti, & ſimplicitate communicationis in illos, & in omnes.

(Which by the experiment of this miniſtration prayſe God for your voluntarie ſubmiſſion to the Goſpell of Chriſt/and for your liberal diſtribution to them/and to all men.)

Das IX. Capitel.

8. Gott aber kan machen/daß allerley gnade vnter euch reichlich ſey / daß jhr in allen dingen volle genüge habt/ vnnd reich ſeydt zu allerley guten wercken.

Oc Gud kand gøre/ at allehonde Naade ſkal vere rigelige iblant eder / at i ſkulle haffue offuerflødelige nock i alle ting/ oc vere rige til allehonde gode Gerninger.

9. Wie geſchrieben ſtehet: Er hat außgeſtrewet vnnd gegeben den Armen / ſeine Gerechtigkeit bleibet in ewigkeit.

Lige ſom ſcreffuit ſtaar / Hand vdſpridde oc gaff de Fattige/ Hans Retferdighed bliffuer til euig tid.

10. (Der aber Samen reichet dem Seeman / der wird je auch das Brot reichen zur Speiſe/vnd wird vermehren ewren Samen/ vnd wachſen laſſen das gewächſe ewer gerechtigkeit.

(Men den ſom giffuer Sæmanden Sæd/ hand ſkal io oc giffue Brød til at æde / oc hand ſkal formere eders Sæd / oc lade eders Retferdigheds fruct voxe.

11. Daß jhr reich ſeydt in allen dingen/mit aller einfeltigkeit/welche wircket durch vns danckſagung Gotte.

At i ſkulle vere rige i alle ting/met al enfoldighed/ huilcken der gør Gud tackſigelſe formedelſt oſſ.

12. Denn die handreichung dieſer ſtewre / erfüllet nicht allein den mangel der Heiligen/ſondern iſt auch überſchwenglich darinne. Daß viel Gott dancken.

Thi denne Hielpis vdgifft opfylder icke aleniſte de Helligis armod/ Men hun er ocſaa offuerflødig der vdi / at mange tacke Gud.

13. Für diſen vnſern trewen dienſt/ vnnd preiſen Gott/über ewrem vnterthenigen bekenntniß deß Evangelij Chriſti / vnnd über ewer einfeltigen ſtewre an ſie vnd an alle.

For denne vor tro Tieniſte / oc priſe Gud/ for eders ydmyge bekendelſe i Chriſti Euangelio / oc for eders enfoldige Hielp til dem oc til alle.

Kapitola IX.

8. Mocenť geſt zagiſté Bůh wſſelikau Miloſt hognau včiniti w wás / abyſſte we wſſem wždycky doſtatečnoſt magijce/ rozmáhali ſe w každém ſkutku dobrém:

A Bog mocen ieſt vczynić / áby opływała w was wſzeláka dobrotliwość / ábyście we wſzythkim záwſze máiac ile potrzebá / obfitowáli w káżdym vczynku dobrym.

9. Jakož pſáno geſt / Rozdělil a dal chudým / Sprawedlnoſt geho trwá na wěky wěkuow.

Jáko nápiſano ieſt / Rozdzielił / y rozdał vbogim / ſczodrobliwośći iego trwa ná wieki.

10. Ten pak kterýž dáwá Sýmě rozſýwagijcýmu / dáť y chléb k gedenij / a rozmnožijť Sýmě waſſe / a přiſpořijť wzroſtu ſprawedlnoſti waſſý:

A kto dodáie náſienia ſiejącemu / tenże wam doda y chlebá ná pokarmy / y rozmnoży oſiewki wáſze / y przyſporzy owoców ſczodrobliwośći wáſzey.

11. Abyſſte we wſſem bohatij gſauce včiněni / hognoſt měli ke wſſeliké vpřijmnoſti / kteráž to ſkrze nás půſobij / aby djky činěni byly Bohu.

Abyście we wſzytkich rzeczách byli vbogáceni ku wſzeláſkiey ſczodrobliwośći ktora przez nas to ſpráwuie / iż dzięki Bogu bywáią czynione.

12. Nebo wykonáwanij této Služebnoſti / ne toliko naplňuge to což ſe nedoſtáwá Swatým / ale také rozmnožuge při mnohých děkowánij Pánu Bohu.

Abowiem ſzáfowánie tey iałmużny / nie tylko nagradza niedoſtatek świętych / ále też w tym obfituie / iż zá to wiele ich Bogu dziękuią.

13. Skrze zkuſſenij ſlužebnoſti této / že oni chwálij Boha z poſluſſenſtwij ſrownánj waſſeho w Ewangelium Kryſtowu / a z ſproſtnoſti vdělowánij waſſeho gim / y wſſechněm.

(Gdyż przez doświádczenie tey poſługi Bogá chwalą zá zgodne wáſze poddáńſthwo pod Ewánieliá Kryſthuſowe / y zá życzliwe przećiwko ſobie y wſzytkim vżyczánie.)

ט

14 וצלותהון מקרבין חלפיכון בחובא סגיאא מטול סוגאא דטיבותה דאלהא דעליכון:

14 ובתפלתם עליכם מתאוים אתכם ביתרת חנת אלהים עליכם:

θ'.

14. Καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν, ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν.

Et de la loro oratione che fanno per voi, hauendo di voi desiderio, per l'eccellente gratia di Dio che è in voi.

Y en la oracion deellos por vosotros, los quales hos dessean à causa de la eminente gracia de Dios en vosotros.

Et en ce qu'ils prient pour vous, en vous desirant affectueusement pour l'excellente grace de Dieu sur vous.

15 טיבו דין לאלהא על מוהבתה דלא מתמללא:

15 ותהי־תודה לאלהים על־מתת חנתו לא ידענו ספורתיה:

15. Χάρις δὲ τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.

Hor sia ringratiato Iddio de l'ineffabile dono suo.

Gracias sean dadas á Dios del inenarrable don suyo.

Or graces à Dieu de son don inenarrable.

י

1 אנא דין פולוס בעא אנא מנכון בניחותה ובמכיכותה דמשיחא דאפן באפין מכיך אנא לותכון אלא כד רחיק אנא תכיל אנא עליכון:

1 ואני פולוס מתחנן אליכם בחן ובענות המשיח אשר אני לפניכם עני הוא בכם ואם ארחק בוטח אני עליכם:

ΚΕΦΑΛ. ι'.

Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πρᾳότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς.

Et io Paulo istesso vi prego per la mansuetudine è benignità di Christo, io che in presentia sono humile tra voi, ma assente sono ardito verso di voi.

Ruego hos empero, yo Paulo, por la mansedumbre y modestia del Christo, (que presente ciertamente soy baxo entre vosotros: mas ausente soy confiado con vosotros.)

Au reste, moi Paul vous prie par la douceur & debonnaireté de Christ: voire moi qui en presence suis petit entre vous: mais absent, suis hardi enuers vous.

2 בעא אנא דין מנכון דלא מא דאתית אתאלץ בתוכלנא דאית לי דאשיח איך דמתרעא אנא על אנשא אילין דחשבין לן דאיך דבבסר מהלכינן:

2 ושואל אני מכם פן אם אבוא לפניכם אצטרך להופיע ובבטחון לעשות אשר חשבתי באלה החושבים כי־הלכנו כבשר:

2. Δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει, ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας.

Vi prego, (dico) che quando sarò presente, io non habbi ad essere ardito con quella confidentia, con laquale io son tenuto ardito, verso alcuni, che ci stimano come se noi caminassimo secondo la carne.

Ruego, pues, que quando fuere presente no sea menester ser atreuido con la confiança de que soy estimado vsar con algunos que nos tienen como si anduuiessemos segun carne.

Ie vous requier donc qu'estant present il ne me faille vser de hardiesse, par ceste asseurance de laquelle ie delibere de me porter hardiment enuers quelques vns, qui nous estiment comme si nous cheminions selon la chair.

3 אפן בבסר גיר מהלכינן אלא לא הוא דבסרא פלחינן:

3 ואף כי־בבשר הולכים אך לא כבשר נלחמים אנחנו:

3. Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα.

Perche se ben noi caminiamo ne la carne, non militiamo gia secondo la carne.

Porque aunque andamos en la carne, no militamos segun carne.

Certes en cheminant en chair, nous ne guerroyons point selon la chair:

4 זינא גיר דפלחותן לא הוא דבסרא אלא דחילא דאלהא ובה כבשינן חסנא מרידא:

4 כי־כלי מלחמתנו אינם כלי־הבשר כי־אם גבורים לאלהים להריסות המבצרות להרס את־מחשבות:

4. Τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντες.

(Imperoche l'armi de la nostra militia non son carnali, ma son potenti à la distruttion de le fortezze) con lequali noi distruggiamo i consiglij.

Porque las armas de nuestra milicia no son carnales, sino poderosas de parte de Dios para destruycion de fortalezas.

(Car les armures de nostre guerre ne sont point charnelles, mais puissantes de par Dieu à la destruction des forteresses.)

14. Et

CAP. IX.

14. Et in ipſorum obſecratione pro vobis, deſiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.

And by their prayer for you/deſiring after you greatly/for the abundant grace of God in you.

15. Gratias Deo ſuper inenarrabili dono eius.

Thankes therefore be vnto God for his vnſpeakeable gift.

CAP. X.

IPſe autem ego Paulus obſecro vos per manſuetudinem & modeſtiam Chriſti, qui in facie quidem humilis ſum inter vos, abſens autem confido in vobis.

Now I Paul my ſelfe beſeeche you by the meekenes/& gentlenes of Chriſt/ which when I am preſent among you / am baſe/but am bolde towarde you being abſent.

2. Rogo autem, ne præſens audeam per eam confidentiam qua exiſtimor audere in quoſdam: qui arbitrantur nos tanquam ſecundùm carnem ambulemus.

And this I require you/ that I need not to be bold when I am preſent / with that ſame confidence / where with I thinke to be bold againſt ſome / which eſteeme vs as though we walked according to the fleſh.

3. In carne enim ambulantes, non ſecundùm carnem militamus.

Neuertheles / though wee walke in the fleſh / yet we do not warre after the fleſh.

4. Nam arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt: ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes.

(For the weapons of our warrefare are not carnall / but mightie through God / to caſt downe holdes.) Caſting downe the imaginations.

Das IX. Capitel.

14. Vnd über jhrem Gebet für euch/ welche verlanget nach euch/ vmb der überſchwenglichen gnade Gottes willen in euch.

Oc for deris Bøn for eder/ Huilcke ſom forlengis effter eder / for den offuerflødige Guds naade ſkyld ſom er i eder.

15. Gott aber ſey danck / für ſeine vnaußſprechliche gabe.

Men Gud vere tack for ſin vſigelige Gaffue.

Das X. Capitel.

ICh aber Paulus/ ermane euch durch die ſanfftmütigkeit vnnd lindigkeit Chriſti/ der ich gegenwertig vnter euch geringe bin/ im abweſen aber bin ich dürſtig gegen euch.

OC ieg Paulus/ formaner eder / formedelſt Chriſti ſactmodighed oc taalmodighed / ieg ſom er ringe acter/ naar ieg er næruerendis hoſſ eder/ men i min frauerelſe er ieg driſtig mod eder.

2. Jch bitte aber/ daß mir nicht noth ſey/ gegenwertig dürſtig zu handeln/ vnd der künheit zu brauchen/ die man mir zumiſſet / gegen etliche / die vns ſchätzen/ als wandelten wir fleiſchlicher weiſe.

Men ieg beder eder/ at det ſkal icke gøris mig behoff/ at handle dierffuelige næruerendis/ oc at bruge den driſtighed/ ſom mand tillegger mig / mod nogle/ ſom acte oſſ / lige ſom wi vandrede i kødelig ſkick.

3. Denn ob wir wol im fleiſch wandeln/ ſo ſtreitten wir doch nicht fleiſchlicher weiſe.

Thi alligeuel wi vandre i ködet / ſaa ſtride wi dog icke i kødelig ſtick.

4. Denn die Waffen vnnd Ritterſchafft ſind nicht fleiſchlich / ſondern mechtig für Gott/ zu verſtören die beveſtungen/ darmit wir verſtören die anſchläge.

Thi at vor Stridzuaaben ere icke kødelige / men mectige faar Gud / til at førſtyre Befeſtninger / met huilcket wi forſtyre anſchlag.

Kapitola IX.

14. A oni modlij ſe za wás / žádoſtiwj gſauce wás prownyẃſſenau miloſt Božj / kteráž geſt w wás.

A iż ſie theż oni modlą zá wámi/ y żądáiąc was dla łáſki Bożey ktora ſie w was zacnie okázuie.

15. Budiž děkowánij Pánu Bohu/ z newymluwného daru geho.

A niech bedzie Bogu chwálá zá nie wymowny dar iego.

Kapitola X.

MA pák ſám Pawel proſým wás/ ſkrze tichoſt a ſneſyteḋlnoſt Kryſtowu/ kterýž gſem mezy wámi pokorné obcowal gſa přijtomen: ale nynij gſa od wás wzdálen/ nadégi mám do wás.

A Ja ſam Páwel proſżę wás przez dobrotliwość y cichość Kryſtuſowę ktory oblicznie ieſtem pokorny miedzy wámi/ á w niebytnośći ieſthem śmiáły przeciwko wam.

2. A proſým wás / abych přijtomen wám gſa/ ſmél ſkrze to dauffánij/ w kterémžto domnijn gſem žebych proti nékterým ſmélý byl / kteřijž magij za to/ žebychom my wedlé téla chodili.

A otho ćproſżę ábych bedąc obliecznie nie był śmiálym tym vfaniem ktorym myſle być śmiálym ná niektore / co o nas rozumieią/ iákobyſmy wedlug ciálá chodzili.

3. Nebo w téle chodijce/ ne wedlé téla bojugeme.

Abowiem chodząc wćiele / nie wedlug ciálá walczymy.

4. Ponéwadž oděnij bojowánij naſſeho / nenij téleſné/ ale moc Božij k zkaženij ohrad protiwnjkůw / gimžto kažýme raddy.

Bo zbroie walki naſzey nie ſą ćieleſne/ ale z mocy Bożey mocne/ y ku podwroceniu mieyſc obronnych/ ktoremi rády podwrácamy.

י | י | ι.

5 וסתרינן מחשבתא וכל רומא דמתתרים לוקבל ידעתה דאלהא ושבינן כל תרעין למשמעתה דמשיחא :

Et ogni altezza che si leua su contra la cognitione di Dio: e menIamo prigione ogni intelletto à l'obedientia di Christo.

5 וְאֶת־כָּל־רוּם הַמִּתְרוֹמֵם עַל־דַּעַת אֱלֹהִים וְשָׁבָה כָּל־תְּבוּנָה תַּחַת יִקְּהַת הַמָּשִׁיחַ :

Destruyendo consejos, y toda altura que se leuantà contra la sciencia de Dios: y captiuando en obediencia del Christo à todo entendimiento

5 Καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ χριστοῦ.

Destruisans les conseils & toute hautesse qui s'esleue contre la cognoissance de Dieu: & amenans prisonniere toute pensee à l'obeissance de Christ:

6 ומטיבינן למעבד תבעתא מן אילין דלא משתמעין מא דאתמלית משתמענותכון :

Et habbiamo in pronto la vendetta contra ogni disobedientia, quando la vostra obbedientia sarà adempiuta.

6 וַעֲתִידִים אֲנַחְנוּ לִנְקֹם כָּל־מַרְתִּים אִם תִּמָּלֵא יִקְהַתְכֶם :

Y estando prestos para castigar à toda desobediencia, desque vuestra obediencia fuere cumplida.

6. Καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή.

Et ayans la vengeance toute preste contre toute desobeissance, quand vostre obeissance aura esté accomplie.

7 בפרצופא חירין אנתון אן אנש תכיל על נפשה דדמשיחא הו הנא ידע מן נפשה דאיך דהו דמשיחא הו הכנא אף חנן :

Riguardate voi le cose che son secondo l'apparentia? Se alcuno si persuade esser di Christo, pensi à l'incontro questo per se medesimo: che si come egli è di Christo, cosi ancor noi siamo di Christo.

7 אֶת אֲשֶׁר בְּפָנִים הַבִּיטוּ אִם אִישׁ יַבְטִיחַ אֶת־נַפְשׁוֹ כִּי־לַמָּשִׁיחַ הוּא גַּם זֹאת יַחְשֹׁב עַל־נַפְשׁוֹ כִּי־כָמוֹהוּ לַמָּשִׁיחַ כֵּן גַּם אֲנַחְנוּ לַמָּשִׁיחַ :

Mirays las cosas segun el aparencia? El que està confiado en si mismo que es del Christo, esto tambien piense por si mismo, Que como el es del Christo, ansi tambien nosotros somos del Christo.

7. Τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε; εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς χριστοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς χριστοῦ.

Regardez-vous les choses selon l'apparence? si quelcun se confie en soi mesme qu'il est à Christ, qu'il pense cela derechef en soi mesme, que comme il est à Christ pareillement aussi somes-nous à Christ.

8 אן גיר אף מדם יתיר אשתבהר על שולטנא דיהב לי מרן לא בהרת אנא מטול דלבנינכון הו דילכון יהב לן ולא לסותרכון :

Perche se bene ancor mi glorio alquanto piu de la nostra potestà, laquale il Signor ci ha data à vostra edificatione, è non à vostra distruttione, non mene vergogno.

8 וְאִם גַּם אוֹתִיר לְהִתְהַלֵּל עַל־שִׁלְטוֹנֵנוּ אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ יְהֹוָה לְמִבְנֶה וְלֹא לַהֲרִיסַתְכֶם לֹא אֶתְבּוֹשֵׁשׁ :

Porque aunque me glorie aun vn poco de nuestra potestad, (la qual el Sennor nos dió para edificacion y no para vuestra destruycion,) no me auergonçaré.

8. Ἐάν τε γὰρ καὶ περισσότερόν τι καυχήσωμαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν εἰς οἰκοδομήν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι.

Car si ie me vueil mesmes d'auantage glorifier de nostre puissance, laquelle le Seigneur nous a donnee à edification, & non point à vostre destruction, ie n'en receurai point de honte:

9 מהמא אנא דין דלא אסתבר איך הו דמדחלו מדחל אנא לכון באגרתי :

Per non parer quasi di volerui spauentar con l'epistole.

9 וּפֶן אֶחָשֵׁב כְּמוֹ אִישׁ מַחֲרִיד אֶתְכֶם בְּאִגְּרוֹתַי :

Mas porque no parezca como que hos quiero espantar por cartas.

9. Ἵνα μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν.

Afin qu'il ne semble que ie vous vueille espouuanter par Epistres.

10 מטול דאית אנשא דאמרין דאגרתא יקירן וחסינן מאתיה דין דגושמא כריה ומלתה שיטא :

Percioche l'epistole (dicono essi) son graui è possenti: ma la presentia del corpo è debile, è il parlare abietto.

10 כִּי־הָאִגְּרוֹת אָמְרוּ כְּבֵדוֹת וּגְבוּרוֹת הֵנָּה וְנֹכַח פָּנָיו נַחְלֶה וּדְבָרוֹ נִבְזֶה הוּא :

Porque à la verdad, dizen, las cartas son graues y fuertes: mas la presencia corporal flaca, y la palabra de menospreciar.

10. Ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί, φησί, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενής, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος.

Car les Epistres (disent-ils) sont bien graues & fortes, mais la presence du corps est foible, & la parole contemptible.

CAP. X.

5. Et omnem altitudinem extollentem ſe adverſus ſcientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti.

And euery high thing that is exalted agaynſt y knowledge of God/ and bringing into captiuitie euery thought to the obedience of Chriſt.

6. Et in promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit veſtra obedientia.

And hauing ready the vengeance against all diſobedience/when your obedience is fulfilled.

7. Quę ſecundùm faciem ſunt, videte. Si quis confidit ſibi, Chriſti ſe eſſe; hoc cogitet iterum apud ſe, quia ſicut ipſe Chriſti eſt: ita & nos.

Looke ye on things after the appearance? If any man truſt in him ſelfe that hee is Chriſts/let him conſider this againe of him ſelfe/that as he is Chriſts/ euen ſo are wee Chriſtes.

8. Nam & ſi amplius aliquid gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram: non erubeſcam.

For though I ſhoulde boaſt ſome what more of our authoritie/ which the Lorde hath giuen vs for edification/ and not for your deſtruction/ I ſhoulde haue no ſhame.

9. Vt autem non exiſtimet tanquam terrere vos per epiſtolas.

This I ſay that I may not ſeeme as it were to feare you with letters.

10. (Quoniam quidem epiſtolæ, inquiunt, graves ſunt & fortes: præſentia autem corporis infirma, & ſermo contemptibilis.)

For the letters/ ſayeth hee/ are ſore and ſtrong/ but his bodily preſence is weake/and his ſpeach is of no value.

Das X. Capitel.

5. Vnd alle Höhe/die ſich erhebet wider das erkenntniß Gottes/ vnd nemen gefangen alle Vernunfft/vnter den gehorſam Chriſti.

Oc all Høyhed/ſom ſig ophøyer mod Guds Viſdom/ oc tage al Forſtand til fange/ vnder Chriſti lydelſe.

6. Vnd ſind bereit zu rechen allen vngehorſam/ wenn euer gehorſam erfüllet iſt.

Oc wi ere rede til at heffne al wlydighed/ naar eders lydighed er fuldkommen.

7. Richtet jhr nach dem anſehen? Verleſſet ſich jemand darauff/ daß er Chriſtum angehöre/der dencke ſolches auch widerumb bey jhm/ daß/ gleich wie er Chriſtum angehöret/ alſo gehören wir auch Chriſtum an.

Døme i effter det ſom i ſee. Forlader nogen ſig der paa/ at hand hører Chriſtum til/ hand tencke der imod oc dette hoſſ ſig ſelff/ at/ lige ſom hand hører Chriſtum til/ ſaa høre oc wi Chriſtum til.

8. Vnd ſo ich auch etwas weiter mich rühmete von vnſer Gewalt/ welche vns der HERR gegeben hat/ euch zu beſſern/ vnd nicht zu verderben/ wolte ich nicht zu ſchanden werden.

Oc der ſom ieg end roſede mig noget ydermere aff vor Macht/ ſom HERREN gaff oſſ/ eder til forbedring/ oc icke til forderffuelſe/ da vilde ieg icke bliffue beſkemmet.

9. (Das ſage ich aber) daß jr nicht euch düncken laſſet/ als hette ich euch wolt ſchrecken mit Brieffen.

(Oc det ſiger ieg) At i ſkulle icke lade eder tycke/at ieg vilde forferde eder met Breff.

10. Denn die Brieffe (ſprechen ſie) ſind ſchwer vnd ſtarck/ aber die gegenwertigkeit deß Leibes iſt ſchwach/vnd die rede verächtlich.

Thi Breffuene (ſige de) ere ſuare oc ſtercke/ Men Legemens næruerelſe er ſtrøbelig/ oc Talen foractelig.

Kapitola X.

5. Y wſſelikau wyſoſt/ kteráž ſe powyſſuge proti vměnij Božijmu/ a gjmagijce y poddáwagijce každý rozum k ſlauženij Kryſtowu.

Y wſzelaka wyſokość ktora ſie wywyżſza przeciw poznaniu Bożemu/ y poimána wiedziemy wſzelka myſl ku poſłuſzenſtwu Kryſtuſowi.

6. Hotowi gſauce pomſtiti každého neposluſſenſtwij/ když naplněno bude waſſe poſluſſenſtwij.

Y gotowa mamy pomſtę wſzelakiey krnąbrności/ gdy nápełnione będzie poſłuſzeńſtwo wáſze.

7. Které wěcy gſau zgewné/ widijte? Máli kdo tu naděgi o ſobě/ žeby Kryſtuow byl/ pomyſliž opět na to ſám v ſebe/ že yakož on geſt Kryſtuow/ tak y my Kryſtowi gſme.

Izali ſie ná rzeczy zwierzchowne oglądacie? Jeſli kto ſobie dufa iż ieſt Kryſtuſow/ niech za ſie to ſam z ſiebie myſli/ Iż iáko ſam ieſt Kryſtuſow/ ták też y my Kryſtuſowemy ieſteſmy.

8. Neb buduli ſe wijce chlubiti z mocy naſſý/ kterauž nám dal Bůh k wzdělánij a ne k zkaženij waſſemu/ nebudu ſe ſtyděti.

Abowiem ieſlibych ſie ia nieco wiecey przechwálał z mocy náſzey/ ktora nam dal Pan ku zbudowániu/ á nie ku podwroceniu wáſzemu/ nie záwſtydzę ſie.

9. Aby ſe někdo nedomnijwal/ yakobych liſty ſtraſſyl wás.

Abym ſie nie zdał iákobych was chciał przeſtráſzyć przez liſty.

10. (Nebo někteřij řijkagij: Liſtowé geho gſau těžcj a mocnj/ ale přjtomnoſt geho geſt mdlá/ a řeč nijzká y potupná.)

Abowiem ci (mowi) liſthy ciężkie ſa/ y mocne/ ale obliczność ciáła ieſt niemocna/ á mowá nieźemna.

י

11 אלא הדא יתרעא מן דהכנא אמר דאיכנא דאיתין במלתא דאגרתן כד רחיקינן הכנא איתין אף מא דקריבינן בעבדא:

Chi è tale, pensi pur questo, che quali noi siamo assenti con le parole per l'epistole, tali siamo ancor presenti co i fatti.

12 לא גיר ממרחינן דנתחשוב או דנפחם נפשן עם הנון דמשבהרין נפשהון אלא מטול דהנון בהון להון מפחמין לא מ מסתכלין:

Perche noi non habbiamo ardire d'intrametterci, o paragonarci con alcuni che laudano se stessi: ma essi non conoscono che si misurano se stessi per se stessi, e si paragonano con se stessi.

13 חנן לא משתבהרינן יתיר מן משוחתן אלא במשוחתא דתחומא דפלג לן אלהא דנמטא אף עד מא לותכון:

La doue noi non ci gloriaremo di quel che non è de la nostra misura, ma secondo la misura de la regola, con la quale Iddio ci ha partita, la misura dico, d'essere arriuati ancora insin à Voi.

14 לא הוא גיר איך דלא מתמטינן לותכון מתחינן נפשן עד מא גיר לותכון מטין בסברתה דמשיחא:

Perche noi non ci stendiamo, piu che non bisogna, come se non fussimo arriuati insin à Voi: percioche noi siamo arriuati ancora insin à Voi ne l'Euangelio di Christo.

15 ולא משתבהרינן לבר מן משוחתן בעמלא דאחרנא אלא איתי לן סברא דכד רביא היימנותכון בכון נתרורב איך משוחתן:

Non gloriandoci in quel che non è de la nostra misura, cioè ne le fatiche altrui: sperando che crescendo in Voi la Vostra fede, noi saremo magnificati secondo la nostra misura regolata in abondantia.

יא כי אם זאת יחשב אשר כזה כי־כאשר הוים אנחנו בדבר באגרות בהיותנו רחוק מכם כן נהיה לפניכם בדבר:

Esto piense el tal, que quales somos en la palabra por cartas ausentes, tales somos tambien presentes en la obra.

יב כי לא זממים אנחנו להתחשב או להדמות לאלה המתהללים את־נפשותם והמה כי־בנפשם מתמודדים את־נפשם ומדמים את־נפשם לנפשותם אינם מבינים:

Porque no osamos entremeternos o compararnos con algunos que se encomiendan à si mismos: mas no entienden que ellos con sigo mismos se miden, y à si mismos se comparan.

יג ואנחנו איננו על־המדה נתהלל כי־כמשורה וכמדת הקו אשר בה מדד לנו אלהים במדה לגוע עדיכם:

Nosotros empero no nos gloriaremos fuera de nuestra medida: sino conforme à la medida de la regla, de la medida que Dios nos repartió, de auer llegado tambien hasta vosotros.

יד כי לא כמונו לא הגענו אליכם רודדים את־נפשנו כי עדיכם הגענו בבשורת המשיח:

Porque no nos estendemos sobre nuestra medida, como sino vuieramos llegado hasta vosotros: porque tambien hasta vosotros hemos llegado con el Euangelio del Christo:

טו לא על־המדה נתהלל ביגיעת האחרים כי תקוה לנו למרבה האמונתכם להגדל בכם כמדתנו ליתרה:

No gloriandonos fuera de nuestra medida es à saber en trabajos agenos: mas teniendo esperança del crecimiento de vuestra fe, que seremos assaz bien engrandecidos conforme à nuestra regla.

ι.

11. Τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.

Que celui qui est tel, pense cela, que tels que nous sommes de parole par Epistres absens, tels aussi sommes nous de fait presens.

12. Οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισι, τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων· ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς οὐ συνιοῦσι.

Car nous ne nous osons pas mettre du rang de quelques vns, ni accomparer à eux? lesquels se recommandent eux mesmes: mais ils n'entendent point qu'ils se mesurẽt par eux-mesmes à eux-mesmes, & s'accomparent eux-mesmes à eux-mesmes.

13. Ἡμεῖς δὲ οὐχὶ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ Θεὸς μέτρου, ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν.

Mais quant à nous, nous ne nous glorifierons point de ce qui n'est point de nostre mesure: ains selon la mesure reiglee, laquelle mesure Dieu nous a departie, nous nous glorifierons d'estre mesme paruenus iusqu'a vous.

14. Οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς· ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ.

Car nous ne nous estendons point nous-mesmes plus qu'il ne faut, comme si nous n'estions point peruenus iusqu'à vous veu que nous sommes paruenus mesme iusqu'à vous par la predication de l'Euangile de Christ:

15. Οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες, αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν, ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσείαν.

Ne nous glorifians point en ce qui n'est point de nostre mesure, c'est à dire ès labeurs d'autrui: ains ayans esperãce que vostre foy venant à croistre en vous, nous serons amplement accreus en ce qui nous a esté departi selon la mesure reiglee:

CAP. X.

Das X. Capitel.

Kapitola X.

11. Hoc cogitet qui eiusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales & præsentes in facto.

11. Wer ein solcher ist/ der dencke/ daß/ wie wir sind mit worten/ in den Brieffen im abwesen/ so dörffen wir auch wol sein mit der that gegenwertig.

11. Wěz ž to kdož takowý gest/ že yačž gsme wřeči na Listech wzdáleni gsauce od wás/ takowij gsme y w skutku přítomni gsauce wám.

Let such one thinke this / that such as we are in word by letters / when we are absent/such will we be also in deede/ when we are present.

Huo som saadan er / Hand betencke / at lige som wi ere met ord i Breffuene vdi vor frauærelse/ Saa tøre wi oc vel vere met gerningen næruerendis.

To niechay myśli tákowy/ iż tákowi iesteśmy słowem przez listy w niebytności/ thákowi też obliczne bedziemy.

12. Non enim audemus inserere, aut comparare nos quibusdam, qui seipsos cómendant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, & comparantes nosmetipsos nobis.

12. Denn wir dörffen vns nicht vnter die rechnen oder zelen / so sich selbs loben. Aber dieweil sie sich bey sich selbs messen / vnnd halten allein von sich selbs/ verstehen sie nichts.

12. Neb nesmijme se přimijsyti nebo přirownati k některým/ kterýžto sami sebe chwálij: Ale my sami sobě se přiměřugijce/ a přirownaawagijce se samým sobě.

For we dare not make our selues of the number / or to compare our selues to them/which prayse them selues: but they vnderstande not that they measure them selues with them selues/and compare them selues with them selues.

Saa tøre wi icke regne eller telie oss iblant dem/ som loffue sig selff. Men efferdi de maale sig hoss sig selff/ oc holde alenisse aff sig selff/ da forstaa de inted.

Abowiem nie śmiemy sie porównáć ábo równáć z niektorymi ktorzy sami siebie zalecáią/ale nie rozumieią iż sie sami sobą miárkuią/ y sami sie sobie przyrownawáią.

13. Nos autem in immensum gloriabimur, sed secundum mensuram regulæ, qua mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi usque ad vos.

13. Wir aber rühmen vns nicht über das ziel/ sondern nur nach dem ziel der Regel / damit vns Gott abgemessen hat das ziel/ zu gelangen auch biß an euch.

13. Nebudeme se chlubiti nad mijru/ ale podlě mijry prawidla/ kterauž wyměřil nám Bůh mijru / abychme dosáhli až k wám.

But we will not reioyce of things/ which are not within our measure / but according to the measure of the line / whereof God hath distributed vnto vs a measure to attaine euen vnto you.

Wi rose oss oc icke offuer maalet/ men alenisse effter Regelens maal / met huilcken Gud affmaalde oss maalet/ at recke ocsaa indtil eder.

Ale my nie/ bedziem sie chlubić z tych rzeczy ktore nászego pomiáru nie są / owszem wedle rozmierzenia słusznego onego pomiáru/ ktorego nam Bog vdzielił/ bedziem sie chlubić/ iżeśmy aż thez do was przyszli.

14. Non enim quasi non pertingentes ad vos, superextendimus nos. Vsque ad vos enim pervénimus in Evangelio Christi.

14. Denn wir fahren nicht zu weit/ als hetten wir nicht gelanget biß an euch/ denn wir sind je biß zu euch kommen mit dem Evangelio Christi.

14 Nebo ne yakobychom nedosáhli k wám/ chlubijme se nád mijru/ nebo až k wám přišli gsme w Ewangelium Krystowu.

For we stretch not our selues beyonde our measure / as though we had not attayned vnto you: for euen to you also haue we come in preaching the Gospell of Christ.

Thi wi fare icke for longt vd / lige som wi vaare icke komne indtil eder / Thi wi ere io komne indtil eder met Christi Euangelio.

Abowiem tákobyśmy do was nie przyszli/ názbyt sami siebie nie wyciagamy/ bośmy też á z do wás przyszli w Ewanieliiey Krystusowey.

15. Non in immensum gloriantes in alienis laboribus: spem autem habentes crescentis fidei vestræ, in vobis magnificari secundùm regulam nostram in abundantiam.

15. Vnd rühmen vns nicht übers ziel in frembder arbeit/ Vnnd haben hoffnung / wenn nun ewer glaube in euch gewachsen/ daß wir/ vnser Regel nach/ wollen weiter kommen.

15. Nechlubijce se přijliš w cyzých prácy/ ale nadějí magijce/ když wijra wasse růsti bude/ že budeme zwelebeni mezy wámi wedlě Prawidla nasseho k hognosti.

Not boasting of things which are without our measure: that is / of other mens labours: and we hope/when your fayth shall increase/ to be magnified by you according to our line abundantly.

Oc wi rose oss icke offuer maalet i fremmet arbeyde. Oc wi haabis/ at naar eder Tro nu voxer i eder / da ville wi effter vor Regel/ komme lenger.

Nie przechwalaiác sie z tych rzeczy kthore nászego pomiáru nie są/ tho iest z cudzych prac / ále ná dziewáiac sie/ iż gdy sie rozmnoży wiárá wászá przez nas bedziem bárzo wywyższeni w naznaczonym pomiárze nászym.

י | י | ί.

16 וְנֶתְיַתַּר אַף לְהַל מֶנְכוֹן לַמְסַבָּרוּ לָא בַּמְשׁוּחְתָא דַּאחְרָנָא בַּאילֵין דַּמְתַקְנָן נֶשְׁתַּבְהַר׃

Infin ad annuntiar l'Euangelio ne le parti che son de là da voi, non per gloriarci ne la regola altrui, cioè de le cose che sono apparecchiate.

16 אֶת־אֲשֶׁר לְהָלְאָה מִכֶּם לְבַשֵּׂר לֹא בְקַו אַחֵר בַּנְּכוֹנוֹת לְהִתְהַלֵּל׃

Y que annunciaremos el Euangelio à los que estan de esse cabo de vosotros sin entraren la medida de otre para gloriarnos en lo que ya estaua aparejado.

16. Εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα καυχήσασθαι.

Iusques à euangelizer ès lieux qui sont plus outre que vous : & non point nous glorifier en ce qui a esté departi à autrui selon la mesure reiglee, assauoir es choses desia toutes preparees.

17 הָו דֵּין דְּמִשְׁתַּבְהַר בַּמ בְּמָרְיָא נֶשְׁתַּבְהַר׃

Ma chi si gloria, glorisi nel Signore.

17 וְהַמִּתְהַלֵּל בַּיהוָה יִתְהַלֵּל׃

Mas el que se gloria, gloriese en el Sennor.

17. Ὁ δὲ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

Mais celui qui se glorifie, qu'il se glorifie au Seigneur.

18 לָא הָוָא גֵּיר מַן דְּנַפְשֵׁהּ מְשַׁבַּח הָו הוּ בְּקָא אֶלָּא מַן דְּמָרְיָא נְשַׁבְּחִיוּהִי׃

Percioche non colui che lauda se stesso, è approuato : ma colui che il Signor lauda.

18 כִּי אֲשֶׁר יִתְהַלֵּל בְּנַפְשׁוֹ אֵינֶנּוּ נִבְחָן כִּי אִם אֲשֶׁר יְהַלְלֶנּוּ יְהוָה׃

Porque no el que se alaba à si mismo el tal luego es aprouado. mas aquel à quien Dios alaba.

18. Οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

Car ce n'est point celui qui se recommande soi mesme, qui est approué, mais celui que le Seigneur recommande.

יא | יא | ΚΕΦΑΛ. ιά.

1 אֶשְׁתּוֹף דֵּין מְסַיְבְרִין הֲוֵיתוֹן קְלִיל דַּאמַלֵל בַּכִּיהָאִית אֶלָּא אַף מְסַיְבְרִין אַנְתּוֹן הוּ לִי׃

Volesse Dio che voi mi sopportaste vn poco ne la mia imprudentia : e certo voi mi sopportate.

1 מִי־יִתֵּן אֲשֶׁר תִּתְאַפְּקוּ לִי מְעַט מְעַט בְּדִבְרֵי כְּסִילוּת אַף הִתְאַפְּקוּ לִי׃

Oxala tolerassedes vn poco mi locura antes toleradme.

Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρὸν τῇ ἀφροσύνῃ. ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου.

A la miene volonté que vous me supportissiez vn petit en mon imprudence : mais encores supportez moi.

2 טָאֵן אֲנָא גֵּיר בְּכוֹן בְּטְנָנָא דַּאלָהָא מְכַרְתְּכוֹן גֵּיר לְגַבְרָא חַד בְּתוּלְתָּא דַּכִּיתָא דַּאקַרֵב לַמְשִׁיחָא׃

Percioche son geloso di voi di gelosia di Dio : concesia ch'io v'ho congiunti ad vn marito, per presentarui come casta vergine à Christo.

2 כִּי מְקַנֵּא אָנֹכִי לָכֶם בְּקִנְאַת־אֱלֹהִים כִּי־אֵרַשְׂתִּי אֶתְכֶם לְאִישׁ אֶחָד כִּבְתוּלָה זַכָּה לְהַקְרִיב לַמָּשִׁיחַ׃

Porque hos zelo con zelo de Dios : porque hos he desposado aun marido, para presentar hos como vna virgen limpia àl Christo.

2. Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς θεοῦ ζήλῳ· ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρί, παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ.

Car ie suis ialoux de vous d'vne ialousie de Dieu : car ie vous ai appropriés à vn seul mari, pour vous presenter comme vne vierge chaste à Christ.

3 דָּחֵל אֲנָא דֵּין דַּלְמָא אַיךְ דַּאטְעִי חֶוְיָא לְחַוָּא בַּנְכִילוּתֵהּ הָכַנָּא נֶתְחַבְּלוּן רֵעְיָנַיְכוֹן מַן פְּשִׁיטוּתָא דַּלְוָת מְשִׁיחָא׃

Ma io temo che in qualche modo non auuenga, che si come il serpente ingannò Eua con la sua astutia, cosi si corompano le vostre menti, ritraendosi da la simplicità ch'è in Christo.

3 כִּי יָרֵא אָנֹכִי פֶּן־כְּמוֹ הַנָּחָשׁ הִשָּׁא אֶת־חַוָּה בְּעָרְמָיו כֵּן־תֵּאָבַדְנָה מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם מִתֹּם וָיֹשֶׁר אֲשֶׁר בַּמָּשִׁיחַ׃

Mas tengo miedo de que como la serpiente enganno à Eua con su astucia, no sean corrompidos ansi vuestros sentidos en alguna manera, y caygan de la simplicidad que es en el Christo :

3. Φοβοῦμαι δὲ μήπως ὡς ὁ ὄφις Εὔαν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν, ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν Χριστόν.

Mais ie crain qu'ainsi que le serpent a seduit Eue par sa ruse, semblablemét en quelque sorte vos pensees ne soyent corrompues, se destournans de la simplicité qui en Christ :

CAP. X. — Das X. Capitel. — Kapitola X.

16. Etiam in illa quæ ultra vos sunt, Evangelizare, non in aliena regula, in iis quæ præparata sunt gloriari.

And to preach the Gospell in those regions which are beyonde you: not to reioyce in another mans line/that is/in the thinges that are prepared alreadie.

16. Vnd das Evangelium auch predigen denen / die jenseyt euch wohnen/ vnd vns nicht rühmen in dem / das mit frembder Regel bereitet ist.

Oc predicke ocsaa Euangelium faar dem / som bo paa hin side eder / oc icke rose oss aff det/ som er bered met en fremmet Regel.

16. Tak abych y na těch mijstech která gsau za wámi kázal Ewangelium / a ne skrze cyzý Prawidlo/ w těch wěcech které gsau připraweny abychom se chlubili.

Abym w onych stronách ktore zá wámi sa opowiedal Ewánielia / nie ábysmy sie przechwalali w pomiárze drugiemu náznáczonym / tho iest/ w rzeczách gotowych.

17. Qui autem gloriatur: in Domino glorietur.

But let him that reioyceth/ reioyce in the Lorde.

17. Wer sich aber rühmet/der rühme sich deß HERREN.

Men huo sig roser / hand rose sig i HERREN.

17. Alekdo se chlubij/ w PAnu se chlub.

Ale ktory sie przechwala niech sie w Pánu przechwala.

18. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est: sed quem Deus commendat.

For hee that prayseth himselfe / is not alowed / but he whom the Lord prayseth.

18. Denn darumb ist einer nicht tüchtig/ daß er sich selbs lobet / Sondern daß jn der HERR lobet.

Thi at der faare er icke nogen duelig/ at hand loffuer sig selff/ Men at HERREN loffuer hannem.

18. Neb ne ten kdo se sám chwálij zkussený gest/ ale kohož Buoh chwálij.

Abowiem ten ktory sie záleca/ nie bywa pochwalon/ ále then ktorego Pan záleca.

CAP. XI. — Das XI. Capitel. — Kapitola XI.

VTinam sustineretis modicum quid insipientię meæ: sed & supportate me.

Would to God / ye could suffer a litle my foolishnes / and in deede ye suffer me.

Wolte Gott jhr hieltet mir ein wenig thorheit zu gut/ doch jr haltet mirs wol zu gut.

Gud giffue/ at i vilde lidet holde min daarlighed til gode/ Dog i holde mig hende vel til gode.

OByste byli snesli něco málo nemaudrosti mé: nébrž sneste mne.

BOże dayto/ ábyście znośili máluczko glupstwo moie/ á iściec wy mie znośicie.

2. Aemulor enim vos Dei æmulatione. Despódi enim vos uni viro, virginem castam exhibere Christo.

For I am ielous ouer you / with godly ielousie: for I haue prepared you for one husbande / to present you as a pure virgine to Christ.

2. Denn ich eyffere über euch mit Göttlichem eyffer. Denn ich habe euch vertrawet einem Manne / daß ich eine reine Jungfraw Christo zubrechte.

Thi ieg er nidkær faar eder met gudelig nidkærhed. Fordi at ieg haffuer troloffuit eder en Mand/ at ieg kunde føre Christo en reen Jomfru til.

2. Nebok milugi wás gednomu Muži/ čistau Pannu oddati Krystu.

Abowiem żadam wás z chutliwa milośćia Boża / bom was nagotowal/ ktorebym iednemu meżowi zá pánienkę czysta stáwil/ to iest Krystusowi.

3. Timeo autem, ne sicut serpens Hevam seduxit astutia sua: ita corrumpantur sensus vestri, & excidant à simplicitate, quæ est in Christo.

But I feare least as the serpent beguiled Eue through his subtilitie / so your mindes should bee corrupt from the simplicitie that is in Christ.

3. Jch förchte aber / daß nicht / wie die Schlange Heva verführete mit jhrer schalckheit/ also auch ewre Sinne verrucket werden von der einfeltigkeit in Christo.

Men ieg frycter / at lige som Hugormen bedrog Eua met sit skalckhed / at eders sind skulle oc bortryckis saa fra den enfoldighed som er i Christo.

3. Ale Bogijm se/ aby yakož Had swedl Ewu chytrostij swau / tak nebyli porussenij smyslo wé wassy / a newypadli z vpřijmnosti / kteráž gest w Krystu.

Ale sie boię/ iż iáko wąż zwiodl Ewę chytrośćia swoia / ták áby skáżone vmysly wásze nie odsthapily od szczerośći/ ktora iest w Krystusie.

יא

4 אן גיר הו דאתא לותכון אחרנא ישוע אכרז לכון אינא דחנן לא אכרזנן או רוחא אחרתא נסבתון אידא דלא נסבתון או סברתא אחרתא אידא דלא קבלתון שפיר מתטפיסין הויתון׃

Perche, se qualcun venga che vi predichi un'altro IESV, ilqual noi non habbiam predicato: ò se voi riceuete un'altro Spirito, ilqual non hauete riceuuto, ouero un'altro Euangelio, ilqual non hauete accettato, l'hauereste ragioneuolmente sofferto.

5 רגא אנא גיר דמדם לא בצרת מן שליחא אילין דטב מיתרין׃

Io certamente mi stimo non essere stato punto inferiore à gli eccellenti Apostoli.

6 אפן גיר בורא אנא במלתי אלא לא בידעתי אלא בכל מדם אתגלין לותכון׃

E se bene io sono idiota nel parlare, non sono però tale ne la scientia: ma per tutto in tutte le cose siamo stati manifesti verso di voi.

7 או דלמא מסכלו אסכלת דמככרת נפשי דאנתון תתרימון ומגן אכרזת לכון סברתה דאלהא׃

Ho io fatto peccato in humiliarme stesso, acciochè voi foste esaltati? & che in dono v'ho annuntiato l'Euangelio di Dio?

8 ועדתא אחרניתא חלצת ונסבת נפקתא לתשמשתא דילכון׃

Io ho spogliate l'altre Chiese, pigliando lo stipendio da loro, per seruire à voi.

9 וכד אתית צאידיכון לא יקרת על אנש מנכון סניקותי גיר מליו אחא דאתו מן מקדוניא ובכל מדם נטרת נפשי ונטר אנא דלא אקר עליכון׃

E quando io ero appresso di voi, & haueuo bisogno, non sono diuenuto pigro in lauorare à danno di persona, perciochè i fratelli che erano venuti di Macedonia, supplirono à quello che mi mancaua: e in tutte le cose mi son guardato d'esserui graue, & ancor me ne guardarò.

יא

4 ואם איש יבוא ויבשר את־ישוע אחר אשר לא בשרנו או־רוח אחרת תקחו אשר לא לקחתם או־בשורה אחרת אשר לא לקחתם היטב תקשיבון׃

Por lo qual si alguno viniere que predicare otro Christo que el que hemos predicado, o recibierdes otro Espiritu del que aueys recebido: o otro Euãgelio del que aueys recebido, lo suffrays bien.

5 ומחשב אני כי אינני קטנתי משליחים הגדולים׃

Quanto à mi cierto pienso que en nada he sido inferior de àquellos grandes Apostoles.

6 ואם בער אנכי בדבר אך לא בדעה כי־בכל־דבר נודענו בכלכם׃

Porque aunque soy basto en la palabra, no empero en la sciencia mas en todo somos ya del todo manifiestos à vosotros.

7 או־מה חטא חטאתי כי־את נפשי עניתי אשר תרומו תשאו ותגבהו כי חנם את־בשורת אלהים בשרתי אתכם׃

Por ventura peque humillandome à mi mismo, para que vosotros fuessedes ensalçados? porque hos he predicado el Euangelio de Dios de balde.

8 את־קהלות אחרות גזלתי בלקחתי תוצאות לכהנתכם׃

He despojado las otras Iglesias recibiendo salario para ministrar hos à vosotros:

9 ובהיותי עמכם וחסרתי לא־לאיש הכבדתי כי־האחים הבאים מכתים מלאו את־צרכי ובכל־דברים נצרתי את־נפשי ואצור פן־אכבד אתכם׃

Y estando con vosotros, y teniendo necessidad, à ningun de vosotros fue carga: Porque lo que me faltaua, suplieron los hermanos que vinieron de Macedonia: y en todas cosas me guarde de serhos pesado, y me guardaré.

ια'.

4. Εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἠνείχεσθε.

Car si quelcun venoit qui vous preschast vn autre Iesus que nous n'auons presché, ou si vous receuiez vn autre Esprit que vous n'auez receu, ou vn autre Euangile que vous n'auez receu, vous feriez bien de l'endurer.

5. Λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων.

Mais i'estime que ie n'ai esté en rien moindre que les plus excellens Apostres.

6. Εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει. ἀλλ' ἐν παντὶ φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς.

Que si ie suis comme quelcun du vulgaire a parler, toutesfois ie ne le suis point en cognoissance: ains nous auons esté entierement manifestés en toutes choses vers vous.

7. Ἢ ἁμαρτίαν ἐποίησα, ἐμαυτὸν ταπεινῶν, ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε; ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν;

Ai-ie commis offense en ce que ie me suis abbaissé moi mesme, afin que vous fussiez esleués? pourtant que sans rien prẽdre ie vous ai annoncé l'Euangile de Dieu.

8. Ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀψώνιον, πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν.

I'ai pillé les autres Eglises, prenant entretenement pour vous seruir.

9. Καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς, οὐ κατενάρκησα οὐδενός· τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ Μακεδονίας· καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῆ ὑμῖν ἐμαυτὸν ἐτήρησα, καὶ τηρήσω.

Et quand i'estoye auec vous, & auoye disette, ie ne suis point deuenu lasche en besongne au dommage de quelcun; car les freres qui estoyent venus de Macedone, ont suppleé à ce qui me defailloit: & me suis gardé de vous estre en charge en chose quelconque, & m'en garderai.

CAP. XI.

4. Nam si is qui venit, alium Christum prædicat quem non prædicavimus: aut aliũ spiritum accipitis quem non accepistis: aut aliud Evangelium quod non recepistis: rectè pateremini.

For if hee that commeth / preached another Jesus then him whom we haue preached: or if yee receyue another spirit then that which ye haue receyued: eyther another Gospell / then that ye haue receyued / ye might well haue suffred him.

5. Existimo enim nihil me minus fecisse à magnis Apostolis.

Verely I suppose that I was not inferiour to the verie chiefe Apostles.

6. Nam etsi imperitus sermone, sed non scientia, in omnibus autem manifestati sumus vobis.

And though I be rude in speaking / yet I am not so in knowledge / but amõg you we haue, bene made manifest to the vtmost / in all things.

7. Aut nunquid peccatum feci, meipsum humilians, ut vos exaltemini? quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis?

Haue I committed an offence / because I abased my selfe / that ye might bee exalted / and because I preached to you the Gospell of God freely?

8. Alias ecclesias expoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum.

I robbed other Churches / and tooke wages of them to do you seruice.

9. Et cùm essem apud vos, & egêrem; nulli onerosus fui: nam quod mihi deerat, suppleverunt fratres qui venerunt à Macedonia: & in omnibus sine onere me vobis servavi, & servabo.

And when I was present with you / and had need / I was not slothful to the hinderance of any man: for that which was lacking vnto me / the brethren which came from Macedonia / supplied / and in all thinges I kept and will keepe my selfe / that I shoulde not be grieuous to you.

Das XI. Capitel.

4. Denn so der da zu euch kommet / einen andern Jesum predigete / den wir nicht geprediget haben / oder jhr einen andern Geist empfienget / den jr nicht empfangen habt / oder ein ander Euangelium / daß jhr nicht angenommen habt / so vertrüget jhrs billich.

Thi der som den der kommer til eder / predicker en anden Jhesum / som wi icke predickede / eller i faa en anden Aand / som i icke finge / Eller it ander Euangelium / som i icke anammede / Da omdroge i det tilbørlige.

5. Denn ich achte / Ich sey nicht weniger / denn die hohen Apostel sind.

Thi ieg acter / At ieg er icke ringere / en de høye Apostler ere.

6. Vnd ob ich alber bin mit reden / So bin ich doch nicht alber in dem erkentniß. Doch ich bin bey euch allenthalben wol bekant.

Oc er ieg end Vanuittig met talen / Saa er ieg dog icke vanuittig i forstand / Dog er ieg vel bekent hoss eder i alle maade.

7. Oder habe ich gesündiget / daß ich mich erniedriget habe / auff daß jhr erhöhet würdet? Denn ich habe euch das Evangelium vmb sonst verkündiget.

Eller syndede ieg / at ieg fornedrede mig / paa det i skulde bliffue ophøyde? Thi ieg forkyndede eder Euangelium forgeffuis.

8. Vnnd habe andere Gemeine beraubet / vnnd Sold von jnen genommen / daß ich euch predigete.

Oc røffuede andre Menigheder / oc tog Sold aff dem / at ieg kunde predicke faar eder.

9. Vnnd da ich bey euch war gegenwertig / vnd mangel hat / war ich niemand beschwerlich / denn meinen mangel erstatten die Brüder / die auß Macedonia kamen / vnd habe mich in allen stücken euch vnbeschwerlich gehalten / vnd wil auch noch mich also halten.

Oc der ieg vaar næruerendis hoss eder / oc haffde armod / da vaar ieg ingen til besuarelse / Thi at Brødrene / som komme aff Macedonia / opfylte det mig fattedis / Oc ieg haffuer huldet mig i alle maade eder vden besuarelse / oc ieg vil end nu holde mig saa.

Kapitola XI.

4. Neb gestliže ten kterýž přicházý k wám / o giném wám Krystu káže / o kterémž gsme my nekázali / anebo giného Ducha přigijmáte / kteréhož gste nepřiyali / aneb giné Ewangelium kteréhož gste od nás new zali / tehdy práwě byste snásseli.

Abowiem ieśliby przyszedł ten coby inszego Jezusa przepowiedał / ktoregośmy my nie przepowiedali / abo ieśli przyimuiecie inego ducha ktoregoście nie wzieli / abo insza Ewanielia ktoreście nie przyieli / tedy byście / go dobrze cierpieli.

5. Mám zagisté za to / že gsem nic méně newčinil / než welicý Apostolé.

Boć mniemam / iżem ni w czym nie był niższym niżli nazacnieyszy Apostołowie.

6. Neb ač gsem nedospělý w řeči / ale ne w vmění. A we wssem zgeweni sme wám.

A choćiem iest prostak w mowie / á wszák że nie w vmiejetnośći: aleśmy koniecznie byli iáwni we wszythkich rzeczach v was.

7. Aneb zdali gsem tijm zhřessyl / sám sebe ponižuge / abysste wy byli powýsseni? že sem darmo Ewangelium Boží kázal wám?

Izalim zgrzeszył żem samego siebie vniżył / abyśćie byli wywyższeni / á iżem darmo Ewánielia Boża przepowiedał wam?

8. Giné gsem Cýrkwe zlaupil / bera od nich žold k službě wassý?

Złupiłem ine Kośćioły / wziáwszy od nich zapłate ku themu ábym wam posłużił.

9. A když gsem byl v wás / gsa potřeben / nižádnému gsem těžek nebyl: Neb to / čeho mi se nedostáwalo / naplnili Bratřij / kteřijž přissli z Macedonye / a we wssech wěcech bez obtiženj wasseho zachowal gsem se wám / a gesstě zachowám.

A gdym był v was / y potrzebowałem / nie byłem próżnuiącym z czyiąszkodą: abowiem czego mi nie dostáwało / dodali brácia ktorzy byli przyszli z Macedoniey / á we wszytkim strzegłem ábym wam nie był ćiężkim / y strzedz bede.

יא

10 אִיתַוְהִי בִּי שְׁרָרֵה דַּמְשִׁיחָא דְּהָנָא שׁוּבְהָרָא לָא נֶתְבַּטֵּל בִּי בְּאַתְרְוָתָא דַּאכַאיַא׃

La verità di Christo è in me, che questa gloria non sarà contra me serrata ne le parti d'Acaia.

11 לְמָנָא מֶטוּל דְּלָא מַחֵב אֶנָא לְכוּן אַלָהָא הוּ יָדַע׃

Perqual cagione? percioche io non vi amo? Iddio lo sa.

12 אֶלָא הָדָא דְּעָבֵד אֶנָא אַף אֶעְבֵּד דְּאֶפְסוּק הוּ עֶלַּתְהוּן דְּאִילֵין דְּבָעֵין עֶלְּתָא דַּבְהוּ מֶדֶם דְּמֶשְׁתַּבְּהַרִין נֶשְׁתַּכְחוּן אַכְוָתַן׃

Ma quel ch'io fo, il farò ancora, per toglier via l'occasione à quelli che desiderano occasione: à chioche in quello di que si gloriano, siano ancora trouati come noi.

13 אִיתַיְהוּן גֵּיר הָלֵין שְׁלִיחֵא דַּגָּלֵא וּפָעְלֵא נְכִילֵא וַמְדַמְּין נַפְשְׁהוּן לִשְׁלִיחֵא דִּמְשִׁיחָא׃

Imperoche tali falsi apostoli sono operari fraudolenti, che si trasformano in Apostoli di Christo.

14 וְלַיְת לְמֶתְדַּמָּרוּ בְּהָדָא אֶן הָו גֵּיר דְּסָטָנָא מֶתְדַּמֵּא בְּמַלְאַכָא דְּנוּהְרָא׃

E non è marauiglia: conciosia che esso satana si trasfigura in angelo di luce.

15 לָא הָוַת רַבָּא צְבוּתָא אֶן אַף מְשַׁמְשָׁנַוְהי מֶתְדַּמִּין בִּמְשַׁמְשָׁנֵא דְּזַדִּיקוּתָא הָנוּן דְּחַרְתְּהוּן תֶּהְוֵא אַיְךְ עַבְדַיְהוּן׃

Non è dunque gran cosa se ancora i suoi ministri si trasfigurano come se fossen ministri di giustitia: il fine de quali sarà secondo l'opere loro.

16 תּוּב דֵּין אָמַר אֶנָא דְּלָמָא אֶנָשׁ נִסְבַּר עֲלַי אַיךְ דְּסַכְלָא אֶנָא וֶאן לָא אָפֶן אַיךְ דְּלַסַכְלָא קַבְּלוּנִי דְּאַף אֶנָא קַלִיל אֶשְׁתַּבְהַר׃

Di nuouo il dico, Niuno mi stimi essere stolto: e se nò, riceuetemi ancor come stolto: accioche ancor io mi glorij qualche poco.

יא

10 יֵשׁ אֱמֶת הַמָּשִׁיחַ בִּי כִּי־תְהִלָּה הַזֹּאת לֹא תֵחָבֵל בִּי בִנְפוֹת אֲחָאיָא׃

Es la verdad del Christo en mi, que esta gloriacion no me sera cerrada en las partes de Achaia.

11 לָמָּה זֹּאת כִּי־אֵינֶנִּי אֹהֵב אֶתְכֶם אֱלֹהִים הוּא יוֹדֵעַ׃

Porque? porque no hos amo? Dios lo sabe.

12 וַאֲשֶׁר עוֹשֶׂה אָנֹכִי וְאֶעֱשֶׂה אֲשֶׁר אֲקַצֵּץ אֶת עֲלִילַת הַמִּתְעוֹלְלִים עֲלִילוֹתָם אֲשֶׁר יִמָּצְאוּ בַּאֲשֶׁר יִתְהַלְלוּן כָּמוֹ גַּם אֲנָחְנוּ׃

Mas loque hago, haré aun: para quitar la occasion de losque querrian occasion por ser hallados semejantes à nos en loque se glorian.

13 כִּי שְׁלִיחֵי שְׁקָרִים כָּאֵלֶּה פּוֹעֲלֵי עָוֶל הֵמָּה וּמַחֲלִיפִים אֶת צוּרַת נַפְשָׁם לִשְׁלִיחֵי הַמָּשִׁיחַ׃

Porque estos falsos apostoles obreros fraudulentos son, transfigurandose en Apostoles del Christo.

14 וְזֹאת לֹא נִפְלָאת בְּעֵינַי כִּי־הַשָּׂטָן גַּם הוּא מַחֲלִיף אֶת צוּרָתוֹ בְּמַלְאַךְ הָאוֹר׃

Y no es marauilla: porque el mismo Satanas se transfigurā en Angel de luz.

15 וּמַה־גָּדוֹל אִם גַּם מְשָׁרְתָיו יַחֲלִיפוּן אֶת צוּרוֹתָם כְּמוֹהֶם מְשָׁרְתֵי הַצְּדָקָה אֲשֶׁר אַחֲרִיתָם הִיא כְּמַעֲשֵׂיהֶם׃

Ansique no es mucho, si sus ministros se transfiguren como ministros de justicia, cuyo fin será conforme à sus obras.

16 עוֹדֶנִּי אוֹמֵר אֲנִי פֶּן־יַחְשְׁבֵנִי אִישׁ כְּמוֹ אֵינֶנָּה בִינַת אָדָם בִּי וְאִם לֹא גַּם כְּנָבָל קַבְּלוּנִי אֲשֶׁר מְעַט מְעַט אֶתְהַלָּל׃

Otra vez digo, Que nadie me estime ser loco de otra manera recebirmeha como à loco, para que aun me glorie yo vn poquillo.

ια'.

10. Ἔστιν ἀλήθεια χριστοῦ ἐν ἐμοί, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ σφραγίσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς ἀχαΐας.

La verité de Christ est en moi, que ceste gloire ne sera point estoupee pour moi ès contrees d'Achaie.

11. Διατί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν.

Pourquoi? est-ce pourtant que ie ne vous aime point? Dieu le sait.

12. Ὃ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θελόντων ἀφορμήν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται, εὑρεθῶσι καθὼς καὶ ἡμεῖς.

Mais ce que i'en fai, encores le ferai ie, afin que ie retranche l'occasion à ceux qui demendent occasion: à celle fin qu'en ce en quoi ils se glorifient, ils soyent aussi trouués tels que nous.

13. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους χριστοῦ.

Car tels faux Apostres sont ouuriers cauteleux, se desguisans en Apostres de Christ.

14. Καὶ οὐ θαυμαστόν· αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός.

Et ce n'est pas de merueilles: Car Satan mesme se deiguise en Ange de lumiere.

15. Οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης· ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

Ce n'est donc pas grand cas si ses ministres aussi se desguisent en ministres de iustice: desquels la fin sera comme leurs œuures.

16. Πάλιν λέγω, μή τις με δόξῃ ἄφρονα εἶναι· εἰ δὲ μήγε κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ με, ἵνα μικρόν τι κἀγὼ καυχήσωμαι.

Encore le di ie, à ce que personne ne me cuide estré imprudent: sinon, receuez-moi mesmemēt comme imprudent, afin que ie me vante aussi quelque peu.

CAP. XI.

10. Est veritas Christi in me, quoniam hæc gloriatio non intringetur in me in regionibus Achaiæ.

The trueth of Christ is in me / that this reioycing shall not be shut vp agaynst me in the regions of Achaia.

11. Quare? Quia non diligo vos? Deus scit.

Wherefore? because I loue you not? God knoweth.

12. Quod autem facio: & faciam, ut amputem occasionem eorum qui volunt occasionẽ, ut in quo glorientur, inveniantur sicut & nos.

But what I do / that will I do: that I may cut away occasion from them which desire occasion / that they might be found like vnto vs in that wherein they reioyce.

13. Nam eiusmodi pseudoapostoli, sunt operarii subdoli, transfigurantes se in apostolos Christi.

For such false apostles are deceytefull workers / and transforme them selues into the Apostles of Christ.

14. Et non mirum: ipse enim Satanas transfigurat se in Angelum lucis.

And no marueyle: for Satan himselfe is transformed into an Angell of light.

15. Non est ergo magnum, si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitiæ: quorum finis erit secundùm opera ipsorum.

Therefore it is no great thing / though his ministers transforme them selues / as though they were the ministers of righteousnesse / whose ende shall bee according to theyr workes.

16. Iterum dico (ne quis me putet insipientem esse: alioquin velut insipientem accipite me, ut & ego modicum quid glorier)

I say againe / let no man thinke / that I am foolish: or els take me euen as a foole / that I also may boast my selfe a litle.

Das XI. Capitel.

10. So gewiß die warheit Christi in mir ist / so soll mir diser ruhm in den Ländern Achaia nicht gestopffet werden.

Saa vist som Christi Sandhed er i mig / da skal denne ross icke til stoppis for mig i Achaia Land.

11. Warumb das? Daß ich euch nicht solte lieb haben? Gott weiß es.

Hui saa? At ieg skulde icke elske eder? Det veed Gud.

12. Was ich aber thu vnd thun wil / das thu ich darumb / daß ich die vrsache abhawe denen / die vrsache suchen / daß sie rühmen möchten / sie seyen wie wir.

Men huad ieg gør oc vil gøre / det gør ieg fordi / at ieg vil affhugge aarsagen faar dem / som søge aarsage / at de kunde rose dem / at vere som wi ere.

13. Denn solche falsche Apostel vnd trügliche Arbeiter / verstellen sich zu Christus Aposteln.

Thi saadane falske Apostler oc bedragelige Arbeydere / foruende sig til Christi Apostle.

14. Vnd das ist auch kein wunder / denn er selbs der Sathan verstellet sich zum Engel des Liechtes.

Oc det er icke vnder / Thi Satan selff / foruender sig til liusens Engel.

15. Darumb ist es nicht ein grosses / ob sich auch seine diener verstellen / als Prediger der Gerechtigkeit / welcher ende sein wird nach jren wercken.

Der faare er det icke en stor ting / om ocsaa hans Tienere foruende sig / lige som de vaare Retferdigheds Predickere / huilckis endeligt der skal vere effter deris gerninger.

16. Ich sage abermal / daß nicht jemand wehne / ich sey thöricht / wo aber nicht / so nemet mich an als einen Thörichten / daß ich mich auch ein wenig rühme.

Jeg siger atter igen / at icke nogen skal mene / at ieg er daarlig / Huor icke saa er / Da anammer mig som en daarlig / at ieg ocsaa maa lidet rose mig.

Kapitola XI.

10. Gestit prawda Krystowa we mně / tak že chlauba tato nebude zmařena při mně w Kraginách Achaytských.

Jestci prawda Krystusowa we mnie / iż to przechwalanie nie bedźie záwárthe przeciwko mnie w krainach Achaiskich.

11. Proč? Zdali že wás nemilugi? Buoh wij.

Rzczemuż? przetoli iż was nie miłuie? Bog to wie.

12. A což činijm / a činiti budu / to proto / abych odňal přijčinu těm / kteřijž hledagij přijčiny / totiž aby w tom / w čemž se chlubij / takowij nalezeni byli yako y my.

Ale co czynie teśćze vczynie ábym odiął przyczynę tym ktorzy przyczyny żadáią / áby w tym z czego / sie chlubią byli nálezieni tákowi iáko my.

13. Neb takowij ffalessnij Apostolé / gsau dělnijcy lstiwij / proměňugijce se w Apostoly Krystowy.

Abowiem tákowi fałszywi ápostołowie / sa robotniki chytremi / przemieniaiąc w Apostoły Krystusowe.

14. A nenij diw / neb y ďábel proměňuge se w Angela swětlosti:

A thoć nie dziwno: ábowiem sam szátan przemienia sie w Aniołá świátłośći.

15. Protož nenijt weliká to wěc / gestliže y služebnijcy geho proměňugij se / yakoby byli Služebnijcy Sprawedlnosti / kterýchžto konec bude podlé skutkuow gegich.

Niewielka ctedy rzecz / iesli iż służebnicy tego przemieniaią sie ná kształt sług spráwiedliwośći / ktorych dokończenie bedźie podług vczynkow ich.

16. Opět prawijm / aby nékdo neměl mne za nemaudrého. Pakli nechcete / ale yako nemaudrého přijgměte mne ať y yá se něco maličko pochlubijm.

Powtore powiedam / ábym sie ktonie niemiał być głupim / Bo ináczey przyimuiecie mie też choć iáko głupiego / ábym sie ia thez máluczko przechwalał.

יא

17 מדם דממלל אנא לא הוא במרן ממלל אנא אלא איך דבבכיהותא בהדא דוכתא דשובהרא:

Quel che io parlo in questa confidentia di vantaria, no'l parlo gia secondo il Signore, ma come per istoltitia.

18 מטול דסגיאא משתבהרין בבסרא ואף אנא אשתבהר:

Poi che molti si gloriano secondo la carne, mi gloriarò ancor io.

19 מנחין אנתון גיר למ למשתמעו לחסירי רעינא כד אנתון חכימא אנתון:

Percioche, voi, essendo savij, sopportate volentier gli stolti.

20 ומתדנין אנתון למן דמשעבד לכון ולמן דאכל לכון ולמן דנסב מנכון ולמן דמתתרים עליכון ולמן דמחא לכון על אפיכון:

Imperoche voi supportate, se alcun vi mette in servitù, se alcun vi divora, se alcun si piglia il vostro, se alcun s'inalza, se alcun vi batte in faccia.

21 איך דבצערא אמר אנא איך הו דהנן מחילינן הו בחסירות רעינא אמר אנא דבכל מדם דממרח אנש אף אנא ממרח אנא:

Io lo dico per ignominia, come se noi fussimo stati debili. Anzi in quello, in che qualcuno ha ardire, (per istoltitia il dico) ho ardire ancor io.

22 אן עבריא אנון ואף אנא ואן איסרליא אנון אף אנא אן זרעה אנון דאברהם אף אנא:

Essi sono Hebrei, & io ancora: sono Israeliti, & io ancora: son seme d'Abraam, & io ancora.

23 אן משמשנא אנון דמשיחא בחסירות רעינא אמר אנא דיתיר מנהון אנא בלאותא יתיר מנהון במחותא יתיר מנהון באסורא יתיר מן מנהון במותא זבנין סגיאן:

Son ministri di Christo, (da stolto parlo) assai più sono io: ne le fatiche più copiosamente, ne le piaghe sopra modo, ne le prigioni più abbondantemente, ne le morti bene spesso.

יא

17 את־אשר אני מדבר אינני מדבר כיהוה כי אם כמו בנבלה בעצם התהלה הזאת:

Loque hablo no lo hablo segun el Sennor, sino como en locura con este treuimiento de gloria,

18 וכי־רבים מתהללים כבשר גם אני אתהלל:

Porqqe muchos se glorian segun la carne: tambien yo me gloriaré.

19 כי במנוחה תשמעו את־הנבלים בהיותכם חכמים:

Porque de buena gana tolerays los locos siendo vosotros sabios.

20 כי תשאו אם איש יעביד אתכם אם איש תבלע אם איש תקח אשר לכם אם איש יתרומם עליכם אם איש יכה אתכם בפנים:

Porque tolerays si alguien hos pone en seruidumbre, si alguien hos deuora, si alguien toma, si alguien se ensalça, si alguien hos hiere en la cara.

21 כבשת אומר אני כמו אשר חלינו בדבר הזה בכל־דבר אשר בו יזם איש בנבלה מדבר אני זומם גם אנכי:

Digo lo quanto à la affrenta: como si nos vuiessemos sido flacos (en esta parte:) antes en loque otro tuuiere osadia (hablo con locura) tambien yo tengo osadia.

22 עברים המה וגם אני בני־ישראל המה וגם אני זרע אברהם המה וגם אנכי:

Son Hébreos? yo tambien. Son Israelitas? y yo. Son simiente de Abraham? y yo.

23 משרתי המשיח המה כנבל אדבר נפתלתי עמם גם יכלתי ביגיעים יותרים בנגעים על־יתר במטרות יותר במתים פעמים רבות:

Son ministros del Christo? como poco sabio hablo) yo mas: en trabajos mas que ellos: en carceles, mas: en açotes, mas: en muertes, muchas vezes.

ια'.

17. Ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ κύριον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως.

Ce que ie di en ceste asseurance de vanterie, ie ne le di pas selō le Seigneur, mais comme par imprudence.

18. Ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα, κἀγὼ καυχήσομαι.

Puis que plusieurs se vantent solon la chair, ie me vanterai aussi.

19. Ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες.

Car vous endurez volontiers les imprudens, pource que vous estes sages.

20. Ἀνέχεσθε γὰρ εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσωπον δέρει.

Mesmes vous endurez si quelcun vous asseruit, si quelcun vous mange, si quelcun reçoit, si quelcun, s'esleue sur vous, si quelcun vous frape au visage.

21. Κατὰ ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἠσθενήσαμεν· ἐν ᾧ δ' ἄν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ.

Ie le di par opprobre, voire comme si nous auions esté sans aucune vertu: ains en quelque chose que quelcun soit hardi (ie parle en imprudent) ie suis hardi aussi.

22. Ἑβραῖοί εἰσι; κἀγώ· Ἰσραηλῖταί εἰσι; κἀγώ· σπέρμα Ἀβραάμ εἰσι; κἀγώ.

Sont ils Hebrieux? aussi suis-ie? Sont-ils Israelites? aussi suis ie? Sont-ils de la semence d'Abraham? aussi suis ie.

23. Διάκονοι Χριστοῦ εἰσι; παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ· ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις.

Sont-ils ministres de Christ? (ie parle comme imprudent) ie le suis par dessus, en trauaux d'auantage, en batures par dessus eux, en prisons d'auantage, en morts souuentesfois.

CAP. XI.

17. Quod loquor, non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia gloriæ.

That I speake/ I speake it not after the Lord: but as it were foolishly/ in this my great boasting.

18. Quoniam multi gloriantur secundum carnem: & ego gloriabor.

Seeing that many reioyce after the flesh/ I will reioyce also.

19. Libenter enim suffertis insipientes: cum sitis ipsi sapientes.

For ye suffer fooles gladly/ because that ye are wise.

20. Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos cædit.

For ye suffer even if a man bring you into bondage / if a man devoure you/ if a man take your goods/ if a man exalt himselfe/ if a man smite you on the face.

21. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in insipientia dico) audeo & ego.

I speake as concerning the reproch: as though that wee had bene weake: but wherein any man is bold (I speake foolishly) I am bolde also.

22. Hebræi sunt: & ego. Israëlitæ sunt: & ego. Semẽ Abrahæ sunt: & ego.

They are Ebrewes / so am I: they are Israelites / so am I: they are the seede of Abraham/ so am I.

23. Ministri Christi sunt: & ego, (ut minùs sapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis supra modum, in mortibus frequenter.

They are the Ministers of Christe/ (I speake as foole) I am more: labours more abundant: in stripes above measure: in prison more plenteously: in death oft.

Das XI. Capitel.

17. Was ich jetzt rede/ das rede ich nicht als im HERREN/ sondern als in der thorheit/ dieweil wir in das rühmen kommen sind.

Huad som ieg nu taler/ det taler ieg icke som i HERREN/ men som i daarlighed/ den stund wi ere komne i denne roselse.

18. Sintemal viel sich rühmen nach dem Fleisch/ will ich mich auch rühmen.

Efterdi/ mange rose sig effter Kødet/ da vil ieg oc rose mig.

19. Denn ihr vertraget gerne die Narren/ dieweil jr klug seydt.

Thi at i fordrage gerne Daarer/ efterdi at i ere kloge.

20. Ihr vertraget/ so euch jemand zu Knechte machet / so euch jemand schindet / so euch jemand nimpt / so euch jemand trotzet/ so euch jemand in das angesicht streichet.

I lide/ der som nogen gør eder til Tienere/ Der som nogen plagg reder/ Der som nogen tager eder/ Der som nogen tradzer eder/ Der som nogen slar eder i ansictet.

21. Das sage ich nach der vnehre/ als weren wir schwach worden. Worauff nun jemand küne ist (ich rede inn thorheit) darauff bin ich auch küne.

Dette siger ieg effter vanære/ lige som wi vaare blefne skrøbelige. Huor aff nu nogen er dristig (Jeg taler i daarlighed) der aff er ocsaa ieg dristig.

22. Sie sind Ebreer/ ich auch. Sie sind Israeliter/ ich auch. Sie sind Abrahams Samen/ ich auch.

De ere Ebreer/ Jeg ocsaa. De ere Israeliter/ Jeg ocsaa. De ere Abrahams Sæd/ Jeg ocsaa.

23. Sie sind Diener Christi/ ich rede thörlich/ ich bin wol mehr. Ich habe mehr gearbeitet/ ich habe mehr schläge erlidten/ ich bin öffter gefangen/ offt in Todesnöthen gewest.

De ere Christi Tienere/ Jeg taler daarlige/ ieg er vel mere/ Jeg haffuer arbeydet mere/ Jeg haffuer leder flere slag/ Jeg haffuer veret flere gonge fangen/ De offte i døds nød.

Kapitola XI.

17. Cožk mluwijm/ nemluwijmk wedlk Boha/ ale yako w nemaudrosti z strány tkto chlauby.

Co mowie nie mowiec wedle Páná/ ále iáko przez glupstwo/ w thym bespiecznym przechwalániu.

18. Ponkwadž se mnozý chlubij wedlk tkla/ y yák se chlubiti budu.

Gdyž wiele sie ich przechwala wedle ciala/ y ia sie tež przechwalac bede.

19. Rádi zagistk snassýte nemaudrk/ gsauce sami maudkij.

Abowiem rádzi znosicie glupie/ bedac sami madremi.

20. Neb trpijte toho kterýž wás w službu podrobuge/ y toho kdož zžijrá/ y toho kdo bkrke/ y toho kdo se wyzdwihuge/ budtože wás kdo w twák tepe.

Bo znosicie iesli was kto zniewala/ iesli was kto pozyra/ iesli kto bierze/ iesli sie ktho wywyžsza/ iesli ktho was w lice bije.

21. K lehkosti prawijm/ yakobychom my s to nemohlibýti. Nkbrž w kem kdo smij (skrze nemaudrost prawijm) smijmk y yá.

Jácko ku sromocie mowie/ dlateo izechmy byli mdlymi/ y owszem w czymby kolwiek kto chciał byc śmialy (z glupstwá to mowie) y ia thež śmialym bede.

22. Zidkk gsau/ y yá: Izrahelstij gsau/ y yá: Sýmk Abrahamowo gsau/ y yá:

Ebreyczycy sa/ iestemy ia/ Izráelczycy sa/ y iam tež iesth/ Plemieniem Abrahamowym sa/ iestem y ia.

23. Služebnijcy Krystowi gsáu/ (yako nemaudrý prawijm) wijce yá: W pracech mnohem wktssých/ w žaláŕijch hogntgi/ w ranách nad obyčeg/ na smrti kastokrát.

Sludzy Krystusowi sa/ (glupiec mowie) przewyžszam ia/ w pracach obficie/ w ubiczowániu nád miáre/ w wiezieniu obficie/ w śmierciách czesto.

י״א

24 מן יהודיא חמש זבנין ארבעין ארבעין חסיר חדא קבלת:

Io ho riceuuto da i Giudei cinque volte quaranta battiture, vna meno.

25 תלת זבנין בשבטא אתנגדת חדא זבן אתרגמת תלת זבנין הוית בנודנא איממא ולליא דלא סבינתא בימא הוית:

Sono stato tre volte battuto con le verghe: vna volta sono stato lapidato: tre volte ho fatto naufragio: notte è giorno sono stato nel profondo.

26 באורחתא סגיאתא בקינדונוס דנהרותא בקינדונוס דגיסא בקינדונוס דמן טוהמי בקינדונוס דמן עממא בקינדונוס הוית במדינתא בקינדונוס הוית בחורבא בקינדונוס בימא בקינדונוס דמן אחא דגלא:

Spesso sono stato in viaggi, in pericoli di fiumi, in pericoli d'assassini, in pericoli da la mia natione, in pericoli da i Gentili, in pericoli ne la città, in pericoli nel deserto, in pericoli nel mare, in pericoli tra i falsi fratelli.

27 בעמלא ובלאותא בשהרא סגיאא בכפנא ובצהיא בצומא סגיאא בקורא ובערטליותא:

In fatica è stento, in vigilie spesso, in fame è sete, in digiuni spesse volte, in freddo è nudità.

28 סטר מן יתירתא ובנושיא דעלי דבכל יום ובצפתי דעל אפי כלהין עדתא:

Senza le cose di fuore, vi è, quelche si leua ogni giorno verso di me, cioè, la cura di tutte le Chiese.

26 מנו מתכריה ולא אנא מתכרה אנא מנו מתכשל ולא אנא יקד אנא:

Chi è infermo, che io ancor non ne sia infermo? chi si scandalizza, che io non ne abbruci?

30 אן למשתבהרו ולא בכורהני אשתבהר:

Se bisogna gloriarsi, io mi gloriarò de le cose che sono de la mia infermità.

י״א

24 מיהודים חמש פעמים ארבעים בלי אחד לקחתי:

De los Iudios he recebido cinco quarentenas de açotes menos vno.

25 שלוש פעמים נחבטתי פעם אחת נרגמתי שלוש פעמים הייתי במשבר האניה יומם ולילה במצולות ים הייתי:

Tres vezes he ſido açotado con vergas: vna vez apedreado: tres vezes he padecido naufragio noche y dia he eſtado en el profundo (de la mar)

26 במהלכים ומסעים בשטף מים רבים במצרי הפריצים במצרי משפחתי במצרים בגוים במצרים בעיר במצרים במדבר במצרים בים במצרים באחי שקרים:

En caminos muchas vezes: peligros de rios, peligros de ladrones, peligros de los de la Nacion, peligros en las gentes, peligros en la ciudad, peligros en el deſierto, peligros en la mar, peligros con falſos Hermanos.

27 ביגיעה בתלאה בשקדות פעמים רבות בצמא בצום פעמים רבות בקר בעירום:

En trabejo y fatiga, en muchas vigilias, en hambre y ſed, en muchos ayunos, en frio y en deſnudez.

28 בלתי החיצונות כי מלינים יסלונים בכל יום קמים עלי ודאגת כל־הקהלות על־שכמי:

Sin las coſas de fuera, mi combate de cadadia es á ſaber la ſolicitud de todas las Igleſias.

29 מי חולה ואני לא חליתי מי נכשל ואני לא אוקד:

Quien enferma, y yo no enfermo? Quien ſe eſcandaliza, y yo no me quemo?

30 אם צרכי להתהלל אתהלל בחליי:

Si es meneſter gloriar, gloriarmehe yo de loque es de mi flaqueza.

ια'.

24. Ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον.

I'ai receu des Iuifs par cinq fois quarante coups, moins vn.

25. Τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα.

I'ai eſté batu de verges par trois fois, i'ai eſté lapidé vne fois i'ai fait naufrage trois fois, i'ai paſſé l'eſpace d'vn iour & d'vne nuiſt entiere en la profonde mer:

26. Ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις.

En voyages, en perils des fleuues, en perils des brigans, en perils de ma nations, en perils des Gentils, en perils en villes, en perils en deſert, en perils en mer, en perils entre faux freres.

27. Ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι.

En peine & en trauail, en veilles ſouuent, en faim & en ſoif, en iuſnes ſouuent, en froidure & nudité.

28. Χωρὶς τῶν παρεκτὸς, ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.

Outre les choſes de dehors, il y a ce qui me tient aſſiegé de iour en iour, aſſauoir le ſoin que i'ai de toutes les Egliſes.

29. Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;

Qui eſt affoibli, que ie ne ſoye affoibli auſſi? qui eſt ſcandalizé, que ie n'en ſoye auſſi bruſlé?

30. Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι.

S'il ſe faut vanter, ie me vanterai des choſes qui ſont de mon infirmité.

CAP. XI.

24. A Iudæis quinques, quadragenas, una minus, accepi.

Of the Jewes fiue times receyued I fourtie stripes saue one.

25. Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte & die in profundum maris fui.

I was thrise beaten with roddes: I was once stoned: I suffered thrise shipwracke: night and day haue I bene in the deepe sea.

26. In itineribus sæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus.

In iourneying I was often/ in perils of waters/ in perils of robbers/ in perils of mine owne nation/ in perils among the Gentiles/ in perils in the citie/ in perils in wildernes/ in perils in the sea/ in perils among false brethren.

27. In labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & siti, in ieiuniis multis, in frigore & nuditate,

In wearines and painfulnes/ in watching often/ in hunger and thirst/ in fastings oft/ in colde and in nakednes.

28. Preter illa quæ extrinsecus sunt: instantia mea quotidiana, solicitudo omnium ecclesiarum.

Beside the things which are outward/ I am combred dayly/ and haue the care of all the Churches.

29. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror?

Who is weake/ & I am not weake? who is offended/ and I burne not?

30. Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ sunt gloriabor.

If I must needes reioyce/ I will reioyce of mine infirmities.

Das XI. Capitel.

24. Von den Jüden hab ich fünffmal empfangen viertzig streich/ weniger eines.

Jeg fick fem gonge aff Joderne fyretiue Slag/ it minde.

25. Ich bin dreymal gesteupet/ einmal gesteiniget/ dreymal habe ich Schiffbruch erlidten/ tag vnnd nacht habe ich zubracht in der tieffe deß Meers.

Jeg er tre gonge hudstrugen/ En gong stenet/ Jeg haffuer ledet tre gonge Skibbrud/ Jeg haffuer veret dag oc nat i Haffsens dybhed.

26. Ich habe offt geräiset/ ich bin in fährligket gewesen zu Wasser/ in fährligkeit vnter den Mördern/ inn fährligkeit vnter den Jüden/ in fährligkeit vnter den Heyden/ in fährligkeit in den Stätten/ inn fährligkeit in den Wüsten/ in fährligkeit auff dem Meer/ in fährligkeit vnter den falschen Brüdern.

Jeg reysde offte. Jeg vaar i farlighed til Vand/ I farlighed iblant Roffuere/ I farlighed iblant Joderne/ I farlighed iblant Hedningene/ I farlighed vdi Stæderne/ I farlighed vdi Orcken/ I farlighed paa Haffuet/ I farlighed iblant falske Brødre.

27. In mühe vnd arbeit/ in viel wachen/ in hunger vnd durst/ in viel fasten/ in frost vnd blösse.

I møye oc arbeyde/ I megen vect/ I hunger oc terst/ I megen faste/ I fraast oc nøgenhed.

28. Ohn was sich sonst zutregt/ nemlich/ daß ich täglich werde angelauffen/ vnd trage sorge für alle Gemeine.

Vden det som ellers tilslaff/ som er/ at ieg daglige offuerløbis/ oc bær sorg for al Menigheden.

29 Wer ist schwach/ vnnd ich werde nicht schwach? Wer wirdt geergert/ vnd ich brenne nicht?

Huo er skrøbelig/ oc ieg bliffuer icke skrøbelig? Huo bliffuer forarget/ oc ieg icke brendis.

30. So ich mich je rühmen sol/ wil ich mich meiner schwachheit rühmen.

Der som ieg io skal rose mig/ da vil ieg rose mig aff min skrøbelighed.

Kapitola XI.

24. Od Židůw pětkrát čtyřideceti bez gedné ran trpěl gsem.

Od Zydow podiakem piećkroć czterdzieści plag bez iedney.

25. Třikrát Metlami mrskán gsem. Gednau gsem kamenowán. Třikrát gsem na Moři tonul. We dne y w noci na hlubokosti Mořské byl gsem.

Trzy kroć bykem obyczowan/ razem byl vkamionowan/ trzy kroć bykem w rozbiciu okrętu/ bykem w morzu glebokiem we dnie y w nocy.

26. Na cestách častokrát: W nebezpečenstwij na Řekách: w nebezpečenstwij mezy Lotry: w nebezpečenstwij od swého Pokolenj: w nebezpečenstwij mezy cyzými Národy: w nebezpečenstwij w Městě: w nebezpečenstwij na paussti: w nebezpečenstwij na Moři: w nebezpečenstwij mezy ffalessnými bratřijmi:

W drogách częstom bywał/ w niebespieczeństwách rzek/ w niebespieczeństwách zboycow/ w niebespieczeństwách od swoich przyrodnych/ w niebespieczeństwách od poganow/ w niebespieczeństwách w mieście/ w niebespieczeństwách ná puszczy/ w niebespieczeństwách ná morzu/ w niebespieczeństwách miedzy fałszywą bráciá.

27. W prácy a w těžkosti. W bdění mnohém/ w hladu a w žijzni/ w postech mnohých/ na zymě/ a w nahotě:

W pracy/ w kłopociech/ w czuynościách często/ w głodzie y w prágnieniu/ w pościech często/ w zimnie y w nagości.

28. Krom toho což zewnitř se přihází: Vstawičná má na každý den péče o wssecky Cýrkwe.

Oprocz tych rzeczy ktore sie zwierzchu przydáia Ciśnie mie ono woysko ktore káždy dzień ná mie powstawa/ to iest stáránie o wszytkich kościelech.

29. Kdož gt nemocen/ abych gá s ním nebyl nemocen? Kdo se horssý/ abych gá se nepálil.

Kto bywa trapion/ żebych ia też nie miał być trapion? Kto bywa obrázon/ żebym ia też nie miał być vpalon?

30. Slussýli se chlubiti těmi wěcmi/ kteréž gsau mé nemocy/ chlubiti se budu

Jeśli sie potrzebá przechwáláć/ bede sie przechwalał z tego co ná mnie krewkość należy.

יא

31 יָדַע הוּ אֱלָהָא אֲבוּהִי דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מְבָרְכָא דִּלְעָלַם עָלְמִין דְּלָא מְכַדֵּב אֱנָא׃

L'Iddio è Padre del nostro Signor Iesv Christo, che è benedetto in eterno, sa che io non mento.

32 בְּדַרְמְסוּק רַב חַיְלָא דְּאַרְטַס מַלְכָּא נָטַר הֲוָא מְדִינְתָּא דְּדַרְמְסוּקָיֵא לְמֶאחְדָנִי׃

In Damasco il Gouernator che v'era per il Re Areta, haueua poste le guardie ne la città de Damasceni, volendomi pigliare.

33 וּמֶן כַּוְּתָא בְּסַרִיגְתָּא שַׁבְּקוּנִי מֶן שׁוּרָא וְאֶתְפַּלְטֶת מֶן אִידַוְהִי׃

E per vna finestra fui calato in vna sporta giu per il muro: e così scappai da le sue mani.

יב

1 לְמֶשְׁתַּבְּהָרוּ (וְלָא) אֶלָּא לָא בַּקַּח אָתֵא אֱנָא לִי גֵּיר לְחֶזְוָנַא וַלְגֶלְיָנַוְהִי דְּמָרַן׃

Certamente il gloriarmi non m'è espediente: perche io verrò a le visioni è riuelation del Signore.

2 יָדַעְנָא גַּבְרָא בַּמְשִׁיחָא מֶן קְדָם אַרְבַּ־עֶסְרֵא שְׁנִין אֶן בְּפַגַּר הֲוָא וְאֶן דְּלָא פְּגַר לָא יָדַע אֱנָא אֱלָהָא הוּ יָדַע דְּאֶתְחַטַף הָו הָנָא עַד־מָא לְתוּלְתָא דַּשְׁמַיָּא׃

Io conosco vn huomo in Christo innanzi quattordici anni (ò fosse nel corpo, io non so, ò fuor del corpo, io non so, Iddio lo sa) esser stato rapito infin al terzo cielo.

3 וְיָדַע אֱנָא לֵהּ לְהָנָא בַּר־נָשָׁא אֶן בְּפַגַּר הֲוָא וְאֶן דְּלָא פְּגַר לָא יָדַע אֱנָא אֱלָהָא הוּ יָדַע׃

E so che questo tal'huomo (ò nel corpo, ò fuor del corpo, io non so gia, lo sa Iddio.)

4 דְּאֶתְחַטַף לְפַרְדַּיְסָא וְשֶׁמַע מֶלֵּא דְּלָא מֶתְמַלְּלָן אַיְלֵין דְּלָא שַׁלִּיט לְבַר־נָשָׁא לְמַמַלָּלוּ אֶנֵּין׃

Fu rapito in paradiso, e vdi parole ineffabili, lequali non è lecito à l'huomo parlare.

יא

31 הָאֱלֹהִים וַאֲבִי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ יוֹדֵעַ יְהוָֹה הַמְּבֹרָךְ לְעוֹלָם כִּי־אֵינֶנִּי כֹּזֵב׃

El Dios y padre del Sennor nuestro Iesus el Christo, que es bendito por siglos, sabe que no miento.

32 בְּדַמֶּשֶׂק אֲרֵיטוּס פְּקִיד עַם הַמֶּלֶךְ נָצַר אֶת־עִיר דַּמֶּשֶׂק חָפֵץ לְתָפְשֵׂנִי׃

En Damasco, el capitan de la gente del rey Aretas guardaua la ciudad de los Damascenos para prenderme:

33 וּבַחַלּוֹן בַּסַּל הוֹרִידוּנִי בַּחוֹמָה וְנִמְלַטְתִּי מִיָּדָיו׃

Y fue abaxado del muro por vna ventana, y escapame de sus manos.

יב

1 לְהִתְהַלֵּל לֹא יוֹעִיל לִי אָבוֹא לְמַרְאוֹת וּלְחֶזְיוֹנוֹת יְהוָֹה׃

Cierto no me es conueniente gloriarme: mas vendré à las visiones y à las reuelaciones del Sennor.

2 יָדַעְתִּי אָדָם בַּמָּשִׁיחַ מֵאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה אִם בִּגְוִיָּה לֹא יָדַעְתִּי אִם מִחוּץ לַגְּוִיָּה גַּם לֹא יָדַעְתִּי אֱלֹהִים יוֹדֵעַ כִּי נִשָּׂא כָּמוֹהוּ עַד שְׁלִישֵׁי הַשָּׁמָיִם׃

Conozco hombre en el Christo, que antes de catorze annos (si en el cuerpo, no lo sé si fuera del cuerpo, no lo se: Dios lo sabe) fue arrebatado hasta el tercer cielo.

3 וְיָדַעְתִּי אֶת־הָאָדָם כָּזֶה אִם בְּגוּפָה אוֹ מִחוּץ לַגּוּפָה לֹא יָדַעְתִּי אֱלֹהִים יוֹדֵעַ׃

Y conozco tal hombre (si en el cuerpo, ò fuera del cuerpo, no lo se: Dios lo sabe.)

4 כִּי נִשָּׂא אֶל־גַּן עֵדֶן וְשָׁמַע דְּבָרִים לֹא יָדַעְתִּי סְפוּרוֹת אֲשֶׁר לֹא יִשְׁוֶה לְאָדָם לְדַבֵּר׃

Que fue arrebatado y lleuado àl Parayso, donde oyó palabras secretas que el hombre no puedé dezir.

ια.

31. Ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι.

Dieu qui est le Pere de nostre Seigneur Iesus Christ, & qui est benit eternellement, sait que ie ne men point.

32. Ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν Δαμασκηνῶν πόλιν, πιάσαι με θέλων.

En Damas le gouuerneur pour le roy Aretas auoit mis guet en la ville des Damasceniens, me volant saisir:

33. Καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

Mais ie fu deuallé de la muraille en vne corbeille par vne fenestre: & ainsi i'eschappai de ses mains.

ΚΕΦΑΛ. ιβ'.

Καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει μοι· ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου.

Certes il ne m'est point conuenable de me vāter: car ie viendrai iusques aux visions & reuelations du Seigneur.

2. Οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ.

Ie cognoi vn homme en Christ il y a quatorze ans passés (si ce fut en corps, ie ne sai: si ce fut hors du corps, ie ne sai: Dieu le sait) qui a esté raui iusqu'au troisieme ciel.

3. Καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν.

Et sai qu'vn tel homme (si ce fut en corps ou si ce fut hors du corps, ie ne sai: Dieu le sait.)

4. Ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι.

A esté raui en paradis, & a ouï paroles inenarrables, lesquelles il n'est possible à homme d'exprimer.

CAP. XI.

31. Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui est benedictus in secula, scit quòd non mentior.

The God euen the Father of our Lorde Jesus Christ / which is blessed for euermore/knoweth that I lie not.

32. Damasci præpositus gentis Areta regis, custodiebat civitatem Damascenorum, ut me comprehenderet.

In Damascus the gouernour of the people vnder King Aretas / laide watch in the citie of the Damascens / and would haue caught me.

33. Et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, & sic effugi manus eius.

But at a windowe was I let downe in a basket through the wall / and escaped his handes.

Das XI. Capitel.

31. Gott vnnd der Vatter vnsers HERRN Jesu Christi / welcher sey gelobet in ewigkeit / weiß / daß ich nicht liege.

Gud oc vor HERRIS Jesu Christi Fader/ huilcken der vere loffuit til euig tid / veet at ieg icke liuger.

32. Zu Damasco der Landpfleger deß Königs Areta / verwahrete die Statt der Damascer/vnd wolte mich greiffen.

Vdi Damasco foruarede Kong Arete Landsfoget/ de Damascers Stad/ oc vilde grebet mig.

33. Vnnd ich war inn einem Korbe zum Fenster auß durch die Mauer nidergelassen / vnd entrann auß seinen Händen.

Oc ieg bleff vunden ned i en Kurffue vd at it vindue igennem muren/oc vndflyde aff hans hender.

Kapitola XI.

31. Bůh a Otec Pána nasseho Gežjsse Krysta / kterýž gest požehnaný ná wěky / wij že neslžu.

Bog y ociec Páná nászego Jezu Krystá chwálebny na wieki/ wie iż ia nie kłámam.

32. Města Damasſku Wládař lidu Arety Krále / ostřijhal Města Damassku aby mne yal.

W Dámászku stárostá Królá Arety osadził bystraż w mieście Dámászczenczykow chcac mie poimáć.

33. A yá oknem spusstěn gsem w kossy přes Zed/ a tak gsem vssel rukau geho.

Alem był oknem/ w koßu spußczon z muru/ y vßedlem tak iego.

CAP. XII.

SI gloriari (oportet non expedit quidem) veniam autem ad visiones & revelationes Domini.

It is not expedient for me no doubt to reioyce: for I will come to visions / and reuelations of the Lord.

2. Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim (sive in corpore nescio: sive extra corpus, nescio: Deus scit) raptum huiusmodi usque ad tertium cælum,

I knowe a man in Christ aboue fourtene yeres agone / (whether he were in the bodie/ I can not tell/ or out of the bodie/ I cannot tell: God knoweth) which was taken vp into the third heauen.

3. Et scio huiusmodi hominem (sive in corpore, sive extra corpus, nescio: Deus scit.)

And I knowe such a man (whether in the bodie, or out of the bodie/ I cannot tell: God knoweth.)

4. Quoniam raptus est in Paradisum: & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui.

How that he was taken vp into Paradise/and heard wordes which can not bee spoken / which are not possible for man to vtter

Das XII. Capitel.

Es ist mir ja das rühmen nichts nütze / doch wil ich kommen auff die gesichte vnd offenbarung deß HERREN.

DEnne roß er mig io inted nyttelig dog vil ieg komme til HERRENS Syner oc Obenbarelser.

2. Ich kenne einen menschen in Christo/ vor viertzehen Jaren/ ist er in dem Leibe gewest / so weiß ichs nicht / oder ist er ausser dem Leib gewesen/ so weiß ichs auch nicht/ Gott weiß es/ derselbige ward entzücket/ biß in den dritten Himmel.

Jeg kender it Menniske i Christo / fiorten aar siden/ Vaar hand i Legemet/ det veed ieg icke/ Eller vaar hand vden Legemet/ det veed ieg oc icke / Gud veed det. Den samme bleff vndryckt/ ind i den tredie Himmel.

3. Vnd ich kenne denselbigen Menschen / Ob er in dem Leibe oder ausser dem Leibe gewesen ist / weiß ich nicht/ Gott weiß es.

Oc ieg kender det samme Menniske / Huad helder hand vaar i Legemet eller vden Legemet / veed ieg icke/ Gud veed det.

4. Er ward entzückt in das Paradeiß / vnnd höret vnaußsprechliche wort / welche kein Mensch sagen kan.

Hand bleff vndryckt ind i Paradis / oc hørde vsigelige ord/ huilcke inted Menniske kand sige.

Kapitola XII.

Slussýli se chlubiti (neslussý zagisté) a wssak powijm co mi Pán zgewil a okázal.

Iześ mi nie iest pożytheczna rzecz przechwáláć sie/ábowiem ći przyjdę do widzenia y obiawienia Páńskiego.

2. Wijm Cžlowěka w Krystu před Lety čtrnácti (buď w těle nebo krom těla/ newijm: Bůh wij) že takowý byl wtržen až do třetijho Nebe.

Znamcł człowieká w Krysthusie przed czternascia lat (iesli w ciele nie wiem/ iesli nie w ciele/ nie wiem/ Bogći wie) ktory był zachwycon áż do trzeciego niebá.

3. A wijm takowého člowěka (buď s tělem aneb bez těla / newijm: Bůh wij.)

A znam tákowego człowieká / (iesli w ciele nie wiem/ iesli nie w ciele nie wiem/ Bogći wie.)

4. Že takowý wtržen byl do Ráge/ a slyssal taynná slowa / kterýchž neslussý člowěku mluwiti

Iż był zachwycon do Ráiu/ y słyßał niewymowione słowá/ ktorych sie człowiekowi nie godźi powiedać.

יב

5 על הנא אשתבהר על נפשי דין לא אשתבהר אלא אן בכורהניא :

Di questo tal'huomo io mi gloriarò: ma di me stesso non mi gloriarò, se non ne le mie infermità.

6 אן אצבא גיר דאשתבהר לא הוא אנא שטיא שררא הו גיר אמר אנא חאסנא דין דלמא אנש נתרעא עלי יתיר מן מא דחזא לי ודשמע מני :

E se pur mi verrò gloriare, non sarò già stolto: perciochè io dirò la verità: ma io me n'astengo, accioche alcun non pensi di me più di quello ch'ei mi vede essere, ò ch'egli ode, da me.

7 ודלא אתתרים ביתירותא דגליניא אשתלם לי שבא לבסרי מלאכה דסטנא דהוא מקפח לי דלא אתתרים :

Et accioche per l'eccellentia de le riuelationi io non m'inalzassi fuor di modo, mi fu dato vno stimolo à la carne, vn angelo di satana, perche mi battesse, accioche io non m'inalzassi oltra modo.

8 על הנא תלת זבנין בעית מן מרי דנפרק מני :

Per laqual cosa ho ben tre volte pregato il Signore, che si partisse da me.

9 ואמר לי ספקא לך טיבותי חילי גיר בכריהותא הו מתגמר חדיאית הכיל אשתבהר בכורהני דנאגן עלי חילה דמשיחא :

Et egli m'ha detto, La gratia mia ti basta: imperoche la mia virtù si fa perfetta ne l'infermità. Volentierissimamente dunque mi gloriarò più tosto ne le mie infermità: accioche la virtù di Christo habiti in me.

10 מטול הנא צבא אנא בכורהנא בצערא באולצנא ברדופיא בחבושיא דעל אפי משיחא אמתי דכריה אנא גיר היידין הו חילתן אנא :

Per laqual cosa io piglio piacere ne l'infermità, ne l'ingiurie, ne le necessità, ne le persecutioni, ne le angustie per Christo. Imperoche quando io sono infermo, al-(l')or son forte.

יב

5 על־דבר כזה מתהלל אנכי ועל נפשי אינני מתהלל כי אם בתחלואי :

De esto tal me gloriaré: mas de mi mismo nada me gloriaré, sino en mis flaquezas.

6 ואם אחפץ להתהלל לא אכסל כי־דברי אמת אומר אנכי אך חס אני פן איש יחשבני על־אשר רואני או שומע מאומה ממני :

Por loqual si quisiere gloriarmé (de estas cosas,) no seré loco: porque diré verdad: empero dexo lo; porque nadie piense de mi mas de loque en mi vee, ó oye de mi.

7 ופן אתרומם על־יתרת החזיונות לכן נתן לי סלון בבשרי מלאך השטן המכני באגרוף פן אתרומם בלבי :

Y porque la grandeza de las reuelaciones no me leuante (sobre lo que es menester,) es me dada la repunta de mi carne, Angel de satanas, que me apescoçonee.

8 ועל־זאת שלוש פעמים התחננתי לאדני לסור ממני :

Por loqual tres vezes he rogado àl Sennor que se quite de mi.

9 ויאמר אלי ישפק לך תחנתי כי כחי במחלה ישלם לכן בחרתי יותר להתהלל במחלותי אשר תשכן עלי גבורת המשיח :

Y ha me dicho, Bastare mi gracia: porque (mi) potencia en la flaqueza se perficiona. Portanto de buena gana me gloriaré de mis flaquezas porque habité en mi la potencia del Christo.

10 על־כן מתרצה אני במחלויים בגדופות בזועות ברדופות במצרים על־המשיח כי כאשר חלה אני או גבור אנכי :

Por loqual me contento en las flaquezas, en las affrentas, en las necessidades, en las persecuciones, en las angustias por el Christo porque quando soy flaco, entonces soy poderoso.

ιβ'.

5. Ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι. ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου.

D'vn tel homme me vanterai ie, mais de moi-mesme ne me vanterai ie point, sinon en mes infirmités.

6. Ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων. ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ, φείδομαι δὲ μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ.

Car quand ie me voudrai vanter, ie ne serai point imprudent: car ie dirai verité: mais ie m'en espargne, afin qu'aucun ne m'estime point par dessus ce qu'il me voit estre, ou par dessus ce qu'il entend de moi.

7. Καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι.

Et de peur que ie ne m'esleuasse outre mesure à cause de l'excellence des reuelations, il m'a esté mis vne escharde en la chair, vn ange de Satan, pour me buffeter, à ce que ie ne m'esleuasse outre mesure.

8. Ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ.

Pour laquelle chose i'ai prié trois fois le Seigneur, afin qu'icelui se departist de moi.

9. Καὶ εἴρηκέ μοι, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου. ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ χριστοῦ.

Mais il m'a dit, Ma grace te suffit: car ma vertu s'accomplit en infirmité. Ie me vanterai donc tres volôtiers plustost en mes infirmités, afin que la vertu de Christ habite en moi.

10. Διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις, ὑπὲρ χριστοῦ. ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.

Et pourtant pren-ie plaisir en infirmités, en iniures, en necessités, en persecutions, en angoisses pour Christ: car quand ie suis foible, adonc suis-ie fort

CAP. XII.

5. Pro huiusmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor, nisi in infirmitatibus meis.

Of such a man will I reioyce: of my selfe will I not reioyce, except it be of mine infirmities.

6. Nam & si voluero gloriari, non ero insipiens: veritatem enim dicam, parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me.

For though I would reioyce, I should not be a foole: for I will say the trueth; but I refraine, least any man should thinke of me aboue that he seeth in me, or that hee heareth of me.

7. Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meę angelus satanæ, ut me colaphizet.

And least I should be exalted out of measure through the abundance of reuelations, there was giuen vnto me a pricke in the flesh, the messenger of satan to buffet me, because I should not be exalted out of measure.

8. Propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet à me.

For this thing I besought the Lord thrise, that it might depart from me.

9. Et dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.

And he sayd vnto me, My grace is sufficient for thee: for my power is made perfect through weakes. Very gladly therefore will I reioyce rather in mine infirmities, that the power of Christ may dwel in me.

10. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in cõtumeliis, in necessitatibus, in persequutionibus, in angustiis pro Christo. Cum enim infirmor: tunc potens sum.

Therefore I take pleasure in infirmities, in reproches, in necessities, in persecutions, in anguish for Christes sake: for when I am weake, then am I strong.

Das XII. Capitel.

5. Davon wil ich mich rühmen / von mir selbs aber will ich mich nichts rühmen / ohn meiner schwachheit.

Der aff vil ieg rose mig / Men aff mig selff vil ieg inted rose mig / vden aff min skrøbelighed.

6. Vnnd so ich mich rühmen wolte / thet ich darumb nicht thörlich / denn ich wolte die waarheit sagen. Ich enthalte mich aber deß / auff daß mich nicht jemandt höher achte / denn er an mir sihet / oder von mir höret.

Oc der som ieg vilde rose mig / da giorde ieg fordi icke daarlige / thi ieg vilde sige sandhed. Men ieg holder mig der fra / Paa det at nogen skal icke acte mig høyre / end hand seer paa mig eller hører aff mig.

7. Vnnd auff daß ich mich nicht der hohen offenbarung überhebe / Ist mir gegeben ein Pfal ins Fleisch / nemlich deß Sathans Engel / der mich mit fäusten schlage / auff daß ich mich nicht überhebe.

Oc at ieg skal icke ophøye mig aff de høye Obenbarelser / Da er mig giffuen en Pæl i Kødet / som er / Satans Engel / som mig skal sla met Neffue / paa det ieg icke skal ophøye mig.

8. Dafür ich dreymal dem HERREN geflehet habe / daß er von mir weiche.

For huilcket ieg formanede HERREN tre gonge / at hand maatte vige fra mig.

9. Vnd er hat mir zugesagt: Laß dir an meiner Gnade genügen / denn meine krafft ist in den schwachen mechtig. Darumb wil ich mich am allerliebsten rühmen meiner schwachheit / auff daß die krafft Christi bey mir wohne.

Oc hand sagde til mig / Lad dig nøye met min Naade / Thi min Krafft er mectig i de Skrøbelige. Derfaare vil ieg heldst rose mig aff min skrøbelighed / at Christi Krafft kand bo hoss mig.

10. Darumb bin ich guts muths / in schwachheiten / in schmachen / in nöhten / in verfolgungen / in ängsten / vmb Christi willen. Denn wenn ich schwach bin / so bin ich starck.

Der faare er ieg ved god trøst / i skrøblighed / i forsmædelse / i nød / i forfølgelse / i angist / for Christi skyld. Thi naar ieg er skrøbelig, da er ieg sterck.

Kapitola XII.

5. Takowým budu se chlubiti / ale sám sebau nic než toliko nemocmi mými.

Z tákowego cżłowieká bedę sie przechwalał / á z siebie samego nie bedę sie przechwálał / wyiąwszy z krewkości moich.

6. Neb buduli se chtjti chlubiti / nebudu nemaudrý / prawdu zagisté powijm Ale ponechámť / aby se někdo nedomnijwal o mně nad to / yakž widij mne / aneb slyssý něco odemne.

Abowiem iesliżbym sie chćiał przechwáláć / nie będę głupim / boć prawdę powiem / álec sie przestánię / áby kto o mnie nie myślił nádto cżym mię być widzi / ábo co słyszy odemnie.

7. A aby welikost zgewenij mne nepozdwihla / dán mi gest osten těla mého / Angel Satanůw / aby mne zassygkowal / abych se nad mijru newynássel.

A iżbych zacnośćią obiáwienia nie był nad miárę wywyższon / dan mi iest sták w ćiáło / y ánioł szátan / áby mię policżkował / żebych nie był nád miárę wywyższon.

8. Za to třikrát gsem PAna prosyl / aby ten odstaupil odemně.

Dla cżegom trzy kroć Páná prosił áby odemnie odszedł.

9. Y řekl mi: Dosti máss na mé milosti / neb moc má w nemocy se dokonáwá Protož rád se chlubiti budu nemocmi mými / aby we mně přebýwala moc Krystowa ;

Y rzekł mi: Dosyć tobie ná mey łásce / ábowiem możność moiá przez krewkość bywa dokonczoná. Bárzo rad thedy będę sie przechwálał rádszey z krewkości moiey / áby we mnie mieszkálá moc Krystusowá.

10. Protož lijbijmť se sám sobě w nemocech mých / w hanlnijch / w nedostatcých / w protiwenstwijch / a w uzkostech pro Krysta. Neb když gsem nemocen / tehdáž sylen gsem.

Dla thego sie kocham w krewkościách / w lekkościách / w potrzebách / w prześládowániu / w vćiskách dla Krystusa ; ábowiem gdy nie mogę / tedym możny iest.

יב

11 הא הוית חסיר רעינא
בשובהרי דאנתון
אלצתונני חיבין הויתון
גיר דאנתון תסהדון עלי
מטול דלא בצרת מדם מן
שליחא אילין דטב מיתרין
אפן לא הוית מדם:

Io sono stato stolto à gloriarmi: mi ci hauete costretto: percioche io doueuo esser laudato da Voi. imperoche io non sono stato in cosa alcuna da meno che i sommi Apostoli, ancor che io sia niente.

12 אתותא דשליחא עבדת
בינתכון בכל מסיברנו
ובגברותא ובתדמרתא
ובחילא:

Certamente i segni de l'essere Apostolo sono stati fatti fra Voi con ogni patientia, con segni è miracoli, e Virtù.

13 במנא גיר אתבצרתון
מן עדתא אחרניתא אלא
אן בהדא דאנא לא יקרת
עליכון שבוקו לי הדא
סכלותא:

Perche, qual cosa è quella, in che Voi siate stati da meno che l'altre Chiese, se non ch'io stesso non sono stato pigro per non Vi essere graue? perdonatemi questa ingiuria.

14 הא הדא דתלת זבנין הי
ובנין דמטיב אנא דאתא
לותכון ולא אקר עליכון
מטול דלא בעא אנא
דילכון אלא לכון לא גיר
חיבין בניא למסם סימתא
לאבהא אלא אבהא
לבניהון:

Ecco che per la terza Volta io sono apparecchiato per Venire à Voi, e non sarò pigro à lauorare per non Vi esser graue: percioche io non cerco le cose che son Vostre, ma cerco Voi, imperoche non debbeno i figliuoli accumular per li padri, ma i padri per li figliuoli.

15 אנא דין חדיאית
ונפקתא אפק ואף קיומי
אתל על אפי נפשתכון אף
כד יתיראית מחב אנא
לכון אנתון בציראית
מחבין אנתון לי:

Ma io Volentierissimamente spenderò, e sarò speso per le anime Vostre: ancor che amando io Voi maggiormente, sia meno amato.

16 ובכר אנא לא יקרת
עליכון אלא איך גברא
חרשא בנכלא גנבתכון:

Horsu io non V'ho gia grauati: ma essendo astuto V'ho presi con inganno.

יב

11 נהייתי כסיל בהתהללי אתם
נגשתוני כי צרככם היא להעיד
עלי כי לא קטנתי משליחים
הגדולים אף־כי־מאומה לא
אנכי:

Hesido loco (en gloriarme,) vosotros me constrennistes que yo auia de ser alabado de vosotros: porque en nada he sido menos de los summos Apostoles, aunque soy nada.

12 כי־אותות השליחים נעשו
ביניכם בכל־דמיה באותות
ומופתים וכוחות:

Contodo esso sennales de Apostol han sido hechas por vosotros, en toda paciencia, en sennales, y en prodigios, y en marauillas.

13 כי־מה יש־לכם אשר בו
קטנתם מקהלות אחרות בלעדי
כי־אני לא הכבדתי אתכם
חנוני את־עולה הזאת:

Porque que ay en que ayays sido menos que las otras Iglesias, sino en que yo mismo no hos he sido carga? perdonadme esta injuria.

14 הנה גם זאת פעם שלוש
ועתיד אני לבוא אליכם ולא
אכביד אתכם כי אינני מבקש
את־אשר לכם כי־אם אתכם
כי לא ישוה לבנים להאציר
ליולדיהם כי אם ישוה ליולדים
להאציר לבניהם:

Heaqui estoy aparejado para venir à vosotros la tercera vez, y no hos sere pesado. porque no busco vuestras cosas, sino à vosotros: porque no han de athesorarlos hijos para los padres mas los padres para los hijos.

15 ואני חפצתי לכלכל את־
נפשי וגם להנתן על־נפשכם
אף כי־על יתר אוהב אני
אתכם ומעט נאהב אנכי:

Yo empero de bonissima gana gastaré y sobre gastaré por vuestras almas; aunque amando hos mas, sea amado menos.

16 ויהי־כי אני לא הכבדתי
אתכם כי־אם בהיותי ערום
במרמה גנבתי אתכם:

Mas sea ansi, yo no hos he agrauado; sino que, como soy astuto, heos tomado por enganno.

ιβ'.

11. Γέγονα ἄφρων καυχώμενος· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε· ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι· οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ οὐδέν εἰμι.

I'ai esté imprudent en me vantant: vous m'y auez contraint: car ie deuoye estre recommandé par vous, veu que ie n'ai esté moindre en nulle chose que les plus excellens Apostres, encores que ie ne soye rien.

12. Τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις καὶ τέρασι καὶ δυνάμεσι·

Certes les enseignes de mon Apostolat ont esté accomplies entre vous auec toute patience, auec signes, merueilles & vertus.

13. Τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην.

Car en quoi auez-vous esté moindres que les autres Eglises? sinon que ie ne suis point deuenu lasche en besongne à vostre dommage pardonnez-moi ce tort.

14. Ἰδοὺ τρίτον ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν· οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ' ὑμᾶς· οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις.

Voici pour la troisieme fois que ie suis prest d'aller vers vous: & ne besongnerai point laschement à vostre dommage: car ie ne demande point le vostre, mais vous-mesmes: aussi les enfans ne doiuent point faire amas pour leurs peres, mais les peres pour leurs enfans.

15. Ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἧττον ἀγαπῶμαι.

Et quant à moi, ie despendrai tres-volontiers, & serai despendu pour vous ames, combien que vous aimant tant & plus, ie soye moins aimé.

16. Ἔστω δέ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς, ἀλλ' ὑπάρχων πανοῦργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον.

Mais soit, que ie ne vous aye point chargés: toutesfois estant rusé, ie vous ai prains par finesse.

CAP. XII.

11. Factus sum insipiens: vos me coëgistis. Ego enim à vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis qui sunt supra modum Apostoli, tametsi nihil sum.

I was a foole to boast my selfe: yee haue compelled me: for I ought to haue bene commended of you: for in nothing was I inferiour unto the very chiefe Apostles, though I be nothing.

12. Signa tamen Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis & prodigiis & virtutibus.

The signes of an Apostle were wrought among you with all patience, with signes, and wonders, and great workes.

13. Quid est enim quod minus habuistis præ cæteris ecclesiis, nisi quòd ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc iniuriam.

For what is it, wherein yee were inferiours unto other Churches, except that I haue not bene slothfull to your hinderance? forgiue me this wrong.

14. Ecce, tertio hoc paratus sum venire ad vos: & non ero gravis vobis. Non enim quæro quæ vestra sunt: sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis.

Beholde, the thirde time I am ready to come unto you, and yet will I not be slothfull to your hinderance: for I seeke not yours, but you: for the children ought not to lay up for the fathers, but the fathers for the children.

15 Ego autem libentissimè impendam & superimpendar ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens minùs diligar.

And I will most gladly bestow, and will bee bestowed for your selues: though the more I loue you, the lesse I am loued.

16. Sed esto: ego vos non gravavi: sed cum essem astutus, dolo vos cepi.

But bee it that I charged you not: yet forasmuch as I was craftie, I tooke you with guile.

Das XII. Capitel.

11. Ich bin ein Narr worden über dem rühmen/ dazu habt ihr mich gezwungen. Denn ich solte von euch gelobet werden/ sintemal ich nichts weniger bin/ denn die hohen Apostel sind/ wiewol ich nichts bin.

Jeg er bleffuen en Daare offuer denne roff/ Der tvingde i mig til. Thi ieg skulde loffuis aff eder/ Efterdi ieg er inted ringere/ end de høye Apostler ere/ Alligeuel at ieg er inted.

12. Denn es sind ja eines Apostels Zeichen unter euch geschehen/ mit aller gedult/ mit Zeichen und mit Wunder/ und mit Thaten.

Thi der skede to en Apostels tegen iblant eder/ met al taalmodighed/ met Tegen oc met underlige Ting/ oc met underlige Gerninger.

13. Welches ist/ darinnen jr geringer seyt denn die andern Gemeinen? Ohn daß ich selbs euch nicht hab beschweret. Vergebet mir dise Sünde.

Huilcket er det/ der i ere ringere udi/ end de andre Menighede? Uden at ieg icke selff besuarede eder/ Forlader mig denne Synd.

14. Sihe/ ich bin bereit zum dritten mal zu euch zu kommen/ und wil euch nicht beschweren. Denn ich suche nicht das ewre/ sondern euch. Denn es sollen nicht die Kinder den Eltern schätze samlen/ sondern die Eltern den Kindern.

See/ Jeg er tredie gong rede at komme til eder/ oc ieg vil icke besuare eder. Thi ieg søger icke det som eder hører til/ men eder. Thi Børnene skulle icke samle Liggendefæ til Foreldrene/ men Foreldrene til Børnene.

15. Ich aber wil fast gerne darlegen/ und dargelegt werden für ewre Seele/ wiewol ich euch fast sehr liebe/ unnd doch wenig geliebt werde.

Oc ieg vil gantske gerne fremlegge/ oc vorde fremlagd for eders Siele/ alligeuel at ieg elsker eder gantske meget/ oc elskis dog lider.

16. Aber laß also sein/ daß ich euch nicht habe beschweret/ sondern dieweil ich tückisch war/ hab ich euch mit hinderlist gefangen.

Men lad det saa vere/ at ieg icke haffuer besuaret eder/ Men efterdi ieg vaar listig/ da fangede ieg eder met snildhed.

Kapitola XII.

11. Učiněn gsem nemaudrý chlubě se/ wy gste mne k tomu přinutili. Neb yá od wás měl gsem chwálem býti: nic gsem zagisté měně nebyl a neučinil/ nežli welicý Apoštolé/ ačkoli nic negsem.

Stałem się głupim przechwalaiąc się/ Wyście mię przymusili/ bom ci ia od was miał być zálecan: ábowiem w żadney rzeczy nie byłem podleyszym nad przednieysze Apostoły/ aczem też nic nie iest.

12. Wšak proto znamenij mého Apoštolstwj učiněna gsau mezy wámi/ we wšij trpělivosti/ w diwijch a w zázracých/ a w mocy.

Znaki Apostolstwá mojego wykonane są v was/ przez wszeláką cierpliwość/ znáki/ y cudá y mocy.

13. Neb co gest/ čehobyšte měně měli wy/ nežli giné Cýrkwe? leč to že gsem yá wás neobtěžowal? Odpusťtež mi to bezprawij.

Bo coż iest czymbyście podleyszy byli nád insze zbory? iedno iżem niebył prożnuiącym z wászą szkodą/ przepuśćcie mi te krzywdę.

14. Hle/ giž potřetij hotow gsem přigijti k wám/ a nebudu wám těžek. Nebo nehledám toho/ což gest wašého/ ale wás. Nemagij zagisté Synowé Rodičům pokladůw skládati/ ale Rodičowé Synům.

Otho trzeci ráz iestem gotow przyść do was/ á niebędę prożnuiącym z wászą szkodą/ ábowiem nie szukam wászych rzeczy/ ále was/ boć nie synowie máią rodzicom skarbić/ ále rodzicy synom.

15. Jáť pak přewelmi rád náklad učinijm/ y sám se wynaložijm za wašé duše: ačkoli welmi wás miluge/ málo gsem milowán od wás.

A iáć bárzo rad náłożę/ y będę wydan zá dusze wásze/ acz więcey was miłuiąc/ mniey sam miewam miłości.

16. Ale buď to: yáť gsem wás neobtěžowal/ než gsa chytrý/ lstij gsem wás podwedl.

Ale niech ták będzie/ Jamći was nie obciążył/ álec będąc chytrym zdrádam was poimał.

יב

17 לְמָא בְּיַד אֱנָשׁ אַחֲרִין דְּשַׁדְרֶת לְוָתְכוֹן אֶתְיַעֲרֶת עֲלַיְכוֹן׃

V'ho io tolto niente per alcun di quelli ch'io v'ho mandati?

18 מִן טָטוּס בְּעֵית וְשַׁדְרֶת עַמֵּהּ לְאַחָא לְמָא דְּמֶדֶם אֶתְיַעַן עֲלַיְכוֹן טָטוּס לָו בַּחְדָא רוּחָא הַלֶּכְן וּבְהֶין דְּעֶקְבָתָא׃

Io pregai Tito, e con esso lui mandai vn fratello: Tito v'ha egli tolto niente? non siamo noi caminati con vn medesimo spirito? non siamo noi caminati per i medesimi vestigij?

19 לְמָא תוּב סָבְרִין אַנְתּוּן דַּלְכוֹן נַפְּקִינַן רוּחָא קְדָם אֱלָהָא בַּמְשִׁיחָא מְמַלְּלִינַן וְכֻלְּהֵין חַבִּיבַי מֶטּוּל בֶּנְיָנָא הוּ דִּילְכוֹן׃

Pensate voi di nuouo, che noi ci scusiamo con voi? noi parliamo nel conspetto di Dio in Christo: e il tutto, carissimi, per vostra edificatione.

20 דָּחֵל אֲנָא גֵּיר דַּלְמָא אֶתֵא לְוָתְכוֹן וְלָא אַשְׁכַּחְכוֹן אַיְךְ דְּצָבֵא אֲנָא וְאֶשְׁתְּכַח לְכוֹן אַף אֲנָא אַכְמָא דְּלָא צָבֵיתוּן דַּלְמָא חֶרְיָנָא וְחֶסְמָא וְחֶמְתָא וְעֶצְיָנָא וּמָאכַל קַרְצָא וְרֶטְנָא וְחֶתִּירוּתָא וְשִׁגּוּשְׁיָא׃

Perciocch'io temo che in qualche modo non auuenga, che venendo à voi, io non vi troui tali, quali vorrei, & io sia trouato da voi tale, qual voi non vorreste: che in qualche modo non vi siano de le contentioni, de l'inuidie, de l'ire, de combattimenti, de le detrattioni, de mormoramenti, de le superbie, de le seditioni.

21 דַּלְמָא כַּד אֶתֵא לְוָתְכוֹן נַמְכְּכַנִי אֱלָהַי וְאֶתְאַבַּל עַל סַגִּיאֵא אַילֵין דַּחְטַו וְלָא תָבוּ מִן טַנְפּוּתָא וּמִן זָנְיוּתָא וּמִן בַּחְוּתָא דַּעְבַדוּ׃

Che di nuouo venuto ch'io sia, il mio Iddio non mi humilij appresso di voi: che io non habbi à pianger molti di quelli, che gia innanzi hanno peccato, e non si son ammendati de l'immonditia, e fornicatione, e insolentia, ch'essi hanno comessa.

יב

17 אִם בְּאִישׁ אֶחָד אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיו אֲלֵיכֶם בִּצַּעְתִּי אֶתְכֶם׃

Heos por ventura engannado por alguno de los que he embiado à vosotros?

18 שָׁאַלְתִּי מִטִּיטוֹס וְשָׁלַחְתִּי עִמּוֹ אֶת־הָאָח הֲטִיטוֹס בִּמְאוּמָה בָצַע אֶתְכֶם הֲלֹא בְרוּחַ אַחַת הִתְהַלַּכְנוּ הֲלֹא בְעִקְּבוֹת נִשְׁתָּווֹת׃

Rogué à Tito, y embié con el al Hermano, enganno hos por ventura Tito? no hemos andado con vn mismo Espiritu? y por las mismas pisadas?

19 עוֹדְכֶם חוֹשְׁבִים כִּי אֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם עַל־אוֹדוֹתַי בְּעֵינֵי אֱלֹהִים בַּמָּשִׁיחַ מְדַבְּרִים אֲנַחְנוּ וְאֶת־כָּל דְּבָרִים אֲהוּבַי לַהֲבְנוֹתְכֶם׃

O pensays aun que nos escusamos con vosotros? Delante de Dios, en el Christo hablamos: mas todo, o amantisimos, por vuestra edificacion.

20 כִּי יָרֵא אֲנִי אִם אָבוֹא אֲלֵיכֶם פֶּן כַּאֲשֶׁר לֹא אֶחְפֹּץ אֶמְצָאֲכֶם וַאֲנִי אֶמָּצֵא לָכֶם כְּמוֹנִי לֹא תַחְפְּצוּנִי פֶּן־יִהְיוּ בֵינֵיכֶם מְרִיבוֹת קִנְאוֹת וָזַעַם מַצּוֹת מַלְשָׁנוּת לְחָשִׁים מְפֻחִים דְּחִי וּמְדֻחָה׃

Porque tengo miedo que quando viniere, no hos halle en alguna manera como no querria y que vosotros me halleys qual no querriades: porque por ventura no aya entre vosotros contiendas, embidias, iras, dissensiones, detracciones, murmuraciones, rumores, vandos.

21 פֶּן אִם אוֹסִיף לָבוֹא אֲלֵיכֶם יְעַנֶּה אוֹתִי אֱלֹהַי לִפְנֵיכֶם וְאֶתְאַבֵּל עַל־רַבִּים אֲשֶׁר מִלְּפָנִים חָטְאוּ וְלֹא שָׁבוּ מֵרָעָתָם מִטֻּמְאָה מִתְּזְנוּת וּמִמִּשְׁגָּלָה אֲשֶׁר עָשׂוּ׃

Porque quando viniere, no me humille Dios entre vosotros, y aya de llorar de los que antes auran peccado, y no se han emmendado de la immundicia, y fornicacion, y deshonestidad que han cometido.

ιβ'.

17. Μή τινα ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς;

Ai ie donc fait mon profit de vous, par aucun de ceux que ie vous ai enuoyés?

18. Παρεκάλεσα Τίτον, καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν. μή τι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι;

I'ai prié Tite, & ai ennoyé vn frere auec lui. Tite a il fait sõ profit de vous? n'auons-nous pas cheminé d'vn mesme esprit? n'auons-nous pas cheminé d'vn mesme train?

19. Πάλιν δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; κατενώπιον τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ λαλοῦμεν· τὰ δὲ πάντα, ἀγαπητοί, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς.

Cuidez-vous derechef que nous mettions en auant nos defenses enuers vous? nous parlons deuant Dieu en Christ: & le tout, ô treschers, pour vostre edification.

20. Φοβοῦμαι γὰρ μήπως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω, εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε· μήπως ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι.

Car ie crain qu'il n'aduiene, quand ie viendrai, que ie ne vous trouue point tels que ie voudroye: & que ie soye trouué de vous tel que vous ne voudriez: & qu'il n'y ait en quelque sorte noises, enuies, courroux, debats, detractions, murmures, orgueils, desordres, seditions.

21. Μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ, καὶ πορνείᾳ, καὶ ἀσελγείᾳ ᾗ ἔπραξαν.

Et qu'estant derechef venu, mon Dieu ne m'abaisse enuers vous & que ie ne mene dueil de plusieurs d'entre ceux qui ont peché auparauant, & qui ne se sont point amendés de l'ordure, & paillardise, & insolence, qu'ils ont commise.

GAP. XII.

17. Nunquid per aliquem eorum quos misi ad vos, circumveni vos?

Did I pill you by any of them whome I sent vnto you?

18. Rogavi Titum: & misi cum illo fratrem. Nunquid Titus vos circumvênit? nónne eodem spiritu ambulavimus? nónne iisdem vestigiis?

I haue desired Titus / & with him I haue sent a brother: did Titus pill you of any thing? walked we not in the selfe same spirit? walked we not in the same steppes?

19. Olim putatis quòd excusemus nos apud vos? Coram Deo, in Christo loquimur: omnia autem charissimi propter ædificationem vestram.

Againe / thinke yee that wee excuse our selues vnto you? wee speake before God in Christ. But we do all things / dearely beloued / for your edifying.

20. Timeo enim ne fortè cùm venero, non quales volo, inveniam vos: & ego inveniar à vobis, qualem non vultis: ne fortè contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, seditiones sunt inter vos.

For I feare least when I come / I shal not finde you such as I would: and that I shall be found vnto you such as ye would not / and lest there be strife / enuying / wrath / contentions / backebitings / whisperings / swellings and discorde.

21. Ne iterum cùm venero, humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex iis qui antè peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam super immunditia & fornicatione & impudicitia quam gesserunt.

I feare lest when I come againe / my God abase me among you / and I shall bewaile many of them which haue sinned alreadie / and haue not repented of the vncleannes / and fornication / & wantonnes / which they haue committed.

Das XII. Capitel.

17. Hab ich aber auch jemand übervortheilet / durch derer etlichen / die ich zu euch gesandt habe?

Haffuer ieg oc bedraget nogen / formedelst nogen aff dem / som ieg sende til eder?

18. Ich habe Titum ermahnet / vnd mit jhm gesandt einen Bruder / Hat euch auch Titus übervortheilet? Haben wir nicht inn einem Geist gewandelt? Haben wir nicht in einerley Fußstapffen gegangen?

Jeg formanede Titum / oc sende en Broder met hannem / Haffuer oc Titus bedraget eder. Haffue wi icke vandret in en Aand? Ginge wi icke i de samme Fodspor?

19. Lasset jr euch abermal düncken / wir verantwortten vns? Wir reden in Christo für Gott. Aber das alles geschicht / meine liebsten / euch zur besserung.

Lade i eder atter tycke / at wi forsuare oss? Wi tale i Christo / faar Gud. Men det skeer altsammen eder (mine Elskelige) til forbedring.

20. Denn ich förchte / wenn ich komme / daß ich euch nicht finde wie ich wil / vnnd jhr mich auch nicht findet / wie jhr wolt / daß nicht hader / neid / zorn / zanck / affterreden / ohrenblasen / auffblehen / auffruhr da sey.

Thi ieg frycter / at naar ieg kommer / ieg icke da skal finde eder / som ieg vil / Oc at i skulle icke helder finde mig / som i ville / At der skal vere / had / auind / vrede / trette / bagtalelse / øretudelse / opheffuelse / oc oprør.

21. Daß ich nicht abermal komme / vnnd mich mein Gott demütige bey euch / vnd müsse leid tragen über vile / die zuvor gesündiget / vnnd nicht busse gethan haben / für die Vnreinigkeit vnd Hurerey / vnd Vnzuchte die sie getrieben haben.

At ieg skal icke atter komme / oc min Gud skal ydmyge mig hoss eder / oc ieg skal sørge offuer mange / som tilforn syndede / oc icke giorde penitentze / for deris vrenlighed oc Horeri / oc wbluhed som de bedreffue.

Kapitola XII.

17. Zdali skrze nekoho z tech / kterež gsem poslal k wám / oklamal gsem wás?

Izalim was ná dobrách wáßych złupił przez ktorego z tych ktorem do was posłał?

18. Dožádal gsem se Týta / a poslal gsem s nim bratra: Zdaliž gest Týtus oklamal wás? wssak gedniјm Duchem chodili gsme: a gednostaynými ślepěgemi.

Prosiłem Tytá / y posłałem z nim bratá / Izali was w czym wáßym złupił Tytus? Izaliśmy nie tym że duchem posthepowáli? Izali nie tymiż stopámi?

19. Někdy gste se domniјwali / že my wymlauwáme se před wámi. Před Bohem w Krystu mluwјme / že to wssecko naymilegssý pro wzdělánij wasse.

Izali záśie mniemacie / ábyśmy sie wám wymawiáli? Przed oblicznośćia Boża w Krysthusie mowimy / á wßythko kocnamileyßy dla wáßego zbudowánia.

20. Ale bogiјm se když k wám přiјgdu / abych snad nenalezl wás takowých / yakých chcy / a yá nebyl nalezen od wás yakého wy nechcete aby snad swárowé / záwisti / hněwowé / wády / vtrhánj / reptánij / nadýmánij / ruoznice nebyly mezy wámi.

Abowiem sie boie / bych snadź przyßedßy / nie ználazł was nie iákiemi bych chciał / á ia też żebych nie był znalezion od was / iákiego byśćie wymiec niechcieli / by iáko nie były swary / zazdrośći / gniewy / zwády / obmowy / ßemrania / pychy / rostyrki.

21. Aby opět / když přiјgdu k wám / neponiјžil mne Bůh v wás. A plakal bych mnohých těch / kteřiјž gsau prwé hřessyli / a nečinili pokánij z nečistoty / a z smilstwa / a z nestydatosti / kteraуž páchali.

Bymie záśie Bog moy gdy przyide nie poniżył v was / abych też nie żałowáł wiela z tych ludźi ktorzy przed tym grzeßyli / á nie vpámietali sie z nieczystośći / wßeteczeństwá / y nierzadnośći ktorey sie dopußczali.

יג

פרק יג

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

1 הדא התלתא הי זבנין דמטיב אנא דאתא לותכון דעל פום תרין ותלתא סהדין תקומי כל מלא :

Questa è la terza volta ch'io vengo à voi, Per la bocca di due o di tre testimonij si confermarà ogni parola.

1 זה שלוש הנה הנני בוא אבוא אליכם ועל־פי שני עדים או על־פי שלשה עדים יקום כל־דבר :

Esta tercera vez vengo ya à vosotros. en la boca de dos ò de tres testigos consiſtirà todo negocio.

Ιδε τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα.

C'eſt ici la troiſieme fois que ie vien a vous. En la bouche de deux ou de trois teſmoins toute parole ſera confermee.

2 מן קדים אמרת הוית לכון ותוב מקדם אנא אמר אנא לכון איך דאף תרתין זבנין דהוית לותכון אמרת לכון אף השא כד רחיק אנא כתבנא להלין דחטו ולשרכא דאחרנא דאן אתא תוב לא אחוס :

Io l'ho predetto è predio, come s'io fuſſi preſente per la ſeconda volta, coſi ancor adeſſo ch'io ſono aſſente ſcriuo à quelli che gia dauanti hanno peccato, & à tutti gli altri, che ſe io vengo di nuouo, non la perdonarò à perſona.

2 אמרתי לכם ואומר לכם מלפנים כמוני עמכם שנית ואינני עמכם עתה כותב לאלה אשר לפנים חטאו ולאחרים כלם כי־כאשר אבוא עוד לא אוסיף לחוס עליכם :

Ya he dicho antes, y aora digo otra vez como preſente: y aora auſente lo eſcriuo à losque antes peccaron, y à todos los de mas: que ſi vengo otra vez, no perdonaré.

2. Προείρηκα καὶ προλέγω ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς προημαρτηκόσι καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι.

I'ai deſia dit & le di dès ceſte heure, comme ſi i'eſtoye preſent pour la ſecõde fois, & maintenant abſent i'eſcri à ceux qui ont peché auparauant, & à tous les autres, que ſi ie vien derechef, ie n'eſpargnerai perſonne:

3 מטול דבוקיא בעיתון דמשיחא דממלל בי הו דלא הוא מחיל בכון אלא חילתן הו בכון :

Poi che voi cercate eſperientia di Chriſto che parla in me: ilquale non è gia infermo verſo di voi, ma è potente in voi.

3 הבחון תבחנו את־המשיח המדבר בי אשר איננו חולה בכם כי אם מגביר בכם :

Pues buſcays la experiencia del Chriſto que habla en mi: el qual no es flaco para con voſotros, antes es poderoſo en voſotros.

3 Ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν.

Puis que vous cerchez l'experience de Chriſt qui parle en moi, lequel n'eſt point foible enuers vous, mais eſt puiſſant en vous.

4 אפן אזדקף גיר במחילותא אלא חי הו בחילא דאלהא אף חנן מחילינן עמה אלא חאינן עמה בחילא דאלהא דבכון :

Perciochè ſe ben fu crocifiſſo per infermità: nondimeno egli viue per la potentia di Dio. Certo ancor noi ſiamo infermi in lui, ma viueremo con lui per la potentia di Dio verſo di voi.

4 ואם נצלב ותלוי הוא במחלה גם הוא חי בגבורת אלהים וגם אנחנו חולים בו ונחיה עמו בגבורת אלהים בכם :

Porque aunque fue crucificado por flaqueza biue empero por potencia de Dios: por lo qual tambien noſotros aunque ſomos flacos con el empero biuiremos con el por la potencia de Dios en voſotros.

4. Καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ· καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ἡμᾶς.

Car iaçoit qu'il ait eſté crucifié par infirmité, neantmoins il eſt viuant par la puiſſance de Dieu: certes auſſi nous ſommes foibles en lui, mais nous viurons auec lui de la puiſſance de Dieu enuers vous.

5 נפשכון בקו אן בה בה בהימנותא קימין אנתון נפשכון אסו או לא מן משתודעיתון דישוע משיחא בכון הו ואן לא מסליא אנתון :

Fate eſperientia di voi medeſimi ſe ſete ne la fede: prouate voi ſteſſi. Non vi conoſcete voi ſteſſi, cioè, che IESV Chriſto è in voi? ſe gia non ſete in qualche modo reprouati.

5 נסו את־נפשכם אם באמונה אתם בחנו את־נפשכם הלא תדעו את־נפשכם כי־ישוע משיח בכם הוא ואם לא או באמת נאלחתם :

Voſotros miſmos hos tentad ſi eſtays en fe; prouaos voſotros miſmos. no nos conoceys à voſotros miſmos, ſi Ieſus el Chriſto eſta en voſotros? ſi ya no ſoys reprouados.

5. Ἑαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτούς, ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστι; εἰ μή τι ἀδόκιμοί ἐστε.

Examinez-vous vous-meſmes ſi vous eſtes en la foy: eſprouuez-vous vous meſmes: ne vous recognoiſſez-vous point vous-meſmes, aſſauoir que Ieſus Chriſt eſt en vous? ſi ce n'eſt qu'en quelque ſorte vous ſuſſiez reprouués.

CAP. XIII.

Ecce tertio hoc venio ad vos: In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum.

This is the third time that I come unto you. In the mouth of two or three witnesses shall euerie worde stand.

2. Prædixi & prædico, ut præsens, & nunc absens, iis qui antè peccaverunt, & cęteris omnibus; quoniam si venero iterum, non parcam.

I told you before/and tell you before: as though I had bene present the second time/so write I nowe being absent to them which heretofore haue sinned/ and to all others/ that if I come againe/I will not spare.

3. An experimentum quæritis eius qui in me loquitur Christus: qui in vobis non infirmatur, sed potens est in vobis?

Seeing that ye seeke experience of Christ/ that speaketh in me/ which towarde you is not weake/ but is mightie in you.

4. Nam etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei Nam & nos infirmi sumus in illo, sed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis.

For though he was crucified concerning his infirmitie/ yet liueth hee through the power of God. And we no doute are weake in him: but wee shall liue with him/ through the power of God toward you.

5. Volmetipsos tentate si estis in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos quia Christus Iesus in vobis est? nisi fortè reprobi estis.

Proue your selues whether ye are in the fayth: examine your selues: knowe ye not your owne selues/ how that Jesus Christ is in you/ except ye be reprobates?

Das XIII. Capitel.

Komme ich aber zum dritten mal zu euch/ so sol in zweyer oder dreyer Munde bestehen allerley sache.

Kommer ieg tredie gong til eder/ da skulle alle sager stadfestis i tho eller tre deris mund.

2. Ich habs euch zuvor gesagt/ vnd sage es euch zuvor/ als gegenwertig/ zum andern mal/ vnd schreibe es nun im abwesen/ denen/ die zuvor gesündiget haben/ vnnd den andern allen/ wenn ich abermal komme/ so will ich nicht schonen.

Jeg haffuer før sagd eder det/ oc ieg siger eder det tilforn/ som ieg vaare næruerendis/ anden gong/ oc ieg scriffuer det nu i min frauerelse/ til dem som før syndede/ oc til alle andre/ at naar ieg kommer igen/ da vil ieg icke spare.

3. Sintemal jhr suchet/ daß jhr einmal gewar werdet/ deß/ der in mir redet/ nemlich/ Christus/ welcher vnter euch nicht schwach ist/ Sondern ist mechtig vnter euch.

Efferdi i søge/ at i kunde en gong faa den at finde/ der taler i mig/ som er Christus/ huilcken der icke er skrøbelig iblant eder/ men er mectig iblant eder.

4. Vnd ob er wol gecreutziget ist in der schwachheit/ so lebet er doch in der krafft Gottes. Vnnd ob wir auch schwach sind in jhm/ so leben wir doch mit jhm inn der krafft Gottes/ vnter euch.

Oc alligeuel at hand er kaarsfest i skrøblighed/ Saa leffuer hand dog i Guds krafft. Oc alligeuel at wi ere skrøbelige i hannem/ saa leffue wi dog met hannem i Guds Krafft/ iblant eder.

5. Versuchet euch selbs/ ob jhr im Glauben seyt. Prüfet euch selbs. Oder erkennet jhr euch selbs nicht/ daß Jesus Christus inn euch ist? Es sey denn daß jr vntüchtig seydt.

Forsøger eder selff/ om i ere i Troen/ Prøffuer eder selff. Eller kende i eder icke selff/ at Jhesus Christus er i eder? Uden saa er/ at i ere wduelige.

Kapitola XIII.

Hle toto giž třetij chcy k wám/ přigiti/ aby w vstech dwau nebo třij swědkůw stálo každé slowo.

Trzecić iuž raz przyidę do was/ Ná powieści dwu ábo trzech świádkow będzie wszelka rzecz postánowiona.

2. Před powěděl gsem zagisté a nynij předpowijdám/ yako gsa přijtomen/ tak y od wás wzdálen nynij pijšy těm/ kteřijž gsau prwé hřessyli/ y wssem ginym/ že když přijgdu k wám opět/ neodpustijm wám.

Powiedziałem ci przed thym/ y powtore powiadam iáko obecny/ thák też y nie obecny/ teraz piszę/ tym ktorzy przed tym grzeszyli/ y wszythkim inszym/ że iesliże powtore przyidę nie przepuszczę.

3. Zdali zkusyti chcete toho/ kterýž skrze mne mluwij/ Krysta kterýžto w wás nenij nemocen/ ale gest mocný w wás?

Gdyż szukacie doświádczenia Krystusá ktory we mnie mowi/ kthory przeciwko wam nie iesth krewki/ ále w was iest możny.

4. Neb ačkoli vkřižowán gest z nemocy/ ale žiw gest z mocy Božij. Též y my/ ačkoli gsme mdlij w něm/ ale žiwi budeme s nim z mocy Božij/ kteráž gest w nás.

Bo ácz iest vkrzyżowan z krewkośći/ wszákże żywie z mocy Bożey: ábowiemći y my krewcy iesteśmy w nim/ ale będziemy żyli z nim z mocy Bożey v was.

5. Wy sami sebe pokuste/ gsteli v Wijře: Sami sebe zkuste. Zdali neznáte sami sebe/ že Krystus Gežijš gest mezy wámi? gedině leč snad gste od něho zawrženi.

Pokuszaycie samych siebie/ iesli w wierze niesteście/ doświadczcie samych siebie/ że Jezus Krystus w was iest/ chybá żebyście byli odrzuceni.

יג

6 מסבר אנא דין דתדעון
דחנן לא הוין מסלין:

Ma io spero bene che Voi conoscerete che noi non siamo riprouati.

7 בעא אנא דין מן אלהא
דלא יהוא בכון מדם דביש
איך דבוקין דילן יתחזא
אלא דאנתון תהוון סערין
טבתא וחנן נהוא איך
מסליא:

E desidero dinanzi à Dio, che Voi non facciate male alcuno: non gia à fine che noi partamo approuati, ma accioche Voi facciate quello che è bene, è che noi siamo come riprouati.

8 לא גיר משכחינן דנעבד
מדם לוקבל קושתא אלא
הלף קושתא:

Percioche noi non possiam cosa alcuna contra la Verità, ma per la Verità.

9 חדינן דין מא דחנן
כריהין ואנתון חילתנין ה
הדא דין ואף מצלינן
דאנתון תתגמרון:

Imperoche noi ci rallegriamo quan lo siamo infermi, è Voi sete forti. E questo ancor desideriamo, cioè la Vostra perfettione.

10 מטול הנא כד רחיק
אנא הלין כתב אנא דלא
מא דאתית קשיאית
אסעור איך שולטנא דיהב
לי מרי לבנינכון ולא
לסוחפכון:

La onde io Vi scriuo queste cose assente, acciòche quando sarò presente, io non habbi ad Vsar rigidezza secondo la potestà che il Signor m'ha data ad edificatione, è non à distruttione.

11 מכיל אחי חדו וא
ואתגמרו ואתביאו
ואויותא ושינא יהוא בכון
ואלהא דחובא ודשלמותא
יהוא עמכון:

Quanto al resto, fratelli, state allegri, state perfetti, consolateui, state d'Vn medesimo animo, Viuete in pace: è l'Iddio de la charità è de la pace sarà con Voi:

יג

6 ומשבר אני כי־יודעים אתם
כי־אנחנו לא נאלחנו:

Mas espero que conocereys que nosotros no somos reprouados.

7 ומתפלל אני אל־אלהי פן־
תעשו רעה גם לא אחת לא
כי־כנבחנים נראה כי אם
אשר אתם תעשו את־הטובה
ואנחנו כנאלחים נהיה:

Oramos empero à Dios que ninguna cosa mala hagays: no paraque nosotros seamos hallados aprouados, mas paraque vosotros hagays lo que es bueno, aunque nosotros seamos auidos por reprouados.

8 כי־מאומה לא נוכל לעשות
על־אמת כי־אם חלף האמת:

Porque ninguna cosa podemos contra la verdad, mas por la verdad.

9 כי־שמחים אנחנו בחלותנו
וכי־אתם גבורים הוים כי על־
זאת מתאוים אנחנו את־
תכליתכם:

Por loqual nos gozamos que seamos nosotros flacos, y que vosotros seays poderosos: y aun oramos por vuestra consumacion.

10 על־כן בהיותי רחוק מעמכם
כתבתי את־האלה אולי אבוא
אליכם במצוק אעשה כשלטוני
אשר נתן לי אדני למבנה ולא
להריסות:

Portanto hos escriuo esto ausente, por no tractar presente con mas dureza, conforme à la potestad que el Sennor me ha dado para edificacion y no para destruycion.

11 ובכל־דבר אחי שמחו היו
תמימי־דרך התנחמו התבוננו יחד
בקשו שלום ואלהי־האהבה
והשלום יהי־עמכם:

Resta, Hermanos, que ayays gozo, seays perfectos, ayays consolacion, sintays vna misma cosa, ayays paz, y el Dios de paz y de charidad sea con vosotros.

ιγ'.

6. Ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι.

Mais i'espere que vous cognoistrez que nous ne sommes point reprouués.

7. Εὔχομαι δὲ πρὸς τὸν θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν. οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν.

Or ie prie Dieu que vous ne faciez aucun mal: non point à celle fin que nous soyons trouués approuués, mais afin que faciez ce qui est bon, & que plustost nous soyons comme reprouués.

8. Οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀληθείας.

Car nous ne pouuons rien contre la verité, mais pour la verité.

9. Χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε· τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν.

Car nous nous esiouissons si nous somes foibles, & que vous soyez forts: & mesmes souhaitons cela, assauoir vostre entier accomplissement.

10. Διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκέ μοι ὁ κύριος εἰς οἰκοδομήν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.

Pourtant i'escri ces choses estant absent, afin que quand ie serai present, ie n'vse de rigueur, selon la puissance laquelle le Seigneur m'a donnee à edification, & non point à destruction.

11. Λοιπόν, ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

Au surplus, freres, esiouissez vous, tendez à vous rendre parfaits, soyez consolés, soyez tous d'vn consentemẽt, viuez en paix, & le Dieu de dilection & de paix sera auec vous.

CAP. XIII.

6. Spero autem quod cognoſcitis, quia nos non ſumus reprobi,

But I thruſt that ye ſhal know that we are not reprobates.

7. Oramus autem Deum, ut nihil mali faciatis; non ut nos probati appareamus, ſed ut vos quod bonum eſt, faciatis; nos autem ut reprobi ſumus.

Now I pray unto God that ye do none euill/ not that we ſhould ſeeme approued / but that ye ſhoulde doe that which is honeſt: though we be as reprobates.

8. Non enim poſſumus aliquid adverſus veritatem, ſed pro veritate.

For we can not do any thing agaynſt the trueth/ but for the trueth.

9. Gaudemus enim, quoniam nos infirmi ſumus, vos autem potentes eſtis. Hoc & oramus, veſtram conſummationem.

For we are glad when we are weake/ and that ye are ſtrong: this alſo we wiſh for: euen your perfection.

10. Ideo hæc abſens ſcribo: ut non præſens duriùs agam ſecundùm poteſtatem quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in deſtructionem.

Therefore write I theſe things being abſent/ leaſt when I am preſent / I ſhoulde uſe ſharpenes/ according to the power which the Lorde hath giuen me / to edification/ & not to deſtruction.

11. De cætero fratres gaudete: perfecti eſtote: exhortamini, idem ſapite: pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum.

Finally brethren / fare ye well: be perfect: be of good comfort: be of one minde: liue in peace / and the God of loue and peace ſhalbe with you.

Das XIII. Capitel.

6. Ich hoffe aber jhr erkennet/ daß wir nicht vntüchtig ſind.

Men mig haabis/ at i kende/ at wi ere icke wduelige.

7. Ich bitte aber Gott/ daß jr nichts übels thut/ nicht/ auff daß wir tüchtig geſehen werden/ ſondern auff daß jhr das gute thut/ vnd wir/ wie die vntüchtigen ſeyen.

Jeg beder oc Gud/ at i ſkulle inted ont gøre/ Icke at wi ſkulle ſynis duelige/ Men at i ſkulle gøre det gode/ oc wi kunde vere lige ſom de wduelige.

8. Denn wir können nichts wider die warheit / ſondern für die warheit.

Thi wi kunde inted mod ſandhed / men for ſandhed.

9. Wir frewen vns aber/ wenn wir ſchwach ſind / vnd jhr mächtig ſeydt/ vnd daſſelbige wünſchen wir auch/ nemlich/ ewer volkommenheit.

Oc wi glæde oſſ naar wi ere ſkrøbelige / oc i ere mectige/ oc det ſamme yndſke wi oc/ ſom er/ eders fuldkommenhed.

10. Derhalben ich auch ſolches abweſend ſchreibe/ auff daß ich nicht/ wen ich gegenwertig bin / ſchärpffe brauchen muſſe/ nach der macht/ welche mir der HERR zu beſſern / vnd nicht zu verderben gegeben hat.

Der faare ſcriffuer ieg oc dette i min frauerelſe Paa det ieg ſkal icke nødis til at bruge ſtrenghed / naar ieg er nærueꝛendis / Effter den mact/ ſom HERREN haffuer giffuit mig til forbedring / oc icke til forderffuelſe.

11. Zuletzt/ lieben Brüder / Frewet euch/ ſeydt vollkommen / tröſtet euch/ habt einerley Sinn / ſeydt friedſam/ ſo wird Gott der Liebe vnd deß Friedes mit euch ſein.

Paa det ſiſte/ kære Brødre/ Glæder eder / Verer fuldkomme/ Trøſter eder/ Haffuer it ſind. Verer fredſommelige/ Saa ſkal Kærligheds oc Fredens Gud vere met eder.

Kapitola XIII.

6. Ale naděgi ſe že znáte/ že my negſme od Boha zawrženi.

Ale ſię nádźiewam że poznacie/ iż my nie ieſteſmy odrzuceni.

7. Modlíme ſe pak Bohu/ abyſſte nic zlého nečinili: ne abychom ſe dokonalij ſami vkázali/ ale abyſſte wy to což geſt dobrého činili / a my yako zawrženij abychom byli.

Rzadam thež v Bogá/ ábyśćie niczle° nie czynili / nie żebyſmy ſię wam pochwaloneml okazali/ ále ábyśćie co ieſt poczciwego czynili/ á my byli iáko odrzuconemi.

8. Neb nic nemůže me proti prawdě/ ale k pomocy prawdě.

Boć nie możemy nic náprzećiwko prawdźie/ ále zá prawdą.

9. Radugeme ſe zagiſté/ že my gſme mdlij / ale wy gſte ſylnij. A za to ſe y modlíme / abyſſte kdo konaloſti přiſſli.

Abowiemći ſię rádujemy / gdy my ieſteſmy niemocnemi/ á wy ieſteśćie możni/ A żądamyć też y tego co ieſt doſkonáłośći wáſzey.

10. Protož zagiſté toto pij ſſy negſa přijtomen/ abych přijtomen gſa nenakládal s wámi twrdě wedlé mocy kteraųž mi dal PAN k wzdělánij a ne k zkaženij.

Dla tego ty rzeczy bedąc nie obecny piſzę/ ábych obecny nie vżywał ſrogośći/ według mocy ktora mi Pan dał ná zbudowánie/ á nie ná zepſowánie.

11. Napoſledy Bratřij radůgte ſe/ dokonalij buďte / weſpolek ſe napomijnayte a potěſſugte/ gednoſtayně ſmyſlete/ pokog měgte/ a Buoh pokoge a milowánij budeť s wámi.

Ná oſtátek bráćia/ bądźćie zdrowi/ bądźćie doſkonałymi/ bądźćie poćieſzeni/ toż rozumieyćie/ żywćie/ w pokoiu/ á Bog miłośći y pokoiu będźie z wámi.

יג

12 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא חַד־בְּחַד בְּנוּשְׁקְתָא קַדִּישְׁתָא שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמְכוּן כֻּלְּהוּן קַדִּישֵׁא׃

Salutateui l'vn l'altro col santo bacio. Tutti i Santi vi salutano.

13 שְׁלָמֵה דְּמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא וְחוּבֵּה דְּאַלָהָא וְשׁוּתָּפוּתָא דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא עַם כֻּלְּכוּן אַמִּין׃

La gratia del Signor IESV Christo, e la charita di Dio, e la communication de lo Spirito santo sia con tutti voi, Amen.

שְׁלַמַת אִגַּרְתָּא דִּלְוָת קוֹרִנְתָיֵא דְּתַרְתֵּין דְּאֶתְכַּתְבַת מֵן פִּילִיפּוֹס דְּמַקְדוּנִיָא׃

יג

12 שַׁאֲלוּ לִשְׁלוֹם אִישׁ לְרֵעֵהוּ בְּנֶשֶׁק הַקֹּדֶשׁ שֹׁאֲלוּ לִשְׁלֹמְכֶם כָּל־הַקְּדוֹשִׁים׃

Saludahos los vnos à los otros con beso sancto. Todos los Sanctos hos saludan.

13 חֶסֶד אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְאַהֲבַת אֱלֹהִים וְחֶבְרַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֶת־כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

La gracia del Sennor Iesus, el Christo, y la charidad de Dios, y la communicacion del Espiritu Sancto sea con vosotros todos, Amen.

אֶל־קוֹרִינְטִים אִגֶּרֶת שֵׁנִית הַנִּכְתָּבָה מִפִּילִפִּים עִיר הַכִּתִּים וְנִשְׁלְחָה בְּיַד־טִיטוֹס וְלוּקָס׃

ιγ'.

12. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν ἁγίῳ φιλήματι. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες.

Saluez l'vn l'autre d'vn sainct baiser. Tous les saincts vous saluent.

13. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

La grace du seigneur Iesus Christ, & la dilection de Dieu, & la communication du sainct Esprit soit auec vous tous, Amen.

Πρὸς Κορινθίους δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ Φιλίππων τῆς Μακεδονίας, διὰ Τίτου καὶ Λουκᾶ.

CAP. XIII.

12. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti.

Greet one another with an holy kisse. And the Saintes salute you.

13. Gratia Domini nostri Iesu Christi, & charitas Dei, & communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis, Amen.

The grace of our Lorde Jesus Christ / and the loue of God / and the communion of the holy Ghost be with you all / Amen.

Ad Corinthios secunda.

Missa fuit à Philippis Macedoniæ, per Titum & Lucam.

Das XIII. Capitel.

12. Grüsset euch untereinander mit dem heiligen Kuß. Es grüssen euch alle Heiligen.

Hilser huer andre met en hellig Kyss. Alle Helligen hilse eder.

13. Die Gnade unsers HERRN Jesu Christi / und die Liebe Gottes / unnd die Gemeinschafft deß heiligen Geistes sey mit euch allen / Amen.

Vor HERRIS Jhesu Christi Naade / oc Guds Kærlighed / oc den hellig Aands samfund / vere met eder alle / AMEN.

Die ander Epistel an die Corinther.
Gesandt von Philippen in Macedonia / durch Titum und Lucam.

Kapitola XIII.

12. Pozdrawtež sebe wespolek w políbenij swatém. Pozdrawugij wás wssyckni Swatij.

Pozdrowćie sie społecznie świętym pocałowániem / Pozdrowiáiá was świeci wszyscy.

13. Milost Pána nasseho Gežíſſe Krysta / a láſka Božij / a včastenstwij Ducha Swatého budiž ſe wſſemi wámi / Amen.

Łáſká Páná Jezusá Krystusá / y miłość Bogá / y społeczność duchá świętego niechay bedźie z wámi wszytkimi. Amen.

Skonáwá ſe druhá Epiſſtola Swatého Pawla k Korinthuom kteráž geſt poſlána z Philipis Měſta Macedonſkého / po Tytowi a Lukáſſowi.

D. PAVLI EPISTOLA AD GALATAS,

Syriace, Italice.
Ebraice, Hispanice.
Græce, Gallice.
Latine, Anglice.
Germanice. Danice.
Bohemice, Polonice.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI GERMANI.

דלות גלטיא :

קפלאון א

פולוס שליחא לא מן בני נשא ולא ביד בר נשא אלא ביד ישוע משיחא ואלהא אבוהי הו דאקימה מן בית מיתא :

Paulo Apostolo (non gia da huomini, ne per huomo, ma per IESV Christo, è per Dio Padre, che lo risuscitò de morte.)

2 וכלהון אחא דעמי לעדתא דאית בגלטיא :

E tutti i fratelli che son con meco, à le Chiese di Galatia.

3 טיבותא עמכון ושלמא מן אלהא אבא ומן מרן ישוע משיחא :

Gratia è pace à voi da Dio Padre, e dal nostro Signor IESV Christo.

4 הו דיהב נפשה חלף חטהין דנפצן מן עלמא הנא בישא איך צבינה דאלהא אבון :

Ilquale ha dato se stesso per li nostri peccati, per trarci fuore del maluagio secolo presente, secondo la volontá di Dio è Padre nostro.

5 דלה שובחא לעלם עלמין אמין :

A cui sia gloria in sempiterno, Amen.

6 מתדמר אנא איכנא בעגל מתהפכין אנתון מן משיחא הו דקרכון ב
בטיבותה לסברתא א
אחרתא :

Io mi marauiglio che lasciando colui che v'haueua chiamati per gratia, cioè Christo, voi siete cosi tosto transferiti ad vn'altro Euangelio.

השליח אל־גלטים :

א

פולוס שליח לא מאנשים ולא ביד־אדם כי אם ביד־ישוע המשיח ואלהים האב ההקים אותו ממתים :

PAVLO Apostol no de los hombres, ni por hombre, mas por Iesus el Christo, y por Dios el padre, que lo leuantó de los muertos.

2 וכל אחי אשר עמי בקהלות גלטיה :

Y todos los Hermanos que éstan conmigo, á las Iglesias de Galacia.

3 תחנה לכם ושלום מאלהים אבי אדנינו ישוע המשיח :

Gracias ayays y paz de Dios el Padre, y del Sennor nuestro Iesús el Christo.

4 הנותן את־נפשו על־חטאתינו להצילנו מעולם רע הזה כרצון אלהים אבינו :

El qual se dió à si mismo por nuestros peccados para librar nos de este presente siglo malo, conforme à la voluntad del Dios y padre nuestro:

5 אשר לו כבוד לעולמי עולמים אמן :

Al qual es la gloria por siglos de siglos: Amen.

6 תמהתי כי־ברגע תשובו לאחור מאשר קרא אתכם בתחנת המשיח אל־בשורה אחרת :

Estoy marauillado de que tan presto hos ayays traspassado del que hos llamó à la gracia del Christo, à otro Euangelio:

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ ἐπιστολή

ΚΕΦΑΛ. α'.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

PAVL Apostre (non point de par les hommes, ni par homme, mais par Iesus Christ, & par Dieu le Pere qui l'a ressuscité des morts.)

2. Καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοὶ, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας.

Et tous les freres qui sont auec moi, aux Eglises de Galatie:

3. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous soit & paix de par Dieu le Pere & de par nostre Seigneur Iesus Christ:

4. Τοῦ δόντος ἑαυτὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέληται ὑμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν.

Qui s'est donné soi-mesme pour nos pechés, afin que selon la volonté de Dieu nostre Pere il nous retirast du present siecle mauuais.

5. Ὧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Auquel soit gloire aux siecles des siecles, Amen.

6. Θαυμάζω ὅτι οὕτω ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι χριστοῦ, εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον.

Ie m'esbahi qu'en delaissant celui qui vous auoit appelés par grace, assauoir Christ, vous estes soudainement transportés en vn autre Euangile:

AD GALATAS.

CAP. I.

PAVLVS Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum, & Deum Patrem qui suscitavit eum à mortuis.

PAul an Apostle (not of men, neither by man, but by Jesus Christ, & God the Father which hath raysed him from the dead.)

2. Et qui mecum sunt omnes fratres: ecclesiis Galatiæ.

And all the brethren which are with me, vnto the Churches of Galatia.

3. Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro & Domino Iesu Christo.

Grace be with you / & peace from God the Father / and from our Lord Jesus Christ.

4. Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de præsenti seculo nequam, secundùm voluntatē Dei & patris nostri.

Which gaue him selfe for our sinnes, that he might deliuer vs from this present euill worlde according to the will of God euen our Father.

5. Cui est gloria in secula seculorum, Amen.

To whom be glorie for euer and euer / Amen.

6. Miror, quòd tam citò transferimini ab eo qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium.

I marueile that ye are so soone remoued away vnto another Gospell / from him that had called you in the grace of Christ.

An die Galater.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apostel / nicht von Menschen / auch nicht durch Menschen / sondern durch Jesum Christ / vnd Gott den Vatter / der jn aufferwecket hat von den Todten.

PAulus en Apostel / icke aff Mennisken / oc icke formedelst Mennisken / Men ved Jhesum Christum / oc Gud Fader / Som hannem opuecte fra de Døde.

2. Vnd alle Brüder / die bey mir sind. Den Gemeinen in Galatia.

Oc alle Brødre / som ere hoss mig. Guds Menighed i Galacia.

3. Gnade sey mit euch / vnd Friede von Gott dem Vatter / vnd vnserm HERRN Jesu Christ.

Naad vere met eder / oc Fred aff Gud Fader / oc vor HERRE Jhesu Christo.

4. Der sich selbs für vnsere sünde gegeben hat / daß er vns errettet von diser gegenwertigen argen Welt / nach dem willen Gottes / vnd vnsers Vatters.

Som gaff sig selff for Vore synder / At hand vilde frelse Oss fra denne næruerendis onde Verden / Effter Guds vilie / oc vor Faders.

5. Welchem sey ehre von ewigkeit zu ewigkeit / Amen.

Huilcken vere ære fra euighed til euighed / Amen.

6. Mich wundert / daß jhr euch so bald abwenden lasset / von dem der euch beruffen hat in die Gnade Christi / auff ein ander Evangelium.

Jeg vndrer / At i lade eder saa snart affuende fra den / som kallede eder i Christi Naade / til it andet Euangelium.

k Galatuom.

Kapitola I.

PAwel Apostol / ne od Lidij / ani skrze Člowěka / ale skrze Gežijsse Krysta a Boha Otce kterýž gey wzkřijsyl z mrtwých.

PAwel Apostol nie od ludźi / áni przez człowieká / ále przez Jezusá Krystusá / y Bogá Oycá / ktory go wzbudźił z martwych.

2. Y ty kteřijž semnau gsau wssyčkni bratřij / Cyrkwijm Galatským

Y wszyscy bráćia ktorzy są ze mną / kośćiołom Galacyiey.

3. Milost wám a pokog od Boha Otce a Pána nasseho Gežijsse Krysta.

Láská niech wam będźie y pokoy od Bogá Oycá / y Páná nászego Jezusá Krystusá.

4. Kterýžto wydal sebe samého za hřijchy nasse / aby nás wytrhl z tohoto Swěta nesslechetného / wedle wůle Boha a Otce nasseho.

Ktory sámego siebie wydał zá grzechy násze / ábynas wyrwał z teráźnieyszego świátá złego / wedle woley Bogá y Oycá nászego.

5. Kterémužto česta chwála na wěky wěkůw / Amen.

Ktoremu niech będźie chwałá ná wieki wiekow. Amen.

6. Diwijm se tomu / že tak rychle vchýlili gste se od toho (kterýž wás powolal k milosti Krystowě) k giného Ewangelium.

Dźiwuię się iż opuśćiwszy tego ktory was był wezwał ku łásce Krystusowey / ták prętko bywaćie przeniesieni do inszey Ewánieliey.

א

7 אידא דלבר איתיה
אלא איך אנשא הו איית
דדלחין לכון וצבין
דישחלפון סברתה
דמשיחא :

Il che non è altro, senon che sono alcuni che vi disturbano, e voglion peruertire l'Euangelio di Christo.

8 אף און חנן דין או מל
מלאכא מן שמיא
יסברכון לבר מן מא
דסברנכון נהוא חרם :

Or se noi medesimi, ò vn Angelo dal cielo v'euangeliza altramente di quello che noi v'habbiamo Euangelizato, sia anatema.

9 איכנא דמן לוקדם
אמרת והשא תוב אמר
אנא דאן אנש מסבר לכון
לבר מן מא דקבלתון
נהוא חרם :

Come prima habbiam detto, dinuouo dico anchora, Se alcuno v'euangeliza altramente di quello che voi hauete riceuuto, sia anatema.

10 השא גיר לבני נשא הו
מפיס אנא או לאלהא או
לבני נשא בעא אנא
דאשפר אלו גיר עד מא
להשא לבני נשא שפר
הוית עבדא למשיחא לא
הוא הוית :

Perche predico io hora gli huomini, ò Dio? ò cerco io di piacere à gli huomini? Certo se io piacessi ancora à gli huomini, non sarei seruo di Christo.

11 מודע אנא לכון דין
אחי דסברתא דאסתברת
מני לא הות מן בר נשא :

Hor io vi fo intender fratelli, che l'Euangelio, ilquale è stato annuntiato da me, non è secondo l'huomo.

12 אף לא אנא גיר מן בר
נשא קבלתה וילפתה
אלא בגליונא דישוע
משיחא :

Percioche io non l'ho riceuuto da huomo, ne imparato, ma per riuelation di Iesv Christo.

א

7 אשר היא איננה אחרת כי
אם אשר היו אנשים המחרידים
אתכם וחפצים להפך את
בשורת המשיח :

Porque no ay otro: sinoque ay algunos que hos inquietan: y quieren peruertir el Euangelio del Christo.

8 אך אם גם אנחנו או מלאך
משמים יבשר אתכם מאשר
בשרנו אתכם יהי חרם :

Mas si nos, ò Angel embiado del cielo hos annunciàre otro Euangelio delque hos auemos annunciado, sea anathema.

9 כאשר אמרנו גם כן עתה
אוסיף לאמר אם איש יבשר
אתכם מאשר קבלתם חרם
הוא :

Como antes auemos dicho, tambien aora dezimos otra vez, Si alguien hos annunciàre otro Euangelio delque aueys recebido, sea anathema.

10 אם מעת אפתה את
האנשים או את האלהים או
אבקש ליטב בעיני האנשים
ואם עוד איטב בעיני האנשים
עבד המשיח לא אהיה :

Porque persuado yo aora hombres, ô à Dios o busco de agradar à hombres? Cierto qne si hasta aora agradàra à hombres, no seria sieruo del Christo.

11 ואודיע לכם אחי כי הבשורה
אשר בשרתיה איננה כעצת
האנשים :

Porque hos hago, Hermanos, saber, Que el Euangelio que hos ha sido annunciado por mi no es segun hombre.

12 כי אני לא קבלתיה מאנשים
ולא למדתי כי אם בחזון ישוע
המשיח :

Ni yo tampoco lo recebi, ni aprendi de hombre, sino por reuelacion de Iesus el Christo.

α'.

7. Ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μή τινές εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς, καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ.

Qui n'est pas vn autre Euangile: mais il y en a qui vous troublent, & qui veulent renuerser l'Euangile de Christ.

8. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω.

Or quand bien nous-mesmes, ou vn Ange du ciel vous euangelizeroit outre ce que nous vous auons euangelizé, qu'il soit execration.

9. Ὡς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω, εἴ τις ὑμῖν εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.

Ainsi que nous auons desia dit, maintenant aussi le di-ie derechef, si quelcun vous euangelize outre ce que vous auez receu, qu'il soit execration.

10. Ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω ἢ τὸν θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην.

Car maintenant presche-ie les hõmes, ou Dieu? ou cerche-ie à complaire aux hommes? car si ie complaisoy' encores aux hommes, ie ne seroy' point seruiteur de Christ.

11. Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον.

Or freres, ie vous aduise que l'Euangile qui a esté annoncé par moi, n'est point selon l'homme.

12. Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτό, οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ χριστοῦ.

Car ie ne l'ai ni receu, ni appris d'aucun homme, mais par la reuelation de Iesus Christ.

CAP. I.

7. Quod non eſt aliud, niſi ſunt aliqui qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Chriſti.

Whis is not another Goſpell/ ſaue that there be ſome which trouble you/ and intend to peruert the Goſpell of Chriſt.

8. Sed licet nos, aut angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anáthema ſit.

But though that we/ or an Angell from heauen preach vnto you otherwiſe/ then that which we haue preached vnto you/ let him be accurſed.

9. Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit, præter id quod accepiſtis, anáthema ſit.

As we ſayd before/ ſo ſay I nowe againe/ If any man preach vnto you otherwiſe them that ye haue receyued/ let him be accurſed.

10. Modò enim hominibus ſuadeo, an Deo? an quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem Chriſti ſervus non eſſem.

For nowe preache I mans doctrine/ or Gods? or go I about to pleaſe men? for if I ſhould yet pleaſe men/ I were not the ſeruant of Chriſt.

11. Notum enim vobis facio fratres Evangeliũ quod evangelizatum eſt à me, quia non eſt ſecundùm hominem.

Now I certifie you/ brethren/ that the Goſpell which was preached of me/ was not after man.

12. Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici: ſed per revelationem Ieſu Chriſti.

For neither receyued I it of man/ neither was I taught it/ but by the reuelation of Jeſus Chriſt.

Das I. Capitel.

7. So doch kein anders iſt/ Ohn das etliche ſind/ die euch verwirren/ vnd wöllen das Evangelium Chriſti verkehren.

Alligeuel at der er inted andet/ Vden at der ere nogle/ ſom eder foruilde/ oc ville foruende Chriſti Euangelium.

8. Aber ſo auch wir/ oder ein Engel vom Himmel euch würde Evangelium predigen/ anders denn daß wir euch geprediget haben/ der ſey verflucht.

Men der ſom oc wi/ eller en Engel aff Himmelen/ vilde predicke Euangelium faar eder/ anderledis end wi predickede faar eder/ Hand vere forbandet.

9. Wie wir jetzt geſaget haben/ ſo ſagen wir auch abermal: So jemand euch Evangelium prediget/ anders denn daß jhr empfangen habt/ der ſey verflucht.

Lige ſom wi nu ſagde/ ſaa ſige wi oc igen/ Der ſom nogen predicker Euangelium faar eder/ anderledis end det i anammede/ Hand vere forbandet.

10. Predige ich denn jetzt Menſchen oder Gott zu dienſt? Oder gedencke ich Menſchen gefellig zu ſein? Wenn ich den Menſchen noch gefellig were/ ſo were ich Chriſti Knecht nicht.

Predicker ieg da nu Menniſken eller Gud til tienſte? Eller tencker ieg at vere Menniſken behagelig? Der ſom ieg end nu vaare Menniſken behagelig/ Da vaare ieg icke Chriſti Tienere.

11. Jch thu euch aber kunth/ Lieben Brüder/ daß das Evangelium/ das von mir geprediget iſt/ nicht Menſchlich iſt.

Oc ieg kundgør eder/ kære Brødre/ at det Euangelium/ ſom er predicket aff mig/ er icke Menniſkeligt.

12. Denn ich habe es von keinem Menſchen empfangen noch gelernet/ ſondern durch die offenbarung Jeſu Chriſti.

Thi ieg icke anammede oc en lærde det aff noget Menniſke/ Men fomedelſt Jheſu Chriſti obenbarelſe.

Kapitola I.

7. Kterěž nenij giné/ než že gſau někteřij kteřijž wás zarmucugij/ a wywrátiti chtěgij Ewangelium Kryſtowo.

Gdyż żadney inſzey niemáſz/ tedno niektorzy ſa co was trwożą/ y chca wywrocić Ewánielia Kryſtuſowe.

8. Ale bychme pak my/ neb Angel s Nebe kázal wám mimo toto/ což ſme wám kázali/ prokletý bud.

Ale choćby y my/ ábo Anioł z niebá przepowiedał wam nád to coſmy wam przepowiedáli/ niech bedźie przeklety.

9 Jakož gſem předpowěděl wám/ a nynij opět prawijm: Budeli wám kdo co kázati giného kromě toho/ což gſte přigali/ prokletý bud.

Jákoſmy przed tym powiedáli/ tež theraz záſie powiedam: Jeſliby kto wam opowiedał nád to coſcie wźieli/ niech bedźie przekletym.

10. Nynij pak k Lidemli wedu/ čili k Bohu? Zdaliž hledijm lidem ſe lijbiti? Kdybych ſe geště lijbil lidem ſlužebnijkem bych Kryſtowým nebyl.

Abowiem teraz żali wam do ludźi cżyli do Bogá rádzę? abo ſzukamli abym ſie podobał ludźiam? Abowiem ieſliby ch ſie ieſzcze ludźiam podobał/ nie byłbych ſługa Kryſtuſowym.

11. Známo zagiſté činijm wám Bratřij Ewangelium kteréž kázáno geſt odemne/ žeť nenij wedlé člowěka:

A oznáymuie wam bráćia/ iż Ewánielia przepowiedaná odemnie nie ieſt wedle cżłowieka.

12. Anižgſem yá ho wzal od člowěka/ ani ſe naučil/ ale ſkrze zgewenij Gežjſſe Kryſta.

Abowiem ánim tey wźiał od cżłowieka/ á nim był náucżon/ ále przez obiáwienie Jezuſá Kryſtuſá.

א

13 שמעתון גיר הופכי דמן קדים דביהודיותא דיתיראית רדף הוית עדתה דאלהא וחרב הוית לה ׃

Imperoche voi hauete udito qual fusse gia qualche tempo la mia conuersatione nel giudaesimo: che oltr' à modo perseguitauo la Chiesa di Dio, è distruggeuola.

14 ומתיתר הוית ביהודיותא טב מן סגיאא בני שני דאית הוו בטוהמי ויתיראית טאן הוית ביולפנא דאבהי ׃

E faceuo maggior profitto nel Giudaesimo che molti de l'età mia ne la mia natione, essendo io eccessiuamente zelante de le traditioni de padri miei.

15 כד צבא דין הו מן דפרשני מן כרסי אמי וקרני בטיבותה ׃

Ma quando piacque à Dio (che m'haueua destinato fin dal uentre di mia madre, e chiamato per la gratia sua.)

16 דיגלא ברה בי דאסבריוהי בעממא בר שעתה לא גלית לבסרא ולדמא ׃

Di riuelare il suo Figliuolo per me, acciochè io l'annuntiassi tra i Gentili: non ne conferij subbito con carne e sangue.

17 ולא אזלת לאורשלם לות שליחא דמן קדמי אלא אזלת לארביא ותוב הפכת לדרמסוק ׃

Ne ritornai in Ierusalem à quelli che erano stati Apostoli auanti à me: ma men'andai in Arabia, e dinuouo ritornai à Damasco.

18 ומן בתר תלת שנין אזלת לאורשלם דאחזא לכאפא וקוית לותה יומתא חמשת עשר ׃

Poi doppo tre anni, ritornai in Ierusalem per visitar Pietro: e stetti con lui quindici giorni.

19 לאחרנא דין מן שליחא לא חזית אלא אן ליעקוב אחוהי דמרן ׃

Ne viddi alcun altro de gli Apostoli, senon Iacopo, fratello del Signore.

א

13 כי ידעתם את־הליכותי אשר ביהודים כי־על־יתר רדפתי את־קהל אלהים ובזותיה ׃

Porque ya aueys oydo qual fue mi conuersacion otro tiempo en el Iudaismo: que sobre manera perseguia la Iglesia de Dios, y la destruya.

14 ואהבתי בדרך היהודים על־כל־דודי וממשפחתי ועל־יתר הייתי מקנא במסרת אבותינו ׃

Y que aprouechaua en el Iudaismo sobre muchos de mis iguales en mi nacion siendo zelador mas que todos de las tradiciones de mis padres.

15 וכאשר חפץ לאלהים אשר הפרידני מבטן אמי ויקראני בתחנתו ׃

Mas quando plugo àl Dios que me aparto desde el vientre de mi madre, y me llamó por su gracia.

16 לגלות את־בנו בידי לבשרי אותו בגוים אז לא גליתי עצתי לבשר ולדם ׃

Para reuelar à su Hijo por mi, para que annunciasse su Euangelio entre las Gentes, luego no me repose en carne y en sangre.

17 ולא עליתי ירושלימה אל־אשר מלפני היו שליחים כי אם הלכתי בערב ואוסיף לשוב בדמשק ׃

Ni vine à Ierusalem à los Apostoles que me yuan delante: sino fueme en Arabia, y bolui de nueuo à Damasco.

18 ואחרי שלוש שנים באתי ירושלימה לפקוד את־כיפה ועזבתי עמו חמשת עשר יום ׃

Despues passados tres annos, vine à Ierusalem à ver à Pedro: y estuue con el quinze dias.

19 ומשליחים האחרים איש לא אחד ראיתי מבלעדי יעקב אחי אדנינו ׃

Mas à ninguno otro de los Apostoles vide, sino à Iacobo el hermano del Sennor.

α'.

13. Ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπόρθουν αὐτήν.

Car vous auez entendu quelle a esté autresfois ma conuersation au Iudaïsme: comment ie persecutoye l'Eglise de Dieu à outrance, & la degastoye.

14. Καὶ προέκοπτον ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων.

Et auançoye au Iudaïsme plus que plusieurs de mes pareils en ma nation: estant le plus ardent zelateur des traditions de mes peres.

15. Ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ.

Mais quand ç'a esté le bon plaisir de Dieu (qui m'auoit mis à part des le ventre de ma mere, & qui m'a appelé par sa grace.

16. Ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοὶ, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι.

De reueler son Fils en moi, afin que ie l'euangelizasse entre les Gentils, ie ne prin point conseil incontinent de la chair & du sang.

17. Οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους· ἀλλ' ἀπῆλθον εἰς ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς δαμασκόν.

Et ne reuin point en Ierusalem vers ceux qui auoyent esté Apostres deuant moi: ains ie m'en allai en Arabie, & derechef à Damas.

18. Ἔπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀνῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα ἱστορῆσαι πέτρον, καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε.

Depuis, trois ans apres, ie reuin en Ierusalem pour visiter Pierre: & demeurai chez lui quinze iours.

19. Ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου.

Et ne vi nul autre des Apostres, sinon Iaques frere du Seigneur.

CAP. I.

13. Audiſtis enim conver-
ſationem meam aliquando
in Iudaiſmo, quoniam ſupra
modum perſequebar eccle-
ſiam Dei, & expugnabam
illam.

For ye haue hearde of my conuerſation in time paſt/ in the Jewiſh religion/ how that I perſecuted the Church of God extremely/ and waſted it.

14. Et proficiebam in Iu-
daiſmo ſupra multos coæta-
næos meos in genere meo,
abundantiùs æmulator exi-
ſtens paternarum mearum
traditionum.

And profited in the Jewiſh religion aboue many of my companions of mine own nation/ and was much more zealous of the traditions of my Fathers.

15. Cum autem placuit ei
qui me ſegregavit ex utero
matris meæ, & vocavit per
gratiam ſuam.

But when it pleaſed God (which hath ſeparated me from my mothers wombe/ and called me by his grace.)

16. Ut revelaret filiũ ſuum
in me, ut evangelizarem il-
lum in Gentibus, continuò
non acquievi carni & ſan-
guini.

To reueile his Sonne in me/ that I ſhoulde preach him/ amond the Gentiles/ immediately I communicated not with fleſh and blood.

17. Neque veni Ieroſoly-
mam ad anteceſſores meos
apoſtolos: ſed abii in Ara-
biam, & iterũ reverſus ſum
Damaſcum.

Neither came I againe to Jeruſalem to them which were Apoſtles before mee/ but I went into Arabia/ and turned again vnto Damaſcus.

18. Deinde poſt annos tres
veni Ieroſolymam videre
Petrum: & manſi apud eum
diebus quindecim.

Then after three yeres I came againe to Jeruſalem to viſite Peter/ and abode with him fifteene dayes.

19. Alium autem apoſtolo-
rum vidi neminem: niſi Ia-
cobum fratrem Domini.

And none other of the Apoſtles ſawe I/ ſaue James the Lords brother.

Das I. Capitel.

13. Denn jr habt je wol gehört mei-
nen wandel weiland im Jüdenthumb/
wie ich über die maſſe die Gemeine
Gottes verfolgete/ vnd verſtörete ſie.

Thi at i haffue io vel hørt min omgengelſe tilforn i Jødedomet/ Huorledis ieg offuermaade forfulde Guds Menighed/ oc forderffuede dem.

14. Vnd nam zu jhm Jüdenthumb/
über vil meines gleichen/ in meinem
Geſchlecht/ vnd eyffert über die maſſe
vmb deß Väterliche Geſetz.

Oc ieg forfremm dis i Jødedomet/ offuer mange aff mine Jeffnlige/ i min Slect/ oc vaar offuer maade nidkær for den Federne Low.

15. Da es aber Gott wolgefiel/ der
mich von meiner Mutter Leibe hat
außgeſondert/ vnd beruffen durch ſei-
ne gnade.

Men der det vaar Gud behageligt/ ſom mig fra ſkilde aff min Moders liff/ oc kallede mig formedelſt ſin naade.

16. Daß er ſeinen Sohn offenbah-
ret in mir/ daß ich jhn durchs Evan-
gelium verkündigen ſolte vnter den
Heyden/ Alſo bald fuhr ich zu/ vnnd
beſprach mich nicht daruber mit
Fleiſch vnd Blut.

At hand vilde obenbare ſin Søn i mig/ at ieg ſkulde forkynde hannem formedelſt Euangelium iblant Hedningene. Da gaff ieg mig der ſtrax til/ oc beſpurde mig icke der om met Kiød oc Blod.

17. Kam auch nicht gen Jeruſalem/
zu denen/ die vor mir Apoſteln waren.
Sondern zoch hin in Arabiam/ vnd
kam widerumb gen Damaſcon.

Jeg kom oc icke til Jeruſalem/ til dem ſom vaare Apoſtler faar mig/ Men ieg drog bort til Arabiam/ oc kom igen til Damaſcom.

18. Darnach über drey Jar/ kam
ich gen Jeruſalem Petrum zu ſchau-
wen/ vnnd bleib fünffzehen tage bey
jhm.

Try aar der effter/ kom ieg til Jeruſalem/ at ſee Peder/ oc ieg bleff femten dage hoſſ hannem.

19. Der andern Apoſtel aber ſahe
ich keinen/ ohn Jacobum deß HER-
REN Bruder.

Oc ieg ſaa ingen aff de andre Apoſtler/ vden Jacobum HERRENS Broder.

Kapitola I.

13. Neb ſlýchali gſte o mém
obcowánij někdegſſým w Ži-
dowſtwu/ že nad obyčeg proti-
wil gſem ſe Cyrkwi Božij/ a
hubil gſem gi.

Boſcie ſłyſzeli coża poſtępek moy był niekiedy w Żydowſtwie/ iżem nad miárę prześládował Kośćioł Boży/ y burzyłem gi.

14. A proſpijwal gſem w Ži-
dowſtwu nad mnohé mné ro-
wné w pokolenij mém/ horli-
wým a pilným gſa milowníj-
kem Otcuow mých vſtanowe-
nij.

A poprawowałem ſie w Żydoſtwie nád wiele rownych w narodzie moim/ gdym był więcey miłoſnikiem vſtaw/ ktorem był wźiął od oycá mego.

15. Ale když Bohu/ kterýž
mne odděliI z žiwota Matky
mé/ a powolal ſkrze Miloſt
ſwau.

Ale gdy ſie podobało Bogu/ ktory mie był odłaczył z żywotá mátki moiey/ y wezwał z łáſki ſwoiey.

16. To ſe widělo/ aby zge-
wil Syna ſwého ſkrze mne/
abych kázal o něm mezy Po-
hany: hned gſem nepowolil
tělu a krwi.

Obiáwiáć Syná ſwego we mnie/ ábym go przepowiedał miedzi pogány/ nie záraźemem ſie dokládał ciáłá y krwie.

17. Aniž gſem ſſel do Geru-
zaléma k Apoſſtolům/ genž by-
li předemnau/ ale ſſel gſem do
Arabie/ a potom nawrátil
gſem ſe zaſe do Damaſſku.

A nim ſie wroćił do Jeruzálem do tych ktorzy przedemną byli Apoſtołmi/ álem ſzedł do Arábiey/ y wroćiłem ſie záſie do Dámáſzku.

18. Potom po třech letech při-
ſſel gſſem do Geruzaléma/ a-
bych ſe ſhledal s Petrem/ y po-
byl gſem s nim patnácte dnij.

Zátym po trzech lat wroćiłem ſie do Jeruzálem/ ábym nawiedził Piotrá/ y mieſzkałem przy nim pietnaśćie dni.

19. Giného pak z Apoſſtolůw
žádného gſem newiděl/ gedině
Jakuba Bratra PANě.

A inſzego z Apoſtołow nie widziałem żadnego/ oprocz Jakubá bratá Páńſkiego.

א

20 הלין דין דכתב אנא לכון הא קדם אלהא דלא מכדב אנא׃

E de le cose ch'io vi scriuo, ecco io vi dico dinanzi à Dio, che io non mento.

21 ומן בתר הלין אתית לאתרותא דסוריא ודקיליקיא׃

Dipoi venni ne le parti de la Siria e de la Cilicia.

22 ולא ידעין הוי לי באפין עדתא דביהוד הלין דבמשיחא׃

Et ero incognito di vista à le Chiese de la Giudea, che erano in Christo.

23 אלא הדא בלחוד שמעין הוו דהו דמן קדים רדף הוא לן השא הא מסבר הימנותא הי דמן קדם ובזא מסחף הוא׃

Ma haueuan solamente udito dire, Colui che gia altreuolte ci perseguitaua, predica hora la fede, laquale egli gia impugnaua.

24 ומשבחין הוו בי לאלהא׃

E glorificauano Dio in me.

ב

1 תוב דין מן קדם ארבעסרא שנין סלקת לאורשלם עם בר נבא ודברת עמי לטטוס׃

Poi, doppo quattordici anni, salij di nuouo in Ierusalem insieme con Barnaba, pigliando in compagnia ancor Tito.

2 סלקת דין בגליונא וגלית להון סברתא דמכרז אנא בעממא וחויתה לאילין דמסתברין הוו דמדם איתיהון ביני ולהון דם סריקאית רהטת או רהט אנא׃

E vi salij per riuelatione, e conferij con loro l'Euangelio ch'io predico tra i Gentili, e particolarmente con quelli che erano riputati: accioche in modo alcuno io non corresse, ò fussi corso in vano.

א

20 ואשר כתב אני לכם הנם לפני האלהים כי איני כזב׃

Y en esto que hos escriuo, he aqui delante de Dios que no miento.

21 אז באתי בגופות ארם וקיליקיא׃

Despues vine en las partes de Syria y de Cilicia.

22 ולא נודעתי בפנים לקהלות יהודה אשר במשיח׃

Y no era conocido de vista à las Iglesias de Iudea que eran en el Christo.

23 אך שומעים היו לבדם כי אשר רודפנו מלפנים מעתה מבשר את־אמונה אשר מקדם דרך׃

Solamente tenian fama de mi, Que el que otro tiempo nos perseguia, aora annuncia la fe que otro tiempo destruya.

24 וישבחו בי את־האלהים׃

Y glorificauan à Dios por mi.

ב

1 וכן אחרי ארבע עשרה שנה יספתי לעלות לירושלים עם ברנבא ועם טיטוס אשר לקחתיו אתי׃

Despues, passados catorze annos, vine otra vez à Ierusalem juntamente con Barnabas, tomado tambien con migo Tito.

2 ועליתי בחזון אלהים וספרתי להם את־הבשורה אשר בשרתי בגוים ולבד לראויים פן לשוא רצתי או ארוץ׃

Vine empero por reuelacion, y communique con ellos el Euangelio que predico entre las Gentes: mas particularmente con los que parecian ser algo, por no correr en vano, o auer corrido.

α.

20. Ἃ δὲ γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ ψεύδομαι.

Or des choses que ie vous escri, voici ie vous di deuant Dieu, que ie ne men point.

21. Ἔπειτα ἦλθον εἰς τὰ κλίματα τῆς συρίας καὶ τῆς κιλικίας.

Depuis ie vin ès contrees de Syrie & de Cilice.

22. Ἤμην δὲ ἀγνοούμενος τῷ προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς ἰουδαίας ταῖς ἐν χριστῷ.

Or estoy-ie incognu de face aux Eglises de Iudee, qui estoyent en Christ.

23. Μόνον δὲ ἀκούοντες ἦσαν, ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτὲ, νῦν εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν ἥν ποτε ἐπόρθει.

Mais ils auoyent seulement ouï dire, Celui qui autresfois nous persecutoit, annonce maintenant la foy, laquelle autres fois il destruisoit.

24. Καὶ ἐδόξαζον ἐν ἐμοὶ τὸν θεόν.

Dont ils glorifioyent Dieu en moi.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἔπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλιν ἀνέβην εἰς ἱεροσόλυμα μετὰ βαρνάβα, συμπαραλαβὼν καὶ τίτον.

Du depuis quotorze ans apres, ie montai derechef en Ierusalem auec Barnabas, & prin aussi auec moi Tite.

2. Ἀνέβην δὲ κατὰ ἀποκάλυψιν, καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσι, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσι, μή πως εἰς κενὸν τρέχω, ἢ ἔδραμον.

Or y montai-ie par reuelation, & conferai auec eux touchant l'Euangile que ie presche entre les Gentils, mesmes en particulier auec ceux qui sont en estime: afin qu'en quelque sorte que ce soit ie ne courusse ou n'eusse couru en vain.

CAP. I.

20. Quæ autem ſcribo vobis : ecce coram Deo, quia non mentior.

Nowe the thinges which I write vnto you/behold/ I witnes before god / y I lie not.

21. Deinde veni in partes Syriæ & Ciliciæ.

After that/I went into the coaſts of Syria and Cylicia.

22. Eram autem ignotus facie eccleſiis Iudææ, quæ erant in Chriſto.

For I was vnknowen by face vnto the Churches of Iudea / which were in Chriſt.

23. Tantum autem auditum habebant, Quoniam qui perſequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat.

But they had heard onely ſome ſay/ Hee which perſecuted vs in time paſt / nowe preacheth the faith which before hee deſtroyed.

24. Et in me clarificabant Deum.

And they glorified God for me.

CAP. II.

DEinde poſt annos quatuordecim, iterum aſcendi Ieroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito.

Then fourteene yeeres after/ I went vp againe to Ieruſalem with Barnabas/and tooke with me Titus alſo.

2. Aſcendi autem ſecundùm revelationem : & contuli cum illis Evangelium quod prædico in Gentibus, ſeorſum autem iis qui videbantur aliquid eſſe: ne fortè in vacuum currerem aut cucurriſſem.

And I went vp by reuelation / and communicated with them of the Goſpell which I preach among the Gentiles / but particularly with them that were the chiefe/leſt by any meanes I ſhould runne/or had run in vaine.

Das I. Capitel.

20. Was ich euch aber ſchreibe/ſihe/ Gott weiß/ ich lige nicht.

Men huad ſom ieg ſcriffuer eder til/ See/ Gud veed/ at ieg icke liuger.

21. Darnach kam ich in die Länder Syria vnd Cilicia.

Der effter kom ieg i Syrie oc Cilicie land.

22. Ich war aber vnbekant von angeſichte/ den Chriſtlichen Gemeinen in Judea.

Oc ieg vaar den Chriſtelige Menighed i Judea vbekent paa Anſictet.

23. Sie hatten aber alleine gehört/ daß/ der vns weiland verfolgete/ der prediget jetzt den Glauben/welchen er weiland verſtörete.

Men de haffde aleinſte hørt/ At den ſom oſſ tilforn forfulde/hand predicker nu Troen/huilcken hand før forſtyrede.

24. Vnd preiſeten Gott über mir.

Oc de priſede Gud i mig.

Das II. Capitel.

DArnach über viertzehen Jar/ zoch ich abermal hinauff gen Jeruſalem mit Barnaba/ vnd nam Titum auch mit mir.

FJorten aar der effter / drog ieg atter op til Jeruſalem met Barnaba/oc ieg tog Titum ocſaa met mig

2. Ich zoch aber hinauff/ auß einer offenbarung/ vnnd beſprach mich mit jnen über dem Evangeljo/daß ich predige vnter den Heyden/beſonders aber mit denen/ die das anſehen hatten/ auff daß ich nicht vergeblich lieff oder gelauffen hette.

Men ieg drog op/ aff en obenbarelſe/ oc beſpurde mig met dem om der Euangelio / ſom ieg predicker iblant Hedningene / Men beſynderlige met dem ſom haffde nogen anſeelſe/At ieg ſkulde icke løbe eller haffue løber forgeffuis.

Kapitola I.

20. Tok pak pijſſy wám/ hle před Bohem žeť neklamám.

A co wam piſſe/ oto przed Bogiem świádczę iż nie wymyſlam.

21. Potom přiſſel gſem do Kragin Syrſkých a Cylicye.

Zátym przyſſedlem do krain Syryey y Cylicyey.

22. A neznali mě oſoby Cýrkwe židowſké / kteréž byly w Kryſtu.

A bylem nieznáiomym z twarzy kościołom ziemie Zydowſkiey/ ktore byly w Kryſtuſie.

23. Než toliko ſlýchali o mně/ Že ten kterýž ſe protiwil nam někdy / giž nynij káže wijru/ proti kteréž někdy boyowal:

Ale tylko vſlyſſeli: Ten ktory przeſládowal nas niekiedy / theraz opowieda wiáre/ ktora przed tym borzyl.

24. A tak pro mne chwálili Boha.

A chwalili Bogá zemnie.

Kapitola II.

POtom pak po čtrnácti letech/ opět gſem ſſel do Gruzalěma s Barnabáſſem/ pojaw s ſebau y Týta.

POtym we cztere naſcie lat ſſedlem záſie do Jeruzálem weſpol y z Bárnabaſſem/ wziawſſy z ſoba y Tytuſá.

2. A wſſel gſem podlé zgewenij/ a rozmlauwal gſem s nimi o Ewangelium Swaté/kteréž kážij mezy Pohany: a zwláſſtě s těmi / kteřijž přednij a w wážnoſti byli/ abych ſnad nadarmo neběžal nynij y prwé.

A ſſedlem z obiáwienia/y oznaymilem im Ewánielia ktora przepowiedam miedzy pogany/ale to z oſobná z thymi ktorzy byli zacnymi / iżbym ſnadź dármo nie biegl/ ábo też niebiegal.

ב

3 אף טטוס דעמי דא
דארמיא הוא לא אתאנס
דנגזור :

Ma ne ancor Tito, che era con esso me, ben che fosse Greco, fu costretto à circoncidersi.

4 מטול דין אחא דגלא
דעלו עלין דנגשון חארותא
דאית לן בישוע משיחא
איכנא דנשעבדונני :

Per cagion de falsi fratelli, che s'erano intromessi: i quali erano sott'entrati à spiar la nostra libertà, che noi habbiamo in IESV Christo, per ridurci in seruitù.

5 אף לא מלא שעתא
אתרמין לשועבדהון דש
דשררה דסברתא יקוא
לותכון :

A i quali noi non cedemmo pur per vn momento con soggettione alcuna: accioche la verità de l'Euangelio rimanesse stabilmente appresso di voi.

6 הנון דין דמסתברין ד
דאיתיהון מדם מן דין
איתיהון לא בטיל לי
אלהא גיר באפי בני
נשא לא נסב הנון דין הלין
מדם לא אוספו לי :

E non imparai niente da quelli che pareno esser di qualche conto (quali essi gia siano stati, à me non importa niente, Iddio non accetta persona d'huomo) perche quelli che sono di stima, non mi conferiron cosa veruna dauantaggio.

7 אלא אחרניאית חזו
גיר דאתהימנת סברתא
דעורלותא איך דאתהימן
כאפא בגזורתא :

Anzi à l'opposito, hauendo veduto che m'era stato commesso l'Euangelio del Preputio, come à Pietro quel de la Circoncisione.

8 הו גיר דחבט לכאפא
בשליחותא דגזורתא
חבט אף לי בשליחותא
דעממא :

(Percioche chi ha efficacemente operato in Pietro per l'Apostolato de la Circoncisione, ha efficacemente operato ancor in me verso i Gentili)

ב

3 וגם טיטוס אשר אתי אף
כי יוני הוא לא נגש להמול :

Mas ni aun Tito, que estaua con migo, siendo Griego, fue compelido à circuncidarse.

4 אך בעבור אחי שקרים
המובאים אשר באו לחקר
בלאט את חפשתנו אשר היא
לנו בישוע המשיח להעביד
אותנו :

Ni aun por causa de los malsines, falsos hermanos, que se entrauan secretamente para espiar nuestra libertad que tenemos en el Christo Iesus, por ponernos en seruidumbre:

5 לאשר לא למלא השעה
נכנענו תחת עלהם לקום אמת
הבשורה בגבורה עמכם :

A los quales ni aun por vna hora cedimos sujetandonos, para que la verdad del Euangelio permaneciesse acerca de vosotros.

6 ומאלה אשר ראוים להיות
מאומה כמה מלפנים היו לא
יסכן לי כי אין עם יהוה
אלהינו עולה ומשא פנים ומקח
שחד כי הראוים מאומה לא
הוסיפו לי :

Empero de aquellos que parecian ser algo, (quales ayan sido algun tiempo, no tengo que ver Dios no accepta apparencia de hombre) à mi à lo menos los que parecian ser algo, nada cierto me dieron:

7 כי להפך בראותם כי
נפקדה בידי בשורת הערלה
כמו לכיפה למולה :

Antes por el contrario, como vieron que el Euangelio del Capullo me era encargado, como à Pedro el de la Circuncision.

8 כי אשר פועל בכיפה
למלאכות המולה גם הוא פעל
בידי לגוים :

(Porque el que hizo por Pedro para el Apostolado de la Circuncision, hizo tambien por mi para con las Gentes.

β'.

3. Ἀλλ᾽ οὐδὲ Τίτος ὁ σὺν ἐμοί, Ἕλλην ὤν, ἠναγκάσθη περιτμηθῆναι.

Mais aussi Tite mesme qui estoit auec moi, combien qu'il fust Grec, ne fut contraint d'estre circoncis:

4. Διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οἵτινες παρεισῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἣν ἔχομεν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσωνται.

Et ce à cause de faux freres qui s'estoyent fourrés en l'Eglise, lesquels estoyent couuertement entrés pour espier nostre liberté que nous auons en Iesus Christ, à celle fin de nous reduire en seruitude.

5. Οἷς οὐδὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμείνῃ πρὸς ὑμᾶς.

Ausquels nous n'auons cedé par submission quelconque, non pas mesmes vn moment: afin que la verité de l'Euangile fust permanente en vous.

6. Ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναί τι, ὁποῖοί ποτε ἦσαν, οὐδέν μοι διαφέρει· πρόσωπον ὁ θεὸς ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει· ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες, οὐδὲν προσανέθεντο.

Et n'ai chose aucune differente de ceux qui semblent estre quelque chose, quels qu'ils ayant esté autresfois: car Dieu n'accepte point l'apparence exterieure de l'homme: car ceux qui sont en estime, ne m'ont rien apporté d'auantage.

7. Ἀλλὰ τοὐναντίον ἰδόντες ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας καθὼς Πέτρος τῆς περιτομῆς.

Mais au contraire, quand ils ont veu que la predication de l'Euangile du Prepuce m'estoit commise, comme celle de la Circoncision, à Pierre.

8. Ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη.

(Car celui qui a besongné auec efficace par Pierre en la charge d'Apostre enuers la Circoncision, a aussi besongné auec efficace par moi enuers les Gentils.

CAP. II.

3. Sed neque Titus qui mecum erat cùm esset Gentilis, compulsus est circumcidi.

But neither yet Titus which was with me/though were a Grecian/was compelled to be circumcised.

4. Sed propter subintroductos falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram, quam habemus in Christo Iesu, ut nos in servitutem redigerent.

For all the false brethren that crept in: who came in privily to spie/out our libertie/which wee haue in Christ Jesus/that they might bring vs into bondage.

5. Quibus neque ad horam cessimus subiectioni: ut veritas Evangelii permaneat apud vos.

To whom we gaue not place by subiection for an houre/that the trueth of the Gospell might continue with you.

6. Ab iis autem qui videbantur esse aliquid (quales aliquando fuerint, nihil mea interest. Deus personam hominis non accipit) mihi enim qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt.

And of them which seemed to be great/I was not taught (what they were in tome passed/it maketh no matter to me: God accepteth no mans person) neuerthelesse/they that are the chiefe/did communicate nothing with me.

7. Sed contra cum vidissent quòd creditum est mihi Evangelium præputii, sicut Petro circuncisionis.

But contrari wise/when they sawe that the Gospell ouer the vncircumcisiō was committed vnto me/as the Gospel ouer the vncircūcision was vnto Peter.

8. (Qui enim operatus est Petro in apostolatum circumcisionis: operatus est & mihi inter Gentes.)

(For he that was mightie by Peter in the Apostleshippe ouer the Circumcision/was also mighty by me toward the Gentiles.)

Das II. Capitel.

3. Aber es ward auch Titus nicht gezwungen sich zubeschneiden/der mit mir war/ob er wol ein Grieche war.

Men Titus/som vaar met mig/bleff oc icke tuingd til at omskæris/alligeuel at hand vaar en Greker.

4. Denn da etliche falsche Brüder sich mit eingedrungen/vnd neben eingeschlichen waren/zu verkunthschaffen vnser Freyheit/die wir haben inn Christo Jesu/daß sie vns gefangen nemen.

Thi at der nogle falske Brødre trengde sig ind met oss/oc vaare listelige komne ind/at bespeyde vor Frihed/som wi haffue i Christo Jhesu/at de vilde taget oss fangne.

5. Wichen wir denselbigen nicht eine stunde/vnterthan zu sein/Auff daß die Warheit deß Evangelij bey euch bestünde.

Da vigede wi dem icke en time/at vere vnderdanige Paa det at Euangelij sandhed skulde bliffue fast hoss eder.

6. Von denen aber/die das ansehen hatten welcherley sie weiland gewesen sind/da ligt mir nichts an. Denn GOtt achtet das ansehen der Menschen nicht. Mich aber haben die/so das ansehen hatten/nicht anders gelehret.

Men om den/som vaare noget actede/huordane de haffue tilforn veret/det kommer mig inted ved. Thi Gud acter icke Menniskens anseelse. Men de/som vaare noget actede/lærde mig inted andet.

7. Sondern widerumb/da sie sahen/daß mir vertrawet war das Euangelium an die Vorhaut/gleich wie Petro das Evangelium an die Beschneidung.

Men tuert imod/der de saae/at Euangelium til Forhuden vaar mig befaalet/Lige som Euangelium til Omskærelsen Peder.

8. (Denn der mit Petro kräfftig ist gewesen zum Apostelampt vnter die Beschneidung/der ist mit mir auch kräfftig gewesen vnter die Heyden.)

(Thi den som vaar kraffig til Apostel Embedet met Peder iblant Omskærelsen/Hand vaar oc kraffig met mig iblant Hedningene)

Kapitola II.

3. Ale ani Týtus kterýž semnau byl/a gsa Pohanem/nenij přinucen/aby se obřezal:

Ale y Tytus ktory zemna byl/bedac Greekiem/nie byl przymuszon obrzezác sie.

4. Ale pro vwedenk tu ffalessnẽ Bratry/kteřij byli přissli k wyssipehowánij swobody nassy/kterauž máme w Krystu Gežijssy/aby nás w službu podrobili.

A to dla bráciey obłudnych y fálszywych/ktorzy wkradáli sie ás by wy szpiegowali wolność nasze/ktora mamy w Jezusie Krystusie/aby nas zniewolili.

5. Kterýmž to ani na kas nepowolili gsme k poddánij gjim aby prawda Ewangelium zuostala v wás.

Ktorym nie wstapilismy bynamniey iákoby sie im poddawáiac/aby prawdá Ewánieltey trwalá v was.

6. Od těch pak/kteřij se zdáli něco býti (yacý gsau někdy byli/nenij mi do toho nic: Buoh osoby člowěka nepřigijmá) A tak ti/kteřijž se něco zdáli býti/nic gsau mi nepomohli.

A od tych ktorzy sie zdádza byc czym (nie vczyłem sie) y iákimi byli przed tym/nic mi do tego/osobac człowiecza Bog nie brákuie/Abowiem ktorzy sa w powadze/nic mi nie dolożyli.

7. Ale zase/když vzřeli že gě mi swěřeno Ewangelium abych ge kázal mezy neobřezanými: yako y Petrowi mezy Zidy.

Nowszem gdy widzieli iż mi iest zwierzono Ewánielia nieobrzezánia/iáko Piotrowi obrzezánia.

8. (Nebo ten ktorýž powolal Petra k Apostolstwj mezy Zidy/powolal také y mne/abych byl Apostolem mezy Pohany.)

Abowiem ten ktory byl mocny przez Piotrá ná Apostolstwo obrzezánia/ták tez byl mocny przez mie do pogánow.

ב | ב | β.

9 וכד ידעו טיבותא דאתיהבת לי יעקוב וכאפא ויוחנן הנון דמסתברין הוו דאיתיהון עמודא ימינא דשותפותא יהבו לי ולברנבא דחנן בעממא והנון בגזורתא׃

Et hauendo Iacopo, e Cefa, e Gioanni (che sono tenuti le colonne) conosciuta la gratia che m'era data, dettero le destre in segno di compagnia à me & à Barnaba: afin che noi euangelizassimo à i Gentili, & essi à la Circoncisione.

9 ובדעתם את־החנה הנתנה לי יעקב וכיפה ויוחנן הראוים כי עמודים המה נתנו את־ימיני החבר לי ולברנבא אשר נבשר את־הגוים והמה את־המולה׃

Y como vieron la gracia que me era dada Iacobo, y Cephas, y Ioan, que parecian ser las columnas, dieron nos las diestras de conpannia à mi y à Barnabas, para que nosotros predicassemos à las Gentes, y ellos à la Circuncision.

9. Καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, ἰάκωβος, καὶ κηφᾶς, καὶ ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ βαρνάβᾳ κοινωνίας· ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν.

Et Iaques, Cephas & Iehan (qui sont estimés estre les colomnes) ayãs cognu la grace qui m'estoit donnee, me baillerent à moi & à Barnabas la main d'association : afin que nous allissions vers les Gentils, & eux vers ceux de la Circoncision.

10 בלחוד דלמסכנא הוין עהדין ואתבטל לי דהדי הדא אעבדיה׃

Solamente che noi ci ricordassimo de pouers, il che proprio mi son ancor ingegnato di fare.

10 אך לבד לזכר לאביונים אשר גם הסכנתי ברוח נדבה לעשותה׃

Solamente nos encargaron que nos acordassemos de los pobres : lo qual mismo hize con solicitud.

10 Μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν· ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι.

Seulement que nous eussions souuenance des poures : ce que ie me suis aussi estudié de faire.

11 כד אתא דין כאפא לאנטיוכי באפוהי אכסתה מטול דמתתקלין הוו בה׃

Quando poi Pietro venne in Antiochia, io gli resistei in faccia, percioche egli era da riprendere.

11 ובבוא כיפה לאנטיוכיא בעיני כלם קמתי בפניו כי־מכשול היה בו׃

Empero viniendo Pedro à Antiochia, le resisti en la cara, como era de condenar.

11. Ὅτε δὲ ἦλθε πέτρος εἰς ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην, ὅτι κατεγνωσμένος ἦν.

Et quand Pierre fut venu en Antioche, ie lui resistai en face, pource qu'il estoit à reprendre.

12 דעד־לא ואתון אנשא מן לות יעקוב עם עממא אכל הוא כד אתו דין נגד הוא נפשה ופרש מטול דדחל הוא מן הנון דמן גזורתא׃

Imperoche auanti che certi venissen da Iacopo, egli mangiaua insieme co i Gentili : ma poi che furon venuti, se ne ritrasse, e separossi, temendo quelli de la Circoncisione.

12 כי־בטרם באו אנשים מיעקב אכל לחם את־הגוים וכאשר באו התגנב והתפרד את־נפשו כי־ירא אותם אשר במולה׃

Porque antes que viniessen vnos de parte de Iacobo, comia con las Gentes : mas como vinieron, retruxose y apartose de ellas, auiendo miedo de los que eran de la Circuncision.

12. Πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινας ἀπὸ ἰακώβου, μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν· ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστελλε καὶ ἀφώριζεν ἑαυτόν, φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς.

Car deuant que quelques vns fussent venus de la part de Iaques, il mangeoit auec les Gentils : mais quand ceux-là furent venus, il s'en retira, & se separa, craignant ceux qui estoyent de la Circoncision.

13 ואתרמיו הוו עמה להדא אף שרכא דיהודיא הכנא דאף ברנבא אתדבר הוא למסב באפיהון׃

E simulauano insieme non lui ancora gli altri Giudei, in tal modo che ancor Barnaba era indotto ne la loro simulatione.

13 ויהודים אחרים חנפו עמו כן אשר גם ברנבא הובא בחנפתם׃

Y à su dissimulacion consentian tambien los otros Iudios, de tal manera que aun Barnabas fue traydo tambien deellos en aquella su simulacion.

13. Καὶ συνυπεκρίθησαν αὐτῷ καὶ οἱ λοιποὶ ἰουδαῖοι, ὥστε καὶ βαρνάβας συναπήχθη αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει.

Et les autres Iuifs vsoyent aussi de simulation comme lui, tellement que Barnabas mesme se laissoit emporter à leur simulation.

CAP. II. | Das II. Capitel. | Kapitola II.

9. Et cùm cognoviſſent gratiam quæ data eſt mihi, Iacôbus & Cephas & Iohannes, qui videbãtur columnæ eſſe, dextras dederunt mihi & Barnabæ ſocietatis: ut nos in Gentes, ipſi autem in circuncisionem.

9. Vnd erkanten die Gnade/ die mir gegeben war/ Jacobus vnd Cephas vnd Johannes/ die für Seulen angeſehen waren/ gaben ſie mir vnd Barnaba die rechte hand/ vnd wurden mit vns eins/ daß wir vnter die Heyden/ ſie aber vnter die Beſchneidung predigten.

9. A když gſau poznali milost Boží kteráž mi gest dána/ Jakub/ Petr a Jan/ kteřij se zdáli býti slaupowé/ rukau podali mi y Barnabassowi na znamenij towaryšstwij: abychom my mezy Pohany/ a oni mezy Židy kazali.

And when James/ and Cephas/ and John knew of the grace that was giuen vnto me/ which are counted to be pillers/ they gaue to me & to Barnabas the right hands of felowſhip/ that we ſhould preach vnto the Gentiles/ & they vnto the Circumciſion.

Oc kende den naade/ ſom mig vaar giffuen/ Jacobus oc Cephas oc Johannes/ ſom ſyntis at vere Pillere/ da finge de mig oc Barnaba den høyre haand/ oc forentis met oſſ/ At wi ſkulde Predicke iblant Hedninge/ oc de iblant Omſkærelſen.

A gdy poználi łáſkę mnie dáną/ Jákub Cefás/ y Jan/ ktoremi ano záſłupy/ dáli mi y Barnabaſzowi práwice ſpołecznośći/ ábyſmy miedzy pogány przepowiedáli/ á oni miedzy obrzezánymi.

10. Tantum ut pauperum memores eſſemus, quod etiam ſolicitus fui hoc ipſum facere.

10. Allein daß wir der Armen gedächten/ welches ich auch fleiſſig bin geweſen zu thun.

10. Toliko abychom na chudé pamatowali/ čehož y pilen gſem byl/ abych tak činil.

Warning only that we ſhould remember the poore: which thing alſo I was diligent to do.

Aleniſte at wi ſkulde komme de Fattige ihu/ huilket ieg oc haffuer veret flitig til at gøre.

Tylko opomináli ábyſmy pámietáli na vbogie/ o czym thez ſtárálem ſie abych tak czynil.

11. Cum autem veniſſet Cephas Antiochiam: in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat.

11. Da aber Petrus gen Antiochiam kam/ widerſtund ich jhm vnter augen. Denn es war klage über jn kommen.

11. A když přiſſel Petr do Antiochye/ zgewně ſem gemu odepřel/ neb geſt byl hoden treſtánij.

And when Peter was come to Antiochia/ I withſtood him to his face: for hee was to be blamed.

Oc der Petrus kom til Antiochiam/ da ſtod ieg hannem imod vnder øyen/ Thi der vaar kommen Klage offuer hannem.

A gdy przyſzedł Piotr do Antyochiey/ ſprzeciwiłem ſie mu oblicznie/ przeto iż był godźien nágánienia.

12. Priùs enim quàm venirent quidam à Iacobo, cum Gentibus edebat: cùm autem veniſſent, ſubtrahebat & ſegregabat ſe, timens eos qui ex circuncisione erant.

12. Denn zuvor ehe etliche von Jacobo kamen/ aß er mit den Heyden. Da ſie aber kamen/ entzoch er ſich/ vnd ſondert ſich/ darumb/ daß er die von der Beſchneidung forchte.

12. Nebo prwé nežli gſau přiſſli někteřij od Jakuba/ gijdal s Pohany. A když přiſſli/ vcházel a odděloval ſe od nich/ boge ſe těch kteřij byli z židowſtwa obráceni.

For before that certaine came from James/ he ate with the Gentiles: but when they were come/ he withdrewe/ and ſeparated him ſelfe/ fearing them which were of the Circumciſion.

Fordi at tilforn før end der komme nogle fra Jacobo/ da oed hand met Hedninge. Men der de komme/ da vddrog hand ſig/ oc traſkilde ſig/ Fordi at hand fryctede dem aff Omſkærelſen.

Abowiem przed tym niż przyſzli niektorzy od Jakubá/ weſpoły z pogány iadał/ á gdy ći przyſzli/ ſtrądał ſie/ y odłaczył ſie od nich/ bojac ſie tych ktorzy byli z obrzezánia.

13. Et ſimulationi eius conſenſerunt cæteri Iudæi; ita ut Barnabas duceretur ab eis in illam ſimulationem.

13. Vnnd heuchelten mit jhm die andern Jüden/ alſo/ daß auch Barnabas verführet ward/ mit jnen zu heucheln.

13. A w geho pokrytſtwij ſrownáwali ſe y ginij Židé/ tak že y Barnabáš vweden byl od nich w to pokrytſtwij.

And the other Jewes diſſembled likewiſe with him/ in ſo much that Barnabas was brought into their diſſimulation alſo.

Oc de andre Jøder hycklede met hannem/ ſaa/ at Barnabas oc bleff forført/ til at hyckle met dem.

Z obłudnie ſie obchodźili weſpoł z nim inni też Żydowie/ tak iż Barnábás też był vwiedźion w obłudność ich.

ב | ב | β.

14 וכד חזית דלא אזלין תריצאית בשבריה דאונגליון אמרת לכאפא לעין כלהון אן אנת יהודיא אנת ארמאית חיא אנת ולא יהודאית איכנא אלץ אנת לעממא דיהודאית נחון :

Ma com' io viddi che non caminauano drittamente à la verità de l' Euangelio, dissi à Pietro in presentia di tutti, Se tu che sei Giudeo, viui à la Gentile, e non à la Giudaica, perche costringi tu i Gentili, à Giudaizare?

14 ובראותי כי לא הלכו בדרך תם וישר אל אמת הבשורה אמרת אל כיפה לפני כלם אם את יהודי הוה כמנהג הגוים תחיה ולא כמנהג היהודים ומה תגש את הגוים ליהד :

Los quales como vide que no andauan derechamente à la verdad del Euangelio, dixe à Pedro delante de todos, Si tu siendo Iudio biues como Gentil, y no como Iudio, porque constrinnes las Gentes à Iudaizar?

14. Ἀλλ᾽ ὅτε εἶδον ὅτι οὐκ ὀρθοποδοῦσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον τῷ Πέτρῳ ἔμπροσθεν πάντων, εἰ σὺ Ἰουδαῖος ὑπάρχων, ἐθνικῶς ζῇς καὶ οὐκ Ἰουδαϊκῶς, τί τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις Ἰουδαΐζειν;

Mais quand ie vi qu'ils ne cheminoyent point de droit pied selon la verité de l'Euangile, ie di à pierre deuant tous, Si toi qui es Iuif, vis comme les Gentils, & non comme les Iuifs, pourquoi contrains-tu les Gentils à Iudaizer?

15 אן חנן גיר דמן כינן יהודיא חנן ולא הוין מן עממא חטיא :

Noi che siamo di natura Giudei, e non peccatori de Gentili.

15 אנחנו מטבע היהודים ולא חטאים מגוים :

Nosotros Iudios naturales, y no peccadores de las Gentes.

15. Ἡμεῖς φύσει Ἰουδαῖοι, καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί.

Nous qui sommes Iuifs de nature, & non point pecheurs d'entre le Gentils:

16 מטול דידעינן דלא מזדדק בר נשא מן עבדא דנמוסא אלא בהימנותא דישוע משיחא אף חנן בה בישוע משיחא הימנן דמן הימנותה דמשיחא נזדדק ולא מן עבדא דנמוסא מטול דמן עבדא דנמוסא לא מזדדק כל בסר :

Sapendo che l'huomo non si giustifica per le opere de la Legge, ma per la fede di IESV Christo, noi dico habbiamo ancor creduto in Christo IESV, per esser giustificati per la fede di Christo, e non per le opere de la Legge, percioche nissuna carne sarà giustificata per le opere de la Legge.

16 ידעתם כי אדם לא נצדק ממעשי התורה כי אם באמונת ישוע המשיח ואנחנו בישוע המשיח מאמינים אשר נצדק באמונת המשיח ולא ממעשי התורה לכן לא יצדק ממעשי התורה כל בשר :

Sabiendo que el hombre no es justificado por las obras de la Ley, sino por la fe de Iesus el Christo, nosotros tambien auemos creydo en Iesus el Christo, para que fuessemos justificados por la fe del Christo, y no por las obras de la Ley: por quanto por las obras de la Ley ninguna carne sera justificada.

16. Εἰδότες ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου· διότι οὐ δικαιωθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σάρξ.

Sachans que l'homme n'est point iustifié par les œuures de la Loy, mais seulemẽt par la foy de Iesus christ, nous auons aussi creu en Iesus Christ: afin que nous fussions iustifiés par la foy de Christ, & non point par les œuures de la Loy: pource que nulle chairne sera iustifiee par les œuuresde la Loy.

17 ואן דין כד בעינן דנזדדק במשיחא אשתכחן לן אף חנן חטיא מדין ישוע משיחא משמשנא הו דחטיתא חס :

Hor se cercando d'esser giustificati per Christo, siamo ancor noi trouati peccatori: Christo è egli dunque ministro di peccato? Non gia.

17 ואם מבקשים אנחנו להצדק במשיח ונמצא גם אנחנו חטאים באמת המשיח עבד חטאת הוא חלילה :

Y si buscando nosotros de ser justificados en el Christo, tambien nosotros somos hallados peccadores, es por esso el Christo ministro de nuestro peccado? En ninguna manera.

17. Εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν Χριστῷ εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἆρα Χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος; μὴ γένοιτο.

Or si en cerchant d'estre iustifiés par Christ, nous sommes aussi trouués pecheurs, Christ est-il pourtant ministre de peché? Ainsi n'aduiene,

18 אן גיר לאילין דסתרת תוב להין בנא אנא חוית על נפשי דעבר על פוקדנא אנא :

Perche se io di nuouo edifico le cose che gia ho distrutte, costituisco me stesso trasgressore.

18 ואם אלה אשר הרסתי אוסיף להבנות מחוה אני על נפשי כי עברתי את המצוה :

Porque si las cosas que destruy, las mismas bueluo à edificar, rebelle me hago.

18. Εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν συνίστημι.

Car si ie reedifie les choses que i'ai destruites, ie me constitue moi mesme transgresseur.

14. Sed

CAP. II.

14. Sed cum vidissem quod non rectè ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu cùm Iudæus sis, Gentiliter vivis, & nô Iudaicè: quomodo Gentes cogis iudaizare?

But when I saw / that they went not the right way to the trueth of the Gospell / I said unto Peter before all men / If thou being a Jewe / livest as the Gentiles / and not like the Jewes / why constrainest thou the Gentiles to do like the Jewes?

15. Nos naturâ Iudęi, & non ex Gentibus peccatores.

We which are Jewes by nature / and not sinners of the Gentiles.

16. Scientes autem quòd non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi: & nos in Christo Iesu credimus, ut iustificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis: propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro.

Knowe that a man is not iustified by the workes of the Law / but by the fayth of Jesus Christ: even we / I say / have beleeued in Jesus Christ / that we might be iustified by the faith of Christ / and not by the workes of the Law / because that by the workes of the Law no flesh shalbe iustified.

17. Quòd si quærentes iustificari in Christo, inventi sumus & ipsi peccatores: nunquid Christus peccati minister est? Absit.

If then while we seeke to be made righteous by Christ / wee our selues are founde sinners / is Christ therefore the minister of sinne? God forbid.

18. Si enim quæ destruxi, iterum hæc ædifico: prævaricatorem me constituo.

For if build againe the thinges that I haue destroyed / I make my selfe a trespasser.

Das II. Capitel.

14. Aber da ich sahe / daß sie nicht richtig wandelten / nach der waarheit deß Evangelij / sprach ich zu Petro für allen öffentlich: So du / der du ein Jüde bist / Heydnisch lebest / vnnd nicht Jüdisch. Warumb zwingest du denn die Heyden Jüdisch zu leben?

Men der ieg saa / at de vandrede icke rettelige effter Euangelij sandhed / da sagde ieg til Peder obenbare faar alle / Efferdi at du som est en Jøde / leffuer som Hedninge / oc icke som Jøder / Huor faare tuinger du da Hedningene til at leffue som Jøderne.

15. Wiewol wir von natur Jüden / vnnd nicht Sünder auß den Heyden sind.

Alligeuel at wi ere aff naturen Jøder / oc icke Syndere aff Hedninge.

16. Doch weil wir wissen / daß der Mensch durch deß Gesetzes Werck nicht gerecht wird / sondern durch den Glauben an Jesum Christ / So glauben wir auch an Christum Jesum / auff daß wir gerecht werden durch den Glauben an Christum / vnd nicht durch deß Gesetzes werck / denn durch deß Gesetzes werck wird kein Fleisch gerecht.

Dog efterdi wi vide / at Mennisken bliffuer icke retferdig formedelst Lowens Gerninger / Men ved Troen til Jhesum Christum / Saa tro wi oc paa Jhesum Christum / Paa det wi skulle bliffue retferdige formedelst Troen til Christum / Oc icke ved Lowens Gerninger / Thi der bliffuer inted Kød retferdigt ved Lowens Gerninger.

17. Solten wir aber / die da suchen durch Christum gerecht zu werden / auch noch selbs Sünder erfunden werden / so wer Christus ein Sündendiener. Daß sey ferne.

Oc skulde wi / som søge effter at bliffue retferdige formedelst Christum / oc end nu selff befindis at vere Syndere / Da vaare Christus en Syndetienere. Det vere longt fra.

18. Wenn ich aber das / daß ich zubrochen habe / widerumb bawe / so mache ich mich selbs zu einem übertretter.

Men naar ieg opbygger det igen / som ieg nedbrød / Da gør ieg mig selff til en Offuertrædere.

Kapitola II.

14. Ale když gsem vzřel že se nevpřijmně magij k prawdě Ewangelium / řekl gsem Petrowi předewssemi / poněwádž ty / gsa Zidem pohansky gsy žiw / a ne židowsky / y kterakž wedeso k tomu Pohany aby Zidowsky žiwi byli?

Ale gdym obaczył iż nie prosto chodzili / iáko przystało prawdzie Ewánieliey / rzekłem Piotrowi przed wszytkimi: Jesli ty bedac Zydem pogáńskie żywiesz / á nie po Zydowsku / czemu pogány przymuszasz áby po Zydowsku żyli?

15. My přirozenij gsme Zidé / a ne Pohané / hřijssnijcy:

My z przyrodzenia iestesmy Zydowie / á nie z pogánow grzesznicy.

16. Wědauce to / že nebýwá člowěk sprawedliw včiněn z skutkuow Zakona / ale skrze Wijru w Krysta Gežijsse / y my vwěřili gsme w Krysta Gežijsse / abychom byli Sprawedliwij včiněni z Wijry Krystowy / a ne z skutkuow Zákona. Proto / že z skutkůw Zákona nebude sprawedliw včiněn žádný Cžlowěk.

Wiedząc iż nie bywa vsprawiedliwion człowiek z vczynkow zakonu / ále przez wiarę w Jezu Krystusá / tezesmy my w Krystusá Jezusa vwierzyli / ábysmy byli vsprawiedliwieni z wiary Krystusowey / a nie z vczynkow zákonu / przetho iż żadne ciało nie będzie vsprawiedliwione z vczynkow zákonu.

17. Pakli hledagijce abychom Sprawedliwij včiněni byli skrze Krysta / nalezeni gsme y my hřijssnijcy / tehda Krystus gest služebnijkem hřijchu? Nikoli:

A iesli my szukáiac abysmy byli vsprawiedliwieni przez Krystusá / bywamy znalezieni sami grzesznymi / izali Krystus iest sługa grzechu? nie day tego Boże.

18. Nebo budu li to / cožgsem prwé kazyl / opět zase wzděláwati / přestupnijkem sebe činijm.

Abowiem iesli záśie buduie ty rzeczy ktorem popsowal / czynie siebie sámego przestępcą.

ב

19 אנא גיר בנמוסא לנמוסא מיתת דלאלהא אחא ועם משיחא זקיף אנא:

Imperoche per la Legge, io son morto à la Legge, & io son crocifisso in Christo per viuere à Dio.

20 ומכיל לא הוא אנא חי אנא אלא חי בי משיחא והנא דהשא חי אנא בבסר בהימנותא הו דברה דאלהא חי אנא הו דאחבני ויהב נפשה חלפי:

Et cosi viuo, non gia piu io: ma viue Christo in me. E quel che hora viuo in carne, viuo ne la fede del Figliuol di Dio, ilqual m'ha amato, & ha dato se stesso per me.

21 לא טלם אנא טיבותה דאלהא אן גיר ביד נמוסא הי זדיקותא משיחא מגן מית:

Io non abolisco la gratia di Dio. Percioche se la giustitia è per la Legge, adunque Christo è morto in vano.

ב

19 כי אני בתורה מתי לתורה לחיותי לאלהים נצלב עם המשיח:

Porque yo por la Ley soy muerto à la Ley, Con el Christo estoy juntamente enclauado en la cruz para biuir à Dios:

20 וחי אני אך עוד לא אנכי כי חי בי המשיח ואשר חי אני עת בבשר באמונת בן־אלהים חי אנכי אשר אהבני ונתן את־נפשו עלי:

Y biuo, no ya yo: mas biue en mi el Christo: y loque aora biuo en la carne, por la fe del Hijo de Dios lo biuo, el qual me amó, y se entregó à si mismo por mi.

21 אינני מואס את־תחנת אלהים ואם בתורה הצדקה היא אך חנם מת־המשיח:

No desecho la gracia de Dios. Porque si por la Ley fuesse la justicia, luego el Christo por demas serie muerto.

β'.

19. Ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω. χριστῷ συνεσταύρωμαι.

Car par la Loy ie suis mort à la Loy, Ie suis crucifié auec Christ, afin que ie viue à Dieu.

20. Ζῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκὶ, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ.

Et vi, non point maintenant moi, mais Christ vit en moi: & ce que ie vi maintenant en la chair, ie vi en la foy du Fils de Dieu, qui m'a aimé, & qui s'est donné soi-mesme pour moi.

21. Οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.

Ie n'aneanti point la grace de Dieu: car si la iustice est par la Loy, Christ donc est mort pour neant.

ג

1 או חסירי רעינא גלטיא מנו חסם בכון דהא איך הו דמצר ציר הוא קדם עיניכון ישוע משיחא כד צליב:

O Galati imprudenti, chi v'ha incantati à non obbedire à la verita: à iquali IESV Christo è stato gia dipinto dinanzi à gli occhij, crocifisso intra voi?

2 הדא בלחוד צבא אנא דאדע מנכון מן עבדא דנמוסא נסבתון רוחא או מן שמעא דהימנותא:

Questo solamente voglio io saper da voi, Hauete voi riceuuto lo Spirito per le opere de la Legge, ò per l'vdito de la fede?

3 הכנא סכלין אנתון דשריתון ברוחא והשא בבסר משלמין אנתון:

Sete voi cosi stolti, che hauendo cominciato con lo Spirito, finiate hora con la carne?

ג

1 אוי לכם הגלטים כי לא תדעו ולא תבינו מי־טח מראות עיניכם מהשכיל לבותיכם משמוע לאמת והנה לעיניכם נכתב ישוע המשיח ובכם נצלב:

O Galatas sin seso, quien hos enhechizó para no obedecer à la verdad: delante de cuyos ojos Iesus el Christo fue ya condenado, crucificado entre vosotros?

2 זאת לבדה חפצתי ללמד מכם המעשי התורה לקחתם את הרוח או־משמעת האמונה:

Esto solo quiero saber de vosotros, Recebistes el Espiritu Sancto por las obras de la Ley, o por la obediencia de la Fe:

3 הככה לא תדעו ולא תבינו מהחל ברוח עתה לכלות בבשר:

Tan locos soys, que auiendo començado por el Espiritu, aora hos perficioneys por la carne?

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ὦ Ἀνόητοι γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι, οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς ἰησοῦς χριστὸς προεγράφη, ἐν ὑμῖν ἐσταυρωμένος;

O Galates insensés, qui vous a ensorcelés pour faire que vous n'obeissiez à la verité, ausquels Iesus Christ a esté par ci deuant pourtrait deuant les yeux, & crucifié entre vous.

2. Τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;

Ie voudroy seulement entendre ceci de vous, Auez-vous receu l'Esprit par les œuures de la Loy, ou par la predication de la foy?

3. Οὕτως ἀνόητοί ἐστε, ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε;

Estes-vous tant insensés, qu'en ayant commencé par l'Esprit, maintenant vous acheuiez par la chair?

CAP. II.

19. Ego enim per legem, legi mortuus sum, ut Deo vivam: Christo confixus sum cruci.

For I through the Lawe am dead to the Lawe, and that I might liue vnto God / I am crucified with Christ.

Das II. Capitel.

19. Ich bin aber durchs Gesetz dem Gesetz gestorben / auff daß ich Gott lebe / ich bin mit Christo gecreutziget.

Jeg er oc formedelst Lowen død vaar Lowen / at ieg skal leffue faar Gud / Jeg er kaarsfest met Christo.

Kapitola II.

19. Nebo yá skrze Zákon / vmkel gsem Zákonu / abých žiw byl Bohu / yá s Krystem vkřižowán gsem:

Bom ia przez zakon zakonowi vmárl / abym Bogu żył / y teſtem wespol z Krystuſem vkrzyżowan.

20. Vivo autem, iam non ego: vivit verò in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo filii Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.

Thus I liue yet/not I nowe / but Christ liueth in me: and in that that I nowe liue in the flesh/ I liue by the faith in the sonne of God/who hath loued me/ and giuen himselfe for me.

20. Ich lebe aber / doch nun nicht ich / sondern Christus lebet in mir. Denn was ich jetzt lebe im Fleisch / das lebe ich in dem Glauben deß Sohns Gottes / der mich geliebet hat / vnnd sich selbs für mich dargegeben.

Oc ieg bleffuer / dog nu icke ieg / men Christus leffuer i mig. Thi huad som ieg nu leffuer i Kødet / det leffuer ieg i Guds Sons Tro / Som mig elskte / Oc gaff sig selff hen faar mig.

20. A žiw gsem giž ne yá / ale žiw gest we mně Krystus. Že pak nynj žiw gsem w těle / žiw gsem v Wijře Syna Božijho / kterýžto zamilowal mne / a wydal sebe samého za mne.

A żywe iuż nie ia / ale żywie we mnie Krystus / A żywot ktorym teraz żywe w ciele / w wierze Syná Bożego żywe / ktory vmilowal mie / y wydal sámego siebie za mie.

21. Non abiicio gratiam Dei, Si enim per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.

I do not abrogate the grace of God: for if righteousnes by the Lawe / then Christ dyed without a cause.

21. Ich werffe nicht weg die Gnade Gottes. Denn so durch daß Gesetze die Gerechtigkeit kompt / so ist Christus vergeblich gestorben.

Jeg kaster icke Guds naade bort. Thi at kommer Retferdighed fromedelst Lowen / Da er Christus forgeffuis død.

21. Nezamjtám milosti Božij. Nebo gestli Sprawedlnost skrze Zákon / tehda Krystus nadarmo gest vmřel.

Nie obrácam ci w niwecz laski Bożey / bo iesli przez zakon iest sprawiedliwość / tedyć Krystus prożno vmárl.

CAP. III.

O Insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Iesus Christus proscriptus est, in vobis crucifixus?

O foolish Galatians / who hath bewitched you that ye should not obey the trueth/to whome Jesus Christ before was described in your sight / and among you crucified?

Das III. Capitel.

O Ihr vnverstendigen Galater / wer hat euch bezaubert / daß jhr der warheit nicht gehorchet? Welchen Christus Jesus für die augen gemahlet war / vnnd jetzt vnter euch gecreutziget ist.

O Iwforstandige Galater / Huo haffuer tryllet eder / at i lyde icke Sandhed? Huilcke Christus Jhesus vaar Malet faar øyene / oc er nu kaarsfest iblant eder.

Kapitola III.

O Bláznivij Galatsstij / y kdo gest wás zmámil / abyste neuwěřili prawdě? Před wassima očima Krystus Gežijs potupen gest / a mezy wámi vkřižowán?

O Bezrozumni Galatowie / y ktoż was zmámil / abyście prawdzie nie byli posłusznymi / ktorym przed oczymá Krystus przed tym byl wymálowan / y miedzy wámi vkrzyżowány?

2. Hoc solum à vobis volo discere. Ex operibus legis Spiritum accepistis, an ex auditu fidei?

This onely would I learne of you / Receiued ye the Spirit by the works of ÿ Law / or by the hearing of faith preached?

2. Das wil ich alleine von euch lernen: Habt jhr den Geist empfangen / durch deß Gesetzes werck / oder durch die Predig vom Glauben?

Dette vil ieg aleniste lære aff eder / Haffue i anammet Aanden / ved Lowens Gerninger / Eller formedelst den Predicken om Troen?

2. Toto toliko chcy zwěděti od wás / Z skutkuow li Zákona přijali gste Ducha swatého / čili z slyssenij wijry?

Tego sie tylko żadam vczyć od was / z vczynkow li zakonnych wzięliście ducha / czyli z wiáry przez słuchánie?

3. Sic stulti estis, ut cùm spiritu cœperitis, nunc carne consummemini?

Are ye so foolish that after ye haue begun in the Spirit / ye would now be made perfect by the flesh?

3. Seydt jhr so vnverständig? Im Geist habt jr angefangen / wolt jhrs denn nun im Fleisch vollenden?

Ere i saa vforstandige? I begyndte i Aanden / Ville i da nu fuldkomme det i Kødet?

3. Tak bláznivij gste / že počawsse Duchem / giž nynij tělem končáte?

Takeście bezrozumni / począwszy duchem / teraz bywacie dokończeni ciálem.

ג

4 והלין כלהין איקא הו סיברתון ואשתוקף דין א איקא׃

Hauete voi patite tante cose in vano? se pur è in vano.

5 הו הכיל דיהב בכון רוחא וסער בכון חילא מן עבדא דנמוסא או מן שמעא דהימנותא׃

Colui dunque che vi prouede lo Spirito, & opera in voi le virtù, lo fa egli per le opere de la Legge, ò per l'vdito de la fede?

6 איכנא דהימן אברהם לאלהא ואתחשבת לה לזדיקו׃

Anzi piu presto si come Abraam credette a Dio, e fu gli riputato a giustitia.

7 דעו הכיל דאילין דמן הימנותא אנון הנון אנון בניא דאברהם׃

Sappiate dunque che quei che son da la fede, son figliuoli d'Abraam.

8 מטול גיר דקדם ידע אלהא דבהימנותא הו מזדדקין עממא קדם סבר לאברהם איך דאמר כתבא קדישא דבך נתברכון כלהון עממא׃

E la Scrittura preuedendo che Iddio giustifica i Gentili per la fede, euangelizo prima ad Abraam, dicendo, In te saranno benedette tutte le Genti.

9 מדין מהימנא הו מתברכין באברהם מ מהימנא׃

Quelli dunque che son da la fede, son benedetti col fedele Abraam.

10 אילין גיר דמן עבדא אנון דנמוסא תחית לוטתא אנון כתיב גיר דליט הו כל מן דלא יעבד כל דכתיב בנמוסא הנא׃

Imperoche tutti quelli che son da le opere de la Legge, son sotto la maladittione. Concio sia ch'egli è scritto, Maladetto chiunque non sta saldo in tutte le cose che sono scritte nel libro de la Legge, per osseruarle.

ג

4 כַּמָּה הֶחֱלֵיתֶם חִנָּם אִם גַּם חִנָּם׃

Tantas cosas aueys padecido en vano? si empero en vano.

5 וְהוּא אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם אֶת־הָרוּחַ וּפָעַל גְּבוּרוֹת בָּכֶם הֲמִפָּעֳלֵי הַתּוֹרָה אוֹ מִשְּׁמַעַת הָאֱמוּנָה הִיא׃

El que hos dá, pues, el Espiritu, y obra las marauillas entre vosotros, hazelo por las obras de la Ley, o por la obediencia de la fe?

6 כְּמוֹ אַבְרָהָם הֶאֱמִין בַּיהוָה וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה׃

Como Abraham creyó à Dios, y fuele attribuydo a justicia:

7 לָכֵן דְּעוּ כִּי־אֲשֶׁר מֵאֱמוּנָה אֵלֶּה הֵם בְּנֵי אַבְרָהָם׃

Ansique conoceys que los que son por la fe, los tales son los hijos de Abraham.

8 וְכִי־רָאָה הַכְּתָב מִקֶּדֶם כִּי־יַצְדִּיק אֱלֹהִים לַגּוֹיִם מֵאֱמוּנָה לָכֵן מִקֶּדֶם בִּשַּׂר אֶת־אַבְרָהָם כִּי־יִתְבָּרְכוּ בְךָ כָּל־הַגּוֹיִם׃

Y viendo antes la Escriptura, que Dios por la fe auia de justificar las Gentes, Euangelizó antes à Abraham, Que todas las Gentes de la tiera serán benditas en ti.

9 עַל־כֵּן אֲשֶׁר מֵאֱמוּנָה הֵמָּה יְבֹרְכוּ עִם אַבְרָהָם הָאֱמָן׃

Luego los de la fe son los benditos con el creyente Abraham.

10 כִּי כֻּלָּם אֲשֶׁר מִמַּעֲשֵׂי הַתּוֹרָה הֵמָּה הָיוּ תַּחַת הָאָלָה כִּי־נִכְתַּב אָרוּר כָּל־אֲשֶׁר לֹא יָקוּם בְּכֻלָּם הַכְּתֻבִים בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה לַעֲשׂוֹתָם׃

Porque todoz los que son de las obras de la Ley, debaxo de maldicion estan. porque escripto está, Maldito todo aquel que no permaneciére en todas las cosas que estan escriptas en el libro de la Ley para hazerlas.

γ.

4. Τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῆ; εἴγε καὶ εἰκῆ.

Auez vous tant souffert en vain? voire si c'est mesmes en vain.

5. Ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;

Celui donc qui vous fournit l'Esprit, & qui produit les vertus en vous le fait-il par les œuures de la Loy, ou par la predication de la foy?

6. Καθὼς ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

Ainsi comme Abraham a creu à Dieu, & il lui a esté alloué à iustice.

7. Γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ ἀβραάμ.

Sachez donc que ceux qui sont de la foy, sont enfans d'Abraham.

8. Προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεὸς, προευηγγελίσατο τῷ ἀβραὰμ, ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη.

Dont l'Escriture preuoyant que Dieu iustifie les Gentils par la foy, a deuant euangelizé à Abraham, disant, Toutes nations seront benites en toy.

9. Ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ ἀβραάμ.

Par ainsi ceux qui sont de la foy, sont benits auec le fidele Abraham.

10. Ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσὶν, ὑπὸ κατάραν εἰσί. γέγραπται γὰρ, ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά.

Car tous ceux qui sont des œuures de la Loy, sont sous malediction: car il est escrit, Maudit est quiconque n'est permanent en toutes les choses qui sont escrites au liure de la Loy pour les faire.

4. Tan-

CAP. III.

4. Tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa.

Haue ye suffred so many things in vaine? if so be it be euen in vaine.

5. Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & operatur virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei?

Hee therefore that ministreth to you the Spirit / and worketh miracles among you/ doeth he it through the works of the Law / or by the hearing of fayth preached?

6. Sicut, Abraham credidit Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.

Yea rather as Abraham beleeued God, & it was imputed to him for righteousnes.

7. Cognoscite ergo, quia qui ex fide sunt, ii sunt filii Abrahæ.

Knowe ye therefore/ that they which are of fayth/ the same are the children of Abraham.

8. Providens autem scriptura, quia ex fide iustificat gentes Deus, prænuntiavit Abrahæ, quia benedicentur in te omnes gentes.

For the Scripture foreseeing / that God would iustifie the Gẽtiles through faith /preached before the Gospell vnto Abraham/saying / In thee shall all the Gentiles be blessed.

9. Igitur qui ex fide sunt, benedicẽtur cum fideli Abraham.

So then they which be of fayth/are blessed with faithfull Abraham.

10. Quicunque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim: Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea.

For as many as are of the workes of the Law / are vnder the curse: for it is written / Cursed is euery man that continueth not in all thinges which are written in y booke of the Law / to do them.

Das III. Capitel.

4. Habt jhr denn so vil vmb sonst erlidten? ists anders vmb sonst.

Haffue i da ledet saa meget forgeffuis? Om det ellers er forgeffuis.

5. Der euch nun den Geist reichet/ vnnd thut solche thaten vnter euch/ thut ers durch deß Gesetzes werck? oder durch die Predigt vom Glauben?

Den som nu giffuer eder Aanden / oc gør saadane Gerninger iblant eder / Gør hand det formedelst Lowens Gerninger? Eller ved den Predicken om Troen?

6. Gleich wie Abraham hat Gott geglaubet / vnd es ist jm gerechnet zur Gerechtigkeit.

Lige som Abraham trode Gud / oc det er regnet hannem til Retferdighed.

7. So erkennet jhr ja nun/ daß die deß Glaubens sind / das sind Abrahams Kinder.

Saa kende i io nu/ At de som ere aff Troen/ de ere Abrahams Børn.

8. Die Schrifft aber hatt es zuvor ersehen / daß Gott die Heyden durch den Glauben gerecht macht/ darumb verkündiget sie dem Abraham: Jnn dir sollen alle Heyden gesegnet werden.

Men Scrifften saa det tilforn/ at Gud gør Hedningene/ retferdige formedelst Troen. Der faare forfynder hun Abraham / J dig skulle alle Hedninge velsignis.

9. Also werden nun / die deß Glaubens sind / gesegnet mit dem glaubigen Abraham.

Saa bliffue nu de / som ere aff Troen / velsignede met den Tro Abraham.

10. Denn die mit deß Gesetzes wercken vmbgehen / die sind vnter dem Fluch. Denn es stehet geschrieben: Verflucht sey jederman/ der nicht bleibet in alle dem/das geschriebẽ stehet in dem Buch deß Gesetzes/ daß ers thue.

Fordi at de som omgaaß met Lowens Gerninger/ de ere vnder Forbandelse. Thi det staar screffuit / Forbandet vere huer mand/ som icke bliffuer i alt det / som screffuit staar i Lowens bog/ at hand det gør.

Kapitola III.

4. Tak mnoho trpěli gste nadarmo? a wšak nadarmoli?

A tákżeście wiele cierpieli dármo? ieśli też iedno dármo.

5. Protož ten / kterýž dáwá wám Ducha Swatého/ a činij diwy mezy wámi: z skutkuowé Zákona to činij/ čili z slyssenij Wijry

Ktory tedy wam dodawa Duchá/ y spráwuie mocy w was/ izali to czyni z vczynkow zakonu/ czyli z wiáry przez słuchánie?

6. Jakož y Abraham vwěřil Bohu/ a počteno gemu to k sprawedlnosti.

Jako Abráám vwierzył Bogu/ y poczytano mu iest ku spráwiedliwośći.

7. Protož znayte / že kteřijž gsau z Wijry / ti gsau Synowé Abrahamowi.

Ták też wiećie/ iż ktorzy z wiáry są/ći są synmi Abráámowymi.

8. Předzwěděwssy pak pijsmo/ že Buoh Lidi sprawedliwé činij z Wijry/ předpowědělo Abrahámowi: Že požehnánij budau w tobě wssyckni lidé.

A obaczájąc wprzod pismo / iż z wiáry Bog vspráwiedliwia pogány/ przed tym opowiedáło Abráámowi: Błogosłáwieni bedą w tobie wszyscy narodowie.

9. A protož kteřijž gsau z wijry / docházegij požehnánij s wěrným Abrahamem.

A ták ktorzy z wiáry są/ błogosłáwieni bywáią z wiernym onym Abráámem.

10. Kteřijž pak koli z skutkůw Zákona gsau / pod zlořečenstwijm gsau. Nebo psáno gest: Zlořečený každý kdož nezůstáwá we wssem/ což gest psáno w Knihách Zákona / aby to naplnil.

Abowiem ile ich iest z vczynkow zakonu/ pod przekleństwem są/ bo nápisano iest: Przeklęty każdy ktoryby nie trwał we wszytkich rzeczach/ ktore nápisáne są w księgach zakonu/ áby ie czynił.

ג

11 דלא דין מזדדק אנש בנמוסא לות אלהא הדא גליתי מטול דכתיב זדיקא בהימנותא יחא :

Hor che per la Legge niuno sia giustificato appresso Iddio, apparisce: percioche il giusto viuerà per fede.

12 בנמוסא דין לא הות מן הימנותא אלא מן דיעבד אילין דכתיבן בה יחא בהין :

E la Legge non è da la fede, ma l'huomo che farà quelle cose, viuerà in esse.

13 לן דין משיחא זבנן מן לוטתא דנמוסא והו הוא חלפין לוטתא כתיב גיר דליט הי כל מן דמתתלא בקיסא :

Or Christo ci ha riscossi da la maladittion de la Legge, essendo stato fatto per noi maladittione: (perch'egli è scritto. Maladetto chiunque pende nel legno.)

14 דבעממא תהוא בורכתה דאברהם בישוע משיחא דהנן נסב שודיא דרוחא בהימנותא :

Accioche la benedittione d'Abraam auuenisse à i Gentili per Christo IESV: & à fin che noi riceuessimo la promessa de lo Spirito per la Fede.

15 אחי איך דברית בני נשא אמר אנא דדיתקא דבר נשא דאשתררת אנש לא מסלא או משחלף בה מדם :

Fratelli, io parlo humanamente, vn accordo benche sia d'vn huomo, nondimeno s'egli è autenticato niuno l'annulla, ò, aggiugne cosa alcuna.

16 לאברהם דין אתמלך מולכנא ולזרעה ולא אמר לה דלזרעיך איך דל דלסגיאא אלא לזרעך איך דלחד הו דאיתוהי מ משיחא :

Hor le promesse furon dette ad Abraam, & al seme suo. Non dice, Et à semi, come se parlasse di molti: ma come parlando d'vn solo, dice, Et al seme tuo: il quale è Christo.

ג

11 וכי־מתורה איש לא אחד נצדק לפני אלהים בגלוי הוא כי־צדיק באמונתו יחיה :

Mas porquanto por la Ley ninguno se justifica acerca de Dios, queda manifiesto que el justo por la fe biue.

12 והתורה איננה מאמונה כי אם העושה אותם אדם יחיה בם :

La Ley tambien no es de la fe: mas, El hombre que los hiziere, biuirá por ellos.

13 המשיח פדה אותנו מאלת התורה ויהי־עלינו מארה כי נכתב כי־קללת אלהים תלוי על־העץ :

El Christo empero nos redimió de la maldicion de la Ley, hecho por nosotros maldicion: (porque escripto está, Maldito qualquiera que es colgado en madero.)

14 אשר תבוא על־הגוים ברכת אברהם בישוע המשיח ואשר נקח את־שבועת הרוח באמונה:

Paraque la bendicion de Abraham en las Gentes fuesse en el Christo Iesus: paraque por la fe recibamos la promessa del Espiritu

15 אחי כמנהג האדם אומר אני לכם כמו ברית צמיתת האדם איש לא מואס ולא מחלף :

Hermanos, (hablo segun el hombre) aun el instrumento authentico del hombre nadie lo menosprecia, ó le annide.

16 ולאברהם נאמרו השבועות ולזרעו לא אומר ולזרעים כמו ברבוי כי אם כמו ביחיד ולזרעך אשר הוא המשיח :

A Abraham fueron dichas las promessas, y à su simiente. No dize, Y à las simientes, como de muchos: sino como de vno, Y à tu simiente, la qual es el Christo.

γ.

11. Ὅτι δὲ ἐν τῷ νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ θεῷ, δῆλον, ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

Or que par la Loy nul ne soit iustifié enuers Dieu, il appert, d'autant que le iuste viura de foy.

12. Ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως· ἀλλ' ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς.

Mais la Loy n'est point de la foy: ains l'homme qui aura fait ces choses, viura par icelles.

13. Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· γέγραπται γάρ. ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου.

Christ nous a rachetés de la malediction de la Loy, quand il a esté fait malediction pour nous: (car il est escrit, Maudit est quiconque pend au bois)

14 Ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ ἀβραὰμ γένηται ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως.

Afin que la benediction d'Abraham aduinst aux Gentils par Iesus Christ: à ce que nous receuions la promesse de l'Esprit par la foy.

15. (Ἀδελφοί,) κατὰ ἄνθρωπον λέγω, ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται.

Freres, ie parle à la façon des hommes. Combien qu'vne alliance soit d'vn homme, si elle est confermee, nul ne la casse, ou y adiouste.

16. Τῷ δὲ ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει, καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός, καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστι χριστός.

Or les promesses ont esté dites à Abraham & à sa semence. Il ne dit point, Et aux semences, comme parlant de plusieurs, mais comme d'vne; Et à ta semence: qui est Christ.

11. Quo-

CAP. III.

11. Quoniam autem in lege nemo iuſtificatur apud Deum, manifeſtum eſt: quia iuſtus ex fide vivit.

And that no man is iuſtified by the Law in the ſight of God / it is euident: for the iuſt ſhall liue by faith.

12. Lex autem non eſt ex fide: ſed, Qui fecerit ea, vivet in illis.

And the Law is not of faith: but ỹ man that ſhall to thoſe thinges / ſhall liue in them.

13. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum (quia ſcriptum eſt: Maledictus omnis qui pendet in ligno.)

Chriſt hath redeemed vs from the curſe of the Lawe / when hee was made a curſe for vs (for it is written / Curſed is euery one that hangeth on tree.)

14. Vt in Gentibus benedictio Abrahę fieret in Christo Ieſu: ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.

That the bleſſing of Abraham might come on the Gentiles through Chriſt Jeſus / that we might receiue the promes of the Spirit through faith.

15. Fratres (ſecundùm hominem dico) tamen hominis confirmatum teſtamentum nemo ſpernit, aut ſuperordinat.

Brethren / I ſpeake as men do / though it be but a mans couenant whẽ it is confirmed / yet no man doeth abrogate it / or addeth any thing thereto.

16. Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones: & ſemini eius, non dicit, Et ſeminibus quaſi in multis: ſed quaſi in uno, Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus.

Now to Abraham and his ſeede were the promiſes made. He ſayeth not / And to the ſeedes / as ſpeaking of many: but / And to thy ſeede / as of one / which s Chriſt.

Das III. Kapitel.

11. Daß aber durchs Geſetze niemand gerecht wird für Gott / iſt offenbar / Denn der Gerechte wird ſeines Glaubens leben.

Men at ingen bliffuer retferdig faar Gud / formedelſt Lowen / er obenbare / Thi den Retferdige ſkal leffue aff ſin Tro.

12. Das Geſetz aber iſt nicht deß Glaubens / ſondern der Menſch / der es thut / wird dadurch leben.

Men Lowen er icke aff Troen / Men det Menniſke ſom det gør / hand ſkal leffue der ved.

13. Chriſtus aber hat vnns erlöſet vom Fluch deß Geſetzes / da er ward ein Fluch für vns (Denn es ſtehet geſchrieben: Verflucht iſt jederman der am Holtz hanget.)

Oc Chriſtus forløſde oſſ aff Lowens Formaledidelſe / der hand bleff en Forbandelſe for oſſ (Thi det ſtaar ſcreffuit / Forbandet er huer Mand ſom henger paa Træ.)

14. Auff daß der Segen Abrahe vnter die Heyden keme / in Chriſto Jeſu / vnd wir alſo den verheiſſen Geiſt empfiengen / durch den Glauben.

Paa det at Abrahe velſignelſe ſkulde komme iblant Hedningene / i Chriſto Jheſu / oc wi ſaa ſkulde faa den foriette Aand / formedelſt Troen.

15. Lieben Brůder / Jch will nach Menſchlicher weiſe reden. Verachtet man doch eines Menſchen Teſtament nicht (wenn es beſtettiget iſt) vnd thut auch nichts darzu.

Kære Brødre / Jeg vil tale effter Menniſkelig ſkick. Foracter mand dog icke it Menniſkis Teſtamente (naar det er ſtadfeſt) oc mand ſetter der inted til.

16. Nun iſt je die verheiſſung Abrahe vnd ſeinem Samen zugeſaget. Er ſpricht nicht / durch die Samen / als durch vile / Sondern als durch einen / durch deinen Samen / welcher iſt Chriſtus.

Nu er io Foriettelſen tilſagd Abraham oc hans Sæd Hand ſiger icke / ved de Sæde / ſom formedelſt mange / men ſom ved en / Formedelſt din Sæd / ſom er Chriſtus.

Kapitola III.

11. Ale že ſkrze Zákon nebýwá žádný Sprawedliw včiněn před Bohem / zgewně geſt / neb ſprawedliwý z Wijry žiw geſt.

A iż przez zakon żaden nie bywa vſpráwiedliwion w Bogá / iáwnoć ieſt / gdyż ſpráwiedliwy z wiáry żyć będźie.

12. Zákon pak nenij z Wijry / ale kdo bude plniti přikázanij Zákona / žiw bude w nich.

A zákon nie ieſtći z wiáry / ale cżłowiek ktoryby im doſyćvczynil / w nych żyć będźie.

13. Kryſtus wykaupil nás z zlořečenſtwij Zákona / včiněn gſa pro nás zlořečenſtwjm: Neb pſáno geſt: Zlořečený každý kdož wiſý na dřewě.

Lecz Kryſtus nas odkupił od przeklectwá zakonu / gdyż za nas zſtał ſie przeklectwem / ábowiem nápiſano ieſt: Przeklęty ktorykolwiek wiśi ná drzewie.

14. Aby mezy Národy požehnánij Abrahamowo přiſſlo ſkrze Kryſta Gežijſſe / abychom zaſlijbenij Ducha Swatého přijali ſkrze Wijru.

Aby w pogánoch błogoſłáwieńſtwo Abráámowe było w Kryſtuſie Jezuſie / y ábyſmy obiecánego Duchá wźięli przez wiárę.

15. Bratřij (wedle Cžlowěka prawijm) Wſſak vtwrzeným některeho člowěka Kſſafftem / žádný nepohrzý ani ho ginak měnij.

Brácia / ludzkimći obyczáiem mowię: Choć cżłowieczy theſtáment ieſt / wſzákże gdy geſt vtwirdzony / nikt go nie łamie / ani ktnie mu przydawá.

16. Abrahamowi powědijná gſau zaſlijbenij y Semenu geho. Ne dij / Semenuom yakožto mnohým: ale yakožto gednomu. A Semenu twému kterýž geſt Kryſtus.

A Abráámowi opowiedźiáne ſą obietnice / y plemieniowi tego / nie mowi plemieniom / iáko o wielu / ále iáko o iednym: Y plemieniowi twoiemu / ktore ieſt Kryſtus.

ג

17 הדא דין אמר אנא
דדיתקא דמן קדים
אשתררת מן אלהא
במשיחא נמוסא הו דהוא
מן בתר ארבע מאא
ותלתין שנין לא משכח
דנסליה ונבטל מולכנא :

Or io dico questo, quanto al patto gia innanzi confermato da Dio in Christo, che la Legge che fu fatta quattrocento è trenta anni poi, non lo annulla, per abolir la promessa.

ג

17 וזאת אומר אני כי־את
ברית הנכונה מלפנים מאלהים
למשיח היא אשר אחרי ארבע
מאות ושלושים שנה נתנה
התורה לא תמאס להניא את־
השבועה :

Esto pues digo, Que el concierto confirmado de Dios para con el Christo, la Ley que fue hecha quatrocientos y treynta annos despues, no lo abrroga,, para inualidar la promessa.

γ'.

17. Τοῦτο δὲ λέγω, διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς Χριστὸν, ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὼς νόμος οὐκ ἀκυροῖ, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν.

Voila donc que ie di, quant à l'alliance qui auparauant a esté confermee de Dieu en Christ, que la Loy qui est venuë quatre cens & trente ans apres, ne la peut enfraindre, pour abolir la promesse.

18 אן דין מן נמוסא הי
ירתותא מכיל לא הות
מן מולכנא לאברהם דין
במולכנא הו יהב לה
אלהא :

Imperoche se l'heredità è per la Legge, non è piu per la promessa: nondimeno Iddio la donò ad Abraam per la promessa.

18 ואם מתורה יש הנחלה
עודנה לא משבועה היא
ולאברהם בשבועה חנן אלהים:

Porque si la heredad es por la Ley, ya no sera por la promessa: Dios empero por la promessa hizo la donacion à Abraham.

18. Εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκ ἔτι ἐξ ἐπαγγελίας· τῷ δὲ Ἀβραὰμ δι' ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ θεός.

Car si l'heritage est de la Loy, il n'est plus par la promesse. Or Dieu la donnè à Abraham par la promesse.

19 מנא הכיל נמוסא
מטול מסטינותא אתתוסף
עדמא דנאתא זרעא הו
דלה הוא שודיא ואתיהב
הו נמוסא ביד מלאכא
באידא דמציעיא :

A che fine dunque fu data la Legge? Ella fu aggiunta per conto de le trasgressioni, infin à tanto che venisse il seme, à cui era stata fatta la promessa, e fu ordinata per gli Angeli in mano d'un Mediatore.

19 ולמה היא התורה בעבור
הסטים נוספה עד־אשר יבוא
הזרע לאשר נעשתה השבועה
הנתנה במלאכים ביד האמצעי:

Pues la Ley que? fue puesta por causa de las rebelliones, (hastaque viniesse la Simiente à quien fue hecha la promessa) ordenada por los angeles, en la mano del Mediador.

19. Τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα ᾧ ἐπήγγελται, διαταγεὶς δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου.

A'quoi donc sert la Loy? Elle a esté adioustee à cause des transgressions, iusqu'à tant que la semence vinst, au regard de laquelle auoit esté faite la promesse: & a esté ordonnee par les Anges par le ministere d'vn Moyenneur.

20 מציעיא דין לא הוא
דחד אלהא דין חד הו :

E il Mediatore non è d'un solo, ma Iddio è un solo.

20 והאמצעי לאחד איננו
ויהוה אלהים יהוה אחד :

Y el Mediador no es de vno, y Dios es vno:

20. Ὁ δὲ μεσίτης ἑνὸς οὐκ ἔστιν· ὁ δὲ θεὸς, εἷς ἐστιν.

Or le Moyenneur n'est point d'vn seul: mais Dieu est vn seul.

21 נמוסא הכיל סקובלא
הו דמולכנא דאלהא חס
אלו גיר אתיהב הוא
נמוסא אינא דמשכח הוא
למחיו שריראית מן
נמוסא הויא הות
זדיקותא :

La Legge dunque è ella stata aggiunta contra le promesse di Dio? Non gia. Percioche se fusse stata data Legge che potesse vivificare, veramente la giustitia sarebbe per la Legge.

21 ולכן התורה על־שבועות
אלהים חלילה ואם נתנה
התורה אשר תוכל לחיות או
באמת מתורה היתה הצדקה :

Luego la Ley es contra las promessas de Dios? En ninguna manera. porque si la Ley dada pudiera justificar, la justicia fuera verdaderamente por la ley.

21. Ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ θεοῦ; μὴ γένοιτο· εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος ζωοποιῆσαι, ὄντως ἐκ νόμου ἂν ἦν ἡ δικαιοσύνη.

La Loy donc a-elle esté adioustee contre les promesses de Dieu? Ainsi n'aduiene: car si la Loy eust esté donnee pour pouuoir viuifier, vrayement la iustice seroit de la Loy.

CAP. III.

17. Hoc autem dico, testamentum confirmatum à Deo: quæ post quadringentos & triginta annos facta est lex, non irritum facit ad evacuandam promissionem.

And this I say, that the Law which was foure hundreth and thirtie yeres after, can not disanul the couenant that was confirmed afore of God in respect of Christ, that it shoulde make the promise of none effect.

18. Nam si ex lege hæreditas, iam non ex promissione, Abrahæ autem per repromissionem donavit Deus.

For if the inheritance be of the Lawe, it is no more by the promise, but God gaue it vnto Abraham by promise.

19. Quid igitur lex? Propter transgressiones posita est, donec veniret semen cui promiserat: ordinata per angelos in manu mediatoris.

Wherefore then serueth the Law? It was added because of the transgressions, till the seede came vnto the which the promise was made: and it was ordeined by Angels in the hand of a Mediatour.

20. Mediator autem, unius non est: Deus autem unus est.

Now a Mediatour is not a Mediatour of one: but God is one.

21. Lex ergo adversus promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex quæ posset vivificare: vere ex lege esset iustitia.

Is the Lawe then against the promise of God? God forbid: for if there had bene a Lawe giuen which coulde haue giuen life, surely righteousnesse should haue bene by the Law.

Das III. Capitel.

17. Ich sage aber davon? Daß Testament/ das von Gott zuvor bestettiget ist auff Christum/ wird nicht auffgehaben/ daß die Verheissung solte durchs Gesetz auffhören/ welches gegeben ist über vierhundert vnnd dreissig Jar hernach.

Jeg siger oc der om/ Det Testamente/ som er tilforn stadfest aff Gud paa Christum/ bliffer icke til inted giort/ at Foriettelsen skulde bortagis formedelst Lowen/ huilcken som er giffuen offuer fire hundrede oc tredive aar der effter.

18. Denn so das Erbe durch das Gesetze erworben würde/ so würde es nicht durch verheissung gegeben/ Gott aber hats Abraham durch verheissung frey geschenckt.

Thi at bliffue Arffuen fortiend ved Lowen/ Da bleffue hand icke giffuen formedelst Foriettelsen/ Men Gud skencte Abraham den fri formedelst Foriettelsen.

19. Was soll denn das Gesetz? Es ist dazu kommen vmb der Sünde willen/ biß der Same keme/ dem die Verheissung geschehen ist/ vnd ist gestellet von den Engeln/ durch die Hand deß Mitlers.

Huad skal da Lowen? Hun kom der til for Syndens skyld/ Indtil den Sæd kom/ som Foriettelsen vaar skeet/ Oc hun er beskicket aff Engelen/ formedelst Meglerens hand.

20. Ein Mitler aber ist nicht eines einigen Mitler/ Gott aber ist einig.

Nu er en Meglere icke en enistis Meglere/ Men Gud er ene.

21. Wie? Ist denn das Gesetz wider Gottes verheissen? Das sey ferne. Wenn aber ein Gesetz gegeben were/ das da köndte lebendig machen/ so keme die Gerechtigkeit warhafftig auß dem Gesetze.

Huorledis? Er da Lowen mod Guds Foriettelser? Der vere longt fra. Men haffde nogen Low veret giffuen som kunde gøre leffuende/ Da komme Retferdighed sandelige aff Lowen.

Kapitola III.

17. Toto pak prawijm/ že Kssafftu stwrzeného od Boha w Krystu/ Zákon/ kterýž po čtyřech stech a po třidcýti letech začal se a wydán gest/ nerussý aby wyprázdnil sliby.

A thoć powiedam/ iż vmowy przed tym od Bogá vtwierdzoney/ wzgledem Krystusá/ zakon ktory po cztérzech set y trzech dziesiat lat nástal/ w niwecz obrocić nie może/ áby zgládźił obietnice.

18. Neb gestli z Zákona dědictwij/ tehda giž nenij z zaslijbenij. Ale Abrahamowi skrze zaslijbenij dal gest Buoh.

Abowiem iesliż z zakonu iest dźiedźictwo/ iuż nie z obietnice/ alec Abráámowi przez obietnice dárowal Bog dźiedźictwo.

19. Což tehda zákon? Y pro přestupnijky vstanowen gest (dokawádž by nepřissio Sýmě/ kterémuž zaslijbil Buoh) zřijzený skrze Angely w ruce Smijrce.

Cóż thedy zakon? Przydan iest dla wystepkow/ áżby przyszło ono plemie ktoremu vczyniona iest obietnicá/ á iestci postánowion przez Anioly/ przez rekę pośrzedniká

20. Ale Smijrce nenij gednoho/ Bůh pak geden gest

A pośrzednik nie iestći iednego/ á Bogći ieden iest.

21. Což tehda Zákon gest proti slibuom Božijm? Odstup to. Nebo byť byl Zákon dán/ kterýž by mohl obživiti/ zagisté z Zákona bylaby sprawedlnost.

Zakon tedy izali iest przeciwko obietnicam Bożym? nie day tego Boże/ Abowiem gdyby byl dán zakon ktoryby mogl vspráwiedliwić/ prawdźiwieby z zakonu byłá spráwiedliwość.

ג | ג | γ.

22 אלא חבש כתבא כל מדם תחית חטיתא דמולכנא בהימנותא דישוע משיחא יתיהב לאילין דמהימנין:

Ma la Scrittura ha rinchiuso ogni cosa sotto'l peccato, accioche per la Fede di IESV Christo la promessa fusse data à quei che credeno.

22 כי־אם הסגיר הכתב את־כלם תחת החטאה אשר השבועה באמונת ישוע המשיח תנתן למאמינים:

Mas encertó la Escriptura todo debaxo de peccado, paraque la promessa fuesse dada à los creyentes por la fe de Iesus el Christo.

22. Ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσι.

Mais l'Escriture a tout enclos sous peché, afin que la promesse par la foy de Iesus Christ fust donnee aux croyans.

23 עד־לא דין תאתא הימנותא נמוסא נטר הוא לן כד חבישינן להימנותא דעתידא הות למתגליו:

Hor innanzi che venisse la Fede, noi erauamo guardati sotto la Legge, rinchiusi per peruenire a quella fede, che si doueua reuelare.

23 ובטרם באה האמונה תחת התורה נצורים וסגורים אנחנו לאמונה העתידה להגלות:

Empero antes que viniesse la fe estauamos guardados, (encerrados) para aquella fe, que auia de ser descubierta.

23. Πρὸ τοῦ δὲ ἐλθεῖν τὴν πίστιν, ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι.

Or deuant que la foy vinst, nous estions gardés sous la Loy estans enclos sous l'attente de la foy qui deuoit estre reuelee.

24 נמוסא הכיל תרבא הוא לן לות משיחא דמן הימנותא נזדדק:

Pertanto la Legge fu nostro pedagogo per condurci a Christo, accioche noi fussimo giustificati per fede.

24 לכן התורה למורה נהיתה לנו במשיח אשר מאמונה נצדק:

De manera que la Ley nuestro ayo fue para lleuarnos àl Christo, paraque fuessemos justificados por la fe.

24. Ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν.

Par ainsi la Loy a esté nostre pedagogue pour nous amener à Christ, afin que nous soyons iustifiés par foy.

25 כד אתא דין הימנותא לא הוין תחית תרבא:

Ma hor che la fede è venuta, noi non siamo piu sotto'l pedagogo.

25 וכאשר באה האמונה עוד לא תחת המורה אנחנו:

Mas venida la fe, ya no estamos debaxo de la mano del ayo.

25. Ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως, οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμεν.

Mais la foy estant venue, nous ne sommes plus sous pedagogue.

26 כלכון גיר בניא אנתון דאלהא בהימנותא דישוע משיחא:

Percioche voi sete tutti figliuoli di Dio, per la fede in Christo IESV.

26 כי כלכם בני אלהים אתם באמונה בישוע המשיח:

Porque todos soys hijos de Dios por la fe en el Christo Iesus.

26. Πάντες γὰρ υἱοὶ Θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Car vous estes tous enfans de Dieu par la foy qui est en Iesus Christ.

27 אילין גיר דבמשיחא עמדתון למשיחא לבשתון:

Imperoche quanti voi sete battezati, vi sete vestiti di Christo.

27 כי כלכם אשר במשיח נטבלתם את־המשיח לבשתם:

Porque todos los que aueys sido baptizados en el Christo, del Christo estays vestidos.

27. Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε·

Car vous tous qui estes baptizés estes reuestus de Christ.

28 לית יהודיא ולא ארמיא לית עבדא ולא בר חארא לית דכרא ולא נקבתא כלכון גיר חד אנתון בישוע משיחא:

Non ci è ne Giudeo, ne Greco: non ci è ne seruo, ne libero: non ci è ne maschio, ne femina: percioche voi sete tutti vno in Christo IESV.

28 איננו פה יהודי ואיננו יוני איננו עבד ואיננו חפשי איננו זכר ואיננה נקבה כי כלכם אחד אתם בישוע המשיח:

No ay aqui Iudio, ni Griego, no ay sieruo ni libre, no ay macho ò hembra: porque todos vosotros soys vno en el Christo Iesus.

28. Οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος. οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ. πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Là où il n'y a ni Iuif ni Grec, là où il n'y a ni serf ni franc, là où il n'y a ni masle ni femelle: car vous estes tous vn en Iesus Christ,

CAP. III.

22. Sed concluſit ſcriptura omnia ſub peccato: ut promiſſio ex fide Ieſu Chriſti daretur credentibus.

But the Scripture hath concluded all vnder ſinne/ that the promes by the fayth of Jeſus Chriſt ſhoulde be giuen to them that beleeue.

23. Priùs autem quàm veniret fides: ſub lege cuſtodiebamur concluſi, in eam fidem quæ revelanda erat.

But before fayth came/ we were kept vnder the Lawe/and ſhut vp vnto the fayth/ which ſhould afterward be reueiled.

24. Itaque lex, pædagogus noſter fuit in Chriſto: ut ex fide iuſtificemur.

Wherefore the Law was our ſcholemaſter to bring vs to Chriſt/ that wee might be made righteous by fayth.

25. At ubi venit fides: iam non ſumus ſub pædagogo.

But after that faith is come/ wee are no longer vnder a ſcholemaſter.

26. Omnes enim filii Dei eſtis per fidem quæ eſt in Chriſto Ieſu.

For yee are all the ſonnes of God by faith/in Chriſt Jeſus.

27. Quicunque enim in Chriſto baptizati eſtis: Chriſtum induiſtis.

For all ye that are baptized into Chriſt/haue put on Chriſt.

28. Non eſt Iudęus neque Græcus, non eſt ſervus neq; liber, non eſt maſculus neque fœmina. Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Ieſu.

There is neither Jewe nor Grecian: there is neither bonde nor free: there is neither male nor female: for yee are all one in Chriſt Jeſus.

Das III. Capitel.

22. Aber die Schrifft hat es alles beſchloſſen vnter die Sünde/ auff daß die Verheiſſung keme/durch den glauben an Jeſum Chriſtum/ gegeben denen/ die da glauben.

Men Scriffen beſluttede alting vnder Synd/ At Foriettelſen ſkulde komme/ formedelſt Troen til Jheſum Chriſtum/ oc giffuis dem/ ſom tro.

23. Ehe denn aber der Glaube kam/ wurden wir vnter dem Geſetz verwaret vnd verſchloſſen/ auff den Glauben/ der da ſolte offenbart werden.

Men før end Troen kom/ da bleffue wi foruarede vnder Lowen oc beſluttede/ paa den Tro/ ſom ſkulde obenbaris.

24. Alſo iſt das Geſetz vnſer Zuchtmeiſter geweſen auf Chriſtum/ Daß wir durch den Glauben gerecht würden.

Saa haffuer Lowen veret vor Tuctemeſtere til Chriſtum/ at wi ſkulde bliffue Retferdige formedelſt Troen.

25. Nun aber der Glaube kommen iſt/ ſind wir nicht mehr vnter dem Zuchtmeiſter.

Men nu Troen er kommen/ da ere wi icke mere vnder Tuctemeſteren.

26. Denn jhr ſeyt alle Gottes Kinder/ durch den Glauben an Chriſto Jeſu.

Thi at i ere alle Guds Børn/ formedelſt Troen til Chriſtum Jheſum.

27. Denn wie vil ewer getaufft ſind/ die haben Chriſtum angezogen.

Thi at ſaa mange ſom ere døbte aff eder/ de haffue iført Chriſtum.

28. Hie iſt kein Jüde noch Grieche/ hie iſt kein Knecht noch Freyer/ hie iſt kein Mann noch Weib/ denn jr ſeydt allzumal einer in Chriſto Jeſu.

Her er ingen Jøde eller Greker/ Her er ingen Tienere eller Fri/ Her er ingen Mand eller Quinde/ Thi at i ere alleſamen en i Chriſto Jheſu.

Kapitola III.

22. Ale zawřelo pijſmo wſſeckny wěcy pod hřijchem/aby zaſljbenij Gežijſſe Kryſta z wijry dáno bylo wěřijcým.

Ale piſmo zámknelo wßytko pod grzech/ aby obietnicá zwiáry Jezuſá Kryſtuſá byłá daná tym ktorzy wierzą.

23. Prwé zagiſté nežli geſt přiſſla Wijra/ pod Zákonem byli gſme oſtřijháni/ zawřijni gſauce w té Wijře/ kteráž měla zgewena býti.

A przed tym niż przyßłá wiárá/ bylismy zamknieni po ſtraża zakonu/ abyſmy przyßli w te wiáre/ ktora miałá byc obiáwioná.

24. A tak Zákon Pěſtaunem naſſým byl až do Kryſta/ abychom z wijry ſprawedliwij byli včinění.

A przetoż zakon náucżycielem náßym był ku Kryſtuſowi/ ábychmy z wiáry byli vſprawiedliwioni.

25. Ale když přiſſla Wijra/ giž negſme pod Pěſtaunem.

Ale gdy przyßłá wiárá/iuż pod naucżycielem nie ieſtechmy.

26. Nebo wy wſſyckni Synowé Božij gſte ſkrze Wijru kteráž geſt w Kryſtu Gežijſſy.

Abowiem wßyſcy ſynmi Bożymi ieſteſcie przez wiáre w Kryſtuſie Jezuſie.

27. Protož kteřijžkoli pokřtěni gſte/ w Kryſta gſte ſe obleſli.

Bo ktorzykolwiek ieſteſcie okrzczeni w Kryſtuſie/ oblekliſcie Kryſtuſá.

28. A tak nenij rozdijlu mezy Židem a Řekem/ mezy Služebnijkem a ſwobodným/mezy Mužem a ženau. Nebo wy wſſyckni gedno gſte w Kryſtu Gežijſſy.

Nie ieſt Żyd ani Grek/ nie ieſt ći niewolnik áni wolny/ nie ieſt meßcżyzná áni niewiáſtá/ Abowiem wßyſcy wy iednym ieſteſcie w Kryſtuſie Jezuſie.

ג

29 ואן דמשיחא אנתון מכיל זרעה אנתון דאברהם וירתא דמולכנא :

E se Voi sete di Christo, sete dunque seme d'Abraam, & heredi secondo la promessa.

ג

29 ואם אתם למשיח אמנם גם לזרע אברהם אתם וכשבועה יורשי הנחלה :

Y si vosotros soys del Christo, ciertamente la Simiente de Abraham soys, y conforme à la promessa los herederos.

γ.

29. Εἰ δὲ ὑμεῖς Χριστοῦ, ἄρα τοῦ Ἀβραὰμ σπέρμα ἐστὲ, καὶ κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.

Que si vous estes de Christ, vous estes donc semence d'Abraham, & heritiers selon la promesse.

ד

1 אמר אנא דין דכמא דזבנא דירתא טליא לא פרש מן עבדא כד מרא הו דכלהון :

Hor io dico, che per quanto tempo l'herede è fanciullo, non è punto differente dal seruo, benche sia Signore del tutto.

2 אלא תחית אפיטרופא איתוהי ודרבי ביתא עדמא לזבנא דסם אבוהי :

Ma sta sotto i tutori è gouernatori, infin al tempo ordinato dal Padre.

3 הכנא אף חנן כד ילודא הוין תחית אסטוכסוהי דעלמא משעבדין הוין :

Cosi noi ancora, quando noi erauamo fanciulli, erauamo posti in seruitù sotto gli elementi del mondo.

4 כד מטא דין שולמה דזבנא שדר אלהא לברה והוא מן אנתתא והוא תחית נמוסא :

Ma quando fu compiuto il tempo, Iddio mandò il suo Figliuolo, fatto di donna, e sotto posto à la Legge.

5 דלאילין דתחית נמוסא נזבן ונקבל סימת בניא :

Accioche riscatasse quelli che erano sotto la Legge, à fin che noi riceuessimo l'adottation de figliuoli.

6 ודאיתיכון דין בניא שדר אלהא רוחא דברה ללבותכון הי דקריא אבא אבון :

E perciochè Voi sete figliuoli, Iddio ha mandato lo Spirito del suo figliuolo ne i Vostri cuori, che grida, Abba, Padre.

ד

1 ואומר אני כמה עתות היורש עולל הוא במאומה לא נפרש מעבד אף כי אדון־כל הוא :

Esto tambien digo, Entre tanto que el heredero es ninno, en nada differe del sieruo, aunque es el Sennor de todo :

2 כי אם תחת האומנים ובעלי הבתים עד מומני האב :

Mas esta debaxo de mano de tutores y curadores hasta el tiempo sennalado por el padre.

3 ככה גם אנחנו בהיותנו עוללים תחת יסודות העולם היינו עובדים עבודה :

Ansi tambien nosotros : Quando eramos ninnos, eramos sieruos debaxo de elementos de mundo :

4 וכאשר בא מלא העתות אז שלח אלהים את־בנו הנולד מאשה והיה תחת התורה :

Mas venido el cumplimiento del tiempo, Dios embió su Hijo, hecho de muger, hecho subdito à la Ley.

5 לפדות לאשר תחת התורה אשר נקח את־מנוי ומקח הבנים :

Paraque redimiesse los que estauan debaxo de la Ley, paraque recibiessemos la adopcion (de hijos.)

6 וכי־בנים אתם שלח אלהים את־רוח בנו בלבותיכם הצועקה אבא אבינו :

Y porquanto soys hijos, embió Dios el Espiritu de su Hijo en vuestros coraçones el qual clamá Abba, Padre.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Λέγω δὲ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει δούλου, κύριος πάντων ὤν,

Or ie di que durant tout le temps que l'heritier est enfant, il n'est different en rien du serf, cõbien qu'il soit seigneur de tout :

2. Ἀλλ' ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶ καὶ οἰκονόμους, ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός.

Ains il est sous tuteurs & curateurs iusqu'au temps determiné par le pere,

3. Οὕτω καὶ ἡμεῖς ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι.

Nous aussi pareillement, lors que nous estions enfans, nous estions asseruis sous les rudimens du monde.

4. Ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμον.

Mais quand l'accomplissement du temps est venu, Dieu a enuoyé son Fils, fait de femme & fait suiet à la Loy :

5. Ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν.

Afin qu'il rachetast ceux qui estoyent sous la Loy : à celle fin que nous receussions l'adoption des enfans.]

6. Ὅτι δέ ἐστε υἱοὶ, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κρᾶζον, ἀββᾶ, ὁ πατήρ.

Et pourtant que vous estes enfans, Dieu a enuoyé l'Esprit de son Fils en vos cœurs, criant, Abba, Pere.

CAP. III.

29. Si autem vos Christi: ergo semen Abrahæ estis, secundum promissionem hæredes.

And if ye be Christes / then are yee Abrahams seede / and heires by promise.

CAP. IIII.

DIco autem, quanto tẽpore hæres parvulus est, nihil differt à servo, cum sit dominus omnium.

Then I say / that the heire as long as he is a childe / differeth nothing from a seruant / though he be Lord of all.

2. Sed sub tutoribus & actoribus est usque ad præfinitum tempus à patre.

But is vnder tutors and gouernours / vntill the time appointed of the father.

3. Ita & nos, cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus servientes.

Euen so / wee when wee were children / were in bondage vnder the rudiments of the world.

4. At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege.

But when the fulnes of time was come / God sent forth his Sonne made of a woman / and made vnder the Law.

5. Vt eos qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus.

That he might redeeme them which were vnder the Lawe / that wee might receiue the adoption of the sonnes.

6. Quoniam autem estis filii, misit Deus Spiritum filii sui in corda vestra clamantem: Abba, Pater.

And because ye are sonnes / God hath sent forth the Spirit of his Sonne into your hearts / which cryeth / Abba Father.

Das III. Capitel.

29. Seydt jr aber Christi / so seydt jhr ja Abrahams Samen / vnd nach der verheissung Erben.

Ere i da Christi / saa ere i io Abrahams Sæd / oc Arffuinge effter Foriettelsen.

Das IIII. Capitel.

JCh sage aber / so lange der Erbe ein Kind ist / so ist vnter jhm vnd einem Knechte kein vnterscheid / ob er wol ein Herr ist aller Güter.

Jeg siger dog / saa lenge som Arffuingen er it Barn / da er der inted forskel mellem hannem oc en Tienere / end dog at hand er en Herre offuer alt godzet.

2. Sondern er ist vnter den Vormünden vnd Pflegern / biß auff die bestimpte zeit vom Vatter.

Men hand er vnder Formyndere oc Pleyemestere / indtil den beskickede tid aff Faderen.

3. Also auch wir / da wir Kinder waren / waren wir gefangen vnter den eusserlichen Satzungen.

Wi oc lige saa / der wi vaare Børn da vaare wi fangne vnder vduortis Skickelser.

4. Da aber die zeit erfüllet ward / sandte Gott seinen Son / geborn von einem Weibe / vnnd vnter das Gesetz gethan.

Men der tiden bleff fuldkommen / da sende Gud sin Søn / fød aff en Quinde / oc Lowen vnderdanig.

5. Auff daß er die / so vnter dem Gesetz waren / erlöset / daß wir die Kindschafft empfingen.

Paa det at hand skulde forløse dem / som vaare vnder Lowen / At wi skulde faa Børnens vduælelse.

6. Weil jr denn Kinder seyt / hat Gott gesand den Geist seines Sohns in ewre hertzen / der schreyet: Abba / lieber Vatter.

Efferdi i ere da Børn / da sende Gud sin Sons Aand i eders hierte / som rober / Abba / kære Fader.

Kapitola III.

29. A poněwadž wy gste Krystowi / tehda Symě Abrahamowo gste / a podlé zaslijbenij Dědicowé.

A iesli iestescie Krystusowi / tscie plemientem Abraámowym iestescie / dziedziemy wedle obietnice.

Kapitola IIII.

PRawijm pak / že pokudž Dědic malický gest nic se nedělij od služebnijka / gsa Pánem wssehо.

A Thoć powiedam / Poki dziedzic iest dzieciecíem / nic nieiest roznyod slug / chociaż iest pánem wßech rzeczy.

2. Ale pod ochráncemi a Zpráwcemi gest až do vloženého času od Otce:

Alec iest pod opieku ny y sprawcámi / az do czásu ktoryby ociec naznáczyl.

3. Tak y my / když gsme byli malicčý / pod žiwly Swěta bili gsme slaužjce.

Thakże y my gdysmy byli dzieckmi / bylismy pod poczatki swiátá zniewoleni.

4. Ale když gest přissla plnost času / poslal Buoh Syna swého narozeného z ženy pod Zákonem.

Ale gdy przyßło wypelnienie czásu / poslal Bog Syná swoiego sprawionego z niewiasty / ktory sie zstal poddánym zakonowi.

5. Aby ty / kteřijž pod Zákonem byli / wykaupil / abychom zaslijbenij práwo Synuow přijali.

Aby wykupil ty ktorzy byli pod zakonem / żebysmy otrzymáli sposobienie synow.

6. Poněwadž gste pak wy Synowé Božij / poslal Buoh Ducha Syna swého w Srdce nasse / wolagijcýho / Otče / Otče.

A iż wy iestheście synowie / poslał Bog Duchá Syná swego w sercá wáße wolaiccego Abbá / to iest Ociec.

ד

7 מכיל לא הויתון עבדא אלא בניא ואן בניא אף ירתא דאלהא ביד ישוע משיחא׃

Per il che tu non ſei hor piu ſeruo, ma figliuolo. E ſe tu ſei figliuolo, ſei ancor herede di Dio per Christo.

8 הידין גיר כד לא ידעין הויתון לאלהא פלחתון להנון דמן כיניהון לא הוו אלהא׃

Or allora che voi non conoſceuate Iddio, ſeruiuate à quelli che di natura non ſono Iddij.

9 השא דין דידעתון לאלהא ויתיראית דאתידעתון מן אלהא תוב הפכתון לכון על הנון אסתוכסא מרעא ומסכנא ומן דריש צביתון למשעבדו להון׃

Ma hora che voi hauete conoſciuto Iddio, anzi piu toſto ſete ſtati conoſciuti da Dio, come vi riuolgete voi di nuouo à i debili e poueri elementi, à i quali volete di nuouo ſeruire come da prima?

10 יומא וירחא וזבנא ושניא נטריתון׃

Voi oſſeruate i giorni, e i meſi, e i tempij, e gli anni.

11 דחל אנא דלמא סריקאית לאית בכון׃

Io temo di voi, che talora io non mi ſii affaticato verſo di voi in vano.

12 הוו אכותי מטול דאף אנא אכותכון הוית אחי בעא אנא מנכון לא מדם אסכלתון בי׃

Siate come ſon io percioche ancor io ſon come voi: fratelli, io vene prego. Voi non mi hauete offeſo in conto alcuno.

13 ידעין אנתון גיר דבכריהות בסרי סברתכון הוית מן קדים׃

E ſapete che da prima v'annuntiai l'Euangelio con infermità di carne.

ד

7 לכן אינגו עוד עבד כי אם בן ואם בן גם יורש אלהים במשיח׃

Anſique ya no es mas ſieruo, ſi no hijo: y ſi hijo, tambien heredero de Dios por el Christo.

8 כי אם אז כאשר לא ידעתם אלהים עבדתם את אשר באמת אינם אלהים׃

Antes en otro tiempo no conociendo á Dios, ſeruiades à losque por naturaleza no ſon dioſes.

9 ומעת כי יודעי אלהים אתם או יותר נודעים מאלהים איככה תשובו להתהפך אל יסודות נחלות ומסכנות אשר תתאוו עוד כמו בראשנה לעבדם׃

Mas aora auiendo conocido à Dios: antes ſiendo conocidos de Dios, como hos bolueys de nueuo à los flacos y neceſsitados elementos, en los quales quereys boluer à ſeruir como los tempos paſſados?

10 כי את ימים וירחים ומועדים ושנים שומרים אתם׃

Guardays dias, y meſes y tiempos, y annos.

11 ירא אנכי עליכם פן חנם יגעתי בכם׃

Miedo tengo de voſotros, de que aya yo trabajado en vano en voſotros.

12 היו כמוני כי גם אני כמוכם אחי מתחנן אני לכם במאומה לא הרעותם לי׃

Sed como yo ſoy: porque yo ſoy como voſotros. Hermanos, ruego hos. ningun agrauio me aueys hecho.

13 וידעתם כי במחלת הבשר בשרתי אתכם מקדם׃

Que voſotros ſabeys que con flaqueze de carne hos annuncié el Euangelio àl principio.

γ.

7. Ὥστε οὐκ ἔτι εἶ δοῦλος, ἀλλ' υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος θεοῦ διὰ χριστοῦ.

Parquoi maintenant tu n'es plus ſerf, mais fils: que ſi tu es fils, auſſi es tu heritier de Dieu par Chriſt.

8. Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεὸν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὖσι θεοῖς.

Or alors que vous ne cognoiſſiez point Dieu, vous ſeruiez à ceux qui de nature ne ſont point dieux.

9. Νῦν δὲ γνόντες θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε;

Mais maintenant puis que vous auez cognu Dieu, ou pluſtoſt que vous auez eſté cognus de Dieu coment vous deſtournez-vous en arriere aux rudimens foibles & poures, auſquels vous voulez ſeruir, comme vous deſtournâs au rebours aux choſes qui ont duré le temps paſſé?

10. Ἡμέρας παρατηρεῖσθε, καὶ μῆνας, καὶ καιροὺς, καὶ ἐνιαυτούς.

Vous obſeruez les iours & les mois: & les temps, & les annees.

11. φοβοῦμαι ὑμᾶς, μή πως εἰκῆ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς.

Ie crain de vous que d'auenture ie n'aye trauaillé en vain enuers vous.

12. Γίνεσθε ὡς ἐγὼ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς, ἀδελφοὶ, δέομαι ὑμῶν. οὐδέν με ἠδικήσατε.

Soyez comme moi: car auſſi ſuis ie comme vous: ie vous en prie, freres: vous ne m'auez fait aucun tort.

13. Οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον.

Et vous ſauez comment par ci deuant auec infirmité de la chair ie vous ai euangelizé.

CAP. IIII.

7. Itaque iam non eſt ſer-
vus, ſed filius. Quod ſi filius:
& hæres (*Dei, per Chriſtum.*)

Wherefore/thou art no more a ſer-
uant/but a ſonne: now if thou be a ſon-
ne / thou art alſo the heire of God/
through Chriſt.

8. Sed tunc quidem igno-
rantes Deum, iis qui naturâ
non ſunt dii, ſerviebatis.

But euen then / when ye knew not
God/ye did ſeruice vnto them/which by
nature are not gods.

9. Nunc autem cùm co-
gnoveritis Deum, imò co-
gniti ſitis à Deo: quomodo
convertimini iterum ad in-
firma & egena elementa,
quibus denuò ſervire vultis?

But now ſeeing ye knowe God/yea/
rather are knowen of God/ how turne
ye againe vnto impotent / and beggerly
rudiments / whereunto as from the be-
ginning ye will be in bondage againe?

10. Dies obſervatis, & men-
ſes, & tempora, & annos.

Yee obſerue dayes/ and moneths/
and times/and yeres.

11. Timeo vos, ne fortè ſi-
ne cauſa laboraverim in vo-
bis.

I am in feare of you/leſt I haue be-
ſtowed on you labour in vaine.

12. Eſtote ſicut ego, quia &
ego ſicut vos: fratres, obſe-
cro vos. Nihil me læſiſtis.

Be ye as I: for I am euen as you:
brethren / I beſeeche you: ye haue not
hurte me at all.

13. Scitis autem quia per
infirmitatem carnis evange-
lizavi vobis iam pridem.

And ye knowe/ how through infir-
mitie of the fleſh I preached the Goſpell
vnto you at the firſt.

Das IIII. Capitel.

7. Alſo iſt nun hie kein Knecht mehr/
ſondern eitel Kinder/ ſinds aber Kin-
der / ſo ſinds auch Erben GOTtes
durch Chriſtum.

Saa er her nu ingen Tienere mere/ men idel
Børn/ oc ere de Børn/ da ere de ocſaa Guds Arffuin-
ge formedelſt Chriſtum.

8. Aber zu der zeit / da jr Gott nicht
erkandtet/ dienet jr denen/ die von na-
tur nicht Götter ſind.

Men paa den tid/ der i icke kende Gud/da tiente i
dem/ ſom aff naturen icke ere Guder.

9. Nun jr aber Gott erkant habt (ja
vil mehr von Gott erkant ſeydt) wie
wendet jr euch denn vmb/wider zu den
ſchwachen vnnd dürfftigen Satzun-
gen/ welchen jhr von newes an dienen
wolt?

Men nu i haffue kent Gud (Ja meget mere ere
kende aff Gud) Hui vende i eder da om / til de ſkrøbeli-
ge oc vedtørfftige Skickelſer igen / huilcke i ville tiene
paa ny igen?

10. Jhr haltet Tage vnd Monden/
vnd Feſte vnd Jarzeit.

I holde Dage oc Maanede/oc Høytider oc Aarſſ-
tider.

11. Ich förchte ewer/ daß ich nicht
villeicht vmb ſonſt habe an euch gear-
beitet.

Jeg frycter for eder / at ieg haffuer icke maa vel
ſke arbeydet met eder forgeffuis.

12. Seyt doch wie ich / denn ich bin
wie jhr. Lieben Brüder (Ich bitte
euch) Jhr habt mir kein leid gethan.

Verer dog lige ſom ieg/ thi ieg er lige ſom i ere.
Kære Brødre (Jeg beder eder) I haffue inted ont gi-
ort mig.

13. Denn jr wiſſet / daß ich euch in
ſchwachheit nach dem fleiſch/das Eu-
angelium geprediget habe / zum er-
ſten mal.

Fordi i vide / at ieg predickede Euangelium faar
eder/ førſte gong/ i ſkrøbelighed effter Kødet.

Kapitola IIII.

7. A tak giž negſy ſlužebnij-
kem/ ale Synem. A poně-
wadž Synem / tehda y Dědi
cem (Boží) ſkrze (Kryſta.)

Przeto theraz nie ieſteś ſługa/
ale ſynem/ á ieſli ſyn/ też y dziedzic
Boży przez Kryſtuſá.

8. Ale že tehdáž neznagijce
Boha/ těm kteřijž negſau z při-
rozenj Bohowé/ ſlaužili gſte.

R owßem gdyſcie Bogá nie
ználi/ ſłużyliſcie tym ktorzy z
przyrodzenia nie ſą bogowie.

9. Giž pak nynij poznawſſe
Boha/ nýbrž y poznáni gſau-
ce od něho: kterak obracugete
ſe opět k mdlým a bijdným
žiwluom / gimž opět znowu
chcete ſlaužiti?

Ale teraz gdy znacie Bogá/abo
rádſzey ieſteſcie vznáni od Bogá/
iákoż ſie wracacie ná zad ku po-
czątkom mdłym y niedoſtáteczi-
nym/ ktorym záſie chcecie ſłużyc
iáko y pierwey?

10. Neb ſſetřjte dnij a Měſý-
cuow/ a čaſuw y Leth.

Záchowywacie dni/ y kſiężyce/
czáſy/ y látá.

11. Bogijm ſe/ abych ſnad
na darmo nepracowal mezy
wámi.

Boie ſie o was/ bym ſnadź dár-
mo nie prácowł około was.

12. Buďte yako yá/ neb y yá
gſem yako wy. Bratřij milij
(proſým wás) nic gſte mne
newrazyli.

Badzcie iáko y ia/ ábowiem
iam ieſt iáko y wy/ Brácia: proßę
was/ żadnieieſcie mi krzywdy nie
vczynili.

13. Ale wjte žes mnohau
mdlobau těla kázal gſem wám
Ewangelium ponayprwé.

Wiecie też iżem przez krew-
koś ćiáłá przepowiedał wam pir
wey Ewánielia.

ד

14 ונסיונא דבבסרי לא שטתון ולא נדתון אלא איך דלמלאכא דאלהא קבלתונני ואיך דלישוע משיחא :

Non dispreZZaste ne rifiutaste però la tentation mia che era ne la mia carne, ma mi riceueste come vn Angelo di Dio, e come Christo IESV.

15 איכו הכיל טובכון סהד אנא גיר עליכון דאלו משכחא הות עיניכון חצין הויתון ויהבין לי :

Quale era dunque la vostra beatitudine? Perche io vi rendo testimonianza, che se fusse stato possibile, voi vi sareste cauati i vostri occhij, e me gli haureste dati.

16 דלמא בעל דבבא הוית לכון דאכרזת לכון שררא :

Son io dunque diuentato vostro nimico, dicendoui la verità?

17 חסמין בכון לא הוא לשפירתא אלא למחבשכון הו צבין דאנתון תהוון חסמין בהון :

Essi son Zelanti di voi, non già à buon fine: anZi vi vogliono escludere, acciochè voi siate Zelanti di loro.

18 שפיר הו דין דתתחסמון בשפירתא בכל זבן ולא אמתי דלותכון אנא בלחוד :

Ma egli è ben buono il molto amare sempre nel bene, è non solo quando io sono appresso di voi presente.

19 בני אילין דמן דריש מחבל אנא עדמא דיתתציר בכון משיחא :

Figliolini miei, iquali di nuouo io partorisco, insin à tanto che Christo sia formato in voi.

20 צבא הוית גיר דאהוא לותכון השא ואשחלף ברת קלי מטול דתמיה אנא בכון :

Io vorrei ben hora esserui presente, è mutar la mia voce: percioche io son turbato in voi.

ד

14 ואת־מסתי אשר היא בבשרי לא בזיתם ולא תעבתם כי אם כמלאך אלהים קבלתוני כישוע המשיח :

Y no desechastes ni menospreciastes mi tenracion que passaua en mi carne: antes me recebistes como à vn Angel de Dios, como àl mismo Christo Iesus.

15 ואיה חסדיכם הראשונים כי מעיד אני עליכם אם לא בלתי יכלת כי את עיניכם נקרתם ונתתם לי :

Donde está, pues, vuestra bienauenturança? porque yo hos doy testimonio, que si pudiera hazerse, vuestros ojos sacarades para darme.

16 ולכן אויבכם נהייתי בדברי אמת אליכם :

Heme pues hecho vuestro enemigo diziendehos la verdad?

17 כי מקנאים המה בכם לא היטב כי אם חושבים להתרפס ולרהב אתכם אשר תקנאו בם :

Tienen celos de vosotros, no bien: antes hos quieren echar fuera paraque vosotros los zeleys à ellos.

18 כי טוב לקנא בטוב בכל עת ולא לבד בהיותי עמכם :

Bueno es ser zelosos, mas en bien siempre: y no solamente quando estoy presente con vosotros.

19 בני אשר אוסיף לחולל אתכם עד אשר יצר המשיח בכם :

Hijitos mios, que bueluo otra vez à estar de parto de vosotros, hasta que el Christo sea formado en vosotros.

20 וחפצתי להיות עמכם מעת ולשנות את־קולי כי מתעלף אני עליכם :

Querria cierto estar aora con vosotros, y mudar mi boz: porque estoy vergonçoso de vosotros:

δ.

14. Καὶ τὸν πειρασμόν μου τὸν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε, οὐδὲ ἐξεπτύσατε· ἀλλ' ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς χριστὸν Ἰησοῦν.

Et n'auez point mespisé ne reietté l'espreuue de moi, telle qu'elle estoit en ma chair: ains vous m'auez receu comme vn Ange de Dieu, voire comme Iesus Christ mesme.

15. Τίς οὖν ἦν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν, ὅτι, εἰ δυνατὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι.

Quel estoit donc le tesmognage de vostre beatitude? car ie vous porte tesmoignage, que s'il eust esté possible, vous eussiez arraché vos yeux, & les m'eussiez donnez.

16. Ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν;

Suis ie donc deuenu vostre ennemi, vous disant la verité?

17. Ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς· ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε.

Ils sont ialoux de vous, mais non pas de bonne sorte: ains plustost vous veulent-ils forclorre, afin que vous soyez ialoux d'eux.

18. Καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς.

Mais il est bon de tousiours fort aimer en bien, & non seulement quand ie suis present auec vous.

19. Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω ἄχρις οὗ μορφωθῇ χριστὸς ἐν ὑμῖν.

Mes petis enfans, pour lesquels enfanter ie trauaille derechef, iusqu'à tant que Christ soit formé en vous.

20. Ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου· ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν.

Ie voudroye maintenant estre auec vous & changer ma parole: car ie suis en perplexité quant à vous.

CAP. IIII.

14. Et tentationem veſtram in carne mea, non ſpreviſtis, neque reſpuiſtis, ſed ſicut angelum Dei excepiſtis me, ſicut Chriſtum Ieſum.

And the triall of me which was in my fleſh/ ye deſpiſed not/ neither abhorred: but ye receyued me as an Angel of God/ yea/ as Chriſt Jeſus.

15. Vbi eſt ergo beatitudo veſtra? Teſtimonium enim perhibeo vobis, quia ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi.

What was then your felicitie? for I beare you record / that if it had bene poſſible / yee would haue plucked out your owne eyes / and haue giuen them to me.

16. Ergo inimicus vobis factus ſum, verum dicens vobis?

Am I therefore become your enemye/ becauſe I tell you the trueth?

17. Aemulantur vos non bene: ſed excludere vos volunt, ut illos æmulemini.

They are ielous ouer you amiſſe: yea / they would exclude you / that ye ſhould altogether loue them.

18, Bonum autem æmulámini in bono ſemper: & non tantùm cùm præſens ſum apud vos.

But it is a good thing to loue earneſtly alwayes in a good thing/ and not onely when I am preſent with you.

19. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.

My litle children/ of whome I trauaile in birth againe / vntill Chriſt be formed in you.

20. Vellem autē eſſe apud vos modò, & mutare vocem meam: quoniam confundor in vobis.

And I woulde I were with you nowe / that I might change my voyce: for I am in doute of you.

Das IIII. Kapitel.

14. Vnd meine anfechtungen/ die ich leide nach dem Fleiſch / habt jhr nicht verachtet noch verſchmähet / ſondern als einen Engel Gottes namet jr mich auff/ ja als Chriſtum Jeſum.

Oc i foractede icke oc ey forſmaade / mine freſtelſer / ſom ieg leed effter Kødet / Men i anammede mig ſom en Guds Engel/ ia lige ſom Chriſtum Jheſum.

15. Wie waret jhr dazumal ſo ſelig? Jch bin ewer Zeuge / daß / wenn es müglich geweſen were/ jhr hettet ewer Augen außgeriſſen/ vnd mir gegeben.

Hui vaare i paa den tid ſaa ſalige? Jeg er eders Vidne/ at/ haffde det vere mueligt/ de haffde i vdreffuit eders øyen/ oc giffuit mig.

16. Bin ich denn alſo ewer Feind worden / daß ich euch die warheit fürhalte?

Er ieg da ſaa bleffuen eders Fiende / fordi at ieg giffuer eder ſandhed tilkende?

17. Sie eyffern vmb euch nicht fein/ ſondern ſie wöllen euch von mir abfällig machen/ daß jr vmb ſie ſolt eyffern.

De ere icke vel nidkære for eder/ Men de ville komme eder til at falde fra mig / at i ſkulle vere nidkære for dem.

18. Eyffern iſt gut/ wens jmmerdar geſchicht vmb das gute / vnd nicht allein / wenn ich gegenwertig bey euch bin.

Det er gaat at vere nidkær / naar ſom det ſkeer ſtedze for det Gode / oc icke aleniſte naar ieg er næruerendis hoſſ eder.

19. Meine liebe Kinder / welche ich abermal mit ängſten gebere / biß daß Chriſtus in euch eine geſtalt gewinne.

Mine kære Børn/ huilcke ieg atter føder met angiſt/ indtil Chriſtus faar ſkabning i eder.

20. Jch wolt aber / daß ich jetzt bey euch were/ vnd meine ſtimme wandeln köndte/ denn ich bin jrre an euch.

Oc ieg vilde / at ieg vaare nu hoſſ eder/ oc kunde foruende min røſt/ Thi ieg er tuilraadig om eder.

Kapitola IIII.

14. A pokuſſenijm tijm na těle mēm nepohrzeli gſte / ani ge zawrhli/ ale yako Angela Božijho přijali gſte mne / a yako Gežijſſe Kryſta.

A doświadczenia mojego które było w ciele moim/ nie lekceście ſobie ważyli / ániſcie odrzucili/ aleſcie mię przyjęli jáko Anjoła Bożego/ jáko Kryſtuſá Jezuſá.

15. Protož kde geſt blahoſlawenſtwij waſſe? ſwedectwij zagiſtē yá wydáwám wám / že oči waſſe / by to mohlo býti wylaupijce bylibyſſte mne dali.

Którež thedy było przechwalánie błogosławieńſtwa waſzego? Abowiem świádczę wam/ iż jeſliby było mogło być/ dálibyście mi byli wyłupi wſzy oczy ſwoje.

16. Což tehdy nepřijtelem gſem wám včiněn/ prawdu wám práwě?

A tháк/ izalim ſie wam zſtał nieprzyjacielem / gdy wam prawdę mowię?

17. Milugij̄ giníj wás/ ně dobře/ neb wás chtěgi odwrátiti od prawdy / abyſſte gich náſledowali.

Miłuiąć was nie dobrze / y owſzem chcą nas wyłączyć/ ábyſcie ie miłowáli.

18. Wy pak dobrēho náſledugte w dobrēm wždyckny / á ne toliko tehdáž / když gſem přijtomen wám.

A leć cudna jeſt rzecz bárzo miłowáć w dobrey rzeczy záwżdy/ á nie tylko gdy obecnie bywam v was.

19. Synáčkowē mogi/ kterēž opět s boleſtij rodijm / dokudž zaſe mezy wás vwedèn nebude Kryſtus.

Dziatki moie które záś rodzę/ ážby był Kryſtus w was wykſztałtowan.

20. Ale chtēlbych ſám v wás býti nynij/ a hlas můg zmēniti/ neb gſem zahanben pro wás.

A chciałbym teraz być przy was/ y odmienić głos moy przeto iż wátpię w was.

ד

21 אמרו לי אנתון אילין דצבין דיהוון תחית נמוסא לה לנמוסא לא שמעין אנתון:

ד

21 אמרו לי אתם אשר תחת התורה תחפצו להיות ואת התורה אינכם שומעים:

δ.

21. Λέγετέ μοι οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε;

Ditemi, Voi che Volete eſſer ſotto la Legge, non Vdite Voi la Legge?

Dezidme, losque quereys eſtar debaxo de la Ley, no aueys leydo la Ley?

Dites moi, vous qui voulez eſtre ſous la Loy, n'oyez-vous point la Loy?

22 כתיב גיר דלאברהם תרין בנין הוו לה חד מן אמתא וחד מן חארתא:

22 כי נכתב כי לאברהם שני בנים היו לו אחד מן האמה ואחד מן הגבירה:

22. Γέγραπται γὰρ ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας.

Percioch'egli è ſcritto che Abraam hebbe due figliuoli: Vno de la ſerua, e Vno de la libera.

Porque eſcripto eſtá, Que Abraham tuuo dos hijos, vno de la criada: y vno de la libre.

Car il eſt eſcrit qu'Abraham a eu deux fils: l'vn de la ſeruante, & l'autre de la franche.

23 אלא הו דמן אמתא בבסר אתילד הו דין דמן חארתא במולכנא הוא:

23 כי אשר מן האמה כבשר נולד ואשר מגבירה בשבועה:

23. Ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης, κατὰ σάρκα γεγέννηται· ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας, διὰ τῆς ἐπαγγελίας.

Ma quel ch'egli hebbe de la ſerua, nacque ſecondo la carne: è quel ch'egli hebbe de la libera, nacque per virtù de la promeſſa.

Mas elque era de la criada, nació ſegun la carne: el que era de la libre, nació por la promeſſa.

Mais celui qui eſtoit de la ſeruante, naſquit ſelon la chair: & celui qui eſtoit de la franche, par la promeſſe.

24 הלין דין דאתיהין ב
פלאתא דתרתין דיתקוס חדא דמן טור סיני ילדא לעבדותא באתיה הגר:

24 אשר בדרך המשל מדברים כי שתי בריתות הנה אחת מהר סיני לעבודה מולדת וזאת היא הגר:

24. Ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα· αὗται γάρ εἰσιν αἱ δύο διαθῆκαι, μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν Ἄγαρ.

Le quali coſe ſon dette per allegoria. Imperoche queſti ſono i due teſtamenti: vno dal monte Sina, che genera à ſeruitù, ilquale è Agar.

Las quales coſas ſon dichas por alegoria: porque eſtos ſon los dos Conciertos. El vno, ciertamente en el monte de Sina, elqual engendra para ſeruidumbre, que es Agar.

Leſquelles choſes doiuent eſtre entendues par allegorie: car ce ſont les deux alliances, l'vne au mont de Sina, engendrant à ſeruitude, qui eſt Agar.

25 הגר גיר טורא הו דסיני דבארביא ושלמא להדא אורשלם ופלחא עבדותא הי ובניה:

25 כי הגר הר סיני הוא בערב ומגיע היום לירושלים העובדה את בניה:

25. Τὸ γὰρ Ἄγαρ Σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἰερουσαλήμ, δουλεύει δὲ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς.

(Percioche Sina è vn monte in Arabia. è corriſponde à quella che hora è Ieruſalem,) è ſerue co i ſuoi figliuoli.

Porque Sina es vn monte de Arabia, elqual es conjunto à laque aora es Ieruſalem, laqual ſirue con ſus hijos.

Car ce nom d'Agar veut dire Sina, qui eſt vne montagne en Arabie, & correſpondante à la Ieruſalem de maintenant: laquelle ſert auec ſes enfans.

26 הי דין אורשלם עליתא חארתא הי דאיתיה אמן:

26 וירושלים אשר מלמעלה חפשית היא אשר היא אם כלנו:

26. Ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἐλευθέρα ἐστίν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν.

Ma la ſoperna Ieruſalem è libera, laquale è madre di tutti noi.

Mas aquella Ieruſalem que eſtà arriba, libre es: laqual es la madre de todos noſotros.

Mais la Ieruſalem d'enhaut eſt franche, laquelle eſt mere de nous tous.

21. Dici-

CAP. IIII.	Das IIII. Capitel.	Kapitola IIII.
21. Dicite mihi qui sub lege vultis esse, legem non legistis?	21. Saget mir/ die jr vnter dem Gesetz sein wolt/ habt jr das Gesetz nicht gehöret?	21. Powěꝫte mi kteřij pod Zákonem chcete býti/ zdali Zákona neslýcháte?
Tell me / ye that will be vnder the Lawe/ doe ye not heare the Law?	Siger mig/ i som ville vere vnder Lowen/ Haffue i icke hørt Lowen?	Powiedzcie mi ktorzy pod zakonem chcecie byc/ zakonu nie sluchacie?
22. Scriptum est enim, quoniam Abraham duos filios habuit: unum de ancilla, & unum de libera.	22. Denn es stehet geschrieben/ daß Abraham zween Söhne hatte/ einen von der Magd/ den andern vonn der Freyen.	22. Nebo w někm psáno gest/ že Abraham měl dwa Syny: gednoho z Děwky/ a druhého z Swobodně.
For it is written / that Abraham had two sonnes / one by a seruant / and one by a free woman.	Thi det staar screffuit / At Abraham haffde tho Sønner/ den ene aff tienste Quinden / den anden aff den Fri.	Abowiem nápisano iest: iż Abráám dwu synu miał/ iednego z służebnice/ a drugiego z wolney.
23. Sed qui de ancilla, secundùm carnem natus est: qui autem de libera, per repromissionem.	23. Aber der von der Magd war/ ist nach dem Fleisch geborn/ der aber von der Freyen / ist durch die Verheissung geborn.	23. Ten pak kterýž z Děwky byl/ podlé těla se narodil: ale kterýž z Swobodně ten skrze zaslibenij:
But he which was of the seruant / was borne after the flesh: and he which was of the free woman / was borne by promes.	Men den som vaar aff tienste Quinden/ hand er fød efter Kødet / Oc den aff den Fri / er fød formedelst Foriettelsen.	Ale then ktory sie z służebnice vrodził/ iest wedle ciáłá / á ktory z wolney/ przez obietnice.
24. Quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta. Vnum quidem à monte Sina, in servitutem generans: quæ est Agar.	24. Die wort bedeuten etwas. Denn das sind die zwey Testament/ eines von dem Berge Sina / das zur Knechtschafft gebiert / welches ist die Agar.	24. A tok se duchowně mluwij y rozumij. Neb totoť gsau dwa Zákonowé: Geden zagisté na hůře Syna wydaný kterýž w službu podrobowal/ a ten se wyznamenáwá skrze Agar.
By the which things an other thing is meant: for these mothers are the two Testaments / the one which is Agar of mount Sina/ which gendreth vnto bondage.	Disse ord betyde noget. Thi det ere de thu Testamente / Det ene aff Sinai bierg / som føder til Treldom/ huilcket er Agar.	Przecz o znácza sie insze rzeczy/ ábowiem thy sa dwie vmowie/ iedná ktora iest Agár / od gory Syon / rodzac plod ku niewolstwu.
25. (Sina enim, mons est in Arabia: qui coniunctus est ei, quæ nunc est Ierusalem) & servit cum filiis suis.	25. Denn Agar heisset inn Arabia der Berg Sina / vnnd langet biß gen Jerusalem/ das zu diser zeit ist/ vnd ist dienstbar mit seinen Kindern.	25. (Syna zagisté Hora gest w Arabij/ kteráž připogena gest k ě/ kteráž gest nynij Geruzalém) a slaužij s Syny swými.
(For Agar or Sina is a mountaine in Arabia / and it answereth to Jerusalem which nowe is) and she is in bondage with her children.	Thi Agar kaldis i Arabia Sina bierg / oc recker indtil Jerusalem/ som er paa denne tid/ oc er i treldom met sine Børn.	Abowiem Syná iestci gorá w Arábiey/ ktora sie práwie z gadza z ta Jeruzálem ktora teraz iest/ y służy z synmi swoiemi.
26. Illa autem quæ sursum est Ierusalem, libera est: quę est mater nostra.	26. Aber das Jerusalem / das droben ist / das ist die Freye/ die ist vnser aller Mutter.	26. Onenno pak / kterýž swrchu gest Geruzalém swobodnýť gest / kterýž gest Matka nasse.
But Jerusalem / which is aboue / is free: which is the mother of vs all.	Men det Jerusalem/ som er offuen til/ det er den Fri/ som er allis vor Moder.	Ale ona wysoka Jeruzálem/ wolnać iest / ktora iest mátka wszytkich nas.

ד

27 כתיב גיר דאתבסמי עקרתא הי דלא ילדא ואתפצחי וגעי הי דלא מחבלא מטול דסגיו בניה דצדיתא יתיר מן בניה דבעילתא׃

Percioch'egli è scritto, Rallegrati sterile, che non partorisci: manda fuor la voce e grida, tu che non hai dolori da partorire: percioche molti piu sono i figliuoli de l'abbandonata, che di quella che ha marito.

28 חנן דין אחי איך איסחק בני מולכנא חנן׃

Or noi, fratelli, siamo figliuoli de la promessa, sicome Isaac.

29 ואיך דהידין הו דיליד הוא בבסרא רדף הוא להו דברוחא הכנא אף השא׃

Ma si come allora quel che era nato secondo la carne, perseguitaua quel che era nato secondo lo Spirito: cosi anchi adesso.

30 אלא מנא אמר כתבא אפקיה לאמתא ולברה מטול דלא יארת ברה דאמתא עם ברה דח דחארתא׃

Ma che dice la Scrittura? Scaccia via la serua, e'l suo figliuolo: perche il figliuol de la serua non sarà herede insieme col figliuol de la libera.

31 חנן הכיל אחי לא הוין בני אמתא אלא בני חארתא׃

Pertanto, fratelli, noi non siamo figliuoli de la serua, ma de la libera.

ה

1 קומו הכיל בחארותא הי דמשיחא חררן ולא תתכדנון בנירא דעבדותא׃

Stateui dunque ne la libertà, con laquale Christo ci ha liberati: e non vi legate di nuouo al giogo de la seruitù.

ד

27 כי נכתב רני עקרה לא ילדה פצחי רנה וצהלי לא חלה כי רבים בני שוממה מבני בעולה׃

Porque está escripto Alegrate la esteril que no pares: rompe en alabanças y clama laque no estás de parto: porque mas son los hijos de la dexada, que de la que tiene marido.

28 ואנחנו אחי כיצחק בני השבועה היינו׃

Ansique, Hermanos, nosotros, como Isaac, somos hijos de la promessa.

29 אבל כאשר אז אשר כבשר נולד הוא רדף אותו אשר כרוח לכן גם היום׃

Empero como entonces el que era engendrado segun la carne, perseguia àlque auia nacido segun el Espiritu, ansi tambien aora.

30 אך מה אומר הכתב גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק שהוא בן הגבירה׃

Mas que dize la Escriptura? Echa à la criada y à su hijo, porque no será heredero el hijo de la criada con el hijo de la libre.

31 לכן אחי לא היינו בני האמה כי אם בני הגבירה׃

De manera, Hermanos, que no somos hijos de la criada, mas de la libre.

ה

1 לכן עמדו בחפשה אשר בה חפש אותנו המשיח ואל תוסיפו עוד להביא את צואריכם בעל העבודה׃

Estad pues firmes en la libertad en que el Christo nos libertó: Y no boluays otra vez à ser presos en el jugo de seruidumbre.

δ.

27. Γέγραπται γάρ, Εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα· ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα.

Car il est escrit, Resioui-toi, sterile, qui n'enfantois point: efforce-toi, & t'escrie, toi qui n'estois point en trauail d'enfant: car il y a beaucoup plus d'enfans de la delaissee que de celle qui auoit mari.

28. Ἡμεῖς δέ, ἀδελφοί, κατὰ Ἰσαὰκ, ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν.

Or quant à nous, mes freres, nous sommes enfans de la promesse ainsi que Isaac.

29. Ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς, ἐδίωκε τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτω καὶ νῦν.

Mais comme lors celui qui estoit né selon la chair, persecutoit celui qui estoit né selon l'Esprit, pareillemét aussi maintenant.

30. Ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας.

Mais que dit l'Escriture? Iette hors la seruante & son fils: car le fils de la seruante ne sera point heritier auec le fils de la franche.

31. Ἄρα, ἀδελφοὶ, οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα, ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας.

Or freres, nous ne sommes point enfans de la seruante, mais de la franche.

ΚΕΦΑΛ. ε'.

Τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν ᾗ χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε.

Tenez-vous donc fermes en la liberté de laquelle Christ nous a affranchis, & ne soyez point derechef retenus du ioug de seruitude.

CAP. IIII.

27. Scriptum est enim: Lætare sterilis, quæ non paris: erumpe & clama, quæ non parturis: quia multi filii desertæ, magis quàm eius quæ habet virum.

For it is written/ Reioyce thou barren that bearest no children: breake foorth/ and crye/ thou that travailest not: for the desolate hath many mo children/ then she which hath an husband.

28. Nos autem, fratres, secundùm Isaac, promissionis filii sumus.

Therefore/ brethren/ we are after the maner of Isaac/ children of the promise.

29. Sed quomodo tunc is qui secundùm carnem natus fuerat, persequebatur eum qui secúdùm spiritum: ita & nunc.

But as then hee that was borne after the fleshe/ persecuted him that was borne after the spirit/ euen so it is now.

30 Sed quid dicit scriptura? Eiice ancillam & filium eius, non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ.

But what sayeth the Scripture? Put out the seruant and her sonne: for the sonne of the seruaunt shall not be heire with the sonne of the free woman.

31. Itaque fratres, non sumus ancillæ filii, sed liberæ.

Then brethren/ we are not children of the seruant/ but of the free woman.

CAP. V.

QVa libertate Christus nos liberavit state: & nolite iterum iugo servitutis contineri.

Stand fast therefore in the libertie wherewith Christ hath made vs free/ and bee not intangled againe with the yoke of bondage.

Das IIII. Capitel.

27. Denn es stehet geschrieben: Sey frölich du Vnfruchtbare/ die du nicht gebierest/ vnd brich herfür vnd ruffe/ die du nicht schwanger bist/ denn die Einsame hat vil mehr Kinder/ denn die den Mann hat.

Thi det staar screffuit/ Ver glad du wfructsommelige/ du som icke føder/ oc vdbryd oc robe/ du som icke est fructsommelig. Thi den Enlige haffuer mange flere børn/ End den som haffuer Mand.

28. Wir aber/ lieben Brüder/ sind Jsaac nach/ der Verheissunge Kinder.

Men wi/ kære Brødre/ ere Forietelsens Børn/ effter Isaac.

29. Aber gleich wie zu der zeit/ der nach dem Fleisch geboren war/ verfolgete den/ der nach dem Geist geboren war/ also gehet es jetzt auch.

Men lige som paa den tid/ den som vaar fød effter kødet/ forfulde den/ som vaar fød effter Aanden/ Saa gaar det oc nu.

30. Aber was spricht die Schrifft: Stoß die Magd hinauß mit jhrem Sohn/ denn der Magd Sohn sol nicht erben mit dem Sohn der Freyen.

Men huad siger Scrifften/ Vdstød tienste Quinden met hendis Søn/ Thi tienste Quindis Søn/ skal icke arffue met den fri Quindis Søn.

31. So sind wir nun/ lieben Brüder/ nicht der Magd Kinder/ sondern der Freyen.

Saa ere wi nu/ kære Brødre/ icke tienste Quindis Børn/ Men den fri Quindis.

Das V. Capitel.

So bestehet nu in der Freyheit/ damit vnns Christus befreyet hat/ vnd lasset euch nicht widerumb in das Knechtische Joch fangen.

Saa bliffuer nu stadige i den Frihed/ som Christus fride Oss met/ Oc lader icke fange eder igen vdi treldomsens Aag.

Kapitola IIII.

27. Neb psáno gest: Wesel se neplodná/ kteráž nerodíš/ wykřikni weselé a zwolay/ kteraž nepracuges ku porodu: neb wijce synůw má opusstěná/ nežli ta kteráž má muže.

Abowiem nápisano iest: Wessel sie nieplodna ktora nie rodzisz/ wyrwi sie á záwolay ty ktora nie boleiesz/ abowiem wiecey dziatek iest opuszczoney/ niż tey ktora mężá.

28. My pak Bratřij wedle zaslijbenij Izákowa/ Synowé gsme.

My tedy brácia/ według Izááká iestesmy synowie obietnice.

29. Ale yakož pak tehdáž ten/ kterýž wedlé těla narozen gest/ protiwil se tomu/ kterýž byl wedlé ducha/ tak gest y nynij.

A iáko ná on czás ten ktory sie był národził wedle ciáłá/ przesládował tego ktory sie był národził wedle duchá/ tákże y teraz.

30 Ale co prawij pijsmo? Wywrz Děwku y Syna geyho. Neb nebude Dědicem Syn Děwky/ s Synem Swobodné.

Ale co mowi pismo? Wyrzuć służebnicę y syná iey/ ábowiem nie będzie dziedzicem syn służebnice z synem wolney.

31. A protož bratřij negsme my Synowé Děwky/ ale Swobodné:

A koniecznie brácia nie iestesmy synowie służebnice/ ále wolney.

Kapitola V.

PRotož Bratřj w swobodě kterauž Krystus nás wysswobodil stůgte/ a neowazugte na sebe opět gha služebnosti.

STóycie tedy w wolności ktora nas Krystuś wyzwolił/ ánı badzcie znowu vwikłáni iárzmem niewoley.

ה

2 הא אנא פולוס אמר אנא לכון דאן תתגזרון משיחא מדם לא מהנא לכון׃

Ecco, io Paulo vi dico, che se voi vi circoncidete, Christo non vi giouara niente.

3 מסהד אנא דין תוב לכל בר נש במתגזר דחיבו דכלה נמוסא ימלא׃

E di nuouo protesto ad ogni huomo che si circoncide, ch'egli è obligato ad osseruar tutta la Legge.

4 אתבטלתון לכון מן משיחא אילין דבנמוסא מזדדקיתון ומן טיבותא נפלתון׃

Voi tutti che volete giustificarui per la Legge, vi annullate Christo, è sete caduti da la gratia.

5 חנן גיר ברוחא דמן הימנותא לסברא דזדיקותא מקוינן׃

Perche noi aspettiamo in spirito per fede la speranza de la giustitia.

6 במשיחא גיר ישוע לא גזורתא מדם איתיה ולא עורלותא אלא הימנותא דמתגמרא בחובא׃

Percioche in Christo IESV ne la Circoncisione, ne il Preputio è di valore alcuno, ma la fede che opera per charità.

7 שפיר רהטין הויתון מנו דעוקכון דלשררא לא תתטפיסון׃

Voi correuate bene, chi v'ha impediti, che non obbediate à la Verità?

8 פיסכון לא הוא מן הו דקרכון׃

Questa persuasione non è gia da colui che vi chiama.

9 חמירא קליל כלה גבילתא מחמע׃

Vn poco di lieuito lieuita tutta la pasta.

ה

2 הנני פולוס אומר לכם אם תמולו כי אז המשיח לא יועיל לכם׃

Heaqui, yo Paulo hos digo, Que si hos circuncidardes, el Christo no hos aprouechará nada.

3 ועוד מעיד אנכי לכל־אדם הנמול כי חוב הוא כל־התורה לעשותה׃

Y otra vez bueluo à protestar à todo hombre que se circuncidare, que es obligado à hazer toda la Ley.

4 כי־מן־המשיח תהבלו כלכם אשר בתורה תצטדקון ומתחנת המשיח נבל נפלתם׃

Vazios soys del Christo losque por la ley hos justificays: de la gracia aueys caydo.

5 ואנחנו ברוח מאמונה את־תקות הצדקה לקחנו׃

Porque nosotros por el Espiritu, de la fe esperamos la esperança de la justicia.

6 כי בישוע המשיח איננה מגביר המולה ואיננה הערלה כי אם האמונה אשר פועלה פעלה באהבה׃

Porque en el Christo Iesus ni la Circuncision vale algo, ni el capullo: si no la fe que obra por la Charidad.

7 לצתם היטב מי הוחיד אתכם מהאמין באמת׃

Corriades bien, quien hos embaraçó para no obedecer à la verdad?

8 המבטחה אשר איננה מאשר קראכם׃

Esta persuasion no es deelque hos llama.

9 מעט שאור מחמיץ את־כל־עריסה׃

Poca leuadura leuda toda la massa.

ε.

2. Ἴδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει.

Voici, moi Paul vous di que si vous estes circoncis, Christ ne vous profitera de rien.

3. Μαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι.

Et derechef, ie proteste à tout hõme qui se circoncit, qu'il est obligé, d'accomplir toute la Loy.

4. Κατηργήθητε ἀπὸ τοῦ χριστοῦ, οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε· τῆς χάριτος ἐξεπέσατε.

Christ est aneanti à l'esgard de vous tous qui voulez estre iustifiés par la Loy, & vous estes decheus de la grace.

5. Ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα.

Car nous attendons l'esperance de iustice par foy en Esprit.

6. Ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη.

Car en Iesus Christ ni circoncision ni prepuce n'a aucune vertu, ains la foy ouurante par charité.

7. Ἐτρέχετε καλῶς, τίς ὑμᾶς ἐνέκοψε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι.

Vous couriez bien, qui vous a donné destourbier pour faire que n'obeissiez à verité.

8. Ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς.

Ceste persuasion ne vient point de celui qui vous appele.

9. Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ.

Vn peu de leuain fait leuer toute la paste.

CAP. V.

2. Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.

Behold/ I Paul say unto you/ that if yee be circumcised/ Christ shall profite you nothing.

3. Testificor autem rursus omni homini circuncidenti se, quoniam debitor est universæ legis faciendæ.

For I testifie againe to every man/ which is circumcised/ that hee is bounde to keepe the whole Law.

4. Evacuati estis à Christo, qui in lege iustificamini: à gratia excidistis.

Ye are abolished from Christ: whosoever are iustified by the Law / ye are fallen from grace.

5. Nos enim spiritu, ex fide, spem iustitiæ expectamus.

For we through the Spirit waite for the hope of righteousnes through fayth.

6 Nam in Christo Iesu neque circuncisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quę per charitatem operatur.

For in Jesus Christ neither Circumcision availeth any thing/ neither uncircumcision / but faith which worketh by love.

7. Currebatis bene, quis vos impedivit veritati non obedire?

Ye did runne well: who did let you / that yee did not obey the trueth.

8. Persuasio, non est ex eo qui vocat vos.

It is not the perswasion of him that calleth you.

9. (*Nemini consenseritis*) modicum fermentum totam massam corrumpit.

A litle leaven doth leaven the whole lumpe.

Das V. Capitel.

2. Sihe/ Ich Paulus sage euch/ wo ihr euch beschneiden lasset/ so ist euch Christus kein nütze.

See/ ieg Paulus siger eder det/ Der som i lade eder omskære/ da er Christus eder inted nyttelig.

3. Ich zeuge abermal einem jederman der sich beschneiden lesset/ daß er noch das gantze Gesetze schuldig ist zu thun.

Jeg vidner igen faar huer mand / som sig lader omskære/ at hand er end nu plictig til at gøre den gantske Low.

4. Ihr habt Christum verloren/ die ihr durch das Gesetz gerecht werden wolt/ vnd seyt von der Gnade gefallen.

I haffue mist Christum/ i som ville bliffue retferdige ved Lowen/ oc i ere faldne fra Naaden.

5. Wir aber warten im Geist/ durch den Glauben/ der Gerechtigkeit/ der man hoffen muß.

Men wi vente i Aanden/ formedelst Troen/ den Retferdighed som mand skal haabis til.

6. Denn in Christo Jesu gilt weder Beschneidung noch Vorhaut etwas/ sonder der Glaube/der durch die Liebe thätig ist.

Thi at i Christo Jhesu gelder huercken Omskærelse eller Forhud noget / Men Troen som arbeyder formedelst Kærlighed.

7. Ihr lieffet fein/ wer hat euch auffgehalten/der Warheit nicht zu gehorchen?

I løbe vel/ Huo holt eder til bage/ at icke lyde Sandhed?

8. Solch überreden ist nicht von dem/der euch beruffen hat.

Saadan tilskyndelse er icke aff den/ som eder kallede.

9. Ein wenig Sawerteig versewret den gantzen Teig.

En lyden Surdey/ gør den gantske Dey sur.

Kapitola V.

2. Ay ná Pawel prawijm wám/ budeteli se obřezowati / Krystus wám nic ne prospěge.

Otho ia Páwel powiedam wam/ iż ieśli bedźiecie obrzezáni/ Krystus wam nic nie pomoże.

3. A opět swědčijm každému/ kdo se obřezuge/ že gest dlužnjkem aby weškeren Zákon naplnil.

Abowiem powtore świádczę káżdemu człowiekowi ktory bywa obrzezan/ iż powinien iest wszythek zakon zachowywáć.

4. Zbaweni gste Krysta/ kteřijž skrze Zákon chcete sprawedlnosti nabýwati / a z milosti gste wypadli.

Prożnym sie wam zstał Krystus przez was sámych/ ktorzykolwiek przez zákon bywacie vspráwiedliwieni/ y wypádliście z łaski.

5. Neb my skrze Ducha swatého/ naděge sprawedlnosti z wijry čekáme.

Abowiem my duchem z wiáry nádźieie spráwiedliwośći oczekawamy.

6. Neb w Krystu Gežissy/ ani obřezowánij / ale Wijra/ kterážto skrze lásku působj.

Bo w Krystusie Jezusie ání obrzezánie nic nie waży/ ání nie obrzezánie/ ále wiárá przez miłość sie spráwuiąca.

7. Běžali gste dobře./ y kdo gest wám překazyl / abysste ne poslauchali prawdy?

Bieżeliśćie nadobnie / ktoż wam przekáźił/ abyście nie byli posłusznymi prawdźie.

8. Žádnému nepowolugte/ neb ta rada nenij z toho/ kterýž wás powolal:

Táć pewność nie iest z tego ktory was wzywa.

9. Malicko kwasu/ wssecko těsto porussuge.

Trochá kwásu wszytko zádźiáłánie zákwasza.

ה

10 אֶנָא תְּכִיל אֶנָא עֲלַיכוּן בְּמָרַן דְּמֶדֶם אחרין לָא מֶתְרַעֵיתוּן וְאַינָא דְּדָלַח לְכוּן הוּ יְסַיבְרִיוהִי לְדִינָא מַן דְּאִיתַוְהִי׃

Io confido di voi nel Signore, che non hauerete altro sentimento : ma chi vi disturba, ne portarà la condannatione, qualunque egli si sia.

ה

10 אֲנִי בָּטַחְתִּי עֲלֵיכֶם בַּיהוָה כִּי־מְאוּמָה לֹא אַחֶרֶת תַּשְׂכִּילוּ וַאֲשֶׁר יַעְכָּרְכֶם יִסְבֹּל אֶת־מִשְׁפָּטוֹ אִישׁ מִי־יְהִי׃

Yo confio de vosotros en el Sennor, que ninguna otra cosa sentireys : mas el que hos inquieta lleuará el juyzio-quienquiera que el sea.

ε'.

10. Ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε· ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρίμα, ὅστις ἂν ᾖ.

Ie m'asseure de vous au Seigneur, que vous n'aurez autre sentiment: mais celui qui vous trouble en portera la cōdamnation, quiconque il soit.

11 אֶנָא דֵּין אַחַי אֶלּוּ עַד־כִּיל בִּגְזוּרְתָּא מַכְרֶז הְוֵית לְמָנָא מֶתְרְדֵף הְוֵית דִּלְמָא אֶתְבַּטַּל לֵהּ כְּשָׁלֵה דִּזְקִיפָא׃

Et io, fratelli, se ancor predico la Circoncisione, perche sono ancor perseguitato? Adunque è annullato lo scandalo de la croce.

11 וַאֲנִי אַחַי אִם עוֹדֶנִּי הַמּוּלָה מְבַשֵּׂר מַה־עוֹד נִרְדָּף אֲנִי אָמְנָם הֻבַל מִכְשׁוֹל הַצְּלָב׃

Yo ciertamente, Hermanos, si aun predico la Circuncision, porque pues padezco persecucion? Luego quitado es el escandalo de la cruz.

11. Ἐγὼ δέ, ἀδελφοί, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ.

Et quant à moi, freres, si ie presche encores la circoncision, pourquoi souffre-ie encores persecution? le scandale de la croix donc est aboli.

12 אֶשְׁתּוּף דֵּין אַף מֶתְפַּסְקִין הָנוּן דְּדָלְחִין לְכוּן׃

Voglia Dio che ancor siano tagliati via quelli che vi disturbano.

12 מִי־יִתֵּן וְיִגָּרְזוּ מִנֶּגֶד עֵינֵי יְהוָה כָּל־אֲשֶׁר יְסַחוּנְכֶם מֵאֱמוּנַתְכֶם׃

Oxalá aun fuessen talados losque hos alborotan.

12. Ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.

A la miene volonté que ceux qui vous mettēt en trouble fussent retranchés.

13 אַנְתּוּן דֵּין לְחֵארוּתָא הוּ אֶתְקְרִיתוּן אַחַי בַּלְחוּד לָא תֶהְוֵא חֵארוּתְכוּן לְעֶלְּתָא בְּסֶרְא אֶלָּא בְּחוּבָּא הֱוַיתוּן מֶשְׁתַּעְבְּדִין חַד לְחַד׃

Perche voi, fratelli, sete stati chiamati à libertà, sol che voi non pensiate esser data la libertà in occasione à la carne: ma seruite l'vn à l'altro per charità.

13 כִּי אַתֶּם בַּחָפְשָׁה נִקְרָאתֶם אַחַי אַךְ לְבַדְּכֶם לֹא תַשְּׂאוּ אֶת־חָפְשַׁתְכֶם לְתַאֲוַת הַבָּשָׂר כִּי אִם אִישׁ אִישׁ בְּאַהֲבָה עִבְדוּ לְרֵעֵהוּ׃

Porque vosotros, Hermanos, à libertad fuestes llamados : solamente que nó deys la libertad por ocasion à la carne, mas que hos siruays por la charidad los vnos à los otros.

13. Ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις.

Car, freres, vous auez esté appelés à liberté : seulement que vous ne preniez point vne telle liberté pour occasion de viure selon la chair: mais seruez l'vn à l'autre par charité.

14 כֻּלֵּהּ גֵּיר נָמוּסָא בְּחַדָא מֶלְתָא מֶתְמַלֵּא בְּהָי דְּתֶחְבַּב לְקַרִיבָךְ אַיךְ נַפְשָׁךְ׃

Percioche tutta la Legge s'adempie in vna parola : cioè in questa, Ama il prossimo tuo come te stesso.

14 כִּי כָל־הַתּוֹרָה בְּדָבָר אֶחָד נִמְלָאָה אֲשֶׁר תֶּאֱהַב אֶת־רֵעֲךָ כָּמוֹ אֶת־נַפְשֶׁךָ׃

Porque toda la ley en esta sola palabra se resume, Amaras à tu proximo como à ti mismo.

14. Ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν.

Car toute la Loy est accomplie en vne seule parole, assauoir en ceste-ci, Tu aimeras ton prochain comme toimesme.

15 אֶן דֵּין חַד לְחַד מֶנְכְּתִיתוּן וְאָכְלִיתוּן חָזוֹ דִּלְמָא חַד מֶן חַד תֶּסוּפוּן׃

Ma se voi vi mordete è rodete l'vn l'altro, guardate di non essere l'vn per l'altro consumati.

15 וְאִם תַּשִּׁיכוּ וְתֹאכְלוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ רְאוּ פֶּן כֻּלְּכֶם אִישׁ מֵרֵעֵהוּ תִּסָּפוּ׃

Y si los vnos à los otros hos mordeys, y hos comeys, mirad que tambien no hos consumays los vnos à los otros.

15. Εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπὸ ἀλλήλων ἀναλωθῆτε.

Que si vous-vous entre-mordez & entre rongez, gardez que vous ne soyez consumés l'vn par l'autre.

10. Ego

CAP. V. | Das V. Capitel. | Kapitola V.

10. Ego confido in vobis in Domino, quòd nihil aliud sapietis: qui autem conturbat vos, portabit iudicium, quicunque est ille.

I haue trust in you through the Lorde, that yee will be none otherwise minded: but hee that troubleth you, shall beare his condemnation, whosoeuer he be.

10. Ich versehe mich zu euch in dem HERRN/ jhr werdet nichts anders gesinnet sein. Wer euch aber jrre machet/ der wird sein Vrtheil tragen/ er sey wer er wölle.

Jeg formoder mig det til eder i HERREN/ at i bliffue icke anderledis til sinde. Men huo som eder kommer i vildfarelse/ Hand skal bære sin Dom/ vere sig huo hand vil.

10. Ját dauffánij mám o wás w Pánu/ že nic giného nebudete smyslit. Kdož pak wás zármucuge/ trpěti bude Saud/ kdožkoli gest ten.

Ja dufam o was w Pánie/ iż nic inszego rozumieć nie będziecie/ A then który wámi trwoży/ odniesie potępienie/ ktożbykolwiek był.

11. Ego autem, fratres, si circuncisionem adhuc prædico: quid adhuc persecutionem patior? Ergo evacuatum est scandalum crucis.

And brethren, if I yet preach circumcision, why do I yet suffer persecution? Then is the slander of the crosse abolished.

11. Ich aber/ lieben Brüder/ so ich die Beschneidung noch predige/ warumb leide ich denn verfolgung? So hette das ergerniß deß Creutzes auffgehöret.

Oc ieg/ kære Brødre/ der som ieg predicker end nu Omskærelsen/ hui lider ieg da forfølgelse? Da haffde Kaarssens forargelse affladet.

11. Já pak Bratřij kážili gesstě obřezánij/ y proč protiwenstwij trpijm? Tehda gest wyprázdněno pohoršenij Křijže.

A ia bráćia iesli ieszcze obrzezánie powiedam/ czemuż ieszcze prześládowánie ćirpię? Jście zniszczone iest zgorszenie krzyżowe.

12. Vtinam & abscindantur qui vos conturbant.

Woulde to God they were euen cut of, which do disquiet you.

12. Wolte Gott/ daß sie auch außgerottet würden/ die euch verstören.

Gud giffue/ at de maatte oc oprycktis/ som eder forstyre.

12. O by také odřezáni byli kteřijž mezy wámi nepokog činij.

Boże dáy to áby byli wyćięći/ którzy was niepokoią.

13. Vos enim in libertatem vocati estis, fratres: tantum ne libertatem in occasioné detis carnis, sed per charitatem (spiritus) servite invicé.

For brethren, yee haue bene called vnto libertie: onely vse not your libertie as an occasion vnto the fleshe, but by loue serue one another.

13. Ihr aber/ lieben Brüder/ seydt zur Freyheit beruffen/ allein sehet zu/ daß jhr durch die Freyheit dem Fleisch nicht raum gebet/ sondern durch die liebe diene einer dem andern.

Oc i/ kære Brødre/ ere kallede til Frihed/ Seer aleniste til/ at i icke formedelst den Frihed giffue Kødet rum/ Men den ene tiene den anden i Kærlighed.

13. Nebo wy k swobodě powoláni gste bratřij/ toliko abyste té swobody k přijčině těla nepožijwali/ ale skrze Lásku ducha posluhug též sobě wespolek.

Abowiem wy wezwáni iesteście ku wolności/ bráćia/ tylko nie mnimayćie áby byłá wolność dána ćiáłu dla przyczyny/ owszem przez miłość służćie iedni drugim.

14. Omnis enim lex in uno sermone impletur. Diliges proximum tuum sicut teipsum.

For all the Law is fulfilled in one word, which is this, Thou shalt loue thy neighbour as thy selfe.

14. Denn alle Gesetze werden in einem wort erfüllet/ in dem: Liebe deinem Nechsten als dich selbs.

Thi al Lowen fuldkommis vdi it ort/ som er i det/ Elsk din Neste/ lige som dig selff.

14. Neb wesskeren Zákon w gednom slowu se naplňuge: Milowati budeš blížnijho twého yako tebe samého.

Bo wszytek zakon bywá wypełnion tym iednym słowem: Będzieß miłowal bliźniego twoiego iáko sámego siebie.

15. Quòd si invicem mordetis & comeditis: videte ne ab invicem consumamini.

If ye bite and deuoure one another, take heed lest ye be consumed one of another.

15. So jhr euch aber vntereinander beisset vnd fresset/ so sehet zu/ daß jhr nicht vntereinander verzehret werdet.

Men der som i bide oc opæde huer andre indbyrdis/ Da seer til/ at i icke bliffue fortærede iblant huer andre.

15. Budeteli se pak wespolek kausati a hryzti/ hledte abysste wespolek geden od druhého zkaženi nebyli.

A iesli ieden drugiego kasaćie y pożyraćie/ pátrzayćież ábyśćie ieden od drugiego nie byli zniszczeni.

ה

16 אמר אנא דין דברוחא הויתון מהלכין ורגתא דבסרא לא מן מתום תעבדון׃

Hor io Vi dico, Caminate ſecondo lo Spirito, e non adempierete la concupiſcentia de la carne.

17 בסרא גיר רגא מדם דנגא לרוחא ורוחא רגא מדם דנגא לבסרא ותריהון סקובלא אנון חד דחד ולא מדם דצביתון תהוון עבדין׃

Percioche la carne appetiſce contra lo Spirito, e lo Spirito contra la carne. E queſti due contraſtano inſieme tra loro, in tal modo che Voi non fate tutte le coſe che Voi Vorreſte.

18 אן דין ברוחא מתדברין אנתון לא הויתון תחית נמוסא׃

Doue ſe Voi ſete guidati da lo Spirito non ſete ſotto la Legge.

19 ידיעין אנון גיר עבדוהי דבסרא דאיתיהון זניותא טנפותא צחנותא׃

Hor le opere de la carne ſon manifeſte: lequali ſono adulterio, fornicatione, immonditia, inſolenza.

20 פולחנא דפתכרא חרשותא בעל־דבבותא חריינא טננא חמתא עצינא פלגותא סדקא׃

Idolatria, auuelenamento, nimicitie, litigij, emulationi, ire, conteſe, ſeditioni, ſette.

21 חסמא קטלא רויותא זמרא וכל דלהלין דמין ואילין דהלין סערין איך דמן לוקדם אמרת לכון אף השא אמר אנא דמלכותה דאלהא לא ירתין׃

Inuidie, homicidij, ebbriachezze, mangiamenti, e coſe ſimili à queſte: de lequali io Vi predico, ſi come etiandio gia Vi prediſſi, che quei che fanno coſe tali, non hereditaranno il regno di Dio.

ה

16 לכן אומר אני התהלכו את רוח ואת תאות הבשר אל־תשלמון׃

Digo pues, Andad en Eſpiritu: y no hagays loque deſſea la carne.

17 כי הבשר מתאוה על־הרוח והרוח מתאוה על־הבשר כי איבה הושתה ביניהם למען אשר לא תאבו לעשות תעשום׃

Porque la carne cudicia contra el Eſpiritu, y el Eſpiritu contra la carne porque eſtas coſas ſe opponen la vna à la otra paraque no hagays todo loque quiſierdes.

18 ואם תוליך אתכם הרוח אינכם תחת התורה׃

Y ſi ſoys guiados del Eſpiritu, no eſtays debaxo de la Ley.

19 ונודעים היו מעשי הבשר כמוהם נאוף תזנות טמאה פש׃

Manifieſtas ſon empero las obras de la carne, que ſon. (Adulterio.) Fornicacion, Inmundicia, Diſſolucion.

20 עבודה זרה כשפים איבה מריבה קנאה חרון אף מצה פלגות חברות׃

Seruir à idolos, Hechizerias, Enemiſtades, Pleytos, Zelos, Yras, Contiendas, Diſſenſiones, Sectas.

21 שנאות הרגות שכרון מחולות זוללים ודמיהם אשר אני מדבר אליכם כמו הקדמתי לדבר כי כל־פועלי הדברים כאלה את־מלכות אלהים לא יירשו׃

Embidias, Homicidios, Borrachezes, Vanqueterias, y coſas ſemejantes à eſtas, la quales hos denuncio, como hos he denunciado, Que los que hazen tales coſas, No heredaran el Reyno de Dios.

ε'.

16 Λέγω δὲ, πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε.

Or ie vous di, Cheminez ſelon l'Eſprit, & vous n'accomplirez point les conuoitiſes de la chair:

17. Ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ἃ ἂν θέλητε, ταῦτα ποιῆτε.

Car la chair conuoite contre l'eſprit, & l'eſprit contre la chair, & ces choſes ſont oppoſees l'vne à l'autre: tellement que vous ne faites point les choſes que vous voudriez.

18. Εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον.

Que ſi vous eſtes conduits par l'Eſprit, vous n'eſtes point ſous la Loy.

19. Φανερὰ δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἅτινά ἐστι μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια.

Car les œuures de la chair ſont manifeſtes, leſquelles ſont adultere, paillardiſe, ſouillure, inſolence.

20. Εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοὶ, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις.

Idolatrie, empoiſonnement, inimitiés, noiſes, deſpits, courroux, contentions, diuiſions, hereſies.

21. Φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.

Enuies, meurtres, yurongneries gourmandiſes, & choſes ſemblables à icelles: deſquelles ie vous predi, comme auſſi i'ai predit, que ceux qui commettent telles choſes, n'heriterõt point le royaume de Dieu.

16. Dico

CAP. V.

16. Dico autem: Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis.

Then I ſay / walke in the Spirit / and ye ſhall not fulfil the luſtes of the fleſh.

17. Caro enim concupiſcit adverſus ſpiritum: ſpiritus autem adverſus carnē, hæc enim ſibi invicem adverſantur: ut non quæcunque vultis, illa faciatis.

For the fleſh luſteth againſt the ſpirit/and the ſpirit againſt the fleſh: and theſe are contrary one to the other / ſo that ye can not do the ſame things that ye would.

18. Quod ſi ſpiritu ducimini: non eſtis ſub lege.

And if ye be led by the Spirit / ye are not vnder the Law.

19. Manifeſta ſunt autem opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria.

Moreouer the workes of the fleſh are manifeſt / which are adulterie / fornication/vncleannes/wantonnes.

20. Idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ.

Idolatrie/witchcraft/hatred/debate/emulations/wrath/contentions/ ſeditions/hereſies.

21. Invidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia, quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnū Dei non conſequentur.

Enuie/murders/drunkeneſſe/gluttonie/and ſuch like / whereof I tell you before/ as I alſo haue told you before / that they which doe ſuch thinges / ſhall not inherite y kingdome of God.

Das V. Kapitel.

16. Ich ſage aber/wandelt im Geiſt/ ſo werdet jhr die lůſte des fleiſches nicht vollbringen.

Fordi ſiger ieg/ Vandrer i Aanden/ da fuldkomme i icke Kødens lyſt.

17. Denn das fleiſch gelůſtet wider den Geiſt / vnd den Geiſt wider das fleiſch. Dieſelbigen ſind widereinander/ daß jhr nicht thut was jr wöllet.

Thi Kødet begærer mod Aanden / Oc Aanden mod Kødet/ De ſamme ere imod huer andre/ at i kunde icke gøre huad i ville.

18. Regieret euch aber der Geiſt/ ſo ſeyt jr nicht vnter dem Geſetze.

Regerer oc Aanden eder / Da ere i icke vnder Lowen.

19. Offenbar ſind aber die werck des fleiſches/ als da ſind: Ehebruch/Hurerey/ Vnreinigkeit / Vnzucht.

Thi Kødens Gerninger ere obenbare / ſom ere Hoer/ Skørleffnet/ Vrenlighed/ Vkyſthed.

20. Abgötterey / Zauberey/ Feindſchafft / Hader / Neid / Zorn / Zanck/ Zwytracht/ Rotten.

Affguderi/ Troldom / Fiendſkaff / Kiff / Auind/ Vrede/ Trette/ Tuedract/ Parthi.

21. Haß/ Mord/ Sauffen / Freſſen vnd dergleichen / von welchen ich euch hab zuvor geſagt / vnnd ſage noch zuvor/daß/die ſolches thun/werden das Reich Gottes nicht erben.

Had / Mord/ Druckenſkaff / fraadzeri/ oc ſaadant mere. Om huilcke ieg haffuer før ſagd eder / oc ſiger end nu tilforn/ At de ſom ſaadant gøre/ ſkulle icke arffue Guds Rige.

Kapitola V.

16. Prawijm pak / Duchem choďte/ a žádoſtij těleſných newykonáte.

Powiedam thedy/ duchem poſtepuycie / á pożadliwości ciáłá niewykonywaycie.

17. Nebo tělo žádá proti Duchu/ a Duch proti tělu. Toto zagiſtě dwě weſpolek ſe ſobě protiwij/ abyſſte ne wſſe činili/ co byſſte chtěli.

Abowiem ciáło pożada przeciwko duchowi/ á duch przeciwko ciáłu/ á thy rzeczy miedzy ſoba przeciwne ſa / ábyſcie nie czynili thego cobyſcie chcieli.

18. Gſſeli pak Duchem wedeni/ giž negſte pod Zákonem.

A ieſli duchem bywacie wiedzieni/ nie ieſteſcie pod zakonem.

19. Zgewnijť gſau zagiſtě ſkutkowé těla/ genž gſau: Cyzoložſtwo/ Smilſtwo / Nečiſtota/ Neſtydatoſt.

Boć ſa iáwne ſpráwy ciáłá/ ktore ty ſa: Cudzołoſtwo/ nieczyſtość/ wſzeteczeńſtwo / niepowściagliwość.

20. Chlipnoſt / Modloſlaužení / Tráwení/ Nepřízně/ Swárowé/ Nenáwiſti/ Hněwowé / Wády/ Různice/ Roty

Bálwochwalſtwo / trucizná/ nieprzyiázni/ ſwar/ záwiśći/gniewy/ nieſnaſki / roſtherki / odſzczepieńſtwá.

21. Záwiſti/Wraždy/ Opilſtwij/ Hodowánij / a těm wěcem podobně/kteréž wám předpowijdám/ yakož gſem y prwé prawil/ že kdož takowé wěcy činij/ Králowſtwij Božijho nedůgdau:

Zazdrości/ morderſtwá/ pijáńſtwá/ bieſiády / y tym podobne rzeczy/ kthore przepowiedam wam tákom przepowiedział/ iż kthorzy thákowe rzeczy czynia/ kroleſtwá Bożego dziedzicmi nie beda.

ה

22 פארא דין דרוחא איתיהון חובא חדותא שלמא מגרת רוחא בסימותא טיבותא :

Ma il frutto de lo Spirito è charità, allegrezza, pace, tolerantia, benignità, bontà, lealtà.

ה

22 כי פרי הרוח יש אהבה שמחה שלום ארך אפים טוב נעם :

Mas fruto del Espiritu es, Charidad, Gozo, Paz, Tolerancia, Benignidad, Bonidad, Longanimidad.

ϛ.

22. Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη.

Mais le fruict de l'Esprit est charité, ioye, paix, esprit patient, benignité, bonté, loyauté.

23 הימנותא מכיכותא מסיברנותא על הלין נמוסא לא סים :

Fede, mansuetudine, temperantia contra tali cose non è Legge.

23 אמונה ענוה וענוה להתאפק על הדברים כאלה לא יש התורה :

Fe, Mansedumbre, Templança, Modestia, Continencia, Castidad. Contra los (que son) tales, no ay Ley.

23. Πίστις, πρᾳότης, ἐγκράτεια. κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος.

Foi, douceur, attrempance : contre telles choses ne s'adresse point la Loy.

24 אלין דין דמשיחא אנון בסרהון זקפו עם כלהון באבוהי ורגיגתה :

Hor quelli che son di Christo, hanno crocifissa la carne loro insieme con gli affetti e con gli appetiti.

24 ואשר היו למשיח הוקיעו את בשרם את בעותיהם ומאויהם :

Porque los que son del Christo, la carne crucificaron con sus affectos y con cupiscencias.

24. Οἱ δὲ τοῦ χριστοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις.

Or ceux qui sont de Christ, ont crucifié la chair auec les affections & conuoitises d'icelle.

25 נחא הכיל ברוחא נלרוחא נשלם :

Se noi viuiamo con lo Spirito, caminiamo ancor con lo Spirito.

25 אם נחיה ברוח גם ברוח נהלך :

Si biuimos por Espiritu, andemos tambien en Espiritu.

25. Εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν.

Si nous viuons par l'Esprit, nous cheminons aussi en Esprit.

26 ולא נהוא סריקי שובחא דמקלין חד על חד וחסמין חד בחד :

Non siamo vanagloriosi, prouocandoci l'vn l'altro, portandoci inuidia l'vn à l'altro.

26 אל נהי גאים להתגרות בינינו ולשנא איש את אחיו :

No seamos cudiciosos de vana honrra, irritando los vnos à los otros, embidiosos los vnos de los otros.

26. Μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες.

Ne soyons point conuoiteux de vaine gloire, prouoquans l'vn l'autre, portans enuie l'vn à l'autre.

ו

1 אחי אן אנש מנכון יתקדם בסכלותא אנתון אילין דברוחא אנתון את אתקנוהי ברוחא מכיכותא והויתון זהירין דדלמא אף אנתון תתנסון :

Fratelli, se ancor vn huomo fusse soprappreso in qualche delitto, voi che sete spirituali, restaurate quel tale con spirito di mansuetudine : considerando te stesso: che tu ancora non sii tentato.

ו

1 אחי אם שגה אדם בשגיאה אחת או אתם אשר בני הרוח תתקנו אותו ברוח ענוה והשמר לך פן גם אתה תנסה :

Hermanos, si alguno fuere tomado en alguna falta, vosotros que soys Espirituales, restaurad al tal con Espiritu de mansedumbre, considerandote à ti mismo, porque tu no seas tambien tentado.

ΚΕΦΑΛ. ϛ'.

Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προληφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πρᾳότητος, σκοπῶν σεαυτὸν μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς.

Freres, encor qu'vn homme soit surprins en quelque faute, vous qui estes spirituels, redressez vn tel homme auec esprit de douceur : & te considere toimesme, que tu ne sois aussi tenté.

22. Fructus

CAP. V.

22. Fructus autem Spiritus, est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, (longanimitas.)

But the fruite of the Spirit is loue/ioye/pace/ long suffering / gentlenesse/goodnes.

23. Fides, mansuetudo, (modestia), cõtinẽtia, (castitas.) Adversus huiusmodi non est lex.

Fayth/ meekenesse/temperancie: against such there is no Law.

24. Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.

For they that are Christs/haue crucified the flesh with the affections / & the lustes.

25. Si vivimus spiritu: spiritu & ambulemus.

If we liue in the Spirit/ let vs also walke in the Spirit.

26. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes.

Let vs not bee desirous of vaine glory/prouoking one another/ enuying one another.

CAP. VI.

FRatres, & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tentêris.

Brethren/If a man be fallen by occasion into any fault / ye which are spirituall/restore such one with the spirit of meekenes / considering thy selfe / least thou also be tempted.

Das V. Capitel.

22. Die frucht aber deß Geistes ist Liebe / Freude / Friede / Gedult/ Freundligkeit/ Gütigkeit.

Men Aandens Fruct er/ Kærlighed / Glæde/ Fred/ Taalmodighed/ Venlighed/Godhed.

23. Glaube/ Sanfftmuth/ Keuschheit/ wider solche ist das Gesetz nicht.

Troen/ Sactmodighed/ Kyskhed/ Mod saadane er Lowen icke.

24. Welche aber Christum angehören / die creutzigen jhr fleisch sampt den lüsten vnd begierden.

Men huilcke som høre Christum til/ de kaarsfeste deris Kød met lyst oc begæring.

25. So wir im Geist leben/ so lasset vns auch im Geist wandeln.

Der som wi leffue i Aanden / da lader oss oc vandre i Aanden.

26. Lasset vns nicht eiteler Ehre geitzig sein / vntereinander zu entrüsten vnd zu hassen.

Lader oss icke vere gerige effter/ forfengelig ære / til at mistrøste oc hade huer andre.

Das VI. Capitel.

LJeben Brüder / So ein Mensch etwa von einem fehl übereilet würde / so helffet jhm wider zurecht/ mit sanfftmütigem Geist / die jhr Geistlich seydt / vnnd sihe auff dich selbs / daß du auch nicht versuchet werdest.

Kære Brødre/ Der som it Menniske offuerfaldis i nogen maade aff nogen Brøst/ da hielper hannem til rette igen / met en sactmodig Aand / i som ere aandelige / Oc see til dig selff / At du icke oc bliffuer fristet.

Kapitola V.

22. Ale Owotce Ducha gest Láska/ Radost/ Pokog/ Trpěliwost/ Dobrotiwost/ Dobrota/ Dlauhočekánij.

. Ale owoc duchá iestci: Miłość/ wesele/ pokoy/ cirpliwość/ dobrotliwość/ dobroc.

23. Wijra/ Tichost/ Střijdmost/ Zdrželiwost/ Cžistota: Proti takowým wěcem neníj Zákon.

Wiárá. Cichość/ trzezwość/ przećiwko tym ktorzy sa tákowi/ niemáßci zakonu.

24. Kteříjž pak gsau Krystowy/ tij gsau tělo swé vkřižowali s wášněmi a s žádostmi.

Abowiem ktorzy sa Krystusowi/ ciało vkrzyżowali z namietnościami/ y z pożadliwościami.

25. Gestli že Duchem gsme žiwi/ Duchem y chodme.

Jesli żywiemy duchem/ duchem też postepuymy.

26. Nebýwayme marně chwáli žádostiwij/ wespolek sebe popauzegijce/ geden druhému záwidijce.

Nie badźmy chćiwi prożney chwaly iedni drugie drażniac/ a iedni drugim zayzrzac.

Kapitola VI.

BRatřij/ byllibý zachwácen člowěk w některém nedostatku/ wy kteříjž duchownij gste/ naučte takowého w Duchu tichém/ prohlědage sám k sobě/ aby y ty nebyl pokaušýn.

BRácia/ chocby był vwiedzion człowiek wiákį vpádek/ wy duchowni náprawuycie tákiego człowieká duchem ćichośći/ obacząiac sámego siebie/ ábyś y ty nie był kuszon.

ו

2 ושענו יוקרא דחדדא
דהכנא ממליתון נמוסא
דמשיחא :

Portate i pesi l'vn de l'altro : e cosi adempiete la Legge di Christo.

3 אן אנש גיר סבר דא
דאיתוהי מדם כד לא
איתוהי נבשה מטעא :

Perche se alcuno si stima esser qualche cosa, essendo egli niente, inganna se stesso con la sua fantasia.

4 אלא אנש עבדה יהוא
בקא והידין בינוהי לנבשה
יהוא שובהרה ולא
באחרנא :

Ciascun proui l'opera sua & allora hauerà da gloriarsi in se stesso, è non in altrui.

5 כל נש גיר מובלא
דנבשה ישקול :

Imperoche ciascun portarà il suo fardello.

6 ישתותף דין הו דשמע
מלתא להו מן דמשמע
לה בכלהין טבתא :

Colui che è instrutto ne la Parola faccia partecipe di tutti i beni colui che lo instruisce.

7 לא תטעון אלהא לא
מתבזח מדם דזרע גיר בר
אנשא הו הו חצד :

Non v'ingannate, Iddio non si lascia schernire : perche cio che l'huomo hauera seminato quello mietera similmente.

8 מן דבבסר זרע מן בסרא
חבלא הו חצד ומן דברוח
זרע מן רוחא חיא דלעלם
יחצוד :

Imperoche chi semina ne la sua carne, mieterà essandio de la carne corruttione : ma chi semina ne lo spirito, mieterà de lo spirito vita eterna.

9 וכד עבדינן דטב לא הות
מאנא לן יהוא גיר זבנא
דנחצוד ולא תאמאן לן :

Non ci stanchiamo punto nel ben fare : percioche al proprio tempo mieteremo se non ci stancaremo.

ו

2 סבלו איש את־סבלות רעהו
וככה תמלאו את־תורת המשיח :

Lleuad los vnos las cargas de los otros : y cumplid ansi la Ley del Christo.

3 ואם איש מתחשב כי יש
הוא מאומה והוא מאין זה הוא
מפתה את־נפשו :

Porque el que estima de si que es algo, no siendo nada, à si mismo se engaña.

4 ומעשהו כל־איש יבחן בנפשו
ואז בנפשו לבדה יהיה לו כבודו
ולא באחר :

Ansique cada vno examine su obra, y entonces en si mismo tendra la gloria, y no en otro.

5 כי כל־איש יסבל את־
סבלו :

Porque cada qual lleuara su carga.

6 והשומע דבר יאציל מכל־
טובתו לאשר יורנו :

Y el que es instituydo en la palabra communique todos los bienes àl que lo instituye.

7 אל־תתעו כי אלהים לא
מהתל כי אשר יזרע האדם
אותו יקצר :

No hos engañeys, Dios no puede ser escarnecido, que todo lo que el hombre sembràre, esso tambien segarà.

8 כי הזורע בבשרו מבשרו יקצר
את־האבדה והזורע ברוח מרוח
יקצר את־חיי עולם :

Porque el que siembra, en su carne, de la carne segarà corrupcion : mas el que siembra en el Espiritu, del Espiritu segarà vida eterna.

9 ולעשות טוב אל־ניעף כי
בעתותינו נקצר. לא ניגע ולא
ניעף :

Item, No faltemos de bien hazer. que à su tiempo segaremos, si no vuieremos faltado.

ϛʹ.

2. Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ.

Portez les charges des autres, & ainsi acomplissez la Loy de Christ.

3. Εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι, μηδὲν ὤν, ἑαυτὸν φρεναπατᾷ.

Car si quelcun cuide estre quelque chose, comme ainsi soit qu'il ne soit rien, il se deçoit soi mesme par sa fantasie.

4. Τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος· καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον.

Mais que chacun esprouue son œuure : & alors il aura dequoi se glorifier en soi-mesme seulement, & non point en autrui.

5. Ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει.

Car chacun portera son propre fardeau.

6. Κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον, τῷ κατηχοῦντι, ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς.

Que celui qui est enseigné en la parole, face participant de tous ses biens celui qui l'enseigne.

7. Μὴ πλανᾶσθε, Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει.

Ne vous abusez point, Dieu ne peut estre mocqué : car ce que l'homme aura semé, il le moissonnera aussi.

8. Ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν. ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον.

Car qui seme à sa chair, il moissonnera aussi de la chair corruption : mais qui seme à l'Esprit, il moissonnera de l'Esprit vie eternelle.

9. Τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν· καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι.

Or ne nous anonchalissons point en bien faisant : car nous moissonnerons en la propre saison si nous ne deuenons point lasches.

CAP. VI.

2. Alter alterius onera portate: & ſic adimplebitis legem Chriſti.

Beare ye one anothers burden/and ſo fulfill the Law of Chriſt.

3. Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cum nihil ſit: ipſe ſe ſeducit.

For if any man ſeeme to him ſelfe/ that hee is ſome what / when he is nothing / hee deceiueth him ſelfe in his imagination.

4. Opus autem ſuum probet unuſquiſque & ſic in ſemetipſo tantum gloriam habebit, & non in altero.

But let euery man proue his owne work / and then ſhall he haue reioycing in himſelf onely and not in another.

5. Vnuſquiſque enim onus ſuum portabit.

For euery man ſhal beare his own burden.

6. Communicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui ſe catechizat, in omnibus bonis.

Let him that is taught in the word/ make him that hath taught him / partaker of all his goods.

7. Nolite errare: Deus non irridetur. Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet.

Be not deceiued: God is not mocked: For whatſoeuer a man ſoweth / that ſhall he alſo reape.

8. Quoniam qui ſeminat in carne ſua: de carne & metet corruptionem, qui autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam.

For he that ſoweth to his fleſh/ ſhall of the fleſh reape corruption: but he y ſoweth to the ſpirit / ſhall of the ſpirit reape life euerlaſting.

9. Bonum autem facientes, non deficiamus, tempore enim ſuo metemus non deficientes.

Let vs not therefore be wearie of well doing: for in due ſeaſon we ſhall reape/if we faint not.

Das VI. Capitel.

2. Einer trage deß andern Laſt/ So werdet jr das Geſetz Chriſti erfüllen.

Den ene bære den andens Byrde/ ſaa opfylde i Chriſti Low.

3. So aber ſich jemand leſſet düncken/ er ſey etwas/ ſo er doch nichts iſt/ der betreuget ſich ſelbs.

Oc der ſom nogen lader ſig tycke/ at hand er noget/ der ſom hand dog inted er/ hand beſuiger ſig ſelff.

4. Ein jeglicher aber prüfe ſein ſelbs werck/ vnd als denn wird er an jm ſelber ruhm haben/ vnd nicht an einem andern.

Men huer proffue ſin egen gerning/ oc da ſkal hand haffue Roſſ aff ſig ſelff/ oc icke aff en anden.

5. Denn ein jeglicher wird ſeine Laſt tragen.

Thi huer ſkal bære ſin Byrde.

6. Der aber vnterrichtet wird mit dem Wort/ der theile mit allerley gutes dem/ der jn vnterrichtet.

Oc den ſom bliffuer vnderuiſt met Ordet/ hand ſkal dele allehonde Gaat met den/ ſom hannem vnderuiſer.

7. Irret euch nicht/ Gott leſſet ſich nicht ſpotten. Denn was der Menſch ſäet/ das wird er erndten.

Farer icke vild/ Gud lader ſig icke ſpaatte. Thi huad ſom it Menniſke ſaaer/ det ſkal hand høſte.

8. Wer auff ſein fleiſch ſä et/ der wird von dem fleiſch das verderben ernden. Wer aber auff den Geiſt ſäet/ der wird von dem Geiſt das ewige Leben ernden.

Huo ſom ſaaer i ſit Kod/ hand ſkal høſte forderffuelſe aff Kødet. Men huo ſom ſaaer i Aanden/ hand ſkal høſte det euige Liff aff Aanden.

9. Laſſet vns aber gutes thun/ vnd nicht müde werden/ Denn zu ſeiner zeit werden wir auch erndten/ ohne auffhören.

Lader oſſ oc gøre Gaat/ oc icke bliffue trette/ Thi wi ſkulle oc høſte i ſin tid/ vden affladelſe.

Kapitola. VI.

2. Geden druhého břemena neſte/ a tak naplnijte Zákon Kryſtuow.

Jedni drugich brzemiona noście/ á ták wypełniaycie zakon Kryſtuſow.

3. Neb domnijwáli ſe kdo/ žeby něco byl/ a nic negſa/ takowý ſám ſebe ſwodij.

Abowiem ieſli ſie kto ſobie zda być czym/ gdyż nic nie ieſt/ tego vmyſliego ſamego oſzukawa.

4. Ale dijla ſwého zkus gedenkaždý/ a tak ſám w ſobě toliko chwálu mijti bude/ a ne w giném.

A káždy niech ſpráwy ſwoiey doświadcza/ tedy w ſobie ſamym przechwalánie miec bedzie/ á nie w drugim.

5. Neb gedenkaždý břijmě ſwé poneſe.

Abowiem káždy ſwoie brzemie poniesie.

6. Zděluogž ſe pak ten kterýž naučenij přigijmá w Slowu/ s tijm od kohož naučenij běře/ wſſjm ſwým ſtatkem.

Przytym niechay vżycza wſzytkich dobr ten ktory bywa náuczan w ſłowie/ temu ktory go náucza.

7. Nemylte ſe/ Bůhť nebude poſmijwán Neb cožkoli bude ſýti člowěk/ toť bude y žijti.

Nie błądźcie/ Bogći nie bywa poſmiewan/ ábowiem cobykolwiek ſiał człowiek/ to też żąc będzie.

8. A kdož rozſýwá w těle ſwém/ z těla také žijti bude poruſſenij: ale kdož rozſýwá w Duchu/ z Ducha žijti bude žiwot wěčný.

Bo ktory ſieie ćiáłu ſwemu/ z ćiáłá żąc bedzie zginienie/ Ktory záś ſieie duchowi/ z duchá żąc będzie żywoth wieczny.

9. A dobřé činijce/ neuſtáwayme: neb čaſem ſwým žijti budeme neuſtáwagijce.

A dobrze czyniac nie badzmy leniwemi/ ábowiem czáſu ſwego żąc będziemy/ ieſli nie vſtániemy.

ו

10 השא הכיל עד זבנא אית לן נפלוח טבתא לות כל נש ויתיראית לות בני ביתא דהימנותא:

Adunque mentre che noi habbiam tempo, facciam bene à tutti, e massimamente à i domestici de la fede.

ו

10 על־כן בהיות לנו העת נפעל טובה אל־כלם ויותר אל־בית האמונה:

Ansique entretanto que tenemos tiempo hagamos bien à todos: y mayormente à los domesticos de la fe.

ϛʹ.

10. Ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως.

Parquoi pendant que nous auons le temps, faisons bien à tous: mais principalement aux domestiques de la foy.

11 חזו אילין כתיבן כתבת לכון באידי:

Voi vedete quanto gran lettera io v'ho scritto di mia mano.

11 ראו כמה ספרים כתבתי אליכם בידי:

Mirad que larga carta hos he escripto de mi mano,

11. Ἴδετε πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί.

Vous voyez quelles grandes lettres ie vous ai escrites de ma propre main.

12 אילין דצבין דישתבהרון בבסרא הנון אלצין לכון דתתגזרון דבלחוד בזקיפה דמשיחא לא יתרדפון:

Tutti quelli che vogliano hauer buona apparentia ne la carne, essi vi costringono à circoncideruì, solamente à fine di non esser perseguitati per la croce di Christo.

12 כל־אשר חפצו להתהלל בבשר אלה יאלצוכם להמול בלבד פן בתמרורי המשיח תרדפון:

Todos losque quieren agradar en la carne, estos hos constrinnen à circuncidarhos: solamente por no padecer la persecucion de la Cruz del Christo.

12. Ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ διώκωνται.

Tous ceux qui cerchent belle apparence en la chair, sont ceux qui vous contraignent d'estre circõcis: afin seulemẽt qu'ils n'endurent persecution pour la croix de Christ.

13 אף לא גיר הנון הלין דגזרין נטרין נמוסא אלא צבין דתתגזרון דבבסרכון דילכון ישתבהרון:

Imperoche ne ancor essi che si circoncideno, osseruano la Legge: ma vogliono che voi vi circoncidiate, per gloriarsi ne la vostra carne.

13 כי הנמולים אינם שומרים את־התורה כי־אם חפצים להמול אתכם אשר בבשרכם יתהללון:

Porque ni aun los mismos que se circuncidan, guardan la Ley: mas quieren que hos circuncideys vosotros, por gloriarse en vuestra carne.

13. Οὐδὲ γὰρ οἱ περιτετμημένοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται.

Car ceux-la mesmes qui sont circoncis, ne gardent point la Loy: mais ils veulent que vous soyez circoncis, afin qu'ils se glorifient en vostre chair.

14 לי דין לא יהוא לי דאשתבהר אלא אן בו בזקיפה דמרן ישוע משיחא דבה עלמא זקיף לי ואנא זקיף אנא לעלמא:

Ma à me non auuenga gia ch'io mi glorij, senon ne la croce del nostro Signor Iesv Christo: per cui il mondo è crocifisso à me, & io al mondo.

14 ואני חלילה לי כי אתהלל אפס בתמרורי אדנינו ישוע המשיח אשר בו הוקע לי העולם ואני הוקעתי לעולם:

Mas lexos esté de mi gloriarme, si no en la Cruz del Sennor nuestro Iesus el Christo: por el qual el mundo me es crucificado à mi, y yo al mundo.

14. Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ.

Mais quand à moi, ia ne m'aduiene que ie me glorifie sinon en la croix de nostre Seigneur Iesus Christ, par lequel le monde m'est crucifié, & moi au monde.

15 לא גיר גזורתא איתיה מדם ולא עורלותא אלא בריתא חדתא:

Perciochè in Christo Iesv, nè la Circoncisione nè il Preputio val niente: ma la nuoua creatura.

15 כי בישוע המשיח אינה מגברת המולה וגם אינה הערלה כי־אם בריאה חדשה:

Porque en el Christo Iesus, ni la Circuncision vale nada, ni el capullo: si no la nueua criatura.

15. Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις.

Car en Iesus Christ ni circoncision ni prepuce n'aucune vertu, mais la nouuelle creature.

CAP. VI. | Das VI. Capitel. | Kapitola VI.

10. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei.

While we haue therefore time / let vs doe good vnto all men / but specially vnto them / which are of the houshold of faith.

10. Als wir nun zeit haben / so lasset vns gutes thun an jederman / allermeist aber an deß Glaubens genossen.

Den stund wi haffue nu tid / da lader oss gøre Gaat imod huer mand / oc allermest imod Troens tilhengere.

10. Protož dokawádž čas máme / čiňme dobře wšem / a zwlásstě domácým Wijry:

Przeto tedy y okiezás mamy / badźmy dobrotliwymi przeciwko wszytkim / á nawięcey przeciw domownikom wiáry.

11. Videte qualibus literis scripsi vobis mea manu.

Ye see how large a letter I haue written vnto you with mine owne hād.

11. Sehet / mit wie vilen worten habe ich euch geschrieben mit eigener Hand.

Seer / met huor mange ord ieg haffuer screffuit eder til met min egen haand.

11. Wizteż yakž gsem Listy psal wám rukau swau.

Widźcie iákom dlugie listy wam pisal reką moią.

12. Quicunque volunt placere in carne: hi cogunt vos circuncidi, tantùm ut crucis Christi persecutionem non patiantur.

As many as desire to make a faire shewe in the flesh / they constraine you to be circumcised / onely because they woulde not suffer persecution for the crosse of Christ.

12. Die sich wöllen angenem machen nach dem Fleisch / die zwingen euch zu beschneiden / allein daß sie nicht mit dem Creutz Christi verfolget werden.

De som sig ville gøre behagelige effter Kødet / de tuinge eder til at omskæris / alenliste at de skulle icke forfølgis met Christi Kaarss.

12. Neb ti kteřijž chtěgij se tělesně líbiti / nutij wás abyste se obřezowali / gedině aby protiwenstwj Křjže Krystowa netrpěli.

Ktorzykolwiek chcą zdáć się ozdobnymi w ciele / ci przymuszáią was ábyście się obrzezáli / tylko áby dla krzyżá Kristusowego prześládowánia nie cierpieli.

13. Neq; enim qui circuncidũtur, legem custodiunt, sed volunt vos circuncidi: ut in carne vestra glorientur.

For they themselues which are circumcised / keepe not the Lawe / but desire to haue you circumcised / that they might reioyce in your flesh.

13. Denn auch sie selbs / die sich beschneiden lassen / halten das Gesetz nicht / Sondern sie wöllen / daß jr euch beschneiden lasset / auff daß sie sich von ewrem fleisch rühmen mögen.

Thi at ocsaa de selff / som lade sig omskære / holde icke Lowen / Men de ville / at i skulle lade omskære eder / Paa det de kunde rose sig aff eders Kød.

13. Nebo ani ti / kteřijž se obřezugij / Zákon zachowáwagij: alechtij abyste se obřezowali / aby se tělem wasským chlubili.

Abowiem y sámi ktorzy bywáią obrzezáni / zakonu nie zachowywáią / ále chcą ábyście się obrzezáli / żeby się z ciáłá wászego chlubili.

14. Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi: per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.

But God forbid that I should reioyce / but in the crosse of our Lorde Jesus Christ / whereby the world is crucified vnto me / & I vnto the world.

14. Es sey aber ferne von mir rühmen / denn allein von dem Creutz vnsers HERRN Jesu Christi / durch welchen mir die Welt gecreutziget ist / vnd ich der Welt.

Men det vere longt fra / at ieg skal rose mig / vden alenliste aff vor HERRIS Jhesu Christi Kaarss / Formedelst huilcken Verden er mig kaarssfest / oc ieg Verden.

14. Ale odemne to odstup / abych se w čem chlubil / gedině w Křjži Pána nasseho Gežijsse Krysta / skrze kterěhož Swětmi vkřizowán gest / a yá swětu.

A nie day tego Boże ábym się chlubil / iedno w krzyżu Páná nászego Jezu Krystá / przez ktorego świát mnie iest vkrzyżowan / á ia świátu.

15. In Christo enim Iesu neque circuncisio aliquid valet, neque præputium: sed nova creatura.

For in Christ Jesus neither circumcision auaileth any thing / nor vncircumcision / but a new creature.

15. Denn in Christo Jesu gilt weder Beschneidung noch Vorhaut etwas / sondern eine newe Creatur.

Thi at i Christo Jhesu gelder huercken Omskærelse eller Forhud noget / men it nyt Creature.

15. Neb w Krystu Gežijssy za nic nestogij obřezowánij / ani neobřezowánij: ale nowě Stwořenij.

Abowiem w Krystusie Jezusie / áni obrzezánie nic nie waży / áni nieobrzezánie / ále nowe stworzenie.

ו

16 ואילין דלהנא שבילא שלמין שלמא נהוא עליהון ורחמא ועל יסריל דאלהא :

Et tutti quelli che caminaranno secondo questa regola, pace è misericordia sia sopra essi, e sopra l'Israël di Dio.

17 מכיל לי נאנש עמלא לא נרמא אנא גיר כו בתמותה דמרן ישוע מ משיחא בפגרי שקיל אנא:

Quanto al resto, niuno mi porga molestia, perche io porto nel corpo mio le bolle del Signor IESV.

18 טיבותה דמרן ישוע משיחא עם רוחכון אחי אמין :

Fratelli, la gratia del nostro Signor IESV Christo sia con lo Spirito vostro, Amen.

שלמת אגרתא דלות גלטיא דאתכתבת מן רהומא :

ו

16 וכמה בשביל הזה מהלכים שלום עליהם ותחנה ועל ישראל אלהים :

Y todos losque anduuieren conforme à esta regla, la Paz y la Misericordia de Dios será sobre ellos, y sobre el Israel de Dios.

17 ועל הדברים האלה איש לא יוגיעני כי סובל אני את רשמי אדנינו ישוע בגופתי :

De aqui adelante nadie me seá molesto: porque yo traygo en mi cuerpo las sennales del Sennor Iesus.

18 תחנת אדנינו ישוע המשיח תהי עם רוחכם אחי אמן :

La gracia del Sennor Iesus el Christo, sea Hermanos, con vuestro Espiritu, Amen.

אל גלטים נכתבה מן רהומה :

ϛ'.

16. Καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ.

Et tous ceux qui marcheront selon ceste reigle, paix soit sur eux & misericorde, & sur l'Israel de Dieu.

17. Τοῦ λοιποῦ, κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω.

Au demeurant que nul ne me donne fascherie: car ie porte en mon corps les flestrissures du Seigneur Iesus.

18. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἀδελφοί, ἀμήν.

Freres, la grace de nostre Seigneur Iesus Christ soit auec vostre esprit, Amen.

Πρὸς γαλάτας ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης.

16. Et

CAP. VI.

16. Et quicunque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos, & misericordia, & super Israël Dei.

And as many as walke according to this rule / peace shalbe vpon them / and mercy / & vpon the Israel of God.

17. De cætero nemo mihi molestus sit, ego enim stigmata Domini Iesu in corpore meo porto.

From henceforth let no man put mee to busines: for I beare in my body the marks of the Lord Iesus.

16. Gratia Domini nostri Iesu Christi, cum spiritu vestro, fratres, Amen.

Brethren / the grace of our Lorde Iesus Christ be with your spirit / Amen.

Ad Galatas.

Missa fuit è Roma.

Das VI. Capitel.

16. Vnd wie vil nach diser Regel einher gehen / über die sey fride vnd barmhertzigkeit / vnd über den Israel Gottes.

Oc saa mange som gaa frem effter denne Regel / offuer dem vere Fred oc Barmhertighed / oc offuer Guds Israel.

17. Hinfort mache mir niemand weiter mühe / denn ich trage die maalzeichen deß HERRN Jesu an meinem Leibe.

Her effter göre mig ingen ydermere vmage / Thi ieg bær vor HERRIS Jhesu Mercketegen i mit Legeme.

18. Die gnade vnsers HERRN Jesu Christi sey mit ewrem Geist / lieben Brüder / Amen.

Vor HERRIS Jhesu Christi Naade vere met eders Aand / kære Brødre / AMEN.

An die Galater gesandt von Rom.

Kapitola VI.

16. A kteřijžkoli těto zpráwy budau následowati / přijgde na ně pokog / a milosrdenstwij / y na lid Izrahelský Božij:

A ktorzykolwiek tym sposobem postępowáć będą / pokoy będźie nád nimi / y miłośierdźie / y nád Izráelem Bożym.

17. Giž pak potom žádný mi těžkosti nečiň. Nebť yá gizwy Pána nasseho Gežijsse Krysta na těle mém nosým.

Ná potym niechay mi żaden kłopotu nie zádawa / ábowiem ia piętna Páná Jezusowe ná ćiele moim noszę.

18. Milost Pána nasseho Gežijsse Krysta budiž s Duchem wasským Bratřj / Amen.

Łáská Páná nászego Jezusá Krystusá / niech będźie brácia z duchem wászym. Amen.

Skonáwá se Epijstola Swatého Pawla k Galatuom / z Ržijma poslaná.

D. PAVLI EPISTOLA AD EPHESIOS,

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אִגֶּרֶת לְפּוּלוֹס — אגרתא — ΗΤΟΥ ΑΓΙΟΥ.

דִּלְוָת אֶפְסַיֵא ׃

קֶפַלָאוֹן א

פ ולוס שליחא דישוע משיחא בצביניה דאלהא לאילין דאיתיהון באפסוס קדישא ומהימנא בישוע משיחא ׃

Paulo Apostolo di Iesv Christo per volontà di Dio, à i Santi è fedeli in Christo Iesv, che sono in Efeso.

2 שלמא עמכון וטיבותא מן אלהא אבון ומן מרן ישוע משיחא ׃

Gratia è pace à voi da Dio Padre nostro, e dal Signor Iesv Christo.

3 מברך הו אלהא אבוהי דמרן ישוע משיחא הו דברכן בכל בורכן דרוח בשמיא במשיחא ׃

Benedetto sia Iddio è Padre del nostro Signor Iesv Christo, ilquale ha benedetti noi d'ogni benedittione spirituale, ne le cose celesti in Christo.

4 איכנא דקדם גבן בה מן קדם תרמיתה דעלמא דנהוא קדישא ודלא מום קדמוהי ובחובא ׃

Si come ci ha eletti in esso innanzi à la fondation del mondo, acciochè noi fussimo santi è irreprehensibili dinanzi à lui per charità.

5 וקדם רשמן לה ושמן לבניא דישוע משיחא איך דשפר לצביניה ׃

Hauendoci predestinati ad esserli figliuoli per Iesv Christo, secondo il beneplacito de la sua volontà.

6 דנשתבח שובחא דטיבותה הו דאשפע עלין ביד חביבה ׃

In laude de la gloria de la gratia sua, con laquale ci ha fatti à se grati nel suo diletto.

הַקָּדוֹשׁ אֶל־אֶפְסִים ׃

א

פ ולוס שליח ישוע המשיח ברצון אלהים לקדושים אשר הם באפסוס ולמאמינים בישוע המשיח ׃

PAVLO Apostol de Iesus el Christo por la voluntad de Dios, à (todos) los Sanctos que estan en Ephesio, y fieles en el Christo Iesus:

2 תחנה לכם ושלום מאלהים אבינו ומאדנינו ישוע המשיח ׃

Gracia y paz ayays de Dios Padre nuestro, y del Sennor Iesus el Christo.

3 ברוך אלהים ואבי אדנינו ישוע המשיח אשר ברך אותנו בכל־ברכת הרוח משמים מלמעלה במשיח ׃

Bendito el Dios y padre del Sennor nuestro Iesus el Christo, elqual nos ha bendicho en toda bendicion Espiritual en bienes celestiales en el Christo:

4 כאשר בחר אותנו בו בטרם הטבע העולם להיותנו קדושים ותמימים לפניו באהבה ׃

Como nos escogió en el antes de la fundacion del mundo, paraque fuessemos Sanctos y sin mancha delante deel en charidad.

5 אשר מקדם רשם לשים אותנו במנון בישוע המשיח בנפשו כרצון חפצו ׃

Elqual nos sennaló antes para ser adoptados en hijos por Iesus el Christo en si mismo por el buen querer de su voluntad.

6 לתהלת כבוד תחנתו אשר בה חנן אותנו בידידו ׃

Para alabança de la gloria de su gracia con laqual nos hizo graciosos à si en el amado.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΚΕΦΑΛ. α.

Π Αῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν ἐφέσῳ, καὶ πιστοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

PAVL Apostre de Iesus Christ, par la volonté de Dieu, aux saincts & fideles en Iesus Christ, qui sont en Ephese.

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous soit & paix de par Dieu nostre Pere, & de par le Seigneur Iesus Christ.

3. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ.

Benit soit Dieu, qui est le Pere de nostre Seigneur Iesus Christ, qui nous a benits en toute benediction spirituelle és lieux celestes en Christ:

4. Καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ.

Selon qu'il nous auoit esleus en lui, deuant la fondation du monde, afin que nous fussions saincts & irreprehensibles deuant lui en charité:

5. Προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ εἰς αὐτὸν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ.

Nous ayant predestinés pour nous adopter à soi par Iesus Christ, selon le bon plaisir de sa volonté:

6. Εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπημένῳ.

A la louange de la gloire de sa grace de laquelle il nous a rendus agreables en son bien-aimé:

AD EPHESIOS.

CAP. I.

PAVLVS Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei: omnibus sanctis qui sunt Ephesi, & fidelibus in Christo Iesu.

Paul an Apostle of Jesus Christ / by the will of God / to the Saintes which are at Ephesus/and to the faithfull in Christ Jesus.

2. Gratia vobis, & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.

Grace be with you/ and peace from God our Father / and from the Lorde Jesus Christ.

3. Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali, in cælestibus, in Christo.

Blessed be God euen the Father of our Lorde Jesus Christ / which hath blessed vs with all spirituall blessing in heauenlye thinges in Christ.

4. Sicut elegit nos in ipso ante mundi cõstitutionem, ut essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate.

As hee hath chosen vs in him/ before the foundation of the worlde / that wee shoulde be holy / & without blame before him in loue.

5. Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum, per Iesum Christum, in ipsum: secundùm propositum voluntatis suæ.

Who hath predestinate vs / to be adopted through Jesus Christ vnto him selfe / according to the good pleasure of his will.

6. In laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto filio suo.

To the praise of the glory of his grace/ wherewith hee hath made vs accepted in his beloued.

An die Epheser.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apostel / Jesu Christi/ durch den willen Gottes. Den Heiligen zu Epheso/ vnd Glaubigen an Christo Jesu.

PAulus Jhesu Christi Apostel/ Formedelst Guds vilie. De Hellige i Epheso / oc dem som tro paa Christum Jhesum.

2. Gnade sey mit euch/ vnnd friede von Gott vnserm Vatter / vnnd dem HERREN Jesu Christo.

Naade vere met eder oc Fred / aff Gud vor Fader/ oc den HERRE Jhesu Christo.

3. Gelobet sey Gott vnd der Vatter vnsers HERREN Jesu Christi/ der vns gesegnet hat mit allerley geistlichem Segen/ in himlischen Gütern/ durch Christum.

Loffuit vere Gud oc vor HERRIS Jhesu Christi Fader/ som velsignede oss met allehonde aandelig Velsignelse/ i det Himmelske Gode/ formedelst Christum.

4. Wie er vnns denn erwehlet hat durch denselbigen/ ehe der Welt grund gelegt war / daß wir solten sein heilig vnd vnsträfflich für jhm in der Liebe.

Lige som hand oc vdualde oss formedelst hannem før end Verdens Grunduol bleff lagd/ at wi skulde vere hellige oc wstraffelige faar hannem i kærlighed.

5. Vnd hat vns verordnet zur Kindschafft gegen jhm selbs / durch Jesum Christ/ nach dem wolgefallen seines willens.

Oc hand beskickede oss til Børns vdkaarelse faar Sig selff/ formedelst Jhesum Christum/ effter sin vilies vel behagelighed.

6. Zu Lob seiner herrlichen gnade/ durch welche er vns hat angenem gemacht in dem Geliebten.

Sin herlige Naade til loff / formedelst huilcken hand giorde oss behagelige/ i sin Elskelige.

K Ephezskym.

Kapitola I.

PAwel Apostol Gezu Krysta / skrze wuoli Božij: Swatým wssem kteřijž gsů w Effezu/ a wěrným w Krystu Gežijssy:

Pawel Apostol Jezusa Krystusa/ przez wola Boža/ świętym ktorzy sa w Efezie/ y wiernym w Krystusie Jezusie.

2. Milost wám a pokog od Boha Otce nasseho a Pána Gežijsse Krysta.

Láská y pokoy niech wam bedźie od Boga Oycá nászego / y od Páná Jezu Krystá.

3. Požehnaný Bůh a Otec Pána nasseho Gežijsse Krysta/ kterýž požehnal nás wsselikým požehnánijm duchownijm w Nebeských/ w Krystu:

Niech bedźie pochwalon Bog y Oćiec Pána nászego Jezu Krystá/ ktory nas błogosłáwił wszelákim błogosłáwieństwem duchownym w niebie / przez Krystusá.

4. Jakož gest wywolil nás w něm/ před vstanowenijm Swěta/ abychom byli Swatij a neposskwrněnij před oblíčegem geho w Lásce.

Jáko nas wybrał w nim przed tym niž był záłožon świáth / ábyśmy byli świetymi y nienágánionymi przed nim/ przez miłość.

5. Kterýžto předzwěděl nás za zalijbené Syny skrze Gežijsse Krysta w něho / wedlé vloženij/ dobré wuole swé.

Ktory przeznáczył nas/ áby nas sposobił zá syny przez Jezusá Krystusá w sobie/ wedle dobrowolnego vpodobánia woley swoiey.

6. K chwále sláwy milosti swé/ gižto wzáctné nás včinil sobě w milém Synu swém.

Ku czći chwalebney łáski swoiey / ktora nas wdźiecznymi vczynił w onym namilszym.

א

7 דְּבֵהּ אִית לַן פּוּרְקָנָא
וּבִדְמֵהּ שׁוּבְקָנָא דְּחָטָהֵא
אַיְךְ עוּתְרָא דְּטַיְבוּתֵהּ׃

Per il sangue del quale noi habbiamo la redentione, cioè, la remession de peccati, secondo le ricchezze de la sua gratia.

8 הָי דְּאֶתְיַתְּרַת בַּן בְּכֻל
חָכְמְתָא וּבְכֻל סוּכָּל
דְּרוּחַ׃

Laquale ha sparsa abbondantemente sopra noi in ogni sapientia è intelligentia.

9 וַאוֹדַעַן אָרָזָא דְּצֶבְיָנֵהּ
הָו דְּקַדֵּם הֲוָא סָם דְּנֶסְעוּר
בֵּהּ׃

Facendoci note il misterio de la volontà sua, secondo il suo beneplacito, ch'egli haueua proposto in se stesso.

10 לַמְדַבְּרָנוּתָא דְּמוּלָיְהוֹן
דְּזַבְנֵא דְּכֻל מֵדֵם מֶן
דְּרֵישׁ נֶתְחַדַּת בַּמְשִׁיחָא
דְּבַשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא׃

A fine che ne la dispensatione del compimento de i tempi ei raccogliesse insieme tutte le cose in Christo, cosi quelle che sono in cielo, come quelle che sono in terra in esso medesimo.

11 וּבֵהּ חְנַן אֶתְנְּבֵין אַיְךְ
דְּקַדֵּם רְשַׁמַן וַצְבָא הָו
דְּכֻל סָעַר אַיְךְ תַּרְעִיתָא
דְּצֶבְיָנֵהּ׃

Nelquale ancor siamo assortiti, predestinati secondo'l proposito di colui, che fa tutte le cose secondo il consiglio de la sua volontà.

12 דְּנֶהְוֵא חְנַן אִילֵין
דְּקַדְמַן סַבַּרַן בַּמְשִׁיחָא
לְהֶדְרָא דְּתֶשְׁבּוּחְתֵהּ׃

Accioche noi siamo in laude de la sua gloria, noi che habbiamo prima sperato in Christo.

א

7 אֲשֶׁר בּוֹ לָקַחְנוּ פְּדוּת בְּדָמוֹ
אֶת־כִּפּוּר עֲוֹנִים כַּתְּחִנָּתוֹ׃

En el qual tenemos redemcion por su sangre, remision de peccados por las riquezas de su gracia.

8 אֲשֶׁר הוֹתִירָה בָּנוּ בְּכָל־
חָכְמָה וּבִינָה׃

Que sobre abundó en nosotros en toda sabiduria y intelligencia.

9 לְהוֹדִיעֵנוּ אֶת־מִסְתַּר עֲצָתוֹ
כִּרְצוֹן חֶפְצוֹ אֲשֶׁר מִקֶּדֶם שָׂם
בְּנַפְשׁוֹ׃

Descubriendonos el misterio de su voluntad por el buen querer de su voluntad segun que lo auia propuesto en si mismo:

10 לְמֶשֶׁק בֵּית בִּמְלֹא הָעִתּוֹת
לְכַלּוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרִים אֲשֶׁר
בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ בַּמָּשִׁיחַ׃

De restaurar todas las cosas por el Christo en la dispensacion del cumplimiento de los tiempos, ansi las que estan en los cielos, como las que estan en la tierra.

11 אֲשֶׁר בּוֹ נִבְחַרְנוּ לַעֲמֹד
לְגוֹרָלוֹ רְשׁוּמִים מִקֶּדֶם כְּעֵרֶךְ
הַפּוֹעֵל אֶת־כֹּל כַּעֲצַת רְצוֹנוֹ׃

En el digo, en el qual tuuimos suerte, sennalados antes conforme al proposito del que haze todas las cosas por el arbitrio de su voluntad.

12 לִהְיוֹתֵנוּ לִתְהִלַּת כְּבוֹדוֹ
אֲשֶׁר מִלְּפָנִים שִׂבַּרְנוּ אֶל־
הַמָּשִׁיחַ׃

Paraque seamos para alabança de su gloria nosotros, que antes esperamos en el Christo:

α΄.

7. Ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρω-
σιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄ-
φεσιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ
τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ.

En qui nous auons redemption par son sang, assauoir remission des offenses, selon les richesses de sa grace:

8. Ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν
πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει.

Laquelle il a fait largement abonder sur nous en toute sapience & intelligence:

9 Γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον
τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐ-
δοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐ-
τῷ.

Nous ayant donné à cognoistre le secret de sa volonté, selon son bon plaisir, lequel il auoit premierement arresté en soi.

10 Εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώμα-
τος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώ-
σασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, τά
τε ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς
γῆς, ἐν αὐτῷ.

Afin qu'en la dispensation de l'accomplissement des temps il recueillist ensemble le tout en Christ, tant ce qui est ès cieux, que ce qui est en la terre, en icelui mesme.

11. Ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν, προο-
ρισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ
πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βου-
λὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ.

Et qui aussi nous sommes faits son heritage, ayans esté predestinés, suiuant le propos arresté de celui qui accomplit en efficace toutes choses selon le cõseil de sa volonté:

12. Εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον
τῆς δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπι-
κότας ἐν τῷ Χριστῷ.

Afin que nous soyons à la louange de sa gloire, nous qui auons les premiers esperé en Christ.

CAP. I.

7. In quo habemus redemptionem per sanguinem eius (remissionem peccatorum) secundum divitias gratiæ eius.

By whome we haue redemption through his blood, euen the forgiuenes of sinnes, according to his rich grace.

8. Quæ superabundavit in nobis in omni sapientia & prudentia.

Whereby he hath bene abundant towarde vs in all wisedome and vnderstanding.

9 Vt notum faceret nobis sacramentũ voluntatis suæ, secundùm beneplacitum eius, quod proposuit in eo.

And hath opened vnto vs the mysterie of his will according to his good pleasure, which he had purposed in him.

10. In dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quæ in cælis, & quæ in terra sunt, in ipso.

That in the dispensation of the fulnesse of the tymes he might gather together in one all thinges / both which are in heauen, and which are in earth, euen in Christ.

11. In quo etiam nos sorte vocati sumus: prædestinati secundùm propositum eius qui operatur omnia, secundùm consilium voluntatis suæ,

In whome also we are chosen when wee were predestinate according to the purpose of him, which worketh all thinges after the counsell of his owne will.

12. Vt simus in laudem gloriæ eius nos, qui antè speravimus in Christo.

That we / which first trusted in Christ / should be vnto the praise of his glory.

Das I. Capitel.

7. An welchem wir haben die Erlösung / durch sein Blut / Nemlich / die vergebung der sünde / nach dem Reichthumb seiner Gnade.

J huilcken wi haffue Forløsning / formedelst hans Blod / som er Syndernis Forladelse / Effter hans Naadis Rigdom.

8. Welche vns reichlich widerfahren ist / durch allerley weißheit vnd klugheit.

Huilcken off er rigelige vederfaren / formedelst allehonde Visdom oc Klogskaff.

9. Vnnd hat vnns wissen lassen das Geheimniß seines willens / nach seinem wolgefallen / vnd hat dasselbige herfür gebracht durch jn.

Oc hand loed off vide sin villies Hemmelighed / effter sin velbehagelighed / oc hand førde den samme frem formedelst hannem.

10. Daß es geprediget würde / da die zeit erfüllet war / auff daß alle ding zusammen verfasset würde / inn Christo / beyde das im Himmel vnnd auch auff Erden ist / durch jn selbs.

At det skulde predickis / der tiden vaar fuldkommen / Paa det at alle ting skulde befattis tilsammen i Christo / baade det som er i Himmelen oc paa Jorden / formedelst hannem selff.

11. Durch welchen wir auch zum Erbtheil kommen sind / die wir zuvor verordnet sind / nach dem fürsatz deß / der alle ding wircket / nach dem rath seines willens.

Ved huilcken wi ere oc komne til Arffuedeel / wi som tilforn vaare beskickede / effter hans Forsyn / som gør alle ting / effter sin villies Raad.

12. Auff daß wir etwas seyen zu lob seiner herzligkeit / die wir zuvor auff Christo hoffen.

Paa det at wi kunde noget vere hans Herlighed til loff / wi som tilforn haabedis til Christum.

Kapitola I.

7. W nemžto máme wykaupenij / skrze Krew geho / odpusstěnij hřijchuow wedlé bohatstwij milosti geho.

W ktorym mamy odkupienie przez krew iego / y odpuszczenie grzechow / z obfitey łáski iego.

8. Kteráž se rozhognila při nás / we wssý maudrosti a opatrnosti.

Ktora obfitował w nas wszeláką madrością / y rostropnością.

9. Aby nám známé včinil tagemstwij wuole swé / wedlé dobré lijbosti swé / kterauž vložil w něm.

Obiáwiwszy nam táiemnice woley swoiey / według dobrowolney życzliwości swoiey / ktora był postanowił w sobie.

10. W zřijzenij plnosti časuow / aby naprawil wssecky wěcy skrze Krysta / které gsau na Nebi y které gsau na Zemi w něm.

Aby w wypełnieniu czásu zupełnego / zebrał w iedno wszytki rzeczy w Krystusie / ták ty ktore są w niebie / ták y ty ktore ná ziemi / w tym że.

11. W kterémž také y my k Losu powoláni smé / předzwěděni gsauce wedlé vloženij geho / kterýž wssecky wěcy činij wedlé rady wuole swé:

W ktorym też dostáliśmy działu / bedąc przeznáczeni według postánowienia iego / ktory wszytki rzeczy spráwuie według rády woley swoiey.

12. Abychom byli k chwále sláwy geho / my kteřij gsme prwé naděgi měli w Krystu:

Abyśmy byli ku czci chwały iego / ktorzyśmy pierwszy nádzieię mieli w Krystusie.

ב

13 דְּאַף אַנְתּוּן בֵּהּ
שְׁמַעְתּוּן מֶלְּתָא דְקוּשְׁתָּא
דְּאִיתֵיהּ סְבַרְתָּא דְּחַיַּיכוּן
וּבֵהּ הַיְמֶנְתּוּן וְאֶתְחַתַמְתּוּן
בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא דְּמַלִּיכָא
הֲוָת׃

In cui sete ancor voi, hauendo udita la parola de la verità, che è l'Euangelio de la vostra salute: nelquale ancor hauendo creduto, sete stati sigillati con lo Spirito santo de la promessa.

14 הַי דְּאִיתֵיהּ רַהְבוּנָא
דְּיָרְתוּתַן לְפוּרְקָנָא דְּאַיְלֵין
דְּחַיִּין לְשׁוּבְחָא דְּאִיקָרֵהּ׃

Ilquale è l'arra de la nostra heredità, fine à la redentione de l'acquistata possessione, a laude de la glor a sua.

15 מְטוּל הָנָא אַף אֶנָא
הָא מֶן דְּשֶׁמְעֵת ה
הַיְמָנוּתְכוּן דְּבְמָרַן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא וְחוּבְּכוּן דִּלְוָת
כֻּלְּהוֹן קַדִּישֵׁא׃

Per laqual cosa io ancora, hauendo udita la vostra fede nel Signor IESV, è la charità verso tutti i Santi.

16 לָא מֶשְׁתַּלֵּא אֶנָא
לְמַוְדָיוּ עַל אַפַּיְכוּן
וַלְמֶעְהַדְכוּן בִּצְלַוָתַי׃

Non cesso di render gratie per voi, facendo mention di voi ne le mie orationi.

17 דַּאלָהֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא אַבָּא דְּתֶשְׁבּוּחְתָּא
נֶתֵּל לְכוּן רוּחָא דְחֶכְמְתָא
וַדְגֶלְיָנָא בִּידַעְתֵּהּ׃

Accioche l'Iddio del nostro Signore IESV Christo, il Padre dico de la gloria, vi dia lo Spirito de la sapientia è riuelatione, per hauere la cognition di lui.

18 וְנֶנְהְרוּן עַיְנָא דְּלֶבַּוָתְכוּן
דְּתֶדְעוּן מָנוּ סַבְרָא ד
דְּקָרְיָנֵהּ וּמָנוּ עוּתְרָא
דְּשׁוּבְחָא דְּיָרְתוּתֵהּ ב
בְּקַדִּישֵׁא׃

Cioè gli occhij del vostro intelletto illuminati: à fin che voi sappiate qual sia la speranza de la sua vocatione, e quali siano le ricchezze de la gloria de la sua heredità ne i Santi.

א

13 אֲשֶׁר בּוֹ גַּם אַתֶּם בְּשָׁמְעֲכֶם
אֶת־דְּבַר אֱמֶת אֶת־בְּשׂוֹרַת
יְשׁוּעַתְכֶם אֲשֶׁר בָּהּ כִּי הֶאֱמַנְתֶּם
נֶחְתַּמְתֶּם בְּרוּחַ קֹדֶשׁ אִמְרָתוֹ׃

En el qual esperastes tambien vosotros en oyendo la palabra de verdad, el Euangelio de vuestra salud: en el qual tambien desque creystes, fuestes sellados con el Espiritu Sancto de la promessa.

14 אֲשֶׁר הִיא עֵרָבוֹן נַחֲלָתֵנוּ
לִפְדוּת הַסְּגֻלָּה לִתְהִלַּת כְּבוֹדוֹ׃

Que es el arra de nuestra herencia, ganados por redemcion para alabança de su gloria.

15 עַל־כֵּן גַּם אֲנִי בְּשָׁמְעִי
אֶת־אֱמוּנַתְכֶם אֲשֶׁר הִיא בַּאֲדֹנֵינוּ
יֵשׁוּעַ וְאֶת־אַהֲבַתְכֶם אֲשֶׁר הִיא
אֶל־כָּל־הַקְּדוֹשִׁים׃

Por loqual tambien yo oyendo vuestra fe que es en el Sennor Iesus, y la charidad para con todos los Sanctos.

16 לֹא נָחְתִּי לְהוֹדוֹת עֲלֵיכֶם
וּלְהַזְכִּיר שִׁמְכֶם בְּכָל־תְּפִלּוֹתַי׃

No cesso ne hazer gracias por vosotros, haziendo memoria de vosotros en mis oraciones.

17 אֲשֶׁר אֱלֹהֵי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ אֲבִי הַכָּבוֹד יִתֵּן לָכֶם
אֶת־רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה בְּמַדָּעוֹ׃

Que el Dios del Sennor nuestro Iesus el Christo, Padre de gloria, hos de Espiritu de sabiduria y de reuelacion por su conocimientos:

18 לְאוֹר אֶת־עֵינֵי לְבַבְכֶם לָדַעַת
מַה־הִיא שִׂבְרַת קְרִיאָתוֹ וּמָה
הוּא עֹשֶׁר כְּבוֹד נַחֲלָתוֹ בַּקְּדוֹשִׁים׃

Alumbrando los ojos de vuestro entendimiento, para que sepays qual sea la esperança de su vocacion, y quales sean las riquezas de la gloria de su herencia en los Sanctos.

α'.

13. Ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ.

En qui vous estes aussi ayans ouï la parole de verité, assauoir l'Euangile de vostre salut: auquel aussi ayans creu, vous auez estés seellés du sainct Esprit de la promesse:

14. Ὅς ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ.

Lequel est arre de nostre heritage iusqu' à la redemption de sa possession acquise, à la louange de sa gloire.

15. Διὰ τοῦτο κἀγὼ ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους.

Pour ceste cause moi aussi ayant entendu la foy que vous auez au Seigneur Iesus, & la charité que vous auez enuers tous les saincts.

16. Οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου.

Ie ne cesse de rendre graces pour vous, faisant memoire de vous en mes oraisons:

17. Ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δώῃ ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως, ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ.

Afin que le Dieu de nostre Segneur Iesus Christ, le Pere de gloire, vous doint l'Esprit de sapience & de reuelation, par la recognoissance d'icelui:

18. Πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς (καρδίας) ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις.

Assauoir les yeux de vostre entendement illumines: afin que vous sachiez quelle est l'esperance de sa vocation, & quelles sont les richesses de la gloire de son heritage és saincts:

CAP. I.

13. In quo & vos, cùm audissetis verbum veritatis, (Evangelium salutis vestræ,) in quo & credentes signati estis Spiritu promissionis sancto.

In whom also ye haue trusted after that ye heard the word of trueth/ euē the Gospell of your saluation / wherein also after that ye beleeued/ yee were sealed with the holy Spirit of promise.

14. Qui est pignus hereditatis nostræ, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius.

Which is the earnest of our inheritance/ vntill the redemption of the possession purchased vnto the praise of his glory.

15. Propterea & ego audiens fidem vestram quæ est in (*Christo*) Domino Iesu, & dilectionem in omnes sanctos.

Therefore also / after that I heard of the faith / which ye haue in the Lord Jesus / and loue toward all the Saintes.

16. Non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis.

I cease not to giue thankes for you/ making mention of you in my prayers.

17. Vt Deus, Domini nostri Iesu Christi pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ & revelationis, in agnitione eius.

That the God of our Lord Jesus Christ the Father of glory / might giue vnto you the Spirit of wisedome/ and reuelation through the knowledge of him.

18. Illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis quæ sit spes vocationis eius, & quæ divitiæ gloriæ hæreditatis eius in sanctis.

That the eyes of your vnderstanding may be lightened/ that ye may know what the hope is of his calling/ and what the riches of his glorious inheritance is in the Saintes.

Das I. Capitel.

13. Durch welchen auch jr gehöret habt das wort der warheit/ nemlich/ das Evangelium von ewer seligkeit/ Durch welchen jhr auch/ da jhr glaubetet/ versiegelt worden seyt mit dem heiligen Geist der verheissung.

Formedelst huilcken i haffue oc hørt Sandheds Ord/som er/ Euangelium om eders Salighed/formedelst huilcken i oc ere bleffne der i trode/ beseglede met Forietelsens hellige Aand.

14. Welcher ist das pfand vnsers Erbes/ zu vnser Erlösung/ daß wir sein eigenthumb würden / zu lob seiner Herrligkeit.

Som er vor Arffuis pant/til vor Forløsning/at wi skulde bliffue hans Eyedom/hans Herlighed til loff.

15. Darumb auch ich/ nach dem ich gehöret habe vonn dem Glauben bey euch/ an den HERRN Jesum/ vnd von ewer lieb zu allen Heiligen.

Der faare ocsaa ieg/ effter at ieg hørde om den Tro hoss eder/ til vor HERRE Jhesum / oc om eders kærlighed til alle Helligen.

16. Höre ich nicht auff zu dancken für euch / vnnd gedencke ewer in meinem Gebet.

Da lader ieg icke aff at tacke faar eder/ oc ihukomme eder i mine bøner.

17. Daß der Gott vnsers HERREN Jesu Christi / der Vatter der herrligkeit / gebe euch den Geist der weißheit vnd der offenbarung/ zu seines selbs erkentniß.

At vor HERRIS Jhesu Christi Gud / herlighedens Fader/ skal giffue eder vishedens oc obenbarelsens Aand/ til sin egen bekendelse.

18. Vnd erleuchte die Augen ewers verstendniß/ daß jhr erkennen möget/ welche da sey die hoffnung ewers beruffs/ vnd welcher sey der reichthumb seines herrlichen erbes / an seinen heiligen.

Oc opliuse eders forstandz øyen/At i kunde kende/ huilcket det Haab er som i ere kallede til/oc huilcken hans herlige Arffuis Rigdom er / til hans Helligen.

Kapitola I.

13. W kterémžto y wy naděgi máte/ když gste vposlechli slowa prawdy (Ewangelium spasenij wasseho) v wěřiwsse w něho znamenáni gste Duchem Swatým zaslibenij.

W ktorym vfáliscie y wy/vslyszawszy slowo prawdy / to iest / Ewánielia zbáwienia wászego/ w ktora tez vwierzywszy/ iestescie zápieczetowá ni Duchem onym świetym obietnice.

14. Kterýž gest záwdawek dědictwij nasseho/ k nabytij wykaupenij pro chwálu sláwi geho.

Ktory iest zadátkiem dziedzictwá naszego/ aż ku wolności będziem przywiedzieni ku czći chwáły iego.

15. Protož y yá slysse o Wijře wassý/ kteráž gest w Krystu Gežijssy / a milowánij ke wssem swatým.

Dla tego y ia vslyszawszy one wiáre ktora w was iest w Pánie Jezusie/ y miłość ku wszytkim świetym.

16. Nepřestáwám děkowati za wás/ připomijnage wás na Modlitbách mých

Nie przestháwam dziekowáć zá was/ przypominájac was w modlitwach moich.

17. Aby Bůh Pána nasseho Gežijsse Krysta/ Otec sláwy/ dal wám Ducha maudrosti a zgewenij k poznánij geho.

Aby Bog Páná nászego Jezu Krystá/ Ociec on chwálebny/ dał wám Duchá madrośći y obiáwienia/ przez poznánie iego.

18. Též oswijcené Oči srdce wasseho / abysste widěli která gest naděge připowolánij geho / a která bohatstwij sláwy dědictwij geho w Swatých.

Oświećiwszy oczy vmysłu wászego/ ábyście wiedzieli ktho raby byłá nádzieia oná wezwánia iego/ y ktore bogáctwá chwáły dziedzictwá iego w świetych.

א

19 וּמָנָא הִי יַתִּירוּתָא דְּרַבּוּתָא דְּחַיְלֵהּ בַּן בַּאילֵין דַּמְהַימְנִינַן אַיְך מַעְבְּדָנוּתָא דְּתוּקְפָא דְּחַיְלֵהּ׃

Equal sia l'eccellente grandezza de la potentia sua verso noi che crediamo secondo l'efficacia de la sua potente virtù.

א

19 וּמַה הִיא יִתְרַת גְּדֻלַּת כֹּחוֹ אֵלֵינוּ אֲשֶׁר מַאֲמִינִים אֲנוּ כְּפֹעַל אֱילוּתוֹ וּגְבוּרָתוֹ׃

Y qual sea aquella grandeza sobre excellente de su potencia en nosotros los que creemos por la operacion de la potencia de su fortaleza.

α'.

19. Καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

Et quelle est l'excellente grandeur de sa puissance enuers nous qui croyons, selon l'efficace de la puissance de sa force:

20 דַּעֲבַד בַּמְשִׁיחָא וַאקִימֵהּ מֶן בֵּית מִיתֵא וַאוְתְּבֵהּ מֶן יַמִּינֵהּ בַּשְׁמַיָּא׃

Laquale egli ha adoperata in Christo, risuscitandolo da morte, & hallo fatto sedere à la sua destra ne le parti celesti.

20 אֲשֶׁר פָּעַל בַּמָּשִׁיחַ בַּהֲקִימוֹ מִמֵּתִים וַיֵּשֶׁב לִימִינוֹ עַל שְׁמֵי שָׁמַיִם׃

La qual obró en el Christo leuantandolo de los muertos, y colocandolo à su diestra en los cielos.

20. Ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν· καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις.

Laquelle il a desployee auec efficace en Christ, quand il l'a ressuscité des morts, & l'a fait seoir à sa dextre és lieux celestes:

21 לְעֵל מֶן כֻּלְהוֹן אַרְכוּס וְשׁוּלְטָנָא וְחַיְלָא וּמָרוּתָא וַלְעֵל מֶן כֻּל שֶׁם דְּמֶשְׁתַּמַּה לָא בַּלְחוּד בְּעָלְמָא הָנָא אֶלָּא אָף בְּדַעְתִיד׃

Sopra ogni principato, è potestà, è virtù e signoria, e sopra ogni nome che si nomina non solamente in questo secolo, ma etiandio nel futuro.

21 עַל כָּל מִשְׂרָה וְשִׁלְטוֹן וְחַיִל וַאֲדוֹנִים וְעַל כָּל שֵׁם הַנִּקָּב לֹא לְבַדּוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה כִּי אִם גַּם בְּעוֹלָם הַבָּא׃

Sobre todo principado y potestad, y potencia, y sennorio, y todo nombre que se nombra no solo en este siglo, mas aun en el venidero:

21. Ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Par dessus toute principauté, & puissance, & vertu, & Seigneurie, & par dessus tout nom qui se nomme, non seulement en ce siecle, mais aussi en celui qui est à venir.

22 וְשַׁעְבֵּד כֻּל מֶדֶם תְּחֵית רַגְלַוְהִי וְלֵהּ דְּאִיתַוְהִי לְעֵל מֶן כֻּל יַהְבֵהּ רִישָׁא לְעִדְתָּא׃

Et ha sottoposte tutte le cose à i piedi di esso, & hallo dato per capo sopra tutte le cose à la Chiesa.

22 וְכָבוֹד וְהָדָר עִטְּרֵהוּ הַמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדָיו כֹּל שָׁת תַּחַת רַגְלָיו וּנְתָנוֹ לְרֹאשׁ עַל כָּל לָעֵדָה׃

Y sujetandole todas las cosas debaxo de sus pies, y poniendolo por cabeça sobre todas las cosas à la Iglesia.

22. Καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ.

Et a assuietti toutes choses sous les pieds d'icelui, & l'donné sur toutes choses, pour estre chef à l'Eglise:

23 דְּאִיתֵיהּ גּוּשְׁמֵהּ וְשׁוּמְלָיָא דְּהוּ דְּכֹל בְּכֹל מְשַׁמְלֵא׃

Laquale è il corpo di lui, è il compimento di lui, che empie il tutto in tutte le cose.

23 שֶׁהִיא גּוּפָתוֹ וּמְלוֹאוֹ אֲשֶׁר אֶת כֹּל בַּכֹּל מְמַלֵּא הוּא׃

La qual es su cuerpo, y el es la plenitud della: el qual hinche todas las cosas en todos.

23. Ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου.

Laquelle est le corps d'icelui, & l'accomplissement de celui qui accomplit tout en tous.

ב

1 אַף לְכוֹן דַּמִּיתִין הֲוֵיתוֹן בַּחְטָהַיְכוֹן וּבְסַכְלוּתְכוֹן׃

E voi, che eravate morti ne li vostri delitti è peccati.

ב

1 וְאַתֶּם בִּהְיוֹתְכֶם מֵתִים לָעֲוֹלוֹת וְלַחַטָּאת׃

Y vosotros, estando muertos en vuestros delictos y peccados:

ΚΕΦΑΛ. β'.

Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις.

Et lors que vous estiez morts en vos fautes & pechés.

CAP. I.

19. Et quæ ſit ſuperemi nens magnitudo virtutis eius in nos, qui credimus ſecundùm operationem potentiæ virtutis eius.

And what is the exceeding greatneſſe of his power toward vs / which beleeue / according to y working of his mighty power.

20. Quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum à mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cæleſtibus.

Which hee wrought in Chriſt / when hee raiſed him from the dead / and ſet him at his right hand in the heauenly places.

21. Supra omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur non ſolùm in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro.

Farre aboue all principalitie / and power and might / and domination / and euery name y is named / not in this worlde onely / but alſo in that that is to come.

22. Et omnia ſubiecit ſub pedibus eius: & ipſum dedit caput ſupra omnem eccleſiam.

And hath made all thinges ſubiect vnder his feete / and hath appointed him ouer all thinges to be the head to the Church.

23. Quæ eſt corpus ipſius, plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur.

Which is his body / euen the fulneſſe of him that filleth all in all thinges.

CAP. II.

ET vos cùm eſſetis mortui delictis, & peccatis veſtris.

And you hath he quickened / that were dead in treſpaſſes and ſinnes.

Das I. Capitel.

19. Vnd welche da ſey die überſchwengliche gröſſe ſeiner Krafft an vns / die wir glauben nach der wirckung ſeiner mechtigen ſtärcke.

Oc huilcken der er hans Kraffts offueruettis ſtorhed mod oſſ, wi ſom tro effter hans mectige ſtyrckis gerning.

20. Welche er gewirckt hat in Chriſto / da er jn von den toden aufferweckt hat / vnd geſetzt zu ſeiner Rechten im Himmel.

Huilcken hand giorde i Chriſto / der hand opuecte hannem fra de Døde / oc ſette hannem hoſſ ſin høyre Haand i Himmelen.

21. Vber alle Fürſtenthumb / Gewalt / Macht / Herrſchafft / vnd alles was genant mag werden / nicht allein in diſer Welt / ſondern auch in der zukünfftigen.

Offuer alle Førſtedøme / Vold / Mact / Herredøme / oc alt der ſom kand neffnis / icke aleniſte i denne Verden / men ocſaa i den tilkommende.

22. Vnd hat alle ding vnter ſeine Füſſe gethan / vnnd hat jhn geſetzt zum Haupt der Gemeine über alles.

Oc hand lagde alting vnder hans Føder / oc hand ſette Hannem til Menighedens Hoffuit offuer alting

23. Welche da iſt ſein Leib / nemlich die fülle / deß der alles in allen erfüllet.

Huilcken der er hans Legeme / ſom er hans opfyldelſe / der opfylder alting i alle.

Das II. Capitel.

VNd auch euch / da jhr todt waret / durch Vbertrettung vnnd Sünde.

OC eder ocſaa / der i vaare døde / formedelſt Offuertrædelſe oc Synd.

Kapitola I.

19. A kterak geſt přewyſoká welikoſt mocy geho k nám kteřijž wěřijme wedlě mocnoſti ſýly mocně geho.

Y ktora ieſt zacna oná wielkość mocy iego przeciwko nám / ktorzy wierzymy według ſkutecżney mocy y śiły iego.

20. Kteřž dokázal na Kryſtu / wzkřijſyw ho z mrtwých / a poſadiw na Prawicy ſwé na Nebi.

Ktora okazał w Kryſtuſie gdy go wzbudźił zmartwych / y poſádźił go ná práwicy ſwoiey w niebie.

21. Nadewſſecky Princypáty / a Poteſtáty / a Wirtuty / y Dominacyony / a nad každé gméno kteréž ſe gmenuge / ne toliko w tomto wěku / ale také w budaucým.

Dáleko nád wſzeláką páńſtwo / y zwierzchność / y moc / y pánowánie / y nád wſzelkie imie / ktore miánowáne bywa / nie tylko ná tym świecie / ále też ná przyſzłym.

22 A wſſecky wěcy poddal pod nohy geho / a geg ſamého dal aby byl hlawau nadewſſý Cýrkwij.

Y wſzythki rzecży podał pod nogi iego / y poſtánowił go głową nád wſzytki rzecży Kośćiołowi.

23. Kteráž geſt tělo geho / a plnoſt toho kterýž wſſecko we wſſem doplňuge.

Ktory ieſt ciálem iego / y wypełnieniem tego ktory wſzytki rzecży we wſzytkich nápełnia.

Kapitola II.

Y Wy když gſte byli mrtwij w nedoſtatcých a w hřijſſých ſwých.

A Was ſpołu ożywił / gdyżeśćie byli vmárli w vpadkach / y w grzechach.

ב

2 הלין דמן קדים הלכתון הויתון בהין איך עלמיותה דעלמא הנא ואיך צביניה דריש שולטנא דאאר דרוחא הדא דמתחבטא בבניא דלא מתטפיסנותא׃

Ne i quali gia caminaste secondo il corso di questo mondo, secondo il principe che ha la potesta de l'aere, cioè de lo spirito che hora opera ne i figliuoli di ribellione.

3 בהנון עבדא דאף חנן אתהפכן בהון מן קדים ברגיגתא דבסרן ועבדין הוין צביניא דבסרן וד ודתרעיתן ובניא הוין דרוגזא מליאית איך שרכא׃

Tra iquali ancor noi tutti gia conuersammo, ne le concupiscenze de la nostra carne, facendo cio che à la carne e à le cogitationi piacena: & erauamo per natura figliuoli d'ira, come gl'altri ancora.

4 אלהא דין דעתיר ברחמוהי מטול חובה ס סגיאא דאחבן׃

Ma Iddio che è ricco di misericordia, per la sua molta charita con laquale ci ha amati.

5 כד מיתין הוין בחטהין אחין עם משיחא —— ובטיבותה פרקן׃

Ancor quando erauamo morti ne i peccati, ci ha viuificati insieme con Christo, per la gratia delquale sete saluati.

6 ואקימן עמה ואותבן עמה בשמיא בישוע מ משיחא׃

Et insieme con lui ci ha risuscitati, & hacci fatti insieme seder ne le parti celesti, in Christo IESV.

7 דנחוא לעלמא דאתין רבותא דעותרא דטיבותה ובסימותה דהות עלין בישוע משיחא׃

Per mostrare ne secoli auuenire l'escellenti ricchezze de la sua gratia per la benignita sua verso noi in IESV Christo.

ב

2 אשר בהן כעת התהלכתם כהבל עולם הזה כשר שלטון האויר הרוח אשר כעת הזה פועל פעלו בבני־סורים׃

En que en otro tiempo anduuiestes conforme à la condicion deeste mundo, conforme à la voluntad del principe de la potestad de este áyre, el espiritu que aora obra en los incredulos:

3 אשר בם גם אנחנו כלנו התהלכנו כעת במאויי בשרנו לעשות את־תאות בשרנו ונפשנו והיינו בני חרון אף יהוה מילדותנו כמו גם האחרים׃

Con los quales nosotros tambien conuersamos otro tiempo en los desseos de nuestra carne, haziendo el querer de la carne y de los pensamientos, y siendo nacidos hijos de yra, tambien como los demas.

4 ואלהים העשיר בתחנה ורב חסד ורחמים הוא ברב אהבתו אשר אהב אותנו׃

Empero Dios, que es rico en misericordia por su mucha charidad conque nos amò.

5 ובהיותנו מתים בחטאים החיה אותנו עם המשיח (חנם נושעתם׃)

Aun estando nosotros muertos en peccados nos diô vida juntamente con el Christo, por cuya gracia soys saluos:

6 והקים איתנו והושיב עמו על־שמי שמים בישוע המשיח׃

Y juntamente nos resuscitó, y ansi mismo nos hizo assentar en los cielos con el Christo Iesus:

7 להגיד ולהראות בעולמים הבאים את־יתרת עשר תחנתו בטובתו אשר עלינו בישוע המשיח׃

Para mostrar en los siglos venideros las abundantes riquezas de su gracia en la bondad para con nosotros en el Christo Iesus.

Β.

2. Ἐν αἷς ποτε περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας.

Esquels autresfois vous auez cheminé suiuant le train de ce monde, selõ le prince de la puissance de l'air, qui est l'esprit qui besongne maintenant en efficace ès enfans de rebellion.

3. Ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε, ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν· καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποί.

Entre lesquels aussi nous tous auons conuersé autresfois ès conuoitises de nostre chair, accomplissans les desirs de la chair, & de nos pensees: & estions de nature enfans d'ire comme aussi les autres.

4. Ὁ δὲ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς,

Mais Dieu, qui est riche en misericorde par sa grande charité, de laquelle il nous a aimés,

5. Καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε τῷ χριστῷ· χάριτί ἐστε σεσωσμένοι.

Du temps mesmes que nous estions morts en nos fautes, nous a viuifiés ensemble auec Christ, par la grace duquel vous estes sauués.

6. Καὶ συνήγειρε, καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Et nous a ressuscités ensemble, & nous a fait seoir ensemble, ès lieux celestes en Iesus Christ:

7. Ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ᾽ ἡμᾶς, ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Afin qu'il monstrast ès siecles à venir les abondamment excellentes richesses de sa grace, par sa benignité enuers nous en Iesus Christ.

CAP. II.

2. In quibus aliquando ambulastis secundùm seculum mundi huius: secundùm principem potestatis aëris huius, spiritus qui nunc operatur in filios diffidentiæ.

Wherein, in time past yee walked, according to the course of this worlde, and after the prince that ruleth in the aire, euen the spirit, that nowe worketh in the children of disobedience.

3. In quibus & nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostræ, facientes voluntatem carnis & cogitationum, & eramus naturâ filii iræ sicut & cæteri.

Among whome wee also had our conuersation in time past, in the lustes of our flesh, in fulfilling the will of the fleshe, and of the minde, and were by nature the children of wrath, as well as others.

4. Deus autem (qui dives est in misericordia) propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos.

But God which is rich in mercy, through his great loue where with he loued vs.

5. Et cùm essemus mortui peccatis, convivificavit nos Christo, (cuius gratia estis salvati.)

Euen when we were dead by sinnes, hath quickened vs together in Christ, by whose grace ye are saued.

6. Et conresuscitavit, & consedere fecit in cælestibus in Christo Iesu.

And hath raised vs vp together, & made vs sit together in the heauenly places in Christ Jesus.

7. Vt ostenderet in seculis supervenientibus abundantes divitias gratiæ suæ, in bonitate super nos in Christo Iesu.

That hee might shew in the ages to come the exceeding riches of his grace, through his kindnes toward vs in Christ Jesus.

Das II. Capitel.

2. In welchen jhr weiland gewandelt habet/ nach dem lauff diser Welt/ vnd nach dem Fürsten/ der in der Lufft herrschet/ Nemlich/ nach dem Geist/ der zu dieser zeit sein werck hat in den Kindern deß vnglaubens.

J huilcke i vandrede nogen stund effter denne Verdens laab/ oc effter den Første/ som regnerer i lufften/ som er/ effter Aanden/ der i denne tid haffuer sin gerning vdi vantroens Børn.

3. Vnter welchem wir auch alle weiland vnsern wandel gehabt haben/ in den lüsten vnsers Fleisches/ vnd theten den willen deß Fleisches/ vnd der Vernunfft/ vnnd waren auch Kinder deß Zorns von natur/ gleich wie auch die andern.

Jblant huilcke wi oc alle nogen stund haffde vor omgengelse/ vdi vort Kødz lyst/ oc giorde Kødens oc fornufftens uilie/ oc wi vaare ocsaa vredens Børn aff Nature/ lige som ocsaa de andre.

4. Aber Gott/ der da reich ist vonn barmhertzigkeit/ durch seine grosse Liebe/ damit er vns geliebet hat.

Men Gud som er rig aff Barmhertighed/ formedelst sin store kærlighed/ met huilcken hand elskte oss.

5. Da wir tod waren in den sünden/ hat er vns sampt Christo lebendig gemacht (Denn auß gnade seyt jr selig worden.)

Der wi vaare døde i synden/ da giorde hand oss leffuendis i Christo (Thi at i ere bleffne salige aff naade.)

6. Vnd hat vns sampt jhm aufferweckt/ vnd sampt jm in das Himlische wesen gesetzt/ in Christo Jesu.

Oc hand opuecte oss met hannem/ oc sette oss met hannem i det Himmelske væsen/ vdi Christo Jhesu.

7. Auff daß er erzeigete in den zukünfftigen zeiten den überschwenglichen Reichthumb seiner gnade/ durch seine güte über vns/ in Christo Jesu.

Paa det hand vilde giffue til kende i den tilkommende tid hans Naadis offuerflødige Rigdom/ formedelst hans godhed offuer oss i Christo Jhesu.

Kapitola II.

2. W kterýchžto někdy gste chodili wedlé wěku Swěta toho/ a wedlé Knijžete mocného nad powětřijm/ ducha toho/ kterýž y nynij dijla swá děla w Synech nedowěry:

W ktorycheście nie kiedy chodźili według biegu świátá thego/ według Kśiążęćiá ktory ma zwierzchność ná powietrzu/ y duchá ktory theraz moc swoie okazuie w ludźiach nieposłusznych.

3. Mezy kterýmižto y my wſſyckni někdy obcowali gsme w žádostech těla naſſeho/ činijce wuoli Těla/ a myſſlenij: a byli gsme od přirozenij Synowé hněwu/ yakožto y ginij.

Miedzy ktorymi thez y my wszyscy obieralichmy sie niekiedy w pożadliwośćiach ćiáłá nászego/ czyniąc thy rzeczy ktore sie podobáły ciału y myslám/ y bylichmy z przyrodzenia synowie gniewu iáko y drudzy.

4. Ale Bůh kterýž gest bohatý w Milosrdenstwj/ pro nesmjrnau láſku swau/ kterauž to zamilowal nás.

Ale Bog ktory iest bogáty w miłośierdźiu dla wielkiey miłośći swoiey ktora nas vmiłował.

5. A když gsme byli mrtwij w hřijſſých/ obžiwil nás/ ſkrze Krysta (gehožto milostij gste k spaſenij přiwedeni.)

Też gdychmy przez vpadki vmárłymi byli/ pospolu ożywił nas przez Krystusá/ kthorego łáską iesteśćie zbáwieni.

5. A spolu wzkřijſyl/ a včinil abychom spolu ſeděli w Nebeſých ſkrze Krysta Gežijſſe.

Y wzbudźił pospolu/ y wespołek posádźił w niebie w Krystusie Jezusie.

7. Aby okázal w budaucým wěku hogné zbožij milosti swé/ ſkrze dobrotu nad námi w Krystu Gežijſſy.

Aby okazał w przyszłych czásiech wielkie bogáctwá łáski swoiey/ przez dobrotliwość przećiwko nam w Krystusie Jezusie.

ב

8 בטיבותה הו גיר אתפרקתון בהימנותא והדא לא הות מנכון אלא מוהבתא הי דאלהא׃

Imperoche voi per gratia sete saluati per la fede: è questo non gia da voi, è dono di Dio.

9 לא מן עבדא דלא אנש ישתבהר׃

Non per le opere: accioche niuno si glorij.

10 בריתא חנן גיר דילה דאתברין בישוע משיחא לעבדא טבא הנון דמן קדים טיב אלהא דבהון נהלך׃

Perche noi siamo sua fattura, create in Christo IESV à buone opere, lequali Iddio ha preparate, à finche noi caminiamo in esse.

11 מטול הדא הויתון עהדין דאנתון עממא מן קדים דבסר הויתון ומ
ומתקרין הויתון עורלותא מן הי דמתקריא גזורתא ואיתיה עבד אידיא ב
בבסרא׃

Per laqual cosa, ricordateui che voi essendo gia Gentili in carne, erauate chiamati Preputio da quella che si chiama Circoncisione manualmente fatta ne la carne.

12 ואיתיכון הויתון בהו זבנא דלא משיחא ונוכריין הויתון מן דוברא דיסריל ואכסניא הויתון לדיתקא דמולכנא ודלא סבר הויתון ודלא אלהא בעלמא׃

Che voi erauate dico à quel tempo senza Christo, alienati da la Republica d'Israël, è stranieri da i testamenti de la promessa non hauendo alcuna speranza, & essendo senza Dio nel mondo.

13 והשא דין בישוע משיחא אנתון דמן קדים רחיקין הויתון קריבא הויתון בדמה דמשיחא׃

Ma hora per Christo IESV, voi che gia erauate lontani, sete fatti vicini per il sangue di Christo.

14 הויו גיר שינן הו דעבד תרתיהין חדא ושרא סינא דקאם הוא במצעתא׃

Percioch'egli è la pace nostra, che di due ha fatto vno, & ha disfatto con la sua carne il tramezzo de la siepe.

ב

8 כי בחנה נושעתם באמונה וזאת איננה ממכם כי אם מתת אלהים היא׃

Porque por gracia soys saluos por la fey esto no de vosotros, que don de Dios es:

9 איננה ממעשים פן יתהלל איש׃

No por obras, para que nadie se glorie.

10 כי מעשה ידיו אנחנו נבראים בישוע המשיח אל מעשים טובים אשר מקדם הכין אלהים להתהלך בם׃

Porque hechura suya somos, criados en el Christo Iesus para buenas obras, las quales Dios preparó para que anduuiessemos en ellas.

11 על כן זכרו כי אתם לפנים הגוים בבשר ונקראתם הערלה בעבור מעשה ידים הנקרא המולה׃

Portanto tened memoria que vosotros, que en otro tiempo erades Gentes en carne, que erades llamados Capullo de la que se llama la Circuncision en carne la qual se haze con mano:

12 וכי הייתם בעת ההיא בלי משיח נפרדים מעמת ישראל וגרי הברית ולא היתה לכם תקות השבועה ובלי אלהים בעולם׃

Que erades en aquel tiempo sin el Christo, alexados de la conuersacion de Israel, y estrangeros de los conciertos de la promessa, sin esperança y sin Dios en el mundo;

13 ועת בישוע המשיח אתם אשר מלפנים הייתם רחוקים קרובים נהייתם בדמי המשיח׃

Mas aora, en el Christo Iesus, vosotros que en otro tiempo estauades lexos, aueys sido hechos cercanos por la sangre del Christo.

14 כי הוא שר שלום משרתו על שכמו ומוסר שלומנו עליו העשה את שתיהן לאחת ואת חומת הבינים הרס׃

Porque el es nuestra paz que de ambos hizo vno deshaziendo el apartamiento de la pared.

β'.

8. Τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν· θεοῦ τὸ δῶρον.

Car vous estes sauués par grace par la foy: & cela non point de vous: c'est le don de Dieu.

9. Οὐκ ἐξ ἔργων ἵνα μή τις καυχήσηται.

Non point par œuures, afin que nul ne se glorifie.

10. Αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν.

Car nous sommes l'ouurage d'icelui, estans creés en Iesus Christ à bonnes œuures que Dieu a preparees, afin que nous cheminions en icelles.

11. Διὸ μνημονεύετε ὅτι ὑμεῖς ποτὲ τὰ ἔθνη ἐν σαρκὶ, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου.

Pourtant ayez souuenance que vous qui estiez autresfois Gentils en chair, & estiez appelés Prepuce, par celle qui est appelee la Circoncision, faite de main en la chair.

12. Ὅτι ἦτε ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ ἰσραὴλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ.

Estiez en ce temps-la hors de Christ, n'ayans rien de commun auec la republique d'Israel, estans estrangers des alliances de la promesse, n'ayans point d'esperance, & estans sans Dieu au monde.

13. Νυνὶ δὲ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ὑμεῖς οἱ ποτὲ ὄντες μακρὰν, ἐγγὺς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ χριστοῦ.

Mais maintenant par Iesus Christ, vous qui estiez autresfois loin, estes approchés par le sang de Christ.

14. Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἓν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας.

Car icelui est nostre paix, qui de tous les deux en a fait vn, ayant rompu la closture de la paroy entremoyene.

CAP. II.

8. Gratia enim estis salvati per fidem (& hoc non ex vobis, Dei enim donum est)

For by grace are ye saued through faith/ & that not of your selues/it is the gift of God.

9. Non ex operibus, ut nequis glorietur.

Not of workes/ lest any man should boast him selfe.

10. Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.

For we are his workmanshippe created in Christ Jesus vnto good workes/ which God hath ordeined / that we shoulde walke in them.

11. Propter quod memores estote, quòd aliquando vos eratis Gentes in carne, qui dicebamini præputium ab ea quæ dicitur circumcisio in carne, manu facta.

Wherefore remember that yee being in time past Gentiles in the fleshe/ and called vncircumcision of them/ which are called circumcision in the flesh/made with handes.

12. Qui eratis illo in tempore sine Christo, alienati à conversatione Israël, & hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo.

That ye were/ I say / at that time without Christ/ and were aliants from the common wealth of Israel/ and were straungers from the couenants of promise / and had no hope / and were without God in the worlde.

13. Nunc autem in Christo Iesu vos aliquando eratis longè, facti estis propè in sanguine Christi.

But nowe in Christ Jesus/ ye which once were farre of / are made neere by the blood of Christ.

14. Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraq; unum, & medium parietem maceriæ solvens.

For he is our peace/ which hath made of both one/ and hath broken the stoppe of the patition wall.

Das II. Capitel.

8. Denn auß gnaden seydt jhr selig worden/ durch den Glauben/ vnd dasselbige nicht auß euch/ Gottes gabe ist es.

Thi at i ere bleffne salige aff Naade/ formedelst Troen/ Oc det icke aff eder selff/ Det er Guds Gaffue.

9. Nicht auß den wercken/ auff daß sich nicht jemand rühme.

Icke aff Gerninger/ Paa det nogen skal icke rose sig.

10. Denn wir sind sein werck / geschaffen in Christo Jesu/ zu guten wercken/ zu welchen Gott vns zuvor bereittet hat / daß wir darinnen wandeln sollen.

Thi at wi ere hans Gerning/ skabte i Christo Jhesu / til gode gerninger / til huicke Gud tilforn beredde oss/ at wi skulle vandre der vdi.

11. Darumb gedencket dran/ daß jr/ die jr weiland nach dem Fleisch Heyden gewesen seyt/ vnd die Vorhaut genennet wurdet/ von denen / die genennet sind die Beschneidung nach dem Fleisch/ die mit der hand geschicht.

Der faare tencker der paa/ at i som vaare vdi fordom tid Hedninge effter Kodet/ oc bleffue kallede Forhud/ aff dem / som kalledis Omskærelse effter Kodet, som skeer met haanden.

12. Daß jhr zu derselbigen zeit waret ohn Christo/ frembde/ vnd ausser der Bürgerschafft Israel/ vnd frembde von den Testamenten der verheissung/ daher jr keine hoffnung hattet/ vnd waret ohn Gott in der Welt.

At i paa denn samme tid vaare vden Christo/ fremmede oc vden Israels Borgerskaff / oc fremmede fra Forjettelsens Testamente/ Der faare haffde i inted Haab/ oc vaare vden Gud i Verden.

13. Nun aber die jr in Christo Jesu seyt/ vnd weiland ferne gewesen/ seyt nun nahe worden / durch das Blut Christi.

Men nu/ i som ere vdi Christo Jhesu/ oc vaare vdi fordom tid longt borte/ i ere nu komne nær til/ formedelst Christi Blod.

14. Denn er ist vnser Friede/ der auß beyden eines hat gemacht / vnnd hat abgebrochen den Zaun / der da zwischen war.

Thi hand er vor Fred/ som giorde It aff dem baade/ oc nedbrod det Gerde som der vaar emellem.

Kapitola II.

8 Neb milostij gste k spasenij přiwedeni skrze wijru / a to ne sami z sebe. Dar zagisté Božij gest.

Abowiem łáská iesteście zbáwieni przez wiárę/ y to nie z was/ dar to Boży iest.

9. Nez skutkůw/ aby se žádný nechlubil.

Nie z vczynkow / áby sie niktho nie chlubił.

10. Neb gsme dijlo geho/ gsauce stwořeni skrze Krysta Gežijsse k skutkům dobrým/ kteréž gest Buoh nařijdil/ abychom w nich chodili.

Abowiem iesteśmy spráwą iego stworzeni w Krystusie Jezusie ku vczynkám dobrym/ ktore przed thym Bog nágotował/ ábyśmy w nich chodźili.

11. Protož pamatuogte / že někdy wy gste byli Pohané wedlé těla / kteřijž gste slauli neobřezanij/ a odděleni od tělesného obřezánij/ kteréž se puosobij rukau.

A przetoż pámiętayćie/ że wy niekiedy bedąc pogány w ciele/ ktorzyśćie byli zwáni nieobrzezániem od onego ktore iest zwano obrzezániem w ciele/ y ktore rękomá bywa spráwowáne.

12. A w ten čas byli gste bez Krysta/ wzdáleni gsauce od obcowánij lidu Izrahelského/ a byli gste odcyzeni od zaslijbenij Zákona/ nemagijce naděge/ a byli gste bez Boha na tomto Swětě.

Iżeśćie byli ná on czas bez Krystusá/ oddaleni od rzeczy pospolitey Izráelskiey/ y obcemi od vmow w ktorych sie zámykáły obietnice/ nádźieie nie máiąc/ y przez Bogá bedąc ná świecie.

13. Ale nynij skrze Krysta Gežijsse wy/ kteřijž gste někdy byli daleko/ giž gste nynij blijzko/ skrze Krew Krystowu.

Ale theraz w Krystusie Jezusie wy ktorzyśćie niekiedy byli dáleko / zstáliśćie sie blisko przez krew Krystusowe.

14. Neb on gest pokog náš/ kterýž včinil ze dwého gedno / zbořiw zed w prostředku/ kteráž dělilana různo/

Abowiem on iest pokojem nászym/ ktory oboie iednym vczynił/ y zepsował przegrodzenie śrzedniey ściány.

ב

15 ובטל דבבותא בבסרה
ונמוסא דפוקדנא ב
בפוקדנוהי בטל דלתריהון
נברא בקיומה לחד בר
נשא חדתא ועבד שינא:

Hauendo abolita ne la sua carne l'inimicitia, cioè la Legge de comandamenti che è posta ne le ordinationi per comporre in se stesso i due in vn nuouo huomo, facendo pace.

16 ורעי לתריהון בחד פגר
עם אלהא ובזקפה קטל
בעל־דבבותא:

E per riconciliare amendue in vn corpo à Dio per la croce, ammazzando con essa la nimicitia.

17 ואתא סבר שלמא
לכון לרחיקא ולקריבא:

E venendo, ha euangelizata la pace à voi che erauate da lungi, & à quelli che erano da presso.

18 מטול דבה הו הוא לן
קורבא לתרין בחדא רוח
לות אבא:

Percioche per lui habbiamo amendue l'entrata in vno Spirito al Padre.

19 מכיל לא הויתון
אכסניא ולא תותבא אלא
בני מדינתא דקדישא ובני
ביתה דאלהא:

Voi non sete dunque piu forestieri è stranieri, ma cittadini insieme co i Santi, e domestici di Dio.

20 ואתבניתון על שת
שתאסתא דשליחא ודנביא
והו הוא ריש קרנא דבנינא
ישוע משיחא:

Edificati sopra il fondamento de gli Apostoli è de Profeti, la cui somma pietra angulare è esso IESV Christo.

21 ובה מתרכב כלה בנינא
ורבא להיכלא קדישא
במריא:

Nel quale tutto l'edifitio congiunto insieme, cresce in vn tempio santo al Signore.

22 כד אף אנתון בה
מתבנין אנתון למעמרא
דאלהא ברוחא (דקודשא:)

Nel quale ancor voi sete insieme edificati per essere habitacolo di Dio per lo Spirito (santo.)

ב

15 את־האיבה בבשרו את־תורת
המצות בבשורה היא אשר יברא
את־שניהם בנפשו לאדם אחד
חדש לעשות שלום:

Deshaziendo en su carne las enemistades, que eran la Ley de los mandemientos en los ritos para edificar en si mismo lòs dos en vn nueuo hombre, haziendo la paz.

16 ויחליף ויכפר את־שניהם
בגויה אחת לאלהים בתמרוריו
הורג את־האיבה בנפשו:

Y reconciliar por su cruz con Dios à ambos en vn mismo cuerpo, matādo en ella las enēistades.

17 ובא ובשר אותנו שלום
לרחוקים ולקרובים:

Y vino, y annunciô la paz à vosotros que estauades lexos, y à los que estauan cerca :

18 כי־בו יש לנו לשנינו ברוח
אחת קרבת האב:

Que por el los vnos y los otros tenemos entrada por vn mismo Espiritu àl padre.

19 על־כן אינכם עוד גרים
ותושבים כי־אם עירני הקדושים
ובני־בית אלהים:

Ansi que ya no soys estrangeros y aduenedizos, sino juntamente ciudadanos con los Sanctos y domesticos de Dios :

20 נבנים על־יסוד השליחים
והנביאים וישוע המשיח היה
לראש פנה:

Sobre edificados sobre el fundamento de los Apostoles y de los Prophetas en la summa (piedra) de esquina Iesus el Christo :

21 אשר בו כל־הבנין בנויה
בהגינה תפרה להיכל קדוש
ביהוה:

En el qual todo edificio que se edifica, crece para Templo Sancto àl Sennor.

22 אשר בו גם אתם נבניתם
למשכן אלהים ברוח (הקדש:)

En el qual vosotros tambien soys juntamente edificados por morada de Dios en el Espiritu Sancto.

β.

15. Τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην.

Ayant aboli en sa chair l'inimitié, assauoir la Loy des commandemens, qui gist en ordõnances : afin qu'il creast les deux en soi-mesme vn homme nouueau, en faisant la paix :

16. Καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι τῷ Θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ· ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν ἑαυτῷ.

Et qu'il rallias les vns & les autres en vn corps à Dieu, par la croix, ayent destruit en icelle l'inimitié,

17. Καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν τοῖς μακρὰν, καὶ τοῖς ἐγγύς.

Et estant venu il a euangelizé la paix à vous qui estiez loin, & à ceux qui estoyent pres.

18. Ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα.

Car par lui nous auons les vns & les autres en vn mesme Esprit acces au Pere.

19. Ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων, καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ.

Par ainsi vous n'estes plus estrangers ni forains, mais combourgeois des Saincts, & domestiques de Dieu.

20. Ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Estans edifiés sur le fondement des Apostres, & des Prophetes, Iesus Christ lui-mesme estant la maistresse pierre du coin.

21. Ἐν ᾧ πᾶσα ἡ οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ.

En qui tout l'edifice rapporté & adiusté ensemble, se leue pour estre vn temple sainct au Seigneur :

22. Ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν πνεύματι (ἁγίῳ.)

En qui vous aussi estes ensemble edifiés pour estre vn tabernacle de Dieu en Esprit (Sainct.)

CAP. II.

15. Inimicitias in carne ſua, Legem mandatorum decretis evacuans : ut duos condat in ſemetipſo in unũ novum hominem , faciens pacem.

In abrogating through his fleſh the hatred / that is the Lawe of commandements which ſtandeth in ordinances / for to make of twaine one newe man in him ſelſe/ ſo making peace.

16. Et reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in ſemetipſo.

And that he might reconcile both unto God in one body by his croſſe/ and ſlaye hatred thereby.

17. Et veniens evangelizavit pacem vobis qui longè fuiſtis, & pacẽ iis qui propè.

And came/ and preached peace to you which were afarre of / and to them that were nere.

18. Quoniam per ipſum habemus acceſſum ambo in uno Spiritu ad Patrem.

For through him wee both haue an entrance unto the Father by one ſpirit.

19. Ergo iam non eſtis hoſpites & advenæ, ſed eſtis cives ſanctorum & domeſtici Dei.

Now therefore ye are no more ſtrangers and forreners : but citizens with ỹ Saints/ and of the houſholde of God.

20. Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorũ & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Ieſu Chriſto.

And are built upon the foundation of the Apoſtles and Prophets / Jeſus Chriſt him ſelſe being the chiefe corner ſtone.

21. In quo omnis ædificatio conſtructa, creſcit in templum ſanctum in Domino.

In whome all the building coupled together/ groweth unto an holy Temple in the Lorde.

22. In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu ſancto.

In whome ye alſo are builte together to be the habitation of God by the Spirit.

Das II. Capitel.

15. Jndem/ daß er durch ſein fleiſch wegnam die Feindſchafft. Nemlich/ das Geſetz/ ſo in Gebotten fürgeſtellt was / auff daß er auß zweyen einen newen Menſchen in jm ſelber ſchaffete/ vnd fride machete.

J det/ at hand formedelſt ſit Kød borttog der Findſkaff/ ſom vaar/ Lowen/ huilcken der vaar ſticket i bud/ Paa det at hand aff Tuende vilde ſcabe it nyt Menniſke i ſig ſelff/ oc gøre fred.

16. Vnd daß er beyde verſöhnete mit GOTT in einem Leibe / durch das Creutz / vnnd hat die Feindſchafft getödtet/ durch ſich ſelbs.

Oc at hand vilde forlige dem baade met Gud i it Legeme/ formedelſt Kaarſſet/ Oc hand haffuer ihielſlaget Findſkaber / formedelſt ſig ſelff.

17. Vnd iſt kommen/ hat verkündiget im Evangelio den Fride/ euch/ die jhr ferne waret / vnnd denen die nahe waren.

Oc hand er kommen / oc haffuer forkynder eder Fred i Euangelio / i ſom vaare longt fra / oc dem ſom vaare nær.

18. Denn durch jhn haben wir den zugang alle beyde / inn einem Geiſte/ zum Vatter.

Thi at formedelſt hannem haffue wi baade ſammen Tilgong/ vdi en Aand/ til Faderen.

19. So ſeyt jr nun nicht mehr Gäſte vñ Frembdlinge/ ſondern Bürger mit den Heiligen/ vnd Gottes Haußgenoſſen.

Saa ere i icke nu mere Geſter oc Fremmede/ Men Borgere met de Hellige/ oc Guds indbyggere.

20. Erbawet auff den grund der Apoſtel vnd Propheten/ da Jeſus Chriſtus der Eckſtein iſt.

Opbygde paa Apoſtlernis oc Propheternis grunduol/ der ſom Jheſus Chriſtus er Hiørneſtenen.

21. Auff welchem der gantze Baw in einander gefügt/ wechſt zu einem heiligen Tempel / in dem HERREN.

Paa huilcken den gantſke Bygning er tilhobe ſæt/ oc voxer/ til it hellige Tempel/ vdi HERREN.

22. Auff welchem auch jr mit erbawet werdet/ zu einer behauſung Gottes/ im Geiſt.

Paa huilcken i bliffue oc bygde/ til Guds Bolig/ i Aanden.

Kapitola II.

15. A odyaw nepřijzeň tělem ſwým/ Y Zákon ſtarých přikázanij wyprázniw / aby dwogij Lid wzdělal ſkrze ſamého ſebe/ w gednoho nowého člowěka : včiniw pokog.

Z gładziwſzy przez ćiáło ſwoie nieprzyiáźni / to ieſt/ zákon przykazánia/ ktory ſie zámyka w Ceremoniach / áby dwu ſtworzył w ſamym ſobie w iednego nowego człowieká/ czyniąc pokoy.

16. Aby ſmijřil oboge w gednom těle s Bohem ſkrze Křijž/ zkaziw nepřijzeň ſamým ſebau :

Aby theż poiednał z Bogiem oboie w iednym ćiele przez krzyż/ zborzywſzy nieprzyiaźń przezeń.

17. A přiſſed zwěſtowal wám pokog/ kteřijž gſte daleko byli/ y těm kteřijž byli blijzko.

R przyſzedſzy opowiedział pokoy wam ktorzyśćie dáleko/ y ktorzy bliſko byli.

18. Nebo ſkrze něho/ obogij w gednom duchu máme přijſtup k Otcy.

Abowiem przezeń mamy przyſtep oboi w iednym duchu do Oycá.

19. Protož giž negſte hoſté a přijchozý / ale gſte Měſſtiané Swatých / á domácý Božij.

Przeto tedy iuż nie ieſteſćie gośćmi y komornikı/ ále mieſzczány poſpołu z świetymi/ y domowniki Bożymi.

20. Wzděláni gſauce na základ Apoſſtolſký a Prorocký/ tijm ſwrchowaným vhlowým Kamenem Kryſtem Gežijſſem :

Zbudowáni ná fundámenćie Apoſtołow y Prorokow/ y owſzem ná ſamym Jezuſie Kryſtuſie/ ktory ieſt kámieniem węgłowym.

21. Na kterémž každé ſtawenij wzdělane / roſte w Chrám Swatý w PANU.

Ná ktorym wſzytko budowánie ſłuſznie ſpoione rośćie w kośćioł świety Pánu.

22. Na kterémžto y wy wzděláwáte ſe w přijbytek Božij / ſkrze ducha Swatého :

Ná ktorym też y wy poſpołu ieſteſćie zbudowáni / ábyśćie byli mieſzkániem Bożym w duchu.

ג

1 מטול הנא אנא פולוס אסירא דישוע משיחא על אפיכון עממא :

Per questa cagione io Paulo sono l'incarcerato di Christo IESV per voi Gentili.

ג

1 על־כן אני פולוס אסיר ישוע המשיח עליכם הגוים :

Por causa de esto yo Paulo preso soy Apostol del Christo Iesus, para vosotros los Gentiles.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Τούτου χάριν ἐγὼ παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν (τῶν ἐθνῶν.)

Pour ceste cause, moi Paul suis le prisonnier de Iesus Christ pour vous les Gentils.

2 אן שמעתון מדברנותא דטיבותה דאלהא דא דאתיהבת לי בכון :

Se havete vdita la dispensation de la gratia de Dio, che m'e stata data verso di voi.

2 אם שמעתם את־דבר תחנת אלהים הנתן לי אליכם :

Si empero aueys oydo la dispensacion de la gracia de Dios que me ha sido dada en vosotros:

2. Εἴ γε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς.

Voire si vous auez entendu la dispensation de la grace de Dieu, qui m'a este donnee enuers vous:

3 דבגליונא אתידע לי ארזא איכנא דכתבת לכון בזעוריתא :

Cioè che per riuelatione m'ha fatto noto il misterio (si come innanzi ve ne scrissi breuemente.

3 כי־בחזון הודיעני את־המסתר (כמו במעט מלפנים כתבתי :

Es á saber que por reuelacion me fue declarado el Misterio, como arriba he escripto en breue.

3. Ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνώρισέ μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ.

Comment par reuelation m'a esté donné à cognoistre le secret (ainsi que par ci deuant ie vous ai escrit en brief.

4 איך מא דמשכחיתון כד קרין אנתון למסתכלו ידעתי דבארזה דמשיחא :

Onde potete leggendo intendere qual sia la mia intelligenza nel segreto di Christo.)

4 אשר ממנו אם תקראו תוכלו לדעת את־תבונתי בסוד המשיח :)

Lo qual leyendo podeys entender qual sea mi intelligencia enel mysterio del Christo.

4. Πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ χριστοῦ.

Dequoi vous pouuez en lisant apperceuoir l'intelligence que i'ai au secret de Christ)

5 הו דבדרא אחרנא לא אתידע לבני נשא איך דהשא אתגלי לשליחוהי קדישא ולנביוהי ברוח :

Ilqual ne l'altre eta non fu fatto noto à i figliuoli de gli huomini. si come hora è stato riuelato à i suoi santi Apostoli è Profeti per i Spirito.

5 אשר לדורות אחרות לא נודע לבני־אנשים כמו עתה נגלה לשליחיו ולנביאיו הקדושים ברוח הקדש :

El qual en los otros siglos no fue entendido de los hijos de los hombres como aora es reuelado à sus Sanctos Apostoles y prophetas en Espiritu:

5. Ὃ ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Lequel n'a point esté donné à cognoistre aux enfans des hommes és autres aages, ainsi que maintenant il a esté reuelé par l'Esprit à ses saincts Apostres & Prophetes:

6 דיהוון עממא בני ירתותה ושותפא דפגרה ובמולכנה דאתיהב בה ביד אונגליון :

Cioè i Gentili essere insieme heredi, e d'vn medesimo corpo, & insieme partecipi de la sua promessa in Christo, per l'Euangelio.

6 כי גם הגוים היו בני הנחלה ועצמי הגויה וחברי שבועתו במשיח בבשורה :

Que las Gentes sean juntamente herederas, y encorporadas, y consortes de su promessa enel Christo (Iesus) por el Euangelio:

6. Εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα, καὶ σύσσωμα, καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ χριστῷ, διὰ τοῦ εὐαγγελίου.

Assauoir que les Gentils sont coheritiers, & d'vn mesme corps, & consors de la promesse d'icelui en Iesus Christ, par l'Euangelie:

CAP. III.

Huius rei gratia, ego Paulus vinctus Christi Iesu, pro vobis Gentibus,

For this cause, I Paul am the prisoner of Jesus Christ for you Gentiles.

2. Si tamen audistis dispensationem gratiæ Dei quæ data est mihi in vobis.

If yee haue heard of the dispensation of the grace of God, which is giuen me to you warde.

3. Quoniam secundùm revelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in brevi.

That is, that God by reuelation hath shewed this mysterie vnto me (as I wrote aboue in few wordes.

4. Prout potestis legentes intelligere prudentiã meam in mysterio Christi.

Whereby when ye reade, ye may knowe mine vnderstanding in the mysterie of Christ)

5. Quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum, sicuti nunc revelatum est sanctis Apostolis eius & Prophetis in Spiritu.

Which in other ages was not opened vnto the sonnes of men, as it is nowe reueiled vnto his holy Apostles and Prophets by the Spirit.

6. Gentes esse cohæredes & concorporales, & comparticipes promissionis eius in Christo Iesu per Evangelium.

That the Gentiles shoulde be inheriters also, and of the same body, and partakers of his promes in Christ by the Gospell.

Das III. Capitel.

Derhalben ich Paulus/ der gefangner Christi Jesu/ für euch Heyden.

For denne sag skyld er ieg Paulus Christi Jhesu fange/ for eder Hedninge.

2. Nach dem jr gehöret habt von dem Ampt der Gnade Gottes/ die mir an euch gegeben ist.

Effter som i haffue hørt om Guds Naadis Embede/ som mig er giffuit til eder.

3. Daß mir ist kunth worden dises Geheimniß/ durch offenbarung/ wie ich droben auffs kürtzest geschrieben habe.

At denne Hemmelighed er mig kundgiort/ ved obenbarelse/ lige som ieg tilforn haffuer screffuit paa det korteste.

4. Daran jhr/ so jhrs leset/ mercken köndt meinen verstand an dem Geheimniß Christi.

Aff huilcket i kunde/ der som i det læse/ mercke min forstand i Christi hemmelige ting.

5. Welches nicht kunth gethan ist/ in den vorigen zeiten/ den Menschenkindern/ als es nun offenbaret ist seinen heiliger. Aposteln vnd Propheten/ durch den Geist.

Huilcket som icke vaar kundgiort/ in den fremfarne tid faar Menniskens Børn/ som det er nu obenbaret hans hellige Apostler oc Propheter/ formedelst Aanden.

6. Nemlich/ daß die Heyden Miterben seyen/ vnd mit eingeleibet/ vñ Mitgenossen seiner verheissung inn Christo/ durch das Evangelium.

Som er at Hedningene ere Medarffuinge/ oc it Legeme oc delactige i hans Forjettelse vdi Christo/ Formedelst Euangelium

Kapitola. III.

Pro tu wěc yá Pawel wězeň gsem Krysta Gežjsse/ za wás Pohany.

Dla tego ia Páweł jestem więźniem Krystusá Jezusá zá was pogány.

2. Wssak gestliže gste slysseli posluhowánij milosti Božij/ kteráž mi gest dána v wás:

Jesliscie słyszeli száfowánie łáski Bożey/ ktora mnie iest daná do was.

3. Že wedlé zgewenij známo mi gest včiněno tagemstwij/ yakož gsem prwé psal krátce:

Iż Bog przez obiáwienie oznaymił mi taiemnice (iákom wam przed tym pisał ná krotce.

4. Yakož můžete čtauce porozuměti opatrnosti mé/ při posluhowánij Krystowu.

Zkad czytáiac/ możecie obáźyć wy rozumienie moie/ w táiemnicy Krystusowey)

5. Kteréž ginych wěkuow nenij zgeweno Synům/ lidským/ yako nynj zgeweno gest Swatym Apoſſtoluom geho/ a Prorokum skrze Ducha.

Ktora inszych wiekow nie byłá znáczna synom ludzkim/ táko teraz oznaymioná iest świetym Apostołom iego/ y Prorokom przez Duchá.

6. Že gsau Pohané spolu dědicowé/ a téhož těla y spolu včastnjcy zaslibenij geho w Krystu Gežjssy/ skrze Ewangelium.

To iest/ iż pogáni sa spolu dziedzicmi/ y iednego ciáłá/ y spolecznymi vczestniki obietnice iego w Krystusie/ przez Ewánieliá.

ג

7 הוּ דְּאֶנָא הֲוִית
מְשַׁמְשָׁנֵה אַיךְ מוֹהַבְתָא
דְּטַיְבוּתֵה דַּאלָהָא דא
דְּאֶתְיְהִבַת לִי מֶן מע
מַעְבְּדָנוּתָא דְּחַילֵה׃

Del quale io sono stato fatto ministro, secondo il dono de la gratia di Dio, che m'è stato dato secondo l'efficacia de la sua potentia.

8 לִי דִּזְעוּרָא אֲנָא דְּכֻלְּהוֹן
קַדִּישֵׁא אֶתְיְהִבַת טַיְבוּתָא
הָדָא דְּאֶסַבַּר בְּעַמְמֵא
עוּתְרֵה דִּמְשִׁיחָא הָו דְּלָא
מֶתְעַקַּב׃

A me dico che sono il minimo di tutti i Santi, e stata data questa gratia d'annuntiar tra i Gentili le incomprensibili richezze di Christo.

9 וְאַנְהַר לְכֻל בְּנַיְ אֶנָשָׁא
הָי מְדַבְּרָנוּתָא דְּאָרָזָא הָו
דְּכַסֵּא הֲוָא מֶן עָלְמֵא
בַּאלָהָא דְּכֻל בְּרָא׃

E far conoscer à tutti qual sia la communication del misterio, il qual era nascosto innanzi à i secoli in Dio, che ha creato tutte le cose per IESV Christo.

10 דַּבְיַד עִדְתָּא תֶּתִידַע
חֶכְמְתֵה דַּאלָהָא מַלְיַת
פּוּרְשָׁנֵא לְאַרְכוֹס ——
וְלַשּׁוּלְטָנֵא דְּבַשְׁמַיָּא׃

Accioche la sapientia di Dio, che è diversa in tutte le maniere, sia hora notificata à i principati è potestane le parti celesti per la Chiesa.

11 הָי דְּעַתִּיד הֲוָא מֶן
עָלְמֵא וַעֲבַדָהּ בְּיֶשׁוּע מָרַן׃

Secondo la determination fatta ab eterno, laquale egli ha fatta in Christo IESV nostro Signore.

12 הָו דְּבֵה אִית לַן פַּרְהֶסְיָא
וַקְרִיבוּתָא בְּתוּכְלָנָא
דְּהַיְמָנוּתֵה׃

Per cui habbiamo l'ardire, e l'entrata con confidentia, per la fede in lui.

13 מֶטּוּל הָנָא שָׁאֶל אֲנָא
דְּלָא תֶאמְנוּן לִי בְּאוּלְצָנַי
דְּעַל אַפַּיְכוֹן דְּהָדָא הִי
תֶּשְׁבּוּחְתְּכוֹן׃

Per il che io domando che voi non vi stanchiate per le mie afflittioni, ch'io sopporto per voi, il che è vostra gloria.

ג

7 אֲשֶׁר נִהְיֵיתִ מְשָׁרְתָהּ כְּמַתַּת
תְּחִנַּת אֱלֹהִים הַנִּתְּנָה לִי כְּכֹחַ
גְּבוּרָתוֹ׃

Del qual yo soy hecho Ministro por el don de la gracia de Dios que me ha sido dado segun la operacion de su potencia.

8 לִי לַצָּעִיר מִכָּל־הַקְּדוֹשִׁים
נִתְּנָה הַתְּחִנָּה הַזֹּאת בַּגּוֹיִם לְבַשֵּׂר
אֶת־עֹשֶׁר הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר מִבְּלִי
חֵקֶר הוּא׃

A mi, digo, el mas pequenno de todos los Sanctos es dada esta gracia de annunciar entre las Gentes el Euangelio de las inuestigables riquezas del Christo.

9 וּלְהָאִיר אֶת־כֻּלָּם מַה־הִיא
חֶבְרַת הַסּוֹד הַנִּסְתָּר מֵעוֹלָם
בֵּאלֹהִים אֲשֶׁר בָּרָא אֶת־כֹּל־
בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Y de alumbrar à todos qual sea la dispensacion del mysterio escondido desde los siglos en Dios, que crió todas las cosas (por Iesus el Christo:)

10 אֲשֶׁר תּוּדַע מְעַת לַמִּשְׂרוֹת
וְלַשִּׁלְטוֹנוֹת אֲשֶׁר עַל־שְׁמֵי
שָׁמַיִם בָּעֵדָה רַב וְיֶתֶר חָכְמַת
אֱלֹהִים׃

Para que la mucha sabiduria de Dios en los cielos sea aora notificada por la Iglesia à los principados y potestades:

11 כִּגְזֵרַת הָעוֹלָמִים אֲשֶׁר עָשָׂה
בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ׃

Conforme à la determinacion eterna, que hizo en el Christo Iesus Sennor nuestro.

12 אֲשֶׁר בּוֹ יֵשׁ לָנוּ בִּטָּחוֹן וְקִרְבַת
אֱלֹהִים בְּמִבְטָחָה בֶּאֱמוּנָתוֹ׃

En el qual tenemos seguridad y entrada con confiançe por la fe del,

13 עַל־כֵּן שׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּכֶם
פֶּן־תִּיעֲפוּ בִּמְצוּקוֹתַי עֲלֵיכֶם
אֲשֶׁר הִיא כְּבוֹדְכֶם׃

Portanto pido que no desmayeys por causa de mis tribulaciones por vosotros, lo qual es vuestra gloria.

γ'.

7. Οὗ ἐγενόμην διάκονος κατὰ τὴν δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

Duquel i'ai esté fait ministre, selon le don de la grace de Dieu, lequel m'a esté donné suiuant l'efficace de sa puissance.

8. Ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων (τῶν ἁγίων) ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ χριστοῦ.

Voire ceste grace m'a esté donnée à moi, qui suis le moindre de tous les saincts pour annoncer entre les Gentils les richesses incomprehensibiles de Christ:

9. Καὶ φωτίσαι πάντας τίς ἡ (κοινωνία) τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ, τῷ τὰ πάντα κτίσαντι διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.

Et pour metre en euidence deuant tous quelle est la communication du secret qui estoit caché de tout temps en Dieu, qui a creé toutes choses par Iesus Christ:

10. Ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, διὰ τῆς ἐκκλησίας, ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ.

Afin que la sapience de Dieu, qui est diuerse en toutes sortes, soit donnee à cognoistre aux principautés & puissances, ès lieux celestes, par l'Eglise.

11. Κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων, ἣν ἐποίησεν ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Suiuant le propos arresté dès les siecles, lequel il a establi en Iesus Christ nostre Seigneur:

12. Ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παρρησίαν καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει, διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ.

Par lequel nous auons hardiesse & acces en confiance, par la foy que nous auons en lui.

13. Διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσί μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἥτις ἐστὶ δόξα ὑμῶν.

Parquoi ie requier que ne vous anonchalissiez point à cause de mes tribulations que i'endure pour l'amour de vous, qui est vostre gloire.

7. Cuius

CAP. III.

7. Cuius factus sum minister secundùm donum gratiæ Dei, quæ data est mihi secundùm operationem virtutis eius.

Whereof I am made a minister by the gifte of the grace of God giuen vnto mee through the working of his power.

8. Mihi omnium sanctorum minimo, data est gratia hæc, In Gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi.

Euen vnto me the least of all saints is this grace giuen that I should preache among the Gentiles the vnsearcheable riches of Christ.

9. Et illuminare omnes quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à seculis in Deo, qui omnia creavit,(*per Iesum Christum.*)

And to make cleare vnto all men what the felowshippe of the mysterie is/ which from the beginning of the world hath bene hid in God/who hath created all thinges by Jesus Christ.

10. Vt innotescat principibus & potestatibus, in cælestibus, per ecclesiam multiformis sapientia Dei.

To the intent/ that now vnto principalities and powers in heauenly places might be knowen by the Church the manyfolde wisedome of God.

11. Secundùm præfinitionem seculorum, quam fecit in Christo Iesu Domino nostro.

According to the eternall purpose/ which he wrought in Christ Jesus our Lord.

12. In quo habemus fiduciam & accessum in confidentia, per fidem eius.

By whome we haue boldenes & entrance with confidence, by faith in him.

13. Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quæ est gloria vestra.

Wherefore I desire that ye faint not at my tribulations for your sakes/ which is your glorie.

Das III. Capitel.

7. Deß ich ein Diener worden bin/ nach der gabe auß der gnade Gottes/ die mir nach seiner mechtigen krafft gegeben ist.

Hues Tienere ieg er bleffuen/ effter den Gaffue aff Guds naade/ som mig er giffuen effter hans mectige Krafft.

8. Mir/dem allergeringsten vnter allen Heiligen/ ist gegeben dise Gnade/ vnter die Heyden zuverkündigen/ den vnaußforschlichen Reichthumb Christi.

Mig den allerringeste iblant alle Helligen/ er denne naade giffuen/ at ieg skal forkynde iblant Hedninge Christi vbegribelige Rigdom.

9. Vnd zu erleuchten jederman/ welche da sey die gemeinschafft deß Geheimniß/ das von der Welt her inn Gott verborgen gewesen ist/ der alle ding geschaffen hat/ durch Jesum Christ.

Oc at opliuse huer mand/ huilcket der er Hemmelighedens Samfund/ som haffuer aff Verdens begyndelse veret skiult i Gud/ som skabte alle ting/ formedelst Jhesum Christum.

10. Auff daß jetzt kunth würde/ den Fürstenthumben/ vnnd Herrschafften in dem Himmel/ an der Gemeine/ die manchfaltige Weißheit Gottes.

Paa det at Guds mangfoldige visdom/ skulde nu bliffue kundgiort/ faar Førstedøme oc Herredøme i Himmelen/ ved Menigheden.

11. Nach dem fürsatz von der Welt her/ welche er beweiset hat in Christo Jesu vnserm HERREN.

Effter hans Opsæt aff Verdens begyndelse/ huilcket hand beuisde i Christo Jhesu vor HERRE.

12. Durch welchen wir haben freydigkeit vnnd zugang inn aller zuversicht/ durch den Glauben an jhn.

Formedelst huilcken wi haffue dristighed oc tilgang i al tillid/ ved Troen til hannem.

13. Darumb bitte ich/ daß jr nicht müde werdet/ vmb meiner trübsaln willen/ die ich für euch leide/ welche euch eine Ehre sind.

Der faare beder ieg/ at i skulle icke bliffue mistrøstige for min drøffuelse skyld/ som ieg lider for eder/ huilcken der er eder en ære.

Kapitola III.

7. Kteréhož yá včiněn gsem Služebnijkem/ wedlé daru milosti Božij/ kteráž mi gest dána/ wedlé puosobenij mocy geho.

Ktoremem się zstał sługa z dáru łáski Bożey/ ktory dan iest mnie/ wedle skuteczney mocy iego.

8. Mně zagisté naymenssýmu ze wssech Swatých dána gest milost tato/ abych kázal mezy Pohany nestijhlá Bohatstwij Krystowa.

Mnie namnieyszemu ze wszytkich świętych dana iest łáská tá/ ábym miedzy pogany przepowiedał niedościgłe bogáctwá Krystusowe.

9. A abych swětle wssechněm oznamowal/ které gest vdělenij tagemstwij skrytého od wěkůw w Bohu/ kterýž stwořil wssecky wěcy skrze Gežijsse Krysta:

A iżbym obiáśnił wszytkim/ ktora iest społeczność tháiemnice skrytey od wiekow w Bogu/ ktho ry wszytki rzeczy sthworzył przez Jezusá Krystusá.

10. Aby zgewena byla Principátům/ y Potestátům na Nebeských skrze Cýrkew rozličná maudrost Božij.

Aby byłá teraz przez kościoł oznáymiona páństhwam y zwierzchnościam/ ktore ná niebie są/ rozmáita mądrość Boża.

11. Wedlé předzwěděnij wěkůw/ kterauž gest včinil Buoh w Krystu Gežijssy Pánu nassem.

Wedle postánowienia wiecznego/ ktore vczynil w Krystusie Jezusie Pánie nászym.

12. W kterémžto máme směllost a přijstup s daufánijm/ skrze Wijru geho.

W ktorym mamy wolność y przystęp z vfániem przez wiárę iego.

13. Protož prosým wás/ ábysste nehynuli pro zámutky mé za wás/ genž gest sláwa wasse.

A przetoż proszę ábyście sie nie zstawáli leniwymi dla vcisków moich zá was/ ktora iest chwałá wászá.

ד

14 וכאף אנא בורכי לות
אבוהי דמרן ישוע ———
משיחא :

Per questa cagione io m'inginocchio al Padre del nostro Signor IESV Christo.

15 הו דמנה משתמהא
כל אבהותא דבשמיא
ובארעא :

(Da cui si nomina tutta la parentela in cielo è in terra.)

16 דנתל לכון איך ———
עותרא דתשבוחתה ד
דבחילא תשתררון ברוחה :

Acciòche secondo le richezze de la sua gloria vi dia che siate fortificati di fortezza per lo Spirito suo ne l'huomo interiore.

17 דבבר נשכון דלגו יעמר
משיחא בהימנותא
ובלבותכון :

Acciòche Christo habiti per fede ne vostri cuori, è fin che radicati & fondati in charità.

18 בחובא כד יהוא שריר
עקרכון ושתאסתכון ות
ותשכחון למדרכו עם
כלהון קדישא מנו רומא
ועומקא ואורכא ופתיא :

Voi possiate comprender con tutti i Santi qual sia la larghezza, è la lunghezza, e la profondità, e l'altezza.

19 ותדעון רבותא ד
דחובה דמשיחא ותתמלון
בכלה מליא דאלהא :

E conoscere la dilettion di Christo, laqual sopravanza ogni cognitione, acciòche voi siate riempiuti d'ogni pienezza di Dio.

20 להו דין דמצא בחילא
יתיר מן כל למעבד לן וי
ויתיר מן מא דשאלינן
ורנינן איך חילה דמסתער
בן :

Or à colui che per la possanza, che adopera in noi, può fare con ogni abondanza sopra tutto quello che noi domandiamo, o pensiamo.

ג

14 ובעבור כן כרע אני על־ברכי
אל־אבי אדנינו ישוע המשיח :

Por causa deesto hinco mis rodillas àl Padre del Sennor nuestro Iesus el Christo.

15 (אשר ממנו כל־אבות
בשמים ובארץ נקראו :)

(Del qual es nombrada toda la parentela en los cielos y en la tierra,)

16 אשר יתן לכם כעשר כבודו
להתחזק ולהתאמץ ברוחו באדם
הפנימי :

Que hos de conforme à las riquezas de su gloria, que seays corroborados con potencia en el hombre interior por su Espiritu:

17 לשכון את־המשיח באמונה
בלבותיכם באהבה שרשים
ומוסדים אתם :

Que habite el Christo por la fe en vuestros coraçones: Para que arraygados y fundados en Charidad.

18 אשר תוכלו להכיל עם
הקדושים כלם מה הרחב
והארך והעמק והרום :

Podays comprehender con todos los Sanctos qual sea la anchura, y la longura, y la profundidad, y la altura.

19 ולדעת את־אהבת המשיח
שהיא על־כל־דעת אשר
תמלאו בכל־מלוא אלהים :

Y conoçer la sobre eminente charidad del Christo: para que seays cumplidos de todo cumplimiento de Dios.

20 ולו אשר יוכל על־כל
לעשות יותר ועל־יתר מאשר
נשאל ממנו או נבין ככח
וגבורה אשר פועלה בנו :

Y à aquel que es poderoso para hazer todas cosas mucho mas abundantemente de lo que pedimos, o entendemos, por la potencia que obra en nosotros.

γ.

14. Τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Pour laquelle cause ie ploye mes genoux deuãt le Pere de nostre Seigneur Iesus Christ:

15. Ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται.

(Duquel) toute la parenté est nommee és cieux & en la terre)

16. Ἵνα δώῃ ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ, δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον.

Afin que selon les richesses de sa gloire, il vous doint que vous soyez puissamment fortifiés par son Esprit en l'homme interieur.

17. Κατοικῆσαι τὸν χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. ἐν ἀγάπῃ ἐρριζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι.

Tellement que Christ habite en vos cœurs par foy: Afin q'estans enracines & fondés en charité.

18. Ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις, τί τὸ πλάτος, καὶ μῆκος, καὶ βάθος, καὶ ὕψος.

Vous puissiez finalement comprendre auec tous les saincts, quelle est la largeur & la longeur, la profondeur & la hauteur:

19. Γνῶναί τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ.

Et cognoistre la dilection de Christ, laquelle surpasse toute cognoissance: afin que vous soyez remplis en toute plenitude de Dieu.

20. Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν, κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν.

Or à celui qui par la puissance qui besogne auec efficace en nous, peut faire en toute abondance par dessus tout ce que nous demandons & pensons:

CAP. III.

14. Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi.

For this cause I bow my knees vnto the Father of our Lord Jesus Christ.

15. Ex quo omnis paternitas in cælis & in terra nominatur.

(Of whome is named the whole familie in heauen and in erth.)

16. Vt det vobis ſecundum divitias gloriæ ſuæ, virtutem corroborari per Spiritum eius in interiori homine.

That hee might graunt you according to the riches of his glorie, that yee may bee strengthened by his Spirit in the inner man.

17. Christum habitare per fidem in cordibus veſtris, in charitate radicati & fundati.

That Christ may dwell in your hertes by faith, that yee, being rooted and grounded in loue.

18. Vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo, & ſublimitas, & profundum.

May bee able to comprehende with all Saintes, what is the breadth, and length, and depth, and height.

19. Scire etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.

And to knowe the loue of Christ, which passeth knowlege, that yee may bee filled with all fulnes of God.

20. Ei autem qui potens eſt omnia facere ſuperabundanter quàm petimus aut intelligimus, ſecundùm virtutem quæ operatur in nobis.

Vnto him therefore that is able to doe exceeding aboundly aboue all that wee aske or thinke, according to the power that worketh in vs.

Das III. Capitel.

14. Derhalben beuge ich meine Knie / gegen dem Vater vnſers HERREN Jeſu Chriſti.

For den ſkyld bøyer ieg mine Knæ / faar for HERRIS Jheſu Chriſti Fader.

15. Der der rechte Vater iſt / über alles was da Vater heiſſet im Himmel vnd auff Erden.

Som er den rette Fader offuer alt det ſom kaldis Fader / i Himmelen oc paa Jorden.

16. Daß er euch krafft gebe / nach dem Reichthumb ſeiner Herrligkeit / ſtarck zu werden / durch ſeinen Geiſt / an dem inwendigen Menſchen.

At hand ſkal giffue eder Krafft / effter ſin Herligheds Rigdom / at i kunde bliffue ſtercke formedelſt hans Aand / i det induortis Menniſke.

17. Vnd Chriſtum zu wohnen durch den Glauben in ewren hertzen / vnnd durch die Liebe eingewurtzelt vnd gegründet werden.

Oc Chriſtum at bo formedelſt Troen i eders hierte / oc bliffue rodfeſt oc grundfeſt formedelſt Kærlighed.

18. Auff daß jr begreiffen möget mit allen Heiligen / welches da ſey die breite / vnd die lenge / vnd die tieffe / vnnd die höhe.

Paa det i kunde begribe met alle Helligen / huilcket der er det brede / oc det longe / oc det dybe / oc det høye.

19. Auch erkennen / daß Chriſtum lieb haben / vil beſſer iſt denn alles wiſſen / auff daß jr erfüllet werdet mit alley Gottes fülle.

Oc kende at det er meget bedre / at elſke Chriſtum? end vide alting / At i kunde opfyldis met allehonde Guds opfyldelſe.

20. Dem aber / der überſchwenglich thun kan / über alles / daß wir bitten oder verſtehen / nach der Krafft / die da in vns wircket.

Men den ſom kand offuerflødelige gøre / offuer alt det / ſom wi bede eller forſtaa / effter den Krafft / ſom arbeyder i oſſ.

Kapitola III.

14. A pro tu wěc klekám na má kolena před Otcem Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta.

Dla tego ſklániam kolána moie ku Oycu Páná naſzego Jezu Krystá.

15. Z kterěhožto každě Otcowſtwo na Nebi y na zemi gmenuge ſe.

Od ktorego wſzytek narod ná niebie y ná ziemi bywa názywan.

16. Aby wám dal wedlě bohatſtwij ſláwy ſwě moc / abyſſte ſe poſylnili ſkrze Ducha geho na wnitřnijm člowěku.

Aby dal wam z obfitey kaſſki ſwoiey / zebyſcie byli mocnie vtwirdzeni przez Duchá tego / w wnetrznym człowiecze.

17. Aby přebýwal Kryſtus ſkrze wijru w Srdcých waſſých / gſauce w Láſce wkořeněni a založeni.

Aby mieſzkal Kryſtus przez wiáre w ſercach wáſzych / zebyſcie w miłośći wkorzenieni y vgruntowáni.

18. Abyſſte mohli ſtihnauti ſe wſſemi Swatými / která geſt ſſyrokoſt / a dlauhoſt / a wyſokoſt / a hlubokoſt:

Mogli doścignać ze wſzytkimi świetymi / ktora ieſt ſzyrokość / y długość / y glebokość / y wyſokość.

19. A abyſſte také wěděli / kterak geſt přewyſoké vměnij láſky Kryſtowy / abyſſte naplněni byli we wſſeliké plnoſti Božij.

Y poznáć miłość Kryſtuſowe / ktora przewyżſza wſzelákie wyrozumienie / á izbyſcie byli nápełnieni wſzelakim nápełnieniem Bożym.

20. Tomu pak / kterýž mocen geſt wſſecko včiniti hogněgij / nežli proſýme neb rozumijme / podlě mocy kterauž puoſobij w nás:

A temu ktory może dáleko obficiey wſzytko vczynić nád tho o co proſimy ábo myſlimy / z mocy oney kthora ſie w nas okazuie.

ג

21 לה תשבוחתא בעדתה בישוע משיחא בכלהון דרא דעלמי עלמין אמין :

Sia gloria ne la Chieſa per Chriſto Iesv, in tutte l'età del ſecolo de ſecoli, Amen.

21 לו יהי־הכבוד בעדה בישוע משיח לכל־דורים לעולמי עולמים אמן :

Sea gloria en la Igleſia por el Chriſto Ieſus por todas edades del ſiglo de ſiglos, Amen.

γ.

21. *Αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. ἀμήν.*

A lui ſoit gloire en l'Egliſe, en Ieſus Chriſt, en tous aages du ſiecle des ſiecles, Amen

ד

1 בעא אנא הכיל מנכון אנא אסירא במרן דתהלכון איכנא דיאא לקרינא דאתקריתון :

Io dunque imprigionato nel Signore, vi prego à caminar ſecondo che ſi conuiene à la vocatione, à laquale ſete ſtati chiamati.

1 ומתחנן לכם אני אסור ביהוה כהוגן להלך במקרא אשר נקראתם :

Ruego hos pues, y preſo, en el Sennor que andeys como es digno de la vocacion en que ſoys llamados, es à ſaber,

ΚΕΦΑΛ. δ.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε.

Ie vous prie donc, moi le priſonnier au Seigneur, que vous cheminiez dignement co͂me il eſt ſeant à la vocation à laquelle vous eſtes appeles:

2 בכלה מכיכות רעינא וניחותא ונגירות רוחא והויתון מסיברין חד לחד בחובא :

Con ogni humilità e manſuetudine, con patientia, tolerandoui l'vn l'altro in charità.

2 בכל חכמה בינה ענוה וענוה בארך אפים לשאת איש את־אחיו באהבה :

Con toda humilidad y manſedumbre; con tolerancia, ſupportando los vnos à los otros en Charidad:

2. *Μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πρᾳότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ.*

Auec toute humilité & douceur, auec vn eſprit patient, ſupportans l'vn l'autre en charité.

3 והויתון חפיטין למטר אויותא ברוחא בחנקא דשלמא :

Ingegnandoui di conſeruar l'vnita de lo Spirito per il vincolo de la pace.

3 דאגים לנצור את־יחידת רוח באזור השלום :

Solicitos à guardar la vnidad del Eſpiritu en el vinculo de la paz.

3. *Σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης.*

Eſtans ſoigneux de garder l'vnité d'Eſprit par le lien de paix.

4 ותהוון בחד פגרא ובחדא רוחא איכמא דאתקריתון בחד סברא דקריניכון :

Non v'è ch'vn corpo & vno ſpirito, ſi come ancor ſete ſtati chiamati in vna ſperanza de la voſtra vocatione.

4 גויה אחת ורוח אחת כמו אשר נקראתם ביחידת שברת קריאתכם :

Vn cuerpo, y vn eſpiritu: como ſoys tambien llamados à vna miſma eſperança de vueſtra vocacion.

4. *Ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν.*

Il y a vn ſeul corps & vn ſeul eſprit, comme auſſi vous eſtes appelés en vne ſeule eſperance de voſtre vocation.

5 חד הו גיר מריא וחדא הימנותא וחדא מ מעמודיתא :

Non v'è che vn Signore, vna Fede, vn Batteſimo.

5 אדון אחד אמונה אחת טבילה אחת :

Vn Sennor, vna fe, vn Baptiſmo:

5. *Εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα,*

Il y a vn ſeul Seigneur, vne ſeule foy, vn ſeul Bapteſme:

6 וחד אלהא אבא דכל ועל כל וביד כל ובכלן :

Vn Iddio è Padre di tutti, che è ſopra tutti, è per tutti, & in tutti voi.

6 אלהים אחד ואבי־כל ועל־כל וביד־כל ובכלנו :

Vn Dios y padre de todos, el qual es ſobre todas las coſas, y por todas las coſas, y en todos voſotros.

6. *Εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν ὑμῖν.*

Vn ſeul Dieu & Pere de tous, qui eſt ſur tous, & parmi tous, & en vous tous.

CAP. III.

21. Ipſi gloria in eccleſia, & in Chriſto Ieſu in omnes generationes ſeculi ſeculorum, Amen.

Be praiſe in the Church by Chriſt Jeſus, throughout all generations for euer / Amen.

CAP. IIII.

OBſecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione qua vocati eſtis.

I therefore / being priſoner in the Lord / praye you that yee walke worthye of the vocation wherunto ye are called.

2. Cum omni humilitate & manſuetudine, cum patientia, ſupportantes invicem in charitate.

With all humblenes of minde, and meekeneſſe, with long ſuffring / ſupporting one another through loue.

3. Soliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis.

Endeuouring to keepe the vnitie of the Spirit in the bond of peace.

4 Vnum corpus, & unus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ.

There is one bodye / and one Spirit, euen as yee are called in one hope of your vocation.

5. Vnus Dominus, una fides, unum baptiſma.

There is one Lorde, one Faith / one Baptiſme.

6. Vnus Deus & Pater omnium, qui ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.

One God and Father of all, which is aboue all / and through all / and in you all.

Das III. Capitel.

21. Dem ſey ehre in der Gemeine / die inn Chriſto Jeſu iſt / zu aller zeit / von ewigkeit zu ewigkeit / Amen.

Hannem vere ære i Menigheden / ſom er i Chriſto Jheſu / altid / fra euighed til euighed / Amen.

Das IIII. Capitel.

SO ermane nun euch ich gefangener in dem HERREN / daß jr wandelt / wie ſichs gebüret ewrem Beruff / darinnen jr beruffen ſeyt.

SAa formaner nu ieg eder / ſom er fangen i HERREN / At i ville vandre / lige ſom det er eders Kald tilbørligt / der i ere kallede vdi.

2. Mit aller demut vnd ſanfftmut / mit gedult / vnnd vertraget einer den andern in der Liebe.

Met al ydmyghed oc ſactmodighed / met taalmodighed / Oc den ene fordrage den anden i Kærlighed.

3. Vnd ſeydt fleiſſig zu halten die einigkeit im Geiſt / durch deß Band deß Friedes.

Oc verer flitige til at holde enighed i Aanden / formedelſt fredens baand.

4. Ein Leib vnnd ein Geiſt / wie jhr auch beruffen ſeydt auff einerley hoffnung ewers beruffs.

It Legeme oc en Aand / Lige ſom i oc ero kallede / til it Haab i eders Kald.

5. Ein HERR / ein Glaube / eine Tauffe.

En HERRE / en Tro / en Daab.

6. Ein Gott vnd Vatter (vnſer) aller / der da iſt über euch alle / vnd durch euch alle / vnd in euch allen.

En Gud oc allis (vaare) Fader / ſom er offuer eder alle / oc formedelſt eder alle / oc i eder alle.

Kapitola III.

21. Gemu Slawa w Cyrkwi / ſkrze Kryſta Gežijſſe po wſſeckny wěky / na wěky wěkůw / Amen.

Niechay będzie chwałá w kośćiele przez Krystusá Jezusá / po wßytki czásy / y na wieki wiekow / Amen.

Kapitola IIII.

PRotož proſým wás ná wězeň w PAnu / abyſſte hodně chodili w powolánij / kterýmž gſte powoláni ſe wſſý pokorau.

PRoßę thedy iá więźień w Pánu ábyśćie poſthępowáli iáko śię godźi w powołániu / ktorymeśćie weżwáni.

2. S tichoſtij / s trpělivoſtij / ſnáſſegjce ſe weſpolek w Láſce / pilni gſauce.

Z wßeláką ſkromnośćią / ćichośćią y z ćierpliwośćią / znoßąc iedni drugich w miłośći.

3. Abyſſte zachowáwali gednotu Ducha w ſwazku pokoge.

Stáráiąc śię ábyśćie záchowáli iedność duchá przez zwiąſek pokoiu.

4. Gedno tělo / a geden Duch / yakož gſte powoláni w gedné naděgi powolánij waſſeho.

Jedno ieſt ćiáło y ieden duch / ták iáko ieſteśćie weżwáni w iedney nádźiei powołánia wáßego.

5. Geden PAN / gedna Wijra / geden Křeſt.

Jeden Pan / iedná wiará / ieden krzeſt.

6. Geden Bůh a Otec wſſech / kterýž geſt nade wſſecky wěcy / a ſe wſſemi / y we wſſech wás.

Jeden Bog y Oćiec wßytkich / ktory ieſt nad wßytki rzeczy / y po wßytkich rzeczach / y we wßytkich was.

ד

7 לחד חד מנן דין את יהבת טיבותא איך משוחתא דמוהבתה דמשיחא :

Ma à ciascun di noi è stata data la gratia secondo la misura de la donatione di Christo.

8 מטול הנא אמיר דסלק למרומא ושבא שביתא ויהב מוהבתא לבני נשא :

Però dice, Essendo salito in alto, menò prigione la prigionia, & diede doni à gli huomini.

9 דסלק דין מנא הי אלא אן דאף נחת לוקדם לתחתיתה דארעא :

Hor quello ch'ei salì, che altro è senon ch'egli era ancor prima disceso ne le parti inferiori de la terra?

10 הו דנחת הויו הו דאף סלק לעל מן כלהון שמיא דישלם כל :

Colui che discese, è il medesimo che ancor è salito sopra tutti i cieli, per empier tutte le cose.

11 והו יהב אית דשליחא ואית דנביא ואית דמסברנא ואית דרעותא ואית דמלפנא :

Egli dunque ne ha dati alcuni Apostoli, altri Profeti, altri Euangelisti, altri Pastori è Dottori.

12 לגמרא דקדישא לעבדא דתשמשתא לבנינא דמשיחא :

Al raunamento de Santi, per l'opera del ministerio, in edification del corpo di Christo.

13 עדמא דנהוא כלן חד מדם בהימנותא ובידעתא דברה דאלהא וחד גברא גמירא במשוחתא דקומתא דשומליא :

Infin che noi ci scontriamo tutti ne l'Vnita de la fede, è ne la cognitione del Figliuol di Dio, in huomo perfetto, à la misura de la perfetta statura di Christo.

ד

7 ולאיש ממנו נתנה התחנה כמדת מתת המשיח :

Empero à cada vno de nosotros es dada gracia conforme à la medida del don del Christo.

8 על־כן אומר הוא עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם :

Por lo qual dize, Subiendo à lo alto lleuó captiua la captiuidad, y dió dones à los hombres.

9 וכי־עלה מה היא כי אם כי גם ירד בראשונה לתחתיות הארץ :

Y que subió, 'que es sino que tambien auia decendido primero en las partes baxas de la tierra?

10 אשר ירד זה גם הוא אשר עלה על־כל־השמים אשר ימלא את־כל :

El que decendió, el mismo es el que tambien subió sobre todos los cielos para cumplir todas las cosas.

11 והוא נתן אנשים שליחים ואנשים נביאים ואנשים מבשרים ואנשים רועים ואנשים מלמדים :

Y el mismo dió vnos ciertamente Apostoles; y otros, Prophetas; y otros, Euangelistas; y otros, Pastores, y Doctores:

12 לתכלית הקדושים למעשה הכהנה למבנה גוית המשיח :

Para la consumacion de los Sanctos en la obra del Ministerio, para la edificacion del cuerpo del Christo:

13 עד כי־נכלה ונוסדה כלנו יחד ליחידת אמונת ודעת בן־אלהים לאיש שלם אל־מדת מלא קומת המשיח :

Hasta que todos salgamos en vnidad de fe y de conocimiento del Hijo de Dios cada vno en varon perfecto, à la medida de la edad cumplida del Christo.

δ.

7. Ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ χριστοῦ.

Mais la grace est donnee à vn chacun de nous selon la mesure du don de Christ.

8. Διὸ λέγει, ἀναβὰς εἰς ὕψος ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις.

Pour laquelle chose il dit, Estant monté en haut il à mené captiue grande multitude de captifs, & a donné dons aux hommes.

9. Τὸ δὲ, ἀνέβη, τί ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς.

Or ce qu'il est monté, qu'est ce autre chose sinon que premierement il estoit descendu és parties les plus basses de la terre?

10. Ὁ καταβὰς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα.

Celui qui est descendu, c'est le mesme qui est mõté sur tous les cieux, afin qu'il remplist toutes choses.

11. Καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν, ἀποστόλους· τοὺς δὲ, προφήτας· τοὺς δὲ, εὐαγγελιστάς· τοὺς δὲ, ποιμένας καὶ διδασκάλους.

Lui-mesme donc a donné les vns pour estre Apostres, & les autres pour estre Prophetes, & les autres pour estre Euangelistes, & les autres pour estre Pasteurs & Docteurs.

12. Πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων, εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ.

Pour l'assemblage des Saincts, pour l'œuure du ministere, pour l'edification du corps de Christ:

13. Μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ χριστοῦ.

Iusqu'à-ce que nous nous rencontrions tous en l'vnité de la foy, & de la cognoissance du Fils de Dieu, en homme parfait, à la mesure de la parfaite stature de Christ:

CAP. IIII.

7. Vnicuique autem noſtrum data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti.

But vnto euery one af vs is giuen grace/ according to the meaſure of the gifte of Chriſt.

8. Propter quod dicit, Aſcendens in altum, captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus.

Wherefore he ſaith/ When he aſcended vp on hie/ he ledde captiuitie captiue/ and gaue giftes vnto men.

9. (Quod autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit primùm in inferiores partes terræ?

(Now/ in that he aſcended/ what is it but that he had alſo deſcended firſt into the loweſt partes of the earth?

10. Qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit ſupra omnes cælos, ut impleret omnia.)

He that deſcended/ is euen the ſame that aſcended/ farre aboue all heauens/ that hee might fill all thinges.)

11. Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem paſtores & doctores.

He therefore gaue ſome to be Apoſtles/ and ſome Prophets/ and ſome Euangeliſts: and ſome Paſtours/ and Teachers.

12. Ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti.

For the gathering together of ỹ Saints/ for the worke of the miniſterie/ and for the edification of the bodie of Chriſt.

13. Donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filii Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.

Till we all meete together (in the vnitie of faith/ and knowledge of the Sonne of God) vnto a perfite man/ and vnto the meaſure of the age of the fulnes of Chriſt.

Das IIII. Capitel.

7. Einem ieglichen aber vnter vns iſt gegeben die Gnade/ nach dem maß der gabe Chriſti.

Oc Naaden er giffuen huer iblant oſſ/ effter Chriſti gaffuis maade.

8. Darumb ſpricht er: Er iſt auffgefahren in die Höhe/ vnd hat das Gefengniß gefangen geführet/ vnd hat den Menſchen gaben gegeben.

Der faare ſiger hand/ Hand er opfaren i det Høye/ Oc førde Fengſelet fanget/ Oc gaff Meniſken Gaffuer.

9. Daß er aber auffgefahren iſt/ was iſts? denn daß er zuvor iſt hinunter gefahren in die vnterſten örter der Erden?

Oc at hand opfoer/ huad er det? Vden at hand tilforn foer net til Jordens nederſte ſteder.

10. Der hinunter gefahren iſt/ das iſt derſelbige/ der auffgefahren iſt über alle Himel/ auff daß er alles erfüllet.

Den ſom foer ned/ det er den ſamme/ ſom foer op offuer alle Himle/ at hand vilde opfylde alting.

11. Vnnd er hat etliche zu Apoſteln geſetzt/ etliche aber zu Propheten/ etliche zu Evangeliſten/ etliche zu Hirten vnd Lehrer.

Oc hand ſette nogle til Apoſtler/ oc nogle til Propheter/ nogle til Euangeliſter/ nogle til Hyrder oc Lærere.

12. Daß die Heiligen zugerichtet werden zum werck des Ampts/ da durch der Leib Chriſti erbauet werde.

At de Hellige ſkulle bliffue beredde til Embedens gerning/ met huilcket Chriſti Legeme kand opbyggis.

13. Biß daß wir alle hinan kommen/ zu einerley Glauben vnd Erkenntniß des Sohns Gottes/ vnd ein volkommen Mann werden/ der da ſey inn der maſſe deß volkommenen Alters Chriſti.

Indtil wi komme alle ſammen/ til en Trò oc Guds Søns kyndſkaff/ oc bliffue en fuldkommen Mand/ ſom ſkal vere i Chriſti fuldkomne alders maade.

Kapitola IIII.

7. Gednomu pak každému z nás dána geſt miloſt wedlé mjry obdarowánj Kryſtowa.

Ale káždemu z nas dána ieſt láſká wedle miáry dáru Kryſtuſowego.

8 Protož prawij: Wſtaupiw na wýſoſt/ yaté wedl wězně/ dal dary Lidem.

Dla tego mowi: Gdy wſtąpił ná gore/ wiodł wiele więzniow w poimánie/ y dał dáry ludziam.

9. Ale že wſtaupil/ co geſt/ gediné že geſt y ſſtaupil naypřwé do naynižſſých Kragin Země?

A tho co wſthapił/ cóż ieſt/ iedno iż pierwey był zſthapił do nanizſzych ſtron ziemie?

10. Který pak ſſtaupil/ tenť geſt/ kterýž y wſtaupil nad wſſecka Nebeſa/ aby naplnil wſſecky wěcy.

Ktory zſtąpił/ tenže ieſt ktory też wſtąpił ná wſzythki niebioſa/ áby napełnił wſzytko.

11. A týž dal některé zagiſté Apoſſtoly/ některé pak Proroky/ a giné Ewangeliſty/ giné pak Paſtýře/ a Včitele.

A tenže dał niektore Apoſtoły/ á drugie Proroki/ drugie záſie Ewánieliſty/ niektore thež páſterze/ y vczyciele.

12. K doplněnij Swatých a dijla ſlužebnoſti/ a k wzdělánij těla Kryſtowa:

Ku zjednoczeniu świetych do ſpráwy poſługowánia/ y ku budowániu ciálá Kryſtuſowego.

13. Abychom ſe zběhli wſſyckni w gednotu Wijry a poznánij Syna Božijho/ w dokonalého muže/ w mijru plnoſti wěku Kryſtowa:

Aż wſzyſcy przyjdziemy w iedność wiary/ y poznania Syna Bożego/ w męża doskonálego/ w miare zupełnego wzroſtu Kryſtuſowego.

ד

14 ולא נהוה ילודא דמזדעזעין ומשתנין לכל רוח דיולפנא נכילא דבני נשא הנון דבחרעותהון מצטנעין דיטעון :

Acciochè noi non ſiamo piu fanciulli, che ondeggiamo, e ſiamo qua e la traſportati da ogni vento di dottrina, ſul tauoliero de gli huomini, è per la fraude loro à inuidioſamente ſedurre.

ד

14 פן עוד נהיה עוללים המתרפסים ומשתנים לכל רוח התלמוד בתעלולי האנשים בתך ומרמה אל דרך מהתלות :

Que ya no ſeamos ninnos inconſtantes, y ſeamos traydos arredor à todo viento de doctrina per maldad de hombres que engannan con aſtutos errores.

δ.

14. Ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης.

Afin que nous ne ſoyons plus enfans, flottans, & eſtans demenés ça & la à tous vents de doctrine, par la pipperie des hommes, & par leur ruſe à cauteleuſement ſeduire.

15 אלא הוין שרירין בחובן דכל מדם דילן ירבא במשיחא דהויו רישא :

Anzi à fine che ſegnendo la verità in charità, creſciamo in tutte le coſe in colui che è il capo, cioè Chriſto.

15 ואנחנו נאמן באהבה ונרבה בו בכל דברים כמו יש הראש ישוע :

Antes ſiguiendo la verdad en charidad, crezcamos en todo en el que es la cabeça, el Chriſto.

15. Ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ, αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλή, ὁ χριστός.

Ains afin que ſuiuans verité auec charité, nous croiſſions en tout en celui qui eſt le chef, aſſauoir Chriſt.

16 ומנה כלה פגרא מתרכב ומתקטר בכל שרין איך מוהבתא דמתיהבא במשוחתא לכל הדם לתרביתה דילה דפגרא דבחובא ישתלם בנינה :

Del quale tutto il corpo inſieme congiunto, è collegato per tutte le congiunture che ſono ſomminiſtrate, per la virtù, che opera dentro, ſecondo la miſura di ciaſcuna parte, prende accreſcimento di corpo à edificatione di ſe ſteſſo per charità.

16 אשר ממנו כל הגויה נערכה כהגן ונאפדה לכל יד בכל דבק השרת כמעשה במדת חלק אחד ואחד לסרבה הגויה למבנה נפשה באהבה :

De el qual todo el cuerpo compueſto y ligado junto por todas las junturas de ſu alimento ſegun la operacion cada miembro conforme à ſu medida toma augmento de cuerpo edificandoſe en Charidad.

16. Ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας, κατ᾽ ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους, τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται, εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.

Duquel tout le corps bien adiuſté & ſerré enſemble par toutes les iointures du fourniſſement prend l'accroiſſement du corps, ſelon la vigueur qui eſt en la meſure d'vne chacune partie pour l'edification de ſoi-meſme en charité.

17 הדא דין אמר אנא ומסהד אנא במריא דמן השא לא תהוון מהלכין איך שרכא דעממא דמהלכין בסריקותא דרעינהון :

Queſto dunque dico, & ſcongiurovi per il Signore, che voi non caminiate piu, come caminano gli altri Gentili ne la vanita de la mente loro.

17 וזאת אומר אני ומעיד ביהוה פן עוד תהלכון כמו הגוים האחרים מהלכים בהבל שכלות נפשכם :

Anſi que eſto digo y requiero por el Sennor, que no andeys mas como las otras Gentes, que andan en la vanidad de ſu ſentido.

17. Τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ, ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν.

Voici donc que ie di & atteſte de par le Segneur, que vous ne cheminiez plus comme auſſi le reſte des Gentils chemine en la vanité de leur penſee:

18 וחשוכין במדעיהון ונוכריין אנון מן חייה דאלהא ומטול דלית בהון ידעתא ומטול עוירותא דלבהון :

Hauendo i lor penſieri oſcuri, eſſendo alienati da la vita in Dio, per l'ignorantia che è in eſſi, per l'induramento del lor cuore.

18 החשוכים בתבונתם המה נזודים מחיי האלהים בשגגה אשר היא בהם בכהות לבבם :

Teniendo el entendimiento entenebrecido, agenos de vida de Dios por la ignorancia que en ellos ay, por la ceguedad de ſu coraçon.

18. Ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ, ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν.

Ayans leur entendement obſcurci de tenebres, & eſtans eſtrangés de la vie de Dieu, à cauſe de l'ignorance qui eſt en eux par l'endurciſſement de leur cœur.

CAP. IIII. | Das IIII. Capitel. | Kapitola IIII.

14. Vtiam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris,

14. Auff daß wir nicht mehr Kinder ſeyen / vnd vns wegen vnd wiegen laſſen / von allerley wind der Lehre / durch ſchalckheit der Menſchen vnd teuſcherey / damit ſie vns erſchleichen zuverführen.

14. Abychom giž nebyli malicij / newſtawičnij gſauce / a ſebau točice každým wětrem včenij w neſſlechetnoſti lidſkē / a w chitroſti k oklamánij a ſwedenij w blud.

That we henceforth be no more children / wauering and caryed about with euerie winde of doctrine / by the deceite of men / and with craftineſſe / whereby they lay in waite to deceiue.

Paa det wi ſkulle icke mere vere Børn / oc lade oſſ røre ac vogge aff allehonde Lærdoms vær / formedelſt Menniſkens ſkalckhed oc bedrageri / met huilcket de ſledſke effter at bedrage oſſ.

Abyſmy iuž nie byli dźiećmi chwieiącemi ſię / y nie byli miotáni thámy ſam ledá wiátrem náuki / przez chytrość ludźi / y przez omyność / ktora ieſt ná zdrádę poſtáwiona.

15. Veritatem autem facientes in charitate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus.

15. Laſſet vns aber rechtſchaffen ſein inn der Liebe / vnd wachſen in allen ſtücken / an den / der das Haupt iſt / Chriſtus.

15. Ale prawdu činijce w Láſce / roſtme w něm wžoycky / kteryž geſt hlawa / totiž Kryſtus:

But let vs followe the trueth in loue / and in all thinges growe vp into him / which is the head / that is Chriſt.

Men lader oſſ vere retſindige i Kærlighed / oc voxe i alle ſtycker / i den / ſom er Hoffuedet / Chriſtus.

Ale záchowywáiąc prawdę z miłośćią / rośćimy weń we wſzytkim / ktory ieſt głowá / to ieſt Kryſtus.

16. Ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem iuncturam ſubminiſtrationis, ſecundùm operationem in menſuram uniuſcuiuſq; membri, augmentum corporis facit in ædificationem ſui in charitate

16. Auß welchem der gantze Leib zuſammen gefüget / vnd ein Glied am andern hanget / durch alle Gelencke / dadurch eins dem andern Handreichung thut / nach dem werck eins jeglichen Gliedes / inn ſeiner maſſe / vnd machet / daß der Leib wächſet zu ſein ſelbs beſſerung / vnd das alles in der Liebe.

16. Z kterěhožto wſſeckno Tělo ſpogené a ſwázané we wſſech klaubijch k poſluhowánij / wedlé wzdělánij w mijru gednoho každého audu / rozmnoženij těla činij k wzdělánij ſwému w Láſce.

By whome all the bodie being coupled and knitte together by euery ioynt / for the furniture thereof (according to the effectuall power / which is in the meaſure of euery part) receiueth increaſe of the body / vnto the edifying of it ſelfe in loue.

Aff huilcken det gantſke Legeme er tilſammen føyet / oc en Lem henger til den anden / ved alle Ledemod / i det at den ene hielper den anden / effter huer Lemmis gerning i ſin maade / oc gør / at Legemet voxer til ſin egen forbedring / oc det altſammen i Kærlighed.

Z ktorego wſzytko ćiáło ſłuſznie ſpoione / y ſpolu złączone / w káždym ſpoieniu związánia mocy ktora wewnątrz ſpráwuie / według miáry káždeo członku bierze pomnożenie przyſtoyne ćiáłu ku zbudowániu ſámego ſiebie przez miłość.

17. Hoc igitur dico & teſtificor in Domino: ut iam non ambuletis ſicut & Gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui.

17. So ſage ich nun / vnd zeuge inn dem HERRN / daß jhr nicht mehr wandelt wie die andern Heiden wandeln / in der eitelkeit jhres ſinnes.

17. Totok pak prawijm a ſwědčijm w PAnu / abyſſte giž wijce nechodili / yako Pohané chodij w marnoſti ſmyſla ſwého.

This I ſay therefore and teſtifie in the Lorde / that yee henceforth walke not as other Gentiles walke / in vanitie of their minde.

Saa ſiger ieg nu / oc vidner i HERREN / at i ſkulle icke mere vandre ſom andre Hedninge vandre / i deris ſinds forfengelighed.

To tedy powiedám / y oprzeyſmie proſzę przez Páná / abyśćie wiecey nie poſtępowáli / táko inſzy pogáni poſtępuią w prożnośći vmyſłu ſwego.

18. Tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei per ignorantiã quæ eſt in illis, propter cæcitatem cordis ipſorum.

18. Welcher verſtand verfinſtert iſt / vnd ſind entfrembdet von dem Leben / das auß Gott iſt / durch die vnwiſſenheit / ſo inn jhnen iſt / durch die blindheit jhres hertzen.

18. Magijce rozum temnoſtmi zatměly / wzdáleni gſauce od žiwota Božijho ſkrze neznámoſt / kteráž geſt w nich / a pro ſlepotu ſrdcý gegich.

Hauing their cogitation darkened / and being ſtraungers from the life of God through the ignorance that is in them / becauſe of the hardenes of their heart.

Huilckis forſtand er formørcket / oc de ere fremmede fra det Leffnet / ſom er aff Gud / formedelſt den vanuittighed / ſom er i dem / ved deris hiertis Blindhed.

Máiąc myſl záćmioną / á będąc oddaleni od żywotá Bożego przez nieumiejętność ktora w nich ieſt / z zátwárdziáłośći ſercá ich.

ד

19 הָנוּן דְּפַסְקוּ סַבְרְהוֹן
וַאשְׁלְמוּ נַפְשְׁהוֹן
לְפַחְזוּתָא וְלַפּוּלְחָנָא דְּכֻלָּהּ
טַנְפוּתָא בְּיַעֲנוּתְהוֹן׃

Iquali hauendo perduto ogni sentimẽto, si son dati lor medesimi à dissolutione, ad operare ogni immonditia à gara.

20 אַנְתּוּן דֵּין לָא הָנָא
הָכַנָא יְלַפְתּוּנָיְהי למ
לַמְשִׁיחָא׃

Ma voi non hauete gia in cotal modo imparato Christo.

21 אֵן שַׁרִירָאִית
שְׁמַעְתּוּנָיְהי וִילַפְתּוּן א
אַכְמָא דְּאִיתַיְהי קוּשְׁתָא
בְּיֵשׁוּע׃

Se pure l'hauete ben ascoltato, e sete stati in esso ammaestrati, si come è verità in IESV.

22 אֶלָּא דְּתַנְחוּן מֶנְכוּן
הוּפָכַיְכוּן קַדְמָיָא לְבַרְנָשָׁא
הָו עַתִּיקָא דְּמִתְחַבַּל
בְּרֶגְיָנָתָא דְטוּעָיֵי׃

Cioè, che voi poniate giu l'huomo vecchio quanto à la conuersation di prima, ilqual si corrompe per le concupiscentie ingannatrici.

23 וְתֶתְחַדְּתוּן בְּרוּחָא
דְּמַדְּעַיְכוּן׃

E che siate rinouati ne lo spirito de la vostra mente.

24 וְתֶלְבְּשׁוּן לְבַר נָשָׁא
חַדְּתָא הָו דְּבַאלָהָא
אֶתְבְּרִי בְּזַדִּיקוּתָא וב
וּבְחַסְיוּתָא דְּקוּשְׁתָּא׃

E vestiti del nuouo huomo che è creato secondo Dio in giustitia è vera santità.

25 מֶטוּל הָנָא אֱנִיחוּ
מֶנְכוּן כַּדָּבוּתָא וּמַלְּלוּ
קוּשְׁתָּא אֱנָשׁ עַם קַרִיבֵהּ
הַדָּמֵא חָנַן גֵּיר חַד דְּחַד׃

Per laqual cosa, lasciando la menzogna, parlate la verità, ciascuno col prossimo suo: percioche noi siamo membri l'un de l'altro.

ד

19 אֲשֶׁר נָבְלוּ וְהִגְרוּ מִמִּסְגְּרוֹתֵיהֶם
וְנָתְנוּ אֶת־נַפְשָׁם לְפַחֲזוּת
לַעֲבוֹדַת כָּל־טֻמְאָה בְּמַאֲוַיֵּיהֶם׃

Los quales despues que perdieron el sentido de la consciencia se entregaron à la desuerguença para cometer toda immundicia, (á auaricia.)

20 וְאַתֶּם לֹא כֵן לְמַדְתֶּם
אֶת־הַמָּשִׁיחַ׃

Mas vosotros no aueys aprendido ansi àl Christo.

21 וְאִם שְׁמַעְתֶּם אוֹתוֹ וּבוֹ
לְמַדְתֶּם כְּמוֹ הִיא הָאֱמֶת בְּיֵשׁוּעַ׃

Si empero lo aueys oydo, y aueys sido por el enseñados, como la verdad está en Iesus.

22 לָשִׂים מִמֶּכֶם כַּתַּהְפֻּכוֹת
הָרִאשׁוֹנוֹת אֶת־אָדָם עָתִיק
הַמִּשְׁחַת בְּמַאֲוַיֵּי הַשְּׁגָגָה׃

A dexarhos quanto à la passada manera de biuir, es à saber el viejo hombre que se corrompe conforme à los desseos de error:

23 הִתְחַדְּשׁוּ בְּרוּחַ תְּבוּנַתְכֶם׃

Y à renouarhos en el espiritu de vuestro entendimiento.

24 וְלִבְשׁוּ אֶת־אָדָם חָדָשׁ אֲשֶׁר
הוּא כֵּאלֹהִים נִבְרָא בְּצֶדֶק
בְּקֹדֶשׁ וּבֶאֱמֶת׃

Y vestir el nueuo hombre que es criado conforme à Dios en justicia y en sanctidad de verdad.

25 עַל־כֵּן שִׂימוּ מִמֶּכֶם אֶת־
כָּזָב דַּבְּרוּ אֱמֶת אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ
כִּי אִישׁ אִישׁ מִמֶּנּוּ נֵתַח אָחִיו
הוּא׃

Por loqual, dexando la mentira, hablad verdad cada vno con su proximo: por que somos miembros los vnos de los otros.

δ.

19. Οἵτινες ἀπηλγηκότες, ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ, εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ.

Lesquels ayans perdu tout sentiment, se sont abandonnés à dissolution pour commettre toute souillure, à qui en feroit pis.

20. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν χριστόν.

Mais vous n'auez point ainsi apprins Christ:

21. Εἴ γε αὐτὸν ἠκούσατε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθώς ἐστιν ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ.

Voire si vous l'auez escouté, & si vous auez esté enseignés de par lui, ainsi que la verité est en Iesus:

22. Ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης.

Assauoir que vous despouilliez le vieil homme quant à la conuersation precedente, lequel se corrompt par les conuoitises qui seduisent:

23. Ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς ὑμῶν.

Et que vous soyez renouellés en l'esprit de vostre entendement,

24. Καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας.

Et soyez reuestus du nouuel homme creé selon Dieu en iustice & vraye saincteté.

25. Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν, ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ· ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη.

Parquoi ayans despouillé le mensonge, parlez en verité chacun auec son prochain: car nous sommes membres les vns des autres.

CAP. IIII.

19. Qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitię, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam.

Which being past feeling / haue giuen temselues vnto wantonnes / to worke all vncleannes / euen with greedines.

20. Vos autem non ita didicistis Christum.

But ye haue not so learned Christ.

21. Si tamen illum audistis, & in ipso edocti estis, (sicut est veritas in Iesu.)

If so bee yee haue heard him / and haue bene taught by him / as y trueth is in Jesus.

22. Deponite vos, secundùm pristinam conversationem, veterem hominem, qui corrumpitur secundùm desideria erroris.

That is / that yee cast of concerning the conuersation in time past / the olde man / which is corrupt through the deceiueable lustes.

23 Renovamini autem spiritu mentis vestræ.

And bee renewed in the spirit of your minde.

24. Et induite novum hominem qui secundum Deũ creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis.

And put on the newe man / which after God is created in righteousnesse / & true holines.

25 Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisq; cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra.

Wherefore cast of lying / and speake euery man trueth vnto his neighbour for we are members one of another.

Das IIII. Capitel.

19. Welche ruchloß sind / vnd ergeben sich der vnzucht / vnd treiben allerley vnreinigkeit sampt dem geitz.

Huilcke som ere Skødisløse / oc giffue sig til vtucteghed / oc bedriffue allehonde vrenlighed oc der til met Gerighed.

20. Ihr aber habt Christum nicht also gelernet.

Men i haffue icke saa lært Christum.

21. So jhr anders von jhm gehört habt / vnd in jhm gelehret seyt / wie in Jesu ein rechtschaffen wesen ist.

Der som i ellers haffue hørt om hannem / oc ere lærde i hannem / huorledis der er it retsindigt væsen i Jhesu.

22. So leget nun von euch ab / nach dem vorigen wandel / den alten Menschen / der durch lüste in irrtumb sich verderbet.

Saa afflegger nu / det gamle Menniske / effter den første omgengelse / som forderffuer sig formedelst Lyst i vildfarelse.

23. Ernewert euch aber im Geist ewers gemüths.

Oc fornyr eder i eders sindz Aand.

24. Vnd ziehet den newen Menschen an / der nach Gott geschaffen ist / inn rechtschaffener Gerechtigkeit vnnd Heiligkeit.

Oc fører eder i det ny Menniske / som er skabt effter Gud / i retsindig Retferdighed oc Hellighed.

25. Darumb leget die Lügen ab / vnd redet die Warheit / ein jeglicher mit seinem Nechsten / sintemal wir vntereinander Glieder sind.

Der faare afflegger Løgn / oc taler sandhed huer met sin Neste / efferdi wi ere Lemmer iblant huer andre.

Kapitola IIII.

19. Kteřijž zauffawsse / sami se wydali w nestydatost / aby činili každau nečistotu s chtiwostij.

Ktorzy bez żałości vdáli sámi siebie ná hániebna sromothę / áby się z chciwością wszelákiey nieczysthości dopuszczáli.

20. Ale wy ne tak gste se naučili Krystu.

Alescie wy nie ták się Krystusá náuczyli.

21. (Ač wsak gste hosl ychali a gim gste naučeni) yakož gest to prawda w Gežijssy.

Jesliscie go słuchali / y przezeń iestescie náuczeni / iáko iest prawdá w Jezusie.

22. Zsložiti wedlé prwnijho obcowánij swého starého člowěka / kterýž se russý wedlé žádostij bludu.

To iest / ábyscie złożyli z siebie co się dotycze pierwszego postepowánia stárego onego człowieká / ktory zdrádliwemi pożadliwościámi bywa zepsowan.

23. Obnowte se pak Duchem mysli wassý.

Ażbyscie się odnowili duchem vmysłu wászego.

24. A oblecte se w nowého člowěká kterýž wedlé Boha stwořen gest / w Sprawedlnosti / a w swatosti prawdy.

Y przyoblekli nowego człowieká / ktory wedle Bogá stworzon iest ku spráwiedliwości / y świetobliwości prawdziwey

25. Protož složijce každau lež / mluwtež prawdu gedenkaždý s Bližnjm swým / neb gsme wespolek audowé.

A przetoż odłożywszy kłamstwo / mowcie prawdę / káżdy bliźniemu swemu / abowiem iestesmy członkámi iedni drugich.

ד

26 רגזו ולא תחטון ו
שמשא על רוגזכון לא
יערב׃

Adirateui, e non peccate. Il sole non si colchi sopra la vostra ira.

27 ולא תתלון אתרא
לאכל־קרצא׃

E non date luogo al diauolo.

28 ואינא דגנב הוא מכיל
לא נגנוב אלא נלאא
באידוהי ונפלוח טבתא
דנהוא לה למתל למן
דסניק׃

Colui che furaua, non furi piu: ma piu tosto s'affatichi operando quel che sia buono con le sue mani, per hauer che dare à chi ha bisogno.

29 כל מלא סניא מן
פומכון לא תפוק אלא
אידא דשפירא ומשתחא
לבנינא דתתלי טיבותא
לאילין דשמעין׃

Niuna parola disonesta esca de la vostra bocca: ma quella che sia buona all' vso de la edificatione, accioche apporti gratia à quei che l'odeno.

30 ולא תהוון מעיקין
לרוחא קדישה דאלהא
דאתחתמתון בה ליומא
דפורקנא׃

E non contristate lo Spirito santo di Dio, colqual voi sete sigillati per il dì de la redentione.

31 כלה מרירותא וחמתא
ורוגזא ורבא וגודפא
נשתקלון מנכון עם כלה
בישותא׃

Ogni amaritudine è collera, & ira, è gridamento, è maledicentia sia rimossa da voi, insieme con ogni malitia.

32 והויתון בסימין חד ל
לות חד ומרחמנין והויתון
שבקין חד לחד איכנא
דאלהא במשיחא שבק לן׃

E siate l'vn verso l'altro piaceuoli, misericordiosi, perdonandoui l'vn à l'altro, si come ancor Idio per Christo ha perdonato à voi.

ד

26 רגזו ואל־תחטאו השמש
לא יבוא על־כעסכם׃

Ayrahos, y no pequeys, no se ponga el sol sobre vuestro enojo.

27 ולא תתנו מקום למכלים׃

Ni deys lugar al Diablo.

28 הגנב אל־יוסיף לגנב כי
אם יותר יגע וביגיע כפיו
יפעל טוב להיות לו לתת
לאביונים׃

El que hurtaua, no hurte ya: antes trabaje obrando de sus manos lo que es bueno: para que tenga de que dè à el que padeciere necessidad.

29 כל־דבר רע מפיכם לא
יצא כי־אם הטוב למבנה
הצרך לתת חן לשומעיו׃

Ninguna palabra corrupta salge de vuestra boca: mas si la ay sea buena, para edificacion.

30 ואל תכאיבו את־רוח
הקדש את־רוח אלהים אשר
בה נחתמתם ליום הפדות׃

Y no contristeys al Espiritu Sancto de Dios por el qual estays sellados para el dia de la redemcion.

31 כל־מרי וחרון אף וכעס
וזעקה וקללה ינשא מהם עם
כל־רעה׃

Toda amarulencia, y enojo, y yra, y bozes, y maledicencia, sea quitada de vosotros, y toda malicia.

32 והיו איש אל־רעהו טובים
ומטיבים רחמנים מחוננים
איש את־אחיו כמו גם אלהים
במשיח חננו׃

Antes sed los vnos con los otros benignos, misericordiosos, perdonando hos los vnos à los otros, como tambien Dios hos perdonò en el Christo.

δ.

26. Ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν.

Courroucez-vous, & ne pechez point: que le soleil ne se couche point sur vostre courroux.

27. Μήτε δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ.

Et ne donnez point lieu au diable.

28. Ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω· μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς ἰδίαις χερσὶν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι.

Que celui qui desrobboit, ne desrobbe plus: mais plustost qu'il trauaille en besongnant de ses mains en ce qui est bon: afin qu'il ait pour departir à celui qui en a besoin.

29. Πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω· ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας· ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσι.

Que nul propos infect ne sorte de vostre bouche: mais celui qui est bon à l'vsage d'edification afin qu'il donne grace à ceux qui l'oyent.

30. Καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως.

Et ne contristez point le Sainct Esprit de Dieu, par lequel vous auez estè seellés pour le iour de la redemption.

21. Πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργὴ, καὶ κραυγὴ, καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ.

Que toute amertume & colere, & ire, & crierie, & medisance, soyent ostees de vous, auec toute malice.

32. Γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοὶ, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ θεὸς ἐν χριστῷ ἐχαρίσατο ἡμῖν.

Ains soyez benins les vns enuers les autres pleins de compassion, & pardonnans les vns aux autres, ainsi aussi que Dieu vous a pardonnè par Christ.

CAP. IIII.

26. Irascimini, & nolite peccare, sol non occidat super iracundiam vestram.

Bee angrie/ but sinne not: let not the sunne go downe vpon your wrath.

27. Nolite locum dare diabolo.

Neither giue place to the deuill.

28. Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret, operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti.

Let him that stole/ steale no more: but let him rather labour / and worke with his handes the thing which is good / that hee may haue to giue vnto him that needeth.

29. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus.

Let no corrupt communication proceed out of your moutes/ but that which is good to the vse of edifying / that it may minister grace vnto the hearers.

30. Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei: in quo signati estis in die redemptionis.

And grieue not the holy Spirit of God/ by whome yee are sealed vnto the day of redemption.

31. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia.

Let all bitternes / and anger / and wrath/ crying/ and euill speaking be put away from you/ with all maliciousnes.

32. Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem sicut & Deus in Christo donavit vobis.

Be ye courteous one to another/ & tender hearted / forgiuing one another / euen as God for Christes sake forgaue you.

Das IIII. Capitel.

26. Zürnet/ vnd sündiget nicht lasset die Sonne nicht über ewrem zorn vntergehen.

Bliffuer vrede/ oc synder icke/ Lader Solen icke gaa ned offuer eders vrede.

27. Gebt auch nicht raum dem Lästerer.

Giffuer oc icke Lasteren rum.

28. Wer gestolen hat/ der stele nicht mehr/ sondern arbeite/ vnd schaffe mit den Händen etwas guts / auff daß er habe zu geben dem dürfftigen.

Huo som haffuer staalet/ hand stiele icke mere/ men hand skal arbeyde/ oc gore noget gaat met henderne/ Paa det hand kand haffue at giffue den Nødtørfftige.

29. Lasset kein faul geschwätz auß ewrem Munde gehen/ sondern was nützlich zur besserung ist/ daß es noth thut/ daß es holdselig sey zu hören.

Lader ingen slem Snack gaa aff eders mund/ men det som er nytteligt til forbedring/ der som det goris behoff/ at det kand vere yndeligt at høre.

30. Vnd betrübet nicht den heiligen Geist Gottes/ damit jr versiegelt seyt/ auff den tag der erlösung.

Oc bedrøffuer icke den hellig Aand/ met huilcken i ere beseglede/ til Forløselsens dag.

31. Alle bitterkeit vnd grimm / vnd zorn/ vnd geschrey/ vnd lesterung / sey ferne von euch/ sampt aller boßheit.

Al bitterhed oc grumhed/ oc vrede/ oc skrig/ oc bespaattelse skal vere longt fra eder/ oc al ondskaff.

32. Seyt aber vntereinander freundlich/ hertzlich/ vnd vergebet einer dem andern/ gleich wie Gott euch vergeben hat/ in Christo.

Oc verer venlige mod huer andre/ godhiertige/ oc forlader den ene den anden/ Lige som Gud haffuer forlader eder i Christo.

Kapitola IIII.

26. Hněwayte se/ a nehřešte/ Slunce nezapaday na hněwiwost wassy.

Gniewaycie się á nie grzeszcie/ słońce niechay nie záchodźi nad rozgniewániem wáßym.

27. Nedáwayte mijsta Diáblu.

A nie dawáycie mieyscá dyablu.

28. Kdo gest kradl/ giž nekraď: ale raděgi pracug dělage Rukama swýma / což dobrého gest/ aby měl odkawád vděliti tomu/ kterýž nauzy trpij.

Then ktory kradł/ niechay iuż nie krádnie/ ále ráczey niechay robi/ prácuiac rękomá coby było dobrego/ áby mogł vżyczác potrzebnemu.

29 Žádná řeč zlá newycházech vst wassých: Ale gestli která dobrá k wzdělánij wijry / kterážby líbezná byla posluchačuom.

Niechay żadna mowá sprosna z vsth wáßych nie wychodźi / ále iesli ktora iest dobra ku potrzebnemu zbudowániu/ áby łáskę tym ktorzy słuchaia przyniosłá.

30 A nezarmucugte Ducha Swatého Božijho/ w kterémžto gste znamenáni / ke dni wykaupenij.

A nie zasmucaycie Duchá onego świetego Bożego/ przez ktorego iesteście zápieczętowáni na dźień odkupienia.

31. Wsseliká hořkost a nadýmánij / y hněw / a křik/ y zlolaycztwij buď odnato od wás/ y také wsseliká zlost.

Wßeláka przykrość/ y popędliwość/ y gniew/ y wołánie/ y złorzeczenie / niech bedźie odiete od was/ z wßeláką złośćia.

32. Ale buďte geden k druhému dobrotiwij/ milosrdnij/ odpausstěgijce sobě wespolek / yakožto y Bůh w Krystu odpustil wám.

Ale badźcie dobrotliwymi iedni przeciwko drugim/ miłosierni/ odpußczáiac sobie/ iáko y Bog w Krystusie wam odpuścił.

ה

1 הויתון הכיל מתדמין באלהא איך בניא חביבא :

Siate dunque imitatori di Dio, come figliuoli diletti.

2 והלכו בחובא איך דאף משיחא אחבן ואשלם נפשה על אפין קורבנא ודבחא לאלהא לריחא בסימא :

E caminate in amore, si come Christo ha amati noi, & ha dato se stesso per noi in offerta e sacrifitio à Dio, in odore di buono odoramento.

3 זניותא דין וכלה טנפותא ועלובותא אף לא משתמהו תשתמה ביניתכון איך דיאא לקדישא :

Fornicatione, e qual si voglia immonditia, ò auaritia, non sia pur nominata tra voi, si come si conuiene à i Santi.

4 ולא צוחיתא ולא מלא דשטיותא או דביחא או דשעיא הלין דלא מתבעין אלא חלף הלין תודיתא :

O disonestà, ò stolte parole, ò faceti detti, che non si conuengono: ma piu tosto rendimento di gratie.

5 הדא דין הויתון ידעין דכל נש דאיתוהי זניא או טנפא או עלובא או פלח פתכרא לית לה ירתותא במלכותא דמשיחא ודאלהא :

Perche voi sapete questo, che alcun fornicatore, ò immondo, ò auaro, il quale è idolatra, non ha heredità nel regno di Christo e i di Dio.

6 דלמא אנש יטעיכון במלא סריקתא מטל הלין הו גיר אתא רוגזה דאלהא על בניא דלא מתתפיסנותא :

Niuno v'inganni con vane parole: perciochè per queste cose viene l'ira di Dio sopra i figliuoli rebelli.

7 לא הכיל תהוון להון שותפא :

Non siate dunque compagni loro.

ה

1 ולכן תדמו לאלהים כבנים אהובים :

Ansique sed imitadores de Dios como hijos amados:

2 והלכו באהבה כמו גם המשיח אהב אותנו וישם אשם נפשו עלינו קרבן עולות זבח ומנחה לאלהים לריח ניחח :

Y andad en charidad como tambien el Christo nos amó, y se entregó à si mismo por nosotros por offrenda y sacrificio à Dios en olor suaue.

3 אך זנות וכל טמאה או בצע גם לא תנקב בכם איך שוה לקדושים :

Y fornicacion y toda immundicia, ô auaricia, ni aun se miente entre vosotros, como conuiene à Sanctos.

4 ולא בשנה ודברי אולת שחוק ומשחק וגונים אשר אינם יועילון כי אם יותר התודה :

Ni palabras torpes, ni locuras, ni truhanerias, que no conuienen: si no antes hazimiento de gracias.

5 והדעו זאת כי־כל־זונה או־טמא או־בוצע בצע זה הוא עבד הפסילים לא יש־לו. חלק ונחלה במלכות המשיח ואלהים :

Porque ya aueys entendido que ninguno fornicario, ô immundo, ó auaro, que tambien es seruidor de idolos, tiene herencia en el Reyno del Christo, y de Dios.

6 איש לא יפתה אתכם בדברי שוא כי על־האלה באה חרון אף יהוה על־בני המרדות :

Nadie hos enganne con palabras vanas: porque por estas cosas ha venido la yra de Dios sobre los rebelles.

7 לכן אל־תהיו חבריהם :

No seays pues aparceros deellos.

ΚΕΦΑΛ. ε΄.

Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά.

Soyez donc imitateurs de Dieu comme chers enfans.

2. Καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας.

Et cheminez en charité ainsi que Christ aussi nous a aimés, & s'est donné soi-mesme pour nous, en oblation & sacrifice à Dieu, en odeur de bonne senteur.

3. Πορνεία δὲ, καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία, ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις.

Que paillardise, & toute souillure, ou auarice ne soit point mesme nommee entre vous, ainsi qu'il appartiẽt aux saincts.

4. Καὶ αἰσχρότης, καὶ μωρολογία, ἢ εὐτραπελία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα· ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία.

Ni non plus chose vilene, ni parole folle, ni plaisanterie: qui sont choses qui ne sont pas bien seantes, mais plustos action de graces.

5. Τοῦτο γάρ ἐστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος, ἢ ἀκάθαρτος, ἢ πλεονέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ.

Car vous sauez ceci, que nul paillard, ou immonde, ou auaricieux, qui est idolatre, n'a point d'heritage au royaume de Dieu.

6. Μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας.

Que nul ne vous seduise par vains propos: car pour ces choses l'ire de Dieu vient sur les enfans de rebellion.

7. Μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν.

Ne soyez point donc leurs compagnons.

CAP. V.

ESTote ergo imitatores Dei: ſicut filii chariſſimi.

Be yee therefore followers of God/ as deere children.

2. Et ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis.

And walke in loue/ euē as Chriſt hath loued vs / and hath giuen him ſelfe for vs/ to be an offring / and a ſacrifice of a ſweet ſmelling ſauour to God.

3. Fornicatio autem & omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos.

But fornication / and all vncleanneſſe/ or couetouſneſſe / let it not bee once named among you/ as it becommeth Saintes.

4. Aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet: ſed magis gratiarum actio.

Neither filthineſſe / neither fooliſh talking/ neyther ieſting/ which are thinges not comely / but rather giuing of thankes.

5. Hoc enim ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut avarus (quod eſt idolorum ſervitus) non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei.

For this yee knowe/ that no whoremonger/ neither vncleane perſone/ nor couetous perſone / which is an idolater/ hat any inheritance in the kingdome of Chriſt/ and of God.

6. Nemo vos ſeducat inanibus verbis, propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ.

Let no man deceiue you with vaine wordes: for/ for ſuch thinges commeth the wrath of God vpon the children of diſobedience.

7. Nolite ergo effici participes eorum.

Bee not therefore companions with them.

Das V. Capitel.

SO ſeyd nun Gottes nachfolger/ als die lieben Kinder.

SAa vere nu Guds Efterfølgere / ſom elſkelige Børn.

2. Vnd wandelt in der liebe/ gleich wie Chriſtus vns hat geliebet/ vnnd ſich ſelbs dargegeben für vnns/ zur Gabe vnd Opfer/ Gott zu einem ſüſſen geruch.

Oc vandrer i kærlighed / lige ſom Chriſtus elſkte oſ/ oc gaff ſig ſelff hen for oſ/ til en Gaffue oc Offer/ Gud til en ſød lucr.

3. Hurerey aber vnd alle vnreinigkeit/ oder geitz/ laſſet nicht von euch geſagt werden/ wie den Heiligen zuſtehet.

Oc lader icke Horeri oc al Vrenlighed eller Gerighed ſigis om eder/ ſom det bør de Hellige.

4. Auch ſchandbare wort vnd narrentheiding / oder ſchertz/ welche euch nicht ziemen/ ſondern vil mehr dancksagung.

Icke helder ſkendelige ord oc geckelig Snack/ eller Skemt/ ſom eder icke ſømer / Men meget mere Tackſigelſe.

5. Denn das ſolt jr wiſſen/ daß kein Hurer oder Vnreiner oder Geitziger (welcher iſt ein Götzendiener) erbe hat an dem Reich Chriſti vnd Gottes.

Thi det ſkulle i vide/ at ingen Skiørleffnere/ eller Vren/ eller Gerig (huilcken der er en Affguds tienere) haffuer Arff i Chriſti oc Guds Rige.

6. Laſſet euch niemand verführen mit vergeblichen worten / denn vmb diſer willen kompt der zorn Gottes über die Kinder deß vnglaubens.

Lader ingen forføre eder met vnyttelige ort / Thi Guds vrede kommer for denne ſkyld offuer vantroens Børn.

7. Darumb ſeyt nicht jhre Mitgenoſſen.

Deu faare verer icke deris Tilhengere

Kapitola V.

PROtož budte náſledownijcy Božij yakožto Synowé naymilegſſý.

BAdzcież thedy náſládowniki Bogá/ iáko ſynowie mili.

2. A chodtež w milowánij / yakož y Kryſtus milowal nás/ a wydal ſebe ſamého za nás wijtežnau Obět a obětowánij Bohu/ k wuoni dobré chuti.

A chodzćie w miłośći / iáko y Krystus vmiłowal nas / y wydał ſamego ſiebie zá nas ná ofiárę y ná zábicie Bogu / ku wonnośći dobrey woniey.

3. Smilſtwo pak a každá nečiſtota neb lakomſtwj / aniž bud gmenowáno mezy wámi/ yakož ſluſſý na Swaté:

Grzech nieczyſty y wſzelkie plugáſtzwo ábo lákomſtwo / niechay nie bedzie miedzy wámi áni pomieniono/ iáko świetym przyſtoi.

4. Ani mrzkoſt/ ani bláznowé mluwenij/ aniſſprýmky oplzlé/ kteréž wěcy negſau naležité: Ale raděgij dijkůw činěnij

Niewſtydliwość y blazeńſka mowá/ żárty/ y rzeczy ktore nie przyſtoią/ ále ráczey dźiekowánie.

5. Nebo toto wězte/ že žádný ſmilnijk/ aneb nečiſtý / ani lakomec/ genž geſt modloſlužebnijk/ nebude mijti dědictwij w Králowſtwij Kryſtowě a Božijm.

Bo to wiećie iż wſzelki niewſtydliwy/ ábo nieczyſty / ábo lákomy/ ktory ieſt báłwochwálcá/ nie ma dziedzictwá w kroleſtwie Kryſtuſowym/ y Bożym.

6. Žadný wás neſwozug ſlowy marnými / neb pro tyto wěcy přiſſel hnew Božij na Syny nedowěry.

Niechay was nikt nie zwodzi pro żnemi ſlowy / ábowiem dla tych rzeczy przychodzi gniew Bożyna ludzi nieposłuſzne.

7. Protož nebýwayte gegich účaſtnijcy.

Nie badźcieſz thedy towárzyſzmi ich.

ה

8 איתיכון הויתון גיר מן לוקדם חשוכא השא דין נוהרא אנתון במרן איך בני נוהרא הכיל הכנא הלכו:

Perche gia erauate tenebre, & hora sete luce nel Signore: caminate come figliuoli di luce.

9 פארוהי גיר דנוהרא בכלה אנון טבותא וזדיקותא וקושתא:

(Percioche il frutto de lo Spirito consiste in ogni bontà e giustitia e verità.)

10 והויתון פרשין מנא שפיר קדם מרן:

Prouando quel che sia grato al Signore.

11 ולא הויתון משותפין לעבדא דחשוכא דפארא לית בהון אלא הויתון מכסין להון:

E non communicate à l'opere infruttuose de le tenebre, ma piu tosto le riprendete.

12 מדם גיר דבטושיא עבדין נדיד הו אף למללותה:

Imperoche le cose che si fanno in segreto da essi, e disonesto ancora à dirle.

13 כל מדם גיר מתכסן מן נוהרא ומתגלא וכל מדם דגלא נוהרא הו:

Ma tutte le cose essendo scoperte per la luce sono rese manifeste: imperoche la luce è quella che manifesta il tutto.

14 מטול הנא אמיר דאתתעיר דמכא וקום מן בית מיתא ונגהר לך משיחא:

Però dice, Suegliati tu che dormi, è risorge da i morti, è Christo t'illustrara.

15 חזו הכיל איכנא תהלכון והיאית לא איך סכלא אלא איך חכימא:

Guardate dunque come voi caminate accuratamente, non come stolti, ma come sauij.

ה

8 כי הייתם לפנים חשך ועתה אור ביהוה כמו בני האור התהלכו:

Porque otro tiempo erades tinieblas, mas aora soys luz en el Sennor: andad como hijos de luz.

9 כי פרי הרוח בכל מיטב צדק ואמת:

Porque el fruto del Espiritu es en toda bondad, y justicia, y verdad.

10 בחנו מה טוב ומה נעים בעיני יהוה:

Aprouando loque es agradable àl Sennor.

11 ואל תהיו חברי פעלות עולת החשך אך יותר הוכיחו:

Y no communiqueys con las obras infrutuosas de las tinieblas, mas antes las redarguyd.

12 כי הנעשות מהם בחשך תועבה היא גם לדבר:

Porque loque estos hazen en occulro, torpe cosa es aun dezirlo.

13 וכל דברים הנוכחים באור גלוים המה לכן כל דבר גלוי אור הוא:

Mas todas las cosas quando de la luz son radarguydas, son manifestadas. porque loque manifiesta todo, la luz es.

14 על כן אומר הוא עורה למה תישן הקיצה ממתים ויזרח עליך המשיח:

Por loqual dize, Despiertate elque duermes y leuantate de los muertos, y alumbrarteha el Christo.

15 וראו איככה בשכל טוב וישר תתהלכו לא בכסילות כבסילים כי אם איך חכמים:

Mirad pues (Hermanos) como andeys auisadamente: no como locos, mas como sabios:

ε´.

8. Ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν κυρίῳ· ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε.

Car vous estiez autresfois tenebres: mais maintenant vous estes lumiere au Seigneur: cheminez comme enfans de lumiere,

9. Ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ.

(Car le fruict de l'Esprit gist en toute de bonnaireté, iustice, & verité.)

10. Δοκιμάζοντες τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ.

Esprouuans ce qui est agreable au Seigneur.

11. Καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε.

Et ne comuniquez point aux œuures infructueuses de tenebres, ains mesmes redarguez-les plustost.

12. Τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν.

Car il est mesme deshonneste de dire les choses qui sont faites par eux en cachette.

13. Τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα, ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον φῶς ἐστι.

Mais toutes choses estans mises en euidence par la lumiere, sont rendues manifestes: car la lumiere est celle qui manifeste tout.

14. Διὸ λέγει, ἔγειραι ὁ καθεύδων καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ χριστός.

A cause de quoi il dit, Resueille-toi, toi qui dors, & te releue des morts, & Christ t'esclairera.

15. Βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί.

Aduisez donc comment vous cheminerez songneusement, non point comme estans desnués de sagesse, mais comme estans sages:

CAP. V.

8. Eratis enim aliquando tenebræ: nunc autem lux in Domino. Vt filii lucis ambulate.

For ye were once darkenesse, but are now light in the Lorde: walke as children of light.

9. (Fructus enim lucis, est in omni bonitate, & iustitia, & veritate.)

(For the fruite of the Spirit is in all goodnes, and righteousnes, and trueth.)

10. Probantes quid sit beneplacitum Deo.

Approuing that which is pleasing to the Lord.

11. Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite.

And haue no fellowship with the vnfruitfull workes of darkenes, but euen reproue them rather.

12. Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est & dicere.

For it is shame euen to speake of the things which are done of them in secret.

13. Omnia autem quæ arguuntur, à lumine manifestantur: omne enim quòd manifestatur, lumen est.

But all thinges when they are reproued of the light, are manifest: for it is light that maketh all thinges manifest.

14. Propter quod dicit: Surge qui dormis, & exurge à mortuis: & illuminabit te Christus.

Wherefore he sayeth, Awake thou that sleepest, and stand vp from the dead, and Christ shall giue thee light.

15. Videte itaque fratres quomodo cautè ambuletis: non quasi insipientes, sed ut sapientes.

Take heede therefore that ye walke circumspectly, not as fooles, but as wise.

Das V. Capitel.

8. Denn jhr waret weiland finsterniß / nun aber seyt jr ein Liecht in dem HERRN. Wandelt wie die Kinder deß Liechts.

Thi at i vaare nogen stund Mørckhed / Men nu ere i it Liuss vdi HERREN. Vandrer som Liusens Børn.

9. Die frucht deß Geistes ist allerley gütigkeit vnnd gerechtigkeit vnnd warheit.

Aandens Fruct er allehonde godhed / oc retferdighed oc sandhed.

10. Vnd prüfet was da sey wolgefellig dem HERRN.

Oc prøffuer huad som er velbehageligt faar HERREN.

11. Vnnd habt nicht gemeinschafft mit den vnfruchtbarn wercken der finsterniß / straffet sie aber vil mehr.

Oc haffuer icke samfund met mørckens vfructsommelige Gerninger / Men straffer dem meget mere.

12. Denn was heimlich von jhnen geschicht / das ist auch schändlich zu sagen.

Thi huad som skeer lønlige aff dem / det er oc skendeligt at sige.

13. Das alles aber wird offenbar / wenn es vom Liecht gestraffet wirdt / denn alles was offenbar wird / das ist Liecht.

Men det bliffuer altsammen obenbaret / naar det bliffuer straffet aff Liuset / Thi alt det som bliffuer obenbare / det er Liuss.

14. Darumb spricht er: Wache auff der du schläffest / vnd stehe auff von den Toden / so wird dich Christus erleuchten.

Der faare siger hand / Vaage op du som soffuer / oc stat op fra de Døde / Saa skal Christus oplyse dig.

15. So sehet nun zu / wie jhr fürsichtiglich wandelt / nicht als die Vnweisen / sondern als die Weisen.

Saa seer nu til / huorledis i skulle vandre forsynlige / icke som de vuise / men som de Vise.

Kapitola V.

8. Byli gste někdy zagiſtě temnoſti / ále giž nynij gſte ſwětlo w PAnu. Jakožto Synowe ſwětla choďte.

Abowiemeſcie byli niekiedy ćiemnośćiámi / á teraz świátłośćią w Pánie / Chodźćież thedy iáko ſynowie świátłośći.

9. (Neb Owotce ſwětlá / záležij we wſſý dobrotě a ſprawedlnoſti / a w prawdě.)

Bo owoc duchá należy w wſzelkiey dobroći y w ſpráwiedliwośći / y w prawdźie.

10. Dokazugijce toho coby ſe dobrě lijbilo Bohu:

Doświádczáiąc co ieſt wdźięcznego Pánu.

11. A nemějte zdijlnoſti s ſkutky neužitečnými temnoſtij / ale raděgi ge treſtete.

Ani mieyćie ſpołeczności z vczynki niepożytecżnemi ćiemnośći / ale ie owſzem łáynemi cżyńćie.

12. Nebo které wěcy od nich taynë ſe děgij / mrzko gě o nich y mluwiti.

Abowiem ty rzecży ktore ſie táiemnie od tych dźieią / ſromotá y powiedáć.

13. A wſſecky wěcy které býwagij treſtány / od ſwětla býwagij zgeweny. Neb wſſecko co ſe wygewuge / ſwětlo geſt.

Ale wſzytki rzecży / gdy ſą okázáne od świátłośći / bywáią obiáwione / gdyż świátłość ieſt to co wſzytki rzecży obiawia.

14. Protož prawij: Probuď ſe kterýž ſpijš / a wſtaň z mrtwých / a zaſwijtij ſe tobě Kryſtus.

Dla thego mowi: Ocuć ſie ktory ſpiſz / y powſtań zmartwych / á oświe ći ćie Kryſtus.

15 Protož Bratřij / wižte kterakbyſſte opatrně chodili / ne yako nemaudřij / ale yako maudřij.

Pátrzcież tedy iákobyśćie oſtrożnie chodźili / nie iáko glupi / ále iáko madrzy.

ה

16 דזבנין קארסהון מטול
דיומתא בישא אנון:

Ricomprando il tempo, percioche i giorni son mali.

17 מטול הנא לא תהוון
חסירי רעינא אלא
אסתכלו מנו צביניה ד
דאלהא:

Per il che non siate imprudenti, ma intendenti qual sia la volontà del Signore.

18 ולא הויתון רוין בח
בחמרא דבה אית
אסוטותא אלא אתמלו
ברוחא:

E non v'inebriate di vino, nelquale è dissolutione, ma siate ripieni di Spirito.

19 ומללו עם נפשכון
במזמורא ובתשבחתא
ובזמירתא דרוחא הויתון
זמרין בלבותכון למריא:

Parlando tra voi stessi con salmi, & hinni, e canzoni spirituali, cantando e sonando nel cuor vostro al Signore.

20 והויתון מודין בכל
זבן על אפי כל נש בשמה
דמרן ישוע משיחא ל
לאלהא אבא:

Rendendo sempre gratie di tutte le cose à Dio è Padre nostro nel nome del nostro Signor IESV Christo.

21 והויתון משתעבדין חד
לחד בחובה דמשיחא:

Stando soggetti l'un à l'altro nel timor di Dio.

22 נשא הויתון
משתעבדין לבעליכין איך
דלמרן:

Voi mogliere, siate soggette à i vostri proprij mariti, come al Signore.

ה

16 השכילו בעתותיכם כי־
ימים רעים המה:

Ganando el tiempo, porque los dias son trabajosos.

17 על־כן לא תהיו פתאים
כי־אם מבינים מה היא רצון
יהוה:

Portanto no seays imprudentes, sino entendidos de qual sea la voluntad dei Sennor.

18 ולא תשתכרו ביין אשר בו
ללות כי־אם המלאו ברוח
(הקדש:)

Y no hos emborracheys de vino, en el qual ay dissolucion: mas sed llenos de Espiritu:

19 מדברים ביניכם במזמורים
ותהלים ונגינות רוח מנגנים
ומזמרים בלבבכם ליהוה:

Hablando entre vosotros con Psalmos, y con hymnos, y canciones espirituales cantando y alabando àl Sennor en vuestros coraçones.

20 מודים תמיד על־כל בשם
אדנינו ישוע המשיח לאלהים
ולאב:

Haziendo gracias siempre de todo àl Dios y padre en el Nombre del Sennor nuestro Iesus el Christo.

21 נכנעים איש מלפני אחיו
ביראת (אלהים:)

Sujetos los vnos à los otros en el temor de Dios.

22 הנשים מלפני אישיהן
תכנענה כמו לאדונינו:

Las casadas sean sujetas à sus propios maridos, como àl Sennor:

έ.

16. Ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρόν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι.

Rachetans le temps: car les iours sont mauuais.

17. Διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιέντες τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου.

Parquoi ne soyez sans prudence, ains bien entendans quelle est la volonté du Seigneur.

18. Καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστιν ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι.

Et ne vous enyurez point de vin: auquel il y a dissolutiõ: mais soyez remplis de l'Esprit.

19. Λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ.

Parlans entre vous par Pseaumes, louanges, & chansons spirituelles: chantans & psalmodians en vostre cœur au Seigneur.

20. Εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, τῷ θεῷ καὶ πατρί.

Rendans tousiours graces pour toutes choses au nõ de nostre Seigneur Iesus Christ, à nostre Dieu & Pere:

21. Ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ (θεοῦ.)

Vous submettans les vns aux autres en la crainte de Dieu.

22. Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ.

Femmes soyez suiettes à vos propres maris comme au Seigneur.

CAP. V.

16. Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.

Redeeming the time: for the dayes are euill.

17. Propterea nolite fieri imprudentes: ſed intelligentes quæ ſit voluntas Dei.

Wherefore / be ye not vnwiſe / but vnderſtand what the will of the Lord is.

18. Et nolite inebriari vino in quo eſt luxuria, ſed implemini Spiritu ſancto.

And be not drunke with wine/ wherein is exceſſe: but be fulfilled with the (holy) Spirit.

19. Loquentes vobiſmetipſis in pſalmis, & hymnis, & canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes in cordibus veſtris Domino.

Speaking vnto your ſelues in pſalmes/ and hymnes/ and ſpirituall ſongs/ ſinging/ and making melodie to the Lorde in your heartes.

20. Gratias agentes ſemper pro omnibus, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Deo & Patri.

Giuing thankes alwayes for all thinges vnto God euen the Father / in the Name of our Lorde Jeſus Chriſt.

21. Subiecti invicem, in timore Chriſti.

Submitting your ſelues one to another in the feare of God.

22. Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino.

Wiues / ſubmit your ſelues vnto your huſbandes/ as vnto the Lord.

Das V. Capitel.

16. Vnd ſchicket euch in die zeit/ denn es iſt böſe zeit.

Oc ſticker eder i tiden / Thi det er ond tid.

17. Darumb werdet nicht vnverſtendig / ſondern verſtendig / was da ſey deß HERRN wille.

Der faare bliffuer icke vforſtandige / men forſtandige/ hvad det ſom er HERRENS vilie.

18. Vnd ſauffet euch nicht vol Weins/ darauß ein vnordig weſen folget / ſondern werdet vol (deß heiligen) Geiſts.

Oc dricker eder icke druckne aff Vin / aff huilcket der følger it vſkickeligt væſen / Men bliffuer fulde aff (Helligen) Aanden.

19. Vnnd redet vntereinander von Pſalmen vnd Lobgeſängen vnd Geiſtlichen Liedern / ſinget vnd ſpielet dem HERRN in ewrem hertzen.

Oc taler met huer andre om Pſalmer oc Loffſange oc Aandelige Viſer/ ſiunger oc leger faar HERREN i eders hierte.

20. Vnd ſaget danck allzeit für alles/ Gott vnd dem Vater/ in dem Namen vnſers HERRN Jeſu Chriſti.

Oc ſiger altid Gud oc Faderen tack for alting/ i vor HERRIS Jheſu Chriſti Naffn.

22. Vnd ſeydt vntereinander vnterthan/ in der forcht Gottes.

Oc verer huer andre vnderdanige / i Guds frycт.

22. Die Weiber ſeyen vnterthan jren Männern/ als dem HERRN.

Quinderne ſkulle vere deris Mend vnderdanige/ ſom HERREN.

Kapitola V.

16. Wykupugijce čas / nebo dnowé zlij gſau.

Cżás odkupuiąc/ przeto iż dni złe ſą.

17. Protož nebýwayte neopatrnij / ale rozumégte která geſt wuole Božij.

A przeto nie bądźcie głupi/ ále rozumieycie ktora ieſt wola Boża.

18. A neopigeyte ſe Wijnem/ w kterémž geſt ſmilſtwo/ ale naplněni buďte duchem (ſwatým.)

A nie vpiiaycie ſie winem/ w ktorym ieſt zbytek/ ale bądźcie napełnieni duchá (świętym.)

19. Mluwijce ſami ſobě/ w Žálmijch/ w Chwalách/ a w Pijſničkách Duchownijch/ zpijwagijce a chwálu wzdáwagijce w ſrdcých waſſých Pánu:

Mowiąc miedzy ſobą przez Pſalmy y pieśni/ y ſpiewánia duchowne/ ſpiewáiąc y gráiąc w ſercu ſwoim Pánu.

20. Děkugijce wždycky ze wſſech wěcý/ we Gménu Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ Bohu a Otcy.

Dźięki czyniąc záwſze zá wſzytko Bogu y Oycu/ w imię Páná naſzego Jezu Kryſtá.

21. Poddánij gſauce ſobě weſpolek/ w Bázni Kryſtowě:

Będąc poddánemi iedni drugim/ z boiáźnią Bożą.

22 Manželky poddány buďte Manželům ſwým/ yako Pánu:

Zony bądźcie poddáne włáſnym mężom / iáko Pánu.

ה

23 מטול דגברא רישה הו דאנתתא איכנא דאף משיחא רישא הו דעדתא והויו מחינא דפגרא ׃

Imperoche il marito, è capo de la moglie, si come Christo è capo de la Chiesa: & esso è il Saluator del corpo.

24 אלא איכנא דעדתא משתעבדא למשיחא הכנא אף נשא לבעליהין בכל מדם ׃

Pero si come la Chiesa è soggetta à Christo, cosi ancor le mogliere siano à i proprij mariti in ogni cosa.

25 גברא אחבו נשיכון איך דאף משיחא אחב לעדתה ונפשה אשלם על אפיה ׃

Voi mariti, amate le vostre mogliere, come ancor Christo ha amata la Chiesa, & ha dato se stesso per lei.

26 דיקדשיה וידכיה ב בסחיא דמיא ובמלתא ׃

Per santificarla, purificandola col lauamento de l'acqua per la parola.

27 ויקימיה עדתא לנפשה כד משבחא ולית בה טולשא ולא קמטא ולא מדם דלהין דמא אלא תהוא קדישא דלא מום ׃

Per constituirla à se stesso Chiesa gloriosa, che non hauesse macchia, ò ruga, ò alcuna cosa tale: ma ch'ella fusse santa & irreprensibile.

28 הכנא ולא לגברא דיחבון נשיהון איך דלפגריהון מן דאנתתה גיר מחב נפשה הו מחב ׃

Cosi debbeno i mariti amare le lor moglij, come i lor proprij corpi. Chi ama la sua moglie, ama se stesso.

29 לא גיר אנש ממתום סנא פגרה אלא מתרסא לה ויצף דילה איכנא דאף משיחא דעדתא ׃

Perche niuno hebbe mai in odio la sua propria carne: anzi la nutrisce & hanne cura, come ancora il Signor la Chiesa.

ה

23 כי האיש יש ראש האשה כמו גם המשיח ראש העדה והוא יש מושיע הגויה ׃

Porque el marido es cabeça de la muger, ansi como el Christo es cabeça de la Iglesia: y el es el que da la salud àl cuerpo.

24 כי אם כאשר העדה נכנעה לפני המשיח כן הנשים לאישיהן בכל ׃

Ansique como la Iglesia es subjeta àl Christo, ansi tambien las casadas lo sean à sus maridos en todo.

25 האישים אהבו את נשיכם כמו גם המשיח אהב את העדה והשים אשם נפשו מפשעיה ׃

Maridos, amad vuestras mugeres, ansi como el Christo amó la Iglesia, y se entregó à si mismo por ella.

26 לקדש אותה ולטהר ברחץ המים בדבר ׃

Para sanctificarla, limpiandola en el lauamiento del agua por la palabra:

27 לקימנה לנפשו כל כבדה את העדה אשר מום אין בה או קמט או פימה או מאומה מן האלה כי אם להיותה קדושה ותמימה ׃

Para pararla gloriosa para si, Iglesia que no tuuiesse mancha ni ruga, ni cosa semejante: mas que fuesse sancta y sin mancha.

28 וככה חובים האנשים לאהבה את נשיהם כמו את גופות עצמותם כל אשר אהב את אשת חיקו אהב את בשרו ׃

Ansi han tambien los maridos de amar à sus mugeres, como à sus mismos cuerpos. el que ama à su muger, à si mismo ama.

29 ואיש בכל עתותיו לא שנא את בשרו כי אם אומן ומחמם אותו כמו האדון את העדה ׃

Porque ninguno aborreció jamas su propria carne: antes la sustenta y regala, como tambien el Sennor à su Iglesia:

ε'.

23. Ὅτι ὁ ἀνήρ ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικὸς, ὡς καὶ ὁ χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτός ἐστι σωτὴρ τοῦ σώματος.

Car le mari est chef de la femme, ainsi que Christ aussi est chef de l'Eglise, & pareillement est le Sauueur de son corps.

24. Ἀλλ' ὥσπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ χριστῷ, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί.

Comme donc l'Eglise est suiete à Christ, que semblablement aussi les femmes le soyent à leurs propres maris en toutes choses.

25. Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς.

Vous maris aimez vos femmes, cōme aussi Christ a aimé l'Eglise, & s'est donné soi-mesme pour elle:

26. Ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι.

Afin qu'il la sanctifiast, apres l'auoir nettoyee par le lauement d'eau par la parole.

27. Ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον, τὴν ἐκκλησίαν μὴ ἔχουσαν σπῖλον, ἢ ῥυτίδα, ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ἡ ἁγία καὶ ἄμωμος.

Afin qu'il se la rendist vne Eglise glorieuse, n'ayant tache, ni ride, ni autre telle chose: ains afin qu'elle fust saincte & irreprehensibile.

28. Οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ.

Aussi les maris doiuent aimer leurs femmes comme leurs propres corps. Qui aime sa femme il aime soi-mesme.

29. Οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ κύριος τὴν ἐκκλησίαν.

Car personne n'eut onques en haine sa chair, ains la nourrit & entretient, comme aussi fait le Seigneur l'Eglise.

CAP. V.

23. Quoniam vir, caput eſt mulieris: ſicut Chriſtus caput eſt eccleſiæ. Ipſe, ſalvator corporis eius.

For the huſband is the wiues head/ euen as Chriſt is the head of the Church and the ſame is the ſauiour of his bodie

24. Sed ſicut eccleſia ſubiecta eſt Chriſto, ita & mulieres viris ſuis in omnibus.

Therefore as the Church is in ſubiection to Chriſt/ euen ſo let the wiues be to their huſbands in euery thing.

25. Viri, Diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea.

Huſbands/ loue your wiues/ euen as Chriſt loued the Church / and gaue him ſelf for it.

26. Vt illam ſanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo.

That hee might ſanctifie it/ and clenſe it by the waſhing of water through the worde.

27. Vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiuſmodi, ſed ut ſit ſancta & immaculata.

That he might make it vnto him ſelfe a glorious Church/ not hauing ſpotte or wrinckle / or any ſuch thing: but that it ſhould be holy and without blame.

28. Ita & viri debent diligere uxores ſuas ut corpora ſua. Qui ſuam uxorem diligit: ſeipſum diligit.

So ought men to loue their wiues/ as their owne bodies: he that loueth his wife/ loueth him ſelfe.

29. Nemo enim unquam carnem ſuam odio habuit: ſed nutrit & fovet eam, ſicut & Chriſtus eccleſiam.

For no man euer yet hated his owne fleſh / but nouriſheth / and cheriſhet it/ euen as the Lord doth the Church.

Das V. Capitel.

23. Denn der Mann iſt deß Weibes Haupt/ gleich wie auch Chriſtus das Haupt iſt der Gemeine/ vnd er iſt ſeines Leibs Heiland.

Thi Manden er Quindens Hoffuit/ lige ſom Chriſtus oc er Menighedens Hoffuit/ oc hand er ſit Legemis Saliggørere.

24. Aber wie nun die Gemeine iſt Chriſto vnterthan/ alſo auch die Weiber jren Männern in allen dingen.

Men lige ſom Menigheden nu er Chriſto vnderdanig / ſaa ſkulle oc Quinderne vere deris Mend i alle ting.

25. Jr Männer liebet ewre Weiber/ Gleich wie Chriſtus geliebet hat die Gemeine/ vnd hat ſich ſelbs für ſie gegeben.

I Mend/ elſker eders Huſtruer/ lige ſom Chriſtus elſkte Menigheden / oc gaff ſig ſelff for hende.

26. Auff daß er ſie heiliget/ vnd hat ſie gereiniget durch das Waſſerbad im Wort.

Paa det hand ſkulde hellige hende/ Oc hand renſede hende formedelſt Vandbadet i Ordet.

27. Auff daß er ſie jm ſelbs darſtellet eine Gemeine / die herrlich ſey / die nicht habe einen flecken oder runtzel/ oder deß etwas/ ſondern daß ſie heilig ſey vnd vnſträfflich.

Paa det hand ſkulden beſkicke ſig ſelff hende / en Menighed ſom er herlig / ſom icke haffuer nogen beſmittelſe eller ryncke/ eller noget ſaadant / men at hun ſkulde vere vſtraffelig.

28. Alſo ſollen auch die Männer jre Weiber lieben/ als jhre eigene Leibe. Wer ſein Weib liebet/ der liebet ſich ſelbs.

Saa ſkulde oc Mendene elſke deris Huſtruer/ ſom deris eget Legeme. Huo ſom elſker ſin Huſtru/ hand elſker ſig ſelff.

29. Denn niemand hat jemals ſein eigen fleiſch gehaſſet/ ſondern er nehret es / vnnd pfleget ſein / gleich wie auch der HERR die Gemeine.

Thi aldri hadede nogen ſit eget Kød / men hand føder det/ oc pleyer det/ Lige ſom HERREN oc ſaa Menigheden.

Kapitola V.

23. Neb muž/ geſt hlawā Ženi: yakožto y Kryſtus geſt hlawa Cyrkwe/ a on Spaſytel geſt těla gegijho.

Abowiem mąž ieſt głowa żony/ iáko y Kryſtus ieſt głowa kośćioła/ a tenći ieſt ktory zbáwienie ćiáłu dáwa.

24. Protož yakož Cyrkew geſt poddaná Kryſtu/ tak y ženy Mužům ſwým poddány byti magij we wſſem.

Jáko thedy kośćioł poddány ieſt Kryſtuſowi / ták też żony ſwoim mężom niech bedą poddáne we wſzythkim.

25. Manželé milugte Manželky waſſe/ yakož y Kryſtus milowal Cyrkew / a wydal ſebe ſamého za ni:

Wy mężowie miłuyćie żony wáſze / iáko y Kryſtus vmiłował kośćioł / y ſámego ſiebie wydał zań.

26. Aby gi poſwětil/ vmyw gi omytijm wody ſkrze ſlowo.

Aby gi poświećił / oczyśćiwſzy omyćiem wody przez ſłowo.

27. Aby včinil ſobě ſlawnau Cyrkew / kterážby neměla poſſkwrny ani wráſky/ ani co takowého/ ale aby byla ſwatá neposſkwrněna.

Aby gi ſobie ſtáwił chwálebnym / to ieſt / kośćiołem ktoryby nie miał zmázy/ abo zmárſzku/ abo czego tákowego / ále iżby był świethy/ y krom przygány.

28. Tak y Mužij magij milowati Manželky ſwé/ yako těla ſwá. Neb kdo miluge Manželku ſwau / ſebeť ſamého miluge.

Tákże mężowie máią miłowáć żony ſwoie/ iáko ſwoie włáſne ćiáłá/ Kto miłuie żonę ſwoię/ ſámego ſiebie miłuie.

29. Žádnýť zagiſté nikdá těla ſwého neměl w nenáwiſti / ale chowá ge a krmij / yakožto y Kryſtus Cyrkew.

Abowiem nigdy żaden ſwego włáſnego ćiáłá nie miał w nienawiśći / owſzem ie wychowywa y záгrzewa/ iáko też Pan kośćioł.

ה

30 מְטוּל דְּהַדָּמֵא חְנַן דְּפַגְרֵהּ וּמֶן בְּסְרֵהּ חְנַן וּמֶן גַּרְמַוְהִי׃

Percioche noi siamo membra del suo corpo, de la sua carne, e de l'ossa sue.

ה

30 כִּי־נְתָחֵי גְוִיָּתוֹ הוּיִם אֲנַחְנוּ בְּשַׂר מִבְּשָׂרוֹ וְעֶצֶם מֵעֲצָמָיו׃

Porque somos miembros de su cuerpo, de su carne, y de sus huessos.

ε΄.

30. Ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ.

Car nous sommes membres de son corps, estans de sa chair, & de ses os.

31 מְטוּל הָנָא נֶשְׁבּוֹק גַּבְרָא לַאבוּהִי וְלֶאמֵּהּ וְנֶקַף לְאַנְתְּתֵהּ וְנֶהְווֹן תְּרַיְהוֹן חַד בְּסַר׃

Per questo l'huomo lasciarà il Padre è la Madre, & aggiugnerassi à la sua moglie, è i due saranno vna carne.

31 עַל־כֵּן יַעֲזָב־אִישׁ אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם לְבָשָׂר אֶחָד׃

Por esto dexara el hombere àl padre y à la madre, y pegarsehá à su muger : y seran dos en vna carne.

31. Ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

Pour cela l'homme delaissera pere & mere, & s'adioindra à sa femme : & les deux seront vne mesme chair.

32 הָנָא אְרָזָא רַב הוּ אֶנָא דֵּין אָמַר אֶנָא עַל מְשִׁיחָא וְעַל עִדְּתֵהּ׃

Questo misterio è grande : ma io dico in Christo è ne la Chiesa.

32 הַסּוֹד וּמִסְתָּר הַזֶּה גָּדוֹל הוּא וַאֲנִי מְדַבֵּר עַל־הַמָּשִׁיחַ וְעַל־הָעֵדָה׃

Este mysterio grande es, digo empero en el Christo y en la Iglesia.

32. Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ce secret est grand: or ie parle touchant Christ & l'Eglise.

32 בְּרַם אָף אַנְתּוּן כֹּל חַד חַד מֶנְּכוּן הָכַנָּא נֶרְחַם אַנְתְּתֵהּ אַיְךְ דְּלְנַפְשֵׁהּ אַנְתְּתָא דֵּין תֶּהְוֵא דָּחְלָא מֶן בַּעְלָהּ׃

Per laqual cosa ancor Voi particolarmente, ciascuno ami così la sua moglie come se stesso : è la moglie tema il suo marito.

33 אֲבָל גַּם אַתֶּם כֻּלְּכֶם אִישׁ אִישׁ אֶת־אֵשֶׁת חֵיקוֹ כֹּה יֶאֱהַב כָּמוֹ אֶת־בְּשָׂרוֹ וְהָאִשָּׁה תִּירָא אֶת־אִישָׁהּ׃

Ansi tambien haga cada vno de vosotros cada vno ame à su muger, que tenga en reuerencia à su marido.

33. Πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν. ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

Pourtant quant à vous aussi qu'vn chacun en son endroit aime sa femme comme soi-mesme, & que la femme reuere son mari.

ו

1 בְּנַיָּא אֶשְׁתַּמְעוּ לְאַבָהַיְכוּן בְּמָרַן הָדָא גֵּיר כֵּאנָא׃

Figliuoli, obbedite à i Vostri genitori nel Signore : perche così è giusto.

ו

1 הַבָּנִים שִׁמְעוּ אֶל־יוֹלְדֵיכֶם בַּאֲדֹנֵינוּ כִּי־זֹאת הַצְּדָקָה הִיא׃

Hijos, obedeced en el Sennor à vuestros padres : que esto es justo.

ΚΕΦΑΛ. ϛ΄.

ΤΑ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ· τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον.

Enfans, obeissez à vos peres & meres au Seigneur : car cela est iuste.

2 וְהָנַי פּוּקְדָנָא קַדְמָיָא דַּמְלִיךְ יַקַּר לַאבוּךְ וְלֶאמָּךְ׃

Honora tuo Padre è tua Madre : che è il primo comandamento in promessa.)

2 כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ (אֲשֶׁר הִיא הַמִּצְוָה הָרִאשֹׁנָה בַּשְּׁבוּעָה׃)

Honrra à tu padre y madre (que es el primer mandamiento con promessa.)

2. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα· ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ.

Honore ton pere & ta mere:(qui est le premier commandement auec promesse.)

3 דְּנֶהְוֵא לָךְ דְּשַׁפִּיר וְנֶאֽרְכוּן חַיַּיךְ עַל אַרְעָא׃

Accioche tu habbi bene, e sii di lunga Vita sopra la terra.

3 לְמַעַן־יִיטַב לָךְ וְיַאֲרִיכֻן יָמֶיךָ עַל־הָאֲדָמָה׃

Paraque ayas bien : y seas de luenga edad sobre la tierra.

3. Ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς.

Afin que bien te soit, & que tu sois de longue vie sur la terre.

CAP. V.

30. Quia membra ſumus corporis eius, de carne eius, & de oſſibus eius.

For we are members of his body/ of his fleſh/and of his bones.

31. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.

For this cauſe ſhall a man leaue father and mother/and ſhall cleaue to his wife/& they twaine ſhalbe one fleſh.

32. Sacramentum hoc magnum eſt,ego autem dico in Chriſto & in eccleſia.

This is a great ſecret/ but I ſpeake concerning Chriſt/ and concerning the Church.

33. Veruntamen & vos ſinguli, unuſquiſque uxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat: uxor autem timeat virum ſuum.

Therefore euery one of you/ doe ye ſo: let euery one loue his wife/ euen as him ſelfe/ and let the wife ſee that ſhee feare her husband.

CAP. VI.

Filii, obedite parentibus veſtris in Domino, hoc enim iuſtum eſt.

Children/obey your parentes in the Lorde: for this is right.

2. Honora patrem tuum & matrem tuam, (quod eſt mandatum primum in promiſſone.)

Honour thy father and mother/ (which is the firſt commaundement with promes.)

3. Vt bene ſit tibi,& ſis longæ vus ſuper terram.

That it may be well with thee/and that thou maiſt liue long on earth.

Das V. Capitel.

30. Denn wir ſind Glieder ſeines Leibes/ von ſeinem Fleiſch vnnd von ſeinem Gebeine.

Thi wi ere hans Legemis Lemmer/ aff hans Kod oc aff hans Been.

31. Vmb deß willen wird ein Menſche verlaſſen Vater vnd Mutter/vnd ſeinem Weib anhangen/ vnd werden zwey ein Fleiſch ſein.

For den ſkyld ſkal it Menniſke forlade Fader oc Moder/oc bliffue hoſſ ſin Huſtru/ oc tho ſkullo vere it Kod.

32. Das Geheimniß iſt groß/ ich ſage aber von Chriſto vnd der Gemeine.

Denne hemmelige ting er ſtor/ Men ieg ſiger om Chriſto oc Menigheden.

33. Doch auch jhr/ ja ein ieglicher habe lieb ſein Weib als ſich ſelbs/das Weib aber förchte den Mann.

Dog i ocſaa/ ia huer elſke ſin Huſtru ſom ſig ſelff/ oc Huſtruen ſkal frycte Manden.

Das VI. Capitel.

Ihr Kinder ſeyt gehorſam ewren Eltern in dem HERRN/denn das iſt billich.

I Børn/verer eders Foreldre lydige/ i HERREN/ Thi det er tilbørlige.

2. Ehre Vater vnd Mutter/ das iſt das erſte Gebot/das verheiſſung hat.

Dere Fader oc Moder/ Det er det Førſte Bud/ ſom haffuer forietteIſe.

3. Auff daß dirs wol gehe/ vnd lange lebeſt auff Erden.

Paa det/ at det ſkal gaa dig vel / oc du ſkalt leffue lenge paa Jorden.

Kapitola V.

30. Proto zegſme audowé těhoz těla gcho/ z gcho těla a z gcho koſtij.

Bo ieſteſmy członkámi ćiáłá iego/ z ćiáłá iego y z kości iego.

31. Protożk opuſtij Człowěk Otce ſwěho y Matku ſwau/a bude ſe přiidržeti Manželky ſwé/ a budau dwá w gedno tě-lo.

A przeto opuśći człowiek oyćá y matkę/ y przylaczy ſie ku żenie ſwoiey/ y będą dwá w iednym ciele.

32. Tagemſtwij toto weliké geſt/ ale to prawijm o Kryſtu a Cýrkwi.

Táiemnicá tá ieſtći wielka/ a mowiec o Kryſtuſie y Kośćiele.

33. Ale wſſak y wy obzwlááſſtně geden každý Manželku ſwau yako ſebe ſaměho milůg: a Manželka bog ſe Manžela ſwěho.

A ták y z was káżdy z oſobná niech miłuie żone ſwoie táko ſiebie ſamego/ á żoná niechay ma w vczćiwośći męża ſwoiego.

Kapitola. VI.

Synowé poſlauchayte Rodičuow waſſých w PANu/neb to ieſt za ſprawedliwé.

Dźieći ſłuchayćie rodźicow wáſzych w Pánie/ boć to ieſt rzecż ſpráwiedliwa.

2. Cti Otce twěho y Matku twau (kteréž geſt Přikázanij prwnij s zaſlijbenijm.)

Czći oycá twego y matkę (ktore ieſt pierwſze przykazánie z obietnicą.)

3. Aby dobřé ſtalo ſe tobě/ a byl dlauho žiw na zemi.

Abyć ſie dobrze dźiáło/ y ábyś był długo żyw ná źiemi.

ו

4 אבהא לא תרגזון בניכון אלא רבו אנון במרדותא וביולפנא דמרן׃

E Voi padri, non prouocate ad ira i Vostri figliuoli, ma alleuategli ne l'instruttione & ammonition del Signore.

5 עבדא אשתמעו למריכון דבבסר בדחלתא וברתיתא ובפשיטותא דלבא איך דלמשיחא׃

Serui, obbedite à quelli che Vi son signori secondo la carne, con timore è tremore. in simplicità del cuor Vostro come à Christo.

6 לא במחזא עינא איך הו דלבני נשא שפרין אנתון אלא איך עבדא דמשיחא דעבדין צבינא דאלהא׃

Non seruendo ad occhio, come per Voler piacere à gli huomini, ma come serui di Christo, faccendo la Volontà di Dio di cuore.

7 ושמשו אנון מן כלה נפשכון בחובא איך דלמרן ולא איך דלבני נשא׃

Seruendo di buona affettione al Signore: è non à gli huomini.

8 כד ידעיתון דהו מדם דעבד אנש דשפיר הו הו מתפרע מן מרן אן עבדא הו ואן בר חארא׃

Sapendo, che quel bene che ciascuno harà fatto, lo riceuera dal Signore, ò sia seruo, ò sia libero.

9 אף אנתון מריא הכנא הויתון עבדין לעבדיכון ה הויתון שבקין להון סב סכלותא מטול דידעין אנתון דאף מרכון דילכון איתוהי בשמיא ומסב באפא לית לותה׃

E Voi signori, fate il medesimo Verso loro, lasciando le minaccie: sapendo ch'el Vostro è lor Signore è in cielo: è non riguarda à l'apparenza de le persone.

ו

4 והאבות לא תגדפו ולא תכעיסו את־בניכם כי־אם רבו ונהלו אתם במוסר ובתורת יהוה׃

Y los padres, no prouoqueys à yra à vuestros hijos: si no crialdos en disciplina y castigo del Sennor.

5 העבדים שמעו לאדניכם אשר כבשר המה ביראה וחרדה בתם לבבכם במשיח׃

Sieruos, obedeced à los sennores segun la carne con temor y temblor, con senzillez de vuestro coraçon, como àl Christo.

5 לא תעבדו לעין כמו למצא חן בעיני האנשים כי־אם כעבדי המשיח עשי־רצון אלהים מנפשם׃

No siruiendo àl ojo, como losque agradan solamente à los hombres: si no como sieruos del Christo, haziendo de animo la voluntad de Dios.

7 מלב טוב ומנפש עובדים ליהוה ולא לאנשים׃

Siruiendo con buena voluntad, àl Sennor, y no à los hombres.

8 יודעים כי־כל־אשר איש איש יעשה טובה אותה יסבול מאלהים אם־עבד ואם חפשי הוא׃

Estando ciertos que el bien que cada vno hiziere, esto recibirá del Sennor, sea sieruo, ó sea libre.

9 והאדנים כמו כן תעשו להם מרפים את־הזעם ויודעים כי־גם אדנכם וגם־אדנם בשמים הוא אשר אין עמו משא פנים׃

Y vosotros los sennores, hazeldes à ellos lo mismo, dexando las amenazas: sabiendo que el Sennor deellos y vuestro està en los cielos: y que no ay respecto de personas acerca de Dios.

ϛʹ.

4. Καὶ οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν. ἀλλ᾽ ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ κυρίου.

Et vous peres, ne despitez point vos enfans: mais nourrissez les en discipline & remonstrance du Seigneur.

5. Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐν ἁπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ Χριστῷ.

Seruiteurs, obeissez à ceux qui sont vos maistres selon la chair, auec crainte & tremblement, en simplicité de vostre cœur, comme à Christ.

6. Μὴ κατ᾽ ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι· ἀλλ᾽ ὡς δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ ψυχῆς.

Non point seruans à l'œil, comme voulans complaire aux hommes, mais comme serfs de Christ, faisans de courage la volonté de Dieu.

7. Μετ᾽ εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις.

Seruans de bonne affection au Seigneur, & non point aux hommes:

8. Εἰδότες ὅτι ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθὸν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ τοῦ κυρίου, εἴτε δοῦλος, εἴτε ἐλεύθερος.

Sachans qu'vn chacun receura du Seigneur le bien qu'il aura fait, soit serf, soit franc.

9. Καὶ οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτοὺς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν. εἰδότες ὅτι καὶ ὑμῶν καὶ αὐτῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστι παρ᾽ αὐτῷ.

Et vous maistres, faites enuers eux le semblable, relaschans les menaces, sachans que le Seigneur autant d'eux que de vous, est és cieux: & qu'enuers lui, il n'y a point d'acception de personne.

CAP. VI.

4. Et vos patres, nolite ad iracundiam provocare filios veſtros: ſed educate illos in diſciplina & correptione Domini.

And ye/ fathers/ prouoke not your children to wrath: but bring them vp in inſtruction/ and information of the Lord.

5. Servi, obedite dominis carnalibus, cum timore & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto.

Seruants/ be obedient vnto them that are your maſters/according to the fleſh/ with feare and trembling in ſingleneſ of your hearts as vnto Chriſt.

6. Non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed ut ſervi Chriſti, facientes voluntatem Dei ex animo.

Not with ſeruice to the eye/as men pleaſers/but as the ſeruants of Chriſt/ doing the will of God from the heart.

7. Cum bona voluntate ſervientes, ſicut Domino & non hominibus.

With good will ſeruing the Lorde/ and not men.

8. Scientes quoniam unuſquiſque quodcunque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, ſive ſervus, ſive liber.

And knowe yee that whatſoeuer good thing any man doeth/ that ſame ſhall he receiue of the Lorde/whether he be bonde of free.

9. Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas: ſcientes quia & illorum & veſter Dominus, eſt in cælis: & perſonarum acceptio non eſt apud eum.

And ye maſters/ do the ſame thinges vnto them/ putting away threatening: and knowe that euen your maſter alſo is in heauen/neither is there reſpect of perſon with him.

Das VI. Capitel.

4. Vnd jhr Våter reitzet ewre Kinder nicht zu zorn/ ſondern ziehet ſie auff in der zucht vnnd vermanung zu dem HERRN.

Oc icke Fedre/ opuecker icke eders Børn til vrede Men føder dem op i tuct oc formaning til HERREN.

5. Jhr Knecht ſeyt gehorſam ewren leiblichen Herrn/ mit forcht vnd zittern inn einfeltigkeit ewers hertzen/ als Chriſto.

I Tienere/ verer eders legemlige Herrer lydige med fryct oc redzel/ i eders hiertis enfoldighed/ lige ſom Chriſto.

6. Nicht mit dienſt allein für augen/ als den Menſchen zugefallen/ ſondern als die Knechte Chriſti. Das jr ſolchen willen Gottes thut von hertzen/ mit guten willen.

Icke aleniſte met tieniſte faar øyene/ til at teckis Menniſken/ men ſom Chriſti Tienere. At i gøre denne Guds vilie aff hiertet/ met god vilie.

7. Laſſet euch dúncken/ das jhr dem HERREN dienet/ vnnd nicht den Menſchen.

Lader eder tycke/ at i tiene HERREN/ oc icke Menniſken.

8. Vnd wiſſet/ was ein jeglicher gutes thun wirdt/ das wirdt er von dem HERrn empfahen/ er ſey ein Knecht oder ein Freyer.

Oc vider/ at huad gaat ſom huer gør/ det ſkal hand anamme aff HERREN/ huad helder hand er en Tienere eller Fri.

9. Vnd jr Herrn thut auch daſſelbige gegen jhnen/ vnd laſſet das trohen/ vnd wiſſet/ daß auch ewer HERR im Himmel iſt/ vnd iſt bey jhm kein anſehen der Perſon.

Oc i Herrer/ gører ocſaa det ſamme mod dem/ oc lader eders truſel/ Oc vider/ at eders HERRE er ocſaa i Himmelen/ Oc der er oſſ hannem ingen Perſonis anſeelſe.

Kapitola VI.

4. A wy Otcowé nepopauzegte k hněwu Synůw waſſých/ ale chowaytege w wyvčowánij/ a w treſtánij PAnie.

A wy oycowie nie pobudzaycie ku gniewowi dzieci waſzych/ ale ie wychowaycie w náuce y w kárności Pánſkiey.

5. Služebnijcy budte poſſluſſni Panůw waſſých tělesných se wſſý báznij a s strachem/ w vpřijmnoſti srdce waſſeho/ yakožto Kryſta:

Sludzy ſluchaycie tych ktorzy ſą pány wedle ciáłá/ z bojáźnią y ze drżeniem/ z proſtością sercá wáſzego/ iáko Kryſtuſá.

6. Ne na oko ſlaužijce/ iako Lidem ſe lijbiti chtěgijce/ ale yakož ſlužebnijcy Kryſtowi/ činijce wůli Božij z vpřijmnoſti.

Nie ná oko ſłużąc/ iáko ći ktorzy ſie chcą podobáć ludźiam: Ale iáko ſłudzy Kryſtuſowi/ czyniąc z sercá wolą Bożą.

7. S dobrau wolij ſlaužijce/ yako PAnu a ne Lidem.

Z życzliwością ſłużąc Pánu/ á nie ludźiam.

8. Wědauce že gedenkaždý cožkoli včinij dobrého/ to wezme od PAna/ buď ſlužebnijk neb ſwobodný.

Wiedząc iż káżdy coby vczynił dobrego/ to odnieſie od Páná/ choć ſługá/ choć wolny.

9. A wy PAni též také čiňte gim/ odpauſſtěgijce winy: wědauce že y gegich y wáš PAN geſt na Nebi/ a přigijmánij oſob nenij v něho.

A wy panowie toż czyńćie przećiwko im/ odpuſzczáiąc groźby/ wiedząc iż też y ſámych was Pan ieſt ná niebie/ á brákowánia oſob v niego niemaſz.

ו

10 מכיל אחי אתחילו
במרן ובתוקפא דחילה :

Quanto al resto, fratelli miei, siate forti nel Signore, è ne la potentia de la sua fortezza.

11 ולבשו כלה זינה
דאלהא איכנא דתשכחון
למקם לוקבל צנעתה
דאכלקרצא :

Vestiteui tutta l'armatura di Dio, accioche voi possiate star saldi contra le insidie del diauolo.

12 מטול דתכתושכון לא
הוא עם בסרא ודמא אלא
עם ארכוס ועם שליטנה
ועם אחידי עלמא הנא
חשוכא ועם רוחא בישתא
דתחית שמיא :

Imperoche noi non habbiam la guerra contra'l sangue è la carne, ma contra i principati, contra le potestà, contra i mōdani rettori de le tenebre di questo secolo, contra le spirituali malitie ne le parti celesti.

13 מטול הנא לבשו כלה
זינא דאלהא דתשכחון
תארעון בישא וכד מעתדין
אנתון בכל מדם תקומון :

Per laqual cosa, pigliate tutta l'armatura di Dio, accioche voi possiate resistere nel mal giorno, è restare in pie doppo l'hauer condutto à fine tutte le cose,

14 קומו הכיל וחזוקו
חציכון בקושתא ולבשו
שרינא דזדיקותא :

Siate dunque saldi co i vostri lombi cinti di verità, e vestiti del pettoral di giustitia.

15 וסאנו ברגליכון טויבה
דאונגליון דשלמא :

E calzati i piedi per esser preparati à l'Euangelio de la pace.

16 ועם הלין סבו לכון
סכרא דהימנותא דבה
תתמצון חילא למדעכו
כלהון גארוהי יקדא
דבישא :

In tutte le cose pigliando lo scudo de la fede, con cui possiate ammorzare tutte le saette infocate del maligno.

ו

10 והנשאר אחי חזקו ואמצו
ביהוה ובכח גבורתו :

Resta, Hermanos mios, que hos conforteys en el Sennor y en la potencia de su fortaleza.

11 לבשו את־הצן ונשק אלהים
אשר תוכלו לעמד על־ערמת
ארבות השטן :

Vestios de toda la armadura de Dios paraque podays estar firmes contra las assechanças del diablo.

12 כי־לא יש־לנו לחאבק עם
דם ובשר כי־אם עם המשרות
עם השלטונות עם ראשי
שרי חשך העולם הזה עם־
רוחות רעות תחת השמים :

Porque no tenemos lucha contra sangre y carne: si no contra principados, contra potestades, contra sennores del mundo, gouernadores de estas tinieblas, contra malicias espirituales en los cielos.

13 על־כן קחו לכם את־הצן
ונשק אלהים אשר תוכלו לקום
ביום רע ובכל־דברים נכונין
לעמד :

Portanto tomad toda la armadura de Dios paraque podays resistir en el dia malo, y estar firmes acabado todo.

14 ועמדו נא נאזרים במתניכם
באמת ונלבשים בתחרא הצדקה :

Estad pues firmes cennidos los lomos de verdad, y vestidos de cota de justicia.

15 ונעולים ברגליכם במכון
בשורת השלום :

Y calcados los pies con la preparacion del Euangelio de paz.

16 ועל־כל תאחזו את־מגן
האמונה אשר בו תוכלו לכבות
את־כל־חצי אש השטן :

En todo caso tomando el escudo de la fe, en el qual podreys apagar todos los dardos de fuego del Maligno.

ϛ.

10. Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

Au reste mes freres, fortifiez vous au Seigneur, & en la puissance de la force d'icelui,

11. Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου.

Soyez reuestus de toutes les armures de Dieu, afin que vous puissiez resister contre les embusches du diable.

12. Ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις.

Car nous n'auons point la luite contre le sang & la chair, mais contre les principautés, contre les puissances, contre les seigneurs du mōde, gouuerneurs des tenebres de ce siecle, contre les malices spirituelles qui sont ès lieux celestes.

13. Διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι.

Parquoi, prenez toutes les armures de Dieu, afin que vous puissiez resister au mauuais iour, & ayans tout surmonté demeurer fermes.

14. Στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης.

Soyez donc fermes, ayans vos reins ceints de verité & estans reuestus du halecret de iustice :

15. Καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης.

Et ayans les pieds chaussés de la preparation de l'Euangile de paix.

16. Ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι.

Prenans sur tout le bouclier de la foy, par lequel vous puissiez esteindre tous les dards enflammés du Malin.

10. De

CAP. VI.

10. De cætero, fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius.

Finally, my brethren, be strong in the Lord, and in the power of his might.

11. Induite vos armaturam Dei: ut possitis stare adversus insidias diaboli.

Put on the whole armour of God, that ye may be able to stand against y assaultes of the devill.

12. Quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem: sed adversus principes & potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ, in cælestibus.

For wee wrestle not against flesshe and blood, but against principalities, against powers, and against the worldly governours, the princes of the darkenesse of this worlde, against spirituall wickednesses, which are in the hie places.

13. Propterea accipite armaturam Dei: ut possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare.

For this cause take unto you the whole armour of God, that ye may bee able to resist in the evill day, & having finished all things, stand fast.

14 State ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induti loricam iustitiæ.

Stande therefore, and your loynes girde about with veritie, & having on the brestplate of righteousnes.

15. Et calceati pedes in præparationem Evangelii pacis.

And your feete shod with the preparation of the Gospell of peace.

16. In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extingere.

Above all, take the shield of faith, wherewith ye may quench all the firie dartes of the wicked.

Das VI. Capitel.

10. Zu letzt / meine Brüder / seydt starck in dem HERRN / und in der macht seiner stärcke.

Paa det siste / mine Brødre / Verer stercke i HERREN / oc udi hans styrckis macr.

11. Ziehet an den Harnisch Gottes / daß jhr bestehen köndt gegen die listige anlauff deß Teuffels.

Fører eder i Guds Harnsk / at i kunde bliffue stadige mod Dieffuelens listige tilløb.

12. Denn wir haben nicht mit Fleisch und Blut zu kempffen / sondern mit Fürsten und gewaltigen / nemlich / mit den Herrn der Welt / die in der Finsterniß diser Welt Herrschen / mit den bösen Geistern unter dem Himmel.

Thi wi haffue icke / at stride met Kød oc Blod / Men met Førster oc Veldige / som er / met Verdens Herrer / som regnere i denne Verdens mørck / met de onde Aander under Himmelen.

13. Umb deß willen / so ergreiffet den Harnisch Gottes / auff daß jhr / wenn das böse stündlein kompt / widerstand thun / und alles wol außrichten / und das Feld behalten möget.

For din skyld / da tager Guds Harnsk paa / paa det at i kunde staa imod / naar den onde stund kommer / oc udrette alting vel / oc beholde Marcken.

14. So stehet nun / umbgürtet ewre Lenden mit Warheit / und angezogen mit dem Krebs der Gerechtigkeit.

Saa staar nu / omgiordede om eders Lender met Sandhed / oc iførde met Retferdigheds Krefft.

15. Und an Beinen gestieffelt / als fertig zu treiben das Evangelium deß Friedes / damit jr bereitet seyet.

Oc haffuer støffle paa Benene / som de der ere ferdige til at driffue Fredens Euangelium / met huilcket i ere beredde.

16. Vor allen dingen aber / ergreifft den Schild deß Glaubens / mit welchem jr außleschen köndt alle fewrige Pfeile deß Bösewichtes.

Men faar alle ting / tager Troens Skiold / met huilcken i kunde udslycke alle den forgifftige Fiendis gloende Pile.

Kapitola VI.

10. Dále pak Bratřij / posylňugte sebe w PAnu / a skrze moc syly geho:

Náostátek bráćia moi badźćie umocnieni przez Páná / y przez moc śiły tego.

11. Oblecte se w oděnij Božij / abyste mohli státi proti aukladům Dyábelským.

Przyoblecźieź zupelna zbroie Boża / ábyśćie mogli stáć przećiwko naiázdom czártowskim.

12. Neb nemáme Boge proti tělu a krwy: ale proti Knjžatům a mocem / proti Zpráwcům Swěta temnosti těchto / proti duchom nesslechetným w powětřij.

Abowiem nie mamy boiu przećiwko krwi y ciáłu / ále przećiwko Páństwam / przećiwko zwierzchnośćiam / przećiwko panom świátá / sprawcam ćiemnośći wieku tego / przećiwko duchownym złośćiam / ktore sa ná wysokośći.

13. Protož wezměte na sebe oděnij Božij / abysste mohli odolati w den zlý / a wewssem dokonalij státi.

A przeto weźmićie zupelna zbroie Bożą / ábyśćie mogli sprzećiwić sie czásu złego / y spráwiwszy wszytki rzeczy / mocnie stánąć.

14. Stuogtež tehdy magijce podpásaná bedra wasse Prawdau / a oblečeni gsauce w pancýř sprawedlnosti.

Badźćie tedy trwálemi opásawszy biodrá wásze prawdą / y wźiąwszy / ná sie przedni pleszek spráwiedliwośći.

15. A obuté magijce nohy / hotowi gsauce k Ewangelium pokoge.

Obuwszy nogi w gotowánie Ewánieliey pokoiu.

16. Předewssemi wěcmi wezmauce štijt Wijry / wkterémž bysste mohli wssecky ssýpy ohniwé nesslechetnijka uhasyti.

Kreinu wziąwszy tharczą wiáry / ktorąbyśćie mogli wszytki strzały ognište onego złego pogásić.

ו

17 וסימו סנורתא דפורקנא ואחודו סיפא דרוחא דאיתיהי מלתא דאלהא׃

Prendete ancora l'elmo de la salute, è il coltello de lo Spirito, che è la parola di Dio.

18 ובכל צלון ובכל בעון צלו בכל זבן ברוחא ובה בצלותא הויתון שהרין בכל עדן כד מצליתון אמינאית ומתכשפין על אפי כלהון קדישא׃

Pregando in tutte sorte di preghiere è supplicationi d'ogni tempo in Spirito, e vegliando in questo stesso con ogni perseueranza, è oratione per tutti i Santi.

19 אף עלי דתתיהב לי מלתא במפתח פומי דגין בגליא אכרז ארזא דסברתא׃

E per me, che mi sia data parola ne l'aprir de la mia bocca con libertà, per notificare il misterio de l'Euangelio.

20 הו דאנא איזגדה בשלשלתא דבפרהסיא אמללויהי איך דולא לי למללותה׃

Per il quale io sono ambasciatore in catena: à fine dico che io ne parli liberamente, come mi conuien parlare.

21 דתדעון דין אף אנתון מדם דלותי ומדם דסער אנא הא מודע לכון טוכיקוס אחא חביבא ומשמשנא מהימנא במרן׃

Et acciochè ancor voi sappiate le cose mie, quel ch'io faccio, tutte ve le farà note Tichico amato fratello, è fedel ministro nel Signore.

22 דלה שדרת לותכון עליה על הדא דתדעון מא דלותי ונביא לבותכון׃

Il quale io ho mandato à voi per questo istesso, acciochè intendiate le cose nostre, e ch'egli consoli i vostri cuori.

ו

17 ואת־כבע התשועה תקחו ואת־חרב הרוח שהוא דבר אלהים׃

Y el yelmo de salud tomad, y el cuchillo del Espiritu, que es la palabra de Dios.

18 בכל תפלה ושאלה מתפללים בכל־עת ברוח ולזאת שקדים בכל־נצח ותפלה על־כל־הקדושים׃

Por toda oracion y ruego orando todo tiempo en el Espiritu, y velando en ello con toda instancia y supplicacion por todos los Sanctos.

19 וגם עלי אשר ינתן לי הדבר במפתח שפתי בבטחון להודיע את־מסתר הבשורה׃

Y por mi, Que me sea dada palabra con abrimiento de mi boca con confiança, para hazer notorio el misterio del Euangelio.

20 אשר עליה מצטיר אני באזקים אשר בה אופיע בבטחון לדבר כצרכי׃

Por el qual soy embaxador en esta cadena: que osadamente hable de el como me conuiene.

21 ואשר גם אתם תדעו את־כל־דברי ומעשי את־כלם יודיעכם טוכיקוס אחי ידידי ומשרת נאמן ביהוה׃

Y porque tambien vosotros sepays mis negocios y que haga, todo os lo hará saber Tychico Hermano amado, y fiel sieruo en el Sennor.

22 אשר שלחתיו אליכם על־הדבר הזה אשר תדעו את־דברינו וינחם את־לבותיכם׃

El qual hos he embiado para esto mismo, paraque entendays loque passa entre nosotros, y paraque consuele vuestros coraçones.

ϛʹ.

17. Καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα θεοῦ.

Prenez aussi le heaume de salut, & l'espee de l'Esprit, qui est la parole de Dieu:

18. Διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων.

Prians en toutes sortes de priere & requeste en tout temps en esprit, & veillans à cela auec toute perseuerance, & requeste que vous presentiez pour tous les saincts:

19. Καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθείη λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου, ἐν παῤῥησίᾳ γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου.

Et pour moi, afin que parole me soit donnee à bouche ouuerte en hardiesse: afin de donner à cognoistre le secret de l'Euangile.

20. Ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἁλύσει· ἵνα ἐν αὐτῷ παῤῥησιάσωμαι, ὡς δεῖ με λαλῆσαι.

Pour lequel ie suis ambassadeur en la chaine: voire afin que ie parle franchement comme il me faut parler.

21. Ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ᾽ ἐμὲ, τί πράσσω, πάντα ὑμῖν γνωρίσει Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ.

Or afin que vous aussi entendiez mon estat, & que c'est que ie fai, Tychique nostre frere bien-aimé, & fidele ministre au Seigneur vous fera sauoir le tout:

22. Ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν.

Lequel ie vous ai enuoyé expres pour cela, afin que vous entendiez nostre estat, & qu'il console vos cœurs.

CAP. VI.

17. Et galeam ſalutis aſſumite: & gladium ſpiritus, (quod eſt verbum Dei.)

And take the helmet of ſaluation / and the ſword of the Spirit / which is the word of God.

18. Per omnem orationem & obſecrationem orantes omni tempore in ſpiritu: & in ipſo vigilantes in omni inſtantia, & obſecratione pro omnibus ſanctis.

And pray alwayes with all maner prayer and ſupplication in the Spirit: and watch thereunto with all perſeuerance and ſupplication for all Saintes.

19. Et pro me, ut detur mihi ſermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere myſterium Evangelii.

And for me / vtterance may be giuen vnto me / that I may open my mouth boldly to publiſh the ſecret of the Goſpell.

20. Pro quo legatione fungor in catena, ita ut in ipſo audeam, prout oportet me, loqui.

Whereof I am ẏ ambaſſadour in bonds / that therein I may ſpeake boldly / as I ought to ſpeake.

21. Vt autem & vos ſciatis quæ circa me ſunt, quid agam: omnia vobis nota faciet Tychicus, chariſſimus frater & fidelis miniſter in Domino.

But that ye may alſo knowe mine affaires / and what I doe / Tychicus my deare brother & faithfull miniſter in the Lord / ſhall ſhewe you of all thinges.

22. Quem miſi ad vos in hoc ipſum, ut cognoſcatis quæ circa nos ſunt, & conſoletur corda veſtra.

Whome I haue ſent vnto you for the ſame purpoſe / that yee might knowe mine affaires / and that hee might comfort your heartes.

Das VI. Capitel.

17. Vnd nemet den Helm deß Heils / vnnd das Schwert deß Geiſtes / welches iſt das Wort Gottes.

Oc tager Salighedens Hielm / oc Aandens Suerd / ſom er Guds ord.

18. Vnd betet ſtets in allem anligen / mit bitten vnd flehen / im Geiſt / vnnd wachet dazu mit allem anhalten vnd flehen / für alle Heiligen.

Oc beder ſtedze i al nødtørfftighed met bøn oc formanelſe / i Aanden / Oc vaager der til / met al varafftighed oc formanelſe / for alle Helligen.

19. Vnd für mich / auff daß mir gegeben werde das wort / mit freydigem auffthun meines Mundes / Daß ich möge kunth machen das geheimniß deß Evangelij.

Oc for mig / Paa det at Ordet kand giffuis mig / met min Mundis frimodige opladelſe / At ieg kand kundgøre Euangelij hemmelighed.

20. Welches Botte ich bin inn der Ketten / auff daß ich darinnen freydig handeln möge / vnnd reden wie ſichs gebüret.

Hueſſ ſende Bud ieg er i Lencken / paa det ieg kand handle driſtelige der vdi / oc tale ſom det ſig bør.

21. Auff daß aber jhr auch wiſſet / wie es vmb mich ſtehet / vnd was ich ſchaffe / wirds euch alles kunth thun Tychicus / mein lieber Bruder vnd getrewer Diener in dem HERREN.

Oc paa det at i ocſaa kunde vide huorledis det gaar mig / oc huad ieg gør / da ſkal Tychicus min kære Broder oc tro tienere i HERREN / kundgøre eder det alt ſammen.

23. Welchen ich geſand hab zu euch / vmb deſſelbigen willen / daß jr erfahret / wie es vmb mich ſtehet / vnd daß er ewre hertzen tröſte.

Huilcken ieg ſende til eder / for den ſamme ſkyld / at i kunde faa at vide / huorledis det gaar mig / Oc at hand ſkal trøſte eders hierter.

Kapitola VI.

17. A Lebku Spaſenij wezměte / a Meč Ducha / kterýž geſt Slowo Božij.

Helm też zbáwiemy weźmicie / y miecż duchowny / to ieſt / ſłowo Boże.

1°. Modlijce ſe wſſelikau Modlitbau a proſbau každého čaſu w Duchu / a proto také bedliwij gſauce we wſſý vſtawičnoſti a s Swatau žádoſtij za wſſecky Swaté.

Z dźieka / modlitwa / y prośba / modląc ſie ná káżdy czás przez Duchá y w tymże czuiąc wſzeláka trwałością / y prośbą / zá wſzytki świete.

19. Y zámne / aby mi dána byla řeč w otewřenij auſt mých ſměle a ſwobodně oznamowati tagemſtwij Ewangelium.

Y zá mie / áby mi byłá dána mowa / ku otworzeniu vſt moich z beſpieczeńſtwem / ábym oznaymił táiemnice Ewánieliey.

20. Pro něžto poſelſtwij konám w okowách / tak abych w něm ſměle mluwil / yak na mně ſluſſý mluwiti.

Zá ktora ieſtem poſłem w łáńcuchu / ábym o niey beſpiecżnie mowił / tak iáko mam mowić.

21. Abyſſte pak y wy wěděli / co ſe mne dotýče / co činjm / o wſſem o tom wám oznámij Tychykus / naymilegſſý bratr a wěrný Služebnjk w PAnu.

A iżbyſcie y wy wiedźieli o moich rzeczach / y co czynie / wſzytko wam oznaymi Tychikus miły brát / y wierny ſługá w Pánie.

22. Gehož gſem poſlal k wám pro to ſamo / abyſſte znáti mohli na čem naſſe wěc geſt / a aby potěſſyl ſrdce waſſých.

Ktoregom poſłał do was ná tho / ábyſcie wiedźieli o náſzych rzeczach / y áby pocieſzył ſercá wáſze.

ו

23 שְׁלָמָא עַם אַחִין וְחוּבָא עַם הַיְמָנוּתָא מֵן אֱלָהָא אַבָא וּמֵן מָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא ׃

Pace sia à i fratelli, è charità con fede da Dio Padre è dal Signor IESV Christo.

24 טַיְבוּתָא עַם כֻּלְּהוֹן אִילֵין דְּמַחְבִין לְמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא דְּלָא חָבָל אַמִין ׃

La gratia sia con tutti quelli che amano il nostro Signor IESV Christo con sincerità. Amen.

שַׁלְמַת אִגַּרְתָּא דַּלְוָת אֶפֶסָיֵא דְאֶתְכַּתְבַת מֵן רְהוֹמָא וְאֶשְׁתַּדְרַת בְּיַד טוּכִיקוֹס ׃

ו

23 שָׁלוֹם לָאַחִים וְאַהֲבָה עִם אֱמוּנָה מֵאֱלֹהִים הָאָב וּמֵאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Paz sea à los Hermanos, y Charidad y fe por Dios Padre, y el Sennor Iesus el Christo.

24 הַחֲנִינָה תְּהִי עִם כָּל הָאוֹהֲבִים אֶת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּלִי שַׁחַת אָמֵן ׃

Gracia con todos los que aman àl Sennor nuestro Iesus el Christo en incorrupcion, Amen.

אֶל אֶפְסִים נִכְתְּבָה מֵרְהוֹמָה בְּיַד טוּכִיקוֹס ׃

ϛʹ.

23. Εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως, ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Paix soit aux freres, & charité auec foy de par Dieu le Pere, & de par le Seigneur Iesus Christ.

24. Ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ. ἀμήν.

Grace soit auec tous ceux qui aiment nostre Seigneur Iesus Christ en pureté, Amen.

Πρὸς ἐφεσίους ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ τυχικοῦ.

CAP. VI.

23. Pax fratribus & charitas cum fide à Deo Patre, & Domino Iesu Christo.

Peace be with the brethren/and loue with faith from God the Father/and from the Lord Jesus Christ.

24. Gratia cum omnibus qui diligunt Dominum nostrum Iesum Christum in incorruptione, Amen.

Grace be with all them which loue our Lorde Jesus Christ/to their immortalitie/Amen.

Scripta fuit ex urbe Roma ad Ephesios, per Tychicum.

Das VI. Capitel.

23. Friede sey den Brüdern/vnd liebe mit glauben von Gott dem Vater/vnd dem HERRN Jesu Christo.

Fred vere met Brødrene/ oc kærlighed met Troen/ aff Gud Fader/ oc den HERRE Jhesu Christo.

24. Gnade sey mit allen/ die da lieb haben vnsern HERREN Jesum Christ vnverruckt.

Naade vere met alle dem / som elske vor HERRE Jhesum Christum retsindige/ AMEN.

Geschrieben von Rom / an die Epheser durch Tychicum.

Kapitola VI.

23. Pokog Bratřijm a Láska s wěrau od Boha Otce a od Pána Gežjsse Krysta.

Pokoy niech bedźie bráciey/ y miłość z wiárą/ od Bogá Oycá/ y Páná Jezu Krystá.

24. Milost budiž se wssemi kteřjž milugj Pána nasseho Gežjsse Krysta w neporussitedlnosti/ Amen.

Łáská niech bedźie ze wszytkimi ktorzy miłuią Páná nászego Jezu Krystá / ku nieśmiertelnośći/ Amen.

Skonáwá se List Swatého Pawla k Effezským / z Řjjma po Tychykowi poslaný.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
PHILIPPENSES,

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דלות פילפיסיא :

קפלאון א

פולוס וטמתאוס עבדי דישוע משיחא לכלהון קדישא דבישוע משיחא דאית בפיליפוס עם קשישא ומשמשנא :

Pavlo è Timoteo serui di Iesv Christo, à tutti i Santi in Christo Iesv, che sono in Filippi, con li Vescoui è Diaconi.

2 טיבותא עמכון ושלמא מן אלהא אבון ומן מרן ישוע משיחא :

Gratia è pace à voi da Dio Padre nostro, è dal Signor Iesv Christo.

3 מודא אנא לאלהי על עוהדנכון אמינא :

Io ringratio il mio Dio ogni volta ch' io mi ricordo di voi.

4 דבכל בעותי דעל אפיכון וכד חדא אנא מתכשף אנא :

Facendone sempre oratione con allegrezza, in ogni mia oratione, per tutti voi.

5 על שותפותכון דבאונגליון מן יומא קדמיא ועד מא להשא :

Che voi siate partecipi de l'Euangelio dal primo giorno infin ad hora.

6 מטול דתכיל אנא על הדא דהו מן דשרי בכון עבדא טבא הו ישלם עד מא ליומה דמרן ישוע משיחא :

Essendo assicurato di questo, che colui che ha cemenciata in voi la buona opera, la finità insin al giorno di Iesv Christo.

השליח אל־פלפים :

א

פולוס וטימוטאוס עבדי ישוע המשיח לקדושים כלם שהם בישוע המשיח ההוים בפלפים עם־פקידים ומשרתים :

PAVLO y Thimotheo Sieruos de Iesus el Christo à todos los Sanctos en el Christo Iesus, que estan en Philippos, y à los Obispos, y Diaconos:

2 תחנה לכם ושלום מאלהים אבינו ואדנינו ישוע המשיח :

Gracia y paz ayays de Dios nuestro Padre, y del Sennor Iesus el Christo.

3 אודה לאלהי בכל־זכרכם :

Hago gracias à mi Dios, en toda memoria de vosotros.

4 תמיד בכל־תפלתי על־כלכם בעשותי את־תפלתי בשמחה :

Siempre en todas mis oraciones haziendo oracion por todos vosotros con gozo.

5 על־חברתכם בבשורה מיום ראשון עד־עתה :

De vuestra communicacion en el Euangelio (del Christo) desde el primer dia hasta aora.

6 ובוטח אני על־זאת כי־זה אשר החל בכם את־מעשה הטוב הוא גם יכלה עד־יום ישוע המשיח :

Confiando de esto, es à saber, que el que començó en vosotros la buena obra, la perficionarà hasta el dia de Iesus el Christo.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α'.

Παῦλος καὶ Τιμόθεος δοῦλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ, πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις, σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις.

PAVL & Timothee seruiteurs de Iesus Christ, à tous les saincts en Iesus Christ qui sont en Philippes, auec les Euesques & Diacres.

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Grace vous soit, & paix de par Dieu nostre Pere & de par le Seigneur Iesus Christ.

3. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν.

Ie ren graces à mon Dieu toutes les fois que ie fai mention de vous.

4. Πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος.

Faisant tousiours prieres auec ioye pour vous tous en toutes mes oraisons.

5. Ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν.

A cause de la communion de l'Euangile que vous auez demonstree, depuis le premier iour iusqu'à maintenant:

6. Πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν, ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Estant asseuré de cela mesme, que celui qui à commencé ceste bonne œuure en vous, la parfera iusqu'à la iournee de Iesus Christ:

AD PHILIPPENSES.

CAP. I.

PAVLVS & Timotheus servi Iesu Christi: omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis cum episcopis & diaconibus.

PAul and Timotheus the servaunts of Jesus Christ, to all y Saints in Christ Jesus which are at Philippi, with the Bishoppes, and Deacons.

2. Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.

Grace be with you, & peace from God our Father, and from the Lord Jesus Christ.

3. Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri.

I thanke my God hauing you in perfect memorie.

4. (Semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens.)

(Alwayes in all my prayers for all you praying with gladnes.)

5. Super communicatione vestra in Evangelio Christi à prima die usque nunc.

Because of the felowship which ye haue in the Gospell, from the first day vnto now.

6. Confidens hoc ipsum quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Iesu.

And I am perswaded of this same thing that he that hath begonne this good worke in you, will perfourme it vntill the daye of Jesus Christ.

An die Philipper.

Das I. Capitel.

PAulus vnd Timotheus/ Knechte Jesu Christi. Allen Heiligen in Christo Jesu zu Philippen/ sampt den Bischoffen vnnd Dienern.

PAulus oc Timotheus/ Jhesu Christi Tienere. Alle Helligen i Christo Jhesu vdi Philippen/ met Bisper oc Tienere.

2. Gnade sey mit euch/ vnnd friede von Gott vnserm Vatter/ vnnd dem HERRN Jesu Christo.

Naade vere met eder oc Fred/ aff Gud vor Fader/ oc den HERRE Jhesu Christo.

3. Ich dancke meinem Gott/ so offt ich ewer gedencke.

Jeg tacker min Gud/ saa offte som ieg tencker paa eder.

4. (Welches ich allezeit thu/ in alle meinem Gebet/ für euch alle/ vnd thu das Gebet mit frewden.)

(Huilcket ieg gør altid/ i alle mine Bøner for eder alle/ oc ieg gør min Bøn met glæde.)

5. Vber ewer Gemeinschafft am Evangelio/ vom ersten tage an biß her.

For eders samfund i Euangelio/ fra den første dag intil nu.

6. Vnd bin desselbigen in guter zuversicht/ daß/ der in euch angefangen hat das gute werck/ der wirdts auch volführen biß an den tag Jesu Christi.

Oc ieg haffuer it gaat haab der til/ at/ den som begynte den gode Gerning i eder/ hand skal oc fuldkomme det indtil Jhesu Christi dag.

K Filipenskym.

Kapitola I.

PAwel a Tymotheus Sluzebnijcy Gežijsse Krysta: Wssem Swatým w Krystu Gežijssy/ kteřijž gsau w Městě Filipis s Biskupy a s Jahny:

PAwel y Tymotheuß sludzy Jezu Krystá/ wßythkim świetym w Jezusie Krystusie/ ktorzy sá w Filipiech z Biskupy/ y Dyakony.

2. Milost wám a pokog od Boha Otce nasseho/ a od Páná Gežijsse Krysta.

Łá[illegible]á niech wam bedźie y pokoy od Bogá Oycá nászego/ y od Páná Jezu Krystá.

3. Děkugi Bohu mému w každém připomijnánij o wás.

Dźiekuię Bogu memu vstáwicznie was pámietáiac.

4. (Wždycky na wssech Modlitbách mých/ za wás za wssecky s radostij prosbu čině.)

(Záwżdy we wßelkiey prośbie moiey zá wßytkt was z weselem modlitwe czyniac.)

5. Že gste přigati w společnost Ewangelium Krystowa/ od prwnijho dne/ až do tohoto času.

Iżeście przyßli ku społeczności Ewánieliey/ od pirwßego dniá áż do czásu tego.

6. Dauffánij nepochybné mage o tom/ že ten kterýž začal w wás dijlo dobré/ dokoná až do dne Krysta Gežijsse:

Pewnie to wiedzac/ iż then ktory poczal w was dobra spráwe/ dokoná áż do dniá Jezusá Krystusá.

א

7 הכנא גיר זדק לי למתרעיו על כלכון מטול דבלבי סימין אנתון ובאסורי ובמפק ברוח דעל שררה דאונגליון דשותפי אנתון בטיבותא ׃

Si come è douere ch'io habbi questa oppinione di tutti voi: perciochè io ritengo nel cuor mio come tutti voi sete stati partecipi de la gratia con esso meco ne miei legami, e ne la difesa è confermation de l'Euangelio.

8 סהד הו לי גיר אלהא דאיכנא מחב אנא לכון ברחמוהי דישוע משיחא ׃

Imperochè Iddio m'è testimonio di quanto io vi desidero tutti ne le viscere di IESV Christo.

9 והדא מצלא אנא דתוב יסגא ויתיתר חובכון בי בידעתא ובכל סוכל דרוח ׃

E prego questo, che la vostra charità abbondi ancor piu con conoscimento è con ogni intelligentia.

10 דתהוון פרשין אילין דעהנו ותהוון דכין דלא תוקלא ביומה דמשיחא ׃

Acciochè voi giudichiate le cose contrarie: à fin che vos siate sinceri, e senza inciampo infin al giorno di Christo.

11 ומלין פארא דזדיקותא דבישוע משיחא לשובחא ולאיקרא דאלהא ׃

Ripieni de frutti di giustitia, che son per IESV Christo, à gloria e laude di Dio.

12 צבא אנא דין דתדעון אחי דסועדני דילי יתיראית אתא לקדמותה באונגליון ׃

Hor io voglio, fratelli, che voi sappiate che le cose che mi sono auuenute son successe à l'auuanzamento de l'Euangelio.

13 הכנא דאף אסורי אתגליו במשיחא בבית פרטורין כלה ולשרכא דכל נש ׃

In modo che i miei legami sono stati famosi in Christo per tutto'l Pretorio, & per tutti gli altri luoghi.

א

7 איככה שוה לי לחשוב את־זאת על־כלכם על־כי־הוים אתם בלבבי גם באסורי גם בדבר־אודותי ובעצמת הבשורה חברי תחנתי כלכם ׃

Como me es justo sentir de todos vosotros, porquanto hos tengo en el coraçon y en mis prisiones: y en la defensa y confirmacion del Euangelio, que soys todos vosotros companneros de mi gozo.

8 ועדי הוא האלהים איככה מתאוה אני את־כלכם ברחמי ישוע המשיח ׃

Porque testigo me es Dios de como hos amó à todos vosotros en las entrannas de Iesus el Christo.

9 וזאת מתפלל אני אשר אהבתכם עוד יותר ועל־יתר תותיר בדע ובכל־תבונה ׃

Y esto oro, Que vuestra charidad abunde aun mas y mas en sciencia y en todo conocimiento.

10 לבחן את־המועילים אשר תהיו תמימים ובלי־דפי ביום המשיח ׃

Paraque aprouays lo mejor, paraque seays sinceros y sin offensa para el dia del Christo.

11 נמלאים במעשי־הצדקה בישוע המשיח לכבוד ותהלת אלהים ׃

Llenos de fruto de justicia por Iesus el Christo à gloria y loor de Dios.

12 מי־יתן אשר תדעו אחי כי־האלה אשר אתי יותר לצעד הבשורה באו ׃

Y quiero, Hermanos, que sepays, que mis cosas han succedido mas àl prouecho del Euangelio.

13 כן אשר אסורי במשיח יודעו בכל בית דין ובאחרים כלם ׃

De tal manera que mis prisiones ayan sido celebres en el Christo en todas las audiencias, y en todos los de mas lugares.

ά.

7. Καθώς ἐστι δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ, καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου, συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας.

Comme il m'est raisonnable de penser cela de vous tous, pource que ie retien en mon cœur que vous tous auez esté participans de la grace auec moi en mes liens, & en la defense & confirmation de l'Euangile:

8. Μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεὸς, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις ἰησοῦ χριστοῦ.

Car Dieu m'est tesmoin comme ie vous desire tous singulierement en cordiale affection de Iesus Christ.

9. Καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει.

Et ie requier ceci afin que vostre charité abonde encore de plus en plus auec recognoissance & toute intelligence.

10. Εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν χριστοῦ.

A ce que vous puissiez discerner les choses contraires, afin que soyez purs & sans achoppement iusques à la iournee de Christ.

11. Πεπληρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης τῶν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ.

Estans remplis de fruicts de iustice, qui sont par Iesus Christ, à la gloire & louange de Dieu.

12. Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοὶ, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν.

Or freres, ie vueil que vous sachiez que les choses qui me sont aduenues, sont aduenues à vn tant plus grand aduancement de l'Euangile.

13. Ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς ἐν χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι.

En sorte que mes liens en Christ ont esté rendus celebres par tout le Pretoire, & par tous autre lieux:

GAP. I.

7. Sicut est mihi iustum, hoc sentire pro omnibus vobis, eo quod habeam vos in corde, & in vinculis meis. & in defensione & confirmatione Evangelii, socios gaudii mei omnes vos esse.

As it becommeth me so to iudge of you all/ because I haue you in remembrance that both in my bandes/ and in my defence/ and confirmation of the Gospell you all were partakers of my grace.

8. Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Iesu Christi

For God is my record/ howe I long after you all from the very heart roote in Jesus Christ.

9. Et hoc oro, ut charitas vestra magis ac magis abundet in omni scientia & in omni sensu.

And this I pray/ that your loue may abound/ yet more and more in knowledge/ & in all iudgement.

10. Vt probetis potiora, ut sitis synceri & sine offensa in diem Christi.

That yee may discerne thinges that differ one from another/ that ye may be pure/ & without offence/ vntill the day of Christ.

11. Repleti fructu iustitiæ, per Iesum Christum, in gloriam & laudem Dei.

Filled with the fruites of righteousnesse/ which are by Jesus Christ vnto the glorie & praise of God.

12. Scire autem vos volo fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad profectum venerunt Evangelii.

I would ye vnderstood/ brethren/ that the thinges which haue come vnto me/ are turned rather to the furthering of the Gospell.

13. Ita ut vincula mea manifesta fierent in Christo in omni prætorio, & in cæteris omnibus.

So that my bandes in Christ are famous throughout all the iudgement hall/ & in all other places.

Das I. Capitel.

7. Wie es denn mir billich ist/ daß ich dermassen vonn euch allen halte/ darumb daß ich euch in meinem hertzen habe/ in diesem meinem Gefengniß/ darinn ich das Evangelium verantworte vnd bekrefftige/ als die jhr alle mit mir der gnade theilhafftig seydt.

Lige som mig oc bør/ at ieg skal i saa maade holde aff eder alle/ Fordi at ieg haffuer eder i met hierte/ i dette mit Fengsel/ i huilcket ieg forsuarer oc stadfester Euangelium/ som de der alle ere delactige met mig i naaden.

8. Denn Gott ist mein Zeuge/ wie mich nach euch allen verlangt von hertzen grund in Jesu Christo.

Thi Gud er mit Vidne/ huorledis mig forlengis effter eder alle i hiertens grund i Jhesu Christo.

9. Vnnd daselbst vmb bete ich/ daß ewre Liebe je mehr vnnd mehr reich werde/ in allerley erkentniß vnnd erfahrung.

Oc der om beder ieg/ at eders kærlighed kand bliffue io mere oc mere rig/ i allehonde Bekendelse oc Forsøgelse.

10. Daß jr prüfen möget/ was das beste sey/ auff daß jhr seyt lautter vnd vnanstössig/ biß auff den tag Christi.

At i kunde proffue/ huad som Best er/ at i kunde vere rene oc vden forargelse indtil Christi dag.

11. Erfüllet mit früchten der gerechtigkeit/ die durch Jesum Christum geschehen (in euch) zu ehre vnd lobe Gottes.

Opfylte met Retferdigheds Fruct/ som ske ved Jhesum Christum (i eder) Gud til ære oc loff.

12. Jch lasse euch aber wissen/ lieben Brüder/ daß/ wie es vmb mich stehet/ das ist nur mehr zur förderung deß Evangelij gerathen.

Jeg lader eder oc vide/ kære Brødre/ at huorledis det gaar mig/ det er ekon kommet mere til Euangelij forfremmelse.

13. Also/ daß meine Band offenbar worden sind in Christo/ in dem gantzẽ Richthause/ vnd bey den andern allen.

Saa/ at mine Baand ere obenbarede i Christo/ vdi det gantske Domhuss/ oc hoss alle de andre.

Kapitola I.

7. Jakož mi gest to za sprawedliwé o wssech wás smyslitj/ proto že wás mám w Srdcy a w okowách mých/ a w obraně/ a w vtwrzenij Ewangelium/ že gste wy wssyckni aučastnijcy radosti mé.

Jáko sprawiedliwa rzecz iest/ ábych tho o was wszytkich rozumiał/ dla tego iż was mam w sercu moim wszytki vczestniki łáski zemną/ ták w moim więzieniu iáko y obronie/ y potwierdzeniu Ewánieliey.

8 Swědek mi gest zagisté Buoh/ kterak gsem žádostiw wás wssech/ w Střewijch Geżijsse Krysta.

Abowiem świádkiem mi iest Bog/ iáko was serdecznie miłuię wszytki we wnętrznościach Jezusa Krystusá.

9. A za to se modlijm/ aby láska wasse wjce a wjce se rozmáhala w vměnij a we wssem rozumu.

A o to proszę/ aby miłość wászá leszcze więcey á więcey obfitowálá w vznániu y we wszelkim rozsadku.

10. Abysste zkussyli lepssých wěcý/ a abysste byli bez posskwrny a bez vrazu w den Krystuow.

Na tho/ ábyście rozeználi ty rzeczy ktore sie nie zgádzáia/ żebyście byli szczyremi/ y bez przekázy bieg wykonáli/ áż do dnia Krystusowego.

11. Naplněni gsauce Owotcem Sprawedlnosti skrze Gežijsse Krysta/ k Sláwě a k Chwále Božij:

Bedac nápełnieni owocow spráwiedliwośći/ ktore sa przez Jezusa Krystusá/ ku chwale yczći Bozey.

12. Chcy pak Bratřij/ abysste wěděli/ že to což mi se přihodilo/ k wětssýmu prospěchu Ewangelium stalo se.

Zátym brácia/ chcę ábyście wiedzieli/ iż ty rzeczy ktoremi sie przytrefiáły/ ku więtszemu pomnożeniu Ewánieliey przyszły.

13. Tak že wězenij mé pro Krysta/ rozhlássenо gest po wssem Rathauzu/ y wssudy gindе.

Thák iż zwiaszki moie w Krystusie znáczne sa przy wszytkim dworze Cesárskim/ y indziey wszedzie.

א

14 וסוגאא דאחא דבמרן
אתתכלו על אסורי וא
ואשיחו יתיראית דלא
דחלא למללו מלתא
דאלהא׃

E che molti de fratelli nel Signore assicurati per li miei legami, osano con piu ardire di parlar la Parola senza timore.

15 ואנש אנש מן חסמא
וחרינא אנש אנש דין
בצביננא טבא ובחובא
למשיחא מכרזין׃

Alcuni predicano ben Christo per inuidia e per contentione: ma alcuni ancora per buona volontà.

16 הנון דין דבחרינא
למשיחא מכרזין לא הוא
דכיאית אלא דסברין
דמוספין אולצנא לאסורי׃

Alcuni dico annuntiano Christo per contentione, non gia puramente, pensandosi aggiugnere afflittione à i miei legami.

17 (והנון בחובא) מטול
דידעין למפק ברוחא
דאונגליון סים אנא׃

Et altri per charità, sapendo ch'io son constituito per la difesa de l'Euangelio.

18 ובהדא חדית וחדא
אנא דבכל פרוס אן
בעלתא ואן בקושתא
משיחא יתכרז׃

Ma che? nondimeno, in qualunque modo si sia, ò per occasione, ò con verità, Christo è annuntiato: e di questo io mi rallegro, & ancor mi rallegrarò.

19 ידע אנא גיר דהלין
לחיא הו משתכחן לי
בבעותכון ובמוהבתא
דרוחא דישוע משיחא׃

Perche io so che questo mi tornarà in salute per la vostra oratione, e souenimento de lo Spirito di IESV Christo.

א

14 ואשר רבים מן האחים
באדנינו יבטיחון באסורי אשר
מלאם לבם בבלי יראה לדבר
את־הדבר׃

Que muchos de los Hermanos tomando animo con mis prisiones, osen mas atreuidamente hablar la palabra (de Dios sin temor.)

15 אנשים בשנאה ובמריבה
ואנשים בתם לבב קוראים
את־המשיח׃

Y aun algunos cierto por embidia y porfia predican àl Christo: mas otros tambien por buena voluntad:

16 ואשר במריבה מבשרים את־
המשיח לא בתם וישר כי־אם
חושבים להתגולל ולהתנפל עלי
ולהוסיף צרה ומצוקה על־
אסורי׃

Otros digo que por contencion annuncian el Christo no sinceramente pensando que leuantan mayor apretura à mis prisiones:

17 אלה הם אשר מאהבה
יודעים כי־על־דבר הבשורה
עומד אנכי׃

Otros tambien por Charidad, sabiendo que soy puesto en ellas por la defensa del Euangelio.

18 ומה תשתוחח נפשי אך בכל־
דרך אם בעלילות ואם באמת
יבשר המשיח גם כן שומח אנכי
ואשמח׃

Que pues? Conque en todas maneras, ò por aparencia ò por verdad, sea annunciado el Christo, en esto tambien me huelgo, y aun me holgare

19 כי־ידעתי כי זאת גם היא
תהיה לי לישועתי בתפלתכם
ובמתת רוח ישוע המשיח׃

Porque sé que esto se me tornará à salud, por vuestra oracion, y por el alimento del Espiritu de Iesus el Christo.

ά.

14. Καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ, πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν τοῦ θεοῦ λόγον λαλεῖν.

Et que plusieurs des freres au Seigneur, asseurés par mes liens, osent parler plus hardimēt de la parole sans crainte.

15. Τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν χριστὸν κηρύσσουσιν.

Vrai est que quelques vns preschent Christ par enuie & contention, & les autres au contraire, par bonne volonté.

16. Οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας τὸν χριστὸν καταγγέλλουσιν οὐχ ἁγνῶς, οἰόμενοι θλῖψιν ἐπιφέρειν τοῖς δεσμοῖς μου.

Voire les vns annoncent Christ par contention, non point purement, cuidans adiouster affliction à mes liens.

17. Οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι.

Mais les autres le font par charité, sachans que ie suis ordonné pour la defense de l'Euangile.

18. Τί γάρ; πλὴν παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ χριστὸς καταγγέλλεται· καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι.

Quoi donc? toutesfois en quelque maniere que ce soit, ou par feintise, ou en verité, Christ est annoncé: & en cela ie m'esiouï, & m'en esiouïrai.

19. Οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως, καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος Ἰησοῦ χριστοῦ.

Car ie sai que cela me retournera à salut par vostre priere & par la subuention de l'Esprit de Iesus Christ:

CAP. I.

14. Vt plures è fratribus in Domino, cõfidentes in vinculis meis, abundantiùs auderent sine timore verbum Dei loqui.

In so much that many of the brethren in the Lorde are boldened through my bandes / and dare more frankely speake the worde.

15. Quidam quidem & propter invidiam & contentionem: quidam autem & propter bonam voluntatem Christi prædicant.

Some preache Christ euen through enuie and strife / and some also of good will.

16. Quidam ex contentione Christum annuntiant nõ syncere: existimantes pressuram se suscitare vinculis meis

The one parte preacheth Christ of contention and not purely / supposing to adde more affliction to my bands.

17. Quidam autem ex charitate: scientes quoniam in defensionem Evangelii positus sum.

But the others of loue / knowing that I am set for the defence of the Gospell.

18. Quid enim? Dum omni modo, sive per occasionem, sive per veritatem, Christus annuntietur: & in hoc gaudeo, sed & gaudebo.

What then? yet Christ is preached all maner wayes / whether it be vnder a pretence / or syncerely: and I therein ioye: yea / and will ioye.

19. Scio enim quia hoc mihi proveniet ad salutem, per vestram orationem, & subministrationem Spiritus Iesu Christi.

For I knowe that this shall turne to my saluation / through your prayer / and by the helpe of the Spirit of Jesus Christ.

Das I. Capitel.

14. Vnd vil Brüder in dem HERREN / auß meinen Banden zuversicht gewonnen / deste dürstiger worden sind / das wort zu reden on schew.

Oc mange Brødre i HERREN / finge tillid aff mine Baand / ere bleffne dess mere dristige / at tale Ordet vden redzel.

15. Etliche zwar predigen Christum / auch vmb haß vnd haders willen. Etliche aber auß guter meinung.

Der predicke oc vel nogle Christum / for had oc auind skyld / Oc nogle aff en god mening.

16. Jene verkündigen Christum auß zanck / vnd nicht lauter / denn sie meinen / sie wöllen ein trübsal zuwenden meinen banden.

De andre forkynde Christum aff trette oc icke renlige / Thi de mene / at de vilde vende mine baand drøffuelse til.

17. Diese aber auß liebe / denn sie wissen / daß ich zu verantwortung deß Evangelij hie liege.

Men disse aff kærlighed / Thi de vide / at ieg ligger her til at forsuare Euangelium.

18. Was ist jm aber denn? daß nur Christus verkündiget werde allerley weise / es geschehe zufallens / oder rechter weise / so frewe ich mich doch darinne / vnd wil mich auch frewen.

Huad er det da? At Christus ekon kand forkyndis i alle maade / huad helder det falder sig saa til / eller det skeer i den rette maade / Saa glæder ieg mig dog der aff / oc ieg vil ocsaa glæde mig.

19. Denn ich weiß / daß mir dasselbige gelinget zur seligkeit / durch ewer Gebet / vnd durch Handreichung deß Geistes Jesu Christi.

Thi ieg veed / at det forfremmis mig til Salighed / formedelst eders Bøn / oc ved Jhesu Christi Aands hielp.

Kapitola I.

14. Tak že mnozý Bratřij w Pánu / dauffagijce w okowách mých / hogněgssý směloſt magij bez ſtrachu mluwiti Slowo Božij

A wiele ich z bráciey w Pánie / dufáiac więzieniu memu / więcey śmieia y bespiecżniey słowo opowiedać.

15. Někteřij zagiſté pro záwiſt a odpor: Ginij pak pro dobrau wuoli / Kryſta ohlaſſugij:

A niektorzy przez zazdrość y swar / niektorzy też y z dobra wola Krystusá opowiedáia.

16. Někteřij pro Swár / Kryſta wyznáwagij / neupřijmně / magijce za to / že mi přidagij trápenij w wězenij mém.

Niektorzy z waśni Krystusá opowiedáia nie szczyrze / mniemáiac iż przydawáia vćisku więzieniu memu.

17. Ginij pak láſky / wědauce to gſem vſtanowen k obráně Ewangelium.

Drudzy záś z miłośći / wiedzac iżem iest postánowion ku obronie Ewánieliey.

18. Y což pak? Yakýmžkoli zagiſté ſpuoſobem / budto na oko / budto w prawdě / když ſe gedině Kryſtus oznamuge / y z toho ký ſe radugi / a gesstě ſe radowati budu.

Ale coż? wżdy iakimkolwiek sposobem / choć pod pokrywką / choć prawdziwie Krystus bywa opowiedan / z tego theż raduię się / y ieszcże rádowáć się bedę.

19. Neb wijm / že mi přijgde k ſpaſenij / ſkrze waſſy Modlitbu / a ſkrze poſluhowánij Ducha Gežiſſe Kryſta.

Gdyż wiem iż mi się tho obroćiku zbawieniu przez prosbę wászę / y dodawánie duchá Jezusá Krystusá.

א

20 איכנא דמסבר אנא ומסכא אנא דבמדם לא אבהת אלא בגליות אפא איך דבכל זבן אף השא נתרורב משיחא בפגרי אן בחיא ואן במותא :

Secondo la ferma aspettatione è la mia speranza che ho di non hauermi à vergognare in cosa alcuna : ma con ogni libertà, si come sempre, cosi ancor adesso, Christo sarà magnificato nel mio corpo, ò per vita, ò per morte.

21 חיי גיר דילי משיחא הו ואן אמות יותרנא הוא לי :

Imperoche Christo à me, e nè la vita, e nè la morte, è guadagno.

22 אן דין אף בהלין חיא דבסרא פארא אית לי בעבדי לא ידע אנא מנא אגבא לי :

Or se il viuere in carne mi è giouceuole, io no'l so, ne quel ch'io mi debbi eleggere.

23 אלצו לי גיר תרתיהין למבטר רגיג אנא דעם משיחא אהוא והדא טב בקחא הות לי :

Percioche io sono stretto da due cose, hauendo desiderio d'esser disciolto, & esser con Christo, il che mi è molto meglio.

24 אלא אף דאקוא בפגרי אלצא לי צבותא מטולתכון :

Ma il mio rimanere in carne, è piu necessario per voi.

25 והדא תכילאית ידע אנא דבאש אנא ומקוא אנא לחדותא דילכון ולתרביתא דהימנותכון :

Et conosco questo confidentemente, che io rimarrò, è dimorarò con tutti voi al vostro auuanzamento, & à la letitia de la fede vostra.

26 דכד אתא תוב לותכון יתיתר בי שובהרכון דב דבישוע משיחא :

Accioche la vostra gloria abbondi in Christo IESV per me, mediante il mio ritorno à voi.

א

20 כתקותי וכשברי כי־לא אבושה בכל־דבר כי־אם בכל־בטחון כמו תמיד כה גם עתה יתגדל המשיח בבשרי אם בחיים ואם במתים :

Conforme à mi desseo y esperança, que en nada seré confuso : antes con toda confiança, como siempre, aora tambien sera engrandecido el Christo en mi cuerpo, ó por vida ó por muerte.

21 כי־חיותי המשיח הוא ומותי בצעי והרביתי :

Porque à mi el Christo me es ganancia, ó biuiendo ó muriendo.

22 וכי־חיותי בבשר יש־פרי המעשה אשר לי לכן אינני יודע מה־אבחר :

Porque si biuiere en la carne, esto me ganancia, y (no sé que escoger.

23 כי הציקוני שתיהן בתאותי לגוע ולהיות את־המשיח וזאת יותר ועל־יתר תועיל לנפשי :

Porque de ambas cosas estoy puesto en estrecho) teniendo desseo de ser desatado, y estar con con el Christo mucho mejor.

24 אך לעודד בבשר צריך בעבורכם :

Mas quedar en la carne es mas necessario por causa de vosotros.

25 וזאת בטוח אני יודע כי־אוסיף לקום ולהתעודד לכלכם לצעדכם ולשמחת האמונה :

Y confiando en esto sé que quedaré, que aun permaneceré con todos vosotros para prouecho vuestro y gozo de la fe.

26 למען תהלתכם תותיר בישוע המשיח בי בהוסיפי לבוא אליכם :

Paraque crezca vuestra gloriacion de mi en el Christo Iesus por mi véida otra vez à vosotros.

α.

20. Κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ᾽ ἐν πάσῃ παῤῥησίᾳ, ὡς πάντοτε, καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς, εἴτε διὰ θανάτου.

Selon ma ferme attente & mon esperance, que ie ne serai confus en rien : ains qu'en toute asseurance, come tousiours il a esté, aussi maintenant Christ sera-il magnifié en mon corps, soit par vie, soit par mort.

21. Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν, χριστός· καὶ τὸ ἀποθανεῖν, κέρδος.

Car Christ m'est gain à viure & à mourir.

22. Εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκὶ, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου, καὶ τί αἱρήσομαι, οὐ γνωρίζω.

Or si de viure en chair cela m'est profitable, & que c'est que ie doi choisir, ie n'en sai rien.

23. Συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο· τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν χριστῷ εἶναι· πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον.

Car ie suis enserré des deux costés, tendant bien mon desir à desloger, & estre auec Christ, ce qui m'est beaucoup meilleur :

24. Τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκὶ, ἀναγκαιότερον δι᾽ ὑμᾶς.

Mais il est plus necessaire pour vous que ie demeure en chair:

25. Καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα ὅτι μενῶ καὶ συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως.

Et ie sai cela comme tout asseuré, que ie demeurerai & perseuererai auec vous tous à vostre aduancement, & à la ioye de vostre foy :

26. Ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ, διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς.

Afin que vostre gloire abonde en Iesus Christ par moi, au moyen de mon retour vers vous.

CAP. I.

20. Secundùm expectationem & spem meam, quia in nullo confundar, sed in omni fiducia sicut semper, & nunc magnificabitur Christus in corpore meo, sive per vitam, sive per mortem.

As I heartily looke for / and hope / that in nothing I shall be ashamed / but that with all confidence / as alwayes / so nowe Christ shall be magnified in my body / whether it be by life or by death.

21. Mihi enim vivere Christus est: & mori lucrum.

For Christ is to mee both in life / and in death aduantage.

22. Quòd si vivere in carne, hic mihi fructus operis est, & quid eligam ignoro.

And whether to liue in the fleshe were profitable for mee / and what to choose I knowe not.

23. Coarctor autem è duobus: desiderium habens dissolvi & esse cum Christo, multo magis melius.

For I am greatly in doubt on both sides / desiring to bee loosed & to be with Christ / which is best of all.

24. Permanere autem in carne, necessarium propter vos.

Neuerthelesse / to abide in the fleshe / is more needefull for you.

25. Et hoc confidens, scio quia manebo & permanebo omnibus vobis, ad profectum vestrum & gaudium fidei.

And this am I sure of / that I shall abide / and with you all continue / for your furtherance and ioy of your faith.

26. Vt gratulatio vestra abundet in Christo Iesu in me, per meum adventum iterum ad vos.

That ye may more abundantly reioyce in Jesus Christ for me / by my comming to you againe.

Das I. Capitel.

20. Wie ich endlich warte vnd hoffe / daß ich in keinerley stück zu schanden werde / sondern daß mit aller freydigkeit / gleich wie sonst allezeit / also auch jetzt / Christus hoch gepreiset werde an meinem Leibe / es sey durch leben oder durch todt.

Lige som ieg endelige venter oc haabis / at ieg skal icke beskemmis i noger stycke / men at Christus skal met al frimodighed høylige prisis i mit Legeme / lige som ellers altid / saa ocsaa nu / vere sig enten ved Liffuit eller ved Døden.

21. Denn Christus ist mein leben / vnd sterben ist mein gewinn.

Thi Christus er mit Leffnet / oc det er mig Vinding at dø.

22. Sintemal aber im Fleisch leben / dienet mehr frucht zu schaffen / so weiß ich nicht / welchs ich erwehlen sol.

Men efterdi at leffue i Kødet / tien mere til at gøre Fruct / da veed ieg icke / huilcket ieg skal vduele.

23. Denn es liget mir beydes hart an / Ich habe lust abzuscheiden / vnnd bey Christo zu sein / welches auch viel besser were.

Fordi at de henge mig baade hart paa / Jeg haffuer lyst til at skilies bort / oc at vere hoss Christum / huilcket oc vaare meget bedre.

24. Aber es ist nötlicher im Fleisch bleiben / vmb ewren willen.

Men det er nytteligere at bliffue i kødet / for eders skyld.

25. Vnd in guter zuversicht weiß ich / daß ich bleiben vnd bey euch allen sein werde / euch zur förderung vnnd zur frewde deß Glaubens.

Oc ieg ved i god forhaabelse / at ieg skal bliffue oc vere hoss eder alle / eder til forfremmelse / oc til Troens Glæde.

26. Auff daß ihr euch sehr rühmen möget / in Christo Jesu / an mir / durch meine zukunfft wider zu euch.

Paa det i skulle megetkunde rose eder / i Christo Jesu ved mig / formedelst min tilkommelse til eder igen.

Kapitola I.

20. Wedlé očekáwanij a naděge mé / Neb w ničemž nebudu zahanben / ale se wssým daufánijm yako prwé wždyckny / tak y nynij zweleben bude Krystus na mém těle / buďto skrze Ziwot buďto skrze Smrt.

Według vprzeymego oczekáwánia y nádźieie moiey / iż w żadney rzeczy nie záwstydzę się / ále z wszelákim bespieczenstwem / iáko záwsze ták też y teraz zacnie będźie wywyższon Krystus w moim ćiele / choć przez żywot / choć przez śmierć.

21. Nebo mně žiwu býti Krystus gest / a vmřjti zysk.

Abowiem Krystus mnie iesth zyskiem / ták w żywoćie iáko w śmierći.

22. A gestliže / žiwu býti w těle / vžitek gest mně ten / mé práce / y co mám wywoliti / newijm.

Ale niewiem iesli mi pożytecżno iest żyć w ćiele / á cobych ia miał obráć.

23. Vžkomi gest zagisté s obaustran: neb žádost mám vmřijti / a býti s Krystem / což mi mnohem lépe gest.

Abowiem iesthem ściśnion z obudwu stron / żadáiac odiyć z y być z Krystusem / bo to dáleko lepiey.

24. Ale žiwu býti w těle / wijce potřebi gest pro wás.

Ale zostáć w ćiele / potrzebniey iest dla was.

25. A o tom naděgi mage / wjm že potrwám a žiw pobudu k prospěchu wssem wám a k radosti wjry.

A temu vfáiac / wiem iż zostáne / y z wámi wszytkimi przeciwam / ku wászemu pożytkowi / y wesélu wiáry.

26. Aby potěssenj wasse hogné bylo w Krystu Gežissy pro mne / skrze mé přijsstij opět k wám.

Aby obfithowáło przechwálánie wásze w Krystusie Jezusie ze mnie / gdy się do was powtore wrocę.

א

27 בלחוד איכנא דיאא לסברתה דמשיחא הויתון מתדברין דאן אתא אחזיכון ואן פריק אנא אשמע עליכון דקימין אנתון בחדא רוח ובחדא נפש ומתנצחיתון אכחדא בהימנותא דאונגליון:

Sol che voi conuersiate secondo la degnità de l'Euangelio di Christo: accioche ò venendo io, e vedendoui, ò stando assente, io intenda de fatti vostri, che voi stiate saldi in vn medesimo spirito con vn medesimo animo, combattendo vnitamente per la fede de l'Euangelio.

28 ובמדם לא מתתזיעין אנתון מן הנון דקימין לקובלן לתחויתא דא דאבדנהון ולחייא דילכון והדא מן אלהא הי:

E non vi spauentate in cosa alcuna per gli auuersarij: ilche certo à loro è vna dimostratione di perditione: ma à voi di salute: è questo è da Dio.

28 אתיהבת לכון דלא בלחוד מהימנו תהימנון בה במשיחא אלא אף דעל אפוהי תחשון:

Percioche à voi è donato per Christo non solamente il credere in lui, ma etiandio il patir per lui.

30 ותסיברון אגונא איך הו דחזיתון בי והשא שמעיתון עלי:

Hauendo il medesimo combattimento, qual voi hauete veduto in me, & hora vdite in me.

ב

1 אן אית לכון היכיל בויאא במשיחא ואן מלמא בלבא בחובא ואן שותפותא דרוחא ואן רוחפא ואן רחמא:

Se ci è dunque alcuna consolatione in Christo, se alcun solleuamento di charità, se alcuna communicatione di Spirito, se alcune viscere è misericordie.

א

27 אך לבדכם כהגינת בשורת המשיח התהלכו אשר אם אבוא ואראה אתכם או אם ארחק ממכם אשמע עליכם כי עומדים אתם ברוח אחת ובנפש אחת עוזרי באמונת הבשורה:

Solamente que conuerseys como es digno del Euangelio del Christo paraque, ó sea que venga y hos vea, ó que esté ausente, oyga de vosotros, que estays firmes en vn mismo espiritu vnanimes combatiendo juntamente por la fe del Euangelio.

28 ואל יפוג לבבכם בכל דבר על מקוממיכם כי אשר להם לזות האבדה היא לכם לתשועה וזאת היא מאלהים:

Y en nada os espanteys de los que se opponen, que à ellos ciertamente es indicio de perdicion, mas á vosotros de salud: y esto de Dios.

29 כי לכם הוחן לא לבד להאמין בו כי אם גם לסבל ולענות עליו:

Porque à vosotros es concedido por el Christo no solo que creays en el, mas aun que padezcays por el;

30 ולהיות לכם מדון כמו אשר ראיתם בי ועת שמעתם עלי:

Teniendo la misma batalla que aueys visto en mi, y aora oys de mi.

ב

1 ואם יש בכם נחמה אחת במשיח או תנחומות אהבה או חברת הרוח או חסד או רחמים:

Portanto si ay en vosotros alguna consolacion en el Christo, si algun refrigerio de Charidad, si alguna communion de espiritu, si algunas entrannas y miseraciones.

α'.

27. Μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς, εἴτε ἀπὼν, ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἑνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ, συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου.

Seulement conuersez dignement comme il est seant selon l'Euangile de Christ: afin que soit que ie viene, & que ie vous voye, soit que ie soye absent, i'entende quant à vostre estat, que vous persistez en vn mesme Esprit, combatans ensemble tous d'vn courage par la foy de l'Euangile, & n'estans en rien espouuantés par les aduersaires.

28. Καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων· ἥτις αὐτοῖς μέν ἐστιν ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας· καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ.

Ce qui leur est vne demonstrance de perdition, mais à vous, de salut: & cela de par Dieu.

29. Ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν.

D'autant qu'il vous a esté gratuitement donné pour Christ, nō seulement de croire en lui, mais aussi de souffrir pour lui.

30. Τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες οἷον ἴδετε ἐν ἐμοὶ, καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.

En ayant le mesme combat que vous auez veu en moi, & que maintenant vous entendez estre en moi.

ΚΕΦΑΛ. Β.

Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τινα σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί.

Si donc il y a quelque consolation en Christ, si quelque soulas de charité, si quelque communion d'esprit, si quelques cordiales affections & misericordes:

27. Tan-

CAP. I.

27. Tantùm dignè Evangelio Christi conversamini: ut sive cum venero, & video vos, sive absens, audiam de vobis quia statis in uno spiritu, unanimes, collaborantes fidei Evangelii.

Das I. Capitel.

27. Wandelt nur wirdiglich dem Evangelio Christi / auff daß / ob ich komme vnd sehe euch / oder abwesend von euch höre / daß jhr stehet in einem Geist / vnd einer Seele / vnnd sampt vnns kempffet für den Glauben deß Evangelij.

Kapitola I.

27. Toliko hodnĕ w Ewangelium Krystowĕ obcowánij mĕgte / abych / buďto že přijgdu k wám a vzřijm wás/buďto wzdálen gsa od wás / slysfal bych o wás / že stogijte w gednom duchu/a gste gednomyslnij / spolu pracugijce v wijře Ewangelium.

Onely let your conuersation be, as it becommeth the Gospell of Christ, that whether I come and see you / or els bee absent / I may heare of your matters that ye continue in one Spirit / and in one minde fighting together through the fayth of the Gospell.

Vandrer econ verdelige effter Christi Euangelium/ paa det/ at om teg kommer oc seer eder / eller hører om eder i min frauerelse/at i staa i en Aand oc en Siel oc stride met oss for Euangelij tro.

Tylko sie sprawnycie tako sie godźi Ewanieliey Krystusowey/ aby chocbych przyszedł / y vyzrał was / á choć nieobecny/ o waszych rzeczach vsłyszał / iż stoicie w iednym duchu / iednostaynie y iednym vmysłem boiuiac przez wiare Ewanieliey.

28. Et in nullo terreamini ab adversariis quæ illis est causa perditionis: vobis autem salutis, & hoc à Deo.

28. Vnd euch in keinem weg erschrecken lasset von den Widersachern/welches ist ein anzeigen jnen der verdamniß/euch aber der seligkeit/vnd dasselbige von Gott.

28. A w nicemž se nestrachugte protiwnijkuow / genž gest gim přijčinau gegich zahynutij/ ale wám k Spasenij / a to od Boha.

And in nothing feare your aduersaries, which is to them a token of perdition / and to you of saluation / and that of God.

Oc lader eder icke forferde i nogen vey aff Modstanderne / huilcket som er dem en vnderuisning til Fordømelsen/men eder til Salighed/oc det aff Gud.

Ani sie trwożćie niw czym dla przeciwnikow/ co onym iest znák zginienia/ á nam zbáwienia/ y to od Bogá.

29. Quia vobis donatum est pro Christo, non solùm ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini.

29. Denn euch ist gegeben / vmb Christi willen zu thun / daß jhr nicht allein an jhn glaubet / sondern auch vmb seinen willen leidet.

29. Nebo wám dáno gest pro Krysta/ netoliko abysste w nĕho wĕřili/ ale abysste pro nĕ také y trpĕli.

For vnto you it is giuen for Christ, that not onely ye should beleeue in him, but also suffer for his sake.

Thi det er eder giffuit / for Christi skyld / at gøre/ at i icke alenifte tro paa hannem / men ocsaa lide for hans skyld.

Dla tego iż wam dano iest w sprawie Krystusowey / nie tylko weń wierzyć/ ále też dla niego ćirpieć.

30. Idem certamen habentes, quale & vidistis in me, & nunc audistis de me.

30. Vnd habet denselbigen Kampff/ welchen jhr an mir gesehen habt / vnd nun von mir höret.

30. Tayž bog magijce/ yaký gste při mnĕ widĕli / a nynij slysfite o mnĕ.

Hauing the same fight / which ye sawe in me, and now heare to be in me.

Oc haffue den samme Strid / som i haffue seet paa mig/ oc nu høre aff mig.

Tenże boy máiac iákiśćie widźieli we mnie / y teraześćie we mnie słyszeli.

CAP. II.

Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis.

Das II. Capitel.

Ist nun bey euch ermahnung in Christo / ist trost der liebe / ist gemeinschafft deß Geistes / ist hertzliche liebe vnd barmhertzigkeit.

Kapitola II.

Protož gestli které potĕssenij w Krystu / Gestli která radost Lásky / gestli která společnost Ducha / gsauli která střewa slitowánij.

If there be therefore any consolation in Christ, if any comforte of loue, if any fellowshippe of the Spirit / if any compassion and mercy.

ER der nu formaning hoss eder i Christo / er der kærligheds trøst/ er der Aandens samfund, Er der hiertelig kærlighed oc barmhertighed.

Jesli tedy ktore pocieszenie iesth w Krystusie/ iesli ktora pociechá miłośći / iesli kthora społeczność duchá / iesli ktore wnętrzności y vlitowánia.

ב

2 שַׁלְמוּ חַדְוַתִי דְּחַד רַעְיָנָא
נֶהֱוֵא לְכוֹן וְחַד חוּבָּא וְחְדָא
נְפַשׁ וְחְדָא תַרְעִיתָא׃

Empiete la mia allegrezza, hauendo vn medeſimo ſentimento, hauendo vna medeſima charità, eſſendo d'vn medeſimo animo, hauendo vn medeſimo conſentimento.

3 וּמֶדֶם בְּחֶרְיָנָא אָו
בְּשׁוּבְהָא סְרִיקָא לָא
תֶּעְבְּדוּן אֶלָּא בַּמְכִיכוּת
רַעְיָנָא כֻּל נָשׁ לְחַבְרֵהּ אַיךְ
דְּמִיַּתַר מֶנֵּהּ נֶחְשׁוֹב׃

Che niente ſi faccia per contentione, ò per vana gloria: ma per humiltà ſtimando l'vn l'altro da piu di ſe medeſimo.

4 וְלָא אְנָשׁ דְּנַפְשֵׁהּ יֶאצַף
אֶלָּא כָּל־נָשׁ אַף דְּחַבְרֵהּ׃

Non riguardando ciaſcuno à le ſue commodità, ma ancora à quelle de gli altri.

5 וְהָדָא אֶתְרַעוּ בְּנַפְשְׁכוּן
הָי דְּאַף יֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Quel medeſimo affetto ſia in voi, che fu ancora in Chriſto IESV.

6 הָו דְּכַד אִיתַוְהִי
בְּדְמוּתָא דַּאלָהָא לָא הֲוָא
חָטוּפְיָא חַשְׁבָהּ לְהָדָא
דְּאִיתַוְהִי בְּפָחְמָא דַּאלָהָא׃

Il quale eſſendo in forma di Dio, non iſtimò rapina l'eſſer eguale à Dio.

7 אֶלָּא נַפְשֵׁהּ סַרֵק
וּדְמוּתָא דְּעַבְדָּא נְסַב
וַהֲוָא בַּדְמוּתָא דִּבְנַי
נָשָׁא׃

Ma riduſſe ſe ſteſſo al niente, pigliando forma di ſeruo, fatto à la ſimiglianza de gli huomini, & in habito trouato come huomo.

8 וּבְאֶסְכֵּמָא אֶשְׁתְּכַח אַיךְ
בַּר־נָשָׁא וּמַכֵּךְ נַפְשֵׁהּ
וְאֶשְׁתַּמַּע עַד־מָא לְמַוְתָא
מַוְתָא דֵּין דִּזְקִיפָא׃

Humiliò dico ſe ſteſſo, fatto obbediente in fin à la morte, et à la morte de la croce.

9 מֶטוּל הָנָא אַף אַלָהָא
אַסְגִּי רַמְרְמֵהּ וִיהַב לֵהּ
שְׁמָא דְּמִיַּתַּר מֶן כֻּל
שְׁמָהִין׃

Per laqual coſa ancor Iddio l'ha ſommamente eſaltato, & hagli donato vn nome che è ſopra ogni nome.

ב

2 וּמַלְאוּ אֶת־שִׂמְחָתִי לַהֲבִינְכֶם
יַחַד לִהְיוֹת לָכֶם אַהֲבָה אַחַת
בְּלֵב אֶחָד מְבִינִים אֶחָת׃

Cumplid mi gozo en que ſintays lo miſmo teniendo vna miſma Charidad, vnanimes, ſintiendo vna miſma coſa.

3 וּמְאוּמָה לֹא בִּמְרִיבָה אוֹ־
בְגַאֲוַת כִּי־אִם בְּשִׁפְלַת הָרוּחַ
אִישׁ אִישׁ יַחְשׁוֹב בְּלִבּוֹ כִּי צָעִיר
וְקָטוֹן הוּא מֵרֵעֵהוּ׃

Nada hagays por contienda, o por gloria vana: antes en humilidad eſtimando hos inferiores los vnos à los otros.

4 אִישׁ אִישׁ אַל־יְבַקֵּשׁ אֶת־
אֲשֶׁר יוֹעִיל לְנַפְשׁוֹ כִּי־אִם אֶת־
אֲשֶׁר יוֹעִיל לְרֵעֵהוּ׃

No mirando cada vno à lo que es ſuyo, mas à lo que es de los otros.

5 וְזֹאת הָבִינוּ בֵינֵיכֶם אֲשֶׁר הִיא
בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Anſique ſentid eſto en voſotros que fue en el Chriſto Ieſus?

6 אֲשֶׁר אַף כִּי בִּדְמוּת אֱלֹהִים
הוּא אַךְ לֹא חָשַׁב לְגָזֹל לוֹ
לִהְיוֹתוֹ שָׁוֶה לֵאלֹהִים׃

Que ſiendo en forma de Dios no tuuo por rapina ſer igual à Dios:

7 כִּי־אִם הִשְׁפִּיל אֶת־נַפְשׁוֹ
וְתוֹרַת הָעֶבֶד לָקַח לוֹ וּבִדְמוּת
הָאָדָם נִהְיָה וּבְצַלְמוֹ נִמְצָא
כָּאָדָם׃

Mas agatoſe à ſi miſmo tomando forma de ſieruo, hecho ſemejante à los hombres:

8 הִשְׁפִּיל אֶת נַפְשׁוֹ וַיְהִי־שׁוֹמֵעַ
עַד־הַמָּוֶת גַּם עַד־מוֹתָה לַתְּלִיָּה׃

Y hallado como hombre en la condicion, ſe humillo à ſi miſmo hecho obediente haſta la muerte, y muerte de cruz.

9 עַל־כֵּן גַּם אֱלֹהִים הֵרִים
נָשָׂא הִגְבִּיהַּ אוֹתוֹ וְנָתַן לוֹ שֵׁם
אֲשֶׁר עַל־כָּל־שֵׁם׃

Por lo qual Dios tambien lo enſalçó, y le dió nombre que es ſobre todo nombre.

β.

2. Πληρώσατέ μου τὴν χαρὰν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες.

Rendez ma ioye accomplie, tellement que vous ayez vn meſme ſentiment, ayans vne meſme charité, eſtans d'vn meſme courage, & ſentans vne meſme choſe.

3. Μηδὲν κατὰ ἐριθείαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν.

Que rien ne ſe face par contention, ou par vaine gloire: mais en eſtimant l'vn l'autre par humilité de cœur, plus excellent que ſoimeſme.

4. Μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἑτέρων ἕκαστος.

Ne regardez point vn chacun à ſon particulier, mais auſſi à ce qui appartient aux autres.

5. Τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Qu'il y ait donc vn meſme ſentiment en vous qui a eſté auſſi en Ieſus Chriſt.

6. Ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ.

Lequel eſtant en forme de Dieu, n'a point reputé rapine d'eſtre eſgal à Dieu:

7. Ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος.

Toutesfois il s'eſt aneanti ſoi meſme, ayant prins forme de ſeruiteur, fait à la ſemblance des hommes:

8. Καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ, σταυροῦ.

Et eſtant trouué en figure comme vn homme, il s'eſt abbaiſſé ſoi meſme, & a eſté obeiſſant iuſqu'à la mort, voire la mort de la croix.

9. Διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα.

Pour laquelle cauſe auſſi Dieu l'a ſouuerainement eſleué, & lui a donné vn nom, qui eſt ſur tout nom:

CAP. II.

2. Implete gaudium meũ, ut idem ſapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes, idipſum ſentientes.

Fulfill my ioye, that yee bee like minded, hauing the ſame loue, being of one accorde, and of one iudgement.

3. Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, ſed in humilitate ſuperiores ſibi invicem arbitrantes.

That nothing be done through contention or vaine glorie, but that in meekeneſſe of minde euery man eſteeme other better then him ſelfe.

4. Non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes, ſed ea quæ aliorum.

Looke not euery man on his owne things, but euery man alſo on the thinges of other men.

5. Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu.

Let the ſame minde be in you that was euen in Chriſt Jeſus.

6. Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo

Who being in the forme of God, thought it no robberie to be equall with God.

7. Sed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiẽs, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.

But he made him ſelfe of no reputation, and tooke on him the forme of a ſeruant, & was made like vnto men, and was founde in ſhape as a man.

8. Humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſq; ad mortem: mortem autem crucis.

Hee humbled him ſelfe, and became obedient vnto the death, euen the death of the croſſe.

9. Propter quod & Deus exaltavit illum: & donavit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen.

Wherefore God hath alſo highly exalted him, and giuen him a Name aboue euery name.

Das II. Capitel.

2. So erfüllet meine frewde/ daß jr eines ſinnes ſeyt/ gleiche liebe habt/ einmütig vnd einhellig ſeydt.

Da opfylder min glæde/ at i ere ved it ſind. haffue lige kærlighed/ ere ved en mening oc ſamdrectige.

3. Nichts thut durch zanck oder eitel ehre/ ſonder durch demut achtet euch vntereinander einer den andern höher/ denn ſich ſelbs.

Gerer inted aff trette eller forfengelig ære/ Men acter eder ved ydmyghed iblant huer andre den ene den anden høyre/ end ſig ſelff.

4. Vnd ein jeglicher ſehe nicht auff das ſeine/ ſondern auff daß deß andern iſt.

Oc ingen ſee til det ſom hannem hører til/ Men til det ſom andre hører til.

5. Ein jeglicher ſey geſinnet/ wie Jeſus Chriſtus auch war.

Huer vere ved det ſind/ lige ſom oc Jheſus Chriſtus vaar.

6. Welcher/ ob er wol in Göttlicher geſtalt war/ hielt ers nicht für einen Raub/ Gott gleich ſein.

Huilcken/ alligenel at hand vaar i Guddommelig ſtickelſe/ da holt han det icke for it Roff/ at vere Gud lig.

7. Sondern euſſert ſich ſelbs/ vnd nam Knechts geſtalt an/ ward gleich wie ein ander Menſch/ vnd an geberden als ein Menſch erfunden.

Men hand fornedrede ſig ſelff/ oc tog en Tieneris ſtickelſe paa/ oc bleff lige ſom it andet Menniſke/ oc befunden ſom it Menniſke i ſin Stickelſe.

8. Er nidriget ſich ſelbs/ vnd ward gehorſam biß zum tode/ ja zum tode am Creutz.

Hand fornedrede ſig ſelff/ oc bleff lydig intil Doden/ ia til Doden paa Kaarſſet.

9. Darumb hat jn auch Gott erhöhet/ vnd hat jhm einen Namen gegeben/ der über alle Namen iſt.

Der faare haffuer oc Gud ophøyet hannem/ oc haffuer giffuit hannem it Naffn/ ſom er offuer alle Naffn.

Kapitola II.

2. Naplňete radoſt mau/ abyſſte gednoſtaynčho ſmyſlu byli/ gednoſtaynau Láſku magijce/ gednomyſlnij gſauce/ gednoſtaynč weſpolek ſmayſſlegijce.

Nápełnicież weſelé moie/ ábyście to z rozumieli/ też miłość máiąc/ iednomyślnie y iednegoż rozumienia.

3. Nic nečiňte ſkrze ſwár ani marnu chwálu: ale w pokoře/ gedni druhé za wyšſſý/ nežli ſami ſebe držijce.

Nic nie czyńcie przez ſwar/ ábo przez prożnachwałę/ ále z pokory/ káżdy niech rozumie drugiego być zacnieyſzym niżli ſam.

4. Ne což geſt wlaſtnijho gedenkaždý hledayte/ ale což geſt giných.

Nie pátrzcie káżdy ſwego/ ále káżdy też co ieſt drugich.

5. To zagiſté cyťte na ſobě/ co y na Kryſtu Gežijſſy.

A niechay thá chuć będźie w was/ ktora byłá y w Krystuśie Jezuśie.

6. Kterýž gſa w zpuoſobu Božijm/ ne laupežem domněl ſe býti rowen Bohu:

Ktory będąc w kſztałćie Bożym/ nie miałby był zá drapieſt wo rownym być Bogu.

7. Ale ſamého ſebe zmařil/ ſpůſob ſlužebnijka přijmaw/ k podobenſtwij lidij včiněn/ a w způſobu nalezen yako člowěk.

Ale wyniſzczył ſamego ſiebie/ wziąwſzy kſztałt ſługebniczy/ zſtawſzy ſie podobny ludźiam/ y oſobą náleziony iáko człowiek.

8. Ponijžil ſebe ſamého/ včiněn gſa poſluſſen až do Smrti/ a až do Smrti Křijže.

A ſamſie vniżył ſtáwſzy ſie poſłuſznym áż do śmierći/ á śmierći krzyżowey.

9. Protož y Buoh powýšſyl ho/ a dal gemu gméno kteréž geſt nad každé gméno.

Dla tego thez Bog wywyżſzył go bárzo zacnie/ y dał mu imię/ ktore ieſt nád wſzelkie imię.

ב

10 דבשמה דישוע כל
ברוך תכוף דבשמיא ו
ובארעא ודלתחת מן
ארעא׃

Accioche nel nome di IESV si pieghi ogni ginocchio di quelli che sono in cielo, e di quelli che sono in terra, e di quelli che sono ne l'inferno.

ב

10 למען בשם ישוע תכרע
כל-ברך אשר בשמים בארץ
ומתחת לארץ׃

Que àl Nombre de Iesus toda rodilla de lo celestial, de lo terrenal, y de lo infernal se doble.

β.

10. Ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων.

Afin qu'au Nom de Iesus tout genouil se ploye de ceux qui sont ès cieux & en la terre, & dessous la terre:

11 וכל לשן יודא דמריא
הו ישוע משיחא לשובחא
דאלהא אבוהי׃

Et ogni lingua confessi che IESV Christo è il Signore à gloria di Dio Padre.

11 וכל-לשון תודה כי אדנינו
ישוע המשיח לכבוד אלהים
האב׃

Y que todo lenguaje confiesse, Que el Sennor Iesus el Christo está en la gloria de Dios el Padre.

11. Καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι κύριος ἰησοῦς χριστὸς, εἰς δόξαν θεοῦ πατρός.

Et que toute langue confesse que Iesus Christ est le Seigneur, à la gloire de Dieu le Pere.

12 מכיל חביבי איכנא
דבכל זבן אשתמעתון לא
כד קריב אנא לכון בלחוד
אלא השא דרחיק אנא
מנכון יתיראית בדחלתא
וברתיתא פלוחו פולחנא
דחייכון׃

Per tanto, diletti mei, si come sempre hauete obbedito, non solamente come in mia presentia, ma molto piu hora in mia assentia, conducete à fine con timore è tremore la vostra salute.

12 לכן אהובי כאשר תמיד
שמעתם לא כנגד עיני לבדכם
כי-אם גם עתה יותר על-יתר
ברחקי מעמכם ביראה וברעדה
תפעלו את-ישועת נפשכם׃

Portanto, Amados mios, como siempre aueys obedecido, no como en mi presencia solamente, mas aun mucho mas aora en mi ausencia obrad vuestra salud con temor y temblor

12. Ὥστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατέ μου, μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε.

Parquoi mes bien-aimés, ainsi que vous auez tousiours obeï, non seulemēt comme en ma presence, mais beaucoup plus maintenant en mon absence, employez-vous à vostre propre salut, auec crainte & tremblement,

13 אלהא הו גיר מחבט
בכון אף למצבא אף
למסער הו מדם דצבין
אנתון׃

Percioche Iddio è quel che opera in voi il volere, e l'operare secondo il suo beneplacito.

13 כי-אלהים הוא הפועל בכם
את-לחפץ ולכלות כרצונו׃

Porque Dios es el que en vosotros obra ansi el querer como el hazer por su buena voluntad.

13. Ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν, ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας.

Car c'est Dieu qui produit en vous auec efficace, & le vouloir & le parfaire, selon son bon plaisir.

14 כל------מדם הויתון
עבדין דלא רטנא ודלא
פולג׃

Fate tutte le cose senza mormorationi e disputationi.

14 ואת-כל-דברים תעשו
בבלי תלונה ובלי מריבה׃

Hazed todo sin murmuraciones o dubdas.

14. Πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν, καὶ διαλογισμῶν.

Faites toutes choses sans murmures ni questions:

15 דתהוון תמימא ודלא
מומא איך בניא דכיא
דאלהא דעמרין בדרא
עסקא ומעקמא ואתחזו
בינתהון איך נהירא ב
בעלמא׃

Accioche voi siate irreprensibili, e sinceri, figliuoli dico di Dio immaculati nel mezo de la praua è peruersa generatione: tra iquali rilucete come luminari nel mondo.

15 להיותכם תמימים וישרים
בני אלהים בלי-מום בתוך דור
עקש ופתלתל דור סורר ומרה
אשר בם תאירו כמאורות
השמים׃

Paraque seays irreprehensibles, y senzillos, hijos de Dios, sin culpa en medio de la nacion maligna y peruersa, entre los quales resplandeceys como luminarias en el mundo.

15. Ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ ἀμώμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ,

Afin que vous soyez sans reproche, & simples, enfans de Dieu, irreprehensibles au milieu de la generation tortue & peruerse: entre lesquels vous reluisez comme flambeaux au monde, qui portent au deuant d'eux la Parole de vie.

CAP. II.

10. Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cæleſtiũ, terreſtrium, & infernorum.

That at the Name of Jeſus ſhoulde euery knee bowe, both of thinges in heauen, and thinges in earth, and thinges vnder the earth.

11. Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.

And that euery tongue ſhoulde confeſſe that Jeſus Chriſt is the Lord, vnto the glory of God the Father.

12. Itaque chariſſimi mei (ſicut ſemper obediſtis:) non ut in præſentia mea tantùm, ſed multo magis nunc in abſentia mea, cum metu & tremore veſtram ſalutem operamini.

Wherefore my beloued, as yee haue alwayes obeyed, not as in my preſence onely, but nowe much more in mine abſence, ſo make an ende of your owne ſaluation with feare and trembling.

13. Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle & perficere, pro bona voluntate.

For it is God which worketh in you, both the will and the deede, euen of his good pleaſure.

14. Omnia autem facite ſine murmurationibus & hęſitationibus.

Doe all thinges without murmuring & reaſonings.

15. Vt ſitis ſine querela, & ſimplices filii Dei, ſine reprehenſione in medio nationis pravę & perverſę, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo.

That ye may be blameles, & pure, and the ſonnes of God without rebuke in the middes of a naughtie and crooked nation, among whome ye ſhine as lightes in the world.

Das II. Capitel.

10. Daß inn dem Namen Jeſu ſich beugen ſollen / alle der Knie / die im Himmel vnd auff Erden vnd vnter der Erden ſind.

At i Jheſu Naffn / ſkulle alle deris Knæ / ſom ere i Himmelen oc paa Jorden / oc vnder Jorden / bøye ſig.

11. Vnd alle Zungen bekennen ſollen / daß Jeſus Chriſtus der HERR ſey / zur ehre Gottes deß Vaters.

Oc alle Tunger ſkulle bekende / At Jheſus Chriſtus er en HERRE / til Gud Faders ære.

12. Alſo meine liebſten / wie jr allezeit ſeydt gehorſam geweſen / nicht allein in meiner gegenwertigkeit / Sondern auch nun vil mehr in meinem abweſen / ſchaffet / daß jr ſelig werdet mit forcht vnd zittern.

Lige ſaa / mine Elſkelige / ſom i haffue altid veret lydige / Icke aleniſte i min nærueꝛelſe / men ocſaa nu meget mere i min frauerelſe / ſaa beſkicker at i kunde bliffue ſalige met fryct oc beffuelſe.

13. Denn Gott iſts / der in euch wircket / beyde das wöllen vnd das (thun / nach ſeinem wolgefallen.)

Thi Gud er den / ſom arbeyder i eder / baade villen / oc Gerningen / effter ſin behagelighed.

14. Thut alles ohn murmelung vnd ohn zweifel.

Gører alting vden knur oc vden tuil.

15. Auff daß jhr ſeyt ohn tadel / vnd lauter / vnd Gottes Kinder / vnſträfflich / mitten vnter dem vnſchlachtigen vnd verkehrten Geſchlecht / vnter welchem jhr ſcheinet als Liechter inn der Welt.

Paa det at i kunde vere vden ſtraff / oc rene / oc Guds børn vſtraffelige / mit iblant den vanartige oc vendorvede Slect / Iblant huilcke i ſkinne ſom Liuſſ i verden.

Kapitola II.

10. Aby we gménu Gežjſſe každé koleno klekalo / Nebeſkých / Zemſkých / y Pekelnijch:

Aby w imię Jezuſowe wſzelkie koláno ſię ſkłoniło / niebieſkich y ziemſkich / y tych ktore ſą pod ziemią.

11. A každý yazyk aby wyznáwal / že Pán Gežijs Kryſtus w ſláwě geſt Boha Otce.

A iżby wſzelki iezyk wyznawał / iż Kryſtus Jezus ieſt Pánem / ku chwale Bogá Oycá.

12. Protož naymilegſſý mogi / yakož gſte wždycky byli poſluſſni: ne toliko když gſem s wámi byl / ale mnohem wijce když ſem wzdálen od wás / s báznij as ſtrachem pracugte o waſſe Spaſenij.

Przetoż namilſzy moi iákoście záwſze poſłuſzni byli / nie tylko iáko przy mo ey bytnośći / ale teraz dáleko wiecey w niebytnośći moiey / z boiaźnią y z drżeniem zbáwienie wáſze ſpráwuyćie.

13. Bůh zagiſté geſt kterýž činij w wás y chtěnij y dokonánij / wedlé dobré wuole.

Abowiem Bog ieſtći ten ktory ſpráwuie w was to ábyśćie chćieli y vczynili / podług dá[illegible]ownego vpodobánia ſwego.

14. Wſſecko pak čiňte bez reptánij a bez pochybowánij.

Wſzytko czyńćie krom ſzemrániá y poſzwarkow.

15. Abyſſte byli bez žaloby / a vpřijmij ſynowé Božij / abyſte nebyli hodni treſtánij v proſtřed pokolenij neſſlechetného a převráceného. Mezy kterýmižto ſwětte yako ſwětlo na Swětě.

Abyśćie byli bez przygány / y ſzczyremi ſyny Bożymi / nie nágánionymi w pośrzodku narodu złego y przewrotnego / miedzy ktorymi ludźmi świećićie iáko świátłá ná świećie.

ב

16 דאיתיכון להון בדוכת חיא לשובהרי דילי ביומה דמשיחא דלא הוא איקי רהטת ולא סריקאית עמלת:

Che portino innanzi la parola de la Vita, accioche mi sia gloria nel giorno di Christo, ch'io non habbi corso in Vano, ne in Vano mi sii affaticato.

17 אלא אפן מתנקנא אנא על דבחתא ותשמשתא דהימנותכון חדא אנא וחדי אנא עם כלכון:

E se bene io serua d'aspergimento sopra il sacrifitio & seruitio de la Vostra fede, me ne rallegro, e mi rallegro del bene di tutti Voi.

18 הכנא ואף אנתון חדו וחדו עמי:

Rallegrateui ancor Voi di questo medesimo, rallegrateui del ben mio.

19 מסבר אנא דין במרן ישוע דאשדר לותכון לטימתאוס בעגל דאף לי יהוא לי ניחא כד אלף מטולתכון:

Io spero nel Signor IESV di mandare in breue Timoteo à Voi: accioche ancor io stia di buono animo, poi che hauerò inteso le cose Vostre.

20 ליתת לי גיר אחרין הרכא דאיך נפשי הו דאכיבאית יצף דילכון:

Perche io non ho alcuno di pari animo, che sia per procurar sinceramente le cose Vostre.

21 כלהון גיר דנפשהון הו בעין ולא דישוע משיחא:

Conciosia che tutti cercano le lor proprie, è non quelle di Christo IESV.

22 בוקיה דין דהנא ידעיתון דאיך ברא עם אבוהי הכנא פלח עמי בסברתא:

Ma Voi sapete la proua di lui, che come figliuolo col padre, cosi ha egli seruito meco ne l'Euangelio.

ב

16 את־דבר החיים מחזיקים להתהללתי ביום המשיח כי־לא להבל רצתי ולא לשוא יגעתי:

Reteniendo la palabra de vida: paraque yo pueda gloriarme en el dia del Christo, que no he corrido ni trabajado en vano.

17 ואף כי־אנבח על־זבח ושרת אמונתכם אשמח וחדיתי על־כלכם:

Y aun que sea sacrificado sobre el sacrificio y seruicio de vuestra fe, me huelgo y me gozo por todos vosotros.

18 ועל־דבר הזה גם אתם תשמחו וחדיתם עלי:

Y ansimismo hos holgad tambien vosotros y hos gozad por mi.

19 ומשבר אני באדנינו ישוע לשלח אליכם במהרה את טימותאוס אשר גם אני ארוח בדעתי את־דבריכם:

Empero espero en el Sennor Iesus, que hos embiaré presto à Timotheo paraque yo tambien esté de buen animo entendido vuestro estado.

20 כי־איש לא אחד יש־לי כנפשי כמוהו אשר בתם לבב ידאג עליכם:

Porque à ninguno tengo tan vnanime, y que con sincera afficion esté solicito por vosotros.

21 כי־כלם את־אשר לנפשם מבקשים ואין אשר לישוע המשיח:

Porque todos buscan loque es suyo proprio no loque es del Christo Iesus.

22 ואת־שכלו ותבונתו יודעים אתם כי כאשר בן־לאביו ככה עבד עמי בבשורה:

La experiencia deel aueys conocido, que como hijo à padre ha seruido conmigo en el Euangelio.

β.

16. Λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς καύχημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα.

Pour me glorifier en la iournee de Christ, que ie n'ai point couru en vain, ne trauaille en vain.

17. Ἀλλ' εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν.

Que si mesme ie sers d'aspersion sur le sacrifice & seruice de vostre foy, i'en suis ioyeux: & m'en conioui auec vous tous.

18. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι.

Vous aussi pareillement soyez-en ioyeux, & vous conioüissez auec moi.

19. Ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ ἰησοῦ τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ, γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν.

Or i'espere au Seigneur Iesus de vous enuoyer bien tost Timothee, afin que i'aye aussi tant meilleur courage quand i'aurai cognu vostre estat,

20. Οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει.

Car ie n'ai personne de pareil courage, qui soit vrayement soigneux de ce qui vous concerne.

21. Οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ.

Car tous cerchent ce qui est de leur particulier, non point ce qui est de Iesus Christ.

22. Τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον, σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον.

Mais vous cognoissez l'espreuue d'icelui qu'il a serui auec moi en l'Euangile, comme l'enfant sert au Pere.

CAP. II. | Das II. Capitel. | Kapitola II.

16. Verbum vitæ continentes ad gloriam meam in die Christi, quia non in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi.

16. Damit/ daß jhr haltet ob dem wort deß Lebens/ mir zu einem ruhm an dem tage Christi/ als der ich nicht vergeblich gelauffen/ noch vergeblich gearbeitet habe.

16. Zachowáwagijce Slowo žiwota pro sláwu mau ke dni Krystowu: Neboť gsem neběžal na darmo/ ani na darmo pracowal.

Holding forth the worde of life/ that I may reioyce in ye day of Christ/ that I haue not runne in vaine / neither haue laboured in vaine.

Der met/ at i bliffue ved Liffsens ord/ Mig til en ross paa Christi dag/ som den der haffuer icke løbet forgeffuis oc icke arbeydet forgeffuis.

Podawálace słowo żywotá/ ábym się mogł przechwaláć w dźień Krystusow/ iżem dármo nie biegał/ á nym dármo prácował.

17. Sed & si immolor, supra sacrificium & obsequium fidei vestræ, gaudeo & congratulor omnibus vobis.

17. Vnnd ob ich geopffert werde/ über dem Opffer vnnd Gottesdienst ewers glaubens/ so frewe ich mich/ vnd frewe mich mit euch allen.

17. Ale buduli obětowán za oběta za poslaužení Wjřke wašj: radugiť se a spolu se těšjm se wšemi wámi.

Yea/ and though I be offered vp vpō the sacrifice and seruice of your faith/ I am glad/ and reioyce with you all.

Oc der som ieg bliffuer offret/ offuer eders Trois oc Gudstieniste/ da glæder ieg mig/ oc ieg glæder mig met eder alle.

Rowszem choćby mię obfiárowano iáko ofiáre mokra ná ofierze zabitey/ y ná świętym posługowániu wiáry wászey/ rádujęy weselę się z wámi wszytkimi.

18. Idipsum autem & vos gaudete, & congratulamini mihi.

18. Desselbigen solt jhr euch auch frewen/ vnd solt euch mit mir frewen.

18. Též takž y wy raduogte se/ á těšte se spolu semnau:

For the same cause also be ye glad/ and reioyce with me.

Der aff skulle i oc glæde eder/ oc i skulle glæde eder met mig.

Przeto też y wy rádujcie się y weselcie się ze mną.

19. Spero autem in Domino Iesu, Timotheum me citò mittere ad vos: ut & ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt.

19. Ich hoffe aber in dem HERRN Jesu/ daß ich Timotheum bald werde zu euch senden/ daß ich auch erquicket werde/ wenn ich erfahre/ wie es vmb euch stehet.

19. Máméť pak naděgi w Pánu Gežjšowi/ že Tymothea brzo pošli k wám/ aťbych y ná byl dobré mysli/ poznage kterak wy se máte.

And I trust in the Lorde Jesus/ to sende Timotheus shortly vnto you/ that I also may bee of good comfort/ when I knowe your state.

Jeg haabis ocsaa i vor HERRE Jhesu/ at ieg skal snart sende Timotheum til eder/ At ieg oc kand verquegis/ naar ieg fornemmer/ huorledis det gaar eder.

Przythym spodźiewam się w Pánie Jezusie/ iż rychło Tymothensá poślę do was/ ábym theż y ja był dobrey myśli/ dowiedziawszy się co się z wámi dźieje.

20. Neminem enim habeo tam unanimem, qui syncera affectione pro vobis sollicitus sit.

20. Denn ich habe keinen/ der so gar meines sinnes sey/ der so hertzlich für euch sorget.

20. Žádného zagisté tak gednomyslného nemám/ kterýž by s čistau a vpřjmau žádostj měl péči o wás.

For I haue no man like minded/ who will faithfully care for your matters.

Thi ieg haffuer ingen/ der er saa aldelis effter mit sind/ der saa hiertelige sørger for eder.

Abowiem nikogo nie mam ktoryby był sercá tákiego/ y ktoby się vprzeymie o wászych rzeczách stáráć miał.

21. Omnes enim quæ sua sunt quærunt: non, quæ sunt Iesu Christi.

21. Denn sie suchen alle das jre/ nicht das Christi Jesu ist.

21. Nebo wšyckni swého hledagj/ a ne toho co gest Gežjše Krysta.

For all seeke their owne/ and not that which is Jesus Christs.

Thi at de søge alle deris/ icke det som er Christi Jesu.

Bo wszyscy swego szukáją/ nie rzeczy Jezusá Krystusá.

22. Experimentum autem eius cognoscite, quia sicut patri filius, mecum servivit in Evangelio.

22. Jhr aber wisset/ daß er rechtschaffen ist/ denn wie ein Kind dem Vater/ hat er mit mir gedient am Evangelio.

22. Protož znayte gisté zkušenij geho/ nebo yako Syn Otcy/ posluhowal semnau w Ewangelium.

But ye knowe the proofe of him/ that as a sonne with the father/ he hath serued with me in the Gospell.

Men i vide/ at hand er retsindig/ thi hand haffuer tient met mig i Euangelio/ lige som it Barn met sin Fader.

Ale wyście świádomi doświádczenia jego/ iż iáko z oycem syn ze mną posługował w Ewánieliey.

ב

23 להנא מסבר אנא דאשדר לותכון בעגל מא דחזית מא דלותי׃

Io spero dunque di mandarlo subbito che hauerò proueduto à le cose mie.

24 ותכיל אנא על מרי דאף אנא בעגל אתא אנא לותכון׃

E m'assicuro nel Signore, che io ancora Verrò ben tosto.

25 השא דין אלצתני צבותא דאשדר לותכון לאפפרודיטוס אחא דאיתוהי מעדרנא ופלחא דעמי דילכון דין שליחא ומשמשנא דחשחתי׃

Ma ho pensato esser necessario mandarui Epafrodito fratello, & aiutator mio ne l'opera, è compagno ne la militia, è Vostro Apostolo, è ministro di quello che ho hauuto dibisogno.

26 מטול דסוא הוא למחזא לכלכון ומעק הוא דידע דשמעתון דאתכרה׃

Percioche egli haueua desiderio di tutti Voi, è li doleua forte, che Voi haueste Vdito ch'egli si fusse ammalato.

27 אף אתכרה עד־מא למותא אלא אלהא רחם עלוהי לא הוא דין עלוהי בלחוד אלא אף עלי דלא תהוא לי עקא על עקא׃

E certo egli è stato ammalato, molto Vicino à morte: ma Iddio ha hauuto misericordia di lui, è non sol di lui, ma di me ancora: accioche io non hauessi dolor sopra dolore.

28 חפיטאית הכיל שדרתה לותכון דכד תחזונוהי תוב תחדון ולי קליל יהוא נבאשא׃

Io l'ho dunque mandato con tanta maggior prestezza: à fin che Vedendolo, Voi Vi rallegriate di nuouo, & io habbi meno di dolore.

29 קבלוהי הכיל במריא בכל חדוא ולאילין דהכנא אנון באיקרא אחודו אנון׃

Riceuetelo dunque nel Signore con ogni allegrezza: è quelli che son tali, habbiateli in pregio.

ב

23 ואותו משבר אני לשלח אליכם בראותי איך יפלו דברי בפתאם׃

Ansique a este espero embiarhos luego que viere como van mis negocios.

24 ובטחתי ביהוה כי־גם אני במהרה אבוא אליכם׃

Y confio en el Sennor que yo tambien vendre presto à vosotros.

25 וחשבתי כי צריך הוא את־אפרודיטוס שהוא אחי עוזרי חברי ובעל ברית מלחמתי ומלאככם ומשרת צרכי לשלח אליכם׃

Mas tuue por cosa necessaria embiarhos à Epaphrodito Hermano y compannero y consieruo mio y vuestro Apostol, y ministro de mi necessidad.

26 באשר מתאוה היה את־כלכם ויגה על־כי־שמעתם כי־חלה הוא׃

Porque tenia desseo de todos vosotros: y grauemente se angustiô de que vuiessedes oydo que auia enfermado.

27 כי־חלה כמעט למות כי־אם אלהים חננו אך לא אותו לבדו כי־אם אותי פן תהי־לי יגון על־תוגה׃

Y cierto que enfermó hasta la muerte: mas Dios vuo misericordia deel: y no solamente deel, mas aun de mi, que no tuuiesse tristeza sobre tristeza.

28 על־כן שלחתיו במהרה אשר אם תראוהו יוסיפון לשמח ולהיותי בלי־דאגה׃

Ansi que embiolo mas presto, paraque viendolo hos boluays à gozar, y yo esté mas sin tristeza.

29 לכן קבלוהו ביהוה עם כל־שמחה ואלה אשר כמוהו יקרים יהיו בעיניכם׃

Recebirloheys pues en el Sennor con todo gozo: y tened en estima à los tales.

β.

23. Τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι, ὡς ἂν ἀπίδω τὰ περὶ ἐμὲ, ἐξ αὐτῆς.

I'ai donc esperance de l'enuoyer, incontinent que i'aurai poureu à mes affaires.

24. Πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι.

Et m'asseure au Seigneur que moimesme aussi viendrai bien tost.

25. Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην Ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφὸν, καὶ συνεργὸν καὶ συστρατιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον, καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς.

Mais i'ai estimé qu'il estoit necessaire de vous enuoyer Epaphrodite mõ frere, compagnon d'œuure, & d'armes auec moi: qui aussi a esté enuoyé de vostre part pour m'administrer ce dont i'ai eu besoin.

26. Ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμᾶς, καὶ ἀδημονῶν, διότι ἠκούσατε ὅτι ἠσθένησε.

Car il vous desiroit tous singulierement, & estoit fort angoisse de ce que vous auiez entendu qu'il auoit esté malade.

27. Καὶ γὰρ ἠσθένησε παραπλήσιον θανάτῳ. ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ.

Et de fait il a esté malade, voire tresprochain de la mort: mais Dieu a eu pitié de lui, & non seulement de lui, mais aussi de moi: afin que ie n'eusse tristesse sur tristesse.

28. Σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτὸν, ἵνα ἰδόντες αὐτὸν, πάλιν χαρῆτε, κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ.

Ie l'ai donc enuoyé tant plus songneusement, afin qu'en le voyant vous vous resiouissiez derechef, & que i'aye tant moins de tristesse.

29. Προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ μετὰ πάσης χαρᾶς· καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους ἔχετε.

Receuez-le donc au Seigneur auec toute ioye: & ayez en estime ceux qui sont tels.

CAP. II.

23. Huncigitur ſpero me mittere ad vos, mox, ut videro quæ circa me ſunt.

Him therefore I hope to ſende aſſoone as I know how it will go with me.

24. Confido autem in Domino, quoniam & ipſe veniam ad vos citò.

And truſt in the Lord / that I alſo my ſelf ſhall come ſhortly.

25. Neceſſarium autem exiſtimavi, Epaphroditum fratrem & cooperatorem & commilitonem meum, veſtrum autem Apoſtolum, & miniſtrum neceſſitatis meę, mittere ad vos.

But I ſuppoſed it neceſſarie to ſende my brother Epaphroditus unto you / my companion in laboure / and fellow ſouldier / euen your meſſenger / and he that miniſtred unto me ſuch thinges as I wanted.

26. Quoniam quidem omnes vos deſiderabat: & mœſtus erat, propterea quòd audieratis illum infirmatum.

For hee longed after all you / and was all full of heauineſſe / becauſe ye had heard that hee had bene ſicke.

27 Nam & infirmatus eſt uſque ad mortem: ſed Deus miſertus eſt eius: non ſolùm autem eius, verùm etiam & mei, ne triſtitiam ſuper triſtitiam haberem.

And no doubt hee was ſick: / very neere unto death: but God had mercy on him / & not on him onely / but on mee alſo / leſt I ſhould haue ſorowe vpon ſorowe.

28. Feſtinantiùs ergo miſi illum: ut viſo eo, iterum gaudeatis, & ego ſine triſtitia ſim

I ſent him therefore the more diligently / that when yee ſhoulde ſee him againe / yee might reioyce / and I might bee the leſſe ſorowfull.

29. Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino: & eiuſmodi cum honore habetote.

Receiue him therefore in the Lorde with all gladnes / and make much of ſuch.

Das II. Capitel.

23. Denſelbigen hoffe ich / werde ich ſenden von ſtundan / wenn ich erfahren habe / wie es umb mich ſtehet.

Den ſamme haabis ieg / at ieg ſkal ſtrax ſende / naar ieg faar at vide / huorledis det gaar eder.

24. Ich vertrawe aber in dem HERREN / daß auch ich ſelbs ſchier kommen werde.

Jeg forhaabis oc til HERREN / at ieg ocſaa ſelff met det ſnariſte ſkal komme.

25. Ich habs aber für nötig angeſehen / den Bruder Epaphroditum zu euch zu ſenden / der mein Gehülffe vnd Mitſtreiter / vnd ewer Apoſtel / vnnd meiner notturfft Diener iſt.

Men det ſyntis mig nyttelige / at ſende den Broder Epaphroditum til eder / ſom er min Hielpere oc Metſtridere / oc eders Apoſtel / oc min Nødtørfftigheds Tienere.

26. Sintemal er nach euch allen verlangen hatte / vnnd war hoch bekümmert / darumb daß jr gehöret hattet / daß er kranck war geweſen.

Efftersi hand haffde lengelſe effter eder alle / Oc vaar ſuarlige bekumret / fordi at i haffde hørt / at hand vaar ſiug.

27. Vnd er war zwar todtkranck / aber Gott hat ſich über jn erbarmet / nicht allein über jn / ſondern auch über mich / auff daß ich nicht eine trawrigkeit über die ander hette.

Oc hand vaar ocſaa død ſiug / men Gud forbarmede ſig offuer hannem / Dog icke alene offuer hannem / men ocſaa offuer mig. Paa det ieg ſkulde icke haffue en Bedrøffuelſe offuer den anden.

28. Ich hab jn aber deſte eilender geſandt / auff daß jhr jhn ſehet / vnd wider frölich werdet / vnnd ich auch der trawrigkeit weniger habe.

Jeg ſende hannem oc diſſ ſnarere / Paa det i ſkulle ſee hannem / oc bliffue glade igen / oc ieg ſkal ocſaa haffue mindre bedrøffuelſe.

29. So nemet jhn nun auff inn dem HERRN / mit allen frewden. Vnd habt ſolche in ehren.

Saa anammer hannem nu i HERREN / met al glæde / Oc holder ſaadane i ære.

Kapitola II.

23. Protož mámé naděgi že ho k wám poſſli brzo / yakž gedině porozumijm co ſe ſemnau djti bude.

Nadźiewam ſię tedy / iż tego poſlę ſkoro iedno obaczę poſtháno wienie rzeczy moich.

24. Mám pak naděgi w PAnu / žeby ſám brzo k wám přijgdu.

Dufam też w Pánie iż y ſam rychło przyidę.

25. Ale zdálo mi ſe za potřebné / abych Epafrodyta bratra a pomocnijka a ſpolu Rytijře mého / a waſſeho Apoſſtola / a ſlužebnijka w potřebě mé / poſlal k wám.

Ale zdáło mi ſię zá rzecz potrzebna poſláć do was Epáfrodytá brátá y pomocniká / y ſpolecznego żołnierzá ze mna / á poſłá wáſſego / ktory mi to dawał czego mi potrzebá było.

26. Neb zagiſté měl žádoſt wás wſſecky widěti / a ſmuten byl proto / že gſte ſlyſſeli o něm / žeby byl nemocen.

Abowiem żądał barzo was wſzytkich / y wielce ſię fráſował oto iżeście ſłyſzeli iż był niemocen.

27. A takéť geſt / že geſt byl nemocen až k Smrti / ale PAn ſmilowal ſe nad nim: a ne toliko nad nim / ale také y nademnau / abych zámutku na zámutek neměl.

A iście chorował że był bliſko śmierći ále Bog zmiłował ſię nád nim / á nie tylko nád nim / ále też nádemna / iżbym nie miał ſmutku ná ſmutek.

28. Protož gſem ſpěſſněgi poſlal ho k wám abyſſte widauce gey / opět ſe radowali / a yá abych byl bez zámutku.

A tákem go chutliwiey poſłał / ábyśćie go powtore vyzrawſzy weſelili ſię / y ia też mniey ſię fráſował.

20. Protož přijgměte ž ho ſe wſſj radoſtij w PAnu / a takowé w poctiwoſti měgte.

Przyimićież go tedy w Pánie z wſzelákim weſelem / á tákowe wielce ſobie ważćie.

ב

30 מטול עבדה גיר
דמשיחא עדמא למותא
מטי ובסר על נפשה
דימלא מדם דבצרתון
הויתון בתשמשתא דלותי׃

Percioche per l'opera di Christo s'è auuicinato insin à la morte, non hauendo rispetto à la sua vita, per supplire il mancamento del seruitio vostro verso di me.

ב

30 כי בעבור מעשה המשיח
קרב עד המות ושם נפשו בידו
אשר ימלא את מחסריכם בשרת
אתי׃

Porque por la obra del Christo ha llegado hasta la muerte poniendo ſu vida para ſupplir vueſtra falta en mi ſeruicio.

β'.

30. Ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ χριστοῦ
μέχρι θανάτου ἤγγισε, παραβου-
λευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα ἀνα-
πληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς
πρός με λειτουργίας.

Car il a eſté prochain de la mort pour l'œuure de Chriſt, n'ayans eu aucun eſgard à ſa propre vie, afin qu'il ſuppleaſt au defaut de voſtre ſeruice enuers moi.

ג

1 מכיל אחי חדו במרן
הנין כד הנין דאכתוב לכון
לא מאנא לי מטול דלכון
מזהרן׃

Quanto al resto, fratelli miei, state allegri nel Signore. Lo scriuerui le medesime cose, à me certo non è noioso, & à voi è cosa sicura.

ג

1 והנשאר אחי שמחו ביהוה
את אחד לכתב אליכם איננה
יגיעה לי ולכם למכונה׃

Reſta Hermanos, que hos gozeys en el Senor. Eſcreuirhos las miſmas coſas à mi no es graue, y à voſotros es neceſſario.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ. τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές.

Au reſte, mes freres, eſiouïſſez-vous au Seigneur, Il ne m'eſt point grief, & c'eſt voſtre ſeureté, que ie vous eſcriue meſmes choſes.

2 אזדהרו מן כלבא
אזדהרו מן פעלא בישא
אזדהרו מן פסק בסרא׃

Guardateui da i cani, guardateui da i mali operari, guardateui da la Concisione.

2 השמרו לכם מכלבים השמרו
לכם מפועלי רעה השמרו לכם
ממחלקת׃

Guardahos de los perros, guardahos de los malos obreros, guardahos del cortamiento.

2. Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν.

Prenez garde aux chiens, prenez garde aux mauuais ouuriers, prenez garde à la concision.

3 גזורתא גיר חנן איתין
אילין דפלחינן לאלהא
ברוחא ומשתבהרינן
בישוע משיחא ולא
תכילינן על בסרא׃

Imperoche noi siamo la Circoncisione, noi dico che seruiamo à Dio con lo spirito, e che ci gloriamo in Christo IESV, e non ci confidiamo ne la carne.

3 כי אנחנו היום המולה אשר
ברוח עובדים אנחנו ליהוה
ומתהללים בישוע המשיח ולא
בוטחים על הבשר׃

Porque noſotros ſomos la Circunciſion, los que ſeruimos en eſpiritu à Dios, y nos gloriamos en el Chriſto Ieſus, no teniendo confiança en carne.

3. Ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ πνεύματι θεῷ λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες·

Car ce ſommes nous qui ſommes la Circonciſion, voire nous qui ſeruons à Dieu en eſprit, & qui nous glorifions en Ieſus Chriſt, & qui n'auons point cõfiance en la chair:

4 כד לי אית הוא לי
תוכלנא אף על בסרא אן
גיר אנש סבר דתוכלנה
בבסרא הו יתיר מנה
אנא׃

Benche io habbia poter hauer confidentia ancor ne la carne. Se alcun dico si stima di poter si confidar ne la carne, maggiormente io.

4 ואף כי יש לי מבטחה
בבשר אם איש אחד יחשב
לבטח בבשר ואני יותר ממנו׃

Aunque yo tengo tambien de que confiar en carne. Si alguno pareçe que tiene de que confiar en carne, yo mas que nadie.

4. Καίπερ ἐγὼ ἔχων πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί. εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον.

Ia-ſoit que ie pourroy' auſſi auoir confiance en la chair: voire ſi quelcun s'eſtime auoir de quoi ſe confier en la chair, i'en ai encore d'auantage:

5 גזירא בר תמניא יומין
מן טוהמא דיסראיל מן
שבטא דבנימן מן עבריא
בר עבריא בנמוסא
פרישא׃

Che fui circonciso l'ottauo giorno, che son de la gente d'Israel, de la tribu di Beniamin, Hebreo nato d'Hebrei, Fariseo di religione.

5 נמול ביום השמיני ממשפחת
בני ישראל ממטה בנימין עברי
מעברים כתורה מפרש׃

Circuncidado àl octauo dia, del linage de Iſrael, del tribu de Ben-iamin, Hebreo de Hebreos: quanto à la Ley, Phariſeo.

5. Περιτομῇ ὀκταήμερος, ἐκ γένους ἰσραήλ, φυλῆς βενιαμίν, ἑβραῖος ἐξ ἑβραίων, κατὰ νόμον φαρισαῖος.

Qui ſuis circoncis le huitieme iour, qui ſuis de la race d'Iſrael, de la tribu de Beniamin, Hebrieu, né des Hebrieux: Phariſien de religion:

CAP. II.

30. Quoniam propter opus Christi, uſque ad mortem acceſſit, tradens animam ſuam, ut impleret id quod ex vobis deerat erga meum obſequium.

Becauſe that for the worke of Chriſt hee was neere vnto death, and regarded not his life, to fulfill that ſeruice which was lacking on your part toward me.

CAP. III.

DE cætero, fratres mei, gaudete in Domino, Eadem vobis ſcribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem neceſſarium.

Moreouer, my brethren, reioyce in the Lorde. It grieueth me not to write the ſame thinges to you, and for you it is a ſure thing.

2. Videte canes, videte malos operarios, videte conciſionem.

Beware of dogges: beware of euil workers: beware of the conciſion.

3. Nos enim ſumus circũciſio, qui ſpiritu ſervimus Deo: & gloriamur in Chriſto Ieſu, & non in carne fiduciam habentes.

For we are the circumciſion, which worſhippe God in the Spirit, and reioyce in Chriſt Jeſus, and haue no confidence in the fleſh.

4. Quanquam & ego habeam confidentiam in carne. Siquis alius videtur confidere in carne: ego magis.

Though I might alſo haue confidence in the fleſh. If any other man thinketh that he hath whereof he might truſt in the fleſh, much more I.

5. Circunciſus octavo die, ex genere Iſraël, de tribu Beniamin, Hebræus ex Hebræis, ſecundùm legem Phariſæus.

Circumciſed the eight day, of the kinred of Iſrael, of the tribe of Beniamin, an Ebrewe of the Ebrewes, by the lawe a Phariſe.

Das II. Capitel.

30. Denn vmb deß wercks Chriſti willen / iſt er dem Todt ſo nahe kommen / Da er ſein Leben geringe bedacht / auff daß er mir dienete an ewer ſtatt.

Thi ad for Chriſti Gerning ſkyld / er hand kommen ſaa nær Døden / der hand actede lidet ſit Liff / paa det hand kunde tiene mig i eders ſted.

Das III. Capitel.

Weiter / lieben Brüder / frewet euch in dem HERRN. Daß ich euch immer einerley ſchreibe / verdreuſt mich nicht / vnnd machet euch deſte gewiſſer.

Fremdelis / kære Brødre / glæder eder i HERRN. Det fortryder mig icke / at ieg ſcriffuer eder altid det ſamme til / oc det gør eder diſſ viſſere.

2. Sehet auff die Hunde / ſehet auff die böſen Arbeiter / ſehet auff die zerſchneidung.

Seer til Hundene / Seer til de onde Arbeydere / Seer til Beſkærelſen.

3. Denn wir ſind die Beſchneidung / die wir Gott im Geiſt dienen / vnnd rühmen vns von Chriſto Jeſu / vnnd verlaſſen vns nicht auff Fleiſch.

Thi wi ere Omſkærelſen / wie ſom tiene Gud i Aanden / oc roſe oſſ aff Chriſto Jheſu / oc forlade oſſ icke paa Kødet.

4. Wiewol ich auch habe / daß ich mich Fleiſches rühmen möchte. So ein ander ſich düncken leſſet / er möge ſich Fleiſches rühmen / ich vil mehr.

Alligeuel at ieg oc haffuer det / at ieg kand roſe mig aff Kødet. Der ſom en anden lader ſig tycke / at hand kand roſe ſig aff kødet / Jeg meget mere.

5. Der ich am achten tag beſchnitten bin / einer auß dem Volck von Jſrael / deß Geſchlechts Ben Jamin / ein Ebreer auß den Ebreern / vnd nach dem Geſetz ein Phariſeer.

Jeg ſom er omſkaaren paa den ottende dag / en aff det Folck aff Jſrael / aff Ben Jamins Slect / en Ebreer aff die Ebreer / oc en Phariſeer effter Lowen.

Kapitla II.

30. Nebk geſt pro djlo Kryſtowo až k ſmrti pracowal / wydaw žiwot ſwuog / aby naplnil to / čehož ſe wám nedoſtáwalo při mém poſluhowánij.

Abowiem dla ſpráwy Kryſthuſowey przyſzedl áž ku śmierci nie lituiác zdrowia ſwego / áby wypelnil nie doſtháręk powinnośći wáſzey przećiwko mnie.

Kapitola III.

DAle pak Bratřij mogi / radugte ſe w Pánu Gednoſtaynk wěcy wám pſáti mně ſe neſtayſſtě / ale wám geſt to užitečno:

NA oſtátek bráćia moi rádnyćie ſie w Pánie tyž rzeczy wam piſác / mnie nie ćieſzko / á wam przeſpieczno ieſt.

2. Sſetkte ſe Pſuow / warugte ſe zlých dělnijkuow / wyſtijhayte ſe roztržitoſti.

Strzežćie ſie pſow / ſtrzežćie ſie złych robotnikow / ſtrzežćie ſie rośćiećia.

3. My zagiſtě gſme obřezánij / kteřijž Duchem ſlaužijme Bohu: a chlubijme ſe Kryſtem Gežiſſem / a ne w těle dauffánij máme.

Abowiem my ieſteſmy obrzezániem ktorzy duchem ſłużymy Bogu / y chlubimy ſie w Kryſtuſie Jezuſie / á w ćiele nie vfamy.

4. Ačkoli y yá mohlbych mijti dauffánij w těle. Neb ač kdo giný zdá ſe dauffánij mijti w těle / yá wijce.

Acz ia mam z czego vfáć tez w ćiele / ieſli kto inſzy zda ſie mieć vfánie w ćiele / ia wiecey mam.

5. Kterýž gſem obřezán oſmý den gſa z rodu Jzrahelſkého / z pokolenj Benyaminowa / Žid z Židůw / wedlé Zákona Phariſeus.

Bedac obrzezány oſmego dnia / z narodu Jzráelſkiego / z pokolenia Beniámin / Ebreyczyk z Ebreyczykow / wedle zakonu Faryzeuſz.

ג

6 בטננא רדופא דעדתא ובזדיקותא דנמוסא דלא רשין הוית:

Quanto al Zelo, persecutor de la Chiesa, quanto à la giustitia che è ne la Legge, sono stato irreprensibile.

ג׳

6 בקנאה רודף העדה בצדקה אשר מתורה היא הייתי תמים:

Quanto àl zelo, Perseguidor de la Iglesia: quanto à la justicia que es en la Ley, de vida irreprehensible.

γ΄.

6. Κατὰ ζῆλον διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος.

Quant au zele persecutant l'Eglise: quant à la iustice qui est en la Loy, estant sans reproche.

7 אלא הלין דיותרנא הוי לי חוסרנא חשבת אנין מטול משיחא:

Ma le cose che m'erano guadagni, l'ho riputate esser danno per Christo.

7 אך האלה אשר היו לי ליתרון אותם חשבתי בעבור המשיח לחסרון ולענש:

Mas las ganancias que tenía, tuue por perdida por amor del Christo.

7. Ἀλλ᾽ ἅτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν χριστὸν ζημίαν.

Mais ce qui m'estoit gain, ie l'ai reputé m'estre dommage pour l'amour de Christ.

8 ואף חשב אנא להין כלהין חוסרנא מטול רבותא דידעתה דישוע משיחא מריהו דמטולתה כלמדם חסרת ואיך זבלא חשבת דלמשיחא אתר:

Anzi tutte le cose stime esser danno per l'eccellentia de la cognition di Christo Iesu mio Signore: per il quale ho tenute per danno tutte queste cose, e tengole come sterco, per guadagnar Christo.

8 וגם את־כל־דברים חשבתי להיות לחסרון ולענש בעבור יתר דעת ישוע המשיח אדנינו אשר עליו נענשתי כל־דברים וחשב אני להיותם לי לדמן לבצע את המשיח:

Antes aun ciertamente todas las cosas tengo por perdida por el eminente conocimiento del Christo Iesus Sennor mio, por amor del qual he perdido todo esto, y lo tengo por estiercoles por ganar àl Christo.

8. Ἀλλὰ μενοῦνγε καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου· δι᾽ ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα χριστὸν κερδήσω.

Voire certes ie repute toutes choses m'estre dommage pour l'excellence de la cognoissance de Iesus Christ mon Seigneur, pour l'amour duquel ie me suis priué de toutes ces choses: & les repute comme fiente, afin que ie gagne Christ:

9 ואשתכח בה כד לית זדיקותא דנפשי הי דמן נמוסא אלא הי דמן הימנותא דמשיחא דאיתיה זדיקותא דמן אלהא:

Et esser trouato in lui, senz'hauer la mia giustitia che è da la Legge: ma quella che è da Dio per la fede.

9 ואמצא בו בלא היות לי הצדקה אשר מתורה היא כי־אם באמונת המשיח הצדקה אשר מאלהים באמונה:

Y por ser hallado en el que no tengo mi justicia que es por la Ley, sino la que es por la fe del Christo, justicia que es de Dios por la fe:

9. Καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει.

Et que ie soye trouué en icelui, ayant non point ma iustice qui est de la Loy, mais celle qui est par la foy de Christ, assauoir la iustice qui est de Dieu par la foy:

10 דבה אשתודע לישוע ולחילא דקימתה ואשתותף בחשוהי ואתדמא במותה:

Per conoscer lui, è la potentia de la sua resurrettione, è la participatione de le sue afflittioni, mentre io son conformato à la sua morte.

10 לדעתו ואת גבורת תקומתו ואת חברת תמרוריו להדמות למותו:

Por conocerlo, y à la virtud de su Resurrecion, y la communion de sus passiones configurado à su muerte:

10. Τοῦ γνῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ.

Pour le cognoistre, & la vertu de sa resurrection, & la communion de ses afflictons, en estant rendu conformé à sa mort.

11 דלמא אשכח אמטא לקימתא דמן בית מיתא:

Prouando se per alcun modo io potessi peruenire à la resurrettion de morti.

11 אולי אוכל להגיע לתקומת המתים:

Si en alguna manera llegasse à la resurrecion de los muertos.

11. Εἴ πως καταντήσω τὴν εἰς ἐξανάστασιν τῶν νεκρῶν.

Essayant si par aucune maniere ie puis paruenir à la resurrection des morts.

CAP. III.

6. Secundùm æmulationem persequens ecclesiam Dei, secundùm iustitiam quæ in lege est conversatus sine querela.

Concerning zeale/ I persecuted the Church: touching the righteousnes which is in the Law/ I was vnrebukeable.

7. Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christũ detrimenta.

But the thinges that were vantage vnto mee/ the same I counted losse for Christes sake.

8. Veruntamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam.

Yea, doutles I thinke all things but losse for the excellent knowledge sake of Christ Jesus my Lorde/ for whome I haue counted all thinges losse/ and doe iudge them to be dongue/ that I might winne Christ.

9. Vt & inveniar in illo non habens meam iustitiam quę ex lege est, sed illam quæ ex fide est Christi, quæ ex Deo est iustitia in fide.

And might be founde in him/ that is/ not hauing mine owne righteousnes which is of the Law/ but that which is through the faith of Christ/ euen the righteousnes which is of God through faith.

10. Ad cognoscendum illum, & virtutem resurrectionis eius, & societatem passionum illius: configuratus morti eius.

That I may knowe him/ and the vertue of his resurrection/ and the felowshippe of his afflictions/ and be made conformable vnto his death.

11. Si quo modo occurram ad resurrectionem quæ est ex mortuis.

If by any meanes I might atteine vnto the resurrection of the dead.

Das III. Capitel.

6. Nach dem eyffer ein Verfolger der Gemeine/ nach der Gerechtigkeit im Gesetz gewesen vnstrefflich.

Menighedens Forfølgere effter nidkærhed/ som vaar wstraffelig effter den Retferdighed i Lowen.

7. Aber was mir gewinn war/ das habe ich/ vmb Christi willen/ für schaden geachtet.

Men huad som vaar mig vinding/ det actede ieg for skade/ for Christi skyld.

8. Denn ich achte es alles für schaden/ gegen der überschwenglichen erkentniß Christi Jesu meines HERREN/ vmb welches willen ich alles habe für schaden gerechnet/ vnd achte es für dreck/ auff daß ich Christum gewinne.

Thi ieg acter det altsammen for Skade/ mod den offuerflødige Christi Jhesu min HERRIS bekendelse/ for hues skyld ieg regnede alting for Skade/ oc acter det for Skarn/ paa det ieg kand vinde Christum.

9. Vnd in jhm erfunden werde/ daß ich nicht habe meine Gerechtigkeit/ die auß dem Gesetz/ sondern die durch den Glauben an Christo kompt/ nemlich/ die Gerechtigkeit/ die von Gott dem Glauben zugerechnet wird.

Oc findis i hannem/ at ieg haffuer icke min Retferdighed/ som kommer aff Lowen/ Men den som kommer formedelst Troen til Christum/ som er/ den Retferdighed/ der bliffuer Troen tilregnet aff Gud.

10. Zu erkennen jn/ vnd die krafft seiner Aufferstehung/ vnnd die gemeinschafft seiner Leiden/ daß ich seinem Tode ehnlich werde.

Til at kende hannem oc hans Opstandelsis krafft/ oc hans Pinis samfund/ at ieg kand lignis hans Død.

11. Damit ich entgegen komme/ zur aufferstehung der Todten.

Huor met ieg skal møde hannem/ til de Dødis opstandelse.

Kapitola III.

6. Wedlé horliwosti protiwé se Cyrkwi Božij/ wedlé pak sprawedlnosti kteráž gest w Zákoně/ obcugijc bez auhony.

Wedlug vprzeymey chući przesládułac Kościoł, wedlug spráwiedliwości zakonu/ bez przygány.

7. Ale ty wěcy kteréž mi byly zyſk/ položil gſem ge sobě pro Krysta za ſſkodu.

Ale to com ikbyło zyſkiem/ tom rozumiał dla Krystusá być ſzkodą.

8. A tak nadégi se wſſecky wěcy býti za ſſkodu/ pro wywýſſené poznánj Gežijſſe Krysta Pána mého/ pro kteréhož wſſecky wěcy položil gſem za ſſkodu/ a mám ge yako za laynа/ abych Krysta zýſkal.

Ktemu záiſte mam wſzythkie rzeczy sobie zá ſzkode dla zácności vznánia Jezuſá Krysthuſá Páná mego/ dla ktorego vtrácilem ty wſzytki rzeczy/ y mam te sobie zá ſmieci abym Krystuſá zyſkal.

9. A abych w němž nalezen byl/ nemage mé Sprawedlnosti/ kteráž gest z Zákona/ ale tu kteráž gest z Wijri Krysta/ kteráž gest z Boha/ Sprawedlnost v Wijře.

A iżebym był náleżion w nim iáko niemáiac spraw:edliwośći moiey ktoraby byłá z zakonu/ ále te ktora iest przez wiáre Krystuſowe/ to iest spráwiedliwość ktora iest z Bogá przez wiáre.

10. Abych poznal geg/ a moc wzkříſſenij geho/ a společnost vtrpenij geho: když se připodobňugi k ſmrti geho.

Izbym ge poznał/ y moc zmartwych wſtánia iego/ y społeczność wthych ktore on cierpiał/ gdy ſię zſthawam podobnym śmierci iego.

11. A tudy se přiblijžil k wzkřijſſenij z mrtwých.

Doświádczáiac ktorymbym ſpoſobem przyſzedł ku wſtániu z martwych.

ג

12 לא הוא מן כדו נסבת או מן כדו אתגמרת אלא רהט אנא דלמא אדרך למדם דמטולתה אדרכני ישוע משיחא :

Non che io habbia gia appreso la nietà, o sii perfetto: ma vo seguendo per veder se ancor io comprendessi: per laqual cosa ancor sono stato compreso da Christo IESV.

13 אחי אנא על נפשי לא רנא אנא דאדרכת חדא דין ידע אנא דדבסתרי טעא אנא ולקדמי מ משתושט אנא :

Fratelli, io non mi stimo hauere ancor compreso: ma vna cosa fo, cioè che dementicandomi le cose che son di dietro, e stendendomi à quelle che son dauanzi.

14 ורהט אנא לוקבל נישא דאסב זכותא דקרינא דלעל דאלהא בישוע משיחא :

Vo seguendo verso il segno proposto, cioe al palio de la superna vocation di Dio per Christo IESV.

15 אילין דגמירין הכיל הלין יתרעון ואן מדם אחרניאית מתרעין אנתון אף הדא אלהא יגלא לכון :

Per ilche tutti quanti noi che siamo perfetti, habbiamo questo sentimento: e se pur vos sentite qualche cosa altrimenti, Iddio vi riuelarà questo ancora.

16 ברם להדא דמטין בחד שבילא נשלם ובחדא אויותא :

Nondimeno caminiamo in quello à che noi siamo peruenuti, con la medesima regola, & habbiamo vn medesimo sentimento.

17 אתדמו בי אחי והויתון מתבקין באילין דהכנא מהלכין איך דמותא דבן חזיתון :

Siate d'vn accordo, fratelli, miei imitatori, e considerate quelli che cosi caminano come vos hauete noi per esempio.

ג

12 לא כי־מעת לקחתי או־כי־עתה שלם אנכי אך רודף אני אם גם אחז את־אשר בה נאחזתי מישוע המשיח :

Porque aun non he alcançado, ni ya soy perfecto mas siglo para comprehender como tambien soy comprehendido del Christo Iesus.

13 אחי אינני חשב על־נפשי כי־אחזתיה ואחת ידעתי כי־אשר אחרי אשכחם ואשר לפני פורש אני את־ידי אליהם :

Hermanos, yo mismo aun no me estimo auer comprehendido, Empero vna cosa haga, es à saber, Oluidando ciertamẽte loque queda atras. Y estendiendome a loque está delante.

14 ורץ אנכי למטרה ולנס לקחת את־עטרת הכבוד ונצח קריאת אלהים ממעל־בישוע המשיח :

Sigo àl blanco es à saber àl premio de la soberana vocacion de Dios enel Christo Iesus.

15 וכלנו אשר שלמים אנחנו כזאת נחכם ואם מאומה אחרת תחכמו ואותה יגלה אלהים :

Ansique todos lo, que somos perfectos, esto mismo sintamos: y si otra cosa sentis, esto tambien hos reuelarà Dios.

16 לכן אשר נגיע להלוך במסלה אחת ולחכם יחד :

Empero à loque hemos llegado, vamos por la misma regla; y sintamos vna misma cosa.

17 הדמו לי המשלו אלי אחי וראו השגיחו והתבוננו אליהם אשר כן מהלכים כאשר אנחנו היינו לכם לצורה :

Hermanos, sed (todos) imitadores de mi: y mirad losque anduuieren ansi, como nos teneys por exemplo.

γ.

12. Οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον, ἢ ἤδη τετελείωμαι· διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

Non point que i'aye desia apprehendé ou que ie soye desia rendu accompli: mais ie poursui pour tascher d'apprehender: pour laquelle cause aussi i'ai esté apprehende de Iesus Christ.

13. Ἀδελφοί, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὐ λογίζομαι κατειληφέναι. ἓν δέ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος.

Freres, quant à moi, ie ne me repute point encore auoir apprehẽdé: mais vne chose fai-ie, c'est qu'en oubliant les choses qui sont en erriere, & m'aduançant aux choses qui sont en deuant.

14. Κατὰ σκοπὸν διώκω, ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.

Ie tire vers le but, afanoir au prix de la supernelle vocation de Dieu en Iesus Christ.

15. Ὅσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν· καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει.

Parquoi nous tous qui sommes parfaits, ayons ce sentiment: & si vous sentez quelque chose autrement, Dieu le vous reuelera aussi.

16. Πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν.

Toutesfois cheminons en ce à quoi nous sommes paruenus d'vne mesme reigle & sentons vne mesme chose.

17. Συμμιμηταί μου γίνεσθε, ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτω περιπατοῦντας καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς.

Soyez d'vn accord mes imitateurs, freres, & considerez ceux qui cheminent ainsi comme vous nous auez pour patron.

CAP. III.

12. Non quòd iam acceperim, aut iam perfectus ſim: ſequor autem, ſi comprehendam in quo & comprehenſus ſum à Chriſto Ieſu.

Not as though I had already attained to it, either were already perfect: but I followe, if that I may cōprehend that for whoſe ſake alſo I am comprehended of Chriſt Ieſus.

13. Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe. Vnum autem: quæ quidem retro ſunt obliviſcens, ad ea verò quæ ſunt priora extendens meipſum.

Brethren, I count not my ſelfe, that I haue attained to it, but one thing I do: I forget that which is behinde, and endeuour my ſelfe vnto that which is before.

14. Ad deſtinatum perſequor, ad bravium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Ieſu.

And follow hard toward the marke for the priſe of the hie calling of God in Chriſt Ieſus.

15. Quicunque ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus: & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelavit.

Let vs therefore as many as be perfect bee thus minded: and if ye bee otherwiſe minded, God ſhall reueile euen the ſame vnto you.

16. Veruntamen ad quod pervénimus, ut idem ſapiamus, in eadem permaneamus regula.

Neuertheleſſe, in that whereunto wee are come, let vs proceede by one rule, that we may minde on thing.

17. Imitatores mei eſtote fratres: & obſervate eos qui ita ambulant ſicut habetis formam noſtram.

Brethren, be followers of mee, and looke on them, which walke ſo, as ye haue vs for an enſample.

Das III. Kapitel.

12. Nicht daß ichs ſchon ergriffen habe/ oder ſchon volkommen ſey/ Jch jage jm aber nach/ ob ichs auch ergreiffen möchte/ nach dem ich von Chriſto Jeſu ergriffen bin.

Icke at ieg haffuer det allerede begrebet/ eller er allerede fuldkommen/ Men ieg iager der effter/ om ieg kand begribe/ effter ſom ieg er begreben aff Chriſto Jheſu.

13. Meine Brüder/ ich ſchätze mich ſelbs noch nicht/ daß ichs ergriffen habe. Eines aber ſage ich/ ich vergeſſe was dahinden iſt/ vnd ſtrecke mich zu dem/ das davornen iſt.

Mine Brødre/ ieg acter mig icke end nu ſelff/ at ieg haffuer det begrebt. Men en ting ſiger ieg/ Jeg forglemmer det ſom er til bage/ oc recker mig til det/ ſom er faare.

14. Vnd jage nach dem fürgeſteckten ziel/ nach dem Kleinot/ welches fürhelt die Himliſche beruffunge Gottes in Chriſto Jeſu.

Oc iager effter det forſette Maal/ effter det Klenodie/ ſom fremholder Guds Himmelſke kald i Chriſto Jheſu.

15. Wie viel nun vnſer vollkommen ſind/ die laſſet vns alſo geſinnet ſein/ vnd ſolt jhr ſonſt etwas halten/ das laſſet euch Gott offenbaren.

Saa mange ſom nu ere fuldkomne aff oſſ/ lader oſſ vere ſaa til ſinde/ oc ſkulle i ellers holde noget/ da lader Gud obenbare eder det.

16. Doch ſo ferrne/ daß wir nach einer Regel/ darein wir kommen ſind/ wandeln/ vnd gleich geſinnet ſein.

Dog ſaa longt/ at wi vandre effter en Regel/ ſom wi ere komne vdi/ oc ere lige til ſinde.

17. Folget mir/ lieben Brüder/ vnd ſehet auff die/ die alſo wandeln/ wie jr vns habt zum Fürbilde.

Følger mig/ kære Brødre/ oc giffuer act paa dem/ ſom ſaa vandre/ lige ſom i haffue oſſ til it Exempel.

Kapitola III.

12. Ne žebych giž doſáhl/ aneb dokonalým byl: Ale běžijm/ mohlibych doſtihnauti/ pro čež y doſtižen gſem od Kryſta Gežijſſe.

Nie iżbym iuż przyſzedł do kreſu/ ábo iuż doſkonálym był: ále ścigam doświádczáiąc ieſliżbych też doſzedł/ dla czego theż ieſthem od Kryſtuſá przyięt.

13. Bratřij/ yá nepokládám/ abych giž doſtihnauti měl: Ale gedno toto činijm/ že na ty wěcy které gſau zadnij zapomijnám/ o ty pak wěcy které gſau ſpředu vſyluge.

Bráćia ia o ſobie nie rozumiem iżbych iuż kreſu doſzedł/ ale iedne rzecz czynię/ zapámiętywáiąc tych rzeczy kthore ſą za mną/ á máiąc ſie do tych ktore ſą przede mną.

14. K vloženému Cýli běžijm/ k odplatě ſwrchowaného powolánij Božijho w Kryſtu Gežijſſy.

Bieżę ku zakładowi wezwánia Bożego/ thego ktore ieſt z gory/ przez Kryſtuſá Jezuſá.

15. Protož kteřijžkoli ſme dokonalij/ toto ſmyſlime: a pakli co ginák ſmyſlijte/ y toť wám Buoh wygewil.

Ile nas tedy ieſt doſkonálych/ to rozumiejmy/ á ieſli co inaczey rozumiećie/ Bog też y to wam objawi.

16. Czehož gſme pak giž doſſli/ potřebijť geſt/ abychom w tom gednoſtayně ſmyſlili/ a w gednoſtayném prawidle chodili.

A wſzákoż w tym do czegoſmy przyſzli/ chodźmy tym że ſpoſobem/ y toż rozumieymy.

17. Náſledownijcy mogi buďte/ Bratřij/ a ſſetřte těch kteřijž tak chodij/ yakož máte přijklad na nás.

Badźćie też náſládowcámi moimi bráćia/ a obáczaycie ty ktorzy ták poſtępuią/ iako nas macie zá wzór.

ג

18 אית גיר סגיאא דאחרניאית מהלכין הנון דזבנין סגיאן אמרת לכון עליהון השא דין כד בכא אנא אמר אנא הנון דבעלדבבא אנון דזקיפה דמשיחא :

Perciochè molti caminano, de quali v'ho piu volte detto, & anco adesso ve ne dico piangendo, che son nimici de la Croce di Christo.

19 הנון דחרתהון אבדנא הי הנון דאלההון כרסהון ותשבוחתהון בהתתהון הנון דתרעיתהון בארעא הי :

La fine de quali è la perditione, l'Iddio de quali è il ventre è la gloria in lor confusione, iquali hanno l'animo à le cose terrene.

20 דילן דין פולחנן בש
בשמיא הו ומן תמן מ
מסכינן למחינן למרן י
ישוע משיחא :

Ma la nostra conuersatione è ne cieli, donde noi aspettiamo ancora il Saluatore cioè il Signor IESV Christo.

21 דהו יחלף פגרא דמוככן דנהוא בדמותא דפגרא דשובחה איך חילה רבא הו דבה כל אשתעבד לה :

Ilqual transfigurarà il nostro corpo vile, acciochè si faccia conforme al corpo suo glorioso, secondo l'efficacia con che egli può ancor sottopporre à se stesso tutte le cose.

ג

18 כי־רבים מתהלכים (אשר עליהם רבות אמרתי אליכם ועתה גם בכה אומר אני) ואויבי צלב המשיח המה :

Porque muchos andan, de los quales hos dixe muchas vezes, y aora tambien lo digo llorando, enemigos de la cruz del Christo:

19 אשר סופם האבדון ואלהיהם הבטן וכבודם לבשתם אשר את־דברי הארץ והעולם הזה יחכמו :

Cuyo fin ſera la perdicion: cuyo dios es el vientre, y ſu gloria ſera en confuſion: que ſientē lo terreno.

20 כי־עיר משלתנו בשמים היא אשר משם נקוה את־מושיענו ואדונינו ישוע המשיח :

Mas nueſtra biuienda es en los cielos: de donde tambien eſperamos el Saluador, àl Sennor Ieſus el Chriſto.

21 אשר יחליף את־גוית ענותנו להיותה להדמות לגוית כבודו בכח וגבורה אשר יוכל לשית תחת רגליו את־כל :

El qual transformarà el cuerpo de nueſtra baxeza hecho ſemejante àl cuerpo de ſu gloria por la operacion con la qual podra tambien ſujetare à ſi todas las coſas.

γ.

18. Πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ.

Car plusieurs cheminent, desquels ie vous ai souuent dit, & maintenant le di-ie aussi en pleurant, qu'ils sont ennemis de la croix de Christ:

19. Ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια· ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες.

Desquels la fin est perdition, le Dieu desquels est le ventre, & la gloire en leur cōfusion, qui sentent les choses terriennes.

20. Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον ἰησοῦν χριστόν.

Mais nostre conuersation est de bourgeois des cieux, dont aussi nous attendons le Sauueur, assauoir le Seigneur Iesus Christ:

21. Ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα.

Qui transformera nostre corps vil, afin qu'il soit rendu conforme à son corps glorieux, selon ceste efficace par laquelle il peut mesmes assuiettir toutes choses à soi.

ד

1 מכיל אחי חביבא ורחימא חדותי וכלילי הכנא קומו במרן חביבי :

Per laqual cosa, fratelli diletti è desiderati, allegrezza e corona mia, statemi cosi nel Signore, diletti miei.

2 מן אוהדיא בעא אנא ומן סונטיכא דחד רעינא נהוא להין במרן :

Io prego Euodia, è prego Sintiche, che siano d'vn medesimo sentimento nel Signore.

ד

1 על־כן אחי אהובי אנשי חמדתי שמחתי ועטרתי כה עמדו ביהוה ידידי :

Anſique, Hermanos mios Amados y deſſeados, mi gozo y mi corona, eſtad anſi firmes amados enel Sennor.

2 מאוהדיא שאל אני ולסונטיכא מתחנן אנכי לחכם יחד באדונינו :

A Euodias ruego, y à Syntyches exhorto que ſientan lo miſmo en el Sennor.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτω στήκετε ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί.

Pourtant, mes freres bien-aimés & tresdesirés, ma ioye & ma couronne, tenez vous ainsi en nostre Seigneur, mes bien-aimés.

2. Εὐωδίαν παρακαλῶ καὶ συντύχην παρακαλῶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ.

Ie prie Euodie, & prie Syntiche de sentir vne mesme chose au Seigneur.

CAP. III.

18. Multi enim ambulant quos ſæpe dicebam vobis, (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti.

For many walke / of whom I haue told you often / and nowe tell you weeping / that they are the enemies of the Croſſe of Chriſt.

19. Quorum finis, interitus : quorum Deus venter eſt : & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiũt.

Whoſe ende is damnation / whoſe God is their bellie / and whoſe glorie is to their ſhame / which minde earthly thinges.

20. Noſtra autem converſatio in cælis eſt: unde etiam Salvatorem exſpectamus, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

But our conuerſation is in heauen / from whence alſo wee looke for the Sauiour / euen the Lord Jeſus Chriſt.

21. Qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori charitatis ſuæ, ſecũdùm operationem qua etiam poſſit ſubiicere ſibi omnia.

Who ſhall chaunge our vile body / that it may bee faciond like vnto his glorious body / according to the working / whereby hee is able euen to ſubdue all thinges vnto him ſelfe.

CAP. IIII.

Itaque fratres mei chariſſimi & deſideratiſſimi, gaudium meum & corona mea: ſic ſtate in Domino, chariſſimi.

Therefore / my brethren / beloued and longed for / my ioy and my crowne / ſo continue in the Lord / ye beloued.

2. Euchodiam rogo & Syntychen deprecor idipſum ſapere in Domino.

I pray Euodias / and beſeech Syntyche / that they be of one accord in the Lord.

Das III. Capitel.

18. Denn vil wandeln / von welchen ich euch offt geſagt habe / nun aber ſage ich auch mit weinen / die Feinde deß Creutzes Chriſti.

Thi mange vandre / om huilcke ieg haffuer offte ſagd eder / oc ieg ſiger ocſaa nu met grædende taare / Chriſti Kaarſſis Fiender.

19. Welcher ende iſt das verdamniß / welchen der Bauch jr Gott iſt / vnd jr ehre zu ſchanden wirdt / dere / die jrdiſch geſinnet ſind.

Huilckis ende er fordømelſen / oc deris Bug er deris Gud / oc deris ære ſkal bliffue til ſkendzel / huilcke ſom haffue Jordiſke ſind.

20. Vnſer wandel aber iſt im Himmel / Von dannen wir auch warten deß Heilands Jeſu Chriſti deß HERREN.

Men vor omgengelſe er i Himmelen / hueden wi ocſaa vente Frelſeren Jheſum Chriſtum vor HERRE.

21. Welcher vnſern nichtigen Leib verklären wird / daß er ehnlich werde ſeinem verklärten Leibe / nach der wirckunge / da er mit kan auch alle ding jm vnterthänig machen.

Huilcken ſom ſkal forklare vort ringe Legeme / at det ſkal vorde lige ved hans forklarede Legeme / Effter den Krafft / ſom hand oc kand gøre ſig alle ting vnderdanige.

Das IIII. Capitel.

Alſo / meine liebe vnnd gewünſchte Brüder / Meine Freude vnd meine Krone / beſtehet alſo in dem HERREN / jr lieben.

Lige ſaa / mine elſkelige oc ynſkelige Brødre / min Glæde oc min Krune / bliffuer ſaa ſtadige i HERREN / i Elſkelige.

2. Die Evodian ermane ich / vnd die Syntychen ermane ich / daß ſie eines ſinnes ſeyen in dem HERREN.

Jeg formaner Euodian / oc ieg formaner Syntichen / at de haffue it ſind i HERREN.

Kapitola III.

18. Nebok mnozý chodij / o kterýchž gſem čaſtokrát oznamowal wám / a nynij y s pláčem prawijm / že gſau nepřáteſſ Křijže Kryſtowa :

Abowiem wiele ich chodzi o ktorych cześćom wam powiedał / a teraz y z płaczem powiedam / iż ſą nieprzyiacielmi krzyżá Kryſtuſowego.

19. Kterýchžto konec geſt zahynutij / gichžto Bůh břicho geſt : a ſláwa w pohanknij gegich / kteřijž o zemſké wěcy pečugij.

Ktorych koniec ieſt zátrácenie / ktorych Bog ieſt brzuch / y chwalá z poháńbieniem ich / kthorzy o ziemſkie rzeczy ſtaráiá ſie.

20. Ale naſſe obcowánij w Nebeſých geſt : odkawadž y Spaſytele čekáme Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Abowiem rzecz poſpolita wáſſá ieſt w niebie / ſkad też zbawićielá czekamy Páná Jezu Kryſtá.

21. Kterýž proměnij tělo ponijženij naſſeho / připodobně ge k tělu ýaſnoſti ſwé / wedlé mocnoſti ſwé / kterauž to může také poddati ſobě wſſecky wěcy.

Ktory przemieni ćiáło náſſe niſkcze mne / áby ſię podobnym ſtáło chwálebnemu ćiału iego / według mocy przez ktorą też może poddáć ſobie wſzytki rzeczy.

Kapitola IIII.

Protož Bratřij mogi naymilegſſý a přežádaucý / genž gſte radoſt má a Koruna má : Tak ſtuogte w PAnu naymilegſſý.

A Thák bráćia moi mili y pożądani / weſele y korono moiá / ták ſtoyćie w Pánie namilſzy.

2. Ewody proſým a Syntychenу žádám / aby gednoſtayně ſmyſlili w PAnu.

Proſzę Ewodyiey y Synthychy / áby toż rozumiály w Pánie.

ד | ד | δ.

3 אַף מֶנָךְ בָּעֵא אֶנָא בַּר זַוגִי שַׁרִירָא דְּתֶהְוֵא מְעַדַּר לְהֵין דְּהָנֵין לְאַי עַמִּי בָּא בְּאֶונגֶליון עַם קְלִימִיס וְעַם שַׁרְכָּא דַּמְעַדְרָנַי הָנוּן דַּשְׁמָהַיְהוּן כְּתִיבִין בִּכְתָבָא דְּחַיֵּא׃

3 גַּם שׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּךָ הָאַחִי בַּעַל־בְּרִיתִי וּבֶן־אִמִּי עֲזָרָה נָּא אוֹתָם אֲשֶׁר בַּבְּשׂוֹרָה יָגְעוּ וְסָבְלוּ עִמִּי וְעִם־קְלִימִיס וְעִם עוֹזְרַי הָאֲחֵרִים אֲשֶׁר שְׁמוֹתָם נִכְתְּבוּ בְּסֵפֶר חַיִּים׃

3. Καὶ ἐρωτῶ καί σε, σύζυγε γνήσιε, συλλαμβάνου αὐταῖς αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι, μετὰ καὶ Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς.

E prego ancor te, mio vero compagno, aiuta loro, le quali hanno insieme con esſome combattuto ne l'Euangelio, con Clemente ancora, e con gli altri miei coaiutori, i nomi de quali ſono ſcritti nel libro da la vita.

Anſimiſmo te ruego tambien à ti, Hermano compannero, ayuda à las que trabajaron juntamente conmigo enel Euangelio, con Clemente tambien y los de mas mis ayudadores, cuyos nombres eſtan en el libro de la vida.

Ie te prie auſſi, mon vrai compagnõ, aide leur, comme à celles qui ont bataillé auec moi en l'Euangile, auec Clement auſſi & mes autres compagnons d'œuure, deſquels les noms ſont au liure de vie.

4 חֲדַוּ בְּמָרַן בְּכֻל זְבַן וְתוּב אָמַר אֶנָא הֲדַוּ׃

4 שִׂמְחוּ וְגִילוּ בַּיהוָה תָּמִיד וְעוֹד אֹמַר שִׂמְחוּ׃

4. Χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε.

Siate ſempre allegri nel Signore, è di nuouo vi dico, ſtate allegri.

Gozahos enel Sennor ſiempre: otra vez diga que hos gozeys.

Eſiouïſſez vous touſiours au Seigneur: & derechef, vous di-ie, eſiouiſſez-vous.

5 וּמַכִּיכוּתְכוּן תֶּתִידַע לְוָת כֻּל־נָשׁ מָרַן קָרִיב הוּ׃

5 עַנְוַתְכֶם תִּוָּדַע לְכָל־הָאָדָם קָרוֹב יְהוָה׃

5. Τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁ κύριος ἐγγύς.

La voſtra humanità ſia nota à tutti gli huomini, Il Signore è preſſo.

Vueſtra modeſtia ſea conocida de todos los hombre. El Sennor eſta cerca.

Que voſtre debonnaireté ſoit cognue de tous hommes Le Seigneur eſt pres.

6 דַּמֶּדֶם לָא תֶּאצְפוּן אֶלָּא בְּכֻל זְבַן בִּצְלוֹתָא וּבְבָעוּתָא שַׁאלָתְכוּן נֶתִידְעָן קְדָם אֱלָהָא׃

6 אַל־תִּדְאֲגוּ וְאַל תּוֹגִיעוּ נַפְשְׁכֶם כִּי־אִם בְּכָל־תְּפִלָּה וּבְכָל־שְׁאֵלָה בְּתוֹדָה מִשְׁאֲלוֹת לִבְּכֶם תִּוָּדַעְנָה לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

6. Μηδὲν μεριμνᾶτε· ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετ' εὐχαριστίας, τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν.

Non vi pigliate affanno di niente: ma in ogni coſa manifeſtinſi appreſſo Iddio le voſtre domande per oratione è preghi con rendimento di gratie.

De nada eſteys ſolicitos: ſino que vueſtras peticiones ſean notorias delante de Dios con mucha oracion, y ruego, y hazimiento de gracias.

Ne ſoyez en ſouci de rien: ains qu'en toutes choſes vos requeſtes ſoyent notifiees à Dieu par priere & par ſupplication auec action da graces.

7 וּשְׁלָמֵהּ דַּאלָהָא הָו דְּיַתִּיר מִן כֻּל מַדַּע נֶנְטַר לְלֶבְוָתְכוּן וּמַדְּעַיְכוּן בְּיֶשׁוּע מְשִׁיחָא׃

7 וּשְׁלוֹם אֱלֹהִים אֲשֶׁר גָּבַהּ עַל־כָּל־שֵׂכֶל וּתְבוּנָה יִצּוֹר אֶת־לְבוֹתֵיכֶם וּמַחְשְׁבוֹתֵיכֶם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

7. Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

E la pace di Dio che ſopravanza ogni intelletto, guardarà i voſtri cuori, è le voſtre menti in Chriſto IESV.

Y la paz de Dios que ſobrepuja todo entendimiento, guardara vueſtros coraçones y vueſtros entendimientos enel Chriſto Ieſus.

Et la paix de Dieu laquelle ſurmõte tout entendement, gardera vos corps & vos ſens en Ieſus Chriſt.

8 מֶכִּיל אַחַי אִילֵין דְּשַׁרִירָן וְאִילֵין דְּנַכְפָן וְאִילֵין דְּכָאנָן וְאִילֵין דְּדַכְיָן וְאִילֵין דְּרְחִימִין וְאִילֵין דְּשַׁבִּיחָן וְאִילֵין עֲבָדָא דְּשׁוּבְחָא וְדִקוּלָסָא הָלֵין אֶתְרַעַו׃

8 וְהַנִּשְׁאָר אַחַי כָּל־אֲשֶׁר אֱמֶת אֲשֶׁר צְדָקָה אֲשֶׁר קְדוֹשִׁים דוֹדִים אֲשֶׁר לִבְרָכָה אוֹ־אִם־מַעֲשֵׂה חַיִל אוֹ־תְהִלָּה אוֹתָם תַּחְשְׁבוּ׃

8. Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοὶ, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνὰ, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετὴ, καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε.

Quanto al reſto, fratelli, tutte le coſe che ſon vere, tutte le coſe honeſte, tutte le giuſte, tutte le pure, tutte le amabili, tutte quelle che ſon di buona fama: ſe ci è alcuna virtù, è ſe laude alcuna, queſto coſe penſate.

Reſta, Hermanos, que todo loque es verdadero, todo lo honeſto, todo lo juſto, todo lo Sancto, todo lo amable, todo loque es de buen nombre: ſi ay virtud, ſi ay alabança, eſto penſad.

Au reſte, freres, que toutes choſes qui ſont veritables, toutes choſes qui ſont venerables, toutes choſes qui ſont iuſtes, toutes choſes qui ſont, pures toutes choſes qui ſont aimables, toutes choſes qui ſont de bonne renomee, s'il y a quelque vertu & quelque louange, penſez à ces choſes:

4. Etiam

CAP. IIII. | Das IIII. Capitel. | Kapitola IIII.

3. Etiam rogo & te germane compar, adiuva illas quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, & cæteris adiutoribus meis, quorum nomina ſunt in libro vitæ.

Yea/and I beſeeche thee/ faithfull yokefellow/ helpe thoſe women which laboured with me in the Goſpell/ with Clement alſo/ & with other my fellowe labourers/whoſe names are in the booke of life.

3. Ja ich bitte auch dich/ mein treuer Geſell/ ſtehe jnen bey/die ſampt mir über dem Evangelio gekämpffet haben/ mit Clemen vnd den andern meinen Gehülffen/ welcher namen ſind in dem Buch deß Lebens.

Ja ieg beder oc dig/ min trofaſte Stalbroder/ hielp dem/ſom haffue ſtridet met mig i Euangelio/met Clemen oc de andre mine Hielpere/ huilicks naffn der ere i Liffſens Bog.

3. Takéž proſým y tebe wlaſtnij Towaryſſy/ aby těm pomáhal/ kteréž gſau ſemnau pracowaly w Ewangelium ſpolu s Klimentem/ a s ginými pomocnijky mými/gegichž to gměna napſaná gſau w Knihách žiwota.

A proſſe cie tež towárzyſſu wláſny/ pomagay tym ktore w Ewanieliey ſpolu ze mna walczyly/ z Klementem tež y z inymi pomocniki moimi/ ktorych imiona ſa w kſiegach žywota.

4. Gaudete in Domino ſemper: iterum dico gaudete.

Reioyce in the Lord alway/ againe I ſay/reioyce.

4. Frewet euch in dem HERRN allewege/ Vnnd abermal ſage ich: Frewet euch.

Glæder eder i HERREN altid/ oc atter/ ſiger ieg/ glæder eder.

4. Radůgte ſe w PANu wždycky: opět prawijm radugte ſe.

Weſelćie ſie záwſſe w Pánie/ y powtore powiedam wam weſelćie ſie.

5. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus: Dominus propè eſt.

Let your patient minde be knowen vnto all men. The Lord is at hand.

5. Ewer lindigkeit laſſet kunth ſein allen Menſchen. Der HERR iſt nahe.

Lader eders Sactmodighed vere obenbare faar alle Menniſke. HERREN er nær.

5. Stkijdmoſt waſſe známa bud wſſechněm lidem. PAN blijzko geſt.

Skromność wáſſá niech bedźie wiádomá wſſytkim ludźiam/ Pan ći ieſt bliſko.

6. Nihil ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione & obſecratione cum gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum.

Bee nothing carefull/but in all thinges let your requeſtes bee ſhewed vnto God in prayer/ and ſupplication with giuing of thankes.

6. Sorget nichts/ ſondern in allen dingen laſſet ewer Bitte im Gebet vnnd Flehen/ mit Dancksagung für Gott kunth werden.

Sørger inted/ Men i alle ting lader eders Begering obenbaris i eders bøn oc formanelſe/ met Tackſigelſe faar Gud.

6. O nic nepečůgte/ ale we wſſelikě Modlitbě a w ſwaté žádoſti s děkowánijm/ proſby waſſe známy budte Bohu

Nie ſtáraycie ſie nicž/ ále we wſſytkim przez modlitwe y proſbe z dźiekowániem niech žadánia wáſſe beda znaczne v Bogá.

7. Et pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras in Chriſto Ieſu.

And the peace of God which paſſeth all vnderſtanding/ ſhall preſerue your hearts and mindes in Chriſt Jeſus.

7. Vnnd der fride Gottes/ welcher höher iſt denn alle vernunfft/ beware ewre Hertzen vnnd Sinne in Chriſto Jeſu.

Oc Guds Fred/ſom er høyre end al fornufft/ beuare eders hierte oc ſind i Chriſto Iheſu.

7. A pokog Božij kterýž převyſſuge wſſeliký rozum/oſtřijhay ſrdcý waſſých y ſmyſluow waſſých/ w Kryſtu Gežiſſy.

A pokoy Bozy kthóry przewyzſſa wſſelki rozum/ bedźie obroná ſercam wáſſym/ y myſlam wáſſym przez Jezuſa Kryſtuſá.

8. De cætero, fratres, quæcunque ſunt vera, quæcunq; pudica, quæcunq; iuſta, quæcunque ſancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, ſiqua virtus, ſiqua laus diſciplinæ, hæc cogitate.

Forthermore/ brethren/ whatſoeuer things are true/ whatſoeuer thinges are honeſt/ whatſoeuer thinges are iuſt/ whatſoeuer thinges are pure/ whatſoeuer thinges perteine to loue/ whatſoeuer things are of good reporte/ if there be any vertue/or if there be any praiſe/ thinke on theſe thinges.

8. Weiter/ lieben Brüder/ was warhafftig iſt/ was ehrbar/ was gerecht/ was keuſch/ was lieblich/ was wol lautet/ iſt etwa ein tugend/ iſt etwa ein lob/ dem dencket nach.

Fremdelis kære Brødre/ huad ſom er ſant/ huad ſom er erligt/ huad ſom er retferdigt/ huad ſom er kyſkt/ huad ſom er elſkeligt/ huad ſom lyder vel/ er nogen ſted nogen dygd/ er nogen loff/ da giffuer der act paa.

8. Dále pak Bratřij/ kterékoli wěcy gſau prawé/ kterékoli poctiwé/ kterékoli ſprawedliwé/ kterékoli ſwaté/ kterékoli milé/ kterékoli dobré powěſti/ geſtli která ctnoſt/ geſtli která chwála kážně/ na ty wěcy myſlete.

Ná oſtátek brácia/ kthorekolwiek rzeczy ſa prawdźiwe/ kthorekolwiek poczciwe/ ktorekolwiek czyſte/ ktorekolwiek mile/ kthorekolwiek dobrey ſławy/ ieſli ktora cnota/ y ieſli ktora chwała/ o tych myſlcie.

ד

9 הלין דילפתון וקבלתון ושמעתון וחזיתון בי הלין סעורו ואלהא דשלמא נהוא עמכון:

Lequali ancora voi hauete imparate, e riceuute, e vdite vedute in me. Fate queste cose, e l'Iddio de la pace sara con voi.

ד

9 אשר גם למדתם וקבלתם ושמעתם וראיתם בי אותם תעשו ואלהי השלום יהיה עמכם:

Loque aprendistes, y recebistes, y oystes, y vistes en mi, esto hazed: y el Dios de paz sera con vosotros.

δ.

9. Ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε καὶ ἠκούσατε καὶ εἴδετε ἐν ἐμοί, ταῦτα πράσσετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

Lesquelles aussi vous auez apprinses, & receuës, & entenduës, & veuës en moi. Faites ces choses, & le Dieu de paix sera auec vous.

10 רוחבאית דין חדית במרן דאקפתון למאצף דילי איכנא דאף יצפין הויתון אלא לא ספקין הויתון:

Io mi son grandemente rallegrato nel Signore che pur finalmente vi sete rinuigoriti ad hauer pensiero di me, del che prendeuate pensiero, ma vi mancaua la commodità.

10 ושמחתי ביהוה מאד מאד כי־מעת בעת הזה פרחתם ועליתם להבין על־דלתי אשר עליה גם הבינותם אך חסרה לכם העת:

En gran manera me gozé todauia en el Senor de que àl fin ya reuerdecistes en tener cuydado de mi, de lo qual toda via estauades solicitos, empero faltauahos la oportunidad.

10. Ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ.

Or me suis-ie grandement esiouï au Seigneur, qu'à la parfin vous estes reuerdis quant au soin que vous auez de moi: à quoi aussi vous pensiez, mais vous n'auiez point l'opportunité.

11 לא הוא דין מטול דחסר לי אמר אנא אנא גיר ילפת דנהוא ספק לי הו מדם דאית לי:

Non gia ch'io dica questo per bisogno: percioche io ho imperato ad esser contento de le cose ch'io mi trouo.

11 לא כי־על־חסרון אמר אנכי כי־אני למדתי איכה הוה אנכי להיות למדי:

No lo digo como por mi necessidad: porque yo he aprendido à cotentarme con lo que tengo:

11. Οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω· ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι.

Non point que ie die ceci ayant esgard à quelque indigence: car i'ai apprins d'estre contët des choses selon que ie me trouue,

12 ידע אנא דאתמכך ידע אנא ואף דאתיתר בכל ובכל מדם מדרש אנא אף בסבעא אף בכפנא במשרתחותא ובחסירותא:

Io so essere in basso stato, e so ancor essere in abbondantia: per tutto, e in tutte le cose sono ammaestrato e de l'esser satio, e de l'hauer fame, e de l'abbondare, e de l'hauer carestia.

12 כי־ידעתי לענות ולחסר וידעתי גם להותיר בכל־דברים מלמד להשבע ולרעב להותיר ולחסר:

Sé tambien estar humillado, y se tener abundancia, donde quiera y en todas cosas soy instruydo tambien para hartura como para hambre tambien para tener abundancia como para padecer necessidad·

12. Οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι, καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν, καὶ ὑστερεῖσθαι.

Car ie sai estre abbaissé, ie sai aussi estre abondant: par tout & en toutes choses ie suis instruit tät à estré rassasié, qu'à auoir faim: tant à abonder, qu'à auoir disette.

13 דכל מדם מצא אנא חילא במשיחא דמחיל לי:

Io posso tutte le cose in Christo che mi fortifica.

13 את־כל דברים אוכל להכיל באשר נותן לי כח במשיח:

Todo lo puedo en el Christo que me fortalece.

13. Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με χριστῷ.

Ie puis toutes choses en Christ qui me fortifie.

14 ברם שפיר עבדתון דאשתותפתון לאולצני:

Nondimeno voi hauete fatto bene, comunicando à la mia afflittione.

14 לכן היטבתם לעשות כי־התחברתם עם מצוקתי:

Toda via bien hezistes que communicastes juntamente à mi tribulacion.

14. Πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει.

Neantmoins vous auez bien fait de communiquer à mon affliction.

CAP. IIII.

9. Quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me: hæc agite, & Deus pacis erit vobiscum.

Which ye haue both learned and receiued/ and heard / and seene in me: those thinges do/ and the God of peace shalbe with you.

10. Gavisus sum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire, sicut & sentiebatis: occupati autem eratis.

Now I reioyce also in the Lorde greatly/ that now at the last ye are reuiued againe to care for me/ wherein notwithstanding ye were carefull / but ye lacked oppertunitie.

11. Non quasi propter penuriam dico, ego enim didici, in quibus sum, sufficiens esse.

I speake not because of want: for I haue learned in whatsoeuer state I am/ therewith to be content.

12. Scio & humiliari, scio & abundare (ubique, & in omnibus institutus sum) & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati.

And I can be abased / and I can abounde: euery where in all thinges I am instructed both to be full / and to be hungrie/ and to abound / and to haue want.

13. Omnia possum in (*Christo*) qui me confortat.

I am able to doe all thinges through the helpe of Christ/ which strenghteneth me.

14. Veruntamen bene fecistis, communicantes tribulationi meæ.

Not withstanding ye haue well done/ that ye did communicate to mine affliction

Das IIII. Capitel.

9. Welches jr auch gelernet vnd empfangen vnd gehöret vnd gesehen habet an mir/ das thut/ So wirdt der HERR deß Friedes mit euch sein.

Huilcket i oc haffue lært oc anammet/ oc hørt oc seet paa mig det gører / saa skal Fredens HERRE vere met eder.

10. Ich bin aber höchlich erfrewet/ in dem HERRN/ daß jhr wider wacker worden seyt / für mich zu sorgen/ wiewol jhr allweg gesorget habt/ aber die zeit hats nicht wöllen leiden.

Jeg er oc gantske glad/ i HERREN / at i ere komne til eder igen/ til at sørge for mig/ alligeuel at i altid haffue sørget/ Men tiden vilde det icke lide.

11. Nicht sage ich daß deß mangels halben / denn ich habe gelernet / bey welchen ich bin/ mir genügen lassen.

Dette siger ieg icke for nød skyld / Ti ieg haffuer lært/ hoss huilcke ieg er/ at lade mig nøye.

12. Ich kann nidrig sein/ vnd kan hoch sein / Ich bin inn allen dingen vnd bey allen geschickt/ beyde satt sein vnnd hungern / beyde übrig haben vnnd mangel leiden.

Jeg kand vere fornedret/ oc ieg kand vere ophøyet/ Jeg er stickelig i alle ting oc hoss alle/ baade at vere mæt oc hungre / at haffue baade offuerflødelige oc lide brøst.

13. Ich vermag alles/ durch den/ der mich mächtig macht/ Christus.

Jeg formaa alting / formedelst den som gør mig mectig/ Christus.

14. Doch jhr habt wolgethan/ daß jr euch meines trübsals angenommen habt.

Dog giorde i vel / at i toge eder min drøffuelse til.

Kapitola IIII.

9. Kterýmž gste se y naučili/ y gే přijali/ a slysseli / y widěli na mně/ to wěcy čiňte/ a Bůh pokoge bude s wámi.

Ktorycheśćie sie tez nauczyli/ z przyięli/ y słyszeli / y widźieli we mnie/ ty czyńcie/ á Bog pokoiu bedźie z wámi.

10. Zradowal gsem se pak w PAnu welmi z toho / že opět zase zkwetla o mne wasse péče též y nynij / yakož y prwé o mne gste se starali / ale neměli gste přijhodného času

Jam sie też vweselił wielce w Panie/ iżeśćie iuż oświeżeli w swoim stáraniu o mnie / ácżeśćie sie o tym stárali/ aleśćie czásu po temu nie mieli.

11. Totok pak prawijm ne ne pro nauzy mau / nebo yá naučil gsem se dosti mijti/ na tom což mám.

Nie żebych to mowił wzgledem niedostátku iákiego/ bom sie náuczył ná tym przestáwáć co mam.

12. Vmijm se y nížiti: vmijm takéy powysſowati se: Wssudy a we wssech přijhodách naučen gsem/ yak se mám mijti. Vmijm y nasytiti se/ y laćněti/ y hognost mijti y nauzy trpěti.

A vmiemći vniżonym być/ vmiem obfitowáć/ wſzedy y we wſzythkich rzeczách iestem náuczony/ y ku násyceniu/ y ku łáknieniu / to iest / ták obfitowáć iáko y niedostátek cierpieć.

13. Wsseckо mohu w Krystu/ kterýž mne posyluge.

Wſzytko moge w Krystuśie ktory mie vmacnia.

14. A wssack dobře gste včinili/ že gste mi vděláli pohodlé w mém zámutku.

A wſzákże dobrześćie vczynili/ iżeśćie społu podpomagali vciſk moy.

ד

15 ידעין אנתון דין אף
אנתון פיליפסיא — דב
דבשוריא — דסברתא כד
נפקת מן מקדוניא אף לא
חדא מן עדתא אשתותפי
לי בחושבן מסבא ומתלא
אלא אנתון בלחוד:

E sapete ancor voi, Filippesi, che nel principio de la predicatione de l'Euangelio, quando io mi partij di Macedonia, niuna Chiesa mi contribui niente in materia di dare è riceuere, se non voi soli.

ד

15 וידעתם גם־אתם פילפים
כי־בראשית הבשורה כאשר
יצאתי מכתים עדה לא אחת
התחברה עמי בדבר מתה ומקח
כי־אם אתם לבדכם:

Y sabeys tambien vosotros, o Philippenses: que àl principio del Euangelio, quando fue à Macedonia, ninguna Iglesia me cummunicó en caso de dar y recebir, sino solos vosotros.

δ.

15. Οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς, Φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι.

Vous sauez aussi, vous Philippiens, qu'au comencement de la predication de l'Euangile, quand ie parti de Macedone nulle Eglise ne me communiqua riẽ en matiere de bailler & de receuoir, sinon vous seuls.

16 דאף לתסלוניקי חדא
זבן ותרתין חשחתי —
שדרתון:

Conciosia che ancor in Tessalonica, vna volta è due mandaste quel che mi faceua di bisogno.

16 כי־גם בתסלוניקי פעם
אחת ושתים לצרכי שלחתם:

Porque aun à Thessalonica me embiastes lo necessario vna y dos vezes.

16. Ὅτι καὶ ἐν θεσσαλονίκῃ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρείαν μοι ἐπέμψατε.

Car mesme moi estant en Thessalonique, vous m'auez enuoyé vne fois, voire deux, ce qui m'estoit de besoin.

17 לו דמוהבתא בעא —
אנא אלא בעא אנא —
דפארא יסגון לכון:

Non gia che io ricerchi alcun dono, ma ricerco il frutto che vi sia messo in cõto à vostro auantaggio.

17 לא כי־מבקש אני את־
המתה כי־אם מבקש אני את־
פרי אשר יותיר לחשבונכם:

No porque busco dadiuas, mas busco fruto abundante en vuestra cuenta.

17. Οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλ' ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν.

Non point que ie recerche des dõs, mais ie recerche le fruict abondant qui soit alloué en vostre conte.

18 כל מדם קבלת ויתיר
ליומלא אנא ונסבת כל
דשדרתון לי ביד ——
אפפרודיטוס ריחא — ב
בסימא ודבחא מקבלא —
דשפר לאלהא:

Or io ho riceuuto ogni cosa, & abbondo. Io sono dico stato ripieno, hauendo riceuuto da Epafrodito le cose da voi mãdatemi, come odore di buona soauità, sacrifitio accetto è grato à Dio.

18 לקחתי את־כל־דברים וגם
הותרתי עד־מלאה בקחתי
מאתפרודיטוס את־אשר
שלחתם לריח ניחח לזבח נרצה
וישר בעיני יהוה:

Ansique todo lo he recebido, y tengo assaz: estoy lleno, auiendo recebido de Epaphrodito lo que embiastes, olor de suauidad, sacrificio accepto y agradable, à Dios.

18. Ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισσεύω· πεπλήρωμαι δεξάμενος παρὰ ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν, ὀσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτήν, εὐάρεστον τῷ θεῷ.

Or ai-ie receu le tout, & abonde: i'ai esté rempli, ayant receu d'Epaphrodite ce qui m'a esté enuoyé de par vous, cõme vne odeur de bonne senteur, vn sacrifice agreable & plaisant à Dieu.

19 ואלהי ימלא — כלה
סניקותכון איך עותרה
בשובחא דישוע משיחא:

E il mio Iddio supplirà tutto il vostro bisogno, secondo le sue ricchezze con gloria, in Christo IESV.

19 ואלהי ימלא את־כל צרככם
כעשרו בכבוד בישוע המשיח:

Mi Dios pues supplirá todo lo que hos falta conforme à sus riquezas, con gloria en el Christo Iesus.

19. Ὁ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ ἐν δόξῃ, ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Aussi mon Dieu suppleera tout ce dõt vous aurez besoin, selon ses richesses, auec gloire en Iesus Christ.

20 לאלהא — דין אבון
שובחא ואיקרא לעלם —
עלמין אמין:

Ad esso Iddio è Padre nostro sia gloria tutti i secoli. Amen.

20 ולאלהים ולאבינו הכבוד
לעולמי עולמים אמן:

Al Dios y Padre nuestro sea gloria por siglos de siglos, Amen.

20. Τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Or à nostre Dieu & Pere, soit gloire aux siecles des siecles, Amen.

CAP. IIII.

15. Scitis autem & vos Philippenſes, quòd in principio Evangelii quando profectus ſum à Macedonia, nulla mihi eccleſia communicavit in ratione dati & accepti, niſi vos ſoli.

And yee Philippians knowe alſo that in the beginning of the Goſpell/ whē I departed frō Macedonia/ no Church communicated with me concerning the matter of giuing and receiuing / but ye onely.

16. Quia & Theſſalonicam, ſemel & bis in uſum mihi miſiſti.

For euen when I was in Theſſalonica / yee ſent once / and afterwarde againe for my neceſſitie.

17. Non quia quæro datum: ſed requiro fructum abundantem in ratione veſtra.

Not that I deſire a gifte: but I deſire y fruit which may further your reckening.

18. Habeo autem omnia, & abundo: repletus ſum, acceptis ab Epaphrodito quæ miſiſtis, odorem ſuavitatis, hoſtiam acceptam, placentem Deo.

Now I haue receiued all / and haue plenty: I was euen filled/ after that I had receiued of Epaphroditus that which came from you / an odour that ſmelleth ſweete / a ſacrifice acceptable / and pleaſant to God.

19. Deus autem meus impleat omne deſiderium veſtrum ſecundùm divitias ſuas in gloria, in Chriſto Ieſu

And my God ſhall fulfill all your neceſſities through his riches with glorie in Jeſus Chriſt.

20. Deo autem & Patri noſtro gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Vnto God euen our Father be praiſe for euermore/ Amen.

Das IIII. Capitel.

15. Ihr aber von Philippen wiſſet/ daß von anfang deß Evangelij/ da ich außzog auß Macedonia / keine Gemeine mit mir getheilet hat / nach der rechnung der außgab vnd einnam/ denn jhr alleine.

Oc i aff Philippen vide/ at fra Evangelij begyndelſe/ der ieg drog vd aff Macedonia/ da haffuer ingen Menighed delet met mig/ at regne effter vdgifft oc indtect/ vden i alene.

16. Denn gen Theſſalonich ſandtet jhr zu meiner notdurfft/ ein mal / vnd darnach aber ein mal.

Thi at i ſende til Theſſalonicam til min nødtorfftighed/ en gong/ oc atter der effter end en gong.

17. Nicht daß ich das Geſchenck ſuche/ ſondern ich ſuche die frucht/ daß ſie überflüſſig in ewer rechnung ſey.

Icke at ieg ſøger nogen Gaffue/ men ieg ſøger effter/ at fructen ſkal vere offuerflødig i eders Regenſkaff.

18. Denn ich habe alles/ vnd habe überflüſſig. Ich bin erfüllet / da ich empfieng durch Epaphroditum / daß von euch kam ein ſüſſer geruch/ ein angenem Opffer/ Gott gefällig.

Thi ieg haffuer alting/ oc ieg haffuer offuerflødelige. Ieg bleff opfylt / der ieg anammede formedelſt Epaphroditum / det ſom kom fra eder en ſød luct/ it tacknemelig Offer/ Gud behagelig.

19. Mein Gott aber erfülle alle ewre notdurfft/ nach ſeinem reichthumb/ in der Herrligkeit in Chriſto Jeſu.

Men min Gud opfylde al eders Nødtorfftighed/ effter ſin Rigdom/ i den Herlighed vdi Chriſto Jheſu.

20. Dem Gott aber vnnd vnſerm Vater / ſey ehre von ewigkeit zu ewigkeit / Amen.

Gud oc vor Fader/ vere ære fra euighed til euighed / Amen.

Kapitola IIII.

15. Wijte pak wy Filipenſſtij / že při počátku kázanij Ewangelium/ když gſem ſſel z Macedonye/ že nižádná Cýrkew nečinila mi pohodlé k dánij a wzetij/ než wy toliko ſami.

Wiećie theż y wy Filipenſowie/ iż ná poczatku Ewanieliey/ gdym wyſzedł z Macedoniey/ żaden mi Kośćioł nie vżyczał co ſie tycze dánia y wźiećia/ iedno wy ſami.

16. Neb gſte y do Theſſalonyky gednau y podruhé/ čehož gſem potřebowal poſlali mně.

Abowiem y w Theſſálonice gdym był/ wyśćie mi raz y powthore czego mi potrzebá było poſłáli.

17. Ne proto abych hledal waſſeho darowánij / ale hledám vžitku hogného/ k proſpěchu waſſemu.

Nie iżbych dáru pożadał/ ále żadam owocu obfituiacego/ ktoryby wſzedł w ráchunek wáſz.

18. Mámť pak wſſecko/ a doſtiť mám: naplněn gſem dary/ kteréž gſem wzal od Epaffrodyta gež gſte poſlali k wůnij ſladkoſti/ Oběť wzáctnau/ Bohu libau.

Wziąłem wſzytko y obfituie/ ieſtem nápełnion wziąwſzy od Epáfrodyrhá ty rzeczy ktore były od was poſłáne/ ná wonność dobrey woniey/ ofiárę Bogu przyiemna y wdźięczna.

19. Buoh pak muog naplniž wſſecku žádoſt a potřebu waſſy/ wedlé bohatſtwij ſwého w Sláwě Kryſta Gežiſſe.

A Bog moy doda zupełnie co potrzebowáć będźiećie/ według bogactw ſwoich chwálebnie w Kryſtuśie Jezuśie.

20. Bohu pak á Otcy naſſemu/ buď ſláwa na wěky wěkuow Amen.

Przytym Bogu y Oycu náſzemu niechay będźie chwałá ná wieki wiekow Amen.

ד

21 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דְּכֻלְּהוֹן קַדִּישֵׁא דִּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמְכוֹן אַחֵא דְּעַמִּי׃

Salutate tutti i Santi in Christo IESV. I fratelli che son meco vi salutano.

22 שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמְכוֹן כֻּלְּהוֹן קַדִּישֵׁא יַתִּירָאִית הָלֵין דְּמֵן בַּיְתֵהּ דְּקֵסַר׃

Salutanui tutti i Santi, e massimamente quelli che son de la casa di Cesare.

23 טַיְבוּתֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַם כֻּלְּכוֹן אָמִין׃

La gratia del nostro Signor IESV Christo sia con tutti voi. Amen.

שַׁלְמַת אִגַּרְתָּא דִּלְוָת פִּילִיפִּיסָיֵא דְּאֶתְכַּתְבַת מֵן רְהוֹמָא׃

ד

21 שַׁאֲלוּ לְכָל־קְדוֹשִׁים בְּשְׁמִי לְשָׁלוֹם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ שָׁאֲלוּ לָכֶם לְשָׁלוֹם הָאַחִים אֲשֶׁר עִמִּי׃

Saludad à todos los Sanctos enel Christo Iesus: saludan hos los Hermanos que estan conmigo.

22 שָׁאֲלוּ לִשְׁלוֹמְכֶם כָּל־הַקְּדשִׁים וְעַל־יֶתֶר אֲשֶׁר בְּבֵית הַקֵּיסָר הֵמָּה׃

Saludan hos todos los Sanctos: y mayormente los que son de la Casa de Cesar.

23 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִם כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

La gracia del Sennor nuestro Iesus el Christo sea con todos vosotros, Amen.

אֶל־פִּילִפִּים נִכְתְּבָה מֵרְהוֹמָה בְּיַד אֶפַּפְרוֹדִיטוֹס׃

δ.

21. Ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί.

Saluez vn chacun des saincts en Iesus Christ. Les freres qui sont auec moi vous saluent.

22. Ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς καίσαρος οἰκίας.

Tous les saincts vous saluent, & principalemẽt ceux qui sont de la maison de Cesar.

23. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

La grace de nostre Seigneur Iesus Christ soit auec vous tous, Amen.

Πρὸς Φιλιππησίους ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης δι' ἐπαφροδίτου.

CAP. IIII.

21. Salutate omnem sanctum in Christo Iesu. Salutant vos qui mecum sunt, fratres.

Salute all Saintes in Christ Jesus. The brethren / which are wi.h me / greete you.

22. Salutant vos omnes sancti, maximè autem qui de Cæsaris domo sunt.

All the Saints salute you / and most of all they which are of Cesars houshold

23. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro, Amen.

The grace of our Lord: Jesus Christ be with you all / Amen.

Scripta est ab urbe Roma per Epaphroditum.

Das IIII. Capitel.

21. Grüsset alle Heiligen in Christo Jesu. Es grüssen euch die Brüder / die bey mir sind.

Hilser alle Helligen i Christo Jhesu. De Brødre som ere hoss mig / hilse eder.

22. Es grüssen euch alle Heiligen / sonderlich aber die von deß Keisers Hause.

Alle Helligen hilse eder / men besynderlige de aff Keyserens Huss.

13. Die gnade vnsers HERRN Jesu Christi sey mit euch allen / Amen.

Vor HERRJS Jhesu Christi Naade vere met eder alle / AMEN.

Geschrieben von Rom / durch Epaphroditum.

Kapitola IIII.

21. Pozdrawtež každého Swatého w Krystu Gežijssy. Pozdrawugij wás Bratřij / kteřýž gsou semnau.

Pozdrowćie wßytki świethe w Krysthusie Jezusie. Pozdrawiáią was bracia ktorzy sam są zemna.

22. Pozdrawugij was wssyckni Swatij / a naywijce ti kteřij gsau z Čeledi Cýsařowy.

Pozdrawiáią was wßyscy świeći / á zwlaßczá ktorzy są z Cesarskiego domu.

23. Milost Pána nasscho Gežijsse Krysta / budiž s wámi se wssemi / Amen.

Łáská Páná náßego Jezu Krystá niech bedźie z wámi wßythkimi. Amen.

Skonáwá se List Swatého Pawla k Filipenským / w Ržijmě psán / a po Epaffrodytowi poslán.

D. PAVLI EPISTOLA AD COLOSSENSES,

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI GERMANI.

אִגַּרְתָּא — אִגֶּרֶת לְפַּוּלוֹס — Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ.

הַשָּׁלִיחַ אֶל־קוֹלָסִים׃

דִּלְוָת קוּלָסָיֵא׃

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ ἐπιστολή.

א

קֶפַלְאוֹן א

ΚΕΦΑΛ. α'.

פּוֹלוֹס שְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּחֵפֶץ אֱלֹהִים וְטִימוֹטֵאוֹס הָאָח׃

פַּוְלוֹס שְׁלִיחָא דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּצֶבְיָנֵהּ דַאלָהָא וְטִמָתָאוֹס אַחָא׃

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφός.

PAVLO Apostol de Iesus el Christo por la voluntad de Dios, y el Hermano Thimotheo.

PAVLO Apostolo di IESV Christo, per volontà di Dio, è Timoteo fratello.

PAVL Apostre de Iesus Christ, par la volonté de Dieu, & le frere Timothee:

2 לַאֲשֶׁר בְּקוֹלָסִים קְדוֹשִׁים נֶאֱמָנִים לְאַחֵינוּ בַּמָּשִׁיחַ׃

2 לַאיְלֵין דְאִית בְּקוֹלָסוֹס אַחֵא קַדִּישֵׁא וּמְהַימְנֵא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

2. Τοῖς ἐν κολοσσαῖς ἁγίοις καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν χριστῷ.

A los Sanctos y Hermanos fieles en el Christo, que estan en Colossas:

A i Santi è fedeli fratelli in Christo, che sono in Colossa.

Aux saincts & freres fideles en Christ qui sont en Colosses:

3 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וַאֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ נוֹדֶה לֵאלֹהִים וְלַאֲבִי אֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ תָּמִיד עֲלֵיכֶם מִתְפַּלְּלִים אֲנַחְנוּ׃

3 שְׁלָמָא עַמְכוֹן וְטַיְבוּתָא מֶן אַלָהָא אָבוּן מַודֵינַן לַאלָהָא אֲבוּהִי דְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּכֻל זְבַן וּמְצַלֵינַן עֲלַיכוֹן׃

3. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι.

Gracia y paz ayays de Dios Padre nuestro, y del Sennor Iesus el Christo. Hazemos gracias àl Dios y padre del Sennor nuestro Iesus el Christo, siempre orando por vosotros.

Gratia è pace à voi da Dio Padre nostro, è dal Signor IESV Christo. Noi rendiamo gratie à Dio è Padre del nostro Signor IESV Christo, sempre che per voi facciamo oratione.

Grace vous soit & paix de par Dieu nostre Pere, & de par le Seigneur Iesus Christ, nous rendōs tousiours graces de vous à Dieu, qui est le Pere de nostre Seigneur Iesus Christ, prians tousiours pour vous: Ayans oui parler de vostre foy en Iesus Christ, & de la charité que vous auez enuers tous les saincts:

4 כִּי שׁוֹמְעִים אֶת אֱמוּנַתְכֶם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְאֶת־אַהֲבָה אֲשֶׁר הִיא לְכָל־הַקְּדוֹשִׁים׃

4 הָא מֶן דִשְׁמַעַן הַי הַימָנוּתְכוֹן דְבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְחוּבְּכוֹן דַלְוָת כֻּלְהוֹן קַדִּישֵׁא׃

4. Ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους.

Oyendo vuestra fe en el Christo Iesus, y la Charidad (que teneys) para con todos los Sanctos.

Hauendo vdita la vostra fede in Christo IESV, e la vostra charità verso tutti i Santi.

Ayans ouï parler de vostre foy en Iesus Christ, & de la charité que vous auez enuers tous les saincts:

5 בַּעֲבוּר הַשִּׂבְרָה אֲשֶׁר הוּשְׂמָה לָכֶם בַּשָּׁמַיִם אֲשֶׁר מִלְּפָנִים שְׁמַעְתּוּהָ בִּדְבַר אֱמֶת הַבְּשׂוֹרָה׃

5 מֶטוּל סַבְרָא הַו דַנְטִיר לְכוֹן בַּשְׁמַיָא הַו דְמֶן קְדִים שְׁמַעְתּוּן בְּמֶלְּתָא דְקוּשְׁתָּא דְסַבְרְתָא׃

5. Διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου.

A causa de la esperança que hos es guardada en los cielos: la qual aueys oydo ya por la palabra verdadera del Euangelio.

Per la speranza che v'è riposta ne cieli: de laquale hauete gia vdito per la parola de la verità de l'Euangelio.

Pour l'esperance qui vous est reseruee ès cieux, laquelle vous auez ci deuant ouïe par la parole de verité, assauoir de l'Euangile.

AD COLOSSENS.

CAP. I.

PAULUS Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, & Timotheus frater.

PAul an Apostle of Jesus Christ/ by the will of God/ and Timotheus our brother.

2. Iis qui sunt Colossis sanctis & fidelibus fratribus in Christo Iesu.

To them/ which are at Colosse/ Saintes and faithfull brethren in Christ.

3. Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo. Gratias agimus Deo, & Patri Domini nostri Iesu Christi, semper pro vobis orantes.

Grace be with you/ and peace from God our Father/ and from the Lord Jesus Christ. We give thankes to God euen the Father of our Lord Jesus Christ/ alwayes praying for you.

4. Audientes fidem vestram in Christo Iesu, & dilectionem quam habetis in sanctos omnes.

Since we heard of your faith in Christ Jesus/ and of your loue towarde all Saints.

5. Propter spem quæ reposita est vobis in cælis, quam audistis in verbo veritatis Evangelii.

For the hopes sake/ which is layed vp for you in heauen/ whereof yee haue heard before by the worde of trueth/ which is the Gospell.

An die Colosser.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apostel Jesu Christi/ durch den willen Gottes/ vnd Bruder Timotheus.

PAulus/ Jhesu Christi Apostel/ formedelst Guds vilie/ oc Timotheus den Broder.

2. Den Heiligen zu Colossen/ vnd den glaubigen Brüdern in Christo.

De Hellige i Colossen/ oc de tro Brødrei Christo.

3. Gnade sey mit euch/ vnnd friede von Gott vnserm Vater/ vnnd dem HERREN Jesu Christo. Wir dancken GOtt vnnd dem Vater vnsers HERRN Jesu Christi/ vnnd beten allezeit für euch.

Naade vere met eder oc Fred aff Gud vor Fader/ oc den HERRE Jhesu Christo. Wi tacke Gud oc vor HERRIS Jesu Christi Fader/ oc bede altid for eder.

4. Nach dem wir gehöret haben/ von ewrem Glauben an Christum Jesum/ vnnd von der Liebe zu allen Heiligen.

Effter som wi haffue hørt/ aff eders Tro til Christum Jhesum/ oc om eders kærlighed til alle Helligen.

5. Vmb der Hoffnung willen/ die euch beygeleget ist im Himmel/ von welcher jhr zuvor gehöret habt durch das Wort der Warheit/ im Evangelio.

For det Haab skyld/ som eder er bortlagd i Himmelen/ Om huilcket i haffue tilforn hørt formedelst Sandheds Ord/ vdi Euangelio.

K Kolocenským.

Kapitola I.

PAwel Apoštol Krysta Gežjsse/ skrz wůli Božj/ a Tymotheus Bratr:

PAwel Apostol Jezu Krysthá przez wola Bozą/ y Tymotheusz brát.

2. Tiem kteřijž gsau w Městě Kolossys Swatým a wěrným Bratřijm w Krystu Gežijssy.

Tym ktorzy sa w Kolośiech świętym y wiernym brátom w Krystusie.

3. Milost wám a pokog od Boha Otce nasseho/ a Pána Gežijsse Krysta. Děkugeme Bohu a Otcy Pána nasseho Gežisse Krysta/ wždycky za wás modlěce se:

Łáská niech wam bedźie y pokoy od Bogá Oycá nászego/ y od Páná Jezu Krystá. Dźiekuiemy Bogu y Oycu Páná nászego Jezu Krystá záwsze zá wás się modląc.

4. Slyssýce o Wijře wassý w Krystu Gežijssy/ a o Milowánij/ kteréž máte ke wssem Swatým.

Usłyszawszy wiárę wásze w Krysthusie Jezusie/ y miłość przeciwko wszem świętym.

5. Pro naděgi/ kteráž složena gest wám w Nebesých/ o kteréž gste giž slysseli w Slowu prawdy Ewangelium.

Dla nádźieie wam odłożoney w niebie ktorąśćie przed thym słyszeli/ przez prawdźiwe słowo Ewánieliey.

א

6 הי דאתכרזת לכון איך דאף לכלה עלמא ורביא ויהבא פארא איכנא דאף בכון מן יומא דשמעתון ואשתודעתון טיבותה דאלהא בקושתא׃

Che è peruenuto à voi, si come ancora è per tutto'l mondo, e va fruttificando, come fa ettandio in voi, dal giorno che voi udiste è conosceste la gratia di Dio in verità.

א

6 אשר באה אליכם כמו גם בכל־הארץ ועשה פריה כמו גם בכם מיום הזה אשר שמעתם וידעתם את חנת אלהים באמת׃

Elqual ha llegado hasta vosotros, como (esta) por todo el mundo y fructifica, (y crece,) como tambien en vosotros, desde el dia que oystes y conocistes la gracia de Dios (con verdad.)

α.

6. Τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, καὶ ἔστι καρποφορούμενον, καὶ αὐξανόμενον, καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ.

Qui est paruenu à vous, comme aussi il est par tout le monde, & fructifie ainsi comme en vous, depuis le iour que vous auez oui & cognu la grace de Dieu en verité.

7 איך מא דילפתון מן אפפרא כנתן חביבא דהו איתוהי חלפיכון משמשנא מהימנא דמשיחא׃

Si come ancor imparaste da Epafra nostro diletto conseruo, il quale è fedel ministro di Christo per voi.

7 כמו אשר למדתם מאפפרא ידידנו חבר עבודתנו אשר הוא נאמן עליכם משרת המשיח׃

Como lo aueys aprendido de Epaphra consieruo amado nuestro, el qual es vuestro fiel Ministro del Christo Iesus.

7. Καθὼς καὶ ἐμάθετε ἀπὸ Ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὅς ἐστι πιστὸς, ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ Χριστοῦ.

Comme aussi vous l'auez apprins d'Epaphras nostre cher compagnon de seruice, qui est fidele ministre de Christ pour vous:

8 והו אודען חובכון דברוחא׃

Et hacci ancor manifestata la vostra charità in spirito.

8 אשר גם הודיענו את־אהבתכם ברוח׃

El qual tambien nos ha declarado vuestra charidad en el Espiritu.

8. Ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι.

Lequel aussi nous a declaré vostre charité qu'auez en l'Esprit:

9 מטול הנא אף חנן מן יומא דשמען לא שלינן למצליו עליכון ולמשאל דתתמלון ידעתא דצביניה דאלהא בכל חכמא ובכל סוכל דרוחא׃

Per questo noi ancora dal dì che l'habbiamo udito, non cessiamo di pregar per voi, e domandare à Dio che voi siate ripieni de la cognitione de la sua volontà in ogni sapientia e prudentia spirituale.

9 על־כן גם אנחנו מיום אשר שמענו לא גרפים אנחנו להתפלל עליכם ולשאול אשר תמלאו בדעת רצונו בכל־חכמה ובינת הרוח׃

Por loqual tambien nosotros desde el dia que lo oymos, no cessamos de orar por vosotros, y pedir à Dios que seays llenos de todo conocimiento de su voluntad, en toda sabiduria y entendimiento espiritual.

9. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι, ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ.

Et pourtant nous aussi dés le iour que nous auons entendu cela, ne cessõs de prier pour vous, & demander que vous soyez remplis de la cognoissance de la volonté d'icelui en toute sapience & intelligence spirituelle:

10 דתהלכון איך דזדק ותשפרון לאלהא בכלהון עבדין טבין ותתלון פארא ותתרבון בידעתא דאלהא׃

Accioche voi caminiate degnamente secondo'l Signore, in tutto quel che gli piace, fruttificando in ogni opera buona, e crescendo ne la cognition di Dio.

10 להתהלך את־יהוה כהוגן בכל חפצו בכל מעשה טוב לעשות פריכם ולרבות בדעת אלהים׃

Para que andeys como es digno del Sennor, agradando le en todo, fructificando en todas buenas obras, y creciendo en conocimiento de Dios.

10. Περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες, καὶ αὐξανόμενοι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ.

Afin que vous cheminiez dignement comme il est seant selon le Seigneur, en lui plaisant entierement, fructifians en toute bonne œuure, & croissans en cognoissance de Dieu:

CAP. I. | Das I. Capitel. | Kapitola I.

6. Quod pervênit ad vos, ſicut & in univerſo mundo eſt, & fructificat, & creſcit ſicut in vobis, ex ea die qua audiſtis & cognoviſtis gratiam Dei in veritate.

Which is come vnto you / euen as it is vnto all the worlde / and is fruitefull / as it is alſo among you / from the day that ye heard / & truely knew the grace of God.

6. Das zu euch kommen iſt / wie auch in alle Welt / vnd iſt fruchtbar / wie auch in euch / von dem tage an / da jrs gehöret habt / vnd erkant die gnade Gottes in der warheit.

Huilcket ſom er kommet til eder / ſom oc i den gantſke Verden / oc er fructſommeligt / lige ſom oc i eder / fra den dag / der i det hørde / oc kende Guds Naade i ſandhed.

6. Kteréž geſt přiſſlo k wám / yakož y po wſſem Swětě vžitek neſe / a roſte / yako y mezy wámi / od toho dne / w kterémž gſte ſlyſſeli a poznali miloſt Božij ſkrze prawdu.

Ktora przyſzłá do was iáko y ná wſzytek świát / y owoc przynoſi / iáko tez v was od thego dniá iákoście prawdziwie vznali láſkę Bożą.

7. Sicut didiciſtis ab Epaphra chariſſimo conſervo noſtro, qui eſt fidelis pro vobis miniſter Chriſti Ieſu.

As ye alſo learned of Epaphras our deare fellow ſeruant / which is for you a faithfull miniſter of Chriſt.

7. Wie jhr denn gelernet habt von Epaphra vnſerm lieben Mitdiener / welcher iſt ein trewer diener Chriſti / für euch.

Lige ſom i oc lærde aff Epaphra vor kære Mettienere / huilcken der er en tro Chriſti tienere / for eder.

7. Yakož gſte ſe naučili od Epaffry naymilegſſýho ſpolu ſlužebnjka naſſeho / kterýž geſt wěrný za wás ſlužebnjk Kryſta Gežiſſe.

Jákoście ſię też náuczyli od Epáfry miłego ktory z námi ſłużył / y ieſt wiernym ſługa Kryſthuſowym zá was.

8. Qui etiam manifeſtavit nobis dilectionem veſtram in ſpiritu.

Who hath alſo declared vnto vs your loue / which ye haue by the Spirit.

8. Der vns auch eröffnet hat ewer liebe im Geiſt.

Som ocſaa obenbarede oſſ eders kærlighed i Aanden.

8. Kterýž také oznámil / nám milowanij waſſe w Duchu.

Ktory thez nam oznaymił miłość wáſzę ktora macie według duchá.

9. Ideo & nos ex qua die audivimus, non ceſſamus pro vobis orantes & poſtulantes, & impleamini agnitione voluntatis eius, in omni ſapientia & intellectu ſpirituali.

For this cauſe we alſo / ſince the day wee heard of it / ceaſe not to pray for you / and to deſire y ree might bee fulfilled with knowledge of his will / in all wiſedome / and ſpiritual vnderſtanding.

9. Derhalben auch wir / von dem tage an / da wirs gehöret haben / hören wir nicht auff / für euch zu beten / vnnd bitten / daß jhr erfüllet werdet mit erkenntniß ſeines willens / in allerley geiſtlicher Weißheit vnd Verſtand.

Der faare lade wi icke aff / at bede for eder / fra den dag / der wi det hørde / oc wi bede / at i kunde opfyldis met hans vilies bekendelſe / i allehonde Aandelig Viſdom oc Forſtand.

9. Protož y my od toho dne / yakž gſme to vſlyſſeli nepřeſtáwáme Modliti ſe za wás a žádati / abyſſte byli naplněni poznánjm wůle geho / we wſſý Maudroſti a rozumu Duchownijm.

Dla tego y my od tego dniá iákochmy to vſłyſzeli / nie przeſthawamy zá was ſię modlić y żadáć / ábyſcie byli nápełnieni wſzeláką vznániem woley tego / z wſzeláką mądrością y rozumieniem duchownym.

10. Vt ambuletis dignè, Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, & creſcentes in ſcientia Dei.

That yee might walke worthy of the Lorde / and pleaſe him in all thinges / being fruitefull in all good workes / and increaſing in the knowledge of God.

10. Daß jhr wandelt wirdiglich dem HERREN / zu allen gefallen / vnd fruchtbar ſeyt in allen guten wercken / vnd wachſet in der erkentniß Gottes.

At i kunde vandre verdelige faar HERREN til al behagelighed / Oc vere fructſommelige i alle gode Gerninger / oc voxe i Guds bekendelſe.

10. Abyſſte chodili hodně Bohu / we wſſem ſe lijbijce w každém ſkutku dobrém ſe množijce / a roſtauce w vměnij Božijm.

Abyście chodzili iáko Pánu należy iżbyście ſię mu podobáli we wſzytkim / wſzelákim vczynkiem dobrym / owoc przynoſzacy roſthąc w vznániu Bożym.

א

11 ובכל חיל תתחילון איך רבותא דשובחה בכל מסיברנו ובמגרת רוח ובחדותא׃

Fortificati d'ogni forza secondo la potentia de la sua gloria, ad ogni patientia è tolerantia con allegrezza.

12 תודון לאלהא אבא דאשרין למנתא דירתותא דקדישא בנוהרא׃

Ringratiando il Padre, che ci ha fatti habili ad esser partecipi de la sorte de Santi nel lume.

13 ופרקן מן שולטנה דחשוכא ואיתין למלכותא דברה חביבא׃

Che ci ha liberati da la potestà de le tenebre, & haces trasferiti nel regno del suo diletto Figliuolo.

14 הו דביה אית לן פורקנא ושובקנא דחטהא (בדמהו)׃

In cui habbiam la redentione per il suo sangue, cioè la rimessione de peccati.

15 הו דהויו דמותא דאלהא דלא מתחזא ובוכרא דכלהין בריתא׃

Ilquale è l'imagine di Dio inuisibile, primogenito innanzi ad ogni creatura.

16 ובה אתברי כל מדם דבשמיא ובארעא כל דמתחזא וכל דלא מתחזא אן מותבא ואן מרותא ואן ארכוס ואן שולטנא כל מדם באידה ובה אתברי׃

Percioche in lui sono state create tutte le cose, quelle che son ne cieli, e quelle che sono in terra, le visibili e l'inuisibili, ò siano Troni, ò Dominationi, ò Principati, ò Potestà. Tutte le cose son create per lui & à lui.

17 והויו דמן קדם כל וכל מדם בה קאם׃

Et egli è innanzi à tutte le cose, e tutte consisteno in lui.

א

11 בכל־כח מאמצים כגבורת כבודו לכל־דומיה וענוה עם שמחה׃

Corroborados de toda fortaleza conforme à la potencia de su gloria con toda tolerancia y largura de animo con gozo:

12 ומודים לאלהים ולאב אשר השוה אותנו לחלק נחלת הקדושים באור׃

Haziendo gracias al padre que nos hizo dignos de participar en la Suerte de los Sanctos en luz:

13 אשר פדה אותנו משלטון החשך וישיתנו במלכות בנו ידידו׃

Que nos libro de la potestad de las tinieblas y nos traspassó en el Reyno de su amado Hijo:

14 אשר בו יש־לנו הפדות בדמו ושאת החטאים׃

En el qual tenemos redemcion por su sangre, remissión de peccados,

15 שהוא צלם ודמות אלהים אשר לא נראה בכור כל־הבריאה׃

El qual es la imagen del Dios inuisible, Primogenito de toda criatura.

16 כי־בו נבראו כלם אשר בשמים ובארץ הנראים ולא נראים אם כסאים אם אדנים אם משרות ואם שלטנות כלם בידו ואליו נבראו׃

Porque por el son criadas todas las cosas que estan en los cielos y que estan en la tierra, visibles y inuisibles: sean thronos, sean sennorios, sean principandos sean potestades, todo fue criado por el enel.

17 והוא הוה מאז קדם כל־מפעלים מעולם וכל־דברים בו קמו׃

Y el es antes de todas las cosas: y todas las cosas consisten por el.

α.

11. Ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν μετὰ χαρᾶς.

Estans fortifiés en toute force selon la vertu de sa gloire, en toute souffrance & esprit patient auec ioye:

12. Εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί.

Rendans graces au Pere, qui nous a rendus capables de participer à l'heritage des saincts en la lumiere:

13. Ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ.

Lequel nous a deliurés de la puissance des tenebres, & nous a transportés au royaume de son Fils bien aimé:

14. Ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν (διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ,) τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν·

En qui nous auons deliurance par son sang, assauoir remission des pechés,

15. Ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως.

Lequel est l'image de Dieu inuisible, le premier-né de toute creature.

16. Ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαί, εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται.

Car par lui ont esté creées toutes choses qui sont és cieux & qui sont en la terre visibles & inuisibles, soit les Thrones, ou les Dominations, ou les Principautés, ou les puissances: toutes choses sont creées par lui & pour lui.

17. Καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε.

Et icelui est deuant toutes choses, & toutes subsistent par lui.

CAP. I.

11. In omni virtute confortati secũdùm potentiam claritatis eius, in omni patientia&longanimitate cum gaudio.

Strengthened with all might through his glorious power / unto all patience/and long suffring with ioyfulnes.

12. Gratias agentes Deo & Patri,qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum, in lumine.

Giuing thankes unto the Father / which hath made vs meete to be partakers of the inheritance of the Saintes in light.

13. Qui eripuit nos de potestate tenebrarum,&transtulit in regnum filii dilectionis suæ.

Who hath delivered vs from the power of darkenesse / and hath translated vs into the kingdome of his deare Sonne.

14. In quo habemus redemptionem (*per sanguinem ipsius,*) remissionem peccatorum.

In whom we haue redemption through his blood/that is / the forgiuenesse of sinnes.

15. Qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ.

Who is the image of the inuisible God, the first borne of euery creature.

16. Quoniam in ipso condita sunt universa in cælis, & in terra, visibilia & invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates,omnia per ipsum, & in ipso creata sunt.

For by him were all thinges created/which are in heauen/ and which are in earth/ thinges visible and inuisible: whether they bee Thrones / or Dominions/or principalities/or Powers/all things were created by him and for him

17. Et ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant.

And hee is before all thinges / and in him all thinges consist.

Das I. Capitel.

11. Vnd gestercket werdet mit aller krafft nach seiner herrlichen macht/ in aller gedult vnd langmütigkeit / mit freuden.

Oc bliffue stercke met al Krafft effter hans herlighed macti/ i al taalmodighed/ oc langmodig met glæde.

12. Vnd dancksaget dem Vater/ der vns tüchtig gemacht hat zu dem Erbtheil der Heiligen im Liecht.

Oc sige Fadren tack / som giorde oss duelig til Helligens Arffuedel i Liuset.

13. Welcher vns errettet hat von der Oberkeit der Finsterniß/ vnd hat vns versetzt inn das Reich seines lieben Sohnes.

Huilcken som frelste oss aff mørckens Offrighed oc sette oss i sin elskelige Søns Rige.

14. An welchen wir haben die Erlösung durch sein Blut/ nemlich die vergebung der Sünde.

I huilcken wi haffue Forløsning/ formedelst hans Blod/ som er Syndernis forladelse.

15. Welcher ist das Ebenbilde deß vnsichtbarn Gottes/ der Erstgeborner vor allen Creaturen.

Huilcken der er den wsynlige Guds lige Billede/ den Førstfødde faar alle Creature.

16. Denn durch jn ist alles geschaffen/ daß im Himel vnd auff Erden ist/ das sichtbare vnd vnsichtbare / beyde die Thronen vnd Herrschafften / vnd Fürstenthumben vnd Oberkeiten/ es ist alles durch jn vnd zu jm geschaffen.

Thi formedelst hannem er alting skabt / det som er i Himmelen oc paa Jorden / det synlige oc wsynlige/ baade Throner/ oc Herredøme/ oc Førstedøme/ oc Offrighed/ Det er altsammen skabt formedelst hannem oc til hannem.

17. Vnd er ist vor allen/ vnd es bestehet alles in jm.

Oc hand er faar alle ting / oc det er altsammen bestandigt i hannem.

Kapitola I.

11. Wsselikau sylau gsauce posylněni/ wedlé moci yasnosti geho/ we wssý trpělivosti a dlauhém čekánij:

Bedac vmocnieni wßeláka mocą wedlug chwálebney możności iego / ku wßelakiey cierpliwości/ y cichości z weselem.

12. S radostij děkugijce Bohu a Otcy/ kterýž hodné nás včinil abychom byli včastni dědictwij swatých geho w swětle:

Dziekuiac Oycu ktory nas godnymi vczynil/ ábychmy byli vczestnikí dziedzictwá świetych w świątłości.

13. Kterýž wytrhl nás z moci temnostij/ a přenesl do Králowstwij Syna milého swého.

Ktory wybáwił nas z mocy ćiemności/ y przeniosł w Krolestwo Syná swego milego.

14. W kterémžto máme wykaupenij a odpusstěnij hřijchuow (skrze Krew geho:)

W ktorym mamy odkupienie przez krew iego/ to iest odpußczenie grzechow.

15. Kterýž gest obraz Boha neviditedlného/ prworozený předewssým stwořenijm:

Ktory iest wyobráżeniem Bogá niewidomego / pierworodnym przed wßytkim stworzeniem.

16. Nebo skrze něho stwořeny gsau wssecky wěcy/ na Nebi y na Zemi / widitedlné y newiditedlné/ budto Trůnowé neb Dominacionowé/ budto Princypátowé neb Potestátowé/ wssecky wěcy skrze něho a w něm stwořeny gsau.

Abowiem przezeń sa wßytki rzeczy stworzone ná niebie y ná ziemi/ widomey niewidome / choć maiestathy / choć páństwá / choć przełożeństwá / choć zwierzchności wßythki rzeczy przezeń / y wzgledem iego sa stworzone.

17. A on gest předewssemi/ a wssecky wěcy gijm stogij.

A on iest przed wßytkimi rzeczámi/ á wßytki rzeczy przezeń stoia.

א

18 והויו רישא דפגרא דעדתא דאיתוהי רישא ובוכרא דמן בית מיתא דיהוא קדמי בכל׃

Et egli è il capo del corpo de la Chiesa, il quale è il principio, il primogenito de morte: accioche sia egli quel che tenga il principato in tutte le cose.

19 דבה הו צבא בכלה מוליא למעמר׃

Percioche il beneplacito del Padre è stato che in lui habitasse ogni pienezza.

20 ובאידה למרעיו לה כל מדם ושין בדמא דזקיפה באידיהי אן דב דבארעא ואן דבשמיא׃

E per lui si riconciliassero tutte le cose à se: pacificando per il sangue dela sua croce per lui medesimo, è le cose che sono in terra, è quelle che sono ne cieli.

21 אף לכון דמן קדים נוכריא הויתון ובעל דבבא ברעיניכון מטול עבדיכון בישא שינכון השא׃

E voi che gia erauate alienati, è nimici con la mente ne le male opere.

22 בפגרא דבסרה ובמותה דיקימכון קדמוהי קדישין דלא מום ודלא רשין׃

Egli v'ha hora riconciliati nel corpo de la sua carne per la morte, per renderui Santi, & irreprensibili, è senza colpa dinanzi à se.

23 אן תקוון בהימנותכון כד שרירין שתאסתכון ולא מתתזיעיתון מן סברא דאונגליון הו דשמעתון דאתכרז בכלה בריתא דתחית שמיא הו דאנא פולוס הוית משמשנה׃

Se però voi state ne la fede fondati è fermi, senza muouerui da la speranza de l'Euangelio, che voi hauete vdito il quale è stato predicato tra ogni creatura che è sotto'l cielo: delquale io Paulo son fatto ministro.

א

18 והוא הוא ראש גוית העדה שהוא ראשית בכור ממתים להיותו בכלם ראשון׃

Y el es la cabeça del cuerpo de la Iglesia, principio y primogenito de los muertos, para que en todo tenga el primado.

19 כי־בו חפץ לשכון כל־מלא׃

Porquanto agradó al padre que en el habitasse toda plenitud:

20 ובידו להחליף את־כלם אל־נפשו משלים בדמי צלבו בו גם אשר בארץ וגם אשר בשמים׃

Y por el reconciliar todas las cosas à si, pacificando por la sangre de su cruz ansi lo que està en la tierra como lo que esta en los cielos.

21 ואתם בהיותכם לפנים זרים מורדים ואויבים בלבבכם במעשים רעים׃

Vosotros tambien siendo otro tiempo estrannos, y enemigos de animo en malas obras, aora empero hos ha reconciliado.

22 ומעתה החליף אתכם בגוית בשרו במיתה להקימכם קדושים תמימים ונקיים לעיני פניו׃

En el cuerpo de su carne por la muerte: para hazer hos sanctos, y sin mancha, y irreprehensibles delante deel.

23 אם תעמדו באמונה מיסדים מוסד המאמין לא יחיש משברת הבשורה אשר שמעתוה הנקראה בכל הבריאה אשר תחת השמים לאשר אני פולוס משרתה׃

Si empero permanezeys fundados y firmes en la fe, y sin mouerhos de la esperança del Euangelio que aueys oydo, el qual es predicado à toda criatura que està debaxo del cielo, del qual yo Paulo soy hecho ministro:

ά.

18. Καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχή, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων.

Et c'est lui qui est le chef du corps de l'Eglise, & qui est le commencement & le premier ne d'entre les morts: afin qu'il tiene le premier lieu en toutes choses.

19. Ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι.

Car le bon plaisir du Pere a esté que toute plenitude habitast en lui:

20. Καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δι' αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Et de reconcilier par lui toutes choses á soi, ayant fait la paix par le sang de la croix d'icelui, assauoir tát les choses qui sont és cieux, que celles qui sont en terre.

21. Καὶ ὑμᾶς ποτε ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς.

Et vous qui estiez autresfois estrangés de lui, & qui estiez ses ennemis en vostre entendement, en mauuaises oeuures:

22. Νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ.

Maintenant toutesfois il vous a reconciliés au corps de sa chair, par la mort, pour vous rendre saincts, sans tache, & irreprehensibles deuant soi:

23. Εἴγε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι, καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος.

Voire si vous demeurez en la foy, estans fondés & fermes, & n'estes transportes hors de l'esperance de l'Euangile que vous auez ouï, lequel est presche entre toute creature qui est sous le ciel, duquel moi Paul ai esté fait ministre.

CAP. I. — Das I. Capitel. — Kapitola I.

18. Et ipse est caput corporis ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis: ut sit in omnibus ipse primatum tenens.

And hee is the head of the body of the Church: hee is the beginning / and the first borne of the dead / that in all thinges he might haue the preeminence.

18. Vnd er ist das Haupt deß Leibs/ nemlich/ der Gemeine/ welcher ist der anfang/ vnd der erstgeborner von den Todten/ auff daß er inn allen dingen fürgang habe.

Oc hand er Legemens hoffuet/ som er/ Menigheden/ huilcken som er Begyndelsen oc den Førstfødde aff de Døde/ paa det at hand skal haffue Fremgong i alle ting.

18. A on gest hlawa těla Cýrkwe/ kteryž gest počátkem a prworozenym wstaw z mrtwých/ aby on mezy wšemi prwnij mijsto držal.

Ron iest głowa ćiáłu Kośćioła/ począrkiem/ y pierworodnym z vmárłych/ áby on był wewszythkich przodek trzymáiac.

19. Quia in ipso complacuit, omnem plenitudinem inhabitare.

For it pleased the Father / that in him / should all fulnes dwell.

19. Denn es ist das wolgefallen gewesen/ daß in jm alle fülle wonen solte.

Thi det vaar behagelighed/ at al Fuldkommelighed skulde bo i hannem.

19. Neb zalibilo se Otcy/ aby w něm wšecka plnost Božstwij přebýwala.

Abowiem vpodobáło śię Oycu/ áby wszytká doskonałość mieszkálá w nim.

20. Et per eum reconciliare omnia in ipso, pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in cælis sunt.

And by him to reconcile all thinges vnto him selfe / and to set at peace through the blood of his crosse both the things in earth/ and the thinges in heauen.

20. Vnd alles durch jhn versöhnet würde zu jm selbs/ es sey auff Erden oder im Himmel/ damit daß er friede machet durch das Blut an seinem Creutz/ durch sich selbs.

Oc al ting skulde forligis formedelst hannem til hannem selff/ vere sig paa Jorden eller i Himmelen/ Der met at hand giorde Fred formedelst Blodet paa hans Kaarss/ ved sig selff.

20. A skrze něho smjřil wšecko s sebu/ wšecky wěcy w něm vpokogiw/ skrze krew křijže geho/ y ty které na Nebi gsau/ y ty které na Zemi.

A przezeń áby sobie poiednał wszythki rzeczy/ vspokoiwszy przez krew krzyża iego ty rzeczy ktore były na ziemi y ná niebie.

21. Et vos cum essetis aliquando alienati, & inimici sensu, in operibus malis.

And you which were in times past straungers & enemies / because your mindes were set in euill workes / hath he nowe also reconciled.

21. Vnd euch/ die jr weiland frembde vnd feinde waret/ durch die vernunfft in bösen wercken.

Oc eder i som vdi fordom tid vaare Fremmede oc Fiender/ formedelst eders fornufft i onde gerninger.

21. Y wás také genž gste byli před tijm wzdáleni nepřátelé smyslem w skutcých zlých.

A tháe was ktorzyśćie niekiedy byli oddaleni y nieprzyiaciele/ vmysłem ktory śię báwił złemi vczynkámi/ teraz zaiste poiednał.

22. Nunc autem reconciliauit in corpore carnis eius per mortem, exhibere vos sanctos & immaculatos, & irreprehēsibiles, coram ipso.

In the body of his flesh through death / to make you holy / and vnblameable / and without fault in his sight.

22. Nun aber hat er euch versöhnet mit dem Leibe seines Fleisches/ durch den Todt/ auff daß er euch darstellet heilig/ vnd vnsträfflich/ vnd ohn tadel für jhm selbs.

Nu haffuer hand oc forligt eder met sit Køds Legeme/ formedelst Døden/ paa det at hend skulde fremsticke oss hellige/ oc wstraffelige oc vden skyld faar hannem selff.

22. Nynij giž smjřil tělem swým/ skrze Smrt/ abyste byli Swatij a nepoškwrněnij a bez auhony před nim:

W ćiele swoim własnym przez śmierć/ áby stáwił was święte y niezmázáne/ y niewinne przed oblicznośćią swoią.

23. Si tamen permanetis in fide fundati & stabiles, & immobiles à spe Euangelii quod audistis, quod prædicatum est in vniuersa creatura quæ sub cælo est, cuius factus sum ego Paulus minister.

If ye continue / grounded and stablished in the faith / and be not moued away from the hope of the Gospell / whereof yee haue heard / & which hath bene preached to euery creature which is vnder heauen / whereof I Paul am a minister.

23. So jr anders bleibet im Glauben/ gegründet vnd veste vnnd vnbeweglich von der hoffnung deß Evangelij/ welchs jr gehöret habt/ welchs geprediget ist vnter alle Creatur/ die vnter dem Himmel ist/ welches ich Paulus Diener worden bin.

Der som i ellers bliffue i Troen/ grundfeste oc stadige/ oc wrørelige fra Euangelij haab/ huilcket i haffue hørt/ huilcket der er predicket iblant alle Creature/ som ere vnder Himmelen/ hues Tienere ieg Paulus er bleffuen.

23. Wšak gestliže trwáte w Wijře/ gsauce pewnij a stálij/ a nepohnutedlnij od naděge Ewangelium kteréž gste slyšeli/ genž gest kázáno wšemu stwořenj/ kteréž gest pod Nebem/ gehož gá Pawel včiněn gsem služebnijkem.

Jeśli trwaćie w wierze vgruntowány y mocni/ áni bywaćie poruszeni od nadźieie Ewanieliey ktoraśćie słyszeli przepowiedána wszelkiemu stworzeniu/ ktore iest pod niebem/ ktorey ia Páwel sstałem śię sługa.

א

24 וחדא אנא בחשא דעל אפיכון וממלא אנא חסירותא דאולצנוהי דמשיחא בבסרי חלף פגרה דאיתוהי עדתא׃

Io hora mi rallegro ne le mie afflittioni per vos, è adempio le cose che mancano de le afflittioni di Christo ne la mia carne, per il suo corpo, che è la Chiesa.

25 הי דאנא הוית משמשנה איך מדברנותא דאלהא דאתיהבת לי בכון דאשמלא מלתה דאלהא׃

De laquale io son fatto ministro secondo la dispensation di Dio, che m'è stata data verso vos, per adempier la parola di Dio.

26 ארזא הו דמכסי הוא מן עלמא ומן דרא השא דין אתגלי לקדישוהי׃

Cioè il ministerio che già fu nascosto fin da tutti i secoli è da le generationi, & hora è stato manifestato à i suoi santi.

27 לאילין דצבא אלהא דנודע מנו עותרא ד דשובחה דארזא הנא בעממא דהויו משיחא דבכון סברא דשובחן׃

A iquali Iddio ha voluto far conoscere quali siano le ricchezze de la gloria di questo misterio tra i Gentili, che è Christo in vos, speranza de la gloria.

28 הו דחנן מכרזינן ו ומלפינן ומסכלינן לכל בר נש בכל חכמא דנקים לכל בר נש כד גמיר בישוע משיחא׃

Ilqual noi annuntiamo, ammonendo ogni huomo, & insegnando ad ogni huomo in ogni sapientia: per rendere ogni huomo perfetto in Christo IESV.

29 בהדא הו גיר אף עמל אנא ומתכתש אנא במעדרנותא דחילא דמתיהב לי׃

Nelche ancor m'affatico, combattendo secondo la sua efficacia, laquale opera potentemente in me.

א

24 ועתה שומח אני בעניי עליכם וממלא אני את־חסרוני מצוקות המשיח בבשרי על־גויתו אשר היא העדה׃

Que aora me gozo en loque padezco por vosotros, y cumplo en mi carne lo que falta de las afliciones del Christo por su cuerpo, que es la Iglesia:

25 אשר לה אני משרת כמתת אלהים הנתנה לי אליכם למלאת את דבר אלהים׃

De la qual soy hecho Ministro por la dispensacion de Dios, la qual me es dada en vosotros para que cumpla la palabra de Dios.

26 את סוד ומסתר הנסתר מעולם ומדורות ומעת נגלה לקדושיו׃

Es à saber el misterio oculto desde los siglos y edades: mas que aora ha sido manifestado à sus Sanctos.

27 לאשר חפץ אלהים להודיע מה־העשר כבוד המסתר הזה בגוים אשר הוא המשיח בנו שברת הכבוד׃

A los quales quiso Dios hazer notorias las riquezas gloriosas deeste mysterio en las Gentes que es el Christo en vosotros, esperança gloriosa.

28 אותו אשר אנחנו מבשרים מיסרים את כל־בני אדם ומלמדים את־כל־בני אדם בכל־חכמה אשר נקים את־כל־האדם שלם בישוע המשיח׃

El qual nosotros annunciamos amonestando à todo hombre, y enseñando en toda sabiduria, para hazer à todo hombre perfecto en el Christo Iesus.

29 ואל־זאת יוגע אני להאבק כפעלו אשר פעל בי בכח וגבורה׃

En loqual aun trabajo combatiendo por la operacion del, laqual el obra en mi poderosamente.

α.

24. Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία.

Dont ie m'esioui maintenant en mes souffrences pour vous, & accompli le reste des afflictions de Christ en ma chair pour son corps, qui est l'Eglise:

25. Ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς, πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

De laquelle i'ai esté fait ministre, selon la dispensation de Dieu qui m'a esté donnee enuers vous, pour accomplir la parole de Dieu:

26. Τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ.

Assauoir le secret qui auoit esté caché dés tous les siecles & aages: mais maintenant est manifesté á ses saincts:

27. Οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης.

Ausquels Dieu a voulu donner à cognoistre quelles sont les richesses de la gloire de ce secret entre les Gentils, qui est Christ en vous, l'esperance de gloire:

28. Ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν, νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον, καὶ διδάσκοντες ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον (τέλειον) ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Lequel nous annonçons admonestans tout homme, & enseignans tout home en toute sapience: afin que nous rendions tout homme parfait en Iesus Christ.

29. Εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

A quoy aussi ie trauaille, combatant selon son efficace, laquelle besongne puissamment en moi.

CAP. I. — Das I. Kapitel. — Kapitola I.

24 Qui nunc gaudeo in paſsionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea pro corpore eius, quod eſt eccleſia.

Now reioyce I in my ſuffringes for you / and fulfill the reſt of the aſflictions of Chriſt in my fleſh/ for his bodies ſake/which is the Church.

24. Nun frewe ich mich in meinem leiden/ daß ich für euch leide / vnnd erſtatte an meinem fleiſch / was noch mangelt an trübſaln imn Chriſto / für ſeinen Leib/ welcher iſt die Gemeine.

Nu glæder ieg mig i min Pine/ ſom ieg lider faar eder/ oc ieg opfylder i mit Kød/ den drøffuelſe ſom end nu fattis i Chriſto / for hans Legeme/ ſom er Menigheden.

24; Kterýž nynij radugi ſe/ trpě pro wás/ a wyplňugi na mém těle ta vtrpenij (kterýchž ſe nedoſtáwá) Kryſtowa/ za geho tělo genž geſt Cýrkew Swatá.

Teraz ráduię ſię z tych rzeczy ktore ćierpię dla waś / y oſtatki vćiſtow Kryſthuſowych wypełniam w ciele moim/ zá ćiáło iego kthóre ieſt Kośćioł.

25. Cuius factus ſum ego miniſter ſecundùm diſpenſationem Dei, quæ data eſt mihi in vobis, ut impleam verbum Dei.

Whereof I am a miniſter/ according to the diſpenſation of God / which is giuen me vnto youwarde / to fulfill the worde of God.

25. Welcher ich ein Diener worden bin / nach dem Göttlichen Predigampt/ das mir gegeben iſt vnter euch/ daß ich das Wort Gottes reichlich predigen ſol.

Hueſſ Tienere ieg er bleffuen/effter det Guddommelige Predicke Embede / ſom mig er giffuit iblant eder/ at ieg ſkal predicke Guds Ord rigelige.

25. Kterěžtó včiněn gſem na ſlužebnjkem/ wedlě nařijzenij Božijho/ kterěž mi geſt dáno mezy wámi/ abych wyplnil Slowo Božij.

Kthorego Kośćiołá ſtałem ſię ſługa wedle ſkázowania Bożego/ ktore mi ieſt dáne v waś/ ábych wypełnił ſłowo Boże.

26. Myſterium quod abſconditum fuit à ſeculis & generationibus, nunc autem manifeſtatum eſt ſanctis eius.

Which is the myſterie hid ſince the world began / and from all ages / but now is made manifeſt to his Saintes.

26. Nemlich/ daß Geheimniß/ daß verborgen geweſen iſt von der Welt her/ vnd von den zeiten her/ Nun aber offenbart iſt ſeinen Heiligen.

Som er/ den Hemmelighed / der haffuer været ſkiult aff Verdens begyndelſe/ oc tid fra tid / Oc nu er det obenbaret hans Helligen.

26. A tagemſtwij kterěž geſt bylo ſkrytě od wěkůw a Národůw / Ale nynij geſt zgewenó Swatým geho.

To ieſt tajemnice/ kthora była ſkryta od wiekow y od rodzáiow/ á theraz objáwiona ieſt świętym iego.

27. Quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ ſacramenti huius in Gentibus, quod eſt Chriſtus, in vobis ſpes gloriæ.

To whome God woulde make knowen what is the riches of this glorious myſtery among the Gentiles / which riches is Chriſt in you/the hope of glory.

27. Welchen Gott gewolt hat kunth thun/welcher da ſey der herrliche reichthumb diſes geheimniß vnter den Heiden (welches iſt Chriſtus in euch) der da iſt die hoffnung der Herrligkeit.

Huilcke Gud vilde kundgøre/denne Hemmeligheds herlige rigdom/iblant Hedningene (ſom er Chriſtus i eder) ſom er herlighedens Haab.

27. Kterýmž to Buoh ráčil známo včiniti bohatſtwij ſláwy tagemſtwij tohoto mezy Pohany/genž geſt Kryſtus mezy wámi/ naděge ſláwy.

Ktorym chćiał Bog oznáymić co ſą zá Bogactwá tey chwálebney tajemnice miedzy pogány/ y tho ieſt Kryſtuſá miedzy wámi/ kthory ieſt nádzieia chwały.

28. Quem nos annuntiamus, corripientes omnem hominem, & docentes omnem hominem in omni ſapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Chriſto Ieſu.

Whom we preach / admoniſhing euery man / and teaching euery man in all wiſedome/ that we may preſent euery man perfect in Chriſt Jeſus.

28. Denn wir verkündigen vnd vermanen alle Menſchen/ vnd lehren alle menſchen mit aller weißheit/auff daß wir darſtellen einen jeglichen Menſchen volkommen in Chriſto Jeſu.

Der wi forkynde/ oc wi formane alle Menniſke/ oc lære alle Menniſke met al Viſdom / at wi beſkicke huert Menniſke fuldkommet i Chriſto Jheſu.

28 Kterkhož my zwěſtugeme/ treſcẏce a napomijnagijce wſſecky lidi/ a včijce ge wſſelikě maudroſti/ abychom včinili každého Cžlowěka dokonalého w Kryſtu Gežijſſy.

Ktorego my przepowiedamy/ vpominájac káżdego człowieká/ y vcząc káżdego człowieká wſzelákiey madrości/ ábychmy ſthawili káżdego człowieká doſkonáłym w Kryſtuſie Jezuſie.

29. In quo & laboro, certando ſecundùm operationem eius, quam operatur in me in virtute.

Whereunto I alſo labour and ſtriue / according to his working which worketh in me mightily.

29. Daran ich auch arbeite vnd ringe / nach der wirckung deß / der in mir krefftiglich wircket.

Paa huilcket ieg oc arbeyder oc ſtrider / effter hans Krafft/ ſom arbeyder kraffteligt i mig.

29. Pro kež takě / bogugi wedlě mocy toho kterýž dělá we mně ſwě dijlo mocně.

Na co też prácuię bojuiac wedle możnośći iego/ kthora ſię mocnie we mnie okázuie.

ב

1 צבא אנא דין דתדעון איכנא אגונא אית לי חלפיכון וחלף הנון דבלדיקיא וחלף שרכא אילין דפרצופי לא חזו בבסר׃

Perche io voglio che voi sappiate quanto gran combattimento io habbi per voi, e per quelli che sono in Laodicea, e per tutti quelli che non hanno veduta la persona mia in carne.

2 דנתבּיאון לבותהון וי ויתקרבון בחובא לכלה עותרא דפיסא ולסוכלא דידעתה דארזא דאלהא אבא ודמשיחא׃

Accioche i lor cuori si consolino, essendo insieme congiunti in charita, & in tutte le ricchezze de la piena certezza de l'intelligentia, à la cognition del misterio di Dio e Padre di Christo.

3 הו דבה כסין כלהין ס סימתא דחכמתא ודידעתא׃

Nelquale son nascosti tutti i tesori de la sapientia e de la scientia.

4 הדא דין אמר אנא דלא אנש יהוא מטעא לכון בפיסא דמלא׃

E questo dico, accioche alcun non v'inganni con persuasione di parole.

5 אפן גיר בבסר פריק אנא מנכון אלא ברוח עמכון אנא וחדא אנא דחזא אנא מתכסותכון ושרירותא דהימנותכון דבמשיחא׃

Perche, se bene io sono assente con la carne, nondimeno io son con voi con lo spirito, rallegrandomi, e vedendo il vostro ordine, e la fermezza de la vostra fede, laquale hauete in Christo.

6 איכנא הכיל דקבלתון לישוע משיחא מרן בה הלכו׃

Come dunque hauete riceuuto il Signor IESV Christo, cosi caminate in lui.

ב

1 וחפצתי לדעתכם כמה דאגה היא לי עליכם ועל אשר בלודיקיא ואשר לא ראו פני בבשר׃

Porque quiero que sepays quan solicito estoy por vosotros, y por los que estan en Laodicea: y por todos los que nunca vieron mi faz en carne:

2 אשר ינחמו לבביהם הנאפדים באהבה ולכל עשר הבטחון מלא חכמה ותבונה לדעת מסתר האלהים והאב והמשיח׃

Para que tomen consolacion sus coraçones aunados en charidad, y en todas riquezas de cumplido entendimiento para conocer el mysterio del Dios y padre, y del Christo (Iesus:)

3 אשר בו כל אוצרות חכמה ודעה נסתרו׃

Enel qual estan todos los thesoros de sabiduria, y de conocimiento ocultos.

4 וזאת אמר אני פן איש יפתכם בעלילות הדברים׃

Y esto digo paraque nadie hos enganne con palabras persuasorias.

5 ואת כי אני בבשר רחוק מעמכם אך ברוח עמכם אנכי שומח ורואה את מערכתכם ואת יסוד אמונתכם במשיח׃

Porque aunque estoy ausente con el cuerpo, con el Espiritu estoy con vosotros gozandome, y mirando vuestro concierto, y la firmeza de vuestra fe en el Christo.

6 וכאשר קבלתם את ישוע המשיח אדנינו כן בו התהלכו׃

Portanto de la manera que aueys recebido el Sennor Iesus, el Christo andad enel:

ΚΕΦΑΛ. Β.

Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν, καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ ὅσοι οὐχ ἑωράκασι τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί.

Car ie veuil que vous sachiez combien grand combat i'ai pour vous & pour ceux qui sont en Laodicee, & pour tous ceux qui n'ont point veu ma presence en chair:

2. Ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ, καὶ εἰς πάντα πλοῦτον τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τοῦ χριστοῦ.

Afin que leurs cœurs soyent consolés, eux estans ioints ensemble en charité, & en toutes richesses de pleine certitude d'intelligence, à la cognoissance du secret de nostre Dieu & Pere & de Christ.

3. Ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι.

En qui sont cachés tous lés thresors de sapience & de science.

4. Τοῦτο δὲ λέγω ἵνα μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ.

Or ie di ceci, afin que nul ne vous abuse par paroles de persuasion.

5. Εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι, χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν, καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς χριστὸν πίστεως ὑμῶν.

Car combien que ie soye absent de corps, toutesfois d'esprit suis ie auec vous, en m'esiouissant & voyant vostre ordre, & la fermeté de vostre foy que vous auez en Christ.

6. Ὡς οὖν παρελάβετε τὸν χριστὸν Ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε.

Ainsi donc que vous auez receu le Seigneur Iesus Christ, cheminez en icelui.

CAP. II.

Volo enim vos ſcire qualem ſolicitudinem habeam pro vobis, & pro iis qui ſunt Laodiciæ, & quicunq; non viderunt faciem meam in carne.

For I woulde yee knewe what great figthing I haue for your ſakes / and for them of Laodicea/and for as many as haue not ſeene my perſon in the fleſh.

2. Vt conſolentur corda ipſorum, inſtructi in charitate,& in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem myſterii Dei Patris Chriſti Ieſu.

That their heartes might bee comforted/and they knitte together in loue / and in all riches of the full aſſurance of vnderſtanding / to know the myſtery of God euen the Father/and of Chriſt.

3. In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi.

In whome are hid all the treaſures of wiſedome and knowledge.

4. Hoc autem dico,ut nemo vos decipiat in ſublimitate ſermonum.

And this I ſay/leſt any man ſhould beguile you with entiſing words.

5. Nam etſi corpore abſens ſum, ſed ſpiritu vobiſcum ſum: gaudens, & videns ordinem veſtrum, & firmamentum eius quæ in Chriſto eſt, fidei veſtræ.

For though I bee abſent in the fleſh/yet am I with you in the Spirit reioycing/and beholding your order / and your ſtedfaſt faith in Chriſt.

6. Sicut ergo accepiſtis Ieſum Chriſtum Dominum,in ipſo ambulate.

As ye haue therefore receyued Chriſt Jeſus the Lord/ſo walke in him.

Das II. Capitel.

Jch laſſe euch aber wiſſen / welch einen kampff ich habe vmb euch vnd vmb die zu Laodicea / vnd alle die meine Perſon im fleiſch nicht geſehen haben.

JEg lader eder oc vide/huordan en Strid leg haffuer for eder oc for dem i Laodicea / oc alle ſom icke haffue ſeet min Perſone i Kødet.

2. Auff daß jre hertzen ermanet vnd zuſammen gefaſſet werden/ in der liebe/ zu allen reichthumb deß gewiſſen verſtandes / zu erkennen das geheimnis Gottes vnnd deß Vaters vnnd Chriſti.

Paa det deris Hierte maatte formanis oc bebindis til ſammen / i kærlighed / til al viſt forſtandis Rigdom / til at kende Guds oc Faderens oc Chriſti hemmelighed.

3. Jn welchem verborgen ligen alle Schätze der weißheit vnd deß erkenntniß.

I huilcken alle viſdoms oc bekendelſis Liggendefæ ligge ſkiulte.

4. Jch ſage aber darvon / daß euch niemand betriege mit vernünfftigen reden.

Jeg ſiger oc der om / at ingen ſkal beſuige eder met fornumſtig Tale.

5. Denn ob ich wol nach dem fleiſch nicht da bin / ſo bin ich aber im Geiſt bey euch / frewe mich vnnd ſehe ewre ordnung / vnd ewren veſten Glauben an Chriſtum.

Thi alligeuel at leg icke end er der effter Kødet/ ſaa er leg dog hoſſ eder i Aanden / iez glæder mig / oc ſeer eders ſtickelſe/ oc eders faſte tro til Chriſtum.

6. Wie jhr nun angenommen habt den HERRN Chriſtum Jeſum/ſo wandelt in jhm.

Lige ſom i nu haffue anammet den HERRE Chriſtum Jheſum/ ſaa vandrer i hannem.

Kapitola II.

Chcyk zagiſtě abyſſtě wiedělí/ yak welikau ſtaroſt mám o wás/y o ty kteřijž gſau w Laodycij / a kteřijžkoli newiděli twáři mé w těle.

PRzythym chce ábyſćie wiedźieli iáko wielkie boiowánie mam dla was / y dlá thych ktorzy ſa w Laodycey / y dla tych ktorzykolwiek nie widźieli oblicza mego wedle ćiáłá.

2. Aby byla potěſſena Srdce gegich / gſauce naučeni w Láſce / a we wſſem Zbožij doſtatečnoſti rozumu/ w poznánij tagemſtwij Boha a Otce/ y Kryſta Gežijſſe.

Aby poćieſzone miáły ſercá ſwé/ gdy bedą ſpolecznie złączeni miłośćią/ á to ná wſzelkie bogáctwo pewnego wyrozumienia / tho ieſt ku vznániu thaiemnice Bogá y Oycá/ y Kryſtuſá.

3. W němž gſau wſſyckni Pokladowé maudroſti a vměnij ſkryti,

W ktorym ſkryte ſa wſzytki ſkárby madrośći y vmieiętnośći.

4. Ale totok prawijm/ aby wás žádný neoklamáwal podobnau k prawdě řečij.

A toć powiedam iżby nikt was nie oſzukawal łágodnymi ſłowy.

5. Neb yáč ačkoli wzdálen gſem od wás tělem/ wſſak Duchem s wámi gſem raduge ſe/ a wida řád wáš/ a vtwrzenij té Wijry waſſý kteráž geſt w Kryſtu.

Bo áczkolwiek nie ieſthem obecny wedle ćiáłá / á wſzákże wymyſłem ieſtem z wámi/ weſeląc ſie y widząc porządek wáſz/ y ſtáteczność wiáry wáſzey w Kryſtuſie.

6. Protož yakož gſte přiyali Kryſta Gežijſſe Pána naſſeho/ tak w něm y chodte.

Jákośćie tedy przyięli Kryſtuſá Jezuſá Páná/ ták w nim poſtępuyćie.

ב

7 כַּד מְשַׁרְרִין עֲקָרַיְכוּן וּמִתְבְּנִין אַנְתּוּן בֵּהּ — וּמִתְקַיְּמִין אַנְתּוּן בְּהַיְמָנוּתָא הָי דִּילַפְתּוּן דְּבָהּ תֶּתְיַתְּרוּן בְּתַוְדִּיתָא׃

Stando radicati & edificati in esso, e confermati ne la fede, si come v'è stato insegnato, abbondando in essa con rendimento di gratie.

8 אִזְדַּהֲרוּ דַּלְמָא אֱנָשׁ יְחַלְּצִכוּן בְּפִילָסוֹפוּתָא וּבְטָעְיוּתָא סְרִיקָתָא אַיְךְ יוּלְפָנָא דִּבְנַי נָשָׁא וְאַיְךְ אֶסְטוּכְסוּהִי דְּעָלְמָא וְלָא אַיְךְ מְשִׁיחָא׃

Auertite che non sia alcun che faccia preda di voi per Filosofia è vano ingannamento, secondo la traditione de gli huomini, secondo gli elementi del mondo, è non secondo Christo.

9 דְּבֵהּ עָמַר כֻּלֵּהּ מוּלָיָא דַּאלָהוּתָא גּוּשְׁמָנָאִית׃

Percioche in lui habita tutta la pienezza de la Diuinità corporalmente.

10 וּבֵהּ אַף אַנְתּוּן — מְשַׁתַּמְלִיתוּן דְּהוּ אִיתַוְהִי רִישָׁא דְּכֻלְּהֵין אַרְכוּס וְשׁוּלְטָנֵא׃

Esete compiuti in lui, che è il capo d'ogni Principato è potestà.

11 וּבֵהּ אֶתְגְּזַרְתּוּן גְּזוּרְתָא דְּלָא בְּאִידַיִן בְּשֻׁלָּח בְּסַרָא דְּחַטָּהֵא בִּגְזוּרְתֵהּ דִּמְשִׁיחָא׃

Per ilquale sete ancora circoncisi d'vna circoncisione fatta senza mano, per lo spogliamento del corpo de peccati de la carne, cioè per la circoncision di Christo.

12 וְאֶתְקְבַרְתּוּן עַמֵּהּ בְּמַעְמוּדִיתָא וּבֵהּ קָמְתּוּן עַמֵּהּ דְּהַיְמֶנְתּוּן בְּחַיְלָא דַּאלָהָא דַּאקִימֵהּ מֶן בֵּית מִיתֵא׃

Essendo sepolti insieme con lui per il Battesimo: nelquale ancor sete insieme risuscitati per la fede de l'operatione efficace di Dio che lo risuscitò da morte.

ב

7 מְשֹׁרָשִׁים וּבְנוּיִם בּוֹ סְעוּדִים וּמוּלָדִים בָּאֱמוּנָה כְּמוֹ לְמַדְתֶּם מוֹתִירִים בָּהּ בְּתוֹדָה׃

Arraygados y sobre edificados en el, y confirmados en la fe, ansi como lo aueys aprendido, creciendo en ella con hazimiento de gracias.

8 רְאוּ וְהִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן אִישׁ יְבַלֵּק וְיִגְזוֹל אֶתְכֶם בַּעֲלִילוֹת הַדְּבָרִים וּבְפַתְיוּת שָׁוְא וּמִרְמָה כְּתַלְמוּד הָאֲנָשִׁים כִּיסוֹדוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא כַּמָּשִׁיחַ׃

Mirad que ninguno hos saltée por philosophias y vanos engannos, por tradiciones, por elementos del mundo. y no segun el Christo.

9 כִּי־בוֹ שׁוֹכֵן כָּל־מְלֹא אֱלֹהוּת גּוּפָנִית׃

Porque en el habita toda plenitud de diuinidad corporalmente:

10 וּבוֹ הֱיִיתֶם מְמֻלָּאִים שֶׁהוּא רֹאשׁ כָּל־מִשְׂרָה וְשִׁלְטוֹן׃

Y en el estays cumplidos, el qual es cabeça de todo principado y potestad:

11 אֲשֶׁר בּוֹ נִמַּלְתֶּם בַּמּוּלָה אֲשֶׁר מִבְּלִי יָדַיִם הִיא בְּהַעֲדוֹתְכֶם גְּוִיַּת הַחֲטָאִים בָּשָׂר בְּמוּלַת הַמָּשִׁיחַ׃

Enel qual tambien soys circuncidados de circuncision no hecha con manos, con el despojamento del cuerpo de la carne en la circuncision del Christo.

12 בְּהִקָּבֶרְכֶם עִמּוֹ בַּטְּבִילָה אֲשֶׁר בּוֹ גַּם קַמְתֶּם עִמּוֹ בֶּאֱמוּנַת גְּבוּרַת אֱלֹהִים אֲשֶׁר הֱקִימוֹ מִמֵּתִים׃

Sepultados juntamente con el en el Baptismo, en el qual tambien resuscitastes con el por la fe de la operacion de Dios que lo leuanto de los muertos.

β.

7. Ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ.

Estans enracinés & edifiés en lui, & confermes en la foy, comme vous auez esté enseignés, abondans en icelle auec action de graces.

8. Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ Χριστόν.

Prenez garde que nul ne vous butine par la philosophie & vaine deception selon la tradition des hommes, selon les rudimens du monde, & non point selon Christ.

9. Ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς.

Car en lui habite corporellement toute plenitude de Deité.

10. Καί ἐστε ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας.

Et estes rendus accomplis en lui, qui est le chef de toute principauté & puissance:

11. Ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ, ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκὸς, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ.

En qui aussi vous estes circoncis d'vne circoncision faite sans main, par le despouillement du corps des pechés de la chair, assauoir par la circoncision de Christ:

12. Συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν.

Estans enseuelis auec lui par le Baptesme: en qui aussi vous estes ensemble ressuscités, par la foy de l'efficace de Dieu qui l'a ressuscité des morts.

CAP. II.

7. Radicati & superædificati in ipso, & confirmati fide, sicut & didicistis, abundantes in illo in gratiarum actione.

Rooted and built in him / and stablished in the fayth / as ye haue bene taught / abounding therein with thankes giuing.

8. Videte ne quis vos decipiat per philosophiam, & inanem fallaciam: secūdùm traditionem hominum, secundùm elementa mundi, & non secundùm Christum.

Beware lest there be any man that spoile you through philosophie/and vaine deceyt/through the traditions of mē/ according to the rudiments of the worlde/and not after Christ.

9. Quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.

For in him dwelleth all the fulnes of the Godhead bodily.

10. Et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus & potestatis.

And ye are compleate in him/which is the head of all principalitie and Power.

11. In quo & circuncisi estis circuncisione non manu facta in expoliatione corporis carnis, in circuncisione Christi.

In whome also yee are circumcised with circumcision made without handes / by putting of the sinfull body of y flesh/through the circumcision of Christ.

12. Consepulti ei in baptismo: in quo & resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum à mortuis.

In that ye are buried with him through baptisme/ in whome ye are also raysed vp together through the fayth of the operation of God which raysed him from the dead.

Das II. Capitel.

7. Vnd seyt gewurtzelt vnd erbawet in jhm / vnd seydt veste im Glauben/ wie jr geleret seyt / vnd seyt in demselbigen reichlich danckbar.

Oc verer rodfeste oc opbygde i hannem / oc verer faste i troen / lige som i ere lærde / oc verer rigelige tacknemmelige i hende.

8. Sehet zu / daß euch niemand beraube durch die Philosophia vnd lose verführung/nach der Menschenlehre/ vnd nach der Welt Satzungen / vnd nicht nach Christo.

Seer til/at ingen berøffuer eder met Philosophia oc løss besuigelse / effter Menniskens Lærdom / oc effter Verdens Skickelse/ oc icke effter Christum.

9. Denn in jhm wohnet die gantze fülle der Gottheit leibhafftig.

Fordi at den gantske Guddommeligheds fuldkommelighed boer i hannem legemlige.

10. Vnd jhr seyt volkommen in jm/ welcher ist das Haupt aller Fürstenthumb vnd Oberkeit.

Oc i ere fuldkomne i hannem / huilcken som er Hoffuedet faar alle Førstedøme oc Øffrighed.

11. In welchem jhr auch beschnitten seyt/ mit der Beschneidung on hände/ durch ablegung deß sündlichen Leibs im Fleisch/nemlich/mit der Beschneidung Christi.

I huilcken i oc ere omskaarne/ met den Omskærelse vden hender / ved det syndelige Legemis affleggelse i Kødet/ som er/ met Christi omskærelse.

12. In dem/ daß jr mit jm begraben seyt durch die Tauffe. In welchen jhr auch seydt aufferstanden / durch den Glauben den Gott wircket/welcher jn aufferweckt hat von den Todten.

I det/ at i ere begraffne met hannem formedelst Daaben. I huilcken i ere oc opstandne/ formedelst Troen/ som Gud forarbeyder/ huilcken hannem opuecte fra de Døde.

Kapitola II.

7. Gsauce u kořeněni a wzdělani na něm z vtwrzenij skrze Wijru/ yakož yste y nauceni/ hogně rostauce w tom s dijkuow činěnijm.

Bedac vkorzenieni y zbudowani na nim / y vtwierdzeni w wierze/ iákoście sie náuczyli / obfituiac w niey z dziekowániem.

8. Hledtež ať wás žádný neoklamá maudrostij swětskau a marným zklamánijm/ podlě vstanowenij lidského / a podlě žiwluow Swěta / a ne wedlě Krysta.

Báczcie tedy żeby żaden nie był ktoryby wás złupić miał przez madrość ludzką y prożną zdrádę/ wczac wedle vstaw ludzkich / podług nauk świeckich / á nie według Krystusá.

9. Neb w němž přebýwá wšeckna plnost Božstwij tělesně:

Dla tego iż w nim mieszka wszytka pelność Bostwá istotnie.

10. A wy gste w něm doplněni/ kterýž gest hlawau wšech Princypátůw/ a Potestátůw.

Ziesteście w nim nápełnieni/ ktory iest głowa wszelkiego páństwá y przełożeństwá.

11. Skrze kteréhož y obřezáni gste/ obřezánijm ne rukau včiněným/ k swlečenij těla/ ale obřezánjm Krystowým:

Przez ktorego też obrzezáni iesteście obrzezániem nie rekomá vczynionym/ gdyście ciało wásze grzechowi poddane zwlekli przez obrzezánie Krystusowe.

12. Neb pohřbeni gste s nim na Křtu/ w kterémžto y wstali gste zmrtwých skrze Wijru mocnosti Božij/ kterýž wzkřijsyl gey z mrtwých.

Pogrzebieni z nim przez krzest/ przez ktory też wyście z nim powstáli przez wiáre mocney sprawy Bożey/ ktory go wzbudził z martwych.

ב

13 ולכון דמיתין הויתון
בחטהיכון ובעורלות ב
בסרכון אחיכון עמה ו
ושבק לן כלהון חטהין :

E voi che erauate morti ne i delitti, e nel preputio de le vostra carne, vi ha viuificati insieme con lui, hauendoui perdonati tutti i peccati.

14 ועטא בפוקדנוהי שטר
חיבין הו דאיתוהי הוא
סקובלן ושקלה מן
מצעתא וקבעה בזקיפה :

Et hauendo cancellato lo scritto che era contra di noi, ne decreti, ilqual dico ci era contrario: & hallo tolto del mezo, conficcandolo ne la croce.

15 ובשלח בגרה פרסי ל
לארכוס ולשליטנא ואבהת
אנון גליאית בקיומה :

Et hauendo spogliati i principati è le potestà, gli ha messi publicamente in spettacolo trionfando di loro in essa.

16 לא הכיל אנש ידונכון
במאכלא ובמשתיא או
בפולגא דעאדא ודרישי
ירחא ודשבא :

Niuno dunque vi condanni nel mangiare, ò nel bere, ò in distintion di giorno di festa, ò di nuoua luna, ò di sabbati.

17 הלין דאיתיהון
טלניתא דאילין דעתידן
בגרא דין משיחא הו :

Lequali cose sono ombra di quelle che doueuano venire, ma il corpo è di Christo.

18 ולמא אנש יצבא
במפיכורת רעינא ל
למחיבותכון דתשתעבדון
לפולחנא דמלאכא כד
סעא על מדם דלא חזא
וסריקאית מתחתר ב
ברעינא דבסרה :

Niuno vi comandi à suo piacere, per humilità e religione d'angeli, ingerendosi arrogantemente in quelle cose ch'ei non ha vedute, temerariamente gonfiato dal senso de la sua carne.

ב

13 ואתם המתים הייתם בעונות
ובערלת בשרכם החיה אתכם
עמו חנם לסלוח ולשאת לכם
את־כל־חטאים :

Viuificando hos tambien à vosotros juntamente conel, perdonando hos todos los peccados, estando vosotros muertos en peccados y en el capullo de vuestra carne.

14 למחות את־שטר חובותינו
אשר הוא עלינו בחקים בתורות
ובמשפטים ויחיב ראשנו
לאלהים וישא ויסח אותו
ויאחיזהו בצלב :

Rayendo la cedula de los ritos que nos era contraria, que era contra nosotros quitandola de en medio y enclauandola en la cruz:

15 בהתפשט העטה כושה על־
המשרות ושלטונות בבטחון
להתרועע עליהם בנפשו :

Y despojando los principados y las potestades, y sacandolos à la verguença en publico confiadamente triumphando deellos en ella.

16 לכן איש לא ישפוט אתכם
באכל או־בשתי או־בימים
או־במועדים או־בירחים או־
בשבתות :

Portanto nadie hos juzgue en comida, ò en beuida, ó en parte de dia de fiesta, ó de nueua luna ó de Sabbados.

17 אשר הם צל־העתידים אך
הגויה למשיח היא :

Lóqual el la sombra de lo que estaua por venir: mas el cuerpo es del Christo.

18 ואיש לא יום להשיא ולחיב
את־נפשכם חפץ להלך בענוה
ובעבודת המלאכים אשר לא
ראם שוא מתיפח בתבונת לבו :

Nadie hos gouierne à su voluntad con pretexto de humildad y religion de Angeles que nunca vido, andando hinchado en el vano sentido de su carne.

β.

13. Καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς παραπτώμασι, καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωοποίησεν ὑμᾶς σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα.

Et lors que vous estiez morts en offenses & au prepuce de vostre chair, il vous viuifiés ensemble auec lui, vous ayant gratuitement pardonné toutes vos offenses.

14. Ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρεν ἐκ τοῦ μέσου, προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ.

En ayant effacé l'obligation qui estoit contre nous, laquelle gisoit ès ordonnances, & nous estoit contraire: & laquelle il a entierement abolie, l'ayant fichee en la croix.

15. Ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ.

Ayant despouillé les Principautés & puissances, lesquelles il a publiquement menees en monstre, triomphant d'elles en icelle.

16. Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς, ἢ νουμηνίας, ἢ σαββάτων.

Que nul donc ne vous condamne en manger ou en boire, ou en distinction d'vn iour de feste, ou de nouuelle lune, ou de sabbats.

17. Ἅ ἐστι σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ χριστοῦ.

Lesquelles choses sont ombre de celles qui estoyent à venir, mais le corps en est en Christ.

18. Μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω, θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων, εἰκῇ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ.

Que nul ne vous maistrise à son plaisir par humilité d'esprit, & seruice des Anges, s'ingerant ès choses qu'il n'a point veuës, estant temerairement enflé du sens de sa chair:

CAP. II.

13. Et vos cum mortui essetis in delictis & præputio carnis vestræ, convivificavit cum illo: donans vobis omnia delicta.

And yee which were dead in sinnes/ and in the vncircumcision of your flesh/ hath hee quickened together with him/ forgiuing you all your trespaces.

14. Delens quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci.

And putting out the hand writing of ordinances that was agaynst vs/ which was contrarie to vs, he euen tooke it out of the way/ and fastened it vpon the crosse.

15. Et expolians principatus & potestates, traduxit confidenter palàm, triumphans illos in semetipso.

And hath spoyled the principalities/ and Powers/ and hath made a shew of them openly/ and hath triumphed ouer them in the same crosse.

16. Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbathorum.

Let no man therfore condemne you in meate and drinke/ or in respect of an holy day/ or of the newe moone/ or of the Sabbath dayes.

17. Quæ sunt umbra futurorum, corpus autē Christi.

Which are but a shadowe of thinges to come: but the bodie is in Christ.

18. Nemo vos seducat, volens in humilitate & religione angelorum, quæ non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ.

Let no man at his pleasure beare rule ouer you by humblenes of minde/ and worshipping of Angels/ aduauncing him selfe in those things which he neuer sawe/ rashly puft vp with his fleshly minde.

Das II. Capitel.

13. Vnd hat euch auch mit jm lebendig gemacht/ da jhr todt waret in den Sünden/ vnd in der Vorhaut ewers Fleisches/ vnd hat vns geschenckt alle Sünde.

Oc hand giorde eder ocsaa leffuende met hannem/ der i vaare døde i Synden/ oc vdi eders Kødz Forhud/ oc hand forlod oss alle Synder.

14. Vnd außgetilget die Handschrifft so wider vnns war/ welche durch satzung entstund/ vnnd vns entgegen war/ vnd hat sie auß dem mittel gethan/ vnd an das Creutz gehefftet.

Oc vdslette den Haandscrifft/ som vaar imod oss/ huilcken der bleff ved Stickelser/ oc vaar oss imod/ oc hand tog hende bort/ oc slo hende til Kaarsset.

15. Vnd hat außgezogen die Fürstenthumb vnd die Gewaltigen/ vnnd sie schaw getragen öffentlich/ vnd einen Triumph auß jhnen gemacht/ durch sich selbs.

Oc hand roffuede Førstedøme oc de Veldige/ oc bar dem obenbarlige til syne/ Oc giorde en Seyer aff dem/ formedelst sig selff.

16. So lasset nun niemand euch Gewissen machen über Speise oder über Tranck/ oder über bestimpten Feyertagen oder Newmonden/ oder Sabbather.

Saa lader nu ingen gøre eder samuittighed i Mad eller vdi Dricke eller i beskickede Hellige dage/ eller ny Maane/ eller Sabbather.

17. Welchs ist der schatten von dem das zukünfftig war/ aber der Cörper selbs ist in Christo.

Huilcket er en Skugge om det som tilkommende vaar/ Men Legemet selff er i Christo.

18. Lasset euch niemand das ziel verrucken/ der nach eigener wahl einher gehet/ in Demut vnd Geistligkeit der Engel/ deß er nie keines gesehen hatt/ vnd ist ohne sache auffgeblasen in seinem fleischlichen Sinn.

Lader ingen vndrycke Maalet faar eder/ som gaar effter sin egen vduelelse/ vdi ydmyghed oc Englis aandelighed/ huilcket som hand aldri haffuer seet/ oc er vden sag opblæsd i sit kødelige sind.

Kapitola II.

13. A wás/ když gste byli mrtwij w hřijssých/ a w neobřezánij těla wasseho/ spolu obžiwil s nim/ odpustiw nám wssecky hřijchy.

Y was też gdyście byli vmárli w grzechách y w nieobrzezce ciáłá wáſzego/ ożywił z nim pospołu/ odpuściwszy wam wszytki grzechy.

14. Smazaw Zápis kterýž byl proti nám vložen/ a ten byl odporný nám: y wyzdwihl gey z prostředka/ a přibil gey na Křijž:

Y wymázawszy Cyrográf vstaw który był przeciwko nam/ y był nam przeciwny/ á on gi precz odiął z pośrzodku/ przybiwszy ku krzyżowi.

15. A oblaupenė byti Pryncypáty a Potestáty okázal zgewně/ wijtězstwij obdežaw nad nimi/ skrze sebe samého.

Y zewlokszy páństwá y przełożeństwa/ iawnie ie wywiodł ná podziw/ znacnie ie zwyciężywszy przezeń.

16. Protož žádný wás nesuď w pokrmu a w nápogi/ neb w Swěcenij Swátku/ aneb prwnijho dne nowého Měsýce/ aneb Soboty:

Niechay tedy was nikt nie osadza dla pokármu ábo picia/ ábo wzgledem święta/ ábo nástánia miesiacá/ ábo Sábathow.

17. Neb tw wěcy byly stijnem budaucých/ tělo pak Krystowo.

Ktore rzeczy sa cieniem rzeczy przyszłych/ ále ciáło iest Krystusowe.

18. Nižádný wás neswoď skrze pokoru a nábožensstwij pokryté Angelské/ w tom čehož newiděl/ chodě pyssně/ a nadarmo nadut gsa smyslem těla swého:

Zaden sie niech nie waży sthánowić ciego około was/ z poddániwáy chwály Aniołow/ w ty sie rzeczy wtracáiac ktorych nie widział/ á prożno sie nadymáiac z vmysłu ciáłá swego.

ב

19 ולא אחיד רישא דמנה כלה פגרא מתרכב ומתקים בשריגא ובהדמא ורבא תרביתא דאלהא׃

E non ritenendo il capo, da cui essendo tutt'l corpo sostentato, e congiunto insieme per le congiunture e legamenti, cresce d'accrescimento di dio.

20 אן גיר מיתתון עם משיחא מן אסטוכסוהי דעלמא למנא איך הו דחייתון בעלמא מת מתתדינין אנתון׃

Se voi dunque sete morti con Christo à gli erudimenti del mondo, perche vi lasciate voi caricare di decreti, come se voi viueste nel mondo?

21 לא לם תקרוב ולא תטעם ולא תקף׃

Cioè, Non toccare, non gustare, non maneggiare.

22 דאיתיהין הלין חשחתא דמתחבלא ופוקדא אנין ויולפנא דבני־נשא׃

Lequali tutte cose ordinate secondo i precetti e dottrine de gli huomini, se ne vanno in corruttione per l'vso.

23 ומתחזין דאית בהין מלתא דחכמתא בפרצוף מכיכותא ודחלת אלהא ודלא חיסין על פגרא לא במדם דמיקר אלא באילין דחשחתא אנין דבסרא׃

Lequali hanno ben forma di sapientia in deuotione volontaria, & humilità d'animo, & in questo che non risparmiamo il corpo, e non hanno riguardo alcuno à satiar la carne.

ג

1 אן הכיל קמתון עם משיחא דלעל בעו אתר דמשיחא יתב על ימינא דאלהא׃

Se adunque voi sete risuscitati con Christo, cercate le cose che sono in alto, doue Christo è a sedere à la destra di Dio.

ב

19 ולא לאחוז את־ראש אשר ממנו כל־הגויה בדבק נתחיה מרכבה ונאספה היא לפרות למרבה אלהים׃

Y no teniendo la cabeça, de la qual todo el cuerpo alimentado y conjuncto por sus ligaduras y conjunturas crece en augmento de Dios.

20 ואם מתם עם המשיח מיסודות העולם ומה־עוד כמו חיותכם בעולם תשפטון׃

Pues si soys muertos con el Christo de los elementos del mundo, porque aun, como que biuiessedes en el mundo, seguis ritos.

21 לא תמשש ולא תטעם ולא תגע׃

No toques, No gustes, No trates?

22 אשר כלם לאבדה בבצעם במצות ולמודי האנשים׃

Las quales cosas perecen en el mismo vso por mandamientos y doctrinas de hombres:

23 הנראו להיות להם דבר חכמה בדמות ענוה ויראת אלהים ולענות את־בשר לא ביקרה אחת לשבעת הבשר׃

Las quales cosas tienen à la verdad palabras de sabiduria en religion voluntaria, y en humilidad: y no para regalar àl cuerpo, ni para àlguna honrra, ó para hartura de la carne:

ג

1 ואם קמתם ממתים עם המשיח גם את־אשר למעלה תבקשו אשר שם המשיח הוא יושב לימין אלהים׃

Mas si aueys resuscitado con el Christo, loque es de arriba buscad, donde esta el Christo sentado à la diestra de Dios.

β.

19. Καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλὴν ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβιβαζόμενον, αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ.

Et ne retenant point le chef, duquel tout le corps estant fourni & adiusté ensemble par iointures & liaisons, croist en accroissement de Dieu.

20. Εἰ οὖν ἀπεθάνετε σὺν τῷ χριστῷ, ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ, δογματίζεσθε.

Si donc vous estes morts auec Christ quant aux rudimens du monde pour quoi vous charge-on d'ordonnances, comme si vous viuiez au monde?

21. Μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς;

Assauoir, Ne mange, Ne gouste, Ne touche point.

22. Ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει, κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων.

Qui sont toutes choses perissables par l'vsage, estant establies suiuant les commandemens & les doctrines des hommes:

23. Ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας, ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.

Lesquelles ont toutesfois quelque apparence de sapience en deuotion volontaire & humilité d'esprit, & en ce qu'elles n'espargnent nullemẽt le corps & n'ont aucun esgard au rassasiement de la chair.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος.

Si donc vous estes ressuscités auec Christ, cerchez les choses qui sont en haut, là où Christ est assis à la dextre de Dieu.

CAP. II.

19. Et non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones subministratum & constructum, crescit in augmentum Dei.

And holdeth not the head/ whereof all the body furnished and knit together by ioynts and bandes/ increaseth with the increasing of God.

20. Si ergo mortui estis cum Christo, ab elementis huius mundi: quid adhuc tanquam viventes in mundo decernitis.

Wherefore if ye be dead with Christ from the ordinances of the world: why/ as though ye lived in the worlde/ are ye burdened with traditions?

21. Ne tetigeritis, neque gustaveritis, neque contrectaveritis.

As/ Touch not/ Taste not/ Handle not.

22. Quæ sunt omnia in interitum ipso usu, secundùm præcepta & doctrinas hominum.

Which all perish with the vsing/ and are after the commaundements and doctrines of men.

23. Quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

Which thinges haue in deede a shewe of wisdome/ in voluntarie religion/ and humblenes of mynde/ and in not sparing the bodie: neither haue they it in any estimation to satis fie the flesh.

CAP. III.

IGitur si consurrexistis cũ Christo: quæ sursum sunt, quærite: ubi Christus est in dextera Dei sedens.

If yee then bee risen with Christ/ seeke those thinges which are aboue/ where Christ sitteth at the right hand of God.

Das II. Capitel.

19. Vnnd helt sich nicht an dem Haupt/ auß welchem der gantze Leib/ durch gelenck vnd fugen handreichung empfehet/ vnnd an einander sich enthelt/ vnd also wächst zur Göttlichen grösse.

Oc hand holder sig icke til Hoffuedet/ aff huilcket det gantske Legeme faar hielp, formedelst Leder oc sammenkomme/ oc holder sig tilsammen/ oc voxer saa til Guddommelig storlighed.

20. So jr denn nun abgestorben seyt mit Christo den Satzungen der Welt/ was lasset jr euch denn fangen mit satzungen/ als lebetet jhr noch inn der Welt?

Der som i nu da ere aff døde/ met Christo fra Verdens Stickelser/ hui lade i da fange eder met Stickelser/ lige som i leffuede end nu i Verden?

21. (Die da sagen.) Du solt das nicht angreiffen/ du solt das nicht kosten/ du solt das nicht anrühren.

(Huilcke som sige) Du skalt icke tage paa det/ du skalt icke smage det/ du skalt icke røre ved det.

22. Welches sich doch alles vnter handen verzehret/ vnd ist menschengebott vnd lehre.

Huilcket sig dog fortærer vnder henderne/ oc er Menniskens Bud oc Lærdom.

23. Welche haben einen schein der Weißheit/ durch selberwehlte Geistligkeit vnd Demuth/ vnd dadurch/ daß sie deß Leibes nicht verschonen/ vnd dem Fleisch nicht seine ehre thun/ zu seiner notdurfft.

Som haffue Visdoms skin/ formedelst egen vdualt Aandelighed oc Ydmyghed/ oc der met/ at de icke spare Legemet/ oc icke gøre Kødet sin ære/ til sin nødtorfftighed.

Das III. Capitel.

Seyt jhr nun mit Christo aufferstanden/ so suchet was droben ist/ da Christus ist/ sitzend zu der Rechten Gottes.

ERe i nu opstandne met Christo/ da søger det som er offuen til/ der som Christus er/ sidendis hoss Guds høyre haand.

Kapitola II.

19. A nedrže se hlawy/ kteraužto wssecko tělo skrze rozličné spogenij a swazky Lásky y swornostij zprawené a wzdělané/ roste w rozmnoženij Božijm.

Nie trzymáiac sie glowy/ z ktorey wszytko ciálo przezspoienia y zlaczenia zwiazáne y ściagnione roście/ z pomnożenia Bożego.

20. Protož gestliže gste zemřeli s Krystem od žiwlůw tohoto Swěta/ pročež gestě yakobyste byli Swětu žiwi vstanowugete:

Przeto ieśli bedac vmárłymi z Krysthusem/ wolni iesteście od vsthaw świeckich/ przecz że iákoby żywiac ná świećie/ vstáwámi obćiażeni bywaćie?

21. Nedotýkay se/ ani okusug/ ani se s tijmto obijray:

Nie dotykay sie/ nie kosztuy/ nie mácay.

22 Neb ty wssecky wěcy pomijgegij/ když se gich požijwá wedlé přikázanij a včenij lidského.

Ktore rzeczy wszytki samym vżywaniem gina/ bedac vstawione z roskazánia y náuk ludzkich.

23. Kterežto wěcy zdagij se žeby měly zpuosob maudrosti w powěře/ a w ponijženij/ a w vblijžowánij tělu/ a w nečiněnij gemu pohodlij k sytosti těla.

A máia nietákie podobieństwo madrośći/ w dobrowolney chwale y w pokorze/ y w tym iż ćiáłu nie folguia/ ále ni zacz nie stoia/ gdyż sie ku thym rzeczam ściagáia/ ktorymi ćiáło bywa násycone.

Kapitola III.

PROtož powstali li gste s Krystem kterě wěcy swrchu gsau/ těch hledayte/ kdež Krystus na prawicy Božij sedij.

A Ták iestliśćie wstáli z Krystusem/ rzeczy tych ktore wzgorze sa szukayćie/ gdźie Krystus ná práwicy Bożey siedźi.

ג

2 דַּלְעֶל אֶתְרְעוּ וְלָא דְבַאַרְעָא׃

Habbiate affettione à le cose che son sù alto, e non à quelle che son sopra la terra.

3 מִיתְתּוּן לְכוּן גֵּיר וְחַיַּיכוּן כְּסִין עַם מְשִׁיחָא בַּאלָהָא׃

Imperoche voi siete morti, e la vostra vita è nascosta con Christo in Dio.

4 וְאֶמַתַי דַּמְשִׁיחָא מֶתְגְּלֵא דְּהוּיוּ חַיַּין הָידֵין אַף אַנְתּוּן תֶּתְגַּלוּן עַמֵּהּ בְּשׁוּבְחָא׃

Quando Christo, che è la nostra vita, apparirà, allora apparirete ancor voi con esso lui in gloria.

5 אַמִיתוּ הָכִיל הַדָּמַיְכוּן דְּבַאַרְעָא זָנְיוּתָא טַנְפוּתָא וְכֵאבָא וְרֶגְתָא בִּישְׁתָא וְעָלוּבוּתָא דְּהָי הִי דַּחְלַת פַּתְכָּרֵא׃

Mortificate dunque le vostre membra che son sopra la terra, la fornicatione, l'immonditia, la dissolutione, la mala concupiscentia, e l'auaritia, che è vn'idolatria.

6 מֶטוּל הָלֵין גֵּיר אָתֵא רוּגְזֵהּ דַּאלָהָא עַל בְּנַיָּא דְּלָא מֶתְטְפִּיסָנוּתָא׃

Per lequali cose l'ira di Dio viene sopra i figliuoli de l'infedeltà.

7 בְּהָלֵין אַף אַנְתּוּן הַלֶּכְתּוּן מֶן קְדִים כַּד מֶתְהַפְּכִין הֲוַיְתּוּן בְּהֵין׃

Ne lequali ancora voi già caminaste, quando viueuate in esse.

8 הָשָׁא דֵּין אַנִיחוּ מֶנְּכוּן כֻּלְּהֵין הָלֵין רוּגְזָא חֶמְתָּא בִּישׁוּתָא גּוּדָפָא מַמְלְלָא טַנְפָא׃

Ma hora ponete giu ancor voi tutte le cose, l'ira, lo sdegno, la malitia, la maladicentia, il dishonesto parlare da la vostra bocca.

ג

2 וְאֶת־אֲשֶׁר לְמַעְלָה תֶּחְכְּמוּ וְלֹא אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה׃

Loque es de arriba curad no loque sobre la tierra.

3 כִּי־מַתֶּם וְחַיֵּיכֶם נִסְתָּרִים אֶת־הַמָּשִׁיחַ בֵּאלֹהִים׃

Porque muertos soys, y vuestra vida esta escondida con el Christo en Dios.

4 אִם הַמָּשִׁיחַ יִגָּלֶה שֶׁהוּא חַיֵּינוּ אָז גַּם אַתֶּם עִמּוֹ תִּגָּלוּ בְּכָבוֹד׃

Quando se manifestare el Christo, vuestra vida, entonces vosotros tambien sereys manifestados en gloria.

5 עַל־כֵּן הָמִיתוּ אֶת־נִתְחֵיכֶם אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ אֶת־הַזְּנוּת טֻמְאָה עֲכִירוּת תַּאֲוַת הָרָעוֹת בֶּצַע כֶּסֶף אֲשֶׁר יֶשׁ־עֲבוֹדַת הָאֱלִילִים׃

Mortificad pues vuestros miembros que estan sobre la tierra: fornicacion, immundicia, deleyte carnal mala concupiscencia, y auaricia laqual es seruicio de idolos.

6 עַל־הָאֵלֶּה בָּאָה חֲרוֹן אַף יְהוָה עַל־בְּנֵי סוֹרִים׃

Por las quales cosas la yra de Dios viene en los rebelles.

7 אֲשֶׁר בָּם גַּם אַתֶּם הֲלַכְתֶּם כְּעֵת בְּחַיּוֹתְכֶם בָּהֶם׃

En las quales vosotros tambien andauades en otro tiempo biuiendo en ellas.

8 וְעַתָּה שִׂימוּ גַּם אַתֶּם מֵעִמָּכֶם אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶת־חֲרוֹן אַף רֹעַ עֲלִילוֹת גִּדּוּפִים דִּבְרֵי בֹשְׁנָה מִפִּיכֶם׃

Mas aora dexad tambien vosotros todas estas cosas, yra, enojo, malicia, maledicencia, torpes palabras de vuestra boca.

γ´.

2. Τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς.

Pensez aux choses qui sont en haut, non point a celles qui sont sur la terre.

3. Ἀπεθάνετε γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ χριστῷ ἐν τῷ θεῷ.

Car vous estes morts, & vostre vie est cachee auec Christ en Dieu.

4. Ὅταν ὁ χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ.

Quand Christ, qui est vostre vie, apparoistra, lors vous aussi apparoistrez auec lui en gloire.

5. Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακήν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία.

Mortifiez donc vos membres qui sont sur la terre, paillardise, souillure, appetit desordonné, mauuaise conuoitise, & auarice, qui est idolatrie.

6. Δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας.

Pour lesquelles choses vient l'ire de Dieu sur les enfans de rebellion.

7. Ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν αὐτοῖς.

Esquelles aussi vous auez cheminé autresfois quand vous viuiez en icelles.

8. Νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν.

Mais maintenant vous aussi despouillez toutes ces choses, ire, colere, mauuaistié mesdisance parole deshonneste hors de vostre bouche,

CAP. III.

2. Quæ ſurſum ſunt ſapite: non quæ ſuper terram.

Set your affections on things which are aboue/and not on thinges/which are on the earth.

3. Mortui enim eſtis: & vita veſtra eſt abſcondita cum Chriſto in Deo.

For ye are dead/and your life is hid with Chriſt in God.

4. Cum Chriſtus apparuerit, vita veſtra: tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.

When Chriſt which is our life/ ſhall appeare/then ſhall ye alſo appeare with him in glorie.

5. Mortificate ergo membra veſtra quę ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt ſimulachrorum ſervitus.

Mortifie therefore your members which are on the earth/fornication/ vncleannes / the inordinate affection / euill concupiſcence / and couetouſnes which is idolatrie.

6. Propter quæ venit ira Dei ſuper filios incredulitatis.

For the which thinges ſakes the wrath of God commeth on the children diſobedience.

7. In quibus & vos ambulaſtis aliquando cum viveretis in illis.

Wherein ye alſo walked once / when ye liued in them.

8 Nunc autem deponite & vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore veſtro.

But nowe put yee awaye euen all theſe things / wrath/ anger / maliciousnes/curſed ſpeaking/ filthie ſpeaking/out of your mouth.

Das III. Capitel.

2. Trachtet nach dem das droben iſt/ nicht nach dem das auff Erden iſt.

Tracter effter det ſom er offuen til/ icke effter det ſom er paa Jorden.

3. Denn jr ſeyt geſtorben/ vnd ewer leben iſt verborgen mit Chriſto inn Gott.

Thi at i ere døde/ oc eders Legeme ere ſkiulte met Chriſto/ i Gud.

4. Wenn aber Chriſtus euer Leben ſich offenbaren wirdt/ denn werdet jhr auch offenbar werden mit jhm/ inn der Herrligkeit.

Men naar Chriſtus ſom er eders Liff / obenbarer ſig/ da ſkulle ocſaa i obenbarts met hannem / vdi Herlighed.

5. So tödtet nun euer Glieder/ die auff Erden ſind/ hurerey/ vnreinigkeit/ ſchåndliche brunſt/ böſe luſt/ vnd den Geitz (welcher iſt Abgötterey.)

Saa dræber nu eders Lemmer/ ſom ere paa Jorden/ horeri/ vrenlighed/ ſkendelig brynde/ond Lyſt/ oc Gerighed (ſom er Affguderi.

6. Vmb welcher willen kompt der zorn Gottes über die Kinder deß vnglaubens.

For hues ſkyld Guds vrede kommer offuer vantroens Børn.

7. In welchen auch jhr weiland gewandelt habt/ da jr darinnen lebetet.

Iblant huilcke i ocſaa vandrede vdi fordom tid/ der i vandrede der vdi.

8. Nun aber leget alles ab von euch/ den zorn / grim / boßheit / låſterung/ ſchandbare wort auß ewrem munde.

Men legger nu alting aff eder / Vrede / Grumhed / Ondſkaff/ Bander/ Skendzels ord aff eders mund.

Kapitola. III.

2. Kterk wěcy ſwrchu gſau/ o ty pečugte/ a ne o zemſkě.

Stárayćie ſie o rzeczách kthore ſa wzgorę / nie ktore ſa ná ziemi.

3. Nebo wy zemřeli gſte/ a žiwot wáš ſkryt geſt s Kryſtem w Bohu.

Abowiem ieſteście vmárli/ á żywot wáſz ſkryty ieſt z Kryſthuſem w Bogu.

4. Ale když ſe koli okáže Kryſtus / žiwot wáš / tehdy y wy okážete ſe s nim w Sláwě.

Gdy Kryſtus on żywot náſz ſie okaże/ tedy y wy z nim okążećie ſie chwálebnymi.

5. Protož mrtwěte audy waſſe/ kteřijž gſau zemſſtij / yako Smilſtwo/ Nečiſtotu / Chlipnoſt / Žádoſt zlau/ a Lakomſtwij/ genž geſt Modlám ſlauženij:

Vmartwiaycież tedy członki wáſze ziemſkie / grzech nieczyſthy/ plugáſtwo/ſpi oſna roſkoſz/ zła pożadliwość/ y lákomſtwo/ ktore ieſt bálwo chwálſtwem.

6. Neb pro ty wěcy hněw Božij přicházý na Syny nedowěry.

Dla kthoryck rzeczy przychodźi gniew Boży ná ſyny nieposłuſzne.

7. Mezy kterýmižto y wy někdy chodili gſte/ když gſte žiwi byli w těch hřijſſých.

W ktorychesćie y wy niekiedy chodźili gdyśćie żyli w nich.

8. Ale wy nynij ſložte s ſebe wſſecky wěcy/ hněw/ prchliwoſt/ zloſt/ zlolaynoſt / y nepoctiwau řeč z auſt waſſých.

Ale teraz odłożćie y wy ty wſzytki rzeczy/ gniew/ popędliwość/ złość/ złorzeczeńſtwo/ plugáwe słowá z vſt wáſzych.

ג

9 ולא תהוון מדגלין חד בחד אלא שולחוהי לברנשא עתיקא עם כלהון הופכוהי :

Non mentire l'vno à l'altro, essendoui spogliati de l'huomo vecchio con le sue attioni.

10 ולבשו חדתא דמתחדתא בידעתא בדמותא דבריה :

Et essendoui vestiti de l'nuouo, ilqual si rinuoua ne la cognitione, secõdo l'imagine di colui che l'ha creato.

11 כד דליתה יהודיא וארמיא ולא גזורתא ועורלותא ולא יוניא וברבריא ולא עבדא ובר חארא אלא כל ובכל נש משיחא הו :

Doue non e Greco ne Giudeo, Circoncisione, ne preputio, Barbaro, Scita, seruo, libero: ma Christo e il tutto in tutte le cose.

12 לבשו הכיל איך גביא דאלהא קדישא וחביבא רחמא ורוחפא ובסימותא ומכיכות רעינא וניחותא ונגירות רוחא :

Siate dunque (come eletti di Dio, santi e diletti) vestiti di viscere di misericordia, di benignità, d'humilita, di mansuetudine, di patientia.

13 והויתון מסיברין חד לחד ושבקין חד לחד ואן אית לאנש על חברה רועמא איכנא דמשיחא שבק לכון הכנא אף אנתון שבוקו :

Soppertandoui l'vn l'altro, e perdonandoui l'vno à l'altro, se alcun ha querela contr'alcuno: sicome ancor Christo ha perdonato à voi, cosi fate voi parimente.

14 ועם הלין כלהין חובא דהוי חוקא דגמירותא :

E sopra tutte queste cose siate vestiti di charità, che è il legame de la perfettione.

ג

9 לא תכזבו ביניכם הפשיטו את־אדם ישן את־פעליו :

No mintays los vnos à los otros: despojandohos del viejo hombre con sus hechos.

10 ולבשו את־חדש המחדש לדעת אלהים כצלם וכדמות בראיו :

Y vistiendohos del nueuo, el qual por el conocimiento es renouado conforme à la imagen delque lo crió:

11 איכה אינגו יוני או יהודי מולה וערלה לעז משך עבד חפשי כי אם כל בכלם המשיח :

Donde no ay Griego y Iudio, Circuncision y Capullo, barbaro, Scytha, sieruo, libre: sino todo esto: y en todo, el Christo.

12 לכן לבשו כבחירי אלהים קדושים ואהובים את־רחמי־חסד טובה ענוה ארך אפים :

Vestihos, pues, (como Escogidos de Dios, Sanctos, y Amados) de entrannas de misericordia, de benignidad, dehumildad, de mansedumbre, de tolerancia.

13 התאפקו ביניכם ושאו איש לרעהו אם יש־לו עליו ריב כמו גם המשיח נשא לכם ככה גם אתם :

Supportando los vnos à los otros, y perdonandohos los vnos à los otros, si alguno tuuiere quexa del otro: de la manera que el Christo hos perdonó à vosotros, ansi tambien vosotros.

14 ועל־כל־האלה תהי־לכם האהבה שהיא עבות תמה :

Y sobre todas estas cosas, Charidad, la qual es la vinculo de la perfecion.

γ.

9. Μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ.

Ne mentez point l'vn à l'autre, ayans desuestu le vieil homme auec ses actes:

10. Καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν.

Et ayans reuestu le nouuel homme, lequel se renouuelle en cognoissance selon l'image de celui qui l'a creé.

11. Ὅπου οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία· βάρβαρος, σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος· ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι χριστός.

Là où il n'y a ni Grec ni Iuif, ni Circoncision ni Prepuce, ni Barbare ni Scythe, ni serf ni franc: mais Christ y est tout & en tous.

12. Ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι, καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πρᾳότητα, μακροθυμίαν.

Soyez donc (comme esleus de Dieu, saincts & bien-aimés) reuestus des entrailles de misericorde, de benignité, d'humilité, de douceur, d'esprit patient:

13. Ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς ἐάν τις πρός τινα ἔχῃ μομφήν· καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς.

Supportans l'vn l'autre, & pardonnans les vns aux autres, si l'vn a querelle contre l'autre, comme Christ vous à pardonné, vous aussi faites le semblable.

14. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος.

Et outre tout cela, soyez reuestus de charité, qui est le lien de perfection.

CAP. III.

9. Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis.

Lie not one to another / seeing that ye haue put of the olde man with his workes.

10. Et induentes novum eum qui renovatur in agnitionem, secundùm imaginem eius qui creavit illum.

And haue put on the newe / which is renewed in knowledge after the image of him that created him.

11. Vbi non est (*masculus & femina*) Gentilis & Iudæus, circumcisio & præputium, Barbarus & Scytha, servus & liber: sed omnia, & in omnibus Christus.

Where is neither Grecian nor Jewe / circumcision nor vncircumcision / Barbarian / Scythian / bonde / free: but Christ is all and in all things.

12. Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti & dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam.

Now therefore, as the elect of God holy and beloued / put on tender mercy / kindnes / humblenes of minde / meekenes / long suffring.

13. Supportantes invicem: & donantes vobilmetipsis si quis adversus aliquem habet querelam, sicut & Dominus donavit vobis: ita & vos.

Forbearing one another / and forgiuing one another / if any man haue a quarell to another: euen as Christ forgaue you / euen so do ye.

14. Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.

And aboue all these thinges put on loue / which is the bond of perfection.

Das III. Capitel.

9. Lieget nicht vntereinander. Ziehet den alten Menschen mit seinen wercken auß.

Liuger icke at huer andre. Affører det gamle Menniske met sine gerninger.

10. Vnnd ziehet den newen an / der da vernewret wird zu der erkenntniß / nach dem Ebenbilde / deß / der jhn geschaffen hat.

Oc iføret det Ny / som skal fornyss til bekendelse / effter hans rette Billede / som hannem skabte.

11. Da nicht ist Grieche / Jüde / Beschneidung / Vorhaut / Vngrieche / Schyta / Knecht / Freyer / sondern alles vnd in allen Christus.

Der som icke er Grecke / Jøde / Omskærelse / Forhud / Wgrecke / Schyta / Fri / Men Christus er alting oc i alle.

12. So ziehet nun an / als die außerwehlten Gottes Heiligen vnd Geliebten / hertzliches erbarmen / freundligkeit / demut / sanfftmut / gedult.

Saa iføret eder nu / som Guds vdualde Hellige oc Elskelige / hiertelig Barmhertighed / Venlighed / Ydmyghed / Sactmodighed / Taalmodighed.

13. Vnd vertrage einer den andern / vnd vergebet euch vntereinander / so jemandt klage hat wider den andern. Gleich wie Christus euch vergeben hat / also auch jhr.

Oc den ene fordrage den anden / oc forlader huer andre / der som nogen haffuer Klaagemaal mod den anden / Lige som Christus forlod eder / saa skulle oc i.

14. Vber alles aber ziehet an die Liebe / die da ist das band der volkommenheit.

Oc offuer alting da fører eder i kærlighed / som er fuldkommenheds Baand.

Kapitola III.

9. Nelžete gedni druhým / ponèwadž gste swlékli s sebe starého Cžlowěka y skutky geho.

Nie kłamaycie ieden przeciw drugiemu / gdyście zwlekli onego stárego człowieká z vczynkámi iego.

10. A oblekli gste sew nowého / toho kterýž se obnowuge k poznánij podlé obrazu toho / kterýž stwořil gey:

A oblekli nowego / ktory się odnawia ku vznániu / podług wyobráżenia tego ktory go stworzył.

11. Kdežto nenij rozdijlu mezy (Mužem a Zenau /) Řekem a Zidem / mezy obřezaným a neobřezaným / mezy gednijm a druhým Národem / mezy Služebnijkem a Swobodným / ale wšecko a we wšech gestit Krystus.

Gdzie nie masz Greká / y Zydá / obrzezánia y nie obrzezki / człowieká prostego / Tátárzyna / niewolniká / wolnego / ále wszytko y we wszech Krystus.

12. Protož oblecte se yako wywolenij Božij / Swatij a milij / w střewa Milosrdenstwij / w dobrotu / w pokoru / w střijdmost / w trpěliwost.

Przy oblecżcież się tedy (iáko wybrani Boży / święci / y vmiłowáni) w wnętrzności miłosierdzia / w dobrotliwość / w pokorę / w cichość / w cierpliwość.

13. Snášegijce geden druhého / a odpauštěgijce sobě wespolek / máli kdo proti někomu žalobu: Yakož y Krystus odpustil wám / tak y wy.

Folguiac ieden drugiemu / y odpuszczáiac sobie iesliby kto miał skárgę przeciwko drugiemu / iáko też Krystus odpuscił wam / tak też y wy.

14. Ale nade wšecko toto / mějte Lásku / kteráž gest swazek dokonalosti.

A nád tho wszytko záchoway cie miłość / ktora iest zwiazka doskonáłośći.

ג

15 ושלמה דמשיחא ידבר
לבותכון דלה אתקריתון
בחד פגר והויתון מודין
למשיחא׃

E la pace di Dio gouerni ne i vostri cuori, à laquale ancor sete chiamati in vn corpo: è siate grati.

16 דמלתה תעמרי בכון
עתיראית בכל חכמא
והויתון מלפין ורדין
נפשכון במזמורא וב
בתשבחתא ובזמירתא
דרוחא ובטיבותא הויתון
זמרין בלבותכון לאלהא׃

La parola di Christo habiti in voi abbondantemente in ogni sapientia: insegnandoui et ammonendoui vos stessi l'vn l'altro con salmi, e laude, e canzoni spirituali, cantando con gratia nel cuor vostro al Signore.

17 וכל מדם דעבדין
אנתון במלתא ובעבדא
בשמה דמרן ישוע
משיחא הויתון עבדין
והויתון מודין באידה ל
לאלהא אבא׃

E qualunque cosa voi facciate, ò in detto in fatto, fate tutto nel nome del Signore IESV, rendendo per lui gratie à Dio Padre.

18 נשא אשתעבדין
לבעליכין איך דזדק במ
במשיחא׃

Voi mogliĳ, siate soggette à i vostri mariti, come si conuiene nel Signore.

19 גברא אחבו נשיכון
ולא תהוון ממרירין ע
עליהין׃

Voi mariti, amate le vostre mogliĳ, e non siate amari verso esse.

20 בניא אשתמעו ל
לאבהיכון בכל מדם הכנא
גיר שפיר קדם מרן׃

Voi figliuoli, obbedite à i vostri padri è madri in tutte le cose: percioche questo è grato al Signore.

ג

15 וְשְׁלוֹם אֱלֹהִים יְנַצֵּחַ בִּלְבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר בּוֹ גַּם נִקְרָאתֶם בִּגְוִיָּה אֶחָת וְהוֹדוּ לַיהוָה׃

Y la paz de Dios gouierne en vuestros coraçones: en la qual ansimismo soys llamados en vn cuerpo: y sed agradecidos.

16 דְּבַר הַמָּשִׁיחַ יִשְׁכּוֹן בָּכֶם בְּעֹשֶׁר בְּכָל־חָכְמָה לְלַמֵּד וּלְיַסֵּר אֶת־נַפְשְׁכֶם בְּמִזְמוֹרִים תְּהִלִּים וּנְגִינוֹת רוּחַ בְּחֵין פִּצְחִים בִּלְבַבְכֶם לַיהוָה׃

La palabra del Christo habite en vosotros en abundancia en toda sabiduria, ensennandohos y exhortandohos los vnos à los otros con psalmos y hymnos, y canciones espirituales con gracia cantando en vuestros coraçones àl Sennor.

17 וְכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ בְּדָבָר וּבְפֹעַל כֻּלָּם בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עֲשׂוּ וְהוֹדוּ לֵאלֹהִים וְלָאָב בְּיָדוֹ׃

Y todo loque hizierdes, en palabra, ó en hecho, todo sea en el nombre del Sennor Iesus el Christo, haziendo gracias àl Dios y padre por el.

18 הַנָּשִׁים תִּכָּנַעְנָה תַּחַת אִישֵׁיהֶן כַּנָּאוֶה בַיהוָה׃

Las casadas, sed sujetas à vuestros proprios maridos, como conuiene en el Sennor.

19 הָאִישִׁים אֶהֱבוּ אֶת־נְשֵׁיכֶם וְלֹא תִתְמָרְדוּ אֲלֵיהֶן׃

Los maridos, amad vuestras mugeres, (y no les seays dessabridos.

20 הַבָּנִים שִׁמְעוּ לְיוֹלְדֵיכֶם בְּכָל־דְּבָרִים כִּי־זֹאת יְשָׁרָה הִיא בְּעֵינֵי יְהוָה׃

Los hijos, obedeced à vuestros padres en todo; porque esto agrada àl Sennor.

γ.

15. Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν· εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι· καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε.

Et que la paix de Dieu tiene le principal lieu en vos cœurs, à laquelle vous estes appelés en vn corps, & ne soyez point ingrats.

16. Ὁ λόγος τοῦ χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ.

Que la parole de Christ habite en vous plantureusement en toute sapience, en vous enseignant & admonnestãt l'vn l'autre par pseaumes, louanges, & chansons spirituelles, auec grace, chantans de vostre cœur au Seigneur.

17. Καὶ πᾶν ὅ, τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου ἰησοῦ (χριστοῦ ποιεῖτε,) εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ.

Et quelque chose que vous faciez, soit par parole ou par œuure, faites le tout au nom du Seigneur Iesus. rendãs graces par lui à nostre Dieu, & Pere.

18. Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς (ἰδίοις) ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ.

Femmes, soyez suiettes à vos propres maris, ainsi qu'il appartient selon le Seigneur?

19. Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς.

Maris, aimez vos femmes, & ne vous enaigrissez point contre elles.

20. Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα· τοῦτο γάρ ἐστιν εὐάρεστον ἐν κυρίῳ.

Enfans obeissez à peres & meres en toutes choses: car cela est plaisant au Seigneur.

S. PAULI
AD
LAODICENSES
EPISTOLA.

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HUTTERI
GERMANI.

דפולוס שליחא דלות לודיקיא :

קפיטולא א

פולוס שליחא לא מן בני נשא ולא ביד ברנשא אלא ביד ישוע משיחא לאחא דאיתיהון בלודיקיא :

PAVLO Apostolo, non gia da huomini, ne per huomo, ma per IESV Christo, à i fratelli che sono in Laodicea.

2 טיבותא לכון ושלמא מן אלהא אבא ומן מרן ישוע משיחא :

Gratia è pace à voi da Dio Padre nostro, è dal Signor IESV Christo.

3 מודא אנא למרן ישוע משיחא בכל זבן בכל בעותי מטול דמקוין אנתון ואמינין בעבדא שפירא ומסכין אנתון למולכנא ביומא דדינא :

Io ti ringratio il mio Dio sempre in ogni mia oratione che voi siate state fermi ne le buone opere aspettando l'apparition, nel di del giuditio.

4 ולא יהלונכון מלא סריקתא דאנשא דמתדמין בקושתא מטול דיעקמונכון מן שררה דאונגליון דסברתכון :

Non si turbi il cuor vostro con parole d'alcuni vani e profani che fingeuano d'esser giusti per souvertir gli animi vostri da la verità de l'Euangelio il quale da me sia annonciato.

5 ומן השא יעבד אלהא דהנון דמני אנון לגמירותא דשררה דאונגליון ואתון ויעבדון לבסימותא דעבדא איכנא דיאא לחיא דלעלם :

Ma hora farà il Signor che quelli chi sono da me passino oltre à la perfettione de la verità de l'Euangelio, per fare la benignità delle buone opere, che son conuenienti à la salute de la vita eterna.

השליח אל־לאודיקים :

א

פולוס השליח לא מבני אדם ולא ביד אנוש כי־אם בישוע המשיח לאחים שהם בלאודיקיא :

PAVLO Apostolo no de los hombres, ni por hombre, mas por Iesus el Christo, alos Hermanos que estan en Laodicea.

2 תחנה לכם ושלום מאלהים אבינו ומאדנינו ישוע המשיח :

Gracia y paz ayays de Padre nuestro, y del Sennor Iesus el Christo.

3 מודה אנכי לאלהי למשיח תמיד בכל תפלותי כי־מעודדים אתם במעשים טובים ומשברים אתם אל־השבועה להגלות ליום דין :

Hago gracias á mio Dios siempre en todas mis oraciones paraque vosotros, perseuerad permaneciereys en las buenas obras, esperando là venida gloriosa, el dia del juyzio.

4 ולא יבהלונכם דברי שוא אנשי בליעל המתדמים כאנשי אמונים המה להטות אתכם מאמת הבשורה אשר בשרתיה אתכם :

No turbays vuestro coraçon con palabras de algunos vanos y profanos que se simulassen justos transtornando vuestras animas de la verdad del Euangelio que hos ha sido annunciado por mi.

5 ומעתה יתן יהוה אשר האלה אשר היו ממני תנשאו לתכלית אמת הבשורה לעשות את־טובת המעשים הנאוים לישועת חיי עולם :

Mas aora el Sennor hara que aquellos que ayva adelante à la perfecion verdadera del Euangelio paraque todas obras buenas que habla conuiene à la salud de la vida eterna.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΛΑΟδικέας ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α'.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, τοῖς ἐν λαοδικείᾳ ἀδελφοῖς.

PAVL Apostrê non point de par les hommes, ni par homme, mais par Iesus Christ, aux freres qui sont en Laodicee.

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous soit & paix de par Dieu nostre pere & de par le Seigneur Iesus Christ.

3. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου τῷ χριστῷ πάντοτε ἐν ταῖς προσευχαῖς μου, ὅτι ἐμμένοντες, καὶ προσκαρτεροῦντες ὑμεῖς ἐστὲ ἐν ἔργων καλῶν, προσδεχόμενοι τὴν ἐπαγγελίαν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

Ie ren graces a mon Dieu par toutes mes oraisons que vous soyez demeurez en bonnes œuures constans, attendans l'apparition du iour du iugement.

4. Καὶ μὴ ταράξωσιν ὑμᾶς ματαιολογίαι τινῶν τῶν ὑποκρινομένων τὴν ἀλήθειαν, τοῦ διαστρέψαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ εὐαγγελισθέντος ἀπ' ἐμοῦ.

Vostre cœur ne soit point trouble par propos d'aucuns vaines & profanes qui insimulent la verité renuerlans vos ames de la verite de l'Euangile qui a esté annonce par moi.

5. Νῦν δὲ ποιήσει ὁ θεὸς, ἵνα πάντες οἱ ἐξ ἐμοῦ εἰσιν ἐπὶ τὴν τελειότητα τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου φέρωνται, τοῦ ποιῆσαι τὴν χρηστότητα τῶν ἔργων, ἃ πρέπει τῇ σωτηρίᾳ τῆς ζωῆς αἰωνίου.

Mais maintenant faira le Seigneur qu'ils qui sont de par moi passent a la perfection de la verité de l'Euangile, pour faire la benignité des œuures lequelles si couuenent alla salut della vie eternelle.

AD LAODICENS:

CAP. I.

PAulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem; sed per Iesum Christum. Fratribus qui estis Laodiceæ.

PAul and Apostle not of men/ neyther by man/ but by Jesus Christ/ to then brethren which are at Laodicea.

2. Gratia vobis, & pax à Deo patre nostro, & Domino nostro Iesu Christo.

Grace be with you/ and peace from God our Father/ and from the Lord Jesus Christ.

3. Gratias ago Christo per omnem orationem meam, quod permanentes estis, & perseverantes in operibus bonis, promissionem expectantes in die iudicii.

I thanke my Christ in all may prayers that ye continue abide in the good workes /looking for the appearing of the glory at the day of iudgement.

4. Neque disturbant vos quorundam vaniloquia in simulantium veritatem: ut vos avertant à veritate Evangelii, quod à me prædicatur.

Let not your heard betroubled/ with which vaine/ & prophane words which faine them elues iust men/ & combred your mindes from the trueth of the Gospell which was preached of me.

5. Et nunc faciet Deus, ut, qui sunt ex me, ad perfectū veritatis Evangelii sint deservientes & benignitatem operum facientes, quæ sunt salutis vitæ æternæ.

But nowe the Lord will make/ that led be led forwarde into perfection of trueth which is the Gospell to doe all good workes/ and the thinges whole saluation of eternall life which becems.

An die Laodiceer.

Das erste Capitel.

PAulus ein Apostel/ nicht von Menschen/ noch durch einen Menschen/ sondern durch Jesum Christum/ den Brüdern zu Laodicea.

PAulus en Apostel / icke aff Menniskene / oc icke formedelst Mennisken / men ved Jesum Christum/ de Brødre i Laodicea.

2. Gnade sey mit euch/ vnd Friede von Gott dem Vater/ vnnd vnserm HERREN Jesu Christo.

Naade vere met eder / oc Fred aff Gud vor Fader/ oc den Herre Jhesu Christo.

3. Jch dancke dem HERREN Christo in all meinem Gebet/ daß jr standthafftig seyt/ vnd beharret in guten Wercken/ vnd erwarttet der verheissung am Tag des gerichts.

Jeg tacker min Gud saa offte som ieg tencker paa eder i all min bøn/ at i bliffuer i gode gerninger/ oc vare paa den Herligheds Obenbarelse paa den yderste Dom.

4. Lasset euch nicht erschrecken etlicher vnnütz Geschwetz/ die sich vnter dem schein der Warheit vnderstehen/ euch abwendig zu machen von der Warheit des Euangelij/ welches von mir gepredigt wird.

Eders hierte forferdis icke / met nogle waandelige løse snack / som skike sig/ lige som de haffde verit fromme/ oc mistrøster eders Siele/ fra Sandeds Evangelij som er predicket aff mig.

5. Nun aber wird Gott geben/ das die jenigen/ so auß mir sind/ zur volkommenheit der Euangelischen warheit recht dienen mögen/ vnd thun die besten Werck die der ewigen Seligkeit gebühren.

Men nu Herren skal gøre at fare til fuld kommenhed Sandheds vdi Evangelio til at gøre all gode gerninger/ som tilbørlige er effter den Salighedsens det euige liff.

K Laodycenskym.

Kapitola I.

PAwel Apostol/ ne od Lidij/ ani skrze Czlowěka/ ale od Gežijsse Krysta: Bratřijm kteřijž gsu w Laodicij.

Pawel Apostol nie od ludzi/ á nie przez czlowieka/ ále przez Jezusá Krystusá tym Brátom ktorzy sa w Laodycey.

2. Milost wám a Pokog od Boha Otce nasseho/ a od Pána Gežijsse Krysta.

Láská niech wám bedzie y pokoy od Bogá Oycá nasszego/ y od Paná Jezu Krystá.

3. Děkugi Bohu na každé Modlitbě swé/ že trwáte w něm/ a stogijte w skutcých geho/ čekagijce zaslijbenij do dne saudného.

Dziekuie Bogu memu vstáwicznie was pámietáiac/ ze trwác bedzacie w dobrych vczynkow oczekawáiac zacnego przyscia chwaly/ w dzien sadny.

4. Hleďtež ať wás nepřewrátij marná mluwenij některých/ kteřij mluwij/ aby wás odwrátili od prawdy Ewangelium/ kteréž se káže odemne.

Niechay sie nie frasuie serce wásze z niektorsy prozna mowe/ ktorsy by sie zmyslali byc sprawiedliwemi postawiaiac dusze wásze/ od prawd y Ewánielley przepowiedana odemnie

5. A nynijk včinij Buoh to/ aby ti kteřijž gsau ze mne/ slaužili Bohu/ k prospěchu prawdy Evangelium/ a aby činili dobrotiwost skutkuow/ kteřijž gsau spasenij wěčného žiwota.

A theraz vczyni Pan aby mley sie ku dostonálosci prawdziwe Ewánielley/ ku czynieniu wszelákie vczynki dobre theraz przystan zbawieny zywota wieznego.

א

6 ומן השתא אתגליו אסורי דבהון אסירנא אנא במשיחא ובהדא חדית ואחדא אנא ׃

Et hora i miei legami sono manifesti in Christo, ne iquali io mi rallegro, & anco mi rallegrarò.

7 ידע אנא גיר דהלין לחיא דלעלם הוו משתבחן לי בבעותכון ובמוהבתא דרוחא דקודשא ׃

Perche io so che questo mi tornara in salute eterna che è stato fatto, per la vostra oratione, mediante l'aiuto del Spirito santo.

8 אן בחיא ואן במותא חיי גיר דילי משיחא הו ואן אמות חדותא לי ׃

O per vita, O per morte, imperoche viuer mi Christo à me e la vita, & di morire allegrezza.

9 הו דין מרן בכון יעבד חננה עמכון דחד חובא ובחדא נפש וחדא תרעיתא וחד רעינא יהוא לכון ׃

Et esso nostro Signor fara in voi la sua misericordia, acciochè habbiate vna medesima charità hauendo vn medesimo consentimento.

10 מטול הנא חביבי איכנא דשמעתון למאתיתה דמרן הכנא אתרעו ועבדו בדחלתא דאלהא ונהוון לכון חיא דלעלם ׃

Per la qual cosa fratelli miei carissimi, come vdiste, da la venuta del Signore cosi sentite, e cosi fate, nel timor del Dio e voi hauerete, la vita eterna.

11 אלהא גיר איתוהי דעבד בכון ׃

Percioche Iddio è quel che opera in voi.

12 ועבדו דלא חטהא כל מא דעבדין אנתון ׃

Et fate tutte le cose senza mormorationi e disputationi.

13 ומכיל חביבי חדו במרן ישוע משיחא ואזדהרו מן כלה יענותא ויותרנא טנפא ׃

E quanto al resto, fratelli mei carissimi, state allegri nel Signore Iesu Christo: & vedete di guardarui da tutta l'auaritia de disonesto guadagno.

א

6 ומעתה נגלים היו אסורי אשר בם אסור אני במשיח ובזאת שמח לבי ויגל כבודי ׃

De tal manera que mis prisiones ayan sido celebres en el Christo y en esto tambien me huelgo, y aun me holgare.

7 כי ידעתי כי זאת היא לי לישועת נפשי לעולם הנעשתה בתפלותיכם במתת רוח הקדש ׃

Porque se que esto me tornará à salud eterna por vuestra oracion, y por el alimento del Espiritu sancto.

8 אם בחיים ואם במות כי חיי המשיח הוא ובמותי שמחה לי ׃

O por vida, o por muerte : porque à mi el Christo me es gozo ó biuiendo ó muriendo.

9 והוא אדנינו בכם יעשה את תחנתו עמכם אשר תהי לכם אהבה אחת ונפש אחת ורוח אחת ולב אחד ׃

Y el mismo Sennor nuestro Dios haga en vos misericordia enque teniendo vna misma charidad, vnanimes, sintiendo vna misma cosa.

10 על כן אהובי איככה שמעתם את ביאת אדנינו כן הבינו ועשו ביראת יהוה ויהיו לכם חיי עולם ׃

Por loqual Hermanos mios muy amados, como vosotros auays oydo de la venida del Sennor, ansi hablad, y ansi obrad, en el temor del Sennor, y aurays la vida eterna.

11 כי אלהים הוא הפועל בכם ׃

Porque Dios es elque en vosotros obra.

12 וכל אשר תעשו עשו בלתי חטאה ׃

Hazed todo sin murmuraciones ó dubdas.

13 ומה טוב מכל ומה נעים אהובי שמחו באדנינו ישוע המשיח והשמרו לכם מטמאת כל בצע ׃

Y resta, Hermanos mios muy amados, que hos gozeys en el Sennor Iesus Christo : y mirad, y guardaoz de toda auaricia, del turpe ganancia.

α.

6. Καὶ νῦν φανεροὶ ἐγένοντο οἱ δεσμοί μου ἐν οἷς δέσμιός εἰμι ἐν χριστῷ, καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι.

Et hormais que mes liens en Christ ont esté rendus celebres : & en cela ie m'esiouï & m'en esiouïrai.

7. Οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν αἰώνιον, ὃ ἐγένετο διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως, καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος ἁγίου.

Car ie sai que cela me tournera à salut eternelle par vostre priere & par la subuention du saint Esprit.

8. Εἴτε διὰ ζωῆς, εἴτε διὰ θανάτου· ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν χριστός, καὶ τὸ ἀποθανεῖν χαρά.

Soit par vie, soit par mort, car Christ m'est ioye à viure & à mourir.

9. Αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν, ἐν ὑμῖν ποιήσει τὸ ἔλεος αὐτοῦ μεθ' ὑμῶν, ἵνα τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες σύμψυχοι τὸ αὐτὸ φρονῆτε.

Or icelui mesme nostre Seigneur faira misericorde en vous que vous ayez vne mesme charité, estans d'vn mesme courage, & sentans vne mesme chose.

10. Διὰ τοῦτο ἀγαπητοί, καθὼς ἠκούσατε τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου οὕτως φρονεῖτε, καὶ ποιεῖτε ἐν φόβῳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἔσται ὑμῖν ζωὴ αἰώνιος.

Pour laquelle cause mes freres bien aimes, selon que vous auez entendu, de la venue du Seigneur, ainsi senties & faisses en la crainte de Dieu, & vous aurez la vie eterneile.

11. Ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν.

Car c'est Dieu qui ouure en vous.

12. Πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν, καὶ διαλογισμῶν.

Et faites toutes les choses sans murmures & questions.

13. Καὶ τὸ λοιπὸν, ἀγαπητοί, χαίρετε ἐν τῷ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ, καὶ ὁρᾶτε, καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης αἰσχρᾶς κέρδους πλεονεξίας.

Et au reste, mes freres, biẽ aimes, esiouissez vous en le Seigneur Iesus Christ : & gardes vous d'auarice, du gain des honeste.

CAP. I.

6. Et nunc palam sunt vincula mea quę patior in Christo: in quibus lætor & gaudeo.

So that my bandes in Christ are famous / And I therein ioye yea / an will ioye.

7. Scio enim quod hoc mihi est ad salutem perpetuam quod factum est orationibus vestris, administrante Spiritu sancto.

For I knowe that this shall turne to my saluation / through your prayer / and by the helpe of the holy Ghost.

8. Sive per vitam, sive per mortem; est mihi vivere vita in Christo & mori gaudium.

Wheter the be by life or by death / for Christ is to me both in life / and in death ioye.

9. Et ipse Dominus noster in vobis faciet misericordiā suam, ut eandē dilectionem habeatis, & sitis unanimes.

Now the same our Lord giue mercie vnto you / that yee bee hauing the same loue / being of one accorde at of one iudgement.

10. Ergo dilectissimi, ut audistis præsentiam Domini, ita sentite, & facite in timore Domini, & erit vobis vita in æternum.

Wherefore mi deare brethren / that as ye haue heard from the comming of the Lord / so speake ye / and so do / in the feare of the Lorde / an ye shall haue eternall life.

11. Est enim Deus qui operatur in vobis.

For it is God which worket in you

12. Et facite sine peccato, quæcunque facitis.

Doe all things without murmuring & reasonings.

13. Et quod optimum est dilectissimi: gaudete in Domino Iesu Christo, & cavete omnes sordes in omni lucro.

And merouer / my deare brethren / reioyce in the Lord Christ Jesus / and take heed / and of all couetousnes of the filthy lucres.

Das I. Capitel.

6. Von nun aber sindt meine Bande offenbar / welche ich leide in Christo / derer ich mich von hertzen frewe.

Saa / at mine Baand ere obenbarede i Christo / saa glæder ieg mig dog der aff / oc ieg vil oc saa glæde mig.

7. Denn ich weiß das mir solches gereichet zum ewigen Heil / welches geschicht / durch ewer gebet vnd durch hilff vnd beystandt des Heiligen Geistes.

Thi ieg veed / at det for fremmis mig til Salighed / formedelst eders Bøn / oc ved hellig Aands hielp.

8. Es sey im Leben oder im Todte / so ist Christus mein leben / vnd Sterben meine frewde.

Vere sig enten ved liffuit eller ved Toden / Thi Christus er mit leffuet / oc glæde det er mig at dø.

9. Vnd der Herr selbst in euch / wird euch gnade verleihen / daß jhr einerley liebe vndereinander habt / vñ in einem Sinn einmütig bleibet.

Men vor Herre / giffue eder barmhertighed / at i ere ved it sind haffue lige kærlighed / ere ved en mening oc samdrectige.

10. Derwegen aller liebsten / wie jr des HERREN zukunfft gehört habt / also denckt / vnd thut auch in der furcht Gottes / so werdet jr das ewige Leben vberkommen.

Der faare / kære brødre lige som i hørde aff Herrens til kommelse / taler saa / oc gører saa / i Herrens fryct / saa haffue i det euige liff.

11. Denn Gott ists der / der in euch wircket.

Thi Gud er den / som arbeyder i eder.

12. Vnd alles was jr thut / das thut ohne Sünde.

Gører alting vden knur oc vden tuil.

13. Vnd das daß beste vnd fürnembste ist / jhr aller liebsten frewet euch im Herren Jesu Christo / vnd hüttet euch vor aller vnreinigkeit des Geitzes.

Fremdelis / kære brødre / glæder eder i Herrn Christo Jesu / oc seer til / oc vocter eder for all skendeling finding gerighed.

Kapitola I.

6. A nynij zgewenij gsau okowowé mogi / kterež trpijm pro Krysta / w kterých se weselijm a radugi.

Thak iž zwłaśki mole w Krystu się znáczne są / z tego thež raduię się / y ieszcze rádowáć się bedę.

7. Neb wijm že mi tok přijgde k spasenij wěčnému / když wy wassými Modlitbami budete mi pomáhati / a Duch Swatý k tomu poslaužij.

Gdyž wiem iž mi się tho obróćiku zbawieniu przez prośbę wasze / y dodawánie ducha świetego.

8. Budto skrze žiwot / aneb skrze žiwot / aneb skrze Smrt: Nebo mně žiwu býti / gest žiwot w Krystu / a vmřijti zysk:

Choć przez žywot / choć przez śmierć / abowiem Krystus imie iesth wsele tak w žywoćie iáko w śmierći.

9. A on pak Pán náss w wás včinij milosrdenstwij swé / abyste též milowánij měli / a abyste byli gednomyslnij.

A sam Pan nasz okaže miłosierzie swoie nád wami / ábyśćie to zrozumieli / też miłość maiac / iedno myśluie / y iedurgo ozrozumienia.

10. Protož Bratřij mogi naymilegssý / yakž gste slýchali když gsem byl přijtomen wám / tak se zachowawayte / a tak čiňte w Bázni Božij / a budete mijti žiwot na wěky.

Dla tego Bracia namilszy / takoście słyszeli / od przyśćia Pánskiego / ták mowćie / y ták czyńćie / w bojaźni Božey / y mieć benźiećie wieczny žiwot.

11. Nebo gestiť Buoh / kterýž w wás dijlo činij.

Abowiem Bog iestći ten ktory spráwuie w was.

12. Y wy čiňte bez rozpáženij to cožkoli činijte.

Wszytho czyńćie krom szemrania y poszwarkow.

13. A což gt naylepssýho. Naymilegssý / radůgte se w Pánu Gežijssý Krystu / a warůgte se těch kteřij gsau ohyzdnij w swém zysku.

Na ostatek / brácia moi namilszy / rádujćie się w Pánie Jezusie Krystusie / y báczjćie a strzežćie się zyska nie począć wego łakombstwa.

א

14 כל־שאלתכון עין בגלא יתידעון קדם אלהא הוו דין שררין ברעינה דמשיחא :

Tutte le vostre petitione sian manifestate à Dio. E dio guardi i vostri cuori è le vostre menti in Christo.

15 מכיל אחי אילין דשרירן ואילין דנכפן ואילין דדכין ואילין דכאנן ואילין דרחימן הלין סעורו :

Quanto al resto, fratelli, tutte le cose che son vere, honeste, tutte le giuste, tutte le pure, tutte le amabili queste cose fate.

16 ואילין דשמעתון ו וקבלתון בלבבכון אחדו ויהוא לכון שלמא :

Lequali ancora voi hauete vdite, e receuute, ritenete queste cose ne vostri cuori, e sarà con voi la pace.

17 שאלו בשלמא דאחין כלהון בנושקתא קדישתא :

Salutate tutti i fratelli col santo bacio.

18 שאלין בשלמכון כל כלהון קדישא :

Salutanui tutti i Santi.

19 טיבותא דמרן ישוע משיחא עם רוחכון אמין :

La gratia del nostro Signor IESV Christo sia con lo Spiritu vostro. Amen.

20 עבדו דאף אגרתא הדא תתקרא בעדתא דקולסיא והי דאתכתבת מן קולסוס קראוה אנתון :

E fate che questa Epistola sia letta ancor ne la chiesa de Colossa e che ancor voi leggiate quella che è venuta da Colossa.

שלמת אגרתא דלורת לודיקיא דאתכתבת מן רהומא ואשתדרת באידי טוכיקוס ואניסימוס :

א

14 כל־משאלותיכם בבטחון תודענה לפני יהוה חזקו ואמצו לעמוד בשכל המשיח :

Que vuestras peticiones sean notorias delante de Dios con mucha oracion, y Dios guardara vuestros coraçones, y vuestros entendimientos en el Christo.

15 והנשאר אחי כל־אשר נאמנים ישרים ונאוים וקדושים וצדיקים הדודים וטובים ונעמים אתם תעשו :

Resta, Hermanos, que todo loque es verdadero todo lo honesto, todo lo justo, todo lo sancto, todo lo amoreuole, esto hazed.

16 ואלה אשר שמעתם וקבלתם נצרום בלבותיכם ויהיה לכם שלום :

Loque oystes, y recebistes esto reteneys en vuestros coraçones, y la par sera con vosotros.

17 שאלו בשלום לאחים כלם בנשיקת הקדש :

Saludad á todos los Hermanos con beso sancto.

18 שאלו לשלומכם הקדושים כלם :

Saludan hos todos los sanctos.

19 תחנת אדנינו ישוע המשיח תהי את רוחכם אמן :

La gracia del Seanor nuestro Iesus el Christo sea con vuestro espiritu, Amen.

20 עשו אשר תקרא אגרת הזאת בעדת קולסים ואשר אל קולסים תקראוה גם אתם :

Y hazed que tambien sea leyda en la Iglesia de los Colossas, y la que es escripta de Colossa que la leays tambien vosotros.

נשלמה אגרת שהיא אל־לאודיקיא נכתבה מרומא ונשלחה בידי טוכיקוס ואנסימוס :

α´.

14. Πάντα τὰ αἰτήματα ὑμῶν παῤῥησίᾳ γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν, καὶ βέβαιοι γίνεσθε ἐν νοῒ τοῦ χριστοῦ.

En toutes choses vos requestes soyent notifiees a Dieu par priere, & Dieu garde vos corps & vos sens en Christ.

15. Καὶ τὸ λοιπὸν, ἀδελφοὶ, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα ἁγνὰ, ὅσα δίκαια, ὅσα προσφιλῆ, ταῦτα πράσσετε.

Du reste, freres, qui toutes choses qui sont veritables, toutes choses qui sont honestes, toutes choses qui sont Iustes, toutes choses qui sont pures, toutes choses qui sont amables faites la ces choses.

16. Καὶ ἃ ἠκούσατε, καὶ παρελάβετε ἐν καρδίαις ὑμῶν κατέχετε, καὶ ἔσται ὑμῖν εἰρήνη.

Lesquelles aussi vous aurez entendues & receues gardez ces choses en vos cœurs, & la paix sera auec vous.

17. Ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

Saluez tous les freres par le sainct baiser.

18. Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες.

Tous les saincts vous saluent.

19. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πνεύματος ὑμῶν, ἀμήν.

La grace de nostre Seigneur Iesus Christ soit auec vostre esprit. Amen.

20. Ποιήσατε ἵνα ἡ ἐπιστολὴ καὶ ἐν τῇ κολοσσαέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ ἐκ κολοσσῶν, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε.

Faites qu'elle soit aussi leuë en l'eglise des Colosses & que vous lisiez aussi celle qui est venue de Colosse.

Πρὸς Λαοδικέας ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ τυχικοῦ καὶ ὀνησίμου.

CAP. I.

14. Omnes petitiones vestræ, sint palam apud Deum, estote firmi in sensu Christi.

In all thinges let your requestes bee shewed unto God in prayer / and God shall preserue your hearts / and mindes in Christ.

15. Et quæ integra, & vera, & pudica, & casta, & iusta, & amabilia sunt facite.

Furthermore brethren / whatsoeuer thinges are true / whatsoeuer things are honest / whatsoeuer things are iust / whatsoeuer things are pure / whatsoeuer things perteine to loue / do on these things.

16. Et quæ audistis, & accepistis, in corde retinete: & erit vobis pax.

And which ye haue both heard / and receiued / these things keepe in your hearts.

17. Salutate omnes fratres in osculo sancto.

Greete all the brethren with an holy kisse.

18. Salutant vos omnes sancti.

All the Saints salute you.

19. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro, Amen.

The grace of our Lord Jesus Christ be with your Ghost / Amen.

20. Hanc facite legi Colossensibus, & eam quæ est Colossensium vobis.

And cause that it be read in the Church of the Colossen also / and that ye likewise reade the Epistle written from Colosse.

Ad Laodicenses scripta fuit è Roma per Tychicum & Onesimum.

Das I. Capitel.

14. All ewer bitten vnd anligen lasset vor Gott kundt werden / vnd stehet vest in dem Sinn vnd meinung Christi.

I alle ting lader eders begering obenbaris faar Gud / oc Gud beware eders hierte oc sind i Christo.

15. Aller dinge aber was warhafftig / erbar / keusch / züchtig / gerecht / vnd jederman lieb vnd angenemb ist / das thut.

Fremdelis kære brødre huad som er sant / huad som er erligt / huad som er retferdigt / huad som er kyske / huad som er elskelige / da giffuer der act paa oc gører det.

16. Vnd was jr gehört vnd empfangen habt / das behaltet in ewerm Hertzen / so werdet jr friede haben.

Huilcket i oc haffue hørt oc anammet / det holde i eders hierter.

17. Grüsset alle Brüder mit dem heiligen Kuß.

Hilser alle Brødre met den hellige kyß.

18. Es grüssen euch alle Heiligen.

Alle Helligen hilse eder.

19. Die Gnade vnsers HErren Jesu Christi / sey mit ewerm Geist / Amen.

Vor Herris Jhesu Christi Naade vere met eder Aand / Amen.

20. Schaffet daß diese Epistel auch in der Gemeine zu Colossen gelesen werde / vnnd daß jhr die / an die Colosser auch leset.

Oc bestickes / at der bliffuer oc læst faar menigheden i Colossen / oc at i læse til dem aff Colossen.

Geschrieben von Rom / durch Tychicum vnd Onesimum.

Kapitola I.

14. Wssecky prosby wasse budte zgewné před Bohem / a budte pewni w rozumu Krystowu:

We wszytkim wlech zadánia wasze beda znaczne w Boga / A pan Bog bedzie obrona sercam wászym / y myslam wássym przez Krystusa.

15. A činte to což gest prawého / a dokonalého / a stydliwého / a čistého / a sprawedliwého / a milosti hodného.

Ná ostátek Bracia ktorekolwiek rzeczy sa prawdziwe / ktorekolwiek poczciwe / ktorekolwiek czyste / ktoreko w ek mile / o tych myslciey y toz czyncie.

16. A což gste slysseli a přijali držte to w srdcy / a budeť wám pokog.

A kthorychścíe sie tez slyszeli / y przyieli ty trzymacie w sercach wászych.

17. Pozdrawte wssech bratrij / w polijbenij Swatém.

Pozdrowcie Brácia wszytke spcalowántem swietym.

18. Pozdrawugij wás wssyckni Swatij

Pozdrawiáia was wszyscy swieci.

19. Milost Pána nassého Gežijsse Krysta / budiž s duchem wassym / Amen.

Łástá Páná nászego Jezu Krysta niech bedzie / Amen.

20. A rozkažte tento List čijsti Kolocenským / a gegich List sobě také přečtěte.

Y stáraycie sie aby tez przeczytano w kościele w Kolosiech / á izbyście wy tez przeczytáli ten kthory iest nápisan z Kolosiech.

Skonáwá se Episstola Swatého Pawla k Laodycenským.

CAP. III. — Das III. Capitel. — Kapitola III.

15. Et pax Christi exultet in cordibus vestris: in qua & vocati estis in uno corpore: & grati estote.

And let the peace of God rule in your hearts, to the which ye are called in one bodie, and be ye amiable.

15. Vnd der Fride Gottes regiere in ewren hertzen / zu welchem jr auch beruffen seyt / in einem Leibe / vnd seydt danckbar.

Oc Guds fred regnere i eders hierte / til huilcken i oc ere kallede / i it Legeme / oc verer tacknemelige.

15. A pokog Krystuow / ať panuge w Srdcých wassých / k kterémužto powolanij gste w gednom těle / a budtež toho wděčni.

A pokoy Bożу niech rostázuie w sercách wászych / ku ktoremu też wezwáni iesteście w iedno ciáło, á badźcie wdźięczni.

16. Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia: docentes & commonentes vosmetipsos, psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo.

Let the word of Christ dwell in you plenteously in all wisdome / teaching and admonishing your owne selues / in psalmes / and hymnes / and spirituall songs / singing with a grace in your hearts to the Lord.

16. Lasset das Wort Christi reichlich vnter euch wohnen / in aller Weißheit. Lehret vnd vermanet euch selbs / mit Psalmen vnd Lobgesängen / vnd Geistlichen lieblichen Liedern / vnd singet dem HERRN in ewrem hertzen.

Lader Christi ord bo rigelige iblant eder / i al Visdom / Lærer oc formaner eder selff / met Psalmer oc Loffsange / oc aandelige deylige Viser / oc siunger faar HERREN i eders hierte.

16. Slowo Krystowo přebýwayž hogně w wás / we wssý maudrosti / včijce a napomijnagijce sebe wespolek w Žalmijch / a w chwalách / a Pijsničkách duchownijch / s milostij zpijwagijce w srdcých wassých Pánu.

Słowo Krystusowe niechay mieszka w was obficie / z wszeláką mądrośćią vcząc / y społecżnie sámi śiebie napomináiąc / przez Psálmy / pieśni / y śpiewánia duchowne / z łáską śpiewáiąc w sercu wászym Pánu.

17. Omne quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Iesu Christi (*facite*) gratias agentes Deo & Patri per ipsum.

And whatsoeuer ye shall do / in worde or deed / do all in the Name of the Lord Jesus giuing thankes to God euen the Father by him.

17. Vnd alles was jr thut / mit worten oder mit wercken / das thut alles in dem Namen deß HERRN Jesu / vnnd dancket Gott vnnd dem Vater durch jhn.

Oc alt det som i gøre / met ord eller met gerninger Det gører altsammen i vor HERRIS Jhesu Naffn / oc tacker Gud oc Faderen formedelst hannem.

17. Wssecko cožkoli činijte / w slowu anebo w skutku / wsseckni wěcy čiňte we gměnu Pána Gežijsse Krysta / děkugijce Bohu a Otcy skrze něho.

A cokolwiek vczynićie mową ábo skutkiem / czyńcie w imię Jezusowo / dźiękuiąc Bogu y Oycu przezeń.

18. Mulieres, subditæ estote viris, sicut oportet in Domino.

Wiues / submit your selues vnto your husbandes / as it is comely in the Lorde.

18. Ihr Weiber seydt vnterthan ewren Männern in dem HERRN / wie sichs gebürt.

I Hustruer / verer eders Mend vnderdanige i HERREN / lige som det sig bør.

18. Manželky poddány buďte Manželům swým / yakož slussý w Pánu.

Żony badźćie poddáne swoim mężom iáko przystoi w Pánu.

19. Viri, diligite uxores (*vestras*) & nolite amari esse ad illas.

Husbandes / loue your wiues / and be not bitter vnto them.

19. Jr Männer liebet ewre Weiber / vnd seyt nicht bitter gegen sie.

I Mend / elsker eders Hustruer / oc verer icke bittere mod dem.

19. Manželé milugte Manželky wasse / a nemégte se přijsně k nim.

Mężowie miłuyćie żony / áni sie srożćie przećiwko nim.

20. Filii, obedite parentibus per omnia, hoc enim placitum est in Domino.

Children / obey your parentes in all things: for that is well pleasing vnto the Lorde.

20. Ihr Kinder seydt gehorsam den Eltern in allen dingen / Denn das ist dem HERRN gefällig.

I Børn / vere Foreldrene lydige i alle ting / Thi det er HERREN behageligt.

20. Synowé / poslauchagte Rodičuow swých we wssem / neb se to lijbij PAnu.

Synowie słuchayćie rodźicow we wszytkim / ábowiem to Pánu miło.

ג

21 אבהא לא תרגזון
בניכון דלא יתתעיקון :

Voi padri, non irritate i vostri figliuoli, accioche non si perdano d'animo.

22 עבדא אשתמעו בכל
מדם למריכון דבסרא לא
במחזא עינא איך הגון
דשפרין לבני נשא אלא
בלבא פשיטא ובדחלתה
דמריא :

Voi servi obbedite in tutte le cose a i vostri padroni carnali, non servendo ad occhio, come per voler piacere a gli huomini: ma con semplicità di cuore, temendo Iddio.

23 וכל דעבדין אנתון מן
כלה נפשכון עבדו איך
דלמרן ולא איך דלבני
נשא :

E qualunque cosa voi facciate, fatela di cuore come al Signore, è non come à gli huomini.

24 ידעו דמן מרן
מקבליתון פורענא ב
ירתותא למריא גיר
משיחא פלחיתון :

Sapendo che voi ne riceuerete dal Signore la ricompensa de l'heredità: perciòche voi servite al Signor Christo.

25 מסכלנא דין מתפרע
איך מדם דאסכל ולית
מסב באפא :

Ma chi opera ingiustamente, riporterà quello ch'egli haverà ingiustamente operato: è non s'ha rispetto alcuno di persone.

ד

1 מריא עבדו שויותא
וכאנותא לות עבדיכון
והויתון ידעין דאף לכון
אית הו מרא בשמיא :

Voi signori rendete quel che è giusto è ragionevole à i vostri servi: sapendo che voi ancora havete un Signore ne cieli.

2 בצלותא אתאמנו
והויתון עירין אנתון בה
ומודין :

Siate assidui à l'oratione, vegliando in essa con rendimento di gratie.

ג

21 האבות אל-תרגיזו את-
בניכם פן ירגזון :

Los padres, no irriteys à vuestros hijos, porque no se hagan de poco animo.

22 העבדים שמעו בכל-דברים
לאדניכם אשר כבשר המה
לעבוד לעיניהם כמו להיטיב
בעיני האנשים כי-אם בתם
לבב יראו את-אלהים :

Los sieruos, obedeced en todo à vuestros sennores carnales, no seruiendo àl ojo, como los que agradan solamente à los hombres, sino con senzillez de coraçon, temiendo à Dios.

23 וכל-אשר תעשו מנפש
פעלו כמו ליהוה ולא לאנשים :

Y todo loque hizierdes hazeldo de animo, como àl Sennor, y no à los hombres:

24 יודעים כי-מיהוה תקחו
את-שלומת הנחלה כי-לאדנינו
למשיח עובדים אתם :

Estando ciertos que del Sennor recibireys el salario de herencia porque àl Sennor Christo seruis.

25 כי-הפעל עולה יקח כפעל
כפיו ואין עם יהוה משא פנים :

Mas elque haze injuria, recibira la injuria que hiziere; que no ay respecto de personas.

ד

1 האדנים את-צדקה וישרה
לעבדיכם תעשו יודעים כי-
גם לכם יש-אדון בשמים :

Los sennores, hazed loque es justo y derecho con vuestros sieruos, estando ciertos que tambien vosotros teneys Sennor en los cielos.

2 בתפלה תעודדו שוקדים
בה בתודה :

Perseuerad en oracion velando en ella con hazimiento de gracias:

γ.

21. Οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν.

Peres, n'irritez point vos enfans, afin qu'ils ne perdent courage.

22. Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ᾽ ἐν ἁπλότητι καρδίας, φοβούμενοι τὸν θεόν.

Seruiteurs, obeissez en toutes choses à ceux qui sont vos maistres selon la chair, ne seruans point à l'œil, comme voulans complaire aux hommes, mais en simplicité de cœur, craignans Dieu.

23. Καὶ πᾶν ὅ, τι ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις.

Et quelque chose que vous faciez, faites le tout de courage, comme au Seigneur, & non comme aux hommes:

24. Εἰδότες ὅτι ἀπὸ κυρίου ἀπολήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας. τῷ γὰρ κυρίῳ χριστῷ δουλεύετε.

Sachans que vous receurez du Seigneur le guerdon de l'heritage: car vous seruez à Christ le Seigneur.

25. Ὁ δὲ ἀδικῶν, κομιεῖται ὃ ἠδίκησε· καὶ οὐκ ἔστι προσωποληψία.

Mais qui fait iniustement, receura ce qu'il aura fait iniustement: & n'y a point d'esgard à l'apparence des personnes.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς.

Maistres rendez le droict & l'equité à vos seruiteurs, sachans que vous aussi auez vn Seigneur és cieux.

2. Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ.

Perseuerez en priere, veillans en icelle auec actions de graces:

CAP. III.

21. Patres, nolite ad indignationem provocare filios veſtros: ut non puſillo animo fiant.

Fathers/ prouoke not your children to anger/ leſt they be diſcouraged.

22. Servi, obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis, timentes Deum.

Seruantes/ bee obedient unto them that are your maſters according to the fleſh in all things / not with eye ſeruice as men pleaſers/ but in ſinglenes of heart/ fearing God.

23. Quodcunque facitis, ex animo operamini ſicut Domino, & non hominibus.

And whatſoeuer ye do/ doe it heartily/ as to the Lord/ and not unto men.

24. Scientes quòd à Domino accipietis retributionem hæreditatis. Domino Chriſto ſervite.

Knowing that of the Lorde ye ſhall receiue the rewarde of the inheritaunce: for ye ſerue the Lorde Chriſt.

25. Qui enim iniuriam facit, recipiet id quod iniquè geſſit: & non eſt perſonarum acceptio apud Deum.

But he that doeth wrong/ ſhall receiue for the wrong that he hath done/ and there is no reſpect of perſons.

CAP. IIII.

Domini, quod iuſtum eſt & æquum, ſervis præſtate: ſcientes quòd & vos Dominum habetis in cælo.

Ye maſters/ do unto your ſeruants/ that which is iuſt/ and equal / knowing that ye alſo haue a maſter in heauen.

2. Orationi inſtate: vigilantes in ea in gratiarum actione.

Continue in prayer/ and watche in the ſame with thankes giuing.

Das III. Capitel.

21. Ihr Väter erbittert ewer Kinder nicht/ auff daß ſie nicht ſchew werden.

I Fedre/ Vecker icke eders Børn op til trette/ paa det de ſkulle icke bliffue miſtrøſtige.

22. Ihr Knechte ſeyt gehorſam inn allen dingen ewren leiblichen Herrn/ nicht mit dienſt für augen / als den Menſchen zu gefallen / ſondern mit einfeltigkeit deß hertzen/ vnd mit Gottes forcht.

I Tienere / verer eders legemlige Herrer lydige i alle ting / Icke met Tienſte faar øyen / ſom at behage Menniſken / men met hiertens enfoldighed / oc met Guds fryct.

23. Alles was jr thut/ das thut von hertzen / als dem HERREN / vnd nicht den Menſchen.

Ale det ſom i gøre / det gører aff hiertet / ſom faar HERREN / oc icke faar Menniſken.

24. Vnnd wiſſet / daß jhr von dem HERRN empfahen werdet die vergeltung deß Erbes/ denn jr dienet dem HERREN Chriſto.

Oc vider/ at i ſkulle faa Arffuens betalning aff HERREN/ thi at i tiene den HERRE Chriſto.

25. Wer aber vnrecht thut/ der wird empfahen/ was er vnrecht gethan hat/ vnd gilt kein anſehen der Perſon.

Men huo ſom gør wret / hand ſkal faa / den wret ſom hand giorde / Oc der gelder ingen Perſonis anſeelſe.

Das IIII. Capitel.

Ihr Herrn/ was recht vnnd gleich iſt/ das beweiſet den Knechten/ vnd wiſſet/ daß jr auch einen HERREN im Himmel habt.

I Herrer / beviſer Tienere/ det ſom ret oc lige er/ oc vider/ at i haffue oc en HERRE i Himmelen.

2. Haltet an am Gebet / vnd wachet in demſelbigen mit Danckſagung.

Bliffuer varafftige at bede / oc vaager der vdi met tackſigelſe.

Kapitola III.

21. Otcowé nepopauzegtež k hněwiwoſti Synuow waſſých/ aby ſobě nezauffali.

Oycowie nie drażnićie dźiatheк waſzych / iżby w roſpácz nie przyſzly.

22. Služebniſcy/ poſluſſni budte we wſſem Panuow ſwých tėleſných ne na oko toliko ſlaužijce/ a yako Lidem ſe lijbijce/ ale w přijmnoſti Srdce/ bogijce ſe Boha.

Sludzy ſluchayćie we wſzem tych ktorzy ſa páni wedle ćiáłá/ nie ſłużac ná oko/ iáko ći ktorzy ſie chcą ludźiam podobáć / ále z ſzczeroſćią ſercá Bogá ſię boiac.

23. Cožkoli činijte/ vpřijmně čiňte/ yako PAnu a ne Lidem.

A cokolwiek vczynićie / z ſercá czyńcie/ iáko Pánu á nie ludźiam.

24. Wědauce že od Pána wezmete odplatu dědictwij. Pánu Kryſtu zagiſtě ſlaužijte.

Wiedzac iż od Páná weźmiećie zapłáte dźiedźictwá / ábowiem Pánu Kryſtuſowi ſłużyćie.

25. Neb kdožby křiwdu včinil/ wezme za to odplatu / což geſt neprawě včinil. A neniť přigijmánij oſob v Boha.

A ktoby krzywdy czynił / odnieſie krzywdę ktora vczynił/ á nie máſz ći bráćowánia oſob.

Kapitola IIII.

PAni což geſt ſprawedliwého a ſluſſného/ služebnijkům ſwým dáwayte/ wědauce že y wy PAna máte na Nebi.

WY pánowie zachowaycie ſie ſpráwiedliwie y mierne przećiw ſługam/ wiedzac iż y wy maćie Páná w niebie.

2. Buďtež vſtawičnij na Modlitbě/ bdijce w nij s děkowánijm.

W modlitwách trwayćie/ czuwac w nich z dźiękowániem.

ד | ד | δ'.

3 ומצלין אף עלין דאלהא
נפתח לן תרעא דמלתא
למללו ארזא דמשיחא
דמטולתה אסיר אנא:

Pregando insieme ancor per noi, accioche Iddio ci apra la porta de la parola, per annuntiare il misterio di Christo: (per il quale io sono etiandio legato.)

3 והתפללו יחדו גם עלינו
אשר יפתח לנו שער הדבר לדבר
את־מסתר המשיח אשר עליו
גם נאסרתי:

Orando tambien juntamente por nosotros que el Sennor nos abra la puerta de la palabra paraque hablemos el misterio del Christo, (por el qual aun estoy preso.)

3. Προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ χριστοῦ, δι᾽ ὃ καὶ δέδεμαι.

Prians ensemble aussi pour nous, afin que Dieu nous ouure la porte de la parole, pour anoncer le secret de Christ, pour lequel aussi ie suis prisonnier:

4 דאגליוהי ואמלליוהי
איכנא דולא לי:

Accioche io il manifesti nel modo che mi conuien parlare.

4 לגלותי אותו כשוה לי לדבר:

Paraque lo manifieste, como me conuiene hablar.

4. Ἵνα φανερώσω αὐτὸ, ὡς δεῖ με λαλῆσαι.

Afin que ie le manifeste comme il faut que ie parle.

5 בחכמתא הלכו לות
ברייא ובנו קארסכון:

Caminate sauiamente verso quelli che son di fuore, ricuperando il tempo.

5 בחכמה התהלכו אליהם
אשר בחוץ לקנות את־העת:

Andad con sabiduria con los estrannos ganando la occasion.

5. Ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι.

Cheminez sagement enuers ceux de dehors, rachetans le temps.

6 ומלתכון בכל זבן
בטיבותא איך דבמלחא
תהוא ממרכבא והויתון
ידעין לאנש אנש איכנא
ולא לכון למתבו בת
פתגמא:

Il vostro parlare sia sempre con gratia condito di sale, per sapere come vi bisogna rispondere à ciascuno.

6 דברכם יהי־תמיד בחין
במלח נמלח לדעת איכבה
ישוה לכם לענות דבר לכל איש
ואיש:

Vuestra palabra siempre con gracia, adobada con sal: que sepays como hos conuiene responder à cada vno.

6. Ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.

Que vostre parole soit tousiours confite en sel auec grace, afin que vous sachiez comment vous auez à respondre à vn chacun.

7 מדם דלותי הוין נודעכון
טוכיקוס אחא חביבא
ומשמשנא מהימנא
וכנתן במריא:

Tichico nostro amato fratello, è fedel ministro, e conseruo nel Signore vi farà intendere tutte le cose mie.

7 את־דברי ומעשי כלם
יודיעכם טוכיקוס אחי אהובי
ומשרת נאמן כעבד עבודתי
ביהוה:

Mis negocios todos hos hará saber Tychico Hermano amado y fiel Ministro y consieruo en el Sennor.

7. Τὰ κατ᾽ ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ.

Tychique nostre bien-aimé frere, & fidele ministre, & compagnon de seruice au Seigneur, vous fera sauoir tout mon estat:

8 דשדרת לותכון עליה
על הדא דנדע מדם
דלותכון ונביא לבתכון:

Il quale io ho mandato à voi à questo proprio effetto, ch egli intenda de l'esser vostro, e consoli i vostri cuori.

8 אשר שלחתיו אליכם על־
אותו הדבר אשר ידע את־
דבריכם וינחם את־לבותיכם:

El qual hos he embiado à esto mismo, à saber paraque entienda vuestros negocios, y vuestros coraçones sean consolados:

8. Ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῷ τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν.

Lequel i'ai enuoyé vers vous expressément, afin qu'il cognoisse de vostre estat, & qu'il console vos cœurs:

9 עם אניסימוס אחא
מהימנא וחביבא הו
דאיתוהי מנכון הנון
נודעונכון מדם דלותן:

Insieme con Onesimo fedele è diletto fratello, che è de vostri: essi vi daranno notitia di tutte le cose di qui.

9 את־אניסימוס איש אמונים
ואחי ידידי אשר הוא מכם
את־כל־דברים יודיעוכם
הנעשו פה עמנו:

Con Onesimo amado y fiel Hermano, el qual es de vosotros, todo loque acá passa hos haran saber.

9. Σὺν ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν· πάντα ὑμῖν γνωριοῦσι τὰ ὧδε.

Auec Onesime nostre fidele & bien aimé frere, qui est des vostres: ceux vous aduertiront de tous les affaires de par deça.

CAP. IIII.

3. Orantes simul & pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysteriũ Christi (propter quod etiam vinctus sum.)

Praying also for vs/that God may open vnto vs the doore of vtterance/ to speake the mysterie of Christ: wherefore I am also in bondes.

4. Vt manifestem illud ita ut oportet me loqui.

That I may vtter it/ as it becommeth me to speake.

5. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt: tempus redimentes.

Walke wisely toward them that are without/and redeeme the time.

6. Sermo vester semper in gratia, sale sit conditus: ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere.

Let your speach be gracious alwayes/ and powdred with salt/ that yee may knowe how to answere euery man.

7. Quæ circa me sunt, omnia vobis nota faciet Tychicus charissimus frater, & fidelis minister, & conservus in Domino.

Tychicus our beloued brother/ and faithfull minister/ and fellow seruant in the Lorde/ shall declare vnto you my whole state.

8. Quem misi ad vos ad hoc ipsum ut cognoscat quę circa vos sunt, & consoletur corda vestra.

Whom I haue sent vnto you for the same purpose that he might knowe your state/& might comfort your heartes.

9. Cum Onesimo charissimo, & fideli fratre qui ex vobis est. Omnia quæ hîc aguntur, nota facient vobis.

With Onesimus a faithfull and a beloued brother/ who is one of you They shall shew you of all things here.

Das IIII. Capitel.

3. Vnd betet zugleich auch für vns/ auff daß GOTT vns die Thür deß Worts auffthue/ zu reden das geheimniß Christi/darumb ich auch gebunden bin.

Oc beder oc saa til lige for oss/ paa det at Gud skal oplade oss Ordens dør/til at tale Christi hemmelighed/ Der faare er ieg oc bunden.

4. Auff daß ich dasselbige offenbare/ wie ich sol reden.

At ieg skal obenbare det/ som mig bør at tale.

5. Wandelt weißlich gegen die draussen sind/ vnd schicket euch in die zeit.

Vandrer vislige imod dem som ere vden faare/ oc skicker eder effter tiden.

6. Ewer rede sey allezeit lieblich/ vnd mit Saltz gewürtzet/ daß jr wisset/ wie jr einem jeglichen antworten sollet.

Eders tale skal altid vere venlig/ oc offuerstrød met salt/ at i kunde vide/ huorledis i skulle suare huer besynderlige.

7. Wie es vmb mich stehet/ wirdt euch alles kunth thun Tychicus/ der liebe Bruder vnnd getrewe Diener vnd Mitknecht in dem HERRN.

Huorledis det gaar met mig/skal Tychicus kundgøre eder altsammen/ min elskelige Broder oc tro Tienere oc Mettienere i HERREN.

8. Welchen ich habe darumb zu euch gesand/daß er erfahre/wie es sich mit euch helt/ vnnd daß er ewre hertzen ermahne.

Huilcken ieg sende der faare til eder/ at hand skal forfare/huorledis det haffuer sig met eder/oc hand skal formane eders hierte.

9. Sampt Onesimo dem getrewen vnd lieben Bruder/ welcher von den ewren ist. Als wie es hie zustehet/ werden sie euch kunth thun.

Met Onesimo/ den tro oc elskelige Broder/ som er aff eders/ huorledis det haffuer sig her met alting/ skulle de kundgøre eder.

Kapitola IIII.

3. Modlijce se takky za nás/ aby Buoh otewřel nám dwěře řeči k mluwenij o tagemstwij Krystowu (pro kteréž y wězněm gsem) abych zgewowal ge tak yakož mi slussý mluwiti.

Społecznie się y zá nas modlac/ áby Bog nam otworzył drzwi ku mowie/ żebysmy mowili táiemnice Krystusowe/ dla ktorey też iestem w więzieniu.

4. Abych zgewowal ge tak yakož mi slussý mluwiti.

Abych ia ták obiáwił/ iáko mnie się godzi mowić.

5. Choďtež w Maudrosti před těmi kteřijž gsau wně/čas wykupugijce.

Mądrze się obchodzcie z obcymi/ czás odkupuiac.

6. Řeč wasse wždycky w milosti budiž přijgemná/ abyste wěděli kterak máte gednomu každému od powijdati.

Mowá wássá niechay będzie záwsse z łáską ozdobioná solą/ábyście wiedzieli iáko macie káżdemu od powiedzieć.

7. Kterak se pak děge při mně/ toť wám wssecko oznámij Tychykus Bratr naymilegssý/ a wěrný Služebnijk/ a spolu služebnijk w PAnu:

Wssytki spráwy moie wám oznaymi Tychikus/miły brát y wierny sługá/ ktory zemną służy w Pánie.

8. Kteréhož gsem poslal k wám/ proto/ aby zwěděl co se puosobij při wás/ a aby potěšyl Srdcý wassých.

Ktoregom posłał do wás umyślnie/ ná to áby się wywiedział o spráwách wásszych/ y pociesył serca wásse.

9. S Onezymem naymilegssým a wěrným Bratrem/ kterýžto z wás gest: kteřijž wssecko co se v nás děge/ známo včinij wám.

Z Onezymem wiernym á miłym brátem ktory iest z wás/ wssytko tedy wam oznáymia co się tu dzieie.

ד | ד | δ.

10 ושאל בשלמכון אר
ארסטרכוס שביא דעמי
ומרקוס בר דדה דבר
נבא הו דאתפקדתון
עלוהי דאן אתא לותכון
תקבלוניהי :

10 שאל לשלומכם אריסטרכוס
הנשבה עמי ומרקוס בן־דוד
ברנבא אשר עליו לקחתם
מצוות אם יבוא אליכם לקחת
אותו :

10. Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἀρίσταρχος
ὁ συναιχμάλωτός μου, καὶ μάρ-
κος ὁ ἀνεψιὸς βαρνάβα, περὶ οὗ
ἐλάβετε ἐντολάς. ἐὰν ἔλθῃ πρὸς
ὑμᾶς, δέξασθε αὐτόν.

Aristarco, che è prigione insieme con meco, vi saluta, è cosi fa Marco cugino di Barnaba (di cui hauete riceuuta commessione: s'egli viene à voi riceuetelo.)

Saludahos Aristarcho mi compannero en la prision, y Marcos el sobrino de Barnabas (acerca del qual aueys recebido mandamientos, si viniere à vosotros, recebirloheys:)

Aristarque, qui est prisonnier auec moi, vous salue, & Marc le cousin de Barnabas: (touchant lequel vous auez receu mandement, s'il vient à vous, recueillez-le.)

11 וישוע הו דמתקרא
יוסטוס הלין דאיתיהון מן
גזורתא והנון בלחוד
עדרוני במלכותה דאלהא
והגון הוו לי בויאא :

11 וישוע הנאמר יוסטוס אשר
הם ממולה האלה לבדם חברי
למלכות אלהים אשר הם היו
לי נחמה :

11. Καὶ ἰησοῦς ὁ λεγόμενος ἰοῦστος,
οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς· οὗτοι μό-
νοι συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγο-
ρία.

E Iesv che si chiama Iusto: iquali sono de la Circoncisione. Questi soli s'adoperano con meco per il regno di Dio, iquali mi sono stati di consolatione.

Y Iesus el que se llama el Iusto: los quales son de la Circuncision: estos solos son losque me ayudan en el Reyno de Dios: han me sido consuelo.

Et Iesus qui est appelé Iuste: lesquels sont de la Circoncision: ceux-ci seuls sont mes compagnons d'œuure au royaume de Dieu, lesquels m'ont esté en consolation.

12 שאל בשלמכון אפפרא
הו דמנכון עבדא דמשיחא
כד בכל זבן עמל חלפיכון
בצלותא דתקומון גמירא
ומשמליא בכלה צביניה
דאלהא :

12 שואל לשלומכם אפפרא
אשר מכם הוא עבד המשיח
תמיד מחלה את־פני אלהים
בעבורכם בתפלותיו אשר
תעמדו תמימים ושלמים בכל־
רצון אלהים :

12. Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἐπαφρᾶς ὁ
ἐξ ὑμῶν, δοῦλος χριστοῦ, πάντοτε
ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς
προσευχαῖς, ἵνα στῆτε τέλειοι καὶ
πεπληρωμένοι ἐν παντὶ θελήμα-
τι τοῦ θεοῦ.

Vi saluta Epafra seruo di Christo, il quale è de vostri: che combatte sempre per vos ne l'orationi, acciochè vos stiate perfetti e compiuti in ogni volontà di Dio.

Saludahos Epaphras, el qual es de vosotros sieruo del Christo, siempre solicito por vosotros en oraciones, que esteys firmes, perfectos y cumplidos en todo loque Dios quiere.

Epaphras qui est des vostres, seruiteur de Christ vous salue, combatant tousiours pour vous en priere, afin que vous demeuriez parfaits & accomplis en toute le volonté de Dieu.

13 סהד אנא גיר עלוהי
דטננא סגיאא אית לה
חלפיכון דבלאדיקיא ו
דבאירופולים :

13 כי־מעיד לו אנכי כי־יש־
לו קנאה רבה עליכם ועל־
אשר בלאודיקיא ואשר
בהירופולים המה :

13. Μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ, ὅτι ἔχει
ζῆλον πολὺν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τῶν
ἐν λαοδικείᾳ, καὶ τῶν ἐν ἱεραπό-
λει.

Certo io rendo testimonianza di lui ch'egli ha molto zelo per vos, e per quei che sono in Laodicea, e per quei che sono in Hierapoli.

Que yo le doy testimonio que tiene gran zelo por vosotros y por losque estan en Laodicea, y losque en Hierapolis.

Car ie lui porte tesmoignage qu'il a vn grand zele pour vous, & pour ceux qui sont en Laodicee, & pour ceux qui sont en Hierapolis.

14 שאל בשלמכון לוקא
אסיא חביבן ודאמא :

14 שואל לשלומכם לוקס
הרופא איש חמדות ודימס :

14. Ἀσπάζεται ὑμᾶς λουκᾶς ὁ
ἰατρὸς ὁ ἀγαπητός, καὶ δημᾶς.

Salutanui Luca medico, diletto, è Dema.

Saludahos Lucas el medico amado, y Demas.

Luc le medecin bien-aimé vous salue, & Demas aussi.

15 שאלו בשלמא דאחא
דבלאדיקיא ודנומפא
ולעדתא דבביתה :

15 שאלו בשלום לאחינו אשר
בלאודיקיא ולנומפא ולקהלה
אשר היא בביתו :

15. Ἀσπάσασθε τοὺς ἐν λαοδικείᾳ
ἀδελφούς, καὶ νυμφᾶν, καὶ τὴν
κατ' οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν.

Salutate i fratelli che sono in Laodicea, è Ninfa, e la Chiesa che è in casa sua.

Saludad à los Hermanos que estan en Laodicea, y à Nympha, y à la Iglesia, que esta en su casa.

Saluez les freres qui sont en Laodicee, & Nymphas, & l'Eglise qui est en sa maison.

10. Salu-

CAP. IIII.

10. Salutat vos Ariſtarchus concaptivus meus, & Marcus conſobrinus Barnabæ, (de quo accepiſtis mandata. Si venerit ad vos, excipite illum.)

Ariſtarchus my priſon fellow ſaluteth you / and Marcus / Barnabas ſiſters ſonne (touching whom ye receyued commandements / If he come vnto you / receyue him.)

11. Et Ieſus qui dicitur Iuſtus: qui ſunt ex circunciſione, hi ſoli ſunt adiutores mei in regno Dei: qui mihi fuerunt ſolatio.

And Jeſus which is called Juſtus / which are of the circumciſion. Theſe onely are my wortfellowes vnto the kingdome of God / which haue bene vnto my conſolation.

12. Salutat vos Epaphras qui ex vobis eſt, ſervus Chriſti Ieſu, ſemper ſolicitus pro vobis in orationibus, ut ſtetis perfecti & pleni in omni voluntate Dei.

Epaphras the ſeruant of Chriſt / which is one of you / ſaluteth you / and alwayes ſtriueth for you in prayers / that ye may ſtande perfect / and full in all the will of God.

13. Teſtimonium enim illi perhibeo, quòd habet multum laborem pro vobis, & pro iis qui ſunt Laodiciæ, & qui Hierapoli.

For J beare him recorde / that hee hath a great zeale for you / and for them of Laodicea / and them of Hierapolis.

14. Salutat vos Lucas medicus chariſſimus: & Demas.

Luke the beloued phyſition greeteth you / and Demas.

15. Salutate fratres qui ſunt Laodiciæ: & Nympham, & quæ in domo eius eſt Eccleſiam.

Salute the brethren which are of Laodicea / and Nymphas / and the Church which is in his houſe.

Das IIII. Kapitel.

10. Es grüſſet euch Ariſtarchus mein Mitgefangener / vnd Marcus der Nef Barnabe / von welchem jr etliche befelch empfangen habt. So er zu euch kompt / nemet jhn auff.

Ariſtarchus min Metfangne hilſer eder / oc Marcus Barnabe ſøſken barn / om huilcken i finge nogen Befalning. Der ſom hand kommer til eder / da anammer hannem.

11. Vnd Jeſus der da heiſſet Juſt / die auß der Beſchneidung ſind. Diſe ſind allein meine gehülffen am Reich Gottes / die mir ein troſt worden ſind.

Oc Jeſus ſom kaldis Juſt / ſom ere aff Omſkærelſen. Diſſe ere aleniſte mine Methielperei Guds Rige / ſom ere bleffne mig en trøſt.

12. Es grüſſet euch Epaphras / der von den ewren iſt / ein Knecht Chriſti / vnd allezeit ringet für euch mit Gebeten / auff daß jr beſtehet volkommen / vnd erfüllet mit allem willen Gottes.

Epaphras hilſer eder / ſom er aff eders / Chriſti Tiennere / oc ſtrider altid for eder met ſin Bøn / at i kunde bliffue ſtadige / fuldkomne oc opfylte met al Guds vilie.

13. Jch gebe jm zeugniß / daß er groſſen fleiß hat vmb euch / vnd vmb die zu Laodicea vnd Hierapoli.

Jeg giffuer hannem vidniſbyrd / at hand haffuer ſtor flid for eder / oc for dem i Laodicea oc vdi Hierapoli.

14. Es grüſſet euch Lucas der Artzt der geliebte / vnd Demas.

Lucas den Læge min elſkelige hilſer eder / oc Demas.

15. Grüſſet die Brüder zu Laodicea / vnd den Nymphan / vnnd die Gemeine in ſeinem Hauſe.

Hilſer Brødrene i Laodicea / oc Nymphan / oc den Menighed i hans Huſſ.

Kapitola IIII.

10. Pozdrawuge wás Aryſtarchus / ſpolu wězeň můg / a Marek Seſtřenec Barnabáſſůw (o kterémž gſem wám přikázal / Přijgdeli k wám přijměte gey.)

Pozdrawia was Aryſtharchus ktory ieſt ze mną w więzieniu / y Márek ſtryieczny brát Barnabáſow / o ktorym macie roſkazánie / ieſliby przyſzedł ábyście go przyięli.

11. A Gežus kterýž ſlowe Sprawedliwý / kteřijž gſau z Obřezaných. Ti ſami gſau pomocnijcy mogi / w kázanij Králowſtwij Božijho / kteřijž mi byli k potěſſenij.

Y Jezus przezwiſkiem Spráwiedliwy / ktorzy ſą z obrzezánia / ci tylko pomocniki w Kroleſtwie Bożym byli mnie ku pocieſze.

12. Pozdrawuge wás Epaffras / kterýž geſt z wás / ſlužebnijk Kryſta Gežijſſe / kterýž pečuge wždycky o wás na Modlitbách / abyſſte zůſtali dokonalij a plnij we wſſý wůli Božij.

Pozdrawia was Epáfrás ktory z was ieſt ſługá Kryſthuſow / záwſze ochotnie ſtaráiąc ſię o was w modlitwách / ábyście ſtáli doſkonáłymi y zupełnymi w wſzelákiey woley Bożey.

13. Nebo ſwědectwj gemu wydáwám / že welikau péči ma o wás / y o ty kteřijž gſau w Laodycij / a kteřij w Hyerapoli.

Abowiem ći mu świádczę / iż wprzeymą chuć ma przećiw wam / y tym ktorzy ſą w Láodycey / y w Hierápolim.

14. Pozdrawuge wás Lukáſs Lékař naymilegſſý / a Demas.

Pozdrawia was Lukaſz lekarz miły / y Demás.

15. Pozdrawtež Bratřij kteřijž gſau w Laodycij: y Nymffy / y té kteráž w domě gegijm geſt Cýrkwe.

Pozdrawiaycie bráćia ktora ieſt w Láodycey / y Nymfaſa / y Kośćioł ktory ieſt w domu iego.

ד

16 וּמָא דְּאֶתְקְרִית אֶגַּרְתָּא הָדָא לְוָתְכוֹן עֲבִדוּ דְּאַף
בְּעִדְּתָא דְּלָדִיקָיֵא תֶּתְקְרֵא
וְהָי דְּאֶתְכַּתְבַת מֶן לָדִיקָיֵא
קְרַאוּהָ אַנְתּוּן׃

E poi che questa epistola sarà stata letta da voi, fate ch'ella sia letta ancor ne la chiesa de Laodicesi, è che ancor voi leggiate quella che viene da Laodicea.

17 וְאֶמַרוּ לְאַרְכִיפּוֹס
דְּאֶזְדְּהַר בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא הָי
דְּקַבֶּלְתְּ בְּמָרַן דְּתֶהְוֵא
מְשַׁמְלֵא לָהּ׃

E dite ad Archippo, Guarda l'amministratione che tu hai riceuuta nel Signore, accioche tu l'adempi.

18 שְׁלָמָא הָנָא בְּאִידָא
דִּילִי דְּפָוְלוֹס הֲוַיְתּוּן עַהְדִּין לְאֶסּוּרַי טַיְבוּתָא
עַמְכוֹן אָמִין׃

La salutatione è di mano di Paulo. Ricordateui de mei legami. La gratia sia con voi, Amen.

שַׁלְמַת אֶגַּרְתָּא דַּלְוָת
קוֹלָסָיֵא דְּאֶתְכַּתְבַת
מֶן רְהוֹמָא׃

ד

16 וְכַאֲשֶׁר נִקְרְאָה אִתְּכֶם הָאִגֶּרֶת
הַזֹּאת עֲשׂוּ אֲשֶׁר גַּם בַּעֲדַת
לָאוֹדִיקְיָא תִּקָּרֵא וַאֲשֶׁר אֶל־
לָאוֹדִיקְיָא הִיא גַּם בָּכֶם תִּקָּרֵא׃

Y quando esta carta fuere leyda entre vosotros, hazed que tambien sea leyda en la Iglesia de los Laodicenses: y la que es escripta de Laodicea que la leays tambien vosotros.

17 וְאִמְרוּ לְאַרְכִיפּוֹס רְאֵה אֶל־
הַכְּהֻנָּה אֲשֶׁר קִבַּלְתָּהּ בַּיהוָה
לְמַלְּאֹתָהּ׃

Y dezid à Archippo, Mira que cumplas el ministerio que has recebido del Sennor.

18 שָׁלוֹם לָכֶם בְּיָדִי בְּיַד־
פּוֹלוֹס וְזִכְרוּנִי אֲסוּרַי הַחֲנִינָה
עִמָּכֶם אָמֵן׃

Salud de mi mano, de Paulo, Acordaos de mis prisiones. La gracia (del Sennor nuestro sea) con vosotros, Amen.

אֶל־קוֹלָסִים נִכְתְּבָה מֵרְהוֹמָה
בְּטוּכִיקוֹס וְאוֹנֵסִימוֹס

δ.

16. Καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολή, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε.

Et quand ceste Epistre aura esté leuë entre vous, faites qu'elle soit aussi leuë en l'Eglise des Laodiciens, & que vous lisiez aussi celle qui est venue de Laodicee.

17. Καὶ εἴπατε ἀρχίππῳ, Βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς.

Et dites à Archippe, Regarde l'administration que tu as receuë au Seigneur, afin que tu l'accomplisses.

18. Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου. μνημονεύετέ μου τῶν δεσμῶν. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

La Salutation de la propre main de moi Paul. Ayez souuenance de mes liens. Grace soit auec vous, Amen.

Πρὸς κολοσσαεῖς ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ τυχικοῦ καὶ ὀνησίμου.

16. Et

CAP. IIII.

16. Et cum lecta fuerit apud vos epistola, facite ut & in Laodicensium ecclesia legatur: & eam quæ Laodicensium est, vos legatis.

And when this Epistle is read of you / cause that it be read in the Church of the Laodiceans also / and that ye likewise reade the Epistle written from Laodicea.

17. Et dicite Archippo, Vide ministerium quod accepisti in Domino, ut illud impleas.

And say to Archippus / Take heede to the ministerie / that thou hast receyued in the Lord / that thou fulfill it.

18. Salutatio mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia *(Domini nostri Iesu Christi)* vobiscum, Amen.

The salutation by the hande of me Paul. Remember my bandes. Grace be with you / Amen.

Scripta ab urbe Roma, per Tychicum & Onesimum.

Das IIII. Capitel.

17. Vnd wenn die Epistel bey euch gelesen ist / so schaffet / daß sie auch in der Gemeine zu Laodicea gelesen werde / vnd daß jr die / an die von Laodicea leset.

Oc naar dentte Epistel er læst hoss eder / da beskicker / at den bliffuer oc læst faar menigheden i Laodicea / oc at i læse den til dem aff Laodicea.

17. Vnd saget dem Archippo / sihe auff das Ampt / das du empfangen hast / in dem HERRN / daß du dasselbige außrichtest.

Oc siger til Archippum / Tag vare paa det Embede / som du haffuer anammet / i HERREN / at du vdretter det.

18. Mein gruß mit meiner Paulus hand. Gedencket meiner bande. Die gnade sey mit euch / Amen.

Min hilsen met min Pauli haand. Tencker paa mine Baand. Naade vere met eder alle / AMEN.

Geschrieben von Rom / durch Tychicum vnd Onesimum.

Kapitola IIII.

16. A když bude přečten v wás List tento / rozkažte aby w Laodycenské Cýrkwi čten gest / a ten kterýž gest k Laodycenským / wy také přečtěte

A gdy v was przeczytan będźie ten list / stáraycie sie áby gi też przeczytano w kośćiele Láodyceńskim / á żebyśćie wy też przeczytáli ten ktory iest nápisan z Láodycey.

17. A řekte Archyppowi / hleď služby kterauž gsy přijal w PAnu / aby gi wyplnil.

A powiedźcie Archippowi / Pátrzay ábyś wypełnił vrząd ktoryś przyiął w Pánie.

18. Pozdrawenij mau rukau Pawlowau. Pamatugte na mé wězenij. Milost (Pána našeho Gežijsse Krysta /) budiž s námi / Amen.

Pozdrowienie ręką moią Páwłowá / Pámiętaycie związánie moie. Łáská niech będźie z wámi / Amen.

Skonáwá se Episstola Swatého Pawla k Kolocenským.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
THESSALONI-
CENSES PRIMA,

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דלות תסלוניקיא
קדמיתא׃

השליח אל־תסלוניקים
הראשונה׃

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΘΕΣσαλονικεῖς ἐπιστολὴ πρώτη.

קפלאון א

א

ΚΕΦΑΛ. α΄.

פולוס וסילואנוס וטימתאוס לעדתא דתסלוניקיא דבאלהא אבא ובמרן ישוע משיחא טיבותא עמכון ושלמא (מאלהא אבון וממרן ישוע משיחא׃)

פולוס וסלונוס וטימותאוס לעדת התסלוניקים באלהים האב ובאדנינו ישוע המשיח תחנה לכם ושלום מאלהים אבינו ומאדנינו ישוע המשיח׃

ΠΑΥΛΟΣ καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονικέων, ἐν θεῷ πατρὶ, καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ· χάρις ὑμῖν, καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

PAVLO è Siluano è Timoteo, à la Chiesa de Tessalonicesi, in Dio Padre è nel Signor IESV Christo: gratia è pace à voi da Dio Padre nostro, è dal Signor IESV Christo.

PAVLO, Syluano, y Thimotheo, à la Iglesia de los Thessalonicenses, congregada en Dios el Padre, y en el Sennor Iesus el Christo. Gracia y paz ayays de Dios Padre nuestro, y del Sennor Iesus el Christo.

PAVL & Siluain & Timothee à l'Eglise des Thessaloniciens, qui est en Dieu le Pere & au Seigneur Iesus Christ: Grace vous soit & paix de par Dieu nostre Pere, & de par le Seigneur Iesus Christ.

2 מודינן לאלהא בכל זבן על כלכון ומתדכרינן לכון בצלותן׃

2 מודים אנחנו לאלהים תמיד על־כלכם בהזכירנו את שמותכם בתפלותינו לנצח׃

2. Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν.

Noi rendiamo sempre gratie à Dio di tutti voi, facendo mentione di voi ne le nostre orationi.

Hazemos siempre gracias à Dios por todos vosotros, haziendo memoria de vosotros en nuestras oraciones.

Nous rendons tousiours graces à Dieu de vous tous, faisans montion de vous en nos prieres:

3 אמינאית ועהדינן קדם אלהא אבא עבדא דהימנותכון ועמלא דחובכון ומסיברנותא דסברכון דבמרן ישוע משיחא׃

3 מזכירים את־מעשה אמונתכם ואת יגיעת האהבה ואת־דמית שברת אדנינו ישוע המשיח לפני אלהים ואדנינו׃

3. Ἀδιαλείπτως μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν.

Ricordandoci continuamente di voi per l'opera de la vostra fede, è per la fatica de la vostra charità, è per la patientia de la speranza che hauete nel nostro Signor IESV Christo, dinanzi al nostro Iddio Padre.

Sin cessar, acordandonos de la obra de vuestra fe, y del trabajo y charidad: y de la tolerancia de la esperança del Sennor nuestro Iesus el Christo, delante del Dios y padre nuestro.

Nous ramenteuans sans cesse l'oeuure de vostre foy, & le trauail de vostre charité, & la patience de vostre esperance que vous auez en nostre Seigneur Iesus Christ, deuant nostre Dieu & Pere:

4 ידעינן גיר גביותכון אחי חביבוהי דאלהא׃

4 ויודעים אנחנו אחינו אהובי אלהים את־מבחרכם׃

4. Εἰδότες, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ θεοῦ, τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν.

Sapendo, fratelli carissimi, la vostra elettione esser da Dio.

Estando ciertos, Hermanos, amados, de que soys escogidos de Dios.

Sachans, freres bien-aimés de Dieu, vostre election.

CAP. I.

PAVLVS & Silvanus & Timotheus ecclesiæ Thessalonicensium in Deo Patre, & Domino Iesu Christo. Gratia vobis & pax (*à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.*)

Paul and Siluanus / & Timotheus / vnto the Church of the Thessalonians / which is in God the Father / & in y Lorde Jesus Christ: Grace be with you / & peac from God our Father / and from the Lord Jesus Christ.

2. Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis, memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione.

We giue God thankes alwayes for you all / making mention of you in our prayers / without ceasing.

3. Memores operis fidei vestræ & laboris, & charitatis, & sustinentiæ spei Domini nostri Iesu Christi, ante Deũ & patrem nostrum.

Remembring your effectuall fayth / and diligent loue / and the pacience of your hope in our Lorde Jesus Christ / in the sight of God euen our Father.

4. Scientes fratres dilecti à Deo, electionem vestram.

Knowing / beloued brethren / that ye are elect of God.

Das I. Capitel.

PAulus vnd Silvanus vnd Timotheus. Der Gemeine zu Thessalonich / in Gott dem Vater vnd dem HErrn Jesu Christo. Gnade sey mit euch / vnd friede von Gott vnserm Vater / vnd dem HERRN Jesu Christo.

PAulus oc Siluanus oc Timotheus. Menigheden i Thessalonicha / i Gud Fader / oc den HERRE Jhesu Christo. Naade vere met eder / oc Fred aff Gud vor Fader / oc den HERRE Jhesu Christo.

2. Wir dancken GOtt allezeit für euch alle / vnd gedencken ewer in vnserm Gebet / ohn vnterlaß.

Wi tacke Gud altid oc for eder alle / oc tencke paa eder i vore Bøner / vden affladelse.

3. Vnnd dencken an ewre werck im Glauben / vnd an ewer arbeit in der liebe / vnd ewer gedult in der hoffnung / welche ist vnser HERR Jesus Christus für Gott vnd vnserm Vater.

Oc wi tencke paa eders gerning i Troen / oc paa eders arbeyde i kærlighed / oc paa eders taalmodighed i Haabet / huilcket er vor HERRE Jhesus Christus faar Gud oc vor Fader.

4. Denn lieben Brüder / von Gott geliebet / wir wissen / wie jr außerwehlet seydt.

Thi kære Brødre / elskelige aff Gud / wi vide / huorledis i ere vdualde.

Kapitola I.

PAwel a Sylwánus / a Tymotheus / Cýrkwi Thesalonycenské w Bohu Otcy / a w Pánu Gežijssy Krystu: Milost wám a pokog / od Boha Otce nassého / a Pána Gežu Krysta.

PAwel y Sylwan / y Thymotheusz / Kosciolowi Thessalonicenskiemu / ktory iest w Bogu Oycu y w Pánie Jezusie Krystusie / Łáská y pokoy niech wam bedzie od Bogá Oycá nászego / y od Páná Jezu Krystá.

2. Děkugeme Bohu wždycky za wás za wsseckny / připomijnagijce wás na Modlitbách nassých bez přestánij.

Dziekujemy Bogu záwsze za was / wspominaiac was w modlitwách nászych.

3. Pamatugijce na skutek wijry wassý / a na prácy / a Lásku / a snássenij zámutkuow w naděgi Pána nasseho Gežijsse Krysta / před Bohem a Otcem nassým.

Bez przestánku wspominájac skuteczna wiáre wasze / y prácowita miłość / y cierpliwa one nádzieie w Pánie nászym Jezusie Krystusie / przed Bogiem y Oycem nászym.

4. Wědauce Bratřij naymilegssý od Boha býti wywolenij wasse:

Wiedzac bráćia mili iż iesteście wybráni od Bogá.

א

5 מטול דמסברנותן לא הוא במלא בלחוד הות לותכון אלא אף בחילא וברוחא דקודשא ובפיסא שרירא אף אנתון ידעין אנתון איכנא הוין בינתכון מטולתכון:

Conciosia che il nostro Euangelio non è stato verso di voi solamente in parole, ma etiandio in virtù, & in Spirito santo, & in molta certezza: si come voi sapete quali noi siamo stati tra voi, per amor vostro.

א

5 כי בשורתנו לא נהיתה אליכם בדבר לבדה כי אם גם בגבורה וברוח הקדש ובבטחון רבה כמו אשר יודעים אתם כמה היינו בכם עליכם:

Porquanto nuestro Euangelio no fue entre vosotros en palabra solamente, mas tambien en potencia, y en Espiritu sancto, y en gran plenitud como sabeys quales fuemos entre vosotros por causa de vosotros.

α.

5. Ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει, καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἐν πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι' ὑμᾶς·

Car nostre predication de l'Euangile n'a point esté en vostre endroit seulement en parole, mais aussi en vertu, & en sainct Esprit, & en grande certitude, ainsi que vous sauez quels nous auons esté entre vous pour l'amour de vous.

6 ואנתון כן אתדמיתון ובמרן דקבלתון מלתא באולצנא רבא ובחדותא דרוחא דקודשא:

E voi sete stati imitatori nostri è del Signore: hauendo riceuuta la parola in molta tribulatione, con allegrezza di Spirito santo.

6 ואתם דומים לנו הייתם ולאדנינו בקחתכם את הדבר במצוקה רבה את שמחת רוח הקדש:

Y vosotros fuestes hechos imitadores de nosotros y del Sennor, recibiendo lo palabra con mucha tribulacion, con gozo del Espiritu Sancto.

6. Καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε, καὶ τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ, μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου.

Aussi auez-vous esté imitateurs de nous, & du Seigneur: ayans receu auec ioye du sainct Esprit la Parole accompagnee de grande affliction:

7 והויתון דמותא לכלהון מהימנא דאית במקדוניא ובאכאיא:

In tal modo che voi sete stati esemplari à tutti credenti che son ne la Macedonia e ne l'Acaia.

7 כן אשר הייתם צורה ודמות לכל מאמינים בכתים ובאכאיה:

En tal manera que ayays sido exemplo á todos losque han creydo en Macedonia y en Achaia·

7. Ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπους πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ τῇ ἀχαΐᾳ.

Tellement que vous auez esté pour patron à tous les croyans en la Macedone & Achaïe.

8 מנכון גיר אשתמעת מלתה דמרן לא בלחוד במקדוניא ובאכאיא אלא בכל אתר הימנותכון דבאלהא אשתמעת איכנא דלא נסתנק דנאמר עליכון מדם:

Percioche da voi e risonata la parola del Signore non solamente ne la Macedonia & Acaia, ma ancor in ogni luogo s'e sparsa la fede vostra che e verso Iddio: in modo che non ci e necessario dirne alcuna cosa.

8 וממכם נשמע דבר יהוה לא לבדו בכתים ואכאיה כי אם גם בכל מקום אמונתכם אשר היא אל האלהים הגיעה כן אשר לא נצטרך לדבר מאומה:

Porque por vosotros ha sido diuulgada la palabra del Sennor no solo en Macedonia y en Achaia, mas aun en todo lugar vuestra fe, que es en Dios, se ha estendido, De tal manera que no tengamos necessidad de hablar nada.

8. Ἀφ' ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου, οὐ μόνον ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν, ἐξελήλυθεν· ὥστε μὴ χρείαν ἡμᾶς ἔχειν λαλεῖν τι.

Car la Parole du Seigneur a retenti de par vous non seulement en la Macedone & Achaïe, mais aussi en tous lieux: & vostre foy enuers Dieu est diuulguée, tellement qu'il ne nous est point besoin d'en rien dire:

9 הנון גיר משתעין איכנא מעלנא הוא לן לותכון ואיכנא אתפניתון לות אלהא מן דחלת פתכרא דתפלחון לאלהא חיא ושרירא:

Percioche essi raccontano di voi, quale entrata noi habbiamo hauuta á voi, e come voi vi sete conuertiti da gl'idoli á Dio, per seruire á l'Iddio viuente e vero.

9 כי המה עלינו יגידו כמה מבואה היתה לנו אליכם ואיככה שבתם אל האלהים מאלילים לעבד לאל חי ונאמן:

Porque ellos cuentá de nosotros qual entrada tuuimos à vosotros: y de que manera fuestes conuertidos à Dios dexando los idolos para seruir àl Dios biuo y verdadero.

9. Αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν ὁποίαν εἴσοδον ἔχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων, δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ.

Car ceux-mesmes racontét de nous, quelle entree nous auons eué vers vous, & comment vous auez esté conuertis des idoles á Dieu, pour seruir au Dieu viuant & vrai:

CAP. I. | Das I. Capitel. | Kapitola I.

5. Quia Evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantùm, sed in virtute & in Spiritu sancto, & in plenitudine multa, sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos.

For our Gospell was not unto you in worde onely / but also in power / and in the holy Ghost, and in much assurance, as yee knowe after what maner we were among you for your sakes.

5. Daß unser Evangelium ist bey euch gewesen / nicht allein im wort / sondern beyde in der Krafft und in dem heiligen Geist / und in grosser gewißheit / wie jr wisset / welcherley wir gewesen sind unter euch / umb ewrent willen.

At vort Euangelium haffuer veret hoss eder / icke aleniste i ord / men baade i Krafft oc udi den hellig Aand / oc i stor vished / lige som i vide / huorledis wi haffue veret iblant eder / for eders skyld.

5. Nebo Evangelium nasse nestalo se k wám toliko w řeči / ale w mocy / a w Duchu Swatém a w gistotě mnohé / yakož wijte yacý gsme byli v wás / a to pro wás.

Przeto iż Ewántelia nászá byłá v was nie powieścią tylko ále też y mocą w Duchu świętym / y prawdziwym upewnieniu / jáko wiecie jákowymichmy byli miedzy wámi dla was.

6. Et vos imitatores nostri facti estis, & Domini: excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti.

And ye became followers of us, and of the Lord / and received the word in much affliction / with ioy of the holy Ghost.

6. Und jhr seydt unser Nachfolger worden / und deß HERREN / und habt das wort auffgenommen unter vilen trübsaln / mit freuden im heiligen Geist.

Oc i ere bleffne vore Efterfølgere oc HERRENS / oc haffue anammet Ordet i megen drøffuelse met glæde udi den hellig Aand.

6. A wy včiněni gste následownijcy nassy y Pána / přijawsse slowo we mnohém zármutku s radostij Ducha Swatého

A wyście się stáli násládowcámi nászymi y Páńskimi / przyjąwszy słowo z vćiśnieniem wielkim / z weselem Duchá świętego.

7. Ita ut facti sitis formá omnibus credentibus in Macedonia & in Achaia.

So that ye were as ensamples to all that beleeue in Macedonia and Achaia.

7. Also daß jr worden seyt ein Fürbild allen glaubigen in Macedonia und Achaia.

Saa / at i ere bleffne it Exempel faar alle dem som trö i Macedonia oc Achaia.

7. Tak že gste včiněni přijkladem wssem wěrným w Macedonij a Achaij.

Ták żeście byli wzórmi wszytkim wierzącym w Mácedoniey / y w Achaiey.

8. A vobis enim diffamatus est sermo Domini: non solùm in Macedonia & in Achaia, sed in omni loco, fides vestra quæ est ad Deum, profecta est, ita ut non sit nobis necesse quicquam loqui.

For from you sounded out the word of the Lorde, not in Macedonia and in Achaia onely: but your fayth also which is toward God / spread abroade in all quarters, that we need not to speake any thing.

8. Denn von euch ist erschollen das wort deß HERRN / nicht allein in Macedonia und Achaia / sondern an allen orten ist auch ewer Glaube an Gott außgebrochen / also / daß nicht noth ist / euch etwas zu sagen.

Thi HERRENS Ord er udrobt aff eder / icke aleniste i Macedonia oc Achaia / men eders Tro til Gud er ocsaa udkommen i alle Stæder / saa / at det gøris icke behoff / at sige eder noget.

8. Neb od wás rozhlásyla se řeč PANE: ne toliko w Macedonij a w Achaij / ale y na každém mijstě Wijra wasse / kteráž gest k Bohu roznesla se / tak že nenij nám potřebij nic mluwiti.

Abowiem od wás nie tylko brzmiáło słowo w Mácedoniey y w Achaiey / ále też ná wszytkim mieyscu wiárá wászá ktora iest w Bogá ták słynęłá / iż nám nie potrzebá nic mowić.

9. Ipsi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos: & quomodo cóversi estis ad Deum à simulachris, servire Deo vivo & vero.

For they themselues shewe of us what maner of entring in we had unto you / and howe ye turned to God from idoles, to serue the liuing and true God.

9. Denn sie selbs verkündigen von euch / was für einen eingang wir zu euch gehabt haben / und wie jhr bekehret seyt zu Gott / von den Abgöttern / zu dienen dem lebendigen und waren Gott.

Thi de forkynde selff om eder / huordan Indgong wi haffde til eder / oc huorledis i ere omuende til Gud fra Affguder / at tiene den leffuende oc sande Gud.

9. Oni sami zagisté o nás wyznáwagij / yaký gsme přijchod měli k wám: A kterak gste se obrátili ku Bohu od Modloslaužennij / abyste slaužili Bohu žiwému a prawému

Gdyż oni o was powiedáią / cóchmy zá przystęp do was mieli / á iákoście náwroceni były do Bogá opuściwszy bálwany / ábyście służyli Bogu żywemu y prawdziwemu.

א

10 כד מסכיתון לברה מן שמיא לישוע הו דאקים מן בית מיתא דהו מפצא לן מן רוגזא דאתא :

E per aſpettar da i cieli il ſuo Figliuolo, ilquale egli ha riſuſcitato da morte, cioè IESV, che ci libera da l'ira futura.

א

10 ולקוות אל־בנו מאת השמים אשר הקימו ממתים את־ישוע אשר פדה אותנו מאף הבא :

Y eſperar à ſu Hijo de los cielos, àl qual leuantó de los muertos; Ieſus el qual nos libró de la yra que ha de venir.

α'.

10. Καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, Ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

Et pour attendre des cieux ſon Fils Ieſus, qu'il a reſſuſcité des morts, lequel nous deliure de l'ira à venir.

ב

1 ואנתון ידעין אנתון אחי דמעלנן דלותכון לא הוא סריקאית הוא :

Imperoche voi ſteſſi ſapete bene, ò fratelli, che la noſtra entrata à voi non fu vana.

ב

1 ואתם ידעתם אחי את־מבואנו אשר אליכם כי־לא לשוא היה :

Porque Hermanos, voſotros ſabeys que nueſtra entrada à voſotros ne fue vana.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ἀδελφοὶ, τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν.

Car, freres, vous-meſmes ſauez que noſtre entreé vers vous, n'a point eſté vaine :

2 אלא לוקדם חששן ואצטערנן איך דידעיתון בפיליפוס והידין באגונא רבא מללן עמכון בפרהסיא דאלהן סברתה דמשיחא :

Ma che eſſendo noi prima ſtati afflitti & oltraggiati in Filippi, come voi ſapete, preſemo ardire nel noſtro Iddio, à annuntiare appreſſo di voi l'Euangelio di Dio con molto combattimento.

2 כי־אם נגועים מכים ומעונים ומגדפים אנחנו לפנים כמו ידעים אתם בפילפים בבטחון הופענו באלהינו לדבר אליכם את־בשורת אלהים בכל־קרב :

Antes aun, auiendo padecido, y ſido affrentados en Philippos, como ſabeys, tuuimos oſadiá en el Dios nueſtro para annunciarhos el Euangelio de Dios con mucha ſolicitud.

2. Ἀλλὰ καὶ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες, καθὼς οἴδατε, ἐν Φιλίπποις, ἐπαῤῥησιασάμεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν, λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι.

Ains encores qu'auparauant nous euſſions eſté affligés & outragés en Philippes, comme vous ſauez, nous auons prins hardieſſe en noſtre Dieu de vous annoncer l'Euangile de Dieu auec grād combat.

3 בויאאן גיר לא הוא מן טעיותא אף לא מן טנפותא אף לא בנכלא :

Perche la noſtra eſortatione non fu da inganno, ne da immonditia, ne con fraude.

3 כי־תנחומינו אינם הבל ומעשה תעתעים ולא מטמאה ולא בתך ומרמה :

Porque nueſtra exhortacion no fue de error ni de immundicia, ni por enganno.

3. Ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης, οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας, οὔτε ἐν δόλῳ.

Car noſtre exhortation n'a point eſté par abuſion, ni par vilenie, ni en fraude.

4 אלא איך דבקינן ל לאלהא דתתהימן סברתה הכנא ממללינן לא איך דלבני אנשא נשפר אלא לאלהא הו דבקא לבותן :

Ma ſecondo che noi ſiamo ſtati approuati da Dio, per eſſerci commeſſo l'Euangelio, coſi parliamo : non come per piacere à gli huomini, ma à Dio, che approua i noſtri cuori.

4 כי־אם כמו נבחנו מאלהים להאמן הבשורה כן מדברים אנחנו לא כמוהם אשר יבקשו למצוא חן בעיני האדם כי־אם להתרצות אל־אלהים הבחן את־לבותינו :

Sino por auer ſido aprouados de Dios para que ſe nos encargaſſe el Euangelio; anſi hablamos, no como los que agradan à los hombres, ſino à Dios, el qual prueua nueſtros coraçones.

4. Ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτω λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ τῷ θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν.

Mais comme nous auons eſté approués de Dieu, a ce que la predication de l'Euangile nous fuſt commiſe, ainſi parlons-nous, non point comme voulans complaire aux hommes, mais à Dieu qui approuue nos cœurs :

5 אף לא גיר ממתום אתחשחן במלא שדלא איך דידעין אנתון ולא בעלתא דיענותא אלהא סהד :

Concioſia che ne anco ſiamo mai ſtati in parole d'adulatione, come voi ſapete, ne con occaſion d'auaritia, Iddio n'è teſtimonio.

5 ולא בכל־עת בדבר חנפה היינו כמו ידעתם ולא בעלילת הבצע אלהים מעיד הוא :

Porque nunca fuemos liſongeros en la palabra, como ſabeys, ni tocados de auaricia : Dios es teſtigo.

5. Οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας· θεὸς μάρτυς.

Car auſſi ne nous ſommes-nous iamais trouués en paroles de flatterie, ainſi que vous le ſauez: ni en pretexte d'auarice Dieu en eſt teſmoin.

CAP. I.

10. Et expectare Filium eius de cælis (quem suscitavit ex mortuis) Iesum, qui eripuit nos ab ira ventura.

And to looke for his sonne from heauen/whom he raised from the dead/ euẽ Jesus which delivereth vs from the wrath to come.

CAP. II.

NAm ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad vos, quia non inanis fuit.

For ye your selues know / brethren/ that our entrance in vnto you was not in vaine.

2. Sed antè passi, & cõtumeliis affecti (sicut scitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro, loqui ad vos Evangelium Dei in multa solicitudine.

But euen after that we had suffred before/and were shamefully entreated at Philippi (as ye knowe) we were bolde in our God / to speake vnto you the Gospell of God with much striuing.

3. Exhortatio enim nostra, non de errore, neque de immunditia, neque in dolo.

For our exhortation was not be deceit/nor be vncleannes/ nor be guile.

4. Sed sicut probati sumus à Deo, ut crederetur nobis Evangelium, ita loquimur: non quasi hominibus placentes, sed Deo qui probat corda nostra.

But as we were allowed of God/ that the Gospell should be committed vnto vs/ so we speake/ not as they that please men/but God / which trieth our hearts.

5. Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neque in occasione avaritiæ, Deus testis est.

Neither yet did wee euer vse flattering wordes/as ye know / nor coloured couetousnes/God is recorde.

Das I. Capitel.

10. Vnnd zu warten seines Sohns vom Himmel/welchen er aufferwecket hat von den Todten/ Jesum / der vns von dem zukünfftigen zorn erlöset hat.

Oc at vente hans Søn aff Himmelen/huilcken hand opuecte fra de Døde / Jhesum/ som oss forløsde fra den tilkommende Vrede.

Das II. Capitel.

Denn auch jhr wisset/ lieben Brůder / vonn vnserm eingang zu euch / daß er nicht vergeblich gewesen ist.

FOrdi at i oc vide/ kære Brødre / aff vor indgong til eder/ at hand haffuer icke veret forgeffuis.

2. Sondern als wir zuvor gelidten hatten / vnd geschmächt gewesen waren zu Philippen (wie jr wisset) waren wir dennoch freudig inn vnserm Gott/ bey euch zu sagen das Evangelium Gottes/ mit grossem kampff.

Men som wi haffde tilforn ledet/ oc vaare foractede i Philippen (som i vide) da vaare wi alligeuel frimodige i vor Gud/ at sige Guds Euangelium hoss eder/ met stor strid.

3. Denn vnser ermahnung ist nicht gewesen zu jrrthumb / noch zu vnreinigkeit/ noch mit list.

Thi vor formanelse haffuer icke veret til vildfarelse/ oc icke til wrenlighed/ oc ey til listighed.

4. Sondern wie wir von Gott bewehret sind/ daß vns das Evangelium vertrawet ist zu predigen/ also reden wir / nicht als wolten wir den Menschen gefallen/ sondern Gotte/ der vnser hertz průfet.

Men lige som wi ere prøffuede aff Gud/ at Euangelium er oss befalet at predicke / saa tale wi/ icke som wi vilde behagis Mennisken/ men Gud/ som prøffuer vore hierter.

5. Denn wir nie mit schmeichelworten sind vmbgangen (wie jhr wisset) noch dem Geitz gestellet / Gott ist deß zeuge.

Thi wi omgingis aldri met smigrinde ord (som i vide (oc ey lagde oss effter Gerighed / Gud er Vidne der til.

Kapitola I.

10. A očekáwali Syna geho z Nebe (kteréhož wzkřijsyl z mrtwých) Gežijsse/ kterýž wyswobodil nás od hněwu budaucýho.

Roczekawáli Syná iego z nieba/ ktorego wzbudźił z martwych/ to iest Jezusá/ ktory wybáwia nas od onego gniewu przyszlego.

Kapitola II.

NEbo y wy sami Bratřij wijte náss přijchod k wám/ že gest nebyl daremnij:

GDyż sámi wiećie bráćia/ iż przyśćie nasze do was nie był prożny.

2. Ale prwé trpěli gsme/ y haněnij snessli (yakož wijte) w Městě/ Filippis/ magijce daufsánij y smělost w Bohu nassem/ k mluwenij wám Ewangelium Božijho s welikým vsylowánjm

Ale choćiaż my przed tym ćierpieli/ y zelżeni byli w Filipiech iáko wiećie/ á wszákże śmieleśmy sobie poczęli w Bogu nászym/ ku przepowiedániu v was Ewanieliey bojowániem.

3. Napomijnánij zagisté nasse nebylo z omylu a podwodu/ ani w nečistotě/ ani w lsti:

Abowiem nápominánie násze nie było z zdrády áni z nieczystośći/ áni z chytrośćia.

4. Ale yakož gsme zkussenij od Boha / aby nám swěřeno bylo Ewangelium / takž mluwijme/ ne yako lidem se libijce/ ale Bohu / kterýž zkussuge srdcý nassých.

Ale iákośmy sie Bogu podobáli aby nam byla zwierzona Ewánielia / ták mowiemy nie iako sie ludziam podobáiac/ ale Bogu ktory doświádcza serc nászych.

5. Anižgsme zagisté kdy vžijwali řeči pochlebné / yakož wijte: anižgsme stáli o lakomstwij/ Buoh swědek gest:

Abowiem nigdyśmy nie vżywali powieśći pochlebney / iáko wiećie/ aniśmy dla łákomstwá nic nie zmyślali/ Bog świádkiem iest.

ב

6 וְלָא בְּעַין שׁוּבְחָא מֶן
בְּנַי נָשָׁא לָא מֶנְּכוּן וְלָא
מֶן אַחְרָנֵא כַּד מֶשְׁכְּחִין
הֲוַין יַקִּירֵא לְמֶהְוָא אַיךְ
שְׁלִיחֵא דַּמְשִׁיחָא׃

Ne cercando gloria dagli huomini, ne da voi, ne da altri: Ancor che noi potessimo essere di grauezza, come Apostoli di Christo.

7 אֶלָּא הֲוַין בַּיְנָתְכוּן מ
מַכִּיכֵא וַאיךְ מְרַבְּיָנִיתָא
דִּמְחַבְּבָא בְּנַיָּה׃

Ma siamo stati mansueti nel mezo di voi, come se vna nutrice nutricasse i suoi proprij figliuoli.

8 הָכַנָא אָף חְנַן מְתַחַבְּבִינַן
וּמְסוּחִינַן לְמֶתַּל לְכוּן לָא
בַּלְחוּד סְבַרְתֵּה דַּאלָהָא
אֶלָּא אָף נַפְשַׁן מֶטוּל
דְּחַבִּיבִין אַנְתּוּן׃

Essendoui cosi affettionati, desiderauamo di cuore farui partecipi non solamente de l'Euangelio di Dio, ma ancor de le nostre proprie anime: percioche voi ci erauate carissimi.

9 עֲהִדִין אַנְתּוּן גֵּיר אַחַין
דִּלְאַין הֲוַין וְעַמְלִין בַּעֲבָד
אִידַין בְּלֶלְיָא וּבְאִימָמָא
דְּעַל חַד מֶנְּכוּן לָא נֵאקַר׃

Imperoche voi vi ricordate, fratelli, de la nostra fatica è sudore: conciosia che lauorando notte è giorno, per non grauare alcun di voi, habbiam predicato appresso di voi l'Euangelio di Dio.

10 אַנְתּוּן סָהֲדִין וַאלָהָא
אַיכַנָא אַכְּרִין לְכוּן סְבַרְתֵּה
דַּאלָהָא דַּכְיָאִית וְכָאנָאִית
וְדַלָּא רֶשְׁיָן הֲוַין לְוָת
כֻּלְּהוּן מְהַיְמְנֵא׃

Voi sete testimonij, è Iddio ancora, di quanto santamente è giustamente, & irreprensibilmente habbiam conuersato tra voi che hauete creduto.

11 אַיכַנָא דְּיָדְעִין אַנְתּוּן
דְּמֶן חַד חַד מֶנְּכוּן אַיךְ
אַבָּא מֶן בְּנַוְהִי׃

Si come voi sapete, che noi habbiamo ciascun di voi (come il padre i suoi proprij figliuoli.)

ב

6 וְלֹא מְבַקְשִׁים מִבְּנֵי אָדָם אֶת־
כָּבוֹד וְלֹא מִכֶּם וְלֹא מֵאֲחֵרִים
בִּהְיוֹת לָנוּ יְכֹלֶת לְהַכְבֵּד אֶת־
עֲלֵיכֶם כְּמוֹ שְׁלִיחֵי הַמָּשִׁיחַ׃

Ni buscando de los hombres gloria, ni de vosotros ni de otros, aunque podiamos serhos carga, como Apostoles del Christo.

7 כִּי־אִם נִהְיֵינוּ עֲנָוִים בְּתוֹכְכֶם
כְּמוֹ אוֹמֶנֶת הַסֹּכֶנֶת לִבְנֵי־בִטְנָהּ׃

Antes fuemos blandos entre vosotros, como la que cria que regala sus hijos:

8 גַּם כֵּן בְּרַחֲמֵנוּ אֶתְכֶם חָפַצְנוּ
לָתֵת לָכֶם לֹא לְבַד אֶת־
בְּשׂוֹרַת אֱלֹהִים כִּי־אִם גַּם
אֶת־נַפְשׁוֹתֵינוּ בַּעֲבוּר כֵּן אֲהוּבֵינוּ
נִהְיֵיתֶם לָנוּ׃

Tan amadores de vosotros, que quisieramos entregarhos no solo el Euangelio de Dios, mas aun nuestras proprias almas: por que nos erades charissimos.

9 כִּי־זְכַרְתֶּם אַחַי אֶת־עֲמָלֵנוּ
וִיגִיעַ כַּפֵּינוּ כִּי־יוֹמָם וָלַיְלָה
פָּעַלְנוּ פֶּן נַכְבֵּד אִישׁ מִמֶּכֶּם
וּבִשַּׂרְנוּ אֶתְכֶם אֶת־בְּשׂוֹרַת
אֱלֹהִים׃

Porque ya, Hermanos, hos acordays de nuestro trabajo y fatiga, que obrando de noche y de dia por no ser graues à ninguno de vosotros, predicamos entre vosotros el Euangelio de Dios.

10 עֵדִים אַתֶּם וֵאלֹהִים
אֵיכָכָה קְדוֹשִׁים וְצַדִּיקִים
וּתְמִימִים אִתְּכֶם הַמַּאֲמִינִים
הָיִינוּ׃

Vosotros soys testigos, y Dios, de quan Sanctos, y justos, y irreprehensibles hos fuemos à los que creystes.

11 כְּמוֹכֶם יְדַעְתֶּם כִּי־אֶת־כָּל־
אִישׁ מִמֶּכֶּם כְּאָב אֶת־בָּנָיו׃

Como sabeys, à cada vno de vosotros, como el padre à sus hijos.

ϛ.

6. Οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν, οὔτε ἀπ' ἄλλων, δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς χριστοῦ ἀπόστολοι.

Et n'auons point cerché gloire des hommes ne de par vous, ne par autres: iaçoit que nous eussions peu monstrer authorité comme apostres de Christ:

7. Ἀλλ' ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν· ὡς ἂν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα.

Mais nous auons esté doux au milieu de vous comme si vne nourrice nourrissoit tendrement ses enfans.

8. Οὕτως ἱμειρόμενοι ὑμῶν εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῶν γεγένησθε.

Estans donc ainsi affectionés enuers vous, souhaitions de vous eslargir, non seulement l'Euangile de Dieu, mais aussi nos propres ames, pource que vous estiez bien-aimés de nous.

9. Μνημονεύετε γάρ, ἀδελφοί, τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον. νυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ.

Car, freres, vous auez souuenance de nostre labeur & trauail: veu que nous vous auons presché l'Euangile de Dieu, besongnans nuict & iour, afin de ne charger aucun de vous.

10. Ὑμεῖς μάρτυρες, καὶ ὁ θεός, ὡς ὁσίως, καὶ δικαίως, καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν.

Vous estes tesmoins, & Dieu aussi, comment nous-nous sommes portés sainctement & iustement, & sans reproche enuers vous qui croyez:

11. Καθάπερ οἴδατε, ὡς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ.

Ainsi que vous sauez que nous vn chacun de vous (comme vn pere ses enfans.

6. Nec

CAP. II.

6. Nec quærentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis.

Neither sought we prayse of men / neither of you / nor of others.

7. Cùm possemus vobis oneri esse, ut Christi Apostoli: sed facti sumus parvuli in medio vestrum, tanquam si nutrix foveat filios suos.

When we might haue bene chargeable / as the Apostles of Christ: but we were gentle among you / euen as a nource cherisheth her children.

8. Ita desiderantes vos, cupidè volebamus tradere vobis non solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras: quoniam charissimi nobis facti estis.

Thus being affectioned towarde you / our good will was to haue dealt vnto you not the Gospell of God onely / but also our owne soules / because ye were deare vnto vs.

9. Memores enim estis fratres laboris nostri & fatigationis, nocte & die operantes, ne quem vestrum gravaremus, prædicavimus in vobis Evangelium Dei.

For ye remember / brethren / our labour and trauaile: for we laboured day & night / because we woulde not be chargeable vnto any of you / and preached vnto you the Gospell of God.

10. Vos testes estis & Deus, quam sanctè, & iustè, & sine querela, vobis, qui credidistis, fuimus.

Ye are witnesses / and God also / how holily / and iustly / and vnblameably we behaued our selues among you that beleeue.

11. Sicut scitis qualiter unumquemque vestrum (sicut pater filios suos.)

As ye knowe howe that we euery one of you (as a father his children.)

Das II. Capitel.

6. Haben auch nicht ehre gesucht von den Leuten / weder von euch / noch von andern.

Wi søgte oc icke ære aff Mennisken / huercken aff eder / oc icke aff andre.

7. Hetten euch auch mögen schwer sein als Christi Apostel / sondern wir sind Mütterlich gewesen bey euch. Gleich wie eine Amme jhrer Kinder pfleget.

Wi maatte oc veret eder til besuarelse / som Christi Apostler. Men wi vaare moderlige hoss eder / Lige som en Amme røcter sine Børn.

8. Also hatten wir hertzenlust an euch / vnnd waren willig euch mit zutheilen / nicht allein das Evangelium Gottes / sondern auch vnser leben / darumb / daß wir euch lieb haben gewonnen.

Saa haffde wi oc hiertens Lyst aff eder / oc vaare villige til at dele met eder / icke aleniste Guds Euangelium / men ocsaa vore Liff / fordi / at wi finge kærlighed til eder.

9. Ihr seyt wol eindächtig / lieben Brüder / vnser arbeit / vnd vnser mühe / denn tag vnd nacht arbeiten wir / daß wir niemand vnter euch beschwerlich weren / vnnd predigten vnter euch das Evangelium Gottes.

I komme vel ihu / kære Brødre / vort arbeyde oc vor vmage / Thi wi arbeydede dag oc nat / at wi skulde ingen vere til besuarelse iblant eder / oc predickede Guds Euangelium iblant eder.

10. Das seyt jr zeuge vnd Gott / wie heilig vnd gerecht vnd vnsträfflich wir bey euch (die jr glaubig waret) gewesen sind.

Der ere i Vidne til oc Gud / met huad hellighed oc huor retferdelige oc vstraffelige wi vaare hoss eder (i som trode.)

11. Wie jr denn wisset / daß wir / als ein Vater seine Kinder / einen jeglichen vnter euch.

Lige som i oc vide / at wi huer besynderlige iblant eder / lige som en Fader sine Børn.

Kapitla II.

6. Ani gsme hledali od Lidij chwály / ani od wás / ani od giných.

Ani szukálac chwały z ludzi / áni od was / áni od inszych.

7. Ač gsme mohli wás obtěžowati / yako Krystowi Apostolé: ale byli gsme tak pokognij mezy wámi / yako když Matka krmij Syny swé.

Mogąc was obciążáć iáko Apostolowie Krystusowi / ále byliśmy cichemi w posrzodku was / iákoby mámká ogrzewáiac dziatki swoie.

8. Takowé náchylnosti gsauce k wám / chtěli gsme z Srdce wydati wám / netoliko Ewangelium Božij / ale také y žywoto nasse: nebo gste nám včiněni naymilegssij.

Ták tedy chutliwi przećiw wam bedac / zadáliśmy wam vżyczyć nie tylko Ewánieliey Bożey / ále też y dusz naszych / dla tego iżeśćie nam milemi byli.

9. Pamatugete zagisté Bratřij na prácy nassy / a kterak gsme vstáwali we dne y w nocy pracugijce / abychom žádného z wás neobtěžowali / kážijce wám Ewangelium Božij.

Abowiem bráćia pámietaćie praca násze y kłopoth / gdyż w nocy y we dnie robiac / ábyśmy zadnego z was nie obćiążyli / przepowiedálichmy v was Ewánielia Boża.

10. Wy sami gste swědkowé toho y Buoh / kterak gsme swaté a sprawedliwé / y bez auhony obcowali mezy wámi / kteřij gste vwěřili:

Wy świádkowie iesteśćie y Bog / iákośmy świątobliwie y spráwiedliwie / y bez nágániena żyli miedzy wámi ktorzyśćie vwierzyli.

11. Jakož wijte / kterak gednoho každého z wás (yako Otec Synuow swých.)

Jako wiećie ktorymeśmy sposobem káżdego z was (iákoby oćiec dziatki swoie.)

ב

12 בעין הוין ומליו הוין בלבכון ומסהדינן לכון דתהלכון איך דיאא לאלהא הו דקרכון למלכותה ולשובחה :

12 התחננו לכם ונחמנוכם והעד להתהלך ולהיות תמימים לפני אלהים אשר קרא לכם אל־מלכות כבודו :

β΄.

12. Παρακαλοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι καὶ μαρτυρούμενοι, εἰς τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν.

Esortato, è consolato, è protestatoui che caminaste degnamente secondo Iddio, che v'hachiamati al suo regno & à la sua gloria.

Exhortauamos y consolauamos, y hos protestauamos que anduuiessedes como es digno de Dios que hos llamó à su Reyno y gloria.

Auons exhorté & consolé, & adiuré, que vous cheminissiez dignement, come il est seant selon Dieu qui vous appele à son royaume & gloire.

13 מטול הנא אף חנן מודינן אמינאית לאלהא דמלתא דאלהא דקבלתון מנן לא הוא איך מלתא דבני־נשא קבלתוה אלא איכנא דאיתיה שריראית מלתא דאלהא והי בעבדא מסתערא בכון ובאילין דמהימנין :

13 על־כן גם אנחנו מודים לאלהים לנצח כי־בלקחתכם ממנו את־דבר שמועת אלהים לקחתם לא דבר האנשים כי־אם כמוהו באמת דבר אלהים אשר גם פועל בכם המאמינים :

13. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν, τοῦ θεοῦ, ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλά, καθώς ἐστιν ἀληθῶς, λόγον θεοῦ· ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν.

Per questo ancor noi rendiamo continuamente gratie à Dio, che quando voi riceueste la parola di Dio, che hauete vdita da noi, riceueste non parola d'huomo, ma parola di Dio (come veramente è) laquale ancora opera in voi che credete.

Por lo qual tambien nosotros hezemos gracias à Dios sin cessar, de que auiendo recebido de nosotros la palabra de la doctrina de Dios, la recebistes no como palabra de hombres, mas (como à la verdad lo es) como palabra de Dios el qual obra en vosotros los que creystes.

Pour ceste cause aussi, rendons-nous graces à Dieu sans cesse, de ce que quād vous auez receu de nous la parole de la predication de Dieu, vous l'auez receuë, non point comme parole des hommes, mais (ainsi qu'elle est veritablement.) comme parole de Dieu, laquelle aussi besongne auec efficace en vous qui croyez.

14 אנתון דין אחי אתדמיתון לעדתא דאלהא דביהוד הלין דבישוע משיחא דהכן סיברתון אף אנתון מן בני שרבתכון איכנא דאף הנון מן יהודיא :

14 כי־אתם מדמים נהייתם אחי לעדות אלהים אשר ביהודה בישוע המשיח כי־כבה עניתם גם אתם מחברי מטיכם כמו גם המה מיהודים :

14. Ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοί, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων.

Imperoche voi, fratelli, sete fatti imitatori de le Chiese di Dio che sono ne la Giudea in Christo IESV: percioche ancor voi hauete patito le medesime cose da quelli de la vostra propria gente, sì come ancor noi da i Giudei.

Porque vosotros, Hermanos, aueys sido imitadores en el Christo Iesus de las Iglesias de Dios que estan en Iudea, que aueys padecido tambien vosotros las mismas cosas de los de vuestra propria nacion, como tambien ellos de los Iudios.

Car, freres, vous estes faits imitateurs des Eglises de Dieu qui sont en Iudee en Iesus Christ, par ce que vous auez aussi souffert les mesmes choses de par ceux de vostre propre nation, comme aussi iceux par les Iuifs :

15 הנון דלמרן ישוע משיחא קטלו ולנביא דמנהון ולן רדפו ולאלהא לא שפרין ועבדין סקובלא לכלהון בני אנשא :

15 אשר גם את־אדנינו ישוע המשיח המיתו ונביאיהם ורדפונו ואינם טובים בעיני אלהים ויהי־בהם הפך מכל־בני אדם :

15. Τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων Ἰησοῦν, καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων.

I quali hanno similmente occiso il Signor IESV, è i lor proprij Profeti, & hanno perseguitato ancor noi, è non piacciono à Dio, è son contrarij à tutti gli huomini.

Que tambien mataron àl Sennor Iesus, y à sus proprios Prophetas: y à nosotros nos han perseguido. y no son agradables à Dios, y a todos los hombres son enemigos:

Lesquels ont mesme mis à mort le Seigneur Iesus, & leurs propres prophetes, & nous ont dechassés & ne plaisent point à Dieu, & sont aduersaires à tous hommes:

CAP. II.

12. Deprecantes vos & cõſolantes, teſtificati ſumus ut ambularetis dignè Deo, qui vocavit vos in ſuum regnum & gloriam.

Exhorted you/and cõforted/and beſought that ye woulde walke worthie of God/who hath called you vnto his kingdome and glorie.

13. Ideo & nos gratias agimus Deo ſine intermiſſione: quoniam cùm accepiſſetis à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud non ut verbum hominum, ſed (ſicut eſt verè) verbum Dei, qui operatur in vobis qui credidiſtis.

For this cauſe alſo thanke we God without ceaſing / that when yee receyued of vs the worde of the preaching of God/ ye receyued it not as the worde of men/but as it is indeede the worde of God / which alſo worketh in you that beleeue.

14. Vos enim imitatores facti eſtis fratres eccleſiarum Dei quæ ſunt in Iudæa in Chriſto Ieſu: quia eadem paſſi eſtis & vos à contribulibus veſtris, ſicut & ipſi à Iudæis.

For Brethren/ ye are become followers of the Churches of God/ which in Judea are in Chriſt Jeſus / becauſe ye haue alſo ſuffered the ſame thinges of your owne countrey men/ euen as they haue of the Jewes.

15. Qui & Dominum occiderunt Ieſum & Prophetas, & nos perſecuti ſunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus adverſantur.

Who both killed the Lorde Jeſus/ & their owne Prophetes/and haue perſecuted vs / and God they pleaſe not/ and are contrarie to all men.

Das II. Capitel.

12. Ermahnet vnd getröſtet vnd bezeugt haben / daß jhr wandeln ſoltet wirdiglich für Gott/der euch beruffen hat zu ſeinem reich vnd zu ſeiner herrligkeit.

Formanede/oc troſtede/oc vidnede/At i ſkulde vandre verdelige faar Gud/ ſom kalede eder til ſit Rige oc til ſin Herlighed.

13. Darumb auch wir ohn vnterlaß Gott dancken/ daß jr / da jr empfienget von vnns das Wort Göttlicher Predig/ namet jhrs auff/ nicht als Menſchenwort/ſondern (wie es denn warhafftig iſt) als Gottes Wort/ welcher auch wircket inn euch/ die jhr glaubet.

Der faare tacke wi oc Gud vden affladelſe / at i/ der i ſinge den guddommelige predickens Ord aff oſſ/ da anammede i det/ icke ſom Menniſkens ord/ men lige ſom Guds Ord (ſom det oc ſandelige er) huilcken ſom oc arbeyder vdi eder/ i ſom tro.

14. Denn jhr ſeyt Nachfolger worden / Lieben Brüder/ der Gemeine Gottes in Judea / inn Chriſto Jeſu/ daß jhr eben daſſelbige erlidten habt von ewren Blutfreunden / das jene von den Jüden.

Thi at i / kære Brødre/ er bleffne Guds Menigheds Effterfølgere/ ſom er i Judea / vdi Chriſto Jeſu/ At i lige haffue ledet det ſamme aff eders Frender/ ſom de aff Jøderne.

15. Welche auch den HERREN Jeſum getödtet haben/ vnd jhre eigene Propheten / vnd haben vns verfolget/vnd gefallen Gott nicht/ vnd ſind allen Menſchen wider.

Huilcke der oc ihielſloge den HERRE Jheſum/ oc deris egne Propheter/ oc forfulde oſſ / oc de behage Gud icke/ oc ere alle Menniſke imod.

Kapitola II.

12. Proſÿce a těſſÿce y ſnažně napomijnagjce wás / abyſſte hodně chodili Bohu / kterýž powolal wás k ſwému Králowſtwij a k Sláwě.

Napominali y cieſzyli / y bárzo proſili ábyſcie poſtępowáli ták ko należy Bogu kthory was wezwał do ſwe° kroleſtwá y chwały.

13 Protož y my děkugeme Bohu bez přeſtánij z toho / že když gſte přijali od nás kázanij Slowa Božijho / přijali gſte ge ne yako ſlowo lidſké / ale (yakož geſt w prawdě) Slowo Božij / kterýžto dijlo ſwé půſobij w wás / kteřij gſte vwěřili.

A przeto też dziękujemy Bogu vſtawicznie / iż wy przyiawſzy ſłowo Boże ktoreſcie ſłyſzeli od nas / przyieliſcie nie zá ſłowo ludzkie/ ále (iáko było prawdziwie) zá ſłowo Boże/ kthory thez ſkutecznie ſie okázuie w was ktorzy wierzycie.

14. Wy zagiſté Bratřij / včiněni gſte náſledowníjcy Cýrkwí Božijch / kteréž gſau w Židowſtwu / w Kryſtu Gežijšy: Neb gſte takowéž wěcy trpěli od waſſeho Pokolenij / yako y oni od Židuow.

Abowiem bráćia ſtáliſćie ſie náſládowcámi Kośćiołow Bożych/ ktore ſą w Zydowſkiey ziemi w Kryſtuſie Jezuśie/ iżeſcie y wy ty rzeczy cierpieli od ſwoich przyrodnych/ iáko y oni od Zydow.

15. Kteřijž gſau y Pána Gežijſſe zabili y ſwé Proroky / a nám ſe protiwili / a Bohu ſe nelijbij.

Ktorzy też Páná Jezuſá zábiły / y właſne Proroki / y nas wygnáli / ſáni ſie Bogu podobáia / y wſzythkim ſie ludziam przećiwiaia.

ב

16 וכלין לן דנמלל עם עממא דיאחון למשלמו חטהיהון בכל־זבן מטי דין עליהון רוגזא עד־מא לחרתא :

Proibendoci il parlare à i Gentili, acciochè si saluino, per colmare sempre i lor peccati: perche l'ira è venuta sopra essi insin à l'estremo.

17 חנן דין אחי הוין יתמא מנכון זבנא דשעתא באפין ולא בלבן ויתיראית אתחבטן למחזא אפיכון בחובא סגיא :

Hor noi, fratelli, essendo priui di voi per vn poco di tempo con la presentia, non gia col cuore, tanto maggiormente ci siamo ingegnati con molto desiderio di veder la vostra faccia.

18 וצבין דנאתא לותכון אנא פולוס חדא זבן ותרתין ועוכני סטנא :

Per ilche siamo voluti venire à voi (certamente io Paulo) & vna volta è due: ma satana ci ha impediti.

19 אינו גיר סברן וחדותן וכלילא דשובהרן אלא אן אנתון קדם מרן ישוע במאתיתה :

Perche quale è la nostra speranza, ò allegrezza, ò corona di gloria? non sete ancor voi nel conspetto del nostro Signor IESV Christo, ne la sua venuta?

20 אנתון אנון גיר —— תשבוחתן וחדותן :

Certamente voi sete la nostra gloria & allegrezza.

ג

1 ומטול דלא חמסנן צבין למפש באתינאוס ב בלחודין :

Per laqual cosa, non potendo noi piu sostenere, ci parue bene d'esser lasciati soli in Atene.

ב

16 הכלאים אותנו מדבר אל־הגוים להושעם עד־אשר תמלאון עונותם תמיד ותקדים אותם חרון אף יהוה ותתך עליהם עד־כלה ונחרצה לנצח :

Defendiendonos que no hablemos à las Gentes para que se saluen: para que hincha la medida de sus peccados siempre: porque la yra (de Dios) los ha alçancado hasta el cabo.

17 ואנחנו אחינו כי־שכל שכלנוכם לעת־השעה בפנים אך לא בלב על־יתר מהרנו לראות את־פניכם ברב חמדתי :

Mas Hermanos, nosotros priuados de vosótros por vn poco de tiempo, de la vista no del coraçon, por tanto nos apressuramos mas con mucho desseo para ver vuestro rostro.

18 על־כן נכסף נכספנו לבוא אליכם (אני פולוס) גם אחת פעם וגם פעמים ויכלאנו השטן :

Por loqual quesimos venir à vosotros, yo Paulo à la verdad, vna vez y otra: mas embaracónos Satanas.

19 ומי־תקותנו או־שמחה או־עטרת תהלות הלא גם אתם לפני אדנינו ישוע המשיח בביאתו :

Porque que es nuestra esperança, o gozo, o corona de que me glorie? no soys vosotros delante del Sennor nuestro Iesus el Christo en su venida?

20 כי־אתם הוים כבודנו ושמחתנו :

Que vosotros soy- nuestra gloria y gozo.

ג

1 על־כן נלאינו להכיל ונתאפק ונעזוב לנו לבדנו באטינאוס :

Por lo qual no esperando mas acordamos de quedarnos solos en Athenas.

ϐ.

16. Κωλυόντων ὑμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε· ἔφθασε δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος.

Nous empeschans de parler aux Gentils à ce qu'ils soyent sauués, afin qu'ils comblent tousiors leurs pechés: car l'ire est paruenue sur eux iusqu'au bout.

17. Ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας, προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ.

Or, freres, entant que nous auions esté priués de vous pour vn moment de temps, de veuë, nō point de cœur, nous-nous sommes employés auec grand desir de voir vostre face.

18. Διὸ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν παῦλος, καὶ ἅπαξ καὶ δίς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς.

Pourtant auons-nous voulu venir vers vous (au moins moi Paul) vne fois, voire deux: mais Satan nous y a mis destourbier.

19. Τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς, ἢ χαρὰ, ἢ στέφανος καυχήσεως; ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ.

Car quelle est nostre esperance, ou ioye, ou couronne de gloire? n'est-ce pas vous aussi deuant nostre Seigneur Iesus Christ à sa venue?

20. Ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρά.

Certes vous estes nostre gloire & ioye.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν ἀθήναις μόνοι.

Parquoi ne pouuans plus endurer, il nous a semblé bon d'estre laissés seuls en Athenes.

CAP. II.

16. Prohibentes nos Gentibus loqui ut ſalvæ fiant, ut impleant peccata ſua ſemper, prævênit enim ira Dei ſuper illos uſque in finem.

And forbid vs to preach vnto the Gentiles/ that they might bee ſaued/ to fulfill theyr ſinnes alwayes: for the wrath of God is come on them/ to the vtmeſt.

17. Nos autem fratres deſolati à vobis ad tempus horæ, aſpectu, non corde: abundantiùs feſtinavimus faciem veſtram videre cum multo deſiderio.

Foraſmuch/ Brethren/ as wee were kept from you for a ſeaſon/ concerning ſight/ but not in the heart/ we enforced it e more to ſee your face with great deſire.

18. Quoniam voluimus venire ad vos, ego quidem Paulus, & ſemel & iterum: ſed impedivit nos Satanas.

Therefore we would haue come vnto you (I Paul/ at leaſt once or twiſe) but Satan hindred vs.

19. Quæ eſt enim noſtra ſpes, aut gaudium aut corona gloriæ? Nônne vos ante Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum eſtis, in adventu eius?

For what is our hope or ioy/ or crowne of reioyncing? are not euen you it in the preſence of our Lorde Jeſus Chriſt at his comming?

20. Vos enim eſtis gloria noſtra & gaudium.

Yes/ ye are our glorie and ioy.

CAP. III.

PRopter quod non ſuſtinentes ampliùs, placuit nobis remanere Athenis, ſolis.

Wherefore ſince we could no longer forbeare/ we thought it good to remaine at Athens alone.

Das II. Capitel.

16. Wehren vns zuſagen den Heyden/ damit ſie ſelig würden/ auff daß ſie jhre ſünde erfüllen allewege/ denn der zorn iſt ſchon endlich über ſie kommen.

Oc formene oſſ at tale til Hedningene/ met huilcket de maatte bliffue ſalige/ paa det de kunde opfylde deris ſynder alleuegne/ Thi Vreden er allerede endelige kommen offuer dem.

17. Wir aber/ lieben Brüder/ nach dem wir ewer eine weile beraubet geweſen ſind/ nach dem angeſichte/ nicht nach dem hertzen/ Haben wir deſto mehr geeilet/ ewer angeſicht zu ſehen/ mit groſſem verlangen.

Men wi/ kære Brødre/ effter at wi haffue nogen tid veret røffuede fra eder/ effter anſictet/ icke effter hiertet/ da haſtede wi diſſ mere/ at ſee eders anſict met ſtort forlengelſe.

18. Darumb haben wir wöllen zu euch kommen (ich Paulus) zweymal/ vnd Sathanas hat vns verhindert.

Der faare vilde wi komme til eder (ieg Paulus) tho gonge/ oc Satanas forhindrede oſſ.

19. Denn wer iſt vnſer hoffnung oder freude/ oder Kron deß ruhms? Seyt nicht jrs für vnſerm HERRN Jeſu Chriſto/ zu ſeiner zukunfft?

Thi huo er vort Haab eller Glæde/ eller roſis Krune? Ere icke oc i det faar vor HERRE Jheſu Chriſto/ i hans tilkommelſe?

20. Jhr ſeyt ja vnſer ehre vnd freude.

J ere io vor ære oc glæde.

Das III. Capitel.

DArumb haben wirs nicht weiter wöllen vertragen/ vnd haben vnns laſſen wolgefallen/ daß wir zu Athen alleine gelaſſen würden.

DEr faare vilde wi det icke ydermere fordrage/ oc wi lode vere oſſ behageligt/ at bliffue alene i Athene.

Kapitola II.

16. Bránijce nám abychom nemluwili Pohanuom/ aby ſpaſeni býti mohli/ aby tak wždy wyplnili hříjchy ſwé. Nebo geſt přiſſel hněw Božij na ně až do konce.

Broniąc nam żebychmy nie mowili pogánom czymby byli zbáwieni/ áby záwße wypełniáli grzechy ſwe/ ábowiem ogárnął ie gniew áż do końcá.

17. My pak Bratřij gſauce zbaweni wás na čas nedlauhý obličegem/ ale ne srdcem: welmi gſme chtiwij byli widěti twář waſſy s mnohau žádoſtij.

A my bráćia bedąc oſieroćiáłymi bez was ná krotki czás oblicznośćią nie ſercem/ vprzeymie ſmy ſie ſtáráli widźieć oblicze wáße z wielką chućią.

18. Neb chtěli gſme přigijti k wám/ yá zagiſté Pawel gedenau y podruhé/ ale překazyl nám Sſathanáš.

Dla tegoſmy chćieli przyść do was/ (zwłaßcza ia Páwel) raz y powtore/ ále przekaźił nam ßátan.

19. Neb zagiſté která naſſe geſt naděge/ aneb radoſt/ aneb Koruna Sláwy? Wſſak wy před Pánem naſſym Gežijſſem Kryſtem gſte/ w přijſſtij geho:

Abowiem ktoraż ieſt nádźieiá naßá/ ábo weſele/ ábo koroná/ z ktoreybym ſie ia chwalił? Izali nie wy przed oblicznośćią Páná náßego Jezu Krystá w przyśćie iego?

20. Wy zagiſté gſte ſláwa naſſe y radoſt.

Záiſte wy ieſteśćie chwała náßa y weſelem.

Kapitola III.

PRotož neprodléwagijce wijce/ lijbilo ſe nám/ abychom ſami zuoſtali w Athenách:

A Ták gdyſmy iuż wſtrzymáć ſie nie mogli/ zdáło ſie nam zá rzecz nalepßą ábyſmy ſámi w Athenách zoſtáli.

ג

2 וְנֶשַׁדַּר לְוָתְכוּן לְטִימָתָאוֹס
אַחוּן מְשַׁמְשָׁנָא דַּאלָהָא
וְמַעַדְרָנַן בְּסַבְּרְתֵהּ
דִּמְשִׁיחָא דִּישַׁרְרְכוּן וְיִבְעָא
מֶנְכוּן עַל הַיְמָנוּתְכוּן :

ג

2 וַנִּשְׁלַח אֶת־טִימוֹתֶאוֹס אָחִינוּ
וּמְשָׁרֵת אֱלֹהִים וְעוֹזְרֵנוּ בִּבְשׂוֹרַת
הַמָּשִׁיחַ לְסַעֶדְכֶם וּלְנַחֶמְכֶם
עַל־אֱמוּנַתְכֶם :

γ.

2. Καὶ ἐπέμψαμεν Τιμόθεον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ, καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑμᾶς περὶ τῆς πίστεως ὑμῶν.

E mandammo Timoteo nostro fratello, è ministro di Dio, è nostro coautore nel'Euangelio di Christo, à confermarui & esortarui intorno la vostra fede.

Y embiamos à Timotheo nuestro Hermano y ministro de Dios (y ayudador nuestro) en el Euangelio del Christo, à confirmarhos y exhortar hos en vuestra fe :

Et auons enuoyé Timothee nostre frere, & ministre de Dieu, & nostre compagnõ d'œuure en l'Euangile de Christ, pour vous affermir, & pour vous exhorter touchant vostre foy :

3 דְּלָא אֶנָשׁ מֶנְכוּן ת
תֶתְקַטַע לֵהּ בְּאוּלְצָנֵא
הָלֵין אַנְתּוּן גֵּיר יָדְעִין אנ
אַנְתּוּן דַּלְהָדָא הוּ סִימִינַן :

3 פֶּן יֵחָרֵד לְבַבְכֶם עַל־צָרוֹתַי
וּמְצוּקוֹתַי הָאֵלֶּה כִּי־אַתֶּם
יוֹדְעִים כִּי־לְזֹאת הוּשַׂמְנוּ :

3. Τῷ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα.

Talmente che alcun non si turbasse per queste tribulationi : perche voi medesimi sapete che noi siamo deputati à questo.

Paraque nadie se mueua en estas tribulaciones : porque vosotros sabeys que nosotros somos puestos para esto.

Tellement que nul ne fust troublé en ces afflictiõs : car vous mesmes vous sauez que nous sommes ordonnés à cela.

4 אַף כַּד לְוָתְכוּן הֲוֵין גֵּיר
קַדְמַן אָמְרִין לְכוּן דַּעְתִידִינַן
לְמֶתְאַלָּצוּ אַיְכַנָּא דְּיָדְעִין
אַנְתּוּן דַּהֲוָא :

4 וְכִי־עוֹדֶנּוּ הָיִינוּ עִמָּכֶם
נִבֵּאנוּ לָכֶם כִּי־עֲתִידִים הָיִינוּ
לְעֳנִית אֵיכָכָה גַּם נִהְיָה וְיוֹדְעִים
אַתֶּם :

4. Καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο, καὶ οἴδατε.

Percioche quando noi erauamo appresso di voi, vi predicemmo che noi doueuamo patir de l'afflittioni, come è auuenuto, e voi lo sapete.

Que aun estando con vosotros hos predicauamos que auiamos de passar tribulaciones, como ha acontecido y lo sabeys.

Car quand nous estions auec vous nous vous predisions que nous aurions à souffrir afflictions : comme aussi il est aduenu, & vous le sauez.

5 מֶטוּל הָנָא אַף אֶנָא לָא
חָמְסֶנֶת עַד מָא דְּשַׁדְּרֶת
דְּאֶדַע הַיְמָנוּתְכוּן דַּלְמָא
יְנַסִּיכוּן מְנַסְיָנָא וְנֶהְוָא
עַמְלַן סְרִיקָא :

5 עַל־כֵּן גַּם־אֲנִי לֹא יָכֹלְתִּי
לְהִתְאַפֵּק וְשָׁלַחְתִּי לָדַעַת אֶת־
אֱמוּנַתְכֶם פֶּן יְנַסֶּה אֶתְכֶם
הַמְנַסֶּה וְלַשָּׁוְא תְּהִי־יְגִיעָתֵנוּ :

5. Διὰ τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων, καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν.

Per questa cagione ancor io non potendo piu sostenere, mandai per conoscer la vostra fede: accioche il tentatore non v'hauesse in qualche modo tentati, è la nostra fatica fusse diuenuta vana.

Por loqual tambien yo no esperando mas, he embiado à reconocer vuestra fe, que por ventura no hos aya tentado el Tentador, y que nuestro trabajo aya sido en vano.

Et pourtant aussi ne pouuans plus endurer, ie l'ai ennoyé pour cognoistre de l'estat de vostre foy : de peur que celui qui tẽte, ne vous eust tentés en quelque sorte, & que nostre labeur ne fust tourné à neant.

6 הָשָׁא דֵּין מֶן דְּאֶתָא
לְוָתַן טִימוֹתָאוֹס מֶן
צְאידַיְכוּן וְסַבְּרַן עַל ה
הַיְמָנוּתְכוּן וְעַל חוּבְּכוּן
וְדָאִית לְוָתְכוּן עוּהְדָּנַן טָבָא
בְּכֻל עֶדָן וְסָוִין אַנְתּוּן לְמ
לְמֶחְזַין אַיְכַנָּא דְּאַף חֲנַן
לְכוּן :

6 וּמֵעַתָּה בְּבוֹא טִימוֹתֶאוֹס אֵלֵינוּ
מִמְּכֶם וַיְּבַשֵּׂר אוֹתָנוּ אֶת־
אֱמוּנַתְכֶם וְאֶת־אַהֲבַתְכֶם וְכִי־
תִזְכְּרוּ לָנוּ בְּטוֹב תָּמִיד וְכִי־
תִתְאַוּוּ לִרְאוֹת אוֹתָנוּ כָּמוֹנוּ גַּם
אֶתְכֶם :

6. Ἄρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν, καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς.

Et essendo poco fa venuto Timoteo da voi à noi, & hauendoci annuntiata la fede è charità vostra, è che hauete sempre buona memoria di noi, desiderando vederci, come ancor noi voi.

Empero boluiendo de vosotros à nosotros Timotheo, y haziendo nos saber vuestra fe y charidad : y que siempre teneys buena memoria de nosotros, desseando vernos como tambien nosotros à vosotros.

Or n'aguares Timothee estant venu vers nous de deuers vous, & nous ayant apporté ioyeuses nouuelles touchant vostre foy & charité, & comme vous auez tousiours bonne souuenance de nous, desirans grandement nous voir comme nous aussi vous.

2. Et

CAP. III. | Das III. Kapitel. | Kapitola III.

2. Et misimus Timotheum fratrem nostrum, & ministrum Dei in Evangelio Christi, ad confirmandos vos & exhortandos pro fide vestra.

2. Vnnd haben Timotheum gesand/ vnsern Bruder vnd Diener Gottes/ vnd vnsern Gehülffen/im Evangelio Christi/ euch zusterckẽ vnd zu ermanen in ewrem Glauben.

2 A poslali gsme Tymothea Bratra nasseho a Služebnijka Božijho/ a pomocnijka nasseho w Ewangelium Krystowu/ aby potwrdil wás a napomenul k Wijře wassij.

And haue sent Timotheus our brother and minister of God / and our labour fellow in the Gospell of Christ / to stablish you / and to comfort you touching your fayth.

Oc wi sende Timotheum/vor Broder oc Guds Tienere/ oc vor Methielpere i Christi Euangelio/ at styrcke oc at formane eder i eders Tro.

A posłaliśmy Tymotheusá brátá náβego y sługę Bożego/ y pomocniká náβego w Ewánieliey Krystusowey/ áby was potwierdził y nápomínał około wiáry wáβey.

3. Vt nemo moveatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis, quod in hoc positi sumus.

3. Daß nicht jemandt weych würde in disen trübsaln. Denn jr wisset/ daß wir darzu gesetzt sind.

3. Aby se žádný nepohnul odnij pro zármutky tyto. Neb y sami wijte/ že gsme na to postawenij.

That no man should be moued with these afflictions: for ye your selues knowe/ that we are appointed thereunto.

At der skulde icke nogen bliffue mistrøstig i denne drøffuelse. Thi i vide/ at wi er der til sette.

Thák áby żaden nie poruβył sie w tych ucisḱach / ábowiem sami wiecie żeśmy ná to wysadzeni.

4. Nam & cum apud vos essemus, prædicabamus vobis passuros nos tribulationes, sicut & factum est, & scitis.

4. Vnd da wir bey euch waren/ sagten wirs euch zuvor/ wir würden trübsal haben müssen/ wie denn auch geschehen ist/ vnd jhr wisset.

4. A když gessťě gsme v wás byli / předpowijdali gsme wám/ že máme zármutky trpěti/ yakož se tak stalo/ a o tom wijte.

For verely when we were with you/ wee tolde you before that wee shoulde suffer tribulations / euen as it came to passe/ and yee knowe it.

Oc der wi vaare hos eder/ da sagde wi eder det tilforn/ at wi skulde haffue drøffuelse/ som oc er skeet/ oc i vide.

Bo gdychmy byli v was/ przedtymechmy tho wam opowiedáli żeśmy mieli być uciśnieni/ co sie theż stało/ y wiecie to.

5. Propterea & ego amplius non sustinens, nisi ad cognoscendum fidem vestram: ne forte tentaverit vos is qui tentat, & inanis fiat labor noster.

5. Darumb ichs auch nicht länger vertragen/ habe ich außgesandt/ daß ich erführe ewren Glauben/ auff daß nicht euch vielleicht versucht hette der Versucher/ vnd vnser arbeit vergeblich würde.

5. Protož y yá nemoha děle čekati/ poslal gsem/ abych poznal Wijru wassij/ aby snad nepokaussel wás ten/ kterýž pokaussij/ a tak aby nebyla daremnij práce nasse.

Euen for this cause/ when I coulde no longer forbeare / I sent him that I might knowe of your fayth/ lest the tempter had tempted you in any sorte / and that our labour had been in vaine.

Oc fordi at ieg kunde det icke lenger fordrage/ da vdsende ieg/ at ieg kunde forfare eders tro/ at Forsøgeren icke skulde maa vel skee haffue forsøgt eder / oc vort arbeyde skulde bliffue forgeffuis.

Przeto teź ia iu znie mogąc sie wstrzymáć/ posłałem go ábym sie dowiedział o wierze wáβey / iżby was snadź był nie kusił on kusiciel / áiżby sie prożno nie stała praca náβá.

6. Nunc autem veniente Timotheo ad nos à vobis, & annuntiante à nobis fidem & charitatem vestram, & quia memoriam nostri habetis bonam semper, desiderantes nos videre, sicut nos quoque vos.

6. Nun aber/ so Timotheus zu vns von euch kommen ist/ vnd vns verkündiget hat ewren Glauben vnd Liebe/ vnd daß jr vnser gedenckt allezeit zum besten/ vnd verlanget nach vns zu sehen/ wie denn auch vns nach euch.

6. Nynij pak když přissel Tymotheus k nám od wás/ a zwěstowal nám Wijru a Lásku wassij/ a že připomijnáte dobře nás wždycky/ žádagijce nás widěti/ yako také y my wás.

But nowe lately when Timotheus came from you vnto vs / and brought vs good tydings of your fayth and loue/ and that yee haue good remembrance of vs alwayes/ desiring to see vs / as we also do you.

Men nu/ der Timotheus er kommen til oss fra eder/ oc forkyndede oss eders Tro oc Kærlighed/ oc at i betencke oss altid til det beste/ oc forlengis effter at see oss/ lige som oss oc saa effter eder.

Niedawno tedy Tymotheuβ od was przyβedβy do nas / oznaymił nam wiárę y miłość wáβę/ áiż nas macie w dobrey pámięci/ záwβe nas żądáiąc widźieć/ iáko y my też was.

ג | ג | γ.

7 מטול הנא אתביאן בכון אחין על כלהין עקתן ואולצנין מטול הימנותכון:

7 על־כן התנחמנו אחי עליכם בכל־צרתכם ומצוקתכם באמונתכם:

7. Διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελφοί, ἐφ' ὑμῖν, ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν, διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως.

Per queſto, fratelli, noi habbiam riceuuta conſolatione in Voi, in ogni noſtra tribulatione è neceſſità, per la Voſtra fede.

En ello, Hermanos, recebimos conſolacion de voſotros en toda nueſtra neceſſidad y afficion por cauſa de vueſtra fe.

Pour ceſte cauſe, freres, nous auons eſté cõſolés en vous en toute noſtre affliction & neceſſité, par voſtre foy.

8 והשא הו חיינן אן אנתון תתקימון במרן:

8 כי־עתה חיים אנחנו אם אתם עומדים ביהוה:

8. Ὅτι νῦν ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκετε ἐν κυρίῳ.

Perche noi hora Viuiamo, ſe Voi ſtate ſaldi nel Signore.

Porque aora biuimos noſotros, ſi voſotros eſtays firmes en el Sennor.

Car maintenant viuons-nous, ſi vous vous tenez fermes au Seigneur,

9 אידא גיר תודיתא משכחינן למפרע חלפיכון לאלהא על כל חדותא דחדינן מטולתכון:

9 כי־מה תודה נוכל לשלם לאלהינו עליכם בכל־שמחה אשר נשמח עליכם לפני אלהינו:

9. Τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν, ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ᾗ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

Imperoche qual ringratiamento poſſiam noi rendere à Dio di Voi, per tutta l'allegrezza di che noi ci rallegriamo per conto Voſtro nel conſpetto del noſtro Iddio.

Por lo qual que hazimiento de gracias podremos dar à Dios por voſotros por todo el gozo con que nos gozamos à cauſa de voſotros delante de nueſtro Dios.

Car quelle action de graces pouuõs-nous rendre à Dieu touchant vous, pour toute la ioye de laquelle nous-nous eſiouiſſons à cauſe de vous deuant noſtre Dieu:

10 אלא דקדם אלהא יתיראית נתכשף בליליא ובאימטא דנחזא אפיכון ונגמור מא דחסירא הימנותכון:

10 יומם ולילה על־יתר מתפללים לראות את־פניכם אל־פנים לשלם ולכלות את־מחסורי אמונתכם:

10. Νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον, καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν.

Pregando ſopra modo notte è giorno di Veder la Voſtra faccia, è ſupplir le coſe che mancano à la Voſtra fede?

Orando de noche y de dia con grande inſtancia, que veamos vueſtro roſtro, y que cumplamos lo que falta à vueſtra fe?

Prians iour & nuict de plus en plus de reuoir voſtre face, afin de ſuppleer à ce qui defaut à voſtre foy.

11 הו דין אלהא אבון ומרן ישוע משיחא יתרוץ אורחן לותכון:

11 והוא האלהים ואבינו ואדנינו ישוע המשיח יישר את־דרכנו אליכם:

11. Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν, καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς.

Hor eſſo Iddio è Padre noſtro, & il noſtro Signor IESV Chriſto, drizzi il noſtro camino à Voi.

Mas el miſmo Dios y padre nueſtro, y el Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto encamine nueſtro viaje à voſotros.

Or noſtre Dieu & Pere, & noſtre Seigneur Ieſus vueille adreſſer noſtre chemin vers vous.

12 ויסגא ויתר חובכון דחד לות חד ולות כל נש איכנא דחנן מרבינן לכון:

12 ויהוה ירבכם ויותירכם באהבה לעצמותיכם ולכלם כמו גם אנחנו אליכם:

12. Ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς.

Et il Signor Vi riempia è faccia abbondar di charità l'Vn Verſo l'altro, è Verſo tutti, ſi come ancor noi Verſo Voi.

Y à noſotros multiplique el Sennor, y haga abundar la charidad entre voſotros y para con todos, como es tambien de noſotros para con voſotros.

Et le Seigneur vous accroiſſe, & vous face abonder tant & plus en charité les vns enuers les autres, & enuers tous, comme nous auſſi abondons enuers vous:

7. Ideo

CAP. III.	Das III. Capitel.	Kapitola. III.
7. Ideo conſolati ſumus, fratres, in vobis, in omni neceſſitate & tribulatione noſtra per fidem veſtram.	7. Da ſind wir/ lieben Brůder/ getröſtet worden an euch/ inn allem vnſerm trůbſal vnd noth/ durch ewren Glauben.	7. Protož gſme ſe y potěſſyli Bratřij z wás we wſſy nauzy a zámutku naſſem/ ſkrze Wijru waſſy.
Therefore/ brethren/ we had conſolation in you/ in all our affliction / and neceſſitie through your fayth.	Da ere wi/ kære Brødre/ bleffne trøſtede aff eder/ i al vor drøffuelſe oc nød/ formedelſt eders Tro.	A przetoż bracia ieſteſmy pocieſzeni z was w każdym vtrapieniu y potrzebie náſzey przez wiárę wáſzę.
8. Quoniam nunc viuimus, ſi vos ſtatis in Domino.	8. Denn nun ſind wir lebendig/ dieweil jr ſtehet in dem HERRN.	8. Nebo my nynij žiwi gſme/ geſtli že wy ſtogijte w PAnu.
For nowe are we aliue/ if ye ſtande faſt in the Lord.	Thi nu ere wi leffuende/ efftherdi at i ſtaa i HERREN.	Abowiem theraz żywiemy, ieſliwy ſtoicie w Pánie.
9. Quam enim gratiarum actionem poſſumus Deo retribuere pro vobis, in omni gaudio quo gaudemus propter vos ante Deum noſtrũ.	9. Denn was für einen danck können wir Gott vergelten vmb euch/ für alle dieſe freude/ die wir haben vonn euch für vnſerm Gott?	9. Nebo kterě děkowánij muožeme wzdáti Bohu za wás we wſſy radoſti/ kterauž radugeme ſe pro wás před Bohem naſſym.
For what thankes can we recompence to God againe for you for all the ioye wherewith we reioyce for your ſakes before our God.	Thi huad tack kunde wi betale Gud for eder/ for al denne glæde/ ſom wi haffue aff eder faar vor Gud?	Bo ktorez dźiekowánie możemy oddáć Bogu zá was z wſzelkiego weſela ktorym ſie weſelemy dlá was przed Bogiem náſzym?
10 Nocte ac die abundantiùs orantes ut videamus faciem veſtram, & compleamus ea quæ deſunt fidei veſtræ?	10. Wir bitten tag vnnd nacht faſt ſehr/ daß wir ſehen mögen ewer angeſichte/ vnd erſtatten/ ſo etwas mangelt an ewrem Glauben.	10. We dne y w noci ſnažně ſe modlijce/ abychom widěli twář waſſy/ a doplnili to/ čehož ſe nedoſtáwá wijře waſſý.
Night and daye praying exceedingly that wee might ſee your face / and might accompliſh that which is lacking in your fayth?	Wi bede dag oc nat ganſke meget / at wi maatte ſee eders anſict/ oc opfylde / om der fattis noget i eders Tro.	W nocy y we dnie bárzo pilno proſzac ábyſmy widźieli oblicze wáſze / y ábyſmy wypełnili czego ieſzcze w wierze wáſzey nie doſtawa
11. Ipſe autem Deus & Pater noſter, & Dominus noſter Ieſus Chriſtus, dirigat viam noſtram ad vos.	11. Er aber/ Gott vnſer Vater/ vnd vnſer HERR Jeſus Chriſtus/ ſchicke vnſern weg zu euch.	11. Sám pak Buoh a Otec náſs/ a Pán náſs Gežus Kryſtus/ račiž zprawiti Ceſtu naſſy k wám.
Now God himſelfe/ euen our Father/ and our Lord Jeſus Chriſt/ guide our iourney vnto you.	Men Gud vor Fader/ oc vor HERRE Jheſus Chriſtus/ ſticke vor vey til eder.	Ale ſam Bog y Oćiec náſz / y Pan náſz Jezus Kryſtus niech wyproſtuie droge náſze do was.
12. Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat charitatem in invicem, & in omnes: quemadmodum & nos in vobis.	12. Euch aber vermehre der HERR/ vnd laſſe die Liebe völlig werden vntereinander / vnnd gegen jederman (wie denn auch wir ſind gegen euch.)	12. A wás PAN račiž rozmnožiti/ a rozhogniti w Láſce waſſy weſpolek/ y ke wſſem ginym: yakož my máme Láſku k wám.
And the Lord encreaſe you / and make you abunde in loue one towarde another/ and toward all men / euen as we do toward you.	Oc HERREN formere eder / oc lade kærlighed bliffue fulkommen til huer andre/ oc mod huer mand (lige ſom wi oc ere mod eder.)	A pan niechay was pomnoży / y obfitymi vczyni/ ſpołeczną miłośćią miedzy wámi y przećiw wſzythkim/ táko y my przećiwko wam.

ג

13 ויקים לבותכון דלא
רשין בקדישותא קדם
אלהא אבון במאתיתה
דמרן ישוע משיחא דעם
כלהון קדישוהי ׃

Per confermare i vostri cuori senza riprensione in Santità dinanzi al nostro Iddio è Padre, à la venuta del nostro Signor IESV Christo, con tutti i suoi Santi.

ד

1 מכיל אחי בעינן מנכון
ומתכשפינן לכון במרן י
ישוע דאיך דקבלתון מנן
איכנא ולא לכון דתהלכון
ותשפרון לאלהא ד
דתתיראית תוספון ׃

Quanto al resto dunque, noi vi preghiamo, fratelli, & esortiamo per Signor IESV, che secondo hauete riceuuto da noi, come vi bisogna caminare è piacere à Dio, così andiate auanti maggiormente.

2 ידעין אנתון גיר אילין
פוקדנא יהבן לכון במרן
ישוע משיחא ׃

Voi sapete bene quai precetti v'habbiam dati per il Signor IESV.

3 הנו גיר צביניה דאלהא
קדישותכון ודתהוון פריקין
מן כל זניותא ׃

Percioche questa è la volontà di Dio, cioè la vostra santificatione: che voi v'astensate da la fornicatione.

4 ויהוא ידע אנש אנש
מנכון למקנא מאניה
בקדישותא ובאיקרא ׃

Che ciascun di voi sappia possedere il suo vaso con santificatione & honore.

5 ולא בחשא דרגתא איך
שרכא דעממא הנון דלא
ידעין לאלהא ׃

Non con affetto di concupiscentia, come le genti che non conoscono Iddio.

ג

13 לקים את־לבותיכם בבלי־
מום בקדש לפני אלהים ואבינו
בביאת אדנינו ישוע המשיח עם
כל־קדושיו ׃

Para que sean confirmados vuestros coraçones en la sanctidad irreprehensibles delante del Dios y padre nuestro, para la venida del Sennor nuestro Iesus el Christo con todos sus Sanctos.

ד

1 והנשאר אחי נשאל ממכם
ונתחנן באדנינו ישוע כאשר
לקחתם ממנו וכשוה לכם להלך
ולהתהלך את־אלהים אשר
תותירו במאד מאד ׃

Resta pues, Hermanos, que hos roguemos y exhortemos en el Sennor Iesus, que de la manera que fuestes ensennados de nosotros, de como hos conuiene andar, y agradar à Dios, vays creciendo.

2 כי־ידעתם כמה מצות נתנו
לכם באדנינו ישוע ׃

Porque ya sabeys que mandamientos hos dimos por el Sennor Iesus.

3 כי־זאת היא רצון אלהים
קדשיכם להתאפק מתזנות ׃

Porque la voluntad de Dios es, vuestra sanctificacion: es à saber que hos aparteys de forni. cacion:

4 לדעתכם איש איש ממכם
את־כלי נפשו לקנות בקדש
ובכבוד ׃

Que cada vno de vosotros sepa tener su vaso en sanctificacion y honestidad.

5 לא בתאוה המחמדים כמו
הגוים אשר לא ידעו אלהים ׃

No con affecto da concupiscencia, como las Gentes que no conocen à Dios.

γʹ.

13. Εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιωσύνῃ, ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ὑμῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

Pour affermir vos cœurs sans reproche en saincteté, deuant Dieu qui est nostre Pere, à la venue de nostre Seigneur Iesus Christ, auec tous ses saincts.

ΚΕΦΑΛ. δʹ.

Τὸ λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν, καὶ ἀρέσκειν θεῷ, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον.

Au reste donc freres, nous vous prions & requerons par le Seigneur Iesus, qu'ainsi que vous auez receu de nous, comme il faut conuerser & plaire à Dieu, vous abondiez de plus en plus.

2. Οἴδατε γὰρ τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

Car vous sauez quels commandemens nous vous auons donnés de par le Seigneur Iesus.

3. Τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας.

Car ceste est la volonté de Dieu, assauoir vostre sanctification, c'est que vous-vous absteniez de paillardise.

4. Εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ.

A ce qu'vn chacun de vous sache posseder son vaisseau en sanctification & honneur:

5. Μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας, καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν.

Non point auec passion de conuoitise, comme les Gentils qui ne cognoissent point Dieu.

CAP. III.

13. Ad confirmanda corda vestra, sine querela, in sanctitate, ante Deum & Patrem nostrum, in adventu Domini nostri Iesu Christi cum omnibus sanctis eius, Amen.

To make your heartes stable and unblameable in holines before God even our Father / at the comming of our Lord Jesus Christ with all his saintes.

Das III. Capitel.

13. Daß ewre hertzen gesterckt und unsträfflich seyen/ in der heiligkeit für Gott und unserm Vatter/ auff die zukunfft unsers HERRN Jesu Christi/ sampt allen seinen Heiligen.

At eders hiertter kunde bliffue stercke oc wstraffelige/ i hellighed faar Gud oc vor Fader/ til vor HERRIS Jhesu Christi tilkommelse/ met alle hans Helligen.

Kapitola III.

13. K potwrzenij Srdcý wassých / aby byla bez auhony w Swatosti před Bohem a Otcem wassým / ku přijstij Pana nasseho Gezijsse Krysta / se wssemi Swatými geho / Amen.

Aby serca wásse nienagánione utwierdził w świątobliwości przed bogiem y Oycem náßym/ ná przyśćie Páná náßego Jezu Krystá ze wßytkimi świętymi iego.

CAP. IIII.

DE cætero ergo, fratres, rogamus vos, & obsecramus in Domino Iesu, ut quemadmodum accepistis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, sicut & ambulatis, ut abundetis magis.

And furthermore we beseech you / Brethren / and exhort you in the Lord Jesus / that ye increase more and more / as ye have receiued of us / how ye ought to walke / and to please God.

Das IIII. Capitel.

WEiter/ lieben Brüder/ bitten wir euch/ unnd ermanen inn dem HERREN Jesu/ nach dem jr von uns empfangen habt/ wie jhr sollet wandeln und Gott gefallen/ daß jhr jmmer völliger werdet.

FRemdelis/ kære Brœdre/ bede wi eder/ oc formane i den HERRE Jhesu/ effterdi i haffue nu anammet aff oss/ huorledis i skulle vandre oc vere Gud behagelige/ at i kunde stedze bliffue fuldkommeligere.

Kapitola IIII.

DAle pak Bratřij/ prosýme wás a žádáme pro Pána Gezijsse/ yakož gste přijali od nás/ kterak máte chodi ti a lijbiti se Bohu/ tak y choditi/ abyste se rozmáhali wijce.

NA ostátek tedy brácia prośimy was y nápominamy przez Pana Jezusá/ iákośćie wźięli od nas/ ktorym sposobem maćie chodźić y Bogu śie podobáć/ ábyśćie więcey przewyższáli.

2. Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Iesum.

For ye knowe what cōmaundements we gave you by the Lord Jesus.

2. Denn jhr wisset/ welche Gebot wir euch gegeben haben/ durch den HERREN Jesum.

Thi at i vide/ huordane Bud wi gaffue eder/ formedelst den HERRE Jhesum.

2. Wijte zagisté která Přikázanij dal gsem wám/ skrze Pána Gezijsse.

Gdyż wiećie ktore roskazánia wźiąwßy dáliśmy wam od Páná Jezu Krystá.

3 Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos à fornicatione.

For this the will of God even your sanctification / and / that ye should absteine from fornication.

3. Denn das ist der wille Gottes/ euer heiligung/ daß jr meidet die Hurerey.

Thi det er Guds vilie/ eders Helliggørelse/ at i skulle fly Horeri.

3. Neb tato gest wuole Božij/ Poswěcenij wasse: abyste se zdržowali od smilstwa.

Abowiem táć iest wola Boża/ toć iest poświęcenie wáße/ żebyśćie śie powśćiagáli od nieczystoty.

4. Ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione & honore.

That every one of you should know / how to possesse his vessel in holines and honor.

4. Und ein jeglicher unter euch wisse sein Vaß zubehalten/ inn heiligung und ehren.

Oc huer iblant eder skal vide at beholde sit Kar/ i Helliggørelse oc ære.

4. A aby umkl gedenkaždý swým tělem wládnauti w swatosti a w poctiwosti:

A áby umiał káżdy z was naczynie swe trzymáć w świątobliwośći y uczćiwośći.

5. Non in passione desiderii, sicut & Gentes quæ ignorant Deum.

And not in the lust of concupiscence / even as the Gentiles which know not God.

5. Nicht inn der lustseuche/ wie die Heyden/ die von Gott nichts wissen.

Icke i begerelig attraa/ som Hedninge/ der icke vide aff Gud.

5. New libosti telesných žádostij/ yako Pohané kteřijž Boha neznagij.

Nie bedacżteci pożadliwośćia iáko pogáni ktorzy nie znáia Bogá.

ד

6 וְלָא תֶהְווֹן מַשִּׁיחִין
לְמֶעְבַּר וְלַמְצַלָּב אֱנָשׁ ל
לַאחוּהִי בְּהָדָא צְבוּתָא
מְטוּל דְּמָרַן הוּ תָבוּעָא עַל
הָלֵין כֻּלְּהֵין אַיכַּנָּא דְּאַף
מֶן קְדָם יַבְנָא אֱמַרַן לְכוּן
וְסַהֶדַן׃

Che niuno opprima, ò inganni il ſuo fratello in alcuno affare: percioche il Signor fa vendetta di tutte queſte coſe, ſi come ancor da prima vi dicemmo e teſtificammo.

7 לָא גֵיר קְרָכוּן אֱלָהָא
לְטַנְפּוּתָא אֶלָּא לְק
לְקַדִּישׁוּתָא׃

Imperoche Iddio non ci ha chiamati à l'immonditia, ma à la ſantification.

8 מֶכִּיל מַן דְּטָלֵם לָא
הֲוָא לְבַר־נָשָׁא טָלֵם אֶלָּא
לַאלָהָא הָו דִּיהַב בְּכוּן
רוּחֵהּ קַדִּישְׁתָּא׃

Pertanto chi cio diſprezza, non diſprezza vn huomo, ma Iddio, che ha poſto il ſuo Spirito ſanto in voi.

9 עַל חוּבָּא דֵּין דְּאַחֵא לָא
סְנִיקִיתּוּן לְמֶכְתַּב לְכוּן
אַנְתּוּן גֵּיר קְיוּמְכוּן מַלְּפֵא
אַנְתּוּן דַּאלָהָא דְּתֶחְבּוּן חַד
לְחַד׃

Quanto poi à la charità fraterna, voi non hauete gia biſogno ch'io ve ne ſcriui, perciochè voi ſteſſi ſete ſtati ammaeſtrati da Dio de l'amarui l'vn l'altro.

10 אַף עָבְדִין אַנְתּוּן הָכַנָּא
לְכֻלְּהוֹן אַחֵא דִּבְכֻלָּהּ
מַקְדוּנִיָא בָּעֵינַן אֲנַן דֵּין
מֶנְכוּן אַחַי דְּתֶתְיַתְּרוּן׃

Conciosia coſa che voi fate il medeſimo ancor verſo tutti i fratelli che ſono in tutta la Macedonia. Ma pur vi preghiamo, fratelli, che abbondiate maggiormente.

11 וְתֶתְחַפְּטוּן דְּתֶהְווֹן שׁ
שְׁלִין וְעָנֵין בְּסוּעְרָנַיְכוּן ו
וְתֶהְוּוֹן פָּלְחִין בְּאִידַיְכוּן
אַיכַּנָּא דְּפַקֶּדְנָכוּן׃

E voi ſforzate con ogni ſtudio di ſtar quieti, è di far le voſtre facende, è lauorar con le voſtre proprie mani, ſi come noi vi habbiamo ordinato.

ד

6 פֶּן יַעֲבוֹר אִישׁ וִיבַצַּע אֶת־
אָחִיו בְּעֹשֶׁק כִּי־נֹקֵם נְקַם יְהוָה
עַל־כָּל הָאֵלֶּה כַּאֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ
לְדַבֵּר לָכֶם וַנָּעֵד׃

Que ninguno opprima ni calumnie en nada à ſu Hermano: porque el Sennor es vengador de todo eſto, como ya hos auemos dicho y proteſtado.

7 כִּי־לֹא קְרָאָנוּ אֱלֹהִים לְטֻמְאָה
כִּי־אִם לַקֹּדֶשׁ׃

Porque no nos ha llamado Dios à immundicia, ſino à ſanctificacion.

8 עַל־כֵּן הַבּוֹזֶה אֵינֶנּוּ בּוֹזֶה
אָדָם כִּי־אִם אֱלֹהִים וְאוֹתוֹ
אֲשֶׁר נָתַן בָּנוּ אֶת־רוּחַ קָדְשׁוֹ׃

Anſi que el que nos menoſprecia, no menoſprecia à hombre: ſino a Dios el qual tambien nos dio ſu eſpiritu Sancto.

9 וְעַל־הָאַחֲוָה לֹא צָרִיךְ לָכֶם
לִכְתֹּב אֲלֵיכֶם כִּי־אַתֶּם לִמּוּדֵי
אֱלֹהִים הַיּוֹם לֶאֱהֹב אִישׁ אֶת־
רֵעֵהוּ׃

Item, acerca de la Charidad de los Hermanos no aueys meneſter que hos eſcriua: porque voſotros aueys aprendido de Dios que hos ameys los vnos a los otros.

10 וְכִי־תַעֲשׂוּ זֹאת בְּכָל־הָאַחִים
אֲשֶׁר בְּכָל־כִּתִּים וּשְׁאֹלִים
אֲנַחְנוּ מִמְּכֶם אַחֵינוּ לְהוֹתִירְכֶם
מְאֹד מְאֹד׃

Y tambien lo hazeys anſi con todo los Hermanos que eſtan por toda Macedonia, rogamos hos empero, Hermanos, que vays creciendo:

11 וְהִגְבִּירוּ לִשְׁלוֹת וְלַעֲשׂוֹת אֶת
דִּבְרֵי־נַפְשְׁכֶם וְלִפְעוֹל בִּידֵיכֶם
כַּאֲשֶׁר צִוִּינוּ אֶתְכֶם׃

Y que procureys de tener quietud, y hazer vueſtros negocios: y que obreys de vueſtras manos de la manera que hos auemos mandado.

δ.

6. Τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· διότι ἔκδικος ὁ κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προείπαμεν ὑμῖν, καὶ διεμαρτυράμεθα.

Que perſonne ne foule ou face ſon profit au dommage de ſon frere en aucun affaire: d'autant que le Seigneur, eſt le vengeur de toutes ces choſes, cóme auſſi nous vous fauons auparauant dit & teſtifié.

7. Οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ.

Car Dieu ne nous a point appelés a ordure, mais à ſanctification.

8. Τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν, οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ· ἀλλὰ τὸν θεὸν, τὸν καὶ δόντα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον εἰς ὑμᾶς.

Parquoi qui reiette ceci, ne reiette point vn homme, mais Dieu, qui a auſſi mis ſon ſainct Eſprit en nous.

9. Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν· αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους.

Quant à la dilection fraternelle, vous n'auez point de beſoin que ie vous en eſcriue: car vous meſmes eſtez enſeignés de Dieu, à ce que vous aimiez l'vn l'autre.

10. Καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ μακεδονίᾳ. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, περισσεύειν μᾶλλον.

Car auſſi le faites-vous enuers tous les fréres qui ſont en toute la Macedone: mais freres, nous vous prions que vous abondiez de plus en plus.

11. Καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν.

Et que vous-vous eſuertuïez à viure paiſiblement, & à faire vos propres affaires, & que vous beſongniez de vos propres mains, comme nous vous l'auons commandé.

CAP. IIII.

6. Et ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum: quoniam vindex est Dominus de his omnibus, sicut prædiximus vobis, & testificati sumus.

That no man oppresse or defraude his brother in any matter: for the Lorde is avenger of all such things / as we also have tolde you before time / and testified.

7. Non enim vocavit nos Deus in immunditiam: sed in sanctificationem.

For God hath not called vs vnto vncleannes, but vnto holines.

8. Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui etiam dedit spiritum suum sanctum in nobis.

He therefore that despiseth these things, despiseth not man, but God who hath even given you his holy Spirit.

9. De charitate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis: ipsi enim vos à Deo didicistis ut diligatis invicem.

But as touching brotherly love, ye neede not y I write vnto you: for ye are taught of God to love one another.

10. Etenim illud facitis in omnes fratres in universa Macedonia. Rogamus autem vos fratres ut abundetis magis.

Yea, and that thing verely ye do vnto all the brethren / which are throughout al Macedonia: but we beseech you Brethren / that ye increase more and more.

11. Et operam detis ut quieti sitis, & ut vestrum negotium agatis, & operemini manibus vestris, sicut præcepimu. vobis.

And that ye study to be quiet / & to medle with your owne busines / & to worke with your owne hands / as we commanded you.

Das III. Kapitel.

6. Vnd das niemand zu weit greiffe / noch vervortheile seinen Bruder im Handel / denn der HERR ist der Rächer über das alles / wie wir euch zuvor gesagt vnd bezeuget haben.

Oc at ingen skal tage formeget / ey heller tage fordelen fra sin Broder i handel / Thi HERREN er Hefnnere offuer alt dette / som wi tilforn haffue sagd oc vidnet faar eder.

7. Denn Gott hat vns nicht beruffen zur vnreinigkeit / sondern zur heiligung.

Fordi at Gud kallede oss icke til wrenlighed / men til hellighed.

8. Wer nun verachtet / der verachtet nicht Menschen / sondern Gott / der seinen heiligen Geist gegeben hat inn euch.

Huo som nu foracter / hand foracter icke Mennisken / men Gud / som gaff sin hellig Aand i eder.

9. Von der Brüderlichen liebe aber / ist nicht noth euch zu schreiben. Denn jhr seyt selbs von Gott gelehret / euch vntereinander zu lieben.

Men om Broderlig kærlighed gøriss det icke behoff at scriffue eder til. Thi at i ere selff lærde aff Gud / at elske huer andre.

10. Vnd das thut jhr auch an allen Brüdern / die inn gantz Macedonia sind. Wir ermahnen euch aber lieben Brüder / daß jr noch völliger werdet.

Oc det gøre i ocsaa mod alle Brødrene / som ere i al Macedonia. Oc wi formane eder / kære Brødre / at i bliffue end nu fuldkommeligere.

11. Vnd ringet darnach / daß jr stille seyt / vnd das ewre schaffet / vnd arbeitet mit ewren eigen händen / wie wir euch gebotten haben.

Oc staar der effter / at i mue bliffue rolige / oc tage vare paa eders ting / oc arbeyder met eders egne hender / som wi haffue budet eder.

Kapitola IIII.

6. A aby žádný nevtijskal a předstijhal / ani oklamáwal w gednánij Bratra swého: neb mstitel gest PAN toho wsseho / yakož gsme předpowěděli wám a swědčili.

Niechay żaden nie vćiska / ábo podchodźi w żadney spráwie brátha swego / ábowiemći Pan iest ktory sie mśći wszytkich tych rzeczy / iákochmy to y przed thym powiedźieli wam / y oświadczyli sie.

7. Neb iest nás Buoh nepowolal k nečistotě / ale k poswěcenij.

Bo nie wezwał nas Bog ku nieczystości / ále ku świątobliwości.

8. A tak kdo tijmto pohrzý / ne Człowěkem pohrzý / ale Bohem / kterýž také dal Ducha swého Swatého w nás.

A przeto ktory to odrzuca / nie odrzuca człowieká / ále Bogá / kthory wam dał Duchá swego świetego.

9. O Láscepak Bratrské / nenij potřebij psáti wám: nebo gste wy se sami od Boha naučili / abysste se milowali wespolek.

Przytym co sie tycże braterskiey miłości / nie potrzebá wam thego ábym do was pisał / ábowiem sámi od Bogá iesteście náuczeni / ábyście iedni drugie miłowáli.

10. A zagisté to činijte ke wssem Bratřijm we wssý Macedonij. Ale prosýme wás Bratřij / abysste se rozmahali wijce.

Bo też y to czynicie przeciwko wszytkim brátom / ktorzy sa we wszytkiey Mácedoniey / A prosimy was brácia iżbyście wiecey przewyższáli.

11. A pilnost přičinili abysste pokognij byli / a abysste swuog slussný obchod wedli / a pracowali rukama wassýma / yakož gsme přikázali wám.

K stáráli sie ábyście byli spokoynymi / y pilnowáli rzeczy swoich / á robili własnymi rękámi wászymi / iákośmy wam opowiedźieli.

ד

12 דתהוון מהלכין באסכמא לות בריא ועל אנש לא תסתנקון :

Accioche vi portiate honeſtamente verſo quelli che ſon di fuore, è non habbiate biſogno di coſa alcuna.

13 צבא אנא דין דתדעון אחי דעל אילין דדמכין לא תהוא כריא לכון איך שרכא דאנשא דסברא לית להון :

Ne voglio, fratelli, che voi ſiate ignoranti quanto à quelli che ſi ſono addormiti, accioche voi non ven'atriſtate, come fanno gli altri che non hanno alcuna ſperanza.

14 אן גיר מהימנינן די דישוע מית וקם הכנא אף אלהא לאילין דדמכו בישוע מיתא עמה :

Perche ſe noi crediamo che IESV ſia morto è riſuſcitato, coſi ancor quelli che dormeno in IESV, Iddio gli addurrà con eſſo lui.

15 הדא דין אמרינן לכון במלתה דמרן דחנן אילין דמשתחרינן במאתיתה דמרן דחיינן לא נדרך לאילין דדמכו :

Imperoche noi vi diciamo queſto per la parola del Signore, che noi che viueremo, i quali ſaremo reſtati inſino à la venuta del Signore, non andaremo innanzi à quelli che dormeno.

16 מטול דהו מרן בפוקדנא ובקלא דריש מלאכא ובקרנא דאלהא נחת מן שמיא ומיתא דבמשיחא יקומון לוקדם:

Percioche eſſo Signore, con grido di eſortatione, con voce d'Arcangelo, è con la tromba di Dio, ſcenderà di cielo: è quei che ſon morti in Chriſto, riſuſcitaranno in prima.

17 והידין חנן אילין דמשתחרינן דחיינן נתחטף עמהון אכחדא בענגא לאורעה דמרן באאר והכנא בכלזבן עם מרן נהוא :

Dipoi noi che viueremo, che ſaremo reſtati, ſaremo inſieme con eſſi rapiti ne le nuuole incontro al Signore ne l'aria: è coſi ſaremo ſempre col Signore.

ד

12 אשר תהלכו בהגינה אל־האלה אשר מחוץ ואיש לא תצטרכו בכל דבר :

Y que andeys honeſtamente para con los eſtrannos; y que nada de ninguno deſſeeys.

13 ולא אכחד מכם אחי על־הישנים פן תרידו בשיחם ותהימון כמו השארים לאשר לא יש־להם השברה :

Tampoco, Hermanos, queremos que ignoreys acerca de los que duermen, Que no hos entriſtezcays como los otros que no tienen eſperança.

14 כי־אם נאמין כי־ישוע מת וקם ככה גם האלהים אותם אשר ישנו בישוע יוליך עמו :

Porque ſi creemos que Ieſus murió y reſuſcito, anſi tambien traerà Dios con el à los que durmieron en Ieſus.

15 וזאת אומרים אנחנו לכם בדבר יהוה כי־אנחנו החיים הנשארים בביאת אדנינו לא נקדים את־הישנים :

Por loqual hos dezimos eſto en palabra del Sennor, Que noſotros que biuimos, que auemos quedado, en la venida del Sennor no ſeremos delanteros à los que durmieron ya.

16 כי־יהוה הוא בהידד בקול מלאך הראש בשופר תרועת אלהים ירד משמים והמתים במשיח יקומו בראשונה :

Porque el miſmo Sennor con algazara y con boz de Archangel, y con trompeta de Dios decendirá del cielo, y los que ſon muertos reſuſcitaran primero.

17 ואחרי כן אנחנו החיים הנשארים יחדו עמו נחטף ונלקח בעננים לקראת אדנינו יהוה באויר וככה תמיד נהיה עם יהוה:

Luego noſotros los que biuimos, los que quedamos: y juntamente con ellos ſeremos arrebatados en las nuues à recebir àl Sennor; y anſi eſtaremos ſiempre con el Sennor.

δ.

12. Ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω, καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε.

Afin que vous-vous portiez honneſtement enuers ceux qui ſont de dehors, & que vous n'ayez faute de rien:

13. Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῶν κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα.

Or frere, ie ne vueil point que vous ſoyez ignorans touchant ceux qui dorment, afin que ne ſoyez contriſtés cōme les autres auſſi qui n'ont point d'eſperance.

14. Εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανε, καὶ ἀνέστη, οὕτω καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἄξει σὺν αὐτῷ.

Car ſi nous croyons que Ieſus eſt mort & eſt reſſuſcité: pareillement auſſi ceux qui dorment en Ieſus, Dieu les ramenera auec lui.

15. Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας.

Car nous vous diſons ceci par la parole du Seigneur, c'eſt que nous qui viurons & reſteros en la venue du Seigneur, ne preuiendrons point ceux qui dorment.

16. Ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ· καὶ οἱ νεκροὶ ἐν χριστῷ, ἀναστήσονται πρῶτον.

Car le Seigneur lui meſme auec cri d'exhortation, & voix d'Archange, & auec la trompette de Dieu, deſcendra du ciel: & ceux qui ſont morts en Chriſt reſſuſciteront premierement.

17. Ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι, ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα· καὶ οὕτω πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα.

Puis apres nous qui viurons & reſterons, ſeront rauis enſemble auec eux ès nuees deuant du Seigneur en l'air: & ainſi ſerons touſiours auec le Seigneur.

CAP. IIII.

12. Et ut honestè ambuletis ad eos qui foris sunt: & nullius aliquid desideretis.

That ye may behave your selves honestly toward them that are without and that nothing be lacking unto you.

13. Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contristemini, sicut & cæteri qui spem non habent.

I would not / brethren / have you ignorant concerning them which are a sleepe, that yee sorowe not even as other which have no hope.

14. Si enim credimus quòd Iesus mortuus est, & resurrexit: ita & Deus eos qui dormierunt per Iesum adducet cum eo.

For if we beleeue that Jesus is dead/ and is risen / even so them which sleepe in Jesus/will God bring with him.

15. Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui vivimus, qui residui sumus in adventu Domini non præveniemus eos qui dormierunt.

For this say wee unto you by the worde of the Lorde, that we which live/ and are remaining in the comming of the Lord/ shall not preuent them which sleepe.

16. Quoniam ipse Dominus in iussu, & in voce archangeli, & in tuba Dei descendet de cælo: & mortui qui in Christo sunt, resurgent primi.

For the Lord him selfe shall descende from heaven with a showte / and with the voyce of the Archangell / and with the trumpet of God: and the dead in Christ shall rise first.

17. Deinde nos qui vivimus, qui relinquimur: simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aëra, & sic semper cum Domino erimus.

Then shall we which live and remaine / be caught up with them also in the clouds, to meete the Lorde in the aire: and so shall we ever be with the Lord.

Das IIII. Capitel.

12. Auff daß ihr ehrbarlich wandelt gegen die/ die draussen sind/ und jhrer keines bedörffet.

At i kunde vandre erlige mod dem / som ere uden faare/ oc inted haffue behoff aff dem.

13. Wir wöllen euch aber / lieben Brüder / nicht verhalten / von denen die da schlaffen / auff daß jhr nicht trawrig seyt / wie die andern / die keine hoffnung haben.

Wi ville oc icke/ kære Brødre/ dølie faar eder om dem som soffue/ paa det i skulle icke sørge/ som de andre/ der haffue inted Haab.

14. Denn so wir glauben / daß Jesus gestorben und aufferstanden ist/ also wird Gott auch/ die da entschlaffen sind durch Jesum/ mit jm führen.

Thi der som wi tro / at Jhesus er død oc opstanden, Saa skal oc Gud / føre dem frem met hannem/ som soffue ved Christum.

15. Denn das sagen wir euch / als ein wort deß HERREN/ daß wir/ die wir leben und überbleiben in der zukunfft deß HERREN / werden denen nicht vorkommen die da schlaffen.

Thi dette sige wi eder / som HERRENS Ord / At wi som leffue oc offuerbliffue i HERRENS tilkommelse, wi skulle icke komme før end de der soffue.

16. Denn er selbs der HERR wird mit einem Feldgeschrey/ und stimme deß Ertzengels/ und mit der Posaunen Gottes ernieder kommen vom Himmel/ und die Todten inn Christo werden aufferstehen zu erst.

Thi at HERREN selff skal komme ned aff Himmelen / met it Anskrig oc offuer Engilssrøst / Oc met Guds Basune / Oc de Døde i Christo skulle først opstaa.

17. Darnach wir/ die wir leben und überbleiben/ werden zugleich mit denselbigen hingezuckt werden inn den Wolcken/ dem HERRN entgegen in der Lufft / und werden also bey dem HERREN sein allezeit.

Der effter skulle wi som leffue oc offuerbliffue/ ryckis til lige bort met dem i Skyerne/ mod HERREN i lucten/ oc wi skulle altid bliffue hoss HERREN.

Kapitola IIII.

12. A abysste poctiwě chodili před těmi/ kteřijž gsau wně/ a cyzýho nic nežádali.

Abyście się poczćiwie záchowáli obcym/ y áby niczego wam potrzebánie było.

13. Chcemeť pak Bratřij abysste wěděli o těch/ kteřij gsau zesnuli: abysste se nermautili, yako y ginij kteřijž naděge nemagij.

A nie chce bráćia ábyśćie wiedźieć niemieli/ co się tycze tych ktorzy záśneli/ iżbyśćie się nie smućili táko y drudzy ktorzy nádźieie nie máia.

14. Neb poněwadž wěřijme/ že Gežijš vmřel a z mrtwých wstal: tak y Buoh ty/ kteřij zesnuli w Gežijšy/ přiwede s nim.

Abowiem ieśli wierzymy iż Jezus vmárł y powstał / ták też Bog ty ktorzy záśneli w Jesuśie/ przywiedźie z nim.

15. Nebo wám toto prawijme w slowu PANIE/ že my kteřij žiwi gsme/ a pozůstaneme w příjchodu PANIE/ nepředegdeme těch kteřijž prwě zesnuli.

Bo tho wam powiedamy słowy Pańskimi / Iż my żywi ktorzy pozostániemy áż do przyśćia Páńskiego nie vprzedźiemy tych ktorzy záśneli.

16. Neb on PAN w rozkazu a w hlasu Archangela a w traubě Božij sstupj s Nebe: A mrtwij/ kteřijž gsau w Krystu/ wstanau předkem:

Gdyż sam Pan z krzykiem / y z głosem Anielskim / y z trabą Bożą zstapi z niebá / á ktorzy byli vmárli w Krystuśie / powstaną pierwey.

17. Potom pak my kteřijž žiwi budeme/ a kteřijž zuostaneme/ spolu zachwáceni budeme s nimi do Oblakuow / w střijč Krystu w powětřij/ a tak wždycky s PAnem budeme.

Potym my żywi ktorzy pozostániemy/ záchwyceni bedźiemy spolu z nimi ná obloki / żebychmy záśli Páná ná powietrze / A ták záwsze z Pánem bedźiemy.

ד

18 הָווּ הָכֵיל מְבַיְאִין חַד לְחַד בְּמִלֵּא הָלֵין׃

Consolateui dunque l'un l'altro con queste parole.

ה

1 עַל זַבְנָא דֵּין וְעִדָּנָא אַחַי לָא סְנִיקִיתוּן לְמֶכְתַּב לְכוֹן׃

Quanto à i tempi è momenti de tempi, voi non hauete bisogno, fratelli, che vi sene scriua.

2 אַנְתּוּן גֵּיר שַׁרִּירָאִית יָדְעִין אַנְתּוּן דְּיוֹמֵהּ דְּמָרַן אַיךְ גַּנָּבָא בְּלִלְיָא הָכַנָּא אָתֵא׃

Conciosia che voi stessi sapete benissimo che il giorno del Signore verrà come il ladro di notte.

3 כַּד נֵאמְרוּן דִּשְׁלָמָא וְשַׁיְנָא וְהָידֵין מֶן שֶׁלְיָא נְקוּם עֲלַיְהוֹן אַבְדָּנָא אַיךְ חֶבְלָא עַל בַּטִּנְתָּא וְלָא נֶמְדּוּן׃

Perche quando diranno, Pace, e sicurezza, allor soprauuerrà loro vna subbita ruina, come il dolor del parto à la donna grauida, e non la scamparanno.

4 אַנְתּוּן דֵּין אַחַי לָא הֱוַיְתּוּן בְּחֶשׁוֹכָא דְּהָו יוֹמָא אַיךְ גַּנָּבָא נֶדְרְכְכוֹן׃

Ma voi, fratelli, non sete in tenebre, si che quel giorno vi soprapprenda come vn ladro.

5 כֻּלְּכוֹן גֵּיר בְּנַי נוּהְרָא אַנְתּוּן וּבְנַי אִימָמָא וְלָא הֱוַיְתּוּן בְּנַי לִלְיָא וְלָא בְּנַי חֶשׁוֹכָא׃

Tutti voi sete figliuoli de la luce, e figliuoli del giorno: noi non siamo de la notte, ne de le tenebre.

6 לָא נְדַמֵּךְ הָכֵיל אַיךְ שַׁרְכָּא אֶלָּא הֱוַיְן עִירִין וּמְהַוְנִין׃

Non dormiamo dunque come gli altri, ma vegliamo e siamo sobrij.

ד

18 לָכֵן הִתְנַחֲמוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Portanto consolaos los vnos à los otros en estas palabras.

ה

1 וְעַל־הָעִתּוֹת וּמוֹעֲדִים אַחַי אֵין צָרִיךְ לִכְתֹּב אֲלֵיכֶם׃

Empero acerca de los tiempos y de los momentos, no teneys, Hermanos, necessidad de que yo hos escriua:

2 כִּי־אַתֶּם הֵיטֵב תֵּדְעוּ כִּי־יוֹם יְהוָה כַּגַּנָּב בַּלַּיְלָה כֵּן יָבוֹא׃

Porque vosotros sabeys à saz, que el dia del Señor, como ladron de noche, ansi vendrá.

3 כִּי־כַאֲשֶׁר יֹאמְרוּ כִּי־שָׁלוֹם וְשַׁלְוָה אָז־בְּרֶגַע תָּבוֹא עֲלֵיהֶם הָאֲבֵדָה וְנִבְהֲלוּ צִירִים וַחֲבָלִים יֹאחֲזוּן כַּיּוֹלֵדָה יָחִילוּן וְלֹא יִבְרָחוּ׃

Que quando dirán, Paz y seguridad: entonces vendrá sobre ellos destruycion de repente, como los dolores à la muger preñnada: y no escaparán.

4 וְאַתֶּם אַחַי אֵינְכֶם בַּחֹשֶׁךְ אֲשֶׁר יֹאחֲזְכֶם הַיּוֹם כַּגַּנָּב וְיַחְטְפְכֶם׃

Mas vosotros, Hermanos, no estays en tinieblas para que aquel dia hos tome como ladron.

5 כֻּלְּכֶם בְּנֵי־אוֹר אַתֶּם וּבְנֵי יוֹם לֹא הָיִינוּ אֲנַחְנוּ בְּנֵי לַיְלָה וְלֹא בְנֵי־חֹשֶׁךְ׃

Porque todos vosotros soys hijos de luz, y hijos de dia: no somos de la noche, ni de las tinieblas.

6 עַל־כֵּן לֹא נִישַׁן כְּמוֹ גַם הָאֲחֵרִים כִּי־אִם נִתְעוֹרֵר וְנִשְׁקֹד לָנֶצַח׃

Portanto pues, no durmamos como los demas: antes velemos y estemos templados.

δ.

18. Ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

Parquoi consolez-vous l'vn l'autre par ces paroles.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοί, οὐ χρείαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι.

Or touchant les temps & momens, freres, vous n'auez point besoin qu'on vous en escriue.

2. Αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε, ὅτι ἡ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, οὕτως ἔρχεται.

Car vous mesmes sauez tresbien que le iour du Seigneur viendra comme le larron en la nuict.

3. Ὅταν γὰρ λέγωσιν, εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν.

Car quand ils diront, Paix & seureté, adonc il leur suruiendra soudaine destruction, comme le trauail à celle qui est enceinte, & n'eschapperont point,

4. Ὑμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης καταλάβῃ,

Mais quant à vous, freres, vous n'estes point en tenebres, de sorte que ce iour-la vous surprene comme le larron.

5. Πάντες ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ ἡμέρας· οὐκ ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ σκότους.

Vous estes tous enfans de lumiere, & enfans du iour: nous ne sommes point de la nuict, ni des tenebres.

6. Ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν, ὡς καὶ οἱ λοιποί· ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν.

Ainsi donc ne dormons point comme font les autres, mais veillons & soyons sobres.

CAP. IIII.

18. Itaque consolamini invicem in verbis istis.

Wherefore/comfort your selues one another with these wordes.

CAP. V.

DE temporibus autem & momentis, fratres, non indigetis ut scribamus vobis.

But of the times and seasons/ brethren / yee haue no neede that I write vnto you.

2. Ipsi enim diligenter scitis quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet.

For ye your selues know perfectly / that the day of the Lord shall come/euē as a thiefe in the night.

3. Cùm enim dixerint, pax & securitas: tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, & non effugient.

For when they shall say/Peace/and safetie/then shall come vpon them sudden destruction/ as the trauaile vpon a woman with childe / and they shall not escape.

4 Vos autem fratres, non estis in tenebris : ut vos dies illa tanquam fur comprehendat.

But yee/brethren/are not in darkenesse/that that day should come on you/ as it were a thiefe.

5. Omnes enim vos, filii lucis estis, & filii diei: non sumus noctis neque tenebrarum.

Ye are all the children of light/and the children of the day: we are not of the night/neither of darkenes.

6. Igitur non dormiamus sicut & cęteri: sed vigilemus & sobrii simus.

Therefore let vs not sleepe as doe other/but let vs watch and be sober.

Das IIII. Capitel.

18. So tröstet euch mit disen worten vntereinander.

Saa trøster eder met disse ord iblant huer andre.

Das V. Capitel.

VOn den zeiten aber vnnd stunden/ lieben Brüder/ ist nicht noth euch zuschreiben.

MEn om den tid oc stund / kære Brødre/ goris det icke behoff at scriffue eder til.

2. Denn jr selbs wisset gewiß / daß der tag deß HERRN wird kommen/ wie ein Dieb in der nacht.

Thi at i vide selff visselige/ at HERRENS dag skal komme/ lige som en Tyff om natten.

3. Denn wenn sie werden sagen/es ist friede / es hat keine fahr / so wird sie das verderben schnell überfallen/ gleich wie der schmertz ein schwanger Weib/ vnd werden nicht entfliehen.

Thi naar som de sige/ det er fred / her er ingen fare/ da skal fordeffuelsen hastelige falde dem offuer/ lige som pinen en fructsommelig Quinde / oc de skulle icke vndfly.

4. Ihr aber / lieben Brüder / seydt nicht inn der finsterniß / daß euch der tag wie ein Dieb ergreiffe.

Men i / kære Brødre/ ere icke i mørcket/at den dag skal gribe eder som en Tyff.

5. Ihr seydt allzumal Kinder deß Liechts vnd Kinder deß Tages/ Wir sind nicht von der Nacht/ noch von der Finsterniß.

I ere alle sammen Liussens Børn oc Dagens Børn. Wi ere icke aff natten oc ey aff mørcket.

6. So lasset vns nun nicht schlaffen wie die andern/sondern lasset vns wachen vnd nüchtern sein.

Thi lader oss nu icke soffue/ som de andre/ men lader oss vaage oc vere ædrue.

Kapitola IIII.

18. Protož těšte se wespolek těmito slowy.

A przethoż pocieszayćie iedni drugie tymi slowy.

Kapitola V.

O Cžasých pak a chwilech Bratřij/ nepotřebugete abychom wám psali.

Zatym co sie tycże cżásow y chwil zá interzonych bráćia/ nie potrzebuiećie ábym wam pisal.

2. Nebo wy sami skrze swu pilnost to wijte/ že den PAnie/ yako zloděg w nocy/ tak přijgde.

Abowiem sami dostátecżnie wiećie/iż on dźień Páński ták przyidźie iáko złodźiej wnocy.

3. Neb když dčgij /Pokog a bezpečnost/ tehda rychle přijgde na ne zahynutij : Rowně yako bolest Zeny Těhotně/ a ne vgdau toho.

Bo gdy rzeká/ Pokoy y bespiecżeństwo / tedy nagle zginienie przyidźie ná nie / iáko bol niewiásty brzemienney/ á nie vydą.

4 Ale wy Bratřij negste w temnostech / aby wás ten den zastihl yako Zloděg.

Ale wy bráćia nie iesteśćie w ćiemnośći/ áby on dźień was miał iáko złodźiey zastáć.

5. Nebo wy wssyckni Synowé gste swětla/ a Synowé dne. A negsme Synowé nocy ani temnostij.

Wszyscy wy iesteśćie synowie świátłośći y synowie dniá / nie iesteśmy nocy áni ćiemności.

6. Protož nespěmež yako y ginij / ale bděme a střijzliwij budme.

Przeto tedy nie spimy iáko insszy/ ále cżuymy y bądźmy trzeźwemi.

ה

7 אילין גיר דדמכין —
בלליא הו דמכין ואילין
דרוין בלליא הו רוין ׃

Percioche quei che dormeno, dormeno di notte: è quei che s'inebriano, sono ebbri di notte.

8 חנן דין דבני איממא
חנן הוין עירין ברעינן
ולבישין שרינא דהימנותא
ודחובא ונסים סנורתא
דסברא דחייא ׃

Ma noi che siamo del giorno, siamo sobrij vestiti del pettoral de la fede è de la charità, & habbiamo per elmo, la speranza de la salute.

9 מטול דלא סמן אלהא
לרוגזא אלא לקנינא
דחייא במרן ישוע מ
משיחא ׃

Perche Iddio non ci ha ordinati à l'ira, ma à l'acquisto de la salute, per il nostro Signor IESV Christo.

10 הו דמית על אפין דאן
עירינן ואן דמכינן אכחדא
עמה נחא ׃

Ilquale è morto per noi, acciochè, è se noi vegliamo, è se noi dormiamo, viviamo insieme con lui.

11 מטול הנא בייאו חד
לחד ובנו חד לחד איכנא
דאף עבדיתון ׃

Per laqual cosa esortatevi l'un l'altro, & edificatevi l'un l'altro, si come ancor voi fate.

12 בעינן דין מנכון אחי
דהויתון ידעין לאילין דל
דלאין בכון וקימין —
באפיכון ומלפין לכון ׃

E vi preghiamo, fratelli, che conosciate quei che s'affaticano tra voi, è son constituiti sopra voi nel Signore, & ammonisconvi.

13 דיהוו חשיבין לכון ב
בחובא יתירא ומטול
עבדהון אשתינו עמהון ׃

E che gli habbiate in supprema amore, per charità, per cagion de l'opera che fanno: è state in pace fra voi.

ה

7 כי־הישנים בלילה יישנו
והשכורים גם בלילה ישתכרו ׃

Porque los que duermen, de noche duermen y los que estan borrachos, de noche estan borrachos.

8 ואנחנו כי־בני יום היינו לא
נשתכר כי אם לנצח נלבש את־
שריון אמונה ואהבה ואת־כובע
שברת הישועה ׃

Mas nosotros que somos hijos del dia, estemos sobrios, vestidos de cota de fe y de charidad: y la esperança de salud por almete.

9 כי־לא שמנו אלהים לחרון
אפו כי־אם למקנת הישועה
באדנינו ישוע המשיח ׃

Porque no nos ha ordenado Dios para yra, sino para alcançar salud por el Sennor nuestro Iesue el Christo:

10 המת עלינו אשר אם נשקד
או־נישן יחדו עמו נחיה ׃

El qual murió por nosotros, paraque, ó que velemos, ò que durmamos, biuamos juntamente con el.

11 על־כן התנחמו ביניכם
ובנו איש את רעהו כמו גם
תעשון ׃

Por loqual consolahos los vnos à los otros: y edificahos los vnos à los otros, an si como la hazeys.

12 ושואלים אנחנו ממכם
אחינו לדעתכם את־היגעים
בכם והמצבים עליכם ביהוה
ומלמדים אתכם ׃

Item, rogamos hos, Hermanos, que reconozcays à los que trabajan entre vosotros, y hos presiden en el Sennor, y hos amonestan:

13 והמה יהיו לכם על־יתר
אהובים וחבובים בעבור פעלם
השלימו ביניכם ׃

Y que los tengays en mayor charidad por amor de su obra, tened paz los vnos con los otros.

έ.

7. Οἱ γὰρ καθεύδοντες, νυκτὸς καθεύδουσι· καὶ οἱ μεθυσκόμενοι, νυκτὸς μεθύουσιν.

Car ceux qui dorment, dorment de nuict: & ceux qui s'enyurent, s'enyurent de nuict.

8. Ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες υἱοὶ, νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης, καὶ περικεφαλαίαν, ἐλπίδα σωτηρίας.

Mais nous qui sommes de iour, soyons sobres estans reuestus du halecret de foy & de charité, & pour heaume, de l'esperance de salut.

9. Ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργὴν, ἀλλ' εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Car Dieu ne nous a point ordonnés à ire, mais pour acquisition de salut par nostre Seigneur Iesus Christ.

10. Τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα εἴτε γρηγορῶμεν, εἴτε καθεύδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν.

Qui est mort pour nous, afin que soit que nous veillions, soit que nous dormions, nous viuions auec lui:

11. Διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε.

Parquoi exhortez l'vn l'autre, & edifiez vn chacun l'vn l'autre, comme aussi vous faites.

12. Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς.

Or, freres, nous vous prions que vous recognoissiez ceux qui trauaillent entre vous, & qui presidét sur vous au Seigneur, & qui vous admonnestent:

13. Καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν. εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς.

Et que vous les ayez en souueraine amour pour l'œuure qu'ils font. Soyez en paix entre vous.

CAP. V.

7. Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt.

For they that ſleepe / ſleepe in the night / and they that bee drunken / are drunken in the night.

8. Nos autem qui diei ſumus, ſobrii ſimus, induti loricam fidei & charitatis, & galeam ſpem ſalutis.

But let vs which are of the day, be ſober, putting on the breaſtplate of faith & loue, and the hope of ſaluation for an helmet.

9. Quoniam non poſuit nos Deus in iram, ſed in acquiſitionem ſalutis per Dominum Ieſum Chriſtum.

For God hath not appoynted vs vnto wrath / but to obteine ſaluation by ỹ meanes of our Lord Jeſus Chriſt.

10. Qui mortuus eſt pro nobis: ut ſive vigilemus, ſive dormiamus, ſimul cum illo vivamus.

Which died for vs / that whether we wake or ſleepe / wee ſhoulde liue together with him.

11. Propter quod conſolamini invicem: & ædificate alterutrum, ſicut & facitis.

Wherefore exhort one another / and edifie one another / euen as ye do.

12. Rogamus autem vos fratres, ut noveritis eos qui laborant inter vos, & præſunt vobis in Domino, & monent vos.

Nowe we beſeech you brethren / that yee know them / which labour among you / and are ouer you in the Lorde / and admoniſhe you.

13. Vt habeatis illos abundantiùs in charitate propter opus illorum, pacem habete cum eis.

That yee haue them in ſingular loue for their workes ſake. Be at peace among your ſelues.

Das V. Capitel.

7. Denn die da ſchlaffen / die ſchlaffen deß nachts / vnd die da truncken ſind / die ſind deß nachts truncken.

Thi de ſom ſoffue / de ſoffue om natten / om de ſom ere druckne / de ere druckne om natten.

8. Wir aber / die wir deß tages ſind / ſollen nüchtern ſein / angethan mit dem Krebs deß Glaubens vnnd der Liebe / vnnd mit dem Helm der hoffnung zur ſeligkeit.

Men wi ſom høre dagen til / ſkulle vere ædrue / Iførde met troens oc kærligheds Krefft / oc met Haabens Hielm til Salighed.

9. Denn Gott hat vns nicht geſetzt zum zorn / ſondern die ſeligkeit zu beſitzen / durch vnſern HERRN Jeſum Chriſt.

Thi Gud ſette oſſ icke til vrede / men at beſide Salighed / formedelſt vor HERRE Jheſum Chriſtum.

10. Der für vns geſtorben iſt / auff daß / wir wachen oder ſchlaffen / zugleich mit jhm leben ſollen.

Som døde for oſſ / paa det / at huad helder wi vaage eller ſoffue / ſkulle til lige leffue met hannem.

11. Darumb ermahnet euch vntereinander / vnnd bawet einer den andern / wie jhr denn thut.

Der faare formaner eder indbyrdis / oc opbygger den ene den anden / lige ſom i oc gøre.

12. Wir bitten aber euch lieben Brüder / daß jhr erkennet / die an euch arbeiten / vnd euch fürſtehen inn dem HERRN / vnd euch vermanen.

Oc wi bede eder / kære Brødre / at i ville kende dem ſom arbeyde iblant eder / oc ere eders Forſtandere i HERREN / oc formane eder.

31. Habt ſie deſte lieber / vmb jhres wercks willen / vnd ſeit friedſam mit jhnen.

Elſker dem diſſ mere / for deris gerning ſkyld / oc verer fredſommelige met dem.

Kapitola V.

7. Neb ti kteřijž ſpij / w nocy ſpij: a kteřij ſe opigegij / w nocy býwagij opilij.

Abowiemći ktorzy ſpia / w nocy ſpia / á ktorzy ſie vpiiáia / w nocy ſie vpiiáia.

8. Ale my kteřij gſme Synowé dne / ſtřijzliwij budme / obléčeni gſauce w Pancýř Wijry a Láſky / a w Lebku nadégi ſpaſenij.

Ale my ktorzy ieſteſmy dniowi / badźmy trzezwi / oblokſzy przedny pleſzek wiáry y miłoſći / á za helm nádźieie zbáwienia.

9. Neb nepoſtawil nás Bůh k hněwu / ale k nabytij Spaſenij / ſkrze Pána naſſeho Geziſſe Kryſtá.

Abowiem Bog nie poſtháncwil nas ná / gniew / ále ná otrzymanie zbáwienia przez Páná naſzego Jezu Kryſtá.

10. Kterýž vmřel za nás / abychom budto že bdijme / budto že ſpijme / s polu s nim žiwi byli.

Ktory vmárł zá nas / ábychoćbyſmy czuli choć ſpáli ábychmy ſpolu z nimi zyli.

11. Protož těſſte ſe weſpolek / a wzděláwayte geden druhého / yakož y činijte.

A przetoż nápomináyćie iedenn drugiego / y budujćie iedni drugich / iáko też czynicie.

12. Proſýmeť pak wás Bratřij / abyſſte znali ty / kteřijž pracugij mezy wámi / a wladnau wámi w PAnu / a napomijnagij wás.

A proſimy was bráćia ábyśćie poznali ty ktorzy prácuia miedzy wámi / y ktorzy ſa przełożonymi waſzymi w Pánie / y nápomináia was.

13. A abyſſte ge welice milowali / pro prácy gegich. Měgte pokog s nimi.

A iżbyśćie ie wielce miłowáli dla ſpráwy ich / pokoy záchowayćie ſpołecznie miedzy ſobą.

ה

14 בעינן דין מנכון אחי רדו למסכלנא ולבבו לעוירי נפשא וסבו טענא דמחילא ואגרו רוחכון לות כל נש:

Noi vi preghiamo ancora, fratelli, Ammonite quelli che son disordinati, consolate quelli che son di poco animo: sostenete i debili, siate patienti verso tutti.

15 ואזדהרו דלמא אנש מנכון בישתא חלף בישתא נפרוע אלא בכל זבן הרטו בתר טבתא לות חדדא ולות כל נש:

Vedete che niuno renda mal per male ad alcuno, ma seguitate sempre il bene, e l'un verso l'altro fra voi, e verso tutti.

16 והוו חדין בכל זבן:

State sempre allegri.

17 ומצלין דלא שליא:

Fate continuamente oratione.

18 ובכל מדם הוו מודין הנו גיר צביניה דאלהא בישוע משיחא בכון:

Rendete gratie in ogni cosa: percioche questa e la volonta di Dio per Christo IESV verso voi.

19 רוחא לא תדעכון:

Non estinguete lo Spirito.

20 נביותא לא תסלון:

Non disprezzate le Profette.

21 כל מדם בקו ודשפיר אחודו:

Prouate tutte le cose, ritenete quel che e buono.

22 ומן כל צבו בישא ערוקו:

Astenetevi da ogni sorte di male.

23 הו דין אלהא דשלמא יקדשכון גמיראית לכלכון וכלה רוחכון ונפשכון ופגרכון ינטר דלא רשין למאתיתה דמרן ישוע משיחא:

Et esso Iddio de la pace vi santifichi del tutto: e tutto lo spirito vostro e l'anima, e'l corpo si conserui intiero senza riprensione ne la venuta del nostro Signor IESV Christo.

ה

14 ומתחננים אנחנו לכם אחינו למדו ויסרו את הפתיים וכסילים נחמו אותם אשר להם רוח נשברה לב נשבר ונדכה קבלו את החולים והאריכו אפכם אל כל בני אדם:

Item rogamos hos, Hermanos, que corrijays à los que andan desordenadamente, que consoleys à los de poco animo, que supporteys à los flacos, que seays suffridos para con todos.

15 ראו והשמרו לכם פן איש רעה תחת הרעה לאיש ישלם כי אם תמיד סורו מרע ועשו טוב בקשו שלום ורדפוהו גם ביניכם וגם לכלם:

Mirad que ninguno de à otro mal por mal: antes seguid lo bueno siempre los vnos para con los otros, y para con todos.

16 שמחו תמיד:

Siempre estad gozosos.

17 התפללו לנצח:

Orad sin cessar.

18 בכל דבר הודו ליהוה כי זאת היא רצון אלהים בישוע המשיח בכם:

En todo hazed gracias: porque esta es la voluntad de Dios para con vosotros (todos) en el Christo Iesus.

19 את רוח לא תכבו:

No apagueys el Espiritu:

20 את הנבואות לא תניאו:

No menospreciey las prophecias.

21 את כל הדברים בחנו והטוב אחזו:

Exsaminaldo todo: retened lo que fuere bueno.

22 מכל מין רע השמרו לכם:

Apartahos de toda apparencia de mal.

23 ואלהי השלום הוא יקדיש אתכם לכלילת יופי ורוחכם כלה ונפשכם וגויתכם בבלי מום לביאת אדנינו ישוע המשיח תנצר:

Y el Dios de paz hos sanctifique en todo para que vuestro espiritu y anima, y cuerpo, sea guardado entero sin reprehension para la venida del Sennor nuestro Iesus el Christo.

ε.

14. Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας.

Pareillement nous vous prions, freres, que vous admonestiez les desreiglés: que vous consoliez ceux qui sont de petit courage: que vous soulagiez les foibles: que vous soyez d'esprit patient enuers tous.

15. Ὁρᾶτε μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινι ἀποδῷ· ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε, καὶ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας.

Aduisez que nul ne rende à aucun mal pour mal: mais pourchassez tousiours ce qui est bon, tant les vns enuers les autres, comme enuers tous.

16. Πάντοτε χαίρετε.

Soyez tousiours ioyeux.

17. Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε.

Priez sans cesse.

18. Ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε. τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς.

Rendez graces en toutes choses: car telle est la volonté de Dieu par Iesus Christ enuers vous.

19. Τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε.

N'esteignez point l'Esprit.

20. Προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε.

Ne mesprisez point les propheties.

21. Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε.

Esprouuez toutes choses: retenez ce qui est bon.

22. Ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε.

Abstenez-vous de toute apparence de mal.

23. Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς· καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχή, καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τηρηθείη.

Or le Dieu de paix vous vueille sanctifier entierement, & vostre esprit entier, & l'ame, & le corps soit conserue sans reproche à la venue de nostre Seigneur Iesus Christ.

CAP. V.

14. Rogamus autem vos fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes.

We desire you/brethren/admonish them that are unruly: comfort the feeble minded: beare with the weake: be pacient towarde all men.

15. Videte nequis malum pro malo alicui reddat: sed semper quod bonum est sectamini invicē, & in omnes.

See that none recompence euill for euill unto any man: but euer follow that which is good/both towarde your selues/and towarde all men.

16. Semper gaudete.

Reioyce euermore.

17. Sine intermissione orate.

Pray continually

18. In omnibus gratias agite, hæc est enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis.

In all things giue thankes: for this is the will of God in Christ Jesus toward you.

19. Spiritum nolite extinguere.

Quench not the Spirit.

20. Prophetias nolite spernere.

Despise not prophecying.

21. Omnia autem probate: quòd bonum est tenete.

Trie all thinges / and keepe that which is good.

22. Ab omni specie mala abstinete vos.

Absteine from all appearance of euill.

23. Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia: ut integer spiritus vester, & anima & corpus sine querela, in adventu Domini nostri Iesu Christi servetur.

Nowe the verie God of peace sanctifie you throughout: and I pray God that your whole spirit/ and soule and bodie / may be kept blamelesse unto the comming of our Lord Jesus Christ.

Das V. Capitel.

14. Wir ermahnen aber euch/lieben Brüder/ vermahnet die ungezognen/ tröstet die kleinmütigen/ traget die schwachen/ seyt gedultig gegen jederman.

Wi formane oc eder/ kære Brødre/at i ville formane de Wtuctige/Trøster de Mistrøstige/Fordrager de skrøbelige/ verer taalmodige mod huer mand.

15. Sehet zu/daß niemand böses mit bösem jemandt vergelte/ sondern allezeit jaget dem gutem nach/ beyde untereinander und gegen jederman.

Seer til/ at ingen betaler nogen ont met ont/men legger eder altid effter det gode/ baade indbyrdis oc imod huer mand.

16. Seit allzeit frölich.

Verer altid glade.

17. Betet ohn underlaß.

Beder vden affladelse.

18. Seyt danckbar in allen dingen/ Denn daß ist der wille Gottes/ inn Christo Jesu an euch.

Verer tacknemmelige i alle ting/Thi det er Guds vilie/ i Christo Jhesu til eder.

19. Den Geist dempffet nicht.

Vdslycker icke Aanden.

20. Die weissagung verachtet nicht.

Foracter icke Propheteier.

21. Prüffet aber alles/ und das gute behaltet.

Men prøffuer alting/oc beholder det Gode.

22. Meidet allen bösen schein.

Skyr alt der som haffuer en ond skin.

23. Er aber der Gott des frides/heilige euch durch unnd durch / und ewer Geist gantz sampt der Seele und Leib/ müsse behalten werden unsträfflich auff die zukunfft unsers HERRN Jesu Christi.

Oc hand som er fredens Gud/hellige eder i alle maade/ oc eders gantske Aand met siel oc Legeme/ skal beuaaris vstraffelig til vor HERRIS Jhesu Christi tilkommelse.

Kapitola V.

14. A prosýme wás Bratřij/ trestete nepokogne/ těšste lekawé/ přigijmayte nemocné/ měgte se trpěliwě a snesytedlně ke wssem.

A prosimi was brácia nápominaycie nierzadne/ cieszcie mdle/ wspomagaycie niemocne/ badzcie cierpliwymi przeciwko wszytkim.

15 Wiz te aby žadný žadnému zlého za zlé neodplacowal: ale wždycky což dobrého gest čiňte sobě wespolek/ y wssem.

Báczcie áby żaden złem zá złe nikomu nie oddawał/záwsze dobrotliwości nasláduycie/ ták miedzy wámi społecznie/ iáko y przeciwko wszytkim.

16. Wždycky se raduogte;

Záwsze sie weselcie.

17. Bez přestánij se modlte.

Bez przestánku sie modlcie.

18. Ze wssecho Bohu děkugte: Neb ta gest wuole Božij/ w Krystu Gežijssy při wssech wás.

We wszythkim dziekuycie/ ábowiem táć iest wola Boża przez Jezusá Krystusá przeciwko wym.

19. Ducha neuhassuogte.

Duchá nie zágászaycie.

20. Proroctwijm nepohrzegte.

Proroctwá nie wzgárdzaycie.

21. Ale wssecho zkuste / a což dobrého gest/ toho se držte.

Wszytkich rzeczy doświádczaycie/ á co iest dobrego tego sie trzymaycie.

22. Od každé wěcy/ která gest ke zlému podobná/ zdržugte se.

Od wszelákiego podobienstwá złości wstrzymawaycie sie.

23. On pak Bůh Pokoge poswětiž wás we wssem/ áby celý Duch wáss/ y Dusse/ y Tělo zachowáno bylo bez auhony k přijsstij Pána nasseho Gežijsse Krysta.

A sam Bog pokoiu niech poświeci was zupełnie/ á duch wász cały y duszá/ y ciáło bez nágánienia w przyście Páná nászego Jezu Krystá niechay beda záchowáne.

ה

24 מְהַיְמַן הוּ מַן דַּקְרָכוּן דְּהָו נֶעְבֵּד׃

Fedele e colui che v'ha chiamati, il quale ancor lo farà.

25 אַחַי צַלַו עֲלַין׃

Fratelli, pregate per noi.

26 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דַּאחַין כֻּלְּהוּן בְּנוּשָׁקְתָא קַדִּישְׁתָא׃

Salutate tutti i fratelli col santo bacio.

27 מוֹמֵא אֶנָא לְכוּן בְּמָרַן דְּתֶתְקְרֵא אִגַּרְתָּא הָדָא לְכֻלְּהוּן אַחָא קַדִּישֵׁא׃

Io vi sconguiro per il Signore, che questa epistola si legga à tutti i santi fratelli.

28 טַיְבוּתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא עַמְּכוּן אָמִין׃

La gratia del nostro Signor IESV Christo sia con essouoi. Amen.

שְׁלֵמַת אִגַּרְתָּא דַּלְוָת תֶּסְלוּנִיקָיֵא קַדְמַיְתָא׃

ה

24 נֶאֱמָן הוּא הַקּוֹרֵא לָכֶם אֲשֶׁר גַּם יַעֲשֶׂה׃

Fiel es elque hos ha llamado, el qual tambien harà.

25 אַחַי הִתְפַּלְלוּ עָלֵינוּ׃

Hermanos, orad por nosotros.

26 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לָאַחִים כֻּלָּם בִּנְשִׁיקַת הַקֹּדֶשׁ׃

Saludad á todos los Hermanos en beso Sancto.

27 אַשְׁבִּיעֲכֶם בַּיהוָה אֲשֶׁר תִּקָּרֵא אֶת־אִגֶּרֶת הַזֹּאת בְּאָזְנֵי כָל־אַחִים הַקְּדוֹשִׁים׃

Conjuro hos por el Sennor, que esta carta sea leyda à todos los Sanctos Hermanos.

28 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִם כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

La gracia del Sennor nuestro Iesus el Christo sea çon vosotros, Amen.

אֶל־תֶּסְלוֹנִיקִים רִאשׁוֹנָה כְּתוּבָה מֵאַתִּינוֹס׃

ε΄.

24. Πιςὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει τὴν ἐλπίδα ὑμῶν βεβαίαν.

Celui qui vous appele, est fidele, qui aussi le fera.

25. Ἀδελφοὶ, προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν.

Freres, priez pour nous.

26. Ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

Saluez tous les freres par vn sainct baiser.

23. Ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον, ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἀδελφοῖς.

Ie vous adiure par le Seigneur que ceste Epistre soit leuë à tous les saincts freres.

24. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

La grace de nostre Seigneur Iesus Christ soit auec vous, Amen.

Πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτη ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

CAP. V.

24. Fidelis est qui vocavit vos, qui etiam faciet.

Faithfull is he which calleth you / which will also do it.

25. Fratres orate pro nobis.

Brethren/pray for vs.

26. Salutate fratres omnes in osculo sancto.

Greete all the brethren with an holy kisse.

27. Adiuro vos per Dominum ut legatur epistola hæc omnibus sanctis fratribus.

I charge you in the Lorde/ that this Epistle bee read vnto all the brethren the Saintes.

28. Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum, Amen.

The grace of our Lorde Jesus Christ bee with you/ Amen.

Ad Thessalonicenses prima, scripta fuit ex Athenis.

Das V. Capitel.

24. Getrew ist er / der euch ruffet/ welcher wirdts auch thun.

Hand er trofast/ som eder kallede / huilcken som det oc skal gøre.

25. Lieben Brüder/betet für vns.

Kære Brødre/ beder for oss.

29. Grüsset alle Brüder mit dem heiligen Kuß.

Hilser alle Brødre met den hellige Kyss.

27. Jch beschwere euch bey dem HERREN/ daß jr die Epistel lesen lasset allen heiligen Brüdern.

Jeg besuer eder ved HERREN/ at i lade læse denne Epistel faar alle hellige Brødre.

28. Die gnade vnsers HERRN Jesu Christi sey mit euch/ Amen.

Vor HERRJS Jhesu Christi Naade vere met eder/ AMEN.

An die Thessalonicher die erste/ geschrieben von Athene.

Kapitola V.

24. Wěrnýk gest kterýž powolal wás/ kterýž také y dokoná.

Wiernić iest ktory was wezwal/ ktory też to vczyni.

25. Bratřij/ modlte se za nás.

Bráćia modlćie sie zá nas.

26. Pozdrawte wssech Bratřij w polijbenij Swatém.

Pozdrowćie bráćia wszytke z pocálowániem świetym.

27. Zawazugi wás skrze Pána/ aby čten byl List tento wssech něm Bratřijm Swatým.

Poprzysiegam was przez Páná/ áby ten list przeczytan byl wszytkiey świetey bráćiey.

28. Milost Pána nasseho Gežijsse Krysta budiž s wámi/ Amen.

Láská Páná nászego Jezu Krystá niech bedźie z wámi/ Amen.

Skonáwá se prwnij List Swatého Pawla k Tesalonycenským / psaný z Athen.

D. PAVLI EPISTOLA AD THESSALONICENSES SECVNDA,

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דִּלְוָת תֶּסַלוּנִיקָיֵא דְּתַרְתֵּין ׃

קֶפַלְאוֹן א

פ וְלוֹס וְסִילְוַאנוֹס וְטִימֹתֵאוֹס לְעִדְּתָא דְּתֶסַלוּנִיקָיֵא דְּבַאלָהָא אַבָא וּבְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Pavlo è Siluano è Timoteo à la Chiesa de Tessalonicesi ch'è in Dio Padre nostro, è nel Signor Iesv Christo.

2 טַיְבוּתָא עַמְכוֹן וַשְׁלָמָא מִן אַלָהָא אָבוּן וּמִן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Gratia è pace à voi da Dio Padre nostro è dal Signor Iesv Christo.

3 לְמוֹדָיוּ חַיָּבִינַן לַאלָהָא בְּכֻל־זְבַן עֲלַיְכוֹן אַחַי אַיְךְ מָא דְּוָלֵא דְּיַתִּירָאִית רָבְיָא הַיְמָנוּתְכוֹן וְסָגְאָא חוּבָּא דְּכֻלְּכוֹן דְּכֻל נָשׁ לְוָת חַבְרֵהּ ׃

Noi debbiamo, fratelli, render sempre gratie à Dio per voi, come è giusto, perche la vostra fede cresce grandemente, è la charità di ciascun di voi tutti abbonda de l'un verso l'altro.

4 אַיְךְ דְּאָף חְנַן בְּכוֹן נֶהְוֵא מֶשְׁתַּבְּהָרִין בְּעִדָּתָא דְּאַלָהָא עַל הַיְמָנוּתְכוֹן וְעַל מְסַיְבְּרָנוּתְכוֹן דִּבְכֻלָּהּ רְדִיפוּתְכוֹן וְאוּלְצָנַיְכוֹן דִּמְסַיְבְּרִין אַנְתּוּן ׃

In tal modo che noi medesimi ci gloriamo di voi ne le Chiese di Dio, per la vostra patientia è fede in tutte le vostre persecutions è tribulations, lequali voi sostenete.

5 לְתַחְוִיתָא דְּדִינָא כֵּאנָא דַּאלָהָא דְּתִשְׁוּוֹן לְמַלְכוּתֵהּ הָי דְּעַל אַפֶּיהָ חָשִׁיתוּן ׃

Che sono vna manifesta dimostratione del giusto giuditio di Dio, à questo che voi siate tenuti degni del regno di Dio, per ilquale ancor patite.

שְׁלִיחַ הַקָּדוֹשׁ אֶל־הַתֶּסָּלוֹנִיקִים הַשֵּׁנִית ׃

א

פ וְלוֹס וְסִילְוָנוֹס וְטִימוֹתֵאוֹס לַעֲדַת הַתֶּסָּלוֹנִיקִים בֵּאלֹהִים אָבִינוּ וַאֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

PAVLO, y Syluano, y Timotheo, à la Iglesia de los Thessalonicenses congregada en Dios el Padre nuestro, y en el Sennor Iesus el Christo:

2 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וַאדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Gracia y paz ayays de Dios nuestro Padre, y del Sennor Iesus el Christo.

3 חוֹבִים אֲנַחְנוּ לְהוֹדוֹת לֵאלֹהִים תָּמִיד עֲלֵיכֶם אַחֵינוּ כַּהֹגֶן כִּי־פָרְחָה וְרָבְתָה אֱמוּנַתְכֶם עַל־יֶתֶר וּמְהוֹתִירָה עַד־מְאֹד אַהֲבַת אִישׁ אִישׁ בְּכֻלְּכֶם אֶל־רֵעֵהוּ ׃

Deuemos hazer siempre gracias à Dios de vosotros, Hermanos, como es digno, de que vuestra fe va creciendo, y la charidad de cada vno de todos vosotros abunda entre vosotros.

4 כֵּן אֲשֶׁר גַּם אֲנַחְנוּ נִתְהַלֵּל עֲלֵיכֶם בַּעֲדוֹת אֱלֹהִים עַל־תּוֹחַלְתְּכֶם וְעַל־אֱמוּנַתְכֶם בְּכָל־צָרוֹתֵיכֶם וּבִמְצוּקוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר כִּלְכַּלְתֶּם ׃

Tanto, que nosotros mismos nos gloriemos de vosotros en las Iglesias de Dios. da vuestra paciencia y fe en todas vuestras persecuciones y tribulaciones que suffris.

5 לְרְאָיָה צִדְקַת וּמִשְׁפַּט אֱלֹהִים לְהִשְׁוֹתְכֶם לְמַלְכוּת אֱלֹהִים אֲשֶׁר עָלֶיהָ גַּם תְּעֻנּוּן ׃

En testimonio del justo juyzio de Dios, paraque seays auidos por dignos del Reyno de Dios, por elqual ansimismo padeceys.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΘΕΣσαλονικεῖς ἐπιστολὴ δευτέρα.

ΚΕΦΑΛ. α'.

ΠΑῦλος καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν, καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ.

PAVL, & Siluain, & Timothee à l'Eglise des Thessaloniciens, qui est en Dieu nostre Pere, & au Seigneur Iesus Christ:

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous soit, & paix de par Dieu nostre Pere, & de par le Seigneur Iesus Christ.

3. Εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοὶ, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους.

Freres, nous deuons tousiours rendre graces à Dieu de vous, comme c'est bien raison, d'autant que nostre foy croist grandement, & que la charité d'vn chacun de vous abonde de l'vn enuers l'autre:

4. Ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε.

Tellement que nous-mesmes nous glorifions de vous ès Eglises de Dieu, à cause de vostre patience & foy en toutes vos persecutions & afflictions que vous soustenez.

5. Ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ· εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε.

Lesquelles sont vne manifeste demonstrance du iuste iugement he Dieu: à ce que vous soyez reputés dignes du royaume de Dieu: pour lequel aussi vous souffrez.

II. AD THESSAL:

CAP. I.

PAVLVS & Sylvanus & Timotheus: ecclesiæ Thessalonicensium in Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.

PAul and Siluanus / and Timotheus vnto the Churche of the Thessalonians / which is in God our Father / and in the Lorde Jesus Christ.

2. Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro & Domino Iesu Christo.

Grace be with you / and peace from God our Father / and from the Lord Jesus Christ.

3. Gratias agere debemus semper Deo pro vobis fratres, ita ut dignum est, quoniam supercrescit fides vestra, & abundat charitas uniuscuiusque vestrûm in invicem.

Wee ought to thanke God alwayes for you / brethren / as it is meete / because that your fayth groweth exceedingly / and the loue of euerie one of you towarde another aboundeth.

4. Ita ut & nosipsi in vobis gloriemur in ecclesiis Dei, pro patientia vestra, & fide in omnibus persecutionibus vestris & tribulationibus, quas sustinetis.

So that wee our selues reioyce of you in the Churches of God / because of your pacience and fayth in all your persecutions and tribulations that yee suffer.

5. In exemplum iusti iudicii Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini.

Which is a token of the righteous iudgement of God that ye may be counted worthie of the kingdome of God / for the which ye also suffer.

2. An die Thessalonicher.

Das I. Kapitel.

PAulus vnd Silvanus vnd Timotheus. Der Gemeinen zu Thessalonich / in Gott vnserm Vater vnd dem HErrn Jesu Christo.

PAulus oc Siluanus oc Timotheus. Menigheden i Thessalonica / vdi Gud vor Fader / oc den HERRE Jhesu Christo.

2. Gnade sey mit euch / vnd friede von Gott vnserm Vater / vnnd dem HERRN Jesu Christo.

Naade vere met eder / oc Fred aff Gud vor Fader / oc den HERRE Jhesu Christo.

3. Wir sollen Gott dancken allezeit vmb euch / lieben Brüder / wie es billich ist / denn ewer Glaube wächset sehr / vnd die Liebe eines ieglichen vnter euch allen / nimpt zu gegeneinander.

Wi skulle altid tacke Gud for eder / kære Brødre / som det er tilbørligt / Thi eders Tro voxer meget / oc den Kærlighed som huer haffuer til den anden / formeris iblant eder alle.

4. Also / daß wir vns euer rühmen vnter den Gemeinen Gottes / von euer gedult / vnd glauben / inn allen euren verfolgungen vnd trübsaln / die jr duldet.

Saa / at wi rose oss aff eder iblant Guds Menighed / aff eders taalmodighed oc tro / i al eders forfølgelse oc drøffuelse / som i lide.

5. Welches anzeiget / daß Gott recht richten wirdt / vnd jhr wirdig werdet zum Reich Gottes / über welchem jr auch leidet.

Huilcket der giffuer til kende / at Gud skal døme rettelige / oc at i bliffue verdige til Guds Rige / for huilcket i oc lide.

II. K Thesalonycen.

Kapitola I.

PAwel a Sylwanus y Tymotheus: Cyrkwi Thesalonicenské w Bohu Otcy nassem / a w Pánu Gežijssy Krystu:

PAwel y Sylwanus / y Thymotheusz Kościołowi Thessalonicéńskiemu / ktory iest w Bogu Oycu nászym / y w Pánie Jezusie Krystusie.

2. Milost wáma Pokog od Boha Otce nasseho / a od Pána Gežijsse Krysta,

Łáská niech wam bedźie y pokoy od Bogá Oycá nászego y Páná Jezu Krystá.

3. Děkowati máme Bohu wždyckny za wás Bratřij / tak yakž hodné gest / proto / že wijra wasse welmi roste / a rozmáhá / se Láska gednohokaždeho wás k sobě wespolek:

Brácia mamy Bogu záwsze dźiękowáć za was táko sie godźi / przeto iž bárzo sie pomnaža wiárá wászá / y obfituie społeczna miłość káždego z was wszytkich.

4. Tak že my chlubijme se wámi w Cyrkwijch Božijch / pro wassy trpěliwost a Wijru / kterauž máte we wssech protiwenstwijch swých a w zámutcých / kteréž trpijte.

Ták iž my sie z was przechwalamy v Kośćiołow Božych / tho iest z ćierpliwośći wászey / y wiáry w wszelkim prześládowániu wászym / y w vćiskách ktore nosićie.

5. Ku příkladu sprawedliwého Saudu Božijho / abysste hodni gmjni byli Králowstwij Božijho / pro kteréžto ÿ trpijte:

Kthorá rzecz iest iáwnym okazániem spráwiedliwego sądu Božego / ná to áby was miano zá godne Krolestwá Božego / dla ktorego też thy rzeczy ćierpićie.

א

6 ואן כאנא קדם אלהא
דיפרוע אולצנא
לאלוציכון :

Percioch'egli è giusto appresso Iddio, rendere afflittione a quelli che v'affligono.

7 ולכון דמתלצתון יהא
עמן בגליניה דמרן ישוע
(משיחא) דמן שמיא עם
חילא דמלאכוהי :

Et à voi che sete afflitti, riposo insieme con noi, quãdo il Signor IESV (Christo) si manifestarà dal cielo con gli Angeli de la sua potentia.

8 מא דעבד תבעתא
בגוזלא דנורא מן הנון דלא
ידעו לאלהא ומן הנון דלא
אשתודעו לסברתיה דמרן
ישוע משיחא :

In fuoco fiammeggiante: facendo vendetta di coloro che non conoscono Iddio, e non obbediscono à l'Euangelio del nostro Signor IESV Christo.

9 דהנון בדינא יתפרעון
אבדנא דלעלם מן פרצופיה
דמרן ומן שובחא דחילה :

Iquali ne pagaranno la pena, con la morte eterna dannati da la faccia del Signore, è da la gloria de la sua potentia.

10 מא דאתא דישתבח
בקדישוהי ונתחוא תדמורתיה
במהימנוהי דאתהימן ס
סהדותן דעליכון בהו
יומא :

Quando egli verra per esser glorificato ne suoi Santi, & esser fatto ammirabile in tutti i credenti (perche il nostro testimonio verso di voi è stato creduto) in quel giorno.

11 מטול הנא בכל זבן
מצלינן עליכון דישויכון
אלהא לקרינבון ונמליכון
כלה צבינא דטבותא ועבדא
דהימנותא בחילא :

Alqual fine, ancora noi preghiamo sempre per voi, accioche il nostro Iddio vi faccia degni de la sua vocatione, & adempia tutto il beneplacito de la sua bontà, e l'opera de la fede potentemente.

א

6 כמו אשר צדקה היא לפני
אלהים לשלם לצורריכם
שלומת הרשעים :

Si, que es justo acerca de Dios, pagar con tribulacion à losque hos atribûlan:

7 ולכם הנצורים ומוצקים
את סליחה עמנו בהגלות אדונינו
ישוע (המשיח) משמים את
מלאכי כחו וגבורתו :

Y à vosotros, que soys atribulados, y à nosotros, dar reposo quando se manifestarà el Sennor Iesus (el Christo) del cielo con los Angeles de su potencia.

8 בלהבת אש לעשות נקמה
בגוים אשר לא ידעו אלהים
ובאלה אשר לא שמעו לבשורת
אדונינו ישוע המשיח :

Con llama de fuego, para dar el pago à los que no conocieron à Dios, ni obedecen àl Euangelio del Sennor nuestro Iesus el Christo:

9 אשר למשפטם תשאו
את אבדון לחרפות לדראון
עולם מלפני אלהים ומכבוד
גבורתו :

Los quales seran castigados de eterna perdicion por la presencia del Sennor, y por la gloria de su potencia:

10 כאשר יבוא להכבד בקדושיו
ולהתפלא בכל חוסי בו כי
נאמן עדותנו עליכם ביום
ההוא :

Quando vinière para ser glorificado en sus Sanctos, y à hazerse admirable, en aquel dia en todos losque creyeron: porquanto nuestro testimonio ha sido creydo entre vosotros.

11 בזאת מתפללים אנחנו תמיד
עליכם אשר ישוכם אלהינו
לקריאתכם וימלא את כל
רצון טובתו ומעשה אמונה
בגבורה :

Por loqual ansimismo oramos siempre por vosotros que el Dios nuestro hos tenga por dignos de su vocacion, y hincha de bondad à toda voluntad y à toda obra de fe con potencia.

α.

6. Εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλῖψιν.

Comme ainsi soit que c'est chose iuste enuers Dieu, qu'il rende affliction à ceux qui vous affligent.

7. Καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου ἰησοῦ (χριστοῦ) ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ.

Et à vous qui estes affligés relasche auec nous, lors que le Seigneur Iesus (Christ) sera reuelé du ciel auec les Anges de sa puissance.

8. Ἐν πυρὶ φλογὸς, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεὸν, καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Auec flamme de feu, exerçant vengeance contre ceux qui ne cognoissent point Dieu, & qui n'obeissent point à l'Euangile de nostre Seigneur Iesus Christ.

9. Οἵτινες δίκην τίσουσιν, ὄλεθρον αἰώνιον, ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

Lesquels seront punis de perdition eternelle, de par la face du Seigneur, & de par la gloire de sa force.

10. Ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

Quand il viendra pour estre glorifié en ses Saincts, & estre rendu admirable en tous les croyans (pource que nostre tesmoignage enuers vous a esté creu) en ce iour la.

11. Εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει.

Pour laquelle cause aussi nous prions tousiours pour vous, que nostre Dieu vous rende dignes de sa vocation, & accomplisse en vous tout le bon plaisir de sa bonté, & l'œuure de foy puissamment:

6. Si

CAP. I.

6. Si tamen iustum est apud Deum retribuere tribulationem, iis qui vos tribulant.

For it is a righteous thing with God, to recompence tribulatiō to them that trouble you.

7. Et vobis qui tribulamini requiem nobiscum, in revelatione Domini Iesu de cælo cum angelis virtutis eius.

And to you which are troubled rest with vs when th Lord Iesus shal shew himselfe from heauen with his mightie Angels.

8. In flamma ignis dantis vindictam iis qui non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini nostri Iesu Christi.

In flamming fire rendring vengeance vnto them that do not knowe God, and which obey not vnto the Gospell of our Lord Iesus Christ.

9. Qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, & à gloria virtutis eius.

Which shalbe punished with euerlasting perdition, from the presence of the Lorde, and from the glorie of his power.

10. Cùm venerit glorificari in sanctis suis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt, quia creditum est testimonium nostrum super vos in die illo.

When hee shall come to be glorified in his Saintes, and to be made maruelous in all them that beleeue (because our testimonie towarde you was beleeued) in that day.

11. In quo etiam oramus semper pro vobis: ut digne tur vos vocatione sua Deus noster, & impleat omnem voluntatem bonitatis & opus fidei in virtute.

Wherefore, wee also praye alwayes for you, that our God may make you worthie of his calling, and fulfill all the good pleasure of his goodnes, and the worke of fayth with power.

Das I. Capitel.

6. Nach dem es recht ist bey Gott/ zu vergelten trübsal/ denen/ die euch trübsal anlegen.

Efftersdi det er ret hoff Gud at betale dem drøffuelsom legge eder drøffuelse paa.

7. Euch aber/ die jr trübsal leidet/ ruhe mit vns/ wenn nun der HERR JEsus wirdt offenbart werden von Himmel/ sampt den Engeln seiner krafft.

Men eder som lide drøffuelse/ rolighed met oss/ Naar den HERRE Jhesus bliffuer nu obenbaret aff Himmelen/ met sin Krafftis Engle.

8. Vnd mit feuerflammen/ Rach zu geben über die so Gott nicht erkennen/ vnd über die/ so nicht gehorsam sind dem Evangelio vnsers HERREN Jesu Christi.

Oc met Ildsue/ at giffue heffn offuer dem/ som icke kende Gud/ oc offuer dem/ som icke haffue veret vor HERRIS Jhesu Christi Euangelio lydige.

9. Welche werden pein leiden/ das ewige verderben/ von dem Angesichte des HERRN/ vnd von seiner herrlichen Macht.

Huilcke der skulle lide pine/ den euige forderffuelse fra HERRENS Ansict/ oc fra hans herligheds Mact.

10. Wenn er kommen wird/ daß er herrlich erscheine mit seinen Heiligen/ vnd wunderbar mit allen Glaubigen denn vnser zeugnuß an euch von demselbigen tage habt jr geglaubet.

Naar hand skal komme/ at obenbaris herlige met sine Helligen/ oc vnderlige met alle dem som tro/ Thi i trode vort Vidnisbyrd e til eder om denne samme dag.

11. Vnnd derhalben beten wir auch allezeit für euch/ daß vnser Gott euch wirdig mache deß beruffs/ vnd erfülle alles wolgefallen der güte/ vnnd das werck deß Glaubens in der krafft.

Der faare bede wi oc saa altid for eder/ at vor Gud skal gøre eder verdige til det Kald/ oc opfylde al godheds behagelighed, oc Troens gerning i Krafft.

Kapitola I.

6. Nebo sprawedliwé gest v Boha dáti odplatu těm/ kteřijž wás rmautij.

Abowiemci spráwiedliwa rzecz iest v Bogá/ zásie tym vtrapienie oddác ktorzy was trapia.

7. A wám kteřijž se rmautijte odpočinutij s námi/ při zgewenij Pána Gežijsse z Nebe/ s Angely mocy geho.

A wam ktorzy bywácie vtrapieni/ vlženie z námi/ gdy sie obiáwi Pan Jezus z niebá z Anioly możności swoiey.

8. W plameni Ohně/ kteryž dá pomstu těm/ kteřijž neznágij Boha/ a kteřij neposlauchagij Ewangelium Pána nasseho Gežijsse Krysta;

Plomienistythym zápaleniem sie mszczac nád tymi ktorzy Bogá nieználi/ y ani sluchála Ewánieliey Páná nászego Jezu Krystá.

9. Kteřijžto trpěti budau mauku/ wěčného zahynutij od twáři PAně/ a od Sláwy mocy geho.

Ktorzy karáni beda wieczuym zátrácenim/ skazáni od oblicznośći Páńskiey/ y od możney chwały iego.

10. Když přijgde aby byl zwelebe n w Swatých swých/ a aby se okázal předivný mezy wssemi wěřijcými (že gste vwěřili swědectwij nassemu) w ten-den.

Gdy przyidzie áby był vwielbion w świetych swoich/ y ábyśie dziwnym okázał we wszythkich wiernych w on dzień/ przetho iż vwierzono świádectwu nászemu v was.

11. Protož se také modlijme wždycky za wás/ aby hodné včinil wás powolánij swého Buoh náš/ a aby naplnil wsseckú wuoli do broty swé/ y skutek wijry w mocy.

Dla czego też modlimy sie záwsze zá was/ áby Bog nász was godnymi czynił wezwánia tego/ y wypełnił wszytkie dáremna życzliwość dobrotliwości swoiey/ y spráwe wiáry mocnie.

א

12 דישתבח בכון שמה
דמרן ישוע משיחא ואף
אנתון בה איך טיבותה ד
אלהן ומרן ישוע משיחא׃

A fine ch'el Nome del nostro Signor IESV Christo sia glorificato in voi, e voi in lui, secondo la gratia del nostro Iddio, è del Signor IESV Christo.

12 אשר יכבד שם אדנינו ישוע
המשיח בכם ואתם בו כתחנת
אלהינו ואדנינו ישוע המשיח׃

Paraque el nombre del Sennor nuestro Iesus el Christo sea clarificado en vosotros, y vosotros en el por la gracia del Dios nuestro, y del Sennor Iesus el Christo.

α.

12. Ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Afin que le Nom de nostre Seigneur Iesus Christ soit glorifié en vous, & vous en lui, selon la grace de nostre Dieu, & du Seigneur Iesus Christ.

ב

1 בעינן דין מנכון אחי על
מאתיתה דמרן ישוע מ
שיחא ועל כנושיא דילן
דלותה׃

Hor noi vi preghiamo, fratelli, per la venuta del nostro Signor IESV Christo, è per il nostro raccoglimento in lui.

1 ושואלים אנחנו מכם אחינו
בביאת אדנינו ישוע המשיח
ובקהלתנו אליו׃

Rogamos hos pues, Hermanos por la venida del Sennor nuestro Iesus el Christo, y de nuestro recogimiento à el.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτόν.

Or' freres, nous vous prions par l'aduenement de nostre Seigneur Iesus Christ, & par nostre recueil en lui :

2 דלא עגל תתזיעון
ברעינכון ולא תתוהון לא
מן מלתא ולא מן רוחא
ולא מן אגרתא דאיך דמן
לותן הי דהא למטי לה
יומה דמרן׃

Che non siate trasportati leggiermente d'intendimento, è non siate turbati, ne per spirito, ne per parola, ne per epistola, come da noi mandata, come se il giorno di Christo fosse vicino.

2 בל־במהרה תמוטו מאמונתכם
ולא תחרדו לא ברוח ולא בדבר
ולא באגרת איכבה ממנו כי־
בוא יבוא יום המשיח׃

Que no hos mouays facilmente de vuestro sentimiento, ni seays espantados ni por espiritu, ni por palabra, ni por carta como nuestra, como que el dia del Sennor esté cerca.

2. Εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοός, μήτε θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ χριστοῦ.

Que vous ne soyez point tost esbranles d'entendement, ni troublés par esprit, ni par parole, ni par Epistre, come de par nous, comme si la iournee de Christ estoit prochaine.

3 למא אנש יטעיכון בחד
מן אסכימין מטול דאן לא
תאתא לוקדם מרדותא
ויתגלא בר־נשא דחטיתא
ברה דאבדנא׃

Niuno v'inganni per modo alcuno: percioche il giorno del Signore non verrà se prima non sia venuta la ribellione, è sia riuelato l'huomo del peccato, il figliuol dico, de la perditione.

3 איש לא יפתכם בכל־דרך
אם לא תבוא למען המרדות
בראשונה ויגלה אנוש החטאת
בן־האבדון׃

No hos enganne nadie en ninguna manera, porque no vendra que no venga antes la apostasia, y se manifieste el hombre de peccado, el hijo de perdicion.

3. Μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον. ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας.

Que nul ne vous seduise en sorte que ce soit : car ce iour-la ne viendra point que premierement ne soit aduenue la reuolte, & que l'homme de peché ne soit reuelé, le fils de perdition.

4 הו דלקובלא הו ו
משתעלא על כל מן
דמתקרא אלהא ודחלא
איכנא דאף בהיכלא
דאלהא איך אלהא יתב
ויחוא על נפשה איך ד
אלהא הו׃

I'quale è auuersario, & inalzasi sopra tutto quel che si dice Iddio, ò che s'adora: in modo ch'egli si stà à sedere nel tempio di Dio, come Iddio, mostrandosi d'essere Iddio.

4 המתקומם והתרומם על־
כל הנקרא אלהים או־יראת
אלהים כן אשר יושב את־
נפשו בהיכל אלהים כמוהו
אלהים להגיד את־נפשו כי־הוא
אלהים׃

Opponiendose, y leuantandose contra todo loque se llama Dios, ó diuinidad: tanto que se asiente en el templo de Dios como Dios, haziendose parecer Dios.

4. Ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ ὡς θεὸν καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ θεός.

Qui s'oppose, & s'esleue contre tout ce qui est nommé Dieu, ou qu'on adore, iusqu'à estre assis comme Dieu au temple de Dieu se portant come s'il estoit Dieu.

CAP. I. — Das I. Capitel. — Kapitola I.

12. Vt clarificetur nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti in vobis, & vos in illo, ſecundum gratiam Dei noſtri, & Domini Ieſu Chriſti.

12. Auff daß an euch gepreiſet werde der Name vnſers HERRN Jeſu Chriſti/ vnd jr an jhm/ nach der gnade vnſers Gottes/ vnd deß HERRN Jeſu Chriſti.

12. Aby waſſe oznámeno bylo Gmêno Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta mezy wámi/ a wy w nêm/ wedlê miloſti Boha naſſeho a Pána Gežiſſe Kryſta.

That the Name of our Lord Jeſus Chriſt may be glorified in you/ and ye in him/ according to the grace of our God/ and of the Lord Jeſus Chriſt.

Paa det/ at vor HERRIS Jheſu Chriſti Naffn ſkal priſis i eder/ oc i vdi hannem/ effter Guds Naade/ oc den HERRIS Jheſu Chriſti.

Aby było chwalone imie Páná náſzego Jezu Krysthá w was/ a wy w nim/ z łáski Bogá náſzego/ y Páná Jezu Krystá.

CAP. II. — Das II. Capitel. — Kapitola II.

ROgamus autem vos, fratres, per adventum Domini noſtri Ieſu Chriſti, & noſtræ congregationis in ipſum.

ABer der Zukunfft halben vnſers HERRN Jeſu Chriſti/ vnd vnſer verſamlung zu jhm/ bitten wir euch lieben Brüder.

PRoſýme pak wás Bratřij/ ſkrze přijſſtij Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta/ a ſkrze naſſe ſhromaždênij w nêho:

Nowe wee beſeech you/ brethren/ by the comming of our Lorde Jeſus Chriſt/ and by our aſſembling vnto him.

MEn paa vor HERRIS Jheſu Chriſti tilkommelſis vegne/ oc vor Forſamling til hannem/ bede wi eder/ kære Brødre.

Zátym prosimy was bráćia przez przyśćie Páná náſzego Jezu Krysthá/ y náſze zgromadzenie do niego.

2. Vt non cito moveamini à veſtro ſenſu, neque terreamini, neq; per ſpiritum, neque per ſermonem, neque per epiſtolam tanquam per nos miſſam, quaſi inſtet dies Domini.

2. Daß jr euch nicht bald bewegen laſſet von ewrem Sinn/ noch erſchrecken/ weder durch Geiſt/ noch durch Wort/ noch durch Brieffe/ als von vns geſand/ daß der tag Chriſti fürhanden ſey.

2. Abyſſte nebrzo dali ſebau hnauti od waſſeho ſmyſlu/ ani ſe ſtrachowali/ ani ſkrze Ducha/ ani ſkrze řeč/ ani ſkrze Liſt/ yakožto od nás poſlaný/ yakoby naſtáwal den PANE:

That yee bee not ſuddenly moued from your minde/ nor troubled neyther by ſpirit/ nor by worde: nor by letter/ as it were from vs/ as though the day of Chriſt were at hande.

At i icke lade ſnarlige omuende eder fra eders ſind/ oc ey forſerde/ huercken ved Aand/ eller ved Ord/ eller ved Breff/ ſom de vaare vdſende fra oſſ/ at Chriſti dag ſkal vere nærucrendis.

Abyśćie ſie rychło nie poruſzyli od vmysłu wáſzego/ áni ſobá trwożyli/ áni przez duchá/ áni przez powieść/ áni przez liſt rzkomo od nas piſany/ iákoby iuż bliſko był dźień Krystuſow.

3. Nequis vos ſeducat ullo modo: quoniam niſi venerit diſceſſio primùm, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis.

3. Laſſet euch niemand verführen in keinerley weiſe. Denn er kompt nicht/ es ſey denn/ daß zuvor der Abfall komme/ vnnd offenbaret werde der Menſch der Sünden/ vnd das Kind deß Verderbens.

3. Ať wás neſwodij žádný nižádným obyčegem: Nebť nepřijde PAN/ lečť prwé přijde odſtaupenij/ a lečť prwé zgewen bude Cžlowěk hřijchu/ Syn zatracenij.

Let no man deceiue you by any meanes: for that day ſhall not come/ except there come a departing firſt/ and that that man of ſinne bee diſcloſed/ euen the ſonne of perdition.

Lader ingen bedrage eder i nogen maade/ thi hand kommer icke/ vden ſaa er/ at der kommer tilforn Affald/ oc ſyndens Menniſke bliffuer obenbaret/ oc forderffuelſens Barn.

Niech was żaden nie zwodźi żadną miárą/ ábowiem nie przyidźie dźień Krystuſow/ áżby pierwey przyſzło odſtąpienie/ á był obiáwion człowiek on złośćiwy/ ktory ieſt ſyn zatrácenia.

4. Qui adverſatur, & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in têplo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus.

4. Der da iſt ein Widerwertiger/ vnnd ſich überhebet über alles das Gott oder Gottesdienſt heiſſet/ alſo/ daß er ſich ſetzt in den Tempel Gottes/ als ein Gott/ vnd gibt ſich für/ er ſey Gott.

4. Kterýž ſe protiwij a powyhuge nadewſſecko což ſlowe Bůh/ aneb čemu ſe děge pocta/ tak že w Chrámě Božijm ſedne/ okazugijc ſe yakoby on byl Bohem.

Which is an aduerſarie/ and exalteth him ſelfe agaynſt all that is called God/ or that is worſhipped: ſo that he doeth ſit as God in the Temple of God/ ſhewing him ſelfe that he is God.

Som er en Modſtandere/ oc ophøyer ſig offuer alt det ſom kaldis Gud eller Guds tienſte/ ſaa/ at hand ſetter ſig i Guds Tempel/ ſom en Gud/ oc giffuer ſig vd/ at hand er Gud.

Ktory ſie ſprzećiwia y wynoſi przećiwko wſzelkiemu ktorego zową Bogiem/ ábo ktoremu chwałá bywa wyrządzana/ ták iż śiedźi w kośćiele Bożym iáko Bog/ okazuiąc ſie iákoby był Bogiem.

ב

5 לָא עָהְדִּיתוּן דְּכַד לְוָתְכוּן הֲוִית הָלֵין אָמְרַת הֲוִית לְכוּן׃

Non vi ricordate, che quando io ero ancora appresso di voi, vi diceuo queste cose?

6 וְהָשָׁא יָדְעִין אַנְתּוּן מָא דְּאָחֵיד דְּנֶתְגְּלֵא הוּ בְּזַבְנֵה׃

Et hora voi sapete quel che ritiene, cioè, à fin ch'egli sia riuelato al suo tempo.

7 אֶרְזָא גֵּיר דְּעַוְלָא מֶן כַּדּוּ שָׁרִי לְמֶתְחַבָּטוּ בַּלְחוּד אֶן הוּ מָא דְּהָשָׁא אָחֵיד נֶשְׁתְּקֵל מֶן מְצַעְתָא׃

Perche gia si fa il misterio de l'iniquità: solamente colui che tiene hora il principato, lo terrà infin à tanto che sia tolto via di mezo.

8 וְהָידֵין נֶתְגְּלֵא עַוָּלָא הוּ דְּמָרַן יֵשׁוּע נְסַיְפִּיוּהי בְּרוּחַ פּוּמֵה וְנֶבַטְלִיוּהי בְּגֶלְיָנָא דְּמֵאתִיתֵה׃

Et allor sarà riuelato l'iniquo, ilquale il Signor distruggerà con lo Spirito de la sua bocca, & annichilarallo con lo splendor de la sua venuta.

9 מֵאתִיתֵה גֵּיר דְּהַו מ מַעְבְּדָנוּתָא הִי דְּסָטָנָא בְּכָל חַיִל וְאָתְוָתָא וְתֶדְמְרָתָא דְּגַלְתָא׃

La venuta delquale iniquo, è secondo l'operatione di Satana, con ogni potentia, è segni, è miracoli falsi.

10 וּבְכֻלָּה טוּעְיָה דְּעַוָּלָא דַּהֲוָיָא בְּאָבִידֵא עַל דְּלָא קַבֶּלוּ חוּבָּא דְּקוּשְׁתָּא דְּבֵה נֵחוּן׃

E con ogni inganno d'ingiustitia, in quelli che periscono, per non hauer riceuuto l'amor de la vita, onde si fossen saluati.

11 מֶטוּל הָנָא נְשַׁדַּר לְהוּן אַלָהָא מַעְבְּדָנוּתָא דְּטוּעְיָה דְּנְהַימְנוּן לְשׁוּקְרָא׃

E per questo Iddio mandarà loro un' efficacia d'inganno, accioche essi credano à la bugia.

ב

5 הֲלֹא תִזְכְּרוּ בִּהְיוֹתִי עוֹדֶנִּי עִמָּכֶם כִּי־אֶת־הָאֵלֶּה דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם׃

No hos acordays que quando estaua con vosotros hos dezia esto?

6 וְעַתָּה מַה־מֵּאַחֵז יְדַעְתֶּם לְהִגָּלוֹתוֹ בְּעִתּוֹ׃

Y vosotros sabeys que es loque lo impide aora, paraque à su tiempo se manifieste.

7 כִּי־גַם עַתָּה סוֹד הַחַטָּאת פּוֹעֵל פָּעֳלוֹ לְבַדּוֹ הַמְאַחֵז עַתָּה עַד מִתּוֹךְ יִגָּשֵׁא׃

Porque ya se obra el mysterio de iniquidad: solamente que elque aora domina, domine hasta que sea quitado:

8 וְאָז יִגָּלֶה הָעַוָּל אֲשֶׁר אוֹתוֹ אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ יַהֲרֹג בְּרוּחַ פִּיו וְיָסִיף בְּגִלּוּי בּוֹאוֹ׃

Y entonces sera manifestado aquel iniquo, àlqual el Sennor matarà con el Espiritu de su boca, y con la claridad de su venida lo quitarà,

9 אוֹתוֹ אֲשֶׁר בּוֹאוֹ כְּגֶרֶשׁ הַשָּׂטָן בְּכָל־גְּבוּרָה אוֹתוֹת וּמוֹפְתֵי שָׁקֶר׃

A aquel iniquo elqual vendrá por operacion de Satanas, con grande potencia, y sennales, y milagros mentirosos.

10 וּבְכָל פִּתְיוּת רִשְׁעָה לָאוֹבְדִים עַל־אֲשֶׁר אֶת־אַהֲבַת אֱמֶת לֹא קִבְּלוּ לְהִוָּשְׁעָם׃

Y contodo enganno de iniquidad obrando en losque perecen: porquanto no recibieron la charidad de la verdad para ser saluos.

11 וְעַל־כֵּן יִשְׁלַח לָהֶם אֱלֹהִים אֶת־גֶּרֶשׁ הַפְּתִיּוּת אֲשֶׁר יַאֲמִינוּ לַכָּזָב׃

Portando pues, embiarà Dios en ellos operacion de error, paraque crean à la mentira;

β.

5. Οὐ μνημονεύετε, ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς, ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν;

Ne vous souuient-il point que quãd i'estoye encore auec vous, ie vous disoye ces choses?

6. Καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ.

Et maintenant vous sauez que c'est qui le retient, afin qu'il soit reuelé en son temps.

7. Τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας· μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται.

Car desia le secret d'iniquité se met en train: seulement celui qui obtient maintenant, obtiendra iusqu'à ce qu'il soit aboli,

8. Καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ.

Et lors sera le meschant reuelé, lequel le Seigneur desconfira par l'Esprit de sa bouche, & abolira par la clarté de son aduenement:

9. Οὗ ἐστιν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ, ἐν πάσῃ δυνάμει, καὶ σημείοις, καὶ τέρασι ψεύδους.

Duquel meschant l'aduenement est selon l'efficace de Satan, en toute puissance, & signes, & miracles de mensonge.

10. Καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις· ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς.

Et en toute seduction d'iniquité, en ceux qui perissent: d'autant qu'ils n'ont point receu la dilection de verité, pour estre sauués.

11. Καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει.

Et pourtant Dieu leur enuoyera efficace d'erreur, à ce qu'ils croyent à mensonge.

CAP. II.

5. Num retinetis quòd cum adhuc essem apud vos, hæc dicebam vobis?

Remember ye not / that when I was yet with you / I tolde you these things?

6. Et nunc quid detineat scitis: ut reveletur in suo tempore.

And nowe ye knowe what withholdeth that he might be reveiled in his time.

7. (Nam mysterium iam operatur iniquitatis: tantum ut qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat.)

For the mysterie of iniquitie doeth alreadie worke: onely hee which nowe withholdeth/ shall let till he be taken out of the way.

8. Et tunc revelabitur ille iniquus: quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui: & destruet illustratione adventus sui eum.

And then shall the wicked man bee reviled/ whom the Lorde shall consume with the Spirit of his mouth/ and shall abolishe with the brightnes of his comming.

9. Cuius est adventus secundùm operationem Satanæ, in omni virtute, & signis & prodigiis mendacibus.

Even him whose comming is by the working of Satan/ with all power and signes/ and lying wonders.

10. Et in omni seductione iniquitatis iis qui pereunt, eò quòd charitatem veritatis non receperunt ut salvi fierent.

And in all deceyveablenes of unrigtheousnes/ among them that perish/ because they receyved not the love of the trueth/ that they might be saued.

11. Ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio.

And therefore God shall send them strong delusion/ that they should beleeue lyes.

Das II. Capitel.

5. Gedencket jr nicht daran/ daß ich euch solches sagte/ da ich noch bey euch war?

Tencke i der icke paa/ at ieg sagde eder dette/ der ieg end vaar hoss eder?

6. Vnnd was es noch auffhelt wisset jr/ daß er offenbaret werde zu seiner zeit.

Oc huad som det end nu forholder/ vide i/ at hand skal obenbaris i sin tid.

7. Denn es reget sich schon bereit die boßheit heimlich/ ohn daß der es jetzt auffhelt/ muß hinweg gethan werden.

Thi ondskaff opheffuer sig allerede hemmelige/ Vden at den som det nu forholder/ skal tagis bort.

8. Vnd als denn wird der Boßhafftige offenbart werden/ Welchen der HERR vmbbringen wird mit dem Geist seines Mundes. Vnd wird sein ende machen/ durch die erscheinung seiner zukunfft.

Oc da skal den Vanartige obenbaris/ Huilcken HERREN skal dræbe met sin Munds Aand/ Oc hand skal gøre hans endeligt/ formedelst sin Tilkommelsis obenbarelse.

9. Deß/ welches zukunfft geschicht nach der wirckung deß Sathans/ mit allerley lügenhafftigen Kräfften vnd Zeichen vnd Wundern.

Hues tilkommelse der skeer effter Satans krafft/ met allehonde løgnactig Krafft oc Tegen oc vnderlige Gerninger.

10. Vnd mit allerley verführung zur vngerechtigkeit/ vnter denen die verlorn werden/ dafür/ daß sie die liebe zur warheit nicht haben angenommen/ daß sie selig würden.

Oc met allehonde forførelse til wretferdighed/ iblant dem som bliffue fortabte. Fordi/ at de anammede icke kærlighed til sandhed/ at de maatte bliffue salige.

11. Darumb wird jnen Gott kräfftige jrrthumb senden/ daß sie glauben der lügen.

Der faare skal Gud sende dem kraffteliga vildfarelse/ at de skulle tro Løgen.

Kapitla II.

5. Nepomnijteli/ že když gsem byl gesstě v wás/ toto gsem mluwijwal wám?

Izali nie pámietacie iż jeszcże przy was bedac tom wam powiedział?

6. A nynij cò messká přijstijm geho wijte/ totižto aby se on zgewil časem swým.

A teraz wiecie co przeszkadza/ áby on był obiawion czasu swego.

7. Nebo giž tagemstwij působij neprawosti/ toliko aby kdo držij nynij/ aby držel/ dokawádž z prostředka nebude wywržen:

Abowiem sie iuż sprawuie taiemnicá nieprawośći/ tylko ż ten ktory teraz záwádza/ bedźie zawadzał aż od et bedźie pośrodku.

8. A tehdáž se zgewij ten nešslechetnjk/ kteréhož Pan Gežijš zabige Duchem auſt swých/ a zkázý bleſkem přijštij swého.

A tedy obiáwion bedźie on złoczyńcá/ ktorego Pan zniszczy Duchem vst swoich/ y znacznym przyściem swoim zgłádźi.

9. Toho kteréhož gest přijštij wedlé dijla Satanášſowa/ we wšſý mocy a w diwijch/ a w zázracých lžiwých.

Tego mowie/ ktorego przyście iest z mocy szatáńskiey z wszeláka mozności/ y znaki/ y cudámi kłamliwemi.

10. A w wšſelikém swedenij neprawosti/ a to těm/ kteřijž magij zahynauti/ proto/ že Lásky prawdy nepřijali/ aby spaseni byli.

Y z wszelaką zdrádą niespráwiedliwośći w tych ktorzy giną/ przeto iż miłośći prawdy nie przyięli/ aby byli zbawieni.

11. A protož pošle gim Buoh mocného činitele bludu/ aby wěřili lži.

Przeto tedy przyśle im Bog skuteczna moc bledu/ aby kłamstwu wierzyli.

ב

12 ונתתדינון כלהון אילין דלא הימנו בקושתא אלא אצטביו בעולא :

A fin che siano giudicati tutti quelli che non hanno creduto à la verità, ma si son compiaciuti ne l'iniquità.

13 חנן דין חיבינן למודיו לאלהא בכל זבן על אפיכון אחין חביבוהי דמרן דגבכון אלהא מן רישית לחייא בקדישותא דרוחא ובהימנותא דשררא :

Ma noi debbiamo render sempre gratie à Dio di voi, fratelli amati dal Signore, che Iddio v'ha eletti fin da principio à la salute, per la santification de lo Spirito, è fede de la verità.

14 להלין הו גיר קרכון אלהא במסברנותא דילן דתהוון תשבוחתא למרן ישוע משיחא :

Al che egli v'ha chiamati per mezo del nostro Euangelio, à l'acquisto de la gloria del nostro Signor IESV Christo.

15 מכיל אחי אתקימו והחמסנו בפוקדנא די דילפתון אן במלתא ואן באגרתא דילן :

State dunque saldi, fratelli, è ritenete le traditioni che hauete imparate, ò per parola, ò per epistola nostra.

16 הו דין מרן ישוע משיחא ואלהא אבון הו דאחבן ויהב לן בויאא דלעלם וסברא טבא בטיבותה :

Et esso nostro Signor IESV Christo, ò il nostro Iddio e Padre, ilquale ci ha amati, & hacci data eterna consolatione, e buona speranza per gratia.

17 יביא לבותכון ויקים בכל מלא ובכל עבד טב :

Consoli i vostri cuori, è confermiui in ogni parola & opera buona.

ב

12 אשר ישפטו כלם שאינם מאמינים באמת כי־אם חפצים בעולתה :

Paraque sean condennados todos los que no creyeron à la verdad, antes consintieron à la iniquidad.

13 וחובים אנחנו להודות לאלהינו תמיד עליכם אחינו אהובי אלהים כי־בחר בכם אלהים מראשית לישועה במקדש הרוח באמונת האמת :

Mas nosotros deuemos hazer siempre gracias à Dios por vosotros, Hermanos amados del Sennor, deque Dios hos aya escogido por primicias de salud, por la sanctificacion del espiritu y la fe verdadera :

14 אשר בה קרא לכם בבשורתנו למקנת כבוד אדנינו ישוע המשיח :

A loqual hos llamó por nuestro Euangelio para alcançar la gloria de nuestro Sennor Iesus el Christo.

15 על־כן אחינו עמדו ואחזו לכם את־התודות אשר למדתם ואם בדבר או־באגרתנו :

Ansique, Hermanos, estad firmes y retened la doctrina que aueys aprendido, sea por palabra, ò por carta nuestra.

16 והוא אדנינו ישוע המשיח ואלהים ואבינו האוהב אתכם ונותן את תנחמות עולם ואת־שברה טובה בתחנה :

Y el mismo Sennor nuestro Iesus el Christo. y Dios y Padre nuestro, elqual nos amó, y nos dió la consolacion eterna y la buena esperança por gracia.

17 הוא ינחם את־לבותיכם ויחזק ויאמץ אתכם בכל־דבר ומעשה טוב :

Consuele vuestros coraçones, y hos confirme en toda buena palabra y obra.

β.

12. Ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ᾽ εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ.

Afin que soyent iugés tous ceux qui n'ont point creu à la verité, ains ont prins plaisir à iniquité.

13. Ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλετο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ᾽ ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, καὶ πίστει ἀληθείας.

Mais, ô freres bien-aimés du Seigneur, nous deuons tousiours rendre graces à Dieu quant à vous, de ce que Dieu vous a esleus dés le commencement à salut, & en sanctification d'Esprit, & par la foy de verité.

14. Εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

A quoi il vous a appelés par nostre Euangile en l'acquisition de la gloire de nostre Seigneur Iesus Christ

15. Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι᾽ ἐπιστολῆς ἡμῶν.

Parquoi, freres, demeurez fermes, & retenez les enseignemés qu'auez apprins, soit par nostre parole, ou par nostre epistre,

16. Αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς, καὶ ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν, καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι.

Or icelui mesme Iesus Christ, nostre Seigneur, & nostre Dieu & Pere, qui nous a aimés, & nous a donné consolation eternelle, & bonne esperance en grace :

17. Παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηρίξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ.

Vueille consoler vos cœurs, & vous affermir en toute bonne parole & bône œuure.

CAP. II. | Das II. Capitel. | Kapitola II.

12. Vt iudicentur omnes qui nō crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati.

That all they might be damned which beleeued not the trueth / but had pleasure in vnrighteousnes.

12. Auff daß gerichtet werden alle die der Warheit nicht glauben / sondern haben lust an der vngerechtigkeit.

Paa det de skulle alle bliffue / dømde som icke tro sandhed / men haffue lyst til wretferdighed.

12. A odsauzeni byli wssyckni / kteřijž newěřili prawdě / ale powolowali neprawosti.

Izby byli potepieni wszyscy ktorzy nie vwierzyli prawdźie / ale przestali ná niesprawiedliwości.

13. Nos autem debemus gratias agere Deo semper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quòd elegerit vos Deus primitias in salutem, in sanctificatione spiritus & fide veritatis.

But we ought to giue thankes alwaye to God for you / brethren beloued of the Lord / because that God hath frō the beginnig chosen you to saluation / through sanctification of the spirit / and the faith of trueth.

13. Wir aber sollen Gott dancken allezeit vmb euch / geliebte Brüder / von dem HERREN / daß euch Gott erwehlet hat von anfang zur Seligkeit / in der Heiligung deß Geistes / vnd im Glauben der Warheit.

Men wi skulle altid tacke Gud for eder / elskelige Brødre aff HERREN / at Gud haffuer vdualt eder aff begyndelsen til salighed / i Aandens helligørelse / oc vdi Sandheds tro.

13. Ale myk máme děkowati Bohu wzdyckny z wás Bratřij milij od Boha / že wywolil wás Bůh prwotiny k spasenij w poswěcenij Ducha a v wijře prawdy.

Ale my powinniśmy Bogu dźiękowáć záwsze zá wás brácia vmilowáni od Páná / iż wybrał was Bog od początku ku zbawieniu / przez poświecenie Duchá / y wiarę prawdy.

14. In quam & vocavit vos per Evangelium nostrum, in acquisitionem glorię Domini nostri Iesu Christi.

Whereunto hee called you by our Gospell / to obteine the glorie of our Lorde Jesus Christ.

14. Darein er euch beruffen hat / durch vnser Evangelium / zum herrlichen eigenthumb vnsers HERRN Jesu Christi.

Huor vdi hand kallede eder / formedelst vort Euangelium / til vor HERRIS Jhesu Christi herlige eyedom.

14. W kterauž to wywolil wás skrze Ewangelium nasse / abyste dossli sláwy Pána nasseho Gežjsse Krysta.

Ná co was wezwał przez Ewánielia násze / ku otrzymániu chwały Páná naszego Jezu Krystá.

15. Itaque fratres state: & tenete traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram.

Therefore / brethren / standfast and keepe the instructions / which yee haue bene taught / eyther by worde / or by our Epistle.

15. So stehet nun / lieben Brüder / vnd haltet an den Satzungen / die jhr gelehret seyt / es sey durch vnser Wort oder Epistel.

Saa staar nu / kære Brødre / oc holder ved den skickelse / som i ere lærde vdi / vere sig enten formedelst vort ord eller Epistel.

15. Protož Bratřij stuogte a zachowáwayte vstanowenij kterýmž gste se naučili / buďto skrze řeč / anebo skrze List náss.

Przeto tedy bráćia bądźćie státeczni / a trzymayćie podánia nauki ktoreśćie się náuczyli / choć przez powieść choć przez list nász.

16. Ipse autem Dominus noster Iesus Christus, & Deus, & pater noster qui dilexit nos, & dedit consolationem æternam, & spem bonam in gratia.

Now the same Jesus Christ our Lord and our God / euen the Father which hath loued vs / and hath giuen vs euerlasting consolation / and good hope through grace.

16. Er aber vnser HERR Jesus Christus / vnd Gott / vnd vnser Vater / der vns hat geliebet / vnd gegeben einen ewigen trost / vnd eine gute hoffnung / durch gnade.

Men vor HERRE Jhesus Christus / oc Gud / oc vor Fader / som oss elskte / oc gaff en euig Trøst oc it gaat Haab.

16. On pak Pán náss Gežjss Krystus / a Buoh y Otec náss kterýž milowal nás / a dal nám potěssenij wěčné / a naděgi dobrau w milosti.

A sam Pan nász Jezus Krystus / y Bog á Oćiec nász / ktory vmilowal nas / y dal poćieszenie wieczne / y nadźieię dobra przez łáskę.

17. Exhortetur corda vestra, & confirmet in omni opere & sermone bono.

Comfort your hearts / and stablish you in euery worde and good worke.

17. Der ermane ewer hertzen / vnnd stercke euch inn allerley Lehre vnd gutem Werck.

Hand formane eders hierte / oc styrcke eder i allehonde Lærdom oc gode Gerninger.

17. On potěssiug Srdcy wassých / a vtwrď wás w každém skutku dobrém y w řeči dobré.

Niech ćieszy sercá násze / y utwierdźi nas we wszelakiey mowie / y sprawie dobrey.

ג

1 מן השא אחין צלו עלין דמלתה דמרן תהוא רהטא ומשתבחא בכל דוכא איך דלותכון :

Quanto al reſto, fratelli, pregate per noi, che la parola del Signore corra, è ſia glorificata come ancora appreſſo di Voi.

2 ודנתפצא מן בני נשא בישא ועולא לו גיר דכל נש הי הימנותא :

E che noi ſiamo liberati dagli huomini inſolenti e maluagi: percioche la fede non è di tutti.

3 מהימן הו דין מריא דהו ינטרכון ונשזבכון מן בישא :

Ma il Signore è fedele, che Vi confermarà, guardarà dal maligno.

4 תכילינן דין עליכון ב במרן דמדם דמפקדינן לכון עבדתון אף עבדיתון :

E noi ci confidiamo di Voi per il Signore, che Voi fate è farete le coſe che Vi denuntiamo.

5 ומרן נתרוץ לבותכון לחובה דאלהא ולמסברנותה דמשיחא :

E il Signor dirizzi i Voſtri cuori à l'amor di Dio, & à l'aſpettatione di Chriſto.

6 מפקדינן לכון דין אחי בשמה דמרן ישוע משיחא דתהוון פריקין מן כל אחא אינא דביש ביש מהלך ולא איך פוקדנא דקבל מנן :

Hor noi Vi denuntiamo, fratelli, nel nome del noſtro Signor IESV Chriſto, che Voi Vi ſepariate da ogni fratello che ſi porta diſordinatamente, è non ſecondo l'inſtruttione ch'egli ha riceuuta da noi.

7 אנתון גיר ידעין אנתון איכנא ולא למתדמיו בן דלא הלכן ביש ביש ב בינתכון :

Perche Voi medeſimi ſapete in che modo biſogna che noi ſiamo imitati: conciosia coſa che noi non ci ſian portati diſordinatamente fra Voi.

ג

1 והנשאר התפללו נא אחינו עלינו אשר דבר יהוה ירוץ עד מהרה ויכבד כמו גם אליכם :

Reſta, Hermanos, que oreys por noſotros, que la palabra del Sennor corra y ſea hecha illuſtre anſi como entre voſotros:

2 ואשר נמלט מאנשי בליעל הרעים כי־אינה לכלם האמונה :

Y que ſeamos librados de hombres importunos y malos, porque no es de todos la fe.

3 ונאמן הוא יהוה אשר יסעדכם ויצרכם מרעה :

Mas fiel es el Sennor que hos confirmarà y guardarà de mal.

4 ובטחנו ביהוה עליכם כי־את־אשר צוינו לכם גם עושים אתם וגם תעשון :

Y tenemos confiança de voſotros en el Sennor, que hazeys y hareys loque hos auemos mandado.

5 ויהוה יכין את־לבותיכם לאהבת אלהים ולתקות המשיח :

El Sennor enderece vueſtros coraçones en la charidad de Dios y en la eſperança del Chriſto.

6 ומצוים אנחנו אתכם אחינו בשם־אדנינו ישוע המשיח לסורכם מכל־אח אשר לא יתהלך כהגן ולא כמסרת אשר לקחתוה ממנו :

Denunciamos hos empero, Hermanos, en el Nombre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, que hos aparteys de todo Hermano que anduuiere fuera de orden, y no conforme à la doctrina que recibieron de noſotros.

7 כי־אתם ידעתם איך צריך להדמות לנו כי־לא התהלכנו אתכם להרע :

Porque voſotros ſabeys deque manera es meneſter imitarnos: porque no nos vuimos deſordenadamente entre voſotros.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Τὸ λοιπὸν, προσεύχεσθε, ἀδελφοὶ, περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ, καὶ δοξάζηται καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς.

Au reſte, freres, priez pour nous, afin que la Parole du Seigneur ait ſon cours, & ſoit glorifiee ainſi qu'entre vous:

2. Καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων. οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις.

Et que nous ſoyõs deliurés des gens deſordonnés & meſchans, car la foy n'eſt point de tous.

3. Πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς, καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Or le Seigneur eſt fidele, qui vous affermira & gradera du malin.

4. Πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς ὅτι ἃ παραγγέλλομεν ὑμῖν, καὶ ποιεῖτε καὶ ποιήσετε.

Auſſi nous aſſeurons-nous de vous par le Seigneur, que vous faites & ferez toutes les choſes que nous vous commandons.

5. Ὁ δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ χριστοῦ.

Or le Seigneur vueille adreſſer vos cœurs à l'amour Dieu, & à l'attente de Chriſt.

6. Παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβον παρ' ἡμῶν.

Freres, nous vous denonçons auſſi au Nõ de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, que vous-vous retiriez d'auec tout frere cheminant deſordonnément, & non point ſelon l'enſeignemẽt qu'il a receu de nous.

7. Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν.

Car vous meſmes ſauez commẽt il faut que vous nous enſuiuiez: car nous ne nous ſommes point portés deſordõnément entre vous:

CAP. III.

DE cætero, fratres, orate pro nobis, ut ſermo Dei currat & clarificetur, ſicut & apud vos.

Furthermore, brethren, praye for vs, that the worde of the Lorde may haue free paſſage, and be glorified, euen as it is with you.

2. Et ut liberemur ab importunis & malis hominibus, non enim omnium eſt fides.

And that we may bee deliuered from vnreaſonable and euill men: for all men haue not fayth.

3. Fidelis autem Dominus eſt, qui confirmabit vos & cuſtodiet à malo.

But the Lorde is faythfull, which will ſtabliſh you, and keepe you from euill.

4. Confidimus autem de vobis in Domino, quoniam quæ præcepimus, & facitis, & facietis.

And wee are perſwaded of you through the Lorde, that ye both do, and will doe the things which we commaunde you.

5. Dominus autem dirigat corda veſtra in charitate Dei, & patientia Chriſti.

And the Lord guide your heartes to the loue of God, and the wayting for of Chriſt.

6. Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundùm traditionem quam acceperunt à nobis.

We commaunde you, brethren, in the Name of our Lorde Jeſus Chriſte, that ye withdraw your ſelues from euery brother that walketh inordinately, and not after the inſtruction, which he receyued of vs.

7. Ipſi enim ſcitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos.

For ye your ſelues knowe how ye ought to folow vs: for we behaued not our ſelues inordinately among you.

Das III. Capitel.

Weiter lieben Brüder / betet für vns / daß das Wort deß HErrn lauffe / vnd gepreiſet werde / wie bey euch.

FRemdelis kære Brødre / beder for oſſ / at HERRENS ord maa løbe / oc priſis / lige ſom hoſſ eder.

2. Vnd daß wir erlöſet werden von dem vnartigen vnd argen Menſchen. Denn der Glaub iſt nicht jedermans ding.

Oc at wi maae forløſis fra vanartige oc arge Menniſke. Thi troen er icke huer mands ting.

3. Aber der HERR iſt trew / der wird euch ſtercken vnnd bewaren für dem argen.

Men HERREN er trofaſt / hand ſkal ſtyrcke oc beuare eder fra den onde.

4. Wir verſehen vns aber zu euch / in dem HERREN / daß jhr thut vnd thun werdet / was wir euch gebieten.

Wi forſee oſſ oc til eder i HERREN / at i gøre oc ſkulle gøre / huad ſom wi biude eder.

5. Der HERR aber richte ewre hertzen zu der liebe Gottes / vnd zu der gedult Chriſti.

Oc HERREN ſtyre eders hierte til Guds kærlighed / oc til Chriſti taalmodighed.

6. Wir gebieten euch aber / lieben Brüder / inn dem Namen vnſers HERREN Jeſu Chriſti / daß jhr euch entziehet von allem Bruder / der da vnordig wandelt / vnnd nicht nach der Satzung / die er von vns empfangen hat.

Wi biude eder ocſaa / kære Brødre / i vor HERRIS Jheſu Chriſti Naffn / at i holde eder fra huer Broder / ſom vandrer wſkickelige / oc icke effter den Skickelſe / ſom i anammede aff oſſ.

7. Denn jhr wiſſet / wie jr vns ſolt nachfolgen / denn wir ſind nicht vnordig vnter euch geweſen.

Thi at i vide / huorledis i ſkulle efterfølge oſſ / fordi at wi vaare icke wſkickelige iblant eder.

Kapitola III.

DAle pak Bratřij / modlte ſe za náz / aby řeč Božij průchod měla / a ſwětle oblaſſowána byla / yako y v wás.

NA oſtáthek brácia modlcie ſie zá nas áby ſlowo Boże ſſlo / y było chwalone iáko też v was.

2. A abychom byli wyſwobozeni od nezbedných / a zlých Lidij / nebok nenij Wijry we wſſech:

A abyſmy byli wy bawieni od ſproſnych y złych ludzi / abowiem nie wſſytkich ieſt wiárá.

3. Ale wěrnýť geſt PAN / kterýž vtwrdij wás / a oſtřijhati bude od zlého.

Ale wiernyć ieſt Pan / kthory vtwierdzi was / y zachowa od złego.

4. Dauffánijť pák máme o wás w PAnu / že to co gſme koli přikazowali wám činijte / a činiti budete:

A dufamy przez Pána o was / iż ty rzeczy ktore opowiedamy wám czynicie / y czynić będziecie.

5. A PAN zprawugž Srdze waſſe w Láſce Božij / a w trpěliwoſti Kryſtowě.

Zatym Pan niechay ſpráwuie ſercá wáſſe ku miłości Bożey / y ku oczekawániu Kryſtuſowemu.

6. Přikazugemť pak wám Bratřij / we Gměnu Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta / abyſſte ſe oddělowali od každého Bratra / kterýž ſe chowá neřádně / a ne wedlě toho naučenij / kteréž přiyal od nás.

A opowiedam y wam brácia przez imie Páná naſſego Jezu Kryſtá / iżbyście ſie odłaczyli od każdego brátá kthory ſie nie rządnie ſprawuie / á nie według nauki podáney kthora wziął od nas.

7. Neb wy wijte / kterak máte náſledowati nás: Neb nebyli gſme mezy wámi nepokognij.

Abowiem ſámi wiecie iáko nas macie náſládowáć / gdyżeſmy ſie nie rządnie nieſpráwowáli miedzy wami.

ג

8 אף לא לחמא דמגן
אכלן מן אנש מנכון אלא
בעמלא ובלאותא בליליא
ובאיממא פלחין הוין דלא על
אנש מנכון לא נאקר :

Ne habbiam mangiato il pane di persona in dono: ma con fatica è sudore, lauorando notte è giorno per non grauare alcun di Voi.

9 לא הוא מטול דלא
שליט לן אלא דבנפשן נתל
לכון טופסא דבן תתדמון :

Non gia che noi non n'habbiam potestà: ma per darci noi stessi in esempio à Voi, à fin che Voi c'imitaste.

10 אף כד לותכון הוין גיר
הדא מפקדין הוין לכון
דכל דלא צבא דנפלוח אף
לא נלעס :

Imperoche ancor quando noi erauamo appresso di Voi, Vi denuntiamo questo, che se alcun non Voleua lauorare, ne ancor mangiasse.

11 שמעינן גיר דאית
בכון אנשא דביש ביש
מהלכין ומדם לא פלחין
אלא אן סריקתא :

Percioche noi Vdiamo che alcuni fra Voi si portano disordinatamente, senza punto lauorare, ma curiosamente esercitandosi.

12 לאילין דין להלין
מפקדינן ובעינן מנהון ב
במרן ישוע משיחא ד
דבשליא נהוון פלחין ו
ואכלין לחמהון :

Onde noi denuntiamo à questi tali, & esortiamoli per il nostro Signor IESV Christo, che mangino il lor proprio pane, operando quietamente.

13 אנתון דין אחי לא
תמאון למעבד דשפיר :

E Voi, fratelli, non Vi stancate di far bene.

14 ואן אנש לא משתמע
למלין הלין דבאגרתא
נתפרש לכון הנא ולא
הויתון מתחלטין עמה ד
דנבהת :

Doue se alcun non abbedisce à le nostre parole, notatelo per epistola, è non cõuersate con essolui, accioche si Vergogni.

ג

8 כי־לא חנם אכלנו לחם
מאיש מכם כי־אם בעמל ויגיעה
יומם ולילה פעלנו פן־נכבד
עליכם :

Ni cominos el pan de balde de ninguno, antes obrando con trabajo y fatiga de noche y de dia, por no ser graues à ninguno de vosotros.

9 לא כי־לא יש לנו שלטון
כי־אם אשר נשים את נפשנו
לדמות לכם להדמותכם לנו :

No porque no tuuiessemos potestad, mas por darnos hos por dechado, paraque nos imitassedes.

10 וגם בהיותנו עמכם אותה
צוינו לכם כי־אם איש לא
יאבה לפעול גם לא יאכל :

Porque aun estando con vosotros hos denunciauamos esto, Que si alguno no quisiere obrar, no coma.

11 כי־שמענו כי־אנשים
מתהלכים בכם לא כהגן וכי־
אינם פועלים כי־אם מתראים
ומתרפים :

Porque oymos que andan algunos entre vosotros fuera de orden, no entendiendo en nada, si no tratando con curiosidad.

12 ולאשר כאלה מגידים
ומתחננים אנחנו באדנינו ישוע
המשיח אשר בדמיה יפעלון
ואת־לחמם יאכלון :

Y à los que son tales, denunciamosles y rogamosles en el Sennor nuestro Iesus el Christo que obrando con reposo coman su pan.

13 ואתם אחינו אל־תלאו
לעשות טוב :

Y vosotros, hermanos, no desmayeys de bien hazer.

14 ואם איש איננו שומע לדברנו
באגרת הזאת אותו התוו ולא
התהלכו אתו אשר יבוש :

Y si alguno no obedeciere à nuestra Palabra por carta, notad al tal: y no hos emboluays con el paraque se auerguence.

γ'.

8. Οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν.

Et n'auons point mangé le pain d'aucun pour neant: mais en labeur & en trauail, besongnans nuict & iour, afin de ne charger aucun de vous.

9. Οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς.

Non point que nous n'en ayons bien la puissance, mais afin de nous donner nous mesmes pour patron en vostre endroit, afin que vous nous en suiuissiez.

10. Καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω.

Car aussi quand nous estions auec vous, nous vous denoncions cela mesme, que si quelcun ne veut besongner, qu'il ne mange point aussi.

11. Ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους.

Car nous entendons qu'il y en a quelques vns entre vous qui cheminent desordonnément, ne faisans rien, mais viuans curieusement.

12. Τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν.

Parquoi nous denonçons à ceux qui sont tels, & les exhortons par nostre Seigneur Iesus Christ, qu'en besongnãt ils mangent leur pain paisiblement.

13. Ὑμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες.

Mais quant à vous, freres, ne vous anonchalissiez point en bien faisant.

14. Εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ.

Et si quelcun n'obeit à nostre parole marquez le par lettres, & ne conuersez point auec lui, afin qu'il ait honte.

CAP. III.

8. Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore & in fatigatione nocte & die operantes, ne quem vestrûm gravaremus.

Neither tooke wee bread of any man for nought: but we wrought with labour and travaile night and day / because we woulde not be chargeable to any of you.

9. Non quasi non habuerimus potestatem: sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandũ nos.

Not but that we had authoritie / but that we might make our selues an ensample unto you to follow us.

10. Nam & cum essemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis: quoniam siquis non vult operari, nec manducet.

For even when wee were with you / this we warned you of / that if there were anie which would not worke / that he shoulde not eate.

11. Audivimus enim inter vos quosdam ambulantes inquietè, nihil operantes, sed curiosè agentes.

For wee heard / that there are some which walke among you inordinately / and worke not at all / but are busie bodies.

12. Iis autem qui eiusmodi sunt, denuntiamus, & obsecramus in Domino Iesu Christo, ut cum silentio operantes, suum panem manducent.

Therefore them that are such / wee commande & exhort by our Lorde Jesus Christ / that they worke with quietnesse / and eate their owne bread.

13. Vos autem fratres, nolite deficere benefacientes.

And ye / brethren / be not wearie in well doing.

14. Quòd si quis non obedit verbo nostro, per epistolam hunc notate: & ne commisceamini cum illo, ut confundatur.

If any man obey not our sayings / note him by a letter / and have no companie with him / that he may be ashamed.

Das III. Capitel.

8. Haben auch nicht umb sonst das Brod genommen von jemand / Sondern mit arbeit unnd mühe / tag und nacht haben wir gewircket / daß wir nicht jemandt unter euch beschwerlich weren.

Wi haffue oc icke forgeffnis taget Brød aff nogen / men wi giorde gerning met arbeyde oc møye dag oc nat / at wi vilde icke besuare nogen iblant eder.

9. Nicht darumb / daß wir deß nicht macht haben / sondern daß wir uns selbs zum Fürbilde euch geben / uns nachzufolgen.

Icke fordi / at wi haffde ey mact der til / men at wi vilde giffue eder oss selff til it Exempel / at efterfølge oss.

10. Und da wir bey euch waren / gebotten wir euch solchs / daß / so jemand nicht wil arbeiten / der soll auch nicht essen.

Oc der wi vaare hoss eder / da bøde wi eder saadant / at / der som nogen icke vil arbeyde / hand skal oc icke æde.

11. Denn wir hören / daß etliche unter euch wandeln unordig / und arbeiten nichts / sondern treiben fürwitz.

Thi wi høre / at nogle vandre wskickelige iblant eder / oc arbeyde icke / men driffue wnyttig handel.

12. Solchen aber gebieten wir / und ermanen sie / durch unsern HERRN Jesum Christ / daß sie mit stillem wesen arbeiten / und jr eigen Brot essen.

Thi biude wi saadane / oc formane dem / formedelst vor HERRE Jhesum Christum / at de arbeyde met roligt væsen / oc æde deris eget Brød.

13. Jhr aber / lieben Brüder / werdet nicht verdrossen guts zu thun.

Men i / kære Brødre / kediss icke ved at gøre maat.

14. So aber jemand nicht gehorsam ist unserm wort / den zeiget an durch einen Brief / und habt nichts mit jm zuschaffen / auff daß er schamrot werde.

Men der som nogen icke er vort ord lydig / den tenger op formedelst it Breff / oc haffuer inted at skaffe met hannem / paa det hand kant bliffue beskemmet.

Kapitola III.

8. Ani gsme gijdali chleba darmo od koho / ale byli gsme w prácy a w vstáwanij / we dne y w nocy pracugijce / proto / abychom žádného z wás neobtijžili.

Ani smy od žadne° biorac chleb darmo iedli / ale z pracą y z klopotem / wednie y w nocy robiąc / dla tego abysmy žadnego z was nie obrazali.

9. Ne yakoby nám nenáleželo toho činiti / ale abychom se wydali wám zapřijklad / abyste nás w tom následowali.

Nie ábysmy tego práwa nie mieli ále ábysmy sie wam sami stawili záwzor / ábyście nas násládowali.

10. Neb y když gsme byli v wás / to gsme wám přikazowali / že kdož nechce dělati aby také negedl.

Abowiem gdychmy byli v was / tochmy wam opowiedali / iż iesliby kto nie chciał robić / ten áby nie iadł.

11. Slysseli gsme zagisté / že mezy wámi někteřij obcugij nepokogně / nic nedělagijce / ale wssetečně wěcy činijce.

Bo slyssemy iż niektorzy nierzadnie sie spráwuia miedzy wami nic nie robiac / ale niepotrzebnych rzeczy pátrzáiac.

12. Protož těch kteřijž takowij gsau / napomijnáme a prosijmé / pro Pána Gežijsse Krysta / aby pokogně pracugijce / swuog chleb gedli.

A tym ktorzy sa tákowi opowiedamy / y prosimy ich przez Páná nássego Jezu Krystá / áby z pokoiem robiąc vżywáli chlebá swego.

13. Wy pak Bratřij neustáwayte dobřé činijce.

A wy brácia nie osłábiaycie dobrze czyniąc.

14. Pakli kdo neuposlechne řeči nassý [illegible] listu / toho oznamte / a neob[illegible]ugte s nim / ať se stydij:

A iesli kto nie słucha powieści nássey / tego przez list oznaymicie / ánı z nim obcuycie / áby sie záwstydził.

ג

15 וְלָא אַיךְ בְּעֶל דְּבָבָא תְאחְדוּנָהּ אֶלָּא הֲוַיתוּן מַרְתִּין לֵהּ אַיךְ דְּלַאחָא׃

Non lo tenete però come nimico, ma ammonitelo come fratello.

16 הוּ דֵּין מָרֵיה דִּשְׁלָמָא נִתֵּל לְכוּן שְׁלָמָא בְּכֻל זְבַן בְּכֻל מֶדֶם מָרַן עַם כֻּלְּכוּן׃

Et esso Signor de la pace vi dia sempre la pace in tutti i modi. Il Signor sia con tutti voi.

18 שְׁלָמָא בִּכְתָבַת אִידַי אֶנָא פַּוְלוֹס דְּאִיתָיהּ אָתָא דְּבְכֻלְּהוּן אֶגְּרָתַי הָכַנָא כָּתֵב אֶנָא׃

La salutatione di propria mano di me Paulo, che è il mio segno in ogni epistola: così scrivo.

18 טַיְבוּתֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַם כֻּלְּכוּן (אַחַי) אָמֵין׃

La gratia del nostro Signor IESV Christo sia con tutti voi. Amen.

שְׁלַמַת אֶגַּרְתָּא דִּלְוָת תֶסַלוֹנִיקָיֵא דְּתַרְתֵּין דְּאֶתְכַּתְבַת מֶן לַדִּיקְיָא דְּבִסּוּרִיָא׃

ג

15 אַךְ־לֹא יִהְיֶה לָכֶם כְּאוֹיֵב כִּי־אִם יַסְּרוּהוּ כְּאָח׃

Y no lo tengays como à enemigo: si no amonestaldo como à Hermano.

16 וַאדֹנֵי הַשָּׁלוֹם הוּא יִתֵּן לָכֶם אֶת־שְׁלוֹמוֹ בְּכָל־מָקוֹם וּבְכָל דֶּרֶךְ יְהוָה עִם כֻּלְּכֶם׃

Y el mismo Sennor de paz hos de siempre paz en toda manera. El Sennor sea con todos vosotros.

17 שְׁאֵלָתִי לִשְׁלוֹמְכֶם בְּיָדִי בְּיַד־פּוֹלוֹס אֲשֶׁר הִיא אוֹת מִכְתָּבִי בְּכָל־אִגְּרוֹתַי כָּכָה מְכַתֵּב אָנֹכִי׃

Salud. De mi mano, de Paulo que es mi signo en todas mis cartas, ansi escriuo.

18 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִם כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

La gracia del Sennor nuestro Iesus el Christo sea con todos vosotros, Amen.

אֶל־הַתַּסָּלוֹנִיקִים שֵׁנִית כְּתוּבָה מֵאַטִּינוּס׃

γ´.

15. Καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν.

Toutesfois ne le tenez point comme ennemi, ains admonestez-le comme frere.

16. Αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν.

Or le Seigneur de paix vous doint tousiours paix en toute maniere. Le Seigneur soit auec vous tous.

17. Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου, ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ· οὕτω γράφω.

La salutation de la propre main de moi Paul, qui est vn signe en toutes mes Epistres: i'escri ainsi.

18. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

La grâce de nostre Seigneur Iesus Christ soit auec vous tous, Amen.

Πρὸς θεσσαλονικεῖς δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

CAP. III.

15. Et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem.

Yet count him not as an enemie / but admonish him as a brother.

16. Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis.

Nowe the Lorde of peace giue you peace alwayes by all meanes. The Lord be with you all.

17. Salutatio, mea manu Pauli : quod est signum in omni epistola, ita scribo.

The salutation of me Paul / with mine owne hande, which is the token in euerie Epistle : so I write.

18. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis, Amen.

The grace of our Lorde Jesus Christ bee with you all / Amen.

Missa fuit ex Athenis.

Das III. Capitel.

15. Doch haltet jn nicht als einen Feind / sondern vermanet jhn als einen Bruder.

Dog skulle i icke holde hannem som en Fiende / men formaner hannem som en Broder.

16. Er aber / der HERR des Friedes / gebe euch Friede allenthalben / vnd auff allerley weise. Der HERR sey mit euch allen.

Men Fredens HERRE / giffue eder Fred alleuegne / oc i alle maade. HERREN vere met eder alle.

17. Der gruß mit meiner Hand Pauli / Das ist das zeichen iñ allen Brieffen / also schreibe ich.

Hilsen met min Pauli haand / dette er tegnet i alle Breff / saa scriffuer ieg.

18. Die gnade vnsers HERRN Jesu Christi sey mit euch allen / Amen.

Vor HERRIS Jhesu Christi naade vere met eder alle / Amen.

Geschrieben von Athen.

Kapitola. III.

15. A nepokládayte ho yako za nepřijtele / ale třestcete yako Bratra.

Ani go mieyćie zá nieprzyiaćielá / ále vpominayćie iáko bráta.

16 Sám pak PAN pokoge / dayž wám pokog vstawičný na každém mijstě. PAN buď se wssemi wámi.

A sam Pan pokoiu / niech wam dá pokoy záwsze wszelákim obyczáiem / Pan niech bedźie z wámi wszytkimi.

17. Pozdrawenij mau rukau Pawlowau / kteréž gest za znamenij na každém Listu / neb yá tak pijsy.

Pozdrowienie reká mojá Páwłowa ktory iest znák w káżdym liśćie ták piszę.

18. Milost Pána nasseho Gežijsse Krysta / budiž se wssemi wámi / Amen.

Láská Páná nászego Jezu Krystá niechay bedźie z wámi wszythkimi / Amen.

Skonáwá se Epissitola druhá Swatého Pawla k Tesalonycenským / odeslaná z Athén.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
TIMOTHEVM,
PRIMA,

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דלות טימתאוס קדמיתא:

קפלאון א

פולוס שליחא דישוע משיחא בפוקדנא דאלהא מחינן ודמשיחא ישוע סברן:

PAVLO Apostolo di IESV Christo per commessione di Dio Saluator nostro, e del Signor IESV Christo nostra speranza.

2 לטימתאוס ברא שרירא בהימנותא טיבותא ורחמא ושלמא מן אלהא אבון ומשיחא ישוע מרן:

A Timoteo mio vero figliuolo ne la fede: gratia, misericordia, e pace da Dio Padre nostro, e da Christo IESV nostro Signore.

3 בעית הוית מנך כד אזל אנא למקדוניא דתקוא באפסוס ותפקד לאנש אנש דלא ילפון יולפנא משחלפא:

Si come io ti pregai, quando andauo in Macedonia che tu rimanessi in Efeso, cosi fa: per far intendere ad alcuni che non insegnino altra dottrina.

4 ולא נתרמון לשועיתא ולתשעיתא דשרבתא דסכא לית להין להלין דחרינא הו עבדן יתיראית ולא בניגא בהימנותא דאלהא:

Ne attendano à fauole e genealogie che non hanno fine: lequali generano piu tosto questioni, che l'edificatione di Dio, che è per la fede.

5 סכה דין דפוקדנא איתוהי חובא דמן לבא דכיא ומן תארתא טבתא ומן הימנותא שרירתא:

Hor la fine del comandamento è la charità che procede da puro cuore, e da buona conscientia, e da fede non finta.

השליח אל־טימותאוס הראשונה:

א

פולוס שליח ישוע המשיח כמצות אלהים (האב) ומושיענו אדנינו ישוע המשיח שברנו:

PAVLO Apostol de Iesus el Christo por la ordenacion del Dios Saluador nuestro, y del Sennor Iesus el Christo, esperança nuestra.

2 לטימותאוס לבני ידידו באמונה תחנה רחמים שלום מאלהים אבינו וישוע המשיח אדנינו:

A Timotheo verdadero hijo en la fe gracia, misericordia, y paz de Dios nuestro Padre, y del Christo Iesus Sennor nuestro.

3 כאשר שאלתי ממך לעודד באפסוס בלכתי לכתים אשר תצוה אותם פן איש מאומה לא אחרת ילמד:

Harás como te rogué, que te quedasses en Epheso, quando me parti para Macedonia paraque denunciasses à algunos que no ensennen diuersa doctrina:

4 ולא להקשיב לשנינות ולספרי תולדות אין סוף אשר קושיות יולידו יותר ממבנה אלהים אשר באמונה:

Ni escuché à fabulas y genealogias sin termino, que antes engendran quistiones que la edificacion de Dios que es por la fe.

5 וסוף הבשורה היא אהבה מבר לבב ומדע טוב ואמונה בלתי חנפה:

El fin del mandamiento es la charidad nacida de coraçon limpio, o de buena consciencia, y de fe no fingida.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙμόθεον ἐπιστολὴ πρώτη.

ΚΕΦΑΛ. α'.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ κατ' ἐπιταγὴν θεοῦ (πατρὸς) καὶ σωτῆρος ἡμῶν, (κυρίου) Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν.

PAVL Apostre de Iesus Christ par le mandement de Dieu nostre Sauueur, & du Seigneur Iesus Christ nostre esperance:

2. Τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει· χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

A Timothee mon vrai fils en la foy, grace, & misericorde, & paix de par Dieu nostre Pere, & de par Iesus Christ nostre Seigneur.

3. Καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν Ἐφέσῳ πορευόμενος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶ μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν.

Suiuant ce dont ie t'ai prié, que tu demeurasses en Ephese, quand i'alloye en Macedone, ie t'aduerti que tu denonces à certains qu'ils n'enseignent point diuerse doctrine.

4. Μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει.

Et qu'ils ne s'adonnent point aux fables & genealogies qui sont sans fin, lesquelles engendrent plustost questiōs qu'edification de Dieu laquelle gist en foy.

5. Τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου.

Or la fin du commandement, c'est charité procedante d'vn cœur pur, & d'vne bonne conscience, & d'vne foy non feinte:

I. AD TIMOTH:

CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti ſecundùm imperiũ Dei ſalvatoris noſtri, & Chriſti Ieſu ſpei noſtræ.

Paul an Apoſtle of Jeſus Chriſt/ by the commandement of God our ſauiour/ & of our Lord Jeſus Chriſte our hope.

2. Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, & miſericordia, & pax, à Deo Patre, & Chriſto Ieſu Domino noſtro.

Vnto Timotheus my naturall ſonne in the faith: Grace/mercie/ and peace from God our Father/ & from Chriſt Jeſus our Lord.

3. Sicut rogavi te ut remaneres Epheſi cùm irem in Macedoniam, ut denuntiares quibuſdam ne aliter docerent.

As J beſought thee to abide ſtill in Epheſus/when J departed into Macedonia/ ſo do/that thou mayſt commaund ſome/ that they teach none other doctrine.

4. Neque intenderent fabulis & genealogiis interminatis: quæ quæſtiones præſtant magis quàm ædificationem Dei quæ eſt in fide.

Neither that they giue heede to fables and genealogies / which are endles/ which breede queſtions rather then godly edifying which is by faith.

5. Finis autem præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.

For the ende of the commaundement is loue out of a pure heart/ and of a good conſcience/ and of fayth vnfayned.

I. An Thimotheum.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apoſtel Jeſu Chriſti/ Nach dem befelch Gottes vnſers Heylandes/ vnd deß HERREN Jeſu Chriſti/ der vnſer Hoffnung iſt.

PAulus/ Jeſu Chriſti Apoſtel/ efter Guds vor Frelſeris/ oc den HERRJS Jheſu Chriſti befalning/ ſom er vort haab.

2. Timotheo meinem rechtſchaffen Son im Glauben. Gnade/ Barmhertzigkeit/ Friede von Gott vnſerm Vater/ vnnd vnſerm HERREN Jeſu Chriſto.

Timotheo/ min retſindige Søn in Troen. Naade/ Barmhertighed/ Fred aff Gud vor Fader/ oc vor HERRE Jheſu Chriſto.

3. Wie ich dich ermahnet habe/ daß du zu Epheſo bliebeſt/ da ich in Macedoniam zoch/ vnd gebötteſt etlichen/ daß ſie nicht anders lehreten.

Som ieg formanede dig/ at du ſkulde bliffue i Epheſo/ der ieg drog til Macedoniam/ oc biude nogle/ At de ſkulde icke lære anderledis.

4. Auch nicht acht hetten auff die Fabeln vnd der Geſchlecht Regiſter/ die kein ende haben/ vnd bringen Fragen auff/ mehr denn beſſerung zu Gott im Glauben.

Oc icke giffue act paa Fabel oc Slecters regiſter/ ſom icke haffue ende/ oc komme Spørſmaal op/ mere end forbedring til Gud i Troen.

5. Denn die Hauptſumma deß Gebottes iſt: Liebe von reinem Hertzen/ vnnd von gutem Gewiſſen/ vnd von vngefärbtem Glauben.

Thi Hoffuitſummen paa Budet er/ Kærlighed aff it rent hierte/ oc aff en god ſamuittighed/ oc aff en vforfalſket tro.

I. K Tymotheowi.

Kapitola I.

PAwel Apoſſtol Kryſtá Gežiſſe podlé poručenij Boha Spaſytele naſſeho/ a Kryſta Gežiſſe naděge naſſý:

PAwel Apoſtoł Jezuſá Kryſtuſá z rozkazania Bogá zbáwićielá náſzego/ y Páná náſzego Jezu Kryſtá/ ktory ieſt nádzieiá náſzá.

2. Timotheowi milému a prawému Synu a Wijře: Miloſt/ Miloſrdenſtwij/ a Pokog od Boha Otce a od Kryſta Gežiſſe Pána naſſeho.

Tymotheuſzowi włáſnemu ſynowi w wierze/ łáſká niech tobie będźie/ miłośierdźie/ pokoy od Bogá Oycá náſzego/ y od Jezuſá Kryſtuſá Páná náſzego.

3. Jakož gſem proſyl tebe aby pozuoſtal w Effezu/ když gſem ſſel do Macedonye/ a přikázal některým aby giná nevčili.

Jákom ćie prośił ábyś zoſtał w Efeźie gdym ſzedł do Mácedoniey/ zoſtawże ábyś opowiedźiał niektorym żeby rożney nauki nie wczyli.

4. Ani poſlauchali báſnij/ ani wypráwowánij rodůw koncenemagijcých: kteréž wijce hádky a ſwády činij/ nežli wzdělánij Božij/ kteréž geſt ſkrze Wijru.

A iżby ſie nie báwili báśniámi/ y rodzáymi nieskończonymi/ ktore rádſzey gadki przynoſzą niż budowánie Boże/ ktore ieſt przez wiárę.

5. Konec pak přikázanij/ geſt Láſka z ſrdce čiſtého/ a z ſwědomij dobrého/ a z Wijry neoſſemetné.

A koniec roſkazánia ieſt ćie miłość z cżyſtego ſercá y ſumnienia dobrego/ y wiáry nie obłudney.

א

6 ומנהין מן הלין טעו
אנשא וסטו למללתא
סריקתא :

Da lequali cose alcuni essendosi disuiati, si son riuoltati à vano parlare.

7 דבבעו למהוא מלפנא
דנמוסא כד לא מסתכלין
מדם דממללין ולא מדם
דעלוהי מתחרין :

Volendo esser dottori de la Legge, non intendendo nè le cose che dicono, nè di quali affermano.

8 ידעינן דין דנמוסא
שפיר הו אן אנש אכותה
דנמוסא נתדבר בה :

Noi sappiam bene che la Legge è buona, se altri l'vsa legittimamente.

9 כד ידע דלכאנא נמוסא
לא סים אלא לעולא
ולמרודא ולרשיעא ו
ולחטיא ולענתא ולאילין
דלא דכין ולאילין דמחין
לאבהיהון ולאילין דמחין
לאמהתהון ולקטולא :

Sapendo questo, che la Legge non è posta al giusto, ma à gl'ingiusti e disobbedienti, à gl'empij è peccatori, à gli irreligiosi è profani, à quei che ammazzano il padre e la madre, à gli homicidiali.

10 ולזניא ולשכבי עם
דכרא ולגנבי בני חארא
ולדגלא ולעברי על מ
מומתא ולכל מדם ד
דאיתוהי סקובלא די
דיולפנא חלימא :

A i fornicatori, à i sodomiti, à quei che furano i serui altrui, à i mentitori, à gli spergiuratori, e se alcun'altra cosa ci e, che sia contraria à la sana dottrina.

11 דאונגליון דתשבוחתה
דאלהא מברכא הו דאנא
אתהימנת :

Che e secondo l'Euangelio de la gloria di Dio beato, ilqual m'e stato commesso.

12 ומודא אנא לה דחילני
למרן ישוע משיחא ד
דחשבני מהימנא וסמני
לתשמשתה :

E rendone gratie à colui che m'ha fortificato, cioè, à Christo IESV nostro Signore, inquãto che m'ha giudicato fedele, hauendomi messo à questo ministerio.

א

6 אֲשֶׁר מֵהֶם תָּעוּ אֲנָשִׁים
נָטוּ אַחֲרֵי דִבְרֵי שָׁוְא :

De loqual apartandose algunos, se diuertieron à vanidad de palabras.

7 וְכִי־חֲפֵצִם לִהְיוֹת מְלַמְּדֵי
הַתּוֹרָה אֵינָם מְבִינִים מַה־
מְדַבְּרִים אוֹ־עַל־מַה מִתְוַכְּחִים :

Queriendo ser doctores de la Ley, y no entendiendo ni loque hablan, ni loque affirman.

8 וְיָדַעְנוּ כִּי־טוֹבָה הַתּוֹרָה אִם
אִישׁ יִתְהַלֵּךְ כַּתּוֹרָה :

Sabemos que la ley es buena, si se vsa della legitimamente.

9 וְנוֹדְעָה זֹאת כִּי־לַצַּדִּיק לֹא
נִתְּנָה תוֹרָה כִּי־אִם לַעַוָּלִים
וְלַסּוֹרְרִים לָרְשָׁעִים לַחַטָּאִים
לַמְחַסְּדִים וְלַמְחַלְּלִים לְמַכֵּי
אָבוֹת וּלְמַכֵּי אִמּוֹת לְהוֹרְגֵי אָדָם :

Sabiendo que la Ley no es puesta para el justo, si no para los injustos, y para los desobedientes: para los impios y peccadores, para los malos y contaminados: para los matadores de padres y madres para los homicidas.

10 לַזּוֹנִים לַקְּדֵשִׁים לְגַנָּבֵי בְנֵי
חוֹרִים לַכּוֹזְבִים לַשֹּׁטִים וּמַה
דָּבָר אַחֵר אֲשֶׁר קָם עַל־תּוֹרַת
הָרְפוּאָה :

Para los fornicarios, para los que se echan con machos, para los ladrones de hombres, para los mentirosos y perjuros: y si ay alguna otra cosa contraria à la sana doctrina.

11 כִּבְשׂוֹרַת כְּבוֹד אֱלֹהִים הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא הָתְפָּקְדָה לִי :

Conforme àl Euangelio de la gloria del Dios bienauenturado, el qual à mi me ha sido encargado.

12 וּמוֹדֶה אֲנִי לִמְאַזְּרֵנִי חַיִל
לְיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדוֹנֵינוּ כִּי־
חֲשָׁבַנִי נֶאֱמָן לָשִׂים בִּכְהֻנָּתוֹ :

Gracias hago al que me fortificó, àl Christo Iesus Sennor nuestro: de que me tuuo por fiel poniendome en el ministerio:

α'.

6. Ὧν τινες ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν,

Desquelles choses quelques vns s'estâs desuoyés, se sont destournés à vain babil.

7. Θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται.

Voulans estre docteurs de la Loy, n'entendans point les choses qu'ils disent, ni desquelles ils asseurent.

8. Οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται.

Or nous sauons que la Loy est bonne si quelcun en vse legitimement:

9. Εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις, ἀνδροφόνοις.

Sachant cela, que la Loy n'est point mise pour le iuste, mais pour les iniques, & qui ne se peuuent ranger: pour ceux qui sont sans pieté, & les mal viuans, pour les gens sans religion, & profanes, pour les meurtriers de pere & de mere, & homicides:

10. Πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται.

Pour les paillards, bougres, larrons d'hommes, menteurs, periures: & s'il y a quelque autre chose qui soit contraire à la saine doctrine:

11. Κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ.

Suiuant l'Euangile de la gloire de Dieu bien heureux, lequel Euangile m'est commis.

12. Καὶ χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με χριστῷ (ἰησοῦ) τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν.

Et ie ren graces à celui qui m'a fortifié, assauoir à Iesus Christ nostre Seigneur de ce qu'il m'a estimé feal, m'ayant establi au ministere:

CAP. I.

6. A quibus quidam aberrantes, converſi ſunt in vaniloquium.

From the which things ſome haue erred/ and haue turned vnto vaine iangling.

7. Volentes eſſe legis doctores, non intelligentes, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.

They would be doctours of the Law/ and yet vnderſtand not what they ſpeake/ neyther whereof they affirme.

8. Scimus autem quia bona eſt lex, ſi quis ea legitimè utatur.

And we know / that the Law is good/ if a man vſe it lawfully.

9. Sciens hoc quia lex iuſto non eſt poſita, ſed iniuſtis, & non ſubditis, impiis & & peccatoribus, ſceleratis & contaminatis, parricidis & matricidis, homicidis.

Knowing this/ that the Law is not giuen vnto a righteous man / but vnto the lawleſſe and diſobedient / to the vngodly/ and to ſinners/ to the vnholy and to the prophane/ to murthers of fathers and mothers/ to man ſlayers.

10. Fornicariis, maſculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, periuris, & ſi quid aliud ſanæ doctrinæ adverſatur.

To whoremongers/ to buggerers / to menſtealers/ to liars/ to the periured/ and if there be any other thing / that is contrary to wholſome doctrine.

11. Quæ eſt ſecundùm Evangelium gloriæ beati Dei, quod creditum eſt mihi.

Which is according to the glorius Goſpell of the bleſſed God / which is committed vnto me.

12. Gratias ago ei qui me confortavit in Chriſto Ieſu Domino noſtro, quia fidelem me exiſtimavit, ponens in miniſterio.

Therefore I thanke him / which hath made me ſtrong / that is / Chriſt Jeſus our Lorde: for he couted me faithfull / and put me in his ſeruice.

Das I. Capitel.

6. Welcher haben etliche gefehlet/ vnd ſind vmbgewand zu vnnützem geſchwätz.

Huilcket der feylde nogle/ oc de ere omuende til wnyttigt Squaler.

7. Wöllen der Schrifft Meiſter ſein/ vnd verſtehen nicht was ſie ſagen/ oder was ſie ſetzen.

De ville vere Scriffters Meſtere/ oc forſtaa icke huad de ſige/eller huad de ſtadfeſte.

8. Wir wiſſen aber/ daß das Geſetz gut iſt/ ſo ſein iemand recht brauchet.

Men wi vide at Lowen er god/ der ſom nogen bruger hende rettelige.

9. Vnd weiß ſolchs/ daß dem Gerechten kein geſetz gegeben iſt/ ſondern den Vngerechten vnd Vngehorſamen/ den Gottloſen vnd Sündern/ den Vnheiligen vnd Vngeiſtlichen/ den Vatermördern/ Muttermördern/ den Todtſchlägern.

Oc veed ſaadant/ at der er ingen Low ſæt den Retferdige/ men de Wretferdige oc Wlydige/ de Wgudelige oc Syndere/ de Whellige oc Waandelige/ Fadermyrdere oc Modermyrdere/ Manddrabere.

10. Den Hurern/ den Knabenſchändern/ den Menſchendieben/ den Lügenern/ den Meineidigen/ vnd ſo etwas mehr der heilſamen Lehre wider iſt.

Skiørleffnere/ Syndere imod naturen/ Folketyffue/ Løgnere/ Menedere/ oc der ſom noget andet er den ſalige Lærdom imod.

11. Nach dem herrlichen Evangelio deß ſeligen Gottes/ welches mir vertrawet iſt.

Effter den hellige Guds herlige Euangelium/ ſom mig er befalet.

12. Vnd ich dancke vnſerm HERREN Chriſto Jeſu/ der mich ſtarck gemacht vnd trew geachtet hat. Vnd geſetzt in das Ampt.

Oc ieg tacker vor HERRE Jeſu Chriſto/ ſom giorde mig ſterck/ oc actede mig at vere tro/ oc ſette mig i dette Embede.

Kapitola I.

6. Od kterýchžto wěcý někteřij poblaudiwſſe/ odwrátili ſe k marněmu mluwenij.

Od ktorych rzeczy niektorzy vbłądziwſzy/ vdáli ſie ná prożną mowe.

7. Chtijce býti Včitelé Zákona/ nerozuměgijce ani co mluwij/ anj co zaſtáwagij:

Chcąc być náuczycielmi zakonu/ nie rozumieiąc co mowią/ áni o ktorych rzeczách twierdzą.

8. Wijme pak že dobrý geſt Zákon/ kdyžby ho kdo řádně požijwá:

Jście wiemy że dobry ieſt zakon/ ieſliby go kto ſłuſznie vżywał.

9 To znage/ že Sprawedliwému Zákon nenij vložen/ ale neſprawedliwým a neopoddaným/ bezbožným a hřijſſným/ neſtydatým a nečiſtým/ mordéřům Otcůw ſwých a Matek/ Wražedlnijkuom.

Wiedząc iż zakon nie ieſt położon ſpráwiedliwemu/ ále tym ktorzy zakonem gárdzą/ nie chcąc mu być poddánymi/ niepobożnym y grzeſznym/ złoczyńcam/ y ſproſnym/ tym ktorzy zábiiáią oyca y mátkę/ mężoboycam.

10. A Smilnijkům/ Sodomſkým hřijſſnijkuom/ těm kteřijž cyzý Čeleď odluzugij/ lhářuom/ a křiwým přijſežnijkuom/ a geſtli co gincho/ což zdrawému včenij ná odpor geſt.

Nieczyſtym/ Sodomczykom/ tym ktorzy ludzi krádną/ kłamcam/ krzywoprzyſiężcam/ y ieſli co inego ieſth przećiwnego zdrowey náuce.

11. Kteréž geſt wedlé Ewangelium Sláwy blahoſlaweného Boha/ genž mně geſt ſwěřeno.

Ktora ieſt wedle chwalebney Ewánieliey błogoſłáwionego Bogá/ ktora mnie ieſt zwierzona.

12. Děkugi tomu/ kterýž mne poſylnil/ Kryſtu Gežijſſy Pánu naſſemu/ že mne vſaudil wěrného/ poſtawiw mne w ſlužbě.

Dziękuię tedy temu ktory mię vmocnił/ tho ieſt Kryſtuſowi Jezuſowi/ Pánu memu iż mię zá wiernego miał/ aby mię wyſádził ná poſługę.

א | א | α.

13 לִי דְּמַן קְדִים מְגַדְּפָן הֲוִית וְרָדוֹף וּמְצַעְרָן אֶלָּא אֶתְחַנְנֵת מְטוּל דְּכַד לָא יָדַע הֲוִית עֶבְדֵת דְּלָא הַיְמָנוּתָא׃

13 בִּהְיוֹתִי מִלְּפָנִים מְחָרֵף מְגַדֵּף וּמְרַדֵּף אַךְ רֻחַמְתִּי כִּי בִשְׁגָגָה עֲשִׂיתִי בִּבְלִי דַעַת הָאֱמוּנָה׃

13. Τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον, καὶ διώκτην, καὶ ὑβριστήν. ἀλλ᾽ ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ.

Che prima ero vn bastemmiatore, & vn persecutore, è pieno di violentia: ma mi è stata vsata misericordia, perche io l'ho fatto ignorantemente per incredulità.

Auiendo sido antes blasphemo, y persegui-dor, y injuriador: mas fue recebido à misericordia: porque lo hize con ignorancia no teniendo fe.

Voire moi qui auparauant estoye vn blasphemateur, & persecuteur, & oppresseur, mais misericorde m'a esté faite entant que ie l'ai fait par ignorance, estant en infidelité.

14 סַגִּית בִּי דֵּין טַיְבוּתֵהּ דְּמָרַן וְהַיְמָנוּתָא וְחוּבָּא דְּבְיֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

14 וְהוֹתִירָה תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ בֶּאֱמוּנָה וְאַהֲבָה אֲשֶׁר הִיא בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

14. Ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

E la gratia del nostro Signore è sopra modo abbondata con fede e charità, laquale è in Christo IESV.

Mas la gracia del Sennor nuestro fue mas abundante con la fe y amor que es en el Christo Iesus.

Mais la grace de nostre Seigneur a d'autant plus abondé auec foy & dilection, laquelle est en Iesus Christ.

15 מְהַיְמְנָא הִי מֶלְּתָא וְשָׁוְיָא הִי לְמְקַבְּלוּתָהּ דְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא אֶתָא לְעָלְמָא לְמַחָיוּ לְחַטָּיֵא דְּקַדְמָיְהוֹן אֶנָא אֶנָא׃

15 כִּי נֶאֱמָן הַדָּבָר וְרָחוֹק מִפְּנִינִים וּמִכֹּל לֶקַח מִכְרוֹ כִּי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בָּא בָּעוֹלָם לְהוֹשִׁיעַ אֶת־חַטָּאִים אֲשֶׁר מֵהֶם הָרִאשׁוֹן הוּא אָנֹכִי׃

15. Πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι χριστὸς ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ.

Questa è parola certa, e degna d'essere in tutti i modi riceuuta, che Christo IESV è venuto nel mondo per saluare i peccatori, de quali io sono il primo.

Palabra fiel, y digna de ser recebida de todos Que el Christo Iesus vino àl mundo para saluar los peccadores, de los quales yo soy el primero.

Ceste parole est certaine, & digne d'estre entierement receue, c'est que Iesus Christ est venu au monde pour sauuer les pecheurs, desquels ie suis le premier.

16 אֶלָּא מְטוּל הָנָא רַחֵם עֲלַי דְּבִי קַדְמָיָא נְחַוֵּא יֵשׁוּע מְשִׁיחָא כֻּלָּהּ מַגְּרַת רוּחֵהּ לְתַחְוִיתָא דְּאַילֵין דַּעֲתִידִין דְּנְהַיְמְנוּן בֵּהּ לְחַיֵּא דְּלְעָלַם׃

16 כִּי אִם עַל־זֹאת רֻחַמְתִּי אֲשֶׁר בִּי בָּרִאשׁוֹנָה יוֹדַע כָּל־אֹרֶךְ אַפַּיִם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לִדְמוּת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עֲתִידִים לְהַאֲמִין בּוֹ לְחַיֵּי עוֹלָם׃

16. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται ἰησοῦς χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν, πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ᾽ αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Ma per questo m'è stata vsata misericordia, accioche IESV Christo mostrasse in me primo ogni clementia, per vn chiaro esempio à coloro che doueuan credere in lui à vita eterna.

Mas por esto fue recebido à misericordia es à saber para que el Christo Iesus mostrasse en mi el primero toda su clemencia para exemplo de los que auian de creer en el para vida eterna.

Mais pour ceste cause misericorde m'a esté faite afin que Iesus Christ mõstrast en moi la premier toute clemence pour en vn exemplaire à ceux qui viendront à croire en lui à vie eternelle.

17 לְמַלְכָּא דֵּין דְּעָלְמָא הוּ דְּלָא מִתְחַבַּל וְלָא מֶתְחְזֵא דְּהוּיו חַד אֱלָהָא אִיקָרָא וְתֶשְׁבּוּחְתָּא לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין׃

17 וּלְמֶלֶךְ כָּל־עוֹלָמִים אֲשֶׁר מִבְּלִי שַׁחַת מִבְּלִי דִּמְיוֹן מִבְּלִי מַחֲשָׁבָה מִבְּלִי חֵקֶר אֲשֶׁר לְבַדּוֹ חָכָם לֵאלֹהִים כָּבוֹד הָדָר וָהוֹד לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן׃

17. Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ θεῷ, τιμὴ, δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Onde al Re de secoli, immortale, inuisibile, al solo sapiente Iddio, sia honore è gloria in sempiterno. Amen.

Al Rey de siglos, immortal, inuisible, àl solo sabio Dios sea honor y gloria por siglos de siglos, Amen.

Or au Roy des siecles, immortel, inuisible, à Dieu seul sage soit honneur & gloire ès siecles des siecles, Amen.

CAP. I.

13. Qui priùs blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus, sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.

When before I was a as blasphemer, and a persecuter, and an oppresser: but I was receyued to mercy: for I did it ignorantly through vnbeliefe.

14. Superabundavit autem gratia Domini nostri cum fide & dilectione, quæ est in Christo Iesu.

But the grace of our Lord was exceeding abundant with faith and loue, which is in Christ Jesus.

15. Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quòd Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere: quorum primus ego sum.

This is a true saying, and by all meanes worthie to be receaued, that Christ Jesus came into the worlde to saue sinners, of whome I am chiefe.

16. Sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primò ostenderet Christus Iesus omnē patientiam, ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam æternam.

Not withstonding, for this cause was I receyued to mercy, that Jesus Christ should first shewe on me all long suffering vnto the ensample of them which shall in time to come beleeue in him vnto eternal life.

17. Regi autem seculorum immortali, invisibili, soli Deo honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Now vnto the King euerlasting, immortall, inuisible, vnto God onely wise, be honour and glorie for euer, and euer, Amen.

Das I. Capitel.

13. Der ich zuvor war ein Lästerer vnd ein Verfolger / vnd ein schmäher / aber mir ist barmhertzigkeit widerfaren / denn ich habs vnwissend gethan / im vnglauben.

Jeg som tilforn vaar en Bespaattere / en Forfølgere oc en Forhaanere / Men mig er Barmhertighed vederfaren / Thi ieg giorde det wuitterlige / i vantro.

14. Es ist aber desto reicher gewesen die Gnade vnsers HERRN / sampt dem Glauben vnd der Liebe / die inn Christo Jesu ist.

Men vor HERRIS Naade vaar dissrigere / met Tro oc Kærlighed / som er i Christo Jhesu.

15. Denn das ist je gewißlich war / vnd ein thewer werthes wort / Daß Christus Jesus kommen ist inn die Welt / die Sünder selig zu machen / vnter welchen ich der fürnemst bin.

Thi det er io visselige sant / oc it dyrt verdigt ord / at Jhesus Christus kom til Verden / at gøre Syndere salige / iblant huilcke ieg er den Største.

16. Aber darumb ist mir Barmhertzigkeit widerfahren / auff daß an mir fürnemlich Jesus Christus erzeigete alle gedult / zum Exempel denen / die an jhn glauben solten / zum ewigen Leben.

Men der faare er mig Barmhertighed vederfaren / Paa det at Jhesus Christus vilde beuise i mig all taalmodighed / dem til it Exempel / som skulde tro paa hannem / til det euige liff.

17. Aber Gott dem ewigen Könige / dem vnvergänglichen vnd vnsichtbarn / vnd allein weisen / sey ehr vnd preiß in ewigkeit / Amen.

Men Gud den euige Konge / som er vforgengelig oc vsynlig och alene viss / vere ære oc priss i euighed / Amen.

Kapitola I.

13. Kterýž sem prwé byl rauhačem / a protiwníkem / a vkrutníkem: Ale milosrdenstwij Božijho gsem dossel / nebo gsem z newědomij to činil skrze newěru.

Ktorym pierwey był bluznierzem y prześladowcą / y gwałtownikiem / ale sie nádemná zmiłował / ábowiem nie wiedząc / tom czynił przez niedowiarstwo.

14. Rozhogněla se pak welmi Milost PANA nasseho s wěrau a s milowánijm / kteréž gest w Krystu Gežijssy.

Ale bárzo obfitowálá łáská Páná nászego z wiárą y z miłością / ktora iest w Krystusie Jezusie.

15. Wěrná řeč a wssý wzácnosti hodná / že Krystus Gežijs přissel na tento Swět / aby hřijssné spasené včinil / z nichžto yá prwnij gsem.

Wierna ci iest ta mowá y wszelákim obyczáiem godna / ábyśmy ią przyięli / iż Krystus Jezus przyszedł ná świát áby grzesznik zbawił / z ktorych iam iest pierwszym.

16. Ale proto milosrdenstwij gsem dossel / aby na mně naypřwé dokázal Krystus Gežijs wsselijké dobroty / k příkladu těm kteřijž magij vwěřiti w něho / k žiwotu wěčnému.

Ale sie dla tego nademna zmiłował / áby we mnie pierwszym okazał Jezus Krystus wszelaką litość / żebym był wzorem tym ktorzy by wierzyli weń ku żywotowi wiecznemu.

17. Protož Králi wěkuow nesmrtedlnému / neviditedlnému / samému Maudrému Bohu čest a sláwa na wěky wěkuow / Amen.

A Krolowi wiecznemu / nieśmierteinemu / niewidomemu / sámemu mądremu Bogu / cześć niech będzie y chwałá ná wieki wiekow / Amen.

א

18 הנא פוקדנא מגעל אנא לך ברי טימתאוס איך נביותא קדמיתא דהוי עליך דתפלוח בהין פלחותא הדא שפירתא :

Queſto precetto ti raccomando, figliuol mio Timoteo, che ſecondo le Profetie, che ſon prima ſtate di te, eſerciti in eſſe buona militia.

19 בהימנותא ובתארתא טבתא אילין גיר דלהדא דחקו מנהון מן הימנותא אסתרקו :

Hauendo fede e buona conſcientia, laquale alcuni hauendo rifiutata, hanno fatto naufragio ne la fede.

20 איך הומנאוס ואלכסנדרוס הלין דאשלמת לסטנא דלא נהוון מגדפין :

De iquali e Himeneo & Aleſſandro, iquali io ho dati à ſatana, accioche imparino à non baſtemmiare.

א

18 את־המצוה הזאת אפקיד בידיך בני טימותיאה כנבואות הראשונות שהן עליך אשר תלחם בהן את־מלחמה טובה :

Eſte mandamiento, hijo Timotheo, te encargo, para que conforme à las profecias paſſadas de ti, milites por ellas buena milicia:

19 ותהי־לך אמונה ומדע טוב אשר אנשים הדפוהו ויגעו בדיריק :

Reteniendo la fe y buena conſciencia, la qual echando de ſi algunos hizieron naufragio en la fe.

20 כמו הומנאוס ואלכסנדרוס אשר נתתים לשטן אשר ילמדו לא לגדף :

De los quales fueron Hymeneo y Alexandre, que yo entregué à Satanas para que aprendan à no blaſphemar.

ά.

18. Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι, τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν.

Fils Timothee, ie te recommande ce commandement que ſelon les propheties qui auparauant ont eſté de toi, par icelles tu faces deuoir de guerroyer en ceſte bonne guerre:

19. Ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἥν τινες ἀπωσάμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν.

Ayant foy & bonne conſcience: laquelle quelques vns ayans reiettee, ont fait naufrage quant à la foy:

20. Ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν.

D'entre leſquels ſont Himenee, & Alexandre, que i'ai liurés à Satan, afin qu'ils apprenēt par ce chaſtiment de ne plus blaſphemer.

ב

1 בעא אנא הכיל מנך דמן קדם כל מדם בעותא תהוא מקרב לאלהא וצלותא ותחננתא ותודיתא חלף כלהון בני נשא :

Io eſorto dunque che innanzi à tutte le coſe ſi facciano preghi, orationi, interceſſioni, è ringratiamenti per tutti gli huomini.

2 חלף מלכא ורורבנא דעומרא שליא ונינחא נעמר בכלה דחלת אלהא ודכיותא :

Per li Re, è per tutti quelli che ſon in dignità: accioche noi viuiamo vita quieta è tranquilla, in ogni pietà & honeſtà.

3 הדא גיר שפירא ומקבלא קדם אלהא מחינן :

Percioche queſto è buono & accetto dinanzi à Dio Saluator noſtro.

ב

1 ומתחנן אני מקדמת כל־דברים להעשות התחנונים תפלות שאלות תודות על־כל־בני־אדם :

Amoneſto, pues, ante todas coſas, que ſe hagan rogatiuas, oraciones, peticiones, hazimientos de gracias, por todos los hombres.

2 על־המלכים ועל־כלם אשר בגאות נצבים אשר נלך לאטנו ושליו עולם נשגה חיל בכל יראת יהוה ובתם־לבב :

Por los reyes, y por todos los que eſtan en eminencia: que biuamos quieta y repoſadamente en toda piedad y honeſtidad.

3 כי־זאת טובה ונרצה בעיני אלהי ישועתנו :

Porque eſto es lo bueno y agradable delante del Dios ſaluador nueſtro.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων, ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων.

I'admonneſte donc qu'auant toutes choſes on face requeſtes, prieres, ſupplications, & actions de graces pour tous hommes:

2. Ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.

Pour les rois, pour tous ceux qui ſont cōſtitués en dignité, afin que nous puiſſions mener vie paiſible & tranquille, en toute pieté & honneſteté.

3. Τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ.

Car cela eſt bon & agreable deuant Dieu noſtre Sauueur:

CAP. I.

18. Hoc præceptum commendo tibi fili Timothee, secundùm præcedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam.

This commandement committe I vnto thee, sonne Timotheus, according to the prophecies, which went before vpon thee, y thou by them shouldest fight a good fight.

19. Habens fidem & bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt.

Hauing fayth and a goood conscience, which some haue put away, and as concerning fayth, haue made s[hi]p wracke.

20. Ex quibus est Hymenæus & Alexander, quos tradidi Satanæ, ut discant non blasphemare.

Of whom is Hymeneus, and Alexander, whome I haue deliuered vnto Satan, that they might learne not to blaspheme.

CAP. II.

Obsecro igitur primùm omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus.

I exhorte therefore, that first of all supplications, prayers, intercessions, and giuing of thankes be made for all men.

2. Pro regibus & omnibus qui in sublimitate sunt: ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate.

For Kings, and for all that are in authoritie, that we may lead a quiet, and a peaceable life, in al godlines and honestie.

3. Hoc enim bonum est & acceptum coram salvatore nostro Deo.

For this is good and acceptable in the sight of God our Sauiour.

Das I. Capitel.

18. Diß Gebot befehl ich dir / mein Sohn Timothee / nach den vorigen Weissagungen über dir / daß du inn denselbigen eine gute Ritterschafft übest.

Dette Bud befaler jeg dig / min Søn Timothee / effter den fremfarne Prophecie offuer dig / at du strider en God Strid i dem.

19. Vnd habest den Glauben vnd gut Gewissen / welche etliche von sich gestossen / vnd am Glauben Schiffbruch erlitten haben.

Oc haffuer Troen oc en god Samuittighed / huilcken nogle haffue kast fra sig / oc haffue lidet Skibbrud i Troen.

20. Vnter welchen ist Hymeneus vnnd Alexander / welche ich habe dem Sathana gegeben / daß sie gezüchtiget werden / nicht mehr zu lästern.

Iblant huilcke er Hymeneus oc Alexander / huilcke jeg haffuer giffuit Satan / at de skulle lære / at de icke mere bespaatte.

Das II. Capitel.

SO ermahne ich nun / daß man für allen dingen zu erst thue / Bitte / Gebet / Fürbit vnd Dancksagung / für alle Menschen.

Saa formaner jeg nu / at mand faar alle ting skal først gøre Bøn / Formaning / Forbedelse oc Tacksigelse / for alle Menniske.

2. Für die Könige vnd für alle Oberkeit / auff daß wir ein gerühlich vnnd stilles leben führen mögen / inn aller Gottseligkeit vnd Ehrbarkeit.

For Konger oc for al Offrighed / at wi kunde leffue it roligt oc stille Leffnet / i al Gudelighed oc Erlighed.

3. Denn solches ist gut / darzu auch angenem für Gott vnserm Heyland.

Thi det er gaat / der til ocsaa behageligt faar Gud vor Frelsere.

Kapitola I.

18. Toto pak přikazugi a poraučijm tobě Synu Tymothee / wedlé předpowěděných o tobě Proroctwijch / aby wedl w nich dobrý bog.

To roskazánie zálecam ci synu Tymotheuszu / to iest / ábyś wedle proroctw ktore przeszli o tobie / walczył przez nie onym dobrym wolowániem.

19. Mage wijru a dobré swědomij / kteréžto někteřij opustiwsse / pohynuli při Wijře.

Trzymáiac wiáre y dobre sumnienie / ktore odrzuciwszy niektorzy / poginęli od wiáry.

20. Z kterýchžto počtu gsau Hymeneus a Alexander / kteréž gsem poručil Satanássowi / aby se naučili nerauhati.

Z ktorych iest Hymeneus y Alexánder / ktorem podał Szátánowi / áby sie náuczyli nie bluźnić.

Kapitola II.

NAposým pak / aby nayprwé předewssemi wěcmi býwaly prosby / modlitby / Swaté žádosti / a děkowánij / za wsseckny Lidi.

Napominam tedy przed wszytkimi rzeczámi / áby były czynione prosby / modlitwy / żądania / y dziekowánia / zá wszytki ludzie.

2 Za Krále y za wsseckny kteříž gsau w auřadech postaweni / abychom tichý a pokogný žiwot wedli / we wssý pobožnosti a čistotě:

Zá Krole / y zá wszytki przełożone / ábyśmy cichy y spokoyny żywot wiedli z wszeláką pobożnością / y uczciwością.

3. Neb to dobré gest a wzácné před Spasytelem nassým Bohem.

Abowiem ci tho iest rzecz dobra / y przyiemna przed Bogiem zbáwicielem nászym.

ב

4 הו דצבא דכלהון בני נשא ייחון ונתפנון לידעתא דשררא :

Ilquale vuole che tutti gli huomini si saluino, è vengano à la cognitione de la verità.

5 חד הו גיר אלהא וחד הו מצעיא דאלהא ודבני נשא בר נשא ישוע משיחא :

Imperoche egli è vn solo Iddio, & vn solo Mediator di Dio è de gli huomini, cioè, Christo IESV huomo.

6 הו דיהב נפשה פורקנא חלף כל אנש סהדותא דאתת בזבנה :

Ilquale ha dato se stesso in prezzo di redentione per tutti, rendendone il testimonio à suoi tempi.

7 הי דאנא אתתסימת כרוזה ושליחה קושתא אמר אנא ולא מדגל אנא דהוית מלפנא דעממא בהימנותא דשררא :

Delqual testimonio sono stato posto io Banditore & Apostolo (io dico la verità in Christo, è non mento) Dottor de Gentili in fede è verità.

8 צבא אנא הכיל דהוו מצלין גברא בכל דוכא כד מרימין אידיהון דכ דכיאית דלא רוגזא ודלא מחשבתא :

Io voglio dunque che gli huomini facciano oratione in ogni luogo, alzando su le mani pure, senza ira è contentione.

9 הכנא אף נשא באסכימא נכפא דלבושא בתחמציתא ובנכפותא נהויא תצביתהין לא ב בגדולא ובדהבא או במרגניתא או בנחתא שפירא :

Similmente ancora, che le donne s'adornino in habito honesto, con vergogna è modestia, non in treccie, ò in oro, ò perle, ò veste sontuose.

ב

4 אשר חפץ להושע את־כל בני אדם, ולבוא אל־דעת האמת :

El qual quiere que todos los hombres sean saluos, y que vengan al conocimiento de la verdad:

5 כי־אלהים אחד הוא ואיש בינים אחד בין אלהים ובין בני־אדם בן־האדם ישוע המשיח :

Que ay vn Dios, ansi mismo vn Mediador entre Dios y los hombres hombre, el Christo Iesus;

6 אשר שם אשם נפשו על־כלם את־עדות בעתותיה :

El qual se dió à si mismo en redemcion por todos: el testimonio de qual (fue confirmado) en su tiempo:

7 אשר אליה שמני אלהים לקורא ולשליח (את־אמת מדבר אני במשיח אינני כוזב) למלמד הגוים באמונה ואמת :

Del qual yo soy puesto por predicador y Apostol (digo verdad en el Christo, no miento) Doctor de las Gentes en fidelidad y verdad.

8 וחפץ אני להתפלל האנשים בכל מקום מרימם את־ידיהם מבלי חרון ומריבה :

Quiero, pues, que los varones oren en todo lugar leuantando manos limpias, sin yra ni contienda.

9 ולכה גם הנשים בבגדי הדרת קדש ובטהרה להתהדר לא במעשה עבות או קשרים או־זהב או־פנינים או־בלבושים יפים :

Ansi mismo tambien las mugeres, en habito honesto, atauiendose de verguença y modestia: no con cabellos encrespados, o ora, o perlas, o vestidos costosos:

β.

4. Ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.

Lequel veut que tous hommes soyent sauués, & vienent à la cognoissance de verité.

5. Εἷς γὰρ θεός, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος χριστὸς ἰησοῦς.

Car il y a vn seul Dieu, & y a vn seul Moyenneur entre Dieu & les hommes, assauoir Iesus Christ homme:

6. Ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις.

Qui s'est donné soi-mesme pour rançon pour tous, afin d'estre en tesmoignage en son propre temps.

7. Εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος· ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι· διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ.

A quoi i'ai esté establi Heraut & Apostre (ie di verité en Christ, ie ne men point) docteur des Gentils en foy & verite.

8. Βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας, χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ.

Ie vueil donc que les hommes facent priere en tout lieu, leuans leurs mains pures, sans ire & sans question.

9. Ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν, ἀργυρίῳ, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ.

Pareillement aussi que les femmes se parent d'vn accoustrement honneste auec vergongne & modestie, non point auec tresses, ni or, ni perles, ni habillemens somptueux:

CAP. II.	Das II. Capitel.	Kapitola II.
4. Qui omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.	4. Welcher wil/ daß allen Menschen geholffen werde/ vnd zu erkentniß der Warheit kommen.	4. Kterýž chce aby wssyckni Lidé spaseni byli/ a k poznánij prawdy přissli.
Who will that all men shalbe saued/ & come vnto the knowledge of the trueth.	Huilcken der vil/ at alle Menniske skulle hielpis/ oc komme til Sandheds bekendelse.	Ktory chce áby wßyscy ludzie byli zbáwieni/ y áby przyßli ku vznániu prawdy.
5. Vnus enim Deus, unus & mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus.	5. Denn es ist ein Gott vnd ein Mitler zwischen Gott vnd den Menschen/ nemlich/ der Mensch Christus Jesus.	5. Geden gest zagisté Buoh/ geden také y Smijrce Božij a lidský/ Człowěk Krystus Gežijš:
For there is one God/ and one Mediatour betweene God and man/ which is the man Christ Jesus.	Thi der er en Gud oc en Meglere mellem Gud oc Menniskēn/ som er/ det Menniske Christus Jhesus.	Bo ciedеn iest BOG/ ieden theż POSRZEDNIK Bogá y ludzi/ CZLOVVIEK Krystus Iesus.
6. Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus: cuius testimonium temporibus suis confirmatum est.	6. Der sich selbs gegeben hat für alle/ zur Erlösung/ daß solchs zu seiner zeit geprediget würde.	6. Kterýžto dal sebe samého mzdu na wykaupenij za wsseckny/ o němž swědectwij to časy swými vtwrzeno gest.
Who gaue himselfe a raunsome for all men/ to be a testimonie in due time.	Som gaff sig selff for alle/ til Forløsning/ at saadant skulde predickis i sin tid.	Ktory sámego siebie wydał zápłátą odkupienia za wßytki/ ktory iest onym świádectwem náznáczonym czásom swoim.
7. In quo positus sum ego prædicator & apostolus (veritatem dico, non mentior) doctor Gentium in fide & veritate.	7. Dazu ich gesetzt bin ein Prediger vnd Apostel (ich sage die warheit inn Christo/ vnnd liege nicht) ein Lehrer der Heyden/ im Glauben vnd in der Warheit.	7. W kterémžto postawen gsem yá za Kazatele a Apostola (Prawdu prawijm a neklamám) y za Včitele Pohanůw w Wijře a w Prawdě.
Whereunto I am ordeyned a preacher & an Apostle (I speake the trueth in Christ/ and lie not) euen a teacher of the Gentiles in fayth and veritie.	Thi huilcket ieg er sæt en Predickere oc Apostel (Jeg siger sandhed i Christo/ oc liuger icke) Hedningenis Lærere/ i Troen oc vdi Sandhed.	Ktorego iestem postánowion woźnym y Apostołem (prawdę mowię przez Krystusá/ nie kłamam) nauczyciełem pogánow z wiárą prawdą.
8. Volo ergo viros orare in omni loco: levantes puras manus, sine ira & disceptatione.	8. So wil ich nun/ daß die Männer beten an allen orten/ vnd auffheben heilige hände/ ohn zorn vnd zweifel.	8. Protož chcy/ aby Mužij/ se modlili na každém mijstě/ pozdwihugijce čistých rukau bez hněwu a bez swárůw.
I will therefore that the men pray/ euerie where lifting vp pure handes without wrath/ or douting.	Saa vil ieg nu/ at Mendene skulle bede i alle stæder/ oc opløffte hellige hender/ vden vrede oc tuil.	Chce tedy áby mężowie sie modlili ná káżdym mieyscu/ ták ižby szczyre podnosili ręce bez gniewu y zwątpienia.
9. Similiter & mulieres in habitu ornato: cùm verecundia & sobrietate ornantes se, non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa.	9. Desselbigen gleichen die Weiber/ daß sie in zierlichem Kleide/ mit scham vnd zucht sich schmücken/ nicht mit Zöpffen oder Gold/ oder Perlen/ oder köstlichem Gewand.	9. Též y ženy w oděwu slussném/ s stydliwostij a s střijzliwostij okrasslugijce se/ nestrogijce a netočijce sobě wlasuow/ a ne w Zlatě/ ani w Perlách/ ani w drahém rausse:
Likewise also the women/ that they aray them selues in comely apparel/ with shamefastnes & modestie/ not with broided heare/ or golde/ or pearles/ or costly apparell.	Dissligest Quinderne/ at de skulle pryde sig i høffuiske klæder/ met blusel oc tuct/ icke met folder flettelse eller guld/ eller perler/ eller kaasteligt klæde.	Tákże y niewiásty áby sie przychodzáły vbiorem poczciwym z wstydem y skromnością/ nie splecionymi włosy/ ábo złotem/ ábo perłámi/ ábo vbiorem kosztownym.

ב

10 אלא בעבדא טבא איכנא דיאא לנשא דמשתודין דחלת אלהא :

Ma (quel che è conueniente à donne che fanno professione di pietà) per buone opere.

11 אנתתא בשליא הות ילפא בכל שועבד :

La donna impari in silentio con ogni soggettione.

12 לאנתתא גיר למלפו לא מפס אנא ולא ל
לממרחו על גברא אלא תהוא בשליא :

Imperoche io non permetto che la donna insegni, ne ch'ell'habbia autorità sopra l'huomo, ma ch'ella stia in silentio.

13 אדם גיר אתגבל לוקדם והידין חוא :

Imperoche Adamo fu formato il primo, e poi Eua.

14 ואדם לא טעא אנתתא דין טעת ועברת על פוקדנא :

Et Adamo non fu sedutto, ma la donna essendo sedotta, fu rea de la trasgressione.

15 חיא דין ביד ילדיה אן יקוון בהימנותא ובחובא ובקדישותא ובנכפותא :

Nondimeno ella sarà saluata generando de figliuoli, s'ella starà salda ne la fede, è charità, è santificatione, con modestia.

ג

1 מהימנא הי מלתא דאן אנש ראג קשישותא עבדא שפירא ראג :

Parola certa è questa: se alcuno appetisce di esser Vescouo, desidera vn'opera eccellente.

2 ולא דין דנהוא קשישא איכנא דמומא לא משתכח בה ונהוא בעלא דחדא אנתתא אינא דעיר רעינה ונכף ומטכס ורחם אכסניא ומלפן :

Bisogna dunque ch'el Vescouo sia irreprensibile, marito d'vna sola moglie, vigilante, sobrio, modesto, ricettator di forestieri, atto ad insegnare.

ב

10 כי אם כנאוה לנשים המאמירות יראת יהוה במעשים טובים :

Mas de buenas obras, como conuiene à mugeres que professan piedad.

11 אשה בדמיה תלמד בכל ענוה ודממה :

La muger aprenda callando con toda sujecion

12 ולאשה אינני מניח ללמד ולא להגביר על אישה כי אם להיותה בדמיה :

Porque no permitto à la muger ensennar, ni tomar autoridad sobre el varon, sino estar en silencio.

13 כי אדם בראשונה נוצר ואחריו חוה :

Porque Adam fue formado el primero: luego Eua.

14 ואדם לא נשא כי אם האשה כאשר השא אותה הנחש עברה את המצוה :

Item, Adam no fue engannado, sino la muger fue engannada en la rebellion.

15 ותושע בלדת בנים אם יעמדו באמונה ובאהבה ובקדש עם טהרתה :

Empero saluarseha engendrando hijos, si permaneciere en la fe y charidad, y en la sanctificacion, y modestia.

ג

1 נאמן הדבר הזה אם ישה איש לבו לכהנה ולפקדה הוא מעשה טוב מתאוה :

Palabra fiel, Si alguno dessea Obispado, obra insigne dessea.

2 וישוה לכהן להיותו בלי כל מום בעל אשה אחת שקד חכם ונבון נהדר ואהב הגרים מלמד ומורה :

Conuiene, pues, que el Obispo sea irreprehensible, marido de vna sola muger, solicito, templado, compuesto, hospedador, apto para ensennar:

β'.

10. Ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν, δι' ἔργων ἀγαθῶν.

Ains (comme il est seant à femmes qui font profession de seruir à Dieu) de bonnes œuures.

11. Γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ.

Que la femme aprene en silence, en toute suiection:

12. Γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ.

Car ie ne permets point que la femme enseigne, ni qu'elle vse d'authorité sur le mari, mais qu'elle soit en silence.

13. Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὔα.

Car Adam a esté formé le premier, & puis apres Eue.

14. Καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε.

Et ce n'a point esté Adam qui a esté seduit: mais la femme ayant esté seduite, a esté, en transgression.

15. Σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει, καὶ ἀγάπῃ, καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

Or sera-elle sauuee en engendrant des enfans, si elle demeure en foy, & dilection, & sanctification, auec modestie.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Πιστὸς ὁ λόγος, εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ.

Ceste parole est certaine: Si quelcun a affection d'estre euesque, il desire vne œuure excellente.

2. Δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλεον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν.

Mais il faut que l'Euesque soit irreprehensible, mari d'vne seule femme, vigilant, attrempé, honorable, hospitalier, propre à enseigner:

CAP. II.

10. Sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona.

But (as becommeth women that professe the feare of God) with good workes.

11. Mulier in silentio discat, cum omni subiectione.

Let the woman learne in silence with all subiection.

12. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silentio.

I permit not a woman to teach/ neither to vsurpe authoritie ouer the man/ but to be in silence.

13. Adam enim primus formatus est, deinde Heva.

For Adam was first formed/ then Eue.

14. Et Adam non est seductus: mulier autem seducta, in prævaricatione fuit.

And Adam was not deceyued/ but the woman was deceyued/ and was in the transgression.

15 Salvabitur autem per filiorum generationem: si permanserint in fide & dilectione & sanctificatione cum sobrietate.

Not withstanding/ through bearing/ of children/ shee shalbe saued if they continue in faith/ and loue/ and holines with modestie.

CAP III.

Fidelis sermo. Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.

This is a true saying/ If any man desire the office of a Bishop/ he desireth a worthie worke.

2. Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem.

A Bishop therefore must be vnreproueable/ the husband of one wife/ watching/ sober/ modest/ harberous/ apt to teache.

Das II. Capitel.

10. Sondern wie sichs ziemet den Weibern/ die da Gottseligkeit beweisen/ durch gute werck.

Men som Quinder bør/ der beuise gudelighed/ formedelst gode Gerninger.

11. Ein Weib lerne in der stille/ mit aller vnterthänigkeit.

En Quinde skal lære i stilhed/ met al vnderdanighed.

12. Einem Weibe aber gestatte ich nicht daß sie lehre/ auch nicht daß sie deß Mannes herr sey/ sondern stille sey.

Oc ieg steder icke en Quinde til at lære/ oc icke helder/ at hun skal vere herre offuer Manden/ men hun skal vere stille.

13. Denn Adam ist am ersten gemacht/ darnach Heva.

Thi Adam bleff først skabt/ siden Eua.

14. Vnd Adam ward nicht verführet/ das Weib aber ward verführet/ vnd hat die übertrettung eingeführet.

Oc Adam bleff icke besuegen/ men Quinden bleff besuegen/ oc indførde Offuertrædelsen.

15. Sie wird aber selig werden durch Kinderzeugen/ so sie bleibet im Glauben/ vnd in der Liebe/ vnd in der Heiligung/ sampt der zucht.

Men hun skal bliffue salig formedelst Børnefødsel/ der som hun bliffuer i Troen/ oc vdi Kærlighed/ oc i Hellighed/ met tuct.

Das III. Capitel.

Das ist je gewißlich war. So jemandt ein Bischoffsampt begert/ der begeret ein köstlich werck.

Det er io visselige sant. Der som nogen begærer it Biscops Embede/ hand begærer en kaastelig gerning.

2. Es sol aber ein Bischoff vnsträfflich sein/ eines Weibes Mann/ nüchtern/ mässig/ sittig/ gastfrey/ lehrhafftig.

En Biscop skal vere wstraffelig/ En Quindis Mand/ ædru/ retsindig/ tuctig/ gerne lene Huss/ duelig til at lære.

Kapitola II.

10. Ale yakož slussy na Zeny/ kteréž vkazugij na sobě pobožnost/ skrze dobré skutky.

Ale dobremi vczynkámi/ co przystoi niewiastam/ ktore slubuia być pobożnemi.

11. Zena ať se včij mlčijc we wsselikě poddanosti.

Niewiástá niech sie vczy w milczeniu z wszeláktm poddániwem.

12. Neb včiti Zeně nedopaustijm/ ani Panowati nad mužem: ale aby byla w mlčenij.

Abowiem nie dopusczam niewieście vczyć/ áni bráć zwierzchności nád meżem/ ále być w milczeniu.

13. Adam zagisté prwé gest stwořen/ a potom Ewa:

Bo Adám pirwszy spráwion iest/ potym Ewá.

14. A Adam nenij swedem/ ale Zena gsaucy swedena/ byla přijčinau přestaupenij.

Adam też nie był zwiedzion/ ále niewiástá zwiedziona/ zstáłá sie winna przestepstwa.

15. Wssak spasena bude/ skrze rozenij Dětij/ budauli trwati w Wijře/ a w milowánij/ a w Swatosti/ s střijzliwostij.

A wszákże bedzie zbáwiona dzieci rodząc/ iesliby trwáłá w wierze/ y w miłości/ y w świątobliwości/ z miernościa.

Kapitola III.

Wěrná gest řeč. Zádáli kdo Biskupstwij/ dobré práce žádá.

Wiernać iest tá mowa/ iesli ktho vrzedu Biskupiego żąda/ zacney sprawy żąda.

2. Ale musý Biskup býti bez auhony/ gediné Manželky Muž/ bedliwý/ střijzliwý/ sstijdomý/ maudrý/ ozdobený ctnostmi/ stědliwý/ přijwětiwý/ způsobný k včenij.

Ma tedy być Biskup bez nagánienia/ máż iedney żony/ czuyny/ trzeźwi/ skromny/ rad goście przyimuiacy/ godny ku vczeniu.

ג

3 ולא עבר על חמרא
ולא רהטא אידה למחתא
אלא יהוא מכיך ולא
נציא ולא רחם כספא׃

Non dedito al vino, non battitore, non desideroſo del diſoneſto guadagno : ma manſueto, ſenza riſſe, ſenz'auaritia.

4 ומדבר ביתה שפיר
ואחיד בנוהי בשועבדא
בכלה דכיותא׃

Che gouerni bene la ſua propria famiglia, che habbia i ſuoi figliuoli in ſoggettione, con ogni riuerentia.

5 אן גיר ביתא דנפשה
לא ידע דידבר שפיר א
איכנא משכח עדתה
דאלהא דידבר׃

Imperoche ſe vn non ſa gouernar la ſua propria famiglia, come hauerà egli cura de la Chieſa di Dio?

6 ולא יהוא טליא תולמידה
דלא יתתרים ויפל בדינה
דסטנא׃

Non ſia nouitio, accioche gonfiato di ſuperbia, non caſchi ne la condannation del diauolo.

7 ולא דין דסהדותא
שפירתא אית לה מן בריא
דלא יפל בחסדא ובפחא
דסטנא׃

Biſogna ch'egli habbia etiandio buon teſtimonio da quelli che ſon di fuore : accioche non caſchi in vituperio, e nel laccio del diauolo.

8 ואף משמשנא הכנא
יהוון דכין ולא נמללון
תרתין ולא יהוון צלין
לחמרא סגיאא ולא
נרחמון יותרנא טנפא׃

Similmente i Diaconi biſogna che ſiano di grauita, non doppij nel parlare, non dediti à molto vino, non intenti à diſoneſto guadagno.

9 אלא נאחדון ארזא
דהימנותא בתארתא
דכיתא׃

Ritenendo il miſterio de la fede in pura conſcientia.

10 והנון הלין נתבקון ל
לוקדם והידין נשמשון כד
איתיהון דלא רשין׃

E queſti ancora ſiano primamente prouati, e poi miniſtrino, eſſendo eſſi irreprenſibili.

ג

3 לא זולל וסובא לא איש ריב
ומצה לא בוצע בצע כי־אם
ענו מצניע לכת עם אלהים
ואנשים לא מכה באגרוף רשע
לא אוהב כסף וזהב׃

No amador del vino, no heridor, no cudicioſo de ganancias torpes, mas moderado, no litigioſo, ageno de auaricia:

4 נוהג ביתו בחכמה ויש לו
בנים ויכנעו תחתיו בכל־תם
לבב ובר ידים׃

Que gouierne bien ſu caſa, que tenga ſus hijos en ſujecion con toda honeſtidad.

5 ואם איש לא ידע לנהג ביתו
איככה לעדת אלהים ידאג׃

Porque el que no ſabe gouernar ſu caſa, como curarà de la Igleſia de Dios?

6 לא־נער הלמוד פן רם
לבו ויפול במשפט השטן׃

No nouicio. porque hinchandoſe no cayga en juyzio del diablo.

7 כי־צריך להיות לו עידה טובה
מאלה אשר בחוץ פן בגדופה
יפול ובמוקש השטן׃

Item, conuiene que tambien tenga teſtimonio de los eſtrannos : porque no cayga en verguença y en lazo del diablo.

8 המשרתים גם־כן זכים לא
מלושנים בלב ולב מדברים לא
זוללים או סובאים או שכורים
מרב יין ושכר לא בוצעי־בצע׃

Los Diaconos anſi miſmo honeſtos, no de dos lenguas : no dados àl mucho vino, no amadores de torpes ganancias.

9 ויהי־להם סוד האמונה
במדע טהור׃

Que tengan el myſterio de la fe juntamente con limpia conſciencia.

10 והאלה יבחנו בראשונה ואחר
ישרתו בלי־כל־מום וחובה׃

Y eſtos aun tambien ſean antes prouados, y anſi miniſtren, ſi fueren ſin crimen.

γ΄.

3. Μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον ἀφιλάργυρον.

Non point adonné au vin, non bateur, non conuoiteux de gain deshonneſte : mais benin, non quereleux, non auaricieux :

4. Τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος.

Conduiſant honneſtement ſa propre maiſon, ayant ſes enfans ſuiets en toute reuerence,

5. Εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται;

(Car ſi quelcun ne ſait conduire ſa propre maiſon, comment pourra-il gouuerner l'Egliſe de Dieu?)

6. Μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς, εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου.

Non point nouuel apprenti de peur qu'eſtant enflé d'orgueil il ne tombe en la condamnation du calomniateur.

7. Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ, καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.

Il faut auſſi qu'il ait bon teſmoignage de ceux qui ſont de dehors : afin qu'il ne tombe en reproche, & au piege du diable.

8. Διακόνους ὡσαύτως σεμνοὺς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς.

Semblablement il faut que les diacres ſoyent graues, non point doubles en parole, conuoiteux de gain deshonneſte.

9. Ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει.

Retenans le ſecret de la foy en vne conſcience pure.

10. Καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλητοι ὄντες.

Et que ceux-ci auſſi ſoyent premierement eſprouués, puis qu'ils ſeruent, eſtans trouués irreprehenſibles.

CAP. III.

3. Non vinolentum, non percussorem, sed modestū: non litigiosum, non cupidum.

Not giuen to wine / no striker / not giuen to filthie lucre / but gentle / no fighter / not couetous.

4. Suæ domui bene præpositum, filios habentem subditos cum omni castitate.

One that can rule his owne house honestly / hauing children vnder obedience with all honestie.

5. Si quis autem domui suæ præesse nescit: quomodo ecclesiæ Dei diligentiam habebit?

For if any can not rule his owne house / how shall he care for the Church of God?

6. Non neophytum: ne in superbiam elatus, in iudicium incidat diaboli.

He may not be a yong scholar / lest he being puffed vp fall into the condemnation of the deuill.

7. Oportet autem illum & testimonium habere bonū ab iis qui foris sunt: ut non in opprobrium incidat & in laqueum diaboli.

He must also be well reported of euen of them which are without / least he fall into rebuke / and the snare of the deuill.

8. Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes.

Likewise must Deacons be honest / not double tongued / not giuen vnto much wine / neither to filthie lucre.

9. Habentes mysterium fidei in conscientia pura.

Hauing the mysterie of the fayth in pure conscience.

10. Et hi autem probentur primùm: & sic ministrent, nullum crimen habentes.

And let them first be proued: then let them minister / if they be found blameles.

Das III. Capitel.

3. Nicht ein Weinsauffer / nicht bochen / nicht vnehrliche handthierung treiben / sondern gelinde / nicht hader-hafftig / nicht geitzig.

Icke en Vindranckere / icke en offuerfusere / icke den som staar effter slem Vinding / Men metlidig / icke tretactig / icke gerig.

4. Der seinem eigen Hause wol fürstehe / der gehorsame Kinder habe mit aller ehrbarkeit.

Som kand vel faarestaa sit eget Huss / som haffuer lydige Børn met al erlighed.

5. So aber jemandt seinem eigen Hause nicht weiß fürzustehen / wie wird er die Gemeine Gottes versorgen?

Thi der som nogen icke veed at faarestaa sit eget Huss / huorledis skal hand besørge Guds Menighed?

6. Nicht ein newling / auff daß er sich nicht auffblase / vnd dem Lästerer ins vrtheil falle.

Icke Nyplantet / at hand skal icke opblæse sig / oc falde i Lasterens Dom.

7. Er muß aber auch ein gut zeugniß haben / von denen die draussen sind / auff daß er nicht falle dem Lästerer in die schmach vnd strick.

Hand skal oc haffue it gaat vidnisbyrd / aff dem som ere vden faare / paa det hand skal icke falde i Lasterens forsmædelse oc snare.

8. Desselbigen gleichen die Diener sollen ehrbar sein / nicht zweyzüngig / nicht Weinsäuffer / nicht vnehrliche handthierung treiben.

Disligest skulle Tienere vere erlige / icke Tuetungede / icke Vindranckere / icke bruge werlig handel.

9. Die das geheimniß deß Glaubens in reinem Gewissen haben.

Som haffue Troens hemmelighed i en reen Samuittighed.

10. Vnd dieselbigen lasse man zuvor versuchen / darnach lasse man sie dienen / wenn sie vnsträfflich sind.

Oc mand skal først forsøge dem / der effter skal mand lade dem tiene / om de ere wstraffelige.

Kapitola III.

3. Neopilec Wijna / ani bitec ginych: ani zysku ffercdnēho žádostiwý / ale sprawedliwý / nesswárliwý / a nelakomý.

Nie pijanicá / nie targáiac sie rękami nákogo / nie szukáiacy zysku niepoczciwego / ále mierny / nie swadliwy / nie lakomy.

4. Kterýžby čeled swau dobřē zprawowal / a Synyby měl poddanē we wssý vctiwosti.

Ktoryby dom swoy dobrze spráwowal: ktoryby dziatki miáł w áłności / z wszeláką vczciwością.

5. Pakli kdo čeledi swē newij zprawowati / y kterak Cýrkew Božij řediti bude?

Abowiem iesliby ktho nie vmiał własnego swego domu spráwowáć / iákoż pieczá mieć będzie o Kościele Bożym?

6. Ne wnowěk Wijře přissý / aby pozdwižhna sew panchu / nevpadl w Saud ďábluow.

Nie nowotny / áby będąc nádęthy nie wpadł w obwinowanie czártowskie.

7. A také má mijti swědectwij dobrē od těch / kteřijž gsau wně / aby nevpadl w pohaněnij a w osýdlo Diáblowo.

Abowiem potrzebá iest áby miał dobre świádectwo od obcych / áby nie wpadł w pohánbienie / y w sidło dyabelskie.

8. Též Jáhnowē magij býti mrawnij / ne dwogijho yazyku ne mnoho Wijna pigijce / nežádagijce mrzkého zysku.

Dyakonowie też máią być vczćiwi nie dwoiákiego słowá / nie vdawáiący sie za wielkim piciem winá / nie żądáiac zysku niepoczćiwego.

9. Magijce tagemstwij wijry w swědomij čistēm.

Trzymáiac taiemnice wiáry / z szczyrym sumnieniem.

10. A ti ať gsau naypřw zkussení / a tak ať posluhugij aby žádný gich haněti nemohl.

A ći theż niechay pirwey będą doświadczeni / zátym niech służą / iesliby byli przez nagánienia.

ג

11 הָכַנָּא אַף נְשֵׁא נֶהֶוְין נַכְפַן וְנֶהְוֵא עֵיר רַעְיָנְהֵין וְנֶהֶוְין מְהַיְמְנָן בְּכֻל מֶדֶם וְלָא נֶהֶוְין אָכְלַן קַרְצָא׃

Similmente biſogna che le lor mogliere ſiano modeſte, non calunniatrici, ſobrie, fede i in tutte le coſe.

12 מְשַׁמְשָׁנֵא נֶהְוּון אַיְנָא דַּחְדָא אַנְתְּתָא הְוָת לֵה וְדַבַּר בְּנַוְהִי וּבַיְתֵה שַׁפִּיר׃

I Diaconi ſiano mariti d'Vna ſola moglie, che gouernino bene i lor figliuoli e le lor proprie famiglie.

13 אִילֵין גֵּיר דְּשַׁמְּשׁוּ שַׁפִּיר דַּרְגָּא טָבָא קְנַיו לְנַפְשְׁהוֹן וּמַגְלְיוּתָא סַגִּיאָתָא בְּהַיְמָנוּתָא דְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Perche quelli che haueranno ben miniſtrato, s'acquiſtano Vn buon grado, e molta libertà ne la fede che è in Chriſto Iesv.

14 הָלֵין כָּתֵב אֲנָא לָךְ כַּד מְסַבַּר אֲנָא דְּבַעְגַל אָתֵא אֲנָא לְוָתָךְ׃

Io ti ſcriuo queſte coſe, ſperando di Venire ben preſto à te.

15 וְאֶן הוּ דֵין דְּמַוְחַר א אֲנָא דְּתֵדַע אַיְכַנָּא וָלֵא לְמֶתְהַפָּכוּ בְּבַיְתֵה דַּאלָהָא דְּאִיתַיְה עִדְתָּא דַּאלָהָא חַיָּא עַמּוּדָא וְשֶׁתְאַסְתָּא דַּשְׁרָרָא׃

Ma ſe io tardaſſi, accioche tu ſappia come biſogna conuerſare ne la Caſa di Dio, che è la Chieſa di Dio Viuente, colonna o ſoſtenimento de la Verità.

16 וְשַׁרִּירָאִית רַב הוּ אָרָזָא הָנָא דְּכִאנוּתָא דְּאֶתְגְּלִי (אֱלָהָא) בְּבֶסַר וְאֶזְדַּדַּק בְּרוּחַ וְאֶתְחְזִי לְמַלְאַכֵא וְאֶתְכְּרֶז בֵּית עַמְמֵא וְאֶתְהַיְמַן בְּעָלְמָא וְאֶסְתַּלַּק בְּשׁוּבְחָא׃

E ſenza dubbio alcuno, grande è il miſterio de la pietà, cioè che Iddio s'è manifeſtato in carne, giuſtificato in Spirito, Veduto da gli Angeli, predicato à le Genti, creduto nel mondo, & eleuato in gloria.

ג

11 הַנָּשִׁים גַּם כֵּן תִּהְיֶינָה נְכוֹת לֹא מַכְלִימוֹת שׁוֹקְדוֹת נֶאֱמָנוֹת בְּכָל־דָּבָר׃

Las mugeres anſi miſmo honeſtas, no detractoras: tempiadas, fieles en todo.

12 לַמְשָׁרְתִים לְאִישׁ אִישׁ תְּהִי־לוֹ אִשָּׁה אַחַת לְאֵשֶׁת חֵיקוֹ הֵיטֵב נוֹהֲגִים בְּנֵיהֶם וּבָתֵּיהֶם׃

Los Diaconos ſean maridos de vna ſola muger, que gouiernen bien ſus hijos y ſus caſas.

13 כִּי־אֲשֶׁר מֵיטִיבִים לְשָׁרֵת מַעֲלָה טוֹב יִקְנוּ לְנַפְשָׁם וּבִטָּחוֹן רַבָּה בֶּאֱמוּנָה אֲשֶׁר הִיא בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque los que bien miniſtràren, ganan para ſi buen grado, y mucha confiança en la fe que es en el Chriſto Ieſus.

14 אֶת־הָאֵלֶּה כָּתַבְתִּי אֵלֶיךָ וּמְשַׂבֵּר אֲנִי לָבוֹא אֵלֶיךָ בִּמְהֵרָה׃

Eſto te eſcriuo con eſperança que vendré preſto à ti:

15 וְאִם מְאַחֵר אֲנִי אֲשֶׁר תֵּדַע אֵיכָכָה יֵשׁ לְךָ לְהִתְהַפֵּךְ בְּבֵית אֱלֹהִים אֲשֶׁר הִיא קְהַל אֵל חַי עַמּוּד וִיסוֹד הָאֱמֶת׃

Y ſi no viniere tan preſto, paraque ſepas como (te) conuenga conuerſar en la Caſa de Dios que es la Igleſia del Dios biuo, coluna y poſte de verdad.

16 וּבֶאֱמֶת גָּדוֹל הוּא סוֹד יִרְאַת יְהוָה כִּי־אֱלֹהִים נִגְלָה בְּבָשָׂר נִצְדַּק בָּרוּחַ נִרְאָה אֶל־מַלְאָכִים נִקְרָא בַּגּוֹיִם נֶאֱמַן בָּעוֹלָם הַזֶּה לֻקַּח בְּכָבוֹד׃

Y ſin falta grande es el myſterio de la piedad: Dios ſe ha manifeſtado en carne, Ha ſido juſtificado con el Eſpiritu, Ha ſido viſto de los Angeles, Ha ſido predicado à las Gentes, Ha ſido creydo en el mundo, Ha ſido recebido en gloria.

γ.

11. Γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους, νηφαλέους, πιστὰς ἐν πᾶσι.

Semblablement il faut que leurs femmes ſoyēt honneſtes, non meldiſantes, ſobres, fideles en toutes choſes.

12. Διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι, καὶ τῶν ἰδίων οἴκων.

Que les Diacres ſoyent maris d'vne ſeule femme, conduiſans honneſtement leurs enfans, & leurs propres maiſons.

13. Οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες, βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παῤῥησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Car ceux qui auront bien ſerui acquierent vn bon degré pour eux, & vne grande liberté en la foy, laquelle eſt en Ieſus Chriſt.

14. Ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρὸς σὲ τάχιον.

Ie t'eſcri ces choſes eſperant que ie viendrai bien toſt vers toi:

15. Ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας.

Que ſi ie tarde, c'eſt afin que tu ſaches comment il faut conuerſer en la maiſon de Dieu, qui eſt l'Egliſe de Dieu viuant, la colomne & appuy de verité.

16. Καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

Et ſans contredit, le ſecret de pieté eſt grand, aſſauoir que Dieu a eſté manifeſté en chair, iuſtifié en Eſprit, veu des Anges, preſché aux Gentils, creu au monde & enleué en gloire.

CAP. III.

11. Mulieres similiter pudicas, non detrahêtes, sobrias, fideles in omnibus.

Likewise their wiues must be honest: not euill speakers/ but sober / and faythfull in all things.

12. Diaconi sint unius uxoris viri: qui filiis suis bene præsint, & suis domibus.

Let the Deacons be the husbandes of one wife / and such as can rule their children well / and their owne housholdes.

13. Qui enim bene ministraverint, gradum bonum sibi acquirent, & multam fiduciam in fide quæ est in Christo Iesu.

For they that haue ministred well/ get themselues a good degree / and great libertie in the fayth/ which is in Christe Jesus.

14. Hæc tibi scribo (*fili Timothee*) sperans me ad te venire citò.

These things write I vnto thee/ trusting to come very shortly vnto thee.

15. Si autem tardavero: ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quę est ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.

But if I tarie long/ that thou mayest yet knowe/ howe thou oughtest to behaue thy selfe in the house of God/ which is the Church of the liuing God / the piller and ground of trueth.

16. Et manifestè magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est Gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.

And without controuersie/ great is the mysterie of godlines/ which is/ God is manifested in the fleshe / iustified in the Spirite/ seene of Angels / preached vnto the Gentiles / beleeued on in the worlde/ and receyued vp in glorie.

Das III. Kapitel.

11. Desselbigen gleichen jre Weiber sollen ehrbar sein/ nicht Lästerinne/ nüchtern/ trew in allen dingen.

Disligest skulle deris Hustruer vere erlige/ icke Lastere/ ædrue/ tro i alle ting.

12. Die Diener laß einen jeglichen sein eines Weibes Mann/ die jhren Kindern wol fürstehen/ vnd jren eigen Häusern.

Lad Tienerne vere huer en Hustruis Mand/ som vel faarestaa deris Børn/ oc deris egne Huss.

13. Welche aber wol dienen/ die erwerben jnen selbs ein gute stuffen/ vnd eine grosse freydigkeit im Glauben/ in Christo Jesu.

Men huilcke som tiene vel/ de forhuerffue dem selff en god trappe/ oc en stor frimodighed i Troen vdi Christo Jhesu.

14. Solchs schreibe ich dir/ vnd hoffe auffs schierste zu dir zu kommen.

Dette scriffuer ieg dig til / oc haabis at komme snart til tig.

15. So ich aber verzöge/ daß du wissest/ wie du wandeln solt in dem hause Gottes/ welchs ist die Gemeine deß lebendigen Gottes/ ein Pfeiler vnnd Grundveste der Warheit.

Men der som ieg tøffuer/ at du skalt vide/ huorledis du skalt vandre i Guds Huss/ som er den leffuende Guds Menighed/ Sandheds Pillere oc Grunduol.

16. Vnd künthlich groß ist das gottselige Geheimniß/ Gott ist offenbaret im Fleisch/ gerechtfertigt im Geist/ erschienen den Engeln/ geprediget den Heyden/ geglaubet von der Welt/ aufgenommen in die Herzligkeit.

Oc det Gudelige hemmelighed er obenbarlig stor/ Gud er obenbaret i Kødet/ retferdiget i Aanden/ obenbaret Englene/ predicket faar Hedningene/ troet aff Verden/ anammet i Herlighed.

Kapitola III.

11. Též y Manželky gegich magij býti stydliwé/ neutrhawé/ střjzliwé/ we wssech wěcech wěrné.

Tákże żony ich niech bedą wstydliwe/ nie potwarne/ trzeźwie/ wierne we wszytkim.

12. Jáhnowé buďtež gedné Manželky mužij/ kteřijž by swými Syny dobřé wládli/ y swau čeledij.

Dyakonowie niech bedą meżowie iedney żony/ ktorzyby dziatki dobrze rządzili/ y własne domy.

13. Neb kteřij budau dobře posluhowati dobrého stupně k auřadu sobě dobudau/ a mnohého dauffánij y swobody w Wijře kteráž gest w Krystu Gežijssy.

Abowiemći ktorzyby dobrze służyli/ dostępują sami sobie mieyscá dobrego/ y wielkiey wolnośći przez wiárę/ ktorá iest w Krystusie Jezusie.

14. Totoť pijssy tobě synu Tymothee/ mage náděgi že brzo přijdu k tobě;

Ty rzeczy tobie piszę/ nadzieiwáiąc się iż przyidę do ciebie bárzo rychło.

15. Pakliť tijm prodlijm/ aby wěděl kterak máss w Domu Božijm obcowati/ kterýž gest Cýrkew Boha žiwého/ slaup a vtwrzenij Prawdy:

A iesliby m omieszkał/ abyś wiedział iáko sie masz w domu Bożym spráwowáć/ ktory iest Kośćioł Bogá żywego/ słup y potwierdzenie prawdy.

16. A w prawdě weliké gest tagemstwij pobožnosti/ kteréž zgeweno gest w těle/ sprawedlijwé včiněno w Duchu/ vkázalo se Angeluom/ kázáno gest Pohanuom/ vwěřili mu na Swětě/ přiyato gest w Sláwě.

A bez wątpienia wielka ci iest tájemnicá pobożnośći/ iż BOG zstał sie widomym w ćiele/ vspráwiedliwiony w duchu/ widźian iest od Aniołow/ przepowiedźian iest pogánom/ vwierzono mu ná świećie/ y iest wzgorę wźięt do chwały.

ד

1 רוּחָא דֵּין בְּפַשִּׁיקָאִית
אָמְרָא דִּבְזַבְנֵא אַחְרָיֵא
יִפְרְקוּן אֶנָשׁ אֶנָשׁ מֶן הַי
הַיְמָנוּתָא וְנֵאזְלוּן בָּתַר
רוּחֵא טָעְיָתָא וּבָתַר
יוּלְפָּנָא דְּשֵׁאדֵא׃

Lo Spirito dice eſpreſſamente che ne ſeguenti tempi alcuni ſi ribellaranno da la fede, attendendo à gli ſpiriti ingannatori, & à le dottrine de demonij.

2 הָלֵין דְּבַאסְכֵמָא דְּגָלָא
מַטְעֵין וּמְמַלְּלִין כַּדְבוּתָא
וְכָוְין בְּתֵארְתְּהוֹן׃

Di quelli che con hipocriſia parlano il falſo, hauendo la lor conſcientia cauterizata.

3 וְכָלִין לְמֶזְדַּוָּגוּ וּמַפְרְקִין
מֶן מֵאכְלָתָא אַיְלֵין דְּא
דַּאלָהָא בְּרָא אֶנֵין לְחוּשָּׁחָא
וַלְתַוְדִּיתָא לַאיְלֵין דְּמ
דַּמְהַיְמְנִין וְיָדְעִין שָׁרָרָא׃

Proibendo il maritarſi: comandando l'aſtenerſi da i cibi, che Iddio ha creati ad eſſer riceuuti con rendimento di gratie da i fedeli e da quelli che hanno conoſciuta la Verità.

4 מְטוּל דְּכָל דַּבְרְיָא
לַאלָהָא שַׁפִּיר הוּ וְלַיְת
מֶדֶּם דְּמֶסְלֵי אֶן בְּתַוְדִּיתָא
יֶתְנְסֵב׃

Imperoche ogni creatura di Dio è buona, e niente è da rifiutare quando ſi pigli con rendimento di gratie.

5 מְקַדַּשׁ הוּ גֵּיר בְּמֶלְּתָא
דַּאלָהָא וּבִצְלוֹתָא׃

Percioche è ſantificato per la parola di Dio e per l'oratione.

6 הָלֵין אֶן תְּהוֵא מַלֵּף
לַאחַיךְ מְשַׁמְשָׁנָא טָבָא
תְּהוֵא דְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא
כַּד מֶתְרַבֵּא אַנְתְּ בְּמֶלֵּא
דְהַיְמָנוּתָא וּבְיוּלְפָּנָא
טָבָא דְּאִילֵיךְ אַנְתְּ׃

Se tu proporrai queste coſe à i fratelli, ſarai buon miniſtro di IESV Chriſto, nutrito ne le parole de la fede e de la buona dottrina che tu has ſeguitata.

ד

1 וְהָרוּחַ אָמְנָם אוֹמֶרֶת כִּי־
בְּאַחֲרִית הַיָּמִים יָסוּרוּ אֲנָשִׁים
מֵאֱמוּנָה וְיַקְשִׁיבוּ לְרוּחוֹת
הַתַּעְתֻּעִים וְאֶל־לִמּוּדֵי הַשֵּׁדִים׃

Empero el Eſpiritu dize manifieſtamente, Que en los poſtreros tiempos algunos apoſtatarán de la fe, eſcuchando à eſpiritus de error, y à doctrinas de demonios.

2 לְדַבֵּר כְּזָבִים בַּחֹנֶף לְהַכּוֹת
אֶת־מַדָּע נַפְשָׁם׃

Que con hypocriſia hablarán mentira teniendo cauterizada la conſciencia:

3 אֲשֶׁר יְכַלְאוּ מִקַּחַת אִשָּׁה וִיצַוּוּ
לְהִשָּׁמֵר מֵאֹכֶל אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים
לְקַחְתָּם הַמַּאֲמִינִים וְיוֹדְעֵי אֱמֶת
עִם תּוֹדָה׃

Que defenderán el matrimonio, Apartarſe los hombres de las viandas que Dios crió para que con hazimiento de gracias participaſſen de ellas los fieles, y los que han conocido la verdad.

4 כִּי־כָל־בְּרִיאַת אֱלֹהִים
טוֹבָה הִיא וּמְאוּמָה לֹא לִמְאֹס
אֲשֶׁר עִם תּוֹדָה תִּלָּקַח׃

Porque todo lo que Dios crió, es bueno y nada ay que deſechar, tomandoſe con hazimiento de gracias.

5 כִּי־נִקְדְּשָׁה בִּדְבַר אֱלֹהִים
וּבִבְרָכָה׃

Porque por la palabra de Dios, y por la oracion es ſanctificado.

6 אֶת־הָאֵלֶּה אִם תּוֹרֶה אֶת־
הָאַחִים טוֹב תִּהְיֶה מְשָׁרֵת יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ אָמוּן בְּדִבְרֵי הָאֱמוּנָה
וְלִמּוּד טוֹב אֲשֶׁר לָמַדְתָּ׃

Si eſto propuſieres à los Hermanos, ſeras buen Miniſtro de Ieſus el Chriſto, criado en las palabras de la fe y de la buena doctrina, la qual has alcançado.

ΚΕΦΑΛ. δ'.

ΤΟ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνης, καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων.

Or l'Eſprit dit notamment qu'ès derniers temps, quelques vns ſe reuolteront de la foy, s'adonnans aux eſprits abuſeurs, & aux doctrines des diables:

2. Ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν.

Enſeignans menſonges par hypocriſie, eſtans cauterizés en leur propre conſcience:

3. Κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν.

Defendans de ſe marier, commandans de s'abſtenir des viandes que Dieu a creées pour les fideles, & pour ceux qui ont cognu la verité, pour en vſer auec action de graces.

4. Ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον.

Car toute creature de Dieu eſt bonne, & rien n'eſt à reietter, eſtant prins auec action de graces.

5. Ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως.

Car elle eſt ſanctifiee par la Parole de Dieu, & par la priere.

6. Ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς, καλὸς ἔσῃ διάκονος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως, καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας ᾗ παρηκολούθηκας.

Si tu propoſes ces choſes aux freres, tu ſeras bō miniſtre de Ieſus Chriſt, nourri ès paroles de foy & de la bonne doctrine que tu as ſoigneuſement ſuiuie.

CAP. IIII.

Das IIII. Capitel.

Kapitola IIII.

Spiritus autem manifestè dicit quia in novissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum.

Der Geist aber saget deutlich / daß in den letzten zeiten werden etliche von dem Glauben abtretten / vnd anhangen den verführischen Geistern / vnd lehrn der Teufel.

Duch pak zgewně prawij / že w posledniych časých odstaupij někteřij od Wijry / posluchagijce duchůw swodných / a včenij Dyábelských.

Nowe the Spirit speaketh euidentli, that in the latter times some shall depart from the fayth, and shall giue hede vnto spirits of errour / and doctrines of deuils.

Aanden siger klarlige At der skulle nogle træde fra Troen / i de siste Tider / oc henge ved de bedragelige Aander / oc Dieffuelens lærdom.

A Duch táwnie opowieda / iż ostátecznych czásow od stapia niektorzy od wiáry / sluchajac duchow zdrádliwych y náuk czartowskich.

2. In hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium suam conscientiam.

2. Durch die / so in gleißnerey Lügenredner sind / vnd Brandmal inn jrem Gewissen haben.

2. W pokrytstwij lež mluwijcých / a caychowané magijce swědomij swé.

Which speake lyes through hypocrisie / and haue their consciences burned with an hote yron.

Formedelst dem / som i vduortis hellighed tale Løgn / oc haffue Brendemercke i deris Samuittighed.

Przez obłudność kłamcow / kthorych sumnienie gorącym żelázem iest odcięte.

3. Prohibentium nubere, abstinere à cibis quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & iis qui cognoverunt veritatem.

3. Vnd verbieten Ehelich zu werden / vnd zu meiden die Speise / die GOtt geschaffen hat / zu nemen mit dancksagung den Glaubigen / vnd denen die die Warheit erkennen.

3. Brånijce Manželstwij / welijce zdržowati se od pokrmuow / kteréž gest Buoh stworil / aby byli pṙigijmáni s děkowánijm od wěrných / a od těch / kteřijž gsau poznali prawdu.

Forbidding to marrie, and commanding to absteine from meates which God hath created to be receyued with giuing thankes of them which beleeue / and knowe the trueth.

Oc forbiude at giffteis / oc biude at sky den Mad / som Gud haffuer skabt / at de skulle anamme met Tacksigelse / som tro oc kende sandhed.

Ktorzy zákázuia małżeństwá / kazą sie pewściegać od pokarmow / ktore Bog stworzył ku vżywániu wiernym z dziękowániem / y tym ktorzy poznali prawdę.

4. Quia omnis creatura Dei bona est, & nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur.

4. Denn alle Creatur Gottes ist gut / vnd nichts verwerfflich / das mit dancksagung empfangen wird.

4. Neb každé stwořenij Božij dobré gest / a nic nemá býti zamijtáno což s děkowánijm se přigijmá:

For euery creature of God is good / and nothing ought to be refused, if it bee receyued with thankesgiuing.

Thi alle Guds Creature ere gode / oc inted skal forskiudis / som anammis met tacksigelse.

Abowiem cokolwiek Bog stworzył / dobre iest / á nic nie ma być odrzucono / iesliby z dziękowániem przyimowano było.

5. Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.

5. Denn es wirdt geheiliget durch das Wort Gottes vnd Gebet.

5. Poswěcuge se zagisté skrze slowo Božij a Modlitbu.

For it is sanctified by the worde of God, and prayer.

Thi det bliffuer helliget formedelst Guds ord oc bønen.

Gdyż poświecono bywa przez słowo Boże / y modlitwę.

6. Hæc proponens fratribus, bonus eris minister Christi Iesu, enutritus verbis fidei & bonæ doctrinæ quam assecutus es.

6. Wenn du den Brüdern solchs fürheltest / so wirst du ein guter Diener Jesu Christi sein / aufferzogen in den worten deß Glaubens / vnd der guten Lehre / bey welcher du jmmerdar gewesen bist.

6. To budesli předkládati Bratřijm / budeš dobrým Služebnijkem Krysta Gežijše / wykrmen gsa slowy Wijry a dobrého naučenij / kteréhož gsy dossel.

If thou put the brethren in remembrance of these thinges / thou shalt bee a good minister of Jesus Christ / which hast bene nourished vp in the wordes of fayth / and of good doctrine, which thou hast continually followed.

Der som du giffuer Brødrene dette til kende / da bliffuer du en god Jhesu Christi Tienere / opfød i Troens Ord oc god Lærdom / hoss huilcken du haffuer stedze veret.

Jesliże podaß bráciey / dobrym bedzieß sługa Jezu Krystá / wychowanym w słowiech wiáry / y nauki dobrey / ktore ies statecznie nasládował.

ד

7 מֶן שׁוּעִיָּתָא דַּיִן ע בַּסִּיָּהָתָא דְּסַבְתָא אֶשְׁתַּאַל וְדַרֵשׁ נַפְשָׁךְ בְּכָאנוּתָא׃

E fuggi le fauole profane, e da donne vecchie: & esercita te stesso ne la pietà.

8 דּוּרָשָׁא גֵּיר דְּפַגְרָא זַבְנָא זְעוּרָא מוֹתַר כָּאנוּתָא דַּיִן בְּכֻל מֶדֶם מוֹתְרָא וְאִית לָהּ שׁוּדָיָא דְּחַיֵּא דְּזַבְנָא הָנָא וְדַעֲתִיד׃

Percioche l'esercitation corporale à poca cosa è vtile: ma la pietà è vtile à tutte le cose, hauendo le promesse de la vita presente e de la futura.

9 מְהַיְמְנָא הִי מֶלְּתָא וְשָׁוְיָא הִי לַמְקַבָּלוּתָהּ׃

Questa è parola certa, e degna d'essere in tutto riceuuta.

10 מֶטוּל הָדָא הוּ גֵּיר לָאֵינַן וּמֶתְחַסְּדִינַן דַּמְסַבְּרִינַן בַּאלָהָא חַיָּא דְּאִיתַוְהִי מַחְיָנָא דִּבְנַי נָשָׁא כֻּלְּהוֹן יַתִּירָאִית דַּמְהַיְמְנֵא׃

Imperoche noi per questo sostenian de le fatiche, e siamo vituperati, percioche habbiam posta la speranza in Dio viuente, ilquale è Saluator di tutti gli huomini, e massimamente de fedeli.

11 הָלֵין אַלֵּף וּפַקֵּד׃

Annuntia queste cose, & insegnale.

12 וְלָא אֱנָשׁ נֶבְסֵא עַל טַלְיוּתָךְ אֶלָּא הֲוַי דְּמוּתָא לַמְהַיְמְנֵא בְּמֶלְּתָא וּבְהוּפָּכָא וּבְחוּבָּא וּבְהַיְמָנוּתָא וּבְדַכְיוּתָא׃

Niun disprezzi la tua giouenezza: ma sii esempio à i fedeli ne le parole, ne la conuersatione, ne la charità, ne lo spirito, ne la fede, ne la purità.

13 עַד אָתֵא אֱנָא אֶתְחַפַּט בְּקֶרְיָנָא וּבְבָעוּתָא וּבְיוּלְפָנָא׃

Attendi à la lettione, à l'esortatione, à la dottrina, infin à tanto ch'io venga.

14 וְלָא תִּבְסֵא בְּמוֹהַבְתָא דְּאִית בָּךְ הָי דְּאֶתְיְהַבַת לָךְ בִּנְבִיוּתָא וּבְסִימַת אִידָא דְּקַשִּׁישׁוּתָא׃

Non far poca stima del dono che è in te, ilqual t'è stato dato per profetia con l'impositione de le mani del collegio di Seniori.

ד

7 וְהִשָּׁמֵר לְךָ מֵהֶבֶל שִׁנּוּנוֹת הַזְּקֵנוֹת אַךְ הוֹדִיעַ אֶת־בְּשָׂרְךָ לְיִרְאַת יְהוָה׃

Mas las fabulas profanas y de viejas desecha sino exercitate para la piedad.

8 כִּי־יְגִיעַת הַבָּשָׂר לִמְעַט מוֹעִילָה אֲבָל יִרְאַת יְהוָה אֶל־כֹּל־מוֹעִילָה וְיֶשׁ־לָהּ שְׁבוּעָה בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא׃

Porque el corporal exercicio para poco es prouechoso: mas la piedad à todo aprouecha, porque tiene promessa desta vida presente y de la venidera.

9 נֶאֱמָן הַדָּבָר הַזֶּה וְשָׁוֶה לְכָל־לָקַח׃

Palabra fiel, y digna de ser recebida de todos.

10 כִּי־בְזֹאת יָגַעְנוּ וְנֶחֱרַף כִּי־שִׁבַּרְנוּ בָּאֵל חַי אֲשֶׁר הוּא מוֹשִׁיעַ כָּל־בְּנֵי אָדָם וְיוֹתֵר הַנֶּאֱמָנִים׃

Que por esto aun trabajamos, y somos mal dichos, porque esperamos en el Dios biuiente, el qual es saluador de todos los hombres, y mayormente de los que creen.

11 צַוֵּה אֶת־הָאֵלֶּה וְלַמְּדֵמוֹ׃

Esto manda y ensenna.

12 אִישׁ לֹא יָבוּז אֶת־נְעוּרֶיךָ כִּי־אִם הֱיֵה דְמוּת הַנֶּאֱמָנִים בְּדָבָר בַּהֲלִיכָה בְּאַהֲבָה בְּרוּחַ בֶּאֱמוּנָה בְּבֹר תֹּם וְיֹשֶׁר׃

Ninguno tenga en poco tu mocedad: mas se exemplo de los fieles en palabra en conuersacion, en charidad, en espiritu, en fe, en limpieza.

13 עַד־אָבוֹא תְנַצַּח בַּמִּקְרָא בְּנֶחָמָה וּבַלִּמּוּד׃

Entre tanto que vengo, ocupate en leer, exhortar, ensennar.

14 אַל־תִּמְאַס אֶת־מַתַּת אֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּךָ הַנִּתְּנָה לְךָ בִנְבוּאָה בְּשִׂימַת יָדַיִם בִּכְהֻנָּה׃

No menosprecies el donque está en ti, que te es dado para prophetizar con la imposicion de las manos de la Anciania.

δ.

7. Τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ· γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν.

Mais reiette les fables profanes, & semblables à celles des vielles: & t'exerce en pieté.

8. Ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν, καὶ τῆς μελλούσης.

Car l'exercice corporel est profitable à peu de chose, mais la pieté est profitable à toutes choses, ayant les promesses de la vie presente, & de celle qui est à venir.

9. Πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος.

Ceste parole est certaine, & digne d'estre entierement receuë.

10. Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν.

Car pour cela aussi trauaillons-nous, & sommes en opprobre, pource que nous esperons au Dieu viuant: qui est le conseruateur de tous hommes, mais principalement des fideles.

11. Παράγγελλε ταῦτα, καὶ δίδασκε.

Annonce ces choses, & les enseigne.

12. Μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω· ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ.

Que nul ne mesprise ta ieunesse: mais sois patron des fideles en paroles, en conuersation, en dilection, en esprit, en foy, en pureté.

13. Ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ.

Sois attentif à la lecture, à l'exhortation, & à l'endoctrinement iusqu'à ce que ie viene.

14. Μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας, μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου.

Ne mets point point à nonchaloir le don qui est en toi, lequel t'a esté donné par prophetie par l'imposition des mains de la compagnie des Anciens.

CAP. IIII.

7. Ineptas autem & aniles fabulas devita: exerce autem teipsum ad pietatem.

But cast away prophane / and old wiues fables/and exercise thy selfe vnto godlines.

8. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est: pietas autem ad omnia utilis est: promissionem habens vitæ quæ nunc est, & futuræ.

For bodily exercise profiteth litle: but godlinesse is profitable vnto all thinges/which hath the promes of the life present/and of that that is to come.

9. Fidelis sermo, & omni acceptione dignus.

This is a true saying / and by all meanes worthy to be receyued.

10. In hoc enim laboramus & maledicimur, quia speramus in Deum vivum, qui est salvator omnium hominum maximè fidelium.

For therefore we labour and are rebuked / because we trust in the liuing God/which is the Sauiour of all men/ specially of those that beleeue.

11. Præcipe hæc & doce.

These things command and teache.

12. Nemo adolescentiam tuam cõtemnat: sed exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate.

Let no man despise thy youth / but be vnto them that beleeue/ an ensample in worde/in conuersation/in loue/in spirit/in fayth/and in purenesse.

13. Dum venio, attende lectioni, exhortationi, doctrinæ.

Till I come/giue attendance to reading/to exhortation/and to doctrine.

14. Noli negligere gratiam quæ in te est: quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii.

Despise not the gift that is in thee/ which was giuẽ thee by prophecie with the laying on of the handes of the companie of the Eldership.

Das IIII. Capitel.

7. Der vngeistlichen aber vnd altvettelischen Fabeln/ entschlage dich. Vbe dich selbs aber an der Gottseligkeit.

Oc holt dig fra de waandelige oc kærlinge Fabel/ oc øffue dig selff i Gudelighed.

8. Denn die leibliche übung ist wenig nütz/ aber die Gottseligkeit ist zu allen dingen nütz/ vnd hat die verheissung dieses vnd deß zukünfftigen Lebens.

Thi den Legemlige øffuelse er lidet nyttelig/ Men Gudelighed er nyttelig til alting/ oc haffuer Forjettelse/ paa dette oc det tilkommende Liff.

9. Das ist je gewißlich war/ vnnd ein thewer werthes wort.

Det er io visselige sant/oc it dyrt verdigt Ord.

10. Denn dahin arbeiten wir auch/ vnd werden geschmächt/daß wir auff den Lebendigen Gott gehoffet haben/ welcher ist der Heiland aller Menschen/sonderlich aber der Glaubigen.

Thi der paa arbeyde oc wi/oc bliffue forhaanede/ at wi haabis til den leffuende Gud / som er alle Menniskis Frelsere/ men besynderlige deris som tro.

11. Solches gebeut vnd lehre.

Saadant skalt du biude oc lære.

12. Niemand verachte deine Jugend/ sondern sey ein Fürbilde den Glaubigen im Wort/im Wandel/in der Liebe/ im Geist/ im Glauben/ inn der Keuschheit.

Der skal ingen foracte din Vngdom / Men ver it Exempel faar dem som tro paa Ordet/ i Omgengelse/ i Kærlighed/ i Aanden/ i Troen/ i Kyskhed.

13. Halt an mit lesen/mit ermanen/ mit lehren/ biß ich komme.

Bliff hart ved met lesning/ met formanelse/met Lærdom/ indtil ieg kommer.

14. Laß nicht auß der acht die gabe/ die dir gegeben ist durch die Weissagung/mit Hand aufflegung der Eltesten.

Foracte icke den Gaffue / som dig er giffuen formedelst Prophecie / met Hendernis paaleggelse aff de Eldste.

Kapitola IIII.

7. Nesłussnych pak a Babskych básnij waruog se: ale cwič sebe samého k pobožnosti.

Zátym odrzuć báśni sprósne y bábie/ á ćwicz śie ku pobożności.

8. Neb tělesné cwičenij k málu vžitečné gest: Ale pobožnost ke wssem wěcem vžitečná gest/ magic zasljbenij y nyněgssjho žiwota / y budaucýho.

Abowiemći ćielesne ćwiczenie máło pomoże/ ále pobożność ku wszem rzeczam iest pożyteczna/ mając obietnice żywota teráźnieyszego y przyszłego.

9. Wěrná řeč/a wssj wzáctnosti hodná.

Wiernać iest tá powieść/y godna áby była wszelákim obyczáiem przyimowána.

10. Proto zagisté pracugeme a hanijni býwáme/ že máme naděgi w Boha žiwého/ kterýž gest Spasytel wssech Lidij/ a zwlásstě wěrných.

Abowiem przeto też prácuiemy/ y zelżeni bywamy/ iż nadźieię pewną mamy w Bogu żywym/ ktory záchowywa wszythki ludźi/ á nawięcey wierne.

11. Přikazugž to a vč:

Ty rzeczy opowiaday/ y náuczay.

12. Nižádný mladosti twau nepohrdey/ ale buď přijkladem wěrných w řeči/ w obcowánij/ w lásce/ w duchu / w wijře/ w čistotě.

Zaden niech młodośći thwoiey nie wzgardza/ ale badź wzorem wiernych w mowie/ w obcowániu/ w miłośći/ w duchu/ w wierze/ w czystośći.

13. Dokud k tobě nepřijgdu/ buď pilen čijtánij / a napomijnánij/ y včenij.

Aż przyydę/ pilnuy czytánia/ nápominánia/ y náuki.

14. Nezanedbáwey milosti/ kteráž gest w tobě/ kteráž dána tobě skrze Proroctwij/s wzkládanijm rukau Kněžských na tě.

Nieważ lekce dáru ktory iest w tobie/ ktory tobie dan iest ku prorokowániu/ z włożeniem rąk stárszych.

ד

15 בהלין אתהגא ובהין הוי דתתידע לכלנש דלקדמיך אתא אנת :

Pratica queste cose, sta in queste cose: acciοche il tuo profitto sia manifesto à tutti.

16 ואזדהר בנפשך ובילפנך וחמסן בהון כד הלין גיר תעבד נפשך תחא ולאילין דשמעין לך :

Attendi à te stesso, e à la dottrina: persevera in queste cose: perche ciò facendo saluarai te stesso, e quei che t'ascoltano.

ד

15 באלה תהגה ותהיה אשר יודע לכלם צעדך :

Enestas cosas te ocupa con cuydado, en estas està todo, de manera que tu aprouechamiento sea manifiesto à todos.

16 התבונן על־נפשך ועל־התלמוד ועמד בהם כי־בעשותך זאת תושיע את־נפשך ואת־שומעיך :

Ten cuydado de ti mismo y de la doctrina: se diligente en esto: Porque si ansi lo hizieres, à ti mismo saluaràs y à los que te oyen.

δ.

15. Ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σοῦ ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν.

Pratique ces choses, & y sois attentif: afin qu'il soit cognu à tous que tu profites.

16. Ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ· ἐπίμενε αὐτοῖς· τοῦτο γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

Enten à toi & à l'endoctrinement: sois perseuerant en ces choses: car en ce faisant tu te saueras & toi, & ceux qui t'escoutent.

ה

1 בקשישא לא תגעור אלא אפיסיהי איך דלאבא ולאילין דטלין איך דלאחיך :

Non riprendere aspramente vn huomo vecchio, ma esortalo come padre: i giouani, come fratelli.

2 ולקשישתא איך אמהתא ולאילין דטלין איך דלאחותך בכלה דכיותא :

Le donne vecchie come madri: le giouani, come sorelle, con ogni castità.

3 לארמלתא יקר לאילין דארמלתא אנין בשררא :

Honora le vedoue che son veramente vedoue.

4 ואן אית ארמלתא דאית לה בניא או בני בניא נאלפון לוקדם דבבני ביתהון יזדדקון ויפרעון חובלא לאבהיהון הדא גיר מקבלא קדם אלהא :

E se alcuna vedoua ha de figliuoli, ò de nepoti, imparino prima à mostrar la lor carità verso la lor propria casa, e rendere il cambio à i lor predecessori: perche questo è honesto, & accetto dinanzi à Dio.

ה

1 איש זקן לא תגער בו כי־אם תנחמהו כאב את־הנערים כאחים :

Al mas viejo no riñas, mas exhortalo como à padre: à los mas moços, como à hermanos:

2 את־זקנות כאמות את־נערות כאחות בכל־תם לבב :

A las viejas, como à madres: à las mas moças, como à hermanas con toda limpieza.

3 את־אלמנות כבד אשר באמת אלמנות הנה :

A las biudas honrra, las que de verdad son biudas.

4 ואם לאשה אלמנה הוו לה בנים או־בני בנים תלמדנה בראשונה לנהג בתיהן בחכמה וביראת יהוה ולשלם שלומים ליולדיהן כי־זאת טובה היא ונרצה לפני אלהים :

Y si alguna biuda tuuiere hijos o nietos, aprendan primero à gouernar su casa piamente, y à recompensar à sus padres: porque esto es lo honesto y agradable delante de Dios.

ΚΕΦΑΛ. έ.

Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς.

Ne repren pas rudement l'homme ancien: mais admonneste le comme pere: les ieunes, comme freres:

2. Πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφάς, ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ.

Les femmes ancienes, comme meres: les ieunes comme sœurs, en toute pureté.

3. Χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας.

Honore les vefues qui sont vrayement vefues.

4. Εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις· τοῦτο γάρ ἐστι καλὸν καὶ ἀποδεκτὸν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Mais si quelque vefue a des enfans ou des enfans de ses enfans, qu'ils apprenent premierement à monstrer leur pieté enuers leur propre maison, & à rendre la pareille à leurs deuanciers: car cela est bon & agreable deuant Dieu.

CAP. IIII.	**Das IIII. Capitel.**	**Kapitola IIII.**
15. Hæc meditare, in his esto, ut profectus tuus manifestus sit omnibus.	15. Solches warte / damit gehe vmb / auff daß dein zunemen in allen dingen offenbar sey.	15 Myslij na to / a w skutku toho dowod / aby prospěch twůg zgewen byl wssem.
These thinges exercise / and giue thy selfe vnto them / that it may be seene howe thou profitest among all men.	Tag vare paa dette / haff din omgengelse der met / paa det din forbedrelse skal bliffue obenbare i alle ting.	Ty rzeczy miey ná pieczy / w tych zostań / áby postępek twoy był znáczny miedzy wszytkimi.
16. Attende tibi & doctrinæ: insta in illis. Hoc enim faciens, & teipsum salvum facies, & eos qui te audiunt.	16. Hab acht auff dich selbest / vnd auff die Lehre / beharre inn diesen stücken. Denn wo du solches thust / wirst du dich selbs selig machen / vnnd die dich hören.	16. Budiž pilen sebe samého y včenij: a w tom stůg vstawičně. Nebo to včině / sám sebe k spasenij přiwedeš / y ty kteřijž tebe poslauchagij.
Take heede vnto thy selfe / and vnto learning: continue therein: for in doing this thou shalt both saue thy selfe / and them that heare thee.	Giff act paa dig selff / oc paa din Lærdom / bliff stadig i disse stycker. Thi at gør du det / da gør du dig selff salig / oc dem som dig høre.	Pilnuy samego siebie y náuki / trway w tych rzeczach / bo ieśli to wczynisz / y samego siebie záchowasz / y tych ktorzy by cie słucháli.
CAP. V.	**Das V. Capitel.**	**Kapitola V.**
Seniorem ne increpaveris: sed obsecra ut patrē: iuvenes, ut fratres.	Einen alten schelte nicht / sondern ermane jhn als einen Vater / die Jungen als die Brüder.	Staršího zuokřiwě netresktej / ale napomijnay yako Otce: Mládencůw yako Bratřij:
Rebuke not an Elder / but exhort him as a father / and the yonger men as brethren.	Straffe icke nogen Gammel / Men formane hannem som en Fader / oc de Unge som Brødre.	Stárszego nie fukay / ale go iáko oycá nápominay / á młodsze iáko brácia.
2. Anus, ut matres: iuvenculas, ut sorores, in omni castitate.	2 Die alten Weiber / als die Mütter / die Jungen als die Schwestern / mit aller keuschheit.	2. Starých Zen yako Matek: Mladic yako Sester / we wssý čistotě.
The elder women as mothers / the yonger as sisters / with all purenesse.	De gamle Quinder som Modre / de Unge som Søstere / met al kyskhed.	Niewiásty stársze iáko mathki / á młodsze iáko siostry / z wszeláką czystością.
3. Viduas honora: quæ verè viduæ sunt.	3. Ehre die Witwen / welche rechte Witwen sind.	3. Wdowy měg w poctiwosti / kteréž prawé Wdowy gsau.
Honour widowes / which are widowes in deede.	Gør de Viduer ære / som ere rette Viduer.	Wdowy miey w vczćiwości / ktore prawdźiwie wdowy sa.
4. Si qua autem vidua filios aut nepotes habet: discat primùm domum suam regere, & mutuam vicem reddere parentibus, hoc enim acceptum est coram Deo.	4. So aber eine Witwe Kinder oder Nefen hat / solche laß zuvor lernen jre eigene Häuser Göttlich regieren / vnd den Eltern gleiches vergelten / denn das ist wolgethan / vnd angenem für Gott.	4. Paklit která Wdowa Syny aneb Wnuky má / ať se včij naypřwé Duom swůg sprawowati / a Rodičům odměnau službu činiti: neb to wzáctně gest před Bohem.
But if any widowe haue children or nephewes / let them learne first to shew godlines toward their owne house / and to recompence their kinred: for that is an honest thing and acceptable before God.	Men haffuer nogen Vidue børn eller børne Børn / Da lad hende tilforn lære / at regere gudelige sit eget Huss / oc rettelige betale sine Foreldre / Thi det er vel giort oc tacknemmeliget faar Gud.	A ieśli ktora wdowa dźieci ábo wnuczętá ma / niech sie pierwey vczą być pobożnymi przeciwko domowi swemu / y oddáć dobrodźieystwo rodźicom / ábowiem to poczciwa rzecz iest / y przyiemna przed Bogiem.

ה

5 אַידָא דֵּין דַּשְׁרִירָאִית אַרְמַלְתָּא הִי וּמְשַׁוְחַדְתָּא הָדָא סַבְרַהּ עַל אַלָהָא הוּ וַאמִינָא בַּצְלוֹתָא וּבְבָעוּתָא בְּלֵלְיָא וּבְאִימָמָא׃

Quella che è veramente vedoua, & abbandonata, spera in Dio, e perseuera ne le preghiere & orationi notte e giorno.

6 אַידָא דֵּין דְּבַלְחַתָּא אַסְטַרְנְיָא מִיתְתָא הִי כַּד חַיָּא׃

Ma quella che sta in delitie, viuendo è morta.

7 הָלֵין הֲוַית מְפַקֵּד לְהֵין דְּלָא רָשְׁיָן יֶהֶוְיָן׃

E tu fa intender queste cose, accioch' elle siano irreprensibili.

8 אֶן אֱנָשׁ גֵּיר דְּאַילֵין ד דִּילֵהּ אֶנּוּן וְיַתִּירָאִית דְּאַילֵין דְּאִיתַיְהוֹן בְּנַי בַּיְתָא דְּהַימָנוּתָא לָא יָצֵף הָנָא כְּפַר לֵהּ בְּהַימָנוּתָא וּבִישׁ הוּ מֶן אַילֵין דְּלָא מְהַימְנִין׃

Doue se alcuna non ha cura de suoi, e massimamente de familiari, ha negata la fede, & è peggiore ch'vna infedele.

9 הָוְיָא הָכִיל גְּבַת אַרְמַלְתָּא אַידָא דְּלָא בְּצִירָא מֶן שִׁתִּין שְׁנִין אַידָא דְּלְחַד הוּ גַּבְרָא הֲוָת׃

La vedoua eleggasi che non habbia meno di sessanta anni, che sia stata moglie d'vn sol marito.

10 וְאִית לָהּ סָהֲדוּתָא דְּעַבְדָּא שַׁפִּירָא אֶן רַבִּית בְּנַיָּא אֶן קַבְּלַת אַכְסְנַיָּא אֶן אַשִׁיגַת רֶגְלַיְהוֹן דְּקַדִּישֵׁא אֶן אַרְוְחַת לַאלִיצֵא אֶן הֶלְכַת בְּכֻל עְבָד טָב׃

Che habbia testimonianza ne le buone opere, s'ella ha alleuati i suoi figliuoli, se ha ricettati i forestieri, se ha lauati i piedi de Santi, se ha souuenuto à gli afflitti, se ha perseuerato in ogni buona opera.

11 מֶן אַרְמְלָתָא דֵּין אַילֵין דְּטַלְיָן אֶשְׁתָּאַל מֶצְטַרְיָן לְהֵין גֵּיר עַל מְשִׁיחָא וּבָעְיָן לְמֶהְוָא לְגַבְרָא׃

Ma le vedoue piu gioueni, rifiutale: perche come elle si son date a le lasciuie contra Christo, vogliono maritarsi.

ה

5 וַאֲשֶׁר בֶּאֱמֶת אַלְמָנָה הִיא וִיחִידָה תְּיַחֵל אֶל־אֱלֹהִים וְתִעוֹדֵד בִּתְפִלּוֹת וּתְהִלּוֹת יוֹמָם וָלַיְלָה׃

Mas la que de verdad es biuda, y sola, espera en Dios, y es diligente en supplicaciones y oraciones noche y dia.

6 כִּי־אֲשֶׁר מִתְפַּנְּקָה הִיא אַף כִּי־חַיָּה מֵתָה הִיא׃

Porque la que biue en delicias, biuiendo está muerta.

7 וְזֹאת צַוֵּה אוֹתָן אֲשֶׁר בְּלִי־מוּם תִּהְיֶינָה׃

Manda, pues, esto, para que sean sin reprehension.

8 וְאִם אִישׁ לַאֲשֶׁר לוֹ וְיוֹתֵר לִבְנֵי־בֵיתוֹ לֹא יִדְאַג הֵנִיא אֶת־אֱמוּנָה וְהֵרַע לַעֲשׂוֹת מִכֹּל אֲשֶׁר לֹא מַאֲמִינִים׃

Y si alguno no tiene cuydado de los suyos, y mayormente de los de su casa, la fe negó, y es peor que el que no creyó.

9 הָאַלְמָנָה אֲשֶׁר לֹא תִהְיֶה בַּת שִׁשִּׁים שָׁנָה וְהָיְתָה אֵשֶׁת אִישׁ אֶחָד לֹא תִבָּחֵר׃

La biuda sea puesta en officio no menos que de sesenta annos, la qual aya sido muger de vn varon.

10 וּתְהִי־לָהּ עֵדָה בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים כִּי־גִדְּלָה בָנִים כִּי־קִבֵּל אֶת־הַגֵּרִים כִּי־רָחֲצָה רַגְלֵי הַקְּדוֹשִׁים כִּי־עָזְרָה לַעֲשׁוּקִים כִּי־רָדְפָה אַחֲרֵי כָּל־מַעֲשֶׂה טוֹב׃

Que tenga testimonio en buenas obras, Si crió bien sus hijos, Si ha hospedado, Si ha lauado los pies de los Sanctos, Si ha socorrido à los que han padecido afflicion, Si ha seguido toda buena obra.

11 וּמֵאַלְמָנוֹת הַנְּעָרוֹת הִשָּׁמֵר לְךָ כִּי־כַּאֲשֶׁר צָהֲלוּ עַל־הַמָּשִׁיחַ אָז־תְּבַקֵּשְׁנָה לְהִבָּעֵל׃

Mas las biudas mas moças no admitas: que desque han biuido dissolutamente contra el Christo, quierense casar:

έ.

5. Ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη, ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεὸν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι, καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας.

Or celle qui est vrayement vefue & delaissee seulette, espere en Dieu, & perseuere en prieres & oraisons nuict & iour.

6. Ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκε.

Mais celle qui vit en delices, est morte en viuant.

7. Καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίληπτοι ὦσιν.

Denonce donc ces choses, afin qu'elles soyent irreprehensibles.

8. Εἰ δέ τις τῶν ἰδίων, καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων.

Que si quelcun n'a soin des siens, & principalement de ceux de sa famille, il a renié la foy, & est pire qu'vn infidele.

9. Χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα, γεγονυῖα ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή.

Que la vefue soit enrollee n'ayant pas moins, de soixante ans, & qui ait esté femme d'vn seul mari:

10. Ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησε.

Ayant tesmoignage d'auoir fait bonnes œuures, si elle a nourri ses propres enfans, si elle a logé les estrangers, si elle a laué les pieds des saincts, si elle a subuenu aux affligés, si elle a soigneusement suiui toute bonne œuure:

11. Νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ. ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν.

Mais refuse les vefues qui sont plus ieunes: car quand elles sont deuenues lasciues contre Christ, elles se veulent marier:

5. Quæ

CAP. V.

5. Quæ autem verè vidua est & desolata: speret in Deũ, & instet obsecrationibus & orationibus nocte & die.

And she that is a widow in deed / and left alone / trusteth in God / and continueth in supplications and prayers night and day.

6. Nam quæ in deliciis est: vivens mortua est.

But she that liueth in pleasure / is dead / while she liueth.

7. Et hoc præcipe ut irreprehensibiles sint.

These things therefore commaunde / that they may be blamelesse.

8. Si quis autem suorum, & maximè domesticorum curam non habet: fidem negavit, & est infideli deterior.

If there be any that prouideth not for his owne / and namely for them of his houshold / he denieth the faith / and is worse then an infidell.

9. Vidua eligatur non minùs sexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor.

Let not a widowe be taken into the nomber vnder threescore yeere olde / that hath bene the wife of one husband.

10. In operibus bonis testimonium habens, si filios educavit, si hospitio recepit, sanctorum pedes lavit; si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est.

And well reported of for good workes: if shee haue nourished her children / if shee haue lodged the straungers / if shee haue washed the Saints feete / if she haue ministred vnto them which were in aduersitie / if shee were continually giuen vnto euery good worke.

11. Adolescentiores autem viduas devita. Cùm enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt.

But refuse the yonger widowes: for when they haue begun to waxe wanton against Christ / they will marrie.

Das V. Capitel.

5. Das ist aber eine rechte Witwe / die einsam ist / die ihre hoffnung auff GOTT stellet / vnnd bleibet am Gebet vnd flehen tag vnd nacht.

Men det er en ret Vidue / som er enlig / den som setter sit Haab til Gud / oc bliffuer i sin Bøn oc formanelse dag oc nat

6. Welche aber in wollüsten lebet / die ist lebendig todt.

Men den som leffuer i vellyst / Hun er leffuendis død.

7. Solchs gebeut / auff daß sie vntadelich seyen.

Biud saadant / at de kunde bliffue vstraffelige.

8. So aber jemand die seinen / sonderlich seine Haußgenossen / nicht versorget / der hat den Glauben verläugnet / vnd ist erger denn ein Heyde.

Men der som nogen icke besørger sine / besynderlige sine Husfolck / hand haffuer necter Troen / oc er verre end en Hedning.

9. Laß keine Witwe erwehlet werden vnter sechtzig Jaren / vnnd die da gewesen sey eines Mannes Weib.

Lad ingen Vidue bliffue vdvald yngre end tresinds tiue aar / oc den som haffuer veret en Mands Hustru.

10. Vnd die ein zeugniß habe guter werck / so sie Kinder auffgezogen hat / so sie gastfrey gewesen ist / so sie der Heiligen füsse gewaschen hat / so sie den trübseligen handreichung gethan hat / so sie allem guten werck nachkommen ist.

Oc den som haffuer Vidnisbyrd for gode gerninger / Der som hun haffuer opfød børn / Der som hun haffuer gerne lent Huß / der som hun haffuer toet Helgenis Føder / Der som hun haffuer hulpet de Bedrøffnede / Der som hun haffuer giffuit sig effter alle gode gerninger.

11. Der jungen Witwen aber entschlage dich / den wenn sie gayl worden sind wider Christum / so wöllen sie freyen.

Men holt dig fra de vnge Vidner / Thi at naar de bliffue kaade imod Christum / da ville de giftis.

Kapitola V.

5. Kteráž pak prawá Wdowá gest a osamělá / ať má naděgi w Bohu / a gest pilna prosseb a Modliteb we dne y w nocy.

A ktora prawdziwie wdową iest / y osierociała / ma nádzieie w Bogu / y trwa w prośbach / y w modlitwach w nocy y we dnie.

6. Neb kteráž w rozkossy gest / ta žiwa gsaucy / mrtwá gest.

Ale ktora iest w rozkoszach / tá żywiąc vmárła iest.

7. A to gim přikaž / aby byly bez auhony.

Ty tedy rzeczy opowiaday / aby bez nagánienia były.

8. Pakli kterà o swých a naywijce o domácých péče nemá / zapřelať gest Wijry / a gest horssý nežli newěrný.

A iesli ktora nie opátruie swych / á zwłasczá domowych / záprzáłá sie wiáry / y iest gorsza niżli niewierny.

9. Wdowa pak buď wolená / naymény magjcý Ssedesáte Leth / kterážby byla gednoho Muže Manželka.

Wdowá niech będzie obraná ku posługowániu / nie młodsza sześcidziesiąt lat / ktoraby byłá żoná iednego mężá.

10. W skutcých dobrých swědectwij magijcý / gestli že gest Syny wychowala / a do domu pocestné přigijmala / gestliže nohy Swatým vmýwala / žarmaucenym posluhowala / gestliže každého skutku pilna byla.

Máiąc świádectwo w dobrych vczynkach / iesli dziecię wychowałá / iesli goście rádá przyimowáłá / iesli świętych nogi vmywałá / iesli vtrapionym pomagáłá / y iesli w káżdym vczynku dobrym vstáwiczna była.

11. Mladých pak Wdow nepřigijmay Neb když nedbagijce na Krysta / w chlipnost se wydagij.

Ale młodszych wdow nie przyimuy / bo gdyby poczęły być buyne przeciw Krystusowi / chcą sá mąż iść.

ה

12 ודיניהין קים הו דטלמי
הימנותהין קדמיתא׃

Essendo condannate, per hauer rinuntiata la prima fede.

13 ילפו דין אף חבנותא
כד מתכרכן בית בתא
ולא בלחוד חבנותא
אלא אף דיסגן ממללא
ומפרקן סריקתא ומללן
מדם דלא ולא׃

Et insieme essendo elle ancora otiose, imparano a ire à torno per le case: e non solamente otiose, ma etiandio cianciatrici e curiose, parlando di cose che non conuengono.

14 צבא אנא הכיל דאילין
דטליין ידרגן וילדן בניא
ונדברן בתיהין ולא יתלן
לבעל דבבא אפלא חדא
עלתא דצוחיתא׃

Io voglio dunque che le piu gioueni si maritino, ch'elle generino de figliuoli, ch'elle gouernino la casa, ne diano à l'auersario alcuna occasion di dir male.

15 על דהשׁא גיר שׁריו
אנשׁ אנשׁ למסטא בתר
סטנא׃

Perche gia alcune si sono suiate dietro à satana.

16 אן אנשׁ מהימנא או
מהימנתא אית להון
ארמלתא יתרסון אנין
ולא יאקרן על עדתא
דלאילין דארמלתא אנין
דשׁררא תספקי׃

Se alcun fedele, ò alcuna fedele ha de le vedoue, souuenga loro, e non si graui la Chiesa: accioch'ella habbia assai per quelle che son veramente vedoue.

17 קשׁישׁא אילין דשׁפיר
מתדברין לאיקרא עפיפא
נשׁוון יתיראית לאילין
דלאין במלתא ובמולפנא׃

I Seniori che gouernano bene, siano tenuti degni di doppio honore, massimamente quelli che s'affaticano ne la parola e ne la dottrina.

18 אמר גיר כתבא דלא
תבלום תורא בדרכתא
ושׁוא הו פעלא אגרה׃

Imperoche la Scrittura dice, Non legar la bocca al bue che trita il grano. E piu, L'operaro e degno de la sua mercede.

ה

12 וישׁ־להן משׁפטן כי־על־
אמונתן הראשׁונה בגדו׃

Condemnadas ya, por auer falsado la primera fe.

13 יחד במרמה ובשׁפלות ידים
לומדות להתהלך מביתה לביתה
לא לבד בשׁפלות ידים כי־אם
גם מריבות עושׁות ומדברות
חלקות ומהתלות אשׁר לא שׁוות׃

Item, ansimismo tambien las ociosas enseñadas à andar de casa en casa: y no solamente ociosas, mas aun parleras, y curiosas, parlando loque no conuiene.

14 וחפץ אני אשׁר תבעלנה
הנערות תלדנה בנים תנהגנה
בית וסבה לא אחת להתגולל
אשׁר עליה יוכל השׂטן לגדף
ולחרף׃

Quiero, pues, que las mas moças se casen, crien hijos, gouiernen casa: que ninguna ocasion den àl aduersario para mal dezir.

15 כי־מעט נשׁים מהנה סרו
אחרי השׂטן׃

Porque ya algunas han buelto atràs en pos de Satanas.

16 אם לאישׁ נאמן או־לאשׁה
נאמנת ישׁ־להם אלמנות הוא
יכלכל אותנה ולא יכבד על־
העדה ומצא להן אשׁר באמת
אלמנות הנה׃

Y si algun fiel (ô alguna fiel) tiene biudas, mantengalas, y no sea cargada la Iglesia: paraque aya loque es menester para las que de verdad son biudas.

17 וזקני־העדה אשׁר מיטיבים
לנהג כפלים ישׁוו להכבד ועל־
היוגעים בדבר ובלמוד׃

Los Ancianos que gouiernan bien, sean auidos por dignos de doblada honrra: y mayormente losque trabajan en predicar y enseñar.

18 כי־אמר הכתב לא תחסם
שׁור בדישׁו לא תלין פעלת
שׂכיר אתך עד־בקר׃

Que la Escriptura dize, No ataras la boca àl buey que trilla. Item, Digno es el obrero, de su jornal.

έ.

12. Ἔχουσαι κρῖμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν.

Ayans leur condamnation, entant qu'elles ont faussé leur premiere foy.

13. Ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσι περιερχόμεναι τὰς οἰκίας· οὐ μόνον δὲ ἀργαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα.

Et auec cela aussi estans oiseuses, elles apprenant d'aller de maison en maison: & sont non seulement oiseuses, mais aussi babillardes, & curieuses, en babillant de choses mal seantes.

14. Βούλομαι οὖν νεωτέρας χήρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν.

Ie vueil donc que les ieunes vefues se marient, qu'elles procreent lignee, qu'elles gouuernét le mesnage: & qu'elles ne donnent aucune occasion à l'aduersaire de mesdire.

15. Ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ σατανᾶ.

Car desia se sont desuoyees quelques vnes apres Satan.

16. Εἴ τις πιστὸς ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ.

Quesi quelque homme ou femme fidele a des vefues, qu'il leur subuiene, & que l'Eglise n'en soit chargee, afin qu'il y ait assez pour celles qui sont vrayement vefues.

17. Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.

Que les anciens qui president deuement, soyent reputés dignes de double honneur: principalement ceux qui trauaillent en la Parole & en endoctrinement.

18. Λέγει γὰρ ἡ γραφή, Βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις· καί, Ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.

Car l'Escriture dit, Tu n'enmusoleras point le bœuf qui foule le grain: item, L'ouurier est digne de son salaire.

CAP. V.

12. Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

Hauing damnation / becauſe they haue broken the firſt fayth.

13. Simul autem & otioſæ diſcunt circumire domos: non ſolùm otioſæ, ſed & verboſæ & curioſæ, loquentes quæ non oportet.

And likewiſe alſo being ydle they learne to go about from houſe to houſe: yea / they are not onely ydle / but alſo pratlers and buſibodies / ſpeaking things which are not comely.

14. Volo ergo iuniores nubere, filios procreare, matres familiâs eſſe: nullam occaſionem dare adverſario maledicti gratia.

I will therefore that the yonger women marie / and beare children / and gouerne the houſe / and giue none occaſion to the aduerſarie to ſpeake euill.

15. Iam enim quædam converſæ ſunt retro ſatanam.

For certaine are alreadie turned backe after Satan.

16. Si quis fidelis habet viduas, ſubminiſtret illis, & non gravetur eccleſia: ut iis quæ verè viduæ ſunt, ſufficiat.

If any faythfull man / or faythfull woman haue widowes / let them miniſter vnto them / and let not the Church bee charged / that there may be ſufficient for them that are widowes in deede.

17. Qui bene præſunt preſbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo & doctrina.

The Elders that rule well / are worthy of double honour / ſpecially they which labour in the worde and doctrine.

18. Dicit enim ſcriptura: Non infrænabis os bovi trituranti, &, Dignus eſt operarius mercede ſua.

For the Scripture ſayth / Thou ſhalt not mouſell the mouth of the oxe that treadeth out the corne: and / The labourer is worthie of his wages.

Das V. Capitel.

12. Vnd haben jr vrtheil / daß ſie den erſten glauben verbrochen haben.

Oc haffue deris Dom / at de haffue forbrudet den Førſte Tro.

13. Darneben ſeind ſie faul / vnd lernen vmblauffen durch die Häuſer / nicht allein aber ſind ſie faul / ſondern auch ſchwätzig vnd fürwitzig / vnd reden daß nicht ſein ſoll.

Der til mer ere de oc lade / oc lære at løbe omkring i Huſene / oc de ere icke alſomeniſte lade / men ocſaa fulde aff ſqualder oc vnyttig handel / oc tale det ſom icke ſkal vere.

14. So will ich nun / daß die jungen Witwen freyen / Kinder zeugen / haußhalten / dem Widerſacher keine vrſach geben zu ſchelten.

Sa vil ieg nu / at de vnge Viduer ſkulle gifftis / føde børn / holde huſſ / icke giffue Modſtanderen nogen aarſaage til fortalelſe.

15. Denn es ſind ſchon etliche vmbgewand / dem Sathan nach.

Thi der ere allerede nogle omvende / effter Satan.

16. So aber ein glaubiger oder glaubiginne Witwen hat / der verſorge dieſelbigen / vnd laſſe die Gemeine nicht beſchweret werden / auff daß die / ſo rechte Witwen ſind / mögen gnug haben.

Der ſom nogen tro Mand eller tro Quinde haffue Viduer / da ſkulle de beſørge dem / oc lade icke Menigheden beſuaris. Paa det at de ſom ere rette Viduer / kunde haffue nock.

17. Die Elteſten / die wol fürſtehen die halt man zwyfacher ehren werth / ſonderlich die da arbeiten im Wort / vnd in der Lehre.

De Eldſte ſom ere gode Forſtandere / dem holder mand at vere dubbelt ære verde / beſynderlige dem / ſom arbeyde i Ordet / oc vdi Lærdom.

18. Denn es ſpricht die ſchrifft: Du ſolt nicht dem Ochſen das Maul verbinden / der da dreſchet. Vnd ein arbeiter iſt ſeines lohns werth.

Thi Scrifften ſiger / du ſkalt icke binde munden til paa den Oxe ſom terſker. Oc en Arbeydere er ſin løn verd.

Kapitola V.

12. Tehdy teprw ſe wdáwati chtegij / gſauce giž w potupenij / pro to / neb gſau prwnij wjru zruſſyly:

W tym godne przygány / iż pierwßą wiárę odrzuciły.

13. A také y prázniſſe včij ſe choditi po domijch / a ne toliko zahálegijce / ale také ſſtěbetné y wſſetečné mluwjce / což neſluſſý.

A k temu theż y prożnuiące / vczą ſie chodźić dom od domu / á nie tylko prożnuią / ále też ſą świegotliwe / niepotrzebnemi rzeczami ſie bawiące / plotąc to co nie przyſtoi.

14. Protož chcy aby ſe mladſſý wdáwaly / Syny rodily / a Hoſpodyně byly / aby žádné přjčiny nedaly protiwnijku / aby o nich mohl zle mluwiti.

Chcę tedy áby młodße ßły zá mąż / y dźieci rodźiły / dom rządźiły / przećiwnikowi żadney przyczyny nie dawały ku złorzeczeniu.

15. Neb některé gſau ſe obrátily zpět po Satanáſſowi.

Abowiem iuż niektore odſtąpiły / y zá ßatánem ßły.

16. Protož geſtliže kdo wěrný má Wdowy / pomoc čiň gim / aby nebyla obtijžena Cýrkew / aby těm kteréž prawé Wdowy gſau / ſtačilo.

A ieśli ktory wierny / ábo ktora wierna ma wdowy / niech ie wſpomaga / a niechay kośćioł nie bedźie obciążony / áby wſpomagał ty ktore ſą prawdźiwe wdowy.

17. Kněžij kteřijž dobře zpráwugij / dwogij cti hodni giniž ni buďte: a zwláſſtě ti kteřijž pracugij w Slowu / a w včenij.

Stárße ktorzy ſie dobrze w vrzędźie ſwym ſpráwuią / niech mája godnymi dwojákiey czći / á zwłaſzczá ty ktorzy pracuią w ſłowie y w nauce.

18. Neb prawij Pijſmo: Nezawijžeš vſt Wolu / kterýž mlátij. A opět Hoden geſt dělnijk ſwé mzdy.

Abowiem mowi piſmo: Wołowi wymłacáiącemu zboże nie záwiążeß geby. A Godnyć ieſt robotnik zapłáty ſwoiey.

ה

19 על קשישא קטיגרנותא לא תקבל אלא על פום תרין ותלת סהדין:

Contra vn Seniore non riceuere accusatione, senon sotto due ò tre testimonij.

20 לאילין דחטין קדם כל אנש כון דאף שרכא דאנשא ידחלון:

Quelli che peccano, riprendili in presentia di tutti: acciochè gli altri ancora habbiano timore.

21 מסהד אנא לך קדם אלהא ומרן ישוע משיחא ומלאכוהי גביאת דהלין תטר ולא יתקדם דעינך למדם ולא תסעור מדם במסב באפא:

Io ti scongiuro dinanzi à Dio, & al Signor IESV Christo, e gli Angeli eletti, che tu osserui queste cose senza preferir l'vno à l'altro, niente facendo per inclinatione verso alcuna parte.

22 אידא בעגל על אנש לא תסים ולא תשתותף בחטהא נוכריא נפשך טר בדכיותא:

Non porre di leggiero le mani sopra alcuno, e non partecipar de peccati altrui. Conserua te stesso puro.

23 ומכיל מיא לא תשתא אלא חמרא קליל הוית שתא מטול אסטומכך ומטול כורהנך אמינא:

Da hora innanzi non beuere acqua, ma vsa vn poco di vino, per cagion del tuo stomaco, e de le tue spesse infermità.

24 אית בני נשא דחטהיהון ידיעין אנון ומקדמין להון לבית דינא ואית דבתרהון אזלין:

I peccati d'alcuni huomini son manifesti prima: e vengono auanti in condannatione: ma ad alcuni ancora seguitano da poi.

25 הכנא אף עבדא טבא ידיעין אנון ואילין דאחרניאית אנון למטשא לא משכחין:

Similmente ancor le buone opere son manifeste auanti: e quelle che sono altrimenti, non posson esser nascoste.

ה

19 עַל־זָקֵן הָעֵדָה שִׂטְנָה וְדִבַּר־חוֹבָה לֹא תְקַבֵּל מִלְּבַד אִם־לֹא בְּפִי־שְׁנַיִם אוֹ־בְּפִי־שְׁלוֹשָׁה עֵדִים:

Contra el Anciano no recibas accusacion sino con dos otres testigos.

20 אֶת־הַחֹטְאִים לְעֵינֵי כֻלָּם הוֹכִיחַ אֲשֶׁר הָאֲחֵרִים יִירָאוּן:

A los que peccáren, redarguyelos delante de todos, paraque los otros tambien ayan temor:

21 וּמֵעִיד אָנֹכִי לִפְנֵי אֱלֹהִים וַאדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וּמַלְאָכִים הַבְּחִירִים אֲשֶׁר תִּשְׁמֹר אֶת־הָאֵלֶּה בִּלְתִּי הַכָּרַת פָּנִים בַּמִּשְׁפָּט וְלֹא לִנְטוֹת יָמִין אוֹ־שְׂמֹאל:

Requiero te delante de Dios y del Sennor Iesus el Christo, y de sus Angeles escogidos, que guardes estas cosas: sin per juyzio de nadie, que nada hagas acostandote à la vna parte.

22 אֶת־יָדַיִם מְהֵרָה עַל־אִישׁ לֹא תָשִׂים וְלֹא אָרַחְתָּ בְּחֶבְרָה עִם־פּוֹעֲלֵי עָוֶן לָלֶכֶת עִם אַנְשֵׁי רֶשַׁע הִשְׁתַּמֵּר מֵעֲוֹנָךְ וְתָם וְיָשָׁר יִצָּרוּךָ:

No facilmente impongas las manos à alguno, ni communiques en peccados agenos. conseruate en limpieza.

23 לֹא תְעוֹדֵד לִשְׁתּוֹת מַיִם כִּי־אִם תִּשְׁתֶּה מְעַט יַיִן בַּעֲבוּר מַחֲלֵה מֵעֶיךָ וְחֳלָיִים רַבִּים:

No beuas de aqui adelante agua, si no vsa de vn poco de vino por causa del estomago y de tus continas enfermedades.

24 הָיוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁחַטֹּאתָם נוֹדָעוֹת וּמַקְדִּימוֹת לַמִּשְׁפָּט וְהָיוּ חַטֹּאת אֲחֵרוֹת הַמְּאַחֲרוֹת לָבוֹא בַּמִּשְׁפָּט:

Los peccados de algunos hombres antes que vengã à juyzio, son manifiestos: à otros les vienen despues:

25 וּכְמוֹ כֵן הָיוּ מַעֲשִׂים טוֹבִים הַנּוֹדָעִים וְהָיוּ אֲשֶׁר לְהֵפֶךְ לֹא נוֹדָעִים אַךְ לֹא יוּכְלוּ לְהֵחָבֵא:

Ansimismo las buenas obras antes son manifiestas: y las que son de otra manera, no se pueden esconder.

ε.

19. Κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.

Ne reçoi point d'accusation contre l'Ancien, sinon sous deux ou trois tesmoins.

20. Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι.

Repren publiquement ceux qui pechent, afin que les autres aussi en ayent crainte.

21. Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν.

Ie t'adiure deuant Dieu & le Seigneur Iesus Christ, & les Anges esleus, que tu gardes ces choses sans preferer l'vn à l'autre, ne faisant rien an panchãt d'vn costé.

22. Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει.

N'impose point hastiuement les mains sur aucun, & ne communique point aux pechés d'autrui: garde toi pur toi mesme.

23. Μηκέτι ὑδροπότει· ἀλλ' οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας.

Ne boi plus d'eau, mais vse d'vn peu de vin à cause de ton estomach, & à cause des maladies que tu as souuent.

24. Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν· τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν.

Les pechés de quelques vns se manifestent deuant, & vienent en auant en leur condamnation: mais en d'autres ils suiuent apres.

25. Ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔργα πρόδηλά ἐστι, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα, κρυβῆναι οὐ δύναται.

Semblablement aussi les bonnes oeuures se manifestent deuant, & celles qui sont autrement ne peuuent estre cachees.

CAP. V.

19. Adverſus presbyterum accuſationem noli recipere: niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.

Againſt an Elder receyue noue accuſation / but vnder two or three witneſſes.

20. Peccantes, coram omnibus argue: ut & cæteri timorem habeant.

Them that ſinne/rebuke openly/that the reſt alſo may feare.

21. Teſtor coram Deo & Chriſto Ieſu & electis angelis, ut hęc cuſtodias ſine præiudicio, nihil faciēs in aliam partem declinando.

I charge thee before God and the Lorde Jeſus Chriſt / and the elect Angels / that thou obſerue theſe thinges without preferring one to another/ and do nothing partially.

22. Manus citò nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis. Teipſum caſtum cuſtodi.

Lay handes ſuddenly on no man / neyther bee partaker of other mens ſinnes : keepe thy ſelſe pure.

23 Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino utere propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.

Drinke no longer water / but vſe a litle wine for thy ſtomaks ſake/ and thine often infirmities.

24. Quorundam hominū peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium: quoſdam autem ſubſequuntur.

Some mens ſinnes are open before hand/ and goe before vnto iudgemēt: but ſome mens followe after.

25. Similiter & facta bona, manifeſta ſunt: & quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt.

Likewiſe alſo the good workes are manifeſt before hande/ and they that are otherwiſe/cannot be hid.

Das V. Capitel.

19. Wider einen Elteſten nim̄ keine klage auff / auſſer zweyen oder dreyen Zeugen.

Anamme icke noget Klagemaal mod en aff de Eldſte/ Vden thu eller try Vidne.

20. Die da ſündigen/ die ſtraffe für allen / auff daß ſich auch die andern förchten.

De ſom ſynde/ dem ſtraffe faar alle / Paa det de andre oc ſkulle frycte ſig.

21. Ich bezeuge für Gott / vnd dem HERREN JEſu CHriſto / vnd den außerwehlten Engeln/ daß du ſolches halteſt / Ohn eigen Gutdünckel / vnd nichts thuſt nach gunſt.

Jeg vidner faar Gud/ oc den HERRE Jheſu Chriſto oc de vdualde Engle/ at du holder dette / vden dit eget gode tycke/ oc gør inted for gunſt.

22. Die Hende lege niemand bald auff. Mache dich auch nicht theilhafftig frembder ſünden. Halt dich ſelber keuſch.

Du ſkalt icke legge Henderne ſnart paa nogen / gør dig oc icke delactig i fremmede ſynder. Holt dig ſelff kyſt.

23. Trinck nicht mehr Waſſer / ſondern brauche ein wenig Weins / vmb deines Magens willen / vnd daß du offt kranck biſt.

Drick icke mere vand / men bruge føye Vin / for din Maffue ſkylt/ oc for du eſt offte ſiug.

24. Etlicher Menſchen ſünde ſind offenbar / daß man ſie vorhin richten kan. Etlicher aber werden hernach offenbar.

Nogle Menniſkis ſynder ere obenbare / at mand kand tilforne døm dem. Oc nogle ſkulle obenbaris her effter.

25. Deſſelbigen gleichen auch etlicher gute werck ſind zuvor offenbar / vnd die andern bleiben auch nicht verborgen.

Diſligeſt ere oc noglis gode gerninger obenbare tilforn/ oc de andre bliffue ocſaa icke ſtiulte.

Kapitola V.

19. Proti Kněžy žáloby nepřigijmay/ gedině pod dwěma nebo pod třmi ſwědky.

Przećiwko ſtárßemu nie przyymuy ſkargi/ wyiawßy na dwu abo trzech świádkách.

20. Ty pak kteřij hřeſſij/ předewſſemi treſtcy / ať ſe y ginij bogij.

A thy ktorzy grzeßą / karz przed wßyckimi/ aby ſie y drudzy bali.

21. Oſwědčugiť před Bohem y Kryſtem Gežijſſem / y před wywolenými Angely geho / aby těchto wěcý oſtřijhal bez vmenſſenij / nic nečině na ginau ſtranu ſe vchyluge.

Oświadczam ſie przed Bogiem/ y Pánem Jezu Kryſtem / y Anioły wybránymi ábyśćy rzeczy záchował, nie przekładaiac iednego nad drugiego / nie czyniac nic przychylaiac ſie ku ktorey ſtronie.

22. Newzkládey rukau rychle na nijádného/ ani měg ſpolku s cyzými hřijchy. Tebe ſamého oſtřijhay w čiſtotě.

Reku ni ná kogo nie wkládaj rychło/ áni badz vczeſtnikiem grzechow cudzych/ ſame° ſiebie czyſtym záchoway.

23. Nepij giž Wody/ ale požijway ſkrowně Wijna pro twůg žaludek / y pro čaſté twé nemocy.

Juz daley wody nie piy/ ale vżyway potroſze winá dla żoladká twego/ y częſtych chorob twoich.

24. Některých Lidij hřijchowé gſau zgewnij / kteřijž předcházegij Saud / některých pak ſaudem zgeweni budau.

Niektorych ludzi grzechy przed tym bywaia iawne/ w przod idac ná potepienie/ á za niektorymi ida pozad.

25. Též y Skutkowé dobřij gſau zgeweni/ a kteřijž ginák gſau / také ſkryti býti nemohau.

Tákże też dobre vczynki przed tym iawne bywaia / á ty ktore ſie ináczey maia, nie moga być táyne.

ו

1 אילין דאיתיהון תחית נירא דעבדותא למריהון בכל איקר יאחדון דלא יהוא שמה דאלהא ויולפנה מתגדף:

Tutti i ſerui che ſon ſotto'l giogo, ſtimino i lor ſignori degni d'ogni honore: acciochè il nome di Dio e la ſua dottrina nõ ſia baſtemmiata.

2 אילין דין דאית להון מריא מהימנא לא יבסון בהון על דאחיהון אנון אלא יתיראית ישמשון אנון על דמהימנא אנון וחביבא הלין דמתתניחין בתשמשתהון הלין אלף ובעי מנהון:

E quelli che hanno i padroni fedeli, non gli diſprezzino, inquanto che ſon fratelli, anzi maggiormente li ſeruano, percioche ſon fedeli e diletti, come quelli che ſon partecipi del beneficio. Inſegna queſte coſe, & eſortane.

3 און דין אית אנש דמלף יולפנא אחרנא ולא מתקרב למלא חלימתא דמרן ישוע משיחא ו ולי יולפנא דדחלת אלהא:

Se alcuno inſegna altrimenti, e non s'accoſta a le ſane parole del noſtro Signor IESV Chriſto, e a la dottrina che è ſecondo la pietà.

4 הנא דמתתרים כד מדם לא ידע אלא כריה בדרשא ובבעתא דמלא דמנהון הוא חסמא וחרינא וגודפא ומסם ברעינא בישא:

Coſtui è gonfiato di ſuperbia non ſapendo nulla, ma eſſendo ſtolto intorno à le queſtioni, e combattimenti di parole: da lequali naſce inuidia, contentione, baſtemmie, male ſoſpettioni.

5 ושחקא דבני נשא אילין דמחבל רעינהון וגליזין מן קושתא וסברין דתאגורתא הי דחלת אלהא אנת דין אתרחק מן הלין:

Diſpute inutili d'huomini, corrotti di mente, e priuati de la verità, che ſtimano la pietà eſſere vn guadagno. Separati da queſti tali.

6 תאגורתא גיר דילן רבא הי דאיתיה דחלת אלהא בחשחתא דמסתן:

Egli è bene vn gran guadagno la pietà col contentarſi di ciò che altri ſi troua.

ו

1 כל העבדים אשר היו תחת העל יוקירו אדוניהם בעיניהם ויכבדום ויאהבום פן יחרף שם אלהים ותורת הבשורה:

Todos losque eſtan debaxo de yugo de ſeruidumbre, tengan à ſus ſennores por dignos de toda honrra, porque no ſea blaſphemado el nombre del Sennor y ſu doctrina.

2 ואשר יש להם אדנים נאמנים בל יבוזו להם כי אחים המה כי אם יותר יעבדום כי מאמינים המה ואהובים וכי חברי טוב יהוה בארץ חיים את האלה למד ונחם:

Y losque tienen ſennores fieles, no los tengan en menos por ſer ſus hermanos: antes los ſiruan mejor, porquanto ſon fieles y amados, y participes del beneficio. Eſto enſenna y exhorta.

3 אם איש ילמד דברים אחרים ולא יבוא לנוח בטוב ואמת דברי אדנינו ישוע המשיח ובתורה אשר כיראת יהוה:

El que enſenna otra coſa, y no ſe allega à las ſanas palabras del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, y à la doctrina que es conforme à la piedad.

4 הוא מתרומם ומאומה לא מבין כי אם חלה בשאלות ובריבות הדברים מאשר תהיה שנאה מריבה גדופה מחשבות מומות רעות:

Hinchado es, nade ſabe, enloquece acerca de quiſtiones y contiendas de palabras de las quales nacen embidias, pleytos, maledicencias, malas ſoſpechas.

5 מצות העדות רק בזדון אנשים אשר יבער יכסל שכלם וחסרו אמת וחושבים כי יראת יהוה היא למדהבה או לבצע לכן סורה מאשר כאלה:

Combates de hombres corruptos de entendimiento, y priuados de la verdad, y que tienen la piedad por grangeria.

6 כי יראת יהוה את דיה מדהבה גדולה היא:

Grande grangeria empero es la piedad con loque baſta.

ΚΕΦΑΛ. ϛʹ.

Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται.

Que tous ſerfs qui ſont ſous le ioug, reputent leurs propres maiſtres dignes de tout honneur: afin que le Nom de Dieu & ſa doctrine ne ſoit blaſphemee.

2. Οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας, μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν· ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι, καὶ ἀγαπητοί, οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει.

Et ceux qui ont des maiſtres fideles, qu'ils ne les meſpriſent point à cauſe qu'ils ſont freres, ains pluſtoſt qu'ils les ſeruent, à cauſe qu'ils ſont fideles & bien aimés, eſtans participans du benefice. Enſeigne ces choſes & exhorte.

3. Εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ,

Si quelcun enſeigne autrement, & ne conſent aux ſaines paroles de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, & à la doctrine qui eſt ſelon pieté:

4. Τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας· ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί.

Icelui eſt enflé, ne ſachant rien, ains eſtant fol apres des queſtions & debats de paroles, deſquelles s'engendrent enuies, noiſes, meſdiſances, mauuais ſoupçons.

5. Διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν, καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων.

Vaines diſputes d'hommes qui ſont corrompus d'entendement, & deſtitués de verité, reputans pieté eſtre gain: retiretoi de ceux qui ſont tels.

6. Ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας.

Or la pieté auec contentement d'eſprit eſt vn grand gain.

CAP. VI.

QVicunque ſunt ſub iugo ſervi, dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur: ne nomen Domini & doctrina blaſphemetur.

Let as many ſeruants as are vnder the yoke / count their maſters worthy of all honor/that name of God/and his doctrine be not euill ſpoken of.

2. Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres ſunt, ſed magis ſerviant, quia fideles ſunt & dilecti, qui beneficii participes ſunt Hæc doce, & exhortare.

And they which haue beleeuing maſters/let them not deſpiſe them/ becauſe they are brethren / but rather doe ſeruice/becauſe they are faythfull / and beloued/and partakers of the benefite. Theſe things teach and exhort.

3. Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ei quæ ſecundùm pietatem eſt, doctrinæ.

If any man teach otherwiſe / and conſenteth not to the wholſome woordes of our Lord Jeſus Chriſt / & to the doctrine/which is according to godlines.

4. Superbus eſt, nihil ſciens, ſed languens circa quæſtiones & pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidiæ, cõtentiones blaſphemiæ, ſuſpiciones malæ.

He is puft vp/and knoweth nothing/ but doteth about queſtions / & ſtrife of words/whereof commeth enuie/ſtrife/ raylings/euill ſurmiſings.

5. Conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati ſunt, exiſtimantium quæſtum eſſe pietatem. (*Seiungere ab iis qui eius modi ſunt.*)

Vaine diſputations of men of corrupt mindes/and deſtitute of the trueth hwich thinke that gaine is godlineſſe: from ſuch ſeparate thy ſelfe.

6. Eſt autem quæſtus magnus, pietas cum ſufficientia

But godlines is great gaine / if a man be content with that he hath.

Das VI. Kapitel.

DJe Knechte / ſo vnter dem joch ſind/ſollen jre Herren aller ehren werth halten/ auff daß nicht der Name Gottes vnnd die Lehre verläſtert werde.

DE Tienere/ ſom ere vnder Aaget/ſkulle holde deris Herrer i al ære/ oc verdighed / Paa det at Guds Naffn oc Lærdom ſkal icke beſpaattis.

2. Welche aber glaubige Herrn haben/ ſollen diſelbigen nicht verachten/ mit dem ſchein / daß ſie Brüder ſind/ ſondern ſollen vil mehr dienſtbar ſein/ dieweil ſie glaubig vnnd geliebt / vnd der wolthat theilhafftig ſind. Solchs lehre vnd ermahne.

Oc de der haffue Herrer ſom tro/ ſkulle icke foracte dem/met det ſkin/at de ere Brødre/men de ſkulle meget mere vere tienſtactige/ effterdi de tro oc ere elſkte oc delactige i velgerningen. Dette ſkalt du lære oc formane.

3. So jemandt anders lehret / vnd bleibet nicht bey den heilſamen Worten vnſers HERRN Jeſu Chriſti/ vnd bey der Lehre von der Gottſeligkeit.

Der ſom nogen lærer anderledis/ oc bliffuer icke hoſſ vor HERRIS Jheſu Chriſti ſalige ord / oc hoſſ den Lærdom om Gudelighed.

4. Der iſt verdüſtert/ vnnd weiß nichts ſondern iſt ſeuchtig in Fragen vnnd Wortkriegen/ auß welchen entſpringet neid / hader / läſterung / böſe argwohn.

Hand er formørcket/ oc veed inted / men er ſiug i Spørſmaal/ oc Ordkrieg / aff huilcke der vdſpringer/ Had/Trette/ Skendzel/ ond Miſtanck.

5. Schulgezäncke / Solcher Menſchen/die zurütte ſinne haben/ vnd der warheit beraubt ſind/ die da meinen/ Gottſeligkeit ſey ein Gewerbe. Thu dich von ſolchen.

Vnyttige trette/ ſaadane Menniſke/ſom haffue forderffuede ſind/oc ſandhed er røffuit fra/ de ſom mene/ at Gudelighed er en handel. Holt dig fra ſaadane.

6. Es iſt aber ein groſſer gewin/ wer Gottſelig iſt/ vnd leſſet jm genügen.

Men det er en ſtor vindig / huo ſom er Gudelig/ oc lader ſig nøye.

Kapitola VI.

KTeřijžkoli Služebnijch pod ghem gſau / ať magij Pány ſwé we wſſij poctiwoſti/ aby gméno Božij a včenij nebylo rauháno.

KTorzykolwiek ſludzy ſa pod iárzmiem / niech rozumieia pány ſwe godne być wſzelákiey czći/ ábyimie Bozey náuká nie byla bluznioná.

2. Kteřij pak magij wěrné Pány / nepotupůgtež gich / že gſau Bratřij: ale radčgi ſlužte/ proto že gſau wěrnij a milij/ yako kteřijž dobrodinij včaſtni gſau. Včiž tomu a napomijnay.

A ktorzy máia pany wierne/ niech ich nie wzgardzaia/ iż ſa bráćia/ ále radſzey niech ſluza/ iż ſa wierni vmilowáni/ y vczeſtniki dobrodzieyſtwa Bozego/ tych rzeczy nauczay/ y napominay.

3. Pakli kdo ginák včij / a nepowoluge zdrawým řečem Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ a tomu včenij / kteréž geſt podlé pobožnoſti.

Jeſli ktho rozney náuki vczy/ á nie przyſtawa ku zdrowym powieśćiam Pana náſzego Jezu Kryſtá/ y ku tey nauce ktora ieſt wedle pobożności.

4. Takowýž geſt pyſſný nic nevměge/ ale geſt nemaudrý při otázkách a hádanijch w řeči: z kterýchžto pocházegij/ záwiſt/ ſwár / rauhánij / zlá domnijwánij.

Tenći ieſt nadetły nic nie vmieiac / ále ſzaleie około gadek y ſporow o ſłowiech / z ktorych rośćie zazdrość / ſwar / złorzeczeńſtwa / złe podeyzrzenia.

5. Daremná hádanij Lidij na myſli poruſſených / a kteřij gſau zbaweni prawdy / domnijwagijce ſe žeby tělesný zyſk byla pobožnoſt. (Takowých ſe warůg.)

Przewrotne ćwiczenia ludzi rozumu ſkazonego/ y ktorym odieta ieſt prawda máiac pobożność zá zyſk/ odlaczże/ ſie od tych ktorzy ſa takowi.

6. Geſtiť pak zyſk weliký/ pobožnoſt s doſtatečnoſtij.

A yeſtći wielki zyſk pobożność z vmyſłem/ ktory przeſtawa ná tym co ma.

ו

7 מדם גיר לא אעלן לעלמא וידיעא דאף לא דנפק מנה משכחינן ׃

Imperoche niente habbiam portato nel mondo, certo è che niente ancora ne possiam riportare.

8 מטול הנא ספקא לן מאכולתא ותכסיתא ׃

Ma hauendo noi gli alimenti, e da poterci coprire, ci contentaremo di questo.

9 אילין דין דצבין למעתר נפלין בנסיונא ובפחא וברגיגתא סגיאתא דסכלן ומסגבן ומטבען לבני נשא בחבלא ובאבדנא ׃

La doue quelli che vogliono arrichire, cascano ne la tentatione, e nel laccio, & in molte cupidità stolte e nocive, le quali sommergono gli huomini ne la morte e perditione.

10 עקרא גיר דכלהין בישתא איתיה רחמת כספא דאית אנשא דאתרגרגו לה ומן הימנותא טעו ונפשהון אעלו לדונא סגיאא ׃

Percioche il desiderio de le richezze è radice di tutti i mali: il quale alcuni appetendo, hanno deviato da la fede, e sonosi inuiluppati se stessi in molti dolori.

11 אנת דין או בר נשא דאלהא מן הלין ערוק והרט בתר זדיקותא ובתר כאנותא ובתר הימנותא ובתר חובא ובתר מסיברנותא ובתר מכיכותא ׃

Ma tu, ò huomo di Dio, fuggi queste cose, e seguita la giustitia, la pietà, la fede, la charità, la patientia, la mansuetudine.

12 ואתכתש באגונא טבא דהימנותא ואדרך חייא דלעלם דלהון אתקרית ואודית תודיתא טבתא קדם סהדא סגיאא ׃

Combatti il buon combattimente de la fede, prendi la vita eterna, a laquale ancora tu sei chiamato, e n'hai fatta buona confessione in presentia di molti testimonij.

ו

7 כי מאומה לא האתינו בעולם הזה לכן בגלוי כי מאומה לא נוכל להוציא ממנו ׃

Porque nada metimos en este mundo, y sin duda nada podremos sacar.

8 ואם לנו אכל לאכל ובגדים ללבוש באלה נכלכל ׃

Ansique teniendo sustento y conque cubrirnos, seamos contentos con esto.

9 כי אשר תגעו להעשיר יפלו במסה ובמוקש ובמאוים רבים כסילים והבלים אשר ישליכו את בני אדם במצלות ים שואה ואבדון ׃

Porque losque quieren enrriquecerse, caen en tentacion y en lazo, y en muchas cudicias locas y dannosas, que anegan à los hombres en perdicion y muerte.

10 כי שרש כל רעות אהוב כסף אשר התאוו אנשים ונתעו מאמונה והעלו על נפשם חבלים רבים ׃

Porque la cudicia es rayz de todos los males: laqual teniendo muchos se descaminaron de la fe, y fueron traspassados de muchos dolores.

11 ואתה איש האלהים ברח לך מפניהם רדף אחרי הצדקה יראת יהוה אמונה אהבה דמיה ענוה ׃

Mas tu, ò hombre de Dios, huye de estas cosas: y sigue la justicia, la piedad, la fe, la charidad, la tolerancia, la mansedumbre.

12 היה לי לבן חיל והלחם מלחמות יהוה טובות מלחמות אמונה ואחז לך חיי עולם אשר אליהם נקראת בהתודותך תודה טובה לפני מעידים רבים ׃

Trae buena milicia de fe: echamano de la vida eterna à laqual ansi mismo eres llamado auiendo hecho buena profession delante de muchos testigos.

ϛʹ.

7. Οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα.

Car nous n'auons rien apporté au monde: aussi est-il euident que nous n'en pouuons rien emporter:

8. Ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα.

Mais ayans la nourriture, & dequoi puissions estre couuers, cela nous suffita.

9. Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν, καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς· αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν.

Or ceux qui veulent deuenir riches, tombent en tentation, & au piege, & en plusieurs desirs fols & nuisibles, qui plongent les hommes en destruction & perdition.

10. Ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς.

Car la racine de tous maux c'est la côuoitise des richesses: de laquelle quelques vns ayans enuie se sont desuoyés de la foy, & se sont eux-mesmes enferrés en plusieurs douleurs.

11. Σὺ δὲ ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονὴν, πρᾳότητα.

Mais toi, ô homme de Dieu, fui ces choses, & pourchasse iustice, pieté, foy, charité, patience, debonnaireté.

12. Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων.

Comba le bon combat de la foy, apprehende la vie eternelle, à laquelle aussi tu es appelé, & en as fait bonne profession deuant beaucoup de tesmoins.

CAP. VI. | Das VI. Capitel. | Kapitola VI.

7. Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubiũ, quòd nec auferre quid possumus.

For we brought nothing into the world / and it is certaine / that we can carie nothing out.

7. Denn wir haben nichts inn die Welt bracht / darumb offenbar ist / wir werden auch nichts hinauß bringen.

Thi wi førde inted i Verden / der faare er det obenbare / at wi skulle oc inted føre vd aff.

7. Neb nic gsme nepřineslí na tento swět / a bez pochybenij že také nic nemůžeme odnesti.

Abowiem nie przynieślichmy nic ná świat / zaiste ani też wynieść nic nie możemy.

8. Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.

Therefore when wee haue foode and rayment / let vs therewith be content.

8. Wenn wir aber Nahrung vnd Kleider haben / so lasset vns benügen.

Oc naar wi haffue Nering oc Klæder / da skulle wi lade oss nøye.

8. Ale magjce pokrm / a čijm bychom se odijwali / měgmež na tom dosti.

Ale máiac żywność y odźienie / ná tym przestaniemy.

9. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.

For they that will be rich / fall into tentation and snares / and into many foolish and noysome lustes / which drowne men in perdition and destruction.

9. Denn die die da reich werden wöllen / die fallen in versuchung vnd stricke / vnd vil thörichter vnd schädlicher lüste / welche versencken die Menschen ins verderben vnd verdamniß.

Fordi at de som ville bliffue Rige / de falde i fristelser oc snarer / oc i mange daarlige oc skadelige begærelser huilcke som nedsencke Mennisken i forderffuelse oc fordømelse.

9. Nebo ti kteřijž chtěgij Bohati býti / vpadagij w pokussenj a w osýdlo ďáblowo / w žádosti mnohé a neužitečné y škodliwé / kteréž pohřižugij lidi na zahynutij a na zatracenij.

Lecz ktorzy chcą być bogátymi / wpadáią w pokuszenie / y wśidło y w pożądliwości wiele szalonych y szkodliwych / ktore ponurzáią ludźi ná zátracenie / y ná zginienie.

10. Radix enim omnium malorũ est cupiditas: quam quidam appetentes erraverunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis.

For the desire of money is the roote of all euill / which while some lusted after / they erred from the fayth / and perced themselues through with many sorowes.

10. Denn Geitz ist ein wurtzel alles übels / Welches hat etliche gelüstet / vnnd sind vom Glauben irre gegangen / vnd machen jnen selbs vil schmertzen.

Thi Gerighed er en rod til alt ont / Til huilcken nogle haffde lyst / oc fore vild fra Troen / oc gøre sig selff megen Pine.

10. Kořen zagisté wsseho zlého / gestiť lakomá žádost: kteréžto někteřij žádagjce / poblaudili gsau od Wijry / a vwedli se w bolesti mnohé.

Abowiem korzeń wszech złych rzeczy iest chćiwość ku pieniądzom / ktorych niektorzy pożądáiąc / obłądźili się od wiáry / y sámi siebie przebijáli wielą boleśći.

11. Tu autem, ô homo Dei, hæc fuges sectare verò iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem.

But thou / O man of God / flee these things / and followe after righteousnes / godlines / fayth / loue / pacience / and meekenes.

11. Aber du Gottes Mensch fleuch solches / jage aber nach der Gerechtigkeit / der Gottseligkeit / dem Glauben / der Liebe / der Gedult / der Sanfftmuth.

Men du Guds Menniske fly saadant / oc giff dig effter Retferdighed / Gudelighed / Troen / Kærlighed / Taalmodighed / Sactmodighed.

11. Ale ty o Člowěče Božij / warůg se toho: a následug sprawedlnosti / pobožnosti / Wijry / Lásky / Trpěliwosti / Tichosti.

Ale ty męžu Boży chroń się tych rzeczy / á násláduy spráwiedliwośći / pobożnośći / wiáry / miłośći / cierpliwośći / cichośći.

12. Certa bonum certamen fidei: apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confessus bonam confessionem coram multis testibus.

Fight the good fight of fayth: lay holde of eternal life / whereunto thou art also called / and hast professed a good profession before many witnesses.

12. Kämpffe den guten Kampff deß Glaubens / ergreiff das ewige Leben / darzu du auch beruffen bist / vnnd bekant hast ein gut bekentniß / für vilen Zeugen.

Stride en god Strid i Troen / fatte det euige Liff / til huilcket du est oc kaldet / oc haffuer bekent en god bekendelse / for mange Vidne.

12. Bojug dobrý boj Wijry / dosáhniž žiwota wěčného / k kterémuž gsy powolán / a wyznal gsy dobré wyznánij před mnohými / swědky.

Wiedź zacną bytwę wiáry / chwyć się żywotá wiecznego / dla ktorego iesteś wezwan / y vczyniłeś zacne wyznánie przed wielą świádkow.

ו

13 מסהד אנא לך קדם אלהא הו דמחא כל וישוע משיחא הו דאסהד קדם פונטיוס פילטוס סהדותא שפירתא׃

Io ti comando dinanzi a Dio, che viuifica tutte le cose, & à IESV Christo, il qual testificò sotto Pontio Pilato buona confessione.

ו

13 ומצוה אני אותך לפני אלהים המחיה את־כל בישוע המשיח אשר העיד תחת פונטיאוס פילטוס את־התודה טובה׃

Mandote delante del Dios que dá vida à todas las cosas, y de Iesus el Christo, que testificó la buena professiõn delante de Poncio Pilato.

ϛ.

13. Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν.

Ie t'enioin deuant Dieu qui viuifie toutes choses, & deuant Iesus Christ qui a fait ceste belle confession deuant Ponce Pilate:

14 דתטריוהי בפוקדנא דלא טולשא ודלא מומא עדמא לגלינה דמרן ישוע משיחא׃

Che tu osserui il comandamento senza macula e senza riprensione, infin à l'apparition del nostre Signor IESV Christo.

14 לשמרך את־המצוה בלתי חובה ובבלי־כל מום עד־הגלות אדנינו ישוע המשיח׃

Que guardes estos mandamientos sin macula ni reprehension, hasta que aparezca el Sennor nuestro Iesus el Christo:

14. Τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Que tu gardes ce commandement estant sans macule, & sans reprehension, iusqu'à l'apparition de nostre Seigneur Iesus Christ:

15 הו דעתיד בזבנה יח
יחויוהי אלהא מברכא וחילתנא בלחודוהי מלכא דמלכא ומרא דמרותא׃

Laquale ne suoi tempi mostrarà quel beato e solo Principe, Re di quei che regnano, e Signor di quelli che signoreggiano.

15 אשר אותו בעתותיו יגיד הקדוש ברוך הוא ואשר לבדו וכל־יוכל המלך מלכים ואדון אדנים׃

Al qual à su tiempo mostrará el Bienauenturado y solo poderoso, Rey de reyes, y Sennor de sennores:

15. Ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων.

Laquelle le bien-heureux & seul Prince, Roy des Rois, & Seigneur des Seigneurs, monstrera en sa propre saison.

16 הו דהו בלחודוהי לא מתחבל ועמר בנוהרא דאנש לא משכח דנתקרב ואנש מן בני אנשא לא חזיהי אף לא מצא ל למחזיה דלה איקרא ושולטנא לעלם עלמין אמין׃

Il quale solo ha immortalità, & habbita vna luce inaccessibile: il qual niuno huomo ha mai veduto, ne può vederlo: à cui sia honore & forza eterna, Amen.

16 אשר עמו לבדו יש־מקור חיים ושוכן אור איש לא יקרב אליו ומאורו נראה אור אשר כל־איש מבני אדם לא ראה אותו ולא יוכל לראות אשר לו כבוד וגבורה לנצח אמן׃

Que solo tiene immortalidad, que habita en luz donde no se puede llegar: à quien ninguno de los hombres vido ni puede ver: àl qual sea la honrra y el imperio sempiterno. Amen.

16. Ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται· ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον. ἀμήν.

Lequel seul a immortalité, & habite en vne lumiere inaccessible: lequel nul des homes n'a veu, & ne peut voir: auquel soit honneur & force eternelle, Amen.

17 לעתירא דעלמא הנא פקד דלא יתרימון ב ברעיניהון ולא יתתכלון על עותרא דליתת עלוהי תוכלנא אלא על אלהא חיא הו דיהב לן כל עתיראית לניחן׃

A quei che son ricchi ne la vita presente, comanda che non siano d'animo altierone pongano la speranza loro ne l'incertezza de le richezze, ma in Dio viuente, il qual ci dà tutte le cose abbondantemente à goderle.

17 לעשירי עם בעולם הזה תצוה פן יגביהו לחכם ולא יבטחו בהבל עשרם כי־אם באל־חי הנותן לנו יתרת הכל לכלכל ולהתעלס׃

A los ricos deeste siglo manda que no sean altiuos, ni pongan la esperança en las riquezas inciertas, si no en el Dios biuo que nos da todas las cosas en abundancia de que gozemos.

17. Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ᾽ ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡμῖν πλουσίως πάντα εἰς ἀπόλαυσιν.

Denonce à ceux qui sont riches en ce monde, qu'ils ne soyent point hautains: qu'ils ne mettent point leur confiance en l'incertitude des richesses, ains au Dieu viuant, qui nous baille toutes choses abondamment pour en iouir.

13. Pvæ-

CAP. VI.

13. Præcipio tibi coram Deo qui vivificat omnia, & Christo Iesu qui testimoniũ reddidit sub Pontio Pilato bonam confessionem.

I charge thee in the sight of God / who quickeneth all things / & before Jesus Christ which vnder Pontius Pilate witnessed a good confession.

14. Vt serves mandatum sine macula, irreprehensibile usq; in adventum Domini nostri Iesu Christi.

That thou keepe this commaundement without spot / and vnrebukeable / vntill the appearing of our Lord Jesus Christ.

15. Quem suis temporibus ostendet beatus & solus potens, Rex regum, & Dominus dominantium.

Which in due time hee shall shew / that is blessed and prince onely / the king of kings / and Lord of Lordes.

16. Qui solus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inaccessibilẽ, quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest, cui honor & imperium sempiternum, Amen.

Who onely hath immortalitie / and dwelleth in the light that none can attaine vnto / whom neuer man sawe / neither can see / vnto wheme be honour and power euerlasting / Amen.

17. Divitibus huius seculi pręcipe non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo, (qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum.)

Charge them that are rich in this world / that they be not high minded / and that they trust not in vncertaine riches / but in the liuing God / (which giueth vs abundantly all things to enjoy.)

Das VI. Kapitel.

13. Ich gebiete dir für Gott / der alle ding lebendig machet / vnd für Christo Jesu / der vnter Pontio Pilato bezeuget hat ein gut bekentniß.

Jeg biuder dig faar Gud / som gør alle ting leffuende / oc faar Christo Jhesu / som vidnede en god bekendelse vnder Pontio Pilato.

14. Daß du haltest das Gebot ohn flecken / vnvertadelich / biß auff die erscheinung vnsers HERREN Jesu Christi.

At du holder dette Bud vden Besmittelse / wstraffelige / indtil vor HERRIS Jhesu Christi Obenbarelse.

15. Welche wirdt zeigen zu seiner zeit / der Selige vnd allein Gewaltige / der König aller Könige / vnnd HERR aller Herrn.

Huilcken hand skal betei sin tid / som er den salige oc alene veldige / en Konge offuer alle Konger / oc en HERRE offuer alle Herren.

16. Der allein vnsterbligkeit hat / der da wohnet in einem Liecht / da niemandt zu kommen kan / welchen kein Mensch gesehen hat / noch sehen kan / Dem sey Ehre vnnd ewiges Reich / Amen.

Som haffuer alene wdødelighed. Huilcken der boer i it Liuss / som ingen kand komme til / huilcken inted Menniske haffuer seet / oc icke kand see / Hannem vere ære oc it euigt Rige / Amen.

17. Den Reichen von dieser Welt gebeut / daß sie nicht stoltz seyen / auch nicht hoffen auff den vngewissen reichthumb / sondern auff den lebendigen Gott / der vns dargibt reichlich allerley zugeniessen.

Biud de Rige aff denne Verden / at de icke hoffmode dem / oc ey heller sette haab til den wuisse rigdommen til den leffuende Gud / som giffuer oss rigelige allehonde at bruge.

Kapitola. VI.

13. Přikazugi tobě před Bohem / kterýž obžiwuge wssecky wěcy / a před Krystem Gežijssem / kterýž swědectwij wydal před Pontským Pilátem wyznáwage dobré wyznánj.

Opowiedamći przed Bogiem ktory ożywia wßytki rzeczy / y Jezusem Krystusem ktory świadczył przed Poncyusem Pilatem dobre wyznánie.

14. Aby zachowáwal přikázanij / gsa bez poſſkwrny / a bez auhony / až do přijſstij PAna naſſeho Gežijſſe Krysta.

Abyś záchowal ty roſkazánia bedac bez zmázy y náganienia / áž do onego znácznego przyścia Páná náßego Jezusá Krystusá.

15. Kterěhož časem swým okáže Blahoslawený a sám mocný Král nád Králi / a PAN nad PANY.

Ktorego czásow swoich okaże on blogosław ony y sam mocarz / Krol nad krolmi / y Pan nad Pány.

16. Kterýž sám má nesmrtedlnost / a přebýwá w swětle nepřistupitedlném / kteréhož gest žádný z Lidij newiděl / aniž také muože widěti: kterémuž gest čest a Cysařstwij wečné / Amen.

Ktory sam ma nieśmiertelność / mießkáiac w świátłości / do ktorey przystepu niemáß / ktorego żaden z ludźi nie widźiał / áni widźieć może / temu niech bedźie cześć / y moc / ná wieki. Amen.

17. Bohátým tohoto Swěta přikazůg / ať negsau pyſſnij / ani pokládagij sobě naděge w negistém zbožij / ale w žiwém Bohu kterýž dáwá nám wssecky wěcy hogně k požijwánij.

Bogátym ná tym świećie opowiedáy / áby sie sercem nie wynośili / áni nádźieie pokłádáli w bogáctwiech niepewnych / ále w Bogu żywym / ktory dáie nam wßytky rzeczy hoynie ku vżywániu.

ו

18 ויעבדון עבדא טבא ויעתרון בסוערנא שפירא ויהוון דלילין למתל ולמשתותפו:

Che facciam bene, che siano ricchi in buone opere, che siano facili à donare, e trattabili.

18 לעשות טוב להעשיר במעשים טובים אשר נדב אותם לבם להביא:

Mas, encomiendales el bien hazer, el hazerſe ricos en buenas obras, el dar con facilidad, el communicar facilmente:

ϛ.

18. Ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς.

Qu'ils facent du bien, qu'ils ſoyent riches en bonnes œuures, qu'ils ſoyent faciles à diſtribuer, communicatifs:

19 ונסימון לנפשהון שתאסתא טבתא למדם דעתיד דנדרכון חיא שרירא:

Riponendo à ſe ſteſſi vn teſoro di buon fondamento per l'auuenire, accioche prendino la vita eterna.

19 להאצר ולהחסן להם אוצר יסוד טוב ליום עתיד לבוא אשר יאחזו את־חיי עולם:

El atheſorar para ſi buen fundamento para en lo por venir, que echen mano à la vida eterna.

19. Ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Se faiſans threſor d'vn bon fondament pour l'aduenir afin qu'ils apprehendent la vie eternelle.

20 או טימתאוס אזדהר במדם דאתגעל לך וערוק מן בנת קלא סריקתא ומן הפכתא דידעתא דגלתא:

O Timoteo, conſerua il depoſito, ſchifando i gridi profani e vani, e l'oppoſitioni di quella che è falſamente nominata ſcientia.

20 הוי טימותאה שמור את־הפקדון אשר הפקד אתך נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה דברי שוא ותהפכות בדמות דעת שקר:

O Timotheo, guarda loque ſe teha encomendado, y aparta de ti las bozes profanas de vanas coſas, y los argumentos del vano nombre de ſciencia?

20. Ὦ Τιμόθεε, τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως.

O Timothee, garde le depoſt fuyãt ces crieries vaines & profanes, & contradictions d'vne ſcience, fauſſement ainſi nommee.

21 אילין גיר דמשתודין לה טעו להון מן הימנותא טיבותא עמך אמין:

De laquale alcuni facendo profeſſione, hanno deuiato da la fede, La gratia ſia con teco, Amen.

21 אשר האמירוה האנשים נפלו מאמונתם התחנה עמך אמן:

Laqual pretendiendo muchos, fueron deſcaminados acerca de la fe. La Gracia ſea contigo, Amen.

21. Ἥν τινες ἐπαγγελλόμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. ἡ χάρις μετὰ σοῦ. ἀμήν.

De laquelle quelques vns faiſans profeſſion, ſe ſont deſuoyés de la foy. Grace ſoit auec toi, Amen.

שלמת אגרתא דלות טימתאוס קדמיתא דאתכתבת מן לדיקיא:

אל־טימותאוס הראשונה נכתבה מלאודיקיא שהיא עיר ואם בפרוגיא הפקדות:

Πρὸς Τιμόθεον πρώτη ἐγράφη ἀπὸ Λαοδικείας, ἥτις ἐστὶ μητρόπολις Φρυγίας τῆς Πακατιανῆς.

CAP. VI.

18. Bene agere, divites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare.

That they doe good/ and be riche in good workes/ and readie to distribute/ and communicate.

19. Thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.

Laying vp in store for them selues a good foundation against the time to come / that they may obteyne eternall life.

20. O Timothee, depositum custodi: devitans profanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ.

O Timotheus / keepe that which is committed vnto thee / and auoyde prophane and vaine babblings/ and oppositions of science falsely so called.

21. Quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum, Amen.

Which while some professe/ they haue erred concerning the fayth. Grace be with thee/ Amen.

Scripta fuit ex Laodicea, quæ est metropolis Phrygiæ Pacatianæ.

Das V I. Capitel.

18. Daß sie gutes thun / reich werden an guten wercken / gerne geben / behülfflich seyen.

At de gøre gaat/ bliffue rige i gode Gerninger/ gerne giffue / ere behielpelige.

19. Schätz samlen jhnen selbs einen grund auffs zukünfftige / daß sie ergreiffen das ewige Leben.

Samle dem selff Ligendefæ til en god grundvol paa det tilkommende/ at de kunde fatte det euige Liff.

20. O Thimothee / beware das dir vertrawet ist / vnd meide die vngeistliche lose geschwätz/ vnd das gezänck der falschberühmbten kunst.

O Thimothee / beuare det som dig er befalet / oc fly den waandelige løse snack/ oc den falske rosede Konstis Trette.

21. Welche etliche fürgeben / vnnd fehlen deß Glaubens. Die Gnade sey mit dir/ Amen.

Huilcken nogle holde meget aff/ oc feyle i Troen. Naade vere met dig/ Amen.

Geschrieben von Laodicea / die da ist ein Hauptstad deß Lands Phrygia Pacatiana.

Kapitola VI.

18. Ať dobřé činij/ ať gsau Bohatj w dobrých skutcých: a ať snadně vděluugij/ a s giný-mi se rádi zděluugij.

Aby dobrze czynili/ y byli bogátymi w vczynkach dobrych / vżytecznymi/ y skłonnymi.

19. A ať sobě za Póklad vkládagij základ dobrý k času budaucýmu/ aby dosáhli žiwota wěčného.

Skárbiac sámym sobie grunt dobry nápotym/ aby dostapili żywota wiecznego.

20. O Tymothee / swěřených wěcý sobě ostřijhay/ warugijc se nepobožných márných řečij/ a hádanij/ genž ffalessně slowau Vměnij.

O Tymotheuszu strzeż rzeczy zwierzoney / vchodząc sprosnego wolánia około rzeczy niecżemnych / y sprzeczánia náuki, fałszywie mianowaney.

21. Kteréž někteřij vřijce od Wijry wypadli. Milost s tebau/ Amen.

Z ktorey sie niektorzy chlubiac odstrzelili sie od wiáry. Łásá niech bedźie z tobą/ Amen.

Skonáwá se prwnij Epissstola Swatého Pawla k Tymotheowi/ psána z Laodyceye Města hlawnijho w Phrygij Pakacianské.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
TIMOTHEVM,
SECVNDA,

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אגרתא | אגרת לפולוס | Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

דלות טימתאוס דתרתין :

קפלאון א

פולוס שליחא דישוע משיחא בצבינה דאלהא ובמולכנא דחיא דבישוע משיחא :

PAVLO Apostolo di IESV Christo, per volontà di Dio, secondo la promessa de la vita, che è in Christo IESV.

2 לטימתאוס ברא חביבא טיבותא ורחמא ושלמא מן אלהא אבא ומן מרן ישוע משיחא :

A Timoteo mio diletto figliuolo: gratia, misericordia, e pace da Dio Padre, e da IESV Christo nostro Signore.

3 מודא אנא לאלהא הו דלה משמש אנא מן אבהתי בתארתא דכיתא דאמינאית מתדכר אנא לך בצלותי דליליא ודאימאמא :

Io rendo gratie à Dio à cui seruo fin da i miei predecessori in pura conscientia, che del continuo ho memoria di te ne le mie orationi notte e giorno.

4 וסוא אנא למחזיך ומתדכר אנא דמעיך דאתמלא חדותא :

Desiderando vederti, ricordandomi de le tue lagrime, per riempiermi d'allegrezza.

5 בעוהדנא דהויא לך בהימנותך שריראתא הי דשרת לוקדם באמה דאמך לואס ובאמך אוניקא מפס אנא דין דאף בך :

Riducendomi in memoria la sincera fede che è in te, laquale habitò primo in Loide tua auola & in Eunice tua madre: e son certo ch'ella habbita ancor in te.

השליח אל־טימותאוס השנית :

א

פולוס שליח ישוע המשיח ברצון אלהים כבשורת החיים בישוע המשיח :

PAVLO Apostol de Iesus el Christo por la voluntad de Dios segun la promessa de la vida, que as por el Christo Iesus.

2 לטימותאוס לבנו ידידו תחנה רחמים שלום מאלהים האב ומן ישוע המשיח אדנינו :

A Timotheo amado hijo gracia, misericordia, y paz de Dios el Padre, y de Iesus el Christo Seunor nuestro.

3 מודה אני לאלהים אשר עבדתיו במדע טהור בהזכירי שמך בתפלותי לנצח יומם ולילה :

Hago gracias à Dios àl qual siruo desde mis mayores con limpia consciencia, de que sin cessar tengo memoria de ti en mis oraciones noche y dia.

4 ומתאוה אני לראות אותך בזכרי לדמעותיך אשר תמלא שמחתי :

Desseando verte, acordandome de tus lagrimas) para ser lleno de gozo.

5 זכור זכור לאמונה אשר היא בלתי חנפה שכנה בראשונה באם אמך בלואיס ובאמך באוניקיא וחשבתי כי גם בך :

Trayendo à la memoria la fe no fingida que esta en ti, que tambien estuuo primero en tu abuela Loyda, y en tu madre Eunica: y estoy cierto que esta en ti tambien.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙμόθεον ἐπιστολὴ δευτέρα.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, διὰ θελήματος θεοῦ, κατ᾽ ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

PAVL Apostre de Iesus Christ par la volonté de Dieu, selon le promesse de la vie qui gist en Iesus Christ.

2. Τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ· χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

A Timothee mon fils bien-aimé, grace, misericorde, & paix de par Dieu le Pere, & de par Iesus Christ nostre Seigneur.

3. Χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας.

Ie ren graces à Dieu auquel ie sers dés mes ancestres en pure conscience, de ce que sans cesse ie fai mention de toi en mes prieres nuict & iour:

4. Ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ.

Desirant grandement de te voir, ayant souuenance de tes larmes, afin que ie soy' rempli de ioye:

5. Ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως· ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου λωΐδι, καὶ τῇ μητρί σου εὐνείκῃ, πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί.

Me reduisant en memoire la foy non feinte qui est en toi, laquelle a premieremét habité en Loïs ta mere gräd', & en Eunice ta mere: & suis persuadé qu'elle habite aussi en lui.

II. AD TIMOTH:

CAP. I.

PAVLVS Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, secundùm promissionem vitæ quæ est in Christo Iesu.

PAul an Apostle of Jesus Christ / by the will of God / according to y promes of life/which is in Christ Jesus.

2. Timotheo charissimo filio, gratia, misericordia, pax à Deo Patre, Christo Iesu Domino nostro.

To Timotheus my beloued sonne Grace/mercie and peace from God the Father / and from Jesus Christ our Lorde.

3. Gratias ago Deo, cui servio à progenitoribus in conscientia pura, quod sine intermissione habeam tui memoriā in orationibus meis, nocte ac die.

I thanke God/ whom I serue from mine elders with pure conscience/ that without ceasing I haue remembrance of thee in my prayers night and day.

4. Desiderans te videre, memor lachrymarum tuarum, ut gaudio implear.

Desiring to see thee/mindful of thy teares/that I may be filled with ioy.

5. Recordationem accipiens eius fidei quæ est in te non ficta, quæ & habitavit primùm in avia tua Loide, & matre tua Eunice, certus sum autem quòd & in te.

When I call to remembrance the vnfayned fayth that is in thee / which dwelt first in thy grandmother Lois / and in thy mother Eunice / and am assured that it dwellet in thee also.

2. An Timotheum.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apostel Jesu Christi / durch den willen Gottes/ nach der verheissung deß Lebens/ in Christo Jesu.

PAulus Jhesu Christi Apostel/formedelst Guds vilie/ effter Lifffens Fortettelse/ i Christo Jhesu.

2. Meinem lieben Sohn Timotheo. Gnade/Barmhertzigkeit/Fride von Gott dem Vater / vnd Christo Jesu vnserm HERRN.

Min elskelige Søn Timotheo. Naade/Barmhertighed/ Fred aff Gud Fader / oc Christo Jhesu vor HERRE.

3. Jch dancke Gott/dem ich diene von meinem Voreltern her/ in reinem Gewissen / daß ich ohn vnterlaß dein gedencke in meinē Gebet/tag vnd nacht.

Jeg tacker Gud / huilcken ieg tien fra mine Foreldre/ vdi en reen Samuittighed/ at ieg vden affladelse tencker paa dig i min Bøn/ dag oc nat.

4. Vnd mich verlanget dich zu sehen/ wenn ich dencke an deine threnen/ auff daß ich mit freuden erfüllet würde.

Oc mig lengis effter at see dig / naar ieg tencker paa dine Taare/at ieg kand bliffue opfyldet met glæde.

5. Vnd erinnere mich deß vngefärbten Glaubens in dir / welcher zuvor gewohnet hat in deiner Großmutter Loide / vnd in deiner Mutter Eunike/ bin aber gewiß/ daß auch in dir.

Oc ihukomme den wfarffuede Tro i dig/ huilcken som tilforn bode i din Oldemoder Loide / oc i din Moder Eunicke/ Jeg er oc vis der paa at dig ocsaa.

II. K Tymotheowi.

Kapitola I.

PAwel Apostol Krysta Gežjsse/ Skrze wuoli Božij / podle zasljbenij žiwota / kterýž gest w Krystu Gežjssy.

PAwel Apostol Jezusā Krystusā/ przez wola Boža / wedlug obietnice žywotá/ ktory iest w Krystusie Jezusie.

2. Tymotheowi Naymilegssýmu synu / Milost a milosrdenstwij/ y pokog od Boha Otce/a Krysta Gežjsse Pāna nasseho.

Tymotheuskowi milemu synowi/ łásk á / miłosierdzie/ pokoy od Bogá Oyca / y Krystusá Jezusá Páná nászego.

3. Dekugi Bohu/ gemuž slaužjm od mých předkuow w swědomij čistém/ z toho že bez přestánj mám tebe w pamēti na mých Modlitbách we dne y w nocy.

Dziekuie Bogu / ktoremu służe od przodkow swoich z czystym sumnieniem / iż bez przestánku ciebie wspominam w prośbach moich/ w nocy y we dnie.

4. Žádage tebe widěti/ zpomijnage na twé slzy/ abych radostij byl naplněn.

Zadáiac ciebie widzieć pámietáiac ná twoie łzy/ ábym był rádości nápełnion.

5. Rozpomijnage se na tu Wijru/ kteráž gest w tobě neomylná/ kteráž byla nayprw w Bábě twé Loydě á w Matce twé Eunyce/gist gsem pak že také y w tobě.

Przywodząc sobie ná pamięć one wiárę ktora iest w tobie nie obłudna/ á pirwey mieszkáła w bábce twey Loidzie / y w mathce twoiey Eunicy/ y mam zápewne iż y w tobie.

א

6 מטול הנא מעהד אנא לך דתעיר מוהבתה דאלהא הי דאית בך בסים אידי:

Per laqual cosa io t'ammonisco che risuegli il dono di Dio che è in te per l'impositione de le mie mani.

7 לא גיר יהב לן אלהא רוחא דדחלתא אלא דחילא ודחובא ודמרתינותא:

Perche Iddio non ci ha dato lo Spirito de la timidità, ma de la fortezza, e de la charità, e di senso sano.

8 לא הכיל תבהת בסהדותה דמרן אף לא בי באסירה אלא שקול בישתא עם אונגליון בחילא דאלהא:

Non ti vergognare adunque de testimonio del nostro Signore, ne di me che son suo prigione: ma sii partecipe de le afflittioni de l'Euangelio, secondo la potentia di Dio.

9 הו דאחין וקרן בקריתא קדישתא לו איך עבדין אלא איך צבינה וטיבותה הי דאתיהבת לן בישוע משיחא מן קדם זבנא דעלמא:

Che ci ha saluati, e chiamati con santa vocatione: non gia secondo le nostre opere, ma secondo il suo proposito e gratia, laqual ci è stata data per Christo IESV innanzi à i tempi eterni.

10 ואתגליית השא בגלינה דמחינן ישוע משיחא דבטל למותא וחויהי חיא ולא מתחבלנותא באונגליון:

E manifestatarci hora per l'apparition del nostro Saluator IESV Christo, che ha estinta la morte, e tirata in luce la vita e l'immortalità per l'Euangelio.

א

6 ובעבור כן מזכיר אני לך להעיר את מתת אלהים אשר יש בך בשימת ידי:

Por loqual te aconsejo, que despiertes el don de Dios que esta en ti por la imposicion de mis manos.

7 כי לא נתן לנו אלהים את רוח יראה ורעדה כי אם את רוח כח וגבורה ואהבה וחכמה ובינה:

Porque no nos ha dado Dios el Espiritu de temor, si no el de fortaleza, y de amor, y de templança.

8 לכן אל תתבושש על עדות אדונינו ולא עלי אשר אני אסורו כי אם תהי נגוע מכה אלהים ומענה בבשורה בגבורת אלהים:

Portanto no te auergüences de dar testimonio del Sennor nuestro, ni de mi que estoy preso por el: antes se participante de los trabajos del Euangelio por la virtud del Dios.

9 אשר הושיענו וקראנו במקרא קדש לא כמעשינו וצדקותינו כי אם כמבחר גזרתו ובמתת רחמים הרבים הנתנה לנו בישוע המשיח מעתות עולמים:

Que nos ha librado, y nos llamó à la sancta vocacion: no por nuestras obras, mas segun el intento suyo, y por la gracia, laqual nos es dada en el Christo Iesus, antes de los tiempos de los siglos.

10 הנגלתה עתה בהגלות מושיענו ישוע המשיח אשר הבדיל את המות והאיר את חיי עולם בבלי שחת בבשורה:

Mas aora es manifestada por la venida de nuestro saluador Iesus el Christo, elqual ansi mismo quitó la muerte, y sacó à luz la vida y la incorrupcion por el Euangelio:

α'.

6. Δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου.

Pour laquelle cause ie t'admonneste que tu rallumes le don de Dieu qui est en toi par l'impositiõ de mes mains.

7. Οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ.

Car Dieu ne nous a point donné vn esprit de timidité : mais de force, de dilection, & de sens rassis.

8. Μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν, μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ.

Ne pren donc point à honte le tesmoignage de nostre Seigneur, ni moi qui suis son prisonnier : mais sois participant des afflictions de l'Euangile, selon la puissance de Dieu :

9. Τοῦ σώσαντος ἡμᾶς, καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν χριστῷ ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων.

Qui nous a sauués & appelés par vne saincte vocation : non point selon nos œuures, mais selon son propos arresté & la grace, laquelle nous a esté dõnee en Iesus Christ deuant les temps eternels :

10. Φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου.

Et est maintenant manifestee par l'apparition de nostre Sauueur Iesus Christ, qui a destruit la mort, & a mis en lumiere la vie & immortalité par l'Euangile :

6. Pro-

CAP. I.

Das I. Capitel.

Kapitola I.

6. Propter quam causam admoneo te ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.

6. Umb welcher sache willen ich dich erinnere / daß du erweckest die Gabe Gottes / die in dir ist / durch die aufflegung meiner Hände.

6. Pro kteraužto přjčinu napomijnám tebe / aby wzbuzowal milost Božij / kteráž gest w tobě skrze wzkládanij Rukau mých.

Wherefore, I put thee in remembrance, that thou stirre vp the gift of God which is in thee / by the putting on of mine handes.

For huilcken sag skyld ieg paaminder dig / at du opuecker Guds gaffue / som er i dig / formedelst mine Henders paaleggelse.

Dla ktorey przyczyny nápominamcie / ábyś wzbudził dar Boży ktory w tobie iest / przez wkłádánie rak moich.

7. Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris: sed virtutis, & dilectionis, & sobrietatis.

7. Denn Gott hat vns nicht gegeben den Geist der forcht / sondern der krafft / vnd der liebe / vnd der zucht.

7. Neb nedal nám Buoh Ducha báznĕ / ale mocy / a milowanij / a střijdmosti.

For God hath not giuen to vs the Spirit of feare, but of power, and of loue, and of a sounde minde.

Thi Gud haffuer icke giffuit oss fryctelsens Aand / men kraffens / oc kærligheds oc tuctens.

Albowiemći Bog nie dał nam Duchá bojaźni / ale mocy / y miłości / y zdrowego rozumu.

8. Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinctum eius: sed collabora Evangelio secundùm virtutem Dei.

8. Darumb so schäme dich nicht deß zeugniß vnsers HERREN / noch meiner / der ich sein Gebundener bin / sondern leide dich mit dem Evangelio / wie ich / nach der krafft Gottes.

8. Protož nestyď se za swĕdectwij Pána nasseho / ani za mne Wĕznĕ geho: ale spolu pracug při Swatém Ewangelium wedlé mocy Božij.

Be not therefore ashamed of the testimonie of our Lord, neither of me his prysoner: but be partaker of ẏ afflictions of the Gospell / according to the power of God.

Der faare skamme dig icke ved vor HERRIS Vidnisbyrd / oc ey ved mig / som er hans Bundne / men haff medlidelse met Euangelio / lige som ieg / effter Guds Krafft.

Nie wstydayże sie tedy świádectwá Páná nászego / áni sie mstyday mnie ktory iestem więźniem iego / ale badź vczestnikiem vćiskow Ewánieliey z mocy Bożey.

9. Qui nos liberavit & vocavit vocatione sua sancta, non secùdùm opera nostra, sed secundùm propositum suum & gratiam, quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora secularia.

9. Der vns hat selig gemacht / vnd beruffen mit einem heiligen Ruff / nicht nach vnserm wercken / sonder nach seinem fürsatz vnd gnade / die vns gegeben ist inn Christo Jesu / vor der zeit der Welt.

9. Kterýž spasyl nás / a powolal powoláním swým Swatým / ne wedlé skutkuow nassých / ale wedlé vloženij swého a milosti / kteráž dána gest nám w Krystu Gežijssy předkasy wĕkůw:

Who hath saued vs, and called vs with an holy calling / not according to our works / but according to his owne purpose & grace / which was giuen to vs through Christ Jesus before the worlde was.

Huilcken oss giorde salige / oc kallede met it helligt Kald / icke effter vore Gerninger / men effter sin Forsyn oc Naade / som oss er giffuen i Christo Jhesu / faar Verdens tid.

Ktory záchował nas / y wezwał wezwániem świętym / nie z vczynkow nászych / ale z swego przeyźrzenia y łáski / ktora nam iest dána w Krystusie Jezusie / przed czásy wiekuistemi.

10 Manifestata est autem nunc per illuminationem salvatoris nostri Iesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam, & incorruptionem per Evangelium.

10. Jetzt aber offenbaret durch die erscheinung vnsers Heilands Jesu Christi / der dem Todt die macht hatt genommen / vnd das Leben / vnd ein vnvergänglich wesen ans Liecht bracht / durch das Evangelium.

10. Ale zgewena gest ninij skrze přijsstij Spasytele nasseho Gežijsse Krysta: Kterýž zahladil zkazyl Smrt / žiwot pak na swĕtlo wywedl y nesmrtedlnost skrze Ewangelium.

But is nowe made manifest by the appearing of our sauiour Jesus Christ / who hath abolished death / and hath brought life / and immortality vnto light through the Gospell.

Oc er nu obenbaret formedelst vor Frelseris Jesu Christi obenbarelse / som tog Macten fra Døden / oc førde Liffuet oc it vforgengeligt væsen / til Liuset / formedelst Euangelium.

Ale objáwiona iest teraz przez ono znáczne przyśćie zbáwićielá nászego Jezusá Krystusá / ktory thez śmierć zgłádził / y żywot ná świátłość wywiodł / y nieśmiertelność przez Ewánielia.

א

11 הו דאתתסימת בה אנא כרוזא ושליחא ומלפנא דעממא:

Nelquale io sono stato constituito banditore & Apostolo, e Dottor de Gentili.

12 מטול הנא מסיבר אנא הלין ולא בהת אנא ידע אנא במן הימנת ומתפס אנא דמטית באידוהי גוזלי למטר לי ליומא הו:

Per laqual cagione io patisco ancor questi mali: ma non mene vergogno: perche io so à cui ho creduto, e son certo ch'egli è potente a conseruare il mio deposito infin à quel giorno.

13 יהוין לך חורא מלא חלימתא דשמעת מני בהימנותא ובחובא דבישוע משיחא:

Habbi la forma espressa de le sane parole, che has vdite da me con la fede e charità che è in Christo IESV.

14 גוזלא טבא טר ברוחא דקודשא הי דעמרת בן:

Conserua il buon deposito, per lo Spirito santo che habbita in noi.

15 ידע אנת הדא דהפכו מני כלהון הלין דבאסיא דאיתיהון מנהון פוגלוס והרמגניס:

Tu sai che tutti quelli che sono in Asia si son ritirati da me: de iquali è Figello & Hermogene.

16 נתל מרן רחמא לביתה דאנסיפרוס דזבנין סגיאן אניחני ובשלשלתא דאסורי לא בהת:

Il Signor faccia misericordia a la casa d'Onesiforo: percioche spesse volte m'ha ricreato, e non s'è vergognato de la mia catena.

17 אלא אף כד אתא לרהומי בחפיטותא בעני ואשכחני:

Anzi quando egli è stato in Roma, m'ha diligentemente cercato, & hammi trouato.

א

11 אשר אליה הפקדתי קורא ושליח ומלמד הגוים:

Delqual yo soy puesto predicador, y Apostol, y maestro de las Gentes.

12 ועל־אודות האלה גם אני נגוע מכה ומענה אך לא אבושה כי־ידעתי למי האמנתי ובטחתי כי־יכול הוא לנצור את־פקדתי ליום ההוא:

Por loqual ansimismo padezco esto: mas no me auergueņço: porque yo sé aquien he creydo: Y estoy cierto que es poderoso para guardar mi deposito para aquel dia.

13 תהי־לך צורת דברים טובים אשר שמעת ממני באמונה ואהבה אשר היא בישוע המשיח:

Reten la forma de las sanas palabras que de mi oyste, en la fe y charidad que es en el Christo Iesus.

14 את־פקדון טובה נצר ברוח הקדש השוכנה בנו:

Guarda el buen deposito por el Espiritu Sancto que habita en nosotros.

15 ידעת זאת כי־שבו מאחרי כלם אשר באסיה כמו פוגלוס והרמוגנים:

Ya sabes esto, que me han sido contrarios todos losque son en la Asia: de los quales es Phygello, y Hermogenes.

16 יתן יהוה את־חסדו לבית אוניסיפורוס כי־ברבים הרוה נפשי ועל־אסורי לא התבושש:

Dé el Sennor misericordia à la casa de Onesiphoro, que muchas vezes me refrigeró y no se auergonçó de mi cadena:

17 כי־אם בבואו ברומה בדאגה בקשני וימצאני:

Antes estando el en Roma, me buscó solicitamente y me halló.

α΄.

11. Εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ, καὶ ἀπόστολος, καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν.

A quoi ie suis establi Heraut & Apostre, & docteur des Gentils.

12. Δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι. οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστι τὴν (παραθήκην) μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

Pour laquelle cause aussi i'endure ces choses: toutesfois ie ne les prē point à honte: car ie sai à qui i'ai creu, & suis persuadé qu'il est puissant pour garder mon depost iusqu'à ceste iournee-la.

13. Ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας, ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Retien le vrai patron des saines paroles que tu as ouïes de moi en foy, & charité qui est en Iesus Christ.

14. Τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν.

Garde le bon depost par le sainct Esprit qui habite en nous.

15. Οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὧν ἐστι φύγελλος καὶ ἑρμογένης.

Tu sais cela que tous ceux qui sont en Asie, se sont destournés de moi: d'entre lesquels sont Phygelle & Hermogene.

16. Δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ ὀνησιφόρου οἴκῳ· ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπῃσχύνθη.

Le Seigneur doint misericorde à la maison d'Onesiphore: car souuentes fois il m'a recreé, & n'a point prins à honte ma chaine:

17. Ἀλλὰ γενόμενος ἐν ῥώμῃ σπουδαιότερον ἐζήτησέ με, καὶ εὗρε.

Ains quand il a esté à Rome, il m'a cerché tressoigneusement, & m'a troué.

CAP. I.

11. In quo positus sum ego prædicator & Apostolus & magister Gentium.

Whereunto I am appointed a preacher/ and Apostle/ and a teacher of the Gentiles.

12. Ob quam causam etiam hæc patior: sed non confundor. Scio enim cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem.

For the which cause I also suffer these things/ but I am not ashamed: for I know whom I haue beleeued / an I am perswaded that thee is able to keepe that which I haue committed to him against that day.

13. Formam habe sanorum verborum, quæ à me audisti in fide & in dilectione in Iesu Christo.

Keepe the true paterne of the wholesome wordes/ which toou hast heard of mee in fayth / and loue which is in Christ Jesus.

14. Bonum depositum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in nobis.

That worthy thing / which was committed to thee: keepe through the holy Ghost which dwelleth in vs.

15. Scis enim hoc, quòd aversi sunt à me omnes qui in Asia sunt: ex quibus est Phigellus, & Hermogenes.

This thou knowest/ that al they which are in Asia / bee turned from me: of which sort are Phogellus and Hermogenes.

16. Det misericordiam Dominus Onesiphori domui: quia sæpè me refrigeravit, & catenam meam non erubuit

The Lorde giue mercie vnto the house of Onesipherus: for hee oft refreshed me/and was not ashamed of my chaine

17. Sed cùm Romam venisset: solicitè me quæsivit, & invenit.

But when hee was at Rome/ hee sought me out very diligently / and found me.

Das I. Capitel.

11. Zu welchem ich gesetzt bin ein Prediger vnd Apostel vnd Lehrer der Heyden.

Til huilcket ieg er sæt en Predickere oc Apostel/ oc Hedningenis Lærere.

12. Vmb welcher sache willen ich solches leide/ aber ich scheme michs nicht. Denn ich weiß/ an welchen ich glaube/ vnd bin gewiß/ daß er kan mir meine beylage bewaren/ biß an jenen tag.

For huilcken sag skyld ieg lider saadant/ men ieg bluiff icke der ved. Thi ieg veed/ Paa huilcken ieg tror/ oc er vis der paa/ at hand kand beuare mig/ det som er mig antuordet indtil paa den dag.

13. Halt an dem Fürbilde der heilsamen wort/ die du von mir gehört hast/ vom Glauben vnd von der Liebe inn Christo Jesu.

Bliff ved de salige Ords Exempel/ som du haffuer hørt aff mig/ om Troen oc om Kærlighed i Christo Jhesu.

14. Disen guten beylag beware durch den heiligen Geist/ der in vns wohnet.

Beuare det gode som dig er antuordet formedelst den hellig Aand/ som boer i oss.

15. Das weissest du/ daß sich verkehrt haben von mir alle die inn Asia sind/ vnter welchen ist Phygellus vnd Hermogenes.

Du vedst det/ at alle de som ere i Asia/ haffue vent dem fra mig/ iblant huilcke Phigellus er oc Hermogenes.

16. Der HERR gebe Barmhertzigkeit dem Hause Onesiphori/ denn er hatt mich offt erquicket/ vnnd hat sich meiner Ketten nicht geschämet.

HERREN giffue Onesiphori Huss barmhertighed/ Thi hand haffuer offte verqueget mig/ oc hand bluedis icke ved mine Lencker.

17. Sondern da er zu Rom war/ sucht er mich auffs fleissigst/ vnd fand mich.

Men der hand vaar i Rom/ da søgte hand flitelige effter mig/ oc fant mig.

Kapitola I.

11. Wnkmžto yá vstanowen gsem Kazatelem/ a Apoštolem/ y Včitelem Pohanůw.

Ktorey iestem postánowion woznym/ y Apostolem/ y nauczycielem Pogánow.

12. A pro tu příčinu tyto wěcy trpjm/ ale nestydjm se. Neb wjm komu gsem vwěřil/ a gist gsem že mocen gest odplatu mau zachowati až do onoho dne.

Dla ktorey przyczyny thež ty rzeczy cierpię/ áni się wstydam/ przetho iž wiem komum vwierzył/ y mam zápewne/ iž on može zwierzona rzecz moię wá/ on dzień chowáć.

13. Měgž příklad zdrawých řečij/ kteréž gsy slyšal odemne v Wijře/ a w milowánij w Krystu Gežjšy.

Trzymay się wzoru zdrowych powieśći/ ktoreś odemnie słyšał/ z wiárą y miłośćią/ ktora iest w Krystuśe Jezuśe.

14. Dobrého cožk gest swěřeno ostřijhay/ skrze Ducha Swatého kterýž přebýwá w nás.

Zacna rzecz zwierzona záchoway przez Ducha s. ktory w nas mieszka.

15. Wijš zagisté to/ že odemne odstaupili wšyckni/ kteřijž gsau w Azij: z nichžto gest Phygellus/ a Hermogenes.

Wiesz to iž odstapili mie wszyscy ktorzy sa w Azyey/ z ktorych iest Figellus/ y Hermogenes.

16. Dayž Pán Bůh čeledi Onezyforowě Milosrdenstwj/ nebť mi gest často činil pohodlj/ aniž se gest za wězenij a řetěz muog styděl:

Niech Pan okaże miłosierdźie swoie nád domem Onezyforowym/ ábowiem czesto mie ochłodził/ y láńcuchá się mego nie wstydził.

17. Ale když přišel do Ržijma/ pilně mne hledal/ a nalezl.

Rowszem gdym był w Rzymie/ bárzo mie pilno szukał/ y ználazł.

א

18 יתל לה מרן דנשכח רחמא לות מרן ביומא— הו ובכמא— דשמשני בא באפסוס יתיראית ידע אנת:

Il Signor li conceda che troui misericordia appresso il Signore in quel giorno: in quante cose ancora egli m'habbia seruito in Efeso, tu meglio il sai.

ב

1 אנת הכיל ברי אתחיל בטיבותא דבישוע משיחא:

Tu dunque, figliuol mio, fortificati ne la gratia che è in Christo IESV.

2 ואילין דשמעת מני ביד סהדא סגיאא הלין אגעל לאנשא— מהימנא אילין דמטיא באידיהון אף ל לאחרנא למלפו:

E quelle cose che hai udite da me per molti testimonij, commettile ad huomini fedeli, che siano suffitienti ad insegnarle ancor à gli altri.

3 וסיבר בישתא— איך פלחא— טבא דישוע מ משיחא—:

Tu dunque sopporta le afflittioni, come buon soldato di IESV Christo.

4 לא אנש פלח ומתחבר בצבותא דעלמא דנשפר להו מן דגבהי:

Niuno che eserciti la militia, s'impaccia ne gli affari de la vita: à fin di piacere a colui che l'ha eletto per soldato.

5 ואן מתכתש אנש לא מתכלל אן בנמוסה לא מתכתש:

E se ancora alcun combatte, non è incoronato, se non ha legittimamente combattuto.

6 לאכרא דלאא ולא לה דקדמא— מן פארוהי י יסתיבר:

Bisogna che l'agricoltore s'affatichi prima che pigli de frutti.

7 אסתכל מדם דאמר אנא יתל לך מרן חכמתא בכל מדם:

Intendi le cose ch'io dico: e il Signore ti dia in tutte le cose intelletto.

א

18 יתן לו יהוה למצא חן בעיני יהוה ביום ההוא וכמה שרת באפסוס אתה היטב ידעת:

De le el Sennor que halle misericordia acerca del Sennor en aquel dia. Y quanto nos ayudó en Epheso, tu lo sabes mejor.

ב

1 ואתה בני חזק ואמץ בחנת ישוע המשיח:

Tu pues, hijo mio, es fuerçate en la gracia que es en el Christo Iesus.

2 ואת־הדברים אשר שמעת ממני בעדות רבות אתם הפקד בלב לאנשים נאמנים אשר ישוו להם ללמד אחרים:

Y lo que has oydo de mi entre muchos testigos, esto encarga à los hombres fieles que seran idoneos para ensennar tambien à otros.

3 ואתה תיגע ולא תיעף כמו איש חיל הנלחם מלחמות ישוע המשיח:

Y tu trabaja como fiel soldado de Iesus el Christo.

4 איש מלחמה יצא צבא איננו מתערב במעשי חייו למצא חן בעיני סגנו:

Ninguno que milita, se embaraça en negocios del siglo por agradar à aquel que lo tomó por soldado.

5 וכאשר נאבק איש איננו יקח נצחו אם־לא כחק יאבק:

Y aun tambien el que pelea, no es coronado, si no vuiere peleado legitimamente.

6 איש האדמה ישוה לא בראשונה לקחת מפריו:

El labrador para recebir los frutos, es menester que trabaje primero.

7 הבין מה מדבר אני כי־יתן לך יהוה תבונה בכל דברים:

Entiende lo que digo, que el Sennor te darà entendimiento en todo.

α΄.

18. Δῴη αὐτῷ ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· καὶ ὅσα ἐν Ἐφέσῳ διηκόνησε, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

Le Seigneur lui doint trouuer misericorde vers le Seigneur en ceste iournee la: & tout ce en quoi il m'a serui en Ephese, tu le cognois tresbien.

ΚΕΦΑΛ. β΄.

Σὺ οὖν τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Toi donc, mon fils, sois fortifié en la grace laquelle est en Iesus Christ.

2. Καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι.

Et les choses que tu as entendues de moi entre plusieurs tesmoins commetsles à gens fideles, qui seront suffisans pour enseigner aussi les autres.

3. Σὺ οὖν κακοπάθησον, ὡς καλὸς στρατιώτης ἰησοῦ χριστοῦ.

Toi donc endure trauaux comme bon soldat de Iesus Christ.

4. Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ.

Nul qui va à la guerre ne s'empesche des affaires de ceste vie: afin qu'il plaise à celui qui l'a enrollé pour la guerre.

5. Ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ.

Pareillement si quelcun combat en lice, il n'est point couronné, s'il n'a combatu deuëment.

6. Τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν.

Il faut que le laboureur en trauaillant premierement, recueille puis apres les fruicts.

7. Νόει ἃ λέγω. δῴη γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι.

Considere ce que ie di: & le Seigneur te doint entendement en toutes choses.

CAP. I. — Das I. Capitel. — Kapitola I.

18. Det illi Dominus invenire misericordiam à Domino in illa die. Et quanta Ephesi ministravit, tu meliùs nosti.

The Lord graunt vnto him/that he may finde mercie with the Lord at that day / and in how many things he hath ministred vnto me at Ephesus / thou knowest very well.

18. Der HERR gebe jm/ daß er finde barmhertzigkeit bey dem HERREN/ an jenem tage. Vnd wie vil er mir zu Epheso gedienet hat/ weissest du am besten.

HERREN giffue/ athand kand finde barmhertighed hoss HERREN/ paa den dag. Oc huor meget hand tiente mig i Epheso/ det ved st du best.

18. Day§ gemu Pán naleznauti Milosrdenstwj od Pána w ten den. A kterak mnoho posluhowal mně w Effezu/ sty lépe wijš.

Niech mu to Pan dale/ áby nálazł miłosierdzie v Páná w on dzień/á ty lepiey wiesz iáko mi wiele vsługował w Efezie.

CAP. II. — Das II. Capitel. — Kapitola II.

TV ergo fili mi, confortare in gratia, quæ est in Christo Iesu.

Thou therefore/ my sonne/ be strong in the grace that is in Christ Jesus.

SO sey nun starck/ mein Sohn/ durch die gnade inn Christo Jesu.

Saa ver nu sterck min Søn/ formedelst den Naade i Christo Jhesu.

Protož ty Synu můg/ posylniž sebe w milosti kteráž gest w Krystu Gežijšy:

Ty tedy synu moy badź vmocniony przez łáskę/ ktora iest w Krystusie Jezusie.

2. Et quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere.

And what things thou hast heard of me/ by many witnesses/ the same deliuer to faythful men/ which shalbe able to teach other also.

2. Vnnd was du von mir gehöret hast durch vil Zeugen/ das befihl treuen Menschen/ die da tüchtig sind auch andere zu lehren.

Oc huad som du haffuer hørt aff mig formedelst mange Vidne/ det befale tro Mennisker/ som ere duelige til at ocsaa lære andre.

2. A což gsy slyšchal odemne skrze mnohé swědky/ poručiž to lidem wěrným/ kteříž hodni budau y giné včiti.

A ty rzeczy ktoreś słyszał odemnie miedzy wiela świadkow/ porucżay wiernym ludziam/ ktorzy też beda godni ku naucżaniu inszych.

3. Labora sicut bonus miles Christi Iesu.

Thou therefore suffer affliction as a good souldier of Jesus Christ.

3. Leide dich als ein guter Streitter Jesu Christi.

Haff medlidelse som en god Jhesu Christi Stridzmand.

3. Pracugž yako dobrý Rytijř Krysta Gežijše.

A ták ty cierp vćiski iáko dobry żołnierz Jezu Krystusow.

4. Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus: ut ei placeat cui se probavit.

No man that warreth/ entangleth himselfe with the affayres of this life/ because he woulde please him that hath chosen him to be a souldier.

4. Kein Kriegsman flicht sich inn händel der nahrung/ auff daß er gefalle dem/ der jn angenommen hat.

Ingen Stridzmand befatter sig met nogen handel om sin næring/ at hand kand behage den/ som hannem anammede.

4. Žádný kdož Bohu Rytěřuge/ neplete se w swětské žiwnosti a obchody/ aby se líbil tomu/ komu se w službu oddal.

Żaden ktory walczy nie wikle sie sprawámi żywotá/ áby sie temu podobał ktory go obrał ná rycerstwo.

5. Nam & qui certat in agóne: non coronatur nisi legitimè certaverit.

And if any man also striue for a masterie/ he is not crowned/ except he striue as hee ought to do.

5. Vnd so jemandt auch kämpffet/ wird er doch nicht gekrönet/ er kämpffe denn recht.

Oc der som nogen oc strider/ saa bliffuer hand icke dog krunet/ vden hand strider rettelige.

5. Neb kdož boyuge w bogi/ nebýwá Korunowán/ leč bude statečně boyowati.

A iesliby kto też walczył/ nie bywa koronowan/ iesliby przystoynie nie walczył.

6. Laborantem agricolam oportet primùm de fructibus percipere.

The husbandman must labour before he receyue the fruites.

6. Es soll aber der Ackerman/ der den Acker bawet/ der früchte am ersten geniessen.

Den Plowmand/ som forarbeyder ageren/ hand skal først nyde Fructen.

6. Pracowitý worák/ musý nayprw z swých aurod gijsti.

Muśi oracz pirwey robić/ niż owocow pożywáć.

7. Intellige quæ dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.

Consider what I say: and the Lorde giue thee vnderstanding in al things

7. Mercke was ich sage. Der HErr aber wirdt dir inn allen dingen verstand geben.

Merck/ huad ieg siger/ Oc HERREN skal giffue dig forstand i alle ting.

7. Rozuměg coż prawijm/ dáť zagisté tobě Buoh we wšem rozum.

Obacżay ty rzeczy ktore mowię/ á Pan niech tobie dawa we wszem wyrozumienie.

ב

8 אתדכר לישוע משיחא דקם מן בית מיתא הו דאיתוהי מן זרעא דדויד איך אונגליון דילי :

Ricordati che IESV Christo è risuscitato da morte, fatto del seme di Dauid, secondo il mio Euangelio.

8 זכרה כי ישוע המשיח קם ממתים מזרע דוד כבשורתי :

Acuerdate que Iesus el Christo resuscitó de los muertos, elqual fue de la simiente de Dauid, conforme à mi Euangelio:

β'.

8. Μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος Δαυίδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου.

Aye souuenance que Iesus Christ est resuscité des morts, estant de la semence de Dauid, selon mon Euangile.

9 דבה סבל אנא בישתא עדמא לאסורא איך עבד בישתא אלא מלתה דאלהא לא אסירא :

Nelquale io patisco de mali infin ad esser legato, come malfattore: ma la parola di Dio non è gia legata.

9 אשר בה יוגע אני עד האסורים כפעל און אך דבר אלהים לא אסור הוא :

Por loqual soy fatigado hasta las prisiones como mal hechor: mas la palabra de Dios no está presa.

9. Ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν, ὡς κακοῦργος· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται.

Auquel i'endure trauaux iusqu'aux liens, comme mal-faiteur: mais la parole de Dieu n'est point liee.

10 מטול הנא כלמדם מסיבר אנא מטול גביא דאף הנון ישכחון חיא בישוע משיחא עם שובחא דלעלם :

Per questo io sopporto tutte le cose per amor degli eletti accioche ancora essi conseguano la salute che è in Christo IESV, con gloria eterna.

10 על כן סובל אני כל בעבור הבחירים אשר גם המה יאחזו את ישועה אשר היא בישוע המשיח בכבוד לעולם :

Portanto todo lo suffro por amor de los escogidos, paraque ellos tambien consigan la salud que es en el Christo Iesus con gloria eterna.

10. Διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μετὰ δόξης αἰωνίου.

Pour ceste cause souffre-ie toutes choses pour l'amour des esleus, afin qu'eux aussi obtienent le salut qui est en Iesus Christ, auec gloire eternelle.

11 מהימנא הי מלתא אן גיר מיתן עמה אף עמה נחא :

Questa è parola certa, che se noi siamo morti con lui, viueremo etiandio con lui.

11 נאמן הדבר אם מתנו עמו כי גם נחיה עמו :

Palabra fiel. Que si somos muertos con el, tambien biuiremos con el.

11. Πιστὸς ὁ λόγος· εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν.

Ceste parole est certaine: que si nous mourons auec lui, nous viurons aussi auec lui:

12 ואן נסיבר אף נמלך עמה אן דין נכפור בה אף הו נכפור בן :

Se noi soffriamo, ancor con lui regnaremo: se noi lo neghiamo, egli ancora negarà noi.

12 אם נתעודד גם נמלך אם נכחש גם הוא יכחשנו :

Si suffrimos, tambien reynaremos con el. Si negaremos, el tambien nos negará.

12. Εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν· εἰ ἀρνούμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς.

Si nous souffrons auec lui, nous regnerons aussi auec lui: Si nous le renions, il nous reniera aussi:

13 ואן לא נהימן בה הו בהימנותה מקוא דנכפור גיר בנפשה לא משכח :

Se noi siamo increduli, egli rimane fedele: negar non può se stesso.

13 אם לא נאמין הוא נאמן לעולם כי לא יוכל לכחש את נפשו :

Si fueremos infieles, el se queda siempre fiel: no se puede negar à si mismo.

13. Εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει· ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ δύναται.

Si nous sommes desloyaux, il demeure fidele: il ne se peut renier soi-mesme.

14 הלין הוית מסהד להון ומסהד קדם מרן דלא נהוון מתחרין במלא דלא יותרן לסוחפא דאילין דשמעין להון :

Ricorda queste cose, protestando dinanzi al Signore, che non combattano di parole, il che à niente è vtile, ma è à souuertimento di quelli che odeno.

14 את האלה הזכר והעד לעיני יהוה אלהים לא לריב בעלילת הדברים למאומה לא יועיל כי אם להפכת השומעים :

Esto aconseja protestando delante del Señor. No tengas contienda en palabras, que para nada aprouecha, antes trastorna à los oyentes.

14. Ταῦτα ὑπομίμνησκε διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου, μὴ λογομαχεῖν εἰς οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων.

Ramentoi ces choses, protestant deuant le Seigneur qu'on ne debate point de paroles: qui est vne chose qui ne reuient à aucun profit, ains à la ruine des auditeurs.

CAP. II.

8. Memor esto Dominum Iesum Christum resurrexisse à mortuis, ex semine David, secundùm Evangelium meum.

Remember that Jesus Christ made of the seede of David/ was raised againe from the dead according to my Gospell.

9. In quo laboro usque ad vincula, quasi malè operans: sed verbum Dei non est alligatum.

Wherein I suffer trouble as an euill doer / euen unto bondes : but the worde of God is not bounde.

10. Ideo omnia sustineo propter electos: ut & ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Iesu, cum gloria cælesti.

Therefore I suffer all thinges for the electes sake/ that they might also obtaine the saluation which is in Christ Jesus / with eternall glorie.

11. Fidelis sermo. Nam si commortui sumus: & convivemus.

It is a true saying/ For if we be dead wit him/ we also shall liue with him.

12. Si sustinebimus: & conregnabimus, si negaverimus: & ille negabit nos.

If we suffer / we shall also reigne with him : if we denie him / he also will denie us.

13. Si non credimus: ille fidelis permanet, negare seipsum non potest.

If we beleeue not / yet abideth he faythfull : he cannot denie himselfe.

14. Hæc commone: testificans coram Domino, Noli contendere verbis, ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium.

Of these thinges put them in remembrance / and protest before the Lorde/ that they striue not about wordes/ which is to no profite/ but to the peruerting of th e hearers.

Das II. Capitel.

8. Halt in gedechtniß Jesum Christum / der aufferstanden ist von den Todten/ auß dem Samen David/ nach meinem Evangelio.

Holt Jhesum Christum i hukommelse/ som opstod fra de Døde/ aff Dauids Sæd/ effter/ mit Euangelium.

9. Vber welchem ich mich leide / biß an die bande/ als ein übelthäter/ aber Gottes Wort ist nicht gebunden.

For huilcket ieg lider/ indtil Baandene/ som en Misdedere/ men Guds ord er icke bundet.

10. Darumb dulde ichs alles vmb der Außerwehlten willen/ auff daß auch sie die seligkeit erlangen in Christo Jesu/ mit ewiger Herrligkeit.

Der faare lider ieg alting for de Vdualdis skyld paa det at de skulle oc faa salighed i Christo Jhesu/ met euig Herlighed.

11. Das ist je gewißlich war / sterben wir mit/ so werden wir mit leben.

Det er io visselige sant/ Dø wi met/ da skulle wi leffue met.

12. Dulden wir/ so werden wir mit herrschen/ verläugnen wir / so wird er vns auch verläugnen.

Lide wi/ da skulle wi met regnere/ Necte wi/ da skal hand oc necte oss.

13. Glauben wir nicht / so bleibet er trewe/ Er kan sich selbs nicht läugnen.

Tro wi icke/ da bliffuer hand tro / hand kand icke necte sig selff.

14. Solchs erinnere sie / vnd bezeuge für dem HERRN / daß sie nicht vmb wort zancken welches nichts nütze ist/ denn zuverkehren die da zuhören.

Minde dem paa saadant/ oc Vidne faar HERREN/ at de icke kiffuis om ord / som icke ere nyttelige/ vden at foruende dem der høre til.

Kapitola II.

8. Pamatůg na to / že Pán Gežijš Krystus wstal z mrtwých z Semene Dawidowa/ wedlé Ewangelium mého.

Pámietay iż Jezus Krystus wstał zmartwych/ ktory iest z plemienia Dawidowego wedle Ewánieliey moiey.

9. W kterémžto pracugi až do wězenij/ yako zločinec: a wšak proto slowo Božij nenij wězněm.

W ktorey ćierpię vtrapienie iáko by złoczyńca aż do zwiazánia/ ále słowo Boże nie iestći zwiazáne.

10. Protož wšecky wěcy trpijm pro wywolené aby y oni spasenij dossli/ kteréž gest w Krystu Gežijšy/ s slawau Nebeskau.

A przetoż wszytki rzeczy ćierpię dla wybránych/ áby y oni zbáwienia dostapili/ ktore iest w Krystusie Jezusie z chwałą wieczną.

11. Wěrná gest řeč/ že gestli spolu s nim gsme zemřeli/ spolu s nim y žiwi budeme:

Wiernać iest powieść/ ábowiem iesli smy z nim vmárli/ z nim też żyć bedziemy.

12. A budemeli spolu trpěti/ také budem y spolu kralowati: Pakli ho zapijráme/ y onť nás zapřij:

Jesli ćierpiemy/ z nim też krolewáć bedziemy iesli sie go przemy/ y on sie nas záprzy.

13. A newěřijmeli/ onť zuostáwá wěrný: sám sebe zapřijti nemuože.

Jesli iesteśmy niewiernymi/ wszákoż on trwa wiernym/ záprzeć samego siebie nie może.

14. K tomu napomijnay/ swědectwij wydáwage před Pánem. Newaď se slowy/ nebo to k ničemuž nenij vžitečné/ gediné k převrácenij posluchačuom.

Ty rzeczy przypominay oświadczáiac przed Pánem/ áby sie nie wdawáli w spory około słow bez żadnogo pożytku/ owszem ku podwroceniu tych ktorzy słucháią.

ב

15 ויתבטל לך דתקים נבשך גמיראית קדם אלהא פלחא דלא בהתתא דמכרז תריצאית מלתא דשררא׃

Studiati di esser te stesso approuato à Dio, operaro da non hauer vergogna, che partisca rettamente la parola de la verità.

16 מן מלא סריקתא דלית בהין חשחו אשתאל יתיראית גיר יוספון על רושעהון הלין דעגין בהין׃

E raffrena i gridi profani e vani: perche profittaranno à maggior impietà.

17 ומלתהון איך חלדיתא נומא תאחודי בסגיאא איתוהי דין חד מנהון הומנאוס ואחרנא פיליטוס׃

E il lor parlare mangiarà come vna gangrena: de iquali è Himeneo è Fileto.

18 הלין דטעו מן שררא כד אמרין דקימתא דמיתא הות לה והימנותא דאנש אנש מהפכין׃

Iquali hanno deuiato da la verità, dicendo la resurrettione esser gia fatta, e souuertiscono la fede d'alcuni.

19 שתאסתא דין ש שרירתא דאלהא קימא הי ואית לה חתמא הנא וידע מריא לאילין דדילה אנון ויפרוק מן עולא כל דקרא לשמה דמריא׃

Nondimeno il fondamento di Dio sta fermo, che ha questo sigillo: il Signore ha conosciuti ques che son suos, e partasi da l'iniquità chiunque inuoca il nome di Christo.

20 בביתא דין רבא לא הוא מאנא דדהבא בלחוד או דסאמא אית בה אלא אף דקיסא אף דפחרא מנהון לאיקרא ומנהון לצערא׃

Hor in vna gran casa non vi sono solamente de vasi d'oro & d'argento, ma ancor di legno e di terra: & altri vene sono ad honore, & altri à disonore.

ב

15 ודאגת ליסד את־נפשך לאבן בחן לאלהים לפועל לא יבוש לישר את־דבר אמת׃

Procura con diligencia presentarte à Dios aprouado como obr[illegible] que no tiene deque auergonçarse, que traça bien la palabra de verdad.

16 מהבל ושוא עלילות הדברים השמר לך כי־רבת יגבו ביראת יהוה׃

Mas los profanos y vanos clamores euita, porque muy adelante yran en la impiedad.

17 ודברם פחתת היא אשר פשתה חמת עכשוב תחת שפתימו כמוהם הומנאוס ופיליטוס׃

Y la palabra de ellos cunde como cancer: de los quales es Hymeneo y Phileto:

18 אשר תעו מדרך אמת לאמר כי־גם עת היתה התקומה ודחה דחו רבים לנפל מאמונה׃

Que se han descaminado de la verdad, diziendo, Que la resurrecion es ya hecha y trastornaron la fe de algunos.

19 אך יסוד מוסד אלהים המאמין לא יחיש ויש־לו חותם הזה יודע יהוה את־יראיו ויסור מעון כל אשר יקרא בשם המשיח׃

Mas el fundamento de Dios está firme, el qual tiene este sello, Conoce el Sennor losque son suyos, Apartese de iniquidad todo aquel que inuoca el nombre del Christo.

20 ובבית גדול לא יש־לבדו כלי זהב או־כסף כי־אם גם כלי עץ וכלי יוצר ואחדים לכבוד ואחרים לבשנה׃

Empero en la grande casa, no solamente ay vasos de oro y de plata, mas aun de madera y de barro: Y ansimismo vnos para honrra, y otros para deshonrra.

β′.

15. Σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

Estudie toi de te rendre approuué à Dieu, ouurier sans reproche, detaillãt droitement la Parole de verité.

16. Τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας.

Mais reprime les vaines & profanes crieries: car elles passeront plus auant en impieté:

17. Καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει, ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Φιλητός.

Et leur parole rongera comme gangrene, d'entre lesquels sont Hymenee & Philete:

18. Οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσι τήν τινων πίστιν.

Qui se sont desuoyés de la verité, en disant que la resurrection est desia aduenue, & renuersent la foy de quelques vns.

19. Ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην· ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ· καὶ ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα (χριστοῦ.)

Toutesfois le fondement de Dieu, demeure ferme, ayant ce seau, Le Seigneur cognoist ceux qui sont siens: &, Quiconque inuoque le Nom de Christ, qu'il se retire d'iniquite.

20. Ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα· καὶ ἃ μὲν εἰς τιμήν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν.

Or en vne grande maison il n'y a pas seulement des vaisseaux d'or & d'argent, mais aussi de bois, & de terre, les vns a honneur & les autres à deshonneur.

15. Solici-

CAP. II.

Das II. Capitel.

Kapitola II.

15. Solicitè cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, rectè tractantem verbum veritatis.

Studie to shewe thy selfe approued vnto God / a workeman that needeth not to bee ashamed/diuiding the worde of trueth aright.

15. Befleissige dich Gott zu erzeigen einen rechtschaffen vnd vnsträfflichen Arbeiter / der da recht theile das Wort der warheit.

Ver flitig til at beuise dig en retsindig oc vstraffelig Arbeydere faar Gud / som rettelige deler sandheds ord.

15. Pilný sam o sobě měg peči/ aby se vkázal Bohu zkussenêho dělnijka/ tak aby nebyl hanby hoden/ prawě se obijraje s Slowem prawdy.

Pilnuy tego abyś sie stáwił doświádczonym Bogu robotnikiem/ ktoryby sie niewstydził/ y ktoryby práwie szafował słowo prawdy.

16. Profana autem & inaniloquia devita, multum enim proficiunt ad impietatem.

Stay prophane/& vaine babblings: for they shall increase vnto more vngodlynesse.

16. Deß vngeistlichen losen geschwätzs entschlage dich/ deñ es hilfft vil zum vngöttlichen wesen.

Holt dig fra den waandelige løse snack/thi hand hielper meget til it vgudeligt væsen.

16. Mrzkých pak a marných řečij waruog se/ nebo welmi posluhugij k bezbožnosti.

A sprosnego wołánia o rzeczach nikczemnych powściągay/ bo dáley poydzie ku więtszey niepobożności.

17. Et sermo eorum ut cancer serpit: ex quibus est Hymenæus & Philetus.

And their worde shall fret as a canker: of which sort is Hymeneus and Philetus.

17. Vnd jr wort frisset vmb sich wie der Krebs / vnter welchem ist Hymeneus vnd Philetus.

Oc deris ord æder omkring sig lige som en krefft/ iblant huilcke Hymeneus er/ oc Philetus.

17 A řeč gegich yako Rak ten neduh rozgijdá se: z kterýchžto gest Hymeneus / a Filetus.

A mowa ich wada sie iáko by piekielny ogień/ z ktorych iest Himeneus y Filetus.

18. Qui à veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse iam factam, & subverterunt quorundam fidē.

Which as concerning the trueth haue erred/saying that the resurrection is past alreadie / and doe destroye the fayth of certaine.

18. Welche der warheit gefehlet haben / vnd sagen : Die Aufferstehung sey schon geschehen/ vnd haben etlicher glauben verkehret.

Huilcke der feylde i Sandhed/oc sige/ at Opstandelsen er allerede skeet / Oc haffue forvent nogle fra Troen.

18. Kteřijž gsau od Prawdy wypadli/ prawijce/ žeby se giž z mrtwých wstánij stalo / a převrátili některých Wijru.

Ktorzy od prawdy odstrzelili sie / powiedáiac iż już zstało sie zmartwych wstánie/ y podwrácaia wiáre niektorych.

19. Sed firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc. Cognovit Dominus qui sunt eius, & discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini.

But the foundation of God remayneth sure/and hath this seale/ The Lord knoweth who are his / and / Let euery one that calleth on the Name of Christ/depart from iniquitie.

19. Aber der veste grund Gottes bestehet / vnd hat diesen Sigel / Der HERR kennet die seinen/ vnd es trette ab von vngerechtigkeit/wer den Namen Christi nennet.

Men Guds faste grundvol er stadig / oc haffuer denne Beseilning/ HERREN kender sine/ oc huo som neffner Christi Naffn/ hand skal traade fra wretferdighed.

19 Ale základ Božij tenť pewně stogij mage za znamenij toto / Znáť Pán kteřijž gsau geho. A Odstup od neprawosti každý / kdož wzýwá Gméno Páně.

A wszákże mocny stoi grunt Boży máiac te pieczęć: Znáć Pan ktorzy sa jego. R / Niech odstąpi od niesprawiedliwości wszelki ktory wzywa imienia Krystusowego.

20. In magna autem domo, non solum sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia : & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.

Not withstanding in a great house are not onely vessels of gold and of siluer/ but also of wood and of earth/ and some for honor / and some vnto dishonour.

20. Inn einem grossen Hause aber sind nicht allein güldene vnd silberne gefässe / sondern auch hültzerne vnnd irrdische / vnd etliche zu ehren / etliche aber zu vnehren.

Der ere icke aleniste kar aff Guld oc Solff i it stort huss/ men ocsaa aff træ oc iord/ oc nogle til ære/ oc nogle til vanære.

20. W domu pak welikém/ ne toliko gsu nádoby Zlaté a Střijbrné/ ale také Hliněnné a dřewěnné: a některé zagisté ke cti/ a některé k potupě.

Przytym w wielkim domu nie tylko sa naczynia złote y srebrne/ ale też drewniáne y gliniáne/ A niektore ku uczćiwości/ drugie zaś sie ku zelżywości.

ב

21 אן אנש הכיל ידכא נפשה מן הלין הוא מאנא דכיא לאיקרא דצהן לחושחא דמרה ומטיב לכל עבד טב׃

Se alcuno dunque si purgarà da queste cose, sarà vaso santificato ad honore, & utile al Signore, preparato ad ogni buona opera.

22 מן כלהין רגיגתא דטליותא ערוק והרט בתר כאנותא והימנותא וחובא ושלמא עם אילין דקרין למרן בלבא דכיא׃

Fuggi ancora i desiderij giouenili, e seguita la giustitia, la fede, la charità, la pace con tutti quelli che inuocano il Signore con puro cuore.

23 חריגא סכלתא אילין דדלא מרדו אנון אשתאל מנהון ידע אנת גיר דתכתושא מולדין׃

Eschifa le stolte questioni che son senza instruttione: sapendo ch'elle generano combattimenti.

24 עבדה דין דמרן לא חיב למתכתשו אלא דיהוא מכיך לות כל נש ומלפן ונגירא רוחה׃

E il seruo del Signore non dee combattere, ma esser mansueto verso tutti, atto ad insegnare, che sopporti patientemente i maluagij.

25 דיהוא רדא לאילין דמתחרין לקובלה במכיכותא דלמא יתל להון אלהא תיבותא וידעון שררא׃

Instruendo con mansuetudine quelli che hanno altro sentimento per vedere, se mai Iddio concedesse loro che si rauueggano, per conoscer la verità.

26 דיעהדון נפשהון ויפרקון מן פחה דסטנא דבה אתתצידו לצבינה׃

E che scappati del laccio del diauolo, essendo da lui tenuti presi s'amendino per fare la volontà di quello.

ג

1 הדא דין הוית ידע דביומתא אחריא יאתון זבנא קשיא׃

Hor sappi questo, che ne gli vltimi giorni soprauuerranno tempi pericolosi.

ב

21 וְאִם אִישׁ יְטַהֵר אֶת־נַפְשׁוֹ מֵאֵלֶּה יִהְיֶה כְלִי לְכָבוֹד נִקְדָּשׁ וּמוֹעִיל לְבַעַל הַבַּיִת לְכָל־מַעֲשֶׂה טוֹב נָכוֹן׃

Ansique el que se limpiare de estas cosas, será vaso para honrra sanctificado y vtil para los vsos del Sennor, y aparejado para toda buena obra.

22 מִפְּנֵי מַאֲוַיֵּי הַנְּעָרִים בְּרַח לְךָ וְרָדְפָה אַחֲרֵי צְדָקָה אֱמוּנָה אַהֲבָה שָׁלוֹם עִם אֲשֶׁר קוֹרְאִים אֶת־יְהוָה בְּלֵב טָהוֹר׃

Item huye los desseos juueniles, y sigue la justicia, la fe, la charidad, la paz, con losque inuocan al Sennor con limpio coraçon.

23 קוּשְׁיוֹת וּבַקָּרוֹת כְּסִילוּת אֲשֶׁר בְּלִי מוּסָר סוּר מֵהֶן יוֹדֵעַ כִּי־מוֹלִידוֹת מְרִיבוֹת הֵנָּה׃

Empero las questiones locas y sin sabiduria desecha, sabiendo que engendran contiendas:

24 וּלְעֶבֶד אֲדֹנָיו לֹא יִשְׁוֶה לוֹ לְהִלָּחֵם כִּי־אִם לִהְיוֹתוֹ עָנָו אֶל־כֻּלָּם אִישׁ לִמּוּדִים וְאֶרֶךְ אַפַּיִם׃

Que el sieruo del Sennor no es menester que sea litigioso, sino manso para con todos, apto para ensennar, suffrido:

25 בַּעֲנָוָה מְיַסֵּר אֶת־מִתְקוֹמְמָיו אִם יִתֵּן לָהֶם אֱלֹהִים אֶת־תְּשׁוּבָה לָדַעַת אֱמֶת׃

Que con mansedumbre ensenne à losque resisté: si por ventura Dios les de que se arrepien tan y conozcan la verdad:

26 וְלָשׁוּב לְהָקִיץ אֶל־נַפְשָׁם מִמּוֹקְשֵׁי הַשָּׂטָן אֲשֶׁר בָּם נוֹקְשׁוּ כִּרְצוֹן נַפְשׁוֹ׃

Y se conuiertā del lazo del diablo en que estan captiuos, à hazer su voluntad.

ג

1 וְזֹאת תֵּדַע כִּי־בְּאַחֲרִית הַיָּמִים תְּבוֹאֶינָה רָעוֹת עִתִּים׃

Esto empero sepas que en los postreros dias, vendrán tiempos peligosos.

β.

21. Ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμήν, ἡγιασμένον, καὶ εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον.

Si quelcun donc se purifie, s'estant separé de ces choses, il sera vn vaisseau sanctifié à honneur, & duisant au Seigneur, & appareillé à toute bonne œuure.

22. Τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας.

Fui aussi les desirs de ieunesse, & pourchasse iustice, foy, charité, & paix auec ceux qui inuoquent de cœur pur le Seigneur.

23. Τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσι μάχας.

Et reiette les questions folles, & qui sont sans instruction, sachans qu'elles engendrent debats.

24. Δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον.

Or ne faut-il point que le seruiteur du Seigneur soit debateur: ains qu'il soit doux enuers tous, propre à endoctriner, supportant patiemment les mauuais.

25. Ἐν πρᾳότητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους· μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας.

Enseignant auec douceur ceux qui ont sentiment contraire, pour essayer, si quelquesfois Dieu leur donnera repentance pour recognoistre la verite:

26. Καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

Et qu'ils se resueillent en sortant du piege du diable, par lequel ils ont esté prins pour faire sa volonté.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί.

Or sache ceci, qu'és derniers iours il suruiendra des temps fascheux.

CAP. II.

21. Si quis ergo emundaverit se ab istis: erit vas in honorem sanctificatum, & utile Domino, ad omne opus bonum paratum.

If any man therefore purge himselfe from these / he shall be a vessell unto honour / sanctified / and meete for the Lord / and prepared unto every good worke.

22. Iuvenilia autem desideria fuge: sectare verò iustitiam, fidem, charitatem, & pacem cum iis qui invocant Dominum de corde puro.

Flee also from the lusts of youth/and followe after righteousnesse/fayth/loue/ and peace/with them that call on the Lorde with pure heart.

23. Stultas autem & sine disciplina quæstiones devita: sciens quia generant lites.

And put away foolish/and unlearned questions/knowing that they ingender strife.

24. Servum autem Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem.

But ẏ servant of the Lord must not striue / but must be gentle towarde all men/ apt to teach/suffring the euill men patiently.

25. Cum modestia corripientem eos qui resistunt veritati: nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem.

Instructing them with meekness that are contrarie minded / prouing if God at anie time will giue them repentance/ that they may know the trueth.

26. Et resipiscant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.

And that they may come to amendment out of the snare of the deuil/which are taken of him at his will.

CAP. III.

HOc autem scito, quòd in novissimis diebus instabunt tempora periculosa.

This knowe also / that in the last dayes shall come perilous times.

Das II. Capitel.

21. So nun jemandt sich reiniget von solchen Leuten/der wird ein geheiliget Faß sein/ zu den ehren / dem Haußherrn bräuchlich / vnd zu allem guten werck bereitet.

Der som nogen nu renser sig fra saadant Folck/ hand bliffuer it hellige Kar / til ære / som Hosbonden kand bruge/ oc er bered til alle gode gerninger.

22. Fleuch die lüste der jugend/ jage aber nach der gerechtigkeit/ dem glauben/ der liebe/ dem fride/ mit allen die den HERRN anruffen von reinem hertzen.

Fly vngdommens bering/Giff dig effter Retferdighed/ Troen / Kærlighed / Fred / met alle dem/ som kalde paa HERREN met it rent hierte.

23. Aber der thörichten vnd vnnützen Fragen entschlage dich/ denn du weissest/ daß sie nur zanck geberen.

Men holt dig fra daarlige oc vnyttelige Spørssmaal/ thi du vedst/ at de føde ekon trette.

24. Ein Knecht aber deß HERRN sol nit zänckisch sein/sondern freundlich gegen jederman/ lehrhafftig. Der die bösen tragen kan.

Oc HERRENS Tienere skal icke vere tretactig/ men venlig imod huer mand/ redebon til at lære. Som kand fordrage de Onde.

25. Mit sanfftmut/ vnd straffet die widerspenstigen/ob inen Gott dermal eins busse gebe/ die Warheit zuerkennen.

Met sactmodighed / oc straffe de Genstridige/om Gud vilde en gong giffue dem penitentze / til at bekende Sandhed.

26. Vnd wider nüchtern würden/ auß deß Teufels strick/von dem sie gefangen sind/ zu seinem willen.

Oc at bliffue ædru igen aff Dieffuelens snare/ aff huilcken de ere fangne / effter hans vilie.

Das III. Capitel.

DAs solt du aber wissen/ daß in den letzten tagen werden grewliche zeit kommen.

Det skalt du oc vide/at der skal i de siste dage komme gruselig tid.

Kapitola II.

21. Protož budeli se kdo očisstowati od těchto wěcy / bude nádobau ke cti poswěcenau a vžitečnau PAnu / k každému s[...]tku dobrému hotowau.

Jesliby kto tedy oczyścił się od tych / będźie naczynjem ku vczćiwośći poświeconym y godnym Panu/ gotowym na wßelką spráwę dobrą.

22. Mládenčijch pak žádostij/ waruog se: ale následuog Sprawedlnosti / Wijry / Lásky / Pokoge / s těmi kteřijž wzýwagij PANA z srdce čistého.

A chroń się pożadliwośći młodźieńskich ále násláduy spráwiedliwośći/ miłośći/ wiáry/ pokoiu/ z tymi ktorzy wzywáią Páná z czystego sercá.

23. Bláznivých pak a newtipných otázek / kterež gsu bez auzitku / warůg se/ wěda že plodij toliko swáry.

Ktemu odrzuć precz głupie gádki/ y w ktorych nauki niemaß/ wiedząc iż oni rodzą zwády.

24. Na služebnijka pak Božijho nesluššij se waditi/ ale aby byl krotký ke wssem / způsobný k včenij / trpěliwý.

A sługá Páński nie ma się wádźić/ ále vkładnym być przećiwko káżdemu/ godnym ku nauczániu/ ćierpiącym złe ludźi.

25. A kterýžby včil a trestal s tichostij / ty kteřijž se protiwij prawdě/ zdaby snad někdy dal gim Bůh pokánij k poznánij prawdy.

Z ćichośćią/ vcząc ty ktorzy się sprzećiwiáią/ ázaby im kiedy Bog dał vpámiętánie ku poznániu prawdy.

26. Aby wyssli osýdel ďáblowých/ od kterěhož gsauce zgijmanij / gsau w wězenij k geho wuoli.

Aby wybawieni będąc z śidła czártowskiego / w ktorym są poymáni/ obaczyli się ku czynieniu woley iego.

Kapitola III.

TOto pak wěz že w posledních dnech nastanau časowé nebezpečnij:

A wiedz to/ iż ostátecznych czásow nástáną chwile niebespieczne.

ג

2 ונהוון בני נשא רחמי
נפשהון ורחמא כספא
שבהרנא רמא מגדפנא
דלאבהיהון לא מתתפיסין
כפרי בטיבותא רשיעא :

Percioche gli huomini saranno amatori di se stessi, auari, arroganti, superbi, bastemmiatori, disubbedienti à i padri e madri, ingrati, impij.

3 אכלי קרצא משעבדי
לרגתא בצריריא סניי
טבתא :

Senz'affettione, mancatori di fede, calunniatori, senza temperanza, crudeli, odiatori del bene.

4 משלמנא מסרהבנא
חתירא רחמי רגיגתא
טב מן חובה דאלהא :

Traditori, temerari, altieri, amatori de le Volutà, piu che amatori di Dio.

5 דאית להון אסכמא
דדחלת אלהא ומן חילה
דאלהא רחיקין דהכנא
אנון דחויק אנון מנך :

Hauendo apparenza di pieta, ma negando la Virtù di essa Ritirati dunque da questi tali.

6 מנהון אנון גיר הנון ד
דמחלדין בבתבתא ושבין
נשא דטמירן בחטהא
ומתדברן לרגיגתא מן
משחלפתא :

Perche di questi son coloro che sen'entrano per le case, e fanno prigioni le donnicciuole, cariche di peccati, che son menate da Varie concupiscentie.

7 דבכל זבן ילפן ממתום
לידעתא דשררא למאתא
לא משכחן :

Che sempre imparano, ne mai possono Venire à la cognition de la Verità.

8 איכנא דין דיניס וימבריס
קמו לוקבל מושא הכנא
אף הנון קימין לוקבל
שררא אנשא דמחבל
רעיניהון וסלין מן
הימנותא :

E nel modo che Ianne e Iambre fecero resistenza à Mosè, così ancor questi resistono à la Verità: huomini corrotti di mente, riprouati quanto à la fede.

ג

2 כי יהיו האנשים אהבי
נפשם אהבי כסף גאים הוללים
מחרפים ומגדפים אשר ילעגו
לאב ויבוזו ליקהת אם להשיב
רעה תחת טובה רשעים :

Que aurá hombres amadores de si, auaros, (cudiciosos,) gloriosos, soberuios, maldizientes, desobedecedores de sus padres, ingratos, impuros.

3 אימים אשר ישלחו ידיהם
בשלומיהם ויחללו בריתם
מכלימים בעטים אכזרים אנשי
בליעל :

Sin affecto, dessleales, calumniadores, destemplados, sin mansedumbre, sin bondad.

4 מגלים סוד פושקים מפיחים
כל דבר חפצים בחפצם יותר
מחפוץ באלהים :

Traydores, arrebatados, hinchados amadores de los deleytes mas que de Dios.

5 אשר יש להם דמות יראת
אלהים אך את גבורתה מכחשים
ואשר כאלה סור מהם :

Teniendo el apparencia de piedad, mas negando la efficacia deella: y à estos euita:

6 ומאלה היו אשר הולכים מבית
הביתה ושובים את הנשים
המסכלות בחטאים הנשבות
בתאוות חליפות רבות :

Porque deestos son losque se entran por las casas, y lleuan captiuas las mugercillas, cargadas de peccados, lleuadas de diuersas concupiscencias:

7 תמיד לומדות ובכל עת לא
יכלות לבוא אל דעת אמת :

Que siempre aprenden, y nunca pueden acabar de llegar àl conocimiento de la verdad.

8 וכאשר דתן ואבירם קמו על
משה כן גם האלה מתקוממים
על האמת אנשים חסרי לב
סטים סוררים באמונה :

Y de la manera que Iannes y Mambres resistieron à Moysen, ansi tambien estos resisten à la verdad: hombres corruptos de entendimiento, reprobos acerca de la fe.

γ.

2. Ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι.

Car les hommes seront amateurs d'eux mesmes, auaricieux, vanteurs, orgueilleux, diffamateurs, desobeissans à peres & meres, ingrats, profanes.

3. Ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι.

Sans affection naturelle, sans loyauté, calomniateurs, incontinens, cruels, haïssans les bons:

4. Προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι.

Traistres, temeraires, enflés, amateurs de voluptés plustost que de Dieu:

5. Ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι· καὶ τούτους ἀποτρέπου.

Ayans l'apparence de pieté, mais ayans renié la force d'icelle: destourne-toi aussi de telles gens.

6. Ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας, καὶ αἰχμαλωτεύοντες τὰ γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις.

Car d'entre ceux-ci sont ceux qui se fourrent ès maisons, & qui tienent captiues les femmelettes chargees de pechés, transportees par diuerses conuoitises.

7. Πάντοτε μανθάνοντα, καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα.

Lesquelles apprenent tousiours, & iamais ne peuuēt paruenir à la cognoissance de verité.

8. Ὃν τρόπον δὲ Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωϋσεῖ, οὕτως καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν.

Et comme Iannes & Iambres ont resisté à Moyse, ceux-ci pareillement resistent à la verité: gens du tout corrompus d'entendemēt, reprouués quāt à la foy.

CAP. III.

2. Et erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti.

For men shalbe louers of their owne selues/ couetous/ boasters/ proude/ cursed speakers/ disobedient to parents/ vnthankefull/ vnholy.

3. Sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate.

Without naturall affection/ trucebreakers/ false accusers/ intemperate/ fierce/ despisers of them which are good.

4. Proditores, proterui, tumidi, & voluptatum amatores magis quam Dei.

Traitours/ headie/ high minded/ louers of pleasures more then louers of God.

5. Habentes speciem quidem pietatis, virtutem autẽ eius abnegantes. Et hos devita.

Hauing a shew of godlines/ but haue denied the power thereof: turne away therefore from such.

6. Ex his enim sunt qui penetrant domos: & captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis desideriis.

For of this sorte are they which creepe into houses/ and leade captiue simple women laden with sinnes/ and led with diuers lustes.

7. Semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes.

Which women are euer learning/ and are neuer able to come to the knowledge of the trueth.

8. Quemadmodum autem Iannes & Mambres restiterunt Moysi: ita & hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem.

And as Jannes and Jambres withstood Moses/ so do these also resist the trueth/ men of corrupt mindes/ reprobate concerning the fayth.

Das III. Capitel.

2. Denn es werden Menschen sein/ die von sich selbs halten/ geitzig/ ruhmrätig/ hoffertig/ lästerer/ den Eltern vngehorsam/ vndanckbar/ vngeistlich.

Thi der skulle vere Menniske/ som holde aff sig selff/ Gerige/ Stortalende/ Hofferdige/ Bespaattere/ Foreldrene wlydige/ Wtacknemmelige/ Waandelige.

3. Störrig/ vnversöhnlich/ schänder/ vnkeusch/ wilde/ vngütig.

Wkærlige/ Wforligelige/ Skendere/ Wkyske/ Vilde/ Vanartige.

4. Verräther/ frefeler/ auffgeblasen/ die mehr lieben wollust denn Gott.

Forredere/ Fortredelige/ Opblæsde/ Som mere elske vellyst end Gud.

5. Die da haben den schein eines Gottseligen wesens/ aber seine krafft verlaugnen sie. Vnd solche meide.

Som haffue it Gudeligt væsens anseelse/ men de necte kafften der aff/ Fly ocsaa saadane.

6. Auß denselbigen sind/ die hin vnd her in die Häuser schleuchen/ vnd füren die Weiblein gefangen/ die mit sünden beladen sind/ vnd mit mancherley lüsten fahren.

Aff de samme ere/ de som løbe her oc der i Hnsene/ oc føre Quinderne fangne/ Som ere besuarede met Synd/ oc fare met allehonde lyst.

7. Lernen immerdar/ vnnd können nimmer zur erkenntniß der warheit kommen.

De lære altid/ oc kunde aldri komme til Sandheds bekendelse.

8. Gleicher weise aber/ wie Jannes vnnd Jambres Mosi widerstunden/ also widerstehen auch diese der Warheit. Es sind Menschen von zerrütten sinnen/ vntüchtig zum glauben.

Oc lige som Jannes oc Jambres stode mod Mose/ saa staa oc disse mod Sandhed/ det ere Menniske met forderffuede sind/ oc wduelige til Troen.

Kapitola III.

2. A budau lidé sami sebe milugijce/ lakomij/ hrdij/ pyssnij/ ruhači/ rodičuow swých neposlussnij/ newděčnij/ bezbožnij.

Abowiem będą ludźie sámi siebie miłuiący/ łákomi/ chlubni/ pyszni/ złorzeczący/ rodźicom nieposłuszni/ niewdźięczni/ nie pobożni.

3. Bez dobré žádosti/ aumluw nezdržeḷiwij/ haance/ nestřijdmij/ nepokognij/ bez dobrotiwosti.

Bez miłośći/ nie trzymáiący przymierza/ potwárce/ niepowśćiągliwi/ okrutni/ dobrych nie miłuiący.

4. Zrádcy/ zpurnij/ wsseteční/ nadutij a rozkosse milugijce/ wijce nežli Boha:

Zdrayce/ swápliwi/ nádęći/ w rostoszách sie kocháiący rádszey niż Bogá miłuiący.

5. Magijce zagisté zpuosob pobožnosti/ ale mocy gegij za pijragijce. Y těch se warug:

Máiący podobieństwo pobożnośći/ ále ktorzy sie mocy iey zaprzeli/ tych sie tedy strzeż.

6. Nebo někteřij z těch gsau/ kteřijž se taulagij po domijch/ a gijmagijce ženy po sobě táhnau/ obtijžené hřijchy/ genž bývagij wedeny rozličnými žádostmi:

Abowiem z tych są ći ktorzy wkrádáia sie w domy/ poimáne wiodą niewiástki/ obciążone grzechy/ wwodząc sie zá rozmáithemi pożądliwośćiámi.

7. Wždycky se včijce/ a nikdý k poznánij prawdy nepřicházegijce.

Ktore sie záwżdy vczą/ á nigdy ku vznániu prawdy przyjydź nie mogą.

8. Nebo yako Jannes a Mambres protiwili se Moyžijssowi/ tak y tito protiwij se Prawdě/ Lidé zmámenij na mysli/ a bludnij při Wijře.

A iáko Jánnes y Jambres zástáwowáli sie Moiżeszowi/ ták też ći przećiwiáia sie prawdźie/ ludźie rozumu skáżonego/ odrzuceni co sie wiáry tycze.

ג

9 אלא לא יאתון לקדמיהון שטיותהון גיר מתידעא הי לכל נש איכנא דאף דהנון אתידעת׃

Ma non saranno piu profitto: percioche la loro stoltitia sarà manifesta à tutti, come fu ancor quella di coloro.

10 אנת דין אתית בתר יולפני ובתר דוברי ובתר צביני ובתר הימנותי ובתר נגירות רוחי ובתר חובי ובתר מסיברנותי׃

Hor tu hai ben compresa la mia dottrina, il mio modo del viuere, il proposito, la fede, la patientia, la charità, la sofferenza.

11 ובתר רדיפותי ובתר חשי וידע אנת אילין סיברת באנטיכיא ובאיקנון ובלוסטרא אידא רדיפותא סיברת ומן כלהין פציני מרי׃

Le persecutioni, le afflittioni, de la sorte che mi sono auuenute in Antiochia, in Iconio, in Listra: quali persecutioni io habbi sostenute, e di tutte il Signore m'ha liberato.

12 וכלהון דין אילין דצבין בדחלתא אלהא דיחון בישוע משיחא מתרדפין׃

E tutti quelli ancora, che vogliono viuer piamente in Christo IESV saranno i perseguitati.

13 בני נשא דין בישא ומטעינא יוספון על בישותהון כד טעין ומטעין׃

Ma gli huomini maluagij & ingannatori profittaranno in peggio, ingannando altrui, & essendo ingannati essi.

14 אנת דין קוא באילין דילפת ואשתררת ידע אנת גיר מן מנו ילפת׃

Ma tu sta saldo ne le cose che hai imparate, e che ti sono state commesse, sapiendo da chi tu l'hai imparate.

15 ודמן טליותך ספרא קדישא ילית אנת דמשכחין דנחכמונך לחייא בהימנותא דבישוע משיחא׃

E che da fanciullo hai hauuta cognitione de le sacre lettere, lequali ti posson far dotto à salute, per la fede che è in Christo IESV.

ג

9 כי־אם לא יפרו ולא ירבו כי־נבלתם תגלה לעיני כל־בני אדם כמו גם נבלתם נגלתה׃

Mas no seran encimados: porque su locura sera manifiesta à todos, como tambien lo fue la de aquellos.

10 ואתה באת אחרי למודי הליכותי רצוני אמונתי ארך אפים אהבה שברה תקוה ודמיה׃

Tu empero has alcançado mi doctrina, institucion, intento, fe, largura de animo, charidad paciencia.

11 ברדופי ובעניי כמה באו עלי באנטיוכיא באיקון בלוסטרא כמה ירדפוני ויכלתי כי־מכלם הצילני יהוה׃

Persecuciones, affliciones, quales me fueron hechas en Antiochia, Iconio, Lystras: quales persecuciones he suffrido, y de todas me ha librado el Sennor.

12 וכל־אשר יאבו ביראת יהוה לחיות בישוע המשיח ירדפון׃

Y aun todos losque quieren biuir piamente en el Christo, padeceran persecucion.

13 ואנשי בליעל אנשי תך ומרמה יפרו וירבו על־הרעה מתעים ומתעתעים המה׃

Mas los malos hombres, y los engannadores, yran de mal en peor engannados, y engannando à otros.

14 ואתה עמד־נא באשר למדתה והפקדת יודע את־האיש אשר למדת ממנו׃

Ansique tu està firme en loque has aprendido, y te ha sido encargado, sabiendo de quien has aprendido.

15 וכי־מנעורים ידעת את־ספרים קדושים אשר יוכלו לחכמך לישועה באמונה אשר היא בישוע המשיח׃

Y que sabes las sagradas letras desde la ninnez, las quales te pueden hazer sabio para la salud por la fe que es en el Christo Iesus.

γ.

9. Ἀλλ᾽ οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον. ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο.

Mais ils n'auanceront pas plus outre: car leur folie sera manifestee a tous, comme aussi a esté celle de ceux-la.

10. Σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ.

Mais toi, tu as pleinement comprins ma doctrine, conduite, intention, foy, douceur, charite, patiance.

11. Τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν. οἷά μοι ἐγένοντο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύστροις· οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα· καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος.

Mes persecutions, & afflictions, telles qu'elles me sont aduenues en Antioche, & Iconie, & en Lystre: voire quelles persecutions i'ai soustenues, & comment le Seigneur m'a deliuré de toutes.

12. Καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, διωχθήσονται.

Or tous ceux aussi qui veulent viure selon pieté en Iesus Christ, souffriront persecution.

13. Πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.

Mais les hommes mauuais, & abuseurs, s'auancernot en empirant, seduisans & estant seduits.

14. Σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης· εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες.

Or toi, demeure ès choses que tu as apprinses, & qui t'ont esté commises, sachant de qui tu les as apprinses:

15. Καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν, διὰ πίστεως τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Et que dès ton enfance tu as cognoissance des sainctes lettres, lesquelles te peuuent rendre sage à salut par la foy qui est en Iesus Christ.

CAP. III.

9. Sed ultrà non proficient: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit.

But they shall preuaile no longer: for their madnes shall bee euident vnto all men/ as theirs also was.

10. Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, fidem, lõganimitatem, dilectionem, patientiam.

But thou hast fully knowen my doctrine/ maner of liuing/ purpose/ fayth/ long suffering/ loue/ pacience.

11. Persecutiones, passiones: qualia mihi facta sunt Antiochiæ, Iconii, Lystris: quales persecutiones sustinui, & ex omnibus eripuit me Dominus.

Persecutions/ and afflictions which came vnto me at Antiochia/ at Iconium/ and at Lystra/ which persecutions I suffered: but from them all the Lord deliuered me.

12. Et omnes qui piè volunt vivere in Christo Iesu, persecutionem patientur.

Yea/ and all that will liue godly in Christ Jesus/ shall suffer persecution.

13. Mali autem homines & seductores proficient in peius: errantes, & in errorem mittentes.

But the euill men & deceyuers/ shal waxe worse and worse/ deceyuing/ and being deceyued.

14. Tu verò permane in iis quæ didicisti, & credita sunt tibi: sciens à quo didiceris.

But continue thou in the thinges which thou hast learned/ and art perswaded thereof/ knowing of whom thou hast learned them.

15. Et quia ab infantia sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutem, per fidem quæ est in Christo Iesu.

And that thou hast knowen the holy Scriptures of a childe/ which are able to make the wise vnto saluation through the fayth which is in Christ Jesus.

Das III. Capitel.

9. Aber sie werdens die länge nicht treiben/ denn jre thorheit wirdt offenbar werden jederman/ gleich wie auch jener war.

Men de skulle icke bedriffue det lenge/ Thi deris daarlighed skal bliffue obenbare for huer mand/ Ligesom de andris ocsaa vaar.

10. Du aber hast erfahren meine lehre/ meine weise/ meine meinung/ meinen glauben/ meine langmuth/ meine liebe/ meine gedult.

Men du haffuer forfaret/ min skick/ min mening min Tro/ min Langmodighed/ min kærlighed/ min taalmodighed.

11. Meine verfolgung/ meine leiden/ welche mir widerfahren sind zu Antiochia/ zu Iconio/ zu Listran/ welche verfolgung ich da ertrug. Vnd auß allen hat mich der HERR erlöset.

Min forfølgelse/ min pine/ som mig er viderfaren i Antiochia/ i Iconio/ i Lystran/ hulcken forfølgelse ieg leed der/ Oc HERREN frelste mig/ aff alle sammen.

12. Vnnd alle/ die Gottselig leben wöllen in Christo Jesu/ müssen verfolgung leiden.

Oc alle/ som ville leffue Gudelige i Christo Jhesu/ de skulle lide forfølgelse.

13. Mit den bösen Menschen aber vnnd verfürischen/ wirds je länger je ärger/ verführen vnnd werden verführet.

Men met de onde oc suigefulde Menniske/ bliffuer det io lenger io verre/ de bedrage oc bliffue bedragne.

14. Du aber bleibe in dem/ das du gelernet hast/ vnnd dir vertrawet ist/ Sintemal du weissest/ von wem du gelernet habst.

Wen bliff du i det som du haffuer lært/ oc dig er befalet/ Efferdi du vedst/ aff huem du haffuer lært.

15. Vnnd weil du von kindt auff die heilige Schrifft weissest/ kan dich dieselbige vnterweisen zur Seligkeit/ durch den Glauben an Christo Jesu.

Oc efferdi du vedst den hellige Scrifft op aff Barndom/ da kand hun vnderuise dig til salighed/ formedelst Troen i Christo Jhesu.

Kapitola III.

9. Ale wijcek nebudau prospijwati/ Neb nemaudrost gegich zgewná bude wssechnēm/ yako y onēchno byla.

Ale sie im dáley nieposczęści/ ábowiem szaleństwo tych iáwne bedzie wszytkim/ iáko y onych było.

10. Ale ty gsy dossel mēho včenij/ vstanowenij/ vmyslu/ Wijry dlauhočekánij/ milowánij trpēliwosti.

A thy świádomes nauki moiey y sposobu żywotá mego/ vmyslu wiáry/ cichości/ miłości/ y cierpliwości

11. Protiwenstwij/ vtrpenij kteráž se mnē přihodila w Antyochij/ w Ykonij/ a w Listrē/ která gsem protiwenstwij trpēl: a ze wssech mne wyswobodil PAN.

Perzesládowánia/ vćisków ktore ná mie przyszły odźiły w Antyochiey/ w Ikonium/ w Listrzech/ ktorem przesládowánia ćierpiał/ ale ze wszytkich wybawił mie Pan.

12. Ale y wsyckni ti kteřijž chtēgij pobožnē žiwi býti w Krystu Gežijssy/ protiwenstwij trpēti budau.

A owszem wszyscy ktorzy chcą pobożnie żyć w Krystusie Jezusie/ przesládowánia ćierpieć bedą.

13. Zlij pak Lidē a Swuodcowē/ půgdau ze zlēho w horssý: blaudijce/ a ginē w blud vwodijce.

A źli ludzi ey zwodzce poyráwią sie ku gorszemu zwodząc ine/ á sámi bedąc zwiedzieni.

14. Ale ty pewnē trway w tēch wēcech kterýmž gsy se naučil/ a kterē swēřeny gsau tobē wēda od koho gsy se naučil:

Ale ty trway w tych rzeczach ktorycheś sie náuczył/ y ktore tobie są zwierzone/ wiedząc od kogoś sie náuczył.

15. Neb hned od mladosti Swatá Pijsma znáss/ kteráž mohau tebe naučiti k Spasenj/ skrze Wijru/ kteráž gest w Krystu Gežijssy.

Iż od dźiećiństhwá świát omes pism świetych/ ktore cie mogą vczynić vczonym ku zbawieniu przez wiárę/ ktora iest w Krystusie Jezusie.

ג

15 כֻּל כְּתָב גֵּיר דַּבְרוּחָא
אֶתְכְּתֵב מוֹתְרָנָא הוּ
לְיוּלְפָנָא וַלְכוּנָנָא וַלְתוּרָצָא
וַלְמַרְדוּתָא דַּבְכֵאנוּתָא׃

Tutta la Scrittura è diuinamente inspirata, & è vtile per la dottrina, per la riprensione, per la correttione, per la instruttione, che è ne la giustitia.

17 דְּנֶהֱוֵא גְּמִיר בַּר־נָשָׁא
דַּאלָהָא לְכֻל עֲבָד טָב
וּמְשַׁלְמָן׃

Accioche l'huomo di Dio sia integro, preparato ad ogni buona opera.

ד

1 מַסְהֵד אֲנָא לָךְ קֳדָם
אֱלָהָא וּמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא
הָו דַּעֲתִיד לְמִדָּן חַיֵּא
וּמִיתֵא בְּגֶלְיָנָא דְּמַלְכוּתֵהּ׃

Io ti scongiuro dunque dinanzi à Dio & al Signor IESV Christo, che dee giudicare i viui e i morti ne la sua apparitione, e nel regno suo.

2 אַכְרֵז מֶלְּתָא וְקוּם
בַּחְפִיטוּתָא בְּזַבְנָא וַדְלָא
זַבְנָא אַכֵּס וְכַאֵן בְּכֻלָּה
מַגְּרַת רוּחָא וְיוּלְפָנָא׃

Predica la parola, attendi con diligentia in tempo & fuor di tempo, riprendi, minaccia, esorta con ogni patientia e dottrina.

3 נֶהֱוֵא גֵּיר זַבְנָא דַּלְיוּלְפָנָא
חַלִּימָא לָא נֶשְׁתַּמְעוּן אֶלָּא
אַיְךְ רֶגִיגָּתְהוּן נַסְגּוּן
לְנַפְשְׁהוּן מַלְפָנֵא
בְּחוּתְחָתָא דְּמַשְׁמַעְתְּהוּן׃

Imperoche verrà vn tempo che non sosterranno la sana dottrina: ma come quello à cui pruderanno l'orecchie, s'accumularanno de dottori, secondo i lor proprij appetiti.

4 וּמֶן שָׁרָרָא נְהַפְכוּן
אֶדְנַיְהוּן לְשׁוּעִיתָא דֵּין
נִסְטוּן׃

E ritrarranno l'orecchie da la verità, e riuoltarannosi à le fauole.

ג

16 כָּל־מִכְתָּב אֲשֶׁר מֵרוּחַ
אֱלֹהִים הוּא מוֹעִיל אֶל־לִמּוּד
אֶל־תּוֹכַחַת אֶל־מוּסָר וּמֵישָׁרִים
אֲשֶׁר בִּצְדָקָה׃

Toda Escriptura inspirada diuinamente es vtil para enseñar, para redarguyr, para corregir para instituyr en justicia.

17 אֲשֶׁר יִשְׁלַם יוּכַן וִיכֻלֶּה אִישׁ
הָאֱלֹהִים אֶל־כָּל־מַעֲשֶׂה טוֹב׃

Paraque el hombre de Dios sea perfecto, perfectamente instruydo para toda buena obra.

ד

1 וּמֵעִיד אָנֹכִי לִפְנֵי אֱלֹהִים
וַאדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר עָתִיד
לִשְׁפֹּט אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַמֵּתִים
כְּהִגָּלוֹתוֹ וּכְהִגָּלוֹת מַלְכוּתוֹ׃

Requiero pues yo delante de Dios, y del Señor Iesus el Christo, que ha de juzgar los biuos y los muertos en su manifestacion y en su Reyno:

2 קְרָא אֶת־הַדָּבָר הֱיֵה מְנַצֵּחַ
בְּכָל־עֵת וָעֵת הוֹכֵחַ שָׁאַל מֵהֶם
נַחֵם בְּכָל־אֹרֶךְ אַפַּיִם וּבְלִמּוּד׃

Que prediques la palabra, que apressures à tiempo y fuera de tiempo: redarguye, reprehende duramente: exhorta con toda blandura y doctrina.

3 כִּי־יָמִים בָּאִים אֲשֶׁר לֹא
יָכִילוּ אֶת־בְּשׂוֹרַת הַיְשׁוּעָה כִּי־
אִם כְּמַחְמַדֵּיהֶם וּכְתַאֲוַת נַפְשָׁם
יִתְעוֹלְלוּ עֲלִילוֹת בְּרֶשַׁע אֶת־
אִישִׁים פּוֹעֲלֵי אָוֶן לָשִׂים לְאָזְנֵיהֶם
עֲלִילוֹת דְּבָרִים׃

Porque vendrá tiempo quando no suffrirán la sana doctrina: antes teniendo las orejas sarnosas se amontonarán maestros que les hablen conforme à sus concupiscencias.

4 וְיַהַפְכוּ אֶת־אָזְנֵיהֶם מִשְּׁמוֹעַ
דְּבַר אֱמֶת וְיִתְהַפְּכוּ אֶל־שְׂנִינוּת
הֶבֶל׃

Y ansi apartarán de la verdad el oydo, y bolverse han à las fabulas.

γ'.

16. Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος, καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ.

Toute l'Escriture est diuinement inspiree, & profitable à endoctriner, à conuaincre, à corriger, & instruire selon iustice:

17. Ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος.

Afin que l'homme de Dieu soit accompli, & parfaitement instruit à toute bonne œuure.

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ.

Ie te somme donc deuant Dieu, & deuant le Seigneur Iesus Christ, qui doit iuger les viuans & les morts, en son apparition, en son regne:

2. Κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ, καὶ διδαχῇ.

Presche la Parole insiste en temps & hors temps: argue, tanse, exhorte en toute douceur d'esprit & doctrine.

3. Ἔσται γὰρ καιρὸς, ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται· ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν.

Car vn temps viendra qu'ils ne souffriront point la saine doctrine: ains ayans les oreilles chatouilleuses, ils s'assembleront des docteurs selon leurs desirs:

4. Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται.

Et destourneront leurs oreilles de la verité: & se tourneront aux fables.

CAP. III.

16. Omnis ſcriptura divinitus inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiēdum in iuſtitia.

For the whole Scripture is giuen by inſpiration of God/and is profitable to teach/ to improoue/ to correct and to inſtruct in righteouſnes.

17. Vt perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus.

That the man of God maye bee abſolute/ beeing made perfect vnto all good workes.

Das III. Capitel.

16. Denn alle Schrifft von Gott eingegeben/ iſt nütz zur lehre/ zur ſtraffe/ zur beſſerung/ zur züchtigung in der Gerechtikeit.

Thi al den Scrifft/ ſom er indgiffuen aff Gud/ hun er nyttelig til Lærdom/ til ſtraff/ til forbedring/til vnteruiſning i Retferdighed.

17. Das ein menſch Gottes ſey volkommen/ zu allem guten werck geſchickt.

At it Guds Menniſke/ ſkal vere fuldkommet/ oc ſtickeligt til alle gode Gerninger.

Kapitola. III.

16. Nebo wſſeliké Pijſmo od Boha wdechnuté/ vžitečné geſt k včenij k treſtánij/k naprawowánij a k wyvčenij/w ſprawedlnoſti.

Wßytko piſmo od Bogá nadchnione ieſt/ y pożyteczne ku nauce/ ku ſtrofowániu/ ku karániu/ y ku ćwiczeniu/ ktore ieſt w ſpráwiedliwośći.

17. Aby byl dokonalý Člowěk Božij/ gſa hotow k každému ſkutku dobrému.

Aby cżłowiek Boży był doſkonáłym ku wßelkiey ſpráwie dobrey/ doſtátecżnie náuczony.

CAP. IIII.

Teſtificor coram Deo & Ieſu Chriſto, qui iudicaturus eſt vivos & mortuos, & per adventum ipſius, & regnum eius.

I charge thee therefore before God/ and before the Lord Jeſus Chriſt/ which ſhall iudge the quicke/ and dead at his appearing/and in his kingdome.

2. Prædica verbum, inſta oportunè, importunè: argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina.

Preach the worde: bee inſtant/ in ſeaſon and out of ſeaſon: improoue/rebuke/ exhorte with all long ſuffring and doctrine.

3. Erit enim tempus, cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt: ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros, prurientes auribus.

For the time will come/ when they will not ſuffer wholeſome doctrine: but hauing their eares itching/ ſhall after their owne luſtes get them an heape of teachers.

4. Et à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.

And ſhall turne their eares from the trueth/ and ſhall be giuen vnto fables.

Das IIII. Capitel.

So bezeuge ich nun für Gott vnnd dem HERRN Jeſu Chriſto/ der da zukünfftig iſt zu richten die lebendigen vnd die Todten/ mit ſeiner erſcheinung vnd mit ſeinem Reich.

Saa vidner ieg nu faar Gud/ oc den HERRE Jheſu Chriſto/ ſom ſkal komme at dømme de Leffuendis oc de Døde/ met ſin obenbarelſe oc met ſit rig:.

2. Predige das wort/ halt an/ es ſey zu rechter zeit/ oder zur vnzeit/ ſtraffe/drohe/ermane/mit aller gedult vnnd lehre.

Predicke Ordet/ holt ved/ huad helder det er i ret tid/ eller i vtid/ ſtraffe/ true/ formane/ met al taalmodighed oc lærdom.

3. Denn es wird eine zeit ſein/da ſie die heilſame Lehre nicht leiden werden/ſondern nach jhren eigen lüſten werden ſie jnen ſelbs Lehrer auffladen/nach dem jnen die Ohren jucken.

Thi det ſkal vere en tid/i huilcken de ſkulle icke kunde lide den ſalige lærdom/ Men de ſkulle tage ſig ſelff Lærere/effter deris egen lyſt/ſom deris Øren klø effter.

4. Vnnd werden die Ohren von der Warheit wenden/ vnd ſich zu den Fabeln kehren.

Oc de ſkulle vende deris øren fra Sandhed/ oc vende ſig til Fabel.

Kapitola IIII.

Oswědčugi yá před Bohema před Kryſtem Gežijſſem/ kterýžto má ſauditi žiwé y mrtwé/ ſkrze přijchod ſwůg y Králowſtwj ſwé.

ZA thedy oświádczam ſie przed Bogiem y Pánem Jezu Kryſtem/ ktory ſądźić będźie żywe y vmárłe wono zacne ſwe przyśćie/ y w kroleſtwie ſwoim.

2. Kaž ſlowo/ nabijzeg vſtawičně/ bud wděk neb newděk/ treſcy/ pros a napomijnay we wſſý trpělivoſti a včenij.

Przepowiedáy ſłowo/ przynagláy w cżás niewczas/ kárz/ſtrofuy/ nápominay z wßeláką ćichośćią y náuką.

3. Nebo naſtane čas/ kdyžto zdrawého naučenij nebudau přigijmati a ſnáſſeti/ ale wedlé ſwé žádoſti shromážďowati budau ſobě Miſtry/ ti geſſto ge vſſy ſwrběgij.

Abowiem będźie cżás gdy zdrowey náuki nie ſćierpią/ ale máiąc świerzbiące vßy/ wedle ſwoich pożądliwośći ſami ſobie náucżyćiele zgromádzą.

4. A od prawdy zagiſté vſſy odwrátij/ a k báſnijm ſe obrátij.

Y odwrocą vßy ſwe od prawdy/ y obrocą ſie do báśni.

ד

5 אנת דין הוית עיר בכל מדם וסיבר בישתא ועבדא עבד דמסברנא ותשמשתך שלם :

Ma tu veglia in tutte le cose, sopporta le afflittioni, fa opere d'Euangelista: rendi pienamente approuata la tua amministratione.

6 אנא דין מתנקא אנא וזבנא דאשתרא מטא :

Perche io son gia per esser sacrificato, e il tempo del mio discioglimento è presso.

7 אגונא שפירא אתכתשת ורהטי שלמת והימנותי נטרת :

Io ho combattuto buon combattimento, ho finito il corso, ho osseruata la fede.

8 ומן השא נטיר לי כלילא דכאנותא ד דיפרעיוהי לי מרי ביומא הו דהויו דינא כאנא לא דין בלחוד לי אלא אף לאילין דאחבו לגליניה :

Quanto al resto m'è riposta la corona de la giustitia, laquale il Signor che è giusto giudice, mi renderà in quel giorno: e non solo à me, ma ettandio à tutti quelli che haueranno amata la sua venuta.

9 אתכתל לך דתאתא לותי בעגל :

Ingegnati di venir presto à me.

10 דאמא גיר שבקני ואחב עלמא הנא ואזל לה לתסלוניקא קריסקוס לגלטיא טיטוס לדלמטיא :

Percioche Dema m'ha lasciato, amando il secolo presente, & essene andato à Tessalonica, Crescente in Galatia, Tito in Dalmatia.

11 לוקא הו בלחוד עמי למרקוס דבר ואיתיהי עמך עהן לי גיר לתשמשתא :

Luca solo è con meco. Piglia Marco, e menalo teco: percioche m'è vtile al ministerio.

12 לטוכיקוס דין שדרת לאפסוס :

Tichico l'ho mandato in Efeso.

ד

5 ואתה התעורר בכל הכל רעוה עשה מעשה המבשר את פקדתך שלם בבטחון :

Tu portanto vela en todo, trabaja, haz obra de Euangelista, cumple tu ministerio:

6 כי אני מעת כשה לטבח יובל ועתי לגוע באה :

Porque yo ya me sacrifican, y el tiempo de mi desatamiento está cercano.

7 את המלחמה טובה נלחמתי את המרוץ רצתי את האמונה נצרתי :

Buena milicia he militado, acabado he la carrera, guardado he la fe.

8 והנשאר נאצר לי כתר הצדקה אשר יתן לי יהוה ביום ההוא השפט צדיק אך לא לבד לי כי אם גם לכלם אשר אהבו להגלותו :

En lo demas, la corona de justicia me esta guardada, la qual me dará el Sennor, juez justo. en aquel dia: y no solo à mi, mas aun à todos losque dessean su venida.

9 מהר לבוא אלי במהרה :

Procura de venir presto à mi.

10 כי דאמא עזבני אוהב את העולם הזה וילך לו לתסלוניקא קרסקס לגלטיא טיטוס לדלמטיא

Porque Demas me ha desamparado amando este siglo, y es ydo à Thessalonica: Crescente, à Galacia: Tito à Dalmacia.

11 לוקס הוא לבדו עמי את מרקוס תקח ותוביל אתך כי יש לי מועיל לשרת :

Lucas solo esta conmigo. Toma à Marcos y traelo contigo, porque me es vtil para el ministerio.

12 את טוכיקוס שלחתי לאפסוס :

A Tychico embié à Epheso.

δ.

5. Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον.

Mais toi veille en toutes choses, & endure les afflictions, fai l'œuure d'vn Euangeliste: ren ton ministere pleinement approuué.

6. Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε.

Car de moi, ie m'en vai maintenant estre mis pour aspersion du sacrifice, & le temps de mon deslogement est prochain.

7. Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα.

I'ai combatu le bon combat, i'ai pacheué la course, i'ai gardé la foy.

8. Λοιπὸν, ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής· οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

Quant au reste, la couronne de iustice m'est reseruee, laquelle me rendra le Seigneur, iuste iuge, en ceste iournee la & non seulement à moi, mais aussi à ceux qui auront aimé son apparition.

9. Σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως.

Diligente-toi de venir bien tost à moi.

10. Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς θεσσαλονίκην, κρήσκης εἰς γαλατίαν, τίτος εἰς δαλματίαν.

Car Demas m'a abandonné, ayant aimé ce present siecle, & s'en est allé en Thessalonique: Crescens en Galatie, Tite en Dalmatie.

11. Λουκᾶς ἐστι μόνος μετ' ἐμοῦ. μάρκον ἀναλαβὼν, ἄγε μετὰ σεαυτοῦ· ἔστι γάρ μοι εὔχρηστος εἰς διακονίαν.

Luc est seul auec moi. Pren Marc & l'amene auec toi: car il m'est bien vtile pour le ministere.

12. Τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς ἔφεσον.

I'ai aussi enuoyé Tychique à Ephese.

CAP. IIII.

5. Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple, Sobrius esto.

But watch thou in all things: suffer aduersitie: doe the worke of an Euangelist: make thy ministerie fully knowne.

6. Ego enim iam delibor: & tempus resolutionis meæ instat.

For I am now readie to be offered, and the time of my departing is at hande.

7. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi.

I haue fought a good fight/and haue finished my course: I haue kept the fayth.

8. In reliquo, reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex: non solùm autem mihi, sed & iis qui diligunt adventum eius.

For henceforth is layde vp for mee the crowne of the righteousnes, which the Lorde the righteous iudge shall giue mee at that day: and not to me onely/but vnto all them also that loue his appearing.

9. Festina ad me venire citò.

Make speede to come vnto me at once.

10. Demas enim me reliquit, diligens hoc seculum, & abiit Thessalonicam: Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam.

For Demas hath forsaken mee/ and hath embraced this present world/ and is departed vnto Thessalonica. Crescēs is gone to Galatia / Titus vnto Dalmatia.

11. Lucas est mecum solus: Marcum assume, & adduc tecum: est enim mihi utilis in ministerium.

Onely Luke is with me. Take Marke and bring him with thee: for he is profitable vnto me to minister.

12. Tychicum autem misi Ephesum.

And Tychicus haue I sent to Ephesus.

Das IIII. Capitel.

5. Du aber sey nüchtern allenthalben/ leide dich/ thue das werck eines Evangelischen Predigers/ richte dein Ampt redlich auß.

Men ver du ædru alleuegne/ haff metlidelse/ gør en Euangeliske Predickeris gerning/ vdret dit Embede redelige.

6. Denn ich werde schon geopffert/ vnd die zeit meines abscheidens ist für handen.

Thi ieg offris allerede/ oc min frafkillelsis tid er næruerendis.

7. Ich habe einen guten kampff gekämpffet/ ich hab den lauff vollendet/ ich hab glauben gehalten.

Ieg haffuer strider en god strid/ ieg fuldkommede laabet/ ieg holt troen.

8. Hinfort ist mir beygelegt die Kron der Gerechtigkeit/ welche mir der HERR an jenem tage/ der gerechte Richter geben wird/ nicht aber mir allein/ sondern auch allen die seine erscheinung lieb haben.

Fremdelis er Retferdigheds Krune bort lagd t l mig/ Huilcken HERREN/ den retferdige Dommere/ skal giffue mig paa den dag/ dog icke mig alene/ men ocsaa alle dem/ som elske hans Obenbarelse.

9. Fleissige dich/ daß du bald zu mir kommest.

Gør din flid/ at du kommer snart til mig.

10. Denn Demas hat mich verlassen/ vnd dise Welt lieb gewonnen/ vnd ist gen Thessalonich gezogen/ Crescens inn Galatiam/ Titus in Dalmatiam.

Thi Demas forlod mig/ oc fick kærlighed til denne Verden/ oc drog til Thessalonicam/ Crescens til Galatiam/ Titus til Dalmaciam.

11. Lucas ist allein bey mir. Marcum nimb zu dir/ vnd bringe jhn mit dir/ denn er ist mir nützlich zum dienst.

Lucas er alene hoss mig. Tag Marcum til dig/ oc fører hannem met dig/ thi hand er mig nyttelig til tienisten.

12. Tychicum habe ich gen Ephesum gesandt.

Ieg sende Tychicum til Ephesum.

Kapitola IIII.

5. Protož ty we wssech wěcech bdi pracugjc/ zámutky snášeg/ dijlo kazatele konay/ a wyplňug vřad twuog. A buď střijzliwý.

Ale thy czuy we wszytkim/ á badź cierpliwym/ wykonyway sprawe Ewánielisty/ a okaż sie doskonálym w vrzędzie swoim.

6. Nebt yá se giž k smrti chystám/ a čas rozdělenij mého nastáwá.

Abowiem iuż iá bywam ofiarowan/ á iuż nádchodzi czás rozstánia mojego.

7. Dobrý gsem bog bojowal/ běh gsem dokonal/ Wjru gsem zachowal.

Walczylem one zacna walke/ bieg wykonalem/ záchowalem wiáre.

8. Naposledy pak složena mi gest Koruna Sprawedlnosti/ kteruž dá mi Pán w ten den/ sprawedliwý Saudce: a ne toliko mně/ ale y těm wssem kteříž milugj přijsstij geho.

Ná ostátek odłożona mi iest koroná spráwiedliwości/ ktora mi odda Pan sedzia sprawiedliwy w on dzień/ á nie tylko mnie/ ále y wszytkim ktorzyby pożadali zacnego przyścia iego.

9. Pospěš ke mně přigijti brzo.

Stáray sie ábyś do mnie przyszedl rychło.

10. Neb mně Demas opustil/ zamilowaw tento Swět/ a ssel do Thesalonyky: Krescens do Galacye/ Týtus do Dalmacye.

Abowiem Demás mie opuścił/ vmilowawszy theraznieyszy wiek/ y szedł do Thesśá'oniki/ Krescens do Galacyiey/ Tytus do Dálmacyiey.

11. Lukáš toliko sám semnau gest. Marka pogmi a přiweď ho s sebau/ nebť mi gest w posluhowánij vžitečný.

Lukasz sam iest zemna. Wziawszy Márka przywiedź go z soba/ bo mi iest bárzo pożyteczny ku posludze.

12. Tychyka pak po slal gsem do Effezu.

Tychiká posłalem do Efezu.

ד

13 בית כתבא דין דשבקת בטרואס לות קרפוס מא דאתא אנת איתיהי ו וכתבא ויתיראית כרכא דמגלתא ׃

Quando tu verrai, portami il mantelletto ch'io lasciai in Troade appresso di Carpo, e i libri, massimamente le carte pergamene.

14 אלכסנדרוס קינית בישתא סגיאתא חוייני פרע לה מרן איך עבדוהי ׃

Alessandro fabro m'ha fatti di molti mali: il Signor li renda secondo le sue opere.

15 אף אנת דין אזדהר מנה טב גיר זקיף לוקבל מלין ׃

Dalquale guardati ancor tu: percioche egli ha fatta gran resistenza à le nostre parole.

16 במפק ברוח קדמיא לא אנש הוא עמי אלא כלהון שבקוני לא תתחשב להון הדא ׃

Ne la mia prima difesa niuno mi fu in aiuto, ma tutti m'abbandonorono: non sia loro imputato.

17 מרי דין קם לי וחילני דבי כרוזותא תשתלם וישמעון עממא כלהון ואתפצית מן פומא דאריא ׃

Nondimeno il Signor mi stette appresso, e fortificommi, accioche per me la predicatione fusse resa approuata, e che tutti i Gentili l'udissono: e cosi fui liberato da la bocca del leone.

18 ונפצינני מרי מן כל עבד ביש ויחיני במלכותה דבשמיא דלה שובחא לעלם עלמין אמין ׃

Et il Signor mi liberarà da ogni mala opera, e saluarammi nel suo celeste regno: à lui sia gloria per infiniti secoli, Amen.

19 הב שלמא לפריסקלא ולאקלוס ולביתא דא דאנסיפרוס ׃

Saluta Prisca & Aquila, e la famiglia d'Onesiforo.

ד

13 את־קסת הסופר אשר עזבתי בטרואס עם קרפוס בבואך הביא אתך ואת־הספרים ועל־כל־דברים את־מגלת ספר ׃

La mala que dexé en Troas en casa de Carpo, trae contigo quando vinieres: y los libros, mayormente los pargaminos.

14 אלכסנדרוס חרש נחשת רעות רבות הראני ישלם לו יהוה כמעשיו ׃

Alexandre el metalero me ha desennado muchos males: Dios le pague conforme à sus hechos

15 אשר ממנו השמר לך כי־במאד קם על־דברינו ׃

Del qual tu tambien te guarda: que en grande manera ha resistido à nuestras palabras:

16 במענה הראשון אשר על־אודותי איש לא היה עמי כי־אם כלם עזבוני לא יחשב להם ׃

En mi primera defensa ninguno me ayudó; antes me desampararon todos: no les sea imputado.

17 ויהוה עמד עמי ויחזקני אשר בפי הופיעה הקריאה וישמעו כל־הגוים ונמלטתי מפי־אריה ׃

Mas el Sennor me ayudó, y me esforçó paraque por mi fuesse cumplida la predicacion, y todas las Gentes la oyessen: y fue librado de la boca del leon.

18 ויפלטני יהוה מכל־מעשה רע ויושיעני למלכותו אשר בשמים אשר לו כבוד לעולמי עולמים אמן ׃

Y el Sennor me librara de toda obra mala, y me saluará para su Reyno celestial: àl qual sea gloria por siglos de siglos, Amen.

19 שאל לשלום לפרסקלא ולאקולס ולבית אונסיפורוס ׃

Saluda à Prisca y à aquila, y à la casa de Onesiphoro.

δ.

13. Τὸν φελόνην ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας.

Quand tu viendras, apporte auec toi la mãteline, que i'ai laissee en Troas chez Carpe, & les liures, mais principalement les parchemins.

14. Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο· ἀποδῴη αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Alexandre le forgeron m'a fait sentir beaucoup de maux: le Seigneur lui rende selon ses œuures.

15. Ὃν καὶ σὺ φυλάσσου. λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις.

Duquel aussi donne-toi garde: car il a grandement resisté à nos paroles.

16. Ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· μὴ αὐτοῖς λογισθείη.

Nul ne m'a assisté en ma premiere defense, ains tous m'ont abandonné: point ne leur soit il imputé.

17. Ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος.

Mais le Seigneur m'a assisté, & m'a fortifié, afin que fust rendue la predication pleinement par moi approuuee, & que tous les Gentils l'ouissent: & ai esté deliuré de la gueule du lion.

18. Καὶ ῥύσεταί με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Le Seigneur aussi me deliurera de toute mauuaise œuure, & me sauuera en son royaume celeste: à lui soit gloire és siecles, Amen.

19. Ἄσπασαι Πρίσκιλλαν καὶ Ἀκύλαν, καὶ τὸν Ὀνησιφόρου οἶκον.

Salue Prisce & Aquile, & la famille d'Onesiphore.

CAP. IIII.

13. Penulam quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, & libros, maximè autem membranas

The cloke that I left at Troas with Carpus / when thou commest / bring with thee / and the bookes / but specially the parchements.

14. Alexander ærarius multa mala mihi ostendit, reddet illi Dominus secundùm opera eius.

Alexander the coppersmith hat done me much euill : the Lord rewarde him according to his workes.

15. Quem & tu devita: valde enim restitit verbis nostris.

Of whom be thou ware also : for he withstoode our preaching sore.

16. In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur.

At my first answering no man assisted me: but all forsoke me: I pray God / that it may not be layde to their charge.

17. Dominus autem mihi astitit, & confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, & audiant omnes Gentes, & liberatus sum de ore leonis.

Not withstanding the Lorde assisted me / and streghtened me / that by me the preaching might be fully knowne / and that all the Gentiles should heare / and I was deliuered out of the mouth of the lion.

18. [Liberavit me Dominus ab omni opere malo: & salvum faciet in regnum suum cæleste, cui gloria in secula seculorum, Amen.

And the Lord will deliuer me from euery euill worke / and will preserue me vnto his heauenly kingdome : to whom be praise for euer and euer / Amen.

19. Saluta Priscam & Aquilam, & Onesiphori domum.

Salute Prisca / and Aquila / and the houshol de of Onesiphorus.

Das IIII. Kapitel.

13. Den Mantel / den ich zu Troada ließ bey Carpo / bringe mit / wenn du kommest / vnd die Bücher / sonderlich aber das Pergament.

Neär du kommer / da før min kaabe hid met dig / som ieg loed bliffue i Troada hoss Carpum / oc Bøgerne / men besynderlige det Permen.

14. Alexander der Schmidt hat mir vil böses beweiset / der HERR bezale jhm nach seinem wercken.

Alexander den Smid beuisde mig meget ont / HERREN betale hannem effter hans gerninger.

15. Für welchem hüte dich auch / denn er hat vnsern worten sehr widerstanden.

For huilcken du oc saa vocte dig / thi hand stod vore ord meget imod.

16. In meiner ersten verantwortung stund niemand bey mir / sondern sie verliessen mich alle / es sey jhnen nicht zugerechnet.

I min første forsuarelse stod der ingen met mig / men de forlode mig alle / det skal icke tilregnis dem.

17. Der HERR aber stund mir bey / vnd stercket mich / auff daß durch mich die Predig bestettigt würde / vnd alle Heyden höreten / vnd ich bin erlöset von deß Löwens Rachen.

Men HERREN stod met mig / oc styrckede mig / paa det at Predicken skulde stadfestis formedelst mig / Oc alle Hedninge høre det / oc ieg er frelst aff Louens strube.

18. Der HERR aber wird mich erlösen von allem übel / vnd außhelffen zu seinem himlischen Reich / welchem sey ehre von ewigkeit zu ewigkeit / Amen.

Oc HERREN skal frelse mig fra alt Ont / oc vdhielpe mig til sit Himmelske Rige / huilcken vere ære fra euighed til euighed / Amen.

19. Grüsset Priscan vnd Aquilan / vnd das Hauß Onesiphori.

Hilse Priscam oc Aquilam / oc Onesiphori huss.

Kapitola IIII.

13. Plášť kterýž gsem nechal w Troadě v Karpa / když puogdeš přines s sebau y Knijhy / a zwláště Listy nepsané.

Opończa ktoram zostáwil w Troádzie v Kárpuśá / gdy przydźiesz z soba przynieś / y kśięgi / á zwłaszcza pargaminowe.

14 Alexander kterýž modly slijwal / mnoho mi zlého včinil / zaplatijť gemu PAN wedlé skutkůw geho.

Alexánder rodgieser wiele mi złego wyrządźił / niech mu odda Pan według vczynkow iego.

15. Kteréhožy ty se waruog: welmi zagisté protiwil se řečem.

Ktorego y ty sie strzeż / ábowiem bárzo sie sprzećiwił słowam nászym.

16. Při prwnijm mém odpowijdánij / nebylo semnau žádného / ale wssyckni mne opustili / nemějž gim za zlé:

W pierwszey obronie moiey żaden przy mnie nie stał / ale mie wszyscy opuśćili / niechay im nie bedźie przyczytano.

17. PAn pak byl semnau / a posylňowal mne / aby skrze mne doplněno bylo kázanj / a aby slyssali wssyckni národowé: a wyswobozen gsem z vst Lwowých.

Ale Pan był przy mnie / y vmocnił mie / áby sie przez mie pewnie okazáło przepowiedánie / ktorego słucháć mieli wszyscy pogani / y iestem wyrwan z geby Lwiey.

18. Y wyswobodijť mne Pán Buoh od každého skutku zlého / a zachowá k Králowstwj swému Nebeskému / gemuž Sláwa na wěky wěkuow / Amen.

Rwybáwi mie Pan od káždego vczynku złego / á záchowa do krolestwa swego niebieskie° / ktoremu chwalá ná wieki wiekow / Amen.

19. Pozdraw Pryssky a Aquily / y Onesyforowy čeledi.

Pozdrow Pryszkę y Akillę / y dom Onesyforow

ד

20 ארסטוס פש לה ––– בקורנתוס טרופימוס דין שבקתה כד כריה במילטוס מדינתא ׃

Erasto rimase in Corinto, e Trofimo el lasciai in Meleto infermo.

21 יתבטל לך דקדם סתוא תאתא שאל בשלמך אבולוס ופודיס ולינוס ו וקלודיא ואחא כלהון ׃

Ingegnati di venire innanzi à l'inuerno. Eubolo ti saluta, e Pudente, e Lino, e Claudia, e tutti i fratelli.

22 מרן ישוע משיחא עם רוחך טיבותא עמך א אמין ׃

Il Signor IESV Christo sia col tuo spirito. La gratia sia con essouoi. Amen.

שלמת אגרתא דלות טימתאוס דתרתין דאתכתבת מן רהומא ׃

ד

20 אֱרַסְתּוּס אָרַךְ לוֹ בְּקוֹרִנְתּוֹס וְאֶת טְרוֹפִימוֹס עֲזַבְתִּיו חוֹלֶה בְּמִילֵטוֹס ׃

Erasto se quedó en Corintho: y à Trophimo dexé en Mileto enfermo.

21 מַהֵר לְךָ לָבוֹא אֵלַי לִפְנֵי הַסְּתָו שׁוֹאֵל לִשְׁלוֹמְךָ אֶבוּלוֹס וּפוּדֵיס וְלִינוֹס וְקְלַוְדִיָא וְאַחִים כֻּלָּם ׃

Procura de venir antes del inuierno. Eubulo te saluda, y Pudente, y Lino, y Claudia, y todos los Hermanos.

22 אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִם רוּחֲךָ תְּחִנָּה עִמָּכֶם אָמֵן ׃

El Sennor Iesus el Christo sea con tu Espiritu. La Gracia sea con vosotros, Amen.

אֶל טִימוֹתָאוֹס כֹּהֵן רִאשׁוֹן עֲדַת אֶפְסוֹס בְּמִשְׁלַח אֶצְבַּע נִכְתְּבָה שֵׁנִית מֵרְהוֹמָה כַּאֲשֶׁר שֵׁנִית הָעֳמַד פַּוְלוֹס לִפְנֵי נֵרוֹא הַקֵּיסָר ׃

δ.

20. Ἔραστος ἔμεινεν ἐν Κορίνθῳ· Τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθενοῦντα.

Eraste est demeuré à Corinthe, & i'ai laissé Trophime malade à Milet.

21. Σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. ἀσπάζεταί σε Εὔβουλος, καὶ Πούδης, καὶ Λῖνος, καὶ Κλαυδία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες.

Diligente-toi de venir deuant l'hyuer. Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & tous les freres te saluent.

22. Ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Le Seigneur Iesus Christ soit auec ton esprit Grace soit auec vous, Amen.

Πρὸς Τιμόθεον δευτέρα, τῆς Ἐφεσίων ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης, ὅτε ἐκ δευτέρου παρέστη Παῦλος τῷ Καίσαρι Νέρωνι.

CAP. IIII.

20. Eraſtus remanſit Corinthi, Trophimum autem reliqui infirmum Mileti.

Eraſtus abode at Corinthus: Trophimus I left at Miletum ſicke.

21. Feſtina ante hyemem venire. Salutant te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres omnes.

Make ſpeede to come before winter. Eubulus greeteth thee/ & Pudence/ & Linus/ and Claudia/ and all the brethren.

22. Dominus Ieſus Chriſtus cum ſpiritu tuo. Gratia vobiſcum, Amen.

The Lord Jeſus Chriſt be with they ſpirit. Grace be with you/ Amen.

Scripta è Roma, ad Timotheum ſecunda, cum Paulus iterum ſiſteretur Cæſari Neroni.

Das IIII. Capitel.

20. Eraſtus blieb zu Corintho. Trophimum aber ließ ich zu Mileto kranck.

Eraſtus bleff i Corintho. Oc ieg loed Trophimum ſiug effter mig i Mileto.

21. Thue fleiß / daß du vor dem Winter kommeſt. Es grüſſet dich Eubulus vnnd Pudens / vnd Linus vnd alle Brüder.

Gør din flid / at du kant komme hid før Vinter. Eubulus oc Pudens hilſe dig/ oc Linus oc Claudia/ oc alle Brødre.

22. Der HERR Jeſus Chriſtus ſey mit deinem Geiſte. Die gnade ſey mit euch/ Amen.

Den HERRE Jheſus Chriſtus vere met din Aand. Naade vere met eder/ Amen.

Geſchrieben von Rom/ die ander Epiſtel an Timotheum / da Paulus zum andern mal für den Keyſer Nero ward dargeſtellet.

Kapitola IIII.

20. Eraſtus oſtal w Korynthu A Trofima nechal gſem nemocného w Miletu.

Eráſtus oſtal w Korynćie/ á Trofimám zoſtáwil w Milećie niemocnego.

21. Poſpěs před zymau přigjti. Pozdrawuge tebe Eubulus/ a Pudens / a Claudya/ a Linius/ y Bratřij wſſyckni.

Stáray ſię ábyś przyſſedł przed zimą. Pozdrawia ćię Eubulus / y Pudens / y Linus / y Klaudyá / y brácia wßyſcy.

22. Pán Gežijš Kryſtus budiž s Duchem twým. Miloſt geho s wámi/ Amen.

Pan Jezus Kryſtus niech będźie z duchem twoim. Láſká iego niech będźie z wámi. Amen.

Skonáwá ſe Epiſſtola Druhá Swatého Pawla k Tymotheowi / poſlaná z Ržijma.

Hh 3

D. PAVLI EPISTOLA
AD TITVM,

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דִלְוָת טִטוּס :

קפלאון א

פ ולוס עבדא דאלהא ושליחא דישוע משיחא בהימנותא דגביא דאלהא וידעתא דשררא דבדחלת אלהא :

PAVLO seruo di Dio, & Apostolo di IESV Christo, secondo la fede de gli eletti di Dio, e cognition de la verità, che è secondo la pietà.

2 על סברא דחיא דלעלם דמלך אלהא שרירא קדם זבניהי דעלמא :

Ne la speranza de la vita eterna, laquale Iddio, che mai non mente, haueua promessa, innanzi a i tempi eterni.

3 וגלא מלתה בזבנה ביד כרוזותא הי דאתהימנת אנא בפוקדנא דאלהא מחינן :

Et ha manifestata ne suoi tempi la sua parola per la predicatione, laqual m'è stata commessa per comandamento di Dio Saluator nostro.

4 לטטוס ברא שרירא בהימנותא דגוא טיבותא ושלמא מן אלהא אבא ומן מרן ישוע משיחא מחינן :

A Tito mio vero figliuolo, secondo la commune fede, Gratia, misericordia, e pace da Dio Padre, e da IESV Christo Saluator nostro.

5 מטול הנא הוי שבקתך הוית בקרטא דאילין דה דחסירין תתקן ותקים קשישא במדינא מדינא איכנא דפקדתך :

Per questa cagione t'ho io lasciato in Creta, accioche tu seguiti di correggier le cose che mancano, e che tu constituisca de Seniori per ogni citta, si come io t'ho ordinato.

הַשָּׁלִיחַ אֶל־טִיטוּס :

א

פ ולוס עבד אלהים ושליח ישוע המשיח כאמונת בחירי אלהים ודעת אמת אשר היא כיראת אלהים :

PAVLO Sieruo de Dios, y Apostol de Iesus el Christo segun la fe de los Escogidos de Dios y el conocimiento de la verdad, que es segun la piedad:

2 אל־שבר חיי עולם אשר הגיד אלהי אמת מעתות מעולם:

Para la esperança de la vida eterna, la qual prometió el Dios que no puede mentir, antes de los tiempos de los siglos:

3 וגלה בעתו את־דברו בקריאה אשר הפקדה בידי כמצות מושיענו אלהים :

Y la manifestó à sus tiempos: Es à saber su palabra por la predicacion que me es à mi encomendada por mandamienro de nuestro saluador Dios.

4 לטיטוס לבני נאמן כאמונת חבר חסד רחמים שלום מאלהים האב ומאדנינו ישוע המשיח המושיענו :

Y à Tito verdadero hijo en la comun fe: Gracia, misericordia, y paz del Dios Padre, y del Sennor Iesus el Christo saluador nuestro.

5 על־כן עזבתיך בקריטא ליַשר מה־נשאר ולקים מעיר העירה את־זקני העדה כמוני צויתיך :

Por esta causa te dexé en Creta es à saber para que corrigiesses lo que falta, y pusiesses Ancianos por las villas, ansi como yo te mandé.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α.

Π ΑΥΛΟΣ δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ, καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ᾽ εὐσέβειαν.

PAVL seruiteur de Dieu, & Apostre de Iesus Christ, selon la foy des esleus de Dieu, & la cognoissance de verité, qui est selon pieté:

2. Ἐπ᾽ ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων.

(Sous esperance de vie eternelle, laquelle Dieu qui ne peut mentir a promise deuant les temps eternels:

3. Ἐφανέρωσε δὲ καιροῖς ἰδίοις, τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐν κηρύγματι ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ᾽ ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ.

Mais il l'a manifestee en son propre temps, assauoir sa Parole, par la predication qui m'est commise, par le mandement de Dieu nostre Sauueur.)

4. Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρός, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

A Tite mon vrai fils, selon la foy commune entre nous: grace, misericorde & paix de par Dieu nostre Pere, & de par le Seigneur Iesus Christ nostre Sauueur.

5. Τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην.

La cause pour laquelle ie t'ai laissé en Crete, c'est afin que tu poursuiues de dresser en bon ordre les choses qui restent, & que tu establisses des Anciens de ville en ville, suiuant ce que ie t'ai ordonné.

AD TITUM.

CAP. I.

PAULUS ſervus Dei, Apoſtolus autem Ieſu Chriſti, ſecundum fidem electorum Dei & agnitionem veritatis : quæ ſecundum pietatem eſt.

Paul a ſeruant of God / and an Apoſtle of Jeſus Chriſt / according to the fayth of Gods elect / & the knowledge of the trueth / which is according to godlineſſe.

2. In ſpem vitæ æternæ, quam promiſit qui nō mentitur, Deus, ante tempora ſecularia.

Vnder the hope of eternall life which God that can not lie, hat promiſed before the world began.

3. Manifeſtavit autem temporibus ſuis verbum ſuum in prædicatione, quæ credita eſt mihi ſecundùm præceptum ſalvatoris noſtri Dei.

But hath made his worde manifeſt in due time through the preaching / which is committed vnto mee / according to the commandement of God our Sauiour.

4. Tito dilecto filio ſecundum communem fidem, gratia & pax à Deo Patre, & Chriſto Ieſu ſalvatore noſtro.

To Titus my naturall ſonne according to the common fayth / grace / mercy & peace from God the father / and from the Lorde Jeſus Chriſt our Sauiour.

5. Huius rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi.

For this cauſe left I thee in Creta / that thou ſhouldeſt continue to redreſſe y things that remaine / and ſhouldeſt ordeine Elders in euery citie / as I appointed thee.

An Titum.

Das I. Capitel.

PAulus ein knecht Gottes / aber ein Apoſtel JEſu Chriſti / nach den Glauben der Außerwehlten Gottes / vnd der erkentniß der Warheit zur Gottſeligkeit.

PAulus Guds Tienere / men Jheſu Chriſti Apoſtel / effter Guds vdualdis tro / oc Sandheds bekendelſe til Gudelighed.

2. In der hoffnung deß ewigen Lebens / welches verheiſſen hat / der nicht leuget / Gott / vor den zeiten der Welt.

J haaber til det euige Liff / huilcket den loffuede ſom icke liuger / Gud / for Verdens tid.

3. Hat aber offenbaret zu ſeiner zeit / ſein Wort durch die Predig / die mir vertrawet iſt / nach dem befelch Gottes vnſers Heilandes.

Oc hand obenbarede ſit Ord / i ſin tid / formedelſt den Predicken / ſom mig er befalet / effter Guds vor Frelſeris befalning.

4. Tito meinem rechtſchaffenen Sohn / nach vnſer beyder Glauben. Gnade / Barmhertzigkeit / Fride von Gott dem Vater / vnd dem HERREN Jeſu Chriſto / vnſerm Heiland.

Tito min retſindige Søn / effter beggis vor tro. Naade / Barmhertighed / Fred aff Gud Fader / oc den HERRE Jheſu Chriſto / vor Frelſere.

5. Derhalben ließ ich dich in Creta / daß du ſolteſt vollend anrichten / da ichs gelaſſen habe / vnnd beſetzen die Stätte hin vnd her mit Elteſten / wie ich dir befohlen habe.

Der faare loed ieg dig bliffue i Creta / at du ſkulde det fuldkommelige beſkicke / der ſom ieg afflod / oc beſette Stæderne alleuegne met Eldſte / lige ſom ieg befalede dig.

K Tytowi.

Kapitola I.

PAwel ſlužebnjk Božij / a Apoſſtol Kryſta Gežjſſe / wedlé wjry wolenych Božijch a poznánj prawdy kteráž geſt wedlé pobožnoſti.

PAwel ſługá boży / Apoſtoł Jezu Kryſtuſow według wiary przebránych Bożych / y vznánia prawdy / ktora ſie ściaga ku pobożności.

2. K nadégi wěčného žiwota / kterauž zaſljbil ten / kterýž neklamá / Buoh / před čaſy wěkůw.

Ku nádziei żywotá wiecznego / ktory Bog on co nie kłama obiecał przed czáſy wiekuiſtemi.

3. Ale zgewil čaſy ſwými ſlowo ſwé ſkrze kázanj / kteréžto ſwěřeno geſt mně wedlé poručenj Spaſytele naſſeho Boha.

Y obiáwił czáſow ſwoich ono ſłowo ſwoie przez przepowiedanie / ktore mi ieſt zwierzone / według rozrządzenia zbáwiciela naſzego Bogá.

4. Týtowi milému a prawému Synu wedlé obecné Wjri / Miloſt / Miloſrdenſtwij a pokog od Boha Otce a Kryſta Gežjſſe Spaſytele naſſeho.

Tytuſowi własnemu ſynowi / w ſpołeczney wierze / łáſká niech thobie będzie / miłoſierdzie / y pokoy od Bogá Oycá / y Páná Jezu Kryſtá zbáwiciela náſzego.

5. Pro tu wěc nechal gſem tebe w Krétě / aby ty wěcy kterýchž ſe nedoſtáwá / naprawowal / a aby vſtanowil po Měſtech Kněžij / yakož y yá tobě gſem zřijdil:

Dla tegom cie zoſtáwił w Krecie / ábyś do końca popráwił czego nie doſtawa / y poſtánowił ſtárſze po miáſtach / iákom ia tobie był przykazał.

א

6 אֶינָא דְּדְלָא רְשִׁין הוּ נֶהְוֵא בַּעְלָא דְּחְדָא אַנְתְּתָא וְאִית לֵה בְּנַיָּא מְהַימְנֵא דְּלָא מְצַחִין וְלָא אִיתַיְהוּן דְּלָא שׁוּעְבָּד בְּאַסוּטוּתָא ׃

Se alcuno vi è che sia irreprensibile, marito d'vna sola moglie, che habbia si-gliuoli fedeli, non accusati d'intemperan-tia, e che non siano disobbedienti.

7 חַיָּב הוּ גֵּיר קַשִּׁישָׁא דְּנֶהְוֵא דְּלָא רְשִׁין אַיְךְ רַב בַּיְתָא דַּאלָהָא וְלָא נֶהְוֵא מְתְרַבַּר בְּרַעְיָן נַפְשֵׁה וְלָא נֶהְוֵא חַמְתָן וְלָא נֶהְוֵא עָבַר עַל חַמְרָא וְלָא תֶּהְוֵא רָהְטָא אִידֵיה לְמְמְחָא וְלָא נֶהְוֵא רָחֵם יוּתְרָנָא טַנְפָא ׃

Impercioche bisogna ch'el Vescouo sia senza colpa, come dispensator di Dio, non pertinace, non iracondo, non dedito al vino, non battitore, non desideroso disone-sto guadagno.

8 אֶלָּא נֶהְוֵא רָחֵם אַכְסְנָיֵא וְנֶהְוֵא רָחֵם טָבָתָא וְנֶהְוֵא נְכֵף וְנֶהְוֵא כָּאִין וְנֶהְוֵא חַסְיָא וְנֶלְבֵּיךְ נַפְשֵׁה מֶן רְגִיגָתָא ׃

Maricettator de forestieri, amator del bene, prudente, giusto, pio, temperato.

9 וְנַבְטִיל לֵה עַל יוּלְפָנָא דְּמֶלְתָא דְּהַיְמָנוּתָא דְּנֶשְׁכַּח אַף לְמְבַיָּאוּ בְּיוּלְפָנָה חְלִימָא וְלְמַכְסוּ לְאִילֵין דְּמֶתְחַרִין ׃

Tenace posseditore de la parola fede-le, che è secondo la dottrina: accioch'ei possa etiandio esortar con la sana dottri-na, e conuincere i contradicenti.

10 אִית גֵּיר סַגִּיאֵא דְּלָא מֶשְׁתַּעְבְּדִין וְסָרִיקִין בְּמֶלַיְהוּן וּמַטְעִין רֶעְיָנָא דִּבְנַי נָשָׁא יַתִּירָאִית אִילֵין דְּמֶן גְּזוּרְתָּא אְנוּן ׃

Perche ne sono molti che non voglio-no stare à regola, disputatori di cose va-ne, e seduttori de gli animi, massimamen-te quelli che son de la circoncisione.

11 הָנוּן דְּוָלֵא הוּא לְמְסַכָּרוּ פּוּמְהוּן בָּתֵּא סַגִּיאֵא מְחַבְּלִין וּמַלְפִין מֶדֶם דְּלָא וָלֵא מֶטוּל יוּתְרָנָא טַנְפָא ׃

A iquali bisogna chiuder la bocca: che vanno souuertendo tutte le case, inseg-nando, per disonesto guadagno, cose che non conuengono.

א

6 אִם יֵשׁ־בִּלְתִּי חוֹבָה אִישׁ אִשָּׁה אַחַת וִיהִי לוֹ בָּנִים נֶאֱמָנִים לֹא בְחִיּוּב הַזּוֹלְלִים אוֹ סוֹרֵר וּמוֹרֶה ׃

Elque fuere sin crimen, marido de vna mu-ger, que tenga hijos fieles, no que puedan ser ac-cusados de dissolucion, ò contumaces.

7 כִּי־שָׁוֶה לַכֹּהֵן לִהְיוֹתוֹ בְּלִי־מוּם כְּבֶן־מֶשֶׁק בֵּית אֱלֹהִים לֹא עַז פָּנִים לֹא כַעַס וּמַכְעִיס לֹא זוֹלֵל וְסֹבֵא לֹא מַכֶּה בְּאֶגְרוֹף לֹא בוֹצֵעַ בָּצַע ׃

Porque es menester que el Obispo sea sin cri-men, como dispensador de Dios: no soberuio, no yracundo, no amador del vino, no heridor, no cudicioso de torpe ganancia;

8 כִּי־אִם אוֹהֵב הַגֵּרִים אוֹהֵב טוֹב נָבוֹן צַדִּיק קָדוֹשׁ מִתְאַפֵּק ׃

Mas hospedador, amador de los buenos, templado, justo, sancto, continente.

9 אוֹחֵז בֶּאֱמֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר הִיא כַּלֶּקַח אֲשֶׁר יוּכַל לְנַחֵם בְּתוֹרַת הָרְפוּאָה לְהָשִׁיב דָּבָר וּלְהוֹכִיחַ אֶת־מִתְקוֹמְמָיו ׃

Retenedor dela fiel palabra que es confor-me à la doctrina, para que tambien pueda exhor-tar con sana doctrina, y conuencer à losque con-tra dixeren.

10 כִּי־רַבִּים הָיוּ בְנֵי־נַעֲוַת מַרְדּוּת אֲשֶׁר בְּשִׂפְתֵי שֶׁקֶר דּוֹבְרִים עַל־צַדִּיק עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז מַתְעֵי־הָעָם וְעַל־יֶתֶר מִמּוּלֵי הֵמָּה ׃

Porque ay tambien muchos contumaces, y habladores de vanidades, y engannadores (de las almas) mayormente algunos que son de la Circuncision.

11 אֲשֶׁר יִשְׁוֶה לָהֶם לַחְסֹם פִּימוֹ אֲשֶׁר גַּם בָּתִּים כְּלִילִים הוֹפְכִים מְלַמְּדִים אֲשֶׁר לֹא שָׁוֶה לָמוֹ לִבְצֹעַ בָּצַע ׃

A los quales conuiene tapar la boca: que trastornan las casas enteras ensennando loque no conuiene por torpe ganancia.

α΄.

6. Εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ, τέκνα ἔχων πιστά, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα.

Assauoir s'il y a quelcun qui soit ir-reprehensible, mari d'vne seule femme, ayant enfans fideles, non accusés de dis-solution, ou qui ne se puissent ranger.

7. Δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ.

Car il faut que l'Euesque soit irre-prehensible, comme dispensateur de la maison de Dieu, non adonné à son sens, non colere, non suiet au vin, nõ bateur, non conuoiteux de gain deshoneste:

8. Ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ.

Mais hospitalier, amateur des gens de bien, sage, iuste sainct, continent:

9. Ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν.

Retenant ferme la Parole fidele qui est selon instruction, afin qu'il soit suf-fisant, tant pour admonnester par saine doctrine, que pour conuaincre les con-tredisans.

10. Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς.

Car il y en a plusieurs qui ne se peu-uent ranger, iaseurs & seducteurs d'e-sprits: principalement ceux qui sont de la Circoncision: ausquels il faut fermer la bouche:

11. Οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν· οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν.

Qui reuersent les maisons toutes entieres, enseignans pour gain deshon-neste ce qui n'appartient point.

GAP. I.

6. Si quis ſine crimine eſt, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos.

If any be vnreproueable / the husband of one wiſe/ hauing faythfull children/ which are not ſlandred of riot/ neither are diſobedient.

7. Oportet enim epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem: non ſuperbum, non iracundum, non vinolentum, non percuſſorem, non turpis lucri cupidum.

For a biſhop muſt be vnreproueable/ as Gods ſteward/ not froward / not angry/ not giuen to wine/ not ſtriker/ not giuen to filthie lucre.

8. Sed hoſpitalem, benignum, ſobrium, iuſtum, ſanctum, continentem.

But harberous / one that loueth goodnes / wiſe / righteous / holy/ temperate.

9. Amplectentem eum qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem, ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt, arguere.

Holding faſt the faithfull word according to doctrine/ that he alſo may be able to exhort with wholeſome doctrine/ & improue them that ſay again ſt

10. Sunt enim multi inobedientes, vaniloqui & ſeductores, maximè qui de circuncisione ſunt,

For there are many diſobedient and vaine talkers and deceiuers of mindes/ chiefly they of the Circumciſion.

11. Quos oportet redargui, qui univerſas domos ſubvertunt docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia.

Whoſe mouthes muſt bee ſtopped/ which ſubuert whole houſes / teaching thinges which they ought not / for filthy lucres ſake.

Das I. Capitel.

6. Wo einer iſt vntadelich / eines Weibes Mann / der glaubige Kinder hab / nicht berüchtiget / daß ſie ſchwelger vnd vngehorſam ſind.

Der ſom nogen er wſtraffelig/ en Quindis Mand/ ſom haffuer tro Børn/ icke berøctede/ at de ere drancke re oc wlydige.

7. Denn ein Biſchoff ſol vntadelich ſein / als ein Haußhalter Gottes / nicht eigenſinnig / nicht zornig / nicht ein Weinſäuffer / nicht bochen / nicht vnehrlich handthierung treiben.

Thi at en Biſcop ſkal vere wſtraffelig/ ſom Guds Huſſ oldere / icke egenſindet / icke vredactig / icke en Vindranckere/ icke en offuerfuſere/ ſom icke ſtaar effter ſlem vinding.

8. Sondern gaſtfrey / gütig / züchtig / gerecht / heilig / keuſch.

Men lener gerne Huſſ / er goduillig / tuctig / retferdig/ hellig/ kyſk.

9. Vnd halt ob dem Wort / das gewiß iſt / vnnd lehren kan / auff daß er mechtig ſey zu ermahnen / durch die heilſame Lehre / vnnd zu ſtraffen die Widerſprecher.

Oc bliffuer faſt ved det Ord/ ſom viſt er/ oc kand lære/ at hand kand vere mectig til at formane / formedelſt den ſalige Lærdom / oc at ſtraffe dem ſom ſige imod.

10. Denn es ſind vil freche / vnd vnnütze ſchwätzer vnd verführer / ſonderlich die auß der Beſchneidung.

Thi der ere mange fortredelige/ oc wnyttige ſqualdrere oc bedragere/ beſynderlige de aff Omſkærelſen.

11. Welchen man muß das Maul ſtopffen / die da gantze Häuſer verkeren / vnd lehren das nicht taug / vmb ſchändliches gewins willen.

Paa huilcke mand ſkal ſtoppe munden / Thi de forvende gantſke Huſſ / oc lære det ſom icke duer / for ſkendelig Vinding ſkyld.

Kapitola I.

6. Geſtli kdo bez auhony/ gedné Manželky Muž/ mage Syny wěrné/ kteřijžby nebyli z ſmilſtwa obžalowáni/ aneb nepoddanij.

Jeſli kto ieſt krom nagánienia/ mąż iedney żony/ dźieci wierne máiąc/ nie obwinowáne w zbytku/ ábo nieposłuszne.

7. Nebo Biſkup má býti bez auhony/ yako Božij Sſaffář: ne ſwýmyſlný / ne hněwiwý / ne opilec Wijna / ne ten kterýžby gink bil / ne žádoſtiwý mrzkého zyſku:

Abowiem ma być Biſkup bez przygány/ iáko ſzáfarz Boży/ nie hárdzie ſię inym ſtáwiący/ nie gniewliwy/ nie pijánicá/ nie thargáiąc ſię ręką ni ná kogo/ nie ſzukáiąc zyſku niepoczćiwe°.

8. Ale přijwětiwý / dobrého žádoſtiwý / ſtřijzliwý / ſprawedliwý / Swatý / zdrželiwý:

Ale rad gośćie przyimuiący / dobre miłuiący / opátrzny/ ſpráwiedliwy/ pobożny/ ſkromny.

9. A ten kterýžby ſe pilně přijdržel wěrné řeči/ aby mohl napomijnati včenijm zdrawým/ a ty/ kteřijž odpijragij přemáhati.

Mocnie trzymáiąc wierne ono ſłowo / ktore ku náuce záleży/ áby mogł też nápominác przez zdrowa nauke/ y odeprzeć thym ktorzy ſię ſprzećiwiáia.

10. Neb geſt mnoho nepoddaných / a marnomluwných / a ſwůdců / naywijce těch / kteřijž gſau z Židůw.

Abowiemći ieſt wiele nieposłuſznych / y prożnomownych / y zwodzićielow duſz / á zwłaſzczá ći ktorzy ſa z obrzezánia.

11. Genž magij treſtáni býti: Kteřijž celé domy přewracugij / včijce tomu což neſluſſý / a to pro mrzký zyſk.

Ktorym trzebá vſtá zámkuać / ktorzy cáłe domy wywrácáia / vcząc co ſię nie godźi/ dla zyſku niepoczćiwego.

א

12 אֱמַר אֱנָשׁ מִנְּהוֹן נְבִיָא
דִּילְהוֹן דִּבְנַי קְרֵטָא בְּכֻל
זְבַן דַּגָּלִין אִנּוּן חַיְוָתָא
בִּישָׁתָא וְכַרְסָתָא ב
בַּטִּילָתָא׃

Vno di essi, lor proprio profeta, disse, I Cretesi son sempre bugiardi, male bestie, ventri pigri.

13 וְשַׁרִּירָאִירְתָּא אִיתֶיהּ
סַהֲדוּתָא הָדָא מֶטוּל הָנָא
קְשִׁיאִית הֱוַית מַכֵּס לְהוֹן
דְּנֶהֱוּוֹן חֲלִימִין בְּהַימָנוּתָא׃

Questo testimonio è vero. Per laqual cosa riprendili viuamente, accioche siano sani ne la fede.

14 וְלָא נֶתְרַמּוּן לְשׁוּעְיָתָא
דִּיהוּדָיֵא וַלְפוּקְדָנָא דִּבְנַי
נָשָׁא דְּסָנֵין שְׁרָרָא׃

E non attendano à fauole Giudaiche, & à comandamenti di huomini, che si ritranno da la verità.

15 כֻּל מִדֶּם גֵּיר דְּכֵא הוּ
לְדַכְיָא לְאָילֵין דֵּין ד
דַּמְסַיְּבִין וְלָא מְהַימְנִין
מִדֶּם דַּדְכֵא לַית לְהוֹן
אֶלָּא מְסַיַּב הוּ רֶעְיָנְהוֹן
וְתַארְתְּהוֹן׃

Certamente tutte le cose son pure ai puri: ma à quei che son macchiati & infedeli niuna cosa è pura: anzi e la mente e la conscientia loro son macchiate.

16 וּמַוְדֵין דְּיָדְעִין לַאלָהָא
בַּעֲבָדַיְהוֹן דֵּין כָּפְרִין בֵּהּ
וְאִיתַיְהוֹן סְנִיָאא וְדַלָא
פְּיָס וּמְסַלְיָא לְכֻל עֲבָד
טָב׃

Confessano di conoscere Iddio, e coi fatti il niegano, essendo abbomineuoli, & increduli e riprouati ad ogni opera buona.

ב

1 אַנְתְּ דֵּין מַלֵּל מִדֶּם
דְּיָאֵא לְיוּלְפָנָא חֲלִימָא׃

Ma tu parla le cose che son conuenienti à la sana dottrina.

א

12 אָמַר אִישׁ פַּלְמוֹנִי מֵהֶם
וּנְבִיאָמוֹ קְרֵטִים תָּמִיד כֹּזְבִים
בְּהֵמוֹת רָעוֹת בִּטְנֵי־הֶבֶל׃

Dixo vno deellos, proprio propheta deellos, Los Cretenses, siempre mentirosos, malas bestias, vientres perezosos.

13 הָעֵדָה הַזֹּאת אֱמֶת הִיא
וּבַעֲבוּר כֵּן הוֹכִיחֵמוֹ בְּקֹשִׁי
לִהְיוֹתָם שְׁלֵמִים בֶּאֱמוּנָה׃

Este testimonio es verdadero: portanto redarguyelos duramente, paraque sean sanos en la fe:

14 פֶּן־יַבִּיטוּ אֶל־שְׁנִינוֹת
הַיְּהוּדִים וְאֶל־מִצְוֹת הָאֲנָשִׁים
הַשּׁוֹנִים דְּבַר אֱמֶת׃

No escuchando à fabulas Iudaicas, ya mandamientos de hombres que se diuierten de la verdad.

15 כָּל־דְּבָרִים טְהוֹרִים לַטְּהוֹרִים
וְלַטְּמֵאִים וְלֹא מַאֲמִינִים אֶחָד
לֹא טָהוֹר כִּי־אִם טְמֵאִים גַּם
שִׂכְלָם גַּם מַדָּעָם׃

Porque todas las cosas son limpias à los limpios: mas à los contaminados y infieles nada es limpio: antes su anima y consciencia son contaminadas.

16 מוֹדִים כִּי־יוֹדְעֵי אֱלֹהִים
הֵמָּה אַךְ בְּמַעֲשָׂיו יְכַחֲשׁוּהוּ
שְׂנוּאִים הֵמָּה סוֹרְרִים וּמוֹרִים
וְנֶאֱלָחִים אֶל־כָּל־מַעֲשֶׂה טוֹב׃

Professan se conocer à Dios, mas con los hechos lo niegan, siendo abominables y rebelles, y reprouados para toda buena obra.

ב

1 וְאַתָּה תְּמַלֵּל מַה־יָּשָׁר לַתּוֹרָה
שְׁלֵמָה׃

Tu empero habla loque conuiene à la sana doctrina.

α′.

12. Εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης· Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.

Quelcun d'entr'eux, estant leur propre prophete, a dit, Les Creteins sont tousiours menteurs, mauuaises bestes, ventres paresseux.

13. Ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει.

Ce tesmoignage est veritable: pour ceste cause redargue-les viuement: afin qu'ils soyent sains en la foy:

14. Μὴ προσέχοντες ἰουδαϊκοῖς μύθοις, καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν.

Ne s'adonnans point aux fables Iudaïques & aux commandemens des hommes qui se destournent de la verité.

15. Πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρὸν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις.

Toutes choses sont biẽ pures à ceux qui sont purs: mais rien n'est pur aux souillés & aux infideles, ains leur entendement & conscience sont souillees.

16. Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

Ils font profession de cognoistre Dieu, mais par œuures ils le renient: veu qu'ils sont abominables, & rebelles, & reprouués à toute bonne œuure.

ΚΕΦΑΛ. β′.

Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ.

Mais toi, propose les choses qui conuienent à saine doctrine:

12. Dixit

CAP. I.

12. Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta, Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri.

One of them selues/ euen one of their own prophets said / The Cretians are alwayes liars / euill beastes / slow bellies.

13. Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos durè, ut sani sint in fide.

This witnes is true: wherefore rebuke them sharply / that they may be sound in the fayth.

14. Non intendentes Iudaicis fabulis, & mandatis hominum auersantium se à veritate.

And not taking heede to Jewish fables and commaundements of men/ that turne from the trueth.

15. Omnia munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum: sed inquinatæ sunt eorum & mens & conscientia.

Vnto the pure are all thinges pure/ but vnto them that are defiled/ & vnbeleeuing / is nothing pure / but euen their mindes & consciences are defiled.

16. Confitentur se nosse Deum: factis autem negant, cùm sint abominati & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.

They professe that they knowe God/ but by workes they denie him / and are abominable and disobedient / and vnto euery good worke reprobate.

Das I. Capitel.

12. Es hat einer auß jhnen gesagt/ jhrer eigen Prophet: Die Kreter sind immer Lügner/ böse Thier/ vnd faule Bäuche.

Der haffuer en aff dem sagd/ deris egen Prophete/ de Creter ere stedze Løgnere/ onde Diur/ oc lade Buge.

13. Diß zeugniß ist war. Vmb der sache willen straffe sie scharpff/ auff daß sie gesund seyen im Glauben.

Dette vidnisbyrd er sant. For den sag skyld straffe dem skarpelige/ paa det de kunde vere karske i Troen.

14. Vnd nicht achten auff die Jüdischen Fabeln/ vnd Menschen gebott/ welche sich von der Warheit abwenden.

Oc icke giffue act paa Jødiske Fabel/ oc Menniskens Bud/ som affuende dem fra sandhed.

15. Den Reinen ists alles rein/ den Vnreinen aber vnd Vnglaubigen ist nichts rein/ sondern vnrein ist beyde jr Sinn vnd Gewissen.

De rene er alting rent / men de vrene oc vantro er inted rent / men baade deris Sind oc Samuittighed ere vrene.

15. Sie sagen/ sie erkennen Gott/ aber mit den wercken verläugnen sie es/ sintemal sie sind/ an welchen Gott grewel hat/ vnd gehorchen nicht/ vnd sind zu allem gutem werck vntüchtig.

De sige/ at de kende Gud/ men de necte det met deris gerninger/ effterdi at Gud haffuer vestyggelighed til dem/ oc de ere vduelige til alle gode gerninger.

Kapitola I.

12. Rzekl geden z nich wlastnij gegich Prorok: Ze Kretenstij wždycky gsau lháři/ zlá howada/ břicha lěniwá.

Powiedźiał niektory z nich / własny ich Prorok: Krethensowie záwżdy klamcy/ złe bestye/ brzuchowie leniwi.

13. Swědectwij to prawé gest. A protož trestey ge přijsně/ ať gsau zdrawj w Wijře.

To świádectwo iest prawdźiwe/ á dla tey przyczyny kárz ie srodze/ áby zdrowi byli w wierze.

14. Nesstetkijce Židowských básnij/ a přikázanij Lidij odwracugijcých se od Prawdy.

Nie báwiac sie Zydowskiemi báśniámi/ y mándaty ludzkiemi/ ktorzy sie od prawdy odwracáia.

15. Nebť gsau wssecky wěcy čisté čistým: Nečistým pak a newěrným nic nenij čistého/ ale posskwrněné gest gegich swědomj y mysl.

Wszytkić rzeczy czyste sa czystym/ lecz y pokalánym y niewiernym nic nie iest czystego/ ále pokalány iest ich vmysł y sumienie.

16. Prawj se Boha znáti/ ale skutky zápjragij gsauce ohawnij a nepoddanij/ ať každému skutku dobrému nezpůsobnij.

Wyznawáiać iż Bogá znáia/ ále prza sie go vczynkámi/ gdyż sa obrzydłymi y nieposłusznymi/ y ktorzy sie ná żaden vczynek dobry nie godza.

CAP. II.

TV autem loquere quæ decent sanam doctrinam.

But speake thou the thinges which become wholesome doctrine.

Das II. Capitel.

DV aber rede/ wie sichs ziemet/ nach der heilsamen Lehre.

MEn tale du/ som tilbørligt er effter den salige Lærdom.

Kapitola II.

TY pak mluw/ což slussý na zdrawé včenij.

ALe ty mow co przystoi zdrowey náuce.

ב

2 (ואלף) דיהון קשישא
עירין ברעיניהון ויהוון ב
נכפין ויהוון דכין ויהוון
חלימין בהימנותא ו
ובחובא ובמסיברנותא :

Che i vecchij siano sobrij, graui, moderati, sani di fede, di charità, di patientia.

3 ואף קשישתא הכנא
דיהוין באסכמא דיאא
לדחלת אלהא ולא יהוין
אכלן קרצא ולא יהוין
משעבדן לחמרא סגיאא
ויהוין מלפן שפירתא :

Similmente che le vecchie siano in habito conueniente à persone pie, non calunniatrici, non dedite à molto vino, insegnando le cose honeste.

4 ומנכפן לאילין דטלין
דירחמן בעליהין ובניהין :

Accioch'elle ammaestrino prudentemente le gioueni, che amino il lor mariti, che amino i lor figliuoli.

5 ויהוין נכפן וקדישן ו
ויהוין יצפן שפיר דבתיהין
ומשתעבדן לבעליהין דלא
אנש מגדף על מלתה
דאלהא :

Che siano modeste, caste, guardiane di casa, buone, soggette a i lor mariti: accioche la parola di Dio non sia biasimata.

6 ומן אילין דטלין הכנא
בעי דיהוון נכפין :

Esorta similmente i gioueni, che siano prudenti.

7 בכל מדם דין דמותא
בנפשך חוא בכל עבדא
טבא ובמלפנותך תהוא
לך מלתא חלימתא :

Dando te stesso in tutte le cose per esempio di buone opere, osseruando ne la dottrina integrità, grauità.

8 דנכפא ולא מתחבלא ולא
אנש בסר לה דאינא
דקאם לקובלן יבהת כד
לא ישכח דיאמר עלין
מדם דסנא :

Sane parole, irreprensibili: accioche chi ripugna, resti confuso, non hauendo da poter dire alcun male di voi.

ב

2 הזקנים להיותם מתעוררים לשקד תמימים נבונים שלמים באמונה באהבה בדמיה :

Los viejos, que sean templados, venerables, prudentes, sanos en la fe, en la charidad, en la tolerancia.

3 וזקנות כמו־כן להיותם בהדרת קדש לא מכלימות לא זוללות וסובאות כי־אם מלמדות טובות:

Las viejas ansimismo, que anden en habito sancto, no calumniadoras. no dadas àl mucho vino, maestras de honestidad.

4 אשר תלמדנה את־הנערות חכמה ובינה לאהב את אישיהן ובניהן :

Que à las moçuelas ensennen à ser prudentes, à que amen à sus hijos.

5 להיות נבונות קדושות נשי חיל בבתיהן טובות ונעימות ולהיות אל־אישיהן תשוקתהן והמה ימשלו בהן פן ינאץ דבר אלהים:

A que sean templadas, castas, que tengá cuydado de la casa, buenas, sujetas à sus maridos, por que la palabra de Dios no sea blasphemada.

6 את־הנערות כמו כן תנחם ללמד ולהבין חכמה :

Exhorta ansimismo à los mancebos que sean templados:

7 ובכל־דברים את־נפשך תשים לדמות מעשים טובים בלמוד בלי שחת בתם ויושר ובלתי שחיתה :

En todo te da por exemplo de buenas obras en la doctrina, integridad, grauedad.

8 דבר שלם בלתי חובה אשר יכלם המתקומם ולא יהיה לו גבובה מאומה לדבר עלינו :

Palabra sana, irreprehensible: que el aduersario de auerguence no teniendo mal ninguno que dezir de vosotros.

β.

2. Πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ.

Que les hommes anciens soyent sobres, graues, bien rassis, sains en la foy, en charité, & en patience.

3. Πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους,

Pareillement que les femmes anciennes soyent d'vne contenance conuenable à saincteté, non mesdisantes, non suiettes à beaucoup de vin, enseignans ce qui est bon:

4. Ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας, φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους.

Afin qu'elles instruisent les ieunes femmes à estre modestes, à aimer leurs maris, à aimer leurs enfans.

5. Σώφρονας, ἁγνάς, οἰκουρούς, ἀγαθάς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται.

A estre sages, pures gardans la maison, bonnes, suiettes à leurs propres maris: afin que la Parole de Dieu ne soit blasmee.

6. Τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν.

Semblablement exhorte les ieunes hommes, qu'ils soyent attrempés.

7. Περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, ἀφθαρσίαν.

Te monstrant toi-mesme en toutes choses pour patron des bonnes œuures, monstrant incorruption en doctrine, grauité, intregrité:

8. Λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ, μηδὲν ἔχων περὶ ὑμῶν λέγειν φαῦλον.

Parole saine, & qu'on ne puisse condamner: afin que celui qui est contraire, soit rendu confus, n'ayant rien à dire mal de vous.

CAP. II.

2. Senes, ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia.

That the elder men be sober/honest/ discrete/sound in the fayth/ in loue/ and n patience.

3. Anus similiter, in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino servientes: bene docentes.

The elder women likewise/that they bee in such behauiour as becommeth holinesse/not false accusers/not giuen to much wine/but teachers of honest thinges.

4. Vt prudentiam doceant adolescentulas, ut viros suos ament, filios suos diligant.

That they may instruct the yong women to be sober minded/that they loue their husbandes / that they loue their children.

5. Prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei.

That they be discrete/chaste/keeping at home / good and subiect vnto their husbandes / that the worde of God be not euill spoken of.

6. Iuvenes similiter hortare ut sobrii sint.

Exhorte young men likewise/ that they be sober minded.

7. In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate.

Aboue all things shew thy selfe an ensample of good works w vncorrupt doctrine/with grauitie/integritie.

8. Verbum sanum, irreprehensibile: ut is qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.

And with the wholesome worde / which cā not be reproued/ that he which withstandeth/may be ashamed/hauing nothing concerning you to speake euil of

Das II. Capitel.

2. Den Alten/ daß sie nüchtern seyen/ erbar/ züchtig/ gesund im Glauben/ in der Liebe/ in der gedult.

De Gamle/ at de skulle vere ædru/erlige/tuctige/ karske i Troen/ i Kærlighed/ i Taalmodighed.

3. Den alten Weibern desselbigen gleichen/ daß sie sich stellen/ wie den Heiligen ziemet/ nicht Lästerin seyen/ nicht Weinsäufferin/ gute Lehrerin.

Disligest de gamle Quinder/ at de skicke sig/ lige som Helligen bør/ at de icke skulle vere Fortalerster/ icke Vindranckerster/ oc giffue god Lærdom.

4. Daß sie die jungen Weiber lehren züchtig sein/ jhre Männer lieben/ Kinder lieben.

At de skulle lære vnge Quinder at vere tuctige/ at elske deris Mend/ at elske deris Børn.

5. Sittig sein/ keusch/ häußlich/ gütig/ jhren Männern vnterthan/ auff daß nicht das wort Gottes verlästert werde.

Oc vere Hoffuiske/ kyske/ husfraadige/ goduillige/ deris Mend vnderdanige/ at Guds ord skal icke bespaattis.

6. Desselbigen gleichen die jungen Männer ermane/ daß sie züchtig sein.

Formane lige saa de vnge Mend/ at de skulle vere tuctige.

7. Allenthalben aber stelle dich selbs zum Fürbilde guter werck/ mit vnverfelschter Lehre/ mit erbarkeit.

Men skicke dig selff i alle maade til it gaat Exempel i gode gerninger/ met vforfalsket Lærdom/ met erlighed.

8. Mit heilsamen vnd vntadelichem wort/ auff daß der Widerwertige sich schäme/ vnd nichts hab/ daß er von vns möge böses sagen.

Met salige oc vstraffelige ord/ paa det at den Genstridige kand skamme sig/ oc inted haffue/ som hand skal kunde sige ont om oss.

Kapitola II.

2. Stárcy/ ať gsau střijzliwij wážnij/ opatrnij/ zdrawij w Wijře/ w milowánij/ w trpěliwosti.

Aby stárszy byli trzeźwi/ poważni/ opátrzni/ zdrowi w wierze/ w miłości/ w cierpliwości.

3. Též také Baby ať chodij w oděwu poctiwém/ nehánliwé/ ne mnoho Wijna pigijce: dobrému včijce.

A stáre niewiásty thez áby w ocbyły stan ktoryby należał ku świętobliwości/ nie potwarliwe/ nie kocháiące się w wielu winá/ ktoreby poczćiwych rzeczy vczyły.

4. Aby střijdmosti mohly naučiti mladice/ aby Muže swé milowali/ na Syny laskawy byly.

Aby mogły wyćwiczyć młodźie/ żeby męże swoie milowały/ y dźiatki.

5. Ať gsau opatrné/ čisté/ střijzliwé/ o čeled swau péči magijce/ dobrotiwé/ Mužuom swým poddané/ aby nebylo dáno w rauhánij Slowo Božij.

Iżby były poczćiwe/ czyste/ domá mieszkáiące/ dobre/ poddáne mężom swoim/ aby słowo Boże nie było bluźnione.

6. Též y Mládence napomijnay/ ať gsau střijzliwij.

Młodźieńce też nápomínay áby byli skromni.

7. We wssech wěcech tebe samého wydáway za přijklad dobrých skutkůw/ w včenij/ w celosti/ w wážnosti:

Samego siebie sthawiac wzorem dobrych vczynkow/ w náuce záchowywáiac doskonáłość/ y powagę.

8. Slowo mēg zdrawé bez auhony: aby ten kterýž se protiwij/ zastyděl se/ nemage nic zlého co mluwiti o wás.

Słowo zdrowe/ nie nágánione/ aby sie przećiwnik záwstydził/ nie máiac nic coby o was miał mowić złego.

ב

9 עבדא למריהון נשתעבדון בכל מדם
ונשתפרון ולא הוו מ
מעצין :

Esorta i serui che siano soggetti a i lor signori, che si studino di piacer loro in tutte le cose, non contradicendo.

10 ולא הוו גנבין אלא
נחוון שררהון טבא בכל
מדם דיצבתון בכל מדם
יולפנה דאלהא מחינן :

Non furando, ma mostrando ogni buona lealtà: accioche in tutte le cose adornino la dottrina di Dio Saluator nostro.

11 אתגלית גיר טיבותה
דאלהא מחית כל לבני
נשא כלהון :

Imperoche la gratia di Dio salutifera à tutti gli huomini s'è manifestata.

12 ורדיא לן דנכפור
ברושעא וברגיגתא
דעלמא ונחא בעלמא
הנא בנכפותא ובכאנותא
ובדחלת אלהא :

Insegnandoci che rinuntiando l'impietà, e le mondane concupiscentie, noi viuiamo nel presente secolo moderata e giusta e piamente.

13 כד מסכינן לסברא
בריכא ולגלינא
דתשבוחתה דאלהא רבא
ומחינן ישוע משיחא :

Aspettando la beata speranza, e l'apparition de la gloria del grande Iddio e Saluator nostro IESV Christo.

14 דהו יהב נפשה חלפין
דנפרקן מן כל עולא
ונדכין לנפשה עמא חדתא
דחסם בעבדא טבא :

Ilquale ha dato se stesso per noi, per riscattarci da ogni iniquità, e purificarci à se vn popolo peculiare seguitatore di buone opere.

15 הלין מלל ובעי וכון
בכל פוקדן ולא אנש
נבסא בך :

Annuntia queste cose, & esorta, e riprendi con ogni imperio. Niuno ti disprezzi.

ב

9 העבדים יכנעו תחת ידי
אדניהם בכל־דברים ימצאו
חן בעיניהם לא ימרדו :

A los sieruos, que sean sujetos à sus sennores que agraden en todo, no respondones:

10 ולא יגנבו כי־אם כל־
אמונה טובה יגידו אשר יאדירו
את־בשרת מושיענו אלהינו
בכל־דברים :

En nada defraudando, antes mostrandó toda buena lealtad: paraque adornen en toda la doctrina de nuestro saluador Dios.

11 כי־נגלתה תחנת אלהים
להושיע כל־בני־אדם :

Porque la gracia de nuestro Saluador Dios se manifestó à todos los hombres.

12 המלמדה אותנו לכחש ברשעה
ומאויי העולם ולחיות בתבונה
בצדקה וביראת יהוה בעולם
הזה :

Ensennando nos que renunciando à la impiedad y à los desseos del siglo, biuamos en este siglo templada, y justa, y piamente:

13 לקוות אל־אשר השבר
ולהגלות כבוד אלהים הגדול
ומושיענו ישוע המשיח :

Esperando aquella esperança bienauenturada, y la venida gloriosa del gran Dios, y Saluador nuestro Iesus el Christo.

14 אשר נתן את־נפשו עלינו
להושיענו מכל־חטאתינו ויטהר
לנפשו עם חדש מקנא למעשים
טובים :

Que se dió à si mismo por nosotros, para redemirnos de toda iniquidad, y limpiar para si vn pueblo proprio, seguidor de buenas obras.

15 את־האלה דבר ונחם והוכח
בכל־כח וגבורה ואיש לא יבוה
אותך :

Esto habla y exhorta: y redarguye con toda authoridad. nadie te tenga en poco.

β.

9. Δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας.

Que les seruiteurs soyent suiets à leurs maistres, leur complaisans en toutes choses non contredisans:

10. Μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθήν· ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν.

Ne soustrayans rien, mais monstrãs toute bonne loyauté: afin qu'ils rendét honorable en toutes choses la doctrine de Dieu nostre Sauueur.

11. Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις.

Car la grace de Dieu salutaire à tous hommes, est clairement apparue:

12. Παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν, καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως, καὶ δικαίως, καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι.

Nous enseignant qu'en renonçant à impieté & aux mondaines conuoitises, nous viuions en ce present siecle, sobrement, iustement, & religieusement:

13. Προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Attendans la bien-heureuse esperance & l'apparition de la gloire du grand Dieu, qui est nostre Sauueur Iesus Christ:

14. Ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων.

Lequel s'est donné soi-mesme pour nous, afin qu'il nous rachetast de toute iniquité, & nous purifiast pour lui estre vn peuple peculier, adonné à bonnes œuures.

15. Ταῦτα λάλει, καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς. μηδείς σου περιφρονείτω.

Propose ces choses, & admonneste, & redargue auec toute authorité de commander: que personne ne te mesprise.

CAP. II.

9. Servos dominis ſuis ſubditos eſſe, in omnibus placentes, non contradicentes.

Let ſeruauntes bee ſubiect to their maſters/ and pleaſe them in all things/ not anſwering againe.

10. Non fraudantes, ſed in omnibus fidem bonam oſtendentes, ut doctrinam Salvatoris noſtri Dei ornent in omnibus.

Neyther pykers/ but that they ſhewe all good faithfulneſſe/ that they may adorne the doctrine of God our Sauiour in all thinges.

11. Apparuit enim gratia Dei ſalvatoris noſtri omnibus hominibus.

For the grace of God/ that bringeth ſaluation vnto all men/ hath appeared.

12. Erudiens nos ut abnegantes impietatem & ſecularia deſideria ſobriè, & iuſtè, & piè vivamus in hoc ſeculo.

And teacheth vs that we ſhould deny vngodlines/ and worldly luſtes/ and that wee ſhoulde liue ſoberly and righteouſly/ and godly in this preſent world

13. Expectantes beatam ſpem & adventũ gloriæ magni Dei & Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti.

Looking for the bleſſed hope/ & appearing of the glory of the mighty God/ and of our Sauiour Jeſus Chriſt.

14. Qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.

Who gaue him ſelfe for vs/ that he might redeeme vs from all iniquitie/ and purge vs to be a peculiar people vnto him ſelfe zealous of good workes.

15. Hæc loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

These thinges ſpeake/ and exhorte/ and rebuke with all authoritie. See that no man deſpiſe thee.

Das II. Capitel.

9. Den Knechten/ daß ſie jren Herren vnterthänig ſeyen/ in allen dingen zu gefallen thun/ nicht widerbellen.

Tienere/ at de ſkulle vere deris Herrer vnderdanige/ gøre det ſom dem er behageligt i alle ting/ Icke knurre imod dem.

10. Nicht veruntrewen/ ſondern alle gute trew erzeigen/ auff daß ſie die Lehre Gottes vnſers Heilandes zieren in allen ſtücken.

Ick verewero/ men beviſe dem al god troſkaff/ paa det at de kunde pryde Guds for Frelſeris Lærdom i alle ſtycker.

11. Denn es iſt erſchienen die heilſame gnade Gottes allen Menſchen.

Thi Guds ſalige naade er obenbaret faar alle Menniſke.

12. Vnd züchtiget vns/ daß wir ſöllen verläugnen das vngöttliche weſen/ vnnd die weltliche lüſten/ vnnd züchtig/ gerecht vnd Gottſelig leben in diſer Welt.

Oc tucter oſſ/ at wi ſkulle forſage det Vgudelige væſen/ oc den verdzlige lyſt/ oc leffue tuctelige/ retferdelige oc Gudelige i denne Verden.

13. Vnd warten auff die ſelige hoffnung vnd erſcheinung der herrligkeit deß groſſen Gottes / vnd vnſers Heilandes Jeſu Chriſti.

Oc vare paa den ſtore Guds/ oc vor Frelſeris Jeſu Chriſti herligheds/ ſalige Haab oc obenbarelſ.

14. Der ſich ſelbs für vns gegeben hat/ auff daß er vns erlöſete von aller vngerechtigkeit/ vnd reiniget jhm ſelbs ein Volck zum eigenthumb/ das fleiſſig were zu guten wercken.

Som gaff ſig ſelff for oſſ/ Paa det hand ſkulde frelſe oſſ fra al Vretferdighed/ oc renſe ſig ſelff it Folck til Eyedom/ ſom ſkulde vere flitigt til Gode gerninger.

15. Solches rede vnd ermane/ vnd ſtraffe mit gantzem ernſt. Laß dich niemand verachten.

Tale ſaadant oc formane/ oc ſtraffe met al aluorlighed. Lad ingen foracte dig.

Kapitla II.

9. Služebnjky vč a napomijnay/ ať gſau poddáni Panům ſwým/ we wſſem ſluſſným ſe lijbijce/ neodmlauwagijce.

Nápominay ſługi áby ſię pánom ſwoim poddáli/ żeby ſię im we wſzytkim vpodobáli/ nie mrucząc przećiw nim.

10. Neokrádagijce/ ale we wſſem dobrau Wjru okazugijce/ aby včenj Spaſytele Boha naſſeho ozdobowali we wſſech wěcech.

Niczego nie korzyſzcząc/ ále náwſzem dobrą wiernośc okazując/ aby náukę zbawićielá náſzego Bogá we wſzem ochedożyli.

11. Okázala ſe zagiſté milost Boha Spaſytele naſſeho wſſem lidem.

Abowiem oświećiłá ſię oná łáſká Boża zbawienna wſzytkim ludziám.

12. Včijc nás/ abychom odřeknauce ſe wſſý bezbožnoſti a ſwětſkých žádoſtij/ ſtřijzliwě/ Sprawedliwě/ a pobožně žiwi byli na tomto Swětě.

Ktora nas naucza ábyſmy záprzawſzy ſię niepobożności/ y świetſkich pożądliwości/ ſkromnie/ y ſprawiedliwie/ y pobożnie żyli w teraznieyſzym wieku.

13. Čekagijce blahoſlawené naděge a přijſſtij ſláwy welikého Boha a Spaſytele naſſeho Gežiſſe Kryſta:

Oczekawáiąc oney nádźieie błogoſłáwioney/ y zacnego przyśćia chwały wielkiego Bogá y zbáwićielá náſzego Jezuſá Kryſtuſá.

14 Kterýžto dal ſebe ſamého za nás/ aby nás wykaupil od každé neprawoſti/ a očiſtil ſobě Lid wzáctný/ kterýžby náſledowal dobrých ſkutkuow.

Ktory wydał ſámego ſiebie zá nas, áby nas wykupił od wſzelákiey niepráwośći/ y oczyśćił ſobie ſámemu lud oſobny/ naſládujący dobrych vczynkow.

15. Toto mluw a napomijnay/ a treſcy ſe wſſým přikazowánijm. Žádný tebau nepohrzeg.

Thy rzeczy mow y nápominay/ á kárz z wſzeláką zwierzchnośćią/ á żaden tobą niech nie gardźi.

ג

1 ודהוית מעהד להון ד דלרישא ולשליטנא דנשתמעון ונשתעבדון — ודיהוון עתידין לכל עבד טב׃

Ammoniscili che siano soggetti ai Principati e potestà, che obbedis cano ai Magistrati, e siano apparecchiati ad ogni buona opera.

2 ועל אנש לא נגדפון ולא יהוון מתכתשין אלא יהוון מכיכין ובכל מדם יחוון בסימותהון לות כלהון בני־נשא׃

Che non dicano mal di persona, che non siano contentiosi, ma humani, mostrando ogni mansuetudine inuerso tutti gli huomini.

3 אף חנן גיר מן קדים דלא רעינא הוין ודלא פיסא וטעין הוין ומשעבדין הוין לרגיגתא משחלפתא ובבישותא ובחסמא מתהפכין הוין וסניאין הוין אף חד לחד סנין הוין׃

Perche ancor noi erauamo gia stolti, disobbedienti, erranti, che seruiuamo a le concupiscentie & a varie volutta, dimorando ne la malitia & inuidia, essendo odiosi, & hauendo in odio l'vn l'altro.

4 כד דין אתגלית ב בסימותה ומרחמנותה דאלהא מחינן׃

Ma quando la benignità di Dio Saluator nostro, e l'amor suo verso gli huomini è apparso, egli ci ha saluati.

5 לא בעבדא דזדיקותא דעבדן אלא ברחמוהי דילה אחין בסחתא ד דמולדא דמן דריש ב בחודתא דרוחא דקודשא׃

Non gia per opere di giustitia, che noi habbiam fatte, ma secondo la sua misericordia per il lauamento de la regeneratione e rinouation de lo Spirito santo.

6 הי דאשד עלין — עתירא־ית ביד ישוע מ משיחא מחינן׃

Ilquale egli ha sparso abbondantemente sopra di noi per IESV Christo nostro Saluatore.

ג

1 הזכר אותם להכנע תחת שלטונות ומשלות ליקהתם להיותם נכונים אל־כל־מעשה טוב׃

Amonestales que se sujeten à los principes y potestades, que obedezcan, que esten aparejados à toda buena obra:

2 לאיש לא לגדף לא לריב ולא להכות באגרף כי־אם היות ענוים לעשות כל־חסד ורחמים לכל־בני אדם׃

Que à nadie infamen, que no sean pendencieros, mas modestos, mostrando toda mansedumbre para con todos los hombres.

3 כי־היינו כעת גם אנחנו בלתי תבונה לא מאמינים תועים עובדי תאוות ומחמדים רבים ברעה בשנאה מתעודדים שנואים ושונאים איש את־רעהו׃

Porque tambien eramos nosotros locos en otro tiempo, rebelles, errados, siruiendo à concupiscencias y deleytes diuersos, biuiendo en malicia y en embidia, aborrecibles, aborreciendo los vnos à los otros.

4 וכאשר נגלה טוב ונעם מושיענו אלהים׃

Mas quando se manifestó la bondad del Saluador nuestro Dios, y su amor para con los hombres.

5 לא ממעשי הצדקה אשר עשינו אנחנו כי־אם בחמלתו הושיענו ברחצת חליפת וחדשת רוח הקדש׃

No por las obras de justicia que nosotros auiamos hecho, mas por su misericordia, nos saluó por el lauamiento de la regeneracion, y de la renouacion del Espiritu Sancto.

6 אשר אותה שפך עלינו על־יתר בישוע משיח המושיענו׃

El qual derramó en nosotros abundantemente por Iesus el Christo Saluador nuestro:

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι.

Admonneste-les qu'ils soyent suiets aux principautés & puissances, qu'ils obeissent aux Gouuerneurs, qu'ils soyent prests à toute bonne œuure:

2. Μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι. ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους.

Qu'ils ne mesdisent de personne, qu'ils ne soyent point querelleux, mais benins, & monstrans toute debonnaireté enuers tous hommes.

3. Ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους.

Car nous aussi estions autresfois insensés, rebelles, abusés, seruans à diuerses conuoitises & voluptés, viuans en malice & enuie, dignes d'estre haïs, & haïssans l'vn l'autre.

4. Ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ.

Mais quand la benignité & l'amour de Dieu nostre Sauueur enuers les hommes, est clairement apparue, il nous a sauués.

5. Οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου.

Non point par œuures de iustice que nous eussions faites, mais selon sa misericorde, par le lauement, & renouellement du sainct Esprit:

6. Οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

Lequel il a espandu abondamment en nous par Iesus Christ nostre Sauueur:

1. Ad-

CAP. III.

ADmone illos principibus & poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos eſſe.

Put them in remembrance that they be ſubiect to the principalities / and powers/and that they bee obedient/& ready to euery good worke.

2. Neminem blaſphemare, non litigioſos eſſe, ſed modeſtos: omnem oſtendentes manſuetudinem ad omnes homines.

That they ſpeake euill of no man / that they bee no fighters/ but ſoft / ſhewing all meekeneſſe vnto all men.

3. Eramus enim aliquando & nos inſipientes, increduli, errantes, ſervientes deſideriis & voluptatibus variis, in malitia & in invidia agentes, odibiles, odientes invicem.

For wee our ſelues alſo were in times paſt vnwiſe/diſobedient/ deceiued/ ſeruing the luſtes / and diuers pleaſures/ liuing in malicious neſſe and enuie/ hatefull/and hating one another.

4. Cùm autem benignitas & humanitas apparuit ſalvatoris noſtri Dei.

But when the bountifulnes and loue of God our Sauiour toward man appeared.

5. Non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit, per lavacrũ regenerationis & renovationis Spiritus ſancti.

Not by the workes of righteouſneſſe/which we had done/ but according to his mercy hee ſaued vs/ by the waſhing of the newe birth / and the renewing of the holye Ghoſt.

6. Quem effudit in nos abundè per Ieſum Chriſtum ſalvatorem noſtrum.

Which he ſhed on vs abundantly through Jeſus Chriſt our Sauiour.

Das III. Capitel.

ERinnere ſie / daß ſie den Fürſten vnd der Oberkeit vnterthan vnnd gehorſam ſein / zu allem gutem werck bereitet ſeyen.

PAamind dem/at de ere Førſterne oc Øffrighed vnderdanige oc lydige / at de ere redebone til alle gode Gerninger.

2. Niemand läſtern / nicht hadern / gelinde ſeyen / alle ſanfftmütigkeit beweiſen/gegen allen Menſchen.

At de icke ſkendis paa nogen / icke ere kiffactige / at de ere metlidige / beuiſe al ſactmodighed / mod alle Menniſke.

3. Denn wir waren auch weiland vnweiſe/vngehorſam/jrrige/dienend den lüſten vnd mancherley wollüſten/ vnd wandelten in boßheit vnnd neid/ vnd haſſeten vns vntereinander.

Thi wi vaare oc vuiſe i fordom tid/ wlydige/ vildfarende/ oc tiente begering oc atſkillig vellyſt / oc vandrede i ondſkaff oc auind/ oc hadede huer anden.

4. Da aber erſchien die freundligkeit vnnd leutſeligkeit Gottes vnſers Heilandes.

Men der Guds vor Frelſeris Venlighed oc Kærlighed mod Menniſken obenbaredis.

5. Nicht vmb der Werck willen der Gerechtigkeit/die wir gethan hatten/ ſondern nach ſeiner Barmhertzigkeit/ machet er vns ſelig/ durch das Bad der Widergeburt / vnnd ernewerung deß heiligen Geiſtes.

Icke for de Retferdigheds gerninger ſkyld / ſom wi giorde / Men effter ſin barmhertighed giorde hand oſſ ſalige/ formedelſt igen fødelſens Bad/ oc den hellig Aands fornyelſe.

6. Welchen er außgegoſſen hat über vns reichlich/ durch Jeſum Chriſt vnſern Heiland.

Huilcken hand haffuer vdgyder rigelige offuer oſſ/ formedelſt Jheſum Chriſtum vor Frelſere.

Kapitola III.

NApomijnayž ge/ ať gſau poddáni/ Knijžatuom a Mocnoſtem/ a ať gich poſlauchagij/ gſauce hotowi k každému ſkutku dobrému:

PRzypominay im/ aby zwierzchnośćiam y przełożeńſtwam poddány mi byli/ żeby ſłuchali/ y ná wßelki dobry vczynek gotowymi byli.

2. Ať ſe žádnému neporauhagij/ a nezlořečij/ ať negſau ſwárliwij / ale přijwětiwij: okazugijce wſſelikau tichoſt ke wſſem Lidem.

Niechay od żadnym źle nie mowiá/niech nie bedą zwadliwi/ ále mierni / okázuiąc wßelaką vkłádność przeciw wßem ludźiam.

3. Nebo byli gſme y my někdy nemaudřij/ newěřijcý/ blaudijcý/ ſlaužijce žádoſtem a rozličným rozkoſſem / we zloſti a w nenáwiſti bydlegijce/ ohyzdnij/ weſpolek ſe nenáwidijce.

Abowiem y my byliſmy niekiedy ßaleni/ nieposłußni/ błądząc/ służący pożądliwośćiam y roſkoßam rozmáitym / w złośći y w zazdrośći mießkáiąc/ obrzydłémi/ iedni drugich máiąc w nienawiśći.

4. Ale když ſe vkázala dobrota a Láſka k lidem Spaſytele naſſeho Boha:

Ale gdy ſie okazálá zbáwićielá naßego dobroć y miłość przećiw ludźiam.

5. Ne z ſkutkuow ſprawedlnoſti/ kteréž gſme my činili/ ale wedlé ſwého miloſrdenſtwij ſpaſeny nás včinil ſkrze obmytij druhého rozenij/ a obnowenij Ducha Swatého.

Nie z vczynkow ſpráwiedliwych ktorebyſmy vczynili / ále z miłośierdźia ſwego záchował nas przez omyćie odrodzenia / y odnowienia Duchá świętego.

6. Kteréhož wylil na nás hogně ſkrze Gežijſſe Kryſta Spaſytele naſſeho.

Ktorego wylał ná nas hoynie przez Jezuſá Krystuſá zbáwićielá náßego.

ג

7 דבטיבותה נזדדק ונהוא ירתא בסברא דחיא דלעלם׃

Acciochè noi giustificati per la sua gratia, siamo heredi secondo la speranza de la vita eterna.

8 מהימנא הי מלתא ובהלין צבא אנא דאף אנת הוית משרר להון דנתבטלון למפלח עבדא טבא אילין דהימנו באלהא הלין אנין דשפרן ומותרן לבני נשא׃

Questa è parola certa. io voglio che tu afferme queste cose, acciochè quelli che hanno creduto à Dio, procurino di conservarsi ne le buone opere. Queste cose son buone & vtili a gli huomini.

9 מן בעתא דין סכלתא ומן תשעיתא דשרבתא ומן חרינא ומן תכתושא דספרא אשתאל דיותרן גיר לית בהין וסריקן אנין׃

E lascia andar le stolte questioni, e genealogie, e contentioni, e combattimenti de la Legge: perciochè elle sono inutili e vane.

10 מן גברא הרסיוטא מן בתר חדא ובן ותרתין דמרתא אנת להי אשתאל׃

L'huomo heretico, doppo la prima e seconda ammonitione, rigettalo.

11 והוית ידע דמן דהכנא הו מעקם הו וחטא והו חיב בנפשה׃

Sapendo che chi è tale, è souuertito, e pecca, essendo condannato da se stesso.

12 מא דשדרית לותך לארטמא או לטוכיקוס אתבטל לך דתאתא לותי לניקופוליס תמן גיר סמת ברעיני דאסתא׃

Quando io mandarò à te Arteman, ò Tichico, studiati di venire à me à Nicopoli: perche ho deliberato di fare ivi l'inuerno.

13 על זינא דין ספרא ועל אפלו יתבטל לך דת דתלויא אנון שפיר ומדם לא יחסר להון׃

Manda innanzi con diligentia Zena dottor de la Legge, & Apollo, in modo che non manchi loro cosa alcuna.

ג

7 למען נצדקים בתחנתו נהיה יורשים כשבר חיי עולם׃

Para que justificados con su gracia, seamos hechos herederos segun la esperança de la vida eterna.

8 נאמן הדבר ועל־האלה חפצתי להוכנך אשר יבינו לרדות בהם במעשים טובים המאמינים באלהים ואלה הן טובות ומועילות לבני אדם׃

Palabra fiel es, y esto quiero que affirmes, Que los que creen à Dios, procuren gouernarse en buenas obras, esto es lo bueno y lo vtil à los hombres.

9 קושיות ובקרות כסילות ודברי־התולדות ומריבות ומכות על־התורה השמר לך מהן כי־מהבל הין ומאומה לא תועלנה׃

Mas las questiones locas, y las genealogias, y contenciones y debates de la Ley euita: porque son sin prouecho y vanas.

10 איש כופר בעקר אחרי מוסר אחד או שני השמר לך ממנו׃

El hombre herege, despues de vna y otra correcion, desechalo:

11 ותדע כי־נהפך איש כזה וחוטא ובנפשו נשפט הוא׃

Estando cierto que el tal es trastornado, y pecca, condenado de su proprio juyzio.

12 כאשר אשלח אליך את־ארטמא או־טוכיקוס מהר מהר לבוא אלי בניקופולים כי־שמה חשבתי לחרף׃

Quando embiare à ti à Artemas, o à Tychico procura de venir à mi à Nicopolis: porque alli he determinado de inuernar.

13 את־זינא מלמד התורה ואפלא בדאגה שלח פן יחסרו כל־דבר׃

A Zenas doctor de la Ley y à Apollo embia delante procurando que nada les falte.

γ'.

7. Ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου.

A fin qu'estans iustifies par la grace d'icelui, nous soyons heritiers selon l'esperance de vie eternelle.

8. Πιστὸς ὁ λόγος, καὶ περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες τῷ θεῷ. ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις.

Ceste parole est certaine, & ie vueil que tu affermes ces choses, afin que ceux qui ont creu à Dieu, ayent soin de s'appliquer principalement à bonnes œuures: voila les choses qui sont bonnes & vtiles aux hommes.

9. Μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔρεις καὶ μάχας νομικὰς περιΐστασο· εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι.

Mais reprime les folles questions & genealogies, & cõtentions, & debats de la Loy: car elles sont inutiles & vaines.

10. Αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ.

Reiette l'homme heretique, apres la premire & seconde admonition:

11. Εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος.

Sachant que celui qui est tel, est renuerté, & il peche, estant condamné par soi-mesme.

12. Ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρός σε ἢ Τυχικόν, σπούδασον ἐλθεῖν πρός με εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι.

Quand l'enuoyerai vers toi Artemas, ou Tychique, diligente-toi de venir vers moi à Nicopolis: car i'ai deliberé de faire là mon hyuer.

13. Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ.

Conuoye soigneusement Zenas Docteur de la Loy, & Apollos, que rien ne leur defaille.

CAP. III.

7. Vt iustificati gratia ipsius, hæredes simus secundùm spem vitæ æternæ.

That wee/ being iustified by his grace/ shoulde bee made heires according to the hope of eternall life.

8. Fidelis sermo est: & de his volo te confirmare: ut curent bonis operibus præesse qui credunt Deo. Hæc sunt bona & utilia hominibus.

This is a true saying/ & these things I will thou shouldest affirme/ that they which haue beleeued in God/ might bee carefull to shewe foorth good workes. These things are good and profitable vnto men.

9. Stultas autem quæstiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis devita, sunt enim inutiles & vanæ.

But stay foolish questions / and genealogies / and contentions / and brawlings about the Lawe: for they are vnprofitable and vaine.

10. Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devita.

Reiect him that is an heretike/after once or twise admonition.

11. Sciens quia subversus est qui eiusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus.

Knowing that he that is such / is peruerted/and sinneth being damned of his owne selfe.

12. Cùm misero ad te Arteman aut Tychicum, festina ad me venire Nicopolim, ibi enim statui hyemare.

When I shall send Artemas vnto thee/or Tychicus/be diligent to come to mee vnto Nicopolis: for I haue determined there to winter.

13. Zenam legisperitum & Apollo solicitè præmitte, ut nihil illis desit.

Bring Zenas the expounder of the law/and Apollos on their iourney diligently/that they lacke nothing.

Das III. Capitel.

7. Auff daß wir durch desselbigen gnade gerecht vnd Erben seyen/ deß ewigen Lebens/ nach der hoffnung.

Paa det at wi skulde formedelst hans Naade/vere retferdige oc Arffuinge til der euige Liff/ effter Haabet.

8. Das ist je gewißlich war. Solches wil ich/ daß du fest lehrest/ auff daß die/ so an Gott glaubig sind worden/ inn einem stand guter werck funden werden. Solches ist gut vnd nütz den Menschen.

Det er io visselige sant. Saadant vil ieg/ at du skalt lære fast/ Paa det at de som tro paa Gud/ kunde findis i en Stat til gode Gerninger. Dette er Mennisken gaat oc nyttelige.

9. Der thörichten fragen aber/ der Geschlecht Register/ deß zanckes vnd streites über dem Gesetz entschlage dich/ denn sie sind vnnütz vnd eitel.

Men holt dig fra de daarlige Spørssmal/ om Fødzel register/ fra trette oc strid om Lowen/ thi de ere vnyttelige oc forfengelige.

10. Einen ketzerischen Menschen meide/ wenn er ein mal vnd abermal ermahnet ist.

Fly it Ketterske Menniske/ naar hand er en gong oc anden gong paamint.

11. Vnd wisse/ daß ein solcher verkeret ist/ vnd sündiget/ als der sich selbs verurtheilet hat.

Oc vid/ at saadan en er forvent/ oc synder/ som den der haffuer fordømt sig selff.

12. Wenn ich zu dir senden werde Arteman oder Tychicum/ so kom eilend zu mir gen Nicopolin/ Denn daselbs habe ich beschlossen/ den Winter zu bleiben.

Naar ieg sender Arteman eller Tychicum til dig/ da kom strax til mig til Nicopolin/ thi ieg acter/ at bliffue der i Vinter.

13. Zenam den Schrifftgelerten vnd Apollon fertige ab mit fleiß/ auff daß jnen nichts gebreche.

Sticke Zenan den Scrifftkloge oc Apollon flitelige fra dig/ saa at dem fattis inted.

Kapitola III.

7. Abychom gsauce Sprawedliwij včiněni milostij geho/ byli Dědicowé wedlé naděge žiwota wěčneho.

Abyśmy vsprawiedliwieni łáską iego/ zstali sie dziedzicmi wedlug nadziele żywota wiecznego.

8. Wěrnáť gest řeč: A chcy aby ty giné w tom potwrzowal/ aby dobrými skutky předčili kteřijž wěřij Bohu. Nebo tyto wěcy gsau dobré lidem a vžitečné.

Wiernać iest tá powieść/ á chcę ábyś twierdził ty rzeczy/ izby sie stáráli iákoby dobre vczynki záchowáli ktorzy w wierzyli Bogu/ á thy rzeczy pocżćiwe sa y pożyteczne ludziam.

9. Nerozumných pak otázek/ a wykijtánij Roduow/ a swárkuow/ a hádanij při Zákonu warůg se/ neboť gsau marné a neužitečné.

Ale záwściągay glupich gadek/ y rodzáiow/ y swarow/ y sporow zakonnych/ ábowiem są nieżyteczne y prożne.

10. Člowěka Kacýře/ po prwnijm a druhém trestánij warůg se.

Człowieká odszczepieńcá po iednym y drugim vpominaniu odrzuć.

11. Wěda že gest přewrácený kdož gest takowý/ a hřessý/ swým wlastnijm saudem gsa odsauzen.

Wiedząc iż tákowy iest wywrocony/ y grzeszy bedac sam od siebie osadzonym.

12 Když tobě possli Artemana nebo Tychyka/ pospěš přigijti ke mně do Nykopoli/ neb gsem vmijnil tu přes zymu pobýti.

Gdy posle do ciebie Arthemaná ábo Tychiká/ staray sie ábyś do mnie przyszedł do Nikopolim/ ábowiem thamem vmyślił zimować.

13. Zéna w Zákoně dospělého a Apollo spilnosti wyprowoď/ a ať w ničemž nemagij nedostatku.

Zenaśá vczonego w zakonie y Apollá pilnie odprowadź/ áby im ni náczym nie schodziło.

ג

14 ויאלפון אף אילין ד
דילן אנון דיהון פלחין
עבדא טבא בצבותא
דאלצן דלא יהוון דלא
פארא :

Et imparino ancora i nostri d conseruarsi ne le buone opere per gli vsi necessarij: accioche non siano infruttuosi.

15 שאלין בשלמך כלהון
אילין דעמי אנון שאל
בשלמא דכלהון אילין
דרחמין לן בהימנותא
טיבותא עם כלכון אמין :

Tutti quelli che son meco ti salutano. Saluta tu quelli che ci amano ne la fede. La gratia sia con tutti vos, Amen.

ג

14 וילמדו גם אשר ממנו
לרדות בהם במעשים טובים
לצרכם במצוקה פן יהיו בבלי
פרי :

Aprendan ansi mismo los nuestros à gouernarse en buenas obras para los vsos necessarios, porque no sean inutiles.

15 שאלו לשלומך כלם אשר
אתי שאל לשלום לאשר
אהבינו באמונה תחנה עם
כלכם אמן :

Todo los que estan conmigò te saludan. Saluda à los que nos aman en la fe. La gracia sea con todos vosotros, Amen.

γ.

14. Μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι.

Et que les nostres aussi apprenent de s'appliquer principalement aux bonnes œuures, pour les vsages necessaires, afin qu'ils ne soyent point sans fruict.

15. Ἀσπάζονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες. ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Tous ceux qui sont auec moi te saluent. Salue ceux qui nous aiment en foy. Graces soit auec vous tous, Amen.

שלמת אגרתא דלות טטוס
דאתכתבת מן
ניקופוליס :

אל טיטוס כהן ראשון עדת
קראתא במשלח אצבע
נכתבה מניקותולים עיר
הכתים :

Πρὸς Τίτον, τῆς Κρητῶν ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ Νικοπόλεως τῆς Μακεδονίας.

CAP. III.

14. Discant autem & nostri bonis operibus præesse ad usus necessarios: ut non sint infructuosi.

And let ours also learne to shewe foorth good workes for necessary vses that they be not vnfruitefull.

15. Salutant te qui mecum sunt omnes: saluta eos qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis, Amen.

All that are with mee / salute thee. Greete them that loue vs in the fayth. Grace be with you all / Amen.

Scripta ex Nicopoli Macedoniæ.

Das III. Capitel.

14. Lasse aber auch die vnsern lernen / daß sie im stand guter werck sich finden lassen / wo man jr bedarff / auff daß sie nicht vnfruchtbar seyen.

Lad oc vore Lære / at de lade dem finde i gode gerningers Stat / huor som mand haffuer dem behoff / at de skulle icke vere vfructsommelige.

15. Es grüssen dich alle die mit mir sind. Grüsse alle die vnns lieben im Glauben. Die gnade sey mit euch allen / Amen.

Alle som ere hoss mig / hilse dig. Hilse alle dem som oss elske i Troen. Naade vere met eder alle / Amen.

Geschrieben von Nicopoli in Macedonia.

Kapitola. III.

14. At se včj také y nassy dobrými skutky předčiti k wěcem potřebným / aby nebyli neužitečnj.

A niech sie vcza y nászy dobrych vczynkow záchowáć ná pilne potrzeby / izby nie byli nieużytecznymi.

15. Pozdrawugjť tebe / kteřjž gsau semnau / wssyckni. Pozdrawtež těch kteřijž nás milugij w wjře. Milost Božij se wssemi wámi / Amen.

Pozdrawiáiacie ći ktorzy sa ze mna wszyscy / Pozdrow ty ktorzy miluia nas w wierze. Láská Boża niech bedźie ze wszytkimi wami / Amen.

Skonáwá se Episstola Swatého Pawla k Tytowi / psaná w Nykopoli Městě Macedonském.

D. PAVLI EPISTOLA AD PHILEMONEM,

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אִגַּרְתָּא | אִגֶּרֶת לְפָּוּלוֹס | ΗΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

דְּלְוָת פִּילִימוֹן ׃

קְפָלְאוֹן א

פַּוְלוֹס אֲסִירֵהּ דְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא
וְטִימָתָאוֹס אַחָא
לְפִילִימוֹן חַבִיבָא פָּלְחָא
דְּעַמַן ׃

PAVLO prigione di Christo IESV, e Timoteo nostro fratello, à Filemone amico & aiutatore nostro.

2 וְלַאפִּיַא חַבִיבְתַּן וּ
וְלַארְכִּפּוֹס פָּלְחָא דְּעַמַן
וַלְעִדְתָּא דְּבְבַיְתָךְ ׃

Et ad Aphia carissima, e ad Archippo nostro compagno di guerra, & à la Chiesa che è in casa tua.

3 טַיְבוּתָא עַמְכוּן וַשְׁלָמָא
מֶן אֱלָהָא אֲבוּן וּמֶן מָרַן
יֵשׁוּע מְשִׁיחָא ׃

Gratia e pace à voi da Dio Padre nostro, e dal Signor IESV Christo.

4 מַוְדֵא אֲנָא לַאלָהִי בְּכָל
זְבַן וּמֶתְדְּכַר אֲנָא לָךְ
בַּצְלָוָתִי ׃

Io rendo gratie al mio Dio, facendo sempre mentione di te ne le mie orationi.

5 הָא מֶן דְּשָׁמַעַת
הַיְמָנוּתָךְ וְחוּבָא דְּאִית
לָךְ לְוָת מָרַן יֵשׁוּע וַלְוָת
כֻּלְהוֹן קַדִּישֵׁא ׃

Vedendo la tua charità e fede che tu hai verso il Signor IESV, e verso tutti i Santi.

6 דְּתֶהְוֵא שַׁוְתָּפוּתָא
דְּהַיְמָנוּתָךְ יָהְבָא פֵּארֵא
בַּעְבָדֵא וּבִידַעְתָּא דְּכָל
טָבֵן דְּאִית לְכוּן בְּיֵשׁוּע
מְשִׁיחָא ׃

Accioche la communication de la tua fede sia efficace per la cognition di tutto il bene che è in voi verso Christo IESV.

שְׁלִיחַ הַקָּדוֹשׁ אֶל־פִּילֵמוֹר ׃

א

פָּוְלוֹס אֲסוּר יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
וְטִימוֹטֵאוֹס הָאָח לְפִילֵמוֹן
לִידִידֵנוּ וְעוֹזְרֵנוּ ׃

PAVLO preso por causa del Christo Iesus, y el Hermano Timotheo, à Philemon amado y ayudador nuestro.

2 וּלְאַפִּיָא לִידִידָתֵנוּ וּלְאַרְכִפּוֹס
שֶׁהוּא כְּעֶרְכֵּנוּ בְּמִלְחַמְתֵּנוּ וּלְעֵדָה
אֲשֶׁר הִיא בְּבֵיתֶךָ ׃

Y à Appia amada (Hermana,) y à Archippo compannero de nuestra milicia, y à la Iglesia que está en tu casa:

3 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים
אָבִינוּ וַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Gracia y paz ayays del Dios nuestro Padre, y del Sennor Iesus el Christo.

4 אוֹדֶה לֵאלֹהַי בְּכָל עֵת בְּזָכְרִי
לָךְ בִּתְפִלּוֹתַי ׃

Hago gracias à mi Dios haziendo siempre memoria de ti en mis oraciones.

5 בְּשָׁמְעִי אֶת־אַהֲבָתְךָ וֶאֱמוּנָתְךָ
אֲשֶׁר יֵשׁ לְךָ אֶל־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ
וְאֶל־כָּל־הַקְּדוֹשִׁים ׃

Oyendo tu charidad, y la fe que tienes en el Sennor Iesus, y para con todos los Sanctos.

6 אֲשֶׁר חֶבְרַת אֱמוּנָתְךָ תַּגְבִּיר
בְּדַעַת כָּל־מַעֲשֶׂה טוֹב שֶׁהוּא
בָּכֶם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Que la communicacion de tu fe sea efficaz para conocimiento de todo el bien que está en vosotros por el Christo Iesus.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΦΙλήμονα ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΑΥΛΟΣ δέσμιος χριστοῦ ἰησοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ, καὶ συνεργῷ ἡμῶν.

PAVL prisonnier de Iesus Christ, & le frere Timothee, a Philemon nostre bien-aimé & compagnon d'œuure.

2. Καὶ ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπητῇ, καὶ ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ' οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ.

Et à Apphie nostre bien-aimee, & à Archippe nostre compagnon d'armes, & à l'Eglise qui est en ta maison:

3. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous soit & paix de par Dieu nostre pere, & de par le Seigneur Iesus Christ.

4. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντοτε μνείαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου.

Ie ren graces à mon Dieu, faisant tousiours mention de toi en mes prieres.

5. Ἀκούων σου τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς τὸν κύριον ἰησοῦν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους.

Entendant ta charité & la foy que tu as enuers le Seigneur Iesus, & enuers tous les saincts:

6. Ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς (ἔργου) ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ὑμῖν εἰς χριστὸν ἰησοῦν.

Afin que la communication de ta foy monstre son efficace, en se faisant recognoistre par tout le bien qui est en vous par Iesus Christ.

1. Paulus

AD PHILEMON.

CAP. I.

PAVLVS vinctus Iesu Christi, & Timotheus frater: Philémoni dilecto & adiutori nostro.

PAul a prisoner of Jesus Christ & our brother Timotheus / vnto Philemon our deere friende and fellow helper.

2. Et Appiæ sorori charissimæ, & Archippo commilitoni nostro, & ecclesiæ quæ in domo tua est.

And to our deere sister Appbia/and to Archippus our fellowe souldier/ and to the Church that is in thine house.

3. Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.

Grace bee with you/ and peace from God our Father / and from the Lorde Jesus Christ.

4. Gratias ago Deo meo, semper memoriam tui faciens in orationibus meis.

I giue thankes to my God/making mention alwayes of thee in my prayers.

5. Audiens charitatem tuam, & fidem quam habes in Domino Iesu, & in omnes sanctos.

(When I heare of thy loue and fayth/which thou hast towarde the Lorde Jesus/ and toward all Saintes.

6. Vt communicatio fidei tuæ evidens fiat in agnitione omnis boni quod est in vobis in Christo Iesu.

That the felowship of thy fayth may bee made fruitefull / and that whatsoeuer good thing is in you through Christ Jesus may be knowen.

An Philemon.

Das I. Capitel.

PAulus der Gebundene Christi Jesu/vnd Timotheus der Bruder. Philemoni dem lieben vnd vnserm Gehülffen.

PAulus Christi Jhesu bundne / oc den Broder Timotheus. Philemoni den Elskelige oc vor Methielpere.

2. Vnd Appia der lieben/ vnd Archippo vnserm Streitgenossen / vnnd der Gemeine in deinem Hause.

Oc Appia den Elskelige / oc Archippo vor Metstridere/ oc den Menighed i din Huss.

3. Gnade sey mit euch vnnd Fride/ von Gott vnserm Vater / vnnd dem HERRN Jesu Christo.

Naade vere met eder oc Fred/ aff Gud vor Fader oc den HERRE Jhesu Christo.

4. Ich dancke meinem Gott/ vnd gedencke dein allezeit in meinem Gebet.

Jeg tacker min Gud / oc tencker altid paa dig i min Bon.

5. Nach dem ich höre von der Liebe vnd dem Glauben/welchen du hast an den HERRN Jesum/vnd gegen alle Heiligen.

Effter at ieg hører om den Kærlighed oc den tro/ som du haffuer til den HERRE Jhesum/ oc til alle Helligen.

6. Daß dein Glaube/ den wir mit einander haben/in dir kräfftig werde/ durch erkentniß alle deß guten/ daß jr habt in Christo Jesu.

At din Tro som wi haffue met huer andre/ kand bliffue kraffrig i dig / formedelst al godheds bekendelse/ som i haffue i Christo Jhesu.

K Filemonowi.

Kapitola I.

PAwel wězeň Krysta Gežijsse / a Tomotheus Bratr: Filemonowi milému a pomocnijku nassemu.

PAwel więźień Krystusa Jezusa/ y Tymotheus brath/Filemonowi milemu / á pomocnikowi nászemu.

2. A Apffie Sestřé/ naymilegssý/ a Archypowi Spolurytijři nassemu/ y Cýrkwi/ kteráž gest w Domu twém.

Y Apphiey miley/ y Archipowi spolecznemu z nami bo owniłowi. y kośćiołowi ktory iest w domu twoim.

3. Milost wám a pokog od Boha Otce nassého / a Pána Gežijsse Krysta.

Łaská y pokoy niech wam bedźie od Bogá Oycá nászego/ y Páná Jezusá Krystusá.

4. Děkugi Bohu mému / wždycky wzpomijnage na tebe na mých modlitbách.

Dźiekuię Bogu memu záwsze/ wspominájac cię w modlitwach moich.

5. Slysse Lásku twau a Wijru / kterauž máse k Pánu Gežijssy y ke wssem Swatým.

Slysząc twoię miłość y wiárę ktora masz przećiwko Pánu Jezusowi/ y przećiw wszem świętym.

6. Aby zdílnost wijry twé mocná byla w poznánij wsselikého skutku dobrého mezy wámi w Krystu Gežijssy.

Aby społeczność wiáry twey byłá skuteczna/ iżby znáczno było wszytko dobre cokolwiek w was iest/ przez Jezusá Krystusá.

א

7 חַדוּתָא גֵּיר סַגִּיאָתָא
אִית לַן וּבוּיָאָא דַּבְּיַד חוּבָּךְ
אֶתְתְּנִיחוּ רַחְמַיְהוֹן דק
דְּקַדִּישֵׁא׃

Certo noi habbiamo grande allegrezza e consolatione de la tua charità, che per te, fratello, sono state ricreate le viscere de Santi.

א

7 כִּי־יֵשׁ לָנוּ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה
וְנֶחָמָה עַל־אַהֲבָתְךָ כִּי־רַחֲמֵי
הַקְּדוֹשִׁים בָּאוּ לִמְנוּחָה בְּאַהֲבָתְךָ
אָחִינוּ׃

Porque tenemos gran gozo y consolacion de tu charidad, de que por ti, o Hermano, han sido recreadas las entrannas de los Sanctos.

α'.

7. Χάριν γὰρ ἔχομεν πολλὴν καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σοῦ, ἀδελφέ.

Car frère, nous auons grande ioye & cõsolation de ta charité, en ce que les entrailles des saincts ont esté recreées par toi.

8 מֶטוּל הָדָא פַּרְהֶסְיָא
סַגִּיאָתָא אִית לִי בַּמְשִׁיחָא
דְּאֶפְקוֹד לָךְ אִילֵין
דְּזָדְקָן׃

Per laqual cosa, benche io habbi molta libertà in Christo di comandarti quello che è il debito tuo.

8 עַל־כֵּן יֵשׁ לִי בַּמָּשִׁיחַ בִּטָּחוֹן
רַבָּה לְצַוּוֹת אוֹתְךָ מַה־נָּאוָה׃

Por loqual aunque tengo mucho atreuimiento en el Christo de mandarte lo que te conuiene.

8. Διὸ πολλὴν ἐν Χριστῷ παῤῥησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον.

Parquoi, combien que i'aye grande liberté en Christ de te commander ce qui est de ton deuoir:

9 מֶטוּל חוּבָּא דֵּין מֶבְעָא
הוּ בָּעֵא אֲנָא מֶנָּךְ אֲנָא
פַּוְלוֹס דְּאִיתַי סָבָא אַיךְ
דְּיָדַע אַנְתְּ הָשָׁא דֵּין אַף
אֲסִירָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Nondimeno ti prego piu tosto per la charità, ancor ch'io sia tale qual io sono, cioè, Paulo vecchio, & al presente ancor prigione di IESU Christo.

9 וּבַעֲבוּר אַהֲבָה יוֹתֵר אֲתַחֶנְּךָ
לָךְ לִהְיוֹתְךָ כָּמוֹנִי פּוֹלוֹס עַתִּיק
יָמִים וְעַתָּה גַּם אָסוּר יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ׃

Ruego antes por la charidad, porque soy tal, es à saber, Paulo viejo, y aun aora preso por amor de Iesus el Christo.

9. Διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος ὤν, ὡς Παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Toutesfois ie te prie plustost par charité, encore que ie soy tel, assauoir Paul ancien, & mesmes maintenant prisonnier de Iesus Crist.

10 וּבָעֵא אֲנָא מֶנָּךְ עַל
בְּרִי אַיְנָא דִּילְדֵת בְּאֶסוּרַי
אֲנֵסִימוֹס׃

Io ti prego (dico) per il mio figliuolo Onesimo, ilquale io ho generato ne miei legami.

10 מִתְחַנֵּן אֲנִי לְךָ עַל־בְּנִי אֲשֶׁר
הוֹלַדְתִּי בְּאֱסוּרַי עַל־אוֹנֵסִימוֹס׃

Lo que ruego es por mi hijo Onesimo que he engendrado en mi prision:

10. Παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου, ὀνήσιμον.

Ie te prie donc pour mon fils Onesime, lequel i'ai engendré en mes liens.

11 הָו דְּבְזַבְנָא לָא הֲוָא לָךְ בֵּהּ
חַשְׁחוּ הָשָׁא דֵּין אַף לָךְ אַף
לִי טָב חָשַׁח וְשַׁדַּרְתֵּהּ לָךְ׃

Quello che gia t'è stato inutile, ma hora à te & à me vtilissimo.

11 אֲשֶׁר כָּעֵת לֹא הוֹעִיל לָךְ
וְעַתָּה גַּם לְךָ גַּם לִי מוֹעִיל מְאֹד׃

El qual en otro tiempo te fue inutil, mas agora à ti y à mi à faz vtil.

11. Τόν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον.

Qui t'a autresfois esté inutile, mais maintenant est bien vtile, à toi & à moi: & lequel ie te renuoye.

12 אַנְתְּ דֵּין אַיךְ דִּלְיָדָא
דִּילִי הָכַנָּא קַבְּלַיְהי׃

Ilquale io t'ho rimandato. Riceui tu dunque lui, cioè le mie viscere.

12 אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּיו אֵלֶיךָ וְאַתָּה
אוֹתוֹ זֶה הוּא אֶת־רַחֲמַי תְּקַבְּלֶנּוּ׃

Boluilo à embiar, mas recibelo tu como à mis entrannas.

12. Ὃν ἀνέπεμψα· σὺ δὲ αὐτόν, τουτέστι τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προσλαβοῦ.

Reçoi le donc, c'est assauoir, mes propres entrailles.

13 צָבֵא הֲוֵית גֵּיר דַּלְוָתַי
אֲחַדְיוֹהי דְּנֶהְוֵא מְשַׁמֵּשׁ
לִי חַלָּפַיךְ בְּאֶסוּרָא ד
דְּאֶוַנְגֶּלִיוֹן׃

Io voleuo ritenerlo appresso di me, accioch'egli mi seruisse in tuo luogo ne i legami de l'Euangelio.

13 אֲשֶׁר אוֹתוֹ חָפַצְתִּי לַעֲזֹב
עִמִּי אֲשֶׁר תַּחְתֶּךָ יְשָׁרְתֵנִי בְּאֱסוּרֵי
הַבְּשׂוֹרָה׃

Yo quisiera detenerlo con migo, para que en lugar de ti me siruiera en la prision del Euangelio.

13. Ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ διακονῇ μοι ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου.

Lequel ie vouloy retenir par deuers moi, afin qu'il me seruist au lieu de toi, aux liens de l'Euangile.

14 בַּלְעַד מֶלְכָּךְ דֵּין לָא
צְבִית מֶדֶּם לְמֶעְבַּד דְּלָא
אַיךְ דִּבְקְטִירָא תֶּהְוֵא
טַבְתָךְ אֶלָּא בְּצֶבְיָנָךְ׃

Ma non ho voluto far nienti senza'l tuo parere, accioche il tuo bene non fosse come per forza, ma volontario.

14 אַךְ בִּלְתִּי עֲצָתְךָ מְאוּמָה לֹא
חָפַצְתִּי לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר טוֹבָתְךָ
בַּל־תִּהְיֶה מִמְּצוּקָה כִּי־אִם בְּרוּחַ
נְדָבָה׃

Mas nada quise hazer sin tu consejo, porque tu beneficio no fuesse como de necessidad, mas voluntario.

14. Χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι· ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ κατὰ ἑκούσιον.

Mais ie n'ai rien voulu faire sans tõ aduis, afin que ton bien ne fust point comme par contrainte, mais comme volontaire.

7. Gaudium

CAP. I.

7. Gaudium enim magnum habui & consolationem in charitate tua; quia viscera sanctorum requieverunt per te frater.

For wee haue great ioye and consolation in thy loue/because by thee/brother/the Saintes heartes are comforted.

8. Propter quod multam fiduciam habens in Christo Iesu imperandi tibi quod ad rem pertinet.

Wherefore/though I bee very bolde in Christ to commaunde thee that which is conuenient.

9. Propter charitatem magis obsecro, cùm sis talis, ut Paulus senex, nunc autem & vinctus Iesu Christi.

Yet for loues sake I rather beseech thee/ though I be as I am, euen Paul aged/ and euen now a prisoner for Iesus Christ.

10. Obsecro te pro meo filio quem genui in vinculis, Onesimo.

I beseech thee for my sonne Onesimus/ whome I haue begotten in my bondes.

11. Qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem & mihi & tibi utilis.

Which in time past was to thee vnprofitable/ but nowe profitable both to thee and to me.

12. Quem remisi tibi. Tu autem illum ut mea viscera, suscipe.

Whome I haue sent againe: thou therefore/ receiue him/that is mine owne bowels.

13. Quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi ministraret in vinculis Evangelii.

Whome I would haue retained with me/that in thy stead he might haue ministred vnto me in the bondes of the Gospell.

14. Sine consilio autem tuo nihil volui facere, uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium

But without thy minde would I do nothing/ that thy benefit shoulde not be as it were of necessitie/ but willingly.

Das I. Capitel.

7. Wir haben aber grosse freude vnd trost an deiner liebe/ denn die hertzen der Heiligen sind erquicket durch dich lieber Bruder.

Wi haffue oc stor glæde oc trøst aff din kærlighed/ hi at de Helligis hierte ere verquegede formedelst dig/ kære Broder.

8. Darumb/ wiewol ich habe grosse freudigkeit/ inn Christo/ dir zu gebieten/ was dir ziemet.

Der faare/ alligeuel at ieg haffuer stor dristighed/ til at biude dig/ huad som dig er tilbørlige.

9. So wil ich doch vmb der Liebe willen nur vermanen/ der ich ein solcher bin/ nemlich/ ein alter Paulus/ nun aber auch ein gebundener Jesu Christi.

Saa vil ieg dog for kærligheds skyld ekon formane/ ieg som er saadan en/ som er/ en gammel Paulus/ oc nu Jhesu Christi Bundne.

10. So ermane ich dich vmb meines Sohns willen Onesimi/ den ich gezeuget habe in meinen Banden.

Saa formaner ieg dig for min Sons Onesimi skyld/ som ieg fødde i mine Baand.

11. Welcher weiland dir vnnütze/ nun aber mir vnd dir wol nütze ist.

Huilcken der tilforn vaar dig wnyttelig/ Men nu er baade mig oc dig vel nyttelig.

12. Den habe ich wider gesand. Du aber wöllest jhn/ das ist/ mein eigen hertz annemen.

Den sende ieg til dig igen. At du vilt anamme hannem/ det er/ min eget Hierte.

13. Denn ich wolte jn bey mir behalten/ daß er mir an deiner statt dienet/ in den Banden deß Evangelij.

Thi ieg vilde behuldet hannem hoss mig/ at hand skulde tiene mig i din sted/ vdi Euangelij Baand.

14. Aber ohn deinen willen wolte ich nichts thun/ auff daß dein gutes nicht were genötiget/ sondern freywillig.

Men vden din vilie vilde ieg inted gøre/ paa det at du skulde icke nødis til at gøre mig til gode/ men veluillige.

Kapitola I.

7. Radost zagisté welikau y potěssenij máme z lásky twé/ že střewa Swatých občerstwena gsau skrze tebe Bratře.

Abowiem wesele wielkie mamy/ y pocieszenie w miłości twey bracie/ iż wnetrzności świetych ochlodzone są przez cie.

8. Protož ačkoli mnohau smělost máme w Krystu Gežijssy rozkazowati to/ což tobě náležij.

A przetho choć mam wielka wolność w Krystusie tobie roskazáć cona cie należy.

9. Ale wssak pro Lásku raděgij tebe prosým/ poněwadž gsem takowý/ yako Pawel starý/ á nynij y Wězeň Gežijsse Krysta.

A wszakże dla miłości rádszey prosze/ tákowym bedac ia Páwel stáry/ á teraz też więzień Jezu Krystusow.

10. Prosým tebe za Syna mého/ kterého ž gsem zplodil w wězenij/ Onezyma.

Prosze tedy zá synem moim Onesymem/ ktoregom vrodził w więzieniu moim.

11. Kterýž byl někdy tobě newžitečný/ ale giž y tobě y mně vžitečný.

Niekiedy tobie niepożytecznym/ ále teraz tobie y mnie bárzo vżytecznym.

12. Gehož gsem zase poslal k tobě. Protož ty přijgmi gey/ totiž střewa má:

Ktoregom odesłal/ á ty przyimi goto iest wnetrzności moie.

13. Kteréhožto yá chtěl gsem při sobě nechati/ aby mně mijsto tebe posluhowal w wězenij/ kteréž trpijm pro Ewangelium.

Ktoregom iá chciał przy sobie zátrzymac/ áby zá cie służył mnie w więzieniu Ewánieliey.

14. Ale bez wědomij twého nechtěl sem nic včiniti/ aby dobré twé nebylo yako bezděky/ ale z dobré wůle.

Ale bez twego zdánia niechciałem nyc czynić/ aby dobrodzieystwo twoie nie było iáko z przymuszenia/ ale z dobrey woley.

א

15 דבר דין אף מטול הדא שני דשעתא דלעלם תאחדיוהי :

Che forse per questo si partì egli da te per qualche tempo, accioche tu lo riceuessi perpetuo.

16 לא מכיל איך עבדא אלא יתיר מן עבדא אחא חביבא דילי חד כמא דילך ובבסר ובמרן :

Non gia piu come seruo, ma in miglior conditione che seruo, cioè, fratello carissimo, massimamente a me: hor quanto piu à te, e ne la carne, e nel Signore?

17 אן הכיל איתיך לי ש שותפא קבליהי איך דילי :

Sè tu pensi le nostre cose esser communi, riceui lui come me.

18 ואן מדם חסרך או חיב הדא עלי חשוב :

E s'egli t'ha fatto torto alcuno, ouero t'è debitore, mettilo in conto à me.

19 אנא פולוס כתבת באידי אנא פרע אנא דלא אמר לך דאף נפשך חיב אנת לי :

Io Paulo ho scritto questo di mia mano, io pagarò: per non dirti che tu mi sei debitore ancor di te stesso.

20 אין אחי אנא אתתניח בך במרן אניח רחמי במשיחא :

Si, fratello, fa che io goda di te nel Signore: ricrea le mie viscere nel Signore.

21 מטול דתכיל אנא דשמע אנת לי כתבת לך וידע אנא דיתיר מן מא דאמר אנא עבד אנת :

Io t'ho scritto confidandomi ne la tua obbedientia, sapendo che tu farai ancor piu di quello che io ti dico.

א

15 אולי על־זאת ברח ממך לעת אשר תקחהו לעולם :

Porque sera marauilla, sino se ha apartado de ti por algun tiempo, para que lo boluiesses à tener por a siempre.

16 לא עוד כמו עבד כי־אם תחת העבד כרע כאח ידיד לי במאד כמה יותר לך גם בבשר וגם באדנינו :

Ya no como sieruo, antes mas que sieruo, à saber como hermano amado, mayormente de mi y quanto mas de ti, en la carne y en el Sennor?

17 ואם אתה אנוש כערכי קבלנו כמוני :

Ansi que, si me tienes por compannero, recibelo como à mi.

18 ואם במאומה העוה עליך או־אם נחבל לך אותה לי תחשבה :

Y si en algo te dannó o te deue, ponlo à mi cuenta.

19 אני־פולוס כתבתי בידי אני אשלם פן אמר כי־נפשך נחבלה לי :

Yo Paulo lo escreui de mi mano, yo lo pagaré: por no dezirte que aun à ti mismo te me deues de mas.

20 כן־אחי אני הרויתי את־נפשי באדנינו הניחה נא את־רחמי במשיח אדנינו :

Ansi hermano, yo goze de ti (en el Sennor) que recrees mis entrannas en el Sennor.

21 בבטחי על־יקהתך כתבתי אליך וידע אני כי־מאשר אמר אני יותר תעשה :

He te escripto confiando en tu obediencia, sabiendo que aun harás mas de lo que digo.

α΄.

15. Τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς.

Car pour ceste cause peut estre a-il esté separé de toi pour vn temps, afin que tu le recouurasses pour iamais:

16. Οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ᾽ ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητὸν, μάλιστα ἐμοὶ, πόσῳ δὲ μᾶλλον σοὶ, καὶ ἐν σαρκὶ, καὶ ἐν κυρίῳ;

Non plus comme serf, mais au dessus de serf, c'est assauoir comme frere bien-aimé, principalement de moi, & combien plus de toi, & selon la chair, & selon le Seigneur.

17. Εἰ οὖν ἐμὲ ἔχεις κοινωνὸν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ.

Si donc tu me tiens pour compagnõ, reçoi-le comme moi mesme.

18. Εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε, ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει.

Que s'il t'a fait quelque tort, ou s'il te doit, mets-le moi en conte.

19. Ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί· ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοι, ὅτι καὶ σεαυτόν μοι προσοφείλεις.

Moi Paul ai escrit de ma propre main, ie le payerai: afin que ie ne te die point que mesme tu te dois toi-mesme à moi.

20. Ναὶ ἀδελφέ. ἐγώ σου ὀναίμην ἐν κυρίῳ. ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν κυρίῳ.

Voire frere, que ie reçoiue ce plaisir de toi au Seigneur: recree mes entrailles an Seigneur.

21. Πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω, ποιήσεις.

Ie t'ai escrit, asseurant de ton obeissance, sachant que tu feras mesme plus que ie ne di.

CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
15. Forsitan enim ideo discessit ad horam à te, ut in æternum illum reciperes.	15. Villeicht aber ist er darumb ein zeitlang von dir kommen/ daß du jhn ewig wider hettest.	15. Neb gest snad protó odssel na chwijli od tebe/ aby ho na wěky přijal;
It may be that he therefore departed for a season/ that thou shouldest receiue him for euer.	Hand er maa vel skee/ der faare kommen fra dig til en tid/ at du skulde haffue hannem euindelige igen.	Abowiem snadź vstapil na chwile/ ábyś go przyial wiecznie.
16. Iam non ut servum, sed pro servo charissimum fratrem, maximè mihi; quando autem magis tibi & in carne & in Domino?	16. Nun nicht mehr als einen knecht/ sondern mehr denn einen Knecht/ einen lieben Bruder/ sonderlich mir/ wie vil mehr aber dir/ beyde nach dem Fleisch/ vnd in dem HERRN?	16. Giž ne yako služebnijka/ ale wijc než služebijka/ ano bratra naymilegssyho/ zwlásstě mně/ a mnohém wijce tobě y podlě těla y w PAnu.
Not nowe as a seruant/ but aboue a seruant/ euen as a brother beloued/ specially to me: how much more then vnto thee/ both in the flesh/ and in the Lord?	Nu icke mere som en Tienere/ men mere end en Tienere/ en elskelig Broder/ besynderlige mig/ huor meget mere dig/ baade effter Kødet oc i HERREN.	Nie iuž iáko sługe/ ále zacnieyszego niž sługe/ to iest/ brátá milego/ á zwlasczá mnie/ á iákož dáleko wiecey tobie wedlug ciáłá/ y wedlug Páná.
17. Si ergo habes me socium: suscipe illum sicut me.	17. So du nun mich heltest für deinen Gesellen/ so woltest du jhn/ als mich selbs/ annemen.	17. Protož mássli mne za towarysse/ přijgmiž ho yako mne.
If therefore thou count our things common/ receiue him as my selfe.	Der som du nu holder mig for din Staalbroder/ da anamme hannem/ lige som mig selff.	Jesli tedy zemna masz społeczność/ przyimi go iáko mnie.
18. Si autem aliquid nocuit tibi aut debet: hoc mihi imputa.	18. So er aber dir etwas schaden gethan hat/ oder schuldig ist/ das rechne mir zu.	18. Paklik gest co proti tobě zawinil/ aneb gestlik něco dlužen/ to mně připiss.
If he hath hurt thee/ or oweth thee ought/ that put on mine accounts.	Haffuer hand oc giort dig nogen skade/ eller er dig noget skyldig/ da regne mig det til.	A iesliciew czym obráźił/ ábo co winien/ to mnie przyczytay.
19. Ego Paulus scripsi mea manu: ego reddam, ut non dicam tibi, quòd & teipsum mihi debes.	19. Jch Paulus hab es geschrieben mit meiner Hand/ ich wils bezahlen/ Jch schweige/ daß du dich selbs mir schuldig bist.	19. Já Pawel psal gsem mau rukau/ Ják zaplatijm: Ač nedijm tobě/ že y ty sám sebe gsy mi dlužen.
I Paul haue written this with mine owne hand: I will recompence it/ albeit I do not say to thee/ that thou owest vnto me euen thine owne selfe.	Jeg Paulus screff det met min Haand/ ieg vil betale det/ Jeg tier/ at du est mig dig selff skyldig.	Jam Páwel nápisał reka moia/ ia nágrodze/ chocci nie powiedam iž rež nád to y samegoś mi siebie winien.
20. Ita frater, Ego te fruar in Domino. Refice viscera mea in Domino.	20. Ja lieber Bruder/ gönne mir/ Daß ich mich an dir ergetze inn dem HERRN/ Erquicke mein hertz in dem HERRN.	20. Tak wěru Bratře/ ať yá požiwu tebe w Pánu/ občerstwiž střewa má w Krystu.
Yea/ brother/ let me obteine this pleasure of thee in the Lorde: comfort my bowels in the Lord.	Ja kære Broder/ vnde mig/ at ieg maa forlyste mig hoss dig/ i HERREN/ Verquege mit hierte i HERREN.	Tak brácie niech to mam zá dobrodzieystwo od ciebie/ ochłodź wnetrzności moie w Pánie.
21. Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciens quoniam & super id quod dico, facies.	21. Jch hab auß zuversicht deines gehorsams dir geschrieben/ denn ich weiß du wirst mehr thun/ denn ich sage.	21. Gistau naděgi mage o poslussenstwij twém psal gsem tobě/ wěda že y nad to což prawijm včinijss.
Trusting in thine obedience/ I wrote vnto thee/ knowing that thou wilt do euen more then I say.	Jeg screff dig til aff den tillid som ieg haffuer til din lydelse/ thi ieg veed at du gør mere/ end ieg siger.	Pisałemći dufáiac posłuszeństwu twemu/ wiedząc iž rež wiecey niž powiedam vczyniſz.

א

22 כַּחְדָא דֵּין אַף טַיֵּב לִי בֵּית מַשְׁרְיָא מְסַבַּר אֲנָא גֵּיר דְּבַצְלַוָתְכוֹן מֶתְיְהֵב אֲנָא לְכוֹן׃

Et insieme apparecchiami ancora vn alloggiamento: percioche io spero che per mezo de le vostre orationi vi sarò donato.

23 שָׁאֵל בַּשְׁלָמָךְ אֶפַּפְרָא שְׁבְיָא דְּעַמִּי בְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Epafra che è prigione insieme con me in Christo IESV.

24 וּמַרְקוֹס וְאַרְסְטַרְכוֹס וְדֵאמָא וְלוּקָא מְעַדְרָנַי׃

Marco, Aristarco, Dema, e Luca miei aiutatori, ti salutano.

25 טַיְבוּתֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא עַם רוּחְכוֹן אַחַי אַמִין׃

La gratia del nostro Signor IESV Christo sia con lo spirito vostro, Amen.

שַׁלְמַת אִגַּרְתָּא דַּלְוָת פִּילִימוֹן דְּאֶתְכַּתְבַת מִן רְהוֹמָא׃

א

22 וּבְאַחַד תָּכִין לִי אֶת־הַמָּלוֹן כִּי־שִׂבַּרְתִּי כִּי־בִתְפִלּוֹתֵיכֶם אוּתַן לָכֶם׃

Y ansi mismo tambien apareja de hospedarme: porque espero que por vuestras oraciones hos tengo de ser concedido.

23 שָׁאֲלוּ לִשְׁלוֹמְךָ אֶפַּפְרָא הַנִּשְׁבָּה אִתִּי בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Saludante Epaphras mi compannero en la prision por el Christo Iesus.

24 וּמַרְקוֹס אֲרִיסְטַרְכוֹס דֵּאמָא לוּקָס עוֹזְרַי׃

Marcos, Aristarcho, Demas, Lucas, mis, ayudadores.

25 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִם רוּחֲכֶם אָמֵן׃

La Gracia del Sennor nuestro Iesus el Christo sea con vuestro espiritu, Amen.

אֶל־פִּילֵמוֹן נִכְתְּבָה מֵרוֹמָה בְּיַד אוֹנֵיסִימוֹס הָעֶבֶד׃

α'.

22. Ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν. ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν.

Mais aussi quand & quand prepare moi logis: car i'espere que ie vous serai donné par vos prieres.

23. Ἀσπάζονταί σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Epaphras prisonnier auec moi en Iesus Christ te saluë.

24. Μάρκος, ἀρίσταρχος, δημᾶς, λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου.

Ensemble Marc, Aristarque, Demas, & Luc, mes compagnons d'œuure.

25. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. ἀμήν.

La grace de nostre Seigneur Iesus Christ soit auec vostre esprit, Amen.

Πρὸς Φιλήμονα ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ ὀνησίμου οἰκέτου.

CAP. I.

22. Simul autem & para mihi hoſpitium: nam ſpero per orationes veſtras donari me vobis.

Moreouer alſo prepare me lodging: for I truſt through your prayers I ſhal be giuen vnto you.

23. Salutat te Epaphras concaptivus meus in Chriſto Ieſu.

There ſalut: thee Epaphras my felowe priſoner in Chriſt Jeſus.

24. Marcus, Ariſtarchus, Demas & Lucas adiutores mei.

Marcus/ Ariſtarchus/ Demas & Luke my fellow helpers.

25. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum ſpiritu veſtro, Amen.

The grace of our Lorde Jeſus Chriſt be with your ſpirit/ Amen.

Scripta è Roma per Oneſimum.

Das I. Kapitel.

22. Darneben bereite mir die Herberge/ denn ich hoffe/ daß ich durch euer Gebet euch geſchenckt werde.

Der til met/ da beſkicke mig mit Herbere/ thi ieg haabis/ at ieg ſkal formedelſt eders Bøn giffuis eder.

23. Es grüſſet dich Epaphras mein Mitgefangener in Chriſto Jeſu.

Epaphras min Medfange i Chriſto Jheſu/ hilſer dig.

24. Marcus/ Ariſtarchus/ Demas/ Lucas/ meine gehülffen.

De Marcus/ Ariſtarchus/ Demas/ Lucas/ mine methielpere.

25. Die gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti ſey mit ewrem Geiſt/ Amen.

Vor HERRIS Jheſu Chriſti Naade vere met eders Aand/ Amen.

Geſchrieben von Rom durch Oneſimum.

Kapitola I.

22. Připrawiž mi také hoſpodu/ neb naděgi mám/ že ſkrze Modlitby waſſe nawrácen budu wám.

Zaraz też zgotuy mi goſpodę/ ábowiem nadziewam ſie iż przez modlitwy wáße będę wam darowan.

23. Pozdrawuge tebe Epaffras ſpolu wězeň můg w Kryſtu Gežiſſy.

Pozdrawiáia ćie/ Epáfrás ktory ieſt więźniem zemną/ dla Kryſtuſá Jezuſá.

24. Marek Aryſtarchus/ Demas a Lukáš pomocnjcy mogi.

Marek Aryſtarchus/ Demas/ y Lukaß/ pomocnicy moi.

25. Miloſt Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta s Duchem waſſým/ Amen.

Láſká Páná náßego Jezu Kryſtá niech będźie z duchem waßym/ Amen.

Skonáwá ſe Epiſſtola Swatého Pawla k Filemonowi.

D. PAVLI EPISTOLA AD HEBRAEOS,

SYRIACE, EBRAICE, GRÆCE, LATINE, GERMANICE, BOHEMICE, ITALICE. HISPANICE. GALLICE. ANGLICE. DANICE. POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI GERMANI.

אגרתא | אגרת לפולוס | ΗΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

דלות עבריא :

קפלאון א

כל מנין ובכל זמנין מלל אלהא עם אבהין בנביא מן קדים ובהלין יומתא אחריא מלל עמן בברה :

Hauendo gia Iddio in varie maniere e in molti modi parlato à i Padri per li Profeti. Ha in questi vltimi giorni parlato a noi per il suo Figliuolo.

2 דלה סם ירתא דכל מדם ובה עבד לעלמא :

Ilquale egli ha constituito herede di tutte le cose, e per ilquale ha fatti ancora i secoli.

3 דהויו צמחא דשובחה וצלמא דאיתותה ואחיד כל בחילא דמלתה והו בקיומה עבד דוכיא דחטהא ויתב על ימינא דרבותא במרומא :

Ilquale essendo lo splendor de la gloria e la forma sculpita de la persona di esso, e sostentando tutte le cose con la sua potente parola, hauendo fatta per se stesso la purgation de nostri peccati, s'è posto à sedere a la destra de la maesta ne luoghi eccelsi.

4 והנא כלה יתיר מן מלאכא איך מא דמיתר שמא דירת מן דילהון :

Fatto da tanto piu che gli Angeli, quanto piu eccellente nome ha conseguito, che non han fatto essi.

5 לאינא גיר מן מלאכא מן מתום אמר אלהא דברי אנת אנא יומנא ילדתך ותוב דאנא אהוא לה לאבא והו יהוא לי לברא :

Perche à qual de gli angeli disse mai, Tu sei il mio figliuolo, io hoggi t'ho generato? E piu, Io gli sarò padre & egli mi sara figliuolo?

הקדוש אל־העברים :

א

פעמים רבות ובדברים רבים מעולם דבר אלהים אל־אבותינו בנביאים וכבר באחרית הימים האלה דבר אלינו בבנו :

AVIENDO Dios hablado muchas vezes y en muchas maneras en otro tiempo à los Padres por los Prophetas, à la postre en estos tiempos nos ha hablado por el Hijo.

2 אשר שמו ליורש כל אשר בו ברא את העולמים :

Al qual constituyó por heredero de todo, por el qual ansimismo hizo los siglos:

3 שהוא זהר כבודו ודמות וצלם היקומו הנשא את־כל בדבר גבורתו בנפשו עשה טהרת חטאתינו יושב לימין הגדלה במרומים :

El qual siendo el resplandor de su gloria, y la imagen de su sustancia, y sustenrando todas las cosas con la palabra de su potencia, auiendo hecho la purgacion de nuestros peccados por simismo, se assentó à la diestra de la magestad en las alturas.

4 בפש מאד יותר וטוב נהיה ממלאכים כמה יותר הגדיל שמו על־שמותם בנחלתו :

Hecho tanto mas excelente que los Angeles quanto alcançó mas excellente nombre que ellos.

5 כי־למי־המלאכים בכל־עתות אמר יהוה בני את אני היום ילדתיך ועוד אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן :

Porque à qual de los angeles dixo Dios jamas, Mi Hijo eres tu, yo te he engendrado oy? Y otra vez, Yo seré à el Padre, y el me será à mi Hijo?

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ ἐπιστολή

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ.

DIEV ayant iadis, à plusieurs fois & en plusieurs maniere, parlé aux Peres par les Prophetes. A parlé à nous en ces derniers iours par son Fils

2 Ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι᾽ οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν.

Lequel il a estabIi heritier de toutes choses: par lequel aussi il a fait les siecles.

3. Ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δι᾽ ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς.

Lequel Fils estant la resplendeur, de la gloire, & la marque engrauee de la personne d'icelui, & soustenant toutes choses par sa parole puissante, ayãt fait par soi-mesme la purgation de nos pechés, s'est assis à la dextre de la maiesté es lieux treshauts:

4. Τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ᾽ αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα.

Estant fait d'autant plus excellent que les Anges, qu'il a herité vn nom plus excellent par dessus eux.

5. Τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέλων, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν;

Car auquel des Anges a-il onques dit C'est toi qui es mon Fils, ie t'ai auiourd'hui engendré? Et derechef, Ie lui serai Pere, & il me sera Fils.

AD HEBRÆOS.

CAP. I.

MVLTIFARIAM multiſque modis olim DEVS loquens patribus in prophetis Noviſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio.

AT ſundrie times & in diuers maners God ſpake in the olde time to our Fathers by the Prophets. In theſe laſt dayes hee hath ſpoken vnto vs by his Sonne.

2. Quem conſtituit hæredem univerſorum, per quem fecit & ſecula.

Whome hee hath made heire of all thinges / by whome alſo he made the worldes.

3. Qui cum ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius, portanſque omnia verbo virtutis ſuę, purgationem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis.

Who beeing the brightnes of the glory / and the ingraued forme of his perſon / and bearing vp all things by his mighty word / hath by him ſelfe purged our ſinnes / and ſitteth at the right hand of the maieſtie in the higheſt places.

4. Tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit,

And is made ſo much more excellent then the Angels in as much as hee hath obteined a more excellent name then they.

5. Cui enim dixit aliquando angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rurſum: Ego ero illi in Patrem: & ipſe erit mihi in Filium?

For vnto which of the Angels ſaid hee at any time / Thou art my Sonne / this day begate I thee? and againe / I will be his Father / and he ſhall be my Sonne?

An die Ebreer.

Das I. Capitel.

NAch dem vor zeiten GOtt manchmal / vnd mancherley weiſe geredt hat zu den Vätern / durch die Propheten. Hat er am letzten in dieſen tagen zu vns geredt / durch den Sohn.

EFter at Gud i fordom tid talede mange gonge oc i mange maade til Fedrene formedelſt Propheterne / Da talede hand paa det ſiſte i diſſe dage til oſſ / formedelſt Sønnen.

2. Welchen er geſetzt hat zum Erben über alles / durch welchen er auch die Welt gemacht hat.

Huilcken hand ſette til en Arffuing offuer alting / formedelſt huilcken hand giorde / oc Verden.

3. Welcher / ſintemal er iſt der glantz ſeiner Herrligkeit / vnd das Ebenbild ſeines weſens / vnd tregt alle ding mit ſeinem kräfftigen Wort / vnd hat gemacht die reinigung vnſer Sünde / durch ſich ſelbſt / hat er ſich geſetzt zu der rechten der Majeſtät / in der höhe.

Huilcken / efftersi hand er hans Herligheds ſkin / oc hans vereliſis rette Billede / oc bær alle ting met ſit krafftige Ord / oc giorde vore ſynders Renſelſe / formedelſt ſig ſelff / da ſette hand ſig hoſſ Maieſtatens høyre Haand / i det høye.

4. So vil beſſer worden denn die Engel / ſo gar vil einen höhern Namen er für jnen ererbet hat.

Oc hand er bleffuen ſaa meget bedre end Englene / ſom hand aldelis meget arffuede i høyre Naffn for dem.

5. Denn zu welchem Engel hat er jemals geſagt: Du biſt mein Sohn / heute hab ich dich gezeuget? Vnd abermal / Ich werde ſein Vater ſein / vnd er wird mein Sohn ſein.

Thi at huilcken Engel ſagde hand nogen tid til, Du eſt min Søn / Jeg fødde dig i dag? Oc atter igen Jeg ſkal vere hans Fader / oc hand ſkal vere min Søn.

K Zidůom.

Kapitola I.

ROzličně a mnohými ſpůſoby někdy Bůh mluwil Otcům ſkrze Proroky: Nayposléze pak těchto dnj mluwil nám ſkrze Syna ſwého.

BOg częſtokroć y rozmaitym obyczájem niekiedy mowił oycom náſzym przez Proroki. A w ty dni oſtáteczne mowił nam przez Syná.

2. Kteréhož vſtanowil Dědicem wſſech wěcý / ſkrze kteréhož včinil y wěky:

Kthorego poſtánowił dźiedźicem wſzytkich rzeczy / przez ktorego też świát ſtworzył.

3. Kterýžto gſa bleſkem ſláwy / a obrazem podſtaty geho / zdržuge wſſecky wěcy ſlowem mocy ſwé / očiſſtění hřijchůw naſſých ſkrze ſebe ſamého včiniw / ſedij na Prawicy welebnoſti na wýſoſtech:

Ktory będąc ſáſność chwały / y wyráżonym obrázem podſtáty iego / y zátrzymawáiąc wſzytkie rzeczy onym ſwoim mocnym ſłowem / ſpráwiwſzy oczyśćienie grzechow náſzych przez ſamego śiebie / uśiadł ná práwicy onego máieſtatu nawyżſzego.

4. Tijm důſtognějſſý nad Angely včiněn / čijm rozdijlněgſſý nad ně gméno dědičně obdržal.

Tym ſię zacnieyſzym zſtał nád Anioły / im oſobliwſzego imienia przed nimi doſtał.

5. Neb kterému geſt kdy z Angelůw řekl: Syn můg gſy ty / yá gſem dnes zplodil tebe? A opět: Já budu gemu za Otce / a on bude mi za Syna.

Abowiem kthoremu kiedy z Aniołow rzekł: Tyś ieſt Syn moy / iam ćiebie dźiś vrodźił? Y záſie: Będę mu Oycem / á on mi będźie Synem?

א

6 תוב דין אמתי דמעל בוכרא לעלמא אמר דלה יסגדון כלהון מלאכיה דאלהא:

Et ancora, quando egli introduce il Primogenito nel mondo, dice, E tutti gli Angeli di Dio l'adorino.

7 על מלאכא דין הכנא אמר דעבד מלאכוהי רוחא ומשמשנוהי נור יקדא:

E quanto à gli Angeli, dice, Ilqual fa i Venti suoi Angeli, e suoi ministri la fiamma del fuoco.

8 על ברא דין אמר ד כורסיך דילך אלהא לעלם עלמין שבטא פשיטא שבטא דמלכותך:

Ma del Figliuolo, dice, Il tuo Trono, o Dio, e per sempremai, lo scettro del tuo regno è scettro d'equità.

9 רחמת כאנותא ו סנית עולא מטול הנא משחך אלהא אלהך מ משחא דחדותא יתיר מן חבריך:

Tu hai amata la giustitia, & hai odiata l'iniquità: per questa cagione Iddio, l'Iddio tuo t'ha Vnto con olio di letitia sopra i tuoi compagni.

10 ותוב אנת מן ברישית סמת שתאסיה דארעא ושמיא עבד אידיך אנון:

E tu Signore fondasti dal principio la terra: e i cieli sono opere de le tue mani.

11 הנון עברין ואנת קים אנת וכלהון איך נחתא יבלון:

Essi periranno, ma tu sei stabile: e tutti come Vestimenti inuecchiaranno.

12 ואיך תכסיתא תעוף אנון הנון יתחלפון ואנת איך דאיתיך אנת ושניך לא נמרן:

Egli rauuolgerai come Vna Veste, e mutarannosi: ma tu sei il medesimo, e gli anni tuoi non mancaranno.

א

6 וכאשר עוד הוביל את־בכירו אל־התבל אמר וישתחוו לו כל־מלאכי אלהים:

Y otra vez, metiendo àl Primogenito en la redondez de las tierras, dize, Y adorenlo todos los Angeles de Dios.

7 ואל־מלאכים אמר עשה מלאכיו רוחות משרתיו אש להט:

Y ciertamente de los Angeles dize, El que haze sus Angeles espiritus, y à sus ministros, llama de fuego:

8 אך אל־בנו כסאך אלהים עולם ועד שבט מישור שבט מלכותך:

Mas àl Hijo, Tu throno, o Dios; por siglo del sigio: vara de equidad la vara de tu Reyno,

9 אהבת צדק ותשנא רשע על־כן משחך אלהים אלהיך שמן ששון מחבריך:

Amaste justicia, y aborreciste la maldad: por loqual te vngió Dios, el Dios tuyo, con olio de alegria mas que à tus companneros.

10 וגם אתה לפנים יהוה הארץ יסדת ומעשה ידיך שמים:

Item, tu, ò Sennor, en el principio fundaste la tierra; y los cielos son obras de tus manos:

11 המה יאבדו ואתה תעמד וכלם כבגד יבלו:

Los quales perecerán, mas tu eres permanente: y todos ellos se enuejecerán como vna ropa:

12 כלבוש תחליפם ויחליפו ואתה הוא ושנותיך לא יתמו:

Y como vn vestido los emboluerás y seran mudados: tu empero eres el mismo, y tus annos nunca se acabarán.

α.

6. Ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει, καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ.

Et encore, quant il introduit son Fils premier-né au monde, il dit, Et que tous les Anges de Dieu l'adorent,

7. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει, ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα.

Et quant aux Anges, il dit, Faisant les vents ses Anges, & la flamme de feu ses ministres.

8. Πρὸς δὲ τὸν υἱόν, ὁ θρόνος σου, ὁ θεὸς, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου.

Mais il dit quant au Fils, O Dieu, tō throne demeure ès siecles des siecles, & le sceptre de ton royaume est vn sceptre de droiture.

9. Ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεὸς, ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.

Tu as aimé iustice, & as haï iniquité: pour ceste cause, ô Dieu, ton Dieu t'a oinct d'huile de liesse par dessus tes consors.

10. Καὶ, σὺ κατ' ἀρχὰς, κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί.

Item, Toy Seigneur, as fondé la terre dés le commencement, & les cieux sont les œuures de tes mains.

11. Αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις· καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται.

Iceux periront, mais tu es permanent: & tous s enuieilliront comme vn vestement.

12. Καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτοὺς, καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι.

Et tu les ployeras en rouleau comme vn habit, & ils seront changés: mais toi tu es le mesme, & tes ans ne defaudront point.

CAP. I.

6. Et cùm iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit, Et adorent eum omnes angeli Dei.

And againe when he bringeth in his first begotten Sonne into the worlde / he sayth / And let all the Angels of God worshippe him.

7. Et ad angelos quidem dicit, Qui facit angelos suos, spiritus: & ministros suos, flammam ignis.

And of the Angels he saith / Hee maketh the Spirits his messengers / and his ministers a flame of fire.

8. Ad Filium autem: Thronus tuus Deus in seculum seculi: virga æquitatis, virga regni tui.

But unto the sonne he sayth: O God / thy throne is for euer and euer: the scepter of thy kingdome is a scepter of righteousnesse.

9. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatẽ: propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis.

Thou hast loued righteousnes and hated iniquitie. Wherefore God / euen thy God / hath anointed thee with the oyle of gladnes aboue thy felowes.

10. Et, Tu in principio Domine terram fundasti: & opera manuum tuarum sunt cæli.

And / Thou Lord / in the beginning hast established the earth / and the heauens are the workes of thine handes.

11. Ipsi peribunt, tu autem permanebis: & omnes ut vestimentum veterascent.

They shall perishe / but thou doest remaine: and they all shall waxe old as doth a garment.

12. Et velut amictum mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.

And as a vesture shalt thou folde them vp / and they shalbe changed: but thou art the same and thy yeeres shall not faile.

Das I. Capitel.

6. Vnnd abermal / da er einführet den Erstgebornen in die Welt / spricht er: Vnd es sollen jhn alle Gottes Engel anbeten.

Oc atter igen / der hand indfører den Førstfødde i Verden / siger hand / oc alle Guds Engle skulle tilbede hannem.

7. Von den Engeln spricht er zwar: Er macht seine Engel Geister / vnd seine Diener Fewerflammen.

Men hand siger om Englene / Hand gør sine Engle Aander / oc sine Tiener ildlue.

8. Aber von dem Sohn: Gott / dein Stul weret von ewigkeit zu ewigkeit / das Scepter deines Reichs ist ein richtiges Scepter.

Men om Sønnen / Gud / din stol varer fra euighed til euighed / dit Rigis Spir er en oprettet Spir.

9. Du hast geliebet die Gerechtigkeit / vnd gehasset die Vngerechtigkeit / darumb hat dich / O Gott / gesalbet dein Gott / mit dem Oele der Freuden / über deine Genossen.

Du elskte Retferdighed, oc hadede vretferdighed derfaare / O Gud / saluede din Gud dig / met glædens Olie / offuer dine Medelere.

10. Vnd du HERR hast von anfang die Erde gegründet / vnd die Himmel sind deiner Hände werck.

Oc du HERRE / grundfeste Jorden aff begyndelsen / oc Himlene ere dine henders gerning.

11. Dieselbigen werden vergehen / du aber wirst bleiben / vnd sie werden alle veralten / wie ein Kleid.

De skulle forgaa / men du skalt bliffue / oc de skulle gøris gamle / som it Klædebon.

12. Vnd wie ein Gewandt wirst du sie wandeln / vnd sie werden sich verwandeln. Du aber bist derselbige / vnd deine Jar werden nicht auffhören.

Oc du skalt forvende dem som it Klæde / Oc de skulle forvende sig. Men du est den samme / oc dine aar skulle icke afflade.

Kapitola I.

6. A opět / Když vwodij prworozeného na okršlek země / dij: Ať klaněgij se gemu wssyckni Angelé Boži.

A zasie gdy wwodźi pirworodnego ná swiath / powieda: A niech sie mu klániáią wszyscy Aniołowie Boży.

7. A o Angelijch zagisté dij: Kterýž činij Angely swé Duchy / a služebnijky swé plamenem ohně.

A o Aniełech mowi: Ktory poſtyſwe czyni duchy / á ſługi ſwoie płomieniem ogniá.

8. Ale k Synu prawij: Stolice twá Bože na wěky wěkůw / prut prawosti / prut Králowstwij twého.

Ale ku Synowi: Stolicá twoiá / Boże / ná wieki wiekow / ſceptrum ſpráwiedliwe / ieſt ci ſceptrum kroleſtwá twoiego.

9. Milowal gsy sprawedlnost / a w nenáwisti měl gsy neprawost: Protož pomazal tebe Buoh / Bůh twuog Olegem potěssenij a wesselij / nad spoluaučastnijky twé.

Vmiłowałeś ſpráwiedliwość / á nie nawidźiałeś nieprawości / dla tegoż pomázał cie Bog / Bog twoy / oleykiem radości / nád thowárzyſze twoie.

10. A Ty PAne na počátku založil gsy grunty Země / a dijla rukau twých gsau Nebesa.

N: Tyś Pánie na poczatku vgruntował ziemię / á niebioſa ſa ſpráwy rąk twoich.

11. Onať pominau / ale ty zůstaness: a wssecka yako raucho zwetssegij:

Onyć poginą / ále ty zoſtawaſz / á wſzytki iáko ſzátá zwiotſzeią.

12. A yako oděw změnijss ge / a změněna budau: Ale ty sám týž gsy / a Létha twá nezhynau.

A iáko odźienie zwiniesz ie / y odmienią sie / ále ty tenże ieſteś / y látá twoie nie vſtáną.

א

13 למן דין מן מלאכא ממתום אמר דתב מן ימיני עדמא דאסים בעלדבביך כובשא תחית רגליך :

Et a qual degli Angeli diſſe egli mai, Siedi à la mia deſtra, infin à tanto ch'io ponga i tuoi nimici per iſcabello de piedi tuoi?

א

13 אל־מי־מן המלאכים אמר בכל עת שב לימיני עד־אשית איביך הדם לרגליך :

Item à qual de los Angeles dixo jamàs Aſſentate à mis dieſtras, haſta que ponga à tus enemigos por eſtrado de tus pies?

α'.

13 Πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέ ποτε, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

Et auquel des Anges a-il onques dit, Sieds-toi à ma dextre, iuſqu'à tant que i'aye mis tes ennemis pour le marchepied de tes pieds?

14 לא הא כלהון איתיהון רוחא דתשמשתא דמשתדרין בתשמשתא מטול אילין דעתידין ל למארת חיא :

Non ſono eglino tutti ſpiriti amminiſtratori, mandati à ſeruire per conto di quelli che conſeguiranno l'heredità de la ſalute?

14 הלא כלם היו רוחות משרתות שלוחות לשרת בעבור האלה אשר עתידים לנחל את הישועה :

No ſon todos eſpiritus ſeruidores embiados en ſeruicio por amor de los que ſon los herederos de la ſalud?

14. Οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν.

Ne ſont-ils par tous eſprits adminiſtrateurs, enuoyés pour ſeruir, pour l'amour de ceux qui doiuēt receuoir l'heritage de ſalut?

ב

1 מטול הנא חיבינן דיתיראית נהוא זהירין במדם דשמען דלא נפל :

Per queſto, ci biſogna ben piu accuratamente attendere a le coſe vdite, accioche talora noi non iſcoliamo.

ב

1 על־כן שוה לנו היטב ועל־יתר להקשיב לאשר שמענו פן נלוז במעגלותינו :

Por loqual es meneſter que tanto con mas diligencia guardemos las coſas que auemos oydo, porque no nos eſcurramos.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μή ποτε παραῤῥυῶμεν.

Pour ceſte cauſe nous faut-il prendre de plus pres garde aux choſes que nous auons ouïes, afin que ne venions à nous eſcouler.

2 אן גיר מלתא דא דאתמללת ביד מלאכא אשתררת וכל דשמעה ועבר עליה קבל פורענא בכאנותא :

Imperoche ſe la parola pronuntiata per gli Angeli, fu ferma: & ogni traſgreſſione e diſobbedientia riceuè giuſta ricompenſa.

2 ואם הדבר אשר מדבר במלאכים היה נכון ולכל־בגד וסרה באה שלמת צדק :

Porque ſi la palabra dicha por el miniſterio de los Angeles, fue firme, y toda rebellion, y deſobediencia recibió juſta paga de ſu galardon.

2. Εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν.

Car ſi la parole prononcee par les Anges, a eſté ferme: & toute tranſgreſſion & deſobeiſſance a receu iuſte retribution:

3 איכנא חנן נערוק אן נבסא על אילין דהבון אנון חיין הנון דשריו מן מרן למתמללו ומן אילין דמנה שמעו בן אשתררו :

Come ſcamparemo noi non facendo ſtima d'vna coſi gran ſalute? laquale eſſendo primamente ſtata narrata da eſſo Signore, è ſtata poi confermata à noi da quelli che l'haueuano vdita.

3 איככה אנחנו נוס ננוס אם נבוז את הישועה כזאת אשר החלה לדבר באדנינו ומאשר שמעו ממנו אלינו נכונה :

Como eſcaparemos noſotros, ſi tuuieremos poco vna ſalud tan grande? la qual auiendo començado, à ſer publicada por el Sennor, ha ſido confirmada haſta noſotros por los que lo oyeron à el miſmo:

3. Πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα, τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας· ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη.

Comment eſchapperons-nous, ſi nous mettons à nonchaloir vn ſi grand ſalut, lequel ayant premierement commencé d'eſtre declaré par le Seigneur, nous a eſté confermé par ceux qui l'auoyent ouï?

CAP. I.

13. Ad quem autem angelorum dixit aliquando: Sede à dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?

Vnto which also of the Angels said hee at any time / Sit at my right hand/ til I make thine enemies thy footestoole?

Das I. Capitel.

13. Zu welchem Engel aber hat er jemals gesaget : Setze dich zu meiner Rechter/ biß ich lege deine Feinde zum Schemel deiner Füsse?

Til huilcken Engel sagde hand oc nogen tid/ Sæt dig hoss min høyre Haand/ indtil ieg legger dine Fiender til en skammel vnder dine føder?

Kapitola I.

13. A k kterému kdy z Angeluow/ řekl: Seď na Prawicy mé/ dokawádž nepoložijm nepřátel twých podnož noh twých?

Y ktoremuž z Aniolow kiedy rzekł? Siedz ná práwicy moiey/ áż położę nieprzyiaciele twoie podnożkiem nog twoich.

14. Nónne omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capient salutis?

Are they not all ministrings Spirits/ sent forth to minister / for their sakes which shall be heires of saluation?

14. Sind sie nicht alle zu mal dienstbare Geister / außgesand zum dienst/ vmb der willen / die ererben sollen die Seligkeit.

Ere de icke alle sammen tienstactige Aander / vdsende til Tienste/ for deris skyld/ som skulle arffue Salighed?

14. Wšack wšyckni gsau služebnij duchowé/ poslánij k službě pro ty/ kteřijž dědičně obdržij Spasenij.

Izali wszyscy nie są duchowie posługuiący / ktorzy na posługę bywáią posłáni dla tych / ktorzy dziedzicami będą zbáwienia?

CAP. II.

PRopterea abundantiùs oportet observare nos ea quæ audivimus: ne fortè pereffluamus.

Wherefore wee ought diligently to giue heed to the things which we haue heard / least at any time we should let them slippe.

Das II. Capitel.

DArumb sollen wir deste mehr warnemen deß worts / daß wir hören/ daß wir nicht dahin fahren.

DEr faare skulle wi diss mere tage vare/ paa Ordet/ som wi høre/ at wi skulle icke fare der hen.

Kapitola II.

PRotož mušýme my zachowáwati snažněgij to/ což gsme slýchali/ aby z nás to newypadlo.

A Przeto mamy na więcey pilnowáć tych rzeczy ktoresmy słyszeli/ iżbyśmy się kiedy nierozpłynęli.

2. Si enim qui per angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis prævaricatio, & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem.

For if the worde spoken by Angels was stedfast / and euery transgression / and disobedience receiued a iust recompence of rewarde.

2. Denn so das Wort fest worden ist/ das durch die Engel geredt ist/ vnd ein jegliche übertrettung vnnd vngehorsam hat empfangen seinen rechten lohn.

Thi at er det Ord bleffuet fast/ som er talet formedelst Englene/ oc huer offuertredelse/ oc wlydighed fick sin rette Løn.

2. Neb poněwádž ta řeč / kteráž skrze Angely powědijna/ byla pewná / a každé přestaupenij a neposlušenstwij wzalo sprawedliwau odměnu odplaty.

Abowiem iesli słowo powiedziáne przez Anioły/ było trwáłe/ á káżde przestępstwo y nieposłuszeństwo spráwiedliwą zapłátę odniosło.

3. Quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem: quæ cum initium accepisset enarrari per Dominum, ab eis qui audierũt, in nos confirmata est.

Howe shall wee escape/ if wee neglect so great saluation/ which at the first began to be preached by the Lorde/ and afterwarde was confirmed vnto vs by them that heard him.

3. Wie wöllen wir entfliehen/ so wir eine solche seligkeit nicht achten? Welche/ nach dem sie erstlich geprediget ist durch den HERRN/ ist sie auff vns kommen/ durch die/ so es gehöret haben.

Huorledis ville wi vndfly/ der som wi icke acte saadan en Salighed? Huilcken/ effter at hun bleff først predicket ved HERREN/ da er hun kommen til oss/ formedelst dem/ som det hørde.

3. Kterakž my pak vwarugeme se pomsty / zanedbáwáme-li tak weliké Spasenij? Kteréž když se naypržwé začalo wyprawowati skrze PAna: od těch kteřijž gsau slýchali/ na nás vtwrzeno gest.

Jákoż my vydziemy. ieśliby smy tákowego zbáwienia zániedbáli/ ktore gdy przez sámego Páná napirwey opowiedziáne było/ od tych ktorzy ieslyszeli było nam potwierdzone?

ב

4 כד סהד עליהון אלהא
באתותא ובתדמרתא
ובחילא משחלפא
ובפולגא דרוחא דקודשא
דאתיהבו איך צביניה׃

Rendendole testimonianza Iddio con segni e miracoli, e con varie virtù e distributioni de lo Spirito santo secondo la sua volontà.

5 לא הוא גיר למלאכא
שעבד עלמא דעתיד
דעליהי ממללינן׃

Imperoche ei non ha sottoposto à gli Angeli il mondo a venire, delqual noi parliamo.

6 אלא איך דמסהד
כתבא ואמר מנו גברא
דעהדתיהי וברה דאנשא
דסערתיהי׃

Et vn Profeta n'ha renduto testimonianza in vn luogo, dicendo, Che cosa è l'huomo, che tu lo visiti?

7 אמכתיהי קליל מן
מלאכא תשבוחתא
ואיקרא סמת ברישה
ואשלטתיהי בעבדא ד
דאידיך׃

Tu l'hai fatto alquanto minor che gli Angeli, tu l'hai incoronato di gloria e d'honore, e l'has constituito sopra l'opere de le tue mani.

8 וכל מדם שעבדת
תחית רגלוהי בהי דין דכל
מדם שעבד לה לא שבק
מדם דלא משעבד השא
דין לא עד כיל חזינן דכל
מדם משעבד לה׃

Tu hai sottoposte tutte le cose sotto i suoi piedi, Certo ne l'havergli sottoposte tutte le cose, niente ha lasciato che non gli sia sotto posto. Ma noi al presente non vediamo ancora esserli sottoposte tutte le cose.

9 הו דין דמך קליל מן
מלאכא חזינן דהויו ישוע
מטול חשא דמותה
ותשבוחתא ואיקרא סים
ברישה הו גיר סתר מן א
אלהא בטיבותה חלף כל־
נש טעם מותא׃

Ma vediamo colui che era stato fatto alquanto minor che gli Angeli, cioè Giesu per la passion de la morte essere incoronato di gloria e d'honore: accioche per la gratia di Dio gustasse la morte per tutti.

ב

4 ואלהים העיד באותות
ומופתים וגבורות רבות ובמתנות
רוח הקדש כרצונו׃

Testificando juntamente con ellos Dios con sennales y milagros y diuersas marauillas, y con dones del Espiritu Sancto repartiendolos segun su voluntad.

5 כי־לא שת תחת רגלי
המלאכים את־עולם הבא
אשר דברנו עליו׃

Porque no sujetó à los angeles el mundo venidero, de loqual hablamos.

6 כי־העיד איש במקום פלמוני
לאמר מה אנוש כי־תזכרנו
ובן־אדם כי־תפקדנו׃

Testificó empero vno encierto lugar, diziendo, Que es el hombre que te acuerdas deel, ò el hijo del hombre que lo visitas?

7 ותחסרהו מעט מאלהים
וכבוד והדר תעטרהו תמשילהו
במעשי ידיך׃

Heziste lo vn poco menor que los Angeles, coronastelo de gloria y de honrra, y pusistelo sobre las obras de tus manos.

8 כל שתה תחת רגליו ובאשר
כי־כל שת תחתיו אחד לא
השאיר אשר לא הושת תחתיו
ומעת עודנו לא ראים אנחנו
כי־כל־דברים הושתו תחתיו׃

Todas las cosas sujetaste debaxo de sus pies Ponque en quanto le sujetó todas las cosas, nada dexó que no sea sujeto à el. Mas aun no vemos que todas las cosas le son sujetas.

9 כי־אתו אשר מעט מאלהים
מחסר ראים אנחנו את־ישוע
בעבור ענוי המות וכבוד והדר
מעטר אשר בתחנת אלהים על־
כלם יטעם את־המות׃

Empero vemos à aquel Iesus coronado de gloria y de honrra, que es hecho vn poco menor que los Angeles por passion de muerte, paraque por gracia de Dios gustasse la muerte por todos.

β.

4. Συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ θεοῦ σημείοις τε καὶ τέρασι, καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, καὶ πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς, κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν;

Dieu en outre leur rendant ensemble tesmoignage par signes & miracles, & diuerses vertus, & distributions du sainct Esprit, selon sa volonté.

5. Οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν, περὶ ἧς λαλοῦμεν.

Car il n'a point assuietti aux Anges le monde à venir, duquel nous parlons.

6. Διεμαρτύρατο δέ που τις, λέγων, τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν;

Et quelcun a tesmoigné en quelque lieu, disant, Qu'est ce que de l'homme, que tu ayes souuenance de lui? ou du fils de l'homme que tu le visites?

7. Ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους· δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτὸν, καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου.

Tu l'as fait vn petit moindre que les Anges, tu l'as couronné de gloire & d'honneur, & l'as estabili sur les œuures de tes mains.

8. Πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον. νῦν δὲ οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα.

Tu as assuietti toutes choses, sous ses pieds. Or en ce qu'il lui a assuietti toutes choses, il n'a rien laissé qui ne lui soit assuietti. Si ne voyons-nous point encore maintenant toutes choses lui estre assuietties.

9. Τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον, βλέπομεν Ἰησοῦν, διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον· ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσηται θανάτου.

Mais nous voyons couronné de gloire & d'honneur celui qui auoit esté fait vn petit moindre que les Anges, assauoir Iesus, par la passion de sa mort, afin que par la grace de Dieu, il goustast la mort pour tous.

CAP. II.

4. Conteſtante Deo ſignis, & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus ſancti diſtributionibus ſecundùm ſuam voluntatem.

God bearing witnes thereto / both with ſignes and wonders / and with diuers miracles / and giftes of the holy Ghoſt / according to his owne will?

5. Non enim angelis ſubiecit Deus orbem terræ futurum, de quo loquimur.

For hee hath not put in ſubiection vnto the Angels the worlde to come / whereof we ſpeake.

6. Teſtatus eſt autem in quodam loco quis, dicens, Quid eſt homo quòd memor es eius: aut filius hominis quoniam viſitas eum?

But one in a certaine place witneſſed / ſaying / What is man / that thou ſhouldeſt be mindefull of him: or the ſonne of man that thou wouldeſt conſider him.

7. Minuiſti eum paulominus ab angelis: gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.

Thou madeſt him a litle inferiour to the Angels: thou crownedſt him with glorie and honour / and haſt ſet him aboue the workes of thine handes.

8. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius, In eo enim quòd omnia ei ſubiecit: nihil dimiſit non ſubiectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia ſubiecta ei.

Thou haſt put all things in ſubiection vnder his feete. And in that hee hath put all thinges in ſubiection vnder him / hee left nothing that ſhoulde not bee ſubiect vnto him. But wee yet ſee not all thinges ſubdued vnto him.

10. Eum autem qui modico quàm angeli, minoratus eſt, videmus Ieſum propter paſſionem mortis, gloria & honore coronatum: ut gratia Dei, pro omnibus guſtaret mortem.

But we ſee Jeſus crowned with glorie & honour / which was made a litle inferiour to the Angels / through the ſuffering of death / that by Gods grace hee might taſte death for all men.

Das II. Capitel.

4. Vnd Gott hat jhr zeugniß gegeben / mit zeichen / wunder vnnd mancherley kräfften / vnd mit außtheilung deß heiligen Geiſtes / nach ſeinem willen.

Oc Gud gaff dem Vidniſbyrd / met tegen / vnderlige Gerninger / oc mangfoldig krafft / oc met den hellig Aands vddelelſe / effter hans vilie.

5. Denn er hat nicht den Engeln vnterthan die zukünfftige Welt / davon wir reden.

Thi hand giorde icke Englene den tilkommende Verden vnderdanig / om huilcken wi tale.

6. Es bezeuget aber einer an einem ort / vnd ſpricht: Was iſt der Menſch / daß du ſein gedenckeſt? Vnd deß Menſchen Son / daß du jhn heimſucheſt?

Der vidner en paa en ſted / oc ſiger / huad er Menniſken / at du tencker paa hannem? Oc Menniſkens Søn / at du hiemſøger hannem?

7. Du haſt jhn eine kleine zeit der Engel mangeln laſſen / Mit preiß vnd ehren haſt du jn gekrönet / vnd haſt jn geſetzt über die werck deiner hände.

Du lodſt hannem fattis Engle en liden tid / Du krunede hannem met priſſ oc ære / oc ſette hannem offuer dine henders gerninger.

8. Alles haſt du vnterthan zu ſeinen füſſen. In dem / daß er jhm alles hat vnterthan / hat er nichts gelaſſen / daß jm nicht vnterthan ſey. Jetzt aber ſehen wir noch nicht / daß jhm alles vnterthan ſey.

Du lagde alting vnder hans føder. I det at hand vnderlagde hannem alting / da forlod hand inted / at det ey er hannem vndergiffuet. Men wi ſee icke end nu / at alting er hannem vndergiffuen.

9. Den aber / der ein kleine zeit der Engel gemangelt hat / ſehen wir / daß es Jeſus iſt / durchs leiden deß Todts gekrönet mit preiß vnnd ehren / auff daß er von Gottes Gnaden für alle den Tod ſchmecket.

Men wi ſee den / ſom en liden tid fattedis Engle / at det er Jheſus / ſom er formedelſt Dødens pine kruner met priſſ oc ære / Paa det hand ſkulde aff Guds naade ſmage Døden for alle.

Kapitla II.

4. Wyſwědčenijm Božijm ſkrze znamenij / a zázraky / a rozličnė mocy / y vdělowánijm daruow Ducha Swatého / podlė wuole geho.

A Bog weſpoł świádczył / y przez znáki / przez cudá / y rozmaite mocy / y przez vdźielenie Duchá świętego / według ſwey woley.

5. Nebo Buoh nepoddal Angeluom budaucyho okrſſlka zemſkého / o kterėmžto mluwijme:

Abowiemći Aniołom nie poddał onego świátá przyſzłego / o ktorym mowimy.

6. Ale ſwědčil na gednom mijſtė geden / řka: Co geſt Člowěk / že pomnijš na něho / aneb Syn člowěka / že nawſſtěwugeš gey.

A niektory świádczył ná niektorym mieyſcu mowiąc: Coż ieſt człowiek iż go pámiętaſz / ábo ſyn człowieczy iż nań wzgląd maſz?

7. Malíčkos ho menſſyho včinil než Angely / ſláwau a ctij korunowal gſy ho / a vſtanowil gſy gey nad dijlem rukau twých.

Vczyniłeś go máło co niżſzym nád Anioły / vkoronowáłeś go chwałą y czcią / y poſtanowiłeś go nad wſzytkimi ſprawámi rąk twoich.

8. Wſſecky wěcy poddal gſy pod nohy geho. Že geſt pak wſſecky wěcy poddal gemu / tedy zagiſtė nic nepozuoſtawil / cožby nebylo poddáno gemu. Ale nynij geſſtė newidijme / aby gemu wſſecky wěcy poddány byly.

Poddałeś wſzytki rzeczy pod nogi tego / A záiſte przez to iż mu wſzytki rzeczy poddał / nic nie opuśćił coby temu poddanego nie było / iednák teraz ieſzcze nie widźimy wſzytkich rzeczy być mu poddánych.

9. Toho pak kterýž málo menſſý včiněn geſt než Angelé / widijme Gežijſſe pro vtrpnau Smrt ctij ſláwau korunowaného / aby ſkrze miloſt Božij za wſſecky okuſyl Smrti.

Ale Jezuſá onego obaczamy vkoronowánego chwałą y czcią / ktory ſię máło co zſtał niżſzym nad Anioły / dlá męki śmierći / áby z łáſki Bożey zá wſzytki śmierći ſkoſztował.

ב | ב | β.

10 יאא הוא גיר להו דכל באידה וכל מטולתה ובניא סגיאא אעל לתשבוחתה לרישא דחייהון בחשא גמריוהי׃

Percioche egli era conueniente che colui, per cagion delquale son tutte le cose, e per opera del quale son tutte le cose, conducendo egli molti figliuoli a la gloria, consacrasse con afflittioni il principe de la lor salute.

10 כי שנה לו אשר בעבורו כל־דברים ואשר בו כל־דברים ואשר מביא בנים רבים לכבוד להשלים את־נשיא ישועתמו בעני׃

Porque conuenia que à aquel por amor del qual son todas las cosas, y por el qual son todas las cosas, auiendo de traer en su gloria à muchos hijos, hiziesse consumado por afliciones àl author de la salud deellos.

10. Ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ, δι᾽ ὃν τὰ πάντα, καὶ δι᾽ οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, διὰ παθημάτων τελειῶσαι.

Car il'estoit conuenable que celui, pour lequel sont toutes choses, & par lequel sont toutes choses, puis qu'il amenoit plusieurs enfans à gloire, consacrast le prince de leur salut par afflictions.

11 הו גיר דמקדש והנון דאתקדשו מן חד אנון כלהון מטול הנא לא בהת דנקרא אנון אחוהי׃

Imperoche e quel che santifica, e quei che son santificati, tutti son da vno: per laqual cosa non si vergogna di chiamarli fratelli.

11 כי המקדיש והנקדשים מאחד כלמו על־כן לא התבושש לקרא להם אחים׃

Porque el que sanctifica y losque son sanctificados de vno son todos: por loqual no se auergüença de llamarlos Hermanos.

11. Ὅ, τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι, ἐξ ἑνὸς πάντες. δι᾽ ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν.

Car & celui qui sanctifie, & ceux qui sont sanctifiés, sont tous d'vn: pour laquelle cause il ne prend point à honte de les appeler freres.

12 כד אמר אסבר שמך לאחי ובגוה דעדתא אשבחך׃

Dicendo, Io annuntiarò il tuo nome a i miei fratelli, e laudarotti nel mezo de la Congregatione.

12 לאמר אספרה שמך לאחי בתוך קהל אהללך׃

Diziendo, Annunciaré à mis Hermanos tu nombre, en medio de congregacion te alabaré.

12. Λέγων, ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε.

Disant, I'annoncerai ton Nom à mes freres, & te louerai au milieu de l'assemblee.

13 ותוב דאנא אהוא תכיל עלוהי ותוב הא אנא ובניא דיהבת לי אלהא׃

E piu, Io mi confidarò in lui. Et ancora, Ecco me e i fanciulli, che Iddio m'ha dati.

13 ועוד אני אחסה בו ועוד הנה אנכי והילדים אשר נתן לי יהוה׃

Y otra vez, Yo confiaré en el. Y otra vez, He aqui yo y mis hijos que me dió Dios.

13. Καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ᾽ αὐτῷ. καὶ πάλιν, ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἅ μοι ἔδωκεν ὁ θεός.

Et derechef, Ie me confierai en lui, Et encore, Me voici, moi & les enfans que Dieu m'a donnés.

14 מטול גיר דבניא אשתותפו בבסרא ובדמא אף הו בה בדמותא אשתותף בהין בהלין דבמותה נבטל למן דאחיד שולטנא דמותא דאיתוהי סטנא׃

Adunque poi che i fanciulli son partecipi de la carne e del sangue, ancor egli n'ha similmente partecipato: accioche per mezo de la morte distruggesse colui che haueua l'Imperio de la morte, cioè il diauolo.

14 וכי הילדים חברי בשר ודם המה גם הוא כמו כן חברם נהיה אשר במות יחבל אותו לאשר יש לו כח וגבורת המות זה הוא השטן׃

Ansique porquanto los hijos communicaron à carne y à sangre, el tambien ansi participó de lo mismo, para destruyr por lo muerte àlque tenia el imperio de la muerte, es à saber, el diablo.

14. Ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι, τὸν διάβολον.

Depuis donc que les enfant participent à la chair & au sang, lui aussi semblablement a participé aux mesmes choses, afin que par la mort il destruisist celui qui auoit l'empire de mort, c'est assauoir le diable:

15 וישרא להנון אילין דבדחלתא דמותא בכלהון חייהון משעבדין הוו לעבדותא׃

E liberasse tutti quelli che per timor de la morte erano per tutta la vita loro soggetti à seruitù.

15 ויפלטמו כלם אשר ביראת המות בכל־חייהם נשבים היו לעבודה׃

Y librar à losque por el temor de la muerte estauan por toda la vida sujetos à seruidumbre.

15. Καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας.

Et qu'il en deliurast tous ceux qui pour crainte de mort estoyent toute leur vie assuiettis à seruitude.

CAP. II.

10. Decebat enim eum propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorem ſalutis eorum per paſſionem conſummare.

For it became him / for whome are all thinges / and by whome are all thinges / ſeeing that hee brought many children vnto glorie / that hee ſhoulde conſecrate the Prince of their ſaluation through afflictions.

11. Qui enim ſanctificat, & qui ſanctificantur: ex uno omnes. Propter quam cauſam non confunditur fratres eos vocare.

For he that ſanctifieth / and they which are ſanctified / are all of one: wherefore he is not aſhamed to call them brethren.

12. Dicens, Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio eccleſiæ laudabo te.

Saying / I will declare thy Name vnto my brethren: in y mids of the Curch will I ſing praiſes to thee.

13. Et iterum, Ego ero fidens in eum. Et iterum: Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Deus.

And againe / I will put my truſt in him. And againe / Behold / here am I / and the children / which God hath giuen me.

14. Quia ergo pueri communicaverunt carni & ſanguini: & ipſe ſimiliter participavit eiſdem: ut per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, id eſt, diabolum.

Foraſmuch then as the children were partakers of fleſhe and blood / hee alſo him ſelfe likewiſe tooke part with them / that he might deſtroy through death / him that had the power of death / that is the deuill.

15. Et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſervituti.

And that he might deliuer all them / which for feare of death were all their life time ſubiect to bondage.

Das II. Capitel.

10. Denn es ziemet dem / vmb deß willen alle ding ſind / vnd durch den alle ding ſind / der da vil Kinder hat zur Herrligkeit geführet / daß er den Hertzogen jhrer ſeligkeit durch leiden volkommen machte.

Thi det ſømede hannem / for hues ſkyld alle ting ere / oc formedelſt huilcken alle ting ere / den ſom førde mange Børn til Herlighed / at hand ſkulde gøre Forſten til deris ſalighed fuldkommen formedelſt pine.

11. Sintemal ſie alle von einem kommen / beyde der da heiliget / vnd die da geheiliget werden. Darumb ſchämet er ſich auch nicht / ſie Brüder zu heiſſen.

Efterdi de komme alle aff en / baade den ſom helliger / oc de ſom bliffue helligede. Der faare ſkammer hand ſig oc icke / at kalde dem Brødre.

12. Vnd ſpricht: Jch wil verkündigen deinen Namen meinen Brüdern / vnd mitten inn der Gemeine dir lobſingen.

Oc ſiger / ieg vil forkynde mine Brødre dit Naffn / oc ſiunge dig Loff met iblant Menigheden.

13. Vnd abermal: Jch wil mein vertrawen auff jn ſetzen. Vnd abermal: Sihe da / Jch vnd die Kinder / welche mir Gott gegeben hat.

Oc atter igen / Jeg vil forlade mig paa hannem. Oc atter igen / ſee der / ieg oc de Børn / ſom Gud gaff mig.

14. Nach dem nun die Kinder fleiſch vnd blut haben / iſt ers gleicher maſſen theilhafftig worden / Auff daß er durch den Todt die macht neme dem / der deß Todtes gewalt hatte / das iſt / dem Teuffel.

Efterdi at Børnene haffue nu kød oc blod / da er hand i lige maade bleffuen delactig der vdi / Paa det hand ſkulde formedelſt Døden tage macten fra den / ſom haffde vold offuer Døden / det er / Dieffuelen.

15. Vnd erlöſete die / ſo durch forcht deß Todtes im gantzen leben Knechte ſein muſten.

Oc frelſte dem / ſom formedelſt Dødens fryct / ſkulde veret Tienere i al deris Liffs tid.

Kapitola II.

10. Neb geſt ſluſſalo na toho / ſkrze kterěhož gſau wſſecky wěcy / a pro kterěhož geſt wſſecko / aby mnohé Syny přiweda k ſláwě / rozmnožitele a puowoda gegich Spaſenij / ſkrze vmučenij dokonalé včinil:

Abowiem godziło ſię áby ten dla ktorego ſą wſzytki rzeczy / y przez ktorego ſą wſzytki rzeczy / wiele ſynow do chwały przywodząc / kſiążę zbáwienia ich przez męki poświęcił.

11. Nebo y ten / kterýž poſwěcuge / y ti kteřijž poſwěceni býwagij / z gednoho wſſyckni gſau. Pro kteraužto přijčinu neſtydij ſe gmenowati ge bratřijmi.

Bo y ten ktory poświęca / y ci ktorzy bywáią poświęceni / z iednego ſą wſzyſcy / dla ktorey przyczyny nie wſtyda ſię bráciá ich názywáć.

12. Řka: Zwěſtugi gměno twé Bratřijm mým / a v proſtřed Cýrkwe tebe chwáliti budu.

Mowiąc: Opowiem imię twoie bráciey moiey / w pośrzodku kościołá pieśni tobie záſpiewam.

13. A opět: Já budu vffati w něho. A opět ginde: Ay yá a děti mé / kteréž dal mi Buoh.

Y záſię: Będę iemu dufał. Y záſię: Oto ia y dzieci ktore mi dał Bog.

14. Protož tehda / když děti včaſtenſtwij měli s tělem a krwij / y on také w těmž včaſtenſtwij měl / aby ſkrze ſmrt zkazyl toho / kterýž měl wládařſtwij nad ſmrtij / to geſt ďábla:

Iż tedy dzieći vczeſtnikki ſą ćiáłá y krwie / tákże też y on zſtał ſię vczeſtnikiem tych rzeczy / áby przez śmierć zniſzczył tego ktory miał páńſtwo śmierći / to ieſt czártá.

15. A aby wyſwobodil ty / kteřijžto ſtrachem ſmrti / po wſſecek čas žiwota ſwého bylj zawázáni k ſlužbě.

A iżby wyzwolił ty / ktorzy kolwiek prze boiaźń śmierći / przez wſzytek żywot poddáni byli pod niewolą.

ב

16 לא הוא גיר מן
מלאכא נסב אלא מן
זרעה דאברהם נסב:

Percioch'egli certo non ha preſo gli Angeli, ma ha preſo il ſeme d'Abraam.

17 מטול הנא זדק הוא
דבכל מדם יתדמא ל
לאחוהי דנהוא מרחמנא
ורב כומרא מהימנא
באלהא ונהוא מחסנא
על חטהוהי דעמא:

Però l'è biſognato in tutte le coſe eſſer ſimile a fratelli: accioche foſſe miſericordioſo e fedel pontefice ne le coſe da farſi verſo Iddio, per ſatisfar per i peccati del popolo.

18 בהי גיר דהו חש וא
ואתנסי משכח דנעדר ל
לאילין דמתנסין:

Perche da quel ch'egli ha patito, eſſendo tentato, può ſoccorrer à quelli che ſon tentati.

ב

16 כי־לא בכל דבר לקח את־
המלאכים כי־אם את־זרע
אברהם לקח:

Que no tomó à los Angeles, mas à la ſimiente de Abraham tomô.

17 לכן שוה לו בכל דברים
להדמות לאחיו להיותו חנון
ורחום וכהן גדול נאמן לפני
אלהים לכפר על־עונות העם:

Por loqual deuia hazerſe en todo ſemejante à los hermanos, para ſer hecho miſericordioſo y fiel pontifice en loque es para con Dios es à ſaber para expiar los peccados del pueblo:

18 כי־באשר נגוע מכה מענה
ומנסה הוא יוכל לעזר למנסים:

Porque en quanto el miſmo padeció y fue tentado, es poderoſo para tambien ſocorrer à losque ſon tentados.

β'.

16. Οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται.

Car certes il n'a nullement prins les Anges, mais a prins la ſemence d'Abraham.

17. Ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται, καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ.

Parquoi il a falu qu'il fuſt ſouuerain Sacrificateur, miſericordieux & fidele ès choſes qui doiuent eſtre faites enuers Dieu, afin de faire propitiation pour les pechés du peuple.

18. Ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεὶς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

Car par ce qu'il a ſouffert en eſtant tenté, il eſt auſſi puiſſant pour ſecourir ceux qui ſont tentés.

ג

1 מכיל אחי קדישא
דאתקריתון בקרינא דמן
שמיא חואוהי להנא
שליחא ורב כומרא
דתודיתן ישוע משיחא:

Per laqualcoſa, fratelli ſanti, che ſete partecipi de la celeſte vocatione, conſiderate l'Apoſtolo e Pontefice de la noſtra confeſſione, Chriſto IESV.

2 דמהימן למן דעבדה
איך מושא בכלה ביתה:

Che è fedele à colui che l'ha conſtituito (come fu ancor Moiſè) fedele, dico, in tutta la caſa di eſſo.

3 סגיאא הי תשבוחתה
דהנא טב מן דמושא
איכנא דסגי איקרא
דבניה דביתא טב מן ב
בניניה:

Percioche coſtui è ſtato tenuto degno di tanto maggior gloria che Moiſè, quanto maggior honore ha colui che ha edificata la caſa, che non ha eſſa caſa.

ג

1 לכן אחי הקדושים וחברי
קריאת השמים הביטו את־שליח
וכהן ראש תודתנו את־ישוע
המשיח:

Portanto, Hermanos, Sanctos, Participantes de la vocacion celeſtial, conſiderad el Apoſtol y Pontifice de nueſtra profeſſion el Chriſto Ieſus:

2 אשר נאמן הוא לעשהו
כמו גם משה בכל־ביתו:

Fiel àl que lo conſtituyó ſobre toda ſu caſa como tambien Moyſen.

3 כי־כבוד גדול יש לזה ממשה
במה יותר יש־כבוד לבונה בית
מן הבית:

Porque de tanto mayor gloria que Moyſen éſte es eſtimado digno, quanto tiene mayor dignidad que la caſa, el que la fabricó.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν.

Parquoi, freres ſaincts, qui eſtes participans de la vocation celeſte, conſiderez l'Apoſtre & ſouuerain Sacrificateur de noſtre profeſſion, aſſauoir Ieſus Chriſt.

2. Πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτὸν, ὡς καὶ μωσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

Qui eſt fidele à celui qui l'a eſtabli, ainſi que Moyſe auſſi eſtoit fidele en toute la maiſon d'icelui.

3. Πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ μωσῆν ἠξίωται, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν.

Car ceſtui-ci eſt reputé digne d'vne plus grande gloire que Moyſe, en tant que celui qui a edifié la maiſon, eſt en plus grande dignité que la maiſon meſme.

CAP. II.

16. Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit.

For hee in no sort tooke the Angels/ but he tooke the seede of Abraham.

17. Vnde debuit per omnia fratribus similari: ut misericors fieret & fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi.

Wherefore in all thinges it became him to be made like vnto his brethren/ that hee might bee mercifull / and a faithfull high Priest in thinges concerning God / that hee might make reconciliation for the sinnes of the people

18. In eo enim in quo passus est ipse & tentatus: potens est & eis qui tentantur auxiliari.

For in that he suffered/ & was tempted/ he is able to succour them that are tempted.

CAP. III.

VNde fratres sancti, vocationis cælestis participes, considerate Apostolum, & pontificem confessionis nostræ Iesum (*Christum.*)

Therefore holy brethren/ partakers of the heauenly vocation / consider the Apostle and high Priest of our profession/ Christ Jesus.

2. Qui fidelis est ei qui fecit illum, sicut & Moyses in omni domo eius.

Who was faithfull to him that hath appointed him / euen as Moses was in all his house.

3. Amplioris enim gloriæ iste præ Moyse dignus est habitus, quanto ampliorem honorem habet domus, qui fabricavit illam.

For this man is counted worthy of more glorie then Moses/ in asmuch as he which hath builded the house / hath more honour then the house.

Das II. Capitel.

16. Denn er nimpt nirgend die Engel an sich/ sondern den Samen Abrahe nimpt er an sich.

Thi hand tager ingen sted Engle til sig/ men Abrahams Sæd tager hand til sig.

17. Daher must er aller ding seinen Brüdern gleich werden / auff daß er barmhertzig würde / vnnd ein trewer Hoherpriester für Gott/ zuversöhnen die sünde deß Volcks.

Der faare skulde hand vere sine Brødre lig i alting/ paa det hand skulde bliffue barmhertig/ oc en trofast ypperste Prest faar Gud/ oc forlige Folckens synder.

18. Denn darinnen er gelitten hat vnnd versucht ist/ kan er helffen denen die versucht werden.

Thi der vdi som hand leed oc bleff fristet/ kand hand hielpe dem/ so bliffue fristede.

Das III. Capitel.

DErhalben/ jr heiligen Brüder/ die jr mit beruffen seyt/ durch den himlischen beruf/ nemet war deß Apostels vnd Hohenpriesters/ den wir bekennen/ Christi Jesu.

DEr faare/ i hellige Brødre/ i som oc ere kallede/ formedelst det Himmeliske Kald/ tager vare paa den Apostel oc ypperste Prest/ som wi bekende Christum Jhesum.

2. Der da trew ist/ dem/ der jhn gemacht hat/ wie auch Moses / inn seinem gantzen Hause.

Der er hannem tro / som giorde hannem/ ligesom oc Mose/ i hans gantske Huss.

3. Diser aber ist grösser ehren werth denn Moses / nach dem er eine grössere ehre am Hause hat/ der es bereitet/ denn das Hauß.

Men denne er større ære verd/ end Mose/ effterdi/ at den haffuer større ære aff Huset / som det bereder/ end Huset.

Kapitola II.

16 Neb nikdý přirozenj Angelského nepřijal/ ale sýmě Abrahamowo přijal.

Bo záiste nie przyimowal Anielow/ ale plemie Abráamowe przyimowal.

17. A tak we wssem měl podoben býti Bratřijm/ aby milosrdný byl a wěrný Biskup/ w gednánij wěcý náležitých před Bohem/ kterýžby milostiwě odpustil hřijchy lidské.

Zkad mial we wszytkim być podobnym bráciey/ áby byl milosiernym/ y wiernym Káplanem w tych rzeczach/ ktore sie v Bogá dziać miáły/ ku vblagániu grzechow ludzkich.

18. Protož zagisté/ že gest trpěl a pokaussýn/ mocen gest těm/ kteřij pokaussenij býwagij/ také spomáhati.

Abowiem z tego co ćirpial gdy byl kuszon/ može y ty ktorzy kuszeni bywáia podpomoc.

Kapitola. III.

PRotož Bratřij Swatij/ powolánij Nebeského včastni/ patřte na Apostola a Biskupa wyznánij nasseho Gežjsse:

A Przetož brácia świeci/ vczestnicy wezwánia niebieskiego/ obáczcie Apostolá y nawyższego Kaplana wyznania nászego Krystusá Jezusá.

2. Kterýžto wěrný gest tomu/ kdož gey vstanowil/ yako y Moyžijs we wssem domu geho.

Wiernego temu ktory go postánowil/ táko y Mojżesz we wszytkim domu tego.

3. Wětssý zagisté tento nad Moyžijsse cti hoden gest/ čijm hognégssý čest má nad Dům ten kdož gey wystáwě.

Bo tym wiecey chwaly byl godzien nád Mojżeszá/ im wiecsza cześć ma then ktory zbudowal dom/ niż dom sam.

ג

4 כל ביתא גיר מן אנשא
הו מתבנא הו דין דבנא כל
אלהא הו׃

Perche ogni casa è edificata da qualcuno: e colui che ha fabbricate tutte queste cose, è Iddio.

5 ומושא איך עבדא
אתהימן בביתא כלה
לסהדותא דאילין דעתידן
הוי למתמללו באידה׃

E Moise fu ben fedele in tutta la casa di lui, come famiglio, in testimonio de le cose che s'haueuano à dire.

6 משיחא דין איך ברא
על ביתה ואיתוהי ביתה
חנן אן עדמא לחרתא
נאחוד גליות אפא ו
ושובהרא דסברה׃

Ma Christo come Figliuolo è sopra la casa sua, la cui casa siamo noi, se terremo ferma la confidentia e la gloria de la speranza in sin al fine.

7 מטול דאמרת רוחא
דקודשא דיומנא אן
בקלה תשמעון׃

Perilche, come dice lo Spirito santo, Se voi hoggi vdirete la voce sua.

8 לא תקשון לבותכון
למרגזותה איך במרמרנא
ואיך יומא דנסיונא
דבמדברא׃

Non indurate i vostri cuori, si come nel irritamento nel dì de la tentatione nel diserto.

9 דנסיוני אבהיכון ובקו
חזו עבדי ארבעין שנין׃

Doue i Padri vostri mi tentorono, mi prouorono, e viddero l'opere mie, per quaranta anni.

10 מטול הנא מאנת לי
בדרא הו ואמרת דעמא
הו דטעא לבהון והנון לא
ידעו אורחתי׃

Laonde io mi fastidij di quella generatione, e dissi, Essi sempre errano col cuore: ne hanno conosciute le mie vie.

ג

4 כִּי־כָל־בַּיִת נִבְנָה מֵאִישׁ
וַאֲשֶׁר בָּנָה אֶת־כֹּל אֱלֹהִים הוּא׃

Porque toda casa es edificada de alguno: y elque criò todas las cosas, Dios es.

5 וּמֹשֶׁה נֶאֱמָן הָיָה בְּכָל בֵּיתוֹ
כִּמְשָׁרֵת לְעֵדוּת הַמְדֻבָּרִים׃

Item, Moysen à la verdad fue fiel sobre toda su casa, como criado empero para testificar loque se auia de dezir.

6 וְהַמָּשִׁיחַ כְּמוֹ בֵן בְּבֵיתוֹ וּבֵיתוֹ
הוּיִים אֲנַחְנוּ אִם אֶת־בִּטָּחוֹן
וּתְהִלַּת הַשֶּׂבֶר עַד־הַקֵּץ בְּעֹז
נֹאחֵז׃

Mas el Christo, como el hijo sobre su casa, la qual casa somos nosotros, si hasta el cabo retuuieremos firme la confiança, y la esperança gloriosa.

7 עַל־כֵּן כְּמוֹ אוֹמְרָה רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִשְׁמָעוּ׃

Por loqual, como dize el Espiritu Sancto, Si oyerdes oy su boz.

8 אַל־תַּקְשׁוּ לְבַבְכֶם כִּמְרִיבָה
כְּיוֹם מַסָּה בַּמִּדְבָּר׃

No endurezcays vuestros coraçones, como en la irritacion, en el dia de la tentacion enel desierto.

9 אֲשֶׁר נִסּוּנִי אֲבוֹתֵיכֶם בְּחָנוּנִי
גַּם רָאוּ פוֹעֲלִי אַרְבָּעִים שָׁנָה׃

Donde me tentaron vuestros padres; me prouaron, y vieron mis obras, quarenta annos.

10 לָכֵן אָקוּט בְּדוֹר וָאֹמַר עַם
תּוֹעֵי לֵבָב הֵם וְהֵם לֹא יָדְעוּ
דְרָכָי׃

A causa de lo qual me enemisté con esta generacion, y dixe, Perpetuamente yerran de coraçon, ni ellos han conocido mis caminos:

γ.

4. Πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος. ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας, θεός.

Car toute maison est bastie par quelcun: or celui qui a basti toutes ces choses, c'est Dieu.

5. Καὶ μωσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ὡς θεράπων, εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων.

Et quant à Moyse il a bien esté fidele en toute la maison d'icelui comme seruiteur, pour tesmoigner les choses qui deuoyent estre dites:

6. Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐάνπερ τὴν παῤῥησίαν καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος, μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν.

Mais Christ comme Fils est sur la maison d'icelui, duquel nous sommes la maison, voire si nous retenons ferme iusques à la fin l'asseurance & la gloire de l'esperance.

7. Διὸ καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε.

Partant ainsi que dit le sainct Esprit, Au iourd'hui, si vous oyez sa voix.

8. Μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ.

N'endurcissez point vos cœurs, ainsi qu'en l'irritation, au iour de la tentation au desert:

9. Οὗ ἐπείρασάν με οἱ πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάν με, καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου τεσσαράκοντα ἔτη.

Là où vous peres m'ont tenté, & m'ont esprouué, & ont veu mes œuures par quarante ans.

10. Διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ, καὶ εἶπα, ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ. αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς μου.

Parquoi i'ai esté ennuyé de ceste generation, & ai dit, Ils errent tousiours en leurs cœurs, & n'ont point cognu mes voyes.

CAP. III.

4. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo, qui autem omnia creavit, Deus eſt.

For euery houſe is builded of ſome man/ and he that hath built all thinges/ is God.

5. Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo eius tanquam famulus, in teſtimonium eorum quæ dicenda erant.

Nowe Moſes verely was faithfull in all his houſe/ as a ſeruant/ for a witneſſe of the thinges which ſhould be ſpoken after.

6. Chriſtus verò tanquam filius in domo ſua: quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam & gloriam ſpei uſque ad finem, firmam retineamus.

But Chriſt is as the Sonne/ ouer his own houſe/ whoſe houſe we are/ if we holde faſt the confidence and the reioycing of the hope vnto the ende.

7. Quapropter ſicut dicit Spiritus ſanctus, Hodie ſi vocem eius audieritis.

Wherefore/ as the holy Ghoſt ſaith/ To day if ye ſhall heare his voyce.

8. Nolite obdurare corda veſtra ſicut in exacerbatione ſecundùm diem tentationis in deſerto.

Harden not your heartes: as in the prouocation/ according to the day of the tentation in the wildernes.

9. Vbi tentaverunt me patres veſtri: probaverunt & viderunt opera mea, quadraginta annis.

Where your fathers tempted me/ proued me/ and ſaw my workes fourty yeres long.

10. Propter quod infenſus fui generationi huic, & dixi, Semper errant corde. Ipſi autem non cognoverunt vias meas.

Wherefore I was grieued with that generation/ and ſayde/ They erre euer in their heart/ neither haue they knowen my wayes.

Das III. Capitel.

4. Denn ein jeglich Hauß wird von jemand bereittet/ der aber alles bereittet/ das iſt Gott.

Thi at huert Huſſ beredis aff nogen/ men den ſom bereder alting/ det er Gud.

5. Vnd Moſes zwar war trew inn ſeinem gantzen Hauſe/ als ein Knecht/ zum zeugniß deß/ das geſagt ſolt werden.

Oc Moſe ſandelige vaar trofaſt i hans gantſke Huſſ/ ſom en Tienere/ at bære vidniſbyrd om det/ ſom ſkulde ſigis.

6. Chriſtus aber als ein Sohn über ſein Hauß/ welches Hauß ſind wir/ ſo wir anders das vertrawen vnd den ruhm der hoffnung/ biß ans ende veſt behalten.

Men Chriſtus ſom en Søn offuer ſit Huſſ/ huiſ Huſſ wi ere/ der ſom wi ellers faſt beholde Troens tillid oc roſſ/ indtil enden.

7. Darumb wie der heilige Geiſt ſpricht: Heute/ ſo jr hören werdet ſeine Stimme.

Der faare ſom den hellig Aand ſiger/ der ſom i høre hans røſt/ I dag.

8. So verſtockt ewre hertzen nicht/ als geſchach in der verbitterung/ am tage der verſuchung/ in der Wüſten.

Da forherdericke eders hierte/ ſom det ſkede i fortørnelſen/ paa friſtelſens dag/ vdi Ørcken.

9. Da mich ewer Väter verſuchten/ ſie prüfeten mich/ vnnd ſahen meine werck/ viertzig Jar lang.

Der ſom eders Fedre friſtede mig/ de prøffuede mig oc ſaae mine gerninger/ i fyrtiue aar.

10. Darumb ich entrüſtet ward über diß Geſchlechte/ vnd ſprach: Immerdar jrren ſie mit dem Hertzen/ aber ſie wuſten meine Wege nicht.

Der faare bleff ieg vred paa denne Slect/ oc ſagde/ de fare altid vild met hiertet/ men de viſte icke mine veye.

Kapitola III.

4. Každý zagiſtė dům býwá od někoho wyſtawen. Kdo pak wſſecky wěcy ſtwořil/ Bůh geſt:

Abowiem káždy dom bywa zbudowan od kogo/ a ten ktory ty wßytki rzeczy ſtworzył/ Bogci ieſt.

5. A Moyžiſs zagiſtė wěrný byl w celém domu geho yako ſlužebnjk/ aby ſwědčil o těch wěcech/ kteréž měly prawený býti:

A byłći Mojżeß wiérny we wßytkim domu iego iáko ſługá/ ná świádectwo tych rzeczy/ ktore potym miáły być powiedane.

6. Ale Kryſtus yakožto Syn wládne w Domu geho/ kterýžto dům my gſme/ geſtliže dauffánj a ſláwu naděge až do konce pewnau zachowáme.

Ale Kryſtus iáko Syn/ ktory rzadzi dom ſwoy/ ktorego domem ieſtechmy my/ ieſli vfánie y nádzieie one/ z ktorey ſie chlubimy/ áż do końcá trwále zdzierżymy.

7. A protož/ yakož prawij duch Swatý: Dnes uſlyſſyteli hlas geho.

Dla tegoż/ iáko mowi Duch świety: Dziś ieſliby ſćie głos iego vſłyßeli.

8. Nezatwrzuogteż ſrdcý waſſých/ yako při onom popuzenij w den pokuſſenij na pauſſti.

Nie zátwárdzáyćież ſerc wáßych/ iáko w zaiątrzeniu/ w dzień pokußenia onego na pußczy.

9. Kdežto pokauſſeli mne Otcowé waſſý: zkauſſeli mne a widěli ſkutky mé/ za čtyřidceti let.

Gdzie kuśili mię oycowie wáßy/ doświadczyli mię/ y widzieli ſpráwy moie przez czterdzieśći lat.

10. Protož ſem ſe hněwal na pokolenj toto/ y řekl gſem: Ti to wždycky blaudij Srdcem: Oni pak nechtěli znáti ceſt mých.

Dla tegoż ſie rozgniewał ná then narod/ y rzekłem: Záwße bładza ſercem/ á nie poználi drog moich.

ג

11 איך דימית ברוגזי דלא יעלון לניחתי׃

Onde io giurai ne la mia ira, Se giamai essi entrino nel mio riposo.

12 אזדהרו הכיל אחי דלמא יהוא באנש מנכון לבא בישא דלא מהימן ותתפרקון מן אלהא חיא׃

Guardate, fratelli, che non sia mai in alcun di voi cuor maluagio & infedele, ribellandosi da Dio viuente.

13 אלא בעו מן נפשכון כלהון יומתא עד מא ליומא דמתקרא יומנא ולא יתקשא אנש מנכון בטעיותא דחטיתא׃

Ma esortateui l'un l'altro ogni giorno, infin che quest' Hoggi ci chiama: acciochè alcun di voi non s'induri per inganno di peccato.

14 אתחלטן גיר עם משיחא אן מן רישיתא ועדמא לאחריתא בה בקימא הנא שרירא נחמסן׃

Imperoche noi siamo fatti partecipi di Christo: se però noi terremo fermo il principio de la sustantia infin al fine.

15 איכנא דאמיר דיומנא אן ברת קלה תשמעון לא תקשון לבותכון למרגזותה׃

Mentre che si dice, Se voi udire te hoggi la sua voce, non indurate i vostri cuori, si come ne l'irritamento.

16 מן אנון גיר דהנון דשמעו וארגזוהי לא כלהון דנפקו מן מצרין ביד מושא׃

Percioche alcuni hauendolo udito, il prouocorono ad ira: ma non gia tutti quelli che erano usciti d'Egitto per mezo di Moise.

17 ובאילין מאנת לה ארבעין שנין אלא בהנון דחטו ופגריהון נפלו במ במדברא׃

Ma da quali fu egli infastidito per quaranta anni? non fu contra quelli che peccorono, i corpi de quali caddero nel diserto?

ג

11 אשר נשבעתי באפי אם יבואון אל־מנוחתי׃

Y juréles en mi yra, No entrarán en mi reposo.

12 ראו אחי פן־יהי־בכם לב רע סורר ומורה לסור מאל חי׃

Mirad, Hermanos, que en ninguno de vosotros aya coraçon malo de infidelidad para apartarse del Dios biuo.

13 כי־התנחמו איש את־רעהו בכל־יום בעודנו נקרא היום פן תקשה איש מכם בתועת החטאה׃

Antes hos exhortad los vnos à los otros cada dia entretanto que se dize Oy: porque ninguno de vosotros se endurezca con engenao de peccado.

14 כי־חברי המשיח היינו אם ראשית היקום עד־הקץ בעוז נאחז׃

(Porque participantes del Christo somos hechos, si empero retuuieremos firme hasta el cabo el principio de su sustancia:)

15 כנאמר היום אם בקולו תשמעו אל־תקשו לבבכם כמריבה׃

Entretanto que se dize, Si oyerdes oy su boz, no endurezcays vuestros coraçones, como en la irritacion.

16 כי־אנשים בשמעם המרו אך לא כלם אשר יצאו מארץ מצרים ביד־משה׃

Porque algunos de los que auian salido de Egypto con Moysen auiendo oydo, irritaron: aunque no todos.

17 ובמי־קוט בארבעים שנה הלא באשר חטאו אשר פגריהם נפלו במדבר׃

Mas con quales se enemistò por quarenta annos? no fue con losque peccaron, cuyos cuerpos cayeron en el desierto?

γʹ.

11. Ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.

Dont i'ai iuré en mon ire, Si iamais ils entrent en mon repos.

12. Βλέπετε, ἀδελφοί, μήποτε ἔσται ἔν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας, ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος.

Freres, prenez garde qu'il n'y ait en quelcun de vous vn mauuais cœur d'incredulité pour se reuolter du Dieu viuant:

13. Ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἄχρις οὗ τὸ σήμερον καλεῖται· ἵνα μὴ σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας.

Mais exhortez-vous l'vn l'autre par chacun iour, tandis que ce iourd'hui est nommé: afin que quelcun d'entre vous ne s'endurcisse par seduction de peché:

14. Μέτοχοι γὰρ γεγόναμεν τοῦ Χριστοῦ, ἐάνπερ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν.

Car nous auons esté faits participans de Christ, voire si nous retenons ferme le commencement de nostre soustenance iusqu'à la fin.

15. Ἐν τῷ λέγεσθαι, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ.

Cependant qu'il nous est dit, Auiourd'hui si vous oyez sa voix, n'endurcissez point vos cœurs, ainsi qu'en l'irritation.

16. Τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν, ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ Αἰγύπτου διὰ Μωσέως.

Car quelques vns l'ayans ouïe, le prouoquerent à ire: mais non pas tous ceux qui sortirent hors d'Egypte par Moyse.

17. Τίσι δὲ προσώχθισε τεσσαράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Mais desquels a-il esté ennuyé par quarante ans? n'a-ce pas esté de ceux qui pecherent, desquels les corps tomberent au desert?

CAP. III.

11. Quibus iuravi in ira mea, Si introibunt in requiem meam.

Therefore I sware in my wrath/ If they shall enter into my rest.

12. Videte, fratres, ne fortè sit in aliquo vestrûm cor malum, incredulitatis, discedendi à Deo vivo.

Take heede/ brethren/ least at any time there bee in any of you an euill heart and vnfaithfull/ to departe away from the liuing God.

13. Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.

But exhorte one another daily/ while it is called To day/ least any of you be hardened through the deceitfulnes of sinne.

14. Participes enim Christi effecti sumus: si tamen initium substantiæ eius usq; ad finem firmum retineamus.

For wee are made partakers of Christ/ if we keepe sure vnto the end the beginning/ wherewith we are vpholden.

15. Dum dicitur, Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, quemadmodum in illa exacerbatione.

So long as it is saide/ To day if yee heare his voyce/ harden not your heartes/ as in the prouocation.

16. Quidam enim audientes exacerbaverunt: sed non universi qui profecti sunt ex Aegypto per Moysen.

For some when they heard/ prouoked him to anger: howbeit/ not all that came out of Egypt by Moses.

17. Quibus autem infensus est quadraginta annis? Nónne illis qui peccaverũt, quorum cadavera prostrata sunt in deserto?

But with whom was he displeased fourty yeeres? Was hee not displeased with them that sinned/ whose carkeises fell in the wildernes?

Das III. Capitel.

11. Daß ich auch schwur in meinem zorn/ sie solten zu meiner ruhe nicht kommen.

At ieg oc soer i min vrede/ at de skulde icke komme til min rolighed.

12. Sehet zu/ lieben Brüder/ daß nicht jemand vnter euch ein arges vnglaubiges Hertz habe/ das da abtrette von dem lebendigen Gotte.

Seer til/ kære Brødre/ at der haffuer icke nogen iblant eder it ont vantrot hierte/ som afftræder fra den leffuende Gud.

13. Sondern ermahnet euch selbs alle tage/ so lange es heute heisset/ daß nicht jemandt vnter euch verstocket werde/ durch betrug der Sünde.

Men formaner eder selff/ alle dage/ saa lenge som det kaldis i dag/ at der bliffuer icke nogen forherdet iblant eder/ formedelst syndens bedragelse.

14. Denn wir sind Christi theilhaftig worden/ so wir anders das angefangen wesen biß ans ende vest behalten.

Thi wi ere bleffne delactige i Christo/ der som wi ellers fast beholde det begynte væsen/ indtil enden.

15. So lange gesagt wird/ heute/ so jr seine Stimme hören werdet/ so verstocket ewre Hertzen nicht/ wie inn der verbitterung geschach.

Saa lenge som der sigis/ J dag/ om i ville høre hans røst/ da forherder icke eders hierte/ som det skede i fortørnelsen.

16. Denn etliche/ die sie höreten/ richteten eine verbitterung an/ aber nicht alle/ die von Egypten außgingen durch Mosen.

Thi nogle der de hørde/ da begynte de en fortørnelse/ men icke alle de/ som ginge aff Egypten formedelst Mose.

17. Vber welche aber ward er entrüstet viertzig Jar lang? Ists nicht also/ daß über die/ so da sündigeten/ derer Leibe in der Wüsten verfielen?

Men huilcke bleff hand vred paa i fyrretiue aar? Er det icke saa? at offuer dem/ som syndede/ huilckis Legeme der fulde bort i Ørcken?

Kapitola III.

11. Kterýmžto přisáhl gsem w hněwu mém/ že newegdau do odpočinutij mého.

A przetho przysiągłem w gniewie swoim/ iż nie wnidą do odpoczynienia mojego.

12. Wizte ž Bratřij/ aby snad w někom z wás nebylo srdce zlé a newěrné/ kteréžby odstupowalo od Boha žiwého:

Baczćie bráćia/ iżby kiedy nie było w ktorym z was serce złe y niewierne/ ku odsthapieniu od Bogá żywego.

13. Ale napomijnaytež se wespolek po wssecky dni/ dokawádž se dnes gmenuge/ aby nebyl žádný z wás za twrzen oklamánij hřijcha.

Ale nápominayćie jedni drugie ná káżdy dźień/ poki dźisieyszy dźienby wá názwan/ iżby ktory z was nie był záthwárdzon záwiedźieniem grzéchu.

14. Včastnicy zagisté Krysta včiněni gsme/ ač wssak počátek podstaty geho pewný až do konce zachowáme w tom.

Abowiemći sstáliśmy sie vczestniki Krystusá/ ieśli mocnie zdzierżymy áż do końcá grunt on/ ktorym sie podpieramy.

15. Že se prawij: Dnes vslyssýtelí hlas geho/ nezatwrzugte srdcý wassých/ yako při onom zgitřenij.

Poki bywa rzeczono: Dźiś ieśli byśćie głosu iego słuchali/ nie zatwárdzayćież serc wászych/ iáko w záiátrzeniu.

16. Neb někteřij slyssýce hněwali ho/ ale ne wssyckni kteřijž gsu wywedeni z Egipta skrze Moyžísse.

Abowiem niektorzy vsłyszawszy/ ziatrzyli Páná á wszákże nie wszyscy oni ktorzy byli wyszli z Egiptu przez Mojżeszá.

17. Na kteréž se pak hněwal čtyřidceti Let? zdali ne na ty kteřijž hřessyli/ gegichžto těla padla na paussti?

A na ktore sie wżdy rozgniewał przez czterdźieśći lat? Izali nie ná ty ktorzy byli zgrzeszyli/ ktorych ćiáłá poległy ná puszczy?

ג

18 ועל אילין ימא דלא יעלון לניחתה אלא על הנון דלא אתטפיסו :

Et à quali giurò egli che non entrarebbeno nel suo riposo, senon à quelli che furon ribelli?

19 וחזינן דלא אשכחו למעלו מטול דלא הימנו :

E cosi noi vediamo che non vi poterono entrare per la loro incredulità.

ג

18 ולמי נשבע לא לבוא למנוחתו כי אם למלינים :

Y à quales juró que no entrarian en su Reposo, sino à aquellos que no obedecieron?

19 ונראה אנחנו כי לא יכלו לבוא למנוחתו על כי לא האמינו :

Y vemos que no pudieron entrar à causa de la incredulidad.

γ.

18. Τίσι δὲ ὤμοσε μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασι;

Et ausquels iura-il qu'ils n'entreroyent point en son repos, sinon à ceux qui furent rebelles?

19. Καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι' ἀπιστίαν.

Ainsi voyons-nous qu'ils n'y peurent entrer à cause de leur incredulité.

ד

1 נדחל הכיל דלמא כד קים מולכנא דמעלתה דלניחתה ישתכח אנש בכון דבאש מן דלמעל :

Temiamo dunque che talora alcun di voi, abbandonata la promessa d'entrar nel suo riposo, non si veda esserne restato priuo.

2 אף חנן גיר אסתברן איך דאף הנון אלא לא אותרת אנון להנון מלתא דשמעה מטול דלא ממזגא הות בהימנותא להנון דשמעוה :

Percioch'egli è stato euangelizato cosi à noi, come anco à loro: ma non giouò lor nulla la parola v'dita, non essendo stata mescolata con la fede in quei che l'vdirono.

3 עאלינן דין לניחתא חנן אילין דהימנן איכנא דין דאמר איך דימית ברוגזי דלא יעלון לניחתי דהא עבדוהי דאלהא מן שוריה דעלמא הוו :

Imperoche entriamo nel riposo noi che habbiam creduto, secondo ch'ei disse, Per tanto io giurai ne la mia ira, Se giamai essi entraranno nel mio riposo: benche gia fussero finite l'opere sue fin da la fondatione del mondo.

4 איך דאמר על שבתא דאתתניח אלהא ביומא שביעיא מן עבדוהי כלהון :

Perche cosi ha detto in vn certo luogo, parlando del settimo giorno, E riposossi Iddio nel settimo giorno da tutte le opere sue.

ד

1 על כן נירא פן נעזוב את השבועה לבוא אל מנוחתו ולא ימצא ממנו איש חסר :

Temamos, pues, que alguna vez, dexando la promessa de la entrada en su reposo, parezca alguno de nosotros auer se apartado.

2 כי הגד לנו כמוהם אך לא הועיל להם דבר השמועה כי לא ערבו באמונה לשמועות :

Porque tambien à nosotros nos ha sido annunciado como à ellos: mas no les aprouechó el oyr la palabra à los que la oyeron sin mezclar fe.

3 כי נבוא במנוחה אם נאמין איך אמר אשר נשבעתי באפי אם יבואון אל מנוחתי ואת כי מעשיו מראשית הבריאה נעשים :

Entramos empero enel Reposo losque auemos creydo, de la manera que dixo, Ansique jureles en mi yra, no entrarán en mi Reposo: aun acabadas las obras desde el principio del mundo.

4 אך כה אמר במקומו על יום השביעי וישבת אלהים ביום השביעי מכל מעשיו :

Porque en vn cierto lugar dixo ansi del Septimo dia, Y reposó Dios de todas sus obras en el Septimo dia.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Φοβηθῶμεν οὖν μήποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκῇ τις ἐξ (ἡμῶν) ὑστερηκέναι.

Craignons donc qu'il n'aduiene que quelcun d'entre vous ayant delaissé la promesse d'entrer au repos d'icelui, ne s'en trouue priué:

2. Καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι, καθάπερ κἀκεῖνοι· ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους, μὴ συγκεκραμένος τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν.

Car il nous a esté euangelizé comme aussi à ceux-la: mais la parole de la predication ne leur a de rien profité, pource qu'elle n'estoit point meslee auec la foy en ceux qui l'ouïrent.

3. Εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἴρηκεν, ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου· εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου· καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων.

Car nous qui auons creu, entrerons au repos, suiuant ce qui a esté dit, Pourtant ai-ie iuré en mon ire, Si iamais ils entrent en mon repos: combien que les ouurages d'icelui fussent desia parācheués dés la fondation du monde:

4. Εἴρηκε γάρ που περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως, καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ.

Car il a dit ainsi en quelque lieu, touchant le septieme iour, Et Dieu se reposa de tous ses ouurages au septieme iour.

CAP. III.

18. Quibus autem iuravit non introire in requiem ipsius: nisi illis qui increduli fuerunt?

And to whom sware he that they shoulde not enter into his rest/ but unto them that obeyed not?

19. Et videmus quia non potuerunt introire (*in requiem ipsius*) propter incredulitatem.

So wee see that they could not enter in/because of unbeliefe.

Das III. Capitel.

18. Welchen schwur er aber/daß sie nicht zu seiner ruhe kommen solten/ denn den unglaubigen?

Huilcke soer hand da/ at de skullde icke komme til hans Rolighed/ uden de Vantro?

19. Und wir sehen/daß sie nicht haben können hinein kommen/ umb deß unglaubens willen.

Oc wie see/ at de kunde icke komme der ind/ for deris Vantro skyld.

Kapitola III.

18. Kterýmž pak zapřisáhl/ že newegdau do geho odpočinutij? wssak těm kteřijž gsau newěřili gemu.

A kthorym przysiagł iż nie mieli wnidż do odpoczynienia iego/ iedno tym ktorzy nie byli posłusznymi?

19. A widjmě/že nemohli wegjti do geho odpočinutij/ pro newěru?

A widzimy iż nie mogli tám wnidż dla niedowiárstwa.

CAP. IIII.

Timeamus ergo ne fortè relicta pollicitatione introeundi in requiem eius, existimetur aliquis ex vobis deesse.

Let us feare therefore/ least at any time by forsaking the promes of entring into his rest any of you should seeme to bee depriued.

2. Etenim & nobis nuntiatum est, quemadmodum & illis, sed non profuit illis sermo auditus, non admistus fidei ex iis quæ audierunt.

For unto us was the Gospell preached as also unto them: but the worde that they heard/ profited not them/ because it was not mixed with faith in those that heard it.

3. Ingrediemur enim in requiem qui credimus: quemadmodum dixit, Sicut iuravi in ira mea, si introibunt in requiem meam: & quidem operibus ab institutione mundi perfectis.

For we which haue beleeued/ to enter into rest/ as hee sayd to the other/ as I haue sworne in my wrath/ If they shall enter into my rest: although the workes were finished from the foundation of the worlde.

4. Dixit enim quodam loco de die septima sic, Et requievit Deus die septima ab omnibus operibus suis.

For hee spake in a certaine place of the seuenth day on this wise/ And God did rest the seuenth day from all his workes.

Das IIII. Capitel.

So lasset uns nun förchten/ daß wir die verheissung/ einzukomen zu seiner ruhe/ nicht versäumen/ und unser keiner dahinden bleibe.

Saa lader oss nu fryckte/ at wi icke forsøme den Foriettelse/ at indkomme til hans rolighed/ oc at ingen aff oss bliffuer til bage.

2. Denn es ist uns auch verkündiget/ gleich wie jenen. Aber daß Wort der Prediger halff jene nichts/ da nicht glaubeten die/ so es höreten.

Thi det er oc oss forkyndet/ lige som dem. Men Predickerens ord halp dem inted/ der icke trode dem/ som det hørde.

3. Denn wir/ die wir glauben/ gehen in die ruhe/ wie er spricht: Daß ich schwur in meinem Zorn/ sie solten zu meiner ruhe nicht kommen. Und zwar/ da die werck von anbegin der Welt waren gemacht.

Thi at wi som tro/ gaa i rolighed/ lige som hand siger/ At ieg soer i min urede/ De skulde icke komme til min Rolighed. Oc sandelige/ der de gerninger aff Verdens begyndelse vaare giorde.

4. Sprach er an einem ort/ von dem siebenden tag also: Und Gott ruhet am siebenden Tage vonn allen seinen wercken.

Da sagde hand paa en sted/ om den siuende dag saa/ Oc Gud huilte paa den siuende dag aff alle sine gerninger.

Kapitola IIII.

Bogme se tehda/ aby snad/ opustijce zaslibenij o wgitij do odpočinutij geho/ neobmesskal se někdo z wás/ žeby tam newssel.

PRzethož sie bóimy/ áby kiedy opuściwszy obiethnice weścia do odpoczynienia tego/ nie zdał sie ktory z was być omylonym.

2. Neb zagistě y nám zwěstowáno gest/ yako y oněmno: Ale neprospělo gim že tu řeč slysseli/ poněwadž newěřilj tomu/ což slysseli.

Abowiem opowiedziána iest nam Ewánielia/ iáko y onym/ ále nie pomogło im słowo kthore słyszeli/ przeto iż nie było złaczone z wiárą tym ktorzy słyszeli.

3. Protož wegdeme do odpočinutij/ kteřijž gsme uwěřili: Jakož řekl: přisáhl gsem gim w rozhněwánj mém/ že newegdau do odpočinutij mého: a zagistě když dijla swá Bůh při stwořenij Swěta dokonal.

Abowiem wchodziemy do odpoczynienia/ ktorzy uwierzyliśmy tákoż rzekł: A przetom przysiagł w gniewie moim/ iż nie wnidą do odpoczynienia mojego/ choćiuż od záłożenia świátá sprawy było dokończone.

4. Powědijno gest takto w gednom mijstě o sedmém dni: Y odpočinul Bůh dne sedmého od každého dijla swého.

Abowiem rzekł ná niektorym mieyscu o siodmym dniu/ tym sposobem: Y odpoczynał Bog dniá siodmego od wszytkich spraw swoich.

ד

5 וְהָרְכָא תּוּב אֲמַר דְּלָא נֵעלוּן לְנַיְחָתִי׃

Et in quest'altro ancora, Essi non entraranno nel mio riposo.

6 מֶטוּל הָכִיל דְּאִית הֲוָא אַתְרָא דְּאנָשׁ אֲנָשׁ יֵעוּל לֵהּ וְהָנוּן דְּאֶסְתַּבַּרוּ קַדְמָיֵא לָא עַלוּ בְּדְלָא אֶתְטְפִּיסוּ׃

Poi che resta dunque che alcuni v'entrino, e che quelli, a iquali fu prima annuntiato, non v'entrorono per la loro rebellione.

7 תּוּב יַוְמָא אַחְרָנָא סָאֶם מֶן בָּתַר זַבְנָא סַגִּיָאא אַיְכַנָּא דְּמֶן לְעֵל כְּתִיב דְּאֶמַר דַּוִיד דְּיַוְמָנָא אֶן בְּקָלֵהּ תֶּשְׁמְעוּן לָא תַּקְשׁוּן לֶבַוָתְכוּן׃

Egli dinuouo determina vn certo giorno, dicendo per Dauid doppo tanto tempo, Hoggi, si com'è stato detto, Se hoggi voi vdirete la sua voce, non indurate i vostri cuori.

8 אֶלּוּ גֵּיר יֵשׁוּע בַּר נוּן אַנִּיחֵ הֲוָא אֶנוּן לָא אָמַר הֲוָא מֶן בָּתַר־כֵּן עַל יַוְמָא אַחְרָנָא׃

Perche se Iosue hauesse dato loro riposo, egli nõ hauerebbe mai piu dipoi parlato d'altro giorno.

9 מֶדֵּין קַיָּם הוּ לְמֶשְׁבְּתוּ לְעַמֵּה דַּאלָהָא׃

Adunque è lasciato al popol di Dio vn riposamento.

10 אַינָא גֵּיר דְּעַל לְנַיְחָתֵה אֶתְתְּנִיחַ אַף הָו מֶן עֲבָדַוְהי אַיְךְ דַּאלָהָא מֶן דִּילֵהּ׃

Imperoche chi è entrato nel riposo di esso, s'è ancor egli riposato da le sue opere, si come Iddio da le sue.

11 נֶתְחַפַּט הָכִיל דְּנֵעוּל לְהָי נַיְחָתָא דְּלָא נֶפֶּל בַּדְמוּתָא דְּהָנוּן דְּלָא אֶתְטְפִּיסוּ׃

Studiamoci dunque d'entrare in quel riposo, accioche alcun non cada col medesimo esempio di rebellione.

ד

5 וְעוֹד בָּזֶה אִם יְבֹאוּן אֶל־מְנוּחָתִי׃

Y otra vez aqui, No entrarán en mi Reposo.

6 וְכִי־עוֹד נִשְׁאַר לָבוֹא אֲנָשִׁים אֵלֶיהָ וַאֲשֶׁר בָּרִאשׁוֹנָה הִתְבַּשְּׂרוּ לֹא בָאוּ כִּי־לֹא הֶאֱמִינוּ׃

Ansique pues que resta que algunos han de entrar en el, y que aquellos à quien primero fue annunciado, no entraron por causa de la incredulidad.

7 עוֹדֶנּוּ אָסַר יוֹם אֶחָד הַיּוֹם בְּדָוִד לֵאמֹר אַחֲרֵי עֵת כָּמוֹהָ כַּאֲשֶׁר נֶאֱמַר הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִשְׁמָעוּ אַל־תַּקְשׁוּ לְבַבְכֶם׃

Determina otra vez vn cierto dia diziendo, oy por Dauid tanto tiempo despues, como está dicho, Si oyerdes oy su boz, no endurezcays vuestros coraçones.

8 וְאִם יְהוֹשֻׁעַ הֱבִיאָם בִּמְנוּחָתוֹ לֹא יְדַבֵּר עַל־יוֹם אֶחָד שֶׁהוּא עָתִיד אַחֲרָיו׃

Porque si Iesus les vuiera dado el Reposo, no hablára despues de otro dia.

9 לָכֵן נֶעֱזָב שַׁבָּתוֹן לְעַם אֱלֹהִים׃

Ansique queda el Sabbatismo para el pueblo de Dios.

10 כִּי־אֲשֶׁר בָּא אֶל־מְנוּחָתוֹ גַּם הוּא שָׁבַת מִמַּעֲשָׂיו כְּמוֹ אֱלֹהִים שָׁבַת מִמַּעֲשָׂיו׃

Porque el que ha entrado en su Reposo, tambien el ha reposado de sus obras, como Dios de las suyas.

11 לָכֵן נְמַהֵר לָבוֹא אֶל־מְנוּחָה הַזֹּאת פֶּן־אִישׁ יִשְׁוֶה לַאֲשֶׁר יִפּוֹל בְּחֵטְא הַסֹּטִים׃

Apressuremos nos, pues, à entrar en Aquel Reposo, que ninguno cayga en semejante exemplo de incredulidad.

δ.

5. Καὶ ἐν τούτῳ πάλιν, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.

Et derechef en ce passage, s'ils entrent en mon repos.

6. Ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεται τινὰς εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλθον δι' ἀπείθειαν.

Depuis donc qu'il reste que quelques vns y entrent, & que ceux ausquels premierement il a esté euangelizé, n'y sont point entrés à cause de leur rebellion:

7. Πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν, σήμερον, ἐν Δαυὶδ, λέγων, μετὰ τοσοῦτον χρόνον, καθὼς εἴρηται, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν.

Il determine derechef vn certain iour, disant par Dauid si long temps apres, Auiourd'hui, si vous oyez sa voix: n'endurcissez point vos cœurs.

8. Εἰ γὰρ αὐτοὺς Ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας.

Car si Iosué les eut introduits au repos, iamais apres cela n'eust-il parlé d'vn autre iour.

9. Ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ.

Parquoi il reste vn repos pour le peuple de Dieu.

10. Ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός.

Car celui qui est entré au repos d'icelui, s'est reposé aussi de ses œuures, comme a fait Dieu des siennes.

11. Σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας.

Estudions-nous donc d'entrer en ce repos-la, afin que quelcun ne tombe par vn mesme exemple de rebellion.

CAP. IIII.

5. Et in iſto rurſum, Si introibunt in requiem meam.

And in this place againe/ If they ſhall enter into my reſt.

6. Quoniam ergo ſupereſt introire quoſdam in illam, & ii quibus prioribus annuntiatum eſt, non introierunt propter incredulitatem.

Seeing therefore it remaineth that ſome muſt enter thereinto/ and they to whome it was firſt preached/entred not therein for vnbeliefes ſake.

7. Iterum terminat diem quendam, Hodie, in David dicendo, poſt tantum temporis, ſicut ſuprà dictum eſt, Hodie ſi vocem eius audieritis: nolite obdurare corda veſtra.

Againe he appointed in David a certain day by To day / after ſo long a time/ſaying/as it is ſayde / This day if ye heare his voyce / harden not your heartes.

8. Nam ſi eis Ieſus requiem præſtitiſſet: nunquam de alia loqueretur poſt hac die.

For if Jeſus had giuen them reſt / then would he not after this day haue ſpoken of another.

9. Itaque relinquitur ſabbathiſmus populo Dei.

There remaineth therefore a reſt to the people of God.

10. Qui enim ingreſſus eſt in requiem eius: etiam ipſe requievit ab operibus ſuis, ſicut à ſuis Deus.

For he that is entred into his reſt / hath alſo ceaſed from his owne workes/ as God did from his.

11. Feſtinemus ergo ingredi in illam requiem: ut ne in idipſum quis incidat incredulitatis exemplum.

Let vs ſtudie therefore to enter into that reſt/leaſt any man fall after the ſame enſample of diſobedience.

Das IIII. Capitel.

5. Vnnd hie an diſem ort abermal: Sie ſollen nicht kommen zu meiner ruhe:

De her paa denne ſted atter igen/ de ſkulle icke komme til min Rolighed.

6. Nach dem es nun noch fürhanden iſt / daß etliche ſollen zu derſelbigen kommen/ vnd die/ denen es zu erſt verkündiget iſt / ſind nicht darzu komen/ vmb deß vnglaubens willen.

Efftersi det ſtaar end nu til/ at nogle ſkulle komme der til / Oc de ſom det vaar førſt forkyndet/ ere icke komne der til / for deris vantro ſkyld.

7. Beſtimpt er abermal einen tag/ nach ſolcher langer zeit / vnnd ſaget durch David: Heute/ wie geſaget iſt/ Heute / ſo jhr ſeine ſtimme hören werdet/ ſo verſtocket ewre hertzen nicht.

Da beſkickede hand atter en dag/ effter ſaadan lang tid / oc ſiger / formedelſt David / J dag / lige ſom ſagd er / J dag / der ſom i høre hans røſt / da forherder icke eders hierte.

8. Denn ſo Joſua ſie hette zu ruhe bracht / würde er nicht hernach von einem andern tage geſagt haben.

Thi at haffde Joſue ført dem til Rolighed/ da haffde hand icke der effter ſagd om en anden dag.

9. Darumb iſt noch eine ruhe fürhanden dem Volck Gottes.

Der faare tilſtaar Guds Folck end nu en rolighed.

10. Denn wer zu ſeiner ruhe kommen iſt/ der ruhet auch von ſeinen wercken/ gleich wie Gott von ſeinen.

Thi at huo ſom er kommen til hans rolighed/ hand huiler oc aff ſine gerninger/ lige ſom Gud aff ſine.

11. So laſſet vns nun fleiß thun/ einzukommen zu dieſer ruhe / auff daß nicht jemand falle in daſſelbige Exempel deß vnglaubens.

Saa lader oſſ nu legge vind paa / at komme ind til denne rolighed / paa det der ſkal icke nogen falde i ſamme vantroes Exempel.

Kapitola IIII.

5. A tuto opět: Ze newegdau do odpočinutj mého.

A tu záſie: Niewnidą do odpoczynienia moiego.

6. Ale že wždy někteřij magij wgiti do toho odpočinutj/ a ti kterýmž prwé zwěſtowáno geſt/ newešli pro newěru:

Iż tedy tho zoſtawa áby niektorzy weſzli do niego / á ktorym pirwey opowiedziano było / nie weſzli dla niedowiarſtwá.

7. Opět vkládá den yakýſy/ Dnes/ prawě ſkrze Dawida po mnohém čaſu/ yakož napřed powědjno/ řka: Dnes vſlyſſýteli hlas geho/ nezatwrzugte Srdcý waſſých.

Záſie náznácza dźień niektory DZIS, ták długo potym v Dawida mowiąc táko ieſt rzeczono Dziś ieſliby ſcie głos iego vſłyſzeli/ nie zátwárdzayćież ſerc ſwoich.

8. Nebo byť byl Jozue dal gim odpočinutj/ nikdyby o giném potom dni nemluwil.

Abowiem ieſliby był im Jozue dał odpoczynienie/ nie mowiłby był potym żadnym obyczáiem o inſzym dniu.

9. Protož zůſtáwáť odpočinutij Lidu Božijmu.

A ták zoſtáło ieſzcze odpoczynienie ludowi Bożemu.

10. Nebo kdo geſt wſſel do odpočinutij geho / takéť ten odpočinul od dijla ſwého / yako y Buoh od ſwého.

Abowiem ten ktory wſzedł do odpoczynienia iego / odpoczywał theż ſam od ſpraw ſwoich / iáko y Bog od ſwoich.

11. Protož ſnažme ſe wgijti do onoho odpočinutij/ aby někdo newpadl w týž příklad neděwěry.

Stáraymy ſie tedy ábychmy weſzli do tego odpoczynienia / iżby ktho w on przykład nieposłuſzeńſthwá niewpadł.

ד | ד | δ.

12 חיא הי גיר מלתה דאלהא וכל סגיא ומחריפא טב מן ספסירא דתרין פומיה ועאלא עדמא לפורשנא דנפשא ודרוחא ודשריתא ודמוחא וגרמא ודינא מחשבתא ותרעיתא דלבא :

12 כי חי דבר אלהים רב כח וגבורה הוחד מכל חרב פיפיות ומגיע עד הבדל נפש ורוח דבק בשר ומוח עצמותיו חוקר ויודע תעלמות לב ובחן כליות לתת לאיש כדרכו כפרי מעלליו :

12. Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας.

Percioche la parola di Dio è viua, & efficace, e piu penetrante ch'ogni coltello che habbia due tagli, e passa dentro insin à la diuision de l'anima e de lo spirito, e de le giunture e de le medolle, & è giudicatrice de pensieri & intentioni del cuore.

Porque la palabra de Dios es biua y efficaz, y mas penetrante que todo cuchillo de dos filos: y que alcança hasta partir el alma, y aun el espiritu, y las coyunturas, y tutanos; y que discierne los pensamientos y las intenciones del coraçon.

Car la parole de Dieu est viuante & d'efficace, & plus penetrante que nulle espee à deux trenchans, & atteint iusques à la diuision de l'ame & de l'esprit & des iointures & des mouëlles, & est iuge des pensees & intentions du cœur:

13 ולית בריתא דטשיא מן קדמוהי אלא כל מדם ערטל וגלא קדם עינוהי דלה יהבין פתגמא :

13 ובריאה לא אחת נעלמה מעיניו הכל ערמים וגלוים בעיניו אשר עליו מדברים אנחנו :

13. Καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ· πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος.

Ne alcuna creatura è nascosta dinanzi à lui: ma tutte le cose son nude e scoperte à gli occhi di colui con cui noi habbiamo à fare.

Y no ay cosa criada que no sea manifiesta en su presencia: antes todas las cosas estan desnudas y abiertas à sus ojos, del qual hablamos.

Et n'y a creature aucune qui qui soit cachee deuant lui: ains toutes choses sont nues & entierement ouuertes aux yeux de celui auquel nous auons à faire.

14 מטול דאית לן הכיל רב כומרא רבא ישוע משיחא ברה דאלהא דסלק לשמיא נחמסן בתודיתה :

14 ויש לנו כהן ראש וגדול אשר עבר את השמים ישוע בן אלהים נאחז את התודה :

14. Ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανοὺς, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας.

Hauendo noi dunque il gran Pontefice IESV Figliuol di Dio, che è entrato ne cieli, teniamo la confessione.

Portanto teniendo vn tan gran Pontifice, que penetrò los cielos, Iesus el hijo de Dios, retengamos la profession (de nuestra esperança.

Puis donc que nous auons vn souuerain & grand Sacrificateur, Iesus fils de Dieu qui est entré és cieux, tenons ferme la profession.

15 לא גיר אית לן רב כומרא דלא משכח דנחש עם כריהותן אלא דמנסי בכל מדם אכותן סטר מן חטיתא :

15 כי לא יש לנו כהן גדול אשר לא יוכל לענות בענינו כי נסה בכל מסות בצלמנו בדמותנו בבלי חטאה :

15. Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας.

Percioche noi non habbiamo vn Pontefice, che non possa hauere compassione de le nostre infermità: ma vno che similmente è stato tentato in tutte le cose, fuori ché'l peccato.

Que no tenemos Pontifice que no se pueda ressentir de nuestras flaquezas, mas tentado en todo segun nuestra semejança, sacado el peccado.

Car nous n'auons point vn souuerain Sacrificateur, qui ne puisse auoir compassion de nos infirmités: ains nous auons celui qui a esté tenté de mesme que nous en toutes choses, hormis peché.

16 נתקרב הכיל בגליא לכורסיא דטיבותה דנסב רחמא ונשכח טיבותא לעודרנא בזבנא דאולצנא :

16 לכן נקרב בכל בטחון אל כסא תחנתו אשר נקח חסד ורחמים ונמצא חן בעיניו ועזרת תשועתו בעת רצון :

16. Προσερχώμεθα οὖν μετὰ παρρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν.

Andiamo dunque con sicurezza al Trono de la gratia, per ottener misericordia, e trouar gratia d'essere aiutati à tempo.

Lleguemos nos pues confiadamente àl throno de su gracia, para alcançar misericordia, y hallar gracia para el ayuda opportuna.

Allons donc auec asseurance au throne de grace: afin que nous obtenions misericorde, & trouuions grace pour estre aidés en temps oportun.

CAP. IIII.

12. Vivus est enim sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingens usque ad divisionem animę ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis.

For the word of God is liuely / & mightie in operation / and sharper then any two edged sword / and entreth through / euen vnto the diuiding asunder of the soule and the spirit / and of the ioyntes / and the marow / and is a discerner of the thoughtes / and the intents of the heart.

13. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu eius, omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo.

Neither is there any creature / which is not manifest in his sight: but all things are naked and open vnto his eyes, with whom we haue to doe.

14. Habentes ergo pontificem magnum qui penetravit cælos Iesum filium Dei, teneamus confessionem.

Seeing then that we haue a great high Priest / which is entred into heauen, euen Jesus the Sonne of God / let vs holde fast our profession.

15. Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato.

For we haue not an hie Priest / which can not be touched with the feeling of our infirmities / but was in all thinges tempted in like sort / yet without sinne.

16. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ: ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

Let vs therefore goe boldely vnto the throne of grace: that wee may receiue mercie / and finde grace to helpe in time of need.

Das IIII. Capitel.

12. Denn das Wort Gottes ist lebendig vnnd kräfftig / vnnd schärpffer denn kein zweyschneydig Schwerdt / vnd durchdringet / biß daß scheidet Seele vnd Geist / auch Marck vnnd Bein / vnd ist ein Richter der Gedancken vnd Sinnen deß Hertzen.

Thi Guds ord er leffuendis oc krafftige / oc skarpere end noget tueegget Suerd / oc det trenger igiennem indtil det atskil Sielen oc Aanden / Oc Marffuen oc Benene / oc hand er en Dommere offuer hiertens tancker oc sind.

13. Vnd ist keine Creatur für jm vnsichtbar. Es ist aber alles bloß vnd entdecket für seinen Augen. Von dem reden wir.

Oc der er inted Creature wsynligt faar hannem men det er altsamen blot oc obenbare faar hans øyen om hannem tale wi.

14. Dieweil wir denn einen grossen Hohenpriester haben / Jesum / den Sohn Gottes / der gen Himmel gefahren ist / so lasset vns halten an dem bekentniß.

Efferdi wi da haffue den ypperste Prest som er stor / Jhesum Guds Søn / som opfor til Himmelen, da lader oss holde ved bekendelsen.

15. Denn wir haben nicht einen Hohenpriester / der nicht köndte mitleiden haben mit vnser schwachheit / sondern der versucht ist allenthalben / gleich wie wir / doch ohn sünde.

Thi at wi haffue icke den ypperste Prest / som icke kand haffue metlidelse met vor skrøbelighid / Men den som er forsøgt i alle maade / lige som wi / dog / vden synd.

16. Darumb lasset vns hinzu tretten / mit freudigkeit zu dem Gnadenstul / auff daß wir barmhertzigkeit empfahen / vnnd gnade finden / auff die zeit / wenn vns hülffe noth sein wird.

Der faare lader oss traade frem / met frimodighed til Naadestolen / Paa det wi kunde faa barmhertighed / oc finde naade / paa den tid / som oss geris hielp behoff.

Kapitola IIII.

12. Ziwáť gest zagisté řeč Božij a mocná / a pronikawěgssij než žádný Meč s obau stranau ostrý / a dosahuge až do rozdělenij dusse / a Ducha / y klaubůw / y mozkuow / kteráž rozeznáwá mysslenij y mijněnij Srdcý.

Bo żywe iest słowo Boże / y skuteczne / y więcey przerażaiace nád káżdy miecz po obustron ostry / z dosiega áż do rozdzielenia dusze / y duchá / y stáwow / y szpikow / y rozeznawca iest myśli y vmysłow sercá.

13. A nenij žádné stwořenij newiditedlné před očima geho: neb wssecky wěcy gsau obnaženij a odkryty očima geho / k němužto mámc mluwiti.

A niemász żadnego sthworzenia / ktoreby przed nim iáwne nie było / ále wszytki rzeczy sa gole y otworzyste przed oczyma tego / z ktorym spráwę mamy.

14. Protož magijce Biskupa welikého kterýžto pronikl Nebesa Gežijsse Syna Božijho / zachowayme wyznánj naděge nassý.

Máiac / thedy Biskupá wielkiego / ktory przeniknal nieba / Jezusá Syná Bożego / trzymaymy to wyznánie.

15. Neb nemáme Biskupa / kterýžby nemohl lijtosti mijti nad nemocmi nassými / ale zkusseného we wssem / a nám podobného / kromě hřijchu.

Abowiem nie mamy Kápłaná ktoryżby nie mogł czuć z námi krewkości nászych / ále kuszonego we wszytkich rzeczach tákież / oprocz grzechu.

16. Protož přistupme s daufánijm k Stolicy milosti geho / abychom milosrdenstwij dossli / a milost nalezli w čas přijhodné pomocy.

Przystapmysz thedy z vfaniem ku stolicy chwały / ábyśmy dostapili miłosierdzia / y łáske nalezli ku pomocy czásu potrzebnego.

ה

1 כל רב כומרא גיר דמן בני נשא הוא חלף בני נשא קאם על אילין דאלהא איך דנקרב קורבנא ודבחא חלף חטהא :

Or ogni Pontefice si prende del numero de gl' huomini, & è constituito per gli huomini ne le cose che si fanno verso Iddio acciochè egli offerisca doni e sacrificij per li peccati.

2 ואינא משכח דנמך נפשה ונחש עם אילין דלא ידעין וטעין מטול דאף הו כריהותא לביש :

Che sia proprio ad hauere à sufficientia compassione de gl' ignoranti & erranti, essendo che ancor egli è circondato d' infermità.

3 ומטולתה חיב הו דא דאיכנא דחלף עמא הכנא חלף נפשה נקרב על חטהוהי :

E per cagion di questa infermità debbe, come per il popolo, così ancor per se stesso, offerir per li peccati.

4 ולא הוא לנפשה אנש נסב איקרא אלא אינא דמתקרא מן אלהא איכנא דאהרון :

Ne alcuno si piglia l'honore à se stesso, ma colui l'ha ch' è chiamato da Dio, come Aaron.

5 הכנא אף משיחא לא הוא נפשה שבח דנהוא רב כומרא אלא הו דאמר לה ברי אנת אנא יומנא ילדתך :

Così ancor Christo non glorificò se stesso, per farsi Pontefice: ma colui l'ha glorificato che gli disse, Tu sei il mio Figliuolo, io hoggi t'ho generato.

6 איך דאף בדוכתא אחרתא אמר אנת הו כומרא לעלם בדמותה דמלכיזדק :

Si come ancor in un altro luogo dice, Tu sei Sacerdote in eterno, ne la maniera di Melchisedec.

ה

1 כי כל כהן ראש הנלקח מבני אדם על בני אדם נצב לפני אלהים אשר יקריב מנחות וזבחים על החטאים :

Porque todo pontifice es tomado de los hombres, constituydo en lugar de los hombres en lo que à Dios toca, para que offrezca Presentes y sacrificios por los peccados:

2 אשר יוכל לענות את נפשו להבין ולחוס על דל ואביון ולהושיע את נפשות האביונים על כי גם הוא נעזב במחלים רבים :

Que se pueda compadecer de los ignorantes y errados, porque el tambien està rodeado de flaqueza:

3 ועל כן יש צרכו כאשר על העם כן גם על נפשו להקריב על חטאים :

Por causa de la qual deua, ansi tambien por si como por el pueblo, offrecer por los peccados.

4 ואיש לא יקח לנפשו את הכבוד כי אם אשר נקרא מאלהים כמו אהרון :

Ni nadie toma para si la honrra, sino el que es llamado de Dios, como Aaron.

5 ולכה גם המשיח לא התכבד ולא התהלל בנפשו להיותו כהן גדול כי אם אשר דבר אליו בני את אני היום ילדתיך :

Ansi tambien el Christo no se clarificó à si mismo haziendose Pontifice mas el que le dixo, Tu eres mi Hijo, yo te hé engendrado oy:

6 וכמו כן במקום אחר אומר את כהן לעולם על דברתי מלכי צדק :

Como tambien dize en otro lugar, Tu eres Sacerdote eternalmente segun la orden de Melchisedec.

ΚΕΦΑΛ. ε'.

Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν.

Or tout souuerain Sacrificateur se prenant d'entre les hommes, est estabḷi pour les hommes ès choses qui se font enuers Dieu, afin qu'il offre dons & sacrifices pour les pechés.

2. Μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν.

Estant propre à auoir competemment pitié des ignorans & errans: depuis que lui mesme aussi est enuironné d'infirmité.

3. Καὶ διὰ ταύτην ὀφείλει καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν.

Tellement qu'à cause de ceste infirmité il doit offrir pour les pechés, non seulement pour le peuple, mais aussi pour soi-mesme.

4. Καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμήν, ἀλλὰ ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ καὶ ὁ ἀαρών.

Or nul ne s'attribue cest honneur, ains celui en iouït, qui est appelé de Dieu, comme Aaron.

5. Οὕτω καὶ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.

Pareillement aussi Christ ne s'est point glorifié soi-mesme pour estre fait souuerain Sacrificateur: mais celui l'a glorifié, qui lui a dit, C'est toi qui es mon Fils, au-iourd'hui ie t'ai engendré.

6. Καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.

Comme aussi en vn autre lieu il dit, Tu es Sacrificateur eternellement à la façon de Melchi-sedec.

1. Omnis

CAP. V.

OMnis namque Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum: ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis.

For euery hie Prieſt is taken from among men/& is ordeined for men / in thinges pertaining to God / that he may offer both giftes and ſacrifices for ſinnes.

2. Qui condolere poſſit iis qui ignorant & errant: quoniam & ipſe circundatus eſt infirmitate.

Which is able ſufficiently to haue compaſſion on them that are ignorant/ and that are out of the way / becauſe that hee alſo is compaſſed with infirmitie.

3. Et propterea debet, quêadmodum pro populo, ita etiam pro ſemetipſo offerre pro peccatis.

And for the ſames ſake hee is bounde to offer for ſinnes / as well for his owne part/as for the peoples.

4. Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron

And no man taketh this honour vnto him ſelfe / but he that is called of God/as was Aaron.

5. Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit ut pôtifex fieret, ſed qui locutus eſt ad eum, Filius meus es tu: ego hodie genui te.

So likewiſe Chriſt tooke not to him ſelfe this honour / to be made the hie Prieſt / but hee that ſayde vnto him / Thou art my Sonne / this day begate I thee/gaue it him.

6. Quemadmodum & in alio loco dicit, Tu es ſacerdos in æternum, ſecundùm ordinem Melchiſedec.

As hee alſo in an other place ſpeaketh / Thou art a Prieſt for euer after the order of Melchiſedec.

Das V. Capitel.

Denn ein jeglicher Hoherprieſter/der auß den menſchen genommen wirdt/ der wirdt geſetzt für die Menſchen gegen GOTT/ auff daß er opffere Gaben vnd Opffer für die Sünde.

THi at huer ypperſte Preſt/ſom anammis aff Menniſken/ hand ſettis for Menniſkene imod Gud / At hand ſkal offre Gaffuer oc Offer for ſynderne.

2. Der da köndte mitleiden über die da vnwiſſend ſindt vnnd jrren / nach dem er auch ſelbſt vmbgeben iſt mit ſchwachheit.

Den ſom kand haffue metlidelſe met dem ſom ere vanuittige oc fare vild / effter ſom hand er oc ſelff omgiffuen met ſkrøbelighed.

3. Darumb muß er auch/gleich wie für daß Volck/ alſo auch für ſich ſelbſt opffern/ für die ſünde.

Der faare ſkal hand oc offre for ſig ſelff / for ſynderne/ lige ſom for Folcket.

4. Vnd niemand nimpt im ſelbs die Ehre / ſondern der auch beruffen ſey von Gott/ gleich wie der Aaron.

Oc ingen tager ſig ſelff den ære til/ men den ſom oc er kaldet aff Gud/ lige ſom Aaron.

5. Alſo auch Chriſtus hat ſich nicht ſelbs in die Ehre geſetzt / daß er Hoherprieſter würde / ſondern der zu im geſagt hat: Du biſt mein Son/ heut habe ich dich gezeuget.

Saa haffuer oc Chriſtus icke ſelff ſæt ſig i den ære/ at hand ſkulde bliffue den ypperſte Preſt/men den ſom ſagde til hannem/du eſt min Søn/ieg fødde dig i dag

6. Wie er auch am andern ort ſpricht: Du biſt ein Prieſter in ewigkeit/nach der Ordnung Melchiſedech.

Lige ſom hand oc ſiger en anden ſted / du eſt en Preſt til euig tid/effter Melchiſedechs ſtick.

Kapitola V.

KAždý zagiſté Biſkup z Lidij wywolený / za Lidi býwá poſtawen w těch wěcech / kteréž gſau Boží / aby obětowal dary a Oběti za hříchy.

ZAiſtećkáždy Kápłan z ludźi bywa wźięt / y za ludźi bywa poſtánowion w tych rzeczach ktore máią być ſpráwowáne v Bogá / áby ofiárował dáry / y zábithe ofiáry zá grzechy.

2. Kterýžby mohl lijtoſt mijti nad těmi / kteřijž neznagij a bludij: neb y on ſam obklíčen geſt nemocý:

Ktoryby mogł ſie potrzebá ieſt zmiłowáć ſie nad tymi ktorzy nieumieią y błądzą / gdyż y on był o gárnion krewkośćią.

3. A protož powinen geſt yakž za Lid / tak y za ſebi ſamého Oběti obětowati za hřijchy.

Y dla teyże / ták o y záłud / ták też záſie ma ofiárowáć zá grzechy.

4. A nižkdo také přigijmá k ſobě té cti: Než kdož powolán býwá od Boha / yako y Aron.

A żaden ſobie tey godnośći nie bierze / ále ktory bywa wezwan od Bogá / ták o y Aaron.

5. Také y Kryſtus ne ſamého ſebe oſlawil aby bil Biſkupem / ale ten kterýž mluwil k němu: Ty gſy Syn můg/ yá dnes zplodil gſem tebe.

Thák y Kryſtus nie przywłaſczył ſobie tey chwały / áby ſie zſtał Kapłanem / ále then ktory mu rzekł: Tyś ieſt Syn moy / iam ćiebie dźiś vrodźił.

6. Jakož y na giném miſtě prawij: Ty gſy Kněz na wěky / wedlé řádu Melchyſedechowa.

Jako y indźiey powieda: Tyś ieſt Kápłanem ná wieki / wedle porzadku Melkiſedekowego.

ה

7 אף כד בבסרא לביש הוא בעותא ותכשפתא בגעתא חילתניתא ובדמעא קרב הוא למן דמשכח הוא מן מותא דנחיוהי ואשתמע׃

Il quale nei giorni de la sua carne, hauendo con gran grido e lagrime offerti preghi e supplicationi à colui che poteua liberarlo da morte, & essendo stato esaudito di ciò ch'egli temeua.

8 וכד טב ברא איתוהי מן דחלתא וחשא דסבל ילפה למשתמענותא׃

Ancor ch'ei fusse figliuolo, (di Dio) nondimeno per le cose ch'ei sofferse imparò obbedientia.

9 והכנא אתגמר והוא לכלהון אילין דמשתמעין לה עלתא דחיא דלעלם׃

Et essendo consacrato, è stato autore d'eterna salute à quelli che gli obbediscono.

10 ואשתמה מן אלהא רב כומרא בדמותה ד דמלכיזדק׃

Essendo egli stato chiamato da Dio Pontefice ne la maniera di Melchisedec.

11 עלוהי דין על הנא מלכיזדק סגיאא אית לן מלתא למאמרה ועסקא למפשקותה מטול ד דהויתון לכון בריהא במשמעתכון׃

Del qual noi habbiamo à far vn lungo ragionamento, e difficile ad esplicare: conciosia che voi sete stanchi d'vdire.

12 חיבין הויתון גיר מ מלפנא למהוא מטול דזבנא לכון ביולפנא השא דין תוב סניקין אנתון דתתאלפון אילין א אנין כתיבתא קדמיתא דריש מלוהי דאלהא והויתון לכון סניקא על חלבא ולא על מאכולתא שרירתא׃

Percioche doue voi doureste quanto al tempo esser maestri, di nuouo hauete bisogno che vi sia insegnato quali siano i primi principij de le parole di Dio: e sete diuenuti tali, che hauete bisogno di latte, e non di cibo solido.

ה

7 אשר בימי חיי בשרו תחנונות ותפלות אל־אשר יכל להושיעו ממות בקול גדול ובדמעות הקריב ונשמע ביראת יהוה׃

El qual en los dias de su carne offreciendo ruegos y supplicacion con gran clamor y lagrimas àl que lo podia librar de la muerte, fue oydo por su reuerencia.

8 ואף כי־בן־אלהים הוא אף בענותו למד את־דמיה׃

Y aunque era el Hijo (de Dios,) por loque padezió aprendió la obediencia:

9 ונשלם היה לשומעיו לכלם דרך ועלילת תשועת עולם׃

En laqual consumado, fue hecho causa de eterna salud à todos losque le obedecen:

10 ונקרא שמו מאלהים כהן על־דברתי מלכי־צדק׃

Nombrado de Dios Pontifice segun la orden de Melchisedec.

11 אשר עליו יש־לנו דברים רבים לספר ולדבר אם לא תהיו אמולים לשמוע׃

Del qual tenemos mucho que dezir, y difficultoso de declarar, porquanto soys flacos para oyr.

12 אף־כי־ישנה לכם להיותכם מלמדים בעבור עתותיכם אך עודכם תצטרכו ללמד מה הן יסודות ראשית דברי־אלהים והייתם כעוללים אשר צרכם חלב ולא אכל חזק׃

Porque auiendo de ser ya maestros de otros si miramos àl tiempo, teneys necessidad de bolueràser ensennados, de quales sean los primeros elementos de las palabras de Dios, y soys hechos tales que tengays necessidad de leche: no de mantenimiento firme,

έ.

7. Ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου, μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς, καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας.

Lequel ès iours de sa chair, ayant offert auec grand cri & larmes, prieres & supplications, à celui qui le pouuoit sauuer de mort, & ayant esté exaucé de ce qu'il craignoit:

8. Καίπερ ὢν υἱὸς (τοῦ θεοῦ), ἔμαθεν ἀφ᾽ ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν.

Iaçoit qu'il fust Fils (de Dieu): toutesfois si a-il apprins obeissãce par les choses qu'il a souffertes:

9. Καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου.

Et estant consacré, a esté autheur de salut eternel à tous ceux qui lui obeissent:

10. Προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.

Estant appelé de Dieu, souuerain Sacrificateur à la façon de Melchi-sedec.

11. Περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς.

Duquel nous auons long propos à dire, & difficile à declarer: attendu que vous estes deuenus lasches à ouïr.

12. Καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος, καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς.

Pource que là où vous deuriez estre maistres, veu le temps, vous auez derechef besoin qu'on vous enseigne quels sont les rudimens du commencement des paroles de Dieu: & estes deuenus tels que vous auez encores besoin de laict, & non point de viande ferme,

CAP. V.

7. Qui in diebus carnis suæ, preces supplicationesq; ad eum qui possit illum salvum facere à morte cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia.

Which in the dayes of his flesh did offer vp prayers and supplications / with strong crying and teares vnto him / that was able to saue him from death / and was also heard in that which he feared.

8. Et quidem cùm esset filius, didicit ex iis quæ passus est, obedientiam.

And though he were the Sonne / yet learned he obedience / by the thinges which hee suffered.

9. Et consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ.

And being consecrate / was made the authour of eternall salvation vnto all them that obey him.

10. Appellatus à Deo pontifex iuxta ordinem Melchisedec.

And is called of God an hie Priest after the order of Melchi-sedec.

11. De quo nobis grandis sermo & interpretabilis ad dicendum, quoniam imbecilles facti estis ad audiendũ.

Of whome we haue many things to say / which are hard to be vttered / because ye are dull of hearing.

12. Etenim cùm deberetis magistri esse propter tempus: rursum indigetis ut vos doceamini quę sint elementa exordii sermonum Dei: & facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo.

For when as concerning the time ye ought to be teachers / yet haue yee neede againe that we teach you the first principles of the worde of God: and are become such as haue neede of milke / and not of strong meate.

Das V. Capitel.

7. Vnd er hat am tage seines Fleisches Gebet vnd flehen mit starckem geschrey vnnd Threnen geopffert / zu dem / der jm von dem Tode konte außhelffen / vnd ist auch erhöret / darumb daß er Gott in Ehren hatte.

Oc hand offrede paa sit Kiøds dag Bøner oc formanelse met it sterckt skrig oc graad / til den / som kunde vdhielpe hannem fra Døden / oc hand bleff oc saa bønhørt / fordi at hand haffde Gud i ære.

8. Vnnd wiewol er Gottes Sohn war / hat er doch an dem / daß er leide / gehorsam gelernet.

Oc alligeuel at hand vaar Guds Søn / saa lærde hand dog lydighed / i det som hand leed.

9. Vnd da er ist vollendet / ist er worden allen / die im gehorsam sind / eine vrsach zur ewigen Seligkeit.

Oc der hand bleff fuldkommen / da bleff hand alle dem som ere hannem lydige / en aarsage til den euige Salighed.

10. Genant von Gott ein Hoherpriester / nach der Ordnung Melchisedech.

Kaldet aff Gud den ypperste Prest / effter Melchisedechs skick.

11. Davon hetten wir wol vil zu reden / aber es ist schwer / weil jhr so vnverstendig seyt.

Der om haffde wi vel meget at tale / Men det er suart / efftherdi at i ere saa vforstandige.

12. Vnd die jr soltet lengest Meister sein / bedürffet jr widerumb / daß man euch die ersten Buchstaben der Göttlichen Wort lehre / vnnd daß man euch Milch gebe / vnd nicht starcke Speise.

Oc i som skulde lenge siden veret Mestere / i haffue behoff igen / at mand skal lære eder de første Bogstaue aff det Guddommelige Ord / oc at mand skal giffue eder Milck / oc icke sterck Mad.

Kapitola V.

7. Kterýžto za dnůw smrtedlnosti swé / Prosby a Modlitby obětuge tomu / kterýž mohl ho wyswoboditi od Smrti / s křikem welikým a s pláčem vslyšán gest pro swau poctiwost.

Ktory zá dniow ciáłá swego / gdy modlitwy y prośby z wielkim wołániem y płaczem ofiárował v tego ktory mogł go záchowáć od śmierci / y był wysłuchan z bojáźni.

8. A zagisté gsa Synem Božijm / naučil se poslussenstwij z toho co gest trpěl:

Choć był Syn / á wszákże się nauczył posłuszeństwá z tych rzeczy ktore cierpiał.

9. A k dokonalosti gsa přiweden / včiněn gest přjčinau Spasenj wěčného těm / kteřijž to poslauchagij geho.

A będąc poświęcony / zstał się powodem zbáwienia wiecznego / wszytkim ktorzy go słucháią.

10. Nazwán gsa od Boha Biskupem / wedlé řádu Melchysedechowa.

Przezwány od Bogá Kápłanem nawyższym / wedle porządku Melkisedekowego.

11. O kterémžto mnoho máme mluwiti / a nemůžem snadně wypravwiti / poněwadž wy leniwij gste k slyssenij.

O ktorym wielebyśmy mieli mowić / y trudno ku wykłádániu / przeto iżeście się zstáli gnuśni ku słuchániu.

12. A zagisté kdyžbyste giž měli býti Mistřij / podlé dlauhosti času / opět potřebugete abychom wás včili prwnijm počátkuom řečij Božijch: a včiněni gste yako ti kteřijž mléka potřebugj / a ne pokrmu hrubssího.

Abowiem wy ktorzybyście mieli wedle czásu być náuczycielmi / zasię potrzebuiecie áby was uczono / iáko się poczynáią powieści Boże / y zstáliście się táko ci ktorzy mleká potrzebuią / á nie twárdego pokármu.

ד

13 כל נש דין דמאכולתה חלבא הולא מבסם במלתא דכאנותא מטול דשברא הו :

Perche chiunque vsa ancora del latte è inesperto del parlare de la giustitia: percioch'egli è fanciullo.

ה

13 כי כל המחבר בחלב תפל לדבר הצדקה כי עולל הוא :

Que qualquiera que participa de la leche, es inhabii para la palabra de la justicia, porque es ninno:

ε΄.

13. Πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος, ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης· νήπιος γάρ ἐστι.

Car quiconque vse de laict, ne sait que c'est de la parole de iustice: car il est enfant:

14 דגמירא הי דין מ מאכולתא שרירתא איליו דמטול דמדרשין אתנפקו רגשיהון למפרש טבתא ובישתא :

Ma il cibo solido è de perfetti, cioè di quelli che per l'habito hanno i sentimenti essercitati à discernere il bene e'l male.

14 כי אכל חזק יש לשלמים לאשר יש להם שכל ותבונה להבדיל בין טוב ורע :

Mas de los perfectos es la vianda firme, es à saber de los que por la costumbre tienen ya los sentidos exercitados à la discrecion del bien y del mal.

14. Τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ.

Mais la viande ferme est pour ceux qui sont desia hommes faits, assauoir pour ceux qui pour y estre habitués, ont les sens exercités a discerner le bien & le mal.

ו

1 מטול הנא נשבוק שוריא מלתה דמשיחא ונאתא לגמירותא או למנא תוב שתאסתא אחריתא מרתיון ל לתיבותא מן עבדא מיתא ולהימנותא דבאלהא :

Per laqual cosa, lasciato da parte il parlare che è de principij de le cose di Christo, passiamo oltre à la perfettiona: senza gettar di nuouo il fondamento del pentirsi de l'opere morte, e de la fede che si debbe hauere in Dio.

ו

1 על כן נעזב את דבר ראשית המשיח ונבוא אל התכלית ונשמע סוף דבר הכל עוד לא נשים יסוד התשובה ממעשי מות ולאמונה אל אלהים :

Por lo qual dexando ya la palabra del comienço en la institucion del Christo, vamos adelante à la perfecion, no echando otra vez el fundamento de penitencia de las obras de muerte, y de la fe à Dios.

ΚΕΦΑΛ. ϛ΄.

Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα· μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν.

Parquoi delaissans la parole, qui donne commencement de Christ, tendons à la perfection, ne mettans point derechef le fondement de repentance des œuures mortes, & de la foy qu'on doit auoir en Dieu.

2 ולילפנא דמעמודיתא ודסים אידא ולקימתא דמן בית מיתא ולדינא דלעלם :

De la dottrina de battesimi, e de l'impositton de le mani, e de la resurrettion de morti, e del giuditio eterno.

2 ללמוד הטבילת לשימת ידים לתקומת המתים ולמשפט העולם :

De la doctrina de los Baptismos, y de la imposicion de manos, y de la resurrecion de los muertos, y Del juyzio eterno:

2. Βαπτισμῶν διδαχῆς, ἐπιθέσεώς τε χειρῶν, ἀναστάσεώς τε νεκρῶν, καὶ κρίματος αἰωνίου.

De la doctrine des baptesmes, & de l'imposition des mains, de la resurrection des morts, & du iugement eternel.

3 אן מריא מבסם נעבד הדא :

E questo faremo, se Iddio il permetterá.

3 וזאת נעשה אם ירצה אלהים :

Y esto haremos, à la verdad si Dios lo permitiere.

3. Καὶ τοῦτο ποιήσομεν, ἐάνπερ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός.

Et cela ferons-nous, voire si Dieu le permet:

4 אלא לא משכחין הנון דחדא זבן למעמודיתא נחתו וטעמו מוהבתא דמן שמיא ונסבו רוחא דקודשא :

Imperoch'egli è impossibile che quelli che sono stati vna volta illuminati, & hanno gustato il dono celeste, e sono stati fatti partecipi de lo Spirito santo.

4 כי בלתי יכלת אשר בפעם אחת נאורו וטעמו את מתנות השמים והיו חברי רוח הקדש :

Porque es impossible que los que vna vez recibieron la luz, y que gustaron à quel don celestial, y que fueron hechos participes del Espiritu Sancto:

4. Ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου.

Car il est impossible que ceux qui ont vne fois esté illuminés, & ont gousté le don celeste, & ont esté faits participans du sainct Esprit.

CAP. V.

13. Omnis enim qui lactis est particeps, expers est sermonis iustitiæ, parvulus enim est.

For every one that useth milke / is inexperte in the worde of righteousnes: for he is a babe.

14. Perfectorum est solidus cibus: eorum qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali.

But strong meat belongeth to them that are of age, which through long custome haue their wits exercised / to discerne both good and euill.

CAP. VI.

QVapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem ad perfectionem feramur, non rursum iacientes fundamẽtum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum.

Therefore / leauing the doctrine of the beginning of Christ / let vs be led forwarde vnto perfection / not laying againe the foundation of repentance from dead workes / and of faith toward God.

2. Baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum, ac resurrectionis mortuorũ, & iudicii æterni.

Of the doctrine of baptismes / & laying on of handes / and of the resurrection from the dead / and of eternall iudgement.

3. Et hoc faciemus, si quidem permiserit Deus.

And this will we do if God permit.

4. Impossibile enim est eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus sancti.

For it is impossible that they / which were once lightened / and haue tasted of the heauenly gifte / and were made partakers of the holy Ghost.

Das V. Capitel.

13. Denn wem man noch Milch geben muß / der ist vnerfahren inn dem Wort der Gerechtigkeit / denn er ist ein junges Kind.

Thi huilken mand skal end nu giffue milck / hand er vforfaren i Retferdigheds ord / thi hand er it vngt Barn.

14. Den vollkommen aber gehöret starcke Speise / die durch gewonheit haben geübte sinnen / zum vnterscheid deß guten vnd deß bösen.

De fuldkomne bør sterck Mad / som aff seduanlighed haffue forsøcte sind / til at gøre forskel mellem gaat oc ont.

Das VI. Capitel.

DArumb wöllen wir die Lere vom anfang Christliches lebens jetzt lassen / vnd zur volkommenheit fahren / Nicht abermal grund legen von Busse der todten Wercke / vom Glauben an Gott.

DEr faare ville wi nu lade den Lærdom om it Christeligt leffnis begyndelse bliffue / oc fare til fuldkommenhed / icke atter legge grunduol igen om de døde gerningers Penitentze / om Troen til Gud.

2. Von der Tauffe / von der Lehre / von Händen aufflegen / von der Todten aufferstehung / vnd von dem ewigen Gerichte.

Om Daaben / om Lærdom / om henders paalegelse / om de Dødis opstandelse / oc om den euige Dom.

3. Vnd das wöllen wir thun / so es Gott anders zulesset.

Oc det ville wi gøre / der som Gud det ellers tilsteder.

4. Denn es ist vnmüglich / daß die / so ein mal erleuchtet sind / vnnd geschmeckt haben die himlische Gaben / vnd theilhafftig worden sind deß heiligen Geistes.

Thi det er vmueligt / at de / som ere en gong oplyste / oc haffue smaget de himmelske gaffuer / oc ere bleffne delactige i den hellig Aand.

Kapitla V.

13. Neb každý kdož mléka požijwá / ten gest hlaupý w řeči Sprawedlnosti : neb nemluwňátko gest.

Bo ten ktory sie mlekiem bawi / nie vmie słowá spráwiedliwości / gdyż iest dźiecięciem.

14. Ale dokonalých gest hrubý pokrm / těch kteřijžto podlé zwyklosti wycwičené magij smysly / k rozeznánij dobrého a zlého.

Ale twárdy pokarm iest dorosłych / tych mianowicie / ktorzy dla nałogu smysly máia cwiczone ku rozeznániu dobrego y złego.

Kapitola VI.

PRotož opustijce řeč / kteráž skrze počátky přiwozuge k Krystu / k dokonalosti geho přistupme / nezakladagijce opět základu pokánij z skutkuow mrtwých a od Wijry w Boha.

PRzetho opuśćiwszy słowo ktore w Krystusie dawa początek nieumie tethnym / mieymy sie ku doskonáłości / nie znowu zákłádáiac grunthu pokuthy od vczynkow marthwych / y wiáry w Bogá.

2. Křtu včenij / a zkladanij rukau / a wzkřijssenij Mrtwých y saudu wěčného.

Krztow náuki y rak wkładánia / y wstánia zmartwych / y sadu wiecznego.

3. A to zagisté včinijme / pomůžli nám Buoh.

A to vczynimy iesli Bog dopuści.

4. Nebo nemožné gest těm / kteřijž gsau gednau oswijceni / a zakusyli daru Nebeského / y včastnijcy gsau včinění Ducha Swatého.

Abowiem być nie może / aby ci ktorzyby raz byli oświeceni y skosztowáli dáru niebieskiego / y vczestniki sie stáli Duchá świetego.

ו

5 ונטעמו מלתא טבתא דאלהא וחילא דעלמא דעתיד׃

Et hanno gustata la buona parola di Dio, e la virtù del secolo auuenire.

6 דתוב נחטון דמן דריש נתחדתון לתיבותא ומן דריש נזקפון לברה דאלהא ונצערון׃

E son ricaduti, di nuouo si rinnouino à pentimento, ricrocifiggendo à se stessi il Figliuol di Dio, e proponendolo ad obbrobrio.

7 ארעא גיר דאשתית מטרא דאתא לה זבנין סגיאן ואועית עסבא דחשח להנון דמטולתהון מתפלחא מקבלא בורכתא מן אלהא׃

Perche la terra che bene spesso la pioggia che le vien sopra, e produce herba vtile à quelli da iquali è coltiuata, riceue la benedittione da Dio.

8 אן הו דין דתפקא קורטבא ודרדרא הויא לה מסליתא ולא רחיקא מן לוטתא אלא חרתה לקדנא הו׃

Ma quella che produce spine e triboli, è riprouata, e vicina à la maledittione, il cui fine va ad essere arsa.

9 מפיסינן דין עליכון אחי אילין דשפירן וקריבן לחיא אפן הכנא ממללינן׃

Benche di voi diletti miei ci persuadiamo cose migliori, e vicine à la salute, se ben noi parliamo cosi.

10 לא גיר הוא עול אלהא דנטעא עבדיכון וחובכון הו דחויתון בשמה דשמשתון לקדישא ומשמשיתון׃

Percioche Iddio non è ingiusto che si dimentichi de l'opera vostra e de la fatica de la charità, laquale hauete demostrata verso il suo nome, mentre hauete souuenuto ai Santi & ancor souuenite.

ו

5 וְטָעֲמוּ אֶת־טוֹבַת דְּבַר אֱלֹהִים וּגְבוּרוֹת עוֹלָם הַבָּא׃

Y que ansi mismo gustaron la buena palabra de Dios, y las virtudes del siglo venidero.

6 וְנָפְלוּ מִמְּצוּדָתָם כִּי עוֹד יוּכְלוּ לְהִתְחַדֵּשׁ אֶל־הַתְּשׁוּבָה כִּי־מוֹקִיעִים לְנַפְשָׁם וּמַכְלִימִים אֶת־בֶּן־הָאֱלֹהִים׃

Y recayeron, ser renouados de nueuo por penitencia crucificando otra vez para si mismos al Hijo de Dios, y exponiendolo à vituperio.

7 כִּי־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּקַּח אֶת־הַגֶּשֶׁם אֲשֶׁר פְּעָמִים רַבּוֹת בָּא עָלֶיהָ גַּם תּוֹלִיד וְתַדְשֵׁא דֶּשֶׁא וְעֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע לָאֵלֶּה אֲשֶׁר תֵּעָבֵד בָּהֶם וְתִשָּׂא בְּרָכָה מֵאֱלֹהִים׃

Porque la tierra que embeue el agua que muchas vezes vino sobre ella, y que engendra yerua à su tiempo à aquellos de los quales es labrada, recibe bendicion de Dios.

8 וַאֲשֶׁר תִּתֵּן קוֹץ וְדַרְדַּר נֶאֱלָחָה הִיא וּקְרוֹבָה לִמְאֵרָה וְסוֹפָהּ לִשְׂרֵפָה׃

Mas la que produze espinas y abrojos, es reprouada, y cercana de maldicion, y su fin sera por fuego.

9 וְנִבְטַח עֲלֵיכֶם אֲהוּבַי טוֹבוֹת מֵהֵנָּה הַקְּרוֹבוֹת לִישׁוּעָה אַף כִּי־כָזֹאת נְדַבֵּר׃

Pero de vosotros, ó Amados, esperamos mejores cosas que estas y mas cercanas à salud, aunque hablamos ansi.

10 כִּי־לֹא רָשַׁע אֱלֹהִים לִנְשֹׁא אֶת־מַעֲשֵׂיכֶם וִיגִיעַת אַהֲבַתְכֶם אֲשֶׁר הִגַּדְתֶּם בִּשְׁמוֹ בְּשָׁרֶתְכֶם לַקְּדוֹשִׁים כַּעַתָּה כַּלְּפָנִים׃

Porque Dios no es injusto que se oluide de vuestra obra y del trabajo de la charidad que aueys mostrado en su nombre, auiendo ayudado à los Sanctos, y ayudandoles.

ϛʹ.

5. Καὶ καλὸν γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος.

Et ont gousté la bonne Parole de Dieu, & les puissances du siecle à venir :

6. Καὶ παραπεσόντας πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, καὶ παραδειγματίζοντας.

S'ils retombent, soyent renouuellés à repentance, veu qu'il crucifient derechef le Fils de Dieu quant à eux, & l'exposent à opprobre.

7. Γῆ γὰρ ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς πολλάκις ἐρχόμενον ὑετὸν, καὶ τίκτουσα βοτάνην εὔθετον ἐκείνοις δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

Car la terre qui boit souuent la pluye qui vient sur elle, & produit herbage propre à ceux desquels elle est labouree, reçoit la benediction de Dieu.

8. Ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους, ἀδόκιμος, καὶ κατάρας ἐγγὺς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν.

Mais celle qui produit espines & chardons, est reiettee, & prochaine de malediction : de laquelle la fin tend à estre brusles.

9. Πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοὶ, τὰ κρείττονα, καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν.

Or nous-nous sommes persuadés quant à vous, bien aimés, choses meilleures & conuenables à salut, iaçoit que parlions ainsi.

10. Οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεὸς, ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις καὶ διακονοῦντες.

Car Dieu n'est point iniuste, pour mettre en oubli vostre œuure, & le trauail de charité que vous auez monstree enuers son Nom, en tant que vous auez subuenu aux saincts, & y subuenez.

CAP. VI.

5. Gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesq; seculi venturi.

And haue tasted of the good worde of God/ and of the powers of the worlde to come.

6. Et prolapsi sunt: rursus renovari ad pœnitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis filium Dei, & ostentui habentes.

If they fall away/ shoulde be renewed againe by repentance: seeing they crucifie againe to themselues the Sonne of God & make a mocke of him.

7. Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis à quibus colitur: accipit benedictionem à Deo.

For the earth which drinketh in the raine that commeth oft vpon it/ & bringeth foorth herbes meete for them by whome it is dressed/ receiued blessing of God.

8. Proferens autem spinas ac tribulos: reproba est, & maledicto proxima, cuius consummatio in combustionem.

But that which beareth thornes & briars/ is reproued/ & is neere vnto cursing/ whose ende is to be burned.

9. Confidimus autem de vobis, dilectissimi, meliora & viciniora saluti: tametsi ita loquimur.

But beloued/ wee haue perswaded our selues better things of you/ and such as accompanie saluation/ though we thus speake.

10. Non enim iniustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis & ministratis.

For God is not vnrighteous/ that hee shoulde forget your worke/ and labour of loue/ which ye shewed toward his Name/ in that ye haue ministred vnto the Saints/ and yet minister.

Das VI. Capitel.

5. Vnd geschmeckt haben daß gütige Wort Gottes/ vnnd die kräffte der zukünfftigen Welt.

Oc haffue smaget Guds gode Ord/ oc den tilkommende Verdens krafft.

6. Wo sie abfallen/ vnd wiederumb jhnen selbs den Sohn Gottes creutzigen vnd für spott halten/ daß sie solten widerumb ernewert werden zur Busse.

Om de affalde/ oc kaarsfeste dem selff Guds Søn igen/ oc holde hannem for spaat/ at de skulde kunde fornyffigen til penitentze.

7. Denn die Erden/ die den Regen trincket/ der offt über sie kompt/ vnnd bequeme Kraut treget/ denen/ die sie bawen/ empfehet segen von Gott.

Thi Jorden som dricker Regnen/ der offte kommer offuer hende/ oc bær dem bequemme Vrter/ som hende forarbeyde/ hun faar velsignelsen aff Gud.

8. Welche aber Dornen vnd Disteln treget/ die ist vntüchtig/ vnd dem Fluch nahe/ welche man zu letzt verbrennet.

Men den som bær torn oc tidzel/ hun er vduelig/ oc nær Forbandelse/ huilcken mand paa det siste opbrender.

9. Wir versehen vns aber/ jhr liebsten/ bessers zu euch/ vnd daß die Seligkeit näher sey/ ob wir wol also reden.

Men wi forsee oss/ i elskelige/ bedre til eder/ oc at Salighed er nærmer/ alligeuel at wi saa tale.

10. Denn Gott ist nicht vngerecht/ daß er vergesse ewers wercks vnd arbeit der Liebe/ die jr beweiset habt an seinem Namen/ da jhr den Heiligen dienetet/ vnd noch dienet.

Thi Gud er icke wretferdig/ at hand forglemmer eders gerning oc kærligheds arbeyde/ som i beuisde i hans Naffn/ der i tiente de Hellige/ oc tiene end nu.

Kapitola. VI.

5. Okusyli také dobrého slowa Božijho/ a mocy wěku budaucýho.

I skosztowáli dobrego słowá Bożego/ y mocy przyszłego wieku.

6. Kdyby opět padli/ aby se obnowili skrze pokánij/ znowu křižugijce sobě Syna Božijho/ a w posměch wydáwagijce.

Jeśliby vpádli/ áby powthore byli odnowieni przez pokutę/ przetho iż z nowu krzyżują sámym sobie syná Bożego y iáwnie go sromocą.

7. Země zagisté kteráž to častro dešť do sebe běře/ rodijli bylinu dobrau těm od kterých býwá dělána/ býwá požehnána od Boha:

Abowiem ziemiá/ ktoraby deżdż ná nie częstho przychodzący wsiewpiłá y zrodziłá ziele vżyteczne tym przez ktore bywa spráwowána/ bierze błogosłáwieństwo od Bogá.

8. Ale wydáwagijcý trnij a hložij/ zawržená gest a blízká od zlořečenij/ gegijžto konec býwá spálenj.

Lecz tha kthora podawa ciernie y osty/ odrzucona iest y blisko przeklęctwá/ kthorey koniec idzie ku spaleniu.

9. Nadějemeť se pak o wás naymilegssý lepssých wěcý a bližssých k spasenij/ ačkoli tak mluwjme.

Ale namilszy pewnie o was sobie lepszy thuszymy niż to/ y co z zbawieniem iest złączono/ choć tak mowimy.

10. Nebť neni nesprawedliwý Bůh/ aby se zapomenul nad wassý prácý/ a nad milowánijm kteréž gste okazowali ke gménu geho/ kteřijž gste posluhowali swatým/ a gesstě posluhugete.

Abowiemći nie iest Bog niesprawiedliwy/ aby zapámiethał spráwy waszey y prácowitey miłości ktorąście okazali przeciw imieniu ie°/ przeto iżeście służyli świętym y służyćie.

ו

11 צבינן דין דאנש אנש מנכון הי הדא חפיטותא נחוא לשומליא דסברכון עד־מא לחרתא:

Ma noi desideriamo che ciascun di voi mostri la medesima cura per la piena certezza de la speranza insin al fine.

12 ודלא תתקטעי לכון אלא דתהוון מתדמין להנון דבהימנותא ובנגירות רוחא הוו ירתא דמולכנא:

Accioche voi non diueniate pigri, ma siate imitatori di coloro che per fede e patientia hereditano le promessioni.

13 לאברהם גיר כד מלך לה אלהא מטול דליתהוא לה דרב מנה דנאמא בה ימא בנפשה:

Perche quando Iddio promesse ad Abraam, non hauendo egli alcun maggiore per cui giurasse, giurò per se stesso.

14 ואמר דמברכו אברכך ומסגיו אסגיך:

Dicendo, Se benedicendoti non ti benedirò, e moltiplicandoti non ti moltiplicarò.

15 והכנא אגר רוחה וקבל מולכנא:

E cosi hauendo egli patientemente aspettato, consegui la promessa.

16 בני נשא גיר בדרב מנהון ימין ועל כל חריינא דהוא בינתהון שולמה שרירא במומתא הוא לה:

Perche gli huomini giurano per vno che sia maggior di loro: & il giuramento fatto in confermatione, è fine d'ogni lor controuersia.

17 מטול הנא יתיראית צבא אלהא דנחוא לירתא דמולכנא דשורדיה לא משתחלף וחבשה במומתא:

Nelche volendo Iddio piu ampiamẽte di mostrare à gli heredi de la promessa l'immutabil fermezza del suo consiglio, interpose il giuramento.

ו

11 וחפצנו אשר כלכם תגידו אותה הדאגה בבטחון השבר עד־עת קץ:

Mas desseamos que cada vno de vosotros muestre la misma solicitud hasta el cabo para cumplimiento de su esperança.

12 פן תהיו אמללים כי־אם השתוו לאשר באמונה ודמיה התנחלו את־המאמר:

Que no hos hagays perezosos, mas imitadores de aquellos que por la fe y la paciencia heredarán las promessas.

13 כי־בהגיד אלהים לאברהם כי־לא היה לו גדול ממנו נשבע בנפשו:

Porque prometiendo Dios à Abraham, no pudiendo jurar por otro major, juró por si mismo.

14 לאמר כי־ברך אברכך והרבה ארבה את־זרעך:

Diziendo Que te bendiziré bendiziendo, y multiplicando te multiplicaré.

15 ולכה מאריך באמונתו החזיק במאמר:

Y ansi esperando con largura de animo alcançó la promessa.

16 כי־בני־אדם אם בגדול מהם נשבעים או יקום סוף כל מריבתם בשבועה:

Porque los hombres ciertamente por el mayor que ellos juran: y el fin de todas sus controuersias es el juramento para confirmacion.

17 אשר בו על־יתר חפץ אלהים להגיד ליורשי המאמר את־אמת רצונו קים בשבועה:

En lo qual queriendo Dios mostrar mas abundantemente à los herederos de la promessa la immutabilidad de su consejo, interpuso juramento:

ϛ'.

11. Ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους.

Mais nous desirons qu'vn chacun de vous monstre le mesme soin, pour la pleine certitude d'esperance iusqu'à la parfin:

12. Ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομούντων τὰς ἐπαγγελίας.

Afin que vous ne deueniez lasches, mais qu'ensuiuiez ceux qui par foy & patience reçoiuent les promesses en heritage.

13. Τῷ γὰρ Ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ θεός, ἐπεὶ κατ᾽ οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι, ὤμοσε καθ᾽ ἑαυτοῦ.

Car quand Dieu fit promesse à Abraham, pource qu'il ne pouuoit iurer par vn plus grãd, il iura par soi mesme.

14. Λέγων, ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε.

Disant, certes ie te benirai abondamment, & te multiplierai merueilleusement.

15. Καὶ οὕτω μακροθυμήσας ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας.

Et ainsi Abraham ayant attendu patiemment, obtint la promesse.

16. Ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσι· καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας, εἰς βεβαίωσιν, ὁ ὅρκος.

Car les hommes iurent par vn plus grand qu'eux: & le serment fait pour confirmation, leur est la fin de tout different.

17. Ἐν ᾧ περισσότερον βουλόμενος ὁ θεὸς ἐπιδεῖξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ.

En quoi Dieu voulant monstrer d'abondant l'immuable fermeté de son conseil aux heritiers de la promesse, s'est entreposé par serment:

CAP. VI.

11. Cupimus autem unumquenque vestrûm eandem ostentare solicitudinem ad expletionem spei usque in finem.

And we desire that euery one of you shew the same diligence, to the full assurance of hope vnto the ende.

12. Vt non segnes efficiamini, verùm imitatores eorum qui fide & patientia hæreditabunt promissiones.

That yee be not slouthfull / but followers of them / which through faith & pacience / inherite the promises.

13. Abrahæ nanque promittens Deus, quoniam neminem habuit per quem iuraret maiorem, iuravit per semetipsum.

For when God made the promes to Abraham, because hee had no greater to sweare by, he sware by him selfe.

14. Dicens, Nisi benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo te.

Saying / Surely I will aboundantly blesse thee and multiplie thee marueilously.

15. Et sic longanimiter ferens, adeptus est repromissionem.

And so after that he had taried pa'iently, he enioyed the promes.

16. Homines enim per maiorem sui iurant: & omnis controversiæ eorum finis, ad confirmationem, est iuramentum.

For men verely sweare by him that is greater then them selues / and an othe for confirmation is among them an ende of all strife.

17. In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis heredibus immobilitatem consilii sui, interposuit iusiurandum.

So God willing more aboundantly to shewe vnto the heires of promes the stablenesse of his counsell / bounde him selfe by an othe.

Das VI. Capitel.

11. Wir begeren aber / daß euer jeglicher denselbigen fleiß beweise / die hoffnung veste zuhalten biß ans ende.

Oc wi begære / at huer aff eder kand beuise den samme flid / til at holde Haabet fast indtil enden.

12. Daß jhr nicht wanckel werdet / sondern Nachfolger dere / die durch den Glauben vnd Gedult ererben die verheissungen.

At i skulle icke bliffue wstadige / men vere deris Efterfølgere / som formedelst Troen oc Taalmodighed arffue Foriettelsen.

13. Denn als Gott Abraham verhieß / da er bey keinem grössern zu schweren hatte / schwur er bey sich selbs.

Thi som Gud tilsagde Abraham / der hand haffde ingen Større at suerie ved / da soer hand v.d sig selff.

14. Vnnd sprach: Warlich / ich wil dich segnen vnd vermehren.

Oc sagde / Saandelige / ieg vil velsigne oc formere dig.

15. Vnd also trug er gedult / vnd erlanget die verheissung.

Oc hand haffde saa taalmodighed / oc fick Foriettelsen.

16. Die Menschen schwern wol bey einem grössern denn sie sind / vnd der Eid macht ein ende alles haders / dabey es veste bleibet vnter jnen.

Menniskene suerie vel ved en Større / end de ere selff / oc den Eed gør en ende paa al tretten / huor ved det bliffuer fast iblant dem.

17. Aber Gott / da er wolte den Erbē der verheissung überschwenglich beweisen / daß sein Rath nicht wancket / hat er einen Eid dazu gethan.

Men Gud / der hand vilde offuerflødelige beuise foriettelsens Arffuinge / at hans Raad er icke wstadigt / da sette hand en Eed der hoff.

Kapitola VI.

11. Protož wždy žádáme gednoho každého z wás / abysste tauž péči okazowali k wyplnénij gisté nadégе až do konce.

Rządamy aby każdy z was toż stáránie okazał ku zupełney wiádomości nádźieie áż do końcá.

12. Abysste nebyli leniwij / ale následownijcy těch / kteřijžto skrze wijru a trpěliwost dědictwij obdržij zaslijbenij.

Abyście nie byli gnuśnemi / ále násládowcámi tych / ktorzy przez wiárę y cierpliwość otrzymáwáią obiecáne dźiedźictwo.

13. Abrahamowi zagisté zaslibugjc Bůh / neb žádného neměl wětssyho / skrze kohožby přisáhl Přisáhl skrze sebe samého.

Abowiem Bog obiecawszy Abráhamowi / gdy nie mogł przez kogo więtszego przysięgáć / przysiągł przez siebie sámego.

14. Řka: Gisté požehnánj dáwage požehnám tebe / a rozmnožuge rozmnožijm tebe.

Mowiąc / Jście błogosłáwiąc błogosłáwić tobie będę / y rozmnażáiąc rozmnożęćię.

15. A tak trpěliwě dlauho čekal / až dosáhl zaslijbenij.

A gdy ták ćierpliwie czekał / dostąpił obietnice.

16. Lidé zagisté skrze wětssyho nežgsau sami přisahagj / a k potwrzenij wsseliké nesnáze gegich konec gest přijsaha.

Gdyż ludźie przez tego przysięgáią ktory iest więtszy / y u ktorych koniec każdego wsporu iesthći przysięga ku podtwierdzeniu przydána.

17. A tak Bůh chtěge vkázati hognégij Dědicům zaslibenj / nepohnutedlnost raddy swé / mezy swé sliby wložil přijsahu:

W ktorey rzeczy chcąc Bog dźiedźicom obietnice obficiey okázáć nie odmienność rády swey / obiecał przysięgą.

ו

18 דבתרתין צבנן דלא משתחלפן דלא משכח אלהא דנדגל בהין בויאא רבא נהוא לן דאתגוסן בה ונאחוד סברא דמליך לן:

Acciochè per due cose immutabili (ne lequali era impossibile che Iddio mentisse) noi hauessimo vna potente consolatione, noi dico, che rifuggiamo ad ottener la speranza propostaci.

19 הו דאיתוהי לן איך אוקינא דלביך בנפשן ודלא תתזיע ועאל לגו מן אפי תרעא:

La qual noi habbiamo come vn'ancora de l'anima, sicura e ferma, e penetrante insin à quel ch'è dentro al velo.

20 כד דקדם על חלפין ישוע והוא כומרא לעלם בדמותה דמלכיזדק:

Là doue è entrato come precorsore per noi IESV, fatto Pontefice in eterno, a la maniera di Melchisedec.

ו

18 למען בשני דברים עוזים אשר בם אלהים לא יוכל לכזב יש לנו נחמה עזה אשר נרוץ לאחז את־שבר הושם לפנינו:

Para que por dos cosas immutables en las quales es imposible que Dios mienta, tengamos vn fortissimo consuelo, losque nos acogemos a trauarnos de la esperança propuesta.

19 אשר יש לנו כעגת נפש נכונה לא תמוט לקרבה אל־פרכת הפנימית:

La qual tenemos como por segura y firme ancla del alma, y que entra hasta loque està del velo adentro:

20 אשר בה הקדים לבוא עלינו ישוע כדברתי מלכי־צדק ויהי כהן גדול לעולם:

Donde entró por nosotros nuestro Precursor Iesus. hecho Pontifice eternalmente segun la orden de Melchisedec.

ϛ'.

18. Ἵνα διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι θεόν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος.

Afin que par deux choses immuables (esquelles il est impossible que Dieu mente) nous ayons ferme consolation: voire nous, qui auons nostre refuge à obtenir l'esperance qui nous est proposee:

19. Ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν, καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος.

Laquelle nous tenons comme vn ancre seure & ferme de l'ame, & penetrant iusqu'au dedans du voile:

20. Ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

Où Iesus est entré comme auantcoureur pour nous, estant fait souuerain Sacrificateur eternellement, à la façon de Melchi-sedec.

ז

1 הנא דין מלכיזדק איתוהי מלך שלים כומרא דאלהא מרימא והו ארעה לאברהם כד הפך מן חרבא דמלכא וברכה:

Perche questo Melchisedec era Re di Salem, Sacerdote de l'altissimo Iddio, (il quale andò incontro ad Abraam quando egli ritornaua da l'occisione de i Re, e benedisselo.

2 ולה פרש אברהם מעסרא מן כל מדם דאית הוא עמה מתפשק דין שמה מלכא דכאנותא ותוב מלך שלים דאיתוהי מלכא דשלמא:

A cui Abraam partì ancor la decima di tutte le cose) e primamente è interpretato Re di giustitia: e poi ancora Re di Salem, cioè Re di pace.

ז

1 כי־מלכי־צדק מלך שלם הוא כהן אל־עליון אשר יצא לקראת אברהם בשובו מהכותו את־המלכים ויברכהו:

Porque este Melchisedec, Rey de Salen Sacerdote del Dios Altissimo, el qual salió à recebir à Abraham que boluia de la matança de los reyes, y lo bendixo:

2 ויתן לו אברהם מעשר מכל אשר לו ובראשונה מתרגם הוא מלך־הצדקה ואחר גם מלך שלם זה הוא מלך השלום:

Alqual ansimismo repartió Abraham los diezmos de todo, primeramente el se interpreta Rey de justicia: y luego tambien Rey de Salem, que es Rey de paz.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδέκ, βασιλεὺς Σαλήμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας Ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων, καὶ εὐλογήσας αὐτόν.

Car ce Melchi-sedec, estoit roy de Salem, Sacrificateur du Dieu souuerain, lequel vint au deuant d'Abraham comme il retournoit de la desfaite des rois, & le benit.

2. ᾯ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν Ἀβραάμ. πρῶτον μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς Σαλήμ, ὅ ἐστι, βασιλεὺς εἰρήνης.

Auquel aussi Abraham departit la disme de tout, & premierement est interpreté Roy de iustice, & puis aussi Roy de Salem, c'est à dire, Roy de paix:

18. Vt

CAP. VI.

18. Vt per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem.

Das VI. Capitel.

18. Auff daß wir durch zwey stück / die nicht wancken / denn es ist vnmüglich / daß Gott liege / einen starcken trost haben / die wir zuflucht haben / vnd halten an der angebotten hoffnung.

Kapitola VI.

18. Abychom skrze ty dwě wěcy nepohnutedlné pro kteréž nemožné gest aby Bůh lhal přepewné měli potěssenij / kteříž to vtijkame se abychom vžijwali naděge nám dané.

That by two immutable things / wherein it is vnpossible that God should lie / wee might haue strong consolation / which haue our refuge to holde fast the hope that is set before vs.

Paa det at wi skulde formedelst thu stycker / som icke ere wstadige / thi det er wmueligt / at Gud kand liue / haffue en sterck Trost / wi som haffue tilflucht / oc blifue ved det tilbudne Haab.

Abyśmy przez dwie rzeczy nie odmienne / w ktorych być nie może / żeby Bog kłamał / mocne pocieszenie mieli / ku temu vciekáiąc abyśmy záłożoną nádzieię otrzymali.

19. Quam sicut ancoram habemus animæ tutam ac firmam, & incedentem usque ad interiora velaminis.

19. Welche wir haben als einen sichern vnd vesten Ancker vnser Seele / der auch hinein gehet inn daß inwendige des Vorhangs.

19. Kteréž to máme yako bezpečnau a pewnau Kotwu duše / a wcházegijcý až do wnitřnosstij záštěry.

Which we haue / as an ancre of the soule / both sure and stedfast / and it entreth into that which is within the vaile.

Huilcket wi haffue / som vor Siels trygge oc faste Ackere / som oc gaar ind inden faar Forhenget.

Ktorą mamy iáko kotwicę duszę bespieczną y mocną / y ktora wchodzi áż do tych rzeczy / ktore są zá zásłoną.

20. Vbi præcursor pro nobis introiit Iesus, secundùm ordinem Melchi-sedec pontifex factus in æternum.

20. Dahin der vorlauffer für vns eingegangen / Jesus ein Hoherpriester worden inn ewigkeit / nach der ordnung Melchisedech.

20. Kdežto předchůdce pro nás wessel Gežijš / včiněn gsa Biskupem na wěky wedlé řádu Melchysedechowa.

Whither the forerunner is for vs entred in / euen Jesus that is made an hie Priest for euer after the order of Melchi-sedec.

Der som Forløberen gick for oss / Jhesus / som er bleffuen den ypperste Prest til euig tid / effter Melchisedechs skick.

Gdźie Jezus bieżawszy wprzod przed námi / wszedł zá nas wedlug porządku Melchisedekowego / zostawszy kápłanem ná wieki.

CAP. VII.

Hic enim Melchi-sedec, rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit Abrahæ regresso à cæde regum, & benedixit ei.

Das VII. Capitel.

Dieser Melchisedech aber war ein König zu Salem / ein Priester Gottes deß allerhöchsten / der Abraham entgegen gieng / da er von der Könige Schlacht wider kam / vnd segnet jhn.

Kapitola VII.

Tentoť gest zagisté Melchysedech / Král Sálem / Kněz Boha naywyžssýho / kterýž wyssel w cestu Abrahamowi / když se nawracowal od pobitij Králůw / a dal gemu požehnánij.

For this Melchi-sedec was King of Salem / the Priest of the most high God / who met Abraham / as hee returned from the slaughter of the Kinges / and blessed him.

Thi denne Melchisedech vaar en Konge i Salem / den alderhøyste Guds Prest / som gick imod Abraham / der hand kom igen fra Kongernis slag / oc velsignede hannem.

Abowiem ten Melchisedek był Krol Salem / kápłan Bogá nawyższego / ktory záßedł Abrahamowi / gdy się wrácał od porażki Krolow / y błogosłáwił iemu

2. Cui & decimas omnium divisit Abraham: primùm quidem qui interpretatur rex iustitiæ: deinde autem & rex Salem, quod est, rex pacis.

2. Welchem auch Abraham gab den zehenden aller güter. Auffs erste / wird er verdolmetscht / ein König der Gerechtigkeit. Darnach aber / ist er auch ein König Salem / daß ist / ein König deß Friedes.

2. Kterémužto Abraham dal desátek ze wsseho: A ten zagisté nayprwé wykládá se Král sprawedlnosti / potom pak Král Sálem / to gest Král pokoge.

To whome also Abraham gaue the tithe of all things: who first is by interpretation King of righteousnes: after that / he is also King of Salem / that is / King of peace.

Huilcken Abraham oc gaff tiende aff alt sit godz. Først blifuer hand vdlagd / Retferdigheds Konge / der effter er hand oc Salems Konge / det er / Fredens Konge.

Ktoremu też dźiesięćiny z káżdey rzeczy vdźielił Abraham / Ktory naprzod wedle wykłádánia rzeczon iest Krol spráwiedliwośći / Przytym też Krol Salem / to iest Krol pokoiu.

ו

3 דְּלָא אֲבוּהִי וְלָא אֶמֵּהּ אֶתְכְּתֶבוּ בְּשַׁרְבָתָא וְלָא רֵישִׁיתָא דְיַומַוְהִי וְלָא שׁוּלָמָא דְחַיַּוְהִי אֶלָּא בַּדְמוּתָא דַבְרֵהּ דַּאלָהָא מְקַוֵּא כּוּמָרוּתֵהּ לְעָלַם׃

Senza padre, senza madre, senza genealogia, che non ha ne principio di giorni, ne fine di vita: ma fatto simile al Figliuol di Dio, rimane Sacerdote in perpetuo.

4 חָזוּ דֵּין כְּמָא רַב הָנָא דַאבְרָהָם רֵישׁ אֲבָהָתָא לֵהּ יַהֵב מַעְסְרָא וְרֵישִׁיתָא׃

Hor considerate quanto costui fosse grande, à cui Abraam Patriarca dette ancor la decima de le spoglie.

5 אִילֵין גֵּיר מֶן בְּנַי לֵוִי ד דְמְקַבְּלִין הֲווּ כּוּמָרוּתָא פּוּקְדָנָא אִית הֲוָא לְהוֹן דְּנָמוּסָא דְנֶסְבוּן מַעְסְרָא מֶן עַמָּא הָנוּן מֶן אַחַיְהוֹן כַּד אַף הָנוּן מֶן חַצֵּהּ דא דַאבְרָהָם נְפַקוּ׃

Percioche quelli che tra i figliuoli di Leui riceueno l'offitio del Sacerdotio, hāno comandamento di pigliar le decime dal popolo secondo la Legge (cioè da i lor fratelli) benche siano vsciti de lombi d'Abraam.

6 הָנָא דֵּין דְּלָא כְּתִיב בְּשַׁרְבָתְהוֹן מַעְסְרָא שְׁקַל מֶן אַבְרָהָם וּבַרְכֵהּ לְהַו דְּקַבֵּל מוּלְכָּנָא׃

Ma costui che non discendeua dal lor legnaggio, prese la decima da Abraam, e benedisse colui che haueua le promesse.

7 דְּלָא חֶרְיָנָא דֵּין הַו דַּבְצִיר מֶתְבַּרַךְ מֶן הַו ד דַּמְיַתַּר מֶנֵּהּ׃

Or senza contradittione alcuna quel che è minore è benedetto dal maggiore.

8 וְהָרְכָא בְּנַי נָשָׁא דְמָיְתִין נָסְבִין מַעְסְרָא לְהַל דֵּין הַו דַּאסְהֶד עֲלַוְהִי כְּתָבָא דְּחַי הוּ׃

E qui gli huomini che son mortali pigliano le decime: ma iui le prende colui, di cui è renduta testimonianza ch'ei viue.

ז

3 בְּלִי אָב בִּלְתִּי אֵם בְּלִי תוֹלְדוֹת לֹא יֵשׁ לוֹ רֵאשִׁית הַיָּמִים וְלֹא קֵץ הַחַיִּים וְנִדְמֶה לְבֶן־אֱלֹהִים הָעוֹמֵד כֹּהֵן לְעוֹלָם׃

Sin padre, sin madre, sin linage: que ni tiene principio de dias, ni fin de vida: mas hecho semejante àl Hijo de Dios se queda Sacerdote eternalmente.

4 וּרְאוּ מַה־אַדִּיר הוּא לַאֲשֶׁר גַּם אַבְרָהָם רֹאשׁ אֲבוֹתֵינוּ נָתַן לוֹ מַעֲשֵׂר מִכֹּל׃

Mirad pues quan grande sea este, àlqual aun Abraham el Patriarcha aya dado diezmos de los despojos.

5 וּמִבְּנֵי לֵוִי אֲשֶׁר אֶת־הַכְּהֻנָּה יִקְחוּ יֵשׁ־לָהֶם מִצְוָה לְעַשֵּׂר אֶת־הָעָם כַּתּוֹרָה וְזֶה־הוּא אֶת־אֲחֵיהֶם אַף כִּי־גַם הֵמָּה יֹצְאֵי יֶרֶךְ אַבְרָהָם׃

Que ciertamente losque de los hijos de Leui toman el Sacerdocio, tienen mandamiento de tomar del pueblo los diezmos segun la Ley, es à saber, de sus hermanos, aunque tambien ellos ayan salido de los lomos de Abraham.

6 וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ מִתּוֹלְדוֹתָם עִשֵּׂר אֶת־אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ אוֹתוֹ אֲשֶׁר הָיוּ לוֹ אִמְרֵי הַשְּׁבוּעָה׃

Mas aquel cuya genealogia no es contada en ellos tomó de Abraham los diezmos, y bendixo àlque tenia las promessas.

7 וּבְלִי כָּל־סָפֵק הַקָּטֹן מְבֹרָךְ מֵאֲשֶׁר טוֹב מִמֶּנּוּ׃

Que sin contradicion alguna loque es menos es bendicho de loque es mas.

8 וּפֹה לוֹקְחִים אֶת־מַעֲשֵׂר אַנְשֵׁי מָוֶת וְשָׁם מוּעָד עָלָיו כִּי־חָי׃

Item, aqui ciertamente los hombres mortales toman los diezmos: mas alli, aquel del qual està dado testimonio, que biue.

ζ'.

3. Ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος· μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές.

Sans pere, sans mere, sans genealogie, n'ayant commencement de iours ne fin de vie: mais estant fait semblable au Fils de Dieu, il demeure Sacrificateur à tousiours.

4. Θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης.

Or considérez cōbien grand a esté cestui-ci, auquel mesmes Abraham le Patriarche donna la disme du butin.

5. Καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν λευῒ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες, ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τουτέστι, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος ἀβραάμ.

Et quant à ceux d'entre les enfans de Leui qui reçoiuent la charge de Sacrificature, ils ont bien ordonnance de dismer le peuple selon la Loy. (c'est à dire leurs freres) combien qu'ils soyent sortis des reins d'Abraham.

6. Ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν δεδεκάτωκε τὸν ἀβραάμ, καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκε.

Mais celui qui n'est point conté d'vne mesme race qu'eux, a disme Abraham, & a benit celui qui auoit les promesses.

7. Χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται.

Or sans contredit quelconque, ce qui est moindre, est benit par ce qui est plus grand.

8. Καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν· ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος, ὅτι ζῇ.

Et ici les hommes qui sont mortels, prenent les dismes: mais là, celui les prend duquel il est tesmoigné qu'il est viuant,

CAP. VII.	Das VII. Capitel.	Kapitola VII.
3. Sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, assimulatus autem filio Dei, manet sacerdos in perpetuum.	3. Ohn Vater / ohn Mutter / ohn Geschlecht / vnnd hatt weder anfang noch tage / noch ende deß lebens / Er ist aber vergleicht dem Sohn Gottes / vnd bleibet Priester in ewigkeit.	3. Bez Otce / bez Matky / bez rodu / ani počatku dnůw / ani skonánij žiwota mage / a připodobněn gsa Synu Božijmu / zůstáwá Knězem wěčně.
Without father / without mother / without kinred / and hath neither beginning of his dayes / neither ende of life: but is likened vnto the Sonne of God / and continueth a Priest for euer.	Vden Fader / vden Moder / vden Slect / oc hand haffuer huercken begyndelse paa dagene oc ey ende paa Liffuet / oc hand lignis ved Guds Søn / oc bliffuer Prest euindelige.	Bez Oycá / bez mátki / bez rodu / áni pocżątku dniow / áni końcá żywotá máiąc / ale przypodobány synowi Bożemu / trwa kápłanem ná wieki.
4. Intuemini autem quantus sit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha.	4. Schawet aber / wie groß ist der / dem auch Abraham der Patriarch den Zehenden gibt von der eröberten Beute.	4. Protož pohleďte / kteraký gest tento byl / kterémuž y desátky dal / z předniįch kořistij / Abraham Patryarcha.
Now consider howe great this man was / vnto whome euen the Patriarke Abraham gaue the tithe of the spoiles.	Men seer / huor stor er den / som Abraham den Patriarcha oc giffuer Tiende aff det Bytte hand fick.	Obacżcie tedy / iáko wielki ten był / ktoremu też dziesięcinę z łupow dał Abráham Pátryárchá.
5. Et quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes, mandatum habent decimas sumere à populo secundùm legem, id est, à fratribus suis: quanquam & ipsi exierint de lumbis Abrahæ.	5. Zwar die Kinder Levi / da sie das Priesterthumb empfangen / haben sie ein Gebot / den Zehenden vom Volck / das ist / von jren Brůdern / zu nemen / nach dem Gesetze / wiewol auch dieselbigen auß den Lenden Abrahe kommen sind.	5. A zagisté Synowé Lewi Kněžstwij přigijmagijce / přikázanij magij Desátki bráti od Lidu podlé Zákona / to gest od Bratřij swých / ačkoli y oni possli z bedr Abrahamowých.
For verely they which are the children of Leui / which receiue the office of the Priesthoode / haue a commaundement to take / according to the Lawe / tythes of the people / (that is / of their brethren) though they came out of the loynes of Abraham.	Sandelige Leui Børn / der de anammede Prestedømet / da haffue de it Bud / at tage Tiende aff Folcket / det er / aff deris Brødre / effter Lowen / alligeuel at oc saa de ere komne aff Abrahams Lender.	A ci ktorzy są z synow Lewi / sprawując kápłáństwo roskazánie máią áby bráli dziesięcinę od ludu wedle zakonu / to iest / od bráciey swoiey choć wyszli z biodr Abráhámowych.
6. Cuius autem generatio non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab Abraham, & hunc qui habebat repromissiones, benedixit.	6. Aber der / deß Geschlecht nicht genennet wird vnter jhnen / der nam den Zehenden von Abraham / vnd segnete den / der die verheissung hatte.	6. Ale tento / gehožto rod nenij počten mezy nimi / Desátky wzal od Abrahama / a tomu kterýž měl zaslijbenij dal požehnánij.
But hee whose kinred is not counted among them / receiued tithes af Abraham / and blessed him that had the promises.	Men den / hues Slect der icke neffnis iblant dem / hand tog Tiende aff Abraham / oc velsignede den / som haffde Forjettelserne.	Ale ten ktorego narod nie bywa poczytan z nich / dziesięcinę brał od Abráhámá / y temu ktory miał obietnice błogosławił.
7. Sine ulla autem contradictione, quod minus est, à meliore benedicitur.	7. Nun ist es on alles widersprechen also / daß das geringer von dem bessern gesegnet wird.	7. Bezewssého pak odporu / to což menssijho gest / od wětssijho přigijmá požehnánij.
And without all contradiction the lesse is blessed of the greater.	Nu er det saa vden al gensigelse / at det som ringere er / velsignis aff det som bedre er.	A bez wszelákiego sporu mnieysze od więtszego bywa błogosławione.
8. Et hîc quidem, decimas morientes homines accipiunt: ibi autem contestatur, quia vivit.	8. Vnd hie nemen den Zehenden die sterbenden Menschen / aber dort bezeuget er / daß er lebe.	8. Ale tuto / Desátky berau smrtedlnij lidé: Ale tamto ten / o němž se wyswědčuge / že žiw gest.
And here men that die / receiue tythes: but there he receiueth them / of whome it is witnessed / that he liueth.	Oc her tage de dødelige Mennisker Tiende / Men der vidner hand / at hand leffuer.	A tuć ludzie ktorzy vmieráią / dziesięcinę biorą / Aleć tám ten o ktorym świádczono / iż żywie.

ז

9 ואיך אנש באמר ביד
אברהם אף לוי הו דמ
המעסרא נסב הוא אף הו
אתעסר :

E per modo di dire, ancor esso Leui che piglia le decime, dette la decima in Abraam.

10 עד כיל גיר בחצה
הוא דאבוהי כד ארעה
למלכי זדק :

Percioch'egli era ancor ne lombi del padre, quando Melchisedec gli andò incontro.

11 אלו הכיל גמירותא
ביד כומרותא דלויא
איתיה הות דבה סים
נמוסא לעמא למנא
מתבעא הוא כומרא
אחרנא דיקום בדמותה
דמלכי־זדק אמר דין
בדמותה דאהרון יהוא :

Se adunque la perfettione fusse stata nel Sacerdotio Leuitico (perche sotto esso il popolo haueua riceuuta la Legge) che ci era piu di bisogno che venisse su vnaltro Sacerdote à la maniera di Melchisedec, e non si dicesse à la maniera d'Aaron?

12 אלא איכנא דהוא
שוחלפא בכומרותא הכנא
הוא שוחלפא אף בנ
בנמוסא :

Perche trasferendosi il Sacerdotio, di necessità si viene à trasferire ancor la Legge.

13 הו גיר דאתאמרי עלוהי
הלין מן שרבתא הוא
אחרתא אתילד דאנש
ממתום מנה לא שמש
במדבחא :

Percioche colui, del quale si dicono queste cose, appartiene ad vnaltra tribu, de laqual nissuno ha atteso à l'altare.

14 גליא הי גיר דמן יהודא
דנח מרן מן שרבתא דלא
אמר עליה מושא מדם
על כומרותא :

Conciosia ch'egli è manifesto, che il nostro Signore è nato di Iuda: de laqual tribu Moise non parlò niente quanto al Sacerdotio.

15 ויתיראית תוב ידיעא
בהי דאמר דבדמותה ד
דמלכי־זדק קאם כומרא
אחרנא :

E questo è ancor piu manifesto, conciosia che è messo innanzi vn'altro Sacerdote, secondo la similitudine di Melchisedec.

ז

9 ובאברהם (כמו איש יוכל
לאמר) גם לוי הלוקח את־
מעשר מעשר הוא :

Y (por dezir, ansi) en Abraham fue dezmado tambien el mismo Leui que recibe los diezmos:

10 כי עודנו היה בירך אביו
כאשר יצא מלכי־צדק לקראתו :

Porque aun Leui estaua en los lomos de su padre, quando Melchisedec salió à recebir à Abraham.

11 ואם התכלית באה בכהנת
הלוים (כי העם תחתיה קבל
את־התורה) מה צריך עוד
כדברתי מלכי־צדק לקים כהן
אחר ולא כדברתי אהרון
להקרא :

Pues si la perfecion era por el Sacerdocio Leuitico (porque debaxo deel recibió el Pueblo la Ley) que necessidad auia aun deque se leuantasse otro sacerdote segun la orden de Melchisedec, y que no fuesse llamado segun la orden de Aaron?

12 כי בהנשא הכהנה צריך
להנשא את־התורה :

Luego traspassado el Sacerdocio, necessario es que se haga tambien traspassamiento de la Ley.

13 כי זה אשר עליו מדברים
האלה משבט אחר היה אשר
ממנו איש לא שרת למזבח :

Porque aquel del qual esto se dize, de otro tribu es, del qual nadie presidiò àl altar.

14 לכן בגלוי כי משבט
יהודה צמח איש צמח אדונינו
משבט אשר ממנו דבר לא
אחד דבר משה על־הכהנה :

Porque manifiesto es que el Sennor nuestro nació del tribu de Iuda, en el qual tribu nada habló Moysen tocante àl Sacerdocio.

15 ועוד על־יתר גלוי ונראה
הוא אם כדמות מלכי־צדק
יקום כהן אחר :

Y aun mas manifiesto es si se leuante otro Sacerdote que sea semejante à Melchisedec.

ζ.

9. Καὶ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, διὰ ἀβραὰμ καὶ λευῒ, ὁ δεκάτας λαμβάνων, δεδεκάτωται.

Et par maniere de parler, Leui mesme, qui prend les dismes, a esté dismé en Abraham.

10. Ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν, ὅτε συνήντησεν αὐτῷ ὁ μελχισεδέκ.

Car il estoit encores ès reins de son pere, quand Melchi-sedec lui vint au deuant.

11. Εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς λευϊτικῆς ἱερωσύνης ἦν· ὁ λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῇ νενομοθέτητο· τίς ἔτι χρεία κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν ἀαρὼν λέγεσθαι;

Si donc la perfection eust esté en la Sacrificature Leuitique (car le peuple a receu la Loy sous icelle) quel besoin estoit-il d'auantage qu'vn autre Sacrificateur se leuast à la façon de Melchi-sedec, & qui ne fust point dit à la façon d'Aaron?

12. Μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται.

Car la Sacrificature estant changee, il est necessaire qu'il y ait aussi changement de Loy.

13. Ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκεν, ἀφ' ἧς οὐδεὶς προσέσχηκε τῷ θυσιαστηρίῳ.

Car celui au regard duquel ces choses sont dites, appartiét à vne autre tribu, de laquelle nul n'a assisté à l'autel.

14. Πρόδηλον γὰρ ὅτι ἐξ ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν οὐδὲν περὶ ἱερωσύνης μωσῆς ἐλάλησε.

Veu qu'il est notoire que nostre Seigneur est issu de Iuda, au regard de laquelle tribu Moyse n'a rien dit de la Sacrificature.

15. Καὶ περισσότερον ἔτι κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος.

Et d'abondant ceci est encore plus manifeste, d'autant qu'vn autre Sacrificateur à la similitude de Melchi-sedec est mis en auant:

CAP. VII.

9. Et (ut ita dictum sit) per Abraham, & Levi, qui decimas accepit, decimatus est

And to say as the thing is / Levi also which receiueth tythes / payed tythes in Abraham.

10. Adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchi-sedec.

For he was yet in the loynes of his father Abraham / when Melchi-sedec met him.

11. Si ergo consummatio per sacerdotium Leviticum erat (populus enim sub ipso legem accepit) quid adhuc necessarium fuit secundùm ordinem Melchi sedec, alium surgere sacerdotem, & non secundùm ordinem Aaron dici?

If therefore perfection had bene by the Priesthoode of the Leuites (for vnder it the Lawe was established to the people) what needed it furthermore / that another Priest should rise after the order of Melchi-sedec / and not to be called after the order of Aaron?

12. Translato enim sacerdotio, necesse est ut & legis translatio fiat.

For if the Priesthoode bee changed / then of necessitie must there bee a change of the Lawe.

13. In quo enim hæc dicuntur: de alia tribu est, de qua nullus altario præstò fuit.

For he of whom these thinges are spoken / perteineth vnto another tribe / whereof no man serued at the altar.

14. Manifestum est enim quod ex Iuda ortus sit Dominus noster: in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est.

For it is euident / that our Lorde sprong out of Iuda / concerning the which tribe Moses spake nothing / touching the Priesthoode.

15. Et amplius adhuc manifestum est: si secundùm similitudinem Melchi-sedec exurgat alius sacerdos.

And it is yet a more euident thing / because that after the similitude of Melchi-sedec / there is risen vp another Priest.

Das VII. Kapitel.

9. Vnd daß ich also sage / es ist auch Levi / der den Zehenden nimpt / verzehendet durch Abraham.

Oc at ieg saa siger / det er oc Leui / som tager den Tiende / der bleff tindet aff Abraham.

10. Denn er war je noch in den Lenden deß Vaters / da jhn Melchisedech entgegen gieng.

Thi hand vaar io end nu i Faderens Lender / der Melchisedech gick imod hannem.

11. Ist nun die Vollkommenheit durch das Levitische Priesterthumb geschehen / Denn vnter demselbigen hat das Volck das Gesetz empfangen / was ist denn weiter not zu sagen / daß ein ander Priester auffkommen solle / nach der ordnung Melchisedech / vnd nicht nach der Ordnung Aaron?

Er nu fuldkommenhed skeet formedelst det Leuitiske Prestedøme / Thi Folcket anammede Loben vnder det samme / Huad gøris det da ydermere behoff at sige / at der skulde komme en anden Prest op / effter Melchisedechs skick / oc icke effter Aarons skick?

12. Denn wo das Priesterthumb verendert wird / da muß auch das Gesetz verendert werden.

The huor som Prestedømet bliffuer foruent / der skal oc Lowen foruendis.

13. Denn von dem solchs gesagt ist / der ist von einem andern Geschlecht / auß welchem nie keiner deß Altars gepfleget hat.

Thi den som dette sigis om / hand er aff en anden Slect / aff huilcken aldri nogen haffuer tient Alteret.

14. Denn es ist ia offenbar / daß von Juda auffgangen ist vnser HERR / zu welchem Geschlecht Moses nicht geredt hat vom Priesterthumb.

Thi det er io obenbare / at vor HERRE er opgangen aff Juda / Til huilcken Slect Mose talede inted om Prestedømet.

15. Vnd es ist noch klärlicher / so nach der weise Melchisedech ein ander Priester auffkompt.

Oc det er end klarere / Der som der kommer en anden Prest op effter Melchisedechs skick.

Kapitola VII.

9. A tak ak dijm / y on Lewij / kterýž Desátky bral / w Abrahamowi Desátky dal:

Ktemu / ábych ták rzekł / w Abrahamie brano dziesięciny od sámego Lewi ktory zwykł bráć dziesięciny.

10. Nebo gestit w bedrách Otce byl když se byl sessel Abraham s Melchisedechem.

Abowiem on jeszcze był w biodrách oycowskich / gdy Melchisedek záßedł Abrahámowi.

11. Protož bylali gest chedáž w Kněžstwj Lewitském dokonalost (neb lid pod nim wzal Zákon) což gest tedy bylo potřebij podlé řádu Melchysedechowa / aby giný Kněz powstal / a neradégij podlé řádu Aronowa gmenowán byl?

A ieśli doskonáłość byłá przez kápłáństwo Lewi / gdyż zá thego dan iest zákon ludowi / coż więcey było potrzebá / áby nástał inszy kápłan wedle porządku Melchisedekowego / ktoryby nie był rzeczon wedle porządku Aaronowego?

12. A tak poněwadž gest Kněžstwij přeneseno / musý to býti / aby y Zákon byl přenesen.

Abowiem gdy się odmienia kápłáństwo / musi sie stáć y odmiáná zákonu.

13. Nebo ten o kterémž se toto prawij / z giného gest pokolenij / z kteréhožto žádný při Oltáři w službě nebýwal.

Bo ten o kthorym ty rzeczy bywáia powiedane / należy na ine pokolenie z kthorego żaden nie pilnuie olthárzá.

14. Zgewné gest zagisté / že z Pokolenij Jůdowa possel Pan náš / o kterémžto pokolenij aby k Kněžstwj náleželo / Moyžijš nic nemluwil.

Gdyż jáwna rzecz iest / iż z pokolenia Juda poszedł Pan nász / ktorego pokolenia względem nic o kápłáństwie nie mowił Moiżesz.

15. A gestě wijce toto zgewné gest / že wedlé řádu Melchysedechowa / giný powstal Kněz.

A jeszcze iáwniey to się okázuie / iż ná podobieństhwo Melchisedekowe nástawa kápłan inszy.

ז

17 הו דלא הוא בנמוסא דפוקדנא פגרניא הוא אלא בחילא דחיא דלא משתרין :

Ilqual non è stato fatto Sacerdote secondo la Legge del precetto carnale, ma secondo la potētia de la vita indissolubile.

17 מסהד גיר עלוהי ד דאנת הו כומרא לעלם בדמותה דמלכיזדק :

Imperoch'egli testifica cosi, Tu sei Sacerdote in eterno à la maniera di Melchisedec.

18 שוחלפא דין דהוא לפוקדנא קדמיא מטול מחילותה ודיותרן לית הוא בה :

Percioche s'annulla il precedente comandamento per la sua impotentia et inutilità.

19 מדם גיר לא גמר נמוסא על דין חלפוהי סברא דמיתר מנה דבה מתקרבינן לאלהא :

Percioche la Legge non ha condotto niente à perfettione, ma è stata vn'introduttione d'vna migliore speranza, per laquale noi ci appressiamo à Dio.

20 ושרריה לן במומתא הנון גיר דלא מומתא הוו כומרא :

Et inquanto che ciò non è senza giuramento imperoche quelli sono stati fatti Sacerdoti senza giuramento.

21 הנא דין במומתא איך דאמר לה ביד דויד דימא מריא ולא נדגל דאנת הו כומרא לעלם בדמותה דמלכיזדק :

Ma costui congiuramento, per colui che gli disse, Il Signore ha giurato, e non si pentirà. Tu sei Sacerdote in eterno à la maniera di Melchisedec.

22 הנא כלה מיתרא דיתיקא הדא דהוא בה ערבא ישוע :

Di tanto miglior Testamento è stato IESV fatto sicurtà.

23 והנון הוו כומרא סגיאא מטול דמיתין הוו ולא משתבקין הוו דיקוון :

Quelli ancora furon fatti piu Sacerdoti, percioche per la morte non erano lasciati durare.

ז

16 אשר לא כתורת מצות הבשר נהיה כי־אם כגבורת חיי עולם :

Elqual no es hecho conforme à la Ley del mandamiento carnal, mas por virtud de vida sin muerte.

17 כי־מעיד הוא כי־אתה כהן לעולם כדברתי מלכי־צדק :

Porque el testimonio es deesta manera, Que tu eres Sacerdote para siempre segun la orden de Melchisedec.

18 ותנואת המצוה הראשונה נהיה על־כי נחלה ישועתה ולא להועיל :

El mandamiento precedente cierto se abróga por su flaqueza y inutilidad.

19 כי־דבר לא אחד בכלתה התורה ובאה במקומה האמונה הטובה ממנה אשר בה נקרב אל־אלהים :

Porque nada perficionó la ley, si no la introducion de mejor esperança, por laqual nos acercamos de Dios.

20 וכאשר לא בלתי השבועה (כי־המה בלתי שבועה נעשו כהנים :

Y tanto mas en quanto no es sin juramento. Porque los otros cierto sin juramento fueron hechos Sacerdotes:

21 והוא עם השבועה באשר דבר אליו נשבע יהוה ולא ינחם אתה כהן לעולם כדברתי מלכי־צדק :)

Mas este, con juramento por elque le dixo. Iuró el Sennor, y no se arrepentirá, que tu eres Sacerdote eternalmente segun la orden de Melchisedec.

22 כן ערב ברית טובה נעשה ישוע :

Tanto de mejor Testamento es hecho prometedor Iesus:

23 ומאלה רבים נעשו כהנים על־כי במותם נכלאו לעמד :

Item, los otros cierto fueron muchos sacerdotes enquanto por la muerte no podian permanecer.

ζ.

16. Ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκικῆς γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου.

Lequel n'a point esté fait Sacrificateur selon la Loy du commandement charnel, mais selon la puissance de la vie non perissable.

17. Μαρτυρεῖ γὰρ, ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.

Car il tesmoigne ainsi. Tu es Sacrificateur eternellement, à la façon de Melchi-sedec.

18. Ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς, διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές.

Car il se fait abolition du mandement precedent à cause de la foiblesse d'icelui, & qu'il ne pouuoit profiter.

19. Οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ.

Car la Loy n'a rien amené à perfection: mais ce qui a esté introduit par dessus, assauoir vne meilleure esperance, par laquelle nous approchons de Dieu.

20. Καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὁρκωμοσίας· οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες.

Et mesmes entant que ce n'a point esté sans serment: car ceux-la ont esté faits Sacrificateurs sans serment:

21. Ὁ δὲ μετὰ ὁρκωμοσίας, διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτὸν, ὤμοσε κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.

Mais cestui-ci auec serment, par celui qui lui a dit, Le Seigneur a iuré, & ne s'en repentira point, Tu es Sacrificateur eternellement, à la façon de Melchi-sedec.

22. Κατὰ τοσοῦτον κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος ἰησοῦς.

De tant plus excellent Testament a esté fait pleige Iesus.

23. Καὶ οἱ μὲν, πλείονές εἰσι γεγονότες ἱερεῖς, διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν.

D'auantage, quāt aux Sacrificateurs, il en a esté fait plusieurs, pource que la mort les empeschoit de durer:

CAP. VII.

16. Qui non ſecundùm legem mandati carnalis factus eſt, ſed ſecundùm virtutem vitæ inſolubilis.

Which is not made Prieſt after the Lawe of the carnall commaundement / but after the power of the endles life.

17. Cõteſtatur enim, Quòniam tu es ſacerdos in æternum, ſecundùm ordinem Melchi ſedec.

For he teſtifieth thus / Thou art a Prieſt for euer / after the order of Melchi-ſedec.

18. Reprobatio quidem fit præcedentis mandati: propter infirmitatem eius & inutilitatem.

For the commandement that went afore / is diſanulled becauſe of the weakeneſſe thereof / and vnprofitableneſs.

19. Nihil enim ad perfectum adduxit lex: introductio verò melioris ſpei, per quã proximamus ad Deum.

For the Lawe made nothing perfite / but the bringing in of a better hope made perfite / were by we drawe neere vnto God.

20. Et quantum eſt non ſine iureiurando, alii quidem, ſine iureiurando ſacerdotes facti ſunt.

And foraſmuch as it is not without an othe for theſe are made Prieſts without an othe.

21. Hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad illum, Iuravit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es ſacerdos in æternum (*ſecundum ordinem Melchi-ſedec.*)

But this / hee is made with an othe by him that ſayde vnto him / The Lorde hath ſworne and will not repent / Thou art a Prieſt for euer / after the order of Melchi-ſedec.

22. In tantum melioris teſtamenti ſponſor factus eſt Ieſus.

By ſo much is Jeſus made a ſuretie of a better Teſtament.

23. Et alii quidem plures facti ſunt ſacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere.

And among them many were made Prieſtes / becauſe they were not ſuffered to endure / by the reaſon of death.

Das VII. Capitel.

16. Welcher nicht nach dem Geſetz deß fleiſchlichen Gebots gemacht iſt / ſondern nach der krafft deß vnendlichen Lebens.

Som icke er giort effter det Kødelige Buds Low / men effter det wendelige liffs Krafft.

17. Denn er bezeuget / Du biſt ein Prieſter ewiglich / nach der Ordnung Melchiſedech.

Thi hand vidner / Du eſt en Preſt euindelige / effter Melchiſedechs ſkick.

18. Denn damit wirdt das vorige Geſetze auffgehaben / darumb daß es zu ſchwach vnd nicht nůtz war.

Thi der met bliffuer den førſte Low borttagen / fordi at hun vaar for ſkrøbelig oc icke nyttelig.

19. Denn das Geſetz kondt nicht volkommen machen / vnd wird eingefůret eine beſſere hoffnung / durch welche wir zu Gott nahen.

Thi at Lowen kunde icke gøre oſſ fuldkomne / Oder indføris it bedre Haab / ved huilcket wi komme ti Gud.

20. Vnd dazu / das vil iſt / nicht ohn Eid / denn jene ſind ohn Eid Prieſter worden.

Oc der til / det meget er / icke vden Eed / Thi de andre bleffue Preſter vden Eed.

21. Diſer aber mit dem Eid / durch den / der zu jm ſpricht: Der HERR hat geſchworen / vnd wird jn nicht gerewen / du biſt ein Prieſter in ewigkeit / nach der Ordnung Melchiſedech.

Men denne met Eed / formedelſt den ſom ſiger til hannem / HERREN haffuer ſoret / oc det ſkal icke angre hannem / du eſt en Preſt til euig tid / effter Melchiſedechs ſkick.

22. Alſo gar vil eines beſſern Teſtaments Anrichter iſt Jeſus worden.

Saa er Jheſus faſt ydermere bleffuen it bedre Teſtamentis Beſkickere.

23. Vnd jener ſind viel / die Prieſter wurden / darumb / daß ſie der Tod nicht bleiben ließ.

Oc de andre ere mange / ſom bleffue Preſter / fordi at Døden loed dem icke bliffue.

Kapitola VII.

16. Kterýžto včiněn geſt Kněžem / ne podlé tělesného přikázanij Zákona / ale wedlé mocy žiwota neporuſſytedlného.

Ktory ſie nie ſtał kápłanem z zákonu ktorego roſkazánie ieſt cieleſne / ále z mocy żywotá ktory zepſowan być nie może.

17. Nebo ſwědčj Pijſmo: Ty gſy Kněžem na wěky / podlé řádu Melchyſedechowa.

Abowiem ták świádczy / Iż ty ieſteś kápłanem ná wieki wedle porzadku Melchiſedekowego.

18. A tak wyzdwiženij ſtalo ſe onoho prwnijho přikázanij / pro geho nepewnoſt a neužitečnoſt.

Bo roſkazánie przeſzłe bywa zniſczone dla tego / iż żadney mocy nie ma / á ieſt niepożyteczne.

19. Nep nic ehkhož k dokonaloſti nepřiwedl Zákon: Ale byl vwedenij klepſſý naděgi / ſkrze niž ſe přibližugem k Bohu.

Gdyż zakon nic nie poświęcił / ále nadeſzłá lepſza nádzieiá przez ktorą przybliżamy ſie ku Bogu.

20. A to tijm klepſſý / že tento včiněn geſt Kněžem / ne bez přijſahy. Ginij zagiſté býwali včiněni Kněžijmj bez přijſahy.

A to iż nie bez przyſiegi / Boć oni bez przyſiegi ſie kapłany ſtali.

21. Ale tento s přijſahau / ſkrze toho kterýž řekl k němu: Přiſahl PAn / a nebudeť toho litowati / Ty gſy Kněžem na wěky (podlé řádu Melchyſedechowa.)

Ale ten z przyſiega / przez tego / ktory mu rzekł / Przyſiągł Pan á nie będzie żałował / Tyś ieſt kápłanem ná wieki wedle porzadku Melchiſedekowego.

22. Tijm lepſſýho Zákona Rukogmě včiněn geſt Gežijš.

Tym lepſzego przymierza zaſtępca ſtał ſie Jezus.

23. A oni zagiſté předeſſlij množý býwali Kněžij / proto / že Smrt bránila gim trwati dlauho:

A onych wiele ſie kápłany ſtało / dla tego iż im śmierć nie dopuściła przetrwáć.

ז

24 הנא דין מטול דלעלם קים לא עברא כומרותה׃

Ma costui, perche dura in eterno, ha vn perpetuo Sacerdotio.

25 ומשכח למאחיו לעלם לאילין דמתקרבין באידה לאלהא חי הו גיר בכל זבן ומסק צלותא חלפיהון׃

Onde puo ancor saluare à pieno quelli che per lui vanno à Dio, viuendo egli sempre, ad intercedere per loro.

26 דאיך הנא גיר כומרא אף זדק הוא לן דכיא ודלא בישו ודלא טולשא דפריק מן חטהא ומרים לעלמן שמיא׃

Perche vn tal Pontefice ci bisognaua, cioè santo, innocente, immaculato, separato da i peccatori, e malzato sopra i cieli.

27 ולית לה אולצנא כל יום איך רב כומרא דלוקדם חלף חטהוהי נקרב דבחא והידין חלף עמא הדא גיר עבדה חדא זבן בנפשה דקרב׃

Ilqual non hauesse ogni di bisogno, come quegli altri Pontefici, d'offerir sacrifitij, prima per li suoi peccati, e poi per quelli del popolo: percioche questo ha fatto egli vna volta, quando ha offerto se stesso.

28 נמוסא גיר בני נשא הו כריהא מקים כומרא מלתא דין דמומתא דהות בתר נמוסא ברא גמירא לעלם׃

Perche la Legge constituisce Pontefici, gli huomini che hanno infermità: ma la parola del giuramento, che è doppo la Legge, constituisce il Figliuolo, che è consecrato in eterno.

ח

1 רישא דין דמליהין אית לן רב כומרא אינא דיתב מן ימינא דכורסיא דרבותא בשמיא׃

Hor la summa del proposito nostro, è, che noi habbiamo vn tal Pontefice, che siede a la destra del trono de la maesta di Dio ne cieli.

ז

24 וזה הוא כי־יעמוד לעולם על־כן יש לו כהנת כל־עולמים׃

Mas este, porquanto permanece eternalmente, tiene el sacerdocio eterno.

25 ובעבור זאת גם לעולם יוכל להושיע את־הקרבים בו אל־אלהים חי לעולם להעתיר עליהם׃

Por loqual puede tambien saluar eternalmente à los que por el se allegan à Dios, biuiendo siempre para rogar por ellos.

26 כי־כמוהו שוה לכהן להיותו קדוש תמים נקי־כפים בלי־מום נפרד מחטאים ורם מכל השמים׃

Porque tal Pontifice nos conuenia tener Sancto, innocente, limpio, apartado de los peccadores, y hecho mas sublime que los cielos.

27 לאשר לא יש צרכו בכל יום כמו לכהנים בראשונה על־חטאתיו להקריב זבח ואחרי כן על־חטאת העם כי־זאת עשה פעם אחת בהעלותו את־נפשו׃

Que no tuuiesse necessidad cadadia, como los otros Sacerdotes, de offrecer primero sacrificios por sus peccados, y luego por los del pueblo: porque esto hizo vna vez offreciendose à si mismo.

28 כי־התורה מקימה אנשים לכהנים אשר יש־להם מחלה ודבר השבועה אשר אחר התורה הוא את־הבן לעולם נשלם׃

Porque la ley constituye Sacerdotes hombres flacos: mas la palabra del juramento despues de la ley, àl Hijo perfecto eternalmente.

ח

1 וראש כל־דברים זה הוא יש־לנו כהן ראש כזה אשר ישב לימין כסא הגדלה בשמים׃

Ansique la summa acerca de lo dicho es, que tenemos tal Pontifice que se assentó à la diestra del throno de la Magestad en los cielos.

ζ.

24. Ὁ δὲ, διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην.

Mais cestui-ci pource qu'il demeure eternellement, a vne Sacrificature perpetuelle.

25. Ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν.

Et pourtant aussi peut-il sauuer à plein ceux qui s'approchent de Dieu par lui, estant tousiours viuant pour interceder pour eux.

26. Τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος.

Car il nous conuenoit d'auoir vn tel souuerain Sacrificateur, qui fust sainct, innocent, sans macule, separé des pecheurs, & exalté, par dessus les cieux:

27. Ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ. τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ, ἑαυτὸν ἀνενέγκας.

Qui n'eust point necessité, comme les souuerains Sacrificateurs, d'offrir tous les iours sacrifices, premierement pour ses pechés, puis apres pour ceux du peuple: car il a fait ceci vne fois, s'estãt offert soi-mesme.

28. Ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν· ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον, υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον.

Car la Loy ordonne pour souuerains Sacrificateurs, les hommes estans infirmes: mais la parole du serment, qui est apres la Loy, ordonne le Fils qui est consacré à iamais.

ΚΕΦΑΛ. η'.

Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Or la somme de nostre propos c'est que nous auons vn tel souuerain Sacrificateur, qui est assis à la dextre du throne de la maiesté de Dieu és cieux.

CAP. VII.

24. Hic autem eo quod maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium.

But this man/becauſe he endureth euer/hath an euerlaſting Prieſthoode.

25. Vnde & ſalvare perpetuum poteſt accedens per ſemetipſum ad Deum: ſemper vivens ad interpellandum pro nobis.

Wherefore/ hee is able alſo perfectly to ſaue them that come vnto God by him/ſeeing he euer liueth/ to make interceſſion for them.

26. Talis enim decebat ut nobis eſſet pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cælis factus.

For ſuch an high Prieſt it became vs to haue / which is holy / harmeleſſe/ vndefiled / ſeparate from ſinners/ and made hier then the heauens.

27. Qui non habet neceſſitatem quotidie (quemadmodum ſacerdotes) priùs pro ſuis delictis hoſtias offerre, deinde pro populi, hoc enim fecit ſemel, ſe offerendo.

Which needed not daily as thoſe high Prieſtes to offer vp ſacriſice / firſt for his owne ſinnes / and then for the peoples: for that did hee once/when hee offered vp him ſelfe.

28. Lex enim homines conſtituit ſacerdotes infirmitatem habentes, ſermo autem iuriſiurandi qui poſt legem eſt, Filium in æternum perfectum.

For the Lawe maketh men hie Prieſtes / which haue infirmitie: but the word of the oth that was ſince in the Lawe/maketh the Sonne / who is conſecrated for euermore.

CAP. VIII.

CApitulum autem ſuper ea quę dicuntur, Talem habemus Pontificem, qui conſedit in dextera ſedis magnitudinis in cælis.

Nowe of the thinges which wee haue ſpoken/this is the ſumme / that wee haue ſuch an hie Prieſt / that ſitteth at the right hand of the throne of the maieſtie in heauens.

Das VII. Capitel.

24. Diſer aber/darumb daß er bleibet ewiglich / hat er ein vnvergänglich Prieſterthumb.

Men denne haffuer it wforgengeligt Preſterdøme/ fordi at hand bliffuer euindelige.

25. Daher er auch ſelig machen kan jmmerdar/die durch jn zu Gott kommen vnd lebet jmmerdar / vnd bittet für ſie.

Der faare kand hand oc altid gøre dem ſalige/ſom komme til Gud formedelſt hannem/oc hand leffuer altid/ oc beder for dem.

26. Denn einen ſolchen Hohenprieſter ſolten wir haben / der da wer heilig / vnſchuldig / vnbefleckt / von den Sündern abgeſondert / vnnd höher denn der Himmel iſt.

Thi wi ſkulde haffue den ypperſte Preſt / ſom ſkulde vere hellig/ wſkyldig/ wbeſmittet/ affſkyld fra Syndere/ oc ſom er høyre end Himmelen.

27. Dem nicht täglich noth were / wie jenen Hohenprieſtern / zu erſt für eigene Sünde Opffer zu thun / darnach für des Volcks Sünde / Denn daß hat er gethan ein mal / da er ſich ſelbs opffert.

Som icke daglige ſkulde haffue behoff/ ſom de andre ypperſte Preſter/ at gøre førſt Offer for ſine egne ſynder/ der effter for Folckenis ſynder/thi hand giorde det en gong/ der hand offrede ſig ſelff.

28. Denn daß Geſetz macht Menſchen zu Hohenprieſtern / die da ſchwachheit haben / Diß wort aber deß Eids/das nach dem Geſetz geſagt iſt / ſetzet den Sohn ewig vnnd vollkommen.

Thi Lowen gør Menniſken til ypperſte Preſter/ſom haffue ſkrøbelighed/men dette Eedens ord/ſom er ſagd effter Lowen/ ſetter Sønnen euindelige oc fuldkomen.

Das VIII. Capitel.

DAs iſt nun die ſumma / davon wir reden / wir haben einen ſolchen Hohenprieſter / der da ſitzt zu der rechten auff dem Stul der Maieſtät im Himmel.

DEtte er nu ſummen/ paa det wi tale om/ wi haffue denne ypperſte Preſt / ſom ſider hoſſ den høyre Haand paa Maieſtatis ſtol i Himmelen.

Kapitola VII.

24. Ale tento proto / že trwá na wěky / wěčné má Kněžſtwij.

Ale ten / iż na wiekwi trwa / wiecżne ma kápłáńſtwo.

25. A tak y ſpaſyti muož wěčně / ty kteřijž přiſtupugij ſkrze něho k Bohu / žiw gſa wždycky / aby prodowal za nás.

Z kad y záchowáć doſtátecżnie może ty / kthorży przezeń przyſtępuią do Bogá / záwſze żywiąc / áby ſie przycżyniał zá nimi.

26. Nebo takowého ſluſſelo nám mijti Biſkupa ſwatého / newinného / nepoſſkwrněného / oddělěného od hřijſſnijkůw / a toho kterýž geſt včiněn wyšſſij nežli Nebeſa.

Abowiem godził ſie nam kápłan tákowy pobożny / niewinny / niepokalány / oddálony od grzeſżnikow / y kthory ſie ſthał wyżſzy nád niebioſá.

27. Kterémuž nenij potřebij na každý den / yako Kněžijm oněm / naypřw za ſwé hřijchy Oběti obětowati / a potom za lidſké: neb to včinil gednau / ſamého ſebe obětowaw.

Kthóryby nie potrzebował ná káżdy dzień iáko oni kápłani / pierwey zá grzechy właſne / zábithych ofiar ſpráwowáć / potym za ludzkie. Bo to vczynił raz gdy ſámego ſiebie ofiárował.

28. Zákon zagiſté Lidi wyſtawowal za Kněžij / kteřijž y w nedoſtatcých bywali / ale řeč prawá přijſežného / kterážto ſtala ſe po Zákonu / vſtanowila Syna Božijho na wěky dokonalého.

Abowiemći zakon poſtánawia kápłany ludzie mdłe / Ale ſłowo przyſiegi po zakonie / ſyná kthory ieſt náwieki poświecony.

Kapitola VIII.

ALe těchto wěcý kterěž mluwijme / tato geſt Summa / že takowého máme Biſkupa / kterýžto poſadil ſe na prawicy Stolice welebnoſti w Nebeſých.

DWa tych rzeczy ktore powiedamy / toć ieſt zámknienie / iż tákiego mamy kápłana / ktory vſiadł ná práwicy ſtolice maieſtatu niebieſkiego.

ח

2 והוא משמשנא דבית קודשא ודמשכנא דשררא הו דקבע אלהא ולא בר נשא:

Ministro del Santuario, e del vero tabernacolo, che il Signore ha piantato, e non l'huomo.

3 כל רב כומרא גיר דקאם דיקרב קורבנא ודבחא מטול הנא דזקא הות אף להנא דיהוא לה מדם דיקרב:

Perche ogni Pontefice si constituisce per offerir doni e sacrifitij: peron è necessario che questo ancora habbia qualche cosa da offerire.

4 ואלו בארעא הוא אף לא כומרא הוא הוא מטול דאיתיהון הוו כומרא דמקרבין הוו קורבנא איך דבנמוסא:

Perche s'egli fosse in terra, non sarebbe pur Sacerdote, essendoci i Sacerdoti che offeriscono i doni secondo la Legge.

5 הנון דמשמשין לדמותא ולטלניתא דהלין דבשמיא איך דאתאמרת למושא כד עבד הוא משכנא דחזי ועבד כל מדם בדמותא הי דאתחזית לך בטורא:

I quali servono à l'esempio & à l'ombra de le cose celesti, si come fu risposto à Moise, allor ch'es doueua finire il tabernacolo, Guarda (disse) di far tutte le cose secondo la forma che t'è stata mostrata nel monte.

6 השא דין תשמשתא דמיתרא מן הי קבל (ישוע משיחא) אכמא דמיתרא ואף דיתקא הי דעביד בה מצעיא ובשודיא דמיתרין מן דהי אתיהבת:

Ma hora il nostro Pontefice (IESV Christo) ha conseguito tanto piu eccellente offitio, quanto ch'egli è Mediatore d'vn miglior testamento, ilquale è stato stabilito sopra migliori promesse.

7 אלו גיר איתיה הות קדמיתא דלא רשין לית הוא אתרא להדא דתרתין:

Percioche se quel primo fosse stato tale che non gli mancasse niente, non si sarebbe giamai cercato luogo al secondo.

ח

2 והוא משרת הקדשים ומשכן האמת אשר אהל יהוה ולא אדם:

Ministro del Sanctuario, y de aquel verdadero Tabernaculo que el Sennor assentó, y no hombre.

3 כי־כל־כהן גדול מוקם להקריב מנחה וזבחים ויש לצרכו אשר גם הוא יקריב מאומה:

Porque todo Pontifice es puesto para offrecer Presentes y sacrificios: por loqual es necessario que tambien tuuiesse algo que offrecer.

4 ואם יהי־בארץ לא יהיה כהן בהיות כהנים המקריבים את־המנחות כתורה:

Ansique si estuuiesse sobre la tierra, ni aun seria sacerdote, auiendo aun los otros sacerdotes que offrecen los Presentes segun la Ley.

5 אשר בתבנית ובצל האלה אשר מעל־השמים יעבדו כמו דבר למשה בכלותו את־המשכן ראה אומר ועשה כל בתבניתם אשר אתה מראה בהר:

Los quales siruen por dechado y sombra de las cosas celestiales, como fue respondido à Moysen quando auia de acabar el Tabernaculo, Mira dize, has todas las cosas conforme àl dechado que te ha sido mostrado en el monte.

6 ומעת כאשר כהנה גדולה מהם לקח (ישוע המשיח) בגורלו כן־יש־לו ברית טובה אשר באמרות טובות נתנה:

Mas aora tanto mejor ministerio es el suyo (Iesus el Christo) quanto de mejor Testamento es mediador elqual es hecho de mejores promessas.

7 ואם הראשונה היתה בלי מום לא יבקש מקום השנית:

Porque si en aquel primero no vuiera falta, cierto no se vuiera procurado lugar de Segundo.

η'.

2. Τῶν ἁγίων λειτουργός, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος.

Ministre du Sanctuaire & vrai Tabernacle, lequel le Seigneur a fiché, & non point l'homme:

3. Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας καθίσταται· ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὃ προσενέγκῃ.

Car tout souuerain Sacrificateur est ordonné pour offrir dons & sacrifices: parquoi il est necessaire que cestui-ci aussi ait quelque chose pour offrir.

4. Εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν ἱερεύς, ὄντων τῶν ἱερέων τῶν προσφερόντων κατὰ τὸν νόμον τὰ δῶρα.

Car s'il estoit sur terre, il ne seroit pas mesmes Sacrificateur, pendant qu'il y auroit Sacrificateurs offrans les dons selon la Loy:

5. Οἵτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεχρημάτισται Μωσῆς μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν, ὅρα γάρ, φησι, ποιήσῃς πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει.

Lesquels seruent au patron & à l'ombre des choses celestes, selō qu'il fut respondu de par Dieu à Moyse, quand il deuoit acheuer la Tabernacle, Or aduise dit-il que tu faces toutes choses selon le patron qui t'a esté mōstré en la montagne.

6. Νυνὶ δὲ διαφορωτέρας (τέτυχηκε) λειτουργίας (ἰησοῦς χριστός,) ὅσῳ καὶ κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται.

Mais maintenant nostre souuerain Sacrificateur (IesusChrist) a obtenu vn tant plus excellent ministere, d'autant qu'il est Mediateur d'vn plus excellent Testament, qui est establi sous meilleures promesses.

7. Εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος.

Car s'il n'y eust eu que redire en ce premier-la, il n'eust iamais esté cerché lieu à vn second.

CAP. VIII.

2. Sanctorum minister & tabernaculi veri, quod fixit Dominus & non homo.

And is a minister of the Sanctuarie/ and of the true Tabernacle which the Lorde pight/ and not man.

3. Omnis enim pontifex, ad offerendum munera & hostias constituitur, unde necesse est & hunc habere aliquid quod offerat.

For euery hie Priest is ordained to offer both giftes and sacrifices: wherefore it was of necessitie/ that this man shoulde haue some what also to offer.

4. Si ergo esset super terram, nec esset sacerdos: cum essent qui offerrent secundùm legem munera.

For he were not a Priest/ if hee were on the earth/ seeing there are Priestes that according to the Law offer giftes.

5. Qui exemplari & umbræ deserviunt cælestium. Sicut responsum est Moysi, cùm consummaret tabernaculũ, (Vide (inquit) omnia facito secundùm exemplar quod tibi ostensum est in monte.

Who serue unto the paterne and shadowe of heauenly thinges/ as Moses was warned by God/ when he was about to finishe the Tabernacle. See/ said he/ that thou make all things according to the paterne/ shewed to thee in the mount.

6. Nunc autem melius sortitus est ministerium (*Iesus Christus*,) quanto & melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est.

But nowe our hie Priest (Jesus Christ) hath obtained a more excellent office/ in as much as he is the Mediatour of a better Testament/ which is established upon better promises.

7. Nam si illud prius culpa vacasset: non utique secundi locus inquireretur.

For if that first Testament had bene fautlesse/ no place should haue bene sought for y second.

Das VIII. Capitel.

2. Vnnd ist ein Pfleger der heiligen Gütter/ vnd der waarhafftigen Hütten/ welche Gott auffgerichtet hat/ vnnd kein Mensch.

Oc er en Forstandere til de hellige gode Ting/ oc det sande Tabernackel/ huilcket Gud oprette/ oc icke noget Menniske.

3. Denn ein jeglicher Hoherpriester wird eingesetzt zu opffern Gaben vnd Opffer/ darumb muß auch diser etwas haben/ daß er opffere.

Thi huer ypperste Prest bliffuer indsæt/ at offre Gaffuer oc Offer/ der faare bør oc denne at haffue noget som hand skal offre.

4. Wenn er nun auff Erden were/ so were er nicht Priester/ dieweil da Priester sind/ die nach dem Gesetze die gaben opffern.

Der som hand nu vaare paa Jorden/ da vaare hand icke Prest/ Effterdi der ere Prester/ som offre gaffuer effter Lowen.

5. Welche dienen dem Fürbilde/ vnd dem Schatten der Himlischen Güter/ Wie das Göttliche antwort zu Mose sprach/ da er solte die Hütten vollenden. Schawe zu/ sprach er/ daß du machest alles nach dem Bilde/ das dir auff dem Berge gezeiget ist.

Huilcke der tiene Exempel oc Skugge til det himmelske Gode/ Lige som det Guddommelige gensuar sagde til Mose/ der hand skulde fuldkomme Tabernackelet/ See til/ sagde hand/ At du gør alting effter den Lignelse/ som dig bleff viist paa Birget.

6. Nun aber hat er (Jesus Christus) ein besser Ampt erlanget/ als der eines bessern Testaments Mitler ist/ welches auch auff bessern verheissungen stehet.

Men nu haffuer hand (Jhesus Christus) faaet it bedre Embede/ som den der er it bedre Testamentis Meglere/ huilcket oc staar paa bedre Forjettelser.

7. Denn so jenes/ das erste vntadelich gewesen were/ würde nicht raum zu einem andern gesucht.

Thi der som det Første haffde veret wstraffeligt/ da haffde der icke bleffuit søgt effter rum til it andet.

Kapitola VIII.

2. Gsa služebnijkem Swatyně/ a Stánku prawého/ kterýž postawil PAn a ne člowěk.

Sługa mieysca naświętszego á prawdziwego namiotu onego/ ktory rozbił Pana a nie człowiek.

3. Každý zagisté Biskup k obětowánij darůw a obětij bywá vstanowen/ a tak potřebij gest tomuto také aby měl něco coby obětowal:

Abowiem każdy kápłan bywa postanowion ku ofiarowániu dárowy ofiar zábithych/ z kąd potrzebá było áby ten też miał coby ofiárowal.

4. Nebo kdyby byl na zemi/ anižby Kněžem byl/ poněwadž by byli Kněžij/ kteřížby obětowali dary podlé Zákona.

Bo jesliby był ná ziemi/ nie był by kápłanem/ gdzie trwáia oni kápłani ktorzy wedle zakonu dary ofiaruia.

5. Kteřížto slaužij stijnu a podobenstwij Nebeských wěcý. Jakož gest napomenut Moyžijš když dokonáwal Stánek: Hlediž aby vdělal wsseckno ku podobenstwij/ kterýž gest vkázáno tobě na huoře.

Jáko ći ktorzy służą kszhałtowy y ćieniowi rzeczy niebieskich/ iáko od Bogá powiedziano iesth Moizeszowi gdy miał dokończyć przybytku/ mowiąc: Obácz tedy ábyś uczynił wszytki rzeczy wedlug kształtu ktory iest tobie okázan na gorze.

6. Nynij pak dossel tijm lepssýho vřadu/ (Gežijš Krystus) tijm lepssýho Zákona prostředniijkem gest/ kterýžto/ Zákon/ w zaslibowánij lepssých wěch vtwrzen gest.

Ale teraz nász kápłan (Jezus Krystus) dostał thym zacnieysze go posługowánia/ im iest pośrzednikiem lepszego przymierza/ ktore w lepszych obietnicach iest vstáwione.

7. Nebo kdyby onen prwnij byl bez auhony/ nebylo by zagisté potřebij hledati mijsta/ Zákonu/ druhému.

Abowiem iesliby ono przymierze było rákowe/ áby w nim nie było co gánić/ nie trzebá było szukáć mieyscá wtoremu.

ח

8 רשא להון גיר ואמר דהא יומתא אתין אמר מריא ואגמור על ביתא דבית יסריל ועל ביתא דבית יהודא דיתיקא חדתא׃

Conciosia che riprendendoli, dice loro, Ecco, vengono i giorni, dice il Signore, ch'io adempierò sopra la casa d'Israël, e sopra la casa di Iuda vn nuouo Testamẽto.

9 לא איך הי דיתיקא דיהבת לאבהיהון ביומא דאחדת באידיהון ואפקת אנון מן ארעא דמצרין מטול דהנון לא קויו בדיתיקא דילי אף אנא בסית בהון אמר מריא׃

Non secondo il Testamento ch'io feci ai Padri loro nel giorno ch'io presi lor la mano, per cauargli fuore de la terra d' Egitto: percioche essi non sono stati fermi nel mio Testamento, & io non mi son curato di loro, dice il Signore.

10 הדא הין דיתיקא דאתל לביתא דבית יסריל בתר יומתא הנון אמר מריא אתליוהי לנמוסי במרעיהון ועל לבותהון אכתביוהי ואהוא להון אנא אלהא והנון יהוון לי עמא׃

Conciosia che questo è il Testamento ch'io disporrò a la casa d'Israel doppo quei giorni, dice il Signore: cioè che io porrò le mie leggi ne la mente loro, e scriuerolle nel lor cuore, e sarò loro Iddio & essi mi saranno popolo.

11 ולא יאלפו אנש לבר מדינתה אף לא לאחוהי דיאמר דדע למריא מטול דכלהון ידעונני מן זעוריהון ועדמא לקשישהון׃

E non insegnaranno ciascuno al suo prossimo, e ciascuno al suo fratello, dicendo, Conosci il Signore: perche tutti mi conosceranno, dal minor di loro infin al maggiore.

12 ואחסא אנון מן עולהון וחטהיהון תוב לא אתדכר להון׃

Percioche io sarò placato verso le loro ingiustitie, e non mi ricordarò piu de i lor peccati e de le loro iniquità.

ח

8 כִּי־מַרְשִׁיעַ לָהֶם לֵאמֹר הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם יְהוָה וְכָרַתִּי אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה בְּרִית חֲדָשָׁה׃

Porque reprehendiendo los dize, Heaqui, vienen dias, dize el Sennor, y consumaré para con la casa de Israel y para con la casa de Iuda vn nueuo testamento:

9 לֹא כַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת־אֲבוֹתָם בְּיוֹם הֶחֱזִיקִי בְיָדָם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲשֶׁר הֵמָּה הֵפֵרוּ אֶת־בְּרִיתִי וְאָנֹכִי בָּעַלְתִּי בָם נְאֻם יְהוָה׃

No como el testamento que hize á vuestros padres el dia que los tomé por la mano que los sacaria de la tierra de Egypto: porque ellos no permanecieron en mi Testamento, y yo los menosprecié a ellos, dize el Sennor:

10 כִּי־זֹאת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֶכְרֹת אֶת־בֵּית־יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַיָּמִים הָהֵם נְאֻם יְהוָה נָתַתִּי אֶת־תּוֹרָתִי בְּקִרְבָּם וְעַל־לִבָּם אֶכְתֲּבֶנָּה וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ־לִי לְעָם׃

Por loqual este es el Testamento que ordenaré á la Casa de Israel despues de aquellos dias, dize el Sennor, Daré mis leyes en el anima deellos, y sobre el coraçon deellos las escriuiré: y seré á ellos por Dios, y ellos me seran à mi por pueblo.

11 וְלֹא יְלַמְּדוּ עוֹד אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת־אָחִיו לֵאמֹר דְּעוּ אֶת־יְהוָה כִּי־כוּלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד־גְּדוֹלָם׃

Y ninguno ensennará à su proximo, ni ninguno à su hermano diziendo, Conoce àl Sennor: porque todos me conocerán desde el menor deellos hasta el mayor.

12 כִּי־אֶסְלַח לַעֲוֺנָם וּלְחַטֹּאתָם (וְלַעֲוֺנוֹתָם) לֹא אֶזְכָּר עוֹד׃

Porque seré propicio à sus iniquidades, y à sus peccados: y de sus iniquidades no me acordaré mas.

η'.

8. Μεμφόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει, ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον ἰούδα διαθήκην καινήν.

Car en les reprenant, il leur dit, Voici, les iours viendront, (dit le Seigneur) que i'accomplirai sur la maison d'Israel & sur la maison de Iuda vn nouueau Testament:

9. Οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει κύριος.

Non point selon le Testament que ie disposai enuers leurs peres, au iour que ie les prin par la main, pour les tirer hors du païs d'Egypte: pource qu'ils n'ont point persisté en mon Testament, & ie les ai mesprisés, dit le Seigneur.

10. Ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς. καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεὸν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν.

Car voici le Testament que ie disposerai enuers la maison d'Israel apres ces iours-la, dit le Seigneur: c'est que ie mettrai mes loix en leur entendemẽt, & les escrirai en leur cœur, & leur serai Dieu, & ils me seront peuple.

11. Καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πολίτην αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων, γνῶθι τὸν κύριον· ὅτι πάντες εἰδήσουσί με, ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν.

Et chacun n'enseignera point son prochain, ni vn chacun son frere, disant, Cognoi le Seigneur: car tous me cognoistront depuis le plus petit iusqu'au plus grand d'entr'eux.

12. Ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι.

Car ie serai appaisé quant à leurs iniustices, & n'aurai plus souuenance de leurs pechés ni de leurs iniquite.

8. Vitupe-

CAP. VIII.

8. Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus: & consummabo super domum Israël, & super domum Iuda testamentum novum.

For in rebuking them he saith/ Beholde / the dayes will come / saith the Lord/ when I shall make with y house of Israel/ and to the house of Iuda a newe Testament.

9. Non secundùm testamentum quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de Terra-Aegypti: quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo: & ego neglexi eos, dicit Dominus.

Not like the Testament that I made with their fathers / in the day that I tooke them by the hand / to leade them out of the land of Egypt: for they continued not in my Testament / and I regarded them not/ sayeth the Lord.

10. Quia hoc est testamentum quod disponam domui Israël post dies illos, dicit Dominus: dando leges meas in mentem eorum, & in corde eorum superscribam eas: & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum.

For this is the Testament that I will make with the house of Israel / After those dayes / saith the Lord / I will put my lawes in their minde / and in their heart I will write them/ and I will be their God/ and they shall be my people.

11. Et non docebit unusquisque proximum suum, & unusquisq; fratrem suum, dicens, Cognosce Dominum: quoniā omnes scient me, à minore usque ad maiorem eorum.

And they shall not teach every man his neighbour / and every man his brother/ saying/ Knowe the Lorde: for all shal knowe me/ from the least of them to the greatest of them.

12. Quia propitius ero iniquitatibus eorum: & peccatorum eorum iam non memorabor.

For I will be mercifull to their unrighteousnes / and I will remember their sinnes & their iniquities no more.

Das VIII. Capitel.

8. Denn er tadelt sie vnd sagt: Sihe/ es kommen die tage/ spricht der HErr/ daß ich über das Hauß Israel/ vnd über daß Hauß Juda/ ein new Testament machen will.

Thi hand straffer dem/ oc siger/ See/ de dage skulle komme/ siger HERREN/ at ieg vil gøre it nyt Testamente/ offuer Israels Huss / oc offuer Juda Huss.

9. Nicht nach dem Testament/ daß ich gemacht hab mit jhren Vätern an dem tage/ da ich jre hand ergreiff/ sie außzuführen auß Egyptenlande/ denn sie sindt nicht blieben in meinem Testament/ so habe ich jhr auch nicht wöllen achten/ spricht der HERR.

Icke effter det Testamente/ som ieg giorde met deris Fedre paa den dag/ der ieg tog fat paa deris haand/ at vdføre dem aff Egypti Land/ Thi de bleffue icke i mit Testamente/ Saa vilde ieg oc icke acte dem / siger HERREN.

10. Denn das ist das Testament/ das ich machen will dem Hause Israel nach disen tagen/ spricht der HErr: Ich wil geben mein Gesetz in jren sinn/ vnd inn jhr hertz wil ich es schreiben/ vnd will jr Gott sein/ vnd sie sollen mein Volck sein.

Thi dette er det Testamente som ieg vil gøre Israels Huss effter disse dage/ siger HERREN/ Jeg vil giffue min Low i deris Sind/ oc ieg vil scriffue hende i deris Hierte/ Oc ieg vil vere deris Gud/ oc de skulle vere mit Folck.

11. Vnd soll nicht lehren jemand seinen Nechsten/ noch jemand seinen Bruder/ vnd sagen: Erkenne den HERRN. Denn sie sollen mich alle kennen/ von dem kleinsten an biß zu dem grösten.

Oc der skal icke nogen lære sin Neste / eller sin Broder/ oc sige/ Kende HERREN/ Thi de skulle alene kende mig/ fra den minste indtil den største.

12. Denn ich will gnedig sein jrer vntugend vnnd jren Sünden/ vnnd jhrer vngerechtigkeit wil ich nicht mehr gedencken.

Thi ieg vil vere deris ondskaff oc synder naadig/ oc ieg vil icke mere tencke paa deris vretferdighed.

Kapitola VIII.

8. Nebo tupěge/ dij: Ay dnowě gdau/ prawij Pan: A wykonám nad Domem Izrahelowým a nad Domem Judowým Vmluwu nowau.

Abowiem wsiwiacie powiedá Oto dni przychodza mowi Pan: gdy vczynię z domem Izráelskim/ y z domem Judá przymierze nowe.

9. Ne wedlě Vmluwy/ kterauž gsem včinil s Otcy gegich w ten den w kterýžto vgal gsem ge za Ruku/ abych ge wywedl z Země Egiptské: Ale když oni nezuostali w vmluwě mé/ y yá opustil gsem ge/ prawij PAn.

Nie według przymierza ktorem vczynił z oycy ich/ w dzień w ktorym vchwycił rękę ich/ ábym ie wywiodł z Egiptu/ Abowiem oni nie wytrwáli w onym moim przymierzu/ á iam ie wzgárdził/ mowi Pan.

10. Nebo tato gest vmluwa/ kterauž včinijm čeledi Izrahelské po těch dnech/ prawij PAn: Dáwage Zákony mé w mysli gegich/ a na srdcých gegich napijssy ge/ a budu gim za Boha/ a oni budau mi za Lid:

Bo tho ci iest przymierze ktore vczynię z domem Izráelskim po onych dniách/ mowi Pan/ Podam práwa moie w myśli ich/ y w sercá ich/ nápiszę ie/ á będę im Bogiem/ á oni mnie będą ludem.

11. A nebude žádný včiti bližnijho swého/ ani kdo bude včiti Bratra swého řijkage: Poznay PAna. Neb wssyckni mne znáti budau/ od naywětssýho až do naymenssýho z nich:

A nie będą vczyć żaden bliźniego swego/ áni żadny brátá swego/ mowiąc: Poznay Páná/ Abowiem wszyscy mie poznaią od namnieyszego áż do nawiętszego miedzy nimi.

12. Nebo milostiw budu nepráwostem gegich/ a na hřijchy gegich giž nespomenu wijce.

Abowiem ci ia będę miłościw nieprawościom y grzechom ich/ á złości ich iuż dáley pámiętać nie będę.

ח

13 בהי דאמר חדתא לקדמיתא אעתקה ואינא דעתיק ואסאב קריב הו לחבלא׃

Nel dire Vn Nuouo, ha fatto vecchio il primo: e quello che si fa vecchio & antico, è vicino a esser abolito.

13 וּבְאָמְרוֹ חֲדָשָׁה בִּלָּה אֶת־הָרִאשֹׁנָה וַאֲשֶׁר בָּלְתָה וְנוֹשָׁנָה קְרוֹבָה הִיא לְכַלָּה׃

Diziendo Nueuo, dió por viejo àl primero: y loque es dado por viejo y se enuejece, cerca está de desuanecerse.

ή.

13. Ἐν τῷ λέγειν καινὴν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην. τὸ δὲ παλαιούμενον, καὶ γηράσκον ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.

En disant vn nouueau, il enuieillit le premier: or ce qui deuient vieil & ancien, est pres d'estre aboli.

ט

1 בקדמיתא דין אית הוא בה פוקדנא דתשמשתא ובית קודשא עלמניא׃

Haueua dunque ancor il primo Testamento le ordinationi del servitio diuino, e il Santuario mondano.

1 וְגַם לַמִּשְׁכָּן הָרִאשׁוֹן הָיוּ לוֹ חֻקּוֹת הָעֲבוֹדָה וַהֲדָרַת הָעוֹלָם׃

Tenia empero tambien el primero sus justificaciones del culto, y su Sanctuario mundano.

ΚΕΦΑΛ. θ'.

Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη σκηνὴ δικαιώματα λατρείας, τό, τε ἅγιον κοσμικόν.

Le premier Testament donc auoit aussi des ordonnances du seruice diuin, & le Sanctuaire mondain.

2 במשכנא גיר קדמיא דאתעבד אית הוא בה מנרתא ופתורא ולחמא אפי ומתקרא הוא קודשא׃

Perciochè fu fabbricato il Tabernacolo cioè primo, nel quale era il candeliere, e la mensa, e la propositìon de pani, che si chiama luoghi Santi.

2 כִּי־כַּאֲשֶׁר הוּקַם הַמִּשְׁכָּן הָרִאשׁוֹן הָיוּ בוֹ מְנוֹרוֹת וְהַשֻּׁלְחָן וְלֶחֶם הַפָּנִים הַנִּקְרָא קֹדֶשׁ׃

Porque el Tabernaculo fue hecho: el primero en que estauan las lamparas, y la mesa, y los panes de la proposicion, loque llaman el Sanctuario.

2. Σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία, καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται ἅγια.

Car le Tabernacle a esté construit, assauoir le premier où estoit le chandelier, & la table, & les pains de proposition: qui est appelé, Les lieux saincts.

3 משכנא דין גויא דלגו מן אפי תרעא דתרין מתקרא הוא קודוש ק קודשא׃

Doppo il velo di mezo era il Tabernacolo che si chiama Santasantorum.

3 וְאַחֲרֵי פָּרֹכֶת הַשֵּׁנִית הָיָה אֹהֶל הַנִּקְרָא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים׃

Tras el segundo velo estaua el Tabernaculo que llaman el Lugar sanctissimo.

3. Μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ, ἡ λεγομένη ἅγια ἁγίων.

Et apres le second voile estoit le Tabernacle, qui est appelé, Le lieu tressainct.

4 ואית הוא בה בית בסמא דדהבא וקבותא דדיתקא דקרימא כלה בדהבא ואית הוא בה קסטא דדהבא הי דאית הוא בה מננא ושבטא דאהרון הו דאברע ולוחא דדיתקא׃

Che haueua vn turibulo d'oro, e l'arca del Testamento, coperta intorno d'oro da ogni parte, presso a laquale era vn'Vrna d'oro: che haueua la Manna, & eraui la Verga d'Aron che haueua germinato, e le tauole del Testamento.

4 אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ הָיְתָה מַחְתַּת הַזָּהָב וַאֲרוֹן הַבְּרִית מְצֻפֶּה מִבַּיִת וּמִחוּץ זָהָב טָהוֹר אֲשֶׁר בּוֹ צִנְצֶנֶת זָהָב אֲשֶׁר בָּהּ הַמָּן וּמַטֵּה אַהֲרֹן אֲשֶׁר פָּרַח וְלוּחוֹת הַבְּרִית׃

Que tenia vn encensario de oro, y el Arca del Concierto cubierta de todas partes arredor de oro: enque estaua vna vrna de oro que tenia el Manna, y la vara de Aaron que reuerdeció, y las Tablas del Testamento.

4. Χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον, καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης περικεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ, ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα, καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης.

Ayant vn encensoir d'or, & l'arche du Testament entierement couuerte d'or à l'entour: en laquelle estoit vne cruche d'or, où estoit la Mãne & la verge d'Aaron qui auoit fleuri, & les tables du Testament.

5 ולעל מנה כרובא דשובחא דמטללין על חוסיא לא הוא דין זבנא הו דנאמר על חדא חדא מן הלין׃

E sopra essa erano i Cherubini de la gloria, che adombrauano il Propitiatorio: de le quai cose non è hora necessario dirne per il minuto.

5 וּמֵעָלָיו כְּרוּבֵי הַכָּבוֹד פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם עַל־הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם עַתָּה לֹא יֶשׁ־לָנוּ לְדַבֵּר בִּפְרָט׃

Y sobre ella los Cherubines de la gloria que cubrian la Cubierta, de las quales cosas no se puede aora dezir en especial.

5. Ὑπεράνω δὲ αὐτῆς χερουβὶμ δόξης, κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον· περὶ ὧν οὐκ ἔστι νῦν λέγειν κατὰ μέρος.

Et sur icelle arche estoyent les Cherubins de gloire, faisans ombre au Propitiatoire, desquelles choses il n'est besoin maintenant de parler par le menu.

CAP. VIII.

13. Dicendo autem novum: veteravit prius. Quod autem antiquatur & ſeneſcit, prope interitum eſt,

In that hee ſayeth a newe Teſtament/hee hath abrogate the olde: nowe that which is diſanulled and waxed olde/is ready to vaniſh away.

CAP. IX.

HAbuit quidem & prius, iuſtificationes culturæ, & ſanctum ſeculare.

Then the firſt Teſtament had alſo ordinances of religion / and worldly Sanctuarie.

2. Tabernaculum enim factum eſt, primum, in quo erant candelabra, & menſa, & propoſitio panum, quæ dicitur Sancta.

For the firſt Tabernacle was made/wherein was the candleſticke / and the table/and the ſhewbread/which Tabernacle is called the Holy places.

3. Poſt velamentum autem ſecundum tabernaculum, quod dicitur Sancta ſanctorum.

And after the ſecond vaile was the Tabernacle /which is called the Holieſt of all.

4. Aureum habens thuribulum, & arcam teſtamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, & virga Aaron quæ fronduerat, & tabulæ teſtamenti.

Which had the golden cenſer / and the Arke of the Teſtament ouerlayed rounde about with golde / wherein the golden pot which had Manna/was/& Aarons rodde that had budded / and the tables of the Teſtament.

5. Superq; eam erant Cherubim gloriæ, obumbrantia propitiatorium, de quibus non eſt modo dicendum per ſingula.

And ouer the Arke were the glorious Cherubims/ ſhadowing the mercy ſeate: of which things we will not nowe ſpeake particularly.

Das VIII. Capitel.

13. Inn dem er ſaget / ein newes / machet er das erſte alt / was aber alt vnnd überjaret iſt / das iſt nahe bey ſeinem ende.

I det hand ſiger/ Jt nyt/ da giorde hand det førſte gammelt. Men det ſom er gammelt oc alderne/ det er nær hoſſ ſin ende.

Das IX. Capitel

Es hatte zwar auch das erſte ſeine Rechte vnnd Gottesdienſt / vnd euſſerliche Heiligkeit.

SAndelige/ det førſte haffde oc ſin Rettighed oc Gudstienſte/ oc vduortis hellighed.

2. Denn es war da auffgericht das vorder theil der Hütten / darinnen war der Leuchter/ vnd der Tiſch/ vnd die Schaubrot / vnd diſe heiſſet die Heilige

Thi den fremmerſte del vaar der opret aff Tabernackelet / der vdi vaare Luſſeſtagene/ oc Bordet/ oc Skuebrødene/ Oc dette kaldis det Hellige.

3. Hinder dem andern Fürhang aber war die Hütte/ die da heiſſet die Allerheiligſte.

Men bag det andet Forhenge vaar Tabernackelet / ſom kaldis/ det Allerhelligſte.

4. Die hatte das gülden Reuchfaß/ vnd die lade des Teſtaments/ allenthalben mit Gold überzogen / in welcher war die güldene Gelte/ die das Himmelbrot hatte / vnd die Ruthe Aaron/die gegrünet hatte/vnd die Tafeln des Teſtaments.

Dette haffde det gyldene Røgelſe kar/ oc Teſtamentens Arck/ſom vaar alleuegne beſlagen med guld/ i huilcken der vaar den gyldene Spand ſom haffde det Himmelſke Brød / oc Arons kæp / ſom haffde blomſtret/oc Teſtamentens taffler.

5. Oben aber drüber waren die Cherubim der Herrligkeit / die überſchatteten den Gnadenſtul / von welchem jetzt nicht zuſagen iſt in ſonderheit.

Men der offuen offuer vaare Herlighedens Cherubim/ ſom offuerſkuggede Naadeſtolen / om huilcke nu inted er at ſige beſynderlige.

Kapitola VIII.

13. A tak mluwě o tomto nowém / okázal že onen prwnij geſt ſtarý. A což geſt dáwnijho a ſtará ſe/ blijzko geſt od zahynutij.

Gdy o Nowym powieda/ pierwße wiotchem vczynil/ á to co wiotßeie y zſtárzeie ſię bliſkie ieſt zniſzczenia.

Kapitola IX.

MIel zagiſté y prwnij Zákon o ſpráwedlňowánij/ ſlužby / a Swatyni ſwětſkau.

MIálo thedy y pierwße przymierze vſtháwy okolo ſlużby Bożey / y ſwięte mieyſce świeckie.

2. Neb byl prwnij Stánek vdělán/ w kterémžto byl Swijcen a Stůl/ a poſwátnij chlebowé: a ten ſlaul Swatyně.

Abowiem byl pierwßy przybytek ſpráwion w ktorym byly lámpy/ y ſthol/ y pokládne chleby/ ktory zowa Mięj ſce Swięte.

3. Za oponau pak druhau byl Stánek/ a ten ſlaul Swatyně ſwatých.

A zá wtora zaſlona byl przybythek/ ktory zowa Mieyſcem náświętßym.

4. Zlatau mage Kadidlnicy/ a Archu ſwědectwj/ obloženau ſe wſſech ſtran Zlatem/ w nijž bylo Wěderce zlaté/ mage w ſobě Mannu/ a hůl Aronowu/ kteráž byla zkwetla/ a Dſky Zákona.

Máiac złotą kádziedlnice / y ſkrzynię przymierza / zewßad złotem powleczona / w ktorey byłá czáßa złota/ máiaca manne/ y Laſká Aaronowá ktora kwitnęla y tablice przymierza.

5. Nád tau pak byli dwa Cherubinowé ſláwy / zaſtěňugijcý Modlitebnijcy: o kterýchžto wěcech nenij potřeba wyprawowati/ o gedné každé zwláſſtě.

A ná they byli Cherubini chwálebni zácimiáiacy wieko miłoſierdzia/ o ktorych rzeczách nie mamy teraz o kázdey zoſobná powiedáć.

ט

6 דְּהָכַנָּא מְתַקְּנָן הֲוַי וְלַמַשְׁכְּנָא בַּרָיָא בְּכֻל זְבַן עָאלִין הֲווֹ כּוּמְרֵא וּמְשַׁלְמִין הֲווֹ תֶּשְׁמֶשְׁתְּהוֹן׃

Hor essendo queste cose cosi ordinate, nel primo Tabernacolo entrauano sempre i Sacerdoti che esequiuano i culti de sacrificij.

7 לְמַשְׁכְּנָא דֵּין דִּלְגַו מְנָה חֲדָא הוּ בְּשַׁנְתָּא בַּלְחוֹדוֹהִי עָאֵל הֲוָא רַב כּוּמְרֵא בִּדְמָא הֻו דִּמְקָרֵב הֲוָא חֲלָף נַפְשֵׁה וַחֲלָף סַכְלוּתֵה דְּעַמָּא׃

Ma nel secondo entraua il Pontefice solo vna volta l'anno, non senza sangue, il quale offeriua per se stesso, e per i mancamenti del popolo.

8 בְּהָדָא דֵּין מוֹדְעָא הֲוָת רוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּלָא אֶתְגַּלְיַת עַד־כִּיל אוּרְחָא דְּקַדִּישֵׁא כַּמָּא וַכְנָא דְּאִית הֲוָא קְיָמָא לְמַשְׁכְּנָא קַדְמָיָא׃

Significando lo Spirito santo questo, cioè la via de luoghi Santi non esser ancor manifestata, stando ancor in pie il primo Tabernaculo: ch'era figura per il tempo presente.

9 וְאִיתַוְהִי הֲוָא מַתְלָא הָנָא לְזַבְנָא הַו דְּבֵה קוּרְבָּנָא וְדִבְחֵא מֶתְקַרְבִין הֲווֹ אִילֵין דְּלָא מֶשְׁכְּחִין הֲווֹ לְמַגְמַר תֶּארְתֵּה דְּמַן דִּמְקָרֵב לְהוֹן׃

Nelqual Tabernacolo s'offeriuano doni e sacrificij che non poteuano, quanto a la conscientia, santificare chi faceua ques culti.

10 אֶלָּא בְּמֵאכֻלְתָא וּבְמַשְׁתְּיָא בַּלְחוּד וּבְמַעֲמוּדִיתָא דַּזְנִין זְנִין דְּאִיתַיְהוֹן פּוּקְדָנֵא דְּבֶסְרָא דְּסִימִין עַדְמָא לְזַבְנָא דְּתוּרָצָא׃

Essendo essi posti solamente in cibi e beuenda, e in diuersi lauamenti, e ceremonie carnali insin al tempo che ciò sarebbe corretto.

11 מְשִׁיחָא דֵּין דְּאֶתָא הֲוָא רַב כּוּמְרָא דְּטָבָתָא דְּעָתִידָן וְעַל לְמַשְׁכְּנָא רַבָּא וּמְשַׁלְמָנָא דְּלָא עֲבִיד בְּאִידַיָּא וְלָא הֲוָא מֶן הָלֵין בְּרִיָּתָא׃

Ma Christo essendo venuto Pontefice de futuri beni, per vn maggiore e piu perfetto Tabernacolo, non fatto à mano, cioè non di questa fabricatura.

ט

6 וְכַאֲשֶׁר הוּכְנוּ הָאֵלֶּה בַּמִּשְׁכָּן הָרִאשׁוֹן בְּכָל עֵת הָלְכוּ הַכֹּהֲנִים לְכַלּוֹת אֶת־עֲבוֹדָתָם׃

Y estas cosas ansi ordenadas, en el primer apartamiento del Tabernaculo siempre entrauan los Sacerdotes para hazer los officios de los sacrificios.

7 וּבַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִי פַּעַם־אַחַת בְּשָׁנָה רֹאשׁ הַכֹּהֵן לְבַדּוֹ וְלֹא בִבְלִי דָם אֲשֶׁר הִקְרִיב עַל־נַפְשׁוֹ וְעַל־שִׁגְגוֹת הָעָם׃

Mas en el segundo, solo el Pontifice vna vez en el anno, no sin sangre, laqual offrece por su ignorancia y la del pueblo.

8 וּבְזֹאת בְּגַלּוֹי מַגִּידָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כִּי־לֹא נִגְלְתָה דֶּרֶךְ הַקְּדוֹשִׁים בְּעוֹדֶנּוּ עָמוּד אֹהֶל הָרִאשׁוֹן בִּמְקוֹמוֹ׃

Dando en esto à entender el Espiritu Sancto, que aun no estaua descubierto camino para el verdadero Sanctuario entre tanto que el primer Tabernaculo estuuiesse en pie.

9 שֶׁהוּא מָשָׁל בָּעֵת הַהִיא אֲשֶׁר בָּהּ גַּם קָרְבָּנִים גַּם זְבָחִים הִקְרִבוּ אֲשֶׁר לֹא יָכְלוּ לְשַׁלֵּם אֶת־מַדַּע הַמַּקְרִיב׃

Loqual era figura de aquel tiempo presente en el qual se offrecian Presentes y sacrificios que no podian hazer perfecto àl que seruia con ellos.

10 כִּי־אִם־בִּלְבַד בָּאֹכֶל וּבַשְּׁתִי וּבַחֲלֻקַּת הַטְּבִילוֹת וְצִדְקוֹת הַבָּשָׂר עַד־עֵת מֵשָׁרִים הוּשְׂמוּ עֲלֵיהֶם׃

Si no en viandas y en beuidas, y en diuersos lauamientos y justicias de la carne impuestas hasta el tiempo de la correcion.

11 וְהַמָּשִׁיחַ בָּא לִהְיוֹתוֹ כֹּהֵן רֹאשׁ עַל־טוֹבוֹת הָעֲתִידוֹת בַּמִּשְׁכָּן גָּדוֹל וְשָׁלֵם מִמֶּנּוּ אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ מַעֲשֵׂה יָדַיִם זֶה הוּא לֹא מִבְּרִיאָה הַזֹּאת׃

Mas estando ya presente el Christo, Pontifice de los bienes que auian de venir, por otro mas amplo y mas perfecto tabernaculo, no hecho de manos, es à saber, no de esta creacion.

θ'.

6. Τούτων δὲ οὕτω κατεσκευασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διὰ παντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες.

Or ces choses estans ainsi ordonnees, les Sacrificateurs entrét bien tousiours au premier Tabernacle pour accomplir le seruice.

7. Εἰς δὲ τὴν δευτέραν, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς, οὐ χωρὶς αἵματος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων.

Mais le seul souuerain Sacrificateur entre au second vne fois l'an: & ce non point sans sang, lequel il offre pour soimesme, & pour les fautes du peuple:

8. Τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν, ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν.

Le sainct Esprit declarant cela, que le chemin des lieux Saincts n'est point encores manifesté, tádis que le premier Tabernacle est encores debout, qui estoit figure pour le temps d'alors:

9. Ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστηκότα, καθ' ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται, μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα.

Durant lequel dons & sacrifices estoyent offerts, qui ne pouuoyent sanctifier quant à la conscience celui qui faisoit le seruice.

10. Μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι, καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς, καὶ δικαιώμασι σαρκὸς, μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικείμενα.

Seulement ordonnés en viandes, & bruuages, & diuers lauemens, & ceremonies charnelles, iusqu'au temps que cela soit redressé.

11. Χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς, οὐ χειροποιήτου, τοῦτ' ἔστιν, οὐ ταύτης τῆς κτίσεως.

Mais Christ estant venu pour estre le souuerain Sacrificateur des biens à venir, par vn plus grand & plus parfait Tabernacle, non point fait de main, c'est à dire, non point de ceste structure:

6. His

CAP. IX.

6. His verò ita compoſitis, in priori quidem tabernaculo ſemper introibant Sacerdotes, ſacrificiorum officia conſummantes.

Nowe when theſe thinges were thus ordained / the Prieſt went alwayes into the firſt Tabernacle / and accompliſhed the ſeruice.

7. In ſecundo autem, ſemel in anno ſolus pontifex: non ſine ſanguine quem offert pro ſua & populi ignorantia.

But into the ſecond went the hie Prieſt alone/once euery yeere/not without blood which he offered for him ſelfe/ and for the ignerances of the people.

8. Hoc ſignificante Spiritu ſancto, nondum propalatam eſſe ſanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente ſtatum.

Whereby the holy Ghoſt this ſignified/that the way into the Holieſt of all was not yet opened/ while as yet y firſt Tabernacle was ſtanding.

9. Quæ parabola eſt temporis inſtantis: iuxta quam munera & hoſtiæ offeruntur, quæ non poſſunt iuxta conſcientiam perfectum facere ſervientem.

Which was a figure for the time preſent/wherein were offered giftes and ſacrifices that could not make holy/concerning the conſcience/ him that did the ſeruice.

10. Solummodo in cibis & in potibus, & variis baptiſmatibus, & iuſtitiis carnis uſque ad tempus correctionis impoſitis.

Which only ſtood in meates and drinkes / and diuers waſhings / and carnall rites / vntill the time of reformation.

11. Chriſtus autem aſſiſtens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum nō manufactum, id eſt, non huius creationis.

But Chriſt being come an hie Prieſt of good thinges to come / by a greater / and a more perfect Tabernacle / not made with hands / that is / not of this building.

Das IX. Capitel.

6. Da nun ſolches alles zugericht war / giengen die Prieſter allezeit in die vörderſten Hütten / vnd richteten auß den Gottesdienſt.

Der dette vaar nu ſaa bered / da ginge Preſterne altid i det fremmerſte Tabernackel / oc fuldkommede Gudstienſten.

7. In die ander aber gieng nur / einmal im Jar / allein der Hoheprieſter / nicht ohn Blut / daß er opfferte für ſein ſelbſt vnd des Volcks vnwiſſenheit.

Men i det andet / gick ekon den ypperſte Preſt / en gong om aaret / icke foruden Blod / at hand ſkulde offre for ſin egen / oc for Folckens vanuittighed.

8. Damit der heilige Geiſt deutet / daß noch nicht offenbar were der weg zur Heiligkeit / ſo lang die erſte Hütte ſtunde.

Met huilcket den hellig Aand beregnede / At veyen til helligheid vaar icke end nu obenbare / ſaa lenge ſom det førſte Tabernackel ſtode.

9. Welche muſte zur ſelbigen zeit ein Fürbilde ſein / in welcher gaben vnnd opffer geopffert wurden / vnd kondten nicht volkommen machen nach dem gewiſſen / den / der da Gottesdienſt thut.

Huilcket der ſkulde paa den tid vere en Lignelſe / I huilcket Gaffuer oc Offer offredis / oc kunde icke gøre den fuldkommen effter Samuittigheden / ſom gør Gudstienſte.

10. Alleine mit ſpeiſe vnd tranck / vnd mancherley Tauffe vnd euſſerlicher Heiligkeit / die biß auff die zeit der beſſerung ſind auffgelegt.

Alene met Mad oc Dricke / oc allehonde Daab oc vduortis Hellighed / Som ere paa lagde indtil forbedrelſens tid.

11. Chriſtus aber iſt kommen / daß er ſey ein Hoherprieſter der zukünfftigen Güter / durch eine gröſſere vnnd volkommenere Hütten / die nicht mit der hand gemacht iſt / das iſt / die nicht alſo gebawet iſt.

Men Chriſtus er kommen / at hand ſkal vere den ypperſte Preſt offuer der tilkommende Gode / formedelſt it ſtørre oc fuldkommeligere Tabernackel / huilcket icke er giort met haand / det er / ſom icke er ſaa bygd.

Kapitola IX

6. Akdyž ty wěcy tak zpraweny byly / do předniho Stánku na každý den wcházeli Kněžij / oběti podlé vřadu konagjce:

Gdy tedy ty rzeczy thak poſtánowiono / káplani ktorzy ſłużby Boże ſpráwuia do pierwſzego przybytku záwſze wchodzą.

7. Do druhého pak Stánku gedinau w Rok ſám Biſkup wcházel s krwij / kterauž obětowati měl za ſebe y za lidſkau newědomoſt.

Ale do wthorego raz ná káżdy rok ſam káplan nawyżſzy / nie bez krwie / ktorą ofiáruie zá ſię y zá obłedliwości ludu.

8 To geſt bylo znamenáno Duchem Swatým / že geſſtě nebyla zgewena ceſta k Swatyni / dokudž prwnij Stánek trwal.

Gdźie thym oznáymuie Duch S: iż ieſzcze nie ieſth obiawiona drogá do mieyſcá świethego / poki ieſzcze trwa pierwſzy przybytek.

9. Kterěž bylo podobenſtwij toho přijtomného čaſu / podlé kteréhož darowé a Oběti obětugi ſe / kteréž nemohau ſwědomi dokonalého včiniti / toho kdož podnim ſlaužij

Kthory był kſztałtem ná on czás / gdy dary y zábite ofiáry bywáła ſpráwowáne / ktore nie mogą w ſumnieniu poświęcić chwalce Bożego.

10. Toliko w pokrmijch a w nápogijch / a w rozličných vmýwánijch / a w ſprawedlnoſtech tělesných / až do čaſu naprawenij vložených.

W pokármiech tylko / y w piciu / y w rozmáitym omyciu / y w obchodzięch ćielesnych / áż do czáſu náprawienia záłożone.

11. Ale Kryſtus přiſtogjcý Biſkup budaucýho dobrého / ſkrze ſſyrſſý a dokonalegſſý Stánek / ne rukau vdělaný / to geſt ne tohoto ſtawenij.

Ale Kryſtus przyſtąpiwſzy káplan dobr przyſzłych / przez więtſzy y doſkonálſzy przybythek / nie reką ſpráwiony / tho ieſt / nie tego budowánia.

ט

12 ולא על בדמא דצפריא ודעגלא אלא בדמא דנפשה על חדא זבן לבית מקדשא ואשכח פורקנא דלעלם:

Ne per sangue de becchi e di vitelli, ma per il suo proprio sangue, è entrato una sola volta ne luoghi Santi, & ha impetrata l'eterna rendettione.

ט

12 ולא בדם עתודים ועגלים כי אם בדם נפשו בא בפעם אחת אל הקדש וימצא פדות עולם:

Y no por ſangre de cabrones ni de bezerros, mas por ſu propria ſangre entró vna vez en el Sanctuario inuentado para eterna redemcion.

θ.

12. Οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος, εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος.

Et non point par ſang de boucs ou de veaux, mais par ſon propre ſang eſt entré vne fois ès lieux ſaincts, ayãt obtenu vne redemption eternelle.

13 אן גיר דמא דצפריא ודעגלא וקטמא דעגלתא מתרסס הוא על אילין דמתטמאין הוו ומקדש להון לדוכיא דבסרהון:

Perche se il sangue de tori e de becchi, e la cenere de la giouenca sparsa sopra quei che son macchiati, li santifica quanto à la purità de la carne.

13 ואם דם הפרים ועתודים ואפר הפרה זרוק מקדיש ומטהר את הטמאים מטמאת הבשר:

Porque ſi la ſangre de los toros y de los cabrones, y la ceniza eſparzida de la bezerra, ſanctifica à los immundos para alimpiamento de la carne,

13. Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα.

Car ſi le ſang des taureaux & des boucs, & la cendre de la genice, dont on fait aſperſion, ſanctifie les ſouillés quãt à la chair :

14 כמא הכיל יתיראית דמה דמשיחא דברוחא (דלעלם) נפשה קרב דלא מומא לאלהא ידכא תארתן מן עבדא מיתא דנשמש לאלהא חיא:

Quanto maggiormente il sangue di Christo, il qual per lo Spirito (eterno) ha offerto se stesso immaculato è Dio, purgara la vostra conscientia da l'opere morte, per seruire à Dio viuente?

14 כמה יותר דם המשיח אשר ברוח (הקדש) הקריב את נפשו בלי מום לאלהים יטהר את מדענו ממעשי מות לעבוד לאל חי:

Quanto mas la ſangre del Chriſto, el qual por el Eſpiritu (Sancto) ſe offreció à ſi miſmo ſin mancha à Dios, alimpiará vueſtras conſciencias de las obras de muerte paraque ſiruays àl Dios biuo?

14. Πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος (αἰωνίου) ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ὑμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι;

Combien plus le ſang de Chriſt, qui par l'Eſprit (eternel) s'eſt offert à Dieu ſoi meſme ſans nulle tache, purifiera il voſtre conſcience des œuures mortes, pour ſeruir au Dieu viuant?

15 מסול הנא הו הוא מצעיא דדיתקא חדתא דבמותה הו הוא פורקנא לאילין דעברו על דיתקא קדמיתא דנסבון מולכנא אילין דאתקריו לירתותא דלעלם:

E per questo è egli Mediatore del nuouo Testamento, accioche interuenendo la morte per redemtion de le trasgressions che erano sotto'l primo Testamento, quelli che son chiamati riceuano la promessa de l'eterna heredità.

15 ועל כן בברית החדשה איש בינים הוא אשר אם הערה למות נפשו לכפור עונים אשר היו בברית הראשונה הקרואים יקחו את שבועת נחלת עולמים:

Anſique por eſſo es mediador del nueuo Teſtamento, paraque entreuiniendo muerte para la remiſſion de las rebelliones que auia debaxo del primer Teſtamento, los que ſon llamados recibã la promeſſa de la herencia eterna.

15. Καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστὶν, ὅπως θανάτου γενομένου εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων, τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι, τῆς αἰωνίου κληρονομίας.

Et pourtant eſt-il Mediateur du Nouueau Teſtament, afin que la mort entreuenant pour la rançon des tranſgreſſions, leſquelles eſtoyent ſous le premier Teſtament, ceux qui ſont appelés reçoiuent la promeſſe de l'heritage eternel.

16 איכא גיר דאית דיתקא מותא הו מחויא דהו דעבדה:

Imperoche doue è testamento, è necessario che v'interuenga la morte del testatore.

16 כי איה הברית שם צריך לבוא מותו אשר מקימנה:

Porque donde el Teſtamento es, neceſſario es que entreuenga muerte del teſtador.

16. Ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διαθεμένου.

Car où il y a teſtament, il eſt neceſſaire que la mort du teſtateur entreuiene.

CAP. IX.

12. Neque per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introivit ſemel in Sancta, æterna redemptione inventa.

Das IX. Capitel.

12. Auch nicht durch der Böcke oder Kälber blut / ſondern er iſt durch ſein eigen Blut einmal in das heilige eingegangen / vnd hat eine ewige Erlöſung erworben.

Kapitola IX.

12. Ani ſkrze krew kozlowau aneb tele cý / ale ſkrze wlaſtnij krew wſſel gednau do Swatyně / wěčné wykaupenij nalezw.

Neither by the blood of goates & calues : but by his owne blood entred hee in once vnto the Holy place / and obtained eternall redemption for vs.

Oc icke helder formedelſt Bucke eller Kalffue blod / Men hand gick formedelſt ſit eget Blod / en gong ind i det Hellige / oc fant en euig Forløſning.

Ani przez krew kozłow y cielat / ále przez własną krew ſwoię / wſzedł raz do mieyſcá świętego / doſtawſzy wiecznego odkupienia.

13. Si enim ſanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis.

13. Denn ſo der Ochſen vnd der Böcke blut / vnd die aſchen von der Kue geſprenget / heiliget die vnreinen / zu der leiblichen reinigkeit.

13. Neb gestliže krew Kozlowů a Býkowů / a popel Jalowice ſkropugijc poſſkwrněných / poſwěcuge gich k wyčiſſtěnij teleſnému:

For if the blood of bulles & of goates & the ashes of an heifer / sprinkling them that are vncleane / sanctifieth as touching the purifying of the flesh.

Thi der ſom Oxe oc Bucke blod / oc aſken aff en Ko / ſom vdſtrøſt / helliger de vrene / til den legemlige renlighed.

Abowiem ieſli krew cielcow y kozłow / y popioł iáłowice / pokrapiaiac nieczyſthe poświąca ku czyſthości cieleſney.

14. Quanto magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundavit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſerviendum Deo viventi?

14. Wie vil mehr wird das blut Chriſti / der ſich ſelbſt ohn allen wandel / durch den heiligen Geiſt / Gotte geopffert hat / vnſer gewiſſen reinigen von den todten wercken / zu dienen dem lebendigen GOTT.

14. Mnohem wijce Krew Kryſtowa / kterýžto ſkrze Ducha Swatého ſám ſebe obětowal nepoſſkwrněného Bohu / wyčiſtij ſwědomij naſſe od ſkutkůw mrtwých / abychom ſlaužili Bohu žiwému.

Howe much more ſhall the bloude of Chriſt which through the eternall ſpirit offred him ſelfe without ſpot to God / purge your conſcience from dead workes / to ſerue the liuing God?

Huor meget mere ſkal Chriſti Blod / ſom offrede Sig ſelff Gud vbeſmittet / formedelſt den hellig Aand / renſe vor Samuittighed aff døde gerninger / til at tiene den leffuende Gud.

Jáko dáleko więcey krew Kryſtuſowá ktory przez duchá wiecznego / ſámego ſiebie ofiárował nienágániony Bogu / oczyści ſumnienie wáſze od mártwych vczynkow ku ſłużbie Bogu żywemu?

15. Et ideo novi teſtamenti mediator eſt: ut morte intercedente, in redemptionem earum prævaricationū quæ erant ſub priori teſtamento, repromiſſionem accipiant qui vocati ſunt, æternæ hæreditatis.

15. Vnd darumb iſt er auch ein Mitler des newen Teſtaments / auff daſz durch den tod / ſo geſchehen iſt zur erlöſung von den übertrettungen / die vnter dem erſten Teſtament waren / die / ſo beruffen ſind / das verheiſſen ewige Erbe empfahen

15. A protož nowé vmluwy Smijřcý geſt / aby ſkrze ſmrt mezy to wkročij / k zaplacenij těch přeſtaupenij / kteráž byla pod prwnijm Zákonem / zaſljbenj přijali wěčného dědictwij / ti kteřijž gſau powoláni.

And for this cauſe is he the Mediatour of the newe Teſtament / that through death which was for the redemption of the tranſgreſſions that were in the former Teſtament / they which were called / might receiue the promiſe of eternall inheritance.

Oc derfaare er hand ocſaa det Ny Teſtamentis Meglere / Paa det / at de ſom ere kallede / ſkulle faa den foriette euige Arffue / formedelſt den Dod / ſom ſkede til Forløſning / aff de offuertrædelſer / ſom vaare vnder det første Teſtamente.

A przetoż dla thego ieſt Nowego przymierza Pośrzednikiem / áby przez ſmierć / na odkupienie onych wyſtępkow ktore były pod pierwſzym Teſtámentem / ći ktorzy wezwáni ſą wźięli obietnice wiecznego dźiedźictwá.

16. Vbi enim teſtamentum eſt: mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris.

16. Denn wo ein Teſtament iſt / da muſz der Tod geſchehen / deſz / der das Teſtament machet.

16. Neb kdež ſe děge Kſſafft / potřebij geſt aby ſmrt přiſſla / toho kdož činij Kſſafft.

For where a Teſtament is / there muſt be the death of him that made the Teſtament.

Thi huor it Teſtamente er / der ſkal hans Død ſke / ſom gør Teſtamentet.

Abowiem gdźie Teſtáment ieſth / tam żeć muśi być śmierć tego ktory teſtáment czyni.

ט

17 על מיתא הו דין בלחוד משתררא מטול דכמא חי הו דעבדה לית בה חשחו׃

Percioche il testamento è confermato in quelli che son morti: conciosia che non ha mai valore alcuno sin che vive il testatore.

18 מטול הנא אף לא קדמיתא דלא דמא אשתררת׃

Onde ne anco il primo fu dedicato senza sangue.

19 כד אתפקד גיר כלה פוקדנא מן מושא לעמא כלה בנמוסא נסב הוא מושא דמא דעגלתא ומיא בעמרא דזחוריתא וזופא ורס על ספרא ועל עמא כלה׃

Imperoche poi che da Moisè fu esposto ogni comandamento secondo la Legge à tutto'l popolo, egli, preso il sangue de vitelli e de becchi, con acqua e lana rossa & hissopo, asperse il libro e tutto'l popolo.

20 ואמר להון דהנא הו דמא דדיתקא הי דאתפקדת מן אלהא׃

Dicendo, Questo è'l sangue del Testamento ilquale Iddio v'ha ordinato.

21 אף על משכנא ועל כלהון מאנא דתשמשתא מנה מן דמא רס׃

E il Tabernacolo ancora, e tutti i vasi del ministerio asperse similmente con sangue.

22 מטול דכל מדם בדמא הו מתדכא בנמוסא ודלא שובע דמא לית שובקנא׃

E quasi tutte le cose secondo la Legge si purificavano con sangue: e senza effusion di sangue non si fa remessione.

23 אננקא הי גיר דהלין דדמותא אנין דשמיניתא בהלין מתדכין הלין דין שמיניתא בדבחתא דמיתרין מן הלין׃

Egli è dunque bisognato che le figure de le cose che son ne cieli, si purificassero con queste cose: ma che esse cose celesti si purgasino con migliori sacrificij, che questi non sono.

ט

17 כי כל־ברית נכונה היא במתים ובעודנו חי המקים את־ברית איננה על־מכונתה׃

Porque el Testamento con la muerte es confirmado: otramente no es valido entretanto que el testador vive.

18 לכן גם הראשונה בלי דם איננה החנכה׃

De donde vino que ni aun el primero fue consagrado sin sangre.

19 כי כאשר ספר משה לעם את־כל־דברי יהוה ואת־כל־המשפטים לקח את־דם הפרים והעתודים וארגמן ואזוב וספר הברית ויזרק על־כל־העם׃

Porque auiendo leydo Moysen todos los mandamientos de la Ley à todo el pueblo, tomando la sangre de los bezerros y de los cabrones con agua, y lana de grana, y hissopo, aspergió à todo el pueblo, y juntamente al mismo libro.

20 ויאמר הנה דם הברית אשר כרת יהוה עמכם׃

Diziendo, Esta es la sangre del Testamento que Dios hos ha mandado.

21 ואת האהל וכל־כלי השרת כמו כן זרק בדם׃

Y aliende deesto, el Tabernaculo tambien, y todos los vasos sacros asperg ó con la sangre.

22 וכמעט כל־דברים כתורה יטהרו בדם ובלתי שפיכת הדם לא יהיו כפורים׃

Y casi todo es purificado segun la Ley con sangre: y sin derramamiento de sangre no se haze remission.

23 לכן צריך אשר גם הענינים אשר בשמים בדברים כאלה יטהרו כי־אשר הוי בשמים בזבחים טובים מהמה׃

Ansique necessario fue que las figuras de las cosas celestiales fuessen purificadas con estas cosas: empero las mismas cosas celestiales, con mejores sacrificios que estos.

θ.

17. Διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία· ἐπεὶ μήποτε ἰσχύει ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος.

Car ès morts le testament est confermé: veu qu'il n'a point encore vertu durant que le testateur est en vie.

18. Ὅθεν οὐδ' ἡ πρώτη χωρὶς αἵματος ἐγκεκαίνισται.

Parquoi aussi le premier mesme n'a point esté sans sang.

19. Λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ νόμον ὑπὸ Μωϋσέως παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τράγων μετὰ ὕδατος, καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐρράντισε.

Car apres que Moyse eut recité à tout le peuple tous les commandemens selon la Loy, ayant prins le sang des veaux & des boucs, avec de l'eau & de la laine teinte en pourpre, & de l'hyssope, il en fit aspersion sur le livre & sur tout le peuple.

20. Λέγων, τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός.

Disant, C'est-ici le sang du Testament, lequel Dieu vous a ordonné.

21. Καὶ τὴν σκηνὴν δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας, τῷ αἵματι ὁμοίως ἐρράντισε.

Puis aussi il fit aspersion du sang semblablement sur le Tabernacle & sur tous les vaisseaux du service.

22. Καὶ σχεδὸν ἐν αἵματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις.

Et presque toutes choses selon la Loy sont purifiees par sang, & sans effusion de sang ne se fait point de remission.

23. Ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τούτοις καθαρίζεσθαι· αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύτας.

Il a donc falu que les choses qui representoyent celles qui sont ès cieux, fussent purifiees par telles choses: mais que les celestes soyent purifiees par plus excellens sacrifices que ceux-la.

CAP. IX.

17. Teſtamentum enim, in mortuis confirmatum eſt: alioquin nõdum valet, dum vivit qui teſtatus eſt.

For the Teſtament is confirmed when men are dead: for it is yet of no force as long as he that made it / is aliue.

18. Vnde nec primum quidem ſine ſanguine dedicatum eſt.

Wherefore neither was the firſt ordeined without blood.

19. Lecto enim omni mandato legis à Moyſe univerſo populo: accipiens ſanguinem vitulorum & hircorum cum aqua & lana coccinea & hyſſopo: ipſum quoq; librum & omnem populum aſperſit.

For when Moſes had ſpoken euery precept to the people / according to the Lawe/ he tooke the blood of calues and of goates/ with water and purple wolle and hyſſope/ and ſprinkled both the booke/ and all the people.

20. Dicens, Hic ſanguis teſtamenti, quod mandavit ad vos Deus.

Saying / This is the blood of the Teſtament which God hath appointed vnto you.

21. Etiam tabernaculum & omnia vaſa miniſterii, ſanguine ſimiliter aſperſit.

Moreouer/ he ſprinkled likewiſe the Tabernacle with blood alſo/ and all the miniſtring veſſels.

22. Et omnia penè in ſanguine ſecundùm legem mũdantur: & ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio.

And all moſt all thinges are by the Lawe purg:d with blood/ and without ſheading of blood is no remiſſion.

23. Neceſſe eſt ergo exemplaria quidem cęleſtium, his mundari: ipſa autem cæleſtia, melioribus hoſtiis quàm iſtis.

It was then neceſſary/ that ẏ ſimiliſitudes of heauenly things ſhould be purified with ſuch thinges: but the heauenly thinges them ſelues are purified with better ſacrifices then are theſe.

Das IX. Capitel.

17. Denn ein Teſtament wird veſt durch den Tod / anders hat es noch nicht macht/ wenn der noch lebet / der es gemacht hat.

Thi at it Teſtamente ſtadfeſtis formedelſt Døden/ Ellers haffuer det end nu icke mact / den ſtund hand end leffuer/ ſom det giorde.

18. Daher auch das erſte/ nicht ohn blut geſtifftet ward.

Der faare bleff oc det første / icke ſticket vden Blod.

19. Denn als Moſes außgeredt hatte / von allen Gebotten/ nach dem Geſetz / zu allem Volck / Nam er Kälber vnd Bocksblut/ mit Waſſer vnd Purpurwolle / vnd Iſopen / vnd beſprengt daß Buch vnd alles Volck.

Thi ſom Moſe haffde vdtalet/ om alle budene/ effter Lowen / til alt Folcket/ da tog hand Kalffue oc Bucke blod / met Vand oc Purpur vld oc Iſop / oc ſtenckte paa Bogen oc paa alt Folcket.

20. Vnd ſprach: Das iſt das Blut des Teſtaments / das Gott euch gebotten hat.

Oc ſagde / Dette er Teſtamentens blod/ ſom Gud haffuer budet eder.

21. Vnd die Hütten / vnd alles gerethe des Gottesdienſts/ beſprengt er deſſelbigen gleichen mit Blut.

Oc hand ſtenckte lige ſaa met Blod paa Tabernackelet oc alt den Redſkaff ſom hørde til Gudstienſte.

22. Vnd wird faſt alles mit Blut gereiniget/ nach dem Geſetz / vnd ohn Blutvergieſſen geſchicht keine Vergebung.

Oc det bliffuer paa det neſte altſammen renſet met Blod/ effter Lowen / oc vden Blods vdgydelſe ſker ingen forladelſe.

23. So muſten nun der Himmliſchen dingen Fürbilder mit ſolchem gereiniget werden/ aber ſie ſelbs die Himmeliſchen müſſen beſſer Opffer haben/ denn jene waren.

Saa ſkulle nu da Lignelſer til de Himmelſke ting / i ſaa maade renſis / Men dé Himmelſke ſelff/ ſkulle haffue bedre Offer / end de andre vaare.

Kapitola IX.

17. A tak Kſſafft ſmrtj bywá potwrzen/ ginák nenij platný a pewný/ dokudž žiw geſt ten kterýž Kſſafft včinil.

Bo teſtament w vmárłych mocny jeſth/ gdyž jeſzcze nie jeſth ważny za żywota tego co gi vczynił.

18. Protož y Zákon ſtarý bez krwe nebyl potwrzen.

Zkad y on pierwßy bez krwie nie był vtwierdzon.

19. Neb když oznamowána byla wſſecka Přikázánij Zákona ſkrze Moyžiſſe wſſemu lidu wzaw Krew Telecý a Kozlowau / s wodau a s wlnau ſſarlatnau a Izopem / těch Knihy y wſſeho lidu pokropil.

Abowiem gdy Moizeß wßythko przykazánie według zakonu oznáymił wßemu ludowi / wziawßy krew z cielath y kozlow/ z woda y wełna czerwona y hizopem poſpołu / y ſámy kſięgi / y lud wßythek pokropił.

20. Řka: Tatoť geſt krew Zákona/ kterýž wydal wám Bůh.

Mowiac/ Tháć ieſt krew Teſtámentu / ktory do was Bog roſkazał.

21. Též také Stánku y wſſech Nádob / kterěž k službě přiſluſſely/ Krwij pokropil.

A temu też y przybytek y wßythko naczynie ſlużby świetey krwia takież pokropił.

22. A wſſecky wěcy těměř krwij podlé Zákona čiſſtij ſe / á bez krwe wylitij nebywá odpuſſtěnij.

A wßythki rzeczy niemal według zakonu bywáia oczyściáne/ á bez rozlánia krwie nie ſthawa ſie odpuſzczenie.

23. Protož zagiſté muſyli přijkladowé Nebeſkých wěcý/ těmito wěcmi čiſſtěnij býti. Ale ſamy Nebeſké wěcy lepſſými oběťmi/ nežli těmito očiſſtugi ſe.

A ták potrzebá było/ áby kßtałthy onych rzeczy ktore ſa ná niebie/ tymi rzeczámi były oczyściony/ á ſámy rzeczy niebieſkie lepßymi ofiárámi niżli thy.

ט

24 לָא הֲוָא גֵּיר לְבֵית מַקְדְּשָׁא דַּעְבִיד בְּאִידַיָּא עַל מְשִׁיחָא דְּאִיתוֹהִי דְּמוּתָא דְּהָו שַׁרִירָא אֶלָּא לֵהּ לִשְׁמַיָּא עַל דְּנֶתְחְזֵא קְדָם פַּרְצוֹפֵהּ דַּאלָהָא חַלָּפַין׃

Percioche Christo non è entrato ne luoghi Santi fatti à mano, che son figure corrispondenti à i veri: ma ne l'istesso cielo, per apparire hora nel conspetto di Dio per noi.

25 אַף לָא דְּנְקָרֵב נַפְשֵׁהּ זַבְנָתָא סַגִּיָּתָא אַיְךְ דְּעָבֵד הֲוָא רַב כּוּמְרֵא וְעָאֵל בְּכֻל שְׁנָא לְבֵית מַקְדְּשָׁא בַּדְמָא דְּלָא דִּילֵהּ׃

Non gia per offerir se stesso piu volte, come il Pontefice entra ogni anno ne luoghi Santi col sangue altrui.

26 וְאֵן לָא חַיָּב הֲוָא דְּזַבְנָתָא סַגִּיָּאתָא נֵחַשׁ מֶן שׁוּרָיֵהּ דְּעָלְמָא הָשָׁא דֵּין בְּחַרְתֵהּ דְּעָלְמָא חְדָא הִי זְבַן קַרֵב נַפְשֵׁהּ בְּדַבְחְיוּתֵהּ דִּנְבַטְלֵיהּ לְחַטִּיתָא׃

Altrimenti gli sarebbe bisognato patire spesse volte da la fondation del mondo, Ma hora è apparso vna sola volta ne la consumation de secoli à la destruttion del peccato, per il sacrificio di se stesso.

27 וַאיְכַנָּא דְּסִים לִבְנַי נָשָׁא דַּחְדָא זְבַן נְמוּתוּן וּמֶן בָּתַר מַוְתְהוֹן דִּינָא׃

E si come à gli huomini è ordinato il morire vna volta, e doppo questo segue il giuditio.

28 הָכַנָּא אַף מְשִׁיחָא חְדָא זְבַן אֶתְקְרַב וּבְקוּמֵהּ דְּבַח חְטָהֵא דְּסַגִּיאֵא דְּתַרְתֵּין דֵּין זַבְנִין דְּלָא חְטָהֵין מֶתְחְזֵא לְחַיֵּיהוֹן דְּאִילֵין דְּמְסַכֵּין לֵהּ׃

Così Christo ancora, essendosi vna volta offerto per toglier via i peccati di molti, apparirà la seconda volta senza peccato à quelli che l'aspettano in salute.

ט

24 כִּי־לֹא בְּקָדְשֵׁי מַעֲשֵׂה יָדַיִם בָּא הַמָּשִׁיחַ שֶׁהֵם תַּבְנִית הָאֱמוּנִים כִּי־אִם עָלָה בַּשָּׁמַיִם לְהֵרָאוֹת מֵעַתָּה וּלְהַעְתִּיר לִפְנֵי אֱלֹהִים עָלֵינוּ׃

Por loqual no entró Iesus en el Sanctuario hecho de mano (que es figura del verdadero,) mas en el mismo cielo para presentarse aora por nosotros en la presencia de Dios.

25 לֹא כִּי־פְעָמִים רַבּוֹת מַקְרִיב אֶת־נַפְשׁוֹ כַּכֹּהֵן הַגָּדוֹל בָּא אֶל־קֹדֶשׁ קָדָשִׁים בְּשָׁנָה בְשָׁנָה בְּדַם אַחֵר׃

Y no para offrecerse muchas vezes à si mismo, (como entra el Pontifice en el Sanctuario cada vn anno por la sangre agena.)

26 (וְאִם־כֵּן יְהִי־צָרְכוֹ פְּעָמִים רַבּוֹת לְעַנּוֹתוֹ מֵרֵאשִׁית הָעוֹלָם) וְעַתָּה פַּעַם אַחַת בְּתַכְלִית הָעוֹלָמִים לְכַפֵּר עָוֹן בְּזֶבַח נַפְשׁוֹ נִגְלָה׃

Otramente fuera necessario que ouiera padecido muchas vezes desde el principio del mundo: mas aora vna vez en la consumacion de los siglos, para deshazimiento del peccado se presentó por el sacrificio de si mismo.

27 וְכַאֲשֶׁר נִגְזַר עַל־בְּנֵי־אָדָם לָמוּת פַּעַם אַחַת וְאַחֲרֵי כֵן הַמִּשְׁפָּט׃

Y de la manera que está establecido à los hombres, Que mueran vna vez: y despues, el juyzio.

28 כֵּן הַמָּשִׁיחַ פַּעַם אַחַת הֶעֱלָה לְכַפֵּר עַל־עֲוֹנוֹת רַבִּים וְשֵׁנִית בִּלְתִּי חַטָּאָה יֵרָאֶה לַאֲשֶׁר יְקַוּוּ בוֹ לִישׁוּעָה׃

Ansi tambien el Christo es offrecido vna vez para agotar los peccados de muchos: la segunda vez se manifestará para salud à los que sin peccado lo esperan.

θ.

24. Οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ χριστὸς, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν· ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν.

Car Christ n'est point entré és lieux saincts faits de main, qui estoyent figures correspondantes aux vrais, ains est entré au ciel mesme, pour maintenant comparoir pour nous deuant la face de Dieu.

25. Οὐδ' ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτὸν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ.

Mais non point qu'il s'offre souuentesfois soi mesme, ainsi que le souuerain Sacrificateur entre és lieux saincts chacun an auec autre sang:

26. Ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· νῦν δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας, διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται.

Autrement lui eust-il falu souuentesfois souffrir depuis la fondation du monde, mais maintenant en la consommation des siecles, il est comparu vne fois pour l'abolition de peché, par le sacrifice de soimesme.

27. Καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις.

Et tout ainsi qu'il est ordonné aux hommes de mourir vne fois, & apres cela s'ensuit le iugement:

28. Οὕτω καὶ ὁ χριστὸς ἅπαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις, εἰς σωτηρίαν.

Pareillement aussi Christ ayant esté offert vne fois pour oster les pechés de plusieurs, apparoistra pour la seconde fois sans peche à ceux qui l'attendent à salut.

CAP. IX.

Das IX. Capitel.

Kapitola IX.

24. Non enim in manufacta Sancta Iesus introivit, exemplaria verorum, sed in ipsum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis.

24. Denn Christus ist nicht eingegangen/ in das Heilige/ so mit händen gemacht ist/ welches ist ein gegenbilde der rechtschaffenen/ sondern in dem Himmel selbst/ nun zuerscheinen für dem Angesicht Gottes für uns.

24. Neb ne wſſel Gežjſs do Swatyně rukau vdělané/ kteražby byla přjklad prawých/ ale w ſamě Nebe/ aby ſtál nynij před oblicegem Božjm za nás:

For Christ is not entred into the holy places that are made with handes/ which are similitudes of the true Sanctuarie: but is entred into very heauen/ to appeare nowe in the sight of God for vs.

Thi Christus gick icke ind i det Hellige/ som er giort met hender/ huilcket der er det retskaffnis rette Billede/ men i Himmeln selff/ at nu obenbaris faar Guds ansict/ for oss.

Abowiem Krystus nie wſzedł do mieyſca świethego/ ręka vczynionego/ kt. reby było kſztałtem prawdziw go/ Ale do ſamego nieba/ aby ſie theraz okázował przed obliczności a Boża zá námi.

25. Neque ut sæpe offerat semetipsum, quemadmodum Pontifex intrat in Sancta, per singulos annos in sanguine alieno.

25. Auch nicht/ daß er sich offtmals opffere/ Gleich wie der Hohepriester gehet alle jar in das Heilige/ mit frembden Blut.

25. Ani také aby čaſtokrát obětowal ſebe ſamého/ yako Biſkup wcházel do Swatyně ſwatých každý rokw cyzý Krwi:

Not that he should offer him selfe often/ as the hie Priest entred into the Holie place euery yere with other blood.

Icke helder at hand vil mange gonge offre sig/ lige som den ypperste Prest gaar huert aar i det Hellige met fremmer Blod.

A nie iżby często ofiárował ſámego ſiebie/ iáko kápłan wchodźił do mieyſcá świętego káżdy rok ze krwią cudzą.

26. Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem semel in consummatione seculorum ad destitutionem peccati, per hostiam suam apparuit.

26. Sonst hette er offt müssen leiden von anfang der Welt her. Nun aber am ende der Welt/ ist er einmal erschinen durch sein eigen opffer/ die sünde auffzuheben.

26. Neb Krystus muſylby čaſtokrát od počátku Swěta trpěti. Ale nynij při ſkonánij Swěta gednau obětowán geſt/ aby ſkrze ſwé obětowánij zkazyl a zapudil hřjch.

(For then must hee haue often suffered since the foundation of the world) but now in the ende of the worlde hath he appeared once to put away sinne/ by the sacrifice of him selfe.

Ellers skulde hand offte leder pine fra Verdens begyndelse. Men nu i Verdensende/ er hand en gong obenbaret formedelst sit eget Offer/ at borttage synden.

Boć by był muſiał często cierpieć od záłożenia świátha/ Ale teraźći ſie raz ná do. oncżeniu wiekow okazał/ ku zgłádzeniu grzechu przez ofiárowánie ſámego ſiebie.

27. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium.

27. Und wie dem Menschen ist gesetzt/ einmal zu sterben/ darnach aber das Gerichte.

7. A yakož vloženo geſt Lidem/ aby gednau mřeli/ ale potom ſaud bude.

And as it is appointed vnto men that they shall once die/ and after that commeth the iudgement.

Oc lige som det er skicket for alle Mennisker/ at de skulle en gong dø/ oc der effter Dommen.

A iako to trwa/ iż ludźie raz vmrzeć muſzą/ á potym ſąd będźie.

28. Sic & Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata, secundò sine peccato apparebit omnibus expectantibus se, in salutem.

28. Also ist Christus einmal geopffert/ weg zunemen vieler sünde/ Zum andern mal aber wird er ohn sünde/ erscheinen/ denen die auf jn warten/ zur seligkeit.

28. Tak y Krystus gednau obětowán k ſhlazenij mnohých hřijchuow/ potom pak podruhé bez hřijchu vkáže ſe těm/ kteřijž ho čekagij k ſpaſenij.

So Christ was once offered to take away the sinnes of many/ and vnto them that looke for him shall hee appeare the second time without sinne vnto saluation.

Saa er Christus en gong offret/ at borttage mangis synder/ Men anden gong skal hand obenbaris vden synd/ faar dem/ som vente hannem/ til Salighed.

Ták y Krystus raz ieſt ofiárowan/ áby zgłádźił grzechy wielach/ drugi raz záſie krom grzechu okáże ſie tym ktorzy go oczekawáią ná zbawienie.

י

1 נמוסא גיר טלליתא איתיה הוא בה דטבתא דעתידן לא הוא קיומא דילהין דצבותא מטול הנא כד בכל שנא הנון כד הנון דבחא מתקרבין הוו לא ממתום אשכחו דנגמרון לאילין דמקרבין להון:

Perche la Legge hauendo l'ombra de futuri beni, e non la propria imagine de le coſe, non puote mai con quei ſacrificij che ogni anno del continuo s'offeriuano, far perfetti quelli che vi veniuano.

2 אלו גיר גמרין הוו כבר דין אתתניחו מן קורבניהון מטול דלא מכיל טריא הות להון תארתהון בחטהא לאילין דחדא זבן אתדכיו להון:

Altrimenti non ſi ſarebbe ceſſato d'offerir gli, atteſo che i ſacrificanti, eſſendo ſtati vna volta purgati, non hauerebbeno hauuto piu alcuna conſcientia di peccati.

3 אלא בהון בדבחא מדכרין חטהיהון בכל שנא:

Ma in quei ſacrifitij v'era reiterata la commemoration de peccati d'anno in anno.

4 לא גיר משכח דמא דתורא ודצפירא למדכיו חטהא:

Perch'egli era impoſſibile che'l ſangue de tori e de becchi toglieſſe via i peccati.

5 מטול הנא כד עאל לעלמא אמר בדבחא ובקורבנא לא צבית פגרא דין אלבשתני:

Per laqual coſa entrando egli nel mondo dice, Tu non hai voluto ſacrifitio ne offerta, ma tu mi hai appropriato vn corpo.

6 ויקדא שלמא דחלף חטהא לא שאלת:

Tu non ti ſei dilettato d'holocauſti, ne di ſacrifitij per il peccato.

7 הידין אמרת דהא אנא אתא אנא דברישׁ כתבא כתיב עלי דאעבד צבינך אלהא:

Allora io diſſi, Ecco io vengo, (nel principio del libro è ſcritto di me) per fare, ò Dio, la tua volontà.

י

1 והתורה כי יש לה צל טובים העתידים ולא לבוא עצם צלם המעשים בשנה ושנה בזבחיהם אשר מזבחים תמיד בכל עת לא יוכלו לשלם את המקריבים:

Por loqual la ley teniendo la ſombra de los bienes venideros, no la repreſentacion miſma de las coſas, nunca puede hazer perfectos à los que ſe allegan por los miſmos ſacrificios que offrecen continamente cada vn anno.

2 ואם כן אמנם חדלו מהקריב כי לא היתה דעת החטאים לעובדים אשר בפעם אחת טהרו:

De otra manera ceſſarian de offrecerſe: porque losque ſacrificaſſen, limpios de vna vez no tendrian mas conſciencia de peccado.

3 כי אם בשנה ושנה יש בהם זכרון החטאים:

Empero en eſtos cada anno ſe haze la miſma commemoracion de los peccados.

4 על כן דם פרים ועתודים לא יוכל לכפר על עונים:

Porque la ſangre de los toros y de los cabrones no puede quitar los peccados.

5 לכן אשר בא אל העולם אומר זבח ומנחה לא חפצת (אזנים כרית לי:)

Por loqual entrando en el mundo dize, Sacrificio y Preſente no queſiſte, mas appropriaſteme el cuerpo.

6 עולה וחטאה לא שאלת:

Holocauſtos y expiaciones por el peccado no te agradaron:

7 אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי לעשות רצונך:

Entonces dixe, Heme aqui (en la cabecera del libro eſtà eſcripto de mi) paraque haga, ò Dios, tu voluntad.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ᾽ ἐνιαυτὸν ταῖς αὐταῖς θυσίαις ἃς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκές, οὐδέποτε δύναται τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι.

Car la Loy ayant l'ombre des biens à venir, nō point la viue image des choſes, ne peut iamais par les meſmes ſacrifices, leſquels on offre chacun an cōtinuellement, ſanctifier ceux qui s'y adreſſent.

2. Ἐπεὶ ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμεναι, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας, ἅπαξ κεκαθαρμένους.

Autrement n'euſſent-ils pas ceſſé d'eſtre offerts, veu que les ſacrifians purifiés vne fois, n'euſſent plus eu aucune conſcience de peché?

3. Ἀλλ᾽ ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ᾽ ἐνιαυτόν.

Or y a-il en iceux ſacrifices vne reiteree commemoration des pechés d'an en an.

4. Ἀδύνατον γὰρ, αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας.

Car il eſt impoſſible que le ſang des taureaux & des boucs oſte les pechés.

5. Διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λέγει, θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι.

A raiſon dequoi, entrant au monde, il dit, Tu n'as point voulu ſacrifice ni offrande: mais tu m'as approprié vn corps:

6. Ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας.

Tu n'as point prins plaiſir ès holocauſtes, ni en l'oblation pour le peché.

7. Τότε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι, ὁ θεὸς, τὸ θέλημά σου.

Adonc ai ie dit, Me voici, ie vien: au commencement du liure il eſt eſcrit de moi: que ie face, ô Dieu, ta volonté.

CAP. X.

VMbram enim habens, futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerũ: per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtiis quas offerunt indeſinenter, nunquam poteſt accedentes perfectos facere

For the Law hauing the ſhadowe of good thinges to come, & not the very image of the thinges, can neuer with thoſe ſacrifices, which their offer yeere by yeere continually, ſanctifie the commers thereunto.

2. Alioquin ceſſaſſent offerri, ideo quòd nullam haberent ultrà conſcientiam peccati, cultores ſemel mundati.

For would they not then haue ceaſed to haue bene offered, becauſe that the offerers once purged, ſhould haue had no more conſcience of ſinnes?

3. Sed in ipſis commemoratio peccatorum per ſingulos annos fit.

But in thoſe ſacrifices there is a remembraunce againe of ſinnes euery yeere.

4. Impoſſibile enim eſt, ſanguine taurorum & hircorum auferri peccata.

For it is vnpoſſible that ẏ blood of bulles and goates ſhould take away ſinnes.

5. Ideo ingrediens mundum dicit: Hoſtiam & oblationem noluiſti: corpus autem aptaſti mihi.

Wherefore when he commeth into the worlde, he ſayeth, Sacrifice and offring thou wouldeſt not: but a body haſt thou ordeined me.

6. Holocautomata, & pro peccato, non tibi placuerunt.

In burnt offringes, and ſinne offringes thou haſt had no pleaſure.

7. Tunc dixi, Ecce venio: in capite libri ſcriptum eſt de me: Vt faciam Deus voluntatem tuam.

Then I ſaid, Lo, I come (in the beginning of the booke it is writẽ of me) that I ſhould do thy will, O God.

Das X. Capitel.

DEnn das Geſetz hat den ſchatten von den zukünfftigen Güttern / nit das weſen der Gütter ſelbſt. Alle jar muß man opffern immer einerley opffer / vnd kan nicht / die da opffern / volkommen machen.

THi Lowen haffuer ſkuggen om det Tilkommende Gode ting / oc icke det væſen aff ſamme gode ting. Huert aar ſkal mand offre ſtedze en honde Offer / oc det kand icke gøre dem fuldkomne / ſom offre.

2. Sonſt hette das opffern auffgehört / wo die / ſo am Gottesdienſt ſind / kein gewiſſen mehr hetten von den ſünden / wenn ſie einmal gereiniget weren.

Ellers haffde de affladet at offre / der ſom de / der ere i Gudstienſte / haffde icke mere haft ſamuittighed aff ſynden / naar de vaare en gong renſede.

3. Sondern es geſchicht nur durch dieſelbigen ein gedächtniß der ſünden alle jar.

Men der ſkeer ekon ſyndernis Amindelſe huert aar formedelſt dem.

4. Denn es iſt vnmüglich / durch Ochſen vnnd Bocksblut ſünde wegnemen.

Thi det er wmueligt at borttage ſynden / formedelſt Oxe oc Bucke blod.

5. Darumb da er in die Welt kombt / ſpricht er: Opffer vnd Gaben haſt du nicht gewolt / Den Leib aber haſt du mir zubereit.

Der faare / der hand kommer i Verden / ſiger hand / Offer oc gaffuer vilde du icke / men Legemet beredde du mig.

6. Brandopffer vnd Sündopffer gefallen dir nicht.

Brendoffer oc Syndoffer behage dig icke.

7. Da ſprach ich: Sihe ich komme / im Buch ſtehet fürnemlich von mir geſchrieben / daß ich thun ſol Gott deinen willen.

Da ſagde jeg / See / jeg kommer / der ſtaar beſynderlige ſcreffuit om mig i Bogen / at jeg ſkal gøre Gud din vilie.

Kapitola X.

ZAkon zagiſté mage ſtijn budaucýho dobrého / ale né Obraz prawý těch wěcý: poněwadž po wſſecka létha těmi oběťmi / kteréž ſe obětugij bez přeſtánij / nemůž nikdý přiſtupugijcých dokonalých včiniti.

Abowiem zakon máiac cień dobr przyſzłych / á nie ſam obraz rzeczy / nigdy nie może tymi ofiárámi kthorená káżdy rok uſtháwicżnie ofiárują poświęcić tych / ktorzy k nim przychodzą.

2. Ginák zdaliby nepřeſtaly Oběti / proto / žeby nižádného potom neměli ſwědomij hřijcha / ti genž obětugij / gſauce gednau wyčiſſtěni.

Bo gdżieby ináczey / ażażby nie przeſtháły być ofiárowáne? dla tego iż ći ktorzyby ofiárowali / żadnego by ſumnienia grzechow iuż nie mieli / będąc raz oczyśćieni.

3. Ale ſkrze ty oběti na každé létho připomijnanij hřijchuow děge ſe:

Ale w thych bywa przypominánie grzechow ná káżdy rok.

4. Nebo nemožné geſt / aby Krew Býkowá neb Kozlowá ſhladiti mohla hřijchy.

Abowiem nie może krew ćielcow y kozłow odiąć grzechow.

5. Protož wcházege na Swět prawij: Obětij a obětowánij nechtěl gſy: ale tělo ſpů ſobil ſmi.

Przetoż wchodząc ná świát / powieda / Nie chćiałeś żadney ofiáry / y dáru ofiárowanego / aleś mi ćiało ſpráwił.

6. Zápalné Oběti / též za hřijch / nelijbily ſe tobě.

W pałoney ofiárze / y w ofiárze zá grzech nie kocháłeś ſię.

7. Tehdy řekl gſem: Aj teď gſem: Na počátku Kněh pſáno geſt o mně / abych činil Bože wůli twau.

Tedym rzekł / Oto idę ná pocżatku kſiąg napiſano ieſt o mnie abym czynił o Boże wolą twoię.

י

8 מן לעל אמר דדבחא וקורבנא ויקדא שלמנא דחלף חטהא לא צבית הנון דמתקרבין הוו בנמוסא:

Hauendo egli detto di sopra, Tu non hai voluto sacrifitio, ne offerta, ne holocausti, ne vittime per il peccato, (lequali cose s'offeriscono secondo la Legge.)

9 ובתרה אמר דהא אתא אנא דאעבד צבינך אלהא. בהדא בטל לקדמיתא דיקים לדתרתין:

Allor disse, Ecco io vengo, per fare, ò Dio, la tua volontà. Toglie via il primo, per istatuire il secondo.

10 בהנא גיר צבינה אתקדשן בקורבנא דפגרה דישוע משיחא דהדא זבן:

Per laqual volontà, noi siamo santificati, cioè per l'offerta del corpo di IESV Christo fatta vna volta.

11 כל רב כומרא גיר דקאם הוא ומשמש כליום הנון כד הנון דבחא מקרב הוא אילין דמן מתום לא משכחין הוו דידכון חטהא:

Ogni Sacerdote dunque si trouaua là ogni giorno à ministrare, & offerire spesso i medesimi sacrifitij, iquali non poteuano giamai leuar via i peccati.

12 הנא דין חד דבחא קרב חלף חטהא ויתב על ימינא דאלהא לעלם:

Ma costui hauendo offerto vn sol sacrifitio per li peccati, si siede in perpetuo a la destra di Dio.

13 ומקוא מכיל עדמא דנתתסימון בעלדבבוהי כובשא תחית רגלוהי:

Aspettando il resto, in fin che i suoi nimici siano posti per iscabello de suoi piedi.

14 בחד גיר קורבנא גמר לאילין דמתקדשין בה ל לעלם:

Perche con vna sola offerta ha santificati in perpetuo quelli che si santificano.

י

8 וכאשר אמר למעלה כי־זבח ומנחה ועולות וחטאה לא חפצת ולא שאלת הנקרבים בתורה:

Diziendo arriba, Sacrificio, y presente, y holocaustos, y expiaciones por el peccado, no quesiste, ni te agradaron, las quales cosas se offrecen segun la Ley.

9 אז אמר הנה באתי אלהים לעשות רצונך וכן מניא את־ראשון לקים את־אחרון:

Entonces, dixo, Heme aqui paraque haga, ò Dios, tu voluntad Quita el primero, para establecer el postrero

10 בה ברצון נקדשנו במנחת גוית ישוע המשיח בפעם אחת:

En laqual voluntad somos sanctificados por la offrenda del cuerpo de Iesus el Christo hecha vna vez.

11 וכל כהן גדול עומד יום יום לשרת ולהקריב זבחים במין אחד אשר לעולם לא יוכלו לכפר עונים:

Ansique todo Sacerdote se presenta cadadia ministrando y offreciendo muchas vezes los mismos sacrificios que nunca pueden quitar los peccados:

12 וזה הוא בהקריבנו את־זבח אחד על־החטאים לעולם ישב לימין אלהים:

Pero este, auiendo offrecido por los peccados vn solo sacrificio està assentado à la diestra de Dios:

13 והנשאר מקוה הוא עד־יושתו אויביו הדם לרגליו:

Esperando loque resta, es à saber, hasta que sus enemigos sean puestos por estrado de sus pies:

14 כי־בקרבן אחת שלם לעולם את־הנקדשים:

Porque con vna sola offrenda hizo consumados para siempre à los sanctificados.

Ι.

8. Ἀνώτερον λέγων, ὅτι θυσίαν, καὶ προσφορὰν, καὶ ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας, οὐδὲ εὐδόκησας· αἵτινες κατὰ τὸν νόμον προσφέρονται.

Ayant dit auparauant, Tu n'as point voulu sacrifice, ni offrande, ni oblation pour le peché, & n'y as point prins plaisir: lesquelles choses sont offertes selon la Loy:

9. Τότε εἴρηκεν, ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆσαι, ὁ θεός, μου, τὸ θέλημά σου. ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ.

Adonc a-il dit, Me voici, ie vien, afin de faire, ô Dieu, ta volonté: Il oste donc le premier, afin qu'il establisse le secōd,

10. Ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμὲν, οἱ διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ ἐφάπαξ.

Par laquelle volonté nous sommes sanctifiés; assauoir par l'oblation vne seule fois faite du corps de Iesus Christ.

11. Καὶ πᾶς μὲν (ἀρχιερεὺς) ἕστηκε καθ' ἡμέραν λειτουργῶν, καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας.

Tout Sacrificateur donc assiste chacun iour administrant & offrant souuētes fois les mesmes sacrifices, lesquels ne peuuent iamais oster les pechés:

12. Αὐτὸς δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ.

Mais cestui-ci ayant offert vn seul sacrifice pour les pechés, est assis pour tousiours à la dextre de Dieu:

13. Τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

Attendant cē qui reste, assauoir iusques à ce que ses ennemis soyent mis pour le marche pied de ses pieds.

14. Μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους.

Car par vne seule oblation a-il consacré pour tousiours ceux qui sont sanctifiés.

CAP. X.

8. Superiùs dicens, Quia hostias & oblationes, & holocautomata, & pro peccato noluisti, nec placita sunt tibi, quæ secundùm legem offeruntur.

Aboue, when he said / Sacrifice & offring and burnt offringes / & sinne offringes thou wouldest not haue / neither hadst pleasure therein / which are offred by the Law.

9. Tunc dixi, Ecce venio, ut faciam Deus voluntatem tuam: aufert primùm, ut sequens statuat.

Then said he / Lo / I come to doe thy will, O God / he taketh awaye the first / that he may establish the seconde.

10. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel.

By ÿ which will we are sanctified / euen by the offering of the bodie of Jesus Christ once made.

11. Et omnis quidem sacerdos præstò est quotidie ministrans, & easdem sæpe offerens hostias, quæ nûquam possunt auferre peccata.

And euery Priest appeareth daily ministring / and oft times offereth one maner of offring / which can neuer take away sinnes.

12. Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei.

But this man after hee had offred one sacrifice for sinnes / sitteth for euer at the right hand of God.

13. De cætero expectans, donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius.

And from hence forth tarryeth / till his enemies be made his footestoole.

14. Vna enim oblatione, consummavit in sempiternum sanctificatos.

For with one offring hath he consecrated for euer them that are sanctified.

Das X. Capitel.

8. Droben als er gesagt hatte / Opffer vnd Gaben / Brandopffer / vnnd Sündopffer hast du nicht gewolt / sie gefallen dir auch nicht / welche nach dem Gesetz geopffert werden.

Tilforn som hand sagde / Offer oc Gaffuer / Brendoffer oc Syndoffer vilde du icke / de behage dig oc icke / huilcke som offris effter Lowen.

9. Da sprach er: Sihe / ich komme zu thun / Gott / deinen willen. Da hebet er das erste auff / daß er das ander einsetze.

Da sagde hand / See / Jeg kommer at gøre Gud din vilie / der tager hand det første bort / at hand vil indsette det ander.

10. Inn welchem willen wir sind geheiliget / ein mal geschehen / durch das opffer deß Leibs Jesu Christi.

I huilcken vilie wi ere helligede / som skede en gong / formedelst Jhesu Christi Legemis Offer.

11. Vnd ein jeglicher Priester ist eingesetzt / daß er alle tage Gottesdienst pflege / vnd offtmals einerley Opffer thue / welche nimmermehr köndten die sünde abnemen.

Oc huer Prest er skicket / at hand skal daglige tagvare paa Gudstienste / oc gøre mange gonge enhonde Offer / huilcke der aldri kunde tage synden bort.

12. Dieser aber / da er hat ein Opffer für die Sünde geopffert / das ewiglich gilt / sitzt er nun zur Rechten Gottes.

Men denne / der hand haffde offret it Offer for synden / som gelder euindelige / da sider hand nu hoss Guds høyre haand.

13. Vnd wartet hinfort / biß daß seine Feinde zum schemel seiner Füsse gelegt werden.

Oc venter fremdelis / indtil hans Fiender bliffue lagde til en skammel vnder hans Føder.

14. Denn mit einem Opffer hat er inn ewigkeit vollendet die geheiliget werden.

Thi met it Offer fuldkommede hand til euigtid dem / som bliffue hellige.

Kapitla X.

8. Swrchu powěděw / že oběti / a obětowánij / a zápalných obětij a za hříjch nechtěl gsy / aniž se tobě lijbj to což se podlě Zákona obětuge.

Gdy wyższey powiedział / Nie chciałeś anis się kochał w zabithey ofiárze / y w dárze ofiárowánym / y w paloney ofiárze / y zá grzech ktore wedle zákonu bywáłá ofiárowáne.

9. Protož řekl gsem: Ay přijtomen gsem / abych činil Bože wůlitwu: Odgijmá prwnij / aby poslednějssý vstanowil.

Tedy rzekł / Otoż idę / ábym czynił o Boże wolą twoię / Odeymuie pierwsze áby wtore postánowił.

10. W kterěžto wůli poswěceni gsme skrze obětowánij těla Gežijsse Krysta gednau.

Przez ktorą wolą iesteśmy poświeceni / przez ofiárę ciáłá Jezusa Krystusá raz vczynioną.

11. A každý zagisté Kněz přijstogij / na každý děn přisluhuge / a gednostayně obětij často obětuge / kterěž nikdý nemohau odgijti hřijchuow:

Wszelki tedy kápłan stoi ná káżdy dzień postuguiąc / y też ofiáry zabithe częstokroć ofiáruiąc / ktore nigdy nie mogą zgłádzić grzechu.

12. Ale tento za hřijchy gednau obětowaw obět / sedij na wěky na Prawicy Božij.

Ale then spráwiwszy iedne ofiáre zá grzechy / wiecznie siedzi ná práwicy Bożey.

13. Giž giněho nečekage / než aby položeni byli ne přátelě geho za podnožij noh geho.

Oczekawáiąc ostátká / ážby nie przyiaciele iego stáli się podnożkiem nog iego.

14. Neb gednau obětij / dokonalě včinil na wěky ty / kterých poswěcuge.

Gdy iedna ofiárá poświęcił ná wieki ty ktorzy bywáią poświeceni.

י

15 סָהֲדָא לַן דֵּין רוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּאֶמַרְת ׃

E lo Spirito santo ancor cel testifica, percioche poi ch'hauer detto primamente.

16 הָדָא הִי דְּיַתְּקָא דְּאֶתֵּל לְהוֹן מֶן בָּתַר יַוְמָתָא הָנוֹן אָמַר מָרְיָא אֶתְלְיוּהִי לְנָמוֹסַי בְּמַדְּעַיְהוֹן וְעַל לֶבְוָתְהוֹן אֶכְתְּבִיוּהִי ׃

Questo è il Testamento, che io disporrò loro doppo quei giorni (dice il Signore) Io porrò le mie Leggi nel lor cuore, e scriuerolle ne le lor menti.

17 וְעַוְלֵהוֹן וְחַטָהַיְהוֹן לָא אֶתְדְּכַר לְהוֹן ׃

E non mi ricordarò piu de i lor peccati, e de le loro iniquità.

18 אַיְכָא דֵּין דְּאִית שׁוּבְקָנָא דְּחַטָהֵא לָא מֶתְבְּעֵא קוּרְבָּנָא דְּחֶלָף חַטָהֵא ׃

Hor doue è la rimessione di questi, non v'è piu alcuna offerta per il peccato.

19 אִית לַן הָכִיל אַחַי גַּלְיוּת אַפֵּא בְּמַעֲלָנָא דְּבֵית קוּדְשָׁא בַּדְמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ ׃

Hauendo dunque noi, fratelli, libertà d'entrare ne luoghi Santi per il sangue di IESV.

20 וְאוּרְחָא דְּחַיֵּא דְּחַדֵּת לַן הָשָׁא בְּאַפֵּי תַּרְעִיתָא דְּאִיתַוְהִי בְּסַרֵהּ ׃

Per quella via, laquale egli ci ha dedicata fresca e viua per il velo, cioè per la sua carne.

21 וְאִית לַן כּוּמְרָא רַבָּא עַל בַּיְתֵהּ דְּאַלָהָא ׃

Et hauendo noi vn gran Sacerdote constitutto sopra la casa di Dio.

22 נֶקְרוּב הָכִיל בְּלֶבָּא שַׁרִירָא וּבְתוּכְלָנָא דְּהַיְמָנוּתָא כַּד רְסִיסִין לֶבַּוָתַן וַדְכֵין מֶן תְּאֶרְתָּא בִּישְׁתָא וּמַסְחֵי פַּגְרַן בְּמַיָּא דְּכַיָּא ׃

Andiamo con vero cuore in certezza di fede, & hauendo gli animi purgati da la mala conscientia, e il corpo lauato con l'acqua pura.

י

15 וּמְעִידָה לָנוּ גַּם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֵאמֹר ׃

Item contéstanos lo mismo el Espiritu Sancto que despues que dixo.

16 כִּי־זֹאת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֶכְרֹת אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַיָּמִים הָהֵם נְאֻם יְהֹוָה נָתַתִּי אֶת־תּוֹרָתִי בְּקִרְבָּם וְעַל־לִבָּם אֶכְתֲּבֶנָּה ׃

Y este es el Testamento que testaré à ellos despues de aquellos dias, dize el Sennor, daré mis leyes en sus coraçones: y en sus animas las escriuiré.

17 כִּי־אֶסְלַח לַעֲוֹנָם וּלְחַטֹּאתָם לֹא אֶזְכָּר עוֹד ׃

Y nunca mas ya me acordaré de sus peccados y iniquidades.

18 וְאַיֵּה סְלִיחַת הָאֵלֶּה אֵינֶנָּה עוֹד מִנְחָה עַל־הַחֲטָאִים ׃

Pues donde ay remission de estos, no ay mas offrenda por peccado.

19 וְכִי־יֵשׁ לָנוּ אַחַי בִּטָּחוֹן לָבֹאת הַקֹּדֶשׁ בְּדַם יֵשׁוּעַ ׃

Ansique, Hermanos, teniendo atreuimiento para entrar en el Sanctuario por la sangre de Iesus el Christo.

20 שֶׁהִיא דֶרֶךְ הַחַיִּים הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אוֹתָהּ חִדֵּשׁ לָנוּ בַּפָּרֹכֶת וְזֹאת הִיא בִּבְשָׂרוֹ ׃

Por el camino que el nos consagró nueuo, y biuo: por el velo, es à saber, por su carne.

21 וְכִי־יֵשׁ־לָנוּ כֹּהֵן גָּדוֹל עַל־בֵּית יְהֹוָה ׃

Y teniendo aquel Gran Sacerdote, sobre la casa de Dios:

22 נִקְרַב בְּלֵב נֶאֱמָן בְּמִבְטַח הָאֱמוּנָה מְטֹהָרִים בִּלְבוֹתֵינוּ מִמַּדָּע רָע וּמְרֻחָצִים בִּבְשָׂרֵנוּ בְּמֵי נִדָּה ׃

Lleguemos nos con coraçon verdadero y con fe llena purificados los coraçones de mala consciencia, y lauados los cuerpos con agua limpia.

ι'.

15. Μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· μετὰ γὰρ τὸ προειρηκέναι.

Et aussi le sainct Esprit le nous tesmoigne: car apres auoir dit en premier lieu.

16. Αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς.

C'est ici le Testament que ie disposerai enuers eux apres ces iours-la, dit le Seigneur, Ie mettrai mes loix en leur cœur, & les escrirai en leurs entendemens.

17. Καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι.

Et n'aurai plus souuenance de leurs pechés, ni de leurs iniquités.

18. Ὅπου δὲ ἄφεσις τούτων, οὐκ ἔτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας.

Or là où il y a remission de ces choses, il n'y a plus d'oblation pour le peché.

19. Ἔχοντες οὖν, ἀδελφοί, παῤῥησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ.

Veu donc, freres, que nous auons liberté d'entrer aux lieux saincts par le sang de Iesus.

20. Ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τουτέστι, τῆς σαρκὸς αὐτοῦ.

Par le chemin lequel il nous a dedié nouueau & viuant, par le voile, c'est à dire, par sa propre chair:

21. Καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ.

Et que nous auons vn grand Sacrificateur commis sur la maison de Dieu.

22. Προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, ἐῤῥαντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ.

Allons auec vrai cœur en pleine certitude de foy, ayans les cœurs purifiés de mauuaise conscience, & le corps laué d'eau nette.

15. Con-

CAP. X.

15. Contestatur autem nos & spiritus sanctus, postquam enim dixit:

For the holy Ghost also beareth vs recorde/ for after that he had said before:

16. Hoc autem testamentum quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dominus, Dando leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum superscribã eas.

This is the Testament that I will make vnto them after those dayes/ saith ỷ Lorde/ I will put my Lawes in their heart/ and in their mindes I will write them.

17. Et peccatorum & iniquitatum eorum iam non recordabor amplius.

And their sinnes and iniquities will I remember no more.

18. Vbi autem horum remissio: iam non est oblatio pro peccato.

Nowe where remission of these thinges is/ there is no more offering for sinẽ.

19. Habentes itaque fratres fiduciam, in introitu sanctorum in sanguine Christi.

Seeing therefore/ Brethren/ that by the blood of Jesus we may bee bolde to enter into the Holy place.

20. Quam initiavit nobis viam novam, & viventem per velamen, id est, carnem suam.

By the new and liuing way/ which hee hath prepared for vs/ through the vaile/ that is/ his flesh.

21. Et sacerdotem magnum super domum Dei.

And seeing we haue an high Priest/ which is ouer the house of God.

22. Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda à conscientia mala, & abluti corpus aqua munda.

Let vs drawe neere with a true heart in assurance of faith/ sprinkled in our hearts from an euill conscience/ and washed in our bodies with pure water.

Das X. Capitel.

15. Es bezeuget vns aber deß auch der heilige Geist/ Denn nach dem er zuvor gesagt hatte.

Det beuiser oss ocsaa den Hellig Aand/ Thi effter at hand haffde sagd tilforn.

16. Das ist das Testament/ das ich jhnen machen will/ nach disen tagen/ spricht der HERR: Jch wil mein Gesetz in jhr hertz geben/ vnd in ire sinne wil ich es schreiben.

Dette er det Testamente/ som ieg vil gøre dem/ effter disse tage/ siger HERREN/ Jeg vil giffue min Low i deris Hierte/ oc vdi deris Sind vil ieg scriffue hende.

17. Vnd jrer sünde/ vnd jrer vngerechtigkeit wil ich nicht mehr gedencken.

Oc ieg vil icke mere ihukomme deris synder oc deris wretferdighed.

18. Wo aber derselbigen vergebung ist/ da ist nicht mehr Opffer für die Sünde.

Oc huor den samme forladelse er/ der er icke mere Offer for synden.

19. So wir denn nun haben/ lieben Brüder/ die freydigkeit zum eingang in das Heilige/ durch daß Blut Jesu.

Effterdi wi da nu haffue/ kære Brødre/ dristighed til den indgong/ i det Hellige formedelst Jhesu Blod.

20. Welchen er vns zubereitet hat/ zum neuen vnnd lebendigen wege/ durch den Vorhang/ das ist/ durch sein Fleisch.

Huilcken hand beredde oss/ til en ny oc leffuende vey/ formedelst Forhenget/ det er/ formedelst hans Kød.

21. Vnd haben einen Hohenpriester über das hauß Gottes.

Oc wi haffue en ypperste Prest offuer Guds Huss.

22. So lasset vns hinzugehen/ mit warhafftigen hertzen/ inn völligem Glauben/ besprengt inn vnsern hertzen/ vnd loß von dem bösen gewissen/ vnd gewaschen am Leibe/ mit reinem Wasser.

Da lader oss gaa frem/ met it sant hierte/ vdi en fuldkommen Tro/ bestenckte i vore hierte/ oc løse fra en ond Samuittighed/ oc tode paa Legemet/ met rent Vand.

Kapitola X.

15. Máme pak za swědka Ducha swatého. Ze gest řekl:

A sam Duch Swiethy swiadczy nam/ Bo gdy przepowiedział.

16. Tatoť gest Vmluwa/ kteruž vdělám s njmi po těch dnech prawij PAN: Dáwage Zákony mé w Srdce gegich/ á na gegich mysli ge napijssy.

Toć iest przymierze ktore vczynie z nimi po onych dniach/ mowi Pan/ Podam prawa moie w serca ich/ á napisze ie w mysłach ich.

17. A hřijchůw y neprawostij gegich nebudu zpomijnati wijce.

A dáley pámiethác nie bede grzechow y nieprawosci ich.

18. A kdež gest hřijchůw odpuſstěnj/ giž nenij potřebij Obětij za hřijchy:

Przytym gdzie iesth odpuszczenie tych/ iużci ofiáry niemasz zá grzech.

19. Protož magijce dauffánij Bratřij/ že wegdem do Swatyně ſkrze Krew Krystowu:

Máiac tedy brácia wolność wchodzić do mieysca świetego przez krew Jezusowe.

20. Začal nám k Nebi cestu nowau a žiwau ſkrze zakrytij/ to iest/ tělo swé:

Tha droga ktora nam poświecił nowa y żywa przez zasłone/ tho iest/ przez ciało swoie.

21. Kterauž Krystus weliký Kněž domu Božijho.

Máiac też kápłaná wielkiego/ przełożonego w domu Bożym.

22. Přistupmež tehdy s prawým srdcem/ a s celau wěrau/ ſkropená magijce srdce/ a wyčistěné zlé swědomij/ a vmyté tělo wodau čistau.

Przysthąpmyż z prawdziwym sercem/ y z vpewnieniem wiáry/ máiac sercá oczyścione od sumnienia złego/ y ciáło omyte czystą wodą.

י | י | ι'.

23 ונחמסן בתודיתא דסברן ולא נצטלא מהימן הו גיר מן דמלך לן :

23 ונחזיק את־תורת תקותנו ולא נמוט כי־נאמן הוא המאמיר :

23. Κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῆ· πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος.

Teniamo salda la confession de la speranza, (perche fedele è colui che ha promesso.)

Retengamos firme la professión de nuestra esperança, que fiel es elque prometió.

Retenons la profession de nostre esperance sans varier : car celui qui l'a promis, est fidele.

24 ונחור חד בחד בגורגא דחובא ודעבדא טבא :

24 ונבין בינינו לתגרת אהבה ומעשים טובים :

24. Καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης, καὶ καλῶν ἔργων.

Et habbiam consideratione l'vn de l'altro per prouocarci a la charità & a le buone opere.

Y consideremos nos los vnos à los otros para prouocarnos à la charidad, y à las buenas obras.

Et prenons garde l'vn à l'autre, afin de nous inciter a charité, & à bonnes œuures :

25 ולא נהוא שבקין כנושין איך דאית עידא לאנש אלא בעו חד מן חד יתיראית כמא דחזיתון דקרב יומא הו :

25 ולא נעזב את־קהלת נפשנו כתעודת האנשים כי־אם נחם איש את־אחיו וככה יותר כאשר תראו לקרב את־היום :

25. Μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισὶν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες· καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ βλέπετε ἐγγίζουσαν τὴν ἡμέραν.

Non abbandonando la nostra congregatione, com'è vsanza d'alcuni : ma esortando l'vn l'altro, e tanto maggiormente, quanto che vos vedete che'l giorno s'appressa.

No dexando nuestra congregacion, como algunos tienen por costumbre, mas exhortandonos : y tanto mas, quanto veys que aquel dia se acerca.

Ne delaissans point nostre mutuelle assemblee, comme quelques vns ont de coustume : ains admonnestans l'vn l'autre: & ce d'autant plus que vous voyez approcher le iour.

26 אן גיר בצביננה יחטא אנש מן בתר דקבל ידעתא דשררא לית מכיל דבחתא דתתקרב חלף חטהא :

26 ואם בנדבות נחטא מאחר לקחנו את־דעת אמת עודנו לא נאצל לנו זבח :

26. Ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκ ἔτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία.

Imperoche se noi volontariamente peccaremo doppo l'hauer riceuuta la cognition de la verita, non ci resta piu sacrifitio alcuno per li peccati.

Porque si peccaremos voluntariamente despues de auer recebido la noticia de la verdad, ya no queda sacrificio por el peccado.

Car si nous pechons volontairemét apres auoir receu la cognoissãce de verité, il ne reste plus sacrifice pour les pechés :

27 אלא עתיד הו דינא דחילא וטננא דנורא דאכל לבעלדבבא :

27 כי־אם חרפות לדראון עולם וקנאת אש תבער ותכלה את־איבים :

27. Φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους.

Ma vna terribile aspettation di giuditio, e vn ardor di fuoco, che diuorarà gli auuersarij.

Si no vna horrenda esperança de juyzio, y heruor de fuego que ha de tragar à los aduersarios.

Mais vne attente terrible de iugement, vne ferueur de feu qui doit deuorer les aduersaires.

28 אן גיר אינא דעבר על נמוסא דמושא על פום תרין ותלתא סהדין דלא רחמין מאת :

28 אם יניא איש את־תורת משה בלי רחמים על־פי שנים עדים או שלשה עדים יומת :

28. Ἀθετήσας τις νόμον Μωσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει.

Se vno che habbia disprezzato la Legge di Moise, muore senza misericordia veruna sotto due ò tre testimonij.

Elque menospreciare la ley de Moysen, por el testimonio de dos ò de tres testigos muere sin ninguna misericordia.

Si quelcun auoit mesprisé la Loy de Moyse, il mouroit sans aucune misericorde, sur le tesmoignage de deux, ou de trois.

CAP. X. | Das X. Capitel. | Kapitola X.

23. Teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem, fidelis enim est qui repromisit.

23. Vnd lasset vns halten an der bekentniß der Hoffnung / vnnd nicht wancken / denn er ist trew / der sie verheissen hat.

23. A držme naděge nassj wyznánij nepochybně neb gest wěrnýž kterýž nám zaslibil.

Let vs keepe the profession of our hope/without wavering/for he is faithfull that promised.

Oc lader oss bliffue ved Haabens Bekendelse/ oc icke verewstadige/ Thi hand er trofast som det loffuede.

Trzymaymy wyznánie nádzieie nie chwieiac sie boc wierny iest ten ktory obiecał.

24. Et consideremus invicem in provocationem charitatis & bonorum operum.

24. Vnd lasset vns vntereinander vnser selbs warnemen/mit reitzen zur Liebe vnd guten wercken.

24. A pilni budme sebe/ ponaukagjce gedni druhých k Lásce a k dobrým skutkuom.

And let vs consider one another/to prouoke vnto loue/and to good workes.

Oc lader oss tage vare paa oss selff indbyrdis/met tilskyndelse til kærlighed oc gode Gerninger.

Y przypátrzaymy sie iedni drugim ku pobudzániu miłości y dobrych vczynkow.

25. Non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, sed consolantes, & tanto magis quanto videritis appropinquantem diem.

25. Vnnd nicht verlassen vnser versamlung/wie etliche pflegen/ sondern vntereinander ermahnen / vnd das so vil mehr / so vil jhr sehet / daß sich der tag nahet.

25. Neopausstěgjce shromážděnij nassého/ yakož obyčeg magij někteřij / ale těssjce sebe/ a tjm wjce čjm den Saudný blijže gest.

Not forsaking the felowshippe that wee haue among our selues/as the maner of some is : but let vs exhorte one another/ and that so much the more/ because yee see that the day draweth neere

Oc icke forlade vor Forsamling/ som nogle plege/ men formane huer andre/ oc det saa meget diss mere/ som i see/ at dagen er nær hoss.

Nie opuszczáiac społecznego zgromádzenia nászego / iáko máia obyczay niektorzy / y owszem vpominaymy iedni drugich/ á to tym więcey/ iż widzicie że sie on dzień przybliża.

26. Voluntariè enim peccantibus nobis post acceptã notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia.

26. Denn so wir mutwillig sündigen / nach dem wir die erkentniß der Warheit empfangen haben / haben wir förder kein ander Opffer mehr für die Sünde.

26. Neb dobrowolně hřessjcým nám po přigetij známosti prawdy/ giž nenij pozůstawena za hřjchy obět:

For if we sinne willingly after that we haue receiued the knowledge of the trueth/there remaineth no more sacrifice for sinnes.

Thi at synde wi fortredelige / effter wi haffue anammet Sandheds bekendelse/da haffue wi fremdelis icke andet Offer mere for synden.

Abowiem iesliby smy dobrowolnie grzeszyli po wzięciu vznánia prawdy/iużci dáley nie zostháwá ofiárá zá grzech.

27. Terribilis autem quædam expectatio iudicii, & ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios.

27. Sondern ein schrecklich warten des Gerichtes vnd des Feuereyffers/ der die Widerwertigen verzehren wirdt.

27. Ale očekáwanij yakés hrozně Saudu/ a ohně prudkosti/ kterýž spálij protiwnijky.

But a fearefull looking for of iudgement / and violent fire / which shall deuoure the aduersaries.

Men en gruselig forventelse effter Dommen oc den nidkære ild/ som skal fortære de Genstridige.

Ale strászliwe niejákie oczekáwánie sadu / y zápalenia ogniá / ktory pożrze przeciwniki.

28. Irritam quis faciens legem Moysi : sine ulla miseratione, duobus vel tribus testibus moritur.

28. Wenn jemand das Gesetz Mosi bricht / der muß sterben ohn Barmhertzigkeit / durch zween oder drey Zeugen.

28. A přestaupilliby kdo Zákon Moyžijssůw/ bezewssý lijtosti pod dwěma neb třmi swědky vmijrá:

He that despiseth Moses law/dieth without mercy vnder two /or three witnesses.

Naar nogen bryder Mose Low / da skal hand do vden Barmhertighed / formedelst thu eller try Vidne.

Ktho by odrzucił zakon Mojżeszow/ bez miłosierdzia ná świádectwo dwu abo trzech vmiera.

י׳

29 בְּמָנָא סָבְרִין אַנְתּוּן יַתִּירָא אִית מְסַם בְּרִישָׁא יְקַבֵּל אִינָא דְּדָשֵׁהּ לִבְרֵהּ דְּאַלָהָא וְחַשֵׁב דְּמָא דִּדְיַתֵּקָא דִּילֵהּ אַיְךְ דְּכֻלְּנַשׁ דְּבֵהּ אֶתְקַדַּשׁ וְצַעַר לְרוּחָא דְּטַיְבוּתָא׃

Di quanto peggior supplitio pensate voi che sarà degno colui che si sarà messo il Figliuol di Dio sotto i piedi, & harà tenuto il sangue del Testamento, par il quale era stato santificato, come cosa profana, & harà ingiuriato lo Spirito de la gratia?

30 יָדְעִינַן לְהוּ דְּאָמַר דִּדִילִי הִי תְּבַעְתָּא וְאֶנָא אֶפְרוּע וְתוּב דְּדָיִן מָרְיָא לְעַמֵּהּ׃

Perche noi sappiamo chi è colui che ha detto, A me s'appartien la vendetta, & io lè renderò, dice il Signore. E di piu, il Signor giudicarà il suo pópolo.

31 דְּחֶלְתָּא הִי רַבְּתָא לְמֶפַּל בְּאִידוֹהִי דְּאַלָהָא חַיָּא׃

Horribil cosa è il cader ne le mani di Dio viuente.

32 אֶתְדַּכַּרוּ הָכִיל לְיוֹמָתָא קַדְמָיֵא הָנוּן דְּבְהוֹן קַבֶּלְתּוּן מַעְמוּדִיתָא וְאַגוּנָא רַבָּא סַיְבַּרְתּוּן דְּחַשָׁא׃

Ricordateui de primi giorni, ne i quali voi essendo stati illuminati, sostenesse vn gran combattimento d'afflittioni.

33 בְּחֶסְדָּא וּבְאוּלְצָנָא דְּהֲוֵיתּוּן חֲזָנָא וְאַף אֶשְׁתַּוְתַּפְתּוּן לַאנָשָׁא דְּהָלֵין סַיְבַּרוּ׃

Parte che con obbrobrij & oppressioni fuste fatti publico spettacolo, e parte fuste fatti compagni di quelli che si trouauano in tale stato.

34 וְכָאֵב לְכוֹן עַל אִילֵין דְּאַסִירִין וַחֲטוּפְיָא דְּנֶכְסַיְכוֹן בְּחַדוּתָא סַיְבַּרְתּוּן מְטוּל דְּיָדְעִין אַנְתּוּן דְּאִית לְכוֹן קֶנְיָנָא בַּשְׁמַיָּא דְּמְיַתַּר וְלָא עָבַר׃

Percioche voi fuste ancor partecipi de l'afflittioni de miei legami, e riceueste con allegrezza la rapina de le facultà vostre, conoscendoui hauere in voi stessi vna miglior sostantia ne cieli, e durabile.

29 בַּמָּה יוֹתֵר חוֹשְׁבִים אַתֶּם כִּי גָדוֹל יִהְיֶה אֵידָם וְחֹשׁ עֲתִידוֹת לוֹ אֲשֶׁר מְבוֹסֵס אֶת־בֶּן אֱלֹהִים וְאֶת־דַּם בְּרִיתוֹ טָמֵא חוֹשֵׁב אֲשֶׁר בּוֹ נִקְדַּשׁ וְאֶת־רוּחַ חֵן מְגַדֵּף הוּא׃

Quanto pensays que sera más digno de mayor castigo, el que hollàre àl Hijo de Dios, y tuuiere por immunda la sangre del Testamento en la qual fue sanctificado, y hiziere affrenta àl Espiritu de la gracia?

30 כִּי יָדַעְנוּ אוֹתוֹ אֲשֶׁר אָמַר לִי נָקָם וְשִׁלֵּם נְאֻם יְהוָה וְעוֹד כִּי יָדִין יְהוָה עַמּוֹ׃

Sabemos quien es el que dixo, Mia es la vengança, yo daré el pago, dize el Sennor, Y otra vez, El Sennor juzgara su pueblo.

31 כִּי בֶהָלָה הִיא לִנְפֹּל בִּידֵי אֵל־חָי׃

Horrenda cosa es caer en las manos del Dios biuo.

32 וְזִכְרוּ יָמִים רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר תֵּאוֹרוּ וְנִלְחַמְתֶּם מִלְחָם יְהוָה גָּדוֹל נְחוּקְתֶּם וַאֲמַצְתֶּם בְּעָנְיְכֶם׃

Traed empero à la memoria los dias passados en los quales despues de auer recibido la luz, suffristes gran combate de affliciones.

33 כִּי בָרִאשׁוֹנָה הֱיִיתֶם לְחֶרְפָּה בִּמְצוּקוֹת וּלְמָשָׁל בְּעֵינֵי כָּל־הָאֲנָשִׁים וְשֵׁנִית הֱיִיתֶם כְּמוֹהֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

De vna parte ciertamente con vituperios y tribulaciones sacados en theatro: y de otra parte hechos companneros de los que estauan en tal estado.

34 וְגַם עֲנִיתֶם בַּאֲסוּרַי וְאֶת־בִּזַּת רְכוּשְׁכֶם בְּשִׂמְחָה לְקַחְתֶּם עֲלֵיכֶם כִּי יְדַעְתֶּם כִּי־יֵשׁ לָכֶם בְּנַפְשְׁכֶם יְקוּם טוֹב מִמֶּנּוּ בַּשָּׁמַיִם מֵעוֹדֵד לָעַד׃

Porque de mis prisiones tambien hos resentistes conmigo, y el robo de vuestros bienes padecistes con gozo conociendo que teniades en vosotros vna mejor sustancia en los cielos, y que permanece.

ι΄.

29. Πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας;

Combien pires tormens cuidez-vous que deseruira celui qui aura foulé aux pieds le Fils de Dieu, & tenu pour chose profane le sang de l'alliance, par lequel il auoit esté sanctifié: & qui aura outragé l'Esprit de grace.

30. Οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος· καὶ πάλιν, κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ.

Car nous cognoissons celui qui a dit, A moi est la vengeance, & ie le rendrai, dit le Seigneur. Et derechef, Le Seigneur iugera son peuple.

31. Φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος.

C'est chose terrible de tomber ès mains du Dieu viuant.

32. Ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες, πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων.

Ramenteuez-vous les iours precedens, esquels apres auoir esté illuminés, vous auez soustenu grand combat de souffrances:

33. Τοῦτο μὲν, ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι· τοῦτο δὲ, κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες.

Quand d'vne part vous auez esté eschaffaudés deuant tous par opprobres & tribulations: & quand d'autre part vous auez esté faits compagnons de ceux qui estoyent ainsi harassés.

34. Καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν ἑαυτοῖς κρείττονα ὕπαρξιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ μένουσαν.

Car vous auez aussi esté participans de l'affliction de mes liens, & auez receu en ioye le rauissement de vos biens: cognoissans en vous-mesmes que vous auez vne meilleure cheuance ès cieux, & qui est permanente.

CAP. X.

29. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratię contumeliam fecerit?

Of how much sorce punishment suppose yee shall he be worthy / which treadeth vnder foote the sonne of God / and counteth the bloud of the Testament as an vnholy thing / wherewith he was sanctified / and doeth despite the Spirite of grace?

30. Scimus enim qui dixit, Mihi vindictã, ego retribuã. Et iterum : Quia iudicabit Dominus populum suum.

For we knowe him that hath said / Vengeance belongeth vnto me : I will recompence / sayeth the Lorde. And againe / The Lord shall iudge his people.

31. Horrendum est incidere in manus Dei viventis.

It is a fearefull thing to fall into the hands of the liuing God.

32 Rememoramini autem pristinos dies: in quibus illuminati, magnum certamen sustinuistis passionum.

Nowe call to remembrance the dayes that are passed / in the which / after yee had receiued light / ye endured a great fight in afflictions.

33. Et in altero quidem opprobriis, & tribulationibus spectaculum facti : in altero autem socii taliter conversantium effecti.

Partly while you were made a gazing stocke both by reproches / and afflictions / & partly while ye became companions of them which were so tossed to and fro.

34. Nam & vinctis compassi estis : & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscẽtes vos habere meliorem & manentem substantiam.

For both yee sorowed with mee for my bondes / and suffred with ioy the spoiling of your goods / knowing in your selues howe that ye haue in heauen a better / and an enduring substance.

Das X. Capitel.

29. Wie vil meinet jhr / ärger straff wirdt der verdienen / der den Sohn Gottes mit füssen tritt / vnnd das Blut des Testaments vnrein achtet / durch welches er geheiliget ist / vnd den Geist der Gnaden schmähet?

Huor meget verre straff mene i / at den skal fortiene / som traader Guds Søn met føder / oc acter Testamentens blod at vere vrent / formedelst huilcket hand er helliget / oc bestemmer Naadens Aand ?

30. Denn wir wissen den / der da saget: Die Rache ist mein / ich will vergelten / spricht der HERR. Vnd abermal / Der HERR wird sein Volck richten.

Thi wi vide den / som siger / Heffnen er min / Jeg vil betale / siger HERREN. Oc atter igen HERREN skal døme sit Folck.

31. Schrecklich ists / in die Hände des lebendigen Gottes zufallen.

Det er forferdeligt / at falde i den leffuende Guds hender.

32. Gedencket aber an die vorigen tage / in welchen jhr erleuchtet / erduldet habt einen grossen Kampff des leidens.

Tencker oc paa de fremfarne dage / i huilcke / i vaare opliusde / oc lede en stor pinactelig Strid.

33. Zum theil selbs durch schmach vnd trübsal ein Schawspil worden. Zum theil / gemeinschafft gehabt mit denen / den es also gehet.

En part selff / forsmedelse oc drøffuelse / oc ere bleffne it Bidunder / En part / at i haffde samfund met dem / der det saa gick.

34. Denn jr habt mit meinen Banden mitleiden gehabt / vnd den raub ewer gütter mit freuden erduldet / als die jhr wisset / daß jr bey euch selbst eine bessere vnd bleibende Haabe im Himmel habt.

Thi at i haffde metlidelse met mine Baand / oc lede met glæde at de røffuede eders Godz / som i der vide / at i haffue hos eder selff en bedre oc varafftig Boskaff i Himmelen.

Kapitola X.

29. Mnohẽm wijce za to držte / že wětssých muk sobě zasluhuge ten kdožby Syna Božijho potlačowal / a krew Zákona za posskwrněnau měl / w kterěžto poswěcen gest / a Duchu milosti včinil potupu.

Jakož mnimacie / iż dáleko sroższe karánie zásłuży ten ktoryby Syná Bożego podeptał / y krew przymierza / przez ktora był poświęcony / pokalána być rozumiał / y Duchá łáski zelżył ?

30. Známě zagisté toho kterýž řekl: Mně pomsta / a yát zaplatijm. A opět : Sauditi bude PAn Lid swůg.

Abowiem znamy tego ktory powiedział / Mnie należy pomsthá / iać oddam / mowi Pan / Y záśie / Pan sadźić będźie lud swoy.

31. Hrozněť gest vpadnauti w ruce Boha žiwěho.

Stráśliwać rzecz iesth wpáść w rece Bogá żywego.

32. A protož zpomijnayte na dny prwnij / w kterýchžto oswijceni gsauce / weliký bog snássseli gste vtrpenij :

Rozpomnićież ná dni pierwsze / w ktorych będąc oświeceni podięliśćie wielkie bocowánie vćiskow.

33. A gednák zagisté pro pohaněnij a zámutky / diwadlem gste včiněni : gednák zase včiněni gste Towaryssy / těch kteřijž w těmž trápenij byli.

Częśćia gdy lekkośćiami y vćiski iesteśćie wystáwieni ná podziw / częśćia też gdyśćie sie stáli towárzyszmi tych z ktoremi sie ták obchodzono.

34. Neb y k wězňům lijtostiwě gste se okazowali : A když wám wasse statky brali / s radostij gste to přigijmali / wědauce že lepssý a trwánliwěgssý zbožij máte w Nebesých.

Abowiemeśćie z więźniemá mego zemna żálość mieli y pobránie máiętności wászych przyiąliśćie z weselem / wiedząc iż lepszá á trwáła máiętność maćie w niebie.

י

35 לא הכיל תובדון גליות אפא דאית לכון דעתיד לה אגרא סגיאא׃

Non gittate dunque via la vostra confidentia, laquale ha gran remuneratione.

35 לכן אל תשליכו אחריכם את מבטחכם לאשר יש לה גמולה רבה׃

No perdays pues esta vuestra confiança, que tiene grande remuneracion de galardon.

35. Μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παρρησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην.

Ne reiettez donc point au loin vostre confiance, laquelle a grande remuneration.

36 מסיברנותא הו גיר מתבעיא לכון דתעבדון צביניה דאלהא ותסבון מולכנא׃

Perche voi hauete bisogno di patientia: accioche come hauerete fatta la volontà di Dio, ne riportiate la promessa.

36 כי דמיה צריכה ותשוה לכם לעשות את רצון אלהים ולקבל את המאמר׃

Porque la paciencia hos es necessaria, paraque auiendo hecho la voluntad de Dios ayays la promessa.

36. Ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν.

Car vous auez besoin de paciense, afin qu'ayans fait la volonté de Dieu, vous en rapportiez la promesse.

37 מטול דקליל הו ובנא וטב ועיר דאתא הו דאתא ולא יוחר׃

Imperoche ancor fra vn pochetto di tempo colui che dee venire, verrà, e non tardarà.

37 כי עוד מעט מעט קטון ובוא יבוא ולא יאחר׃

Porque aun vn poquito, vn poquito, y el que ha de venir vendrá, y no tardará.

37. Ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ.

Car encore tant soit peu de temps, & celui qui doit venir, viendra, & ne tardera point.

38 כאנא דין מן הימנותא דילי יחא ואן מתקטעא לה לא צביא בה נפשי׃

E il giusto viverà per fede: Ma se qualcuno si sottrae, non piace à l'anima mia.

38 וצדיק באמונתו יחיה ואם עפלה לא ישרה נפשו בו׃

Mas el justo biuirá por la fe: mas el que se retirare, no agradará à mi alma.

38. Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται· καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ.

Or le iuste viura de foy: mais si quelcun se soustrait, mō ame ne prend point plaisir en lui.

39 חנן דין לא הוין דקוטעא המובלא לאבדנא אלא דהימנותא דמקניא לן נפשן׃

Ma noi non siamo di quelli che si sottraggono à perditione: anzi seguitiamo la fede à la conseruatione dell'anima.

39 ואנחנו לא היינו בני העפל לאבדה כי אם בני אמונה לקנות את הנפש׃

Pero nosotros no somos tales que nos retiremos para perdicion, si no fieles para ganancia del alma.

39. Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς.

Mais nous ne somes point pour nous soustraire à perdition, ains pour suiure la foy pour la conseruation de l'ame,

יא

ΚΕΦΑΛ. ια΄.

1 איתיה דין הימנותא פיסא על אילין דאיתיהון בסברא איך הו דהוי להין בסוערנא וגליגא דאילין דלא מתחזין׃

Hor la fede è vna subsistentia de le cose che si sperano, vna dimonstratione di quelle che non si veggono.

1 והנה אמונה יקום המקוים היא ותוכחת אמת הדברים לא נראים׃

Es pues la Fe, la sustancia de las cosas que se esperan, la demonstracion de las cosas que no se veen.

Ἔστι δὲ πίστις, ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων.

Or la foy est vne subsistence des choses qu'on espere, & demonstrance des choses qu'on ne voit point.

2 ובהדא הות סהדותא על קשישא׃

E per questa gli Antichi hanno riceuuta testimonianza.

2 ובה הועדו הקדמונים׃

Porque por esta alcançaron testimonio los viejos.

2. Ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι.

Car par icelle ont les anciens obtenu tesmoignage.

3 בהימנותא גיר מסתכלינן דאתתקנו עלמא במלתא דאלהא והלין דמתחזין הוי מן אילין דלא מתחזין׃

Per fede noi intendiamo essere stati composti i secoli per la parola di Dio, à fin che delle cose che non appariuano si facessen quelle che si veggono.

3 באמונה מבינים אנחנו כי נכון העולם בדבר אלהים כי מבלי מה נראה נעשו כל אשר נראים׃

Por la Fe entendemos auer sido compuestos los siglos por la palabra de Dios siendo hecho lo que se vee de lo que no se via.

3. Πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι.

Par foy entendons-nous que les siecles ont esté ordonnés par la Parole de Dieu, de sorte que les choses qui se voyent, n'ont point esté faites de choses qui apparussent.

CAP. X.

35. Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem.

Cast not away therefore your confidence which hath great recompence of reward.

36. Patientia enim vobis necessaria est: ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem.

For ye haue neede of patience / that after yee haue done the will of God / yee might receiue the promes.

37. Adhuc enim modicum, aliquantulumque, qui venturus est, veniet, & non tardabit.

For yet a very litle while / and he that shall come/will come/and will not tary.

38. Iustus autem meus ex fide vivit, quòd si subtraxerit se : non placebit animæ meæ.

Nowe the iust shall liue by faith: but if any withdraw him selfe/ my soule shall haue no pleasure in him.

39. Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem : sed fidei in acquisitionem animæ.

But wee are not they which withdrawe our selues vnto perdition / but followe faith vnto the conseruation of the soule.

CAP. XI.

EST autem fides, sperandarum substãtia rerum, argumentum non apparentium.

Nowe faith is the grounde of thinges / which are hoped for / and the euidence of thinges which are not seene.

2. In hac enim testimonium consecuti sunt senes.

For by it our Elders were well reported of.

3. Fide intelligimus aptata esse secula verbo Dei : ut ex invisibilibus visibilia fierent.

Through faith wee vnderstand that the world was ordained by the worde of God / so that the thinges which wee see/are not made of thinges / which did appeare.

Das X. Capitel.

35. Werffet ewer vertrawen nicht weg / welches ein grosse belohnung hat.

Kaster eders forhaabelse icke bort / huilcken som haffuer en stor Betalning.

36. Gedult aber ist euch noth / auff daß jr den willen Gottes thut / vnd die verheissung empfahet.

I haffue oc taalmodighed behoff/at i kunde gøre Guds vilie/ oc anamme Forjettelsen.

37. Denn noch über eine kleine weile. So wirdt kommen der da kommen soll/ vnd nicht verziehen.

Thi end nu om en liden stund / da kommer den/ som komme skal/ oc icke tøffue.

38. Der Gerechte aber wirdt deß Glaubens leben. Wer aber weichen wirdt / an dem wird meine Seele kein gefallen haben.

Oc den Retferdige skal leffue aff Troen. Men huo som viger / til hannem skal min Siel icke haffue behagelighed.

39. Wir aber sind nicht von denen die da weichen/ vnnd verdampt werden/ sondern von denen / die da glauben vnd die Seele erretten.

Oc wi ere icke aff dem / som vige oc bliffue fordømde/ men aff dem/ som tro/ oc redde deris Siele.

Das XI. Capitel.

Es ist aber der Glaube eine gewisse zuversicht deß / das man hoffet/ vnd nicht zweifeln an dem / das man nicht sihet.

OE Troen er/ en vis tillid / til det/ som mand haabis/ oc icke tuile paa det/ som mand icke seer.

2. Durch den haben die Alten Zeugniß überkommen.

Formedelst hende finge de Gamle vidnisbyrd.

3. Durch den Glauben mercken wir / daß die Welt durch Gottes Wort fertig ist / daß alles / das man sihet/ auß nichte worden ist.

Formedelst Troen mercke wi/ at Verden er bered ved Guds ord/ at alt det som mand seer / er bleffuet aff inted.

Kapitola X.

35. Protož newpausstěgte od daufffánij wassiého / kterěž má welikau odplatu.

Nie odrzucayćież tedy vfánia wáßego ktore ma wielka zapláte.

36. Trpěliwosti zagisté wám potřebij gest/ abyste wuoli Božij činijce/ dosáhli zaslijbenij.

Abowiem ćierpliwośći potrzebuiećie/ ábyśćie vczyniwßy wolą Bożą/ otrzymali obietnice.

37. Nebo gesstě po malém času ten kterýž má přigijti přigde/ a nebudeť messkati.

Boć ießcze barzo máluczki czás iest/ á ten kthory ma przyśći/ przyidzie á nie omießka.

38. Sprawedliwý pak můg z Wijry žiw gest. Pakli se odtrhne/ nebude se lijbiti dussy mé.

A spráwiedliwy z wiáry żyć bedźie/ ále iesliby sie kto strádal/ nie kocha sie w nim dußá moia.

39. Ale my negsme Synowé odtrženij k zatracenij / ale Wijry k nabytij žiwota ⁊

Ale my nie iesteśmy tá ktemi/ ábyśmy sie strádáli ná zginienie/ ale ktorzy wierzymy na zbáwienie duße.

Kapitola XI.

WIra pak/ gest podstata těch wěcý o kterýchž gest naděge/ důwod newiditedlných.

A wiáráć iest grunth rzeczy ktorych sie nádziewamy y okázánie nie widomych.

2. Wěk zagisté/ swědectwij dossli Staříj Otcowé.

Abowiemći przez nie świádectwo otrzymáli przodkowie.

3. Wěrau porozumijwáme/ že včiněni gsau wěkowé slowem Božijm / aby z newiditedlných wěcý byly widitedlné.

Wiára rozumiemy / iż świáth spráwion iest słowem Bożym / ták iż rzeczy ktore widzimy sthály sie z rzeczy nie widomych.

יא

ια΄.

4 באמונה מנחה גדולה הבל מקין הביא לאלהים אשר עליה הועד כי־צדיק הוא ואלהים הוא העיד על־מנחתו וכי־בעבורה מת עודנו מדבר׃

Por la Fe Abel offreció à Dios mayor sacrificio que Cain: por la qual alcançó testimonio de que era justo, dando Dios Testimonio à sus Presentes. y defuncto aun habla por ella.

4 בהימנותא קרב הביל דבחתא דמיתרא טב מן דקאין לאלהא ומטולתה הות עלוהי סהדותא דכאנא הו וסהד על קורבנוהי אלהא ומטולתה אף כד מית ממלל׃

Per fede Abel offerse à Dio piu ampio sacrifitio, che Cain, per laquale hebbe testimonianza d'esser giusto, rendendo Iddio testimonio de suoi doni: e per essa parla ancora essendo morto.

4. Πίστει πλείονα θυσίαν Ἄβελ παρὰ Κάϊν προσήνεγκε τῷ θεῷ, δι᾽ ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ· καὶ δι᾽ αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖται.

Par foy a offert Abel plus excellent sacrifice à Dieu que Cain: par laquelle il a optenu tesmoignage d'estre iuste, d'autant que Dieu rendoit tesmoignage de ses dons: & lui estant mort, parle encore par icelle.

5 באמונה נלקח חנוך ולא ראה את־המות ואיננו כי־לקח אותו אלהים ובטרם נלקח הועד כי־התהלך את־אלהים׃

Por la Fe Enoch fue traspuesto para no ver muerte, Y no fue hallado, porque lo traspuso Dios. Y antes que fuesse traspuesto tuuo testimonio de auer agradado à Dios.

5 בהימנותא אשתני חנוך ומותא לא טעם ולא אשתכח מטול דשניה אלהא ומן קדם דשניוהי גיר הות עלוהי סהדותא דשפר לאלהא׃

Per fede Enoc fu trasportato, accioche non vedesse la morte: non si trouò piu, percioche Iddio l'haueua trasportato. Perche prima ch'ei fusse trasportato hebbe testimonianza d'esser piaciuto à Dio.

5. Πίστει Ἐνὼχ μετετέθη τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον, καὶ οὐχ εὑρίσκετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός. πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ μεμαρτύρηται εὐηρεστηκέναι τῷ θεῷ.

Par foy Enoch a esté emporté, pour ne point voir la mort: & ne fut point trouué, pource que Dieu l'auoit emporté. Car deuant qu'il fust emporté, il a obtenu tesmoignage d'auoir esté agreable à Dieu.

6 כי־בלתי יכלת היא בלתי אמונה להתהלך את־אלהים כי־צריך לו אשר יקרב אל־אלהים להאמין כי־יהוה הוא וכי־גומל על־אשר יבקשוהו׃

Sin Fe empero es impossible agradar à Dios: porque menester es que el que à Dios se allega, crea Que lo ay: y Que es galardonador de los que lo buscan.

6 דלא הימנותא דין לא משכח אנש דנשפר לאלהא חיב הו גיר מן דמתקרב לות אלהא דנהימן דאיתוהי ולאילין דבעין לה יהוא פרועא׃

E senza fede è impossibile piacerli: imperoche bisogna che chi viene à Dio, creda che Iddio sia, e ch'egli sia rimuneratore di quelli ch'l cercano.

6. Χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι· πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ θεῷ, ὅτι ἐστί, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται.

Or est-il impossible de lui estre agreable sans foy: car il faut que celui qui vient à Dieu, croye que Dieu est, & qu'il est remunerateur à ceux qui le requierent.

7 באמונה נח לקח מענה מאלהים על־אשר לא נראים וכי־ירא אלהים הוא עשה את־התבה לישועת ביתו אשר בה שפט את־העולם ויהי־יורש הצדקה אשר היא באמונה׃

Por la Fe Noe auiendo recebido respuesta de cosas que aun no se vian, aparejó el arca en que su casa se saluasse: por la qual (arca) condenó àl mundo, y fue hecho heredero de la justicia que es por la Fe.

7 בהימנותא נוח כד אתמלל עמה על אילין דלא מתחזין הוי דחל ועבד לה קבותא לחיא דבני ביתה דבה חיבה לעלמא והוא ירתא דכאנותא דבהימנותא׃

Per fede Noè, essendo stato per diuina riuelatione auuisato di quelle cose che ancor non si vedeuano, temendo, apparecchiò l'arca per saluamento de la sua famiglia: per laquale arca condannò il mondo, e fu fatto herede de la giustitia, che è secondo la fede.

7. Πίστει χρηματισθεὶς Νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, δι᾽ ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον, καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος.

Par foy Noé, ayant esté diuinement aduerti des choses, lesquelles ne se voyoyent point encore, craignit, & bastit l'arche pour la sauueté de sa famille: par laquelle arche il condamna le monde, & fut fait heritier de la iustice qui est selon la foy.

8 באמונה נקרא אברהם שמע בקול יהוה בצאתו אל־המקום אשר עתיד היה לקחת לנחלתו ויצא גם לוא יודע איכה יבוא׃

Por la Fe Abraham siendo llamado, obedeció para salir àl lugar que auia de recebir por heredad: y salió sin saber donde yua.

8 בהימנותא אברהם כד אתקרי אשתמע דנפוק לאתרא הו דעתיד הוא דנסב לירתותא ונפק כד לא ידע הוא לאינא אזל׃

Per fede Abraam, essendo chiamato, obbedì, andando al luogo ch'ei doueua riceuere in heredità, e partissi senza sapere doue s'andasse.

8. Πίστει καλούμενος Ἀβραὰμ ὑπήκουσεν, ἐξελθεῖν εἰς τὸν τόπον ὃν ἤμελλε λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν, καὶ ἐξῆλθε, μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται.

Par foy Abraham estant appelé, obeit, pour venir au lieu qu'il deuoit receuoir en heritage, & se partit ne sachãt où il alloit.

CAP. XI.

4. Fide, plurimam hostiam Abel quàm Cain, obtulit Deo: per quam testimonium consecutus est esse iustus, testimonium perhibente muneribus eius Deo, & per illam defunctus adhuc loquitur.

By faith Abel offred unto God a greater sacrifice then Cain, by the which he obtained witnes that he was righteous, God testifying of his giftes: by the which faith also he being dead, yet speaketh.

5. Fide, Henoch translatus est, ne videret mortem, & nō inveniebatur: quia transtulit illum Deus: ante translationem enim testimonium habuit placuisse Deo.

By faith was Enoch taken away, that hee shoulde not see death: neither was hee found: for God had taken him away: for before he was taken away, hee was reported of, that he had pleased God.

6. Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, & inquirentibus se remunerator sit.

But without faith it is unpossible to please him: for hee that commeth to God, must beleeue that God is, and that hee is a rewarder of them that seeke him.

7. Fide, Noë responso accepto de iis quæ adhuc non videbantur, metuens, aptavit arcam in salutem domus suæ, per quam damnavit mundum: & iustitiæ quæ per fidem est, hæres est institutus.

By faith Noe being warned of God of the thinges which were as yet not seene moued with reuerence, prepared the Arke to the sauing of his housholde, through the which Arke he condemned the worlde, and was made heire of the righteousnes, which is by faith.

8. Fide, qui vocatur Abraham obedivit in locum exire quem accepturus erat in hæreditatem: & exiit nesciens quò iret.

By faith Abraham, when hee was called, obeyed God, to goe out into a place, which hee shoulde afterwarde receiue for inheritance, and he went out, not knowing whither he went.

Das XI. Kapitel.

4. Durch den Glauben hat Abel Gott ein grösser Opffer gethan denn Kain, durch welchen er zeugniß überkommen hat, daß er gerecht sey, da GOTT zeugete von seiner Gabe, vnd durch denselbigen redet er noch, wiewol er gestorben ist.

Formedelst Troen offrede Abel Gud it større Offer, end Kain, formedelst huilcket hand fick vidnisbyrd at hand er retferdig, der Gud vidnede om hans Gaffue, oc ved hannem taler hand end nu, alligeuel hand er død.

5. Durch den Glauben ward Enoch weggenommen, daß er den Tod nicht sehe, vnd ward nicht erfunden, darumb daß jn GOTT wegnam. Denn vor seinem wegnemen hat er Zeugniß gehabt, daß er Gott gefallen habe.

Formedelst Troen bleff Enoch borttagen, at hand skulde icke see Døden, oc hand bleff icke funden, fordi at Gud tog hannem bort. Thi før hand bleff borttagen, da haffde hand vidnisbyrd, at hand behagde Gud.

6. Aber ohne Glauben ists vnmüglich GOTT gefallen, Denn wer zu Gott kommen wil, der muß glauben daß er sey, vnd denen, die jn suchen, ein Vergelter sein werde.

Men uden Troen er det vmueligt, at behage Gud, thi huo som vil komme til Gud, hand skal tro at hand er, oc at hand vil vere deris betalere, som hannem søge.

7. Durch den Glauben hat Noe Gott geehret vnd die Archa zubereitet, zum Heil seines Hauses, da er ein Göttlichen befelch empfieng von dem das man nicht sahe, durch welchen er verdampt die Welt, vnd hat ererbet die Gerechtigkeit, die durch den Glauben kompt.

Formedelst Troen ærede Noe Gud, oc beredde Arcken, sit Huss til Salighed, der hand fick en Guddomelig befalning om det, som mand icke end kunde, formedelst huilcken hand fordømde Verden, oc arffuede den retferdighed, som kommer ved Troen.

8. Durch den Glauben ward gehorsam Abraham, da er beruffen ward, außzugehen in das Land, das er ererben solte, vnd gieng auß, vnd wuste nicht wo er hin keme.

Formedelst Troen bleff Abraham lydig, der hand bleff kaldet, til at udgaa til det Land som hand skulde arffue, oc hand gick ud, oc viste icke huort hand skulde komme.

Kapitola XI.

4. Wěrau, lepssij Oběť obětowal Abel nežli Kayn Bohu, skrze kteraužto wyswědčeno gest že byl sprawedliwý, neb sam Buoh wydáwal swědectwij obětem geho, a skrze Wijru giž vmřew, gesstě mluwij.

Wiárą Abel więtszą ofiárę sprawił Bogu niż Kain, przez ktorą świádectwo otrzymał, iż był spráwiedliwy, á Bog świádectwo dał o darzech tego, y vmárszy przez nię ieszcze mowi.

5. Wěrau, Enoch přenesen gest aby newiděl Smrti, a nebyl nalezen, neb gey Bůh přenesl. Prwé zagisté nežli gest přenesen, měl swědectwij že se lijbil Bohu. Bez wijry pak nelze se lijbiti Bohu.

Wiárą Enoch był przenieśion áby śmierci nie oglądał, áni był naleźion, przetho iż go przeniosł Bog: ábowiem przed thym niż był przenieśion, otrzymał świádecthwo iż sie Bogu vpodobał.

6. Musyť teda kdo chce mijti přijstup k Bohu, wěřiti že gest Bůh, a těm kteřij ho hledagij, že gest odplátce.

A bez wiáry nie może być, áby sie mu kto podobał, ábowiem ktho przystepuie do Bogá, muśi theo wierzyć iż iest Bog, á iż zapłátą oddáie tym ktorzy go szukáią.

7. Wěrau, Noe wzaw odpowěď o těch wěcech kteréž gesstě nebyly widijny, boge se připrawowal Koráb k zachowánij čeledi swé, skrze kterýžto potupil Swět, a vstanowen gest dědicem te sprawedlnosti kteráž gest skrze Wijru.

Wiárą Noe od Bogá nápomnion, o thych rzeczach ktore ieszcze nie były widome, vczćiwośćią przywiedźiony, zgotował árche ku záchowániu domu swego: przez ktorą árche osądźił świát, y stał sie dźiedźicem spráwiedliwośći they ktora iest z wiáry.

8. Wěrau kterýž slowe Abraham, vposlechl Boha, aby ssel na mijsto, kteréž měl wzýti za dědictwij, y ssel newěda kam gde.

Wiárą wezwány Abráhám, vsłuchał Bogá, áby poszedł na mieysce ktore dźiedźicżnie wźiąć miał, y wyszedł nie wiedząc gdźie przydź miał.

יא

9 בהימנותא הוא
תותבא בארעא הי
דאתמלכת לה איך ד
דבנוכריתא ובמשכנא
עמר עם איסחק ויעקוב
בני ירתותא דילה ד
דמולכנא׃

Per fede andò peregrino ne la terra promessa, come in terra aliena, habitando ne padiglioni con Isaac e Iacob coheredi de la medesima promessa.

10 מסכא הוא גיר
למדינתא דשתאסתא
אית לה דאומנה ועבורה
אלהא הו׃

Percioch' egli aspettaua la città che haueua i fondamenti, l'artefice e fabricator de laquale, è Iddio.

11 בהימנותא סרא
דעקרתא הות נסבת חילא
דתקבלי זרעא ודלא
בזבנא דשניה ילדת על
דאשררת דמהימן הו הו
דמלך לה׃

Per fede ancor essa Sara riceuè forza a la concettion del seme, e partorì fuor d'età: percioch' ella stimò fedele colui che l'haueua promesso.

12 מטול הנא מן חד דבטל
בסיבותא אתילדו סגיאא
איך כוכבא דבשמיא ואיך
חלא דעל ספתה דימא
דמנין לית לה׃

Per laqual cosa ancor d'vn solo, e quello gia mortificato per l'età, ne nacquero in si gran moltitudine come son le stelle del cielo, e come l'arena che è lungo il litto del mare, la quale è innumerabile.

13 בהימנותא מיתו הלין
כלהון ולא נסבו מולכנהון
אלא מן רוחקא חזאוהי
וחדיו בה ואודיו דאכסניא
אנון ותותבא בארעא׃

Tutti questi son morti secondo la fede, senz' hauer riceuute le premesse, ma hauendole vedute di lontano, e credutele, e salutatele, & hauendo confessato d'esser forestieri e peregrini ne la terra.

14 אילין דין דהלין אמרין
מחוין דלמדינתהון בעין׃

Perche quelli che dicono tali cose, dimostrano che cercano la patria.

יא

9 באמונה גר היה בארץ השבועה
הנכריה יושב באהלים את יצחק
ויעקב בני נחלת השבועתו׃

Por Fe habitó en la tierra Prometida como en tierra agena: morando en cabannas con Isaac, y Iacob herederos juntamente de la misma promessa:

10 כי־קוה אל־עיר אשר לה
יסוד מוסד ועושיה אלהים׃

Porque esperaua ciudad con fundamentos, el artifice y hazedor de la qual es Dios.

11 באמונה שרה גם היא לקחה
כח להרות את־הזרע ועל־עת
קומתה ילדה כי־האמינה כי־
נאמן הוא המאמיר׃

Por la Fe tambien la misma Sara, siendo esteril, recibió fuerça para concebir generacion: y parió aun fuera del tiempo de la edad, porque creyó ser fiel el que lo auia prometido.

12 על־כן גם מאחד ילדו
(את־כי־במת הוא) ככוכבי
השמים לרב וכחול אשר על־
שפת הים אשר לא יספר מרב׃

Por lo qual tambien de vno, y esse ya muerto, salierōn como las estrellas del cielo en multitud, y como la arena innumerable que está à la orilla de la mar.

13 באמונה מתו כלם אשר לא
לקחו את־דברי השבועה כי־
אם מרחוק רואים אותם
(ומאמינים) ושמחים ומודים
ליהוה כי־גרים המה על־הארץ׃

Conforme à la Fe murieron todos estos sin auer recebido las promessas: sino mirandolas de lexos, y creyendolas, y saludandolas: y confessando que eran peregrinos y aduenedizos sobre la tierra.

14 כי־אשר אומרים כדברים
האלה מגידים כי־יבקשו בית
אבותם׃

Porque los que esto dizen, claramente dan à entender que buscan la patria.

ια'.

9. Πίστει παρῴκησεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς.

Par foy il demeura comme estranger en la terre promise, comme si elle ne lui eust point appartenu, habitant en des tentes auec Isaac & Iacob, heritiers auec lui de la mesme promesse.

10. Ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός.

Car il attendoit la citē qui a fondement, & de laquelle Dieu est l'architecte & bastisseur.

11. Πίστει καὶ αὐτὴ σάῤῥα στεῖρα οὖσα, δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβε, καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας ἔτεκεν, ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον.

Par foy aussi receut Sara vertu à cōceuoir semence, & enfanta hors d'aage, pource qu'elle estima que celui qui le lui auoit promis, estoit fidele.

12. Διὸ καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐγεννήθησαν, καὶ ταῦτα νενεκρωμένου, καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ ὡσεὶ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἡ ἀναρίθμητος.

Pourtant aussi d'vn seul, voire mesme amorti, sont nés des gens en multitude comme les estoiles du ciel, & comme le sablō qui est au riuage de la mer, lequel ne se peut nombrer.

13. Κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόῤῥωθεν αὐτὰς ἰδόντες, (καὶ πεισθέντες,) καὶ ἀσπασάμενοι, καὶ ὁμολογήσαντες ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς.

En foy sont tous ceux-ci trespassés, n'ayans point receu les promesses: mais les ayās veuës de loin, creuës & saluees: & ayans fait profession qu'ils estoyent estrangers & pelerins sur la terre.

14. Οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες, ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσι.

Car ceux qui tienent ces propos demonstrent qu'ils cerchent encore leur païs.

CAP. XI.

9. Fide, demoratus est in Terra repromissionis, tanquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac & Iacob cohæredibus repromissionis eiusdem.

By faith he abode in the land of premes/as in a strange countrey/as one that dwelt in tents with Isaac & Jacob heires with him of the same promes.

10. Expectabat enim fundamenta habentem civitatem: cuius artifex & conditor Deus.

For hee looked for a citie hauing a foundation/ whose builder and maker is God.

11. Fide, & ipsa Sara sterilis virtutem in conceptione seminis accepit, etiam præter tempus ætatis: quoniam fidelem credidit esse eum qui repromiserat.

Through faith Sara also receiued strength to conceiue seede/ and was deliuered of a childe when shee was past age/ because she iudged him faithfull which had promi,ed.

12. Propter quod & ab uno orti sunt, & hoc emortuo, tanquam sidera cæli in multitudine, & sicut arena quæ est ad oram maris, innumerabilis.

And therefore sprang there of one/ euen of one which was dead/ so many as the starres of the skie in multitude/ and as the sande of the sea shore which is innumerable.

13. Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed à longè eas aspicientes, & salutantes, & confitentes quia peregrini & hospites sunt super terram.

All these dyed in faith/ and receiued not the promises/ but sawe them afarre of/ & beleeued them/ and receiued them thankefully/ and confessed that they were strangers and pilgrimes on the earth

14. Qui enim hæc dicunt: significant se patriam inquirere.

For they that say such thinges/declare plainely that they seeke a countrey.

Das XI. Capitel.

9. Durch den Glauben ist er ein Frembdling gewesen in dem verheissen Lande/ als inn einem frembden/ vnd wohnet in hütten mit Isaac vnd Jacob den Miterben derselbigen verheissunge.

Formedelst troen vaar hand fremmet i det forlette Land/ lige som udi it Fremmet/ oc hand bode i Paulun met Isaac oc Jacob/ som vaare Metarffuinge i samme Foriettelse.

10. Denn er wartet auff eine Statt die einen Grund hat/ welcher Bawmeister vnd Schöpffer Gott ist.

Thi hand varede paa en stad/som haffuer en grunduol/huess Byggemestere oc Stabere Gud er.

11. Durch den Glauben empfieng auch Sara krafft/daß sie schwanger ward/ vnd gebar über die zeit jhres alters/ Denn sie achtet jhn trew/ der es verheissen hatt.

Formedelst Troen fick oc Sara krafft/ at hun bleff fructsommelig/oc fødde offuer hendis Alders tid, thi hun actede hannem at vere trofast/som det loffuede.

12. Darumb sind auch von einem/ wiewol erstorbens Leibs/vil geborn/ wie die Stern am Himmel/ vnd wie der Sand am Randt des Meers der vnzehlich ist.

Der faare føddis der oc mange aff en/ alligeuel hun vaar vdleffuit/lige som Stierner paa Himmelen/ oc lige som Sand i Haffs bredden som er vtallig.

13. Dise alle sind gestorben im glauben/vnd haben die Verheissung nicht empfangen/ sondern sie von fernn gesehen/vnd sich der vertröstet/ vnd wol benügen lassen/ vnd bekant/ daß sie Gäste vnd Frembdlinge auff Erden sind.

Alle disse ere døde i Troen/ oc finge icke Forietteliserne/ Men de saae dem longtbortte/ oc fortrøstede sig/ oc vaare vel til freds/oc bekende/at de ere Gester oc Vdlendinge paa Jorden.

14 Denn die solches sagen/ die geben zuverstehen/ daß sie ein Vatterland suchen.

Oc de som saa sige/de giffue til kende/ at de søge it Federne Land.

Kapitola XI.

9. Wěrau bydlil w zemi zaslibenj yako w cyzý/w chalaupkách přebýwage s Izákem a Jakobem/ kterjž byli spolu Dědjcowé téhož zaslibenj.

Wiara pomieszkał w ziemi obiecáney iako w cudzey/ mieszkáiac wnamiecieciech z Izáákiem y z Iákobem/ ktorzy byli społecznie dziedzicy tejże obietnice.

10 Nebo očekáwal Města základy magjcýho/ kteréhožto Řemeslnjka stwořitel gest Buoh.

Abowiem oczekawał miástá mácego grunty/ ktorego sprawca y stworzycielem iest Bog.

11. Wěrau také Sára neplodná moc semene k počettj přijala/ a to mimo čas wěku/ nebo wěřila/ že gest wěrný ten kterýž gij zaslíbil.

Wiára y sámá Sará wziełá moc ku przyieciu nasienia/ y nád láta swe porodziłá/ przeto iż thego miálá za wiernego ktory był obiecał.

12. A protož od gednoho/ a to yako téměř mrtwého/ množstwj weliké possło/ yako hwězdy Nebeské/ a yako Pjsek kterýž gt na břehu Mořském/ bez počtu.

Dla tego też z iednego/ y to ieszcze iuż obumárłego/ zrodziło się pothomkow thaka wielkość iáko gwiazd niebieskich/ y iákoby piasek niezliczony ktory iest ná brzegu morskim.

13. Podlé/wijry zemřeli tito wssyckni/ newzawsse zaslíbenij: ale zdaleka k němu wěrau prohlédagijce a s radostij ho čekagijce/ a wyznáwagijce/ že gsau Pautnijcy a hosté na Zemi.

Według wiáry vmárli ci wszyscy/ gdy niedosthapili obiecánych rzeczy/ ále z daleká ie widzieli/ y vwierzyli/ á z dziękowániem przyimowáli/ wyznawszy sie być gośćmi y przychodniámi ná ziemi.

14. Neb kteřij toto prawij/ oznamugij že wlasti swé hledagij.

Bo ktorzy tákowe rzeczy powiedáłá/ iáwnie okázuią/ iż szukáią oyczyzny.

יא

15 ואילו למדינתא הי דנפקו מנה בעין הוו אית הוא להון זבנא דתוב נהפכון ואזלון לה׃

E certo se si fussen ricordati di quella don de s'erano partiti, haueuano ben tempo di ritornarui.

16 השא דין ידיעא דלדטבא מנה ראגין הוו להי דאיתיה בשמיא מטול הנא לא בהת אלהא דאלההון נתקרא טיב להון גיר מדינתא׃

Ma hora ne desiderano vna migliore, cioè la celeste. Per laqual cosa esso Iddio non si vergogna d'esser chiamato loro Iddio: percioch' egli haueua apparecchiato loro vna città.

17 בהימנותא קרב אברהם לאיסחק בנסיונה וליחידה אסק למדבחא הו דקבל הוא במולכנא׃

Per fede Abraam offerse Isaac, quando fu tentato, & colui che haueua riceuute le promesse offerse il figliuolo vnigenito.

18 אתאמר הוא לה גיר דבאיסחק נתקרא לך זרעא׃

(A cui era stato detto, In Isaac ti sarà chiamato il Seme.)

19 ואתרעי הוא בנפשה דמטיא באידוהי דאלהא אף מן מיתא למקמו ומטול הנא במתלא אתיהב לה׃

Hauendo considerato che Iddio poteua risuscitarlo ancora da morte, onde ancor per vna certa similitudine il ricuperò.

20 בהימנותא דמדם דעתיד הוא ברך אסחק ליעקוב ולעסו׃

Per fede Isaac benedisse in cose future Iacob & Esau.

21 בהימנותא כד מאת יעקוב ברך לכל חד מן בנוהי דיוסף וסגד על ריש חוטרה׃

Per fede Iacob morendo benedisse l'vn e l'altro figliuolo di Iosef, & adorò appoggiato sopra il suo bastone.

יא

15 ואם הזכירוה אשר יצאו ממנה גם היתה להם עת שוב לבוא אליה׃

Que si se acordâran de aquella de donde salieron, cierto tenian tiempo para boluerse:

16 ועתה מתאוים עיר טובה ממנה זאת היא עיר השמים לכן לא מתבושש בהם אלהים להקרא אלהיהם כי הכין להם את העיר׃

Mas empero desseauan la mejor, es à saber, la celestial: por lo qual Dios no se auergueņça de llamarse Dios deellos: porque les auia aparejado ciudad.

17 באמונה העלה אברהם את יצחק והאלהים נסה אותו ואת בנו יחידו העלה אשר לקח את השבועות׃

Por Fe offrecia Abraham à Isaac, quando fue tentado: y offrecia àl vnigenito en el qual auia recebido las promessas:

18 אשר אליו נאמר כי ביצחק יקרא לך הזרע׃

Auiendole sido dicho, En Isaac de será llamada simiente:

19 וחשב כי גם ממתים להקים יכל אלהים הוא ולכן במשל לקח אותו׃

Pensando dentro de si que aun de los muertos es Dios poderoso para leuantar. por lo qual tambien lo boluió à recebir por figura.

20 באמונה על עתידים ברך יצחק את יעקב ואת עשו׃

Por Fe tambien bendixo Isaac à Iacob y à Esau de lo que auia de ser.

21 באמונה יעקב במותו ברך לכל איש מבני יוסף וישתחו ישראל על ראש (המטה׃)

Por Fe Iacob muriendose bendixo à cada vno de los hijos de Ioseph: y adoró sobre la punta de su vara.

ια΄.

15. Καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι.

Et certes s'ils se fussent ramenteu celui, dont ils estoyent sortis, ils auoyēt temps pour y retourner.

16. Νυνὶ δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τουτέστιν ἐπουρανίου· διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεὸς, θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν· ἡτοίμασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν.

Mais maintenant ils en desirent vn meilleur, c'est à dire, le celeste. Parquoi Dieu mesme ne prend point à honte d'estre appelé leur Dieu, car il leur auoit preparé vne cité.

17. Πίστει προσενήνοχεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ, πειραζόμενος· καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος.

Par foy Abraham offrit Isaac quand il fut esprouué, voire celui qui auoit receu les promesses, offrit son fils vnique.

18. Πρὸς ὃν ἐλαλήθη, ὅτι ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα.

Au regard duquel auoit esté dit, En Isaac te sera appelee semence.

19. Λογισάμενος, ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ θεὸς, ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ ἐκομίσατο.

Ayant estimé que Dieu le pouuoit mesme ressusciter des morts: dont aussi par quelque semblance il le recouura.

20. Πίστει περὶ μελλόντων εὐλόγησεν Ἰσαὰκ τὸν Ἰακὼβ, καὶ τὸν Ἡσαῦ.

Par foy Isaac donna benediction touchant les choses à venir à Iacob, & à Esau.

21. Πίστει Ἰακὼβ ἀποθνήσκων, ἕκαστον τῶν υἱῶν Ἰωσὴφ εὐλόγησε, καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ.

Par foy Iacob en mourant benit chaeun des fils de Ioseph: & adora sur le bout de son baston.

15. Et

CAP. XI.

15. Et si quidem ipsius meminissent de qua exierunt: habebant utique tempus revertendi.

And if they had bene mindefull of that countrey / from whence they came out / they had leasure to haue returned.

16. Nunc autem meliorem appetunt, id est, cælestem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum, paravit enim illis civitatem.

But nowe they desire a better / that is an heauenly: wherefore God is not ashamed of them to bee called their God: for hee hath prepared for them a citie.

17. Fide, obtulit Abraham Isaac, cùm tentaretur: & unigenitum offerebat, qui susceperat repromissiones.

By faith Abraham offered vp Isaac / when he was tried: & hee that had receiued the promises / offered his onely begotten sonne.

18. Ad quem dictum est, Quia in Isaac vocabitur tibi semen.

To whome it was said / In Isaac shall thy seede be called.

19. Arbitrans quia & à mortuis suscitare potens est Deus, unde eum & in parabolam accepit.

For hee considered that God was able to raise him vp euen from the dead: from whence he receiued him also after a sorte.

20 Fide, & de futuris, benedixit Isaac, Iacob, & Esau.

By faith Isaac blessed Jacob and Esau / concerning thinges to come.

21. Fide, Iacob moriens, singulos filiorum Ioseph benedixit: & adoravit fastigium virgæ eius.

By faith Jacob when he was a dying / blessed both the sonnes of Joseph / and leaning on the ende of his staffe / worshipped God.

Das XI. Kapitel.

15. Vnd zwar / wo sie das gemeinet hetten / von welchem sie waren außgezogen / hatten sie ja zeit wider vmbzu kehren.

Oc sandelige / der som de haffde ment det / der de vaare dragne vd aff / da haffde de vel hafft tid at vende til bage igen.

16. Nun aber begeren sie eines bessern / nemlich / eines Himlischen. Darumb schämet sich GOtt jhr nicht / zu heissen jr Gott / denn er hat jhnen eine Statt zubereitt.

Men nu begære de it bedre / som er / det Himmelske. Der faare bliff Gud icke ved dem / at kalde sig deris Gud / thi hand haffuer bered dem en Stad.

17. Durch den Glauben opfferte Abraham den Isaac / da er versucht ward / vnnd gab dahin den eingebornen / da er schon die verheissung empfangen hatte.

Formedelst Troen offrede Abraham Isaac / der hand fristedis / oc gaff sin Enbaarne der hen / der hand haffde nu annammet Fortettelsen.

18. Von welchem gesaget war: In Isaac wird dir dein Same geheissen werden.

Om huilcken der sagdis / J Isaac skal din Sæd kaldis dig.

19. Vnd dachte / Gott kan auch wol von den toden erwecken / daher er auch jn zum Fürbilde wider nam.

Oc hand tenckte / Gud kand oc vel opuecke fra de Døde / Der faare tog hand hannem oc igen til it Exempel.

20. Durch den Glauben segnete Isaac von den zukunfftigen dingen den Jacob vnd Esau.

Formedelst Troen velsignede Isaac Jacob oc Esau om de tilkommende ting.

21. Durch den Glauben segnete Jacob / da er starb / beyde Söne Josephs / vnd neiget sich gegen seines Scepters spitzen.

Formedelst Troen velsignede Jacob baade Josephs sønner / der hand døde / oc neyede sig mod hans Spiris spitze.

Kapitola. XI.

15. A kdyžby se zagisté byli na onu rozpomijnali z kteréž wyšli / měli gisté čas do nij zase se nawrátiti.

A iesliby byli pámietáli z ktorey byli wyszli / mieli czás áby sie záś wrocili.

16. Ale nynij lepšij / Wlasti / žádagij / to gest Nebeské. Protož nestydij se Buoh slauti gegich Bohem / neb gest gim připrawil Město.

Ale teraz lepszey żadáli / tho iest niebieskiey / á przeto nie wstydá sie Bog sam być zwan Bogiem ich / gdyż im miásto zgotowal.

17. Wěrau / obětowal Abraham Izáka když byl zkussen / a Gednorozeného obětowal / w kterémžto byl přijal zaslijbenij.

Wiára Abrahám gdy byl doświádczon / ofiárowal Izááka / y cwiem iednorodzonego ofiárowal tenże ktory byl wziąl obietnice.

18. K němuž bylo powědjno: Že w Izákowi slauti bude tobě Sýmě.

Do ktorego rzeczono / W Izááku tobie bedźie wezwano plemię.

19. Mage za to / že mocen gest Buoh y z mrtwých wzkřijsyti ho: Protož také y za podobenstwij gey přijal.

Tho v siebie obaczywszy / iż Bog może y z vmárlych wzbudźić / ſkad go też nie iákiem podobieństhwem zá sie otrzymál.

20. Wěrau / o budaucých wěcech dal požehnánij Izák Jákobowi a Ezau.

Wiára okolo przyszlych rzeczy blogosláwil Izáák Jakobá y Ezau.

21. Z wijry Jákob mage umřijti / každému z synůw Jozeffowých dáwal požehnánij / Apoklonil se wrchu prutu geho.

Wiára Jakob vmieráiac káżdego z synow Jozefowych blogosláwil / y dal chwale Bogu / podpársszy sie koncem laski swey.

יא

22 בהימנותא יוסף כד מאת עהד למפקתא דבני יסריל ופקד על גרמוהי:

Per fede Iosef morendo, fece mentione de l'uscita de figliuoli d'Israel, e dette commessione de le sue ossa.

23 בהימנותא אבהוהי דמושא טשיוהי כד אתילד ירחא תלתא דחזו דשפיר הוא טליא ולא דחלו מן פוקדנא דמלכא:

Per fede Moise essendo nato, fu da i suoi genitori tenuto tre mesi occulto, percioche lo vedeuano bel fanciulletto, e non temerono l'editto del Re.

24 בהימנותא מושא כד הוא גברא כפר דלא נתקרא ברא לברתה דפרעון:

Per fede Moise fatto gia grande, ricusò d'esser chiamato figliuolo de la figliuola di Faraone.

25 וגבא לה דבאולצנא עם עמה דאלהא נהוא ולא דזבן זעור נתבסם בחטיתא:

Eleggendo piu tosto d'essere afflitto insieme col popolo di Dio, che hauere un diletto temporal di peccato.

26 ואתרעי דמיתר הו עותרא דחסדה דמשיחא טב מן סימתה דמצרין חאר הוא גיר בפורענא אגרא:

Stimando per maggior ricchezza l'obbrobrio di Christo, che i tesori de l'Egitto: percioch'egli haueua l'occhio a la rimuneratione.

27 בהימנותא שבקה למצרין ולא דחל מן חמתה דמלכא וסבר איך הו דחזא הוא לאלהא דלא מתחזא:

Per fede lasciò l'Egitto, non temendo l'ira del Re: perche egli stette forte, come quello che è inuisibile.

28 בהימנותא עבד פצחא ורסס דמא דלא נתקרב להון הו דמחבל הוא בוכרא:

Per fede fece la Pasqua e l'effusion del sangue: accioche colui che sterminaua i primogeniti, non li toccasse.

יא

22 באמונה יוסף במותו הזכיר על־צאת בני־ישראל ממצרים ועל־עצמתיו צוה אותם:

Por Fe muriendose se acordó de la partida de los hijos de Israel: y dió mandamiento acerca de sus huessos.

23 באמונה משה בהולדו נצפן שלשה ירחים מיולדיו על־כי ראו כי־טוב הילד ולא יראו את־מצות המלך:

Por Fe Moysen nacido fue escondidó de sus padres por tres meses, porque lo vieron hermoso ninno: y no temieron el mandamiento del rey.

24 באמונה משה בגדלו כחש להקרא בן־בת פרעה:

Por Fe Moysen hecho ya grande, refusó de ser hijo de la hija de Pharaon:

25 יותר בחר לענות עם עם אלהים מהתעלס לעת בחטאים:

Escogiendo antes ser affligido con el pueblo de Dios, que gozar de commodidades temporales de peccado:

26 מחשב כי־חרפת המשיח גדולה היא מאוצרות מצרים כי־הביט אל־הגמולה:

Teniendo por mayores riquezas el vituperio del Christo que los thesoros de los Egypcios: porque miraua à la remuneracion.

27 באמונה עזב את־ארץ מצרים ולא ירא את־חרון המלך כי־אשר לא נראה כראותו פניו קוה אליו:

Por Fe dexó à Egypto no temiendo la yra del rey: porque como aquel que via àl inuisible, se esforçó.

28 באמונה עשה הפסח ושפיכת הדם פן יהוה המכה את־כל־בכור יגפמו:

Por Fe celebró la pascua, y el derramamiento de la sangre, para que el que mataua los primogenitos no los tocasse.

ια΄.

22. Πίστει Ἰωσὴφ τελευτῶν, περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐμνημόνευσε, καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο.

Par foy Ioseph trespassant fit mention de l'issue des enfans d'Israel, & dóna charge touchant ses os.

23. Πίστει Μωσῆς γεννηθεὶς ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον· καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως.

Par foy Moyse estant né, fut caché trois mois par ses pere & mere, pource qu'ils le voyoyent beau petit enfant, & ne craignirent point l'edit du Roy,

24. Πίστει Μωσῆς μέγας γενόμενος, ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραώ.

Par foy Moyse estant ia grand, refusa d'estre nommé fils de la fille de Pharao:

25. Μᾶλλον ἑλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν.

Choisissant plustost d'estre affligé auec le peuple de Dieu, que de iouir pour vn peu de temps des delices de peché.

26. Μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ. ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν.

Ayant estimé plus grandes richesses l'opprobre de Christ, que les thresors qui estoyent en Egypte: car il regardoit à la remuneration.

27. Πίστει κατέλιπεν Αἴγυπτον, μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως· τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέρησε.

Par foy il quitta l'Egypte, n'ayant point craint la fureur du Roy: car il tint ferme, comme voyant celui qui est inuisible.

28. Πίστει πεποίηκε πάσχα καὶ τὴν πρόσχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα, θίγῃ αὐτῶν.

Par foy il celebra la la Pasque & l'effusion du sang: afin que celui qui destruisoit les premier-nés, ne les touchast.

22. Fide

CAP. XI.

22. Fide, Ioseph moriens, de profectione filiorum Israël memoratus est: & de ossibus suis mandavit.

By faith Joseph when hee died, made mention of the departing of the children of Israel, and gaue commandement of his bones.

23. Fide, Moyses natus, occultatus est mensibus tribus à parentibus suis: eo quod vidissent elegantem infantem & non timuerunt regis edictum.

By faith Moses when hee was borne, was hid three moneths of his parents, because they sawe hee was a proper childe, neither feared they Kinges commandement.

24. Fide, Moyses grandis factus negavit se esse filium filiæ Pharaonis.

By faith Moses when he was come to age, refused to be called the sonne of Pharaos daughter.

25. Magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem.

And chose rather to suffer aduersitie with the people of God, then to enioye the pleasures of sinnes for a season.

26. Maiores divitias æstimans thesauro Aegyptiorū, improperium Christi, aspiciebat enim in remunerationem.

Esteeming the rebuke of Christe greater riches then the treasures of Egypt: for he had respecte vnto the recompence of the rewarde.

27. Fide, reliquit Aegyptū: non veritus animositatem regis, invisibilem enim tanquam videns sustinuit.

By faith he forsooke Egypt, & feared not the fiercenesse of the king: for he endured, as he that sawe him which is inuisible.

28. Fide, celebravit pascha, & sanguinis effusionem: ne qui vastabat primitiva, tangeret eos.

Through faith he ordayned the Passeouer and the effusion of bloude, least hee that destroyed the first borne, shoulde touch them.

Das XI. Capitel.

22. Durch den Glauben redet Joseph vom außzug der Kinder Israel, da er starb, vnnd thet befelch von seinen Gebeinen.

Formedelst Troen talede Joseph, om Israels Børns vdgong, der hand døde, oc gaff befalning om sine Been.

23. Durch den Glauben ward Moses, da er geborn war, drey Monden verborgen von seinen Eltern, darumb daß sie sahen, wie er ein schön Kind war, vnnd forchten sich nicht für deß Königes gebot.

Formedelst Troen bleff Mose skiult i tre maanede, aff sine Forældre, der hand vaar fød, fordi de saae, at hand vaar it deyligt Barn, oc de frycrede sig icke faar Kongens Bud.

24.[1] Durch den Glauben wolt Moses da er groß ward, nicht mehr ein Sohn heissen der Tochter Pharao.

Formedelst Troen vilde Mose icke mere kaldis Pharao daatters Søn, der hand bleff stor.

25. Vnd erwehlet vil lieber mit dem Volck Gottes vngemach zuleiden, denn die zeitliche ergetzung der sünden zuhaben.

Oc hand vdualde meget mere at lide wmage met Guds Folck, end at haffue syndens timelige glæde.

26. Vnd achtet die schmach Christi für grösser Reichthumb, denn die schätze Egypti, denn er sahe an die belohnung.

Oc hand actede Christi forsmedelse for stører Rigdom, end Egypti Liggendefæ, thi hand saa til Betalningen.

27. Durch den glauben verließ er Egypten, vnd forchte nicht des Königs grim, denn er hielt sich an den, den er nicht sahe, als sehe er jn.

Formedelst Troen forlod hand Egypten, oc frycktede icke Kongens grumhed, thi hand holt sig til den, der hand icke saa, lige som hand haffde seet hannem.

28. Durch den Glauben hielt er die Ostern vnnd das Blutgiessen, auff daß der die Erstengeburten würgete, sie nicht treffe.

Formedelst Troen holt hand Paaske oc Blodstyrtning, paa det, at den som myrde de Førstfødde, skulde icke finde paa dem.

Kapitola XI.

22. Z wijry Jozeff mage vmřijti, zmijnku činil, že Synowé Izrahelstij magij wygijti z Země Egiptské, y poručil o kostech swých.

Wiára Józef vmieráiac o wyściu synow Izraelskich wspomionał, y około kości swoich roskazał.

23. Wijrau, Moyžijš když se byl narodil, taynė chowán gest od Rodičuow swých za tři Měsýce, proto, že widěli pěkné Nemluwňátko, a nebáli se wappowědy Králowské.

Wiára gdy się národził Mojżesz iest skryt przez trzy miesiące od rodźiców swoich, przeto iż go widźieli nadobnym dźiećiątkiem ani się bali roskazánia Krolewskiego.

24. Wijrau, Moyžijš welikým gsa včiněn, zapřěl se býti synem Dcery Faraonowy:

Wiára Moizesz iuż dorosły nie chćiał być zwan synem corki Fáraonowey.

25. Wy woliw sobě radčgi, aby trápen byl s Lidem Božijm, nežby měl vžijwanij časného hřijchu.

Rádszey tho obrawszy, áby był vtrapionym wespoł z ludem Bożym, niżli vżywać doczesnych pożytkow grzechu.

26. Mage za to, že pohaněnij Krystowo gest Bohatstwij lepšij a wětšij, nežli pokladowé Egiptstij, neb prohledal k odplatě.

Rozumieiąc być więtszym bogáctwem sromocenie Krystusowe, niżli skarby Egipthczyánow, bo się oglądał ná odpłatę.

27. Z wijry opustil Egypt, neobáwáge se vkrutnosti Králowy, neb neuwideděleného Boha čekal, ták yakoby gey widěl.

Wiára opuśćił Egipt, nic się nie boiąc gniewu Krolewskiego, ábowiem iákoby widźiał tego ktory iest niewidomy, ták był y státhecznego sercá.

28. Wijrau Slawně gedl Beránka, a slawil wylitij krwe, aby ten kterýž hubil prworozené, nedotekl se gich.

Wiára obchodźił Wielkanoc y wylanie krwie, aby then ktory pierworodne trácił ich się nie dotknął.

יא

29 בהימנותא עברו ימא דסוף איך דעל ארעא יבישתא ובה אתבלעו מצריא כד אמרחו עלוהי׃

Per fede passorono il mar rosso, come per il secco: di che gli Egittij volendo far proua, furono inghiottiti.

30 בהימנותא שוריה דאיריחו נפלו מן דאתכרכו שבעא יומין׃

Per fede le mura di Ierico, essendo circondate per sette giorni, caddero à terra.

31 בהימנותא רחב זניתא לא אבדת עם הנון דלא אשתמעו דקבלת לגשושא בשלמא׃

Per fede Raab meretrice non perì insieme con gl'increduli, hauendo ella con pace riceuute le spie.

32 מנא תוב אמר ועור הו לי זבנא דאשתעא על גדעון ועל ברק ועל שמשון ועל יפתח ועל דויד ועל שמואיל ועל שרכא דנביא׃

E che dico io piu? perche mi mancarebbe il tempo, à raccontar di Gedeone, e di Barac, e di Sansone, e di Iefte, e di Dauid, e di Samuel, e de Profeti.

33 אילין דבהימנותא זכו למלכותא ופלחו כאנותא וקבלו מולכנא וסכרו פומא דאריותא׃

Iquali per fede espugnerono i regni, operorono la giustitia, ottennero le promesse, chiusero le bocche de leoni.

34 ודעכו חילא דנורא ואתפציו מן פומא דסיפא ואתחילו מן כורהנא והוו חילתנא בקרבא וסחפו משריתא דבעל דבבא׃

Estinsero la forza del fuoco, scamporono dal taglio de le spade, si riebbero da l'infermità, diuennoro forti ne la guerra, messero in rotta gli eserciti de li stranieri.

35 ויהבו לנשא בניהין מן קימתא דמיתא ואחרנא בשנדא מיתו ולא סבו למתפציו דקימתא מיתרתא תהוא להון׃

Le donne riceuerono i lor morti per resurrettione. Altri ancora furono stirati, non curandosi d'esser liberati, per ottenere vna miglior resurrettione.

יא

29 באמונה הלכו בני ישראל בתוך ים סוף כמו ביבשה וירדפו מצרים ויבואו אחריהם ויטבעו׃

Por Fe passaron el mar Bermejo como por la tierra seca, lo qual prouando los Egypcios fueron consumidos.

30 באמונה נפלה חומת יריחו תחתיה כאשר סבבו את העיר ביום השביעי׃

Por Fe cayeron los muros de Iericho con rodearlos siete dias.

31 באמונה רחב אשה זונה לא אבדה את האלה אשר לא שמעו בקחתה את המרגלים בשלום׃

Por la Fe Raab la ramera no pereció juntamente con los incredulos auiendo recebido las espias con paz.

32 ומה עוד אמר אחסר עת אם על גדעון ועל ברק ושמשון ויפתח ודויד ושמואל והנביאים׃

Y que aun diré? porque el tiempo me faltará contando de Gedeon, de Barac, de Samson, de Iepte, de Dauid, de Samuel, y de los prophetas:

33 אשר באמונה כבשו ממלכות פעלו צדקה החזיקו בשבועה שתמו פי האריים׃

Que por Fe ganaron reynos, obraron justicia, alcançaron promessas, taparon las bocas à leones.

34 דעכו את כח האש נמלטו מפי החרב נרפאו מחלי היו גבורי חיל במלחמה מחנות הנכריים הפכו׃

Apagaron fuegos impetuosos, euitaron filo de cuchillo, conualecieron de enfermedades, furon hechos fuertes en batallas, trastornaron campos de enemigos estrannos:

35 הנשים לקחו מתקומה את מתיהן ואחרים הוקעו ולא יבקשו את הפלטה למצא את תקומה טובה מהן׃

Las mugeres recibieron sus muertos por resurrecion, vnos fueron estirados, menospreciando la vida para ganar mejor resurrecion.

ια'.

29. Πίστει διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς· ἧς πεῖραν λαβόντες οἱ αἰγύπτιοι κατεπόθησαν.

Par foy ils trauerserent la mer rouge, comme par le sec: ce que les Egyptiens voulans experimenter, ils furent engloutis.

30. Πίστει τὰ τείχη ἱεριχὼ ἔπεσε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας.

Par foy tomberent les murs de Ierico, apres qu'ils eurent esté circuis par sept iours.

31. Πίστει ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ' εἰρήνης.

Par foy Rahab la paillarde ne perit point auec les incredules, ayant recueilli les espies en paix.

32. Καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος, περὶ γεδεών, βαράκ τε, καὶ σαμψών, καὶ ἰεφθάε, δαυίδ τε καὶ σαμουὴλ, καὶ τῶν προφητῶν.

Et que dirai-ie plus? car le temps me defaudra si ie vueil raconter de Gedeõ, & de Barac, & de Samson, & de Iephté, & de Dauid, & de Samuel, & des Prophetes.

33. Οἳ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων.

Lesquels par foy ont combatu les royaumes, ont exercé iustice, ont obtenu les promesses, ont fermé les guelions:

34. Ἔσβεσαν δύναμιν πυρὸς, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων.

Ont esteint la force du feu, sont eschappés des trenchans des espees, de malades sont deuenus vigoureux, se sõt monstrés forts en bataille, ont tourné en fuite les armees des estrangers.

35. Ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν.

Les femmes ont par resurrection receu leurs morts: mais d'autres ont esté estendus au torment, ne tenans conte d'estre deliurés, afin qu'ils obtinssent vne meilleure resurrection.

CAP. XI.

29. Fide, transierunt Mare-rubrum tanquam per aridam terram: quod experti Aegyptii, devorati sunt.

By faith they passed through the red sea as by drie land / which when the Egyptians had assayed to doe, they were drowned.

30. Fide, muri Iericho corruerunt, circuitu dierum septem.

By faith the walles of Jericho fell down after they were compassed about seuen dayes.

31. Fide, Rahab meretrix non periit cum incredulis: excipiens exploratores cum pace.

By faith the harlot Rahab perished not with them which obeyed not / when shee had receiued the spies peaceably.

32. Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Sampson, Iephte, David, Samuel, & Prophetis.

And what shall I more say? for the time would be to short for me to tell of Gedeon / of Barac / and of Sampson / & of Jephte / also of David / and Samuel / and of the Prophets.

33. Qui per fidem, devicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, obturaverunt ora leonum.

Which through faith subdued kingdoms / wrought righteousnes / obteined the promises / stopped the mouthes of Lions.

34. Extinxerunt impetum ignis, effugaverunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum.

Quenched the violence of fire / escaped the edge of the sworde / of weake were made strong / waxed valiant in battell / turned to flight the armies of the aliants.

35. Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos, alii autem distenti sunt non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem.

The women receiued their dead raised to life: other also were racked / and would not be deliuered / that they might receiue a better resurrection.

Das XI. Capitel.

29. Durch den Glauben giengen sie durchs rote Meer / als durchs trucken Land / welches die Egypter auch versuchten / vnd ersoffen.

Formedelst Troen ginge de igennem det rode Haff / ige som igennem tiurt Land / Huilcket de Egypter oc forsøcte / oc drucknede.

30. Durch den Glauben fielen die Mawren Jericho / da sie sieben tage vmbher gangen waren.

Formedelst Troen Jericho Mure / der de haffde ganget omkring i siu dage.

31. Durch den Glauben ward die Hur Rahab nicht verlorn mit den vnglaubigen / da sie die Kundtschaffer freundlich auffnam.

Formedelst Troen bleff den Støge Rahab icke fortabet met de vantro / der hun anammede Speyderne venlige.

32. Vnnd was soll ich mehr sagen? Die zeit würde mir zu kurtz / wenn ich solte erzehlen von Gedeon / vnd Barac / vnd Samson / vnd Jephthe / vnd David / vnd Samuel / vnd den Propheten.

Oc huad skal ieg mere sige? Tiden bleffue mig for stacket / der som ieg skulde fortelie om Gedeon / oc Barac / oc Samson / oc Jephthe / oc David / oc Samuel / oc Propheterne.

33. Welche haben durch den glauben Königreiche bezwungen / Gerechtigkeit gewircket / die verheissung erlanget / der Löwen Rachen verstopffet.

Huilcke der formedelst troen tuingde Kongerige / giorde Retferdighed / finge Forie telser / tilstoppede Løuers struber.

34. Deß fewers krafft außgelescht / deß Schwerdts schärpffe entrunnen / sind kräfftig worden auß der schwachheit / sind starck worden im streitt / haben der frembden Heer darnieder geleget.

Vdslucte Ildens krafft / vndflyde Suerdens skarpe / de bleffue kracffige aff skrøbelighed / de bleffue i strid de nedlagde de fremmedis Hær.

35. Die Weiber haben jre Todten von der aufferstehung wider genommen. Die andern aber sind zurschlagen / vnnd haben keine erlösung angenommen / auff daß sie die aufferstehung / die besser ist / erlangeten.

Quinderne toge deris Døde aff Opstandelsen igen. Men de andre ere nedslagne / oc anammede ingen Forløsning / At de maatte faa den Opstandelse / som er bedre.

Kapitola XI.

29. Wěrau přešli Moře čerwené / yako po suché Zemi / čehož chtijce dowesti Egiptšstij / vtonuli.

Wiára przeßli przez morze czerwone iáko po suchey ziemi / ktorego chcac kusić Egiptcyánie / za topieni sa.

30. Skrze Wijru zdi Města Gerycho padly / když za sedm dnij ge obcházeli.

Wiára mury Jerychá vpádly bedac obtoczone przez siedm dni.

31. Wěrau Ráhab Newěstka ne zahynula s newěrnými / neb přiyala spehéře w pokogi.

Wiára Rahab wßetheczniká oná nie zginelá wespol z tymi ktorzy nie byli posłußnymi przyiawßy wdzięcznie do gospody ßpiegi.

32. A což gesstě powijm? Nestačijť mi zagisté čas k wyprawowánij o Gedeonowi / o Bárachowi / o Samsonowi / o Gephte / o Dawidowi / o Samuelowi / y o Prorocých:

A coż dáley mowić? bo mi czásu nie zstánie gdybych powiedał o Gedeonie / o Báraku / o Sámsonie / o Jefthe / o Dawidzie / o Samuelu / y o Prorocech.

33. Kteřížto skrze Wijru přemáhali Králowstwij / činili sprawedlnost / docházeli zaslijbenj / zacpáwali vsta Lwům.

Ktorzy wiárą zwaleczyli krolestwá / czynili spráwiedliwość / dostapili obietnice / y zawarli geby lwow.

34. Vhassowali prud kost ohně / zapuzowali ostrost Meče / powstáwali z nemocý / sylnij včiněni gsau w bogi / wogska zaháněli cyzozemcuow.

Zágásili moc ogniá vßli ostrych mieczow / mocnymi sie sthali z niemocy / śił dosthapili na woynie / y woyská obcych tył im podawáli.

35. Přigijmaly ženy wzkřijšené mrtwé swé. Ginij pak roztahowáni gsau / nepřigijmagijce wyswobozenij / aby lepssý nalezli wzkřijssenj.

Niewiásty wźięły swoie vmarłe z zmartwych wstánia / á drudzy sa rozciagnieni / niedbáiac aby byli wybáwieni / á ku themu áby lepßego zmartwych wstánia dostapili.

יא

36 אַחְרָנֵא דֵּין לְבוּחָנָא
וְלִנְגְדָא עַלוּ אַחְרָנֵא ל
לְאַסּוּרֵא וְלַחֲבוּשְׁיָא
אֶשְׁתַּלְמוּ׃

Altri furon prouati con ischerni e batiture, & ancor con legami e con prigione.

37 אַחְרָנֵא אֶתְרְגְמוּ א
אַחְרָנֵא אֶתְנְסַרוּ אַחְרָנֵא
בְּפוּמָא דְּסַיְפָא מִיתוּ א
אַחְרָנֵא אֶתְכַּרְכוּ כַּד
לְבִישִׁין מֶשְׁכָּא דְּאֶמְרֵא
וְדֶעְזֵא וְסַנִּיקִין וַאֲלִיצִין
וּמְטַרְפִין׃

Furon lapidati, furon segati, furon tentati, morirono per occision di coltello, andoron vagando, vestiti di pelli di pecore e di capre, bisognosi, oppressi, afflitti.

38 אֲנָשָׁא דְּלָא שָׁוֵא הֲוָא
לְהוֹן עָלְמָא וַהֲווּ אַיְךְ טָעְיָא
בְּחוּרְבָּא וּבְטוּרֵא וּבִמְעַרְיָא
וּבְפֶעְרַיָּא דְּאַרְעָא׃

De quali il mondo non era degno, errando per li deserti, e per li monti, e per le spelonche, e per le cauerne de la terra.

39 וְהָלֵין כֻּלְהוֹן דְּאֶתְסְהֶדֶת
עֲלַיְהוֹן סָהֲדוּתָא
בְּהַימָנוּתְהוֹן לָא קַבִּלוּ
מוּלְכָּנָא׃

E tutti questi hauendo riceuuta testimonianza per la fede, non hanno gia riceuuta la promessa.

40 מֶטוּל דְּאַלָהָא קַדֵּם
חָר בְּעוּדְרָנַן דְּהָלֵין דְּלָא
בְּלַעֲדַיִן נֶתְגַּמְרוּן׃

Prouedendo Iddio di noi qualche cosa migliore, accioche non diuenissen perfetti senza noi.

36 וַאֲחֵרִים מַסַּת קָלוֹן לָצוֹן
וּמוּסַר הַשּׁוֹטִים לָקְחוּ וְעוֹד
אֲזִקִּים אֲסוּרִים וּמַטָּרוֹת׃

Otros, experimentaron vituperios, y açotes; y aliende de esto prisiones y carceles.

37 נִסְקְלוּ בָּאֲבָנִים נִגְזְרוּ לִגְזָרִים
נִסּוּ בְּפִי־חֶרֶב מֵתוּ הִתְהַלְּכוּ
אָנֶה וָאָנָה בְּעוֹרוֹת שְׂעִירֵי צֹאן
וְעִזִּים בְּמַחְסוֹר כָּל־דָּבָר בְּצָרָה
וּמְצוּקָה מְעֻנִּים׃

Otros fueron apedreados, otros cortados en pieças, otros tentados, otros muertos à cuchillo: otros anduuieron perdidos cubiertos de pieles de ouejas y de cabras, pobres, angustiados, maltratados.

38 אֲשֶׁר לֹא שָׁוֶה לָהֶם הָעוֹלָם
תּוֹעִים בְּצִיֵּי הַמִּדְבָּר בֶּהָרִים
בַּמְּעָרוֹת בְּנִקְרוֹת הַסְּלָעִים׃

De los quales el mundo no era digno: perdidos por los desiertos, por los montes, por las cueuas y por las cauernas de la tierra.

39 וְכָל־הָאֵלֶּה אַף־כִּי־הוּעֲדוּ
בֶּאֱמוּנָה לֹא קִבְּלוּ אֶת־הַשְּׁבוּעָה׃

Y todos estos aprouados por testimonio de la Fe, no recibieron la promessa:

40 עַל־כִּי־אֱלֹהִים רָאָה עָלֵינוּ
מִקֶּדֶם לְטוֹבָה פֶּן יְכֻלּוּ בִּלְעָדֵינוּ׃

Proueyendo Dios alguna cosa mejor para nosotros, que no fuessen perficionados sin nosotros.

ιά.

36. Ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς.

Et les autres ont esté esprouués par moqueries & batures: d'auantage aussi par liens & prison.

37. Ἐλιθάσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι·

Ils ont esté lapidés, ils ont esté sciés, ils ont esté tétés, ils ont esté mis à mort par occision d'espee ils ont cheminé ça & là vestus de peaux de brebis & de cheures, destitués, affligés, tormentés:

38. Ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς.

Desquels le monde n'estoit pas digne: errans ès deserts, & montagnes, & cauernes, & pertuis de la terre.

39. Καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν.

Et tous ceux-la ayans obtenu tesmoignage par la foy, n'ont point receu la promesse:

40. Τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι.

Dieu ayant pourueu quelque chose de meilleur pour nous, afin qu'ils ne vinssent à perfection sans nous.

יב

1 מֶטוּל הָנָא אַף חֲנַן אִית
לַן הָלֵין כֻּלְהוֹן סָהֲדֵא דְּאַךְ
עֲנָנָא חָדְרִין לַן נֶשְׁרֵא מֶנַּן
כֻּל יוּקְרִין אַף חֶטִיתָא דְּבְכֻל
זְבַן מְטַיְבָא הִי לַן וּב
וּבַמְסַיבַּרְנוּתָא נֶרְהַטִיוּהִי
לַאגּוּנָא הָנָא דְּסִים לַן׃

Noi dunque ancora essendo circondati da vna si gran nuuola di testimonij, posiamo giu ogni peso, e il peccato che ci inuiluppa cosi facilmente, & corriamo costantemente nel corso che ci è proposto.

1 עַל־כֵּן כִּי־יֵשׁ־לָנוּ סְבִיבוֹתֵינוּ
עֲנַן הָעֵדִים נָשִׂים מֵעָלֵינוּ אֶת־
כָּל־מַשָּׂא וְגַם אֶת־הַחַטָּאָה
אֲשֶׁר בְּכָל עֵת דְּבֵקָה בָּנוּ
וּבְדִמְיָה נָרוּץ אֶל־הַמִּלְחָמָה
אֲשֶׁר עֲרוּכָה לָנוּ׃

Portanto nosotros tambien teniendo puesta sobre nosotros vna tam grande nuue de testigos, dexando todo el peso de peccado que nos rodea, corramos por paciencia la carrera que nos es propuesta.

ΚΕΦΑΛ. ιβ'.

Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα, καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα.

Nous donc aussi, veu que nous sommes enuironnés d'vne si grande nuee de tesmoins, reiettans tout fardeau, & le peché qui nous enueloppe tant aisément, poursuiuons constamment la course qui nous est proposee.

CAP. XI.

36. Alii verò ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres.

And others haue bene tried by mockings and scourgings / yea / moreouer by bondes & prisonment.

37. Lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt, circuierunt in melótis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti.

They were stoned/they were hewen asunder/ they were tempted/ they were slaine with the swerde / they wandered vp and downe in sheepes skinnes / & in goates skinnes / being destitute / afflicted/and tormented.

38. Quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis, & in cavernis terræ.

Whome the world was not worthie of: they wandered in wildernesses and moutaines / and dennes / and caues of the earth.

39. Et hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt repromissionem.

And these all through faith obteined good report / and receiued not the promes.

40 Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis cõsummarentur.

God prouiding a better thing for vs/ that they without vs shoulde not bee made perfite.

CAP. XII.

IDeoque & nos tantam habentes impositam nubem testium: deponentes omne pondus & circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen.

Wherefore let vs also / seeing that wee are compassed with so great a cloude of witnesses / cast away euery thing that presse downe / and the sinne that hangeth so fast on: let vs runne with patience the race that is set before vs.

Das XI. Capitel.

36. Etliche haben spott vnd geisseln erlidten/darzu band vnd gefengniß.

Nogle lede bespaattelse oc hudstrygelse/ der til met baand oc fengsel.

37. Sie sind gesteiniget/zuhackt/zustochen/ durchs schwert getödtet. Sie sind vmbher gegangen in Peltzen vnd Ziegenfellen / mit mangel / mit trübsal/ mit vngemach.

De ere stenede/ sønderreffne/ forsøgte/ dræbte met Suerd. De ginge omkring i skindkiortle oc gede skind/ met fattigdom/ met drøffuelse/ met vmage.

38. Der die Welt nicht werth war/ vnd sind im elend gangen/in den Wüsten/ auff den Bergen / in den klüfften vnd löchern der Erden.

Huilcke Verden icke vaar verd/ oc de ginge i elendighed/ i Ørcken / paa Bierge / i Jordens Kløffter oc Hul.

39. Dise alle haben durch den glauben zeugniß überkommen / vnnd nicht empfangen die verheissung.

Disse haffde alle vidnisbyrd/ formedelst troen/ oc de finge icke Foriettelsen.

40. Darumb daß Gott etwas bessers für vnns zuvor ersehen hat / daß sie nicht ohn vns vollendet würden.

Fordi at Gud haffuer tilforn forseet noget bedre for oss/ at de skulde icke fuldkommis vden oss.

Das XII. Capitel.

DArumb auch wir / dieweil wir solchen hauffen zeugen vmb vns haben / lasset vns ablegen die sünde/ so vns jmmer anklebt/ vnd träge machet/ vnd lasset vns lauffen durch gedult/ inn den kampff / der vns verordnet ist.

DEr faare ocsaa wi / efftерdi wi haffue saadan en hob vidne om oss/ da lader oss afflegge synden/ som henger stedze ved oss oc gør oss lade/ oc lader oss løbe formedelst taalmodighed/ i den strid/ som oss er besticket.

Kapitola X .

36. Gini pak trpěli / posmjwánij a bitij/ také y wězenij/ y zalakowánij:

A drudzy zasie doználi posmiewyska y biczowania / nád to y zwiąsek y wiezienia.

37. Kamenowáni gsau/ sekáni/ pokausseni/ Mečem zmordowáni: W haunijch chodijwali/ a w kožech Kozelčijch/ chudobu trpijce/ ssužowánj a trápeni gsauce.

Vkámionowáni sa / przecieráni sa / doświadczeni sa mieczem zábici polegli/ blakali sie w owczych y w kozich skorach / opuszczeni/ vciśnieni/ vtrapieni.

38. Kterýchžto Swět nebyl hoden: po paussitijch blaudili/ y po horách/ y w Gesskynijch/ y w daupatech zemských.

Ktorych nie był godzien świát/ tułáiac sie po pusczach/ y gorách y iamách/ y iaskiniach ziemie.

39. A ti wssyckni swědectwijm Wijry zkusseni gsauce/ nedossli zaslijbenij.

A ci wszyscy swiadectwo otrzymawszy przez wiárę / obiethnice nie dostapili.

40. A to Božským gednánijm/ pro nasse lepssý / aby bez nás dokonánij swého nepřijali

Ii Bog o nas coś lepszego przeyrzał/ aby bez nas nie byli poświecent.

Kapitola XII.

A Protož y my magijce za příklad tak weliké množstwij jako Oblak swědkuow/ složijce s sebe každé břijmě y hřijch/ kterýž nás obkličuge/ skrze trpělivost běžme k vloženému nám bogi.

A Tak y my bedac ogarnieni tak wielkim obłokiem świadkow / od czuciwszy wszelakie brzemięy grzech / ktory nas snadnie może ze wszad owikłać/ statecznie bieżmy w zawodzie ktory nam iest założony.

יב

2 וַנְחוּר בְּיֵשׁוּעַ דְּהוּ הֲוָא רִישָׁא וַמְגַמְרָנָא לְהַיְמָנוּתַן דַּחְלָף חַדּוּתָא דְּאִית הֲוָא לֵהּ סַיְבַּר צְלִיבָא וְעַל בַּהְתְתָא אַמְסַר וְעַל יַמִּינָא דְּכוּרְסְיֵהּ דַּאלָהָא יְתֶב׃

Riguardando nel capo e consumatore de la fede, IESV, ilquale in cambio de la gioia che haueua in mano sofferse la croce, sprezzando l'ignominia, & essi posto à sedere a la destra del trono di Dio.

3 חֲזַו הָכִיל כְּמָא סַיְבַּר מֶן חַטָּיֵא הָנוּן דְּהָנוּן הֲווֹ סַקוּבְלָא לְנַפְשְׁהוּן דְּלָא תֵּאמַן לְכוּן וְלָא תֶּתְרַפֵּא נַפְשְׁכוּן׃

Perilche considerate bene ch'egli sofferse da i peccatori contra di se tali contradittioni, accioche voi non vi stanchiate, mancando ne gli animi vostri.

4 לָא עַדְכִּיל מַטִּיתוּן עַדְמָא לַדְמָא בַּאגוּנָא דַּלְוּקְבַל חַטִּיתָא׃

Voi non hauete ancor fatto resistentia infin al sangue, combattendo contra il peccato.

5 וַטְעֵיתוּנָיְהי לְיוּלְפָּנָא אֵינָא דְּאַיךְ דַּלְבְנַיָּא אָמַר לְכוּן בְּרִי לָא תַּהְמֵא מֶן מַרְדּוּתֵהּ דְּמָרְיָא וְלָא תֶּתְרַפֵּא נַפְשָׁךְ אֶמַּתַי דְּמֶנֵּהּ מֶתְכַּסַן אַנְתְּ׃

E feteui dimenticati de l'esortatione, laqual vi parla come a figliuoli, dicendo, Figliuol mio, non disprezzare la correttion del Signore, e non ti sgomentare quando da lui sei ripreso.

6 לְמַן דְּרָחֵם לֵהּ גֵּיר מָרְיָא רָדֵא לֵהּ וַמְנַגֵּד לַבְנַיָּא אֵילֵין דְּהָוֵא צָבֵא בְּהוּן׃

Percioche il Signor castiga colui ch'egli ama, e batte ogni figliuolo ch'ei riceue.

7 סַיְבַּרוּ הָכִיל מַרְדּוּתָא מֶטּוּל דְּאַיךְ דַּלְוָת בְּנַיָּא סָעֵר צָאירְכוּן אֱלָהָא אַיְנוּ גֵּיר בְּרָא דְּלָא רָדֵא לֵהּ אֲבוּהִי׃

Se voi tolerate il castigamento, Iddio s'offerisce à voi come à figliuoli. Perche quale è quel figliuolo che il padre no'l castighi?

יב

2 וְנַבִּיט אֶל־שַׂר הָאֱמוּנָה וְאֶל־אִישׁ שָׁלֵם אֶל־יֵשׁוּעַ שֶׁהוּא בַּעֲבוּר שִׂמְחָה אֲשֶׁר שָׂם בְּנַפְשׁוֹ סָבַל אֶת־צְלִיבוֹ וּבָזָה אֶת־בּוּשָׁה וַיֵּשֶׁב לִימִין כִּסֵּא אֱלֹהִים׃

Puestos los ojos en el Author y Consumador de la Fe Iesus: el qual auiendole sido propuesto gozo, suffrió la cruz, menospreciando la verguença, y fue assentado à la diestra de Dios.

3 חִשְׁבוּ וְהִתְבּוֹנְנוּ בְּנַפְשְׁכֶם בְּכַמָּה נָגוּעַ מֻכֶּה וּמְעֻנֶּה וּמַמְרֵה הוּא בְּרוּחוֹ מֵחַטָּאִים פֶּן תִּיעֲפוּ בְּנַפְשְׁכֶם וְתִיגָעוּ׃

Reduzid pues muchas vezes à vuestro pensamiento à aquel que suffrió tal contradicion de peccadores contra si mismo, porque no hos fatigueys en vuestros animos desmayando:

4 כִּי־עַד הַדָּם לֹא עֲמַדְתֶּם לְהִלָּחֵם עַל־הַחֲטָאָה׃

Que aun no aueys resistido hasta la sangre combatiendo contra el peccado.

5 וְנָשׁוֹא נְשִׁיתֶם אֶת־הַנֶּחָמָה הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם כְּבָנִים מוּסַר יְהוָה בְּנִי אַל־תִּמְאָס וְאַל תָּקֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ׃

Y estays ya oluidados de la consolacion que como con hijos habla con vosotros (diziendo) Hijo mio no menosprecies el castigo del Sennor, ni desmayes quando eres de el redarguydo:

6 כִּי־אֶת־אֲשֶׁר יֶאֱהַב יְהוָה יוֹכִיחַ וּכְאָב אֶת בֵּן יִרְצֶה׃

Porque el Sennor al que ama castiga, y açota a qualquiera que recibe por hijo.

7 לָכֵן תְּעוֹדְדוּ בַּמּוּסָר כִּי־כְּבָנִים מַקְרִיב לָכֶם אֱלֹהִים אֶת־נַפְשׁוֹ וּמִי־הַבֵּן אֲשֶׁר לֹא יוֹכִיחֶנּוּ אָבִיו׃

Si suffris el castigo, Dios se hos presenta como à hijos: porque que hijo es aquel aquien el padre no castiga?

ιβ'.

2. Ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς, ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνης καταφρονήσας· ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ (ἐκάθισεν.)

Regardans à Iesus chef & consommateur de la foy: lequel en lieu de la ioye qu'il auoit en main, a souffert la croix, ayant mesprisé la honte, & s'est assis à la dextre du throne de Dieu.

3. Ἀναλογίσασθε (γὰρ) τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε, ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι.

Parquoi considerez diligemment celui qui a souffert vne telle contradiction des pecheurs à l'encontre de soi: afin que vous ne deueniez lasches en defaillant en vos courages.

4. Οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε, πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι.

Vous n'auez point encore resisté iusqu'au sang en combatant contre le peché:

5. Καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται· υἱέ μου, μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου, μηδὲ ἐκλύου, ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος.

Et auez oublié l'exhortation, laquelle parle à vous comme aux enfans, disant, Mon enfant, ne mets point à nonchaloir la discipline du Seigneur, & ne perd point courage quand tu es reprins de lui.

6. Ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται.

Car le Seigneur chastie celui qu'il aime, & fouëtte tout enfant qu'il aduouë.

7. Εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ θεός. τίς γάρ ἐστιν υἱὸς ὃν οὐ παιδεύει πατήρ;

Si vous endurez la discipline, Dieu se presente à vous comme à ses enfans: car qui est l'enfant que le pere ne chastie point?

2. Aspi-

CAP. XII. | Das XII. Capitel. | Kapitola XII.

2. Aspicientes in authorem fidei & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atq; in dextera sedis Dei sedet.

2. Vnd aufffehen auff Jesum / den anfenger vnd vollender deß Glaubens / welcher / da er wol hette mügen freude haben / erduldet er das Creutz / vnd achtet der schande nicht / vnd ist gesessen zur Rechten auff dem Stul Gottes.

2. Patřijce na rozmnožitele Wijry / a dokonawatele Gežijsse: kterýžto předložiw sobě radost / pod staupil Smrt Křijže / a opowážiw se hanby / sedij na prawicy Božij.

Looking vnto Jesus the author and finisher of our faith / who for y ioye that was set before him / endured the crosse / and despised the shame / and is set at the right hand of the throne of God.

Oc see til Jhesum / som er Troens Begyndere oc Fuldkommere / huilcken der hand maatte vel hafft glæde / da leed hand Kaarsset / oc actede icke den skendzel / oc sider hoss den høyre haand paa Guds Stol.

O gladaycież się ná Jezusá zet máná / y tego ktory dokonal wiáry / ktory miásto wesela temu vstawionego / ćierpiał krzyż wzgárdził wszy stromote / y vsiadł ná práwicy stolice Bozey.

3. Recogitate enim eum qui talē sustinuit à peccatoribus adversum semetipsum contradictionem: ut ne fatigemini, animis vestris deficientes.

3. Gedencket an den / der ein solches widersprechen von den Sündern wider sich erduldet hat / daß jr nicht in ewrem mut matt werdet vnnd ablasset.

3. Protož často se nan rozpomijnayte / kterýžto takowé proti sobě samému od hřijssných trpěl domlauwánij / abyste neustáwali na swých myslijch hynauce.

Consider therefore him that endured such speaking against of sinners / least yee shoulde bee wearied and faint in your mindes.

Tencker paa den / som leed saadan en gensigelse mod sig aff Syndere / at i icke bliffue trettet eders sind / oc afflade.

A ták obáczcie ktory tho iest co thákowe przećiwieństwo ćierpiał od grzesznikow przećiwko sobie / ábyśćie mdlejąc na sercách wászych nie vstáli.

4. Nondum enim usque ad sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes.

4. Denn jhr habt noch nicht biß auffs blut widerstanden / über dem kempffen wider die Sünde.

4. Wssak gste pak gesstě než protiwili se do krwe wylitij / proti hřijchu bogugijce:

Yee haue not yet resisted vnto blood / striuing against sinne.

Thi at i stode icke end nu imod indtil Blod / i den strid mod Synden.

Jeszczeście się do krwie nie zástáwili / walcząc przećiwko grzechowi.

5. Et obliti estis consolationis, quæ vobis, tanquam filiis loquitur, dicens, Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neque fatigêris dum ab eo argueris.

5. Vnd habt bereit vergessen des trostes / der zu euch redet / als zu den kindern: Mein Sohn / achte nicht geringe die züchtigung des HERRN / vnd verzage nicht / wenn du von jm gestrafft wirst.

5. A zapomněli gste na potěssenij / kterěž yako Synuom mluwij wám / řka: Synu můg / nezamijtay kázně PAně / aniž odstupug když od něho trestán budeš.

And yee haue forgotten the consolation / which speaketh vnto you as vnto children / My sonne / despise not the chastening of the Lord / neither faint when thou art rebuked of him.

Oc i haffue allerede forglemt den Trøst / der taler til eder / som til Børn. Min søn / foracte icke HERRENS straff / oc mistrøste icke naar du straffis aff hannem.

Zápámiętaliśćie nápomnánia kthore wam iáko synom mowi / Synu moy / nie wzgárdzay karánia Pańskiego / áni vstháway ná sercu / gdy od niego bywasz karan.

6. Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit.

6. Denn welchen der HERR lieb hat / den züchtiget er / er steupet aber einen jeglichen Sohn / den er auffnimpt.

6. Nebo kohoť Bůh miluge / toho tresce / a mrská každého Syna kteréhož přigijmá.

For whome the Lorde loueth / hee chasteneth: and he scourgeth euery sonne that he receiueth.

Thi at huilcken HERREN elsker / den tucter hand / oc hand hudstryger huer den Søn / som hand anammer.

Abowiem kogo miłuie Pan / tego karze á bije káżdego syna ktorego przyimuie.

7. In disciplina perseverate. Tanquam filiis, vobis offert se Deus, quis enim filius, quem non corripit pater?

7. So jr die züchtigung erduldet / so erbeut sich euch GOtt als Kindern. Denn wo ist ein Sohn den der Vater nicht züchtiget?

7. Trwaytež w kázni. Neb Buoh wám yako Synuom se okazuge: Nebo který gest Syn gehožby netrestal Otec?

If ye endure chastening / God offreth him selfe vnto you as vnto sonnes: for what sonne is it whom the father chasteneth not?

Dersom i lide straff / da tilbiuder Gud sig eder som Børn. Thi huor er en Søn / som Faderen icke tucter?

Jesli ćierpićie karánie / ofiáruieć się wam Bog iáko synom / abowiem ktoryż iest syn ktho regoby oćiec nie karał?

יב

8 וְאֶן דְּלָא מַרְדּוּתָא
אַנְתּוּן הָי דְּבָהּ מֶתְרַדְּא כֻּל
נָשׁ הֲוֵיתּוּן לְכוּן נוּכְרָיֵא
וְלָא־בְנַיָּא׃

Ma se voi sete senza castigamento, del quale tutti sono stati partecipi. Voi sete dunque bastardi, e non veri figliuoli.

יב

8 וְאִם בְּלִי מוּסָר אַתֶּם לַאֲשֶׁר
חֻבְּרוּ כֻלָּם אָמְנָם מַמְזֵרִים אַתֶּם
וְלֹא בָנִים׃

Mas si estays fuera del castigo del qual todos los hijos han sido hechos participantes, luego adulterinos soys que no hijos.

ιϐ.

8. Εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ υἱοί.

Mais si vous estes sans discipline, dont tous sont participans, vous estes donc enfans supposés, & non point legitimes.

9 וְאֶן אַבָהַין דְּבֶסְרָא
דָּרְדִין הְווֹ לַן וּבָהְתִין הְוַין
מֶנְּהוֹן כְּמָא הָכִיל חַיָּבִינַן
דְּנֶשְׁתַּעְבַּד לַאֲבָהַין
דְּרוּחָתָא וְנִחֵא׃

Di poi noi habbiam pur hauuti per castigatori i padri de la nostra carne, & habbiangli riueriti: non ci sottometteremo noi molto piu al padre de gli spiriti, e viueremo?

9 וְאִם הָיוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּבָשָׂר
לִמְיַסְּרִים וַנְּכַבְּדֵם כַּמָּה יוֹתֵר
נִכָּנַע תַּחַת אֲבִי הָרוּחוֹת וְנִחְיֶה׃

Item, tuuimos à la verdad por castigadores à los padres de nuestra carne, y reuerenciauamos los: porque no obedeceremos mucho mejor àl Padre de los espiritus, y biuiremos?

9. Εἶτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδευτὰς, καὶ ἐνετρεπόμεθα· οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων, καὶ ζήσομεν.

Et puis nous auõs bien eu pour chastieurs les peres de nostre chair, & les auons eus en reuerence: ne serons nous point donc beaucoup plus suiets au Pere des esprits, & viurons?

10 הָנוּן גֵּיר לִזְבַן הוּ זְעוּר
אַיךְ דְּצָבֵין הְווֹ רָדִין הְווֹ לַן
אַלָהָא דֵּין לְעוּדְרָנַן דְּב
דְּנֶשְׁתַּוְתַּף לְקַדִּישׁוּתֵהּ׃

Quelli certo per pochi giorni, secondo che pareua loro ci castigauano: ma questo ci castiga in quel che ci è vtile, acciochè noi siamo partecipi de la sua santità.

10 וְהֵמָּה בְּיָמִים מְעַטִּים
כְּמַחְשְׁבוֹתָם יִסְּרוּנוּ וְהוּא אֵל־
אֲשֶׁר מוֹעִיל לְקַבֵּל אֶת־קָדְשׁוֹ׃

Y aquellos à la verdad por pocos dias nos castigauan como à ellos les parecia: mas este para lo que nos es prouechoso, es à saber, para que recibamos su sanctificacion.

10. Οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, ἐπαίδευον· ὁ δὲ, ἐπὶ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ.

Car quant à ceux-la ils nous chastioyent pour peu de temps comme bon leur sembloit, mais cestui-ci nous chastie pour nostre profit, afin que nous soyons participans de sa saincteté.

11 כֻּל מַרְדּוּתָא דֵּין בְּזַבְנָהּ
לָא מֶסְתַּבְּרָא דְּחַדוּתָא
הִי אֶלָּא דְּכַרְיוּתָא לְחַרְתָּא
דֵּין פֵּארָא דַּשְׁלָמָא
וּדְזַדִּיקוּתָא יָהְבָא לְאַילֵין
דְּבָהּ אֶתְדַּרְשׁוּ׃

Ogni castigamento al presente non pargia che sia d'allegrezza, ma di tristezza: nondimeno rende poi vn frutto pacifico di giustitia à quelli che per esso sono esercitati.

11 וְכָל־מוּסָר בְּעֵת קָמָה לֹא
נִרְאָה לִהְיוֹת שִׂמְחָה כִּי־אִם יָגוֹן
וּבְאַחֲרִית יִתֵּן פְּרִי־שָׁלוֹם וּצְדָקָה
לַאֲשֶׁר יָגְעוּ בוֹ׃

Es verdad que ningun castigo àl presente parece ser causa de gozo, sino de tristeza: mas despues fruto quietissimo de justicia dà à los que en el son exercitados.

11. Πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης.

Or toute discipline sur l'heure ne semble point estre de ioye, ains de tristesse: mais puis apres elle rend vn fruict paisible de iustice à ceux qui sont exercés par icelle.

12 מֶטּוּל הָנָא אִידַיְכוּן
מְשַׁרְיָתָא וּבוּרְכַּיְכוּן דְּע
דְּעַוְלָתָא שַׁרָּרוּ׃

Per laqual cosa leuate su le mani languide e le ginocchia disciolte.

12 לָכֵן חַזְּקוּ יָדַיִם רָפוֹת וּבִרְכַּיִם
כּוֹשְׁלוֹת אַמֵּצוּ׃

Por lo qual enhestad las manos cansadas y las rodillas descoyuntadas.

12. Διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε.

Releuez donc vos mains qui sont lasches, & vos genoux qui sont desioints.

13 וּשְׁבִילָא תְּרִיצָא עֲבֶדוּ
לְרֶגְלַיְכוּן דְּהַו דְּמָא דְּחָגִיר
לָא נֶטְעֵא אֶלָּא נֶתְאַסֵּא׃

E fate i passi dritti ai vostri piedi: acciochè quel che è zoppo non esca di via, ma piu tosto si risani.

13 פַּנּוּ דֶּרֶךְ יְהוָה יַשְּׁרוּ בָּעֲרָבָה
מְסִלָּה לְרַגְלֵיכֶם פֶּן יִעָוֶה וְיִתְעֶה
הַפִּסֵּחַ כִּי־אִם יֵרָפֵא יוֹתֵר׃

Y hazed derechos passos à vuestros pies: porque la coxera no salga fuera de camino, antes sea sanada.

13. Καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον.

Et faites les sentiers droits à vos pieds: afin que ce qui cloche ne se desuoye point, mais que plustost il soit remis en son entier.

CAP. XII.

Das XII. Capitel.

Kapitola XII.

8. Quòd ſi extra diſciplinam eſtis, cuius participes facti ſunt omnes: ergo adulteri, & non filii eſtis.

8. Seyt jr aber on zůchtigung/ welcher ſie alle ſind theilhafftig worden/ ſo ſeyt jr Baſtarte vnd nicht Kinder.

8. Pakli y wy negſteli w kázni/ kteréžto wſſyckni/ ſynowé/ včaſtni gſau/ teda gſte z cyzoložſtwa zrozeni/ a negſte Synowé.

If therefore yee bee without correction/ whereof all are partakers./ then are yee baſtardes/ and not ſonnes.

Oc ere i vden reffſelſe/ i huilcken de ere alle delactige/ da ere i Wecte oc icke børn.

A ieſli ieſteśćie bez karánia/ ktorego wßyſcy ſa vczeſthnikámi/ tuż złego łoża dżiećmi ieſteśćie á nie ſynmi.

9. Deinde patres quidem carnis noſtræ, eruditores habuimus, & reverebamur eos, num multò magis obtemperabimus Patri ſpirituum, & vivemus?

9. Auch ſo wir haben vnſere leiblich Väter zu Zůchtigern gehabt/ vnd ſie geſchewet/ ſolten wir denn nit vil mehr vnterthan ſein dem geiſtlichen Vater/ daß wir leben?

9. Potom zagiſté Rodiče tělesné měli gſme/ kteřijž nás treſtali/ a w poctiwoſti gſme ge měli: Zdaliž mnohem wijce poſſluſſni nemáme býti Otce Duchuow/ abychom žiwi byli?

Moreouer wee haue had the fathers of our bodyes which corrected vs/ and wee gaue them reuerence: ſhould we not much rather bee in ſubiection vnto the father of ſpirits/ that we might liue?

Oc haffde wi vore legemlige Fedre til Tuctere/ oc fryctede dem/ ſkulde wi icke da meget mere vere vor den aandelige Fader vnderdanige/ at wi kunde leffue?

Przytym/ mieliſmy oyce ćielesne/ ktorzy karálici ná naſ/ y bálichmy ſię/ á za ż nie dáleko więcey poddáni bedźiemy oycowi duchow/ á żyć bedźiemy?

10. Et illi quidem in tempore paucorum dierum, ſecundum voluntatem ſuam erudiebant nos: hic autem ad id quod utile eſt in recipiendo ſanctificationem eius.

10. Vnd jene zwar haben vns gezůchtiget wenig tag/ nach jrem dünncken/ diſer aber zu nutze/ auff daß wir ſeine Heiligung erlangen.

10. A onino zagiſté zakrátký čas wedlé wuole ſwé treſtali nás: ale tento tomu což geſt vžitečného/ abychom na ſebe přigijmali poſwěcenij geho.

For they verely for a fewe dayes chaſtened vs after their owne pleaſure: but hee chaſteneth vs for our profite/ that we might be partakers of his holines.

Oc ſandelige de andre tuctede oſſ i faa dage/ effter deris tycke/ men denne til nytte/ paa det wi ſkulle faa hans helliggørelſe.

Abowiem oni ná máło dni iáko ſię im widźiało nas karali/ á tenći nas karze ku pożytkowi naſzemu/ ná to ábyſmy byli vczeſtnikámi świątobliwośći iego.

11. Omnis autem diſciplina in præſenti quidem videtur non eſſe gaudii, ſed mœroris: poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam, reddet iuſtitiæ.

11. Alle zůchtigung aber/ wenn ſie da iſt/ dünncket ſie vnns nicht freude/ ſondern traurigkeit ſein. Aber darnach wirdt ſie geben eine friedſame frucht der Gerechtigkeit/ denen die da durch geübet ſind.

11. Každé pak treſtánj čaſu nynějſſiho/ nezdá ſe by bylo přijčinau radoſti/ než zámutku: ale po tomto čaſu přineſe vžitek welmi pokogný ſprawedlnoſti/ těm kteřijž w něm zkuſſeni budau?

Nowe no chaſtiſing for the preſent ſeemeth to be ioyous/ but grieuous: but afterward/ it bringeth the quiet fruite of righteouſnes/ vnto them which are thereby exerciſed.

Oc al ſtraff/ naar hand kommer/ da ſynis hand oſſ icke at vere glæde/ men bedrøffuelſe. Men der effter ſkal hand giffue den retferdigheds fredſomelige fruct/ ſom ere øffuede der vdi.

A wßelkie karánie teráźnieyßego czáſu nie zdá ſię być weſeła y owßem ſmutku/ ále potym ſpokoyny owoc ſpráwiedliwośći oddáie tym ktorzyby przez nie byli ćwiczeni.

12. Propter quod remiſſas manus & ſoluta genua erigite.

12. Darumb richtet wider auff die läſſigen Hände/ vnd die müden Knie.

12. Protož leniwých rukau a zemdlených kolen pozdwihněte.

Wherefore lift vp your hands which hang downe/ and your weake knees.

Der faare opretter igen de lade Hender/ oc de trette Knæ.

A przetoż rece oſłábione/ kolana zemdlone podnieśćie.

13. Et greſſus rectos facite pedibus veſtris: ut non claudicans quis erret, magis autem ſanetur.

13. Vnd thut gewiſſen tritt mit ewren füſſen/ daß nicht jemand ſtrauchle wie ein Lahmer/ ſondern vil mehr geſund werde.

13. A vpřijme kroky čiňte ſwýma nohama/ aby žádný z wás kulhage neblaudil/ ale raděgij byl vzdrawen.

And make ſtraight ſteppes vnto your feete/ leſt that which is halting/ be turned out of the way/ but let it rather be healed.

Oc gører viſſe trin met eders føder/ at ingen ſkal ſnuble ſom den halte/ men bliffue mere helbrede.

A czyńćie kolePe proſthe nogámi wáßemi/ izby tho co ieſt chromego nie było odwiedźione z drogi/ ále raczey było vzdrowione.

יב

14 הרטו בתר שלמא עם כל אנש ובתר קדישותא דבלעדיה אנש למרן לא חזא:

Seguitate la pace con tutti, e la santità senza laquale niuno vedrà il Signore.

14 בקשו שלום ורדפוהו עם כלם ואת־קדש אשר בלעדו איש לא יראה את־יהוה:

Seguid la paz con todos, y la sanctidad, sin la qual nadie verá àl Sennor:

14. Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον;

Pourchassez paix auec tous, & la sanctification, sans laquelle nul ne verra le Seigneur.

15 והויתון זהירין דלמא אנש ישתכח בכון דחסיר מן טיבותא דאלהא או דלמא עקרא דמררא ינפק עופיא ויהרכון ובה סגיאא נסתיבון:

Procurando che non sia veruno che manchi da la gratia di Dio: che radice alcuna d'amaritudine germinando su, non vi disturbi, e che per essa non si macchino molti.

15 והזהירו פן יחסר לאיש תחנת אלהים פן יש בכם שרש פורה ראש ולענה ובו יטמאו רבים:

Mirando bien que ninguno se aparte de la gracia de Dios: que ninguna rayz de amargura brotando hos impida, y por ella muchos sean contaminados.

15. Ἐπισκοποῦντες μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ· μή τις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ, καὶ διὰ ταύτης μιανθῶσι πολλοί.

Prenans garde que nul ne soit defaillant de la grace de Dieu: que quelque racine d'amertume bourgeonnant en haut ne vous destourbe, & que plusieurs ne soyent souillés par icelle.

16 או למא אנש משתכח בכון זני ורפא איך עסו דבחדא מאכולתא זבן בוכרותה:

Che alcun non sia fornicatore ò profano, come Esau, che per vn cibo vendè la sua primogenitura.

16 פן איש מנאף או־איש מחלל כמו עשו אשר מכר בלחם ונזיד עדשים את־בכורתו:

Que ninguno sea fornicario o prophano, como Esau, que por vna vianda vendió su primogenitura.

16. Μή τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς Ἠσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ.

Que nul ne soit paillard, ou profane, comme Esau, qui pour vne viande vendit son droict d'aisnesse.

17 ידעין אנתון גיר דאף מן בתר־כן צבא הוא דיארת בורכתא ואסתלי אתרא גיר לתיבותא לא אשכח כד בדמעא בעה:

Perche voi sapete come poi volendo egli hereditar la benedittione, fu riprouato: conciosia che non trouò luogo di penitentia, quantunque con lagrime la ricercasse.

17 ויודעים אתם כי־כאשר אבה לנחול את־הברכה נמאס כי־מקום התשובה לא מצא אף כי־בדמעות יבקשנה:

Porque ya sabeys que aun despues desseando heredar la bendicion, fue reprouado. que no halló lugar de arrepentimiento, aun que lo procuró con lagrimas.

17. Ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομῆσαι τὴν εὐλογίαν, ἀπεδοκιμάσθη· μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὗρε, καίπερ μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτήν.

Car vous sauez que mesme puis apres desirant d'heriter la benediction, il fut reietté: car il ne trouua point lieu de repentance, iaçoit qu'il l'eust demandee auec larmes.

18 לא גיר אתקרבתון לנורא דיקדא ומתגששא אף־לא לחשוכא ולערפלא ולעלעולא:

Perche voi non sete venuti ad vn monte che si tocchi con mano & al fuoco ardente, & a la nebbia, & a le tenebre, & a la tempesta.

18 כי־לא קרבתם לעלות בהר ונגוע בקצהו ויעל־עשנו כעשן הכבשן וברקים וענן כבד:

Porque no hos aueys llegado àl monte que se podia tocar y àl fuego encendido, y àl turuion, y à la escuridad, y à la tempestad.

18. Οὐ γὰρ προσεληλύθατε ψηλαφωμένῳ ὄρει, καὶ κεκαυμένῳ πυρί, καὶ γνόφῳ, καὶ σκότῳ, καὶ θυέλλῃ.

Car vous n'estes point venus à vne moutagne qui se puisse toucher à la main, ni au feu bruslant, ni au tourbillon, ni à l'obscurité & tempeste.

19 ולא לקלא דקרנא ולקלא דמלא הו דהנון דשמעוהי אשתאלו דלא נתתוסף נתמלל עמהון:

Et al suon de la tromba, & a la voce de le parole, laqual coloro che l'vdirono pregauano che non fusse aggiunta loro parola alcuna.

19 ולא אל־קול השופר הולך וחזק מאוד וקול הדברים אשר ינעו ויעמדו מרחוק השמעים ויאמרו אל־ידבר עמנו אלהים פן נמות:

Y àl sonido de la trompeta, y à la boz de las palabras. la qual los que oyeron se escusaron que no se les hablasse mas:

19. Καὶ σάλπιγγος ἤχῳ, καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρῃτήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον.

Ni au retentissement de la trompette, ni à la voix des paroles: laquelle ceux qui l'oyoyent requirent que la parole ne leur fust plus longuement adressee:

CAP. XII.

14. Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam: ſine qua nemo videbit Deũ.

Followe peace with all men/ and holines/ without the which no man ſhall ſee the Lord.

15. Contemplantes nequis deſit gratiæ Dei: ne qua radix amaritudinis ſurſum germinans impediat, & per illam inquinentur multi.

Take heede/ that no man fall away from the grace of God: let no roote of bitternes ſpring vp and trouble you/ leaſt thereby many be defiled.

16. Ne quis fornicator aut profanus ut Eſau: qui propter unam eſcam vendidit primitiva ſua.

Let there bee no fornicator/ or prophane perſon as Eſau/ which for a portion of meate ſolde his birthright.

17. Scitote enim quoniam & poſtea cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus eſt: non enim invênit pœnitentiæ locum, quanquam cum lachrymis inquiſiſſet eam.

For ye knowe how that afterward alſo when he woulde haue inherited the bleſſing/ he was reiected: for he found no place to repẽtance/ though he ſought the bleſſing with teares.

18. Non enim acceſſiſtis ad tractabilem montem, & acceſſibilem ignem, & turbinem, & caliginem, & procellam.

For yee are not come vnto the mount that might be touched/ nor vnto burning fire/ nor to blackneſſe and darkeneſſe/ and tempeſt.

19. Et tubæ ſonum, & vocem verborum, quam qui audierunt, excuſaverunt ſe, ne eis fieret verbum.

Neither vnto the ſounde of a trumpet/ and the voyce of wordes/ which they that heard it/ excuſed themſelues/ that the word ſhould not be ſpoken to them any more.

Das XII. Capitel.

14. Jaget nach dem fride gegen jederman/ vnd der Heiligung/ ohn welche wirdt niemandt den HERRN ſehen.

Staar effter Fred mod huer mand/ oc Hellighed/ vden huilcke ingen ſkal ſee HERREN.

15. Vnd ſehet darauff/ daß nicht jemand Gottes gnade verſäume. Daß nicht etwa eine bittere wurtzel auffwachſe/ vnd vnfriede anrichte/ vnd viel durch dieſelbigen verunreiniget werden.

Oc ſeer til/ at icke nogen forſømer Guds naade. At der ſkal icke nogen ſted opuoxe en bitter roed/ oc begynde wfred/ oc mange ſkulle der aff beſmittis.

16. Daß nicht jemand ſey ein Hurer/ oder ein Gottloſer wie Eſau/ der vmb einer Speiſe willen ſeine Erſtgeburt verkauffet.

At der ſkal icke nogen vere en Bolere eller en Vgudelig ſom Eſau/ der for it ſtycke Mad ſkyld/ ſolde ſin Førſtfødzel.

17. Wiſſet aber/ daß er hernach da er den ſegen ererben wolte/ verworffen iſt/ denn er fand keinen raum zur buſſe/ wiewol er ſie mit threnen ſuchte.

Oc vider/ at hand der effter bleff forſkuden/ der hand vilde arffue Velſignelſen/ Thi hand fant inted/ rum til Penitentze/ alligeuel at hand ſøcte hende met graad.

18. Denn jhr ſeyt nicht kommen zu dem Berge/ den man anrühren konte/ vnd mit Fewer brandte/ noch zu dem dunckel vñ finſterniß vnd vngewitter.

Thi at i komme icke til Bierger/ ſom mand kunde røre ved/ oc brende met Ild/ icke helder til taag oc mørckhed oc ſtorm.

19. Noch zu dem hall der Poſaunen/ vnd zur ſtimme der wort/ welcher ſich wegerten/ die ſie höreten/ daß jnen das wort ja nicht geſagt würde.

Oc ey til Baſunens liud/ oc til ordens røſt/ huilcken de forſagede/ ſom hende hørde/ at ordet io icke ſkulde ſigis dem.

Kapitola XII.

14. Pokog mẽgte ſe wſſemi/ a ſwatoſti naſleduogte/ bez kterẽhžto žádný neuzřij Boha.

Naſláduycie pokoiu ze wſzytkimi y świątobliwości bez ktorey żaden nie oglada Pana.

15. Prohledagijce/ aby žádný newypadl od miloſti Božij: aby žádný kořen hořký na horu roſta nepřekážel/ a ſkrze nẽg bylliby poſſkwrnẽni mnozý.

Pátrzac pilnie żeby ktho nie odſtał od łáſki Bożey/ iżby kthory korzeń gorzki podraſtáiac nie zatrzáſał/ y przezeńwiele ich nie było pokalanych.

16. A aby žádný nebýwal ſmilnijkem/ ani ohyzdným yako Ezau/ kterýžto za gednu krmi prodal práwo ſwẽ prworozenẽ.

Niechay niktho nie bedźie nieczyſtym/ abo ſproſnym iáko Ezau/ ktory zá potrawe iedne przedał práwo ſwoie pierworodztwá.

17. A wẽzte/ že potom žádage dẽdičnẽ wladnauti požehnánijm/ y zawržen geſt/ neb nenalezl mijſta k pokánij/ ačkoli s pláčem ho hledal.

Abowiem wiećie/ iż y potym gdy chćiał dziedziczným prawem otrzymáć błogoſłáwieńſthwo był odrzucon: bo nie znalazł mieyſcá pokutowánia/ choć onego błogoſłáwieńſtwá ze łzámi pożądał.

18. Neb nepřiſtaupili gſte k makawẽ Hoře a zapálenẽmu ohni/ a k wichru/ a k mrákotẽ/ k bauři.

Gdyżeśćie nie przyſthąpili do gory ktoreyby ſie można dotknąć/ y do ogniá rozpalonego/ y do wichru/ y do ćiemności/ y gwałtowney nie pogody.

19. A k zwuku trauby/ a k hlaſu Slow/ kterẽž kdož ſlyſſeli/ proſyli aby k nim nebylo mluweno ſlowo.

Y brzmienia traby y głoſu ſłow/ ktoryći co ſłyſzeli/ proſili áby im daley nie mowiono.

יב

20 לָא גֵּיר מְשַׁכְּחִין הֲווֹ
לְמֶסְיבָרוּ מֶדֶם דְּאֶתְפַּקַּד
דְּאָפֶן חַיוּתָא תֶּתְקַרַּב
לְוָת טוּרָא תֶּתְרְגֵם :

(Percioche non poteuan tolerare quel che si comandaua, cioè, Se vna bestia toccarà il monte, sarà lapidata ò ver trafitta con vn dardo.

21 וְהָכַנָא דְּחִיל הֲוָא
חֶזְוָא דְּמוּשֶׁא אֱמַר דְּדָחִיל
אֶנָא וְרָתִית אֶנָא :

E cosi terribil cosa era quella che appariua, che Moise disse, Io sono spauentato e tremebondo.)

22 אֶנְתּוּן דֵּין אֶתְקַרַּבְתּוּן
לְטוּרָא דְּצֶהְיוּן וְלַמְדִינְתָּא
דַּאלָהָא חַיָּא לְאוּרִשְׁלֶם
דְּבַשְׁמַיָּא וְלַכְנֻשְׁתָּא
דְּרֶבּוּתָא דְּמַלְאַכָּא :

Ma sete venuti al monte di Sion, & a la Città di Dio viuente, Ierusalem celeste, & a la congregatione d'innumerabili Angeli.

23 וְלְעֶדְתָּא דְּבוּכְרֵא
דְּמֶתְכַּתְבִין בַּשְׁמַיָּא
וְלַאלָהָא דַּיָּנָא דְּכֹל
וְלְרוּחָתָא דְּכָאנֵא
דְּאֶתְגַּמַּרוּ :

Et a la Chiesa de primogeniti, che sono scritti ne cieli, & à Dio giudice di tutti, & a gli spiriti de giusti perfetti.

24 וְלְיֵשׁוּע מֶצְעָיָא
דְּדִיַתִּקָא חַדַּתָּא וְלַרְסָס
דְּמֵה דַּמְמַלֵּל טָב מֶן הוּ
דְּהָבֵיל :

Et à IESV Mediator del nuouo Testamento, & al sangue sparso, ilqual parla migliori cose che quelle d'Abel.

25 אֶזְדַּהַרוּ הָכִיל דַּלְמָא
תֶּשְׁתַּאלוּן מֶן מַן דְּמַלֵּל
עַמְכוּן אֶן גֵּיר הָנוּן לָא
אֶתְפַּצִּיו דְּאֶשְׁתַּאלוּ מֶן
דְּמַלֵּל עַמְהוּן בַּאַרְעָא חַד
כְּמָא חָנַן אֶן נֶשְׁתַּאל מֶן
מַן דְּמַלֵּל עַמַּן מֶן שְׁמַיָּא :

Guardate di non disprezzar colui che parla: perche se quelli che disprezzoron colui che parlaua in terra, non iscamparono, molto maggiormente noi voltando le spalle à colui che parla dal cielo.

יב

20 כִּי־לֹא יָכְלוּ לְהָכִיל מַה
מְצֻוֶּה אִם־בְּהֵמָה אִם־אִישׁ
תִּגַּע בָּהָר יַד׳ סָקוֹל יִסָּקֵל (אוֹ־
יָרֹה יִיָּרֶה :)

Porque no podian tolerar loque se dezia, Item, Si bestia tocàre àl monte, sera apedreada, o passada con tardo:

21 וְכִי־חֲרָדָה הִיא הַמַּרְאֶה
וַיֹּאמֶר גַּם מֹשֶׁה מָלֵא אֲנִי חֲרָדָה
וָרַעַד :

Y tan tan terrible cosa era loque se via, que Moysen dixo, Estoy assombrado y temblando.

22 כִּי־אִם קְרַבְתֶּם אֶל־בֵּית
צִיּוֹן וְאֶל־עִיר אֵל־חַי אֶל־
יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר מֵעַל־הַשָּׁמַיִם
אֶל־עֲדַת רִבְבוֹת הַמַּלְאָכִים :

Mas aueys hos llegado àl monte de Sion, y à la ciudad del Dios Biuo Ierusalem la celestial, y à la compannia de muchos millares de Angeles.

23 וּקְהַל הַבְּכוֹרִים הַכְּתוּבִים
בַּשָּׁמַיִם אֶל־אֱלֹהִים הַשּׁוֹפֵט
כֻּלָּם וְאֶל־רוּחוֹת הַצַּדִּיקִים
וּתְמִימִים :

Y la cōgregacion de los Primogenitos que estan tomados por lista en los cielos, y al juez de todos Dios, y à los Espiritus de los justos ya perfectos.

24 וְאֶל־אִישׁ בֵּינַיִם וּבַעַל בְּרִית
הַחֲדָשָׁה יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְאֶל־
דְּמֵי נִדָּה הַצּוֹעֲקִים טוֹב מִקּוֹל
דְּמֵי הֶבֶל :

Y àl Mediador del nueuo Testamento, Iesus: y à la sangre del esparzimiento que habla mejor: que la de Abel.

25 וּרְאוּ וְהִשָּׁמְרוּ פֶּן תִּמְרְדוּ
עַל־אֲשֶׁר מְדַבֵּר עִמָּכֶם וְאִם
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר מָרְדוּ עַל־הַמְדַבֵּר
אִתָּם בָּאָרֶץ לֹא יָכְלוּ לָנוּס כַּמָּה
יוֹתֵר אֲנַחְנוּ אִם נִמְרֹד עַל־אֲשֶׁר
מִשָּׁמַיִם מְדַבֵּר אֵלֵינוּ :

Mirad que no recuseys àlque habla. Porque si aquellos no escaparon que recusaron àlque hablaua en la tierra en el nombre de Dios, mucho menos escaparemos nosotros, si desecharemos àlque nos habla de los cielos.

ιβ΄.

20. Οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον, κἂν θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται, (ἢ βολίδι κατατοξευθήσεται.)

Car ils ne pouuoyent porter ce qui estoit enioint, assauoir, Si mesmes vne beste attouche la montagne, elle sera lapidee, ou percee d'vn dard.

21. Καί, οὕτω φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον, Μωσῆς εἶπεν, ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος.

Et Moyse tant estoit terrible ce qui apparoissoit dit, Ie suis espouuanté, & en tremble tout.

22. Ἀλλὰ προσεληλύθατε Σιὼν ὄρει, καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων πανηγύρει.

Ains vous estes venus à la montagne de Sion, & à la cité du Dieu viuant, à la Ierusalem celeste, & a l'assemblee aux milliers d'Anges.

23. Καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων, καὶ κριτῇ θεῷ πάντων, καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων.

Et à l'Eglise des premiernés qui sont escrits és cieux, & à Dieu qui est iuge de tous, & aux esprits des iustes sanctifiés:

24. Καὶ διαθήκης νέας μεσίτῃ ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ κρείττονα λαλοῦντι παρὰ τὸν ἄβελ.

Et à Iesus Mediateur de la nouuelle alliance, & au sang de l'aspersion, prononçant meilleures choses que celui d'Abel.

25. Βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἔφυγον, τὸν ἐπὶ τῆς γῆς παραιτησάμενοι χρηματίζοντα· πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς, οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι.

Voyez que ne mesprisiés celui qui parle: car si ceux-la qui mesprisoyent celui qui parloit sur la terre, ne sont point eschappés, nous serons punis beaucoup plus, si nous-nous destournons de celui qui parle de cieux?

CAP. XII. — Das XII. Capitel. — Kapitola XII.

20. Non enim portabant quod dicebatur, Et ſi beſtia tetigerit montem, lapidabitur (*vel confodietur iaculis.*)

For they were not able to abide that which was commanded/ Yea/ though a beaſt tough the mountaine it ſhal bee ſtoned/ or thruſt through with a dart.

20. Denn ſie mochtens nicht ertragen was da geſagt ward. Vnd wenn ein Thier den Berg anrürete/ ſolte es geſteiniget/ oder mit einem Geſchoß erſchoſſen werden.

Thi de kunde icke fordrage/ det ſom bleff ſagd. Oc naar ſom it Diur rørde ved Bierget/ da ſkulde det ſtenis/ eller ſkiudis met it Skud.

20. Neb nemohli ſneſti toho co bylo prawweno/ a dotkneli ſe howado hory/ budeť vkamenowáno.

Abowiem nie mogli znieść thego co im roſkázowano/ ieſliby ſie bydle gory dothknelo/ bedzie vkámionowáno/ ábo pociſkiem przebito.

21. Et ita terribile erat quod videbatur. Moyſes dixit: Exterritus ſum & tremebundus.

And ſo terrible was the ſight which appeared/ that Moſes ſaide/ I feare & quake.

21. Vnd alſo erſchrecklich war das Geſichte/ das Moſes ſprach: Ich bin erſchrocken/ vnd zittere.

Oc den Syn vaar ſaa forferdelig/ at Moſe ſagde Jeg er forferdet oc beffrer.

21. A tak hrozně bylo to což widěli/ že y Moyžiſs řekl: Lekl gſem ſe až ſe y třeſu.

A Moizeſz/ przeto iż ták ſtráſzne bylo widzenie ktore ſie okázowálo/ rzekł/ Zlekłem ſie y zádrżałem.

22. Sed acceſſiſtis ad Sion montem, & civitatem Dei viventis, Ieruſalem cæleſtem, & multorum millium angelorum frequentiam.

But ye are come unto the mount Sion/ and to the citie of the living God/ the celeſtiall Ieruſalem/ and to the company of innumerable Angels.

22. Sondern jr ſeyt kommen zu dem Berge Zion/ vnd zu der Statt des lebendigen Gottes/ zu dem himliſchen Jeruſalem/ vnd zu der menge viler tauſend Engel.

Men i ere komne til Zions Bierg/ oc til den leffuende Guds Stad/ til det himmelſke Jeruſalem/ oc til mange tuſinde Englis mangfoldighed.

22. Ale přiſtaupili gſte k hoře Syonu/ a k Měſtu Boha žiwého Geruzalému Nebeſkému/ a k přijtomnoſti mnoho Tiſýcuow Angelůw.

Aleśćie przyſzli do gory Syon/ y do miáſtá Bogá żywego/ do Jeruzalem niebieſkiego/ y do zgromádzenia niezliczonych Anioł[ó]w.

23. Et eccleſiam primitivorum, qui conſcripti ſunt in cælis, & iudicem omniũ Deum, & ſpiritus iuſtorum perfectorum.

And to the congregation of the firſt borne/ which are written in heauen/ and to God the iudge of all/ and to the ſpirits of iuſt and perfect men.

23. Vnd zu der gemeine der Erſtgebornen/ die im Himmel angeſchriben ſind/ vnd zu Gott dem Richter über alle/ vnd zu den Geiſtern der volkommenen Gerechten.

Oc til de Forſtføddis menighed/ ſom ere beſcreffne i Himmelen/ oc til Gud ſom er en Dommere offuer alle/ oc til de fuldkomne Retferdigis Aander.

23. A k Cyrkwi prworozených kteřijž zapſáni gſau w Nebeſých/ a k Bohu Saudcy wſſech Lidij/ a k Duchuom ſprawedliwých a dokonalých.

Y do zboru pierworodnych ktorzy ſą ſpiſani w niebie/ y do Bogá ſędziego wſzythkich/ y do duchow ſpráwiedliwych y doſkonáłych.

24 Et teſtamenti novi mediatorem Ieſum, & ſanguinis aſperſionem meliùs loquentem quàm Abel.

And to Jeſus the Mediatour of the new Teſtament/ and to the blood of ſprinckling that ſpeaketh better thinges then that of Abel.

24. Vnd zu dem Mitler des newen Teſtaments Jeſu/ vnd zu dem Blut vnd der Beſprengung/ das da beſſer redet denn Habels.

Oc til det ny Teſtamentis Meglere Jeſum/ oc til det blod oc den beſtenckelſe/ ſom taler bedre/ end Abels.

24. A k Smijřcy nowého Zákona Gežijſſowi/ a k wylitij Krwe geho/ kteráž lépe mluwij nežli Krew Abelowa.

Y do Jezuſá pośrzednika nowego Teſtámentu/ y do krwie pokropienia/ ktora zacnieyſze rzeczy mowi/ niżli mowilá krew Ablowá.

25. Videte ne recuſetis loquentem. Si enim illi non effugerunt, recuſantes eum qui ſuper terram loquebatur: multo magis nos, qui de cælis loquentem nobis, avertimus.

See that ye deſpiſe not him that ſpeaketh: for if they eſcaped not that refuſed him/ that ſpake on earth: much more ſhall wee not eſcape/ if wee turne away from him/ that ſpeaketh from heauen.

25. Sehet zu/ daß jhr euch deß nicht wegert/ der da redet. Denn ſo jene nicht entflohen ſind/ die ſich wegerten/ da er auff Erden redet/ vil weniger wir/ ſo wir vns deß wegern/ der vom Himmel redet.

Seer til/ at i forſage icke/ den ſom taler. Thi at vndflyde icke de andre/ ſom ſtode imod/ der hand talede paa Jorden/ Da ſkulle wi meget mindre/ om wi ſtaa imod hannem/ ſom taler aff Himmelen.

25. Wizte abyſſte neodpijrali tomu kterýž wám mluwij. Neb poněwádž onino neuſſli/ pomſty/ kteřijž odpijrali tomu kterýž na Zemi mluwijwal k nim: mnohem wijce my neposlechnemeli toho kterýž s Nebe mluwil k nám.

Pátrzayćie ábyśćie tym nie wzgárdzili ktho[r]y mowi/ abowiem ieſli ći nie vſzli kthorzy odrzucáli tego ktory mowil ná ziemi/ dáleko wiecey my ieſli ſie odwrácamy od tego ktory z niebá ieſt.

יב

26 איגא דקלה ארעא אזיע השא דין מלך ואמר דתוב חדא זבן אנא אזיע לא בלחוד ארעא אלא אף שמיא :

La cui voce allora commosse la terra, ma hora ci ha fatto intendere, dicendo: Ancor vna volta io commouerò non solamente la terra, ma ancora il cielo.

27 הדא דין דאמר חדא זבן מחויא שוחלפא דהנון דמתתזיעין מטול דעבידא אנון דנקוון הנון דלא מתתזיעין :

Hor questo ch'ei dice, Ancor vna volta, significa l'abolitione dele cose che sono instabili come di quelle che sono state fatte: accioche restino quelle che sono immutabili.

28 ומטול הכיל דקבלן מלכותא לא מתתזיעא ניאחוד טיבותא דבה נשמש ונשפר לאלהא בתחמצתא ובדחלתא :

Per laqual cosa pigliando il regno, che non puo essersi mosso, riteniamo la gratia per laqual noi seruiamo à Dio in modo che li siamo grati con ogni riuerentia e timore.

29 אלהן גיר נורא הו אכלתא :

Perche il nostro Iddio è vn fuoco che consuma.

יב

26 אשר קולו אז הרעיש את הארץ ועתה כה אמר יהוה צבאות לאמר עוד אחת מעט היא ואני מרעיש לא לבד את הארץ כי אם גם את השמים :

La boz delqual entonces commouióla tierra: mas aora ha denunciado diziendo, Aun vna vez, y yo commoueré no solamente la tierra mas aun el cielo.

27 וכי אמר עוד אחת מחוה את חליפת הנעים ונדים המשתנים כמו העשויים אשר יעמדו האלה אשר לא ימוטו לעולם :

Y lo que dize, Aun vna vez, declara el quitamiento de las cosas mouibles como de cosas hechizas, paraque queden las que son firmes.

28 על כן בקחתנו מלכות אשר לא תמוט ישלנו תחנה אשר בה נעבוד את אלהים ביראה ונגיל ברעדה :

Ansique tomando el Reyno immobil, retengamos la gracia por laqual siruamos à Dios agradandole con temor y reuerencia.

29 כי יהוה אלהינו אש אכלה הוא אל קנא :

(Porque Iehoua nuestro Dios es fuego que consume:)

ιβ'.

26. Οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλευσε τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελται, λέγων, ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν.

Duquel la voix esmeut lors la terre: mais maintenant il a denoncé, disant, Encore vne fois, i'esmouuerai non seulement la terre, mais aussi le ciel.

27. Τὸ δὲ, ἔτι ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μετάθεσιν, ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα.

Or ce mot, Encores vne fois, signifie l'abolition des choses qui sont instables, comme de celles qui ont esté faites de main, afin que celles qui sont immuables, demeurent:

28. Διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες, ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ θεῷ μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας.

Parquoi apprehendans le royaume qui ne peut estre esbranlé, retenons la grace par laquelle nous seruiõs à Dieu, tellement que nous lui soyons agreables auec reuerence & crainte.

29. Καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον.

Car aussi nostre Dieu est vn feu consumant:

יג

1 חובא דאחא יקתר בכון :

La charita fraterna stia salda tra voi.

2 ורחמותא דאכסניא לא תטעון בהדא גיר שוו אנשא דכל לא רגישין יקבלון מלאכא :

Non vi dimenticate de l'hospitalità, percioche per questo alcuni, non sapendolo, hanno riceuuti in albergo gli Angeli.

3 עהדו לאילין דאסירין איך הו דעמהון אסירין אנתון אתדכרו לאילין דאליצין איך אנשא דבסרא לבישין אנתון :

Ricordateui de prigioni, come se voi foste prigioni insieme con loro: e di quei che sono afflitti, come quelli che sete ancor voi nel corpo.

יג

1 האחוה אשר ביניכם לא יופר :

La Charidad de la hermandad permanezca.

2 אל תשכחו ללון את הארחים ברוח נדבה כי בדבר הזה אנשים בבלי דעת הלינו את המלאכים :

De la hospitalidad no hos oluideys: porque por esta algunos auiendo hospedado Angeles, fueron guardados.

3 זכרו את האסורים כמוכם אסורים ואת המענים כמוכם הוים בבשר :

Acordaos de los presos como presos juntamente con ellos: y de los trabajados, como tambien vosotros mismos soys del cuerpo.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Ἡ φιλαδελφία μενέτω.

Que l'amour fraternelle demeure.

2. Τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες, ξενίσαντες ἀγγέλους.

N'oubliez point l'hospitalité. Car icelle quelques vns ont logé des Anges, n'en sachans rien.

3. Μιμνήσκεσθε τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεμένοι· τῶν κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι.

Ayez souuenance des prisonniers, cōme si vous estiez emprisonnés, auec eux: & de ceux qui sont tormentés cōme vous-mesmes aussi estans du mesme corps.

CAP. XII.

26. Cuius vox movit terram tunc: nunc autem repromittit, dicens, Adhuc semel: & ego movebo non solum terram, sed & cælum.

Whose voyce then shooke the earth/ and nowe hath declared / saying / Yet once more will I shake /not the earth onely/but also heauen.

27. Quod autem adhuc semel dicit: declarat mobilium translationem tanquã factorum, ut maneant ea quæ sunt immobilia.

And this word/Yet once more/ signifieth the remouing of those thinges/ which are shaken/as of thinges which are made with handes / that the thinges which are not shaken/ may remaine.

28. Itaque regnum immobile suscipientes, habemus gratiam: per quam serviamus placentes Deo, cum metu & reverentia.

Wherefore seeing we receiue a kingdom/which cannot be shaken/let vs haue grace / whereby wee may so serue God/ that wee may please him with reuerence and feare.

29. Etenim Deus noster ignis consumens est.

For euen our God is a consuming fire.

CAP. XIII.

CHaritas fraternitatis maneat in vobis.

Let brotherly loue continue.

2. Et hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim placuerunt quidam, angelis hospitio receptis.

Bee not forgetfull to lodge strangers: for thereby some haue receiued Angels into their houses vnwares.

3. Mementote vinctorum, tanquam simul vincti: & laborantium, tanquam & ipsi in corpore morantes.

Remember them that are in bondes/as though ye were bound with thẽ & them that are in affliction / as if ye were also afflicted in the body.

Das XII. Capitel.

26. Welches stimme zu der zeit die Erde bewegt. Nun aber verheisset er vnd spricht: Noch einmal wil ich bewegen/nicht allein die Erden/sondern auch den Himmel.

Huess rost paa den tid rørde Jorden. Men nu loffuer hand/ oc siger/ Jeg vil end gong røre/ icke aleniste Jorden/ men ocsaa Himmelen.

27. Aber solchs noch einmal/zeiget an/ daß das bewegliche soll verendert werden/als das gemacht ist/auff daß da bleibe das vnbewegliche.

Men saadant/ end en gong/ giffuer til kende/ At det rørelige skal foruendis/ som det gjort er/ Paa det at det vrørelige skal bliffue.

28. Darumb/ dieweil wir empfahen ein vnbeweglich Reich/haben wir gnade/ durch welche wir sollen Gott dienen/ jhm zugefallen/mit zucht vnd forcht.

Efterdi wi faa da it vrørelig Rige da haffue wi naade/ formedelst huilcken wi skulle tiene Gud/ vere hannem behagelige met tuct oc frycт.

29. Denn vnser Gott ist ein verzehrend Fewr.

Thi vor Gud er en fortærende Ild.

Das XIII. Capitel.

Bleibt vest in der Brüderlichen Liebe.

Bliffuer stadiget broderlig kærlighed.

2. Gastfrey zu sein vergesset nicht/ denn durch das selbige haben etliche/ ohn jr wissen Engel beherberget.

Forglemmer icke at sene gerne Huss/ thi der met haffue nogle lent Engle Huss/oc viste det icke.

3. Gedencket der Gebundenen/ als die mitgebundene/ vnnd dere die trübsal leiden/als die jr auch noch im Leibe lebet.

Tencker paa de Bundne/ som de Metbundne oc paa dem/ som lide drøffuelse/ Som de der oc end nu leffue i Legemet.

Kapitola XII.

26. Gehož hlas tehdáž hýbal Zemij: Ale nynij zaslibugekta/ Gesstě gednau/ a ýáž pohnu ne toliko Zemij/ ale y Nebem.

Ktorego głos zátrzasnal ziemia/ ale theraz opowiedział mowiąc/ iesscze ia raz zátrzasnę nie thylko ziemią ale też y niebem.

27. W tom pak že prawj/ Gesstě gednau/ okazuge že má býti něyaké změnění wěcý pohnutedlných/ yakožto včiněných/ aby zuostaly ty wěcy/ kteréž gsau nepohnutedlné.

A ono słowo/ iesscze raz/ znáczy odiecie rzeczy chwieiacych sie/ tako tych ktore sa vczynione/aby zostały ty ktore są trwale.

28. A tak my Králowstwij nepohnutedlné přigmauce/ máme milost/ skrze kterauž to líbijce se Bohu/ služme gemu s bázníj a s poctiwostij.

A przeto przyimuiac krolestwo ktore nie może być poruszone/ trzymaymy łaske przez ktora ták służmy Bogu/ ábyśmy sie iemu podobáli z vczciwościa y z bogoboyności.

29. Neb zagisté Bůh náš oheň spalugijcý gest:

Abowiemći Bog nász iest ogniem trawiacym.

Kapitola XIII.

LAska Bratrská budiž mezy wámi.

NIechay miłość bráterska trwa.

2. A na přijwětiwost k pocestným nezapomijnayte/ skrze ni zagisté někteřij newědauce Angely do hospody přigijmali.

Nie zápominaycie przymowánia gości/ ábowiem przez tho niektorzy nie wiedząc przyięli Anioly.

3. Pamatugte na wězně/ yakobyste spolu wězňowé byli: a na pracowité/ yakožto y sami w těle bydlijce.

Pamiętaycie ná więźnie tákobyście byli wespoł z nimi więźniámi/ y ná ty ktorzy bywáia vtrapieni/ tákobyście ná ciele vtrapieni byli.

יג

4 מיקרו זוגא בכל
וערסהון דכיא הי לזני
הין ולגירא דאן אלהא :

4 מטת המשכב תהי־ביקר
בכלם והעונה בלי־מום כי־
את־קדשים ומנאפים ישפוט
יהוה :

ιγ´.

4. Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος· πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός.

Il matrimonio è honoreuole in tutti, e il letto immaculato: ma Iddio giudicarà i fornicatori e gli adulteri.

Venerable es en todos el Matrimonio, y la cama sin mancha: mas à los fornicarios y adulteros juzgará Dios.

Honorable est le mariage entre tous, & la couche sans macule: mais Dieu iugera les paillards & les adulteres.

5 לא הוא רחם כספא
רעינכון אלא יספק לכון
מדם דאית לכון הו גיר
מריא אמר דלא אשבקך
ולא ארפא בך אידיא :

5 בדרככם לא תבקשו כסף
יהי־דיכם בקמים לפניכם
כי־הוא אמר לא ארפך ולא
אעזבך :

5. Ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος· ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν· αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν, οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ᾽ οὐ μή σε ἐγκαταλίπω.

I vostri costumi siano senza auaritia, contentandoui de le cose presenti: percioche esso Signore ha detto. Io non ti lasciarò, ne t'abbandonarò.

Sean las costumbres sin auaricia, contentos de lo presente: porque el dixo, No te desampararé, ni te dexaré:

Que vos meurs soyant sans auarice, estans contens de ce que vous auez presentement: car lui mesme a dit, Ie ne te delaisserai point, ni ne t'abandonnerai point:

6 ואית לן דנאמר תכילאית
מרי מעדרני לא אדחל
מנא עבד לי בר נשא :

6 כן אשר בבטחון נוכל לדבר
יהוה לי בעזרי לא אירא מה־
יעשה לי אדם :

6. Ὥστε θαῤῥοῦντας ἡμᾶς λέγειν, κύριος ἐμοὶ βοηθὸς, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος.

In modo che noi possiamo dir securamente, Il Signore m'è in aiuto, onde non temerò cosa che l'huomo mi faccia.

De tal manera que digamos confiadamente, El Sennor es mi ayudador: no temeré lo que me hará hombre.

Tellement que nous pouuons dire en asseurance, Le Seigneur m'est en aide: dont ie ne craindrai chose que l'hōme me puisse faire.

7 הויתון עהדין
למדברניכון אילין דמללו
עמכון מלתא דאלהא
אתבקו בשולמא
דדובריהון ומרו
בהימנותהון :

7 זכרו לפקידיכם אשר דברו
אליכם את־דבר אלהים
והביטו בדרך הליכותם ולכו
בעקבות אמונתם :

7. Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς. μιμεῖσθε τὴν πίστιν.

Ricordateui di quelli che son preposti al vostro gouerno, i quali v'hanno parlata la parola di Dio: de quali imitate la fede, considerando qual sia stato l'esito de la lor conuersatione.

Acordahos de vuestros Pastores, que hos hablaron la palabra de Dios. la fe de los quales imitad considerando qual aya sido la salida de su conuersacion.

Ayez souuenãce de vos conducteurs, qui vous ont porté la parole de Dieu: desquels ensuiuez la foy, considerans quelle a esté l'issue de leur conuersation.

8 ישוע משיחא אתמל
ויומנא והויו ולעלם :

8 כי־ישוע המשיח תמול והיום
הוא לעולם :

8. Ἰησοῦς χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Iesu Christo che fu hieri & hoggi, è il medesimo ancor ne secoli.

Iesus el Christo ayer, y oy: el mismo tambien es por siglos.

Iesus Christ a esté le mesme hier & auiourd'hui, & l'est aussi eternellement.

9 ליולפנא נוכריא
ומשחלפא לא תתדברון
שפיר הו גיר דבטיבותא
נשרר לבותן ולא
במאכלתא מטול הלא
אתעדרו אילין דהלכו ב
בהין :

9 בלמודים מתחלפים וחדשים
לא תתעתעו כי־טוב בתחנה
לסעד לבבכם ולא במאכלים
אשר לא הועילו להולכים בם :

9. Διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ περιφέρεσθε. καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατήσαντες.

Non vi andate aggirando con varie e straniere dottrine. E buona cosa è che il cuor si confermi con la gratia, e non con cibi, i quali non hanno punto giouato à quelli che vi si sono occupati.

Nó seays sacados del camino por doctrinas diuersas y estrannas: porque buena cosa es affirmar el coraçon en la gracia, no en viandas, que nunca aprouecharon à los que anduuieron en ellas.

Ne soyez point emportés ça & là par doctrines diuerses & estranges: car il est bon que le cœur soit affermi par grace, non point par viandes, lesquelles n'ont de rien profité à ceux qui s'y sont occupés.

4. Hono-

CAP. XIII.

4. Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. Fornicatores enim & adulteros iudicabit Deus.

Marriage is honourable among all / and the bed vndefiled: but whoremongers and adulterers God will iudge.

5. Sint mores ſine avaritia: contenti præſentibus, ipſe enim dixit: Non te deſeram, neque derelinquam.

Let your conuerſation bee without couetouſnes/ and be content with thoſe thinges that ye haue: for he hath ſaid/ I wil not faile thee/ neither for,ake thee.

6. Ita ut confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo.

So that we may boldely ſay / The Lord is mine helper/ neither will I feare what man can do vnto me.

7. Mementote præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei: quorum intuentes exitum converſationis, imitamini fidem.

Remember them which haue the ouerſight of you / which haue declared vnto you the worde of God: whoſe faith folow / conſidering what hath bene the ende of their conuerſation.

8. Ieſus Chriſtus heri & hodie: ipſe & in ſecula.

Jeſus Chriſt yeſterday/ and to daye/ the ſame alſo is for euer.

9. Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Optimum eſt enim, gratia ſtabiliri cor, non eſcis: quæ non profuerunt ambulantibus in eis.

Bee not caryed about with diuers and ſtrange doctrines: for it is a good thing that the heart bee ſtabliſhed with grace/ and not with meates / which haue not profited them that haue bene occupied therein.

Das XIII. Capitel.

4. Die Ehe ſoll ehrlich gehalten werden bey allen/ vnd das Ehebett vnbefleckt. Die Hurer aber vnd die Ehebrecher wird Gott richten.

Ecteſkaſ ſkal holdis erligt hoſſalle / oc den ecte Seng vbeſmittet. Men Bolere oc Haarkarle ſkal Gud dømme.

5. Der wandel ſey ohn Geitz / vnd laſſet euch benügen an dem/ das da iſt/ denn er hat geſagt: Ich will dich nicht verlaſſen noch verſäumen.

Eders omgengelſe ſkal vere vden Gerighed/ oc lader eder nøye met det ſom der er/ thi hand haffuer ſagd/ ieg vil icke forlade / oc ey forſøme dig.

6. Alſo/ daß wir dörffen ſagen: Der HERR iſt mein Helffer / vnd wil mich nicht fürchten / was ſolt mir ein Menſch thun?

Saa / at wi driſtis til at ſige / HERREN er min Hielpere / oc ieg vil icke fryctє mig / huad ſkulde it Menniſke gøre mig?

7. Gedencket an ewer Lehrer / die euch das wort Gottes geſagt haben / welcher ende ſchauet an/ vnd folget jhrem Glauben nach.

Tencker paa eders Lærere / ſom haffue ſagd eder Guds ord / huilckis endeligt i ſkulle ſee til / oc effterfølger deris Tro.

8. Jeſus Chriſtus/ geſtern vnd heute/ vnd derſelbige auch in ewigkeit.

Chriſtus Jheſus / i gaar oc i dag / oc den ſamme oc ſaa til euig tid.

9. Laſſet euch nicht mit mancherley vnnd frembden Lehren vmbtreiben. Denn es iſt köſtlich ding / daß das hertz veſte werde / welches geſchicht durch Gnade/ nit durch Speiſen/ davon keinen nutz haben/ ſo damit vmbgehen.

Lader eder icke omdriffue met mangehonde oc fremmet Lærdom. Thi det er kaaſtelig ting/ at hiertet bliffuer ſtadigt / huilcket der ſkeer formedelſt Naade / icke ved Mad / Huor aff de haffue ingen nytte / ſom der met omgaaſſ.

Kapitola XIII.

4. Budiž mezy wſſemi wážmi poctiwé Manželſtwo / á Lože nepoſſkwrněné. Neb Smilnijky a cyzoložnijky ſauditi bude Buoh.

Poczćiwe ieſt małżeńſtwo miedzy wſzytkimi / y łoże nie pokalane / á nierządniki y cudzołożniki oſadzi Bog.

5. Budtež mrawnij bez lakomſtwij / doſti magijce na tom což máte: Onť zagiſté řekl: Nenechám tebe ani opuſtijm.

Obyczáie wáſze niech bedą oddálone od łakomſtwá: Przeſtáwayćie ná teráznieyſzych rzeczách bo on rzekł Nie opuſzczę ćię ani ćię zoſtáwię.

6. Tak abychom s dauffánijm řijkali: PAN mi ſpomocnijk geſt / nebudu ſe báti aby mi co mohl včiniti člowěk.

Ták iż śmiele mowimy / Pan mi ieſt pomocnikiem / áni ſie bác bedę coby mi vczynił człowiek.

7. Pamatugtež na Zpráwce waſſe kteřijž mluwili wám Slowo Božij: na gijchžto patřjce konec a obcowánij žiwota / náſledugtež Wijry.

Pámiethayćie ná wodze waſze ktorzy wám mowili ſłowo Boże / á wiáry ich náſláduiećie / obacżáiac co zá koniec był obcowánia ich.

8. Gežjſs Kryſtus geſt wčerá y dnes / on též y na wěky.

Jezus Kryſtus wczorá y dźiś / tenże też ieſt ná wieki.

9. Učenijm rozličným a hoſtinſkým nedayte ſe ſwoditi. Wýborněť geſt zagiſté / miloſtij vpewniti Srdce / a ne pokrmy / kteřijž neproſpěli těm kteřijž w nich chodili.

Náukam rozmáithym y cudzym nie dayćie ſie vnośić: ábowiem dobra rzecz ieſt / áby ſerce było vtwierdzone łáſką / nie pokármy / ktore nie pomogły thym co ſie imi báwili.

יג

10 אית לן דין מדבחא דלא שליט למאכל מנה להנון דבמשכנא משמשין :

Noi habbiamo vn altare, delqual non hanno potestà di mangiare quelli che seruono al tabernacolo.

11 חיותא גיר הלין דמעל הוא דמהין רב כומרא לבית מקדשא חלף חטהא בסרהין יקד הוא לבר מן משריתא :

Imperoche i corpi de gli animali, il sangue dequali si porta dal Pontefice dentro ai luoghi Santi per il peccato, s'abbruciauano fuor de le tende.

12 מטול הנא ישוע דיקדש לעמה בדמה לבר מן מדינתא חש :

Per laqual cosa IESV ancora, per santificare il popolo col suo proprio sangue, patì fuor de la porta.

13 ואף חנן חביל נפוק לותה לבר מן משריתא כד לבישין חסדה :

Vsciamo dunque à lui fuor de le tende, portando il suo obbrobrio.

14 ליתלן גיר מדינתא המקויא הרכא אלא לאידא דעתידא מסכינן :

Percioche noi non habbiamo quì città che sia durabile: ma cerchiam quella che ha à venire.

15 ובאידה נסק דבחא דתשבוחתא בכל זבן לאלהא דאיתיה פארא דספותא דמודין לשמה :

Per lui dunque offeriamo sempre à Dio sacrifitio di laude, cioè il frutto de le labra che confessano il suo Nome.

16 ולא תטעון מרחמנותא ושותפותא דמסכנא בהלין דבחא שפר אנש לאלהא :

Non vi dimenticate de la beneficentia, e de la communicatione, perche Iddio si diletta diletta di tali sacrifitij.

יג

10 כי יש לנו מזבח אשר לא יש להם שלטון לאכל ממנו המשרתים באהל :

Tenemos altar, delqual no tienen facultad de comer losque siruen àl Tabernaculo.

11 כי החיות אשר דמהן יורם על החטאה בקדש בידי כהן גדול פגריהן נשרפו מחוץ למחנה :

Porque los animales la sangre de los quales es metida por el peccado en el Sanctuario por el Pontifice, los cuerpos de estos son quemados fuera del real.

12 על כן גם ישוע אשר יקדיש את העם בדם נפשו מחוץ שער העיר ענה :

Por loqual tambien Iesus, para sanctificar el pueblo por su propria sangre, padeció fuera de la puerta.

13 לכן מעת נצא אליו חוצה למחנה ונסבל את חרפתו :

Salgamos pues à el fuera del real lleuando su vituperio.

14 כי לא יש לנו פה עיר עומדת כי אם מבקשים אנחנו את עתידה :

Porque no tenemos aqui ciudad permaneciente, mas buscamos la por venir.

15 לכן בידו נעלה זבח תודה בכל עת לאלהינו זה הוא את פרי שפתים להודות לשמו :

Ansique offrezcamos por medio de el à Dios siempre sacrificio de alabança, es à saber, fruto de labios que confiessen à su Nombre.

16 אך לעשות טובה וצדקה לא תשכחו כי בזבחים כאלה רוצה אלהים :

Item, del bien hazer y de la communicacion no hos oluideys: porque de tales sacrificios se agrada Dios.

ιγ'.

10. Ἔχομεν θυσιαστήριον ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν οἱ ἐξουσίαν τῇ σκηνῇ λατρεύοντες.

Nous auons vn autel duquel n'ont point puissance de manger ceux qui seruent au Tabernacle.

11. Ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς.

Car les corps des bestes des desquelles le sang est apporté pour le peché par le souuerain Sacrificateur dedans le sanctuaire, sont bruslés hors du camp.

12. Διὸ καὶ Ἰησοῦς ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαόν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε.

Pourtant aussi Iesus, afin qu'il sainctifiast le peuple par son propre sang, a souffert hors la porte.

13. Τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες.

Par ainsi sortons vers lui hors du camp, portans son opprobre.

14. Οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν.

Car nous n'auons point ici de cité permanente: mais nous recerchons celle qui est à venir.

15. Δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέσεως διὰ παντὸς τῷ θεῷ, τουτέστι, καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Offrons donc par icelui sacrifice de louange à tousiours à Dieu, c'est à dire, le fruict des leures confessans son Nom.

16. Τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ θεός.

Or ne mettez en oubli la beneficence & communication: car Dieu prend plaisir à tels sacrifices.

CAP. XIII.

10. Habemus altare: de quo edere non habent poteſtatem qui tabernaculo deſerviunt.

Wee haue an altar whereof they haue no authoritie to eate which ſerue in the tabernacle.

11. Quorum enim animalium infertur ſanguis pro peccato in ſancta per pontificem, horum corpora cremantur extra caſtra.

For the bodies of thoſe beaſtes whoſe blood is brought into the Holie place by the high Prieſt for ſinne / are burnt without the campe.

12. Propter quod & Ieſus, ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt.

Therefore euen Jeſus / that hee might ſanctifie ÿ people with his owne blood / ſuffred without the gate.

13. Exeamus igitur ad eum extra caſtra: improperium eius portantes.

Let vs go forth therefore out of the campe, bearing his reproch.

14. Non enim habemus hîc manentem civitatem: ſed futuram inquirimus.

For here haue we no continuing citie: but we ſeeke one to come.

15. Per ipſum ergo offeramus hoſtiam laudis ſemper Deo, id eſt, fructum labiorum confitentium nomini eius.

Let vs therefore by him offer the ſacrifice of praiſe alwayes to God / that is / the fruite of the lippes / which confeſſe his Name.

16. Beneficentiæ autem & communionis nolite obliviſci, talibus enim hoſtiis promeretur Deus.

To do good / and to diſtribute forget not: for with ſuch ſacrifices God is pleaſed.

Das XIII. Capitel.

10. Wir haben einen Altar / davon nicht macht haben zu eſſen / die der Hütten pflegen.

Wi haffue i Altere / aff huilcket de haffue icke mact at æde / ſom tiene Tabernackelet.

11. Denn welcher Thier Blut getragen wirdt / durch den Hohenprieſter in das Heilige für die Sünde / derſelbigen Leichnam werden verbrandt auſſer dem Lager.

Thi huilcke Diurs blod der bæris / formedelſt den ypperſte Preſt i det Hellige for ſynderne deris Kroppe bliffue opbrende vden faare Læyren.

12. Darumb auch Jeſus / auff das er heiligte das Volck durch ſein eigen Blut / hat er gelidten auſſen für dem thor.

Der faare leed oc Jheſus vden faare porten / paa det hand vilde hellige Folcket met ſit eget Blod.

13. So laſſet vns nun zu im hinauß gehen / auſſer dem Lager / vnnd ſeine ſchmach tragen.

Saa lader oſſ nu gaa vd til hannem / vden faare Læyren / oc bære hans forſmædelſe.

14. Denn wir haben hie keine bleibende ſtatt / ſondern die zukünftige ſuchen wir.

Thi wi haffue her ingen bliffuende Stad / men wi ſøge effter den tilkommende.

15. So laſſet vns nun opffern durch jhn / das Lobopffer / Gott allezeit / das iſt / die Frucht der Lippen / die ſeinen Namen bekennen.

Saa lader oſſ nu altid offre Gud / Loffoffer / formedelſt hannem / det er / Læbernis fruct / ſom bekende hans Naffn.

16. Wol zu thun vnd mitzutheilen vergeſſet nicht / denn ſolche Opffer gefallen Gott wol.

Forglemmer icke at gøre vel oc at meddele / thi ſaadane Offer behage Gud vel.

Kapitola XIII.

10. Máme zagiſté Oltař / z kterěhož nemagij mocy giſti ti kteřijž Stánku ſlaužij.

Mámy oltarz z ktorego nie godźi ſie tym ieść ktorzy przybytkowi ſłuza.

11. Neb kterých howad Krew wnáſſýna býwala do Swatyně od Biſkupa za hřijch / těch těla pálena býwala wně za Stany.

Abowiem bydłat ktorych krew bywa wnoſo[illegible]a do mieyſcá świętego przez kápłaná / tych ciáła bywaia palone przed obozem.

12. A protož Gežíſs / aby poſwětil Lidu krwij ſwau / wně za branau trpěl.

Dla tego y Jezus áby poświęćił lud przez właſną krew / przed brana cierpiał.

13. Protož wygděme k němu wen z Stanuow / pohaněnij geho neſauce.

Wynidźmyż tedy do niego przed oboz / noſząc poſromocenie iego.

14. Neb nemáme zde Měſta zuoſtáwagijcýho / ale budaucýho hledáme.

Abowiem niemámy tu miáſtá trwáiacego / ále przyſzłego ſzukamy.

15. Protož ſkrze něho obětugme Oběť chwály wždycky Bohu / to geſt / owotce auſt wyznáwagijcých gměno geho.

Przez niego tedy uſtháwicznie ofiárniemy Bogu ofiáre chwały / tho ieſth / owoc warg náſzych wyznawáiacych imieniowi iego.

16. Na Almužny dáwanij a na zdijlnoſt nezapomijnayte / neb takowými Oběťmi zaſlužowán býwá Buoh.

Ani zápámietawayćie dobrotliwośći y vdźielánia / ábowiem ſie Bog w thákowych ofiárách kochá.

יג

17 אתטפיסו למדברניכון ואשתמעו להון הנון גיר שהרין חלף נפשתכון איך אנשא דיהבין חושבנכון דבחדותא נהוון עבדין הדא ולא בתנחתא מטול דלא פקחא לכון :

Obbedite a i vostri Gouernatori, e cedete loro: percioch'essi vegliano per l'anime vostre, come quelli che n'hanno à render conto: accioche essi il facciano allegramente, e non gemendo: percioche questo vi sarebbe inutile.

18 צלו עלין תבילינו גיר דתארתא טבתא אית לן דבכל מדם צבינן דשפיר נתדבר :

Pregate per noi: perche noi ci assicuriamo d'hauer buona consientia, desiderando di conuersare honestamente tra tutti.

19 יתיראית בעא אנא מנכון דתעבדון הדא דבעגל אתפנא לכון :

E maggiormente vi prego che cio facciate, à fine ch'io vi sia restituito piu presto.

20 אלהא דין דשלמא הו דאסק מן בית מיתא לרעיא רבא דמרעיתא בדמא דדיתקא דלעלם דאיתוהי ישוע משיחא מרן :

E l'Iddio de la pace, che ha ridotto da morte il gran Pastor de le pecore, il nostro Signor IESV per il sangue del Testamento eterno.

21 הו נגמירכון בכל עבד טב דתעבדון צבינה והו נסעור בכון מדם דשפיר קדמוהי ביד ישוע משיחא דלה שובחא לעלם עלמין אמין :

Vi faccia perfetti in ogni buona opera, à far la sua volontà: facendo in voi quel che sia accetto dinanzi à lui per IESV Christo, à cui sia gloria in sempiterno. Amen.

22 בעא אנא דין מנכון אחי דתגרון רוחכון במלתא דבויאא מטול דבזעורותא הו כתבת לכון :

Io vi prego, fratelli, che sopportiate la parola de l'esortatione: perche io v'ho scritto con poche parole.

יג

17 שמעו לפקידיכם והכנעו לפניהם כי־המה שוקדים על־נפשותיכם כמוהם משיבים דבר אשר יעשו בשמחה את־הדבר הזה ולא באנחה כי־זאת איננה תועיל לכם :

Obedeced á vueſtros Paſtores, y ſujetahos á ellos: porque ellos velan por vueſtras almas, como aquellos que han de dar la cuenta: paraque lo hagan con alegria, y no gimiendo: porque eſto no hos es vtil.

18 התפללו עלינו כי־בטחנו כי־יש לנו מדע טוב בכל־דברים מתאוים היטב להתהלך :

Orad por noſotros: porque confio que tenemos buena conſciencia, deſſeando de conuerſar bien en todo.

19 ועל־יתר מתחנן אנכי לכם לעשות זאת למען במהרה אשוב אליכם :

Y mas hos ruego que lo hagays anſi paraque yo hos ſea mas preſto reſtituydo.

20 ואלהי השלום אשר העלה ממתים את־רועה צאן הגדול בדמי ברית עולם את־אדנינו ישוע המשיח :

Y el Dios de paz que ſacó de los muertos àl Gran Paſtor por la ſangre del Teſtamento eterno, àl Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto.

21 יכין אתכם בכל־מעשה טוב לעשות את־רצונו העושה בכם מה רוצה לפניו בישוע המשיח אשר לו הכבוד לעולמי עולמים אמן :

Hos haga aptos en toda obra buena para que hagays ſu voluntad, haziendo el en voſotros lo que es agradable delante deel por Ieſus el Chriſto, àl qual es gloria por ſiglos de ſiglos, Amen.

22 ושואל אני מכם אחי הכילו את־דבר הנחמה כי־בזעירים כתבתי אליכם :

Ruego hos empero, Hermanos, que ſupporteys eſta palabra de exhortacion, que hos hé eſcripto en breue.

ιγ'.

17. Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε. αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες· ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στενάζοντες· ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο.

Obeiſſez à vos conducteurs, & vous y ſoumettez: car ils veillent pour vos ames, comme ceux qui en doiuent rendre conte: afin que ce qu'ils en font, ils le facent ioyeuſement, & non point à regret: car cela ne vous viendroit pas à profit.

18. Προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. πεποίθαμεν γὰρ ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν, ἐν πᾶσι καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι.

Priez pour nous: car nous nous aſſeurons que nous auons bonne conſcience, deſirans de conuerſer honneſtement entre tous.

19. Περισσοτέρως δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν.

Et ie vous prie de ce faire d'autant plus grandement, afin que ie vous ſoye tant pluſtoſt rendu.

20. Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν, ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

Or le Dieu de paix qui a ramené des morts le grand Paſteur des brebis, par le ſang de l'alliance eternelle, aſſauoir noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

21. Καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ· ποιῶν ἐν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Vous rende accomplis en toute bõne œuure, pour faire ſa volonté, faiſant en vous ce qui eſt agreable deuant lui, par Ieſus Chriſt, auquel ſoit gloire au ſiecle des ſiecles, Amen.

22. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως· καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν.

Auſſi, freres, ie vous prie ſupporter la parole d'admonition: car ie vous ai eſcrit en peu de paroles.

CAP. XIII.

17. Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri: ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes, hoc enim non expedit vobis.

Obey them that haue the ouersight of you/and submit your selues: for they watch for your soules as/they that must giue accountes / that they may doe it with ioye/and not with grieue: for that is vnprofitable for you.

18. Orate pro nobis, confidimus enim quia bonam conscientiam habemus: in omnibus bene volentes conversari.

Pray for vs: for we are assured that wee haue a good conscience in all thinges/desiring to liue honestly.

19. Ampliùs autem deprecor vos hoc facere, quo celeriùs restituar vobis.

And I desire you some what the more earnestly/that ye so do/that I may be restored to you more quickely.

20. Deus autem pacis qui eduxit de mortuis pastorem magnum ovium, in sanguine testamenti æterni, Dominum nostrum Iesum Christum.

The God of peace that brought againe from the dead our Lorde Jesus / the great shepheard of the sheepe/ through the blood of the euerlasting Couenant.

21. Aptet vos in omni bono, ut faciatis eius voluntatem, faciens in vobis quod placeat coram se per Iesum Christum: cui est gloria in secula seculorum, Amen.

Make you perfect in all good workes/to doe his will/working in you that which is pleasant in his sight through Jesus Christ/to whome be praise for euer and euer / Amen.

22. Rogo autem vos fratres ut sufferatis verbum solatii. Etenim perpaucis scripsi vobis.

I beseeche you also/brethren/ suffer the wordes of exhortation: for I haue written vnto you in fewe wordes.

Das XIII. Capitel.

17. Gehorchet euren Lehrern / vnd folget jnen/denn sie wachen über ewre Seelen/ als die da rechenschafft dafür geben sollen / auff daß sie das mit freuden thun/ vnd nicht mit seufftzen/ denn das ist euch nicht gut.

Lyder eders Lærere / oc følger dem / Thi de vaage offuer eders Siele/lige som de der skulle gøre regenskaff faare dem / at de kunde det gøre met glæde / oc icke met suck/ thi det er eder icke gaat.

18 Betet für vns. Vnser trost ist der/ daß wir ein gut Gewissen haben/vnd fleissigen vns guten wandel zu führen bey allen.

Beder for oss. Det er vor trost / at wi haffue en god Samuittighed / oc gøre vor flid til / at haffue god omgengelse hoss alle.

19. Ich ermane aber zum überfluß/ solches zu thun / auff daß ich auffs schierst wider zu euch komme.

Jeg formaner eder offuerflødelige/til at gøre dette/ at ieg met det snariste kand komme til eder igen.

20. Gott aber deß Fridens/der von den Todten außgeführet hat den grossen Hirten der Schafe / durch das Blut des ewigen Testaments/vnsern HERREN Jesum.

Men Fredens Gud/ som vdførde den store faare Hyrde/ vor HERRE Jhesum Christum/fra de Døde/ formedelst det euige Testamentis Blod.

21. Der mache euch fertig in allem guten werck / zuthun seinen willen / vnd schaffe in euch was für jm gefellig ist/ durch Jesum Christ / welchem sey ehre von ewigkeit zu ewigkeit/ Amen.

Hand gøre eder redebone til at gøre sin vilie/ i alle gode gerninger/ oc hand gøre i eder/det som behageligt er faar hannem/ formedelst Jhesum Christum/ huilcken vere ære fra euighed til euighed/ Amen.

22. Ich ermahne euch aber lieben Brüder / haltet das wort der ermahnung zu gute / denn ich hab euch kurtz geschriben.

Jeg formaner eder oc/ kære Brødre/at i holde den formanelsis ord til gode/ som ieg screff eder til paa det kortiste.

Kapitola XIII.

17. Poslussni budte zpráwcuow wassých/ a poddáni budte gim. Onit zagisté pilně bdégij/ yako počet magijce wydati za Dusse wasse/ aby s radostij to činili/ a ne yako plačijce/ neb to nenij vžitečné wám.

Badzcie postußni przełozonym wáßym/ y badzcie im poddáni/ ábowiem oni czuia/ o dußách wáßych/ iáko ci ktorzy liczbe oddác máia/áby tho z weselem czynili/á nie wzdychálac: boc tho wam iest nie pozyteczno.

18. Modlte se za nás/ daufáme zagisté že dobré swědomij máme/ mezy wssemi žádagijce swaté obcowati.

Modlcie sie zá námi: ábowiem dufamy iz mamy dobre sumnienie/ we wßythkim zadálac poczciwie sie zàchowác.

19. A tijm pilněgij prosým wás abysste to činili: abych se brzo nawrátil k wám.

Jeßcze wiecey was proße/ áby ście tho czynili/ izbym wam rychley był przywrocon.

20. Buoh pak pokoge/ kterýž to wzkřijsyl z mrtwých weliké ho Pastýře Owcý/ we krwi Swědectwij wěčného/Pána nasseho Gežijsse Krysta.

A Bog pokoiu ktory onego wielkiego przez krew przymierza wiecznego pásterzá owiec Pana náßego Jezusa od vmárłych wywiodł.

21. On wás zpuosob ke wssemu dobrému/ abysste plnili wuoli gého / konage w wás to což se lijbij gemu skrze Gežijsse Krysta/ gemuž gest Sláwa na wěky wěkuow/ Amen.

Niechay was doskonálemi vczyniwe wßelakim vczynku dobrym/ ku czynieniu woley tego/ spráwuiac w was to co by było wdzięcznego przed nim/ przez Jezusa Krystusá/ ktoremu niech będzie chwała na wieki wiekow. Amen.

22. Prosýmé wás také Bratřij / abysste trpěliwě přijmali Slowo potěssenij / neb zagisté krátce sem napsal wám.

Zátym proße was bráćia / znoście słowo nápominánia/ bomći do was krotko pisał.

י״ג

23 דעו דין לאחון טימתאוס דאשתרי ואן בעגל יאתא עמה א אחזיכון׃

Voi sapete il nostro fratello Timoteo esser liberato, col quale, s'egli verrà presto, io vi vedrò.

24 שאלו בשלמא דכלהון מדברניכון ודכלהון קדישא שאלין בשלמכון כלהון דמן איטליא׃

Salutate tutti i vostri Gouernatori, e tutti i Santi. Questi d'Italia vi salutano.

25 טיבותא עם כלכון אמין׃

La gratia sia con tutti voi. Amen.

שלמת אגרתא דלות עבריא דאתכתבת מן איטליא דרהומי ואשתדרת באידי טימתאוס׃

י״ג

23 דְּעוּ אֶת־אָחִינוּ אֶת־טִימוֹתֵאוֹס הֻשְׁלַח וְעִמּוֹ אִם בִּמְהֵרָה יָשׁוּב אֶרְאֶה אֶת פְּנֵיכֶם׃

Sabed que nuestro hermano Timotheo es suelto, con el qual si viniere mas presto hos vendré à ver.

24 שַׁאֲלוּ בְּשָׁלוֹם אֶת־כָּל־פְּקִידֵיכֶם וְאֶת־כָּל־הַקְּדוֹשִׁים שָׁאֲלוּ לִשְׁלוֹמְכֶם אֲשֶׁר הֵמָּה בְּאִיטַלְיָא׃

Saludad à todos vuestros Pastores, y à todos los Sanctos. Los Italianos Hermanos hos saludan.

25 הַחֲנִינָה עִם כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

La gracia sea con todos vosotros, Amen.

אֶל־הָעִבְרִים נִכְתְּבָה מֵאִיטַלְיָא בְּיַד טִימוֹתֵאוֹס׃

שלם למכתב בעודרן מרן כתבא דפולוס ארבעת עסר אגרן דילה׃

ιγ´.

23. Γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν Τιμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ᾽ οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὄψομαι ὑμᾶς.

Vous sauez que le frere Timothee est deliuré, auec lequel ie vous verrai, s'il vient bien tost.

24. Ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας.

Saluez tous vos conducteurs, & tous les saincts. Ceux qui sont d'Italie vos saluent:

25. Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν, ἀμήν.

Grace soit auec vous tous, Amen.

Πρὸς Ἑβραίους ἐγράφη ἀπὸ τῆς Ἰταλίας διὰ Τιμοθέου.

CAP. XIII.

23. Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum: cum quo, si celeriùs venerit, videbo vos.

Know that our brother Timotheus is delivered / with whome / if he come shortly / I will see you.

24. Salutate omnes præpositos vestros, & omnes sanctos. Salutant vos de Italia fratres.

Salute all them that haue the ouersight of you, and all the Saintes. They o, Italie salute you.

25. Gratia cum omnibus vobis, Amen.

Grace be with you all / Amen.

Scripta ab Italia per Timotheum.

Das XIII. Capitel.

23. Wisset daß der Bruder Timotheus wider ledig ist / mit welchem / so er bald kompt / will ich euch sehen.

Vider / at den Broder Timotheus er lossigen / met huilcken ieg vil see eder / om hand kommer snarlige.

24. Grüsset alle ewre Lehrer / vnd alle Heiligen. Es grüssen euch die Brüder auß Italia.

Hilser alle eders Lærere / oc alle Helligen. De Brødre aff Italia hilse eder.

25. Die gnade sey mit euch allen / Amen.

Naade vere met eder alle / AMEN.

Geschrieben auß Italia durch Timotheum.

Kapitola XIII.

23. Wěztež také Bratra nasseho Tymothea propusstěného býti / s kterýmžto / přijdeli brzo / vzřijm wás

Wiecietz brát nász Tymoteusz wypuszczon iest / z kthorym iesliby ch rychley przyszedł / nawiedzę was.

24. Pozdrawtež wssech z prawcuow swých / y wssech Swatých. Pozdrawugij wás wssyckni Bratřij we Wlasských.

Pozdrówcie wszytki wodze wásze / y wszythki święthe: Pozdrawiáią was Włoszy.

25. Milost Božij Budiž se wssemi wámi / Amen.

Łáská niech bedzie z wámi wszytkimi / Amen.

K Zidum psan gest z wlach po Tymoteowi.

EPISTOLA
S. IACOBI,
CATHOLICA.

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דְּיַעֲקוֹב שְׁלִיחָא :

קְפַלָּאוֹן א

יַעֲקוֹב עַבְדֵּהּ דַּאלָהָא וְדְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְתַרְתַּעְסְרָא שַׁרְבַן דִּזְרִיעָן בְּעַמְמֵא שְׁלָם :

IACOPO ſeruo di Dio e del Signor IESV Chriſto, à le dodici tribu che ſono in diſperſione, ſalute.

2 כֻּל חַדְוָא תֶּהְוֵא לְכוֹן אַחַי כַּד תֶּעְלוּן לְנֶסְיוֹנֵא סַגִּיאֵא וּמְשַׁחְלְפֵא :

Stimate, fratelli miei, Vna ſomma allegrezza, quando Voi incorrete in Varie tentationi.

3 יָדְעִין אַנְתּוּן גֵּיר דְּבוּקָיָא דְּהַימָנוּתָא מְקַנְּיָא לְכוֹן מְסַיְבַּרְנוּתָא :

Sapendo che la proua de la Voſtra fede genera patientia.

4 לָהּ דֵּין לִמְסַיְבַּרְנוּתָא נֶהְוֵא לָהּ עַבְדָא מְשַׁמְלְיָא דְּתֶהְווֹן גְּמִירִין וּמְשַׁלְמָנִין וּבְמֶדֶּם לָא תֶּהְוּוֹן חַסִּירִין :

Ma Vedete che la patientia habbia perfetta opera, accioche Voi ſiate perfetti & interi, di ſorte che non Vi manchi coſa Veruna.

5 אֵן אֱנָשׁ דֵּין מֶנְכוֹן חַסִּיר מִן חֶכְמְתָא נֶשְׁאַל מִן אַלָהָא הָו דְּיָהֵב לְכֻל בְּפַשִּׁיטָאִית וְלָא מְחַסֵּד וּמֶתְיַהְבָא לֵהּ :

E ſe alcun di Voi ha mancamento di ſapientia, domandila à Dio, che la dà benignamente à tutti, e non rimprouera: e ſaragli data.

6 נֶשְׁאַל דֵּין בְּהַימָנוּתָא כַּד לָא מֶתְפַּלַּג הָו דְּמֶתְפַּלַּג דָּמֵא לְגַלְּלָא דְּיַמָּא דְּשַׂגְשָׁא לְהוֹן רוּחָא :

Ma domandila con fede ſenza dubbitar punto: perche chi dubbita, è ſimile à l'onda del mare, agitata dal Vento e combattuta.

הַקָּדוֹשׁ הַכְּלָלִי :

א

יַעֲקוֹב עֶבֶד אֱלֹהִים וַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לִשְׁנֵי עָשָׂר שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בִּתְפוּצָה שָׁלוֹם :

IACOBO ſieruo de Dios y del Sennor Ieſus el Chriſto à los doze tribus que eſtan eſparzidos, ſalud.

2 לְשִׂמְחָה גְדוֹלָה תַּחְשְׁבוּ לָכֶם אַחַי אִם תִּפְּלוּ בְּמַסּוֹת מִתְחַלְּפוֹת :

Hermanos mios, tened por ſummo gozo quando cayerdes en diuerſas tentaciones:

3 וִידַעְתֶּם כִּי־בֹחַן אֱמוּנַתְכֶם פּוֹעֵל אֶת־דּוּמִיָּה :

Sabiendo que la prueua de vueſtra fe obra paciencia,

4 וְלַדּוּמִיָּה יִהְיֶה לָהּ מַעֲשֶׂה שָׁלֵם וְתָמִים אֲשֶׁר תִּהְיוּ תְמִימִים וִישָׁרִים לֹא חֲסֵרִים כָּל־דָּבָר :

Y la paciencia conſuma la obra, paraque ſeays perfectos y enteros, ſin faltar en alguna coſa.

5 אִם אִישׁ מִכֶּם חֲסַר חָכְמָה יִשְׁאַל מֵאֱלֹהִים הַנּוֹתֵן לַכֹּל בְּיֹשֶׁר וְלֹא מְחָרֵף הוּא וְתִנָּתֵן לוֹ :

Y ſi alguno de voſotros tiene falta de ſabiduria, demandela à Dios, elqual la da à todos abundantemente, y no çahiere y ſer le ha dada.

6 וְיִשְׁאַל בֶּאֱמוּנָה וְלֹא יִנָּכֵר לְמִדּוֹת כִּי־הַמִּנַּכֵּר דּוֹמֶה לְגַלֵּי הַיָּם הַנִּדָּפִים בָּרוּחַ וּמִתְרַפְּסִים :

Pero demande en fe, no dudando nada: porque elque duda, es ſemejante à la onda de la mar, que es mouida del viento, y es echada de vna parte à otra.

ΙΑΚΩΒΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ Καθολική.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΙΑΚΩΒΟΣ θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, χαίρειν.

IAQVES ſeruiteur de Dieu, & du Seigneur Ieſus Chriſt, aux douze lignees qui eſtes eſparſes, ſalut.

2. Πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις.

Mes freres, tenez pour vne parfaite ioye, quand vous cherrez en deuerſes tentations:

3. Γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν.

Sachans que l'eſpreuue de voſtre foy engendre patience.

4. Ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι.

Or faut il que la patience ait vne œuure parfaite, afin que vous ſoyez parfaits & entiers: de ſorte que rien ne vous defaille.

5. Εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς, καὶ μὴ ὀνειδίζοντος· καὶ δοθήσεται αὐτῷ.

Que ſi quelcun d'entre vous a faute de ſapience, qu'il la demande à Dieu, qui la donne à tous benignement, & ne la reproche point, & elle lui ſera donnee

6. Αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διακρινόμενος. ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ.

Mais qu'il la demande en foy, ne doutant nullement: car celui qui doute eſt ſemblable au flot de la mer, agité de vent & demené.

S IACOBI.

CAP. I.

I Acobus Dei & Domini nostri Iesu Christi servus, duodecim tribubus quæ in dispersione, salutem.

IAmes a seruaunt of God/ and of the Lorde Jesus Christ / to the twelue Tribes which are scattered abroad/ salutation.

2. Omne gaudium existimate fratres mei, cum in tentationes varias incideretis.

My brethren / count it exceeding ioye / when ye fall into diuers tentations.

3. Scientes quòd probatio fidei vestræ patientiam operatur.

Knowing that the trying of your faith bringeth forth patience.

4. Patientia autem opus perfectum habeat : ut sitis perfecti & integri, in nullo deficientes.

And let patience haue her perfect worke/that ye may be perfect and entier lacking nothing.

5. Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet à Deo qui dat omnibus affluenter, & non improperat: & dabitur ei.

If any of you lacke wisedome / let him aske of God / which giueth to all men liberally/ & reprocheth no man / & it shalbe giuen him.

6. Postulet autem in fide, nihil hæsitans, qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui à vento movetur & circunfertur.

But let him aske in faith/ & wauer not: for he that wauereth/ is like a waue of the sea/ tost of the winde/ and caried away.

S. Jacobi.

Das I. Capitel.

Jacobus ein knecht Gottes / vnnd deß HERRN Jesu Christi. Den zwölff Geschlechten / die da sind hin vnnd her / freude zuvor.

Jacobus Guds Tienere/ oc den HERRIS Jhesu Christi. De tolff Slecte som ere alleuegne/ Glæde tilforn.

2. Meine lieben Brüder / achtet es eitel freude / wenn jhr in mancherley anfechtung fallet.

Mine kære Brødre/acter det for idel glæde/naar i falde vdi atskillige fristelser.

3. Vnd wisset daß ewer Glaube / so er rechtschaffen ist / gedult wircket.

Oc vider at eders Tro gør taalmodighed/ om hun er retsindig.

4. Die gedult aber sol veste bleiben/ biß ans ende / auff daß jhr seyt volkommen. vnd gantz / vnd keinen mangel habet.

Oc taalmodighed skal bliffue fast indtil enden/ paa det i skulle vere aldelis fuldkomne/ oc ingen brøst haffue.

5. So aber jemand vnder euch weißheit mangelt/ der bitte von Gott / der da gibt einfeltiglich jederman/ vnd rückets niemand auff / so wird sie jm gegeben werden.

Er det saa at nogen iblant eder fattis Visdom/ hand bede aff Gud/ som giffuer huer mand enfoldelige/ oc breyder det ingen/ saa skal hun giffuis hannem.

6. Er bitte aber im Glauben/ vnd zweiffel nicht / denn wer da zweiffelt/ der ist gleich wie ein Meerswoge / die vom Winde getrieben vnnd gewebt wirdt.

Men hand skal bede i Troen/ oc icke tuile/ thi den som tuiler/ hand er lige som Hafffensbølge/ som røris oc driffuis bort aff været.

S. Jakuba.

Kapitola I.

Jakub Božij a Pána nasseho Gezu Krysta služebnijk. Dwanácteru Pokolenij / kteréž gest w rozptýlenij / wzkazuge pozdrawenij.

JAkub sługá Boży y Paná Jezusá Krystusá/ dwiemánaście pokoleniam rozproszonym zdrowia życzy.

2. Za naywětssý radost mějte to Bratřij mogi/ kolikrátžkoli w rozličná pokussenij vpadnete:

Bráćia moi miewćie zá nawiętszą rádość/ ilekroć wpádniećie w rozmáite pokusy.

3. Wědauce to/ že zkussenij Wijry wassý trpělivost činij:

Wiedząc tho iż doświádczenie wiáry wászey spráwnie ćierpliwość.

4. Trpělivost pak ať skutek dokonalý má / abysste byli dokonalij / a celij / negsauce w ničemž zmenssenij.

Ale potrzebá iest áby ćierpliwość doskonáły vczynek miáłá / żebyśćie byli doskonáli y zupełni/ thák iżby wam ni náczym nie schodźiło.

5. Gestliže pak kdo z wás potrebuge maudrosti / žádanž gi od Boha / kterýžto dáwá wssechněm hogně / a neomlauwa: a budeť gemu dána.

Jesli ktory z was potrzebuie mądrośći/ niech o nie Bogá prośi ktory ią da wszytkim hoynie áni wymawia/ y będźie iemu dana.

6. Ale wssak nechť žádá s duowěrnostij/ nic nepochybuge. Neb kdo pochybuge/ tenť gest podoben wlnám Mořským / kteréž se wětrem ženau a prudkostij geho zmijtagij:

Ale niech prośi z wiárą nic nie wątpiąc: ábowiem ktory wątpi/ iest podobny wału morskiemu/ ktory bywa poruszon y miotan od wiátru.

ב

7 ולא יסבר הו בר־נשא דנסב מדם מן מריא׃

Certo non pensi quel tal'huomo d'hauere à riceuer cosa alcuna dal Signore.

8 אינא דפליג ברעינה ושגיש בכלהין אורחתה׃

L'huomo d'animo doppio, è inconstante in tutte le sue vie.

9 נשתבהר דין אחא מכיכא ברומרמה׃

Il fratello che è di bassa conditione, gloriisi ne la sua altezza.

10 ועתירא במוככה מטול דאיך הבבא דעסבא הכנא עבר׃

E il ricco ne la sua bassezza: perche passarà via com'vn fior d'herba.

11 דנח גיר שמשא בחומה ומיבש לה לעסבא והבבה נפל ושופרא דחזוה אבד הכנא אף עתירא חמא בהופכוהי׃

Imperoche che sicome non prima l'ardente sole s'è leuato che l'herba è seccata, e il suo fiore è caduto, e la bellezza del suo aspetto è perita: così ancora il ricco marcirà ne le sue vie.

12 טובוהי לגברא דמסיבר נסיונא דמא דאתבחר נסב כלילא דחיא הו דמלך אלהא לאילין דרחמין לה׃

Bato l'huomo che sopporta la tentatione: percioche quando sarà stato prouato, riceuerà la corona de la vita, laquale il Signore ha promessa à quei che l'amano.

13 לא יאמר אנש כד מתנסא דמן אלהא מתנסא אנא אלהא גיר לא מנסי בבישתא והו לאנש לא מנסא׃

Niuno quando è tentato, dica, Io son tentato da Dio: imperoche ne Iddio puo esser tentato da mali, ne tenta egli alcuno.

14 אלא אנש אנש מן רגתה הו מתנסא ומתרגרג ומתנגד׃

Ma ciascuno è tentato, quando è tirato e adescato da la propria concupiscentia.

א

7 לכן לא יחשב אדם ההוא כי־יקח מאומה מיהוה׃

Ciertamente no piense el tal hombre que recibirá ninguna cosa del Sennor.

8 איש מנכר ומדתים נע ונד הוא בכל דרכיו׃

El hombre de doblado animo, es inconstante en todos sus caminos.

9 ויתהלל אח־ענו ברום נפשו׃

El Hermano que es debaxa suerte, gloriese en su altezâ,

10 והעשיר בשפל נפשו כי־כציץ חציר יבש ונבל׃

Mas elque es rico, en su baxeza: porque el se passará como la flor de la yerua.

11 כי־זרח השמש ורוח יהוה נשבה בו ויבש חציר ונבל ציצו ויפי פניו אבד כן העשיר בהליכותיו ייבש ויבל׃

Que salido el sol con ardor, la yerua se secó, y su flor se cayó, y su hermosa aparencia pereció: ansi tambien se marchitará el rico en todos sus caminos.

12 אשרי האיש מעודד במסה כי־כאשר יבחן יקח את־עטרת החיים אשר האמיר יהוה לאהביו׃

Bienauenturado el varon que suffre la tentacion: porque quando fuere prouado, recibira la corona de vida, que dios ha prometido à los que lo aman.

13 איש אם במסה לא יאמר כי־נסה אותו אלהים כי־האלהים איננו מנסה את־הרעים כי־את־איש לא אחד מנסה הוא׃

Quando alguno es tentado, no diga que es tentado de Dios porque no puede ser tentado de los males, ni el tienta à alguno

14 כי־כל־איש אשר יש־ במסה אותו מושכה ומסיתה תאות נפשו׃

Pero cada vno es tentado, quando de su propria concupiscencia es atraydo, y çeuado.

α'.

7. Μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι λήψεταί τι παρὰ τοῦ κυρίου.

Or que cest homme-la ne s'attende point de receuoir chose aucune du Seigneur.

8. Ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.

L'homme double de cœur est inconstant en toutes ses voyes.

9. Καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ.

Or que le frere qui est de basse condition se glorifie en sa hautesse.

10. Ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ· ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται.

Que le riche au contraire, se glorifie en sa basse condition: car il passera comme la fleur de l'herbe.

11. Ἀνέτειλε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι, καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο· οὕτω καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται.

Car comme le soleil ardent n'est pas plustost leué que l'herbe est brusle, & sa fleur est cheute, & sa belle apparence est perie: tout ainsi aussi flestrira le riche auec ses entreprises.

12. Μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν· ὅτι δόκιμος γενόμενος, λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

Bien-heureux est l'homme qui endure tentation: car quand il aura esté rendu esprouué, il receura la couronne de vie, que Dieu à promise à ceux qui l'aiment.

13. Μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω, ὅτι ἀπὸ θεοῦ πειράζομαι. ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα.

Quand quelcun est tenté, qu'il ne die point, Ie suis tenté de Dieu: car Dieu ne peut estre tenté de maux, & aussi ne tente-il personne.

14. Ἕκαστος δὲ πειράζεται, ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος.

Mais vn chacun est tenté, quand il est attiré & amorsé par sa propre conuoitise.

CAP. I.

7. Non ergo æstimet homo ille quòd accipiat aliquid à Domino.

Neither let that man thinke that he shall receiue any thing of the Lord.

8. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis.

A wauering minded man is vnstable in all his wayes.

9. Glorietur autem frater humilis, in exaltatione sua.

Let the brother of lowe degree reioyce in that he is exalted.

10. Dives autem, in humilitate sua, quoniam sicut flos fœni transibit.

Againe he that is rich / in that hee is made lowe: for as the flower of the grasse / shall he vanish away.

11. Exortus est enim sol cum ardore, & arefecit fœnũ, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperiit: ita & dives in itineribus suis marcescet.

For as when the sunne riseth with heate / then the grasse withereth / and his flower falleth away / & the beautie of the fashion of it perisheth: euen so shall the rich mã fade away in all his wayes.

12. Beatus vir qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.

Blessed is the man / that endureth tentation: for when he is tried / he shall receiue the crowne of life / which the Lorde hath promised to them that loue him.

13. Nemo cùm tentatur, dicat quoniam à Deo tentatur. Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat.

Let no man say when he is tempted / I am tempted of God: for God cannot be tempted with euill / neither tempteth he any man.

14. Vnusquisque verò tentatur, à concupiscentia sua abstractus & illectus.

But euery man is tempted / when hee is drawen away by his owne concupiscence / and is entised.

Das I. Capitel.

7. Solcher Mensch dencke nicht / daß er etwas von dem HERREN empfahen werde.

Saadant i Menniske tencker icke / at hand skal faa noger aff HERREN.

8. Ein Zweiffeler ist vnbeständig in allen seinen wegen.

En Tuilactig er vstadig i alle sine veye.

9. Ein Bruder aber / der nidrig ist rühme sich seiner höhe.

Oc en Broder som er fornedret / hand skal rose sig aff sin høyhed.

10. Vnd der da reich ist / rühme sich seiner nidrigkeit / Denn wie ein Blumen des Grases wird er vergehen.

Oc den som rig er / skal rose sig aff sin fornedrelse / thi hand skal forgaa lige som Gressens Blomster.

11. Die Sonne geht auff mit der hitz / vnd das Graß verwelcket / vnnd die Blume fellt abe / vnd seine schöne gestalt verdirbet / Also wirdt der Reiche in sei ner haabe verwelcken.

Solen gaar op met hede / oc Gresset visner / oc Blomsteret falder aff / oc den deylige skickelse forderffuis / lige saa skal den Rige visne i sin Boskaff.

12. Selig ist der Man / der die anfechtung erduldet / Denn nach dem er bewerth ist / wird er die Kron des Lebens empfahen / welche Gott verheissen hat / denen / die jn lieb haben.

Salig er den Mand / som lider fristelse / thi effter hand er prøffuit / da skal hand faa Liffsens Krune / huilcken Gud haffuer loffuit dem / som hannem elske.

13. Niemandt sage / wenn er versuchet wirdt / daß er von Gott versucht werde / deñ Gott ist nicht ein versucher zum bösen / er versuchet niemand.

Ingen skal sige / naar hand fristes / at hand fristes aff Gud / thi Gud er ingen Fristere til det onde / hand frister ingen.

14. Sondern ein jeglicher wird versucht / wenn er von seiner eigen lust gereitzet vnd gelocket wird.

Men huer fristis / naar hand dragis oc laackis til aff sin egen lyst.

Kapitola I.

7. Protož nedomnijway se Człowěk ten / aby co wzýti měl od PANA.

Abowiem niech then człowiek nie mniema / áby co miał wziąć od Páná.

8. Muž dwogij mysli / nevstawičný gest we wssech cestach swých.

Człowiek dwoiákiego sercá / niestáteczny iest we wszech drogách swoich.

9. Chlubiž se pak Bratr ten kterýž gest pokorný / w powyssenosti swé:

A brát dzikiego stánu niech sie chluby w wywyższeniu swoim.

10. Zase kterýž gest bohatý / swau ponijženostij / neb yako kwět byliny / tak pomine:

Záśie / bogáty niech sie chlubi w vniżeniu swoim / ábowiem iáko kwiátzłotká przeminie.

11. Wzessło zagisté Slunce s horkosstij / a vwadla bylina / y kwět gegij spadl / a krása vslechtila barwy gegij zhynula. Tak y Bohaty na swých cestách vswadne.

Abowiem iáko gdy słońce wszeszło z goracośćia / tedy ziele vwiedło / y kwiát tego vpadł / y známienita piekność iego zginełá / ták też bogáty w drogach swoich vwiedńie.

12. Blahoslawený gest ten Muž / kterýž snássý pokussenij / neb když bude zkussen / wezme Korunu žiwota / kterauž zaslijbil Buoh těm / kteřijž ho milugij.

Błogosłáwiony człowiek ktory ćierpi pokuśe / bo gdy bedźie doświádczony / weźmie korone żywotá / ktora obiecał Pan tym ktorzy go miłuią.

13. Žádný když býwá pokaussýn / neřijkay aby od Boha byl pokaussýn. Neb Bůh nenij pokussytelem / wezlěm / on pak žádného nepokaussý.

Żáden gdy bywa kuszon / niech nie mowi / iż iest kuszon od Bogá ábowiem Bog złemi rzeczámi kuszon być niemoże / á sam żadnego nie kuśi.

14. Něbrž geden každý pokaussýn býwá / když swau wlastnij žádostij odtrhuge se od dobrého / a přichyeuge se zlého.

Ale káżdy bywa kuszon / gdy od własney pożadliwośći bywa odwodzon y przynecon.

א

15 וְהָדָא רֶגְּתָא בְּטֶנָא יָלְדָא חֶטִיתָא חֶטִיתָא דֵּין מָא דְּאֶתְגַּמְרַת יָלְדָא מַוְתָּא׃

Poi quando la concupiſcentia ha conceputo, partoriſce il peccato. e il peccato quando è del tutto finito, genera la morte.

16 לָא תֶטְעוּן אַחַי חַבִּיבֵא׃

Non v'ingannate, fratelli miei cariſſimi.

17 כֻּל מַוְהַבְתָּא טָבְתָא וְמַשַׁמְלַיְתָא מֶן לְעֶל נָחְתָא מֶן אַבָּא דְּנַהִירָא הָו דְּלַית לְוָתֵה שׁוּחְלָפָא מֶדֶם אַף לָא טֻלָּנִיתָא דְּשׁוּגְנָיָא׃

Ogni buona donatione, & ogni perfetto dono è di ſopra, ſcendendo dal Padre de lumi: appreſſo ilquale non è mutatione alcuna, ne ombra di riuolgimento.

18 הָו צְבָא וְיַלְדַן בְּמֶלְּתָא דְּקוּשְׁתָּא דְּנֶהְוֵא רֵישִׁיתָא דִּבְרִיָּתֵה׃

Egli di ſua propria volonta ci ha generati con la parola de la verità: accioche noi fuſſimo come primitie de le ſue creature.

19 וְאַנְתּוּן אַחַי חַבִּיבֵא כֻּל בַּרְנָשׁ מֶנְכוּן נֶהְוֵא מְסַרְהֵב לְמֶשְׁמַע וּמוֹחַר לְמַמְלָלוּ וּמוֹחַר לְמֶרְגַּז׃

Pertanto diletti fratelli miei, ogni huomo ſia preſto ad vdire, tardo à parlare, e tardo à l'ira.

20 רוּגְזֵה גֵּיר דְּגַבְרָא זַדִּיקוּתָא דַּאלָהָא לָא עָבֵד׃

Percioche l'ira de l'huomo nõn eſequiſce la giuſtitia di Dio.

21 מֶטוּל הָנָא אַרְחֶקוּ מֶנְכוּן כֻּלָּה טַנְפוּתָא וְסוּגָאָא דְּבִישׁוּתָא וּבְמַכִּיכוּתָא קַבֶּלוּ מֶלְּתָא דְּנֶצִּיבָא בְּכוּן דְּהִי מֶשְׁכְּחָא דְּתַחֵא אַנִּין לְנַפְשָׁתְכוּן׃

Per laqual coſa ponendo giu ogni immonditia e ſuperfluità di malitia, riceuete con manſuetudine la parola piantata in voi, laqual può ſaluare l'anime voſtre.

א

15 וּמֵאַחַר הָרְתָה הַתַּאֲוָה יוֹלֶדֶת חַטָּאָה וְהַחַטָּאָה אִם מְכֻלָּה מוֹלִידָה אֶת־מָוֶת׃

Y la concupiſcencia deſpues que ha concebido, pare àl peccado; y el peccado, ſiendo cumplido, engendra muerte.

16 אַל־תִּתְעוּ אַחַי יְדִידַי׃

Hermanos mios muy amados, no erreys.

17 כָּל־מַתָּה טוֹבָה וְכָל־מַתָּן שְׁלֵמָה מִמַּעַל הִיא יוֹרֶדֶת מֵאֲבִי הָאוֹרוֹת אֲשֶׁר עִמּוֹ אֵינֶנָּה חֲלִיפָה אוֹ צֵל־הַחֲלִיפוֹת׃

Toda buena dadiua, y todo don perfecto es de lo alto, que deciende del padre de las lumbres en el qual no ay mudança, ni ſombra de variació.

18 כִּי־הוּא אָבָה וְהוֹלִיד אוֹתָנוּ בִּדְבַר אֱמֶת לִהְיוֹתֵנוּ רֵאשִׁית בְּרִיאוֹתָיו׃

El de ſu voluntad nos ha engendrado por la Palabra de verdad: paraque ſeamos primicias de ſus criaturas.

19 לָכֵן אַחַי אֲהוּבַי יְהִי־כָל־הָאָדָם מְמַהֵר לִשְׁמוֹעַ מְאַחֵר לְדַבֵּר וְאֶרֶךְ אַפַּיִם׃

Por eſto hermanos mios amados, todo hombre ſea prompto para oyr, tardió para hablar, tardio para ayrarſe:

20 כִּי־חֲרוֹן אִישׁ אֶת־צִדְקַת אֱלֹהִים לֹא תִפְעַל׃

Porque la yra del hombre no obra la juſticia de Dios.

21 עַל־כֵּן שִׂימוּ מֵעֲלֵיכֶם אֶת־כָּל־טֻמְאָה וְיִתְרוֹן הָרָעָה וּבַעֲנָוָה קַבְּלוּ אֶת־דָּבָר נָטוּעַ אֲשֶׁר יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ אֶת־נַפְשׁוֹתֵיכֶם׃

Por loqual dexando toda immundicia, y ſuderfluydad de malicia, recebid con manſedumbre la palabra enxerida en voſotros, laqual puede hazer ſaluas vueſtras animas.

ά.

15. Εἶτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν, ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον.

Puis apres quand la conuoitiſe a conceu, elle enfante peché, & le peché eſtant amené à ſa fin engendre la mort.

16. Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί.

Mes freres bien-aimés, ne vous abuſez point,

17. Πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον, ἄνωθέν ἐστι, καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων· παρ᾽ ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ, ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα.

Toute bonne donation, & tout don parfait eſt d'enhaut deſcendant du Pere des lumieres: par deuers lequel il n'y a point de variation, ni d'ombrage de changement,

18. Βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχήν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων.

Il nous a de ſon propre vouloir engendrés par la parole de verité: afin que nous fuſſions comme premices de ſes creatures.

19. Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργήν.

Par ainſi, mes freres bien-aimés, que tout homme ſoit prompt à ouïr, tardif à parler & tardif a courroux·

20. Ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς δικαιοσύνην θεοῦ οὐ κατεργάζεται.

Car le courroux de l'homme n'accomplit point la iuſtice de Dieu.

21. Διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσείαν κακίας, ἐν πραότητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον, τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

Parquoi reiettans toute vilenie & ſuperfluité de malice, receuez en douceur la parole plantee en vous, laquelle peut ſauuer vos ames:

CAP. I.

15. Deinde concupiscentia cùm conceperit, parit peccatum, peccatum verò cum consummatum fuerit, generat mortem.

Then when lust hath conceiued / it bringeth foorth sinne / and sinne when it is finished / bringeth forth death.

16. Nolite itaque errare fratres mei dilectissimi.

Erre not / my deare brethren.

17. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est, descendens à Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.

Euery good giuing / and euery perfect gift is from aboue / & commeth downe from the Father of lightes / with whom is no variablenes / neither shadowing by turning.

18. Voluntariè genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquando creaturæ eius.

Of his owne will begate he vs with the worde of trueth / that wee should be as the first fruites of his creatures.

19. Scitis fratres mei dilectissimi, Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendũ, & tardus ad iram.

Wherefore my deare brethren / let euery man be swift to heare / slowe to speake / and slowe to wrath.

20. Ira enim viri, iustitiam Dei non operatur.

For the wrath of man doeth not accomplish the righteousnes of God.

21 Propter quod abiicientes omnem immunditiam & abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras.

Wherefore lay apart all filthinesse / and superfluitie of maliciousnes / & receiue with meekenesse the worde that is graffed in you / which is able to saue your soules.

Das I. Capitel.

15. Darnach wenn die lust empfangen hat / gebirt sie die sünde / die sünde aber / wenn sie vollendet ist / gebirt sie den Todt.

Der effter naar lysten haffuer vndfanget / da føder hun Synd / Men naar Synden er fuldkommen / da føder hun Døden.

16. Irret nicht lieben Brüder.

Farer icke vild / kære Brødere.

17. Alle gute gabe / vnd alle volkommene gabe / kompt von oben herab / von dem Vater deß Liechts / bey welchem ist keine verenderung noch wechsel des Liechts vnd der Finsterniß.

Alle gode Gaffuer / oc alle fuldkomne Gaffuer komme offuen ned / aff Liusens Fader / hoss huilcken der er ingen omskiffelse eller foruendelse met Liuss oc Mørck.

18. Er hat vns gezeuget nach seinem willen / durch das wort der warheit / auff daß wir weren Erstlinge seiner Creaturen.

Hand fødde oss effter sin ville / formedelst Sandheds ord / At wi skulde vere den første grøde aff hans Creature.

19. Darumb lieben Brüder / ein jeglicher mensch sey schnel zu hören / langsam aber zu reden / vnd langsam zum zorn.

Der faare / kære Brødre / skal huert Menniske vere snar til at høre / Oc langsam til at tale / oc langsam til vrede.

20. Denn deß Menschen zorn thut nicht was für Gott recht ist.

Thi Menniskens vred gøre icke det som ret er faar Gud.

21. Darumb so leget ab alle vnsauberkeit / vnd alle boßheit / vnnd nemet das Wort an mit sanfftmuth / daß in euch gepflantzet ist / welches kan ewer Seele selig machen.

Der faare da aflegger al wrenlighed oc al ondskaff / oc anammer Ordet met sactmodighed / som er plantet i eder / huilcket der kand gøre eders Siele salige.

Kapitola I.

15. Potom žádost když počne vrodij hřijch: hřijch pak když gest wykonaný / zplozuge Smrt.

Zátym pożądliwość poczawszy rodzi grzech / á grzech bedąc dokonány / przynośi śmierć.

16. Nebluďtež tehdy Bratřij mogi naymilegssij.

Bráćia námilszy / nie mylćież się.

17. Wsseliké dánij dobré / a každý dar dokonalý / s hůry gest / sstupugijcý od Otce swětlosti: v kteréhožto nenij proměněnij / ani žádného zastjněnij:

Wszelkie dárowánie dobre / y wszelaki dar doskonały / jest z góry / zstępujac od Oycá świátłośći / v ktorego niemász odmiány / áni záćmienia wracájącego się.

18. On zagisté dobrowolně nás zplodil Slowem prawdy / abychom byli prwotiny nějaké Stwořenij geho.

Thenże iż chćiał / porodził nas słowem prawdy / ábyśmy byli iáko niektore pierworodztwá stworzenia je°.

19. Protož Bratřij mogi naymilegssij / budiž každý člowěk rychlý k slyssenij / ale zpozdilý k mluwenij / a zpozdilý k hněwu.

A ták bráćia moi mili / niech wszelki człowiek będzie prędki ku słuchániu / á nie rychły ku mowieniu / y leniwy ku gniewowi.

20. Neb hněw muže / sprawedlnosti Božij nečinij.

Abowiem gniew człowieczy nie / czyni dosyć spráwiedliwośći Bożey.

21. A protož složijce s sebe wsselikau nečistotu a rozhogněnij zlosti / s tichostij přigijmayte wsaté Slowo kteréž muože spasyti Dusse wasse.

A thák odrzućiwszy wszelaką sprośność y omiećiny złość / przymićie z ćichośćia słowo ktore bywa wszczepione w was / á może záchowáć dusze wásze.

א

22 הוו דין עבודא דמלתא ולא שמועא בלחוד ולא תטעון נפשתכון:

E siate facitori de la parola, e non solamente ascoltatori, ingannando voi stessi.

23 או אנש גיר יהוא שמועה דמלתא ולא עבודה הנא דמא להו דחזא אפוהי במחזיתא:

Percioche se alcuno ode la parola, e non la mette in effetto, costui è simile à l'huomo che contempla la faccia sua naturale in vno specchio.

24 חזא גיר נפשה ועבר וטעא דאיכנא הוא:

Perche poi ch'egli ha contemplato se stesso & essere andato via, incontinente s'è dimenticato quale egli era.

25 כל דין דחר בנמוסא משלמנא דחארותא וקוי בה לא הוא שמועא דשמעא דמתטעא אלא עבודא דעבדא והנא טובנא יהוא בעבדה:

Ma chi riguardarà ne la Legge perfetta, che è de la libertà, e così starà saldo: costui non essendo dimentico ascoltatore, ma fattor de l'opera, sarà beato nel fatto suo.

26 ואן אנש סבר דמשמש לאלהא ולא אחד לשנה אלא מטעא לה לבה דהנא סריקא הי תשמשתה:

Se alcuno fra voi si pensa esser religioso, e non raffrena la sua lingua, ma disvia il suo cuore, la religion di costui è vana.

27 תשמשתא גיר דכיתא וקדישתא קדם אלהא אבא הדא הי למסער יתמא וארמלתא באולצניהון ולמטר אנש נפשה מן עלמא דלא טולשא:

La religion pura & immaculata appresso Iddio e Padre, è questa: visitare i pupilli e le vedoue ne le loro tribulationi, e conseruar se stesso immaculato dal mondo.

א

22 והיו עושי הדבר ולא לבדכם שומעים להתל את נפשכם:

Mas sed hazedores de la palabra, y no tan solamente oydores, engannando os à vosotros mismos.

23 כי איש שומע את הדבר ולא עושהו דומה לאיש אשר מביט את פני מולדתו בראי:

Porque si alguno oye la Palabra, y no la pone por obra: este tal es semejante al hombre que considera en vn espejo su rostro natural.

24 כי מביט ומתבונן את נפשו והולך ובמהרה שוכח מי ומה היה:

Porque el se consyderó à si mismo, y fuese: y à la hora se oluidó qué tal era.

25 ואשר מביט במכלול תורת החפשה ועומד בו הוא איננו שומע שכח יהיה כי אם עושה המעשה ואשרי האיש הזה במעשהו:

Mas es que vuiere mirado attentamente en la Ley de perfecta libertad, y vuiere perseuerado en ella, no siendo oydor oluidadizo, si no hazedor de la obra; este tal sera bienauenturado en su hecho.

26 ואם איש מחשב כי עבד אלהים הוא בכם ולא יוכל לבלום את לשונו כי אם מתעה את לבו או מהבל היא עבודתו:

Si alguno piensa ser religioso entre vosotros, y no refrena su lengua, si no engannando su mismo coraçon, la religion del tal es vana.

27 עבודה טהורה ובלי מום לפני אלהים ואבינו זאת היא לפקד את יתומים ואלמנות בצרתם ולנצר את נפשו בתם ישר מן העולם:

La religion pura y sin macula delante de Dios y Padre es visitar los huerfanos y las biudas en sus tribulaciones, y guardarse sin mancha deste mundo.

α.

22. Γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ μὴ μόνον ἀκροαταὶ, παραλογιζόμενοι ἑαυτούς.

Et mettez en effect la parole, & ne l'escoutes point seulement, en vous deceuãt vous-mesmes par vains discours.

23. Ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶ, καὶ οὐ ποιητὴς, οὗτος ἔοικεν ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ.

Car si quelcun escoute la parole, & ne la met point en effect, il est semblable à l'homme qui considere en vn miroir sa face naturelle.

24. Κατενόησε γὰρ ἑαυτὸν, καὶ ἀπελήλυθε, καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν.

Car s'estant considerê soi mesme, & s'en estant allé, il a aussi tost oublié quel il estoit.

25. Ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερίας, καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλησμονῆς γενόμενος, ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται.

Mais celui qui aura regardé au dedans de la Loy parfaite qui est de liberté, & aura perseueré, n'estãt point escouteur oublieux, mais mettant en effect l'œuure: cestui-la sera bien heureux en ce qu'il aura fait.

26. Εἴ τις δοκεῖ θρῆσκος εἶναι ἐν ὑμῖν, μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ, τούτου μάταιος ἡ θρησκεία.

Si quelcun cuide estre religieux entre vous: ne tenant point en bride sa langue, ains seduisant son cœur, la religion d'vn tel personnage est vaine.

27. Θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὕτη ἐστὶν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν ἀπὸ τηρεῖν τοῦ κόσμου.

La religion pure & sans macule enuers nostre Dieu & Pere, c'est de visiter les orphelins & les vefues en leurs tribulations, & se contregarder sans estre entaché de ce monde.

CAP. I.

22. Estote autem factores verbi, & non auditores tantùm: fallentes vosmetipsos.

And be ye doers of the worde / and not hearers onely/deceiuing your owne selues.

23. Quia si quis auditor est verbi, & non factor: hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo.

For if any heare the worde / and do it not/he is like vnto a man / that beholdeth his naturall face in glasse.

24. Consideravit enim se, & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit.

For when he hath considered him selfe/ he goeth his way / and forgetteth immediately what maner of one he was.

25. Qui autem perspexerit in lege perfectæ libertatis, & permanserit in ea, non auditor obliviosus factus, sed factor operis: hic beatus in facto suo erit.

But who so looketh in the perfect Law of libertie/ and continueth therein hee not being a forgetfull hearer / but a doer of the worke/ shall be blessed in his deede.

26. Si quis autem putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum: huius vana est religio.

If any man among you seemeth religious/and refraineth not his tongue / but deceiueth his owne heart/this mā's religion is vaine.

27. Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem, hæc est, Visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum: & immaculatum se custodire ab hoc seculo.

Pure religion and vndefiled before God/euen the Father / is this/ to visite y fatherles/ & widowes in their aduersitie/and to keepe him selfe vnspotted of the world.

Das I. Capitel.

22. Seyt aber Thäter des Worts/ vnd nicht Hörer allein/ damit jhr euch selbs betrieget.

I skulle gøre effter/ Ordet/ oc icke aleniste høre det/met huilcket i bedrage eder selff.

23. Denn so jemand ist ein Hörer deß Worts/ vnd nicht ein Thäter / der ist gleich einem Mann / der sein Leiblich Angesichte im Spiegel beschawet.

Thi der som nogen hører Ordet/ oc gør der icke effter/ Hand er lige som en Mand/ der beskuer sit Legemlige Ansict i en Spegel.

24. Denn nach dem er sich beschawet hat/ gehet er von stundan davon/ vnd vergisset wie er gestalt war.

Thi der hand haffde beseet sig/ da gaar hand strax bort/ oc glemmer huorledis hand vaar skicket.

25. Wer aber durchschawet in das vollkommen Gesetz der freyheit / vnd darinnen beharret / vnnd ist nicht ein vergeßlicher Hörer/ sondern ein Thäter / derselbige wird selig sein in seiner that.

Men huo som seer igennem til frihedsens fuldkomne Low/ oc bliffuer der vdi/oc er icke en forglemmelig Tilhørere / men gør der effter / hand bliffuer salig i sin gerning.

26. So aber jemand vnter euch sich lässet düncken/ er diene Gott/ vnd helt seine Zunge nicht im Zaum / sondern verführet sein hertz/ des Gottesdienst ist eitel.

Der som nogen iblant eder lader sig tycke/at hand tien Gud / oc spæger icke sin Tunge/ men forfører sit Hierte/ hans Gudstienste er forfengelig.

27. Ein reiner vnd vnbefleckter Gottesdienst für Gott dem Vatter / ist der / die Waisen vnd Witwen in jrem trübsal besuchen / vnnd sich von der Welt vnbefleckt behalten.

En reen oc vbesmittet Gudstienste faar Gud Fader/ er / at besøge de Faderløse oc Vidner i deris bedroffuelse/ oc holde sig vbesmittet fra Verden.

Kapitola I.

22. Budtež pak činitele Slowa/ a neposluchači toliko/ zklamáwagijce sámi sebe.

A skuthecznie slowo pełńcie/ áni badźcie tylko słuchaczmi oszukawáiac sámi siebie.

23. Nebo gestli kdo poslauchá Slowa a nečinij ho skutkem: ten přirownán bude Mužij spatřugijcýmu oblijčeg narozenij swého w Zrcadle:

Abowiem iesliby ktho słuchał słowá/ á nie pełnił by go / ten podobny iest mezowi ktory przyrodzone oblicze swoie w zwierćiedle oglada.

24. Wzhlédl se zagisté y odssel/ a hned zapomenul yakým by byl.

Bo sámego siebie ogladawszy/ gdy odeydzie wnet zápomni iákim był.

25. Ale kdožby se wzhledl w Zákon dokonalé swobody/ a zůstalby w něm / ten gsa učiněn posluchačem ne zapomenutedlným/ ale činitelem skutku / Blahoslawený bude w swém skutku.

Ale ktoby pilnie weyzrzał w on doskonály zakon wolności/ y trwałby w nim/ ten nie bedac słuchaczem zápámietliwym / ale sprawca vczynku/ błogosłáwiony bedźie w spráwie swey.

26. Zdáli se pak někdo mezy wámi žeby byl nábožným/ a ten nemá na uzdě Jazyku swého/ ale blauditi dopausstij Srdcy swému/ takowého gest marné náboženstwij.

Jesli kto sie zda być nabożnym miedzy wámi/ kthoryby nie powściagał iezyká swe°/ áleby serce swe zwodził/ tegoć nabożeństwo prożne iest.

27. Neb náboženstwij čisté a neposskwrněné před Bohem a Otcem toto gest: Nawsstěwowati Syrotky a Wdowy w zármutcých gegich/ a neposskwrněného sebe samého chowati od tohoto Swěta:

Nabożeństhwo sczyre y bez zmázy v Bogá y Oyca/ to iest / náwiedzáć sieroty y wdowy w vćisku ich/ y záchowáć sámego siebie niepokalánym od świátá.

ב

1 אחי לא במסב באפא תהוון אחידין להימנותא דתשבוחתה דמרן ישוע משיחא:

Fratelli miei, non habbiate la fede del nostro Signor IESV Christo glorioso con riguardare à l'apparenza de le persone.

2 אן גיר יעול לכנושתכון אנש דעזקתה דדהבא או דמאנוהי שפירא ויעול מסכנא במאנא צאא:

Perche se ne la vostra congregatione entra vn huomo con anel d'oro, e con splẽdido vestimento: & entraui ancora vn pouero con trista vesta.

3 ותחורון בהו דלביש מאנא שפירא ותאמרון לה אנת הרכא תב שפיר ולמסכנא תאמרון לה אנת קום להל או תב לך הרכא קדם כובשא דרגלין:

E voi habbiate rispetto à colui che porta il vestimento splendido, e diciateli, Siedi tu qui commodamente: & al pouero diciate, Tu sta la in piedi: ouero, Siedi quà sotto'l mio scabello.

4 לא הא אתפלגתון לכון בנפשכון והויתון מפרשנא דמחשבתא בישתא:

Non sete voi giudicati in voi stessi, e sete fatti giudici di maluagĳ pensieri?

5 שמעו אחי חביבא לא הוא למסכנא דעלמא עתירא דין בהימנותא גבא אלהא דיהוון ירתא במלכותא הי דמלך אלהא לאילין דרחמין לה:

Vdite, fratelli miei diletti, Non ha Iddio eletti i poueri di questo mondo, ricchi di fede, & heredi del regno, ilquale egli ha promesso à quelli che l'amano?

6 אנתון דין שטתוניהי למסכנא לא הא עתירא משתעלין עליכון והנון ב נגדין לכון לבית דינא:

E voi hauete dishonorato il pouero. I ricchi non vi tirannizano eglino, & vi tirano a i tribunali?

ב

1 אחי אל־במשא־פנים תהי־לכם אמונת כבוד אדנינו ישוע המשיח:

Hermanos mios, no tengays la fe de nuestro Sennor Iesus el Christo glorioso en acepcion de personas.

2 כי־אם יבוא בעדתכם איש בחתם זהב ובהדרת קדש וגם יבוא איש מסכן בבלואים ומטלאות:

Porque si en vuestro ayuntamiento entra algun varon que trae anillo de oro, vestido de preciosa ropa: y tambien entra vn pobre vestido de vestidura vil.

3 או־תביטו אל־אשר לו לבוש אדרת ותאמרו אליו אתה שבה פה היטב ואל־המסכן תאמרו אתה עמדה שם או־שב פה הדמה לרגלי:

Y tuuierdes respecto al que trae la vestidura preciosa, y le dixerdes: Tu asientate aqui bien: y dixerdes àl pobre: estate tu alli en pie, o sientate aqui debaxo de mi estrado:

4 ולא תנכרו בנפשכם והייתם שפטי מחשבות רעות:

Vosotros no juzgays en vosotros mismos, y soys hechos juezes de pensamientos malos?

5 שמעו נא אחי אהובי הלא בחר אלהים את־מסכני העולם הזה העשירים באמונה המה לבני נחלת המלכות אשר האמיר לאהביו:

Hermanos mios amados, oyd: Dios no ha elegido los pobres de este mundo, que sean ricos en fe, y herederos del Reyno que prometiò à los que lo aman?

6 ואתם הכלמתם את־המסכן הלא העשירים מונים אתכם והמה מושכים אתכם למשפט:

Mas vosotros aueys afrentado àl pobre. Los ricos no hos opprimen con tyrania? y ellos os lleuan con violencia à los juzgados?

ΚΕΦΑΛ. Β.

Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δόξης.

Mes freres, n'ayez point la foy de nostre Seigneur Iesus Christ glorieux en ayant esgard à l'apparence des personnes.

2. Ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι.

Car s'il entre en vostre assemblee vn homme qui porte vn aneau d'or, vestu de quelque precieux vestement, & qu'il y entre aussi quelque poure vestu de quelque meschant habit:

3. Καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπρὰν, καὶ εἴπητε αὐτῷ, σὺ κάθου ὧδε καλῶς· καὶ τῷ πτωχῷ εἴπητε, σὺ στῆθι ἐκεῖ, ἢ κάθου ὧδε ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν μου.

Et que vous ayez esgard à celui qui porte le precieux vestement, & lui disiez, Toi, assieds-toi ici honorablemẽt: & que vous disiez au poure, Toi, tien-toi là debout: ou assieds-toi sous mon marchepied:

4. Καὶ οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν;

N'auez-vous pas fait difference en vous mesmes, & estes deuenus iuges de mauuaises pensees?

5. Ἀκούσατε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου τούτου πλουσίους ἐν πίστει, καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας, ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν;

Escoutez, mes freres bien-aimés, Dieu n'a-il point choisi les poures de ce monde, qui sont riches en foy, & heritiers du royaume qu'il a promis à ceux qui l'aiment?

6. Ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν, καὶ αὐτοὶ ἕλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια;

Mais vous auez deshonoré le poure. Or les riches ne vous maistrisent ils pas, & vous tirent-ils pas au plaidoyer?

1. Fratres

CAP. II.

FRatres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi gloriæ.

My brethren, haue not the faith of our glorious Lord Jesus Christ in respect of persons.

2. Etenim si introierit in conventum vestrum vir aureum annulum habens, in veste candida, introierit autem & pauper in sordido habitu.

For if there come into your companie a man w a golde ring, & in goodly apparel, & there come in also a poore man in vile raiment.

3. Et intendatis in eum qui indutus est veste præclara, & dixeritis ei, Tu sede hîc bene; pauperi autem dicatis, Tu sta illic; aut sede sub scabello pedum meorum.

And ye haue a respect to him ÿ weareth the gay clothing, & say vnto him, Sit thou here in a good place: & say vnto ÿ poore, Stande thou there, or sit here vnder my footestoole.

4. Nónne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationum iniquarum?

Are ye not partial in your selues, and are become iudges of euill thoughtes.

5. Audite fratres mei dilectissimi: nónne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes regni quod repromisit Deus diligentibus se?

Hearken my beloued brethren, hath not God chosen the poore of this world: that they shoulde be rich in faith, and heyres of the kingdome which hee promised to them that loue him?

6. Vos autem exhonorastis pauperem. Nónne divites per potentiam opprimunt vos: & ipsi trahunt vos ad iudicia?

But yee haue despised the poore. Doe not the rich oppresse you by tyrannie, and doe not they drawe you before the iudgement seates?

Das II. Capitel.

Lieben Brüder, halts nicht dafür, daß der Glaube an Jesum Christ vnsern HERREN der Herrligkeit, ansehung der Person leide.

Kiere Brødre, Tencker icke at Troen til Jhesum Christum vor ærefulde HERRE, kand lide Personers anseelse.

2. **Denn so inn ewer versamlunge keme ein Mann mit einem gülden Ringe, vnd mit einem herrlichen Kleide, es keme aber auch ein Armer in einem vnsaubern Kleide.**

Thi der som en mand komme i eders forsamling met en Guldring, oc met it herligt Klædebon, oc der komme ocsaa en Fattig i vrene Klæder.

3. **Vnd jhr sehet auff den, der das herrliche Kleid träget, vnd sprechet zu jm: Setze du dich her auffs beste, vnd sprechet zu dem Armen: Stehe du dort, oder setz dich her zu meinen füssen.**

Oc i see til den, som bær det herlige klædebon, oc sige til hannem, sæt du dig her paa det beste, Oc i sige til den Fattige, Stat du der bort, eller sæt dig her hoss mine Føder.

4. **Vnd bedenckt es nicht recht, sondern jr werdet Richter, vnd macht bösen vnterscheid.**

Oc i betencke det icke rettelige, men i bliffue Dommere, oc gøre ont forskel.

5. **Höret zu meine lieben Brüder, hat nicht Gott erwehlt die armen auf dieser Welt, die am glauben reich sind vnd Erben des Reichs, welchs er verheissen hat, denen die jn lieb haben?**

Hører til mine kære Brødre, haffuer Gud icke vdvalt de fattige i denne Verden, som ere rige i troen, oc Rigens Arffuinge, huilcket hand loffuede dem, som hannem elske?

6. **Jhr aber habt dem Armen vnehre gethan. Sind nicht die Reichen die, die gewalt an euch üben, vnnd zihen euch für Gerichte?**

Men i haffue giort den Fattige vanære. Ere det icke de Rige, som bruge vold mod eder, oc drage eder faar dom.

Kapitola II.

BRatřij mogi, nemějte Wijry Pána nasseho Gezussse Krysta slawného w přigjmánij osob.

BRáćia moi, nie mieycie wiáry Páná nászego Jezu Krystá chwalebne° zbrakowániem osob.

2. Neb přigdeli do shromáždenj wassého muž mage prsten zlatý w krásném Rausse, a wegdeli také chudý w chatrném oděwu.

Abowiem iesliby wszedl do zgromádzenia wászego máż z złothym pierśćieniem, wszácie sliczney, á wszedlby też vbogi w plugáwym odzieniu.

3. A pohledijteli na toho kterýž gest obleċen wdrahé Raucho, a řeklibysste gemu: Ty seď tuto dobře. Chudému pak dijte: Ty stůg tamto, aneb seďni na podnoží noh mých.

A wybyśćie weyzrzawszy ná thego ktory ma ná sobie szátę sliczną, rzekli mu, Thy siedź tu poczćiwie: á rzeklibyśćie vbogiemu, Ty stoy tám, ábo siedź tu pod podnożkiem moim.

4. Zdaliž ne saudijte mezy sebau, a včinění gste Saudcowé myssleni nesslechetných.

Azaśćie nie vczynili rozrośći v siebie, y stáliśćie sie sędźmi przewrotnie rozważáiącemi?

5. Slysste Bratřij mogi naymilegssý: Zdaliž Buoh newywolil chudých na tomto Swětě, ale Bohatých w Wijře, a Dědicůw Králowstwij, kteréž gest zaslíbil Bůh těm, kteřijž gey milugij?

Sluchayćież bráćia moi mili, Azaż Bog nie obrał vbogich świátá tego aby sie stáli bogátymi wiárá, y dziedźicmi krolestwá, ktore obiecał tym ktorzy go miluią?

6. Ale wy gste newážili chudého. Zdaliž Bohatij skrze moc newtiskagij wás, a oni wás y k sauduom táhnau.

Aleśćie wy vbogiego zelżyli, Izáli Bogáći okrutnie was nie vćiskáią? y ćiągną was do sadow?

ב

7 לא האהנון מגדפין על שמא טבא דאתקרי עליכון :

Non bastemmiano essi il buon Nome che è stato inuocato sopra voi?

8 ואן נמוסא דאלהא בהדא משלמיתון איך דכתיב דתרחם לקריבך איך נפשך שפיר עבדין אנתון :

Con tutto ciò se voi adempiete la Legge reale, secondo la Scrittura, cioè. Ama il tuo prossimo come te stesso, voi fate bene.

9 אן דין באפא נסבין אנתון חטיתא עבדין אנתון ומתכוונין אנתון מן נמוסא איך עברי על נמוסא :

Ma se voi hauete rispetto à l'apparenza de le persone, commettete peccato, e sete ripresi da la Legge come trasgressori.

10 אינא גיר דכלה נמוסא נטר ובחדא שרע לכלה נמוסא אתחיב :

Perche chiunque osseruarà tutta la Legge, e fallirà in vn punto, è fatto colpeuole de tutte.

11 הו גיר דאמר דלא תגור הו אמר דלא תקטול אן דין לא גאר אנת אלא קטל אנת הוית לך עבר על נמוסא :

Imperoche chi disse, Non adulterare, disse ancora, Non occidere. Hor se tu non adulterarai, e nondimeno occiderai, sei fatto trasgressor de la Legge.

12 הכנא הויתון ממללין והכנא הויתון סערין איך אנשא דבנמוסא דחיארותא עתידין אנתון למתתדנו :

Cosi parlate, e cosi fate, come debben far quelli che hanno ad esser giudicati per la Legge de la libertà.

13 דינא גיר הוא דלא רחמא על הו דלא עבד רחמא משתעלין אנתון ברחמא על דינא :

Percioche sarà condannatione senza misericordia à chi non harà fatto misericordia, e la misericordia si gloria contra la condannatione.

ב

7 הלא המה מחרפים את שם טוב הנקרא עליכם :

No blaspheman ellos el buen nombre que es inuocado sobre vosotros?

8 לכן אם תמלאו את תורת המלך ככתב ואהבת את רעך כמוך היטב תעשו :

Si ciertamente vosotros cumplis la ley real conforme à la Escriptura es à saber Amaràs à tu proximo como à ti mismo: bien hazeys:

9 ואם תשאו פנים תפעלו עול והוכחתם מתורה כעוברי התורה :

Mas si hazeys acepcion de personas, cometeys peccado, y soys acusados de la Ley como rebelles.

10 ואשר ישמר את כל התורה ויגוף במצוה אחת חוב כל המצות נהיה :

Porque qualquiera que vuiere guardado toda la Ley, y offendiere en vno, es hecho culpado de todos.

11 כי האומר לא תנאף גם הוא לא אמר תהרג ואם לא תנאף אך תהרג היית עובר התורה :

Porque el que dixo, No cometeràs adulterio: tambien hà dicho, No mataràs. Y si no vuieres cometido adulterio, empero vuieres muerto, ya eres hecho transgressor de la Ley.

12 כה דברו וכה עשו כמוכם בתורת החפשה עתידים לשפוט:

Ansi hablad, y ansi obrad como losque aueys de ser juzgados por la Ley de libertad.

13 כי המשפט בלי חסד לאשר לא עשה חסד ומתהלל החסד על המשפט :

Porque juyzio sin misericordia sera hecho con aquel que no hiziere misericordia: y la misericordia se gloria contra el juyzio.

β.

7. Οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσι τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμᾶς;

Eux-mesmes ne blasphement-ils pas le bon Nom que a esté inuoqué sur vous?

8. Εἰ μέν τοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν, κατὰ τὴν γραφὴν, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν, καλῶς ποιεῖτε.

Toutesfois si vous accomplissez la Loy royale selon l'Escriture, assauoir, Tu aimeras ton prochain comme toimesme: vous faites bien.

9. Εἰ δὲ προσωποληπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου, ὡς παραβάται.

Mais si vous aues esgard à l'apparence des personnes, vous commettez peché, & estes redargués par la Loy comme transgresseurs.

10. Ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνὶ, γέγονε πάντων ἔνοχος.

Car quiconque aura gardé toute la Loy, s'il vient à faillir en vn seul poinct, il est coulpable de tous,

11. Ὁ γὰρ εἰπὼν, μὴ μοιχεύσῃς, εἶπε καὶ, μὴ φονεύσῃς. εἰ δὲ οὐ μοιχεύσεις, φονεύσεις δὲ, γέγονας παραβάτης νόμου.

Car celui qui a dit, Tu ne commettras point adultere, a dit aussi, Tu ne tueras point Si donc tu ne commets point adultere, mais tu tues, tu es transgresseur de la Loy.

12. Οὕτω λαλεῖτε, καὶ οὕτω ποιεῖτε. ὡς διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι.

Parlez & faites comme ceux qui doiuent estre iugés par la Loy de liberté.

13. Ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος· καὶ κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως.

Car condamnation sans misericorde sera sur celui qui n'aura point vsé de misericorde: & misericorde se glorifie à l'encontre de condamnation.

7. Non-

CAP. II.

7. Nónne ipſi blaſphemant bonum nomen quod invocatum eſt ſuper vos?

Doe not they blaſpheme the worthie Name after which ye be named?

8. Si tamen legem perficitis regalem ſecundum ſcripturas, Diliges proximum tuum ſicut teipſum: benefacitis.

But if yee fulfill the royall Lawe according to the ſcripture / which ſaith / Thou ſhalt loue thy neighbour as thy ſelf / ye do wel.

9. Si autem perſonas accipitis, peccatum operamini, redarguti à lege quaſi tranſgreſſores.

But if ye regarde the perſons / yee commit ſinne / and are rebuked of the Lawe / as tranſgreſſiours.

10. Quicunque autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno: factus eſt omnium reus.

For whoſoeuer ſhall keepe the whole Lawe / and yet fayleth in one point / he is giltie of all.

11. Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit &, Non occides. Quòd ſi non mœchaberis, occides autem: factus es tranſgreſſor legis.

For he that ſayde / Thou ſhalt not commit adulterie / ſayde alſo / Thou ſhalt not kill. Nowe though thou doeſt none adulterie / yet if thou killeſt / thou art a tranſgreſſour of the Law.

12. Sic loquimini, & ſic facite, ſicut per legem libertatis incipientes iudicari.

So ſpeake ye / and ſo do / as they that ſhall be iudged by the Law of libertie.

13. Iudicium enim ſine miſericordia illi qui non facit miſericordiam. Superexaltat autem miſericordia iudicium.

For there ſhall be iudgement merceleſſe to him that ſheweth no mercy / and mercy reioyceth agaynſt iudgement.

Das II. Capitel.

7. Verläſtern ſie nicht den guten Namen / davon jhr genennet ſeyt?

Beſpatte de icke det gode Naffn / ſom i ere neffnede effter?

8. So jhr das Königliche Geſetz vollendet / nach der Schrifft / Liebe deinen Nechſten als dich ſelbs / ſo thut jhr wol.

Der ſom i fuldkomme den Kongelige Low / effter Scrifften / Eiſk din Neſte / ſom dig ſelff / da gøre i vel.

9. So jhr aber die Perſon anſehet / thut jhr ſünde / vnd werdet geſtrafft vom Geſetz / als die übertretter.

Men der ſom i anſee Perſoner / da gøre i ſynd / oc bliffue ſtraffede aff Lowen / ſom Offuertrædere.

10. Denn ſo jemand das gantze Geſetz helt / vnd ſündigt an einem / der iſts gantz ſchuldig.

Thi at holder nogen den gantſke Low / oc ſynder i it / hand er ſkyldig i dem alle.

11. Denn der da geſagt hat: Du ſolt nicht Ehebrechen / der hat auch geſagt / Du ſolt nicht tödten. So du nun nicht Ehebrichſt / tödteſt aber / biſt du ein übertretter deß Geſetzes.

Thi den om ſagde / Du ſkalt icke bedriffue Hoer / hand ſagde oc ſaa / Du ſkalt icke Ihielſla. Der ſom du icke bedriffuer Hoer / oc Ihielſlar dog / da eſt du Lowens offuertrædere.

12. Alſo redet vnd alſo thut / als die da ſollen durchs Geſetz der Freyheit gerichtet werdeu.

Taler ſaa oc gører ſaa / ſom de der ſkulle dømis / formedelſt frihedꝭ Low.

13. Es wird aber ein vnbarmhertzig Gericht über den gehen / der nicht Barmhertzigkeit gethan hat. Vnd die Barmhertzigkeit rhümet ſich wider das Gerichte.

Men der ſkal gaa en vbarmhertig Dom offuer dem / ſom icke giorde Barmhertighed. Oc Barmhertighed roſer ſig mod dommen.

Kapitola II.

7. Zdaliž onj nerauhagij ſe Gmenu dobrému / kteréž geſt wzýwáno nad wámi.

Izali nie bluznia onego zacnego imienia ktorym ſie ozywacie?

8. Geſtli že pak plnite Zákon Králowſký wedlé Pijſem: Milowati budeſs Bližnijho twého yako ſebe ſamého / dobřé činijte:

A wſſákże / ieſli zakon Krolewſki pelnicie wedle piſmá / Będzieſz milował bliźniego twego táko ſamego ſiebie / dobrze czynicie.

9. Pakli oſoby přigijmáte / hřijch činijte / treſtáni gſauce od Zákona yako přeſtupnijcy.

Ale ieſli oſoba brákuiecie / grzechu ſie dopuſzczacie / y bywacie karáni od zakonu táko przeſtępce.

10. Kdoby pak koli wſſeček Zákon naplnil / a přeſtaupil w gedinkém / včiněn geſt wſſemi winen.

Abowiem ktoby záchowal wſzytek zakon / á w iednymby vpadl / ieſth winien wſzytkiego.

11. Nebo kdo geſt řekl: Neſeſmilnijſs / Tenk geſt řekl y Nezabigeſs. Geſtliže pak nebudeſs ſmilniti / ale zabigeſſli / včiněn gſy přeſtupnijkem Zákona.

Bo ten ktory rzekł Nie będzieſz cudzołożył / powiedział thez / Nie będzieſz zábijał; A ieſli nie będzieſz cudzołożył / ále będzieſz zábijał / ſtałeś ſie przeſtępca zakonu.

12. Tak mluwte a tak čiňte / yakožto počijnagijce ſauzeni býti ſkrze Zákon ſwobody.

Ták mowćie y ták czyńćie / táko ći ktorzy máia być ſądzeni przez zakon wolności.

13. Neb Saud bez Miloſrdenſtwij ſtane ſe nad tijm / kdož nečinij Miloſrdenſtwij. Ale Miloſrdenſtwij přewyſſuge Saud.

Abowiem ſąd bez miłoſierdzia czyniony będzie z tym ktoryby miłoſierdzia nie czynił / á miłoſierdzie chlubi ſie przećiwko potępieniu.

ב

14 מנא הניננא אחי אן אנש אמר דאית לי הימנותא ועבדא לית לה דלמא משכחא הימנותה דתחיוהי׃

Che giona egli, fratelli miei, se alcun dice d'hauer fede, e non ha le opere? la fede puo ella saluarlo?

15 ואן אחא אוחתא נהוון ערטליין וחסירין ס סיברתא דיומא׃

E se il fratello ò la sorella sono ignudi, & hanno bisogno del vitto cotidiano.

16 ונאמר להון אנש מנכון זלו בשלמא שחנו וסבעו ולא תתלון להון סניקותה דפגרא מנא הניננא׃

Et alcun di voi dica loro, Andate in pace, scaldateui, e satiateui: e non diate loro le cose necessarie al corpo, che giouarà egli?

17 הכנא אף הימנותא דלא עבדא מיתא הי בלחודיה׃

Cosi ancor la fede, s'ella non ha le opere, è morta per se stessa.

18 אמר גיר אנש לך אית לך הימנותא ולי אית לי עבדא חוני הימנותך דלא עבדא ואנא מחוא אנא לך הימנותי מן עבדי׃

Onde qual un dirà, Tu hai la fede, & io ho le opere. mostrami la tua fede per le tue opere, & io ti mostrarò per le mie opere la mia fede.

19 מהימן אנת דחד הו אלהא שפיר עבד אנת אף שאדא מהימנין ורעלין׃

Tu credi che sia vno Iddio? Ben fai: i demonij ancora il credeno, e ne tremano.

20 צבא אנת דתדע או בר־נשא חלשא דהימנותא דלא עבדא מיתא הי׃

Ma vuoi tu sapere, ò huomo vano, che la fede senza le opere è morta?

ב

14 מה־יועיל אחי אם יאמר איש כי יש לו אמונה ולא היו לו המעשים האמונה כזאת לא תוכל להושיעו׃

Hermanos mios, que aprouecharà si alguno dize que tiene fe, y no tiene las obras? prouentura esta tal fe podrà le saluar?

15 ואם אחיך או אחותך ערמים היו ונחסרו להם דבר־יום׃

Y si el Hermano, ò la Hermana estan desnudos, y tienen necessidad del mantenimiento de cada dia.

16 ואיש מכם יאמר אליהם לכו לכם בשלום התחממו ושבעו ולא תתנו להם צרכי גויתם מה יועיל להם׃

Y alguno de vosotros les dize: Yd en paz, callentaos, y hartaos, pero no les dierdes las cosas que son necessarias para el cuerpo: que les à prouechara.

17 ככה גם האמונה אם לא יהיו לה מעשים מתה היא בנפשה׃

Ansi tambien la fe si no tuuiere las obras, es muerta en si misma.

18 אך יאמר איש אתה יש־לך אמונה ואני היו לי המעשים הראני את־אמונתך בלבד מעשיך ואני אראך אמונתי ממעשי׃

Mas alguno dirá: Tu tienes la fe, y yo tengo las obras: muestrame tu fe sin tus obras: y yo te mostraré mi fe por mis obras.

19 אתה מאמין כי־יהוה אלהים יהוה אחד מיטיב אתה לעשות גם השדים מאמינים ושוערים שער׃

Tu crees que Dios es vno: bien hazes. Tambien los demonios creen, y tiemblan

20 ואם תאבה לדעת האנוש שוא כי־האמונה בלי מעשיה מתה היא׃

Mas, ò hombre vano, quieres saber que la fe sin las obras es muerta?

β.

14. Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν;

Mes freres, que profitera-il si quelcun dit qu'il a la foy, & qu'il n'ait point les œuures? la foy le pourra elle sauuer?

15. Ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσι, καὶ λειπόμενοι ὦσι τῆς ἐφημέρου τροφῆς.

Et si le frere ou la sœur sont nuds, & ont faute du viure quotidien:

16. Εἴπῃ δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν, ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε· μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ ὄφελος;

Et que quelcun d'entre vous leur die Allez en paix, chauffez-vous, & vous rassasiez, & vous ne leur donnez point les choses necessaires pour le corps, que leur profitera-il?

17. Οὕτω καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔργα ἔχῃ, νεκρά ἐστι καθ' ἑαυτήν.

Pareillement aussi la foy, si elle n'a les œuures, elle est morte en elle mesme.

18. Ἀλλ' ἐρεῖ τις, σὺ πίστιν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω· δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου, κἀγὼ δείξω σοι ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου.

Mesmes quelcun dira, Tu as la foy, & moi i'ai les œuures: monstre-moi donc ta foy sans tes œuures: & ie te mõstrerai ma foy par mes œuures.

19. Σὺ πιστεύεις ὅτι ὁ θεὸς εἷς ἐστι; καλῶς ποιεῖς. καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι, καὶ φρίσσουσι.

Tu crois qu'il est vn seul Dieu, tu fais bien: les diables le croyent aussi, & en ont horreur.

20. Θέλεις δὲ γνῶναι, ὦ ἄνθρωπε κενέ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι;

Mais, ô homme vain, veux-tu sauoir que la foy qui est sans œuures est morte?

CAP. II.

14. Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere: opera autem non habeat? Nunquid poterit fides salvare eum?

What auaileth it / my brethren / though a man sayth he hath faith when he hath no workes? can the fayth saue him?

15. Si autem frater & soror nudi sint, & indigeant victu quotidiano.

For if a brother or a sister bee naked and destitute of dayly foode.

16. Dicat autem aliquis ex vobis, illis; Ite in pace, calefacimini & saturamini: non dederitis autem eis quæ necessaria sunt corpori: quid proderit?

And one of you say unto them / Depart in peace / warme your selues / and fill your bellies / not withstanding ye giue them not those thinges which are needfull to the bodie / what helpeth it?

17. Sic & fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa.

Euen so the faith / if it haue no workes / is dead in it selfe.

18. Sed dicit quis: Tu fidem habes, & ego opera habeo, ostende mihi fidem tuam sine operibus: & ego ostendam tibi ex operibus fidem meam.

But some man might say / Thou hast the faith / and I haue works: shew me thy faith out of thy workes / and I will shewe thee my faith by my workes.

19. Tu credis quoniam unus est Deus. Bene facis: & dæmones credunt, & contremiscunt.

Thou beleeuest that there is one God: thou doest well: the deuils also beleeue it / and tremble.

20. Vis autem scire ô homo inanis, quoniam fides sine operibus otiosa est?

But wilt thou understand / O thou vaine mã / that the faith which is without works / is dead?

Das II. Capitel.

14. Was hilffts lieben Brüder / so jemand saget / er habe den Glauben / vnd hat doch die Werck nicht? Kan auch der Glaube jn selig machen?

Huad hielper det / kære Brødre / om nogen siger / at hand haffuer Troen / oc hand haffuer dog icke Gerninger? Kand oc Troen gøre hannem salig?

15. So aber ein Bruder oder Schwester bloß were / vnd mangel hette der täglichen nahrung.

Der som en Broder oder Søster vaare nøgen / oc haffde drang for den daglige nering.

16. Vnd jemand vnter euch spreche zu jnen: Gott berathe euch / wärmet euch / vnd sättiget euch / gebet jnen aber nichts / was das Leibes notdurfft ist / Was hülffe sie das?

Oc nogen aff eder siger til dem / Farer vel / vermer eder oc mætter eder / oc giffuer dem inted / til deris Legemis nødtørfftighed / huad hielper dem det?

17. Also auch der Glaube / wenn er nicht werck hat / ist er todt an jm selber.

Lige saa er det met Troen / naar hun haffuer icke Gerninger / da er hun død i sig selff.

18. Aber es möchte jemand sagen: Du hast den Glauben / vnd ich habe die Werck / zeige mir deinen Glauben / mit deinem wercken / so wil ich auch meinen Glauben dir zeigen mit meinen wercken.

Men der maatte nogen sige / Du haffuer Troen / oc ieg haffuer Gerninger / Viss mig din Tro met dine gerninger / da vil ieg oc vise dig min Tro met mine gerninger.

19. Du glaubest / daß ein einiger Gott ist? Du thust wol daran / die Teufel glaubens auch / vnd zittern.

Du troer / at der er en eniste Gud? Du gør vel der vdi / Diefflene tro det oc saa oc beffue.

20 Wilt du aber wissen du eiteler Mensche / daß der Glaube ohn werck todt sey?

Men vilt du vide / du forfengelige Mennisсke / at Troen er død vden gerninger?

Kapitola II.

14. A co prospěge Bratřij mogi / prawijli kdo o sobě že Wijru má / a nemáli skutkůw? Zdaliž bude mocy Wijra spasyti gey?

Bráćia moi / Coż zá pożytek / iesliby kto rzekł iż ma wiárę / á vczynkow by nie miał? Izali go może wiárá oná zbáwić?

15. Budaulik pák mezy wámi Bratr aneb Sestra neoděnij / a kteřij potřebugij žiwnosti wezdaysſij.

A iesliby brát ábo siostrá były nádzy y potrzebowáli powszedniey żywności.

16. A řekneli gim kdo z wás: Gděte w pokogi a shřegte se a pogezte: a nedáteli gim potřeby tělesně / co platno bude?

A rzekł by im ktory z was / Idźcie z pokoiem / zgrzeycie się y násyćcie się / A przedsię niedáliby ściem rzeczy potrzebnych ciału / coż zá pożythek bedźie?

17. Takéž y wijra nemáli skutkůw / mrtwá gě sama w sobě.

Tákżeć też wiárá iesliby nie miáłá vczynkow / martwá iest w sobie.

18. Ale muož někdo řijcy: Ty máss wijru / a yá mám Skutky: okažiž ty mi Wijru twau bez skutkuow / a yak tobě okáži z skutkuow Wijru mau.

Rowssem rzecze kto / Thy wiáre masz / á ia mam vczynki / Okáż mi wiárę z vczynkow twoich / á ia tobie okáżę wiárę moię z vczynkow moich.

19. Ty wěřijss / že geden gest Bůh: Dobřě činijss / y Diáblowě wěřij / a třesau se.

Ty wierzysz iż iesth ieden Bog dobrze czynisz / I diabli wierzą y drżą.

20. Chcessli pak wěděti o Człowěče marny / že Wijra bez skutkuow gest mrtwá?

A chcesz wiedźieć o człowiecze prożny / iż wiárá bez vczynkow martwa iest?

ב

21 אבון אברהם לא הוא מן עבדא אזדדק דאסק לאיסחק ברה על מדבחא:

Il nostro padre Abraam non fu egli giustificato per le opere, quando egli offerse il suo proprio figliuolo Isaac sopra l'altare?

22 חזא אנת דהימנותה סיעת לעבדוהי ומן עבדא הימנותה אתגמרת:

Vedi tu come la fede operaua insieme con l'opere di esso, e per le opere la fede si fece perfetta?

23 ושלם כתבא דאמר דהימן אברהם באלהא ואתחשבת לה לזדיקו ורחמא דאלהא אתקרי:

E così fu adempiuta la Scrittura che dice, Abraam credette à Dio, e fugli imputato à giustitia, e fu chiamato amico di Dio.

24 חזא אנת דמן עבדא מזדדק בר נשא ולא הוא מן הימנותא בלחוד:

Voi vedete dunque che l'huomo è giustificato per l'opere, e non per la fede solamente.

25 הכנא אף רחב זניתא לא הוא מן עבדא אזדדקת דקבלת לגשושא ובאורחא אחרתא אפקת אנון:

Similmente ancor Raab meretrice, non fu ella giustificata per le opere, quando ella riceuè i messaggieri, e rimandolli per altra via?

26 איכנא דפגרא דלא רוחא מית הו הכנא אף הימנותא דלא עבדא מיתא היא:

Imperoche sì come il corpo senza spirito è morto, così la fede senza le opere è morta.

ג

1 לא סגיאא מלפנא נהוון בכון אחי אלא הויתון ידעין דדינא יתירא חיבינן:

Fratelli miei, non siate molti maestri: sapendo che noi riceueremo maggior condannatione.

ב

21 אברהם אבינו הלא ממעשים נצדק בהעלותו את־יצחק בנו על־המזבח:

Abraham nuestro Padre no fue justificado por las obras, quando offreció à su hijo Isaac sobre el Altar?

22 ורואה את כי־האמונה עזרה למעשיו וממעשים נשלמה האמונה:

No vees que la fe obró con sus obras, y que la fe fué perfecta por las obras:

23 וימלא הכתב לאמר אברהם האמין לאלהים ותחשבה לו צדקה ורעה אלהים נקרא:

Y que la Escriptura fué cumplida, que dize: Abraham creyó à Dios, y fuele imputado à justicia, y fué llamado amigo de Dios?

24 ורואים אתם מעת כי־ממעשים נצדק האדם ולא מאמונה לבד:

Vosotros pues veys, que el hombre es justificado por las obras, y no solamente por la fe.

25 וכמו כן גם רחב אשה זונה הלא ממעשים נצדקה המקבלה את־המלאכים ובדרך אחר משלחה:

Semejantemente tambien Raab ramera no fue justificada por obras, quando recibió los mensajeros, y los echó fuera por otro camino?

26 כי־כאשר הגויה בלתי רוח מתה היא כן גם האמונה בלי מעשים מתה היא:

Porque como el cuerpo sin espiritu está muerto, ansi tambien la fe sin obras es muerta.

ג

1 אל־יהיו מלמדים רבים בכם יודעים כי־משפט גדול מאחרים נשא:

Hermanos mios no hos hagays muchos maestros: sabiendo que recebiremos mayor condenacion:

β.

21. Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἀνενέγκας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον;

Abraham nostre pere n'a-il point esté iustifié par les œuures, quand il offrit Isaac son fils sur l'autel?

22. Βλέπεις ὅτι ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη;

Vois tu pas que la foy besongnoit auec les œuures d'icelui, & que par les œuures la foy a esté rendue accomplie?

23. Καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, Ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος θεοῦ ἐκλήθη.

Et que l'Escriture a esté accomplie, disant. Abraham a creu à Dieu, & il lui a esté alloué à iustice, & il a esté appelé ami de Dieu.

24. Ὁρᾶτε τοίνυν, ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον;

Voyez-vous pas donc que l'homme est iustifié par les œuures, & non seulement par la foy.

25. Ὁμοίως δὲ καὶ Ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ὑποδεξαμένη τοὺς ἀγγέλους, καὶ ἑτέρᾳ ὁδῷ ἐκβαλοῦσα;

Semblablement Rahab la paillarde n'a-elle point esté iustifiee par œuures, quand elle eut recueilli les messagers, & les eut mis dehors par vn autre chemin:

26. Ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι.

Car ainsi que le corps sans esprit est mort, aussi la foy qui est sans œuures est morte.

ΚΕΦΑΛ. γʹ.

ΜΗ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί μου, εἰδότες ὅτι μεῖζον κρίμα ληψόμεθα.

Mes freres, ne soyez point plusieurs maistres: sachans que nous en receurons plus grande condamnation.

CAP. II.

21. Abraham pater noster nónne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum super altare?

Was not Abraham our Father iustified through workes, when he offred Isaac his sonne vpon the altar?

22. Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius: & ex operibus fides consummata est?

Seest thou not that the fayth wrought with his workes, and through the workes was the faith made perfect.

23. Et suppleta est scriptura, dicens, Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam, & amicus Dei appellatus est.

And the Scripture was fulfilled which saith, Abraham beleeued God, and it was imputed vnto him for righteousnes: and he was called the friend of God.

24. Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantùm?

Ye see then how that of workes a man is iustified, and not of faith onely.

25. Similiter autem & Rahab meretrix, nónne ex operibus iustificata est, suscipiens nuntios, & alia via eiiciens?

Likewise also was not Rahab the harlot iustified through workes, when she had receiued the messengers, and sent them out another way?

26. Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est: ita & fides sine operibus mortua est.

For as the bodie without the spirit is dead, euen so the faith without workes is dead.

CAP III.

NOlite plures magistri fieri, fratres mei, scientes quoniam maius iudicium sumitis.

My brethren, be not many masters, knowing that we shall receiue the greater condemnation.

Das II. Capitel.

21. Ist nicht Abraham vnser Vater durch die werck gerecht worden / da er seinen Sohn Isaac / auff dem Altar opffert?

Er icke vor Fader Abraham bleffuen retferdig / der hand offrede sin Søn Isaac paa Alteret?

22. Da sihest du / daß der Glaube mit gewircket hat an seinen wercken / vnnd durch die werck ist der Glaube volkommen worden.

Der seer du / at Troen arbeydede met i hans gerninger / oc Troen bleff fuldkommen ved gerninger.

23. Vnd ist die Schrifft erfüllet / die da spricht: Abraham hat Gott geglaubet / vnd ist jhm zur Gerechtigkeit gerechnet / vnd ist ein Freund Gottes geheissen.

Oc Scrifften er opfylt / som siger / Abraham troede Gud / oc det regnedis hannem til Retferdighed / oc hand kalledis Guds Ven.

24. So sehet jr nun / daß der Mensch durch die werck gerecht wirdt / nicht durch den Glauben allein.

Saa see i nu / at Menniskẽ bliffuer retferdig formedelst gerninger / oc icke ved Troen alene.

25. Desselbigen gleichen auch die Hure Rahab / Ist sie nicht durch die werck gerecht worden / da sie die Botten auffnam / vnd ließ sie einen andern weg hinauß?

Dißligest den Skøge Rahab / bleff hun icke retferdig formedelst gerninger / der hun anammede Sendebudene / oc lod dem vd at en anden vey?

26. Denn gleich wie der leib on geist todt ist / also auch der Glaube ohn werck ist todt.

Thi at lige som kærlighed er død vden Aanden / lige saa er oc Troen død vden Gerninger.

Das III. Capitel.

Lieben Brüder / vnterwinde sich nicht jederman Lehrer zu sein / vnd wisset / daß wir deste mehr vrtheil empfahen werden.

KJere Brødre / huer mand tage sig icke til at vere Lærere / oc vider / at wi skulle faa diß større dom.

Kapitola II.

21. Abraham Otec náš / zdaliž nenij z skutkůw sprawedliw včiněn / obětuge Syna swého Izaka na Oltář?

Abráhám ociec nász / izali nie z vczynkow vspráwiedliwion iesth / gdy ofiárowal Izááka syná swego ná oltarzu?

22. Widijš tehda / že gest Wijra spomáhala skutkuom geho / a z skutkuow Wijra dokonána gest?

Widzisz iż wiára spráwowálá vczynki iego / á iż z vczynkow wiárá doskonálá byłá?

23. A naplněno gest Pijsmo / kteréž dij: Vwěřil Abraham Bohu / a počteno gest gemu k sprawedlnosti / a přijtelem Božijm nazwán gest.

Y wypełniło sie pismo / ktore mowi / Vwierzył Abráhám Bogu / y poczytháno mu iest ku spráwiedliwości / y názwan iesth przyiacielem Bożym.

24. Widijte / že z skutkuow sprawedliw včiněn býwá Člowěk / a ne z Wijry toliko?

Widźićież tedy / iż z vczynkow bywa vspráwiedliwion człowiek / á nie z wiáry tylko?

25. Též také y Ráhab Něwěstka / wšak gest z skutkuow sprawedliwá včiněna / když přijala Posly / a ginau ge Cestau preč wypustila.

Tákże też y Ráháb wszetecznicá / izali z vczynkow ále iest vspráwiedliwiona / gdy przyiela posły / y inszą drogą wypuściłá?

26. Jakož zagisté tělo bez Dusse mrtwé gest / tak y Wijra bez skutkůw mrtwá gest.

Abowiem iákoćiáło bez duchá iest martwe / ták y wiárá oná ktora iesth bez vczynkow / martwa iest.

Kapitola III.

NEbýwayte mnozý Mistři Bratřij mogi / wědauce že těžšij odsauzenij wezmete.

NIechay z was nie będźie wiele mistrzow brácia moi / wiedząc / iż srozszy sąd odniesiemy.

ג | ג | γ'.

2 סגיאתא גיר משתרעינן כלין כל דבמלתא לא שרע הנא איתוהי גברא גמירא דמשכח משעבד אף לכלה פגרה׃

Percioche tutti erriamo in molte cose. Se alcun non erra nel parlare, costui è huomo perfetto, che puo tener à freno etiandio tutto'l corpo.

2 כי ברבים נגפים כלנו ואם איש לא יגוף בדבר זה הוא איש תמים כי יכל לבלום את כל גויתו׃

Porque todos offendemos en muchas cosas. Si alguno no offende en palabra, este es varon perfecto que tambien puede con freno gouernar todo el cuerpo.

2. Πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες. εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνήρ, δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα.

Car nous chopons tous en plusieurs choses. Si quelcun ne chope point en parole il est homme parfait, & peut mesme tenir en bride tout le corps.

3 הא גיר פגדא בפומא דרכשא רמינן איך דנשתעבדון לן וכלה גושמהון מהפכינן׃

Ecco, noi mettiamo i freni in bocca a i caualli, accioche ci obbedifcano: e maneggiamo tutto il lor corpo.

3 הנה שולחים אנחנו את מתג ורסן בפי הסוס ופרד בל קרוב אלינו ואת כל פגרם מוליכים אנחנו׃

Heaqui, nosotros ponemos à los cauallos frenos en las bocas paraque nos obedezcan, y gouernamos todo su cuerpo.

3. Ἰδοὺ τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν πρὸς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγομεν.

Voila, nous mettons aux cheuaux des morts en leurs bouches, afin qu'ils nous obeissent, & menons ça & là tout leur corps.

4 אף אלפא עשינתא כד דבירן להין רוחא קשיתא מן קיסא זעורא מתהפכן לאתר דהאר צביניה דהו דמדבר׃

Ecco le naui ancora, che essendo si grandi, e da impetuosi venti sospinte, son voltate da vn piccol timone douunque vorra l'appetito di colui che gouerna.

4 והנה גם האניות אף כי גדולות ומרוחות גדולות ועזות תחגינה אך בעץ קטון הסביבה שמה אשר יתאוה המלח׃

Heaqui tambien las naos, siendo tan grandes, y siendo lleuadas de impetuosos vientos, son gouernadas con vn muy pequenno gouernalle por donde quiera que quisiere la gana del que gouierna:

4. Ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα, καὶ ὑπὸ σκληρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα, μετάγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου, ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται.

Voila aussi les nauires, ia-çoit qu'ils soyent si grands, & qu'ils soyent agités de rudes vents, si sont-ils menés ça & là auec vn petit gouuernail, par tout où voudra la volonté de celui qui gouuerne.

5 הכנא אף לשנא הדמא הו זעורא ומשתעלא אף גורא זעורתא עבא סגיאא מוקדא׃

Cosi ancor la lingua è vn piccol membro, e vantasi di gran cose, Ecco, vn piccol fuoco quanto gran bosco accende?

5 ככה גם הלשון נתח קטון היא ומתהלל הנה אש מעט כמה יער מבער׃

Semejantemente tambien la lengua es vn pequennito miembro, y se gloria de grandes cosas. Heaqui, vn pequenno fuego quan grande bosque enciende?

5. Οὕτω καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστί, καὶ μεγαλαυχεῖ. ἰδοὺ ὀλίγον πῦρ ἡλίκην ὕλην ἀνάπτει.

Ainsi est la langue vn petit membre, & se vante de grandes choses: voila vn petit feu, combien grand bois allume-il?

6 ולשנא נורא הו ועלמא דחטיתא איך עבא הו והו לשנא כד איתוהי בהדמין מכתם לה לכלה פגרן ומוקד יובלא דשרבתן דרהטין איך גיגלא ויקד אף הו בנורא׃

La lingua ancora è vn fuoco, & lo mõdo de inequita (è lo bosco.) Cosi dico la lingua è posta tra i nostri membri, laqual macchia tutto il corpo, & infiamma la ruota de la nostra natiuità, & ella è infiammata da la geenna.

6 והלשון אש היא ועולם החטאה היער כן הלשון אשר יש בנתחינו מטמאה את גויה ומבער את גלגל תולדותינו ותבער גם היא מאש גיא הנום׃

Y la lengua es vn fuego digo, e lo mundo de maldad (es el bosque.) Ansi la lengua esta puesta entre nuestros miembros, laqual contamina todo el cuerpo, y inflama la rueda de nuestro nacimiento, y es inflamada del infierno.

6. Καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας (ὕλη·) οὕτως ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα, καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως, καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης.

La langue aussi est vn feu, & le mõde de iniquité (est vng bois:) ainsi est posee la langue entre nos mẽbres, laquelle souille, tout le corps, & enflamme tout le monde qui a esté creé, & est enflamme de la gehenne.

2. In

CAP. III.

2. In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir: potest etiam freno circumducere totum corpus.

Das III. Capitel.

2. Denn wir fehlen alle manchfeltiglich. Wer aber auch in keinem wort fehlet/ der ist ein volkommener Mañ/ vnnd kan auch den gantzen Leib im zaum halten.

Kapitola III.

2. W mnohem gsme zagisté přestaupili wssyckni. Pakli kdo nezhřessij w slowu/ tenť gest dokonalým Mužem/ moha také vzdau zprawowati wsseckno tělo.

For in many things we sinne all. If any man sinne not in worde/ he is a perfect man / and able to bridle all the body.

Thi at wi haffue alle brost mangfoldelige. Oc huo som icke haffuer feil i noget ord / hand er en fuldkommen Mand/ oc kand ocsaa holde det gantske Legeme i Bidzel.

Abowiem w wielu rzeczách vpádamy wszyscy: Jesli kto w mowie nie vpada/ ten iest mąż doskonáły/ ktory też może powściągáć wszytkiego ciáłá.

3. Si autem equis frena in ora mittimus ad consentiendum nobis, etiam omne corpus illorum circumferimus.

3. Sihe die Pferd halten wir in zäumen/ daß sie vns gehorchen/ vnd lencken den gantzen Leib.

3. Ahle y Koně w vzdu pogijmáme/ aby nám powolnij byli/ a tak wsseckno tělo gegich zprawugeme.

Beholde/ we put bittes into the horses mouthes that they should obey vs / and we turne about all their bodie.

See wi holde Heste i bidzel/ at de skulle lyde oss/ oc wi styre det gantske Legeme.

Oto koniom wędzidłá w gęby wpráwujemy/ áby nam posłuszne były/ y wszytko ich ciáło obrácamy.

4. Et ecce naves, cum magnæ sint, & à ventis validis minentur: circumferuntur autem à modico gubernaculo ubi impetus dirigentis voluerit.

4. Sihe/ die Schiffe/ ob sie wol so groß sind / vnd von starcken Winden getrieben werden / werden sie doch gelencket mit einem kleinen Ruder / wo der hin wil/ der es regiret.

4 A hle Lodij ač weliké býwagij/ a welikým wětrem hnány býwagij / a wssak malým weslem býwagij obracowány/ tu kdež bude chtijti vmysl toho kdož ge zprawuge.

Beholde also the shippes / which though they bee so great/ and are dryue of fierce windes / yet are they turned about with a very small rudder/ withersoeuer the gouernour listeth.

See/ alligeuel at Skibene ere store/ oc driffuis aff sterck e vær / saa styris de dog met it lidet Roer/ did som hand vil/ der dem styrer.

Oto też okręty/ choć ták wielkie są/ y od wiátrow gwáłtownych pędzone bywáia / máluczki rudel obráca gdziekolwiek chce chuć sprawce.

5. Ita & lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam sylvam incendit.

5. Also ist auch die Zunge ein klein Glied/ vnd richtet groß ding an. Sihe ein klein Fewer / welch ein Wald zündets an?

5. Též také y Jazyk gest malý aud/ a weliké wěcy mluwij. Hle/ malý Oheň/ kterak weliký Les zapálij.

Euen so the tongue is a litle member/ and boasteth of great thinges: beholde / howe great a thing a litle fire kindleth.

Saa er oc Tungen en liden Lem/ oc kommer stor ting aff sted. See/ en liden Ild/ huilcken en Skou tender hand op?

Ták też ięzyk iestći członek máluczki á wielce się chlubi/ oto ogień máły iáko wielką máteryą zápala?

6 Et lingua, ignis est, universitas iniquitatis (*Sylva.*) Lingua cõstituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis nostræ inflammata à gehenna.

6. Vnd die Zunge ist auch ein Fewer (die sündhafftige Welt ist der Wald) Also ist die Zunge vnter vnsern Gliedern/ vnnd beflecket den gantzen Leib/ vnd zündet an allen vnsern wandel/ wenn sie von der Helle entzündet ist.

6. A yazyk náš gest Oheň/ a wrch neprawosti (Les.) Jazyk postawen býwá w audech nassých / kterýž maže celé tělo/ a rozpaluge kolo přirozenij nasseho/ gsa roznijcen od ohně pekelnijho.

And the tongue is fire/ yea/ a worlde of wickednes (is a thing:) so is the tongue set among our members/ that it defileth the whole bodie / and setteth on fire the course of nature/ and it is set on fire of hell.

Oc tungen er ocsaa en Ild (oc vanartige Verden er en Skou) saa er Tungen iblant vore Lemmer/ oc besmitter det gantske Legeme / oc optender al vor omgengelse/ naar som hun er optent aff Helffuede.

Język też iest płomień y świát nieprawości (materyá.) ktemu ięzyk iest ták postánowiony miedzy członkámi nászemi/ oszpecáiac wszytko ciáło/ y zapala okrąg tego świátá / y bywa zápalan od ogniá piekielnego.

ג

7 כלהון גיר כינא דחיותא
ודפרחתא ודרחשא דימא
ודיבשא משתעבדין לכינא
דאנשותא :

Perche ogni natura e di fiere, e d'Vcelli, e di serpenti, e d'animali marittimi si doma, & è stata domata da la natura humana,

8 לשנא דין אנש לא
אשכח דנכבשיוהי בישתא
הי הדא דלא מתתכסא
מלא הו סמא דמותא :

Ma la lingua niuno huomo la puo domare, ell'è vn male che non puo raffrenarsi, piena di mortifero veleno.

9 בה גיר מברכינן למריא
ואבא ובה ליטינן לבני
נשא דבדמותא דאלהא
עבידין :

Con essa benediciamo Iddio e Padre, e con essa malediciamo gli huomini, che son fatti a la similitudine di Dio.

10 ומנה מן פומא נפקין
ליטתא ובורכתא לא ולא
אחי דהלין הכנא נסתערן :

Da vna medesima bocca procede benedittione e maladittione. Non bisogna, fratelli miei, che queste cose si facciano cosi.

11 דלמא משכחא מן חד
מבועא נפקין מיא חליא
ומרירא :

Vna fontana gitta ella da vn medesimo pertugio acqua dolce & amara?

12 או דלמא משכחא
תתא אחי דזיתא תעבדי
או גפתא תאנא הכנא אף
לא מיא מלחיא משכחין
דנתעבדון חליא :

Vn fico, fratelli miei, puo egli produrre de l'oliue, ò vero vna vite de fichi? Cosi niuna fontana puo fare acqua salsa e dolce.

13 מנו מנכון דחכים ורדא
יחוא עבדוהי בהופכא
שפירא בחכמתא מן
מכיכותא :

Chi è fra voi sauio e scientiato? questo tale mostri da la buona conuersatione l'opere sue con mansuetudine di sapientia.

ג

7 כי כל מין הבהמה ועוף
השמים ורמש ואשר בימים
נדמים ונדמו ביגיעת בני אדם :

Porque toda naturaleza de bestias fieras, y de aues, y de serpientes, y de pescados de la mar, se doma, y es domada de la naturaleza humana:

8 אך את הלשון כל איש מבני
אדם לא יוכל לדומם כי רעה
לא לבלום מלאה בראש פתנים
אכזר :

Pero ningun hombre puede domar la lengua, que es vn mal que no puede ser refrenado, y está llena de veneno mortal.

9 בה נברך את אלהים אבינו
ובה נקלל את בני אדם אשר
בצלם וכדמות אלהים נעשו :

Con ella bendezimos àl Dios, y Padre, y con ella maldezimos à los hombres, los quales son hechos à la semejança de Dios.

10 מפי אחד יוצאה ברכה
וקללה לא שוה אחי להיות
כדברים האלה :

De vna misma boca procede bendicion y maldicion. Hermanos mios, no conuiene que estas cosas sean ansi hechas.

11 התוכל באר מים להזיל
מתוכה מתק ומרורה :

Poruentura alguna fuente echa por vn mismo canno agua dulçe y amarga?

12 התוכל אחי התאנה לעשות
זיתים או הגפן תאנים ככה
באר לא אחת תעשה מי המלח
ומי המתק :

Hermanos mios, puede poruentura la higuera produzir azeytunas, ò la vid, higos? Ansi ninguna fuente puede hazer agua salada y dulçe.

13 מי האיש חכם ומבין בכם
יגיד מהליכה טובה את מעשיו
בענות חכמה :

Quien es sabio y auisado entre vosotros? muestre por buena conuersacion sus obras en mansedumbre de sabiduria.

γ'.

7. Πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν, ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ.

Car toute nature de bestes, & d'oiseaux: & de reptiles, & de poissons de mer, se domte, & a esté domtee par la nature humaine.

8. Τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι, ἀκατάσχετον κακόν· μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου.

Mais nul homme ne peut domter la langue, entant que c'est vn mal qui ne se peut reprimer, & elle est pleine de venin mortel.

9. Ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ γεγονότας.

Par elle nous benissons nostre Dieu & Pere· & par elle nous maudissons les hommes faits à la semblance de Dieu.

10. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρα. οὐ χρή, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ταῦτα οὕτω γίνεσθαι.

D'vne mesme bouche procede benediction & malediction. Mes freres, il ne faut point que ces choses aillent ainsi.

11. Μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρύει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρόν;

Vne fontaine iette elle d'vn mesme pertuis le doux & l'amer?

12. Μὴ δύναται, ἀδελφοί μου, συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; οὕτως οὐδεμία πηγὴ ἁλυκὸν καὶ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ.

Mes freres, vn figuer peut-il produire des oliues, ou vne vigne des figues? ainsi nulle fontaine ne peut ietter eau salee & douce.

13. Εἴ τις σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραΰτητι σοφίας.

Qui est-ce qui est sage & entendu parmi vous? qu'il monstre par bonne conuersation les œuures en douceur de sapience.

CAP. III.

7. Omnis enim natura bestiarum, & volucrum, & serpentium, & cæterorum domantur, & domita sunt à natura humana.

For the whole nature of beastes/and of birdes/and of creeping things/and things of the sea is tamed/and hath ben tamed of the nature of man.

8. Linguam autem nullus hominum domare potest, inquietum malum, plena veneno mortifero.

But the tongue can no man tame. It is an vnruly euill/full of deadly poyson.

9. In ipsa benedicimus Deum & Patrem: & in ipsa maledicimus homines qui ad similitudinem Dei facti sunt.

Therewith blesse we God euen the Father/and therewith curse we men/which are made after the similitude of God.

10. Ex ipso ore procedit benedictio & maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri.

Out of one mouth proceedeth blessing and cursing: my brethren/these things ought not so to be.

11. Nunquid fons de eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam?

Doeth a fountaine send forth at one place sweete water and bitter?

12. Nunquid potest, fratres mei, ficus (*oleas*) facere, aut vitis ficus? Sic neque salsa dulcem potest facere aquã.

Can the figge tree/my brethren/bring forth oliues/either a vine figges? so can no fountaine make both salt water an sweete.

13. Quis sapiens & disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ.

Who is a wise man & endued with knowledge among you? let him shewe by good conuersation his workes in meekenesse of wisdome.

Das III. Capitel.

7. Denn alle Natur der Thier/vnd der Vögel/vnd der Schlangen/vnd der Meerwunder/werden gezämet/vnnd sind gezämet von der Menschlichen Natur.

Thi al Naturen/Diur oc Fule/oc Hugorme oc vnderlige ting i Haffuit/bliffue temde/oc ere temde aff Menniskelig Nature.

8. Aber die Zunge kan kein Mensch zämen/das vnruhige übel/vol tödtlicher gifft.

Men Tungen kand inted Menniske temme/det wrolige onde/fuld aff dødelig forgifftelse.

9. Durch sie loben wir Gott den Vater/vnd durch sie fluchen wir den Menschen nach dem Bilde Gottes gemacht.

Met hende loffue wi Gud Fader/oc met hende bande wi Mennisk.n/som ere giorde effter Guds billede.

10. Auß einem munde gehet loben vnd fluchen. Es sol nicht/lieben Brüder/also sein.

Aff en mund gaar loff oc bander. Det skal icke/kære Brødre/saa vere.

11. Quillet auch ein Brunn auß einem loch/süsse vnd bitter?

Flyder oc en Kilde aff it Hul/met søt oc beskt?

12. Kan auch lieben Brüder/ein Feigenbaum (Oliven) oder ein Weinstock Feigen tragen? Also kan auch ein Brunn nicht saltzig vnd süsse Wasser geben.

Kand oc kære Brødre/it Figen træ bære (Oliebær) eller it Vintræ Figen? Saa kand oc icke en Kilde giffue salt oc søt Vand.

13. Wer ist weise vnd kluge vnter euch? Der erzeige mit seinem guten wandel seine werck/in der sanfftmut vnd weißheit.

Huo er viss oc forstandig iblant eder? hand beuise sine gerninger met sin gode omgengelse/i sactmodighed oc Visdom.

Kapitola. III.

7. Wsselikť zagisté přirozenij howad/Ptactwa/zeměplazuow/y Mořských Potwor býwa od Lidij skroceno/a pitomě včiněno:

Abowiem wszelkie przyrodzenie y zwierzat y ptakow/y gadzin/y morskich rzeczy bywa skrocone/y iest okrocone od ludzkiego przyrodzenia.

8. Ale yazyka žádný z Lidij skrotiti nemůž/neb gest nezbedné zlé/pln gsa gedu smrtedlného.

Ale ięzyká żaden człowiek nie może okroćić/gdyż iesth złość nie pohamowána/y pełny iest iádu śmiertelnego.

9. Gim chwálijme Boha a Otce/a gim zlořečijme Lidi/kteřijž gsau k podobenstwij Božijmu včiněni.

Przezeń błogosłáwimy Bogá Oycá/y przezeń złorzeczymy ludziam ktorzy ná podobieństwo Boże stworzeni są.

10. Z gedněch vst pochážý dobrořečenstwij y zlořečenstwij. Nemáť to tak býti Bratřij mogi.

Z tychże vsth wychodzi błogosłáwieństhwo y przeklectwo: Bráćia moi/nie máiąc być ty rzeczy thák czyniony.

11. Zdaliž Studnice gednijm pramenem wydáwá sladkau y hořkau wodu?

Izali stok z iednego źrzodłá wypuscza słodką y gorzką wodę?

12. Zdaliž může Bratřij mogi Fijkowý Strom nésti oliwky/aneb winný keřen Fijky? Též ani Studnice spolu slané a sladké wody wydáwati nemuože.

Izali może bráćia moi/figowe drzewo oliwy rodźić/ábo winna macicá figi? Ták żaden stok słoney y słodkiey wody podáwáć nie może.

13. Kdo gest maudrý a včený mezy wámi? Okažiž dobrým obcowánijm skutek swuog w tichosti/maudrosti.

Ktoryż iest mádry y vmieiętny miedzy wámi? Niechay pokáże z dobrego obcowánia vczynki swe/z cichośćią mádrośći.

ג

14 אן דין חסמא מרירא אית בכון או חרינא ב בלביכון לא תתחתרון על קושתא ותדגלון׃

Ma se voi hauete inuidia amara, e irritatione nel vostro cuore, non vi gloriate, ne mentite contra la verità.

15 מטול דהדא חכמתא מן לעל לא נחתת אלא איתיה ארעניתא מן חושכא דנפשא ומן שאדא׃

Questa non è sapientia che scenda di sopra: ma è terrena, animale, diabolica.

16 איכא גיר דאית חסמא וחרינא תמן אף דלוחיא וכל מדם דביש׃

Percioche dou'è inuidia e irritatione, iui è inconstantia, & ogni mala opera.

17 חכמתא דין דמן לעל דכיא הי ומליא שלמא ומכיכא ומשתמענא ומליא רחמא ופארא טבא ודלא פלגותא הי ובאפא לא נסבא׃

Ma la sapientia che è di sopra, primamente e casta, poi è pacifica, modesta, trattabile, piena di misericordia, e di buoni frutti, senza distintione, senza hipocrisia.

18 פארא דין דזדיקותא בשינא מזדרעין לאילין דעבדין שלמא׃

E il frutto de la giustitia si semina in pace à quelli che fanno pace.

ג

14 ואם יש לכם קנאת מרי ומריבה בלבבכם אל־תתהללו ואל תכזבו על־אמת׃

Pero si teneys inuidia amarga, y contencion en vuestros coraçones: no hos glorieys, ni seays mentirosos contra la verdad.

15 כי־החכמה הזאת איננה באה ממעל כי־מארץ היא מנפשכם מן־השטן׃

Porque esta sabiduria no es la que deciende de lo alto, pero es terrena, animal, y diabolica.

16 כי־איה קנאה ומריבה שם הדחי וכל־מעשה שוא׃

Porque donde ay embidia y contencion, alli ay perturbacion, y toda obra peruersa.

17 והחכמה אשר מלמעלה בראשנה זכה היא ואחרי־כן תבקש שלום ותרדפהו סלחה שומעה ליקחה מלאה חסד ורחמים ומלאה מעשים טובים לא מתנכרת ובלי־תך ומרמה׃

Mas la sabiduria que es de lo alto, primeramente es pura, despues pacifica, modesta, begnina, llena de misericordia y de buenos frutos, no juzgadora, no fingida.

18 ופרי־הצדקה בשלום נזרע לעשה שלום׃

Y el fruto de justicia se siembra en paz para aquellos que hazen paz.

γ.

14. Εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε καὶ ἐριθείαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας.

Mais si vous auez enuie amere, & irritation en vos cœurs, ne vous glorifiez point & ne mentez point contre la verité.

15. Οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχική, δαιμονιώδης.

Car ce n'est point là la sapience qui descend d'enhaut: mais icelle est terriene, sensuelle & diabolique.

16. Ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐριθεία, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα.

Car où il y a enuie & irritation, là est trouble, & toute œuure meschante.

17. Ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἁγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηνική, ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστὴ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος.

Mais la sapience qui est d'enhaut, premierement est pure, puis paisible, moderee, traittable, pleine de misericorde, & de bons fruicts, sans faire beaucoup de difficultés, & sans hypocrisie.

18. Καρπὸς δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην.

Or le fruict de iustice se seme en paix pour ceux qui s'adonnent à paix.

ד

1 מן איכא דאית בכון קרבא ומצותא לא הוא מן רגיגתא דמקרבן בהדמיכון׃

Donde vengono le guerre e i combattimenti fra voi? Non vengono elle di qui, cioè, da le vostre concupiscentie, lequali fanno guerra ne i vostri membri?

2 מתרגרגין אנתון ולית לכון וקטלין אנתון וטנין אנתון ולא אתיא באידיכון ונצין אנתון וקרבא עבדין אנתון ולית לכון מטול דלא שאלין אנתון׃

Voi desiderate, e non hauete: portate inuidia, e state in gare, e non potete ottenere: voi combattete e guerreggiate, e non hauete quel che desiderate, percioche voi non domandate.

ד

1 ואי־מזה המלחמות ומכות ביניכם הלא מפה מתאות נפשכם הנלחמות בנתחיכם׃

De donde vienen las guerras, y los pleytos entre vosotros? de aqui, es à saber de vuestras concupiscencias, las quales batallan en vuestros miembros.

2 את־כי־תתאוו בנפשכם ואין תהרגו ותקנאו ולא תוכלו להחזיק ריב תריבו ותלחמו ולא יהיה לכם על־כי־לא שואלים אתם׃

Cudiciays, y no teneys: teneys inuidia y odio, y no podeys alcançar: combatis y guerreays, y no teneys lo que desseays, porque no pedis.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν;

D'Où vienent les combats & quereles entre vous? n'est-ce point d'ici? assauoir de vos voluptés, lesquelles guerroyent en vos membres.

2. Ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε· φονεύετε, καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν. μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε· καὶ οὐκ ἔχετε, διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς.

Vous conuoitez, & ne l'auez point: vous estes enuieux & ialoux, & ne pouuez obtenir: vous querelez, & combatez, & n'auez point ce que vous desirez, pource que vous ne le demandez point.

CAP. III.

14. Quòd si zelum amarum habetis, & contentiones sint in cordibus vestris, nolite gloriari & mendaces esse adversus veritatem.

But if ye haue bitter enuying/ and strife in your heartes/ reioyce not/ neither be lyers against the trueth.

15. Non est enim ista sapientia desursum descendens: sed terrena, animalis, diabolica.

This wisedome descendeth not from aboue/ but is earthly/ sensuall/ and deuilish.

16. Vbi enim zelus & contentio: ibi inconstantia, & omne opus pravum.

For were enuying and strife is/ there is sedition/ and all maner of euill workes.

17. Quæ autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est: deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia & fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione.

But the wisedome that is from aboue/ is first pure/ then peaceable/ gentle/ easie to be entreated/ full of mercy & good fruites without iudging/ and without hypocrisie.

18. Fructus autem iustitiæ, in pace seminatur, facientibus pacem.

And the fruite of righteousnes is sowen in peace/ of them that make peace

Das III. Capitel.

14. Habt jhr aber bittern neid vnd zanck in euerm hertzen/ so rhümet euch nicht/ vnd lieget nicht wider die Warheit.

Men haffuer i bitter had oc trette i eders hierte/ Da roser eder icke/ oc liuger icke mod Sandhed.

15. Denn das ist nicht die weißheit/ die von oben herab kompt/ sondern irdisch/ Menschlich vnd Teuflisch.

Thi det er icke den visdom/ som kommer her offuen ned/ Men Jorderisk/ Menniskelig Dieffuelsk.

16. Denn wo neid vnd zanck ist/ da ist vnordnung vnd eitel böse ding.

Thi huor had oc trette er/ der er wskickelighed oc idel onde ting.

17. Die Weißheit aber von oben her/ ist auffs erst keusch/ darnach fridsam/ gelinde/ lesset jr sagen/ vol Barmhertzigkeit vnd guter früchte/ vnpartheyisch/ ohn heucheley.

Men den Visdom her offuen ned/ er først kysk/ der nest fredsommelig/ metlidig/ lader sig sige/ fuld aff barmhertighed oc god fruct/ wpartiesk/ vden øyenskalckeri.

18. Die frucht aber der Gerechtigkeit wird geseet jm friede/ denen/ die den friden halten.

Men Retferdigheds frucht bliffuer Saat i fred/ for dem/ som holde fred.

Kapitola III.

14. Pakli máte mezy sebau záwist/ a swárowé gsauli w srdcých wassých/ nechlubte se/ a nebyweyte lháři proti prawdě.

A ieśli zazdrość gorzką maćie/ y sporw sercách waszych/ nie chlubćież sie/ áni kłamayćie przećiwko prawdźie.

15. Neb není ta Maudrost s hůry sstupugícý: ale gest zemská/ howadná/ a ďábelská.

Abowiem tá mądrość z gory nie zstępuie/ owszem iest ziemska/ ludzka/ y dyabelska.

16. Neb kde gest záwist a swár/ tu gest neustawičnost/ y wsseliký skutek zlý.

Bo gdźie iest zazdrość y spor/ tam rosterk y wszeláka zła spráwá.

17. Ale která gest Maudrost s hůry/ Nayprwé zagisté gest stydliwá a potom pokogná/ skrownliwá/ radu přigijmagijcí/ dobrým wěcem powolná/ plná milosrdenstwij a skutkůw dobrých/ nesaudkey/ bez Pokrytstwij.

Ale mądrość ktora iest z gory/ na przodćł iest czysta/ potym spokoyna/ mierna/ powolna/ pełna miłośierdźia y owocow dobrych/ nie sadząca/ áni obłudna.

18. Užitek pak Sprawedlnosti w pokogi se rozsýwá/ těm kteříž činij pokog.

A owoc sprawiedliwośći spokoiem bywa śiany spokoynym.

CAP. IIII.

VNde bella & lites in vobis? Nónne hinc? ex concupiscentiis vestris quæ militant in membris vestris?

From whence are warres and contentions among you? are they not hence/ euen of your lustes/ that fight in your members?

2. Concupiscitis: & non habetis, occiditis, & zelatis: & non potestis adipisci, litigatis & belligeratis: & non habetis, propter quod non postulatis.

Ye lust/ and haue not: ye enuie/ and haue indignation/ and cannot obteyne: ye fight and warre/ and get nothing/ because yee aske not.

Das IIII. Capitel.

Woher kompt streit vnnd Krieg vnter euch? Kompts nicht daher/ auß ewren wollüsten/ die da streitten in ewren Gliedern?

HVor aff kommer strid oc krig iblant eder? Komme de icke aff eders vellyst/ som strider i eders Lemmer?

2. Ihr seyt begirig/ vnd erlangets damit nicht/ Ihr hasset vnd neidet/ vnd gewinnet damit nichts/ jhr streittet vnd krieget/ jr habt nicht/ darumb daß jr nicht bittet.

I begære/ oc faa inted der met/ I bære had oc auind/ oc vinde inted der met/ I føre strid oc krig/ I haffue inted/ fordi at I icke bede.

Kapitola IIII.

GOdkawádž gsau Boyowé a swárowé mezy wámi? Wssak ze zlých žádostij wassých/ kteréž panugij w audech wassých.

SKadże przychodzą walki y bitwy miedzy wámi? Izali nie z tąd? To iest z roskoszy wászych ktore walczą w członkach wászych?

2. Žádáte/ a nemáte: zabigijte y záwidijte sobě/ a nemůžete dogijti žádosti swé: wadijte se a spolu boyugete/ a nemáte/ proto že neprosýte.

Pożądaćie/ á nie maćie/ zayzryćie y z chući zabijaćie/ á nie możećie otrzymáć/ bijećie śie y walczyćie/ á wżdy nie otrzymawaćie/ dla thego iż nie prośićie.

ד

3 שאלין אנתון ולא נסבין אנתון מטול דבישאית שאלין אנתון איך דתתרסון רגיגתכון ׃

Voi domandate, e non riceuete: percioche malamente domandate, per ispender ne vostri disonesti piaceri.

4 גירא לא ידעין אנתון דרחמותה דעלמא הנא בעל דבבותא הילות אלהא איתא הכיל דצבא דיהוא רחמא דעלמא הנא בעל דבבא הוא לאלהא ׃

Adulteri e adultere, non sapete voi che l'amicitia di questo mondo e nimicitia contra Dio? Chi vorrà dunque essere amico del mondo, si constituisce nimico di Dio.

5 או דלמא סריקאית סברין אנתון דאמר כתבא דבטננא רגא רוחא דעמרא בן ׃

Pensate voi che la Scrittura dica in vano, Lo Spirito che habbita in noi, desidera ad inuidia?

6 טיבותא דין יתירתא יהב לן מרן מטול הדא אמר דאלהא ממכך לרמא ולמכיכא יהב טיבותא ׃

Anzi egli dà maggior gratia. Però dice, Iddio resiste a i superbi, e dà gratia agli humili.

7 אשתעבדו הכיל לאלהא וקומו לוקבל סטנא ועריק מנכון ׃

Siate dunque soggetti à Dio, fate resistentia al diauolo, & egli si fuggirà da voi.

8 וקרובו לות אלהא ויתקרב לכון דכו אידיכון חטיא קדשו לבותכון פליגי נפשא ׃

Appressateui à Dio, & egli s'appresserà à voi. Peccatori, nettateui le mani: e voi che hauete l'animo doppio, purificate i vostri cuori.

9 אתמככו ואתאבלו וגוחככון לאבלא יתהפך וחדותכון לעקתא ׃

Affliggeteui e lamentateui, e piangete: il vostro riso si conuerta in lutto, e l'allegrezza vostra in mestitia.

ד

3 ואם שואלים אתם לא תקחו כי־ברעה שואלים אתם אשר בתאות נפשכם תבלעו ׃

Pedis, y no recebis: porque pedis mal, para gastar en vuestros deleytes.

4 המנאפים והמנאפות הלא ידעתם כי־אהבת העולם איבת אלהים היא לכן כל־אשר יאבה להיות רעה העולם איב אלהים הוא ׃

Adulteros, y adulteras, no sabeys que la amistad del mundo es enemistad con Dios? Qualquiera pues que quisiere ser amigo del mundo, se constituye enemigo de Dios.

5 התחשבו כי־שוא אומר הכתב לשנאה מתאוה הרוח אשר שכנה בכם ׃

Pensays que la Escriptura lo dize sin causa El Espiritu que mora en vosotros, cudicia para inuidia?

6 ותחנה יתירה נותן לנו יהוה על־כן אמר אלהים ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן ׃

Mas el dá mayor gracia. Por esto el dize: Dios resiste à los soberuios, y da la gracia à los hūildes.

7 לכן הכנעו לפני־אלהים התקוממו על־השטן ויברח ממכם ׃

Sed pues sujetos à Dios resistid àl diablo: y huyra de vosotros;

8 קרבו אל־אלהים ויקרב אליכם טהרו ידיכם החטאים וקדשו את־לבותיכם אשר לכם רוח מרתים ׃

Allegaos à Dios, y el se allegará à vosotros. Pecadores, limpiad las manos: y vosotros de doblado animo, purificad los coraçones.

9 חגרו שקים התאבלו בכה בכו ספדו והילילו שחקכם יהפך לאבל ושמחתכם ליגון ׃

Affligios, y lamentad y llorad. Vuestra risa se conuierta en lloro, y vuestro gozo en tristeza.

δ.

3. Αἰτεῖτε, καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε.

Vous demandez, & ne receuez point: pource que vous demandez mal, afin que vous le despendiez en vos voluptés.

4. Μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες, οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ θεοῦ ἐστιν; ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίσταται.

Adulteres & adulteresses, ne sauez-vous pas que l'amitié du monde est inimitié contre Dieu? qui voudra donc estre ami du monde, il se rend ennemi de Dieu.

5. Ἢ δοκεῖτε ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέγει, πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα ὃ κατῴκησεν ἐν ἡμῖν;

Cuidez-vous que l'Escriture die en vain, l'Esprit qui a habité en vous, conuoite à enuie?

6. Μείζονα δὲ δίδωσι χάριν· διὸ λέγει, ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.

Ains il donne plus grande grace, & pourtant il dit, Dieu resiste aux orgueilleux, mais il fait grace aux humbles.

7. Ὑποτάγητε οὖν τῷ θεῷ· ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν.

Assuiettissez-vous donc à Dieu, resistez au diable, & il s'enfuira de vous,

8. Ἐγγίσατε τῷ θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρίσατε χεῖρας, ἁμαρτωλοί, καὶ ἁγνίσατε καρδίας, δίψυχοι.

Approchez-vous de Dieu, & il s'approchera de vous: pecheurs, nettoyez vos mains: & vous qui estes doubles de cœur, purifiez vos cœurs.

9. Ταλαιπωρήσατε καὶ πενθήσατε, καὶ κλαύσατε. ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος μεταστραφήτω, καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν.

Sentez vos miseres, & lamentez, & pleurez: vostre ris soit conuerti en pleur, & vostre ioye en tristesse.

3. Petitis

CAP. IIII.

3. Petitis, & non accipitis: eo quòd male petatis: ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis.

Ye aſke, and receiue not because ye aſke amiſſe, that yee might conſume it on your luſtes.

4. Adulteri (*& adulteræ*,) neſcitis quia amicitia huius mundi, inimica eſt Dei? Quicunque ergo voluerit amicus eſſe ſeculi huius: inimicus Dei conſtituitur.

Ye adulterers and adultereſſes, know ye not that the amitie of the worlde is the enimitie of God? Whoſoeuer therefore will be a friend of the worlde, maketh him ſelfe the enemie of God.

5. An putatis quia inaniter ſcriptura dicat: Ad invidiam concupiſcit ſpiritus qui habitat in vobis.

Do ye thinke that the Scripture ſayth in vaine, the ſpirit that dwelleth in vs, luſteth after enuie?

6. Maiorem autem dat gratiam. Propter quod dicit, Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

But the Scripture offreth more grace, and therefore ſayth, God reſiſteth the proude, and giueth grace to the humble.

7. Subditi ergo eſtote Deo: reſiſtite autem diabolo, & fugiet à vobis.

Submit your ſelues to God: reſiſt the deuill, and he will flee from you.

8. Appropinquate Deo: & appropinquabit vobis, Emundate manus peccatores: & purificate corda, duplices animo.

Draw nere to God, and he will draw nere to you. Cleuſe your handes ye ſinners, and purge your hearts, ye wauering minded.

9. Miſeri eſtote, & lugete, & plorate, riſus veſter in luctum convertatur, & gaudium in mœrorem.

Suffer afflictions, & ſorow ye, & weepe let your laughter be turned into mourning, and your ioy into heauines.

Das IIII. Capitel.

3. Ihr bittet vnd krieget nicht/ darumb daß jhr übel bittet/ nemlich dahin/ daß jhrs mit eweren wollüſten verzehret.

I bede/ oc faa inted/ fordi at i bede ilde/ ſom er derhen/ at i det fortære met eders vellyſt.

4. Ir Ehebrecher vnd Ehebrecherin/ wiſſet jhr nicht/ daß der Welt freundſchafft Gottes feindſchafft iſt? Wer der Welt Freund ſein wil/ der wirdt Gottes Feind ſein.

I Horkarle oc Horkoner/ vide i icke/ at Verdens venſkaff er Guds fiendſkaff? Huo ſom vil vere Verdens Ven/ hand bliffuer Guds fiende.

5. Oder laſſet jhr euch düncken/ die ſchrifft ſage vmb ſonſt/ den Geiſt/ der in euch wonet/ gelüſtet wider den haß.

Eller lade i eder tycke/ at Scrifften ſiger forgeffuis/ Den Aand ſom boer i eder/ begærer mod Auind.

6. (Aber der HERR gibt vns reichlich ſeine gnade/ darumb ſagt er/ Gott widerſtehet den hoffertigen/ den demütigen aber gibt er Gnade.)

(Men HERREN giffuer rigelige hans naade/ der faare ſiger hand/ Gud ſtaar de hofferdige imod/ men de ydmyge giffuer hans Naade.)

7. So ſeyt nun Gott vnterthänig/ widerſtehet dem Teufel/ ſo fleucht er von euch.

Saa verer nu Gud vnderdanige/ ſtaar mod Dieffuelen/ ſaa flyr hand fra eder.

8. Nahet euch zu Gott/ ſo nahet er ſich zu euch. Reiniget die hände jhr Sünder/ vnnd macht ewer Hertzen keuſch jhr wanckelmütigen.

Holder eder nær til Gud ſaa holder hand ſig nær til eder. Renſer henderne i ſyndere/ oc gører eders hierter kyſke i Tuilraadige.

9. Seyt elend/ vnnd traget leide/ vnnd weinet/ ewer lachen verkere ſich in weinen/ vnd ewer frewde in traurigkeit.

Verer elendige/ oc ſørger/ oc græder/ eders lader ſkal omuende ſig til graad/ oc eders glæde til ſorg.

Kapitola IIII.

3. Proſyte a nebekete/ proto neb zle proſyte/ abyſſte na ſwé zlé žadoſti wynakládali?

Prośićie/ á nie bierzećie/ przeto iż źle prośićie/ ábyśćie to trawili ná roſkoſzach wáſzych.

4. Cyzoložnijcy a Cyzoložnijce/ zdali newijte/ že přijzeň tohoto Swěta geſt nepřijtelkyně Božij? Protož kdožby koli chtěl býti přijtelem tohoto Swěta/ Nepřijtelem Božijm včiněn býwá.

Cudzołożnicy y cudzołożnice niewiećie/ iż przyiaźń świátá ieſt nieprzyiáźnia z Bogiem? ktobykolwiek tedy chćiał być przyiáćielem świátu/ nieprzyiáćielem Bożym zoſtawa.

5. Co mnijte že nadarmo dij Pijſmo? K záwiſti táhne Duch kterýž přebýwá w nás.

A zaż mniemaćie/ iż prożno piſmo mowi/ Duch ktory mieſzka w nas/ iżáli pożada ku zazdrośći?

6. Wſſak wětſſý miloſt dáwá. Protož prawij: Buoh ſe pyſſným protiwij/ ale pokorným dáwá miloſt.

Ale więtſza łáſkę okázuie w thym co mowi/ Bog pyſznym ſię ſprzećiwia/ á pokornym łáſkę dawá.

7. Budtež tehda poddáni Bohu/ a odpijrayte ďáblu/ y vteče od wás.

Poddayćie ſię tedy Bogu/ przećiwćie ſię diabłu/ á on vćiecze od was.

8. Přibližuogte ſe k Bohu/ a přibližijť ſe k wám. Hřijſſnijcy/ vmywayte ruce waſſe/ a kteřijž gſte dwogijho vmyſlu/ očiſſťugte Srdce.

Przybliżayćie ſię ku Bogu/ á on ſię do was przybliży/ Oczyśćie rece grzeſznicy/ y oczyśćiayćie ſercá wáſze/ wy vmyſłu dwoiakiego.

9. Znayte bijdu waſſý/ a kwělte plačjce. Smijch wáſs w pláč ſe obrať/ a radoſt w zámutek.

Bywayćie vtrapieni/ y záłuyćie/ y płáczćie: śmiech wáſz niech ſię obraca w ſmutek/ á weſele w záłość.

ד

10 אתמככו קדם מריא וירמרמכון:

Humiliateui dinanzi al Signore, & egli v'inalzarà.

11 לא תהוון ממללין על חדדא אחיהו גיר דממלל על אחוהי או דאן לאחוהי ממלל על נמוסא ודאן לנמוסא ואן לנמוסא דאן אנת לא הוית עבודה דנמוסא אלא דינה:

Fratelli, non dite male l'vn de l'altro: chi dice male del suo fratello, e chi giudica il suo fratello, dice male de la Legge, e giudica la Legge: doue se tu giudichi la Legge, non sei gia osseruator de la Legge, ma ne sei giudice.

12 חד הו גיר סאם נמוסא ודינא דהו משכח דיחא ויובד אנת דין מן אנת ד דדאן אנת לה לקריבך:

Vn solo è il Legislatore, che puo saluare e mandare in perditione. Tu chi sei che giudichi altrui?

13 מנא דין נאמר על אילין דאמרין דיומנא או מחר אזלינן למדינתא אידא דהי ועבדינן תמן שנתא חדא ומתתגרינן ויתרינן:

Hor su, voi che dite, Andiamo hoggi e domane in questa città, e stiamoce ne là vn anno, e facciam mercantia, e guadagniamo.

14 ולא ידעין מנא הוא מחר מנא אנון גיר חיין אלא אן להגא דקליל מתחזיא וטלק ומתפא:

I quali non sapete quel che sarà posdomane, perche quale è la vostra vita? certo ella è vn vapore, che per vn poco appare, e poi suanisce.

15 חלף דיאמרון דאן מריא יצבא ונחא ועבדינן הדא או הי:

Douendo voi dire, Se il Signor vorrà, e se noi viueremo, noi faremo questo e quello.

16 משתבהרין בחתירותהון כל שובהרא דאיך הנא בין בישא הו:

Et hora voi vi gloriate de la vostra arroganza: ogni tale gloria è mala.

ד

10 התענו לפני יהוה וירים את־קרנכם:

Humillaos delante de la presençia del Sennor, y el hos ensalçará.

11 אל־תלשינו איש את־רעהו אחי כי־מלשני בסתר אחיו ושופט את־אחיו מלושני תורה ושופט את־התורה ואם תשפט את התורה אינך עושה התורה כי־אם שופט:

Hermanos, no murmureys los vnos de los otros: el que murmûra de su hermano, y juzga à su hermano: este tal murmûra de la Ley, y juzga à la Ley; y si tu juzgas à la Ley, no eres guardador de la Ley, sino juez.

12 כי־אחד הוא מחוקק אשר יכל להושיע ולאבד ומי־אתה אשר תשפט את־אחר:

Vno es el dador de la Ley, que puede saluar, y perder. Quien eres tu que juzgas à otro?

13 אוי לכם האומרים היום או מחר נלך אל־אחת הערים ונארך לנו שם שנה אחת ונסחר ונבצע בצע:

Ea aora los que dezis: Vamos oy y mannana à tal ciudad, y estaremos allà vn anno y compraremos mercaderia, y gannaremos.

14 אשר לא יודעים אתם מה יהיה למחר ומה חייכם הלא אד הנראה מעט וכענן בקר וכטל משכים הולך:

Y no sabeys loque sera mannana. Porque que es vuestra vida? Ciertamente es vn vapor que se aparece por vn poco de tiempo, y despues se desuanece.

15 אשר תחתנה ישוה לכם לאמר אם ירצה יהוה או־אם נחיה ונעשה זאת וזאת:

En lugar de loqual deuriades dezir: Si el Sennor quisiere, y si biuiremos, haremos esto, ò aquello.

16 ועתה מתהללים בגאוניכם כל־תהלה כזאת רעה היא:

Mas aora triumphays en vuestras soberuias Toda gloria semejante es mala.

δ.

10. Ταπεινώθητε ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς.

Humiliez vous deuant la presence du Seigneur, & il vous esleuera.

11. Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί· ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καταλαλεῖ νόμου, καὶ κρίνει νόμον. εἰ δὲ νόμον κρίνεις οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου, ἀλλὰ κριτής.

Freres, ne detractez point les vns des autres: qui detracte de son frere, & qui iuge son frere, il detracte de la Loy, & iuge la Loy: or si tu iuges la Loy, tu n'es point faiseur de la Loy, mais iuge.

12. Εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· σὺ δὲ τίς εἶ ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον;

Il y a vn seul Legislateur, qui peut sauuer & destruire, toy qui es-tu, qui iuges autrui?

13. Ἄγε νῦν οἱ λέγοντες, σήμερον καὶ αὔριον πορευσώμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν ἕνα, καὶ ἐμπορευσώμεθα, καὶ κερδήσωμεν.

Or ça maintenant, vous qui dites, Allons auiourd'hui & demain en vne telle ville, & demeurons là vn an, & y trafiquons, & gagnons:

14. Οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον· ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν, ἀτμὶς γάρ ἐστιν ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ καὶ ἀφανιζομένη.

Qui toutesfois ne sauez ce qui aduiendra le lendemain: car qu'est ce de vostre vie? ce n'est certes qu'vne vapeur qui apparoit pour vn peu, & puis s'esuanouit.

15. Ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ ζήσομεν, καὶ ποιήσομεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο.

Au lieu que vous deuiez dire, Si le Seigneur le veut, & si nous viuons, nous ferons ceci ou cela.

16. Νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν. πᾶσα καύχησις τοιαύτη πονηρά ἐστιν.

Mais maintenant vous-vous ventez en vos fiertés: toute telle vanterie est mauuaise.

CAP. IIII.

10. Humiliamini in conspectu Domini, & exaltabit vos.

Cast downe your selues before the Lord/and he will lift you vp.

11. Nolite detrahere alterutrum fratres mei. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum: detrahit legi, & iudicat legem. Si autem iudicas legem: non es factor legis, sed iudex.

Speake not euill one of another/brethren. He that speaketh euill of his brother / or hee that condemneth his brother/speaketh euill of the Lawe/ and cōdemneth the Law: and if thou condemnest the Lawe/ thou art not an obseruer of the Law/but a iudge.

12. Vnus est enim legislator, & iudex qui potest perdere & liberare. Tu autem quis es qui iudicas proximum tuum?

There is one Lawgiuer which is able to saue/ and to destroy. Who art thou that iudgest another man?

13. Ecce nunc qui dicitis, Hodie aut crastino ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur & lucrum faciemus.

Go to now ye that say/To day or to morowe we will go into such a citie/ and continue there a yeere/and buy and sel/and get gaine.

14. Qui ignoratis quid erit in crastino, Quæ est enim vita vestra? Vapor est, ad modicum parens, & deinceps exterminabitur.

And yet ye can not tell what shall be to morow. For what is your life? It is euen a vapour that appeareth for a litle time/& afterward vanisheth away

15. Pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit: &, Si vixerimus, faciemus hoc aut illud.

For that ye ought to say/ If the Lorde will/and/ If we liue/ we will do this or that.

16. Nunc autem exultatis in superbiis vestris. Omnis exultatio talis, maligna est.

But now ye reioyce in your boastings: all such reioycing is euill.

Das IIII. Kapitel.

10. Demütiget euch für GOTT so wird er euch erhöhen.

Ydmyger eder faar Gud / saa skal hand ophøye eder.

11. Afterredet nicht vnter einander lieben Brüder. Wer seinem Bruder afterredet/ vnd vrtheilet seinen Bruder/ der afterredet dem Gesetz vnd vrtheilet das Gesetz. Vrtheilst du aber das Gesetz/ so bist du nicht ein Thäter des Gesetzes/ sondern ein Richter.

Bagtaler icke huer andre/ kære Brødre/ huo som bagtaler sin Broder/ oc dømer sin Broder/ hand bagtaler Louen/ oc dømer Louen. Men dømer du Louen/ da est du icke den som gør effter Louen / men en Dommere.

12. Es ist ein einiger Gesetzgeber/ der kan selig machen / vnnd verdammen. Wer bist du/ der du einen andern vrtheilest?

Der er en eniste Lougiffuere / som kand gøre salige oc fordømme. Huo est du/ som dømer en anden?

13. Wolan/ die jhr nun saget: Heute oder morgen wöllen wir gehen inn die oder die Statt/ vnd wöllen ein Jar da ligen/ vnd handthieren vnd gewinnen.

Nu vel/ i som nu sige/ Vdi dag eller i morgen ville wi gaa/ til den eller den Stad / oc wi ville ligge der it aar oc købsla oc vinde.

14. Die jr nicht wisset/ was morgen sein wird/ denn was ist ewer leben? Ein dampff ists/ der eine kleine zeit weret/ darnach aber verschwindet er.

J som icke vide/ huad i morgen ske skal / thi huad er eders Leffnet? Det er en damp / som varer en liden tid/ men der effter forsuinder det.

15. Dafür jr sagen soltet: So der HERR will / vnd wir leben/ wöllen wir diß oder das thun.

For huilcket i skulde sige/ Der som HERREN vil/ oc wi leffue / da ville wi gøre dette eller det.

16. Nun aber rühmet jr euch in ewrem hochmut / aller solcher ruhm ist böse.

Men nu rose i eder i eders hoffmodighed / al saadan roß er ond.

Kapitola IIII.

10. Pokořte se před twářij Božij/ a powýssýť wás.

Vpokorźcie się przed obliczno- ściá Páńská/ á on was podniesie.

11. Neutrhayte geden druhé- mu Bratřij mogij. Neb kdo vtrhá Bratru/ aneb saudij Bratra swého/ vtrhá Zákonu a saudij Zákon. Saudijssli pak Zákon/ giž negsy plnitelem Zákona/ ale Saudcý.

Bráćia/ Nie mowćie jedni przećiw drugim: Ktory mowi przećiw brátu/ y ktory osadza brátá swego / mowi przećiwko zakonowi y zakon osadza: A jesli osadzaß zakon / już nie jesteś thym kthory záchowywa zakon/ ále sędzia.

12. Geden gest zagisté dárce Zákona y Saudce/ kterýž muož zatratiti y wyswoboditi. Ale ty kdož gsy / kterýž saudijš Bližnijho swého?

Jedenći jest ktory dal zakon/ y może záchowáć y zágubić/ Thy ktożeś jest ktory drugiego ję- dzisz?

13. Hle nynij někteřij řijkáte: Dnes neb zýtra puogdeme do onoho Města / a pobudem tam rock/ a budem kupčiti/ a něco zayssťéme.

Nuż teraz wy kthorzy mowićie/ dziś ábo iutro poydziem do thego miástá/ y zmießkamy tám rok jeden/ á bedziem hándlowáć y zyßczemy.

14. Kteřijž newijte co se při- hodij do zaytřij: Nebo co gest žiwot wáš? než pára/ kteráž se na malau chwijli okazuge/ a tudijž se kams děge.

Ktorzy nie wiećie co ma być názáiutrz: ábowiem táki jesth zywoth wáß? bo párá jest ktora sie ná mały czás okazuie/ á potym nißczeie.

15. Protož abysste řijkali: Budeli Bůh chtijti/ a budeme- li my žiwi/ včinijme toto nebo onono.

Miasto tego cobyśćie mieli mowić/ Jesli Pan bedzie raczył/ y bedziemli żywi/ vczynimy to ábo owo.

16. Wy pak nynij weselijte se w pýsse swé. Každé weselij takowé/ zlé gest.

A teraz chlubićie sie w pychach waßych/ wßelákie chlubienie tháko we jestći złe.

ד

17 ודאינא דידע טבתא ולא עבד לה חטהא הוא לה׃

Chi adunque sa fare il bene, e non lo fa, gli è peccato.

ה

1 או עתירא איללו ובכו על דוונא דאתין עליכון׃

Hor su, ricchi, piangete, urlando per le vostre miserie, lequali vi auuerranno.

2 עותרכון גיר אתחבל וסרי ומאניכון אתאכלו מן סססא׃

Le vostre richezze si son putrefatte, e i vostri vestimenti son rosi da le tignuole.

3 ודהבכון וסאמכון אשחת לה ושוחתהון הויא לסהדותא עליכון והי עתידא דתאכול בסרכון נורא כנשתון לכון ליומתא אחריא׃

Il vostro oro & argento è arrugginito: e la ruggine loro vi sarà in testimonio, e mangiarà le vostre carni come il fuoco. Voi hauete raccolto un tesoro ne gli vltimi giorni.

4 הא אגרא דפעלא דחצדו ארעתכון הו דטלמתון קעא וקעתא דחצודא לאדנוהי דמריא צבאות עלת׃

Ecco, la mercè de vostri operari che hanno mietuto le vostre campagne, laquale, è stata ritenuta da voi grida: e le voci di quelli che hanno mietuto, sono entrate ne le orecchie del Signor de gli eserciti.

5 בסמתון גיר על ארעא ואתלעבתון ותרסיתון פגריכון איך דליומא דנכסתא׃

Voi sete viuuti in delitie sopra la terra, e stati sontuosi: hauete nutriti i vostri cuori come nel giorno del sacrifitio.

9 חיבתון וקטלתון לזדיקא ולא קם לוקבלכון׃

Voi hauete condannato, & occiso il giusto, che non vi fa resistentia,

ד

17 כי־אשר יודע לעשות טוב ולא עשהו חטאה לא דמו בראשו׃

El peccado pues esta en aquel que sabe hazer lo bueno, y no lo haze.

ה

1 אוי לכם העשירים בכו והילילו על־השואה הבאה עליכם׃

Ea ya aora ricos, llorad aullando por vuestras miserias que hos vendran.

2 עשרכם נמק ובגדיכם יבלו עש יאכלם׃

Vuestras riquezas estan podridas: vuestras ropas estan comidas de polilla:

3 זהבכם וכספכם עששו ועששם יהיה להם לעדות ויאכל את־בשרכם כמו אש אשר אצרתם לכם לאחרית הימים׃

Vuestro oro, y plata està corrompido de orin, y su orin hos serà en testimonio, y comerà del todo vuestras carnes como fuego aueys allegado thesoro para en los postreros dias.

4 הנה שכר הפועלים אשר קצרו את־ארצכם השכול ממכם קורא וזועק וזעקת הקוצרים באה אל־אזני יהוה צבאות׃

Heaqui, el jornal de los obreros que han segado vuestras tierras el qual por enganno no les ha sido pagado de vosotros clama, y los clamores de losque auian segado, han entrado en las orejas del Sennor de los exercitos.

5 והתעדנתם על־הארץ והתענגתם האכלתם את־לבותיכם כמו ביום זבחה׃

Aueys biuido en deleytes sobre la tierra, y sido dissolutos, y aueys recreado vuestros coraçones çomo en dia de sacrificios.

6 חיבתם והרגתם את־הצדיק אשר לא התקומם עליכם׃

Aueys condennado y muerto àl justo, y el no os resiste.

δ.

17. Εἰδότι οὖν καλὸν ποιεῖν, καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστιν.

Il y a donc peché à celui qui sait faire bien & ne le fait point,

ΚΕΦΑΛ. ε.

Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις.

Or sus maintenant, vous riches plurez, heurlans pour vos miseres lesquelles s'en vont tomber sur vous.

2. Ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν.

Vos richesses sont pourries: vos vestemens sont deuenus tout rongés de tignes:

3. Ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται, καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ. ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις.

Vostre or & vostre argent est enrouillé, & leur rouillure vous sera en tesmoignage, & mangera vostre chair come le feu. Vous auez amassé vn thresor pour les derniers iours.

4. Ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν, ὁ ἀπεστερημένος ὑφ᾽ ὑμῶν, κράζει· καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου σαβαὼθ εἰσεληλύθασιν.

Voici le loyer des ouuriers qui ont moissonné vos champs (duquel ils ont esté frustrés par vous) crie: & les cris de ceux qui ont moissonné est entré aux oreilles du Seigneur des armees.

5. Ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐσπαταλήσατε· ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς.

Vous auez vescu en delices sur la terre, & vous estes desbordés, & auez rassasié vos cœurs comme au iour des sacrifices.

6. Κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε τὸν δίκαιον· οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.

Vous auez condamné, & auez mis à mort le iuste, lequel ne vous resiste point,

17. Scien-

CAP. IIII.

17. Scienti igitur bonum facere, & non facienti: peccatum est illi.

Therefore/to him that knoweth how to do well/and doeth it not/to him it is sinne.

CAP. V.

Agite nunc divites, plorate, ululantes in miseriis vestris quæ advenient vobis.

Go to nowe/ ye rich men: weepe/ and howle for your miseries that shall come upon you.

2. Divitiæ vestræ putrefactæ sunt: & vestimenta vestra à tineis comesta sunt.

Your riches are corrupt: and your garments are motheaten.

3. Aurum & argentum vestrum æruginavit: & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus.

Your gold and silver is cankred/ and the rust of them shalbe a witnes against you/and shall eate your flesh as it were fire. Ye haue heaped up treasure for the last dayes.

4. Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est à vobis, clamat: & clamor eorum, in aures Domini sabbaoth introivit.

Beholde/the hire of the labourers/ which haue reaped your fieldes/ which is of you kept backe by fraude crieth/ and the cryes of them which haue reaped are entred into the eares of the Lord of hostes.

5. Epulati estis super terram: & in luxuriis enutristis corda vestra in die occisionis.

Ye haue liued in pleasure on the earth: & in wantonnesse. Ye haue nourished your hearts/ as in a day of slaughter.

6. Adduxistis & occidistis iustum, & non restitit vobis.

Ye haue condemned and haue killed the iust/and he hath not resisted you.

Das IIII. Capitel.

17. Denn wer da weiß guts zu thun/vnd thuts nicht/dem ists sünde.

Thi huo som veed ad gøre gaat/ oc gør det icke/ hannem er det synd.

Das V. Capitel.

Wolan nun jhr Reichen/ weinet vnd heulet über ewer Elend/ das über euch kommen wird.

NV vel/nu i Rige/ græder oc hyler offuer eders elendighed/ som skal komme offuer eder.

2. Ewer Reichthumb ist verfaulet/ ewer Kleider sind mottenfressig worden.

Eders Rigdom er raadnet/eders Klæder ere møledne.

3. Ewer Gold vnd Silber ist verrostet/ vnd jhr rost wirdt euch zum zeugniß sein/ vnd wird ewer Fleisch fressen/wie ein Fewer. Jhr habt euch schätze gesamblet an den letzten tagen.

Eders Guld oc Sølff er forrustet/ oc deris rust skal vere eder til it vidnisbyrd/ oc skal æde deris Kød/ som en Ild. I haffue samlet eder Liggendefæ i de siste dage.

4. Sihe/ der Arbeiter lohn/die ewer Land eingeerndtet haben/ vnd von euch abgebrochen ist/ das schreyet/ vnnd das ruffen der Erndter ist kommen für die ohren des HERRN Zebaoth?

See/ Arbeydernis løn/ som indhøstede eders Land/ oc bleff indehulden aff eder/ hun skriger/ oc Høstfolckenis rob er kommet faar den HERRE Zebaoths øren?

5. Jr habt wol gelebet auff Erden/ vnd ewer wollust gehabt/ vnnd ewer Hertzen geweydet/ als auff einen schlachttag.

I leffuede vel paa Jorden/ oc haffde eders vellyst/ oc fødde eders hierte/ som paa en slacte dag.

6. Jhr habt verurtheilet den Gerechten/vnd getödtet/ vnd er hat euch nicht widerstanden.

I domde oc dræbte den Retferdige/ oc hand stod eder icke imod.

Kapitola IIII.

17. Tomu zagisté kdo vmij dobře činiti a nečinij/ hřijch gest gemu?

A tház ktory vmie dobrze czynić á nie czyni/ ten iest winien grzechu.

Kapitola V.

NVže nynij Boháči/ plačte kwijlijce/ pro bijdy wasse/ které magij přigijti na nás.

NVž teraz bogacze płáczcie nárzekáiac nád nedzami wássemi ktore przyidą.

2. Zbožij wasse shnilo/ a raucho wasse od molůw gest pokaženo.

Bogáctwa wásse zgniły/ wssáthy wásse mole sie wrzućiły.

3. Zla to wasse a Střijbro zerzawělo/ a rez gegich bude na swědectwij proti wám/ a žráti bude těla wasse yako oheň. Shromáždili gste sobě hněw k posledonijm dnům.

Złoto wásse y srebro wásse pordzewiáło/ á rdzá ich będzie wam ná świádectwo/ y zie ćiáła wásse iáko ogień/ wyśćie sobie skarb zbieráli ná ostátnie dni.

4. Hle mzda dělnijkůw kteřijž gsau žali krayiny wasse/ kteru gste gim zadržali/ křičij: a křik gegij wssel w vssy Pána zástupůw.

Oto zápłátá robotnikow ktorzy żeli polá wásse/ od was zátrzymána/ woła/ y wołánia żeńcow weszły do vszu Páná zastepow.

5. Hodowali gste na zemi/ a w Smilstwij gste wykrmili Srdce swé w den zabitij

Wyśćie żyli w roskoszách ná ziemi/ y bujáliśćie/ nákarmiliśćie sercá wásse iáko w dźień ofiáry.

6. Potupili gste a zabili sprawedliwého/ a neodepřel wám.

Wyśćie osądźili y zámordowáli spráwiedliwego ktory sie wam nie sprzećiwia.

ה

7 אנתון דין אחי אגרו
רוחכון עדמא למאתיתה
דמריא איך אכרא
דמסכא לפארא יקירא
דארעה ומגר רוחה
עליהון עדמא דנסב
מטרא בכירא ולקישיא׃

Siate dunque, fratelli, patienti insin a la venuta del Signore. Ecco, l'agricoltore aspettandolo patientemente insin à tanto ch'egli riceua la pioggia de la mattina e de la sera.

8 הכנא אף אנתון אגרו
רוחכון ולבותכון שררו
קרבת לה גיר מאתיתה
דמרן׃

Siate dunque ancor voi patienti, e confermate i vostri cuori: percioche la venuta del Signore s'auuicina.

9 לא תתאנחון חד על חד
אחי דלא תתדינון הא גיר
דינא קדם תרעא קאם׃

Fratelli, non vi querelate l'un contra l'altro, accioche voi non siate condannati. Ecco, il giudice sta a la porta.

10 דמותא לנביא סבו
לכון אחי למגרת רוחא
דאולצניכון הנון דמללו
בשמה דמריא׃

Pigliate, fratelli miei, per esempio d'afflittione e di patientia i Profeti, i quali hanno parlato nel nome del Signore.

11 הא גיר יהבינן טובא
לאילין דסיברו שמעתון
מסיברנותה דאיוב וחרתא
דעבד לה מריא חזיתון
מטול דמרחמן היו מריא
ומרחמן׃

Ecco, noi teniamo beati quelli che sopportano. Voi hauete vdita la patientia di Iob, & hauete veduta la fine del Signore, perche il Signore è molto pietoso e misericordioso.

12 קדם כלמדם דין אחי
לא תהויתון ימין לא
בשמיא ולא בארעא אף
לא במומתא אחרתא
אלא תהוא מלתכון אין
אין ולא לא דלא
תתחיבון תחית דינא׃

Sopra tutto, fratelli miei, non giurate, ne per il cielo, ne per la terra, ne per alcuno altro giuramento: ma il vostro Si, sia Si, e il No, sia No: accioche voi non cadiate in condennatione.

ה

7 לכן דמו ליהוה אחי עד־
בוא אדנינו הנה האכר מקוה
אל־יקר פרי האדמה ודמיה לו
עליו עד־יקח גשם יורה ומלקוש׃

Pues hermanos, sed pacientes hasta la venida del Sennor. Mirad que el labrador espera el precioso fruto de la tierra, esperando pacientemente, hasta que reciba la luuia de la mannana y de la tarde.

8 ודמו לכם חזקו ואמצו את־
לבותיכם כי־ביאת יהוה קרובה
היא׃

Sed pues tambien vosotros pacientes, y confirmad vuestros coraçones: porque la venida del Sennor se açerca.

9 אל־תתאננו בינכם אחי פן
תשפטו הנה השפט קם לפני
השער׃

Hermanos, no gimays vnos contra otros porque no seays condemnados. Heaqui, el juez està delante de la puerta.

10 אחי קחו לכם את־הנביאים
לדמות ענות ודמיה אשר דברו
בשם יהוה׃

Hermanos mios, tomad por exemplo de aflicion, y de paciencia, à los Prophetas que hablaron en nombre del Sennor.

11 הנה מאשרים אנחנו אותם
כי־הכילו ויכלו את־דמית איוב
שמעתם ואת־אחריתו אשר נתן
לו יהוה ראיתם כי־רב חסד
ורחמים יהוה׃

Heaqui tenemos por bienauenturados à los que sufren. Vosotros aueys oydo la paciencia de Iob, y aueys visto el fin del Sennor, que el Sennor es muy misericordioso y piadoso.

12 ועל־כל־דברים אחי אל־
תשבעו לא בשמים ולא בארץ
ולא באלה אחרת ויהי־דברכם
כן כן ואין אין פן תפלו
במשפט׃

Tambien hermanos mios, ante todas cosas no jureys, ni por el cielo, ni por la tierra, ni por otro qualquier juramento: mas vuestro si, sea si y vuestro no, no; porque no caygays en condemnacion.

έ.

7. Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτόν, ἕως ἂν λάβῃ ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμον.

Or donc freres, attendez patiemment iusqu'à la venuë du Seigneur: voici, le laboureur attend le fruit precieux de la terre, vsant de patience, iusqu'à tant qu'il reçoiue la pluye de la derniere saison.

8. Μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυρίου ἤγγικε.

Vous donc aussi attendez patiemment, & affermissez vos cœurs: car la venuë du Seigneur est prochaine.

9. Μὴ στενάζετε κατ' ἀλλήλων, ἀδελφοί, ἵνα μὴ κριθῆτε. ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἕστηκεν.

Freres, ne vous plaignez point les vns des autres, afin que vous ne soyez condamnés: voici, le iuge se tient à la porte.

10. Ὑπόδειγμα λάβετε τῆς κακοπαθείας, ἀδελφοί μου, καὶ τῆς μακροθυμίας, τοὺς προφήτας, οἳ ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι κυρίου.

Mes freres, prenez pour exemple d'affliction & de patience les Prophetes qui ont parlé au Nom du Seigneur.

11. Ἰδοὺ μακαρίζομεν τοὺς ὑπομένοντας. τὴν ὑπομονὴν Ἰὼβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος κυρίου εἴδετε, ὅτι πολύσπλαγχνός ἐστιν ὁ κύριος καὶ οἰκτίρμων.

Voici, nous tenons pour bien-heureux ceux qui ont enduré: vous auez entendu la patience de Iob: & auez veu la fin du Seigneur: car le Seigneur est plein de compassion & pitoyable.

12. Πρὸ πάντων δὲ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε, μήτε τὸν οὐρανὸν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλλον τινὰ ὅρκον· ἤτω δὲ ὑμῶν τὸ ναί, ναί, καὶ τὸ οὔ, οὔ· ἵνα μὴ εἰς ὑπόκρισιν πέσητε.

Or sur toutes choses, mes freres, ne iurez point par le ciel, ne par la terre, ne par quelque autre serment: mais vostre ouï, soit Ouï, & vostre non, Non: afin que ne tombiez en condamnation.

7. Patien-

CAP. V.

7. Patientes igitur estote fratres, usque ad adventum Domini. Ecce, agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum & serotinum.

Be pacient therefore/ brethren/ unto the comming of the Lorde. Beholde/ the husbandman wayteth for the precious fruite of the earth/ and hath long pacience for it/ untill hee receyue the former/ and the latter raine.

8. Patientes estote & vos, & confirmate corda vestra: quoniam adventus Domini appropinquavit.

Bee yee also pacient therefore and settle your heartes: for the comming of the Lord draweth neere.

9. Nolite ingemiscere fratres in alterutrum: ut non iudicemini. Ecce, iudex ante ianuam assistit.

Grudge not one agaynst another/ brethren/ least ye bee condemned/ beholde the iudge standeth before the doore.

10. Exemplum, accipite, fratres, laboris & patientiæ, Prophetas qui locuti sunt in nomine Domini.

Take/ my brethren/ the Prophetes for an ensample of suffering aduersitie/ and of long pacience/ which haue spoken in the Name of the Lorde.

11. Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audistis, & finem Domini vidistis, quoniam misericors Dominus est & miserator.

Beholde/ wee count them blessed which endure. Ye haue heard of the pacience of Job/ and haue knowen what end the Lord made. For the Lord is very pitiful/ and mercifull.

12. Ante omnia autem fratres mei, nolite iurare, neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcunque iuramētum. Sit autem sermo vester, est, est, non, non: ut non sub iudicio decidatis.

But before all thinges/ my brethren/ sweare not/ neyther by heauen/ nor by earth/ nor by any other othe: but let your yea/ be yea/ and your nay/ nay/ least ye fall into condemnation.

Das V. Capitel.

7. So seydt nun gedultig lieben Brüder/ biß auff die zukunfft deß HERRN. Sihe ein Ackerman wartet auff die köstliche frucht der Erden/ vnnd ist gedultig darüber/ biß er empfahe den Morgenregen vnd Abendregen.

Saa verer nu taalmodige/ kære Brødre/ indtil HERRENS tilkommelse. See/ en Bonde tager vaare paa Jordens kaastelige fruct/ oc er taalmodig der met/ indtil hand faar morgen Regn oc afften Regen.

8. Seydt jr auch gedultig/ vnd stercket ewre hertzen/ denn die Zukunfft deß HERRN ist nahe.

Vere i ocsaa taalmodige/ oc styrcker eders hierte/ thi HERRENS tilkommelse er nær.

9. Seufftzet nicht widereinander/ lieben Brüder/ auff daß jhr nicht verdampt werdet. Sihe/ der Richter ist für der Thür.

Sucker icke mod huer andre/ kære Brødre/ at i skulle icke bliffue fordømde. See/ Dommeren er faar Dørren.

10. Nemet/ meine lieben Brüder/ zum Exempel deß leidens vnd der gedult/ die Propheten/ die zu euch geredt haben in dem Namen deß HERRN.

Mine kære Brødre/ tager Propheternis pine oc taalmodighed til it Exempel/ huilcke der talede til eder i HERRENS Nafn.

11. Sihe/ wir preisen selig/ die erduldet haben. Die gedult Hiob habt jhr gehört/ vnd das ende deß HERREN habt jhr gesehen/ Denn der HERR ist barmhertzig/ vnd ein Erbarmer.

See/ wi prise dem salige/ som haffue ledet. I haffue hørt Jobs taalmodighed/ Oc seet HERRENS endeligt/ Thi HERREN er barmhertig oc en Forbarmere.

12. Für allen dingen aber/ meine Brüder/ schweret nicht weder bey dem Himel/ noch bey der Erden/ noch mit keinem andern Eyd. Es sey aber ewer wort Ja/ das ja ist/ vnd Nein/ das nein ist/ auff daß jr nicht in heucheley fallet.

Men faar alle ting/ mine Brødre/ da suerier icke/ huercken ved Himmelen/ eller ved Jorden/ oc ey met nogen anden Eed. Oc eders ord skal vere/ Ja/ det som ia er/ oc Ney/ det som ney er/ paa det i skulle icke falde i Øyenskalckeri.

Kapitla V.

7. Protož Bratřij/ buďtež trpěliwij až do přijchodu Páně: Hle kterak worač očekawá drahého aužitku zemského/ trpěliwě snássege/ dokawádž by nepřijal přijhodného a wečernijho deště.

Badźćie thedy ćierpliwi bráćia áż do przyśćia Pańskiego/ Otho oracz oczekiwa drogiego owocu ziemie/ ćierpliwie go czekáiac/ áżby otrzymał deżdż záranny y odwieczorny.

8. Protož y wy buďte trpěliwj/ a potwrzuogte srdcý wassý/ neboť se přibližuge přijstij PAně:

Wy thedy badźćie ćierpliwi/ y potwierdzayćie sercá wásze/ ábowiem przyśćie Pańskie przybliża ś.e.

9. Neplačte geden na druhého Bratřij/ abyste nebyli odsauzeni. Hle Saudce stogij před dweřmi.

Bráćia nie wzdychayćie ieden przećiw drugiemu/ ábyśćie nie byli osądzeni: Ao thoć sędźia sthoi przede drzwiámi.

10. Bratřij/ wezmětež sobě za přijklad dlauhého čekánij/ práce/ a trpěliwosti: Proroky kteřijž mluwijwali we Gménu PAnie.

Bierzćie bráćia moi zá wzor vćisku y ćierpliwośći/ Proroki ktorzy mowili w imie Pańskie.

11. Hle Blahoslawenými prawijme býti ty kteřijž gsau trpěli. O trpěliwosti Jobowě gste slýchali/ a konec PAnie gste widěli/ nebo gest Milosrdný PAN a lijtostiwý.

Oto mamy zá błogosłáwione ty ktorzy ćierpią/ Słyszeliśćie o ćierpliwośći Jobowey/ y widźieliśćie koniec Pański: ábowiem bárzo zmiłośierny iest Pan y litośćiwy.

12. Předewssemi pak wěcmi Bratřij mogi nepřisahayte/ ani skrze Nebe/ ani skrze Zemi/ ani kteraukoli ginau přijsahau. Ale buď keč wasse: Gest/ gest: a Nenij/ nenij: abyste na odsauzenij neupadli.

A naprzod bráćia moi/ nie przysiegayćie ání ná niebo ání ná źiemie/ ání żadną inszą przysięgą: ale niech będźie słowo wásze/ Jest/ iest/ y nie nie/ ábyśćie nie wpádli w potępienie.

ה

13 וְאִן אֱנָשׁ מֶנְכוֹן יָהְוֵא בְּאוּלְצָנָא יָהְוֵא מְצַלֵּא וְאִן חָדֵא יָהְוֵא מְזַמַּר׃

Tra voi è qualcuno afflitto? faccia oratione. Euui qualcuno allegro? canti.

14 וְאִן כְּרִיהּ יִקְרֵא לְקַשִּׁישֵׁא דְּעִדְּתָא וְנַצְלוּן עֲלַוְהִי וְנֶמְשְׁחוּנָהּ מְשַׁחָא בַּשְׁמֵהּ דְּמָרַן׃

Tra voi è alcuno ammalato? chiami a se i Seniori de la Chiesa, che preghino per lui, vngendolo con olio nel Nome del Signore.

15 וְצְלוֹתָא דְּהַימָנוּתָא מַחְלְמָא לֵהּ לְהַו דַּכְרִיהּ וּמָקִים לֵהּ מָרַן וְאִן חַטָהֵא עֲבִידִין לֵהּ מֶשְׁתַּבְקִין לֵהּ׃

El'oration de la fede saluarà l'ammalato, e il Signor lo solleuarà: e s'egli hauerà commessi de peccati, gli saranno perdonati.

16 הֲוַיתּוֹן דֵּין מוֹדֵין כ סַכְלְוָתְכוֹן חַד לְחַד וַהֲוַיתּוֹן מְצַלֵּין חַד עַל חַד דְּתֶתְאַסּוּן רַב הוּ גֵּיר ח חַיְלָהּ דִּצְלוֹתָא אַיְדָא דְּזַדִּיקָא מְצַלְּיָא לָהּ׃

Confessate l'vno à l'altro i vostri errori, e pregate l'vn per l'altro, accioche voi siate sanati. Percioche l'efficace oratione del giusto, è di molto valore.

17 אַף אֵלִיָּא בַּר נָשָׁא הֲוָא חַשּׁוּשָׁא אַכְוָתַן וְצַלִּי דְּלָא נֵחוּת מִטְרָא עַל אַרְעָא וְלָא נְחֵת תְּלָת שְׁנִין וְשֶׁתָּא יַרְחִין׃

Elia era huomo sottoposto à simili passioni che noi, e pregando domandò che non piouesse: e così non piouè sopra la terra per tre anni e sei mesi.

18 וְתוּב צַלִּי וַשְׁמַיָּא יַהְבוּ מִטְרָא וְאַרְעָא יַהְבַת פֵּארַיָּהּ׃

Di nuouo poi pregò, e il cielo dette la pioggia, e la terra produsse il suo frutto.

ה

13 אִם מְעֻנֶּה אִישׁ בָּכֶם יִתְפַּלֵּל אִם טוֹב לֵב הוּא יְזַמֵּר׃

Està alguno entre vosotros afligido? haga oracion. Esta alguno alegre entre vosotros cante

14 אִם חוֹלֶה אִישׁ בָּכֶם יִקְרָא אֶת־זִקְנֵי הָעֵדָה וְיִתְפַּלְלוּ עָלָיו יִמְשְׁחוּהוּ בַּשֶּׁמֶן בְּשֵׁם יְהוָה׃

Està alguno enfermo entre vosotros? llame à los Ancianos de la Yglesia, y oren por el, vngiendolo con azeyte en el Nombre del Sennor:

15 וּתְפִלַּת הָאֱמוּנָה תּוֹשִׁיעַ אֶת־הַחוֹלֶה וִיקִימֶנּוּ יְהוָה וְאִם עָשָׂה חֲטָאִים יִנָּשְׂאוּ לוֹ׃

Y la oracion de fe harà saluo àl enfermo, y el Sennor lo aliuiarà: y si estuuiere en pecados, seranle perdonados.

16 הִתְוַדּוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֶת־חַטֹּאתֵיכֶם וְהִתְפַּלְלוּ אִישׁ עַל־אָחִיו אֲשֶׁר תִּוָּשֵׁעוּ כִּי־רַב כֹּחַ בִּתְפִלַּת הַצַּדִּיק שֶׁהִיא לָנֶצַח׃

Confessaos vuestras faltas vnos à otros, y rogad los vnos por los otros, paraque seays sanos. Porque la oracion efficaz del justo, puede mucho.

17 אֵלִיָּהוּ הָיָה אִישׁ בְּעִנְיָנָיו כָּמוֹנוּ וּבִתְפִלָּתוֹ הִתְפַּלֵּל מֵהְיוֹת טַל וּמָטָר וּמָטָר לֹא הָיָה עַל־הָאָרֶץ בְּשָׁלוֹשׁ שָׁנִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים׃

Elias era hombre sujecto à semejantes passiones que nosotros, y rogó con oracion que no llouiesse, y no llouió sobre la tierra tres annos, y seys meses.

18 וְעוֹד הִתְפַּלֵּל וְהַשָּׁמַיִם נָתְנוּ אֶת־הַגֶּשֶׁם וְהָאָרֶץ נָתְנָה אֶת־יְבוּלָהּ׃

Y otra vez oró, y el cielo dió lluuia, y la tierra produxo su fruto.

έ.

13. Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω. εὐθυμεῖ τις; ψαλλέτω.

Y a-il quelcũ qui souffre entre vous? qu'il prie. Y a-il quelcun d'entre vous qui soit en repos d'esprit? qu'il psalmodie.

14. Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάτω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου.

Y a-il quelcun d'entre vous malade? qu'il appele les Anciens de l'Eglise, & qu'ils prient pour lui, & qu'ils l'oignent de huile au Nom du Seigneur.

15. Καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος. κἂν ἁμαρτίας ᾖ πεποιηκὼς, ἀφεθήσεται αὐτῷ.

Et la priere de foy sauuera le malade, & le Seigneur le releuera: & s'il a commis des pechés, ils lui seront pardonnés.

16. Ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε. πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη.

Confessez vos fautes l'vn enuers l'autre, & priez l'vn pour l'autre: afin que vous en soyez gueris: car la priere du iuste faite auec vehemence est de grande efficace.

17. Ἠλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσηύξατο τοῦ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ.

Elie estoit homme suiet à semblables affections que nous, & neantmoins il requit en priant qu'il ne pleust point, & il ne pleut point sur la terre par trois ans & six mois.

18. Καὶ πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε, καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς.

Et derechef il pria, & le ciel donna de la pluye, & la terre produisit son fruict.

CAP. V.

13. Triſtatur aliquis veſtrûm? oret. Aequo animo eſt? pſallat.

Is any among you afflicted? Let him pray. Is any mery? Let him ſing.

14. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.

Is any ſicke among you? Let him call for the Elders of the Church / and let them pray for him / and anoynt him with oyle in the Name of the Lord.

15. Et oratio fidei ſalvabit infirmum, & allevabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.

And the prayer of faith ſhall ſave the ſicke: and the Lord ſhall rayſe him vp: and if he haue commi[t]ted ſinne / it ſhalbe forgiuen him.

16. Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem ut ſalvemini, multum enim valet deprecatio iuſti aſſidua.

Acknowledge your faultes one to another/ and pray one for another/ that ye may be healed: for the prayer of a righteous man auayleth much/ if it be feruent.

17. Elias, homo erat ſimilis nobis paſſibilis, & oratione oravit ut non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres & menſes ſex.

Helias was a man ſubiect to like paſſions as wee are/ and he prayed earneſtly that it might not raine/ and it rained not on the earth for three yeeres and ſixe moneths.

18. Et rurſum oravit: & cælum dedit pluviam, & terra dedit fructum ſuum.

And hee prayed againe / and the heauen gaue raine / and the earth brought forth her fruite.

Das V. Capitel.

13. Leidet jemand vnter euch/ der bete. Iſt jemand gutes muts / der ſinge Pſalmen.

Lider nogen iblant eder/ hand ſkal bede. Er nogen frimodig/ hand ſkal ſiunge Pſalmer.

14. Iſt jemand kranck / der ruffe zu ſich die Elteſten von der Gemeine / vnd laſſe ſie über ſich beten vnd ſalben mit Oele / in dem Namen des HERREN.

Er nogen Siug / hand kalde de Eldſte tilſig aff Menigheden / oc lade dem bede offuer ſig oc ſalue met Olie/ i HERRENS Naffn.

15. Vnd das Gebet des Glaubens wirdt dem Krancken helffen / vnd der HERR wird jhn auffrichten / vnnd ſo er hat Sünde gethan / werden ſie im vergeben ſein.

Oc Troens bøn ſkal hielpe den Siuge/ oc HERREN ſkal oprette hannem/ oc offuer hand giort ſynd, da ſkulle de forladis hannem.

16. Bekenne einer dem andern ſeine ſünde/ vnd betet für einander daß jhr geſund werdet. Des Gerechten Gebet vermag vil/ wenn es ernſtlich iſt.

Den ene bekende ſine ſynder faar den anden / oc beder for huer andre. Den Retferdigis Bøn formaa meget/ naar hun er aluorlig.

17. Elias war ein Menſch / gleich wie wir / vnd er betet ein Gebet / daß es nicht regen ſolte / vnnd es regenet nicht auff Erden drey Jar vnd ſechs Monden.

Elias vaar it Menniſke lige ſom wi/ oc hand bad en Bøn/ at det ſkulde icke regne/ oc det regnde icke paa Jorden/ i try Aar oc ſex Maanede.

18. Vnd er betet abermal / vnd der Himmel gab den Regen / vnd die Erde bracht jre Frucht.

Oc hand bad atter igen / oc Himmelen gaff Regen/ oc Jorden bar ſin fruct.

Kapitola V.

13. Geſtli pak kdo z wás w zarmutku? modliž ſe. Pakli w dobré myſli? proſpěwugijc chwal Boha.

Bywa kto miedzy wámi vtrapiony? niechay ſie modli / bywa ktho dobrey myſli? niechay ſpiewa.

14. A pakli kdo z wás gt nemocen? vwediž k ſobě Kněžj Cyrkwe/ ať ſe modlij nad nim/ mažijce gey Olegem we Gménu Páně.

Jeſt ktho niemocny miedzy wámi? niechay wzowie ſtárſſe kośćiołá á niechay ſie zá nim modlá/ pomázuiac go oleykiem w imie Páńſkie.

15. A Modlitba Wijry vzdrawij nemocného/ a pohlehčij gemu Pán: a budeli w hřijſſých/ budau gemu odpuſſtěni.

A modlitwá wiáry záchowa niemocnego/ y podnieśie go Pan/ á iesliby ſie grzechow dopuśćil/ będą mu odpuſzczone.

16. Wyznáwagtež ſe pak geden druhému hřijchuow ſwých/ a modlte ſe za ſebe wespolek abyſſte ſpaſenij byli: Mnohoť zagiſté může Modlitba ſprawedliwého vſtawičná.

Wyznawayćie ieden drugiemu przeſthępſtwá/ á modlćie ſie ieden zá drugiego/ ábyśćie byli v zdrowieni/ ábowiem wiele waży ſkuteczna modlitwá ſpráwiedliwego.

17. Eliáš byl Člowěk nám podobný vtrpenij poddaný/ a Modlitbau ſe modlil / aby nepršſal deſſť na zemi/ y nepršſal za tři létha a za ſſeſt Měſýcuow.

Eliaſz był człowiek tymże niedoſtátkom poddány iákoymy / y nábożnie ſie modlił áby deżdż nie ſzedł / y nie ſzedł deżdż ná ziemię pułczwártá láta.

18. A opět ſe modlil/ y wydalo Nebe deſſť/ a Země dala aurodu ſwau.

Záſie ſie modlił / á niebo podáło deżdż/ y ziemia wydáła owoc ſwoy.

ה

19 אַחַי אֶן אֱנָשׁ מֶנְכוֹן יָטְעֵא מֶן אוּרְחָא דְקוּשְׁתָּא וְיַפְנְיוּהִי אֱנָשׁ מֶן טָעְיוּתֵה׃

Fratelli, se alcuno intra voi si suiarà da la verità, e qualcuno il conuertirà.

20 יִדַע דְּהָו דְּמַהְפֵּךְ לְחַטָּיָא מֶן טָעְיוּתָא דְאוּרְחֵה מַחֵא נַפְשֵׁה מֶן מוֹתָא וְעָטֶא סוּגָּאָא דְחַטָהוֹהִי׃

Sappia che chi hauerà conuertito vn peccatore dal suo suiamento, saluarà vn' anima da la morte, e coprirà vna moltitudine di peccati.

שְׁלֶמַת אֶגַּרְתָּא דְיַעְקוּב שְׁלִיחָא׃

ה

19 אַחַי אִם־אִישׁ בָּכֶם יִתְעֶה מִדֶּרֶךְ־אֱמֶת וְאִישׁ יְשׁוֹבְבֶנּוּ׃

Hermanos, si alguno de entre vosotros ha errado de la verdad, y alguno lo conuirtiere.

20 יֵדַע כִּי־כָל אֲשֶׁר מְשׁוֹבֵב אֶת־הַחֹטֶא מִתּוֹעַת דַּרְכּוֹ יוֹשִׁיעַ אֶת־נַפְשׁוֹ מִמָּוֶת וִיכַסֶּה רֹב־הַחֲטָאִים׃

Sepa este tal que el que vuiere hecho conuertir àl pecador del error de su camino, saluará vn anima de muerte, y cubrirá la multitud de los pecados.

נִשְׁלְמָה אִגֶּרֶת הַכְּלִילָה לְיַעֲקֹב שְׁלִיחַ הַקָּדוֹשׁ׃

έ.

19. Ἀδελφοί, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν.

Freres, si quelcun d'entre vous se fouruoye de la verité, & que quelcun le radresse:

20. Γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

Il doit sauoir que celui qui aura radressé vn pecheur de ce qu'il s'estoit fouruoyé, sauuera vne ame de mort, & couurira vne multitude de pechés.

Τέλος τῆς τοῦ ἁγίου Ἰακώβου καθολικῆς ἐπιστολῆς.

CAP. IIII.

19. Fratres mei, si quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum.

Brethren / if any of you hath erred from the trueth / and some man hath cõuerted him.

20. Scire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum.

Let him knowe that he which hath conuerted the sinner from going astray out of his way / shall saue a soule from death / and shall hide a multitude of sinnes.

FINIS.

Das V. Capitel.

19. Lieben Brüder / so jemand vnter euch irren würde von der Warheit / vnd jemand bekehret jn.

Kære Brødre / der som nogen iblant eder far vild fra sandhed / oc nogen omuender hannem.

20. Der soll wissen / daß wer den Sünder bekehret hat vonn dem jrrthumb seines Weges / der hat einer Seele vom Todt geholffen / vnd wird bedecken die menge der Sünden.

Den skal vide / at / huo som omuende synderen fra sin veyis vildfarelse / hand halp en Siel fra Døden / oc skal skiule Syndernis mangfoldighed.

Ende der Epistel S. Jacobi.

Kapitola V.

19. Bratřij mogi / poblaudijli kdo z wás od prawdy / a někdo gey obratij:

Brácia iesliby sie ktho obladził od prawdy / y náwrocilby go kto.

20. Mák wěděti / že kdo odwratij Hřijssnijka od bludu cesty geho / wyswobodijt Dussy geho od smrti / a přikryge množstwij hřijchuow.

Niechże wie / iż ktoby nawrocił grzesznika od błedney drogi iego / záchowá dusse od śmierci / y zákryie wielkość grzechow.

Skonáwá se Kanonyka S° Jakuba.

EPISTOLA

S. PETRI,

PRIMA,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,

ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

הַשְּׁלִיחַ כְּלָלִית הָרִאשׁוֹנָה׃

א

כֵּיפָה שְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לִבְחִירֵי הַגָּרִים הַנְּפוֹצִים בְּפָנְטוֹס גַּלַטְיָא כַּפְתּוֹר אַסְיָה וּבִיתוּנְיָה׃

PEDRO Apostol de Iesus el Christo à los estrangeros que estan esparzidos en Ponto, en Galacia, en Capadocia, en Asia, y en Bithynia.

2 כְּדַעַת אֱלֹהִים הָאָב מִקֶּדֶם בְּקֹדֶשׁ הָרוּחַ לִיקְהָה וּלְנִדַּת דְּמֵי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם לְמַרְבֶּה׃

Elegidos, segun la presciencia de Dios Padre, en sanctificacion del Espiritu, para obedecer y ser rociados con la sangre de Iesus el Christo, Graaia y paz os sea multiplicada.

3 בָּרוּךְ יְהוָה אֲבִי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר כְּרֹב חַסְדּוֹ הֶחֱלִיף אוֹתָנוּ לְתִקְוַת הַחַיִּים בִּתְקוּמַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ מִמֵּתִים׃

Alabado sea el Dios y Padre de nuestro Sennor Iesus el Christo, que segun su grande misericordia nos ha regenerado en esperança biua, por la resurrecion de Iesus el Christo de los muertos.

4 לְנַחֲלָה שֶׁהִיא בִּלְתִּי שַׁחַת בְּלִי מוּם וּבְלִי מַדְוֶה הַנִּשְׁמָרָה בַּשָּׁמַיִם אֲלֵיכֶם׃

Para la herencia incorruptible, y que no puede contaminarse, y marchitarse, conseruada en los cielos.

5 אֲשֶׁר בִּגְבוּרַת אֱלֹהִים תִּנָּצְרוּ בֶּאֱמוּנָה אֶל־הַיְשׁוּעָה הַנְּכוֹנָה לְהִגָּלוֹת בְּעֵת קֵץ׃

Para vosotros, que soys guardados en la virtud de Dios por fe, para alcançar la salud que està aperejada para ser manifestada en el postrimero tiempo:

דְּבַטְרוֹס שְׁלִיחָא שִׁמְעוֹן כֵּאפָא׃

קֶפַלְאוֹן א

פֶּטְרוֹס שְׁלִיחָא דְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא לְגַבְיָא וְתוֹתָבֵא דְּזְרִיעִין בְּפֻנְטוֹס וּבְגַלַטְיָא וּבְקַפַּדוּקִיָא וּבְאַסְיָא וּבְבֵיתוּנְיָא׃

PIETRO Apostolo di IESV Christo, a i forestieri sparsi per Ponto, per Galatia, Cappodocia, Asia, e Bitinia.

2 אִילֵין דְּאֶתְגְּבִיו בְּמַקְדְּמוּת יְדִיעָתֵה דַּאלָהָא אַבָא בְּקַדִּישׁוּתָא דְּרוּחָא דְּנֶהְווֹן לְמַשְׁמַעְתָּא וְלִרְסָס דְּמֵה דְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא טַיְבוּתָא וּשְׁלָמָא נִסְגֵּא לְוָתְכוֹן׃

Eletti secondo la prouidentia di Dio Padre, à la santificatione de lo Spirito per obbedire & essere aspersi col sangue di IESV Christo. La gratia e la pace vi sia moltiplicata.

3 מְבַרְכוֹ אֱלָהָא אֲבוּהִי דְּמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא הָו דִּבְחָנָנֵה סַגִּיָאא אוֹלְדַן מִן דְּרִישׁ בַּקְיָמְתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא לְסַבְרָא דְּחַיֵּא׃

Laudato sia Iddio che è il Padre del nostro Signor IESV Christo, che secondo la sua molta misericordia ci ha rigenerati in vna viua speranza, per la resurrettione di IESV Christo da morte.

4 וְלְיָרְתוּתָא דְּלָא מֶתְחַבְּלָא וְלָא מֶתְטַנְּפָא וְלָא חָמְיָא הִי דְּמַטַּיְבָא לְכוֹן בַּשְּׁמַיָּא׃

A l'heredità immortale, incontaminata & incorruttibile, conseruata ne cieli à voi.

5 כַּד נְטִירִין אַנְתּוּן בְּחַיְלָא דַּאלָהָא וּבְהַיְמָנוּתָא לְחַיֵּא דַּמְטַיְבִין דְּנֶתְגְּלוֹן לְזַבְנָא אַחְרָיָא׃

Che per virtù di Dio mediante la fede, sete guardati a la salute, che è apparecchiata à scoprirsi ne l'vltimo tempo.

ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ἐπιστολὴ πρώτη.

ΚΕΦΑΛ. α'.

Πέτρος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις, διασπορᾶς πόντου, γαλατίας, καππαδοκίας, ἀσίας, καὶ βιθυνίας.

PIERRE Apostre de Iesus Christ aux estrangers qui estes espars en Ponte, en Galatie, en Cappadoce, en Asie, & en Bithynie.

2. Κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρὸς ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος ἰησοῦ χριστοῦ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη.

Esleus selon la prouidence de Dieu le Pere, en sanctification d'Esprit, à l'obeissance & aspersion du sang de Iesus Christ: Grace & paix vous soit multipliee.

3. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν δι' ἀναστάσεως ἰησοῦ χριστοῦ ἐκ νεκρῶν.

Benit soit Dieu qui est le Pere de nostre Seigneur Iesus Christ, qui par sa grande misericorde nous a regeneres en esperance viue, par la resurrection de Iesus, Christ d'entre les morts:

4. Εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ὑμᾶς.

Pour obtenir l'heritage incorruptible qui ne se peut côtaminer, ni flestrir, conserué és cieux pour nous:

5. Τοὺς ἐν δυνάμει θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως, εἰς σωτηρίαν ἑτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ.

Qui sommes gardes en la vertu de Dieu par la foy pour auoir le salut prest d'estre reuele au dernier temps:

I. PETRI.

CAP. I.

PETRVS Apostolus Iesu Christi, electis advenis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, & Bithyniæ.

Peter an Apostle of Jesus Christe/ to the strangers y dwell here and there throughout Pontus/ Galatia/ Cappadocia/ Asia and Bithynia.

2. Secundùm præscientiã Dei Patris, in sanctificationem Spiritus, in obedientiam & aspersionem sanguinis Iesu Christi. Gratia vobis & pax multiplicetur.

Elect according to the foreknowledge of God the Father unto sanctification of the spirit/through obedience & sprinkling of y blood of Jesus Christ: Grace and peace be multiplied unto you.

3. Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui secundùm misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis.

Blessed be God euen the Father of our Lord Jesus Christ/ which according to his aboundant mercy hath begotten us againe unto a liuely hope by the resurrection of Jesus Christ from the dead.

4. In hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcessibilem, conservatam in cælis in vobis.

To an inheritance immortall and undefiled and that fadeth not away/ reserued in heauen for you.

5. Qui in virtute Dei custodimini: per fidem in salutem, paratam revelari in tempore nostro.

Which are kept by the power of God through faith unto saluation/ which is prepared to be shewed in the last time.

I. S. Petri.

Das I. Capitel.

PEtrus ein Apostel Jesu Christi. Den erwehlten Fremddlingen hin vnd her/ in Ponto/ Galatia/ Capadocia/ Asia/ vnd Bythinia.

PEder Jhesu Christi Apostel. De vdualde Fremmede alleuegne/ i Ponto/ Galatia/ Capadocia/ Asia/ oc Bythinia.

2. Nach der versehung Gottes deß Vaters/ durch die heiligung deß Geistes/ zum gehorsam vnd zur besprengung deß Bluts Jesu Christi. Gott gebe euch vil Gnade vnd Fride.

Effter Gud Faders forsyn/ formedelst Aandens helligorelse/ til lydighed oc til Jhesu Christi Blods bestenckelse. Gud giffue eder megen Naade oc Fred.

3. Gelobet sey Gott vnnd der Vater vnsers HERRN Jesu Christi/ der vns nach seiner grossen Barmhertzigkeit wider geborn hat/ zu einer lebendigen hoffnung/ durch die aufferstehung Jesu Christi von den Todten.

Loffuet vere Gud vor HERRIS Jhesu Christi Fader/ som haffuer igenfød oss effter sin store barmhertighed/ til it leffuende haab/ formedelst Jhesu Christi opstandelse/ fra de Døde.

4. Zu einem vnvergänglichem vnd vnbeflecktem vnnd vnverwelcklichem Erbe/ das behalten wirdt im Himmel.

Til en vforgengelig oc vbesmittelig oc vforuisnelig Arffue/ som beholdis i Himmelen til eder.

5. Euch/ die jr auß Gottes macht/ durch den Glauben bewaret werdet zur seligkeit/ welche zubereitet ist/ daß sie offenbar werde zu der letzten zeit.

I som aff Guds mact bliffue beuarede formedelst Troen/ til Salighed/ huilcken der er bered/ at hun skal obenbaris i den siste tid.

I. S. Petra.

Kapitola I.

PEtr Apostol Gezijsse Krysta/ přijchozým rozptýleným w Pontu/ w Galacij/ w Kapadocij/ w Azij/ a w Bithynij.

PJotr Apostol Jezu Krysthusow przychodniom rosproszonym po Poncie/ po Galácyey/ Kappádocyey/ Asyiey/ y Bythyniey.

2. Wywoleným wedlé předzwěděnij Boha Otce/ skrze poswěcenij Ducha Swatého/ k poslussenstwij a skropenij Krwé Gezijsse Krysta: Milost wám a pokog buď rozmnožen.

Wybránym z przeyrzenia Bogá Oycá/ ku świathobliwości duchá przez posłuszeństhwo y pokropienie krwie Jezusá Krystusá. Łáská niech wam bedzie y pokoy rozmnożony.

3. Požehnaný Bůh a Otec Pána nasseho Gezijsse Krysta/ kterýžto podlé welikého Milosrdenstwj swého znowa nás zrodil k naděgi žiwé/ skrze wzkřijssenij z mrtwých Gezijsse Krysta.

Błogosłáwiony Bog y Oćiec Páná nászego Jezu Krystá/ ktory z wielkiego miłosierdzia swoiego odrodził nas ku nádziei żywey/ przez zmartwych wstánie Jezusá Krystusá.

4. K dědictwij neporussytedlnému/ a neposskwrněnému/ a neswadnaucýmu/ kteréž se chowá w Nebesých wám.

Ku dziedzictwu ktore zginać niemoże/ áni być pomazáne/ áni zepsowane/ á iest nam záchowáne ná niebie.

5. Kteřijžto mocý Božij ostřijháte se skrze Wijru k spasenij/ kteréž připraweno gest/ aby se zgewilo w čas poslednij.

Ktorzy iesthesmy záchowáni moca Boża przez wiárę ku zbáwieniu/ ktore gotowe iest áby było obiáwione czásu ostátniego.

א

6 דבהון תחדון לעלם
אבן בהנא זבנא קליל
מתעיקין אנתון בנסיונא
משחלפא :

Nel che voi vi rallegrate, essendo hora per vn poco di tempo contristati per diuerse tentationi, s'egli è di bisogno.

7 דעדין עליכון איכנא
דבוחרנא דהימנותכון
יתתיא דמיתר מן דהבא
סגיא דאתבקי בנורא
לתשבוחתא ולאיקרא
ולקולסא בגלינה דישוע
משיחא :

Accioche la proua de la vostra fede molto piu pretiosa che quella de l'oro, il qual perisce: e nondimeno si proua nel fuoco, vi sia trouata in laude, & honore e gloria, quando IESV Christo si reuelarà.

8 הו דלא חזיתוניהי
ומחבין אנתון לה
ובהימנותה רוזין אנתון
בחדותא משבחתא דלא
מתמללא :

Il qual voi amate, ancor che non l'habbiate veduto: nel quale hora credete, senza vederlo: & esultate d'vn'allegrezza inenarrabile e gloriosa.

9 דתקבלון פורענא
דהימנותכון חייא
דנפשתכון :

Portando il fine de la vostra fede, cioè, la salute de le anime.

10 הנון חייא דעקבו הוו
עליהון נביא כד אתנביו
על טיבותא דעתידא
הות דתתיהבי לכון :

De laqual salute ricercorono e fecero inquisitione i Profeti, che hanno profetizato de la gratia che doueua venire in voi.

11 ובצו דבאינא זבנא
מחוא ומסהדא רוחה
דמשיחא דעמרא בהון
דעתידין חשוהי דמשיחא
ותשבוחתה דמן בתר־
כן :

Ricercando in che, ò in qual punto lo Spirito profetico di Christo che era in loro significasse le afflittioni che doueuano venir sopra Christo, e le glorie che ne seguirebbeno.

א

6 אשר בה תעלזו את־כי עת
מעט (אם צריך) נוגים אתם
במסות מתחלפות :

En lo qual vosotros hos alegrays, estando al presente vn poco de tiempo affligidos en diuersas tentaciones, si es necessario:

7 אשר בחן אמונתכם יקר יותר
מזהב צרוף בעליל לארץ מזקק
שבעתים ימצא לתהלה ליקר
ולכבוד בהגלות ישוע המשיח :

Para que la prueua de vuestra fe muy mas preciosa que el oro, el qual perece mas empero es prouado con fuego) sea hallada en alabança, gloria, y honrra, quando Iesus el Christo fuere manifestado.

8 אשר אוהבים אתם ולא
ראיתוהו אשר בו מאמינים אתם
ושמחים בשמחה נהדרת לא לספר
ולא רואים :

Al qual no auiendo visto, lo amays: en el qual creyendo, aunque al presente no lo veays, hos alegrays con gozo inefable y glorificado.

9 לשאת את־סוף אמונתכם
את־ישועת נפשכם :

Ganando el fin de vuestra fe que es la salud de las animas.

10 את־ישועה אשר עליה
בקשו וחקרו הנביאים שהם
על־התחנה אשר אליכם נבאו :

De laqual salud los Prophetas, que prophetizaron de la gracia que auia de venir en vosotros, han iniquirido, y diligentemente buscado.

11 מחקרים במה או־בכמה
עת־תחוה רוח המשיח אשר
בהם המעידה מקדם את־
ענות המשיח ואחרי־כן את־
הכבוד :

Escudrinnando, quando y enque punto de tiempo significaua el Espiritu de Christo que estaua en ellos: el qual antes annunciaua las aflicciones que auian de venir al Christo, y las glorias despues de ellas.

α.

6. Ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ, λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς.

En quoi vous-vous esgayez, estans maintenant vn peu de temps cõtristés en diuerses tentations, s'il est conuenable:

7. Ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως πολὺ τιμιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εὑρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν, ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ.

Afin que l'espreuue de vostre foy, beaucoup plus precieuse que l'or, qui perit, & toutesfois est esprouué par le feu, vous tourne à louange, & honneur & gloire, quand Iesus Christ sera reuelé:

8. Ὃν οὐκ εἰδότες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δὲ, ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ.

Lequel, quoi que ne l'ayez veu, vous aimez: auquel, quoi que maintenant ne le voyez vous croyez, & vous esgayez d'vne ioye inenarrable & glorieuse.

9. Κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν.

Rapportans la fin de vostre foy, assauoir salut des ames.

10. Περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες.

Duquel salut les Prophetes (qui ont prophetizé de la grace qui estoit reseruee pour vous) se sont enquis, & l'ont diligemment recerché.

11. Ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα χριστοῦ, προμαρτυρόμενον τὰ εἰς χριστὸν παθήματα, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας.

Recerchans soigneusement quand & en quel temps l'Esprit prophetique de Christ qui estoit en eux, rendant tesmoignage auparauãt, declaroit les souffrances qui deuoyent aduenir à Christ, & les gloires qui s'en deuoyent ensuiure.

CAP. I.

6. In quo exultabitis, modicum, nunc, si oportet contristari in variis tentationibus.

Wherein ye reioyce / though nowe for a season, if neede require, yee are in heauines, through manifold tentations

7. Vt probatio vestræ fidei multo pretiosior auro, quod per ignem probatur inveniatur in laudem & gloriam & honorem in revelatione Iesu Christi.

That the triall of your faith / being much more precious then golde that perisheth, though it bee tried with fire, might bee founde vnto your prayse, and honour and glorie / at the appearing of Jesus Christ.

8. Quem cùm non videritis, diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis: credentes autem exultatis lætitia inenarrabili & glorificata.

Whome ye haue not seene, and yet loue him / in whome nowe / though yee see him not, yet do you beleeue, and reioyce with ioy vnspeakeable and glorious.

9. Reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum.

Receiuing the end of your faith / euen the saluation of your soules.

10. De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetaverũt.

Of the which saluation the Prophets haue inquired and searched / which prophecied of the grace that should come vnto you.

11. Scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi, prænuntians eas quæ in Christo sunt passiones & posteriores glorias.

Searching when or what time the Spirit which testified before of Christ which was in them, shoulde declare the suffringes that should come vnto Christ and the glorie that should follow.

Das I. Capitel.

6. In welcher jr euch frewen werdet/ die jhr jetzt eine kleine zeit/ wo es sein sol/ traurig seyt in mancherley anfechtungen.

I huilcken i skulle glæde eder/ i som nu en liden tid/ om det en skal vere/ ere bedrøffuede i mangehonde fristelser.

7. Auff daß ewer Glaube rechtschaffen vnnd vil köstlicher erfunden werde/ denn daß vergängliche Gold/ das durchs Fewer bewerет wird/ Zu lobe/ preiß vnd ehre/ wenn nun offenbaret wirdt Jesus Christus.

Paa det at eders Tro skal befindis retsindig oc meget kaasteligere/ eng det forgengelige Guld som proffuis i ilden)t l loff/ priss oc ære/ naa som Jesus Christus nu bliffuer obenbaret.

8. Welchen jr nicht gesehen/ vnd doch lieb habt/ vnnd nun an jhn glaubet/ wiewol jr jhn nicht sehet/ So werdet jr euch frewen mit vnaußsprechlicher vnd herrlicher frewden.

Huilcken i haffue icke seet/ oc dog elske hannem/ oc i nu tro paa hannem/ alligeuel at i icke see hannem/ saa skulle i glæde eder met wsigelig oc herlig glæde.

9. Vnd das ende ewers Glaubens darvon bringen/ nemlich der Seelen Seligkeit.

Oc føre eder Trois ende der fra/ som er sielens Salighed.

10. Nach welcher seligkeit haben gesucht vnnd geforschet die Propheten/ die von der zukünfftigen Gnade auff euch geweissaget haben.

Effter huilcken salighed Propheterne søgte oc randsagede/ som propheterede om den tilkommende naade i eder.

11. Vnd haben geforschet/ auff welche vnnd welcherley zeit deutet der Geist Christi/ der in jhnen war/ vnd zuvor bezeuget hat die Leiden/ die in Christo sind/ vnd die Herrligkeit darnach/ welchen es offenbaret ist.

Oc derandsagede/ paa huilcken oc huordan tid Christi Aand/ som vaar i dem/ gaff til kende/ oc vidnede tilforn om den pine/ som er i Christo/ oc den Herlighed der effter.

Kapitola I.

6. W kterěmžto radowati se budete/ ač nynij malicko musýte se pormautiti w rozličnych zámutcých;

W ktorey rzeczy rádujecie sie/ thęraz maluczko zasmuceni rozmáitemi pokusámi/ iesli potrzeba iest.

7. Aby zkussenij wijry wassý mnohěm dražssý než Zlato/ kterěž se wohni/ zkussuge naležno bylo/ k chwále a sláwě a ke cti při zgewenij Gežjsse Krysta.

Aby doświádczenie wiáry wászey dáleko droższenij doświádczenia złotá ktore ginie/ á wżdy przez ogień bywa doświádczone/ było ználezione być wam ku czći y chwale/ y ku poczćiwośći/ gdy sie okaże Jezus Krystus.

8. Kterěhožto newiděwsse milugete/ w kterěhožto také nynij newidauce ho/ wěřijte: a wěřijce radugete se radostí newymluwnau/ a oslawenau.

Ktorego nie widżiawszy milujecie/ ktorego nie widząc przedsie mu wierzycie/ rádujac sie weselem niewymownym y chwalebnym.

9. Docházegijce konce wijry wassý/ Spasenij Dussý wassých.

Odnosząc zapłátę wiáry wászey/ to iest/ zbáwienie dusz.

10. Kterěhožto spasenij hledali a po něm se ptali Proroci/ kteřijž gsau prorokowali o budaucý Milosti/ kteráž gest mezy wámi.

O ktorym zbáwieniu dowie dowáli sie y bádáli Prorocy/ ktorzy o przyszłey ná nas łásce prorokowáli.

11. Ptagijce se/ který aneb yaký to časbude/ o kterěmž prawil gim Duch Krystůw/ předpowijdage ta kterà gsau na Krystu vtrpenij/ a budaucý sláwy:

Pilnie szukáiac ná ktory bo ná iáki czas Duch Krystusow w nich w przod świádczac/ oznaymił vtrapienia ktore miały przyjdż ná Krystusá y chwałe ktora po nich przyjdż miałá.

א

יב ואתגלי להון כד
דבצין הוו מטול דלו
לנפשהון בצין הוו אלא
לו דילין מתנבין הוו אילין
דהשא אתגלי לכון ביד
אילין דסברנכון ברוחא
דקודשא דאשתדר מן
שמיא דבהין בהלין מת
מתרגרגין אף מלאכא
דידיקון׃

A iquali fu riuelato che non per se stessi, ma per noi amministrauano le cose che hora vi sono state annuntiate per quelli che v'hanno predicato l'Euangelio per lo Spirito santo mandato dal cielo: ne lequali gli Angeli desiderano riguardare.

יג מטול הנא חוזקו חצא
דתרעיתכון ואתתעירו
גמראית וסברו על חדותא
דאתיא לכון בגליניה דמרן
ישוע משיחא׃

Per laqual cosa tenendo cinti i lombi de la vostra mente, stando sobrij, sperate perfettamente ne la gratia che v'è presentata, fin a tãto che sia manifestato IESV Christo.

יד איך בניא משתמענא
ולא תשתותפון תוב לר
לרגיגתא קדמיתא אילין
דרגין הויתון דלא בידעתא
אלא הוו קדישין בכלהון
הופכיכון׃

Come figliuoli obbedienti, non accomodandoui à le concupiscentie di prima, quando erauate ne la vostra ignorantia.

טו איך דקדיש הו הו מן
דקרכון׃

Ma sicome colui che v'ha chiamati è santo, cosi ancora voi siate santi in ogni conuersatione.

טז מטול דכתיב דהויתון
קדישין איכנא דאף אנא
קדיש אנא׃

Percioch'egli è scritto, Siate santi, percioch'io son santo.

א

יב לַאֲשֶׁר נִגְלָה הַדָּבָר כִּי־לֹא
לְנַפְשָׁם כִּי־אִם לָנוּ שֵׁרְתוּ אֵלֶּה
אֲשֶׁר מֵעַתָּה הֻגְּדוּ לָכֶם בַּאֲשֶׁר
מְבַשְּׂרִים אֶתְכֶם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
הַנִּשְׁלָחָה מִשָּׁמַיִם אֲשֶׁר בָּם
הַמַּלְאָכִים מִתְאַוִּים לְהַשְׁקִיף׃

A los quales fue reuelado, que no para si mismos, sino para nosotros administrauan las cosas que aora hos son anunciadas de los que hos han predicado el Euangelio por el Espiritu Sancto embiado del cielo, en las quales dessean mirar los Angeles.

יג לָכֵן חִגְרוּ אֶת־מָתְנֵי שִׂכְלְכֶם
הִתְעוֹרְרוּ בְּתֹם וְיֹשֶׁר שִׁבְרוּ אֶל־
הַתְּחִנָּה אֲשֶׁר תּוּבָא לָכֶם בְּהִגָּלוֹת
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Por loqual teniendo los llomos de vuestro entendimiento çennidos, con templança, esperad perfectamente en la gracia que os es presentada quando Iesus el Christo os es manifestado:

יד כִּבְנֵי הַיִּקְהָה לֹא־תִדַּמּוּ
לְמַאֲוַיִּים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהֵם
בְּשִׁגְגַתְכֶם׃

Como hijos obedientes, no conformando hos con los deseos que antes teniades estando en vuestra ignorancia:

טו כִּי־אִם כַּקָּדוֹשׁ אֲשֶׁר קָרָא
אֶתְכֶם גַּם אַתֶּם הֱיוּ קְדוֹשִׁים
בְּכָל־דֶּרֶךְ׃

Mas como aquel que os ha llamado es Sancto, semejantemente tambien vosotros sed Sanctos en toda conuersacion:

טז כִּי־כָתוּב הִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם
קְדֹשִׁים כִּי־קָדוֹשׁ אָנִי׃

Porque escripto està: Sed Sanctos, porque yo soy Sancto.

α'.

12. Οἷς ἀπεκαλύφθη ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ὑμῖν δὲ διηκόνουν αὐτὰ, ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι.

Ausqueles il a esté reuelé que ce n'estoit point pour eux mesmes, mais pour nous qu'ils administroyent ces choses, lesquelles maintenant vous ont esté anoncees par ceux qui vous ont presché l'Euangile, par le sainct Esprit enuoyé du ciel: esquelles choses les Anges desirent regarder iusqu'au fonds.

13. Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ.

Vous donques, en ayant les reins de vostre entendement ceints, auec sobriete, esperez parfaitement en la grace qui vous y est presentee, iusques à ce que Iesus Christ soit reuele.

14. Ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις.

Et ce comme enfans obeissans, ne vous conformans point à vos conuoitises par ci deuant en vostre ignorance.

15. Ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε.

Mais comme celui qui vous a appeles est sainct, vous aussi pareillement soyez saincts en tutte vostre conuersation.

16. Διότι γέγραπται, ἅγιοι γένεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι.

D'autant qu'il est escrit, Soyez saincts, car ie suis sainct.

CAP. I.

Das I. Capitel.

Kapitola I.

12. Quibus revelatum est, quia non sibimetipsis, vobis autem ministrabant ea quæ nunc nũtiata sunt vobis per eos qui evangelizaverunt vobis, Spiritu sancto misso de cælo, in quem desiderant angeli prospicere.

12. Welches jhnen offenbaret ist/ Denn sie habens nicht jnen selbs/ sondern vns dargethan/ welches euch nun verkündiget ist/ durch die/ so euch das Evangelium verkündiget haben/ durch den heiligen Geist vom Himmel gesandt/ welches auch die Engel gelüstet zu schawen.

12. Kterýmžto zgeweno gest: že ne samým sobě/ ale nám posluhowali těmi wěcmi/ kteréž nynij gsau wám zwěstowány/ skrze ty kteřijž wám kázali Ewangelium Duchem Swatým seslaným s Nebe/ na kteréhož žádagij Angelé patřiti.

Unto whom it was reuelled/ ẏ not unto thẽselues/ but unto us theẏ should minister ẏ things which are nowe shewed unto you by them which haue preached unto you the Gospell by ẏ holy ghost sent down from heauen/ the which things ẏ Angels desire to behold.

Huilcket det er obenbare/ Thi at de giorde det icke for dem selff/ men for oss/ Som eder nu er kundgiort aff dem/ som forkyndede eder Euangelium/ formedelst den hellig Aand/ som bleff sent aff Himmelen/ huilcket oc Englene begære at see.

Ktorym y to było oznáymiono/ iż nie sobie/ ále nam thymi rzeczámi posługowáli/ ktore teraz sa opowiedziáne przez ty ktorzy wam przepowiedáli Ewánielia/ przez zesłánego z niebá Duchá świetego/ ná ktore rzeczy żadáia Aniołowie pátrzáć.

13. Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, sobrii, perfectè sperare in eam quæ offertur vobis gratiam, in revelatione Iesu Christi.

13. Darumb so begürtet die Lenden ewers gemüts/ seyt nüchtern/ vnnd setzet ewer Hoffnung gantz auff die gnade/ die euch angeboten wird/ durch die offenbarung Jesu Christi.

13. Protož přepássssce bedra mysli wassy/ střjzliwij gsauce/ dokonalau měgte Naděgi/ w tě milosti kteraž se wám dáwá/ při zgewenij Gežijsse Krysta.

Wherefore/ girde up the loynes of your minde: be sober/ and trust perfectly on the grace that is brought unto you/ by the reuelation of Jesus Christ.

Der faare da omgiorder eders sinds Lender/ verer ædrue/ oc setter eders Haab aldelis til den Naade/ som eder tilbiudis/ formedelst Jhesu Christi obenbarelse.

A przetoż przepásawszy biodrá umysłu wászego trzeźwością/ doskonála nádzieie mieyćie w łasce ktora wam iest przyniesioná/ áż sie okaże Krystus.

14. Quasi filii obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ vestrę desideriis.

14. Als gehorsame Kinder/ vnd stellet euch nicht gleich wie vorhin/ da jr inn vnwissenheit nach den lüsten lebetet.

14. Jakožto Synowé poslussenstwij/ nesrownáwagjce ses prwnijmi žádostmi hlauposti wassý:

As obedient children/ not fashioning your selues unto the former lustes of your ignorance.

Lige som lydige Børn/ Oc sticker eder icke/ lige som tilforn/ der i leffde i vaunittighed effter Begæringer.

Jáko synowie posłuszni ktorzy sie nie przypodobniacie przeszłym pożadliwośćiam/ gdyśćie byli w nieumieietnośći wászey.

15. Sed secundùm eum qui vocavit vos, Sanctum, & ipsi in omni conversatione sancti sitis.

15. Sondern nach dem/ der euch beruffen hat/ vnd heilig ist/ seyt auch jhr heilig/ in allem ewrem wandel.

15. Ale wedle toho kterýž gest powolal wás Swatého/ abyste y wy Swatij byli we wssem wassem obcowánij:

But as he which hath called you/ is holy/ so be ye holy in all maner of conuersation.

Men effter den/ som eder kallede oc er Hellig/ Vere oc i hellige/ i al eders omgengelse.

Ale iáko ten ktory was wezwał/ świeti iest/ ábyśćie też wy byli świetymi/ we wszelákim obcowániu.

16. Quoniam scriptum est: Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum.

16. Denn es stehet geschrieben: Jhr solt heilig sein/ denn ich bin heilig.

16. Nebt gest napsáno/ Swatij budte/ neb yá Swatý gsem.

Because it is written/ Be ye holy/ for I am holy.

Thi det staar screffuit/ I skulle vere Hellige/ thi Jeg er Hellig.

Dla tego nápisano iest Bądźcie świetymi/ ábowiem iá świety iestem.

א

17 ואן הו דאבא קרין אנתון הו דלית קדמוהי מסב באפא ודאן לכל נש איך עבדוהי בדחלתא אתדברו בזבנא הנא דתותבותכון :

E se voi inuocate per Padre colui che senza hauer riguardo à l'apparenza de le persone giudica secondo l'opera di ciascuno, attendete à conuersare in timore tutto il tempo de la vostra peregrinatione.

א

17 ואם־תקראוהו אב אשר בלי משא פנים שופט את־כל־איש כמעשיו ביראה התהלכו את־ימי־חייכם :

Y, si inuocays por Padre à aquel que sin accepcion de personas juzga segun la obra de cada vno: conuersad en temor todo el tiempo de vuestra habitacion:

α'.

17. Καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε.

Et si vous inuoquez pour Pere celui qui sans auoir esgard à l'apparence des personnes iuge selon l'œuure d'vn chacun, conuersez en crainte durant le temps de vostre seiour temporel:

18 כד ידעין אנתון דלא בכספא דבלא ולא בדהבא אתפרקתון מן עבדיכון סריקא הנון דקבלתון מן אבהיכון :

Sapendo che voi non sete stati riscattati da la vostra vana conuersatione, insegnataui dai vostri padri, con cose corruttibili, come oro, ò argento.

18 וידעתם כי־לא בשחיתת כסף וזהב נפדיתם מהבל הליכת מסרת אבותיכם :

Sabiendo, que aueys sido rescatados de vuestra vana conuersacion, la qual recebistes de vuestros padres, no con cosas corruptibles, como oro, o plata.

18. Εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου.

Sachans que vous auez esté rachetés de vostre vaine conuersation, qui vous auoit esté enseignee par vos peres: nō point par choses corruptibles, comme par argent, ou par or:

19 אלא בדמא יקירא דאמרא דמומא וטולשא ליתבה דאיתוהי משיחא :

Ma col pretioso sangue di Christo, come d'agnello immaculato & incontaminato.

19 כי־אם ביקר דם שה תמים ובלי מום המשיח :

Mas con la sangre preciosa del Christo, como de vn Cordero sin mancha y sin contaminacion:

19. Ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου, χριστοῦ.

Mais par le precieux sang de Christ, comme de l'agneau sans macule & sans tache:

20 הו דמקדם הוא בריש לה להדא מן קדם תרמיתה דעלמא ואתגלי בחרתהון דזבנא מטולתכון :

Ordinato gia innanzi à la fondation del mondo, e manifestato ne gli vltimi tempi per amor di voi.

20 הנודע מקדם מבריאת העולם ונגלה בעתות האחרונות בעבוריכם :

Ya ordenado deantes de la fundacion del mundo, pero manifestado en los postrimeros tiempos por amor de vosotros.

20. Προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς.

Desia ordonné deuant la fondation du monde, mais manifeste és derniers temps pour vous.

21 אילין דבאידה הימנתון באלהא הו דאקימה מן בית מיתא ויהב לה שובחא דהימנותכון וס וסברכון יהויא על אלהא :

Iquali per lui credete in Dio che l'ha risuscitato da morte, & hagli dato gloria, accioche la vostra fede e speranza fusse in Dio.

21 אשר בידו מאמינים באלהים המקים ממתים ואשר נתן לו הכבוד אשר תהי־אמונתכם ושברכם באלהים :

Que por el creeys à Dios, el qual lo resuscitó de los muertos, y le ha dado gloria, para que vuestra fe, y esperança sea en Dios.

21. Τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν.

Qui par lui croyez en Dieu qui l'a resuscite des morts, & lui a donné gloire, afin que vostre foy & esperance fust en Dieu.

22 כד יהוין קדישן נפשתכון במשתמענותה דשררא ויהוין מלין חובא דלא מסב באפא דמן לבא דכיא וגמירא תהוון מחבין חד לחד :

Hor voi purificando l'anime vostre ne l'obbedientia de la verità, per lo Spirito, in vn amor fraterno non simulato, amateui l'vn l'altro intensamente di puro cuore.

22 קדשו את־נפשותיכם ביקהת אמת ברוח באחוה בלתי חנפה מלב טהור אהבו איש את־רעהו במאד :

Auiendo purificado vuestras animas en la obediencia de la verdad, por el Espiritu, en charidad hermanable, sin fingimiento amaos vnos à otros entramnablemente de coraçon puro.

22. Τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ πνεύματος εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενῶς.

Ayans donc purifie vos ames en obeissance à verite par l'Esprit, pour vous adonner à charite fraternelle, sans feintise, aimez l'vn l'autre affectueusement d'vn cœur pur:

CAP. I.

17. Et si Patrem invocatis eum, qui sine acceptione personarum iudicat secundùm uniuscuiusque opus: in timore, incolatus vestri tempore conversamini.

And if ye call him Father, which without respect of person iudgeth according to euerie mans worke, passe the time of your dwelling here in feare.

18. Scientes quòd non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis.

Knowing that ye were not redemed with corruptible things, as silver and golde, from your vaine conuersation, receiued by the traditions of the fathers

19. Sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi & incontaminati.

But with the precious bloud of Christ, as of a lambe vndefiled, and without spot.

20. Præcogniti quidem ante mundi constitutionem manifestati autem novissimis temporibus propter vos

Which was ordeyned before the foundation of the worlde, but was declared in the last times for your sakes.

21. Qui per ipsum fideles estis in Deo qui suscitavit à mortuis, & dedit ei gloriã, ut fides vestra, & spes esset in Deo.

Which by his meanes do beleeue in God that raised him from the dead, and gaue him glorie, that your faith and hope might be in God.

22. Animas vestras castificantes in obedientia charitatis amore simplici, ex corde invicem diligite attẽtiùs.

Seeing your soules are purified in obeying the trueth through the spirite, to loue brotherly with a pure heart feruently.

Das I. Capitel.

17. Vnd sintemal jr den zum Vater anruffet / der ohn ansehen der Person richtet / nach eines jeglichen werck / so führet ewren wandel / so lange jhr hie wallet / mit förchten.

Oc efferdi at i kalde paa den Fader / som dømer vden personers anseelse / huer effter sin gerning / Da bringer eders omgengelse met frycr / saa lenge som i her vandre.

18. Vnd wisset / daß jr nicht mit vergenglichem Silber oder Gold erlöset seyt / von ewerm eiteln wandel / noch Väterlicher weise.

Oc vider / at i ere icke forløsde met forgengelige Sølff eller Guld / fra eders forfengelige omgengelse / effter Faderlig skick.

19. Sondern mit dem theuren Blut Christi / als eines vnschuldigen vnnd vnbefleckten Lammes.

Men met Christi dyrebar Blod / som met it wskyldigt oc wbesmittet Lamff.

20. Der zwar zuvor versehen ist / ehe der Welt grund gelegt ward / aber offenbaret zu den letzten zeiten / vmb ewret willen.

Som tilforn vaar vorsticket / för Verdens grundvol bleff lagd / Men obenbaret i de siste tider / for eders skyld.

21. Die jr durch in glaubet an Gott / der jn aufferwecket hat / von den Todten / vnd jhm die Herrligkeit gegeben / auff daß jhr Glauben vnd Hoffnung zu Gott haben möchtet.

I som formedelst hannem tro paa Gud / huilcken hannem opuecte fra de Døde / oc gaff hannem Herlighed / paa det i skulde haffue Tro oc Haab til Gud.

22. Vnd machet keusch ewre Seelen im gehorsam der Warheit / durch den Geist / zu vngefärbter Brüderliebe / vnd habt euch vntereinander brünstig lieb / auß reinem hertzen.

Oc gører eders Siele kyske i sandheds lydighed / formedelst Aanden / til wfarffuet Broderlig kærlighed / oc elsker huer andre met brendendis kærlighed / aff i rent hierte.

Kapitola I.

17. A poněwádž Otcem nazýwate / toho kterýž bez přigijmánij osob saudij wedlé skutkuow gednohokaždého: měgtež tehdy obcowánij wasse w bázni / za času žiwota nyněgssýho.

A iesli wy Oycem náżywacie tego ktory przez brόku osob sadzi wedle vczynku káżdego / patrzcie ábyście w bożáźni chodżac dokonali czáśu mieszkánia wászego docześnego.

18. Wiedauce / že negste wykaupeni porussytedlnými wěcmi / Zlatem / ani Střijbrem / z marného wasseho obcowánij Otcowského vstanowenij.

Wiedząc iż nie skażonymi rzeczámi / śrebrem ábo złotem iesteście wybáwieni od prożnego obcowánia wászego / ktoreście podáne wźięli od oycow.

19. Ale drahau Krwj / yako Beránka newinného a neposskwrněneho Gežijsse Kryſta.

Ale droga krwia iáko báránká niepomázanego y niepokalánego, to iest Krystusá.

20. Předzwěděneho zagisté před vstanowenijm Swěta / zgewenêho pak w časých posledních pro wás.

Ktory był przeyźrán przed záłożeniem świátá / y był obiáwion czáśow ostáteczynych dla was.

21. Kteřijžto skrze něho wěřijte w Boha kterýž gey wzkřijsyl z mrtwých / a dal gemu Slávu / aby Wijra wasse a naděge byla w PANV Bohu.

Ktorzy przezeń wierzycie Bogu / ktory go wzbudził zmartwych / y dal mu chwałe / áby wiárá y nádzieiá wászá w Bogu byłá.

22. Dusse wasse očissťugte w posslussenstwij Lásky / a w bratrském milowánij / z vpřijmého srdce wespolek se milugice snažně.

Oczyściwszy dusze wásze / posłusznymi bedác prawdźie przez duchá / z miłośćia bráterską nie obłudną / z szczyrego serca iedni drugie miłuycie vprzeymie.

א

23 אַיך אֱנָשָׁא דְּמֶן דְּרִישׁ אֶתִילֶדְתּוּן לָא מֶן זַרְעָא דְּבָלֵא. אֶלָּא מֶן אֵנָא דְּלָא בָלֵא בְּמֶלְּתָא חַיְּתָא דַּאלָהָא דְּקַיָּמָא לְעָלַם׃

Come quelli che ſete rigenerati non di ſeme corruttibile, ma incorruttibile, per la parola di Dio che viue e dura in eterno.

24 מְטוּל דְּכֻל בְּסַר עַמִּירָא וְכֻלֵּה יַאִיוּתֵה אַיך עוּפְיָא דְּחַקְלָא יַבֵּשׁ עַמִּירָא וְחַמַּא עוּפְיָא׃

Percioche ogni carne è come vn'herba, & ogni gloria d'huomo è come il fior de l'herba: l'herba s'è ſecca, e il fiore è caduto.

25 וּמֶלְּתֵה דַּאלָהָן קַיָּמָא לְעָלְמִין וְהָדָא הִי מֶלְּתָא הָי דְּאֶסְתַּבְּרַתּוּן׃

Ma la parola del Signore dura in eterno. E queſta parola è quella che v'è ſtata euangelizata.

23 שׁוּב נוֹלָדִים לֹא מִזֶּרַע הַשְּׁחִיתָה כִּי־אִם אֲשֶׁר בְּלִי שַׁחַת בִּדְבַר אֵל חַי וְקָם לְעוֹלָם׃

Siendo renacidos, no de ſimiente corruptible, ſino de incorruptible, por la palabra del Dios biuiente, y que permanece para ſiempre.

24 כִּי־כָל־הַבָּשָׂר חָצִיר וְכָל־כְּבוֹד הָאָדָם צִיץ הֶחָצִיר יָבֵשׁ חָצִיר נָבֵל צִיצוֹ׃

Porque toda carne es como la yerua, y toda la gloria del hombre, como la flor de la yerua: la yerua ſe ſecó, y la flor ſe cayó.

25 כִּי־דְבַר יְהֹוָה יָקוּם לְעוֹלָם וְזֶה הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר בִּשַּׂרְנוּ אֶתְכֶם׃

Mas la palabra del Sennor permanece perpetuamente: y eſta es la palabra que por el Euangelio os ha ſido annunciada.

α'.

23. Ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου διὰ λόγου ζῶντος θεοῦ καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα.

Eſtans regenerés, non point par ſemence corruptible, mais incorruptible, aſſauoir la parole de Dieu viuante & demeurante à touſiours.

24. Διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε.

Pource que toute chair eſt comme l'herbe, & toute la gloire de l'homme comme la fleur de l'herbe, l'herbe, eſt ſechee, & ſa fleur eſt cheute:

25. Τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς.

Mais la Parole du Seigneur demeure eternellement: & ceſte eſt la Parole qui vous a eſté euangelizee.

ב

1 אֲנִיחוּ הָכִיל מֶנְכוּן כֻּלָּה בִּישׁוּתָא וְכֻלֵּה נֶכְלָא וּמַסַּב בְּאַפָּא וְחֶסְמָא וּמֵאכַל קַרְצָא׃

Ponendo dunque giu ogni malitia & ogni inganno, e le ſimulationi, e l'inuidie, e tutte le detrattioni.

2 וַהֲווֹ אַיך יַלּוּדָא שַׁבְרָא וְאֶתְרַגַּרְגוּ לֵה לְמֶלְּתָא אַיך דְּלְחַלְבָּא נַקְדָּא וְרוּחָנָא דְּבֵה תֶתְרַבּוּן לְחַיָּא׃

Come fanciulli pur hora nati, appetite il latte che è ſecondo la ragione, e ſenza inganno: accioche per eſſo voi creſciate.

3 אֶן טְעַמְתּוּן וַחֲזַיְתּוּן דְּטָב הוּ מָרְיָא׃

Conciosia che hauete guſtato che il Signore è benigno.

4 הָו דְּלְוָתֵה מֶתְקַרְבִין אַנְתּוּן דְּאִיתַוְהִי כְּאַפָּא חַיָּא דְּאַסְלִיוְהִי בְּנַי אֲנָשָׁא וְגַבָּא וּמְיַקַּר לְוָת אֱלָהָא׃

Alquale accoſtandoui, che è la pietra viua, riprouata ben da gli huomini, ma eletta e pretioſa appreſſo Iddio.

ב

1 לָכֵן שִׂימוּ מֵעֲלֵיכֶם אֶת־כָּל רָעָה וְכָל מִרְמָה וַחֲנֻפּוֹת וְשִׂנְאוֹת וְכָל־מַלְוֹשְׁנוֹת׃

Auiendo pues dexado toda malicia y todo enganno, y fingimientos, y embidias, y todas murmuraciones:

2 כַּעוֹלָלִים וְיוֹנְקִים בְּשִׂכְלְכֶם חָלָב בְּלִי מִרְמָה הִתְאַוּוּ אֲשֶׁר בּוֹ תִּפְרוּ וְתִרְבּוּ׃

Deſſead, como ninnos rezien nacidos, la leche racional, y que es ſin enganno: para que por ella crezcays en ſalud.

3 אִם תִּטְעֲמוּ וְתִרְאוּ כִּי־טוֹב יְהֹוָה׃

Si empero aueys guſtado que el Sennor es benigno.

4 אֲשֶׁר אֵלָיו תִּקְרְבוּ כִּי־הוּא אֶבֶן־הַחַיָּה הַנִּמְאָסָה מֵאֲנָשִׁים וְלִפְנֵי אֱלֹהִים בְּחִירָה וִיקָרָה׃

Alqual allegando os, que es la Piedra biua, reprouada cierto de los hombres, empero elegida y precioſa acerca de Dios.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν, καὶ πάντα δόλον, καὶ ὑποκρίσεις, καὶ φθόνους, καὶ πάσας καταλαλιάς.

Ayans donc deſpouillé toute malice & toute fraude, & feintiſes, & enuies, & toutes detractions.

2. Ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη, τὸ λογικὸν, ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε.

Deſirez affectueuſemement come enfans n'agueres nes, le laict d'intelligence, & qui eſt ſans fraude, afin que vous croiſſiez par icelui.

3. Εἴπερ ἐγεύσασθε ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος.

Voire pourueu que vous ayez gouſté que le Seigneur eſt benin,

4. Πρὸς ὃν προσερχόμενοι, λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν, ἔντιμον.

Duquel vous approchans, voire de lui qui eſt la pierre viue, qui a eſté reiettee des hommes, mais qui eſt eſleuë & precieuſe enuers Dieu:

CAP. I.

23. Renati non ex ſemine corruptibili, ſed incorruptibili per verbum Dei vivi & permanentis in æternum.

Being borne anew / not of mortall ſeede, but of immortall / by the word of God, who liueth and endureth for euer.

24. Quia omnis caro ut fœnum: & omnis gloria eius tanquam flos fœni, exaruit fœnum, & flos eius decidit.

For all fleſh is as graſſe, and all the glory of man is as the flower of graſſe. The graſſe withereth / and the flower falleth away.

25. Verbum autem Domini manet in æternum, hoc eſt autem verbum quod evangelizatum eſt in vobis.

But the worde of the Lorde endureth for euer: & this is the worde which is preached among you.

CAP. II.

DEponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & ſimulationes, & invidias, & omnes detractiones.

Wherefore / laying aſide all maliciouſnes & all guile / & diſſimulation / and enuie, and all euill ſpeaking.

2. Sicut modò geniti infantes, & rationabiles, & ſine dolo lac concupiſcite: ut in eo creſcatis in ſalutem.

As newe borne babes deſire the ſyncere milke of the worde / that ye may growe thereby.

3. Si tamen guſtaſtis quoniam dulcis eſt Dominus.

If ſo be that ye haue taſted how bountifull the Lord is.

4. Ad quem accedentes, lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum & honorificatum.

To whom ye come as vnto a liuing ſtone diſalowed of men / but choſen of God and precious.

Das I. Capitel.

23. Als die da widerumb geborn ſind / Nicht auß vergänglichen / ſondern auß vnvergänglichen Samen / nemlich / auß dem lebendigen Wort Gottes / das ewiglich bleibet.

Som de der ere igen fødde icke aff forgengelig / men aff vforgengelig Sæd / ſom er aff Guds leffuende ord / ſom bliffuer euindelige.

24. Denn alles Fleiſch iſt wie Graß / vnd alle herrligkeit der Menſchen / wie deß Graſes Blumen / das Graß iſt verdorret / vnd die Blume abgefallen.

Thi alt Kød er lige ſom Græſ / oc al Menniſkens Herlighed / lige ſom Græſſens blomſter / Græſſet viſnede / oc blomſteret falt aff.

25. Aber deß HERREN Wort bleibet in ewigkeit / das iſt aber das wort / welches vnter euch verkündigt iſt.

Men HERRENS Ord bliffuer euindelige / oc det er det Ord / ſom er forkyndet iblant eder.

Das II. Capitel.

SO leget nun ab alle boßheit vnd allen betrug / vnd heucheley vnd neid vnd alles afftерreden.

SAa afflegger nu al ondſkaff oc al beſuigelſe / oc hyckleri oc auind / oc al bagtalelſe.

2. Vnd ſeyt begierig nach der vernünfftigen lautтern Milch / als die jetzt gebornen Kindlein / auff daß ihr durch dieſelbigen zunemet.

Oc verer gerige effter den fornumſtige rene Milck / ſom nyfødde Børn / At i kunde voxe i hende.

3. So jhr anders geſchmeckt habt / daß der HERR freundlich iſt.

Der ſom i ellers ſmagede / at HERREN er venlig.

4. Zu welchem jr kommen ſeyt / als zu dem lebendigen Stein / der von den Menſchen verworffen / aber bey Gott iſt er außerwehlt vnd köſtlich.

Til huilcken i ere komne / ſom til den leffuende Steen / der er bortkaſt aff Menniſken / men hand er vdvald oc kaaſtelig hoſſ Gud.

Kapitola I.

23. Gſauce podruhé zrozeni / ne z ſemene poruſſytedlného / ale z neporuſſytedlného / ſkrze Slowo Boha žiwého a zuoſtáwagijcyho na wěky;

Będąc odrodzeni nie z plemienia śmiertelnego / ale z nieśmiertelnego przez ſłowo Boga żywego y trwaiącego ná wieki.

24. Neb každé tělo geſt yako tráwa / a wſſeckna ſláwa geho yako kwět tráwy: Uwadla tráwa / a kwět gegij ſprchl:

Abowiem wſzelkie ciáło ieſt iáko trawá / y wſzelka chwała człowiecza iáko kwiát z ziela / vschłá tráwá / á kwiát ſiey vpadł.

25. Slowo pak Boži zůſtáwá na wěký. A tok geſt to Slowo / kteréž geſt wám kázáno.

Ale ſłowo Boże trwa ná wĕlkiey / á toć ieſt ſłowo ktore ieſt wam przepowiedáne.

Kapitola II.

Protož zſložijce wſſelikau zloſt / a každau leſt / a oſſemetnoſti / záwiſti a wſſeckna vtrhánij.

A Przetho złożywſzy wſzelką złość / y wſzelką zdrádę / y obłudnośći / y zazdrośći / y wſze vtiek obmowiſká.

2. Yakožto znowa zrozená mláďátka / rozumného a bezelſtného mléka žádayte / abyſſte gim roſtli k Spaſenij.

Iáko dopiero národzone dźieći / ſzczyrego mleká ſłowá żadaćie / ábyśćie przez nie vroſłe.

3. Geſtliže wſſak okuſyli gſte kterak ſladký geſt PAN.

Ieſliśćie ſkoſztowáli iż Pan ieſt dobrotliwy.

4. K kterémužto přiſtaupijce Kamenu žiwému / od lidij zagiſté zawržennému / ale od Boha wywolenému / a vctiwému:

Do ktorego przyſtępuiąc / ktory ieſt kámieniem żywym / odrzuconym od ludźi / ále v Bogá wybránym y koſztownym.

ב | ב | β.

5 ואף אנתון איך כאפא חיתא אתבנו והוו היכלא רוחנא וכהנא קדישא למסקו דבחא דמקבלין קדם אלהא ביד ישוע משיחא׃

Voi ancora come viue pietre sete edificati vna casa spirituale, vn Sacerdotio santo per offerir sacrifitij spirituali, accetti à Dio per IESV Christo.

5 ואתם כאבנים חיות תבנו לבית רוח לכהנת הקדש לזבוח זבחי רוח הנרצים לאלהים בישוע המשיח׃

Vosotros tambien como piedras biuas, edificados vna casa espiritual, y vn sacerdocio sancto, para ofrecer sacrificios espirituales, agradables à Dios por Iesus el Christo.

5. Καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε οἶκος πνευματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι θυσίας πνευματικὰς, εὐπροσδέκτους τῷ θεῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.

Vous aussi comme pierres viues, estes edifiés pour estre vne maison spirituelle, & vne saincte Sacrificature, pour offrir sacrifices spirituels agreables à Dieu par Iesus Christ.

6 אמיר הו גיר בכתבא דהא סאם אנא בצהיון כאפא בחירתא ויקירתא בריש זויתא ומן דמהימן בה לא יבהת׃

Per laqual cosa, ancor ne la Scrittura si contiene, Ecco, io pongo in Sion la pietra del sommo angolo, eletta e pretiosa: e chi crederà in essa, non n'harà vergogna.

6 על־כן נאמר בכתב הנני יסד בציון אבן אבן בחן פנת יקרת מוסד מוסד המאמין בו לא יחיש׃

Por loqual tambien contiene la Escritura: Heaqui, pongo en Sion la principal Piedra, del esquina, escogida, preciosa: Y elque creyere en ella no sera confundido.

6. Διὸ καὶ περιέχει ἐν τῇ γραφῇ, ἰδοὺ τίθημι ἐν σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτὸν, ἔντιμον· καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ καταισχυνθῇ.

A raison de quoi aussi il est contenu en l'Escriture, Voici, ie mets en Siõ la maistresse pierre du coin, esleuë & precieuse: & qui croira en elle, ne sera point confus.

7 לכון הכיל אתיהב הנא איקרא לאילין דמהימנין להנון דין דלא מתטפיסין כאפא הו דחוקלתא ואבנא דכשלא׃

A voi dunque che credete ella è honore: ma a i rebelli, è la pietra che gli edificatori hanno riprouata, questa è stata posta per capo d'angolo.

7 ולכם הכבוד המאמינים אתם ולאשר אינם מאמינים אבן מאסו הבונים היא היתה לראש פנה׃

Ella es pues honor à vosotros que creeys: mas para los que no creen, la piedra que los edificadores reprouaron, esta fue hecha la cabeça del esquina.

7. Ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν· ἀπειθοῦσι δὲ, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας.

Elle est dõnc honneur à vous qui croyez: mais quant aux rebelles, La pierre que les edifians ont reiettee, a esté faite la maistresse pierre du coin.

8 ומתתקלין בה בדלתא מתטפיסין למלתא דלהדא סימין׃

E sasso d'vrtamento, e pietra d'inciampamento à coloro iquali vrtano ne la parola, e son rebelli à che sono ancora stati ordinati.

8 ולאבן נגף ולצור מכשול אשר נגפים בדבר ולא מאמינים באשר הוסדו׃

Y piedra de estropieço, y piedra de escandalo a aquellos que estropieçan en la palabra, y no creen en aquello para lo qual fueron ordenados.

8. Καὶ λίθος προσκόμματος, καὶ πέτρα σκανδάλου· οἳ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ, ἀπειθοῦντες, εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν.

Et pierre d'achoppement, & pierre de trebuschement: lesquels s'aheurtent contre la parole, & sont rebelles: à quoi aussi ils ont esté ordonnés.

9 אנתון דין שרבתא אנתון גביתא דמכהנא למלכותא עמא קדישא כנשא פריקא דתסברון תשבוחתה דהו דקרכון מן חשוכא לנוהרה מיתרא׃

Ma voi sete la generatione eletta, il Sacerdotio regale, la gente santa, il popolo acquistato: accioche annuntiate le virtù di colui, che da le tenebre v'ha chiamati a la sua marauigliosa luce.

9 ואתם בחירי בנים כהנת מלך גוי קדוש עם־לסגלה אשר תבשרו את־גבורות יהוה אשר קראכם מחשך לאורו שהוא פלאי׃

Mas vosotros soys el linage elegido, el real Sacerdocio, gente sancta, pueblo ganado, para que anuncieys las virtudes de aquel que os ha llamado de las tinieblas à su Luz admirable.

9. Ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτὸν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς.

Mais vous estes la generation esleuë, la Sacrificature royale, la natiõ saincte, le peuple acquis, afin que vous anonciez les vertus de celui qui vous a appelés des tenebres à sa merueilleuse lumiere.

5. Et

CAP. II.

Das II. Capitel.

5. Et ipsi tanquam lapides vivi superædificamini, domos spirituales sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Iesum Christum.

5. Vnnd auch jr / als die lebendige Steine / bawet euch zum geistlichen Hause / vnd zum Heiligen Priesterthumb / zu opffern geistliche Opffer / die Gott angenem sind / durch Jesum Christum.

5. Y wy také yako Kamenij žiwé / wzdělawayte se Domy Duchownij / a Kněžstwo Swaté / oběťugijce Duchownij oběti / wzáctné Bohu / skrze Gežijše Krysta.

And ye as liuely stones / be made a spirituall house / and holy Priesthood to offer vp spirituall sacrifices acceptable to God by Jesus Christ.

Oc bygge i ocsaa eder / som de leffuende Stene til it aandeligt Huss / oc til it helligt Prestedom / til at offre aandelige Offer / som ere Gud tacknemelige / formedelst Jhesum Christum.

Abyście y wy iáko żywe kámienie byli zbudowáni dom duchowny / kápláństwo świethe ku sprawowániu duchownych ofiar wdzięcznych Bogu przez Jezusá Krystusá.

6. Propter quod continet scriptura, Ecce pono in Sion lapidem summum angularem, electum, pretiosum, & qui crediderit in eum, non confundetur.

6. Darumb stehet in der Schrifft: Sihe da / ich lege einen außerwehleten köstlichen Eckstein in Zion / vnnd wer an jhn glaubet / der soll nicht zu schanden werden.

6 Protož prawij pijsmo / Hle zakládam na Syonu Kámen swrchnij vhelnij zkussený / wyborný / a drahý: kdož vwěřij weň / ne bude zahanben.

Wherefore it is conteyned in the Scripture / Behold / I put in Sion a chiefe corner stone / elect and precious: and he that beleeueth therein / shall not be ashamed.

Der faare staar der i Scrifften / See der / ieg legger en vduald kaastelig hiørne Steen i Zion / Oc huo som tro paa hannem / hand skal icke beskemmis.

Przetoż też zámyka się písmie / Oto kłádę w Syonie kámień ktory ma być położon w naprzednieyszym węgle / wybrány y kosztowny / ktoremu kto vwierzy nie będźie zawstydzon.

7. Vobis igitur honor credentibus, non credentibus autem, lapis quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.

7. Euch nun / die jr glaubet / ist er köstlich / Den Vnglaubigen aber / ist der Stein / den die Bawleut verworffen haben vnnd zum Eckstein worden ist.

7. Protož wám kteřij wěřijte / čest bude / ale těm kdož newěřij / Kámen kterýž gsau zawrhli dělnijcy / ten včiněn gest w hlawu vhelnij.

Vnto you therefore which beleeue it is precious: but vnto them which be disobedient / the stone which the buylders disalowed the same is made the head of the corner.

Eder som nu tro / er hand kaastelig / men de vantro / er den Steen / som Bygningsmendene kaste bort / oc er bleffuen til en hiørne Steen.

Wam tedy jest poczćiwośćiá ktorzy wierzyćie / á nie posłusznym kámień ktory odrzućili budujacy / then zstał sie przednieyszym v węglu.

8. Et lapis offensionis, & petra scandali, his qui offendunt verbo, nec credunt in quo & positi sunt.

8. Ein Stein deß anstossens / vnnd ein Felß deß ergerniß / die sich stossen an dem Wort / vnnd glauben nicht daran / darauff sie gesetzt sindt.

8. A Kámen aurazu / a skála pohorssenij / totižtěm kteřijž se vrážegij slowem a newěřij / a gsuce w něm postaweni.

And a stone to stumble at / and a rocke of offence / euen to them which stumble at the word being disobedient / vnto ÿ which thing they were euen ordeyned.

Paalobelsens Steen oc forargelsens Klippe / de sig støde paa Ordet / oc tro icke der paa / som de ere sette til.

Y kámieniem obráżenia y kámieniem zgorszenia / to jest / thym nieposłusznym ktorzy się obrażáia słowem / ku czemu też sa postanowieni.

9. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis ut virtutes annuntietis eius qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum.

9. Jhr aber seyt das außerwehlte Geschlecht / das Königliche Priesterthumb / das heilige Volck / das Volck deß Eigenthumbs / Daß jr verkündigen solt die tugend / deß / der euch beruffen hat von der finsterniß zu seinem wunderbarn Liecht.

9. Ale wy gste rod wywolený / Králowské Kněžstwo / Národ Swatý / Lid dobytý / abysste oznamowali moc toho / kterýž z temnostij wás powolal w předivné swětlo swé.

But ye are a chosen generation / a royall Priesthoode / an holy nation / a peculiar people / that ye shoulde shewe forth the vertues of him that hath called you out of darknes into his marueylous light.

Men i ere den vdualde Slect / det Kongelige Prestedom / det hellige Folck / Eyedomens Folck / at i skulle forkynde hans Dygd / som kallede eder fra mørcket / til sit vnderlige Liuss.

Ale wy jesteście rodzáiem wybránym Krolewskiem kápláństwem / narodem świętym / ludem ktory sobie Bóg zá własny poczytá / abyście przepowiedali cnoty thego ktory z ciemnośći was wezwał ku dziwney świátłośći swoiey.

ב | ב | ϐ.

10 אילין דמן קדם לא חשיבין הויתון עמא השא דין עמא דאלהא אף לא רחמא הוו עליכון השתא דין אשתפעו עליכון רחמתא ׃

Iquali gia non erauate popolo, & hora sete popolo di Dio: iquali gia non hauerate conseguito misericordia, & hora hauete conseguito misericordia.

10 אשר מלפנים לא־עם ועתה עם אלהים אשר לא רחמים ועתה רחמים ׃

Vosotros, que en el tiempo passado no erades pueblo, mas aora soys pueblo de Dios: que en el tiempo passado no auiades alcançado misericordia, mas aora aueys ya alcançado misericordia.

10. Οἱ ποτὲ οὐ λαὸς, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ· οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες.

Qui iadis n'estiez point peuple, mais maintenant estes le peuple de Dieu: qui iadis n'auiez point obtenu misericorde, mais maintenant auez obtenu misericorde.

11 חביבי בעא אנא מנכון איך ערצא ואיך תותבא אתפרקו מן כלהין רגיגתה דפגרא הלין דעבדן קרבא לוקבל נפשא ׃

Carissimi, io vi prego come forestieri e peregrini, che v'astenate da le concupiscentie carnali, lequali fanno guerra contra l'anima.

11 אהובי מתחנן אני לכם כמו גרים ותושבים לסור מתאות הבשר הנלחמות על־הנפש ׃

Amados, yo os ruego, como estrangeros y caminantes, os abstened de los desseos carnales, que batallan contra el anima.

11. Ἀγαπητοὶ, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους, ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς.

Bien-aimés, ie vous exhorte, que comme estrangers & voyagers vous-vous absteniez des conuoitises charnelles qui guerroyent contre l'ame:

12 ויהוון שפירין הופכיכון קדם כלהון בני אנשא ואילין דממללין עליכון מלא בישתא יחזון עב עבדיכון שפירא וישבחון לאלהא ביומא דבוחרנא ׃

Tenendo la vostra conuersatione honesta fra i Gentili, accioche in quello che dicono mal di voi come di malfattori, stimandoui da le buone opere, glorifichino Iddio nel giorno de la visitatione.

12 הליכתכם בגוים תהי־טובה אשר אם ילשינו אתכם כפועלי עול ויראו את־מעשיכם הטובים יכבדו את־אלהים ביום הפקדה ׃

Y tened vuestra conuersacion honesta entre los Gentiles: para que en lo que ellos murmuran de vosotros como de malhechores glorifiquê à Dios enel dia de la visitacion, estimando os por las buenas obras.

12. Τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔχοντες καλὴν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύσαντες, δοξάσωσι τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς.

Ayans vostre conuersation honneste enuers les Gentils, afin qu'en ce qu'ils detractent de vous comme de malfaiteurs ils glorifient Dieu au iour de la visitation pour vos bonnes œuures qu'ils auront veuës.

13 והויתון משתעבדין ל לכלהון בני־אנשא מטול אלהא למלכא מטול שולטנהון ׃

Pertanto siate soggetti ad ogni ordinatione humana per amor del Signore: o à Re, come a superiore.

13 לכן הכנעו לפני־כל־בריאת האדם בעבור יהוה אם למלך כמו לשליט ׃

Sed pues subjetos à toda ordenacion humana por Dios: aora sea à Rey, como à superior.

13. Ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει, διὰ τὸν κύριον· εἴτε βασιλεῖ, ὡς ὑπερέχοντι.

Rendez vous donc suiets à tout ordre humain pour l'amour de Dieu: soit au Roy comme à celui qui est par dessus les autres:

14 ולדינא מטול דמנה משתדרין לתבעתא ד דמסכלנא ולתשבוחתא דעבדי טבתא ׃

O à Presidenti come à quelli che son mandati da lui, a la vendetta de malfattori, & a la laude di quelli che fanno bene.

14 אם לנשיא כמו לאשר נשלחים ממנו לנקמת פועלי עול ולתהלת עושי טוב ׃

Aora à los Gouernadores, como del embiados, para vengança de los malhechores, y para loor de los que hazen bien.

14. Εἴτε ἡγεμόσιν, ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις, εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν.

Soit aux Gouuerneurs, comme à ceux qui sont enuoyés de par lui, pour exercer vengeance sur les mal-faiteurs, & à la louange de ceux qui font bien.

15 דהכנא הו צבינא דאלהא דבעבדיכון שפירא תסכרון פומא דסכלותא הנון דלא ידעין לאלהא ׃

Percioche cosi è la volontà di Dio, che facendo bene voi rendiate muta l'ignorantia de gli huomini stolti.

15 כי־זאת היא רצון אלהים אשר תעשו טובה ותחסמו את־שגיגת האנשים כסילים ׃

Porque està es la voluntad de Dios, que haziendo bien, hagays callar la ignorancia de los hombres vanos.

15. Ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν.

Car telle est la volonté de Dieu, qu'en faisant bien, vous fermiez la bouche à l'ignorance des hommes fols:

CAP. II.

10. Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei, qui non consecuti misericordiam : nunc autem misericordiam consecuti.

Which in time past were not a people / yet are nowe the people of God : which in time past were not vnder mercie, but nowe haue obteyned mercy.

11. Charissimi obsecro vos tanquam advenas & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desideriis quæ militant adversus animam.

Dearely beloued / I beseech you / as strangers and pilgrims / absteyne from fleshly lustes / which fight against the soule.

12. Conversationem vestram inter Gentes habentes bonam: ut in eo quod detrectant de vobis tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis.

And haue your conuersation honest among the Gentiles / that they which speake euill of you as of euill doers / may by your good workes which they shall see / glorifie God in the day of the visitation.

13. Subiecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter Deum : sive regi, quasi præcellenti.

Submit your selues vnto all maner ordinaunce of man for the Lordes sake / whether it bee vnto the king / as vnto the superiour.

14. Sive ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum.

Or vnto gouernours / as vnto them that are sent of him for the punishment of euill doers / and for the prayse of them that doe well.

15. Quia sic est voluntas Dei, ut benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam.

For so is the will of God / that by well doing ye maye put to silence the ignorance of the foolish men.

Das II. Capitel.

10. Die jhr weiland nicht ein Volck waret / Nun aber Gottes Volck seyt / vnnd weiland nicht in gnaden waret / nun aber in gnaden seyt.

I som i fordom tid icke vaare it Folck / Oc ere nu Guds Folck / oc i fordom tid icke vaare i Naade / men ere nu i Naade.

11. Lieben Brüder / ich ermahne euch / als die Frembdlingen vnd Bilgerin / enthaltet euch von fleischlichen lüsten / welche wider die seelen streiten.

Kære Brødre / ieg formaner eder / som Fremmede oc Vdlendinge / at i holde eder fra kødelig begæring / som stride mod Sielen.

12. Vnd führet einen guten wandel vnter den Heiden / auff daß die / so von euch afterreden / als von übelthätern / ewre gute werck sehen / vnnd Gott preisen / wenns nun an den tag kommen wirdt.

Oc haffuer en god omgengelse iblant Hedningene / paa det / at de som tale ilde paa eder / lige som om Misdedere / kunde see eders gode Gerninger / oc prise Gud / naar det kommer nu til dagen.

13. Seydt vnterthan aller Menschlicher ordnung / vmb deß HERRN willen / es sey dem Könige als dem Obersten.

Verer al Menniskelig skick vnderdanige / for HERRENS skyld / Vere sig Kongen som den Offuerste.

14. Oder den Hauptleuten als den Gesandten von jm / Zur Rache über die übelthäter / vnd zu lobe den frommen.

Eller Hoffuitzmend som de der vdsendis aff hannem / til Heffn offuer Misdedere / oc de fromme til loff.

15. Denn das ist der wille Gottes / daß jr mit wolthun verstopffet die vnwissenheit der thörichten Menschen.

Thi det er Guds villie / at i skulle met velgerninger tilstoppe de daarlige Menniskis vanuittighed.

Kapitola II.

10. Kteřijž gste někdj nebyli Lidem Božijm / ale gijž gste Lid Božij: a kteřijž někdy nedoſſedsse Milosrdenstwij / gijž nynij dossli gste Milosrdenstwij.

Ktorzyscie niekiedy byli nie ludem / á teraz iestescie ludem Bożym / ktorzyście niekiedy miłosierdzia nie dostąpili / á terazeście miłosierdzie otrzymáli.

11. Naymilegssj / Prosijm wás / yako přijchozý a pohostinných / abysste se zdržowali od žádostij tělesných / kteréž bogugij proti Dussy:

Namileyszy prosze / iáko przychodniowie y cudzoziemcy powściągayćie sie od pożądliwości cielesnych / ktore walcza przeciwko duszy.

12. Obcowánij wasse mezy Pohany mégtež dobré / aby z toho / gessto wám vtrhagi yako zločincům / když dobré skutky na wás shlédnau / welebili Boha w den nawsstijwenij.

A niech będzie obcowánie wásze poczciwe miedzy pogány / áby w tym co mowia przeciwko wam iáko złoczyńcam z dobrych vczynkow ktoreby obaczyli / chwalili Boga w dzień nawiedzenia swego.

13. Protož poddáni buďte wsselikému Lidskému Stwořenij pro Boha: Buďto Králi / yako naywyžssýmu.

Bądźcie tedy poddáni káżdemu vrzędowi ludzkiemu dla Páná / chociaż Krolowi iáko przednieyszemu.

14. Buďto Wýwodám / yako od něho poslaným / k pomstě zlých a k chwále dobrých:

Choć przełożonym / iáko tym ktorzy o niego postáni bywáia / ták ná pomszcze złoczyńkow / iáko ku chwale tych ktorzy dobrze czynia.

15. Nebo takž gest wůle Božij / abysste dobře čjnice / k mlčenij přiwedli hlaupost nemaudrých Lidij.

Abowiem tákiest wola Boża / ábyście dobrze czyniac záhamowáli nieumiejetność szalonych ludzi.

ב

16 איך בני חארא ולא איך אנשא דעבידא להון חארותהון תחפיתא ל לבישותהון אלא איך עבדוהי דאלהא :

Come liberi, e non come se haueste la libertà per vna coperta di malitia: ma come serui di Dio.

17 לכל־נש יקרו לאחיכון אחבו ומן אלהא דחלו ולמלכא יקרו :

Honorate tutti: amate la fratellanza: temete Iddio: honorate il Re.

18 ואילין עבדא דאית בכון אשתעבדו למריכון בדחלתא לא בלחוד לטבא ולמכיכא אלא אף לקשיא ולעסקא :

I seruitori siano soggetti con ogni timore ai patroni, non solo ai buoni & humani, ma ai peruersi ancora.

19 להלין גיר אית להון טיבותא קדם אלהא לאילין דמטול תארתא שפירתא מסיברין עקתא דאתין עליהון בעולא :

Percioche questa è cosa grata se alcuno per la conscientia di Dio, sopporta de le molestie, patendo ingiustamente.

20 אילין דין דמטול סכלותהון מסיברין ---- אולצנא אידא תשבוחתא הויא להון אלא מא ד דעבדין אנתון דשפיר וא ואלצין לכון ומסיברין א אנתון הידין ירבא תש תשבוחתכון לות אלהא :

Perche qual gloria è, se voi peccando & essendone battuti, lo tolerate? ma se facendo voi bene, & essendo afflitti, sopportate, questa è ben gratia appresso Iddio.

21 להדא גיר אתקריתון דאף משיחא מית חלפין ושבק לן הנא טופסא דאנתון בעקבתה תהלכון :

Percioche voi sete chiamati à questo: conciosia che Christo ancora ha patito per noi, lasciandoci esempio, acciochè voi seguitiate i suoi vestigij.

ב

16 כבני־החורים ולא כאשר יש־להם החפשה לכסות הרעה כי־אם כעבדי אלהים :

Como estando en libertad, y no como teniendo la libertad por cobertura de malicia: sino como sieruos de Dios.

17 כבדו את־כלם אהבו את־האחוה יראו את־יהוה כבדו את־המלך :

Honrrad à todos. Amad fraternidad. Temed à Dios. Honrrad àl Rey.

18 העבדים הכנעו בכל־יראה לפני אדניכם לא לבד לפני־טובים וענוים כי־אם גם לפני עזי פנים :

Vosotros sieruos, sed sujetos con todo temor à vuestros sennores, no solamente à los buenos y humanos, mas aun tambien à los rigurosos.

19 כי־תחנה זאת היא אם איש תשא יגון בעבור דעת אלהים בענותו בתמו :

Porque esto es agradable, si alguno à causa de la consciencia que tiene delante de Dios, sufre molestia, padeciendo injustamente.

20 ומה תהלה לכם אם תחטאו ותכו באגרף בפניכם ותעודדו אך אם תיטיבו לעשות ותענו ותעודדו זאת היא תחנה לפני אלהים :

Porque que gloria es, si peccando vosotros soys aboseteados, y lo sufris? mas si haziendo bien: soys afligidos, y lo sufris. esto es cierto agradable delante de Dios.

21 כי־לזאת נקראתם כי־המשיח ענה עלינו והשאיר לנו דמות אשר נהלך בעקבותיו :

Porque para esto soys llamados, pues que tambien el Christo fue afligido por nosotros, dexandonos exemplo, para que vosotros sigays sus pisadas.

β.

16. Ὡς ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ᾽ ὡς δοῦλοι θεοῦ.

Comme libres, & non point comme ayans la liberté pour couuerture de malice, ains comme seruiteurs de Dieu.

17. Πάντας τιμήσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε, τὸν θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε.

Portez honneur à tous. Aimez fraternité. Craignez Dieu. Honorez le Roy.

18. Οἱ οἰκέται, ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς.

Vous seruiteurs, soyez suiets en toute crainte à vos maistres, non seulemēt aux bons & equitables, mais aussi aux fascheux.

19. Τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας, πάσχων ἀδίκως.

Car cela est agreable, si quelcun à cause de la conscience qu'il a enuers Dieu, endure fascherie souffrant iniustement.

20. Ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ᾽ εἰ ἀγαθοποιοῦντες, καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τοῦτο χάρις παρὰ θεῷ.

Autrement quel honneur vous est-ce, si estans souffletés pour auoir forfait, vous l'endurez? mais si en bien faisant, estans toutesfois affligés, vous endurez, voila où Dieu prend plaisir,

21. Εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ.

Car à cela aussi estes-vous appelés: aussi que Christ a souffert pour nous, nous laissant vn patron, afin que vous ensuiuiez ses traces.

CAP. II.

16. Quaſi liberi, & non quaſi velamen habentes malitiæ libertatem, ſed ſicut ſervi Dei.

As free / and not as hauing the libertie for a cloke of maliciouſnes / but as the ſeruants of God.

17. Omnes honorate. Fraternitatem diligite. Deum timete. Regem honorificate.

Honour all men: loue brotherly felowſhip: feare God: honour the King.

18. Servi, ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis.

Seruants / bee ſubiect to your maſters with al feare / not onely to the good and courteous / but alſo to the froward.

19. Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens iniuſtè.

For this is thanke worthie / if a man for conſcience towarde God endure griefe ſuffring wrongfully.

20. Quæ enim eſt gloria: ſi peccantes, & colaphizati ſuffertis? Sed ſi bene facientes patienter ſuſtinetis: hæc eſt gratia apud Deum.

For what praiſe is it / if when ye be buffeted for your faultes / ye take it paciently? but and if when ye do well / ye ſuffer wrong and take it paciently / this is acceptable to God.

21. In hoc enim vocati eſtis: quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia eius.

For hereunto ye are called: for Chriſt alſo ſuffered for vs / leauing vs an enſample that ye ſhould follow his ſteppes.

Das II. Capitel.

16. Als die Freyen / vnnd nicht als hettet jhr die Freyheit zum deckel der Boßheit / ſondern als die Knechte Gottes.

Som de der ere Fry / Oc icke ſom i haffde Friheden til ondſkaffs ſkiul / men ſom Guds tienere.

17. Thut ehre jederman. Habt die Brůder lieb. Fôrchtet Gott. Ehret den Kônig.

Gører huer mand ære. Elſker Brødrene. Frycter Gud / ærer Kongen.

18. Ihr Knecht ſeyt vnterthan mit aller forcht den Herren / nicht allein den gûtigen vnnd gelinden / ſondern auch den wûnderlichen.

I Tienere / verer Herrene vnderdanige met al Fryct / icke aleniſte de gode oc milde / men ocſaa de vnderlige.

19. Denn das iſt genade / ſo jemand vmb des gewiſſens willen zu Gott das ůbel vertregt / vnnd leidet das vnrecht.

Thi det er Naade / der ſom nogen fordrager ont / oc lider wred for ſin Samuittigheds ſkyld til Gud.

20. Denn was iſt das fůr ein ruhm / ſo jr vmb miſſethat willen ſtreiche leidet? Aber wenn jr vmb wolthat willen leidet vnd erduldet / das iſt gnade bey Gott.

Thi huad er det for en Roſſ / der ſom i lide hug for eders miſgerninger ſkyld? Men naar i lide oc taale for Velgerninger ſkylt / det er Naade hoſſ Gud.

21. Denn dazu ſeyt jhr beruffen / Sintemal auch Chriſtus gelidten hat fůr vns / vnd vns ein Fůrbilde gelaſſen / daß jr ſolt nachfolgen ſeinen fußſtapffen.

Thi at i ere der til kallede / Efftherdi at Chriſtus haffuer oc ledet for oſſ / oc ladet oſſ it Exempel / At i ſkulle effterfølge hans fodſpor.

Kapitola II.

16. Buďtež yako ſwobodnij / ale nemagijce ſwobody yako za záſtěru zloſti / ale yako Služebnijcy Božij.

Jáko wolni / á nie máiac wolnośći iáko záſłony złośći / ále iáko ſłudzy Boży.

17. Wſſecky ctěte / Bratrſtwo milugte / Boha ſe bogte / Krále w poctiwoſti měgte.

Cźćićie wſzytki / bráterſtwo miłuyćie / Bogá ſie boyćie / Królá w vcżiwośći mieyćie.

18. Služebnijcy / buďte poddáni we wſſý bázni Panuom / ne toliko dobrým a přjwětiwým / ale také y zlým.

Sludzy niech bedą poddáni pánom z wſzelką bojáźnią / nie tylko dobrym y ludzkim / ále też ſrogim.

19. Neb tato geſt miloſt wzácná před Bohem / geſtliže kdo pro ſwědomij Božij ſnáſſý zármutky / trpě neſprawedliwě.

Abowiem to ieſt rzecż wdzięcżna ieſli kto dla ſumienia Bożego ćierpi fráſunki / będąc nie ſłuſznie vtrapiony.

20. Nebo yaká geſt chwála / geſtliže hřeſſýce zaſſygky biti gſauce trpijte. Ale geſtliže dobře činijce / protiwenſtwij trpěliwě ſnáſſýte / tak geſt miloſt před Bohem.

Bo co zá chwałá ieſt ieſliby ſćie ćierpieli gdy grzeſząc bywaćie policzkowáni? ale ieſli dobrze cżyniąc przedſie ćieſzkośći ćierpićie / toć ieſt wdźięcżna rzecż v Bogá.

21. Gižť k tomu gſte powoláni? Nebo y Kryſtus trpěl za wás / wám oſtawiw přjklad / abyſſte náſſedowali ſſlépěgij geho.

Gdyż ná to ieſteśćie wezwáni / boć y Kryſtus ćierpiał zá nas / zoſtáwuiąc nam náukę abyśmy náſládowali ſtop iego.

ב

22 הו דלא עבד חטיתא אף לא נכלא אשתכח בפומה׃

Ilqual non fece mai peccato, ne fu mai trouato inganno ne la sua bocca.

23 הו דמצטחא הוא ולא מצחא וחאש הוא ולא מתלחם אלא משלם הוא דינה לדינא דכאנותא׃

Ilquale, quando era detto mal di lui, non rediceua male: quando patiua, non minacciaua, ma rimetteua la causa à colui che giudica giustamente.

24 ושקל חטהין כלהון ואסק אנון בבגרה לצליבא דכד מיתינן לחטיתא בזדיקותא דילה נחא בשומתה גיר אתאסיתון׃

Ilquale ha portati esso i nostri peccati nel suo corpo sopra il legno: accioche noi morendo al peccato, viuiamo a la giustitia: per il liuidor delquale voi sete stati sanati.

25 דטעין הויתון איך ערבא ואתפניתון השא לות רעיא וסעורא דנפשתכון׃

Imperoche voi erauate come pecore erranti, ma hora vi sete conuertiti al Pastore e Vescouo de l'anime vostre.

ב

22 אֲשֶׁר לֹא עָשָׂה חָמָס וְלֹא נִמְצָא מִרְמָה בְּפִיו׃

El qual no hizo pecado, ni fue hallado engano en su boca.

23 אֲשֶׁר כִּי נִגְעַר שׁוּב לֹא גָעַר וּבְעַנּוֹתוֹ לֹא זָעַם כִּי־נָתַן לְשׁוֹפֵט צֶדֶק׃

El qual maldiziendole, no tornaua à maldezir, y quando padezia, no amenazaua, sino remitia la causa al que juzga justamente.

24 כִּי־אֶת־חַטֹּאתֵינוּ הוּא סָבַל בִּבְשָׂרוֹ עַל־הָעֵץ אֲשֶׁר נָמוּת לַחֲטָאִים וְנִחְיֶה לִצְדָקָה וּבַחֲבֻרָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ׃

El qual mismo lleuó nuestros peccados en su cuerpo sobre el madero, paraque nosotros siendo muertos à los pecados, biuamos à la justicia. Por la herida del qual aueys sido sanados.

25 כִּי־הֱיִיתֶם כַּצֹּאן תּוֹעָה וּמֵעַתָּה הוּשַׁבְתֶּם אֶל־הָרוֹעֶה וּפְקִיד נַפְשׁוֹתֵיכֶם׃

Porque vosotros erades como ouejas descarriadas, mas aora soys ya conuertidos al Pastor y Obispo de vuestras animas.

22. Ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ.

Lequel n'a point commis de peché, ni fraude aucune n'a esté trouuee en sa bouche:

23. Ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει· παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως.

Lequel, quand on lui disoit outrages, n'en rendoit point: & quand on lui faisoit mal, n'vsoit point de menaces: mais se remettoit à celui qui iuge iustement.

24. Ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον· ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν· οὗ τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε.

Lequel mesme a porté nos pechés en son corps sur le bois: afin qu'estans morts à peche, nous viuions à iustice: par la bature duquel mesme vous auez esté gueris.

25. Ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα· ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Car vous estiez comme brebis errantes, mais maintenant vous estes cõuertis au Pasteur & Euesque de vos ames.

ג

1 הכנא אף אנתון נשא אשתעבדין לבעליכין דאילין דלא מתטפסין למלתא בדובריכין שפירא דלא עמלא תקנין אנון׃

Similmente voi mogliere, state soggette a i vostri mariti: accioche quelli ancora, i quali non obbediscono a la parola, si guadagnino senza parola per la conuersation de le mogliere.

2 כד חזין דבדחלתא ובנכפותא מתדברין אנתין׃

Poi ch'haranno veduta la vostra casta conuersatione congiunta con timore.

ג

1 וּכְמוֹ כֵן הַנָּשִׁים תִּכָּנַעְנָה לִפְנֵי־אִישֵׁיהֶן אֲשֶׁר אִם גַּם אֲנָשִׁים אֵינָם מַאֲמִינִים בַּדָּבָר בַּהֲלִיכַת הַנָּשִׁים בְּלִי דָבָר יִבָּצְעוּ׃

Semejantemente vosotras mugeres, sed sub jetas à vuestros maridos: para que tambien los que no creen à la palabra, sean ganados sin palabra por la conuersacion de sus mugeres.

2 בִּרְאוֹתָם אֶת הֲלִיכַתְכֶן אֲשֶׁר בְּיִרְאַת אֱלֹהִים קְדוֹשָׁה׃

Considerando vuestra casta conuersacion, que es en temor.

ΚΕΦΑΛ. γʹ.

Ὁμοίως αἱ γυναῖκες ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν· ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσωνται.

Semblablement que les femes se rendent suiettes à leurs propres maris, afin que mesmes s'il y en a qui n'obeissent point à la Parole, ils soyent gagnés sans parole, par la conuersation des femmes:

2. Ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν.

Ayans veu vostre chaste conuersation, qui est auec crainte.

CAP. II. | Das II. Capitel. | Kapitola II.

22. Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore eius.

Who did no sinne, neither was there guile found in his mouth.

22. Welcher keine sünde gethan hat/ ist auch kein betrug in seinem Munde erfunden.

Huilcken som giorde ingen synd/ Der er oc icke funden suig i hans Mund.

22. Kterýž hřijchu neučinil/ aniž gest lest nalezena w vstech geho.

Ktory grzechu nie vczynil/ áni iest náleziona zdráda w vściech iego.

23. Qui cùm malediceretur, non maledicebat: cùm pateretur, non comminabatur: tradebat autem iudicanti (*se in*) iustè.

Who when he was reuiled, reuiled not againe: when he suffered, he threatned not, but committed it to him that iudgeth rigtheously.

23. Welcher nicht widerschalt/ da er gescholten ward/ nicht drohet/ da er leid/ er stellet es aber dem heim/ der da recht richtet.

Huilcken der icke bandede igen/ der hand bleff bandet/ icke truede/ der hand leed/ Men hand sette det ind til den/ som dømer rettelige.

23. Kterýžto když mu zlořečili/ zase nezlořečil: když trpěl/ nehrozyl/ ale poraučel tomu genž sprawedliwě saudij.

Ktoremu gdy złorzeczono/ nie oddawał złorzeczeństwá/ gdy cierpiał/ nie groził/ ale poruczył pomśćie temu ktory spráwiedliwie sadźi.

24. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum: ut peccatis mortui, iustitiæ vivamus, cuius livore sanati estis.

Who his owne selfe bare our sinnes in his bodie on the tree, that we being deliuered from sinne, should liue in righteousnes: by whose stripes ye were healed.

24. Welcher vnser sünde selbs geopffert hat/ an seinem Leibe/ auff dem Holtz/ auff daß wir der sünde abgestorben/ der Gerechtigkeit leben/ durch welches Wunden jr seyt heil worden.

Huilcken som selff offrede vore Synder/ paa sit Legeme/ paa Træet/ Paa det wi skulde vere døde fra Synden/ oc leffue i Retferdighed/ Formedelst hues Saar i ere bleffne helbrede.

24 A on hřjchy naše na swém těle wnesl na dřewo/ abychom hřjchům zemrauce/ sprawedlnosti žiwi byli: gehož zsynalosti vzdraweni gste.

Ktory grzechy násze nosił w ćiele swoim na drzewie/ ábyśmy bedac vmarłymi grzechom/ w spráwiedliwośći żyli/ ktorego sinkáłymi rázy vzdrowieni iesteśćie.

25. Eratis enim sicut oves errantes: sed conversi estis nunc ad pastorem & episcopum animarum vestrarum.

For ye were as sheepe going astray: but are nowe returned vnto the shepherd and bishop of your soules.

25. Denn jhr waret wie die jrrende Schaffe/ aber jr seyt nun bekehret zu dem Hirten vñ Bischoffe ewer Seelen.

Thi at i vaare lige som vildfarende Faar/ Men ere nu omuende til eders Siels Hyrde oc Biscop.

25. Byli gste zagisté někdy yako Owce blaudjce/ ale giž gste nynij obráceni k Pastýři a Biskupu dussý wassých.

Abowiemeśćie byli iáko owce błakáiace sie/ ale teráz iesteśćie náwroceni do pasterzá y dozorce dusz wászych.

CAP. III. | Das III. Capitel. | Kapitola III.

Similiter & mulieres subditæ sint viris suis: ut & si qui non credunt verbo, per mulierum conversationem sine verbo lucrifiaut.

Likewise let the wiues bee subiect to their husbandes that euē they which obey not the worde, may without the worde be wonne by the conuersation of the wiues.

Desselbigen gleichen sollen die Weiber jren Männern vnterthan sein/ auff daß auch die/ so nicht Glauben an das wort/ durch der Weiber wandel/ ohn wort gewonnen werden.

Dissligest skulle Quinderne vere deris Mend vnderdanige/ Paa det/ at ocsaa de/ som icke tro paa Ordet/ kunde vindis formedelst Quindernis omgengelse/ vden Ordet.

Též Zeny poddány budte Mužům swým: aby gestliže kteřij newěřij Slowu/ aspoň skrze obcowánij Ženské bez Slowa obráceni byli k Wijře.

Tákże żony niech beda poddáne mężom swoim/ aby y ći ktorzy nie sa posłuszni słowu/ przez obcowánie żon bez słowá byli pozyskáni.

2. Considerantes in timore castam conversationem vestram.

While they beholde your pure conuersation, which is with feare.

2. Wenn sie ansehen ewren keuschen Wandel/ in der forcht.

Naar de see til eders kyske Omgengelse/ vdi fryct.

2. Kdyžby spatřili w bázni swaté obcowánij wasse.

Gdy vyzra vczćiwe á czyste obcowánie wásze.

ג | ג | γ΄.

3 ולא תצטבתין בצבתא בריא דגדולא דסעריכין או דחשלתא דדהבא או דלבושא מיתרא ׃

L'ornamento de lequali non sia esteriore, con intrecciamento di capelli, & auolgimento d'oro intorno, ò con acconciamento di Veste.

3 לאשר לא תהי־אשר מחוץ במעשה עבות או־קשורי זהב או־בלבושים יופים אדרתם ׃

La compostura de las quales, sea no exterior cón encrespamiento de cabellos, y atauio de oro, ni en composicion de ropas:

3. Ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν, ἐμπλοκῆς τριχῶν, καὶ περιθέσεως χρυσίων, ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος.

Desquelles le parement ne soit point cestui-la de dehors, qui gist en entortillement de cheueux, ou parure d'or, ou en accoustremens d'habits:

4 אלא אצטבתין בבר־נשא כסיא דלבא ברוחא מכיכתא דלא מתחבלא צבתא דמיתר קדם אלהא ׃

Ma sia l'huomo interno, cioè quello del cuore, che consiste nel incorruttione d'vn mansueto e quieto spirito, ilquale è di gran prezzo dinanzi à Dio.

4 כי־אם האדם אשר בתעלמות לב יהדר בהדרת רוח ענוה ועננה לא נשחתה אשר לפני אלהים עשירה היא ׃

Mas el hombre del coraçon que está encubierto, sea sin toda corrupcion, y de espiritu agradable, y pacifico, lo qual es de grande estima delante de Dios.

4. Ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος, ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πρᾳέος καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυτελές.

Ains l'homme qui est caché assauoir celui du cœur, qui gist en l'incorruptiō d'vn esprit doux & paisible: qui est de grand paix deuant Dieu.

5 הכנא גיר אף מן קדים נשא קדישתא אילין דמסברן הוי באלהא מצבתן הוי נפשתהין ומשתעבדן הוי לבעליהין ׃

Perche cosi s'ornauano gia ancor le sante donne che sperauano in Dio, stando soggette a i lor propij mariti.

5 כי־ככה מלפנים הנשים הקדושות המשברות אל־אלהים הדרו את־נפשם להכנע לפני אישיהן ׃

Porque ansi tambien se atauiauan en el tiempo antiguo aquellas sanctas mugeres que esperauan en Dios, siendo subjetas à sus maridos:

5. Οὕτω γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγιαι γυναῖκες αἱ ἐλπίζουσαι ἐπὶ τὸν θεὸν, ἐκόσμουν ἑαυτὰς ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν.

Car ainsi aussi autresfois se paroyent les sainctes femmes esperantes en Dieu estans suiettes à leurs propres maris.

6 איכנא דסרא משתעבדא הות לאברהם וקריא הות לה מרי הי דהוין אנתין לה בנתא בעבדין טבא כד לא מתתזיען אנתין מן כל דחלא ׃

Si come Sara obbedi ad Abraam, chiamandolo signore: de laquale sete fatte figliuole, facendo voi bene, ancor che non temendo d'alcuno spauento.

6 כמו שרה שמעה ליקהת אברהם וקראתו אדון אשר הייתן בנותיה היטב לעשות ולא־ליראה במחתה אחת ׃

Como Sara obedecia à Abraham, llamando le Sennor, de la qual vosotras soys hechas hijas, haziendo bien, y no soys espantadas de ningun pauor.

6. Ὡς σάῤῥα ὑπήκουσε τῷ ἀβραάμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα· ἧς ἐγενήθητε τέκνα, ἀγαθοποιοῦσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν.

Comme Sara obeissoit à Abraham, l'appelant Seigneur, de laquelle vous estes fillles en bien faisant, quand mesmes vous ne craignez point aucun espouuantement.

7 ואנתון גברא הכנא עמרו עם נשיכון בידעתא ואיך דלמאנא מחילא באיקרא אחודו אנין מטול דאף הנין עמכון ירתן מוהבתא דחיא דלעלם ולא תהוון מתתקלין בצלותכון ׃

Voi mariti similmente portateui discretamente con esse, come à vasi piu fragili, cioè, feminili portando loro honore, e come insieme heredi de la gratia di vita: accioche le vostre orationi non siano interrotte.

7 האישים כמו כן ישכנו עמהן בדעה כמו לכלי חלושה לנשים לתת כבוד יקר וגם כמו לבנות נחלת תחנת החיים פן־תחלשנה תפלותיכם ׃

Vosotros maridos semejantemente habitad con ellas segun sciencia, dando honor à la muger, como à vaso mas fragil, y como à herederas juntamente de la grcaia de vida: paraque vuestras oraciones no sean impedidas.

7. Οἱ ἄνδρες ὁμοίως, συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τιμήν, ὡς καὶ συγκληρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐκκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν.

Vous maris, semblablement comportez-vous discretement auec icelles comme auec vn vailleau plus fragile, c'est assauoir feminin, leur portant respect, comme ceux qui aussi estes ensemble heritiers de la grace de vie: afin que vos prieres ne soyent point entrerompues.

3. Qua-

CAP. III.

3. Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus.

Whose apparelling let it not be outward, as with broyded heare, and gold but about, or in putting on of apparell.

4. Sed qui absconditus est cordis homo, in incorruptibilitate quieti & modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples.

But let te hid man of the heart be uncorrupt, with a meeke and quiet spirit, which is before God a thing much set by.

5. Sic enim aliquando & sanctæ mulieres sperantes in Deo, ornabant se, subiectæ propriis viris.

For euen after this maner in time past did the holy women, which trusted in God, tier them selues, and were subiect to their husbands.

6. Sicut Sara obediebat Abrahæ, dominum eum vocans: cuius estis filiæ, benefacientes, & non pertimentes ullam perturbationem.

As Sarra obeyed Abraham, and called him Sir: whose daughters ye are, whiles ye do well, not being afraid of any terrour.

7. Viri similiter, cohabitantes secundùm scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes honorem, tanquam & cohæredibus gratiæ vitæ: ut non impediantur orationes vestræ.

Likewise ye husbands, dwell with them as men of knowledge, giuing honor vnto the woman, as vnto the weaker vessell, euen as they which are heires together of the grace of life, that your prayers bee not interrupted.

Das III. Capitel.

3. Welcher Geschmuck sol nicht außwendig sein / mit Haarflechten vnd Gold vmbhengen / oder kleider anlegen.

Huilckis prydelse der skal icke vere vduortis / met haarflettelse oc gulds omhengelse / eller at tage Klæder paa.

4. Sondern der verborgen Mensch deß hertzen vnuerruckt / mit sanfftem vnd stillem Geiste / das ist köstlich für Gott.

Men hiertens lønlige Menniske vforkrencket / met en sactmodig oc stille Aand / Det er kaasteligt faar Gud.

5. Denn also haben sich auch vor zeiten die heiligen weiber geschmückt / die jr hoffnung auff Gott satzten / vnd jhren Männern vnterthan waren.

Thi at saa prydede oc de hellige Quinder sig i fordom tid / som sette deris haab til Gud / oc vaare deris Mend vnderdanige.

6. Wie die Sara Abraham gehorsam war / vnd hieß jhn Herr / welcher Töchter jr worden seyt / so jr wolthut / vnd nicht so schüchter seyt.

Lige som Sara vaar Abraham lydig / oc kallede hannem Herre / huess Døtter i ere bleffne / Der som i gøre vel / oc ere icke saa fryctactige.

7. Desselbigen gleichen jr Männer / wohnet bey jhnen mit vernunfft / vnd gebt dem weibischen / als dem schwechsten Werckzeug seine Ehre / alß auch miterben der gnade deß lebens / auff daß ewre Gebet nicht verhindert werden.

Disligest skulle i Mend bo hoss dem met fornumstighed / Oc giffuer det quindelige / som det skrebeligste Redskaff / sin ære / som ocsaa ere naadens Metarffuinge til Liffuet / paa det at eders Bøn skal icke forhindris.

Kapitola III.

3. Kteréžto ať zewnitřnij ozdoby wlasůwé neukazugij / ani Zlatem ozdobugij / ani w sspěrkowném raussě chodij:

Których ochędostwo niechay nie będzie owo zwierzchowne w splecieniu włosów / z okładką złota / abo w obleczeniu szat.

4. Ale o to ať pečugij / aby ten člowěk srdečný / kterýž gest skrytý w neporussytedlnosti pokogného a střijzliwého Duchu / byl Bohatý před oblijčegem Božijm

Ale ono skryte / to iest człowiek serdeczny w nieskażonym ochędostwie / cichego y spokoynego duchá / który iest przed Bogiem kosztowny.

5. Tak gsau zagisté někdy y Swaté Ženy / naděgi magijce w Bohu / ozdobowaly se / poddány gsauce Manželům swým:

Abowiem tak niekiedy y święte ony niewiásty / máiąc nádzieię w Bogu vbieráły się / będąc poddáne mężom swoim.

6. Jako Sára poslauchala Abrahama / Pánem gey nazýwagijc: gegijžto wy Dcery gste / dobře činijce / a nebogijce se nižádného zarmaucenij

Jáko Sárá byłá posłuszná Abráhamowi / nazywáiąc go Pánem / którego córkámi się stáły córkámi; gdy dobrze czynicie / á nie będąc vstraszone żadnym vlęknieniem.

7. Též také Mužij spolu s nimi přebýwagijce wedlé vmění / yakožto mdlegssý nádobě ženské cti gim vdělugijce / a yako spoluděditkám milosti žiwota: a aby nebyla překážka Modlitbám wassým.

Także mężowie niech z niemi mieszkáia iáko należy rozumnym wyrządzáiąc część niewieście iáko naczyniu mdleyszemu / y iáko społeczni dziedzicy łaski żywotá / aby modlitwy wásze nie były przekázone.

ג

8 שולמא דין דתהוון כלכון באויותא והויתון חשין עם אילין דחשין ורחמין חד לחד והויתון רחמתנין ומכיכין :

In somma siate tutti d'vn medesimo animo, e d'vn medesimo affetto, pieni d'amor fraterno, misericordiosi, piaceuoli.

9 ולאנש בישתא חלף בישתא לא תפרעון ואף לא צוחיתא חלף צוחיתא אלא דלקובלא דהלין הויתון מברכין להדא גיר אתקריתון דבורכתא תארתון :

Non rendendo mal per male, ò parola ingiuriosa per parola ingiuriosa: ma per il contrario, benedicendo: sapendo che voi sete chiamati à questo, à fin che possediate la benedittione per heredita.

10 מן דצבא הכיל חיא ורחם יומתא טבא למחזא יטר לשנה מן בישתא וספותה דלא נמללן ג נכלא :

Perche chi vuole amar la vita, e veder felici i suoi giorni, ritenga la sua lingua dal male, e le sue labbra non parlino inganno.

11 נעבר מן בישתא ויעבד טבתא ונבעא שלמא ונרהט בתרה :

Ritraggasi dal male, e faccia bene, cerchi la pace, e seguitila.

12 מטול דעינוהי דמריא על זדיקא ואדנוהי למשמע אנון ואפוהי ד דמריא על בישא :

Percioche gli occhij del Signore son sopra i giusti, e le sue orecchie sono aperte a i preghi loro: ma la faccia del Signore è sopra quelli che fanno i mali.

13 ומנו דיעבד לכון בי בישתא אן תהוון טננא דטבתא :

E chi è quello che sia per affliggerui, se voi sarete imitatori del bene?

14 ואן הו דתחשון על אפי כאנותא טוביכון ולא תדחלון מן אילין דמדחלין לכון ולא תשתגשון :

Ma ancor che voi patiste qualche cosa per far bene, sete beati. Hor non temete per la paura di loro, ne vi turbate.

ג

8 וסוף דבר הכל להיות כלכם נוסדים ברוח אחת חברי ענוי אהבי האחוה אנשי חסד ורחמים אהבי ענוה :

Y finalmente sed todos de vn consentimiento, de vna affecion, amando os hermanablemente, misericordiosos, amigables.

9 לא לשלם רעה תחת רעה או־גערה תחת גערה ולהפך מברכים ולא מארירים ותדעו כי־לזאת נקראתם אשר תנחילו את־הברכה :

No boluiendo mal por mal, ni maldicion por maldicion: sino antes por el contrario, bendiziendo: sabiendo que vosotros soys llamados a que posseays en herencia bendicion.

10 כי־מי־האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב נצר לשונו מרע ושפתיו מדבר מרמה :

Porque el que quiere amar la vida, y ver los dias buenos, refrene su lengua de mal, y sus labios no hablen enganno.

11 יסור מרע ויעשה טוב יבקש שלום וירדפהו :

Apartese del mal, y haga bien: busque la paz y sigala.

12 כי־עיני יהוה אל־צדיקים ואזניו אל־שועתם פני יהוה בעשי רע :

Porque los ojos del Sennor estan sobre los justos, y sus orejas atentas à sus oraciones: El rostro del Sennor està sobre aquellos que hazen males.

13 ומי־ירעכם אם־תדמו לטובה :

Y quien es aquel que os podra empeçer, si vosotros seguis el bien?

14 ואם תענו בעבור הצדקה אשריכם ויראתם לא תיראו ולא־תחתו :

Mas tambien si alguna cosa padeceys por hazer bien, soys bienauenturados. Por tanto no temays por el temor de àquellos, y no seays turbados:

γ'.

8. Τὸ δὲ τέλος, πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, φιλάδελφοι, εὔσπλαγχνοι, φιλόφρονες.

Et finalement soyez tous d'vn consentement, & adonnés à mutuelle compassion, vous entr'aimans fraternellement, misericordieux, gracieux:

9. Μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας· τοὐναντίον δὲ, εὐλογοῦντες· εἰδότες ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε.

Ne rendans point mal pour mal, ni outrage pour outrage: ains au contraire, benissans: sachans que vous estes appelés à cela, afin que vous obteniez l'heritage de benediction.

10. Ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν, καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς, παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη αὐτοῦ, τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον.

Car qui veut aimer la vie, & voir ses iours bien heureux, qu il garde sa langue de mal, & ses leures qu'elles ne prononcent fraude:

11. Ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιησάτω ἀγαθόν· ζητησάτω εἰρήνην, καὶ διωξάτω αὐτήν.

Qu'il se destourne du mal, & qu'il face bien: qu'il cerche la paix, & qu'il la pourchasse.

12. Ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν· πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά.

Car les yeux du Seigneur sont sur les iustes, & ses oreilles sont enclines à leurs prieres: mais la face du Seigneur est sur ceux qui font les maux.

13. Καὶ τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε;

Et qui est ce qui vous fera du mal, si vous ensuiuez le bien?

14. Ἀλλ' εἰ καὶ πάσχοιτε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε.

Mesmement encore que vous enduriez quelque chose pour iustice, vous estes bien heureux, mais ne craignez point pour la crainte d'eux, & n'en soyez point troubles:

CAP. III.

8. In fine autem, omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles.

Finally, be ye all of one minde: one suffer with another: loue as brethren: be pitifull: be courteous.

9. Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto: sed econtrario, benedicentes, quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hæreditate possideatis.

Not rendring euill for euill/neither rebuke for rebuke: but contrariwise blesse/knowing that ye are thereunto called/ that ye should be heires of blessing.

10. Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos: Coërceat linguam suam à malo, & labia eius ne loquantur dolum.

For if any man long after life / and to see good dayes / let him refrayne his tongue from euill / and his lippes that they speake not guile.

11. Declinet à malo, & faciat bonum: inquirat pacem, & sequatur eam.

Let him eschewe euill and doe good: let him seeke peace/and follow after it.

12. Quia oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum: Vultus autem Domini super facientes mala.

For the eyes of the Lord are ouer the righteous/and his eares are open vnto their prayere: and the face of the Lorde is vpon them that to euill.

13. Et quis est qui vobis noceat, si boni ęmulatores fueritis?

And who is it that will harme you/ if ye follow that which is good?

14. Sed & si quid patimini propter iustitiam: beati. Timorem autem eorum ne timueritis, & non conturbemini.

Not withstanding blessed are ye/ if ye suffer for righteousnes sake. Yea/feare/not their feare/ neither be troubled.

Das III. Capitel.

8. Endlich aber/seyt allesampt gleich gesinnet/ mitleidig/ brüderlich/ barmhertzig/ freundlich.

Men endelige/ da verer alle sammen ved it sind/ metlidige/ broderlige/ barmhiertige/ venlige.

9. Vergeltet nicht böses mit bösem/ oder scheltwort mit scheltwort/ sondern dagegen segnet/ vnnd wisset daß jr dazu beruffen seyt/ daß jhr den Segen beerbet.

Betaler icke ont met ont / eller skendzord/ met skendzord men velsigner der imod/ oc vider at i ere kallede der til/ at i skulle arffue Velsignelse.

10. Denn wer leben will vnnd gute tage sehen/ der schweige seine zunge/ daß sie nicht böses rede / vnnd seine Lippen/ daß sie nicht triegen.

Thi at huo som vil leffue oc see gode dage / Hand skal stille sin Tunge / at hun taler inted ont/ oc sine læbe/ at de icke bejuige.

11. Er wende sich vom bösen/ vnnd thue guts / er suche friede vnnd jage jm nach.

Hand skal vende sig fra ont/ oc göre gaat/ Hand skal söge Fred/ oc efftersölge hannem.

12. Denn die Augen deß HERREN sehen auff die Gerechten/ vnnd seine Ohren auff jr gebet. Das angesichte aber deß HERRN sihet auff die da böses thun.

Thi at HERRENS öyen see til de Retferdige/ oc hans ören til deris Bön. Oc HERRENS Ansict seer til dem som göre ont.

13. Vnnd wer ist / der euch schaden köndte/ so ir dem guten nachkommet?

Oc huo er den/ som eder kand skade/ der som i efftersölge det gode?

14. Vnnd ob jr auch leidet vmb Gerechtigkeit willen/ so seyt jr doch selig. Förchtet euch aber für jhren trotzen nicht/ vnd erschrecket nicht.

Oc der som i oc lide for Retferdigheds skyld/ saa ere i dog salige. Oc fryctet icke for deris trusel / oc forderis icke.

Kapitola. III.

8. A tak summau: budtež wšyckni gedno myslnij / litostiwij / Bratrstwa milownijcy / Milosrdnij/ stkijzliwij/ pokornij.

Ná koniec badźćie wszyscy z godliwemi/ y czuyćie doległośći iedni drugich/ máiac w sobie bratherska miłość/ miłosierni y łáskáwi.

9. Neodplacugijce zlého za zlé / ani zlořečenstwij za zlořečenstwij: ale radčgij dobrořečijce/ nebo gste k tomu powoláni/ abyste požehnánijm dědičné wládli.

Nie oddawáiac złem zá złe / ábo złorzeczeństwá zá złorzeczeństwo/ y owszem błogosłáwiac/ wiedzac iż iesteśćie ná to wezwáni/ ábyśćie błogosłáwieństwo dziedziczne otrzymali.

10. Nebo kdo chce milowati žiwot a widěti dny dobré: skrocuogž yazyk swůg od zlého / a vsta geho ať nemluwij lsti.

Abowiem ktho chce żywot miłowáć/ y oglądáć dni dobre/ niech powściaga iezyká swe° od złego/ y warg swoich áby zdrády nie mowiły.

11. Vchylůg se od zlého a čiň dobré/ hledaj pokoge/ a stihaj gey:

Niech odstąpi od złego á czyni dobrze/ niech szuka pokoiu y nasláduie go.

12. Nebo oči Páně na sprawedliwé/ a vssy geho k prosbám gegich. Ale zůřiwost Božij/ na ty kteřijž činij zlé wěcy.

Abowiem oczy Páńskie pátrzáią ná spráwiedliwe/ y vszy iego słucháią prośby ich/ á oblicze Páńskie przeciwko tym ktorzy złe czynią.

13. A kdo iest kdoby wám vsskodil/ budeteli milownijcy dobrého.

A ktoż iest coby miał trapić was iesliby śćie dobroći násládowcámi byli?

14. Ale y trpijteli co pro Sprawedlnost / blaze wám. Strachu pak gegich nebogte se/ ani se rmuťte:

Ale też iesliby śćie co cierpieli dla spráwiedliwośći/ przedsie błogosłáwieni iesteśćie. A wszákże nie lękayćie się stráchu ich/ áni trwożćie sobą.

ג

15 אלא קדשו בלבותכון למריא משיחא והויתון מטיבין למפק ברוחא לכל דתבע לכון מלתא על סברא דהימנותא במכיכותא ובדחלתא׃

Ma ſantificate il Signor Iddio (Chriſto) ne voſtri cuori. E ſiate ſempre apparecchiati à riſpondere à chiunque vi domanda ragione de la ſperanza che è in voi.

ג

15 ואת־יהוה אלהים את־המשיח קדשו בלבותיכם והייתם נכונים תמיד להשיב דבר לכל־אשר ישאל ממכם טעם על־אמונתכם׃

Pero ſanctificad àl Sennor Dios (Chriſto) en vueſtros coraçones: y eſtad ſiempre aparejados para reſponder acada vno que os demanda razon de la eſperança que eſtá en voſotros:

γ'.

15. Κύριον δὲ τὸν θεὸν (χριστὸν) ἁγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. ἕτοιμοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, μετὰ πραΰτητος καὶ φόβου.

Ains ſanctifiez le Seigneur (Dieu Chriſt) en vos cœurs, & ſoyez touſiours appareilés à reſpondre auec douceur & reuerence à chacun qui vous demande raiſon de l'eſperance qui eſt en vous.

16 כד אית לכון תארתא טבתא איכנא דהנון דממללין עליכון איך דעל אנשא בישא יבהתון איך אנשא דטלמין לדוברכון שפירא דבמשיחא׃

Con manſuetudine e riuerentia, hauendo buona conſcientia: accioche in quel che dicono mal di voi, come di malfattori, ſi vergognino eſſi che biaſimano la voſtra buona conuerſatione in Chriſto.

16 בענוה ויראה יהי־לכם מדע טוב אשר אם ילשינו אתכם כמוכם עושי רעה יכלמון המה במכלימי עקבותכם טובות במשיח׃

Y eſto con manſedumbre y reuerencia: teniendo buena conſciencia, paraque en lo que murmuran de voſotros comó de malhechores, ſean confundidos loſque blaſpheman vueſtra buena conuerſacion enel Chriſto.

16. Συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθήν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν χριστῷ ἀναστροφήν.

Ayans bonne conſcience: afin que ceux qui blaſment voſtre bonne conuerſation en Chriſt, ſoyent confus, en ce qu'ils detractent de vous comme de mal faiteurs.

17 עדרא הי לכון גיר כד עבדין אנתון עבדא טבא תסבלון בישתא אן הכיל הכנא הו צבינא דאלהא ולא כד עבדין אנתון בישתא׃

Imperoch'egli è meglio patire facendo bene, ſe la volontà di Dio il vuole, che facendo male.

17 כי־טוב לכם בעשותכם טובה (אם רצה ירצה אלהים) לענות מעשותכם רעה׃

Porque mejor es que ſeays afligidos haziendo bien, ſi la voluntad de Dios anſi lo quiere, que no haziendo mal.

17. Κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θέλει τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πάσχειν, ἢ κακοποιοῦντας.

Car il vaut mieux que vous ſouffriez en bien-faiſant, ſi telle eſt la volonté de Dieu qu'en mal-faiſant.

18 מטול דאף משיחא חדא זבן מית חלף חטהין זדיקא חלף חטיא דנקרבכון לאלהא ומית בבסר וחיא ברוח׃

Concioſia coſa che Chriſto ancora ha patito vna volta per li peccati, egli giuſto per gl'ingiuſti, per condurci a Dio, mortificato ben ne la carne, ma viuificato per lo Spirito.

18 כי־גם המשיח הוא פעם אחת מחולל מפשעינו מדכא מעונתינו צדיק ברשעים אשר תקריב אותנו לאלהים מומת בבשר חי ברוח׃

Porque tambien el Chriſto padecio vna vez por los pecados: el juſto por los injuſtos: para lleuarnos à Dios mortificado à la verdad en la carne, pero viuificado en eſpiritu.

18. Ὅτι καὶ χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἔπαθε, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων· ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ τῷ πνεύματι.

Car auſſi Chriſt a ſouffert vne fois pour les pechés, lui iuſte pour les iniuſtes: afin qu'il nous amenaſt à Dieu, ayant eſté mortifié en chair, mais viuifié par l'Eſprit:

19 ואכרז לנפשתא אילין דאחידן הוי בשיול׃

Per il quale ancora venendo, predicò à gli ſpiriti, che erano in carcere.

19 אשר בה גם־את־רוחות שהן במטרה הלוך יבשר׃

Enel qual tambien fue y predicó à los eſpiritus que eſtauan en carcel:

19. Ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξεν.

Par lequel auſſi eſtant allé il a preſché aux eſprits en chartre:

CAP. III.

Das III. Capitel.

Kapitola III.

15. Dominum autem Christum ſanctificate in cordibus veſtris, parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt, ſpe.

But ſanctifie the Lorde God in your hearts: and be readie alwayes to giue an anſwere to euerie man that aſketh you a reaſon of the hope that is in you.

15. Heiliget aber Gott den HERRN in ewrem hertzen. Seyt aber allezeit bereit zur verantworttung jederman/ der grund fodert der hoffnung/ die inn euch iſt.

Men helliger den HERRE Gud i eders hierte. Verer oc altid rede til at ſuare huermand/ ſom vdkreffuer grunden om Haabet/ ſom er i eder.

15. Ale Pána Kryſta poſwě-cuogte w ſrdcých waſſých. Hotowi gſauce wždycky k doſti včiněnij každému kdo od wás požádá/ abyſſte wydali počet z Wijry a naděge kteráž geſt w wás.

Ale Paná Bogá poświęćcie w ſercach wáſſych/ á badźcie záwſſe gotowi odpowiedź dáć káždemu pytaiacemu ſię o ſpráwie nádźieie oney ktora w nas ieſt.

16. Sed cum modeſtia & timore, conſcientiam habentes bonã: ut in eo quod detrahunt vobis, confundantur qui calumniantur veſtram bonam in Chriſto converſationem.

And that with meeknes and reuerence, hauing a good conſcience: that when they ſpeake euill of you as of euill doers, they may be aſhamed, which blame your good conuerſation in Chriſt.

16. Vnnd das mit ſanfftmütigkeit vnd forcht/ vnd habt ein gut gewiſſen/ auff daß die/ ſo von euch affterreden/ als von vbelthätern/ zu ſchanden werden/ daß ſie geſchmächt haben ewern guten wandel in Chriſto.

Oc det met ſactmodighed oc fryct/ Oc haffuer en god Samuittighed/ paa det at de/ ſom tale ilde paa eder/ ſom om Miſdedere/ kunde bliffue beſkemmede/ for de beſpaattede eders gode omgengelſe i Chriſto.

16. A to s ſtřijdmoſtij a s báznij/ magijce dobré ſwědomij: aby w tom w čemž wám vtrhagij/ zahanbeni byli ti kteřijž haněgij waſſe dobré w Kryſtu obcowánij.

Z pokora y vcżćiwoſćia/ máiac ſumienie dobre/ áby thym co źle mowia przećiwko wam iáko złoczyńcam/ zawſtydźili ſię ktorzy ſię targáia ná wáſſe dobre obcowanie w Kryſtuſie.

17. Melius eſt enim ut benefacientes, ſi voluntas Dei velit, pati, quàm malè facientes.

For it is better, if the will of God bee ſo, that ye ſuffer for well doing, then for euill doing.

17. Denn es iſt beſſer/ ſo es Gottes wille iſt/ das jhr von wolthat wegen leidet/ denn von vbelthat wegen.

Thi det er bedre/ om det er Guds villie/ at i lide for Velgerninger ſkyld/ end for onde gerninger ſkyld.

17. Lépe geſt zagiſté abyſſte dobře činijce/ budeli wuole Božij/ trpěli/ nežli zle činijce.

Abowiem lepiey ábyśćie dobrze czyniac ieſliby ták chćiálá wola Boża/ ćierpieli/ niżli źle czyniac.

18. Quia & Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, iuſtus pro iniuſtis: ut nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, vivificatos autem ſpiritu.

For Chriſt alſo hath once ſuffered for ſinnes, the iuſt for the vniuſt, that he might bring vs to God, and was put to death concerning the fleſh, but was quickened in the ſpirite.

18. Sintemal auch Chriſtus einmal für vnſere ſünde gelidten hat/ der Gerechte für die Vngerechten/ auff das er vns Gott opfferte/ vnnd iſt getödtet nach dem Fleiſch/ aber lebendig gemacht nach dem Geiſt.

Efterdi at Chriſtus oc leed en gong for vore ſynder/ den Retferdige for de Vretferdige/ Paa det at hand ſkulde offre Gud oſſ/ Oc hand er død giort effter Kødet/ Men leffuende giort effter Aanden.

18. Nebo y Kryſtus gednau za hřijchy naſſe vmřel/ Sprawedliwý za neſprawedliwé/ aby nás obětowal Bohu: Vmrtwený zagiſté podlé Těla/ ale obžiwený Duchem.

Bo y Kryſtus ćierpiał raz zá grzechy/ ſpráwiedliwy zá nieſpráwiedliwe/ aby nas przywiodł do Bogá/ vmartwiony ćiáłem/ álé ożywiony duchem.

19. In quo & his qui in carcere erant (*Spiritibus*) ſpiritu veniens prædicavit.

By the which he alſo went, and preached vnto the ſpirits that are in priſon.

19. In dem ſelbigen iſt er auch hin gegangen/ vnd hat geprediget den geiſtern im Gefengniß.

I den ſamme/ gick hand oc bort/ oc predickede for Aanderne i Fengzelet.

19. W kteremžto Duchu přiſſed/ y těm Duchuom kteřijž byli zawřijni w žaláři/ kázal:

Przez ktorego też ſzedſzy/ przepowiedał duchom ktorzy ſą w ćiemnicy.

ג

20 הלין דמן קדים לא
אתטפיסו הוי ביומתה ד
דנוח כד מגררת רוחה
דאלהא פקדת דתהוא
קיבותא על סברא ד
דתיבותהון ותמנא נפשן
בלחוד עלין לה וחיי במיא׃

Iquali gia furono increduli, quando vna volta la patientia di Dio aspettaua ne giorni di Noe, allor che s'apparecchiaua l'arca, ne laquale poche anime, cioè otto, furon saluate per l'acqua.

20 אשר לא האמינו מלפנים
כאשר האריך אלהים את־אפו
בימי נח בהעשות התבה אשר
בה מעטות והיא אך שמונה
נפשות נמלטו במים׃

Los quales enel tiempo passado fueron desobedientes, quando vna vez se esperaua la paciencia de Dios, en los dias de Noe, quando se aparejaua el arca en laqual pocas, es à saber, ocho personas fueron saluas por agua.

γ.

20. Ἀπειθήσασί ποτε, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ θεοῦ μακροθυμία, ἐν ἡμέραις Νῶε κατασκευαζομένης κιβωτοῦ· εἰς ἣν ὀλίγαι, τουτέστιν ὀκτώ, ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδατος.

Ayans esté iadis desobeïssans, quand la patience de Dieu attendoit vne fois ès iours de Noé, lors que l'arche s'appareilloit, en laquelle petit nombre, assauoir huit personnes furent sauuees par l'eau.

21 דאף אנתון בה בהו
טופסא חאין אנתון ב
במעמודיתא לו כד בגרא
משיגין אנתון מן צאתא
אלא כד מודין אנתון
באלהא בתארתא דכיתא
ובקימתה דישוע משיחא׃

Alche corrisponde hora la figura che ci salua, cioè, il Battesimo, non gia quello che leua via le lordure de la carne, ma la testimonianza de la buona conscientia inuerso Iddio, per la resurrettion di IESV Christo.

21 ובה בדמות עת גם אתנו
מושיעה הטבילה לא לשים
מעלינו את־טמאת הבשר כי־
אם לערבת מדע טוב לאלהים
בתקומת ישוע המשיח׃

A la figura de la qual el Babtismo que aora corresponde, nos salua, no quitando las immundicias de la carne, mas dando testimonio de buena consciencia delante de Dios, por la resurrecion de Iesus el Christo.

21. Ὧ καὶ ἡμᾶς ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεόν, δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ.

A quoi aussi maintenant respond à l'opposite la figure qui nous sauue, assauoir le Bapteſme: non point celui par lequel les ordures de la chair sont nettoyees, ains l'attestation de bonne consciéce deuant Dieu, par la resurrection de Iesus Christ.

22 הו דאתעלי לשמיא
ואיתוהי על ימינא ד
דאלהא ואשתעבדו לה
מלאכא ושליטנא
וחילותא׃

Ilquale è a la destra di Dio, essendosene andato in cielo, & essendosi à lui sottoposti gli Angeli, e le Potestà, e le Virtù.

22 ובעלותו אל־השמים יושב
הוא לימין יהוה ונכנעו לפניו
המלאכים ושלטונות וגבורות׃

El qual està à la diestra de Dios, siendo subido àl cielo: aquien estan subjetos los Angeles, y las podestades, y Virtudes.

22. Ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ πορευθεὶς εἰς οὐρανόν, ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων.

Qui est à la dextre de Dieu, estant allé au ciel: auquel sont assuiettis les Anges, & puissances, & vertus.

ד

1 אן משיחא הכיל חש
חלפיכון בבסר ואף אנתון
בה בהנא רעינא אזדינו כל
מן דמאת גיר בבסרה שלי
לה מן כלהון חטהא׃

Hauendo dunque Christo patito per noi ne la carne, armateui ancor voi del medesimo pensiero, cioè, che chi ha patito ne la carne, ha cessato dal peccato.

ד

1 ואם ענה המשיח עלינו בבשר
גם אתם תחגרו במחשבה
כזאת כי־אשר מענה הענה
אפס בבשר מחטאה׃

Pues que el Christo ha padecido por nosotros en la carne, vosotros tambien estad armados del mismo pensamiento; que el que ha padecido en la carne, cessó de pecado:

ΚΕΦΑΛ. δ.

Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί, καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὁπλίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν ἐν σαρκὶ πέπαυται ἁμαρτίας.

Or donc puis que Christ a souffert pour nous en la chair, vous aussi soyez armés de ceste mesme pensee, c'est assauoir, que celui qui a souffert en chair, a desisté de peché:

2 דלא מכיל לרגיגתא
דבני־נשא נחא במא זבנא
דאיתוהי בבסרא אלא
לצבינא דאלהא׃

Per non viuer piu, quel tempo che vi resta in carne, secondo le concupiscentie degli huomini, ma secondo la volontà di Dio.

2 עוד לא לחיות לתאוות בני
אדם כי־אם לרצון אלהים
בכל־עת מגורותיו בבשר׃

Paraque ya el tiempo que queda en carne, biua, no à las concupiscencias de los hombres, sino à la voluntad de Dios.

2. Εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ θελήματι θεοῦ τὸν ἐπίλοιπον ἐν σαρκὶ βιῶσαι χρόνον.

Afin que le temps qui reste en chair, vous ne viuiez plus selon les conuoitises des hommes, ains selon la volonté de Dieu.

CAP. III.

20. Qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noë, cùm fabricaretur arca, in qua pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt per aquam.

Which were in time passed disobedient / when once the long suffering of God abode in the dayes of Noe / while the arke was preparing / wherein fewe, that is / eight soules were saued in the water.

Das III. Capitel.

20. Die etwa nicht glaubten / daß Gott einsmals harret / vnnd gedult hatte zu den zeiten Noe / da man die Archa zurüstet / in welcher wenig / daß ist acht Seelen / behalten wurden / durchs Wasser.

Som nogen stund icke trode / der Gud toffuede en gong / oc haffde taalmodighed i Noe tid / der mand beredde Arcken / i huilcken faa / det er / otte siele bleffue beuarede / formedelst vand.

Kapitola III.

20. Kteřijž byli někdy newěřijcý / kdyžto očekáwala se trpělivost Božij za dnuow Noe / když dělán byl Koráb / w kterémžto málo / to gest osmero Lidij zachowáno gest od potopy.

Ktorzy niekiedy nieposłusznymi byli / gdy raz oczekawała Boża cierpliwość za dni Noego / kiedy Archę gotowano / w ktorey máło tho iest / ośm dusz záchowáne są ná wodzie.

21. Quod & vos nunc similis formæ salvos facit baptisma: non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum per resurrectionem Iesu Christi.

To the which also the figure that nowe saueth vs / euen baptisme agreeth / not the putting away of the filth of the flesshe, but in that a good conscience maketh request to God / by the resurrection of Jesus Christ.

21. Welchs nun auch vns selig machet / in der Tauffe / die durch jenes bedeutet ist / nicht das abthun deß vnflats am Fleisch / sondern der Bund eines guten gewissens mit GOTT / durch die Aufferstehung Jesu Christi.

Huilcket oc nu gør oss salige / vdi Daaben / som betydes der met / Icke den vrenligheds bortagelse paa Kødet / Men en god Samuittigheds Pact met Gud / formedelst Jesu Christi opstandelse.

21. Kterýmž přijkladem y wás nynij nápodobně spasenij Křest: nesloženij těleſných / poskwrn / ale dokázanij dobrého Swědomij před Bohem / skrze wzkřijšenij Gežijše Krysta.

Ktorey teraz krzest rownáiac się záchowywa nas thež / niezdeymuiac plugáwości ciáła / ále sprawuiac to / iż dobre sumnienie wzywa Bogá przez zmartwych wstánie Jezusá Krystusá.

22. Qui est in dextera Dei, deglutiens mortem, ut vitæ æternæ hæredes efficeremur: profectus in cælum, subiectis sibi angelis & potestatibus & virtutibus.

Which is at the right hand of God / gone into heauen / to whome the Angels and Powers / and might are subiect.

22. Welcher ist zur rechten Gottes in den Himmel gefahren / vnd sind jm vnterthan die Engel / vnd die Gewaltigen / vnd die Kräfften.

Som er opfaren i Himmeln til Guds høyre haand / oc Englene / oc de Veldige / oc Kraffterne ere hannem vnderdanige.

22. Kterýž gest na Prawici Božij: Zkazyw Smrt / abychom my včiněni byli dědicowé wěčného žiwota / ſſel do Nebe / poddaw sobě Angely / y Potestáty / y Wirtuty.

Ktory iest ná práwicy Božey / szedszy do niebá / kthoremu poddáni są samí Aniołowie / y zwierzchności / y mocy.

CAP. IIII.

Christo igitur passo in carne, & vos eâdem cogitatione armamini: quia qui passus est in carne, desiit à peccatis.

Forasmuch then as Christ hath suffred for vs in the flesh / arme your selues likewise with the same minde / which is that he which hath suffred in the flesh / hath ceased from sinne.

Das IIII. Capitel.

Weil nu Christus im fleisch für vns gelidten hat / so wapnet euch auch mit demselbigen sinn / denn wer am Fleisch leidet / der höret auff von Sünden.

Efterdi at Christus nu leed faar oss i Kødet / Da vebner eder oc met det samme sind / Thi at huo som lider paa Kødet / hand lader aff at synde.

Kapitola IIII.

Poněwádž gest tehdy Krystus na těle trpěl / y wy také týmž myšlenijm ohraženi buďte: Neb kdo na těle trpij / ten gest přestal od hřijchuow.

Gdyż thedy Krysthus cierpiał za nas wciele / wy też tąż mysłą badźcie vzbroieni / to iest iż ten ktory cierpiał w ciele / przestał od grzechu.

2. Vt iam non desideriis hominum, sed voluntati Dei quod reliquum est in carne vivat temporis.

That he henceforwarde shoulde liue as much time as remaineth in the flesh / not after the lustes of men, but after the will of God.

2. Daß er hinfort / was noch hinderstelliger zeit im fleisch ist / nicht der Menschen lüsten / sondern dem willen Gottes lebe.

At hand fremdelis / skal icke leffue den tid som end nu igen er i Kødet / effter Mennistelig begæring / men effter Guds ville.

2. Aby giž ne lidským žádostem / ale wůli Božij žiw byl w těle času pozuostáwagijcýho.

Ku themu áby iuž nie požądliwościam ludzkim / ále woley Bożey ostátek czasu w ciele żył.

ד

3 ספק גיר זבנא הו דעבר דבלחתון בה צביניהון דחנפא באסוטותא וברויותא ובצחנותא ובזמרא ובפולחנא דשאדא :

Imperoche egli è bene aſſai ch'el tempo paſſato de la noſtra vita noi habbiam fatta la volontà de le Genti, conuerſando ne le inſolenze, ne le concupiſcentie, ne l'ebbriachezze, ne i mangiamenti, ne i beuimenti, e ne le nefande idolatrie.

ד

3 רבה לנו עת־חיינו עברה לעשות חפץ הגוים אשר הלכו בפש בתאות נפשם בזוללים וסובאים בשכרון במשתות ובעבודות הזרות לא להעשות :

Por que nos deue baſtar que el tiempo paſſado de nueſtra vida ayamos hecho la voluntad de los Gentiles, quando conuerſauamos en diſſoluciones, en concupiſcencias, en embriaguezes, en glotonerias, en beueres, y en abominables idolatrias.

δ.

3. Ἀρκετὸς γὰρ ὑμῖν ὁ παρεληλυθὼς χρόνος τοῦ βίου τὸ θέλημα τῶν ἐθνῶν κατεργάσασθαι, πεπορευμένους ἐν ἀσελγείαις, ἐπιθυμίαις, οἰνοφλυγίαις, κώμοις, πότοις, καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλολατρείαις.

Car le temps paſſé nous doit auoir ſuffi pour auoir accompli la volonté des Gentils, quand nous conuerſions en inſolences, conuoitiſes, yurongneries, gourmandiſes, beuueries, & idolatries abominables.

4 והא השא מתדמרין ומגדפין עליכון בדלא משתרחיתון עמהון בהי אסוטותא קדמיתא :

Il che par loro ſtrano biaſimandoui, per che voi non correte con eſſoloro nel medeſimo traboccamento d'intemperantia.

4 אשר בו מתמהים וכי־לא תרוצו אתם אל־תבל ולותם מקללים אתכם :

Y eſto parece coſa eſtranna à los que os vituperan, que voſotros no corrays con ellos en el miſmo deſenfrenamiento de diſſolucion:

4. Ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ συντρεχόντων ὑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν, βλασφημοῦντες.

En quoi ſe trouuent eſtranges, en vous blaſmant, quand vous ne courez point auec eux en vn meſme abandon de diſſolution.

5 הנון דיהבין פתגמא לאלהא הו דעתיד למדן מיתא וחיא :

Quelli che ne renderanno ragione à colui che è apparecchiato à giudicare i viui e i morti.

5 אשר ישיבו דבר לאשר עתיד לשפט את־החיים ואת־המתים :

Los quales darán cuenta àl que eſtá aparejado para juzgar los biuos y los muertos.

5. Οἳ ἀποδώσουσι λόγον τῷ ἑτοίμως ἔχοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

Ceux qui rendront conte à celui qui eſt pres de iuger les viuans & les morts.

6 מטול הנא גיר אסתבר אף למיתא דיתדינון איך בני נשא בבסר ויחון באלהא ברוח :

Percioche per queſto egli è ſtato euangelizato ancora a i morti, acciochè ſiano condannati ſecondo gli huomini in carne, ma viuano ſecondo Iddio ne lo ſpirito.

6 ובעבור זאת גם את־מתים בשרה אשר ישפטו כאנשים בבשר ויחיו כאלהים ברוח :

Porque por eſto tambien ha ſido predicado el Euangelio à los muertos: para que ſean juzgados en carne ſegun los hombres, y biuan en eſpiritu ſegun Dios.

6. Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρκί, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύματι.

Car pource auſſi a il eſté euangelizé aux morts, afin qu'ils fuſſent iuges ſelon les hommes en chair, & qu'ils veſcuſſent ſelon Dieu en Eſprit.

7 מטית לה דין חרתא דכל מטול הנא אתנכפו ואתתעירו לצלותא :

Hor la fine di tutte le coſe s'appreſſa. Siate dunque ſobrij, e vegliate ne le orationi.

7 וסוף דבר הכל קרב לכן התבוננו והתעוררו לתפלות :

Mas el fin de todas las coſas ſe açerca. Sed pues templados, y velad en oracion.

7. Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε. σωφρονήσατε οὖν, καὶ νήψατε εἰς τὰς προσευχάς.

Or la fin de toutes choſes eſt prochaine. Soyez donc ſobres & veillans à prier.

8 וקדם כל מדם חובא חריפא לות חדדא יהוא לכון חובא גיר מחפא סוגאא דחטהא :

E ſopra tutte le coſe habbiate intenſa charità fra voi: perciochè la charità coprirà gran moltitudine di peccati.

8 ומכל־דבר החזיקו את־אהבת אחותכם כי־האחוה תכסה את־רב החטאים :

Y ſobre todo tened entre voſotros feruiente charidad: porque la charidad cubrirá la multitud de pecados.

8. Πρὸ πάντων δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ ἔχοντες, ὅτι ἡ ἀγάπη καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

Et ſur tout ayez entre vous vehemente charité: car charité couurira vne multitude de pechés.

CAP. IIII.

3. Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem Gentium consummandam, his qui ambulaverunt in luxuriis, desideriis, vinolentiis, comesationibus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus.

For it is sufficient for vs that wee haue spent the time past of the life/ after the lust of the Gentiles/ walking in wantonnesse/ lustes/ drunkennes/ in gluttonie/ drinkings/ and in abominable idolatries.

4. In quo admirantur non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confusionem, blasphemantes.

Wherein it seemeth to them strange/ that yee runne not with them vnto the same excesse of ryote: therefore speake they euill of you.

5. Qui reddent rationem ei, qui paratus est iudicare vivos & mortuos.

Which shall giue accountes to him/ that is readie to iudge quicke and dead.

6. Propter hoc enim & mortuis evangelizatum est: ut iudicentur quidem secundùm homines in carne, vivant autem secundùm Deum in Spiritu.

For vnto this purpose was the Gospell preached also vnto the deade/ that they might be condemned/ according to men/ in the flesh/ but might liue according to God/ in the Spirit.

7. Omnium autem finis appropinquabit. Estote itaque prudentes: & vigilate in orationibus.

Now the end of all things is at hand. Be ye therefore sober/ and watching in prayer.

8. Ante omnia autem, mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum.

But aboue al things haue feruent loue among you: for loue couereth the multitude of sinnes.

Das IIII. Capitel.

3. Denn es ist gnug/ daß wir die vergangen zeit deß lebens zubracht haben nach Heidnischen willen/ da wir wandelten in vnzucht/ lüsten/ trunckenheit/ fresserey/ seufferey vnd greulichen abgöttereyen.

Thi det er nock/ at wi haffue leffuit vort Liff i den fremfarne tid effter Hedningernis vilie/ der wi vandrede i vtuct/ lyst/ druckenskaff/ fraadzeri/ drick/ oc gruselige Affguderi.

4. Das befrembdet sie daß jr nicht mit jnen lauffet/ inn dasselbige wüste vnordig wesen/ vnd lästern.

Der giorde dem fremmede/ at i løbe icke met dem/ i det samme vilde vskickelige væsen/ oc bespaattelse.

5. Welche werden rechenschafft geben dem der bereitet ist/ zu richten die Lebendigen vnd die Todten.

Huilcke der skulle gøre hannem regenskaff/ som er rede til at døme de leffuende oc de døde.

6. Denn dazu ist auch den Toden das Evangelium verkündigt/ auff daß sie gerichtet werden nach dem Menschen am fleisch/ aber im Geist Gott leben.

Thi der til er oc Euangelium kundgiort faar de Døde/ at de skulle dømis effter Menniske i Kødet/ men leffue faar Gud i Aanden.

7. Es ist aber nahe kommen das ende aller dinge. So seyt nun mässig vnd nüchtern zum Gebet.

Oc enden paa alle ting er kommen nær til. Saa verer nu skickelige oc edrue til Bønen.

8. Für allen dingen aber habt vntereinander eine brünstige Lieb/ denn die Liebe decket auch der Sünden menge.

Oc haffuer for alle ting en brendende Kærlighed indbyrdis/ thi at Kærlighed skiuler ocsaa Syndernis mangfoldighed.

Kapitola IIII.

3. Dostiť gest zagisté/ že gsme onen minulý čás podlé wůole Pohanuow wykonali/ kteříž gsau chodili w smilstwjch/ w žádostech a w zbytečném pitij Wjna/ w hodowánij/ w opilstwij a w nekaděném Modlám slaužení:

Abowiem dosyć nam/ iżeśmy przeszłego czásu z woła czynili wolą pogánow/ chodząc w nieczystoszciách/ pożądliwościách/ w opilstwách/ biesiádách/ pijanstwach/ y brzydliwych báłwochwálstwách.

4. Protož diwij se/ že se nynij nesrownáwáte s nimi w též rozkošsý smilstwa/ rauhagjce se:

A tho sie im zda coś obcego/ iż wy nie biegacie z nimi ku temuż niemiernemu zbytkowi/ y bluźniac.

5. A tiť wydagij počet tomu kterýž hotow gest sauditi žiwé y mrtwé.

Ale liczbe dádza temu ktory gotowy iest sądzić żywe y zmárle.

6. Proto gest zagisté y mrtwým Ewangelium kázáno/ aby byli sauzeni podlé Lidij w těle/ ale žiwi byli podlé Boha w duchu.

Bo też dla tego vmárłym przepowiedaná iest Ewánielia/ áby byli osądzeni wedle ludzi w ciele/ y żyli duchem wedle Bogá.

7. Wssech zagisté wěcy konec se blijžij. Protož budte opatrnij/ a bděte na Modlitbách.

Przytym koniec wszytkich rzeczy blisko iest: Badźcież tedy trzezwi y czuyni ku modlitwie.

8. Předewssemi pak wěemí společnau mezy sebau Lásku vstawičnau mějte/ nebo Láska přikrýwá množstwij hřijchuow.

Przed wszytkimi rzeczámi mieyćie vprzeyma miłość iedni ku drugim/ ábowiem miłość zákryie wielkość grzechow.

ד

9 וֶהֱוַיתוּן רָחֲמִין אַכְסְנָיֵא דְּלָא רָטְנָא:

Siate albergatori l'vn de l'altro senza murmurationi.

10 וְכֻל נָשׁ מֶנְכוּן מַוְהַבְתָא דְּקַבֵּל מֶן אֱלָהָא נְשַׁמֵּשׁ בָּה לְחַבְרַוְהִי אַיךְ רַבַּי בָּתָּא טָבֵא דְּטַיְבוּתָא מְפַרְשְׁתָא דַּאלָהָא:

Secondo che ciascuno ha riceuuto di dono, amministratelo l'vn à l'altro, come buoni dispensatori de le varie gratie di Dio.

11 כֻּל מֶן דְּמַמַלֵּל אַיךְ מֶלְּתָא דַּאלָהָא נְמַלֵּל וְכֻל מֶן דִּמְשַׁמֵּשׁ אַיךְ דְּמֶן חַילָא הוּ דַּאלָהָא יָהֵב לֵה דַּבְכֻל דְּעָבְדִין אַנְתּוּן נֶשְׁתַּבַּח אֱלָהָא בְּיַד יֵשׁוּע מְשִׁיחָא הוּ דְּדִילֵה הִי תֶשְׁבּוּחְתָּא וְאִיקָרָא לְעָלַם עָלְמִין אָמִין:

Se alcuno parla, parli come parole di Dio: se alcuno ministra, ministri come per la virtù, laquale Iddio amministra: accioche in tutte le cose sia glorificato Iddio per IESV Christo, à cui è la gloria l'imperio per infiniti secoli. Amen.

12 חַבִּיבַי לָא תֶתְדַּמְּרוּן בְּנֶסְיוֹנָא דְּהָוֵין לְכוּן אַיךְ דַּמְדֵם נוּכְרָי גָּדֵשׁ לְכוּן מֶטוּל דַּלְבוּחְרָנְכוּן הוּ הָוֵין:

Carissimi, non vi para strano, come se v'accadesse qualche nuoua cosa, quando voi sete come per fuoco esaminati, per far proua di voi.

13 אֶלָּא חֲדוּ דְּמֶשְׁתַּוְתְּפִין אַנְתּוּן לְחַשָּׁוְהִי דַּמְשִׁיחָא דְּהָכַנָּא אָף בְּגֶלְיָנָא דְּתֶשְׁבּוּחְתֵּה תֶחְדּוּן וְתֶרְוְזוּן:

Marallegrateui, inquanto che voi sete partecipi de le passioni di Christo, accioche ancor ne la riuelatione de la sua gloria, voi vi rallegriate giubilando.

ד

9 אַהֲבוּ לְהָלִין אִישׁ אֶת־גֵּרוֹ בְּלִתִּי־תְלוּנָה:

Hospedaos amorosamente los vnos à los otros sin murmuraciones.

10 אִישׁ אִישׁ כַּאֲשֶׁר לָקַח אֶת־תְּחִנָּתוֹ יְשָׁרֵת אֶת־אָחִיו כְּבַעֲלֵי־בָתִּים טוֹבִים עַל־רֹב תְּחִנַּת אֱלֹהִים:

Cada vno segun el don que ha recebido, administrelo à los otros, como buenos dispensado res de las differentes gracias de Dios.

11 אִם־מְדַבֵּר אִישׁ יְדַבֵּר כְּדִבְרֵי אֱלֹהִים אִם־מְשָׁרֵת אִישׁ כְּמוֹ בִּגְבוּרָה אֲשֶׁר מְכַלְכֵּל אֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּכָל־דְּבָרִים יְכֻבַּד אֱלֹהִים בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר לוֹ הַכָּבוֹד וְהַגְּבוּרָה לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן:

Si alguno habla, hable conforme à las palabras de Dios. Si alguno ministra, ministre confor me à la virtud que Dios, administra paraque en todas cosas sea Dios glorificado por Iesus el Christo, àl qual es gloria, y imperio para siempre jamas, Amen.

12 אֲהוּבַי אַל־תִּתַּמְּהוּ עַל־הַשִּׁדָּפוֹן אֲשֶׁר בָּכֶם (אֲשֶׁר אֶל־מַסָּה הָיְתָה לָכֶם) כִּי־כְדָבָר חָדָשׁ קָרָאֲכֶם:

Charissimos, no os marauilleys quando soys examinados por fuego, loqual se haze para vuestra prueua, como si alguna cosa peregrina os acontecieße:

13 כִּי־אִם כְּהִתְחַבֶּרְכֶם עִם עֱנוּת הַמָּשִׁיחַ כֵּן שִׂמְחוּ אֲשֶׁר גַּם בְּהִגָּלוֹת כְּבוֹדוֹ תִּשְׂמְחוּ לָעָלוֹז:

Mas antes en que soys participantes de las afliciones del Christo, hos gozad: paraque tambien en la reuelacion de su gloria hos gozeys en triumpho.

δ.

9. Φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους ἄνευ γογγυσμῶν.

Soyez hospitaliers les vns enuers les autres sans murmures.

10. Ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος θεοῦ.

Que chacun, selon qu'il a receu le don, l'administre enuers les autres, cōme bōs dispensateurs de la diuerse grace de Dieu.

11. Εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ· εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος, ὡς χορηγεῖ ὁ θεός, ἵνα ἐν πᾶσι δοξάζηται ὁ θεὸς διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἐστιν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Si quelcun parle, qu'il parle comme les paroles de Dieu: si quelcun administre, qu'il administre comme par la puissance laquelle Dieu fournit: afin qu'en toutes choses Dieu soit glorifié par Iesus Christ, auquel appertiēt gloire & force au siecle des siecles, Amen.

12. Ἀγαπητοὶ μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένῃ, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος.

Bien aimés ne trouuez point estrange quand vous estes cōme en la fournaise pour vostre espreuue, comme si quelque chose estrange vous aduenoit:

13. Ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς τοῦ χριστοῦ παθήμασι, χαίρετε ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι.

Ains entant que vous cōmuniquez aux souffrances de Christ, esiouissez vous afin qu'aussi à la reuelation de la gloire d'icelui vous-vous esiouissiez en vous esgayant.

CAP. IIII. | Das IIII. Capitel. | Kapitola IIII.

9. Hospitales invicem sine murmuratione.

9. Seit gastfrey vntereinander ohn murmeln.

9. Buď tež přijwětiwij k sobě wespolek / bez reptánij.

Be ye harberous one to another / without grudging.

Lener huer andre gerne huff uden knur.

Rádźi przyimuyćie gośćie społeczule bez szemránia.

10. Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes: sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.

10. Vnd dienet einander / ein jeglicher nach der gabe / die er empfangen hat / als die guten Haußhalter der mancherley Gnaden Gottes.

10. Gedenkaždý yakž wzal milost / zase wespolek gi sobě posluhugte / yako dobřij Sspráwcy rozličné milosti Božij.

Let euerie man as he hath receyued the gift / minister the same one to another / as good disposers of the manifolde grace of God.

Oc tiener huer andre / huer met den gaffue / som hand haffuer anammet / som gode Hussholdere offuer Guds mangfoldige gaffuer.

Jako káždy wźiął dar / ták go jeden drugiemu użyczájąc / jáko dobrzy száfárze rozmáitey łáski Bożey.

11. Si quis loquitur, quasi sermones Dei: si quis ministrat tanquam ex virtute, quam administrat Deus: ut in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum: cui est gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

11. So jemand redet / daß ers rede als Gottes Wort. So jemand ein Ampt hat / daß ers thue als auß dem vermögen / das Gott darreichet / auff daß inn allen dingen Gott gepreiset werde / durch Jesum Christum / welchem sey ehre vnd gewalt von ewigkeit zu ewigkeit / Amen.

11. Mluwili kdo / mluwiž yako řeči Božij. Pakli kdo posluhuge / činiž to yako z mocy / kteréž gemu Buoh dodáwá / aby we wssech wěcech Buoh byl ctěn skrze Gežu Krysta / kterémuž gest Sláwa a Cysařstwij na wěky wěkůw / Amen.

If any man speake / let him talke as the words of God. If any man minister / let him do it as of the abilitie which God ministreth / that God in all things may be glorified through Jesus Christ / to whome is prayse and dominion for euer / and euer / Amen.

Der som nogen taler / at hand skal tale det som Guds ord. Der som nogen haffuer it Embede / at hand det skal gøre aff den formue / som Gud giffuer / paa det at Gud kand prisis i alle ting / formedelst Jhesum Christum / Huilcken vere ære oc vold fra euighed til euighed / Amen.

Jeśli kto mowi / niechay mowi jáko powieśći Boże / jeśli kto posługuie / niech to czyni jáko z mocy ktorey Bog do dawa áby we wszem był Bog chwalon przez Jezusá Krystusá / ktoremu jest chwałá y moc ná wieki wiekow / Amen.

12. Charissimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quasi novi aliquid vobis contingat.

12. Jr lieben / lasset euch die hitze / so euch begegnet / nicht befrembden / die euch widerfehret / daß jhr versuchet werdet / als widerführe euch etwas seltzams.

12. Naymilegssj / nediwte se / gestliže skrze trápenij zkussenij býwáte / yakoby se wám něco nowého přihodilo:

Dearely beloued / thinke it not sträge concerning the firie triall / which is among you to proue you / as though some strange thing were come vnto you.

J elskelige / lader den hede som eder tilslaaer icke agte eder fremmede / huilcken eder vederfaris / at i skulle proffuis / lige som eder skede noget vnderligt.

Namileyszy nie trwożćie sobą dla onego doświádczenia ktore sie w was przez ogień dźieie ku doznániu wászemu / jákoby sie wam co dźiwnego przydawało.

13. Sed communicantes Christi passionibus, gaudete, ut & in revelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes.

13. Sondern frewet euch / daß jhr mit Christo leidet / auff das jhr auch zur zeit der offenbarung seiner Herrligkeit frewde vnnd wonne haben möget.

13. Ale magijce účastenstwij s vtrpenijm Krystowým radugte se / abysste při zgewenij sláwy geho radowali se weselijce se.

But reioyce / in asmuch as yee are partakers of Christes sufferings / that when his glorie shall appeare / ye may be glad and reioyce.

Men glæder eder / at i lide met Christo / Paa det / at i oc skulle haffue glæde oc frygd i hans Herligheds obenbarelsis tid.

Owszem w tym iż jesteśćie vczestniki vćisków Krystusowych / weselćie sie ábyśćie też gdy sie okáże chwałá jego vweselili sie z rádośćia.

ד | ד | δ.

14 ואן מתחסדין אנתון
על אפי שמה דמשיחא
טוביכון דרוחא משבחתא
דאלהא מתתניחא
עליכון (באילין גיר
מתחסד ובכון משתבח)

Se voi sete ingiuriati per cagione del nome di Christo, voi sete beati: percioche lo Spirito de la gloria, e di Dio riposa sopra di voi, ilquale quanto a loro è ben bastemmiato: ma quanto à voi è glorificato.

14 אם תחרפו על-שם המשיח
אשריכם כי-רוח הכבוד ורוח
אלהים נחה עליכם כי-באלה
נחרף ובכם מכבד הוא:

Si soys vituperados en Nombre del Christo, soys bienauenturados: porque la gloria, y el Espiritu de Dios reposa sobre vosotros. Cierto segun ellos el es blasphemado, mas segun vosotros es glorificado.

14. Εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μακάριοι· ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπέπαυται. κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται, κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται.

Si on vous dit iniures au nom de Christ vous estes bien-heureux: car l'Esprit de gloire & de Dieu repose sur vous, lequel quant à eux est blasphemé, mais quant à vous est glorifié.

15 בלחוד לא אנש מנכון
איך קטולא או איך גנבא
או איך עבד בישתא (או
איך דרגג קשישותא
דאחרינא) נהוא חאש:

Nissun di voi patisca come homicida, ò ladro, ò malfattore, ò appetitore de le cose altrui.

15 ואל יענה איש מכם כמו
רוצח או גנב או-פועל עול או-
כמבקש כהנת אחר להתרומם
על-אדניו בצדון:

Ansi que no sea ninguno de vosotros afligido como homicida, ò ladron, ò malhechor, ò cobdicioso de los bienes agenos.

15. Μὴ γάρ τις ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεύς, ἢ κλέπτης, ἢ κακοποιός, ἢ ὡς ἀλλοτριοεπίσκοπος.

Et de fait, que nul de vous ne souffre comme meutrier, ou larron, ou malfaiteur, ou curieux des affaires d'autrui.

16 אן דין חאש איך כ
כריסטינא לא נבהת אלא
נשבח לאלהא בה בהנא
שמא:

Ma se alcuno è afflitto come Christiano, non sene vergogni, anzi glorifichi Iddio in questa parte.

16 ואם יענה כנצרי לא-יבוש
כי-אם יכבד את-אלהים
בחלק הזה:

Pero si alguno es afligido como Christiano, no se auerguence: antes glorifique à Dios en esta parte.

16. Εἰ δὲ ὡς χριστιανός, μὴ αἰσχυνέσθω· δοξαζέτω δὲ τὸν θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ.

Mais si quelcun souffre come Chrestien, qu'il ne le prene point à honte; ains qu'il glorifie Dieu en cest endroit.

17 מטול דזבנא הו
דנשרא דינא מן ביתה ד
דאלהא אן דין מנן משרא
אידא הי חרתא דאילין
דלא מתתפיסין לסברתה
דאלהא:

Conciosia cosa ch'egli è il tempo ch'el giuditio comincı da la casa di dio: e se primamente incomincia da noi, qual sarà la fine di coloro, che son rebelli à l'Euangelio di Dio?

17 כי-יש-עת-להחל משפט
מבית אלהים ואם בראשונה
ממנו מה יהיה סופם אשר לא
מאמינים בבשורת אלהים:

Porque tambien ya es tiempo que el juyzio comiençe de la casa de Dios, y si primero comiença de nosotros, que fin sera el de aquellos que no obedecen àl Euangelio de Dios.

17. Ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ θεοῦ εὐαγγελίῳ;

Car il est temps aussi que le iugement comence par la maison de Dieu: & s'il commence premierement par nous, quelle sera la fin de ceux qui n'obeissent point à l'Euangile de Dieu?

18 ואן זדיקא למחסן
חיא רשיעא וחטיא איכא
משתכח:

E se il giusto a gran pena si salua, doue comparirà l'impio e il peccatore?

18 הן צדיק בארץ ישלם אף-
כי-רשע וחוטא:

Y si el justo es difficultosamente saluo, adonde parecerá el infiel y el pecador?

18. Καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται;

Et si le iuste est difficilement sauué, où comparoistra le meschant & le pecheur?

19 מטול הנא אילין דחשין
איך צביניה דאלהא נגעלון
לה נפשתהון בעבדא
שפירא איך דלברויא
מהימנא:

Per tanto quelli che patiscono per la volontà di Dio, raccomandingli l'anime loro, come à quello che n'è fedel creatore, col ben fare.

19 לכן כל-אשר מענים כרצון
אלהים איך לבורא נאמן יפקידו
את-נפשם במעשים טובים:

Y por esso losque son afligidos segun la voluntad de Dios, encomiendenle sus animas, como à fiel possessor, haziendo bien.

19. Ὥστε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὡς πιστῷ κτίστῃ παρατιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς ἑαυτῶν ἐν ἀγαθοποιΐᾳ.

Que ceux-la donc aussi qui souffrēt par la volonté de Dieu, lui recommandent leurs ames, comme au fidele Createur, en bien faisant.

CAP. IIII.

14. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis: quoniam quod est honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui est eius Spiritus: super vos requiescet (*Iuxta ipsos quidem maledictis afficitur, iuxta vos autem glorificatur.*)

If ye bee rayled vpon for the Name of Christ, blessed are ye: for the Spirit of glorie, and of God resteth vpon you: which on their part is euill spoken of, but on your part is glorified.

15. Nemo autem vestrûm patiatur ut homicida, aut fur aut maledicus, aut alienorum appetitor.

But let none of you suffer as a murtherer, or as a thiefe, or an euill doer, or as a busie bodie in other mens matters

16. Si autem ut Christianus: non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine.

But if any man suffer as a Christian, let him not bee ashamed: but let him glorifie God in this behalfe.

17. Quoniam tempus est, ut incipiat iudicium à domo Dei. Si autem primùm à nobis: quis finis eorum qui non credunt Dei Evangelio?

For the time is come, that iudgement must beginne at the house of God. If it first begin at vs, what shal the end be of them which obey not the Gospell of God?

18. Et si iustus vix salvabitur: impius & peccator ubi parebunt?

And if the righteous scarcely be saued, where shal the vngodly and the sinner appeare?

19 Itaque & hi qui patiuntur secundùm voluntatem Dei: fideli creatori commendent animas suas in benefactis.

Wherefore let them that suffer according to the will of God, commit their soules to him in well doing, as vnto a faithfull Creator.

Das IIII. Kapitel.

14. Selig seydt jhr / wenn jhr geschmächt werdet über dem Namen Christi / denn der Geist / der ein Geist der Herrligkeit vnd Gottes ist / ruhet auff euch. Bey jhnen ist er verlästert / aber bey euch ist er gepreiset.

Salige ere i / naar som'i bespaattis for Christi naffn / Thi den Aand / som er Herligheds oc Guds Aand / huilis paa eder. Hand bespaattis hoss dem / men hand prisis hoss eder.

15. Niemand aber vnter euch leide als ein Mörder oder Dieb / oder übelthäter / oder der inn ein frembd Ampt greiffet.

Ingen iblant eder lide som en Mordere eller Tyff / eller Misdedere / eller som den der trenger sig i it fremmet Embede.

16. Leidet er aber als ein Christ / so schäme er sich nicht / er ehre aber Gott in solchem fall.

Men lider hand som en Christen / da skal hand icke skamme sig / men hand skal ære Gud i den maade.

17. Denn es ist zeit / daß anfahe das gerichte an dem Hause Gottes. So aber zu erst an vns / was wils für ein ende werden mit denen / die dem Evangelio Gottes nicht glauben?

Thi det er tid / at Dommen skal begynde paa Guds huss. Men begyndis hand forst paa oss / Huad ende vil det da faa met dem / som icke tro Guds Euangelio?

18. Vnnd so der Gerechte kaum erhalten wirdt / wo wil der Gottlose vnd Sünder erscheinen.

Oc der som den Retferdige neppelige bliffuer beuaret / Huor vil den vgudelige oc Syndere obenbaris.

19. Darumb welche da leiden nach Gottes willen / die sollen jm jre seelen befehlen / als dem trewen Schöpffer in guten wercken.

Der faare / huilcke som lide effter Guds ville / de skulle befale hannem deris Siele / som den trofaste Skaberei gode Gerninger.

Kapitola IIII.

14. Trpijteli pohaněnij pro Gmeno Pána Gezu Krysta / Blahoslawenij budete: Neb to co gest cti / a sláwy / y mocy Božij / a ten kterýž gest Duch geho / nad wámi odpočijwá. (z strany gich zagisté rauhánij se gemu děge / ale z strany wašſi oslowán býwá.)

Jesli bywacie sromoceni w imie Krystusowe / blogosławieni iesteście / abowiem duch chwały y Boży odpoczywa nád wami / ktory wedle nich bywa bluźnion / ále wedle was iest wielbion.

15. Žádný pak z wás netrp yako wražedlnijk aneb Zloděg / aneb yako zlolayce / aneb ten kterýž gest žádostiwý cyzých wěcý.

Zátym niech żaden z was nie cierpi iáko mężoboycá abo złodziey / ábo złoczyńcá / ábo iáko ten ktory się wtraca w cudze rzeczy.

16. Pakli kdo trpij yako Křestian / nestydiž se / ale welebiž Boha z toho.

Ale iesli iáko Krześciánin / niech się nie sroma / owszem niech chwali Bogá w tey mierze.

17. Neboť gest čas aby se saud začal od Domu Božijho. A poněwadž nayprw od nás / kterýž pak bude konec těch kteřijž newěřij Ewangelium Božijmu?

Abowiem czás iest áby się sąd począł od domu Bożego / á iesli naprzód poczyna się od nas / ktoryż koniec będzie tych co nie są posłusznymi Ewánieliey Bożey?

18. A poněwádž zagisté Sprawedliwý ledwa spasen bude / bezbožný pak a hřijšný kde se / okaže

A iesli sprawiedliwy ledwie bywa záchowan / niepobożny y grzeszny gdzież się okaże?

19. A protož y ti kteřijž trpij wedle wuole Božij / wěrnému Stwořiteli ať poraučegij Duše swé w dobrých činech.

A ták ci ktorzy cierpią wedle woley Bożey / niech dobrze czyniąc iemu porucza dusze swe / iáko stworzycielowi wiernemu.

ה

1 בָּעֵא אֱנָא דֵּין מֶן ק
קַשִּׁישֵׁא דְּאִית בְּכוּן · אֱנָא
קַשִּׁישָׁא חַבְרְכוּן וְסָהֲדָא
דְּחַשּׁוֹהִי דַּמְשִׁיחָא וש
וְשׁוּתָּפָא דְּשׁוּבְחֵה הָו
דַּעֲתִיד דְּנֶתְגְּלֵא׃

Io prego i Seniori che son tra voi, come quello che sono Seniore insieme con loro, e testimonio de l'afflittioni di Christo, e partecipe de la gloria che si dee riuelare.

ה

1 לַזְּקֵנִים אֲשֶׁר בָּכֶם מִתְחַנֵּן
אֲנִי זָקֵן כְּעֶרְכְּכֶם וְעֵד תַּמְרוּרֵי
הַמָּשִׁיחַ וְחָבֵר לַכָּבוֹד אֲשֶׁר עָתִיד
לְהִגָּלוֹת׃

Yo ruego à los Ancianos que estan entre vosotros, yo Anciano tābien con ellos, y testigo de las afliciones de Christo, que soy tambien participante de la gloria que ha de ser reuelada.

ΚΕΦΑΛ. ε'.

Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ ὡς συμπρεσβύτερος, καὶ μάρτυς τῶν τοῦ χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός.

Ie prie les Anciens qui sont entre vous, moi qui suis Ancien auec eux, & tesmoin des souffrances de Christ : & qui suis aussi participant de la gloire laquelle doit estre reuelee :

2 רְעַו מַרְעִיתָא דַּאלָהָא
דְּמַשְׁלְמָא לְכוּן וַסְעוּרוּ
רוּחָנָאִית לָא בַּקְטִירָא
אֶלָּא בִּצְבְיָנָא לָא בְּיוּתְרָנָא
טַנְפָא אֶלָּא מֶן כֻּלֵּה ל
לֶבְּכוּן׃

Pascete il gregge di Christo quanto per voi si puo, hauendone cura, non gia sforzatamente, ma volontariamente: non per dishonesto guadagno, ma con pronto animo.

2 רְעוּ אֶת־עֵדֶר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר
בָּכֶם לְהַבִּיט לִרְאוֹת וְלִפְקֹד לֹא
בְּיָגוֹן כִּי־אִם בְּרוּחַ נְדִיבָה לֹא
לִבְצוֹעַ בֶּצַע כִּי־אִם מִכָּל־
לְבַבְכֶם׃

Apaçentad la manada del Christo quanto en vosotros es teniendo cuydado deella, no por fuerça : mas voluntariamente : no por ganancia deshonesta; sino de vn animo prompto.

2. Ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἑκουσίως, μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως.

Paissez le troupeau de Christ qui vous est commis, en prenant garde sur icelui, non point par contrainte, mais volontairement: non point pour gain deshonneste, mais d'vn prompt courage.

3 לָא אַיךְ מָרַיָּא דמ
דְּמַרְעִיתָא אֶלָּא אַיךְ
דְּתֶהְוּוּן לְהוֹן דְּמוּתָא
שַׁפִּירְתָא׃

Non come signoreggiando sopra l'heredità del Signore, ma in modo che voi siate esempij del gregge.

3 וְלֹא כְּמוֹשְׁלִים עַל־הַגּוֹרָלוֹת
כִּי־אִם הֱיוּ לָעֵדֶר לְצוּרוֹת׃

Y no como teniendo sennorio sobre las heredades del Sennor : sino detalmanera que seays dechados de la manada.

3. Μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου.

Et non point comme ayans domination sur les heritages du Seigneur, mais tellement que vous soyez pour patron du troupeau.

4 וְכַד נֶתְגְּלֵא רַב רָעַוָתָא
תְּקַבְּלוּן מֶנֵּה כְּלִילָא ד
דְּשׁוּבְחָא דְּלָא חָמֵא׃

E quando il Pastor principale apparirà, ne riportarete la corona incorruttibile de la gloria.

4 וְכַאֲשֶׁר יִגָּלֶה רֹאשׁ הָרוֹעִים
תְּקַבְּלוּ אֶת־עֲטֶרֶת הַכָּבוֹד לֹא
תִבֹשׁ׃

Y quando apareciere el gran Principe de los pastores, vosotros reccibireys la corona incorruptible de gloria.

4. Καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον.

Et quand le souuerain Pasteur apparoistra, vous receurez la couronne incorruptible de gloire.

5 וְאַנְתּוּן עַלַימֵא א
אֶשְׁתַּעְבַּדוּ לְקַשִּׁישַׁיְכוּן ו
וְאֶתְעַטְפוּ חִיצָאִירוּת מ
מַכִּיכוּת רֶעְיָנָא לְוָת
חַדָּדֵא מֶטּוּל דַּאלָהָא
סָקוּבְלָא הוּ דְּאַילֵין ד
דְּמֶתְתְּרִימִין וַלְמַכִּיכֵא
יָהֵב טַיְבוּתָא׃

Similmente voi giouani state soggetti a i piu vecchij, stando però tutti soggetti l'vno à l'altro. Vestiteui d'humiltà : percioche Iddio resiste ai superbi, e dà la gratia à gli humili.

5 וּכְמוֹ־כֵן הַנְּעָרִים הִכָּנְעוּ לִפְנֵי
הַזְּקֵנִים אַךְ כֻּלְּכֶם תִּכָּנְעוּ אִישׁ
לִפְנֵי רֵעֵהוּ וְתִלְבְּשׁוּ אֶת עֲנָוָה
כִּי־אִם הָאֱלֹהִים לַלֵּצִים הוּא
יָלִיץ וְלַעֲנָוִים יִתֶּן חֵן׃

Semejantemente los mancebos, sed subjectos à los Ancianos, de tal manera que seays todos subjetos vno à otro. Vestios de humildad de animo, porque Dios resiste à los soberuios, y da la gracia à los humildes.

5. Ὁμοίως νεώτεροι, ὑποτάγητε πρεσβυτέροις. πάντες δὲ ἀλλήλοις, ὑποτασσόμενοι τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.

Semblablement vous ieunes gens, assuiettissez-vous aux anciens, tellement que vous soyez tous suiets l'vn à l'autre : soyez parés par dedans d'humilité : pource que Dieu resiste aux orgueilleux, mais il fait grace aux humbles.

CAP. V.

SEniores ergo qui in vobis sunt obsecro, consenior & testis Christi passionum, qui & eius quæ in futuro revelanda est, gloriæ communicator.

The elders which are among you / I beseech which am also an Elder / and a witnes of the suffrings of Christ / and also a partaker of the glorie that I shall be reueiled.

2. Pascite qui in vobis est gregē Dei, providentes non coactè, sed spontaneè secundùm Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntariè.

Feede the flocke of God / which dependeth vpon you / caring for it not by constraint, but willingly: not for filthie lucre, but of a readie minde.

3. Neque ut dominantes in cleris, sed formæ facti gregis ex animo.

Not as though ye were Lords ouer Gods heritage / but that ye may be ensamples to the flocke.

4. Et cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam.

And when the chiefe shepherd shall appeare / yee shall receyue an incorruptible crowne of glorie.

5. Similiter adolescentes subditi estote senioribus. Omnes autem invicem humilitatem insinuate: quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

Likewise ye yonger / submit your selues vnto the elders / and submit your selues euery man, one to another: decke your selues inwardly in lowlinesse of mynde: for God resisteth the proude / and giueth grace to the humble.

Das V. Capitel.

DJe Eltesten / so vnter euch sind / ermahne ich / der mit Elteste vnd Zeuge der Leiden die in Christo sind / vnd theilhafftig der Herrligkeit / die offenbaret werden soll.

DE Eldste / som ere iblant eder / formaner jeg / som er en aff de eldste oc it Vidne til den pine som er i Christo / oc delactig i den Herlighed / som skal obenbaris.

2. Weidet die Herde Christi / so euch befohlen ist / vnnd sehet wol zu / nicht gezwungen / sondern williglich / nicht vmb schändliches gewinns willen / sondern von hertzen grund.

Föder Christi Hiord / som eder er befalet / oc seer vel til / Icke tuingede til / men veluillige / Icke for slem Vinding skyld / men aff hiertens grund.

3. Nicht als die übers Volck herrschen / sondern werdet Fürbilde der Herde.

Icke som de der haffue Herredøme offuer Folcket / men verer Hiordens Exempel.

4. So werdet jhr / wenn erscheinen wirdt der Ertzhirte / die vnverwelckliche Krone der ehren empfahen.

Da skulle i / naar den ypperste Hyrce obenbaris / anamme ærens Krune som icke skal visne.

5. Desselbigen gleichen / jr Jungen seyt Vnterthan den Eltesten. Allesampt seyt vntereinander vnterthan / vnd haltet vest an der Demut / denn Gott widerstehet den Hochfertigen / aber den Demütigen gibt er Gnade.

Dislige / i som ere Vnge / verer dem som Eldre ere / vnderdanisse. Verer alle sammen huer andre vnderdanige / oc holder fast ved Ydmyghed / Thi Gud staar de Hofferdige imod / Men de Ydmyge giffuer hand Naade.

Kapitola V.

STarssých pak kteřij gsau mezy wámi prosým / yá spoluStarssý a swědek Krystowých vtrpenij / kterýž gsem y včastnijkem sláwy / která se má w čafu budaucým zgewiti.

PRoszę stárszych którzy są miedzy wámi / którym też y ia iestem stárszym / y świádkiem vćiskow Krystusowych / y vczestnikiem chwały która ma być obiáwioná.

2. Abyšte pásli stádo Božij kteréž mezy wámi gest / opatrugijce ge ne bezděky / ale s dobrau myslij wedlé Boha: ani pro mrzký zysk / ale dobrowolně:

Paśćie trzodę która przy was iest / mátaiąc ią ná pieczy / nie z przymuszenia ále dobrowolnie / nie sprosnośćie zysku szukaiąc / ále vprzeymem sercem.

3. Ani také yako panugijce nad lidem oddaným Bohu / ale gsauce včinkni přijkladem stádu z vpřijmného vmysla.

Ani iáko pánuiąc nád dziedźictwem Bożym / ále iáko bedąc przykłády trzodźie.

4. A když se okáže Knijže pastýřuow / wezmete Korunu Slawy neporussytedlnau.

A gdy się okaże ono Kśiążę pásterzow / odnieśiećie korone chwały która nie więdnieie.

5. Též také Mládency / buďte poddáni Starssým / a také wssyčkni pokoru wespolek vkazugte / neb Buoh pyssným se protiwij / ale pokorným dáwá Milost.

Thákże młodszy bądźćie posłuszni stárszym / áby wszyscy iedni drugim byli poddáni / pokorą bądźćie we wnątrz ochedożeni / ábowiem Bog pysznym się sprzećiwia / á pokornym dáwá łáskę.

ה

6 אתמככו הכיל תחית
אידה תקיפתא דאלהא
דהי תרימכון בזבנא ד
דזדק:

Humiliateui dunque sotto la potente mano di Dio, accioch'egli vi esalti quando sia tempo.

7 וצפתכון כלה שדו על
אלהא דהו בטיל ליה
עליכון:

Rimettendo ogni vostra cura in lui, percioch'egli ha cura di voi.

8 אתתעירו ועהדו מטול
דבעל דבבכון סטנא איך
אריא נהם ומהלך ובעא
דלמנו יבלע:

Siate sobrij e vigilanti, percioche il diauolo vostro auuersario, come vn leone ruggente, vi camina intorno, cercando di diuorar qualcuno.

9 קומו הכיל לקובלה כד
משררין אנתון בהימנותא
ודעו דאף על אחיכון דב
דבעלמא הנון הלין חשא
ערצין:

A cui fate resistentia stando fermi ne la fede: sapendo che le medesime afflittioni s'adempieno ne la compagnia de vostri fratelli che è nel mondo.

10 אלהא דין דטיבותא
הו דקרן לשובחה דלעלם
ביד ישוע משיחא הו
דיהב לן כד נסיבר הלין
אולצנא ועוירא דנתחזר
ונשתרר ונתקים בה לעלם:

Hor l'Iddio d'ogni gratia, ilqual ci ha chiamati à la sua eterna gloria in Christo IESV, poi ch'hauerete alquanto patito, esso vi faccia perfetti, vi confermi, fortifichi, e stabilisca.

11 דלה שובחא ואוחדנא
ואיקרא לעלם עלמין
אמין:

A lui sia gloria & imperio in tutti i secoli, Amen.

ה

6 לכן הכנעו תחת גבורת יד־
אלהים למען־יגביה אתכם
בעתו:

Humillaos pues debaxo de la poderosa mano de Dios: paraque el hos ensalce quando fuere tiempo:

7 השליכו את־יהבכם על־
יהוה והוא יכלכלכם:

Echando toda vuestra solicitud enel: porque el tiene cuydado de vosotros.

8 התעוררו שקדו כי־אויבכם
השטן מתהלך כאריה שואג
ומבקש את־מי־יבלע:

Sed templados y velad: porque vuestro aduersario el Diablo anda como leon bramando enderredor de vosotros, buscando alguno que trague:

9 אשר עליו קומו נועזים
באמונה וידעתם כי־חרוני יהוה
ובעותיו כאלה עברו על־חברי
אחותכם אשר בארץ וצמתותום
לכלות:

Alqual resistid firmes en la fe, sabiendo que las mismas afliciones han de ser cumplidas en la compannia de vuestros hermanos que estan enel mundo.

10 ואלהי־כל־חסד ורחמים
אשר קראכם לכבוד עולם
בישוע המשיח בענותכם מעט
מעט הוא יכוננכם לסעד לחזק
לאמץ ליסוד:

Mas el Dios de toda gracia que nos ha llamado à su gloria eterna por Iesus el Christo, despues que vuierdes vn poco de tiempo padecido, el mismo hos perficione, confirme, corrobôre, y establezca.

11 ולו הכבוד והגבורה לעולמי
עולמים אמן:

A el sea gloria, y imperio para siempre, Amen.

ε.

6. Ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ.

Humiliez vous donc sous la puissante main de Dieu, afin qu'il vous esleuë quand il sera temps:

7. Πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρρίψαντες ἐπ' αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν.

Deschargeans tout vostre souci sur lui: car il a soin de vous.

8. Νήψατε, γρηγορήσατε· ὅτι ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος, περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίῃ.

Soyez sobres, & veillez: d'autant que vostre aduersaire de diable chemine comme vn lion rugissant à l'entour de vous cerchant qui il pourra engloutir.

9. ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι.

Auquel il vous faut resister, estans fermes en la foy, sachans que les mesmes souffrances s'accomplissent en la compagnie de vos freres qui est par le monde.

10. Ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος ὁ καλέσας ὑμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὀλίγον παθόντας, αὐτὸς καταρτίσαι ὑμᾶς, στηρίξαι, σθενώσαι, θεμελιώσαι.

Or le Dieu de toute grace qui nous a appelés à sa gloire eternelle en Iesus Christ, apres que nous aurons vn peu souffert, vous parface, affermisse, fortifie, & establisse.

11. Αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

A lui soit gloire & force au siecle des siecles, Amen.

6. Humili-

CAP. V.

6. Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis.

Humble your selues therefore vnder the mightie hande of God/ that hee may exalt you in due time.

7. Omnem solicitudinem vestram proiicientes in eum quoniam ipsi cura est de vobis.

Cast all your care on him: for he careth for you.

8. Sobrii estote & vigilate: quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret.

Be sober and watch: for your aduersarie the deuill as a roaring lyon walketh about / seeking whom he may deuoure.

9. Cui resistite fortes in fide: scientes eandem passionem ei quæ in mundo est, vestræ fraternitati fieri.

Whome resist stedfast in the faith/knowing that the same afflictions are accomplished in your brethren/ which are in the worlde.

10. Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque.

And the God of all grace / which hath called vs vnto his eternall glorie by Christ Jesus/ after that wee haue suffered a litle/make you perfect/confirme/ strenghten and stablish you.

11. Ipsi gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

To him be glorie and dominion for euer and euer/ Amen.

Das V. Capitel.

6. So demütiget euch nun vnter die gewaltige hand Gottes / daß er euch erhöhe zu seiner zeit.

Saa ydmyger eder nu/onder Guds veldige haand/ at hand skal ophøye eder i sin tid.

7. Alle euer sorge werffet auff jhn/ denn er sorget für euch.

Kaster al eders sorg paa hannem/thi hand sørger for eder.

8. Seyt nüchtern vnd wachet/denn ewer Widersacher der Teufel gehet vmbher/wie ein brüllender Löwe/vnd suchet/ welchen er verschlinge.

Verer ædru oc vaager/ thi eders Modstandere Dieffuelen gaar omkring/ lige som en brølende Løwe/ oc søger effter den hand kand opsluge.

9. Dem widerstehet vest im glauben / vnd wisset / daß eben dieselbigen Leiden über euer Brüder in der Welt gehen.

Staar hannem imod/ oc verer faste i Troen/ Oc vider/ at lige den samme pine gaar eders Brødre offuer i Verden.

10. Der Gott aber aller Gnade/der vnns beruffen hat zu seiner ewigen Herrligkeit/in Christo Jesu/ derselbige wird euch / die jr eine kleine zeit leidet/ vollbereiten/ stercken/ krefftigen/ gründen.

Men al Naadis Gud / som kallede oss til sin euige Herlighed/ i Christo Jhesu / hand skal fuldkommelige berege / styrcke / bekreffte / oc grundfeste eder / som lide en liden tid.

11. Demselbigen sey ehre vnd macht/ von ewigkeit zu ewigkeit/ Amen.

Den samme vere ære oc Mact fra euighed til euighed / Amen.

Kapitola V.

6. A protož se kořte pad mocnau Ruku Božij/ ať wás powyšsy w den nawsstijwenij.

Badźćie thedy vpokorzeni pod mocną ręką Bożą/ áby was czásu swego wywyższył.

7. Wssecko pečowánij wasse wzložijce na něho/ neboť on má péči o wás.

Wszytko stáránie wáśe nań kłádąc/ abowiem sie on o was stara.

8. Buďtež střijzliwij a bděte/ neb protiwnjk wáss Diábel yako Lew řwa obcházy/ hledage kohoby sežral.

Badźćie trzeźwi/ czuyćie/ ábowiem przećiwnik wáß dyabeł iáko lew ryczac szuka kogoby pożarł.

9. Kterémužto odpijrayte sylnij gsauce w Wijře: wědauce to/ že též trápenij snássegij Bratřij wassy/ kteřijž po wssem Swětě gsau.

Ktoremu sie sprzećiwiayćie mocni przez wiárę/ wiedząc iż thyż ućiski bywáłą wypełnione od bráciey wáßey ktorzy są ná świećie.

10. Buoh pak wsseliké milosti/ kterýž gest powolal nás k wěčné Sláwě své w Krystu Gežijssy/ ať maličko něco potrpj me/ onť dokoná/ vtwrdij y vpewnij.

Ale Bog weßelákiey łáski/ ktory wezwał nas ku wieczney swey chwale w Krystusie Jezusie máluczko vtrapione/ ten niech nas vczyni doskonałymi/ niech vtwierdzą/ vmacnia/ y vgruntuie.

11. Gemuž buď Sláwa a Cžsařstwij na wěky wěkuow/ Amen.

Jemu chwałá y moc ná wieki wiekow/ Amen.

ה

12 הָלֵין זְעוּרְיָתָא אֵיךְ דְּסָבַר אֲנָא כְּתְבֵת לְכוֹן בְּיַד סִילְוָנוּס אַחָא מְהַימְנָא וּמְפִיס אֲנָא וְסָהֵד אֲנָא דְּהָדָא הִי טַיְבוּתָא שְׁרִירְתָא דַּאלָהָא הָדָא דְּקָיְמִין אַנְתּוּן בָּהּ׃

Per Siluano che v'è, secondo ch'io stimo, fedel fratello, v'ho scritto breuemente, esortandoui, e testificandoui questa esser la vera gratia di Dio, ne laqual voi state,

13 שָׁאֲלָא שְׁלָמְכוֹן עִדְתָּא גְּבִיתָא דְּבְבָבֶל וּמַרְקוֹס בְּרִי׃

La Chiesa che è in Babilonia, insieme con voi eletta, vi saluta, e Marco mio figliuolo.

14 שַׁאֲלוּ שְׁלָמָא חַד לְחַד בְּנוּשָׁקְתָא קַדִּישְׁתָא שְׁלָמָא עַם כֻּלְכוֹן אִילֵין דִּבְמְשִׁיחָא אִנּוּן אַמִּין׃

Salutateui l'vn l'altro col bacio de la charità. Pace sia à tutti quanti voi che sete in Christo IESV. Amen.

שְׁלֶמַת אִגַּרְתָּא דְּפֶטְרוֹס שְׁלִיחָא׃

ה

12 בְּיַד סִלְוָנוּס אָחִינוּ נֶאֱמָן כְּמוֹ חוֹשֵׁב אָנֹכִי בִּמְעַט כָּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם מִתְחַנֵּן מֵעִיד וּמִתְוַדֶּה אֲנִי כִּי זֹאת הִיא תְּחִנַּת אֱמֶת אֱלֹהִים אֲשֶׁר קַמְתֶּם בָּהּ׃

Por Syluano que hos es, segun yo pienso, hermano fiel, hos he escripto breuemente, amonestandohos, y testificando hos que esta es la verdadera gracia de Dios, en la qual estays.

13 שֹׁאֵלָה לִשְׁלוֹמְכֶם עֲדַת הַבְּחִירִים אֲשֶׁר בְּבָבֶל וּמַרְקוֹס בְּנִי׃

La Yglesia que esta en Babylonia, juntamente elegida con vosotros, se hos encomienda, y Marco mi hijo.

14 שַׁאֲלוּ לִשְׁלוֹם אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ בִּנְשִׁיקַת הָאַהֲבָה שָׁלוֹם לָכֶם כֻּלְּכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אָמֵן׃

Saludâhos vnos à otros con beso de charidad. Paz sea con todos vosotros losque estays en Iesus el Christo, Amen.

תם ונשלם

έ.

12. Διὰ σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογίζομαι, δι᾽ ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ εἰς ἣν ἑστήκατε.

Ie vous ai escrit brieuement par Siluain nostre frere, qui vous est fidele, comme i'estime, vous exhortant, & tesmoignant, que c'est la vraye grace de Dieu, en laquelle vous estes.

13. Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτὴ, καὶ μάρκος ὁ υἱός μου.

L'Eglise qui est en Babylone, esleuë ensemble auec vous, & Marc mon fils vous saluent.

14. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγάπης. εἰρήνη ὑμῖν πᾶσι τοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἀμήν.

Saluez l'vn l'autre d'vn baiser de charité. Paix soit à vous tous qui estes en Iesus Christ, Amen.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. V.

12. Per Sylvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitror, breviter scripsi: obsecrans & contestans hanc esse veram gratiam Dei, in qua statis.

By Sylvanus a faythfull brother unto you, as I suppose, have I written briefly, exhorting and testifying how that this is the true grace of God, wherein ye stand.

13. Salutat vos ecclesia, quæ est in Babylone, coëlecta, & Marcus filius meus.

The Church that is at Babylon elected together with you, saluteth you, & Marcus my sonne.

14. Salutate invicem in osculo sancto. Gratia vobis omnibus qui estis in Christo Iesu, Amen.

Greete ye one another with the kisse of love. Peace be with you all which are in Christ Jesus, Amen.

FINIS.

Das V. Capitel.

12. Durch ewren trewen Bruder Silvanum, als ich achte, hab ich euch ein wenig geschrieben, zu ermanen und zu bezeugen, daß das die rechte Gnade Gottes ist, darinnen jr stehet.

Formedelst eders trofaste broder Silvanum, som jeg acter, screff jeg eder lidet til at formane oc at vidne, At det er den rette Guds Naade, som i staa udi.

13. Es grüssen euch die, die sampt euch außerwehlet sind zu Babylonia, und mein Sohn Marcus.

De hilse eder, som ere udvalde met eder i Babylonia, oc min søn Marcus.

10. Grüsset euch untereinander mit dem Kuß der Liebe. Fride sey mit allen, die in Christo Jesu sind, Amen.

Hilser eder indbyrdis met kærligheds kyss. Fred vere met alle dem, som er i Christo Jhesu. AMEN.

Ende der ersten Epistel S. Petri.

Kapitola V.

12. Po Sylwanowi wěrném Bratru psal gsem wám, mám za to, krátce, s prosbau napomijnage a swědectwij wydáwage, že tato gest prawá milost Božij, w kterěž stogite.

Pisałem wam ná krotce przez Sylwaná wiernego brátha, iáko rozumiem, nápominátac was y świádcżac, iż tá iest prawdźiwa łáská Boża w ktorey stoicie.

13. Pozdrawuge wás Cýrkew kteraž gest w Babiloně, aukastnice wywolenij wassého:

Kośćioł ktory iest w Bábilonie społecżnie wybrány z wámi pozdrawia was, y Marek syn moy.

14. A Marek Syn muog. Pozdrawuogtež sebe wespolek polijbenijm Swatým Milost wám wssem kteřij gste w Krystu Gežijssy, Amen.

Pozdrawiaycie ieden drugiego pocáłowániem miłośći. Pokoy wam wszytkim ktorzy iesteśćie w Krystuśie Jezuśie, Amen.

Skonáwá se Prwni Kanonyka S° Petra.

EPISTOLA
S. PETRI,
SECVNDA.

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דבטרוס שליחא
דתרתין :

קפלאון א

ש מעון כיפא עבדא
ושליחא דישוע
משיחא להנון
דהכנת לו קבלו הימנותא
בזדיקותא דאלהן ומחינן
ישוע משיחא :

SIMON Pietro seruo & Apostolo di IESV Christo, à quelli che hanno conseguita fede d'vn egual pregio con essonoi, per la giustitia del nostro Iddio e Saluator IESV Christo.

2 טיבותא ושלמא נסגא
לותכון בידעתא דאלהא
וישוע מרן :

La gratia e la pace vi sia moltiplicatane la cognition di Dio e del nostro Signor IESV.

3 איך כל מדם עם חילה
ואלהותה לחיא דאלהא
ודחלתא נתל לן בידעתה
דקרן בשובחא ובחילא :

Si come la sua Diuina potentia ci ha donate tutte le cose che appartengono a la vita & a la pietà per la cognitione di colui che ci ha chiamati per la sua gloria e virtù.

4 דבה מוהבתא טבתא
ומשתפליתא מן אלהא
אתיהבי לן דבהון תהוון
שותפא לכינא דאלהא
למערק מן עבדותא
דחבלא דברגתא בישתא
בעלמא :

Per lequali ci sono state donate le grandissime e pretiose promesse accioche per queste voi fuste fatti partecipi de la natura diuina, ritraendoui voi da la corruttione che è nel mondo per la concupiscentia.

5 ובהדא בעמלא
ובלאותא בלליא וביממא
תלאון דתהוון באמינתכון
חילא בחילא מדעא :

E voi mettendo in questo istesso ogni diligentia, aggiungete con la vostra fede virtù, e con la virtù, scientia.

השליח כלילה שנית :

א

ש מעון כיפה עבד ושליח
ישוע המשיח לאשר לקחו
כיקר גורלנו את־אמונה בצדקת
אלהינו ומושיענו ישוע המשיח :

SIMON Pedro sieruo y Apostol de Iesus el Christo, à losque aueys alcançado fe igualmente preciosa con nosotros en la justicia de nuestro Dios y Saluador Iesus el Christo.

2 תחנה לכם ושלום למרבה
בדעת אלהים וישוע המשיח
אדנינו :

Gracia y paz hos sea multiplicada enel conocimiento de Dios y de nuestro Sennor Iesus:

3 כאשר חנן אותנו אלהים
בכוחו כל־צרכנו לחיות וליראה
את־אלהים בדעת הקורא
אותנו בכבוד וגבורה :

Como todas las cosas que pertenecen à la vida y à la piedad, nos son dadas de su diuina potencia, por el conocimiento de alquel que nos ha llamado por su gloria y virtud.

4 אשר בם נתנו לנו בתחנה
את־הגדולות ויקרות מכל אשר
באלה תהיו חברי טבע אלהים
לנוס מפני שחיתות התאוה
אשר בעולם :

Por las quales nos son dadas preciosas y grandisimas Promessas: paraque por ellas fuessedes hechos participantes de la naturaleza diuina, auiendo huydo de la corrupcion que està en el mundo por concupiscencia.

5 ובואת תיגעו בכל־כחכם
ובכל־מאדכם רעו ולכלכלו
חיל וגבורה באמונתכם ובחיל
וגבורה את־דעה :

Vosotros tambien poniendo toda diligencia enesto mismo, mostrad en vuestra fe virtud y en la virtud sciencia.

ΠΕΤΡΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ
καθολικὴ δευτέρα.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΣΥΜΕΩΝ πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσι πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ.

SIMEON Pierre seruiteur & Apostre de Iesus Christ, à vous qui auez obtenu foy de pareill prix auec nous par la iustice de nostre Dieu & Sauueur Iesus Christ:

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη ἐν ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Grace & paix vous soit multipliee en la cognoissance de Dieu, & de nostre Seigneur Iesus.

3. Ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς.

Comme ainsi soit que sa diuine puissance nous ait donné tout ce qui appartient à la vie & pieté par sa propre gloire & vertu:

4. Δι' ὧν τὰ μέγιστα ἡμῖν καὶ τίμια ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς.

Par lesquelles nous sont donnees les grandes & precieuses promesses, afin que par icelles vous soyez faits participans de la nature diuine, estãs eschappés de la corruption qui est au monde en conuoitise.

5. Καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ σπουδὴν πᾶσαν παρεισενέγκαντες, ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετὴν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν.

Vous donc aussi de mesme y apportans toute diligence, adioustez vertu par dessus auec vostre foy: & auec vertu science:

II. PETRI.

CAP. I.

SIMON Petrus, servus & Apostolus Iesu Christi, iis qui coæqualem nobiscum sortiti sunt fidem in iustitia Dei nostri, & Salvatoris Iesu Christi.

Simon Peter a servant & an Apostle of Jesus Christ / to you which haue obteyned like precious fayth with vs by the righteousnesse of our God and Saviour Jesus Christ.

2. Gratias vobis & pax adimpleatur in cognitione Dei Christi Iesu Domini nostri.

Grace & peace be multiplied to you/ by the knowledge of God and of Jesus our Lord.

3. Quomodo omnia nobis divinæ virtutis suæ, quæ ad vitam & pietatem, donata sunt, per cognitionem eius, qui vocavit nos propria gloria & virtute.

According as his godly power hath given unto vs all things that perteine vnto life & godlines/through the knowledge of him that hath called vs vnto glory and vertue.

4. Per quem maxima & preciosa nobis promissa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ, fugientes eius quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem.

Whereby most great/ and precious promises are given vnto vs / that by them ye should be partakers of the godly nature/ in that ye flee the corruption / which is in the world through lust.

5. Vos autem curam omnem subinferentes: ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam.

Therefore give even all diligence: thereunto: ioyne moreover vertue with your faith: and with vertue/knowledge.

2. S. Petri.

Das I. Capitel.

SJmon Petrus ein Knecht vnnd Apostel Jesu Christi. Denen die mit vns eben denselbigen theuren Glauben überkommen haben / in der Gerechtigkeit / die vnser GOTT gibt / vnnd der Heyland Jesus Christus.

SJmon Petrus/Jhesu Christi Tienere oc Apostel. Dem/som haffue lige den samme dyrebar Tro met oss/ J den Retferdighed / som vor Gud giffuer/ oc den Frelsere Jhesus Christus.

2. Gott gebe euch vil gnade vnd fride/ Durch daß erkenntniß GOttes vnd Jesu Christi vnsers HERRN.

Gud giffue eder megen Naade oc Fred / formedelst Guds oc Jhesu Christi vor HERRIS bekendelse.

3. Nach dem allerley seiner Göttlichen krafft/ was zum leben vnd Göttlichem wandel dienet / vns geschenckt ist/durch die erkenntniß/ deß/ der vns beruffen hat / durch seine herrligkeit vnd tugend.

Efterdi at hans Guddommelige Krafft/ huad som hører til Liffuit oc Gudelig omgengelse/ er oss giffuen i alle maade/ formedelst hans Bekendelse/ som oss kallede/ ved sin Herlighed oc Dygd.

4. Durch welche vns die theure vnd allergrössesten Verheissung geschencket sind/ nemlich/ daß jr durch dasselbige theilhafftig werdet der Göttlichen Natur/ so jr flihet die vergengliche lust der Welt.

Formedelst huilcke de dyrebare oc aller største Foriettelser ere oss giffne / som er/ At i der ved bliffue delactige i den Guddomelige Nature/ der som i fly Verdens forgengelige lyst.

5. So wendet allen ewren fleiß daran/ vnd reichet dar inn ewrem Glauben tugend/ vnd in der tugend bescheidenheit.

Saa gører al eders flid der til/ oc beuiser Dygdelighed i eders Tro/ oc i dygdelighed Beskedelighed.

II. S. Petra.

Kapitola I

SSymon Petr Služebnjka Apoštol Gežjsse Krysta: Těm kteřij spolu s námi rowně dosahli wijry w sprawedlnosti Boha nasseho / a Spasytele Gežjsse Krysta.

SYmeon Piotr sługá y Apostol Jezusow Krystusow/ tym ktorzy otrzymali wiárę ták kosztowna táko y my/ przez spráwiedliwość Bogá nászego/ y zbáwićielá Jezu Krystá.

2. Day wám Buoh milost a pokog / skrze poznánij Boha a Krysta Gežjsse Pána nassého:

Láská y pokoy niechay sie wam rozmnoży przez vznánie Bogá y Jezusá Páná nászego.

3. Jakž dány gsau nám wssecky wěcy Božské mocy geho k žiwotu a k pobožnosti / skrze poznánj toho / kterýž powolal nás swau wlastnij sláwau a mocý.

Gdyż Boska mocią ego wszytki rzeczy nam dáłá / ktore należą ku żywotowi y ku pobożności / przez vznánie tego ktory wezwał nas ku chwale y cnoćie.

4. Skrze kterauž welmi weliké wěcy a drahé nám zaslijbenk dal / abysste skrze to byli včiněni Božského přirozenj aučastnijcy / warugijce se porussenij té žádosti / kteráž gest na Swětě.

Z thego iż nawiecsze y nakosztownieysze obietnice nam są dárowáne/ ábyśćie sie przez thy stáli vczestniki Boskiego przyrodzenia/ vszedszy skáżenia ktore iest na świećie przez pożądliwość.

5. Protož wy wssyckni pécži přiložijce / posluhugte sobě w wassý Wijře ctnostij / a w ctnosti vměnijm:

A ku themu samemu przyłożywszy wszelákiey pilnośći/ przyłączćie cnotę z wiárą wászą / á z cnotą vmieiętność.

א

6 במדעא מכיכותא ובמכיכותא מסיברנותא ובמסיברנותא דחלתה דאלהא:

E con la scientia, temperantia, e con la temperantia, patientia, e con la patientia, pietà.

7 ובדחלתה דאלהא נהוון מלין חובא דלבא מסב באפא דמן לבא דכיא וגמירא תהוון מ מחבין חד לחד:

E con la pietà, amor fraterno, e con l'amor fraterno, charità.

8 הלין דין אין יהוון ע עמכון ותתיתרון בהון לא סריקאא ולא פארא נקימון לכון לגליניה דמרן ישוע משיחא:

Imperoche essendo queste cose in voi, & abbondandovi, elle non vi terranno otiosi, ne infruttuosi ne la cagnition del nostro Signor IESV Christo.

9 וכל מן דהלין לא יקומון לה וסמיא וחליד בעינוהי ולא מתחזא לה מדם חיא גיר נפשה ועבר וטעא דאיכנא הוה דוכיא דחטהא עתיקאא:

Ma chi non ha queste cose, è cieco, e non vede da lungi, essendosi dimenticato de la purgatione de suoi vecchij peccati.

10 מטל הנא יתיראית אחי תלאון דתחילון קר קריניכון וגביותכון הלין גיר אן עבדתון אף עב עבדיתון תארתא דכיתא תהוא לכון קדם אלהא וקדם בני נשא אמינאית:

Per laqual cosa, fratelli, studiate piu tosto di far ferma la vostra vocatione & elettione: perche facendo voi queste cose, non cadrete giamai.

11 הכנא גיר תהוה לכון מטיבא מעלנא למלכותא דמרן ומחיננ ישוע מש משיחא דלעלם:

Percioche cosi vi sarà largamente data l'entrata nel regno del nostro Signore e Saluator IESV Christo.

א

6 ובדעה להתאפק ובהתאפק את־דמיה ובדמיה את־יראת יהוה:

Y en la sciencia templança, y en la templança paciencia, y en la paciencia temor de Dios.

7 וביראת יהוה את־אחוה ובאחוה את־אהבה:

Y en el temor de Dios amor hermanable, y en el amor hermanable charidad.

8 והאלה אם יהיו לכם ויותירון לא יציבוכם נאלחים ולא בלי־פרי בהגלות אדנינו ישוע המשיח:

Porque si en vosotros ay estas cosas, y abundan, no hos dexaran estar ociosos, ni esterilles en el conocimiento de nuestro Sennor Iesus el Christo.

9 ואשר לא יעמדו עמו הדברים האלה עור הוא ותבלל אשר שכח את־טהרת חטאתיו הראשנות:

Empero el que no tiene estas cosas, es ciego, y anda tentando el camino con la mano, estando oluidado de la purgacion de sus antiguos pecados.

10 לכן אחי במאדכם תגעו להעיו ולהבחן את־קריאתכם ומבחרכם (במעשים טובים) ואם תעשו זאת־לעולם לא תגופו:

Por loqual hermanos, tanto mas trabajad de hazer, por buenas obras, firme vuestra vocacion y elecion: porque haziendo estas cosas, no caereys jamas.

11 כי־ככה בעשר יכון לכם מבוא למלכות אדנינו מושיענו ישוע המשיח לעולם:

Porque destamanera hos sera abundantemente administrada la entrada enel Reyno eterno de nuestro Sennor y Saluador Iesus el Christo.

α΄.

6. Ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν.

Et auec science, attrempance: & auec attrempance, patience: & auec patience, pieté:

7. Ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην.

Et auec pieté, amour fraternelle: & auec amour fraternelle, charité.

8. Ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρχοντα καὶ πλεονάζοντα οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπίγνωσιν.

Car si ces choses sont en vous, & y abondent, elles ne vous laisseront point oiseux, ne steriles en la cognoissance de nostre Seigneur Iesus Christ.

9. Ὧ γὰρ μὴ πάρεστι ταῦτα, τυφλός ἐστι, μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν.

Car celui en qui ces choses ne se trouuent point, est aueugle, & ne voit goutte de loin, ayant oublié la purification de ses vieux pechés.

10. Διὸ μᾶλλον, ἀδελφοί, σπουδάσατε βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι. ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ ποτε.

Pourtant, freres, estudiez-vous plustost à affermir vostre vocation & election: car en ce faisant vous ne chopperez iamais.

11. Οὕτω γὰρ πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ (σωτῆρος) Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Car par ce moyen l'entree au royaume eternel de nostre Seigneur & Sauueur Iesus Christ vous sera abondamment fornie.

CAP. I.

6. In ſcientia autem abſtinentiam, in abſtinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem.

And with knowledge/temperance: and with temperance / pacience : and with pacience/godlineſſe.

7. In pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem.

And with godlines/brotherly kindnes : and with brotherly kindnes / loue.

8. Hæc enim ſi vobiſcum adſint, & ſuperent: non vacuos, nec ſine fructu vos cõſtituent in Domini noſtri Ieſu Chriſti cognitione.

For if theſe things be among you / and abounde / they will make you that ye neither ſhall be ydle / nor vnfruitfull in the knowledge of our Lord, Jeſus Chriſt.

9. Cui enim non præſtò ſunt hæc, cæcus eſt, & manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum ſuorum delictorum.

For he that hath not theſe things/ is blind/ and cannot ſee farre of / & hath forgotten that he was purged from his olde ſinnes.

10. Quapropter fratres magis ſatagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando.

Wherefore/ brethren/ giue rather diligence to make your calling and election ſure: for if ye doe theſe things / ye ſhall neuer fall.

11. Sic enim abundanter miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini noſtri & ſalvatoris Ieſu Chriſti.

For by this meanes an entring ſhal be miniſtred vnto you abundantly into the euerlaſting kingdome of our Lorde and Sauiour Jeſus Chriſt.

Das I. Capitel.

6. Vnd in der beſcheidenheit mäſſigkeit/ vnd in der mäſſigkeit gedult/ vnd in der gedult Gottſeligkeit.

Oc i Beſkedelighed Maadelighed / oc i maadelighed Taalmodighed / oc i taalmodighed Gudelighed.

7. Vnd in der Gottſeligkeit Brüderliche liebe / vnd inn der Brüderlichen liebe gemeine liebe.

Oc i Gudelighed Broderlig kærlighed/ oc i Broderlig kærlighed almindelig kærlighed.

8. Denn wo ſolchs reichlich bey euch iſt / wirds euch nicht faul noch vnfruchtbar ſein laſſen / in der erkentniß vnſers HERRN Jeſu Chriſti.

Thi at naar ſaa dant er rigelige hoſſ eder/ da lader det eder icke bliffue lade eller vfructſommelige i vor HERRIS Jheſu Chriſti bekendelſe.

9. Welcher aber ſolches nicht hat/ der iſt blind vnd tappet mit der Hand/ vnd vergiſſet der reinigung ſeiner vorigen Sünde.

Men huo ſom dette icke haffuer/ hand er Blind oc treffuer met haanden/ oc forglemmer ſine fremfarne ſynders Renſelſe.

10. Darumb lieben Brüder / thut deſto mehr fleiß/ ewren beruff vnnd erwehlung feſt zu machen. Denn wo jr ſolchs thut/ werdet jr nicht ſtraucheln.

Der faar/ kære Brødre / gører diſſ mere flid / at ſtadfeſte eders kald oc Vduelelſe. Thi at gøre i dette/ da ſkulle i icke ſnuble.

11. Vnd alſo wird euch reichlich dargereichet werden / der eingang zu dem ewigen Reich vnſers HERREN vnd Heilands Jeſu Chriſti.

Oc eder ſkal ſaa rigelige giffuis / den Indgong til vor HERRIS oc Frelſeris Jheſu Chriſti euige Rige.

Kapitola I.

6 W vmẽnij pak ſkřijdmoſti: a w ſkřijdmoſti trpẽliwoſtij: w trpẽliwoſti poboʒnoſtij:

A z vmiefethnośćia ſkromnoſć/ z ſkromnoſćia ćierpliwoſć / zaſie z ćierpliwośćia poboʒnoſć.

7. W poboʒnoſti pak Bratrſkým milowánijm: a w bratrſkým milowánij poſluhugte Láſkau.

A z poboʒnośćia vprzeymoſć ku bráciey / y z vprzeymośćia ku bráciey miłoſć.

8. Nebo budaulik s wámi ty to wẽcy/ budaulik v wás překyſſowati/ ne prázdnij ani bez vžitku poſtaweni budete w poznánij Pána naſſeho Geʒijſſe Kryſta.

Abowiem gdy ty rzeczy w was ſą y obfituią/ nie czynią was proʒnymi áni niepoʒytheczʒnymi ku poznániu Páná naſzego Jezu Kryſta.

9. Kdoʒ pak koli těch wẽcy nemá/ ſlepý geſt/ a rukau makage/ a nemage w pamẽti očiſtẽnij ſwých ſtarých hřijchuow.

Bo ktory tych rzeczy nie ma/ then ieſt ſlepy z daleka nic nie widząc / zápámietawſzy iʒ ieſt oczyśćion od ſtárych grzechow ſwoich.

10. A protoʒ Bratřij ſnaʒte ſe na to/ abyſte dobrými ſkutky/ potwrdili adokaʒowali giſtého waſſeho powolánij y wywolenij / neb to činijce/ nebudete hřeſſyti nikdá.

A przetoʒ brácia rádſzey ſie ſtáraycie abyśćie mocne czynili weʒwánie y wybránie wáſze/ bo ieſlibyśćie thy rzeczy czynili/ nigdy ſie nie powálićie.

11. A tudy ſpuoſobij ſe wám hogný přiſtup k wẽčnému Králowſtwij/ Pána naſſeho a Spaſytele Geʒu Kryſta.

Abowiem thym ſpoſobem hoynie wam bedźie dane wśćiedo wiecznego Kroleſtwá Páná náſzego y zbáwićielá Jezuſá Kryſtuſá.

א

12 מטל הנא לא אשתלא
אמינאית למעהדותכון
עליהון דהדעין אנתון וד
דמשררין עקריכון ——
ומתקימין אנתון ——
בהימנותא הי דילפתון :

Per ilche io non lasciarò d'ammonirui sempre di queste cose, ancor che voi le sappiate, e siate confermati ne la presente verità.

13 הדא גיר כאנא סבר
אנא במא דאנא אנא
במשכנא הדא למערותכון
בעוהדנא :

Perche io stimo esser cosa giusta, fin ch'io sono in questo tabernacolo, suegliarui con ammonitione.

14 מטל אנא גיר דהשא
הוא אתקרב לי למנחו מ
מני למשכני ומרן ישוע
משיחא גלא לי :

Sapendo che in breue ho à metter giu il mio tabernacolo, sicome il nostro Signor IESV Christo m'ha significato.

15 אלא אף דין דבכל זבן
אית־לכון בתר שולמתי
למתדכרותכון במלי :

E m'ingegnarò che ancor doppo la mia morte voi possiate sempre ricordarui di queste cose.

16 לוא גיר בשועיתא
בגיהתא דסבתא שלמן
אלא אודען לכון לחילא
ולמאתיתה דמרן ישוע
משיחא חזין גיר רבותה :

Perche noi non v'habbiam notificata la potentia e la venuta del nostro Signor IESV Christo, andando dietro à fauole sofistiche: ma come quelli che habbiamo co i nostri proprij occhij veduta la sua maestà.

17 כד־מקבל גיר מן
אלהא אבון איקרא
ותשבוחתא קלא הוא מן
שמיא דאמר הנו ברי
חביבא דבה אצטבית לה :

Perch'egli riceuè da Dio Padre honore e gloria, essendoli mandata da la magnifica gloria vna tal voce, Questo è il mio Figliuol diletto, nel quale io mi son compiaciuto.

א

12 על־כן לא אנוח להזהיר
אתכם תמיד על־האלה אף
כי־יודעים אתם ומסתפחים
באמת הקמה לפניכם :

Por esto yo no dexaré siempre de amonestaros destas cosas, aunque vosotros las sepays, y esteys confirmados en la verdad presente.

13 ומחשב אני כי־צדקה היא
בהיותי במשכן הזה לעורר
אתכם בזכרון :

Porque tengo por justo, en tanto que estoy en este tabernaculo, de incitaros con amonestacion.

14 בדעתי כי־ממהר אני לשים
את־משכני מעלי איככה גם
אדנינו ישוע המשיח הגיד לי :

Sabiendo que breuemente tengo de dexar este mi tabernaculo como nuestro Seannor Iesus el Christo me ha declarado.

15 ואיגע אשר תהי־לכם סבה
אחרי צאתי להזכירכם את־
הדברים האלה :

Tambien yo procurare siempre con diligencia que despues de mi fallecimiento vosotros podays tener memoria destas cosas.

16 כי־לא באנו אחרי שנינות
מחכמות כי־אם הודענוכם
את־כח וביאת אדנינו ישוע
המשיח כי־בעינינו ראינו את־
גדלתו :

Porque nosotros no hos auemos dado á conocer la potencia, y la venida de nuestro Sennor Iesus el Christo, siguiendo fabulas por arte compuestas, sino como auiendo con nuestros propios ojos visto su Magestad.

17 בלקחו מאלהים אביו את־
כבוד והדר בבוא עליו מלמעלה
קול כזה מגדלת כבודו זה הוא
בני ידידי אשר בו רציתי :

Porque el auia recebido de Dios el Padre honrra y gloria, quando vna tal boz fue à el embiada de la manifica gloria: esté es el amado Hijo mio, en el qual yo me he agradado.

α´.

12. Διὸ οὐκ ἀμελήσω ὑμᾶς ἀεὶ ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτων, καίπερ εἰδότας, καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ παρούσῃ ἀληθείᾳ.

Parquoi ie ne ferai paresseux de vous ramenteuoir tousiours ces choses, iaçoit que vous soyez cognoissans & fondés en la verité presente.

13. Δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι, ἐφ' ὅσον εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει.

Car i'estime que c'est chose iuste, tandis que ie suis en ce tabernacle, de vous esueiller par aduertissement.

14. Εἰδὼς ὅτι ταχινή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκηνώματός μου, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς ἐδήλωσέ μοι.

Sachant que de brief i'ai á desloger de ce mien tabernacle, comme nostre Seigneur Iesus Christ mesme le m'a declaré.

15. Σπουδάσω δὲ καὶ ἑκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι.

Mais ie mettrai peine qu'apres mon departement aussi vous puissiez continuellement vous ramenteuoir ces choses.

16. Οὐ γὰρ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος.

Car nous ne vous auons point donné à cognoistre la puissance & la venue de nostre Seigneur Iesus Christ, en ensuiuant des fables artificiellement cõposees: mais comme ayans veu de nos propres yeux la maieste d'icelui.

17. Λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν, φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιᾶσδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα.

Car il auoit receu de Dieu le Pere honneur & gloire, quand vne telle voix lui fut enuoyee de la gloire magnifique. Cestui-ci est mon Fils bien-aimé, auquel i'ai prins mon bon plaisir.

CAP. I.

12. Propter quod incipiam vos ſemper commonere de his: & quidem ſcientes & confirmatos vos in præſenti veritate.

Wherefore/ I will not be negligent to put you alwayes in remembrance of theſe things/ though that ye haue knowledge / and be ſtabliſhed in the preſent trueth.

13. Iuſtum autem arbitror quam diu ſum in hoc tabernaculo ſuſcitare vos in commonitione.

For I thinke it meete as long as I am in this tabernacle / to ſtirre you vp by putting you in remembrance.

14. Certos quòd velox eſt depoſitio tabernaculi mei ſecundùm quod & Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſignificavit mihi.

Seeing I know that the time is at hand that I muſt lay downe this my tabernacle / euen as our Lorde Jeſus Chriſt hath ſhewed me.

15. Dabo autem operam & frequenter habere vos poſt obitum meum, ut horum omniũ memoriam faciatis.

I will endeuour therefore alwayes/ that ye alſo may be able to haue remembrance of theſe things after my departing.

16. Non enim indoctas fabulas ſecuti, notam fecimus vobis Domini noſtri Ieſu Chriſti virtutem & præſciẽtiam: ſed ſpeculatores facti: illius magnitudinis.

For we folowed not deceyueable fables when we opened vnto you the power/ and comming of our Lorde Jeſus Chriſt / but with our eyes we ſawe his maieſtie.

17. Accipiens enim à Deo Patre honorem & gloriam, voce delapſa ad eum huiuſcemodi à magnifica gloria, Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi cõplacui, ipſum audite.

For he receyued of God the Father honour and glorie/ whẽ there came ſuch a voyce to him from the excellent glorie/ This is my beloued Sonne/ in whom I am well pleaſed.

Das I. Kapitel.

12. Darumb wil ichs nicht laſſen/ euch allezeit ſolches zuerinnern/ wiewol jrs wiſſet/ vnd geſtercket ſeyt/ in der gegenwertigen Warheit.

Der faare vil ieg det icke lade/ at minde eder altid paa ſaadant/ Alligeuel at i vide oc ere ſtyrckede/ i den næruerendis ſandhed.

13. Denn ich achte es billich ſein/ ſo lange ich inn diſer Hütten bin/ euch zu erwecken/ vnd erinnern.

Thi ieg acter det at vere tilbørligt/ at opuecke oc paaminde eder/ ſaa lenge ſom ieg er i denne Bolig.

14. Denn ich weiß/ daß ich meine Hütten bald ablegen muß/ wie mir denn auch vnſer HERR Jeſus Chriſtus eröffnet hat.

Thi ieg veed/ at ieg ſkal ſnarlige afflegge mi Bolig/ lige ſom oc vor HERRE Jheſus Chriſtus haffuer obenbaret mig.

15. Jch wil aber fleiß thun/ daß jhr allenthalben habt nach meinem abſcheid/ ſolchs in gedechtniß zu halten.

Oc ieg vil gøre min flid/ at i alleuegne ſkulle haffue dette i hukommelſe effter min Død.

16. Denn wir haben nicht den klugen Fabeln gefolgt/ da wir euch kunth gethan haben/ die krafft vnd zukunfft vnſers HErrn Jeſu Chriſti/ ſondern wir haben ſeine Herrligkeit ſelber geſehen.

Thi wi effterfulde icke kloge Fabel/ der wi kundgiorde eder vor HERRIS Jheſu Chriſti krafft oc tilkommelſe. Men wi haffue ſelff ſeet hans Herlighed.

17. Da er empfieng von Gott dem Vater ehre vnd preiß/ durch eine ſtimme/ die zu jhm geſchach von der groſſen Herrligkeit/ der maſſen: Diß iſt mein lieber Sohn an dem ich wolgefallen habe.

Der hand fick ære oc priſſ aff Gud Fader/ formedelſt en røſt/ ſom ſkede til hannem aff den ſtore herlighed/ i ſaa maade/ Denne er min elſkelige Søn/ i huilcken ieg haffuer behagelighed.

Kapitola I.

12. A protož budu wás wždycky napomijnati k těm wěcem/ a to zagiſté vměle y ſtworžené w přitomné prawdě.

A ták nie zániedbam was záwſze vpominác około tych rzeczy/ choć vmiejecie y potwierdzeni jeſtheſcie w terážnieyſzey prawozie.

13. Nebo to mám za ſprawedliwé dokawád gſem w tomto Stánku/ abych wás zbuzowal napomijnánijm:

Abowiem mniemam iž jeſt ſprawiedliwa rzecž/ poki jeſt w tym przybytku pobudzáć was przez nápominánie.

14. Giſt gſa/ že brzké geſt ſloženij Stánku mého/ yakož y Pán náš Gežijš Kryſtus oznámil mně.

Wiedzac iž rychło złożę then moy przybythek/ iako y Pan náſz Jezus Kryſtus mnie oznaymił.

15. Y buduk toho pilen/ abyſſte y wy po mé ſmrti čaſto na tyto wěcy zpomijnati mohli.

Ale też poſtáram ſie ábyſcie po ſzwéć u moim tych rzeczy wzmienkę czynic mogli.

16. Nebo nenáſledugijce wtipných báſnij/ známu gſme wám včinili Pána naſſeho Gežu Kryſta moc a přijtomnoſt/ ale ſpatřiwſſe přijtomnau welebnoſt ſláwy geho.

Abowiem nie oznaymiliſmy wam mocy y przyſcia Páná naſzego Jezu Kryſtá/ bawiac ſie báśniámi zmyſlonymi/ ále oglądawſzy oczymá náſzymi maieſtat tego.

17. Wzalt geſt zagiſté od Boha Otce Cžeſt y Slawu/ když ſe ſtal k němu hlas takowý od welebné Sláwy: Tentoť geſt Syn můg milý/ w kterémž mi ſe zaljbilo/ geho poſlauchayte:

Bo był wziął od Bogá Oycá cześć y chwałę/ gdy mu był przyniesion głos tákowy od wielmożney chwały: Tenći jeſt Syn moy miły ná ktorym ia przeſtawam.

א

18 וְקָלָא הָדֵא שְׁמַעַן דְּהוָא מִן־שְׁמַיָּא כַּד הְוַין עַמֵּה בְּטוּרָא קַדִּישָׁא׃

E noi vdimo queſta voce mandata dal cielo, eſſendo inſieme con lui nel ſanto monte.

19 וְאִית לַן מֶלְּתָא דנ
דַּנְבִיּוּתָא מְשַׁתַּרְרָא וְעָבְדִין
אַנְתּוּן שַׁפִּיר כַּד תֶּשְׁמְעוּן
לֵה אַיְךְ שְׁרָגָא דְּדָלֵק ו
וּמַנְהַר בְּאַתְרָא עַמְטְנָא
וַחֲשׁוּכָא עַד־מָא דְּיֶהְוֵא
יָוְמָא וְדָנַח כּוֹכְבָא
דְּנוּהְרָא בְּלֶבְּוָתְכוּן׃

Noi habbiamo etiandio la parola de Profeti piu ferma: a laquale voi fate bene di ſtare attenti, come ad vna lucerna che luce in luogo oſcuro, infin à tanto ch'el giorno riſplenda, e che la ſtella mattutina ſi leui ne voſtri cuori.

20 הָדָא דֵּין תֶּדְעוּן מֶן־
קְדָם כֹּל מֶדֶם דְּכֹל נְבִיּוּתָא
דַּכְתָבָא לָא הֲוָת מֶן
פּוּשָׁקָא דְּבַר־נָשָׁא׃

Intendendo primamente queſto, che niuna Profetia de la Scrittura è di priuata interpretatione.

21 לַית גֵּיר בְּכֹל זְבַן בִּצְבִינָא
דְּבַר־נָשָׁא אֶתָת נְבִיּוּתָא
אֶלָּא מֶן־רוּחָא דְּקוּדְשָׁא
מֶתְדַּבְּרִין מַלֶּלוּ קַדִּישִׁין בְּנַי
נָשָׁא דַּאלָהָא׃

Imperoche la Profetia non fu giamai introdotta per humana volontà: ma i ſanti huomini di Dio hanno parlato ſoſpinti da lo Spirito ſanto.

ב

1 וַהְווֹ דֵּין נְבִיֵּא דַּגָּלֵא
בְּעַמָּא אַיְכַנָּא דְּבְכוּן נֶהְוּוּן
מַלְפָּנֵא דַּגָּלֵא דְּנֶעֱלוּן
יוּלְפָּנֵא הֲרִיגֵא פַּלְגּוּתָא
וְסֶדְקָא דַאבְדָנָא וְנֶכְפְּרוּן
לְמָרְיָא דְּפַרְקְהוּן וְנֶעֱלוּן
עַל־נַפְשְׁהוּן חֲבָלָא
וְאַבְדָנָא׃

Nondimeno nel popolo vi furono ancor de falſi profeti, ſi come ancor tra voi ſaranno de falſi dottori, che introduranno copertamente de le ſette di perditione, e rinegaranno il Signor che gli ha ricomprati, tirandoſi addoſſo vna preſta ruina.

א

18 וְאוֹתוֹ הַקּוֹל אֲנַחְנוּ שָׁמַעְנוּ
כִּי־בָא מִשָּׁמַיִם בִּהְיוֹתֵנוּ עִמּוֹ
בְּהַר קָדוֹשׁ׃

Y noſotros oymos eſta boz embiada del cielo, quando eſtauamos juntamente conel enel monte ſancto.

19 וְיֵשׁ לָנוּ דְּבַר הַנְּבִיאִים רַד
עִם אֵל אֲשֶׁר תֵּיטִיבוּ לַעֲשׂוֹת
אִם תַּקְשִׁיבוּ לוֹ כְּמוֹ לַנֵּר
הַמּוֹפִיעַ בִּמְקוֹם חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת
עַד־אֲשֶׁר יָהֵל הַיּוֹם וְנָגַהּ הַנֹּגַהּ
בִּלְבוֹתֵיכֶם׃

Tenemos tambien la palabra de los Prophetas mas firme: àla qual hazeys bien de eſtar atentos como à vna candela que alumbra en lugar obſcuro, haſtaque el dia eſclarezca, y el luzero de la mannana ſalga en vueſtros coraçones.

20 וְזֹאת בָּרִאשׁוֹנָה תֵּדְעוּ כִּי־
כָל־דְּבַר הַנְּבוּאָה מֵעֲצַת בְּנֵי
אָדָם לֹא נִהְיָה׃

Entendiendo primero eſto, que ninguna Propheçia de la Eſcriptura es de particular interpretacion.

21 כִּי־בִרְצוֹן אָדָם לְעוֹלָם לֹא
יָרְדָה נְבוּאָה כִּי־אִם בִּצְלֹחַ רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם דִּבְּרוּ אַנְשֵׁי־
אֱלֹהִים הַקְּדוֹשִׁים׃

Porque la Prophecia no fue en los tiempos paſſados trayda por voluntad humana, mas los ſanctos hombres de Dios hablaron ſiendo inſpirados del Eſpititu ſancto.

ב

1 וְגַם הָיוּ נְבִיאֵי שְׁקָרִים בָּעָם
כְּמוֹ גַם בָּכֶם יִהְיוּ מְלַמְּדֵי־
שְׁקָרִים אֲשֶׁר יָבִיאוּ כְּפִירוֹת
הָאֲבַדּוֹן וִיכַחֲשׁוּ אֶת־הָאָדוֹן
אֲשֶׁר פָּדָה אוֹתָם וִימַהֲרוּ לְהָבִיא
עַל־נַפְשָׁם אֶת־אָבְדָן׃

Empero vuo tambien falſos Prophetas enel pueblo, como aurà entre voſotros falſos doctores, que introduziran encubiertamente ſectas de perdicion, y negarán àl Sennor que los reſcató, trayendo ſobre ſi meſmos acelerada perdicion.

α΄.

18. Καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχθεῖσαν, σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ.

Et nous ouïſmes ceſte voix enuoyee du ciel, eſtās auec lui en la ſaincte montagne.

19. Καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον· ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες, ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ, καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.

Nous auons auſſi la parole des Prophetes tres-ferme, à laquelle vous faites bien d'entendre, comme à vne chandelle qui eſclaire en lieu obſcur, iuſqu'à ce que le iour commence à luire, & que l'eſtoile du matin ſe leue en vos cœurs.

20. Τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς, ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται.

Si vous entendez premierement cela, que nulle prophetie de l'Eſcriture n'eſt de particuliere declaration.

21. Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι θεοῦ ἄνθρωποι.

Car la prophetie n'a point eſté iadis apportee par la volonté humaine: mais les ſaincts hommes de Dieu eſtans pouſſes du ſainct Eſprit ont parlé.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι· οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν.

Mais il y a eu auſſi des faux prophetes entre le peuple, comme il y aura pareillemēt entre vous des faux docteurs, qui introduiront couuertement des ſectes de perdition, & renieront le Seigneur qui les a rachetés, amenans ſur eux-meſmes ſoudaine perdition.

CAP. I.

18. Et hanc vocem nos audivimus de cœlo allatam, cùm essemus cum ipso in monte sancto.

And this voyce wee heard when it came from heauen / being with him in the holy mount.

19. Et habemus firmiorem propheticum sermonem: cui bene facitis attendentes quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat, & lucifer oriatur in cordibus vestris.

We haue also a most sure worde of the Prophetes / to the which ye do well that ye take heede / as vnto a light that shineth in a darke place / vntill the day dawne / & the day starre arise in your hearts.

20. Hoc primùm intelligentes quòd omnis prophetia scripturæ propria interpretatione non fit.

So that ye first know this / that no prophecie in the Scripture is of any priuate motion.

21. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia: sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.

For the prophetie came not in olde time by the will of man: but holy men of God spake as they were moued by the holie Ghost.

Das I. Capitel.

18. Vnd dise Stimme haben wir gehört vom Himmel bracht / da wir mit jhm waren / auff dem heiligen Berge.

Oc wi hørde denne røst komme aff Himmelen / der wi vaare met hannem / paa det hellige Bierg.

19. Wir haben ein vestes Prophetisch wort / vnd jr thut wol / daß jr darauff achtet / als auff ein Liecht / das da scheinet in einem tunckeln ort / biß der Tag anbreche / vnd der Morgenstern auffgehe in ewren hertzen.

Wie haffue it fast Propheteligt ord / Oc i gøre vel / at i giffue act der paa / lige som paa it Liuß der skin i en mørck sted / Jndtil Dagen kommer / oc Morgenstiernen opgaar i eders hierte.

20. Vnd das solt jhr für das erste wissen / das keine Weissagung inn der Schrifft geschicht auß eigener Außlegung.

Oc det skulle i vide for det første / At der skeer ingen Prophecie i Scrifften aff egen vdlegelse.

21. Denn es ist noch nie keine weissagung auß Menschlichem willen herfürbracht / sondern die heiligen Menschen Gottes haben geredt / getrieben von dem heiligen Geist.

Thi der er icke end nu nogen Prophecie kommen frem aff Mennniskelig villie / Men Guds hellige Menniske / bleffue trengde til aff den hellig Aand at tale.

Kapitola I.

18. A ten hlas my gsme slyssell possly s Nebe / když gsme byli s nim na Huoře Swaté.

A myśmy ten głos słyszeli ktory był z niebá przynieśion / bedac z nim ná gorze świetey.

19. A máme pewněgssij Proročkau řeč / kteréžto posłauchagijce / dobře činijte / yako Swijce / která swijtij w temném mijstě / až se y den zaswijtij / a Dennice wzegde w Srdcych wassich.

Ktemu mamy namocnieysze słowo prorockie / ktorego pilnujac dobrze czynicie / iáko kágáńcá świecacego na ciemnym mieyscu / aż sie dzień oświeći / á iutrzenká wzeydzie w sercách wászych.

20. Tomu naypřwé rozuměgijce / že každé Proroctwij pijsma / nebýwá wyloženijm rozumu lidského.

To naprzod wiedzac iż żadne proroctwo pisma nie iest z włásnego przyłuczenia.

21. Nebo nikdá nenij přineseno Proroctwij Lidsku wolij / ale Duchem Swatým gsauce nadchnuti / mluwijwali Swatij Božij Lidé.

Abowiem nie wola ludzka przyniesiona iest niekiedy proroctwo / ále świeci ludzie Boży pobudzeni od Duchá świętego mowili.

CAP. II.

FVerunt verò & pseudoprophetæ in populo, sicut & in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, & eum qui emit eos, Dominum negant: superducentes sibi celerem perditionem.

But there were false prophetes also among the people / euen as there shall be false teachers among you: which priuily shall bring in damnable heresies / euen denying the Lorde / that hath bought them / & bring vpon them selues swift damnation.

Das II. Capitel.

Es waren aber auch falsche Propheten vnter dem Volck / wie auch vnter euch sein werden falsche Lehrer / die neben einführen werden verderbliche Secten / vnnd verläugnen den HERREN der sie erkaufft hat / vnd werden über sich selbs führen ein schnell Verdammniß.

DEr vaare oc falske Propheter iblant Folcket / Lige som der skulle oc vere falske Lærere iblant eder / som der hoß skulle indføre forderffuelige Partt / oc negte den HERRE som dem købte / oc de skulle føre offuer dem selff en hastig fordømelse.

Kapitola II.

Bywali pak y ffalessnij Proroćy mezy lidem / yakož y mezy wámi budu Včitelé lžiwij / kteřijž budau vwozowati Roty zatracenij / a toho Pána kterýž ge kaupil zapijragijce / přiwozugijce sobě rychlé zahynutij.

Byli też y fálszywi Prorocy miedzy ludem / iáko też miedzy wámi beda fálszywi náuczyćielowie / ktorzy potaiemnie w wioda kácerstwa zarázliwe / y Paná sie też przac ktory ie kupił / sámi ná sie przywodzac prędkie zginienie.

ב | ב | Β.

2 אִיתַיְהוֹן גֵּיר סַגִּיאֵא דַּאחַרְנָיָאִית מְהַלְכִין דַּעֲלַיְהוֹן יֶתְגַּדַּף אוּרְחָא דַּשְׁרָרָא׃

E molti seguiranno le loro perditioni: per liquali la via de la verità sarà biasmata.

2 וְרַבִּים הָלְכוּ אַחֲרֵי זִלּוּתָם אֲשֶׁר בָּם דֶּרֶךְ אֱמֶת מְנֹאָץ׃

Y muchos seguiran sus perdiciones: por los quales el camino de la verdad sera blasphemado;

2. Καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀσελγείαις, δι᾽ οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται·

Et plusieurs ensuiuront leurs perditions: par lesquels la voye de verite sera blasphemee:

3 וּבְיַעֲנוּתָא בְּמֶלְּא נֶכְלָא נֶקְנוּן יָתְכוֹן דְּדִינְהוֹן כְּבַר לָא שָׁלֵא וְאַבְדָּנְהוֹן לָא דָּמֵךְ׃

E per auaritia faranno mercantia di voi con finte parole: la condannatione de quali gia lungo tempo non tarda, e la lor perditione non dorme.

3 וּבְבֶצַע בַּעֲלִילוֹת הַדְּבָרִים יִסְחֲרוּנְכֶם כִּי־תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה׃

Y por auaricia haran mercaderia de vosotros con palabras fingidas. sobre los quales la condenacion ya de largo tiempo no se tarda, y su perdicion no se duerme,

3. Καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται· οἷς τὸ κρίμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει.

De sorte que par auarice ils feront trafique de vous par paroles desguisees, sur lesquels dés pieça la condamnation ne tarde point, & leur perditiõ ne sommeille point.

4 אֶן אֱלָהָא גֵּיר עַל מַלְאֲכֵא דְּחַטוֹ לָא חָס אֶלָּא בְּסוּטְמֵא דְּחֶשׁוּכָא אֲסַרְהוֹן וְצַרְמָא לְשִׁיוֹל תַּחְתָּיָא וְאַרְמִיוּן לְמֶתְנַטְּרוּ לְיוֹמָא דְּדִינָא׃

Perche come la scamparebbeno essi se Iddio non perdonò à gli Angeli che peccorono? ma precipitandoli ne l'inferno con catene d'oscurità, gli dette ad esser riserbati al giuditio.

4 וְאִם אֱלֹהִים לֹא חָס עַל־הַמַּלְאָכִים הַחוֹטְאִים כִּי־אִם בְּאַזִקֵּי־הַחֹשֶׁךְ הִפִּילָם שְׁאוֹלָה וַיִּתְּנֵם לִשְׁמוֹר אֶל־יוֹם דִּין׃

Porque como escaparon ellos, pues no perdonó Dios à los Angeles que auian peccado: mas antes auiendolos despennado en el infierno con cadenas de obscuridad, los entregó para ser reseruados àl juyzio:

4. Εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς κρίσιν τηρουμένους.

Car si Dieu n'a point espargnê les Anges qui ont peché: ains les ayant abismés auec chaines d'obscurité, il les a liurés pour estre reserués au iugement:

5 וְעַל־עָלְמָא קַדְמָיָא לָא חָס אֶלָּא נְטַר לְנוּחַ כָּרוֹזָא דְּכֵאנוּתָא כַּד אַיְתִי טוֹפָנָא עַל עָלְמָא דְּרַשִׁיעֵא וְתַמְנְיָא נַפְשָׁן בַּלְחוּד חַיִּי בְּמַיָּא׃

E non perdonò à l'antico mondo, ma conseruò Noe, ottauo banditor di giustitia, quando fece venire il diluuio nel mõdo de gl'impij.

5 וְעַל־עוֹלָם הָרִאשׁוֹן לֹא חָס כִּי־אִם נָצַר אֶת־נֹחַ קוֹרֵא צֶדֶק הַשְּׁמִינִי בַּהֲבִיאוֹ אֶת־הַמַּבּוּל מַיִם עַל־אֶרֶץ הָרְשָׁעִים׃

Y pues no perdonó àl mundo viejo mas antes guardó à Noe octauo, pregonero de justicia: y truxo el diluuio àl mundo de maluados:

5. Καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ᾽ ὄγδοον Νῶε, δικαιοσύνης κήρυκα ἐφύλαξε, κατακλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπάξας.

Et n'a point espargnê le monde ancien, mais a gardê Noê, lui huitieme, heraut de iustice, & a amenê le deluge sur le monde des meschans:

6 וּמְדִינָתָא דְּסָדוֹם וּדְעָמוֹרָא עַבְדְּהוֹן לְקַטְמָא וְחַיֵּב לְהוֹן בְּחוּרְבָּא וְסָם דְּמוּתָא לְאַלֵּין דַּעֲתִידִין לְמֶעְבַּד רוּשְׁעָא׃

E condannò à distruttione le città di Sodoma e Gomorra, riducendo le in cenere, e ponendo le in esempio à quelli che doueuano impiamente operare.

6 וְאֶת־עָרֵי סְדֹם וַעֲמֹרָה בַּהֲפֵכָה בְּהַפֵּךְ אֶת־הֶעָרִים שָׁפַט לְהַכְלִים וּלְהַזְהִיר אוֹתָם אֲשֶׁר עֲתִידִים לַחֲטֹאת׃

Y si condenó por destruycion las ciudades de Sodoma, y de Gomorrha, tornando las en zéniza, y poniendolas por exemplo à los que auian de biuir sin temor y reuerencia de Dios.

6. Καὶ πόλεις Σοδόμων καὶ Γομόρρας τεφρώσας καταστροφῇ κατέκρινεν, ὑπόδειγμα μελλόντων ἀσεβεῖν τεθεικώς.

Et a condamnê à subuersion les villes de Sodome & Gomorrhe, les reduisant en cendre, & les mettant pour exemple à ceux qui viuroyent en impieté:

CAP. II.

2. Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur.

And many shall followe their damnable wayes, by whom the way of truet shalbe euill spoken of.

3. Et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur, quibus iudicium iam olim non cessat: & perditio eorum non dormitat.

And through couetousnesse shall they with fayned wordes make marchandise of you / whose iudgement long agone is no farre of / and their damnation sleepeth not.

4. Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit; sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reservari.

For if God spared not the Angels / that hat sinned / but cast them downe into hell and deliuered them into chaines of darknes, to be kept vnto damnation.

5. Et originali mundo non pepercit, sed octavum Noë iustitiæ præconem custodivit, diluvium mundo impiorum inducens.

Neither hath spared the olde worlde / but saued Noe the eight person a preacher of righteousnesse, and brought in the floud vpon the world of the vngodly.

6. Et civitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, eversione damnavit, exemplum eorum qui impiè acturi sunt ponens.

And turned the cities of Sodom & Gomorrhe into ashes / condemned them and ouerthrewe them / and made them an ensample vnto them that after should liue vngodly.

Das II. Capitel.

2. Vnnd viel werden nachfolgen jhrem verderben / durch welche wirdt der weg der Warheit verlästert werden.

Oc der skulle mange efterfølge deris forderffuelse. Formedelst huilcke Sandheds vey skal bespaattis.

3. Vnd durch Geitz / mit erdichten worten / werden sie an euch handthiren / von welchem das vrtheil von langes her nicht säumig ist / vnd jhr verdamniß schlefft nicht.

Oc de skulle handle met eder formedelst Gerighed oc optenckte ord / Fra huilcke Dommen skal icke lenge tøffue / oc deris fordømelse soffuer icke.

4. Denn so Gott der Engel / die gesündiget haben / nicht verschonet hat / sondern hat sie mit Ketten der Finsterniß zur Helle verstossen / vnd übergeben / daß sie zum Gerichte behalten werden.

Thi at sparde Gud icke Englene / som syndede / Men støtte dem til Helffuede met mørckens Lencker / oc antuordede dem hen / at de skulle beuaris til Dommen.

5. Vnd hat nicht verschonet der vorigen Welt / sondern bewarete Noe den Prediger der Gerechtigkeit selb achte / vnd führete die Sündflut über die Welt der Gottlosen.

Oc sparde hand icke den fremfarne Verden / Men beuarede Noe retferdigheds Predickere selff ottende / Oc hand førde Syndfloden offuer de Wgudeligis Verden.

6. Vnnd hat die Stätte Sodoma vnnd Gomorra zu aschen gemacht / vmbkehrt / vnd verdampt / Damit ein Exempel gesetzet den Gottlosen / die hernach kommen würden.

Oc hand giorde de Stæder Sodoma oc Gomorra til aske / omuende / oc fordømde dem / Oc hand satte de Wgudelige der met it Exempel / som skulde komme der effter.

Kapitola II.

2. A mnozý gegich zawedenij následowati budau / skrze kterýž cesta prawdy rauhánij bude poddána:

A wiele násládowáć będą z glnienia ich / przez ktore drogá prawdy będźie bluźniona.

3. A w lakomstwj swém slowy pokrytými o wás kupčiti budau. Kterýchžto odsauzenij giž dáwno nemeſſká / a zatracenij gegich nespij.

Y przez łákomstwo zmyślonymi słowy wámi kupczyć będą / ktorym potępienie iuż zdawna nie omieszkawa / y ktorych zátrácenie nie drzemie.

4. Neb ponkwadž gest Bůh Angeluom když zhřesſyli neodpustil / ale prowazy Pekelnými strhl ge do Pekla / a wydal na odsauzenij / aby byli chowáni k mučenij:

Abowiem ieśli Bog Aniołom ktorzy byli zgrzeszyli nie przepuścił / ale łańcuchámi ćiemności strąciwszy ie do piekłá / podał ie záchowáne ku potępieniu.

5. A onomu prwnijmu Swětu také neodpustil / krom sama osmého Noe hlásatele Sprawedlnosti zachowal / když Potopu vwedl na nesſlechetný Swět.

Y stáremu świáthu nie przepuścił / ále Noego sámo ośmego opowiedácza spráwiedliwośći záchował / przywiodszy pothop ná świát nie pobożnych.

6. A též Města Sodomských a Gomorských w prach obrátiw / dopustil aby se propadla / daw na nich přijklad těm / kteřijž budau nesſlechetně činiti.

Y miástha Sodomczykow y Gomoreyczykow obroćiwszy w popioł wywroceniem pothępił / y vczynił ie przykłádem tych ktorzy niepobożnie żyć będą.

ב

7 ולוט צדיקא דאתנכי מן רשיעא בצניה מן הופכא דאסוטותא :

E liberonne il giusto Lot, ch'era oppresso da la conuersatione impudica degli abbomineuoli.

8 באפין גיר ובשמעא צדיקא כד אגן בהון כל יום שנקו נפשה דצדיקא :

Perche questo giusto habitando fra essi, vdendo, e vedendo, affliggeua ogni giorno il giusto animo suo per le loro inique opere.

9 ידע מריא למפרק לכאנא מן נסיונא לעולא דין למטר ליומא דדינא למשתנק :

Il Signore sa liberare i pij da la tentatione, e riserbare gl'ingiusti ad esser puniti nel di del giuditio.

10 יתיראית דין דבבסר ברגתא דטנפותא מהלכין דבסיו למריא ממרחין ושברין להון בנפשהון ולא רעלין דיהון מגדפין לת לתושבחתא דמלתא דקושתא :

E massiamamente quelli che seguitando la carne, caminano ne l'immonda concupiscentia e disprezzano la signoria, liquali sono audaci, e piacciono a se stessi, ne temeno di dir male de le maestà de superiori.

11 איכא מלאכא חילתנא ותקיפא מנהון לא יסבון על נפשהון דינא דגודפא :

Quando che gli Angeli, che pur son maggiori di forza e di potentia, non danno contra esse dinanzi al Signore ingiuriosa sententia.

12 הנון דין איך חיותא דכינא דהוו לפחא ולקוטלא דמובלא ל לאבדנא בדלא ידעין מגדפין ובחבלא דב דנפשהון יאבדון :

Ma costoro come animali bruti, trasportati da l'impeto naturale, fatti per esser preda & perditione, dicendo male de le cose che non intendeno, periranno ne la lor corruttione.

ב

7 ואת־לוט הצדיק המענה מהליכת צלות הקדשים ימלטהו :

Y libró al justo Lot, el qual era perseguido de los abominables por la nefanda conuersacion deellos.

8 וכי־שכן הצדיק ביניהם לראות ולשמוע את־רעתם מימים ימימה השמו את־נפש הצדיק במעשי רשעה :

Porque este justo de vista y de oydos, morando entre ellos, afligia cada dia su anima justa con los hechos de aquellos injustos.

9 ויודע יהוה למלט את־יראיו ממסתם ולנצור את־רשעים ליום דין להותם דראון :

Sabe el Sennor librar de tentacion à los pios, y reseruar à los injustos para ser atormentados en el dia del juyzio:

10 ועל־יתר אותם אשר הולכים בתאותם אחרי־טמאת הבשר בוזי שלטונת מלאי־לבב עזי־פנים ולא ירעדו לקלל לכבוד אלהים :

Y principalmente aquellos que siguiendo la carne, andan en concupiscencia de immundicia, y menosprecian la potestad, atreuidos, contumaces, que no temen de dezir mal de las potestades superiores.

11 אף־כי־המלאכים אשר בכח וגבורה גדולים מהמה לא ישאו מיהוה את־משפט הקללה אשר עליהם :

Como quiera que los mismos Angeles que son mayores en fuerça y en potencia, no pronuncian juyzio de maldicion contra ellas delante del Sennor.

12 והאלה כבהמות הארץ הבעירות אשר נבראו לטרף ולאבד ובקללם את־אשר לא יודעים בשחת נפשם ישחתו :

Mas estos diziendo mal de las cosas que no entienden, como bestias brutas, que naturalmente son hechas para presa y destruycion, pereceràn en su perdicion.

β'.

7. Καὶ δίκαιον Λὼτ καταπονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστροφῆς, ἐῤῥύσατο.

Et en a deliuré le iuste Lot, qui estoit oppresse des abominables par leur infame conuersation.

8. Βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος ἐγκατοικῶν ἐν αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν.

Car ce iuste la habitant entr'eux, par ce qu'il oyoit & voyoit, tormentoit de iour en iour son ame iuste, à cause de leurs meschans actes,

9. Οἶδε κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν.

Le Seigneur sait deliurer de tentation ceux qui l'honorent, & reseruer les iniustes pour estre punis au iour du iugement:

10. Μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ πορευομένους, καὶ κυριότητος καταφρονοῦντας· τολμηταί, αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέμουσι, βλασφημοῦντες.

Et principalement ceux qui cheminét apres la chair, en conuoitise de pollution, & mesprisant les seigneuries, audacieux, adonnés à leur sens, qui n'ont point horreur de blasmer les dignités.

11. Ὅπου ἄγγελοι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες, οὐ φέρουσι κατ' αὐτῶν παρὰ κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν.

Comme ainsi soit que les Anges, qui sont plus grans en force & en puissance, ne donnent point sentence de blasme à l'en contre d'icelles deuant le Seigneur.

12. Οὗτοι δέ, ὡς ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγεννημένα εἰς ἅλωσιν καὶ φθοράν, ἐν οἷς ἀγνοοῦσι βλασφημοῦντες, ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καταφθαρήσονται.

Mais ceux-ci comme bestes, brutes, qui suiuent leur sensualité, estans faites pour estre prinses & destruites, blasmás ce qu'ils n'entendent point, periront par leur propre corruption:

CAP. II.

7. Et iustum Lot oppressum à nefandorum iniuria ac luxuriosa conversatione eripuit.

And deliuered iust Loth vexed with the vncleanly conuersation of the wicked.

8. Aspectu enim & auditu iustus erat: habitans apud eos qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant.

For he being righteous / and dwelling among them in seeing and hearing / vexed his righteous soule from day to day with their vnlawfull deedes.

9. Novit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos verò in diem iudicii reservare cruciandos.

The Lorde knoweth to deliuer the godly out of tentation / and to reserue the vniust vnto the daye of iudgement to bee punished.

10. Magis autem eos qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant, dominationemq; contemnunt, audaces, sibi placentes: sectas non metuunt introducere blasphemantes.

And chiefly them that walke after the flesh / in the lust of vncleannes / and despise the gouernement / which are presumptuous / and stand in their owne cōceite / and feare not to speake euil of them that are in dignitie.

11. Vbi angeli, fortitudine & virtute cùm sint maiores, non portant adversum se (*à Domino*) execrabile iudiciū.

Where as the Angels which are greater both in power and might / giue not rayling iudgement agaynst them before the Lord.

12. Hi verò velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem & in perniciem, in his quæ ignorant blasphemantes in corruptione sua peribunt.

But these / as brute beastes / led with sensualitie and made to be taken / & destroyed / speake euill of those thinges which they knowe not / and shall perishe through theyr owne corruption.

Das II. Capitel.

7. Vnnd hat erlöset den Gerechten Loth / welchem die schendlichen Leute alles leid theten / mit jhrem vnzüchtigen wandel.

Oc hand frelste den retferdige Lot / huilcken de skendelige Folck giorde alt ont / met deris wtuctelige omgengelse.

8. Denn dieweil er gerecht war / vnnd vnter jhnen wohnet / daß ers sehen vnd hören muste / queleten sie die gerechte Seele von tag zu tage / mit jhren vnrechten wercken.

Oc effterdi hand vaar retferdig / oc bode iblant dem / at hand nøddis til at see oc høre det / da pinte de den retferdige Siel dag fra dag / met deris wretferdige gerninger.

9. Der HERR weiß die Gottseligen auß der versuchung zu erlösen / die Vngerechten aber behalten zum tage deß Gerichts zu peinigen.

HERREN veed at frelse de Gudelige aff fristelse / Oc at beuare de Wretferdige til Domme dag at pine.

10. Allermeist aber die / so da wandeln nach dem fleisch inn der vnreinen lust / vnd die Herrschafften verachten / dürstig / eigensinnig / nicht erzittern die Majestäten zu lästern.

Oc aller mest dem / som vandre effter Kødet / i wrenlig begering / oc foracte Herskaff / dristige / egensindede / icke beffue ved at bespaatte Maiestaten.

11. So doch die Engel / die grösser stärcke vnd macht haben / nicht ertragen das lästerliche Gericht wider sich vom HERREN.

Der som dog Englene / som haffue større styrcke oc mact / icke kunde lide den lastelige Dom mod sig aff HERREN.

12. Aber sie sind wie die vnvernünfftigen Thier / die von Natur dazu geborn sind / daß sie gefangen vnnd geschlacht werden / lästern da sie nichts von wissen / vnd werden in jrem verderblichen wesen vmbkommen.

Men de ere som wfornumstige Diur / som aff Naturen ere fødde der til / at de skulle gribis oc slactis / De laste det som de vide inted aff / oc skulle omkomme i deris forderffuelige væsen.

Kapitola II.

7. A sprawedliwého Lotha obklžčeného bezpráwijm nešslechetných / od smilného gegich obcowánj wyswobodil.

A spráwiedliwego Lotá spracowánego bezecnym obcowániem hą niebnych ludźi wybáwił.

8. Zrakem zagisté y sluchem sprawedliwý byl přebýwage mezy nimi / kteřjžto den odedne sprawedliwau Dussy skutky nešslechetnými trápili.

Abowiem on spráwiedliwy mieszkáiąc miedzy nimi / ná káždy dźień nie pobożnymi ich spráwami widząc ie y słysząc duszę spráwiedliwą dręczył.

9. Vmjž Pán Bůh sprawedliwé z pokussenj wyswoboditi / ale nešslechetné zachowati ke dni Saudnému k mučenij.

Vmieć Pan pobožne ludźi z pokuszenia wybawić / á niesprawiedliwe ná sądny dźień ku karániu záchowáć.

10. A naywjce ty / kteřijžto po wůli těla swého w žádosti nečistoty chodij / a Panstwij potupugij / zauffalij gsauce / sami sobě se ljbijce / nebogijce se bludůw vwoditi / rauhagijce se

A zwłaszczá ty ktorzy zá ćiáłem idąc w nieczystey pożądliwośći chodzą / y á ńiżtwem gardzą / swowolni / y w sobie sie kocháiący / nie lękáią sie bluźnić przełożeństwá.

11. Kdežto Angelé gsauce wětssý w sýle y w mocy nežli Lidé / ledwa trpij proti sobě ten proklatý Saud (ode Pána.)

Gdyż sámi Anjołowie ktorzy siłą y mocą więcszy są / nie czynią bluźnierskiego sądu przećiwko im v Páná.

12. Tyto pak jako ne rozumná howada / od přirozenij gdau do wězenij a k zahynutij w těch wěcech kterýchž neznagij / rauhagijce se w porussenij swém zahynau.

Ale ći iáko nie rozumne bydlętha ktore zá przyrodzeniem swoim idą / vczynione ku temu koncowi / áby poimáne zginęły / ty rzeczy gániąc ktorych nie wiedzą / w skáżeniu swoim záginą.

ב

ב

β'.

13 ויקבלון פורענא בכאנותא ברגיגתה ד
דעלמא מתחשבין טולמא
וקמותא דבלחין אסטרגיא
בחשמיתא דנפשהון מ
מצטבין להון עליכון ׃

Riportando la mercè de l'ingiustitia: come quelli che si danno buon tempo ne le loro ordinarie delitie, sporcitie e macchie, che si pigliano passa tempo ne i loro inganni, banchettando insieme con voi.

13 לקחת את־שכר רשעה
אשר לחפצם חושבים את־
עדנת ימיהם מומים ומאומים
המתענגים במרמות נפשם
באכלם עמכם לחם בבית
מרזח ׃

Recibiendo el galardon de su injusticia reputando por deleyte poder gozar de deleytes cada dia: estos son suziedades y manchas: los quales comiendo con vosotros, juntamente se recrean en sus errores.

13. Κομιούμενοι μισθὸν ἀδικίας, ἡδονὴν ἡγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφήν, σπῖλοι καὶ μῶμοι, ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν, συνευωχούμενοι ὑμῖν.

Rapportans le salaire d'iniquité, & prenans leur plaisir en leurs delices ordinaires, taches, souillures, prenans leur esbat en leurs tromperies, en banquetãt auec vous:

14 עיניהון מלין גיורתא
וחטהין דלא משתקין
מטעין נפשן דבית קימא
לית להין לבותהון מלא
עלובותא בני לוטתא ׃

Che hanno gli occhij pieni d'adulterio, insatiabili del peccato, mescando le anime instabili, hauendo il cuore esercitato ne le rapine, essendo figliuoli di maladittione.

14 עיניהם מלאו נאפים
וחטאה לא תנוח בעללותם
מהתלים את־נפשות נעות ונדות
ויש־להם לב בוצע בצע ובני־
מארה המה ׃

Teniendo los ojos llenos de adulterio, y no saben cessar de peçar, cevando las animas inconstantes, teniendo el coraçon exercitado en cudicias, siendo hijos de maldicion,

14. Ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος, καὶ ἀκαταπαύστους ἁμαρτίας, δελεάζοντες ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίαις ἔχοντες, κατάρας τέκνα.

Ayans les ieux pleins d'adultere, & qui ne cessent iamais de pecher, amorsans les ames mal asseurees, ayans le cœur exercé en rapines, enfans de malediction:

15 שבקין אורחתה
תריצתא דשריא טעו מן
הימנותא ומהלכין בא
באורחה דבלעם בר־בעור
דאחב לאגרא דחטיתא ׃

Che lasciata la dritta via, vanno errando, seguendo la via de Balaam figliuol di Bosor, il quale amò la mercede iniqua.

15 בעזבם את־דרך ישרה תעו
והתעו הלכו אחרי־דרך בלעם
בן־בעור אשר אהב את־שכר
רשעה ׃

Que dexando el camino derecho han errado, auiendo seguido el camino de Balaam hijo de Bosor, el qual amó el premio de la maldad.

15. Καταλιπόντες τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, ἐπλανήθησαν ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ Βαλαὰμ τοῦ Βοσόρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν.

Lesquels ayans delaissé le droit chemin, se sont fouruoyés, ayans ensuiui le train de Balaam fils de Bosor, qui aima le salaire d'iniquité, mais il fut redargué de son iniustice.

16 מרדותא דין קבל על־
מסטינותא נפשה כד
חמרא חרשא ממללא
בקלא בר נשא וכלא
שטיותא דנביא ׃

Et fu conuinto de la sua iniquità: perche vn asinella muta, parlando in voce humana, raffrenò la pazzia del Profeta.

16 ונלקח תוכחת רשעת נפשו
בהביע האתון הבעירה בקול
אדם לכלא את־כסלות הנביא ׃

Y fue reprehendido de su maldad: vn animal mudo à costumbrado à yugo, sobre que yua sentado, hablando en boz de hombre refrenó la locura del Propheta.

16. Ἔλεγξιν δὲ ἔσχεν ἰδίας παρανομίας· ὑποζύγιον ἄφωνον, ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθεγξάμενον, ἐκώλυσε τὴν τοῦ προφήτου παραφρονίαν.

Car vne asnesse muette parlant en voix d'homme, reprima la folie du Prophete.

17 אילין הנון מעינא
דלא מיא ענגא דמן
ערעורא מתתניעין ו
ודעמטנא דחשוכה מ
מתנטר להון ׃

Questi son fonti senz'acqua, e nuuole agitate da furia di vento: a i quali è riserbata in eterno l'oscurità de le tenebre.

17 אלה הם בארות נשברים
אשר לא יכלו מים עננים
נגבתם סופה לאשר עיפה ואפל
צלמות נצר לעולם ׃

Estos son fuentes sin agua, y nuues traydas de toruellino de viento: para los quales está guardada eternalmente la obscuridad de las tinieblas.

17. Οὗτοί εἰσι πηγαὶ ἄνυδροι, νεφέλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνόμεναι, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται.

Ce sont fontaines sans eau, & nuees demenees par le tourbillon: ausquels l'obscurité des tenebres est reseruee eternellement.

CAP. II.	Das II. Capitel.	Kapitola II.
13. Percipientes mercedem iniustitię, voluptatem existimantes diei delicias, coinquinationis, & maculæ, deliciis affluentes, in conviviis suis luxuriantes vobiscum.	13. Vnd den lohn der vngerechtigkeit davon bringen. Sie achtens für wollust / das zeitliche wolleben / Sie sind schande vnnd laster / prangen von ewren Allmosen / prassen mit dem ewren.	13. Wezmauce odplatu neprawedlnosti swé. Za rozkoss magij každého dne kochánij / gsauce posskwrna a mrzkosti: Rozkoss plodijce na Hodech swých s wámi smilnijce.
And shall receyue the wages of vnrighteousnes / as they which count it pleasure to liue deliciously for a season. Spottes they are & blottes / deliting themselues in their deceyuings / in feasting with you.	De faa wretferdighedens Løn der aff. De acte det for vellæst / at leffue daglige vel / de ere skam oc last de bramme aff eders Almisse / de braske met eders.	Z odnosząc zapłátę niespráwiedliwości / przetho iż zá wszeczną rzecz sobie máią powszedne roskoszy / plugastwem są y zmázani ktorzy kocháią się w zdrádach swoich gdy z wámi biesiáduią.
14. Oculos habentes plenos adulterii & incessabilis delicti. Pellicientes animas instabiles, cor exercitatum in avaritia habentes, maledictionis filii.	14. Haben Augen voll Ehebruchs / lassen jhnen die Sünde nicht wehren / locken an sich die leichtfertigen Seelen / haben ein Hertz durchtrieben mit Geitz / verfluchte Leute.	14. Oči magijce plné cyzoložstwa / a nepřestáwagij hřesstiti / laudijce Dusse newstawičné / srdce magijce obwyklé lakomstwij / Synowé zlořečenstwij:
Hauing eyes full of adulterie / and that can not cease to sinne / beguiling vnstable soules: they haue heartes exercised with couetousnes / cursed children.	De haffue øyen fulde aff Horeri / de lade icke formene dem synden / de locke til sig de letferdige Siele / haffue it hierte som er beslaget met gerighed / forbandede Folck.	Oczy máią pełne cudzołostwá / y ktorzy się vmieią przestáć od grzechu / wyludzáiąc dusze niestáteczne / serce máiąc wyćwiczone ku wydzieránu / ludzie przeklęci.
15. Derelinquentes rectam viam erraverunt, secuti viam Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amavit.	15. Verlassen den richtigen Weg / vnd gehen jrre / vnd folgen nach dem wege Balaam deß Sons Bosor / welchem geliebte der lohn der vngerechtigkeit.	15. Kteřijž opustiwsse cestu prawau / y zblaudili vhodiwsse na cestu Balámowu z Bozor / kterýž mzdu neprawosti milowal.
Which forsaking the right way / haue gone astray / following the way of Balaam / the sonne of Bosor / which loued the wages of vnrighteousnes.	De forlade den rette vey / oc gaa vild / oc følge efter Balaams Bosor sons vey / huilcken der elskte wretferdighedens Løn.	Ktorzy opuściwszy prostą drogę / obłądźili się / y vdáli się drogą Báláámá syná Bosorowego / ktory zapłáthy niespráwiedliwości vmiłowáł.
16. Correptionem verò habuit suæ vesaniæ, subiugale mutum animal hominis voce loquens, prohibuit prophetæ insipientiam.	16. Hatte aber eine straffe seiner übertrettung / nemlich / das stumme lastbare Thier redet mit Menschenstimme / vnd wehret deß Propheten thorheit.	16. Protož trestánij měl za swau nemaudrost. Když němé pod Gho dané howado člowěčijm hlasem mluwilo / a bránilo Proroku geho nemaudrosti.
But hee was rebuked for his iniquitie: for the domme asse speaking with mans voyce / forbade the foolishnes of the Prophet.	De hand fick straff for sin offuertredelse. som vaar / Det stumme trelbaarne Diur talede met Menniskis røst / oc formente Propheten sin daarlighed.	Ale strofowánie przestępstwá swego ćierpiał / ábowiem niema oślicá iarzmo nosząca ludzkim głosem mowiąc / zahámowáłá szaleństhwo prorockie.
17. Hi sunt fontes sine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reservatur.	17. Das sind Brunnen ohn Wasser / vnd Wolcken vom Windwirbel vmbgetrieben / welchen behalten ist ein tunckel Finsterniß in ewigkeit.	17. Tiť gsau yako Studnice bez wody / a mlhy wichřy zbauřené / kterýmžto mrákota temnostij se chowá.
These are welles without water / and cloudes carved about with a tempest / to whom the blacke darkenes is reserued for euer.	Disse ere Kilder vden vand / oc Skyer som omdriffuis aff huerluind / huilcke mørckens dumhed er beuaret til euig tid.	Ci są studnie bez wody / obłoki od wichrw pędzone / ktorym nagęstsze ciemności ná wieki są záchowáne.

ב

18 בחתירותהון גיר סר סריקות רעיניהון ממללין ומטעין ברגיגתא דבסרא באסוטותא ובדנויתא ובפחנותא לאילין דקליל אתפציו דבטעיותא ד דאורחהון מהלכין :

Percioche parlando parole di Vanità piu che arroganti, meſcano con le concupiſcentie de la carne & le laſciuie coloro, che s'erano del tutto ritratti da quelli che conuerſano ne l'errore.

19 לחארותא גיר מלכין להון ואילין איתיהון ע עבדא דחבלא כל מן גיר דמזדכא מן אנש עבדה הו אתעבד :

Promettendo loro la libertà, eſſendo eſſi ſerui di corruttione: conciosia che da cui l'huomo è ſuperato, à colui è ſottopoſto in ſeruitù.

20 אן גיר אתפציו מן טמאותא דעלמא בידעתא דמרן ומחינן ישוע משיחא ובאנון תוב מתחבכין ומזדכין והויא חרתהון בישא מן קדמתהון :

Perche ſe poi che ſono Vſciti fuor de l'immonditie del mondo, per la cognition del Signore e Saluator IESV Chriſto, di nuouo inuolgendoſi in eſſe, ne ſon ſuperati, la loro Vltima conditione è diuenuta peggior che la prima.

21 בקח גיר טב לית למדעותהון לאורחא דכאנו מן דלמדעו ותוב למתפניו מן פוקדנא קדישא דמתיהבא להון :

Imperoche ſarebbe ſtato loro il meglio non hauer conoſciuta la Via de la giuſtitia, che doppo l'hauerla conoſciuta, ritornarſene à dietro dal ſanto precetto che era ſtato dato loro.

22 הוא דין להון בפלאתא דקושתא הדא כלבא תב לקיבסה וחזירא משתיגא לכעקא דזבלא :

Et è loro auuenuto quello che ſi dice per Vero prouerbio, Cane ritornato al ſuo proprio Vomito: e porca lauata ritornata à trauolgerſi nel fango.

ב

18 כי־הבל גאותם יביעון בתאות זלות הבשר יהתלו אותם אשר במעט סרו מרעתם אך עוד בשגגה הלכו :

Porque hablando arrogantes palabras de vanidad, ceuan con las concupiſcencias de la carne en diſſoluciones à los que verdaderamente auian huydo de los que conuerſan en error.

19 מבשרים אותם את־חפשה בהיותם עבדי־השחיתה כי־האיש אשר נחת מפני אחר עבדו נעשה :

Prometiendoles libertad, ſiendo ellos miſmos ſieruos de corrupcion. Porque el que es de alguno vencido, es ſubjecto à la ſeruidumbre del que lo vencio.

20 כי־אשר עזבו את־גאל העולם בדעת אדוננו וגאלנו ישוע המשיח ועוד נבוכים יחתו היו להם האחרונות רעות מראשונות :

Ciertamente ſi auiendoſe ellos apartado de las contaminaciones del mundo, por el conocimiento del Sennor y Saluador Ieſus el Chriſto, y otra vez enboluiendoſe en ellas, ſon vencidos, ſus poſtrimerias les ſon hechas peores que los principios.

21 כי־טוב היה להם לא לדעת את־דרך הצדקה מדעת ולשוב מאחרי־מצוה הקדושה הנתנה להם :

Porque mejor les vuiera ſido no auer conocido el camino de la juſticia, que deſpues de auerlo conocido, tornarſe àtràs del ſancto mandamiento que les fue dado.

22 כי־קרה להם דבר־משל האמת ככלב שב על־קאו וחזיר רחץ אל־גללי צאתו :

Pero hales acontecido lo que por vn verdadero prouerbio ſe ſuele dezir: El perro es buelto à ſu vomito, y la puerca lauada es tornada àl rebolcadero del cieno.

ϐ.

18. Ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθεγγόμενοι, δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς, ἀσελγείαις τοὺς (ὀλίγον) ἀποφυγόντας τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους.

Car en prononçant propos fort enflés de vanité, ils amorſent par les conuoitiſes de la chair, & par inſolences, ceux qui eſtoyent à bon eſcient eſchappés d'entre ceux qui conuerſent en erreur:

19. Ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται.

Leur promettans liberté: comme ainſi ſoit qu'eux-meſmes ſoyent ſerfs de corruption: car on eſt reduit en la ſeruitude de celui par lequel on eſt ſurmonté.

20. Εἰ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου, ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέντες ἡττῶνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων.

Car ſi apres eſtre eſchappes des ſouillures du monde, par la cognoiſſance du Seigneur & Sauueur Ieſus Chriſt: toutes fois derechef eſtãs entortillés en icelles, ils en ſont ſurmontés, leur derniere condition leur eſt deuenue pire que la premiere.

21. Κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν ἐπιστρέψαι ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς.

Car il leur euſt mieux valu n'auoir point cognu la voye de iuſtice qu'apres l'auoir cognuë, ſe deſtourner arriere du ſainct commandement qui leur auoit eſté baillé.

22. Συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα· καὶ, ὗς λουσαμένη, εἰς κύλισμα βορβόρου.

Mais ce qu'on dit par vn vrai prouerbe, leur eſt aduenu, Le chien eſt retourné à ſon propre vomiſſement: & la truye lauee eſt retournee à ſe veautrer au bourbier.

CAP. II.

18. Superbia enim vanitatis loquentes, pelliciunt in desideriis carnis luxuriæ, eos qui paululum effugiunt, qui in errore conversantur.

For in speaking swelling wordes of vanitie / they beguile with wantonnes through the lustes of the flesh them that were cleane escaped from them which are wrapped in errour.

19. Libertatem illis promittentes, cum ipsi servi sint corruptionis, à quo enim quis superatus est, huius & servus est.

Promising vnto them libertie / & are themselues the seruants of corruption: for of whomsoeuer a man is ouercome / euen vnto the same is he in bondage.

20. Si enim refugientes coinquinationes mundi, in cognitione Domini nostri & salvatoris Iesu Christi, his rursus implicati superantur, facta sunt eis posteriora deteriora prioribus.

For if they / after they haue escaped frō the filthinesse of the worlde / through the knowledge of the Lord / and of the Sauiour Jesus Christ / are yet tangled againe therein / and ouercome / the latter ende is worse with them then the beginning.

21. Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quam post agnitionem, retrorsum converti ab eo quod illis traditum est sancto mandato.

For it had bene better for them / not to haue knowne the waye of righteousnesse / then after they haue knowen it / to turne from the holy commandement giuen vnto them.

22. Contigit enim eis illud veri proverbii: Canis reversus ad suum vomitum: &, Sus lota in volutabro luti.

But it is come vnto them / according to the true prouerbe / The dogge is returned to his owne vomit: and / The sow that was washed / to the wallowing in the myer.

Das II. Capitel.

18. Denn sie reden stoltze wort / da nichts hinder ist / vnd reitzen durch vnzucht zur fleischlichen lust / die jenigen / die recht entrunnen waren / vnnd nun im irrthumb wandeln.

Thi de tale stolte ord / som inted er hoff / oc locke dem formedelst vtuctighed til kodelig lyst / som rettelige vaare vndkomne / oc vandre nu i vild farelse.

19. Vnd verheissen jnen Freyheit / so sie selbs Knecht deß Verderbens sind. Denn von welchem jemand überwunden ist / deß Knecht ist er worden.

Oc de loffue dem Frihed / alligeuel at de ere selff forderffuelsens Tienere. Thi aff huilcken nogen er offuerunnden / hans Tienere er hand bleffuen.

20. Denn so sie entflohen sind dem vnflat der Welt / durch die erkentniß deß HERRN vnd Heilandes Jesu Christi / werden aber widerumb inn dieselbigen geflochten vnnd überwunden / ist mit jnen das letzte ärger worden denn das erste.

Thi at vnflyde de Verdens vrenlighed / formedelst vor HERRIS oc Frelseris Jhesu Christi bekendelse / oc bliffue besuerede oc offueruundne igen der vdi / da er det siste bleffuit verre met dem end det første.

21. Denn es were jnen besser / daß sie den weg der Gerechtigkeit nicht erkennet hetten / denn daß sie jhn erkennen / vnd sich kehren von dem heiligen Gebot / das jnen gegeben ist.

Thi det vaare dem bedre / at de haffde icke kent retferdighedens vey / end at de kende hannem / oc vende sig fra det hellige Bud / som dem er giffuit.

22. Es ist jnen widerfaren das ware Sprichwort: Der Hund frisset wider was er gespeiet hat. Vnd die Sau wältzet sich nach der schwemme wider im kot.

Det sande Ordsprock er dem vederfaret / Hunden æder igen det som hand spyde. Oc Soen velter sig i Skarnet igen effter hun er toen.

Kapitola II.

18. Nebo pyssné marnosti mluwijce / laudij w rozkossy tělesného smilstwa / ty kteřijž nedokonále warugij se hřijchuow / a w bludu bydlijce.

Abowiem nádęta prożność mowiąc / przyłudzaią przez pożądliwość ciała y rozkoszy ty ktorzy prawdziwie vćiekli byli od onych ktorzy w błędźie przemieszkawaią.

19. Swobodu gim slibugij / a gsauce sami služebnicy porussenij. Neb od koho kdo gest přemožen / toho y služebnijkem gest.

Wolność im obiecuiąc gdyż sami są sługi skażenia / abowiem kto iest od kogo przezwyciężon / temu też iest zniewolony.

20. A když pak ti kteřijž vtijkagij posskwrn swěta tohoto / skrze známost Pána nasseho a Spasytele Gezu Krysta / opět zase gimi bywagij přemoženi a w ně vwaleni / tehdy včiněny gsau gim poslednij wěcy horssij nežli prwnij.

Bo ieśliby vszedszy plugáwośći świáthá przez vznánie Páná y zbawićielá Jezu Krystá / ty.ne sie vmotawszy byli zwyciężeni / thedy ostatni stan ich stał się gorszy niż pierwszy.

21. Neb gest bylo gim lépe cestu Sprawedlnosti nepoznáwati / nežli poznánij zase opět odwrátiti / od toho Přikázanij Swatého / kteréž gest gim bylo prwé wydano.

A lepieyby im było nie vznać drogi spráwiedliwośći / niżli poznawszy cofnąć się ná zad od świętey nauky im podáney.

22. Trefflij se zagisté na ně ono prawé Přijslowij: Pes nawrátil se k swému wýwratu. A toto: Swině vmytá / zase se vwalila do Kalisstě bláta.

Ale sie im przydáło / co prawdźiwa przypowieśćia pospolicie mowiáia / Pies wroćił się do zmiećiśká swego / y świnia vmyta do káluże błotá.

ג

1 להדא השא אנא חביבי
התרתין כתב אנא לכון
אגרתא דבהין מקים אנא
בעודהנא לדכיפא
דרעינכון:

Cariſſimi, io vi ſcriuo gia queſta ſeconda epiſtola, per amendue lequali ſueglio con ammonitione la ſincera voſtra mente.

2 דתהוון עהדין למלא
דמן קדם מתאמרין מן
נביא קדישא ולפוקדנן
דהנן שליחא מרן ומחינן
אנון:

Accioche voi vi ricordiate de le parole che gia ſono ſtate dette da i ſanti Profeti, e de la Dottrina di noi Apoſtoli del Signore e Saluatore.

3 הדא דין לוקדם תדעון
דביומתא חריא יאתון
אנשא דבדניא וטועי דע
דעלמא הנא ברגיגתא
דנפשהון יהלכון:

Sapendo in prima queſto che ne gli vltimi giorni verrano de beffatori, che caminaranno ſecondo le lor proprie concupiſcentie.

4 ואמרין איכו הכיל
מולכנא דמאתתה מן
בתר דין דמכו אבהתן כל
מדם הכנא מקימין מן
רישיתה דעלמא:

E diranno, Doue è la promeſſa de la ſua venuta? concioſia che da che i Padri s'addormirono, tutte le coſe vanno perſeuerando coſi fin dal principio de la creatione.

5 מטול דהדא מן הלין
מלא לא טעין להון ד
דשמיא הוו מן קדים
וארעא מן מיא ובאידא
דמיא מתקימין מטול
במלתא דאלהא:

Certo eſſi ſono volontariamente ignorante di queſto che i cieli erano gia gran tempo, e la terra, conſiſtendo dentro à l'acque, e per mezo l'acque, per la parola di Dio.

6 מטול הנון גיר דמן
קדים עלמא כד הוא
מלאא אבד:

Per lequali coſe il mondo che era allora innondato d'acqua, perì.

ג

1 ומעתה אהובי שנית כותב אני
לכם את־אגרת הזאת להתעורר
בזכרון את־תמת רוחכם:

Chariſſimos, yo os eſcriuo aora eſta ſegunda carta, por la qual deſpierto con exhortacion vueſtro limpio entendimiento.

2 לזכר דברים אשר מקדם
מדברים בפי־הנביאים הקדושים
ומצותנו אשר היום אנחנו
שליחי־אדנינו ומושיענו:

Para que tengays memoria de las palabras que antes han ſido dichas de los ſanctos Prophetas, y de nueſtro mandamiento, que ſomos Apoſtoles del Sennor y Saluador.

3 וזאת בראשונה תדעו כי־
יבואו באחרית הימים תעלולים
ההולכים כתאוות נפשותם:

Sabiendo primero eſto, que en los poſtrimeros dias vendran Burladores, andando ſegun ſus proprias concupiſcencias.

4 לאמר איו מאמר בואו כי־
מאשר ישנו אבותינו כל־דברים
על־כנם עומדים מראשית
הבריאה:

Y diziendo: Adonde eſta la Promeſſa de ſu aduenimiento? Porque deſde el dia en que los Padres durmieron, todas las coſas perſeueran anſi como deſde el principio de la creacion.

5 אך בסלף והפצר נכחד מהם
כי־השמים היו מקדם והארץ
ממים ובמים קמה בדבר
אלהים:

Cierto ellos ignoran voluntariamente, que los cielos fueron enel tiempo antiguo: y la tierra que por agua y en agua eſtá eſſentada por la palabra de Dios:

6 אשר עליהם מקדם הארץ
במי המבול נשחתה:

Por loqual el mundo de entonces perecció anegado por agua.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ταύτην ἤδη, ἀγαπητοί, δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστολήν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν.

Bien aimés, ie vous eſcri desja ceſte ſeconde epiſtre, par laquelle ie reueille par aduertiſſemens voſtre pur entendement:

2. Μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν, καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ὑμῶν ἐντολῆς τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος.

Afin qu'ayez ſouuenance des paroles qui au parauant ont eſté dites par les ſaincts Prophetes, & de noſtre ſainct commandement, qui ſommes Apoſtres du Seigneur & Sauueur.

3. Τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἐμπαῖκται κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι.

Sachans tout premierement cela, qu'il viendra es derniers iours des mocqueurs, cheminans ſelon leurs propres conuoitiſes:

4. Καὶ λέγοντες, ποῦ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτω διαμένει ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως.

Et diſans, Où eſt la promeſſe de ſon aduenement? car depuis que les Peres ſont endormis, toutes choſes perſeuerent ainſi dés le commencement de la creation.

5. Λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι, καὶ γῆ, ἐξ ὕδατος καὶ δι' ὕδατος συνεστῶσα, τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ.

Car ils ignorent volontairement ce poinct, que dés iadis les cieux ont eu leur eſtre, & la terre conſiſtant dedans l'eau, & parmi l'eau, par la parole de Dieu.

6. Δι' ὧν ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο.

Par leſquelles choſes le monde d'alors eſt peri, eſtant couuert d'vn deluge d'eaux.

1. Hanc

CAP. III.

HAnc ecce vobis chariſſimi ſecundam ſcribo epiſtolam, in quibus, veſtram excito in commonitione ſinceram mentem.

This ſecond Epiſtle I now write vnto you/ beloued/ where with I ſtirre vp/ and warne your pure mindes.

2. Vt memores ſitis eorum quæ prædixi verborum à ſanctis Prophetis, & Apoſtolorum veſtrorum, præceptorum Domini & Salvatoris.

To call to remembrance the words/ which were tolde before of the holy Prophets/ and alſo the cōmaundement of vs the Apoſtles of the Lord and Sauiour.

3. Hoc primùm ſcientes, quòd venient in noviſſimis diebus in deceptione illuſores, iuxta proprias concupiſcentias ambulantes.

This firſt vnderſtande/ that there ſhall come in the laſt dayes/ mockers/ which will walke after their luſtes.

4. Dicentes, Vbi eſt promiſſio aut adventus eius? ex quo enim patres dormierunt, omnia ſic perſeverant ab initio creaturæ.

And ſay/ Where is the promes of his cōming? for ſince the fathers died/ all things continue a like from the beginning of the creation.

5. Latet enim eos hoc volentes, quòd cæli erant priùs & terra, de aqua, & per aquam, conſiſtens Dei verbo.

For this they willingly knowe not/ that the heauens were of old/ and the earth that was of the water and by the water/ by the worde of God.

6. Per quæ, ille tunc mundus aqua inundatus periit.

Wherefore the world that then was/ periſhed/ ouerflowed with the water.

Das III. Capitel.

Diß iſt die ander Epiſtel/ die ich euch ſchreibe jr lieben/ inn welcher ich erwecke vnnd erinnere ewren lautern ſinn.

DEtte er den anden Epiſtel/ ſom ieg ſcriffuer til eder/ i elſkelige/ i huilcket ieg opuecker oc paaminder eders rene ſind.

2. Daß jr gedencket an die wort/ die euch zuvor geſagt ſind von den heiligen Propheten/ vnd an vnſer gebot/ die wir ſind Apoſtel deß HERRN vnd Heilands.

At i ſkulle tencke paa de ord/ ſom eder ere tilforn ſagde aff de hellige Propheter/ oc paa vort Bud/ w. ſom ere vor HERRIS oc Frelſeris Apoſtle.

3. Vnd wiſſet das auffs erſt/ daß in den letzten tagen kommen werden Spötter die nach jren eigenen lüſten wandeln.

Oc i ſkulle det førſt vide/ at der ſkulle komme i de ſiſte dage/ Beſpaattere/ ſom vandre efter deris egen Lyſt.

4. Vnd ſagen: Wo iſt die Verheiſſung ſeiner zukunfft? Denn nach dem die Väter entſchlaffen ſind/ bleibet es alles/ wie es von anfang der Creaturen geweſen iſt.

Oc ſige/ huor er hans Tilkommelſis Løffte? Thi effter at Fedrene ſoffuede hen/ da bliffuer alting/ lige ſom det vaar aff Creaturens begyndelſe.

5. Aber mutwillens wöllen ſie nicht wiſſen/ daß der Himmel vor zeiten auch war/ darzu die Erde auß Waſſer vnd im Waſſer beſtanden/ durch Gottes Wort.

Men aff fortredelighed ville de icke vide/ at Himmelen oc vaar i fordom tid/ der til met Jorden ſtadig aff vand oc vdi vand/ formedelſt Guds Ord.

6. Dennoch ward zu der zeit/ die Welt durch diſelbigen mit der Sündflut verderbet.

Dog bleff paa den tid/ Verden forderffuit formedelſt de ſamme met Syndfloden.

Kapitola III.

NAymilegſſý/ hle tentoť wám giž druhý Liſt piſſy/ kterýmž wzbuzugi w napomjnánj waſſý čiſtau myſl.

NAmileyſſy iuž then wthory liſt do was piſſe/ w kthorym ſczyra myſl wáſſe przez nápominánie wzbudzam.

2. Abyſſte pamatowali na ſlowa/ která gſau wám předpowěděná od ſwatých Prorokůw/ a na naſſe Přikázanj kteřjž gſme Apoſſtolé Pána a Spaſytele naſſeho.

Abyſćie pámietáli ſłowá przez powiedziáne od świetych Prorokow/ y náukę náſſę/ ktorzy ieſteśmy Apoſtolowie Páná y zbáwiciela.

3. Toto naypřwé wědauce/ že přigdau w poſlednjch dnech s oklamáwanjm/ poſměwači/ podlé ſwých žádoſtij chodijce.

Tho naprzod wiedząc/ iż o oſtátnich dni przyidą ſzyderze/ ktorzy chodzić będą w ſwoich włáſnych roſkoſzach.

4. A řijkagjce: Kde geſt zaſljbenj nebo přijchod geho? Neb yak gſau Otcowé naſſy zeſnuli wſſecky wěcy tak trwagj od počátku ſtwořenij.

I mowiąc gdzież ieſt obietnicá przyśćia iego? Abowiem od thego czáſu iáko oycowie záſnęli/ wſzythki rzeczy ták trwáią od początku ſtworzenia.

5. A ktěřijž tomu tak chtij/ ſkryto geſt před nimi toto/ že gſau Nebeſa byla prwé též y Země z wody/ a ſkrz wodu to trwalo ſlowem Božijm

Bo dobrowolnie tego nie wiedzą/ iż niebá iuż zdawna były ſię przez ſłowo Boże/ y ziemiá z wody/ y w wodzie poſtáwiona.

6. Skrze kteréžto onen prwnij Swět wodau gſa potopen zhynul.

Przetho świát ktory był ná then czas/ zátopiony wodą zginął.

ג

7 מן השא דין שמיא וארעא במלתה נטירין ומתנטרין לנורא ליומא דדינא ולאובדנא דאנשא רשיעא:

Et cieli che sono al presente, e la terra, son riposti per la medesima sua parola, riserbandosi al fuoco nel di del giuditio e de la perditione de gli huomini impÿ.

ג

7 והשמים והארץ מעת באותו הדבר נאצרים המה לאש נצרים ליום דין לאבדן אנשים רשעים:

Mas los cielos que son aora, y la tierra, son conseruados por la misma palabra, guardados para el fuego en el dia del juyzio, y de la perdicion de los hombres impios.

γ.

7. Οἱ δὲ νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ, τῷ αὐτοῦ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσὶ, πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων.

Mais les cieux qui sont maintenant & la terre, sont reserués par la mesme parole, estans gardés pour le feu au iour du iugement, & de la destruction des meschans hommes.

8 בהדא דין תדעון חביבי דיומא חד לות מריא איך אלף שנין ואלף שנין איך יומא חד:

Hor siaui nota charissimi, vna cosa, cioè che vn giorno appresso il Signore è come mille anni, e mille anni sono come vn giorno.

8 ואחת הזאת לא תכחד מכם אהובי כי יום אחד בעיני יהוה כאלף שנים ואלף שנים כיום אחד:

Mas, o amados, no ignoreys vne cosa, y es que vn dia delante del Sennor es como mil annos y mil annos son como vn dia.

8. Ἓν δὲ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς ἀγαπητοὶ, ὅτι μία ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια ἔτη, ὡς ἡμέρα μία.

Mais, ô vous bien-aimês, n'ignorez point vne chose, c'est qu'vn iour est enuers le Seigneur come mille ans & mille ans sont comme vn iour.

9 לא דין מאחר מריא למולכנה (איך דסברין אנשא ותמהין על תוחרתה) אלא במגררות רוחה דבן לא צבא דאנש יאבד אלא דיתא לכל בני נשא לתיבותא:

Il Signor che ha promesso, non tarda, si come alcuni la stimano tardanza: ma è patiente inuerso di noi, non volendo che alcun perisca, ma che tutti vengano à penitentia.

9 לא מאחר יהוה את המאמר (כמו חשבו אנשים כי מאחר) כי אם מאריך אפו עלינו ולא יאבה לאבד כל איש כי אם לשוב כלם לתשובה:

El Sennor no tarda su promessa, como algunos la tienen por tardança: empero es paciente para con nosotros, no queriendo que ninguno perezca, sino que todos sean recebidos à penitencia.

9. Οὐ βραδύνει ὁ κύριος τῆς ἐπαγγελίας, ὥς τινες βραδυτῆτα ἡγοῦνται· ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βουλόμενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι.

Le Seigneur ne retarde point sa promesse, comme quelques vns estiment retardement, mais il est patient enuers nous, ne voulant point qu'aucun perisse, ains que tous vienent à repentance.

10 ניתא יומא דמריא איך גנבא בליליא דבה יעברון שמיא בחילא רבתא אסטוכסוהי דעלמא מן רתחא דנורא ישתרון וארעא וכלעבדוהי דבה יוקדון בנורא:

Ma il giorno del Signor verrà come vn ladro di notte, nelquale i cieli passarano con grande impeto, e gli elementi ardendo si risolueranno: e la terra, e le opere che sono in essa, fiano abbrusciate.

10 כי בוא יבוא יום יהוה כגנב בלילה אשר בו השמים בסער גדול יעברו היסודות הלהדים והעמקים ימסו ויתבקעו כדונג מפני האש והארץ וכל אשר בה ישרפון:

Mas el dia del Sennor vendrá como ladró en la noche en el qual los cielos passaron con grande estruendo, y los elementos ardiendo, seran deshechos, y la tierra, y las obras que en ella estan, seran quemadas.

10. Ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται.

Mais le iour du Seigneur viendra comme le larron en la nuict, auquel les cieux passeront auec vn bruit sifflant de tempeste, & les elemens seront dissouts par chaleur, & la terre, & toutes les œures qui sont en elle, brusleront entierement.

11 אי הדין כל האנון ישתרון איך ולא לכון דתהוון קדישין בכלהון הופכיכון ובכלה דחלת אלהא ודכיותא:

Douendosi dunque tutte queste cose disfare, quali vi bisogna egli essere in sante conuersationi e pietà.

11 וכי כל האלה ימסו מפני האש איככה ישוה לכם להיות בהליכות קדש ויראת יהוה:

Pues como sea ansi que todas estas cosas han de ser deshechas, que tales conuiene que vosotros seays en sanctas y pias conuersaciones.

11. Τούτων οὖν πάντων λυομένων, ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις.

Comme ainsi soit donc que toutes ces choses se doiuent dissoudre, queis vous faut il estre en sainctes conuersations, & œuures de pieté?

CAP. III.

7. Cæli autem qui nunc sunt, & terra eodem verbo repositi sunt, igni reservati in diem iudicii & perditionis impiorum hominum.

But the heauens and earth/ which are nowe/ are kept by the same worde in store/and reserued vnto fire agaynst the daye of iudgement / and of the destruction of vngodly men.

8. Vnum verò hoc non lateat vos charissimi, quia unus dies apud Dominum sicut mille anni, & mille anni sicut dies unus.

Dearely beloued / be not ignorant of this one thing / that one day is with the Lorde / as a thousande yeeres / & a thousand yeeres/as one day.

9. Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant: sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti

The Lord is not slacke concerning his promes / as some men counte slacknesse/but is pacient towarde vs/and woulde haue no man to perishe / but woulde all men to come to repentance.

10. Adveniet autem dies Domini ut fur: in quo cæli magno impetu transient, elementa verò calore solventur, terra autem & quæ in ipsa sunt opera, exurentur.

But the day of the Lorde will come as a thiefe in the night / in the which the heauens shall passe away with a noyse/ and the elements shall melt with heate/ and the earth with the workes / that are therein/ shalbe burnt vp.

11. Cùm igitur hæc omnia dissolvenda sint: quales oportet vos esse in sanctis conversationibus & pietatibus.

Seeing therefore that all these thinges must be dissolued /what maner persons ought ye to be in holy conuersation and godlines.

Das III. Capitel.

7. Also auch der Himmel jetzund vnd die Erde/werden durch seine Wort gesparet/ daß sie zum Fewer behalten werden/ am tage deß Gerichts/ vnd Verdamniß der Gottlosen Menschen.

Lige saa sparis oc nu Himmelen oc Jorden/formedelst hans Ord / at de skulle beuaris til Ilden / paa Dome dag / naar de vgudelige Menniske skulle fordømis.

8. Eines aber sey euch vnverhalten/ jr Lieben/das ein tag für dem HERREN ist wie tausent jar/vnd tausend jar wie ein tag.

Men en ting skal icke dølies faar eder / at en dag er faar HERREN lige som tusinde aar/ oc tusinde aar lige som en dag.

9. Der HERR verzeucht nicht die verheissung/ wie es etliche für einen verzug achten/Sondern er hat gedult mit vns/ vnd will nicht/ daß jemand verloren werde/ sondern daß sich jederman zur busse kehre.

HERREN tøffuer icke met sin Forjettelse/ som nogle acte det for en fortøffuelse/ men hand haffuer taalmodighed met oss/ oc vil icke/at nogen skal fortabis/ men at huer mand skal vende sig til Penitentze.

10. Es wird aber deß HERREN tag kommen / alß ein Dieb in der nacht/ in welchem die Himmel zergehen werden/ mit grossem krachen/die Element aber werden für hitze schmeltzen/ vnd die Erde vnd die Werck/die darinnen sind/ werden verbrennen.

Oc HERRENS dag skal komme / som en Tyff om natten i huilcken Himlene skulle forgaa/ met stort bulder/ oc Elementerne skulle smeltis aff hede / oc Jorden oc den gerning som der er vdi/ skal opbrendis.

11. So nun das alles soll zergehen/ wie solt jr denn geschickt sein/ mit heiligem wandel vnnd Gottseligem wesen?

Efferdi at det skal nu altsammen forgaa/ huorledis skulle i da vere skickede/ met hellig omgengelse oc Gudeligt væsen?

Kapitola. III.

7. Ale Nebesa kteráž gsau nynij y Země/ týmž Slowem Božijm odložena gsau/ a zachowána/ k ohni ke dni Saudnému/ a k zatracenij nesslechetných Lidij.

A niebiosa y ziemia ktore teraz sa/ thymi że słowem schowane ku ogniowi na dźień porhepienia y zginienia niepobożnych ludzi bywaia zachowane.

8. Gedno pak toto nebuď wás tayno naymilegssý/ že geden den v Pána Boha gt/ yako Tisýc Leth: a Tisýc Leth/ yako geding den.

Przythym namileysy niech wam to nie będźie thaynó/ iż ieden dźień v Pana iest iako tysiac lat/ á thysiac lat iako ieden dźień.

9. Nemesskát Bůh sliby swými/ yako někteřij za to magij: ale trpěliwě čeká pro wás/ nechtě by kdo zahynul/ ale aby se wssyckni obrátili k pokánij.

Nie omieszkawa Pan ktory obiecał/ iáko niektorzy to maia za omieszkanie / ále cierpliwy iest przeciwko nam/ nie chcac áby ktorzy zginęli/ ále żeby wszyscy ku vznaniu przyszli.

10. Přigdeť zagisté den Páně yako zloděg: w kterémžto Nebesa welikau prudkostij zmiznij se/ a žiwlowé ohněm se rozplynau: Země pak y ty wěcy kteréž na nij gsau spáleny budau.

A on dźień Pański przyjdźie w nocy iako złodźiey/ gdy niebá z szumem przeminą/ y żywioły się zapaliwszy rozsthapią/ á ziemia y sprawy ktore ná niey są/ zgorają.

11. A poněwadž to wssecko tak sema zrussyti/ y yacý pak wy máte býti w swatém obcowánij a w milostiwostech.

Gdy theby wszytki rzeczy rozstapia się/ takiemi być macie w świętym obcowániu y w pobożnych sprawách.

ג

12 מקוין ומסהרין —— למאתיתה דיומא דאלהא דבה שמיא בנורא ישתרון ואסטוכסוהי יקדון —— וברתחא דנורא יעהון ׃

Aſpettando, & affrettando a la venuta del giorno di Dio, per ilquale i cieli acceſi in fuoco ſi riſolueranno, e gli elementi ardendo ſi liquefaranno?

13 שמיא דין חדתא —— וארעא חדתא איך מ מולכנא דאתיהב בה ביד אונגליון מקוינן דבהון ת תעמרי באנותא ׃

Ma noi aſpettiamo nuoui cieli e nuoua terra, ſecondo la ſua promeſſa, ne i quali habita la giuſtitia.

14 מטול הנא חביבי אן מקוין אנתון להלין צבין הוו בתשמשתא סגאתא דקדישין דלא מום ודלא רשין תשתכחון בשלמא ׃

Per laqual coſa, cariſſimi, aſpettando voi queſte coſe, ingegnateui d'eſſer trouati da eſſo immaculati & irreprenſibili in pace.

15 ולמגרת רוחה דאלהן תדעון דלטיבותא איכנא אף פולוס אחון חביבן איך חכמתא דמתיהבא —— לה כתב לכון ׃

E riputateui a ſalute la lunga patientia del noſtro Signore: ſi come ancor v'ha ſcritto il noſtro fratello Paulo, ſecondo la ſapientia à lui data.

16 איכנא אף בכל— א אגרתא ממלל בהין על—— הלין דבהין איתיהון מלא קשין למסתכלו דהנון ד דשטין ודבית קימא לית להון מהפכין איכנא אף לכתבא שרכא לאבדנא דנפשהון ׃

Come quello che in tutte le ſue epiſtole, parla di queſte coſe: tra lequali ne ſono alcune difficili ad intenderſi che gl'indotti & inſtabili ſtorceno, come ancora l'altre Scritture, à lor propria perditione.

ג

12 לקוות ולמהר אל־בוא יום יהוה אשר בו השמים מפני אש ימסו ויסודות שרופות המסו ׃

Eſperando y apreſſurando hos para el aduenimiento del dia de Dios, en el qual los cielos ſiendo encendidos, ſeran deshechos, y los elementos ſiendo abraſados, ſe fundiran?

13 כי־שמים חדשים וארץ חדשה כדברו מקוים אנחנו באשר תשכן צדקה ׃

Pero eſperamos cielos nueuos y tierra nueua, ſegun ſus Promeſſas, en los quales morá la juſticia.

14 על־כן אהובי בקותכם אל־האלה תיגעון להמצא לפניו תמימים ובלי מום בשלום ׃

Por loqual, o amados, eſtando en eſperança de eſtas coſas, procurad con diligencia que ſeays del hallados ſin macula, y ſin reprehenſion en paz.

15 ואת־ארך אפי אדנינו לתשועה תחשובו כמו גם פולוס אחינו אהובנו כחכמתו אשר נתנה לו כתב אליכם ׃

Y tened por ſalud la paciencia de nueſtro Sennor, como tambien nueſtro amado hermano Paulo, ſegun la ſabiduria que le ha ſido dada, os ha eſcripto tambien.

16 כאשר גם בכל־אגרותיו מדבר על־האלה אשר בהן יש דברים קשים אשר יפתלו הבערים שונאי מוסר ותוכחת נעים ונדים כמו גם את־כתבים אחרים לאבדן נפשותם ׃

Caſi en todas ſus epiſtolas hablando deſtas coſas; entre las quales ay algunas difficiles de entender, las quales los indoctos y inconſtantes tuercen, como tambien las otras Eſcrituras, para perdicion de ſi miſmos.

γ'.

12. Προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται, καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τακήσεται;

En attendant, & vous haſtans à la venuë du iour de Dieu, par laquel les cieux eſtans emflambés ſeront diſſouts, & les elemens ſe fondront de chaleur.

13. Καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ.

Or attendons-nous ſelon la promeſſe d'icelui nouueaux cieux & nouuelle terre, eſquelles iuſtice habite.

14. Διό, ἀγαπητοί, ταῦτα προσδοκῶντες, σπουδάσατε ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ.

Parquoi, bien-aimés, en attendant ces choſes, eſtudiez-vous à ce que ſoyez trouués de lui ſans tache & ſans reproche en paix.

15. Καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν, σωτηρίαν ἡγεῖσθε· καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς παῦλος κατὰ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν.

Et tenez pour ſalus la longue attente de noſtre Seigneur: comme auſſi noſtre bien-aimé frere Paul vous en eſcrit ſelon la ſapience qui lui a eſté donnee:

16. Ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς, λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστι δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφάς, πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν.

Comme celui qui en toutes ſes Epiſtres parle de ces poincts: entre leſquels il y a des choſes difficiles à entendre, que les ignorans & mal aſſeurés tordét, comme auſſi les autres Eſcritures, à leur propre perdition.

12. Expectan-

CAP. III.

12. Expectantes & properantes in adventum diei Domini, per quem cæli ardentes solventur, & elementa ignis ardore tabescent?

Looking for / and hasting vnto the comming of the day of God / by the which the heauens being on fire/shalbe dissolued / and the elements shall melt with heat?

13. Novos verò cælos & novam terram secundùm promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habitat,

But we looke for newe heauens / a new earth /according to his promes / wherein dwelleth righteousnes.

14. Propter quod, charissimi, hæc expectantes, satagite, immaculati & inviolati ei inveniri in pace.

Wherefore/beloued seeing that yee looke for such things/ be diligent that ye may bee founde of him in peace / without spot and blameles.

15. Et Domini nostri longanimitatem, salutem arbitremini, sicut & charissimus frater noster Paulus secundùm datam sibi sapientiam scripsit vobis.

And suppose that the long suffering of our Lorde is saluation / euen as our beloued brother Paul according to the wisedome giuen vnto him wrote to you.

16. Sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his in quibus sunt quædã difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant, sicut & cæteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem.

As one / that in all his Epistles speaketh of these things: among the which some things are hard to bee vnderstande / which then that are vnlearned and vnstable/peruert/as they do also other Scriptures vnto their owne destruction.

Das III. Capitel.

12. Daß jr wartet vnd eilet zu der zukunfft deß tages deß HERRN / in welchem die Himmel vom Fewer zurgehen / vnd die Element für hitze zerschmeltzen werden.

At i kunde vente oc haste til HERRENS dagis tilkommelse / Paa huilcken Himlene skulle forgaa aff Ild/ oc Elementerne smeltis aff hede.

13. Wir warten aber eines newen Himmels / vnnd einer newen Erden/ nach seiner verheissung / in welchen Gerechtigkeit wohnet.

Men wi vente en ny Himmel/ oc en ny Jord/ effter hans Forjettelser/ J huilcke Retferdighed boer.

14. Darumb/meine lieben/ dieweil jr darauff warten sollet/ so thut fleiß/ daß jr für jm vnbefleckt vnd vnsträfflich im Fride erfunden werdet.

Der faare mine elskelige/ affter di at i skulle der tage vaare paa/ Da verer flitige/at i kunde findis vbesmittede oc vstraffelige faar hannem i Fred.

15. Vnd die gedult vnsers HERREN / achtet für ewer Seligkeit. Als auch vnser lieber Bruder Paulus / nach der Weißheit / die jm gegeben ist/ euch geschrieben hat.

Oc acter vor HERRIS taalmodighed/for eders Salighed. Som oc vor elskelige Broder Paulus/ screff eder til / effter den Visdom / som hannem er giffuen.

16. Wie er auch in allen Briefen davon redet. In welchen sind etliche ding schwer zuverstehen/ welche verwirren die vngelehrtigen vnd leichtfertigen/ wie auch die andern Schrifften / zu jhren eigen verdammniß.

Lige som hand oc taler der om i alle Breff/ J huilcke der ere nogle ting suare at for staa/ huilcke de vlærde oc Letfertige foruende / lige som oc de andre Scriffter/ til deris egen fordømelse.

Kapitola III.

12. Čekagijce a pospijchagijce ku přijsstij dne Páně/ skrze kteréhož Nebesa hořijce rozplynau se/ a Žiwlowé horkostij ohně wadnauti budau?

Oczekywáiacy spiesząc się ná przyście dnia Bożego/ w ktory niebá gorąiąc rozstąpią się/ y żywioły zápalone rozpuszczą się.

13. Nowého pak Nebe a nowé země/ wedlé slibůw geho/ čekáme/ w kterýchžto Sprawedlnost přebýwá.

Ale nowych niebios y nowey ziemie wedle obietnice oczekawamy/ w ktorych spráwiedliwość mieszka.

14. Protož naymilegšj/ to hoto čekagjce/ snažte se/ abyste neposskwrněnj a neporussenj před nim nalezeni byli w pokogi:

Przeto namileyszy tych rzeczy oczekywaiąc / stáraycie się abyście bez zmázy / y bez ná gánienia od niego z pokoiem byli znalezieni.

15. A Pána nasseho Gežu Krysta dlauho čekánij za spasenij mégte/ Jakož y naymilegšj Bratr náš Pawel/ podlé daně sobě maudrosti psal wám.

A cierpliwość Páná nászego rozumieycie być zbáwienie / Jáko y miły brát nász Páwel wedle dáney iemu mądrości pisał wam.

16. Těmž we wssech Epistolach swých/ mluwě o těch wěcech/ w nichž některé wěcy gsau nesnadné k srozuměnij/ gež hlaupij a neustawičnij přewracugij/ yako y giná Pjsma k swému wlastnjmu zatracenj.

Jáko ten ktory niemal we wszytkich liściech mowi o tych rzeczách miedzy ktorymi są niektore trudne ku wyrozumieniu / ktore nieumieietni y niestáteczni / wykrácáią iáko ine pismá ku zátráceniu sámych siebie.

ג

17 אַנְתּוּן חֲבִיבַי דְּמֵן קְדָם יָדְעִיתוּן אִיזְדַּהְרוּ דְּלָא אֶנָשׁ יַטְעַיְכוּן בְּטוּעַי דְּחַטִּיפֵי רֶעְיָנָא וְתֶפְּלוּן מֵן פְּשִׁיטוּתָא דְּהַיְמָנוּתָא׃

Voi dunque, diletti, poi che gia n'hauete notitia, guardate, che tirati insieme con gli altri dal'error di questi nefandi, non cadiate da la vostra stabilità.

18 רְבוּ דֵּין בְּטַיְבוּתָא וּבִידַעְתָּא דְּמָרַן וּמַחְיָנַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּלֵהּ תֶּשְׁבּוּחְתָּא וְאִיקָרָא וְקוּלָסָא אִיךְ דְּבְכֻל זְבַן אַף הָשָׁא וַלְעָלַם עָלְמִין אָמִין׃

Ma crescete ne la gratia è cognitione del nostro Signore e Saluatore IESV *Christo. A lui sia gloria, & hora e nel dì de l'eternità.*

שְׁלֶמַת אֶגַּרְתָּא דְּפֶטְרוֹס שְׁלִיחָא דְּתַרְתֶּין׃

ג

17 וְאַתֶּם אַחַי אֲהוּבַי כִּי־ יוֹדְעִים מִלְּפָנִים הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן־יַשִּׁיאוּכֶם הַפּוֹשְׁעִים בְּתוֹעָתָם לִנְפּוֹל מִמִּסְעַד נַפְשְׁכֶם׃

Ansi que vosotros, o amados, pues estays amonestados, guardaos que por el error de los abominables no seays juntamente con los otros engannados, y caygays de vuestra firmeza.

18 פְּרוּ וּרְבוּ בִּתְחִנָּה וּבְדַעַת אֲדֹנֵינוּ וְגוֹאֲלֵנוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר לוֹ הַכָּבוֹד מֵעַתָּה וְעַד־יוֹם עוֹלָם אָמֵן׃

Mas creced en la gracia, y conocimiento de nuestro Sennor y Saluador Iesus el Christo. A el sea gloria aora, y hasta el dia de la eternidad, Amen.

תם ונשלם

γ'.

17. Ὑμεῖς οὖν, ἀγαπητοί, προγινώσκοντες φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ.

Vous donc, bien-aimés, puis que vous en estes desia aduertis, gardez qu'estans emportés auec les autres par la seduction des abominables, vous ne dechez de vostre fermeté.

18. Αὐξάνετε δὲ ἐν χάριτι καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶνος. ἀμήν.

Ains croissez en grace & en cognoissance de nostre Seigneur & Sauueur Iesus Christ. A lui soit gloire & maintenant, & iusqu'au iour d'eternité, Amen.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. III.

17. Vos igitur fratres præscientes, custodite, ne insipientium errore traducti excidatis à propria firmitate.

Das III. Capitel.

17. Ihr aber meine Lieben / weil jr das zuvor wisset / so verwaret euch / daß jr nicht durch jrthumb der ruchlosen Leute / sampt jnen verfüret werdet / vnd entfallet auß ewer eigen Vestung.

Kapitola I I.

17. Protož wy bratřij wědauce toto / sami sebe ostřijhawte / aby ste bludem nemaudrých gsauce wedeni / newypadli od swého vtwrzenij.

Ye therefore beloued / seeing ye knowe these things before / beware / least ye be also plucked away with the errour of the wicked / and fall from your owne stedfastnes.

Men i / mine Elskelige / efterdi i vide det tilforn da foruarer eder / at i icke formedelst skadeløse Folckis vildfarelse / bliffue forførde met dem / oc falde aff eders egen Befestning.

Wy tedy namileyszy ktorzy ty rzeczy przed tym wiecie / strzeżcie się / abyście bedac uwiedzieni ha niebnem bledem ich / nie wypadli z własney stałości.

18. Crescite verò in gratia & in cognitione Domini nostri & salvatoris Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc in diem æternitatis, Amen.

18. Wachset aber in der gnade vnd erkentniß vnsers HERRN vnd Heilands Jesu Christi. Demselbigen sey ehre / nun vnnd zu ewigen zeiten / Amen.

18. Ale rostež w milosti a w poznánj Pána nasseho a Spasytele Gežiše Krysta. Kterémuž bud Sláwa nynj / y w den wěčnosti / Amen.

But growe in grace / and in the knowledge of our Lorde and Sauiour Jesus Christ: to him be glorie both nowe and for euermore / Amen.

Men voxer i vor HERRIS oc Frelseris Jhesu Christi naade oc bekendelse. Den samme vere ære / nu oc til euig tid / AMEN.

Ale rośćcie w łasce y w uznániu Páná nászego Jezu Krystá / ktoremu niech bedzie chwalá y teraz / y ná wieczne czasy / Amen.

FINIS.

Ende der andern Epistel S. Petri.

Skonáwá se Druhá Kanonyka S° Petra.

EPISTOLA

S. IOHANNIS,

PRIMA.

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,

ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דיוחנן שליחא קדמיתא :

קפלאון א

1 מן דאיתוהי הוא מן ברישית הו דשמען וחזיניהי בעינין חזין ונשן באדין הו סברינן לכון להו דאיתוהי מלתא דחיא :

QVELLO che era da principio, quello che noi habbiamo udito, quello che noi habbiamo veduto co i nostri occhij, quello che noi habbiam contemplato, e le nostre mani hanno tocco, de la parola de la vita.

2 וחיא אתגליו וחזין וסהדינן ומכרזינן לכון חייא דלעלם הנון דאיתיהון הוי לות אבא ואתגליו לן :

Percioche la vita s'è manifestata, è l'habbiam veduta: e noi ancora il testifichiamo, & annuntiamovi la vita eterna, laquale era appresso il Padre, & essi manifestata à noi.

3 ומדם דחזין ושמען מודעינן אף לכון דתהוא לכון שותפותא עמן ושותפותן דין דילן איתיה עם אבא ועם ברה ישוע משיחא :

Noi dico vi annuntiamo quello che habbiam veduto e udito: acciochè ancor voi habbiate communione con esso noi, e che la communione nostra sia col Padre e col suo Figliuol IESV Christo.

4 והלין כתבינן לכון דחדותן דבכון תהוא משמליא :

E queste cose vi scriviamo, acciochè la vostra allegrezza sia compiuta.

5 והדא הי סברתא דשמען מנה ומסברינן לכון דאלהא נוהרא הו וחשוכא כל אף חדא לית בה :

E questa è la promessa che noi habbiamo udita da lui, & annuntiamo à voi, Che Iddio è luce, & in esso non son tenebre alcuno.

השליח כלילה הראשונה :

א

1 אשר היה מראשית אשר שמענו וראינו בעינינו אשר הבטנו וידינו המישו על־דבר החיים :

Loque era desde el principio, loque auemos oydo, loque auemos visto con nuestros ojos, loque auemos bien mirado, y nuestras manos han tocado, de la palabra de vida.

2 והחיה נגלתה וראינו ומעידים אנחנו ומבשרים אתכם את־חית עולם אשר היתה את־האב ונגלתה לנו :

Porque la vida es manifestada: y tambien lo vimos y testificamos y hos annunciamos la vida eterna, la qual estaua con el Padre, y nos ha aparecido.

3 אשר ראינו ושמענו מבשרים אנחנו אתכם אשר גם לכם תהי־חברה עמנו וחברתנו עם האב ועם בנו ישוע המשיח :

Loque auemos visto y oydo, esso hos annunciamos paraque tambien vosotros tengays communion con nosotros, y que nuestra communion sea con el padre, y con su Hijo Iesus el Christo.

4 ואת־האלה כותבים אנחנו אליכם אשר תמלא שמחתכם :

Y estas cosas hos escriuimos, paraque vuestro gozo sea cumplido.

5 וזאת היא הבשורה אשר שמענו ממנו ומבשרים אתכם כי־אלהים אור הוא וחשך לא יש־בו גם אחד :

Y esta es la Promessa que oymos del mismo, y hos la annunciamos, Que Dios es luz, y no ay ningunas tinieblas enel.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ καθολικὴ πρώτη.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

1 Ὃ ἦν ἀπ᾽ ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν, περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς.

CEQVI estoit dés le commencement, ce que nous auons ouï, ce que nous auons veu de nos propres yeux, ce que nous auons contemplé, & que nos propres mains ont touché, de la Parole de vie:

2. Καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν.

Car la vie a esté manifestée, & nous l'auõs veuë, & nous aussi le tesmoignõs, & vous annonçons la vie eternelle, laquelle estoit auec le Pere, & qui nous a esté manifestee.

3. Ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ᾽ ἡμῶν, καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ.

Cela donc que nous auons veu & ouï, nous le vous annonçons: afin que vous ayez communion auec nous, & que nostre communion soit auec le Pere & auec son Fils Iesus Christ.

4. Καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

Et vous escriuons ces choses, afin que vostre ioye soit accomplie:

5. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία ἣν ἀκηκόαμεν ἀπ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστι, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία.

Or c'est ici la promesse que nous auons ouïe de lui, & que nous vous annonçons, c'est assauoir, Que Dieu est lumiere, & qu'en lui n'y a tenebres quelconques.

1. Quod

I. IOHANNIS.

CAP. I.

QVOD fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ.

That which was from ÿ beginning, which we haue heard, which we haue seene w our eyes, which we haue looked vpon, & our hands haue handled of the Worde of life.

2. Et vita manifestata est: & vidimus, & testamur, & annuntiamus vobis vitam æternam quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.

For the life appeared, and we haue seene it, and beare witnes, and shew vnto you the eternall life, which was with the Father, and appeared vnto vs.

3. Quod vidimus & audivimus, annuntiamus vobis, ut & vos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum Patre & cum Filio eius Iesu Christo.

That, I say, which we haue seene & heard, declare we vnto you, that ye may also haue fellowship with vs, and that our fellowship also may be with the Father, and with his sonne Iesus Christ.

4. Et hæc scribimus vobis ut gaudeatis, & gaudium vestrum sit plenum.

And these things write we vnto you, that your ioy may be full.

5. Et hæc est annuntiatio quam audivimus ab eo, & annuntiamus vobis, Quoniam Deus lux est: & tenebræ in eo non sunt ullæ.

This then is the message, which we haue heard of him, and declare vnto you, that God is light, and in him is no darknes.

I. S. Johannis.

Das I. Capitel.

DAs da von anfang war/ daß wir gehört haben/ daß wir gesehen haben mit vnsern Augen/ daß wir beschawet haben/ vnd vnsere hände betastet haben/ vom Wort deß Lebens.

DEt som vaar aff begyndelsen/ det wi hørde/ det wi saae met vore øyen/ det wi beskudde/ oc vore Hender toge paa/ om Liffuens ord.

2. Vnd das Leben ist erschinen/ vnd wir haben gesehen/ vnd zeugen vnd verkündigen euch das Leben/ das ewig ist/ welches war bey dem Vater/ vnd ist vns erschienen.

Oc Liffuet er obenbaret/ oc wi saae det/ oc wi vidne/ oc forkyndede eder Liffuet/ som er euigt/ huilcket vaar hoss Faderen/ oc er obenbaret faar oss.

3. Was wir gesehen vnd gehöret haben/ das verkündigen wir euch/ auff das auch jhr mit vns Gemeinschafft habt/ vnd vnser gemeinschafft sey mit dem Vater/ vnnd mit seinem Sohn Jesu Christo.

Det som wi haffue seet oc hørt/ forkyndede wi eder/ at i oc skulle haffue Samfund met oss/ oc vort Samfund skal vere met Faderen oc met hans Søn Jhesu Christo.

4. Vnd solches schreiben wir euch/ auff daß ewer frewde völlig sey.

Oc wi scriffue eder dette til/ paa det at eders glæde skal vere fuldkommen.

5. Vnd das ist die verkündigung/ die wir von jhm gehöret haben/ vnd euch verkündigen/ daß GOTT ein Liecht ist/ vnd in jm ist kein Finsterniß.

Oc denne er den kundgørelse/ som wi hørde aff hannem/ oc forkynde eder/ at Gud er it Lius/ oc der er icke Mørck i hannem.

I. S. Jana.

Kapitola I.

COž bylo od Počatku/ což gsme slyšeli/ a což gsme widěli našima očima/ a což gsme pilně shlédli/ a čehož se ruce naše dotýkaly/ o slowu žiwota.

Co było od początku/ cochmy my słyszeli/ cochmy widzieli oczyma naszymi cochmy oglądali/ y rece nasze macały o słowie żywota.

2. A ten žiwot zgewen gest: a my gsme widěli gey/ y swědčijme// a zwěstugeme wám žiwot wěčný/ kterýž byl v Otce a okázal se nám.

Abowiem ci żywot objawion jest/ y widzielismy/ y swiadczemy/ y opowiedamy wam on żywot wieczny ktory był v Oyca/ y objawion jest nam.

3. Což gsme slyšeli a widěli/ to wám zwěstugeme/ abyšte y wy s námi towaryšstwij měli/ a towaryšstwij naše aby bylo s Otcem y s Synem geho Gezu Krystem.

Cosmy widzieli y słyszeli/ to wam oznaymuiemy abyście też y wy społeczność mieli z nami/ a żeby społeczność nasza była z Oycem y z Synem iego Jezusem Krystusem.

4. A totok pijšeme wám abyšte se radowali/ a radost waše aby dokonalá byla.

A ty rzeczy pyszemy wam/ aby wesele wasze było zupełne.

5. Totok pak gest zwěstowánij kterež sme slychali od něho/ a zwěstugeme wám/ že Bůh gest swětlo/ a temnosti w něm neni žadných.

Toć tedy iest poselstwo ktoresmy słyszeli od niego/ y oznaymuiemy wam/ iż Bog iest światłością/ a iż żadney ciemności w nim nie masz.

א

6 ואן אמרינן דשותפותא אית לן עמה ומהלכינן בחשוכא דגלא חנן ולו בשררא רדינן :

Se noi diciamo d'hauer compagnia con lui, e intanto caminiamo ne le tenebre, noi mentiamo, e non facciamo sinceramente.

7 אן דין בנוהרא מהלכינן איך דהו איתוהי בנוהרא אית לן שותפותא עם חדדא ודמא דישוע ברה מדכא לן מן כלהון חטהין :

Ma se noi caminiamo ne la luce, si come egli è ne la luce, noi habbiamo communione l'vn con l'altro: e il sangue del suo Figliuol IESV, Christo ci purga da ogni peccato.

8 ואן נאמר דלית לן חטיתא נפשן מטעינן ושררא לית בן :

Se noi diciamo che non habbiamo peccato alcuno, c'inganniamo noi stessi, e la Verità non è in noi.

9 אן דין מודינן בחטהין מהימן הו וזדיק דנשבוק לן חטהין ונדכין מן כלה עולן :

Se noi confessiamo i nostri peccati, egli è fedele e giusto, da perdonarci i peccati nostri, e purgarci da ogni iniquità.

10 ואן אמרינן דלא חטין עבדינן לה דגלא ומלתה לית לותן :

Se noi diciamo che non habbiam commesso peccato noi facciam lui bugiardo, e la sua parola non è in noi.

ב

1 בניא הלין כתב אנא לכון דלא תחטון ואן אנש יחטא אית לן פרקליטא לות אבא ישוע משיחא זדיקא :

Figliuoletti miei, io vi scriuo queste cose, acciochè voi non pecchiate: e se pur alcun peccarà, noi habbiamo vn' Auuocato appresso il padre, cioè IESV Christo il giusto.

א

6 אם נאמר כי־חברה לנו עמו ובחשך נתהלך נכזב ולא נעשה אמת :

Si nosotros dixeremos que tenemos compannia conel, y andamos en tinieblas: mentimos, y no hazemos verdad.

7 ואם נתהלך באור כמוהו יש־באור או־יש־לנו חברה בינינו ודם ישוע המשיח בנו יטהרנו מכל חטאה :

Mas si andamos en luz, como el está en luz, tenemos communion, con el, entre nosotros, y la sangre de Iesus el Christo su Hijo nos limpia de todo pecado.

8 אם נאמר כי־לא יש־לנו חטאה נתעה את־נפשנו ואמת איננה בנו :

Si dixeremos que no tenemos pecado: engannamonos à nosotros mismos, y no ay verdad en nosotros.

9 אם נתודה את־חטאתינו נאמן וצדיק הוא לשאת לנו את־החטאים ויטהרנו מכל־רשעה :

Si confessamos nuestros pecados, el es fiel y justo paraque nos perdône nuestros pecados, y nos limpie de toda maldad.

10 אם נאמר כי־לא חטאנו נעשה אותו לכזב ודברו איננו בנו :

Si dixeremos que no auemos pecado, hazemos lo à el mentiroso, y su palabra no està en nosotros.

ב

1 בני את־האלה כותב אני אליכם פן תחטאו ואם תחטא איש יש־לנו מנחם לפני האב ישוע המשיח הצדיק :

Hijtos mios, estas cosas hos escriuo, paraque no pequeys: y si alguno vuiere pecado, Abogado tenemos delante del padre, à Iesus el Christo Iusto.

α.

6. Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν.

Si nous disons que nous auons communion auec lui, & nous cheminons en tenebres, nous mentons, & ne nous portons en verité.

7. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων, καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας.

Mais si nous cheminons en lumiere, comme lui est en lumiere, nous auōs communion l'vn auec l'autre, & le sang de son Fils Iesus Christ nous nettoye de tout peché.

8. Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

Si nous disons que nous n'auons point de peché, nous nous seduisons nous-mesmes, & verité n'est point en nous.

9. Ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας.

Si nous confessons nos pechés, il est fidele & iuste pour nous pardonner nos pechés, & nous nettoyer de toute iniquité.

10. Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

Si nous disons que nous n'auons point peché, nous le faisons menteur, & sa parole n'est point en nous.

ΚΕΦΑΛ. Β.

Τεκνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε. καὶ ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον.

Mes petis enfans, ie vous escri ces choses afin que ne pechiez point: que si quelcun a peché, nous auons vn aduocat enuers le Pere, assauoir Iesus Christ le iuste.

CAP. I.

6. Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus: mentimur & veritatem non facimus.

If we say that we haue fellowship with him, & walke in darknes, wee lie, & do not truly.

7. Si autem in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce: societatem habemus ad invicem, & sanguis Iesu Christi filii eius emundat nos ab omni peccato.

But if we walke in the light as he is in the light, we haue fellowship one with another, and the bloud of Jesus Christ, his Sonne clenseth vs from all sinne.

8. Si dixerimus quoniam peccatum nō habemus: ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.

If we say that we haue no sinne, we deceyue our selues, and trueth is not in vs.

9. Si confiteamur peccata nostra: fidelis est & iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.

If we acknowledge our sinnes, he is faithfull & iust, to forgiue vs our sinnes, and to clense vs from all vnrighteousnes.

10. Si dixerimus quoniam non peccavimus: mendacem facimus eum, & verbum eius non est in nobis.

If we say we haue not sinned, we make him a lier, and his word is not in vs.

CAP. II.

Filioli mei, hæc scribo vobis, ut non peccetis. Sed & si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum iustum.

My babes, these thinges write I vnto you, that ye sinne not: & if any man sinne, we haue an Aduocate with the Father, Jesus Christ, the Just.

Das I. Capitel.

6. So wir sagen/ daß wir Gemeinschafft mit jhm haben/ vnd wandeln im Finsterniß/ so liegen wir/ vnd thun nicht die Warheit.

Der som wi sige/ at wi haffue Samfund met hannem/ oc vandre i morcket/ da liuge wi/ oc gøre icke Sandhed.

7. So wir aber im Liecht wandeln/ wie er im Liecht ist/ so haben wir Gemeinschafft vntereinander/ vnd das Blut Jesu Christi seines Sohns/ machet vns rein von aller Sünde.

Men der som wi vandre i Liuset/ lige som hand er i liuset/ da haffue wi samfund met huer andre/ Oc Jhesu Christi hans Søns Blod/ gør oss rene aff alle Synder.

8. So wir sagen/ wir haben keine Sünde/ so verführen wir vns selbst/ vnd die Warheit ist nicht in vns.

Der som wi sige/ at wi haffue ingen synd/ da forføre wi oss selff/ oc Sandhed er icke i oss.

9. So wir aber vnsere Sünde bekennen/ so ist er trew vnd gerecht/ daß er vns die Sünde vergibt/ vnd reiniget vns von aller vntugend.

Men der som wi bekende vore synder/ da er hand tro oc retferdig/ at hand forlader oss vore synder/ oc renser oss aff al wdygd.

10. So wir sagen/ wir haben nicht gesündigt/ so machen wir jn zum Lügner/ vnd sein Wort ist nicht in vns.

Der som wi sige/ at wi haffue icke syndet/ da gøre wi hannem til en Løgnere/ oc hans Ord er icke i oss.

Das II. Capitel.

MEine Kindlein/ solches schreibe ich euch/ auff daß jr nicht sündiget. Vnd ob jemand sündiget/ so haben wir einen Fürsprecher bey dem Vatter/ Jesum Christ/ der gerecht ist.

MIne Børn/ dette scriffuer jeg eder til/ At i skulle icke synde. Oc der som nogen synder/ Da haffue wi en Talssmand hoss Faderen/ Jesum Christum/ som er retferdig.

Kapitola I.

6. Prawijmeli o sobě/ že s nim towaryšstwij máme/ a w temnostech chodijme/ lžeme/ a nečinijme prawdy.

Jeslibychmy rzekli/ Iż społeczność mamy z nim/ a w ciemności chodzimy/ kłamamy/ á szczyrze się nie obchodzimy.

7. Pakli chodijme w swětle/ yakož y on gest w swětle/ tehdy máme wespolek s nim towaryšstwij/ a Krew Gežijsse Krysta Syna geho očisstuge nás od každého hřijchu.

A iesliż w świátłości chodzimy/ iáko on iest w świátłości/ społeczność mamy z nim zobopolną/ á krew Jezu Krysthá Syná iego oczyścia nas od wszelkiego grzechu.

8. Prawijmeli že hřijchu nemáme/ sami sebe swodijme/ a prawdy w nás nenij.

Jeslibychmy rzekli iż grzechu nie mamy/ sami siebie oszukawamy/ á prawdy w nas nie mász.

9. Pakli budeme se wyznáwati hřijchuow nassých/ wěrnýť gest Bůh a sprawedliwý/ žeť nám odpustij hřijchy nasse/ a očistij nás odewssý neprawosti.

Jesliżbysmy wyznawali grzechy násze/ wiernyć iest y spráwiedliwy ábý nam odpuścił grzechy násze/ y oczyścił nas od wszelakiey niepráwości.

10. Prawijmeli pak že gsme nehřessyli/ činijme gey lhářem/ a nenijť w nás slowa geho.

Jeslibyśmy rzekli iżeśmy nie zgrzeszyli/ kłamcą go czyniemy/ á słowá iego w nas nie mász.

Kapitola II.

SYnáčkowé mogi/ totoť wám pijssi/ abysste nehřessyli. Pakliby kdo y zhřessyl/ Přijmluwcy máme v Otce/ Krysta Gežijsse sprawedliwého.

DZiatki moie thy rzeczy pisze wam ábyście nie grzeszyli/ á iesliby ktho zgrzeszył/ przyczyńce mamy v Oycá Jezusá Krystusá spráwiedliwego.

ב

2 הויו גיר חוסיא דעל אפי חטהין ולו חלפין דילן בלחוד אלא אף חלף כלה עלמא ׃

Et esso è la riconciliatione per li nostri peccati: e non sol per li nostri, ma ancor per quelli di tutto'l mondo.

3 ובהדא מרגשינן דידעניהי אן נטרינן פוקדנוהי ׃

E da questo sappiamo che noi l'habbiam conosciuto, cioè se noi osserviamo i suoi comandamenti.

4 הו גיר דאמר דידעתה ופוקדנוהי לא נטר דגלא הו ושררא לית בה ׃

Chi dice, Io l'ho conosciuto, e non osserva i suoi comandamenti, è bugiardo, e la verità non è in lui.

5 הו דין דנטר מלתה בהנא משלם שריראית חובה דאלהא בהדא גיר ידעינן דבה חנן ׃

Ma chi osserva la sua parola, veramente in costui la charità di Dio è perfetta. Da questo conosciamo che noi siamo in lui.

6 הו דאמר דבה איתי ולא לה דאיך הלכתה דילה יהלך ׃

Chi dice di stare in lui, debbe anch'esso caminare così com'egli ha caminato.

7 חביבי לו פוקדנא חדתא כתב אנא לכון אלא פוקדנא עתיקא הו דאית הוא לכון מן ברישית פוקדנא דין עתיקא איתוהי מלתא דשמעתון ׃

Fratelli, io non vi scrivo un comandamento nuovo, ma il comandamento antico, ilquale voi haveste da principio. Il comandamento antico è la parola che voi fin da principio udiste.

ב

2 והוא הוה כפר על־חטאתינו ולא לבד על־חטאתינו כי־אם על־חטאת כל־העולם ׃

Y este mismo es la aplacacion por nuestros pecados: y no solamente por los nuestros, mas tambien por los de todo el mundo.

3 ובזאת יודעים אנחנו כי־ידענוהו אם נשמר את־מצותיו ׃

Y por esto sabemos que nosotros lo auemos conocido, si guardamos sus mandamientos.

4 האומר ידעתיו ואת־מצותיו איננו שומר כזב הוא ובאיש ההוא לא יש־אמת ׃

El que dize: Y lo he conocido, y no guarda sus mandamientos, el tal es mentiroso, y no ay verdad en el.

5 ואשר ישמר את־דברו באמת בו באיש אהבת אלהים נשלמה היא בזאת יודעים אנחנו כי־בו הוים אנחנו ׃

Mas el que guarda su palabra, la charidad de Dios està verdaderamente perfecta en el, por esto sabemos que estamos en el.

6 האומר לעודד בו ישנה לו להתהלך כהליכותיו בדרכיו במסלותיו בעקבותיו ׃

El que dize que esta en el, deue andar como el andùuo.

7 אחי אינני כותב אליכם את מצוה חדשה כי־אם מצוה ישנה אשר היתה לכם מראשית המצוה הישנה יש־הדבר אשר שמעתם מראשית ׃

Hermanos, no os escriuo mandamiento nueuo, si no el mandamiento antiguo, que aueys tenido desde el principio: el mandamiento antiguo es la palabra que aueys oydo desde el principio.

β.

2. Καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν· οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου.

Car c'est lui qui est la propitiation pour nos pechés, & non seulement pour les nostres, mais aussi pour ceux de tout le monde.

3. Καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτὸν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν.

Et par cela sauons nous que nous l'auons cognu, assauoir si nous gardons ses commandemens.

4. Ὁ λέγων, ἔγνωκα αὐτὸν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστὶ, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν.

Qui dit, Ie l'ai cognu, & ne garde point les commandemens, il est menteur, & verité n'est point en icelui.

5. Ὃς δ᾽ ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ τετελείωται· ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμεν.

Mais qui garde sa parole, l'amour de Dieu est vrayement accomplie en icelui: & par cela sauons-nous que nous sommes en lui.

6. Ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει, καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησε, καὶ αὐτὸς οὕτως περιπατεῖν.

Qui dit qu'il demeure en lui, doit aussi cheminer comme icelui a chemineé.

7. Ἀδελφοὶ, οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἐντολὴν παλαιὰν, ἣν εἴχετε ἀπ᾽ ἀρχῆς. ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιά ἐστιν ὁ λόγος ὃν ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς.

Freres, ie ne vous escri point vn commandement nouueau, mais le commandement ancien que vous auez eu dés le commencement: l'ancien commandement c'est la parole que vous auez entendue dés le commencement.

CAP. II.

2. Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi.

And he is the reconciliation for our ſinnes: and not for ours onely, but alſo for the ſinnes of the whole world.

3. Et in hoc ſcimus quoniam cognovimus eum, ſi mandata eius obſervemus.

And hereby we are ſure that we knowe him, if we keepe his commandements.

4. Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata eius non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas non eſt.

He that ſayth, I knowe him, and keepeth not his commandements, is a lier, and the trueth is not in him.

5. Qui autem ſervat verbum eius: verè in hoc charitas Dei perfecta eſt, in hoc ſcimus quoniam in ipſo ſumus.

But he that keepeth his worde, in him is the loue of God perfect in deede: hereby we knowe that we are in him.

6. Qui dicit ſe in ipſo manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare.

He that ſayeth he remaineth in him, ought euen ſo to walke, as he hath walked.

7. Chariſſimi, non mandatum novum ſcribo vobis, ſed mandatum vetus quod habuiſtis ab initio. Mandatum vetus eſt verbum quod audiſtis.

Brethren, I write no newe commandement vnto you: but an olde commaundement, which ye haue had from the beginning: the olde commaundement is the worde, which yee haue heard from the beginning.

Das II. Capitel.

2. Vnd derſelbige iſt die Verſönung für vnſer Sünde, nicht allein aber für die vnſere, ſondern auch für der gantzen Welt.

Oc den ſamme er forligelſen for vore ſynder, dog icke aleniſte for vore, men ocſaa for den gantſke Verdens.

3. Vnd an dem mercken wir, daß wir jhn kennen, ſo wir ſeine Gebot halten.

Oc der paa mercke wi, at wi kende hannem, om wi holde hans Bud.

4. Wer da ſaget, ich kenne jhn, vnd helt ſeine Gebot nicht, der iſt ein Lügener, vnd inn ſolchem iſt keine Warheit.

Huo ſom ſiger, Jeg kender hannem, oc holder icke hans Bud, hand er en Løgnere, oc i ſaadan en er ingen ſandhed.

5. Wer aber ſein Wort helt, in ſolchem iſt warlich die Liebe Gottes volkommen. Daran erkennen wir, daß wir in jm ſind.

Men huo ſom holder hans Ord, i hannem er ſandelige Guds Kærlighed fuldkommelige, der paa kende wi, at wi ere i hannem.

6. Wer da ſaget, daß er in jm bleibet, der ſoll auch wandeln, gleich wie er gewandelt hat.

Huo ſom ſiger, at hand bliffuer i hannem, hand ſkal oc vandre, lige ſom hand vandrede.

7. Brüder, Jch ſchreibe euch nicht ein new Gebot, ſondern das alte Gebot, daß jr habt von anfang gehabt. Das alte Gebot iſt das Wort, daß jr von anfang gehöret habt.

Brødre, Jeg ſcriffuer eder icke i nyt Bud, men det gamle Bud, ſom i haffde aff begyndelſen. Det gamle Bud er Ordet, ſom i hørde aff begyndelſen.

Kapitola II.

2. A onť geſt lijtoſtiwá Obět za hřijchy naſſe: a ne toliko za naſſe, ale y za hřijchy wſſeho swěta.

A on ieſt vblagániem zá grzechy náſze, á nie tylko zá náſze, ále tez zá grzechy wſzytkiego świátá.

3. A po tomto wijme že geg známe, geſtliže Přikázanij geho zachowáwame.

A przez to wiemy iżechmy go poználi, ieſli przykazánia iego záchowywamy.

4. Kdo prawij že zná Boha, a přikázanij geho nezachowáwá, lhář gt, a prawdy w něm nenij.

Ktory mowi znam go, á przykazania iego nie záchowywa, kłamca ieſt, y prawdy w nim nie máß.

5. Ale kdo zachowáwá ſlowa geho, w prawdě Láſka Boži w tom geſt dokonalá: Po tomť známe že w něm gſme.

A ktory záchowywa ſłowo iego, prawdziwie w nim miłość Boża ieſt wypełnioná, przez to wiemy iż w nim ieſteſmy.

6. Kdo prawij že w něm přebýwá, mát yakž geſt on chodil, y ten choditi též.

Ktory mowi iż w nim mießka, ma táko on chodził, táky ſam chodzić.

7. Naymilegſſij, nepijſſyť wám přikázanij nowého, ale přikázanij ſtaré, kteréž gſte měli od počátku. Přikáznij ſtaré, geſtiť ſlowo kteréž gſte ſlyſſeli.

Bracia nie piße wam nowey náuki, ale nauke ſtara, ktoraśćie mieli iuż od poczatku, ta ſtára náuka ieſt ono ſłowo ktoreśćie ſłyßeli od poczatku.

ב

8 תוּב פּוּקְדָנָא חַדְתָּא
כָּתֵב אֲנָא לְכוֹן הָו דא
דְּאִיתַוְהִי שַׁרִירָא בֵּהּ וּבְכוֹן
דְּחֶשׁוֹכָא עֲבַר לֵהּ וְנוּהְרָא
שַׁרִירָא שָׁרִי מֶתְחְזֵא׃

A l'incontro io vi scriuo vn nuouo comandamento, il che è vero in esso & in voi: perciòche le tenebre son passate via, e gia luce il vero lume.

ב

8 וְעוֹד מִצְוָה חֲדָשָׁה כּוֹתֵב אֲנִי
אֲלֵיכֶם שֶׁהִיא אֱמֶת בּוֹ וּבָכֶם
כִּי־הַחֹשֶׁךְ עָבַר וְהָאוֹר נֶאֱמָן
עַתָּה נֹגַהּ׃

Otra vez os escriuo vn mandamiento nueuo, Que es la verdad en el, y en vosotros: porque las tinieblas son passadas, y la verdadera luz ya alumbra.

β.

8. Πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὅ ἐστιν ἀληθὲς ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν ὑμῖν· ὅτι ἡ σκοτία παράγεται, καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει.

Derechef, ie vous escri vn commandement nouueau, ce qui est veritable en lui & en vous: pource que les tenebres sont passees, & la vraye lumiere luit desia.

9 מַן דְּאָמַר הָכִיל ד
דְּאִיתַוְהִי בְּנוּהְרָא וְסָנֵא
לַאֲחוּהִי בְּחֶשׁוֹכָא אִיתַוְהִי
עַד־מָא לְהָשָׁא׃

Chi dice d'esser ne la luce, & odia il suo fratello, è insin ad hora ne le tenebre.

9 הָאוֹמֵר כִּי־הוּא בָאוֹר וְשׂוֹנֵא
אֶת־אָחִיו בַּחֹשֶׁךְ הוּא עַד־עַתָּה׃

El que dize que está en luz: y aborrece à su Hermano, el tal aun está en tinieblas toda via.

9. Ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι.

Qui dit qu'il est en lumiere, & hait son frere, il est en tenebres iusqu'à ceste heure.

10 הָו דְּמַחֵב לַאֲחוּהִי ב
בְּנוּהְרָא מְכַתַּר וְכֶשְׁלָא
לַית בֵּהּ׃

Chi ama il suo fratello, sta ne la luce, e non inciampa.

10 הָאֹהֵב אֶת אָחִיו מְעוֹדֵד בָּאוֹר
וּמִכְשׁוֹל אֵינֶנּוּ בוֹ׃

El que ama à su hermano, esta en luz, y no ay trompeçon en el.

10. Ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν.

Qui aime son frere, il demeure en lumiere, & n'y a point d'achoppement en lui.

11 הָו דֵּין דְּסָנֵא לַאֲחוּהִי
בְּחֶשׁוֹכָא אִיתַוְהִי
וּבְחֶשׁוֹכָא מְהַלֵּךְ וְלָא יָדַע
לְאַיְכָא אָזֵל מֶטּוּל דְּחֶשׁוֹכָא
סַמִּי אֶנּוּן עַיְנַוְהִי׃

Ma chi ha in odio il suo fratello, è ne le tenebre, e camina ne le tenebre, ne sa doue vada: perche le tenebre gli hanno accecati gli occhi.

11 וַאֲשֶׁר שׂוֹנֵא אֶת־אָחִיו בַּחֹשֶׁךְ
הוּא וּבַחֹשֶׁךְ מִתְהַלֵּךְ וְלֹא יוֹדֵעַ
אֵיכֹה הוֹלֵךְ כִּי־הַחֹשֶׁךְ עִוֵּר אֶת־
עֵינָיו׃

Mas el que aborrece à su Hermano, está en tinieblas, y anda en tinieblas, y no sabe donde se vá: porque las tinieblas le han cegado los ojos.

11. Ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶ, καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει· ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ.

Mais qui hait son frere il est en tenebres, & chemine en tenebres, & ne sait où il va: car les tenebres lui ont aueuglé les yeux.

12 כָּתֵב אֲנָא לְכוֹן בְּנַיָּא
דְּאֶשְׁתַּבְּקוּ לְכוֹן חַטָּהַיְכוֹן
מֶטּוּל שְׁמֵהּ׃

Figliuoletti, io vi scriuo che i peccati vi son perdonati per il suo Nome.

12 כּוֹתֵב אֲנִי אֲלֵיכֶם הַבָּנִים כִּי־
נִשְׂאוּ לָכֶם חֲטָאִים בִּשְׁמוֹ׃

Hijitos, escriuo hos, que vuestros peccados os son perdonados por su Nombre.

12. Γράφω ὑμῖν, τεκνία· ὅτι ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Mes petis enfans, ie vous escri, pource que vos pechés vous sont pardonnés par son Nom.

13 כָּתֵב אֲנָא לְכוֹן אֲבָהָא
דִּידַעְתּוּנָיְהִי לְהָו דְּאִיתַוְהִי
הָוָא מֶן בְּרֵישִׁית כָּתֵב אֲנָא
לְכוֹן עַלַּיְמֵא דְּזַכִּי יִתּוּנָיְהִי
לְבִישָׁא׃

Padri, io vi scriuo che voi hauete conosciuto colui che è da principio. Giouenetti vi scriuo che voi hauete vinto il maligno.

13 כּוֹתֵב אֲנִי אֲלֵיכֶם הָאָבוֹת
כִּי־יְדַעְתֶּם אוֹתוֹ אֲשֶׁר הָיָה
מִבְּרֵאשִׁית כּוֹתֵב אֲנִי אֲלֵיכֶם
הַבַּחוּרִים כִּי־גְבַרְתֶּם מֵרָע

Padres, escriuo hos que aueys conocida à quel que es desde el principio. Mancebos, escriuo hos, que aueys vencido al Maligno.

13. Γράφω ὑμῖν, πατέρες· ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. γράφω ὑμῖν, νεανίσκοι· ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν.

Peres, ie vous escri pource que vous auez cognu celui qui est dés le commencement. Ieunes gens, ie vous escri, pource que vous auez surmonté le malin.

CAP. II.

Das II. Capitel.

Kapitola II.

8. Iterum mandatum novum scribo vobis, quod verum est & in ipso, & in vobis: quia tenebræ transierunt, & verum lumen iam lucet.

8. Widerumb/ ein new Gebot schreibe ich euch/ daß da warhafftig ist bey im vnd bey euch/ denn die Finsterniß ist vergangen/ vnnd das ware Liecht scheinet jetzt.

8. Opět Přikázanij nowé pijšy wám/ kteréž gest prawé/ y w něm y w wás: neb temnosti pominuly/ a prawé swětlo giž swijtij.

Againe/ a newe commandement I write vnto you / that which is true in him/ and also in you: for the darkenesse is past/ and the true light nowe shineth.

Jeg scriffuer eder igen it nyt Bud / som er sant hoss hannem oc hoss eder / Thi mørcket er fremganget/ oc det sande Liuss skin nu.

Zásię náukę nowa pisze wam/ ktora rzecz iest prawdziwa w nim y w was/ ábowiem ćiemności przemiáłá/ á prawdziwa oná świáthłość iuż świeci.

9. Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit: in tenebris est usque adhuc.

9. Wer da saget/ er sey im Liecht/ vnd hasset seinen Bruder/ der ist noch im Finsterniß.

9. Kdo prawij žeby byl w swětle/ a Bratra swého nenáwidij/ gessitě gest w těm nostech.

He that sayeth that hee is in the light/ and hateth his brother/ is in darkenesse vntill this time.

Huo som siger / at hand er i Liuset / oc hader sin Broder/ hand er end nu i mørcket.

Ktory mowi iż iest w świátłości/ á brátá swoiego nie nawidzi/ iescze do tad iest w ćiemnosciach.

10. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est.

10. Wer seinen Bruder liebet / der bleibet im Liecht/ vnd ist kein ergerniß bey jhm.

10. Kdož miluge bratra swého / w swětle přebýwa / a pohorssenij w něm nenij.

Hee that loueth his brother / abideth in the light/ and there is none occasion of euill in him.

Huo som elsker sin Broder/ hand bliffuer i Liuset/ oc der er ingen Forargelse hoss hannem.

Ktory miłuie brátá swego/ w świátłości trwa / y zgorszenia w nim nie máß.

11. Qui autem odit fratrem suum: in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quò eat: quia tenebræ obcæcaverunt oculos eius.

11. Wer aber seinen Bruder hasset/ der ist im Finsterniß/ vnd wandelt im Finsterniß / vnd weiß nicht wo er hin gehet/ denn die Finsterniß haben seine augen verblendet.

11. Ale kdo nenáwidi Bratra swého/ w temnostech gest/ a w temnostech chodij/ a newij kam gde/ neb temnosti oslepily oči geho.

But he that hateth his brother / is in darkenes / and walketh in darkenes/ and knoweth not whither hee goeth/ because that darkenesse hath blinded his eyes.

Men huo som hader sin Broder/ hand er i mørcket/ oc vandrer i mørcket/ oc veed icke huort hand gaar hen/ thi mørcket haffuer forblindet hans øyen.

A ktory nie nawidzi brátá swego / w ćiemnośćiach iest / y w ćiemnośćiach chodzi / á nie wie gdźie idźie/ bo ćiemności záślepiły oczy iego.

12. Scribo vobis filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen eius.

12. Lieben Kindlein/ ich schreibe euch/ daß euch die sünde vergeben werden/ durch seinen Namen.

12. Pijšy wám Synáčkowé/ že se wám odpausstěgij hřijchowé/ pro gméno geho.

Litle children / I write vnto you/ because your sinnes are forgiuen you for his Names sake.

Kære Børn/ ieg scriffuer eder til/ at eders synder skulle forladis eder/ formedelst hans Naffn.

Piszę wam dźiatki/ iż grzechy ſą wam odpuszczone dla imienia iego.

13. Scribo vobis patres, quoniam cognovistis eum qui ab initio est: Scribo vobis adolescentes, quoniam vicistis malignum.

13. Jch schreibe euch Vätern / denn jr kennet den/ der von anfang ist. Jch schreibe euch Jünglingen / denn jhr habt den Bößwicht überwunden.

13. Pijšy wám Otcowé/ že gste poznali toho kterýž gest od počátku. Pijšy wám Mládency/ že gste přemohli zlostnjka.

I write vnto you/ fathers/ because ye haue knowne him that is from the beginning: I write vnto you / yong men / because ye haue ouercome the wicked.

Jeg scriffuer eder Fedre til / thi i kende den / som er aff begyndelsen. Jeg scriffuer eder vnge Folck til/ thi i haffue offueruundet den arge Skalck.

Piszę wam oycowie iż znaćie tego ktory iest od poczatku / piszę wam młodźieńcy/ iżeśćie złego ozwyćiężyli.

ב

14 כְּתֵבֶת לְכוֹן טַלְיֵא
דִּידַעְתּוּן לְאַבָּא כְּתֵבֶת
לְכוֹן אֲבָהֵא דִּידַעְתּוּן לְהוּ
דְּמִן בְּרֵישִׁית כְּתֵבֶת לְכוֹן
עַלִּימֵא דְּחַיְלְתָנִין אַנְתּוּן
וּמֶלְתֵה דַּאלָהָא שָׁרְיָא
בְּכוֹן וְזַכִּיתוּנָיְהִי לְבִישָׁא׃

Fanciulli, io v'ho scritto che voi hauete conosciuto il Padre. Padri, io v'ho scritto che voi hauete conosciuto colui che è da principio. Giouani, io v'ho scritto che voi sete forti, e la parola di Dio dimora in voi, & hauete vinto il maligno.

15 לָא תְּרַחְמוּן עָלְמָא
וְלָא מֶדֶּם דְּאִית בֵּה מַן גֵּיר
דְּרָחֵם לְעָלְמָא חוּבֵּה דְּאַבָּא
לַיְת בֵּה׃

Non amate il mondo, ne le cose che son nel mondo. Se alcuno ama il mondo, l'amor del Padre non è in lui.

16 כֻּל מֶדֶּם גֵּיר דְּאִית בֵּה
בְּעָלְמָא רַגְּתָא הוּ דְּפַגְרָא
וְרַגְּתָא הוּ דְּעַיְנֵא וְשׁוּבְהָרָא
דְּעָלְמָא הָלֵין דְּלָא הֲוַי מֶן
אַבָּא אֶלָּא מֶנֵּה אֶנֵּין מֶן
עָלְמָא׃

Percioche tutto quello che è nel mondo, cioè la concupiscentia de la carne, e la concupiscentia de gli occhij, e la superbia de la vita) non è dal Padre, ma è dal mondo.

17 וְעָבַר עָלְמָא הוּ וְרַגְּתֵה
הוּ דֵּין דְּעָבֵד צֶבְיָנֵה
דַּאלָהָא מְקַוֵּא לְעָלַם׃

Et il mondo passa via, e la sua concupiscentia, ma chi fa la volonta di Dio, resta in eterno.

18 בְּנַי זַבְנָא הוּ אַחְרָיָא
וַאיךְ מָא דִּשְׁמַעְתּוּן ד
דְּאָתֵא מְשִׁיחָא דַּגָּלָא
וְהָשָׁא הֲוַו סַגִּיאֵא מְשִׁיחֵא
דַּגָּלֵא וּמֶן הָדָא יָדְעִינַן
דְּזַבְנָא הוּ אַחְרָיָא׃

Figliuoli, egli è l'vltimo tempo: e si come voi hauete vdito che l'Antichristo debbe venire, ancor hora molti son diuenuti Antichristi: onde noi sappiamo ch'egli è l'vltimo tempo.

ב

14 כָּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם הָעוֹלָלִים
כִּי־יְדַעְתֶּם אֶת־הָאָב כָּתַבְתִּי
אֲלֵיכֶם הָאָבוֹת כִּי־יְדַעְתֶּם אוֹתוֹ
אֲשֶׁר מֵרֵאשִׁית כָּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם
הַבַּחוּרִים כִּי־גִבּוֹרִים אַתֶּם
וּדְבַר אֱלֹהִים יָקוּם בָּכֶם
וְהִגְבַּרְתֶּם עַל־הַשָּׂטָן׃

Hijitos escripto os he que aueys conocido àl padre. Padres escripto os he, que aueys conocido alque es desde el principio. Mancebos, yo os escreui, que soys fuertes, y que la palabra de Dios mora en vosotros: y que aueys vencido àl Maligno.

15 אַל־תֶּאֱהָבוּ אֶת־הָעוֹלָם וְלֹא
אֶת־דִּבְרֵי־הָעוֹלָם אִם יֶאֱהַב
אִישׁ אֶת־הָעוֹלָם אַהֲבַת הָאָב
אֵינֶנָּה בּוֹ׃

No ameys àl mundo, ni las cosas que estan en el mundo: Si alguno ama àl mundo, la charidad del Padre no està en el.

16 כִּי־כֹל אֲשֶׁר בָּעוֹלָם תַּאֲוַת
הַבָּשָׂר הוּא וְתַאֲוַת עֵינַיִם וּגְאוֹן
הַחַיָּה אֵינֶנָּה מִן־הָאָב כִּי־אִם
מִן הָעוֹלָם׃

Porque todo loque ay en el mundo que es concupiscencia de carne, y concupiscencia de ojos, y soberuia de vida, no es del padre, mas es del mundo.

17 וְהָעוֹלָם עֹבֵר וְתַאֲוָתוֹ וְהָעוֹשֶׂה
אֶת רְצוֹן אֱלֹהִים יָקוּם לְעוֹלָם׃

Y el mundo se passa, y su concupiscencia: mas el que haze la voluntad de Dios, Permanece para siempre.

18 בָּנַי עֵת קֵץ הִיא וְכַאֲשֶׁר
שְׁמַעְתֶּם כִּי־יָבוֹא מְשִׁיחַ שֶׁקֶר
וּמֵעַתָּה מְשִׁיחֵי שְׁקָרִים רַבִּים הָיוּ
מֵאֵזֶה יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ כִּי־עֵת
קֵץ הִיא׃

Hijitos, ya es la postrera hora y como vosotros aueys oydo que el Antichristo ha de venir, ansi tambien àl presente han començado à ser muchos Antichristos: por loqual sabemos que ya es el postrimero tiempo.

β.

14. Ἔγραψα ὑμῖν, παιδία· ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα. (ἔγραψα ὑμῖν, πατέρες· ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς.) ἔγραψα ὑμῖν, νεανίσκοι· ὅτι ἰσχυροί ἐστε, καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει, καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν.

Ieunes enfans, ie vous ai escrit pource que vous auez cognu le Pere. Peres, ie vous ai escrit, pource que auez cognu celui qui est des le commencemẽt. Ieunes gens ie vous ai escrit, pource que vous estes forts, & que la parole de Dieu demeure en vous, & que vous auez surmonté le malin.

15. Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ.

N'aimez point le monde, ni les choses qui sont au monde: si quelcun aime le monde, l'amour du Pere n'est point en lui.

16. Ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί.

Car tout ce qui est au monde, assauoir la conuoitise de la chair, & la conuoitise des yeux, & l'outrecuidance de la vie n'est point du Pere, mais est du monde.

17. Καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Et le monde passe, & sa conuoitise: mais qui fait la volonté de Dieu demeure eternellement.

18. Παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστί· καὶ καθὼς ἠκούσατε ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν· ὅθεν γινώσκομεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν.

Ieunes enfans, le dernier temps est: & cõme vous auez entendu, que l'Antechrist viendra: dés maintenant mesmes il y a plusieurs Antechrists: dont nous cognoissons que c'est le dernier temps.

CAP. II. | Das II. Capitel. | Kapitola II.

14. Scripsi vobis infantes, quoniam cognovistis Patrem. (*Scripsi vobis patres, quoniam cognovistis eũ qui ab initio est.*) Scripsi vobis iuvenes, quoniam fortes estis, & verbum Dei manet in vobis, & vicistis malignum.

14. Ich (hab) euch Kindern geschriebẽ/ denn jr kennet den Vater. Ich hab euch Vätern geschrieben/ daß ihr den kennet/ der von anfang ist. Ich habe euch Jünglingen geschrieben/ daß jr starck seyt/ vnd das Wort Gottes bey euch bleibet/ vnd den Bösewicht überwunden habt.

14. Psal wám Nemluwňátka/ že gste poznali Otce. Psal wám Starij/ že gste poznali toho kterýž gt od počatku. Psal wám mladij/ že gste sylnij učiněni/ a slowo Božij přebýwá w wás/ a přemohli gste zlostnijka.

I haue written vnto you/ babes/ because ye haue knowen the Father. I haue writtẽ vnto you/ Fathers/ because ye haue knowen him/ that is from the beginning. I haue written vnto you/ yong men/ because ye are strong/ and the worde of God abideth in you/ and ye haue overcome the wicked.

Jeg (haffuer scriffuet) eder Børn til/ thi at i kende Faderen. Jeg haffuer screffuet eder Fedre til/ at i kende den/ som er aff begyndelsen. Jeg haffuer screffuet eder unge Folck til/ at i skulle vere stercke/ oc Guds ord bliffuer hoss eder/ oc i offuervunde den arge Skalck.

Pisałem wam dziateczki iż znacie oycá/ pisałem wam oycowie iż znacie tego ktory iest od początku/ pisałem wam młodzieńcy iż iesteście mocni/ á słowo Boże mieszka w was/ y onego złe go zwyciężyliście.

15. Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo.

15. Habt nicht lieb die Welt/ noch was in der Welt ist. So jemand die Welt lieb hat/ in dem ist nicht die Liebe deß Vaters.

15. Nemilůgte Swěta/ ani těch wěcý kteréž gsau na Swětě. Nebo kdož miluge Swět/ nenijť lásky Otcowy w něm.

Loue not the worlde/ neither the things that are in the worlde. If any man loue the worlde/ the loue of the Fathers is not in him.

Elsker icke Verden/ icke helder det som i Verden. Der som nogen elsker Verden/ i hannem er icke Faderens Kærlighed.

Nie miłuycie świátá/ áni tych rzeczy ktore są ná świećie/ ieśli kto miłuie świát/ miłości oycowskiey w nim nie masz.

16. Quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & cõcupiscentia oculorum, & superbia vitæ quæ non est ex patre, sed ex mundo est.

16. Denn alles was in der Welt ist/ nemlich deß Fleisches lust/ vnd der Augen lust/ vnd hochfertiges leben/ ist nicht vom Vater/ Sondern von der Welt.

16. Nebo wsseckso cožgest na Swětě/ gt žádost těla/ a žádost očij/ a pýcha žiwota/ a tyto wěcy negsau z Otce/ ale z Swěta.

For all that is in the worlde as the lust of the fleshe/ the lust of the eyes/ and the pride of life is not of the Father/ but is of the worlde.

Thi alt det som er i Verden/ som er Kødens lyst/ oc Øyenis lyst/ oc it hofferdigt Leffnet/ er icke aff Faderen/ men aff Verden.

Abowiem wszytko co iest ná świećie/ pożądliwość ćiáłá/ y żądza oczu/ y pycha żywotá/ nie iest z oycá/ ale z świátá.

17. Et mundus transit, & concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.

17. Vnd die Welt vergehet mit jrer lust. Wer aber den willen Gottes thut/ der bleibt inn ewigkeit.

17. A Swět zahyne/ y žádost geho. Ale kdož činij wůli Božij/ ten trwá na wěky.

And the world passeth away/ and the lust thereof: but hee that fulfilleth the will of God/ abideth euer.

Oc Verden forgaar met hendis lyst. Men huo som gør Guds vilie/ hand bliffuer i euighed.

A świáti przemiiia y pożądliwość tego/ ále ktory czyni wolą Bożą/ trwa na wieki.

18. Filioli, novissima hora est, & sicut audistis, quia Antichristus venit: nunc Antichristi multi facti sunt, unde scimus, quia novissima hora est.

18. Kinder/ es ist die letzte stund vnd wie jhr gehöret habt/ daß der Widerchrist kommet/ vnd nun sind vil Widerchristen worden/ daher erkennen wir/ daß die letzte stunde ist.

18. Synáčkowé mogi/ poslednij gest hodina/ a yakož gste slysseli že Antykryst přigijti má: y prawijmť wám/ že giž nynij Antykrystowé mnozý gsau učiněni/ a po tom známe/ že gest giž poslednij hodina.

Babes/ it is the last time/ and as ye haue heard that Antichrist shall come/ euen now are there many Antichristes: whereby we knowe that it is the last time.

Børn/ det er den siste time/ oc som i haffue hørt/ at Antichristen kommer/ oc nu ere bleffne mange Antichrister/ Der paa kende wi/ at den siste time er.

Dziateczki iuż ći iest ostátni czás/ á iákośćie słyszeli iż Anthykryst ma przyidź/ y teraz wiele Anthykrystow nástáło/ z kąd wiemy iż iest ostátni czas.

ב

19 מנן נפקו אלא לו מנן
הוו אלא נפקו מנן ד
דתתידע דלו מנן הוו׃

Essi sono vsciti da noi, ma non erano de nostri: perche se fussero stati de nostri, sarebben restati con essonoi: ma questo è a fine che si manifestassero che non son tutti de nostri.

20 ואנתון משיחותא
אית לכון מן קדישא
ופרשין אנתון הו לכל
אנש׃

Ma voi hauete l'vntione dal Santo, e conoscete tutte le cose.

21 לא כתבת לכון דלא
ידעין אנתון להלשררא
אלא דידעין אנתון לה
ודכלה דגלותא לא הות
מנה מן שררא׃

Io non v'ho gia scritto, come se voi non conosceste la verità, ma come à quelli che la conoscete, e sapete che nissun mendacio è de la verità.

22 מנו דגלא אלא אן
אינא דכפר דישוע לא
הוא משיחא והנא הו
משיחא דגלא הו דכפר
באבא כפר אף בברא׃

Chi e mendace, senon colui che niega IESV esser Christo? costui è Antichristo, che niega il Padre & il Figliuolo.

23 והו דכפר בברא אף
לא באבא מהימן מן
דמודא בברא ואף באבא
מודא׃

Chiunque niega il Figliuolo, costui ne anco ha il Padre: e chi confessa il Figliuolo, ha ettandio il Padre.

24 ואנתון מדם דשמעתון
מן קדים יקוא לנתכון אן
גיר מקוא לנתכון מדם
דשמעתון מן קדים אף
אנתון מקוין אנתון באבא
ובברא׃

Resti adunque in voi quello che vdiste da principio. Se quello che voi vdiste da principio restarà in voi, ancor voi restarete nel Figliuolo e nel Padre.

ב

19 מעמנו יצאו אך לא היו
ממנו ואם היו ממנו באמת
קמו עמנו כי־אם אשר יגלו
כי־כלם לא היו ממנו׃

Ellos salieron de nosotros, mas no eran de nosotros, porque si fueran de nosotros, vuieran cierto permanecido con nosotros: pero estoes paraque se manifestasse que todos no son de nosotros.

20 ואתם לקחתם את המשחה
מקדש וידעתם כל׃

Mas vosotros teneys la Vncion del Sancto, y conoceys todas las cosas.

21 לא־כתבתי אליכם כי־לא
ידעתם את־אמת כי־אם כי־
ידעתם וכי־כל־כזב מאמת
איננו׃

No os he escripto, como si ignorassedes la verdad mas como à los que la conoceys, y que ninguna mentira es de la verdad.

22 ומי־הוא הכוזב הלא המכחש
כי־ישוע איננו המשיח זה הוא
אויב המשיח המכחש את־האב־
ואת־הבן׃

Quien es mentiroso, sino elque niega que Iesus es el Christo: este es Antichristo que niega àl padre y àl Hijo.

23 כל־אשר מכחש את־הבן
לא יש־לו האב (והמתודה את־
הבן גם יש לו האב׃)

Qualquiera que niega àl Hijo, este tal tampoco tiene àl padre: Qualquiera que confiessa àl Hijo, tiene tambien àl padre.

24 ומה שמעתם מראשית
יעודד בכם אם יעודד בכם
אשר מראשית שמעתם גם
אתם בבן ובאב תעודדו׃

Pues loque aueys oydo desde el principio, sea permaneciente en vosotros: porque si loque aueys oydo desde el principio fuere permaneciente en vosotros, tambien vosotros permaneciereys en el Hijo y en el padre.

β.

19. Ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ᾽ οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν. εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ᾽ ἡμῶν. ἀλλ᾽ ἵνα φανερωθῶσιν ὅτι οὐκ εἰσὶ πάντες ἐξ ἡμῶν.

Ils sont sortis d'entre nous, mais ils n'estoyent point d'entre nous: car s'ils eussent esté d'entre nous ils fussent demeures auec nous: mais c'est afin qu'il fust manifesté que tous ne sont point d'entre nous.

20. Καὶ ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καὶ οἴδατε πάντα.

Mais vous auez l'onction de par le Sainct, & cognoissez toutes choses.

21. Οὐκ ἔγραψα ὑμῖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ᾽ ὅτι οἴδατε αὐτήν, καὶ ὅτι πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστι.

Ie ne vous ai pas escrit comme si vous ne cognoissiez point la verité, ains pour ce que vous la cognoissez, & que menterie aucune n'est point de verité.

22. Τίς ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ χριστός; οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν.

Qui est menteur sinon celui qui nie Iesus estre le Christ? cestui-la est l'Antechrist qui nie le Pere & le Fils.

23. Πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· (ὁ ὁμολογῶν τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα ἔχει.)

Quiconque nie le Fils, n'a non plus le Pere: quiconque confesse le Fils, a aussi le Pere.

24. Ὑμεῖς οὖν ὃ ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω. ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ καὶ ἐν τῷ πατρὶ μενεῖτε.

Ce donc que vous auez entendu dés le commencement soit permanent en vous: car si ce que vous auez entendu dés le commencement, est permanent en vous vous aussi demeurerez au Fils & au Pere.

CAP. II.

19. Ex nobis prodierunt: sed non erant ex nobis, nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum, sed manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis.

They went out from vs / but they were not of vs: for if they had beene of vs / they would haue continued with vs. But this commeth to passe / that it might appeare / that they are not all of vs.

20 Sed vos unctionem habetis à Sancto, & nostis omnia.

But yee haue an oyntment from him that is Holy/and yee haue knowen all things.

21. Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam, & quoniam omne mendacium ex veritate non est.

I haue not written vnto you / because ye know not the trueth: but because ye know it / and that no lie is of the trueth.

22. Quis est mendax, nisi is qui negat quoniam Iesus non est Christus? Hic est Antichristus qui negat Patrem & Filium.

Who is a lier/ but he that denieth that Jesus is Christ? The same is the Antichrist that denieth the Father and the Sonne.

23. Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet: qui confitetur Filium, & Patrem habet.

Whosoeuer denieth the Sonne/the same hath not the Father. (But he that confesseth the Sonne / hath also the Father.)

24. Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat: Si in vobis permāserit quod audistis ab initio, & vos in Filio & Patre manebitis.

Let therefore abide in you that same which ye haue heard from the beginning. If that which yee haue heard from the beginning / shall remaine in you/ ye also shall continue in the Sonne/ and in the Father.

Das II. Capitel.

19. Sie sind von vns außgegangen / Aber sie waren nicht von vns / Denn wo sie von vns gewesen weren / so weren sie ja bey vns blieben / Aber auff daß sie offenbar würden / daß sie nicht alle von vns sind.

De ere vdgongne fra oss / men de vaare icke off oss thi at haffde de veret aff oss / da haffde de io blessuet hos oss / Men at de skulde obenbaris / At de ere icke alle aff oss.

20. Vnd jhr habt die Salbung von dem der heilig ist/ vnd wisset alles.

Oc i haffue Saluen aff den som er hellig/oc vide alting.

21. Jch hab euch nicht geschrieben / als wisset jhr die Warheit nicht / sondern jr wisset sie / vnd wisset/ daß keine lügen auß der Warheit kompt.

Jeg screff eder icke til / som i viste icke Sandhed/ men i vide den/ oc vide / at der kommer ingen Løgn aff Sandhed.

22. Wer ist ein Lügner / ohn der da läugnet / daß Jesus der Christ sey? Das ist der Widerchrist/der den Vater vnd den Sohn läugnet.

Huo er en Løgnere uden den som necter/at Jhesus er Christus? Det er den Antichrist/ som necter Faderen oc Sonnen.

23. Wer den Sohn läugnet/der hat auch den Vater nicht(. Wer den Son bekennet/der hat auch den Vater.)

Huo som necter Sønnen/ Hand haffuer oc icke Faderen. (Huosom Sønnen bekender / hand haffuer oc Faderen.)

24. Was jr nun gehöret habt von anfang/ das bleibe bey euch. So bey euch bleibet / was jhr von anfang gehöret habt / so werdet jr auch bey dem Sohn vnd Vater bleiben.

Huad som i nu haffue hørt aff begyndelsen / det lader bliffue hoss eder. Der som det bliffuer hoss eder som i hørde aff begyndelsen / da skulle oc i bliffue hoss Sønnen oc Faderen.

Kapitola II.

19. Z nás gsau wyssli/ ale nebyli z nás. Neb byk byli z nás/ zuostaliķby byli zagisté s námi ale aby se zgewili/ že negsau wssyckni z nás.

Z naści wyszli/ ále nie byli z nas/ ábowiem iesliby z nas byli/ iściby byli z námi trwáli/ A to sie stáło áby sie okazáli iż nie wszyscy z nas sa.

20. Wy pak pomazánij máte od Swatého / a znáte wssecky wěcy.

Ale wy pomázánie máćie od onego świętego / y wszytki rzeczy wiećie.

21. Nepsal gsem wám yako těm kteřijž neznagij prawdy / ale yako těm kteřijž neznagij prawdy / ale yako těm kteřijž gi znagij: a že každá lež nenij z prawdy.

Nie pisałem wam iákobyśćie prawdy nie vmieli / ále iż wy ią znaćie/ á iż żadne kłamstwo nie iest z prawdy.

22. Kdo gest tehda lhář / nežli ten kdož zapijrá že Gežijš nenij Krystus? A ten gest Antykryst / kterýž zapjrá Otce y Syna.

Ktoż iest kłamcą iedno ihen kthory przy iż Jezus nie iest Krystus? ten ći est Anthykrystem przac sie Oycá y Syná.

23. Nebo každý kdo zapijrá Syna / nemá ani Otce: A kdo wyznáwá Syna / má y Otce.

A ktokolwiek Syná przy / ten áni Oycá ma (ktobykolwiek wyznał Syná ten Oycá ma.

24. Wy co gste slýchali od počátku/ zůstaniž w wás: to co gste slýchali od počátku / y wy w Synu a w Otcy trwati budete.

Coście tedy słyszeli od początku/ tho niechay w was trwa / ieśliby w was trwało coście słyszeli od początku/ wy też w Oycu y w Synie trwáć bedźiecie.

ב

25 והנו שודיא דאשתודי לן חיא דלעלם :

E questa è la promessa, laquale egli ci ha promesso, cioè la vita eterna.

26 הלין דין כתבת לכון מטול אילין דמטעין לכון :

Io v'ho scritto queste cose di coloro che v'ingannano.

27 ואף אנתון אן תקנא לותכון משיחותא דקבלתון מנה לא סניקין אנתון דאנש ילפכון אלא איך משיחותא דאיתיה מן אלהא הו מלפא לכון על כל מדם ושרירא הי ולית בה דגלותא ואיך דאלפכון קוו בה :

Ma l'Vntione, laqual voi havete ricevuta da lui, dimora in voi, e non havete bisogno che alcuno v'insegni: ma si come essa Vntione v'insegna tutte le cose, laquale è verace, e non è bugiarda. E secondo ch'ella v'ha insegnato, starete in essa.

28 והשא בני קוו בה דמא דמתגלא לא נבהת מנה אלא תהוא לן גליות אפא במאתיתה :

Et hora figliuoli, state in lui, accioche quando egli apparirà, noi habbiam confidanza, e non siamo svergognati da esso ne la sua venuta.

29 אן ידעתון דזדיק הו דעו דאף כל דעבד זדיקותא מנה איתוהי :

Se voi sapete ch'egli è giusto, sappiate che chiunque fa la giustitia è nato di lui.

ב

25 וזאת היא הבשורה אשר הוא בשר אותנו חיי עולם :

Y esta es la promessa laqual el nos prometio que es vida eterna.

26 את־האלה כתבתי אליכם על־מתעיכם :

Esto os hé escripto de los que os engannan:

27 והמשחה אשר לקחתם ממנו תעודד בכם ולא תצטרכו אשר איש ילמדכם כי־אם איך המשחה הזאת מלמדה אתכם על־כל ואמת היא ואיננה כזב וכמו למדתכם עמדו בה :

Y la Vncion que vosotros aueys recebido del, mora en vosotros: y no teneys necessidad que ninguno os ensenne: mas como la Vncion misma os ensenna de todas cosas, y es verdadera, y no es mentira ansi como os ha ensennado, perseuerad en el.

28 ועתה בני עמדו בה אשר אם יגלה תהי לנו בטחון ולא נבוש ממנו בבואו :

Y aora hijos, perseuerad en el: paraque quando apareciere, tengamos confiança, y no seamos confundidos del en su venida.

29 אם תדעו כי־צדיק הוא דעו כי־כל־העשה את־צדקה נולד ממנו :

Si sabeys que el es justo, sabed tambien que qualquiera que haze justicia, es nacido del.

β.

25. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

Et c'est ici la promesse, laquelle il vous a annoncee, assauoir la vie eternelle.

26. Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανώντων ὑμᾶς.

Ie vous ai escrit ces choses touchant ceux qui vous seduisent.

27. Καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μένει, καὶ οὐ χρείαν ἔχετε ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς· ἀλλ' ὡς τὸ αὐτὸ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων, καὶ ἀληθές ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος· καὶ καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μενεῖτε ἐν αὐτῷ.

Mais l'onction que vous auez receuë de lui demeure en vous, & vous n'auez point besoin qu'on vous enseigne: ains comme la mesme onction vous enseigne toutes choses, & est veritable, & n'est point menterie: & comme elle vous a enseignés, vous demeurerez en lui.

28. Καὶ νῦν, τεκνία, μένετε ἐν αὐτῷ· ἵνα ὅταν φανερωθῇ, ἔχωμεν παῤῥησίαν, καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ, ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ.

Maintenant donc, mes petis enfans, demeurez en lui: afin que quand il apparoistra nous ayons asseurance, & que ne soyons confus de sa presence à sa venue.

29. Ἐὰν εἰδῆτε ὅτι δίκαιός ἐστι, γινώσκετε ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται.

Si vous sauez qu'il est iuste, sachez que quiconque fait iustice, est né de lui.

ג

1 חזו דכמא חובה דאבא לותן דבניא קרן ואף עבדן מטול הנא עלמא לא ידע לן מטול דאף לא לה ידע :

Vedete qual charità ci ha data il Padre, che noi siamo chiamati figliuoli di Dio: per questo il mondo non ci conosce, percioch'e non ha conosciuto lui.

ג

1 חזו במה אהבה נתן לנו האב אשר בני אלהים נקרא בעבור זאת העולם איננו יודע אותנו כי־לא ידעו :

Mirad qual charidad nos ha dado el padre, que seamos llamadoz hijos de Dios: por esto el mundo no nos conoce porque no lo conoce à el.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

1. Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατὴρ, ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν. Διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν.

Voyez quelle charité nous a donnee, le Pere que nous soyons nommés enfãs de Dieu: pource le monde ne vous cognoist point, d'autant qu'il ne l'a point cognu.

CAP. II.

25. Et hæc eſt repromiſſio quam ipſe pollicitus eſt nobis, vitam æternam.

And this is the promes that he hath promised vs/euen eternall life.

26. Hæc ſcripſi vobis de his qui ſeducunt vos.

These things haue I written vnto you/concerning them that deceyue you.

27. Et vos unctionem quam accepiſtis ab eo, maneat in vobis. Et non neceſſe habetis ut aliquis doceat vos, ſed ſicut unctio eius docet vos de omnibus, & verum eſt, & non eſt mendaciũ. Et ſicut docuit vos, manete in eo.

But the anoynting which ye receyued of him/dwelleth in you:and yee neede not that any man teache you: but as the ſame Anoynting teacheth you of all things/and it is true/and is not lying/ and as it taught you/ ye ſhall abide in him.

28. Et nunc filioli manete in eo, ut cùm apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in adventu eius.

And nowe/litle children/ abide in him/ that when he ſhall appeare/ we may be bold/and not be aſhamed before him at his comming.

29. Si ſcitis quoniam iuſtus eſt, ſcitote quoniam & omnis qui facit iuſtitiam, ex ipſo natus eſt.

If ye knowe that he is righteous/ knowe ye that he which doeth righteouſly/is borne of him.

CAP. III.

Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & ſimus. Propter hoc mundus non novit nos: quia non novit eum.

Beholde/ what loue the Father hath ſhewed on vs/ that we ſhoulde be called the ſonnes of God: for this cauſe the worlde knoweth you not/ becauſe it knoweth not him.

Das II. Capitel.

25. Vnd das iſt die Verheiſſung/die er vns verheiſſen hat/ das ewige Leben.

Oc det er Forietteiſe/ ſom hand loffuede oſſ/ det euige Liff.

26. Solches hab ich euch geſchrieben von denen/ die euch verführen.

Dette ſcreff ieg eder til om dem/ſom eder forføre.

27. Vnd die Salbung/die jhr von jm empfangen habt/ bleibet bey euch. Vnd dörffet nicht/ daß euch jemand lehre/ ſondern wie euch die Salbung allerley lehret/ ſo iſts war/ vnd iſt keine lügen. Vnd wie ſie euch gelehrt hat/ ſo bleibet bey demſelbigen.

Oc den Salue ſom i anammede aff hannem bliffuer hoſſ eder/ oc i behøffue icke/ at nogen ſkal lære eder/men lige ſom den Salue lærer eder allehonde/ſaa er det ſant/ oc er ingen løgn. Oc lige ſom hun lærde eder/ ſaa bliffuer ved der ſamme.

28. Vnd nun Kindlein/ bleibet bey jm/auff daß/wenn er offenbaret wird/ daß wir freydigkeit haben/ vnd nicht zu ſchanden werden für jm/ in ſeiner zukunfft.

Oc nu Børn/ bliffuer hoſſ hannem/ Paa det at naar hand obenbaris/ at wi ſkulle haffue Driſtighed/ oc icke beſkemmis faar hannem/i hans tilkommelſe.

29. So jhr wiſſet/ daß er gerecht iſt/ ſo erkennet auch/ daß/ wer recht thut/ der iſt von jm geborn.

Der ſom i vide at hand er retferdig/ da kende i oc/at huo ſom gør retferdighed/ hand er fød aff hannem.

Das III. Capitel.

Sehet/ welche eine liebe hat vns der Vater erzeigt/ daß wir Gottes Kinder ſollen heiſſen. Darumb kennet euch die Welt nicht/ denn ſie kennet jn nicht.

SEer/ huilcken kærlighed Faderen beuiſde oſſ/at wi ſkulde kaldis Guds Børn. Der faare kender Verden eder icke/ thi de kende hannem icke.

Kapitola II.

25. A totoť geſt zaſlijbenij kteréž geſt wám on zaſlijbil/ wěčný žiwot.

A táć ieſt oná obietnica ktora obiecal nam/ to ieſt żywot wiecżny.

26. Toto gſem pſal wám/ o těch kteřij wás ſwozugij.

Ty rzeczy piſałem wam o tych ktorzy was zwodzą.

27. A wy pomazánij kteréž gſte wzali od něho/ ať zuoſtáwá w wás. A nenij wám potřebij/ aby wás kdo včil: ale yakož pomazánij geho včij wás o wſſech wěcech/a prawda geſt/ a nenij lež. A yakož geſt naučil wás/ w tom trwayte.

Ale pomázánie ktoreśćie wźieli od niego/trwa w was/ á nie potrzebuiećie áby was kto nauczył/ Ale iako też pomazánie vczy was o wſzytkich rzeczách/ ktoreż przawdziwe ieſt á nie kłamliwe/ á iáko náuczyło was/ w nim trwáć bedźićie.

28. A nynij Synáčkowé zuoſtaňtež w něm/ abychom když ſe okáže dauffánij měli/ a nebyli pohaněni od něho při geho přijchodu.

Teraz tedy dźiateczki trwayćie w nim/ ábyſmy gdy ſie okaże vfánie mieli/ ána ſie wſtydali przed nim w przyśćiu iego.

29. Wijteli to že geſt on ſprawedliwý/ wěztež také že každý kdo činij ſprawedlnoſt/ z něho ſe narodil.

Jeſli wiećie iż ſpráwiedliwy ieſt/ wiećie iż ktokolwiek czyni ſpráwiedliwość/ z niego ſie narodził.

Kapitola III.

Wizte kterakau láſku vkázal nám Buoh Otec/abychom Synowé Božij ſlauli y byli. A protož ſwět neznå nás/ neb geho nezná.

Obáczćie iáka miłość dał nam Oćiec/ tho ieſt/ ábyſmy byli názwani ſyny Bożymi/ dla tego św áth nas nie zna/ iż też nie zna iego.

ג

2 חביבי השא בנוהי חנן דאלהא ולא אתגלי עד מא להשא מנא עתידינן דנהוא ידעינן דין דמא דאתגלי בדמותה הוינן וחזינן לה איך מדם דאיתוהי:

Cariſſimi, noi ſiamo hora figliuoli di Dio, & ancor non è apparſo quel che noi ſaremo: ma ben ſappiamo che quādo egli apparirà, ſaremo ſimili à lui: perciòche noi lo vedremo coſi com' egli è.

3 וכל אינא דאית לה עלוהי הנא סברא מדכא נפשה איך דהו דכא הו:

E chiunque ha queſta ſperanza in lui, purifica ſe ſteſſo, ſi come ancor egli è puro.

4 מן דין דעבד חטיתא עולא סער חטיתא גיר כלה עולא הי:

Chiunque commette il peccato, tranſgrediſce ancora la Legge, & il peccato è tranſgreſſione de la Legge.

5 וידעין אנתון דהו דאתגלי דיסב חטהין וחטיתא בה לית:

E voi ſapete ch'egli è apparſo per togliervia i noſtri peccati: e peccato in lui non è.

6 וכל דבה מקוא לא חטא וכל דחטא לא חזיהי ולא ידעה:

Chiunque ſta in lui, non pecca: chiunque pecca, non l'ha veduto non conoſciuto.

7 בני לא אנש יטעיכון הו דעבד זדיקותא זדיקא הו איך דאף הו (משיחא) איתוהי זדיקא:

Figliuoli, niuno v'inganni, chi fa la giuſtitia, è giuſto, ſi come ancor egli è giuſto.

8 והו דסער חטיתא מן סטנא הו מטול דמן רישיתא הו סטנא חטיא הו ומטול הנא אתחזי ברה דאלהא דנשרא עבדוהי דסטנא:

Chi commette il peccato, è dal diavolo: percio che il diavolo pecca fin da principio. A queſto fine è apparſo il Figliuol di Dio, per diſtruggere l' opere del diavolo.

ג

2 אהובי עתה הוים אנחנו בני אלהים ועד־הנה לא נגלה מה נהיה וידענו אם יגלה כי־דומים לו נהיה כי־נביטהו מפנים אל־פנים כמוהו:

Muy amados, aora ſomos hijos de Dios, y aun no es manifeſtado lo que auemos de ſer: pero ſabemos que quando el apareciere, ſeremos ſemejantes à el, porque lo veremos como el es.

3 וכל־אשר יש־לו התקוה כזאת אליו מקדיש את־נפשו כמו אשר קדוש הוא:

Y qualquiera que tiene eſta eſperança en el ſe purifica, como el tambien es limpio.

4 כל־אשר עושה את־חטאה גם עושה את־עולה והחטאה עולה היא:

Qualquiera que haze peccado, traſpaſſa tambien la Ley: y el peccado es transgreſſion de la ley

5 וידעתם כי־הוא נגלה לשאת את־חטאתינו וחטאה איננה בו:

Y ſabeys que el aparecio para quitar nueſtros peccados, y no ay peccado en el.

6 כל־אשר עומד בו איננו חוטא וכל־אשר חוטא לא ראה אותו ולא ידעו:

Qualquiera que permanece en el, no pecca, qualquiera que pecca, no lo ha viſto, y no lo ha conocido.

7 בני איש לא יתעה אתכם אשר עושה צדקה צדיק הוא כמו צדיק הוא:

Hijitos, ninguno os enganne: el que haze juſticia, es juſto, como el tambien es juſto.

8 העושה חטאה משטן הוא כי־מראשית חטא השטן לזאת נגלה בן־אלהים אשר ישרה את־מעשי השטן:

El que haze peccados, es del diablo porque el diablo pecca deſde el principio Para eſto aparecio el Hijo de Dios, paraque deshaga las obras del diablo.

γ΄.

2. Ἀγαπητοὶ, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμὲν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα. οἴδαμεν δὲ ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα· ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι.

Bien aimés, nous ſommes maintenant enfans de Dieu, mais ce que nous ſerons, n'eſt point encores apparu: or ſauons-nous qu'apres qu'icelui ſera apparu nous ſerons ſemblables à lui: car nous le verrons ainſi comme il eſt.

3. Καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτῷ, ἁγνίζει ἑαυτὸν, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι.

Et quiconque a ceſte eſperance en lui, ſe purifie comme auſſi icelui eſt pur.

4. Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ· καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία.

Quiconque fait peché, fait auſſi contre la Loy: & peché eſt ce qui eſt conte la Loy.

5. Καὶ οἴδατε ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι.

Or vous ſauez qu'il eſt apparu, afin qu'il oſtaſt nos pechés: & il n'y a point de peché en lui.

6. Πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων, οὐχ ἁμαρτάνει. πᾶς ὁ ἁμαρτάνων, οὐχ ἑώρακεν αὐτὸν, οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν.

Quiconque demeure en lui, ne peche point: quiconque peche, ne l'a point veu, ni ne l'a point cognu.

7. Τεκνία, μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, δίκαιός ἐστι, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν

Mes petis enfans que nul ne vous ſeduiſe: qui fait iuſtice, eſt iuſte comme icelui eſt iuſte.

8. Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν· ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου.

Qui fait peché, il eſt du diable: car le diable peche dés le commencement. Or le Fils de Dieu eſt apparu, afin qu'il deffiſt les œuures du diable.

CAP. III.

2. Charissimi, nunc filii Dei sumus: & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum sicuti est.

Dearely beloued/ nowe are we the sonnes of God/ but yet it doeth not appeare what we shalbe: and we knowe that when hee shall appeare/ wee shalbe like him: for wee shall see him as he is.

3. Et omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut & ille sanctus est.

And euery man that hath this hope in him/ purgeth himselfe/ euen as he is pure.

4. Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit, & peccatum est iniquitas.

Whosoeuer committeth sinne/ transgresseth also the Lawe: for sinne is the transgression of the Lawe.

5. Et scitis quia ille apparuit ut peccata nostra tolleret: & peccatum in eo non est.

And ye knowe that he appeared that hee might take away our sinnes/ and in him is no sinne.

6. Omnis qui in eo manet, non peccat: & omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum.

Whosoeuer abideth in him/ sinneth not: whosoeuer sinneth/ hath not seene him/ neither hath knowen him.

7. Filioli, nemo vos seducat. Qui facit iustitiam, iustus est: sicut & ille iustus est.

Litle children/ let no man deceyue you: he that doeth righteousnes/ is righteous/ as he is righteous.

8. Qui facit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius Dei, ut dissolvat opera diaboli.

He that committeth sinne/ is of the deuill: for the deuill sinneth from the beginning: for this purpose appeared the Sonne of God/ that he might loose the workes of the deuill.

Das III. Capitel.

2. Meine lieben wir sind nun Gottes Kinder/ vnd ist noch nicht erschienen/ was wir sein werden. Wir wissen aber/ wenn es erscheinen wirdt/ daß wir jhm gleich sein werden/ denn wir werden jn sehen/ wie er ist.

Mine elskelige/ wi ere nu Guds Børn/ oc det er icke end nu obenbaret/ huad wi skulle vere. Oc wi vide naar det bliffuer obenbare/ at wi skulle vere hannem lige/ thi wi skulle see hannem/ lige som hand er.

3. Vnd ein jeglicher/ der solche hoffnung hat zu jhm/ der reiniget sich/ gleich wie er auch rein ist.

Oc huer som haffuer saadant haab til hannem/ hand renser sig/ lige som hand oc er ren.

4. Wer Sünde thut/ der thut auch vnrecht/ vnnd die Sünde ist das vnrecht.

Huo som gør synd/ hand gør oc wret/ oc synden er den wret.

5. Vnd jhr wisset/ daß er ist erschienen/ auff daß er vnsere Sunde wegneme/ vnd ist keine Sünde in jhm.

Oc i vide/ at hand er obenbaret/ paa det hand skul de borttage vore synder/ oc der er ingen synd i hannem.

6. Wer in jm bleibet/ der sündiget nicht/ Wer da sündiget/ der hat jn nicht gesehen noch erkant.

Huo som bliffuer i hannem/ hand synder icke/ huo som synder/ hand haffuer icke seet oc ey kent hannem.

7. Kindlein/ lasset euch niemand verfüren. Wer recht thut/ der ist gerecht/ gleich wie er gerecht ist.

Børn/ lader ingen forføre eder. Huo som ger Retferdighed/ den er Retferdig/ lige som hand er Retferdig.

8. Wer Sünde thut/ der ist vom Teufel/ den der Teufel sündiget von anfang. Darzu ist erschinen der Son Gottes/ daß er die werck deß Teufels zerstöre.

Huo som gør synd/ hand er aff Dieffuelen/ Thi Dieffuelen synder aff begyndelsen. Der til er Guds Søn obenbaret/ at hand skulde forstyre Dieffuelens gerninger.

Kapitola III.

2. Naymilegssij/ giž nynij Synowé Božij gsme/ a gesstě se neokázalo co budeme. Wijme zagisté že když okáže/ podobnij gemu budeme/ neb gey vžřijme tak yakož gest.

Namileyssy theraz synmi Bożymi iestesmy/ ále sie iesscze nie okázálo co bedźiemy/ lecz wiemy iż gdy on sie okaże/ iemu podobni bedźiemy/ abowiem vyzrzymy go iáko iest.

3. A každý kdož ma w něm tuto naděgi/ poswěcuge sebe/ yakož y on Swatý gest.

A ktokolwiek ma te nádźieie w nim/ oczyścia sie iáko y on czysty iest.

4. Každý kdož činij hřijch/ činijt y neprawost: a hřijch gest neprawost.

Ktokolwiek popełnia grzech/ pogo towiu zakon przestepuie/ gdyż grzech iest przestepstwo zakonu.

5. A wijte že on se okázal proto/ aby hřijchy nasse shladil/ a hřijchu na něm nenij.

Przytym wiecie iż on sie okazal aby grzechy nasse zgladzil/ á grzechu w nim niemaß.

6. Každý kdož w něm přebýwá/ nehřessý: a každý kdož hřessj/ newiděl ho anij ho poznal.

Ktokolwiek w nim mieszka/ nie grzeszy/ ktokolwiek grzeszy/ nie widział go/ ani go zna.

7. Synáčkowé/ nižádný wás neswoď. Kdož činij sprawedlnost/ tenť gest sprawedliwý/ yakož y on gest Sprawedliwý.

Synaczkowie niechay was żaden nie zwodzi/ ktokolwiek czyni sprawiedliwość/ sprawiedliwy iest iako y on iest sprawiedliwy.

8. Kdož činij hřijch/ z Diábla gest/ neb Diábel od počátku hřessý. Protoť se okázal Syn Božij/ aby kazyl skutky Diáblowy.

Ktory grzech popełnia/ ze dyablá iest/ gdyż od poczatku dyabel grzeszy/ ku temu sie okazal Syn Boży/ áby zepsował vczynki diablowe.

ג

9 כל דאתילד מן אלהא חטיתא לא עבד מטול דזרעה בה איתוהי ולא משכח למחטא דמן אלהא אתילד׃

Chiunque è nato di Dio, non commette peccato: percioche il ſeme di eſſo Iddio ſta in lui: e non può peccare, perche egli è nato di Dio.

10 בהדא מתפרשין בנוהי דאלהא מן בנוהי דסטנא כל דלא עבד זדיקותא ולא מחב לאחוהי ליתוהי מן אלהא׃

In queſto ſono manifeſti i figliuoli di Dio e i figliuoli del diauolo. Chiunque non fa giuſtitia, non è da Dio: & ancora chi non ama il ſuo fratello.

11 דהנו פוקדנא דשמעתון מן קדים דתתחבון חד לחד׃

Percioche queſta è l'ambaſciata che voi vdiſte da principio, Che noi amiamo l'vn l'altro.

12 לו איך קאין הו דאיתוהי הוא מן בישא וקטל לאחוהי ומטול מנא קטלה אלא מטול דבישין הוו עבדוהי ודאחוהי זדיקין׃

Non come Cain che era dal maligno, & ammazzò il ſuo fratello. E perche cagione l'ammazzò egli? percioche le ſue opere eranno male, e quelle del ſuo fratello erano giuſte.

13 ולא תתדמרון אחי אן סנא לכון עלמא׃

Non vi marauigliate fratelli miei, ſe il mondo v'ha in odio.

14 חנן ידעינן דשנינן מן מותא לחיא בהדא דמחבינן לאחין הו דלא מחב לאחוהי במותא מקוא׃

Noi ſappiamo che noi ſiam trapaſſati da la morte a la vita, percioche amiamo i fratelli.

15 כל גיר דסנא לאחוהי קטל אנשא הו וידעין אנתון דכל דקטל אנשא לא משכחין מקוין בה חיא דלעלם׃

Chi non ama il fratello, reſta nella morte: e Chiunque odia il ſuo fratello, è homicida: e voi ſapete che niuno homicida ha la vita eterna dimorante in eſſo.

ג

9 כל־אשר נולד מאלהים את־חטאת לא עושה כי־זרעו מעודד בו ולא יוכל לחטוא כי־מאלהים נולד הוא׃

Qualquiera que es nacido de Dios, no haze peccado: porque ſu ſimiente eſtá en el: y no puede peccar, porque es nacido de Dios.

10 בזאת נבדלים בני־אלהים מבני השטן כל־אשר לא עושה צדקה איננו מאלהים ואשר לא אוהב את־אחיו׃

En eſto ſon manifieſtos los hijos de Dios, y los hijos del diablo: qualquiera que no haze juſticia, y que no ama à ſu Hermano, no es de Dios.

11 כי־זאת היא הבשורה אשר שמעתם מראשית אשר נאהב איש את־רעהו׃

Porque eſta es la annunciacion que aueys oydo deſde el principio, Que nos amemos vnos à otros.

12 לא כמו קין אשר מרע היה והרג את־אחיו ועל־מה הרגו על־כי־מעשיו רעים היו ומעשי אחיו צדיקים׃

No como Cain que era del Maligno, y mató à ſu hermano. Y porque cauſa lo mató? Porque ſus obras eran malas, y las de ſu Hermano eran juſtas.

13 אל־תתמהו אחי אם ישנאכם העולם׃

Hermanos mios, no os marauilleys ſi el mundo os aborrece.

14 אנחנו ידענו כי־הלכנו ממות אל־החיים כי־אוהבים אנחנו את־אחינו אשר לא אוהב את־אחיו מעודד במות׃

Noſotros ſabemos que ſomos paſſados de muerte à vida en que amamos à los Hermanos. El que no ama à ſu Hermano, eſtá en muerte.

15 כל־שונא אחיו מרצח הוא וידעתם כי־כל־מרצח לא יש־לו חיי עולם להתעודד בנפשו׃

Qualquiera que aborrece à ſu Hermano, es homicida: y ſabeys que ningun homicida tiene vida eterna permaneciente en ſi:

γ'.

9. Πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ· ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει. καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν· ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται.

Quiconque eſt né de Dieu, ne fait point de peché: car la ſemence d'icelui demeure en lui, & ne peut pecher, pource qu'il eſt né de Dieu.

10. Ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

Par ceci ſont manifeſtes les enfans de Dieu, & les enfans du diable: quiconque ne fait point iuſtice, & qui n'aime point ſon frere, n'eſt point de Dieu.

11. Ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους.

Car c'eſt ici ce que vous auez oui annoncer dés le commencement, aſſavoir, Que nous aimions l'vn l'autre:

12. Οὐ καθὼς Κάϊν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, ἔσφαξε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν; ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια.

Non point comme Cain qui eſtoit du malin, & tua ſon frere. Et pour quelle cauſe le tua-il? pource que ſes œuures eſtoyent mauuaiſes, & celles de ſon frere eſtoyent iuſtes.

13. Μὴ θαυμάζετε, ἀδελφοί μου, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος.

Mes freres, ne vous eſmerueillez point ſi le monde vous hait.

14. Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς. ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν, μένει ἐν τῷ θανάτῳ.

En ce que nous aimons les freres, nous ſauõs que nous ſommes transferés de la mort à la vie: qui n'aime point ſon frere, il demeure en la mort.

15. Πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστί· καὶ οἴδατε ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ μένουσαν.

Quiconque hait ſon frere, eſt meurtrier: & vous ſavez que nul meurtrier n'a la vie eternelle demeurante en ſoi.

CAP. III.

9. Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit: quoniam ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt.

Whoſoeuer is borne of God / ſinneth not: for his ſeede remayneth in him neyther can he ſinne / becauſe he is borne of God.

10. In hoc manifeſti ſunt filii Dei, & filii diaboli. Omnis qui non eſt iuſtus, non eſt ex Deo, & qui non diligit fratrem ſuum.

In this are the children of God knowen / and the children of the deuill: whoſoeuer doeth not righteouſnes / is not of God / neyther he that loueth not his brother.

11. Quoniam hæc eſt annuntiatio, quam audiſtis ab initio. Vt diligatis alterutrum.

For this is the meſſage that ye heard from the beginning/that we ſhoulde loue one another.

12. Non ſicut Cain qui ex maligno erat: & occîdit fratrem ſuum. Et propter quid occîdit eum? Quoniam opera eius maligna erant: fratris autem eius, iuſta.

Not as Cain which was of the wicked/and ſlew his brother: and wherefore ſlew he him? becauſe his owne workes were euill/and his brothers good.

13. Nolite mirari fratres, ſi odit vos mundus.

Marueile not/my brethren/though the worlde hate you.

14. Nos ſcimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit: manet in morte.

We knowe that we are tranſlated frõ death vnto life / becauſe we loue the brethren:he that loueth not his brother/ abideth in death.

15. Omnis qui odit fratrem ſuum: homicida eſt. Et ſcitis quoniam omnis homicida nõ habet vitam æternam in ſemetipſo manentem.

Whoſoeuer hateth his brother / is a manſlayer: and yee knowe that no manſlayer hath eternall life abiding in him.

Das III. Capitel.

9. Wer auß Gott geborn iſt/ der thut nicht ſünde/denn ſein Same bleibet bey jhm/ vnd kan nicht ſündigen/ denn er iſt von Gott geborn.

Huor ſom er fød aff Gud/hand gør icke ſynd/thi hans Sæd bliffuer hoſſ hannem/ oc hand kand icke ſynde/ thi hand er fød aff Gud.

10. Daran wirds offenbar/ welche die Kinder Gottes/ vnd die Kinder deß Teuffels ſind. Wer nicht recht thut/ der iſt nicht von Gott/ vnd wer nicht ſeinen Bruder lieb hat.

Der aff bliffuer det obenbare/ huilcke ſom ere Guds Børn/ oc Dieffuelens børn. Huo ſom icke gør Retferdighed/ hand er icke aff Gud/ oc huo ſom icke elſker ſin Broder.

11. Denn das iſt die Bottſchafft/ die jhr gehöret habt von anfang/ daß wir vns vntereinander lieben ſollen.

Thi dette er det Budſkaff/ ſom i hørde aff begyndelſen/ at wi ſkulle elſke huer andre.

12. Nicht wie Cain/ der von dem argen war/ vnd erwürget ſeinen Bruder. Vnd warumb erwürget er jhn? Daß ſeine werck böſe waren/ vnd ſeines Bruders gerecht.

Icke ſom Cain/ der vaar aff den Onde/ oc myrde ſin Broder. Oc huor faare myrde hand hannem? For hans Gerninger vaare onde/ oc hans Broders Retferdige.

13. Verwundert euch nicht/ meine Brüder/ ob euch die Welt haſſet.

Forundrer eder icke/ mine Brødre/ om Verden hader eder.

14. Wir wiſſen/ daß wir auß dem Tode in das Leben kommen ſind/ denn wir lieben die Brüder. Wer den Bruder nicht liebet/ der bleibet im Tode.

Wi vide/ at wi ere komne fra Døden til Liffuet/ thi wi elſke vore Brødre. Huo ſom icke elſker ſin Broder/ hand bliffuer i Døden.

15. Wer ſeinen Bruder haſſet/ der iſt ein Todtſchläger. Vnd jhr wiſſet/ daß ein Todtſchläger hat nicht das ewige Leben bey jm bleibend.

Huo ſom hader ſin Broder/ hand er en Mandrabere/ Oc i vide/ at en Mandrabere haffuer icke det euige Liff bliffuende hoſſ ſig.

Kapitola. III

9. Každý kdož ſe narodil z Boha/ hřjchu nečinij: neb ſýmě geho w něm zůſtáwá/ a nemuože hřeſſyti/ neb ſe z Boha narodil.

Ktokolwiek ſię narodźił z Bogá/ grzechu nie popełnia/ gdyż naśie nie iego w nim trwá/ ani może grzeßyć przeto iż z Bogá ſię narodźił.

10. A potomě poznáni mohau býti Synowě Boži/ a Synowě Diáblowi. Každý kdož nenij Sprawedliwý/ neniž/ z Boha/ y ten kdož nemiluge Bratra ſwého.

Thym znácżni ſą ſynowie Boży y ſynowie dyabłowi/ Ktokolwiek nie záchowywa ſpráwiedliwośći/ nie ieſt z Bogá/ y kto nie miłuie brátá ſwego.

11. Neb toto geſt zwěſtowánij kterě gſte ſlyſchali od počátku/ abyſſte ſe weſpolek milowali.

Abowiem toć ieſt poſelſtwo coście ſłyßeli od początku/ abyſmy ſię ſpołecznie miłowáli.

12. Ne yako Kayn kterýž z Diabla byl/ a kterýž zabil Bratra ſwého A proč gey zabil? Proto/ Nebo ſkutkowě geho byli zlij/ Bratra pak geho ſprawedliwij.

Nie iáko Káin ktory był z onego złego/ y brátá ſwego zabił/ dla ktoreyże go przyczyny zabił? iż vczynki iego złe były/ á brátá iego ſpráwiedliwe.

13. Nediwtež ſe Bratřij/ geſtliže wás ſwět nenáwidij.

Nie dźiwuyćie ſię bráćia moi ieſli was nienawidźi świat.

14. Myť wijme/ že gſme přeneſeni z ſmrti do žiwota/ neb milugeme bratřj. Kdo nemiluge ten zůſtáwá w Smrti.

My wiemy iż ieſteſmy przenieśieni z śmierći do żywothá/ iż miłuiemy bráćią/ kto nie miłuie brátá/ trwa w śmierći.

15. Každý kdož nenáwidij Bratra ſwého/ wražedlnijk geſt. A wijte/ že žádný Wražedlnijk nemá žiwota wěčného w ſobě zuoſtáwagijcýho.

Ktokolwiek nienawidźi brátá ſwego/ meżoboycá ieſt/ A wiećie iż wßelki meżoboycá nie ma żywotá wiecżnego w ſobie trwáiącego.

ד

16 בְּהָדָא יְדַעְנַן חוּבֵּה דַּלְוָתַן דְּהוּ יְהַב נַפְשֵׁה חֲלָפַין וְאַף חֲנַן זָדֵק לַן דְּעַל אַפַּי אַחַין נְתֵל נַפְשָׁתַן׃

In questo habbiam conosciuta la charità che egli ha posta la sua vita per noi: e così noi dabbiam porre le vite nostre per li fratelli.

17 וְאַינָא דְּאִית לֵה קֶנְיָנָא דְּעָלְמָא וְחָזֵא לַאחוּהי דְּסְנִיק וְאָחֵד רַחְמוֹהי מֶנֵּה אַיְכַנָּא אִית בֵּה חוּבֵּה דַּאלָהָא׃

Hor chi hauerà de beni di questo mondo, e vedrà il suo fratello hauer necessità, e chiuderà le sue viscere da esso, come dimora la charità di Dio in lui?

18 בְּנַי לָא נֶחַב חַד לְחַד בְּמֶלְּתָא וּבְלֶשָּׁנָא אֶלָּא בְּעַבְדָא וּבְשָׁרָרָא׃

Figliuoli miei, non amiamo con le parole, ne con la lingua: ma con le opere e con la verità.

19 וּבְהָדָא מֶשְׁתַּוְדְּעִינַן דְּמֶן שָׁרָרָא אִיתַין וְקֳדָם דְּאָתֵא הוּ מְפַיְסִינַן לֶבַּן׃

Perche à questo conosciamo che noi siamo da la verità, & assicuraremo i nostri cuori dinanzi à lui.

20 וְאֶן הוּ דְּלֶבַּן בָּסַר לַן כְּמָא אַלָהָא דְּרַב מֶן לֶבַּן וְיָדַע כֹּל מֶדֶּם׃

Doue se il cuor nostro ci condanna, Iddio è maggior che'l nostro cuore, e conosce tutte le cose.

21 חַבִּיבַי אֶן לֶבַּן לָא בָּסַר לַן גַּלְיָן אַנַּין אַפַּין קֳדָם אֱלָהָא׃

Carissimi, se il cuor nostro non ci condanna, noi habbiam sicurezza verso Iddio.

22 וְכֹל מֶדֶּם דְּשָׁאֲלִינַן נָסְבִינַן מֶנֵּה מֶטּוּל דְּנָטְרִינַן פּוּקְדָּנוֹהי וְשַׁפִּירָתָא ס סָעְרִינַן קֳדָמוֹהי׃

E ciò che noi gli domandiamo, riceuiamo da lui: perche osseruiamo i suoi comandamenti, e facciamo le cose che piacciono nel suo conspetto.

ג

16 בְּזֹאת יָדַעְנוּ אֶת־הָאַהֲבָה כִּי־הוּא שָׂם עָלֵינוּ אֶת־נַפְשׁוֹ וְחוֹבִים אֲנַחְנוּ לָשׂוּם אֶת־נַפְשׁוֹתֵינוּ עַל־אַחֵינוּ׃

En esto auemos conocido la charidad, en que el puso su vida por nosotros, tambien nosotros deuemos poner nuestras vidas por los Hermanos.

17 וַאֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ קִנְיַן הָעוֹלָם וְיִרְאֶה אֶת־אָחִיו כִּי־חָסֵר הוּא וְיִסְגּוֹר אֶת־רַחֲמָיו מִמֶּנּוּ אֵיכָכָה עוֹמֶדֶת אַהֲבַת אֱלֹהִים בּוֹ׃

Mas el que tuuiere bienes deste mundo, y viere à su hermano tener necessidad, y le cerrare sus entrannas, como esta la charidad de Dios en el?

18 בָּנַי אַל־נֶאֱהַב בְּדָבָר וְלֹא בְלָשׁוֹן כִּי־אִם בְּמַעֲשֶׂה וּבֶאֱמֶת׃

Hijitos mios, no amenos de palabra, ni de lengua: si no con obra y de verdad.

19 וּבְזֹאת יוֹדְעִים אָנוּ כִּי־מֵאֱמֶת הוֹיִים אֲנַחְנוּ וּלְפָנָיו נַבְטִיחַ אֶת לְבוֹתֵינוּ׃

Y en esto conocemos que nosotros somos de la verdad, y tenemos nuestros coraçones certificados delante del.

20 וְאִם לְבָבֵנוּ יְחַיֵּב אוֹתָנוּ כַּמָּה גָּדוֹל הָאֱלֹהִים מִלְּבָבֵנוּ וְיוֹדֵעַ אֶת־כָּל דְּבָרִים׃

Y si nuestro coraçon nos reprehende, mayor es Dios que nuestro coraçon, y conoce todas las cosas:

21 אֲהוּבַי אִם לִבֵּנוּ לֹא יְחַיֵּב אוֹתָנוּ בְּבִטָּחוֹן נִבְטַח אֶל־אֱלֹהִים׃

Charissimos, si nuestro coraçon no nos reprehende, confiança tenemos en Dios:

23 וְכָל־אֲשֶׁר נִשְׁאַל נִקַּח מִמֶּנּוּ כִּי־אֶת־מִצְוֹתָיו שׁוֹמְרִים וְהַנִּרְצוּ לְפָנָיו פּוֹעֲלִים אֲנַחְנוּ׃

Y qualquier cosa que pidieremos, la recebiremos del: porque guardamos sus mandamientos, y hazemos las cosas que son agradables delante del.

γ'.

16. Ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τιθέναι.

A ceci auons-nous cognu la charité, c'est qu'il a mis sa vie pour nous: nous deuons donc aussi mettre nos vies pour nos freres.

17. Ὃς δ᾽ ἂν ἔχῃ τὸν βίον τοῦ κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρείαν ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀπ᾽ αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ;

Or qui aura des biens de ce monde, & verra son frere auoir necessité, & lui fermera ses entrailles, comment demeure la charité de Dieu en lui?

18. Τεκνία μου, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ, μηδὲ τῇ γλώσσῃ, ἀλλ᾽ ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ.

Mes petis enfans, n'aimons point de parole, ne de langue, mais d'œuure & de verité.

19. Καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμὲν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν.

Car à ceci cognoissons-nous que nous sommes de verité, & asseurerons nos cœurs deuant deuant lui.

20. Ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα.

Que si nostre cœur nous condamne, Dieu certes est plus grand que nostre cœur, & cognoist toutes choses.

21. Ἀγαπητοὶ, ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παῤῥησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν.

Bien aimés, si nostre cœur ne nous condamne point, nous auons asseurance enuers Dieu.

22. Καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν, λαμβάνομεν παρ᾽ αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν.

Et quoi que nous demandions, nous le receuons de lui: car nous gardons ses commandemens, & faisons les choses qui lui sont agreables.

CAP. III.

16. In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere.

Hereby haue we perceyued loue/that he layde downe his life for vs: therefore wee ought also to laye downe our liues for the brethren.

17. Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo.

And whosoeuer hath this worlds good/ and seeth his brother haue neede/ and shutteth vp his compassion from him/ how dwelleth the loue of God in him?

18. Filioli mei, non diligamus verbo neq; lingua, sed opere & veritate.

My litle children/let vs not loue in word/ neither in tongue onely / but in deede and in trueth.

19. In hoc cognoscimus quoniam ex veritate sumus: & in conspectu eius suadebimus corda nostra.

For thereby we knowe that we are of the trueth/ and shall before him assure our hearts.

20. Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum: maior est Deus corde nostro, & novit omnia.

For if our heart condemne vs/God is greater then our heart / and knoweth all things.

21. Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos: fiduciam habemus ad Deum.

Beloued/ if our heart condemne vs not / then haue we boldnes toward God.

22. Et quicquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata eius custodimus, & ea quæ sunt placita coram eo, facimus.

And whatsoeuer we aske/we receyue of him / because wee keepe his commaundements / and to those things which are pleasing in his sight.

Das III. Capitel.

16. Daran haben wir erkannt die Liebe/ daß er sein Leben für vns gelassen hat/ vnd wir sollen auch das Leben für die Brüder lassen.

Der paa kende wi hans kærlighed / at hand loed sit Liff for oss/ oc wi skulle ocsaa lade vort Liff for vore Brødre.

17. Wenn aber jemand dieser Welt güter hat/ vnnd sihet seinen Bruder darben/ vnd schleusst sein hertz für jm zu/ wie bleibet die Liebe Gottes bey jhm?

Oc naar som nogen haffuer denne Verdens Godz/ oc seer sin Broder lide nød/ oc lycker sit Hierte til for hannem / huorledis bliffuer Guds kærlighed hoss hannem?

18. Meine Kindlein/ lasset vns nicht lieben mit Worten/ noch mit der Zungen/ sondern mit der That vnd in der Warheit.

Mine Børn/ lader oss icke elske met Ord/ eller met Tungen/ men met Gerningen oc met Sandhed.

19. Daran erkennen wir/ daß wir auß der Warheit sind/ vnd kennen vnser hertz für jm stillen.

Der paa kende wi/ at wi ere aff Sandhed/ oc kunde sticke vore Hierte faar hannem.

20. Daß/ so vns vnser hertz verdampt/ das Gott grösser ist denn vnser hertz/ vnd erkennet alle ding.

At der som vort hierte fordømer oss/ at Gud er større/ end vort hierte/ oc kender alle ting.

21. Ihr lieben/ so vns vnser Hertz nicht verdampt/ so haben wir eine freydigkeit zu Gott.

I elskelige/der som vort Hierte icke fordømer oss da haffue wi en dristighed til Gud.

22. Vnd was wir bitten/ werden wir von jhm nemen/ denn wir halten seine Gebot/ vnd thun was für jhm gefällig ist.

Oc huad wi bede om/ det skulle wi anamme aff hannem/ thi wi holde hans Bud/ oc gøre det som behageligt er faar hannem.

Kapitola III.

16. Po tomto gsme poznali Lásku Božij/ že on žiwot swuog za nás položil/ y my také máme za Bratřij žiwoty nasse kláSti.

W tymesmy poznali miłość/ iż on duśe swą zá nas położył/ A ták mamy zá brácia duśe kłáść.

17. Kdo mage statek tohoto Swěta/ widělby bratra swého ano nauzy trpj/ y zawřelby střewa swá před nim/ kterak Láska Božij trwá w něm?

A ktoby miał maiętności świetskie/ y vyźrał brata swego potrzebuiącego/ á záwarłby wnętrzności swe przed nim/ táioż w nim trwa miłość Boża?

18. Synáčkowé mogi/ nemilugmež toliko slowem ani yazykem/ ale skutkem a prawdau.

Dziatki moie nie miłuymy słowem áni ięzykiem tylko/ ále vczynkiem y prawdą.

19 Po tomto známe že gsme z prawdy/ a před twáři geho budeme mocy s dauffánijm postawiti spokogená srdce swá.

Po tym znamy iż z prawdy iesteśmy/ y przed nim bespiecżne sercá nasze mamy.

20. Neb budeli nás trestati srdce nasse/ wětssyť gest Bůh nežli srdce nasse/ a zná wssecky wěcy.

Abowiem ieśliby nas osądziło serce nasze/ mocnieysze iest Bog niż serce nasze/ y wie wszytki rzeczy.

21. Naymilegssý/ pakli srdce nasse nebude nás mjti z čeho trestati/ máme dauffanij k Bohu.

Namileyszy ieśli serce násze nás nie osądza/ my vfánie mamy v Bogá.

22. A zač ežho koli poprosýme/ wezmeme od něho: nebo Přikázanij geho ostřjháme/ a to což gest gemu ljbezného činijme.

A ocżkolwiek prosimy bierzemy od niego/ ábowiem roskazánia iego záchowywamy/ á rzecży wdzięcżne przed oblicżnością iego czyniemy.

ג

23 והנא הו פוקדנה דנהימן בשמא דברה ישוע משיחא ונחב חד לחד איך דפקדן׃

E questo è il suo comandamento, che noi crediamo al nome del suo Figliuolo IESV Christo, & amiamoci l'vn l'altro, si come egli ce n'ha dato comandamento.

24 ואינא דנטר פוקדנוהי בה מתנטר והו שרא בה ובהדא מסתכלינן דשרא בן מן רוחה הו דיהב לן׃

E chi osserua i suoi comandamenti, sta in lui, & egli in esso. E da questo conosciamo ch'egli sta in noi, cioè da lo Spirito ch' egli ci ha dato.

ג

23 וזאת היא מצותו אשר נאמין בשם בנו ישוע המשיח ונאהב איש את־אחיו כאשר צוה אותנו׃

Y este es su mandamiento, Que creamos en el Nombre de su Hijo Iesus el Christo, y nos amemos vnos à otros, como nos lo ha mandado.

24 והשומר את־מצותיו מעודד בו והוא בו ובזאת יודעים אנחנו כי־מעודד בנו מרוחו אשר נתן לנו׃

Y el que guarda sus mandamientos, está en el, y el en el. Y en esto sabemos que el está en nosotros, por el Espiritu que nos ha dado.

γ.

23. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολὴν (ἡμῖν.(

Et c'est ici son commandement, Que nous croyions au nom de son Fils Iesus Christ, & que nous aimions l'vn l'autre comme il nous en a donné le commandement.

24. Καὶ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ μένει. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ πνεύματος οὗ ἔδωκεν ἡμῖν.

Et celui qui garde ses commandemens demeure en lui, & lui en icelui: & par ceci cognoissons nous qu'il demeure en nous, assauoir par l'Esprit qu'il nous a donné.

ד

1 חביבי לא לכל רוחין תהימנון אלא הויתון בחשין רוחא אן מן אלהא איתיהון מטול דסגיאא נביא דגלא נפקו בה בעלמא׃

Carissimi, non crediate ad ogni spirito, ma prouate gli spiriti se sono da Dio: percioche molti falsi profeti sono venuti al mondo.

ד

1 אהובי אל־תאמינו לכל־רוח כי־אם בחנו את־רוחות אם מאלהים הנה כי־נביאי שקרים רבים באו בעולם׃

Amados, no creays à todo Espiritu: sino prouad los Espiritus si son de Dios. Porque muchos falsos prophetas son salidos en el mundo.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε· ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα, εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν. ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον.

Bien-aimes, ne croyez point à tout esprit, mais esprouuez les esprits s'ils sont de Dieu: car plusieurs faux prophetes sont venus au monde.

2 בהדא מתידעא רוחה דאלהא כל רוחא דמודיא דישוע משיחא אתא בבסר מן אלהא הי׃

Conoscete lo Spirito di Dio da questo. Ogni spirito che confessa IESV Christo esser venuto in carne, è da Dio.

2 בזאת נודעת רוח אלהים כל־רוח המודה כי־ישוע המשיח בא בבשר מאלהים היא׃

En esto conoced el Espiritu de Dios: Todo espiritu que confiessa que Iesus el Christo es venido en carne, es de Dios.

2. Ἐν τούτῳ γινώσκετε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ· πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι.

Cognoissez par ceci l'Esprit de Dieu, Tout esprit qui côfesse que Iesus Christ est venu en chair, est de Dieu.

3 וכל רוחא דלא מודיא דישוע אתא בבסר ליתיה מן אלהא אלא הדא מן משיחא היא דגלא הי דשמעתון דאתא והשא בעלמא איתיהי מן כדו׃

Et ogni spirito che non confessa IESV Christo esser venuto in carne, non è da Dio: e questo quel d'Antichristo, del qual voi hauete vdito che dee venire, & hora è gia nel mondo.

3 וכל־רוח אשר איננה מתודה כי־ישוע המשיח לא בא בבשר איננה מאלהים וזאת היא רוח משיח שקר אשר שמעתם כי־תבוא ומעת בעולם היא׃

Y todo espiritu que no confiessa que Iesus el Christo es venido en carne, no es de Dios. y este tal espiritu es espiritu del Antichristo, del qual vosotros aueys oydo que ha de venir, y que aora ya está en el mundo.

3. Καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε, ὅτι ἔρχεται· καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη.

Et tout esprit qui ne confesse point que Iesus Christ est venu en chair, n'est point de Dieu: & tel est l'esprit de l'esprit de l'Antechrist, duquel vous auez ouï parler qu'il viendra, & est desia maintenant au monde.

CAP. III.

23. Et hoc est mandatũ eius, ut credamus in nomine Filii eius Iesu Christi: & diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum nobis.

This is then his commandement / That we beleeue in the Name of his Sonne Jesus Christ/and loue one another/as he gaue commandement.

24. Et qui servat mandata eius: in illo manet, & ipse in eo, & in hoc scimus quoniã manet in nobis, de Spiritu quem dedit nobis.

For hee that keepeth his commanndemẽts/dwelleth in him/and he in him: and hereby we knowe that he abideth in vs/euen by the Spirit which he hath giuen vs.

CAP. IIII.

CHarissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint: quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mundum

Dearely beloued/ beleeue not euerie spirite/but trie the spirites whether they are of God: for many false Prophets are gone out into the world.

2. In hoc cognoscitur spiritus Dei, omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo est.

Hereby shall ye knowe the Spirit of God / Euerie spirite that confesseth that Jesus Christ is come in the flesh/ is of God.

3. Et omnis spiritus qui solvit Iesum, ex Deo non est, & hic est Antichristus, de quo audistis quoniam venit, & nunc iam in mundo est,

And euerie spirit which confesseth not that Jesus Christ is come in the fleshe/is not of God: but this is the spirit of Antichrist/of whome yee haue heard/ howe that hee shoud come/ and now alreadie he is in the worlde.

Das III. Capitel.

23. Vnd das ist sein Gebot/ daß wir glauben an den Namen seines Sons Jesu Christi/ vnd lieben vns vntereinander / wie er vns ein Gebot gegeben hat.

Oc det er hans Bud / At wi skulle tro paa hans Sons Jhesu Christi Naffn / oc elske huer andre/ lige som hand haff oss it Bud.

24. Vnd wer seine Gebot helt / der bleibet in jm / vnd er in jm. Vnd daran erkennen wir/ daß er in vns bleibt/ an dem Geist/ den er vns gegeben hat.

Oc huo som holder hans Bud/den bliffuer i hannem/oc hand i hannem. Oc der paa kende wi/at hand bliffuer i oss/paa Aanden/som hand haffuer giffuit oss.

Das IIII. Capitel.

IR lieben / glaubet nicht einem jeglichen Geist / sondern prüfet die Geister / ob sie von Gott sind/ denn es sind viel falscher Propheten außgegangen in die Welt.

I Elskelige / troe icke huer Aand / men prøffuer Aanderne / om de ere aff Gud / thi der ere mange falske Propheter vdgongne i Verden.

2. Daran solt jr den Geist Gottes erkennen. Ein jeglicher Geist/ der da bekennet / daß Jesus Christus ist inn das Fleisch kommen/ der ist von Gott.

Der paa skulle i kende Guds Aand. Huer Aand som bekender/at Jhesus Christus er kommen i Kødet/ den er aff Gud.

3. Vnd ein jeglicher Geist / der da nicht bekennet / daß Jesus Christus ist in das Fleisch kommen/ der ist nicht von Gott. Vnd das ist der Geist deß Widerchrists / von welchem jhr habt gehöret / daß er kommen werde / vnd ist schon jeẞt in der Welt.

Oc huer Aand/ som icke bekender/ at Jhesus Christus er kommen i Kødet/ den er icke aff Gud / oc det er Antichristens Aand/om huilcken i hørder/at hand skal komme/ oc hand er nu allerede i Verden.

Kapitola. III.

23. A totoť gest Přikázanj geho / abychom wěřili we Gměno Syna geho Gežjsse Krysta/ a milowali geden druhého / yakož nám dal Přikázanij.

Táć iest tedy náuká iego / ábyśmy wierzyli imieniowi Syná iego Jezu Krystá / y miłowáli iedni drugich iáko nam przykazánie dał.

24. A kdo zachowáwá přikazanij geho / w němž přebýwá/ a on také w něm. A po tomto známe že on přebýwá w nás totiž z Ducha kterýhož dal nám.

Abowiem ktory chowa przykazánia iego/ w nim mieszka/ á on w nim/ á po tym wiemy iż mieszka w nas/ to iest z Duchá ktorego nam dał.

Kapitola IIII.

NAymilegssý newěřte každému Duchu / ale zkussugte Duchůw / gsauli z Boha: neb gsau mnozý ffalessnij Prorocy wyssli na Swět.

NAmileyszy nie wierzćie ledá duchowi / ále doświadczáyćie duchow iesli z Bogá są / ábowiem wiele fałszywych prorokow wyszło na świát.

2. A po tomto duch Božij poznán býwá: Každý Duch kterýž wyznáwá / že Gežjss Krystus přissel w těle/ ten z Boha gest:

Po tym poznawaćie Duchá Bożego / wszelki duch ktory wyznawa iż Jezus Krysthus przyszedł w ćiele z Bogá iest.

3. A každý Duch kterýž dělij Gežjsse/ nenjt z Boha a tot gest Antykryst/ o kterémž gsté slýchali že má přigijti / a gižť gest nynij na Swětě.

Ale ktorykolwiek duch nie wyznawa iż Jezus Krystus przyszedł w ćiele/ ten z Bogá nie iest/ ále ten iest duch on Antykrystow o ktoryśmeśćie słyszeli / iż przyydźie y iuż iest ná świećie.

ד | ד | δ.

4 אנתון דין מן אלהא איתיכון בניא וזכיתון אנון מטול דרב הו הו דבכון מן הו דבעלמא :

Voi, figliuoletti sete da Dio, & hauete vinti quelli: perche colui che e in voi, e maggior di colui che e nel mondo.

4 אתם מאלהים הוים בני וגברתם עליהם כי גדול הוא אשר בכם מאשר בעולם :

Hijitos, vosotros soys de Dios, y los aueys vencido? porque elque en vosotros està, es mayor que elque està en el mundo.

4. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστε, τεκνία, καὶ νενικήκατε αὐτούς· ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ.

Mes petis enfans, vous estes de Dieu, & les auez surmontés: car celui qui est en vous est plus grand que celui qui est au monde.

5 והלין מן עלמא אנון מטול הנא מן עלמא ממללין ועלמא להון שמע :

Essi sono del mondo, però parlano del mondo: & il mondo gli ascolta.

5 אלה מעולם המה על־כן מעולם מדברים והעולם שומע בקולם :

Ellos son del mundo, por esso hablan del mundo, y el mundo los oye,

5. Αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσί· διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ἀκούει.

Ils sont du monde, pource parlent-ils du monde, & le monde les escoute.

6 חנן דין מן אלהא חנן והו דידע לאלהא שמע לן והו דלא איתוהי מן אלהא לא שמע לן בה בהדא מסתכלינן לרוחא דשררא ולרוחא דמטעיניתא :

Noi siamo da Dio, chi conosce Iddio, ascolta noi: chi non e da Dio, non ci ascolta. Da questo conosciamo noi lo Spirito de la verità, e lo spirito de l'errore.

6 אנחנו מאלהים הוים אשר יודע את־אלהים שומע לנו אשר איננו מאלהים לא שומע לכם בזאת יודעים אנחנו את־רוח אמת ואת־רוח תעתעים :

Nosotros somos de Dios, elque conoce à Dios nos oye: elque no es de Dios, no nos oye. Por esto conocemos el Espiritu de verdad, y el Espiritu de error.

6. Ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμεν· ὁ γινώσκων τὸν θεὸν, ἀκούει ἡμῶν· ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης.

Nous sommes de Dieu: qui cognoist Dieu nous escoute, qui n'est point de Dieu, ne nous escoute point: à ceci cognoissons-nous l'esprit de verité & l'esprit d'erreur.

7 חביבי נחב חד לחד מ מטול דחובא מן אלהא הו וכל מן דמחב מן אלהא יליד וידע לאלהא :

Carissimi, amiamoci insieme l'un l'altro, perche la charità e da Dio: e ciascun che ama, e nato di Dio, e conosce Iddio.

7 אהובי נאהב נא איש את־רעהו כי האהבה מאלהים היא וכל אשר אוהב את רעהו מאלהים נולד ויודע את־אלהים :

Charissimos, amemos nos vnos à otros: Por que la charidad es de Dios. Qualquiera que ama es nacido de Dios, y conoce à Dios.

7. Ἀγαπητοὶ, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους· ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ γινώσκει τὸν θεόν.

Bien-aimés, aimons l'vn l'autre: car charité est de Dieu, & quiconque aime, est né de Dieu, & cognoist Dieu.

8 מטול דאלהא הו וכל דלא מחב לא ידע לאלהא :

Chi non ama, non conosce Iddio: perche Iddio e charità.

8 אשר איננו אוהב את רעהו לא ידע את־אלהים כי־אלהים הוא האהבה :

Elque no ama, no conoce à Dios: porque Dios es charidad.

8. Ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν θεόν. ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν.

Qui n'aime point n'a point cognu Dieu: car Dieu est charité.

9 בהדא אתידע חובה דאלהא דלותן דלברה יחידיא שדר אלהא לעלמא דנחא באידה :

In questo s'e manifestata la charità di Dio in noi, che Iddio ha mandato il suo vnigenito Figliuolo nel mondo, accioche noi viuiamo per lui.

9 בזאת נגלתה אהבת אלהים בנו כי־שלח אלהים את־בנו יחידו אל־העולם אשר נחיה בידו :

En esto se mostrò la charidad de Dios en nosotros, enque Dios embiò su Hijo vnigenito àl mundo: paraque biuamos por el.

9. Ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζήσωμεν δι᾽ αὐτοῦ.

En cela est manifestee la charité de Dieu enuers nous, que Dieu a enuoyé son Fils vnique au monde, afin que nous viuions par lui.

10 בהדא איתוהי חובא לא הוא דחנן אחבן לאלהא אלא דהו אלהא אחבן ושדר לברה חוסיא על אפי חטהין :

In questo e la charità, non che noi habbiamo amato Iddio, ma che egli ha amati noi, & ha mandato il suo Figliuolo ad esser riconciliatione per li nostri peccati.

10 בזאת יש האהבה לא כי־אנחנו אהבנו את־אלהים כי־אם כי־הוא אהבנו וישלח את־בנו לכפר על־חטאתינו :

En esto consiste la charidad, no porque nosotros ayamos amado à Dios, mas porque el nos amò à nosotros, y hà embiado à su Hijo para ser aplacacion por nuestros peccados.

10. Ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν θεὸν, ἀλλ᾽ ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.

Et ceci est la charité, non point que nous ayons aimé Dieu, mais pource que lui nous a aimés, & a enuoyé son Fils pour estre propitiation pour nos pechés.

4. Vos

CAP. IIII.

4. Vos ex Deo estis filioli, & vicistis eum, quoniam maior est qui in vobis est, quàm qui in mundo.

Litle children, ye are of God, an have overcome them: for greater is hee that is in you, then he that is in the worlde.

5. Ipsi de mundo sunt: ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit.

They are of the worlde, therefore speake they of the worlde, and the worlde heareth them.

6. Nos ex Deo sumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non est ex Deo, non audit nos: in hoc cognoscimus spiritum veritatis, & spiritum erroris.

We are of God, he that knoweth God, heareth us: he that is not of God, heareth us not. Hereby knowe we the spirite of trueth, and the spirit of errour.

7. Charissimi, diligamus nos invicem: quia charitas ex Deo est. Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum.

Beloued, let us loue one another: for loue commeth of God, & euery one that loueth, is borne of God, and knoweth God.

8. Qui non diligit, non novit Deum, quoniam Deus charitas est

He that loueth not, knoweth not God: for God is loue.

9. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum.

In this appeared the loue of God toward us, because God sent his onely begotten Sonne into the worlde, that we might liue through him.

10. In hoc est charitas: non quasi nos dilexerimus Deũ, sed quoniam ipse dilexit nos, & misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris.

Herein is loue, not that we loued God, but that he loued us and sent his Sonne to be a reconciliation for our sinnes.

Das IIII. Capitel.

4. Kindlein, ihr seyt von Gott, vnd habt jene überwunden, denn der inn euch ist, ist grösser denn der inn der Welt ist.

Børn, I ere aff Gud, oc haffue offuerwundet dem, Thi den som er i eder, hand er større, end den der er i Verden.

5. Sie sind von der Welt, darumb reden sie von der Welt, vnd die Welt höret sie.

De ere aff Verden, der faare tale de om Verden, oc Verden hører dem.

6. Wir sind von Gott, vnd wer Gott erkennet, der höret vns. Welcher nicht von Gott ist, der höret vnns nicht. Daran erkennen wir den Geist der Warheit, vnd den Geist deß jrthumbs.

Wi ere aff Gud, oc huo som kender Gud, hand hører oss. Huilcken icke er aff Gud, hand hører oss icke. Der paa kende wi Sandheds Aand, oc vildfarelsens Aand.

7. Ihr lieben, lasset vns vntereinander lieb haben, denn die Liebe ist von GOtt, vnd wer lieb hat, der ist von Gott geboren, vnd kennet Gott.

Jelskelige, lader oss elske huer andre, thi kærlighed er aff Gud, oc huo som elsker, hand er fød aff Gud oc kender Gud.

8. Wer nicht lieb hat, der kennet Gott nicht, denn Gott ist die Liebe.

Huo som icke elsker, hand kender icke Gud, Thi Gud er Kærlighed.

9. Daran ist erschienen die Liebe Gottes gegen vns, daß Gott seinen eingebornen Sohn gesand hat inn die Welt, daß wir durch jn leben sollen.

Der vdi er Guds kærlighed obenbaret mod oss at Gud sende sin Enbaarne Søn til Verden, at wi skulle leffue formedelst hannem.

10. Darinnen stehet die Liebe, nicht daß wir Gott geliebet haben, sondern daß er vns geliebet hat, vnd gesandt seinen Sohn zur versöhnung für vnser sünde.

Der vdi staar kærlighed, Icke at wi haffue elsket Gud, men at hand elske oss, oc sende sin Søn til forligelse for vore synder.

Kapitola IIII.

4. Wy pak Synáčkowé gste z Boha, a přemohli gste ge: Nebo wětssíť gest ten kterýž gest w wás, nežli ten kterýž gest na swětě.

Wy iesteście z Bogá synaczkowie, y zwyćiężyliście ie, bo mocnieyßy iest ten ktory w was iest, niż kthory na świecie.

5. Oni z Swěta gsau, a protož o Swětu mluwij, a Swět gich poslauchá.

Oni sa z świáthá przeto świeckie rzeczy mowia, á świat ich slucha.

6. My sme z Boha. Kdo zná Boha, tenť nás poslauchá: kdo pak neni z Boha, neslyssíť nás. A po tom poznáwáme Ducha prawdy, a ducha bludu.

My z Bogá iesteśmy, ktory zna Bogá, slucha nas, ktory nie iest z Bogá, nie slucha nas, á z tad znamy Duchá prawdy y duchá bledu.

7. Naymilegssý, milůgme se wespolek, neb Láska z Boha gest. A každý kdož miluge Bratra swého, z Boha se narodil, a zná Boha.

Namileyßy miluymy iedni drugie, ábowiem miłość iest z Bogá, ktokolwiek miłuie, z Bogá sie národził, y zna Bogá.

8 Kdo nemiluge, neznáť Boha, neb Bůh Láska gest.

Kto nie miłuie, nie zna Bogá, ábowiem Bog iest miłość.

9. W tom se okázala Láska Boží při nás, že gednorozeného Syna swého poslal Bůh na tento Swět, abychom žiwi byli skrze něho.

W tym sie okazálá miłość Boża w nas, iż Syná swego iednorodzonego zesłał Bog ná świát, ábyśmy żyli przezeń.

10. W tomto gest Láska, ne žebychom my prwé Boha milowali, ále že on prwé milowal nás, a poslal Syna swého milostiwau Obět za hříchy nasse.

W tymći iest miłość, nie iż byśmy my vmiłowáli Bogá, ále iż on vmiłował nas, y posłał Syná swego áby był vbłagániem za grzechy nasze.

ד

11 חביבי אן הכן אחבן
אלהא ואף חנן חיבינן חד
לחד למחבו:

Cariſſimi, ſe Iddio ha coſi amati noi, ancor noi debbiamo amarci l'vn l'altro.

12 לאלהא מםתום אנש
לא חזיהי אן דין נחב חד
לחד אלהא בן מקוא
וחובה משתמלא בן:

Niuno ha mai veduto Iddio. Se noi ci amiamo l'vn l'altro, Iddio ſta in noi: e la ſua charità è in noi accompita.

13 ובהדא ידעינן דבה
מקוינן והו מקוא בן דמן
רוחה יהב לן:

Da queſto conoſciamo che noi ſtiamo in lui, & egli in noi, che egli ci ha dato del ſuo Spirito.

14 וחנן חזין ומסהדינן
דאבא שדר לברה פרוקא
לעלמא:

E noi l'habbiam veduto, e teſtifichiamo che il Padre ha mandato il Figliuolo per eſſer Salvator del mondo.

15 כל דמודא בישוע דהויו
ברה דאלהא אלהא בה
מקוא והו מקוא באלהא:

Chiunque confeſſarà che IESV è il Figliuol di Dio: Iddio ſta in lui, & egli in Dio.

16 וחנן הימנן וידעין חובא
דאית לה לאלהא צאידין
אלהא גיר חובא הו וכל
דמקוא בחובא באלהא
מקוא:

E noi habbiam conoſciuta e creduta la charità, che Iddio ha verſo di noi. Iddio è charità: e chi ſtà ne la charità, ſta in Dio, e Iddio in lui.

17 ובהדא משתלם
חובה עמן דגליות אפא
תהוא לן ביומא דדינא
מטול דאיך דהו הוא
הכנא אף חנן איתין בהנא
עלמא:

In queſto è accompita la charità con eſſonoi, acciochè noi habbiam confidanza nel dì del giuditio, che quale è egli, tali ſiamo noi in queſto mondo.

ד

11 אֲהוּבַי אִם כֹּה אֲהֵבָנוּ
אֱלֹהִים גַּם אֲנַחְנוּ חוֹבִים
לֶאֱהֹב אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ:

Amados, ſi Dios nos ha anſi amado, deuemos tambien noſotros amarnos vnos à otros.

12 אֶת־אֱלֹהִים אִישׁ בְּכָל־עֵת
לֹא רָאָה אִם נֶאֱהַב אִישׁ אֶת־
רֵעֵהוּ אָז־מְעוֹדֵד אֱלֹהִים בָּנוּ
וְאַהֲבָתוֹ שְׁלֵמָה הִיא בָנוּ:

Ninguno vido jamas à Dios. Si nos amamos vnos à otros, Dios eſtà en noſotros, y ſu charidad es perfecta en noſotros.

13 בְּזֹאת יָדַעְנוּ כִּי־נְעוֹדֵד בּוֹ
וְהוּא בָּנוּ כִּי־מֵרוּחוֹ נָתַן לָנוּ:

En eſto conocemos que eſtamos en el, y el en noſotros, en que nos hà dado de ſu Eſpiritu.

14 וַאֲנַחְנוּ רָאִינוּ וּמְעִידִים כִּי־
הָאָב שָׁלַח אֶת־בְּנוֹ לְמוֹשִׁיעַ
הָעוֹלָם:

Y noſotros hemos viſto, y teſtificamos que el Padre hà embiado à ſu hijo para ſer Saluador del mundo.

15 לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר יְתוֹדֶה כִּי־
יֵשׁוּעַ הוּא בֶן־אֱלֹהִים בּוֹ מְעוֹדֵד
אֱלֹהִים וְהוּא בֵּאלֹהִים:

Qualquiera que confeſſare que Ieſus es el Hijo de Dios, Dios eſtà en el, y el en Dios.

16 וַאֲנַחְנוּ הֶאֱמַנּוּ וְיָדַעְנוּ אֶת־
אַהֲבָה אֲשֶׁר יֶשׁ־לֵאלֹהִים אֵלֵינוּ
הָאֱלֹהִים הוּא אַהֲבָה וְהָעוֹמֵד
בְּאַהֲבָה עוֹמֵד בֵּאלֹהִים וֵאלֹהִים
בּוֹ:

Y noſotros auemos conocido, y creydo la charidad que Dios tiene en noſotros. Dios es charidad: y el que eſtà en charidad, eſtà en Dios, y Dios en el.

17 בְּזֹאת נִשְׁלְמָה הָאַהֲבָה עִמָּנוּ
אֲשֶׁר תְּהִי־לָנוּ בִטָּחוֹן בְּיוֹם דִּין
כִּי־כָמוֹהוּ הוּא גַּם הוֹוִים אֲנַחְנוּ
בְּעוֹלָם הַזֶּה:

En eſto es perfecta la charidad con noſotros paraque tengamos confiança en el dia del juyzio, que qual el es, tales ſomos noſotros en eſte mundo.

δ.

11. Ἀγαπητοὶ, εἰ οὕτως ὁ θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν.

Bien-aimés, ſi Dieu nous a ainſi aimés nous-nous deuons auſſi aimer l'vn l'autre.

12. Θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται· ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει, καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν.

Nul ne vid onc Dieu: ſi nous aimõs l'vn l'autre Dieu demeure en nous, & ſa charité eſt accomplie en nous.

13. Ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν.

Par ceci cognoiſſons nous que nous demeurons en lui, & lui en nous, pource qu'il nous a donné de ſon Eſprit.

14. Καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα, καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου.

Et nous l'auons veu, & teſmoignons que le Pere a enuoyé le Fils pour eſtre Sauueur du monde.

15. Ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ.

Quiconque confeſſera que Ieſus eſt le Fils de Dieu, Dieu demeure en lui, & lui en Dieu.

16. Καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστί· καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ θεῷ μένει, καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει.

Et nous auons cognu & creu la charité que Dieu a enuers nous. Dieu eſt charité: & qui demeure en charité, demeure en Dieu, & Dieu en lui.

17. Ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παῤῥησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι, καὶ ἡμεῖς ἐσμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

En ceci eſt accomplie la charité enuers nous, & afin que pour le iour du iugement nous ayons aſſeurance que tel qu'il eſt tels ſommes-nous en ce monde.

11. Chari-

CAP. IIII.

11. Chariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos: & nos debemus alterutrum diligere.

Beloued/ if God ſo loued vs / we ought alſo to loue one another.

12. Deum nemo vidit unquam. Si diligamus invicem: Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta eſt.

No man hath ſeene God at any time. If we loue one another/God dwelleth in vs/ and his loue is perfect in vs.

13. Iu hoc cognoſcimus quoniam in eo manemus, & ipſe in nobis: quoniam de Spiritu ſuo dedit nobis.

Hereby knowe we that we dwell in him/and he in vs: becauſe he hath giuen vs of his Spirit.

14. Et nos vidimus, & teſtificamur, quoniam Pater miſit Filium ſuum Salvatorem mundi.

And we haue ſeene/ and doe teſtifie/that the Father ſent the Sonne to be the Sauiour of the world.

15. Quiſquis confeſſus fuerit quoniam Ieſus eſt filius Dei: Deus in eo manet, & ipſe in Deo.

Whoſoeuer confeſſeth that Ieſus is the Sonne of God/ in him dwelleth God/and he in God.

16. Et nos cognovimus, & credidimus charitati, quam habet Deus in nobis. Deus charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

And we haue knowen/and beleeued the loue that God hath in vs. God is loue/and he that dwelleth in loue/dwelleth in God/and God in him.

17. In hoc perfecta eſt charitas nobiſcum, ut fiduciam habeamus in die iudicii: quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo.

Herein is the loue perfect in vs/ that we ſhoulde haue boldenes in the day of iudgement: for as he is/euen ſo are we in this world.

Das IIII. Kapitel.

11. Jr lieben/ hat vns Gott alſo geliebet/ ſo ſollen wir vns auch vntereinander lieben.

Jelſkelige/ haffuer Gud ſaa elſkt oſſ/ da ſkulle wi oc elſke huer andre.

12. Niemand hat Gott jemals geſehen. So wir vns vnter einander lieben/ ſo bleibet Gott in vns/ vnd ſeine Liebe iſt völlig in vns.

Jngen haffuer nogen tid ſeet Gud. Der ſom wi elſke huer andre/ da bliffuer Gud i oſſ/ oc hans kærlighed er fuldkommen i oſſ.

13. Daran erkennen wir/ daß wir in jhm bleiben/ vnd er in vns/ daß er vns von ſeinem Geiſt gegeben hat.

Der paa kende wi/ at wi bliffue i hannem/ oc hand i oſſ/ at hand gaff oſſ aff ſin Aand.

14. Vnd wir haben geſehen vnd zeugen/ daß der Vater den Sohn geſand hat/ zum Heiland der Welt.

Oc wi haffue ſeet oc vidne/ at Faderen vdſende Sønnen til Verdens Frelſere.

15. Welcher nun bekennet/ daß Jeſus Gottes Sohn iſt/ in dem bleibet Gott/ vnd er in Gott.

Huilcken ſom nu bekender/ at Jheſus er Guds Søn/ i hannem bliffuer Gud/ oc hand i Gud.

16. Vnd wir haben erkannt vnd geglaubet die Liebe/ die Gott zu vns hat. Gott iſt die Liebe/ vnd wer in der Liebe bleibet/ der bleibet in GOtt/ vnd Gott in jhm.

Oc wi kende oc trode den kærlighed/ ſom Gud haffuer til oſſ. Gud er Kærlighed/ oc huo ſom bliffuer i Kærlighed/ hand bliffuer i Gud/ oc Gud i hannem.

17. Daran iſt die Liebe völlig bey vns/ auff daß wir eine freydigkeit haben am tage deß Gerichts/ denn gleich wie er iſt/ ſo ſind auch wir inn dieſer Welt.

Der met er Kærlighed fuldkommen hoſſ oſſ paa det wi ſkulle haffue driſtighed paa Dommedag/ Thi lige ſom hand er/ ſaa ere oc wi i denne Verden.

Kapitola IIII.

11. Naymilegſſij/ ponkwadž Buoh milowal nás/ y my máme ſe weſpolek milowati

Namileyßy ieſli nas ták Bog vmilowál/ mamy też my iedni drugie milowáć.

12. Boha žádný newiděl nikdá. Budemeli ſe weſpolek milowati/ Bůh w nás bude přebýwati/ a Láſka geho w nás dokonalá bude.

Bogá żaden nigdy nie widźiał/ Jeſli miłuiem iedni drugie/ Bog w nas mieſzka/ á miłość iego wypełniá ſię w nas.

13. A po tomto známe že w něm přebýwáme/ a on w nás/ neb Ducha ſwého dal nám.

Po tym znamy iż my w nim mieſzkamy/ á on w nas/ iż z Duchá ſwego nam dał.

14. A my gſme widěli a ſwědčjme/ že Otec poſlal Syna ſwého Spaſytele Swěta.

A myſmy widźieli y świádcżemy iż Oćiec poſłał Syná áby był zbáwićielem świátá.

15. Kdožkoli wyznáwá/ že Geżiſs geſt Syn Božij: Buoh w něm přebýwá/ a on w Bohu.

Ktobykolwiek wyznał iż Jezus ieſt Syn Boży/ Bog w nim mieſzka á on w Bogu.

16. A mýť gſme poznali/ a vwěřili Láſce/ kterauž to Buoh k nám má. Buoh Láſka geſt: a kdož přebýwá w Láſce/ w Bohu přebywá/ a Bůh w něm.

Myſmy poználi y vwierzyli miłośći ktorą Bog ma w nas/ Bog ći ieſt miłość/ á kto trwa w miłości/ w Bogu trwa/ á Bog w nim.

17. A w tomtoť gť dokonalá Láſka Boží s námi/ abychom dauffánij měli w den Saudný: že yakož on geſt/ tak y my gſme na tomto ſwětě.

Tymći ſię wypełniła miłość w nas/ ábyſmy vfánie mieli w dźień ſadny/ iż iáki on ieſt/ tacy y my ieſteſmy ná tym świećie.

ד

18 דחלתא בחובא לית אלא חובא משמליא לבר שדא לה לדחלתא מטול דדחלתא בקנטא איתיה הו דין דדחל לא משמלי בחובא:

Il timore non è ne la charità : ma la charità compiuta scaccia fuore il timore : percioche il timore ha pena: onde chi teme non è compiuto ne la charità.

19 חנן הכיל נחב לאלהא מטול דהו קדמאית אחבן:

Noi amiamo lui, percioch'egli ha prima amati noi.

20 אן דין אנש יאמר דמחב אנא לאלהא ולאחוהי סנא דגלא הו הו גיר דלאחוהי דמתחזא לא מחב לאלהא הו דלא מתחזא איכנא משכח דיחב:

Se alcuno dice, Io amo Iddio, e intanto habbia in odio il suo fratello, è mendace : perche chi non ama il suo fratello, ch'egli n'a veduto, come puo egli amare Iddio ch'ei non ha veduto?

21 והנא פוקדנא קבלן מנה דכל דמחב לאלהא יחב אף לאחוהי:

E questo comandamento habbiam da lui, che chi ama Iddio, ami ancora il suo fratello.

ד

18 יראה איננה באהבה כי־אם אהבה שלמה מדיחה את־היראה כי־היראה יש־לה מכשול ואשר ירא איננו שלם באהבה:

En la charidad no ay temor. mas la perfecta charidad echa fuera el temor: por que el temor tiene pena: De donde el que teme, no esta perfecto en la charidad.

19 אנחנו אהבים אותו כי־הוא בראשונה אהב אותנו:

Nosotros lo amamos à el porque el primero nos amó.

20 אם איש יאמר כי־אוהב אני את־אלהים ושונא את־אחיו כוזב הוא כי־אשר לא אוהב את־אחיו אשר ראה איככה יוכל לאהב את־אלהים אשר לא ראה אותו:

Si alguno dize: Yo amo à Dios: y aborrece à su Hermano, es mentiroso. Porque el que no ama à su Hermano al qual ha visto, como puede amar à Dios que no ha visto.

21 ואת־המצוה הזאת לקחנו ממנו כל־אשר אוהב את־אלהים גם יאהב את־אחיו:

Y nosotros tenemos este mandamiento del Que el que ama à Dios, ame tambien à su Hermano.

δ.

18. Φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ· ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον. ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει· ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ.

Il n'y a point de peur en la charité, ains la parfaite charité chasse dehors la peur: car la peur apporte peine, & celui qui a peur n'est point accompli en charité.

19. Ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς.

Nous l'aimons, d'autant que lui premier nous a aimés.

20. Ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν. ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακε, τὸν θεὸν ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν;

Si quelcun dit, I'aime Dieu, & il hait son frere, il est menteur. Car qui n'aime point son frere, lequel il voit, commét peut-il aimer Dieu lequel il ne voit point.

21. Καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν θεόν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

Et nous auons ce commandement de par lui, que celui qui aime Dieu aime aussi son frere,

ה

1 כל מן דמהימן דישוע איתוהי משיחא מן אלהא יליד וכל דמחב ליולדא מחב אף להו דאתילד מנה:

Chiunque crede che IESV è il Christo, è nato di Dio : e chiunque ama colui che l'ha generato, ama ancor quello che è nato di lui.

2 ובהדא ידעינן דמחבינן לבנוהי דאלהא מא דלאלהא מחבינן ועבדינן פוקדנוהי:

Da questo conosciamo che noi amiamo i figliuoli di Dio, quando noi amiamo Iddio & osseruiamo i suoi comandamenti.

ה

1 כל־אשר מאמין כי־ישוע הוא המשיח נולד מאלהים וכל־אשר אוהב את־יולד גם אוהב אותו הנולד ממנו:

Todo aquel que cree que Iesus es el Christo, es nacido de Dios: y qualquiera que ama al que ha engendrado, ama tambien al que es nacido del.

2 בזאת ידענו כי־נאהב את־בני אלהים כאשר נאהב את־אלהים ואת־מצותיו נשמור:

En esto conocemos que amamos à los hijos de Dios, quando amamos à Dios, y guardamos sus mandamientos.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ χριστός, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ.

Quiconque croit que Iesus est le Christ, il est né de Dieu: & quiconque aime celui qui l'a engendré, aime aussi celui qui est né de lui.

2. Ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶμεν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν.

Par ceci cognoissons nous que nous aimons les enfans de Dieu, quand nous aimons Dieu, & gardons ses commandemens.

CAP. IIII.

18. Timor non est in charitate: sed perfecta charitas, foràs mittit timorem, quoniam timor pœnam habet, qui autem timet: non est perfectus in charitate.

There is no feare in loue / but perfect loue casteth out feare: for feare hath painfulnes: and he that feareth / is not perfect in loue.

19. Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.

We loue him / because he loueth vs first.

20. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum: & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt: Deum quem nõ videt, quomodo potest diligere?

If any man saye / I loue God / and hate his brother / hee is a liar: for howe can he that loueth not his brother whome he hath seene / loue God whom he hath not seene?

21. Et hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.

And this commaundement haue we of him / that he which loueth God / should loue his brother also.

CAP. V.

Omnis qui credit quoniam Iesus est Christus, ex Deo natus est. Et omnis qui diligit eum qui genuit: diligit & eum qui natus est ex eo.

Whosoeuer beleeueth that Jesus is the Christ / is borne of God / and euery one that loueth him which begate / loueth him also which is begotten of him.

2. In hoc cognoscimus quoniam diligamus natos Dei: cùm Deum diligamus, & mandata eius faciamus.

In this we knowe that we loue the children of God / when we loue God / & keepe his commaundements.

Das IIII. Capitel.

18. Forcht ist nicht in der Liebe / sondern die völlige Liebe treibet die forcht auß. Denn die forcht hat pein. Wer sich aber förchtet / der ist nicht völlig in der Liebe.

Frycter icke i Kærlighed / men den fuldkomne Kærlighed vddriffuer fryct / thi fryct haffuer pine / Oc huo sig frycter hand er icke fuldkommen i Kærlighed.

19. Lasset vns jn lieben / denn er hat vns erst geliebet.

Lader oss elske / thi hand elskte oss først.

20. So jemandt spricht / ich liebe Gott / vnd hasset seinen Bruder / der ist ein Lügner. Denn wer seinen Bruder nicht liebet / den er sihet / wie kan er Gott lieben / den er nicht sihet?

Der som nogen siger / Jeg elsker Gud / oc hand hader sin Broder / hand er en Løgnere. Thi huilcken icke elsker sin Broder / som hand seer / huorledis kand hand elske Gud / som hand icke seer?

21. Vnd diß Gebot haben wir von jm / daß / wer Gott liebet / daß er auch seinen Bruder liebe.

Oc dette Bud haffue wi aff hannem / at huo som elsker Gud / hand skal oc elske sin Broder.

Das V. Capitel.

Wer da glaubet / daß Jesus sey der Christ / der ist von Gott geboren. Vnd wer da liebet den / der jn geborn hat / der liebet auch den / der von jm geborn ist.

Huo som troor / At Jhesus er Christus / hand er fød aff Gud. Oc huo som elsker den / der hannem fødde / hand elsker oc den / som er fød aff hannem.

2. Daran erkennen wir / daß wir Gottes Kinder lieben / wenn wir Gott lieben / vnd seine Gebot halten.

Der paa kende wi / at wi elske Guds Børn / naar wi elske Gud / oc holde hans Bud.

Kapitola IIII.

18 Bázně neníj w Lásce / ale dokonalá Láska wen wyháníj Bázeň / neb Bázeň trápeníj má: tak kdo se bogj / neníj dokonalý w lásce.

Nie máſſci bojáźni w miłości / zupełna miłość precz wyrzuca bojaźń / ábowiem bojaźń ma vdręczenie / A kto ſię boi / nie jeſtci zupełny w miłości.

19. Protož my milugeme Boha / nebo on prwé milowal nás.

My go miłujemy / ábowiem on nas pierwſzy vmiłował.

20. Prawijli pak kdo / Ž miluge Boha / a Bratra swého nenáwidij / lhář gest. Neb kdo miluge Bratra swého kterého widij / y kterak muože Boha milowati / kterého newidij?

Jeſliby kto rzekł / Miłuję Bogá / á bratáby ſwego nie náwidział / kłamcą jeſt / Abowiem kto nie miłuje brátá ſwego którego widział / Bogá którego nie widział jákoż może miłowáć?

21. A totoť Přikázanij máme od Boha / aby kdož miluge Boha / milowal y Bratra swého.

A to roſkazánie mamy od niego / áby ten który Bogá miłuje / miłował też brata ſwego.

Kapitola V.

Každý kdož wěřij / že Gežijš gest Krystus / tenť se z Boha narodil. A každý kdo miluge toho kterýž gen zplodil / tenť miluge y toho kdo se narodil z něho.

Ktokolwiek wierzy Jezuſá być Kryſtuſem / z Bogá ſię narodził / á ktokolwiek miłuje tego który vrodził / miłuje też tego który z niego jeſt národzon.

2. Po tom známe že milugeme syny Božij / když milugeme Boha / a Přikázanij gého zachowáwáme.

W tym z namy iż miłujemy Syny Boże / gdy Bogá miłujemy / y przykazánia jego chowamy.

ה

3 הָדֵא הוּ גֵּיר חוּבֵּה דַּאלָהָא דְּנֶטַּר פּוּקְדָּנוֹהִי וּפוּקְדָּנוֹהִי לָא יַקִּירִין׃

Imperoche la charità di Dio è questa, che noi osseruiamo i suoi comandamenti: e i comandamenti suoi non son graui.

4 מֶטוּל דְּכֻל דְּאִילִיד מֶן אַלָהָא זָכֵא לְעָלְמָא וְהָדָא הִי זָכוּתָא דְּזָכְתֵהּ לְעָלְמָא הַימָנוּתַן׃

Pertioche tutto quello che è nato di Dio, vince il mondo: e questa è la vittoria che ha vinto il mondo, cioè la nostra fede.

5 מַנוּ גֵּיר דְּזָכֵא לֵהּ לְעָלְמָא אֶלָּא הַו דְּמְהַימֶן דְּיֵשׁוּעַ בְּרֵהּ הוּ דַּאלָהָא׃

Chi è colui che vince il mondo, se non chi crede che IESV è il Figliuol di Dio?

6 הָנוּ דְּאֶתָא בְּיַד (מַיָּא וְרוּחָא) וַדְמָא (יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא) לָא הֲוָא בְּמַיָּא בַּלְחוּד אֶלָּא בְּמַיָּא וַדְמָא וְרוּחָא מַסְהֲדָא דְּהִי (מְשִׁיחָא) אִיתֵיהּ שְׁרָרָא׃

Questo è quel IESV Christo che è venuto per acqua e sangue: non per l'acqua solamente, ma per l'acqua e pel sangue. E lo Spirito è quello che'l testifica: conciosia che lo Spirito è la Verità.

7 (דַּתְלָתָא אִנּוּן דְּסָהְדִין בַּשְׁמַיָּא אַבָּא מֶלְּתָא וְרוּחָא דְקוּדְשָׁא וְתַלְתֵּיהוֹן חַד אִנּוּן׃)

Pertioche tre sono che rendeno testimonianza in cielo, il Padre, la Parola, e lo Spirito santo: e questi tre sono vno.

8 וְאִיתֵיהוֹן תְּלָתָא דְּסָהְדִין (בְּאַרְעָא) רוּחָא וּמַיָּא וַדְמָא וְתַלְתֵּיהוֹן בְּחַד אִנּוּן׃

Tre sono ancora che rendeno testimonianza in terra, lo Spirito, e l'acqua, e'l sangue: e questi tre sono vno.

ה

3 כִּי־זֹאת הִיא אַהֲבַת אֱלֹהִים אֲשֶׁר נִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹתָיו וּמִצְוֹתָיו אֵין כְּבֵדוֹת הֵנָּה׃

Porque esta es la charidad de Dios, que guardemos sus mandamientos, y sus mandamientos no son graues.

4 כִּי־כָל־אֲשֶׁר נוֹלַד מֵאֱלֹהִים גָּבַר עַל־הָעוֹלָם וְהַנֵּצַח הַגּוֹבֵר עַל־הָעוֹלָם הִיא אֱמוּנָתֵנוּ׃

Porque todo aquello que es nacido de Dios vence al mundo: y esta es la victoria que vence al mundo, es à saber nuestra fe.

5 מִי־זֶה הוּא הַגּוֹבֵר עַל־הָעוֹלָם הֲלֹא הַמַּאֲמִין כִּי־יֵשׁוּעַ בֶּן־אֱלֹהִים הוּא׃

Quien es el que vence al mundo, si no el que cree que Iesus es el hijo de Dios?

6 זֶה הוּא הַבָּא בְּמַיִם (וְרוּחַ) וָדָם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֵינֶנּוּ בְּמַיִם לְבַדּוֹ כִּי־בַמַּיִם וּבַדָּם וְהָרוּחַ מְעִידָה (כִּי־הַמָּשִׁיחַ) אֱמֶת הוּא׃

Este es Iesus el Christo, que vino por agua y sangre: no por agua solamente, si no por agua y sangre. Y el espiritu es el que dia testimonio: porque el espiritu es la verdad.

7 (כִּי־שְׁלוֹשָׁה הֵיָּם הַמְּעִידִים בַּשָּׁמַיִם הָאָב הַדָּבָר וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּשְׁלוֹשָׁה הָאֵלֶּה אַחַת הֵמָּה׃)

Porque tres son los que dan testimonio en el cielo, el Padre la palabra y el espiritu sancto, y estos tres son vno.

8 וּשְׁלוֹשׁ הֵוֹּת הַמְּעִידוֹת בָּאָרֶץ הָרוּחַ וְהַמַּיִם וְהַדָּם וְשָׁלוֹשׁ הָאֵלֶּה לְאַחַת הֵנָּה׃

Tambien son tres los que dan testimonio en la tierra, el Espiritu, el agua, y la sangre: y estos tres son vno.

έ.

3. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν.

Car c'est ici l'amour de Dieu, que nous gardions ses commandemens: & ses commandemens ne sont point griefs.

4. Ὅτι πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ, νικᾷ τὸν κόσμον. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν.

Car tout ce qui est né de Dieu, surmonte le monde: & ceste est la victoire qui a surmonté le monde, assauoir nostre foy.

5. Τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ;

Qui est celui qui surmonte le monde, sinon celui qui croit que Iesus est le Fils de Dieu?

6. Οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος (καὶ πνεύματος) καὶ αἵματος, Ἰησοῦς ὁ χριστός· οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ τῷ αἵματι· καὶ τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι (ὁ χριστός) ἐστιν ἡ ἀλήθεια.

C'est cestui Iesus qui est venu par eau (l'Esprit) & par sang: non pas seulement par eau, mais par eau & par sang: & c'est l'Esprit qui en tesmoigne: veu que (Christ) est la verité.

7. Ὅτι τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ πατήρ, καὶ ὁ λόγος, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα· καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἕν εἰσι.

Car il y en a trois qui donnent tesmoignage au ciel, le Pere, la parole, & le sainct Esprit: & ces trois la sont vn.

8. Καὶ τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες, ἐν τῇ γῇ, τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ αἷμα· καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσιν.

Aussi y en-a il trois qui donnent tesmoignage en la terre, assauoir l'Esprit, eau, & le sang: & ces trois-la se rapportent en vn.

3. Hæc

CAP. V.

3. Hæc eſt enim charitas Dei, ut mandata eius custodiamus: & mandata eius gravia non ſunt.

For this is the loue of God that we keepe his commandements: and his commandements are not grieuous.

4. Quoniam omne quod natum eſt ex Deo: vincit mundum, & hæc eſt victoria quæ vincit mundum: fides noſtra.

For all that is borne of God/ouercommeth the worlde: and this is the victorie that ouercommeth the worlde/ euen our fayth.

5. Quis eſt, qui vincit mundum, niſi qui credit quoniam Ieſus eſt filius Dei?

Who is it that ouercommeth the world/ but he which beleeueth that Jeſus is the Sonne of God?

6. Hic eſt qui venit per aquam, (*Spiritum*,) & ſanguinem Ieſus Chriſtus: non in aqua ſolùm, ſed in aqua & ſanguine. Et Spiritus eſt qui teſtificatur, quoniam (*Chriſtus*) eſt veritas.

This is that Jeſus Chriſt that came by water (Ghoſt) and bloud/not by water onely/ but by water and bloud: and it is the ſpirite/ that beareth witneſſe: for the (Chriſt) is trueth.

7. Quoniam tres ſunt qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus: & hi tres unum ſunt.

For there are three/ which beare recorde in heauen/ the Father/ the Worde/ and the holy Ghoſt: and theſe three are one.

8. Et tres ſunt qui teſtimonium dant in terra: Spiritus, aqua, & ſanguis: & hi tres, unum ſunt.

And there are three/ which beare recorde in the earth/ the ſpirite & the water and the bloud: and theſe three agree in one.

Das V. Capitel.

3. Denn das iſt die Liebe zu Gott/ daß wir ſeine Gebot halten/ vnd ſeine Gebot ſind nicht ſchwer.

(Thi det er Guds Kærlighed/ at wi ſkulle holde hans Bud) oc hans Bud ere icke ſuare.

4. Denn alles was von GOtt geborn iſt/ überwindet die Welt/ vnnd vnſer Glaube iſt der ſieg/ der die Welt überwunden hat.

Thi alt det ſom er fød aff Gud/ offueruinder Verden/ oc vor tro er den Seyer/ ſom haffuer offueruundet Verden.

5. Wer iſt aber der die Welt überwindet/ ohn der da glaubet/ daß Jeſus Gottes Sohn iſt?

Oc huo er den ſom offueruinder Verden/ uden den ſom tror/ at Jheſus er Guds Søn?

6. Diſer iſts/ der da kompt mit Waſſer (Geiſt) vnd Blut/ Jeſus Chriſtus/ nicht mit Waſſer alleine/ ſondern mit Waſſer vnd Blut. Vnd der Geiſt iſts/ der da zeuget/ daß (Chriſtus) Warheit iſt.

Denne er den/ ſom kommer/ met Vand (Aand) oc Blod/ Jeſus Chriſtus/ icke met Vand alene/ men met Vand oc Blod. Oc det er Aanden/ ſom vidner/ at (Chriſtus) er ſandhed.

7. (Denn dreye ſind die da zeugen im Himmel/ der Vater/ das Wort/ vnd der heilige Geiſt/ vnd dieſe dreye ſind eins.)

(Thi de ere tre ſom vidne paa Himmelen/ Faderen/ oc Ord/ oc hellige Aand/ oc de tre ere tilſammen.)

8. Vnnd dreye ſind die da zeugen auff Erden/ der Geiſt/ vnd das Waſſer/ vnd das Blut. Vnd die drey ſind beyſammen.

Oc thi tre ere ſom vidnede paa Jorden/ Aanden oc Vand/ oc Blod/ Oc de tre ere it tilſammen.

Kapitola V.

3. Neb tato geſt Láſka Božij/ abychom Přikázanij geho oſtřijhali/ a přikázanij geho neġſau těžká.

Abowiem tá ieſt miłość Boża ábyśmy przykazánia iego chowali/ á przykazánia iego nie ſą ćiężkie.

4. Neb wſſeckno co ſe narodilo z Boha/ přemáhá Swět: a totoť geſt wijtězſtwj kteréž přemáhá Swět wijra naſſe.

Bo wſzytko co ſie narodźiło z Bogá/ zwyćięża świát/ á wiárá náſzá ieſt to zwyćięztwo ktore zwyćięża świát.

5. Kdo geſt pak kterýž přemáhá Swět/ gedině ten kdož wěřij že Gežijš geſt Syn Božij?

Ktoż ieſt then ktory zwyćięża świát/ iedno ten ktory wierzy iż Jezus ieſt Synem Bożym?

6. A tenť geſt kterýž přiſſel ſkrze (duch) Wodu a Krew/ Gežus Kryſtus/ ne w wodě toliko/ ale/ w wodě a we Krwi. A duch geſt kterýž ſwědectwj wydáwá/ že (Kryſtus) geſt prawda

Tenći ieſt on Jezus Kryſtus ktory przyſzedł przez wodę (duch) y krew/ nie przez wodę thylko/ ále przez wodę y krew/ á duch ten ieſt ktory świádczy/ iż (Kryſtus) ieſt prawdą.

7. Nebo třij gſau kteřijž ſwědectwij wydáwagij na Nebi/ Otec/ Slowo/ a Duch ſwatý: a ti třij gedno gſau.

Abowiem trzey ſą ktorzy świádcżą ná niebie/ Oćiec/ Słowo/ y Duch święty/ á ći trzey iednoć ſą.

8. A třij gſau kteřijž ſwědectwij wydáwagij na Zemi: Duch/ woda/ a Krew/ a ti třij gedno gſau.

A trzey ſą ktorzy świádczą ná źiemi/ duch/ y wodá/ y krew/ á ći trzey ná iedno ſie zgadzáią.

ה

9 אן סהדותא דבני־נשא מקבלין חנן כמא סהדותה דאלהא דרבא הי והדא הי סהדותה דאלהא דאסהד על ברה׃

Se noi accettiamo la testimonianza de gli huomini, la testimonanza di Dio è maggiore: e questa è la testimonianza di Dio ch'egli ha renduta del suo Figliuolo.

ה

9 אם את־עדות בני אדם נקח עדות אלהים גדולה היא ממנה כי־זאת היא עדות אלהים אשר העידה על־בנו׃

Si recebimos el testimonio de los hombres, el testimonio de Dios es mayor: porque este es el testimonio de Dios, que ha testificado de su hijo.

ε'.

9. Εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ μείζων ἐστίν· ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ, ἣν μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Si nous receuons le tesmoignage des hommes, le tesmoignage de Dieu est plus graud: car c'est là le tesmoignage de Dieu, lequel il a tesmoigné de son Fils.

10 כל־מן דמהימן בברה דאלהא אית לה הדא סהדותא בנפשה כל דלא מהימן לאלהא דגלא עבדה בדלא הימן לס לסהדותא דאסהד אלהא על ברה׃

Chi crede nel Figliuolo di Dio, ha la testimonianza di Dio, in se stesso. Chi non crede à Dio, l'ha fatto bugiardo: percioche non ha creduto ne la testimonianza, che Iddio ha renduta del suo Figliuolo.

10 המאמין בבן־אלהים יש־לו עדות בנפשו ואשר איננו מאמין לאלהים עשהו לכזב כי־לא האמין בעדות אשר העיד האלהים על־בנו׃

E'que cree en el Hijo de Dios, tiene el testimonio de Dios en si mismo: Elque no cree à Dios, hà hecho mentiroso à Dios: porque no hà creydo en el testimonio que Dios hà testificado de su Hijo.

10. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν ἑαυτῷ· ὁ μὴ πιστεύων τῷ θεῷ, ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν· ὅτι οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Qui croit au Fils de Dieu, il a le tesmoignage de Dieu en soi-mesme: qui ne croit point à Dieu, il l'a fait menteur: car il n'a point creu au tesmoignage que Dieu a tesmoigné de son propre Fils.

11 והדא הי סהדותא דחיא דלעלם יהב לן אלהא והנון חיא בברה איתיהון׃

E la testimonianza è questa, che Iddio ci ha data la vita eterna: e questa vita è nel suo Figliuolo.

11 וזאת היא העדות כי־אלהים נתן לנו את־חיי עולם והחיים האלה הוים בבן׃

Y este es el testimonio, es à saber, Que Dios nos ha dado vida eterna: y esta vida està en su Hijo.

11. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐστιν.

Et c'est ici le tesmoignage, assauoir que Dieu nous a donné la vie eternelle: & ceste vie est en son Fils.

12 כל דאחיד לברא אחיד אף לחיא וכל דלא אחיד לברה דאלהא לית לה חיא׃

Chi ha il Figliuolo di Dio, ha la vita, chi non ha il Figliuol di Dio, non ha la vita.

12 אשר יש־לו הבן יהיו לו החיים ואשר לא יש לו בן־אלהים גם לא יהיו לו החיים׃

Elque tiene àl Hijo, tiene la vida: Elque no tiene àl Hijo de Dios, no tiene vida.

12. Ὁ ἔχων τὸν υἱὸν, ἔχει τὴν ζωήν· ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει.

Qui a le Fils, a la vie: qui n'a point le Fils de Dieu, n'a point la vie.

13 הלין כתבת לכון ד דתדעון דחיא דלעלם אית לכון לאילין דהימנתון ב בשמה דברה דאלהא׃

Io ho scritto queste cose à voi che credete nel Nome del Figliuol di Dio: accioche sappiate che voi hauete la vita eterna, & accioche voi crediate nel Nome del Figliuol di Dio.

13 את־האלה כתבתי למאמינים בשם בן־אלהים אשר תדעו כי־יש לכם חיי עולם ואשר תאמינו בשם בן־אלהים׃

Yo he escripto estas cosas à vosotros que creeys en el Nombre del Hijo de Dios: paraque sepays que teneys vida eterna, y paraque creays en el Nombre del Hijo de Dios.

13. Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῆτε ὅτι ζωὴν ἔχετε αἰώνιον, καὶ ἵνα πιστεύητε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

Ie vous ai escrit ces choses, à vous qui croyez au nom du Fils de Dieu: afin que vous sachiez que vous auez la vie eternelle, & afin que vous croyiez au nom du Fils de Dieu.

14 והדא פרהסיא אית לן לותה דכל דשאלינן לה איך צבינה שמע לן׃

E questa è la confidanza che noi habbiamo appresso Iddio, che se noi domandiam qualche cosa secondo la sua volontà, egli ci ode.

14 וזאת היא הבטחון אשר יש־לנו אליו ואם מאומה נשאל ממנו כרצונו שומע אלינו׃

Y esta es la confiança que tenemos en Dios, que si demandaremos alguna cosa conforme à su voluntad, el nos oye.

14. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παῤῥησία ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν.

Et c'est ici l'asseurance que nous auons enuers Dieu: assauoir que si nous demandons quelque chose selon sa volonté, il nous exauce.

CAP. V.

9. Si testimonium hominum accipimus: testimonium Dei maius est, quoniã hoc est testimonium Dei quod maius est, quoniam testificatus est de Filio suo.

If we receyue the witnesse of men/ the witnesse of God is greater: for this is the witnesse of God / which he testifyed of his Sonne.

10. Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se. Qui non credit Filio, mendacem facit eum, quia non credit in testimonium quod testificatus est Deus de Filio suo.

Hee that beleeueth in the Sonne of God/hath the witnes (of God) in him selfe: he that beleeueth not God / hath made him a lyer / because he beleeued not the recorde: that God witnessed of his Sonne.

11 Et hoc est testimonium, quoniam vitam ęternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in Filio eius est.

And this is the recorde / that God hath giuē vnto vs eternall life/and this life is in his Sonne.

12. Qui habet Filium: habet vitam, qui non habet filium Dei: vitam non habet.

He that hath the Sonne/hath lyfe: and he that hath not the sonne of God / hath not life.

13. Hæc (*scripsi*) vobis (*credentibus in nomen Filii Dei:*) ut sciatis quoniam vitam habetis æternam, & ut credatis in nomine Filii Dei.

These thinges haue I written vnto you / that beleeue in the Name of the Sonne of God/that ye may knowe that ye haue eternall life / and that ye may beleeue in the Name of the Sonne of God.

14. Et hæc est fiducia quam habemus ad eũ; Quia quodcunque petierimus secundùm voluntatem eius, audit nos.

And this is the assurance that wee haue in him/ that if wee aske any thing according to his will/ he heareth vs.

Das V. Capitel.

9. So wir der Menschen zeugniß annemen/so ist Gottes zeugniß grösser/ denn Gottes zeugniß ist das/daß er gezeugt hat von seinem Sohn.

Er det saa/ at wi anamme Menniskens vidnisbyrd/ Da er Guds vidnisbyrd større/ Thi det er Guds vidnisbyrd/ som hand vidnede om sin Søn.

10. Wer da glaubet an den Sohn Gottes/ der hat solches zeugniß bey jhm. Wer GOtt nicht glaubet/ der macht jn zum Lügner/ denn er glaubet nicht dem zeugniß/ daß Gott zeuget von seinem Sohn.

Huo som tror paa Guds Søn/ hand haffuer dette vidnisbyrd hoss sig. Huo som icke tror Gud/ hand gør hannem til en Løgnere/ thi hand tror icke det vidnisbyrd/som Gud vidner om sin Søn.

11. Vnd das ist daß zeugniß/daß vns GOtt das ewige Leben hat gegeben/ vnd solches leben ist in seinem Sohn.

Oc dette er det vidnisbyrd/ at Gud haffuer giffuit oss det euige Liff/ oc dette Liff er i hans Søn.

12. Wer den Sohn Gottes hat/der hat das Leben/wer den Sohn Gottes nicht hat/der hat das Leben nicht.

Huo som haffuer Guds Søn/hand haffuer Liffuet/ Huo som icke haffuer Guds Søn / Hand haffuer icke Liffuit.

13. Solchs hab ich euch geschrieben/ die jhr glaubet an den Namen deß Sons Gottes/ auffs daß jhr wisset/ daß jr das ewige Leben habt/vnd daß jr glaubet an den Namen deß Sohns Gottes.

Dette haffuer ieg screffuit eder til / i som tro paa Guds Søns naffn / at i skulle vide / at i haffue det euige Liff/ oc at i skulle tro paa Gud Søns naffn.

14. Vnd das ist die freydigkeit / die wir haben zu jhm/ daß so wir etwas bitten/ nach seinem willen/so höret er vns.

Oc det er den dristighed / som wi haffue til hannem / at / der som wi bede om noget / effter hans vilie/ da hører hand oss.

Kapitola V.

9. Poněwadž swědectwj lidské přigijmáme/ swědectwij Božij wětsiý gest: A toto gest swědectwj Božij které gest wětsiý/ že on wyswědčil o Synu swém.

Jesli świádectwo ludzkie przyimujemy / świádecthwo Boze wiecsze iest/ ábowiem thoć iest świádectwo Boze ktore świádczyl o synie swym.

10. Kdo wěřj w Syna Božijho/ má swědectwj Božij w sobě. Kdo newěřij Synu/ má ho za lháře/neb newěřij Swědectwij/kterýmž swědčil Buoh o Synu swém.

Ktory wierzy w Syná Bozego/ ma świádectwo sam w sobie/ Ktory nie wierzy Bogu/ czyni go klamcą/gdyż nie wierzyl świádectwu ktore Bog świádczyl o Synie swoim.

11. A totoť gest swědectwij/ že žiwot wěčný dal nám Buoh/ a ten žiwot w Synu geho gest.

A thoć iest świádectwo/ iż żywot wieczny dal nam Bog/ á then żywot iest w Synie iego.

12. Kdo má Syna Božijho/ máť y žiwot: a kdo nemá Syna Božijho/ nemáť ani žiwota.

Ktory ma Syná/ ma żywot/ ktory nie má Syná Bożeo/ nie ma żywotá.

13. Toto psal wám/(wěřjcým we Gméno Syna Božijho/)abyste wěděli/ že žiwot wěčný máte/ a abyste wěřili we Gméno Syna Božijho.

Ty rzeczy pisalem wam ktorzy wierzycie w imie Syna Bożeo/ żebyście wiedzieli iż żywot wieczny macie/ y ábyście wierzyli w imie Syna Bożego.

14. A totoť gest dauffánj kteréž máme k Bohu/ že za cožkoli poprosýme wedlé wůle geho/ wyslyssíť nás.

A toć iest vfánie ktore mamy v Boga/ iż iesliby śmy / o co prosili wedle woley iego/ slucha nas.

ה

15 ואן מפסינן דשמע לן
על מדם דשאלין מנה
תבילינן דקבלן מן כדו
שאלתן דשאלן מנה׃

E se noi sappiamo ch'egli ci ode in qualunque cosa noi gli domandiamo, sappiamo che noi ottenniamo le domande, lequali gli habbiamo domandate.

15 ואם ידענו כי־שומע אלינו
בכל־אשר נשאל ממנו גם
ידענו כי־נקח ממנו את־כל־
משאלות לבנו׃

Y si sabemoz que el nos oye en qualquiera cosa que demandaremos, tambien sabemos que tenemos las peticiones que le vuieremos demandado.

ε.

15. Καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν, ὃ ἂν αἰτώμεθα, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ᾐτήκαμεν παρ' αὐτοῦ.

Et si nous sauons qu'il nous exaucé quoi que nous demandions, nous sauõs que nous obtenõs les requestes lesquelles nous lui auons demandees.

16 אן אנש יחזא לאחוהי
דחטא חטהא דלא מחיב
למותא ישאל ומתיהבין
לה חיא לאילין דלא הוא
איך דלמותא חטין איתי
גיר חטהא דמותא לא
הוא על הנא אמר אנא
דנבעא אנש׃

Se alcuno vedrà peccare il suo fratello di peccato che non sia à morte, domandarà à Dio, & egli li darà vita: à quelli (dico) che peccano non à morte. Et ci è il peccato à morte: per quello non dico che alcun preghi.

16 אם איש יודע כי־אחיו
חוטא את־חטאה לא למות
ישאל ויתר לו את־החיים את
האלה אשר חוטאים לא למות
יש־חטאה למות ועליה אינני
אומר לשאול׃

Si alguno viere peccar à su hermano peccado que no es de muerte, demandara à Dios, y el le dara vida: digo à los que peccanno de muerte: Ay peccado de muerte: por elqual yo no digo que ruegues.

16. Ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει, καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν, τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον· οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ.

Si quelcun voit son frere pecher du peché qui n'est point à mort, il requerra à Dieu & il lui donnera la vie: voire à ceux qui ne pechent point à mort. Il y a vn peché à mort: ie ne di point que tu pries pour ce peché la.

17 כל עולא גיר חטיתא
הו ואית חטהא דלא הוא
דמותא הו׃

Ogni iniquità è peccato: & ecci il peccato non à morte.

17 כל־עולה חטאה היא ויש
חטאה לא למות׃

Toda maldad es peccado: mas ay peccado que no es de muerte.

17. Πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστί· καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον.

Toute iniquite est peché: mais il y a quelque peché qui n'est point à mort.

18 וידעינן דכל דיליד מן
אלהא לא חטא הו גיר
דיליד מן אלהא נטר
נפשה ובישא לא מתקרב
לה׃

Noi sappiamo che chiunque è nato di Dio, non pecca: ma chi è nato di Dio, conserua se stesso, e il Maligno no'l tocca.

18 ידענו כי־כל־הנולד מאלהים
לא יחטא כי־הנולד מאלהים
נצר את־נפשו והשטן הרע
איננו מגיע בו׃

Bien sabemos que qualquiera que es nacido de Dios, no pecca: mas el que es engendrado de Dios, se guarda à si mismo, y el Maligno no le toca.

18. Οἴδαμεν ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐχ ἁμαρτάνει· ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ.

Nous sauons que quiconque est né de Dieu, ne peche point: mais qui est engendré de Dieu, se contregarde soimesme, & le malin ne le touche point.

19 ידעינן דמן אלהא
חנן ועלמא כלה בבישא
הוסים׃

Noi sappiamo che noi siamo da Dio, e tutto il mondo è posto nel male.

19 ידענו כי־מאלהים אנחנו
והעולם כלו ברע הושם׃

Sabido tenemos que somos de Dios, y todo el mundo esta puesto en maldad.

19. Οἴδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμεν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται.

Nous sauons que nous sommes de Dieu, & tout le monde gist en mauuaistié.

CAP. V.

15. Et scimus quia audit nos quicquid petierimus: scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo.

And if wee knowe that hee heareth vs / whatsoeuer we aske / wee knowe that wee haue petitions that we haue desired of him.

16. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita, peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis.

If any man see his brother sinne a sinne that is not vnto death / let him aske / and hee shall giue him life for them that sinne not vnto death. There is a sinne vnto death: I say not that thou shouldest pray for it.

17. Omnis iniquitas, peccatum est: & est peccatum (*non*) ad mortem.

All vnrighteousnes is sinne / but there is a sinne not vnto death.

18. Scimus, quia omnis qui natus est ex Deo, non peccat: sed generatio Dei conservat eum, & malignus non tangit eum.

Wee knowe that whosoeuer is borne of God / sinneth not: but he that is begotten of God / keepeth himselfe / and the wicked toucheth him not.

19. Scimus quoniam ex Deo sumus: & mundus totus in maligno positus est.

We knowe that we are of God / and the whole world lieth in wickednes.

Das V. Kapitel.

15. Vnd so wir wissen / daß er vns höret / was wir bitten / so wissen wir das wir die Bitte haben / die wir von im gebeten haben.

Oc der som wi vide / at hand hører oss / huad wi bede om / Da vide wi / at wi haffue den Bøn / som wi bade hannem om.

16. So jemand sihet seinen Bruder sündigen eine sünde nicht zum Todte / der mag bitten / so wirdt er geben das Leben / denen / die da sündigen nicht zum Todte. Es ist eine Sünde zum Todte / dafür sage ich nicht / daß jemand bitte.

Der som nogen seer sin Broder synde en synd / icke til Døden / den maa bede / saa skal hand giffue dem Liffuit / som synde / icke til Døden. Der er en Synd til Døden / for den siger ieg icke / at nogen skal bede.

17. Alle vntugend ist Sünde / es ist aber (sünde nicht) zum Todte.

Al wdygd er synd / Oc der er nogen Synd icke til Døden.

18. Wir wissen / daß / wer von Gott geborn ist / der sündiget nicht / sondern / wer von Gott geborn ist / der bewaret sich / vnd der arge wirdt jhn nicht antasten.

Wi vide / at huo som er fød aff Gud / hand synder icke / men huo som er fød aff Gud / hand beuarer sig / oc den Onde skal icke røre hannem.

19. Wir wissen / daß wir von Gott sind / vnd die gantze Welt ligt im argen.

Wi vide / at wi ere aff Gud / Oc den gantske Verden ligger i det Onde.

Kapitola V.

15. A wijme že nás slyšý / za težho koli prosyme / a wijmeť takže docházyme těch wěcy za kterýžmy ho žádáme.

A iesli wiemy iż słucha nas czegobyśmy kolwiek żądali / wiemy iż otrzymawamy prosby których eśmy od niego prosili.

16. Kdo wij o Bratru swém an zhřessyl hřijchem ne k Smrti / modliž se zaň / a budeť gemu dán žiwot / tomu kterýž zhřessyl ne k smrti. Gest zagistě hřijch k smrti: nepráwjm aby kdo se za ten modlil.

Jesliby kto widział brátá swego á on grzeszy grzechem który nie iest ná śmierć prosić będzie / y da mu żywot / grzeszącym / mowie / niená śmierć / iestći grzech ná śmierć / nie mowię ábyś zań prosił.

17. Každá neprawost / gestiť hřijch: a gestiť hřijch (ne) k smrti.

Wszelka nieprawość iestći grzech / ále iestći grzech nie ná śmierć.

18. Wijme že každý kdo se narodil z Boha nehřessý: neb zrozenij Božij gey zachowáwá / a Diábel se ho nedotkne.

Wiemy iż ktokolwiek národził się z Bogá / nie grzeszy / ále który się národził z Bogá / záchowywa sámego śiebie / á on zły nie dotyka się go.

19. Wijme že z Boha gsme / a weškeren Swět we zlém gest postawen.

Wiemy iż z Bogá iesteśmy / á świát wszytek we złem położon iest.

ה

20 וידעינן דברה דאלהא אתא ויהב לן מדעא דנדע לשרירא ונהוא ביה בשרירא בברה ישוע משיחא הנא הו אלהא שרירא וחיא דלעלם :

Ma noi ſappiamo, che il Figliuol di Dio è venuto, & hacci dato intelletto per conoſcer colui che è verace: e ſiamo nel verace, cioè nel ſuo Figliuol IESV Chriſto. Queſto è il vero Iddio, e la vita eterna.

21 בני טרו נפשכון מן דחלת פתכרא :

Figliuoli; guardatevi da gl'idoli, Amen.

שלמת אגרתא דיוחנן שליחא קדמיתא :

ה

20 ידענו כי־בן־אלהים בא ונתן לנו את־תבונה אשר נדע את אלהי אמת והוים אנחנו בנאמן בבנו בישוע המשיח זה הוא אלהי אמת וחיי עולם :

Empero ſabemos que el Hijo de Dios es venido, y nos ha dado entendimiento: para conocer àl que es verdadero, en ſu Hijo Ieſus el Chriſto: eſte es el verdadero Dios, y la vida eterna.

21 בני שמרו נפשכם מאלילים אמן :

Hijitos, guardaos de los idolos. Amen.

תם ונשלם

έ.

20. Οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἥκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινὸν θεὸν, καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς, καὶ ἡ ζωὴ αἰώνιος.

Mais nous ſauons que le Fils de Dieu eſt venu, & nous a donné entendement pour cognoiſtre celui qui eſt le veritable, & ſommes au veritable, aſſauoir en ſon Fils Ieſus Chriſt: icelui eſt le vrai Dieu, & la vie eternelle.

21. Τεκνία, φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων, ἀμήν.

Mes petis enfans, gardez-vous des idoles, Amen.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. V.

20. Et scimus quoniam filius Dei venit, & dedit nobis sensum ut cognoscamus verum Deum: & simus in vero Filio eius. Hic est verus Deus: & vita æterna.

But wee knowe that the Sonne of God is come, and hath giuen vs a minde to knowe him, which is true: and wee are in him that is true, that is, in his Sonne Jesus Christ: this same is very God, and eternall life.

21. Filioli, custodite vos à simulachris, Amen.

Babes, keepe your selues from idols, Amen.

FINIS.

Das V. Capitel.

20. Wir wissen aber/ daß der Sohn Gottes kommen ist/ vnd hat vns einen sinn gegeben/ daß wir erkennen den Warhafftigen/ in seinem Sohn Jesu Christo. Diser ist der warhafftige Gott/ vnd das ewige Leben.

Men wi vide/ at Guds Søn er kommen/ oc haffuer giffuit oss it sind/ at wi skulle kende den Sande/ oc wi ere i den Sande/ i hans Søn Jesu Christo. Denne er den sande Gud/ oc det ewige Liff.

21. Kindlein/ hütet euch für den Abgöttern/ Amen.

Børn/ vocter eder for Affguder/ AMEN.

Ende der ersten Epistel S. Johannis.

Kapitola V.

20. A wijme/ že Syn Božij přissel/ a dal nám smysl/ abychom poznali prawého Boha a byli w prawém Synu jeho. Tenk gest prawý Bůh a žiwot wěčný.

Ale wiemy iż Syn Boży przyszedł/ y dał nam myśl ábyśmy poználi onego ktory iest prawdziwy/ á iesteśmy w onym prawdziwym/ to iest w Synie iego Jezusie Krystusie. Tenci iest prawdziwy y żywot wieczny.

21. Synáčkowé/ wystřijhayte se Modlosłužebenstwij.

Dziateczki strzeżcie sie báłwanow/ Amen.

Skonáwá se Prwnij Kanonik S. Jana.

EPISTOLA
S. IOHANNIS,
SECVNDA,

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

קפלאון א

קשישא למרתא גביתא ולבניה דמחב אנא להון בשררא ולא אנא בלחוד אלא אף כלהון דידעין לשררא:

IL Seniore à l'eletta Donna, & a i suoi figliuoli, iquali io amo in Verità: e non io solo, ma ancor tutti quelli che hanno conosciuta la Verità.

א

הזקן לגבירה בחירה ולבניה אשר אני אוהבם באמת ולא אני לבדי כי אם כל יודעי אמת:

EL Anciano à la Sennora elegida, y à sus hijos, à los quales yo amo en verdad. y no solo yo, pero tābien todos los que han conocido la verdad.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Ὁ Πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ κυρίᾳ, καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ· καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν.

L'ANCIEN à la dame esleuë, & à ses enfans, lesquels i'aime en verité: & nō point moi seul, mais aussi tous ceux qui ont cognu la verité.

2 מטול שררא דמקויא בן ותהוא עמן לעלם:

Per la Verità che sta in noi, e sarà con noi in eterno.

2 בעבור אמת אשר עומדת בנו ותהיה עמנו לעולם:

Por la verdad que està en nosotros, y serà perpetuamente con nosotros.

2. Διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα.

A cause de la verité qui demeure en nous, & qui sera auec nous à iamais.

3 תהוא עמכון טיבותא רחמא שלמא מן אלהא אבא ומן מרן ישוע משיחא ברה דאבא בשררא ובחובא:

Sia con Voi la gratia, la misericordia, e la pace da Dio Padre, e dal Signor IESV Christo Figliuol del Padre in Verità e charità.

3 תהי עמכם חסד רחמים שלום מאלהים האב ומאדנינו ישוע המשיח בן האב באמת ואהבה:

Gracia, misericordia, y paz de Dios padre y del Sennor Iesus el Christo Hijo del padre en verdad, y charidad, sea con nosotros.

3. Ἔσται μεθ' ὑμῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη (παρὰ) θεοῦ πατρός, καὶ παρὰ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρός, ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ.

Grace, misericorde, & paix de par Dieu le Pere, & de par le Seigneur Iesus Christ le Fils du Pere, soit auec vous en verité & charité.

4 רורבאית דין חדית במרן דאשכחת מן בניכי דמהלכין בשררא איכנא קבלן פוקדנא מן אבא:

Io mi son grandemente rallegrato d'hauer trouati de tuoi figliuoli che caminano ne la Verità, si come noi n'habbiamo riceuuto camandamento dal Padre.

4 שמחתי מאוד כי מצאתי מבניך כי מתהלכים באמת כמונו לקחנו את המצוה מן האב:

He me gozado mucho, porque he hallado de tus hijos que andan en la verdad, como nosotros auemos recebido el mandamiento del padre

4. Ἐχάρην λίαν ὅτι εὕρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ πατρός.

I'ai esté fort esiouï de ce que i'ai trouuë de tes enfans cheminans en verité: selon que nous auons receu le commandement du Pere.

5 ומן השא בעא אנא מנכי מרתא לא איך דכתב אנא לכי פוקדנא חדתא אלא דהות לן מן רישית דחנן חביבין חד לחד למ למחבו:

Et hora io ti prego, Donna, non come scriuendoti Vn nuouo comandamēto, ma quello che noi habbiamo hauuto da principio, che noi ci amiamo l'Vn l'altro.

5 ועתה שואל אני ממך הגבירה לא כמו לכתב אליך את מצוה חדשה כי אם אותה שריתה לנו מראשית אשר נאהב איש את רעהו:

Y àl presente Sennora, yo te ruego, no como escriuiendote nueuo mandamiento, mas aquel que nosotros hemos tenido desde el principio, que nos auemos vnos à otros.

5. Καὶ νῦν ἐρωτῶ σε, κυρία, οὐχ ὡς ἐντολὴν γράφων σοι καινήν, ἀλλὰ ἣν εἴχομεν ἀπ' ἀρχῆς· ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους.

Et maintenant, dame, ie te prie non point comme t'escriuant vn nouueau commandement, mais celui que nous auons eu des le cōmencement que nous aimions l'vn l'autre.

II. IOHANNIS.

CAP. I.

SENIOR, Electæ dominæ, & natis eius, quos ego diligo in veritate, & non ego ſolus, ſed & omnes qui cognoverunt veritatem.

The Elder to the elect Lady / and her children / whome I loue in the trueth: and not I onely / but alſo all that haue knowen the trueth.

2. Propter veritatem quæ permanet in nobis, & nobiſcum erit in æternum.

For the trueths ſake which dwelleth in vs / and ſhalbe with vs for euer.

3. Sit vobiſcum gratia, miſericordia, pax à Deo Patre, & à Chriſto Ieſu Filio Patris in veritate, & charitate.

Grace be with you / mercie and peace from God the Father / and from the Lord Jeſus Chriſt the Sonne of the Father / with trueth and loue.

4. Gaviſus ſum valde, quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate, ſicut mandatum accepimus à Patre.

I reioyced greatly / that I founde of thy children walking in trueth / as wee haue receyued a commaundement of the Father.

5. Et nunc rogo te domina, non tanquam mandatum novum ſcribens tibi, ſed quod habuimus ab initio, ut diligamus alterutrum

And now beſeech I thee / Ladie / not as writting a newe commandement vnto thee / but that ſame which we had from the beginning that we loue one another.

II. S. Johannis.

Das I. Capitel.

DEr Elteſter. Der außerwehlten Frawen vnd jhren Kindern / die ich lieb habe / in der Warheit / vnd nicht alleine ich / ſondern auch alle / die die Warheit erkant haben.

DEn Eldſte. Den vdualde Quinde oc hendis Børn / huilcke ieg elſker / i ſandhed / Oc icke ieg alene / men oc alle / ſom kende Sandhed.

2. Vmb der Warheit willen / die in vns bleibt / vnd bey vns ſein wirdt in ewigkeit.

For den ſandheds ſkyld / ſom bliffuer i oſſ / oc ſkal vere hoſſ oſſ til euig tid.

3. Gnade / Barmhertzigkeit / Fride / von GOtt dem Vater vnd von dem HERREN Jheſu Chriſto / dem Son deß Vaters / inn der Warheit / vnd in der Liebe / ſey mit vns.

Naade / Barmhertighed / Fred / aff Gud Fader / oc aff den HERRE Jeſu Chriſto / Faderens Søn / i Sandhed / oc vdi Kærlighed / vere met oſſ.

4. Jch bin ſehr erfrewet / daß ich funden habe vnter deinen Kindern / die in der Warheit wandeln: wie denn wir ein Gebot vom Vater empfangen haben.

Jeg er gantſke glad / at ieg haffuer fundet iblant dine Børn / dem ſom vandre i Sandhed / lige ſom wi oc haffue anammet i Bud aff Faderen.

5. Vnnd nun bitte ich dich / Fraw / nicht als ein new Gebot ſchreibe ich dir / ſondern daß wir gehabt haben von anfang / daß wir vns vntereinander lieben.

Oc nu beder ieg dig / Quinde / ieg ſcriffuer dig icke til ſom i et nyt Bud / Men det ſom wi haffde aff begyndelſen / At wi ſkullle elſke huer andre.

II. S. Jana.

Kapitola I.

STarſſý / Elektě Paníj y Synům gegím / kterěž gá milugi w prawdě / a ne ſám gá / ale y ti wſſyckni kteřijž Prawdu poznali.

Stárſzy zacney pániey / y ſynom iey ktore ia prawdziwie miłuię / á nie ia tylko / ále y wſzyſcy ktorzy poználi prawdę.

2. Pro tu prawdu kteráž w wás trwá / a s wámi bude na wěky.

Dla prawdy ktora trwa w nas / y z námi będzie ná wieki.

3. Budiž s wámi miloſt / Miloſrdenſtwíj a pokog od Boha Otce / a od Kryſta Gežijſſe Syna Otcowa w prawdě / y w láſce.

Niech będzie z wámi łáſká / miłośierdzie / pokoy od Bogá Oycá y od Páná Jezu Kryſtá Syná oycowego z prawdą y miłością.

4. Radoſten gſem welmi z toho / že gſem shledal Synytwě ani chodij w prawdě / yakož gſme přikázanij wzali od Otce.

Vweſeliłem ſie bárzo / iżem nálazł z ſynow twoich ktorzy chodzą w prawdzie / iákośmy roſkazánie wźięli od Oycá.

5. Ageſſtě nynij proſým tebe Panj / ne yako nowé přikázanij tobě pijſſe / ale kteréž gſme měli od počátku / abychom ſe weſpolek milowali.

A teraz proſzę ćię páni / nie iáko przykázánie nowe piſząc tobie / ále ktoreśmy mieli od początku / ábyśmy iedni drugie miłowáli.

א

א

α'.

6 והדא היא חובא דנהלך בפוקדנוהי היא הויא בפוקדנא איך שמעתון מן רישית דבה תהלכון :

E questa è la charità, che noi caminiamo secondo il suo comandamẽto, questo è il comandamento come da principio vdiste, che voi caminiate in esso.

6 וזאת היא האהבה אשר נתהלך במצותיו כי זאת היא המצוה כמוכם שמעתם מראשית אשר בה תתהלכון :

Y esta es la charidad, que andemos segun su mandamiento: y el mandamiento es, como vosotros aueys oydo desde el principio, que andeys en el.

6. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολή, καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε,

Et ceste est la charité, que nous cheminions selon ses commandemens: & le commandemẽt est, selon que vous auez entendu des le commencement, que vous cheminiez en icelui.

7 מטול דסגיאא מטעינא אתו בעלמא דלא מודין דישוע משיחא אתא בבסרא הדא הו מטעינא ומשיחא דגלא :

Percioche molti seduttori sono entrati nel mondo, iquali non confessano IESV Christo esser venuto in carne: questo tale è seduttore & Antichristo.

7 כי מתעים רבים יצאו בעולם אשר לא מתודים את ישוע המשיח כי בא בבשר זה הוא המתעה ואויב המשיח :

Porque muchos engannadores son entrados en el mundo, los quales no confiessan Iesus el Christo ser venido en carne. Este tal engannador es y Antichristo.

7. Ὅτι πολλοὶ πλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί. οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος.

Car plusieurs seducteurs sont entrés au monde, lesquels ne confessent point Iesus Christ estre venu en chair: vn tel est seducteur & Antechrist.

8 טרו נפשכון דלמא נובד דפלחן אלא דאגרא סגי נסב :

Habbiate cura à voi stessi, acciochè noi non perdiamo l'opere che habbiamo fatte: ma ne riceuiamo piena mercede.

8 השמרו לכם פן נאבד מה פעלנו כי אם שכר מלא נקח :

Mirad por vosotros mismos, porque no perdamos las cosas que auemos obrado, mas recibamos el galardon cumplido.

8. Βλέπετε ἑαυτούς, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν ἃ εἰργασάμεθα καλὰ, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν.

Prenez garde à vous mesmes: afin que nous ne perdions ce que nous auons fait: ains que nous receuions plein salaire.

9 כלמן דמתכשל ולא מקוא ביולפנה דמשיחא לא איתוהי לה אלהא ודמקוא ביולפנה דמשיחא להו אית לה אף אבא ואף ברה :

Chiunque trasgredisce, e non sta saldo ne la dottrina di Christo, non ha Iddio. Chi sta fermo ne la dottrina di Christo, questo tale ha il Padre e il Figliuolo.

9 כל אשר עובר ולא מעודד בתורת המשיח לא יש לו אלהים המעודד בתורת המשיח גם הוא יש לו האב וגם הבן :

Qualquiera que rebella, y no perseuera en la doctrina del Christo, no tiene à Dios: el que perseuera en la doctrina del Christo, el tal tiene àl padre y àl Hijo.

9. Πᾶς ὁ παραβαίνων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ, Θεὸν οὐκ ἔχει. ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ, οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει.

Quiconque transgresse, & ne demeure point en la doctrine de Christ, n'a point Dieu: qui demeure en la doctrine de Christ, a & le Pere & le Fils.

10 אן אנש יאתא לותכון וליולפנא הדא ייתי עמה לא תקבלוניהי בביתכון ולא תשאלון שלמהון :

Se alcun viene à voi, e non apporta questa dottrina, non lo riceuete in casa, ne lo salutate.

10 אם יבוא איש אליכם ולא יביא אליכם את התורה הזאת לא תקחוהו הביתה ולשלומו לא שאלו :

Si alguno viene à vosotros, y no trae esta doctrina, no lo recibays en vuestra casa, ni au lo saludeys.

10. Εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε.

Si quelcun vient vers vous, & n'apporte point ceste doctrine, ne le receuez point en vostre maison, & ne le saluez point.

11 מטול דכל מן דישאל שלמה משותף לורת עבדוהי בישא (הא קדמת אמרת לכון דלא תבהתון מנה ביומא דמריא :)

Perche chi lo saluta, si fa partecipe de le sue male opere. (Ecco io ve l'ho predetto que nel dia del Signor non siate svergognati.)

11 כי השואל לשלומו מתחבר עם מעשיו הרעים (הנה אמרתי לכם מקדם פן תבושו ביום יהוה :)

Porque el que lo salûdà, communica con sus malas obras. (Heaqui os lo ho dicho antes que el dia de Dios non seays confundidos.)

11. Ὁ γὰρ λέγων αὐτῷ χαίρειν, κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς, (ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἡμέρᾳ κυρίου μὴ αἰσχυνθῆτε.)

Car qui le saluë, communique à ses œuures mauuaises. (Or ie vous fai predit que au iour du Seigneur ne soyes confuz.)

CAP. I.

6. Et hæc eſt charitas, ut ambulemus ſecundùm mãdata eius. Hoc eſt enim mandatum, ut quemadmodum audiſtis ab initio, in eo ambuletis.

And this is the loue/that we ſhould walke after his commaundements. This commandement is / that as ye haue heard frõ the beginning/ye ſhould walke in it.

7. Quoniam multi ſeductores exierunt in mundum qui non confitentur Ieſum Chriſtum veniſſe in carnẽ: hic eſt ſeductor, & antichriſtus.

For many deceyuers are entred into the world/which confeſſe not that Jeſus Chriſtus is come in the fleſh. He that is ſuch one / is a deceyuer and an Antichriſt.

8. Videte voſmetipſos, ne perdatis quæ operati eſtis: ſed ut mercedem plenam accipiatis.

Looke to your ſelues / that wee loſe not the thinges which we haue done / but that we may receyue a ful rewarde.

9. Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina Chriſti: Deum non habet. Qui permanet in doctrina: hic & Patrem, & Filium habet.

Whoſoeuer tranſgreſſeth/and abideth not in the doctrine of Chriſt / hath not God. Hee that continueth in the doctrine of Chriſt/ hee hath both the Father and the Sonne.

10 Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert: nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis.

Jf there come any vnto you / and bring not this doctrine/receyue him not to houſe/neither bid him/ God ſpeede.

11. Qui enim dicit illi Ave: communicat operibus eius malignus. *(Ecce prædixi vobis, ut in die Domini non confundamini.)*

For he that biddeth him/ God ſpeede/is partaker of his euill deedes.(Behold J haue tolde you / before that ye may not be aſhamed agaynſt the daye of the Lorde.)

Das I. Capitel.

6. Vnnd das iſt die Liebe / daß wir wandeln nach ſeinem Gebot. Das iſt das Gebot / wie jhr gehöret habt von anfang/auff daß jr daſelbs innen wandelt.

Oc det-er Kærlighed / at wi ſkulle vandre effter hans Bud. Det er Budet/ lige ſom i hørde aff begyndelſen/ at i ſkulle vandre der vdi.

7. Denn vil Verführer ſind in die Welt kommen/ die nicht bekennen Jeſum Chriſt/ daß er in das Fleiſch kommen iſt. Diſer iſt der Verführer vnd der Widerchriſt.

Thi der ere mange Forførere komne i Verden ſom icke bekende Jheſum Chriſtum / at hand er kommen i Køder/ Denne er den Forførere oc Antichriſt.

8. Sehet euch für / daß wir nicht verlieren/ was wir erarbeitet haben/ ſondern vollen lohn empfahen.

Seer eder faare/at wi icke tabe / det wi haffue arbeydet/men at wi kunde anamme fuldkommelig Løn.

9. Wer übertritt/ vnd bleibet nicht in der Lehre Chriſti / der hat keinen Gott. Wer in der Lehre Chriſti bleibet / der hat beyde den Vater vnd den Sohn.

Huo ſom offuertræder / oc bliffuer icke i Chriſti Lærdom/ hand haffuer ingen Gud. Huo ſom bliffuer i Chriſti Lærdom / Hand haffuer baade Faderen oc Sonnen.

10. So jemand zu euch kompt / vnd bringet diſe Lehre nicht / den nemet nicht zu hauſe / vnd grüſſet jhn auch nicht.

Der ſom nogen kommer til eder/ oc fører icke denne Lærdom met ſig/ den anammer icke i eders huſſ / oc hilſer hannem ocſaa icke.

11. Denn wer jn grüſſet / der macht ſich theilhafftig ſeiner böſen wercke. (Sehet ich habs euch zuvor geſagt daß jhr nicht zuſchanden werdet am tage deß HERREN.)

Thi huo hannem hilſer/ hand gør ſig delactig i hans onde gerninger. (See ieg haffuer nu tilforn ſagd eder det / at i icke ſkulle bekemmis paa HERRENS dag.

Kapitola I.

6. A tatok geſt Láſka/ abychom chodili wedlé přikázanij geho. To zagiſté geſt to přikázanij/ abyſſte yakž gſte ſlýchali od počátku/w něm chodili.

A ták jeſt miłość / ábychmy chodźili wedle náuki jego / A tác jeſt náuká ábyśćie jáko od początku ták w nim chodźili.

7. Nebo mnozý Swuodcowé wyſſli na Swět / kteřijž newyznáwagij/ aby Gežijs Krystus přiſſel w těle: ten a takowý každý geſt Swůdce a Antykryſt.

Abowiem wiele zwodźićielow wyſzło ná świát / ktorzy nie wyznawáią iż Jezus Krystus przyſzedł w ćiele/ A ktory jeſt takowy/ jeſt zwodźićielem y Antykryſtem.

8. Pilni buďte ſebe / abyſſte neſtratili toho co gſte činili dobrého/ ale abyſſte odplatu plnau wzali.

Strzeżćie ſámych śiebie/ żebyſmy nie tráćili tych rzeczy ktorechmy ſpráwowáli/ owſzem ábyſmy zupełna zapłatę wźięli.

9. Každý kterýž odſtupuge a netrwá w včenij Kryſtowě / nemať Boha. Ale kdož trwá w včenij geho / ten y Syna y Otce má.

Ktokolwiek przeſtępuie á nie trwa w náuce Kryſtuſowey / Bogá niema/ ktory trwa w náuce Kryſtuſowey/ ten y Ojcá y Syná ma.

10. Přicházýli kdo k wám/ a tohoto včenij nepřinásſý / nepřigjmayte ho do Domu : ani gemu pozdrawenj dáwayte.

Jeśli kto przychodźi do was/ á tey náuki nie przynośi / nie przyjmuyćie go w dom / áni go pozdrawiayćie.

11. Neb kdo takowého pozdrawuge/ máť ſpolek s geho ſkutky zlými. (Hle předpowěděl gſem wám tyto wěcy / abyſſte w den Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta nebyli zahanbeni.)

Abowiem kto go pozdrawia/ vczeſtnikiem jeſt złych jego vczynkow. (O tomći wam opowiedźiał ábyśmi áni śie wſtydáli ná dźień Páńſki.

א

12 סגיאא הוו לי למכתב לכון ולא צבית בדפא ובדיותא אלא מסבר אנא אן מריא צבא אתא אנא לותכון ומן פומא לפומא אמלל מטול הנא דתשתמלא חדותכון׃

Ancor che io hauerei molte cose da scriuerui, non ho voluto farlo per carta & inchiostro: ma spero di venire à voi, e parlarui bocca à bocca: accioche la nostra allegrezza sia compiuta.

13 שאלין בשלמכי בניה דאחותך דגביא אמין׃

I figliuoli de la tua sorella eletta ti salutano, Amen.

שלמת אגרתא דיוחנן שליחא דתרתין׃

א

יב רבות היו לי לכתב אליכם אך לא אכתב במגלה ובדיו כי אם משבר אני לבוא אליכם ומפה אל פה לדבר אשר תמלא שמחתנו׃

Aunque tengo muchas cosas que os escreuir no las he querido escreuir por papel y tinta: mas yo espero de venir à vosotros: y hablar cara à cara con vosotros: para que nuestro gozo sea cumplido.

יג שאלו לשלומך בני אחותך הבחירה אמן׃

Los hijos de tu hermana elegida te salûdan, Amen.

תם ונשלם

α'.

12. Πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν, οὐκ ἐβουλήθην διὰ χάρτου καὶ μέλανος· ἀλλὰ ἐλπίζω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι· ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

Combien que i'eusse plusieurs choses à vous escrire: ie ne les ai point voulu escrire auec papier & encre: mais i'espere de venir vers vous, & parler bouche à bouche, afin que nostre ioye soit accomplie.

13. Ἀσπάζεταί σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐκλεκτῆς, ἀμήν.

Les enfans de ta sœur esleuë te saluent, Amen.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. I.

12. Pluta habens vobis scribere, nolui per chartam & atramentum, spero enim me futurum apud vos, & os ad os loqui: ut gaudium vestrum plenum sit.

Although I had many things to write unto you / yet I would not write with paper and ynke: but I trust to come unto you / and speake mouth to mouth / that our ioy may be full.

13. Salutant te filii sororis tuæ electæ. Amen.

The sonnes of thine elect sister greet thee/ Amen.

FINIS.

Das I. Capitel.

12. Ich hatte euch vil zu schreiben/ aber ich wolte nicht mit Brieffen und Dinten. Sondern ich hoffe zu euch zu kommen / vnd mündlich mit euch zu reden/ auff daß vnser frewde vollkommen sey.

Jeg haffuer meget at scriffue eder til/ men jeg vilde icke met Breff oc Bleck / men jeg haabis at komme til eder/ oc at tale mundelige met eder/ Paa det vor glæde skal vere fuldkommen.

13. Es grüssen dich die Kinder deiner Schwester der Außerwehlten/ AMEN.

Din vdualde Søsters Børn/ hilse dig/ Amen.

Ende der andern Epistel S. Johannis

Kapitola I.

12. Mage wám gesstě wijce psáti / nechtěl gsem skrze List a černidlo: nebo mám naděgi že k wám sám přigdu/ a vsty k vstuom mluwiti budu/ aby radost wasse plná byla.

Máiacwam wiele pisác / nie chćiałem ná pápierze áni inkaustem/ ále nádziewam się przyidź do was/ y obecnie mowić/ áby wesele násze było zupełne.

13. Pozdrawugij tebe Synowé Sestry twé Elekty. Milost Božij budiž s tebau/ Amen.

Pozdrawiáią ćię synowie siostry twoiey zacney/ Amen

Skonáwá se Druha Kanonyka S° Jana.

EPISTOLA
S. IOHANNIS,
TERTIA.

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דְּיוֹחַנָן דַּתְלָתָא׃

קֶפָלֶאוֹן א

ק שִׁישׁ לְגָיוֹס —— לַחֲבִיבָה דְּמַחֵב אֶנָא לֵה בַּשְׁרָרָא׃

IL Seniore a Gaio diletto, ilquale io amo in verità.

2 חֲבִיבִי קֳדָם כֻּל מֶדֶם בָּעֵא אֶנָא מֶן אֱלָהָא דְּתֶתְכַּשַּׁח לָךְ אוּרְחָא וְדַשְׁפִּיר תֶּהֱוֵא אַיכַנָּא דְּשַׁרִירָא הִי נַפְשָׁךְ׃

Carissimo, io desidero che tu prosperi in tutte le cose, e che stij sano come l'anima tua è in prosperità.

3 רַוְרְבָאִית דֵּין חֲדִית כַּד אֶתַו אַחַי וְאַסְהֶדו עַל—שְׁרָרָךְ אַיכַנָּא אַנְתְּ מְהַלֵּךְ בַּשְׁרָרָא׃

Imperoche io mi son grandemente rallegrato, quando son venuti i fratelli, & hanno renduta testimonianza de la tua sincerità come tu camini in verità.

4 חַדְוְתָא סַגִּיאָא לַית לִי מֶלְמֶשְׁמַע דִּבְנַי מְהַלְּכִין בַּשְׁרָרָא׃

Io non ho maggiore allegrezza che di queste cose, cioè d'udire che i miei figliuoli caminino in sincerità.

5 חֲבִיבִי אַיךְ עַבְדָּא מְהַיְמַן עָבֵר אַנְתְּ כֻּל מֶדֶם דְּתֶפְלַח בְּאַחִין וּבְאַכְסְנָיֵא׃

Carissimo, tu fai fedelmente cio che tu operi verso i fratelli, e verso i forestieri.

6 דְּמַסְהֲדִין עַל־רַחֲמוּתָךְ קֳדָם עִדְּתָא וְשַׁפִּיר עָבְדַת דְּאַחֵדְתְּ לְהוֹן אַיךְ דְּוָלֵא לַאלָהָא׃

I quali hanno renduta testimonianza de la tua charità in presentia de la Chiesa: i quali se tu cōdurrai degnamente secondo Dio, farai bene.

הַשְּׁלִישִׁית׃

א

ה זָקֵן לְגָאִיּוֹס לִידִידִי אֲשֶׁר אֲהַבְתִּיו בֶּאֱמֶת׃

AL Anciano àl amado Gaio, àl qual yo amo en verdad.

2 אֲהוּבִי עַל־כָּל־דְּבָרִים מְחַמֵּד אֲנִי אֲשֶׁר תַּצְלִיחַ וְתִשְׁלֶה כְּהַצְלִיחַ נַפְשֶׁךָ׃

Mi amado, yo deseo que tu seas prosperado en todas cosas, y que tengas salud, ansi como tu anima està en prosperidad.

3 כִּי־שָׂמַחְתִּי מְאֹד כַּאֲשֶׁר בָּאוּ הָאַחִים וְהֵעִידוּ עַל־אֲמִתְּךָ אֵיךְ אַתָּה בֶּאֱמֶת מִתְהַלֵּךְ׃

Ciertamente me gozé mucho, quando vinieron los hermanos, y dieron testimonio de tu verdad, como tu andas en la verdad.

4 שִׂמְחָה גְדוֹלָה אֵינֶנָּה לִּי מִשְּׁמֹעַ כִּי־בָנַי בֶּאֱמֶת מִתְהַלְּכִים׃

Yo no tengo mayor gozo que estas cosas, y es de oyr que mis hijos andan en la verdad.

5 אֲהוּבִי נֶאֱמָן אַתָּה לַעֲשׂוֹת בְּדָבָר אִם תִּפְעַל גַּם בָּאַחִים וְגַם בַּגֵּרִים׃

Amado fielmente hazes todo lo que hazes para con los hermanos, y con los estrangeros.

6 אֲשֶׁר הֵעִידוּ עַל־אַהֲבָתְךָ לִפְנֵי הָעֵדָה וְהֵיטַבְתָּ לַעֲשׂוֹת כִּי־שִׁלַּחְתָּם כַּהֹגֶן לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Los quales han dado testimonio de tu charidad en presencia de la Yglesia: à los quales si ayudàres como conuiene segun Dios, haras bien.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΡΙΤΗ.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Ὁ Πρεσβύτερος Γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ.

L'ANCIEN à Gaius le bien-aimé, lequel i'aime en verité.

2. Ἀγαπητὲ, περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή.

Bien-aimé, ie desire que tu prosperes en toutes choses, & que tu sois en santé, selon que ton ame est en prosperité.

3. Ἐχάρην γὰρ λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς.

Car i'ai esté fort esiouï quand les freres sont venus, & ont rendu tesmoignage de ta sincerité, comme tu chemines en verité.

4. Μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χαρὰν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα.

Ie n'ai point plus grande ioye que cesteci, qui est d'entendre que mes enfans cheminent en verité.

5. Ἀγαπητὲ, πιστὸν ποιεῖς ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τοὺς ξένους.

Bien aimé, tu fais fidelement en tout ce que tu fais enuers les freres, & enuers les estrangers:

6. Οἳ ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας· οὓς καλῶς ποιήσεις προπέμψας ἀξίως τοῦ Θεοῦ·

Lesquels ont rendu tesmognage de ta charité en la presence de l'Eglise: lesquels tu feras bien si tu cõuoyes dignement comme il est seant selon Dieu.

III. IOHANNIS

CAP. I.

SENIOR Gaio chariſſimo, quem ego diligo in veritate.

The Elder vnto the beloued Gaius, whom I loue in the trueth.

2. Chariſſime de omnibus orationem facio proſperè te ingredi & valere, ſicut proſperè agit anima tua

Beloued, I wiſh chiefly that thou proſperedſt and faredſt wel, as thy ſoule proſpereth.

3 Gaviſus ſum valde venientibus fratribus, & teſtimonium perhibentibus veritati tuę, ſicut tu in veritate ambulas.

For I reioyced greatly when the brethren came, and teſtified of the trueth that is in thee, how thou walkeſt in the trueth.

4. Maiorem horum, non habeo gratiam, quàm ut audiam filios meos in veritate ambulare.

I haue no greater ioy then this, that is to heare that my Sonnes walke in veritie.

5. Chariſſime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos.

Beloued, thou doeſt faythfully whatſoeuer thou doeſt to the brethren, & to ſtrangers.

6. Qui teſtimonium reddiderunt charitati tuæ in conſpectu eccleſiæ: quos, benefacies, deducens dignè Deo.

Which bare witnes of thy loue before the Churches. Whom if thou bringeſt on their iourney as it beſeemeth according to God, thou ſhalt do well.

III. S. Johannis.

Das I. Capitel.

DEr Elteſter / Gaio dem lieben / den ich lieb habe in der Warheit.

DEN Eldſte / Gaio den elſkelige / ſom ieg elſker i ſandhed.

2. Mein lieber / ich wünſche in allen ſtücken / daß dirs wolgehe vnd geſund ſeyeſt / wie es denn deiner Seele wolgehet.

Min elſkelige ieg yndſker at det maa gaa dig vel i alle maade / oc du maat vere karſk / lige ſom det oc gaar din Siel vel.

3. Ich bin aber ſehr erfrewet / da die Brüder kamen / vnd zeugeten von deiner Warheit / wie denn du wandelſt in der Warheit.

Jeg bleff oc gantſke glad der Brødrene komme / oc vidnede om din ſandhed / ſom du oc vandrer i ſandhed.

4. Ich habe keine gröſſere frewde / denn die / daß ich höre meine Kinder in der Warheit wandeln.

Jeg haffuer ingen ſtørre glæde / end den / at ieg hører mine Børn vandre i ſandhed.

5. Mein Lieber / du thuſt trewlich / was du thuſt an den Brüdern vnnd Gäſten.

Mine elſkelige / du gør trolige / det ſom du gør mod Brødrene oc Geſterne.

6. Die von deiner Liebe gezeuget haben / für der Gemeine / vnd du haſt wolgethan / daß du ſie abgefertiget haſt wirdiglich für Gott.

Huilcke ſom haffue vidnet om din kærlighed / faar Menigheden / oc du giorde vel / at du ſkickede dem verdelige fra dig / faar Gud.

III. S. Jana.

Kapitola I

STAřſſý / Kájowi naymilegſſýmu / kteřéhož yá milugi w prawdě.

STárſzy Gáiowi miłemu / ktorego ia prawdziwie miłuię.

2. Naymilegſſý / we wſſech wěcech modlijm ſe za tebe / abys ſſťiaſtně chodil a dobře ſe měl / tak yakž ſe ſſťiaſtně wede duſſy twé.

Namilſzy naprzod żądam áby ſie tobie ſzczęſliwie wodziło / y ábyś był zdrow / iáko duſzá twoiá ſzczęśliwie ſie ſpráwuie.

3. Zradowal gſem ſe welice / když přiſſli Bratřij a Swědectwij wydáwali o twé prawdě / kterak ty w prawdě chodijs.

Abowiemem ſie bárzo vrádował gdy przyſzli brácia / y świádczyli o ſzczerości twoiey / iáko ty ſzczyrze poſtępuieſz.

4 Neb wětſſý nad toto potěſſenij nemám / nežli abych ſlyſſel o mých Synech / že chodij w prawdě.

Nád ty rzeczy więczego weſela nie mam / gdy ſłyſzę iż ſynowie moi ſzczyrze poſtępuią.

5. Náymilegſſý wěrně činijs cožkolj dělájs Bratřijm / a to Hoſtem.

Namilſzy / wiernie czyniſz coſkolwiek czyniſz przeciwko bráciey y przeciw gościam.

6. Kteřijžto ſwědectwij wydáwagij o Láſce twé před Cýrkwij: dobře včinijs / geſtliže gim pruowoddájs ſluſſný pro čeſt Božij.

Ktorzy świádczyli o miłości twey przed Zborem / dobrze vczyniſz ieſli ie odprowádziſz / iáko przyſtoi Bogu.

א

7 מטול דעל שמה דאלהא נפקו ומדם לא נסבו מן עממא:

Perciochè si sono partiti per il suo Nome, senza pigliar nulla da i Gentili.

8 חנן גיר חיבינן חנן למקבלו דאיך הגון דהניא לאין ומעדרין עמהון בשררא:

Noi dunque debbiam riceuer quelli che son tali, acciochè noi siamo aiutatori de la Verità.

9 כתבת לעדתא אלא (דיוטרפים) דמחב דיהוא קדמי בהון לא יקבל לכון:

Io scrissi a la Chiesa, ma Diotrefe, che ama d'hauere il primato fra loro, non ci riceuè.

10 מטול הנא אן אתא אעהד לעבדוהי דעבד במלא בישתא מבטא עלין ולא כרו לה בהנון והו לא מקבל לאחין ודצבין כלא ומן עדתא מפקנון:

Per tanto se io verrò, raccontarò l'opere ch'ei fa, che va mormorando contra di noi con maligne parole: e non contento di queste cose, non solamente non riceue esso i fratelli, ma ancor proibisce quelli che vogliono riceuerli, e scacciali de la Chiesa.

11 חביבי לא תתדמא בבישא אלא בטבא דעבד טבא מן אלהא הו ודעבד בישא לא חזא לאלהא:

Carissimo, non imitare il male, ma il bene chi fa bene è da Dio, e chi fa male, non ha veduto Iddio.

12 על דמטריאוס מסתהד מן כלהון ואף מן שררא הי וחנן מסהדין וידעין אנתון דסהדותן שררא הי:

Di Demetrio è stata renduta testimonianza da tutti, e da l'istessa Verità: e noi ancora ne rendiamo testimonianza, e voi sapete che la testimonianza nostra è vera.

א

7 כי בעבור שמו יצאו ומאומה לא לקחו מן הגוים:

Porque ellos son partidos, por su Nombre no tamando nada de los Gentiles.

8 וחובים אנחנו לקחתם אשר כאלה להיותנו עוזרי אמת:

Nosotros pues deuemos recebir à los que son tales: para que seamos coadjutores de la verdad.

9 כתבתי אל העדה כי אם המתאוה להיות ראשה דיוטרפים איננו מקבל אותנו:

Yo he escripto à la Yglesia, mas Diotrephes que ama tener el primado entre ellos, no nos recibe.

10 על כן אם אבוא אזכיר את מעשיו אשר עשה בדברים רעים מלשין אותנו ולא יש לו די באלה והוא לא מקבל את האחים ואשר מתאוים מכלאם ומעדתם משליכם:

Por esta causa si yo viniere, daré à entender las obras que haze, como parla con palabras maliciosas contra nosotros, y ni aun contento con estas cosas, no solo no recibe à los Hermanos, pero aun prohibe à los que los quieren recebir, y los echa de la Yglesia.

11 אהובי אל תרדף אחרי רעה כי אם אחרי טובה עושה טוב מאלהים הוא ועושה רע לא ראה את פני אלהים:

Amado, no sigas lo que es malo, sino loque es bueno. El que haze bien, es de Dios: mas el que haze mal, no ha visto à Dios.

12 לדימטריוס הועד מכלם ומאמת גם היא ואנחנו מעידים וידעתם כי עדותנו אמת היא:

Todos dan testimonio de Demetrio, y aun la misma verdad: pero tambien nosotros damos testimonio, y vosotros aueys conocido que nuestro testimonio es verdadero.

α.

7. Ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐξῆλθον, μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνῶν.

Car ils sont departis pour son Nom, ne prenans rien des Gentils.

8. Ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ἀπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα συνεργοὶ γενώμεθα τῇ ἀληθείᾳ.

Nous deuons donc receuoir ceux qui sont tels, afin que nous aidions à la verité.

9. Ἔγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν Διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς.

I'ai escrit à l'Eglise: mais Diotrephes, qui aime d'estre le premier entr'eux, ne nous reçoit point.

10. Διὰ τοῦτο ἐὰν ἔλθω, ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ, λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμᾶς, καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις, οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει, καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει.

Pour ceste cause, si ie vien, ie ramenteurai les actes qu'il commet, babillant de nous en mauuais propos: & non content de cela, non seulement il ne reçoit point le freres, mais enpesche ceux qui les veulent receuoir, & les iette hors de l'Eglise.

11. Ἀγαπητὲ, μὴ μιμοῦ τὸ κακὸν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν· ὁ κακοποιῶν οὐχ ἑώρακε τὸν θεόν.

Bien aimé, n'ensui point le mal, mais le bien: qui fait bien, il est de Dieu, mais qui fait mal, n'a point veu Dieu.

12. Δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων, καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας· καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἴδατε ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθής ἐστι.

Tous rendent tesmoignage à Demetrius & la verité mesme: & nous en rendons aussi tesmoignage, & vous sauez que nostre tesmoignage est veritable.

7. Pro

CAP. I.

7. Pro nomine enim eius profecti ſunt, nihil accipientes à Gentibus.

Becauſe that for his Names ſake they went forth / and tooke nothing of the Gentiles.

8. Nos ergo debemus ſuſcipere huiuſmodi : ut cooperatores ſimus veritatis.

We therefore ought to receyue ſuch / that we might be helpers to the trueth.

9. Scripſiſſem forſitan eccleſiæ : ſed is qui amat primatum gerere in eis, Diotrepes, non recipit nos.

I wrote vnto the Church : but Diotrephes which loueth to haue the preeminence among them, receiueth vs not.

10. Propter hoc ſi venero, commoneã eius opera quæ facit : verbis malignis garriens in nos, & quaſi non ei iſta ſufficiant : neque ipſe ſuſcipit fratres, & eos qui ſuſcipiunt, prohibet, & de eccleſia eiicit.

Wherefore if I come / I will declare his deedes which he doeth / prateling agaynſt vs with malicious words / & not there with content / neither he him ſelfe receyueth the brethren / but forbiddeth them that woulde / and thruſteth them out of the Church.

11. Chariſſime, noli imitari malum, ſed quod bonum eſt. Qui bene facit, ex Deo eſt : qui malè facit, non vidit Deum.

Beloued / follow not that which is euill / but that which is good : he that doeth well / is of God : but he that doeth euill / hath not ſeene God.

12. Demetrio teſtimonium redditur ab omnibus, & ab ipſa veritate, ſed & nos teſtimonium perhibemus : & noſti quoniam teſtimonium noſtrum verum eſt.

Demetrius hath good report of all men / and of the trueth it ſelfe : yea / and wee our ſelues beare recorde / and ye knew that our recorde is true.

Das I. Capitel.

7. Denn vmb ſeines Namens willen ſind ſie außgezogen vnnd haben von den Heiden nichts genommen.

Thi at de ere vddragne for hans Naffn ſkyld / oc de toge inted aff Hedningene.

8. So ſollen wir nun ſolche auffnemen / auff daß wir der Warheit Gehülffen werden.

Saa ſkulle wi nu anamme ſaadanne / paa det wi kunde bliffue ſandheds Medhielpere.

9. Ich habe der Gemeine geſchrieben / aber Diotrephes / der vnter jnen wil hoch gehalten ſein / nimpt vnns nicht an.

Jeg haffuer ſcreffuit Menigheden til / men Diotrephes / ſom vil holdis høyt iblant dem / anammer oſſ icke.

10. Darumb wenn ich komme / wil ich jn erinnern ſeiner werck die er thut / vnd plaudert mit böſen worten wider vns / vnd leſſet jm an dem nicht benügen. Er ſelbs nimpt die Brüder nicht an / vnd weret denen / die es thun wöllen / vnd ſtöſſet ſie auß der Gemeine.

Der faare naar ieg kommer / vil ieg minde hannem paa ſine gerninger / ſom hand gør / Oc hand pladrer met onde ord mod oſſ / Oc lader ſig icke der met nøye. Hand anammer ſelff icke Brødrene / oc formener dem / ſom det ville gøre / oc vddriffuer dem aff Menigheden.

11. Mein Lieber / folge nicht nach dem böſen / ſondern dem guten. Wer guts thut / der iſt von Gott / Wer böſes thut / der ſihet Gott nicht.

Min elſkelige / Du ſkalt icke effterfølge det onde / men det gode. Huo ſom gør gaat / hand er aff Gud / huo ſom gør ont / hand ſeer icke Gud.

12. Demetrius hat zeugniß von jederman / vnd von der warheit ſelbs / vnd wir zeugen auch / vnd jhr wiſſet daß vnſer zeugniß war iſt.

Demetrius haffuer vidniſbyrd aff huer mand / oc aff ſandhed ſelff / oc wi vidne ocſaa / oc i vide / at vort vidniſbyrd er ſant.

Kapitola I.

7. Nebok gſau pro geho Gmēno wyſſli / a nic od Pohanuow newzali.

Abowiem dla imienia iego wyſzli nic nie biorąc od poganow.

8. Protož my takowē mámeP přigijmati / abychom byli pomocnijcy prawdy.

Takowe tedy mamy przymowáć / ábyſmy byli pomocnicy prawdźie.

9. Pſalbych byl Cyrkwi / ale ten kterýž mezy nimi chce wládnauti Dyotrephes / nepřigijmá nás.

Piſałem do Zboru / ale Dyotreſes ktory miedzy nimi chce być przedniejſzym / nie przyimuie nas.

10. A protož přigduli tam ſám / oznámijm ſkutky geho kterěž činj zlobiwými řečmi mluwě proti nám. A gesstě na tom doſti nemage že ſám Bratřij nepřigijmá / ale y těm kteřijž ge přigijmagij bránij a z Cyrkwe honij.

A ták ieſliby ch ſie przyſzedł / przypomnię vczynki iego ktore czyni / ſłowy złośćiwemi ſzepcąc przećiwko nam / ktory też ná tym doſyć nie máiąc / áni ſam przyi...uie bráćiey / y zabrania ktorzy chcą ie przyimowáć / y z kośćiołá wyrzucą.

11. Naymilegſſý nenáſledug zlěho / ale toho což geſt dobrěho. Kdož dobře činij / z Boha geſt : ale kdož činij zle / newidij / Boha.

Namilſzy / tego nie náśláduy co ieſt złego / ále co ieſt dobrego : Ktory dobrze czyni / z Bogá ieſt : á kto złe czyni / nie widźiał Bogá.

12. O Demetryowi ſe ſwědectwij wydáwá dobrě od wſſech lidj / y od ſamě prawdy : ano y my ſwědectwj o něm wydáwáme / a wijſs že naſſe ſwědectwij prawě geſt.

Swiádectwo ieſt dáne Demetryuſzowi od wſzytkich / y od ſamey prawdy / ále y my świádectwo dawamy / á wiećie iż świádectwo naſze prawdźiwe ieſt.

א

13 סַגִּיאָא הֲווּ לִי לְמֶכְתַּב אֶלָּא לָא צָבֵא אֶנָא בִּדְיוּתָא וּבְקוֹלְמוֹס לְמֶכְתְּבוּ לָךְ׃

Io haueua molte cose da scriuere, ma non voglio scriuertele per inchiostro e penna.

14 מְסַבַּר אֶנָא גֵּיר מֶחְדָא לְמֶחְזְיָךְ וּמֶן פּוּם לְפוּם נְמַלֵּל׃

Spero ben di vederti in breue, e parlaremo bocca à bocca.

15 שְׁלָמָא לָךְ שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמָךְ רָחֲמַיךְ הַב שְׁלָמָא לְרָחֲמַי בִּשְׁמָהַיְהוֹן׃

La pace sia con teco. Gli amici ti salutano. Saluta tu gli amici per nome.

שְׁלֶמַת אִגַּרְתָּא דְּיוּחַנָּן שְׁלִיחָא דְּתְלָתָא׃

א

13 רַבּוֹת הָיוּ לִי לִכְתֹּב אַךְ לֹא חָפַצְתִּי בַּדְּיוֹ וּבְעֵט סוֹפֵר לִכְתֹּב אֵלֶיךָ׃

Y tenia muchas cosas que escreuirte, empero no quiero escriuirte con tinta y pluma.

14 וּמְשַׂבֵּר אֲנִי בִּמְהֵרָה לִרְאוֹת אוֹתְךָ וּמִפֶּה אֶל־פֶּה נְדַבֵּר׃

Porque espero de verte en breue, y hablaremos cara à cara.

15 שָׁלוֹם לָךְ שָׁאֲלוּ לִשְׁלוֹמְךָ הָרֵעִים שְׁאַל לִשְׁלוֹם לָרֵעִים בִּשְׁמוֹתָם׃

Paz sea contigo. Los amigos te saludan. Saluda tu à los amigos por nombre.

תם ונשלם

α΄.

13. Πολλὰ εἶχον γράφειν, ἀλλ' οὐ θέλω διὰ μέλανος καὶ καλάμου σοι γράψαι.

I'auoye plusieurs choses a escrire, mais ie ne vueil point t'escrire auec encre & plume.

14. Ἐλπίζω δὲ εὐθέως ἰδεῖν σε, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν.

Mais i'espere de te voir en brief, & nous parlerons bouche à bouche.

15. Εἰρήνη σοι. ἀσπάζονταί σε οἱ φίλοι, ἀσπάζου τοὺς φίλους κατ' ὄνομα.

Paix te soit. Les amis te saluent. Salue les amis nom par nom.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. I.

13. Multa habui tibi ſcribere, ſed nolui per atramentum & calamum ſcribere tibi.

I haue many things to write: but I will not with ynke and pen write vnto thee.

14. Spero autem protinus te videre, & os ad os loquemur.

For I truſt I ſhall ſhortly ſee thee, and we ſhall ſpeake mouth to mouth.

15. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

Peace be with thee. The friendes ſalute thee. Greete the friendes by name.

FINIS.

Das I. Capitel.

13. Ich hatte vil zuſchreiben / aber ich wolte nicht mit Dinten vnd Federn zu dir ſchreiben.

Jeg haffde meget at ſcriffue / men ieg vilde icke ſcriffue til dig met Bleck oc Pen.

14. Ich hoffe aber dich bald zu ſehen / ſo wöllen wir mündlich miteinander reden.

Jeg haabis oc til at ſee dig ſnart / ſaa ville wi mundelige tale met huer andre.

15. Friede ſey mit dir. Es grüſſen dich die Freunde. Grüſſe die Freunde mit namen.

Fred vere met dig. Vore Venner hilſe dig. Hilſe vore Venner ved naffn.

Ende der dritten Epiſtel S. Johannis.

Kapitola I.

13. Mnoho gſem měl pſáti tobě / ale nechtěl gſem pſáti Pěrem a černidlem.

Wielem miał pisáć / ále niechce inkauſtem áni piórem pisáć.

14. Nebo mám naděgi / že tebe brzo vzřijm / a vſty k vſtům mluwiti budem. Pokog budiž tobě.

Lecz ſie nádziewam rychło ćię widzieć / á tedy obecnie mowić bedziemy.

15. Pozdrawugjť tebe přátelé. Pozdrawiž y ty Přátel naſſých ze gměna.

Pokoy tobie. Pozdrawiáiáćie przyiaćiele / á przyiaćiele mianowićie pozdrawiay.

Skonáwá ſe Třetij Kanonyka S. Jana.

EPISTOLA
S. IVDAE
CATHOLICA.

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אגרתא | אגרת ליהודה | Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

דיהודא שליחא דלות כל בני נשא :

קפלאון א

ʼI יהודא עבדה דישוע משיחא ואחוהי דיעקוב לקדישא באלהא אבא ולחביבא ולקריא בישוע משיחא :

IVDA seruo di IESV Christo, e fratello di Iacopo, a i chiamati che son santificati da Dio Padre, e conseruati in IESV Christo.

2 טיבותא לכון ושלמא וחובא יסגא לותכון :

La misericordia, e la pace e la charità vi sia moltiplicata.

3 חביבי כד דסגי לאית למכתב לותכון על פורקנא דכל בני נשא הות לי אולצנא למכתבו לכון ולמבעא מנכון דתתכתשון באגונא טבא על הימנותא דחדא זבן מתיהבת לקדישא :

Diletti, mettend'io ogni studio in scriuerui de la comune salute, m'è stato necessario scriuerui, per esortarui a combatter per la fede, che è stata vna volta data a i Santi.

4 עלו גיר בדגלא אנשא רשיעא דמן קדם מתכתבין לדינא הנא ודטיבותא דאלהן מהפכין לות אסוטותא וכפרין בה דהויו בלחודוהי חכימא ובמרן ישוע משיחא :

Perciochè son sott'entrati alcuni huomini i quali erano già stati prescritti à questa condannatione, che trasferiscono la gratia del nostro Iddio in dissolutione, e negano Iddio che è sol Padrone, e il nostro Signor IESV Christo.

השליח הכלילה :

א

ʼי יהודה עבד ישוע המשיח אחי יעקב לאשר באלהים האב נקדשים ובישוע המשיח נקראים ונצורים המה :

IVDAS sieruo de Iesus el Christo, y hermano de Iacobo, y à los llamados, sanctificados en Dios Padre, y conseruados en Iesus el Christo.

2 תחנה לכם ושלום ואהבה למרבה :

Misericordia y paz, y charidad os sea multiplicada.

3 אהובי בהיותי בלהג הרבה ובגיעה לכתוב אליכם על־ישועת כלנו אמרתי כי־לצרככם היא לכתוב אליכם את־תנחומותי להלחם מלחמות יהוה על־האמונה אשר בפעם אחת נתנה לקדושים :

Amados, por la gran solicitud que tenia de escreuiros de la comun salud, hame sido necessario escreuiros amoenstando hos que os es forceys à perseuerar en la fe, que ha sido vna vez dada à los Sanctos.

4 כי־באו במרמה אנשים אשר מקדם נכתבו אל־משפט הזה רשעים אשר בפש את־תחנת אלהינו הופכים לצלותם ולבשנה ואותו אשר לבדו יהוה אלהים ואדנינו ישוע המשיח מכחשים :

Porque algunos hombres han encubiertamente entrado sin temor ni reuerencia de Dios: los quales desde antes auian estado ordenados para esta condenacion, conuirtiendo la gracia de nuestro Dios en dissolucion, y negando à Dios que solo es el que tiene dominio, y à nuestro Sennor Iesus el Christo.

ΙΟΥΔΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ καθολική

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Ἰ ούδας Ἰησοῦ χριστοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου, τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγιασμένοις, καὶ Ἰησοῦ χριστῷ τετηρημένοις, κλητοῖς.

IVDE seruiteur de Iesus Christ, & frere de Iaques, aux appeles, qui sont sanctifiés en Dieu le Pere, & conserués par Iesus Christ:

2. Ἔλεος ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη.

Misericorde, & paix, & dilection vous soit multipliee.

3. Ἀγαπητοί, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν, παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι (τῇ) ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει.

Bien-aimes, comme ainsi soit que ie m'estudie totalement de vous escrire du salut commun, il m'a esté necessaire de vous escrire, pour vous exhorter à soustenir le combat pour la foy, laquelle a esté vne fois baillee aux saincts.

4. Παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι οἱ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρῖμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν, καὶ τὸν μόνον δεσπότην θεὸν καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν ἀρνούμενοι.

Car quelques vns se sont glissés lesquels pieça au parauant estoyent enrollés à vne telle damnation, gens sans pieté, changeans la grace de nostre Dieu en desolution, & renonçans le seul dominateur Iesus Christ, nostre Dieu & Seigneur.

CAP. I.

IVDAS Iesu Christi servus, frater autem Iacobi: his qui sunt in Deo Patre dilectis, & Christo Iesu conservatis & vocatis.

Iude a servant of Jesus Christ/ and brother of James / to them which are called and sanctified of God th: Father/ and reserued to Jesus Christ.

2. Misericordia vobis, & pax & charitas adimpleatur.

Mercy unto you / and peace and loue the multiplied.

3. Charissimi, omnem solicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute, necesse habui scribere vobis, deprecans supercertari semel traditæ sanctis fidei.

Beloued/ when I gaue all diligence to write unto you of the common salvation / it was needfull for mee to write unto you/ to exhort you/ that ye should earnestly contend for the maintenance of the faith / which was once giuen unto the Saintes.

4. Subintroierunt enim quidam homines, qui olim præscripti sunt in hoc iudicium, impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, & solum Dominatorem, & Dominum nostrum Iesum Christum negantes.

For there are certaine men crept in which were before of olde ordeyned to this condemnation: ungodly men they are which turne the grace of our God into wantonnes/ and denie God the onely Lord/ and our Lord Jesus Christ.

Das I. Capitel.

JUdas ein Knecht Jesu Christi/ aber ein Bruder Jacobi. Den Beruffenen/ die da geheiliget sind in Gott dem Vater/ und behalten in Jesu Christo.

JUdas Jhesu Christi Tienere/ Men Jacobi Broder. De kallede, som ere helligede i Gud Fader/ oc beuarede i Christo Jhesu.

2. Gott gebe euch vil Barmhertzigkeit und Friede und Liebe.

Gud giffue eder megen Barmhertighed oc Fred oc kærlighed.

3. Jr Lieben / nach dem ich fürhatte euch zu schreiben von unser aller Heil/ hielt ichs für nötig/ euch mit Schrifften zu ermahnen / daß jr ob dem glauben kempffet / der einmal den Heiligen fürgegeben ist.

J Elskelige/ Effter ieg haffde i sinde at scriffue eder til om allis vore Salighed/ da syntis mig ny feligt vere/ at formane eder met scriffuelse/ at i skulde stride offuer Troen/ som er engong giffuen de Hellige.

4. Denn es sind etliche Menschen neben eingeschlichen/ von denen vor zeiten geschrieben ist/ zu solcher straffe/ die sind Gottlose/ und ziehen die gnade unsers Gottes auff mutwillen/ und verläugnen Gott / unnd unsern HERRN Jesum Christ/ den einigen Herrscher.

Thi der hoss haffue nogle Menniske indført sig/ om hvilcke der screffuit er i den fremfarne tid/ til saadan straff/ Fordi de ere vgudelige/ oc drage vor Guds Naade paa fortredelighed/ oc necte Gud/ oc vor HERRE Jhesum Christum/ den eniske Regentere.

Kapitola I.

Judas Gezu Krystuow Služebnjk/ Bratr Jakubuow/ těm kteřijž gsau w Bohu Otcy milým/ a kteřijž gsau zachowánj a powoláni od Geziisse Krysta.

Judás sługá Jezusow Krystusow/ á brat Jakubow/ wezwánym ktorzy od Bogá Oyca sa poświeceni/ y od Jezusá Krystusá záchowáni.

2. Milosrdenstwij wám a Pokog/ a Láska bud naplněna.

Miłosierdźie/ y pokoy/ y miłość/ niech się wam rozmnoży.

3. Naymilegssj/ wssecku pkli mage o to abych wám psal/ o obecném wassem spasenij/ bylo potřebij abych wám psal/ prose wás/ abyste statečně bojowali o Wijru/ kteráž gest gednau dána Swatým.

Namileyszy/ gdyż wszelaką pilność czyniç/ ábym wam pisał o społecznym zbáwieniu/ musiałem wam pisáć/ ábych was nápomina/ ższbyście bojowáli o wiárę ktora raz iest podaná świętym.

4. Nebť gsau wessli mezy wás někacý Lidé nessiechetnij/ kteřij gsau dáwno giž předzwěděnij k Božijmu Saudu / kteřijž milost Boha nasseho přenássegij k smilstwu: a ne toliko samého PANA wssech wěcý/ ale y Pána nasseho Gezu Krysta zapijragij.

Abowiem wkradli się niektorzy ludźie niepobożni/ dawno iuż przed tym spisani ná tho potępienie/ ktorzy Bogá nászego łáskę obrácáią ná wszeteczną rostoss/ y Bogá ktory sam iest Pánem/ y Páná nászego Jezu Krystá przą.

א

5 וצבא אנא למעהדו לכון דתדעון אנתון חדא זבן להדא דמריא (אלהא ישוע) פרק לעממא מארעא דמצרין דתרתין דלא מהימנין אובד׃

Hor io voglio ridurui à memoria, poi che vna volta voi hauete saputo questo, che il Signore (Dio IESV) hauendo saluato il popolo dal Egitto fece poi perir quelli che non credettero.

6 ולמלאכא דלא נטרו לשולטנא דנפשהון אלא שבקו ביתהון לדינא ד דיומא רבא בבית אסירא לעמם אתנטרון׃

E gli Angeli che non conseruorono il lor principato, ma lasciorono il lor proprio habitacolo, gli ha con eterni legami riserbati sotto l'oscurità al giuditio di quel gran giorno.

7 איכנא אף סדום ועמורא ומדינתא דקריבין להין בה בהו ט טופסא מנהן ודמין ונפו והלכו בתר בסרא אחרינא לתחותא ואית להון דינא דנורא לעלם׃

Si come Sodoma e Gomora, e le città che eran loro circonuicine, lequali haueuano in simil modo che esse fornicato, & erano ite dietro ad altra carne, furon proposte in esempio, sostenendo pena di fuoco eterno.

8 הכנא אף הנון נימין שכבין מרחמין למרמך בבסרא דין מתטושין לשולטנא טלמין ומגדפין לתושבחתא׃

Similmente ancor questi, addormiti, contaminano la lor carne, e disprezzano la Signoria, e dicon male de le dignità.

9 ומיכאל דרישא מלאכא כד דיש הוא עם סטנא ועוי על פגרה דמושא לא אמרח למיתיו דינא דגודפא אלא אמר יגער בך מריא׃

Nondimeno Michael Arcangelo, quádo contendendo col diauolo, disputaua del corpo di Mose, non hebbe ardire d'apportargli incontra giuditio di maladittione: ma disse, Il Signor ti riprenda.

א

5 וחפצתי להזהיר אתכם כי־ידעתם פעם אחת את־זאת כי־יהוה (אלהים ישוע) בהושיעו את־עמו מארץ מצרים שנית אבד אותם אשר לא האמינו׃

Quiero hos pues amonestar que alguna vez aueys sabido esto, que el Sennor (Dios Iesus) auiendo saluado al pueblo de Egypto, despues destruyó à los questruyó no creyan.

6 ואת־המלאכים אשר לא נצרו את־משרתם כי־אם עזבו את־ביתם למשפט יום גדול באסורי עולם תחת האפל נצרם׃

Y que à los angeles que no guardaron su origen, mas dexaron su habitacion, los ha reseruado debaxo de obscuridad en prisiones eternas hasta el juyzio de aquel gran dia.

7 וכי־סדום ועמרה והערים אשר סביבותיהן כמוהם זנו והונו והלכו אחרי בשר אחר הושמו לאות ומשל ומשפט ודראון אש עולם נשאים׃

Como Sodoma y Gomorha, y las ciudades comarcanas, las quales de la misma manera que ellos auian fornicado, y auian seguido desenfrenadamente la carne estranna, fueron puestas por exemplo, auiendo recebido el juyzio del fuego eterno:

8 וכמו כן האלה בכלבים הוים שוכבים את־הבשר מטמאים את־המשרה מנאצים ואת־כבודים מקללים׃

Y semejantemente tambien estos engannados en suenno, ensuzian su carne, y menosprecian la potestad, y vituperan las potestades superiores.

9 ומיכאל ראש המלאכים כאשר היה לו ריב ויתוכח עם השטן על־גוית משה לא מלאו לבו לחיבו במשפט הקללה כי־אם אמר יגער יהוה בך השטן׃

Pues quando el Archagel Michael contendia con el diablo, disputando sobre el cuerpo de Moysen, no se atreuió à vsar de juyzio de maldicion contra el, antes le dixo, El Sennor te reprehenda.

α΄.

5. Ὑπομνῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, εἰδότας ὑμᾶς ἅπαξ τοῦτο, ὅτι ὁ κύριος (ὁ θεὸς, ἰησοῦς) λαὸν ἐκ γῆς αἰγύπτου σώσας, τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλεσεν.

Or ie vous vueil ramenteuoir ces choses veu qu'vne fois vous sauez cela, assauoir, que le Seigneur (Dieu Iesus) ayant deliuré du pais d'Egypte le peuple, puis apres destruisit ceux qui n'auoyent point creu.

6. Ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας, δεσμοῖς ἀϊδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν.

Et a reserué sous obscurité en liens eternels iusqu'au iugement de la grande iournee, les Anges qui n'ont point gardé leur origine, ains ont delaissé leur propre domicile.

7. Ὡς σόδομα, καὶ γόμορρα, καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις, τὸν ὅμοιον τούτοις τρόπον ἐκπορνεύσασαι, καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκὸς ἑτέρας, πρόκεινται δεῖγμα, πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι.

Comme Sodome & Gomorrhe, & les villes circõuoisines, lesquelles ayans paillardé en pareille maniere que ceux la, & s'estans desbordees apres autre chair, ont esté proposees pour exemple, ayans receu iugement de feu eternel.

8. Ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι, σάρκα μὲν μιαίνουσι, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφημοῦσιν.

Et ceux-ci neantmoins semblablement estans endormis, d'vne part souillent leur chair, & d'ailleurs mesprisent la seigneurie, & blasment les dignités.

9. Ὁ δὲ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ μωσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας· ἀλλ' εἶπεν, ἐπιτιμήσαι σοι κύριος.

Toutesfois Michel l'Archange, quãd il debatoit disputant auec le diable touchant le corps de Moyse, n'osa ietter sentence de malediction, ains il dit seulement, Le Seigneur te redargue.

CAP. I.

Das I. Capitel.

Kapitola I.

5. Commonere autem vos volo, scientes semel omnia, quoniam (*Dominus Deus*) Iesus, populũ de terra Aegypti salvans, secundò eos qui non crediderunt, perdidit.

I will therefore put you in remembrance / forasmuch as ye once knewe this / how that the Lorde (and God Jesus) after that he had delivered the people out of Egypt / destroyed them afterward which beleeued not.

5. Ich wil euch aber erinnern / daß ihr wisset auff einmal diß / das der HERR (vnd Gott Jesus) da er dem Volck auß Egypten halff / zum andren mal (vmbbrachte /) die da nit glaubeten.

Jeg vil oc paaminde eder / at i skulle det en gong vide / at HERREN (oc Gud Jhesus) der hand halp Folcket aff Egypten / Da forderffuede hand anden gong / dem som icke trode.

5. Protož chcyž wás napomenauti / kterijž znáte gednau wsseckty wěcy / že Pán (a Bůh) Gežijs wyswobodiw Lid swůg z Země Egiptské / potom pak ty kterij neuwěřili / zatratil:

Przythym chce was nápomnáco tym / gdyż do raz wiecie / iż Pan (y Bog Jezus) wybáwiwszy lud z Egiptu / záśie ty potracil ktorzy nie wierzyli.

6. Angelos verò qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suũ domicilium, in iudicium magni diei, vinculis æternis sub caligine reservavit.

The Angels also which kept not their first estate / but left their owne habitation / he hath reserued in euerlasting chaines vnder darkenesse vnto the iudgement of the great day.

6. Auch die Engel / die jre Fürstenthumb nicht behielten / sonder verliessen jre Behausung / hat er behalten zum Gerichte deß grossen tages / mit ewigen banden im Finsterniß.

Oc saa Englene / som icke beholde deris Førstedome / men forlode deris Bolig / dem beuarede hand til den store dagis Dom / met euige baand i Mørckhed.

6. Angely pak kterij nezachowali swého Knijžetstwij / ale opustili přijbytek swůg / od-dal ge Saudu welikého dne / swázaw ge wěčnými řetězy / pod mrákotauge schowal.

Y Anioly ktorzy nie záchowáli początku swego / owszem opuśćili mieszkánie swoie / ná sąd wielkiego onego dniá związkami wiecznemi pod ciemnośćia záchowal.

7. Sicut Sodoma & Gomorrha, & finitimæ civitates simili modo ex fornicatæ, & abeuntes post carnem alteram, factæ sunt exemplum, ignis æterni pœnam sustinentes.

As Sodom and Gomorrhe / & the cities about them / which in like maner as they did / committed / & followed straunge flesh / are set forth for an ensample / and suffer the vengeance of eternall fire.

7. Wie auch Sodoma vnd Gomorra / vnd die vmbligende Stätte / die gleicher weise / wie dise außgehuret haben / vnd nach einem andern fleisch gegangen sind / zum Exempel gesetzet sind / vnd leiden deß ewigen Fewers pein.

Lige som ocsaa Sodoma oc Gomorra oc de omliggende Stæder / der haffue vdhoret / i lige maade som disse / oc ginge efter it andet Kød / ere sette til it Exempel / oc lide den euige Ildis pine.

7. Jyako Sodoma a Gomorrha / y okolnij Města / tak také smilnijwsse a odsedsse po těle ginem / učiněna gsau přijkladem wěčného ohně / a mauku trpijce:

Jáko Sodomá y Gomorrhá / y thym przyległe miásta / tymże sposobem iáko y oni / nieczystośći popełniwszy / y vdawszy sie za cudzym ćiálem / przełożeni sa ná przykład / ognia wiekuistego karánie ćierpiąc.

8. Similiter & hi carnem quidem maculant, dominationem autem spernunt, maiestatem autem blasphemant.

Likewise not withstanding these dreamers also defile the flesh / and despise gouernement / and speake euill of them that are in authoritie.

8. Desselbigen gleichen sind auch dise Träumer / die das Fleisch beflecken / die Herrschafften aber verachten / vnd die Majestäten lästern.

Disligest ere oc disse de Drømere / som besmitte Kødet / oc foracte Herredøme / oc forbande Maiestaten.

8. Takéž y tyto / tělo swé zagisté mažij / ale Panstwijm pohrdagij / a welebnosti se rauhagij.

A wżdy tákże y ći ospáli / ćiáło plugáwią / á zwierzchność wzgárdzáia / y przełożeństwá bluźnia.

9. Cùm Michaël Archangelus, cum diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore: non est ausus iudicium inferre blasphemiæ, sed dixit, Imperet tibi Dominus.

Yet Michael the Archangel / when hee stroue against the deuill / and disputed about the bodie of Moses / durst not blame him with cursed speaking / but sayd / The Lord rebuke thee.

9. Michael aber der Ertzengel / da er mit dem Teuffel zanckete / vnd mit jhm redet über dem Leichnam Mose / dorffte er das Vrtheil der lästerung nicht fällen / sondern sprach: Der HERR straffe dich.

Men Michael den offuer Engel / der hand kiffuedis met Dieffuelen / oc talede met hannem om Mose Legeme / da torde hand icke skende bespattelsens Dom / men hand sagde / HERREN straffe dig.

9. Kdyžž Michal Archangel wadil se s Diáblem / hádage se s nim o tělo Moyžijssowo / nesměl ho hanřti rauhawými slowy: ale řekl: Přimluwiž tobě Bůh:

Ale Michał Archánioł gdy sie z dyabłem wádźił / swárząc sie o ćiáło Mojżeszowe / nie śmiał nań pomowić złorzeczeństwá / ále rzekł; Niechćie Bog karze.

א

10 הנון דין מגדפין מא דלא ידעין ומא דמן כינהון איך חיותא דלא בידעתא מסתכלין בהנון מתחבלין :

Ma costoro dicono mal de le coſe che non conoſcono, e in tutte quelle che naturalmente conoſcono, come animali irrationali, e ſus ſi corrompeno.

א

10 והמה את־אשר לא יודעים מקללים ואשר טבעית כבהמות בעירות מבינים באלה נשחתים :

Mas eſtos maldizen las coſas que no conocen: y las coſas que naturalmente conocen, ſe corrompen en ellas como beſtias brutas.

α'.

10. Οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἴδασι, βλασφημοῦσιν· ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῷα ἐπίστανται, ἐν τούτοις φθείρονται.

Mais ceux-ci meſdiſent de tout ce que ils n'entendent point, & ſe corrompent en tout ce qu'ils cognoiſſent naturellement comme les beſtes brutes.

11 ווי להון מטול דבהלכו באורחא דקאין ובטעיתא באגרא דבלעם אתאשדו ובסקובלא דקורח אבדו :

Guai à loro, perciocbe ſono entrati ne la via di Cain, e ſonſi trabboccati nel l'errore de la mercede di Balaam, e ſon periti ne la contradittione di Core.

11 אוי להם כי־בדרך קין הלכו ובתועת ופחוות בלעם בשכר נשפכו כמים בתלונת קרח אבדו :

Ay de ellos: porque han ſeguido el camino de Cain, y han venido à parar en el error del premio de Balaam, y perecieron en la contradicion de Core.

11. Οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ κάϊν ἐπορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ βαλαὰμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ κορὲ ἀπώλοντο.

Mal heur ſur eux: car ils ont ſuivi le train de Cain, & ſe ſont desbordes en l'erreur du loyer de balaam, & ſont peris ſelon la contradiction de Coré

12 הנון איתיהון דבקובלכון טולשא כד עבדו להון קובלא רעין לנפשהון דלא דחלתא עננא דלא מיא דמן רוחא מתתריין אילנא דבאבונא דלא עבדין פארא תרין מיתא מתעקרין :

Queſti ſon macchie ne i voſtri caritatiui conuiti, che banchettano inſieme paſcendoſi loro ſteſſi ſenza timore alcuno: nuuole ſenz'acque, portate attorno da i venti: arbori marciti, ſenza frutto, due volte morti, e diradicati.

12 המה הוים במרזחיהם מומים אוכלי לחם בלתי יראת יהוה רועי נפשותם עננים בלי־מים המתאבכים ברוחות גאות עשן עצי דאבון בלי־פרי פעמים מתים נעקרים :

Eſtos ſon manchas en vueſtros combites, que vanquetean juntamente, apacentandoſe à ſi miſmos ſin temor alguno: nuues ſin agua, las quales ſon lleuadas de acà para allà de los vientos: arboles marchitos como en Otonno, ſin fructo, dos vezes muertos y deſarraygados.

12. Οὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες, συνευωχούμενοι ὑμῖν, ἀφόβως ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες· νεφέλαι ἄνυδροι, ὑπὸ ἀνέμων περιφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινὰ, ἄκαρπα, δὶς ἀποθανόντα, ἐκριζωθέντα.

Ceux-ci ſont des taches en vos repas de charité, en banquetant auec vous, ſe repaiſſans eux-meſmes ſans crainte: nuees ſans eau, emportees des vents ça & là: arbres dont le fruict ſe pourrit, & ſans fruict, deux fois morts & desracinés:

13 גללא דימא דשגשא להון רותחא דמרתתין בהתתא דנפשהון כוכבא דטעין דמתנטר להון עמטנא דחשוכא לעלם :

Onde furioſe di mare, che ſpumano le lor proprie vergogne, ſtelle erranti, a i quali è riſerbata l'oſcurità de le tenebre in eterno.

13 גלי־ים הולך וסוער מגמאים את־בשת נפשם כוכבי לכת לאשר נצר אפל חשך צלמות לעולם :

Fieras ondas de la mar, que eſpuman ſus miſmas abominaciones: eſtrellas erraticas, à los quales es reſeruada eternalmente la obſcuridad de las tinieblas.

13. Κύματα ἄγρια θαλάσσης, ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέρες πλανῆται· οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς τὸν αἰῶνα τετήρηται.

Vagues impetueuſes de la mer, eſcumans leurs vilenies, eſtoiles errantes, auſquels eſt reſeruee l'obſcurité des tenebres eternellement.

14 אתנבי דין על הלין שביעיא מן אדם חנוך כד אמר דהא אתא מריא ברבו קדישוהי :

Di queſti gia profetizò ancor Enoc, che fu il ſettimo doppo Adam, dicendo. Ecco, il Signore è venuto co i ſuoi Santi à migliara.

14 ויגבא על־האלה חנוך השביעי מאדם לאמר הנה בא יהוה אלהים ברבבותיו כל־קדושים עמו :

De los quales tambien prophetizó Enoch, que fue el ſeptimo deſpues de Adam, diziendo. He aqui el Sennor es venido con ſus ſanctos millares.

14. Προεφήτευσε δὲ καὶ τούτοις ἕβδομος ἀπὸ ἀδὰμ ἐνὼχ, λέγων, ἰδοὺ ἦλθε κύριος ἐν μυριάσιν ἁγίαις αὐτοῦ.

Deſquels auſſi Enoc a prophetizé, ſeptieme homme apres adam, diſant, voici, le Seigneur eſt venu auec ſes ſaincts, qui ſont par millions.

CAP. I.

10. Hi autem quæcunque quidem ignorant, blaſphemant: quæcunque autem naturaliter, tanquam muta animalia, norunt, in his corrumpuntur.

But theſe ſpeake euill of thoſe thinges/ which they knowe not: and whatſoeuer thinges they knowe naturally/ as beaſts/ which are without reaſon in thoſe thinges/ they corrupt them ſelues.

11. Væ illis, qui in via Cain abierunt, & errore Balaam, mercede effuſi ſunt, & in cōtradictione Core perierunt.

Wo be vnto them: for they haue followed the way of Cain/ and are caſt away by the deceite of Balaams wages/ and periſh in the gainesaying of Core.

12. Hi ſunt in epulis ſuis maculæ, convivantes ſine timore, ſemetipſos paſcentes, nubes ſine aqua quæ à ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ.

Theſe are ſpottes in your feaſtes of charitie when they feaſt with you/ without all feare/ feding them ſelues: cloudes they are without water/ caryed about of winds/ corrupt trees/ and without fruite/ twiſe dead/ and plucked vp by the rootes.

13. Fluctus feri maris, deſpumantes ſuas confuſiones, ſydera errantia: quibus procella tenebrarum ſervata eſt in æternum.

They are the raging waues of the ſea/ foming out their owne ſhame: they are wandring ſtarres/ to whome is reſerued the blackeneſſe of darkeneſſe for euer.

14. Prophetavit autem de his ſeptimus ab Adam, Enoch, dicens, Ecce venit Dominus in ſanctis millibus ſuis.

And Enoch alſo the ſeuenth from Adam/ propheſied of ſuch/ ſaying/ Beholde/ the Lorde commeth with thouſandes of his Saintes.

Das I. Capitel.

10. Diſe aber läſtern/ da ſie nichts von wiſſen. Was ſie aber natürlich erkennen/ darinnen verderben ſie/ wie die vnvernünfftigen Thier.

Oc diſſe beſpaatte/ det ſom de vide inted aff/ Men huad ſom de kende naturlige/ der vdi forderffuis de/ lige ſom vfornumſtige Diur.

11. Weh jnen/ denn ſie gehen den weg Cain/ vnd fallen in den irrthumb deß Balaams/ vmb genieß willen/ vnd kommen vmb in der auffruhr Kore.

Ve dem/ thi de gaa i Kains vey/ oc falde i Balaams vildfarelſe/ for nytte ſkyld/ oc ødeleggis i Kore oprør.

12. Diſe Vnfläter braſſen von ewrem Allmoſen ohn ſchew/ weiden ſich ſelbs/ ſie ſind Wolcken ohn Waſſer/ von dem Winde vmbgetrieben/ kale vnfruchtbare Bäume/ zwey mal erſtorben/ vnd außgewurtzelt.

Diſſe Fraadzere braſke wbluelige aff eders Almiſſe/ oc føde dem ſelff/ De ere ſkyer vden vand/ ſom omdriffuis aff vœret/ Bare/ wfructſomelige Trœ/ tho gonge døde/ oc opructe met roed.

13. Wilde Wellen des Meers/ die jhre eigen ſchande außſchäumen/ irrige Sterne/ welchen behalten iſt das tunckel der Finſterniß in ewigkeit.

Haffſens vilde bølger/ ſom vdſkumme deris egen ſkendzel/ Vildfarende Stierner/ til huilcke mørckens dumhed er beuaret til euig tid.

14. Es hat aber auch von ſolchen geweiſſaget Enoch der ſibende von Adam vnnd geſprochen: Sihe/ der HERR kompt mit vil tauſent Heiligen.

Enoch/ ſom vaar den ſiuende fra Adam/ ſpaade oc ſaa om ſaadanne/ oc ſagte/ See/ HERREN kommer met mange tuſinde Helligen.

Kapitolo I.

10 Tito pak čehož neznagij/ tomu ſe rauhagij: a což od přirozenij znagij/ yako němá Howada/ w tom poſſkwrňugij.

Ty rzeczy ktorych nieumieia ſromocą/ á ktore vmieią z przyrodzenia/ iáko bydletá nierozumne/ w tych ſię pſuią.

11. Běda gim/ nebo gſau na ceſtu Kaynowu odeſſli/ a bludem Balámowým po lakomſtwij ſe wylili/ a pro ſwé odporowánij yako Chore zahynuli.

Biedá im/ ábowiem droga Kainowá ſię vdáli/ y zá omylnośćią zapláty ktora był Báláám zwiedziony puścili ſię/ y przećiwieńſtwem Korego poginęli.

12. Ti gſau na waſſých Hodech poſſkwrny/ mezy ſebau hodugijce bezſtaudně/ ſami ſe bepaſauce/ gſauce yako Oblakowé bez wody/ kterýmiž witr ſem y tam točij/ a gſau Stromowé vwadlij neužitečnij/ dwakrát mrtwij/ z kořen wywrácenij.

Cić ſą iáko zmázy w świętych bieſiádach wáſzych/ gdy z wámi vżywáią/ okrom boiáźni żadnego ſámi ſiebie páſąc/ obłoki bez wody ktore pędzą wiátry/ drzewá niepłodne dwá kroć martwe y wykorzenione.

13. A yako Wlnobitij bauřliwého Moře/ roznáſſegijce yako pěny ſwau hanbu/ a gſau yako Hwězdy bludné/ kterýmž mrákota temnoſtij zachowána geſt na wěky.

Wáły okrutne morſkie/ ktore ſwe własne ſromoty iáko piány wypuſzcząią/ gwiazdy błąkáiące ſię/ ktorym záćmienie ćiemnośći ná wieki ieſt záchowáne.

14. Prorokowal pak y o těch ſedmý od Adama/ Enoch/ řka: Hle přigde PAN s ſwatými Tiſýcy ſwými.

A prorokował też o tych Enoch ſiodmy od Adámá/ mowiąc: Oto przyſzedł Pan z świętemi záſtępy ſwemi.

א

15 יעבד דינא על־כלהון ויכסיוהי לכל רשיעיהון על־כל עבדא רשיעת דנפשהון על־כל מלא קשין דמללו להקבליה חטיא רשיעא:

Per far giuditio contra tutti, e conuincer tra essi tutti gl'impij di tutte le loro impie opere che impiamente hanno fatte, e di tutte l'aspre parole che gl'impij peccatori hanno parlate contra di lui.

16 הנון הלין דרטנין דבכל זכן רשין דמהלכין ------ ברגיגתא דנפשהון ופ ופומהון ממלל שבהרנותא אירת גיר מסב באפא לותהון מטול מוהבתא:

Questi sono mormoratori, pieni di querele, che caminano secondo le lor concupiscentie, e la lor bocca parla cose superbe, hauendo in ammiratione le persone per rispetto de l'Vtilità.

17 אנתון דין חביבי עהדו למלא דמן קדם מ מתאמרין מן־שליחא דמרן ישוע משיחא:

Ma Voi diletti, ricordateui de le parole che gia dauanti furon dette da gli Apostoli del nostro Signor IESV Christo.

18 מטול דאמרו לכון דבזמנא חריא יהוון אנשא דברגיגתא רשיעא דנפשהון יהלכון:

Come Vi dissero che ne l'Vltimo tempo sarebbono de beffatori che caminareb bene secondo le loro impie concupiscentie.

19 הנון הלין דפרשין ב נפשהון אנשא דנפשהון ורוחא לא אית להון:

Questi son quelli che si separano, persone sensuali, che non hanno Spirito.

20 אנתון דין חביבי בנו נפשכון על־הימנותא קדישתא וברוחא דקודשא צלו:

Ma Voi, diletti, edificando Voi stessi sopra la Vostra santissima fede, facendo oratione per il Spirito santo.

א

15 לעשות משפט על־כלם ולהוכיח את־כל רשעיהם על־כל־מעשי רשעתם אשר רשעו ועל־כל־הקשות אשר דברו עליו חטאים רשעים:

A hazer juyzio contra todos, y à conuencer à todos los impios de entrellos de todas sus malas obras que han hecho infielmente, y de todas las palabras duras, que los peccadores infieles han hablado contra el.

16 אלה הם מלינים מנאי־תנואת ההולכים כתאות נפשותם פימו דברו בגאות נושאי־פנים בעבור השחד:

Estos son murmuradores, querellosos, andando segun sus desseos, y su boca habla cosas soberuias, teniendo en admiracion las personas por causa del prouecho.

17 ואתם אהובי זכרו דברים המדברים מקדם משליחי אדנינו ישוע המשיח:

Mas vosotros amados, tened memoria de las palabras que de antes han sido dichas de los Apostoles de nuestro Sennor Iesus el Christo.

18 אשר אמרו לכם כי־בעת קץ יהיו לצים אשר ילכו במאוי־רשעות נפשותם:

Como es dezian, Que enel postrer tiempo auriá burladores, que andarian segun sus maluados desseos.

19 אלה הם אשר יתפרדו מעמנו אנשי־נפשותם ורוח אלהים אין למו:

Estos son los que hazen diuisiones, sensuales, no teniendo el Espiritu.

20 ואתם אהובי בנו את־נפשותיכם על־אמונתנו הקדושה והתפללו ברוח הקדש:

Mas vosotros, ò amados, edificaos à vosotros mismos sobre vuestra sanctissima fe, orando por Espiritu sancto.

α'.

15. Ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων, καὶ ἐξελέγξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν, περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν ὧν ἠσέβησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν ὧν ἐλάλησαν κατ' αὐτοῦ, ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς.

Pour donner iugement contre tous, & conuaincre tous les meschans d'entr'eux, de tous leurs actes meschans, qu'ils ont commis meschamment, & de toutes les rudes paroles que les pecheurs meschans ont proferes contre lui.

16. Οὗτοί εἰσι γογγυσταὶ, μεμψίμοιροι κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν.

Ce sont murmurateurs, quereleux, cheminans selon leurs conuoitises : & leur bouche prononce propos fort enflés, ayans en admiration les personnes pour leur profit.

17. Ὑμεῖς δὲ, ἀγαπητοὶ, μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ.

Mais vous bien-aimés, ayez souuenance des paroles qui ont esté au parauant dites par les Apostres de nostre Seigneur Iesus Christ.

18. Ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ ἔσονται ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν.

Comment ils vous disoyent qu'il y auroit au dernier tẽps des mocqueurs, cheminans selon leurs conuoitises de meschancetés.

19. Οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες, ψυχικοὶ, πνεῦμα μὴ ἔχοντες.

Ce sont ceux qui se separent eux-mesmes, gens sensuels, n'ayans point l'Esprit.

20. Ὑμεῖς δὲ, ἀγαπητοὶ, τῇ ἁγιωτάτῃ ἡμῶν πίστει ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς, ἐν πνεύματι ἁγίῳ προσευχόμενοι.

Mais, vous bien-aimés, vous edifians vous-mesmes sur vostre tressaincte foy, & prians par le sainct Esprit.

CAP. I.

15. Facere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios, de omnibus operibus impietatis eorum quibus impiè egerunt, & de omnibus duris quæ locuti sunt contra eum peccatores impii.

To giue iudgement against all men/ and to rebuke all the vngodly among them of all their wicked deedes / which they haue vngodly committed / and of al their cruell speakinges/ which wicked sinners haue spoken against him.

16. Hi sunt murmuratores querulosi, secundùm desideria sua ambulantes, & os eorum loquitur superbiam, mirantes personas quæstus causa.

They are murmurers/complainers/ walking after their owne lusts: whose mouthes speake proud things/ hauing mens persones in admiration/ because of auantage.

17 Vos autem charissimi memores estote, verborum quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri Iesu Christi.

But/yee beloued/remember the wordes which were spoken before of the Apostles of our Lord Jesus Christ.

18. Qui dicebant vobis, quoniam in nouissimo tempore venient illusores, secundùm desideria sua ambulantes in impietatibus.

How that they told you that there should be mockers in the last time/which should walke after their owne vngodly lusts.

19. Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, Spiritum non habentes.

These are makers of sects / fleshly/ hauing not the Spirit.

20. Vos autem charissimi, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ nostræ fidei, in Spiritu sancto, orantes.

But/yee beloued/edifie your selues in your most holy faith / praying in the holye Ghost.

Das I. Capitel.

15. Gerichte zu halten / über alle/ vnd zu straffen alle jhre Gottlosen/ vmb alle Werck jres Gottlosen wandels/ damit sie Gotloß gewesen sind/ vnd vmb alle das harte/das die Gotlosen Sünder wider jn geredt haben.

At holde Dom offuer alle / oc at straffe alle deris Vgudelige / for alle deris Vgudelige omgengelsie gerninger/ som de vaare Vgudelige met/ oc for alt det haarde/ som de Vgudelige Syndere talede mod hannem.

16. Dise murmeln/ vnd klagen immerdar / die nach jhren lüsten wandeln / vnd jhr mund redt stoltze wort/ vnd achten das ansehen der Person vmbs nutz willen.

Disse knurre oc klage stedze / de som vandre effter deris begerning / oc deris mund taler staalte ord/ oc de acte Personers anseelse for nytte skyld.

17. Jhr aber/ meine lieben/ erinnert euch der wort die zuvor gesagt sind von den Aposteln vnsers HERRN Jesu Christi.

Men i / mine elskelige/ tencker paa de ord/ som ere tilforn sagde aff vor HERRIS Jhesu Christi Apost. e.

18. Da sie euch sageten / daß zu der letzten zeit werden Spötter sein / die nach jhren lüsten deß Gottlosen wesens wandeln.

Der de sagde til eder/ at i den siste tid / skulle vere Bespaattere / som vandre effter deris Vgudelige væsens egen begæring.

19. Dise sind die da Rotten machen/ fleischliche/ die da keinen Geist haben.

Disse ere de/ som gøre Parthi/ kødelige/ de som haffue ingen Aand.

20. Jr aber/ meine lieben / erbawet euch auff ewren allerheiligsten Glauben/ durch den Heiligen Geist/ vnd betet.

Men i / mine Elskelige / opbygger eder paa eders allerhelligste Tro / Formedelst den hellig Aand / oc beder.

Kapitola I.

15. Aby wydal odsauzenij proti wssechněm / a trestal wssecky nesslechetné/ ze wssech skutkuow neprawostij gegich / kterými nesslechetně činili/ y ze wssech twrdých řečij / kteréž mluwili proti němu hřijssnijcy nesslechetnij.

Aby czynił sąd przeć w wszytkim/ y karał tych ktorzy ktorzy z nich są nie pobożni/ zá vczynki wszytki ktore niepobożnie popełniali/ y zá wszytki przykre słowá ktore mowili przeciw iemu grzesznicy niepobożni.

16. Tito gsau Reptácy zalobnij / podlé swých žádostij chodijce/ a vsta gegich mluwij paychu/ ctijce a chwálijcé osoby pro zysk časný.

Cić są szemrácze / nárzekácze / w rostoszach swoich chodzący / y ktorych vstá nádethe słowá mowią / osobam się dla pozytku dziwuiąc:

17. Ale wy naymilegssý/ pamatugte na slowa která gsau wám prawena od Apostolow PANA nasseho Gežu Krysta.

Ale wy namileyszy pamiętayćie słowa ktore są przed tym powiedáne od Apostołow Páná nászego Jezu Krystá.

18. Kteřijž gsau předpowěděli wám/ že w posledních dnech přijgdau posměwači / wedlé žádostij swých chodijce w bezbožnosti.

Iż wam powiedáli/ że czásu ostátecznego nastáną pośmiewcy / ktorzy w niepobożnych rostoszach swoich chodzić będą.

19. A tiť gsau kteřijž se odděługij/ a gsau tělesnij / Ducha swatého nemagijce.

Cić są ktorzy się sámi odłączáią/ cieleśni/ duchá nie máiący.

20. Ale wy naymilegssý wzdělawayte sami sebe na swaté wijře swé/ w Duchu swatém modlijce se.

A wy namilszy budując sámi siebie ná nász więtszey wierze wászey/ przez Duchá świętego modląc się.

א

21 ונטרו נפשכון בחובא דאלהא וקוו לרחמא דמרן ישוע משיחא בחייא דלעלם :

Conseruate voi medesimi ne l'amor di Dio, aspettando la misericordia del nostro Signor IESV Christo, á vita eterna.

22 ופרשו ביניהון דתתרחמון עליהון :

E d'alcuni habbiatene compassione, hauendo discretione.

23 ולהון דבדחלתא תחון ותתחטפון להון מן נורא ותסנאון לכותינא דמן דמתכתם מן בסרא :

Et altri saluatene per timore, rapendoli dal fuoco: hauendo però in odio ancor la vesta che è contaminata da la carne.

24 ולה דמשכח למטרותכון דתארתא דכיתא תהויא לכון ולמקימו קדם שובחא דתילה דלא טולשא ודלא מום לניחן (בגליניה דמרן ישוע משיחא :)

Ora á colui che vi puo conseruar senza peccato, e farui star nel conspetto de la sua maestá irreprensibili, con allegrezza, (per la venuta de nostro Signore & Dio IESV Christo.

25 דהויו חכימתא בל בלחודוהי לאלהן ומחינן (ביד ישוע משיחא מרן) שובחא רבותא חילא ושולטנא (קדם כל עלם) והשא ולכל עלמין אמין :

Cioè al solo sapiente Iddio Saluator nostro sia gloria e magnificentia, imperio e potesta, (per IESV Christo nostro Signore inanzi ogni secolo) & hora in tutti i secoli, Amen.

חסלת אגרתא דיהודא :

א

21 ונצרו את־נפשותיכם באהבת אלהים וקוו את־תחנת אדנינו ישוע המשיח לחיי עולם :

Conserua os á vosotros mismos en el amor de Dios, esperando la misericordia de nuestro Sennor Iesus el Christo, para vida eterna.

22 והכירו בין־האלה אשר תחוננום :

Y recebid à los vnos en piedad, discerniendo:

23 ובין האלה אשר ביראה תושיעו ומאש תגולו ושנאו את־כתנת אשר בה מום הבשר :

Y hazed saluos à los otros por temor, arrebantandolos del fuego mas con esto aborreciendo aun hasta la ropa que es contaminada de tocamiento de carne.

24 ולו אשר יכול לנצר אתכם בלי נגף ולהעמידכם לפני כבודו תמימים בלי־מום בעליצות (בביאת אדנינו ישוע המשיח :)

Aquel pues que es poderoso de guardarhos sin peccado, y de lleuarhos delante de su gloria irreprehensibles, con alegria. (en la veinda del nuestro Sennor Iesus el Christo.

25 אשר לבדו חכם לאלהינו ולמושיענו (בישוע המשיח אדנינו) כבוד גדלה כח וגבורה (מקדמת כל־עולם) ועתה ולכל־עולמים אמן :

Dios solo sabio, nuestro Saluador, (en Iesus el Christo nuestro Sennor) sea gloria y magnificencia, imperio y potencia, (antes todos seclos) aora, y en todos siglos, Amen.

תם ונשלם

α'.

21. Ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ θεοῦ τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Contregardez vous les vns les autres en la dilection de Dieu, attendans la misericorde de nostre Seigneur Iesus Christ à vie eternelle:

22. Καὶ οὓς μὲν ἐλεεῖτε διακρινόμενοι.

Et ayez pitie des vns, en vsant de discretion:

23. οὓς δὲ ἐν φόβῳ σώζετε, ἐκ τοῦ πυρὸς ἁρπάζοντες, μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα.

Et sauuez les autres par frayeur, comme les arrachans hors du feu, haïssans mesme la robbe tachee par la chair.

24. Τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι αὐτοὺς ἀπταίστους, καὶ στῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους, ἐν ἀγαλλιάσει, (εἰς τὴν παρουσίαν ἰησοῦ χριστοῦ κυρίου ἡμῶν.)

Or à celui qui vous peut garder sans chopper, & vous presenter deuant sa gloire irreprehensibles, auec liesse: (en la venue de nostre Seigneur Iesus Christ.)

25. Μόνῳ σοφῷ θεῷ σωτῆρι ἡμῶν (διὰ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.) δόξα καὶ μεγαλωσύνη, κράτος καὶ ἐξουσία, (πρὸ παντὸς αἰῶνος) καὶ νῦν, καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

A Dieu, seul sage & nostre Seigneur soit gloire & magnificence, force & puissance, (par nostre Sauueur IESVS Christ deuant les siecles,) maintenant & à tout iamais, Amen.

ΤΕΛΟΣ.

21. Volme-

CAP. I.

21. Vosmetipsos in dilectione Dei servate, expectantes misericordiam Domini nostri Iesu Christi in vitam æternam.

And keepe your selues in the loue of God, looking for the mercy of our Lord Jesus Christ vnto eternall life.

22. Et hos quidem (*miseremini*) diiudicantes.

And haue compassion of some, in putting difference.

23. Illos verò (*in timore*) salvate, de igne rapientes: odientes & eam quæ carnalis est, maculatam tunicam.

And other saue with feare, pulling them out of the fire, and hate euen the garment spotted by the flesh.

24. Ei autem qui potens est vos conservare sine peccato, & constituere ante cõspectum gloriæ suæ immaculatos in exultatione in adventu Domini nostri Iesu Christi.

Now vnto him that is able to keepe you, that ye fall not, and to present you faultlesse before the presence of his glorie with ioye (in the comming of our Lorde Jesus Christ.)

25. Soli (*Sapienti*) Deo Salvatori nostro per Iesum Christum Dominum nostrum gloria, & magnificentia, imperium & potestas ante omne seculum, & nunc & in omnia secula seculorum, Amen.

That is, to God onely wise, our Sauiour (by our Lord Jesus Christ) be glory, and maiestie, and dominion, and power, (for euer) both now, and euer, Amen.

FINIS.

Das I. Capitel.

21. Vnd behaltet euch in der Liebe Gottes/ vnd wartet auff die Barmhertzigkeit vnsers HERREN Jesu Christi/ zum ewigen Leben.

Oc beuarer eder i Guds kærlighed/ oc varer paa vor HERRIS Jhesu Christi barmhertighed/ til det euige Liff.

22. Vnd haltet disen vnterscheid/ daß jr euch etlicher erbarmet.

Oc holder denne skilsmysse/ at i forbarme eder offuer nogle.

23. Etliche aber mit forcht selig machet/ vnd rücket sie auß dem Fewer/ vnd hasset den befleckten Rock deß fleisches.

Oc gører nogle salige met fryct/ oc rycker dem aff Ilden/ oc hader Kødens besmittede Kiortel.

14. Dem aber/ der euch kan behüten ohn fehl/ vnd stellen für das Angesicht seiner Herrligkeit/ vnsträfflich mit frewden. (Inn der Zukunfft vnsers HERRN Jesu Christi.)

Men den/ som kand beuare eder vden brest/ oc sticke eder faar sin herligheds Ansict/ vstraffelige met glæde (i tilkommelse vor HERRIS Jesu Christi.)

25. Dem Gott/ der allein weise ist/ vnserm Heiland (durch Jesum Christum vnsern HERRN) sey Ehre vnd Majestät/ vnnd gewalt vnd macht (vor alle ewigkeit) nun vnd zu aller ewigkeit/ Amen.

Den Gud som er alene viss/ vor Frelsere (formedelst vor HERRIS Jhesu Christi) vere ære oc Maiestat/ oc Vold oc Macr (for al euighed) nu/ oc til al euighed/ Amen.

Ende der Epistel S. Judas.

Kapitola I.

21. Sami sebe w milowánij Božijm chowayte/ čekagijce Milosrdenstwij PANA nasseho Gezu Krysta k wěčnému žiwotu.

Jedni drugie w miłośći Bożey záchowayćie/ oczekywáiac miłosierdźia Páná náßego Jezu Krystá/ ku żywotowi wiecznemu.

22. A tyto odsauzené trestete.

A ledných z rosądkiem litujćie.

23 A giným pomáhayte/ z ohně ge wytahugijce. K někte rým pak lijtost okazugte s Bázni Božij/ magijce w nenáwisti to posskwrněné/ které gest tělesné obcowánij.

A drugie záchowayćie w bojáźni/ wyrywáiac ie z płomienia/ máiac w nienawiśći y sukniá od ciáłá pokaláná.

24. Tomu pak který mocen gest zachowati wás bez hřijchu/ a postawiti neposskwrněné před oblijčegem Sláwy swé s weselijm/ w přijstij Pána nasseho Gezu Krysta.

Przytym temu który was może záchowáć wolne od grzechu/ y stáwić przed oblicznośćią chwały swoiey nienágánione z radośćią/ áż do przyśćiá Páńskiego Jezu Krystá.

23. Samému Bohu Spasyteli nassemu skrze Gežijsse Krysta PANA nasseho/ Sláwa/ welebnost a Cýsařstwij/ y Moc předewssemi wěky/ nynij y po wssecky wěky wěkuow/ Amen.

To iest/ sámemu mądremu Bogu zbáwićielowi náßemu (przez Jezusá Krystusá Páná náßego) chwałá/ y wielmożność y zwierzchność/ y moc/ (przed wszytki wieki/) y theraz y náwszytki wieki/ Amen.

Skonáwá se Kanonyka Swatého Judy.

[illegible]

Ende der Epistel S. Judas.

F I N I S.

APOCALYPSIS
S. IOHANNIS
APOSTOLI.

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דיוחנן מלפנא דאלהא :

יוחנן איש האלהים :

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ θεολόγου.

קפליאון א

א

ΚΕΦΑΛ. α΄.

גליונא דישוע משיחא דיהב לה אלהא למחויו לעבדוהי דאילין דאיתון בעגל ואודע ושדר במלאכה לעבדה ליוחנן :

סוד גלוי ישוע המשיח אשר נתן לו אלהים להראות את עבדיו מה שצריך להיות במהרה ויגד וישלח במלאכו לעבדו ליוחנן :

Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεός, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει· καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ.

La Riuelatione di IESV Christo, laquale Iddio gli ha data, per mostrare a i suoi serui le cose che deono farsi in breue: & hassele significate, mandandole per il suo Angelo al suo seruo Giouanni.

Reuelacion de Iesus el Christo, laqual Dios le dió para manifestar à sus sieruos las cosas que con viene que sean hechas presto: y las declaró, embiandola por su Angel à Ioan su sieruo.

La Reuelation de Iesus Christ, laquelle Dieu lui a donnee, pour declarer à ses seruiteurs les choses qui doiuent estre faites bien tost: lequel les a signifiees, les ayant enuoyees par son Ange à Iehan son seruiteur.

2 דאסהד למלתא דאלהא ולסהדותא דישוע משיחא כל מדם דחזא בחזוא :

2 אשר העיד את דבר אלהים ואת עדות ישוע המשיח כמה ראה :

2. Ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσα τε εἶδε· (καὶ ἅτινά εἰσι, καὶ ἃ χρὴ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.)

Ilquale ha testificato de la parola di Dio, e del testimonio di IESV Christo, e di tutte le cose ch'egli ha vedute.

El qual ha dado testimonio de la palabra de Dios, y del testimonio de Iesus el Christo, y de todas las cosas que ha visto.

Qui a tesmoigné de la parole de Dieu, & du tesmoignage de Iesus Christ, & de toutes les choses qu'il a veües.

3 טוביהי למן דקרא ולשמעין למלא דנביותא ולנטרין דכתיבין בגוה זבנא גיר קריב :

3 אשרי האיש אשר קורא ואשר שומעים את דברי הנבואה ושומרים את הכתובים בה כי העת קרובה היא :

3. Μακάριος ὁ ἀναγινώσκων, καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα. ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς.

Beato chi legge, e beati quelli che odono le parole de la Profetia, & osseruano le cose che sono scritte in essa, percioche il tempo è vicino.

Bienauenturado el que lee, y losque oyen las palabras desta Prophecia, y guardan las cosas que en ella estan escriptas: porque el tiempo esta cerca.

Bien heureux est celui qui lit, & ceux qui oyent les paroles de ceste prophetie & gardent les choses qui sont escrites en icelle: car le temps est pres.

4 יוחנן לשבע עדתא דבאסיא טיבותא לכון ושלמא מן הו דאיתוהי דהוא ודאתא ומן שבע רוחא דאיתיהין קדם כורסיה :

4 יוחנן לשבע קהלות שהן באסיה תחנה לכם ושלום מאשר הוה והיה ויהיה ומשבע רוחות אשר הן לפני כסאו :

4. Ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων, ἃ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ.

Giouanni a le sette Chiese che sono in Asia. Gratia e pace à voi da colui che è, e che era, e che dee venire, e da i sette Spiriti che son dinanzi al suo trono.

Ioan, à las siete Iglesias que estan en Asia Gracia sea con vosotros, y paz del que es y que era, y que ha de venir, y de los siete Espiritus que estan delante de su throno.

Iehan aux sept Eglises qui estes en Asie: Grace, & paix vous soit de par qui est, & qui estoit, & qui est à venir: & de par les sept Esprits qui sont deuant son throne.

S. IOHANNIS.

CAP. I.

APOCALYPSIS Iesu Christi quam dedit illi Deus, palàm facere servis suis quæ oportet fieri citò: & significavit, mittens per angelum suum servo suo Iohanni.

The Reuelation of Jesus Christ/ which God gaue vnto him/ to shewe vnto his seruaunts things which must shortly be downe/ which he sent/ and shewed by his Angel vnto his seruant John.

2. Qui testimonium perhibuit verbo Dei, & testimonium Iesu Christi quæcunque vidit.

Who bare record of the worde of God/ & of the testimonie of Jesus Christ/ and of all thinges that he saw.

3. Beatus qui legit & audit verba prophetiæ huius: & servat ea quæ in ea scripta sunt, tempus enim propè est

Blessed is he that readeth/ and they that heare the wordes of this prophesie/ and keepe those things which are written therein: for the time is at hand.

4. Iohannes septem ecclesiis quæ sunt in Asia. Gratia vobis & pax ab eo qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt.

John/ to the seuen Churches which are in Asia/ Grace be with you/ and peace from him/ Which is/ and which was/ & which is to come/ and from the seuen Spirites which are before his Throne.

S. Johannis.

Das I. Kapitel.

DJß ist die Offenbarung Jesu Christi/ die jhm GOtt gegeben hat/ seinen Knechten zu zeigen/ was inn der kürtz geschehen soll/ vnd hat sie gedeutet/ vnd gesand durch seinen Engel/ zu seinem Knecht Johannes.

DEnne er Jesu Christi Obenbaring/ som Gud gaff hannem/ at vise sine Tienere/ huad som skulde skeinden en stacket tid/ Oc hand vdtyde hende oc sende hende formedelst sin Engel/ til sin tienere Johannes.

2. Der bezeuget hat das Wort Gottes/ vnd das zeugniß von Jesu Christo/ was er gesehen hat.

Som vidnede om Guds Ord/ oc om det vidnisbyrd om Jhesu Christo som hand haffuer seet.

3. Selig ist/ der da liset/ vnd die da hören die wort der weissagung/ vnd behalten was darinnen geschrieben ist/ denn die zeit ist nahe.

Salig er den/ som læss/ oc den som hører denne Prophecies ord/ oc beuarer det som der vdi er screffuit/ fordi at tiden er nær.

4. Johannes/ den siben Gemeinen in Asia. Gnade sey mit euch vnd Friede/ von dem der da ist/ vnd der da war/ vnd der da kompt/ vnd von den sieben Geistern/ die da sind vor seinem stul.

Johannes/ de siu Menigheder i Asia. Naade vere met eder oc Fred/ aff den som er/ oc den som vaar/ oc den som kommer/ oc aff de siu Aander/ som ere faar hans Stol.

Swateho Jana.

Kapitola I

ZGewenj Gežijsse Krysta/ Kteréž dal gemu Buoh/ aby oznámil Služebnijkuom swým/ ty wěcy kteréž se magij dijti brzo/ y okázal ge/ poslaw skrze Angelá swého Služebnijku swému Janowi.

ZJáwienie Jezu Krystá ktoremu dal Bog/ áby okazał sługam swoim rzeczy ktore sie máia zstáć rychło/ á on posławszy je przez Aniolá swego/ o znaymił Janowi sludze swemu.

2. Kterýž Swědectwij wydal o Slowu Božijm/ y o swědectwij Krysta Gežijsse/ a o těch wšech kteréžkoli widěl.

Ktory świádczył słowo Boże/ y świádectwo Jezu Krystá/ y ktorekolwiek rzeczy widział.

3. Blahoslawený gest kdož čte a kdož slyssý slowa Proroctwij tohoto/ a zachowáwá ty wěcy kteréž gsau napsány w něm: čas zagisté blijzko gest.

Blogosłáwiony ktory czyta/ y blogosłáwieni ktorzy słucháią słowá proroctwá tego/ y chowáia ty rzeczy ktore w nim są opisáne/ ábowiem czás blisko iest.

4. Jan sedmi Cyrkwijm kteréž gsau w Azij: Milost wám a pokog od toho kterýž gest/ a kterýž byl/ a kterýž přigijti má: a od sedmi duchůw kteřijž gsau před oblijčegem Truonu geho.

Jan siedmi kościołom ktore są w Azyey/ łáská y pokoy niech wam będzie od tego ktory iest/ y ktory był/ y ktory przyydzie/ y od siedmi duchow ktorzy są przed oblicznością stolice tego.

א

5 ומן ישוע משיחא דסהדא מהימנא בוכרא דמן בית מיתא ורישא דמלכא דארעא דרחם לן ואסחי לן מן חטהין בדמה:

E da Iesv Chriſto, ilqual è fedel teſtimonio primogenito de morti, e principe de i Re de la terra. A colui che ci ha amati, e ci ha lauati da i noſtri peccati col ſuo ſangue.

6 ועבד לן למלכא ולכהנא לאלהא ואבוהי להו שובחא וחילא לעלם עלמין אמין:

Et hacci fatti Re e Sacerdoti à Dio e Padre ſuo: a lui ſia gloria & forza ne ſecoli de ſecoli. Amen.

7 הא הו אתא על ענני שמיא וכל עינא תחזוא לה והנון יחורון במן דדקרו והידין ירקדן עלוהי כלהין שרבתא דארעא אין אמין:

Ecco egli viene con le nuuole, & ogni occhio il vedra, etiandio ques che lo trafiſſero: e dinanti a lui faranno lamento tutte le tribu de la terra Si certo: Amen.

8 אנא אנא אלף ותו רישית וחרתא אמר מריא הו דאיתוהי ודהוא דהיהוא דכל אחיד:

Ie ſono l'A. e l'Ω. principio e fine, dice il Signore, che è, e che era, e che dee venire, cioè l'Onnipotente.

9 אנא יוחנן דאנא אחוכון ושותפא באולצנא ואף במלכותא ובמסיברנותא דישוע משיחא הוית בגזרתא דמתקריא פתמוס מטול מלתא דאלהא ומטול סהדותא דישוע משיחא:

Io Giouanni voſtro fratello, & compagno ne la tribulatione, e nel regno e patientia di Iesv Chriſto, fui ne l'Iſola chiamata Patmo, per la parola di Dio, e per il teſtimonio di Iesv Chriſto.

10 הוית ברוחא ביומא דמריא ושמעת בתרי קלא רמא איך דשיפורא:

Et fui rapito in ſpirito nel dì di Domenica, e vdij dietro à me vna gran voce, come d'vna tromba.

א

5 ומן־ישוע המשיח העד נאמן הבכור ממתים והשר מלכי־הארץ אשר אוהב אותנו ורוחץ אותנו מחטאתיכם בדמו:

Y de Ieſus el Chriſto, que es teſtigo fiel, Primogenito de los muertos, y Principe de los Reyes da la tierra: que nos amó, y nos hà lauado de nueſtros pecados con ſu ſangre.

6 ועשנו למלכים ולכהנים לאלהים ולאביו לו הכבוד והגבורה לעולמי עולמים אמן:

Y nos hà hecho Reyes, y Sacerdotes para Dios y ſu padre, à el ſea gloria y imperio, para ſiempre jamas, Amen.

7 הנה בא בעננים ויראה אותו כל־עין והביטו אליו אשר דקרו וספדו כל־שבטי הארץ אכן אמן:

Heaqui viene con las nuues, y todo ojo lo vera, y los que lo traſpaſſeron, y todos los linages da la tierra ſe llamentarán ſobre el: Anſi, Amen.

8 אני הוא אלף ותו ראשון ואחרון אמר יהוה אשר הוה ואשר היה ואשר יהיה כל יכול:

Yo ſoy Α y Ω: principio y fin, dice el Sennor, que es, y que era, y que ha de venir, el todo poderoſo.

9 אני יוחנן גם אחיכם וגם חברכם בצרה ובממלכה ובתקות ישוע המשיח הייתי באי הנקרא פתמוס בעבור דבר אלהים ובעבור עדות ישוע המשיח:

Yo Ioan vueſtro Hermano, y participante en la tribulacion, y en el Reyno, y en la paciencia de Ieſus el Chriſto, eſtaua en la isla que es llamada Patmos, por la palabra de Dios, y el teſtimonio de Ieſus el Chriſto.

10 הייתי ברוח ביום אדנינו ושמעתי אחרי קול גדול כשופר:

Yo fue en Eſpiritu en dia de domingo, y oy detràs de mi vna gran boz como de trompeta.

ά.

5. Καὶ ἀπὸ ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, ὁ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς· τῷ ἀγαπήσαντι ἡμᾶς καὶ λούσαντι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ.

Et de par Ieſus Chriſt, qui eſt le fidele teſmoin, le premier-né d'entre les morts, & le Prince des Rois de la terre:

6. Καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

A celui qui nous a aimés, & nous a laués de nos pechés par ſõ ſang, & nous a faits Rois & Sacrificateurs à Dieu ſon Pere: voire à lui ſoit gloire & force és ſiecles, Amen.

7. Ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς, καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν· καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς· ναὶ, ἀμήν.

Voici, il vient auec les nuees, & tout œil le verra, voire meſmes ceux-la qui l'ont percé: & toutes les tribus de la terre meneront dueil deuant lui: oui, Amen.

8. Ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, (ἀρχὴ καὶ τέλος,) λέγει ὁ κύριος, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ·

Ie ſuis Α & Ω, le commencement & la fin, dit le Seigneur, Qui eſt, & Qui eſtoit, & Qui eſt à venir, le Tout puiſſant.

9. Ἐγὼ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ἐν ἰησοῦ χριστῷ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ πάτμῳ, διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ χριστοῦ.

Moi Iehan, qui ſuis auſſi voſtre frere & compagnon en l'affliction, & regne, & patience de Ieſus Chriſt, eſtoye en l'iſle appelee Patmos, pour la parole de Dieu, & pour le teſmoignage de Ieſus Chriſt.

10. Ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα ὀπίσω μου φωνὴν μεγάλην ὡς σάλπιγγος.

Or fu-ie raui en eſprit vn iour de Dimanche, & ouï derriere moi vne grãde voix comme d'vne trompette.

CAP. I.

5. Et à Iesu Christo qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ, qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis nostris, in sanguine suo.

And from Jesus Christ / which is a faithfull witnes / and the first begotten of the dead / and Prince of the kings of the earth / unto him that loued us / and washed us from our sinnes in his blood.

6. Et fecit nos regnum & sacerdotes Deo & patri suo, ipsi gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

And made us Kings and Priests unto God euen his Father / to him be glory / & dominion for euermore / Amē.

7. Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terræ, etiam, Amen.

Beholde / hee commeth with cloudes / & euery eye shall see him: yea / euen they which pearced him through: and al kinreds of the earth shall waile before him / Euen so / Amen.

8. Ego sum A & Ω, principium & finis, dicit Dominus Deus, qui est, & qui erat, & qui venturus est, omnipotens.

I am Alpha & Omega / the beginning & the ending / saith the Lord / which is / and which was / and which is to come / euen the Allmightie.

9. Ego Iohannes frater vester & particeps in tribulatione, & regno, & patientia in Christo Iesu, fui in insula quæ appellatur Patmos, propter verbum Dei & testimonium Iesu.

I John / euen your brother and companion in tribulation / and in the kingdome & pacience of Jesus Christ / was in the yle called Patmos / for the worde of God / and for the witnessing of Jesus Christ.

10. Fui in spiritu in Dominica die, & audivi post me vocem magnam tanquam tubæ.

And I was rauished in spirit on ÿ Lords day / and heard behinde mee a great voyce / as it had bene of a trumpet.

Das I. Capitel.

5. Vnd von Jesu Christo / welcher ist der trewe Zeuge vnd Erstgeborner von den Todten / vnd ein Fürst der Könige auff erden. Der vns geliebet hat vnd gewaschen von den sünden mit seinem Blut.

Oc aff Jhesu Christo / som er it tro Vidne oc Førstfødde faar de Døde / oc Kongernis Første paa Jorden. Huilcken oss elsker oc tode oss aff vore synder / met sit Blod.

6. Vnd hat vns zu Königen vnd Priestern gemacht für Gott vnd seinem Vater / demselbigen sey ehre vnd vnd gewalt von ewigkeit zu ewigkeit / Amen.

Oc Giorde oss til Konger oc Prester / faar Gud oc sin Fader / den samme vere ære oc vold / fra euighed til euighed / Amen.

7. Sihe er kompt mit den Wolcken / vnd es werden jhn sehen alle Augen / vnd die jhn gestochen haben / vnd werden heulen alle Geschlecht auff Erden / Ja / Amen.

See / hand kommer met Skierne / oc alle øyen skulle see hannem / oc de hannem stunge / oc alle Jordens Slecter skulle hyle / Ja / Amen.

8. Jch bin das A vnd das O / der anfang vnd das Ende / spricht der HERR / der da ist / vnd der da war / vnd der da kompt / der Allmächtige.

Jeg er A oc O / begyndelsen oc enden / siger HERREN / som er / oc som vaar / oc som kommer / den Almectige.

9. Jch Johannes / der auch ewer Bruder vnd Mitgnoß am trübsal ist / vnd am Reich / vnd an der gedult Jesu Christi / war inn der Jnsulen / die da heisset Pathmos / vmb deß Worts Gottes willen / vnd deß zeugniß Jesu Christi.

Jeg Johannes / som oc er eders Broder oc Tilhengere i drøffuelse / oc i Riget / oc udi Jesu Christi taalmodighed / vaar paa den Ø som kaldis Pathmos / for Guds Ord / oc Jesu Christi vidnisbyrd skyld.

10. Jch war im Geist an deß HERREN tag / vnd höret hinder mir ein grosse stimm / als einer Posaunen.

Jeg vaar i Aanden paa HERRENS dag / oc hørde bag mig en stor røst / som en Basune.

Kapitola I.

5. A od Gežjsse Krysta kterýž gest wěrný Swědek / prworozeným mezy mrtwými / a Kníže Králuow Země: Kterýž to zamilowal nás / a vmyl nás od hřijchuow nassých krwj swau.

Y od Jesu Krystá / ktory iest wierny on świádek pirwo rodny z vmárłych / y Kśiąże krolow ziemie / Themu ktory nas vmiłowal / y omył nas z grzechow nászych krwia swoia.

6. A zdělal nás Krále a Kněžij Bohu a Otcy swému / kterémuž gest Sláwa a Cýsařstwij na wěky wěkůw / Amen.

Y ktory nas vczynił krolmi y kápłány Bogu y Oycu swemu themu niech bedzie chwała y moc na wieki wiekow / Amen.

7. Hle beře se s Oblaky / a vzkřij gey každé oko / y ti kteřijž ho bodli. A budau plakati na sebe pro něho wssecka Pokolenij Země: tak gistě / Amen.

Oto idźie z obłokámi / y vyźrzy go káżde oko / ktemu y ći ktorzy go przebili / y będą nárzekáć przed nim wszytki pokolenia ziemie / Tak / Amen.

8. Jak gsem Alpha y Omega Počátek y Konec / prawij Pán Bůh kterýž gest / a kterýž byl / a kterýž přigijti má wssemohaucý.

Jam iest Alphá y Omegá / to iest poczatek y koniec / mowi Pan / ktory iest / y ktory był / y ktory przyidźie tho iest / on wszech mogacy.

9. Já Jan Bratr wáš / a včastnijk w zámutku y w Králowstwij / y w trpělivosti w Krystu Gežijssy / byl gsem na Ostrowě kterýž slowe Pathmos pro slowo Božij / pro Swědectwij Gežijsse Krysta.

Ja Ján ktorym iest brátem wászym / y towárzyszem w vćisku / y w krolestwie / y w ćierpliwośći Krystusá Jezusá / byłem ná oney wyspie ktora zowa Patmos / dla słowá Bozego / y dla świádectwá Jezusá Krystusá.

10. A byl gsem w wytrženij Ducha w gednu Neděli: y slyssal gsem za sebau hlas weliký yako Trauby / an mluwij ke mně.

Y byłem záchwycony od duchá w dźień Niedźielny / y słyszałem zá sobą głos wielki iáko traby.

א

11 ואמר אנא אנא אורא
ותמא קדמיא ואחרנא
ומא דחזא כתב על
ספרא ושדר לעדתא
דבאסיא באפסוס
ובסמירנא ובפרגמון
ובתאוטירא ובסרדיס
ובפילדלפיא ובלאודיקיא:

Che diceua, Io sono l'A, e l'Ω, il primo e l'Vltimo, Scriui in vn libro quel che tu vedi, e mandalo a le sette Chiese, che sono in Asia, cioè ad Efeso, & à Smirna, & à Pergamo, & à Tiatira, & à Sardi, & à Filadelfia, & à Laodicea.

12 ואתהפכת דאחזא
קלא דממלל הוא עמי
וכד אתהפכת חזא הוית
שבע מנרתא דדהבא:

Allora io mi riuoltai, per veder la voce che parlaua con meco: e riuoltatomi, viddi sette candelieri d'oro.

13 ובמצעת שבע מנרתא
אנש דמא לברה דאנשא
דלביש כותינא ואסיר הוה
בחצוהי ערקתא דדהבא:

E nel mezo de sette candelieri viddi vno simile al Figliuol de l'huomo, vestito d'vna veste lunga infino à i piedi, e cinto a le mammelle con vna centura d'oro.

14 ורישה וסערא רישה
חורו איך עמרא חור איך
תלגא ועינוהי איך נורא
דיקדא:

Il suo capo e i suoi capelli erano bianchi come bianca lana e come neue: e i suoi occhij come fiamma di fuoco.

15 ורגלוהי הוו דמין לע
לעינא דחשמלא איך
באתונא דנורא וקלה איך
קלא דמיא סגיאא:

E i suoi piedi erano simili ad vn fino bronzo, infocati come in vna fornace: e la sua voce, come il romor di molte acque.

16 והוו לה באידה ימינא
שבעא כוכבא ומן פומה
נפקא רומחא דתרין
פומיה חריפא ואפוהי
איך שמשא נהר בחילה:

Et haueua ne la sua man destra sette stelle, e da la sua bocca vsciua vn coltello tagliente da due lati: & il suo aspetto riluceua come riluce il sole ne la sua forza.

א

11 לאמר אני הוה אורים ותמים
ראשון ואחרון ואשר רואה את
כתב אל ספר ושלח אל קהלות
אשר באסיה אל אפסוס ואל
שמרנה ואל פרגמון ואל
טואתירא ואל סרדיס ואל
פילדלפיא ואל לאודקיא:

Que dezia: Yo soy A y Ω el primero y postrero: Escriue en vn libro lo que vees, y embialo à las siete Iglesias, que estan en Asia, es à saber à Epheso, y à Smyrna, y à Pergamo, y à Thyatira, y à Sardo, y à Philadelphia, y Laodicea.

12 ופניתי להביט בקול אשר
דבר עמי ובפנותי והנה ראיתי
שבע מנורת זהב:

Y boluime para ver la boz que hablaua conmigo: y buelto, vide siete candeleros de oro.

13 ובתוך שבע מנורות כדמות
בן אדם לבוש כתנת בד אזור
במתניו אבנט זהב:

Y en medio de los siete candeleros de oro. vno semejante àl hijo del hombre: vestido de vna ropa que llegaua hasta los pies, y cennido con vna cinta de oro por las tetas.

14 וראשו ושערי ראשו לבנים
כצמר צחר כשלג ועיניו כלהבת
אש:

Y su cabeça y sus cabellos eran blancos como la lana blanca, y como la nieue, y sus ojos como llama de fuego.

15 ורגליו כעין חשמל כמראה
אש בתנור וקולו כקול מים
רבים:

Y sus pies semejantes àl laton finissimo, ardientes como en vna hornaza: y su boz como ruydo de muchas aguas.

16 וביד ימינו היו לו שבעה
כוכבים ומפיו יוצאת חרב
פיפיות חדה ומראה פניו כאור
שמש בגבורתו:

Y tenia en su diestra siete estrellas: y de su boca salia vn espada de dos filos. Y su rostro era resplandeciente como el sol resplandece en su fuerça.

α'.

11. Λεγούσης, (ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος·) καί, ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον, καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις (ταῖς ἐν ἀσίᾳ,) εἰς ἔφεσον, καὶ εἰς σμύρναν, καὶ εἰς πέργαμον, καὶ εἰς θυάτειρα, καὶ εἰς σάρδεις, καὶ εἰς φιλαδέλφειαν, καὶ εἰς λαοδίκειαν.

Disant, Ie suis A & Ω, le premier & le dernier: en outre, Escri en vn liure ce que tu vois, & l'enuoye aux sept Eglises qui sont en Asie: assauoir, à Ephese, & à Smyrne, & à Pergame, & à Thyatire, & à Sarde, & à Philadelphie, & à Laodicee.

12. Καὶ ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν φωνὴν ἥτις ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ· καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἑπτὰ λυχνίας χρυσᾶς.

Adonc ie me retournai pour voir la voix qui auoit parlé à moi: & m'estant retourné, ie vi sept chandeliers d'or.

13. Καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου, ἐνδεδυμένον ποδήρη, καὶ περιεζωσμένον πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνην χρυσῆν.

Et au milieu des sept chandeliers d'or vn personnage semblable à vn hõme vestu d'vne longue robbe & ceint d'vne ceinture d'or à l'endroit des mãmelles:

14. Ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ ὡσεὶ ἔριον λευκόν, ὡς χιών· καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός.

Et son chef & ses cheueux estoyent blancs comme laine blanche cõme neige, & ses yeux comme flamme de feu.

15. Καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμένοι· καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν.

Et ses pieds semblables à l'airain tresluisant, comme s'ils eussent estés embrasés en vne fournaise: & sa voix estoit comme le bruit de grosses eaux.

16. Καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ ἀστέρας ἑπτά, καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομφαία δίστομος ὀξεῖα ἐκπορευομένη· καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ.

Et auoit en sa main droite sept estoiles: & de sa bouche sortoit vne espee aigue à deux trenchans, & son regard estoit semblable au soleil quand il reluit en sa force.

CAP. I.

11. Dicentis, (*Ego sum A & Ω, principium & finis, primus & novissimus,*) & quod vides, scribe in libro, & mitte septē ecclesiis quæ sunt in Asia, Epheso, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiceæ.

Saying / I am Alpha & Omega / the first and the last: & that which thou seest / write in a booke, & send it vnto the seuen Churches which are in Asia / vnto Ephesus / and vnto Smyrna / & vnto Pergamus / & vnto Thyatira / and vnto Sardi / and vnto Philadelphia / and vnto Laodicea.

12. Et conversus sum, ut viderem vocem quæ loquebatur mecum. Et conversus vidi septem candelabra aurea.

Then I turned backe to see the voyce that spake with mee: & when I was turned / I saw seuen golden candlesticks.

13 Et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis, vestitum podère, & præcinctum ad mamillas zona aurea.

And in the middes of the seuē candlesticks / one like vnto the Sonne of man / clothed with a garment downe to the feete / and girde about the pappes with a golden girdle.

14. Caput autem eius & capilli erant candidi, tanquam lana alba, & tanquam nix: & oculi eius tanquam flamma ignis.

His head / and heares were white as white wooll / and as snowe / & his eyes were as a flame of fire.

15. Et pedes eius similes aurichalco, sicut in camino ardenti, & vox illius tāquam vox aquarum multarum.

And his feete like vnto fine brasse / burning as in a fornace / and his voyce as the sound of many waters.

16. Et habebat in dextera sua stellas septem, & de ore eius gladius utrâque parte acutus exibat: & facies eius, sicut sol lucet in virtute sua.

And he had in his right hand seuen stars: and out of his mouth went a sharpe two edged sworde: an his face shone as the sunne shineth in his strenght.

Das I. Capitel.

11. Die sprach: Ich bin das A vnd das O / der Erste vnd der Letzte. Vnd was du sihest / das schreibe inn ein Buch / vnd sende es zu den Gemeinen in Asia / gen Ephesum / vnd gen Smyrnen / vnnd gen Pergamum vnd gen Thyatyras / vnd gen Sardis / vnd gen Philadelphian / vnd gen Laodicean.

Hun sagde / Jeg er A oc O / den Første oc den Siste. Oc huad du seer / det scriff i en Bog / oc sent det til den Menighed i Asia / til Ephesum / oc til Smyrnen / oc til Pergamum / oc til Thyatiras / oc til Sardis / oc til Philadelphiam / oc til Laodiceam.

12. Vnd ich wandt mich vmb / zu sehen nach der Stimme / die mit mir redet. Vnd als ich mich wandt / sahe ich sieben gülden Leuchter.

Oc ieg vende mig om / at see effter rosten / som talede met mig. Oc som ieg vende mig / saa ieg siu gyldene Liusestager.

13. Vnnd mitten vnter den sieben Leuchtern einen / der war eines Menschen Sohn gleich / der war angethan mit einem Kittel / vnnd begürtet vmb die Brust mit einem güldenen Gürtel.

Oc midt iblant de siu Liusestager en / som vaar lige som it Menniskis Søn / hand vaarført i it klædebon / oc giordet om Brystene met it gyldene Belte.

14. Sein Haupt aber vnd sein Haar war weiß / wie weisse Wolle / als der Schnee. Vnnd seine Augen wie ein Fewerflamme.

Men hans Hoffuit oc hans Haar vaar huid / som huid Uld / lige som Sne. Oc hans Øyen som en gloende lue.

15. Vnd seine Füsse gleich wie Messing / das im Ofen glüet. Vnd seine Stim̄ wie groß Wasser rauschen.

Oc hans Føder lige som Messing / der glöis i Ojnen. Oc hans Röst lige som meger Vand bruser.

16. Vnd hatte sieben Sterne in seiner rechten Hand. Vnnd auß seinem Munde gieng ein scharff zweyschneidig Schwerdt / vnnd sein Angesichte leuchtet wie die helle Sonne.

Oc hand haffde siu Stierner i sin høyre haand. Oc der gick it skarpt tueægget Suerd aff hans Mund oc hans Ansict skinde som den klare Soel.

Kapitola I.

11. Rka: (Jat gsem Alpha y Omega / Prwnij / y poslednij.) Což widijss / napiss na Knihách / a possli sedmi Cyrkwjm kteréž gsau w Azij / Effezu / Smirně / Pergamu / Tyatyře / Sardyc / Filadelphie / a Laodycij.

Mowiąc Jam iest Alphá y Omegá / pierwszy y ostátni / á co widzisz nápisz w księgi / y poszli siedmi kośćiołom ktore są w Aziey / w Efezie / y w Smirnie / y w Pergámie / y w Tyátyryey / y w Sárdziech / y w Filádelfiey / y w Láodycei.

12. Y obrátil gsem se / abych vzřel hlas kterýž mluwil semnau. A obrátiw se / vzřel gsem sedm Swijcnůw zlatých:

Obróciłem sie tedy ábym obaczył glos ktory był mowił semną / á obróciwszy sie / vyzrzałem siedm lichtarzow złotych.

13. A v prostřed sedmi Swijcnůw zlatých podobného Synu Cžlowěka / a oblečeného w dlauhé raucho / a přepásaného na prsech zlatým pasem:

A w pośrzodku siedmi lichtarzow złotych niektorego podobnego synowi człowieczemu / obleczonego w długą száte / y opasanego áż pod pierśi pásem złotym.

14. Hláwa pak geho a wlasowé byli bijlij / yako bijlá wlna / a yako Snijh: a oči geho yako plamen ohně:

A głowá iego y włosy były białe iáko wełná biała / iáko śnieg / á oczy iego iáko płomień ognia.

15 A nohy geho podobné Mosazu / yako w wýhni rozpálené: a hlas geho yako hlas wod mnohých:

Nogi też iego podobne Mosiadzowi / iákoby w piecu gorające / á głos iego iáko głos wiela wod.

16. A měl w Ruce swé prawé sedm Hwězd / a z vst geho wychazel Meč s obau stran ostrý: a twář geho swijtij yako Slunce w mocy swé.

Y miał ná práwicy swey siedm gwiazd / á z vst iego miecz z obu stron ostry wychodził / y oblicze iego było ná kształt słońcá / gdy w swoiey mocy świeći.

א

17 וכד חזיתה הוית לה נפלת קדם רגלוהי איך מיתא וסם אידה ימינה עלי ואמר לי לא תדחל אנא אנא קדמיא ואחריא :

E come io l'hebbi veduto caddi a i piedi suoi come morto: & egli pose sopra me la sua man destra, dicendomi. Non temere, io sono il primo e l'ultimo.

18 דחי אנא והוית מיתא והא חי אני לעלם עלמין אמין ואית לי קלידא דשיול ודמותא :

E son quel che vivo: io sono stato ancor morto, & ecco che son vivo ne i secoli de secoli. Amen. Et ho le chiaui de l'inferno e de la morte.

19 כתב מדם דחזית ודאיתיהון ודעתידין דהוון בתר הלין :

Scriui le cose che hai vedute quelle che sono, e quelle che hanno ad esser doppo queste.

20 ארזא דשבעא כוכבא דחזית על אידי ימיני ולשבע מנרתא דדהבא שבעא כוכבא מלאכא דשבע עדתא הנין ושבע מנרתא דחזית שבע עדתא הנין :

Il segreto de le sette stelle che tu hai vedute ne la mia destra, e i sette candelieri d'oro, è questo. Le sette stelle, sono gli Angeli de le sette Chiese: e i sette candelieri, che tu hai veduti son le sette Chiese.

א

17 וכי ראיתיו נפלתי אל רגליו כמת וישם את ידו ימינו עלי לאמר אלי אל תירא אני ראשון ואני אחרון הוא :

Y quando yo vue visto, cay como muerto à sus pies: Y el puso su diestra sobre mi, diziendome: No temas, yo soy el primero y el postrero.

18 והחי והייתי מת והנה חי אני לעולמי עולמים אמן ויש לי מפתחי שאול ומות :

Y el que biuo, y he sido muerto, y heaqui biuo por siglos de siglos. Amen. Y tengo las llaues del infierno, y de la muerte.

19 כתב אשר ראית ואשר הוים ואשר עתידים להיות אחרי כן :

Escriue las cosas, que has visto, y las que son y las que han de ser despues destas.

20 סוד שבעת הכוכבים אשר ראית על ימיני ושבע מנורות זהב שבעת כוכבים שבעת מלאכי הקהלות המה ושבע מנורות אשר ראית שבע קהלות הנה :

El secreto de las siete estrellas que has visto en mi diestra, y los siete candeleros de oro. Las siete estrellas, son los Angeles de las siete Iglesias, y los siete candeleros que has visto, son las siete Iglesias.

α'

17. Καὶ ὅτε εἶδον αὐτὸν, ἔπεσα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρός· καὶ ἐπέθηκε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐπ' ἐμὲ, λέγων μοι, μὴ φοβοῦ. ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος.

Et quand ie l'eu veu, ie tombai à ses pieds comme mort, & il mit sa main droite sur moi, me disant: Ne crain point, ie suis le premier & le dernier.

18. Καὶ ὁ ζῶν· καὶ ἐγενόμην νεκρὸς, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν· καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ ᾅδου καὶ τοῦ θανάτου.

Et qui vi, mais i'ai esté mort, & voici ie suis viuant aux siecles des siecles, Amen: & tien les clefs d'enfer & de la mort.

19. Γράψον οὖν ἃ εἶδες, καὶ ἅ εἰσι, καὶ ἃ μέλλει γενέσθαι μετὰ ταῦτα.

Escri les choses que tu as veuës, celles qui sont, & celles qui doiuent estre faites ci apres.

20. Τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων ὧν εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυσᾶς· οἱ ἑπτὰ ἀστέρες, ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσι· καὶ αἱ ἑπτὰ λυχνίαι ἃς εἶδες, ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσί.

Le secret des sept estoiles que tu as veuës en ma main droite, & les sept chādeliers d'or. Les sept estoiles sont les Anges des sept Eglises: & les sept chandeliers que tu as veus, sont les sept Eglises.

ב

1 למלאכא דבעדתא דאפסיא כתב לה הדא דין אמר הו דאחיד לשבעא כוכבא באידה ימינה דמהלך בינ׳ שבע מנרתא דדהבא :

Scriui à l'Angelo de la Chiesa d'Efeso. Queste cose dice colui che tiene le sette stelle ne la sua destra, ilqual camina nel mezo de sette candelieri d'oro.

ב

1 אל מלאך קהלת אפסוס כתב כה אמר המחזיק את שבעה כוכבים בימינו המתהלך בתוך שבע מנורות זהב :

Escriue àl Angel de la Iglesia de Epheso: El que tiene las siete estrellas en su diestra, el qual anda en medio de los siete candeleros de oro, dize estas cosas.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐφεσίνης ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν.

Escri à l'Ange de l'Eglise d'Ephese, Celui qui tient les sept estoiles en sa main droite, lequel chemine au milieu des sept chandeliers d'or, dit ces choses.

CAP. I.

17. Et cùm vidiſſem eum, cècidi ad pedes eius tãquam mortuus. Et poſuit dexteram ſuam ſuper me, dicens, Noli timere: ego ſum primus & noviſſimus.

17. And when I ſawe him / I fell at his feete as dead/then he layed his right hand vpon me/ ſaying vnto me / Feare not: I am the firſt and the laſt.

18. Et vivus,& fui mortuus, & ecce ſum vivens in ſecula ſeculorum, (*Amen.*) Et habeo claves mortis & inferni.

And am aliue/but I was dead: & beheld/ I am aliue for euermore/Amẽ: & I haue the keyes of hell and of death.

19. Scribe ergo quæ vidiſti, & quæ ſunt,& quæ oportet fieri poſt hæc.

Write the thinges which thou haſt ſeene/and the things which are/ and the thinges which ſhall come here after.

20. Sacramentum ſeptem ſtellarum quas vidiſti in dextera mea, & ſeptem candelabra aurea: ſeptem ſtellæ, angeli ſunt ſeptem eccleſiarum: & candelabra ſeptem, ſeptem eccleſiæ ſunt.

The myſterie of the ſeuen ſtarres which thou ſaweſt in my right hand/ and the ſeuen golden candleſtickes / is this / The ſeuen ſtarres are the Angels of the ſeuen Churches: & the ſeuen candleſtickes which thou ſaweſt/are the ſeuen Churches.

CAP. II.

ET angelo Epheſi eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit qui tenet ſeptẽ ſtellas in dextera ſua,qui ambulat in medio ſeptem candelabrorum aureorum.

Vnto the Angel of the Church of Epheſus write / These thinges ſayth hee that holdeth the ſeuẽ ſtarres in his right hand / and walketh in the middes of the ſeuen golden candleſtickes.

Das I. Capitel.

17. Vnd alß ich jn ſahe/fiel ich zu ſeinen Füſſen/ als ein todter. Vnd er leget ſeine rechte Hand auff mich / vnnd ſprach zu mir: Förchte dich nicht / Ich bin der Erſt vnd der Letzt.

Oc der ieg ſaa hannem/falt ieg ned faar hans Föder ſom en Død. Oc hand lagde ſin høyre haand paa mig/ oc ſagde til mig/ Frycte dig icke/ Jeg er den Förſte oc den Siſte.

18. Vnd der Lebendige/ ich war tod/ vnnd ſihe/ ich bin lebendig von ewigkeit zu ewigkeit/ (Amen.) Vnd habe die Schlüſſel der Helle vnd deß Tods.

Oc den Leffuende/ Jeg vaar død / oc ſee / Jeg er leffuende fra euighed til euighed (Amen) Oc ieg haffuer Helffuedis oc Dødens Nøgle.

19. Schreib / was du geſehen haſt/ vnd was da iſt/ vnd was geſchehen ſol darnach.

Scriff det ſom du haffuer ſeet / oc det ſom er/ oc huad ſom ſke ſkal her effter.

20. Das geheimniß der ſieben Sternen/ die du geſehen haſt inn meiner rechten hand/ vnnd die ſieben gülden Leuchter. Die ſieben Sterne/ ſind Engel der ſieben Gemeinen/ vnd die ſieben Leuchter/ die du geſehen haſt/ ſind ſieben Gemeine.

De ſiu Stierners Hemmelighed / ſom du haffuer ſeet i min høyre Haand / oc de ſiu gyldene Liuſeſtager. De ſiu Stierner / ere de ſiu Meghedens Engle oc de ſiu Liuſeſtager/ ſom du haffuer ſeet / er ſiu Menigheder.

Das I I. Capitel.

Vnd dem Engel der Gemeine zu Epheſo ſchreibe : Das ſaget/ der da helt die ſieben Sterne in ſeiner rechten / der da wandelt mitten vnter den ſieben güldenen Leuchtern.

OC ſcriff til Menighedens Engel i Epheſo. Dette ſiger den / ſom holder de ſiu Stierner i ſin høyre haand/den ſom vandrer mit iblant de ſiu gyldene Liuſeſtager.

Kapitola I.

17. A když gſem geo vzřel/ padl gſem k nohám geho yako mrtwý. Y položil ruku ſwau prawau na mne/ řka: Neboy ſe/ yáť gſem Prwnij y Poſledni:

A gdym go vyzrzał/ vpadłem v nog iego iákoby vmárły/ tedy włożył práwicę ſwą ná mię/ mowiac mi: Nieboy ſie/ Jam ieſt pierwßy y oſtátni.

18. A žiwý/ gešto gſem byl mrtwý/ a hle žiw gſem na wěky wěkůw/ (Amen) a mám klijče Smrti y Pekla.

Y ktory żywe chociam był vmárł/ á oto żywe ná wieki wiekow Amen/ Y mam klucze piekła y śmierci.

19. Protož napiš ty wěcy kteréž gſy widěl/a kteréž ſe děgij/ y kteréž ſe magij dijti potom.

Napiß ty rzeczy ktoreś widział/ y ktore ſą/ y ktore ná potym być máią.

20. Tagemſtwij ſedmi hwězd kteréž gſy widěl w Prawicy mé/ a ſedmi zlatých Swijcnuow / geſt toto : Sedm Hwězd/ geſt ſedm Angeluow ſedmi Cyrkwij: ſedm Swijcnuow/ geſt těch ſedm Cyrkwij.

Táiemnicę ſiedmi gwiazd ktores widział ná práwicy moiey y ſiedmi lichtarzow złotych. Siedm gwiazd/ ſą Aniołowie ſiedmi Kościołow/ A ſiedm lichtarzow ktores widział/ ſą ſiedm Kościołow.

Kapitola II.

K Angelu Effezſké Cyrkwe piš: Totoť prawij ten/ kterýž drží Sedm Hwězd w Prawicy ſwé/ kterýž chodij v proſtřed ſedmi Swijcnuow zlatých.

NApiß Aniołowi Kościołá/ Efeſkiego: Ty rzeczy mowi ten ktory trzyma ſiedm gwiazd w práwicy ſwey / y chodzy miedzy ſiedmią lichtarzow złotych.

ב

2 יָדַע אֶנָא גֵיר עֲבָדַיךְ
עַמְלָךְ וַלְאוּתָךְ וְסַיבַּרְנוּתָךְ
וְדַלָא מֶשְׁכַּח אַנְתְּ
לְמֶשְׁקָלוּ בִּישָׁא וְנַסִּירת
לְהוֹן דְּסָבְרִין בְּנַפְשְׁהוֹן ד
דַּשְׁלִיחֵא אֶנּוּן וְלָא אִיתַיְהוֹן
וְאַשְׁכַּחְתְּ אֶנּוּן דַּגָּלֵא׃

Io sò l'opere tue, e la tua fatica, e la tua patientia, e che tu non puoi sofferire i maluagij, & hai prouati quelli che si dicono essere Apostoli, e non sono: e cosi gli hai trouati bugiardi.

3 וַשְׁקַלְתְּ וַהֲוָת לָךְ ס
סַיבַּרְנוּתָא וּמֶטוּל שְׁמִי
עֲמַלְתְּ וְלָא תְּאמַן לָךְ׃

Et hai sofferto, & hai patientia, e ti sei affaticato per il Nome mio, e non ti sei stancato.

4 אֶלָּא אִית לִי מֶלְּתָא
עֲלָיךְ מֶטוּל דַּשְׁבַקְתְּ חוּבָּא
קַדְמָיָא׃

Ma io ho questo contra di te, che tu hai lasciata la tua prima charità.

5 עְהַד הָין מֶן אַיְמְכָא
מֶפַּל נְפַלְתְּ תּוּב וַעֲבֵד ל
לַעֲבָדֵא קַדְמָיֵא וְאֶן לָא
אָתֵא לָךְ עֲגַל וְאַשְׁגַּשׁ וַאֲנִיד
לִמְנָרְתָךְ מֶן אַתְרָהּ אֶן
לָא תְּתוּב׃

Ricordati dunque donde tu sei caduto, e pentiti, e fa le prime opere: e se nò, io verrò ben tosto à te, e rimouerò il tuo candeliere del luogo suo, se tu non ti rauuedi

6 אֶלָּא הָדָא אִית לָךְ
דְּסָנֵא אַנְתְּ לַעֲבָדֵא
דְּנִיקוּלָאֵא דְּאָף אֶנָא
סָנֵא לְהוֹן׃

Ma tu hai questo, che hai in odio i fatti de Nicolaiti, iquali ho in odio anch'io.

7 מַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא
דְּנִשְׁמַע נִשְׁמַע מָנָא אָמְרָא
רוּחָא לְעִדָּתָא לְמַן גֵּיר
דְּזָכֵא אֶתֵּל לֵהּ לְמֵאכַל
מֶן־קַיְסָא דְּחַיֵּא דְּאִיתַיְהי
מֶצְעַת פַּרְדַּיסָא דַּאלָהָא׃

Chi ha orecchia, oda quello che lo Spirito dice a le Chiese, A chi vincerà, darò mangiar de l'arboro de la vita, ilquale è nel mezo del paradiso di Dio.

8 וַלְמַלְאַכָא בְּעִדְתָּא
דְּסְמִירְנָא כְּתַב לֵהּ הָדָא הָין
אָמַר הוּ דְּקַדְמָיָא וְאַחְרָיָא
דַּהֲוָא מִיתָא וַחְיָא׃

Escriui à l'Angelo de la Chiesa di quei di Smirna, Queste cose dice il primo e l'vltimo, ilqual fu morto, & è ritornato in vita.

ב

2 יָדַעְתִּי אֶת־מַעֲשֶׂיךָ וְאֶת־
יְגִיעֲךָ וְאֶת־תּוֹחַלְתֶּךָ וְכִי־לֹא תוּכַל
לִסְבּוֹל אֶת־הָרָעִים וְנִסִּיתָ אוֹתָם
אֲשֶׁר אוֹמְרִים עַל־נַפְשָׁם כִּי־
שְׁלִיחִים הֵמָּה וְאֵינָם הוֹוִים
וּמְצָאתָם כּוֹזְבִים׃

Yo se tus obras, y tu trabajo y paciencia, y que tu no puedes sufrir los malos, y has prouado à los que se dizen ser Apostoles, y no lo son, y los has hallado mentirosos.

3 וְסָבַלְתָּ וְנִדְמֵיתָ וּבַעֲבוּר שְׁמִי
יָגַעְתָּ וְלֹא עָיֵפְתָּ׃

Y has sufrido, y suffres, y has trabajado por mi Nombre, y no has desfallecido.

4 כִּי־אִם יֶשׁ־לִי דָּבָר עָלֶיךָ
כִּי־עָזַבְתָּ אֶת־אַהֲבָתְךָ הָרִאשׁוֹנָה׃

Pero tengo algo contra ti, porque has dexado tu primera charidad.

5 לָכֵן זְכֹר מֵאַיִן נָפַלְתָּ וְשׁוּבָה
מֵרָעָתֶךָ וַעֲשֵׂה אֶת־מַעֲשִׂים
הָרִאשׁוֹנִים וְאִם לֹא אָבוֹא מְהֵרָה
אָנִיעַ אֶת־מְנוֹרָתְךָ מִמְּקוֹמָהּ אִם
לֹא תָשׁוּב מֵרָעָתֶךָ׃

Por loqual ten memoria de donde has caydo, y arrepientete, y haz las primeras obras: si no vendre presto à ti, y quitaré tu candelero de su lugar, sino te enmendare,.

6 כִּי־אִם זֹאת יֶשׁ־לְךָ לְטוֹבָה
כִּי־שׂוֹנֵא אַתָּה אֶת־מַעֲשֵׂי־
הַנִּיקוֹלָאִים אֲשֶׁר גַּם שְׂנֵאתִים׃

Mas tienes esto que aborreces los hechos de los Nicolaytas, los quales yo tambien aborezco.

7 לַאֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ אָזְנַיִם יִשְׁמַע
מַה תֹּאמַר הָרוּחַ לַקְּהִלּוֹת לַמְנַצֵּחַ
אֶתֵּן לוֹ לֶאֱכֹל מֵעֵץ־הַחַיִּים
שֶׁהוּא בְּתוֹךְ גַּן אֱלֹהִים׃

El que tiene oreja, oyga loque el espiritu dize à las Iglesias: Al que venciere, daré à comer del arbol de la vida, el qual esta en medio del Parayso de Dios.

8 וְאֶל־מַלְאַךְ קְהִלַּת שְׁמִרְנָה
כְּתוֹב כֹּה אָמַר הָרִאשׁוֹן וְהָאַחֲרוֹן
אֲשֶׁר הָיָה מֵת וְחָי׃

Y escriue àl Angel de la Iglesia de Smyrna: El primero y postrero que fué muerto, y biue, dize estas cosas.

β.

2. Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον σου καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κακούς, καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς εἶναι ἀποστόλους, καὶ οὐκ εἰσί· καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς.

Ie cognoi tes œuures, & ton trauail, & ta patience, & que tu ne peux porter les mauuais, & as esprouué ceux qui se disent estre apostres, & ne le sont point: & les as trouués menteurs.

3. Καὶ ἐβάστασας, καὶ ὑπομονὴν ἔχεις, καὶ διὰ τὸ ὄνομά μου, κεκοπίακας, καὶ οὐ κέκμηκας.

Et as enduré, & as eu patience, & as trauaillé pour mon, Nom, & ne t'es point lassé.

4. Ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας.

Mais i'ai quelque chose contre toi, c'est que tu as delaissé la premiere charité.

5. Μνημόνευε οὖν πόθεν ἐκπέπτωκας, καὶ μετανόησον, καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχύ, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς.

Parquoi aye souuenance dont tu es decheu, & te repen, & fai les premieres œuures, autrement ie viendrai à toi biē tost, & osterai ton chādelier de son lieu, si tu ne te repens.

6. Ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν Νικολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ.

Mais tu as ceci, que tu hais les actes des Nicolaites, lesques ie hai moi aussi.

7. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου τοῦ θεοῦ μου.

Qui a oreille, oye ce que dit l'Esprit aux Eglises. A celui qui vaincra ie lui donnerai à manger de l'arbre de vie, lequel est au milieu du paradis de Dieu.

8. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας Σμυρναίων γράψον· τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρός, καὶ ἔζησεν.

Escri aussi à l'Ange de l'Eglise de ceux de Smyrne, Le premier & le dernier, qui a esté mort, & est retourné en vie, dit ces choses.

8. Scio

CAP. II.

2. Scio opera tua & laborem, & patientiam tuam, & quia non potes sustinere malos, & tentasti eos qui se dicunt Apostolos esse, & non sunt, & invenisti eos mendaces.

I know thy workes/ and thy labour/ and thy patience/ and howe thou canst not forbeare them which are euill/ and hast examined them which say they are Apostles/ and are not/ and hast found them liers.

3. Et patientiam habes, & sustinuisti propter nomen meum, & non defecisti.

And thou hast suffered/ and hast patience/ and for my Names sake hast laboured/ and hast not fainted.

4. Sed habeo adversum te pauca, quòd charitatem tuam primam reliquisti.

Neuerthelesse/ I haue some what against thee/ because thou hast left thy first loue.

5. Memor esto itaque unde excideris: & age pœnitentiam, & prima opera fac, sin autem: venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.

Remember therefore from whence thou art fallen/ and repent/ & to the first works: or els I will come against the shortly/ and will remoue thy candlesticke out of his place/ except thou amend.

6. Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.

But this thou hast/ that thou hatest the workes of the Nicolaitans/ which I also hate.

7. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis, Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in Paradiso Dei mei.

Let him that hath an eare/ heare/ what the Spirit sayeth vnto the Churches/ To him that ouercommeth/ will I giue to eate of the tree of life/ which is in the middes of the Paradise of God.

8. Et angelo Smyrnæ ecclesiæ scribæ, Hæc dicit primus & novissimus, qui fuit mortuus, & vivit.

And vnto the Angell of the Church of the Smyrnians write/ These things saith he that is first/ and last/ which was dead/ & is aliue.

Das II. Kapitel.

2. Ich weiß deine werck vnnd deine arbeit vnnd deine gedult/ vnd daß du die bösen nicht tragen kanst/ vnd hast versucht die/ so da sagen/ sie seyn Apostel/ vnd sinds nicht/ vnd hast sie lügner erfunden/ vnd vertregest.

Jeg veed dine gerninger/ oc din arbeyde oc din taalmodighed/ oc at du kant icke lide de Onde/ oc du forsøgte dem/ som sige/ at de ere Apostler/ oc ere dog icke/ oc du haffuer befundet dem/ at vere Løgnere/ oc du fordrager.

3. Vnd hast gedult/ vnd vmb meines Namens willen arbeitest du/ vnd bist nicht müde worden.

Oc hafft de taalmodighed/ oc du arbeyde for min Naffn skyld/ oc est icke bleffuen træt.

4. Aber ich habe wider dich/ das du die erste liebe verlessest.

Men jeg haffuer mod dig/ at du forlodst den første kærlighed.

5. Gedencke/ wo von du gefallen bist/ vnd thu busse/ vnd thu die ersten werck. Wo aber nicht/ werde ich dir kommen balde/ vnd deinen Leuchter wegstossen von seiner stett/ wo du nicht busse thust.

Betenck/ huor fra du est falden/ oc gør Penitenze/ oc gør de første gerninger. Gør du det icke/ da vil jeg komme snarlige til dig/ oc bortstøde din Liusestage aff sin sted/ der som du icke gør Penitenze.

6. Aber das hastu/ daß du die werck der Nicolaiten hassest/ welche ich auch hasse.

Men det haffuer du/ at du hader de Nicolaiters gerninger/ huilcke jeg oc hader.

7. Wer ohren hat der höre/ was der Geist der Gemeinen saget. Wer überwindet/ dem wil ich zu essen geben von dem holtz deß Lebens/ das im Paradiß Gottes ist.

Huo som haffuer Øren/ hand høre/ huad Aanden siger til Menigheden. Huo som offueruinder/ den vil jeg giffue at æde aff Liffsens træ/ som er i Guds Paradis.

8. Vnd dem Engel der Gemeine zu Smyrnen schreibe: Das saget der Erste vnd der Letzte/ der tod war/ vnd ist lebendig worden.

Oc scriff til Menighedens Engel i Smyrnen/ Dette siger den Første oc den Siste/ som vaar død/ oc er bleffuen leffuende.

Kapitola II.

2. Známk skutky twé prácy/ y trpěliwost twu/ a že nemuožeš trpěti zlých/ a zkusyl gsy těch kteřijž prawij žeby byli Apostolé/ a negsau/ a shledal gsy ge že gsau Lháři:

Wiem spráwi thwoie/ y praca/ y cierpliwość twoie/ á iż nie możesz znośić złych/ y doświádczyłeś tych ktorzy sie mienia być Apostoły á nie sa/ y nalazłeś ie kłamcámi.

3. A máš trpěliwost a trpěl gsy pro gméno mé/ a nehynul gsy.

Y byłeś vćiśnion/ y ćierpisz: Y prácowałeś dla imienia mego/ á nie vstałeś.

4. Ale mámk proti tobě malo/ že gsy Lásku twau prwnij opustil.

Ale mam nieco przećiwko thobie/ żeś miłość twoie pierwsza opuśćił.

5. Protož pamatug odkud gsy wypadl/ a čiň pokánij/ a dělay prwnij skutky: Pakliž toho nebude/ přijdu k tobě rychle/ a pohnu swijcnem twým s mijsta geho/ lečbys činiti pokánij.

Aták pámiętay skądeś wypadł/ y pokutuy/ a pierwsze vczynki dziáłay/ á gdźieby ináczey/ przyde przećiwko tobie rychło á ruszę lichtarz twoy z mieyscá ie°/ iesliżbyś sie nie vpámietał.

6. Ale toto dobré máš/ že w nenáwisti máš skutky Mikulášowské Roty/ kteréžto y já w nenáwisti mám.

Ale iednák to masz/ iż nienawidźisz vczynkow Nykołáitow ktorych y ia nienawidze.

7. Kdo má vssy k slyssenij/ slyš coť prawij Duch Cyrkwijm. Tomu kdož přemuož/ dám gijsti z dřewa žiwota/ kteréž gest w Rági Boha mého.

Kthory ma vcho/ niech słucha co Duch mowi kośćiołom: Temu ktoryby zwyćiężył/ dam ieść z drzewá żywotá ktore iest w pośrzodku sadu Bożego.

8. A Angelu Smirnenské Cyrkwe piš: Toto prawij Prwnij a Posledníj/ kterýž byl vmřel a žiw gest.

A Aniołowi Kośćiołá Smirneńskiego napisz: Ty rzeczy mowi pierwszy y ostátni/ ktory był vmárły y żywie.

ב

9 ידע אנא גיר עבדיך ואולצנך ומסכנותך אף דאנת עתירא אנת וגודפא הנון דאמרין על נפשהון דיהודיא אנון ולא איתיהון אלא עדתא דסטנא:

Io ſo le tue opere, e la tribulatione, e la pouertà tua, (ma tu ſei ricco) e la baſtemmia di coloro che ſi dicono eſſer Giudei, e non ſono: ma ſon la ſinagoga di ſatana.

10 לא תדחל דעתיד דתחש הא עתיד הוה סטנא מנכון למרמיו בית אסירא דתתנסון ותהויא לכון אולצנא עסרא יומתא הוי מהימנא עד מא למותא ואתל לך כלילא דחיא:

Non temer nulla de le coſe che tu hai à patire. Ecco, il diauolo dee mettere alcuni di voi in prigione, à fine che voi ſiate prouati: & hauerete tribulatione di dieci giorni. Sij fedele inſin a la morte, & io ti darò la corona de la vita.

11 דאית לה אדנא נשמע מנא אמרא רוחא לעדתא מן דזכא לא נתעלב מן מותא אחרינא:

Chi ha orecchia, oda quello che lo Spirito dice a le Chieſe. Chi vincerà, non riceuerà nocumento alcuno da la ſeconda morte.

12 ולמלאכא בעדתא דפרגמון כתב הדא אמר הו דאית לה רומחא דתרין פומיה חריפא:

Scriui ancor à l' Angelo de la Chieſa che è in Pergamo, queſte coſe dice colui che ha il coltello tagliente da amendue i lati.

13 ידע אנא עבדיך ואיכא דעמר אנת איכא דכורסיה דסטנא ואחד אנת בשמי ולא כפרת בהימנותי אף לא ביומתא הנון דבהון אנתפס שהד הו לי מהימנא דאתקטל לותכון איכא דעמר סטנא:

Io ſo l'opere tue, e doue tu habiti, cioè doue è la ſedia di ſatana e tu tieni il mio nome, e non hai negata la mia fede, ancor ne giorni quando Antipa mio fedel teſtimonio fu occiſo appreſſo di voi la doue habita ſatana.

ב

9 ידעתי את מעשיך ואת מצוקותיך ואת מסכנותך (אך כי עשיר אתה) ואת גדופת האומרים כי יהודים המה ואינם כי אם עדת השטן:

Yo ſe tus obras, y tu tribulacion, y tu pobreza, (pero tu eres rico) y la blaſphemia de los que ſe dizen ſer Iudios, y no lo ſon: ſi no Synoga de Satanas.

10 אל תירא מאלה אשר תענה בם כי הנה עתיד השטן להשליך מכם אנשים במטרה אשר תנסו ותהי לכם צרה עשרת ימים היה נאמן עד מותה ואתן לך את עטרת החיים:

No tengas ningun temor de las coſas que has de padecer: He aqui, el diablo ha de embiar algunos de voſotros à la carçel paraque ſeays prouados y tendreys tribulacion de diez dias. Sé fiel haſta la muerte, y yo te daré la corona de la vida

11 לאשר יש לו אזנים ישמע מה תדבר הרוח לקהלות המנצח לא יענש ממות האחרון:

El que tiene oreja, oyga lo que el Eſpiritu dize à las Igleſias, El que venciere, no recibirà daño de la muerte ſegunda.

12 ולמלאך אשר בקהלת פרגמון כתב לו כה אמר לאשר יש לו חרב פיפיות חדה:

Y eſcriue àl angel de la Igleſia que eſta en Pergamo: El que tiene la eſpada de dos filos, dize eſtas coſas:

13 ידעתי את מעשיך ואיך שוכן באשר כסא השטן ומחזיק את בשמי ולא כחשת את אמונתי גם בימים אשר הרג אנתיפס עדי הנאמן עמכם אשר שם שוכן השטן:

Yo ſe tus obras y donde moras, donde eſtá la ſilla de ſatanas: y tienes mi Nombre, y no has negado mi fe, aun en los dias en que fue Antipas mi teſtigo fiel, el qual ha ſido muerto entre voſotros, donde ſatanas mora.

β.

9. Οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλῖψιν καὶ τὴν πτωχείαν, πλούσιος δὲ εἶ, καὶ τὴν βλασφημίαν τῶν λεγόντων ἰουδαίους εἶναι ἑαυτούς, καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ.

Ie cognoi tes œuures, & ta tribulation, & ta poureté, (mais tu es riche) & le blaſme contre toi de ceux qui ſe diſent eſtre Iuifs, & ne le ſont point, ains la ſynagogue de Satan.

10. Μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν· ἰδού, δὴ μέλλει βαλεῖν ἐξ ὑμῶν ὁ διάβολος εἰς φυλακήν, ἵνα πειρασθῆτε· καὶ ἕξετε θλῖψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς.

Ne crain rien des choſes que tu as à ſouffrir: voici, il aduiendra que le diable mettra quelques vns d'entre vous en priſon, à ce que vous ſoyez eſprouvés: & vous aurez tribulation de dix iours. ſois fidele iuſqu' à la mort, & ie te donnerai la couronne de vie.

11. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· ὁ νικῶν, οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου.

Qui a oreille, oye ce que l'Eſprit dit aux Egliſes. Celui qui vaincra, n'aura point de nuiſance par la mort ſeconde.

12. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν.

Eſcri auſſi à l'Ange de l'Egliſe qui eſt en Pergame, Celui qui a l'eſpee aigue à deux trenchans, dit ces choſes.

13. Οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ, καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστός, ὃς ἀπεκτάνθη παρ᾽ ὑμῖν, ὅπου κατοικεῖ ὁ σατανᾶς.

Ie cognoi tes œuures, & où tu habites, aſſauoir là où eſt le ſiege de Satan, & que tu retiens mon Nom, & n'as point renoncé ma foy: Meſmes lors qu'Antipas mon fidele, martyr a eſté occis entre vous, là où habite Satan.

CAP. II.

9. Scio tribulationem tuam & paupertatem tuam, sed dives es, & blasphemaris ab his qui se dicunt Iudæos esse, & non sunt, sed sunt synagoga satanæ.

I know thy workes and tribulation/ & povertie / but thou art rich / and I know the blasphemie of them/ which say they are Jewes/and are not/but are the Synagogue of Satan.

10. Nihil horum timeas quæ passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem ut tentemini, & habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem: & dabo tibi coronam vitæ.

Feare none of those thinges / which thou shalt suffer; beholde it shall come to passe/that the devill shal cast some of you into prison / that ye may be tried / and yee shall have tribulation ten dayes: be thou faithfull unto the death/and I will give thee the crowne of life.

11. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis, Qui vicerit, non lædetur à morte secunda.

Let him that hath an eare / heare what the Spirit saith to the Churches. Hee that overcommeth / shall not bee hurt of the second death.

12. Et angelo Pergami ecclesiæ scribe, Hæc dicit qui habet rhomphæam utrâque parte acutam.

And to the Angell of the Church which is at Pergamus write / This saith he which hath the sharpe sworde with two edges.

13. Scio ubi habitas, ubi sedes est satanæ, & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam. Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, ubi satanas habitat.

I knowe thy workes and where thou dwellest: even were Satans throne is/ & thou keepest my Name/ and hast not denied my faith / even in those dayes when Antipas my faithfull martyr was slaine among you / where Satan dwelleth.

Das II. Capitel.

9. Ich weiß deine Werck und deine Trübsal / unnd deine Armut / du bist aber Reich / und die lästerung von denen die da sagen: Sie sind Jüden/und sinds nicht/ sondern sind deß Sathanas Schule.

Jeg veed dine gerninger oc din drøffuelse/ oc din armod/ men du est rig/ oc den bespaattelse aff dem som sige/ At de ere Jøder/ oc ere dog icke/ Men de ere Satans Schole.

10. Förchte dich für der keinen/daß du leiden wirst. Sihe / der Teuffel wirdt etliche von euch ins Gefengniß werffen/ auff daß jr versucht werdet/ und werdet trübsal haben zehen tage. Sey getrew biß an den Todt/ so wil ich dir die Krone deß Lebens geben.

Frycte dig icke for noget aff det/ som du skalt lide. See/Dieffuelen skal kaste nogle i Fengsel aff eder/ paa det i skulle bliffue forsøgte/ oc i skulle haffue drøffuelse i thi dage. Ver tro indtil Døden/ da vil jeg giffue dig Liffsens Krune.

11. Wer Ohren hat der höre/ was der Geist der Gemeinen sagt. Wer überwindet/ dem soll kein leid geschehen von dem andern Tode.

Huo som haffuer Øren hand høre/ huad Aanden siger til Menigheden. Huo som offueruinder / hannem skal inted ont ske aff den anden Død.

12. Und dem Engel der Gemeine zu Pergamon schreibe: Das saget/der da hat das scharpffe zweyschneidige Schwerdt:

Oc scriff til Menighedens Engel/ i Pergamon/ dette siger den/som haffuer det skarpe tueæggede suerd.

13. Ich weiß was du thust / und wo du wohnest/ da deß Sathanas Stul ist/ unnd heltest an meinem Namen/ und hast meinen Glauben nicht verläugnet. Und in meinen tagen ist Antipas/mein trewer Zeuge/bey euch getödtet/ da der Sathan wohnet.

Jeg veed huad du gør oc huor du boer/ der som Satans stol er/ oc du holder ved mit Naffn oc nectede icke min Tro. Oc i mine dage er Antipas min tro Vidne ihielslagen hoss eder/ som Satan boer.

Kapitola II

9. Známť zámutek twůg a chudobu twau/ale bohatý gsy: a posmijwagijť se ti/ kteřijž prawj žeby byli Židé/a ne gsau/ ale gsau Zbor Diáblůw.

Znam spráwy twoie/ y ucisk/ y ubostwo / ácz iestes bogáty/ bluźnierstwo tych ktorzy sie powiedáia być Zydmi/ á nie sa/ ále sa bożnica szatáńska.

10. Nebogž se nicžehož toho / co máš trpěti. Hle máť Diábel některé z wás wsázeti do Žaláře/ abyste byli pokaušíni: a budete mijti zámutek za deset dnij. Budiž wěrný až do smrti/ a dám tobě Korunu žiwota.

Nie bój sie nic z tych rzeczy które masz cierpiec/ oto wrzuci dyabel niektóre z was do ciemnice/ ábyście byli doświádczeni/ á bedziecie mieć ucisk dźiesiaći dni: Badź wierny áż do śmierci/ á dam ći koronę żywota.

11. Kdo má uššy slyš/ co Duch prawij k Cýrkwijm/ Kdo přemůž ten nebude vražen od Smrti druhé.

Ktory ma ucho / niechay słucha co Duch mowi kośćiołom: Kto by zwyćiężył / nie będźie obrażon od wtorey śmierći.

12. Angelu pak Pergamské Cýrkwe piš: Tato prawij ten kterýž má meč s obau stranau ostrý.

Przytym nápisz Aniołowi kośćioła Pergámeńskiego: Ty rzeczy mowi ten ktory ma miecz oboiętny y ostry.

13. Wijm co ty činiš / a wijm kde bydlijš / že tu kde gest Stolice Ssatanássowa / a držijš se Gména mého / a nezapřel gsy wijry mé. A za dnuow těch Antypas Swědek můg wěrný / kterýž zabit gest v wás/kdežto Ssathanáš přebýwá

Wiem ućzynki twoie/ á gdźie mieszkasz/ to iest gdźie iest stolicá szatáńska/ á iż trzymasz imię moie/ y nie záprzałeś sie wiáry moiey/ á ni w oné dni w ktore Antypás świadek moy wierny zabit iest v was/ gdźie szátan mieszka.

ב

14 אלא איתלי עליך זעורא מטול דאית לך תמן דאחדין ביולפנא דבלעם דאליף לבלק למרמיו מכשולא קדם בני יסריל למאכל מן דבחא דפתכרא ולמזניו :

Ma io ho alcune poche cose contra te, cioè che tu hai costi di quelli che tengono la dottrina di Balaam, ilquale insegnaua Balac à mettere scandalo, dinanzi a i figliuoli d'Israel, che mangiassero de le cose sacrificate à gl'idoli, e fornicassero.

15 הכנא איתיהון לך דאחדין ליולפנא דניקולאא דסנא אנא להון :

Cosi ancor tu hai di quelli che tengono la dottrina de Nicolaiti, liche io ho in odio.

16 תוב ואן לא אתא אנא בעגל ואקרב עמהון בספסרא דפומי :

Pentiti, altrimenti io verrò ben presto à te, e combatterò contra essi col coltello de la mia bocca.

17 דאית לה אדנא ישמע מנא אמרא רוחא לעדתא מן דזכא אתל לה למאכל מן מננא דמטשיא ואתל לה חצבא חורתא ועל חצבא שם חדתא כתיב דלא ידע אנש אלא דמקבל לה :

Chi ha orecchia, oda quello che lo Spirito dice a le Chiese, A chi vincerà, darò mangiare de la manna occulta: e daroglì vn sasso bianco, e nel sasso vn nome nuouo scritto, ilqual niuno conosce, senon colui che lo riceue.

18 ולמלאכא דבעדתא דטואטירא כתב הלין אמר ברה דאלהא דהוין לה עיניהי איך נורא דיקדא ורגלוהי דמין לנחשא דחשבלא :

E scriui à l'Angelo de la Chiesa che è in Tiatira, Queste cose dice il Figliuolo di Dio, che ha i suoi occhi come fiamma di fuoco, e i suoi piedi simili à fino bronzo.

ב

14 כי אם יש לי עליך מעטים כי יש לך שם המחזיקים בלמוד בלעם אשר למד את בלק להשליך מכשול לפני בני ישראל לאכל מזבחי אלהים אחרים ולזנות :

Pero tengo vnas pocas contra ti: porque tu tienes ay los que tienen la doctrina de Balaam, elqual ensennaua à Balaac, à poner escandalo delante de los hijos de Israel, à comer de cosas sacrificadas à los idolos, y à cometer fornicacion.

15 ככה גם אתה יש לך אנשים המחזיקים בלמוד הניקולאים אשר שנאתים :

Ansi tambien tu tienes à los que tienen la doctrina de los Nicolaytas, loqual aborrezco.

16 שובה אלי ואם לא תשוב אבוא במהרה ונלחמתי אליהם בחרב פי :

Arrepientete, porque de otra manera vendré à ti presto, y pelearé contra ellos con la espada de mi boca.

17 לאשר יש לו אזנים ישמע מה האמר רוח לקהלות למנצח אתן לו לאכל ממן המסתר ואתן לו חצץ לבן ועל החצץ שם חדש נכתב ואיש לא יודע כי אם אשר יקחנו :

Elque tiene oreja, oyga loque el Espiritu dize à las Iglesias: Alque venciere, daré à comer del Manna escondido, y dare le vna pedrezica blanca y en la pedrezica vn Nombre nueuo escripto, elqual ninguno conoce, sino aquel que lo recibe.

18 ואל מלאך הקהלה אשר בטואתירא כתב כה אמר בן אלהים לאשר יש לו עינים כלהבת אש ורגליו כעין חשמל :

Y escriue àl Angel de la Iglesia que esta en Thyatira: El hijo de Dios que tiene sus ojos como llama de fuego, y sus pies semejantes àl laton finissimo, dize estas cosas.

β.

14. Ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδασκεν ἐν τῷ Βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι.

Mais i'ai quelque peu de choses contre toi: c'est que tu en as là qui retienent la doctrine de Balaam, qui enseignoit Balak à mettre scandale deuant les enfans d'Israel, afin qu'ils mangeassent des choses sacrifiees aux idoles, & qu'ils paillardassent.

15. Οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν τῶν Νικολαϊτῶν, ὃ μισῶ.

Pareillement tu en as toi aussi qui retienent la doctrine des Nicolaites: ce que ie hai.

16. Μετανόησον· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχύ, καὶ πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου.

Repen toi: autrement ie viendrai à toi bien tost, & batailleral contr'eux par l'espee de ma bouche.

17. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκήν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς ἔγνω, εἰ μὴ ὁ λαμβάνων.

Qui a oreille, oye ce que l'Esprit dit aux Eglises. A celui qui vaincra ie lui donnerai à manger de la Manne qui est cachee, & lui donnerai vn caillou blanc: au caillou, vn nouueau nom escrit, lequel nul ne cognoit sinon celui qui le reçoit.

18. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ.

Escri aussi à l'Ange de l'Eglise qui est en Thyatire, Le Fils de Dieu qui a ses yeux comme flamme de feu, & duquel les pieds sont semblables à airain tresluisant, dit ces choses.

CAP. II.

14. Sed habeo adversus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scãdalum coram filiis Israël, edere, & fornicari.

But I haue a fewe things against thee / because thou hast there them that maynetaine the doctrine of Balaam / which taught Balac to put a stumbling block before the children of Israel / that they should eate of thinges sacrificed vnto idoles / and commit fornication.

15. Ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.

Euen so hast thou them / that mainteine the doctrine of ÿ Nicolaitans / which thing I hate.

16. Similiter pœnitentiam age, si quo minùs: veniam tibi citò, & pugnabo cum illis in gladio oris mei.

Repent thy selfe / or els I will come vnto thee shortely / and will fight against them with the sworde of my mouth.

17. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis, Vincenti dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum: & in calculo, nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit.

Let him that hath an eare / heare what the Spirit sayth vnto the Churches. To him that ouercommeth / will I giue to eate of the Manna that is hid / and will giue him a white stone / and in the stone a new name written / which no man knoweth sauing he that receyueth it.

18. Et angelo Thyatiræ ecclesiæ scribe, Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tanquam flammam ignis, & pedes eius similes aurichalco.

And vnto the Angell of the Church which is at Thyatira write / These thinges sayth the sonne of God / which hath his eyes like vnto a flame of fire / and his feete like fine brasse.

Das II. Capitel.

14. Aber ich habe ein kleines wider dich / daß du daselbst hast / die an der lehre Balaam halten / welcher lehrete durch den Balac ein ergerniß auffrichten für den Kindern Israel / zu essen der Götzen Opffer / vnd Hurerey treiben.

Men ieg haffuer en liden ting mod dig / at du haffuer dem der / som holde ved Balaams Lærdom: huilcken der lærde formedelst Balac / oc oprette en Forargelse faar Israels Børn / at æde Affguders offer / oc bedriffue Horeri.

15. Also hast du auch / die an der lehre der Nicolaiten halten / das hasse ich.

Saa haffuer du oc dem / som holde ved de Nicolaiters lærdom / det hader ieg.

16. Thue busse / wo aber nicht / so werde ich dir balde kommen / vnd mit jhnen kriegen / durch das Schwerdt meines Mundes.

Gør Penitentze / skeer det icke / da vil ieg snarlige komme til dig / oc stride mod dem / met min Munds Suerd.

17. Wer Ohren hat / der höre / was der Geist den Gemeinen sagt. Wer überwindet / dem will ich zu essen geben von dem verborgen Manna / vnd vnd wil jm geben ein gut zeugniß / vnd mit dem Zeugniß einen newen Namen geschrieben / welchen niemand kennet / denn der jn empfähet.

Huo som haffuer Øren / hand høre / huad Aanden siger til Menigheden. Huo som offueruinder / hannem vil ieg giffue at æde aff det skiulte Manna / oc ieg vil giffue hannem it gaat Vidnisbyrd / oc it nyt Naffn bescreffuit met det vidnisbyrd / huilcket ingen kender vden den som anammer.

18. Vnd dem Engel der Gemeine zu Thyatira schreibe: Das saget der Sohn Gottes / der Augen hatt wie Fewerflammen / vnd seine Füsse gleich wie Messing.

Oc scriff til Menighedens Engel i Thyatira / Dette siger Guds Søn / som haffuer Øyen lige som gloende Lue / oc hans Føder lige som Messing.

Kapitola II.

14. Ale mám k proti tobě něco málo / že máš v sebe ty / kteřijž držij Včenij Balámowo: kterýž včil Baláka / aby pohorssenij položil před Syny Izrahelskými / aby gedli a smilnili:

Ale mam przećiwko tobie trochę / iż tam masz ty ktorzy dźierżą nauke Báláámowe / ktory vczył Báláká / áby wrzucił zgorszenie przed syny Izráelskie / żeby iedli z tych rzeczy ktore bywáia bałwánom ofiárowáne / y aby niecżystośći sie dopuśćili.

15. Tak y ty máš někteřé / kteřijž držij včenij Roty Mikulássowské.

Tákże też masz ty ktorzy trzymáia náukę Nykoláitow / co mam w nienawiśći.

16. Cžiniž také pokánij: pakli nebudeš / přigdu k tobě brzo / a budu bogowati s nimi Mečem vst mých.

Vpámiętay sie / bo gdźieby inácżey / przyidę ná cie rychło / y będę walczył z nimi mieczem vst moich.

17. Kdo má vssi slyšiž / co duch prawij Cýrkwijm: Tomu kterýž přemůž dám gijsti Mannu skrytau / a dám gemu Kamének bijlý / a na tom kaměnku gméno nowé napsané / kteréhož žádný nezná / krom ten / kdož ge přigijmá.

Ktory ma vcho / niech słucha tego co Duch mowi kośćiołom: Temu ktoryby zwyćiężił / dam ieść z oney skrytey manny / y dam mu kámyk biáły / y ná kamyku imię nowe nápisane / ktorego nikt nieznà / iedno ten ktory ie bierze.

18. A Angelu Thyatyrské Cýrkwe piš / Totoť prawij Syn Božij / kterýž má Oči yako plamen ohně / a nohy geho podobné gsau Mosazy:

Nápisz też Anjołowi kośćiołá Tyátyreyskiego: Ty rzeczy mówi Syn Boży / ktory ma oczy iáko płomień ogniowy / á ktorego nogi podobne są mosiądzowi.

ב

19 ידע אנא עבדיך וחובא ותשמשתא והימנותא וסיברנותא ועבדיך אחריא סגיאא מן־קדמיא:

Io so le tue opere e la charità, e l'amministratione, e la fede, e la patientia tua, e l'opere tue, e l'ultime son piu che le prime.

20 אלא אית לי עליך ועורין מטול דשבק אנת לאנתתא איזבל דאמרא על־נפשה דנביתא הי ולמלפו לעבדי למזניו ולמאכל דבחא דפתכרא:

Ma ho contra di te alcune poche cose, percioche tu permetti che la donna Iezabel laquale si dice profetessa insegni, & inganni miei serui, à fornicare, e mangiar de le cose offerte à gl'idoli.

21 ואנא יהבת לה זבנא דתתוב מן זניותה ולא תבת:

Alaquale io ho dato tempo accioch' ella si pentisse da la sua fornicatione, e non sen'è pentita.

22 הא אנא רמא לה בערסא והנון דגין עמה באולצנא רבא אן לא יתובון מן עבדיהון:

Ecco, io la metto in letto, e quelli che adulterano con lei, in gran tribulatione, se non si pentiranno de le loro opere.

23 ולבניה אקטל במותא וידעון כל עדתא דאנא אנא דמאש לבותא והו דידע מנא הי תרעיתא דרוחא ואתל לכון איך עבדיכון:

E farò morire i suoi figliuoli di morte, e tutte le Chiese sapranno ch'io son colui che esamino le reni e i cuori: e darò à ciascun di voi secondo l'opere sue.

24 לכון גיר אמר אנא דשרכא דבטואתירא אנון כל מן דלא אית להו יולפנא הדא וכל מן דלא ידעו לעומקא דסטנא איך דאמרין לא ארמא עליכון יוקרא אחרנא:

Ma io dico à voi & à gli altri che sono in Tiatira, Tutti quelli che non hanno questa dottrina, e che non hanno conosciute le profondità di satana (com'essi dicono) non metterò sopra voi altro peso.

ב

19 ידעתי את־מעשיך גם אהבה גם כהנה גם־אמונה את־דמיך וגם את־מעשיך האחרונים כי־רבים מראשונים המה:

Yo he conocido tus obras, y charidad y seruicio, y fe, y tu paciencia, y tus obras, y las postreras que son muchas mas que las primeras.

20 אבל יש־לי עליך מעטים כי־תניח את־אשה איזבל האומרה על־נפשה כי־נביאה היא ללמד ולהתעות את־עבדי לזנות ולאכל מזבחי אלהים אחרים:

Mas tengo vnas pocas cosas contra ti: que permites à Iezabel muger, que se dize prophetissa, ensennar, y engannar à mis sieruos, à fornicar, y à comer cosas offrecidas à los idolos.

21 ואתן לה עת לשוב מתזנותיה ולא שבה:

Y he le dado tiempo paraque se arrepienta de la fornicacion, y no se hà arrepentido.

22 הנה אני אשליכנה אל־המטה ואשר נאפו אתה אל־צרה גדולה אם לא ישובו ממעשיהם:

Heaqui yo la echo en la cama, y à os que adulteran con ella, en muy grande tribulacion, si no se arrepintieren de sus obras:

23 ואת־בניה אהרג במות וידעו כל־הקהלות כי־אני יהוה חקר לב ובחן כליות לתת לאיש כדרכיו:

Y mataré sus hijos con muerte, y todas las Iglesias sabrán, que yo soy el que escudrinno los rinnones y los coraçones: y daré à cada vno de vosotros segun sus obras.

24 ואליכם אמר אני ואל־האחרים אשר בטואתירא כמה לא לקחו את־התורה הזאת ואשר לא ידעו את־עמק השטן (כמו אומרים) לא אשליך עליכם על־אחר:

Pero yo digo à vosotros, y à los demas que estays en Thyatira: Qualesquiera que no tienen esta doctrina, y que no han conocido las profundidades de Satanas, como ellos dizen, yo no embiaré sobre vosotros otra carga.

Β.

19. Οἶδά σου τὰ ἔργα, καὶ τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν διακονίαν, καὶ τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου, καὶ τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων.

Ie cognoi tes œuures, & ta charité, & ton seruice, & ta foy, ta patience & tes œuures, & que tes dernieres œuures passent les premieres,

20. Ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἐᾷς τὴν γυναῖκά σου τὴν Ἰεζαβὴλ τὴν λέγουσαν ἑαυτὴν προφῆτιν, διδάσκειν καὶ πλανᾶσθαι ἐμοὺς δούλους, πορνεῦσαι καὶ εἰδωλόθυτα φαγεῖν.

Mais i'ai quelque peu de choses contre toi: c'est que tu souffres que la femme Iezabel, qui se dit estre prophetesse, enseigne, & seduise mes seruiteurs, pour les faire paillarder, & manger des choses sacrifiees aux idoles.

21. Καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετανοήσῃ ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς, καὶ οὐ μετενόησεν.

Et ie lui ai donné temps, afin qu'elle se repentist de sa paillardise: & elle ne s'est point repentie.

22. Ἰδοὺ ἐγὼ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς, εἰς θλίψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν.

Voici, ie la mets au lict, ceux qui commettent adultere auec elle en grãde tribulation, s'ils ne se repentent de leurs actes:

23. Καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ· καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας· δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν.

Et tuerai de mort ses enfans, & toutes les Eglises cognoistront que ie suis icelui qui sonde les reins & les cœurs: & rendrai à chacun de vous selon ses œuures.

24. Ὑμῖν δὲ λέγω, καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν Θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν διδαχὴν ταύτην, καὶ οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βάθη τοῦ σατανᾶ, ὡς λέγουσιν· οὐ βαλῶ ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος.

Mais ie vous di à vous, & aux autres qui sont en Thyatire, à tous ceux qui n'ont point ceste doctrine, & qui n'ont point cognu les profondeurs de Satan, come ils parlent ie ne mettrai point sur vous autre charge.

CAP. II.

19. Novi opera tua, & fidem, & charitatem tuam, & miniſterium, & patientiam tuam, & opera tua noviſſima plura prioribus.

I knowe thy workes and thy loue / and ſeruice / and faith / and thy patience / & thy workes / and that they are mo at the laſt then at the firſt.

20. Sed habeo adverſus te pauca: quia permittis mulierem Iezabel, quæ ſe dicit prophetin, docere & ſeducere ſervos meos, fornicari, & manducare de idolothytis

Notwithſtanding / I haue a few things agaynſt thee / that thou ſuffreſt the woman Iezabel / which calleth her ſelfe a Prophetiſſe / to teach and to deceyue my ſeruants to make them commit fornication / and to eate meates ſacrificed vnto idoles.

21. Et dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret: & non vult pœnitere à fornicatione ſua.

And I gaue her ſpace to repent of her fornication / and ſhe repented not.

22. Ecce mittam eam in lectum, & qui mœchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, niſi pœnitentiã ab operibus ſuis egerint.

Beholde / I will caſt her into a bed / and them that commit fornicatiõ with her / into great affliction / except they repent them of their workes.

23. Et filios eius interficiam in mortem, & ſcient omnes eccleſiæ quia ego ſum ſcrutans renes & corda; & dabo unicuique veſtrûm ſecundùm opera ſua.

And I will kill her children with death: and all the Churches ſhal knowe that I am hee which ſearche the reines and heartes: and I will giue vnto euery one of you according vnto your workes

24. Vobis autem dico, cæteris qui Thyatiræ eſtis, Quicunque non habent doctrinam hanc, qui non cognoverunt altitudinem ſatanæ, quemadmodum dicunt nõ mittam ſuper vos aliud pondus.

And vnto you I ſay / the reſt of them of Thyatira / as many as haue not this learning / neither haue knowen the deepeneſſe of Satan / as they ſpeake / I will put vpon you none burden.

Das II. Kapitel.

19. Ich weiß deine werck / vnd deine liebe / vnd deinen dienſt / vnd deinen glauben / vnd deine gedult / vnd daß du je länger je mehr thuſt.

Jeg veed dine gerninger / oc din kærlighed / oc din tienſte / oc din tro / oc din taalmodighed / oc at du gør io lenger io mere.

20. Aber ich habe ein kleines wider dich / daß du leſſeſt das Weib Jeſabel / die da ſpricht / ſie ſey ein Prophetin / lehren vnd verführen meine Knecht / Hurerey treiben / vnd Götzenopffer eſſen.

Men ieg haffuer en liden ting mod dig / at du lader den Quinde Jeſabel / ſom ſiger at hun er en Prophetinde / lære oc forføre mine Tienere / at bedriffue Horeri / oc æde Affguders offer.

21. Vnd ich hab jr zeit gegeben / daß ſie ſolt buſſe thun für jre Hurerey / vnd ſie thut nicht buſſe.

Oc ieg gaff hende tid / at hun ſkulde gøre Penitentze for ſit Horeri / oc hun gør icke Penitentze.

22. Sihe / ich werffe ſie in ein Bette / vnd die mit jhr die Ehe gebrochen haben / in groſſe trubſal / wo ſie nicht buſſe thun für jhre werck.

See / ieg kaſter hende i en Seng / oc dem ſom haffue bedreffuit Hoer met hende i ſtor bedrøffuelſe / der ſom de gøre icke penitentze for deris Gerninger.

23. Vnd jhre Kinder wil ich zu todt ſchlagen. Vnnd ſollen erkennen alle Gemeinen / daß ich bin der die Nieren vnd Hertzen erforſchet / vnd werde geben einem jeglichen vnter euch nach ewren Wercken.

Oc deris Børn vil ieg ihielſla. Oc alle Menigheder ſkulle kende / at ieg er den / ſom randſager Nyre oc Hierter / oc ieg ſkal giffue huer iblant eder effter eders gerninger.

24. Euch aber ſage ich / vnd den andern / die zu Thyatira ſind / die nicht haben ſolche lehre / vnd die nicht erkant haben die tieffe deß Sathans / als ſie ſagen / ich wil nicht auff euch werffen eine andere laſt.

Men ieg ſiger eder oc de andre / ſom ere i Thyatira / ſom icke haffue denne lærdom / oc de ſom icke kende Satans dybhed / ſom de ſige / ieg vil icke kaſte paa eder en anden byrde.

Kapitola II.

19. Znám tvé ſkutky / y Wijru / y Láſku / y ſlužbu / y trpěliwoſt twau / y ſkutky twé poſlednij / gichž geſt wijce než prwnijch.

Wiemći vczynki twoie / y miłość / y poſługowánie / y wiáre / y cierpliwość twoie / y ſpráwy twoie / y oſtátnie rzeczy więtſze niż pierwſſe.

20. Ale mámť proti tobě něco malo / že dopauſſtijš Ženě Gezábel / kteráž prawij žeby byla Prorokynij / aby včila a ſwodila ſlužebnijky mé / aby ſmilnili a gedli Modlám obětowané.

Ale mam troche przećiwko tobie / iż niewiáśćie / Jezabeli / ktora ſie mieni bydź Prorokinia / dopuſſczaſſ vczyć y zwodźić ſlugi moie / aby ſie nieczyſtości dopuſſczáli / y iedli z tych rzeczy ktore báłwánom bywáiá ofiárowáne.

21. A dal gſem gij čas aby pokánij činila / a nechce ſe káti ſmilſtwa ſwého.

Y dałem iey czás áby ſie vpámietálá od złości ſwoich / ále nie pokutowálá.

22. Hle yá položijm gi na Lože / a ti kteřijž ſmilnij s nij / budau w přewe likém zámutku / lečť pokánij činiti budau z ſkutkůw ſwých.

Oto ia porzucę ią ná łoże / y ty ktorzy z nia cudzołoſtwa ſie dopuſcili w vćiſk wielki / ieſliby ſie nie vpámiętali vczynkow ſwoich.

23. A Syny gegij zmordugi ſmrtij / a zwědijť wſſecky Cýrkwe žeť yá zpytugi Ledwij y Srdcý a zaplatijm gednomu každému z wás / wedlé ſkutkuow geho.

A ſyny iey potrácę śmierćia / y poznáia wſſytki kośćioły iżem ia ieſt then ktory bádam ſie nerek y ſerc / y dam káżdemu z was wedle vczynkow iego.

24. Wám pak prawijm / y ginym kteřij gſte w Tyatyře / Kteřijžkoli nemagij včenij tohoto / a kteřij gſau nepoznali wyſokoſti Sſathanáſſowy / yakož prawij / newložijmť na wás giného břemene;

A wam mowię drugim Tyátyreńczykom / ktorzykolwiek nie máia they náuky / áni poznali głębokośći ſzatáńſkich / iáko powiedáia / nie włożęć na was inego brzemieniá.

ב

25 ברם מא דאית לכון אוחדוהי עד מא דאתא:

Ma tenete quello che voi hauete infin à tanto ch'io venghi.

25 לכן אשר יש־לכם החזיקוהו עד־כי אבוא:

Empero laque teneys, tenelda hasta que yo venga.

25. Πλὴν ὃ ἔχετε, κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν ἥξω.

Mais retenez ce que vous auez, iusqu'à ce que ie viene.

26 מנו דזכא לה ונטר עד מא לחרתא לעבדי אתל לה שולטנא על־עממא:

Imperoche colui che vincerà, & osseruarà l'opere mie infin al fine, io gli darò potestà sopra le genti.

26 והמנצח ומחזיק עד סוף את־מעשי אתן לו שלטון הגוים:

Y àlque vuiere vencido, y vuiere guardado mis obras hasta la fin, yo le dare potestad sobre las Gentes:

26. Καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν.

Car à celui qui aura vaincu & aura gardé mes œuures iusqu'à la fin, ie lui donnerai puissance sur les nations:

27 ירעא להון בשבטא דפרזלא איך דמאנא דחצבא נתתברון איך מדם דקבלת מן אבי:

Et reggeralle con verga di ferro, e spezzarannosi come i vasi di terra. Si come ancor io ho riceuuto da mio Padre.

27 וירעם בשבט ברזל ככלי יוצר ינפצם כמוני גם לקחתי מאבי:

Y las regirá con vara de hierro, y seran quebrantadas como vaso de ollero, como tambien yo la he recebido de mi padre.

27. Καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντριβήσεται, ὡς κἀγὼ εἴληφα παρὰ τοῦ πατρός μου.

Et il les gouuernera auec vne verge de fer, & elles seront brisees comme les vaisseaux d'vn potier: comme i'ai receu moi aussi de mon Pere.

28 ואתל לה כוכבא דצפרא:

E darogli la stella mattutina.

28 ואתן לו את־כוכב הילל בן־שחר:

Y darlehé la estrella de la mannana.

28. Καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν.

Et lui donnerai l'estoile du matin.

29 מן דאית לה אדנא נשמע מנא דאמרא רוחא לעדתא:

Chi ha orechia, oda quello che lo Spirito dice à le Chiese.

29 לאשר יש־לו אזנים ישמע מה־מדברת הרוח לקהלות:

El que tiene oreja, oyga lo que el Espiritu dize à las Iglesias.

29. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Qui a oreille, oye ce que l'Esprit dit aux Eglises.

ג

ΚΕΦΑΛ. γ'.

1 ולמלאכא דעדתא בסרדס כתב הלין אמר הו דאית לה רוחא דאלהא ושבעא כוכבא ידע אנא עבדיך מטול דאית לך שם דחיא אנת ומיתא אנת:

Escriui à l'Angelo de la Chiesa che è in Sardi, Queste cose dice colui che ha i sette spiriti di Dio, e le sette stelle, Io so l'opere tue: perche tu has nome di viuere, e sei morto.

1 ולמלאך הקהלה אשר בסרדס כתב כה אמר אשר לו שבע רוחות אלהים ושבעה כוכבים ידעתי את מעשיך כי־יש־לך שם כי־חי את ומת אתה:

Y escriue àl Angel de la Iglesia que està en Sardo: El que tiene los siete Espiritus de Dios, y las siete estrellas, dize estas cosas: Yo conozco tus obras: que tienes nombre que biues, y estas muerto.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας· οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι τὸ ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ.

Escri aussi à l'Ange de l'Eglise qui est en Sarde, Celui qui a les Esprits de Dieu, & les sept estoiles, dit ces choses, Ie cognoi tes œuures: c'est que tu as le bruit de viure, & tu es mort.

2 הוי עיר ושרר לשרכא דעתידין למבת מטול דלא אשכחת לעבדיך משמליא קדם אלהא:

Sij vigilante, e conferma l'altre cose, che doueuano morire: perche io non ho trouato le tue operé compiute dinanzi à Dio.

2 היה שקד וסעד את־האחרים העתידים למות כי־לא מצאתי מעשיך כי־שלמים לפני אלהים:

Se vigilante, y confirma las otras cosas que estauan para morir: porque no hé hallado tus obras perfectas delante de Dios.

2. Γίνου γρηγορῶν, καὶ στήριξον τὰ λοιπὰ ἃ μέλλει (ἀποθανεῖν)· οὐ γὰρ εὕρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Sois veillant, & conferme le reste qui s'en va mourir: car ie n'ai point trouué tes œuures parfaites deuant Dieu.

CAP. II.

Das II. Capitel.

Kapitola II.

25. Tamen id quod habetis, tenete donec veniam.

But that which yee haue alreadie/ holde fast till I come.

25. Doch was jr habt/ das haltet/ biß daß ich komme.

Dog huad som i haffue/ det holder indtil at ieg kommer.

25. A wſſak to což máte/držte/ dokawadž nepřigdu.

A wſſákże tego ſię dżierżcie co macie/ áż przyde.

26. Et qui vicerit & custodierit usque in finem opera mea: dabo illi potestatem super Gentes.

For he that ouercommeth and keepeth my workes vnto the ende/ to him will I giue power ouer nations.

26. Vnd wer da überwindet/ vnd helt meine werck/ biß ans ende/ dem wil ich macht geben über die Heiden.

Oc huo som offueruinder/ oc holder mine gerninger/ intil enden/ hannem vil ieg giffue mact offuer Hedningene.

26. A kdož přemůže/ a bude ostřjhati až do konce skutkuow mých: dám gemu moc nad pohany.

Abowiem kiedyby kto zwyćiężył/ y záchował áż do końcá vczynki moie/ dam mu zwierzchność nád pogány.

27. Et reget eas in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringentur. Sicut & ego accepi à patre meo.

And he shall rule them with a rodde of yron: and as the vessels of a potter/ shall they be broken. Euen as I receyued of my Father.

27. Vnd er soll sie weiden mit einer eisern Ruten/ vnd wie eines Töpffers gefeß sol er sie zuschmeissen/ Wie ich von meinem Vater empfangen habe.

Oc hand skal føde dem met iern Riiß/ oc hand skal sønderknuse dem/ lige som en Paattemageris kar/ Lige som ieg anammede aff min Fader.

27. A bude ge zprawowati Prutem železným/ a yako Nádoba Hrnčiřowa ztlučeni budau. Yakž y yá gſem wzal od Otce mého:

Rhedzie ie rządźił laſką żeláżną/ y iáko naczynia gliniane będą skruſzone. Jákom ia też wźiął od Oycá mego.

28. Et dabo illi stellam matutinam.

So will I giue him the morning starre.

28. Vnd wil jm geben den Morgenstern.

Oc ieg vil giffue hannem Morgenstiernen.

28. A dám gemu Hwězdu gitrnij.

Y dam mu gwiazdę záránną.

29. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

Let him that hath an eare/ heare what the Spirit sayth to the Churches.

29. Wer Ohren hat/ der höre/ was der Geist den Gemeinen saget.

Huo som haffuer øern hand høre/ huad Aanden siger til Menigheden.

29. Kdo má vſſy ſlyš/ co Duch prawij Cýrkwijm.

Rthory ma vcho/ niechay słyſzy co Duch mowi kośćiołom.

CAP. III.

Das III. Capitel.

Kapitola. III

ET angelo ecclesiæ Sardis, scribe, Hæc dicit qui habet septem Spiritus Dei,& septem stellas, Scio opera tua, quia nomen habes quòd vivas, & mortuus es.

And write vnto the Angell of ÿ Church which is at Sardi/ These thinges sayth he that hath the seuen spirits of God/ and the seuen starres/ I knowe thy works: for thou haſt a name that thou liueſt/ but thou art dead.

Vnd dem Engel der Gemeine zu Sarden schreibe: Das saget der die (sieben) Geister Gottes hat/ vnd die sieben Sterne. Ich weiß deine werck/ denn du haſt den Namen/ daß du lebeſt/ vnd biſt todt.

DE ſcriff til Menighedens Engel i Sarden/ Dette siger den/ ſom haffuer (de ſiu) Guds Aander/ oc de ſiu Stierner. Jeg veed dine gerninger/ Thi du haffuer det naffn/ at du leffuer/ oc du eſt død.

KAngelu Cýrkwe Sardynſké/ napiš: Toto prawj ten kterýž má ſedm Duchuow Božjch/ a Sedm Hwězd/ Znám ſkutky twé/ že máš gméno yakoby žiw byl/ a vmrtel gſy:

NApiſz Anjołowi kośćiołá ktory ieſt w Sárdzech: To mowi ten ktory ma śiedm duchow Bożych/ y śiedm gwiazd: Wiem vczynki twoie/ iż ieſt ſławá że żywieſz/ á ieś vmárł.

2. Esto vigilans, & confirma cætera quæ moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.

Bee awake and ſtrenghten the thinges which remaine/ that are ready to die: for I haue not founde thy workes perfite before God.

2. Sey wacker/ vnd ſtercke das andere/ das ſterben wil/ deñ ich hab deine werck nicht völlig erfunden für Gott.

Ver vaagen/ oc ſtyrcke det andet/ ſom vil dø/ Thi eg fant icke dine gerninger fuldkomne faar Gud.

2. Buďiž bedliwý a potwrdiž toho co geſtě mělo vmřjti. Nebo gſem nenalezl ſkutkůw twých plných před Bohem mým.

Badź czujny/ á vtwierdź drugie rzeczy ktore pomrzeć máią/ abowiemem nie nálazł vczynkow twoich zupełnych przed Bogiem.

ג

ג

γ'.

3 אתדכר דין איך מדם דקבלת ושמעת וטר ותוב אן גיר לא תהוא עיר אתא עליך איך גנבא ולא תדע באידא משעתא אתא עליך׃

3 לכן זכר איככה לקחת ושמעת ושמור ושובה ואם לא תשקד אבוא אליך כגנב ולא תדע במה־שעה אבוא אליך׃

3. Μνημόνευε οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει, καὶ μετανόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ἐπί σε ὡς κλέπτης, καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπί σε.

Ricordati dunque in che modo tu hai riceuuto, & hai vdito, e cosi osserua, e rauuediti. Che se tu non starai vigilante, io verrò à te come il Ladro, e non saprai à che hora io verrò à te.

Acuerdade pues de loque has recebido, y has oydo: y guardalo, y arrepientete. Y si no velares, vendre ò ti como ladron, y no sabrás à que hora vendre à ti.

Aye donc souuenance quelles choses tu as receuës, & ouïes, & les garde, & te repen. Que si tu ne veilles, ie viendrai contre toi comme le larron, & ne sauras à quelle heure ie viendrai contre toi.

4 הוו לך גיר שמהא זעורא בסרדס דלא טשטשו נחתיהון ויהלכון עמי בחורא מטול דשוין אנון׃

4 יש־לך שמות מעטים בסרדיס אשר לא טמאו את בגדיהם ויתהלכו אתי מלבשים בוץ כי־שוים המה׃

4. Ἀλλ' ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα ἐν Σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσι μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν.

Tu hai alcune poche persone ancor in Sardi, che non hanno imbrattati i lor vestiments: e caminaranno con essome in veste bianche, percioche ne son degni.

Mas tienes vnas pocas personas tambien en Sardo, que no han ensuziado sus vestiduras, y andaran conmigo en vestiduras blancas porque son dignos.

Toutesfois tu as quelque peu de personnes aussi en Sarde, qui n'ont point souillé leurs vestemens, & qui chemineront auec moi en vestemens blancs: car ils en sont dignes.

5 מנו גיר דזכא לה יתכסא בנחתא חורא ולא אעטא שמה בכתבא דחיא ואודא לשמה קדם אבי וקדם מלאכוהי׃

5 המנצח ילבש בבוץ ולא אמחה את־שמו מספר החיים ואודה שמו לפני אבי ולפני מלאכיו׃

5. Ὁ νικῶν, οὗτος περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐξομολογήσομαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρός μου, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ.

Chi vincerà, sarà cosi vestito di vestimenti bianchi: e non cancellarò il suo nome del libro de la vita: e confessarò il suo nome dinanzi à mio Padre, e dinanzi a i suoi Angels.

El que venciere, será ansi vestido de vestiduras blancas: y no borraré su nombre del libro de la vida, y confessaré su nombre delante de mi padre, y delante de sus Angeles.

Qui vainera, icelui sera vestu de vestemens blancs, & n'effacerai point son nom du liure de vie, ains ie confesserai son nom deuant mon Pere, & deuant ses Anges.

6 דאית לה אדנא נשמע מנא דאמרא רוחא לעדתא׃

6 לאשר יש־לו אזנים ישמע מה־תאמר הרוח לקהלות׃

6. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Chi ha orrecchie, oda quello che lo Spirito dice a le Chiese.

El que tiene oreja, oyga loque el Espiritu dize à las Iglesias.

Qui a oreille, oye ce que l'Esprit dit aux Eglises.

7 ולמלאכא דבעדתא דפילדלפיא כתב הלין אמר דקדיש ושריר הו מן דאית לה קלידא דדויד דפתח ואנש לא אחיד ואחיד ואנש לא פתח׃

7 ולמלאך הקהלה אשר היא בפילדלפיא כתב כה אמר הקדוש הנאמן לאשר יש־לו מפתח בית דוד על־שכמו ופתח ואין סוגר וסגר ואין פותח׃

7. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφείᾳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα τοῦ Δαβίδ, ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς κλείει αὐτήν, καὶ κλείει καὶ οὐδεὶς ἀνοίγει.

Scriui ancora à l'Angelo che è in Filadelfia. Queste cose dice il Santo e il Verace, colui che ha la chiaue di Dauid, il quale apre, e niuno chiude: e chiude, e niuno apre.

Y escriue ál Angel de la Iglesia que está en Philadelphia: El Sancto y Verdadero, que tiene la llaue de Dauid: que abre, y ninguno cierra: que cierra, y ninguno abre, dize estas cosas.

Escri aussi a l'Ange de l'Eglise qui est en Philadelphie Le Saint & le veritable qui a la clef de Dauid: qui ouure, & nul ne ferme: qui ferme, & nul n'ouure: dit ces choses.

CAP. III.

3. In mente ergo habe qualiter acceperis & audieris: & serva, & pœnitentiam age. Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, & nescies qua hora veniam ad te.

Remember therefore / howe thou hast receyued and heard/ and hold fast/ and repent. If therefore thou wilt not watch/ I will come on thee as a thiefe/ and thou shalt not knowe what houre I will come vpon thee.

4. Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua: & ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt.

Notwithstanding thou hast a few names yet in Sardi: which haue not defiled their garments: and they shall walke with me in white: for they are worthie.

5. Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis,& non delebo nomen eius de libro vitæ, & confitebor nomen eius coram patre meo,& coram angelis eius.

He that ouercommeth / shall bee clothed in white aray / and I will not put out his name out of the Booke of life/but I will confesse his Name before my Father/and before his Angels.

6. Qui habet aurem audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

Let him that hath an eare/ heare/ what the Spirit sayth vnto the Churches.

7. Et angelo Philadelphiæ ecclesiæ scribe, Hæc dicit Sanctus & Verus, qui habet clavem David; qui aperit,& nemo claudit;claudit,& nemo aperit.

And write vnto ỷ Angel of the church which is of Philadelphia / These thinges sayth he that is Holy and True/ which hath the keye of Dauid/ which openeth and no man shutteth/ and shutteth and no man openeth.

Das III. Capitel.

3. So gedencke nun/ wie du empfangen vnd gehöret hast/ vnd halts/ vnd thu busse. So du nicht wirst wachen/ werde ich über dich kommen/ wie ein Dieb/ vnd wirst nicht wissen/ welche Stunde ich überdich kommen werde.

Saa betenck nu/huorledis du haffuer anammet oc hørt/ oc holt det/ oc gør penitentze. Der som du icke vaager/ da skal ieg komme offuer dig/ lige som en Tyff/ oc du skalt icke vide/ paa huilcken stund ieg skal komme offuer dig.

4. Du hast auch wenig Namen zu Sarden/ die nicht jre Kleider besudelt haben/ vnd sie werden mit mir wandeln in weissen kleidern/ denn sie sinds werth.

Du haffuer oc faa naffn i Sarden / som icke besmittede deris Klæder / oc de skulle vandre met mig i huide Klæder/ thi de ere verdige der til.

5. Wer überwindet/ der sol mit weissen Kleidern angelegt werden/ vnd ich werde seinen Namen nicht außtilgen/ auß dem buch deß Lebens/ vnd ich wil seinen Namen bekennen/ für meinem Vater/ vnd für seinen Engeln.

Huo som offueruinder/ hand skal klædis met huide Klæder/ oc ieg vil icke vdslette hans naffn aff Liffsens Bog/ oc ieg vil bekende hans Naffn faar min Fader/ oc faar hans Engle.

6. Wer Ohren hat der höre/ was der Geist den Gemeinen saget.

Huo som haffuer Oren hand høre/ huad Aanden siger til Menigheden.

7. Vnd dem Engel der Gemeine zu Philadelphia schreibe: Das saget der Heilige/ der Warhafftige/ der da hat den schlüssel Davids/ der aufthut/ vnnd niemandt zuschleusset / der zuschleusset/ vnd niemand aufthut:

Oc scriff til Menighedens Engel i Philadelphia/ Dette siger den Hellige/ den Sande/ den som haffuer Dauids negel / som lader op / oc ingen lycker til / som lycker til oc ingen lader op.

Kapitola. III.

3. Protož měg na paměti kterak gsy přigijmal a slyšchal: a zachowawawey y čiň pokánij. Neb nebudešli bdijti / přijgdu k tobě yako Zloděg/ a nezwijss w kterau hodinu k tobě přigdu.

Pámietay tedy coś wźiał y słyszał/ a ták záchowywáy y pokutuy. A jeśli czuć nie bedźiesz / przyydę do ćiebie iáko złodźiey/ á nie zrozumiesz ktorey godźiny przyydę do ćiebie.

4. Ale máss něco málo gmén w Sardys/ kteřijž ne posskwrnili Raucha swého/ a choditi budau semnau w bijlém rausse/ nebť gsau toho hodni.

Jednák masz kilká imion też w Sárdźiech/ ktore nie pokaláły szat swoich/ przeto będą zemną chodźić w białych száthach/ ábowiem godni ſą.

5. Kdož swijtězý/ takť bude oblečen w Raucho bijlé/ a newymažyť gména geho z Kněh žiwota/ a wyznám gméno geho před Otcem mým/ y před Angely geho.

Ktoby zwyćiężył/ then będźie obleczon w száty białe/ á nie wymáżę imienia iego z ksiąg żywota/ ále będę wyznawał imię iego przed Oycem moim/ y przed Anioły iego.

6. Kdo má vssy slyss/ co prawij Duch Cyrkwijm.

Kto ma ucho/ niech słyszy co Duch mowi kośćiołom.

7. A Angelu Filadelffitské Cýrkwe napiss: Totoť prawij Swatý á prawý/ kterýž má Klijč Dawidůw: kterýž otwijrá a žádný nezawijrá: Zawijrá/ a žádný neotwijrá.

A pisz Aniołowi kośćioła Filádelphieńskiego: To mowi święty y prawdźiwy on ktory ma klucz Dawidow/ ktory otwiera á żaden nie zamyka/ zámyka á żaden nie otwiera.

ג

8 ידע אנא לעבדיך הא יהבת קדמך תרעא פתיחא ואנש לא נאחודיה מטול דחילא זעורא אית לך ונטרת למלתי ולא כפרת שמי :

Io so l'opere tue. Ecco io ho dato dinanzi à te la porta aperta, e niuno la può chiudere: percioche tu hai vn poco di forza, & hai osseruata la mia parola, e non hai negato il mio Nome.

9 הא יהב אנא מן עדתא דסטנא דאמרין על נפשהון דיהודיא אנון ולא איתיהון אלא מדגלין הא אעבד להון דיאתון ויסגדון קדם רגליך וידעון דאנא אחבתך :

Ecco, io darò quelli de la congregatione di Satana, che si dicono esser Giudei, e non sono, ma mentono: ecco, io gli costringerò che vengano, e adorino dauanti a i tuoi piedi, e sappiano che io t'ho amato.

10 מטול דנטרת מלתא דסיברנותי ואנא אטרך מן נסיונא דעתיד למאתא על כלה עלמא למנסיו לכל בני נשא דעמרין על ארעא :

Percioche tu hai osseruata la parola de la mia pattientia: & io conseruarò te da l'hora de la tentatione, laqual dee venire ne l'vniuerso mondo, per prouare gli habitatori de la terra.

11 הא אתא אנא בעגל אחד מא דאית לך דלא יסב אנש לכלילך :

Ecco, io vengo presto: tieni quel che tu hai, accioche niuno pigli la tua corona.

12 מנו זיר דזכא לה אעבדיה לעמודא בעמא דאלהי ותוב לא יפק לה לבר ואכתב עליהי שמה דאלהי ושמי חדתא :

Chi vincerà, io lo farò colonna nel tempio del mio Dio, e non vscirà piu fuore: e scriuerò sopra esso il nome del mio Dio, e il nome de la Città del mio Dio, cioè de la nuoua Ierusalem, la quale è scesa di cielo dal mio Dio, e il mio nome nuouo.

ג

8 ידעתי את־מעשיך הנה נתתי לפניך שער פתוח ואיש לא יוכל לסגר אותו כי־יש־לך כח קטון ושמרת את־דברי ולא כחשת את־שמי :

Yo conozco tus obras: heaqui te he dado la puerta abierta delante de ti, y ninguno la puede cerrar: porque tu tienes vna poquita de potencia y has guardado mi palabra, y no has negado mi Nombre.

9 הנה נותן אני מעדת השטן האומרים על־נפשותם כי־יהודים המה ולא הוים כי־אם כוזבים הנני ואעשה אותם אשר יבואו וישתחוו לפני רגליך וידעו כי־אני אהבתיך :

Heaqui, yo doy de la Synoga de Satanas, los que se dizen ser Iudios, y no lo son, mas mienten: heaqui, yo los constrenniré à que vengan, y adoren delante de tus pies, y sepan que yo te he amado.

10 כי־נצרת את־דבר תוחלתי ואני אשמרך מעת המסה אשר עתידה לבוא על־כל־התבל לנסותם אשר יושבים על־הארץ :

Porque has guardado la palabra de mi paciencia, y yo te guardaré de la hora de la tentacion, que hà de venir en todo el vniuerso mundo para prouar losque moran en la tierra.

11 הנה בא אנכי מהרה החזק מה יש־לך ואיש לא יקח את־עטרתך :

Cata, que yo vengo presto: ten lo que tienes paraque ninguno tome tu corona,

12 המנצח אעשנו לעמוד בעם אלהי וחוצה לא יצא עוד ואכתב עליו את־שם אלהי ושם עיר ירושלים הקדושה היורדת מעל־השמים מאלהי ואת־שמי הקדוש :

Alque venciere, yo lo haré coluna en el templo de mi Dios, y nunca mas saldrá fuera: y escreuiré sobre el el Nombre de mi Dios, y el Nõbre de la Ciudad de mi Dios, que es la nueua Hierusalem, laqual ha decendido del cielo de con mi Dios, y mi nombre nueuo.

γ'.

8. Οἶδά σου τὰ ἔργα. ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεῳγμένην, ἣν οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου.

Ie cognoi tes œuures: voici, ie t'ai donné l'huis ouuert deuant toi, & nul ne le peut fermer, pource que tu as vn peu de force, & si as gardé ma parole, & n'as point renoncé mon Nom.

9. Ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ, τῶν λεγόντων αὐτοὺς ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ ψεύδονται. ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς ἵνα ἥξωσι καὶ προσκυνήσωσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν ὅτι ἐγὼ ἠγάπησά σε.

Voici, ie mettrai ceux de l'assemblee de Satan, qui se disent estre Iuifs, & ne le sont point, mais mentent: voici ie les ferai venir & se prosterner deuant tes pieds, & cognoistre que ie t'aime.

10. Ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου· κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς.

Pource que tu as gardé la parole de ma patience, moi aussi te garderai de l'heure de la tentation qui doit venir au mõde vniuersel, pour esprouuer ceux qui habitent sur la terre.

11. Ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου.

Voici, ie vien bien tost: tien ferme ce que tu as, afin que nul ne prene ta couronne.

12. Ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι· καὶ γράψω ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου τῆς καινῆς ἱερουσαλὴμ ἡ καταβαίνουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν.

Qui vaincra, ie le ferai estre vne colomne au temple de mon Dieu, & il ne sortira plus dehors: & i'escrirai sur lui le nom de mon Dieu, & le nom de la cité de mon Dieu, qui est la nouuelle Ierusalem, laquelle descend du ciel de deuers mon Dieu, & mon nouueau nom.

CAP. III.

8. Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum quod nemo potest claudere: quia modicam habes virtutem, & servasti verbum meum, & non negasti nomen meum.

I knowe thy workes behold/ I haue set before thee an open doore/ and no man can shut it: for thou hast a litle strenght & hast kept my worde/and hast not denied my Name.

9. Ecce dabo de synagoga satanæ, qui dicunt se Iudæos esse, & non sunt, sed mentiuntur. Ecce faciam illos ut veniant, & adorent ante pedes tuos, & scient quia ego dilexi te.

Beholde/ I will make them of the Synagogue of satan/ which call themselues Iewes and are not/ but doe lie: beholde/ I sai/ I will make them/ that they shall come and worship before thy feete/ & shall know that I haue loued thee.

10. Quoniam seruasti verbum patientiæ meæ, & ego servabo te ab hora tentationis, quæ ventura est in orbem universum tentare habitantes in terra.

Because thou hast kept the word of my patience/ therefore I will deliuer thee from the houre of tentation/ which will come vpon all the worlde/ to trie them that dwell vpon the earth.

11. Ecce venio citò: tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.

Beholde/ I come shortely: holde that which thou hast/ that no man take thy crowne.

12. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei: & foràs non egredietur amplius: & scribam super eum nomen Dei mei nouæ Ierusalem, quæ descēdit de cœlo à Deo meo, & nomen meum novum.

Him that ouercommeth/ will I make a pillar in the Temple of my God/ and hee shall go no more out: & I will/ write vpon him the Name of my God/ and the Name of the citie of my God/ which is the newe Ierusalem/ which commeth downe out of heauen from my God/ and I will write vpon him my newe Name.

Das III. Kapitel.

8. Ich weiß deine werck. Sihe ich habe für dir gegeben eine offene Thür/ vnnd niemandt kan sie zuschliessen/ denn du hast eine kleine krafft/ vnnd hast mein wort behalten/ vnnd hast meinen Namen nicht verläugnet.

Jeg ved dine gerninger. See/ jeg gaff for dig en oben Dør/ oc ingen kand lycke hende til/ thi du haffuer en liden krafft/ oc du beholt mit ord/ oc du necrede icke mit Naffn.

9. Sihe/ ich werde geben auß Sathanas Schule/ die da sagen/ sie sind Jüden/ vnnd sinds nicht/ sondern liegen. Sihe/ ich wil sie machen/ daß sie kommen sollen/ vnd anbeten zu deinen füssen/ vnd erkennen/ daß ich dich geliebet habe.

See/ jeg vil giffue dem aff Satanas Schole/ som sige/ at de ere Jøder/ oc ere dog icke/ men de liuge. See jeg vil gøre dem/ at de skulle komme/ oc tilbede faar dine Fødder/ oc kende/ at jeg elskte dig.

10. Dieweil du hast behalten das wort meiner gedult/ wil ich auch dich behalten für der stunde der Versuchung/ die kom̃en wird über der gantzen Welt Kreiß/ zu versuchen/ die da wohnen auff Erden.

Efterdi du haffuer beholdet min taalmodigheds ord/ da vil jeg oc beuare dig i forfølgelsens stund/ som skal komme offuer gantske Jorderige/ at friste dem/ som bo paa Jorden.

11. Sihe/ ich komme bald/ halt was du hast/ daß niemand deine Krone neme.

See/ jeg kommer snarlige/ holt det du haffuer/ at ingen skal tage din Krune.

12. Wer überwindet/ den wil ich machen zum Pfeiler in dem Tempel meines Gottes/ vnd soll nicht mehr hinauß gehen. Vnd wil auff jn schreiben den Namen meines Gottes/ vnd den Namen deß neuen Jerusalem/ der Statt meines Gottes/ die vom himmel hernider kompt/ von meinem Gott/ vnd meinen Namen den neuen.

Huo som offueruinder/ den vil jeg gøre til en Pillere i min Guds Tempel/ oc hand skal icke mere gaa vd. Oc jeg vil scriffue min Guds Naffn paa hannem/ oc det ny Jerusalems Naffn/ min Guds Stadz/ som kommer ned aff Himmelen/ fra min Gud/ oc min ny Naffn.

Kapitola. III.

8. Znám ya skutky twé. Hle postawil gsem před tebau dwéře otewřené/ kterýchž žádný zawříjti nemůže/ proto/ že máss malau moc/ a zachowal gsy Slowo mé/ a nezapřel gsy Gména mého.

Wiem vczynki twoie: Otom postáwił przed tobą drzwi otworzone/ á żaden nie może ich zámknąć/ bo masz nieiáką moc/ y záchowałeś słowo moie/ ániś sie záprzał imienia moiego.

9. Ay dám tobě z zboru Satanássowa/ ty kteříjž prawijj žeby židé byli a negsau/ ale klamagj. Hle včinjm to/ že přigdau/ a budau se klaněti před nohama twýma: a zwědijť že gsem yá zamilowal tebe.

Oto podam ty ktorzy są bożnice Szátáńskiey/ tho iest/ ty ktorzy sie powiedáią być Zydmi/ á nie są/ ále kłámáią/ Oto przymuszę ie przyść/ y kłániáć sie przed nogámi twemi/ y wiedzieć iżem ćiebie vmiłował.

10. Protož že gsy zamilowal Slowo trpělliwosti mé/ y yá tebe zachowám od hodiny pokussenij/ kteráž má přigijti na wesskeren Swět/ aby pokussenij byli ti kteřijž přebýwagij na zemj.

Abowiemeś záchował słowo ćierpliwośći moiey/ ia theż ćiebie wybáwię z czásu pokusy co przyydzie ná wszytek świát/ ku doświádczeniu obywátelow ziemie.

11. Hle/ yá přigdu brzo drž co máss/ ať nižádný newezme Korunu twé.

Otho idę rychło trzymay co masz/ áby żaden nie wziął korony twoiey.

12. Kdo swijtězý včinijm gey slaupem w Chrámě Boha mého/ a nebudeť wijce wen wycházeti: napijssyť na něm Gméno Boha meho a Gméno Města Boha mého Geruzalema nowého/ kteréž sstupuge s Nebe od Boha mého/ y gméno mé nowé.

Jeśliby kto zwyćiężył vczynię to áby był słupem w kośćiele Bogá moiego/ áni z niego iuż wynidźie/ y napiszę ná nim imię Bogá mego/ y imię miástá Bogá mego/ to iest nowego Jeruzálem/ ktore zstąpiło z niebá od Bogá mego/ y imię moie nowe.

ג

13 מַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא נִשְׁמַע מָנָא דְּאָמְרָא רוּחָא לְעִדָּתָא׃

Chi ha orecchia, oda quello che lo Spirito dice a le Chiese.

ג

13 וַאֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ אָזְנַיִם יִשְׁמַע מָה תֹּאמַר רוּחַ לַקְּהִלּוֹת׃

El que tiene oreja, oyga lo que e Espiritu dize à las Iglesias.

γʹ.

13. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Qui a oreille, oye ce que l'Esprit dit aux Eglises.

14 וַלְמַלְאַכָא דְּבְעִדְתָּא דְּלָודִיקִיָא כְּתֻב הָלֵין אָמַר הוּ דְּאַמִּין וְסָהֲדָא מְהַימְנָא וְשָׁרִירָא רִישָׁא דְּכֻל דְּבְרָא לַאלָהָא׃

Escriui à l' Angelo de la Chiesa de Laodicesi, Queste cose dice Amen, il testimonio fedele e verace, il principio de la creatura di Dio.

14 וּלְמַלְאַךְ קְהִלַּת לָאוֹדִיקִיָא כְּתֹב כֹּה אָמַר הָאָמֵן הָעֵד נֶאֱמָן וֶאֱמֶת רֵאשִׁית בְּרִיאַת אֱלֹהִים׃

Y escriue àl Angel de lo Iglesia de los Laodicenses: He aqui, el que dize Amen. el testigo fiel y verdadero, el principio de la criatura de Dios.

14. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας Λαοδικέων γράψον· τάδε λέγει ὁ ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ.

Escri aussi a l'Ange de l'Eglise de ceux de Laodicee L'Amen, le tesmoin fidele & veritable, le commencement de la creature de Dieu, dit ces choses.

15 יָדַע אֲנָא לְעַבְדָיךְ דְּלָא קָרִירָא וְלָא רְתִיחַ אַנְתְּ אֶשְׁתּוּף הֲוֵין דְּתֶהְוֵא קָרִירָא או רְתִיחַ׃

Io conosco l'opere tue, che tu non sei ne freddo ne caldo: Volesso Iddio che tu fussi freddo o caldo.

15 יָדַעְתִּי אֶת־מַעֲשֶׂיךָ כִּי־לֹא קַר וְלֹא מְרֻתָּח אַתָּה מִי־יִתֵּן וּתְהִי־קַר אוֹ־מְרֻתָּח׃

Yo conozco tus obras que ni eres frio ni caliente. Oxala fuesses frio, ò hiruiente.

15. Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ, οὔτε ζεστός· ὄφελον ψυχρὸς εἴης, ἢ ζεστός.

Ie cognoi tes œuures, c'est que tu n'es ne froid, ne bouillant: à la miene volonté que tu fusses froid, ou bouillant:

16 מֶטוּל דְּמַכִּיכָא אַנְתְּ וְלָא קָרִירָא וְלָא רְתִיחַ עֲתִיד אֲנָא לְמֶפְלַט לָךְ מֶן פּוּמִי׃

Ma perche tu sei tiepido, e non sei ne freddo ne caldo, io ti vomitarò de la mia bocca.

16 לָכֵן כִּי־פוֹשֵׁר אַתָּה וְלֹא קַר וְלֹא מְרֻתָּח עָתִיד אֲנִי לְהָקִיאֲךָ מִפִּי׃

Mas porque eras tibio, y nò frio ni hiruiente, yo te vomitaré de mi boca.

16. Οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ, καὶ οὔτε ψυχρὸς, οὔτε ζεστὸς, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου.

Par ainsi d'autant que tu es tiede, & n'es froid, ne bouillant, ie te vomirai hors de ma bouche.

17 מֶטוּל דְּאָמַר אַנְתְּ דְּעַתִּירָא אֲנָא וְאֶתְעַתְּרֶת וְכֻל מֶדֶּם אֲנָא לָא סְנִיק אֲנָא וְלָא יָדַע אַנְתְּ דְּדָוְיָא אַנְתְּ וּמַכִּיכָא וּמֶסְכִּינָא וַעֲוִיר וַעְרַטְלָיָא׃

Imperoche tu dici, io son ricco, e sono arrichito e non ho bisogno di cosa alcuna: e non sai che tu sei misero e miserabile, e pouero, e ciece, e ignudo.

17 כִּי־אָמַרְתָּ אַךְ עָשַׁרְתִּי מָצָאתִי הוֹן וּמְאוּמָה לֹא חָסַרְתִּי וְלֹא יָדַעְתָּה כִּי־אֻמְלַל אֶבְיוֹן מִסְכֵּן עִוֵּר וְעָרוֹם אָתָּה׃

Porque tu dizes: Yo soy rico, y soy erriquecido, y no tengo necessidad de ninguna cosa: Y no conoces que tu eres cuytado y miserable, pobre y ciego, y desnudo.

17. Ὅτι λέγεις, ὅτι πλούσιός εἰμι, καὶ πεπλούτηκα, καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος, καὶ ὁ ἐλεεινὸς καὶ πτωχὸς, καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός.

Car tu dis, Ie suis riche, & suis enrichi, & n'ai faute de rien: & tu ne cognois point que tu es mal-heureux, & miserable, & poure, & aueugle, & nud.

18 וְאָמְלֵךְ לָךְ דְּתִזְבַּן מֶנִּי דַּהֲבָא בְּחִיר בְּנוּרָא דְּתֶעְתַּר וּנַחְתָּא חִוָּרָא דְּתֶתְכַּסֵּא וְלָא תֶתְגְּלֵא בַּהֲתְתָא דְּעַרְטֶלָיוּתָךְ וּבְקִילוֹרָא תֶּמְשַׁח לְעַיְנָיךְ מֶטוּל דְּתֶחְוֵא׃

Io ti consiglio à camprar da me de l'oro prouato dal fuoco, accioche tu diuenghi ricco: e de vestimenti bianchi, accioche tutti vesti, e non apparisca la vergogna de la tua nudità: & vngi i tuoi occhij con collirio, accioche tu veda.

18 אִיעָצְךָ לִשְׁבֹּר מִמֶּנִּי זָהָב נִבְחָר צָרוּף בָּאֵשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֵׁר וּבִגְדֵי־בוּץ אֲשֶׁר תִּלְבַּשׁ וְלֹא תִגָּלֶה בֹּשֶׁת עֶרְוָתֶךָ וּבְקִילוֹר תִּמְשַׁח אֶת־עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה׃

Yo te amonesto que de mi compres oro afinado en fuego, paraque seas hecho rico, y seas vestido de vestiduras blanças, paraque no se descubra la verguença de tu desnudez: Y vnge tus ojos con colyrio, paraque veas.

18. Συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς, ἵνα πλουτήσῃς· καὶ ἱμάτια λευκὰ, ἵνα περιβάλῃ, καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός σου· καὶ κολλούριον ἔγχρισον τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἵνα βλέπῃς.

Ie te conseille que tu achetes de moi de l'or esprouué par le feu, afin que tu deuienes riche: & des vestemens blancs, afin que tu en sois vestu, & que la vergongne de ta nudité n'apparoisse point: & que tu oignes tes yeux de collyre, afin que tu voyes.

13. Qui

CAP. III.

13. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

Let him that hath an eare / heare what the Spirit sayth unto the Churches.

14. Et angelo Laodiceæ ecclesiæ scribe, Hæc dicit, Amen, testis fidelis & verus, qui est principium creaturæ Dei.

And unto the Angell of the Church of the Laodiceans write/ These things sayeth / Amen / the faithfull and true witnesse/the beginning of the creatures of God.

15. Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus, utinam frigidus esses, aut calidus.

I knowe thy workes/ that thou art neyther colde nor hote: I would thou werest colde or hote.

16. Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo.

Therefore / because thou art luke warme / and neither colde nor hote / it will come to passe / that I shall spewe thee out of my mouth.

17. Quia dicis, Quòd dives sum, & locupletatus, & nullius egeo, & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.

For thou sayest / I am rich and increased with goods / and haue neede of nothing / and knowest not howe thou art wretched and miserable/and poore/ and blinde / and naked.

18. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, ut locuples fias; & vestimentis albis induaris, ut non appareat confusio nuditatis tuæ: & collyrio inunge oculos tuos ut videas.

I counsell thee to bie of mee golde tryed by the fire/that thou maist be made rich/& white raimēt/that thou maist be clothed/and that thy filthie nakednes doe not appeare: & anoint thine eyes with eye salue/that thou maiest see.

Das III. Capitel.

13. Wer ohren hat/ der höre/ was der Geist den Gemeinen sagt.

Huo som haffuer Oren/ hand hore / huad Aanden siger til Menigheden.

14. Und dem Engel der Gemeinen zu Laodicea schreibe: Das saget Amen/ der treue unnd waarhafftige Zeuge/ der anfang der Creatur Gottes.

Oc scriff til Menighedens Engel i Laodicea/ Dette siger/ Amen/ der trofaste oc sande Vidne/som er Guds Creaturis begyndelse.

15. Ich weiß deine Werck/ das du weder kalt noch warm bist/ Ach daß du kalt oder warm werest.

Jeg veed dine gerninger/at du est huercken kaald eller varm/ Ah at du vaare enten kaald eller varm.

16 Weil du aber law bist/ unnd weder kalt noch warm/ werde ich dich außspeien auß meinem munde.

Men efferdi du est luncken/oc huercken kaald eller varm/ da vil ieg udspy dig aff min mund.

17 Du sprichst/ ich bin reich/ unnd habe gar satt/ und darff nichts / unnd weissest nicht/ daß du bist elend unnd jämmerlich/ arm/ blind und bloß.

Du siger / ieg er rig / oc haffuer aldelis nock / oc behoffuer inted/ oc du vedst icke/ at du est elendig oc iammerlig/ fattig/ blind oc nøgen.

18. Ich rathe dir / daß du Gold von mir kauffest/daß mit Feuer durchläutert ist/ daß du reich werdest/ unnd weisse Kleider /daß du dich anthust/ unnd nicht offenbaret werde die schande deiner blösse / unnd salbe deine Augen mit augensalbe/daß du sehen mögest.

Jeg raader dig/ at du kober Guld aff mig/som er giort purt met Ilden / at du kant bliffue rig / oc huide Klæder / der du kant fore dig udi / at din nøgenheds skendzel skal icke obenbaris / oc salue dine Oyen met Oyen salue/at du kant see.

Kapitola III.

13. Kdo má vssy / slyss což Duch prawij Cyrckwijm.

Kto ma vcho/ niech slyszy co Duch mowi kościołom.

14. Angelu pak Cyrkwe Laodycenské napiss: Toto prawij / Amen swědek wěrný a prawý/ kterýž gest počátek Stwořenij Božijho.

A Anyołowi kościołá Láodyceńskiego napisz: To mowi Amen świádek on wierny y prawdziwy/ początek stworzenia Bożego.

15. Známť ya skutky twé/ že ani gsy studený / ani horký/ by aspoň chutně byl studený / anebo horký:

Znam spráwy twoie/ iżeś nie iest áni zimny áni gorący / Boże day ábyś był zimny / ábo gorący.

16. Ale že gsy wlažný / a negsy ani studený/ ani horký/ počnu tebe wymijtati z vst mých.

A ták ponieważeś letni/ á nie zimny / áni gorący wyrzucę cię z vst moich

17. Nebo prawijss / Bohatý gsem a mám wsseho dosti/ a w ničemž nemám nedostatku/ a newijss že gsy ty bijdný/ bijdě poddaný / chudý/ slepý / y nahý.

Abowiem powiedasz: Jestem bogáty/y zbogáciłem się/ á w żadney rzeczy niedostatku nie ćierpię/ á nie wiesz iżeś nędzny/ mizerny / y vbogi/ y slepy/ y nági.

18. Protož radijm tobě/ aby sobě kaupil v mne Zlata ohniwého a zkussencho / aby byl bohatý aby: a oblečen byl w Raucho bijlé / aby se neokazowala hanba na hoty twé/ a Mastij / genž Kollirium slowe / pomazug očij twých/ aby widěl.

Rádzęć ábyś kupił v mnie złotá w ogniu doświádczonego / żebyś był bogátym / y szat białych ábyś się przyoblekł/ żeby się nie okázowáłá sromotá ná gości twoiey/ á pomaż wodką oczy twoie ábyś widział

ג

19 כלהון גיר דמחב אנא מכס ורדא אנא להון מטול הנא תטנא ותתוב׃

Io riprendo e castigo tutti quelli ch'io amo : sij dunque Zelante, e rauueditti.

19 אני מוכיח ומיסר את־כל־אהובי לכן קנא ושוב׃

Yo reprehendo y castigo à todos los que amo : se pues zeloso, y enmiendate.

γ.

19. Ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω. ζήλωσον οὖν καὶ μετανόησον.

Ie repren & chastie tous ceux que i'aime : pren donc zele, & te repen.

20 הא קאם אנא קדם תרעא ונקש אנא אן אנש ישמע קלי ויפתח תרעא אתא לותה ואחשם עמה והו עמי׃

Ecco, io sto a la porta, e batto : se alcuno Vdirà la mia Voce, & aprirammi la porta io entrarò à lui, e cenarò con esso, & egli con meco.

20 הנה עמדתי פתח הבית ומתדפק אם איש ישמע בקולי ויפתח את־הדלת אבוא אליו ואכל ואשתה עמו והוא אתי׃

Cata, que yo estoy parado à la puerta, y llamo : si alguno oyere mi boz, y me abriere la puerta, entrare à el, y cenare con el, y el conmigo.

20. Ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ κρούω· ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, καὶ εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτόν, καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ.

Voici, ie me tien à la porte, & frape : si quelcun oit ma voix, & m'ouure la porte, i'entrerai vers lui, & souperai auec lui, & lui auec moi.

21 דזכא אתל לה דתתב עמי בכורסיי איך דאנא זכית ויתבת עם אבי על כורסיה׃

Chi Vincerà, io lo farò seder con esso me nel mio trono : si come ancor io ho Vinto, e mi son posto à seder con mio Padre nel trono suo.

21 המנצח אתן לו לשבת אתי בכסאי כמוני נצחתי וישבתי את־אבי בכסאו׃

Al que venciere, yo le dare que se asiente conmigo en mi Throno : ansi como yo he vencido, y me he assentado con mi Padre en su Throno

21. Ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα, καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ.

Qui vaincra, ie le ferai seoir auec moi en mon throne : ainsi que moi aussi ai vaincu & suis assis auec mon Pere en son throne.

22 מן דאית לה אדנא ישמע מנא דאמרא רוחא לעדתא׃

Chi ha orecchie, oda quello che lo Spirito dice à le Chiese.

22 אשר יש־לו אזנים ישמע מה־תאמר הרוח לקהלות׃

El que tiene oreja, oyga lo que el Espiritu dize à las Iglesias.

22. Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Qui a oreille, oye ce que l'Esprit dit aux Eglises.

ד

1 בתר הדא חזיא הוית והא תרעא פתיחא בשמיא וקלא קדמיא דשמעת איך קלא דשיפורא ממלל עמי ואמר סק לך להרכא ואחויך מנא ולא דיהוא בתר הלין׃

Doppo queste cose io riguardai, & ecco Vna porta aperta nel cielo : e la prima Voce ch'io Vdij era come d'Vna tromba che parlaua con meco, dicendo, Monta quà su, & io ti mostrarò le cose che deeno farsi doppo queste.

ד

1 ואחרי כן ראיתי והנה דלת פתוחה בשמים וקול הראשון אשר שמעתיו כשופר מדבר עמי לאמר עלה הפה ואגיד לך מה צריך להיות אחרי הימים האלה׃

Despues destas cosas mire, y he aqui vna puerta abierta en el cielo : y la primera boz que oy, era como de trompeta que hablaua conmigo, diziendo : Sube acá, y yo te mostrare las cosas que es necessario que sean hechas despues destas.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἠνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἣν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λέγουσα, ἀνάβα ὧδε, καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.

Apres ces choses ie regardai, & voici vn huis ouuert au ciel : & la premiere voix que i'auoy' ouïe comme d'vne trompette parlant auec moi, disoit, Mōte ici, & ie te monstrerai les choses qui doiuent estre faites ci apres.

2 ומחדא הוית ברוחא והא תרונוס סים הוא בשמיא ועל כורסיא יתב הוא׃

E subito io fui in spirito : & ecco in cielo era posto Vn trono, e sopra il trono era Vno à sedere.

2 ובמהרה הייתי ברוח והנה כסא הושם בשמים ועל־הכסא יושב היה איש׃

Y luego yo fue en espiritu : y he aqui vn throno que estaua puesto en el cielo, y sobre el throno estaua vno assentado.

2. Καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι· καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος.

Et incontinent ie fu raui en esprit : & voici, vn throne estoit posé au ciel, & y auoit quelcun assis sur le throne.

CAP. III.

19. Ego quos amo, arguo & castigo. Aemulare ergo, & pœnitentiam age.

As many as I loue / I rebuke and chasten: be zealous therefore and amend.

20. Ecce sto ad ostium & pulso, si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum.

Behold / I stand at þ doore / and knocke. If any man heare my voyce & open the doore / I wil come in vnto him / and will suppe with him / and he with me.

21. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut & ego vici, & sedi cum patre meo in throno eius.

To him that ouercommeth / will I grant to sitte with me in my throne / euen as I ouercame / and sitte with my Father in his throne.

22. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

Let him that hath an eare / heare what the Spirit sayth vnto the Churches.

CAP. IIII.

POST hæc vidi: & ecce ostium apertum in cælo, & vox prima quam audivi tanquam tubæ loquentis mecum, dicens, Ascende huc & ostendam tibi quæ oportet fieri citò post hæc.

After this I looked / & behold / a doore was open in heauen / & the first voyce which I heard / was as it were of a trumpet talking with me / saying / Come vp hither / and I will shew thee things which must be done hereafter.

2. Et statim fui in Spiritu: & ecce sedes posita erat in cælo, & supra sedem sedens.

And immediately I was rauished in the Spirit / and beholde / a throne was set in heauen / and one sate vpon the throne.

Das III. Capitel.

19. Welche ich lieb habe / die straffe vnd züchtige ich. So sey nun fleissig / vnd thu busse.

Huilcke ieg elsker. dem straffer ieg oc tucter. Saa ver nu flitig / oc gør penitentze.

20. Sihe / ich stehe für der Thür / vnd klopffe an / so jemand meine Stimme hören wird / vnd die Thür aufsthun / zu dem werde ich eingehen / vnnd das Abendmal mit jhm halten / vnd er mit mir.

See / ieg staar faar Dørren / oc bancker paa / der som nogen vil høre min Røst / oc oplade Dørren / til den vil ieg gaa ind / oc holde Naduere met hannem / oc hand met mig.

21. Wer überwindet / dem wil ich geben / mit mir auff meinem Stul zu sitzen / wie ich überwunden habe / vnd bin gesessen mit meinem Vater auff seinem Stul.

Huo som offueruinder / den vil ieg giffue / at sidde met mig paa min Stoel / lige som ieg offueruant / Oc sad met min Fader paa hans Stoel.

22. Wer Ohren hat der höre / was der Geist den Gemeinen saget.

Huo som haffuer Øern hand høre / huad Aanden siger til Menigheden.

Das IIII. Capitel.

DArnach sahe ich / vnd sihe / eine Thür ward auffgethan im Himmel / vnd die erste stim / die ich gehöret hatte mit mir reden / als eine Posaune die sprach: Steig her / ich will dir zeugen / was nach disem geschehen sol.

DEr effter saa ieg / oc see / der bleff en Dør opladen i Himmelen / oc den første røst / som ieg haffde hørt tale met mig / som en Basune / hun sagde / Stig hid / Ieg vil vise dig / huad her effter skal ske.

2. Vnd also bald war ich im Geist / vnnd sihe / ein Stul ward gesetzt im Himel / vnd auff dem Stul saß einer.

Oc ieg vaar strax i Aanden / oc see der bleff en Stoel sæt i Himmelen / oc der sad en paa Stolen.

Kapitola III.

19. Já ty kteréž milugi / káram a trestcy. Protož rozhorližse w milowánij / a čiň pokánij.

Ja ktorekolwiek miluię / ty karzę y nauczam / rusz że sie y vpamiętay.

20 Ay yá stogijm v dwéřij a tluku: gestliže kdo vslyssij hlas můg / a otewře mi dwéře / wegduť k němu: a buduť s nim wečeřeti / a on se mnau.

Oto stoię v drzwi y kołace / ieśliby kto vsłyszał głos moy / y otworzył drzwi / wnide do niego / y będę z nim wieczerzał / a on ze mną.

21. Kdo switěžij / dámť gemu sedětí s sebau na Trůnu mém / yako y yá switězyl gsem / a sedijm s Otcem mým na Trůnu geho.

Jeśliby kto zwyćięzył dam mu siedźieć zemna na stolcu moim / iáko ia też zwyćięzył / y siedzę z Oycem moim ná stolcu iego.

22. Kdo má vssy / slyss coť Duch prawij Cyrkwijm.

Kto ma vcho / niech słyszy co Duch mowi Kośćiołom.

Kapitola IIII.

POtom gsem widěl / a hle dwéřke otewřené w Nebi / a hlás prwnj kterýž gsem slyssal yako Trauby / ana mluwij se mnau / řkaucy: Wstup sem / a vkážiť tobě cose má státi brzo potom.

ZA tymem widzial / á oto drzwi otworzone w niebie / á głos pierwszy ktorym słyszał iáko traby mowiacey zemną / rzekł: Wstap sam / á pokażę ci rzeczy ktore muszą być potym.

2. A hned gsem byl w wytrženij Ducha. A hle Stolice postawená byla na Nebi / a na Stolicy geden seděl.

Natychmiast tedy byłem zachwycon od Duchá / a oto stolec był postáwion ná niebie / á niektory na stolcu siedźiał.

ד

3 ודיתב דמא הו בחזונא לכאפא דפנתירי ולסמקנא וקשתא חדר לתרונוס דמא הו לחזונא דאסמרגדא׃

E colui che sedeua era d'aspetto simile ad vna pietra di diaspro e di sardio: e l'arco celeste era intorno al trono, d'aspetto simile ad vno smeraldo.

3 ואשר ישב דומה היה במראה לאבן ישפה ולאדם וקשת מסביב לכסא כדמות עין־ברקת׃

Y el que estaua assentado, era àl pareçer semejante à vna piedra de Iaspe y de Sardonia, y el arco del cielo estaua àl derredor del throno semejante en el aspecto à la Esmeralda.

3. Καὶ ὁ καθήμενος ἦν ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι, καὶ σαρδίῳ· καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου ὁμοία ὁράσει σμαραγδίνῳ.

Or celui qui estoit assis, estoit semblable de regard a vne pierre de iaspe, & de sardoine: & l'arc celeste estoit à l'entour du throne, semblable à voir à vne esmeraude.

4 וחדר לתרונוס כורסיא עסרין וארבעא ועל כורסיא חזית דיתבין עסרין וארבעא קשישא והוו עטיפין בנחתא חורתא והוו להון על רישיהון כלילא דדהבא׃

Erano ancora intorno al trono ventiquatro sedie: e sopra le sedie viddi ventiquattro Seniori à sedere, vestiti di veste bianche: & haueuano sopra i lor capi corone d'oro.

4 ומסביב לכסא כסאות עשרים וארבע ועל־הכסאות ראיתי את־עשרים וארבעה זקנים ישבים המלבשים בוץ והיו להם על־ראשיהם עטרות זהב׃

Y àl derredor del throno auia veyntiquatro sillas: y vide sobre las sillas veyntiquatro Ancianos sentados, vestidos de ropas blancas: y tenian sobre sus cabeças coronas de oro.

4. Καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι εἴκοσι καὶ τέσσαρες· καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους εἶδον τοὺς εἴκοσι καὶ τέσσαρας πρεσβυτέρους καθημένους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς· καὶ ἔχον ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς.

Et à l'entour du throne y auoit vingt-quatre sieges: & ie vi sur les sieges vingt-quatre anciens assis, vestus d'habillemens blancs, & qui auoyent sur leurs testes des couronnes d'or.

5 ומן תרונוס נפקין ברקא ורעמא וקלא ושבע מנרתא דנורא מנהרין קדם תרונוס דהנון אנון שבע רוחא דאלהא׃

E dal trono vsciuano folgori e tuoni, e voci: & erano dinanzi al trono sette lampane di fuoco che ardeuano, lequali sono i sette spiriti di Dio.

5 ומכסא יצאו ברקים ודעשים קולות ושבעת לפידי אש בוערים לפני הכסא שהם שבע רוחות אלהים׃

Y del throno salian relampagos, y truenos, y bozes: y auia siete lamparas de fuego que estauan ardiendo delante del throno, las quales son siete Espiritus de Dios.

5. Καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ φωναί, καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, αἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ.

Et du throne procedoyent esclairs, & tonnerres, & voix: & y auoyt sept lampes de feu ardentes deuant le throne, lesquelles sont les sept esprits de Dieu.

6 וקדם כורסיא הו ימא דזגוגיתא דדמא לקרוסטלא בינת תרונוס וחדר לתרונוס ארבע חיותא מלין עינא מן קדם ומן בסתר׃

Era ancor dinanzi al trono come vn mare di vetro simile à cristallo: e nel mezo del trono, & intorno al trono quattro animali pieni d'occhi dinanzi e di dietro.

6 ולפני־הכסא ים זך כמראה זכוכית ובתוך הכסא ומסביב לכסא דמות ארבע חיות המלאות עינים פנים ואחור׃

Y delante del throno auia como vn mar de color de vidro semejante àl cristal: y en medio del throno, y àl derredor del throno quatro animales llenos de ojos delante y detras.

6. Καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα ὑαλίνη ὁμοία κρυστάλλῳ· καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν.

Et au deuant du throne y auoit vne mer de verre semblable à crystal: & au milieu du throne & à l'entour du throne quatre animaux pleins d'ieux deuant & derriere.

7 וחיותא קדמיתא דמיא לאריא וחיותא דתרתין דמיא לתורא וחיותא תלתית הוא לה פרצופה איך ברנשא וחיותא רביעיתא דמיא לנשרא פרחא׃

E il primo animale era simile ad vn leone: e il secondo animale simile ad vn vitello: e il terzo animale haueua la faccia come vn huomo: e il quarto animale era simile ad vn aquila volante.

7 והחיה הראשונה כפני אריה והחיה השנית כפני שור והחיה השלישית היו לה כפני אדם והחיה הרביעית כפני נשר ידאה׃

Y el primer animal era semejante à vn leon y el segundo animal, semejante à vn bezerro, y el terçer animal tenia la cara como de hombre: y el quarto animal, semejante àl Aguila que buela.

7. Καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἄνθρωπος, καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετωμένῳ.

Et le premier animal estoit semblable à vn lion: & le second animal semblable à vn veau: & le troisieme animal auoit la face comme vn homme: & le quatrieme animal estoit semblable à vne aigle volante.

CAP. IIII.

3. Et qui ſedebat, ſimilis erat aſpectu lapidis iaſpidis, & ſardini: & iris erat in circuitu ſedis, ſimilis viſioni ſmaragdinæ.

And he that ſate/was to looke vpon/ like vnto a iaſper ſtone/and a ſardine/& there was rainebowe rounde about the throne in ſight like to an emeraude.

4. Et in circuitu ſedis, ſedilia viginti quatuor: & ſuper thronos, viginti quatuor ſeniores ſedentes, circumamicti veſtimentis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ.

And rounde about the throne were foure and twenty ſeats / and vpon the ſeats I ſaw foure and twenty Elders ſitting / clothed in white raiment / and had on their heads crownes of golde.

5. Et de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua: & ſeptem lampades ardentes ante thronum, qui ſunt ſeptem Spiritus Dei.

And out of the throne proceeded lightnings / and thundrings / and voyces/and there were ſeuen lampes of fire/burning before the throne/ which are the ſeuen Spirits of God.

6. Et in conſpectu ſedis tanquam mare vitreum ſimile cryſtallo: & in medio ſedis, & in circuitu ſedis quatuor animalia plena oculis antè & retrò,

And before the throne there was a ſea of glaſſe like vnto cryſtall: and in the mids of the throne / and rounde about the throne were foure beaſtes full of eyes before & behinde.

7. Et animal primum, ſimile leoni: & ſecundum animal, ſimile vitulo: & tertium animal, habens faciem quaſi hominis: & quartum animal, ſimile aquilæ volanti.

And the firſt beaſt was like a lyon/ and the ſecond beaſt like a calfe /and the third beaſt had a face as a man / and the fourth beaſt was like a flying egle.

Das IIII. Capitel.

3. Vnd der da ſaß/war gleich anzuſehen/ wie der ſtein Jaſpis vnd Sardis / vnd ein Regenbogen war vmb den Stul/ gleich anzuſehen wie ein Smaragd.

Oc den ſom der ſad / vaar lige at ſee til/ ſom den Steen Jaſpis oc Sardis/oc der vaar en Regnbue/om Stolen/ lige at ſee til/ ſom en Smaragd.

4. Vnd vmb den Stul waren vier vndzweintzig Stüle/ vnnd auff den Stülen ſaſſen viervndzweintzig Elteſten/ mit weiſſen Kleidern angethan/ vnd hatten auff jren Häuptern güldene Kronen.

Oc om den Stoel vaare fire oc tiue ſtole/ oc paa de ſtole ſade fire oc tiue Eldſte/ klædde met huide Klæder/ oc de haffde Guldkruner paa deris Hoffuit.

5. Vnd von dem Stul giengen auß/ Blitz/Donner/vnd Stimme/vnd ſieben Fackeln mit Fewer brandten für dem ſtul/ welches ſind die ſieben Geiſter Gottes.

Oc der ginge aff den Stoel/ Liunet/ Torden oc røſter/oc ſiu bluſſ met Ild brende faar Stolen/ſom ere de ſiu Guds Aander.

6. Vnd für dem Stul war ein gläſern Meer/ gleich dem Chryſtall/ vnd vnd mitten im Stul/ vnnd vmb den Stul vier Thier/ voll Augen vornen vnd hinden.

Oc faar Stolen vaar it Glaſſ haff/ lige ſom Chriſtal/ oc mit i Stolen / oc om Stolen fire Diur/ fulde met Øyen faare oc bag.

7. Vnd das erſte Thier war gleich einen Löwen / vnnd das ander Thier war gleich einem Kalbe/vnd das dritte hatte ein Antlitz wie ein Menſch/ vnnd das vierdte Thier gleich einem fliegenden Adler.

Oc det førſte Diur vaar lige ſom en Løve/ oc det andet Diur vaar lige ſom en Kalff/oc det tredie haffde it anſict lige ſom it Menniſke / oc det fierde diur lige ſom en flyende Ørn.

Kapitola IIII.

3. A ten kterýž ſeděl/ byl podoben wzezkenij Kamene Jaſpida/ a Sardya/ a Duha byla okolo Stolice/ yakoby hleděl na Kámen Smaragd.

A then ktory ſiedźiał/ poyźrzeniem był po dobny kámieniu Jaſpiſowemu y Sárdynowemu/ á wſzedy około ſtolcá byłá thecza/ poyźrzeniem podobna Smáragdowi.

4. A okolo Stolice/ bylo ginſſch Stolic čtyřimecýtma: na Stolicých ſeděło čtyřimecýtma Starcůw/ gſauce oblečení w Raucha bijlá a na hlawách gegich Koruny Zlaté.

A wſzedy około ſtolcá było ſtolcow cżterzy á dwádźieśćiá/ á ná ſtolcach widźiałem dwadźieśćiá y cżterzech ſtárſzych ſiedzących/ oblecżonych w ſzáthy białe y máiących ná głowách ſwych korony złote.

5. A z Trůnu pocházelo blýſkánij/ a hlaſowé y Hromobitij: A ſedm Swěc hořelo před Truonem/ kteréž gſau ſedm Duchuow Božijch.

A z ſtolcá wychodźiły łyſkáwice/ y gromy/ y głoſy/ á ſiedm lamp ognistych gorájących przed ſtolcem/ ktore ſą ſiedm duchow Bożych.

6. A před oblijčegem Stolice bylo yako Vmywadlo Sklenné/ podobné Kryſſtálu: A v proſtřed Stolice/ a okolo Stolice čtyři Zwijřata plná očij/ s předu y s zadu.

Było też przed ſtolcem morze ſkláne podobne Kryſztałowi/ á w pośrzodku y wſzedy około ſtolcá cżworo zwierząt pełnych ocżu z przodku y z tyłu.

7. A Zwijře prwnij podobné Lwu: A druhé Zwijře podobné Teleti: A třetij Zwijře mage twář yako Cżlowěkij: A čtwrté Zwijře podobné Orlicy lětagijcý.

A pierwſze zwierzę było podobne Lwowi/ á wtore zwierzę podobne Cielcowi/ á trzecie zwierzę miáło oblicże iáko cżłowiek/ á cżwarte zwierzę podobne Orłowi lecącemu.

ד

8 וארבע חיותא חדא
וחדא לנפשה הוו לה גפתא
גפתא שתא בחדר ומן לגו
מלין עינא וניחא לית להון
באימממא ובלליא ואמרין
קדישא קדישא קדישא
מריא אלהא הו דכל
אחיד דהוה דאיתוהי
ודיהוא׃

E i quattro animali haueuano, ciascun di loro sei ale d'intorno e dentro, erano pieni d'occhij: e non haueuano mai riposo giorno e notte, dicendo, Santo, santo, santo, il Signore Iddio onnipotente, che era, e che è, e che dee venire.

9 וכד יהבו חיותא ת
תשבוחתא ואיקרא
ותודיתא למן דיתב על
תרונוס דחיא לעלם עלמין׃

E quando quegli animali dauano gloria, & honore, ò ringratiamento à colui che siede sopra il trono, à colui che viue ne secoli de secoli.

10 ונפלו עסרין וארבעא
קשישא קדמוהי דיתב על
תרונוס וסגדו לה דחיא
לעלם עלמין ורמיו ל
כליליהון קדם תרונוס
ואמרו׃

I venti quattro Seniori si gittauano dinanzi à colui che siede in sul trono, & adorauano lui che viue per infiniti secoli, e metteuano le lor corone dinanzi al trono, dicendo.

11 שויא אנת מריא
למקבלו תושבחתא
ואיקרא וחילא מטל
דאנת בריתת כל מדם
ובצביננך איתיהון ואתבריו׃

Signore, tu sei degno di riceuer gloria, e honore, e potentia: percioche tu hai create tutte le cose, e per la tua volontà sono, e son state create.

ה

1 וחזא הוית והא באידה
ימינא דיתב הוא על
תרונוס כתבא כתיבא מן
לגו ומן לבר ומתחתמא
בשבעא חתמא׃

D poi io viddi ne la destra di colui che sedeua sopra il trono, vn libro scritto di dentro e di fuore: sigillato con sette sigilli.

ד

8 וארבע חיות שש כנפים
ושש כנפים לאחת מסביב
ומחוץ מלאות עינים ומנוחה
לא יש־להם יומם ולילה
לאמר קדוש קדוש קדוש יהוה
צבאות כל־יכול אשר היה והוה
ויהיה׃

Y los quatro animales tenian cada vno por si seys alas alderredor; y de dentro estauan llenos de ojos; y no tenian reposo dia ni noche, diziendo: Sancto, Sancto, Sancto es el Sennor Dios todo poderoso, que era, y que es, y que ha de venir.

9 וכאשר נתנו החיות כבוד והדר
ותודה ליושב על־הכסא לחי
לעולמי עולמים׃

Y quando aquellos animales dauan gloria, y honrra, y alabança al que estaua sentado en el throno, al que biue para siempre jamas.

10 אז־נפלו עשרים וארבעה
זקנים לפני יושב על־הכסא
וישתחוו לחי לעולמי עולמים
וישליכו את־עטרותם לפני
הכסא לאמר׃

Los veyntiquatro Ancianos se prostrauan delante del que estaua sentado en el throno, y adorauan al que biue para siempre jamas: y echauan sus coronas delante del throno, diziendo:

11 שוה לך יהוה לקחת כבוד
והדר וגבורה כי־את בראת את־
כל ובעבור רצונך היו ונבראו׃

Sennor, digno eres de recebir gloria, y honrra, y virtud: porque tu criaste todas las cosas, y por tu voluntad tienen ser, y fueron criadas.

ה

1 ואראה והנה אל־יד ימינו
אשר ישב על־הכסא מגלת ספר
והיא כתובה פנים ואחור ונחתמה
בשבעה חותמים׃

Y vide en la mano derecha del que estaua sentado sobre el throno vn libro escripto de dentro y defuera, sellado co siete sellos.

δ.

8. Καὶ τέσσαρα ζῶα, ἓν καθ' ἓν αὐτῶν εἶχον ἀνὰ πτέρυγας ἓξ κυκλόθεν, καὶ ἔσωθεν γέμοντα ὀφθαλμῶν· καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, λέγοντα, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἦν καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἐρχόμενος.

Et les quatre animaux auoyent chacun à part soi six ailes à l'entour; & par dedans estoyent pleins d'yeux: & n'ont point de cesse iour ne nuict, disans, Sainct, sainct, sainct, le Seigneur Dieu tout-puissant, Qui estoit, & qui est, & qui est a venir.

9. Καὶ ὅταν δώσει τὰ ζῶα δόξαν, καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Or quand les animaux donnoyent gloire, & honneur, & action de graces a celui qui estoit assis sur le throne, a celui qui est viuant ès siecles des siecles.

10. Πεσοῦνται οἱ εἴκοσι καὶ τέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ προσκυνοῦσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· καὶ βάλλουσι τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, λέγοντες.

Les vingt quatre anciens se prosternoyent deuant celui qui estoit assis sur le throne, & adoroyent le Viuant ès siecles des siecles, & iettoyent leurs couronnes deuant le throne, disans.

11. Ἄξιος εἶ κύριε λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δύναμιν. ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ θέλημά σου εἰσὶ, καὶ ἐκτίσθησαν.

Seigneur, tu es digne de receuoir gloire, & honneur, & puissance: car tu as creé toutes choses, & à ta volonté elles sont, & ont esté creées.

ΚΕΦΑΛ. ε΄.

Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ὄπισθεν, κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτά.

Puis ie vi en la main droite de celui qui estoit assis sur le throne, vn liure escrit dedans & dehors, scellé de sept seaux.

CAP. IIII.

8. Et quatuor animalia, singula eorum, habebant alas senas in circuitu: & intus plena sunt oculis, & requiem non habebant die ac nocte, dicentia, Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est.

Das IIII. Capitel.

8. Vnd ein jegliches der vier Thieren hatte sechs Flügel vmbher/ vnd waren inwendig voll augen/ vnnd hatten keine ruhe tag vnd nacht/ vnd sprachen: Heilig/ heilig/ heilig ist Gott der HERR/ der Allmächtige/ der da war/ vnnd der da ist/ vnd der da kompt.

Kapitola IIII.

8. A ta čtyři Zwijřata gedno každé z nich mělo ssest křidel okolo/ a wnitř plná gsau očij: a neměla odpočinutij we dne y w nocy řijkagijce: Swatý/ Swatý/ Swatý Pán Bůh wssemohucý/ kterýž byl/ a kterýž gest/ a kterýž přigiti ma.

And the foure beastes had ech one of thē sixe winges about him/ and they were full of eyes within/ and they ceased not day nor night/ saying/ Holy/ holy/ holy Lord God allmightie/ Which was/ and Which is/ and Which is to come.

Oc huert aff de fire Diur haffde sex Vinge trint omkring/ oc de vaare inden til fulde met øyen/ oc haffde ingen rolighed dag eller nat/ oc sagde/ Hellig/ hellig/ hellig er Gud den Allmectigste HERRE/ den som vaar/ oc den som er/ oc den som kommer.

A to czworo zwierzat káżde z nich miáło po ßeści skrzydel wkolo wewnątrz były pełne oczu/ we dnie y w nocy bez przesthanku mowiąc: Swięty/ święty/ święty Pan Bog wßech mogący/ ktory był/ y iest/ y przidzie.

9. Et cum darent illa animalia gloriam & honorem, & benedictionem sedenti super thronum, viventi in secula seculorum.

9. Vnd da die Thiere gaben preise vnd ehre/ vnd danck dem/ der da auff Stul saß/ der da lebet von ewigkeit zu ewigkeit.

9 A když ta Čtyři Zwijřata wzdáwala Slávu/ Čzest/ y Chwálu sedjcýmu na Trůnu/ žiwému na wěky wěkůw.

And when those beastes gaue glorie/ and honour/ and thanks to him: that sate on the throne/ which liueth for euer and euer.

Oc der Diurene gaffue den priss oc ære oc tack/ som sad paa Stolen/ den som leffuer fra euighed til euighed.

A gdy ony zwierzetá dawáły chwałe/ y cześć/ y dziek czynienie/ temu ktory siedział ná stolcu/ y żywie ná wieki wiekow.

10. Procidebant viginti-quatuor seniores ante sedentem in throno, & adorabant viventem in secula seculorum, & mittebant coronas suas ante thronum, dicentes.

10. Fielen die vier vnd zweintzig Eltesten für den/ der auff dem Stul saß/ vnnd beteten an den/ der da lebet von ewigkeit zu ewigkeit. Vnd wurffen jhre Kronen für den Stul/ vnd sprachen:

10. Padalo čtyřimecýtma Starcůw před tijm kterýž sedět na Trůnu/ a klaněli se žiwemu na wěky wěkuow/ a skládali Koruny swé před Trůnem/ řkauce:

The foure and twentie Elders fell down before him that sate on the throne/ and worshipped him/ that liueth for euermore/ and cast their crownes before the throne/ saying.

Da fulde de fire oc tiue Eldste ned fra den/ som sad paa Stolen/ oc tilbade hannem/ som leffuer fra euighed til euighed. Oc de kaste deris Kruner faar Stolen/ oc sagde.

Vpadáli czterzey á dwádzieściá stárßych przed onym ktory siedział ná stolcu/ y chwałe dawali żywiącemu ná wieki wiekow/ y zárzucáli korony swe przed stolec/ mowiąc:

11. Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam & honorem & virtutē: quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant & creata sunt.

11. HERR du bist wirdig zu nemen preiß vnd ehre vnd krafft/ Denn du hast alle ding geschaffen/ vnnd durch deinen willen haben sie das wesen/ vnd sind geschaffen.

11. Hoden gsy Pane Bože náš přigijti Slávu/ a čzest/ y moc/ neb gsy ty stwořil wsseckny wěcy/ a skrze twau wuoli byly/ y stwořeny gsau.

Thou art worthy/ O Lorde/ to receiue glory and honour/ and power: for thou hast created all thinges/ and for thy willes sake they are/ and haue bene created.

HERRE du est verdig til at tage priss oc ære oc Krafft Thi du skabte alle ting/ oc formedelst din vilie haffue de deris verelse/ oc ere skabte.

Godzienes Pánie wziąć chwałe/ y cześć/ y moc/ ábowiemes ty stworzył wßythkie rzeczy/ á dla woley twoiey zostáły sie/ stworzone sa.

CAP. V.

Et vidi in dextera sedentis supra thronum, librū scriptum intus & foris, signatum sigillis septem.

Das V. Capitel.

Vnnd ich sahe in der rechten Hand deß/ der auff dem Stul saß/ ein Buch/ geschrieben inwendig vnd außwendig versiegelt mit sieben Siegel.

Kapitla V.

Y Widěl gsem w Prawicy sedjcýho na Trůnu/ Knihy popsané wnitř y zewnitř/ zapečetěné sedmi Pečetmi.

And I sawe a right hand of him that sate vpon the throne/ a Booke written within/ and on the backeside/ sealed with seuen seales.

Oc ieg saa i hans høyre Haand/ som sad paa Stolen/ en Bog som vaar screffuen inden oc vden til/ oc besegler met siu Jndsegele.

A zá thymem widział ná práwicy tego ktory siedział ná stolcu księgi ná pisáne wewnątrz y zwierzchu/ zápieczętowáne siedmią pieczęci.

ה

2 וחזיא הוית למלאכא חסינא דמכרז הוא בקלא רמא מן הו דשוא למפתחו כתבא ולמשריו חתמוהי׃

E vidde un Angelo possente, che pronuntiaua ad alta voce, Chi è degno d'aprire il libro e di scioglere i suoi sigilli?

3 ואנש לא אשתכח בשמיא ולא בארעא ואף לא תחית ארעא למפתחו כתבא הדא ולא למחזא לה׃

E niuno poteua nè nel cielo, nè ne la terra, nè sotto la terra aprire il libro, nè riguardarlo.

4 ואנא בכית סגי מטול דאנש לא אשתכח דהו שוא למפתח ולמקרא לכתבא ולא למחזא לה׃

Onde io piangeuo molto forte, che niuno fusse trouato degno d'aprire e leggere il libro, ne di guardarlo.

5 חד דין מן קשישא אמר לי לא תבכא הא זכא לה אריא דהו מן שבטא דיהודא עקרא דדויד למפתחו לכתבא ולמשריו לשבעא חתמוהי׃

E uno de Seniori mi dice, Non piangere: ecco, il Leone che è da la tribu di Iuda, la radice di Dauid, ha vinto d'aprire il libro, e scioglere i suoi sette sigilli.

6 וחזיא הוית והא במצעת דתרונוס וארבעת חיותא ובמצעת קשישא אמרא דקאם איך מתקטל הו אית לה שבע קרנין ושבע עינין דאנין שבע רוחא דאלהא דשדרהון בכל ארעא׃

Allora io viddi, & ecco nel mezo del trono, e de quattro animali, e nel mezo de Seniori, un Agnello che staua là come occiso, ilquale haueua sette corna, e sette occhij che sono i sete spiriti di Dio mandati per tutta la terra.

7 ואתא ונסב לכתבא מן אידא ימינא הו דיתב על תרונוס׃

E venne, e prese il libro de la destra di colui che sedeua sopra il trono.

ה

2 וָאֵרֶא אֶת־מַלְאָךְ גִּבּוֹר הַקּוֹרֵא בְּקוֹל גָּדוֹל מִי־שָׁוֶה לוֹ לִפְתֹּחַ אֶת־מְגִלַּת הַסֵּפֶר וּלְפַתֵּחַ אֶת־חוֹתָמֶיהָ׃

Y vide vn fuerte Angel, predicando à alta boz; Quien es digno de abrir el libro, y de desatar sus sellos;

3 וְאִישׁ לֹא יָכֹל גַּם בַּשָּׁמַיִם וְגַם בָּאָרֶץ וְגַם תַּחַת הָאָרֶץ לִפְתֹּחַ אֶת־מְגִלַּת הַסֵּפֶר וְלֹא לִרְאוֹתָהּ׃

Y ninguno podia ni en el cielo, ni en la tierra, ni debaxo de la tierra abrir el libro, ni mirarlo

4 וַאֲנִי בָּכִיתִי הַרְבֵּה מְאֹד כִּי־אִישׁ לֹא נִמְצָא הַשָּׁוֶה לִפְתּוֹחַ וְלִקְרֹא אֶת־מְגִלַּת הַסֵּפֶר וְגַם לֹא לִרְאוֹתָהּ׃

Y yo lloraua mucho, porque no auia sido hallado ninguno digno de abrir el libro, ni de leerlo, ni de mirarlo.

5 וְאֶחָד מִן־הַזְּקֵנִים אָמַר אֵלַי אַל־תִּבְכֶּה הִנֵּה הִגְבִּיר הָאַרְיֵה הַהוֹוֶה מִשֵּׁבֶט יְהוּדָה שֹׁרֶשׁ דָּוִד יִפְתַּח אֶת־מְגִלַּת הַסֵּפֶר וִיפַתֵּחַ אֶת־שִׁבְעָה חוֹתָמִים׃

Y vno de los Ancianos me dize: No llores: heaqui el Leon del tribu de Iuda, la Rayz de Dauid, que ha vencido para abrir el libro, y desatar sus siete sellos.

6 וָאֵרֶא וְהִנֵּה בְּתוֹךְ הַכִּסֵּא וּבְתוֹךְ אַרְבַּע חַיּוֹת וּבְתוֹךְ הַזְּקֵנִים כֶּבֶשׂ הָעוֹמֵד כְּמוֹ נִטְבָּח וְהָיוּ לוֹ שֶׁבַע קְרָנוֹת וְשִׁבְעַת עֵינַיִם שֶׁהֵם שֶׁבַע רוּחוֹת אֱלֹהִים הַנִּשְׁלָחוֹת בְּכָל־הָאָרֶץ׃

Y mire: y heaqui en medio del throno y de los quatro animales, y en medio de los Ancianos, estaua vn Cordero como muerto, que tenia siete cuernos, y siete ojos, que son los siete espiritus de Dios embiados en toda la tierra.

7 וַיָּבוֹא וַיִּקַּח אֶת־מְגִלַּת הַסֵּפֶר מִימִין הַיּוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא׃

Y el vino, y tomo el libro de la mano derecha de aquel que estaua sentado en el throno.

έ.

2. *Καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα φωνῇ μεγάλῃ, τίς ἐστιν ἄξιος ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ;*

Ie vi aussi vn fort Ange, publiant à haute voix, Qui est digne d'ouurir le liure, & de deslier les seaux d'icelui?

3. *Καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδὲ ὑποκάτω τῆς γῆς, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὐδὲ βλέπειν αὐτό.*

Or nul ne pouuoit ni au ciel, ni en la terre, ni au dessous de la terre ouurir le liure, ne le regarder.

4. *Καὶ ἐγὼ ἔκλαιον πολλὰ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη ἀνοῖξαι καὶ ἀναγνῶναι τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό.*

Dont ie pleuroye tresfort, pource que nul n'estoit trouué digne d'ouurir le liure, ne de le lire, ne de le regarder.

5. *Καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι, μὴ κλαῖε· ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων, ὁ ὢν ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ῥίζα Δαυὶδ, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς ἑπτὰ σφραγῖδας αὐτοῦ.*

Et vn des anciens me dit, Ne pleure point? voici, le lion qui est de la tribu de Iuda, la racine de Dauid a vaincu pour ouuir le liure, & deslier les sept seaux d'icelui.

6. *Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων, ἀρνίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτὰ, ἅ εἰσι τὰ ἑπτὰ τοῦ θεοῦ πνεύματα, τὰ ἀπεσταλμένα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν.*

Et ie regardai, & voici, au milieu du throne & des quatre animaux, & au milieu des anciens, vn agneau qui se tenoit là comme occis, ayant sept cornes, & sept yeux, qui sont les sept esprits de Dieu enuoyes en toute la terre.

7. *Καὶ ἦλθε, καὶ εἴληφε τὸ βιβλίον ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου.*

Et il vint, & print le liure de la main droite de celui qui estoit assis sur le throne.

CAP. V.

1. Et vidi angelum fortem, prædicantem voce magna, Quis est dignus aperire librum, & solvere signacula eius?

And I saw a strong Angell/ which preached with a loud voyce/ Who is worthie to open the booke/ and to loose the seales thereof?

3. Et nemo poterat neque in cælo, neque in terra, neque subtus terram aperire librum, neque respicere illum.

And no man in heauen/ nor in earth/ neyther vnder the earth / was able to open/ the Booke/ neither to looke thereon.

4. Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inventus est aperire librum, nec videre eum.

Then I wept much / because no man was founde worthie to open/ an to reade the Booke/ neither to looke thereon.

5. Et unus de senioribus, dixit mihi: Ne fleveris, ecce vicit leo de tribu Iuda, radix David, aperire librum, & solvere septem signacula eius.

And one of the elders said vnto me/ Weepe not: beholde/ the Lyon which is of the tribe of Iuda / the roote of David / hath obtained to open the Booke/ and to loose the seuen seales thereof.

6. Et vidi, & ecce in medio throni, & quatuor animalium, & in medio seniorum, agnum stantem tanquam occisum, habentem cornua septem & oculos septem: qui sunt septē Spiritus Dei, missi in omnem terram.

Then I beheide/ and lo/ in the middes of the throne/ & of the foure beastes and in the middes of the Elders / stood a Lambe as though he had bene killed/ which had seuen hornes/ and seuen eyes which are the seuen spirits of God / sent into all the worlde.

7. Et venit, & accepit de dextera sedentis in throno librum.

And he came/ and tooke the Booke oute of the right hand of him that sate vpon the throne.

Das V. Capitel.

2. Vnd ich sahe einen starcken Engel predigen mit grosser stimm: Wer ist wirdig das Buch auffzuthun/ vnd seine Sigel zu brechen?

Oc ieg saa en sterck Engel predicke met stor røst/ Huo er verdig til at oplade denne Bog/ oc opbryde hendis indsegle?

3. Vnd niemandt im Himmel noch auff Erden / noch vnter der Erden / kondte das Buch auffthun / vnd darein sehen.

Oc ingen i Himmelen eller paa Jordan/ eller vnder Jorden/ kunde oplade Bogen oc see der vdi.

4. Vnd ich weinet sehr/ daß niemand wirdig erfunden ward das Buch auffzuthun vnd zu lesen/ noch darein zusehen.

Oc ieg græd suarlige / at der bleff ingen funden verdig til at oplade Bogen/ oc at læse/ icke helder til at see der vdi.

5. Vnd einer von den Eltesten spricht zu mir: Weine nicht. Sihe / es hat überwunden der Löwe/ der da ist vom Geschlecht Juda / die Wurtzel Dauid/ auffzuthun das Buch / vnnd zu brechen seine sieben Sigel.

Oc en aff de Eldste siger til mig/ Græd icke. See/ Louen vant/ som er aff Juda Slect/ Dauids roed/ at oplade Bogen / oc opbryde hendis siu Indsegle.

6. Vnd ich sahe/ vnd sihe/ mitten im Stul vnd der vier Thieren / vnd mitten vnter den Eltesten / stund ein Lamb / wie es erwürget were / vnnd hatte sieben Hörner vnnd sieben Augen/ welches sind die sieben Geister Gottes / gesand in alle Land.

Oc ieg saa / oc see mit it Stolen oc de fire Diur/ oc mit iblant de Eldste stod it Lam / som haffde veret slaget ihiel/ oc haffde siu Horn oc siu Oyen/ huilcke ere de siu Guds Aander/ som ere vdsende i alle Land.

7. Vnd es kam/ vnd nam das Buch auß der rechten Hand / deß / der auff dem Stul saß.

Oc det kom oc tog Bogen aff hans høyre Haand som sad paa Stolen.

Kapitola V.

2. A widěl gsem Angela silného/ wolagijcýho hlasem welikým / a řkaucýho: Kdo gt hoden otewřijti Knihy tyto/ a zrussyti Pečeti gegich?

Y widziałem Aniołá mocnego/ ktory głosem wielkim opowiedał: Ktoż iest godźien otworzyć księgi y odiąć pieczęći ich?

3. Y nemohl žádný/ ani na Nebi/ ani na Zemi / ani pod Zemi otewřijti Kněh / ani pohleděti na ně.

A żaden nie mogł ani w niebie/ áni na ziemi/ áni pod ziemią otworzyć księág/ áni ná nie pátrzył.

4. A yá plakal gsem welmi/ že nenij nalezen žádný hoden otewřijti Kněh/ ani pohleděti na ně.

Jam tedy bárzo płákał/ iż żaden nie był naleźion godnym áby otworzył y czytał księgi/ áni ná nie pátrzyć.

5. Y řekl mi geden z Starcůw: Neplač/ ay swijtězyl gest Lew z Pokolenij Judowa / kořen Dawidůw / kterýž hoden gest aby otewřel Knihy / a zrussyl sedm Pečetj gegich.

Thedy ieden z stárszych rzekł mi: Nie płácz/ otho zwyćiężył on Lew z pokolenia Judá plemię Dawidowe/ áby otworzył księgi/ y odiął ich śiedm pieczęći.

6. Y widěl gsem/ a hle v prostřed Trůnu a čtyř Zwijřat/ a v prostřed Starcuow Beránek/ an stogij yako zabitý/ magijcý sedm rohůw/ a sedm očij: kteřiž gsau sedm Duchůw Božijch poslaných na wssecku Zemi.

A tákem pátrzył/ á oto miedzy stolcem y cztermi zwierzęthy/ y miedzy stárszemi báránek stoiąc iáko zabity/ máiąc śiedm/ rogow/ y oczy śiedm/ ktorzy są śiedm duchow Bożych/ posłanych ná wszytkę ziemię.

7. Y přissel a wzal Knihy z Prawice toho kterýž sedě l na Trůnu.

Ten przyszedł/ y wźiął księgi z práwice tego ktory ná stolcu śiedźi.

ה

8 וכד נסב כתבא הידין ארבעת חיותא ועסרין וארבעא קשישא נפלו על אפיהון קדם אמרא וחד וחד הוו לה קיתרא ופילא דדהבא דמלין בסמא דאיתיהון צלותא דקדישין׃

E come egli hebbe preso il libro, i quattro animali, e i ventiquattro Seniori si gitteron giu dinanzi à l'Agnello, hauendo ciascuno cetere e fiale d'oro, piene d'incensamenti, che sono le orationi dei Santi.

9 מזמרין זמירא חדתא ואמרין שויא אנת דתסב לכתבא ולמפתחו לשבעא חתמוהי מטול דאתקטלת וזבנת לן לאלהא בדמך מן כל שבטא ולשנא ועמא ואמא׃

E cantauano vna nuoua canzone, dicendo, Tu sei degno di pigliare il libro, e d'aprire i suoi sigilli: perciòche tu sei stato occiso, e ci hai ricomperati à Dio col tuo sangue, d'ogni tribu, e lingua, e popolo, e natione.

10 ועבדת לן לאלהן למלכא ולכהנא ונמלך על ארעא׃

E ci hai fatti al nostro Iddio, Re e Sacerdoti, e regnaremo sopra la terra.

11 וחזא הוית ושמעת קלא דמלאכא סגיאא החדר תרונוס ולחיותא ולקשישא והוא מניניהון רבותא רבותא ואלפא אלפין׃

Poi viddi, & vdij la voce di molti Angeli d'intorno al trono, & gli animali, e i Seniori: & era il lor numero dieci milia volte dieci milia, e mille volte mille.

12 דאמרין בקלא רמא שויא לאמרא דמתקטל למסבו חילא ועותרא וחכמתא וגבורתא ואיקרא ותושבחתא ותודיתא׃

Che diceuano ad alta voce, L'Agnello che è stato occiso, è degno di riceuer la potentia, e le ricchezze, e la sapientia, e la fortezza, e l'honore, e la gloria, e la laude.

ה

8 וכאשר לקח את־מגלת הספר אז עשרים וארבעה זקנים נפלו לפני הכבש ולאיש איש מהם היו לו כנורות ומחתות זהב המלאות קטרת אלה הן תפלות הקדושים׃

Y quando vuo tomado el libro, los quatro animales, y los veyntiquatro Ancianos se prostraron delante del Cordero, teniendo cada vno harpas, y taçones de oro, llenos de perfumes, que son las oraciones de los sanctos.

9 וישרו שיר חדש לאמר שוה לך לקחת את־מגלת הספר ולפתח חותמיה כי־נטבחת ופדית אתנו לאלהים בדמך מכל־שבט ולשון ועם וגוי׃

Y cantauan vna nueua cancion diziendo: Digno eres de tomar el libro, y de abrir sus sellos porque tu fueste muerto, y nos has redemido para dios con tu sangre, de todo linage, y lengua, y pueblo, y nacion.

10 ועשיתנו לאלהינו למלכים ולכהנים ונמלך על־הארץ׃

Y nos has hecho para nuestro Dios Reyes y Sacerdotes, y reynaremos sobre la tierra.

11 וראיתי ושמעתי קול מלאכים רבים מסביב לכסא ולחיות ולזקנים ויהי מספרם רבבות רבבות ואלפי אלפים׃

Y mirê, y oy boz de muchos Angeles àl derredor del throno, y de los animales, y de los Ancianos; Y la multitud dellos era millones de millones.

12 לאמר בקול גדול שוה לכבש הנטבח לקחת כח ועשר וחכמה וגבורה וכבוד והדר ותודה׃

Que dezian à alta boz; El Cordero que fue muerto es digno de tomar potencia, y riquezas, y sabiduria, y fortaleza, y honrra, y gloria, y alabança.

ε′.

8. Καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάρας, καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων, αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων.

Et quand il eut pris le liure, les quatre animaux & les vingt-quatre anciens se prosternerent deuant l'Agneau, ayans vn chacun des harpes, & des phioles d'or pleines de parfuns, qui sont les prieres des saincts:

9. Καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν λέγοντες, ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ· ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγόρασας τῷ θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου, ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους.

Et chantoyent vne chanson nouuelle, disans, Tu es digne de prendre le liure, & d'ouurir les seaux d'icelui: car tu as esté occis, & nous as rachetés à Dieu par ton sang, de toute tribu, & langue, & peuple, & nation:

10. Καὶ ἐποίησας ἡμᾶς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύσομεν ἐπὶ τῆς γῆς.

Et nous as faits Rois & Sacrificateurs à nostre Dieu: nous regnerons sur la terre.

11. Καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν κυκλόθεν τοῦ θρόνου. καὶ τῶν ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων· καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, μυριάδες μυριάδων, καὶ χιλιάδες χιλιάδων.

Puis ie regardai & i'ouï la voix de plusieurs Anges à l'entour du throne & des anciens, & le nombre d'iceux estoit dix mille fois dix mille, & mile fois mille:

12. Λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ, ἄξιόν ἐστι τὸ ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον, λαβεῖν τὴν δύναμιν, καὶ πλοῦτον, καὶ σοφίαν, καὶ ἰσχὺν, καὶ τιμὴν, καὶ δόξαν, καὶ εὐλογίαν.

Et ils disoyent à haute voix, Digne est l'Agneau qui a esté occis, de receuoir puissance, & richesses, & sapience, & force, & honneur, & gloire, & louange:

CAP. V.

Das V. Capitel.

Kpitola V.

8. Et cùm aperuisset librum, quatuor animalia, & viginti-quatuor seniores ceciderunt coram Agno, habentes singuli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, quę sunt orationes sanctorum.

8. Vnd da es das Buch nam/ da fielen die vier Thier vnd die vierundzwentzig Eltesten für das Lamb/ vnd hat ein jeglicher Harpffen/ vnnd gülden Schalen vol Rauchwercks/ welches sind die Gebet der Heiligen.

8. A když otewřel Knihy/ čtyři Zwijřata a čtyřmecýtma Starcůw padlo před Beránkem/ magjce geden každý z nich Hauſle/ a zahrdlíčky Koflijky zlaté/ plné wonných wěcý/ kteréž gſau Modlitby Swatých:

And when he had taken the Booke/ the foure beasts/ & the foure and twenty Elders fell downe before the Lambe/ hauing euery one harpes and golden vialles full of odours/ which are y prayers of y Saints.

Oc der det tog Bogen/ da fulde de fire Diur/ oc de fiere oc tiue Eldste ned faar Lammet/ oc huer aff dem haffde Harper oc Guldskaale fulde met Røgelse/ som ere de Helligis Bøner.

A gdy wziął kſięgi/ ony cżworo źwierząt y oni cżterzey á dwádźieśćia ſtárſzy vpádli przed báránkiem/ máiąc káżdy arfy y báńki złote pełne kadzenia/ ktore ſą modlitwy świętych.

9. Et cantabant canticum novum, dicentes, Dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula eius: quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione.

9. Vnd sungen ein new Lied/ vnnd sprachen: Du bist wirdig zu nemen das Buch/ vnd auffzuthun seine Siegel/ denn du bist erwürget/ vnd hast vns (GOTT) erkaufft mit deinem Blut/ auß allerley Geschlecht vnnd Zungen vnd Volck vnd Heyden.

9. A zpijwali Pijſeň nowau/ řkauce: Hoden gſy Pane Bože naſs wzýti Knihy/ a otewřijti Pečeti gegich: Neb gſy zabit/ y wykaupils nás Bohu Krwij twau/ ze wſſelikého Pokolenij a Jazykůw/ y Lidij/ y Národuow.

And they sung a newe song/ saying/ Thou art worthy to take the Booke/ and to open the seales thereof/ because thou wast killed/ & hast redemed vs to God by thy blood out of euery kindred/ and tongue/ and people/ and nation.

Oc de sunge en ny Sang/ oc sagde/ Du est verdig til at tage Bogen oc oplade hendis Indsegle thi du est ihielslagen/ oc købte oss (Gud) met dit Blod/ aff allehonde Slect oc Tunger/ oc Folck oc Hedninge.

Y záſpiewáli nowa pieśń mowiąc: Godźieneś wziąć kſięgi/ y otworzyć pieczęći ich/ abowiem zábitześ/ y odkupiłeś nas Bogu przez krew twoię/ ze wſzytkiego pokolenia/ y ięzyká/ y ludu/ y narodu.

10. Et fecisti nos Deo nostro regnum & sacerdotes, & regnabimus super terram.

10. Vnd hast vns vnserm Gott zu Königen vnd Priestern gemacht/ vnd wir werden Könige sein auff Erden.

10. A zdělal gſy nás Bohu naſſemu Krále a Kněžij/ a budeme kralowati na Zemi.

And hast made vs vnto our God Kings and Priestes/ and we shall reigne on the earth.

Oc du giorde oss til Konger oc Prester faar vor Gud/ oc wi skulle bliffue Konger paa Jorden.

Y vczyniłeś nas Bogu náſzemu Krolmi y Káplany/ y będźiem krolowáć ná źiemi.

11. Et vidi, & audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni, & animalium & seniorum: & erat numerus eorum millia millium.

11. Vnd ich sahe/ vnd höret eine stimme viler Engel vmb den Stul/ vnnd vmb die Thiere/ vnd vmb die Eltesten her/ vnd jr zahl war viel tausend mal tausend.

11. Y widěl gſem a ſlyſſel hlas Angeluow mnohých okolo Trůnu/ a Zwijřat/ a Starcůw: Y byl počet gegich Tijſýc Tijſýcůw.

Then I behelde/ and I heard the voyce of many Angels round about the throne/ & about the beastes and the Elders/ and there were thousand thousands.

Oc ieg saa/ oc hørde mange Englis røst omkring Stolen// oc omkring Diurene/ oc omkring de Eldste/ oc deris tal vaare mange tusinde gonge tusinde.

Tedym pátrzył/ y słyſzałem około stolcá/ y źwierząt/ y ſtárſzych/ głos wielá Aniołow/ ktorych było tyśiąc kroć ſto tyśięcy/ y dźieśięć kroć ſto tyśięcy.

12. Dicentium voce magna: Dignus est Agnus qui occisus est, accipere virtutem, & divinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem.

12. Vnd sprachen mit grosser stimme: Das Lamb/ das erwürget ist/ ist wirdig zu nemmen krafft vnnd reichthumb/ vnd weißheit vnd stärcke/ vnd ehre vnd preiß vnd lob.

12. Hlaſem welikým řkaucých: Hoden geſt Beránek kterýž geſt zabit wzýti moc/ a Božſtwij/ Maudroſt/ Sýlu/ Cžeſt/ a Sláwu/ y Požehnánij.

Saying with a loude voyce/ Worthie is the Lambe that was killed to receyue power and ryches/ and wisdeme/ and strenght/ and honor/ and glory/ and prayse.

Oc de sagde met stor røst/ Det Lam som er ihielslaget/ er verdigt til at tage krafft oc rigdom/ oc visdom oc styrcke/ oc ære oc priß oc loff.

Mowiących głosem wielkim: Godźien ieſt báránek on zábithy wziąć moc/ y bogáctwá/ y mądrość/ y śiłę/ y cżeść/ y chwałę/ y błogosłáwieńſtwo.

ה

13 וכל בריתא דאית בשמיא ובארעא ותחית ארעא ובימא וכל מדם דבהון שמעת דאמרין להו דיתב על תרונוס בורכתא ואיקרא ותושבחתא וזכותא לעלם עלמין׃

E Vdij ogni creatura che è nel cielo, e ne la terra, e ſotto la terra, e quelle che ſon nel mare, e tutte le coſe che ſono in eſſi, che diceuano, A colui che ſiede nel trono, & à l'Agnello, ſia laude, e honore, e gloria, e imperio, ne ſecoli de ſecoli.

ה

13 וכל הבריאה אשר היא בשמים ובארץ ותחת הארץ ואשר על הים וכל דברים אשר בם שמעתי לאמר ליושב על הכסא ולכבש ברכה והדר וכבוד וגבורה לעולמי עולמים׃

Y oy à toda criatura que eſta enel cielo, y ſobre la tierra, y debaxo de la tierra, y que eſtà en la mar, y todas las coſas que enellos eſtan, diziendo Al que eſtà ſentado enel throno, y àl Cordero, ſea alabança honrra, y gloria, y potencia para ſiempre jamas.

έ.

13. Καὶ πᾶν κτίσμα ὃ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐν τῇ γῇ, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἅ ἐστι, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντας ἤκουσα λέγοντας, τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ τῷ ἀρνίῳ, ἡ εὐλογία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

I'ouï auſſi toute creature qui eſt au ciel, & en la terre, & au deſſous de la terre, & qui eſt en la mer, voire toutes choſes qui ſont compriſes en iceux, diſans, A celui qui eſt aſſis ſur le throne, & à l'Agneau ſoit louange, & honneur, & gloire, & force ès ſiecles des ſiecles.

14 וארבע חיותא אמרין אמין ועסרין וארבעא קשישא נפלו וסגדו לחיא לעלם עלמין׃

E i quattro animali diceuano, Amen: e i Ventiquattro Seniori ſi gettorono ſopra le lor facce, e adorarono colui che viue ne ſempiterni ſecoli.

14 וארבע חיות אמרו אמן ועשרים וארבעה זקנים נפלו והשתחוו לחי לעולמי עולמים׃

Y los quatro animales dezian: Amen. Y los veyntiquatro Ancianos cayeron las caras en tierra, y adoraron àl que biue para ſiempre jamas.

14. Καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα ἔλεγον, ἀμήν. καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον, καὶ προσεκύνησαν ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Et les quatre animaux diſoyent, Amen: & les vingt-quatre anciens ſe proſternerent. & adorerent le Viuant ès ſiecles des ſicles.

ו

1 וחזית הוית כד פתח אמרא לחדא מן חתמא ושמעת דחד מן ארבע חיותא אמר איך קלא דרעמא תא וחזי׃

Dipoi io riguardai quando l'Agnello aperſe vno de ſigilli, e Vdij vno de quattro animali che diceua come con vna voce di tuono, Vieni e Vedi.

ו

1 ואראה כאשר פתח הכבש אחד מן החותמים ושמעתי אחת מארבע החיות לאמר כקול רעם בוא וראה׃

Y miré quando el Cordero vuo abierto el vno de los ſellos, y oy àl vno de los quatro animales diziendo como con vna boz de trueno, Ven, y vee.

ΚΕΦΑΛ. ϛ'.

Καὶ εἶδον ὅτι ἤνοιξε τὸ ἀρνίον μίαν ἐκ τῶν ἑπτὰ σφραγίδων, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων λέγοντος, ὡς φωνῆς βροντῆς, ἔρχου καὶ βλέπε.

Lors ie regardai quand l'Agneau eut ouuert l'vn des ſeaux, & i'ouï l'vn des quatre animaux diſant, comme ſi c'euſt eſté vne voix de tonnetre, Vien & voy.

2 וחזא הוית והא רכשא חורא והו דיתב עלוהי הוא לה קשתא ואתיהב לה כלילא ונפק זכא הויזכא׃

Et io riguardai, & ecco vn caual bianco: e colui che vi ſedeua ſu, haueua vn arco, e fugli data vna corona, & vſci vincitore, e per vincere.

2 ואראה והנה סוס לבן ואשר ישב עליו היתה לו קשת ותנתן לו עטרת ויצא מנצח ולנצח׃

Y miré y heaqui vn cauallo blanco: y el que eſtaua ſentado encima del, tenia vn arco: y fuele dada vna corora, y ſalió victorioſo, para que tambien vencieſſe.

2. Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτῷ ἔχων τόξον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλθε νικῶν, καὶ ἵνα νικήσῃ.

Et ie regardai, & voici vn cheual blanc: & celui qui eſtoit monté deſſus auoit vn arc, & lui fut donnee vne couronne: & il ſortit victorieux, & afin qu'il vainquiſt.

3 וכד פתח לחתמא אחרינא שמעת דאמרא חיתא למאמר תא וחזי׃

E quando egli aperſe il ſecondo ſigillo, Vdij il ſecondo animale che diceua, Vieni, e Vedi.

3 וכאשר פתח את החותם השני שמעתי כי אמרה חיה השנית בוא וראה׃

Y quando el vuo abierto el ſegundo ſello, oy el ſegundo animal que dezia: Ven, y vee.

3. Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν δευτέραν, ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου λέγοντος, ἔρχου καὶ βλέπε.

Et quand il eut ouuert le ſecond ſeau, i'ouï le ſecond animal, diſant, Vien, & voy.

CAP. V.

13. Et omnem creaturam quæ in cælo eſt, & ſuper terram, & ſub terra, & quæ ſunt in mari, & quæ in eo: omnes audivi dicentes, Sedenti in throno, & Agno, benedictio, & honor, & gloria, & poteſtas in ſecula ſeculorum.

And all the creatures which are in heauen/and on ÿ earth/ and vnder the earth/and in the ſea/ and all that are in them/hearde I/ ſaying/ Prayſe and honour / and glory / and power be vnto him/ that ſitteth vpon the throne/ and vnto the Lambe for euermore.

14. Et quatuor animalia dicebant, Amen. Et vigintiquatuor ſeniores ceciderũt in facies ſuas: & adoraverunt viventem in ſecula ſeculorum.

And the foure beaſts ſaied/Amen/ & the foure & twentie Elders fell downe / and worſhipped him that liueth for euermore.

Das V. Capitel.

13. Vnd alle Creatur/ die im Himmel iſt vnd auff Erden/ vnd vnter der Erden/ vnd im Meer/ vnd alles was darinnen iſt/ höret ich ſagen zu dem/ der auff dem Stul ſaß/ vnnd zu dem Lamb: Lob vnd ehre vnd preiß/ gewalt von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc alle Creature/ ſom ere i Himmelen oc paa Jorden/ oc vnder Jorden/ oc i Haffuet/ oc alt det der er vdi/ hørde ieg ſige til den/ ſom ſad paa Stolen/ oc til det Lam/ loff oc ære oc priſ/ vold fra euighed til euighed.

14. Vnnd die vier Thier ſprachen: Amen. Vnd die vierundzweintzig Elteſten fielen nieder/ vnd beteten an/ den der da lebet von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc de fiere Diur ſagde/ Amen. Oc de fiere oc tiue Eldſte fulde ned/ oc tilbade den ſom leffuer fra euighed til euighed.

Kapitola V.

13. A wſſeckno Stwořenij kteřé geſt na Nebi/ y kteréž na Zemi/ y pod Zemij/ y w Moři/ y wſſeckno což nich geſt/ wſſeckny gſem ſlyſſal/ ani řkau: Tomu kterýž ſedij na Trůnu a Beránkowi/ Požehnánij/ Cžeſt/ a Sláwa/ y Moc/ na wěky wěkůw.

A wſzelkie ſtworzenie ktore ieſt ná niebie/ y ná ziemi/ y pod ziemia/ y w morzu/ y wſzytki rzeczy ktore w nich ſa/ ſlyſzalem mowiącej: Siedzacemu na ſtolcu y Báránkowi niech bedzie blogoſláwienſtwo/ y cześć/ y chwala/ y moc/ ná wieki wiekow.

14. A čtyři Zwijřata řijkali/ Amen. A Cžtyřimecýtma Starcuow padalo na twáři ſwé/ a klaněli ſe žiwému na wěky wěkuow.

A czworo zwierzat mowiły: Amen. A cżterzey y dwádzieściá ſtárſzy vpádli ná oblicże ſwoie/ y chwałę dawáli temu ktory żywie ná wieki wiekow.

CAP. VI.

ET vidi quod aperuiſſet Agnus unum de ſeptem ſigillis, & audivi unum de quatuor animalibus, dicens, tanquam vocem tonitrui, Veni, & vide.

After / I beheld when the Lambe had opened one of the ſeales/ & I hearde one of the foure beaſts ſay / as it were the noyſe of thunder/ Come and ſee.

2. Et vidi, & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper illum habebat arcum, & data eſt ei corona, & exivit vincens ut vinceret.

Therefore I behelde / and lo / there was a white horſe/ and hee that ſate on him/ had a bowe/ and a crowne was giuen vnto him / and he went foorth conquering that he might ouercome.

4. Et cùm aperuiſſet ſigillum ſecũdum, audivi ſecundum animal, dicens, Veni, & vide.

And when hee had opened the ſeconde ſeale / I hearde the ſeconde beaſt ſay / Come and ſee.

Das VI. Capitel.

Vnd ich ſahe/ daß das Lamb der Sigel eines auffthat/ vnd ich höret der vier Thier eines ſagen/ als mit einer Donnerſtim: Kom̃/ vnd ſihe zu.

OC ieg ſaa/ at Lammet oploed it aff de Indſegle/ oc ieg hørde it aff de fire Diur ſige/ ſom met en Tordens roſt/ Kom oc ſee til.

2. Vnd ich ſahe/ vnd ſihe/ ein weiß Pferd/ vnd der darauff ſaß/ hatte einen Bogen/ vnd im ward gegeben eine Kron/ vnd er zoch auß zu überwinden/ vnd daß er ſieget.

Oc ieg ſaa/ oc ſee en huid Heſt/ oc den ſom der ſade paa/ haffde en Bue/ oc hannem bleff giffuit en Krune/ oc hand drog vd at offueruinde/ oc at hand ſkulde vinde Seyer.

3. Vnd da es das ander Siegel auffthet/ höret ich das ander Thier ſagen: Kom̃/ vnd ſihe zu.

Oc der det oploed det andet Indſegle/ da hørde ieg det andet Diur ſige/ Kom oc ſee til.

Kapitola VI.

Y Widěl gſem/ že otewřel Beránek gednu Pečet z ſedmi/ a ſlyſſel gſem gedno ze čtyř Zwijřat/ an prawij yako hlaſem Hromowým: Pod/ a wiz.

Zá thymem pátrzył gdy othworzył Báránek pierwſzą z pieczęci/ y ſłyſzałem iedno ze cżterzech zwierzat/ mowiace iákoby głos gromu: Chodź á ogladay.

2. Y widěl gſem/ a hle Kůň bijlý: a ten kterýž ſeděl na něm měl Lučiſſtě/ a dána gemu Koruna/ y wygel přemáhage aby ſwijtězyl.

Vyzrzałem tedy á oto koń biały/ á then ktory ná nim ſiedział/ miał łuk/ y dáná mu ieſt koroná/ y wyſzedł zwyciężcá áby zwyciężył.

3. A když otewřel Pečet druhau/ ſlyſſal gſem druhé Zwijře ano mi prawij: Pod/ a wiz.

A gdy otworzył wtórą pieczęć/ ſłyſzałem wthore zwierzę mowiące: Chodź á ogladay.

ו

4 ונפק רכשא אחרין סומקא והו דיתב עלוהי אתיהב לה למסב שינא מן ארעא והיקטלון חד לחד ואתיהב לה חרבא רבתא׃

Allora vscì vn altro cauallo rosso: & à colui che vi staua su à sedere gli fu dato che togliesse la pace de la terra, e che s'ammazzasseno l'vn l'altro: e fugli data vna grande spada.

5 וכד פתח לחתמא תלתא שמעת דאמרא חיותא תלתא למאמר תא וחזי וחזיא הוית והא רכשא אוכמתא והו דיתב עלוהי הוא לה מאזנין באידה׃

E quando aperse il terzo sigillo, vdij il terzo animale che diceua, Viens, e vedi. Et io riguardai, & ecco vn caual negro: e colui che sedeua sopra esso, haueua vna statera ne la sua mano.

6 ושמעת קלא במצעת ארבעת חיותא דאמר קבא חטא בדינר ותלת קבא דשערא בדינר ומשחא וחמרא לא תהרא בהון׃

E vdij vna voce nel mezo de quattro animali, che diceua, Vn chenice di grano per vn denaro: e tre chenici d'orzo per vn denaro: e non far danno al vino nè à l'olio.

7 וכד פתח חתמא רביעיתא שמעת קלא דארבעת חיותא למאמר תא וחזי׃

E quando aperse il quarto sigillo, vdij la voce del quarto animale, che diceua, Viens, e vedi.

8 וחזיא הוית והא רכשא ירקא ודיתב עלוהי שמה מותא ושיול אתא בתרה ואתיהב להון שולטנא למקטלו על־רביעיתא דארעא בחרבא ובכפנא ובמותא ומן חיותא דארעא׃

Et io riguardai, & ecco vn caual pallido: e colui che vi sedeua sopra, haueua nome la Morte: e l'inferno la seguiua. E fu data loro potestà d'occidere sopra la quarta parte de la terra, con coltello, e con fame, e con mortalità, e con le bestie de la terra.

ו

4 ויצא סוס אחר אדום ואשר ישב עליו נתן לו לקחת את־שלום מעל־הארץ ואשר ישבחו איש את־רעהו ונתנה לו חרב גדולה׃

Y salió otro cauallo bermejo, y al que estaua sentado sobre el, fue dado poder de quitar la paz de la tierra: y que se maten vnos à otros: y fue le dada vna grande espada.

5 וכאשר פתח את־החותם השלישי שמעתי כי־אמרה חיה השלישית בוא וראה ואראה והנה סוס שחר ואשר ישב עליו מאונים בידו׃

Y quando el vuo abierto el terçero sello, oy àl terçer animal que dezia: Ven, y mira. Y miré, y heaqui vn cauallo negro, y el que estaua sentado encima del, tenia vn peso en su mano.

6 ואשמע את־קול בתוך ארבע חיות לאמר שליש בר בדרכמון ושלשת שלישי שעורים בדרכמון ואת שמן ויין בל־תגע׃

Y oy vna boz en medio de los quatro animales, que dezia: Vn cheniz de trigo por vn denario y tres chenizes de çeuada por vn denario. y no hagas danno àl vino, ni àl azeyte.

7 וכאשר פתח את־חותם הרביעי שמעתי את־קול חיה הרביעית בוא וראה׃

Y desque el abrio el quarto sello, oy la boz del quarto animal, que dezia: Ven, y vee.

8 ואראה והנה סוס ברוד ואשר ישב עליו היה שמו מות ושאול באה אחריו ותנתן להם שלטון להרג את־רביעית הארץ בחרב ברעב בדבר ובחית השדה׃

Y miré y heaqui vn cauallo amarillo: y el que estaua sentado sobre el tenia por nombre, Muerte: y el ynfierno le seguia: y fuele dada potestad sobre la quarta parte de la tierra, para matar con cuchillo, con hambre, con mortandad, y con bestias de la tierra.

ϛʹ.

4. Καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος πυῤῥὸς, καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτὸν ἐδόθη αὐτῷ λαβεῖν τὴν εἰρήνην ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἵνα ἀλλήλους σφάξωσι, καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη.

Et il sortit vn autre cheual qui estoit roux: & fut donné à celui qui estoit monté dessus, de pouuoir oster la paix de la terre, afin qu'on se tue l'vn l'autre: & lui fut donnee vne grande espee.

5. Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν τρίτην σφραγῖδα, ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λέγοντος, ἔρχου καὶ βλέπε. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

Et quand il eut ouuert le troisieme seau, i'oui le troisieme animal disant, Vien, & voy. Et ie regardai, & voici vn cheual noir & celui qui estoit monté dessus, auoit vne balance en sa main.

6. Καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων λέγουσαν, χοῖνιξ σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῆς δηναρίου· καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσῃς.

Et i'oui vne voix, au milieu des quatre animaux, qui disoit, Le chenis de froment pour vn denier; & les trois chenis d'orge pour vn denier: & ne nui point au vin ni à l'huile.

7. Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν τετάρτην, ἤκουσα φωνὴν τοῦ τετάρτου ζώου λέγουσαν, ἔρχου καὶ βλέπε.

Et quand il eut ouuert le quatrieme seau, i'oui la voix du quatrieme animal, disant, Vien, & voy.

8. Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ ὄνομα αὐτῷ, ὁ θάνατος, καὶ ὁ ᾅδης ἀκολουθεῖ μετ' αὐτοῦ· καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἀποκτεῖναι ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς, ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ, καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς.

Et ie regardai, & voici vn cheual fauue: & celui qui estoit monté dessus auoit nom la Mort, & l'Enfer suiuoit apres lui: & leur fut donnee puissance sur la quatrieme partie de la terre, pour tuer auec l'espee, & par famine, & par mortalité, & par les bestes sauuages de la terre.

CAP. VI.

4. Et exivit alius equus rufus: & qui sedebat super illum, datum est ei ut sumeret pacem de terra, & ut invicem se interficiant, & datus est ei gladius magnus.

And there went out another horse / that was red / & power was giuen to him that sate thereon / to take peace from the earth / and that they should kill one another / and there was giuen vnto him a great sworde.

5. Et cùm aperuisset sigillum tertium, audivi tertium animal, dicens, Veni, & vide. Et ecce equus niger: & qui sedebat super illum, habebat statéram in manu sua.

And when he had opened the third seale / I heard the third beast say / Come and see. Then I behelde / and lo / a blacke horse / & hee that sate on him / had balances in his hand.

6. Et audivi tanquam vocem in medio quatuor animalium dicentium: Bilibris tritici denario, & tres bilibres hordei denario, & vinum & oleum ne læseris.

And I heard a voyce in the middes of the foure beastes say / A measure of wheat for a penie / and three measures of barly for a penie / and oyle / and wine hurt thou not.

7. Et cùm aperuisset sigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis, Veni, & vide.

And when hee had opened the fourth seale / I heard the voyce of the fourth beast say / Come and see.

8. Et ecce equus pallidus: & qui sedebat super eum, nomen illi mors, & infernus sequebatur eum, & data est illi potestas super quatuor partes terræ, interficere gladio fame, & morte, & bestiis terræ.

And I looked / and beholde / a pale horse / & this name that sate on him was Death / and Hel followed after him / and power was giuen vnto them ouer the fourth part of the earth / to kill with sworde / and with hunger / and with death / & with the beasts of the earth.

Das VI. Capitel.

4. Vnd es gieng herauß ein ander Pferd / das war rot / vnd dem der darauff saß / ward gegeben den Friede zu nemen von der Erden / vnd daß sie sich vntereinander erwürgeten / vnd jhm ward ein groß Schwerdt gegeben.

Oc der gick en anden Hest vd / hand vaar rød / oc den der sad paa / bleff giffuit at tage Fred aff Jorden / oc at de skulde sla hver andre ihiel / oc hannem bleff giffuit it stort Suerd.

5. Vnd da es das dritte Siegel auffthet / höret ich das dritte Thier sagen: Kom / vnd sihe zu. Vnd ich sahe / vnd sihe / ein schwartz Pferd / vnd der darauff saß / hatte eine Wage in seiner Hand.

Oc der det oplod det tredie Indsegle / da hørde ieg det tredie Diur sige / Kom oc see til. Oc ieg saa / oc see / en sort Hest / oc den der sad paa / haffde en Vect i sin haand.

6. Vnd ich höret eine stimme vnter den vier Thieren sagen: Ein Maß Wäitzen vmb einen Groschen / vnnd drey maß Gersten vmb ein Groschen / vnd dem Oele vnd Wein thu kein leid.

Oc ieg hørde en røst iblant de fire Diur sige / En maade Hvede for en pending / oc tre maader Byg for en pending / oc gør Olie oc Vin inted ont.

7. Vnnd da es das vierdte Siegel auffthet / hört ich die stimme deß vierdten Thiers sagen: Kom / vnd sihe zu.

Oc der det oplod det fierde Indsegle / da hørde ieg det fierde Diuris røst sige / Kom oc see til.

8. Vnd ich sahe / vnd sihe ein fahl Pferd / vnd der darauff saß / deß name hieß Todt / vnd die Helle folgete jhm nach. Vnd jnen ward macht gegeben zu tödten / das vierdte theil auff der Erden / mit dem Schwerdt vnd Hunger / vnd mit dem Todt / vnd durch die Thiere auff Erden.

Oc see / oc ieg saa en guel Hest / oc den som der sad paa / hans naffn kalledis Død / oc Helffuede efterfulde hannem. Oc hannem bleff giffuen mact at ihielsla den fierde part paa Jorden / met Suerd oc Hunger / oc met Døden / oc formedelst Diurene paa Jorden.

Kapitola VI.

4. Y wyssel giný Kůň Ryzý: a tomu kterýž seděl na něm / dáno aby pokog zdwjhl z Země / a aby se Lidé wespolek mordowali / a dán gemu Meč weliký.

Y wyszedł drugi koń / rydzy / á temu ktory ná nim siedział dáno iest áby odiał pokoy z ziemie / áby iedni drugie zabijáli / á dan mu iest miecz wielki.

5. A když otewřel Pečet třetij / slyssel gsem třetij Zwijře ano mi prawij: Poď / a wiz. Ahle Kůň wraný: a ten kterýž na něm seděl / měl Wáhu w ruce swé.

A gdy otworzył trzecią pieczęć / słyszałem trzecie zwierzę mowiące: Chodź á ogladay. Patrzyłem tedy / á oto koń wrony / á ktory ná nim sie dział / miał szale w ręce swoiey.

6. Y slyssel gsem yako hlas z prostřed čtyř Zwijřat / an prawij: Dwě Libře Pssenice za geden Penijz / a ssest Liber Gečmene za geden Penijz / a Wijnu a Olegi nesskoď.

Y słyszałem głos w pośrzodku czworgá zwierząt mowiąc: Ćwierć pszenice zá grosz / á trzy ćwierći ięczmienia zá grosz / á nie czyń szkody oleiowi y winu.

7. A když otewřel Pečet čtwrtau / slyssel gsem hlas čtwrtého Zwijřete / ano mi prawij Poď / a wiz:

A gdy otworzył czwartą pieczęć / słyszałem głos czwartego zwierzęcia / mowiąc: Chodź á ogladay.

8. A hle kůň plawý / a ten kterýž seděl na něm / gméno gemu Smrt / a Peklo sslo za nim / y dána gest gemu moc nad čtyřmi stranami Země / aby mordowal Mečem / Hladem / Morem / a Sselmami zemskými.

Tedym pátrzył / á oto płowy koń / á tego ktory siedział ná nim imię było śmierć / á piekło szło zá nim / y dáná iest im moc nad czwartą częścią ziemie / áby mordowáli mieczem / y głodem / y śmiercią / y zwierzęty ziemskiemi.

ו | ו | ς.

9 וכד פתח לחתמא חמישתא חזא הוית תחית מדבחא לנפשתא הנון דמתקטלין מטול מלתא דאלהא ומטול סהדותא (דאמרא) דהות להון׃

9 וכאשר פתח את־חותם החמישי ראיתי תחת המזבח את־נפשותם אשר נטבחו בעבור דבר אלהים ובעבור עדות הכבש אשר היתה להן׃

9. Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν (τοῦ ἀρνίου) ἣν εἶχον.

E quando aperse il quinto sigillo, viddi sotto l'altare l'anime di quelli ch'erano stati ammazzati per la parola di Dio, e per la testimonianza (de l'Agnello) ch'essi haueuano.

Y quando el vuo abierto el quinto sello, vide debaxo del altar las animas de los que auian sido muertos por la palabra de Dios, y por el testimonio (del Cordero) que ellos tenian.

Et quand il eut ouuert le cinquiemè seau, ie vi sous l'autel les ames de ceux qui auoyent esté tués pour la parole de Dieu, & pour le tesmoignage (de l'Agneau) qu'ils auoyent maintenu.

10 וקעו בקלא רמא למאמר עד מא למאתי מריא קדישא ומהימן לא תדון דמן מן הנון דעמרין על ארעא׃

10 ויזעקו בקול גדול לאמר עד־מתי יהוה הקדוש והנאמן לא תשפוט ולא תקום את־דמינו מיושבי תבל׃

10. Καὶ ἔκραζαν φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες, ἕως πότε ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος, καὶ ὁ ἀληθινὸς, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν, ἀπὸ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς;

E gridauano ad alta voce, dicendo. Infin a quando, Signore, santo, e verace, non giudichi tu, e non vendichi il nostro sangue da quelli che habitano sopra la terra?

Y clamauan à alta boz, diziendo: Hasta quando Sennor, Sancto y Verdadero, no juzgas, y vengas nuestra sangre de los que moran en la tierra?

Et elles crioyent à haute voix, disans, Iusques à quand, Seigneur, qui es sainct & veritable, ne iuges-tu point, & ne venges-tu nostre sang de ceux qui habitent sur la terre?

11 ואתיהבו לכל אנש אסטלא חורא ואתאמר להון דינוחון עד זמן דבה יתמלון אף לבניתהון ואף לאחיהון דעתידין למתקטלו איך הנון׃

11 וינתנו לאשה ואשה בגדי בוץ ויאמר אליהן לנוח לעת מעט עד־אשר ישלמו חבריהן ואחיהן העתידים להרג כמוהן׃

11. Καὶ ἐδόθησαν ἑκάστοις στολαὶ λευκαὶ, καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον μικρὸν, ἕως οὗ πληρώσονται, καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι ὡς καὶ αὐτοί.

E furon date à ciascuno di loro veste bianche, e fu lor detto che si riposassero ancora per vn poco di tempo, infin à tanto che fussen compiuti i lor conserui, e i lor fratelli, che doueuano essere ammazzati come erano stati ancor essi.

Y fueronles dadas sendas ropas blancas, y fueles dicho, que aun reposassen toda via vn poco de tiempo, hasta que sus compaaneros sieruos fuessen cumplidos, y sus hermanos que tambien auian de ser muertos como ellos.

Et leur furent donnees à chacun des robbes blanches, & leur fut dit qu'ils se reposassent encore vn peu de temps iusqu'à ce que fussent accomplis leurs compagnons de seruice & leurs freres qui doiuent estre mis à mort comme eux.

12 וחזא הוית כד פתח חתמא אשתא והא זועא רבא הוא ושמשא חשך הוא אוכמתא איך סקא דסערא וסהרא הוא איך דמא׃

12 ואראה כאשר פתח את־חותם הששי והנה רעש גדול היה והשמש היה שחור כשק השערות וירח היה כדם׃

12. Καὶ εἶδον, καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἕκτην, καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος ἐγένετο μέλας ὡς σάκκος τρίχινος, καὶ ἡ σελήνη ἐγένετο ὡς αἷμα.

E viddi quando egli aperse il sesto sigillo, & ecco si fece vn gran terremoto: e il sole diuenne negro, come vn sacco di pelo, e la luna diuenne come sangue.

Y miré quando el abrió el sexto sello, y heaqui fue hecho vn gran terremoto: y el sol fue hecho negro como vn saco de cilicio, y la luna fue hecha toda como sangre.

Et ie regardai quand il eut ouuert le sixieme seau, & voici, il fut fait vn grand tremblement de terre: & le soleil deuint noir comme vn sac fait de poil, & la lune deuint toute comme sang.

13 וכוכבא דשמיא נפלו על ארעא איך דתתא רמיא פגיה כד מתתזיעא מן רוחא רבתא׃

13 וכוכבי השמים נפלו על־הארץ כאשר תפיל התאנה את־בכוריה אם תנוע מרוח גדולה׃

13. Καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσαν εἰς τὴν γῆν, ὡς συκῆ βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς ὑπὸ μεγάλου ἀνέμου σειομένη.

E le stelle del cielo caddero sopra la terra: come il ficato gitta i suoi fichi acerbi, quando è scosso da vn gran vento.

Y las estrellas del cielo cayeron sobre la tierra: como la higuera echa sus higos, quando es mouida de gran viento.

Et les estoiles du ciel tomberent sur la terre, comme quand le figuier iette ça & là ses figons, estant secoué par vn grand vent,

CAP. VI.

9. Et cùm aperuisset sigillum quintum: vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter testimonium quod habebant.

And when he had opened the fift seale, I sawe vnder the altar the soules of them, that were killed for the worde of God, and for the testimonie which they maintained.

10. Et clamabant voce magna, dicentes: Vsquequo Domine, sanctus, & verus, non iudicas & non vindicas sanguinem nostrum de iis qui habitant in terra?

And they cryed with a loud voyce, saying, How long, Lorde, holy and true doest not thou iudge and auenge our blood on them that dwell on the earth?

11. Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ: & dictum est illis ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conservi eorum, & fratres eorum qui interficiendi sunt sicut & illi.

And long white robes were giuen vnto euery one, and it was sayd vnto them, that they should rest for a litle season vntill their fellowe seruants, and their brethrē that should be killed euen as they were, were fulfilled.

12. Et vidi, cùm aperuisset sigillum sextum: & ecce terræmotus magnus factus est, & sol factus est niger tanquā saccus cilicinus: & luna tota facta est sicut sanguis.

And I beheld when he had opened the sixt seale, and lo, there was a great earthquake, and the sunne was as blacke as sackcloth of heare, and the moone was like blood.

13. Et stellæ de cælo ceciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos suos cùm à vento magno movetur.

And the starres of heauen fell vnto the earth, as a figge tree casteth her greene figs, when it is shaken of a mightie winde.

Das VI. Capitel.

9. Vnnd da es das fünffte Sigel auffthet / sahe ich vnter dem Altar die Seelen / dere die erwürgt waren vmb deß Worts Gottes willen / vnd vmb deß Zeugniß willen / daß sie hatten.

Oc der det oplod det femte Indsegle / da saa ieg deris Siele vnder Alteret / som vare ihielslagne for Guds Ord skyld / oc for det Vidnisbyrd skyld / som de haffde.

10. Vnd sie schryen mit grosser stim / vnd sprachen: HERR / du Heiliger vnd Warhafftiger / wie lange richtest du vnd rechest nicht vnser blut an denen / die auff der Erden wohnen?

Oc de robte met stor røst / oc sagde / HERRE du Hellige oc Sande / huor lenge dømer du icke / oc heffner vort Blod paa dem / som bo paa Jorden?

11. Vnd jhnen wurden gegeben / einem jeglichen ein weiß Kleid / Vnnd ward zu jnen gesagt / daß sie ruheten noch eine kleine zeit / biß daß vollend dazu kemen jre Mitknechte vnd Brüder / die auch sollen noch ertödtet werden / gleich wie sie.

Oc dem bliffue giffne / huer it huit Klæde / oc der bleff sagd til dem / at de skulde huile sig en liden tid / indtil deris Medtienere oc Brødre komme fuldkommelige der til / som oc skulle end nu ihielslaff / lige som de.

12. Vnd ich sahe / daß es das sechste Sigel auffthet / vnd sihe / da ward ein grosses Erdbeben / vnnd die Sonne ward schwartz wie ein härin Sack / vnd der Mond ward wie Blut.

Oc ieg saa / oc det oplod det siette Indsegle / oc see / da bleff it stort Jordskel / oc Solen bleff sort som en haarsæck, oc Maanen bleff som Blod.

13. Vnd die Sterne deß Himmels fielen auff die Erden / gleich wie ein Feigenbaum seine Feigen abwirfft / wenn er von grossem Wind bewegt wird.

Oc Himmelens Stierner fulde ned paa Jorden / lige som it Figen træ nedkaster sine Figen / naar det røris aff stort vær.

Kapitola VI.

9. A když otewřel Pečet paтau: Widěl gsem pod Oltářem Dusse zmordowaných / pro Slowo Božij a pro Swědectwj kteréž gsau měli:

Potym gdy otworzył pieczęć piątą / widziałem pod ołtarzem dusze tych ktorzy zábići byli dla słowá Bożego / y dla świadectwa ktorego strzegli.

10. A wolali hlasem welikým / řkauce: Dokawadž Pane Swatý a prawý nesaudijš a nemstijš krwe naššij / nad těmi / kteřijž přebýwagij na Zemi?

Y wołáły głosem wielkim mowiąc: Poki ż Pánie ktoryś iest święty y prawdziwy / nie sądzisz y nie mścisz sie krwie naszey / nád tymi ktorzy mieszkáią ná ziemi?

11. Y dáno gednomu každému z nich Raucho bijlé: a powědijno gim / aby počekali gesstě za malý čas / dokudž se nenaplnij počet spolu Služebnijkuow gegich / a Bratřij gegich kteřijž magij zbiti býti yako y oni.

Tedy dáne sa káždemu száty białe / y powiedziano im áby odpoczywáli iescze przez máły czás / ażby sie theż nápełnili towárzysze ich y bracia ich / ktorzy máią być zábići iáko y oni.

12. Y widěl gsem když otewřel Pečet Ssestau. A hle Země třesenij stalo se weliké / a Slunce včiněno gest černé / yako Pytel žijnený / a Měsýc wesskeren včiněn gest yako krew;

Záttym em weyrzał gdy otworzył szosta pieczęć / oto trzęsienie ziemie wielkie zstało sie / á słońce było czarne iáko wor włosiány / á księżyc zstał sie iáko krew.

13. A Hwězdy Nebeské padaly na zemi / rowně yako Dřewo Fijkowé smijtá s sebe prwnij Owotce swé / když gim weliký wijtr klátij.

Y gwiazdy z niebá wpádły / iáko figowe drzewo porzuca niedoyrzáłe figi swe / gdy od wiátru wielkiego zátrzęsione bywa.

ו | ו | ϛ'.

14 ושמיא אתפרשו איך ספרא מתתעיף וכל טורא וגזרתא מן אתרהון אתתזיעו :

E il cielo si ritirò come vn volume che s'auuolge : e tutti i monti & isole furon mosse da i luoghi loro.

14 והשמים עלו והתהפכו במגלת ספר וכל הרים ואיים ממקומותם נמוטו :

Y el cielo se apartó como vn libro que es embuelto : y todo monte y Islas fueron mouidas de sus lugares.

14. Καὶ ὁ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βιβλίον εἱλισσόμενον, καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθησαν.

Et le ciel se retira comme vn liure lequel on roule : & toute montagne, & toutes isles furent remuees de leurs lieux.

15 ומלכא דארעא ורורבנא ועתירא וכילירכא וחילתנא וכל עבדא וכל חארא טשיו לנפשהון בטורא ובמערא ובפעריה דארעא :

E i Re de la terra, e i principi, e i ricchi e i capitani, e i potenti, & ogni seruo, & ogni libero, si nascosero ne le spelonche, e fra le pietre de monti.

15 ומלכי הארץ ורברבנים והעשירים ושרי אלפים וגבורים וכל עבדים וכל חפשים התחבאו במערות ובסלעי הרים :

Y los reyes de la tierra, y los principes, y los ricos, y los capitanes, y los fuertes y todo sieruo, y todo libre, se escondieron en las cueuas, y entre las piedras de los montes.

15. Καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ μεγιστᾶνες, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ χιλίαρχοι, καὶ οἱ δυνατοὶ, καὶ πᾶς δοῦλος, καὶ πᾶς ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων.

Et les Rois de la terre, & les princes, & les riches, & les capitaines, & les puissans, & tout serf & tout franc se cacherent és cauernes, & entre les roches des montagnes.

16 ואמרין לטורא ולפעריה דארעא דפלו עלין ולרמתא דכסינן מן קדם פרצופה דיתב על כורסיא ומן רוגזא דאמרא :

E diceuano a li monti & a le pietre, Cadete sopra noi, e nascondeteci da la faccia di colui che siede sopra il trono, e da l'ira de l'Agnello.

16 ואמרו להרים ולסלעים תפלו עלינו והצפינונו מפני חרון אף היושב על הכסא ומחרון הכבש :

Y dezian à los montes, y à las piedras, Caed sobre nosotros, y escondednos de la cara de aquel que esta sentado sobre el throno, y de la yra del Cordero :

16. Καὶ λέγουσι τοῖς ὄρεσι, καὶ ταῖς πέτραις, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου.

Et disoyent aux montagnes & aux roches, Tombez sur nous, & nous cachez de deuant la face de celui qui est assis sur le throne, & de deuant l'ire de l'Agneau.

17 מטול דאתא יומא רבא דרוגזה ומן דמשכח למקם :

Percioche il gran giorno de la sua ira è venuto : e chi potra mai star saldo ?

17 כי בא יום חרון אפו הגדול ומי יוכל לעמד לפניו :

Porque el gran dia de su yra es venido, y quien podrá estar delante del ?

17. Ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ τίς δύναται σταθῆναι;

Car la grande iournee de son ire est venue, & qui est ce qui pourra subsister ?

ז | ז | ΚΕΦΑΛ. ζ'.

1 ובתר הלין חזא הוית ארבעא מלאכא דקימין בארבע זויתא דארעא דאחדין לארבע רוחא דארעא דלא נשבא רוחא על ארעא ולא על ימא ולא על כל אילנא :

E doppo queste cose viddi quattro Angeli che stauano sopra i quattro cantoni de la terra, tenendo i quattro venti de la terra : acciochè vento alcuno non soffiasse sopra la terra, ne sopra il mare, ne sopra alcuno arboro.

1 ואחרי כן ראיתי ארבעה מלאכים העומדים לארבע פנות הארץ ומחזיקים את ארבע רוחות הארץ פן תשוף רוח על הארץ ולא על הים ולא על כל עץ :

Despues destas cosas, vide quatro Angeles que estauan sobre las quatro esquinas de la tierra, y tenian los quatro vientos de la tierra, para que no soplasse viento sobre la tierra, ni sobre la mar, ni sobre ningun arbol.

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς, μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης, μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον.

Or apres ces choses ie vi quatre Anges se tenans sur les quatre coins de la terre, qui retenoyent les quatre vents de la terre, afin que nul vent ne soufflast sur la terre, ne sur la mer, ne sur aucun arbre.

CAP. VI.

14. Et cælum recessit sicut liber involutus: & omnis mons, & insulæ de locis suis motæ sunt.

And heauen departed away / as a scrole when it is rolled / and euery mountaine and yle were moued out of their places.

Das VI. Capitel.

14. Vnd der Himmel entweich / wie ein eingewickelt Buch / vnd alle Berge vnd Insulen wurden bewegt auß jhren örtern.

Oc Himmelen vnduigede / som en indsuobt Bog / oc alle Bierge oc Øer rørdis aff deris steder.

Kapitola VI.

14. A Nebe se schowalo yako Knijhy zawƙené: A wsseckny Hory / y Ostrowowé pohnuli se s mijsta swého:

A niebo vstąpiło ǵáko ksiegi zwinione / á wszelka górá y wyspy z swoich mieysc przeniesione sa.

15. Et reges terræ, & principes, & tribuni, & divites, & fortes, & omnis servus, & liber absconderunt se in speluncis & in petris montium.

And the kings of the earth / & the great men / & the rich men / & the chiefe captaines / and the mightie men / and euery bondman / and euery free man / hid themselues in dennes / and among the rockes of the mountaines.

15. Vnd die Könige auff Erden / vnd die Obersten / vnd die Reichen / vnnd die Hauptleute / vnd die Gewaltigen / vnd alle Knechte / vnd alle Freyen / verborgen sich in den Klüfften vnnd Felsen an den Bergen.

Oc Kongerne paa Jorden / oc de Offuerste / oc de Rige / oc Hoffuitzmend / oc de Veldige / oc alle Tienere oc Fribaarne skulte sig i Huler oc Klipper vdi Biergene.

15. A Králowé zemssti / y Knijžata / y Auředníjcy / y Bohatij / y Sylnij / y každý Služebnijk / y Swobodný / skraywali se w Gestkynijch a w Skalij Hor.

A królowie ziemie / y ksiażetá / y bogáci / y rotmistrze / y mocarze / y wszyscy ták słudzy táko y wolni pokryli sie w jámy / y w skały gor.

16. Et dicunt montibus & petris: Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira Agni.

And said to the mountaines and rockes / Fall on vs / and hide vs from the presence of him that sitteth on the throne / and from the wrath of the Lambe.

16. Vnnd sprachen zu den Bergen vnd Felsen: Fallet auff vns / vnd verberget vns für dem Angesichte deß / der auff dem Stul sitzet / vnd für dem zorn deß Lambs.

Oc sagde til biergene oc Klipperne / Falder paa oss / oc skiuler oss for hans Ansict / som sider paa Stolen / oc for Lammens vrede.

16. A řijkali Horám a Skalij: Padněte na nás / a skryte nás před Twářij toho / kterýž sedij na Trůnu / a před hněwem Beránka:

Rzekli gorom y skálam: Vpádnicie ná nas / y zákryicie nas od oblicża thego ktory siedzi ná stolcu / y od gniewu báránká.

17. Quoniam venit dies magnus iræ ipsorum: & quis poterit stare?

For the great day of his wrath is come / & who can stand?

17. Denn es ist kommen der grosse tag seines zorns / Vnnd wer kan bestehen?

Thi hans vredis store dag er kommen / oc huo kand bestaa?

17. Nebok gest přissel den weliký hněwu gegich / y kdo bude mocy ostáti?

Abowiem przyszedł dzień on wielki / A ktoż sie ostać może?

CAP. VII.

Post hæc vidi quatuor angelos stantes super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ ne flarent super terram, neque super mare, neque in ullam arborem.

And after that / I sawe foure Angels stand on ẏ foure corners of the earth / holding the foure windes of the earth / that the windes shoulde not blowe on the earth / neither on the sea / neither on any tree.

Das VII. Capitel.

Vnd darnach sahe ich vier Engel stehen auff den vier Ecken der Erden / die hielten die vier Winde der Erden / auff daß kein Wind über die Erden bliese / noch über das Meer / noch über einigen Baum.

Oc der effter saa ieg fire Engle staa paa Jordens fire hiørner / de hulde Jordens fire Vær / Paa det der skulde inted Vær blæse offuer Jorden / eller offuer Hassuet / eller offuer noget Træ.

Kapitola VII.

Po Tom gsem widěl čtyři Angely / ani stogij na čtyřech vhlech Země / držijce čtyři Wětri zemské / aby newáli na Zemi / ani na Moře / ani na který Strom.

Po thymem widział cżterech Aniołow stoiacych ná cżterech węgłoch ziemie / á oni trzymáia cżtery wiátry ziemie / ábynie wiał wiatr ná ziemię / áni ná morze / áni na żadne drzewo.

ז

2 וחזא הוית מלאכא אחרינא דסלק מן מדנחא דשמשא דאית לה חתמא דאלהא חיא וקעא בקלא רמא לות ארבעא מלאכא דאתיהב להון למהריו לארעא ולימא :

E viddi un altro Angelo salire da la parte oue si leua il sole, che haueua il sigillo di Dio viuente: e gridò ad alta voce a i quattro Angeli, a i quali era dato il far danno à la terra & al mare.

3 ואמר לא תהרון לארעא ולא לימא ולא לאילנא עד מא דנחתם לעבדא דאלהן על בינתא דעיניהון :

Dicendo, Non fate danno à la terra, ne al mare, ne à gli arbori, infin à tanto che noi segniamo i serui del nostro Iddio ne le lor fronti.

4 ושמעת מנינהון דמתחתמין (רמד) אלפין מתחתמין מן כל שבטא דבני יסריל :

E vdij il numero di segnati, cento quaranta quattro milia segnati d'ogni tribu de figliuoli d'Israel.

5 מן שבטא דיהודא תרעסר אלפין מתחתמין מן שבטא דראובן תרעסר אלפין מתחתמין מן שבטא דגד תרעסר אלפין מתחתמין :

De la tribu di Iuda, dodici milia segnati. De la tribu di Ruben, dodici milia segnati. De la tribu di Gad, dodici milia segnati.

6 מן שבטא דאשיר תרעסר אלפין מתחתמין מן שבטא דנפתלי תרעסר אלפין מתחתמין מן שבטא דמנשא תרעסר אלפין מתחתמין :

De la tribu d'Aser, dodici milia segnati. De la tribu di Neftalim, dodici milia segnati. De la tribu di Manasse, dodici milia segnati.

7 מן שבטא דשמעון תרעסר אלפין מתחתמין מן שבטא דלוי תרעסר אלפין מתחתמין מן שבטא דאיסכר תרעסר אלפין מתחתמין :

De la tribu di Simeon, dodici milia segnati. De la tribu di Leui, dodici milia segnati. De la tribu d'Isacar, dodici milia segnati.

ז

2 ואראה את מלאך אחר העלה ממזרח שמש לאשר היה לו חותם אל חי ויקרא בקול גדול אל ארבעת המלאכים אשר נתן להם לחבל את הארץ ואת הים :

Y vide otro Angel que ſubia del nacimiento del ſol, teniendo el ſello de Dios biuo. Y clamó con gran boz à los quatro Angeles, à los quales era dado hazer danno à la tierra, y à la mar.

3 לאמר לא תחבלו את הארץ ולא את הים ולא את העצים עד אשר נתוה תו על מצחות עבדי אלהינו :

Diziendo: No hagays danno à la tierra ni à la mar, ni à los arboles, haſtaque ſennalemos à los ſieruos de nueſtro Dios en ſus frentes,

4 ואשמע את מספר החתומים (קמד) אלפים הנחתמים מכל מטות בני ישראל :

Y oy el numero delos ſennalados, ciento y quarenta y quatro mil ſennalados de todos los tribus de los hijos de Iſrael.

5 ממטה יהודה (יב) אלפים חתומים ממטה ראובן (יב) אלפים חתומים ממטה גד (יב) אלפים חתומים :

Del tribu de Iuda, doze mil ſennalados. Del tribu de Ruben, doze mil ſennalados. Del tribu de Gad, doze mil ſennalados.

6 ממטה אשר (יב) אלפים חתומים ממטה נפתלי (יב) אלפים חתומים ממטה מנשה (יב) אלפים חתומים :

Del tribu de Aſſer, doze mil ſennalados. Del tribu de Nephthali, doze mil ſennalados. Del tribu de Manaſſe, doze mil ſennalados.

7 ממטה שמעון (יב) אלפים חתומים ממטה לוי (יב) אלפים חתומים ממטה יששכר (יב) אלפים חתומים :

Del tribu de Simeon, doze mil ſennalados. Del tribu de Leui, doze mil ſennalados. Del tribu de Iſacar, doze mil ſennalados.

ζ.

2. Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβάντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου, ἔχοντα σφραγῖδα θεοῦ ζῶντος, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν.

Puis ie vi vn autre Ange qui montoit du coſté d'Orient, tenant le ſeau du Dieu viuant, lequel cria à haute voix aux quatre Anges auſquels eſtois donné de nuire à la terre, & à la mer.

3. Λέγων, μὴ ἀδικήσητε τὴν γῆν, μήτε τὴν θάλασσαν, μήτε τὰ δένδρα, ἄχρις οὗ σφραγίσωμεν τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

Diſant, Ne nuiſez point à la terre, ni à la mer, ni aux arbres, iuſqu'à ce que nous ayons marqué les ſeruiteurs de noſtre Dieu en leurs fronts.

4. Καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων, ρμδʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ πάσης φυλῆς υἱῶν ἰσραήλ.

Et i'ouï le nombre de ceux qui eſtoyent marqués. il y auoit cent quarante quatre mille marqués de toutes les tribus des enfans d'Iſrael:

5. Ἐκ φυλῆς ἰούδα ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς ῥουβὴν ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς γὰδ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

De la tribu de Iuda, douze mille marqués. De la tribu de Ruben, douze mille marqués. De la tribu de Gad, douze mille marqués.

6. Ἐκ φυλῆς ἀσὴρ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς νεφθαλεὶμ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς μανασσῆ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

De la tribu d'Aſer, douze mille marqués. De la tribu de Nephthali, douze mille marqués. De la tribu de Manaſſé douze mille marqués.

7. Ἐκ φυλῆς συμεὼν ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς λευῒ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς ἰσαχὰρ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

De la tribu de Simeon, douze mille marqués. De la tribu de Leui, douze mille marqués. De la tribu d'Iſſachar, douze mille marqués.

CAP. VII.

2\. Et vidi alterum angelum aſcendentem ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei vivi: & clamavit voce magna quatuor angelis, quibus datum eſt nocere terræ & mari.

And I ſaw another Angell come vp from the Eaſt/which had the ſeale of the liuing God/and he cryed with a loud voyce to the foure Angels to whome power was giuen to hurt the earth/and the ſea.

3\. Dicens, Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quoaduſque ſignemus ſervos Dei noſtri in frontibus eorum.

Saying/ Hurt ye not the earth/neyther the ſea/neither the trees/till we haue ſealed the ſeruaunts of our God in their foreheades.

4\. Et audivi numerum ſignatorum, centum quadraginta quatuor millia ſignati ex omni tribu filiorum Iſraël.

And I heard the number of them/ which were ſealed/ and there were ſealed an hundreth and foure & fourthy thouſand of all the tribes of the children of Iſrael.

5\. Ex tribu Iuda, duodecim millia ſignati. Ex tribu Ruben, duodecim millia ſignati. Ex tribu Gad, duodecim millia ſignati.

Of the tribe of Juda were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Ruben were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Gad / were ſealed twelue thouſand.

6\. Ex tribu Aſer, duodecim millia ſignati. Ex tribu Nephthali, duodecim millia ſignati. Ex tribu Manaſſe, duodecim millia ſignati.

Of the tribe of Aſer were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Nephthali were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Manaſſes were ſealed twelue thouſand.

7\. Ex tribu Simeon, duodecim millia ſignati Ex tribu Levi, duodecim millia ſignati. Ex tribu Iſſachar, duodecim millia ſignati.

Of the tribe of Simeon were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Leui were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Iſſachar were ſealed twelue thouſand.

Das VII. Capitel.

2\. Vnnd ſahe einen andern Engel auffſteigen von der Sonnen auffgang/ der hatte das Siegel deß lebendigen Gottes/ vnd ſchrey mit groſſer ſtimme zu den vier Engeln/ welchen gegeben iſt zubeſchädigen die Erden/ vnd das Meer.

Oc ieg ſaa en anden Engel opſtige aff Solens opgong / hand haffde den leffuende Guds Indſegle/ oc robte met ſtor røſt til de fire Engle / ſom er giffuet at ſkade Jorden/ oc Haffuet.

3\. Vnd er ſprach: Beſchädiget die Erde nicht / noch das Meer noch die Bäume / biß daß wir verſiegeln die Knechte vnſers GOTtes an jhren Stirnen.

Oc hand ſagde / Skader icke Jorden/eller Haffuet/ eller Træene / Før end wi faa beſeglet vor Guds Tienere i deris pande.

4\. Vnd ich hörete die zahl dere / die verſigelt wurden / hundert vnnd vier vndviertzig tauſend/die verſigelt waren von allen Geſchlechten der Kinder Iſrael.

Oc ieg horde deris tal / ſom bleffue beſeglede aff alle Iſraels børns Slecter / hundrede oc fyretiu tuſinde/ ſom bleffue beſeglede.

5\. Von dem Geſchlecht Juda/zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Ruben/zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Gad / zwölff tauſend verſigelt.

Aff Juda Slect/ tolff tuſinde beſeglede. Aff Rubens Slect / tolff tuſinde beſeglede. Aff Gadz Slect/ tolff tuſinde beſeglede.

6\. Von dem Geſchlecht Aſer/ zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Nephthali/zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Manaſſe/ zwölf tauſend verſigelt.

Aff Aſers Slect / tolff tuſinde beſeglede. Aff Nephthali Slect/ tolff tuſinde beſeglede. Aff Manaſſe Slect/ tolff tuſinde beſeglede.

7\. Von dem Geſchlecht Simeon/ zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Levi/ zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Iſaſchar/ zwölff tauſend verſigelt.

Aff Simeons Slect/ tolff tuſinde beſeglede. Aff Levi Slect/tolf tuſinde beſeglede. Aff Iſaſchars Slect tolff tuſinde beſeglede.

Kapitola VII.

2\. Y widěl gſem giného Angela an wyſtupuge od wýchodu Slunce/ mage znamenij Boha žiwého: Y wolal hlaſem welikým ke cztyřem Angelům/ kterýmžto geſt dáno aby ſſkodili Zemi a Moři.

A widziałem Anyołá wſtepuiacego od wſchodu ſłońcá / máiacego pieczęć Bogá żywego / ktory wołał głoſem wielkim ku cztherem Anyołom/ ktorym dano ieſt ſſkodzić ziemi y morzu.

3\. Řka: Neſſkoďte Zemi a Moři/ ani Stromům/ dokawadž neznamenáme Služebnijkůw Boha naſſeho na čelech gegich.

Mowiąc Nie ſſkodźćie áni ziemi/ áni morzu/ áni drzewom / áż zapieczętuiemy ſługi Bogá náſſego ná czelech ich.

4\. Y ſlyſſal gſem počet znamenaných/ Sto Cžtyřidceti a čtyři Tiſýce znamenaných / ze wſſeho Pokolenij Synůw Izrahelſkých.

Y ſłyſſałem liczbę zápieczęthowánych / ſto y czterdzieśći y cztery tyſiace były zápieczętowáne/ z wſſelkiego pokolenia ſynow Izráelſkich.

5\. Z Pokolenij Júdowa/ dwanácte Tiſýcůw znamenaných. Z Pokolenij Rúbenowa/ dwanácte Tiſýcůw znamenaných Z Pokolenij Gadowa/ dwanácte Tiſýcůw znamenaných.

Z pokolenia Juda dwánaśćie tyśiecy zápieczęthowánych / Z pokolenia Ruben dwanáśćie tyśiecy zapieczętowánych / Z pokolenia Gád dwánaśćie tyśiecy zapieczętowanych.

6\. Z Pokolenij Aſerowa / dwanácte Tiſýcůw znamenaných. Z Pokolenij Nephtalimowa/ dwanácte Tiſýcuow znamenaných: Z Pokolenij Manaſſeſowa/ dwanácte Tiſýcůw znamenaných.

Z pokolenia Aſſer dwánaśćie tyśiecy zapieczęthowanych / Z pokolenia Nephtáli dwánaśćie tyśiecy zápieczęthowánych / Z pokolenia Mánaſſe dwánaśćie tyśiecy zápieczętowánych.

7\. Z Pokolenij Symeonowa/ dwanácte Tiſýcuow znamenaných. Z Pokolenij Lewi/ dwanácte Tiſýcuow znamenaných. Z Pokolenij Izacharowa/ dwanácte Tiſýcuow znamenaných.

Z pokolenia Symeon dwánaśćie tyśiecy zapieczętowánych / Z pokolenia Lewi dwánaśćie tyśiecy zápieczętowanych/ z pokolenia Iſáchar dwánaśćie tyśiecy zápieczętowánych.

ז

8 מִן שַׁבְטָא דִזְבוּלוֹן תְּרֵעֲסַר אַלְפִין מְתַחְתְּמִין מִן־שַׁבְטָא דְיוֹסֵף תְּרֵעֲסַר אַלְפִין מְתַחְתְּמִין מִן שַׁרְבְּתָא דְבִנְיָמִין תְּרֵעֲסַר אַלְפִין מְתַחְתְּמִין׃

De la tribu di Zabulon, dodici milia segnati. De la tribu di Iosef, dodici milia segnati, De la tribu di Beniamin, dodici milia segnati.

8 מִמַּטֵּה זְבוּלֻן (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים מִמַּטֵּה יוֹסֵף (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים מִמַּטֵּה בִנְיָמִין (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים׃

Del tribu de Zabulon, doze mil sennalados. Del tribu de Ioseph, doze mil sennalados. Del tribu de Benjamin, doze mil sennalados.

ζʹ.

8. Ἐκ φυλῆς Ζαβουλὼν ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς Ἰωσὴφ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

De la tribu de Zabulon, douze mille marqués. De la tribu de Ioseph, douze mille marqués. De la tribu Ben-iamin, douze mille marqués.

9 וּבָתַר הָנָא חֲזִית וְהָא עַמָּא סַגִּיאָא דְאֱנָשׁ לָא אֶשְׁכַּח לְמֶמְנָיוּ לֵהּ מִן כֻּל עַמָּא וְשַׁבְטָא וְאֻמְּתָא וְלֶשָּׁנָא דְקָיְמִין קְדָם כּוּרְסְיָא וְקֳדָם אֶמְרָא עֲטִיפִין אֶסְטְלָא חִוָּרְתָא וְדֶקְלָא בְּאִידַיְהוֹן׃

Doppo queste cose io viddi, & ecco vna gran moltitudine, laqual niuno poteua numerare, di tutte le genti, e tribu, e popoli, e lingue, che stauano dinanzi al trono, e in presentia de l'Agnello vestiti de veste bianche, e con palme ne le lor mani.

9 וְאַחֲרֵי־כֵן רָאִיתִי וְהִנֵּה הֲמוֹן רַב אֲשֶׁר אִישׁ לֹא יוּכַל לִסְפֹּר מִכָּל־הַגּוֹיִם וּמַטּוֹת וְעַמִּים וּלְשׁוֹנוֹת עֹמְדוּ לִפְנֵי הַכִּסֵּא וְלִפְנֵי הַכֶּבֶשׂ מְלֻבָּשִׁים בּוּץ וּתְמָרִים בִּידֵיהֶם׃

Despues de estas cosas miré, y heaqui vna gran companna, la qual ninguno podia contar, de todas gentes, y linages, y pueblos, y lenguas, que estauan delante del throno, y en la presencia del Cordero, vestidos de luengas ropas blancas, y palmas en sus manos.

9. Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολύς, ὃν ἀριθμῆσαι αὐτὸν οὐδεὶς ἠδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους, καὶ φυλῶν, καὶ λαῶν, καὶ γλωσσῶν, ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, περιβεβλημένοι στολὰς λευκάς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν.

Apres ce choses ie regardai, & voici vne grande multitude, laquelle nul ne sauroit de nombrer, de toutes nations, & tribus, & peuples, & langues, qui se tenoyent deuant le throne & en la presence de l'Agneau, vestus de longues robbes blanches, & auoyent des palmes en leurs mains.

10 וְקָעֵין בְּקָלָא רָמָא וְאָמְרִין פּוּרְקָנָא לַאלָהַן דְּיָתֵב עַל כּוּרְסְיָא וּלְאֶמְרָא׃

E gridauano ad alta voce, dicendo, La salute è dal nostro Dio che siede sopra il trono, & da i Agnello.

10 וַיִּזְעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר הַיְשׁוּעָה הִיא לֵאלֹהֵינוּ הַיּוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא וְלַכֶּבֶשׂ׃

Y clamauan à alta boz, diziendo Saluacion àl que està sentado sobre el throno de nuestro Dios, y àl Cordero.

10. Καὶ κράζοντες φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες, ἡ σωτηρία τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῷ θεῷ ἡμῶν, καὶ τῷ ἀρνίῳ.

Et crioyent à haute voix, disans, Le salut est de nostre Dieu qui est assis sur le throne, & de l'Agneau.

11 וְכֻל מַלְאֲכָא קָמוּ חֲדַר חֲדָר לְכוּרְסְיָא וּלְקַשִּׁישֵׁא וּלְאַרְבַּעְתְּ חַיָּתָא וּנְפַלוּ קֳדָם כּוּרְסְיָא עַל פַּרְצוּפַיְהוֹן וּסְגַדוּ לַאלָהָא׃

E tutti gli Angeli stauano intorno al trono, & a i Seniori, & a i quattro animali: e gitteronsi sopra le lor faccie dinanzi al trono, e adorarono Iddio.

11 וְכָל־הַמַּלְאָכִים עֹמְדוּ מִסָּבִיב לַכִּסֵּא וְלַזְּקֵנִים וּלְאַרְבַּע הַחַיּוֹת וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי־הַכִּסֵּא עַל־פְּנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהִים׃

Y todos los Angeles estauan àlderredor del throno, y de los Ancianos, y de los quatro animales: y prostraronse sobre sus caras delante del throno, y adoraron à Dios.

11. Καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι εἱστήκεσαν κύκλῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ θρόνου ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ.

Et tous les Anges se tenoyent à l'entour du throne & des anciens & des quatre animaux: & se prosternerent deuant le throne sur leurs faces, & adorerent Dieu.

12 לְמֵאמַר אַמִּין בּוּרְכְּתָא וְתֶשְׁבּוּחְתָּא וְחֶכְמְתָא וְתַוְדִּיתָא וְאִיקָרָא וְחַיְלָא וְגַבְרוּתָא לַאלָהַן לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין׃

Dicendo, Amen. Laude, e gloria, e sapientia, e ringratiamento, & honore, e potesta, e fortezza, al nostro Iddio per infiniti secoli, Amen.

12 לֵאמֹר אָמֵן הַבְּרָכָה וְהַכָּבוֹד וְהַחָכְמָה וְהַתּוֹדָה וְהֶהָדָר וְהַכֹּחַ וְהַגְּבוּרָה לֵאלֹהֵינוּ לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן׃

Diziendo: Amen: Alabança y gloria, sabiduria, y hazimiento de gracias, honrra potencia, y fortaleza sea à nuestro Dios para siempre jamas Amen.

12. Λέγοντες, ἀμήν. ἡ εὐλογία καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ σοφία, καὶ ἡ εὐχαριστία, καὶ ἡ τιμή, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Disans, Amen: Louange, & gloire, & sapience, & action de graces, & honneur, puissance, & force appartient à nostre Dieu es siecles des siecles, Amen.

CAP. VII.

8. Ex tribu Zabulon, duodecim millia signati. Ex tribu Ioseph, duodecim millia signati. Ex tribu Ben-iamin, duodecim millia signati.

Of the tribe of Zabulon were sealed twelue thousand. Of ye tribe of Joseph were sealed twelue thousand. Of the tribe of Beniamin were sealed twelue thousand.

9. Post hæc vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis: stantes ante thronum, & in conspectu Agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum.

After these things J beheld/ & lo/a grea multitude/ which no man coulde number/ of all nations and kinreds/ and people/ and tongues/ stoode before the throne/ and before the Lambe/ clothed with long white robes/ and palmes in their handes.

10. Et clamabant voce magna, dicentes, Salus Deo nostro, qui sedet super thronum & Agno.

And they cryed with a loude voyce/ saying/ Saluation commeth of our God/ that sitteth vpon the throne/ and of the Lambe.

11. Et omnes angeli stabant in circuitu throni, & seniorum, & quatuor animalium: & ceciderunt in conspectu throni in facies suas, & adoraverunt Deum.

And all the Angels stood round about the throne/ and about the Elders/ and the foure beastes/ and they fell before the throne on their faces/ and worshipped God.

12. Dicentes, Amen Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro in secula seculorum, Amen.

Saying/ Amen. Prayse and glory/ and wisedome/ and thankes/ and honour/ and power/ and might/ be vnto our God for euermore/ Amen.

Das VII. Capitel.

8. Von dem Geschlecht Zebulon/ zwölff tausend versigelt. Von dem Geschlecht Joseph/ zwölff tausent versigelt. Von dem Geschlecht BenJamin/ zwölff tausent versigelt.

Aff Sebulons Slect/ tolff tusinde beseglede. Aff Josephs Slect/ tolff tusinde beseglede. Aff BenJamins Slect/ tolff tusinde beseglede.

9. Darnach sahe ich/ vnd sihe/ eine grosse Schar/ welche niemand zehlen kond/ auß allen Heyden vnd Völckern vnnd Sprachen/ für dem Stul stehend/ vnd für dem Lamb/ angethan mit weissem Kleide/ vnd Palmen in jhren händen.

Der effter saa ieg/ Oc see/ en stor Skare/ huilcken ingen kunde telie/ aff alle Hedninge oc Folck oc Tungemaal/ stod faar Stolen oc faar Lammet/ klodde met huide Klæder/ oc Palmer i deris hender.

10. Schryen mit grosser stimme/ vnd sprachen: Heil sey dem/ der auff dem Stul sitzet/ vnserm GOtt vnd dem Lamb.

Som robte met stor rest/ oc sagde/ Salighed vere den/ som sider paa Stolen/ vor Gud oc Lammet.

11. Vnd alle Engel stunden vmb den Stul/ vnd vmb die Eltesten/ vnd vmb die vier Thier/ vnd fielen für dem Stul auff jhr Angesicht/ vnd beteten Gott an.

Oc alle Englene stode omkring Stolen/ oc omkring de Eldste/ oc omkring di fire Diur/ oc fulde ned faar Stolen paa deris Ansicte/ oc tilbade Gud.

12. Vnd sprachen: Amen. Lob vnd ehre/ vnd weißheit/ vnd danck/ vnnd preiß/ vnd krafft/ vnd stercke sey vnserm Gott/ von ewigkeit zu ewigkeit/ Amen.

Oc sagde/ Amen. Loff oc ære/ oc visdom/ oc tack/ oc priss/ oc krafft/ oc styrcke vere vor Gud/ fra euighed til euighed/ Amen.

Kapitola VII.

8. Z Pokolenij Zabulonowa/ dwanácte Tisýcůw znamenaných. Z Pokolenij Jozeffowa/ dwanácte Tisýcůw znamenaných. Z Pokolenij Benyaminowa/ dwanácte Tisýcuow znamenaných.

Z pokolenia Zabulon dwánaście tysiecy zápieczetowánych/ Z pokolenia Jozef dwánaście tysiecy zápieczetowánych/ Z pokolenia Beniamin dwánaście tysiecy zápieczetowánych.

9. Potom gsem widěl zástup weliký/ kterýhož žádný přečijsti nemohl/ ze wssech Národuow a Pokolenij/ a Lidij/ y Jazykuow/ ani stogij před Trůnem/ a před Obličegem Beránka/ gsauce oblečeni w bijlé raucho/ a Palmy w rukau gegich.

Potym mem pátrzył/ á oto było zgromadzenie wielkie/ ktorego nie mogł nikt zliczyć/ ze wszech narodow/ y pokolenia/ y ludzi/ y iezykow/ ktorzy stali przed stolcem/ y przed oblicznością báránká/ obleczeni w száty białe/ á pálmy w ich rekuch.

10. A Wolali hlasem welikým/ řkauce: Spasenij Bohu nassemu/ kterýž sedij na Truonu a Beránkowi.

Y wołali głosem wielkim mowiac: Zbáwienie iest od Bogá nászego ktory siedzi ná stolcu/ y od báránká.

11. A wssyckni Angelé stáli okolo Trůnu a Starcůw/ a čtyř Zwijřat: Y padli před Obličegem Trůnu na swé Twáři/ a klaněli se Bohu.

A wszyscy Anyołowie stali wszedy około stolcá/ y starszych/ y czworgá zwierzat/ y upádli przed stolcem ná oblicze swe/ ich chwalę dáli Bogu.

12. Řkauce: Amen/ Chwála/ a Jasnost/ a Maudrost/ a dijkuow činěnij/ a Čzest/ a Moc/ y Sýla Bohu nassemu/ na wěky wěkuow/ Amen.

Mowiac: Amen/ dobrorzeczenie/ y chwálá/ y madrość/ y dziek czynienie/ cześć/ y moc/ y śiła Bogu nászemu ná wieki wiekow: Amen.

ז | ז | ζ'.

13 וענא חד מן קשישא ואמר לי אנשא הנון דעטיפין אסטלא חורא מן אנון ומן איכא אתו :

E vno de Seniori parlò, dicendomi, Costoro che son vestiti di veste bianche, chi sono eglino, e donde son venuti ?

13 ויען אחד מן־הזקנים ויאמר אלי אלה אשר מלבשים בוץ מי־המה ומאין באו :

Respondió vno de los Ancianos, y preguntome: Estos que estan vestidos de luengas ropas blancas, quien son, y de donde han venido ?

13. Καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, λέγων μοι, οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκάς, τίνες εἰσί, καὶ πόθεν ἦλθον;

Lors vn des Anciens print la parole, me disant, Ceux qui sont vestus de longues robbes blanches, qui sont ils, & d'ou sont ils venus ?

14 ואמרת לה מרי אנת ידע אנת ואמר לי הנון א אנון דאתו מן אולצנא רבתא ומשיגין לאסטוליהון וכלשונהון בדמה דאמרא :

Et io li dissi, Signore, tu il sai. Et egli mi disse, Questi son quelli che son venuti da la gran tribulatione, & hanno lauate le lor veste, & hannole imbiancate nel sangue de l'Agnello.

14 ואמר אליו אדני אתה ידעת ויאמר אלי אלה הם אשר באו מצרה ומצוקה גדולה ורחצו את־בגדיהם והלבינום בדמי הכבש :

Y yo le dixe: Sennor, tu lo sabes. Y el me dixo: Estos son los que han venido de grande tribulacion, y han ensanchado sus luengas ropas, y las han blanqueado en la sangre del Cordero.

14. Καὶ εἴρηκα αὐτῷ, κύριε σὺ οἶδας. καὶ εἶπέ μοι, οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν, καὶ ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου.

Et ie lui di, Seigneur, tu le sais. Et il me dit, Ceux-ci sont ceux qui sōt venus de la grande tribulation · & ils ont laué leurs longues robbes, & les ont blanchies au sang de l'Agneau.

15 מטול הנא איתיהון קדם כורסיא דאלהא ופלחין הוו לה באימנא ובליליא בהיכלה ודיתב על כורסיא יטל עליהון :

Per questo son qui dinanzi al trono di Dio, e gli seruono giorno e notte nel suo tempio: e colui che siede sopra il trono habbitarà in essi.

15 על־כן הוים לפני כסא אלהים ומשרתים אותו יומם ולילה בהיכלו ואשר יושב על־הכסא צלם הוא לעולם :

Por esto estan delante del throno de Dios, y le siruen dia y noche en su templo: Y el que està sentado en el throno morarà entre ellos.

15. Διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ. καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ σκηνώσει ἐπ' αὐτούς.

Pource sont-ils deuant le throne de Dieu & lui seruent iour & nuict en son temple: & celui qui est assis sur le throne, habitera auec eux.

16 תוב לא יכפנון ולא יצהון לעלם ולא יפל עליהון שמשא ולא כל חומא :

Non haueranno piu ne fame ne sete, ne cadrà piu sopra essi il sole, ne calore alcuno.

16 לא ירעבו עוד ולא יצמאו עוד ולא יכה אותם השמש ולא כל־חם :

No tendrán mas hambre ni sed, y el sol no caerá mas sobre ellos, ni otro ningun calor:

16. Οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι, οὐδὲ μὴ πέσῃ ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος οὐδὲ πᾶν καῦμα.

Ils n'auront plus faim, & n'auront plus soif, & le soleil ne frapera plus sur eux, ni chaleur quelconque.

17 מטול דאמרא דבינת כורסיא ירעינון ונדברהון לות מעינא מיא דחיא ויעטא אלהא כל דמעא מן עיניהון :

Perche l'Agnello che è nel mezo del trono, gli pascerà, e condurragli a le viue fonti de l'acque: e Iddio ascugarà ogni lagrima da gli occhij loro.

17 כי־הכבש אשר בתוך הכסא ירעם וינהלם אל־בארות מימי חיים וימחה אלהים את־דמעה מעל־כל־פניהם :

Porque el Cordero que està en medio del throno, los regirà, y los guiarà à las fuentes biuas de las aguas: Y Dios limpiara toda lagrima de los ojos deellos.

17. Ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀνὰ μέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτούς, καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζώσας πηγὰς ὑδάτων· καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

Car l'Agneau qui est au milieu du throne les paistra, & les conduira aux viues fontaines des eaux: & Dieu essuyera toute larme de leurs yeux.

ח | ח | ΚΕΦΑΛ. η'.

1 וכד פתח חתמא שביעיא והוה בהלה בשמיא איך לפלגה ד דשעתא :

E quando aperse il settimo sigillo, fu fatto silentio nel cielo circa vna meza hora.

1 וכאשר פתח את־חותם השביעי היתה דמיה בשמים כחצית השעה :

Y quando el vuo abierto el septimo sello, fue hecho silencio en el cielo casi por media hora.

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην, ἐγένετο σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον.

Et quand il eut ouuert le septieme seau, silence fut fait au ciel enuiron demie heure.

CAP. VII.

13. Et reſpondit unus de ſenioribus, & dixit mihi: Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt? & unde venerunt?

And one of the Elders ſpake / ſaying unto me / what are theſe which are arayed in long white robes? and whence came they?

14. Et dixi illi, Domine mi, tu ſcis. Et dixit mihi, Hi ſunt qui venerunt de tribulatione magna, & laverunt ſtolas ſuas, & dealbaverunt eas in ſanguine Agni.

And I ſaid unto him / Lord / thou knoweſt. And he ſaide to me / Theſe are they which came out of great tribulation / and haue waſhed their long robes and haue made their long robes white in the blood of the Lambe.

15. Ideo ſunt ante thronum Dei, & ſerviunt ei die ac nocte in templo eius: & qui ſedet in throno, habitabit ſuper illos.

Therefore are they in the preſence of the throne of God / and ſerue him day and night in the Temple / and he that ſitteth on the throne / will dwell among them.

16. Non eſurient neque ſitient ampliùs, nec cadet ſuper illos ſol, neque ullus æſtus.

They ſhall hunger no more / neyther thirſt any more / neither ſhall the ſunne light on them / neither any heate.

17. Quoniam Agnus qui in medio throni eſt, reget illos, & deducet eos ad vitę fontes aquarum, & abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum.

For the Lambe / which is in the middes of the throne / ſhall gouerne them / and ſhall leade them unto the liuely fountaines of waters & God ſhall wipe away all teares from their eyes.

CAP. VIII.

ET cùm aperuiſſet ſigillum ſeptimum, factum eſt ſilentium in cælo, quaſi media hora.

And when he had opened the ſeuenth ſeale / there was ſilence in heauen about halfe an houre.

Das VII. Capitel.

13. Vnd es antwortet der Elteſten einer / vnd ſprach zu mir: Wer ſind diſe mit dem weiſſen Kleid angethan? Vnd woher ſind ſie kommen?

Oc der ſuarede en aff de Eldſte / oc ſagde til mig / Huo ere diſſe ſom ere klædde i diſſe huide Klæder? Oc hueden ere de komne.

14. Vnd ich ſprach zu jm: HERR / du weiſſeſts. Vnd er ſprach zu mir: diſe ſinds / die kommen ſind auß groſſem trübſal / vnd haben jre Kleider gewaſchen / vnd haben jre Kleider helle gemacht im Blut deß Lambs.

Oc ieg ſagde til hannem / HERRE / du vedſt det. Oc hand ſagde til mig / Diſſe ere de / ſom ere komne aff ſtor bedrøffuelſe / oc haffue toet deris Klæder / oc haffue giort deris Klæder klare i Lammens Blod.

15. Darumb ſind ſie für dem Stul GOttes / vnd dienen jhm tag vnnd nacht in ſeinem Tempel. Vnd der auff dem Stul ſitzt / wird über jhnen wohnen.

Der faare ere de faar Guds Stol / oc tiene hannem dag oc nat i hans Tempel. Oc den ſom ſider paa Stolen / ſkal bo offuer dem.

16. Sie wird nicht mehr hungern noch dürſten / es wird auch nicht auff ſie fallen die Sonne / oder jrgend eine hitze.

De ſkulle icke mere hungre eller tørſte / der ſkal oc icke Solen falde paa dem / eller nogen anden hede.

17. Denn das Lamb mitten im ſtul wird ſie weyden / vnd leyten zu den lebendigen Waſſerbrunnen / vnd Gott wird abwaſchen alle threnen von jren augen.

Thi det Lam midt i Stolen ſkal føde dem / oc lede dem til de leffuende Vandkilder / oc Gud ſkal affto al graad aff deris øyen.

Das VIII. Capitel.

Vnd da es das ſiebende Siegel auffthet / ward eine ſtille inn dem Himmel / bey einer halben ſtund.

OC der det oplod det ſiuende Indſegle / da bleff det ſtille i Himmelen / ved en halff time.

Kapitola VII.

13. Y odpowěděl geden z Starcuow / a řekl mi: Tito kteřijž oblečeni gſau w bijlé Raucho / kdo gſau? a odkawad přiſſli?

Y odpowiedział mi ieden z ſtharſzych / mowiąc mi: Ci ktorzy ſą obleczeni w ſzaty białe / ktorzy zá ſą / y ſkąd przyſzli?

14. Y řekl gſem gemu: PANE můg / ty wijſs. Y řekl mi: Totoť gſau ti kteřijž přiſſli z welikého zármutku / a vmyli Raucha ſwá / a zbijlili ge we Krwi Beránkowě:

Rzekłem mu: Pánie ty wieſz. Y powiedział mi: Ci ſą ktorzy przyſzli z vciſku wielkiego / y omyli ſzaty ſwoie / y pobielili ie we krwi báránkowey.

15. Protož gſau před Trůnem Božijm / a ſlaužij gemu wedne y w noci w Chrámě geho: a ten kterýž ſedij na Trůnu / přebýwati bude nad nimi:

A przeto ſą przed ſtolcem Bożym / y ſłużą mu we dnie / y w noci w kościele iego / á then ktory ſiedźi ná ſtolcu bedźie mieſzkał z nimi.

16. Nebudau łaćněti áni žijzniti / wijce / a nebude bijti na ně ſlunce / áni žádné horko:

Nie będą dáley łáknąć / áni będą więcey prágnąc / áni ná nie ſłońce vderzy / ani żadna gorącość.

17. Nebo Beránek kterýž gest v proſtřed Trůnu zprawowati ge bude / a dowedeť ge k Studnicým Wody žiwota / a ſetře Buoh wſſelikau ſlzu od gegich očij.

Abowiem báránek ktory ieſt w pośrzodku ſtolcá / będźie ie paśt / y będźie ie prowadźił do żywych źrzodeł wod / y otrze Bog wſzeláką łzę z oczu ich.

Kapitola VIII.

A Když otewřel Pečeť ſedmau / ſtalo ſe na Nebi mlčenij / yako za půl hodiny.

A zátym gdy otworzył ſiodmą pieczęć / zſtało ſie milczenie ná niebie / iákoby pułgodźiny.

ח

2 וְחָזֵא הֲוֵית לְשַׁבְעָא מַלְאֲכֵא דְּקָמוּ קֳדָם אֱלָהָא וְאֶתְיְהֶבוּן לְהוּן שְׁבַע קַרְנָתָא׃

E viddi sette Angeli che stanno dinanzi à Dio: e furon date loro sette trombe.

3 וּמַלְאֲכָא אַחֲרִינָא אֶתָא וְקָם לְוָת מַדְבְּחָא וַהֲוָת לֵהּ מַחְתִּיתָא דְּדַהֲבָא וְאֶתְיְהֶבוּ לֵהּ בֶּסְמֵא סַגִּיאֵא דְּנִתֵּל לַצְלוֹתָא דְּקַדִּישִׁין כֻּלְּהוּן עַל מַדְבְּחָא דְּדַהֲבָא הַו דְּקֳדָם כּוּרְסְיָא׃

Poi venne vn'altro Angelo, e stette innanzi à l'altare, hauendo vn turribolo d'oro, e furongli dati molti odori per offerire con l'orationi di tutti i Santi sopra l'altar d'oro, che è dinanzi al trono.

4 וְסַלֵק תְּנָנָא דְּבֶסְמֵא בַּצְלוֹתָא דְּקַדִּישִׁין מֶן אִידֵה דְּמַלְאֲכָא קֳדָם אֱלָהָא׃

E il fumo de gl'odori con l'orationi de Santi salì da la mano de l'Angelo dinanzi à Dio.

5 וְנַסַב מַלְאֲכָא לְמַחְתִּיתָא וּמְלִיָה מֶן נוּרָא דְּמַדְבְּחָא וַארְמִי עַל אַרְעָא וַהֲווֹ קָלָא וְרַעְמֵא בַּרְקֵא וְזַוְעָא׃

Poi l'Angelo prese il turribolo, & empielo del fuoco de l'altare, e gittollo in terra: e fecersi voci, e tuoni, e folgori, e terremoti.

6 שַׁבְעָא מַלְאֲכֵא הָנוּ לְהוּן שְׁבַע קַרְנָתָא דְּטַיְבוּ נַפְשְׁהוּן דְּנִקְרוּן קַרְנָא׃

E sette Angeli che haueuano le sette trombe, s'apparecchiorono à sonarle.

7 וּמַלְאֲכָא קַדְמָיָא קְרָא קַרְנָא וַהֲוָא בַּרְדָּא וְנוּרָא דְּחַלִּיט בַּדְמָא אֶשְׁתְּדִי עַל אַרְעָא וְתֻלְתָּא דְּאַרְעָא אֶתּוֹקְדַת וְתֻלְתָּא דְּאִילָנֵא אֶתּוֹקְדַת וְכֻל עֲמִירָא דְּתַאָא אֶתּוֹקַד׃

E il primo Angelo sonò la tromba: e fecesi grandine e fuoco mescolati di sangue, e furon gittati sopra la terra, onde la terza parte de gli arbori fu abbrusciata, e fu arsa tutta l'herba verde.

ח

2 וָאֵרֶא אֶת־שִׁבְעָה מַלְאָכִים הָעוֹמְדִים לִפְנֵי אֱלֹהִים וַיִּנָּתְנוּ לָהֶם שִׁבְעָה שׁוֹפָרוֹת׃

Y vide siete Angeles que estauan delante de Dios, y fueronles dadas siete trompetas.

3 וּמַלְאָךְ אַחֵר בָּא וְעָמַד אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וְהָיְתָה לוֹ מַחְתַּת זָהָב וַתִּנָּתֶן לוֹ רֹב קְטֹרֶת לָתֵת לִתְפִלּוֹת כָּל־הַקְּדוֹשִׁים עַל־מִזְבַּח זָהָב אֲשֶׁר הוּא לִפְנֵי הַכִּסֵּא׃

Y otro Angel vino, y parose delante del altar, teniendo vn incensario de oro: y fueronle dados muchos enciensos, para que pusiesse de las oraciones de todos los Sanctos sobre el altar de oro, el qual esta delante del throno.

4 וַיַּעַל־עֲשַׁן קְטֹרֶת בִּתְפִלּוֹת הַקְּדוֹשִׁים מִיַּד־הַמַּלְאָךְ לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Y el humo de los enciensos de las oraciones de los sanctos subió de la mano del Angel delante de Dios.

5 וַיִּקַּח הַמַּלְאָךְ אֶת־הַמַּחְתָּה וַיְמַלֵּא אוֹתָהּ בְּאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁלַח אֶל־הָאָרֶץ וַיְהִי־קוֹלוֹת וְרַעַם וּבְרָקִים וָרַעַשׁ׃

Y el Angel tomó el incensario, y hinchiolo del fuego del altar, y echólo en la tierra, y fueron hechos truenos, y bozes, y relempagos, y temblor de tierra.

6 וְשִׁבְעָה הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם הַשּׁוֹפָרוֹת הֵכִינוּ אֶת־נַפְשָׁם לִתְקוֹעַ׃

Y los siete Angeles que tenian las siete trompetas, se aparejaron para tocar trompeta.

7 וַיִּתְקַע מַלְאָךְ הָרִאשׁוֹן וַיְהִי־בָרָד וָאֵשׁ בָּלוּל בַּדָּם וַיָּשְׁלַךְ בָּאָרֶץ וּשְׁלִישִׁית הָעֵצִים נִשְׂרָפָה וְכָל־עֵשֶׂב דֶּשֶׁא נִשְׂרָף׃

Y el primer Angel tocó la trompeta, y fue hecho granizo, y fue mezclado con sangre, y fueron embiados en la tierra, y la tercera parte de los arboles fue quemada, y toda la yerua verde fue quemada.

η'.

2. Καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους, οἳ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστήκασι· καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες.

Et ie vi les sept Anges qui assistent deuant Dieu, ausquels furent baillees sept trompettes.

3. Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολλά, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου.

Et vn autre Ange vint, & se tint deuant l'autel, ayant vn encensoir d'or: & plusieurs parfuns lui furent bailles, pour offrir auec les prieres de tous les Saincts, sur l'autel d'or, qui est deuant le throne.

4. Καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων, ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Et la fumee des parfuns auec les prieres des Saincts môta de la main de l'Ange deuant Dieu.

5. Καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτὸν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐγένοντο φωναὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ ἀστραπαὶ καὶ σεισμός.

Puis l'Ange print l'encensoir, & le remplit du feu de l'autel, & le ietta en la terre: & furent faits tonnerres, & voix, & esclairs, & tremblement de terre.

6. Καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας, ἡτοίμασαν ἑαυτοὺς ἵνα σαλπίσωσι.

Adonc les sept Anges qui auoyent les sept trompettes, se prepareret pour sonner des trompettes.

7. Καὶ ὁ πρῶτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένετο χάλαζα, καὶ πῦρ μεμιγμένα ἐν αἵματι, καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν. καὶ τὸ τρίτον τῶν δένδρων κατεκάη, καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς κατεκάη.

Et le premier Ange sonna de la trompette, & fut faite gresle & feu meslés de sang, & fureut iettes en la terre: & la tierce patrie des arbres fut bruslee, & toute herbe verte fut bruslee.

CAP. VIII.

2. Et vidi septem angelos stantes in conspectu Dei: & datæ sunt illis septem tubæ.

And I sawe ẏ seuen Angels/which stood before God / and to them were giuen seuen trumpets.

3. Et alius angelus venit, & stetit ante altare, habens thuribulum aureum: & data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei.

Thē another Angell came and stood before the altar hauing a golden censer/ and much odours was giuen vnto him/ that hee shoulde offer with the prayers of all Saintes vpon the golden altar/ which is before the throne.

4. Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu angeli coram Deo.

And the smoke of the odours with the prayers of the Saints/ went vp before God/ out of the Angels hand.

5. Et accepit angelus thuribulum (*aureum*) & implevit illud de igne altaris, & misit in terram, & facta sunt tonitrua & voces & fulgura, & terræmotus magnus.

And the Angell tooke the censer/ and filled it with fire of the altar/ and cast it into the earth / and there were voyces/ and thundrings / and lightnings / & earthquacke.

6. Et septem angeli qui habebant septem tubas, præparaverunt se ut tuba canerent.

Then the seuen Angels / which had the seuen trumpets / prepared them selues to blow the trumpets.

7. Et primus angelus tuba cecinit, & facta est grando & ignis mista in sanguine, & missum est in terram, & tertia pars terræ cōbusta est, & tertia pars arborum concremata est, & omne fœnum viride combustum est.

Then the first Angell blewe the trumpet/and there was haile and fire/mingled with blood / and they were cast into the earth/ & the third part of trees was burnt/and all greene grasse was burnt.

Das VIII. Capitel.

2. Vnd ich sahe sieben Engel/ die da tratten für Gott/ vnd jhnen wurden sieben Posaunen gegeben.

Oc ieg saa siu Engle/ de traadde frem faar Gud/ oc dem bleffue giffue siu Basuner.

3. Vnd ein ander Engel kam/ vnd tratt bey den Altar/ vnd hatte/ ein gülden Räuchfaß/ vnd jm ward viel Räuchwercks gegeben/ daß er gebe zum Gebet aller Heiligen/ auff den gülden Altar für dem Stul.

Oc der kom en anden Engel oc stod hoss Alteret/ oc haffde i røgelse Kar aff Guld/ oc hannem bleff giffuet meget Røgelse/ at hand skulde giffue til alle Helligens bøner/paa det gyldene Altere faar Stolen.

4. Vnd der Rauch deß Reuchwercks vom Gebet der Heiligen ging auff von der Hand deß Engels für Gott.

Oc Røgelsens Røg aff de Helligis Bøner gick op aff Engelens haand faar Gud.

5. Vnd der Engel nam das Räuchfaß/ vnd füllet es mit Fewer vom Altar/ vnd schüttets auff die Erden. Vnd da geschahen stimmen/ vnd Donner vnd Blitzen vnd Erdbebung.

Oc Engelen tog Røgelse karet/ oc fyllede det met Ild aff Alteret/ oc roste vd paa Jorden. Oc der skede røster/ oc Torden/ oc Liunet oc Jordskel.

6. Vnd die sieben Engel mit den sieben Posaunen hatten sich gerüstet zu Posaunen.

Oc de siu Engle met de siu Basuner/ haffde bered sig til at Basune.

7. Vnd der erste Engel Posaunete/ vnnd es ward ein Hagel mit Fewer mit Blut gemenget/ vnd fiel auff die Erden/ vnd das dritte theil der Bäume verbrante/ vnd alles grüne Graß verbrandte.

Oc den første Engel Basunede/ oc der bleff en Hagel oc Ild/ beblandet met Blod/ oc falt ned paa Jorden/ oc den tredie part aff Træene opbrendis/ oc alt grønt Græss opbrendis.

Kapitola VIII.

2. Y widěl gsem Sedm Angeluow/ ani stogij před Oblijčegem Božijm: y dáno gim sedm Trub.

Y vyrzalem siedm onych Aniolow kthorzy stoia przed Bogiem/ á dane im sa siedm trab.

3. A giný Angel přissel a stál před Oltářem/ mage Kadidlnicy zlatau w Ruce swé: Y dáno mu zápalůw mnoho/ aby nakladl Modliteb wssechněch Swatých na Oltář zlatý/ kterýž gest před Truonem Božijm.

Tedy drugi Aniol przyszedl/ y stánal przed oltarzem/ máiac kádzielnicę zlothą/ á dano mu wiele kadzenia/ áby ofiárowal z modlitwami wszech swietych ná oltarzu zlotym/ ktory iest przed stolcem.

4. (Y wstaupil dým zápalůw z modliteb Swatých z ruky Angela až před oblijček Božij.)

Y wstapil dym kadzenia z modlitwámi swietych z reki Aniolá do obliczności Bozey.

5. Y wzal Angel Kadidlnicy zlatau/ a naplnil gi Ohněm s Oltáře/ a swrhl gi na Zemi. Y stalo se Hromobitij/ a hlasowé/ á blýskánij/ y Země třesenij weliké.

Potym wziął Aniol kadzielnice/ y nápelnil ią ogniem z oltarzá/ y porzucil na ziemie/ y zstaly sie glosy/ y gromy/ y lyskáwice/ y trzesienia ziemie.

6. A Sedm Angeluow/ kteřijž měli sedm Trub/ připrawili se aby traubili.

A siedm Aniolow kthorzy mieli siedm trab/ nágotowáli sie áby trabili.

7. Y zatraubil prwnij Angel w Traubu/ y stalo se Krupobitij/ a Oheň/ smijssený oboge s Krwij. Y spadlo to na Zemi/ a třetij dijl Země spálen gest/ á třetij dijl Stromuow shořel/ a wsseckna Tráwa zelená spálena gest.

Pierwszy tedy Aniol zátrabil/ y zstal sie grad y ogień zmieszáne ze krwia/ y zrzucone sa ná ziemie/ á trzecia częsć drzew spaloná iest/ y wszelkie siáno zielone spalone iest.

ח

8 ומלאכא דתרין קרא
קרנא ואיך טורא דנורא
רבה מתיקד אשתדיא
בימא ותלתא דימא הות
לדמא :

Poi ſonò la tromba il ſeconde Angelo: e come vn gran monte che ardeua di fuoco fu gittato nel mare, e la terza parte del mare ſi fece ſangue.

9 ומיתת תלתא דבריתא
דימותא דאית להין
נפשתא ותלתא דספינא
אתחבלת :

E morì la terza parte de le creature che erano nel mare, lequali haueuano vita: e la terza parte de le naui perì.

10 ומלאכא דתלת קרא
קרנא ונפל מן שמיא
כוכבא רבא מנהר איך
למפידא ונפל על תלתא
דנהרותא ועל מעינא
דמיא :

Sonò poi la tromba il terzo Angelo: e cadde dal cielo vna grande ſtella, che ardeua come vna fiaccola, e cadde ne la terza parte de fiumi, e ne fonti de l'acque.

11 ושמה דכוכבא מתקרא
גידא ותלתא דמיא תהוא
לגידא וסגיאא מן בני
נשא מיתו במיא מטול
דמרירין אנון :

E il nome de la ſtella è detto Aſſentio: onde la terza parte ſi fece aſſentio: e molti huomini morirono per le acque, percioch'elle diuennero amare.

12 ומלאכא דרביעיא קרא
קרנא ואתמחית תלתא
דשמשא ותלתא דסהרא
ותלתא דכוכבא מטול
דחשכת תלתתהון ויומא
לא מנהר תלתתה ולליא
הכנא :

E il quarto Angelo ſonò la tromba: e fu percoſſa la terza parte del ſole, e la terza parte de la luna, & la terza parte de le ſtelle: in tal modo che la terza parte di loro s'eſcurò, onde la terza parte del giorno non luceua, e ſimilmente de la notte.

ח

8 ויתקע מלאך השני וישלך בים
כמו הר אש גדול ותהי שלישית
הים לדם :

Y el ſegundo Angel tocó la trompeta y como vn grande monte ardiente con fuego fue lançado en la mar, y la tercera parte de la mar fue buelta en ſangre.

9 ותמת שלישית הבריאות שהן
בים אשר נפש חיה בהן
ושלישית האניות נשחתה :

Y murió la tercera parte de las criaturas que eſtauan en la mar, las quales tenian vida: Y la tercera parte de las naos pereció.

10 ויתקע מלאך השלישי ויפל
משמים כוכב גדול הבוער
כלפיד ויפל על־שלישית הנהרות
ועל־בארות המים :

Y el tercer Angel tocó la trompeta, y cayó del cielo vna grande eſtrella ardiendo como vn antorcha encendida, y cayó en la tercera parte de los rios, y en las fuentes de las aguas.

11 ושם הכוכב נקרא לענה
ושלישית המים היתה ללענה
ואנשים רבים מתו ממים
כי־מרים המה :

El nombre de la eſtrella ſe dize Abſinthio: Y la tercera parte de las aguas fue buelta en Abſinthio: y muchos hombres murieron por las aguas, porque fueron hechas amargas.

12 ויתקע מלאך הרביעי ותכה
שלישית השמש ושלישית הירח
ושלישית הכוכבים להחשך את־
שלישיתם וכמו כן לא תגה
שלישית היום ואף לא הלילה :

Y el quarto Angel tocó la trompeta, y fue herida la tercera parte del ſol, y la tercera parte de la luna, y la tercera parte de las eſtrellas: De tal manera que ſe eſcurecio la tercera parte dellos, y no alumbraua la tercera parte del dia, y ſemejantemente de la noche.

η'.

8. Καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ὡς ὄρος μέγα πυρὶ καιόμενον ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα.

Et le ſecond Ange ſonna de la trompette: & comme vne grande montagne ardente de feu fut iettée en la mer: & la tierce partie de la mer deuint ſang.

9. Καὶ ἀπέθανε τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχάς, καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρη.

Et la tierce partie des creatures qui eſtoyent en la mer, leſquelles auoyent vie, mourut: & la tierce partie des nauires perit.

10. Καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λαμπάς, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν, καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων.

Et le troiſieme Ange ſonna de la trompette, & il tomba du ciel vne grande eſtoile ardente comme vn flambeau, & cheut en la tierce partie des fleuues, & és fontaines des eaux.

11. Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ὁ ἄψινθος. καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἄψινθον, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν.

Et le nom de l'eſtoile eſt dit Abſynthe, & la tierce partie des eaux deuint Abſynthe: & pluſieurs des hommes moururent par les eaux, à cauſe qu'elles eſtoyent deuenues ameres.

12. Καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ ἡλίου, καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης, καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν, καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φαίνῃ τὸ τρίτον αὐτῆς, καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως.

Puis le quatrieme Ange ſonna de la trompette: & la tierce partie du ſoleil fut frapee, & la tierce partie de la lune, & la tierce partie des eſtoiles, tellement que la tierce partie d'iceux fut obſcurcie, & la tierce partie du iour ne luiſoit point, ni ſemblablement de la nuict.

CAP. VIII.

Das VIII. Kapitel.

Kapitola VIII.

8. Et ſecundus angelus tuba cecinit: & tanquam mons magnus igne ardens, miſſus eſt in mare, & facta eſt tertia pars maris, ſanguis.

And ÿ ſecond Angel blewe the trumpet/ and as it were a great mountaine/ burning with fire/was caſt into the ſea/ & the thirde part of the ſea became blood.

8. Vnd der ander Engel poſaunete/ vnd es fuhr wie ein groſſer Berg mit fewer brennend ins Meer. Vnd das dritte theil deß Meers ward Blut.

Oc den anden Engel baſunede/ Oc der foer ſige ſom it ſtort Bierg met brendende Ild ned i Haffuet. Oc den tredie part aff Haffuet bleff Blod.

8. A druhý Angel w Traubu zatraubil/ a hle yako Hora weliká ohněm hořjcý wwržena geſt do Moře: Y obrátil ſe třetij dijl Moře w Krew:

Potym wtory Anyol zátrabił/ á ſákoby wielka gorá ogniem pałáiąca zrzucona ieſt w morze/ y zſtáłá ſie krwią trzecia częśc morzá.

9. Et mortua eſt tertia pars creaturæ eorum quæ habebant animas in mari, & tertia pars navium interiit.

And the thirde parte of the creatures/which were in the ſea/and had lyfe/ dyed / and the thirde parte of ſhippes were deſtroyed.

9. Vnd das dritte theil der lebendigen Creaturen im Meer ſtorben/ vnd das dritte theil der Schiff wurden verderbet.

Oc tredie parten aff de leffuende Creature i Haffuet døde / oc tredie parten aff Skibene bleffue forderffuede.

9. A zemřel třetij dijl ſtwořenij toho kteréž mělo žiwot w Moři / a třetij dijl Lodij zhynul.

Y pozdychałá trzecia częśc rzeczy ſtworzonych / ktore były w morzu/ duſze máiących / y trzecia częśc okretow poginęła.

10. Et tertius angelus tuba cecinit, & cecidit de cælo ſtella magna, ardentis tanquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum.

Then the thirde Angell blewe the trumpet / and there fell a great ſtarre from heauen burning like a torch/and it fell into the third part of ÿ riuers/&into the fountaines of waters.

10. Vnd der dritte Engel poſaunete/ vnd es fiel ein groſſer Stern vom Himel / der brandte wie ein Fackel / vnd fiel auff das dritte theil der Waſſerſtrőme/ vnd über die Waſſerbrűnne.

Oc den tredie Engel baſunede/ oc der falt en ſtor Stierne aff Himmelen / oc brende ſom it Bluß/ Oc hun falt paa tredie parten aff Vandſtrømene / oc offuer Vandkilderne.

10. A když třetij Angel w Traubu zatraubil/ Y ſpadla s Nebe Hwězda weliká rozpálena yako Pochodně/ a padla na třetij dijl Řzek/ a do Studnic Wod:

Tedy Anyol trzeći zátrąbił / y ſpádłá z niebá gwiazda wielka/ ná kſztałt pochodniey gorąiąca/ y vpádłá ná trzecią częśc rzek / y ná źrzodłá wod.

11. Et nomen ſtellæ, dicitur Abſinthium, & facta eſt tertia pars aquarum in abſinthium: & multi hominum mortui ſunt de aquis, quia amaræ factæ ſunt.

And the name of the ſtarre is called worme wood : therefore the thirde parte of the waters became worme wood / and many men dyed of the waters / becauſe they were made bitter.

11. Vnd der Name deß Sterns heiſſet Wermut. Vnnd das dritte theil ward Wermut / vnnd viel Menſchen ſtorben von den Waſſern/ daß ſie waren ſo bitter worden.

Oc Stiernens Naffn kaldis Malurt. Oc den tredie part bleff malurt / oc mange Menniſke døde aff Vandene/ at de vaare bleffne ſaa beſke.

11. A Hwězdy té gméno bylo Pelyněk: Y obrátil ſe třetij dijl wod w Pelyněk/ a mnoho Lidij zemřelo od těch wod / nebo hořké včiněny gſau.

A imię gwiázdy ieſt rzeczono Piołyn / Obrociłá ſie thedy trzecia częśc wod w piołyn/ á wiele ludźi pomárło od wod / iż ſie były gorzkiemi zſtáły.

12. Et quartus angelus tuba cecinit: & percuſſa eſt tertia pars ſolis, & tertia pars lunæ, & tertia pars ſtellarum, ita ut obſcuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis ſimiliter.

And the fourth Angell blewe the trumpet / & the third part of the ſunne was ſmittē/& the third part of the moone / and the third part of ÿ ſtarres / ſo that ÿ third part of them was darkened: and the day was ſmitten/ that the third parte of it coulde not ſhine / and likewiſe the night.

12. Vnd der vierdte Engel Poſaunete/ vnd es ward geſchlagen das dritte theil der Sonnen / vnnd das dritte theil deß Monden / vnnd das dritte theil der Sternen/ daß jr dritte theil verfinſtert ward / vnnd der Tag das dritte theil nicht ſchein/ vnd die Nacht deſſelbigen gleichen.

Oc den fierde Engel baſunede / oc den tredie del aff Solen/ bleff ſlagen/ oc den tredie del aff Maanen/ oc den tredie del aff Stiernerne / ſaa at tredie delen aff dem formørckedis / Oc tredie parten aff dagen ſkinde icke/ oc icke naten diſligeſt.

12. A čtwrtý Angel w Traubu zatraubil: Y poražena geſt třetina Slunce/ a třetina Měſýce/ a třetij dijl Hwězd/ tak že ſe gich třetina zatměla/ a třetina dne neſwijtila/ též také y nocy.

Potym czwarty Anyol zátrąbił / y vderzoná ieſt trzecia częśc słońcá / y trzecia częśc mieſiacá / y trzecia częśc gwiazd/ták iż záćmioná ieſt trzecia częśc ich / y dniá áby nie świećił / y nocy tákże.

ח

15 וחזא הוית ושמעת
מלאכא חד דפרח במצעת
שמיא ואמר בקלא רמא
וי וי וי ליתבין על ארעא
מטול קלא שרכא דקרנא
דתלתא מלאכא דעתידין
למקרא קרנא׃

Poi viddi, e vdij vn Angelo che volaua per mezo il cielo, dicendo ad alta voce, Guai, guai, guai à gli habitatori de la terra, per le altre voci de tre Angeli, che haueuano à sonar la tromba.

13 ואראה ואשמע את(מלאך)
אחד ידאה בתוך השמים לאמר
בקול גדול אוי אוי אוי ליושבים
על־הארץ מקולות שופר שלושת
מלאכים האחרים העתידים
לתקע׃

Y mire, y oy vn Angel bolar por medio del cielo, diziédo à alta boz: Ay, ay, ay, de los que moran en la tierra, por las otras bozes de los tres Angeles que auian de tocar la trompeta.

ή.

13. Καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀγγέλου πετωμένου ἐν μεσουρανήματι, λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ, (τρὶς) οὐαὶ οὐαὶ οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων σαλπίζειν.

Lors ie ragardai, & i'ouï vn Ange volāt par le milieu du ciel, disant à haute voix, Mal-heur, mal heur, mal-heur aux habitans de la terre, pour les sons des trompettes qui restent des trois Anges qui doiuent sonner la trompette.

ט

1 ומלאכא חמישיא
קרא קרנא וחזא הוית
דכוכבא נפל מן שמיא
על ארעא ואתיהב לה
קלידא דמעינא דתהומא׃

E il quinto Angelo sonò la tromba. & io viddi vna stella che cadde di cielo in terra: e fulle data la chiaue del pozzo de l'abisso.

1 ויתקע מלאך החמישי ואראה
את־כוכב משמים לנפל על־
הארץ וינתן לו מפתח באר
התהום׃

Y el quinto Angel tocó la trompeta? y vide vna estrella que cayó del cielo en la tierra: y fuele dada la llaue del pozo del abysmo.

ΚΕΦΑΛ. θ'.

Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεῖς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου.

Adonc le cinquieme Ange sonna de la trompette: & ie vi vne estoile qui tōba du ciel en terre, & fut baillee à icelui la clef du puits de l'abysme.

2 ופתח למעינא
דתהומא וסלק תננא מן
מעינא איך תננא דאתונא
רבא וחשך שמשא ואאר
מן תננא דמעינא׃

Et aperse il pozzo de l'abisso: e dal pozzo salì vn fumo, come fumo d'vna gran fornace, e il sole e l'aere s'oscurò per il fumo del pozzo.

2 ויפתח את באר התהום ויעל
עשן מבאר כעשן תנור גדול
ויחשך השמש ואויר מעשן
הבאר׃

Y abrió el pozo del abismo, y subió el humo del pozo como el humo de vna grande hornaza: y el sol, y el ayre fue escurecido del humo del pozo.

2. Καὶ ἤνοιξε τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου, καὶ ἀνέβη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς καμίνου μεγάλης, καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος.

Et il ouurit le puits de l'abysme: & vne fumee monta du puits comme la fumee d'vne grande fournaise: & le soleil & l'air fut obscurci de la fumee du puits.

3 ומן תננא נפקו קמצא
על ארעא ואתיהב להון
שולטנא איכנא דאית
שולטנא לעקרבא דארעא׃

E del fumo vscirono locuste ne la terra: e fu data loro potestà, come hanno potestà li scorpioni de la terra.

3 ומעשן יצאו ארבה על־
הארץ ותנתן להם שלטון כשלטון
עקרבי הארץ׃

Y del humo del pozo salieron langostas en la tierra: y fueles dada potestad como tienen potestad los escorpiones de la tierra.

3. Καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία, ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς.

Et de la fumee du puits sortirent sauterelles en la terre: & leur fut baillee puissance semblable à la puissance qu'ont les scorpions de la terre.

4 ואתאמר להון דלא
יהרון עמירא דארעא ולא
כל ירקא דתאא ולא כל
אילנא אלא לבני נשא
בלחוד דלית להון חתמא
דאלהא על בית
דעיניהון׃

E fu lor comandato che non nocessero à l'herba de la terra, ne ad alcuna cosa verde, ne ad alcuno arboro: ma solamente à gli huomini, che non hanno il segno di Dio ne le lor fronti.

4 ויאמר אליהם פן־יחבלון
את־עשב הארץ ולא כל־דשא
ולא כל־עץ כי־את־האנשים
לבדם אשר לא יש־להם חותם
אלהים אות התו על־מצחותם׃

Y fueles mandado que no hiziessen danno à la yerua de la tierra, ni à ninguna cosa verde, ni à ningun arbol, sino solamente à los hombres que no tienen la sennal de Dios en sus frentes.

4. Καὶ ἐῤῥέθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς, οὐδὲ πᾶν χλωρὸν, οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους μόνους οἵτινες οὐκ ἔχουσι τὴν σφραγῖδα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

Et leur fut dit qu'elles ne nuisissent point à l'herbe de la terre, ni à nulle verdure, ni à nul arbre: ains seulement aux hommes qui n'ont point la marque de Dieu en leurs fronts.

CAP. VIII.

13. Et vidi, & audivi vocem unius *(Angeli)* volantis per medium cæli, dicentis voce magna: Væ, væ, væ, habitantibus in terra: de cæteris vocibus trium angelorum qui erant tuba canturi.

Das VIII. Capitel.

13. Vnd ich sahe / vnd höret einen Engel fliegen mitten durch den Himmel / vnnd sagen mit grosser stimme: Weh / weh / weh / denen die auff Erden wohnen / für den andern stimmen der Posaunen der dreyer Engel / die noch posaunen sollen.

Kapitola VIII.

13. A widěl gsem y slysšal hlas gednč (Angela) ana letij po prostředku Nebe / a prawij hlasem welikým: Běda / Běda / Běda těm kteřijž přebýwagij na Zemi / pro giné hlasy třij Angeluow / kteřijž měli gessstě Trubau traubiti.

And I behelde / and heard one Angell flying through the middes of heauen / saying with a loude voyce / Wo / wo / wo to the inhabitants of the earth / because of the soundes to come of the trumpet of the three Angels / which were yet to blowe the trumpets.

Oc ieg saa oc hørde en Engel flue mit igennem Himmelen oc sige met stor rœst / Ve / ve / ve / dem som bo paa Jorden / for de tre Englis Basunis andre røster / som end nu skulle basune.

Y pátrzyłem / á vsłyszałem Aniołá lecącego w pośrzodku niebá / á on rzekł głosem wielkim: Biádá / biádá / biádá mieszkáiącym ná ziemi od inych głosow trąby trzech Aniołow ktorzy zátrąbią.

CAP. IX.

ET quintus angelus tuba cecinit, & vidi stellam de cælo cecidisse in terrã, & data est ei clavis putei abyssi.

Das IX. Capitel.

Vnd der fünffte Engel posaunete / vnd ich sahe einen Stern gefallen vom Himmel auff die Erden / vnnd jhm ward der Schlüssel zum Brunnen deß Abgrunds gegeben.

Kapitola IX.

A Páty Angel Trubau zatraubil: Y widěl gsem / ano Hwězda s Nebe spadla na zemi / y dán gij Klijč od Ssachty Propasti.

And the fift Angell blewe the trumpet / and I saw a starre fall from heauen vnto the earth / and to him was giuen the key of the bottomles pit.

OC den femte Engel basunede / oc ieg saa en Stierne falde aff Himmelen paa Jorden / oc hende bleff nøgelen giffuen til Affgrundens brønd.

Tedy piąty Anioł zátrąbił / y widziałem gwiázdę ktora spádłá z niebá ná ziemię / á dan iest iey klucz studniey przepáści.

2. Et aperuit puteum abyssi: & ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magnę: & obscuratus est sol & aër de fumo putei.

2. Vnd er thet den Brunnen deß Abgrunds auff / Vnnd es gieng auff ein Rauch auß dem Brunnen / wie ein Rauch eines grossen Ofen / vnd es ward verfinstert die Sonne / vnd die Lufft / von dem Rauch deß Brunnen.

2. Y otewřela Ssachtu Propasti / y wyssel dým Propasti / yako dým pecy weliké: Y zatměllo se Slunce y Powětřij dymem Propasti

And hee opened the bottomlesse pit / and there arose the smoke of the pit / as the smoke of a great fornace / and the sunne / and the aire were darkened by the smoke of the pit.

Oc hand oplod Affgrundens brønd / oc der gick en røg op aff Brønden / som en røg aff en stor Oen / oc Solen bleff formørcket / oc Luften aff Brøndens røg.

Otworzyłá thedy studnię przepáści / y wstąpił dym z studnie iáko dym piecá wielkiego / y záćmione iest słońce y powietrze od dymu studniey.

3. Et de fumo putei exierunt locustę in terram, & data est illis potestas sicut habent potestatem scorpiones terræ.

3. Vnd auß dem Rauch kamen Hewschrecken auff die Erden / vnnd jhnen ward macht gegeben / wie die Scorpion auff Erden macht haben.

3. Až toho dymu Propasti wyssly Kobylky na Zemi / y dána gim moc / yako moc magij Sstijrowé zemsstij:

And there came out of the smoke Locustes vpon the earth / and vnto them was giuen power / as the scorpions of the earth haue power.

Oc aff røgen komme Greshopper paa Jorden / oc dem bleff giffuit mact / lige som Scorpioner haffue mact paa Jorden.

Y wyszłá z dymu studniey száráńczá ná ziemię / á dana iest iey moc / táka máia moc niedźwiadkowie ziemscy.

4. Et præceptum est illis ne læderent fœnum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem: nisi tantùm homines qui non habent signum Dei in frontibus suis.

4. Vnd es ward zu jnen gesagt / daß sie nicht beleidigeten das Graß auff Erden / noch kein Grünes / noch keinen Baum / sondern allein die Menschen / die nicht haben das Sigel Gottes an jren Stirnen.

4. A přikázáno gim / aby nesskodili trávě zemské / ani žádné wěcy zelené / ani kterému stromowij / gedině toliko Lidem / kteřij nemagij znamenij Božijho na čelech swých.

And it was commanded them / that they should not hurt the grasse of the earth / neither any greene thing / neither any tree: but onely those men which haue not the seale of God in their forheads.

Oc det bleff sagd til dem / at de skulde icke skade gresset paa Jorden / eller noget grønt / eller noget træ / men alenisté de Mennisker / som icke haffue Guds Indsegle i deris Pande.

Y zákazano iey iest żeby nieszkodziłá trawie ziemie / áni żadney rzeczy zieloney / áni żadnemu drzewu / ale tylko ludziam ktorzy nie máia pieczęći Bożey ná czelech swoich.

ט

5 ואתיהב להון דלא יקטלונון אלא דישתנקון לירחא חמשא ותשניקתהון איך תשניקא דעקרבא כד ימחא לבר נשא :

E fu ordinato loro che non gli ammazzassero, ma che gli tormentassero cinque mesi: e il tormento loro fusse come tormento di scorpione, quando ha punto l'huomo.

6 בהון דין ביומתא הנון יבעון בני נשא למותא ולא ישכחונהי ויתרגרגון לממת ויערק מותא מנהון :

Et in quei giorni gli huomini cercaranno la morte, e non la trouaranno: e desideraranno morire, e la morte fuggirà da loro.

7 ודמותא דקמצא דמיא לרכשא דעתידין הוו לקרבא ועל רשיהון איך כלילא דדהבא ופרצופיהון איך פרצופא דבני נשא :

E le simiglianze de le locuste erano simili a caualli apparecchiati à la battaglia: e sopra le lor teste erano come corone simili ad oro, e le faccie loro erano come faccie d'huomini.

8 והוו להון סערא איך סערא דנשא ושניהון איך שנא דאריותא :

Et haueuano i capelli come capelli di donne: e i lor denti erano come denti di leone.

9 והוו להון שריגא איך שריגא דפרזלא וקלא דגפיהון איך קלא דמרכבתא דרכשא סגיאא דרהטין לקרבא :

Et haueuano corsaletti, come corsaletti di ferro: e lo strepito de le loro ale era come strepito di carri, quando molti caualli correno à la battaglia.

10 ואית להון דונבא דדמין לעקרבא ועוקסא הוו בדונביהון ושולטנהון אית דיהרון לבני נשא לירחא חמשא :

Et haueuano le code simili à scorpioni: e le code loro erano gli aghi: e la lor potestà era di nuocere à gli huomini per cinque mesi.

ט

5 ותנתן להם פן יהרגום כי־אם ישמו לחמשה חדשים ושממתם כשממות עקרב כאשר יכה את־אדם :

Y fueles dado que no los matassen, sino que los atormentassen cinco meses. y su tormento era como tormento de escorpion quando hiere àl hombre.

6 ובימים האלה יבקשו האנשים את־המות ולא ימצאוהו ויתאוו למות ויברח המות מהם :

Y en aquellos dias buscarán los hombres la muerte, y no hallaran: y dessearàn morir, y la muerte huyrá dellos,

7 ודמות הארבה כמראה הסוסים העתידים למלחמה ועל־ראשיהם כעטרות זהב ופניהם כפני־בני־אדם :

Y el parecer de las langostas era semejante à à cauallos aparejados para guerra: y sobre sus cabeças tenian como coronas semejantes àl oro: y sus caras eran como caras de hombres.

8 ושערותם כשערות הנשים ושניהם כאריות היו :

Y tenian cabellos como cabellos de mugeres: y sus dientes eran como dientes de leones.

9 ויהיו להם שריונות כשריונת ברזל וקול כנפיהם כקול מרכבות סוסים רבים הרצים למלחמה :

Y tenian coraças como coraças de hierro: y el estruendo de sus alas, como el ruydo de los carros, que con muchos cauallos corren à la batalla.

10 ויהיו להם זנבות כזנבות העקרבים וחחים היו בזנבותם ושלטונם היא לחבל את־בני־אדם לחמשה חדשים :

Y tenian colas semejantes à las colas de los escorpiones, y tenian en sus çolas aguijones, y su potestad era de hazer danno à los hombres cinco meses.

θ'.

5. Καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτούς, ἀλλ' ἵνα βασανισθῶσι μῆνας πέντε· καὶ ὁ βασανισμὸς αὐτῶν ὡς βασανισμὸς σκορπίου, ὅταν παίσῃ ἄνθρωπον.

Et leur fut permis non point de les tuer: mais de les tormenter par cinq mois: & les tormens d'iceux sont semblables au torment que donne le scorpion quand il frape l'homme.

6. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον, καὶ οὐχ εὑρήσουσιν αὐτόν· καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν, καὶ φεύξεται ὁ θάνατος ἀπ' αὐτῶν.

Et en ces iours-là les hommes chercheront la mort, & ne la trouueront point: & desireront de mourir, & la mort s'enfuira d'eux.

7. Καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον· καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι χρυσοῖ, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα ἀνθρώπων.

Or la forme des sauterelles estoit semblable à des cheuaux appareilles à la bataille: & sur leurs testes y auoit cõme des couronnes semblables à de l'or: & leurs faces estoyent comme faces d'hommes.

8. Καὶ εἶχον τρίχας ὡς τρίχας γυναικῶν, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὡς λεόντων ἦσαν.

Et auoyent les cheueux cōme cheueux de femmes: & leurs dents estoyent comme dents de lions.

9. Καὶ εἶχον θώρακας ὡς θώρακας σιδηροῦς· καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον.

Et auoyent des halecrets comme halecrets de fer: & le bruit de leurs ailes estoit comme le bruit de chariots, quand plusieurs cheuaux courent au combat.

10. Καὶ ἔχουσιν οὐρὰς ὁμοίας σκορπίοις, καὶ κέντρα ἦν ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν· καὶ ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε.

Et auoyent des queuës semblables à queuës de scorpions: & auoyent des aiguillons en leurs queuës: & leur puissance estoit de nuire aux hommes par cinq mois.

CAP. IX.

5. Et datum est illis ne occiderent eos: sed ut cruciarentur mensibus quinque: & cruciatus eorum, ut cruciatus scorpii cùm percutit hominem.

And to them was commanded that they should not kill them / but that they should be vexed fiue moneths / & y their paine should be as the paine that commeth of a scorpion / when he hath stung a man.

6. Et in diebus illis quærent homines mortem, & non invenient eam: & desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

Therefore in those dayes shall men seeke death/ and shall not finde it/ and shall desire to dye / and death shall flee from them.

7. Et similitudines locustarum, similes equis paratis in prœlium: & super capita earum tanquam coronæ, similes auro: & facies earum tanquam facies hominum.

And the forme of the locustes was like vnto horses prepared vnto battell / and on their heades were as it were crownes / like vnto gold/ & their faces were like the faces of men.

8. Et habebant capillos sicut capillos mulierum: & dẽtes earum, sicut leonũ erant.

And they had heare as the heare of women / and their teeth were as the teeth of lyons.

9. Et habebant loricas sicut loricas ferreas, & vox alarum earum sicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum.

And they had habbergions / like to habbergions of yron: and the sounde of their wings was like the sound of charets when many horses runne vnto battell.

10. Et habebant caudas similes scorpionum, & aculei erant in caudis earum: & potestas earum nocere hominibus mensibus quinque.

And they had tailes like vnto scorpions / and there were stings in their tailes / and their power was to hurt men fiue months.

Das IX. Capitel.

5. Vnd es ward jnen gegeben / daß sie nicht tödten/ Sondern sie queleten auff fünff Monden lang/ vnd jr qual war wie ein qual vom Scorpion / wenn er einen Menschen häuet.

Oc det bleff dem giffuit/ at de skulde icke dræbe dem / men de plagede i fem Maanede/ oc deris plage vaar/ som en plage aff en Scorpion / naar hand stinger it Menniske.

6. Vnd in denselbigen tagen werden die Menschen den Todt suchen/ vnnd nicht fünden / werden begeren zu sterben / vnd der Todt wird von jnen fliehen.

Oc i de samme dage skulle Mennisken søge effter Døden / oc icke finde hannem/ de skulle begære at dø/ oc Døden skal fly fra dem

7. Vnd die Hewschrecken sind gleich den Rossen / die zum Krieg bereittet sind / vnd auff jhrem Haupt wie Kronen dem Golde gleich/ vnd jhr Antlitz gleich der Menschen Antlitz.

Oc de Greshopper ere lige som Heste / der ere beredde til Strid/ oc paa deris hoffuit som Kruner/ lige som Guld / Oc deris andlede lige som Menniskens andlede.

8. Vnnd hatten Haar wie Weiberhaar/ vnd jre Zäne waren wie der Löwen.

Oc de haffde haar lige som Quindershaar/ oc de haffde Tender lige som Løwer.

9. Vnnd hatten Pantzer wie eisern Pantzer / vnd das rasseln jhrer Flügel / wie das rasseln an den Wagen viler Roß/ die in Krieg lauffen.

Oc de haffde Pantzer lige som Jernpantzer/ oc deres bulder aff deris vinge / som bulder aff mange Hestis vogne/ der løbe i Strid.

10. Vnd hatten schwäntze gleich den Scorpion/ vnd es waren stachel an jren schwäntzen/ vnd jre macht war zu beleidigen die Menschen fünff Monden lang.

Oc de haffde Sterte/ lige som Scorpioner/ oc der vaare Gadde i deris sterte / Oc deris mact vaar til at plage Menn isken i fem Maanede.

Kapitola. IX.

5. A dopusstěno gim/ aby gich nezabijeli/ ale aby ge trápili za pět Měsýcůw : a trápenij gegich/ yako trápenij od Sstijra/ když vštijpne člowěka.

A dano iey iest áby ich nie zábiiáłá/ ále áby byli męczeni przez pięć miesięcy / á iżby męczenie ich było/ iáko męczenie niedźwiadkowe gdy człowieká obráźi.

6. A w těch dnech hledati budau Lidé Smrti / a nenalezjnau gij: Žádati budau zemřijti / a Smrt bude vtijkati před nimi.

A thak onych dni ludźie śmierći szukáć będą / ále nie naydą iey/ y będą żądáć vmrzeć/ ále vćiecze śmierć od nich.

7. A podobenstwij Kobylek/ že podobny gsau Koňuom připraweným k bogi: A na Hlawách gegich yako Koruny/ podobné Zlatu: a twáři gegich yako twáři Lidské:

A kształty száráńczey były podobny koniom gotowym ku bitwie/ á ná głowách iey były korony podobne złotu/ y oblicza iey táko oblicza człowiecze.

8. A měly wlasy yako wlasy Ženské : a zuby gegich yako zubowé Lwowi:

A miáłá włosy iáko włosy niewieśćie/ á zęby iey były iáko Lwie.

9. A měly Pancýře yako Pancýře železné: a zwuk křijdel gegich yako zwuk Wozuow Konij mnohých běžijcých k bogi:

Miałá thez páncerze iako páncerze żelázne/ á głos skrzydeł iey táko téten wozow / gdy wiele koni zbiegáią się ku bitwie.

10. A měly wocasy podobné Sstijrům/ a žáhadla w ocasých gegich byly : a moc gegich byla/ sskoditi Lidem za pět Měsýcuow:

A miáłá ogony podobne niedźwiadkom/ y były żądłá w ogoniech iey / á moc iey byłá szkodźić ludźiam przez pięć miesięcy.

ט

11 ואית להון מלכא מלאכא דתהומא ושמה עבראית אבדון ויונאית שמה אפוליון׃

Et haueuano sopra loro per Re l'Angelo de l'abisso, che ha nome in Hebreo Abaddon, & in Greco ha nome Apollion.

12 וי חד אזל לה הא אתין תוב תרין וי בתר הנא׃

L'vn guai è passato: ecco che vengono ancor due guai doppo queste cose.

13 ומלאכא דאשתא קרא קרנא ושמעת קלא חדא מן ארבע קרנא דמדבחא דדהבא דקדם אלהא׃

E il sesto Angelo sonò la tromba, & io vdij vna voce da i quattro corni de l'altare d'oro, che è nel conspetto di Dio.

14 דאמר למלאכא דאשתא דאית לה קרנא שרי לארבעא מלאכא דאסירין בנהרא רבא דפרת׃

La qual diceua al sesto Angelo che haueua la tromba, Sciogli i quattro Angeli che son legati sopra il gran fiume Eufrate.

15 ואשתרו מלאכא ארבעא דעתידין הוו לשעתא וליומא ולירחא ולשנתא דנקטלון תלתא דבני נשא׃

E furono sciolti i quattro Angeli, iquali erano apparecchiati a l'hora, & al giorno & al mese, & à l'anno, per ammazzare la terza parte de gli huomini.

16 ומנינא חילותה דפרשא תרתין רבותא רבותא ושמעת מנינהון׃

Et il numero de gli eserciti à cauallo era venti milia volte dieci milia: & io vdij il lor numero.

ט

11 ויש להם מלך עליהם מלאך התהום ושמו עברית אבדון ובלשון היונים שמו אפליון׃

Y tienen sobre si vn Rey, que es el Angel del abismo, el qual tenia por nombre en Hebraico, Abaddon, y en Griego, Apolyon que quiere dezi: destruydor.

12 אוי אחד הלך הנה יבאו עוד אוי שנים אחרי כן׃

El vn Ay es passado: y he aqui vienen aun dos vezes Ay despues de estas cosas.

13 ויתקע מלאך הששי ושמעתי את קול אחד מארבע קרנות מזבח הזהב אשר לפני אלהים׃

Y el sexto angel tocó la trompeta: y oy vna boz de los quatro cuernos del altar de oro, el qual esta delante de los ojos de Dios:

14 ויאמר אל מלאך הששי אשר היה לו השופר התר את ארבעה המלאכים האסורים בנהר גדול בנהר פרת׃

Que dezia àl sexto Angel que tenia la trompeta: Desata los quatro angeles que estan atados en el gran rio de Euphrates.

15 ויתרו ארבעה המלאכים העתידים לשעה ליום לחדש לשנה להרג את שלישית בני אדם׃

Y fueron desatados los quatro Angeles que estauan aparejados en hora, y en dia, y en mes, y en anno, para matar la tercera parte de los hombres.

16 ומספר גם רכב גם פרשים רבו רבותים ואשמע את מספרם׃

Y el numero del exercito de los de cauallo era dozientos millones. Y oy el numero dellos.

θ'.

11. Καὶ ἔχουσιν ἐφ' αὐτῶν βασιλέα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου, ὄνομα αὐτῷ ἑβραϊστὶ, ἀβαδδὼν, καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει, ὁ ἀπολλύων.

Et auoyent sur elles pour roy l'Ange de l'abisme, qui a nom en Hebrieu, Abaddon, & duquel le nom en Grec est, Apollyon.

12. Ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν, ἰδοὺ ἔρχονται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα.

Vn mal heur est passe: & voici venir encore deux mal-heurs apres.

13. Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Adonc le sixieme Ange sonna de sa trompette: & l'ouï vne voix procedante des quatre cornes de l'autel d'or, qui est deuant la face de Dieu.

14. Λέγουσαν τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ ὃς εἶχε τὴν σάλπιγγα, λῦσον τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ εὐφράτῃ.

Laquelle dit au sixieme Ange qui auoit la trompette, Deslie les quatres Anges qui sont liés sur le grand fleuue Euphrates.

15. Καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν, καὶ μῆνα, καὶ ἐνιαυτὸν, ἵνα ἀποκτείνωσι τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων.

Les quatre Anges donc furent deslies, qui estoyent prests pour l'heure, & iour, & mois, & an: afin de tuer la tierce partie des hommes.

16. Καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ ἱππικοῦ, δύο μυριάδες μυριάδων, καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν.

Et le nombre de l'armee à cheual estoit de vingt-mille fois dix mille: car i'entendi leur nombre.

CAP. IX.

11. Et habebant super se regem angelum abyssi, cui nomen Hebraicè Abaddon, Græcè autem Apollyon: Latinè habens nomen Exterminans.

And they haue a king ouer them / which is the Angell of the bottomlesse pit / whose name in Hebrewe is / Abaddon / and in Greeke he is named Apollyon.

12. Væ unum abiit, & ecce veniunt adhuc duo væ post hæc.

One woe is past / and behold / yet two woes come after this.

13. Et sextus angelus tuba cecinit: & audivi vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei.

Then the sixt Angell blewe the trumpet / and I heard a voyce from the foure hornes of the golden altar / which is before God.

14. Dicentem sexto angelo qui habebat tubam, Solve quatuor angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate.

Saying to the sixt Angell / which had the trumpet / Loose the foure Angels / which are bound in the great riuer Euphrates.

15. Et soluti sunt quatuor angeli, qui parati erant in horam & diem, & mensem, & annum: ut occiderent tertiam partem hominum.

And the foure Angels were loosed / which were prepared at an houre / at a day / at a moneth / and at a yeere / to slay the thirde part of men.

16. Et numerus equestris exercitus vicies millies dena millia. Et audivi numerum eorum.

And the nomber of horsemen of warre were twenty thousand times ten thousand: for I heard the number of them.

Das IX. Kapitel.

11. Vnd hatten über sich einen König / einen Engel auß dem Abgrund / deß namen heisst auff Ebreisch Abaddon / vnnd auff Griechisch hat er den namen Apollyon.

Oc de haffde en Konge offuer sig / en Engel aff Affgrunden / hans nafn kaldis paa Ebraiske Abaddon / oc paa Grædske haffuer hand det nafn Apollyon.

12. Ein Wehe ist da hin / Sihe / es kommen noch zwey Wehe nach dem.

It Vee er borte / See / der komme end thu Vee efter der.

13. Vnd der sechste Engel posaunete / vnd ich höret eine stimm auß den vier ecken deß gülden Altars für Gott.

Oc den siette Engle basunede / oc jeg hørde en rost aff de fire hiørner paa det gyldene Altere faar Gud.

14. Die sprach zu dem sechsten Engel / der die Posaune hatte: Löse auff die vier Engel gebunden an dem grossen Wasserstrom Euphrates.

Som sagde til den siette Engel der haffde Basunen / Løss op de fire Engle som ere bundne i den store Vandstrøm Euphrates.

15. Vnd es wurden die vier Engel loß / die bereit waren auff eine stunde / vnnd auff einen Tag / vnd auff einen Monden / vnd auff ein Jahr / daß sie tödten das dritte theil der Menschen.

Oc de fire Engle bleffue løse / som vaare rede paa en stund / oc paa en Dag / oc paa en Maanet / oc paa it Aar / at ihielsla / den tredie part aff Menniskene.

16. Vnd die zahl deß Reisigen zeuges war (zweintzig tausend mal zehen tausend.) Vnd ich höret jre zahl.

Oc det tal paa Reysenere vaar (tiue tusinde maal thi tusinde / oc jeg hørde deris tal.

Kapitola IX.

11. A měly nad sebau Krále Angela Propasti / kterémužto gméno Zidowsky Abaddon / a Rzecky Apollyon / a Latinē gméno má Exterminans / to jest / z gruntu wywracugijcý.

Przytym ma nád soba kretá postáw onego Aniola przepaści / ktoremu imie po Zydowsku Abbádon / á po Grekú Apollyon.

12. Bijda gedna pominula / a hle přigdauť gesstě dwě bijdě potom.

Biádá iedná przeszlá / á oto ida iesscze dwie biedy potym.

13. A Ssestý Angel w Traubu zatraubil: Y slysſal gsem hlas geden ze čtyř rohůw Oltáře zlatého / kterýž gest před očima Božijma.

Tedy szosty Aniol zátrabil / y slyszalem glos ieden ze cztercch rogow oltarzá zlotego / ktory iest przed oczymá Bozemi.

14. An prawij ssestému Angelu / kterýž měl Traubu: Rozwěž čtyři Angely / kteřijž gsau přiwázáni w Rzece weliké Eufraten.

Mowiacy szostemu Aniolowi ktory miał trabe: Rozwiaz onych czterech Aniolow vwiazánych v wielkiey rzeki Eufrátes.

15. Y rozwázáni gsau čtyřij Angele / kteřijž byli připraweni k hodině / a ke dni / a k Měsýcy / a k Roku / aby zmordowali třetij djl Lidij.

Rozwiazáni sa tedy oni czterey Aniolowie zgotowáni ná godzine / y ná dzień / y ná miesiac / y ná rok / aby pomordowáli trzecia cześć ludzi.

16. A počet gegich Wogska gijzdného byl / dwadcetkrát Tisýckrát deset Tisýcuow: a slysſel gsem počet gegich.

Y byla liczbá woyská iezdnego dwieście kroć tysiac tysiecy / ábowiem slyszal liczbe ich.

ט

17 והכנא חזא הוית לפרשא בחזונא והיתבין עליהון הוו להון שריגא דנורא והתכלא וכובריתא ורישא דרכשא איך רישא דאריותא ומן פומהון נפק נורא ותננא וכובריתא :

E cosi viddi ne la visione i caualli, e quei che sedeuano sopra essi haueuano corsaletti di fuoco, e di hiacinto, e di solfo. E le teste de caualli erano come teste di leoni: e de le bocche loro vsciua fuoco, e fumo, e solfo.

18 מן תלתא הנון אתקטלו תלתא דבני נשא מן נורא ומן תננא ומן כובריתא דנפק מן פומהון :

Da queste tre cose fu occisa la terza parte de gli huomini, cioe, dal fuoco, e dal fumo, e dal solfo che vsciua de le lor bocche.

19 שולטנהון גיר בפומהון ובדונביהון ודונביהון דמין לחויותא דאית להון רישיהון ובהון יהרון :

Perche la lor possanza era ne la bocca loro è ne le code: conciosia cosa che le lor code erano simili à serpenti, hauendo teste per le quali nuoceuano.

20 שרכא דין דבני נשא דלא אתקטלו בנגדא הלין אף לא תבו מן עבדא דאידיהון דלא נסגדון לשאדא ולפתכרא דדהבא וסאמא ונחשא וכאפא וקיסא דלא משכחין למחזא ולא למשמע ולא למהלכו :

E gli altri huomini che non furono occisi per queste piaghe, non s'ammendorono de l'opere de le lor mani, per non adorare i demonij, e d'imagini d'oro, e d'argento, e di bronzo, e di pietra, e di legno, che non possono ne vedere, ne vdire, ne caminare.

21 ולא תבו מן קטליהון ולא מן חרשותהון ולא מן זניותהון ולא מן גנבותהון :

E non si pentirono de le loro occisioni, ne de i loro auuelenamenti, ne de la lor fornicatione, ne de i lor furti.

ט

17 וככה ראיתי את־הסוסים במראה ואשר יושבים עליהם כי־היו להם שריוני אש וסחרת וגפרית וראשי הסוסים כראשי האריות ומפיהם יוצא אש ועשן וגפרית :

Y ansi vide los cauallos envision: y los que estauan sentados sobre ellos tenian coraças de fuego, de Hyacinto y de assufre. Y las cabeças de los cauallos eran como cabeças de leones, y de la boca dellos salia fuego, humo y assufre.

18 משלשתם נהרגו שלישית בני־אדם מאש מעשן ומגפרית היוצאים מפיהם :

Y destas tres plagas fue muerta la tercera parte de los hombres, del fuego, y del humo, y del assufre que salian de la boca dellos,

19 כי־שלטונם בפיהם היא ובזנבותם וזנבותם כדמות הנחשים אשר יש־להם ראשים ובאלה מחבלים :

Porque su potencia está en su boca y en sus colas. Porque sus colas eran semejantes à serpientes que tienen cabeças, y por illas dannan.

20 ושאר האנשים אשר לא נהרגו בנגעים האלה לא שבו ממעשי ידיהם אשר לא ישתחוו לשדים ולאלילי זהב וכסף ונחשת ואבן ועץ אשר לא יוכלו לראות ולא לשמוע ולא להלך :

Y los otros hombres que no fueron muertos con estas plagas, no se enmendaron de las obras de sus manos, para que no adorassen à los demonios, y à las ymagenes de oro, y de plata, y de metal, y de piedra, y de madera, las quales no pueden ver ni oyr, ni andar.

21 ולא שבו מרצחם ולא מכשפיהם ולא מזנוניהם ולא מגנבתם :

Y no se arrepintieron de sus hòmicidios, ni de sus hechizerias, ni de su fornicacion, ni de sus hurtos.

θ'.

17. Καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει, καὶ τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν ἔχοντας θώρακας πυρίνους καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώδεις· καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ, καὶ καπνὸς καὶ θεῖον,

Et vi ainsi les chevaux en vision: & ceux qui estoyent montés dessus, ayans des halecrets de feu, & de hyacinthe, & de soulphre: & les testes des chevaux estoyent comme testes de lions: & de leur gueule sortoit feu, & fumee, & soulphre.

18. Ἀπὸ τῶν τριῶν πληγῶν τούτων ἀπεκτάνθησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τοῦ πυρὸς, καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ καὶ ἐκ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν.

Par ces trois choses fut tues la tierce partie des hommes, assavoir par le feu, & par la fumee, & par le soulphre qui sortoit de leur gueule.

19. Αἱ γὰρ ἐξουσίαι τῶν ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν εἰσιν, καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν. αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιαι ὄφεσιν, ἔχουσαι κεφαλὰς, καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσι.

Car la puissance d'iceux estoit en leur gueule: car leurs queuës estoyent semblables à des serpens, ayans des testes par les quelles elles nuisoyent.

20. Καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων οἳ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὔτε μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσωσι τὰ δαιμόνια, καὶ τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ, καὶ τὰ ἀργυρᾶ, καὶ τὰ χαλκᾶ, καὶ τὰ λίθινα, καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύναται, οὔτε ἀκούειν, οὔτε περιπατεῖν.

Et le reste des hommes qui ne furent point tués par ces playes, ne se repentirent pas pourtant des œuures de leurs mains, à ce qu'ils n'adorassent les diables, & les idoles d'or, & d'argent, & de cuiture & de pierre, & de bois, qui ne peuuent ni voir, ni ouir, ni chemi-ner.

21. Καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.

Ils ne se repentirent point aussi de leurs meutres, ne de leurs empoisonnemens, ne de leur paillardise, ne de leurs larrecins.

CAP. IX.

17. Et ita vidi equos in visione: & qui sedebant super eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas, & sulphureas: & capita equorum erant tanquam capita leonum: & de ore eorum procedit ignis, & fumus, & sulphur.

And thus I sawe the horses in a vision/ and them that sate on them/ having firie habbergions/ and of Jacinth/ and of brimstone/ and the heads of the horses were as the heads of lyons: and out of their mouthes went foorth fire and smoke and brimstone.

18. Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne & ex fumo & sulphure, quæ procedebant de ore ipsorum.

Of these three was the third part of men killed/ that is/ of the fire/ and of the smoke/ and of the brimstone which came out of their mouthes.

19. Potestas enim equorum in ore eorum est, & in caudis eorum, nam caudæ eorum; similes serpentibus, habentes capita: & in his nocent.

For their power is in their mouthes/ & in their tayles: for their tayles were like unto serpents/ and had heads/ wherewith they hurt.

20. Et cæteri homines qui non sunt occisi in his plagis, neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum suarum, ut non adorarent dæmonia & simulachra aurea, & argentea, & ærea, & lapidea, & lignea, quæ neque videre possunt, neque audire, neque ambulare.

And the remnant of the men which were not killed by these plagues/ repented not of the workes of their handes that they shoulde not worshippe devils/ and idoles of golde/ and of silver/ and of brasse/ and of stone/ and of wood/ which neither can see/ neither heare nor goe.

21. Et non egerunt pœnitentiam ab homicidiis suis, neque à veneficiis suis, neque à fornicatione sua, neque à furtis suis.

Also they repented not of their murther/ and of their sorcerie/ neither of their fornication/ nor of their theft.

Das IX. Capitel.

17. Vnnd also sahe ich die Roß im Gesichte/ vnd die darauff sassen/ daß sie hatten feurige vnd gele vnd schwefeliche Pantzer/ vnd die Haupt der Rosse wie die Haupt der Löwen/ vnd auß jhrem Munde gieng Fewer vnd Rauch vnd Schwefel.

Oc ieg saa Hestene saa i synen/ oc dem der sade paa/ at de haffde gloende oc gule oc suoffuelske Panzer/ Oc Hestenis Hoffuit/ lige som Løwers Hoffuit/ oc aff deris mund gick Ild oc Røg oc Suoffuel.

18. Von disen dreyen (plagen) ward ertödtet das dritte theil der Menschen/ von dem fewer vnd rauch/ vnd schwefel/ der auß jrem munde gieng.

Aff disse tre (plager) bleff tredie parten aff Menisken ihielslagne/ aff samme Ild/ oc røg/ oc suoffuel/ som gick aff deris Mund.

19. Denn die macht (der Rosse) war in jrem munde (vnd in jhren schwäntzen.) Vnd jhre schwäntze/ waren den Schlangen gleich/ vnd hatten häupter/ Vnd mit denselbigen theten sie schaden.

Thi (Hestenis) macht vaar i deris mund (oc i deris Sterten.) Oc deris Sterte vaare lige som Hugorme/ oc haffde Hoffuet/ Oc met de samme giorde de skade.

20. Vnnd blieben noch Leute/ die nicht getödtet wurden von disen plagen/ noch busse thaten/ für die werck jhrer hände/ daß sie nicht anbeteten die Teufel/ vnd güldene/ Silberne/ Ehrene/ Steinern vnnd Hültzerne Götzen/ welche weder sehen noch hören/ noch wandeln kondten.

Oc der bleffue Folck igen/ som icke bleffue ihielslagne aff disse plager/ oc icke giorde Penitentze for deris henders gerninger/ at de skulde icke bede til Dieffuelene/ oc til Affguder/ aff Guld/ Sølff/ Kaaber/ Steen oc Træ/ huilcke der kunde huercken see/ oc icke høre/ oc icke helder vandre.

21. Die auch nicht busse theten für jre Mörde/ Zäuberey/ Hurerey vnnd Dieberey.

Huilcke der giorde oc icke penitentze for deris Mord/ Troldom/ Horeri oc Tyffueri.

Kapitola IX.

17. A tak widěl gsem Koně w widěnij: a ti kteřijž na nich seděli/ měli pancýře ohniwé/ a Jacynktowé/ a z Syry: A hlawy Koňuow gegich/ yako hlawy Lwowé: a z aust gegich wychǎzel oheň a dým/ a Syra.

Takżem też widźiał konie w widzeniu/ y tych ktorzy ná nich siedzieli/ máiąc pancerze ogniste/ y hiácyntowe/ y siarczane/ á były głowy koni tákoby Lwie/ á z gębych wychodził ogień/ y dym/ y siarká.

18. A těmito třmi ranami zmordowán gest třetij djl Lidij/ ohněm/ dymem/ a Syrau/ kterěž wycházely z aust gegich.

Od tych trzech zámordowána iest trzecia część ludźi/ to iest/ od ogniá/ y od dymu/ y od siárki/ ktore wychodźiły z gębych.

19. Neb moc těch Koňij gest w ustech gegich/ a w ocasých gegich: Ocasowé zagisté gegich gsau podobnij Hadůom/ magijce hlawy/ a těmi škodij.

Abowiem ich moc iest w gębie ich/ y w ogonách ich/ bo ich ogony wężom są podobne/ máiąc głowy ktoremi szkodzą.

20. Ginij pak Lidé/ kteřijž negsau zmordowáni těmi ranami/ a pokánij nečinili z skutkůw rukau swých/ aby se nekláněli Diáblům a Modlám zlatým/ a stříbrným/ měděným/ a kamenným/ y dřewěným/ kteréžto nemohau ani widěti/ ani slyšeti/ ani choditi.

A inni ludźie ktorzy nie są pobići tymi plagámi/ nie vpámiętáli się od vczynkow rąk swych/ áby się nie kłániáli dyabłom/ y bálwánom złotym/ y srebrnym/ y miedźiánym/ y kámiennym/ y drewniánym/ ktorzy áni widźieć mogą/ áni słyszeć/ áni chodźić.

21. Y nečinili pokánij z wraždy swé/ ani z trávenij swých/ ani z smilstwa swého ani z krádežij swých.

Ani się vpámiętáli od mężoboystw swoich/ áni od czárow swoich/ áni od nieczystośći swoich/ áni od złodźieystw swoich.

י

ΚΕΦΑΛ. ι.

1 חֲזֵא הֲוִית וְהָא מַלְאַכָא אַחֲרִינָא חַסִּינָא נָחֵת מֶן שְׁמַיָּא וַעֲטִיף הֲוָא עֲנָנָא וְקֶשְׁתָּא עַל רִישֵׁהּ וּפַרְצוּפֵהּ אַיךְ שִׁמְשָׁא וְרֶגְלַוְהִי אַיךְ עַמּוּדֵא דְנוּרָא׃

E viddi vnaltro Angelo forte scender dal cielo, circondato d'vna nuuola, e l'arco celeste li staua sopra il capo: e la sua faccia era come il sole, e i suoi piedi come colonne di fuoco.

1 וָאֶרְאֶה אֶת־מַלְאָךְ אַחֵר הַגִּבּוֹר כִּי־יָרַד מִשָּׁמַיִם בְּעַמּוּד עָנָן וְקֶשֶׁת עַל־רֹאשׁוֹ וּמַרְאֵה פָּנָיו כַּשֶּׁמֶשׁ וְרַגְלָיו כְּעַמּוּדֵי אֵשׁ׃

Y vide otro Angel fuerte, decendir del cielo çercado de vna nuue. y el arco del cielo estaua en su cabeça, y su rostro era como el sol, y sus pies como colunas de fuego.

Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, περιβεβλημένον νεφέλην· καὶ ἶρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στῦλοι πυρός

Lors ie vi vn autre fort Ange, descendant du ciel, enuironné d'vne nuee, au chef duquel estoit l'arc celeste: & sa face estoit comme le soleil, & ses pieds comme colomnes de feu.

2 וַהֲוָא לֵהּ בְּאִידֵהּ כְּתָבָא פְּתִיחָא וְסָם רֶגְלֵהּ יַמִּינָא עַל יַמָּא וְסֶמָּלָא עַל אַרְעָא׃

Et haueua ne la sua mano vn libretto aperto: e pose il suo piede destro sopra il mare, e il sinistro sopra la terra.

2 וַתְּהִי־לוֹ בְּיָדוֹ מְגִלַּת סֵפֶר פְּרוּשָׂה וַיָּשֶׂם אֶת־רַגְלוֹ יְמִינוֹ עַל־הַיָּם וְאֶת־שְׂמֹאלוֹ עַל־הָאָרֶץ׃

Y tenia en su mano vn libro abierto: y puso su pie derecho sobre la mar, y el yzquierdo sobre la tierra.

2. Καὶ εἶχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλαρίδιον ἀνεῳγμένον, καὶ ἔθηκε τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τὴν γῆν.

Et auoit en sa main vn liuret ouuert: & mit sõ pied droit sur la mer, & le gauche sur la terre.

3 וּקְרָא בְּקָלָא רָמָא אַיךְ אַרְיָא נָהֵם וְכַד קְעָא מְמַלְּלִין הֲווֹ שַׁבְעָא רַעְמֵא לְקָלַיְהוֹן׃

E grido ad alta voce, come quando il leone rugge: e come egli hebbe gridato, sette tuoni proferiron le lor voci.

3 וַיִּצְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל כַּאֲשֶׁר יִשְׁאַג הָאַרְיֵה וְכַאֲשֶׁר צָעַק דִּבְּרוּ שִׁבְעָה רְעָמִים אֶת־קוֹלוֹתָם׃

Y clamó con grande boz como quando vn leon brama: y quando vuo clamado, siete truenos hablaron sus bozes.

3. Καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ ὥσπερ λέων μυκᾶται· καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς.

Et cria à haute voix, comme quand vn lion rugit: & quant il eut crié, les sept tonnerres profererent leurs voix.

4 וְכַד מְמַלְּלִין הֲווֹ שַׁבְעָא רַעְמֵא לְקָלַיְהוֹן עֲתִיד אֶנָא לְמֶכְתַּב וְשֶׁמְעֵת קָלָא מֶן שְׁמַיָּא דְּאָמַר לִי חֲתוֹם מָא דְּמַלְּלִין הֲווֹ שַׁבְעָא רַעְמֵא וְלָא כְּתוּב לְהוֹן׃

E come i sette tuoni hebbero proferite le lor voci, io ero per iscriuerle: e vdij vna voce dal cielo che mi diceua, Sigilla le cose che i sette tuoni hanno proferite, e non le scriuere.

4 וְכַאֲשֶׁר דִּבְּרוּ שִׁבְעָה רְעָמִים אֶת־קוֹלוֹתָם הָיִיתִי עָתִיד לִכְתֹּב וְשָׁמַעְתִּי אֶת־קוֹל מִשָּׁמַיִם לֵאמֹר אֵלַי חֲתֹם אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבְּרוּ שִׁבְעָה הָרְעָמִים הָאֵלֶּה וּבַל־תִּכְתְּבֵם׃

Y quando los siete truenos vuieron hablado sus bozes, yo las auia de escriuir, y oy vna boz del cielo, que me dezia; Sella las casas que los siete truenos han hablado, y no las esriuas.

4. Καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς φωνὰς ἑαυτῶν, ἔμελλον γράφειν· καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσάν μοι, σφράγισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, καὶ μὴ ταῦτα γράψῃς.

Et quand les sept tonnerres eurent proferé leurs voix, ie m'en alloye les escrire: mais i'ouï vne voix du ciel me disant, Cachete les choses que les sept tonnerres ont proferees, & ne les escri point.

5 וּמַלְאַכָא הָו דַּחֲזִית דְּקָאֵם עַל יַמָּא וְעַל אַרְעָא אֲרִים אִידֵהּ לִשְׁמַיָּא׃

E l'Angelo che io haueuo veduto star sopra il mare e sopra la terra, alzò la sua mano al cielo.

5 וְהַמַּלְאָךְ אֲשֶׁר רָאִיתִיו כִּי־עוֹמֵד עַל־הַיָּם וְעַל־הָאָרֶץ נָשָׂא אֶת־יָדוֹ אֶל־הַשָּׁמָיִם׃

Y el Angel que yo vide estar sobre la mar, y sobre la tierra, leuantó su mano al cielo.

5. Καὶ ὁ ἄγγελος, ὃν εἶδον ἑστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἦρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανόν.

Et l'Ange que i'auoy' veu se tenant sur la mer & sur la terre, leua sa main vers le ciel.

CAP. X.

Das X. Capitel.

Kapitola X.

ET vidi alium angelum fortem descendentem de cælo amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat ut sol, & pedes eius tanquam columna ignis.

Vnd ich sahe einen andern starcken Engel vom Himmel herab kommen / der war mit einer Wolcken bekleidet / vnnd ein Regenbogen auff seinem Haupt / vnd sein Antlitz wie die Sonne / vnd seine Füsse wie die Fewerpfeiler.

GVPět widěl gsem giného Angela sylného an sstupuges Nebe / oděný gsa oblakem / a Duha byla na hlawě geho / a Twář geho byla yako Slunce / a Nohy geho yako Slaupowé ohniwij.

And I sawe another mightie Angell come down from heauen / clothed with a cloude / & the rainebowe vpon his head / and his face was as the sunne / and his feete as pillers of fyre.

OC ieg saa en anden sterck Engel komme ned aff Himmelen / hand vaar bekled met en Sky / oc en Regnbue paa hans Hoffuet / Oc hans Andlede lige som Solen / oc hans Føder / som Ildpillere.

Y Edym widział drugiego Anioła mocnego zstępuiącego z niebá / obłokiem obleczonego / á thęcza byłá na głowie iego / á oblicze iego było iáko słonce / á nogi iego iáko słupy ogniste.

2. Et habebat in manu sua libellum apertum: & posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram.

2. Vnd er hat in seiner hand ein Büchlein aufgethan / vnd er setzt seinen rechten Fuß auff das Meer / vnd den lincken auff die Erden.

2. A w Ruce swé měl Knijhy otewřené. Y postawil nohu swau prawau na Moři / lewau na Zemi.

And he had in his hand a litle booke open / and he put his right foote vpon the sea / and his left on the earth.

Oc hand haffde en opladen Bog i sin haand / oc hand sette sin høyre Fod paa Haffuet / oc den venstre paa Jorden.

A themu miał w rece swey ksiąszki otworzone / y postáwił nogę swoię práwą ná morzu / á lewą ná ziemi.

3. Et clamavit voce magna, quemadmodum cùm leo rugit. Et cùm clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.

3. Vnd er schrey mit grosser stimme / wie ein Löw brüllet. Vnd da er schrey / redeten sieben Donner jre stimme.

3. A wolal hlasem welikým / yako Lew když řijwe. A když wolal / mluwilo sedm Hromuow hlasy swé.

And cryed with a loude voyce / as when a lyon roareth: and when he had cryed / seuen thunders vttered their voyces

Oc hand robte met stor røst / lige som en Løwe brøler. Oc der hand robte / da talede siu Torden deris røst.

Y záwołał głosem wielkim / iáko lew ryczy / á gdy záwołał / mówiły siedm gromow głosy swoie.

4. Et cùm locuta fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram: & audivi vocem de cælo dicentem mihi, Signa quæ locuta sunt septem tonitrua: & noli ea scribere.

4. Vnnd da die sieben Donner jhre stimme geredt hatten / wolte ich sie schreiben. Da höret ich eine stimme vom Himmel sagen zu mir: Versigel was die sieben Donner geredt haben / dieselbigen schreibe nicht.

4. A když mluwilo sedm Hromuow hlasy swé / yá chtěl to psáti: Y slyssal gsem hlas s Nebe / an mi prawij: Znamenay to / co gest mluwilo sedm Hromuow: ale nepiss toho.

And when the seuen thunders had vttered their voyces / I was about to write: But I heard a voyce from heauen saying vnto me / Seale vp those things which the seuen thunders haue spoken / and write them not.

Oc der de siu Torden haffde talet deris røst / da vilde ieg screffuet dem. Da hørde ieg en røst aff Himmelen sige til mig / Besegle det de siu Torden talede / oc scriff det icke.

A gdy siedm gromow mowiły głosy swoie / miałem był nápisáć / álem vsłyszał głos z niebá / mowiąc mi / Zapieczętuy co mowiły siedm gromow / á tego nie pisz.

5. Et angelus quem vidi stantem super mare, & super terram, levavit manum suam ad cælum.

5. Vnd der Engel den ich sahe stehen auff dem Meer / vnd auff der Erden / hub seine hand auff gen Himmel.

5. Tehdy ten Angel kterého gsem widěl / an stogij na Moři a na Zemi / pozdwihl Ruky swé k Nebi.

And the Angell which I saw stand vpon the sea / and vpon the earth / lift vp his hand to heauen.

Oc den Engel / som ieg saa staa paa Haffuet / oc paa Jorden / opløffte sin haand til Himmelen.

A Anioł ktoregom widział stojącego ná morzu y ná ziemi / podniosł rekę swoię ku niebu.

י

6 וימא בהו דחיא לעלם עלמין דברא לשמיא וכל דבהון ולארעא וכל דבה ולימא וכל דבה מטול דזבנא לא יהוא מכיל :

E giurò per colui che viue, ne secoli de secoli, ilquale ha creato il cielo e le cose che sono in esso, e la terra e le cose che sono in essa, e il mare e le cose che sono in esso, che il tempo non sarebbe piu.

7 אלא ביומי קלה דמלאכא שביעיא כד עתיד הו למקרה קרנא ו ונשתמלא ארזא דאלהא איך דסבר לעבדוהי לנביא :

Ma che ne giorni de la voce del settimo Angelo, quando egli cominciasse à sonar la tromba, si finirebbe il misterio di Dio, si come egli annuntiò a i suoi serui Profeti.

8 וקלא דשמעת מן שמיא תוב ממלל הוא עמי ואמר זל לך וסב לכתבא פתיחא דבאידה דמלאכא דקם על ימא ועל ארעא :

E la voce ch' io haueuo vdita del cielo, parlò di nuouo con essome, e disse, Va, e piglia il libretto aperto che è ne la mano de l' Angelo, che sta sopra il mare e sopra la terra.

9 ואזלת לות מלאכא ואמרת הב לי לכתבא ואמר הוא לי סב ואכול לה ונהוא מרירא בכרסך אלא בפומך נהוא חליא איך דובשא :

Et io men' andai à l' Angelo, dicendoli, Dammi il libretto: & egli mi disse, Piglialo, e diuoralo, e dara amaritudine al tuo ventre, ma ne la tua bocca sarà dolce come mele.

10 ונסבת לכתבא מן אידה דמלאכא ואכלת לה והוא בפומי איך דובשא חליא וכד אכלת לה הוא מרירא בכרסי :

Et io presi il libretto da la mano de l' Angelo, e lo diuorai, & era ne la mia bocca dolce come mele: e come io l' hebbi diuorato, il mio ventre hebbe amaritudine.

י

6 וישבע בחי לעולמי עולמים אשר ברא את־השמים ואשר בם ואת־הארץ ואשר בה ואת־הים ואשר בו כי־עת לא תהיה עוד :

Y jurò por el que biue para siempre jamas, que ha criado el cielo y las cosas que en el estan, y la tierra y las cosas que en ella estan, y la mar y las cosas que en ella estan, que el tiempo no sera mas.

7 כי־אם בימי קול מלאך השביעי כאשר הוא עתיד לתקע יכלה מסתר אלהים כאשר בשר את־עבדיו הנביאים :

Pero en los dias da la boz del septimo Angel, quando el començare à tocar la trompeta, el secreto de Dios serà consumado, como el lo Euangelizo à sus sieruos los Prophetas.

8 והקול אשר שמעתיו משמים עוד שנית מדבר עמי לאמר לך קח את־מגלת ספר הפרושה מיד־המלאך העומד על־הים ועל־הארץ :

Y oy vna boz del cielo que hablaua conmigo otra vez, y me dezia: Anda vé, y toma el libro abierto de la mano del Angel que està sobre la mar, y sobre la tierra.

9 והלכתי אל־המלאך ואמרתי אליו תן לי את־מגלת ספר ויאמר אלי את־אשר תמצא אכל ותמר בבטנך אך בפיך תהיה כדבש למתוק :

Y fue àl Angel diziendole que me diesse el librico: y el me dixo: Toma, y tragalo, y el te harà amargar tu vientre, pero en tu boca sera dulçe como la miel.

10 ואקח את־מגלת ספר מיד־המלאך ואכלה ותהי בפי כדבש למתוק וכאשר אכלתיה נמרה בבטני :

Y tomo el librico de la mano del Angel, y traguèlo, y era dulçe en mi boca como la miel: y desque lo trague, fue amargo mi vientre.

ι.

6. Καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος οὐκ ἔσται ἔτι.

Et iura par le Viuant ès siecles des siecles qui a creé le ciel & les choses qui y sont, & la terre & les choses qui y sont, & la mer & les choses qui y sont, qu'il n'y auroit plus de temps:

7. Ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου, ὅταν μέλλῃ σαλπίζειν, τελεσθῇ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὡς εὐηγγέλισε τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις τοῖς προφήταις.

Ains qu'ès iours de la voix du septieme Ange, quand il commencera à sonner de la trompette, le secret de Dieu sera consommé, comme il a declaré à ses seruiteurs Prophetes.

8. Καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, πάλιν λαλοῦσα μετ' ἐμοῦ, καὶ λέγουσα, ὕπαγε, λάβε τὸ βιβλαρίδιον τὸ ἠνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Et la voix que i'auoye ouïe du ciel, parla derechef à moi, disant, Va, & pren le liuret ouuert qui est en la main de l'Ange qui se tient sur la mer & sur la terre.

9. Καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον λέγων αὐτῷ, δός μοι τὸ βιβλαρίδιον. καὶ λέγει μοι, λάβε καὶ κατάφαγε αὐτό· καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι.

Ie m'en allai donc vers l'Ange, & lui di, Baille-moi le liuret, & il me dit, Pren-le, & le deuore: & il mettra ton ventre en amertume: mais en ta bouche il sera doux comme miel.

10. Καὶ ἔλαβον τὸ βιβλαρίδιον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέφαγον αὐτό· καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκύ· καὶ ὅτε ἔφαγον αὐτὸ, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου.

Ie prin donc le liuret de la main de l'Ange, & le deuorai: & estoit doux en ma bouche comme miel: mais quand ie l'eu deuoré, mon ventre fut en amertume.

CAP. X.

6. Et iuravit per viventem in secula seculorũ, qui creavit cælum, & ea quæ in eo sunt: & terram, & ea quæ in ea sunt, & mare, & ea quæ in eo sunt, Quia tempus non erit amplius.

And sware by him that liueth for euermore / which created heauen / & the things that therein are / & the earth / and y thinges that therein are / and ÿ sea / and the things which therein are / that time should be no more.

7. Sed in diebus vocis septimi angeli, cùm cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei, sicut evangelizavit per servos suos Prophetas.

But in the dayes of the voyce of the seuenth Angell / when he shall beginne to blow the trumpet / euen the mysterie of God shalbe finished / as he had declared to his seruants the Prophets.

8. Et audivi vocem de cælo iterum loquentem mecum, & dicentem, Vade, & accipe librum apertum de manu angeli stantis super mare & super terram.

And the voyce which I heard from heauen / speake vnto me againe / and said; Go / & take the litle boke, which is open in y hand of them Angell / which standeth vpon the sea and vpō the earth.

9. Et abii ad angelum, dicens ei: Vt daret mihi librũ. Et dixit mihi: accipe librum, & devora illum: & faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tanquam mel.

So I went vnto the Angell / and saide to him / Giue me the litle booke. And he said vnto me: Take it / and eate it vp / and it shall make thy bellie bitter / but it shall be in thy mouth as sweete as honie.

10. Et accepi librum de manu angeli, & devoravi illum: & erat in ore meo tanquam mel, dulce: & cùm devorassem eum, amaricatus est venter meus.

Then I tooke the litle booke out of ÿ Angels hand / and ate it vp / and it was in my mouth as sweete as honie: but when I had eaten it / my bellie was bitter.

Das X. Capitel.

6. Vnd schwur bey dem Lebendigen von ewigkeit zu ewigkeit / der den Himel geschaffen hat / vnd was darinnen ist / vnd die Erde / vnd was darinnen ist / vnd das Meer / vnd was darinnen ist / das hinfort keine zeit mehr sein soll.

Oc soer ved den Leffuende fra euighed til euighed / som skabte Himmelen / oc huad der er vdi / oc Jorden / oc huad der er vdi / oc Haffuet oc huad der er vdi / at der skal fremdelis icke vere nogen tid mere.

7. Sondern in den tagen der stimme deß siebenden Engels / wenn er posaunen wird / so sol vollendet werden das Geheimniß Gottes / wie er hat verkündiget seinen Knechten vnnd Propheten.

Men i den siuende Engles røstis dage / naar hand basuner / da skal Guds Hemmelighed fuldkommis / som hand forkyndede sine Tiener oc Propheter.

8. (Vnd die stimme die ich vom Himmel gehört hatte / redet abermal mit mir vnd sprach) Gehe hin / nimb das offene Büchlein von der hand deß Engels / der auff dem Meer vnd auff der Erden stehet.

(Oc den røst som ieg haffde hørt aff Himmelen talede atter met mig / oc sagde) Gack bort / tag den obne Bog aff Engelens haand / som staar paa Haffuet / oc paa Jorden.

9. Vnd ich gieng hin zum Engel / vnd sprach zu jhm: Gib mir das Büchlein. Vnd er sprach zu mir: Nimb hin vnd verschlings / vnd es wird dich im Bauch krimmen / aber inn deinem Munde wirds süsse sein wie Hönig.

Oc ieg gick bort til Engelen / oc sagde til hannem / Giff mig den Bog. Oc hand sagde til mig / Tag hen / oc opslug hende / oc hun skal vrie i din Bug / men i din Mund skal hun vere sød lige som Hunnig.

10. Vnd ich nam das Büchlein von der hand deß Engels / vnd verschlangs vnd es war süsse in meinem Munde / wie Hönig. Vnd da ichs gessen hatte / krimmet michs im Bauch.

Oc ieg tog Bogen aff Engelens haand / oc opslog hende / oc hun vaar sød i min Mund / som hunnig / oc der ieg haffde æder hende / da vreed det i min Bug.

Kapitola X.

6. Y přisáhl skrze žiwého na wěky wěkuow / kterýž stwořil Nebe / y wssecko což w něm gest / Zemi / y to což w nij gest / Moře / y to což w něm gest / Že giž wijce času nebude.

Y przysiągł ná tego ktory żywie ná wieki wiekow / ktory stworzył niebo y to co w nim iest / y ziemię y to co w niey iesth / y morze y tho co w nim iest / że czásu iuż nie będzie.

7. Ale za dnuow hlasu Sedmého Angela / když počne Traubau traubiti / dokoná se Tagemstwij Božij / yakož gest zwěstowal skrze Služebnijky swé Proroky.

Ale we dni głosu Aniołá siodmego / gdy pocżnie trąbić / ma się dokonáć táiemnicá Boża / ſáko to oznáymił sługam swoim Prorokom.

8. A slyssal gsem hlas s Nebe / an opět mluwil semnau / a prawij: Gdi / a wezmi Knijhy otewřené z ruky Angela / kterýž stogij na Moři a na Zemi.

A głos ktorym był słyszał z niebá powtore mowił zemną / y rzekł: Idź á weźmi ksiąszki otworzone ktore są w ręce Aniołá stoiącego ná morzu y ná ziemi.

9. Y ssel gsem k Angelu / řka gemu / aby mi dal Knijhy. Y řekl mi: Na / wezmi Knijhy / a pozři ge: a včinijť hořkost w břiſſe twém / ale w vstech twých budeť sladkost yako Med.

Poszedłem thedy do Aniołá / mowiąc mu áby mi dał ksiąszki / y rzekł mi: Bierz / á zjedz ie / y będąć gorzkie żołądkowi twemu / ále w vściech twych słodkie będą iáko miod.

10. Y wzal gsem Knijhy z Ruky Angela / a pozřel gsem ge: Y byla w vstech mých sladkost yako Med: ale když gsem ge pozřel / hořko mi bylo w břiſſe mém.

Wziąłem tedy ksiąszki z ręki Aniołá / y zjadłem ie / y były w vściech moich słodkie iáko miod / ále gdym ie zjadł / brzuch moy zstał się gorzkim.

י

11 ואמר לי ולא לך תוב
דתתנבא לעממא ולאמיא
וללשנא ולמלכא סגיאא :

Et egli mi dice, E ti ti conuiene profetar di nuouo à molti popoli, e genti, e lingue, e Re.

יא

1 ואתיהב לי קולמוס
דדמא לשבטא ואמר קום
ואכיל להיכלא דאלהא
ולמדבחא ולהון דסגדין
בה :

Poi mi fu data vna canna simile ad vna verga, e fummi detto, Leuati su, e misura il tempio di Dio, e l'altare, e quei che adorano in esso.

2 ולדרתא דלבר דהיכלא
אפק לבר ולא תכיל לה
מטול דאתיהב לעממא
ומדינת קודשא תהוא
מתתדישא מן עממא
ארבעין ותרין ירחא :

E gitta fuore il cortile che è fuor del tempio, e non le misurare: pereioch'egli è dato a i Gentili, e conculcaranno la santa Città quaranta due mesi.

3 ואתל לתרין סהדי
ויתנבאון יומתא אלף
ומאתין ושתין עטיפין ס
סקא :

Ma io la darò à due miei testimonij, iquali profetaranno milla dugento sessanta giorni vestiti di sacco.

4 הנון אנון תרין זיתא
ותרין שרגא דקימין קדם
אלהא דארעא :

Questi sono i due oliui, e i due candelieri, che stanno nel conspetto del Signor de la terra.

5 ואן אנש יצבא דיהרהון
נורא נפק מן פומהון
ואכל לבעל דבביהון ואן
אנש יצבא דיהרהון הכנא
ולא לה דיתקטל הו :

E se alcuno vuol nuocer loro, il fuoco esce de la lor bocca, e diuora i lor nimici: e se alcuno vuole offenderli, bisogna che cosi sia occiso esso.

י

11 ויאמר אלי צריך לך עוד
להנבא לעמים לגוים וללשונות
ולמלכים רבים :

Y el me dize: Necessario es que otra vez prophetizes à muchos pueblos, y gentes, y lenguas, y reyes.

יא

1 ויתן לי קנה הדומה לשבט
לאמר קום ומדד את־היכל
אלהים ואת מזבח ואותם אשר
משתחוים בו :

Y fueme dada vna canna semejante à vna vara, y fueme dicho: Leuantate, y mide el templo de Dios, y el altar, y à losque adoran enel.

2 ואת־חצר אשר מחוץ להיכל
השלך חוצה ולא תמדדהו כי־
נתן לגוים ואת־עיר הקדושה
יבוססוה ארבעים ושנים חדש :

Y echa fuera el patio que està dentro del templo, y no lo midas porque es dado à los Gentiles, y pisarán la sancta Ciudad quarenta y dos meses.

3 ואתן לשני עדי ויגבאו אלף
ומאתים וששים יום מתכסים
בשקים :

Y daré à dos de mis testigos, y ellos prophetizarán por mil y dozientos y sesenta dia, vestidos de sacos:

4 אלה הם שנים זיתים ושתים
מנורות העומדות לפני אלהי
הארץ :

Estas son las dos oliuas, y los dos candeleros que estan delante del Dios de la tierra.

5 ואם איש יאבה לנגעם יוצא
אש מפיהם ואוכל את־אויביהם
ואם־איש ירצה לחבלם ככה
שוה לו להומת :

Y si alguno les quisiere empeçer, sale fuego de la boca dellos, y traga à sus enemigos: y si alguno les quisiere hazer danno, es necessario que tambien el sea muerto.

ι.

11. Καὶ λέγει μοι, δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς, καὶ ἐπὶ ἔθνεσι, καὶ γλώσσαις, καὶ βασιλεῦσι πολλοῖς.

Adonc il me dit, Il te faut derechef prophetizer à plusieurs peuples, & nations, & langues, & Rois.

ΚΕΦΑΛ. ια'.

ΚΑὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, λέγων, ἔγειραι, καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ.

Lors me fut baillé vn roseau semblable à vne verge: & se presenta vn Ange qui me dit, Leue-toi, & mesure le Temple de Dieu, & l'autel, & ceux qui adorent en icelui.

2. Καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ, ἔκβαλε ἔξω, καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσῃς, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι· καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσαράκοντα δύο.

Mais iette hors le paruis qui est hors le temple, & ne le mesure point car il est donné aux Gentils, & ils fouleront aux pieds la saincte cité par quarante deux mois.

3. Καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα, περιβεβλημένοι σάκκους.

Mais ie la donnerai à mes deux tesmoins qui prophetizeront par mille deux cens soixante iours, estans vestus de sacs.

4. Οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι, καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τῆς γῆς ἑστῶσαι.

Ceux ci sont les deux oliues & les deux chãdeliers qui se tienent en la presence du Seigneur de la terre.

5. Καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν· καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, οὕτω δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι.

Et si quelcun leur veut nuire, le feu sort de leur bouche, & deuore leurs ennemis: car si quelcun leur veut nuire, il faut qu'il soit ainsi tué.

CAP. X.

11. Et dixit mihi, Oportet te iterum prophetare Gentibus, & populis, & linguis, & regibus multis,

Das X. Capitel.

11. Vnd er sprach zu mir / du must abermal weissagen den Völckern / vnd Heyden / vnd Sprachen / vnd vielen Königen.

Kapitola X.

11. Y řekl mi: Mussyš opět prorokowati Lidem / a Národům / a Jazykuom / y Králuom mnohým.

And he said vnto mee / Thou must prophecie againe among the people & nations / & tõgues / and to many kings.

Oc hand sagde til mig / Du skalt atter prophetere faar Folcket / oc Hedningene / oc Tungemaal oc mange Konger.

Tedy rzekł mi: Musisz záśie prorokowáć przed narody y Pogány / y iezyki / y wielem krolow.

CAP XI.

ET datus est mihi calamus similis virgæ: & dictum est mihi, Surge, & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo.

Das XI. Capitel.

Vnd es ward mir ein Rohr gegeben einem Stecken gleich / vnnd sprach: Stehe auff / vnd miß den Tempel Gottes / vnd den Altar / vnd die darinnen anbeten.

Kapitola XI.

Y Dána mi Třtina podobná Prutu: a powědijno mi: Wstaň / a yměř Chrám Božij / y Oltář / y ty kteřijž se modlij w něm:

Then was giuen me a reed / like vnto a rod: & the Angell stood by / saying / Rise and mete the Temple of God / & the altar / and thẽ that worship therein.

OC mig bleff giffuit it Røer lige som en Kæp / oc sagde / stat op / oc maal Guds Tempel / oc Alteret / oc dem som tilbede der vdi.

POthym daná mi iest trzćiná podobná łásce / y stánał przy mnie Anioł mowiac: Wstań / á zmierz kośćioł Boży y ołtarz / y ty ktorzy w nim chwalą.

2. Atrium autem quod est foris templum, eiice foras, & ne metiaris illud: quoniam datum est Gentibus, & civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus.

2. Aber den (eusern Vorhoff) deß Tempels wirff hinauß / vnd miß jhn nicht / denn er ist den Heyden gegeben / vnd die heilige Statt werden sie zutretten zwenvndviertzig Monden.

2. Ale Syň tu kteráž gest w Chrámu wywrz wen / a neměř gi: neb gest dána Pohanuom / a budau tlačiti Město Swaté za čtyřidceti Měsýcůw a za dwa:

But the court which is without ÿ Temple cast out / & mete it not: for it is giuen vnto the Gentiles / and the holy citie shall they treade vnder foot two & fourtie moneths.

Men kast Templelens (yderste) Chor hen vd / oc maal det icke / thi det er giffuet Hedningene / oc de skulle nedtræde den Hellige Stad tho oc fyrretiue Maanede.

Ale sień ktora iest przed kośćiołem / wyrzuć precz / á nie mierz iey / ábowiem daná iest pogánom / á miásto świete podeptá przez czterdźieśći y dwá miesiace.

3. Et dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta amicti saccis.

3. Vnnd ich wil meinen zween Zeugen geben / vnnd sie sollen weissagen tausend zweyhundert vnd sechtzig tage / angethan mit Säcken.

3. A dám dwěma Swědkuom mým / a budau prorokowati za Tisýc dwě Stě Šedesát dnuow / gsauce oblečeni w Pytle.

But I will giue power vnto my two witnesses / and they shall prophecie a thousand / two hundreth / and three score dayes / clothed in sackcloth.

Oc ieg vil giffue mine thu Vidne / oc de skulle prophetere tusinde thu hundrede oc trysinds tiue dage / iforde vdi Sæcke.

Lecz dam se dwiemá świádkom moim ktorzy prorokowáć beda przez tysiac dni dwie śćie y siedḿ dźiesiat / obleczeni w wory.

4. Hi sunt duæ olivæ & duo candelabra in conspectu Domini terræ stantes.

4. Diese sind zwen Oelbäume vnd zwo Fackeln / stehend für dem Gott der Erden.

4. A tiť gsau dwě Oliwy / a dwa Swijcnowě / kteřijž stojij před Twářij Boha Země stogijce.

These are two oliue trees / and two candlestickes / standing before the God of the earth.

Disse ere thu Olie træ oc thu Bluss / som staa faar Jordens Gud.

Thy sa ony dwoie drzewá oliwne / y dwá lichtarze postháwione przed oblicznośćia Páná ziemie.

5. Et si quis voluerit eos nocere: ignis exiet de ore eorum, & devorabit inimicos eorum, & si quis voluerit eos lædere: sic oportet eum occidi.

5. Vnd so iemand sie wil beleidigen / so gehet das Fewer auß jhrem Munde / vnd verzeret jhre Feinde / vnd so iemand sie wil beleidigen / der muß also getödtet werden.

5. A budauli kdo chtijti vškoditi / wygde Oheň z aust gegich / a spalij gegich Nepřátely: a budeli gim kdo chtijti škodu včiniti / takť musý zabit býti.

And if any man will hurt them / fire proceedeth out of their mouthes / and deuoureth their enemies: for if any man would hurt them / thus must he be killed.

Oc der som nogen vil gøre dem skade / da gaar der Ild aff derts Mund / oc fortærer deris Fiender / oc der som nogen vil gøre dem skade / den skal saa ihielslass.

A ieśliby im kto chćiał szkodźić / ogień wychodźi z vst ich ktory pożyra nieprzyiaćiele ich / ábowiem ieśliby im kto chćiał szkodźić / ták muśi być zabit.

יא

6 הנון אנון דאית להון שולטנא דאחדין שמיא דלא נחות מטרא על ארעא ביומתה דנביותהון ואית להון שולטנא על מיא למהפכו להון בדמא ולממחיו לארעא בכל מחותא כל אמתי דצבין הנון׃

Questi hanno potestà di chiudere il cielo, che non sia pioggia ne giorni de la lor professia: & hanno potestà sopra l'acque di conuertirle in sangue, e di percuoter la terra con ogni piaga tutte le volte che vorranno.

7 וכד ישלמון סהדותהון חיותא דסלק מן תהומא נעבד קרבא עמהון ונזכיהון ונקטולהון׃

E quando essi haueranno finito il lor testimonio, la bestia che saglie de l'abisso, farà guerra cõtra essi, e vinceralli, e occideralli.

8 ופגריהון על שוקא דמדינתא רבתא הי דמתקריא ברוחא סדום ומצרין איכא דמרן אזדקף׃

E i lor corpi giaceranno ne la piazza de la gran Citta, laqual si chiama spiritualmente Sodoma & Egitto, doue ancora il nostro Signore fu crocifisso.

9 ונחזון מן עממא ושבטא ולשנא ועממא פגריהון תלתא יומין ופלגא ולא נשבקון דנתתסימון פגריהון לקברא׃

E quei de popoli, e tribu, e lingue, e genti vedranno i lor corpi per tre giorni e mezo: e non lassaranno porre i corpi loro ne le sepolture.

10 והנון דעמרין על ארעא תחדא להון חדותא ורוזא עליהון וקורבנא נקרבון חד לחד מטול דהנון תרין נביא שנקו להון דעמרין על ארעא׃

E gli habitatori de la terra si allegraranno sopra essi, e ne saranno lieti, e mandaranno doni l'vno a l'altro: percioche questi due profeti hanno tormẽtati quelli che habitano sopra la terra.

יא

6 לאלה יש־להם שלטון לסגור את־השמים פן־יגשם גשם בימי נבואתם ויש־להם שלטון על־המים להפך בדם ולהכות את־הארץ בכל נגע כמה־פעמים ירצו׃

Estos tienen potestad de çerrar el çielo, que no llueua en los dias de su prophecia, y tienen poder sobre las aguas para conuertirlas en sangre, y para herir la tierra con toda plaga todas las vezes que quisieren.

7 ואם יכלו את־עדותם אז־החיה אשר עלתה מתהום תעשה את מלחמה עמם ותגבר עליהם ותהרגם׃

Y quando ellos vuieren acabado su testimonio, la bestia que sube del abysmo hará guerra contra ellos, y los vencerá, y los matará.

8 ואת־גויתם ברחוב עיר הגדולה שהיא נקראה ברוח סדום ומצרים אשר שם הוקע אדנינו׃

Y sus cuerpos seran echados en las plaças de la gran ciudad que espiritualmente es llamada Sodoma, y Egypto, donde tambien nuestro Senor fue crucificado.

9 ויביטו מעמים וממטות ומלשונות ומגוים בגויתם שלשת ימים וחצי ולא יניחו לשים את־גויתם בקברים׃

Y los de los linages, y de los pueblos, y de las lenguas, y de los Gentiles veran los cuerpos dellos por tres dias y medio, y no permitiran que sus cuerpos sean puestos en sepulchros.

10 ויושבי הארץ ישמחו ויגילו עליהם ויהיו טובי לבבים וישלחו מתנות איש לרעהו כי־שני־הנביאים האלה השמו את־יושבי תבל׃

Y los moradores de la tierra se gozarán sobre ellos, y se alegrarán, y embiarsean dones los vnos à los otros: porque estos dos Prophetas han atormentado à losque moran sobre la tierra.

ια´.

6. Οὗτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανὸν, ἵνα μὴ βρέχῃ ὑετὸς ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν τῆς προφητείας, καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ πληγῇ, ὁσάκις ἐὰν θελήσωσι.

Ceux-ci ont puissance de fermer le ciel, qu'il pleuue és iours de leur prophetie: & ont puissance sur les eaux de les tourner en sang, & de fraper la terre de toute playe, toutes & quantes fois qu'ils voudront.

7. Καὶ ὅταν τελέσωσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει πόλεμον μετ᾽ αὐτῶν, καὶ νικήσει αὐτοὺς, καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς.

Et quand ils auront acheué leur tesmoignage, la beste qui monte de l'abisme fera guerre contr'eux, & les vaincra, & les tuera.

8. Καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἥτις καλεῖται πνευματικῶς Σόδομα καὶ Αἴγυπτος, ὅπου καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἐσταυρώθη.

Et leurs corps morts seront gisans és places de la grand'Cité, qui est appelee spirituellement Sodome & Egypte, là où aussi nostre Seigneur a esté crucifié.

9. Καὶ βλέψουσιν ἐκ τῶν λαῶν, καὶ φυλῶν, καὶ γλωσσῶν, καὶ ἐθνῶν, τὰ πτώματα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἥμισυ, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς μνήματα.

Et ceux des tribus, & des peuples, & des langues, & des nations verront leurs corps morts par trois iours & demi, & ne permettront point que leurs corps morts soyent mis és sepulcres.

10. Καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαροῦσιν ἐπ᾽ αὐτοῖς, καὶ εὐφρανθήσονται, καὶ δῶρα πέμψουσιν ἀλλήλους, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς.

Et les habitans de la terre demeneront ioye d'eux, & s'esgayeront, & enuoyerõt des presens les vns aux autres: pource que ces deux Prophetes auront tormenté ceux qui habitent sur la terre.

CAP. XI.

6. Hi habent poteſtatem claudendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ ipſorum: & poteſtatem habent ſuper aquas cõvertendi eas in ſanguinem, & percutere terram omni plaga quotieſcunque voluerint.

These haue power to ſhut heauen / that it raine not in the dayes of their prophecying / and haue power ouer waters to turne them into blood / and to ſmite the earth with al maner plagues / as often as they will.

7. Et cùm finierint teſtimonium ſuum: beſtia quæ aſcendit de abyſſo, faciet adverſum eos bellum, & vincet illos, & occîdet eos.

And when they haue finiſhed their teſtimonie / the beaſt that commeth out of the bottomleſſe pit / ſhall make warre againſt them / and ſhall ouercome them / and kill them.

8. Et corpora eorum iacebunt in plateis civitatis magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma & Aegyptus, ubi & Dominus eorum crucifixus eſt.

And their corpſes ſhall lie in the ſtreetes of the great citie / which ſpiritually is called Sodom and Egypt / where our Lorde alſo was crucified.

9. Et videbunt de tribubus, & populis, & linguis, & Gentibus corpora eorum per tres dies & dimidium: & corpora eorum non ſinent poni in monumentis.

And they of the people and kinreds / and tongues / and Gentiles ſhall ſee their corpſes three dayes and an halfe / and ſhall not ſuffer their carkeiſes to be put in graues.

10. Et inhabitantes terram gaudebunt ſuper illos, & iocundabuntur: & munera mittent invicem, quoniam hi duo prophetæ cruciaverunt eos qui habitant ſuper terram.

And they that dwell vpon the earth / ſhall reioyce ouer them / and be glad / and ſhall ſende giftes one to another: for theſe two Prophets vexed them that dwelt on the earth.

Das XI. Kapitel.

6. Diſe haben macht den Himmel zuverſchliſſen / das es nicht regene in den tagen jhrer Weiſſagung / vnd haben macht vber das Waſſer / zu wandeln in Blut / vnd zuſchlagen die Erde mit allerley Plage / ſo offt ſie wöllen.

Diſſe haffue mact at tillicke Himmelen / at det ſkal icke regne i deris prophecies dage / oc de haffue mact offuer vandet / at omuende det til Blod / oc at ſla Jorden met allehonde plager / ſaa offte ſam de ville.

7. Vnd wenn ſie jhr zeugniß geendet haben / ſo wirdt daß Thier / das auß dem Abgrund aufſſteiget / mit jhnen einen Streit halten / vnnd wird ſie vberwinden / vnd wird ſie tödten.

Oc naar de haffue giort ende paa deris Vidniſbyrd / da ſkal det Diur / ſom opſtiger aff Affgrunden holde en ſtrid mod dem / oc det ſkal offueruinde dem / oc det ſkal ihielſla dem.

8. Vnd jhre Leichnam werden ligen auff der Gaſſen der groſſen Stat / die da heiſſet geiſtlich / die Sodoma vnnd Egypten / da jhr HErr gecreutziget iſt.

Oc deris Legeme ſkulle ligge paa gaden i den ſtore Stad / ſom kaldis aandelige / Sodoma oc Egypten / der ſom vor HERRE er kaarsfeſt.

9. Vnnd es werden jhre Leichnam etliche von den Völckern / vnnd Geſchlechten / vnnd Sprachen / drey tage vnd einen halben ſehen / vnnd werden jhre Leichnam nicht laſſen in Gräber legen.

Oc nogle aff Folcket / oc Slecterne / oc Tungemaalene / ſkulle ſee deris Legeme / i tre dage oc en halff / oc de ſkulle icke lade legge deris Legeme i Graffuer.

10. Vnnd die auff Erden wohnen / werden ſich Frewen vber jhnen / vnd wolleben / vnnd Geſchenck vnttereinander ſenden / denn diſe zwen Propheten queleten die auff Erden wohneten.

Oc de ſom bo paa Jorden / ſkulle glæde ſig offuer dem / oc leffue vel / oc ſende huer andre Gaffuer / thi diſe tho Propheter plagede dem ſom bode paa Jorden.

Kapitola XI.

6. Tiť magij moc zawřijti Nebe / aby Děſſť neprſſal za dnuow Proroctwij gegich: a magij moc nad Wodami obrátiti ge w Krew / aby bili Zemi wſſelikau Ranau / kolikrátkoli chtijti budau.

Ci máta moc zámykáć niebo áby deſzcż nieſzedł we dni proroctwách / y máta moc nád wodámi / áby ie w krew odmieniáli / y vderzyć ziemie wſzeláką plagą ileby kroć chćieli.

7. A když dokonagij ſwé Swědectwij / Šſelma kteráž wyſtaupij z Propaſti / včinij bog proti nim / a přemuože ge / y zabige.

A gdy dokonćzą świádectwá ſwojego / beſtya wſtępuiąc z przepáści podnie ſie walkę przećiwko nim / á zwyćiężyie y podbije ie.

8. A ležeti budau Těla gegich na Rynčcých Města welikého / kteréž duchowně ſlowe Sodoma a Egipt / kdežto y PAN gegich vkřižowán geſt.

Trupi theż ich polegą w vlicách miáſtá wielkiego / ktore ieſt duchowáie rzeczono / Sodomá y Egipth / gdżie theż Pan nąſz był vkrzyżowan.

9. A vzřij Lidé / a Pokolenij / a Jazykowé / y Pohané Těla gegich za půl čtwrta dne / a Těl gegich nedadij pochowati w hrobijch:

Y vyzrą ludźie z pokolenia / y z narodow / y ięzykow / y z pogánow trupy ich przez pułczwártá dniá / á nie dádzą trupow ich ſkłáść w groby.

10. A ti kteřijž bydlegij na zemi / radowati ſe budau nad nimi a weſeliti / a dary ſobě budau weſpolek poſýlati: neb ti dwa Prorocy trápili ty / kteřijž přebýwali na zemi.

A obywatele ziemſkie będą ſie weſelić z nich / y rádowáć ſie będą / y vpominki poſłą iedni drugim / iż ći dwá prorocy trapili mieſzkáiące ná ziemi.

יא | יא | ια'.

11 ומן בתר תלתא יומין ופלגא אתת רוחא דחיא מן אלהא עליהון וקמו על רגליהון ודחלתא רבתא נפלת על כלהון דחזו להון:

11 ואחרי שלשת ימים וחצי רוח החיים מאלהים באה עליהם ויקומו על רגליהם ויראה גדולה נפלה על כלם אשר הביטום:

11. Καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἥμισυ, πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ εἰσῆλθεν ἐπ' αὐτούς, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἔπεσεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς.

E doppo tre giorni e mezo lo Spirito di vita venendo da Dio entrar' in essi, e staranno sopra i lor piedi: e gran timore cadra sopra quei che i haueranno veduta.

Y despues de tres dias y medio, el Espiritu de vida, embiado de Dios entró en ellos, y se enhestaron sobre sus pies, y vino gran temor sobre losque los vieron.

Mais apres ces trois iours là & demi, l'Esprit de vie venant de Dieu entrera en eux, & ils se tiendront sur leurs pieds, & grande crainte saisira ceux qui les auront veus.

12 ושמעת קלא רמא מן שמיא דאמר להון סקו לכון להרכא וסלקו לשמיא בעננא וחזו להון בעלדבביהון:

12 וישמעו קול גדול משמים האומר אליהם עלו פה ויעלו השמימה בענן ויביטום אויביהם:

12. Καὶ ἤκουσαν φωνὴν μεγάλην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσαν αὐτοῖς, ἀνάβητε ὧδε. καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ· καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν.

Dipoi vdirono vna gran voce dal cielo, che diceua loro, Salite qua su, & essi salirono al cielo in vna nuuola, e i lor nemici gli viddero.

Y oyeron vna gran boz del cielo que les dezia: Subid acà, Y subieron àl cielo en vna nuue: y sus enemigos los vieron.

Apres cela ils orront vne grande voix du ciel, leur disant, Montez ici: & ils monteront au ciel en vne nuee: & leurs ennemis les verront.

13 ובה בי שעתא הוא זועא רבא ועסר דמדינתא נפל ואתקטלו בזועא שבעא אלפין שמהא דבני נשא ושרכא הוו בדחלתא ויהבו תושבחתא לאלהא דשמיא:

13 ובעת ההיא היה רעש גדול ועשירית העיר נפלה וימתו ברעש ההוא שמות האנשים שבעת אלפים והנשארים חרדו ונתנו כבוד לאלהי השמים:

13. Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσε, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ.

Et in quell' hora si fece vn gran terremoto onde la decima parte de la città cadde, e furono ammazzati nel terremoto sette milia huomini à numero: e gli altri si spauentorono, e detter gloria à l' Iddio del cielo.

Y en aquella hora fue hecho gran temblor de tierra: y la decima parte de la ciudad cayó, y fueron muertos enel temblor de tierra los nombres de siete mil hombres: y los de mas fueron espantados, y dieron gloria à Dios del cielo.

Et à ceste mesme heure-là sera fait grand tremblement de terre: & la dixieme partie de la Cité tombera, & là seront tués en ce tremblement de terre en nombre sept mille hommes: & les autres seront espouuantes, & donneront gloire au Dieu du ciel.

14 ני דתרין אזל הא ני תלתא אתא בעגל:

14 האוי השני הלך הנה האוי השלישי יבוא במהרה:

14. Ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλθεν, ἰδοὺ ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται ταχύ.

Il secondo guai è passato, & ecco il terzo guai verra via prestamente.

El segundo Ay es passado, y heaqui el tercero Ay vendrá presto.

Le second mal-heur est passé: & voici, le troisieme mal-heur viendra bien tost.

15 ומלאכא שביעיא קרא קרנא והוו קלא רמא בשמיא למאמר הוו למרן מלכותא דעלמא וימלך לעלם עלמין:

15 ויתקע מלאך השביעי ויהיו קולות גדולים בשמים לאמר נהיו ממלכות העולם לאדנינו ולמשיחו וימלך לעולמי עולמים:

15. Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ λέγουσαι. ἐγένοντο αἱ βασιλεῖαι τοῦ κόσμου, τοῦ κυρίου ἡμῶν, καὶ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

E il settimo Angelo sono la tromba, e fecirsi gran voci nel cielo, che diceuano, I regni di questo mondo son ridotti al nostro Signore e al suo Christo, e regnara in sempiterno.

Y el septimo Angel tocó la trompeta, Y fueron hechas grandes bozes enel cielo que dezian Los Reynos deste mundo son reduzidos à nuestro Sennor y à su Christo, y reynará para siempre jamas.

Le septieme Ange donc sonna de la trompette, & furẽt faites grandes voix au ciel, disans, Les royaumes du monde sont reduits à nostre Seigneur, & à son Christ & il regnera és siecles des siecles.

CAP. XI. | Das XI. Capitel. | Kapitola XI.

11. Et post dies tres & dimidium, spiritus vitæ à Deo intravit in eos. Et steterunt super pedes suos, & timor magnus cecidit super eos qui viderunt eos.

11. Vnd nach dreyen tagen vnd einem halben / fuhr inn sie der Geist deß Lebens von Gott / vnnd sie tratten auff jhre füsse / vnd ein grosse forcht fiel über die sie sahen.

11. A po půl čtwrtém dni / duch žiwota od Boha posla ný wsseł do nich: y stáli na swých nohách / a bázeň weliká spadla na ty kteříž ge widěli.

But after three dayes and an halfe the spirit of lise comming from God / shall enter into them / and they shall stand vp vpon their feete: and great feare shall come vpon them which saw them.

Oc tre dage oc en halff der effter / foer Liffsens Aand aff Gud i dem / oc de stode paa deris føder / oc der falt en stor fryct paa dem / som dem saae.

Ale po pułczwártu dniu duch żywotá od Bogá wychodząc, wnidzie w nie / y będą stháć ná nogách swoich / á bojaźń wielka przypadnie ná ty ktorzy ie oglądáli.

12. Et audierunt vocem magnam de cælo, dicentem eis, Ascendite huc. Et ascẽderunt in cælum in nube: & viderũt illos inimici eorum,

12. Vnd sie höreten eine grosse stimme vom Himmel zu jnen sagen: Steiget herauff. Vnd sie stiegen auff in den Himmel / in einer Wolcken / vnd es sahen sie jre Feinde.

12. A slysseli hlas weliký s Nebe / an prawij gim Wstupte sem. Y wstaupili na Nebe w obłace: y widěli ge nepřátelé gegich.

And they shall heare a great voyce from heauen / saying vnto them / Come vp hither. And they shall ascend vp to heauen in a cloude / and their enemies shall see them.

Oc de hørde en stor røst aff Himmelen sige til dem / Stiger hid op. Oc de stigede op i Himmelen / i en Sky / oc deris Fiender saae dem.

Potym słyszeli głos wielki z niebá mowiąc do nich: Wstąpcie owdzie / Y wsthąpili ná niebo przez obłok, á oglądáli ie nie przyiaciele ich.

13. Et in illa hora factus est terræmotus magnus: & decima pars civitatis cécidit: & occisa sunt in terræmotu nomina hominum septem millia: & reliqui in timorem sunt missi, & dederunt gloriam Deo cæli,

13. Vnd zu derselbigen stunde ward ein groß Erdbeben / vnd das zehende theil der Statt fiel / vnd wurden ertödtet inn der Erdbebung sieben tausend Namen der Menschen / Vnnd die andern erschracken / vnd gaben ehre dem Gott deß Himmels.

13. A w tu hodinu stalo se země třesenij weliké / a desátý djl Města padl / a zmordowáno gest tijm země třesenijm Lidij sedm Tisýcuow / a ginij báli se / a wzdali Slávu Bohu Nebeskému.

And the same houre shall there be a great earthquake / and the tenth part of the citie shall fall / and in the earthquake shall bee slaine in nomber seuen thousand: and the remnant shall be afraide / and giue glorye to the God of heauen.

Oc i samme stund bleff it stort Jordskel / Oc tiende parten aff Staden falt ned / oc der bleffue ihiel slagne i samme Jordskel siu tusinde Menniskes naffn / oc de andre forferdedis / Oc gaffue Himmelens Gud ære.

Y zstáło sie oney godźiny wielkie trzęsienie ziemie / á dźiesiąta częśćmiástá vpadła / y pobite są w onym trzęsieniu ziemie imion ludźi siedm tysięcy / drudzy przestraszeni są / y dáli chwałę Bogu niebieskiemu.

14. Væ secundum abiit: & ecce væ tertium veniet citò.

14. Das ander Wehe ist dahin / Sihe / das dritte Wehe kompt schnell.

14. Běda druhá pominula / a hle třetij běda tudijž přigde.

The seconde wo is past / and beholde the thirde wo will come anon.

Det ander Ve er borte / See / det tredie Ve kommer snarlige.

Biádá wtora przeszłá / á oto biádá trzecia przyidźie rychło.

15. Et septimus angelus tuba cecinit: & factæ sunt voces magnæ in cælo dicentes. Factum est regnum huius mundi, Domini nostri & Christi eius, & regnabit in secula seculorum, Amen.

15. Vnd der sibend Engel posaunet / vnd es wurden grosse stimmen im Himel / die sprachen: Es sind die Reich der Welt vnsers HERREN vnd seines Christus worden / vnd er wird regieren von ewigkeit zu ewigkeit.

15. A sedmý Angel w Traubu zatraubil / Y stali se hlasowé welicí w Nebi / řkauce: Wčiněno gest Králowstwij tohoto Swěta Pána nasseho y Krysta geho / a bude Králowstwij na wěky wěkuow / Amen.

And the seuenth Angell blew the trumpet / and there were great voyces in heauen / saying / The kingdoms of this world are our Lordes / and his Christes / and hee shall reigne for euermore.

Oc den siuende Engel basunede / oc der bleffue store røster i Himmelen / som sagde / Verdens Rige hore vor HERRE oc hans Christo til / oc hand skal regere fra euighed til euighed.

A ták siodmy Anioł zátrąbił / y zstáły sie głosy wielkie ná niebie mowiąc: Krolestwá świátá zstáły sie krolestwy Páná nászego / y Krystá iego ktory bedźie krolował ná wieki wiekow / Amen.

יא | יא | ια.

16 וַעֶסרִין וַארְבְּעָא קַשִׁישֵׁא הָאנּוּן דַּהְווֹ קֳדָם אַלָהָא יָתְבִין עַל כּוּרסַיהוּן נְפַלוּ עַל פַּרְצוּפַיהוּן וְסֶגְדוּ לַאלָהָא ׃

16 וְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה זְקֵנִים אֲשֶׁר יֹשְׁבִוּ לִפְנֵי אֱלֹהִים בְּכִסְאוֹתָם נָפְלוּ עַל־פְּנֵיהֶם לְהִשְׁתַּחֲוֹת לֵאלֹהִים ׃

16. Καὶ οἱ εἴκοσι, καὶ τέσσαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἔπεσον ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ.

Ei venti quattro Seniori che ſeggono dinanzi a Dio in ſu le ſedie loro, ſi gittarongiu con le lor faccie, e adororono Iddio.

Y los veynte y quatro Ancianos que eſtauan ſentados delante de Dios en ſus ſillas, ſe proſtraron inclinadas ſus caras, y adoraron à Dios.

Alors les vingt quatre anciens qui ſont aſſis deuant Dieu ſur leurs ſiges, ſe proſtenerent ſur leurs faces, & adorerent Dieu.

17 וָאמְרִין נוֹדֵא לָךְ מָרְיָא אַלָהָא דְּכֹל אָחִיד דְּהָוֵית וְהוּא וְיֶהוֵא מֶטוּל דְּקַבֶּלְתְּ לְחַילָךְ רַבָּא וְמַלֶכְתְּ ׃

17 לֵאמֹר נוֹדֶה לְּךָ יְהוָה אֱלֹהִים כָּל־יָכֹל אֲשֶׁר הֹוֶה וַאֲשֶׁר הָיְתָה וְתִהְיֶה כִּי־לָקַחְתָּ עֹז גָּדוֹל וּמָלָכְתָּ ׃

17. Λέγοντες, Εὐχαριστοῦμέν σοι, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὤν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὅτι εἴληφας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην, καὶ ἐβασίλευσας.

Dicendo, Noi ti ringratiamo, Signore Iddio onnipotente, che ſei, e che eri, e che dei venire: percioche tu hai preſa la tua gran poteſtà, & hai regnato.

Diziendo: Hazemos te gracias, Seanor Dios todo Poderoſo, que eres, y que eras, y que has de venir, porque has tomado tu grande potencia y has reynado.

Diſans, Nous te rendons graces, Seigneur Dieu tout puiſſant, Qui es, & qui eſtois, & qui es auenir, que tu as prins ta grande puiſſance, & as commencé ton regne:

18 וַעֲמְמֵא רְגֶזו וְאֶתָא רוּגְזָךְ וְזַבְנָא דְמִיתֵא לְמֶתדַּן וְלְמֶתַל אַגְרָא לְעַבְדָּיךְ לַנְבִיֵא וְלַקְדִּישֵׁא דְּדָחְלִין מֶן שְׁמָךְ לַזְעוּרֵא וְלַרוּרְבֵא לְמֶחבָּלוּ לְהוּן דְּחַבֶּלוּ לְאַרעָא ׃

18 וַיִּרְגְּזוּ הַגּוֹיִם וַתָּבוֹא חֲרוֹן אַפֶּךָ וְעֵת לְהִשָּׁפֵט אֶת־הַמֵּתִים וְלָתֵת אֶת־הַשָּׂכָר לַעֲבָדֶיךָ לַנְּבִיאִים וְלַקְּדוֹשִׁים וּלְיִרְאֵי שְׁמֶךָ לַקְּטַנִּים וְלַגְּדוֹלִים וּלְשַׁחֵת אוֹתָם אֲשֶׁר שִׁחֲתוּ אֶת־הָאָרֶץ ׃

18. Καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου, καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν, κριθῆναι, καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς προφήταις, καὶ τοῖς ἁγίοις, καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου, τοῖς μικροῖς, καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας τὴν γῆν.

E le genti ſi ſono adirate, & è venuta l'ira tua, e il tempo che i morti ſiano giudicati, e che ſi dia la mercede ai tuoi ſerui, cioè ai Profeti & i Santi, & a quelli che temono il tuo nome ai piccoli, & ai grandi: e che ſiano diſtrutti quelli che diſtruggono la terra.

Y los Gentiles ſe han ayrado, y tu yra es venida, y el tiempo de los muertos para que ſean juzgados, y para que des el galardon à tus ſieruos los Prophetas, y à los Sanctos, y à los que temen tu Nombre, à los pequennitos y à los grandes, y para que deſtruyas los que deſtruyen la tierra.

Et les nations ſe ſont courroucees, & ton ire eſt venue, & le temps des morts pour eſtre iugés, & pour donner le loyer à tes ſeruiteurs Prophetes, & aux ſaincts, & à ceux qui craignent ton Nom, petis & grans, & pour deſtruite ceux qui deſtruiſent la terre.

19 וְאֶתְפְּתַח הַיכְלָא דַּאלָהָא בַּשְׁמַיָא וְאֶתְחֲזִי קִיבוּתָא דְּדִיַתִיקֵיה וְהֲווֹ בַּרְקֵא וְקָלֵא וְרַעְמֵא וְזוּעָא וּבַרְדָּא רַבָּא ׃

19 וַיִּפָּתַח הֵיכַל אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם וַיֵּרָאֶה אֲרוֹן בְּרִיתוֹ בְּהֵיכָלוֹ וַיְהִי־בְרָקִים וְקוֹלוֹת וְרַעַם וְרַעַשׁ וּבָרָד גָּדוֹל ׃

19. Καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ, καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ, καὶ σεισμὸς, καὶ χάλαζα μεγάλη.

E fu aperto il tempio di Dio nel cielo, e fu veduta nel tempio ſuo l'Arca del ſuo teſtamento, e fecerſi de folgori, e de le voci, e tuoni, e terremoti, & vna grandine grande.

Y el templo de Dios fue abierto en el cielo, y el arca de ſu Teſtamento fue viſta en ſu templo, y fueron hechos relampagos, y bozes, y truenos, y terremotos, y grande granizo.

Adonc le temple de Dieu fut ouuert au ciel, & l'Arche de ſon alliance fut veuë au temple d'iceluí: & furent faits eſclairs, & voix, & tonnerres, & tremblement de terre, & grande greſle.

GAP. XI. | Das XI. Capitel. | Kapitola XI.

16. Et vigintiquatuor seniores qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, & adoraverunt Deum.

16. Vnd die vier vnd zweintzig Eltesten / die für Gott auff jhren Stülen sassen / fielen auff jre Angesicht / vnd beteten Gott an.

16. A čtyř mecytma Starcůw / kteřijž před oblijčegem Božijm sedij na swých Stolicých / padli na swé Twáři / a klaněli se Bohu.

Then the foure and twenty Elders / which sate before God on their seates / fell vpon their faces / and worshipped God.

Oc de fire oc tiue Eldste / som sade faar Gud paa deris Stole / fulde ned paa deris Ansict / oc bade til Gud.

Thedy oni czterzey á dwádziesćiá stárszy ktorzy przed obliczności Boża siedzą ná stholcách swych / vpadli ná oblicza swe / y chwale dáli Bogu.

17. Dicentes, Gratias agimus tibi Domine Deus, omnipotens qui es, & qui eras, & qui venturus es: quia accepisti virtutem tuam magnã, & regnasti.

17. Vnd sprachen: Wir dancken dir HERR allmächtiger Gott / der du bist / vnd warest / vnd zukünfftig bist / daß du hast angenommen deine grosse krafft vnd herrschefft.

17. Řkauce: Dijky činijme tobě Pane Bože náš wšemohucý / kterýž gsy / a kterýž gsy byl / a kterýž přigijti máš / nebo gsy přigal moc twau welikau / a kralowal gsy.

Saying / We giue the thankes / Lorde God allmightie / Which art / & Which wast / and which art to come: for thou hast receyued thy great might / and hast obtained thy kingdome.

Oc sagde / Wi tacke dig HERRE / almectige Gud / du som est / oc haffuer veret / oc est tilkommende at du anammede din store Krafft oc regerer.

Mowiac: Dziekuiemy tobie Pánie Boże wszechmogacy ktory iestes / ktorys byl / y ktory masz przyść / iześ wziął moc twą wielką / y krolowales.

18. Et iratæ sunt Gentes, & advénit ira tua, & tempus mortuorum, iudicari, & reddere mercedem servis tuis Prophetis & sanctis, & timentibus nomen tuũ pusillis, & magnis, & exterminandi eos qui corruperunt terram.

18. Vnd die Heyden sind zornig worden / vnd es ist kommen dein zorn / vnd die zeit der Todten / zu richten vnd zu geben den Lohn deinen Knechten den Propheten / vnd den Heiligen / vnnd denen die deinen Namen förchten / den kleinen vnd grossen / vnd zu verderben die die Erden verderbet haben.

18. A rozhněwali se Národowé / a přissel hněw twuog / a čas mrtwých aby byli sauzeni / a aby dal odplatu Služebnijkuom swým Prorokuom / y Swatým / a těm kteřijž se bogij Gména twého / malým y welikým / a aby wykořenil ty / kteřijž porussyli Zemi.

And the Gentiles were angrie / and thy wrath is come / and the time of the dead / that they should be iudged / and that thou shouldest giue reward vnto thy seruaunts the Prophets / & to the Saints / & to them that feare thy Name / to small and great / & shouldest destroy them / which destroy the earth.

Oc Hedningene ere bleffne vrede / oc din vrede er kommen / oc de Dødis tid / at dome oc at giffue dine Tienere Propheterne Løn / oc de Hellige / oc dem som frycte dit Naffn / baade smaa oc store / oc at forderffue dem som haffue forderffuit Jorden.

Rozgniewáli sie pogáni / y przyszedł gniew twoy / y czás vmárłych áby byli sądzeni / y ábys oddał zapłáte sługam twoim prorokom y świetym / y thym ktorzy sie boią imienia twego małym y wielkim / y ábys zagubił ty ktorzy psuia ziemie.

19. Et apertum est templum Dei in cælo: & visa est arca testamenti eius in templo eius, & facta sunt fulgura, & voces, & terræmotus, & grando magna.

19. Vnd der Tempel Gottes ward auffgethan im Himmel / vnd die Archa seines Testaments ward in seinem Tempel gesehen / Vnnd es geschahen Blitzen / vnd Stimmen / vnd Donner / vnd Erdbeben / vnd ein grosser Hagel.

19. TEhdy otewřijn gest Chrám Božij na Nebi / a widijna gest Archa swědectwij geho: Y stala se blýskánij á hlasowé / Hromobitij a Země třesenij / y Krupobitij weliké.

Then the Temple of God was opened in heauen / and there was seene in his Temple the Arke of his couenant: & there were lightnings / and voyces / and thundrings / and earthquake / and much haile.

Oc Guds Tempel bleff opladet i Himmelen / oc hans Testamentis Arck bleff seet i hans Tempel / oc der skede Lunet oc Røster / oc Jorden / oc Jordskel / oc en stor Hagel.

Tedy otworzon iest kościoł Boży ná niebie / y widziana iesth skrzynia przymierza iego w kościele iego / y zstáły sie łyskáwice / y głosy / y gromy / y trzesienia ziemie / y grad wielki.

יב

1 ואתא רבתא אתחזית בשמיא אנתתא חדא עטיפא הות שמשא וירחא מן תחית רגליה ועל רישה כלילא מן כוכבא תרעסר :

Et apparue vn gran ſegno nel cielo, Vna donna veſtita di Sole, e la luna era ſotto i ſuoi piedi, e ſopra il ſuo capo vna corona di dodici ſtelle.

2 ובטנא וקעיא ומתחבלא ומשתנקא דתאלד :

Et eſſendo grauida: gridaua, hauendo i dolori del parto, & era in tormento per partorire.

3 ואתחזית אתא אחרנא בשמיא והא תנינא רבא סומקא והוו לה שבעא רישין ועסר קרנן ועל רישה שבעא כלילין :

Vn altro ſegno ancora ſi vidde nel cielo, & ecco vn gran dragone roſſo, che haueua ſette teſte e dieci corna, e ſopra le ſue teſte ſette diademe.

4 ודונבה נגר הוא לתלתא דכוכבא דשמיא ואשדי להון על ארעא ותנינא קם קדם אנתתא דעתידא דתאלד וכד תאלד נאכל לברה :

E la ſua coda tiraua la terza parte de le ſtelle del cielo, e gittolle in terra. E fermoſſi il dragone dinanzi a la donna che doueua partorire: per diuorare il ſuo figliuolo, com ella haueſſe partorito.

5 וילדת ברא דכרא דעתיד למרעיו לכל עממא בשבטא דפרזלא ואתחטף ברה לות אלהא ולות כורסיה :

Hor ella partorì vn figliuol maſchio, ilqual doueua regger tutte le genti con verga di ferro: e il ſuo figliuolo fu rapito à Dio & al ſuo trono.

6 ואנתתא ערקת במדברא דתמן הוא לה אתרא דמטיב מן אלהא דתמן יתרסיונה אימין אלף מאתין ושתין :

E la donna ſi fuggì al diſerto, doue ha vn luogo apparecchiato da Dio: accioch' ella ſia nutrita iui mille dugento ſeſſanta giorni.

יב

1 ואות גדול נראה בשמים אשה מתכסה בשמש ולבנה תחת רגליה ועל־ראשה עטרת משנים עשר כוכבים :

Y vna gran ſennal apareció enel cielo: Vna muger veſtida del ſol, y la luna debaxo de ſus pies y ſobre ſu cabeça eſtaua vna corona de doze eſtrellas,

2 והרה היא וצעקה חלה ושוממה ללדת :

Y eſtando prennada clama con dolores de parto, y ſufre tormento por parir.

3 וירא אות אחר בשמים והנה תנין אדום גדול לאשר היו לו שבעה ראשים ועשר קרנות ועל־ראשיו שבע עטרות :

Y fue viſta otra ſennal enel cielo, y heaqui vn grande drago bermejo, que tenia ſiete cabeças y diez cuernos, y en ſus cabeças ſiete diademas.

4 וזנבו סחב את־שלישית כוכבי השמים וישליכם ארצה והתנין קם לפני האשה העתידה ללדת אשר אם תלד אכול יבער את־בנה :

Y ſu cola traya con violencia la tercera parte de las eſtrellas del cielo, y echôlas en tierra. Y el tragon ſe paró delante de la muger que eſtaua de parto: paraque quando vuieſſe parido à ſu hijo, ſelo tragaſſe.

5 ותלד בן זכר אשר עתיד להרעות את־כל־הגוים בשבט ברזל ויחטף בנו אל־אלהים ואל־כסאו :

Y ella parió vn hijo varon, elqual auia de regir todas las gentes con vara de hierro: y ſu hijo fue arrebatado para Dios y para ſu throno.

6 ותברח האשה אל־המדבר אשר שם היה לה מקום נכון מאלהים אשר יכלכלוה ימים אלף ומאתים וששים :

Y la muger huyó à vn deſierto, donde tiene lugar aparejado de Dios: para que alli la mantengan mil y dozientos y ſeſenta dias.

ΚΕΦΑΛ. ιβ.

Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ, γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα.

Or vn grand ſigne apparut au ciel, aſſauoir vne femme reueſtue du ſoleil, ſous les pieds de laquelle eſtoit la lune: & y auoit ſur ſon chef vne couronne de de douce eſtoiles:

2. Καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα κράζει ὠδίνουσα καὶ βασανιζομένη τεκεῖν.

Laquelle eſtoit enceinte, dont elle crioit ſe trouuant en travail d'enfant, & ſouffrant torment pour enfanter.

3. Καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἰδοὺ δράκων μέγας πυρρὸς, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ, καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ διαδήματα ἑπτά.

Il apparut auſſi vn autre ſigne au ciel, & voici vn grand dragon roux, ayant ſept teſtes & dix cornes, & ſur ſes teſtes ſept diademes.

4. Καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν· καὶ ὁ δράκων ἕστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τεκεῖν, ἵνα ὅταν τέκῃ τὸ τέκνον αὐτῆς, καταφάγῃ.

Et la queuë d'icelui trainoit la tierce partie des eſtoiles du ciel, leſquelles il ietta en terre: puis le dragon s'arreſta deuant la femme qui deuoit enfanter: afin que quand elle auroit enfanté, il deuoraſt l'enfant d'icelle.

5. Καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄῤῥενα, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ ἡρπάγη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν, καὶ πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ.

Or elle enfanta vn fils maſle, qui doit gouuerner toutes les nations auec vne verge de fer, & ſon enfant fut raui à Dieu & au throne d'icelui.

6. Καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει ἐκεῖ τόπον ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέφωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα.

Et la femme s'enfuit en vn deſert, où elle a lieu preparé de Dieu, afin qu'on là nourriſſe la mille deux cens ſoixante iours.

CAP. XII.

Et signum magnum apparuit in cælo: Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim

And there appeared a great wonder in heauen: A woman clothed with the sunne, and the moone was vnder her feete/and vpon her head a crowne of twelue starres.

2. Et in utero habens, & clamabat parturiens, & cruciabatur ut pariat.

And she was with childe and cryed trauailing in birth, and was pained ready to be deliuered.

3. Et visum est alud signum in cælo, & ecce draco magnus rufus, habens capita septem, & cornua decem: & in capitibus eius diademata septem.

And there appeared another wonder in heauen: for beholde, a great red dragon hauing seuen heads, and ten hornes, and seuen crownes vpon his heads.

4. Et cauda eius trahebat tertiam partem stellarum cęli, & misit eas in terram, & draco stetit ante mulierem quæ erat paritura: ut cùm peperisset, filium eius devoraret.

And his taile drewe the thirde parte of the starres of heauen, and cast the to the earth And the dragon stoode before the woman/which was ready to be deliuered/to deuoure her childe when she had brought it foorth.

5. Et peperit filium masculum, qui recturus erat omnes Gentes in virga ferrea: & raptus est filius eius ad Deum, & ad thronum eius.

So she brought forth a man child/ which should rule al nations with a rod of yron: and her sonne was taken vp vnto God & to his throne,

6. Et mulier fugit in solitudinem ubi habebat locum paratum à Deo, ut ibi pascât eam diebus mille ducentis sexaginta,

And the woman fled into the wildernes where she hath a place prepared of God/that they should feede her there a thousand, two hundreth and three score dayes.

Das XII. Capitel.

Vnd es erschein ein groß zeichen im Himmel: Ein Weib mit der Sonnen bekleidet/vnd der Mond vnter jren füssen/ vnd auff jhrem Haupt eine Krone von zwölff Sternen.

OC der obenbaredis it stort Tegen i Himmelen/ En Quinde beklæd met Solen/ oc Maanen vnder hendis Føder/ oc paa hendis Hoffuit en Krune aff tolff Stierner.

2. Vnd sie war schwanger/ vnnd schrey/ vnd war in Kindsnöthen/vnd hatte grosse qual zur Geburt.

Oc hun vaar fructsommelig oc robte/ oc vaar i Barns nød/ oc haffde stor pine til at føde.

3. Vnd es erschien ein ander Zeichen im Himmel/ vnd sihe ein grosser roter Drach/der hatte sieben Häupter vnd zehen Hörner/ vnd auff seinen Häuptern sieben Kronen.

Oc der obenbaredis it andet tegen i Himmelen/ oc see/en stor rød Drage/ som haffde siu hoffuet oc thi Horn/ oc paa sine hoffuit siu Kruner.

4. Vnd sein schwantz zoch den dritten theil der Sternen/ vnnd warff sie auff die Erden. Vnd der Drach tratt für das Weib/ die geberen solt/ auff daß/ wenn sie geboren hette/ er jhr Kind fresse.

Oc hans stert drog den tredie part aff Stiernerne/ oc kaste dem ned paa Jorden. Oc Dragen stod faar Quinden/ som skulde føde/ paa det/ at hand vilde æde hendis Barn/ naar hun haffde fød.

5. Vnd sie gebar einen Sohn/ein Knäblein/ der alle Heyden solt weyden mit der eisern Ruthen/ Vnnd jhr Kind ward entzückt zu Gott vnd seinem Stul.

Oc hun fødde en Søn it Drengbarn/som skulde regere alle Hedninge met it Jernriss/ oc hendis Barn bleff vndryckt til Gud oc hans Stol.

6. Vnd das Weib entflohe inn die Wüsten/ da sie hat einen ort bereit von GOtt/ daß sie daselbs ernehret würde/ tausend/ zweyhundert/ vnnd sechtzig tage.

Oc Quinden vndflyde i Ørcken/ der som hun haffuer en sted bered aff Gud/at hun skulde der fødis/tusinde/ thu hundrede/ oc trysinds tiue dage.

Kapitola XII.

Y Okázal se diw weliký na Nebi: Zena oděná Sluncem/ a Měsýc pod nohama gegijma: a na hlawě gegij Koruna s dwanácte Hwězdami.

Y Widzian iesth znák wielki ná niebie/ Niewiastá obleczoná słońcem/ pod ktorey nogámi był księżyc/ á ná głowie koroná zgwiazd dwunaście.

2. A w žiwotě magijcý: y křičela pracugijcý k porodu/a trápijcý se aby porodila.

Y bedac brzemienna/ wołáłá bolejac/ y ciężkości cierpiała ku rodzeniu.

3. Y widijn gest giný diw na Nebi/ A hle Drak weliký ryssawý/ mage hlaw sedm/ a Rohuow deset: a na hlawách geho sedm Korun.

Y widzian iest drugi znák ná niebie/ á otho smok wielki/ rydzy/ máiac siedm głow y rogow dziesięć/ á ná głowách iego siedm koron.

4. A Wocasem swým strhl třetij djl Hwězd s Nebe/ a swrhl ge na Zemi. A ten Drak stál před Zenau kteráž měla poroditi/ aby když by porodila/ Syna gegijho sežral.

Ktorego ogon ciągnał trzecią część gwiazd niebieskich/ ktore zrzucił ná ziemię/ y stánał on smok przed niewiástą ktora miała porodzić/ áby po porodzeniu syná iey pożarł.

5 Y porodila Syna Pacholijka/ kterýž měl zprawowati wsseckny Národy/ metlau železnau: Y wzat gest Syn gegij k Bohu a k Truonu geho.

Y porodziłá syná mężczyzne/ ktory miał rządzić wszytki pogány laską żelázną/ y záchwycon iesth syn iey do Bogá/ y do stolice iego.

6. A Zena vtekla na paussť/ kdež měla mijsto připrawené od Boha/ aby gi tam krmili za dnij Tissýc dwě Stě a Ssedesát.

A niewiásthá vciekłá ná pustynią/ gdźie má mieysce zgotowáne od Bogá/áby ią tám karmili przez thysiąc dni y dwieście y sześćdziesiat.

יט

7 והוא קרבא בשמיא מיכאל ומלאכוהי קרבו על תנינא ותנינא קרב ומלאכוהי:

Efecesi vna battaglia nel cielo, Michele e suoi angeli combatteuano cōtra'l dragone, e il dragone combatteua, e suoi angeli.

8 ולא אשכחו ואף אתרא לא אשתכח תוב בשמיא:

Ma non peteron resistere, ne fu piu trouato il luogo loro nel cielo.

9 ואשתדי תנינא רבא חויא קדמיא דמתקרא אכלקרצא וסטנא דמטעא לכלה עלמא אשתדי על ארעא ומלאכוהי עמה אשתדיו:

Onde fu mandato via il gran dragone, il serpente antico, che si chiama diauolo e satana, ilquale inganna tutto il mondo, e fu gittato in terra, e suoi angeli furon gittati giu con essolui.

10 ושמעת קלא רמא דאמר בשמיא השא הות פורקנא וחילא ומלכותא לאלהן ושולטנא למשיחה מטול דאשתדי אכלקרצא דאחין דאכל קרציהון קדם אלהן באימממא ובליליא:

Allora io vdij vna gran voce che diceua, Hora s'e fatta nel cielo la salute, e la potentia, e il regno del nostro Iddio, e la potesta del suo Christo: percioche è stato scacciato via l'accusator de nostri fratelli, ilquale gli accusaua dinanzi al nostro Iddio giorno e notte.

11 והנון זכיוהי בדמה דאמרא ובמלתא דסהדותהון ולא אחבו לנפשהון עד מא למותא:

Et essi hanno vinto per il sangue de l'Agnello, e per la parola del suo testimonio: e non hanno amata la lor vita insin à la morte.

יב

7 ויהי מלחמה בשמים מיכאל ומלאכיו נלחמו עם התנין והתנין נלחם ומלאכיו:

Y fue hecha vna grande batalla enel cielo: Michael y sus Angeles batallauan contra el dragon: y el dragon batallaua, y sos Angeles.

8 ולא גברו וגם מקומם לא נמצא עוד בשמים:

Mas no preualecieron, ni su lugar fué mas hallado enel cielo.

9 וישלך התנין הגדול הנחש העתיק הנקרא המכלים והשטן המתעה את כל התבל השלך על הארץ ומלאכיו השלכו עמו:

Y fue lançado fuera aquel gran dragon, que es la serpiente antigua, que es llamada diablo y Satanas, el qual enganna à todo el mundo: y fue arroniado en tierra, y sus Angeles fueron derribados conel.

10 ושמעתי את קול גדול לאמר בשמים עת היתה הישועה והגבורה והממלכה לאלהינו והשלטון למשיחו כי השלך מחיב אחינו המחיב אותם לפני אלהינו יומם ולילה:

Y oy vna gran boz que dezia: Aora es hecha enel cielo saluacion, y virtud, y Reyno de nuestro Dios, y potencia de su Christo: porque el acusador de nuestros hermanos es ya derribado, el qual los acusaua delante de nuestro Dios dia y noche.

11 והמה גברו עליו בדמי הכבש ובדבר עדותם ולא אהבו את נפשם עד מותה:

Y ellos lo han vencido por causa de la sangre del Cordero, y por la Palabra de su testimonio: y no han amado sus vidas hasta la muerte.

ιβ'.

7. Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, ἐπολέμησαν μετὰ τοῦ δράκοντος, καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ.

Et fut faite vne bataille au ciel Michel & ses Anges combatoyent contre le dragon: & le dragon combatoit & ses anges:

8. Καὶ οὐκ ἴσχυσεν, οὔτε τόπος εὑρέθη αὐτῷ ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ.

Mais ils ne furent pas les plus forts, & leur lieu ne fut plus trouué au ciel.

9. Καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος διάβολος, καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν.

Et fut ietté le grand dragon, le serpent ancien, appelé le diable & Satan, qui seduit tout le monde: voire il fut ietté en terre, & ses anges furent iettés auec lui.

10. Καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην λέγουσαν ἐν τῷ οὐρανῷ, ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ. ὅτι κατεβλήθη ὁ κατήγορος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυκτός.

Adonc i'ouï vne grande voix au ciel, disant Maintenant est advenu le salut, & la force, & le regne de nostre Dieu, & la puissance de son Christ: car l'accusateur de nos freres est deietté, qui les accusoit deuant nostre dieu iour & nuict.

11. Καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου, καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν· καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου.

Mais iceux l'ont vaincu à cause du sang de l'Agneau, & à cause de la parole de leur tesmoignage, & n'ont point aimé leurs vies iusqu' à les exposer à la mort.

CAP. XII.

7. Et factum est prælium magnum in cælo, Michaël & angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat & angeli eius.

And there was a battell in heauen. Michael & his Angels fought against the dragon / & the dragon fought and his Angels.

8. Et non valuerunt, neque locus inventus est eorum ampliùs in cælo.

But they preuailed not/neither was their place found any more in heauen.

9. Et proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus qui vocatur diabolus & satanas, qui seducit universum orbem, & proiectus est in terram, & angeli eius cum illo missi sunt.

And the great dragon / that olde serpent / called the deuill and Satan / was cast out / which deceiueth all the worlde: hee was euē cast into the earth/ and his Angels were cast out with him.

10. Et audivi vocem magnam in cælo dicentem, Nunc facta est salus & virtus, & regnum Dei nostri, & potestas Christi eius: quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte.

Then I heard a loud voyce/saying/ Now is saluation in heauen / and strenght/and the kingdome of our God/ and the power of his Christ: for the accuser of our brethren is cast downe/ which accused them before our God daye and night.

11. Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni, & propter verbum testimonii sui, & non dilexerunt animas suas usque ad mortem.

But they overcame him by the blood of the Lambe/ and by the word of their testimonie / and they loued not their liues vnto the death.

Das XII. Kapitel.

7. Vnnd es erhub sich ein streit im Himmel / Michael vnnd seine Engel/ stritten mit dem Drachen / vnnd der Drach streit vnd seine Engel.

Oc der begyntis en Strid i Himmelen Michael oc hans Engle stridde mod Dragen/ oc Dragen stridde oc hans Engle.

8. Vnd siegeten nicht / auch ward jhre stete nicht mehr funden im Himmel.

Oc de vunde icke / deris sted bleff oc icke mere funden i Himmelen.

9. Vnd es ward außgeworffen der grosse Drach/ die alte Schlange / die da heisset der Teuffel vnd Sathanas/ der die gantze Welt verführet / vnnd ward geworffen auff die Erden/ vnd seine Engel wurden auch dahin geworffen.

Oc den store Drage bleff vdkast/ den gamle Hugorm/ som kaldis Dieffuelen oc Satanas/ som forfører den gantske Verden / Oc hand bleff kast paa Jorden/ oc hans Engle bleffue oc kaste der hen.

10. Vnd ich höret eine grosse stimme/ die sprach im Himmel (Nun ist das Heil vnd die Krafft/ vnd das Reich/ vnsers Gottes/ vnd die macht seines Christus worden/ weil vnser Brüder anklager verworffen ist/ der sie vor Gottes Angesicht Tag vnd Nacht verklaget.)

Oc ieg hørde en stor røst/ som sagde i Himmelen (Nu hører Salighed/ oc Krafft/ oc Rige / vor Guds mact/ hans Christo til/ efftersi at vor Brøder beklager er bortkast/ som dem beklagede faar Guds Ansict Dag oc Nat.)

11. Vnd sie haben jhn überwunden durch deß Lambs Blut / vnnd durch das Wort jhrer Zeugniß / vnd haben jr leben nicht geliebt / biß an den todt.

Oc de offuervunde hannem formedelst Lammens Blod/ oc ved deris Vidnij byrdis Ord/ oc de elskte icke deris Liff/ indtil Døden.

Kapitola XII.

7. Y stal se bog weliký na Nebi. Michal a Angelé geho boyowali s Drakem/ a Drak boyowal y Angelé geho:

Y zstálá sie bitwá ná niebie/ Michal y Aniolowie iego walczyli z smokiem / á smok tez walczył y aniolowie iego.

8. A nepřemohli gsu anjž gest nalezeno mijsto gegich wijce w Nebi:

Ale nie wygráli / áni mieysce ich dáley znalezione iest ná niebie.

9. Y swržen gest ten Drak weliký / Had starý / kterýž slowe Diábel a Satanáss/ kterýž swodij wsseckeren Swět: a swržen gest na Zemi / y Angelé geho s nim swrženi gsau.

Y zrzucon iesth smok wielki / wąż on starodawny / ktory iest rzeczon Diabel y Sátan/ ktory zwodzi wszythek okrag ziemie/ y zrzucon iest ná ziemie/ y ániolowie iego z nim sa zrzuceni.

10. Tehdy slyssal gsem hlas weliký w Nebi / řkaucý: Nynij stalo se Spasenij / a moc/ y Králowstwij Boha nasseho/ a moc Krysta geho: neb swržen gest žalobnijk Bratřij nassých/ kterýž žalowal na ně před obličegem Boha nasseho we dne y w nocy.

A slysfałem głos wielki mowiacy ná niebie: Teraźci sie zstáło zbáwienie/ y moc/ y krolestwo Bogá nászego/ y zwierzchność Krystá iego ponieważ zrzucon iest oskárżyciel bráciey nászey ktory ie oskárżał przed oblicznościa Bogá nászego we dnie y w nocy.

11. A oni gey přemohli pro Krew Beránka / a pro slowo Swědectwij geho / a nemilowali žiwotuow swých až do Smrti:

Ale oni zwyciezyli go dla krwie báránká/ y dla słowá świadectwá/ y nie litowali dusz swych aż do śmierci.

יב

12 מטול הנא אתבסמו שמיא ודעמרין דבהון וי דין להנון דעמרין בארעא ובימא מטול דנחת אכל קרצא לותכון ואית לה רוגזא רבא ידע גיר דאית לה זבנא קליל׃

Perilche rallegrateui cieli, e voi che habitate in essi. Guai à gli habitatori de la terra e del mare: percioche il diauolo è disceso à voi, hauendo vna grande ira, sapendo ch'egli ha poco tempo.

יב

12 על־כן שמחו שמים וכל שכני־בם אוי לשכני ארץ וים כי־ירד השטן אליכם ויש־לו אף גדול כי־יודע כי־עת מעט תהיה לו׃

Por loqual alegraos cielos, y los que morays enellos. Ay de los moradores de la tierra y de la mar: porque el diablo ha deçendido à vosotros, teniendo grande yra, sabiendo que tiene poco tiempo.

ιβ.

12. Διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε οἱ οὐρανοί, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες. οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσι τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν· ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς, ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει.

Pourtant esgayez-vous cieux, & vous qui y habitez. mal-heur sur vous habitans de la terre & de la mer: car le diable est descendu vers vous ayant grand courroux, sachant qu'il a peu de temps.

13 וכד חזא תנינא דאשתדי על ארעא רדף לאנתתא דאולדת לדכרא׃

E poi che il dragone si vidde essere stato gittato in terra, perseguitò la donna, che haueua partorito il figliuol maschio.

13 וכאשר ראה התנין כי־השלך על־הארץ רדף אחרי־האשה אשר ילדה את־הזכר׃

Y despues que el tragon vuo visto que el auia sido derribado en tierra, persiguió à la muger que auia parido el hijo varon.

13. Καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξε τὴν γυναῖκα, ἥτις ἔτεκε τὸν ἄρρενα.

Quand donc le dragon eut veu qu'il auoit esté ietté en terre, il persecuta la femme qui auoit enfanté le fils masle.

14 ואתיהבו לאנתתא תרין גפא דנשרא רבא דתפרח במדברא באתרא דתמן תתתרסי לעדנא עדנין ופלגא דעדנא מן פרצופה דתנינא׃

E furon date a la donna due ale d'vna grande aquila, accioch'ella se ne volasse da la presenza del serpente al diserto nel luogo suo, la doue è nutrita per tempo e tempi, e meta di tempo, per fuggir da la faccia del serpente.

14 ותנתנו לאשה שתי כנפי נשר הגדול אשר תדאה במדבר אל־מקומה אשר תכלכל שם למועד מועדים וחצי מפני הנחש׃

Y fueron dadas à la muger dos alas de grande aguila: paraque de la presencia de la serpiente bolasse al desierto à su lugar, donde es mandenida por vn tiempo, y dos tiempos, y la mitad de vn tiempo.

14. Καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπως τρέφηται ἐκεῖ καιρόν, καὶ καιρούς, καὶ ἥμισυ καιροῦ, ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφεως.

Mais deux ailes d'vne grand'aigle furent baillees à la femme, afin qu'elle s'enuolast de deuant le serpent en son lieu, là où elle est nourrie par vn temps, & par des temps, & par la moitié d'vn temps.

15 וארמי חויא בתר אנתתא מן פומה מיא איך נהרא דיטבע ונבלע לה בעומקוהי דמיא׃

Allora il serpente gittò da la sua bocca dietro a la donna de l'acqua come vn fiume, per farla portar via dal fiume.

15 וישלך הנחש אחרי־האשה מפיו כנהר המים להטביעה בנהר׃

Y la serpiente echo de su boca tras la muger agua como vn rio: à fin de hazer que fuesse arrebatada del rio.

15. Καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ὀπίσω τῆς γυναικός, ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ὕδωρ ὡς ποταμόν, ἵνα ταύτην ποταμοφόρητον ποιήσῃ.

Et le serpent ietta de l'eau comme vn fleuue de sa gueule apres la femme, afin qu'il la fist emporter par le fleuue.

16 וארעא עדרת לאנתתא וארעא פתחת פומה ובלעת לנהרא דארמי תנינא מן פומה׃

Ma la terra dette aiuto a la donna, & aperse essa terra la sua bocca, et ighiotti i fiume che il dragone haueua gittato de la sua bocca.

16 והארץ עזרה לאשה ותפתח הארץ את־פיה ותבלע את־הנהר אשר שלך התנין מפיו׃

Y la tierra ayudó à la muger: Y la tierra abrió su boca, y soruió el rio que auia echado el dragon de su boca.

16. Καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικί, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς, καὶ κατέπιε τὸν ποταμὸν ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Mais la terre aida à la femme: car la terre ouurit sa buoche, & engloutit le fleuue que le dragon auoit ietté de sa gueule.

CAP. XII.

12. Propterea lætamini cęli, & qui habitatis in eis. Væ terræ & mari: quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam, sciens quòd modicum tempus habet.

Therefore reioyce / ye heauens / and yee that dwell in them. Wo to the inhabitants of the earth / and of the sea: for the deuill is come downe vnto you which hath great wrath / knowing that hee hath but a short time.

13. Et postquam vidit draco quòd proiectus esset in terram, persecutus est mulierem quæ peperit masculum.

And when the dragon sawe that he was cast vnto the earth / hee persecuted the woman which had brought forth the man childe.

14. Et datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret in desertum in locum suum, ubi alitur per tempus & tempora, & dimidium temporis à facie serpentis.

But to ẏ woman were giuen two wings of a great egle / that she might flie into the wildernesse / into her place / where shee is nourished for a time / and times / and halfe a time / from the presence of the serpent.

15. Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquam flumen: ut eam faceret trahi à flumine.

And the serpent cast out of his mouth water after the woman like a flood / that hee might cause her to be caryed away of the flood.

16. Et adiuvit terra mulierem, & aperuit terra os suũ, & absorbuit flumen quod misit draco de ore suo

But the earth helpe the woman / and the earth opened her mouth / and swallowed vp the flood / which the dragon had cast out of his mouth.

Das XII. Capitel.

12. Darumb frewet euch jr Himel / vnd die darinnen wohnen. Weh denen / die auff Erden wohnen / vnd auff dem Meer / denn der Teuffel kombt zu euch hinab / vnnd hat einen grossen zorn / vnd weiß daß er wenig zeit hat.

Der faare glæder eder i Himle / oc de som bo der vdi. Ve dem / som bo paa Jorden / oc paa Haffuet / thi Dieffuelen kommer ned til eder / oc haffuer en stor vrede / at hand haffuer liden tid.

13. Vnd da der Drach sahe / daß er verworffen war auff die Erden / verfolget er daß Weib / die das Knäblein geborn hatte.

Oc der Dragen saa / at hand vaar bortkast paa Jorden / da forfulde hand Quinden / som haffde fød det Drengbarn.

14. Vnd es wurden dem Weib zwen flügel gegeben / wie eines grossen Adelers / daß sie in die Wüsten flöge / an jhren ort / da sie ernehret würde eine zeit / vnd zwo zeit / vnd eine halbe zeit / für dem angesichte der Schlangen.

Oc Quinden bleff giffne tho Vinge / lige som en stor Ørnis / at hun skulde flue til Ørcken / til sin sted / der som hun skulde fødis en tid / oc tho tider / oc en halff tid / faar Hugormens ansict.

15. Vnd die Schlange schoß nach dem Weibe auß jrem munde ein wasser / wie einen strom / daß er sie ersäuffet.

Oc Hugormen skiød offter Quinden aff sin Mund it vand / lige som en Strøm / at hand vilde druckne hende.

16. Aber die Erde halff dem Weibe / vnd thet jhren mund auff / vnnd verschlang den strom / den der Drach auß seinem munde schoß.

Men Jorden halp Quinden / oc oplod sin mund oc opsleg den strøm / der Dragen skiød aff sin mund.

Kapitola. XII.

12. Protož weselte se Nebesa / y wy kteřijž w nich přebýwáte. Běda Zemi a Moři / neb gest k wám ſstaupil Diábel / mage hněw weliký / wěda že má krátký čas.

A przetho weselćie sie niebá y wy ktorzy mießkaćie ná nich / Biádá obywátelom ziemie y morzá ábowiem zſtąpił czárt ku wam z gniewem wielkim / przeto iż wie że máło czásu ma.

13. A když vzřel Drak že gest swržen na zemi / honil stijhage ženu kteráž porodila Syna Pacholijka:

Gdy tedy widźiał smok iż był zrzucon ná ziemię / prześládował niewiáſtę ktora byłá porodźiła mężczyznę.

14. Y dány Ženě dwě křijdla Orlice weliké / aby letěla na Paušť na mijsto swé / kdežto krmij se do času / a časuow / a do puol času / pro vgitij twáři Hada.

Ale dane sa niewieśćie skrzydłá dwie / orłá wielkiego áby leciáłá od oblicżności wężowey ná puste mieysce swoie / gdzie iest karmioná przez czás y czásy / y przez połowicę czásu.

15. Y wypustil Had po Ženě z vst swých wodu yako Řeku / aby gi Řeka pochopila.

Y wypuśćił wąż z geby swoiey zá niewiáſtą wodę iáko rzekę / áby ią rzeká porwáłá.

16. Y pomohla Ženě země / a otewřela země vsta swá / a pozřela Řeku kterauž wypustil Drak z vst swých.

Ale rátowáłá źiemiá niewiáſtę / y otworzyłá źiemiá vsthá swe / y pożárłá rzekę ktora był wypuśćił smok z geby swoiey.

יב

17 ורגז תנינא על אנתתא ואזל למעבד קרבא עם שרכא דזרעה דנטרין פוקדנא דאלהא ודאית להון סהדותא דישוע משיחא :

Allora il dragone s'adirò contra la donna, & andoſſene a far guerra con gli altri del ſeme di eſſa, che oſſeruano i comandamenti di Dio, hanno il teſtimonio di IESV Chriſto.

יב

17 ויתאנף התנין על־האשה וילך לעשות מלחמה את־אחרית זרעה הנצרים את־מצות אלהים ויש־להם עדות ישוע המשיח :

Entonces el dragon fue ayrado contra la muger, y ſe fue à hazer guerra contra los otros de la ſimiente della, los quales guardà los mandamientos de Dios, y tienen el teſtimonio de Ieſus el Chriſto.

ιβ'.

17. Καὶ ὠργίσθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικί, καὶ ἀπῆλθε πόλεμον ποιῆσαι μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς, τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ.

Adonc le dragon fut courroucé cõtre la femme, & s'en alla faire guerre contre les autres qui ſont de la ſemence d'icelle, qui gardent les commandemens de Dieu, & qui ont le teſmoignage de Ieſus Chriſt.

יג

1 וקמת על חלא דימא :

E io ſtetti ſopra l'arena del mare.

יג

1 ועמדתי אל־חול הים :

Y yo me paré ſobre la erena de la mar.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Καὶ ἐστάθην ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης.

Et ie me tien ſur le ſablon de la mer.

2 וחזיא הוית דסלקת מן ימא חיותא דאית לה שבעא רשין ועסר קרנין ועל קרניה עסרא כלילין ועל רשיה שמהתא דגודפא :

Allora vìddi ſalir del mare vna beſtia, che haueua ſette teſte e dieci corna, e ſopra le ſue corna dieci diademe, e ſopra le ſue teſte vn nome di baſtemmia.

2 ואראה כי־עלתה חיה מים והיו לה שבעה ראשים ועשר קרנות ועל־קרנותיה עשר עטרות ועל־ראשיה שמות הנאצה :

Y vide vna beſtia ſubir de la mar, que tenia ſiete cabeças, y diez cuernos: y ſobre ſus cuernos diez diademas: y ſobre las cabeças della vn nombre de blaſphemia.

2. Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα· καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὀνόματα βλασφημίας.

Lors ie vi monter de la mer vne beſte qui auoit ſept teſtes & dix cornes, & ſur ſes cornes dix diademes: & ſur ſes teſtes vn nom de blaſpheme.

3 וחיותא דחזיא הוית דמיא הות לנמרא ורגליהי איך דדבא ופומה איך פומא דאריא ויהב לה תנינא חילה וכורסיה ושולטנא רבתא :

E la beſtia ch'io viddi, era ſimile ad vn leo pardo, e i ſuoi pie come i piedi d'vn orſo, e la ſua bocca come la bocca d'vn leone, e il dragone le dette la ſua forza, e il ſuo ſeggio, & vna gran poteſtà.

3 והחיה אשר ראיתיה נדמתה לנמר ורגליה כרגלי דוב ופיה כפי אריה ויתן לה התנין את־כחו ואת־כסאו ואת־שלטון גדולה :

Y la beſtia que vide, era ſemejante, à vn leopardo, y ſus pies como pies de oſſo, y ſu boca como boca de leon. Y el dragon le dió ſu virtud, y ſu ſilla, y grande poteſtad.

3. Καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον, ἦν ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκτου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος· καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἐξουσίαν μεγάλην.

Et la beſte, que ie vi, eſtoit ſemblable à vn leopard, & ſes pieds comme les pieds d'vn ours, & ſa gueule comme la gueule d'vn lion: & de dragon lui donna ſa puiſance, & ſon throne, & grand pouuoir.

4 וחזיא הוית לחד מן רשיה איך דמתקטל למותא ונגדא דמיתתה אתאסי ואתדמר כל ארעא בתר חיותא :

Poi viddi vna de le ſue teſte quaſi occiſa à morte: e la piaga de la ſua morte fu curata, e fu fatta marauiglia in tutta la terra dietro la beſtia.

4 ואראה והנה אחד מראשיה כנטבח למות ומכת מותו נרפאה ותתמה כל־הארץ אחרי החיה :

Y vide la vna de ſus cabeças como herida de muerte, y la llaga de ſu muerte fue curada: y vuo admiracion en toda la tierra tras de la beſtia.

4. Καὶ εἶδον μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγμένην εἰς θάνατον· καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη, καὶ ἐθαυμάσθη ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ὀπίσω τοῦ θηρίου.

Et ie vi l'vne de ſes teſtes comme frapee à mort, mais ſa playe mortelle fut guerie: & toute la terre s'eſmerueillant alla apres la beſte.

CAP. XII.

17. Et iratus est draco in mulierem: & abiit facere prælium cum reliquis de semine eius, qui custodiunt mandata Dei, & habent testimonium Iesu Christi.

Das XII. Capitel.

17. Vnnd der Drach ward zornig über das Weib / vnnd gieng hin zu streitten / mit den übrigen von jhrem Samen / die da GOttes Gebot halten / vnnd haben das zeugniß Jesu Christi.

Kapitola XI.

17. I rozhněwal se Drak na Ženu / a odšel aby bojowal s giným z Semene gegijho / kteřijž ostřijhagij Přikázanij Božijch / a magij swědectwij Krysta Gežijsse.

Then the dragon was wrot with the woman / and went and made warre with the remnant of her seede / which keepe the commandements of God/and haue the testimonie of Jesus Christ.

Oc Dragen bleff vred paa Quinden/ oc gick bort at stride met de offuerbleffne aff hendis Sæd/som hol de Guds Bud / oc haffue Jhesu Christi Vidnisbyrde

Rozgniewał sie thedy smok ná niewiásthe / y szedł áby walczył z drugimi z plemieniá iey ktorzy záchowywáia przykazánia Boże/y máia świádectwo Jezusa Krystusa.

CAP. XIII.

ET steti supra arenam maris.

Das XIII. Capitel.

Vnd ich tratt an den Sand deß Meers.

Kapitola XIII.

I stál na Pijsku Mořském.

And J stoode on the sea sand.

OC ieg stod paa Haffsens Sand.

I Stánałem ná piasku morskim.

2. Et vidi de mari bestiam ascendentem, habentem capita septem & cornua decem: & super cornua eius decem diademata, & super capita eius nomina blasphemiæ.

2. Vnd sahe ein Thier auß dem Meer steigen/das hatte sieben Häupter vnd zehen Hörner / vnnd auff seinen Hörnern zehen Kronen / vnnd auff seinen Hauptern Namen der Lästerung.

2. I Widěl gsem an a Šelma wystupuge z Moře / magijcý sedm Hlaw a deset Rohůw / a na Rozých gegijch deset / Korun / a na Hlawách gegijch gména rauhánij.

And J saw a beast rise out of the sea/ hauing seuen heades / and ten hornes / and vpon his hornes were ten crownes / and vpon his heades the name of blasphemie.

Oc saa it Diur stige op aff Haffuet / det haffde siu Hoffuet oc thi Horn oc paa sine Horn thy Kruner/ oc paa sine Hoffuet Bespaattelsens Naffn.

Tedym widział bestya á oná z morzá wystepuie / ktora miáłá siedm glow y rogow dziesiec / á ná rogách iey było dziesieć koron/á ná glowách iey imie bluźnierstwá.

3. Et bestia quam vidi, similis erat pardo, & pedes eius sicut ursi, & os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam & potestatem magnam.

3. Vnnd das Thier / das ich sahe/ war gleich einem Pardel/vnd seine füsse als Beerenfüsse / vnd sein Mund eines Löwen mund. Vnd der Drach gab jm seine Krafft/vnd seinen Stul/ vnd grosse Macht.

3. A ta Šselma kterauž gsem widěl/ byla podobná Lewhartowi/ a nohy gegij yako nohy Nedwědij/a vsta gegij yako vsta Lwowá. I dal gij Drak sýlu swau / a moc welikau.

And the beast which J sawe / was like a Leopard / and his feete like a beares / and his mouth as the mouth of a lion: and the dragon gaue him his power & his throne/ and great authoritie.

Oc det Diur/ som ieg saa/ vaar lige som en Pardel / oc føderne der paa som Biørne føder/ oc munden der paa som en Løwes mund. Oc Dragen gaff det sin Krafft/ oc sin Stol/ oc stor Macht.

I byłá thá bestya ktoram widział podobna Lámpártowi/ á nogi iey iáko nogi Niedźwiedze/ á gebá iey iáko gebá Lwiá / y dał iey smok moc swoie / y stolicę swoię / y zwierzchność wielką.

4. Et vidi unum de capitibus suis quasi occisum in mortem: & plaga mortis eius curata est. Et admirata universa terra post bestiam.

4. Vnd ich sahe seiner Haupt eines/ als were es tödtlich wund / vnd seine tödtliche Wunde ward heil. Vnd der gantze Erdboden verwundert sich deß Thiers.

4. A widěl gsem ana gedna gegij hlawa yako zabitá až na Smrt/ a rána smrti gegij vzdrawena gest. I diwila se wšecka Země Šselmě:

And J sawe one of his heades as it were wounded death/ but his deadly wound was healed / and all the worlde woundred and followed the beast.

Oc ieg saa it aff de Hoffuet / som det haffde veret dødelige saargiort / oc det dødelige Saar bleff lægt. Oc alt Jorderige forundrede sig paa det Diur.

I widziałem iedne z glow iey iákoby ná śmierć zabitha / ale rána iey śmiertelna iest vleczoná / y dziwiac sie wszythká ziemiá szla zá bestya.

י ג

5 וְסַגִדוּ לְתַנִּינָא דִּיהַב שׁוּלְטָנָא לְחַיוּתָא וְסַגִדוּ לְחַיוּתָא לְמֵאמַר מַן הוּ דְּדָמֵא לְחַיוּתָא מַן מֶשְׁכַּח לְמֶקְרַבוּ עַמָּה׃

E adorono il dragone che haueua data potestà a la bestia: e adororon la bestia, dicendo, Chi e simile a la bestia? chi potrà combatter con essa?

6 וְאֶתְיְהַב לֵהּ פּוּמָא לְמַמַלָּלוּ רַוְרְבָתָא וְגוּדְפָא וְאֶתְיְהַב לֵהּ שׁוּלְטָנָא לְמֶעְבַּד יַרְחֵא אַרְבְּעִין וְתְרֵין׃

E fulle data bocca da parlar cose grandi e bastemmie: e fulle data potestà di finir quaranta due mesi.

7 וּפְתַחַת פּוּמָהּ לְגוּדָפָא לְוָת אֱלָהָא לְמַגַדָפוּ לַשְׁמֵהּ וַלְמַשְׁכְּנֵהּ וַלְהוֹן דְּאַגְנִין בַּשְׁמַיָּא׃

E aperse la sua bocca in bastemmie contra Dio, per bastemmiare il suo nome e il suo tabernacolo, e quelli che habitano in cielo.

8 וְאֶתְיְהַב לֵהּ לְמֶעְבַּד קְרָבָא עַם קַדִּישִׁין וַלְמֶזְכֵיוּ לְהוֹן וְאֶתְיְהֵבַת לֵהּ שׁוּלְטָנָא עַל כֻּל שַׁבְטָא וְלֶשָׁן וְעַמָּא׃

E fulle dato il far guerra coi Santi, e Vincerli: e fulle data potestà in ogni tribu, e popolo e lingua, e gente.

9 וְנֶסְגְּדוּן לֵהּ כֻּלְהוֹן דְעַ דְעָמְרִין עַל אַרְעָא דְּלָא אֶתְכְּתֵבוּ שְׁמָהַיְהוֹן בַּכְתָבָא דְחַיָּא דְאֶמְרָא דְּמֶתְקְטֵל מַן בְּרֵישִׁית דְעָלְמָא׃

E adoraranno la tutti quelli che habitano sopra la terra, i nomi de quali non sono scritti nel libro de la Vita de l'agnello, che è stato occiso da la fondation del mondo.

10 מַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא נֶשְׁמַע׃

Se alcuno ha orecchia oda.

י ג

5 וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַתַּנִּין אֲשֶׁר נָתַן אֶת שִׁלְטוֹן לַחַיָּה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַחַיָּה לֵאמֹר מִי־דוֹמֶה לַחַיָּה מִי־יוּכַל לְהִלָּחֵם עִמָּהּ׃

Y adoraron àl dragon que auia dado la potestad à la bestia, y adoraron à la bestia, diziendo: Quien es semejante à la bestia, y quien podrá batallar contra ella?

6 וַיִּנָּתֶן לָהּ פֶּה לְדַבֵּר גְּדוֹלוֹת וְקְלָלוֹת וַתִּנָּתֶן לָהּ שִׁלְטוֹן לַעֲשׂוֹת אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם חֹדֶשׁ׃

Y fuele dada boca que hablaua grandes cosas y blasphemias: y fue le dada potencia de cumplir quarenta y dos meses.

7 וַתִּפְתַּח אֶת־פִּיהָ לְקַלְּלָה אֶל־אֱלֹהִים לְקַלֵּל אֶת־שְׁמוֹ וְאֶת־מִשְׁכְּנוֹתָיו וַאֲשֶׁר שָׁכְנוּ בַשָּׁמַיִם׃

Y abrió su boca en blasphemias contra Dios, para blasphemar su nombre, y su Tabernaculo, y losque moran enel cielo.

8 וַתִּנָּתֶן לָהּ לַעֲשׂוֹת מִלְחָמָה אֶת־הַקְּדוֹשִׁים וְלִגְבֹּר עֲלֵיהֶם וַתִּנָּתֶן לָהּ שִׁלְטוֹן עַל־כָּל־מַטֶּה וְלָשׁוֹן וָעָם׃

Y fuele dado hazer guerra contra los Sanctos, y vencerlos: tambien le fue dada potencia sobre todo tribu, y pueblo, y lengua, y gente.

9 וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהּ כָּל־יוֹשְׁבֵי־תֵבֵל אֲשֶׁר שְׁמוֹתָם לֹא נִכְתְּבוּ בְסֵפֶר חַיֵּי הַכֶּבֶשׂ הַנִּטְבָּח מֵרֵאשִׁית הָעוֹלָם׃

Y todo losque moran en la tierra la adoraron, cuyos nombres no estan escriptos enel libro de la vida del Cordero, el qual fue muerto desde el principio del mundo.

10 אִם יֶשׁ־לְאִישׁ אָזְנַיִם יִשְׁמָע׃

Si alguno tiene oreja, oyga.

ιγ´.

5. Καὶ προσεκύνησαν τὸν δράκοντα ὃς ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τὸ θηρίον, λέγοντες, τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ; καὶ τίς δύναται πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ;

Et adorerent le dragon qui auoit donné pouuoir à la beste, & adorerent la beste, disans, Qui est semblable à la beste, & qui pourra combattre contr'elle.

6. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα, καὶ βλασφημίας, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία πόλεμον ποιῆσαι μῆνας τεσσαράκοντα δύο.

Et lui fut baillee bouche proferante grandes choses & blasphemes, & lui fut baillee puissance d'accomplir quarante deux mois.

7. Καὶ ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν θεόν, βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας.

Et elle ouurit sa bouche en blasphemes contre Dieu, à blaspheмer son Nom, & son tabernacle, & ceux qui habitent au ciel.

8. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ πόλεμον ποιῆσαι μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ νικῆσαι αὐτούς· καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος.

Il lui fut aussi donné de faire guerre contre les saincts, & les vaincre: aussi lui fut baillee puissance sur toute tribu, & langue, & nation.

9. Καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου, ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

Tellement que tous ceux qui habitent sur la terre l'adoreront, desquels les noms ne sont point escrits au liure de vie de l'Agneau, occis dés la fondation du monde.

10. Εἴ τις ἔχει οὖς, ἀκουσάτω.

Si quelcun a oreille, qu'il oye.

CAP. XIII.

5. Et adoraverunt draconem qui dedit potestatem bestiæ: & adoraverunt bestiam, dicentes, Quis similis bestię? & quis poterit pugnare cum ea?

And they worshipped the dragon which gaue power vnto the beast / and they worshipped the beast/saying/Who is like vnto the beast? who is able to warre with him?

6. Et datum est ei os loquens magna & blasphemias: & data est ei potestas facere (bellum) menses quadraginta duos.

And there was giuen vnto him a mouth/that spake great things and blasphemies/& power was giuen vnto him/ (to make war) to do two and fourty moneths.

7. Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen eius, & tabernaculum eius, & eos qui in cælo habitant.

And hee opened his mouth vnto blasphemie against God / to blaspheme his Name and his tabernacle/ and them that dwell in heauen.

8. Et est datũ illi bellum facere cum sanctis, & vincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem.

And it was giuen vnto him to make war with the Saints/and to ouercome them / and power was giuen him ouer euery kinred and tongue/and natiõ.

9. Et adoraverunt eam omnes qui inhabitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ Agni, qui occisus est ab origine mundi.

Therefore all that dwell vpon the earth/shall worship him/whose names are not written in the booke of life of the Lambe/which was slaine from the beginning of the world.

10. Si quis habet aurem, audiat.

If any man haue an eare/ let him heare.

Das XIII. Capitel.

5. Vnd beteten den Drachen an/der dem Thier die macht gab/vnd beteten das Thier an/ vnd sprachen: Wer ist dem Thier gleich? vnd wer kan mit jm kriegen?

Oc de bade til Dragen/som gaff Diuret den mact/ oc de bade til Diuret/ oc sagde/ Huo er dette Diur lig? oc hud kand stride mod det?

6. Vnnd es ward jhm gegeben ein Mund zu reden grosse ding vnd lästerung/ vnd ward jm (macht) gegeben (Krieg zu führen) zween vnd viertzig Monden lang.

Oc det bleff giffuet en Mund/ til at tale store ding oc bespaattelse/oc det bleff giffuet (mact at Stride) tho oc fyretyue Maanede.

7. Vnd es that seinen Mund auff zur lästerung gegen Gott / zu lästern seinen Namen/vnd seine Hütten/vnd die im Himmel wohnen.

Oc det oplod sin Mund til bespaattelse mod Gud/ at bespaatte hans Naffn / oc hans Tabernackel / Oc dem som bo i Himmelen.

8. Vnd ward jhm gegeben zu streitten mit den Heiligen / vnd sie zu überwinden. Vnd jm ward gegeben macht über alle Geschlecht/ vnd Sprachen/ vnd Heyden.

Oc det bleff giffuet at stride mod de Hellige/oc at offueruinde dem. Oc det bleff giffuit mact offuer alle Slecter / oc Tungemaal oc Hedninge.

9. Vnd alle die auff Erden wohnen/ beten es an/ der Namen nicht geschriben sind/in dem lebendigen Buch deß Lambs/das erwürget ist von anfang der Welt.

Oc alle de som bo paa Jorden / tilbede det / huilckis Naffn icke ere screffne i Lammens leffuende Bog/ huilcket der er ihielslaget/ aff Verdens begyndelse.

10. Hat jemand Ohren der höre.

Haffuer nogen Oren/ hand høre.

Kapitola XIII.

5. Y klaněli se Drakowi/ kterýž dal moc Šselmě: a klaněli se y Šselmě/ řkauce: Kdo gest podobný Šselmě? a kdo bude mocy bogowati s njj?

Y klániali sie smokowi ktory dal moc bestyiey/ y klániali sie bestyiey / mowiac: Ktoż podobny iest bestyiey? kto z nia walczyć bedzie mogł?

6. Y dána gij vsta/ aby mluwila weliké wěcy y rauhánij: a dána gij moc (Bogowati) aby wládla za čtyřidceti a zá dwa Měsýce.

Y dane sa iey vstha mowiacé wielkie rzeczy y bluźnierstwá / y daná iey iest moc poczynác przez czterdźieśći y dwá miesiace.

7. A otewřela vsta swá k rauhánij proti Bohu / aby se rauhala Gménu geho/ y Stánku geho / y těm kteřijž přebýwagij na Nebi.

Otworzyłá thedy vstá swoie ku bluźnierstwu przećiwko Bogu/ áby złorzeczyłá imie iego / y przybytek iego / y ty ktorzy ná niebie mieszkáia.

8. A dáno gij / aby wedla Bog s Swatými / a aby ge přemáhala. A dána gij moc nad každým Pokolenijm/ a nad Lidem/ y nad Jazykem/ y nad Národem.

Kthemu dano iesth iey walczyć z świetymi / y zwyćiężyć ie / dána też iest iey moc nád wszelkim pokoleniem / y iezykiem / y narodem.

9. A klaněli se gij wssyckni kteřijž přebýwagij na Zemi/ kterýchžto gména negsau napsána w Knihách žiwota Beránka/ kterýž gest zabit / od počátku Swěta:

A ták beda sie iey klániáć wszyscy obywátele ziemie / ktorych imioná nie sa nápisáne w kśiegi żywotá / báránká onego zábitego od záłożenia świátá.

10. Máli kdo vssy / slyss.

Jesli kto ma vcho / niech slucha.

יג

11 און גיר אנש יכנש ב
בשביתא הו יאזל בשביתא
ואן אנש יקטל בחרבא
גלא לה למתקטלו בחרבא
והשא הי סיברנותא
והימנותא דקדישין :

Se alcuno conduce in cattiuità, va in cattiuità: Se alcuno uccide di coltello, bisogna ch'egli sia ucciso di coltello. Qui è la patientia e la fede de Santi.

יג

11 אם איש יוליך בשבי ילך
בשביה ואם איש יקטל בחרב
ישוה לו להרג בחרב ופה היא
תוחלת ואמונת הקדושים :

Elque lleua en captiuidad, vá en captiuidad; Elque à cuchillo matare, es necessario que à cuchillo sea muerto. Aqui está la paciencia, y fe de los Sanctos.

ιγ'.

11. Εἴ τις εἰς αἰχμαλωσίαν συνάγει, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει· εἴ τις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι. ὧδέ ἐστιν ἡ ὑπομονὴ, καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων.

Si quelcun mene en captiuité, il sera mene en captiuité : si quelcun tue auec l'espee, il faut qu'il soit tué auec l'espee : ici est la patience & la foy des saincts.

12 וחזא הוית חיותא
אחרנא דסלקא מן ארעא
והון לה קרנין תרתין ד
דדמין לאמרא וממללא
הות איך תנינא :

Poi viddi un'altra bestia salir de la terra, & haueua due corna simili à quelle de l'Agnello, e parlaua come'l dragone.

12 ואראה את בהמה אחרת
עלות מן הארץ ויהיו לה
קרנים הדומות לקרני הכבש
ותמלל כתנין :

Despues vide otra bestia que subia de la tierra, y tenia dos cuernos semejantes a los del Cordero, mas hablaua como el dragon.

12. Καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἶχε κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων.

Puis ie vi vne autre beste montant de la terre, laquelle auoit deux cornes semblables à celles de l'Agneau : mais elle parloit comme le dragon.

13 ועבדא לשולטנא
חיותא דקדמיא קדמיה
ועבדא דארעא ודעמרין
עליה יסגדון לחיותא
קדמיא דאתאסי נגדא
דמיתה :

Et essercita tutta la potestà de la prima bestia in sua presentia : e fa che la terra, e quei che habitano in essa adorino la prima bestia, la cui piaga di morte fu risanata.

13 ותעש את כל שלטון
בהמת הראשונה לפניה ועשתה
את הארץ ואת יושבי בה אשר
ישתחוו לבהמה הראשונה אשר
נרפאה מכת מותה :

Y haze toda la potencia de la primera bestia en presencia della: y haze à la tierra, y à los moradores della adorar la primera bestia, cuya llaga de muerte fue curada.

13. Καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ποιεῖ τὴν γῆν, καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ, ἵνα προσκυνήσωσι τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

Et exerçoit toute la puissance de la premiere beste, en presence d'elle : & faisoit que la terre & les habitans d'icelle adorassent la priemere beste, la playe mortelle de laquelle auoit esté guerie.

14 ועבדא אתותא רורבתא
היכנא דאף נורא מן
שמיא עבדא למנחתו על
ארעא קדם בני נשא :

E fa segni grandi, in tal modo ch'ella fa ancora scendere il fuoco di cielo in terra in presentia de gli huomini.

14 ותעש אותות גדולות אשר
גם תפיל אש משמים על
הארץ לפני האנשים :

Y haze grandes sennales, de tal manera que aun tambien haze decendir fuego del cielo à la tierra delante de los hombres.

14. Καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ καταβαίνειν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν, ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων.

Et faisoit grans signes, voire iusq' à faire descendre du feu du ciel en terre deuant les hommes.

15 ומטעא להון דעמרין
על ארעא באתותא
דאתיהבו לה למעבד קדם
חיותא למאמר לאילין
דעמרין על ארעא למעבד
דמותא לחיותא דאית לה
נגדא דחרבא וחוב
אחית :

Et inganna gli habitatori de la terra per li segni che le sono stati dati à fare nel conspetto de la bestia : dicendo à gli habitatori de la terra che facciano l'imagine de la bestia, che hebbe la piaga del coltello, e visse.

15 ותתעה את יושבי תבל
באותות אשר נתנו לה לעשות
לפני הבהמה לאמר ליושבי תבל
לעשות צלם לבהמה אשר יש
לה מכת החרב ותחי :

Y enganna à los moradores de la tierra por las sennales que le han sido dadas para hazer en presencia de la bestia, mandando à los moradores de la tierra que hagan la ymagen de la bestia que tiene la herida de cuchillo, y biuió.

15. Καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ τὰ σημεῖα ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ ὃ εἶχε τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρας, καὶ ἔζησε.

Et seduisoit les habitans de la terre, à cause des signes qu'il lui estoit donné de faire deuant la beste, commandant aux habitans de la terre de faire vne image à la beste qui ayant receu le coup mortel de l'espee, neantmoins est viuante.

CAP. XIII.

11. Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadit: qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hîc est patientia & fides sanctorum.

If any leade into captiuitie, hee shall goe into captiuitie: if any kill with a sworde, he must bee killed by a sworde: here is the pacience, and the faith of the Saints.

12. Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra: & habebat cornua duo, similia Agni, & loquebatur sicut draco.

And I beheld another beast comming vp out of ÿ earth, which had two hornes like the Lambe, but he spake like ÿ dragon.

13. Et potestatem prioris bestiæ omnem faciebat in conspectu eius: & fecit terram & habitantes in ea, adorare bestiam primam, cuius curata est plaga mortis.

And hee did all that the first beast coulde doe before him, and hee caused the earth, and them which dwell therein, to worship the first beast, whose deadly wound was healed.

14. Et fecit signa magna, ut etiam ignem faceret de cælo descendere in terram in conspectu hominum.

And he did great wonders, so that hee made fire to come downe from heauen on the earth, in the sight of men.

15. Et seducit habitantes in terra propter signa, quæ data sunt illi facere in conspectu bestiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem bestiæ quæ habet plagam gladii, & vixit.

And deceyued them that dwell on the earth by the signes, which were permitted to him to do in the sight of the beast, saying to them that dwell on the earth, that they should make the image of the beast, which had the wound of a sworde, and did liue.

Das XIII. Capitel.

11. So jemand in das Gefengniß führet, der wirdt in das Gefengniß gehen, so jemandt mit dem Schwert tödtet, der muß mit dem Schwert getödtet werden. Hie ist gedult vnnd glaube der Heiligen.

Der som nogen fører i Fengzel, hand skal gaa i Fengzel, Der som nogen skal slar ihiel met Suerd, hand skal ihielslaff met Suerd. Her er de Helligis taalmodighed oc tro.

12. Vnd ich sahe ein ander Thier auffsteigen von der Erden, vnd hatte zwey Hörner, gleich wie das Lamb, vnnd redet wie der Drache.

Oc leg saa it ander Diur opstige aff Jorden, det haffde thu Horn, lige som Lammet, oc talede som Dragen.

13. Vnnd es thut alle macht deß ersten Thiers für jhm, vnd es machet, daß die Erde, vnnd die darauff wohnen, anbeten das erste Thier, welchs tödliche wunde heil worden war.

Oc det gør al det første Diurs mact fra det, Oc det gør at Jorden, oc de som bo der paa, bede til det første Diur, huess dødelige saar vaar lægt.

14. Vnd thut grosse zeichen, daß es auch macht fewer vom Himmel fallen für den Menschen.

Oc det gør store Tegen, at det ocsaa gør, at Ild falder ned aff Himmelen faar Mennisken.

15. Vnd verfüret die auff Erden wonen, vmb der Zeichen willen, die jhm gegeben sind zuthun für dem Thier, vnd saget denen, die auff Erden wohnen, daß sie dem Thier ein Bilde machen sollen, das die Wunde vom Schwert hatte, vnd lebendig worden war.

Oc det forfører dem, som bo paa Jorden, for de Tegen skyld, som det ere giffne at gøre faar Diuret, oc det sagde til dem, som bo paa Jorden, at de skulle gøre Diuret it Billede, som haffde det Saar aff Suerdet, oc vaar bleffuet leffuende.

Kapitola XIII.

11. Kdo do wězenij powede, do wězenij půgde: a kdo zabige Mečem, musý Mečem zabit býti. Zdeť gest trpěliwost a wijra Swatých.

Jesli kto wiedzie w niewolą, w niewolą pojdzie. Jesliby kto mieczem zabił, musi ten być mieczem zabith. Thuć iest cierpliwość y wiará świetych.

12. Y widěl gsem ginau Šselmu, ana wycházý z Země: a měla dwa Rohy podobná Beránkowým, a mluwila yako Drak.

Zátemem widział druga bestyą, á oná wstepuie z ziemie, ktora miała dwá rogi podobne báránkowym, ále mowilá iáko smok.

13. A wšecku moc prwnij Šselmy prowozowala před twářij gegij: A rozkázala Zemi, y těm kteřijž přebywagij na nij, aby se klaněli Šselmě prwnij, kteréžto vzdrawena gest rána smrti.

A sámá używa wszelkiey mocy bestyey przed nia, spráwuiac to iż ziemiá y obywátele iey klániáta sie bestyiey oney pierwszey, ktorey śmiertelna rána byłá vleczoná.

14. A činila diwy weliké, tak že také Ohni rozkazala sstaupiti s Nebe na Zemi před oblíčegem lidským

Y czyni cudá wielkie, ták iż thez niebá ogień zwodzi ná ziemię przed ludzmi.

15. A swodila ty kteřijž přebýwagij na Zemi těmi diwy, kteřij gsau dáni gij aby činila před twářij Šselmy, řijkagijc Obywatelům Zemským, aby vdělali sobě obraz Šselmy, kteráž měla ránu meče, á ožila gest.

Y zwodził obywáthele ziemie przez znáki, kthore dano tey czynić przed bestya, mowiac obywátelom ziemie áby czynili obraz bestyey ktora mieczem ránioná byłá, ále ożylá.

יג

16 ואתיהב לה למתל
רוחא לדמותא דחיותא
דתמלל אף דמותא
דחיותא ותעבד דכלהון
דלא נסגדון לדמותא
דחיותא נתקטלון׃

E fusse permesso di dare anima à l'imagine de la bestia, e che l'imagine de la bestia parli, e faccia che tutti quelli che non adoraranno l'imagine de la bestia, siano ammazzati.

17 ועבד כלהון זעורא
ולרורבא ולעתירא
ולחארא ולעבדא דיתל
להון גליפא על ידהון
ימינא או על בית
עיניהון׃

E fa che tutti, piccoli e grandi, e ricchi e poveri, e liberi e servi, piglino vn carattere ne la lor mano destra, ò ne le fronti loro.

18 דאנש לא נשכח למזבן
או למזבן אלא דהוא לה
גליפא או שמא דחיותא
או מנינא דשמה׃

E che alcun non possa comprare ò vendere, se non chi ha il carattere, o il nome de la bestia, o il numero del suo nome.

19 ומן דאית לה חכמתא
או רעינא נחשב למנינא
דחיותא מטול דמנינא
דבר נשא הי ומנינה שתא
מאא שתין ושתא׃

Qui è la sapientia. Chi ha intelletto, conti il numero de la bestia: perch'egli è numero d'huomo, e il suo numero è seicento sessanta sei.

יד

1 וחזא הוית והא אמרא
קם על טורא צהיון ועמה
(קמד) אלפין דאית להון
שמה ושמה דאבוהי
מתכתב על בית
עיניהון׃

Poi viddi, & ecco l'Agnello staua sopra il monte Sion, e con esso lui cento quarantaquattro milia, che haueuano il Nome del suo Padre scritto ne le lor fronti.

יג

16 ותנתן לה לתת רוח לצלם
הבהמה ואשר ידבר צלם
הבהמה ויעשה שכל־אשר לא
ישתחוו לצלם הבהמה יומתון׃

Y fue le dado que diesse espiritu á la ymagen de la bestia, y que la ymagen de la bestia hable, y hará que qualesquiera que no adoraren la ymagen de la bestia, sean muertos.

17 ויעשה את־כלם את־
קטנים ואת־גדולים ואת־
עשירים ואת־אביונים ואת־
חפשים ואת־עבדים לתת
להם צרבת ביד ימינם או־
במצחותם׃

Y haze à todos los pequennos y grandes, ricos y pobres, libres y sieruos, tomar la sennal en su mano derecha, o en sus frentes.

18 ואשר איש לא יוכל לשבר
או למכר אם לא תהיה לו
צרבת או־שם־הבהמה או־
מספר שמה׃

Y que ninguno pueda comprar, o vender, sino el que tiene la sennal, o el nombre de la bestia, o el numero de su nombre.

19 ופה היא חכמה אשר יש־
לו בינה יגזר את־מספר הבהמה
כי־מספר אנש הוא ומספרו
שש מאות ששים ושש׃

Aqui ay sabiduria, El que tiene entendimiento, cuente el numero de la bestia: porque el numero del hombre, y el numero della es seyscientos y sesenta y seys.

יד

1 ואראה והנה כבש עמד על־
הר ציון ועמו (קמד) אלפים אשר
למו שמו ושם אביו כתוב
על־מצחותם׃

Y miré, y he aqui el Cordero estaua sobre el monte de Sion, y con el ciento y quarenta y quatro mil que tenian el nombre de su padre escripto en sus frentes.

ιγ'.

16. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, καὶ ἵνα λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιήσῃ ὅσοι ἂν μὴ προσκυνήσωσι τὴν εἰκόνα τοῦ θηρίου, ἵνα ἀποκτανθῶσι.

Et lui fut permis de donner âme à l'image de la beste, à ce que mesmes l'image de la beste parlast, & fist que tous ceux qui n'auroyent adoré l'image de la beste, fussent tués.

17. Καὶ ποιεῖ πάντας, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους, καὶ τοὺς πτωχούς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους, καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δώσῃ αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς, ἢ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

Et faisoit que tous, petis & grans, riches & poures, francs & serfs, prenoyent vne marque en leur main droite, ou en leurs fronts:

18. Καὶ ἵνα μή τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, ἢ τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου, ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

Et qu'aucun en pouuoit acheter ou vendre, s'il n'auoit la marque ou le nom de la beste, ou le nombre de son nom.

19. Ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων τὸν νοῦν, ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστί, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἐστιν ἑξακόσιοι ἑξήκοντα ἕξ.

Ici est la sapience. Qui a entendement, qu'il conte le nombre de la beste: car c'est vn nombre d'homme, & son nombre est six cens soixante six.

ΚΕΦΑΛ. ιδ'.

ΚΑὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἀρνίον ἑστηκὸς ἐπὶ τὸ ὄρος Σιών, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, ἔχουσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

Puis ie regardi, & voici, l'Agneau se tenoit sur la montagne de Sion, & auec lui cent quarantequatre mille qui auoyent le nom du Pere d'icelui escrit en leurs fronts.

CAP. XIII.

16. Et datum est illi ut daret spiritum imagini bestiæ: & ut loquatur imago bestiç: & faciat ut quicunque non adoraverint imaginem bestiæ, occidantur.

And it was permitted to him to give a Spirit unto the image of the beast/ so that the image of the beast should speake/ and should cause that as many as would not worshippe the image of the beast/ should be killed.

17. Et faciet omnes pusillos, & magnos, & divites, & pauperes, & liberos, & servos habere characterem in dextera manu sua, aut in frontibus suis.

And he made all / both small and great/ rich and poore/ free and bonde to receyue a marke in their right hande or in their foreheades.

18. Et ne quis possit emere aut vendere, nisi qui habet characterem, aut nomen bestiæ, aut numerum nominis eius.

And that no man might buy or sell/ saue he that had the marke/ or the name of the beast/ or the number of his name.

19. Hic sapientia est. Qui habet intellectum, computet numerum bestiæ. Numerus enim hominis est: & numerus eius sexcenti sexaginta sex.

Here is wisedome. Let him that hath wit/ count the number of the beast: for it is the number of a man / and his number is six hundreth / three score and six.

CAP. XIIII.

ET vidi, & ecce Agnus stabat supra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia habentes nomen eius, & nomen Patris eius scriptum in frontibus suis.

Then I looked / and lo / a Lambe stood on mount Sion/ and with him an hundreth / fortie & foure thousand / hauing (his Name a) his Fathers Name written in their foreheades.

Das XIII. Capitel.

16. Vnd es ward jm gegeben / das es dem Bilde deß Thiers den geist gabe / daß deß Thiers Bilde redet / vnd daß es machte / daß / welche nicht deß Thiers Bilde anbeten / ertödtet werden.

Oc det bleff giffuet / at det gaff det Diurs Billede en aand / at Diursens Billede talede / oc at det giorde / at huilcke som icke tilbede det Diurs Billede / bliffue ihielslagne.

17. Vnd machte allesampt / die kleinen vnd die grossen / die Reichen vnd Armen / die Freyen vnd Knechte / daß es jhnen ein Malzeichen gab an jhre rechte Hand / oder an jre Stirn.

Oc det giorde allesammen / baade smaa oc store / Rige oc Fattige / Fribaarne oc Tienere / at det gaff dem it Tegen i deris høyre Haand / eller i deris Pande.

18. Daß niemand kauffen oder verkauffen kan / er habe denn das Malzeichen oder den namen deß Thiers / oder die zahl seines namens.

At ingen kand købe eller selie / uden hand haffuer det sammis Tegen eller Diursens naffn / eller det tal paa naffnet.

19. Hie ist Weißheit. Wer verstand hat / der überlege die zahl deß Thiers / denn es ist eines Menschen zahl / vnd seine zahl ist sechs hundert vnd sechs vndsechtzig.

Her er Visdom. Huo som haffuer forstand / hand beregne Diursens tal / thi det er it Menniskis tal / Oc det sammis tal er sex hundrede oc sex oc tysings tiue.

Das XIIII. Capitel.

Vnd ich sahe / vnd sihe / Ein Lamb stehend auff dem Berg Zion / vnd mit jm hundert vnd vier vnd viertzig tausend / die hatten (seinen Namen vnd) den Namen seines Vaters geschrieben an jren Stirnen.

OC ieg saa it Lam staa paa Zions Bierg / oc met det hundrede oc fire oc fyretiue tusinde / Som haffde (hans Naffn oc) det sammis Faders Naffn screffuit i deris pande.

Kapitola XIII.

16. A dáno gli / aby dala Ducha tomu obrazu Ssselmy / a aby mluwil obraz Ssselmy / a rozkáže aby kdožkoli nebude se klaněti obrazu Ssselmy / byl zamordowán.

Y dano iest iey / áby duchá wkłá / w bestyia / żeby też mowił obraz bestyiey / y czynił to / ktorzy by kolwiek nie kłániáli sie obrázowi bestyiey / áby byli zábici.

17. A rozkáže wssechněm malým y welikým / bohatým y chudým / swobodným y Služebnijkům / aby měli znamenij na prawě ruce aneb na čelech swých.

Czyni też tho / iżby wszyscy mali y wielcy / bogáci y vbodzy / wolni y niewolnicy / brali piathno ná rece swoiey prawey / ábo ná czelech swoich.

18. A aby žádný nemohl kupowati ani prodáwati / než kdo má znamenij aneb gméno té Ssselmy / aneb počet gména gegijho.

A iżby żaden nie mogł kupić áni przedáć / iedno ten ktory ma piatno / ábo imie bestyiey / ábo liczbe imienia iey.

19. Tutoť gest maudrost. Kdo má rozum / sečtiž počet Ssselmy. Nebo počet gest Člowěka / a počet gegij gest / sfest Set Ssedesáte a ssest.

Tu iest mądrość / Ktory ma rozum / niech obliczy liczbe bestyiey: ábowiemći iest liczba człowieká / á liczbá iey sześć set sześćdziesiat y sześć.

Kapitola XIIII.

POtom widěl gsem / a hle Beránek stál na Hůrce Syon á s nim Sto a čtyřidceti a čtyři Tisýce magijce Gméno geho / a Gméno Otce geho nápsané na Čelijch swých.

POtymem pátrzył á oto Báránek stoiac ná gorze Syon / á z nim sto czterdzieści y cztery tysiace / máiac (iey imieá) imie Oycá iego nápisáne ná czelech swych.

יד

2 ושמעת קלא מן שמיא איך קלא דמיא סגיאא ואיך קלא דרעמא רבא ושמעת קלא דנקשין דמנקשין על קיטריהון :

Et Vdij Vna Voce del cielo, come Voce di molte acque, e come Voce d'Vn gran tuono & Vdij Vna Voce di cetaristi che sonauano con le lor cetere.

3 ומזמרו זמירא חדתא קדם כורסיא וקדם ארבע חיותא וקדם קשישא ואנש לא אשכח דיאלף לזמירא אלא (קמד) אלפין דאזדבניהון מן ארעא :

E cantauano come Vna nuoua canzone dinanzi al trono, e dinanzi a i quattro animali, & a i Seniori: e niuno poteua imparar la canzone, senon i cento quarantaquattro milia, che sono stati comperati de la terra.

4 הנון אנון דעם נשא לא אתטנפו בתולן גיר איתיהון הנון אנון דאזלין בתר אמרא דאיכא דאזל הנון אזדבנו (בישוע) מן בני נשא לרישיתא לאלהא ולאמרא :

Questi son quelli che non si sono imbrattati con le donne: per che son Vergini: Questi seguitano l'Agnello dounque ei Vada. Questi sono stati comperati (per IESV) de gli huomini, primitie à Dio & à l'Agnello.

5 ובפומהון לא אשתכח נכלא דלא מום גיר אנון קדם כורסיה דאלהא :

E ne la lor bocca non s'è trouato inganno perche sono senza macchia dinanzi al trono di Dio.

6 וחזיא הוית מלאכא אחרינא דפרח בגו שמיא והות לה סברתא דלעלם למסברו לעמרין על ארעא ולכל עמא ושבטא ולשנא ואמא :

Viddi poi Vnaltro Angelo Volar per mezo il cielo, che haueua l'Euangelio eterno, per annuntiarlo à quelli che habitano sopra la terra, e ad ogni gente, e tribu, e lingua, e popolo.

יד

2 וָאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל מִשָּׁמַיִם כְּקוֹל מַיִם רַבִּים וּכְקוֹל רַעַם גָּדוֹל וָאֶשְׁמַע קוֹל שָׁרִים וְשׁוֹרְרִים הֵיטִיבוּ נַגֵּן בְּכִנּוֹרוֹתָם :

Y oy vna boz del cielo como ruydo de muchas aguas, y como ſonido de vn gran trueno: Y oy vna boz de tannedores de harpas que tannian con ſus harpas:

3 וַיָּשִׁירוּ כְּמוֹ שִׁיר חָדָשׁ לִפְנֵי הַכִּסֵּא וְלִפְנֵי אַרְבַּע חַיּוֹת וְאִישׁ לֹא יָכֹל לִלְמֹד אֶת־הַשִּׁיר כִּי־אִם (קמד) אֲלָפִים אִישׁ הַנִּקְנוּ מִן־הָאָרֶץ :

Y cantauan como vna cancion nueua delante del throno, y delante de los quatro animales, y de los Ancianos. Y ninguno podia aprenderla cancion, ſino aquellos ciento y quarenta y quatro mil los quales ſon comprados de entre los de la tierra.

4 וְאֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר לֹא טֻמְּאוּ בְּנָשִׁים כִּי־עֲלָמִים הָיוּ אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרֵי הַכֶּבֶשׂ אֲשֶׁר יֵלֵךְ שָׁמָּה אֵלֶּה נִקְנוּ (בְּיֵשׁוּעַ) מִבְּנֵי־אָדָם לְרֵאשִׁית לֵאלֹהִים וְלַכֶּבֶשׂ :

Eſtos ſon los que con mugeres no ſon contaminados: porque ſon virgines. Eſtos ſiguen àl Cordero por donde quiera que fuere. Eſtos ſon comprados (por Ieſus) de entre los hombres por primicias para Dios, y para el Cordero.

5 וּבְפִיהֶם לֹא נִמְצָא תֹךְ וּמִרְמָה כִּי־בְלִי מוּם הֵמָּה לִפְנֵי כִּסֵּא אֱלֹהִים :

Y en ſu boca no ha ſido hallado enganno: porque ellos ſon ſin macula delante del throno de Dios.

6 וָאֶרְאֶה מַלְאָךְ אַחֵר דֹּאֶה בְּתוֹךְ הַשָּׁמַיִם וַתְּהִי לוֹ בְּשׂוֹרַת עוֹלָם לְבַשֵּׂר אֶת־יוֹשְׁבֵי תֵבֵל וְכָל־הַגּוֹיִם וּמַטֶּה וְלָשׁוֹן וָעָם :

Y vide otro Angel bolar por en medio del cielo, que tenia el Euangelio eterno, para que euangelizaſſe à los que moran en la tierra, y à toda gente, y tribu, y lengua, y pueblo.

ιδ'.

2. Καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης· καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ὡς κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν.

Et i'ouï vne voix du ciel comme le bruit de grandes eaux, & comme le bruit d'vn grand tonnerre: & ouï vne voix de ioueurs de harpes iouans de leurs harpes:

3. Καὶ ᾄδουσιν ὡς ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο μαθεῖν τὴν ᾠδήν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς.

Qui chantoyent comme vne chanſon nouuelle deuant le throne, & deuant les quatre animaux & les anciens: & nul ne pouuoit apprendre la chanſon, ſinon les cent quarantequatre mille, leſquels ont eſté achetés d'entre ceux de la terre.

4. Οὗτοί εἰσιν οἳ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν. παρθένοι γάρ εἰσιν. οὗτοι εἰσὶν οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου γὰρ ἂν ὑπάγῃ. οὗτοι ὑπὸ ἰησοῦ ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ.

Ceux-ci ſont ceux qui ne ſe ſont point ſouillés auec les femmes: car ils ſont vierges. Ceux-ci ſont ceux qui ſuiuent l'Agneau quelque part qu'il aille. Ceux-ci ſont ceux qui ont eſté achetés (per Ieſus) d'entre les hommes pour eſtre premices à Dieu & à l'Agneau.

5. Καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐχ εὑρέθη (ψεῦδος καὶ) δόλος· ἄμωμοι γάρ εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ.

Et en leur bouche n'a eſté trouuee aucune fraude: car ils ſont ſans tache deuant le throne de Dieu.

6. Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον πετώμενον ἐν μεσουρανήματι, ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνιον, εὐαγγελίσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴν, καὶ γλῶσσαν καὶ λαόν.

Puis ie vi vn autre Ange voler par le milieu du ciel, ayant l'Euangile eternel, afin qu'il euangelizaſt à ceux qui habitent ſur la terre, & à toute nation, & tribu, & langue, & peuple:

CAP. XIIII.

2. Et audivi vocem de cælo, tanquam vocem aquarũ multarum, & tanquam vocem tonitri magni, & vocem quam audivi, ſicut citharœdorum, citharizantium in citharis ſuis.

And I heard a voyce from heauen/ as the ſounde of many waters / and as the ſounde of a great thunder : and I heard the voyce of harpers harping with their harpes.

3 Et cantabant quaſi canticum novum ante ſedem & ante quatuor animalia, & ſeniores, & nemo poterat diſcere canticum, niſi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti ſunt de terra.

And they ſung as it were a newe ſong before the throne / and before the foure beaſts / and the Elders / and no man could learne that ſong/but the hun dreth / fourty & foure thouſand / which were bought from the earth.

4. Hi ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati. Virgines enim ſunt. Hi ſequuntur Agnum quocunque ierit. Hi empti ſunt *(per Ieſum)* ex hominibus primitiæ Deo & Agno.

Theſe are they / which are not defiled with women : for they are virgins : theſe followe the Lambe whither ſoever hee goeth : theſe are bought (by Jeſus) from men / being the firſt fruites vnto God/ and to the Lambe.

5. Et in ore eorum non eſt inventum mendacium, ſine macula enim ſunt ante thronum Dei.

And in their mouthes was founde no guile : for they are without ſpotte before the throne of God.

6. Et vidi alterum angelum volantem per medium cæli habentem evangelium æternum, ut evangelizaret ſedentibus ſuper terram, & ſuper omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum.

Then I ſawe another Angell flie in the mids of heauen / hauing an euerlaſting Goſpell/ to preach vnto them/ that dwell on the earth/ and to euery nation/ and kinred/ and tongue/ and people.

Das XIIII. Capitel.

2. Vnd höret eine ſtimme vom Himmel als eines groſſen Waſſers / Vnd wie eine Stimme eines groſſen Donners / vnd die Stimme die ich höret / war als der Harpffenſpieler / die auff jhren Harpffen ſpielen.

Oc ieg hørde en røſt aff Himmelen / ſom aff it ſtort Vand / oc lige ſom en røſt aff it ſtort Torden / Oc den røſt ſom ieg hørde / vaar ſom Harpelegere / der leg paa deris Harper.

3. Vnd ſungen wie ein new Lied / für dem Stul / vnd für den vier Thieren vnd den Elteſten / vnd niemand kund das Lied lernen / ohn die hundert vier vnd viertzig tauſend / die erkaufft ſind von der Erden.

Oc de ſiunge / lige ſom en ny Sang / faar Stolen oc faar de fire Diur oc faar de Eldſte / oc der kunde ingen lære den Sang / vden de hundrede oc de fyre oc fyretiue tuſinde / ſom ere købte aff Jorden.

4. Diſe ſinds die mit Weibern nicht beflecket ſind / denn ſie ſind Jungfrauwen / vnd folgen dem Lamb nach / wo es hingehet. Diſe ſind (durch Jeſum) erkaufft auß den Menſchen / zu erſtlingen Gotte vnd dem Lamb.

Diſſe ere de / ſom icke ere beſmittede met Quinder / thi de ere Jomfruer / oc følge Lammet efter / huort det gaar. Diſſe ere købte (formedelſt Jeſum) aff Menniſkene / til den førſte grøde faar Gud oc Lammet.

5. Vnd in jrem Munde iſt kein falſches funden / denn ſie ſind vnſträfflich für dem Stul Gottes.

Oc i deris Mund er ingen falſkhed funden / fordi at de ere vſtraffelige faar Guds Stol.

6. Vnd ich ſahe einen Engel fliegen mitten durch den Himmel / der hatte ein ewig Evangelium / zu verkündigen denen / die auff Erden ſitzen vnnd wohnen / vnd allen Heyden vnd Geſchlechten / vnd Sprachen / vnd Völckern.

Oc ieg ſaa en Engel flue mit ingennem Himmelen / hand haffde it euigt Euangelium / at forkynde dem / ſom ſide oc bo paa Jorden / oc faar alle Hedninge / oc Slecter / oc Tungemaal / oc Folck.

Kapitola XIIII.

2. Y ſlyſſal gſem hlas z Nebe yako hlas wod mnohých / a yako hlas Hromu welikého : a hlas kterýž gſem ſlyſſal / yako Hudcůw kteřijž hudau na Harfie ſwé:

Y ſlyſzalem głos z nieba iáko głos wielu wod / y iáko głos gromu wielkiego / y ſlyſzałem głos śpiewakow gráiących ná árfách ſwoich.

3. A zpijwali Pijſeň nowau před Stolicý Božij / a před čtyřmi Zwijřaty / a před Starcy / a žádný nemohl ſe naučiti té Pijſni / gedině těch Sto čtyřidceti a čtyři Tiſýce / kteřijž gſu kaupenij z Země.

Y śpiewáiących iákoby nowa pieśń przed ſtolicą y przed czworgiem zwierząt / y ſtárſzymi / áni ſie żaden mogł oney pieśni náucżyć / oprocż onych ſta czterech dźieſiąt y czterzech tyſięcy / ktorzy ſą z ziemie kupieni.

4. Totoť gſau ti / kteřijž ſe s Ženami nepoſſkwrnili : neb Panicowé gſau A ti chodij za Beránkem kamž ſe koli obrátí. Tiť gſau kaupeni ze wſſech Lidij (ſkrze Gežiſſe) prwotiny Bohu a Beránkowi.

Ci ſą ktorzy ſie z niewiáſtámi nie pokalali / bo dźiewicámi ſą / ci idą zá báránkiem gdźiekolwiek ſzedł / ci ſą z ludźi kupieni / (dla Jezuſá) pierworodztwo Bogu y Báránkowi.

5. A w vſtech gegich nenij nalezena Lež. Neb gſau bez poſſkwrny před Trůnem Božijm.

A w ich vśćiech nie nálázłá ſie zdrádá : Abowiem nie nágánieni ſą przed ſtolicą Bożą.

6. Y widěl gſem druhého Angela / an letij po proſtřed Nebe / magic Ewangelium wěčné / aby gezwěſtowal těm kteřijž bydlij na Zemi / y wſſem Narodům / y Pokolenijm / y yazykuom / y Lidem.

Zátymem widźiał drugiego Anioła lecącego / przez pośrodek niebá / á on miał Ewánielią wieczną / áby ią oznáymił obywátelom ziemie / y wſzelkiemu narodowi / y pokoleniu / y języków / y ludowi.

יד | י ד | ιδʹ.

7 למאמר בקלא רמא דחלו מן אלהא והבו לה תושבחתא מטול דאתת שעתא דדינה וסגדו לה דעבד שמיא וארעא וימא ומעינא דמיא׃

7 לאמר בקול גדול יראו את־אלהים ותנו לו כבוד כי־באה עת משפטו והשתחוו לו אשר עשה שמים וארץ וים ובארות המים׃

7. Λέγοντα ἐν φωνῇ μεγάλῃ, Φοβήθητε τὸν θεὸν, καὶ δότε αὐτῷ δόξαν, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ· καὶ προσκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πηγὰς ὑδάτων.

Dicendo ad alta voce, temete Iddio, e dategli gloria: percioche è venuta l'hora del suo giudicio: e adorate colui che ha fatto il cielo, e la terra, e il mare, e i fonti de l'acque.

Diziendo à alta boz: Temed à Dios, y dalde honor: porque la hora de su juyzio es venida. y adorad al que ha hecho el cielo, y la tierra, la mar, y las fuentes de las aguas.

Disant à haute voix, Craignez Dieu, & lui donnez gloire: car l'heure de son iugement est venue: & adorez celui qui a fait le ciel & la terre, la mer, & les fontaines des eaux.

8 ומלאכא אחרינא אזל בתרה ואמר נפלת נפלת בביל מדינתא רבתא מטול דמן חמרא דרוגזא דזניותה אשקית לכל עממא׃

8 ומלאך אחר בא אחריו לאמר נפלה נפלה בבל עיר הגדולה כי־מיין תזנותיה השקתה את־כל־הגוים׃

8. Καὶ ἄλλος ἄγγελος δεύτερος ἠκολούθησε, λέγων, ἔπεσεν ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ μεγάλη· ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικε πάντα τὰ ἔθνη.

Et un altro Angelo seguitò, dicendo, Ell'è caduta Babilonia, quella gran città: percioch'ella ha dato bere à tutte le genti del vino de l'ira de la sua fornicatione.

Y otro Angel le siguió, diziendo. Ya es cayda: ya es cayda Babylonia aquella gran ciudad, porque ella ha dado à beuer à todas las gentes del vino de la yra de su fornicacion.

Et vn autre Ange le suiuit, disant, Elle est cheute, elle est cheute Babylon, ceste grande cité, pourtant qu'elle a abbreuué toutes nations du vin de l'ire de sa paillardise.

9 ואף מלאכא דתלתא אזל בתריהון ואמר בקלא רמא אן אנש יסגד לחיותא ולדמותה ונסב צליבא על בית עינוהי ועל ידה׃

9 ומלאך השלישי בא אחריו לאמר בקול גדול אם איש יסגד לבהמה ולצלמה ויקח את־צרבת על־מצחו או־על־ידו׃

9. Καὶ τρίτος ἄγγελος ἠκολούθησεν αὐτοῖς, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, εἴ τις τὸ θηρίον προσκυνεῖ, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ, ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ.

E il terzo Angelo gli seguitò, dicendo ad alta voce, Se alcuno adorarà la bestia e la sua imagine, e pigliarà il caratiere ne la sua fronte, o ne la sua mano.

Y el tercer Angel los siguió, diziendo à alta boz. Si alguno adora à la bestia, y à su ymagen, y toma la sennal en su frente, o en su mano.

Et vn troisieme Ange suiuit ceux-la, disant à haute voix, Si quelcun adore la beste & son image, & prend la marque en son front, ou en sa main.

10 והו ישתא מן חמרת רוגזא דאלהא דעשינא מלי מיזגת תמרירותא בכסא רוגזה וישתנק בנורא ובכובריתא קדם מלאכא קדישא וקדם אמרא׃

10 גם הוא ישתה מיין חרון יהוה חמר מלא מסך בכוס אפו וישם באש ובגפרית לפני מלאכים הקדושים ולפני הכבש׃

10. Καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ βασανισθήσεται ἐν πυρὶ, καὶ θείῳ ἐνώπιον ἀγγέλων τῶν ἁγίων, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου.

Egli ancora beuera del vino del'ira di Dio, del vino puro che e versato nel calice de la sua ira: e sarà tormentato con fuoco e con solfo, dinanzi ai Santi Angeli, e dinanzi a l'Agnello.

Este tambien beuerá del vino de la yra de Dios, el qual esta echado puro enel caliz de su yra y sera atormentado con fuego, y assufre delante de los Sanctos Angeles, y delante del Cordero:

Cestui-la aussi boira du vin de l'ire de Dieu, voire du vin pur, versé en la cuope de son ire: & sera tormenté de feu & de soulphre deuant les saincts Anges, & deuant l'Agneau.

11 ותננא דתשניקתהון יסלק לעלם עלמין ולא ישכחון ניחא לנבשתהון באיממא ובלליא כלהון דסגדין לחיותא ולדמותה ואן אנש מסב צליבא דשמה׃

11 ועשן משמתם יעלה לעולמי עולמים ולא תהיה להם מנוחה יומם ולילה אשר סגדו לבהמה ולצלמה ואשר יקח את־צרבת שמה׃

11. Καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτῶν ἀναβαίνει εἰς αἰῶνας αἰώνων, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνοῦντες τὸ θηρίον, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ εἴ τις λαμβάνει τὸ χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

E il fumo del lor tormento salirà in sempiterno: e non haueranno riposo ne di ne notte quelli che adorano la bestia e la sua imagine.

Y el humo del tormento dellos sube para siempre jamas. Y los que adoran à la bestia, Y à su ymagen, no tienen reposo dia y noche, y si alguno tomare la sennal de su nombre.

En la fumee de leur torment montera au siecle des siecles: & n'auront repos ne iour ne nuict, ceux qui adorent la beste & son immage, & quiconque prend la marque du nom d'icelle.

CAP. XIIII.

7. Dicens magna voce, Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora iudicii eius: & adorate eum, qui fecit cælum & terram & mare, & fontes aquarum.

Saying with a loud voyce / Feare God / and give glorie to him: for the houre of his iudgement is come: and worshippe him that made heaven and earth / and the sea / and the fountaines of waters.

8. Et alius angelus secutus est, dicens, Cécidit, cécidit Babylon illa magna: quæ à vino iræ fornicationis suæ potavit omnes gentes.

And there followed another Angel / saying / It is fallen / It is fallen / Babylon the great citie: for she made all nations to drinke of the wine of the wrath of her fornication.

9. Et tertius angelus secutus est illos, dicens voce magna: Si quis adoraverit bestiam & imaginem eius, & acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua.

And the thirde Angell followed the / saying with a loude voyce / If any man worshippe the beast / and his image / and receyve his marke in his forehead / or on his hand.

10. Et hic bibet de vino iræ Dei, quod mistum est mero in calice iræ ipsius, & cruciabitur igne & sulphure in conspectu angelorum sanctorum, & ante conspectum Agni.

The same shall drinke of the wine of the wrath of God / yea / of the pure wine / which is powred into the cuppe of his wrath / & hee shall be tormented in fire and brimstone before the holy Angels / and before the Lambe.

11. Et fumus tormentorum eorum ascendet in secula seculorum, nec habent requiē die ac nocte, qui adoraverunt bestiam, & imaginem eius, & si quis acceperit charactêrem nominis eius.

And the smoke of their torment shall ascende evermore / and they shall have no rest day nor night / which worshippe the beast and his image / and whosoever receyveth the print of his name.

Das XIIII. Kapitel.

7. Und sprach mit grosser stimme: Förchtet Gott / und gebet jm die ehre. Denn die zeit seines Gerichts ist kommen / vnnd betet an den / der gemacht hat Himmel und Erden / und Meer / und die Wasserbrunnen.

Oc hand sagde met stor røst / Frycter Gud / oc giffuer hannem ære. Fordi at hans Dommis tid er kommen / oc beder til den / som haffuer giort Himmel oc Jord / oc Haffuet oc Vandkilderne.

8. Und ein ander Engel folget nach / der sprach: Sie ist gefallen / sie ist gefallen / Babylon / die grosse Statt / denn sie hat mit dem Wein jrer Hurerey getrencket alle Heyden.

Oc en anden Engel fulde effter / som sagde / Hun er falden / hun er falden / Babylon / den store Stad / thi hun haffuer giort alle Hedninge druckne met sit Horeries Vin.

9. Und der dritte Engel folget disem nach / und sprach mit grosser stimme: So jemand das Thier anbetet vnnd sein Bilde / vnnd nimbt das Malzeichen an sein stirn / oder an sein hand.

Oc den tredie Engel fulde effter denne / oc sagde met stor røst / der som nogen tilbeder Diuret oc det sammis Billede / oc tager det Tegen i sin pande eller udi sin Haand.

10. Der wird von dem Wein deß zorns Gottes trincken / der eingeschencket / vnnd lauter ist inn seines zorns Kelch / und wird gequelt werden / mit fewer vnnd schwefel / für den heiligen Engeln / und für dem Lamb.

Hand skal dricke aff Guds vredis Vin / som er skenckt oc klart i hans vredis Kalck / oc hand skal pinis met ild suoffuel faar de hellige Engle / oc faar Lammet.

11. Und der Rauch jhrer qual wird auffsteigen von ewigkeit zu ewigkeit. Vnnd sie haben keine ruhe Tag und Nacht / die das Thier haben angebetet und sein Bilde / Und so jemand hat das Malzeichen seines Namen angenommen.

Oc deris pinis røg skal opfare fra euighed til euighed. Oc de haffue ingen rolighed Dag oc Nat / Som tilbade Diuret oc det sammis billede / Oc om nogen haffuer anammet det sammis naffns Tegen.

Kapitola XIIII.

7. Řka welikým hlasem: Bogte se Pána / á wzdáwayte gemu Cžest / nebť gest přissla hodina Saudu geho: a klaněgte se tomu / kterýž včinil Nebe y Zemi / y Moře / y Studnice wod.

Mowiac wielkim glosem: BOYCIE SIE BOGA / á chwałe mu daycie / ábowiemći przyszła godźiná sadu iego / á chwałe daycie temu ktory czynił niebo y źiemię / y morze / y źrzodłá wod.

8. A giný Angel letěl za nim / řka: Padl gest / padl gest Babilon to Město weliké / kteréž wijnem hněwu smilstwij swého napágelo wssecky Národy.

A zá nim szedł drugi Aniol / mowiąc: Vpádł oć Vpádło Bábilon / miásto ono wielkie / przeto iżwinem gniewu nieczystthości swey nápoiło wszytki narody.

9 A třetij Angel letěl za nimi / a řekl welikým hlasem: Budeli kdo klaněti Šelmě a obrazu gegimu / a wezmeli znamenij gegij na čelo swé / neb na ruku swau:

A trzeći Aniol / szedł zá nimi / mowiąc glosem wielkim: Jesliby ktho chwałe dał bestyiey y obrázowi iey / y przyiał piatno w czele swoim ábo w rece swey.

10. Tenť bude piti wijno hněwu Božijho / kteréž gest smijšeno s čistým wijnem w Kalichu hněwu geho / a mučen bude Ohněm a Syrau před twářij Angeluow Swatých a před twářij Beránka:

Náyże się też then winá gniewu Bożego owszem szczerego náléwánego w kubku gniewu iego / y bedźie męczon ogniem y siarką przed Anioly świętymi / y przed Báránkiem.

11. A dým gegich muk wstupowati bude na wěky wěkůw: a nebudauť mijti odpočinutij / ani we dne ani w nocy / ti kteřijž se klaněli Šelmě a obrazu gegijmu / a přigměli kdo znamenij gména gegijho.

A dym mekę ich wstepuie ná wieki wiekow / á ni beda miec odpoczynienia we dnie áni w nocy / kthorzy sie klániáia bestyiey y obrazowi iey / y ktoby przyiał piatno imienia iey.

יד

12 תנן הי סיברנותא דקדישין תנן אנון דנטרין לפוקדנא דאלהא ולהימנותא דישוע׃

Quì è la patienza de Santi: quì son quelli che osseruano i comandamenti di Dio, e la fede di Giesu.

13 ושמעת קלא מן שמיא דאמר לותי כתוב טוביהון למיתא דבמריא מיתין מן השא אין אמרא רוחא דינוחון מן עמלהון עבדיהון גיר יאתון בתרהון׃

Poi vdij vna voce dal cielo, che mi diceua, Scriui, Beati sono i morti, che da hora innanzi muoieno nel Signore. Sì certo, dice lo Spirito: percioche si riposano da la lor fatiche: e le loro opere li seguitano.

14 וחזיא הוית והא עננא חורא ועל עננא יתב הוא דדמא לבר נשא ועל רשה הוא לה כלילא דדהבא ובאידה מגלא חריפא׃

Poi riguardai, & ecco vna nuuola bianca e sopra la nuuola vno che sedeua, simile al Figliuol de l'huomo, ilquale haueua sopra la sua testa vna corona d'oro, e ne la sua mano vna falce tagliente.

15 ומלאכא אחרינא נפק מן היכלא וקעא בקלא רמא להו דיתב הוא על עננא איתי מגלך וחצוד מטיא לך גיר שעתא למחצדו מטול דשמן בארא דארעא׃

E vn'altro Angelo vscì del tempio, gridando ad alta voce à colui che sedeua sopra la nuuola, Metti la tua falce, e mieti, percioche ti è venuta l'hora del mietere, conciosiache la mietitura de la terra è secca.

16 והו דיתב הוא על עננא איתי מגלה על ארעא ואתחצד ארעא׃

E colui che sedeua sopra la nuuola messe la sua falce in terra, e la terra fu mietuta.

17 ומלאכא אחרנא נפק מן היכלא דבשמיא ואף הו הוא לה מגלא חריפא׃

Vn'altro Angelo ancora vscì del tempio che è nel cielo, che haueua anch'egli vna falce tagliente.

יד

12 ופה תוחלת הקדושים היא ופה נצרי מצות אלהים ואמונת ישוע׃

Aqui está la paciencia de los Sanctos? aqui estan los que guardan los mandamientos de Dios, y la fe de Iesus.

13 ושמעתי קול בשמים לאמר אלי כתב אשרי המתים אשר ביהוה מתו מעתה אמנם אומרה הרוח כי־ינוחו מיגיעותם ומעשיהם יבואו אחריהם׃

Y oy vna boz del cielo: que me dezia: Escriue, Bienauenturados son los muertos, que de aqui adelante mueren en el Sennor. Tambien dize el Espiritu que descansan de sus trabajos, y sus obras los siguen.

14 ואראה והנה ענן לבן ועל־הענן יושב כדמות בן־אדם ותהי־לו על־ראשו עטרת זהב ובידו מגל חדה׃

Y mirè, y he aqui vna nuue blanca, y sobre la nuue vno assentado semejante al Hijo del hombre, que tenia en su cabeça vna corona de oro, y en su mano vna hoz aguda.

15 ויצא מלאך אחר משמים ויזעק בקול גדול אל־אשר ישב על־הענן שלח מגלך וקצר כי־באה עת־הקציר כי־בשל קציר הארץ׃

Y otro Angel salio del templo, clamando con alta boz al que estaua sentado sobre la nuue: Echa tu hoz, y siega: porque la hora de segar te es venida, porque la miesse de la tierra está madura.

16 וישלך היושב על־הענן את־מגלו אל־הארץ ותקצר הארץ׃

Y el que estaua sentado sobre la nuue echó su hoz sobre la tierra, y la tierra fue segada.

17 ויצא מלאך אחר מהיכל אשר בשמים ויהי גם לו מגל חדה׃

Y salió otro Angel del templo que esta en el cielo, teniendo tambien vna hoz aguda.

ιδ.

12. Ὧδε ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστίν· ὧδε οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ καὶ τὴν πίστιν τοῦ Ἰησοῦ.

Ici est la patience des saincts: ici sont ceux qui guardent les commandemens de Dieu, & la foy de Iesus.

13. Καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης μοι, γράψον, μακάριοι οἱ νεκροί, οἱ ἐν κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπάρτι, ναί, λέγει τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν· τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν.

Adonc i'ouï vne voix du ciel me disant, Escri, Bien-heureux sont les morts qui d'oresenauant meurent au Seigneur: Ouï pour certain, dit l'Esprit: car ils se reposent de leurs trauaux, & leurs œuures les suiuent.

14. Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκή, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμενος ὅμοιος υἱῷ ἀνθρώπου, ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ.

Et ie regardai & voici vne nuee blanche, & sur la nuee quelcun estant assis semblable à vn homme, ayant sur sa teste vne couronne d'or, & en sa main vne faucille trenchante.

15. Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ, κράζων ἐν φωνῇ μεγάλῃ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης· πέμψον τὸ δρέπανόν σου, καὶ θέρισον, ὅτι ἦλθέ σοι ἡ ὥρα τοῦ θερίσαι· ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς.

Et vn autre Ange sortit du temple, criant à haute voix a celui qui estoit assis sur la nuee, Iette ta faucille, & moissonne: car l'heure de moissonner t'est venue: d'autant que la moisson de la terre est meure.

16. Καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν νεφέλην, τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ.

Lors celui qui estoit assis sur la nuee, ietta sa faucille sur la terre, & la terre fut moissonnee.

17. Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ.

Et vn autre Ange sortit du temple qui es au ciel, ayant lui aussi vne faucille trenchante.

CAP. XIIII.

12. Hic patientia sanctorum est, (*hic*) qui custodiunt mandata Dei & fidem Iesu.

Here is the patience of Saintes: here are they that keepe the commandements of God / and the faith of Jesus.

13. Et audivi vocem de cælo, dicentem mihi, Scribe, beati mortui qui in Domino moriuntur. Amodo iam dicit Spiritus, ut requiescant à laboribus suis, opera enim illorum sequuntur illos.

Then I heard a voyce from heauen / saying vnto me / Write / Blessed are the dead / which hereafter die in the Lord. Euen so saith the spirit: for they rest from their labours / and their workes followe them.

14. Et vidi, & ecce nubem candidam: & super nubem sedentem similem Filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, & in manu sua falcem acutam.

And I looked / and beholde / a white cloude / and vpon the cloude one sitting like vnto the sonne of man / hauing on his head a golden crowne / and in his hand a sharpe sickle.

15. Et alius angelus exivit de templo, clamans voce magna ad sedentem super nubem, Mitte falcem tuam, & mete, quia venit hora ut metatur, quoniam aruit messis terræ.

And another Angell came out of the Temple / crying with a loude voyce to him that sate on the cloude / Thrust in thy sickle / and reape: for the time is come to reape: for the haruest of the earth is ripe.

16. Et misit qui sedebat super nubem, falcem suam in terram: & demessa est terra.

And he that sate on the cloude / thrust in his sickle on the earth / and the earth was reaped.

17. Et alius angelus exivit de templo quod est in cælo, habens & ipse falcem acutam.

Then an other Angell came out of the Temple / which is in heauen / hauing also a sharpe sickle.

Das XIIII. Capitel.

12. Hie ist gedult der Heiligen. Hie sind die da halten die Gebot (Gottes) vnd den Glauben an Jesu.

Her er de Helligis taalmodighed. Her ere de / som holde Budene (Guds) oc Troen til Jhesum.

13. Vnd ich höret eine Stimme vom Himmel zu mir sagen: Schreibe / Selig sind die Todten / die in dem HERREN sterben / von nun an / Ja / der Geist spricht / daß sie ruhen von jrer arbeit / denn jhre Werck folgen jhnen nach.

Oc ieg hørde en røst aff Himmelen sige til mig Scriff / Salige ere de Døde / som do her effter i HERREN / Ja / Aanden siger. at de huile aff deris arbeyde / thi deris gerninger følge dem effter.

14. Vnd ich sahe / vnd sihe / eine weisse Wolcke / vnd auff der Wolcken sitzen einen / der gleich war eines Menschen Sohn / der hatte eine güldene Krone auff seinem Haupt / Vnnd inn seiner Hand eine scharpffe Sichel.

Oc ieg saa / oc see / en huid Sky / oc der sad en paa den Sky / som vaar lige som it Menniskis Søn / hand haffde en gyldene Krune paa sit Hoffuet / oc en skarp Sigel i Sin Haand.

15. Vnd ein ander Engel gieng auß dem Tempel / vnnd schrey mit grosser stimme zu dem / der auff der Wolcken saß: Schlag an mit deiner Sicheln vnd erndte / denn die zeit zu Erndten ist kommen / denn die Erndte der Erden ist dürre worden.

Oc en anden Engel gick vd aff Templet / oc robte met stor røst til den / som sad paa Skyen / Sla til met din Sigel oc høste / Thi tiden er kommen at høste / fordi at Jordens Høst er bleffuen tør.

16. Vnd der auff der Wolcken saß / schlug an mit seiner Sicheln an die Erde / vnd die Erde ward geerndtet.

Oc den som sad paa Skyen / slo til Jorden met sin Sigel / oc Jorden bleff høstet.

17. Vnd ein ander Engel gieng auß den Tempel im Himmel / der hatte eine scharpffe Hippen.

Oc en anden Engel gick aff Templen i Himmelen / hand haffde en skarp Sigel.

Kapitola XIIII.

12. Zdeť gest trpěliwost Swatých / (zdeť) kteřijž ostřijhagij Přikázanij Božijch / a Wijry Gežijssowy.

Tuć iest cierpliwość świętych / tuć sa ći ktorzy chowáia przykazania Boże / y wiáre Jezusowe.

13. Y slyssal gsem hlas z Nebe an mi prawij: Napiss / Blahoslawenij mrtwij / kteřijž w Pánu vmijragij. Neb giž potom / prawij Duch / aby odpočijwali od swých prací / nebo skutkowé gegich následugij gich.

Thedym słyszał głos z niebá / mowiac mi: Napisz / Błogosłáwieni naporym vmárli / ktorzy vmieráia dla Páná / Tákći / mowi Duch / poniewaz odpoczywáia od prac swoich: á vczynki ich zá nimi idá.

14. Y widěl gsem / a hle Oblak yasný: a na tom oblaku an sedj podobný k Synu člowěka / mage na hlawě swé Korunu Zlatau / a w ruce swé Srp ostrý.

Zátymem pátrzył / á oto obłok biały / á ná obłoku siedział niektory podobny człowiekowi / máiac ná głowie swey korone złota / á w recе swey sierp ostry.

15. Y wyssel giný Angel z Chrámu / wolage hlasem welikým na toho kterýž seděl na Oblaku: Spust Srp twůg a žni / nebť gest přissla hodina aby bylo žato / neb giž dozrala Zeň zemská.

A drugi Anioł wyszedł z kośćiołá wołáiac głosem wielkim ku themu kthory siedział ná obłoku / Zápuść sierp twoy / á zni / ábowiem ći przyszła godziná ábyś zął / gdyż vschło zniwo ziemie.

16. Y spustil ten kterýž seděl na Oblaku / Srp swůg na Zemi / a požal Zemi.

Zapuścił tedy then ktory siedział ná obłoku sierp swoy na ziemie / y iest pożeta ziemiá.

17. A giný Angel wyssel z Chrámu kterýž gest na Nebi / mage také y ten Kosyř swůg ostrý.

A drugi Anioł wyszedł z kośćioła ktory iest w niebie / y ten máiac sierp ostry.

יד

18 ומלאכא אחרינא נפק מן מדבחא דהוא לה שולטנא על נורא וקעא בקלא רמא להו דהוא לה מגלא חריפא ואמר שדר למגלך חריפא וקטוב ענבא דגפתא דארעא מטול דאתבשלו ענביה :

Et vnaltro Angelo vscì de l'altare, che haueua potestà sopra'l fuoco, e gridò ad alta voce a quello che haueua la falce tagliente, dicendo, Metti la tua falce tagliente, e vendemmia i grappoli de la terra: perche le sue vue son mature.

19 ושדר מלאכא מגלה על ארעא וקטב לגפתא דארעא ושדר במעצרתא רבתא דרוגזא דאלהא :

Allora l'Angelo messe la sua falce tagliente in terra, e vendemmiò la vigna de la terra, e la messe nel gran torcolo de l'ira di Dio.

20 ומעצרתא מתתדישא הות לבר מן מדינתא ונפק דמא מן מעצרתא עדמא לפגורא דרכשא באסטדותא אלף ושתין :

E il torcolo fu calcato fuor de la città: & vscì sangue del torcolo insin a i freni de caualli, per mille secento stadij.

יד

18 ומלאך אחר יצא ממזבח ותהי לו שלטון על האש ויזעק בזעקה גדולה אשר היתה לו מגל חדה לאמר שלח מגלך חדה וקצר את אשכולות גפן הארץ כי הבשילו אשכלתיה ענבים :

Y otro Angel salió del altar, el qual tenia poder sobre el fuego, y clamo con gran boz al que tenia la hoz aguda, diziendo Echa tu hoz aguda, y vendimia los razimos de la tierra: porque estan maduras sus vuas.

19 וישלך המלאך את מגלו אל הארץ ויקצר את אשכול הארץ וישלך בגת חרון אף יהוה הגדולה :

Y el Angel echó su hoz aguda en la tierra, y vendimió la vinna de la tierra, y embiola al gran de lagar de la yra de Dios.

20 ונדרכה הגת מחוץ לעיר ויצא דם מן הגת עד רסני הסוסים בכבודות אלף ושש מאות :

Y el lagar fue pisado fuera de la ciudad, y del lagar salió sangre hasta los frenos de los cauallos, por mil y seyscientos estadios.

ιδ'.

18. Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρὸς, καὶ ἐφώνησε κραυγῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὀξὺ, λέγων· πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ ὀξὺ, καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς· ὅτι ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς.

Et vn autre Ange sortit de l'autel, ayant puissance sur le feu, & cria iettant vn grand cri à celui qui auoit la faucille trenchante, disant, Iette ta faucile trenchante; & vendange les grappes de la vigne de la terre: car les raisins sont meurs.

19. Καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐτρύγησε τὴν ἄμπελον τῆς γῆς, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὴν μεγάλην.

Et l'Ange ietta sa faucille trēchante en la terre, & vendangea la vigne de la terre, & ietta la vendange en la grand' cuue de l'ire de Dieu.

20. Καὶ ἐπατήθη ἡ ληνὸς ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς ληνοῦ ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων.

Et la cuue fut foulee hors de la Citē: & de la cuue sortit du sang iusqu'aux freins des cheuaux par mille six cens stades.

טו

1 וחזא הוית אתותא אחרנא בשמיא רבתא ותדמורתא שבעא מלאכא דהוו להון שבעא נגדא אחריא בהון גיר ישתמלא רוגזא דאלהא :

Dipoi viddi vnaltro segno nel cielo, grande e marauiglioso: cioè sette Angeli che haueuano le sette piaghe vltime: perche in esse è compiuta l'ira di Dio.

2 וחזא הוית איך ימא דזגוגיתא דמתמזג בנורא ולהנון דזכו בחיותא ובדמותה ובגליונה ובמנינא דשמה דקימין לות ימא דזגוגיתא והוו להון קיתרא דאלהא :

E viddi come vn mare di vetro mescolato di fuoco, e quelli che haueuano hauuta vittoria de la bestia, e de la sua imagine, e del suo carattere, e del numero del suo nome, star sopra il mare di vetro, hauendo le cetere di Dio.

טו

1 ואראה אות אחר בשמים גדול ונפלא את שבעה מלאכים אשר היו להם שבעה נגעים האחרונים כי בהם כלה אף אלהים :

Y vide otra sennal enel cielo, grande y admirable, que era, siete Angeles que tenian las siete plagas postreras: porque en ellas es consumada la yra de Dios.

2 ואראה איך ים זכוכית מסוך באש ואותם אשר גברו על הבהמה ועל צלמה ועל צרבתה ועל מספר שמה כי עמדו אל שפת ים זכוכית והיו להם כנורות אלהים :

Y vide como vna mar de vidro mezclada con fuego: Y los que auian alcançado la victoria de la bestia, y de su ymagen, y de su sennal, y del numero de su nombre, estar sobre la mar semejante al vidro, teniendo las harpas de Dios.

ΚΕΦΑΛ. ιε'.

Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα, καὶ θαυμαστὸν, ἀγγέλους ἑπτὰ, ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας· ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ θεοῦ.

Puis ie vi vn autre signe au ciel, grād & admirable, assauoir sept Anges ayans les sept dernieres playes: car par icelles l'ire de Dieu est consommee.

2. Καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην μεμιγμένην πυρὶ, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ χαράγματος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἑστῶτας ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν ὑαλίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ θεοῦ.

Ie vi aussi comme vne mer de verre meslee de feu: & ceux qui auoyēt obtenu la victoire de la beste, & de son image, & de sa marque, & du nombre de son nom, se tenans sur la mer qui estoit comme de verre, ayans les harpes de Dieu.

CAP. XIIII.

18. Et alius angelus exivit de altari qui habebat potestatem supra ignem: & clamavit voce magna ad eum qui habebat falcem acutam, dicens, Mitte falcem tuam acutam, & vindemia botros vineæ terræ: quoniam maturæ sunt uvæ eius.

And an other Angell came out from the alter/which had power over fyre/ & cryed with a loude crye to him that had the sharp sickle/ and sayde/ Thrust in the sharpe sickle/and gather the clusters of the vineyarde of the earth: for her grapes are ripe.

19. Et misit angelus falcem suam acutam in terram, & vindemiavit vineam terrę,& misit in lacum iræ Dei magnum.

And the Angell trust in his sharpe sickle on the earth/and cut downe the vines of the vineyarde of the earth/ and cast them into the great wine presse of the wrath of God.

20. Et calcatus est lacus extra civitatem, & exivit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.

And the wine presse was troden without the citie/and blood came out of the wine presse/unto the horse bridles by the space of thousand and sixe hundreth furlonges.

CAP. XV.

ET vidi aliud signum in cælo magnum & mirabile: angelos septem, habentes plagas septem novissimas Quoniam in illis consummata est ira Dei.

And I saw another signe in heaven/ greate and marveilous/ seven Angels having the seven last plagues: for by them is fulfilled the wrath of God.

2. Et vidi tanquam mare vitreum mistum igne,& eos qui vicerunt bestiam & imaginem eius,& numerum nominis eius stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei.

And I sawe as it were a glassie sea/ mingled with fire/ and them that had gotten victorie of the beast/ and of his image/and of his marke/ & of the number of his name/stand at the glassie sea/ having the harpes of God.

Das XIIII. Capitel.

18. Vnd ein ander Engel gieng auß dem Altar/ der hatte macht über das fewer/ vnd rieff mit grossem geschrey zu dem/der die scharpffe Hippen hatte/ vnd sprach: Schlage an mit deiner scharpffen Hippen/ vnd schneide die Drauben auff der Erden/ denn jhre Beer sind reiff.

Oc en anden Engel gick vd aff Alteret/hand haffde macht offuer Ilden/ oc hand robte met stort skrig til den/ som haffde den skarpe Sigel/ oc sagde/ Sla ti met din skarpe Sigel/oc skær Vindruerne aff Jorden/ thi deris Bær ere mode.

19. Vnd der Engel schlug an mit seiner Hippen an die Erden/ vnd schneid die Reben der Erden/ vnd warff sie in die grosse Kälter deß zorns Gottes.

Oc Englen slo til Jorden met sin Sigel/ oc skar Jordens Vinquiste aff/ oc kaste dem i Guds vredis store Vinperse.

20. Vnd die Kälter ward ausser der Statt gekältert/ vnd das Blut gieng von der Kälter biß an die Zäume der Pferde/ durch tausend sechs hundert Feldwegs.

Oc Vinpersen bleff perset uden faare Staden. oc der gick Blod aff Persen indtil Hestenis bedzel ved tusinde sex hundrede Agre langt.

Das XV. Capitel.

Vnd ich sahe ein ander Zeichen im Himmel/ das war groß vnnd wundersam: Sieben Engel/ die hatten die letzten siben Plagen/ denn mit denselbigen ist vollendet der zorn Gottes.

OC Jeg saa it ander Tegen i Himmelen/ som vaar stort oc underligt/ Siu Engle/ de haffde de siste siu Plager/ thi at met dem fick Guds vrede ende.

2. Vnnd sahe als ein gläsern Meer mit feuer gemenget/ vnd die den Sieg behalten hatten an dem Thier vnnd seinem Bilde/ vnnd seinem Malzeichen/ vnd seines Namens zal/ daß sie stunden an dem gläsern Meer/ vnnd hatten Gottes Harpffen.

Oc jeg saa/ som it Glarhaff beblandet met Ild/ oc dem som haffde behuldet Seyer mod Diuret oc det sammis Billede/ oc det sammis Mercke/ oc det sammis Naffns tal/ at de stode hoss det Glarhaff/ oc haffde Guds Harper.

Kapitola XIIII.

18. Opět wyssel giný Angel z Oltáře/ kterýž měl moc nad ohněm: a wolal hlasem welikým na toho kterýž měl Kosýř ostrý/ řka: Wpusť Kosýř twůg ostrý/ a zběř Hrozny Winice zemské/ neb gsau uzrali Hroznowé gegij.

Potym drugi Anioł wyszedł z oltarza/ ktory miał moc nad ogniem/ y záwołał wielkim głosem ku temu ktory miał sierp ostry/ mowiac: Zápuść sierp twoy ostry/ y z bieray groná winnice ziemie/ to doyźrzáły iágody iey.

19. Y spustil Angel Kosýř swůg ostrý na Zemi/ y posekl Winicy zemskau/ a wmetal Hrozny do Gezera welikého hněwu Božijho:

Zápuścił tedy Anioł sierp swoy ostry ná ziemię y zbierał winnice ziemie/ y wrzucił w wielka kadź gniewu Bożego.

20. Y tlačeno gest Gezero před Městem/ a wyssla krew z Gezera až do uzd Koňských/ za honůw Tisýc/ a za sset Set.

Y iest deptháná kadź przed miástem: y wyszłá krew z kadźi aż do wędźidł końskich/ przez tysiąc y sześć set stáian.

Kapitola. XV.

WIděl gsem pak y giný diw weliký na Nebi/ a diwný: Sedm Angeluow/ ani magij sedm ran poslednijch/ nebo těmi se ma dokonati hněw Božij

A zátymem widział drugi znák w niebie wielki y dźiwny/ siedm Aniołow máiących siedm plag ostatecznych/ á to iż przez nie wypełnion iest gniew Boży.

2. A widěl gsem yako Moře sklenné s Ohněm smijssené/ a ty kteříž přemohli Šelmu/ a obraz gegi/ y počet gména gegiho/ an stogij nad tým Mořem sklenným magijce Hausle Božij.

Y widziałem iákoby morze szkláne zmieszáne z ogniem/ y thy ktorzy zwyćięstwo otrzymali nád bestyą/ y nád obrázem iey/ y nád piątnem iey/ y nád liczbą imienia iey/ stoiące v morza szklanego/ y máiąc Harfy Boże.

טו | טו | ιε′.

3 והוו זמרין זמירתא
דמושא עבדא דאלהא
ולזמירתא דאמרא
למאמר רברבא ותדמורא
עבדיך מריא אלהא דכל
אחיד צדיקתא ושרירתא
אורחתיך מלכא דעממא:

Iguali ancora cantauano la canzone di Moiſe ſeruo di Dio, e la canzon de l'Agnello, dicendo, Grandi e mirabili ſono le tue opere, Signore Iddio onnipotente giuſte e vere ſono le tue vie, (Re de los Gentiles.)

3 וישירו את־שיר משה עבד
אלהים ואת־שירת הכבש לאמר
גדולים ונוראים הי׳ מעשיך
יהוה אלהים כל־תוכל צדיקים
ונאמנים דרכיך המלך הגוים:

Y cantan la cancion de Moyſen ſieruo de Dios, y la cancion del Cordero, diziendo Grandes y marauilloſas ſon tus obras, Sennor Dios todo poderoſo: Tus caminos ſon juſtos y verdaderos, (Rey de las Gentes.)

3. Καὶ ᾄδουσι τὴν ᾠδὴν μωσέως
τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ ἀρ-
νίου, λέγοντες, μεγάλα, καὶ θαυμα-
στὰ τὰ ἔργα σου, κύριε ὁ θεὸς ὁ παν-
τοκράτωρ· δίκαιαι, καὶ ἀληθιναὶ
αἱ ὁδοί σου, ὁ βασιλεὺς (τῶν ἐθνῶν.)

Leſquels chantoyent le cantique de Moyſe ſeruiteur de Dieu, & le cantique de l'Agneau, diſans, Grandes & merueilleuſes ſont tes œuures, Seigneur Dieu tout-puiſſant: tes voyes ſont iuſtes & veritables, (Roy des Gentils.)

4 מן הו דלא ידחל מנך
מריא ודלא ישבח שמך
מטול דאנת בלחוד קדיש
אנת מטול דכל עממא
יאתון ויסגדון קדמך מטול
דכאנותיך אתחזיו:

Chi non ti temerà, Signore, e non glorificarà il tuo nome? percioche tu ſolo ſei ſanto: perche tutte le genti verranno, e adoraranno dinanzi a te, percioche i tuoi giudicij ſon manifeſti.

4 ומי זה הוא אשר לא ייראך
יהוה ויכבד את־שמך כי־אתה
לבדך קדוש כי־כל־הגוים
יבואו וישתחוו לפניך כי־נגלו
צדקותיך:

Quien no te temerà, o Sennor, y engrandecerà tu Nombre? porque tu ſolo eres Sancto: Por lo qual todas las Gentes vendràn y adoraràn delante de ti, porque tus juyzios ſon manifeſtados.

4. Τίς οὐ μὴ φοβηθῇ σε, κύριε, καὶ
δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; ὅτι μόνος
ὅσιος εἶ· ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι, καὶ
προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου· ὅτι τὰ
δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν.

Seigneur, qui ne te craindra, & magnifiera ton nom? car toi ſeul es ſaincts: dont toutes nations viendront & adoreront deuant toi, veu que tes iugemens ſont tout à plein maifeſtés.

5 ובתר הנא חזיא הוית
והא אתפתח היכלא
דמשכנא דסהדותא
בשמיא:

E doppo queſte coſe io riguardai, & ecco il tempio del tabernacolo del teſtimonio fu aperto nel cielo.

5 ואחרי כן ראיתי והנה נפתח
היכל משכן עדות בשמים:

Y deſpues deſtas coſas mirè, y heaqui el templo del Tabernaculo del teſtimonio fue abierto en el cielo.

5. Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ
ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυ-
ρίου ἐν τῷ οὐρανῷ.

Et apres ces choſes ie regardai, & voici le temple du Tabernacle du teſmoignàge fut ouuert au ciel.

6 ונפקו שבעא מלאכא
דאית להון שבעא נגדא
מן היכלא דעטיפין הוו
בוצא דכא וחורא ואסירין
חציהון באסר דדהבא:

E i ſette Angeli che haueuano le ſette piaghe, vſciron del tempio, veſtiti di lino puro e candido, e cinti intorno al petto di cinture d'oro.

6 ויצאו שבעה מלאכים אשר
היו להם שבעה נגעים מהיכל
שהיו מלבשים בוץ טהור והדר
ואזורים על־מתניהם באזור
זהב:

Y ſalieron del Templo ſiete Angeles, que tenian ſiete plagas, veſtidos de lino limpio y aluo, y cennidos alderredor de los pechos con cintas de oro.

6. Καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ
ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγὰς, ἐκ τοῦ
ναοῦ, οἱ ἦσαν ἐνδεδυμένοι λίνον καὶ κα-
θαρὸν, καὶ λαμπρὸν, καὶ περιεζωσ-
μένοι περὶ τὰ στήθη ζώνας χρυσᾶς.

Et les ſept Anges qui auoyent les ſept playes, ſortirent du temple, eſtans veſtus de lin pur & blanc, & trouſſés ſur leurs poitrines auec des ceintures d'or.

7 וחדא מן ארבע חיותא
יהבת לשבעא מלאכא
שבעא פיילא דדהבא
דמלין רוגזא דאלהא דחיא
לעלם עלמין:

Et vno de quattro animali dette a i ſette Angeli ſette guaſtare d'oro, piene de l'ira di Dio che viue in ſempiterno.

7 ואחת מארבע החיות נתנה
לשבעה מלאכים את־שבע
מחתות הזהב מלאות בחרון אף
יהוה החי לעולמי עולמים:

Y vno de los quatro animales diò a los ſiete Angeles ſiete taçones de oro, llenos de la yra de Dios, que biue para ſiempre jamas.

7. Καὶ ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔ-
δωκε τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιά-
λας χρυσᾶς, γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ
θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων.

Et vn des quatre animaux donna aux ſept Anges ſept phioles d'or, pleines de l'ire du Dieu viuant ès ſiecles des ſiecles.

3. Et

CAP. XV.

3. Et cantantes canticum Moyſi ſervi Dei, & canticum Agni, dicentes, Magna & mirabilia ſunt opera tua Domine Deus omnipotens: iuſtæ & veræ ſunt viæ tuæ rex (*gentium.*)

And they ſung the ſong of Moſes the ſeruant of God/ and the ſong of the Lambe/ſaying/ Great and maruellous are thy works/ Lord God allmightie: iuſt and true are thy wayes/ King of (Gentiles.)

4 Quis non timebit te Domine, & magnificabit nomen tuum? quia ſolus pius es: quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conſpectu tuo, quoniam iudicia tua manifeſta ſunt.

Who ſhall not feare thee/ O Lorde/ and glorifie thy Name? for thou onely art holy/and all nations ſhal come and worſhippe before thee: for thy iudgments are made manifeſt.

5. Et poſt hæc vidi, & ecce apertum eſt templum tabernaculi teſtimonii in cælo.

And after that I looked/and behelde/the Temple of the tabernacle of teſtimonie was open in heauen.

6 Et exierunt ſeptem angeli, habentes ſeptem plagas, de templo: veſtiti lapide mundo & candido, & præcincti circa pectora zonis aureis.

And the ſeuen Angels came out of the temple/which had the ſeuē plagues/ clothed in pure and bright linen/and hauing their breaſtes girded with golden girdles.

7. Et unum de quatuor animalibus, dedit ſeptem angelis ſeptem phialas aureas, plenas iracundiæ Dei viventis in ſecula ſeculorũ.

And one of the foure beaſtes gaue vnto the ſeuen Angels ſeuen golden vialles full of the wrath of God/ which liueth for euermore.

Das XV. Capitel.

3. Vnd ſungen das Lied Moſi/ deß Knechtes Gottes/ vnd das Lied deß Lambs/ vnd ſprachen: Groß vnnd wunderſam ſind deine werck/ HERRE allmächtiger Gott/ gerecht vnd warhafftig ſind deine wege du König der (Heyden.)

Oc ſunge Moſe/Guds Tieneris Sang/ oc Lammens Sang/ oc ſagde/ Store oc vnderlige ere dine Gerninger/ HERRE almectige Gud/ retferdige oc ſande ere dine veye/ du (Hedningen) Konge.

4. Wer ſoll dich nicht förchten/ HERR vnd deinen Namen preiſen? Denn du biſt allein heilig/ denn alle Heyden werden kommen vnd anbeten für dir/ denn deine Vrtheil ſind offenbar worden.

Huo ſkal icke frycte dig/ HERRE/ oc priſe dit Naffn? Thi du eſt alene hellig/ Fordi at alle Hedninge ſkulle komme oc tilbede faar dig/ thi dine Domme ere bleffne obenbarede.

5. Darnach ſahe ich/ vnd ſihe/ da ward auffgethan der Tempel der Hütten deß zeugniß im Himmel.

Der effter ſaa ieg/ oc ſee/ da bleff vidniſbyrdens Tabernackels Tempel opladet i Himmelen.

6. Vnd giengen auß dem Tempel die ſieben Engel/ die die ſieben Plagen hatten/ angethan mit reinem hellen Linwad/ vnd vmbgürtet jhre Brüſte mit güldenen Gürteln.

Oc de ſiu Engle ginge aff Templet/ ſom haffde de ſiu Plager/ klædde i rene klare Linklæder/ oc deris Bryſt vaare omgiordede met gyldene Belte.

7. Vnd eines der vier Thier gab den ſieben Engeln ſieben güldene Schalen vol zorns Gottes/ der da lebet von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc it aff de fire Diur gaff de ſiu Engle/ ſiu gyldene Skaale fulde met Guds vrede/ ſom leffuer fra euighed til euighed.

Kapitola XV.

3. A zpiwagijce Pijſeň Moyžiſſe ſlužebnijka Božijho/ a Pijſeň Beránkowu/ řkauce: Weliczý a diwnij gſau ſkutkowé twogi Páne Bože wſſemohauczý Sprawedliwé a prawé gſau ceſty twé Králi (pohanům.)

Ktorzy też ſpiewáli pieśń Moiżeſzá ſlugi Bożego/ y pieśń Báránkowę/ mowiąc: Wielkie y dziwne ſą ſpráwy twoje Pánie Boże wſzechmogący/ ſpráwiedliwe ſą y prawdziwe drogi twoje Krolu świętych.

4. Y kdo ſe tebe nebude báti Pane/ a kdo nebude welebiti Gména twého? neb ty ſám miloſtiwý gſy: Wſſyckni zagiſté národowé přigdau/ á budau ſe klaněti před twářij twau/ nebo zgewnij gſau ſaudowé twogi.

Ktoż ſie ciebie bać nie będzie Pánie/ á nie vwielbi imienia twego? ábowiemeś ſam święty/ Bo wſzyſcy narodowie przyjdą/ y przed tobą ſię klániáć będą: ponieważ ſądy oiawione ſą.

5. A potom gſem widěl/ a hle otewřijn geſt Chrám Stánku ſwědectwij na Nebi:

A potymem pátrzył/ á oto otworzon ieſt kościoł przybytku świádectwá ná niebie.

6. Y wyſſlo ſedm Angelůw z Chrámu/ magijce ſedm Ran/ gſauce oblečeni Rauchem lněným čiſtým a ſkwaucým/ a gſauce přepáſáni na prſech ſſňorami Zlatými.

Y wyſzło z kościołá ſiedm Anjołow/ máiąc ſiedm plag/ obleczonych ſzátámi ze lnu czyſtego y białego/ y przepáſánych około pierśi złotemi páſy.

7. A gedno z čtyř Zwijřat/ dalo ſedmi Angelům ſedm Koffljkůw zahrdlitých Zlatých/ plných hněwu Boha žiwého ná wěky wěkůw.

A iedno ze czworgá zwierząt dáło ſiedmiam Aniołom ſiedm bániek złotych pełnych gniewu Bogá ktory żywie ná wieki wiekow.

טו

8 וְאִשְׁתַּמַלְּיָא הַיְכְלָא תְּנָנָא מִן תּוּשְׁבֻּחְתָּא דַּאלָהָא וּמִן חַיְלֵהּ וְאֶנָשׁ לָא אֶשְׁכַּח דְּנֵעוּל בְּהַיְכְלָא עַדְמָא דְּנֶשְׁתַּלְמוּן שַׁבְעָא מַחְוָתָא דְּשַׁבְעָא מַלְאֲכָא׃

E il tempio si riempie di fumo che procedeua da la maestà di Dio, e da la sua potentia: e niuno poteua entrar nel tempio, infin à tanto che fussen compiute le sette piaghe de sette Angeli.

יו

1 וְשֶׁמְעֵת קָלָא רָמָא מֶן הַיְכְלָא דְּאָמַר לְשַׁבְעָא מַלְאֲכָא זֶלוּ אַשְׁדוּ פְּיָלָא דְּרוּגְזָא דַּאלָהָא עַל אַרְעָא׃

Poi Vdij Vna gran Voce nel tempio, che diceua à i sette Angeli, andate, e Versate le fiale de l'ira di Dio ne la terra.

2 וַאֲזַל קַדְמָיְהוֹן וַאֲשַׁדִּי לִפְיָלְתֵהּ עַל אַרְעָא וַהֲוָא שׁוּחְנָא בִּישָׁא עַל בְּנַי נָשָׁא דְּאִית לְהוֹן רוּשְׁמָא דְּחַיּוּתָא וְעַל אַיְלֵין דְּסָגְדִין לְצַלְמָהּ׃

E il primo Angelo andò, e Versò la sua fiala ne la terra: e fecesi Vna piaga mala e nociua sopra gli huomini che haueuano il carattere de la bestia, e sopra quelli che adorauano la sua imagine.

3 וּמַלְאֲכָא אַחֲרִינָא אַשְׁדִי לִפְיָלְתֵהּ עַל יַמָּא וַהֲוָא דְּמָא אַיְךְ דְּמִיתָא וְכֻל נַפְשׁ חַיָּא מִיתַת בְּיַמָּא׃

E il secondo Angelo Versò la sua fiala nel mare, e fecesi sangue come di Vn morto, e mori nel mare ogni anima Viuente.

4 וּמַלְאֲכָא תְּלִיתָיָא אַשְׁדִי לִפְיָלְתֵהּ עַל נַהְרָא וְעַל מַעְיָנָא דְּמַיָּא וַהֲוָא דְּמָא׃

E il terzo Angelo Versò la sua fiala ne i fiumi e ne i fonti de l'acque, e fecesi sangue.

5 וְשֶׁמְעֵת לְמַלְאֲכָא דְּמַיָּא דְּאָמַר דְּכֵאנָא אַנְתְּ מָרְיָא דְּהֲוַיְתְ וְהָוֵית וְתֶהְוָא קַדִּישָׁא מֶטֻּל דִּדְנְתָּ הָלֵין׃

Allora Vdij l'Angelo de l'acque che diceua, Signore, tu sei giusto, che sei, e che eri, e sei santo, percioche has giudicate queste cose.

טו

8 וַיִּמָּלֵא הַהֵיכָל בְּעָשָׁן מִכְּבוֹד אֱלֹהִים וּמִקָּדְשׁוֹ וְאִישׁ לֹא יָכֹל לָבוֹא אֶל־הַהֵיכָל עַד־כְּלוֹת שִׁבְעַת נִגְעֵי שִׁבְעַת הַמַּלְאָכִים׃

Y fue el templo lleno de humo por la Magestad de Dios, y por su potencia: y ninguno podia entrar en el templo, hasta que fuessen consumadas las siete plagas de los siete angeles.

יו

1 וָאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל גָּדוֹל מֵהֵיכָל לֵאמֹר לְשִׁבְעָה מַלְאָכִים לְכוּ וְשִׁפְכוּ אֶת־מַחְתּוֹת אַף יְהוָה עַל־הָאָרֶץ׃

Y oy vna grande boz del templo, que dezia à los siete angeles: Yd derramad los siete taçones de la yra de Dios en la tierra.

2 וַיֵּלֶךְ הָרִאשׁוֹן וַיִּשְׁפֹּךְ אֶת־מַחְתָּתוֹ עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־שְׁחִין רַע מְאֹד בָּאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָקְחוּ אֶת־צָרֶבֶת הַבְּהֵמָה וַאֲשֶׁר סָגְדוּ לְצַלְמָהּ׃

Y el primer Angel fue, y derramó su taçon en la tierra: y fue hecha vna plaga mala y dannosa sobre los hombres que tenian la sennal de la bestia, y sobre los que adorauan su ymagen.

3 וּמַלְאַךְ הַשֵּׁנִי שָׁפַךְ אֶת־מַחְתָּתוֹ בַּיָּם וַיְהִי־לְדָם כְּדַמֵּי מֵת וְכָל נֶפֶשׁ חַיָּה מֵתָה בַּיָּם׃

Y el seguado Angel derramó su taçon en la mar, y fue bueita en sangre, como de vn muerto, y toda anima biuiente fue muerta en la mar,

4 וּמַלְאַךְ הַשְּׁלִישִׁי שָׁפַךְ אֶת־מַחְתָּתוֹ אֶל־הַנְּהָרִים וְאֶל־בְּאֵרוֹת מַיִם וַיְהִי־דָם׃

Y el tercer Angel derramò su taçon sobre los rios, y sobre las fuentes de las aguas, y fueron bueltas en sangre.

5 וָאֶשְׁמַע אֶת־מַלְאַךְ הַמַּיִם לֵאמֹר צַדִּיק אַתָּה יְהוָה אֲשֶׁר הָיָה וַאֲשֶׁר הוֹוֶה וַאֲשֶׁר יִהְיֶה כִּי־שָׁפַטְתָּ אֶת־הָאֵלֶּה׃

Y oy àl Angel de las aguas, que dezia: Sennor tu eres justo, que eres, y que eras, y sancto, porque has juzgado estas cosas.

ιε.

8. Καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ· καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν, ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἀγγέλων.

Et le temple fut rempli de la fumee procedante de la maiesté de Dieu & de sa puissance: & nul ne pouuoit entrer au temple iusqu'à tant que les sept playes des sept Anges fussent accomplies.

ΚΕΦΑΛ. ιϛ΄.

Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ, λεγούσης τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις, ὑπάγετε, καὶ ἐκχέατε τὰς φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ εἰς τὴν γῆν.

Adonc i'ouï du temple vne grande voix disant aux sept Anges, Allez & versez sur la terre les phioles de l'ire de Dieu.

2. Καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος, καὶ ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ ἐγένετο ἕλκος κακὸν καὶ πονηρὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ.

Ainsi donc le premier Ange s'en alla, & versa sa phiole sur la terre: & fut faite vne playe mauuaise & dangereuse sur les hommes qui auoyent la marque de la beste, & sur ceux qui adoroyent l'image d'icelle.

3. Καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζῶσα ἀπέθανεν ἐν τῇ θαλάσσῃ.

Et le second Ange versa sa phiole en la mer, laquelle deuint sang comme d'vne charongne & toute ame viuante mourut en la mer.

4. Καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς ποταμοὺς, καὶ εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων· καὶ ἐγένετο αἷμα.

Et le troisieme Ange versa sa phiole sur les fleuues, & sur les fontaines des eaux, & elles deuindrent sang.

5. Καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος, δίκαιος, κύριε, εἶ, ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὅτι ταῦτα ἔκρινας.

Et i'ouï l'Ange des eaux, disant, Seigneur tu es iuste, Qui es, & qui estois, & qui seras: pource que tu as fait vn tel iugement.

CAP. XV.

8. Et impletum eſt templum fumo à maieſtate Dei, & de virtute eius: & nemo poterat introire in templum donec conſummarentur ſeptẽ plagæ ſeptem angelorum.

And the Tẽple was full of the ſmoke of the glorie of God / and of his power / and no man was able to enter into the Temple/ till the ſeuen plagues of the ſeuen Angels were fulfilled.

CAP. XVI.

ET audivi vocẽ magnam de templo, dicentem ſeptem angelis: Ite, & effundite ſeptem phialas iræ Dei in terram.

And I heard a great voyce out of the Temple/ ſaying to the ſeuen Angels/ Goe your wayes/ and powre out the ſeuen vialles of the wrath of God vpon the earth.

2. Et abiit primus, & effudit phialam ſuam in terram, & factum eſt vulnus ſævum & peſſimum in homines qui habebant characterem beſtiæ: & in eos qui adoraverunt imaginem eius.

And the firſt went/ and powred out his viall vpon the earth: and there fell a noyſome / and a grieuous ſore vpon the mẽ/ which had the marke of the beaſt & vpon them which worſhipped his image.

3. Et ſecundus angelus effudit phialam ſuam in mare, & factus eſt ſanguis tanquam mortui: & omnis anima vivens, mortua eſt in mari.

And the ſeconde Angell powred out his viall vpon the ſea/ and it became as the blood of a dead man / and euery liuing thing died in the ſea.

4. Et tertius effudit phialam ſuam ſuper flumina & ſuper fontes aquarum, & factus eſt ſanguis.

And the third Angell powred out his viall vpon the riuers and fountaines of waters / and they became blood.

5. Et audivi angelum aquarum dicentem, Iuſtus es Domine, qui es, & qui eras, ſanctus, quia hæc iudicaſti.

And I heard the Angell of the waters ſay/ Lorde/ thou art iuſt / Which art/ and Which waſt and Holie/ becauſe thou haſt iudged theſe things.

Das XV. Capitel.

8. Vnd der Tempel ward voll rauchs für der Herrligkeit Gottes vnnd für ſeiner krafft/ vnd niemand kundt in den Tempel gehen/ biß daß die ſieben Plagen der ſieben Engel vollendet worden.

Oc Templet bleff fult aff røg faar Guds herlighed oc faar hans krafft/ oc der kunde ingen gaa i Templet/ før end de ſiu Englis ſiu Plager finge ende.

Das XVI. Capitel.

Vnd ich hört eine groſſe ſtimme auß dem Tempel/ die ſprach zu den ſieben Engeln: Gehet hin/ vnd gieſſet auß die Schalen deß zorns Gottes auff die Erden.

OC Jeg hørde en ſtor røſt aff Templet/ hun ſagde til de ſiu Engle/ Gaar bort/ oc vdſtyrter aff Guds vredis Skaale paa Jorden.

2. Vnd der erſte gieng hin/ vnd goß ſeine Schale auß auff die Erde/ vnd es ward ein böſe vnd arge Drüſe an den Menſchen/ die das Malzeichen deß Thiers hatten/ vnd die ſein Bilde anbeteten.

Oc den førſte gick bort/ oc vdſtyrte ſin Skaal paa Jorden/ oc der bleff en ond oc forderffuelig Bulde paa de Menniſke/ ſom haffde Diurſens Mercke/ oc paa dem ſom tilbade det ſammis Billede.

3. Vnd der ander Engel goß auß ſeine Schale ins Meer/ vnd es ward Blut als eines Todten/ vnd alle lebendige Seele ſtarb in dem Meer.

Oc den anden Engle vdſtyrte ſin Skaal i Haffuet/ oc det bleff Blod/ ſom aff en Død/ oc alle leffuende Siele døde i Haffuet.

4. Vnd der dritte Engel goß auß ſeine Schale in die Waſſerſtröme/ vnd in die Waſſerbrunnen/ vnd es ward Blut.

Oc den tredie Engel vdſtyrte ſin Skaal i Vandſtrømene/ oc i Vandkilderne/ oc det bleff Blod.

5. Vnnd ich höret den Engel (der Waſſer) ſagen: HERR/ du biſt gerecht/ der da iſt/ vnd der da war/ vnd heilig/ daß du ſolches geurtheilet haſt.

Oc ieg hørde Engelen (de Vander) ſige/ HERRE/ du eſt retferdig/ ſom eſt, oc haffuer veret/ oc hellig/ at du dømde dette.

Kapitola XVI.

8. Y naplněn geſt Chrám Božij dymem od welebnoſti Božij a od mocy geho/ a žádný nemohl wgijti do Chrámu/ dokudž ſe neſkonalo těch ſedm Ran ſedmi Angelůw.

Y nápelnion ieſt kośćioł dymu ktory wyſzedł od máieſtatu Bože°/ y od mocy iego/ á nie mogł nikt wniść do kośćiołá/ ażby ſię wypełniły ſiedm plag ſiedmi Aniołow.

Kapitola XVI.

Y Slyſſel gſem hlas weliký z Chrámu/ an prawij ſedmi Angeluom: Gděte/ a wylegte ſedm Koſſikůw hněwu Božiho na Zemi.

Tedym ſłyſzał głos wielki z kośćiołá/ mowiąc ſiedmi Aniołom/ Idźćie/ wylejćie ſiedm bańiek gniewu Bożego ná ziemię.

2. Y ſſel prwnij Angel/ a wylil Koſſijk ſwuog na Zemi/ y včiněna geſt rána vkrutná a nayhorſſý na wſſech lidech/ kteřijž měli znamenij Sſelmy/ y na těch kteřijž ſe klaněli Sſelmě a obrazu gegimu.

Wyſzedł tedy pierwſzy/ y wylał báńkę ſwoię ná ziemię/ y zſtháłá ſię wielka y ſzkodliwa ráná w ludźiech kthorzy mieli piątno beſtyiey y w tych ktorzy ſię kłániáli obrázowi iey.

3. A druhý Angel wylil Koſſijk ſwůg na Moře: Y včiněna geſt Krew yako vmrlého/ a každá duſſe žiwá vmřela w Moři.

Zátym wtory Anioł wylał báńkę ſwoię ná morze/ y zſtháło ſię ták ko by krew trupia/ y káżde zwierzę ktore było żywe w morzu zdechło.

4. A třetij Angel wylil Koſſijk ſwůg na Řeky/ a na Studnice wod/ y obráceny gſu w krew.

Potym trzeći Anioł wylał báńkę ſwoię ná rzeki y ná źrzodłá wod/ y zſtáły ſię krwią.

5. Y ſlyſſel gſem Angela wod/ an prawij: Sprawedliwý gſy Pane/ kterýž gſy Panẽ/ kterýž gſy/ a kterýž gſy byl/ a ſwatý/ kterýž gſy toto vſaudil:

Y ſłyſzałem Anioła wod kthory mowił: Spráwiedliwyś Pánie ktoryś ieſt/ y ktoryś był/ y święty przeto iżeś ty rzeczy oſądził.

יו

6 מטול דאשדיו דמא
דקדישא נביא ויהבת להון
דמא למשתא ולא גיר
להון :

Percioche eſſi hanno ſparſo il ſangue de Santi e de Profeti, tu hai dato ancor loro à bever ſangue: imperò che ne ſon degni.

7 ושמעת אחרין מן
מדבחא למאמר אין
מריא אלהא כל אחיד
שרירא וכאנא אנון דיניך :

Poi n'vdij vn altro dal Santuario, che diceua, Certo, Signore Iddio onnipotente, i tuoi giudtij ſon verri e giuſti.

8 ומלאכא רביעיא
אשדי לפיילה בשמשא
ואתיהב לה למחם לבני
נשא בנורא :

E il quarto Angelo verſò la ſua fiala nel ſole, e fugli dato di affligger gli huomini con fuoco.

9 ואתחמו בני נשא
ביקדנא רבתא ומגדפין
הוו על שמה דאלהא
דאית לה שולטנא על
נגדא האנון ולא תבו
דיתלון לה תושבחתא :

E coſi gli huomini furono ſcaldati d'vn gran caldo e baſtemmiorono il nome di Dio che ha poteſta ſopra queſte piaghe, e non s'ammendorono per dargli gloria.

10 ומלאכא חמישיא
אשדי לפיילה על־כורסיא
דחיותא והוא מלכותה
חשכת וגדרו לשניהון מן
חבלא :

Poi il quinto Angelo verſò la ſua fiala ſopra la ſedia de la beſtia, e il ſuo regno ſi fece tenebroſo.

11 ומגדפין הוו על אלהא
דשמיא מן חבליהון ומן
שוחניהון ולא תבו מן
עבדיהון :

E per il dolore ſi maſticorono le lor lingue, e baſtemmiorono l'Iddio del cielo, per cagione de i lor dolori, e per le piaghe loro: e non s'ammendorono de le loro opere.

יו

6 כי־את־דם־הקדושים
והנביאים שפכו ונתת להם דם
לשתות כי־שוה להם :

Porque ellos derramaron la ſangre de los Sanctos y de los Prophetas, tu les has tambien dado à beuer ſangre: porque ſon dignos.

7 ואשמע את־אחר ממזבח
לאמר אמנם אדני אלהים כל־
תוכל משפטיך צדקה ואמת
המה :

Y oy à otro del Sanctuario que dezia: Ciertamente Sennor Dios todo poderoſo, tus juyzios ſon verdaderos y juſtos.

8 ומלאך הרביעי שפך את־
מחתתו בשמש ונתן לו לשרוף
את בני אדם באש :

Y el quarto Angel derramó ſu taçon contra el ſol, y fuele dado que afligieſſe los hombres con calor por fuego.

9 וישרפו בני־אדם בשרפה
גדולה ויקללו את־שם־אלהים
אשר היה לו שלטון על־נגעים
האלה ולא שבו מרעתם לתת
לו כבוד :

Y los hombres ſe ynflamaron con el grande calor y blaſphemaron el nombre de Dios, que tiene poteſtad ſobre eſtas plagas, y no ſe enmendaron para darle gloria.

10 ומלאך החמישי שפך את־
מחתתו על־כסא הבהמה ותהי־
מלכותה נחשכה ויאכלו את־
לשונותם מחלי :

Y el quinto Angel derramó ſu taçon ſobre la ſilla de la beſtia: y ſu reyno fue hecho tenebroſo, y comieronſe ſus lenguas de dolor.

11 ויקללו את־אלהי השמים
בהיותם כאבים במחלתם ולא
שבו ממעשיהם :

Y blaſphemaron del Dios del cielo por ſus dolores, y por ſus plagas: y no ſe enmendaron de ſus obras.

ιϛʹ.

6. Ὅτι αἷμα ἁγίων, καὶ προφητῶν ἐξέχεαν, καὶ αἷμα αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν. ἄξιοι γάρ εἰσι.

Pourtant qu'il ont reſpandu le ſang des ſaincts & des Prophetes, tu leur as auſſi baillé du ſang a boire: car ils en ſont dignes.

7. Καὶ ἤκουσα ἄλλου ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, λέγοντος, ναὶ, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἀληθιναὶ, καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου.

Et l'en oui vn autre du Sanctuare, diſant, Pour certain, Seigneur Dieu tout puiſſant, tes iugemens ſont veritables & iuſtes.

8. Καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον· καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρί.

Puis le quatrieme Ange verſa ſa phiole ſur le ſoleil, & lui fut donné de bruſſer les hommes par feu.

9. Καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καῦμα μέγα, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας, καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν.

Et les hommes furent bruſſés par grandes chaleurs, & blaſphemerent le nom de Dieu qui a puiſſance ſur ces playes: & ne ſe repentirent point pour lui donner gloire.

10. Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου. καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη, καὶ ἐμασσῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου.

Apres cela le cinquieme Ange verſa ſa phiole ſur le ſiege de la beſte, & ſon regne devint tenebreux, & de douleur ils maſchoyent leurs langues.

11. Καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ, ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν, καὶ ἐκ τῶν ἑλκῶν αὐτῶν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν.

Et à cauſe de leurs peines & de leurs playes ils blaſphemerent le Dieu du ciel: & ne ſe repentirent point de leurs actes.

CAP. XVI.

6. Quia sanguinem sanctorum & Prophetarum effuderunt, & sanguinem eis dedisti bibere, digni enim sunt.

For they shed the blood of the Saintes & Prophets/and therefore hast thou giuen them blood to drinke: for they are worthy.

7. Et audivi alterum dicentem, Etiam Domine Deus omnipotens vera & iusta iudicia tua.

And I heard another out of the Sanctuarie say/ Euen so/ Lorde God allmightie/ true and righteous are thy iudgements.

8. Et quartus angelus effudit phialam suam in solē, & datum est illi æstu affligere homines & igni.

And the fourth Angell powred out his viall on the sunne/and it was giuen vnto him to torment men with heate of fire.

9. Et æstuaverunt homines æstu magno, & blasphemaverunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt pœnitentiam ut darent illi gloriam.

And men boyled in great heat/ and blaspemed ẏ name of God/which hath power ouer these plagues/ and they repented not/to giue him glorie.

10. Et quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ: & factum est regnum eius tenebrosum, & manducaverūt linguas suas præ dolore.

And the fift Angell powred out his viall vpon the throne of the beast/ and his kingdome wared darke/ and they gnewe their tongues for sorowe.

11. Et blasphemaverunt Deum cæli præ doloribus & vulneribus suis, & non egerunt pœnitentiam ex operibus suis

And blasphemed the God of heauen for their paines/and for their sores/and repented not of their workes.

Das XVI. Capitel.

6. Denn sie haben das Blut der Heiligen vnnd der Propheten vergossen/vnd Blut hast du jnen zu trincken gegeben/denn sie sinds werth.

Fordi a de haffue vdstyrt de Helligis oc Propheternis Blod/ oc du haffuer giffuit dem Blod at dricke/ thi de ere det verde.

7. Vnd ich hört einen andern Engel auß dem Altar sagen: Ja/ HERR allmächtiger GOtt/ deine Gerichte sind warhafftig vnd gerecht.

Oc ieg hørde en anden Engel aff Alteret sige/Ja/ HERRE almectige Gud/ dine Domme ere sande oc retferdige.

8. Vnd der vierdte Engel goß auß seine Schale in die Sonne/vnd ward jhm gegeben/ den Menschen heiß zu machen mit Fewer.

Oc den fierde Engel vdstyrte sin Skaal i Solen/ oc hende bleff giffuit/at gøre Mennisken hede met Ild.

9. Vnd den Menschen ward heiß für grosser hitze/vnd lästerten den Namen Gottes/der macht hat über dise Plagen/ vnd thaten nicht busse/ jhm die ehre zu geben.

Oc Menniskenbrende aff stor hede/oc bespaattede Guds Naffn/som haffuer macr offuer disse Plager/ oc de giorde icke penitentze/ til at giffue hannem ære.

10. Vnd der fünffte Engel goß auß seine Schale/auff den stul deß Thiers/ vnd sein Reich ward verfinstert/ vnd sie zubissen jre zungen für schmertzen.

Oc den femte Engel vdstyrte sin Skaal/paa Diurens stol/ Oc det sammis Rige bleff formørcket/ oc de bede deris tunger aff pine.

11. Vnd lästerten Gott im Himmel für jren schmertzen/ vnd für jrem drüsen/ vnnd theten nicht busse für jhre werck.

Oc de bespaattede Gud i Himmelen for deris pine/ oc for deris bulde/ oc giorde icke penitentze for deris gerninger.

Kapitola XVI.

6. Neboť gsau krew Swatých a Proroků wylewali/ dal gsy gim aby pili Krew/ neb ť gsu toho hodni.

Iz krew świetych y prorokow wylali/ y nápoiles ie krwia/ boc godni sa.

7. Y slyssal gsem ginkho Angela (od Oltaře) an prawij: Y owssem Pane Bože wssemohaucý/ prawij a sprawedliwij gsau Saudowé twogi.

Y slyszałem drugiego z przybytku świetego ktory mowił/ Y owszem Pánie Boże wszechmogacy/ Prawdziwe y spráwiedliwe sa sady twoie.

8. A čtwrtý Angel wylil Kosslijk swuog na Slunce/y dáno gest gemu aby trápilo lidi horkem a ohněm:

Potym czwarty Anioł wylał bánkę swoie ná słonce/ y dano mu iesth goracościa trapić ludzie przez ogień.

9. Y pálili se lidé welikým horkem/ a rauhali se Gmenu Boha toho kterýž má moc nad těmito ranami/ a nečinili pokánij/aby wzdali Slawu gemu.

Y zápalili sie ludzie wielkim zapaleniem/ y bluźnili imie Bogá/ ktory ma moc nád thymi plagámi/ á nie wpámietáli sie áby mu chwałe dáli.

10. A pátý Angel wylil Kosslijk swůg na Stolicy Ssel my/ y včiněno gest Králowstwij gegij tmawé. Y kausali gsau Lidé yazyky swé pro bolest.

Zátym piathy Anioł wylał bánkę swoie ná stolice bestyiey/ y zstáło sie krolestwo iey ciemne/ y zwali iezyk swoy od boleści.

11. A rauhali se Bohu Nebeskému pro těžkost bolestij a ran swých/a nečinili pokánij z skutkuow swých.

Y bluźnili Bogá niebieskiego dla boleści swoich y wrzodow swoich/ ani sie vpámietali od vczynkow swoich.

טו

12 ומלאכא שתיתיא אשדי לפיילה על נהרא רבא דפרתא ויבשו מיוהי דיטיב אורחא דמלכיהון דמן מדנחא דשמשא:

E il sesto Angelo versò la sua fiala nel gran fiume Eufrate, e seccossi la sua acqua accioche si preparasse la via de i Re da la parte doue si leua il sole.

13 וחזא הוית מן פומה דתנינא ומן פומה דחיותא ומן פומה דנביא דגלא רוחא תלת טנפתא דדמין לעורדעא:

Poi viddi vscir da la bocca del dragone, e da la bocca de la bestia, e da la bocca del falso profeta tre spiriti immondi simili a ranocchij.

14 הנין גיר אנין רוחא דשאדא דעבדן אתותא דנפקן לות מלכא דארעא ודכל עלמא למכנש להון לקרבא ביומא הו רבא דאלהא דכל אחיד:

Percioche questi sono spiriti di demonij che fanno segni, per andare a i Re de la terra, e di tutto'l mondo, per congregargli a la battaglia di quel gran giorno di Dio onnipotente.

15 הא אתא אנא איך גנבא טובוהי לאינא דנטר מאנוהי דלא יהלך ערטליא ניחזון בהתתה:

Ecco, io vengo non altrimenti che vn ladro: beato colui che veglia, e guarda i suoi vestimenti, per non andare ignudo, e perche non si vegga la sua vergogna.

16 וכנש להון באתרא דמתקרא עבראית חרמת גדודים:

E congregoli in quel luogo che si chiama in Hebreo Armageddon.

17 ומלאכא שביעיא אשדי לפיילה באאר ונפק קלא רמא מן היכלא דשמיא מן כורסיא למאמר הות:

E il settimo Angelo versò la sua fiala ne l'aere: & vscì vna gran voce dal tempio del cielo da la banda del trono, che diceua, Egli è fatto.

יו

12 ומלאך הששה שפך את־מחתתו על־נהר גדול נהר פרת ויחרבו מימיו אשר תכון דרך המלכים אשר ממזרח השמש:

Y el sexto Angel derramó su taçon sobre el gran rio de Euphrates, y el agua del se secó para que se aparejasse camino à los reyes de la parte de donde sale el sol.

13 ואראה מפי־התנין ומפי־הבהמה ומפי־נביא שקר שלוש רוחות טמאות כדמות צפרדעים:

Y vide salir de la boca del dragon y de la boca de la bestia, y de la boca del falso propheta tres espiritus immundos à manera de ranas.

14 כי־היו רוחות השדים לעשות אותות אשר יוצאות אל־מלכי הארץ וכל־התבל להאסיפם למלחמה ליום גדול ההוא ליום אלהים כל־יוכל:

Porque estos son espiritus de demonios que hazen sennales, para yr à los reyes de la tierra, y de todo el mundo, para congregarlos para la batalla de aquel grande dia del Dios todo poderoso.

15 הנני בא כגנב אשרי האיש השקד ונצר את־בגדיו פן יתהלך ערום ויראו את־מבשיו:

Heaqui, yo vengo como ladron: Bienauentado el que vela, y guarda sus vestiduras, para que no ande desnudo, y vean su fealdad.

16 ויקהל אותם אל־מקום הנקרא עברית חרמת גדודים:

Y congregolos en el lugar que se llama en Hebraico, Armagedon.

17 ומלאך השלישי שפך את־מחתתו אל־האויר ויצא קול גדול מהיכל השמים מכסא לאמר נעשתה:

Y el septimo Angel derramó su taçon por el ayre: y salió vna gran boz del templo del cielo de cerca del throno, diziendo: Hecho es.

ιϛ'.

12. Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν τὸν Εὐφράτην· καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἑτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου.

Puis le sixieme Ange versa sa phiole sur le grand fleuue Euphrates, & l'eau d'icelui tarit, afin que la voye des Rois deuers le soleil leuant fust preparee.

13. Καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὅμοια βατράχοις.

Et ie vi sortir de la gueule du dragon, & de la gueule de la beste, & de la bouche du faux prophete, trois esprits immondes semblables à des grenouilles:

14. Εἰσὶ γὰρ πνεύματα δαιμόνων ποιοῦντα σημεῖα· ἃ ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος.

Car ce sont des esprits diaboliques, faisans signes, qui s'en vont vers les Rois de la terre & du monde vniuersel, pour les assembler à la bataille de ce grand iour-la de Dieu tout-puissant.

15. Ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς κλέπτης. μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ, καὶ βλέπωσι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ.

Voici, ie vin commé le larron: bienheureux est celui qui veille, & qui garde ses vestemens, afin qu'il ne chemine nud, & qu'on ne voye sa vergongne.)

16. Καὶ συνήγαγον αὐτοὺς εἰς τόπον τὸν καλούμενον ἑβραϊστὶ Ἀρμαγεδδών.

Et les assembla au lieu qui est appelé en Hebrieu Armageddon.

17. Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα· καὶ ἐξῆλθε φωνὴ μεγάλη ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ τοῦ θρόνου, λέγουσα, γέγονε.

Puis le septieme Ange versa sa phiole en l'air: & il sortit vne grande voix du temple du ciel de deuers le throne, disant, C'est fait.

CAP. XVI.

12. Et ſextus angelus effudit phialam ſuam in flumen illud magnum Euphrâten: & ſiccavit aquam eius, ut præpararetur via regibus ab ortu ſolis.

And the ſixt Angell powred out his viall vpon the great riuer Euphrates, and the water thereof dried vp, that the way of the Kings of the East ſhould be prepared.

13. Et vidi de ore draconis, & de ore beſtiæ, & de ore pſeudoprophetæ ſpiritus tres immundos in modum ranarum.

And I ſawe three vncleane ſpirits like frogs come out of the mouth of the dragõ, and out of the mouth of the beaſt, and out of the mouth of the falſe Prophet.

14. Sunt enim ſpiritus dæmoniorum facientes ſigna, & procedunt ad reges totius terræ cõgregare illos in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei.

For they are the ſpirits of deuils, working miracles, to goe vnto the kinges of the earth, and of the whole worlde, to gather them to the battell of that great daye of God almightie.

15. Ecce venio ſicut fur. Beatus qui vigilat, & cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinem eius.

Beholde, I come as a thiefe. Bleſſed is hee that watcheth and keepeth his garments, leaſt hee walke naked, and men ſee his filthineſſe.

16. Et congregabit illos in locum qui vocatur Hebraicè Armageddon.

And they gathered them together into a place called in Hebrewe Armageddon.

17. Et ſeptimus angelus effudit phialam ſuam in aërë, & exivit vox magna de templo à throno, dicens, Factum eſt.

And the ſeuenth Angell powred out his viall into the ayre: and there came a loude voyce out of the Temple of heauen from the throne, ſaying, It is done.

Das XVI. Capitel.

12. Vnd der ſechſte Engel goß auß ſeine Schale auff den groſſen Waſſerſtrom Euphrates/ Vnd das Waſſer vertrocknet/ auff das bereitet würde der weg den Königen/ von auffgang der Sonnen.

Oc den ſiette Engel vdſtyrte ſin Skaal paa den ſtore Vandſtrøm Euphrates, oc Vandet borttørdis, paa det at veyen ſkulde bliffue bered ſaar de Konger aff Solens opgang.

13. Vnd ich ſahe auß dem munde deß Drachens/ vnd auß dem munde deß Thieres/ vnd auß dem munde deß falſchen Propheten/ drey vnreine geiſter gehen/ gleich den Fröſchen.

Oc ieg ſaa tre wrene aander gaa/ aff Dragens mund/ oc aff Diurſens mund/ oc aff den falſke Prophetis mund/ ligeſom Padder.

14. Vnd ſind geiſter der Teuffel/ die thun Zeichen/ vnd gehen auß zu den Königen auff Erden/ vnnd auff den gantzen Kreiß der Welt/ ſie zu verſamlen in den Streitt/ auff jenen groſſen tag Gottes deß allmächtigen.

Oc de ere Diefflenis aander/ ſom gøre Tegen/ oc gaa vd til Kongerne paa Jorden/ oc omkring alt Verden/ at forſamle dem til Strid/ paa den almectige Guds ſtore dag.

15. Sihe/ ich komme/ als ein Dieb/ Selig iſt der da wachet/ vnd helt ſeine Kleider/ daß er nicht bloß wandele/ vnd man nicht ſeine ſchande ſehe.

See/ ieg kommer/ ſom en Tyff/ Salig er den ſom vaager/ oc holder ſine Klæder/ at hand ſkal icke vandre nøgen/ oc mand ſkal icke ſee hans bluſel.

16. Vnd er hatte ſie verſamlet an einen ort/ der da heiſſet auff Ebreiſch Harmagedon.

Oc hand forſamlede dem paa en ſted/ ſom kaldis paa Ebraiſke Harmagedon.

17. Vnd der ſibende Engel goß auß ſeine Schale in die Lufft/ vnd es gieng auß eine ſtimme vom Himel auß dem Stul/ die ſprach/ es iſt geſchehen.

Oc den ſiuende Engel vdſtyrte ſin Skaal i Lufften/ oc der gick en røſt vd aff Himmelen fra Stolen/ ſom ſagde/ det er ſkeet.

Kapitola XVI.

12. Seſtý pak Angel/ wylil Koſlijk ſwůg na tu welikau Rzeku Euffraten: y wyſuſſyl wodu gegij/ aby tudy byla připravena ceſta Králuom od wýchodu Slunce.

A ſóſty Aniol wylal báńkę ſwoię ná onę wielką rzekę Eufrátes, y wyſchła wodá iey/ áby byłá nágotowána drogá królom przychodzącym od wſchodu ſłońcá.

13. Y widěl gſem an z vſt Draka/ a z vſt Šſelmy/ a z vſt ffaleſſného Proroka wyſſli třij Duchowé nečiſtij/ yako Žáby.

Y widziałem z vſt ſmokowych/ y z vſt beſtyey/ y z vſt onego fałſzywego proroká trzy nieczyſte duchy wychodzące podobne żábam.

14. A gſau duchowé Ďábelſſtij činijce diwy/ a chodij mezy Krále wſſý Země/ aby ſhromáždili gé k bogi ke dni welikému Boha wſſemohaucýho.

Abowiem ſą duchy czártowſkie/ ktorzy czynią cudá y ktorzy odchodzą do Krolow ziemie/ y wſzytkiego świátá/ áby zebráli ie ku bitwie onego wielkiego dniá Bogá wſzechmogącego.

15. Hle yák přijdu yáko Zloděj. Blahoſlawený kdož bdij a oſtřijhá raucha ſwého/ aby nah nechodil/ a aby newiděli hanby geho.

Oto idę iáko złodziey/ błogoſłáwiony ktory czuiey chowa ſzáty ſwoie/ áby nie chodził nágo/ á iżby iego ſromoty nie widziáno.

16. Y ſhromáždijł ge na mijſto/ kteréž ſlowe židowſky Armageddon.

Zebráli ſie tedy ná mieyſce/ ktore ieſt rzeczono po Zydowſku Armágedon.

17. Sedmý pak Angel/ wylil Koſlijk ſwůg na powětřij: Y wyſſel hlas weliký z Chrámu od Trůnu/ řkaucý: Stalo ſe.

Zátym ſiodmy Aniol wylał báńkę ſwoię ná powietrze/ y wyſzedł głos wielki z kośćioła niebieſkiego od ſtolice/ mowiąc: Sſtało ſię.

יז

18 והוו קלא ורעמא וברקא וזועא הוא רבא אינא דלא הוא מן דהוו בני נשא על ארעא ועדמא להשא לא הוא :

Allora si fecero voci, e tuoni, e folgori, e fecesi vn gran terremoto che non fu mai da che gl'huomini sono stati sopra la terra vn tal terremoto cosi grande.

19 והות מדינתא רבתא לתלתא מנון ומדינת עממא נפלין ולבביל רבתא אתדכרת קדם אלהא למתל לה לכסא חמרא דרוגזה :

Onde la gran citta si diuise in tre parti, e le citta de le Genti caddero: e la gran Babilonia venne in memoria dinanzi a Dio, per darle il calice del vino de lo sdegno de l'ira sua.

20 וכל גזרתא ערקת וטורא לא אשתכחו :

Et ogni isola si fuggì, e i monti non si trouorono.

21 וברדא רבא איך כברין נחתת מן שמיא על בני נשא ומגדפין הוו בני נשא על אלהא מן נגדא דברדא מטול דנגדה רבא הו :

Et vna grandine, grande come il peso di vn talento scese dal cielo sopra gli huomini: e gli huomini bastemmiorono Iddio, per la piaga de la grandine: percioche la sua piaga fu sommamente grande.

יז

1 ואתא חד מן שבעא מלאכא דאית להון שבעא פילא וממלל הוא עמי ואמר לי תא ואחויך דינא דזניתא רבתא דיתבא על מיא סגיאא :

Poi venne vno de sette Angeli che haueuano le sette fiale, e parlò con essome, dicendome, Vieni, io ti mostrarò la dannatione de la gran meretrice, che siede sopra molte acque.

יז

18 ויהיו קולות ורעם וברקים ורעש היה גדול אשר לא היה מאז היו בני אדם על הארץ רעש כמוהו ככה גדול :

Entonces fueron hechos relampagos, y bozes, y truenos, y fue hecho vn gran temblor de tierra, vn tal terremoto, tan grande qual no fue jamas despues que los hombres han estado sobre la tierra.

19 ותהי העיר גדולה לשלושה חלקים וערי הגוים נפלו ובבל הגדולה נזכרה לפני אלהים לתת לה את כוס יין חרון אפו :

Y la grande ciudad fue partida en tres partes y las ciudades de los Gentiles se cayeron: y la grande Babylonia vino en memoria delante de Dios, para darle el caliz del vino de la indignacion de su yra.

20 וכל איים נסו והרים לא נמצאו :

Y toda ysla huyo, y los montes no fueron hallados.

21 וברד גדול כככר ירד משמים על בני אדם ויקללו האנשים את אלהים מפני נגע הברד כי גדול הוא ונגעו גדול :

Y granizo grande como vn talento deçendió del cielo sobre los hombres y los hombres blasphemaron de Dios por la plaga del granizo: porque su plaga fue hecha muy grande.

יז

1 ויבוא אחד משבעה המלאכים אשר היו להם שבע מחתות וידבר עמי לאמר אלי הבה אגיד לך את משפט זונה הגדולה שהיא יושבת על מים רבים :

Y vino vno de los siete Angeles que tenian los siete tacones, y habló conmigo, diziendome: Ven, y mostrartehé la condenacion de la gran Ramera, la qual está sentada sobre muchas aguas.

ιϛ΄.

18. Καὶ ἐγένοντο φωναὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ ἀστραπαὶ, καὶ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς γῆς, τηλικοῦτος σεισμὸς οὕτω μέγας.

Lors furent fait esclairs, & voix, & tonnerres: & grand tremblement de terre fut fait, voire vn tel tremblement & si grand qu'il n'en fut iamais de tel depuis que les hommes ont esté sur la terre.

19. Καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον· καὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ.

Et la grande Cité fut diuisee en trois parties, & les villes des nations tomberent: & la grande Babylon vint en memoire deuant Dieu, pour lui donner la coupe du vin de l'indignation de son ire.

20. Καὶ πᾶσα νῆσος ἔφυγε, καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν.

Et toute isle s'enfuit, & les montagnes ne furent plus trouuees.

21. Καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης· ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα.

Et descendit du ciel sur les hommes vne gresle grosse comme vne miche de pain: & les hommes blaspheme rent Dieu à cause de la playe de la gresle: car la playe qu'elle fit, fut fort grande.

ΚΕΦΑΛ. ιζ.

Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων μοι, δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρίμα τῆς πόρνης τῆς μεγάλης, τῆς καθημένης ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῶν πολλῶν.

Adonc vint l'vn des sept Anges qui auoyent les sept phioles, & parla à moi, me disant, Vien, ie te mostrerai la condamnation de la grande paillarde, laquelle se sied sur plusieurs eaux.

CAP. XVI.

18. Et facta sunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terræmotus factus est magnus, qualis nunquam fuit ex quo homines fuerunt super terram, talis terræmotus, sic magnus.

And there were voyces / and thundrings / and lightnings / and there was a great earthquake / such as was not since men were vpon the earth / euen so mightie an earthquake.

Das XVI. Capitel.

18. Vnd es wurden stimme / vnd donner vnd blitzen / vnnd ward eine grosse Erdbebung / daß solche nicht gewesen ist / sind der zeit Menschen auff Erden gewesen sind / solche Erdbebung also groß.

Oc der bleffue Røster / oc Torden / oc Liuner / oc der bleff i stort Jordskel / at saadant haffuer icke veret / siden den tid / at Menniskene vaare paa Jorden / saadant Jordskel saa stort.

Kapitola XVI.

18. Y včiněna gsau blýsstánij a hlasowé / a hromobitij / y zemětřesenij stalo se weliké / yakéž nikdý nebylo / yakž gsau Lidé na Zemi / takowé Země třesenij a tak weliké.

Y zstáły się głosy / y gromy / y łyskáwice / y zstáło się wielkie trzęsienie ziemie iákie nigdy nie było / od kąd ludzie byli ná ziemi / á to trzęsienie ziemie było ták wielkie.

19. Et facta est civitas magna in tres partes, & civitates Gentium ceciderunt. Et Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis iræ eius.

And the great citie was deuided into three partes / and the cities of the nations fell: and great Babylon came in remembrance before God / to giue vnto her the cuppe of the wine of the fiercenesse of his wrath.

19. Vnd auß der grossen Statt wurden drey theil / vnd die Stätte der Heyden fielen. Vnd Babylon der grossen ward gedacht für Gott / jhr zu geben den Kelch deß Weins von seinem grimmigen zorn.

Oc aff en store Stad bleffue tre dele / oc Hedningernis Stæder fulde ned. Oc den store Babylon bleff betenckt faar Gud / at hand vilde giffue hende Vinens Kalck aff sin grumme vrede.

19. Y roztrhlo se Město weliké na tři strany / a Města Národuow padla gsau. A Babilon weliký přissel před Bohem ku paměti / aby dal gemu Kalich wijna prchliwosti hněwu swého.

Y rozerwáne iest miásto ono wielkie ná trzy częśći / y miásta pogánow vpádły / y Babilon wielkie przyszło ná pámięć przed Bogá / áby iemu dał kubek winá popędliwośći gniewu swego.

20. Et omnis insula fugit, & montes non sunt inventi.

And euery yle fled away / and the mountaines were not found.

20. Vnd alle Jnsulen entflohen / vnd keine Berge wurden funden.

Oc alle Øer vndflyde / oc de bleffue ingen Bierge fundne.

20. A wssyckni Ostrowowé pominuli / a hory negsau nalezeny:

Y wszelka wyspá vćiekłá / á nie náláźły się gory.

21. Et grando magna sicut talentum descendit de cælo in homines: & blasphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis: quoniam magna facta est vehementer.

And there fell a great haile / like talents out of heauen vpon the men / and men blasphemed God / because of the plague of the haile: for the plague thereof was exceeding great.

21. Vnd ein grosser Hagel / als ein Centner fiel vom Himmel auff die Menschen / vnd die Menschen lästerten Gott über der Plage deß Hagels / denn seine Plage ist sehr groß.

Oc en stor Hagel som it Pund / falt aff Himmelen paa Menniskene / oc Menniskene bespaattede Gud for den Hagels Plage / thi hans Plage er meget stor.

21. A Kraupy weliké yako Centnýř padaly s Nebe na Lidi: Y rauhali se Lidé Bohu pro Ránu těch Krup / nebo welika včiněna gest přijliss.

Y wielki grad iáko cetnar zwyspádł z niebá ná ludźi / á ludźie bluznili Bogá dla plagi grádu / przeto iż plagá tego bárzo wielka byla.

CAP. XVII.

ET venit unus de septem angelis qui habebant septem phialas, & locutus est mecum, dicens Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas.

Then there came one of the seuen Angels / which had the seuen vials / and talked with me / saying vnto mee / Come! I will shewe thee the damnation of the great whore that sitteth vpon many waters.

Das XVII. Capitel.

Vnd es kam einer von den sieben Engeln / die die sieben Schalen hatten / redet mit mir / vnd sprach zu mir: Komb / ich wil dir zeigen das vrtheil der grossen Huren / die da auff vilen Wassern sitzet.

OC der kom en aff de siu Engle / som haffde de siu Skaale / talede met mig / oc sagde til mig / kom / ieg vil vise dig den store Horis Dom / som sider paa mange Vand.

Kapitola XVII.

Y Přissel ke mně geden z sedmi Angeluow / kteřijž měli sedm Koflijkůw a mluwil semnau / řka: Poď / vkáži tobě zatracenij Newěstky weliké / kteraž sedj nad wodami mnohými.

PRzyszedł thedy ieden z śiedmi Aniołow / ktorzy mieli śiedm bánieK / y mowił zemną / rzekąc mi: Chodź sám / Okáżęć potępienie wielkiey nierządnice ktora śiedźi nád wodámi wielkiemi.

יז

ιζ.

2 דעמה זניו מלכיה דארעא וארויו מן חמרא דזניותה כלהון דעמרין על ארעא :

Con laquale hanno fornicato i Re de la terra, e quelli che habitano ne la terra ſi ſono inebriati del vino de la ſua fornicatione.

2 אשר עמה זנו מלכי הארץ וישתכרו ביין זנוניה כל־יושבי תבל :

Con laqual han fornicado los reyes de la tidrra, y los que moran en la tierra ſe han embriagado conel vino de ſu fornicacion.

2. Μεθ᾽ ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν.

Auec laquelle les Rois de la terre ont paillardé, & du vin de la paillardiſe de laquelle ont eſté enyurés les habitans de la terre.

3 ואובלני במדברא ברוחא וחזיא הוית והא אנתתא יתבא על חיותא זחוריתא דמליא שמהא דגודפא והוו לה שבעא רישא ועשר קרנא :

E traſportommi in ſpirito nel diſerto: e viddi vna donna che ſedeua ſopra vna beſtia di color di grana, piena di nomi di baſtemmia, che haueua ſette teſte e dieci corna.

3 ויוליכני במדבר ברוח ואראה את־אשה היושבת על־בהמת ארגמן מלאה שמות קללה והיו לה שבעה ראשים ועשר קרנות :

Y lleuôme en eſpiritu àl deſierto: y vide vna muger ſentado ſobre vna beſtia de color de grana, que eſtaua llena de nombres de blaſphemia, y tenia ſiete cabeças y diez cuernos.

3. Καὶ ἀπήνεγκέ με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι· καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων βλασφημίας, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ, καὶ κέρατα δέκα.

Ainſi donc il me tranſporta en eſprit en vn deſert: & ie vi vne femme montee ſur vne beſte de couleur d'eſcarlate, qui eſtoit pleine de noms de blaſpheme, ayant ſept teſtes & dix cornes.

4 ואנתתא הי דעטיפא בארגונא וזחוריתא וקרימא בדהבא ובכאפא יקירתא ובמרגניתא ואית לה כסא דדהבא באידה מלי טנפתא וטנפותא דזניותה :

E la donna era veſtita di porpora e di ſcarlatto, guarnita d'oro, e di pietre precioſe e di perle, hauendo ne la ſua mano vn calice d'oro, piena d'abbominationi, e de l'immonditia de la ſua fornicatione.

4 והאשה מתכסה היא בתולעת וארגמן ומצפה ומלבשה בזהב ואבן יקרה ופנינים והיתה לה כוס זהב בידה המלאה שקוצים וטמאת זנוניה :

Y la muger eſtaua veſtida de purpura, y de grana, y dorada con oro, y adornada de piedras. precioſas y de perlas, teniendo vn caliz de oro en ſu mano lleno de abominaciones, y de la ſuziedad de ſu fornicacion.

4. Καὶ ἡ γυνὴ ἡ περιβεβλημένη πορφύρᾳ, καὶ κοκκίνῳ, καὶ κεχρυσωμένη χρυσῷ, καὶ λίθῳ τιμίῳ, καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα χρυσοῦν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, γέμον βδελυγμάτων, καὶ ἀκαθάρτητος πορνείας αὐτῆς.

Et la femme eſtoit acouſtree de pourpre & d'eſcarlate, & paree d'or, & de pierres precieuſes, & de perles: tenant en la main vne coupe d'or, plaine d'abominations de la ſouillure de ſa paillardiſe.

5 ועל בית עיניה מתכתב ארזא דבביל רבתא אמא דזניותא וטנפותא דכל ארעא :

E ne la ſua fronte vn nome che era ſcritto Miſterio, la gran Babilonia, madre de le fornicationi e de l'abbominationi de la terra.

5 ועל־מצחה שם כתוב מסתר בבל הגדולה אם זנוני ושקוצי הארץ :

Y en ſu frente el nombre eſcripto, Myſterio la grande Babylonia madre de las fornicaciones y de las abominaciones de la tierra.

5. Καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον, μυστήριον, Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν, καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς.

Et en ſon front il y auoit vn nom eſcrit, Myſtere, la grande Babylon, la mere des paillardiſes & abominations de la terre.

6 וחזיא הוית לאנתתא דהי רויא מן דמא דקדישין ומן דמא דסהדא דישוע וכד חזיתה אתדמרת בדומרא רבא :

E viddi la detta donna inebriata del ſangue de Santi, e del ſangue de martiri di IESV: e vedendola, mi marauiglia, d'vna gran marauiglia.

6 ואראה את־האשה כי־שכרה היא מדם־הקדושים ומדם עדי ישוע ואתמהה בראותי אותה עד־מאד :

Y vide la muger embriagada de la ſangre de los Sanctos, y de la ſangre de los Martires de Ieſus: y quando la vide, fue marauillado con grande admiracion.

6. Καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων, καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων Ἰησοῦ· καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν, θαῦμα μέγα.

Et ie vi la femme enyuree du ſang des ſaincts, & du ſang des Martyrs de Ieſus: & la voyát ie m'eſmerueillai par grand esbahillement.

CAP. XVII.

2. Cum qua fornicati ſunt reges terræ, & inebriati ſunt qui inhabitant terram de vino proſtitutionis eius.

With whome haue committed fornication the kinges of the earth/ and the inhabitants of ye earth are dronken with the wine of her fornication.

3. Et abſtulit me in ſpiritu in deſertum. Et vidi mulierem ſedẽtem ſuper beſtiam coccineam, plenam nominibus blaſphemiæ, habentem capita ſeptem, & cornua decem.

So he caried me away into the wildernes in the Spirit / and I ſaw a woman ſit vpon a ſkarlet coloured beaſt/ full of names of blaſphemie / which had ſeuen heads/ & ten hornes.

4. Et mulier erat circundata purpura & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioſo, & margaritis, habens poculum aureum in manu ſua, plenum abominatione & immunditia fornicationis eius.

And the woman was arayed in purple / and ſkarlet / and guilded with golde/ and precious ſtones/ and pearles/ and had a cup of golde in her hand / full of abominations / and filthines of her fornication.

5. Et in fronte eius nomen ſcriptum, Myſterium: Babylon magna, mater fornicationum & abominationum terræ.

And in her forehead was a name written/ A myſterie/ great Babylon the mother of whoredomes/ and abominations of the earth.

6. Et vidi mulierem ebriam de ſanguine ſanctorum, & de ſanguine martyrum Ieſu. Et miratus ſum cum vidiſſem illam, admiratione magna.

And I ſawe the woman drunken with the blood of Saintes / and with the blood of the Martyrs of Jeſus: and when I ſawe her/ I wondred with great merueile

Das XVII. Capitel.

2. Mit welcher gehuret haben die Könige auff Erden/ vnd die da wohnen auff Erden/ truncken worden ſind/ von dem Wein jhrer Hurerey.

Met huilcken Kongerne paa Jorden bedreffue Horeri/ oc de ſom bo paa Jorden ere bleffne drucne/ aff hendis Horeris Vin.

3. Vnd er bracht mich im Geiſt in die Wüſten. Vnd ich ſahe das Weib ſitzen auff einem Roſinfarben Thier/ Das war vol Namen der Läſterung/ vnnd hatte (ſieben Häupter vnnd) zehen Hörner.

Oc hand førde mig i Aanden bort i Ørcken. Oc ieg ſaa den Quinde ſide paa it Roſenfarffue Diur/ det vaar fult met Beſpaattelſers Naffn/ Oc haffde (ſiu Hoffuet oc) thi Horn.

4. Vnd das Weib war bekleidet mit Scharlacken vnd Roſinfarb/ Vnd vbergüldet mit Gold vnd Edelſteinen vnd Perlen/ vnd hatte einen güldnen Becher in der Hand/ vol grewels vnd vnſauberkeit jrer Hurerey.

Oc Quinden vaar beklæd met Skarlagen oc Roſenfarffue/ oc offuergyldet met Guld oc dyrebare Stene oc Perler/ oc haffde it Guldbegere i Haanden/ fult aff verſtyggelſe/ oc hendis Horeries wrenlighed.

5. Vnd an jhrer Stirn geſchrieben den Namen/ das Geheimniß/ die groſſe Babylon/ die Mutter der Hurerey vnd aller grewl auff Erden.

Oc i hendis Pande vaar ſcreffuit det Naffn/ Hemmelighed/ den ſtore Babylon/ en Moder til Horeri oc til al verſtyggelighed paa Jorden.

6. Vnd ich ſahe das Weib truncken von dem Blut der Heiligen/ vnd von dem Blut der Zeugen Jeſu. Vnd ich verwundert mich ſehr/ da ich ſie ſahe.

Oc ieg ſaa den Quinde drucken aff de Helligis Blod/ oc aff Jheſu Vidnis Blod. Oc ieg forundrede mig ſtorlige/ der ieg ſaa hende.

Kapitola XVII.

2. S nijž ſmilnili Krſlowé zemſſtij/ a ti kteřijž přebýwali na zemi opijgeli ſe Smilſtwem Wijna gegiho.

Z ktorą nieczyſtość popełnili krolowie ziemie/ y vpili ſię winem nieczyſtości iey obywatele ziemie.

3. Y odneſl mne na Pauſſť w Duchu. Y widěl gſem Ženu/ ana ſedij na Šſelmě brunátně/ kteráž byla plná gměn rauhánij/ magijcý ſedm hlaw a deſet rohuow.

A gdy mię przez Duchá ná puſzczą przenioſł/ widźiałem niewiáſtę ktora ſiedźiáłá ná czerwoney beſtyiey/ pełney imion bluźnierſtwá/ máiącey ſiedm głow/ y rogow dźieſięć.

4. A ta žena byla oblečena w Zlatohlaw a w Ššarlat/ a ozdobená Zlatem/ a Kamenijm drahým/ y Perlami/ magijcý Koflijk zlatý w ruce ſwé/ plný ohawnoſti a nečiſ[...]ty ſmilſtwa ſwého.

A byłá niewiáſtá oná oblecżoná w ſzárłatne á czerwone ſzáty/ y vzłocona złotem y drogim kámieniem y perłámi/ máiąc kubek złoty w ręce ſwey/ pełny brzydliwości y plugáctwá nieczyſtości tey.

5. A na čele gegim gméno napſané. Tagemſtwij: Babilon Měſto weliké/ Máti ſmilſtwa a ohawnoſtij zemſkých.

A ná czele ſwoim imię nápiſáne/ TAIEMNICA/ Bábilon wielkie mátká nieczyſtości y brzydliwości ziemie.

6. Y widěl gſem tu Ženu/ ana ſe opila krwij ſwatých/ a krwij mučedlnijkůw Gežijſſowých. A když gſem gi vzřel/ diwil gſem ſe diwenijm welikým.

Y widźiałem niewiáſtę one/ pijáną krwią świętych/ y krwią męczennikow Jezuſowych/ á obacżywſzy ią/ źadźiwowałem ſię podźiwieniem wielkim.

יז

6 ואמר לי מלאכא למנא
אתדמרת אנא אמר לך
לארזא דאנתתא ודחיותא
דשקיל לה דאית לה ש
שבעא רישין ועשרא ק
קרנין:

El' Angelo mi disse, Perche ti marauigli tu? Io ti dirò il misterio de la donna & de la bestia che la porta, laquale ha sette teste e dieci corna.

8 חיותא דחזית הות ולא
אית ועתידא דתסק מן
תהומא ותאזל באובדנא
ונתדמרון דעמרין על
ארעא (דלא מתכתבין
שמהיהון על כתבא דחיא
מן ברישית דעלמא) כד
יחזון לחיותא דהות ולא
אית ותהוא:

La bestia che tu hai veduta è stata, e non è piu: e deue salir su da l' abbisso, & andarsene in perditione, e gli habitatori de la terra (i nomi de quali nō sono scritti nel libro de la vita da la fondation del mondo) si marauigliaranno vedendo la bestia, laquale era, e non è, bench' ella sia.

9 והשא רעינא דאית לה
חכמתא שבעא רישא
שבעא טורא אנון איכא
דאנתתא יתבא עליהון:

Qui è la mente che ha sapientia I sette capi son sette monti, sopra i quali siede la donna, e son sette Re.

10 ואף מלכא שבעא
אנון חמשא נפלו וחד אית
ואחרין עד מא לא אתא
וכד יאתא ולא לה דיהוא
קליל:

Cinque ne son caduti, & vno è: l'altro non è ancor venuto: e quando sarà venuto, bisogna che duri poco tempo.

11 וחיותא הי דהות ולא
אית אף הו תמיניא ומן
שבעא אית ולאובדנא
יאזל:

E la bestia che era, e non è, esso ancora è l' ottauo re, & è de i sette, e vassene in perditione.

יז

7 ויאמר אלי המלאך למה
תמהת אני אמר לך את־מסתר
האשה והבהמה הסובלת אותה
לאשר היו לה שבעה ראשים
ועשר קרנות:

Y el Angel me dixo: Porque te marauillas? Yo te diré el secreto de la muger, y de la bestia que la trae, la qual tiene siete cabeças, y diez cuernos.

8 הבהמה אשר ראית היתה
ואיננה ועתידה לעלות מתהום
ותלך אל־אבדון ויתמהו היושבים
על־הארץ (אשר שמותם לא
נכתבו על־ספר החיים מראשית
העולם) בראותם את־הבהמה
כי־היתה ואיננה ותהיה:

La bestia que has visto, fue, y ya no es: y ha de subir del abismo, y ha de yr à perdicion: y los moradores de la tierra, cuyos nombres no estan escripros enel libro de la vida desda la fundacion dal mundo, se marauillaran viendo la bestia la qual era, y ya no es, aun que es.

9 ופה התבונה אשר לה חכמה
שבעה ראשים שבעה הרים
המה אשר עליהם יושבת האשה:

Aqui ay sentido que tiene sabiduria. Las siete cabeças, son siete montes, sobre los quales se assienta la muger.

10 ושבעה מלכים המה חמשה
נפלו ואחד הוה והאחד עודנו
לא בא ואם יבוא כמעט יעמד:

Y son siete Reyes. Los cinco son caydos, el vno es: y el otro aun no es venido: y quando fuere venido, es necessario que dure breue tiempo.

11 והבהמה אשר היתה ואיננה
גם הוא שמיני הוה ומשבעה
הוא ולאבדון ילך:

Y la bestia que era, y no es, es tambien el octauo Rey, y es de los siete, y va à perdicion.

ιζ'.

7. Καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος, Διὰ τί ἐθαύμασας; ἐγώ σοι ἐρῶ τὸ μυστήριον τῆς γυναικὸς, καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βαστάζοντος αὐτὴν, τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς, καὶ τὰ δέκα κέρατα.

Et l'Ange me dit, Pourquoi t'esmerueilles tu? Ie te dirai le secret de la femme, & de la beste qui la porte, laquelle à sept testes & dix cornes.

8. Τὸ θηρίον ὃ εἶδες, ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγειν· καὶ θαυμάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλέποντες τὸ θηρίον, ὅ, τι ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ παρέσται.

La beste que tu as veuë, à esté, & n'est plus: & doit monter de l'abisme, & s'en aller à perdition: & les habitans de la terre, desquels les noms ne sont point escrits au liure de vie dés la fondation du monde, s'esmerueilleront voyans la beste laquelle estoit, & n'est plus combien qu'elle soit.

9. Ὧδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν· αἱ ἑπτὰ κεφαλαὶ, ὄρη ἑπτά εἰσιν, ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ' αὐτῶν.

Ici est l'entendement qui a sapience. Les sept testes sont sept montagnes sur lesquelles est assise la femme.

10. Καὶ βασιλεῖς ἑπτά εἰσιν· οἱ πέντε ἔπεσαν, καὶ ὁ εἷς ἔστιν, ὁ ἄλλος οὔπω ἦλθε· καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μεῖναι.

Et sont sept rois: les cinq sont cheus: l'vn est, & l'autre n'est point encore venu: & quand il sera venu, il faut qu'il demeure pour vn peu de temps.

11. Καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστι, καὶ ἐκ τῶν ἑπτά ἐστι, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει.

Et la beste qui estoit, & n'est plus c'est aussi le huitieme Roy, & est des sept, & s'en va à perdition.

7. Et

CAP. XVII.

Das XVII. Capitel.

Kapitola XVII.

7. Et dixit mihi angelus; Quare miraris? Ego dicam tibi ſacramentum mulieris, & beſtiæ quæ portat eam, quæ habet capita ſeptem & cornua decem.

7. Vnnd der Engel ſprach zu mir: Warumb verwunderſt du dich? Ich wil dir ſagen das geheimniß von dem Weib / vnnd von dem Thier / das ſie tregt / vnd hat ſiben Häupter / vnd zehen Hörner.

7. Y řekl mi Angel: Proč ſe diwiſs? yáť tobě powím tagemſtwij Zeny této / y Oſelmy kteráž gi neſe / kteráž má hlaw ſedm a rohůw deſet.

Then the Angell ſaid vnto me / Wherefore marueileſt thou? I will ſhewe thee the myſterie of the woman / and of the beaſt / that beareth her / which hath ſeuen heads / and ten hornes.

Oc Englen ſagde til mig / Hui forundrer du dig? Jeg vil ſige dig den Hemmelighed om Quinden / oc om det Diur ſom hende bær / oc haffuer ſiu Hoffuer oc thi Horn.

Thedy rzekł ku mnie Anioł / Czemu ſie dziwuieſz? Powiem ci ia tobie tháiemnice niewiaſty / y beſtyiey ktora ia noſi / y ktora ma ſiedm glow y rogow y dzieſiec.

8. Beſtia quam vidiſti, fuit, & non eſt, aſcenſura eſt de abyſſo, & in interitum ibit: & mirabuntur inhabitantes terram, quorum non ſunt ſcripta nomina in libro vitæ à conſtitutione mundi, videntes beſtiam quæ erat, & non eſt.

8. Das Thier das du geſehen haſt / iſt geweſen / vnd iſt nicht / vnd wird wider kommen auß dem Abgrund / vnnd wird fahren ins verdamniß / vnd werden ſich verwundern die auff Erden wohnen / der Namen nicht geſchrieben ſtehen inn dem Buch deß Lebens von anfang der Welt / wen ſie ſehen das Thier / daß es geweſen iſt / vnd nicht iſt / wiewol es doch iſt.

8. Oſelma kterauž gſy widěl / byla geſt a giž nenij / á mák wyſtaupiti z propaſti / a na zatracenijř půgde: a budauť ſe diwiti ti kteřijž přebýwagij na Zemi / kterýchžto gména neſau napſaná w Knihách žiwota od vſtanowenij Swěta / widauce Oſelmu kteráž byla a giž nenij.

The beaſt that thou haſt ſeene / was / and is not / and ſhall aſcend out of the bottomleſſe pit / and ſhall goe into perdition / and they that dwell on the earth ſhall wonder / whoſe names are not written in the Booke of life from the foundation of the worlde / when they beholde the beaſt that was / and is not / and yet is.

Det Diur / ſom du haffuer ſeet / haffuer veret / oc er icke / oc det ſkal komme igen aff Affgrunden / oc det ſkal fare til fordømelſen / Oc de ſkulle forundre dem / ſom bo paa Jorden / huilckis Naffn der icke ſtaa ſcreffne i Liuſens Bog aff Verdens begyndelſe / naar de ſee Diuret / at det haffuer veret / oc er icke / alligeuel at det dog er.

Beſtya ktoraś widział / byłác á nie ieſt / y ma wſtapić z przepáśći á iść ná zginienie / y zádziwuia ſie ktorzy mieſzkáia ná ziemi / ktorych imioná nie ſa napiſáne w kſiegách żywotá od założenia świátha / widząc beſtyia / ktora byłá / á nie máſz iey / á wżdy ieſt.

9. Et hic eſt ſenſus, qui habet ſapientiam. Septem capita: ſeptem montes ſunt, ſuper quos mulier ſedet, & reges ſeptem ſunt.

9. Vnd hie iſt der Sinn / da weißheit zu gehöret. Die ſiben Häupter ſind ſieben Berge / auff welchen das Weib ſitzet / vnd ſind ſieben Könige.

9. A tentok geſt rozum toho / kdo má Maudroſt. Sedm hlaw / geſtiť ſedm Hor / na kterýchžto ſedj Zena / a Králůw ſedm geſt.

Here is the minde that hath wiſedome. The ſeuen heads are ſeuen mountaines / whereō the woman ſitteth: they are alſo ſeuen Kings.

Oc Her er det Sind / ſom Viſdom hører til. De ſiu Hoffuet ere ſiu Bierge / paa huilcke Quinden ſider / oc ere ſiu Konger.

Tuć rozum / ktory ma madrość / Sedm głow / ſeſthći ſiedm gor / ná ktorych niewiáſta ſiedzi / á ſać ſiedm Krolowie.

10. Quinque ceciderunt, unus eſt, & alius nondum venit: & cùm venerit, oportet illum breve tempus manere

10. Fünff ſind gefallen / vnd einer iſt / vnd der ander iſt noch nicht kommen / vnd wenn er kommet / muß er eine kleine zeit bleiben.

10. Pět gich padlo / a geden geſt / a geden geſtě nepřiſſel a když přigde / muſýť na malau chwijli trwati.

Fiue are fallen / and one is / and another is not yet come: and when he cōmeth / he muſt continue a ſhort ſpace.

Fem ere faldne / oc en er / oc den anden er icke end nu kommen / oc naar hand kommer / da ſkal hand bliffue en ſtacket tid.

Pieć ich vpádło / ieden ieſt / á ieſzcze drugi nie przyſzedł / á gdy przyidzie / ma trwáć przez mały czas.

11. Et beſtia quæ erat, & non eſt; & ipſa octava eſt, & de ſeptem eſt, & in interitum vadit.

11. Vnd das Thier das geweſen iſt / vnd nicht iſt / das iſt der achte / vnd iſt von den ſieben / vnd fähret in das verdamniß.

11. A Oſelma kteráž geſt byla a giž nenij / onať geſt oſmá / a geſtiť z ſedmi / a na zatracenijť půgde.

And the beaſt that was / and is not / is euen the eight / and is one of the ſeuen / and ſhall go into deſtruction.

Oc det Diur / ſom haffuer veret / oc er icke det er den ottende / oc er aff de ſiu / oc farer til fordømelſen.

A beſtyia ktora byłá / á nie ieſt / ten ieſt oſmy / y ieſth ieden z ſiedmi / á idzie ná zginienie.

וח

12 ועסר קרנין דחזית עסרא מלכין אנון דמלכותהון עד מא לא קבלו אלא שולטנא איך מלכין לשעתא חדא יקבלון עם חיותא׃

E le dieci corna che tu hai vedute, son dieci Re, iquali non hanno ancor preso il regno, ma riceueranno potestà come Re ad vn'hora con la bestia.

13 הנון אנון דאית להון רעינא חדא ותיליהון ושולטנהון יתלון לחיותא׃

Questi hanno vn medesimo consiglio, e daranno la forza e potestà loro à la bestia.

14 הנון אנון נקרבון עם אמרא ואמרא נזכא להון מטול דמרא דמרותא ומלכא דמלכא הו ועמה קריא וגביא ומהימנא׃

Questi combatteranno con l'Agnello, e l'Agnello gli vincera: perciocb egli e il Signor de Signori, e il Re de re: e quelli che son con lui chiamati, & eletti, e fedeli.

15 ואמר לי מיא דח דחזית אנון דתמן יתבא זניתא אמא וכנשא אנון ועממא ולשנא׃

Poi mi dice, L'acque che tu hai vedute, doue la meretrice siede, son popoli, e turbe, e genti, e lingue.

16 ועסר קרנא דחזית דאין על חיותא הנון אנון דסנון לזניתא ולחורבא יעבדונה וערטליתא ובסרה נאכלון ונוקדונה בנורא׃

E le dieci corna che tu hai vedute ne la bestia, questi odiaranno la meritrice, e faranno la diserta e ignuda, e mangiaranno le sue carni, & abbruciaranno la con fuoco.

17 אלהא גיר יהב בלבהון למעבד רעינה ולמעבד רעינא חדא ולמתל מלכותהון לחיותא עד מא דמשתלמן מלא דאלהא׃

Perche Iddio ha messo ne cuori loro che facciano il suo volere, e che facciano vna volontà, e che diano il regno loro a la bestia, infin à tanto che siano adempiute le parole di Dio.

יז

12 ועשר קרנות אשר ראית עשרה מלכים המה אשר עד־הנה את־מלכותם לא לקחו אך יקחו שלטונם כמלכים לשעה אחת עם הבהמה׃

Y los diez cuernos que has visto, son diez Reyes, que aun no han recebido reyno, mas tomarán potencia en vn tiempo como Reyes con la bestia.

13 לאלה יש־להם עצתם יחדו ויתנו את־שלטונם לבהמה׃

Estos tienen vn consejo, y daran su potencia y authoridad à la bestia.

14 אלה הם ילחמו עם הכבש והכבש יגבר עליהם כי־אדון אדנים הוא ומלך מלכים ואשר עמו קרואים ובחירים ונאמנים׃

Ellos batallaran contra el Cordero; y el Cordero los vencera: porque es el Sennor de los sennores, y el Rey de los Reyes: y los que estan con el son llamados, y elegidos, y fieles.

15 ויאמר אלי המים אשר ראיתם אשר עליהם יושבת הזונה עמים ולאמים המה וגוים ולשונות׃

Y el me dize: Las aguas que has visto donde la Ramera se sienta, son pueblos, y compannas, y gentes y lenguas.

16 ועשר קרנות אשר ראית על־הבהמה אלה ישנאו את־הזונה ויעשוה לחרבה וערמה ואת־בשרה יאכלו וישרפוה באש׃

Y los diez cuernos que viste en la bestia, aborreceran à la Ramera, y la haran dessolada y desnuda, y comeran sus carnes, y quemaranla con fuego:

17 כי־אלהים נתן בלבותם לעשות את־רצונו ולעשות רצון אחת ולתת את־מלכותם לבהמה עד־יכלו דברי אלהים׃

Porque Dios ha puesto en sus coraçones, que hagan loque à el plaze que hagan vna voluntad, y que den su reyno à la bestia, hasta que sean cumplidas las palabras de Dios.

ιζ.

12. Καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσιν, οἵτινες βασιλείαν οὔπω ἔλαβον, ἀλλ' ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβάνουσι μετὰ τοῦ θηρίου.

Et les dix cornes que tu as veuës, sont dix Rois, qui n'ont encores commencé à regner, mais prendront puissance cõme Rois, en vn mesme temps auec la beste.

13. Οὗτοι μίαν γνώμην ἔχουσι, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν ἐξουσίαν ἑαυτῶν τῷ θηρίῳ διαδιδώσουσιν.

Ceux-ci ont vn mesme conseil, & bailleront leur puissance & authorité à la beste.

14. Οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσι, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς· ὅτι κύριος κυρίων ἐστι, καὶ βασιλεὺς βασιλέων· καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, κλητοὶ, καὶ ἐκλεκτοὶ, καὶ πιστοί.

Ceux-ci cõbatront contre l'Agneau: mais l'Agneau les vaincra: d'autãt qu'il est Seigneur des seigneurs, & Roy des rois: & ceux qui sont auec lui, sont appelés, & esleus, & fideles.

15. Καὶ λέγει μοι, τὰ ὕδατα ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη κάθηται, λαοὶ, καὶ ὄχλοι εἰσὶ, καὶ ἔθνη καὶ γλῶσσαι.

Puis il me dit, Les eaux que tu as veuës, sur lesquelles est assise la paillarde, sont peuples, & multitudes, & nations, & langues.

16. Καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες ἐπὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσι τὴν πόρνην καὶ ἠρημωμένην ποιήσουσιν αὐτὴν, καὶ γυμνὴν, καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται, καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρί.

Et les dix cornes que tu as veuës à la beste, sont ceux qui haïrõt la paillarde, & la rendront desolee & nue, & mangeront sa chair, & la brusleront au feu.

17. Ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι μίαν γνώμην, καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ, ἄχρι τελεσθῇ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ.

Car Dieu a mis en leurs cœurs qu'ils facent ce qui lui plaist, & qu'ils arrestent vn mesme propos, & qu'ils donnẽt leur royaume à la beste, iusqu'à ce que les paroles de Dieu soyent accomplies.

12. Et

CAP XVII.

12. Et decem cornua quæ vidisti: decem reges sunt, qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tanquam reges una hora accipient post bestiam.

And the tenne hornes which thou sawest/are ten Kinges / which yet haue not receyued a kingdom/but shall receyue power/ as Kings at one houre with the beast.

13. Hi unum consilium habent & virtutem: & potestatem suam bestiæ tradent.

These haue one minde / and shall giue their power / and authoritie vnto the beast.

14. Hi cum Agno pugnabunt, & Agnus vincet illos, quoniam Dominus dominorum est, & Rex regum, & qui cum illo sunt, vocati, & electi, & fideles.

These shall fight with the Lambe/ and the Lambe shall ouercome them: for he is Lord of Lordes / and King of Kings : and they that are on his side/ called/and chosen/and faithfull.

15. Et dixit mihi, Aquæ quas vidisti ubi meretrix sedet: populi sunt, & Gentes, & linguæ.

And he said vnto me / The waters which thou sawest /where the whore sitteth/ are people / and multitudes/ and nations/and tongues.

16. Et decem cornua quæ vidisti in bestia: hi odient fornicariam, & desolatam facient illam, & nudam, & carnes eius manducabunt, & ipsam igni cõcremabunt.

And the ten hornes which thou sawest vpon the beast/are they that shal hate the whore / and shall make her desolate and naked / and shall eate her flesh/ and burne her with fire.

17. Deus enim dedit in corda eorum, ut faciant quod placitum est illi, ut dent regnum suum bestiæ, donec consummentur verba Dei.

For God hath put in their hearts to fulfill his will/ and to doe with one consent: for to giue their kingdome vnto the beast/ vntill the wordes of God be fulfilled.

Das XVII. Capitel.

12. Vnd die zehen Hörner / die du gesehen hast/ das sind zehen Könige/ die das Reich noch nicht empfangen haben/aber wie Könige werden sie ein zeit macht empfahen mit dem Thier.

Oc det thi Horn / som du haffuer seet/ er: thi Konger/ som icke end nu haffue anammet Riget/men de skulle som Konger paa en tid faa mact met Diuret.

13. Dise haben eine meinung / vnd werden jhre krafft vnnd macht geben dem Thier. Dise werden streiten mit dem Lamb.

Disse haffue en mening/ oc skulle giffue Diuret deris krafft oc mact/ Disse skulle stride mod Lammet.

14. Vnd das Lamb wirdt sie überwinden / denn es ist der HERR aller Herrn/ vnd der König aller Könige/ vnd mit jm die beruffenen vnd außerwehlten vnd glaubigen.

Oc Lammet skal offueruinde dem / Thi det er HERREN offuer alle Herrer/ oc Kongen offuer alle Konger/ oc met hannem de kallede oc vdualde oc trofaste.

15. Vnd er sprach zu mir : Die Wasser die du gesehen hast/ da die Hure sitzet / sind Völcker vnd Scharen/ vnd Heyden vnd Sprachen.

Oc hand sagde til mig/ De Vand / som du haffuer seet/ der som Horen sider / ere Folck oc Skarer / oc Hedninge/ oc Tungemaal.

16. Vnd die zehen Hörner/ die du gesehen hast / auff dem Thier / die werden die Hure hassen / vnnd werden sie wüst machen / vnd bloß / vnd werden jr fleisch essen/ vnd werden sie mit feuer verbrennen.

Oc de thi Horn/ som du haffuer seet/ paa Diuret/ de skulle hade Horen/ oc de skulle gøre hende øde oc nøgen / oc de skulle æde hendis kød / oc de skulle opbrende hende met Ild.

17. Denn Gott hats jnen gegeben in jr hertz/ zu thun seine meinung/ vnd zu thun einerley meinung / vnd zu geben jr Reich dem Thier/ biß daß vollendet werden die Wort Gottes.

Thi Gud haffuer giffuet dem det i deris hierte/ at de skulle gøre hans mening/ oc at gøre ens mening / oc at giffue Diuret deris Rige/ indtil Guds Ord bliffue fuldkomne.

Kapitola XVII.

12. A deset Rohůw kteréž gsy widěl/ gestiť deset Králuow/ kteřijž gsau gesstě Králowstwij nepřijali/ ale yako Králowé w gednu hodinu moc wezmau po Šelmě.

A dziesięć rogow ktoreś widział/ sąć ći dziesięć Krolow ktorzy krolestwá iesscze niewzięli/ ále wezmą moc iáko krolowie ná iedne godźine z bestyą.

13. A tiť gednu raddu magij/ a sýlu a moc swau Šelmě dadij.

Cić iedne myśl máią/ y moc y zwierzchność swoie bestyey podádzą.

14. A tiť boyowati budau s Beránkem: a Beránek ge přemůž neb gest Pánem nad Pány/ a Králem nad Králi/ y ti kteřijž gsau s nim powolanij/ a wywolenij a wěrnij.

Cić z Báránkiem wálczyć będą: á Báránek ie zwycięży/ przeto iż iesth Pánem pánow/ y Krolem krolow/ á ktorzy z nim wezwáni/ y wybráni/ y wierni.

15. Y řekl mi: Wody kteréž gsy widěl/ nad kterýmiž Newěsta sedij/ gsauť Lidé/ a Národowé/ y yazykowé.

Potym rzekł mi/ Wody ktoreś widział/ gdźie nierządnicá siedźi/ sąć ludowie/ y kłusscze/ y narody/ y ięzyki.

16. Deset pak Rohuow/ kteréž gsy widěl na Šelmě/ ti w nenáwisti budau mijti Smilnicy/ a včinij gi opusstěnau a nahau/ a tělo gegij žráti budau/ a gi páliti budau ohněm.

A dziesięć rogów ktoreś widział ná bestyey/ ci w nienawiśći mieć będą nierządnicę/ y vczynią ią spustoszoną/ y nágą/ y ciáło iey ziedzą/ y ogniem ią spalą.

17. Neb Buoh dal w srdce gegich/ aby činili to což se lijbij gemu: aby dali Králowstwij swé Šelmě/ dokudž by se newykonala slowa Božij.

Abowiem Bog dał w sercá ich/ áby czynili co sie mu podoba/ y áby sie zgadzáli/ y dáli krolestwo swoie bestyey/ ażby sie wypełniły słowá Boże.

יז

18 וְאַנְתְּתָא דַּחֲזַיְתָּהּ מְדִינְתָּא רַבְּתָא הִי דְּאִית לָהּ מַלְכוּתָא עַל מַלְכֵּא דְּאַרְעָא׃

E la donna che tu hai veduta, è la gran città che ha il regno ſopra i re de la terra.

יז

18 וְהָאִשָּׁה אֲשֶׁר רָאִיתָה יֶשְׁ־הָעִיר הַגְּדוֹלָה לַאֲשֶׁר יֶשׁ־לָהּ מַמְלָכָה עַל־מַלְכֵי־הָאָרֶץ׃

Y la muger que has viſto, es la grande Ciudad que tiene ſu reyno ſobre los reyes de la tierra.

ιζ'.

18. Καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες, ἔστιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς.

Et la femme que tu as veuë, c'eſt la grāde Cité qui a ſon regne ſur les Rois de la terre.

יח

1 וּבָתַר הָנָא חֲזָא הֲוִית וְהָא מַלְאֲכָא אַחֲרִינָא נָחֵת מֶן שְׁמַיָּא דַּהֲוָא לֵהּ שׁוּלְטָנָא רַבְּתָא וְאַרְעָא אֶתְנַהֲרַת מֶן תּוּשְׁבֻּחְתֵּהּ׃

E doppo queſte coſe viddi vn altro Angelo ſcender dal cielo, che haueua vna gran poteſtà, e la terra fu illuminata dal ſuo ſplendore.

יח

1 וְאַחֲרֵי־כֵן רָאִיתִי כִּי־מַלְאָךְ יָרַד מִשָּׁמַיִם וַתְּהִי־לוֹ שִׁלְטוֹן גְּדוֹלָה וְהָאָרֶץ נֵאוֹרָה בִּכְבוֹדוֹ׃

Y Deſpues deſtas coſas vide otro Angel decendir del cielo, teniendo gran de potencia: y la tierra fué alumbrada de ſu gloria:

ΚΕΦΑΛ. ιη'.

ΚΑὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην· καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ.

Et apres ces choſes ie vi vn autre Ange deſcendre du ciel, ayant grande puiſſance, & la terre fut illuminee de la gloire d'icelui:

2 וּקְעָא בְּקָלָא רָמָא לְמֵאמַר נֶפְלַת נֶפְלַת בָּבֵל רַבְּתָא וְהֶוָת לְמַעְמְרָא דְּשֵׁאדֵא וּבֵית אֲסִירָא כָּל רוּחָא טַנְפְּתָא וּבֵית אֲסִירָא כָּל פָּרַחְתָּא טַנְפְּתָא וְסְנִיאָא׃

E gridò con forza ad alta voce, dicendo, Ell'è caduta, caduta è la gran Babilonia, & è fatta habitatione di demonij, e conſerua d'ogni ſpirito immondo e d'ogni vccello immondo e odioſo.

2 וַיִּקְרָא בִגְבוּרָה בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר נָפְלָה נָפְלָה בָּבֶל הַגְּדוֹלָה וַתְּהִי לְמוֹשַׁב הַשֵּׁדִים וּמִטְּרַת כָּל־רוּחַ טְמֵאָה וּמִטְּרַת כָּל־עוֹף טָמֵא וְשָׂנֻאָה׃

Y clamó con fortaleza à alta boz, diziendo: Cayda es, cayda es la grande Babylonia, y es hecha habitacion de demonios, y guarda de todo eſpiritu immundo, y guarda de todas aues ſuzias, y aborrecibles.

2. Καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχύϊ, φωνῇ μεγάλῃ λέγων, ἔπεσεν ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμόνων, καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου, καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου, καὶ μεμισημένου.

Et il s'eſcria de force à haute voix, diſant, Elle eſt cheute, elle eſt cheute la grāde Babylon, & eſt deuenue l'habitation des diables, & le repaire de tout eſprit immonde, & le repaire de tout oiſeau immonde & execrable.

3 מֶטֻּל מֶן חַמְרָא דְּרוּגְזָא דְּזָנְיוּתָהּ אַשְׁקְיַת כֻּל עַמְמֵא וּמַלְכֵּא דְּאַרְעָא זְנַיו עַמָּהּ וְתַגָּרֵא דְּאַרְעָא עְתַרו מֶן חַיְלָא דְּפִינוּקָהּ׃

Percioche tutte le genti hanno beuuto del vino de l'ira de la ſua fornicatione: e i re de la terra hanno fornicato con eſſa, e i mercatanti de la terra ſi ſono arricchiti de la copia de le ſue delitie.

3 כִּי־מִיֵּין חֲרוֹן זְנוּנֶיהָ הִשְׁקָה אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וּמַלְכֵי אֶרֶץ זָנוּ עִמָּהּ וְסוֹחֲרֵי אֶרֶץ הֶעֱשִׁירוּ מִגְּבוּרַת תַּעֲנֻגֶיהָ׃

Porque todas las gentes han beuido del vino de la yra de ſu fornicacion: y los reyes de la tierra han fornicado con ella: y los mercaderes de la tierra ſe han enriquecido de la potencia de ſus deleytes.

3. Ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πέπωκε πάντα τὰ ἔθνη, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν.

Car toutes nations ont beu du vin de l'ire de ſa paillardiſe: & les Rois de la terre ont paillardé auec elle: & les marchands de la terre ſont deuenus riches de l'abondance de ſes delices.

4 וְשֶׁמְעֵת קָלָא אַחֲרִינָא מֶן שְׁמַיָּא דְּאָמַר פּוּקוּ מֶנָּהּ עַמִּי דְּלָא תֶּשְׁתַּוְּתְפוּן לְוָת חַטָּהֶיהָ וּדְלָא תְקַבְּלוּן מֶן נֶגְדֶּיהָ׃

Poi vdij vn altra voce dal cielo, che diceua, Vſcitene di eſſa, popol mio, accioche voi non ſiate partecipi de ſuoi peccati, & accioche non riceuiate de le ſue piaghe.

4 וָאֶשְׁמַע קוֹל אַחֵר מִשָּׁמַיִם לֵאמֹר צְאוּ וְנוּסוּ מִתּוֹכָהּ עַמִּי וּמַלְּטוּ אִישׁ אֶת־נַפְשׁוֹ אַל־תִּתְחַבְּרוּ בַּעֲוֺנָהּ פֶּן תִּקְחוּ מִנִּגְעֶיהָ׃

Y oy otra boz del cielo, que dezia: Salid della pueblo mio, porque no ſeays participantes de ſus peccados, y que no recibays de ſus plagas.

4. Καὶ ἤκουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν, ἐξέλθετε ἐξ αὐτῆς ὁ λαός μου, ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ μὴ λάβητε ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς.

Puis i'ouï du ciel vne autre voix, diſant, Sortez d'icelle, mon peuple, afin que ne ſoyez participans de ſes pechés, & que ne receuiez de ſes playes.

CAP. XVII.

18. Et mulier quam vidisti, est civitas magna, quæ habet regnum super reges terræ.

And the woman which thou sawest, is the great citie / which reigneth ouer the Kinges of the earth.

Das XVII. Capitel.

18. Vnd das Weib / daß du gesehen hast / ist die grosse Statt / die das reich hat über die Könige auff Erden.

Oc den Quinde / som du haffuer seet / er den store Stad / som haffuer riget offuer Kongerne paa Jorden.

Kapitola XVII.

18. A Zenau kterauž gsy widěl / gestiť Město weliké / kteréž má Králowstwij nad Králi zemſkými.

A niewiáſtá ktoras widźiał / jeſt ći miáſto ono wielkie / ktore ma kroleſtwo nád krolmi źiemie.

CAP. XVIII.

ET post hæc vidi alium angelum descendētem de cælo, habentem potestatem magnam: & terra illuminata est à gloria eius.

And after these thinges / I sawe another Angell come downe from heauē / hauing great power / so that the earth was lightned with his glorie.

Das XVIII. Capitel.

Vnd darnach sahe ich einen andern Engel niderfahren vom Himmel / der hatte eine grosse macht / vnd die Erde ward erleuchtet von seiner klarheit.

OC der effter saa ieg en anden Engel fare ned aff Himmelen / hand haffde stor mact / oc Jorden bleff opliust aff hans klarhed.

Kapitola XVIII.

POtom gsem widěl giného Angela / an sstupuge s Nebe mage moc welikau / a Země se oswijtila od sláwy geho.

POtymem widźiał drugiego Anioła zſtępuiącego z nieba / ktory miał moc wielką / ták iż ſie źiemia oświećiła od chwały tego.

2. Et exclamavit in fortitudine dicens: Cécidit, cécidit Babylon magna, & facta est habitatio dæmoniorum, & custodia omnis spiritus immundi, & custodia omnis volucris immundæ & odibilis.

And he cryed out mightily with a loude voyce / saying / It is fallen / it is fallen / Babylon the great citie / and is become the habitation of deuils / and the holde of all foule spirits / and a cage of euery vncleane and hatefull byrde.

2. Vnd schrey auß macht mit grosser stimme / vnd sprach: Sie ist gefallen / sie ist gefallen / Babylon die grosse / vnd eine behausung der Teufel worden / vnd ein behältniß / aller vnreiner Geister / vnnd ein behältniß aller vnreiner feindseliger Vögel.

Oc hand robte aff mact met stor røst / oc sagde / Hun er falden / hun er falden / Babylon den store / oc er bleffuen Dieffleńis Bolig / oc alle wrene Aanders beuaring / oc alle wrenis oc hadelige Fulis beuaring.

2. Y zkřikl ſylným hlaſem / řka: Padl geſt / padl geſt Babilon Měſto weliké / a včiněno geſt příbytkem Diábelſkým / a ſtrážij každého Ducha nečiſtého / a toho kteréž Lidé w nenáwiſti magij.

A záwołał bárzo wielkim głoſem / mowiąc: Vpádłoć vpádło Bábilon ono wielkie / y zſtało ſie mieſzkániem Czártow / y ćiemnicą wſzego duchá nieczyſtego / y ćiemnicą wſzelkiego ptaká nieczyſtego y nienawidzonego.

3. Quia de vino iræ fornicationis eius biberunt omnes gentes, & reges terræ cum illa fornicati sunt: & mercatores terræ de virtute deliciarum eius divites facti sunt.

For all nations haue drunken of the wine of the wrath of her fornication / and the Kinges of the earth haue committed fornication with her / and the marchants of the earth are waxed rich of the abundance of her pleasures.

3. Denn von dem Wein deß zorns jrer Hurerey / haben alle Heyden getruncken / vnd die Könige auff Erden haben mit jr Hurerey getrieben / vnd jre Kauffleute sind reich worden von jrer grossen wollust.

Thi at aff hendis Horeries vredis Vin / haffue alle Hedninge drucket / oc Kongerne paa Jorden bedreffue Horerie met hende / oc hendis Købmend bleffue rige aff hendis store vellyst.

3. Nebť gſau Wijno hněwu Smilſtwa geho pili wſſyčkni Národowé: a Králowé zemſſtij s nim ſmilnili / a Kupcy zemſſtij z moci rozkoſſý geho bohatij včinkni gſau.

Przeto iż wino gniewu nieczyſtośći iey pily wſzytki narody / á królowie źiemie nieczyſtość z nią popełnili / y kupcy źiemie z mnożności roſkoſzy iey wzbogáćieli.

4. Et audivi aliam vocem de cælo dicentem: Exite de illa populus meus, & ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis.

And I heard another voyce from heauen say / Goe out of her / my people / that ye bee not partakers in her sinnes / and that ye receyue not of her plagues.

4. Vnd ich höret ein ander stimme vom Himmel / die sprach: Gehet auß von jr / mein Volck / daß jr nicht theilhafftig werdet jrer Sunden / auff daß jhr nicht empfahet etwas von jhrer Plagen.

Oc ieg hørde en anden røst aff Himmelen / som sagde / Gaar vd fra hende / mit Folck / at i skulle icke bliffue delactige i hendis Synder / Paa det i skulle icke faa noget aff hendis plager.

4. Y ſlyſſal gſem giný hlas s Nebe / řkauc: Wygděte z něho Lide mûg / a nebýwayte včaſtni hřijchûw geho / abyſſte newzali z pokut geho.

Y ſłyſzałem drugi głos z nieba / mowiąc: Wynidźćie z niey ludźie moy / ábyśćie nie byli vczeſtnikámi grzechow iey / y áby ſie wam z plag iey nie doſtáło.

יח

5 מטול דעלו חטהיה עד שמיא ועהד אלהא לחטהיה :

Perche i peccati suoi sono arriuati insin al cielo, e Iddio s'è ricordato de le iniquità di essa.

6 שלמו לה איכנא דהי שלמת לכון ואעפו לה עפיפא על עבדיה ובכסא דמזגת לכון אמזגו לה אעפא :

Rendete à lei come anch'ella ha fatto à voi, e rendetele il doppio secondo l'opere sue: nel calice in che ella ha mesciuto à voi mescete il doppio à lei.

7 ובמא דשבחת נפשה הכנא יתיר שלמו לה שיונקא ואבלא מטול דבלבה אמרא יתבא אנא מלכתא וארמלתא לא אהוא ואבלא לא אחזא :

Quanto ella s'è glorificata, & è stata in delitie, tanto datele tormento e pianto: percioch'ella dice nel suo cuore, Io seggo regina e non son vedoua, ne vedrò pianto alcuno.

8 מטול הנא ביומא חד יאתון נגדיה מותא ואבלא וכפנא ובנורא תאקד חסין גיר מריא אלהא דדנה :

Però in vn giorno verranno le sue piaghe morte, e pianto, e fame: e sarà abbrusciata col fuoco: perche potente è il Signore Iddio che la giudicarà.

9 ויבכונה וירקדון עליה כלהון מלכא דארעא דמזנין ומפנקין הוו עמה כד יחזון לתננא דיקידותה :

E piangerannola, e lamentarannosi sopra essa i re de la terra, che hanno fornicato con essoles, e sono stati in delitie, quando vedranno il fumo del suo abbrusciamento.

10 מן רוחקא גיר קמו מטול דחלתה ואמרין וי וי למדינתא רבתא לבביל למדינתא חסינא בחדא גיר שעתא אתא דינך :

Stando di lontano, per il timore del tormento di essa, dicendo, Guai, guai, la gran città Babilonia, la potente città: che in vn hora è venuta la tua condannatione.

יח

5 כי הגיעו חטאתיה עד השמים ויזכר אלהים לעונתיה :

Porque sus peccados han llegado hasta el cielo: y Dios se hâ acordado de sus maldades.

6 שלמו לה כמוה שלמה לכם גם־שנים שלמו לה כמעשיה בכוס אשר מסכה לכם מסכו לה שנים :

Tornalde à dar como ella os ha dado, y pagalde àl doble segun sus obras: En el caliz que ella os dió à beuer, dalde à beuer doblado.

7 כאשר הגביהה האדירה והתעדנה בנפשה כן תנו לה משמה ואבל כי־אומרה בלבבה לעולם אהיה גברת ממלכות אני ואפסי עוד לא אשב אלמנה ולא אדע שכול :

Quanto ella se ha glorificado y ha estado en deleytes, tanto le dad de tormento y llanto: porque dize en su coraçon: Yo estoy sentada reyna y no soy biuda, y no veré llanto.

8 ותבאנה רגע ביום אחד נגעיה מות שכול ואלמן רעב ותשרף באש כי־גבור יהוה אלהים השופט אותה :

Por loqual en vn dia vendrán sus plagas, muerte, llanto, y hambre, y sera quemada con fuego porque el Sennor Dios es fuerte que la juzgará.

9 ויבכו ויספדו עליה מלכי הארץ אשר הזנו אליה והתעדנו בראותם עשן את־שרפתה :

Y llorarla han, y plannir se han sobre ella los reyes de la tierra, los quales han fornicado con ella, y han biuido en deleytes, quando ellos vieren el humo de su encendimiento.

10 מרחוק יעמדו מיראת שממתה לאמר אוי אוי הבבל עיר הגדולה עיר חזקה כי־בשעה אחת בא משפטך :

Estando lexos, por el temor de su tormento diziendo: Ay ay, aquella gran ciudad de Babylonia, aquella fuerte ciudad, porque en vna hora vino tu juyzio.

ιη'.

5. Ὅτι ἐκολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσεν αὐτῆς ὁ θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς.

Car ses pechés se sont entresuiuis iusqu'au ciel, & Dieu a eu souuenance des iniquités d'icelle.

6. Ἀπόδοτε αὐτῇ ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκεν ὑμῖν, καὶ διπλώσατε αὐτῇ διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς· ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασε, κεράσατε αὐτῇ διπλοῦν.

Rendez lui ainsi qu'elle vous a fait, & lui payez au duoble selon ses œuures: en la coupe, en laquelle elle vous a versé, versez-lui en au duoble.

7. Ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν, καὶ ἐστρηνίασε, τοσοῦτον δότε αὐτῇ βασανισμὸν καὶ πένθος· ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει, ὅτι κάθημαι βασίλισσα, καὶ χήρα οὐκ εἰμὶ, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω.

D'autant qu'elle s'est glorifiee, & qu'elle a esté en delices, d'autant donnez-lui torment & pleur: car elle dit en son cœur, Ie sieds roine, & ne suis point vefue, & ne verrai point de dueil.

8. Διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς, θάνατος, καὶ πένθος, καὶ λιμὸς, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται· ὅτι ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ κρίνων αὐτήν.

Pource en vn iour viendront ses playes mort, & dueil, & famine, & elle sera entierement bruslee au feu: car le Seigneur Dieu est fort, qui la iugera.

9. Καὶ κλαύσονται αὐτὴν, καὶ κόψονται ἐπ' αὐτῇ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, οἱ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες, καὶ στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς.

Et la pleureront, & meneront dueil sur elle en se batant la poictrine, les Rois de la terre, qui ont paillardé auec elle, & ont vescu en delices, quand ils verront la fumee de son bruslement:

10. Ἀπὸ μακρόθεν ἑστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη Βαβυλὼν, ἡ πόλις ἡ ἰσχυρά· ὅτι ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου.

Se tenans loin pour la crainte de son torment, disans, Las, las: Babylon la grande cité, la cité tant puissante, comment est venue ta condamnation en vn instant?

CAP. XVIII.

5. Quoniam pervenerunt peccata eius usque ad cælum, & recordatus est Deus iniquitatum eius.

For her sinnes are come vp vnto heauen / and God hath remembred her iniquities.

6. Reddite illi sicut & ipsa reddidit vobis: & duplicate duplicia secundum opera eius, in populo quo miscuit, miscete illi duplum.

Rewarde her / euen as she hath rewarded you / and giue her double according to her workes: and in the cuppe that she hath filled to you / fill her the double.

7. Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit: tantum date illi tormentum & luctum: quia in corde suo dicit, Sedeo regina; & vidua nō sum, & luctum non videbo.

In as much as she glorified her selfe / and liued in pleasure / so much giue ye to her torment / and sorowe: for she saith in her heart / I sit being a Queene / and am no widowe / and shall see no mourning.

8. Ideo in una die venient plagæ eius, mors, & luctus, & fames, & igne comburetur: quia fortis est (*Dominus*) Deus qui iudicabit illam.

Therefore shal her plagues come at one day / death / and sorowe / and famine / and she shall be burnt with fire: for strong is the Lord God which haue condemne her.

9. Et flebunt, & plangent se super illam reges terræ, qui cum illa fornicati sunt, & in deliciis vixerunt, cùm viderint fumum incendii eius.

And the kinges of the earth shall bewaile her / and lament for her / which haue committed fornication / and liued in pleasure with her / when they shal see the smoke of her burning.

10. Longè stantes propter timorem tormentorum eius, dicentes: Væ, væ civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis: quoniam una hora venit iudicium tuum

And shall stande afarre of for feare of her torment / saying / Alas / alas / the great citie Babylon / the mightie citie: for in one houre is thy iudgement com.

Das XVIII. Capitel.

5. Denn jre sünde reichen biß in den Himmel / vnd GOtt denckt an jhren frefel.

Thi hendis synder recke indtil Himmelen / Oc Gud tencker paa hendis frowedelighed.

6. Bezahlet sie / wie sie euch bezalet hat / vnnd machts jr zweyfeltig nach jren wercken. Vnd mit welchem kelch sie euch eingeschenckt hat / schencket jr zweyfeltig ein.

Betaler hender / lige som hun haffuer betalet eder / oc gører hende det dubbelt / efter hendis gerninger. Oc met den Kalck som hun skenckte vdi faar eder / der skencker dubbelt vdi faar hende.

7. Wie vil sie sich herrlich gemacht / vnd jren mutwillen gehabt hat / so vil schenckt jr qual vnd leid ein. Denn sie spricht in jrem hertzen: Jch sitze / vnd bin eine Königin / vnnd werde keine Witwe sein / vnd leid werde ich nicht sehen.

Huor meget hun haffuer giört sig herlig / oc bruget sin fortredelighed / Saa meget skencker pine oc sorge vdi faar hende / Fordi at hun siger it sit hierte / Jeg siger oc er en Dronning / oc skal icke vere Encke / oc jeg skal icke see bedrøffuelse.

8. Darumb werden jre Plagen auff einen tag kommen / der Tod / Leid vnd Hunger / mit Fewer wird sie verbrand werden / Denn starck ist GOTT der HERR / der sie richten wird.

Der faare skulle hendis plager komme paa en dag / Døden / Bedrøffuelse / oc Hunger / hun skal opbrendis met Jld / thi Gud HERREN er sterck / som hende skal døme.

9. Vnd es werden sie beweinen / vnd sich über sie beklagen die Könige auff Erden / die mit jhr gehuret vnd mutwillen getrieben haben / wenn sie sehen werden den Rauch von jhrem Brandt.

Oc Kongerne paa Jorden skulle begræde hende / oc beklage sig offuer hende / de som haffue bruget Hored oc fortredelighed met hende / naar de see røgen aff hendis Brynde.

10. Vnd werden von ferne stehen für forcht jrer qual / vnd sprechen: Weh / weh / die grosse Statt Babylon / die starcke Statt / auff eine Stunde ist dein Gericht kommen.

Oc skulle staa longt borte for hendis pinis fryct / oc sige / Ve / ve / den store Stad Babylon / den stercke Stad / paa en time er din Dom kommen.

Kapitola XVII'.

5. Nebo dosáhli hřijchowé geho až k Nebi / a rozpomenul se Bůh neprawosti geho.

Abowiemći zgromádzone grzechy iey doszły aż do niebá / y wspomniał Bog ná nieprawośći iey.

6. Protož dayte gemu yakož gest y ono dáwalo wám: a dayte dwékná sob wedlé skutkuow geho. Nápog kterýž gest směssowálo wám / směsstež gemu to dwé.

Oddaycie iey iáko thež oná wam dálá / y we dwoy nasob iey ná grodźćie wedle vczynkow iey: w kubku w ktorym wam pić dálá / thyle iey dwá kroć pić daycie.

7. Kterak se mnoho chlubilo a w rozkossy bylo / tak mnoho dayte gemu muk a pláče: neb gest řeklo w srdcy swém: Sedijm ť yako Králowna / a negsem ť Wdowau / a pláče widěti nebudu.

Jáko się wiele chwaliłá / y vroskoszowáłá / ták wielkie męczenie y smętek iey daycie / przeto iż w sercu swym mowi / Siedzęć krolowa / y nie iestemći wdowa / y żáłośći nie vyzrzę.

8 Protož w geden den přigdau rány geho / Smrt / Pláč / y hlad / a ohněm páleno bude / neb sylný gest (Pan) Buoh / kterýž ge saudíti bude.

Dla thego w iedem dźień przyida plági iey / śmierć y smęthek y głod / y ogniem będźie spaloná / iż mocny iest Pan Bog ktory ią osądźi.

9. A plakati a kwíliti budau sami na sebe proně Králowé zemsstij / kteřijž s ním smilnili / a w rozkossech žiwi byli / když vzřij dým zapálenij geho.

Thedy iey będą płákáć y nárzekáć ná nie krolowie źiemie kthorzy z nią nieczystośći się dopuśćili / y roskoszowáli / gdy vyzrą dym zápalenia iey.

10. Z daleka stogijce: pro bázeň muk geho / řkauce: Běda / běda Město to weliké Babilon / Město to sylné nebo w gednu hodinu přissel Saud twůg.

Z dáleká sthoiąc prze bojaźń męki iey / y mowiąc: Biádá / biádá / miásto ono wielkie Bábilon / miásto ono mocne / ktorego sąd w iedne godźinę przyszedł.

יח

11 וְתַגָּרֵא דַּארְעָא נֶבְכּוּן וְיֶאבְּלוּן עֲלֶיהָ מֶטּוּל דְּאֶנָּשׁ תּוּב לָא זָבֶן לְטַעֲנְהוֹן׃

E i mercatanti de la terra piangeranno e faranno lamento sopra essa: perciochè niuno compra piu de le loro mercatie.

12 טַעְנָא דְּדַהְבָא וְסֵאמָא וְכֵאפָא יַקִּירָתָא וּמַרְגָּנִיתָא וּבוּצָא וַארְגְּוָנָא וְשִׁירִיקָא וְזְחוּרִיתָא וְכֻל קֵיסָא דְּשֵׁטִין וְכֻל מָאנָא דְּשֶׁנְהַבִּין וְכֻל מָאנָא מֶן קֵיסָא יַקִּירָא וּנְחָשָׁא וּפַרְזְלָא וּמַרְמְרִין׃

Le mercantie de l'oro e de l'argento, e de le pietre pretiose, e de le perle e del bisso, e de la porpora, e de la sera, e de lo scarlatto: & ogni legno Tyno, & ogni vaso d'auorio, & ogni vaso di legno pretiosissimo, e di rame, e di ferro, e di marmo.

13 וְקוּנָמָא וּבֶסְמֵא מֶשְׁחָא וְלְבוּנְתָא וְחַמְרָא וּמֶשְׁחָא סוּלְתָא וְחֶטְּתָא וּבְעִירָא וְעֶרְבָּא וְרֶכְשָׁא וְרָתִיכָא וּפַגְרָא וְנַפְשָׁתָא דִּבְנַי נָשָׁא׃

E cinamomo, e profumo, & vnguento, & incenso, e vino, e olio, e fior di farina, e grano, e giumenti, o pecore: e di caualli, e di carrette, e di schiaui & anime d'huomini.

14 וְחוּרָא דְּרֶגִּיגַת נַפְשֶׁךְ אֶזַלוּ מֶנֶּכִי וְכֻל פַּטִּימָא וְחַוָּרָא אֶזַלוּ מֶנֶּכִי וְתוּב לָא תֶּשְׁכְּחִין לְהוֹן׃

E i frutti del desiderio de l'anima tua si son partiti da te, e tutte le cose grasse e splendide te son perite, e non le trouarai piu.

15 תַּגָּרֵיהוֹן דְּעֶתְרוּ מֶנָּהּ רוּחְקָא נְקוּמוּן מֶטּוּל דֶּחְלָא דְּמַחְנוּקְתָא בָּכֵין וְאָבְלִין׃

I mercatanti di queste cose che ne son diuenuti ricchi, staranno lungi da essa, per la paura del suo tormento, piangendo e lamentandosi.

יח

11 וְסֹחֲרֵי הָאָרֶץ יִבְכּוּ וְיִסְפְּדוּ עָלֶיהָ כִּי־אִישׁ עוֹד לֹא יִשְׁבֹּר אֶת־מַקְּחוֹתָם׃

Y los mercaderes de la tierra lloran y lamentan sobre ella: porque ninguno compra mas sus mercadurias.

12 מְחִיר זָהָב וְכֶסֶף וְאֶבֶן יְקָרָה וּפְנִינִים וּבוּץ וְאַרְגָּמָן וּשְׁרִיקוֹת וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְכָל־עֲצֵי־שִׁטִּים וְכָל־כְּלֵי־שֶׁנְהַבִּים וְכָל־כְּלִי־מֵעֵצִים יְקָרִים וּנְחֹשֶׁת וּבַרְזֶל וְשֵׁשׁ׃

La mercaduria de oro, y de plata, y de piedras preciosas, y de margaritas, y de tela de lino finissimo, y de escarlata, y de seda, y de grana, y de todo madero de thyno, y de todo vaso de marfil, y de todo vaso de madera preciosissima, y de metal, y de hierro, y de marmol:

13 וְקִנָּמוֹן וּנְכֹאת וְשֶׁמֶן מִשְׁחָה וּלְבֹנָה וְיַיִן וְשֶׁמֶן וְסֹלֶת חִטָּה וּבְהֵמוֹת וְצֹאן וְסוּסִים וְרֶכֶב וּגְוִיּוֹת וְנַפְשׁוֹת בְּנֵי־אָדָם׃

Y canela, y olores, y vnguentos, y encienso, y vino, y azeyte, y flor de harina, y trigo, y bestias, y de ouejas: y de cauallos, y de carros, y de sieruos y de animas de hombres.

14 וְתַפּוּחֵי חֶמְדַּת נַפְשֵׁךְ סָרוּ מֵאִתָּךְ וְכָל־מְרִיאִים וְכָל־זֹהַר הָלְכוּ מֵעִמֵּךְ וְעוֹדֵךְ לֹא תִמְצָאִים׃

Y las mançanas del desseo de tu anima se apartaron de ti, y todas las cosas gruessas, y excelentes te han faltado: y de aqui adelante ya no hallarás mas estas cosas.

15 הַסֹּחֲרֵיהֶם אֲשֶׁר עָשְׁרוּ מִמֶּנָּה מֵרָחוֹק יַעַמְדוּ מִיִּרְאַת שִׁמָּתָהּ בְּכֹה וְסָפוֹד׃

Los mercaderes destas cosas que se han enrriquecido, se pondrán lexos della, por el temor de su tormento, llorando y lamentando.

ιη'.

11. Καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσι, καὶ πενθοῦσιν ἐπ' αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκ ἔτι.

Les marchands de la terre aussi pleureront & meneront dueil à cause d'elle: que nul n'achete plus de leur marchandise.

12. Γόμον χρυσοῦ, καὶ ἀργύρου, καὶ λίθου τιμίου, καὶ μαργαρίτου, καὶ βύσσου, καὶ πορφύρας, καὶ σηρικοῦ, καὶ κοκκίνου, καὶ πᾶν ξύλον θύϊνον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου, καὶ χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ μαρμάρου.

Marchandise d'or & d'argent, & de pierres precieuses, & de perles, & de crespe, & de pourpre, & de soye, & d'escarlate, & de toute sorte de bois odoriferant, & de tous vaisseaux d'yuoire, & de tous vaisseaux de bois tres-precieux, & d'airain, & de fer, & de marbre:

13. Καὶ κινάμωμον, καὶ θυμιάματα, καὶ μύρον, καὶ λίβανον, καὶ οἶνον, καὶ ἔλαιον, καὶ σεμίδαλιν, καὶ σῖτον, καὶ κτήνη, καὶ πρόβατα, καὶ ἵππων, καὶ ῥαιδῶν, καὶ σωμάτων, καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων.

Et canelle, & senteurs, & oignemens, & encens, & vin, & huile, & fine fleur de farine, & blé, & iumens, & brebis, cheuaux, & chariots, & serfs, & ames d'hommes:

14. Καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκ ἔτι οὐ μὴ εὑρήσῃς αὐτά.

Et les fruicts du desir de ton ame sont departis de toi: & toutes choses delicates & excellentes te sont peries: & d'oresenauant tu ne trouueras plus ces choses.

15. Οἱ ἔμποροι τούτων οἱ πλουτήσαντες ἀπ' αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες.

Les marchands donc de ces choses qui en sont deuenus riches, se tiendront loin d'elle, pour la crainte de son torment, pleurans & menans dueil.

CAP. XVIII.

11. Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt super illam: quoniam merces eorum nemo emet ampliùs.

And the marchants of the earth shall weepe and waile over her: for no man byeth their ware any more.

12. Merces auri & argenti & lapidis pretiosi, & margaritæ, & byssi, & purpuræ, & serici, & cocci, & omne lignũ thyinum, & omnia vasa eboris, & omnia vasa de lapide pretioso, & æramento, & ferro, & marmore.

The ware of golde and siluer / and of precious stone / and of pearls / and of fine linen / and of purple / and of silke / and of skarlet / & of all maner of Thyne wood / and of all vessels of yuorie / and of all vessels of most precious wood / and of brasse / and of yrõ / and of marble.

13 Et cinnamomum, & odoramentorum, & unguenti, & thuris, & vini, & olei, & similæ, & tritici, & iumentorum, & ovium, & equorum, & rhedarum, & mancipiorum, & animarum hominum.

And of cinamon / and odours / and oyntments / and frankinsence / and wine / and oyle / and fine floure / and wheat / & beasts / and sheepe / and horses / and charets / and seruants / and soules of men.

14. Et poma desiderii animæ tuæ discesserunt à te, & omnia pinguia & præclara perierunt à te, & ampliùs illa iam non invenient.

And the apples that thy soule lusted after / are departed from thee / and all things which were fat and excellent / are departed from thee / and thou shalt finde them no more.

15. Mercatores horum qui divites facti sunt, & ab ea longè stabunt propter timorem tormentorum eius, flentes ac lugentes.

The marchants of these things which were waxed rich / shall stand afarre of from her / for feare of her torment / weeping and wayling.

Das XVIII. Capitel.

11. Vnd die Kauffleute auff Erden werden weinen vnnd leidetragen bey sich selbs / daß jhre Wahr niemand mehr kauffen wird.

Oc Købmendene paa Jorden skulle græde oc sørge ved sig selff / at ingen vil mere købe deris Vare.

12. Die Wahr deß Golds vnd Silbers / vnd Edelgesteins / vnd die Perlen / vnd Seiden / vnd Purpur / vnd Scharlacken / vnd allerley Thinnenholtz / vnd allerley Gefeß von Helffenbein / vnnd allerley Gefeß von köstlichem Holtz / vnd von Ertz / vnnd von Eisen (vnd Marmel.)

De Vare aff Guld oc Sølff / oc dyrebare Stene / oc Perler / oc Silcke / oc Purpur / oc Skarlagen / oc allehonde Fyretræ / oc allehonde Kar aff Filsben / oc allehonde Kar aff kaastelige Træ / oc aff Kaaber / oc aff Jern (oc Marmelstene.)

13. Vnd Cinnamet / vnd Thimian / vnd Salben / vnnd Weirauch / vnd Wein / vnd Oele / vnd Semlen / vnd Wäitzen / vnd Vieh / vnd Schaffe / vnd Pferd / vnd Wagen / vnnd Leichnam / vnd Seelen der Menschen.

Oc Kanillebarck / oc Thimian / oc Salue / oc Røgelse / oc Vin / oc Olie / oc Semler / oc Huede / oc Fæ / oc Faar / oc Heste, oc Vogne / oc Legeme / oc Menniskeus Siele.

14. Vnd das Obs / da deine Seele lust an hatte / ist von dir gewichen / vnd alles was völlig vnd herrlig war / ist von dir gewichen / vnd du wirst solches nicht mehr finden.

Oc den Fruct / som din Siel haffde lyst til / er vigen fra dig / oc alt det som vaar fuldsomt oc herligt / er viget fra dig / oc du skalt icke finde saadant mere.

15. Die Kauffleute solcher Wahr / die von dir sind reich worden / werden von ferne stehen für forcht jhrer qual / weinen vnd klagen.

De Købmend met saadanne vare / som ere bleffne rige aff hende / skulle staa longt borte for hendis pinis fryct / græde oc klage.

Kapitola XVIII.

11. A Kupcy Zemsstij budau plakati a kwijliti nad nij: nebo gegich Kupectwij nebude žadný kupowati wijce.

Ktemu y kupcy ziemscy beda płakać y narzekać na nię / przeto iż towaru ich żaden nie kupuie.

12. Kupectwij Zlata / a Střijbra / a drahého kamenij / y Perel / y Kmentu / Zlatohlawu / y hedwabij / y Sjarlatu / y wsselikého dřewa Thýmowého / y wssech nádob z kostij Slonowých / y wsselikého nádobij z drahého Kamenij / y od Mědi / y od Zeleza / y od Mramoru.

Towáru złotá / y srebrá / y kámienia drogiego / pereł / lnu cienkiego / szkarłatu / iedwabiu / y kosztowney farby czerwoney / y wszelkiego drzewá Tyinowego / y wszelkiego naczynia z kości słoniowey / y wszelkie° naczynia z drzewá nakosztownieysze° / y z miedzi / y z żelázá / y z marmoru.

13. Y Skořice / y wonných wěcý / y Kadidla / y drahých mastij / y Wijna / y Olege / y běli / y Pssenice / y kupectwij Dobytka / Owec / y Konij / y Wozuow / y Služebnijkůw / y Dussy lidských.

Y Cynámonu / y kadzenia / y máści / y kadzidłá / y winá / y oleiu / y maki czystey / y pszenice / y dobytku / y owiec / y koni / y kolebek / y niewolnikow / y dusz lodzkich.

14. Y Owoce žádostiwé Dussy twé odessla od tebe / a wsseckno tučné a krásné zahynulo tobě a giž wijce těch wěcý nenaleznau.

Y owoce pożądliwości dusze twey odeszły od ciebie / y wszytkie rzeczy tłuste y znamienite odeszły od ciebie / áni ich dáley znaydziesz.

15. Kupcy těchtiž se s tijm obijragij / a bohatij gsau včinění / od nij daleko stanau / pro strach muk geho / plačijce / lkagijce.

A ták kupcy tych rzeczy wzbogáciwszy się / od niey z dáleká beda stali / dla boiázni męki iey płácząc y lámentuiac.

יח

16 ואמרין וי וי למדינתא
רבתא דעטיפא בוצא
וארגונא וזחוריתא
ומקדימא כלה בדהבא
ובכאפא יקירתא
ומרגניתא מטול דבשעתא
חדא אתחרבת עותרתא
איך הדא כלה׃

E dicendo, Guai, guai, la gran città, che era vestita di lino finissimo, e di porpora, e di scarlatto, & era adornata d'oro, e di pietre pretiose, e di perle. In che modo in vn'hora sono state desolate tante ricchezze.

17 וכל קוברניתא וכל
כנשא דרדין בספינתא
ומלחא וכלהון דפלחין
בימא מן רוחקא קימון׃

Et ogni nocchiero, & ogni compagnia che conuersa sopra i nauilij, e i marinari, e quanti operano nel mare, staranno di lontano.

18 וקעיו כד חזין לתננא
דיוקדה ואמרין מן הו
דדמא למדינתא׃

E vedendo il fumo del suo abbruciamento, gridaranno, dicendo, Quale era simile à questa gran città?

19 ומסקין הוו חלא על
רישיהון וקעיו בכין ואבלין
ואמרין וי וי למדינתא
רבתא דבה אתעתרו
כלהון דאית להון ספינתא
בימא מן איקרה בחדא
הין שעתא אתחרבת׃

E gittatasi de la poluere sopra la testa, gridaranno, piangendo e lamentandosi, dicendo, Guai, guai, la gran citta, ne laquale tutti quelli ch'haueuano nauilij nel mare, s'erano fatti ricchi de suoi prezzi: percioche in vn'hora è stata desolata.

20 אתבסמי עליה
שמיא ושליחא ונביא
קדישא מטול דדן אלהא
דינכון מנה׃

Rallegrati cielo sopra essa, e i Santi Apostoli e Profeti, percioche Iddio ha giudicato la vostra causa quanto à essa.

יח

16 לאמר אוי אוי עיר הגדולה
המתכסה בבוץ וארגמן ותולעת
שני המצפה בזהב ואבן יקרה
ופנינים כי בשעה אחת חרב
כל עשר הזה׃

Y diziendo: Ay, ay, aquella gran ciudad, que estaua vestida de lino finissimo, y de escarlata, y de grana, y estaua dorada con oro, y adornada de piedras preciosas, y de perlas: Porque en vna hora han sido dessoladas tantas riquezas?

17 וכל־חובל וכל המון העוברים
באניות גם מלחים גם כלם
אשר פעלו בים מרחוק עמדו׃

Y todo gouernador, y toda compannia que conuersa en las naos, y marineros, y todos losque trabajan en la mar, se estuuieron de lexos:

18 ויצעקו בראותם את־עשן
שרפתה לאמר מי־דומה לעיר
הגדולה׃

Y viendo el humo de su encendimiento, dieron bozes, diziendo: Qual era semejante à està gran ciudad?

19 ויעלו עפר על־ראשם
ויצעקו בכה וספוד לאמר אוי
אוי לעיר הגדולה אשר בה
עשרו כלם אשר היו להם
אניות בים ממחירה כי־בשעה
אחת נחרבה׃

Y echaron poluo sobre sus cabeças, y dieron bozes, llorando y lamentando, diziendo: Ay, ay aquella gran ciudad, en laqual todos losque tenian naos en le mar, se auian enriquecido de sus riquezas: que en vna hora há sido assolada.

20 הריעו עליה השמים
השליחים הקדושים והנביאים
כי־שפט אלהים את־משפטם
ממנה׃

Alegrate sobre ella cielo, y vosotros sanctos Apostoles y Prophetas: Porque Dios hà juzgado vuestra causa de ella.

ιη'.

16. Καὶ λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ περιβεβλημένη βύσσινον, καὶ πορφυροῦν, καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις.

Et disans, Las, las: la grande Cité, qui estoit reuestue de crespe, & de pourpre, & d'escarlate, & estoit pareé d'or, & ornee de pierres precieuses, & de perles: comment en vn instant ont esté mises à neant tant de richesses?

17. Ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος. καὶ πᾶς κυβερνήτης, καὶ πᾶς ὁ ἐπὶ τῶν πλοίων ὅμιλος, καὶ ναῦται, καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν.

Tout patron de nauire aussi, & toute la troupe de ceux qui hantent és nauires, & tous nautonniers, & quiconque trafique sur la mer, se tiendront loin:

18. Καὶ ἔκραζον ὁρῶντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, λέγοντες, τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ;

Et voyans la fumee de son bruslement, s'escrieront en disant, Quelle cité estoit semblable à ceste grande Cité?

19. Καὶ ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραζον κλαίοντες, καὶ πενθοῦντες, καὶ λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάντες οἱ ἔχοντες πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος αὐτῆς· ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη.

Et ietteront de la poudre sur leurs testes, & crieront en pleurant, & menant dueil, & disant, Las, las: la grande Cité, en laquelle tous ceux qui auoyent des nauires en la mer, estoyent deuenus riches de son opulence: comme en vn instant a elle esté desolee?

20. Εὐφραίνου ἐπ' αὐτῇ οὐρανὲ, καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, καὶ οἱ προφῆται· ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρίμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς.

O ciel, esiouï-toi d'icelle, & vous saincts Apostres & Prophetes: car Dieu a prins vengeanse d'icelle pour l'amour de vous.

CAP. XVIII.	Das XVIII. Capitel.	Kapitola XVIII.
16. Et dicentes: Væ, væ civitas illa magna, quæ amicta erat bysso, & purpura, & cocco, & deaurata erat auro, & lapide pretioso, & margaritis.	16. Vnnd sagen: Weh/weh/die grosse Stat/die bekleidet war mit Seiden vnd Purpur/vnd Scharlachen/vnnd übergüldet war mit Gold/vnd Edelgestein/vnd Perlen.	16. A ƚauce: Běda/běda Město weliké/ kteréž odijno bylo Kmentem/a Zlatohlawem/a Sſarlatem/a pozlácéno bylo zlatem/ a kamenijm drahým/ y Perlami.
And saying: Alas/alas/ the great citie/ that was clothed in fine linen and purple/ and scarlet/ and guilded with golde/and precious stone/ and pearles.	Oc sige/Ve/ve/den store Stad/som vaar beklæd met Silcke oc Purpur/oc Skarlagen oc vaar offuergyldet met Guld/oc dyrebare Stene/oc Perler.	Y mowiac: Biádá/biádá/ Miásto ono wielkie/ ktore było obleczone cienkim lnem/y ƚkarlatem/y tedwabiem czerwonym/ y było vzłocone złotem/ y kámieniem drogim/ y perłámi.
17. Quoniam una hora destitutæ sunt tantæ divitiæ, & omnis gubernator, & omnis qui in lacum navigat, & nautę, & qui in mari operantur, longè steterunt.	17 Denn in einer stunde ist verwüstet solcher Reichthumb. Vnnd alle Schiffherren/vnd der hauffe/die auff den Schiffen handthieren/ vnnd Schiffleute/die auff dem Meer handthieren/stunden von ferne.	17. Neb w gednu hodinu zhynula tak weliká bohatſtwij; A každý Zpráwce Mokſký/ y wſſyckni kteřijž ſe po Gezeře plawij/ y plawcy/ y ti kteřijž po Moři pracugij/ widauce dým geho zapálenij/ z daleka ſtáli.
For in one houre so great riches are come to desolation. And euery shipmaster/and all the people that occupie shippes/ and shipmen/ and whosoeuer trauaile on the sea/ shall stand afarre of.	Thi at saadan Rigdom er ødelagd i en time. Oc alle Skipperne/oc den Hob/som handle paa Skibene/ oc Skibmendene/som handle paa Haffuet/stode longt borte.	Jákoż iedney godźiny opuſtoſzone ſa ták wielkie bogáctwá. Ktemu wſzelki ſprawcá/ y wſzelkie zgromádzenie ktore bywa ná okrećiech/y żegla rze/ y kthorzykolwiek z morzá żyſtu nábywáia/ z dáleká ſtać będą.
18 Et clamaverunt videntes locum incendii eius dicentes, Quæ similis civitati huic magnæ?	18. Vnnd schryen/da sie den Rauch von jhrem Brande sahen/vnnd sprachen: Wer ist gleich der grossen Statt?	18. A křičeli/ ƚauce: Které geſt bylo podobné tomu Městu welikému?
And crye/when they see the smoke of her burning/saying/What citie was like vnto this great citie?	Oc robte/der de saae den røg aff hendis Brynde oc sagde/Huo er liig denne store Stad?	Y zawołáłá/ widząc dym zápalenia iego/ y rzekąc: Ktoryż podobne było miástu temu wielkiemu?
19. Et miserunt pulverem super capita sua: & clamaverunt flentes & lugentes, dicentes: Væ, væ civitas illa magna, in qua divites facti sunt omnes qui habebant naves in mari de pretiis eius, quoniam una hora desolata est.	19. Vnd sie wurffen staub auff jhre Häupter/vnd schryen/weineten vnnd klagten/vnd sprachen: Weh/weh/die grosse Stadt/in welcher reich worden sind/alle die da Schiff im Meer hatten von jrer Wahr/denn in einer stunde ist sie verwüstet.	19. Y sypali sprach na hlawy swé/ a křičeli plačijce a ƚkagijce/ a ƚauce: Běda/běda/to Město weliké/ w němžto gſau zbohaceni wſſyckni kteřijž měli Bárky na Moři z kupectwij geho/ neb gedné hodiny zpuſtěno geſt.
And they shall cast dust on their heads/and crye weeping/and wayling/ and saye/ Alas/ alas/ the great citie/ wherein were made rich all that had shippes on the sea by her costlines: for in one houre she is made desolate.	Oc de kaste stoff paa deris Hoffuet/oc robte/ græde oc klagede/oc sagde/Ve/ve/den store Stad/i huilcken de ere alle blefne Rige/som haffde Skib i Haffuet aff hendis Vare/thi hun er ødelagd i en time.	Y poſypawſzy głowy prochem/ záwołáłá płácząc y nárzekáiac/ y mowiąc: Biádá/biádá/ miáſtho ono wielkie/ w kthorym ſię wzbogáćili wſzyſcy kthorzy okręty ná morzu mieli/ z zacnośći tego/ ktore iedney godźiny ſpuſtoſzáło.
20. Exulta super eam cælum & sancti Apostoli & Prophetæ: quoniam iudicavit Deus iudicium vestrum de illa.	20. Frewe dich über sie Himmel/vnd jhr heiligen Apostel vnd Propheten/ denn Gott hat ewer vrtheil an jr gerichtet.	20. Radůgte ſe nad nim Nebeſa/ y Swatij Apoſſtolé/ y Prorocy/ nebo geſt vſaudil Buoh ſaud prawý o něm.
O heauen/reioyce of her/and ye hely Apostles and Prophetes: for God hath giuen your iudgement on her.	Glæde dig offuer hende Himmel/oc i hellige Apostler oc Propheter/Thi Gud dømde eders Dom paa hende.	Rozradny ſie nád nim/ Niebo/ y świeci Apoſtolowie y Prorocy/ iż Bog ſądził/ y z niego dla was pomśćę wziął.

יח

21 ומלאכא חסינא שקל
לכאפא איך רחיא רבתא
ואשדי בימא למאמר
הכנא תתרץ לצל לשקיפא
ותפל בימא בביל מדינתא
רבתא ולא תשתכחי תוב:

Poi vn Angelo forte presa vna pietra come vna gran macina, e gittolla nel mare, dicendo, Con tale impeto sarà gittata Babilonia la gran città, e non si trouarà mai piu.

22 וקלא דנקשין ומזמרא
וכנשא דמשתפשין דקרין
קרנא לא ישתמע תוב
בכי וכל אומנא בכל
אומנותא לא ישתכח
בכי תוב וקלא דרחיא לא
ישתמע תוב בכי:

E non s'vdirà piu in te la voce de citaristi, e de musici, e de flautisti, e de trombetti e non si trouarà piu in te alcuno artefice di, qualunque arte: ne s'vdirà piu in te suon di macina.

23 ונוהרא דשרגא לא
נהר בכי תוב וקלא דגנונא
וכלתא לא ישתמע תוב
בכי תגריכי גיר הוו רורבניה
דארעא ובחרשותכי טעו
כל עממא:

Ne lucera piu in te lume di lucerna: ne s'vdira piu in te voce di sposo, e di sposa: percioche i tuoi mercatanti erano i principali de la terra: percioche ne i tuoi auuelenamenti tutte le genti sono state sedutte.

24 ובה אשתכח דמא
דנביא קדישא ודמא
כלהון דמתקטלין על
ארעא:

Et in essa è stato trouato il sangue de Profeti e de Santi, e di tutti quelli che sono stati occisi sopra la terra.

יט

1 ובתר הנא שמעת קלא
רמא דעמא רבא בשמיא
דאמר הללויה פורקנא
ותושבחתא ואיקרא
וחילא למריא אלהן:

Doppo queste cose vdij vna gran voce di molta turba nel cielo, che diceua: Alleluia: la salute, e la gloria, e l' honore, e la potentia sia al nostro Signor Iddio.

יח

21 וישא מלאך גבור אחד את־
אבן כמו רחים גדולה וישלך
אל־הים לאמר בעברה כואת
תשלך בבל עיר הגדולה ולא
תמצא עוד:

Y vn fuerte Angel tomo vna piedra como vna grande muela de molino, y echola en la mar diziendo: Con tanto impetu ſerá echada Babylonia aquella gran ciudad: y jamas no ſerá hallada.

22 וקול מנגנים שרים כחוללים
ומחצצרים עוד לא ישמע בך וכל
אמון כל־עלילה לא ימצא בך
עוד וקול רחים לא ישמע בך עוד:

Y boz de tannedores de harpas, y de muſicos y tannedores de flautas y de trompeta, no ſera mas oyda en ti: y todo artifice de qualquier officio, no ſera mas hallado en ti: y boz de muela no ſera mas oyda en ti:

23 ואור נר עוד לא יאיר בך
וקול חתן וכלה עוד לא ישמע
בך כי־סוחריך שרים כנעניך
נכבדי ארץ כי־בכשפיך נתעו
כל־הגוים:

Y luz de candil no alumbrára mas en ti: boz de eſpoſo y de eſpoſa no ſera mas oyda en ti: cuyos mercaderes eran principes de la tierra: en cuyas hechizerias todas las gentes han errado.

24 ובה נמצאו דמי־נביאים
הקדושים ודם כלם אשר
נטבחו על־הארץ:

Y en ella es hallada la ſangre de los Prophetas y de los Sanctos, y de todos los que han ſido muertos en la tierra.

יט

1 ואחרי־כן שמעתי קול המון
רב בשמים לאמר הללו־יה
הישועה והכבוד וההדר והגבורה
ליהוה אלהינו:

Deſpues de eſtas coſas, oy vna gran boz de gran companna en el cielo, que dezia: Hallelu-ia Saluacion y honrra, y gloria, y potencia ſea al Sennor Dios nueſtro.

ιη'.

21. Καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλον μέγαν, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν, λέγων, οὕτως ὁρμήματι βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι.

Puis vn fort Ange print vne pierre comme vne grande meule, & la ietta en la mer, diſant, Ainſi ſera iettee d'impetuoſité Babylon ceſte grande Cité: & ne ſera plus trouuee.

22. Καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν, καὶ μουσικῶν, καὶ αὐλητῶν, καὶ σαλπιστῶν οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι,

Et la voix des ioüeurs de harpes, & muſiciens, & ioüeurs de haut-bois, & des ſonneurs de trompette, ne ſera plus ouïe en toi: & tout ouurier de quelque meſtier que ce ſoit, ne ſera plus trouué en toi: & le bruit de la meule ne ſera plus ouï en toi.

23. Καὶ φῶς λύχνου οὐ μὴ φανῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ νυμφίου, καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι. ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς· ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη.

Et la lumiere de la chandelle ne luira plus en toi: & la voix de l'eſpoux & de l'eſpouſe ne ſera plus ouïe en toi: pource que tes marchands eſtoyent princes en la terre, pource que par tes empoiſonnemens toutes nations ont eſté ſeduites.

24. Καὶ ἐν αὐτῇ αἷμα προφητῶν, καὶ ἁγίων εὑρέθη, καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.

Et en icelle a eſté trouué le ſang des Prophetes, & des ſaincts, & de tous ceux qui ont eſté mis à mort ſur la terre.

ΚΕΦΑΛ. ιθ'.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα φωνὴν ὄχλου πολλοῦ μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγοντες, ἀλληλούια ἡ σωτηρία, καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν.

Or apres ces choſes i'ouï vne voix d'vne grande multitude au ciel, diſant, Halleluiah: Salut, & gloire, & honneur, & puiſſance appartient au Seigneur noſtre Dieu.

CAP. XVIII.

21. Et sustulit unus angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, & misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon civitas illa magna: & ultrà iam non invenietur.

Then a mightie Angell tooke vp a stone like a great milstone/and cast it into the sea / saying / With such violence shall the great citie Babylon bee cast / and shall bee found no more.

22. Et vox citharœdorum, & musicorum, & tibia canentium & tuba, non audietur in te ampliùs: & omnis artifex omnis artis non invenietur in te amplius, & vox molæ non audietur in te amplius.

And the voyce of harpers/and musitians and of pipers / & trumpetters shalbe heard no more in thee / and no craftes man/of whatsoeuer craft he be / shalbe founde anie more in thee: and the sounde of a milstone shalbe heard no more in thee.

23. Et lux lucernæ non lucebit in te ampliùs, & vox sponsi & sponsę nō audietur adhuc in te: quia mercatores tui erant principes terræ, quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes.

And the light of a candle shall shine no more in thee: and the voyce of the bridegrome / and of the bride shall bee heard/no more in thee: for thy marchantes were the great men of the earth: and with thine inchantments were deceyued all nations.

24. Et in ea sanguis prophetarum & sanctorum inventus est; & omnium qui interfecti sunt in terra.

And in her was founde the blood of the Prophets/& of the Saintes/and of all that were slaine vpon the earth.

CAP. XIX.

POst hæc audivi quasi vocem turbarum multarū in cælo dicentium: Alleluia. Laus, & gloria, & virtus Deo nostro est.

And after these things I heard a great voyce of a great multitude in heauen/saying/Halleluiah/saluation/and glory / and honor / and power be to the Lord our God.

Das XVIII. Capitel.

21. Vnd ein starcker Engel hub einen grossen Stein auff / als einen Mülstein/ warff jn ins Meer/ vnd sprach: Also wirdt mit einem Sturm verworffen die grosse Statt Babilon/ vnd nicht mehr erfunden werden.

Oc en sterck Engel opløffte en stor Steen/som en mølle Steen/ oc kaste hannem i Haffuet/ oc sagde/ saa skal den store Stad Babylon nedkastis met en Storm/ oc icke mere findis.

22. Vnd die Stimme der Sänger vnd Seitenspieler / Pfeiffer vnd Posauner / sol nicht mehr in dir gehöret werden / vnd kein Handwercksmann einiges Handwercks / sol mehr in dir erfunden werden / vnd die stimb der Mühlen sol nicht mehr in dir gehöret werden.

Oc Sangeris røst oc deris som lege paa strenge/ Piberis oc Basuneris skal icke mere høris i dig/ oc der skal icke mere findis nogen Embedzmand aff noget Embede i dig/ Oc Møllens røst skal icke mere høris i dig.

23. (Vnnd das Liecht der leuchten sol nicht mehr in dir scheinen.) Vnnd die stim deß Bräutigams vnnd der Braut/ sol nicht mehr in dir gehöret werden. Denn deine Kauffleute waren Fürsten auff Erden/ denn durch deine Zauberey sind verwirret worden alle Heyden.

(Oc Liusens liuß skal icke mere skinne i dig.) Oc Brudgomens oc Brudens røst skal icke mere høris i dig/ thi dine Købmend vaare Førster paa Jorden/ fordi at alle Hedninge ere komne i vildfarelse formedelst din Troldom.

24. Vnd das Blut der Propheten vnnd der Heiligen ist in jhr erfunden worden/ vnd aller derer die auff Erden erwürget sind.

Oc Propheternis blod/ oc de Helligis er fundet i hende/ oc alle deris som ere ihielslagne paa Jorden.

Das XIX. Capitel.

Darnach höret ich ein stim grosser Scharen im Himmel/ die sprachen: Halleluja/ Heil vnd preiß/ Ehre vnnd krafft sey GOtt vnserm HERRN.

DEr effter hørde jeg en stor Skaris røst i Himmelen/ som sagde/ Halleluia. Salighed oc Priß/ ære oc krafft vere Gud vor HERRE.

Kapitola XVIII.

21. Y zdwjhl geden Angel silný/ kámen yako žernow weliký/ a vwrhl gey do Moře/ řka: Tauto prudkostj bude vwržen Babylon Měsito to weliké/ a giž wjce nebude nalezeno.

Thedy podniosł niektory Anioł mocny kamień / iákoby młyński wielki / y wrzucił w morze / mowiac: Tákim gwałtem wrzucono bedzie ono miásto wielkie Bábilon / y iuż dáley nie bedzie náleziono.

22. A hlas Hudcůw a zpěwákůw/ a Pisskcůw a Trauba/ nebude w něm wjce slyssána: a wsseliký Ržemeslnijk každého řemesla/ nebude nalezen w tobě wjce/ A zwuk žernowa/ nebude w tobě wjce slyssán.

Y głos Lutnisłow / y śpiewakow/ y piszczkow/ y trebáczow dáley w tobie słyszan nie bedzie / y żadny rzemieśnik ktoregokolwiek rzemiosłá nie bedzie dáley náleziony w tobie / y głos młyná nie bedzie dáley słyszan w tobie.

23. A swětlo Swijce nebude w tobě wjce swijtiti: Hlas také Ženicha a Newěsty / nebude nikdý wjce slyssán w tobě: nebo Kupcy twogi byli Knijžata Zemská/ a tak pro twé trawenij/ blaudili wssyckni Národowé.

A świátłość lámpy nie bedzie sie dáley świecilá w tobie / y głos oblubieńcá y oblubienice nie bedzie dáley słyszan w tobie / przeto iż kupcy twoy byli kśiążetá ziemie y czárámi twemi sa wszytki narody zwiedziony.

24. A w něm nalezena gest krew Prorokůw a swatých/ y wssech kteřijž zbiti gsau na Zemi.

A themu w nim jesth náleziona krew prorokow y świetych / y wszytkich ktorzy sa pobici ná ziemi.

Kapitola. XIX.

POtom gsem slyssel yako hlas weliký Zástupuow mnohých na Nebi / i kuchých/ Alleluia. Chwála a Sláwa y Moc Bohu nassemu gest:

A záthymem słyszał głos wielki zgromádzenia wielkiego mowiacego w niebie: Halleluia/ Zbáwienie / y cześć / y chwałá / y moc Pánu Bogu nászemu.

יט | יט | ιθ.

2 מטול דשריראֿ וכאין דינוהי דדן לזניתא רבתא דחבלת ארעא בזניותה ותבע לדמא עבדוהי מן אידה ׃

2 כי־צדיק יהוה וישר משפטיו כי־שפט את־הזונה הגדולה אשר שחתה את־הארץ בזנוניה ובי־נקם את־דמי עבדיו מידה ׃

2. Ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ· ὅτι ἔκρινε τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις διέφθειρε τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῆς.

Percioche i suoi giudicij son veri e, giusti, percioch'egli ha giudicata la gran meretrice che ha corrotta la terra con la sua fornicatione, & ha vendicato il sangue de suoi servi da la mano di essa.

Porque ſus juyzios ſon verdaderos y juſtos, porque el hà juzgado à la grande Ramera que hà corrompido la tierra con ſu fornicacion, y ha vengado la ſangre de ſus ſieruos de la mano della

Car ſes iugemens ſont veritables & iuſtes, Pource qu'il a fait iuſtice de la grande paillarde qui a corrompu la terre par ſa paillardiſe, & a vengé le ſang de ſes ſeruiteurs de la main d'icelle.

3 ותרתין זבנין אמרו הללויה ותננה יסלק לעלם עלמין ׃

3 ועוד שנית אמרו הללו־יה ועשנה עולה לעולמי עולמים ׃

3. Καὶ δεύτερον εἴρηκεν, ἀλληλούϊα· καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

E di nuovo dissero, Alleluia: e il fumo di essa sali su ne secoli de secoli.

Y otra vez dixeron Hallelu-ia. Y ſu humó ſubió para ſiempre jamas.

Et derechef dirent, Hallelu-iah: & la fumee d'icelle en monte à iamais.

4 ונפלו קשישא עסרין וארבעא וחיותא ארבע וסגדו לאלהא דיתב הוא על כורסיא למאמר אמין הללויה ׃

4 ויפלו הזקנים עשרים וארבע חיות וישתחוו לאלהים אשר ישב על־הכסא לאמר הללו־יה ׃

4. Καὶ ἔπεσον οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἴκοσι, καὶ τέσσαρες, καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, λέγοντες, ἀμὴν· ἀλληλούϊα.

E i ventiquattro Seniori, e i quattro animali si gittoron giu: e adororono Iddio che siede sopra il trono, dicendo, Amen, Alleluia.

Y los veyntiquatro Ancianos, y los quatro animales ſe proſtraron en tierra, y adoraron à Dios que eſtaua ſentado ſobre el throno diziendo: Amen, Hallelu-ia.

Et les vingt-quatre Anciens & les quatre animaux ſe ietterent ſur leurs faces, & adorerẽt Dieu ſeant ſur le throne, diſans, Amen Hallelu-iah.

5 וקלא נפק מן כורסיא ואמר שבחו לאלהן כלה עבדוהי ודחלין קדמוהי זעורא ורורבא ׃

5 ויצא קול מכסא לאמר הללו את־אלהינו כל־עבדיו ויראיו הקטנים והגדולים ׃

5. Καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθε, λέγουσα, αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἡμῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ φοβούμενοι αὐτὸν, καὶ οἱ μικροὶ, καὶ οἱ μεγάλοι.

Et uscì una voce del trono, che diceua, Laudate il nostro Iddio tutti i suoi Santi, e voi che lo temete, così piccoli, come grandi.

Y ſalió vna boz del throno: que dezia: Load à nueſtro Dios todos ſus Sanctos, y los que le temeys, anſi pequennos, como grandes.

Et vne voix partit du throne, diſant Louez noſtre Dieu, tous ſes ſeruiteurs, & vous qui le craignez, tant petis que grands.

6 ושמעת איך קלא דכנשא רבא ואיך קלא דמיא סגיאא ואיך קלא דרעמא חסינא דאמרין הללויה מטול דמריא אלהן כל אחיד הוא מלכא ׃

6 ואשמע כקול עם רב וכקול מים רבים וכקול רעמים חזקים לאמר הללו־יה כי־מלך יהוה אלהינו כל־יכל ׃

6. Καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ, καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυρῶν, λεγόντων, ἀλληλούϊα· ὅτι ἐβασίλευσε κύριος ὁ θεὸς ὁ ἡμῶν παντοκράτωρ.

Et udij come una voce d'una gran moltitudine, e come una voce di molte acque, e come una voce di gran tuoni, che diceuano, Alleluia: percioche il Signore Iddio nostro onnipotente ha regnato.

Y oy como la boz de vna gran companna, y como ruydo de muchas aguas, y como la boz de grandes truenas, que dezian: Hallelu-ia. Porque el Sennor nueſtro Dios todo poderoſo ha reynado.

Puis i'ouï come la voix d'vne grande aſſemblee, & comme le ſon de grandes eaux, & comme la voix de forts tonnerres, diſans, Hallelu-iah: car le Seigneur noſtre Dieu tout-puiſſant eſt entré en ſon regne.

2. Quai

CAP. XIX. | Das XIX. Capitel. | Kapitola XIX.

2. Quia vera & iusta iudicia sunt eius qui iudicavit de meretrice magna, quæ corrupit terram in prostitutione sua, & vindicavit sanguinem servorum suorum de manibus eius.

2. Denn warhafftig vnnd gerecht sind seine Gerichte / daß er die grosse Hure verurtheilet hat / welche die Erde mit jhrer Hurerey verderbet / vnnd hat das Blut seiner Knechte von jrer hand gerochen.

2. Nebo gsau prawij a sprawedliwij Saudowé geho / kteřjž odsaudil Newěstku welikau / kteráž porusswowala Zemi Smilstwem swým / a pomstil krwe Služebnijkuow swých z ruky gegij.

For true and righteous are his iudgements: for hee hath condemned the great whore / which did corrupt the earth with her fornication / and hath auenged the blood of his seruants shed by her hand.

Thi hans Domme ere sande oc retferdige / at hand haffuer fordømt den store Hore / som forderffuede Jorden met sit Horeri / oc hand heffnede sine Tieneris blod aff hendis Haand.

Przeto iż prawdziwe y sprawiedliwe sa sady iego / á nierzadnice one wielka ktora psowáła ziemie nieczystościá swa / osadził / y z ręki iey pomścił sie krwie sluzebnikow swych.

3. Et iterum dixerunt, Allelu-ia. Et fumus eius ascendit in secula seculorum.

3. Vnd sprachen zum andern mal: Halleluia. Vnd der rauch gehet auff ewiglich.

3. A opět řekli / Alleluya. A dým gegj wstupuge na wěky wěkůw.

And againe they sayde / Hallelu-iah: and her smoke rose vp for euermore.

Oc sagde anden gong / Haleluia. Oc Røgen gaar op euindelige.

A powthore rzekli / Hálleluia / á dym iey wstapił ná wieki wiekow.

4. Et ceciderunt seniores vigintiquatuor, & quatuor animalia, & adoraverunt Deum sedentem super thronum, dicentes: Amen, Allelu-ia.

4. Vnd die vier vnd zweintzig Eltesten vnnd die vier Thier fielen nider / vnd betten an GOtt / der auff dem Stul saß / vnd sprachen: Amen / Halleluia.

4. A padlo čtyřimecýtmá Starcuow / a čtyři Zwijřata / y klaněli se Bohu / kterýž sedij na Trůnu / řkauce: Amen / Alleluya.

And the foure and twentie Elders / and the foure beastes fell downe / and worshipped God that sate on the throne / saying: Amen / Hallelu-iah.

Oc de fire oc tiue Eldste / oc de fire Diur fulde ned / oc bade til Gud / som sad paa Stolen / oc sagde / Amen / Haleluia.

Y vpádli cżterzey y dwádzieściá stárszych / y cżworo zwierząt / chwalili Bogá ktory siedzi ná stolicy / mowiac / Amen / Hálleluia.

5. Et vox de throno exivit, dicens: Laudem dicite Deo nostro omnes servi eius: & qui timetis eum pusilli & magni.

5. Vnd eine stim̃ gieng von dem stul: Lobet vnsern Gott alle seine Knechte / vnd die jhn fürchten beyde klein vnd groß.

5. A hlas wyssel z Trůnu / řkauc: Chwálu wzdáwayte Bohu nassemu wssyckni Swatij geho / a kteřij se bogijte Boha / malij y welicý.

Then a voyce came out of the throne / saying: Praise our God / all ye his seruants / and ye that feare him / both small and great.

Oc der gick en røst fra Stolen / Loffuer vor Gud alle hans Tienere / oc de som hannem frycte / baade smaa oc store.

Thedy głos z stolice wyszedł / mowiac: Chwalcie Bogá nászego wszyscy sludzy iego / y ktorzy sie go boicie máli y wielcy.

6. Et audivi quasi vocem turbæ magnæ, & sicut vocem aquarum multarum, & sicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium, Allelu ia: quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens.

6. Vnd ich höret eine stimme einer grossen Schar / vnd als eine stimme grosser Wasser / vnd als eine stimme starcker Donner / die sprachen: Halleluia. Denn der allmächtige GOtt hat das Reich eingenommen.

6. Y slyssal gsem hlas yakó hauffu welikého / a yako hlas Wod mnohých / a yako hlas Hromůw mnohých / ani řijkagij / Alleluya: Neb gest kralowal Pán Buoh náss wssemohaucý.

And I heard like a voyce of a great multitude / and as the voyce of many waters / and as the voice of strong thundrings / saying / Hallelu-iah: for our Lord God almightie hath reigned.

Oc ieg hørde en stor Skaris røst / oc som det haffde veret en røst aff store Vand / oc som en røst aff stercke Torden / som sagde / Haleluia. Thi den almectige Gud haffuer indtaget Riget.

Y słyszałem iáko głos wielkiego zgromadzenia / y iáko głos wiela wod / y iáko głos wielkich gromow / mowiac: Hálleluiá / ábowiem krolował Pan Bog nász wszechmogacy.

יט | יט | ιθ'.

7 חָדֵינַן וְרָוְזִינַן וְיָהְבִינַן לֵהּ תּוּשְׁבֻּחְתָּא מֶטוּל דְּאֶתַת מֶשְׁתּוּתָא דְּאֶמְּרָא וְאַנְתְּתֵהּ טַיְּבַת נַפְשָׁהּ׃

Rallegriamoci, e feſteggiamo, e diamogli gloria: percioche ſon venute le nozze de l'Agnello, e la ſua moglie s'è preparata.

7 נִשְׂמְחָה וְנַעֲלֹץ וְנִתְּנָה לּוֹ כָבוֹד כִּי־בָא יוֹם מִשְׁתֵּה הַכֶּבֶשׂ וְאִשְׁתּוֹ כָּל־כְּבוּדָּה פְנִימָה׃

Gozemos nos, y alegremos nos, y demos le gloria: porque ſon venidas las bodas del Cordero, y ſu muger ſe ha aparejado:

7. Χαίρωμεν, ϗ ἀγαλλιώμεθα, ϗ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου, ϗ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτήν.

Eſiouiſſons-nous, & nous eſgayons, & lui donnons gloire: car les nopces de l'Agneau ſont venues, & ſa femme s'eſt paree.

8 וְאֶתְיְהֶב לָהּ דְּתֶתְכַּסֵּי בוּצָא נַקְדָא וְחִוָּרָא בוּצָא דֵּין כָאנֵוּתָא דְּקַדִּישֵׁא הִי׃

E le è ſtato dato ch'ella ſi veſta di finiſſimo lino, puro, e ſplendido: e il lino finiſſimo ſono le giuſtificationi de Santi.

8 וְנִתַּן לָהּ לְהִתְכַּסּוֹת בַּבּוּץ טָהוֹר וְהָדָר כִּי־בוּצָם צִדְקוֹת הַקְּדוֹשִׁים הֵנָּה׃

Y hà le ſido dado que ſe viſta de tela de lino finiſſimo, limpio, y reſplandeciente: porque el lino finiſſimo, ſon las juſtificaciones de los Sanctos,

8. Καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περιβάληται βύσσινον καθαρὸν, ϗ λαμπρόν· τὸ γὰρ βύσσινον, τὰ δικαιώματά ἐστι τῶν ἁγίων.

Et lui a eſté donnee qu'elle ſe veſte de creſpe pur & luiſant: car le creſpe ſont les iuſtifications des ſaincts.

9 וֶאֱמַר לִי כְּתוּב טוּבַיְהוּן לְכֻלְּהוּן דְּמֶתְקְרֵין לַחְשָׁמִיתָא דְּאֶמְּרָא וֶאֱמַר לִי הָלֵין אֶנּוּן מֶלֵּא דַּאלָהָא שַׁרִירֵא׃

Allora mi diſſe, Scriui, Beati quelli che ſon chiamati a la cena de nozze de l'Agnello. Poi mi diſſe, Queſte parole di Dio ſon vere.

9 וַיֹּאמֶר אֵלַי כְּתֹב אַשְׁרֵי כֻּלָּם אֲשֶׁר אֶל־מִשְׁתֵּה הַכֶּבֶשׂ נִקְרָאוּ וַיֹּאמֶר אֵלַי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֱמֶת אֱלֹהִים הֵמָּה׃

Y el me dize: Eſcriue: Bienauenturados los que ſon llamados à la cena del Cordero. Y dizeme: Eſtas palabras de Dios ſon verdaderas.

9. Καὶ λέγει μοι, γράψον, μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. καὶ λέγει μοι, οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοί εἰσι τοῦ θεοῦ.

Adonc il me dit, Eſcri, Bien-heureux ſont ceux qui ſont appelés au banquet des nopces de l'Agneau. Il me dit auſſi, Ces paroles de Dieu ſont veritables.

10 וְנֶפְלֶת קְדָם רַגְלוֹהִי לְמֶסְגַּד לֵהּ וֶאֱמַר לִי חֲזִי לְמָא עֲבֵד אֲנָת כְּנָתָךְ גֵּיר אֶנָא וּכְנָת דַּאחַיךְ דְּאִית לְהוֹן סָהֲדוּתֵה דְּיֵשׁוּעַ סְגוּד לַאלָהָא סָהֲדוּתֵה דְּיֵשׁוּעַ גֵּיר הִי רוּחֵה דִּנְבִיוּתָא׃

Et io mi gittai giu dinanzi a i ſuoi piedi per adorarlo: & egli mi diſſe, Guarda che tu no'l facci: io ſono conſeruo tuo, e de tuoi fratelli, che hanno il teſtimonio di IESV, adora Iddio, perche il teſtimonio di IESV è lo ſpirito de la profetia.

10 וָאֶפֹּל אֶל־רַגְלָיו לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ וַיֹּאמֶר אֵלַי חָלִילָה לְּךָ עֶבֶד כְּעֶרְכְּךָ וּכְעֵרֶךְ אַחֶיךָ אֲשֶׁר יֶשׁ־לָהֶם עֵדוּת יֵשׁוּעַ הִשְׁתַּחֲוֵה לֵאלֹהִים וְעֵדוּת יֵשׁוּעַ הִיא הַנְּבוּאָה׃

Y yo me eché à ſus pies para adorarlo. Y el me dixo: Mira que no lo hagas: yo ſoy ſieruo contigo, y con tus hermanos que tienen el teſtimonio de Ieſus; Adora à Dios porque el teſtimonio de Ieſus es eſpiritu de prophecia.

10. Καὶ ἔπεσον ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ· καὶ λέγει μοι, ὅρα μή· σύνδουλός σου εἰμι, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰησοῦ. τῷ θεῷ προσκύνησον· ἡ γὰρ μαρτυρία τοῦ ἰησοῦ ἐστι τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας.

Lors ie me iettai à ſes pieds pour l'adorer. Et il me dit, Garde que tu ne le faces: ie ſuis ton compagnon de ſeruice & de tes freres qui ont le teſmoignage de Ieſus. Adore Dieu: car le teſmoignage de Ieſus eſt l'Eſprit de prophetie.

11 וַחֲזִית שְׁמַיָּא כַּד פְּתִיחִין וְהָא רַכְשָׁא חִוָּרָא וּדְיָתֵב הֲוָא עֲלוֹהִי מֶתְקְרֵא מְהַימְנָא וְשַׁרִּירָא וּבְכָאנֵוּתָא דָּאֶן וְקָרֵב הוּ׃

Poi viddi il cielo aperto, & ecco vn caual bianco, e colui che v'ſtaua ſu, ſi chiamaua Fedele e Verace, e con giuſtitia giudica e combatte.

11 וָאֵרֶא כִּי־נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וְהִנֵּה סוּס לָבָן וְהַיּוֹשֵׁב עָלָיו נִקְרָא נֶאֱמָן וְאִישׁ־אֱמוּנִים וּבִצְדָקָה שׁוֹפֵט וְנִלְחָם׃

Y vide el cielo abierto, y heaqui vn cauallo blanco: y el que eſtaua ſentado ſobre el, era llamado fiel y verdadero, el qual con juſticia juzga y pelea.

11. Καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον· ϗ ἰδοὺ ἵππος λευκὸς, ϗ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν καλούμενος πιστὸς, ϗ ἀληθινὸς, ϗ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει, ϗ πολεμεῖ.

Puis ie vi le ciel ouuert, & voici vn cheual blanc: & celui qui eſtoit monté deſſus, eſtoit appelé fidele & veritable, lequel iuge & bataille iuſtement.

CAP. XIX.

7. Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei: quia venerunt nuptiæ Agni, & uxor eius præparavit se.

Let vs bee glad and reioyce / and giue glorie to him: for the mariage of the Lambe is come / and his wife hath made her selfe readie.

8. Et datum est illi ut cooperiat se byssino splendenti & candido. Byssinum enim, iustificationes sunt sanctorum.

And to her was granted / that she should be araied with pure fine linen and shining: for the fine linen is the righteousnesse of Saintes.

9. Et dixit mihi, Scribe: Beati qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt, & dicit mihi: Hæc verba Dei vera sunt.

Then he sayde vnto me / Write / blessed are they which are called vnto the Lambs supper. And he said vnto me / These wordes of God are true.

10. Et cecidi ante pedes eius, ut adorarem eum. Et dicit mihi, Vide ne feceris: conservus tuus sum, & fratrum tuorum habentium testimonium Iesu. Deum adora. Testimonium enim Iesu est spiritus prophetiæ.

And I fell before his feete / to worship him: but he said vnto me / See thou do it not: I am thy fellowe seruant / and one of thy brethren / which haue the testimonie of Iesus. Worship God: for the testimonie of Iesus / is the Spirit of prophecie.

11. Et vidi cælum apertum, & ecce equus albus, & qui sedebat super eum, vocabatur Fidelis & Verax, & cùm iustitia iudicat & pugnat.

And I sawe heauen open / and beholde / a white horse / & he that sate vpon him / was called / Faithfull and true / and he iudgeth and fighteth righteously

Das XIX. Capitel.

7. Lasset vns freuen vnd frölich sein / vnd jhm die Ehre geben / denn die Hochzeit des Lambs ist kommen / vnd sein Weib hat sich bereitet.

Lader oss frydde oss oc vere glade / oc giffne hannem ære / thi Lammens brøllup er kommet / oc des sammis Hustru haffuer bered sig.

8 Vnd es ward jr gegeben / sich anzuthun mit reiner vnnd schöner Seyden / Die Seyde aber ist die Gerechtigkeit der Heiligen.

Oc det bleff hende giffnet / at føre sig i rene oc dey lige Silcke / Men Silcket er de Helligis retferdighed.

9. Vnd er sprach zu mir: (Schreib /) Selig sind / die zum Abendmal des Lambs beruffen sind. Vnd er sprach zu mir: Diß sind warhaftige Wort Gottes.

Oc hand sagde til mig / (scriff) Salige ere de / som ere callede til Lammens Naduere. Oc hand sagde til mig / Disse ere Guds sande ord.

10. Vnd ich fiel für jhn zu seinen füssen / jn anzubeten. Vnd er sprach zu mir: Sihe zu / thu es nicht / ich bin dein Mitknecht vnd deiner Brüder / vnd dere / die das Zeugniß Jesu haben. Bete Gott an / das Zeugniß aber Jesu ist der Geist der weissagung.

Oc ieg falt ned faar hannem faar hans føder at tilbede hannem. Oc hand sagde til mig / See til / gør det icke / Jeg er din Mettienere oc dine Brødris / oc deris / som haffue Jhesu Vidnisbyrd / Tilbed Gud (Men Jhesu Vidnisbyrd er Prophecies Aand.)

11. Vnd ich sahe den Himmel auffgethan / vnnd sihe / ein weiß Pferd / vnd der drauf saß / hieß treu vnnd warhafftig / vnd richtet vnnd streitet mit Gerechtigkeit.

Oc ieg saa Himmelen opladen / Oc see / en huid Hest / oc den der sad paa / kalledis Trofast oc Sandru / oc hand strider oc dømer met Retferdighed.

Kapitola XIX.

7. Radůgme se / a weselme se / a chwálu wzdaynie Bohu. Nebok gest přissla Swatba Beránkowa / a Manželka geho se připrawila.

Weselmy sie y rádnymy sie / á iemu chwałe daymy / iż przyszło wesele báránkowe / á żoná iego gotowáłá sie.

8. A dáno gij / aby se oblékla w Kment bijly á stkwaucy. A ten kment gsauk spawedlnosti Swatých.

R dano iest iey áby byłá oblecżoná lnem czystem y známienitym / bo ten len sa vspráwiedliwienia świetych.

9. Y řekl mi: Napiss / Blahoslaweni, kteříž gsau k Wečeři Swatby Beránkowé powoláni. A řekl mi: Tato slowa Božij prawaě gsau.

Tedy mi rzekł: Nápisz / Błogosłáwieni ktorzy ná wieczerza wesela Báránkowego wezwáni sa / R rzekł mi: Tyc słowá Boże sa prawdziwe.

10. Y padl gsem k nohám geho / abych se klaněl gemu. Y řekl mi: Hleď aby toho nečinil / neb gsem spolu služebnjk twůg y bratřij twých / kteřijž magij swědectwij Gežijssowo / Bohu se klaněg. Swědectwij zagisté Gežijssowo / gestiť Duch Proroctwij.

R vpadłem przed nogi iego ábym go chwalił / Ale on mi rzekł / Patrz ábys nie czynił / Jestem ci sługá z toba ieden z bráciey twoiey / ktorzy máia świádecthwo Jezusowe / Chwał Bogá: ábowiem świádectwo Jezusowe iest duchem proroctwá.

11. Y widěl gsem Nebe otewřené / a hle Kuoň bijlý: a ten kterýž seděl na něm / slaul Wěrný a Prawdomluwný / a Sprawedlnostij saudij y bogugé.

Zátymiem widział niebo otworzone / á oto koń biały / á ktory ná nim siedział / był rzeczon wierny y prawdziwy / á ktory spráwiedliwie sadzi y walczy.

יט | יט | ιθ.

12 ועינוהי איך גומלא דנורא ועל רישה כלילא סגיאא ואית לה שמא כתיב דאנש לא ידע אלא הו:

I suoi occhi erano come vna fiamma di fuoco: e sopra il suo capo erano molte diademe, hauendo vn nome scritto, ilquale niuno conosce senon egli stesso.

12 ועיניו כלהבת אש ועל־ראשו עטרות רבות ויש־לו שם־כתוב אשר איש לא ידע מבלעדיו:

Y sus ojos eran como llama de fuego, y auia en su cabeça muchas diademas, tenia vn nombre escripto que ninguno ha conocido, si no el mismo:

12. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρὸς, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλά· ἔχων ὄνομα γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός.

Et ses yeux estoyent comme flame de feu: & y auoit sur son chef plusieurs diademes, ayant le nom escrit que nul n'a cognu sinon lui-mesme.

13 ואתכסי במרטוטא דצביע בדמא ושמה מתקרא מלתא דאלהא:

Et era vestito d'vna veste tinta di sangue: e il suo nome si chiama, La parola di Dio.

13 והוא חמוץ בגדים הדור בלבושו אדום ללבושו ובגדיו כדרך בגת ונקרא שמו דבר אלהים:

Y estaua vestido de vna ropa teñida en sangre, y su nombre es llamado la palabra de Dios.

13. Καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον αἵματι· καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὁ λόγος τοῦ θεοῦ.

Il estoit vestu d'vne robbe teinte en sang, & son nom s'appele, la parole de Dieu.

14 וחילותא דבשמיא אזלו בתרה על רכשא חורא עטיפין בוצא חורא ודכיא:

Egli eserciti che son nel cielo, il seguitauano sopra caualli bianchi, vestiti di finissimo lino bianco e netto.

14 וצבאות אשר בשמים באו אחריו על־סוסים לבנים מלבשים בוץ חור וטהור:

Y los exercitos que estan en el cielo lo seguian en cauallos blancos vestidos de lino finissimo, blanco, y limpio.

14. Καὶ τὰ στρατεύματα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐφ' ἵπποις λευκοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν, καὶ καθαρόν.

Et les armees qui sont au ciel le suiuoyent sur cheuaux blancs, vestus de crespe blanc & net.

15 ומן פומה נפקא רומחא דתרין פומיה חריפא דבה נמחא לעממא והו מרעא להון בשבטא דפרזלא והו דאש למעצרתא רוגזא וחמתא דאלהא דכל אחיד:

E de la sua bocca vsciua vn coltello tagliente, per ferire con esso le genti: imperoche egli li reggerà con verga di ferro: & egli calca il torcolo del vino del furor de l'ira di Dio onnipotente.

15 ומפיו יצאת חרב פיפיות חדה אשר־בה יכה את־הגוים והוא ירעם בשבט ברזל והוא דורך פורת יין חרון אף יהוה אלהים לבדו:

Y de su boca sale vna espada aguda: para herir con ella las gentes, y el los regira con vara de hierro: y el pisa el lagar del vino del furor y de la yra del Dios todo poderoso.

15. Καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία δίστομος, ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ ἔθνη, καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ, καὶ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος.

Et de la bouche d'icelui sortoit vne espee trenchante, afin qu'il en frape les nations: car il les gouuernera auec vne verge de fer, & c'est lui qui foulera la cuue du vin du courroux, & de l'ire de Dieu tout puissant.

16 ואית לה על מרטוטה ועל ירכה שמא כתיב מלכא דמלכא ומרא דמרותא:

Et ha nel vestimento e ne la coscia sua scritto questo Nome, Re de re, e Signor de signori.

16 והיה לו על־לבושו ועל־ירכו שם־כתוב מלך המלכים ואדון אדנים:

Y en su vestidura y en su muslo tiene escripto este nombre: Rey de Reyes, y Señor de Señores.

16. Καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ, τὸ ὄνομα γεγραμμένον, βασιλεὺς βασιλέων, καὶ κύριος κυρίων.

Et en son vestement & en sa cuisse il auoit en escrit ce nom, le roy des rois, & le Seigneur des seigneurs.

17 וחזית דמלאכא חד קאם הוא בשמשא וקעא בקלא רמא למאמר לכל פרחא דפרחין במצעת שמיא תו ואתכנשו לחשמיתא רבתא דאלהא:

Poi viddi vn' Angelo che staua nel sole, e gridò ad alta voce, dicendo a tutti gli vccelli che volauano per mezo il cielo, Venite, e congregateui a la cena del grande Iddio.

17 ואראה מלאך אחד עומד בשמש ויזעק בקול גדול לאמר לצפור כל־כנף תחת השמים הקבצו ובאו האספו מסביב על־זבח אל גדול:

Y vide vn Angel que estaua dentro del sol, y clamó con gran boz, diziendo à todas las aues que bolauan por medio del cielo: Venid y congregaos à la cena del gran Dios.

17. Καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ· καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετωμένοις ἐν μεσουρανήματι· δεῦτε καὶ συνάγεσθε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ θεοῦ.

Puis ie vi vn Ange se tenant dedans le soleil, qui cria à haute voix, disant à tous les oiseaux qui voloyent par le milieu du ciel, Venez & vous assemblez au banquet du grand Dieu.

CAP. XIX.

2. Oculi autem eius sicut flamma ignis, & in capite eius diademata multa, habens nomen scriptum, quod nemo novit nisi ipse.

And his eyes were as a flame of fire / and on his head were many crownes: hee had a name written / that no man knewe but him selfe.

13. Et vestitus erat veste aspersa sanguine, & vocatur nomen eius, Verbum Dei.

And he was clothed with a garment dipt in blood / and his name is called / The Worde of God.

14. Et exercitus qui sunt in cælo, sequebantur eum in equis albis, vestiti byssino albo & mundo.

And the warriers which were in heauen / followed him vpon white horses / clothed with fine linen white and pure.

15. Et de ore eius procedit gladius (*ex utraque parte*) acutus: ut in ipso percutiat gentes. Et ipse reget eas in virga ferrea, & ipse calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis.

And out of his mouth went out a sharpe sworde (twoedged) that with it he should smite the heathen: for he shal rule them with a rod of yron: for he it is that treadeth the wine presse of the fiercenes and wrath of allmighitie God.

16. Et habet in vestimento & in femore suo scriptum, Rex Regum, & Dominus dominantium.

And he hath vpon his garment/ and vpon his thigh a name written / The King of Kings/ and Lorde of Lordes.

17. Et vidi unum angelum stantem in sole, & clamavit voce magna, dicens omnibus avibus quæ volabant per medium cæli, Venite, & congregamini ad cœnam magnam Dei.

And I saw an Angell stand in the sunne / who cryed with a loude voyce / saying to all the foules that did flie by the middes of heauē/ Come/and gather your selues together vnto the supper of the great God.

Das XIX. Capitel.

12. Vnd seine Augen sind wie ein Feuerflammen / vnd auff seinem Haupte vil Kronen / vnd hatte einen Namen geschriben / den niemand wußte denn er selbs.

Oc hans øyen som ere gloende lue / oc mange kruner paa hans Hoffuet / Oc hand haffde it Naffn screffuet/ huilcket ingen viste vden hand selff.

13. Vnd war angethan mit einem Kleid/ das mit Blut besprenget war/ vnd sein Name heisset Gottes Wort.

Oc hand vaarført vdi it klæde/ som vaar bestenckt met Blod / oc hans Naffn kaldis Guds Ord.

14. Vnd jm folgete nach das Heer im Himmel auff weissen Pferden/ angethan mit weisser vnd reiner Seyden.

Oc den Hær i Himmelen fulde effter hannem paa huide Heste/ beklædde met huit oc rent Silcke.

15. Vnnd auß seinem Mund ging ein scharpff (zweyschneidig) schwert/ daß er damit die Heyden schlüge/ vnd er wird sie regieren mit der eisern Ruthen. Vnnd er tritt die Kälter des Weins des grimmigen zorns des allmechtigen Gottes.

Oc aff hans mund gick it skarpt (tueægget) Suerd/ met huilcket hand skulde sla Hedningene/ oc hand skal regere dem met Jernriss/ oc hand traader den almectige Guds grumme vredis oc Vins Perse.

16. Vnd hat einen Namen geschriben auff seinem Kleid/ vnd auff seiner Hüfften/ also: Ein König aller Könige/ vnd HERR aller Herrn.

Oc hand haffuer it Naffn bescreffuet paa sine Klæder/ oc paa sin Lend/ saa / En Konger offuer alle Konger/ oc en HERRE offuer alle Herrer.

17. Vnd ich sahe einen Engel in der Sonnen stehen / vnnd er schrey mit grosser stimme / vnnd sprach zu allen Vögeln / die vnter dem Himmel fliegen: Kompt / vnd versamblet euch zu dem Abendmal des grossen Gottes.

Oc ieg saa en Engel staa i Solen / oc hand røbte met stor røst / oc sagde til alle Fule / som flue vnder Himmelen / Kommer / oc forsamler eder til den store Guds Naduere.

Kapitola XIX.

12. Oči pak geho yako plamen Ohně: a na Hlawě geho Korun mnoho/ a měl gmēno napsané/ kteréhož žádný newj než on sám.

A oczy iego były iáko płomień ogniowy/ á na głowie iego było wiele koron/ y miał imie napisane/ ktorego nikt nie wie iedno sam.

13. A byl obleken w raucho skropené Krwij: A slaulo gmēno geho/ Slowo Božij.

A był obleczon w száte fárbowána krwią/ á imie iego rzeczone iesth słowo Boże.

14. A zástupowé kteřij gsau na Nebi/ geli za nim na Koních bijlich gsauce obleční w Kment čistý a bijlý.

Y szły za nim woyská ktore są ná niebie ná koniech białych/ obleczone lnem białym y czystym.

15. A z vst geho wycházel Meč/ s obau stranau ostrý/ aby gim bil wssecky Národy. A onť ge bude zprawowati Prutem železným / a on tlačiti bude Pres Wijna hněwu ẏrchliwosti Boha wssemohucýho.

A z vst iego wychodźił miecz (z obustron) ostry áby im bił narody: ábowiem ci ie on bedźie rządźił láską żeláżną/ gdyż ieśt ten ktory depce kadź winá popędliwośći y gniewu Bogá wszechmogacego.

16. A má na Rausse swém / a na swých Bedrách napsáno/ Král nad Králi a Pán nad Pány.

Y miał ná száce/ y ná biodrze swymi imie nápisane/ Krol krolow y Pan pánuiacych.

17. Y widěl gsem gednoho Angela an stogij w Sluncy/ y wolal hlasem welikým / ka wssechněm Ptákům kteřijž lítali po prostřed Nebe: Podte a sletťe se k Wečeři weliké Božij

Tedym widźiał Anioła stoiącego ná słońcu/ ktory zawołał głosem wielkim/ mowiąc wszem ptakom ktore latháły przez pośrodek niebá/ Chodźćie y zbieraycie sie ná wieczerzą wielkiego Boga.

יט | יט | ιθ'.

18 דְּתֵאכְלוּן בֶּסְרָא דְּמַלְכֵא וּבֶסְרָא דְּכִילִירְכֵא וּבֶסְרָא דְּחַסִּינֵא וּבֶסְרָא דְּרַכְשֵׁא וַדְיָתְבִין עֲלַיְהוּן וּבֶסְרָא כֻּל בְּנַי חָארֵא וַעֲבָדֵא וַזְעוּרֵא וַרְוְרְבֵא׃

18 וַאֲכַלְתֶּם בְּשַׂר הַמְּלָכִים בְּשַׂר נְשִׂיאֵי־הָאָרֶץ בְּשַׂר הַגִּבּוֹרִים בְּשַׂר הַסּוּסִים וַאֲשֶׁר יֹשְׁבִים עֲלֵיהֶם וּבְשַׂר כָּל־חָפְשִׁים וַעֲבָדִים גַּם קְטַנִּים וְגַם גְּדוֹלִים׃

18. Ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων, καὶ σάρκας χιλιάρχων, καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων, καὶ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν, καὶ σάρκας πάντων, ἐλευθέρων τε, καὶ δούλων, καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων.

Acciochevoi mangiate le carni de re, e le carni de capitani, e le carni de forti, e le carni de caualli, e di quei che vi seggon su, e le carni di tutti, de liberi e serui, e de piccoli e grandi.

Paraque comays carnes de reyes, y de capitanes, y carnes de fuertes, y carnes de cauallos, y de los que estan sentados sobre ellos: y carnes de todos libres y sieruos, de pequennos y de grandes

Afin que vous mangiez la chair des Rois, & la chair des capitaines, & la chair des forts, & la chair des cheuaux, & de ceux qui sont montés dessus, & la chair de tous, francs & serfs, petis & grans.

19 וַחֲזֵית חֵיוְתָא לְחֵיוְתָא וַלְמַלְכֵא דְּאַרְעָא וּלְחֵילַוָתְהוּן דַּכְנִישִׁין לְמֶעְבַּד קְרָבָא עַמֵּה דְּיָתֵב עַל רַכְשָׁא וְעַם חֵילַוָתֵה׃

19 וָאֵרֶא אֶת־הַבְּהֵמָה וְאֶת־מַלְכֵי הָאָרֶץ וְאֶת־צִבְאוֹתָם הַנִּקְהָלִים לַעֲשׂוֹת מִלְחָמָה עִם־אֲשֶׁר יוֹשֵׁב עַל־הַסּוּס וְעִם צְבָאוֹ׃

19. Καὶ εἶδον τὸ θηρίον, καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ.

Dipoi vidi la bestia, e i re de la terra: e i loro eserciti, congregati per far guerra con colui che sedeua in su'l cauallo, e col suo esercito.

Y vide la bestia, y los reyes de la tierra, y sus exercitos congregados para hazer guerra contra el que estaua sentado sobre el cauallo, y contra su exercito.

Adonc ie vi la beste, & les Rois de la terre, & leurs armees assemblees pour faire guerre contre celui qui estoit mõté sur le cheual, & contre son armee.

20 וְאֶתְאַחְדַת חֵיוְתָא וּבָתַר הָנָא נְבִיָּא דַּגָּלָא דַּעְבַד לְאָתְוָתָא קְדָמַיהּ דַּבְהֵין אַטְעִיוּן דַּנְסַבו לְגָלִיפָא דְּחֵיוְתָא דְּסָגְדוּ לְדְמוּתָהּ הָאֵין אֶתְנַפַּלוּ תְּרַיְהוּן בְּיַמָּא דְּנוּרָא דְּיָקֵד בְּכוּבְרִיתָא׃

20 וַתִּתָּפֵשׂ הַבְּהֵמָה וְעִמָּהּ נְבִיא שֶׁקֶר אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים לְפָנָיו אֲשֶׁר בָּם הִתְעָה אוֹתָם אֲשֶׁר לָקְחוּ אֶת־צָרֶבֶת הַבְּהֵמָה וְאוֹתָם אֲשֶׁר סָגְדוּ לִדְמוּתָהּ חַיִּים הָשְׁלְכוּ שְׁנֵיהֶם אֶל־אֲגַם אֵשׁ הַבֹּעֵר בְּגָפְרִית׃

20. Καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον, καὶ μετὰ τούτου ὁ ψευδοπροφήτης ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησε τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ· ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν τῷ θείῳ.

E la bestia fu presa, e con essa il falso profeta, che haueua fatti i segni in sua presentia, con liquali haueua ingannati coloro che haueuano preso il carattere de la bestia, e che haueuano adorato la sua imagine: questi due furon gittati viui ne lo stagno del fuoco che ardeua in solfo.

Y la bestia fue presa y con ella el falso Propheta, que auia hecho las sennales delante della, con las quales auia engannado à los que tomaron la sennal de la bestia, y auian adorado su imagen. Estos dos fueron lançados biuos dentro de vn lago de fuego ardiendo en assufre.

Mais la beste fut prinse, & auec elle le faux prophete qui auoit fait les signes deuant elle par lesquels il auoit seduit ceux qui auoyent la marque de la beste, & qui auoyent adoré son image, ces deux furent iettés tous vifs dedans l'estang de feu ardent de soulphre:

21 וְשַׁרְכָא אֶתְקְטַלוּ מִן רוּמְחֵהּ דְּיָתֵב עַל רַכְשָׁא דְּנָפְקָא מִן פּוּמֵהּ וְכֻל פָּרַחְתָא נְסַבְעוּ מִן בֶּסְרְהוּן׃

21 וְהַנִּשְׁאָרִים הֹרְגוּ בְּחֶרֶב הַיּוֹשֵׁב עַל־הַסּוּס הַיּוֹצֵאת מִפִּיו וְצִפּוֹר כָּל־כָּנָף שָׂבְעוּ מִבְּשָׂרֵיהֶם׃

21. Καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, τῇ ἐκπορευομένῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.

E gli altri furono ammazzati col coltello che esce de la bocca di colui che sedeua sopra il cauallo: e tutti gli vccelli si satiorono de le lor carni.

Y los otros fueron muertos con la espada que salia de la boca del que estaua sentado sobre el cauallo: y todas las aues fueron hartas de las carnes dellos.

Et le reste fut tué par l'espee qui sortoit de la bouche de celui qui estoit mõté sur le cheual: & tous les oiseaux furent saoulés de la chair d'iceux.

22. Et

CAP XIX.

18. Vt manducetis carnes regum, & carnes tribunorum, & carnes fortium, & carnes equorum, & sedentium in ipsis, & carnes omnium liberorum, & servorum, & pusillorum, & magnorum.

That ye may eate the flesh of kings/ and the flesh of hie Captaines/ and the fleshe of mightie men/ and the flesh of horses/ and of them that sit on them/ and the flesh of all free men/ and bond men/ and of small/ and great.

19. Et vidi bestiam, & reges terræ, & exercitus eorum congregatos ad faciendum prælium cum illo qui sedebat in equo & cum exercitu eius.

And I saw the beast/ and the Kings of the earth/ and their warriers gathered together to make battell agaynst him/ that sate on the horse and agaynst his souldiers.

20. Et apprehensa est bestia, & cum ea Pseudopropheta: qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos qui acceperunt characterem bestiæ, & qui adoraverũt imaginem eius, vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis & sulphuris.

But the beast was taken/ and with him that false Prophet that wrought miracles before him/ whereby he deceyued them that receyued the beastes marke/ and them that worshipped his image. These both were aliue cast into a lake of fire/ burning with brimstone.

21. Et cæteri occisi sunt in gladio sedẽtis super equum, qui procedit de ore ipsius: & omnes aves saturatæ sunt carnibus eorum.

And the remnant were slaine with the sworde of him that sitteth vpon the horse/ which commeth out of his mouth/ and all the foules were filled full with their flesh.

Das XIX. Capitel.

18. Daß jr esset das Fleisch der Könige vnnd der Hauptleute/ vnnd das Fleisch der Starcken/ vnd der Pferde/ vnd dere/ die darauff sitzen/ vnd das Fleisch aller Freyen vnnd Knechten/ beyde der kleinen vnd der grossen.

At i skulle æde Kongers oc Høffuitzmends kød/ oc de Sterckis kød/ oc Hestenis oc deris som side paa dem/ oc alle Frybaarnis oc Tieneris kød/ baade aff smaa oc store.

19. Vnd ich sahe das Thier/ vnnd die Könige auff Erden/ vnd jhre Heer versamblet/ streitt zu halten mit dem/ der auff dem Pferde saß/ vnnd mit seinem Heer.

Oc ieg saa det Diur/ oc Kongerne paa Jorden/ oc deris Hær forsamlis/ at holde strid mod den som sad paa Hesten/ oc mod hans Hær.

20. Vnd das Thier ward gegriffen/ vnd mit jhm der falsche Prophet/ der die Zeichen thet für jhm/ durch welche er verführet/ die das Malzeichen des Thiers namen/ vnnd die das Bilde des Thiers anbeten. Lebendig wurden diese beide in den Feurigen Pful geworffen/ der mit Schweffel brandte.

Oc Diuret bleff greben/ oc den falske Prophete mit det/ som giorde Tegen faar det/ met huilcke hand forførde dem/ som toge Diursens Mercke/ oc dem som tilbade Diursens Billede/ disse tho bleffue kaste leffuende i en gloende Pøel/ som brende met Suoffuel.

21. Vnd die andern wurden erwürget mit dem Schwerdt des/ der auff dem Pferde saß/ das auß seinem Munde gieng/ vnnd alle Vögel wurden satt von jhrem Fleisch.

Oc de andre bleffue slagne hiel met i hans Suerd/ som sad paa Hesten/ huilcket der vdgick aff hans Mund/ Oc alle Fule bleffue mætte aff deris Kød.

Kapitola XIX.

18. Abyſſte gedli těla Králůw/ a těla Haytmanůw/ a těla ſylných/ a těla Koňuow/ y těch kteřijž na nich ſedij/ a těla wſſech ſwobodných y ſlužebnijkuow malých y welikých.

Abyśćie iedli ćiáłá królow/ y ćiáłá rotmistrzow/ y ćiáłá mocarzow/ y ćiáłá koni/ y tych ktorzy ná nich śiedzą/ y ćiáłá wſzytkich wolnych y niewolnikow/ máłych y wielkich.

19. Y widěl gſem Šſelmu á Krále Zemſké/ a hauffy gegich ani ſe ſgeli/ aby učinili bog s tijm kterýž ſeděl na Koni/ a s Woyſkem geho.

Záthymem widźiał bestyą y ne/ y krole ziemie/ y woyſká ich zebráne áby walczyli z tym ktory śiedźiał ná koniu/ y z woyſkiem iego.

20. Y yata geſt Šſelma/ a s nij ffaleſſný Prorok/ kterýž činijwal diwy před nij/ gimiž ſwodil ty kteřijž přijali na ſebe znamenij Šſelmy/ kteřijž ſe klaněli Obrazu gegijmu. A ti dwa/ za žiwa uwrženi gſau do Gezera ohniwého hořijcýho Syrau:

Ale vchwycona ieſth bestyá/ y z nia fálſzywy prorok ktory czynił cudá przed nia/ ktoremi zwodźił thy ktorzy przyięli piątno bestyiey/ y ktorzy ſie klániáli obrázowi iey/ Ci dwá zrzuceni byli żywi w iezioro ogniá gorącego śiárká.

21. A ginij zbiti gſu Mečem toho kterýž ſeděl na Koni/ genž wycházý z uſt geho: A wſſyčki Ptácy naſyceni gſau těly gegich.

A drudzy pobići ſa mieczem thego ktory śiedźi ná koniu wychodzącym z vſt iego/ á wſzyſcy pthacy naſyceni ſa mieſem ich.

כ

1 וחזית למלאכא דנחת מן שמיא דאית לה קלידא דתהומא ושׁשלא רבתא על אידה :

Poi Viddi ſcender dal cielo Vn Angelo che haueua la chiaue de l'abiſſo, & Vna gran catena ne la ſua mano.

2 ואחד לתנינא חויא קדמיא דהו אכל קרצא וסטנא (דמטעא לכלה עלמא) ואסרה לאלף שנין :

E preſe il dragone, antico ſerpente, che è il diauolo e ſatana, (il quale inganna tutto il mondo) e legollo per mille anni.

3 וארמיה בתהומא ואחדה וחתם עלוהי דלא יטעא תוב לעממא עד מא דישתמלאן אלף שנין ובתר הנא ולא לה דישתרא לקליל תוב זבנא :

E gittollo ne l'abiſſo, e rinchiuſelo, e ſigillo ſopra eſſo: accioche non inganne piu le genti fin che ſiano compiuti mille anni: imperoche doppo queſto biſogna che ſia ſciolto per Vn poco di tempo.

4 וחזית הוית להון לכורסיא ויתבו עליהון ודינא אתיהב להון וחזית בנפשתהון דמתפסקין בחרבא מטול סהדותא דישוע ומטול מלתא דאלהא והנון דלא סגדו לחיותא ולא לדמותה ולא נסבו לגליפא על בית עיניהון ועל אידיהון וחיו ומלכו עם משיחא אלף שנין :

Dipoi Viddi le ſedie, e ſopra eſſe ſi poſero à ſedere, e fu dato loro il giuditio: e Viddi l'anime di quelli che erano ſtati decollati per il teſtimonio di IESV, e per la parola di Dio, i quali non haueuano adorato la beſtia, ne la ſua imagine, ne haueuano preſo il carattere ne le lor fronti, ò ne le lor mani: e Viſſero e regnoron con Chriſto mille anni.

5 ושרכא דמיתא לא חיו עד מא דישתמלאן אלף שנין הדא חית מיתא קדמיתא הי :

Ma gli altri morti non riſuſcitaranno infin à tanto che ſaran finiti mille anni. Queſta è la prima reſurrettione.

כ

1 ואראה את־מלאך כי־יורד משמים אשר לו מפתח התהום וחוח גדול בידו :

Y vide vn Angel decendir del cielo, que tenia la llaue del Abiſmo, y vna gran cadena en ſu mano.

2 ויתפש את־התנין את־הנחש העתיק שהוא המכלים והשטן (המתעה את כל התבל) ויאסרהו לאלף שנים :

Y prendió àl dragon, antigua ſerpiente, que es el diablo y ſatanas, (El qual enganna à todo el mundo) y atôlo por mil annos.

3 וישליכהו אל־התהום ויסגירהו ויחתם עליו פן יתעה את־הגוים עוד עד־יתמו אלף־שנים ואחרי־כן יש־צרכו להתר לעת מעט :

Y embiólo àl abiſmo, y encerrólo, y ſello ſobre el: porque no enganne mas à las gentes haſta que mil annos ſean cumplidos, y deſpues deſto, es neceſſario que ſea deſatado vn pocó de tiempo.

4 ואראה כסאות וישבו עליהן ומשפט נתן להם ואת־הנפשות אשר הרגו בחרב בעבור עדות ישוע ובעבור דבר אלהים ואשר לא השתחוו לבהמה ולא לצלמה ולא לקחו את־צרבת על־מצחותן ועל־ידהן ויחיו וימלכו עם המשיח אלף שנים :

Y vide ſillas, y ſentaronſe ſobre ellas, y fueles dado el juyzio: y las animas de los degollados por el teſtimonio de Ieſus, y por la palabra de Dios, que no adoraron la beſtia, ni à ſu imagen, y que no recibieron ſu ſennal en ſus frentes, ni en ſus manos, y biuiran y reynarân con el Chriſto mil annos.

5 ושאר המתים לא שבו לחיות עד־יתמו אלף שנים וזאת היא תקומה הראשונה :

Mas los otros muertos no tornaron à biuir haſta que ſean cumplidos mil annos, eſta es la primera reſurrecion.

ΚΕΦΑΛ. κ'.

Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα τὴν κλεῖδα τῆς ἀβύσσου, καὶ ἅλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ.

Apres cela ie vi vn Ange deſcendant du ciel, qui auoit la clef de l'abiſmé, & vne grande chaine en ſa main.

2. Καὶ ἐκράτησε τὸν δράκοντα, τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον. ὅς ἐστι διάβολος, καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη.

Lequel ſaiſit le dragon, aſſauoir le vieil ſerpent, qui eſt le diable & Satan, (qui ſeduit tout le monde) & le lia, pour mille ans.

3. Καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισεν αὐτὸν, καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανήσῃ τὰ ἔθνη ἔτι, ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη· καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον.

Et le ietta en l'abiſme: & l'enferma, & ſeella ſur lui: afin qu'il ne ſeduiſe plus les nations iuſqu'à ce que les mille ans ſoyent accomplis: & puis apres il faut qu'il ſoit deſlié pour vn peu de temps.

4. Καὶ εἶδον θρόνους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ κρίμα ἐδόθη αὐτοῖς· καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ, οὔτε τῇ εἰκόνι αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν· καὶ ἔζησαν, καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ χίλια ἔτη.

Lors ie vi des thrones, ſur leſquels s'aſſirent des gens, & le iugement leur fut donné: & vi les ames des decapités pour le teſmoignage de Ieſus, & pour la parole de Dieu: & qui n'auoyent point adoré la beſte, ne ſon image: & qui n'auoyent point prins ſa marque en leurs fronts, ou en leurs mains, leſques viuroyent & regneroyent auec Chriſt mille ans.

5. Οἱ δὲ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέζησαν, ἕως τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη. αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη.

Mais le reſte des morts ne doit reſſuſciter iuſqu'à tant que les mille ans ſoyent accomplis, ceſte eſt la reſurrection premiere.

CAP. XX.

ET vidi angelum descendentem de cælo, habentem clavem abyssi, & catenam magnam in manu sua.

And I sawe an Angell come downe from heauen / hauing the keye of the bottomles pit/and a great chaine in his hand.

2. Et apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus & satanas, (*qui totum mundum seducit*) & ligavit eum per annos mille.

And he tooke the dragon that old serpent/which is the deuill and Satan/ (which deceyued all the worlde /) & he bounde him a thousand yeeres.

3. Et misit eum in abyssum, & clausit, & signavit super illum ; ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni, & post hæc oportet illum solvi modico tempore.

And cast him into the bottomles pit/ and he shut him vp / and sealed the doore vpon him/that he should deceyue the people no more/till the thousande yeeres were fulfilled : for after that he must bee loosed for a litle season.

4. Et vidi sedes, & sederunt super eas, & iudicium datum est illis, & animas decollatorum propter testimonium Iesu, & propter verbum Dei, & qui non adoraverunt bestiam, neque imaginem eius, nec acceperunt characterem eius in frontibus, aut in manibus suis, & vixerunt, & regnaverunt cum Christo mille annis.

And I saw seats: & they sate vpon them / and iudgement was giuen vnto them / and I sawe the soules of them/ that were beheaded for the witnes of Jesus/ and for the worde of God/ and which did not worship the beast/neither his image/neither had taken his marke vpon their foreheads / or on their handes : and they liued/ and reigned with Christ a thousand yeere.

5. Cęteri mortuorum non vixerunt, donec consummentur mille anni. Hæc est resurrectio prima.

But the rest of the deade men shall not liue againe/ vntill the thousand yeeres be finished : this is the first resurrection.

Das XX. Capitel.

Vnd ich sahe einen Engel vom Himmel fahren / der hatte den Schlüssel zum Abgrund / vnnd eine grosse Ketten in seiner Hand.

OC ieg saa en Engel fare ned aff himmelen / hand haffd nøglen til Affgrunden / oc en stor Lencke i sin haand.

2. Vnd er greiff den Drachen / die alte Schlange / welche ist der Teuffel vnd der Sathan (der die gantze Welt verführet /) vnnd band jhn tausend Jar.

Oc hand greb Dragen / den gamle Hugorm / som er Dieffuelen oc Satan (som forfører den gantske Verden /) oc bant hannem i tusinde aar.

3. Vnd warff jhn in den Abgrund / vnd verschloß jhn / vnd versigelt oben darauff / daß er nicht mehr verführen solt die Heyden / biß daß vollendet würden tausend Jar / vnnd darnach muß er loß werden eine kleine zeit.

Oc kaste hannem i Affgrunden / oc lucte hannem inde / oc beseglede der offuen paa / at hand skulde icke mere besuige Hedningene / før end tusinde aar bleffue fulkomne / oc der effter skal hand bliffue løs en liden tid.

4. Vnd ich sahe Stüle / vnd sie satzten sich darauff / vnd jnen ward gegeben das Gericht / vnd die Seelen der enthaupten vmb deß zeugniß Jesu / vnd vmb deß worts Gottes willen / vnnd die nicht angebetet hatten das Thier / noch sein Bilde / vnd nicht genommen hatten sein Malzeichen an jre Stirn vnd auff jre Hand / diese lebten vnd regierten mit Christo tausend Jar.

Oc ieg saa Stole / oc de sette sig der paa / oc dem bleff Domen giffuen / oc de halshugnis Siele for Jhesu vidnisbyrd / oc for Guds ord skyld / Oc de som icke haffde tilbedet Diuret / oc icke helder det sammis Billede / oc icke haffde taget det sammis Merke i deris pande / oc paa deris Haand / disse leffuede oc regnerede met Christo tusinde aar.

5. Die andern Todten aber wurden nicht wider lebendig / biß daß tausend Jar vollendet wurden / Diß ist die erste Aufferstehung.

Men de andre Døde bleffue icke leffuende igen / før end tusinde aar bleffue fuldkomne. Dette er den første Opstandelse.

Kapitola XX.

Y Widěl gsem Angela an Sstupuge s Nebe / mage klijč od propasti / a řetěz weliký w Ruce swé.

A Potymem widział Aniołá zstepuiące z niebá / ktory miał klucz przepáści / y łáńcuch wielki w ręce swoiey.

2. Y chopil Draka Hada starého / kterýž gest Diábel a Ssathanáss / (kterýž swadij wsseckeren Swět) y swázal gey za Tisýc Let.

Y pochwycił smoká wężá onego stárego ktory iest diabel y Sátan / (ktory zwodźi wszythek okrąg ziemie /) y zwiazał go ná tysiac lat.

3. A uwrhl do Propasti / y zawřel / a swrchu zapečetil / aby neswodil wijce lidij / ažby se wyplnilo Tisýc Leth / a potom má býti propusstěn na malý čas.

A wrzucił go w przepáść y zámknął go / y zápieczethował nad nim: áby nie zwodził dáley narodow / ażby sie wypełniły thysiac lat / ábowiem muśi potym być rozwiązan ná máły czás.

4. Y widěl gsem Stolice / a seděli ná nich gimž dán gest Saud: A widěl gsem Dusse sťijnaných pro swědectwj Gežijssowo / a pro Slowo Božij / a kteřijž se neklaněli Ssehmě ani Obrazu gegijmu / ani gsau přijali znamenj gegijho na čela swá / aneb na ruce swé / a byli žiwi / a Kralowali s Krystem za Tisýc leth.

Zátymem widział stolice y śiedźieli ná nich / á sąd iest im dan / y dusze tych ktorzy pośćinani są dla świádecthwá Jezusowego y dla słowá Bożego / á ktorzy nie chwalili Bestyiey / áni obrázu iey / áni przyięli piątna na czelech swych / ábo ná rękách swoich / y będą żyć y krolowáć z Krystusem tysiac lat.

5. Ginij pak mrtwij nebyli žiwi / ažby se wyplnilo Tisýc Let. Totoť gest wzkřijssenij prwnij.

A drudzy z martwych nie ożywą áż sie wypełnią tysiac lat / thoć iest pierwsze z martwych wstánie.

כ

κ'.

6 טובוהי לקדישא דאית לה מנתה בחית מיתא קדמיתא על הנון מותא אחרינא לא אית לה שולטנא אלא יהוון לכהנא דאלהא ודמשיחא ונמלכון עמה אלף שנין׃

Beato e ſanto è colui che ha parte ne la prima reſurrettione: contra queſti la ſeconda morte non ha poteſtà, ma ſaranno Sacerdoti di Dio e di Chriſto: e regnaranno con lui mille anni.

6 אשרי האיש וקדוש הוא אשר יש־לו חלק בתקומה על־האלה המות השני לא ישלוט כי־אם יהיו כהני אלהים וכהני המשיח וימלכו עמו אלף שנים׃

Bienauenturado y ſancto el que tiene parte en la primera reſurrecion, la ſegunda muerte no tiene poteſtad en eſtos, antes ſeran Sacerdotes de Dios y del Chriſto. y reynarán con el mil annos.

6. Μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. ἐπὶ τούτων ὁ θάνατος ὁ δεύτερος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν· ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσι μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη.

Bien-heureux & ſainct eſt celui qui a part en la premiere reſurrection: la ſeconde mort n'a point de puiſſance ſur eux, ains ils ſeront ſacrificateurs de Dieu & de Chriſt & regneront auec lui mille ans.

7 וכד ישתמלאון אלף שנין ישתרא סטנא מן בית אסירא ויפוק למטעיו לעממא דאיתיהון בארבע זויתא דארעא לגוג ולמגוג למכנשותהון בקרבא דמנינהון איך חלא דבימא׃

E come ſaranno finiti mille anni, ſatana ſarà ſciolto de la ſua prigione. Et uſcirà ad ingannar le genti che ſono ſopra i quattro cantoni de la terra, Gog e Magog, per congregargli a la battaglia: il numero dequali è come l'arena del mare.

7 וכאשר יתמו אלף שנים יתר השטן ממטרתו ויצא להתעות את־הגוים בארבע פאות הארץ את־גוג ומגוג להוציאם למלחמה כחול הים מרב׃

Y quando mil annos fueren cumplidos. ſatanas ſerá ſuelto de ſu priſion. Y ſaldrá para engannar las gentes que eſtan ſobre las quatro eſquinas de la tierra, Gog, y Magog: para congregarlos para la batalla, el numero de los quales es como el arena de la mar.

7. Καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, λυθήσεται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσι γωνίαις τῆς γῆς, τὸν γὼγ καὶ τὸν μαγώγ, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον· ὧν ὁ ἀριθμὸς ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης.

Et quand les mille ans ſeront accomplis, Satã ſera deſlié de ſa priſon. Et ſortira pour ſeduire les nations qui ſont ſur les quatre coins de la terre, Gog & Magog: pour les aſſembler en bataille: dont le nombre eſt comme le ſablon de la mer.

8 וסלקו על פתיא דארעא וחדרו למשריתא דקדישא ולמדינתא אתרחמת׃

Saliron dunque ſopra la larghezza de la terra, e circondorono il campo de Santi, e la Città diletta.

8 ויעלו על־רחב הארץ ויסבו את־מחנה הקדושים ואת־עיר ידידה׃

Y ſubieron ſobre la anchura de la tierra, y anduuieron àl derredor de los exercitos de los Sanctos, y de la Ciudad amada.

8. Καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλωσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπημένην.

Et ils ſont montés ſur la largeur de la terre, & ont enuironné le camp des ſaincts, & la Cité bien-aimee:

9 ונחתת נורא מן אלהא ואכלהון׃

E ſceſe da Dio il fuoco dal cielo, e diuorogli.

9 וירד אש מאלהים משמים ויאכלם׃

Y de Dios decendió fuego del cielo, y tragolos.

9. Καὶ κατέβη πῦρ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτούς.

Mais il deſcendit du feu du ciel de par Dieu, lequel les deuora.

10 ואכל קרצא דמטעא להון אתרמי בימא דנורא וכובריתא אתר דחיותא ונביא דגלא וישתנקון באימאמא ובלליא לעלם עלמין׃

E il diauolo che li ſeduceua, fu gittato ne lo ſtagno del fuoco e del ſolfo, doue la beſtia e il falſo profeta, ſaranno tormẽtati giorno e notte per infiniti ſecoli.

10 והמכלים המתעה אותם השלך באגם אש וגפרית אשר שם גם הבהמה ונביא שקר וישמו יומם ולילה לעולמי עולמים׃

Y el diablo que los engannaua fue lançado en el lago de fuego y aſſufre, donde eſta la beſtia y el falſo propheta, y ſeran atormentados dia y noche para ſiempre jamas.

10. Καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς, καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Et le diable qui les ſeduiſoit, fut ietté en l'eſtang de feu & de ſoulphre, là où eſt la beſte & le faux prophete, & ils ſeront tormentés iour & nuict ès ſiecles des ſiecles.

CAP. XX.

6. Beatus & sanctus qui habet partem in resurrectione prima, in his secunda mors non habet potestatem : sed erũt sacerdotes Dei & Christi, & regnabunt cum illo mille annis.

Blessed and holy is hee / that hath part in the first resurrection : for on such the second death hath no power : but they shall be the Priestes of God and of Christ / and shall reigne with him a thousand yeere.

7. Et cùm consummati fuerint mille anni, solvetur satanas de carcere suo, & exibit, & seducet Gentes quæ sunt super quatuor angulos terræ, Gog, & Magog; & congregabit eos in prœliũ, quorum numerus est sicut arena maris.

And when the thousande yeeres are expired / Satan shall be loosed out of his prison/and shall goe out to deceyue the people / which are in the foure quarters of y earth: euen Gog and Magog/ to gather them together to battell / whose number is as the sand of the sea.

8. Et ascenderunt super latitudinem terrę, & circuierunt castra sanctorum, & civitatem dilectam.

And they went vp into the plaine of the earth/which compassed the tentes of the Saints about/and the beloued city.

9. Et descendit ignis à Deo de cælo, & devoravit eos.

But fire came downe from God out of heauen/and deuoured them.

10. Et diabolus qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis & sulphuris, ubi & bestia, & pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum.

And the deuill that deceyued them/ was cast into a lake of fire and brimstone/where the beast and the false prophete shall be tormented euen day / and night for euermore.

Das XX. Capitel.

6. Selig ist der vnd heilig/ der theil hat an der ersten aufferstehung/ über solche hat der ander Tod keine macht/ sondern sie werden Priester Gottes vnd Christi seyn/ vnd mit jhm regieren tausend jar.

Salig er den oc hellig/ som haffuer del i den første Opstandelse/Offuer saadane haffuer den anden Død ingen mact/ Men de skulle vere Guds oc Christi Prester/oc regnere met hannem tusinde aar.

7. Vnd wenn tausend jar vollendet sind/ wirdt der Sathanas loß werden auß seinem Gefängniß. Vnnd wird außgehen zu verführen die Heiden in den vier örtern der Erden/ den Gog vnd Magog/ sie zuversamblen in einen streitt/ welcher zal ist wie der Sand am Meer.

Oc naar tusinde aar haffue ende/ da skal Satanas bliffue løß aff sit Fengsel/ oc hand skal vdgaa at forføre Hedningene i Jordens fire hiørne/ Gog oc Magog/ at forsamle dem i en strid/ huilckis tal er/ som sand i Haffuet.

8. Vnd sie tratten auff die breitte der Erden/ vnd vmbringten das Heerlager der Heiligen/ vnnd die geliebte Statt.

Oc de tradde paa det brede aff Jorden/ oc omspende de Helligis Hærlæger/ oc den elskelige Stad.

9. Vnd es fiel das Feuer von Gott auß dem Himmel/ vnd verzehret sie.

Oc der falt Jld fra Gud aff Himmelen/oc fortærede dem.

10. Vnd der Teufel/ der sie verführet/ ward geworffen inn den feurigen Pful vnd Schwefel/ da das Thier vnd der falsche Prophet war/ vnd werden gequelet werden Tag vnnd nacht/ von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc diffuelen som dem forførde/ bleff kast i den gloende Pøel oc Suoffuel/ der som Diuret oc den falske Prophete vaare/oc de skulle pinis dag oc nat/ fra euighed/til euighed.

Kapitola XX.

6. Blahoslawený a Swatý gest kdo má djl w prwnijm wzkřijssenij nad těmi druhá Smrt nemá mocy: Ale budauť Kněžij Božij a Krystowi/ a budau s nim Kralowati za Tiſſc Let.

Blogosłáwiony y święty/ ktory ma część w pierwszym zmartwychwstániu: ábowiem nád tymi wtora śmierć nie ma mocy/ y owszem będą kápłany Bogá y Krystusá/ y będą krolowáć z nim tysiąc lat.

7. A když se dokoná Tiſſc let/ propuſſtěn bude Satanáš z Žaláře swého: Y wygde wen/ a budeť swoditi Národy kteřij gsau na čtyrech stranách Země/ Goga/ a Magoga/ a shromáždj gek bogi/ kterýchžto počet gest yako Pijsek Mořský.

A gdy sie wypełnią tysiąc lat/ będzie rozwiązan Szatan z ciemnice swoiey. Y wynidzie/ áby zwodził narody ktore są ná czterzech węgłoch ziemie Gog y Magog/ áby ie zbierał ná walkę/ ktorych liczbá iest iáko piasek morski.

8. Y wstaupili na ſſyrokost Země/ a obcházeli wogſka Swatých y Město milé.

Wstąpili tedy ná szerokość ziemie/ y obstąpili woysko świętych/ y miásto umiłowáne.

9. Y sstaupil oheň od Boha s Nebe/ a spálil ge.

Ale zstąpił ogień od Bogá z niebá ktory ie pożárł.

10. A Diábel kterýž ge swodil/ uwržen gest do Gezera ohně a Syry/ kdežto Sſelma/ y ffaleſſný Prorok mučeni budau we dne y w nocy na wěky wěkůw.

A dyábeł ktory ie zwodził wrzucon iest w iezioro ogniá y siarki/ gdzie też bestyia y fałszywy prorok będą męczeni we dnie y w nocy ná wieki wiekow.

כ

11 וחזא הוית לתרונוס חורא רבא ולה דיתב הוא אלוהי דמן פרצופה ערקו אף ארעא אף שמיא ואף אתרא לא אשתכח להון:

Poi viddi vn gran seggio bianco & vno che vi sedeua sopra: da la cui presentia si fuggì la terra e il cielo: e non fu loro trouato luogo.

12 וחזא הוית למיתא לזעורא ולרורבא דקימין קדם אלהא וכתבא אתפתחו וכתבא אחרינא אתפתח דהו כתבא דחיא ואתדינו מיתא מן הנון דכתיבין בכתבא איך עבדיהון:

Viddi ancora i morti grandi e piccoli stare dinanzi à Dio: e furono aperti i libri: e vnaltro libro fu aperto, che è quel de la vita: e furono giudicati i morti per le cose che erano scritte ne libri secondo le opere loro.

13 וימא יהב מיתוהי ומותא ושיול יהבו מיתיהון ואתדינו אנש אנש איך עבדיהון:

E il mare dette i morti che erano in esso: e la morte e l'inferno dettero i morti che erano in essi: e fu giudicato di ciascuno secondo le loro opere.

14 ומותא ושיול אתרמיו בימא דנורא אתר דאית בה מותא אחרינא:

E la morte e l'inferno furon gittati ne lo stagno del fuoco. Questa è la seconda morte.

15 ואן אנש לא אשתכח דכתיב בכתבא דחיא אתרמי בימא דנורא:

E chi non fu trouato scritto nel libro de la vita, fu gittato ne lo stagno del fuoco.

כא

1 וחזא הוית שמיא חדתא וארעא חדתתא קדמיא גיר שמיא וארעא קדמיתא עברו וימא תוב לא איתוהי:

Dipoi viddi vn cielo nuouo, e vna terra nuoua: Perche il primo cielo e la prima terra è passata via, e il mare non è piu.

כ

11 ואראה כסא לבן גדול ואת יושב עליו אשר מפניו ברחו גם השמים וגם הארץ ומקום לא נמצא להם:

Y vide vn gran throno blanco, y al que estaua sentado sobre el, de delante del qual huyó la tierra y el cielo: y no se há hallado el lugar de ellos.

12 ואראה את המתים את קטנים ואת גדולים כי עומדים היו לפני כסא אלהים וספרים נפתחו וספר אחר נפתח שהוא ספר החיים וישפטו המתים מכתובים בספרים כמעשיהם:

Y vide los muertos grandes y pequennos que estauan delante de Dios: y los libros fueron abiertos: y otro libro fué abierto, el qual es de la vida: y fueron juzgados los muertos por las cosas que estauan escriptas en los libros, segun sus obras.

13 והים נתן את המתים אשר בו והמות והשאול נתנו את המתים אשר בם וישפטו איש איש כמעשיהם:

Y la mar dió los muertos que estauan en ella: y la muerte y el infierno dieron los muertos que estauan en ellos: y fué hecho juyzio de cada vno segun sus obras.

14 והמות והשאול השלכו אל אגם האש זה הוא מות השני:

Y el infierno y la muerte fueron lançados en el lago de fuego: Esta es la muerte segunda.

15 ואם איש לא נמצא כתוב בספר החיים השלך אל אגם האש:

El que no fue hallado escripto en el libro de la vida, fué lançado en el lago de fuego.

כא

1 ואראה שמים חדשים וארץ חדשה כי שמים הראשונים וארץ הראשונה עברו והים איננו עוד:

Y vide vn cielo nueuo, y vna tierra nueua: Porque el primer cielo, y la primera tierra se fué, y la mar ya no es.

κ'.

11. Καὶ εἶδον θρόνον λευκὸν μέγαν, καὶ τὸν καθήμενον ἐπ᾽ αὐτοῦ, οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ τόπος οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς.

Puis ie vi vn grand throne blanc & quelcun assis sur icelui, de deuant lequel s'enfuit la terre & le ciel: & ne fut point trouué lieu pour eux.

12. Καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς, μικροὺς καὶ μεγάλους ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ βιβλία ἠνεῴχθησαν· καὶ βιβλίον ἄλλο ἠνεῴχθη, ὅ ἐστι τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

Ie vi aussi les morts grans & petis se tenans deuant Dieu: & les liures furent ouuerts: & vn autre liure fut ouuert assauoir le liure de vie: & furent iugés les morts par les choses qui estoyent escrites és liures, selō leurs œuures.

13. Καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς ἐν αὐτῇ νεκροὺς, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἔδωκαν τοὺς ἐν αὐτοῖς νεκρούς· καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

Et la mer rendit les morts qui estoyent en elle, & la mort & enfer rendirēt les morts qui estoyent en eux: fut fait iugement de chacun selon leurs œuures.

14. Καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός· οὗτός ἐστιν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος.

Et l'enfer & la mort furent iettés en l'estang de feu, ceste est la mort seconde.

15. Καὶ εἴ τις οὐχ εὑρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

Et quiconque ne fut trouué escrit au liure de vie: fut ietté en l'estang de feu.

ΚΕΦΑΛ. κα'.

Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν, καὶ γῆν καινήν· ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς, καὶ ἡ πρώτη γῆ παρῆλθε· καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι.

Puis ie vi vn nouueau ciel & vne nouuelle terre: car le premier ciel & la premiere terre s'en estoit allé, & la mer n'estoit plus.

CAP. XX.

11. Et vidi thronum magnum, candidum, & sedentem super eum, à cuius conspectu fugit terra & cælum, & locus non est inventus eis.

And I saw a great white throne / and one that sate on it / from whose face fled awaye both the earth and heauen / and their place was no more found.

12. Et vidi mortuos, magnos, & pusillos stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt: & alius liber apertus est, qui est vitæ, & iudicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris secundùm opera ipsorum.

And I sawe the deade / both great and small stande before God: and the bookes were opened / and another booke was opened / which is the booke of life / and the deade were iudged of those thinges / which were written in the bookes / according to their workes.

13. Et dedit mare mortuos qui in eo erant, & mors, & infernus dederunt mortuos suos qui in ipsis erant, & iudicatum est de singulis secundùm opera ipsorum.

And the sea gaue vp her deade / which were in her / and death and hell deliuered vp the dead / which were in them: and they were iudged euery man according to their workes.

14. Et infernus & mors missi sunt in stagnum ignis. Hæc est mors secunda.

And death and hell were cast into the lake of fire: this is the second death.

15. Et qui non inventus est in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis.

And whosoeuer was not founde written in the booke of life / was cast into the lake of fire.

CAP. XXI.

ET vidi cælum novum, & terram novam. Primum enim cælum, & prima terra abiit, & mare iam non est.

And I saw a new heauen / and a new earth: for the first heauen / and the first earth were passed away / & there was no more sea

Das XX. Capitel.

11. Vnd ich sahe einen grossen weissen Stul / vnnd den der darauff saß / für welches angesicht flohe die Erde vnd der Himmel / vnnd jhnen ward keine stette erfunden.

Oc ieg saa en stor huid Stol / oc den som sad der paa / for hues Ansict Jorden oc Himmeln flyde / oc dem bleff ingen sted funden.

12. Vnd ich sahe die Todten / beide groß vnd klein / stehen für Gott / vnd die Bücher wurden auffgethan / Vnd ein ander Buch ward auffgethan / welches ist des lebens / vnd die Todten wurden gerichtet nach der Schrifft in den Büchern / nach jhren wercken.

Oc ieg saa de Døde baade store oc smaa staa faar Gud / oc Bøgerne bleffue opladne / Oc der bleff en anden Bog opladen / huilcken der er Liffsens / oc de Døde bleffue dømde effter Scrifften i de Bøger / effter deris gerninger.

13. Vnd das Meer gab die Todten die darinnen waren / vnnd der Todt vnnd die Helle gaben die Todten die darinnen waren / vnd sie wurden gerichtet / ein jeglicher nach seinen wercken.

Oc Haffuet gaff de Døde som der vaare vdi / oc Døden oc Helffuede gaffue de døde / som der vaare vdi / oc de bleffue dømde / huer effter sine Gerninger.

14. Vnd der Todt vnd die Helle wurden geworffen inn den feurigen Pful. Das ist der ander Todt.

Oc Døden oc Helffuede bleffue kaste i den gloende Pøel. Det er den andern Død.

15. Vnd so jemand nicht ward erfunden geschrieben in dem Buch des Lebens / der ward geworffen in den feurigen Pful.

Oc der som nogen icke bleff funden screffuen i Liffsens Bog / hand bleff bortkast i den gloende Pøel.

Das XXI. Capitel.

Vnd ich sahe einen newen Himmel / vnd eine newe Erden / Denn der erste Himmel vnd die erste Erden vergiengen / vnd das Meer ist nicht mehr.

Oc ieg saa en ny Himmel oc en ny Jord / Thi den første Himmelen / oc de første Jord forginge / oc Haffuet er icke mere.

Kapitola XX.

11. Y widěl gsem Trůn weliký stkwaucý / a toho kterýž sedělsna něm / před kteréhožto twářij pominula Země y Nebe / a mijsto nenij gim nalezeno.

Tedym widział stolicę wielką białą / y niektorego siedzącego na niey / przed ktorego obliczem vciekła ziemia / y niebo / á mieysce ich nie iesth z nalezione.

12. Y widěl gsem mrtwé weliké y malé / ani stogij před twářij Trůnu / a Knihy otewřijny gsau: a gine Knihy kteréž gsau žiwota / také gsau otewřijny: a sauzeni gsau mrtwij z těch wěcý / které byly psány w Knihách wedlé skutkuow gegich:

Y widziałem vmárłe wielkie y máłe stojące przed oblicznością Bożą / á otworzone są księgi / y ona kśięgi otworzone są / to iest / księgi żywotá / Y byli osądzeni vmárłi wedle tych rzeczy ktore były nápisane w księgách podług vczynkow ich.

13. Y wydalo Moře mrtwé swé kteříž byli w něm / a Smrt y Peklo wydali mrtwé swé / kteříž w nich byli: Y wydán gest saud o gednom každém wedlé skutkuow geho.

Y wróciło morze vmárłe ktore miáło / śmierć też y piekło wróciło vmárłe ktore miáły / y był sąd o káżdym wedle vczynkow ich.

14. A Peklo a Smrt vwrženi gsau do Gezera ohniwého. A tak gest druhá Smrt.

A piekło y śmierć wrzucone są w iezioro ogniá / y táć iest śmierć wtora.

15. A kdo nenij nalezen napsán w Knihách žiwota / vwržen gt do Gezera ohniwého.

A ktory nie iest znaleziony nápisany w księgach żywotá / wrzucon iest w iezioro ogniá.

Kapitola XXI.

Y Widěl gsem Nebe nowé / a Zemi nowau. Nebo prwnij Nebe a prwnij Země pominula / a Moře giž nenij.

POtymem widział niebo nowe y ziemię nową ábowiem pierwsze niebo y pierwsza ziemiá odeszłá byłá / á morzá iuż nie było.

בא

2 ואנא יוחנן חזיא הוית
למדינתא קדישתא
לאורשלם חדתתא דנחתא
מן אלהא מן שמיא
דעתידא הות איך כלתא
דמצבתא לבעלה :

E io Giouanni vidds la santa città di Ierusalem nuoua scender dal cielo, preparata da Dio come sposa ornata al suo marito.

3 ושמעת קלא רמא
מן שמיא דאמר הא
משכנא דאלהא עם בני
נשא ויאגן עמהון והנון
יהוון עמה והו אלהא
יהוא עמהון אלההון :

E vdij vna gran voce dal cielo, che diceua, Ecco il tabernacolo di Dio con gli huomini, & habitarà con essi: & essi saranno suoi popoli, & esso Iddio sarà loro Iddio con essi.

4 ויעטא אלהא כל דמעא
מן עיניהון ומותא לא
יהוא תוב ולא אבלא ולא
קעתא וחבלא לא יהוא
תוב מטול דקדמיא אזלו :

Et asciugarà Iddio ogni lagrima da i loro occhij, e la morte non sarà piu, e non sarà piu ne pianto, ne grido, ne dolore: percioche le prime cose son passate via.

5 ואמר דיתב על תרונוס
הא חדתתא כל מדם עבד
אנא כתוב מטול דמלא
שרירא ומהימנא אנון :

E colui che sedeua sopra il seggio disse, Ecco, io fo nuoue tutte le cose. Poi mi disse, Scriui perche queste parole son vere e fedeli.

6 ואמר לי הוא אנא אנא
אלף ותו רישית וחרתא
אנא אתל לצמיא מן
מעינא דמיא דחיא מגן :

E dissemi, Egli è fatto. Io sono l'A e l'Ω. il principio e il fine: Io darò à chi ha sete de la fontana de l'acqua viua in dono.

7 דזכא לה יארת כל
מדם ואהוא לה לאלהא
והו יהוא לי לברא :

Chi vincerà, possederà tutte le cose: & io li sarò Iddio, & egli mi sarà figliuolo.

כא

2 ואני יוחנן ראיתי את־עיר
הקדושה את ירושלים החדשה
לרדת מאלהים משמים כי־
נכונה ככלה תעדה כליה :

Y yo Ioan vide la ſancta Ciudad de Ieruſalem nueua, que decendia del cielo, adereçada de Dios, como la eſpoſa atauiata para ſu marido.

3 ואשמע קול גדול משמים
לאמר הנה משכן אלהים עם
בני־אדם וישכן עמהם והמה
עמו והוא האלהים יהיה עמהם
אלהיהם :

Y oy vna gran boz del cielo, que dezia: Heaqui la mòrada de Dios con los hombres, y morarà con ellos: y ellos ſeran ſu pueblo, y el miſmo Dios ſera ſu Dios con ellos.

4 ומחה אדני יהוה דמעה מעל־
כל־פנים ומות לא־יהיה עוד
ולא אבל ולא זעקה וגם יגיעה
לא תהיה עוד כי־עברו
הראשונות :

Y alimpiarà Dios toda lagrima de los ojos dellos, y la muerte no ſera mas y no aura mas llanto, ni clamor, ni dolor: Porque las primeras coſas ſon paſſadas.

5 ויאמר היושב על־הכסא
הנני מחדש את־כל ויאמר אלי
כתב כי־הדברים נאמנים ואמת
המה :

Y el que eſtaua ſentado en el throno, dixo: Heaqui, yo hago nueuas todas las coſas. Y dixome: Eſcriue: porque eſtas palabras ſon fieles y verdaderas.

6 ויאמר אלי נהיה אני אורים
ותמים ראשית וקץ אני אתן
לצומא מבאר מים חיים חנם:

Y dixo me: Hecho es: Yo ſoy A y Ω, principio y fin. Al que tuuiere ſed yo le dare de la fuente de el agua biua debalde.

7 המנצח ינחל כלם ואהיה לו
לאלהים והוא יהיה לי לבן :

El que venciere, poſſeera todas las coſas: y yo ſere ſu Dios, y el ſera mi hijo.

κα'.

2. Καὶ ἐγὼ ἰωάννης εἶδον τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν ἱερουσαλὴμ καινὴν, καταβαίνουσαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡτοιμασμένην, ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.

Et moi Iehan vi la ſaincte Cité de Ieruſalem nouuelle, deſcendãte du ciel, de par Dieu, paree comme vne eſpouſe ornee pour ſon mari.

3. Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης, ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν καὶ αὐτοὶ λαὸς αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς ἔσται μετ' αὐτῶν, θεὸς αὐτῶν.

Et l'ouï vne grande voix du ciel, diſant, Voici le tabernacle de Dieu auec les hommes, & il habitera auec eux: & iceux ſerõt ſon peuple, & Dieu lui meſme ſera leur Dieu auec eux.

4. Καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος, οὔτε κραυγὴ, οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον.

Et Dieu eſſuyera toute larme de leurs yeux, & la mort ne ſera plus: & n'y aura plus ni dueil, ni trauail: car les premieres choſes ſont paſſees.

5. Καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἰδοὺ καινὰ πάντα ποιῶ. καὶ λέγει μοι, γράψον· ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ, καὶ πιστοί εἰσι.

Et celui qui eſtoit aſſis ſur le throne, dit, Voici, ie fai toutes choſes nouuelles. Puis il me dit, Eſcri: car ces paroles ſont veritables & certaines.

6. Καὶ εἶπέ μοι, γέγονε, ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος· ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν.

Il me dit auſſi, C'eſt fait, Ie ſuis A & Ω, le commencement & la fin: à celui qui aura ſoif ie lui donnerai de la fontaine de l'eau de vie ſans qu'elle lui couſte rien.

7. Ὁ νικῶν κληρονομήσει πάντα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεὸς, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι ὁ υἱός.

Qui vaincra, heritera toutes choſes: & ie lui ſerai Dieu, & il me ſera fils.

CAP. XXI.

2. Et ego Iohannes vidi ſanctam civitatem Ieruſalem novam, deſcendentem de cælo, à Deo paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo.

And I John ſaw the holy citie new Jeruſalem come downe from God out of heauen/prepared as a bride trimmed for her huſband.

3 Et audivi vocem magnam de (*cælo*) dicentem, Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Et ipſi populus eius erunt: & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus.

And I heard a great voyce out of heauen/ ſaying/ Beholde/the tabernacle of God is with men / and he wil dwel with them: and they ſhall bee his people/and God himſelfe ſhalbe their God with them.

4. Et abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum: & mors ultrà non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultrà, quæ prima abierunt.

And God ſhall wipe away all teares from their eyes: and the ſhall be no more death / neither ſorow / neither crying/neither ſhall there be any more paine: for the firſt things are paſſed.

5. Et dixit qui ſedebat in throno, Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi, Scribe, quia hæc verba fideliſſima ſunt & vera,

And he that ſate vpon the throne/ ſayde/ Beholde/ I make all things new: and he ſayd vnto me/ Write: for theſe wordes are faithfull and true.

6 Et dixit mihi, Factum eſt: ego ſum A & Ω: initium & finis. Ego ſitienti dabo de fonte aquæ vitæ, gratis.

And he ſayd vnto me/ It is downe/ I am Alpha & Omega / the beginning and the end. I will giue to him that is a thirſt / of the well of the water of life freely.

7. Qui vicerit, poſſidebit hæc, & ero illi Deus: & ille erit mihi filius.

He that ouercommeth/ ſhall inherite all things / and I will be his God / and he ſhall be my ſonne.

Das XXI. Capitel.

2. Vnd ich Johannes ſahe die heilige Statt/ das neue Jeruſalem/ von Gott auß dem Himmel herab fahren/ zubereit/ als eine geſchmückte Braut irem Mann.

Oc ieg Johannes ſaa den hellige Stad / det ny Jeruſalem fare hid ned aff Himmelen fra Gud/ tilbered ſom en prydet Brud mod ſin Mand.

3. Vnd höret eine groſſe ſtimm von dem (Himmel/) die ſprach: Sihe da/ eine Hütte Gottes bey den Menſchen/ vnd er wird bey inen wohnen/ vnd ſie werden ſein Volck ſein/ vnd er ſelbs Gott mit jhnen/ wird jhr Gott ſein.

Oc ieg hørde en ſtor røſt aff (Himmelen/) ſom ſagde/ See der/ Guds Tabernackel hoſſ Menniſken/ oc hand ſkal bo hoſſ dem/ oc de ſkulle vere hans folck/ oc hand ſelff Gud met dem/ ſkal vere deris Gud.

4. Vnd Gott wird abwiſchen alle threnen von jren Augen/ vnd der Todt wird nicht mehr ſein/ noch leyd/ noch geſchrey/ noch ſchmertzen wirdt mehr ſein/ denn das erſte iſt vergangen.

Oc Gud ſkal afftø alle taare aff deris øyen / oc Døden ſkal icke mere vere/ icke helder ſorge/ oc ey ſkrig/ oc ey helder pine ſkal mere vere/ Thi det førſte forgick.

5. Vnnd der auff dem Stul ſaß/ ſprach: Sihe/ ich machs alles neu. Vnd er ſpricht zu mir: Schreibe/ denn diſe wort ſind warhafftig vnd gewiß

Oc den ſom ſad paa Stolen/ ſagde/ See/ Jeg gør alting ny. Oc hand ſiger til mig/ Skriff/ thi diſſe ord ere ſande oc viſſe.

6. Vnd er ſprach zu mir: Es iſt geſchehen. Jch bin das A vnnd das O/ der Anfang vnd das Ende. Jch wil dem Dürſtigen geben von dem Brunn des lebendigen Waſſers vmb ſonſt.

Oc hand ſagde til mig/ Det er ſkeet/ Jeg er A oc O/ Begyndelſen oc Enden. Jeg vil giffue de tørſte aff det leffuende Vandis Kilde forgeffuis.

7. We überwindet/ der wirds alles ererben/ vnnd ich werde ſein Gott ſein/ vnd er wird mein Sohn ſein.

Huo ſom offueruinder/ hand ſkal arffue det alſammen/ oc ieg vil vere hans Gud/ oc hand ſkal vere min Søn.

Kpitolaa XXI.

2. A ný Jan widěl gſem Měſto Swaté Geruzalém nowé ſſtupugjcý s Nebe od Boha připrawené/ yako Newěſtu okráſſlenau Mužj ſwému.

A ia Jan widziałem święte miáſto Jeruzálem nowe zſtępuiące z nieba/ od Bogá zgotowáne/ iáko oblubienice vbrána mężowi ſwemu.

3. Y ſlyſſal gſem hlas weliký (s nebe/) řkauchý: Hle Stánek Božij s lidmi/ a přebýwati bude s nimi: A oni Lid geho budau: a on Bůh s nimi bude gegich Bohem

Y ſłyſzałem głos wielki z niebá/ mowiąc: Otho przybytek Boży ieſt z ludźmi/ y będźie mieſzkał z nimi/ á oni będą narodowie ie°/ á ſam Bog będźie z nimi bogiem ich.

4. A ſetře Buoh wſſelikau ſlzu s očij gegich: a Smrt giž wijce nebude/ ani kwjlenij/ ani křik/ ani boleſt bude wijce/ neb prwnij wěcy pominuly.

Y otrze Bog wſzelką łzę z oczu ich/ á śmierć dáley nie będźie áni śmierć/ áni krzyk/ y boleść dáley nie będźie/ Abowiem pierwſze rzeczy przeſzły.

5. Y řekl ten kterýž ſeděl na Trůnu/ Hle nowé činijm wſſecky wěcy. Y řekl mi: Napiſs/ žeť gſau tato Slowa wěrná a prawá.

Y rzekł mi ten ktory ſiedźiał ná ſtolicy/ Oto nowe czynię wſzytki rzeczy/ Y rzekł mi: Nápiſz/ ábowiem ty ſłowá wierne ſą y prawdźiwe.

6. A řekl mi: Giž ſe geſt ſtalo. Jáť gſem Alpha y Omega/ Počátek y Konec. Jáť žijzniwému dám z Studnice wody žiwé darmo.

A rzekł mi/ Zſtáło ſię/ Jam ieſt Alphá y Omegá początek y koniec/ Ja prágnącemu dam dármo źrzodłá wody żywey.

7. Kdož zwijtězý/ budeť těmito wěcmi wládnauti/ A yáť budu gemu za Boha/ a on mi za Syna.

Ktoby zwyćiężył/ ten otrzyma dźiedźictwo wſzytki rzeczy/ y będę iemu Bogiem/ á on mi będźie ſynem.

כא

8 לדחולתנין דין ודלא מהימנין ולבעלי טנפותא ולקטולא ולזניא ולחרשא ולפלחי פתכרא ולכל דגלא מנתהון בימא דיקד בנורא וכופריתא דאיתוהי מותא אחרינא :

Ma à i timidi & à gl'incéduli, & à gli abomineuoli, & à gli amazzatori, & à i fornicatori, & à gli auuelenatori, & à gl'idolatri, & à tutti i mentitori, la parte loro sarà ne lo stagno ardente di fuoco, e solfo, che è la morte seconda.

9 ואתא לותי חד מן שבעא מלאכא דאית להון בשבעא פילא דמלין בשבעא נגדא אחריא וממלל הוא עמי ואמר תא ואחויך לכלתא דאמרא לאנתתא :

E venne à me vno de sette Angeli, che haueuano le sette fiale piene de le sette vltime piaghe: e parlò con meco, dicendo, Vien, che io ti mostrarò la sposa, moglie de l'Agnello.

10 ואובלני ברוחא על טורא דטב רם וחויני למדינתא רבתא קדישתא לאורשלם דנחתא מן שמיא מן אלהא :

E portommi in spirito sopra vn grande & alto monte: e mostrommi la gran Città, la santa Ierusalem, che scendeua di cielo da Dio.

11 דאית לה תושבחתא דאלהא ונהירה דמיא לכאפא דטב יקירא איך לכאפא דבנתירא דמוגגא :

Hauendo lo splendore di Dio, & il suo lume era simile à pretiosissima pietra, come à pietra di diaspro ch'è simile al cristallo.

12 ואית לה שורא רבא דטב רם ואית לה דרתא תריעסר ועל דרתא מלאכא תרי עסר ושמהא כתיבן דאינין דתרי עסר שבטא בני ישראל :

Et haueua vn muro grande & alto: & haueua dodeci porte, e ne le porte dodeci Angeli: e i nomi scritti, che sono i nomi de le dodeci tribu de figliuoli d'Israel.

כא

8 ולעצלים ולבוגדים לנתעבים למרצחים לקדשים למכשפים לעבדי־פסל ולכוזבים כלם חלקתם באגם הבוער באש וגפרית שהוא מות השני :

Mas à los temerosos, y incredulos, à los malditos, y homicidas, à los fornicarios y hechizeros, à los idolatras, y à todos los mentirosos, su parte será en el lago ardiendo de fuego y de assufre, que es la muerte segunda.

9 ויבוא אלי אחד משבעה מלאכים אשר יש־להם שבע מחתות מלאות בשבעה נגעים אחרונים וידבר עמי לאמר הבה נא אגיד לך את־האשה את־כלת הכבש :

Y vino à mi el vno de los siete Angeles que tenian los siete taçones llenos de las siete postreras plagas, y habló conmigo, diziendo, Ven, yo te mostrare la esposa muger del Cordero.

10 ויביאני במראות אלהים וינחני אל־הר גבוה מאד ויגד לי את־עיר הגדולה את־ירושלים הקדושה כי־ירדת מן־השמים מאלהים :

Y lleuóme en espiritu a vn gran monte y alto, y mostrome la grande Ciudad sancta Ierusalem que decendia del cielo de con Dios.

11 ויהי־לה כבוד אלהים ואורה כדמות אבן יקרה כישפה וכוכית :

Teniendo la charidad de Dios: y su lumbre era semejante à piedra preciosissima, como piedra de Iaspe que tira à crystal resplandeciente.

12 ותהי־לה חומה גדולה ורמה ויהיו לה שנים עשר שערים ועל־השערים שנים עשר מלאכים ושמותם נכתבים על־שמות שנים עשר שבטי בני־ישראל :

Y tenia vn grande muro y alto que tenia doze puertas: y en las puertas, doze Angeles: y los nombres escriptos, que son los nombres de los doze tribus de los hijos de Israel.

κα΄.

8. Τοῖς δειλοῖς δὲ καὶ ἀπίστοις, καὶ ἁμαρτωλοῖς, καὶ ἐβδελυγμένοις, καὶ φονεῦσι, καὶ πόρνοις, καὶ φαρμακεῦσι, καὶ εἰδωλολάτραις, καὶ πᾶσι τοῖς ψευδέσι, τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ, καὶ θείῳ· ὅ ἐστι δεύτερος θάνατος.

Mais aux timides, & aux incredules, & aux execrables, & aux meurtriers, & aux paillards, & aux empoisonneurs, & aux idolatres, & à tous menteurs, leur part sera en l'estang ardent de feu & de soulphre, qui est la mort secōde.

9. Καὶ ἦλθε πρός με εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας τὰς γεμούσας τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων, δεῦρο, δείξω σοι τὴν γυναῖκα τὴν νύμφην τοῦ ἀρνίου.

Adonc vint à moi l'vn des sept Anges qui auoyēt eu les sept phioles pleines des sept dernieres playes: & parla à moi, disant, Vien, & ie te monstrerai l'Espouse qui est la femme de l'Agneau.

10. Καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν πνεύματι ἐπ' ὄρος μέγα, καὶ ὑψηλὸν, καὶ ἔδειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν μεγάλην, τὴν ἁγίαν ἱερουσαλὴμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

Et me transporta en esprit en vne grande montagne & haute: & me mōstra la grande Cité, Ierusalem la saincte, descendante du ciel de deuers Dieu.

11. Ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ· καὶ ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ, ὡς λίθῳ ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι.

Ayant la gloire de Dieu: & sa lumiere estoit semblable à vne pierre tres precieuse, comme à vne pierre de iaspe tirent sur le crystal.

12. Ἔχουσάν τε τεῖχος μέγα, καὶ ὑψηλόν. ἔχουσαν πυλῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἅ ἐστι τῶν δώδεκα φυλῶν τῶν υἱῶν ἰσραήλ.

Et auoit vne grande & haute muraille, auec douze portes, & ès portes douze Anges: & des noms escrits sur icelles qui sont les noms des douze tribus des enfans d'Israel.

CAP. XXI.

8. Timidis auté & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda.

But the fearefull and vnbeleeuing/ and the abominable/ and murtherers/ and whoremongers/ and sorcerers/ and idolaters/ and all liers/ shal haue their part in the lake/ which burneth with fire & brimstone/ which is the second death.

9. Et venit unus de septem angelis habentibus phialas plenas septem plagis novissimis, & locutus est mecum, dicens, Veni & ostendam tibi sponsam, uxorem Agni.

And there came vnto me one of the seuen Angels/ which had the seuen vialles full of the seuen last plagues/ and talked with me/ saying/ Come: I will shew thee the bride/ the Lambes wife.

10. Et sustulit me in spiritu in montem magnum & altum: & ostendit mihi civitatem sanctam Ierusalem descendétem de cælo à Deo.

And he caryed me away in the spirit to a great/ and an hie mountaine/ and he shewed me the great citie/ holy Jerusalem/ descending out of heauen from God.

11. Habentem claritatem Dei: & lumen eius simile lapidi pretioso tanquam lapidi iaspidis, sicut crystallum.

Hauing the glorie of God: and her shining was like vnto a stone most precious/ as a Jasper stone cleare as crystall.

12. Et habebat murum magnum & altum, habentem portas duodecim, & in portis angelos duodecim, & nomina inscripta, quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israël.

And had a great wall and he/ and had twelue gates/ and at the gates twelue Angels/ and the names writte/ which are the twelue tribes of the children of Israel.

Das XXI. Capitel.

8. Den verzagten aber/ vnd vnglaubigen/ vnd greulichen/ vnd Todschlägern/ vnd Hurern/ vnd Zaubern/ vnd Abgöttischen/ vnnd allen Lügnern/ derer theil wird sein inn dem Pful/ der mit Fewer vnnd Schwefel brennet/ welchs ist der ander Todt.

Men de mistrøstige oc vantro/ oc gruelige oc Mandrabere/ oc skørleffnere/ troldkarle/ oc affgudiske/ oc alle Løgnere deris del skal vere i Pølen/ som brender met ild oc suoffuel/ huilcket der er den anden Død.

9. Vnd es kam zu mir einer von den sieben Engeln/ welch die sieben Schalen voll hatten der letzten sieben Plagen/ vnnd redet mit mir/ vnnd sprach: Komb/ ich will dir das Weib zeigen/ die Braut des Lambs.

Oc der kom til mig en aff de siu Engle/ som haffde de siu Skaale fulde met de siu siste Plager/ oc talede met mig/ oc sagde/ Kom/ ieg vil vise dig den Quinde/ Lammens Brud.

10. Vnnd führet mich hin im Geist auff einen grossen vnnd hohen Berg/ vnd zeiget mir die grosse Statt/ das heilige Jerusalem/ hernider fahren auß dem Himmel von Gott.

Oc hand førde mig bort i Aanden paa it stort oc høyt Bierd/ oc visde mig den store Stad/ det hellige Jerusalem/ fare hid ned aff Himmelen fra Gud.

11. Vnd hatte die Herrligkeit Gottes/ vnd jhr Liecht war gleich dem allereDelsten stein/ einem hellen Jaspis.

Oc haffde Guds herlighed/ oc hans liuss vaar lige som den aller ædelste Sten/ en klar Jaspis.

12. Vnd hatte grosse vnd hohe Mauren/ vnd hatte zwölff Thor/ vnnd auff den Thoren zwölff Engel/ vnnd Namen geschrieben/ welche sind die zwölff Geschlechte der Kinder Israel.

Oc haffde store oc høye Mure/ oc haffde tolff Porte/ oc paa portene tolff Engle/ oc beskreffne naffn/ huilcke ere Israels børns tolff Slecters.

Kapitola XXI.

8. Strasslivvij pak a newěrnij/ a prokletij/ a wražedlnijcy/ a Smilnijcy/ a Kauzedlnijcy/ a Modláři/ y wssyckni lháři/ budau mijti dijl w Gezeře/ kteréž hořij ohněm a Syrau/ genž gest Smrt druhá.

A bojaźliwym/ y niedowiárkom y obmierzłym/ y mężoboycam/ y nieczystym/ y cudzołożnikom...

9. Y přissel ke mne geden z sedmi Angelů/ kteřijž měli Koflijky plné sedm rán posledních/ a mluwil semnau/ řka: Poď/ ukáži tobě Newěstu/ Manželku Beránkowu.

Thedy przyszedł do mnie iedeń z onych siedmi Aniołow/ ktorzy mieli siedm bánnek pełnych siedmi plag ostátecznych/ y mowił ze mną/ rzekąc: Chodź sam/ okáżęć oblubienicę żonę bárankową.

10. Y wnesl mne w Duchu na hůru welikau a wysokau/ a ukázal mi město swaté Geruzalém/ sstupugijcý s Nebe od Boha.

Y wziął mie przez duchá ná gorę wielką y wysoką/ y okazał mi miásto wielkie święte ono Jeruzálem zstępujące od Bogá z niebá.

11. Magijcý yasnost Božij/ a swětlo geho podobné k Kamenij drahému/ yako k Kamenij Jaspidu/ yako Křistal.

Máiące chwałę Bożą/ ktorego świátłość byłá podobna kámieniowi nadroższemu Jáspisowi ná kształt Krzyształu.

12. A mělo Zed welikau a wysokau/ w nijž bylo dwanácte Bran/ a w Branách dwanácte Angeluow/ a gména napsaná/ kteráž gsau gména dwanáctera Pokolenij synůw Izrahelských.

Y miáło mur wielki y wysoki/ máiący bran dwanaście/ y w bramách dwánaście Aniołow/ y imioná nápisáne/ ktore są imioná dwanaście pokolenia synow Izraelskich.

כא

13 מִן מַדִּינְחָא דַּרְתָּא תְּלָתָא מִן גַּרְבְּיָא דַּרְתָּא תְּלָתָא מִן תֵּימְנָא דַּרְתָּא תְּלָתָא מִן מַעְרְבָא דַּרְתָּא תְּלָתָא׃

Da l'Oriente tre porte: da l'Aquilone tre porte: da l'Austro, tre porte: e da lo Occidente tre porte.

14 וְשׁוּרָא דִּמְדִינְתָּא אִית לֵהּ שֶׁתְאֶסָא תְּרֵי עֲסַר וּבְהוֹן שְׁמָהָא (תְּרֵי עֲסַר) דִּשְׁלִיחֵא דְּאִמְרָא׃

E il muro de la Città haueua dodici fondamenti: & in essi (dodici) nomi de dodici Apostoli de l'Agnello.

15 וְהוּ דִּמְמַלֵּל הֲוָא עַמִּי אִית הֲוָא לֵהּ קוֹלְמוֹס דְּדַהְבָא דְּבֵהּ תְּכִיל לִמְדִינְתָּא וּלְדַרְתַּהּ וּלְשׁוּרָהּ׃

E colui che parlaua con meco, haueua Vna canna d'oro per misurar la Città, e le sue porte, e il suo muro.

16 וּמְדִינְתָּא בִּמְרַבַּע סִימָא וְאוּרְכַּהּ מְשַׁתְּוֵא לְפַתְיַהּ וְאַכִּיל לִמְדִינְתָּא בְּקוֹלְמוֹס בְּאֶסְטְדְוָתָא תְּרֵי עֲסַר אַלְפִין תְּרֵי עֲסַר וְאוּרְכַּהּ וּפַתְיַהּ וְרוּמַהּ מְשַׁתְּוִין הֲווֹ בֵּינָתְהוֹן׃

E la città è posta in quadro, e la sua lunghezza è tanta, quanta è ancora la larghezza. E misurò la Città con la canna per dodici mila (dodici) stadij: e la lunghezza e la larghezza, e l'altezza di essa sono eguali.

17 וְאַכִּיל לְשׁוּרַהּ לִמְאָא וְאַרְבְּעִין וְאַרְבַּע אַמִּין אַיךְ כְּיַלְתָּא דְּבַר נָשָׁא דְּאִית הֲוָת לְמַלְאַכָא׃

E misurò il suo muro, cento quaranta quattro cubiti, di misura de l'huomo, cioè d'Angelo.

18 וַהֲוָת בֶּנְיָנָא דְּשׁוּרַהּ פַּנְתִּירָא וּמְדִינְתָּא דַּהֲבָא דְּכְיָא דְּדָמְיָא לִזְגוּגִיתָא דַּכְיָתָא׃

E la fabrica del suo muro era di diaspro: e la città era oro puro simile à Vetro puro.

כא

13 מִקֶּדֶם שְׁעָרִים שְׁלוֹשָׁה מִצָּפוֹן שְׁעָרִים שְׁלוֹשָׁה מִנֶּגֶב שְׁעָרִים שְׁלוֹשָׁה מִיָּם שְׁעָרִים שְׁלוֹשָׁה׃

Al Oriente, tres puertas: àl Aquilon, tres puertas: àl Medio dia tres puertas: àl poniente, tres puertas.

14 וּלְחוֹמַת הָעִיר הָיוּ לָהּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה יְסוֹדוֹת וּבָהֶן שְׁנֵים עָשָׂר שְׁמוֹת (שְׁנֵים עָשָׂר) שְׁלִיחֵי הַכֶּבֶשׂ׃

Y el muro de la Ciudad tenia doze fundamentos, y en ellos los doze nombres de los doze Apostoles del Cordero.

15 וַאֲשֶׁר מְדַבֵּר עִמִּי הִנֵּה קְנֵה מִדַּת זָהָב בְּיָדוֹ אֲשֶׁר יָמֹד אֶת־הָעִיר וְאֶת־שְׁעָרֶיהָ וְאֶת־חוֹמָתָהּ׃

Y el que hablaua conmigo, tenia vna medida de vna canna de oro, para medir la ciudad, y sus puertas, y su muro.

16 וְהָעִיר מְרֻבָּעָה הוּשְׂמָה וְהָעִיר קָנֶה אֶחָד אֹרֶךְ וְקָנֶה אֶחָד רֹחַב וַיָּמָד אֶת־הָעִיר בַּקָּנֶה בְּכִבְרוֹת שְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף שְׁנֵים עָשָׂר אָרְכָּהּ וְרָחְבָּהּ וְקוֹמָתָהּ אֶחָד הֵמָּה׃

Y la Ciudad esta situada y puesta en quadro y su longura es tanta como su anchura. Y el medio la Ciudad con la canna de oro por doze mil (doze) estadios: y la longura y la altura, y el anchura della son yguales.

17 וַיָּמָד אֶת־חוֹמָתָהּ מֵאָה אַרְבָּעִים וְאַרְבַּע אַמּוֹת בְּקָנֶה מִדַּת הָאָדָם שֶׁהוּא הַמַּלְאָךְ׃

Y midió su muro de ciento y quarenta y quatro cobdos, de medida de hombre, la qual es de Angel.

18 וַתְּהִי בִּנְיַן חוֹמָתָהּ יָשְׁפֵה וְהָעִיר זָהָב טָהוֹר כִּדְמוּת זְכוּכִית טְהוֹרָה׃

Y el material de su muro era de jaspe: mas la Ciudad era oro puro, semejante àl vidro limpio.

κά.

13. Ἀπ᾽ ἀνατολῆς πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς.

Du costé d'Orient, trois portes: du costé d'Aquilon, trois portes: & du costé de Midi, trois portes: & du costé d'Occident, trois portes.

14. Καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχων θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐν αὐτοῖς δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου.

Et la muraille de la Cité ayant douze fondemens: & en iceux estoyent escrits les (douze) nome des douze Apostres de l'Agneau.

15. Καὶ ὁ λαλῶν μετ᾽ ἐμοῦ εἶχε μέτρον κάλαμον χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶνας αὐτῆς, καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς.

Et celui qui parloit à moi auoit vn roseau d'or pour mesurer la Cité, & ses portes, & sa muraille.

16. Καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς τοσοῦτόν ἐστιν ὅσον καὶ τὸ πλάτος, καὶ ἐμέτρησε τὴν πόλιν ἐν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίων δώδεκα χιλιάδων δώδεκα. τὸ μῆκος, καὶ τὸ πλάτος, καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστί.

Et la Cité estoit situee & bastie en quarrure, & sa longueur estoit aussi grande que la largeur: & il mesura la Cité auec le roseau d'or, iusqu'à douze mille (douze) stades: & la largeur & la hauteur & la longeur d'icelle estoyent esgales.

17. Καὶ ἐμέτρησε τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσάρων πηχῶν, μέτρον ἀνθρώπου, ὅ ἐστιν ἀγγέλου.

Puis il mesura la muraille de cent quarante quatre coudees de la mesure du personnage, assauoir de l'Ange.

18. Καὶ ἦν ἡ ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτῆς ἴασπις· καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρὸν, ὁμοία ὑάλῳ καθαρῷ.

Et le bastiment de la muraille estoit de iaspe: mais la Cité estoit d'or pur, semblable à verre tres-clair.

CAP. XXI.

13. Ab oriente, portæ tres: & ab Aquilone, portæ tres: & ab Austro, portæ tres: & ab occasu, portæ tres.

On the East part there were three gates/on the Northside three gates/on the Southside three gates / and on the Westside three gates.

14. Et murus civitatis habens fundamenta duodecim: & in ipsis duodecim nomina, duodecim Apostolorum Agni.

And the wall of the city had twelue foundations/and in them the names of the Lambes twelue Apostles.

15. Et qui loquebatur mecum, habebat mensuram arundineam auream, ut metiretur civitatem, & portas eius, & murum.

And he that talked with me / had a golden reede to measure the citie withall/and the gates thereof / and the wall thereof.

16. Et civitas in quadro posita est, & longitudo eius tanta est, quanto & latitudo: & mensus est civitatem de arundine per stadia (*duodecies*) duodecim millia, & longitudo & altitudo & latitudo eius æqualia sunt.

And the citie laye foure square/and the lenght is as large as the bredth of it/and he measured the citie with the reede/ twelue thousand furlongs: and the length/and the bredth/ and the height of it are equall.

17. Et mensus est murum eius centū quadraginta quatuor cubitorum, mensura hominis quæ est angeli.

And he measured the wal thereof / an hundreth / fortie and foure cubites / by the measure of man / that is / of the Angell.

18. Et erat structura muri eius ex lapide iaspide: ipsa verò civitas aurum mundum, simile vitro mundo.

And the building of the wall of it was of Jasper: and the citie was pure golde like vnto cleare glasse.

Das XXI. Capitel.

13. Vom Morgen drey Thor/ vom Mitternacht drey Thor/ vom Mittag drey Thor/ vom Abend drey Thor.

Aff Oster tre Porte/ aff Norden tre Parte/ aff Synder tre Porte/ aff Vester tre Porte.

14. Vnd die Maur der Statt hatte zwölff Gründe/ vnnd in denselbigen die (zwölff) Namen der zwölff Aposteln deß Lambs.

Oc Stadens mur haffde tolff Grundvolle/ oc i dem Lammens tolff Apostlernis Naffn.

15. Vnd der mit mir redet/ hatte ein gülden Rohr/ daß er die Statt messen solt/ vnd jre Thor vnd Mauren.

Oc dem som talede met mig/ haffde it Gyldene Rør/ at hand skulde maale Staden/ oc hans Porte oc Mur.

16. Vnd die Statt ligt vierecket/ vnd jre lenge ist so groß als die breite. Vnd er maß die Statt mit dem Rohr/ auff (zwölff mal) zwölff tausend Feldwegs/ die länge vnd die breitte/ vnd die höhe der Statt sind gleich.

Oc Staden ligger i fire hiørner/ Oc hans lengd er saa stor som bredden. Oc hand maalde Staden met Røret/ ved (tolff maal) tolff tusinde agre longt. Men lengden oc bredden/ oc Stadens høylighed ere lige.

17. Vnd er maß jre Mauren/ hundert vnd vier vnd viertzig Ellen nach der maß eines Menschen/ die der Engel hat.

Oc hand maalde hans Mure/ hundrede oc fire oc fyretiue alne/ effter it Menniskis maade/ som Engelen haffuer.

18. Vnd der Bau jrer Mauren war von Jaspis/ vnd die Statt von lauterm Golde gleich dem reinen Glase.

Oc hans Murys bygning/ vaar aff Jaspis/ oc Staden aff purt Guld/ lige som rent Glass.

Kapitola XXI.

13. Od chodu Slunce Brány tři: a od Západu Brány tři: Od půl noci brány tři: a od Poledne brány tři.

Od wschodu trzy brany / od pułnocy brany trzy / od południa brany trzy / od zachodu brany trzy.

14. A Zed Města magjcý základůw dwanácte/ a na nich dwanácte gmén/ dwanácti Apoštolůw Beránkowých.

A mur miásta miał gruntow dwánaście/ w ktorych były imioná dwánaście Apostolow Baránkowych.

15. A ten kterýž mluwil se mnau/ měl mjru Třtinnau Zlatu/ aby změřil Město y Brány geho/ y Zed.

A ten ktory mowił zemna/ miał trzcinę złota/ aby mierzył miastho / y brany iego/ y mure iego.

16. A to Město we čtyři hranny postaweno gest/ a dlauhost geho tak weliká gest yaká y ssjrokost: Y změřil Město Třtinnau/ honůw dwanácte Tisýcůw: dlauhost/ y sſyrokost y wysokost geho zarowen gsau.

Miásto thež iest ná cztery węgły/ ktorego dluż tylka iest iáko y szerz/ y mierzył miásto trzćina ná dwunaście thysiecy stáian/ y rowne sa dlugość/ szerz/ z wysokość iego.

17. Y změřil Zed geho Sto čtyřidcěti a čtyř loktůw/ mjrau Człowěka kteráž gest Angela.

Y mierzył mur iego/ sto czterdzieści y czthery łokcie miáry człowieczey ktora iest Aniolowá.

18. A bylo stawenj Zdi geho z kamene Jaspida: Samo pak Město z Zlata čistého/ podobného sklu čistému.

A budowánie muru iego był Jaspis/ sámo thež miasto złote szczyre/ podobne szkłu czystemu.

כא

19 ושתאסתא דשורא דמדינתא מן כל כאפא יקירתא מצבתין שתאסא קדמיא פנתירא ודתרין שבזיזא דתלתא ברקנא רביעיא אומרגדא:

E i fondamenti del muro de la Città erano ornati d'ogni pietra pretiosa. Il primo fondamento era di aspro, il secondo, saffiro: il terzo, calcedonico: il quarto, smeraldo.

20 חמישיא בורלא שתיתיא סמקנא שביעיא כרום ימא תמיניא סבהלום תשיעיא ירקנא עסיריא טרקיא דחד עסר כנקירא דתרי עסר עינא דעגלא:

Il quinto, sardonio: il sesto, sardio: il settimo, crisolito: l'ottauo, berillo: il nono, topazio il decimo, crisopraso: l'Vndecimo, hiacinto: il duodecimo, amatisto.

21 ותרי עסר דרתא מרגניתא כחדא כל חד וחד מן דרתא הוא מן מרגניתא חדא ושורא דמדינתא דהבא דכיא איך זגוגיתא דמנזגא:

E le dodici porte erano dodici perle: ciascuna de le porte egualmente era d'Vna perla: e la piazza de la Città era oro puro, come Vetro rilucente.

22 ולהיכלא לא חזית בה מריא אלהא גיר דכל אחיד איתוהי היכלה ואמרא:

E non Viddi tempio in essa: percioche il Signore Iddio onnipotente è il suo tempio, e l'Agnello.

23 ומדינתא לא מתבעיא לה שמשא ולא ירחא דינהרון לה מטול דתושבחתה דאלהא אנהרת לה ושרגה אמרא הו:

Ne ha la Città bisogno del sole ne de la luna, che rilucano in essa: percioche lo splendor di Dio l'ha illuminata: e l'Agnello è la sua lucerna.

כא

19 ומוסדות חומת העיר העדו כל־אבן יקרה יסוד הראשון ישפה השני ספיר השלישי ברקת הרביעי נפך:

Y los fundamentos del muro de la Ciudad estauan adornados de toda piedra preciosa, El primer fundamento era jaspe: el segundo, saphiro: al tercero, calcidonia: el quatro, esmeralda

20 החמישי שהם הששי אדם השביעי תרשיש השמיני יהלום התשיעי פטדה העשירי שבו עשתי־עשר לשם שנים עשר אחלמה:

El quinto sardonyca: el sexto, sardio. el septimo, chrisolito. el octauo, beryl: el nono, topazio: el decimo chrysopraso: el vndecimo, jacintho: el duodecimo, amethysto.

21 ושנים עשר שערים שנים עשר פנינים המה יחדו איש איש משערים היה מפנין אחד ורחובות העיר זהב טהור כזכוכית משקע:

Y las doze puertas son doze perlas, en cada vna vna, y cada puerta era de vna perla. Y la plaça de la Ciudad era oro puro, como vidro muy resplandeciente.

22 וזאת היכל לא ראיתי בה כי־יהוה אלהים כל־יוכל הוא היכלה והכבש:

Y no vide en ella templo: porque el Sennor Dios todo poderoso es el templo della, y el Cordero.

23 והעיר לא יהיה לה עוד השמש לאור יומם ולנגה הירח לא יאיר לה כי־כבוד אלהים האיר אותה ונרו הכבש:

Y la Ciudad no tiene necessidad de sol ni de luna para que resplandezcan en ella: porque la claridad de Dios la ha alumbrado: y el Cordero es su candil:

κα.

19. Καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι· ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος, ἴασπις· ὁ δεύτερος, σάπφειρος· ὁ τρίτος, χαλκηδών· ὁ τέταρτος, σμάραγδος.

Et les fondemens de la muraille de la Cité estoyent ornés de toute pierre precieuse. Le premier fondement estoit iaspe: le second, sapphir: le troisieme, chalcedoine: le quatrieme, esmeraude:

20. Ὁ πέμπτος σαρδόνυξ· ὁ ἕκτος, σάρδιος· ὁ ἕβδομος, χρυσόλιθος· ὁ ὄγδοος, βήρυλλος· ὁ ἔνατος, τοπάζιον· ὁ δέκατος, χρυσόπρασος· ὁ ἑνδέκατος, ὑάκινθος· ὁ δωδέκατος, ἀμέθυστος.

Le cinquieme, sardonix: le sixieme, sardoine: le septieme, chrysolithe: le huitieme, beryl: le neufieme, topaze: le dixieme, chrysoprase: l'onzieme, hyacinthe: le douzieme, amethyste.

21. Καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες, δώδεκα μαργαρῖται, ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργαρίτου· καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρὸν, ὡς ὕαλος διαφανής.

Et les douze portes estoyent douze perles: chacune des portes estoit d'vne perle. Et la rue de la Cité estoit d'or pur, comme verre treluisant.

22. Καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ· ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ναὸς αὐτῆς ἐστι, καὶ τὸ ἀρνίον.

Et ie ne vi point de temple en elle: car le Seigneur Dieu tout-puissant est le temple d'icelle, & l'Agneau,

23. Καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου, οὐδὲ τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν ἐν αὐτῇ· ἡ γὰρ δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἀρνίον.

Et la Cité n'a point faute du soleil ne de la lune, afin qu'ils luisent en icelle: car la clarté de Dieu l'a illuminee, & l'Agneau est sa chandelle.

CAP. XXI.

Das XXI. Capitel.

Kapitola XXI.

19. Et fundamenta muri civitatis, omni lapide pretioſo ornata. Fundamẽtum primum, iaſpis: ſecundum, ſapphirus: tertium, calcedonius: quartum, ſmaragdus.

19. Vnd die Gründe der Mauren der Statt waren geſchmücket mit allerley Edelgeſteine. Der erſte Grund war ein Jaſpis/ der ander war ein Saphir/ der dritte ein Chalcedonier/ der vierdte ein Smaragd.

19. Základowé Zdi Měſtſké wſſelikým kamenem drahým okráſſleni byli. Základ prwnij byl Jaſpis: Druhý Zaffijr: Třetij Calcedon: Cžtwrtý Smaragd:

And the foundations of the wall of the citie were garniſhed with all maner of precious ſtones: the firſt foundation was Jaſper: the ſecond of Saphire: the third of a Chalcedonie: the fourth of an Emeraude.

Oc murens Stadens Grunduol/ vaare prydede met allehonde dyrebare Stene. Den førſte Grunduol vaar en Jaſpis/ den anden vaar en Saphir/ den tredie en Calcedonier/ den fierde en Smaragde.

A grunty muru miáſtá ozdobione wſzelákim kámieniem drogim: Pierwſzy grunt Jáſpis/ wtory ſzáfir/ trzeci Kalcedon/ czwarty Smarágd.

20. Quintum, ſardonix: ſextum, ſardius: ſeptimum, chryſolithus: octavum, beryllus: nonum, topazius: decimum, chryſopraſus: undecimum, hyacinthus: duodecimum, amethyſtus.

20. Der fünfte ein Sardonich/ der ſechſte ein Sardis/ der ſibend ein Chryſolith/ der achte ein Beryll/ der neundte ein Topaſier/ der zehende ein Chryſopras/ der eilffte ein Hiacynt/ der zwölffte ein Amethiſt.

20. Pátý Sardonyx: Sſeſtý Sardyus: Sedmý Kryzolit: Oſmý Beryl: Dewatý Thopazyus: Deſátý Kryzopazus: Gedenáctý Jacynkt: Dwanáctý Ametyſt.

The fiſt of a Sardonyx: the ſixt of a Sardius: the ſeuenth of a Chryſolite: the eight of a Beryl: the ninth of a Topaze: the tenth of a Chryſopraſus: the eleuenth of a Iacinct: the twelueth an Amethyſt.

Den femte ein Sardonich/ den fierte ein Sardis/ den ſiuende en Chryſolit/ den ottende en Beril/ den niende en Topaſier/ den tiende en Chryſopras/ den ellelffte en Hyacinth/ den tolffte en Ametiſt.

Piaty Sárdonix/ ſzoſty Sárdyus/ ſiodmy Kryſolitus/ oſmy Beryllus/ dziewiąty Topázius/ dzieſiąthy Chryſopráſſus/ iedennaſthy Hiácynt/ dwánaſty Ametyſt.

21. Et duodecim portæ: duodecim margaritæ ſunt, per ſingulas: & ſingulæ portæ erant ex ſingulis margaritis: & platea civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum.

21. Vnd die zwölff Thor waren zwölff Perlen/ vnd ein jeglich Thor war von einer Perlen/ vnd die Gaſſen der Statt waren lauter Gold/ als ein durchſcheinend Glaß.

21. Dwanácte Bran/ dwanácte Perel ma gednakaždá: A gednakaždá Brána byla z gednekaždé Perly: A vlice Měſta bylo Zlato čiſté/ yako Sklo přeſwětlé.

And the twelue gates were twelue perles/ and euery gate is of one pearle/ and the ſtreete of the citie is pure golde/ as ſhining glaſſe.

Oc de tolff Porte vaare tolff Perler/ oc huer port vaar aff en Perle/ oc Gaderne i Staden vaare purt Guld/ ſom it igennem ſkinnende Glaſſ.

A dwánaśćie bran/ dwánaśćie pereł/ á káżdá brāná z iedney perły byłá á rynekłá/ á rynek mieyſcki złoto ſzczyre ták oſkło przezroczyſte.

22. Et templum non vidi in ea. Dominus enim Deus omnipotens templum illius eſt & Agnus.

22. Vnd ich ſahe keinen Tempel darinnen/ denn der HERR der allmächtige Gott iſt jhr Tempel/ vnnd das Lamb.

22. A Chrámu gſem w něm newiděl. Nebo Pán Bůh wſſemohucý geſt Chrám geho a Beránek.

And I ſawe no Temple therein: for the Lord God almightie and the Lambe are the Temple of it.

Oc ieg ſaa inted Tempel der vdi/ Thi HERREN den almectige Gud er hans Tempel/ oc Lammet.

A nie widziałem kośćiołá w nim/ ábowiem Pan Bog wſzechmogący ieſt kośćiołem iego y báránek.

23. Et civitas non eget ſole neque luna, ut luceant in ea, nam claritas Dei illuminavit eam, & lucerna eius eſt Agnus.

23. Vnd die Statt darff keiner Sonnen noch des Monden/ daß ſie jr ſcheine/ denn die herrligkeit Gottes erleuchtet ſie/ vnnd jhre Leuchte iſt das Lamb.

23. A to Měſto nepotřebuge Slunce ani Měſýce/ aby ſwijtili w něm. Neb yaſnoſt Božij oſwěcowati ge bude/ a ſwijce geho Beránek geſt.

And the citie hath no neede of the ſunne/ neither of the Moone to ſhine in it: for the glorie of God did light it: and the Lambe is the light of it.

Oc Staden behøffuer huercken Soel eller Maane/ at de ſkulle ſkinne i hannem/ Thi Guds Herlighed opliuſer hannem/ oc Lammet er hans Liuſſ.

A nie potrzebuie tho miáſto áni ſłońcá áni mieśiącá áby świećiły w nim: ábowiem chwałá Bożá oświećiłá ie/ á báránek ieſt kagáńcem iego.

כא

24 ועממא דחאין הוו יהלכון בנוהרה ומלכא דארעא ייתון לתושבחתהון ולאיקרהון בה:

E le genti che saranno state saluate, caminaranno ne la luce di essa: e i Re de la terra portaranno in essa la gloria e l'honor loro.

25 ותרעיה לא יתאחד באיממא לליא גיר לא יהוא תמן:

E le sue porte non si chiuderanno di giorno: percioche iui non sarà notte.

26 וייתון תושבחתא ואיקרא דעממא בה:

E portaranno in essa la gloria e l'honor de le Genti.

27 ולא יעול בה כל דמסיב וטמא דעבד טנפותא ודגלותא אלא האנון דכתיבין בכתבא דחיא דאמרא:

E non entrarà in essa veruna cosa immonda, ò che faccia abbominatione e menzogna: ma solamente quelli che sono scritti nel libro de la vita de l'Agnello.

כא

24 וגויי הנושעים ילכו באורה ומלכי הארץ יביאו את־כבודם ותפארתם אליה:

Y las Gentes que vuieren ſido ſaluas andarán en la lumbre della: y los Reyes de la tierra traeran ſu gloria y honor à ella.

25 ופתחו שעריה תמיד יומם ולילה לא יסגרו כי־לילה איננו שם:

Y ſus puertas no ſeran cerradas de dia porque alli no aurá noche:

26 ויביאו את־כבוד ואת הדר הגוים אליה:

Y lleuarán la gloria y la honrra de los Gentiles à ella.

27 ולא יבוא אליה כל־מגאל ועושה שקוץ או־כזב כי־אם הנכתבים בספר חיי הכבש:

No entrará en ella ninguna coſa ſuzia, o que haze abominacion y mentira: Sino ſolamente los que eſtan eſcriptos en el libro de la vida del Cordero.

κα'.

24. Καὶ τὰ ἔθνη τῶν σωζομένων ἐν τῷ φωτὶ αὐτῆς περιπατήσουσι· καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσι τὴν δόξαν, καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν εἰς αὐτήν.

Et les nations qui auront eſté ſauuees, chemineront en la lumiere d'icelle: les Rois de la terre apporteront leur gloire & honneur en elle.

25. Καὶ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας. νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ.

Et ſes portes ne ſeront point fermees de iour: car il n'y aura point là de nuict.

26. Καὶ οἴσουσι τὴν δόξαν, καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν εἰς αὐτήν.

Et on apportera la gloire & honneur des Gentils en icelle.

27. Καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινοῦν, καὶ ποιοῦν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου.

Il n'entrera en elle choſe aucune ſouillee, ou qui commette abomination & fauſſeté: mais ſeulement ceux qui ſont eſcrits au liure de vie de l'Agneau.

כב

1 וחויני נהרא דבי דמיא דחיא דחורא איך זגוגיתא דמהלך מן כורסיה דאלהא ודאמרא:

Poi mi mostrò vn fiume puro d'acqua viua, risplendente come cristallo, che vsciua dal trono di Dio e de l'Agnello.

2 במצעת שוקה ומכא לנהרא קיסא דחיא דעבד פארא תרי עסר בכל ירחא לחד חד יהב פארה וטרפיה דקיסא לאסיותא דעממא:

Nel mezzo de la piazza di essa, e da l'una e l'altra parte del fiume, l'arboro de la vita, che fa dodici frutti, rendendo per ciascuno mese il suo frutto: e le foglie de l'arboro sono per la sanità de le Genti.

כב

1 ויראני נהר מים חיים טהור זך כזכוכית הולך מכסא האלהים והכבש:

Deſpues me moſtró vn rio limpio de agua biua, reſplandeciente como criſtal, que ſalia del throno de Dios y del Cordero.

2 בתוך רחובה ובגדות הנהר מפה ומפה עץ החיים עושה פריים שנים עשר בכל־חדש וחדש נותן את־פריו ועלי העץ לרפואת הגוים:

En el medio de la plaça della, y de la vna parte y de la otra del rio, arbol de vida, que lleua doze fructos, dando cada mes ſu fruto: y las hojas del arbol ſon para la ſanidad de las Gentes.

ΚΕΦΑΛ. κβ'.

ΚΑὶ ἔδειξέ μοι ποταμὸν καθαρὸν ὕδατος ζωῆς, λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ ἀρνίου.

Puis il me monſtra vn fleuue pur d'eau viue, reſplendiſſant comme cryſtal: procedant du throne de Dieu & de l'Agneau.

2. Ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς, καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν, καὶ ἐντεῦθεν ξύλον ζωῆς, ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἕνα ἕκαστον ἀποδιδοῦν τὸν καρπὸν αὐτοῦ· καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν.

Et au milieu de la place d'icelle, & des deux coſtés du fleuue, l'arbre de vie, portant douze fruicts, par chacun mois rendant ſon fruict: & les fueilles de l'arbre ſont pour la ſanté des Gentils.

CAP. XXI.

24. Et ambulabunt Gentes (*salvandæ*) in lumine eius: & reges terræ afferent gloriam ſuam & honorem in illam.

And the people which are ſaued/ ſhal walke in the light of it: and the Kings of the earth ſhall bring their glorie and honour vnto it.

25. Et portæ eius non claudentur per diem: nox enim non erit illic.

And the gates of it ſhal not bee ſhut by day: for there ſhall be no night there.

26. Et afferent gloriam & honorem gentium in illam.

And the glory / and honour of the Gentiles ſhalbe brought vnto it.

27. Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens & mendacium: niſi qui ſcripti ſunt in libro vitæ Agni.

And there ſhall enter into it none vncleane thing / neither whatſoeuer worketh abomination or lies: but they which are written in the Lambes Booke of life.

CAP. XXII.

ET oſtēdit mihi fluvium aquæ vivæ, ſplendidum tanquam cryſtallum, procedentem de ſede Dei & Agni.

And he ſhewed me a pure riuer of water of life/ cleare as cryſtall / proceeding out of the throne of God / and of the Lambe.

2. In medio plateæ eius, & ex utraque parte fluminis lignum vitę, afferens fructus duodecim, per menſes ſingulos reddens fructum ſuū, & folia ligni ad ſanitatem Gentium.

In the middes of the ſtreete of it/ and of either ſide of the riuer / was the tree of life / which bare twelue maner of fruites/ & gaue fruite euery moneth: and the leaues of the tree ſerued to heale the nations with.

Das XXI. Kapitel.

24. Vnd die Heiden/ die da ſelig werden/ wandeln in demſelbigen Liecht/ vnd die Könige auff Erden werden jhre (Ehre vnd) Herrligkeit in dieſelbigen bringen.

Oc de Hedninge/ ſom bliffue ſalige/ vandre i det ſamme Liuſſ/ oc Kongerne paa Jorden ſkulle føre deris (ære oc) Herlighed til hannem.

25. Vnd jhre Thor werden nicht verſchloſſen des tages/ denn da wirdt keine nacht ſein.

Oc hans porte ſkulle icke lyckis om dagen/ thi der ſkal ingen Nat vere.

26. (Vnnd ſie werden die Ehre vnd herrligkeit der Heyden in dieſelbige bringen.)

(Oc de ſkulle føre de ære oc Herlighed de Hedninge til hannem.)

27. Vnd wird nicht hinein gehen jrgend ein gemeines/ vnd das da greuel thut vnd lügen/ ſondern die geſchrieben ſind in dem lebendigen Buch des Lambs.

Oc der ſkal inted almindeligt gaa nogen ſted ind/ oc det ſom gør verſtyggelighed oc løgen/ Men de ſom ere ſcreffne i Lammens leffuende Bog.

Das XXII. Kapitel.

VNd er zeiget mir einen lautern ſtrom des lebendigen Waſſers/ klar wie ein Cryſtall/ der gieng von dem ſtul Gottes/ vnd des lambs.

OC hand viſde mig det leffuende Vands rene ſtrøm/ klar ſom en Chriſtal/ hand gick fra Guds Stoel / oc Lammens.

2. Mitten auff jhrer Gaſſen/ Vnd auff beyden ſeiten des Stroms ſtund Holtz des Lebens/ das trug zwölfferley Früchte/ vnd brachte ſeine früchte alle Monden/ vnnd die Blätter des Holtzs dieneten zu der geſundheit der Heyden.

Mit at hans gade/ oc paa begge ſidder hoſſ strømen ſtod Liffſens træ/ det bar tolffhonde Fruct/ oc gaff ſin Fruct alle Maanede/ oc Bladene off Træet tiente til Hedningenis ſundhed.

Kapitola. XXI.

24. A chodidiť budau Národowé (k ſpaſeni přiſſlých) w ſwětle geho/ a Králowé Zemſſtij přeneſau ſláwu ſwau a čeſt od něho

Narodowie też ktore były záchowáne/ będą chodźić przy świątłośći tego á krolowie źiemie chwałe ſwoię y cżeść do niego przynioſą.

25. A Brány geho nebudau zawijrány we dne. Neb tam noci nebude.

A brany ſe° nie będą zámknione we dnie/ ábowiem nocy tám nie będźie.

26. A budau noſyti do něho Sláwu a Čeſt Národůw.

Y będźie przynieſioná cżeść y chwałá pogánow do niego.

27. Newegdeť do něho nic poſſkwrněného/ ani ten kterýž činij ohawnoſt a lež/ gedině ti kteřijž gſau napſáni w Knihách žiwota Beránka.

Nie wnidźie do niego nic co pokala/ ábo cżyni co brzydliwego/ ábo kłamſtwo/ áleć ći ktorzy napiſani ſą w kśięgách żywotá báránká.

Kapitola XXII.

Y Okázal mi Potok wody žiwé/ ſſkwucý yako Kriſſtál/ tekaucý z Stolice Božij a Beránkowy.

Zatym vkázał mi cżyſtha rzekę wody żywey przeźrocżyſta ſáko Krzyſztał wychodząca z ſtolice Bożey y Báránkowey.

2. A v proſtřed Rynku Měſta toho/ s obau ſtranau Potoka dřewo žiwota/ neſa dwanáctero Owotce/ na každý Měſýc wydáwage Owotce ſwé/ a liſtij z dřewa toho k zdrawij národuow.

A w pośrodku rynku tego y z obudwu ſtron rzeki było drzewo żywotá noſzące owocow dwánaśćie/ ná káżdy mieſiąc podawáiąc owoc ſwoy/ y liśćie ſwoie/ ku vzdrowieniu pogánow.

כב

3 וְכָל חֶרְמָא תּוּב לָא נֶהֱוֵא
בָּהּ וְתַרְוָנוֹס דַּאלָהָא
וְדְאִמְּרָא אִיתַוְהִי הֲוָא בָּהּ
וְעַבְדוֹהִי נְפַלְחוּנָיְהִי׃

E non sarà piu alcuna cosa maladetta: ma il seggio di Dio e de l'Agnello sarà in essa, e i suoi serui gli seruiranno.

4 וְנֶחְזוּן פַּרְצוּפֵהּ וַשְׁמֵהּ
עַל בֵּיתָא דְעַיְנַיְהוֹן׃

E vedranno la faccia sua, e il suo nome sarà ne le lor fronti.

5 וְלִלְיָא לָא נֶהֱוֵא תַּמָּן
וְלָא סְנִיקִין עַל שְׁרָגָא וְעַל
נוּהְרָא דְשִׁמְשָׁא מֶטוּל
דְּמָרְיָא אֱלָהָא יַנְהַרְהוֹן
וְנֶמְלְכוּן לְעָלַם עָלְמִין׃

E non vi sarà notte, ne hanno bisogno di lucerna, ne del lume del sole: percioche il Signore Iddio gl'illumina, e regnaranno in sempiterno.

6 וְאֶמַר לִי הָנוֹן מֶלֵּא
מְהַימְנִין וְשַׁרִּירָא אֶנוּן
וּמָרְיָא אֱלָהָא דִנְבִיָּא
קַדִּישֵׁא שַׁדַּר לְמַלְאָכֵהּ
לְמֶחְזָיוּ לְעַבְדוֹהִי מָא דְוָלֵא
לְמֶהֱוָא בַּעֲגַל׃

Poi mi dice, Queste parole son fedeli e vere: e il Signor Iddio de santi Profeti ha mandato il suo Angelo à mostrare à i suoi serui le cose che hanno à farsi in breue.

7 הָא מֶסְתַּרְהֵב אֶנָא
טוּבוֹהִי לְמַן דְנָטַר מֶלֵּא
דַנְבִיוּתָא דַכְתָבָא הָנָא׃

Et ecco io vengo tosto: beato colui che osserua le parole de la profetia di questo libro.

8 וְאֶנָא יוֹחָנָן דְחָזֵא וְשָׁמַע
אֶנָא לְהָלֵין וְכַד שְׁמַעֵית
וַחֲזֵית נֶפְלֵת לְמֶסְגַּד קֳדָם
רַגְלוֹהִי דְמַלְאָכָא דְחָוְיַנִי
לְהָלֵין׃

Et io Giouanni son quello che ho vedute e vdite queste cose: e come io l'hebbi vdite e vedute, mi gettai giu per adorare dinanzi à i piedi de l'Angelo, che mi mostraua queste cose.

כב

3 וְכָל־חֵרֶם אֵינֶנּוּ עוֹד וְכִסֵּא
הָאֱלֹהִים וְהַכֶּבֶשׂ בָּהּ יִהְיֶה וַעֲבָדָיו
יְשָׁרְתוּהוּ׃

Y toda cosa maldita no sera mas, sino el throno de Dios, y del Cordero estara en ella, y sus sieruos le seruiran.

4 וְיִרְאוּ אֶת־פָּנָיו וּשְׁמוֹ עַל־
מִצְחוֹתָם׃

Y veran su rostro, y su Nombre estará en sus frentes.

5 וְלַיְלָה לֹא יִהְיֶה שָּׁם וְלֹא צָרִיךְ
יִהְיֶה לָהֶם נֵר אוֹ־אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ
כִּי־יְהוָה אֱלֹהִים יָאִיר אוֹתָם
וְיִמְלְכוּ לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים׃

Y alli no aurá mas noche, y no tienen necessidad de lumbre de candil, ni de lumbre de sol: porque el Sennor Dios los alumbrarà, y reynaran para siempre jamas.

6 וַיֹּאמֶר אֵלַי אֵלֶּה הַדְּבָרִים
נֶאֱמָנִים וֶאֱמֶת הֵמָּה וַיהוָה אֱלֹהֵי
הַנְּבִיאִים הַקְּדֹשִׁים שָׁלַח אֶת־
מַלְאָכוֹ לְהַגִּיד לַעֲבָדָיו מַה־יֵּשׁ־
לִהְיוֹת בִּמְהֵרָה׃

Y dixome: Estas palabras son fieles y verdaderas. Y el Sennor Dios de los sanctos Prophetas ha embiado su Angel, para mostrar à sus sieruos las cosas que es necessario que sean hechas presto.

7 הִנֵּה בָא אָנֹכִי מְהֵרָה אַשְׁרֵי
הָאִישׁ אֲשֶׁר יִצֹּר אֶת־דִּבְרֵי
נְבוּאַת סֵפֶר־הַזֶּה׃

Y he aqui vengo presto: Bienauenturado el que guarda las palabras de la Prophecia de este libro.

8 וַאֲנִי יוֹחָנָן רָאִיתִי וְשָׁמַעְתִּי
אֶת־הָאֵלֶּה וּבִרְאוֹתִי וּבְשָׁמְעִי
נָפַלְתִּי לְהִשְׁתַּחֲוֹת אֶל־רַגְלֵי
הַמַּלְאָךְ אֲשֶׁר הֶרְאַנִי אֶת־הָאֵלֶּה׃

Yo Ioan soy el que ha oydo, y visto estas cosas. Y despues que vue oydo y visto, me prostre para adorar delante de los pies del Angel que me mostraua estas cosas.

κβ.

3. Καὶ πᾶν κατανάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι· καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται· καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ.

Et toute chose maudite ne sera plus, mais le throne de Dieu & de l'Agneau sera en elle, & ses seruiteurs lui seruiront:

4. Καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

Et verront sa face, & son Nom sera en leurs fronts,

5. Καὶ νὺξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, καὶ χρείαν οὐκ ἔχουσι λύχνου, καὶ φωτὸς ἡλίου· ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτίζει αὐτούς· καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Et n'y aura plus là de nuict, & ils n'ont que faire de lumiere de chandelle, ne de lumiere du soleil: car le Seigneur Dieu les illumine, & ils regneront és siecles des siecles.

6. Καὶ εἶπέ μοι, οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί· καὶ κύριος ὁ θεὸς τῶν ἁγίων προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει.

Puis il me dit, Ces paroles sont certaines & veritables: & le Seigneur le Dieu des saincts Prophetes a enuoyé son Ange, pour mõstrer à ses seruiteurs, les choses qui doiuent estre faites bien tost.

7. Ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου.

Voici, ie vien bien tost: bien heureux est celui qui garde les paroles de la prophetie de ce liure.

8. Καὶ ἐγὼ ἰωάννης ὁ βλέπων καὶ ἀκούων ταῦτα. καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεψα ἔπεσον προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα.

Et moi Iehan suis celui qui ai ouï & veu ces choses. Et apres que i'en ouï & veu, ie me lettai pour me prosterner deuant les pieds de l'Ange qui me monstroit ces choses.

CAP. XXII.

3. Et omne maledictum non erit ampliùs: & ſedes Dei & Agni in illa erunt, & ſervi eius ſervient illi.

And there ſhall bee no more curſe / but the throne of God and of the Lambe ſhall be in it/and his ſeruants ſhall ſerue him.

4. Et videbunt faciem eius: & nomen eius in frontibus eorum.

And they ſhall ſee his face/and his Name ſhalbe in their foreheades.

5. Et nox ultrà non erit: & non egebunt lumine lucernæ, neque lumine ſolis, quoniam Dominus Deus illuminat illos, & regnabunt in ſecula ſeculorum.

And there ſhall bee no night there / and they neede no candle / neither light of the Sunne: for the Lord God giueth them light / and they ſhall reigne for euermore.

6. Et dixit mihi, Hæc verba fideliſſima ſunt & vera. Et Dominus Deus ſpirituum prophetarum miſit angelum ſuum oſtendere ſervis ſuis quæ oportet fieri citò.

And he ſayde vnto me / Theſe wordes are faithful and true: and the Lord God of the holy Prophets ſend his Angell to ſhew vnto his ſeruants the thinges which muſt ſhortly be fulfilled.

7. Et ecce venio velociter. Beatus qui cuſtodit verba prophetiæ libri huius.

Behold/I come ſhortly. Bleſſed is he that keepeth the wordes of the prophecie of this booke.

8. Et ego Iohannes qui audivi, & vidi hæc Et poſtquam audiſſem & vidiſſem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli, qui mihi hæc oſtendebat.

And I am John/which ſaw & heard theſe things: and when I had heard & ſeene / I fell downe to worſhip before the feete of the Angell / which ſhewed me theſe things.

Das XXII. Capitel.

3. Vnd wird kein Verbanntes mehr (da) ſein / vnd der Stul Gottes vnd des Lambs wird darinnen ſein / vnnd ſeine Knechte werden jm dienen.

Oc der bliffuer ingen Forbandelſe mere/oc Guds Stoel oc Lammens ſkal vere der vdi / oc hans Tienere ſkulle tiene hannem.

4. Vnd ſehen ſein Angeſicht / vnnd ſein Name wirdt an jhren Stirnen ſein.

Oc ſee hans Anſict/oc hans Naffn ſkal vere i deris pande.

5. Vnd wird keine nacht da ſein/vnd (ſie werden) nicht bedörffen einer Leuchten/ oder des Liechts der Sonnen/ Denn Gott der HERR wird ſie erleuchten/ vnd ſie werden regieren von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc der ſkal ingen nat vere/oc (de ſkulle) ey gøris ſtuſſ behoff/ eller Solens ſkin/ Thi Gud HERREN ſkal oplyuſe dem / oc de ſkulle regnere fra euighed til euighed.

6. Vnd er ſprach zu mir: Diſe wort ſind gewiß vnnd waarhafftig. Vnd Gott der HERR der heiligen Propheten / hat ſeinen Engel geſandt zu zeigen ſeinen Knechten / was bald geſchehen muß.

Oc hand ſagde til mig/ Diſſe ord ere viſſe oc ſande / Oc Gud de hellige Propheters HERRE / vdſende ſin Engel at giffue ſine Tienere tilkende/ det ſom ſkal ſnarlige ſke.

7. Sihe / ich komme balde. Selig iſt der da helt die Wort der Weiſſagung in diſem Buch.

See / ieg kommer ſnart. Salig er den / ſom holder de Propheceſ ord i denne Bog.

8. Vnd ich Johannes bin es / der ſolches geſehen vnd gehöret hat. Vnd da ichs gehöret vnd geſahe/ fiel ich nider anzubeten zu den füſſen des Engels/ der mir ſolches zeiget.

Oc ieg Johannes er / ſom haffuer ſeet oc hørt dette. Oc der ieg dette hørde oc ſaa / da falt ieg ned at tilbede faar Engelens føder/ ſom mig dette viſde.

Kapitola XXI.

3. Anic zlořečenkho gijž wijce nebude/ ale Stolice Božij a Beránkowa bude w něm/ a ſlužebnijcy geho/ſlaužiti gemu budau.

Y nie bedźie dáley żádne przeklectwo/ ale ſtolicá Bożá báránkowá w nim bedźie/ y ſlugzy ie° iemu ſlużyć beda.

4. A na twář geho patřiti budau/ a gméno geho bude na čelijch gegich.

A ogladáta oblicze iego / á imię ich ná czelech ich bedźie.

5. A nocy gijž wijce nebude: a nebudau potřebowati ſwětla od ſwijce / ani ſwětla Slunečného/ neb Pán Buoh ſwijtiti bude gim / a kralowati budau na wěky wěkuow.

Nocy też tám nie bedźie/ áni im potrzebá bedźie świátłości kágáńcowey/ ání świátłości ſłoneczney/ przetho iż Pan Bog ie oświeca / y krolowáć beda ná wieki wiekow.

6. Y řekl mi: Slowa tato/ gſau wěrná a prawá. A Pán Buoh Swatých Prorokuow poſlal Angela ſwého/ aby ukázal služebnijkuom geho ty wěcy které ſe magij brzo ſtáti.

Tedy mi rzekł/ Ty ſłowá wierne ſa y práwdziwe/ á Pan Bog świętych prorokow poſłał Anioła ſwego/ áby okazał ſługam ſwym kthore rzeczy rychło ſie zſtáć máia.

7. Ahle přicházým rychle. Blahoſlawený geſt kdož oſtřijhá ſlow Proroctwij Knihy těchto.

Otho ide rychło Błogoſłáwiony ktory záchowywa ſłowá proroctwá kſiag tych.

8. A gá Jan/ kterýž gſem widěl a ſlyſſel tyto wěcy: a když gſem ge ſlyſſel a widěl/ padl gſem abych ſe klaněl před nohama Angela toho / kterýž mi tyto wěcy ukazowal:

A ia Jan ſłyſzałem y widział thy rzeczy/ A gdym ſłyſzał y widział/ vpadłem przed nogámi Anioła ktory mi ty rzeczy okázował.

כב

9 ואמר לי חזא למא עבד אנת כותך גיר אנא ונכות דאחיך דנביא דנטרין למלא דכתבא הדא סגוד לאלהא :

Et egli mi dice, Guarda che tu no'l facci: percioche io sono conseruo tuo, e de tuoi fratelli Profeti, e di quelli che osseruano le parole de la profetia di questo libro: adora Iddio.

10 ואמר לי לא תחתם למלא דנביותא דכתבא הדא ומנא דין בעגלא הו :

Poi mi dice. Non sigillare le parole de la profetia di questo libro: percioche il tempo è presso.

11 מן דעלב יתעלב תוב ומן דאיתוהי בצאתא נהוא תוב בצאתא ומן דזדיקא נזדדק תוב ומן דקדישא נתקדש תוב :

Chi nuoce nuoca ancora, e chi è lordo, sia lordo ancora: e chi è giusto, sia giustificato ancora: e chi è santo, sia santificato ancora.

12 והא אתא אנא בעגל ואגרי איתוהי עמי למתל לכל אנש איך עבדוהי :

Et ecco, io vengo tosto, e la mia mercede è meco, per rendere à ciascuno secondo che sarà l'opera sua.

13 ואנא אנא אלף ותו רישית וחרתא קדמיא ואחרנא :

Io sono l'A, e l'Ω, il principio e la fine, il primo e l'vltimo.

14 טוביהון להנון אינון דעבדין לפוקדנוהי דתהוא שולטנהון בקיסא דחיא ודבתרעא נאתון במדינתא :

Beati quelli che fanno i suoi comandamenti: accioche la lor potestà sia ne l'arbore de la vita, & entrino per le porte ne la città.

כב

9 ויאמר אלי חלילה לך כי עבד כערכך אנכי וחבר לאחיך לנביאים ולנצרים את דברי ספר הזה סגד לאלהים :

Y el me dixo: Mira que no lo hagas: porque yo soy sieruo contigo y con tus hermanos los Prophetas y con los que guardan las palabras de la prophecia de este libro: Adora à Dios.

10 ויאמר אלי אל תחתם את דברי נבואת ספר הזה כי עת קרובה היא :

Y dixo me. No selles las palabras de la Prophecia deste libro. porque el tiempo esta cerca.

11 הרשע ירשיע עוד והזולל ימיק עוד והצדיק יצטדק עוד והקדוש יתקדש עוד :

El que es injusto, sea injusto toda via: y el que es suzio, ensuziese toda via. Y el que es justo, sea aun toda via justificado: y el Sancto sea aun sanctificado toda via.

12 והנה בא אנכי פתאם ושכרי אתי לתת לכל איש כפעלתו :

Y he aqui, yo vengo presto, y mi galardon esta con migo, para recompensar à cada vno segun fuere su obra.

13 אני הוא האלף והתו ראשית וקץ הראשון והאחרון :

Yo soy A, y Ω, principio y fin, primero y postrero.

14 אשרי העושים את מצותיו אשר תהי שלטונם בעץ החיים ואשר יבואון בשערים העירה :

Bienauenturados los que guardan sus mandamientos: para que su potencia sea en el arbol de la vida, y que entren por las puertas en la Ciudad.

κβ.

9. Καὶ λέγει μοι, ὅρα μή· σύνδουλός σου γάρ εἰμι, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν, καὶ τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου. τῷ θεῷ προσκύνησον.

Mais il me dit, Garde que tu ne le faces: car ie suis ton compagnon de seruice, & de tes freres les prophetes, & de ceux qui gardent les paroles de ce liure: adore Dieu.

10. Καὶ λέγει μοι, μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. ὅτι ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστιν.

Il me dit aussi, Ne cachete point les paroles de la prophetie de ce liure: car le temps est pres.

11. Ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι, καὶ ὁ ῥυπῶν ῥυπωσάτω ἔτι. καὶ ὁ δίκαιος δικαιωθήτω ἔτι, καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι.

Qui est iniuste soit iniuste encore: & qui est sale, se salisse encore: & qui est iuste, soit iustifié encore: qui est saint soit sanctifie encore.

12. Καὶ ἰδοὺ ἔρχομαι ταχὺ, καὶ ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἔσται.

Or voici, ie vien bien tost: & mon salaire est auec moi, pour rendre à chacun comme sera son œuure.

13. Ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἀρχὴ καὶ τέλος, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος.

Ie suis A & Ω, le premier & le dernier, le commencement & la fin.

14. Μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν.

Bien-heureux sont ceux qui font les commandemens d'icelui, afin qu'ils ayent droit en l'arbre de vie, & qu'ils entrent par les portes en la Cité.

CAP. XXII.

Das XXII. Capitel.

Kapitola XXII.

9. Et dixit mihi, Vide ne feceris, conservus enim tuus sum, & fratrum tuorum prophetarum, & eorum qui servăt verba libri huius. Deum adora.

9. Vnd er spricht zu mir: Sihe zu/ thu es nicht / denn ich bin dein Mitknecht/ vnnd deiner Brůder der Propheten / vnnd derer die da halten die wort dises Buchs. Bete Gott an.

9. Y řekl mi: Hleď aby toho nečinil: nebť gsem spoluslużebnijk twůg / a Bratřij twých Prorokůw/ y těch kteřij zachowáwagij slowa Proroctwij Knihy těchto. Bohu se klaněg.

But he sayd vnto me: See thou do it not: for I am thy fellow seruant/ and of thy brethren the Prophets/ & of them which keepe the wordes of this booke: worship God.

Oc hand siger til mig/ See til/ gør det icke/ Thi ieg er din Medtienere/ oc dine Brødris Propheternis/ oc deris som holde/ denne Bogis ord/ Tilbed Gud.

Non mi rzekł/ Patrz abyś nie czynił/ abowiem iestem towarzyssem twoim y bráciey twey prorokow/ y tych ktorzy záchowywáia słowá ksiąg tych/ Bogu chwáłe daway.

10. Et dicit mihi, Ne signaveris verba prophetiæ libri huius: tempus enim prope est.

10. Vnd er spricht zu mir: Versigele nicht die Wort der Weissagung in disem Buch/ denn die zeit ist nahe.

10 Y řekl mi: Nezapečetěg Slow Proroctwij Knih těchto/ nebok gest čas blijzko.

And he sayd vnto mee: Seale not the wordes of the prophecie of this booke: for the time is at hand.

Oc hand siger til mig/ Besegle icke Propheciés ord i denne Bog/ thi at tiden er nær.

Potym rzekł ku mnie: Nie pieczętuy słow proroctwá ksiąg tych/ abowiem czás blisko iest.

11. Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc: & qui iustus est, iustificetur adhuc & sanctus, sanctificetur adhuc,

11. Wer böse ist / der sey immer hin böse/ vnd wer vnrein ist/ der sey immer hin vnrein. Aber wer fromb ist / der sey immer hin fromb / vnd wer heilig ist/ der sey immer hin heilig.

11. Kdo sskodij/ sskodiž gesstě: a kdo smrdij / smrdiž gesstě: a kdo gest sprawedliwý / budiž sprawedliwěgssij gesstě: a kdo Swatý/ poswětiž se gesstě.

He that is vniust let him bee vniust still: & he which is filthie/ let him be filthie still: and he that is righteous / let him bee righteous still: and he that is holy/ let him be holy still.

Huo som er Ond/ hand bliffue sig ond / oc huo som er wren/ hand bliffue sig wren. Men huo som er from hand bliffue sig from/ oc huo som er hellig/ hand bliffue sig hellig.

Ktory szkodzi/ niech ieszcze szkodzi/ á kthory iest plugáwym niech ieszcze bedzie plugáwym/ á kthory iesth spráwiedliwym/ niech ieszcze bedzie vspráwiedliwion / á swiety niech ieszcze bedzie poświeconym.

12. Ecce venio citò: & merces mea mecum est, reddere unicuique secundùm opera sua.

12. Vnd sihe ich komme balde/ vnd mein Lohn mit mir/ zu geben einem jeglichen / wie seine Werck sein werden.

12. Ahle přigdu brzo/ a odplata má gest se mnau/ abych zaplatil gednomu každému podlě skutkůw geho.

And beholde/ I come shortly / and my rewarde is with me / to giue euery man according as his worke shalbe.

Oc see/ ieg kommer snart/ oc min Løn met mig/ til at giffue huer/ lige som hans gerninger bliffue.

Oto ide rychło / á zápłáta mosá zemna iest/ ábym oddał káždemu tako bedzie vczinek iego.

13. Ego sum A & Ω, primus & novissimus, principium & finis.

13. Ich bin das A vnd das O / der Anfang vnd das Ende/ der Erste vnd der Letzte.

13. Já gsem Alpha y Omega / Prwnij y Poslednij / Počátek y Konec.

I am Alpha and Omega/ the beginning and the end/ the first and the last.

Jeg er A oc O/ Begyndelsen oc Enden / den Første oc den siste.

Iam iest Alphá y Omega/ poczatek y koniec/ pierwszy y ostáteczny.

14. (Beati qui lavant stolas suas, *in sanguine Agni*) ut sit potestas eorum in ligno vitæ & per portas intrent in civitatem

14. Selig sind die seine Gebot halten / auff daß jre Macht sey an dem Holtz deß Lebens/ vnd zu den Thoren eingehen in die Statt.

14. (Blahoslawenij gsau ti kteřij vmýwagij Raucho swé we krwi Beránkowě) aby byla moc gegich w dřewu žiwota / a aby Branami wessli do Města.

Blessed are they / that do his commandements/ that their right may be in the tree of life/ and may enter in through the gates into the citie.

Salige ere de som holde hans Bud/ paa det deris mact skal vere i Liffsens træ/ oc de skulle indgaa at porterne i Staden.

Błogosłáwieni ktorzy záchowywáia przykazánia iego/ ábi práwo mieli w drzewie żywotá/ y weszli branámi do miástá.

כב

15 לבר דין כלבא וחרשא ופלחי פתכרא וכל דמחב ועבד דגלותא׃

Ma fuore saranno i cani, e gli auuelenatori, e i fornicatori, e gli ammazzatori, e gl'idolatri, e ciascuno che ama e fa la menzogna.

16 אנא ישוע שדרת מלאכי למסהד לכון להלין על עדתא אנא אנא עקרא וטוהמה דדויד כוכבא נהירא ושפרפרא׃

Io IESV ho mandato il mio Angelo à testificarui queste cose ne le Chiese: io son la radice, e la stirpe di Dauid, la stella lucida e mattutina.

17 ורוחא וכלתא אמרין תא וכל דשמע יאמר תא ודצאא יאתא ודצבא יקבל מיא דחיא מגן׃

E lo Spirito e la sposa dicono, Vieni. E chi ode, dica, Vieni. E chi ha sete, venga: e chi ne vuole, piglij de l'acqua de la vita in dono.

18 ומסהד אנא לכל מן דשמע למלא נביותא דכתבא הדא אן אנש יסים עליהון יסים אלהא עלוהי לנגדא דכתיבין בכתבא הדא׃

Hor io protesto à ciascuno che ode le parole de la profetia di questo libro, se alcuno aggiungerà à queste cose, Iddio aggiungerà sopra esso le piaghe che sono scritte in questo libro.

19 ואן אנש ישקל מן מלא כתבא דנביותא הדא אף ישקל אלהא למנתה מן כתבא דחיא ומן מדינתא קדישתא ומן האנון דכתיבין בכתבא הדא׃

E se alcuno leuarà via de le parole del libro di questa profetia, Iddio leuarà la sua parte dal libro de la vita, e da la santa Città, e da le cose che sono scritte in questo libro.

כב

טו ומחוץ הכלבים והמכשפים והזונים והמרצחים ועובדי־פסל וכל־אוהבי ועושי־כזב׃

Mas los perros estarán de fuera, y los hechizeros, los dissolutos, y los homicidas, y los idolatras, y qualquiera que ama y haze mentira.

טז אני ישוע שלחתי את־מלאכי להעיד לכם את־האלה במועדים אני הוא שרש וצמח דוד כוכב נגה והילל בן־שחר׃

Yo Iesus he embiado mi Angel para daros testimonio destas cosas en las Yglesias: Yo soy la rays y generacion de Dauid, la estrella resplandeciente y de la mannana.

יז והרוח והכלה אומרים בוא והשומע יאמר בוא והצמא יבוא והחפץ יקח את־מימי החיים חנם׃

Y el Espiritu y la Esposa dizen, Ven. Y elque oye, diga: Ven. elque tiene sed, venga: y el que quiere, tome del aguà de la vida dabelde.

יח ומעיד אני לכל־אשר ישמע את־דברי נבואת ספר הזה אם איש יוסיף על־הדבר יוסיף האלהים עליו את־הנגעים הכתובים בספר הזה׃

Ora protesto aqual quiera que oye las palabras de la Prophecia deeste libro: Si alguno annidiere a estas cosas, Dios pondrà sobre ellas plagas escritas en este libro.

יט ואם איש יגרע מדברי ספר נבואה הזאת יגרע אלהים חלקו מספר החיים ומעיר הקדושה ומן־הכתובים בספר הזה׃

Y si alguno disminuyere de las palabras del libro de esta prophecia, Dios quitara su parte del libro de la vida, y de la sancta Ciudad, y de las cosas que estan escriptas en este libro.

κβ'.

15. Ἔξω δὲ οἱ κύνες, καὶ οἱ φαρμακοὶ, καὶ οἱ πόρνοι, καὶ οἱ φονεῖς, καὶ οἱ εἰδωλολάτραι, καὶ πᾶς ὁ φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος.

Mais les dehors seront chiens, & les empoisonneurs, & les paillards, & les meurtriers, & les idolatres, & quiconque aime & commet faussete.

16. Ἐγὼ Ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα, καὶ τὸ γένος τοῦ Δαυίδ, ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς, καὶ ὀρθρινός.

Moi Iesus ai ennoyé mon Ange pour vous tesmoigner ces choses par les Eglises: ie suis la racine & la posterité de Dauid, l'estoile resplendissante & matiniere.

17. Καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν, ἐλθέ. καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω, ἐλθέ. καὶ ὁ διψῶν ἐλθέτω, καὶ ὁ θέλων λαμβανέτω τὸ ὕδωρ ζωῆς δωρεάν.

Et l'Esprit & l'Espouse disent, Vien. Et qui l'oit, die, Vien. Et qui a soif, viene: & qui veut prene de l'eau de vie sans que elle lui coste rien,

18. Συμμαρτυροῦμαι γὰρ παντὶ ἀκούοντι τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου, ἐάν τις ἐπιτιθῇ πρὸς ταῦτα, ἐπιθήσει ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν βιβλίῳ τούτῳ.

Or ie proteste à chacun qui oit les paroles de la prophetie de ce liure, que si quelcun adiouste à ces choses, Dieu adioustera sur lui les playes escrites en ce liure.

19. Καὶ ἐάν τις ἀφαιρῇ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βίβλου τῆς προφητείας ταύτης, ἀφαιρήσει ὁ θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς πόλεως τῆς ἁγίας, καὶ τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

Et si quelcun oste des paroles du liure de ceste prophetie, Dieu ostera la part d'celui du liure de vie, & de la saincte Cité, & des choses qui sont escrites en ce liure.

CAP. XXII. | Das XXII. Capitel. | Kapitola XXII.

15. Foris canes & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis servientes, & omnis qui amat & facit mẽdacium.

15. Denn haussen sind die Hunde/ vnd die Zäuberer/ vnd die Hurer/ vnd die Todtschläger/ vnd die Abgöttischen. vnd alle die lieb haben vnd thun die Lügen.

15. Wen Psy/ a Kauzedlnijcy/ a nestydati/ a wražedlnijcy/ a Modlosłużebnijcy/ y každý kdož činij a miluge Lež.

For without shalbe dogs and enchanters / and whoremongers / and murtherers / and idolaters / and whosoeuer loueth or maketh lies.

Thi Hunde ere vden faare/ oc Troldkarle/ oc Bolere/ oc Mandrabere/ oc de Affgudiske/ oc alle som elske oc gøre Løgn.

A zewnątrz będą psy y ci ktorzy trują/ y nieczyści/ y mężobojce/ y bałwochwalce/ y ktory kolwiek miłuje y dopuszcza sie kłamstwa.

16. Ego Iesus misi angelum meum, testificari vobis hæc in Ecclesiis. Ego sum radix & genus David, stella splendida & matutina.

16. Ich Jesus habe gesand meinen Engel/ solches euch zu zeugen an die Gemeinen. Ich bin die Wurtzel vnd deß Geschlechts David/ ein heller Morgenstern.

16. Já Gežijš poslal gsem Angela mého/ aby swědčil wám o těch wěcech w Cyrkwijch. Já gsem Kořen a Rod Dawidůw/ a Hwězda gitrnij stkwaucý.

I Jesus haue sent mine Angell / to testifie vnto you these things in the churches: I am the roote & the generation of Dauid / and the bright morning starre.

Jeg Jesus vdsende min Engel/ at vidne dette faar eder i Menigheden/ Jeg er (roed/ oc) Davids Slectis/ en klar Morgenstierne.

Ja Jezus posłałem Anioła mego/ áby wam świádczył o tych rzeczach w kościelech: Jam jest korzeń y rodzay on Dawidow/ gwiazdá jásna y zaranna.

17. Et Spiritus & sponsa dicunt, Veni. Et qui audit, dicat, Veni. Et qui sitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ, gratis.

17. Vnd der Geist vnd die Braut sprechen: Kom̃. Vnd wer es höret/ der spreche: Kom̃. Vnd wen dürstet/ der komme/ vnd wer da wil/ der neme deß Wassers deß Lebens vmb sonst.

17. A Duch y Newěsta říkagij Poď. A kdo slyšij/ řekniž: Přiď. A kdož žijžnij/ přigdiž: A kdo chce/ naber wody žiwé darmo.

And the Spirit and the bride say / Come. And let him that heareth / say / Come: and let him that is a thirst / Come: and let whosoeuer will / take of the water of life freely.

Oc Aanden oc Bruden sige/ Kom. Oc huo det hører hand sige/ Kom. Oc huo som tørster/ hand komme/ Oc huo som vil/ hand tage Liffsens vand forgeffuis.

A duch y oblubienicá mowią/ Podź/ á ktory słucha/ niech rzecze/ Chodź/ á ktory prágnie niech przyidźie/ á kto chce/ niech bierze wodę żywotá darmo.

18. Contestor enim omni audienti verba prophetiæ libri huius, Si quis apposuerit ad hæc: apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto.

18. Ich bezeuge aber alle/ die da hören die wort der Weissagung in diesem Buch: So jemand dazu setzet/ so wird Gott zusetzen auff in die Plagen/ die in diesem Buch geschrieben stehen.

18. Wyswědčugi wšak zagisté každému kdo slyšij Slowa Proroctwij Knih těchto: že přidáli kdo k těmto wěcem/ přidát Bůh na něho Ran napsaných w těchto Knihách.

For I protest vnto euery man that heareth the words of y prophecie of this booke/ If any man shall adde vnto these things/ God shall adde vnto him the plagues/ that are written in this booke.

Jeg vidner faar alle/ som høre den Propheciens ord i denne Bog/ Der som nogen setter der til/ Da skal Gud tilsette paa hannem de Plager/ som staa screffne i denne Bog.

Jać oświádczam każdemu ktory słucha słow proroctwá ksiąg tych/ jeśliby kto przydał tym rzeczam/ włoży nań Bog plagi nápisáne w księgach tych.

19. Et si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ huius: auferet Deus partem eius de libro vitæ, & de civitate sancta, & de his quę scripta sunt in libro isto.

19. Vnd so jemand davon thut von den worten deß Buchs dieser Weissagung/ so wird Gott abthun sein theil vom Buch deß Lebens/ vnd von der heiligen Statt/ vnd von dem/ das in diesem Buch geschrieben stehet.

19. A pakli kdo vgme slow Knih Proroctwij tohoto/ vgmeť Bůh dijlu geho z Knih žiwota/ a z Města Swatého/ a z těch wěcý kteréž gsau napsány w těchto Knihách.

And if any man shall diminish of the words of the booke of this prophecie/ God shal take away his part out of the booke of life / and out of the holy citie/ and from those things which are written in this booke.

Oc der som nogen tager bort aff denne Propheciers Bogis ord/ Da skal Gud borttage hans deel aff Liffsens Bog/ oc aff den heilige Stad/ Oc fra det/ som staar screffuit i denne Bog.

A jeśliby ktho vjał co z słow ksiąg proroctwá tego/ odejmie Bog część jego z ksiąg żywotá y z miástá świętego/ y z tych rzeczy ktore są nápisáne w księgach tych.

כב

20 אמר הוא הו דמסהד הלין אין אתא בעגל אמין אין תא מרן ישוע :

Colui che rende testimonianza di queste cose, dice, Certo io vengo in breue: Amen. Certo vieni, Signor IESV.

21 טיבותה דמרן ישוע משיחא עם כלכון קדישא אמין :

La gratia del nostro Signor IESV Christo sia con tutti voi, (santi) Amen.

שלמת גליונה דיוחנן מלפא דאלהא :

כב

20 אומר המעיד את האלה אמנם בא אני מהרה אמן לכן בוא אדנינו ישוע :

El que da testimonio de estas cosas, dize: Ciertamente vengo en breue. Amen sea ansi. Ven Sennor Iesus.

21 תחנת אדנינו ישוע המשיח עם קדושים כלכם אמן :

La gracia de nuestro Sennor Iesus el Christo sea con todos vosotros, (sanctos) Amen.

תם ונשלם ספר ברית החדשה :

ברוך יהוה אלהים אב בן ורוח הקדש יהוה אחד אשר נתן לנו כח להחל ולכלות ספר הזה :

אלי הוחן מכבש :

κϐ.

20. Λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα· ναὶ ἔρχομαι ταχύ. ἀμήν. ναί, ἔρχου κύριε ἰησοῦ.

Celui qui donne tesmoignage de ces choses, dit, Pour certain, ie vien bien tost, Amen. Voire Seigneur Iesus, vien.

21. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων (τῶν ἁγίων) ὑμῶν, ἀμήν.

La grace de nostre Seigneur Iesus Christ soit auec vous tous (les saincts) Amen.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. XXII.

20 Dicit qui teſtimonium perhibet iſtorum. Etiam venio citò, Amen. Veni Domine Ieſu.

He which teſtifieth theſe things/ ſayeth/ Surely/ I come quickly/ Amen. Euen ſo come/ Lord Jeſus.

21. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus (*ſanctis*,) Amen.

The grace of our Lord Jeſus Chriſt be with you (Saintes) all/ Amen.

FINIS.

Das XXII. Capitel.

20. Es ſpricht/ der ſolches zeuget/ Ja/ ich komme bald/ Amen. Ja kom̃ HERR Jeſu.

Hand ſiger ſom dette vidner/ Ja/ Jeg kommer ſnart/ Amen/ Ja kom HERRE Jheſu.

21. Die gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti ſey mit euch (heiligen) allen/ Amen.

Vor HERRIS Jheſu Chriſti Naade vere met eder (Helligen) alle/ Amen.

Ende der Offenbarung S. Johannis.

Kapitola XXII.

20. Totoť prawij ten kterýž Swědectwij wydáwá o těchto wšech. Giſtěť přijdu brzo/ Amen. Přiď Pane Gežijſſy.

Powieda ten ktory o tych rzeczach świadczy: Záiſte/ Idęć rychło/ Amen. Tácj. Chodź Pánie Jezuſie.

21. Milost Pána naſſého Gežjſſe Kryſta ſewſemi (ſwátým) wámi/ Amen.

Łáſká Páná náſzego Jezuſá Kryſtuſá z wámi (ſwiętymi) wſzytkimi/ Amen.

Skonáwá ſe Kniha Zgewenij/ ſepſaná od Swatého Jana.